תַּלְמוּד בַּבְלִי

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת

מְנוּקָּד

עִם פֵּירוּשׁ רַשִׁ״י וְתוֹסָפוֹת מְנוּקָּדִים · וְכָל הַמְּפָרְשִׁים

מַסֶּכֶת יְבָמוֹת

תַּלְמוּד בַּבְלִי – מְנוּקָּד

❦

עִם פֵּירוּשׁ רַשִׁ״י וְתוֹסָפוֹת מְנוּקָּדִים
עֵין מִשְׁפָּט, מָסוֹרֶת הַשַּׁ״ס
וּמְפָרְשֵׁי הַשַּׁ״ס

נוסח הגמרא המנוקד: מהדורת William Davidson (ספריא)
רש״י, תוספות: דפוס וילנא (ספריא) · ניקוד הפירושים: ממוחשב (דיקטה)
עין משפט, מסורת הש״ס ותורה אור: לפי קישורי ספריא · מפרשים: ספריא
סודר עבור אברמי · תשפ״ז

תּוֹכֶן הַפְּרָקִים

פֶּרֶק ראשון – חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים דף ב. 4
פֶּרֶק שני – כֵּיצַד דף יז. 34
פֶּרֶק שלישי – אַרְבָּעָה אַחִין דף כו. 52
פֶּרֶק רביעי – הַחוֹלֵץ דף לה: 71
פֶּרֶק חמישי – רַבָּן גַּמְלִיאֵל דף נ. 100
פֶּרֶק שישי – הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ דף נג: 107
פֶּרֶק שביעי – אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל דף סו. 132
פֶּרֶק שמיני – הֶעָרֵל דף ע. 140
פֶּרֶק תשיעי – יֵשׁ מוּתָּרוֹת דף פד. 168
פֶּרֶק עשירי – האשה רבה דף פז: 175
פֶּרֶק אחד עשר – נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה דף צז. 194
פֶּרֶק שנים עשר – מִצְוַת חֲלִיצָה דף קא. 202
פֶּרֶק שלשה עשר – בֵּית שַׁמַּאי דף קז. 214
פֶּרֶק ארבעה עשר – חֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא דף קיב: 225
פֶּרֶק חמשה עשר – האשה שלום דף קיד: 229
פֶּרֶק ששה עשר – האשה בתרא דף קיט. 238

מְפָרְשִׁים בְּסוֹף הַסֵּפֶר

חִדּוּשֵׁי הֲלָכוֹת – מַהַרְשָׁ״א 246
חִדּוּשֵׁי אַגָּדוֹת – מַהַרְשָׁ״א 269
מַהֲרַ״ם 276
מַהַרְשַׁ״ל – חָכְמַת שְׁלֹמֹה 289
רַשַׁ״שׁ 304

[א] **חֲמֵשׁ** עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן וְצָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם עַד סוֹף הָעוֹלָם. (א)וְאֵלּוּ הֵן: בִּתּוֹ, וּבַת בִּתּוֹ, וּבַת בְּנוֹ, בַּת אִשְׁתּוֹ, וּבַת בְּנָהּ, וּבַת בִּתָּהּ, חֲמוֹתוֹ, וְאֵם חֲמוֹתוֹ, וְאֵם חָמִיו, אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ, וַאֲחוֹת אִמּוֹ, וַאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ, וְאֵשֶׁת

מַתְנִי' חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן כִּדְתָנֵי [סֵיפָא] שֶׁאִם הָיְתָה אַחַת מֵהֶן נְשׂוּאָה לְאָחִיו וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת בְּלֹא בָּנִים שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת. וְטַעְמָא יָלֵיף בַּגְּמָרָא: וְצָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן עַד סוֹף הָעוֹלָם בְּמַתְנֵי' מְפָרֵשׁ: חֲמוֹתוֹ שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וּנְשָׂאָהּ אָחִיו וּמֵת בְּלֹא בָּנִים: וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת לוֹ מִשּׁוּם עֶרְוָה כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא י"ח:י"ז) עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ וְיֵשׁ בִּכְלָל זֶה חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו כִּדְמְפָרֵשׁ (וְאָזֵל) בְּאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין ד' עה.) וּבִתּוֹ (וּבַת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ) דְּהָכָא בְּבִתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ קָמַיְירֵי וְכֵן בַּת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ דְּאִילּוּ בִּתּוֹ מֵאִשְׁתּוֹ הַיְנוּ בַּת אִשְׁתּוֹ דְּכֵיוָן דִּכְתִיב (שָׁם) אִשָּׁה וּבִתָּהּ לָא שְׁנָא מִמֶּנּוּ ל"ש מֵאִישׁ אַחֵר אֲבָל בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ לָא יָלְפָא לֵיהּ מֵהָכָא דְּאִשָּׁה ע"י קִדּוּשִׁין מַשְׁמַע שֶׁהוּא אִישׁוּת וּמִקְּרָא אַחֲרִינָא נָפְקָא כִּדְמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת לְאָחִיו מֵאָבִיו וּמֵת וְכֵן אֲחוֹת אִמּוֹ שֶׁנְּשָׂאָהּ אָחִיו מֵאָבִיו שֶׁאֵין חִיּוּב יִבּוּם אֶלָּא בְּאָחִיו מִן הָאָב דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ה:ה') כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְיָלְפִינַן אַחְוָה אַחְוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב מַה לְהַלָּן מִן הָאָב אע"פ שֶׁאֵין מִן הָאֵם ה"נ ל"ש: וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ שֶׁמֵּת וּנְשָׂאָהּ אָחִיו מֵאָבִיו שֶׁהָיְתָה נָכְרִית אֶצְלוֹ וּמֵת בְּלֹא בָּנִים וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם זֶה לְיִבּוּם אֲסוּרָה לוֹ לְפִי שֶׁהָיְתָה אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ תְּחִלָּה וַאֲסוּרָה לוֹ עוֹלָמִית דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יח) עֶרְוַת אֵשֶׁת אָחִיךָ וְדָרְשִׁינַן לָהּ בְּפֶ' הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' נה.) אָחִיךָ בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם:

מַתְנִי' חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת אר"י דְּלָא מָצֵי לְמִינְקַט עֲרָיוֹת כִּדְקָתָנֵי בְּסֵיפָא אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת הָאֵלּוּ שֵׁשׁ עֲרָיוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' יג.) מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן בגמ' (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' ג:) מִנְיָנָא אֲתָא לְמַעוּטֵי צָרַת סוֹטָה וְצָרַת אַיְלוֹנִית וּמְמָאֶנֶת וּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְאִי הֲוָה תָּנֵי עֲרָיוֹת הֲוָה מַשְׁמַע דִּלְמַעוּטֵי עֲרָיוֹת דְּלָא קָא חָשֵׁיב קָאָתֵי: **עַד** סוֹף הָעוֹלָם הָכָא לֹא שַׁיָּךְ לְמִפְרַךְ כֵּיוָן דִּתְנָא עַד סוֹף הָעוֹלָם צָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן ל"ל כִּדְפָרִיךְ בְּהַכּוֹתֵב (כְּתֻבּוֹת ד' פג:) כֵּיוָן דִּתְנָא עַד סוֹף הָעוֹלָם פֵּרוֹת פֵּרוֹתֵיהֶן ל"ל דְּהָתָם וַדַּאי בְּהַכּוֹתֵב לֹא הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב שְׁנֵיהֶם אֲבָל הָכָא אוֹרְחֵהּ דִּתְנָא לְמִתְנֵי לֹא זוֹ אַף זוֹ וא"ת וְכֵיוָן דְּתָנֵי צָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן עַד סוֹף הָעוֹלָם לָמָּה לִי דְּהָכִי דַּיֵּיק בִּתְמוּרָה פֶּרֶק אֵלּוּ קָדָשִׁים (תְּמוּרָה ד' יז:) כֵּיוָן דִּתְנָא וְלַד וְלָדָן עַד סוֹף הָעוֹלָם ל"ל ואר"י דְּהָתָם כֵּיוָן דְּאַשְׁמוֹעִינַן דִּוְלַד וְלָדָן קָרֵב שְׁלָמִים מִמֵּילָא שָׁמְעִינַן דה"ה עַד סוֹף הָעוֹלָם כֵּיוָן דְּלָא חָיֵישׁ לְשֶׁמָּא יְגַדֵּל מֵהֶם עֲדָרִים כִּדְחָיֵישׁ הָתָם ר"א אֲבָל הָכָא ס"ד דְּצָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן אֲסִירֵי טְפֵי (לא) מִשּׁוּם דְּמִלִּצְרֹר דָּרְשִׁינַן לְהוּ וְלִצְרוֹר מַשְׁמַע תַּרְתֵּי שְׁנֵי רישי"ן וְאַפֵּי' לְרַב אַשִׁי דְּנַפְקָא לֵהּ צָרַת צָרָה מִסְּבָרָא לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת ד' יג.) מ"מ אִצְטְרִיךְ לְתַנָּא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא תִּסַּק אַדַּעְתִּין לְמֵימַר דְּמִלִּצְרֹר נָפְקָן וְעוֹד אָמְרִי' דִּלְרַב אַשִׁי נָמֵי צָרַת צָרָה נָפְקָא מִלִּצְרוֹר דְּהָא בגמ' קָתָנֵי בְּהֶדְיָא בִּשְׁמַעְתִּין (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' ג:) צָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן מִנַּיִן ת"ל לִצְרֹר וְלֹא לְצוֹר וּלְקַמָּן (יְבָמוֹת ד' יג.) דְּקָא בָּעֵי מנה"מ לָא אַצָּרוֹת צָרוֹתֵיהֶן קָאָמַר דִּבְהֶדְיָא דָּרֵישׁ לְהוּ בַּבָּרַיְתָא מִלִּצְרוֹר אֶלָּא עַל אַפֵּי' הֵן מֵאָה דְּמַתְנִיתִין קָאֵי וְאָמַר רַב יְהוּדָה דְּכוּלְּהוּ מִשְׁתַּמְעֵי מִלִּצְרוֹר וְרַב אַשִׁי סָבַר דְּמִלִּצְרֹר לָא מַשְׁמַע אֶלָּא תְּרֵי וַאֲפִלּוּ הֵן מֵאָה מִסְּבָרָא נָפְקֵי דְּצָרָתָהּ מ"ט אֲסוּרָה כָּל כָּךְ שֶׁאוֹסֶרֶת גַּם צָרָתָהּ דִּבְמְקוֹם עֶרְוָה קָיְמָא צָרַת צָרָתָהּ נָמֵי תֶּאֱסֹר צָרָה אַחֶרֶת דִּבְמְקוֹם עֶרְוָה קָיְמָא: **בִּתּוֹ** פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ דְּאִי מִנְּשׂוּאָתוֹ הַיְנוּ בַּת אִשְׁתּוֹ דְּלָא גָּרְעָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא בִּתּוֹ וּלְפִי זֶה הָא דְּקָאָמַר בגמ' (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף ט:) רַב יְהוּדָה מְתַרְגֵּם מֵחֲמוֹתוֹ וְאֵילָךְ הָא דְּתָנֵי ר' חִיָּא בְּכֻלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה אֲבָל שִׁתָּא בָּבֵי דְּרֵישָׁא לֹא מִשּׁוּם דְּבִתּוֹ כֵּיוָן דְּבַאֲנָסִין קָא מַשְׁכַּחַת לָהּ וּבִנְשׂוּאִין לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בִּנְשׂוּאִין קָמַיְירֵי בַּאֲנָסִין לָא קָמַיְירֵי לֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּאַמַּתְנִיתִין קָאֵי הָא דְּקָאָמַר בִּנְשׂוּאִין קָמַיְירֵי וְלֹא בַּאֲנָסִין דְּא"כ הַיְנוּ בַּת אִשְׁתּוֹ וְכִדְאָמַר נָמֵי לְקַמָּן (יְבָמוֹת ד' י.) מַאי אִמּוֹ אִלֵּימָא נְשׂוּאַת אָבִיו הַיְנוּ אֵשֶׁת אָבִיו וְעוֹד דִּבְהֶדְיָא אָמַר בַּגְּמָרָא בִּתּוֹ הוֹאִיל וְאָתֵי מִדְּרָשָׁא חֲבִיבָא לֵיהּ וְהַיְנוּ בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ וְעוֹד לְאַבַּיֵּי דְּאָמַר דְּרַבִּי חִיָּא אַכֻּלָּהּ מַתְנִיתִין קָאֵי ע"כ אַיְּרֵי בַּאֲנָסִין אֶלָּא יֵשׁ לְפָרֵשׁ בִּנְשׂוּאִין קָמַיְירֵי ר' חִיָּא דְּהָכִי מַשְׁמַע מִלְּתֵהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בְּכֻלָּן אֲנִי מוֹצֵא בָּהֶם בְּהֶתֵּר וּבִרְגִילוּת הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה אֲבָל מַתְנִיתִין אַיְּרֵי שַׁפִּיר בַּאֲנָסִין וְנִרְאֶה לר"י דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דְּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי בִּתּוֹ אַיְּרֵי בַּאֲנָסִין וְלֹא בִּנְשׂוּאִין דא"כ מַאי קָאָמַר בַּגְּמָרָא כֵּיוָן דְּבִתּוֹ בִּנְשׂוּאִין לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ אַפֵּי' מַשְׁכַּחַת לָהּ בִּנְשׂוּאִין לָא מָצֵי קָאֵי אַכּוּלְּהוּ בָּבֵי דְּמַתְנִי' דְּאַיְּרֵי בַּאֲנָסִין אֶלָּא אר"י דְּהַךְ בִּתּוֹ אַיְּרֵי בֵּין מֵאֲנָסִין בֵּין מִן הַנְּשׂוּאִין: **וַאֲחוֹת** אִשְׁתּוֹ אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּנִדָּה תֵּאָסֵר לְיַבֵּם אע"פ שֶׁמִּטַּהֲרָהּ אַחַ"כ כְּמוֹ אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁאֵין מִתְיַבֶּמֶת אַפֵּי' מֵתָה אִשְׁתּוֹ אַחֲרֵי כֵן דְּלָא דָּמֵי דַּאֲחוֹת אִשָּׁה וּשְׁאָר עֲרָיוֹת הָאִסּוּר עוֹמֵד עַל הַיָּבָם טְפֵי מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם אֲבָל נִדָּה לכ"ע אֲסִירָא וַאֲפִילּוּ בְּנִדָּתָהּ מַשְׁמַע בִּפְסָחִים ס"פ אֵלּוּ דְּבָרִים (פְּסָחִים ד' עב:) דְּבַת יִבּוּם הִיא דְּקָאָמַר ר' יוֹחָנָן אִשְׁתּוֹ נִדָּה בַּעַל חַיָּב יְבִמְתּוֹ נִדָּה בַּעַל פָּטוּר וּפָרִיךְ עֲלָהּ מַאי שְׁנָא יְבִמְתּוֹ דְּקָעָבִיד מִצְוָה כו' מַשְׁמַע דְּקָנֵי לָהּ וְעוֹד נִרְאֶה לְחַלֵּק דַּאֲחוֹת אִשָּׁה אע"פ שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ אַחֲרֵי כֵן שׁוּב לֹא תִּזָּקֵק לְיִבּוּם כֵּיוָן שֶׁנִּפְטְרָה שָׁעָה אַחַת מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם (מִשְׁלֵי ג':י"ז) כִּדְאָמַר בְּיֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' פז:) וְאַפֵּי' הֵיכָא דְּלָא מִדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ אַחִים אֲחֵרִים אֲסוּרָה לָזֶה שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ כִּדְאָמַר בְּפֶ' ד' אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף כז:) כָּל יְבָמָה שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ בִּשְׁעַת נְפִילָה יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים וַאֲסוּרָה דְּאֵין זֶה דַּרְכֵי נֹעַם אִם יֵשׁ לָהּ לְהִזְדַּקֵּק לָזֶה שֶׁנִּפְטְרָה הֵימֶנּוּ אֲבָל נִדָּה דַּרְכֵי נֹעַם הִיא דִּלְבַעֲלָהּ נָמֵי צְרִיכָה לְהַמְתִּין עַד שֶׁתִּטְהַר וְגַבֵּי קָטָן לְקַמָּן בְּפֶרֶק ב"ש (יְבָמוֹת ד' קיא:) דְּקָאָמַר רַבָּה בְּלָאו הָכִי נָמֵי לָא מָצֵית אָמְרַתְּ מִי אִכָּא מִידֵּי דְּהַשְׁתָּא אֲסוּרָה לֵיהּ וּבָתַר הָכִי שָׁרְיָא לֵהּ וְהָא אָמַר רַב כו' הָתָם נָמֵי אֵין זֶה דַּרְכֵי נֹעַם אִם צְרִיכָה לְהַמְתִּין עַד שֶׁיַּגְדִּיל אֲבָל מַה שֶּׁמַּמְתֶּנֶת מֵחֲמַת שֶׁהוּא קָטָן וְאֵינוֹ רָאוּי לְבִיאָה הָוֵי שַׁפִּיר דַּרְכֵי נֹעַם דְּאֵינוֹ מֵחֲמַת אִסּוּרָא וַהֲוֵי כְּאִלּוּ הָלַךְ יָבָם לִמְדִינַת הַיָּם: **אֵשֶׁת** אָחִיו מֵאִמּוֹ מַשְׁמַע הָכָא דְּבְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ יֵשׁ בָּהּ כָּרֵת דִּבְחַיָּבֵי לָאוִין סָבַר תַּנָּא דְּמַתְנִי' דְּחוֹלֶצֶת כִּדְתְנַן בפ"ב (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' כ.) אִסּוּר מִצְוָה וְאִסּוּר קְדֻשָּׁה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וּבְהֶדְיָא תַּנְיָא בַּגְּמָרָא מָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ מְיֻחֶדֶת שֶׁהִיא עֶרְוָה וְחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת כּוּ' וְהִקְשָׁה רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל דבת"כ מַשְׁמַע שֶׁאֵין בָּהּ כָּרֵת דְּקָתָנֵי הָתָם וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו בְּאֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר אַתָּה אוֹמֵר בְּאֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ וְהַדִּין נוֹתֵן הוֹאִיל וְאָסַר אֲחוֹת אָבִיו וַאֲחוֹת אִמּוֹ וְאָסַר אֵשֶׁת אָחִיו מָה אֲחוֹת אָבִיו וַאֲחוֹת אִמּוֹ בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם וְכוּ' ת"ל נִדָּה הִיא מָה נִדָּה יֵשׁ לָהּ הֶתֵּר וְיֵשׁ לָהּ אִסּוּר אַף אֵשֶׁת אָח יֵשׁ לָהּ הֶתֵּר וְיֵשׁ לָהּ אִסּוּר וְזוֹ הִיא אֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו שֶׁיֵּשׁ לָהּ אִסּוּר וְיֵשׁ לָהּ הֶתֵּר אִם יֵשׁ לָהּ בָּנִים אֲסוּרָה אֵין לָהּ בָּנִים מֻתֶּרֶת מַשְׁמַע דַּאֲתָא לְמַעוּטֵי אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ דְּאֵין בָּהּ כָּרֵת וְדֹחַק לוֹמַר וּלְפָרֵשׁ דִּדְרָשָׁא דת"כ לָא אֲתָא לְמַעוּטֵי אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ אֶלָּא אֲתָא לְמֵימַר דְּאִיכָּא כָּרֵת אַף בְּאֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו בְּאֵין לָהּ בָּנִים בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ אע"ג דְּיֵשׁ לָהּ הֶתֵּר לְאַחַר מִיתָה דּוֹמָה נִדָּה אע"ג שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֶתֵּר לְאַחַר מִכָּאן בִּשְׁעַת אִסּוּרָהּ בְּכָרֵת אַף אֵשֶׁת אָח כֵּן וְהָכִי דְּרֵישׁ בְּרֵישׁ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת נד.) דְּאֵין הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע כְּלָל כֵּן וְעוֹד דְּבִירוּשַׁלְמִי דְּפֶרֶק כְּלָל גָּדוֹל קָאָמַר דַּאֲחוֹתוֹ יָצָאת לְחַלֵּק וְדוֹדָתוֹ יָצָאת לָדוֹן בַּעֲרִירִי וַהֲדַר פָּרִיךְ מֵאֵשֶׁת אָח לָמָּה יָצָאת וּמְשַׁנֵּי לָדוֹן בַּעֲרִירִי וַהֲדַר קָאָמַר ר' יוֹסֵי דּוֹדָתוֹ לְצָרֵךְ יְצָאַתָּה לְמַעֵט אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ דְּמָה דּוֹדָתוֹ בְּאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו מֵאָבִיו כְּדְיָלֵיף הָתָם עֶרְוַת דּוֹדוֹ מִדּוֹדוֹ אוֹ בֶּן דּוֹדוֹ דְּאַיְּרֵי בַּאֲחִי אָבִיו [מֵאָבִיו] אַף אֵשֶׁת אָחִיו בְּאָחִיו מֵאָבִיו וּבָתַר הָכִי דְּרֵישׁ לָהּ מִנִּדָּה הִיא כְּמוֹ בת"כ מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דִּלְמַעֵט אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ אֲתָא וְתֵרֵץ ה"ר מֹשֶׁה דְּלָא אֲתָא לְמַעוּטֵי אֶלָּא מֵעֲרִירִי דִּכְתִיב בְּהַהוּא קְרָא אֲבָל כָּרֵת יֵשׁ בָּהּ וְהָא דְּבָעֵי לְמֵילַף מֵאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם דְּבֵין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם אע"ג דְּבַאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם לֹא כְּתִיב עֲרִירִי אַהֶקֵּישָׁא דר' יוֹנָה דְּרֵישׁ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (ג"ז שָׁם:) סָמִיךְ דְּמֵהֶקֵּישָׁא דְּאֵשֶׁת אָחִיו מִן הָאָב נַקִּישׁ כָּל הָעֲרָיוֹת לְחוּמְרָא וְלֹא נַקִּישׁ לְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ לְקֻלָּא דְּמְמַעֵט מִנִּדָּה הִיא וְלֹא יִתָּכֵן פֵּרוּשׁ זֶה לְרַשִׁ"י שֶׁאוֹמֵר דְּכָל כָּרֵת הוּא וְזַרְעוֹ נִכְרָת דְּהַיְנוּ דְּאִיכָּא בֵּין כָּרֵת לְמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם אֶלָּא לְרִיבָ"א שֶׁאוֹמֵר דְּאֵין נִכְרָת הוּא וְזַרְעוֹ אֶלָּא בַּעֲרָיוֹת דִּכְתִיב בְּהוּ עֲרִירִי וְחִלּוּק יֵשׁ בֵּין מִיתָה לְכָרֵת כִּדְאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי (פ"ב דְּבִכּוּרִים) דְּכָרֵת בֶּן נ' וּמַפִּיק לֵיהּ מִדִּכְתִיב אַל תַּכְרִיתוּ אֶת שֵׁבֶט הַקְּהָתִי (בַּמִּדְבָּר ד':י"ח) וַעֲבוֹדָתָם עַד נ' וּמִיתָה הִיא בְּס' כְּמֵתֵי מִדְבָּר דִּכְתִיב (שָׁם יָד) יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמוּתוּ וְחוֹלֵק עַל הַשַּׁ"ס שֶׁלָּנוּ דבמ"ק (ד' כח. וְשָׁם) אָמְרִינַן מִנ' וְעַד ס' זוֹ הִיא מִיתַת כָּרֵת וְנוּכַל לוֹמַר לְפִי הַשַּׁ"ס שֶׁלָּנוּ דְּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם אַחַר ס' וְקֹדֶם זְמַן כָּרֵת וא"ת לְפִי' רִיבָ"א דִּבְרֵישׁ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת נה.) מַאי פָּרִיךְ עֲרִירִי דִּכְתִיב בְּדוֹדָתוֹ לָמָּה לִי כֵּיוָן דְּמַכֶּרֶת לֹא שָׁמְעִי' עֲרִירִי וְאִי מִשּׁוּם דְּמֵאֵשֶׁת אָח שָׁמְעִי' עֲרִירִי בְּכָל הָעֲרָיוֹת אִם כֵּן ה"ל לְאַקְשׁוּיֵי אַעֲרִירִי דְּאֵשֶׁת אָח לָמָּה לִי דִּכְתִיב לְבַסּוֹף ואר"י מִשּׁוּם דִּבְהַהִיא שְׁמַעְתָּא לְעֵיל יָלֵיף כָּל הָעֲרָיוֹת מִנִּדָּה לְהַעֲרָאָה לְהָכִי פָּרִיךְ עֲרִירִי דִּכְתִיב בְּדוֹדָתוֹ לָמָּה לִי לֵילַף הָא נָמֵי מִנִּדָּה דִּכְתִיב גַּבֵּי אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִיא:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, סמג עשין צא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א סנהדרין עה.; ספרא קדושים פרק י יג

גליון הש״ס

רש"י ד"ה אחותו מאמו וכו' וילפינן. לקמן דף יז ע"ב:

תוס' ד"ה אשת אחיו מאמו וכו' יש בה כרת. עיין כריתות דף יד ע"ב תד"ה אשת אחיו:

[א]וְאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וְכַלָּתוֹ. הֲרֵי אֵלּוּ פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן וְצָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם עַד סוֹף הָעוֹלָם. [ב](א)וְכוּלָּן אִם מֵתוּ אוֹ מֵיאֲנוּ, אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית — צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת. (ב)וְאִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר בַּחֲמוֹתוֹ וּבְאֵם חֲמוֹתוֹ וּבְאֵם חָמִיו שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית אוֹ שֶׁמֵּיאֲנוּ. [ג](ג)כֵּיצַד פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן: הָיְתָה בִּתּוֹ אוֹ אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת הָאֵלּוּ נְשׂוּאוֹת לְאָחִיו, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, וָמֵת — כְּשֵׁם שֶׁבִּתּוֹ פְּטוּרָה, כָּךְ צָרָתָהּ פְּטוּרָה. הָלְכָה צָרַת בִּתּוֹ וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו הַשֵּׁנִי, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, וָמֵת — כְּשֵׁם שֶׁצָּרַת בִּתּוֹ פְּטוּרָה, כָּךְ צָרַת צָרָתָהּ פְּטוּרָה. אֲפִילּוּ הֵן מֵאָה. כֵּיצַד אִם מֵתוּ צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת: הָיְתָה בִּתּוֹ אוֹ אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת הָאֵלּוּ נְשׂוּאוֹת לְאָחִיו, וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת, מֵתָה בִּתּוֹ אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו — צָרָתָהּ מוּתֶּרֶת. [ד]וְכָל הַיְּכוֹלָה לְמָאֵן וְלֹא מֵיאֲנָה — צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. גְּמָ' מִכְּדִי כּוּלְּהוּ מֵאֲחוֹת אִשָּׁה יָלְפִינַן, לִיתְנֵי אֲחוֹת אִשָּׁה בְּרֵישָׁא! וְכִי תֵּימָא: תַּנָּא חוּמְרֵי חוּמְרֵי נָקֵט, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה. אִי הָכִי, לִיתְנֵי חֲמוֹתוֹ בְּרֵישָׁא, דְּעִיקַּר שְׂרֵיפָה בַּחֲמוֹתוֹ כְּתִיבָא! וְעוֹד: בָּתַר חֲמוֹתוֹ לִיתְנֵי כַּלָּתוֹ, דְּבָתַר שְׂרֵיפָה סְקִילָה חֲמוּרָה! אֶלָּא: בִּתּוֹ, כֵּיוָן דְּאָתְיָא מִדְּרָשָׁא, חֲבִיבָא לֵיהּ.

כּוּלְּהוּ

וְאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ כְּגוֹן רְאוּבֵן שֶׁמֵּת בְּלֹא בָּנִים וְנוֹלַד לוֹ אָח לְאַחַר מִיתָה וּשְׁמוֹ לֵוִי וְעָמַד שִׁמְעוֹן וְיִבֵּם אִשְׁתּוֹ וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת בְּלֹא בָּנִים וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי לֵוִי שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת לְפִי שֶׁאֵשֶׁת רְאוּבֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְשִׁמְעוֹן אֲסוּרָה לְלֵוִי וְעָנוּשׁ כָּרֵת עָלֶיהָ לְפִי שֶׁאֵשֶׁת אָח בְּכָרֵת כִּשְׁאָר עֲרָיוֹת שֶׁבַּפָּרָשָׁה דִּכְתִיב בְּכוּלְּהוּ כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ וּבִמְקוֹם מִצְוַת יִבּוּם כְּשֶׁמֵּת בְּלֹא בָּנִים שְׁרִיָּה רַחֲמָנָא וְאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ שֶׁמֵּת קֹדֶם לֵדָתוֹ לָא שְׁרָא לֵיהּ דִּכְתִיב כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּיו שֶׁהָיְתָה לָהֶם יְשִׁיבָה אַחַת בָּעוֹלָם וְהִלְכָּךְ מִשֶּׁמֵּת רְאוּבֵן נֶאֶסְרָה עַל לֵוִי אִסּוּר עוֹלָם כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים וַאֲפִילּוּ עַכְשָׁו שֶׁנָּפְלָה לְפָנָיו מִכֹּחַ נִשּׂוּאֵי אָחִיו שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בְּעוֹלָמוֹ אֲסוּרָה לוֹ בִּשְׁבִיל רְאוּבֵן וּכְשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לוֹ כָּךְ צָרָתָהּ אֵשֶׁת שִׁמְעוֹן הָאַחֶרֶת אֲסוּרָה דְּיָלְפִינַן לְקַמָּן עַל כָּל הָעֲרָיוֹת הָעוֹמְדוֹת עָלָיו בְּכָרֵת שֶׁנָּפְלוּ לְפָנָיו לְיִבּוּם עִם צָרוֹתֵיהֶן שֶׁשְּׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת וְאִם נְשָׂאָן עָנוּשׁ כָּרֵת שֶׁמֵּאַחַר שֶׁפְּטָרָן הַכָּתוּב עוֹמְדוֹת עָלָיו בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים: וְכַלָּתוֹ שֶׁמֵּת בְּנוֹ וְנָשָׂא אָחִיו כַּלָּתוֹ אֲסוּרָה לוֹ לְעוֹלָם וַאֲפִילּוּ לְאַחַר מִיתַת בְּנוֹ: וְכֻלָּן שֶׁמֵּתוּ שֶׁמֵּתָה בִּתּוֹ קֹדֶם לְאָחִיו אוֹ מֵאֲנָה וְהֵיכִי מַשְׁכַּחַת לָהּ מֵאוּן בְּבִתּוֹ וַהֲרֵי הוּא קַיָּם וְאֵין מֵאוּן אֶלָּא בִּיתוֹמָה מַשְׁכַּחַת לָהּ כְּגוֹן שֶׁאָבִיהָ הִשִּׂיאָהּ לָהּ לְאֶחָד וְנִתְגָּרְשָׁה כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְשׁוּב אֵין לְאָבִיהָ רְשׁוּת בָּהּ וְהָלְכָה וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו בְּעוֹדָהּ קְטַנָּה וְיָצְאָה בְּמֵאוּן וּבְפֶ' ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת קט.) קָרֵי לָהּ יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב. וְאִם נִתְגָּרְשָׁה מֵאָחִיו אוֹ מֵאֲנָה בְּאָחִיו אוֹ נִמְצֵאת אַיְלוֹנִית שֶׁמִּקָּחוֹ מֶקַח טָעוּת וְלָא הָוְיָא אֵשֶׁת אָחִיו וּכְשֶׁמֵּת אָחִיו הֲרֵי הִיא כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ אִשְׁתּוֹ וּמִתְיַבֶּמֶת צָרָתָהּ: וְאִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר כו' שֶׁכְּבָר יְלָדוּ מֵאַחֵר קֹדֶם שֶׁנִּשְּׂאוּ לְאָחִיו הִלְכָּךְ לָאו אַיְלוֹנִית הִיא וּמֵאוּן נָמֵי לֵיכָּא שֶׁהֲרֵי גְּדוֹלוֹת הֵן וְאֵין מְמָאֶנֶת אֶלָּא יְתוֹמָה קְטַנָּה כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּפֶ' ב"ש: כְּשֵׁם שֶׁבִּתּוֹ פְּטוּרָה שֶׁהֲרֵי אֲסוּרָה לוֹ וְאֵין שָׁם אָח אֶלָּא הוּא כָּךְ צָרָתָהּ פְּטוּרָה כִּדְיָלֵיף בַּגְּמָרָא: הָלְכָה צָרַת בִּתּוֹ וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו הַשֵּׁנִי דְּהֵיכָא דְּיֵשׁ אָח אַחֵר שֶׁשְּׁתֵּיהֶן מֻתָּרוֹת לוֹ אֵינָן פְּטוּרוֹת שֶׁהֲרֵי יֵשׁ כָּאן מִצְוַת יִבּוּם וּמִתְיַבֶּמֶת הָאַחַת וְהַשְּׁנִיָּה פְּטוּרָה דִּכְתִיב אֶת בֵּית אָחִיו (דְּבָרִים כ"ה:ט') בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְלֹא שְׁתַּיִם וְאִם יִיבֵּם הָאֶחָד אֶת צָרַת בִּתּוֹ וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת בְּלֹא בָּנִים וְחָזְרוּ וְנָפְלוּ לְפָנָיו: כְּשֵׁם שֶׁצָּרַת בִּתּוֹ פְּטוּרָה שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו מִשְּׁעַת נְפִילַת אָחִיו הָרִאשׁוֹן שֶׁנָּפְלָה עִם בִּתּוֹ לְפָנָיו וּפְטָרַתָּה בִּתּוֹ הֵימֶנּוּ וַהֲרֵי הִיא עָלָיו כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים וַאֲסוּרָה לוֹ עוֹלָמִית: כָּךְ צָרַת צָרָתָהּ אֵשֶׁת אָחִיו הַשֵּׁנִי הָאַחֶרֶת פְּטוּרָה שֶׁזּוֹ פּוֹטַרְתָּהּ. וְטַעֲמָא יָלֵיף בַּגְּמָרָא מִלִּצְרוֹר (וַיִּקְרָא יח) שֶׁצָּרַת עֶרְוָה פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ: וְאַפֵּי' הֵם ק' אַחִים וְהָלְכָה צָרַת צָרָתָהּ שֶׁל בִּתּוֹ וְנִתְיַבְּמָה לְאָחִיו הַשְּׁלִישִׁי וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת בְּלֹא בָּנִים שְׁתֵּיהֶן נֶאֱסָרוֹת עַל זֶה וְכֵן לְעוֹלָם: צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם לוֹ שֶׁהֲרֵי בִּשְׁעַת זִקַּת יִבּוּם אֵינָהּ צָרָתָהּ: וְכֹל הַיְּכוֹלָה לְמָאֵן כְּגוֹן שֶׁהָעֶרְוָה קְטַנָּה וִיכוֹלָה לְמָאֵן וְלֹא מֵאֲנָה וּמֵת אָחִיו הוֹאִיל וְקִדּוּשֶׁיהָ אֵינָהּ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן וְזִקַּת נְפִילָתָהּ מִדְּרַבָּנָן אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ מִן הַחֲלִיצָה וּלְהִתְיַבֵּם אֲסוּרָה כִּדְמְפָרֵשׁ טַעְמָא בַּגְּמָרָא שֶׁנִּרְאֵית צָרַת עֶרְוָה: גְּמ' מִכְּדֵי כּוּלְּהוּ עֲרָיוֹת מַה שֶּׁפְּטוּרוֹת מִן הַיִּבּוּם: מֵאֲחוֹת אִשָּׁה יָלְפִינַן לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין: ור"ש הִיא דְּאָמַר בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין מט:) שְׂרֵפָה חֲמוּרָה וּלְהָכִי תְּנָא רֵישָׁא בִּתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ כֻּלְּהוּ עַד אֵם חָמִיו בִּשְׂרֵפָה: בַּחֲמוֹתוֹ כְּתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִיא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ (וַיִּקְרָא כ':י"ד): כַּלָּתוֹ בִּסְקִילָה בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נג.) וְכָל שְׁאָר עֲרָיוֹת דְּמַתְנִי' אֵינָן בְּמִיתַת בֵּית דִּין אֶלָּא בְּכָרֵת: כֵּיוָן דְּאָתְיָא מִדְּרָשָׁא לֶאֱסַר עָלָיו חֲבִיבָא לֵיהּ לְתַנָּא וְאַקְדְּמָהּ בְּרֵישָׁא. וּלְקַמָּן מְפָרְשֵׁי לָהּ:

אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית דְּאַיְלוֹנִית קִדּוּשֵׁי טָעוּת הֵן וְלֹא הָיְתָה אֵשֶׁת אָחִיו וְתֵמַהּ [דְּאָמְרִינַן] (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' סא:) קָטָן וּקְטַנָּה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין כו' קְטַנָּה שֶׁמָּא תִּמָּצֵא אַיְלוֹנִית וְאַמַּאי תִּתְיַבֵּם מִמָּה נַפְשָׁךְ דְּאִם אֵינָהּ אַיְלוֹנִית שַׁפִּיר מְיַבֵּם וְאִם הִיא אַיְלוֹנִית נָמֵי שָׁרֵי דְּלָא הָיְתָה אֵשֶׁת אָחִיו ואר"ת דְּהַהִיא בְּקַבָּלָה עִלָּוֵהּ וכה"ג מְשַׁנֵּי בְּרֵישׁ בֵּן סוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין סט:) וה"ר אַבְרָהָם מִבּוּרְגוּיֵילֶה תֵּרֵץ בְּנִמְצֵאת אַיְלוֹנִית בְּחַיֵּי הָאָח וְהִקְפִּיד אֲבָל לְאַחַר מִיתָה דִּלְמָא אִם הָיָה קַיָּם לֹא הָיָה מַקְפִּיד וְלָא נְהִירָא דִּבְהֶדְיָא קָתָנֵי בַּתּוֹסֶפְתָּא (פ"א) נִמְצְאוּ אַיְלוֹנִית בֵּין בְּחַיֵּי הַבַּעַל בֵּין לְאַחַר מִיתָה צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת וּבַגְּמָ' אֲפָרֵשׁ בע"ה לְמָאן דְּשָׁרֵי צָרַת בִּתּוֹ אַיְלוֹנִית אַפֵּי' בְּהִכִּיר בָּהּ מַאי חִדּוּשׁ הִשְׁמִיעָנוּ בַּתּוֹסֶפְתָּא בֵּין מֵחַיִּים בֵּין אַחַר מִיתָה וא"ת דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּאַיְלוֹנִית לָא בָּעֵי גֵּט [אַפֵּי' מִדְּרַבָּנָן] דְּאִי בָּעֲיָא הָיְתָה צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת כְּדִתְנַן בְּמַתְנֵי' כֹּל שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן וְלֹא מֵאֲנָה כו' וּבִכְתֻבּוֹת בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (דַּף ק:) תְּנַן הַמְמָאֶנֶת וְהַשְּׁנִיָּה וְהָאַיְלוֹנִית אֵין לָהֶם כְּתֻבָּה מַשְׁמַע הָא גִּטָּא בָּעֲיָא דְּהָכִי דָּיֵק בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת דַּף עג. וְשָׁם) וְי"ל דְּהָתָם נְקַט הַאי לִשָּׁנָא מִשּׁוּם דְּלָא מָצֵי לְמִנְקַט אֵינָן צְרִיכִין גֵּט מִשּׁוּם שְׁנִיָּה דְּקָתָנֵי בַּהֲדַיְהוּ תֵּדַע דע"כ מְמָאֶנֶת לָא בָּעֲיָא גִּטָּא א"נ בְּהַמַּדִּיר לֹא דָּיֵק הָכִי אֶלָּא מִשּׁוּם דִּבְרֵישָׁא קָתָנֵי אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת וּבְסֵיפָא תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתֻבָּה וְהָא דִּתְנַן בְּהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף מו: וְשָׁם) הַמּוֹצִיא אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אַיְלוֹנִית לֹא יַחֲזִיר וּמְפָרֵשׁ מִשּׁוּם קִלְקוּלָא דְּשֶׁמָּא תִּנָּשֵׂא לְאַחֵר וִיהְיֶה לָהּ בָּנִים וְיֹאמַר כו' וְנִמְצָא גֵּט בָּטֵל וּבָנֶיהָ מַמְזֵרִים דְּמַשְׁמַע בָּעֲיָא גֵּט אר"י דְּהָתָם בְּמוֹצִיאָהּ מִשּׁוּם סְפֵק אַיְלוֹנִית שֶׁאֵין הַסִּימָנִים נִכָּרִים יָפֶה תֵּדַע דְּקָתָנֵי סֵיפָא נִשֵּׂאת לְאַחֵר וְהָיוּ לָהּ בָּנִים וְאִלּוּ וַדַּאי אַיְלוֹנִית אֵין לָהּ רְפוּאָה דִּבְהֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת עט:) פְּלִיגֵי ר"ע ור"א בִּסְרִיס חַמָּה אִם חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְפוּאָה וּבְאַיְלוֹנִית לָא אַשְׁכְּחַן דִּפְלִיגֵי אַף עַל גַּב דִּבְקִדְּשָׁהּ עַל תְּנַאי וּכְנָסָהּ סְתָם אִיכָּא לְמ"ד בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת עב:) דִּבְעֲיָא גֵּט הַיְנוּ דַּוְקָא בִּשְׁאָר מוּמִין דְּאִיכָּא דְּמָחֵל אֲבָל אַיְלוֹנִית שׁוּם אָדָם אֵין מוֹחֵל וְאַפֵּי' לְאַבַּיֵּי דִּמְפָרֵשׁ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּאֵין אָדָם בּוֹעֵל בְּעִילַת זְנוּת הַיְנוּ בִּשְׁאָר מוּמִין דְּמַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ וּבְדַעְתּוֹ אַפֵּי' יִהְיוּ בָּהּ מוּמִין בּוֹעֵל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין אֲבָל אַיְלוֹנִית דְּלָא שְׁכִיחַ לָא מַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ וּמִשּׁוּם חֲשַׁשׁ אַיְלוֹנִית לֹא יְהֵא בּוֹעֵל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין: **וְאִי** אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר בַּחֲמוֹתוֹ שֶׁמֵּאֲנָה וא"ת מַשְׁכַּחַת לָהּ מֵאוּן בְּקִדּוּשֵׁי טָעוּת דְּתַנָּא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל אַפֵּי' בְּנָהּ מֻרְכָּב עַל כְּתֵפָהּ מְמָאֶנֶת וְהוֹלֶכֶת לָהּ וְתֵרֵץ ריב"ן דְּמַתְנִי' אַיְּרֵי בְּקַטְנוּת וְעוֹד אָמַר ר"י דִּבְקִדּוּשֵׁי טָעוּת מָצֵי לְמֵימַר דְּאַפֵּי' מֵאוּן אֵינָהּ צְרִיכָה וְלָא הֲוָה מָצֵי לְמִתְנֵי בְּסֵיפָא כֹּל שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן כו' וּמְמָאֶנֶת דְּר' יִשְׁמָעֵאל לָאו דַּוְקָא דְּאַפֵּי' לֹא מֵאֲנָה לָאו אִשְׁתּוֹ הִיא וְאִם עֶרְוָה הִיא צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת מִיהוּ בְּפֶרֶק בָּא סִימָן (נִדָּה נב. וְשָׁם) מַשְׁמַע דִּבְקִדּוּשֵׁי קְטַנּוֹת [נָמֵי] אַיְּרֵי ר' יִשְׁמָעֵאל גַּבֵּי בִּתּוֹ שֶׁל ר' יִשְׁמָעֵאל שֶׁבָּאת לְמָאֵן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וּבְנָהּ מֻרְכָּב עַל כְּתֵפָהּ וְרָבְתָה בְּכִיָּה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְאָמְרוּ דָּבָר שֶׁאָמַר אוֹתוֹ צַדִּיק יִכָּשֵׁל בּוֹ זַרְעוֹ וְנִמְנוּ וְגָמְרוּ עַד מָתַי הַבַּת מְמָאֶנֶת עַד שֶׁתָּבִיא ב' שְׂעָרוֹת וּמִשּׁוּם ר' יִשְׁמָעֵאל קָאָמַר דְּנִמְנוּ דְּלֵיכָּא לְמֵימַר מִשּׁוּם דְּר' יְהוּדָה נִמְנוּ דְּאָמַר עַד שֶׁיִּרְבֶּה הַשָּׁחוֹר עַל הַלָּבָן דְּהָא מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּנִבְעֶלֶת דְּאֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן וְהָא דְּפָרִיךְ בְּפֶרֶק נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת ק: וְשָׁם) וּמְמָאֶנֶת מִי קָא יָלְדָה וּמְשַׁנֵּי בְּקִדּוּשֵׁי טָעוּת כְּר' יִשְׁמָעֵאל הָא דְּשָׁבֵק קִדּוּשֵׁי קַטְנוּת דְּאַיְּרֵי בְּהוּ לָאו מִשּׁוּם דְּמוֹדֵי ר' יִשְׁמָעֵאל בְּקִדּוּשֵׁי קַטְנוּת אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהַהִיא סֻגְיָא אַלִּבָּא דִּשְׁמוּאֵל וּשְׁמוּאֵל לָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּקִדּוּשֵׁי קְטַנּוֹת כִּדְמוּכָח בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת (ב"ב קנו: וְשָׁם) אֲבָל בְּקִדּוּשֵׁי טָעוּת סָבַר כְּוָתֵהּ כִּדְאָמַר בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת עד. וְשָׁם) קִדֵּשׁ עַל תְּנַאי וּבְעָלָהּ אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט וְהַיְנוּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְצָרִיךְ לוֹמַר מַתְנֵי' לֹא כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְהָא דְּקָאָמַר בַּגְּמָרָא (דַּף ט.) בִּפְלֻגְתָּא לָא קָמַיְּירֵי הַיְנוּ דַּוְקָא אַמִּנְיָנָא דט"ו נָשִׁים: **דִּלְבָתַר** שְׂרֵפָה סְקִילָה חֲמוּרָה בְּחִנָּם נְקַט הָכִי דַּאֲפִילּוּ הָיְתָה סְקִילָה קַלָּה בְּכָל ד' מִיתוֹת בֵּית דִּין ה"ל לְמִתְנֵי כַּלָּתוֹ בָּתַר חֲמוֹתוֹ דִּבְכָל הָנָךְ לֵיכָּא מִיתָה אֶלָּא כָּרֵת לְחוּדֵיהּ: **בִּתּוֹ** כֵּיוָן דְּאָתְיָא מִדְּרָשָׁא חֲבִיבָא לֵהּ הַיְנוּ בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס אֲבָל בִּתּוֹ מִנְּשׂוּאָתוֹ מֵעֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ נָפְקָא דְּלָא גָּרַע מִבַּת אִשְׁתּוֹ וא"ת וְהֵיכִי נָפְקָא וְהָא אֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין כִּדְאָמַר לְקַמָּן בְּפ"ב (דַּף כב:) גַּבֵּי אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ (הִיא) אוֹ בַּת אִמְּךָ דְּצָרִיךְ לְמִכְתַּב אֲחוֹתְךָ הִיא לְחַיֵּב עַל אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ לוֹמַר שֶׁאֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין ואר"י דְּלָא דָּמֵי דְּהָתָם לָא אַיְּרֵי קְרָא אֶלָּא בַּאֲחוֹתוֹ שֶׁאֵינָהּ מִן הָאָב וּמִן הָאֵם דְּבַת אָבִיךָ אוֹ בַּת אִמֶּךָ מַשְׁמַע מִן הָאָב שֶׁלֹּא מִן הָאֵם וּמִן הָאֵם שֶׁלֹּא מִן הָאָב וּכְדִמְפָרֵשׁ קְרָא בְּהֶדְיָא מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ (וַיִּקְרָא י"ח:ט') דִּמְתַרְגְּמִינַן דִּילִידָא מִן אֲבוּךְ מִן אִתְּתָא אוֹחֲרֶת אוֹ מִן אִמְּךָ מִן גְּבַר אוֹחֲרָא ואע"ג דְּדָרְשִׁינַן (לְקַמָּן יְבָמוֹת כג.) מוֹלֶדֶת בַּיִת וְגוֹ' בֵּין שֶׁאוֹמְרִים לְאָבִיךָ קַיֵּם בֵּין שֶׁאוֹמְרִים לְאָבִיךָ הוֹצֵא מ"מ אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְשׁוּטוֹ וְאִם הִיא בַּת שְׁנֵיהֶם מק"ו הוּא דְּלַפְתָּ אֲבָל בִּכְלַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ הָוֵי שַׁפִּיר בַּת שֶׁהִיא בַּת אִשְׁתּוֹ כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין נג.) דְּאִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו הָוְיָא בִּכְלַל אֵשֶׁת אָבִיו וּבַת אִשְׁתּוֹ הֵיכָא דְּנִכְנְסָה לְחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה נִרְאֶה לר"י דְּחַיָּב עַל בִּתָּהּ אע"ג דְּעֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה כְּתִיב דְּמַשְׁמַע בִּיאָה דִּסְבָרָא הוּא דְּאֵין תָּלוּי בְּבִיאָה דְּהָא לָא מִחַיֵּב עַל בַּת אֲנוּסָתוֹ אַלְמָא בְּקִדּוּשִׁין תַּלְיָא מִלְּתָא וְאֵין סְבָרָא לוֹמַר דִּבְתַרְוַיְיהוּ תַּלְיָא מִלְּתָא וְהָא דְּלָא מִחַיֵּב עַל בַּת אֲנוּסָתוֹ כְּמוֹ שֶׁפֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דְּאִשָּׁה וּבִתָּהּ כְּתִיב דְּמַשְׁמַע לְשׁוֹן אִישׁוּת מִדְּלָא כְּתַב אֵם וּבַת וּמִיהוּ בְּהֶדְיָא בְּרֵישׁ נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' צז.) מְפָרֵשׁ הַשַּׁ"ס טַעְמָא אַחֲרִינָא דַּעֲרָיוֹת שְׁאָר כְּתִיב בְּהוּ בִּנְשׂוּאִין אִכָּא שְׁאָר בָּאֲנָסִין לֵיכָּא שְׁאָר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, סמג עשין צא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יב:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ ז:
ג מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ א:
ד מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ ז:

מסורת הש״ס

א קידושין מד:; לקמן יב.
ב לקמן יב:
ג תוספתא יבמות

תורה אור השלם

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם [ויקרא כ, יד]

כּוּלְּהוּ נַמֵּי מִדְּרָשָׁא אָתוּ! נְהִי דִּלְעִנְיַן יִיבּוּם אָתְיָין מִדְּרָשָׁא — עִיקַּר אִיסּוּרַיְיהוּ בְּהֶדְיָא כְּתִיב בְּהוּ. בִּתּוֹ, עִיקַּר אִיסּוּרָא מִדְּרָשָׁא. (א)דְּאָמַר רָבָא: אֲמַר לִי רַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: אָתְיָא "הֵנָּה" "הֵנָּה", אָתְיָא "זִמָּה" "זִמָּה". הַשְׁתָּא דְּאָמַרְתְּ כָּל מִלְּתָא דְּאָתְיָא מִדְּרָשָׁא חַבִּיבָא לֵיהּ, לִיתְנֵי לַאֲחוֹת אִשָּׁה לְבַסּוֹף! אַיְּידֵי דְּאַיְירִי בְּאִיסּוּר אַחְוָותָא, תְּנָא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. וְלִיתְנְיֵיהּ לְהַאי בָּבָא לְבַסּוֹף! אֶלָּא: תַּנָּא קוּרְבֵי קוּרְבֵי נָקֵט: תְּנָא בִּתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ, דִּקְרוֹבֵי עַצְמוֹ, (ב)וְאַיְּידֵי דִּתְנָא שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְמַטָּה דִּידֵיהּ, תְּנָא נָמֵי שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְמַטָּה דִּידַהּ. וְאַיְּידֵי דִּתְנָא שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְמַטָּה דִּידַהּ, תְּנָא שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְמַעְלָה דִּידַהּ. וּתְנָא אֲחוֹתוֹ וַאֲחוֹת אִמּוֹ דִּקְרוֹבֵי עַצְמוֹ. וְאַיְּידֵי דְּאַיְירִי בְּאִיסּוּר אַחְוָה, תְּנָא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. וּבְדִין הוּא דְּלִיקְדְּמַהּ לְכַלָּתוֹ מִקַּמֵּי אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, דְּלָא מִשּׁוּם קוּרְבָּא הוּא דַּאֲסִירָא. אֶלָּא, אַיְּידֵי דְּאַיְירִי בְּאִיסּוּר אַחְוָה, תְּנָא אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וַהֲדַר תְּנָא כַּלָּתוֹ. וּמַאי אִירְיָא דִּתְנָא "פּוֹטְרוֹת"? לִיתְנֵי "אוֹסְרוֹת"! אִי תְּנָא "אוֹסְרוֹת", הֲוָה אָמֵינָא אָסוּר לְיַיבֵּם, אֲבָל מִיחְלָץ — חָלְצָה, קָא מַשְׁמַע לַן. וְלִיתְנֵי "אֲסוּרָה לַחְלוֹץ"! מַאי קָעָבֵיד? אַלְמָה לֹא, אִם אַתָּה אוֹמֵר "חוֹלֶצֶת", מִתְיַיבֶּמֶת! כֵּיוָן דְּבִמְקוֹם מִצְוָה הוּא דַּאֲסִירָה צָרָה, וְשֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה שַׁרְיָא, מִשּׁוּם הָכִי תָּנֵי "פּוֹטְרוֹת". א(ג)וּמַאי אִירְיָא דְּתָנֵי "מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם"? לִיתְנֵי "מִן הַיִּיבּוּם" לְחוּדֵיהּ! אִי תְּנָא "מִן הַיִּיבּוּם" הֲוָה אָמֵינָא מִיחְלָץ — חָלְצָה, יַבּוּמֵי — לָא מְיַיבְּמָה, קָא מַשְׁמַע לַן כָּל הָעוֹלֶה לְיִיבּוּם — עוֹלֶה לַחֲלִיצָה, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה לַיִּיבּוּם — אֵינוֹ עוֹלֶה לַחֲלִיצָה. וְלִיתְנֵי "מִן הַיִּיבּוּם וּמִן הַחֲלִיצָה", אִי נָמֵי "מִן הַחֲלִיצָה" לְחוּדַהּ? אַבָּא שָׁאוּל הִיא, דְּאָמַר: מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת יַיבּוּם. מִנְיָנָא דְּרֵישָׁא לְמַעוּטֵי מַאי, וּמִנְיָנָא דְּסֵיפָא לְמַעוּטֵי מַאי?

לְמַעוּטֵי

כּוּלְּהוּ נַמֵּי לְעִנְיַן פְּטוּר יִבּוּם מִדְּרָשָׁא אָתְיָן מֵאֲחוֹת אִשָּׁה: עִקַּר אִסּוּרַיְהוּ שֶׁאֲסוּרִים מִשּׁוּם עֶרְוָה בְּכָל מָקוֹם בְּהֶדְיָא כְּתִיב בְּהוּ אֲבָל בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ דְּאַיְירֵי בָּהּ בְּמָתְנֵי' עִקַּר אִסּוּרָהּ מִדְּרָשָׁא אָתְיָא: אָתְיָא הֵנָּה הֵנָּה לְאִסּוּרָא אָתְיָא זִמָּה זִמָּה לִשְׂרֵפָה. דְּבִתּוֹ מֵאִשְׁתּוֹ וְכֵן בַּת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ יָלְפָא מֵעֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה וַהֲרֵי בִּתּוֹ מֵאִשְׁתּוֹ בִּכְלַל בַּת אִשְׁתּוֹ אֲבָל בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ לָא מִשְׁתַּמְעָא דִּכְתִיב עֶרְוַת אִשָּׁה וּלְשׁוֹן אִישׁוּת דְּעַל יְדֵי קִדּוּשִׁין מַשְׁמַע וְגַלִּי רַחֲמָנָא בְּבַת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ בְּהַאי קְרָא עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ וְהָכָא לְשׁוֹן אִישׁוּת לָא כְּתִיב וְאַכַּתִּי בִּתּוֹ לָא כְּתִיב הָכָא וְיָלְפִינַן בג"ש כְּתִיב הָכָא בִּקְרָא דַּאֲנוּסָה כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה וּכְתִיב בִּקְרָא אַחֲרִינָא דְּאִישׁוּת שַׁאֲרָה הֵנָּה מָה הָתָם בִּתּוֹ כְּבַת בִּתּוֹ אַף כָּאן בִּתּוֹ כְּבַת בִּתּוֹ: אָתְיָא זִמָּה זִמָּה לִשְׂרֵפָה כְּתִיב הָכָא בְּבִתּוֹ מֵאִשְׁתּוֹ זִמָּה הִיא וּכְתִיב בִּשְׂרֵפָה זִמָּה הִיא בָּאֵשׁ יִשָּׂרְפוּ מָה לְהַלָּן שְׂרֵפָה אַף כָּאן שְׂרֵפָה וּבִתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ הָא יָלְפִינַן מֵהֵנָּה הֵנָּה מִבַּת אִשְׁתּוֹ: לִתְנֵי אֲחוֹת אִשָּׁה לְבַסּוֹף דְּכוּלְּהוּ מִנָּהּ יָלְפִי' לְעִנְיַן פְּטוּר יִבּוּם לְקַמָּן: לְהַאי בָּבָא כָּל אִסּוּר [אַחְוָתָא] לִתְנֵי לְבַסּוֹף וְיַקְדִּים כַּלָּתוֹ לַאֲחוֹתוֹ כִּי הֵיכִי דְּתֶהֱוֵי אֲחוֹת אִשָּׁה לְבַסּוֹף: קָרְבֵי קָרְבֵי הָנָךְ דְּקָרִיב לֵיהּ טְפֵי נָקַט בְּרֵישָׁא: דִּקְרוֹבֵי עַצְמוֹ וְאֵין בְּכֻלָּן קְרוֹבוֹת כְּאֵלּוּ: לְמַטָּה דִּדָּה דְּאִשְׁתּוֹ ואע"ג דְּהָנָךְ לָאו מִשּׁוּם קֻרְבָה דִּידֵהּ אֲסִירָן לֵיהּ: לְמַעְלָה דִּדָּה חֲמוֹתוֹ. וּלְמַעְלָה דִּידֵהּ לָא מָצֵי לְמִתְנֵי מִדֵּי דְּהָא אִמּוֹ לָא אָתְיָא לֵיהּ לְיִבּוּם שֶׁהֲרֵי אֲסוּרָה לְאָחִיו מֵאָבִיו מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָבִיו: וְתָנֵי אֲחוֹתוֹ וַאֲחוֹת אִמּוֹ דִּקְרוֹבֵי עַצְמוֹ טְפֵי מִכַּלָּתוֹ דְּכַלָּתוֹ לָאו קְרוֹבָתוֹ הִיא אֶלָּא מִכֹּחַ קִדּוּשֵׁי בְּנוֹ נֶאֶסְרָה עָלָיו: וּבְדִין הוּא דְּלַקְדְּמַהּ לְכַלָּתוֹ מְקַמֵּי אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ דְּלָאו מִשּׁוּם קֻרְבָא הוּא דְּאָסוּר כְּלוֹמַר וְכֵיוָן דִּקְרוֹבִין נָקַט וְאָזַל וְכַלָּתוֹ וְאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ לָאו מִשּׁוּם קֻרְבָא דִּידֵהּ הוּא דַּאֲסִירָן לֵיהּ בְּדִין הוּא דְּלִתְנֵי כַּלָּתוֹ מְקַמֵּי אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וּמְקַמֵּי אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ נָמֵי מִשּׁוּם דְּכַלָּתוֹ חֲמִירָא טְפֵי מִנַּיְהוּ וַהֲוָה לֵיהּ לְמִנְקַט חוּמְרֵי כֵּיוָן דְּלָא מָצֵי לְמִינְקַט קָרְבֵי: מַאי אִרְיָא דְּקָתָנֵי פּוֹטְרוֹת דְּמַשְׁמַע פְּטוּרוֹת הֵן וְאִי בָּעֵי מְיַבֵּם: לִתְנֵי אֲסוּרוֹת דְּהָא וַדַּאי אֲסוּרוֹת הֵן מֵאַחַר שֶׁאֵינָן זְקוּקוֹת לְיִבּוּם וְקָיְמִי בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח: הֵ"א אוֹסְרוֹת לְיִבּוּם. וַחֲלִיצָה לָא מִשְׁתַּמְעָא מֵהָכָא שֶׁאֵין אִסּוּר בַּחֲלִיצָה וַהֲוָה אָמֵינָא מִחְלָץ חָלְצִי עַל כָּרְחוֹ שֶׁאֵין אֵשֶׁת אָח מֵאָב בְּלֹא בָּנִים נִפְטֶרֶת בְּלֹא חֲלִיצָה: מַאי קָעֲבִיד וְהִלְכָּךְ לֹא שַׁיָּךְ לְשׁוֹן אִסּוּר בַּחֲלִיצָה אֶלָּא לְשׁוֹן פָּטוּר: אַלְמָה לָא שַׁיָּךְ [לְשׁוֹן] אִסּוּר הָא וַדַּאי שַׁיָּךְ שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת אָתֵי לְמֵימַר מִתְיַבֶּמֶת: כֵּיוָן דְּבִמְקוֹם מִצְוַת יִבּוּם הוּא דַּאֲסִירָה צָרַת הַבַּת וּכְדִמְפָרֵשׁ בְּמָתְנֵי' דְּמִשֶּׁפְּטָרָהּ הַכָּתוּב מִזִּקַּת יִבּוּם קַיְמָא לֵיהּ בְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים: שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה שַׁרְיָא כְּגוֹן נָכְרִי שֶׁנַּעֲשָׂה חֲתָנוֹ וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת מֻתֶּרֶת אִשְׁתּוֹ לְחָמִיו כְּדִתְנַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף יג.) גַּבֵּי שֵׁשׁ עֲרָיוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ בְּמָתְנֵי': מִשּׁוּם הָכִי תַּנָּא פּוֹטְרוֹת דְּאִי תְּנָא אוֹסְרוֹת מַשְׁמַע שֶׁהַבַּת אוֹסַרְתָּהּ עָלָיו לִקַּח [וק"ו] שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה אֲבָל פּוֹטְרוֹת לָא מִשְׁתַּמַּע אִסּוּרָא מִשּׁוּם צָרָתָהּ שֶׁל בַּת אֶלָּא הַבַּת פּוֹטַרְתָּהּ מִיִּבּוּם וְאִסּוּרָא שְׁכִיב עֲלָהּ מִמֵּילָא דְּהָוְיָא בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח הוּא דְּמִתְּסַר שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה דְּלֵיכָּא אִסּוּר אֵשֶׁת אָח עֲלָהּ שַׁרְיָא: וְלִתְנֵי מִן הַיִּבּוּם לְחוּדֵיהּ דְּהָא עִקַּר מִצְוָה הִיא וַחֲלִיצָה מִמֵּילָא מִשְׁתַּמַּע: הֵ"א מִחְלָץ חָלְצָה שֶׁלֹּא לְהַפְקִיעַ מִצְוַת יִבּוּם אֲבָל יַבּוּמֵי לָא מִשּׁוּם גְּזֵרַת הַכָּתוּב דְּלִצְרוֹר קמ"ל מַתְנֵי' הוֹאִיל וּפְטָרָהּ הַבַּת מִזִּקַּת יִבּוּם פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה דְּכֹל הָעוֹלָה לְזִקַּת יִבּוּם עוֹלֶה לְזִקַּת חֲלִיצָה וְכָל שֶׁאֵין עוֹלָה לְזִקַּת יִבּוּם פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וְכָל הֵיכָא דְּאָמְרִינַן חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת מִשּׁוּם סָפְקָא הוּא: וְנִתְנֵי יִבּוּם בְּרֵישָׁא דְּהוּא עִקָּר דְּהָא כְּתִיב אִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת וַחֲלָצָה (דְּבָרִים כ"ה:ז') הָא אִם חָפֵץ לְיַבֵּם מְיַבֵּם אַלְמָא מִצְוַת יִבּוּם בְּרֵישָׁא: אַבָּא שָׁאוּל הִיא בְּפֶ' הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת לט:) אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר הַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ לְשׁוּם נוֹי וּלְשׁוּם אִישׁוּת כְּאִלּוּ פּוֹגֵעַ בְּעֶרְוָה וְקָרוֹב בְּעֵינַי לִהְיוֹת הַוָּלָד מַמְזֵר: מִנְיָנָא דְּרֵישָׁא דְּמַשְׁמַע ט"ו וְתוּ לֹא: מִנְיָנָא דְּסֵיפָא הֲרֵי אֵלּוּ פּוֹטְרוֹת דְּמַשְׁמַע אֵלּוּ וְתוּ לֹא:

דְּאָמַר רָבָא אָמַר לִי רַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי יֵשׁ מַגִּיהִין רַב מִשּׁוּם דְּרַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי הָיָה רַבּוֹ שֶׁל רַב כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק כָּל הַבָּשָׂר (חֻלִּין דַּף קי. וְשָׁם) אִכָּא תַּנָּא דְּאַתְנְיֵיהּ לְרַב כְּחָל אַחְוִי לֵהּ לְרַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי וּבְפֶ' כִּירָה (שַׁבָּת מ: וְשָׁם) א"ר יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי פַּעַם אַחַת נִכְנַסְתִּי אַחַר רַבִּי לְבֵית הַמֶּרְחָץ כו' וְלֹא הָיָה רָבָא בְּיָמָיו דְּבְיוֹם שֶׁמֵּת רַב יְהוּדָה נוֹלַד רָבָא בְּפֶ' בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין (ד' עב:) ואר"ת דע"כ גָּרְסִי' הָכָא רָבָא שֶׁהָיָה בַּר פְּלֻגְתֵּהּ דְּאַבַּיֵּי וְאָמַר בְּפֶ' הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין עו.) בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ מִנַּלַן אָמַר אַבַּיֵּי ק"ו עַל בַּת בִּתּוֹ עָנַשׁ עַל בִּתּוֹ לֹא כ"ש רָבָא אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי כו' וצ"ל דִּתְרֵי יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי הֲווּ: **מְקַמֵּי** אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וה"ה מְקַמֵּי אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ וַחֲדָא מִנַּיְהוּ נְקַט דְּתַרְוַיְהוּ לָאו קְרוֹבֵי עַצְמוֹ נִינְהוּ אֶלָּא ע"י קִדּוּשִׁין וְכַלָּתוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת בְּנוֹ קְרוֹבָה מִנַּיְהוּ טְפֵי אֲבָל אֵין לוֹמַר דַּוְקָא לְגַבֵּי אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ כַּלָּתוֹ קְרוֹבָה טְפֵי לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ אֲבָל לְגַבֵּי אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ לֹא דִּבְאֵשֶׁת בְּנוֹ אֶפְלַג דָּרָא כִּדְאַשְׁכְּחַן לְעִנְיַן עֵדוּת בב"ב (ד' קכח.) דְּאַפֵּי' מַאן דְּמַכְשַׁר בְּאַבָּא דְּאַבָּא פְּסִיל בֶּן אָחִיו דע"כ לְעִנְיַן עֲרָיוֹת אֵשֶׁת בְּנוֹ קְרוֹבָה טְפֵי מֵאֵשֶׁת אָח שֶׁהַבֵּן כְּרָעֵהּ דְּאָבוּהָ הוּא דְּקָחָשִׁיב בִּתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ קְרוֹבֵי עַצְמוֹ טְפֵי מֵאֲחוֹתוֹ: **מַאי** אִרְיָא דִּתְנָא פּוֹטְרוֹת פִּי' דְּמַשְׁמַע אֲבָל אִי בָּעֵי מְיַבֵּם לִתְנֵי אֲסוּרוֹת לְיַבֵּם: **אֲבָל** מִחְלָץ חָלְצָה קמ"ל אע"ג דְּמִסֵּיפָא שָׁמְעִינַן דִּבְרֵישָׁא לָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה דְּקָתָנֵי בְּסֵיפָא כֹּל שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן כו' מ"מ נִיחָא לֵיהּ נַמֵּי לְאַשְׁמוֹעִינַן בְּרֵישָׁא גּוּפֵהּ: **כֵּיוָן** דְּבִמְקוֹם מִצְוָה הוּא דַּאֲסִירָה צָרָה וְאִי הֲוָה תָּנֵי אֲסוּרוֹת הֲוָה מַשְׁמַע כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא בְּמְקוֹם מִצְוָה כֵּיוָן דְּאִסּוּר צָרָה מֵחֲמַת עֶרְוָה קָאָתֵי מש"ה קָתָנֵי פּוֹטְרוֹת דְּהַשְׁתָּא בִּמְקוֹם מִצְוָה הוּא דְּאָסוּר מִשּׁוּם דְּמִמֵּילָא קָאֵי בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח: **דְּמִצְוַת** חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת הַשְׁתָּא דְּקָתָנֵי תַּרְוַיְהוּ וְשׁוֹנֶה חֲלִיצָה בְּרֵישָׁא מַשְׁמַע דַּחֲלִיצָה קוֹדֶמֶת אֲבָל אִי לָא הֲוָה תָּנֵי אֶלָּא חֲלִיצָה לְחוּדָהּ לָא הֲוָה מַשְׁמַע מִידִי:

מסורת הש"ס

א חגיגה יא:; סנהדרין עה:; כריתות ה.; סנהדרין עו.; סנהדרין פז:; סנהדרין נא.

ב לקמן כב.

ג לקמן מד.; לקמן כ.; לקמן לה:

גליון הש"ס

גמ' אם אתה אומר חולצת מתיבמת. לקמן דף לא ע"א קדושין דף ס ע"א:

רש"י ד"ה ה"א מיחלץ חלצה וכו' וכל היכא דאמרי'. עי' לקמן ד' כא ע"א וצע"ק:

תורה אור השלם

עֶרְוַת בַּת־בִּנְךָ אוֹ בַת־בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה [ויקרא יח, י]

עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה אֶת־בַּת־בְּנָהּ וְאֶת־בַּת־בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא [ויקרא יח, יז]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם [ויקרא כ, יד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' יט:

לְמַעוּטֵי דְּרַב וּדְרַב אַסִּי. לְרַב וּלְרַב אַסִּי לְמַעוּטֵי מַאי? אִי סְבִירָא לְהוּ דַּהֲדָדֵי — חֲדָא לְמַעוּטֵי צָרַת מְמָאֶנֶת, וַחֲדָא לְמַעוּטֵי צָרַת מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ. וְאִי לָא סְבִירָא לְהוּ דַּהֲדָדֵי — חֲדָא לְמַעוּטֵי דְּחַבְרֵיהּ, וַחֲדָא לְמַעוּטֵי אוֹ צָרַת מְמָאֶנֶת, אוֹ צָרַת מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ. לְרַב וּלְרַב אַסִּי, לִיתְנִינְהוּ? לְפִי שֶׁאֵינָהּ בְּצָרַת צָרָה. מְנָא הָנֵי מִילֵּי — דְּתָנוּ רַבָּנַן: "אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרוֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ". "עָלֶיהָ", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? (א)לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ", שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֲפִילּוּ בְּאַחַת מִכָּל עֲרָיוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, נֶאֱמַר כָּאן "עָלֶיהָ" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "עָלֶיהָ", מָה לְהַלָּן בִּמְקוֹם מִצְוָה, אַף כָּאן בִּמְקוֹם מִצְוָה, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "לֹא תִקָּח". (ב)וְאֵין לִי אֶלָּא הִיא, צָרָתָהּ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לִצְרוֹר". וְאֵין לִי אֶלָּא צָרָתָהּ, צָרַת צָרָתָהּ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לִצְרוֹר", וְלֹא "לָצוּר". (ג)וְאֵין לִי אֶלָּא אֲחוֹת אִשָּׁה, שְׁאָר עֲרָיוֹת מִנַּיִן? אָמַרְתָּ: מָה אֲחוֹת אִשָּׁה מְיוּחֶדֶת — שֶׁהִיא עֶרְוָה, וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת, וַאֲסוּרָה לַיָּבָם; אַף כֹּל שֶׁהִיא עֶרְוָה, וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת — אֲסוּרָה לַיָּבָם. (ד)וְאֵין לִי אֶלָּא הֵן, צָרוֹתֵיהֶן מִנַּיִן? אָמַרְתָּ: מָה אֲחוֹת אִשָּׁה מְיוּחֶדֶת — שֶׁהִיא עֶרְוָה וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת, וַאֲסוּרָה לַיָּבָם, וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה; אַף כֹּל שֶׁהִיא עֶרְוָה, וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת, וַאֲסוּרָה לַיָּבָם — צָרָתָהּ אֲסוּרָה. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן וְצָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם עַד סוֹף הָעוֹלָם. יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אַף שֵׁשׁ עֲרָיוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ, שֶׁיְּהוּ צָרוֹתֵיהֶם אֲסוּרוֹת? אָמַרְתָּ: מָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ מְיוּחֶדֶת שֶׁהִיא עֶרְוָה, וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת, וְאֶפְשָׁר לִינָּשֵׂא לָאַחִים, וַאֲסוּרָה לַיָּבָם, וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה; אַף כֹּל שֶׁהִיא עֶרְוָה, וְחַיָּיבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתָהּ חַטָּאת, וְאֶפְשָׁר לִינָּשֵׂא לָאַחִים, וַאֲסוּרָה לַיָּבָם — צָרָתָהּ אֲסוּרָה. יָצְאוּ שֵׁשׁ עֲרָיוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ, הוֹאִיל דְּאִי אֶפְשָׁר לִינָּשֵׂא לָאַחִים — צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת, שֶׁאֵין צָרָה אֶלָּא מֵאָח. (ה)אַזְהָרָה שָׁמַעְנוּ, עוֹנֶשׁ מִנַּיִן? אָמַר קְרָא: "כִּי כָּל (אִישׁ) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת וְגוֹ'". אב(ו)טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "עָלֶיהָ", הָא לָאו הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא אֲחוֹת אִשָּׁה מִיַּיבְּמָה, מַאי טַעְמָא? דְּאָמְרִינַן: אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה?! אֵימַר דְּאָמְרִינַן אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה — לֹא תַעֲשֶׂה גְּרֵידָא, לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת מִי דָּחֵי? וְתוּ: לֹא תַעֲשֶׂה גְּרֵידָא מְנָלַן דְּדָחֵי — דִּכְתִיב:

דְּרַב וּדְרַב אַסִּי דְּאָמַר רַב צָרַת סוֹטָה אֲסוּרָה שֶׁאִם זִנְּתָה אִשְׁתּוֹ וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת בְּלֹא בָנִים שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת וְרַב אַסִּי אָמַר צָרַת אַיְלוֹנִית אֲסוּרָה שֶׁאִם הָיָה נָשׂוּי אַיְלוֹנִית וְאִשָּׁה אַחֶרֶת וּמֵת בְּלֹא בָנִים שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת וְתַרְוַיְהוּ בְּפִרְקִין (דַּף יא.): צָרַת מְמָאֶנֶת הֲרֵי שֶׁהָיָה לְאָחִיו יְתוֹמָה קְטַנָּה וְאִשָּׁה אַחֶרֶת וּמֵת וּמֵאֲנָה הַקְּטַנָּה בְּיָבָם זֶה הִיא וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה לוֹ וּמַתְנִי' אַשְׁמְעִי' דְּאַף ע"ג דַּאֲסִירָא עָלֶיהָ לָא מִפַּטְרָה מֵחֲלִיצָה דְּהַהִיא אִסּוּרָא מִדְּרַבָּנָן הִיא כִּדְאִיתָא בְּפִרְקִין גְּזֵרָה מִשּׁוּם צָרַת בִּתּוֹ מְמָאֶנֶת: מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ אָחִיו שֶׁגֵּרֵשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי נָשָׁיו וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר וְעָבַר וְהֶחֱזִירָהּ לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ וּמֵת בְּלֹא בָנִים שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת לְהִתְיַבֵּם וְאַשְׁמוּעִינַן מִעוּטָא דְּמַתְנִי' דַּחֲלִיצָה בָּעֲיָא: לִתְנִינְהוּ לְסוֹטָה וְאַיְלוֹנִית בַּהֲדֵי הָנָךְ דְּמַתְנִי' הוֹאִיל וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן: לְפִי שֶׁאֵינָן בְּצָרַת צָרָה דְּכָל הָנָךְ דְּמַתְנִי' אִיכָּא לְמִתְנֵי הָלְכָה צָרָתָהּ וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו הַשֵּׁנִי כו' שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ עֶרְוָה אֶלָּא לָזֶה אֲבָל לְאָחִיו הַשֵּׁנִי רְאוּיוֹת הֵן וְאִם יְיַבֵּם אֲפִי' אֶת הַצָּרָה וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת וְנָפְלוּ לִפְנֵי זֶה פְּטוּרָה אַף הַנָּכְרִית מִפְּנֵי שֶׁהִיא צָרַת צָרָתָהּ שֶׁל בִּתּוֹ אֲבָל בְּסוֹטָה וְאַיְלוֹנִית לֵיכָּא לְמִתְנֵי הָלְכָה צָרָתָהּ וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו הַשֵּׁנִי דְּהָא עַל כָּל הָאַחִין הִיא אֲסוּרָה וְשֶׁהָאִסּוּר בָּא לָהּ מִכֹּחַ קִדּוּשֵׁי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן וְכֻלָּן שָׁוִין בָּהֶן: מנה"מ דְּעֶרְוָה וְצָרָתָהּ וְצָרַת צָרָתָהּ לְעוֹלָם פְּטוּרוֹת: עָלֶיהָ מָה תַּלְמוּד לוֹמַר לִכְתֹּב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ בְּחַיֶּיהָ וְתִשְׁמַע נָמֵי שֶׁבְּחַיֵּי אִשְׁתּוֹ נֶאֱסֶרֶת עָלָיו אֲחוֹתָהּ וּלְאַחַר מִיתָה מֻתֶּרֶת: שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֲפִי' נָפְלָה לְפָנָיו לְיִבּוּם אַחַת מִן הָעֲרָיוֹת תִּתְיַבֵּם: לִצְרֹר צָרוֹת הַרְבֵּה מַשְׁמַע מִדְּלָא כְּתִיב לָצוּר: זְדוֹנָהּ כָּרֵת בְּפָרָשַׁת עֲרָיוֹת (וַיִּקְרָא י"ח:כ"ט) כְּתִיב בָּתַר כּוּלְּהוּ וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת וְכֹל שֶׁזְּדוֹנוֹ כָּרֵת שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת כִּדְיָלֵיף בְּפִרְקִין (דַּף ט.): ט"ו נָשִׁים תּוּ לֵיכָּא עֲרָיוֹת בְּכָרֵת חוּץ מִשֵּׁשׁ עֲרָיוֹת שֶׁל מִשְׁנָתֵנוּ שֶׁאֵין בָּהֶם צַד יִבּוּם לְעוֹלָם: יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה כו' שֶׁנְּשׂוּאוֹת לַאֲחֵרִים שֶׁיְּהוּ צָרוֹתֵיהֶן אֲסוּרוֹת לִנָּשֵׂא לָזֶה: שֶׁאֵין צָרָה אֶלָּא מֵאָח הוֹאִיל וּפְטָרָהּ הַכָּתוּב מִזִּקָּתוֹ הֲרֵי הִיא עָלָיו בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים שֶׁהִיא בְּכָרֵת דִּכְתִיב עֶרְוַת אֵשֶׁת אָחִיךָ אֲבָל בְּעָלְמָא לָא רָמֵי' אִסּוּר אֵשֶׁת אָח עֲלָהּ וְשַׁרְיָא לֵיהּ: עֹנֶשׁ מִנַּיִן אִם יְיַבֵּם עֶרְוָה אוֹ צָרָתָהּ: הֵ"א אֲחוֹת אִשָּׁה מְיַבֶּמֶת מְיַבֵּם: מַאי טַעְמָא וַהֲלֹא בְּכָרֵת קָאֵי עֲלָהּ: דְּאָתֵי עֲשֵׂה דְּיִבּוּם: וְדָחֵי אֶת לֹא תַעֲשֶׂה דְּמִקְּרָא יָלְפִינַן דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי ל"ת כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל:

לְמַעוּטֵי דְּרַב וּדְרַב אַסִּי וא"ת לְמַעֵט תַּרְוַיְהוּ מִמְּנְיָנָא דְּרֵישָׁא דְּכֵיוָן דִּתְנַן ט"ו נָשִׁים לֵיכָּא לְמֵימַר שַׁיַּיר וּמְמַעֲטִי כּוּלְּהוּ מִדְּלָא קָתָנֵי לְהוּ כִּדְאָמַר בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף טז:) וכ"ת תַּנָּא וְשַׁיַּיר וְהָא אַרְבָּעָה קָתָנֵי וְי"ל דְּהָכָא לָא מָצֵי לְמִתְנִינְהוּ כִּדְמַסִּיק לְפִי שֶׁאֵינָן בְּצָרַת צָרָה וְלֵיכָּא לְמְעוּטֵי מִדְּלָא קָתָנֵי לְהוּ אֶלָּא מִיַּתּוּרָא דְּמַתְנִי' וְטַעֲמָא דְּרַב אַסִּי וְדִפְלִיג עָלֶיהָ אֲפָרֵשׁ לְקַמָּן בע"ה: לְפִי שֶׁאֵינָן בְּצָרַת צָרָה וא"ת דְּמַשְׁכַּחַת לָהּ צָרַת צָרָה לְעִנְיַן בּוֹעֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְאָחִיו וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת בְּלֹא בָנִים דְּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ מִן הַבּוֹעֵל דִּלְעִנְיַן בּוֹעֵל נָמֵי טְמֵאָה בָּהּ כְּמוֹ לְעִנְיַן בַּעַל וְאִם הָלְכָה הַצָּרָה וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו הַשֵּׁנִי וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת כְּשֵׁם שֶׁהִיא פְּטוּרָה כָּךְ צָרָתָהּ פְּטוּרָה וְי"ל דְּכֵיוָן דִּלְגַבֵּי בַּעַל לָא מַשְׁכַּחַת צָרַת צָרָה אֵין לָנוּ לְהַחְמִיר בְּטֻמְאָה דְּגַבֵּי בּוֹעֵל יוֹתֵר מִטֻּמְאָה דְּגַבֵּי הַבַּעַל וְעוֹד אר"י דְּדַוְקָא בְּטֻמְאָה דִּכְתִיב גַּבֵּי בַּעַל הָוֵי כַּעֲרָיוֹת דִּכְתִיב בִּלְשׁוֹן לָאו לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ וְגוֹ' (דְּבָרִים כ"ד:ד') אֲבָל בְּבוֹעֵל לָא כְּתִיב לָאו אֶלָּא וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה (בְּמִדְבַּ' ה) וְהָא דְּפָרִיךְ לְקַמָּן (יְבָמוֹת ד' יא:) נִבְעֲלָה טְמֵאָה כְּתִיבָה בַּהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה דְּמַשְׁמַע דְּמֵהַאי לְחוּדֵיהּ דָּרֵישׁ טְמֵאָה כְּתִיב בָּהּ כָּעֲרָיוֹת מָצֵית לְמֵימַר דִּלְמַאי דִּמְשַׁנֵּי לְמֵקַם עֲלָהּ בְּלָאו לָא סַגִּי בְּהַהוּא דְּוּנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה: מָה אֲחוֹת אִשָּׁה מְיֻחֶדֶת כו' וא"ת מָה לַאֲחוֹת אִשָּׁה שֶׁכֵּן בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת כִּדְפָרִיךְ בְּפֶ' הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נד. וְשָׁם) וי"ל דְּאַהֶקֵּשׁ דר' יוֹנָה דְּסוֹף שְׁמַעְתִּין (דַּף ח.) סְמִיךְ: יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אַף שֵׁשׁ עֲרָיוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ המ"ל יָכוֹל שֶׁאֲנִי מְרַבֶּה אַף שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה: טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא עָלֶיהָ הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא אֲחוֹת אִשָּׁה מְיַבֶּמֶת וְתֵמַהּ לר"י דִּמְנָא לֵיהּ הָא נֵימָא דְּאִי לָאו עָלֶיהָ נָמֵי אֲחוֹת אִשָּׁה לֹא מִתְיַבֶּמֶת דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת וְאִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ לְמֵיסַר לְאַשְׁמְעִינַן דִּבְעָלְמָא דָּחֵי דכה"ג. אָמַר לְקַמָּן טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ הָא לָאו הָכִי דָּחֵי וכ"ת דְּאַשּׁוֹמֵעַ אֲנִי דְּבָרַיְתָא קְפָרִיךְ דְּמַשְׁמַע לִשָּׁנָא דְּאִי לָאו עָלֶיהָ הֵ"א דְּדָחֵי א"כ מַאי מְשַׁנֵּי רָבָא בְּסוֹף מַסְקָנָא עֶרְוָה גּוּפָהּ לָא צְרִיכָא קְרָא דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת אֶלָּא ע"כ שׁוֹמֵעַ אֲנִי לָאו דַּוְקָא וְהָכִי קָאָמַר אִם ת"ל דְּדָחֵי הָא כְּתִיב עָלֶיהָ וּמִיהוּ עִקָּרָא לָאו לְהָכִי אֲתָא ואר"י דְּאִי בְּעָלְמָא אֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת לָא ה"ל לְתַנָּא לְמִדְרַשׁ עָלֶיהָ לְאִסּוּרָא וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְגוּפֵהּ אֶלָּא לְאַשְׁמְעִינַן דִּבְעָלְמָא דָּחֵי אֶלָּא ה"ל לְמִדְרַשׁ לְהֶתֵּירָא נֶאֱמַר כָּאן עָלֶיהָ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עָלֶיהָ מָה לְהַלָּן בַּאֲחוֹת אִשָּׁה אַף כָּאן בַּאֲחוֹת אִשָּׁה וְאָמַר רַחֲמָנָא יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ דְּמִסְתַּבֵּר טְפֵי לְמִדְרַשׁ הָכִי וּלְאוֹקְמֵי קְרָא לְגוּפֵהּ אֶלָּא וַדַּאי סָבַר הַאי תַּנָּא עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת וְלֹא צָרִיךְ קְרָא לְהֶתֵּירָא וּלְהָכִי דָּרֵישׁ לֵיהּ לְגוּפֵהּ לְאִסּוּרָא וְרַב אַשִׁי דְּפָרִיךְ לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף ח:) מִמַּאי דְּהַאי עָלֶיהָ לְאִסּוּרָא דִּלְמָא לְהֶתֵּירָא אַרְבָא דְּמַסִּיק דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת פָּרִיךְ כְּמוֹ שֶׁפֵּי' ר"י בְּרַבִּי מֵאִיר אֲבָל כָּל כַּמָּה דס"ד דְּדָחֵי לָא מָצֵי לְמִפְרַךְ הָכִי וְרָבָא לָא הֲוָה צ"ל אֶלָּא לְהֶתֵּירָא לָא מָצֵית אָמְרַת דא"כ לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ דַּחֲדָא הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ כִּדְמְשַׁנֵּי לְקַמָּן אַקֻּשְׁיָא דְּרַב אַשִׁי דְּעִקַּר דִּקְדּוּק הַשַּׁ"ס הוּא מִכֹּחַ דְּלָא דָּרֵישׁ לְהֶתֵּירָא אֶלָּא לְפִי דַּעְתּוֹ שֶׁל מַקְשֶׁה הָיָה פָּשׁוּט דַּעֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת הֵשִׁיב לוֹ רָבָא הָאֱמֶת דְּאֵינוֹ כֵּן: לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת מִי דָּחֵי וא"ת וְאַמַּאי לָא יָלְפִינַן דְּלִדְחֵי מַעֲשֵׂה דְּיִבּוּם דְּדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה דְּכָרֵת דְּאֵשֶׁת אָח וכ"ת דְּהַיְנוּ הָא דְּקָאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף ז.) אֶלָּא אִצְטְרִיךְ סד"א תֵּיתֵי אֲחוֹת אִשָּׁה בְּמָה מָצִינוּ מֵאֵשֶׁת אָח דְּא"כ הֵיכִי דָּחֵי עֲלָהּ מִי דָּמֵי הָתָם חֲדָא אִסּוּרָא הָכָא תְּרֵי אִסּוּרֵי הָא לָא מְפַלְּגִינַן בְּשׁוּם מָקוֹם וְיָלְפִינַן מִכִּלְאַיִם בְּצִיצִית אֲפֵי' תְּרֵי אִסּוּרֵי הֵיכִי בָּעֵי לְמֵילַף וְעוֹד דִּלְקַמָּן כִּי בָּעֵי לְמֵילַף מִפֶּסַח תָּמִיד וּמִילָה לָא פָּרְכִינַן הָכִי וְעוֹד דְּשָׁבֵק הַשַּׁ"ס אֵשֶׁת אָח דְּקָאֵי בָּהּ וְלָא מַסִּיק לָהּ אֶלָּא לְבַסּוֹף וְעוֹד דַּחֲדָא אִסּוּרָא מִיהָא נֵילַף מֵאֵשֶׁת אָח אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ לְקַמָּן לָאו בְּכָל דּוּכְתֵּי בָּעֵי לְמֵילַף מֵאֵשֶׁת אָח קָאָתֵי אֶלָּא דַּוְקָא אֲחוֹת אִשָּׁה כִּדְמַסִּיק טַעְמָא הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרֵי אִשְׁתְּרֵי וּלְהָכִי קָאָמַר תֵּיתֵי אֲחוֹת אִשָּׁה מֵאֵשֶׁת אָח וְלָא קָאָמַר תֵּיתֵי מֵאֵשֶׁת אָח כִּדְאָמַר בְּכָל הָנֵי דִּלְקַמָּן תֵּיתֵי מִמִּילָה תֵּיתֵי מִכִּבּוּד אָב וְאֵינוֹ מַזְכִּיר אֲחוֹת אִשָּׁה מִשּׁוּם דִּלְמֵילַף בְּכָל דִּכְתִין קָאָתֵי וְאוֹמֵר ר"י דְּמֵאֵשֶׁת אָח לָא מָצֵי לְמֵילַף בְּעָלְמָא דְּלִדְחֵי עֲשֵׂה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת דְּשָׁאנֵי אֵשֶׁת אָח דְּמִצְוָתוֹ בְּכָךְ וְאִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר לְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם דאל"כ בָּטְלָה מִצְוַת יִבּוּם אֲבָל מִכִּלְאַיִם בְּצִיצִית יָלְפִי' שַׁפִּיר בְּעָלְמָא דְּאִי לָא מְקַיֶּמֶת מִצְוַת תְּכֵלֶת בְּפִשְׁתֵּי' מְקַיֶּמֶת בְּצֶמֶר וְאַפֵּ"ה דָּחֵי וְכֵן וְגִלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ דִּמְצוֹרָע מִיקַּיֵּים בְּשֵׂעָר דְּהֶתֵּר דְּכָל שְׂעָרוֹ קְרֵינָא בֵּהּ כְּמוֹ כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ דְּשַׁבָּת דְּלָא קָאֵי אֶלָּא אַמְּלָאכוֹת דְּלָא דָּחוּ שַׁבָּת א"נ כָּל שְׂעָרוֹ מַמָּשׁ וּבְנִמְרְטוּ פְּאַת רֹאשׁוֹ וּזְקָנוֹ וְכֵן כָּל הָנֵי דְּמַיְיתוּ מִיקַיְּימִי בְּדֻכְתָּא אַחֲרִיתִי:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ טומאת צרעת הל׳ ה:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י:

מסורת הש״ס

א בספרא קדושים פרק יב י
ב בספרא אמור פרק ז יא; ספרא קדושים פרק יב יא
ג קידושין סז:
ד משנה יבמות; ספרא קדושים פרק יב יב
ה חולין סא:; פסחים כב:; בבא מציעא נו:
ו לקמן ז:; לקמן פד:; שבת קלב:; ביצה ח:

גליון הש״ס

גמ׳ לפי שאינה בצרת צרה. לקמן ד׳ יו״ד ע״ב:
שם לא תעשה שיש בו כרת מי דחי. עיין תשובת רשד״ם חלק יו״ד סי׳ רלא:
רש״י ד״ה צרת ממאנת וכו׳ כדאית׳ בפירקין. דף יב ע״א וצ״ע:
שם ד״ה מחזיר גרושתו וכו׳ שתיהן אסורות להתיבם. עי׳ לקמן דף יב ע״א וצ״ע:
תוס׳ ד״ה לפי כו׳ כך צרתה פטורה. להדיא איתא בירושלמי ר״פ יו״ד דמסכתין דצרתה מותרת:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]
כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם [ויקרא יח, כט]
וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ [ויקרא יח, יח]

דִּכְתִיב: "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז", "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ". (א)וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: סְמוּכִים מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן, שֶׁנֶּאֱמַר: "סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר". [א]וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מִנַּיִן לִיבָמָה שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי מוּכֵּה שְׁחִין שֶׁאֵין חוֹסְמִין אוֹתָהּ — שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תַחְסוֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּיו". (ב)וְאָמַר רַב יוֹסֵף: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּלָא דָּרֵישׁ סְמוּכִים בְּעָלְמָא, בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה דָּרֵישׁ. דְּהָא רַבִּי יְהוּדָה בְּעָלְמָא לָא דָּרֵישׁ, וּבְמִשְׁנֵה תוֹרָה דָּרֵישׁ. ב(ג)וּבְעָלְמָא מְנָלַן דְּלָא דָּרֵישׁ? דְּתַנְיָא: בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר, נֶאֱמַר: "מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה", וְנֶאֱמַר: "כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת", סְמָכוֹ עִנְיָן לוֹ: מָה שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה בִּסְקִילָה — אַף מְכַשֵּׁפָה בִּסְקִילָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְכִי מִפְּנֵי שֶׁסְּמָכוֹ עִנְיָן לוֹ, נוֹצִיא זֶה לִסְקִילָה? אֶלָּא: אוֹב וְיִדְּעוֹנִי בִּכְלַל מְכַשְּׁפִים הָיוּ, וְלָמָּה יָצְאוּ? לְהַקִּישׁ לָהֶם וְלוֹמַר לָךְ: מָה אוֹב וְיִדְּעוֹנִי בִּסְקִילָה — אַף מְכַשֵּׁפָה בִּסְקִילָה. ג(ד)וּבְמִשְׁנֵה תוֹרָה מְנָלַן דְּדָרֵישׁ? דִּתְנַן: נוֹשֵׂא אָדָם אֲנוּסַת אָבִיו וּמְפוּתַּת אָבִיו, אֲנוּסַת בְּנוֹ וּמְפוּתַּת בְּנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וּמְפוּתַּת אָבִיו. (ה)וְאָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דִּכְתִיב: "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו", כָּנָף שֶׁרָאָה אָבִיו — לֹא יְגַלֶּה. וּמִמַּאי דְּבַאֲנוּסָה כְּתִיב — מֵעִילָּוֵיהּ דִּקְרָא, דִּכְתִיב: "וְנָתַן הָאִישׁ הַשּׁוֹכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כָּסֶף", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "לֹא יִקַּח אִישׁ וְגוֹ'". וְרַבָּנַן: אִי הֲוָה סְמִיךְ לֵיהּ, כִּדְקָאָמְרַתְּ. הַשְׁתָּא דְּלָא סְמִיךְ לֵיהּ (דִּכְתִיב "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו" בֵּינְתַיִם) — בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם הַכָּתוּב מְדַבֵּר, וְלַעֲבוֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין. וּבְמִשְׁנֵה תוֹרָה מַאי טַעְמָא דְּדָרֵישׁ? אִיבָּעֵית אֵימָא — מִשּׁוּם דְּמוֹכַח, וְאִיבָּעֵית אֵימָא — מִשּׁוּם דְּמוּפְנֵי. (ו)אִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם דְּמוֹכַח — דְּאִם כֵּן לִכְתְּבֵיהּ רַחֲמָנָא גַּבֵּי עֲרָיוֹת. וְאִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם דְּמוּפְנֵי — דְּאִם כֵּן לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא: "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו", "לֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו" לְמָה לִי?

שְׁמַע

לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז וּסְמִיךְ לֵהּ גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לְּךָ וְדָרְשִׁינַן סְמוּכִין וְשָׁרֵינַן כִּלְאַיִם בְּצִיצִית. אַלְמָא אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה: שֶׁאֵין חוֹסְמִין אֵין [סוֹתְמִין] טַעֲנוּתֶיהָ לְכוֹפָהּ לְהִתְיַבֵּם לוֹ אֶלָּא כּוֹפִין אוֹתוֹ וְחוֹלֵץ. חוֹסְמִין לִשָּׁנָא דִּקְרָא קָא נָקֵט דְּיָלֵיף לָהּ מִלֹּא תַחְסֹם: וּסְמִיךְ לֵהּ כו' אַלְמָא דָּרְשִׁינַן סְמוּכִין וְגַבֵּי כִּלְאַיִם בְּצִיצִית נָמֵי דָּרְשִׁינַן: בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה דָּרֵישׁ וְהַאי סְמוּכִים דְּכִלְאַיִם בְּצִיצִית בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה הוּא וְדָרְשִׁינַן: סְמָכוֹ עִנְיָן לוֹ עִנְיַן הַפָּרָשָׁה סְמוּכָה פָּרָשַׁת מְכַשֵּׁף אֵצֶל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה דְּגַבֵּי הֲדָדֵי כְּתִיבִי: מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה בְּסֵפֶר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת: מָה שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה בִּסְקִילָה דִּכְתִיב בְּאִשָּׁה הַנִּרְבַּעַת לִבְהֵמָה דְּמֵיהֶם בָּם וְכָל דְּמֵיהֶם בָּם בִּסְקִילָה הִיא דְּגָמְרִינַן (סַנְהֶדְרִין דַּף כג.) מֵאוֹב וְיִדְּעוֹנִי דִּכְתִיב בְּהוּ יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם (וַיִּקְרָא כ':כ"ז): נוֹצִיא זֶה מְכַשֵּׁף: לִסְקִילָה שֶׁהִיא מִיתָה חֲמוּרָה מִכֻּלָּן: בִּכְלַל מְכַשֵּׁפָה הָיוּ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תְחַיֶּה: לְהַקִּישׁ אֲלֵיהֶן שֶׁזּוֹ מִדָּה בַּתּוֹרָה כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ יָצָא: נוֹשֵׂא אָדָם אֲנוּסַת אָבִיו שֶׁלֹּא נֶאֶסְרָה עָלָיו עוֹלָמִית אֶלָּא אֵשֶׁת אָבִיו כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא י"ח:ז'-ח') עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ וְאֵשֶׁת מַשְׁמַע ע"י אִישׁוּת דְּקִדּוּשִׁין: אֲנוּסַת בְּנוֹ לָאו כַּלָּתוֹ הִיא דְּאֵין כַּלָּה אֶלָּא מְקֻדֶּשֶׁת וּרְאוּיָה לְחֻפָּה: ה"ג וְרַבָּנָן אִי הֲוָה סְמִיךְ לֵהּ כִּדְקָאָמְרַתְּ הַשְׁתָּא דְּלָא סְמִיךְ לֵהּ בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם כו'. לָא סְמִיךְ לֵהּ דִּכְתִיב לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו בֵּנְתַיִם: דְּמוּכָח מוּכָח לְמִדְרְשִׁינְהוּ אַהֲדָדֵי סַמְכִינְהוּ: לִכְתְּבֵהּ רַחֲמָנָא לְהַהִיא לֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו לְגַבֵּי עֲרָיוֹת אִי לְטַפּוּיֵי לָאוֵי גַּבֵּי אֵשֶׁת אָב קָאָתֵי:

דִּכְתִיב לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז וּסְמִיךְ לֵהּ גְּדִילִים וְכוּ' וְאִיפְּכָא לֵיכָּא לְמֵימַר דִּבְמָקוֹם גְּדִילִים לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ בְּמָקוֹם כִּי יֵשְׁבוּ לֹא תַחְסֹם דא"כ לִשְׁתּוֹק קְרָא מִנֵּהּ וּמִמֵּילָא יָדְעִינַן דְּלָא דָּחֵי עֲשֵׂה דְּצִיצִית לָאו דְּכִלְאַיִם וְגַבֵּי יְבָמָה נָמֵי בְּסָמוּךְ לֵיכָּא לְמִדְרַשׁ כִּי הָכָא דִּבְלָאו קְרָא הֵ"א דְּחוֹסְמִין אוֹתָהּ וְלֹא יַחֲלֹץ לָהּ עַל כָּרְחוֹ הִקְשָׁה הָ"ר יַעֲקֹב דאורליינ"ש דִּלְחַיְּבוּ נָשִׁים בְּצִיצִית דְּאִית לָן לְמֵימַר כֹּל שֶׁיֶּשְׁנוֹ בְּלֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז יֶשְׁנוֹ בִּגְדִילִים אַף ע"ג דְּלָאו הֶקֵּשׁ הוּא אֶלָּא סְמוּכִים דִּתְרֵי קְרָאֵי נִינְהוּ מ"מ דָּרְשִׁינַן הָכִי בפ"ק דַּעֲרָכִין (דַּף ג:) וּבְהַתְּכֵלֶת (מְנָחוֹת מג.) דְּקָאָמַר הַכֹּל חַיָּבִין בְּצִיצִית כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים וּמַסִּיק דְּכֹהֲנִים אִצְטְרִיךְ לֵיהּ סד"א הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרִי גַּבַּיְהוּ כִּלְאַיִם בְּצִיצִית נָמֵי לֹא לְחַיְּבוּ קמ"ל נְהִי דְּאִשְׁתְּרִי בְּעִדָּן עֲבוֹדָה שֶׁלֹּא בְּעִדַּן עִבּוּד' לָא אִשְׁתְּרִי דְּמַשְׁמַע דְּאִי אִשְׁתְּרִי לְגַמְרֵי הָווּ מִפַּטְרִי בְּצִיצִית דַּהֲוָה דָּרְשִׁינַן כֹּל שֶׁאֵינוֹ בְּלֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז אֵינוֹ בִּגְדִילִים כ"ש שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לִדְרוֹשׁ לְחוּמְרָא וּלְחַיֵּב נָשִׁים בְּצִיצִית וְי"ל דְּהָא דְּנָשִׁים פְּטוּרוֹת בְּצִיצִי' הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּיָלֵיף לָהּ (קִדּוּשִׁין לָהּ.) רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב דְּמ"ע שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת דְּהֶקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לִתְפִלִּין וְהֶקֵּישָׁא עָדִיף מִסְּמוּכִים וְלָמֶ"ד דִּתְפִלִּין לָאו מ"ע שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא נִינְהוּ אֶפְשָׁר דִּלְדִידֵהּ נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּצִיצִית מִסְּמוּכִין דבלא"ה נָמֵי לְרַבָּנָן דְּר' יִשְׁמָעֵאל בְּפֶ' הַתְּכֵלֶת (מְנָחוֹת מג. וְשָׁם) סָבַר נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּצִיצִית דִּמְחַיְּבִי צִיצִית בַּלַּיְלָה וַהֲוֵי שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָא וְקָשֶׁה הָא דְּדַיֵּק בְּפֶ' הַתְּכֵלֶת דְּרַב יְהוּדָה סָבַר דְּצִיצִית מ"ע שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָא מִדְּרָמֵי תְּכֵלֶת לְפוֹרְזוּמָא דְּאִינָשֵׁי בֵּיתֵהּ וּמִמַּאי דִּלְמָא אע"ג דְּסָבַר דְּהָוֵי הַזְּמַן גְּרָמָא מְחַיֵּב נָשִׁים מִסְּמוּכִין וי"ל דַּעֲדִיפָא מִנָּהּ מְשַׁנֵּי לֵיהּ הָתָם וּמִיהוּ קָשֶׁה לְמַאן דְּפָטַר נָשִׁים מִצִּיצִית ה"ל לְמִפְטְרִינְהוּ מִכִּלְאַיִם וע"כ נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּכִלְאַיִם דְּאָמַר ספ"ק דְּבֵיצָה (דַּף יד:) כִּלְאַיִם לְמַאי חָזוּ וְשֶׁמָּא אִיכָּא שׁוּם רִבּוּי לְעִנְיַן כִּלְאַיִם: **וְכִי** מִפְּנֵי שֶׁסְּמָכוֹ עִנְיָן לוֹ כו' וא"ת דִּלְמָא הָכָא הוּא דְּלָא דְּרֵישׁ סְמוּכִים מִשּׁוּם ג"ש דְּדָרֵשׁ ר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין סז. וְשָׁם) דְּמַפְּקָא [מִסְּמוּכִים] דְּדָרֵשׁ מִלֹּא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה דִּבְסֵיף תֵּדַע דְּאַטּוּ ר"ע דְּגָמַר הָתָם דִּבְסְקִילָה מֵאִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה מִי נֵימָא דְּלָא סָבַר כְּרַבָּנָן דְּדָרְשֵׁי סְמוּכִים בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא אִצְטְרִיךְ ע"כ מִשּׁוּם ג"ש דְּמַפְּקָא מִסְּמוּכִים וְי"ל דְּהָכָא דַּיֵּק מִלִּשָּׁנָא דְּר' יְהוּדָה דְּקָאָמַר וְכִי מִפְּנֵי שֶׁסְּמָכוֹ מַשְׁמַע דְּלָא דָּרֵשׁ סְמוּכִים בְּעָלְמָא וְהָא דְּדָרֵשׁ ר' יְהוּדָה סְמוּכִים בפ"ב דְּקִדּוּשִׁין (דַּף נג.) דְּקָתָנֵי יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים אֲבָל יַחְלְקוּ בְּקָדָשִׁים קַלִּים ת"ל אִישׁ כְּאָחִיו וּסְמִיךְ לֵהּ אִם עַל תּוֹדָה וְקָאָמַר הָתָם סִפְרָא מַנִּי ר' יְהוּדָה אִכָּא לְמֵימַר דְּהָתָם וָי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן דְּרֵישׁ דִּכְתִיב וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים א"נ מִשּׁוּם דְּמוּכָח דְּמִדְּלָא כְּתִיב בְּפָרָשַׁת וַיִּקְרָא א"נ מִשּׁוּם מֻפְנֶה דְּאִישׁ כְּאָחִיו מְיֻתָּר דה"ל לְמִכְתַּב לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה וְתוּ לָא וְהָא דְּקָאָמַר בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה דְּרֵישׁ ה"ה בְּעָלְמָא אֶלָּא דִּבְמִשְׁנֵה תּוֹרָה קִים לֵיהּ דְּכוּלְּהוּ מוּכָח אוֹ מֻפְנֶה וְלֹא חָשׁ לְהָבִיא אֶלָּא אֶחָד מֵהֶם: **וּסְמִיךְ** לֵהּ לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְרַבָּנָן לָא דָּרְשֵׁי מִשּׁוּם דְּלָא יִקַּח מַפְסִיק בֵּין פָּרָשַׁת אֹנֶס לְלֹא יְגַלֶּה: **דא"כ** לִכְתְּבֵהּ גַּבֵּי עֲרָיוֹת דאע"ג דְּאִצְטְרִיךְ לְמִכְתְּבִיָּה הָכָא לְהֶקֵּישָׁא לְלֹא יָבֹא מַמְזֵר דְּמֵהָכָא דָּרְשִׁינַן מִמַּאי הָוֵה מַמְזֵר בֵּין לר"ע בֵּין לְרַבָּנָן בְּפֶרֶק הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מט.) הָתָם נָמֵי סְמוּכִין נִינְהוּ וְדָרְשִׁינַן מִטַּעַם דְּמוּכָח אוֹ מֻפְנֶה וא"ת גַּבֵּי מְכַשֵּׁפָה נָמֵי לִדְרֹשׁ ר' יְהוּדָה דְּמוֹכְחָא מִלְּתָא מִדְּלָא כְּתִיב כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה גַּבֵּי עֲרָיוֹת וי"ל דְּלָא שַׁיָּךְ גַּבֵּי עֲרָיוֹת דְּאֵין זְנוּת לִבְהֵמָה א"נ לָא חֲשִׁיב מוּכָח כֵּיוָן שֶׁהַלָּמֵד נִכְתַּב בִּמְקוֹמוֹ וּמִיהוּ לְעִנְיַן מֻפְנֶה לֹא אִכְפַּת לָן בְּהֵי מִנַּיְהוּ: **אִם** כֵּן לִכְתֹּב רַחֲמָנָא לֹא יִקַּח אִישׁ וְגוֹ' לֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו לָמָה לִי מִדִּנְקַט לֹא יְגַלֶּה בְּלֹא וָי"ו מַשְׁמַע דְּאַכּוּלֵּיהּ קְרָא בָּעֵי לָמָּה לִי וְקָשֶׁה דִּלְמָא מִבְּעֵי לֵהּ לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם כִּדְדָרְשִׁי לֵיהּ רַבָּנָן לְקַמָּן וְאִית דְּגָרְסִי וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו לָמָה לִי וּמְפָרֵשׁ דְּאַאָבִיו קָא בָּעֵי לָמָּה לִי דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּאַאָבִיו קָאֵי אֲבָל לֹא יְגַלֶּה מָצֵי לְמֵימַר דְּדָרְשִׁי לֵיהּ לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם כְּמוֹ רַבָּנָן. וריב"ן פֵּי' דְּשַׁפִּיר גָּרַס לֹא יְגַלֶּה בְּלֹא וָי"ו וְאַכּוּלֵּיהּ קְרָא קָבָעֵי לָמָּה לִי דְּמַשְׁמַע לֵיהּ לְהַשַּׁ"ס דְּלָא מוּקֵי לֵיהּ בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁל אָבִיו כֵּיוָן דִּבְלָאו הָכִי אִיכָּא אִסּוּר יְבָמָה לַשּׁוּק וְאִסּוּר דּוֹדָתוֹ וְלָא מוֹקְמִינַן לֵיהּ בְּלָאוֵי יַתִּירָא הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמִדְרַשׁ וּבְפֶ' נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת צז.) אָמְרִי' נָמֵי דִּלְרַבָּנָן לָא אִצְטְרִיךְ לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם אֶלָּא לַעֲבֹר עָלֶיהָ בַּג' לָאוִין:

מסורת הש"ס

א מכות כג.; ברכות י.
ב ברכות כא:
ג סנהדרין ס.; סנהדרין סז:
ד לקמן צז.; משנה יבמות
ה ברכות כא:; תוספתא יבמות
ו לקמן מט.; קידושין סז:

תורה אור השלם

לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו [דברים כב, יא]
סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר [תהילים קיא, ח]
לֹא־תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ [דברים כה, ד]
כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]
מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה [שמות כב, יז]
כָּל־שֹׁכֵב עִם־בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת [שמות כב, יח]
וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם [ויקרא כ, טז]
וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם [ויקרא כ, כז]
לֹא־יִקַּח אִישׁ אֶת־אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו [דברים כג, א]
וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ־תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא־יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל־יָמָיו [דברים כב, כט]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסה סעי׳ ד:
ב מיי׳ פי״א מהל׳ עבודה זרה וחוקות הגויים הל׳ טו, סמג לאוין נה:
ג מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג:

שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוּיֵי. וְגַבֵּי צִיצִית נָמֵי, אִיבָּעֵית אֵימָא — מִשּׁוּם דְּמוּכָח, וְאִיבָּעֵית אֵימָא — מִשּׁוּם דְּמוּפְנֶה. אִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם דְּמוּכָח — דְּאִם כֵּן לִכְתְּבֵיהּ רַחֲמָנָא גַּבֵּי פָּרָשַׁת צִיצִית, לְמַאי הִלְכְתָא כַּתְבֵיהּ הָכָא? וְאִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם דְּמוּפְנֶה — מִכְּדִי כְּתַב: "וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ", "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז" לָמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוּיֵי. [אב]הָנֵי מִצְרָךְ צְרִיכִי, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ", הֲוָה אָמֵינָא: כָּל דֶּרֶךְ הַעֲלָאָה אֲסַר רַחֲמָנָא, וַאֲפִילּוּ מוֹכְרֵי כְסוּת, כְּתַב רַחֲמָנָא "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז", דּוּמְיָא דִּלְבִישָׁה, דְּאִית בֵּיהּ הֲנָאָה. [גד](א)וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "לֹא תִלְבַּשׁ", הֲוָה אָמֵינָא: דַּוְקָא לְבִישָׁה, דִּנְפִישׁ הֲנָיָיתֵהּ, אֲבָל הַעֲלָאָה — לָא, כְּתַב רַחֲמָנָא "לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ". אִם כֵּן, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז", "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים" לָמָה לִי? [ה](ב)מִכְּדִי כְּתַב "וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ", וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: הוֹאִיל וְנֶאֶמְרוּ בַּתּוֹרָה סְתָם "בְּגָדִים", וּפָרַט לְךָ הַכָּתוּב בְּאֶחָד מֵהֶן צֶמֶר וּפִשְׁתִּים — אַף כֹּל צֶמֶר וּפִשְׁתִּים, "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים" דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוּיֵי. [ו]וְאַכַּתִּי אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הַעֲלָאָה הִיא דְּלָא נְפִישׁ הֲנָאָתֵהּ, אֲבָל לְבִישָׁה דִּנְפִישׁ הֲנָיָיתֵהּ — כֹּל תְּרֵי מִינֵי אֲסַר רַחֲמָנָא, כְּתַב רַחֲמָנָא "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים"! אִם כֵּן, לִשְׁתּוֹק קְרָא מִינֵּיהּ, וְתֵיתֵי "שַׁעַטְנֵז" "שַׁעַטְנֵז" מֵהַעֲלָאָה. וְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים", הָא לָאו הָכִי, כִּלְאַיִם בְּצִיצִית הֲוָה אָמֵינָא דַּאֲסַר רַחֲמָנָא? וְהָכְתִיב: "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם", וְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כָּל בְּגָדִים צֶמֶר וּפִשְׁתִּים הֵם, וְאָמַר רַחֲמָנָא עֲבֵיד לֵיהּ תְּכֵלֶת, וּתְכֵלֶת עַמְרָא הוּא. וּמִמַּאי דִּתְכֵלֶת עַמְרָא הוּא? מִדְּשֵׁשׁ — כִּיתָּנָא, תְּכֵלֶת — עַמְרָא הוּא. (ג)אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא כִּדְרָבָא, דְּרָבָא רָמֵי: כְּתִיב "הַכָּנָף" — מִין כָּנָף, וּכְתִיב "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים"! [ז]הָא כֵּיצַד? צֶמֶר וּפִשְׁתִּים פּוֹטְרִין בֵּין בְּמִינָן, בֵּין שֶׁלֹּא בְּמִינָן. שְׁאָר מִינִין, בְּמִינָן פּוֹטְרִין, שֶׁלֹּא בְּמִינָן אֵין פּוֹטְרִין. וְהָא תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לֵית לֵיהּ דְּרָבָא! (ד)אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא, כִּי דִּיּוּקָא דְּרָבָא: "הַכָּנָף" — מִין כָּנָף, וְהָכִי קָאָמַר רַחֲמָנָא: עֲבֵיד לֵיהּ צֶמֶר לְצֶמֶר וּפִשְׁתִּים לְפִשְׁתִּים. וְכִי עָבְדַתְּ צֶמֶר לְצֶמֶר — צִבְעֵיהּ, אֲבָל צֶמֶר לְפִשְׁתִּים וּפִשְׁתִּים לְצֶמֶר — לָא, כְּתַב רַחֲמָנָא "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים", דַּאֲפִילּוּ צֶמֶר לְפִשְׁתִּים וּפִשְׁתִּים לְצֶמֶר.

תִּינַח

מִכְּדִי כְּתִיב וּבֶגֶד כִּלְאַיִם וְגוֹ' הַהוּא קְרָא דִּגְדִילִים לָא מָצֵית לְאִיַּתּוּרֵי וּלְמֵימַר לְאַפְנוּיֵי לַאֲנוּסָתוֹ שֶׁל אָבִיו דְּיָלֵיף מִסְּמוּכִים דִּלְעֵיל: לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז לָמָה לִי שְׁמַע מִנָּהּ לְאַפְנוּיֵי וּלְמִדְרַשׁ סְמוּכִים: וְאַפֵּי' מוֹכְרֵי כְּסוּת שֶׁאֵין מִתְכַּוְּנִים לַהֲנָאַת חִמּוּם: צֶמֶר וּפִשְׁתִּים לָמָה לִי אִי לְאַשְׁמוּעִינַן דְּכִלְאַיִם צֶמֶר וּפִשְׁתִּים הוּא דְּקָאָסַר לֹא צָרִיךְ דְּמִכְּדֵי בְּכִלְאַיִם כְּתִיב בֶּגֶד וְתַנָּא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל כוּ': בְּאֶחָד מֵהֶם גַּבֵּי נְגָעִים בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד פִּשְׁתִּים (וַיִּקְרָא יג): וְאַכַּתִּי אִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב צֶמֶר וּפִשְׁתִּים הָכָא גַּבֵּי לְבִישָׁה ואע"ג דִּכְתִיב בֶּגֶד בְּהַעֲלָאָה דְּמַשְׁמַע צֶמֶר וּפִשְׁתִּים דס"ד כו': וְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּיָלְפִינַן אַלִּבֵּהּ כִּלְאַיִם בְּצִיצִית מִדְּאִיַּתַּר צֶמֶר וּפִשְׁתִּים לְמִסְמְכֵיהָ לִגְדִילִים תַּעֲשֶׂה לְּךָ: טַעְמָא דְּכָתַב רַחֲמָנָא כוּ' כָּל בְּגָדִים צֶמֶר וּפִשְׁתִּים הֵם וְהַאי בִּגְדֵיהֶם דְּצִיצִית מַשְׁמָע בֵּין שֶׁל צֶמֶר בֵּין שֶׁל פִּשְׁתִּים וְאָמַר רַחֲמָנָא עֲבִיד וּתְכֵלֶת נָמֵי לְפִשְׁתִּים: וּתְכֵלֶת עַמְרָא מִדְּשֵׁשׁ כִּתָּנָא דִּכְתִי' (שְׁמוֹת ל"ט:כ"ח) מִכְנְסֵי בַּד שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּבַד הַיְנוּ פִּשְׁתִּים כִּדְמְפָרֵשׁ בְּבָא לוֹ כ"ג בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא (דַּף עא:) בַּד דָּבָר הָעוֹלֶה בַּד בְּבַד תְּכֵלֶת עַמְרָא וְכֵן שְׁאָר צְבָעִים הָאֲמוּרִים בְּבִגְדֵי כְּהֻנָּה אַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שֵׁנִי שֶׁאֵין בִּגְדֵי כְּהֻנָּה אֶלָּא מִצֶּמֶר וּפִשְׁתִּים דִּכְתִיב בְּסֵפֶר יְחֶזְקֵאל (מד) ביוה"כ בִּגְדֵי פִשְׁתִּים יִלְבָּשׁוּ וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צֶמֶר ש"מ שֶׁעֲבוֹדוֹת הַחִיצוֹנוֹת יֵשׁ בָּהֶם צֶמֶר עִם פִּשְׁתָּן וְלֹא מִין אַחֵר וּמִדִּמְפָרֵשׁ קְרָא שֵׁשׁ בְּאֶחָד מִן הַמִּינִין שְׁמַע מִנָּהּ שְׁאָר הַמִּינִין צֶמֶר הָיוּ: סד"א כִּדְרָבָא אִי לָא כְּתַב רַחֲמָנָא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים הֲוָה דָּרְשִׁי' הַכָּנָף מִין כָּנָף כְּרָבָא לְמֵימַר דִּלְבֶגֶד פִּשְׁתִּים עֲשֵׂה פִּשְׁתָּן וּלְצֶמֶר עֲשֵׂה צֶמֶר וְצִבְעִי' תְּכֵלֶת אֲבָל כִּלְאַיִם לָא קמ"ל דְּרָשָׁא דִּסְמוּכִין דַּאֲפִילּוּ כִּלְאַיִם וְהָכִי הָוֵי מַסְקָנָא דְּמִלְּתָא אֶלָּא דְּקָא מְפָרֵשׁ וְאָזֵיל מִלְּתִי' דְּרָבָא: כְּתִיב הַכָּנָף עֲשֵׂה צִיצִית מִמִּין הַכָּנָף וְאִם טַלִּית שֶׁל מֶשִׁי עֲשֵׂה צִיצִית שֶׁל מֶשִׁי וּכְתִיב צֶמֶר וּפִשְׁתִּים גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לְּךָ דְּמַשְׁמַע עֲשֵׂה צִיצִית מִצֶּמֶר וּפִשְׁתִּים: וְהָא תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל לֵית לֵהּ דְּרָבָא דְּדָרֵשׁ הַכָּנָף מִין כָּנָף דְּהָא לְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל טַלִּית שֶׁל שְׁאָר מִינִין אֵינָהּ חַיֶּבֶת בְּצִיצִית דְּהָא בֶּגֶד כְּתִיב וְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָאָמַר כָּל בֶּגֶד צֶמֶר וּפִשְׁתִּים: אִצְטְרִיךְ צֶמֶר וּפִשְׁתִּים אע"ג דְּלָא דָּרֵישׁ תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל מִין כָּנָף לִשְׁאָר מִינִין: סד"א לְגַבֵּי טַלִּית שֶׁל צֶמֶר וּפִשְׁתִּים דָּרֵישׁ כִּי דִּיּוּקָא דְּרָבָא דְּדָרֵשׁ צִיצִית מִין כָּנָף: וְהָכִי אָמַר רַחֲמָנָא כו' קמ"ל דְּרָשָׁא דִּסְמוּכִין לְמִשְׁרֵי כִּלְאַיִם בְּצִיצִית:

מִכְּדִי כְּתִיב פָּרָשַׁת צִיצִית לְמַאי הִלְכְתָא כַּתְבֵהּ דְּכֻלָּהּ אִצְטְרִיךְ כִּדְדָרְשִׁינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף ה:) גְּדִילִים אַרְבָּעָה וְדָרְשִׁינַן נָמֵי עַל ד' כְּנָפוֹת וְלֹא עַל ג' וָהּ' כְּסוּתְךָ וְלֹא שֶׁל אֲחֵרִים אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ פְּרָט לִכְסוּת סוּמָא וּלְמַעֵט שֶׁאֵין מְכַסֶּה רֻבּוֹ: **אֲבָל** לְבִישָׁה כֹּל תְּרֵי מִינֵי אֲסַר רַחֲמָנָא וא"ת אֲפִילּוּ חַד מִינָא הֵ"א דְּאָסוּר וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא שׁוּעַ טָווּי וְנוּז וי"ל דְּשַׁעַטְנֵז מַשְׁמַע נָמֵי תַּעֲרוֹבוֹת:

אִם כֵּן לִשְׁתּוֹק קְרָא מִנֵּהּ וְתֵיתֵי שַׁעַטְנֵז שַׁעַטְנֵז מֵהֶעְלָא' וא"ת בְּפֶ' בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת כז: וְשָׁם) קָאָמַר רַב פָּפָּא אַף כֹּל צֶמֶר וּפִשְׁתִּים דְּקָאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְאֵתוֹיֵי כִּלְאַיִם וְקָאָמַר הָתָם דְּהָא דְּרַב פָּפָּא בְּדוּתָא הִיא דְּכִלְאַיִם צֶמֶר וּפִשְׁתִּים בְּהֶדְיָא כְּתַב בְּהוּ וּמַאי קֻשְׁיָא וְהָא אִצְטְרִיךְ אַף כָּל לְאַפְנוּיֵי צֶמֶר וּפִשְׁתִּים כִּדְקָאָמַר הָכָא וְי"ל דִּבְמַסְקָנָא דְּנָפְקָא לָן הַפְּנָאָה לְרַבָּנָן מִשַּׁעַטְנֵז לְר' יִשְׁמָעֵאל נָמֵי תִּפּוֹק מֵהָתָם וְתוּ לָא אִצְטְרִיךְ אַף כָּל לְאַפְנוּיֵי צֶמֶר וּפִשְׁתִּים דְּכִלְאַיִם: **וְתַנָּא** דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל וְכוּ' וא"ת בְּלֹא תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל נָמֵי יוּכַל לְדַקְדֵּק דִּבְגָדִים מַשְׁמַע כָּל בְּגָדִים דִּלְכוּלְּהוּ אֲמַר רַחֲמָנָא עֲבֵד לְהוּ תְּכֵלֶת אַלְמָא בְּבִגְדֵי פִּשְׁתָּן נָמֵי שָׁרֵי תְּכֵלֶת וכ"ת דְּהֵ"א דְּלָאו אַכּוּלְּהוּ אֲמַר רַחֲמָנָא דְּלֶיעֱבֵד תְּכֵלֶת הַשְׁתָּא נָמֵי נֵימָא דְּאַצֶּמֶר דַּוְקָא אֲמַר רַחֲמָנָא דְּלֶיעֱבֵד תְּכֵלֶת וְלָא אַפִּשְׁתִּים וְי"ל דְּוַדַּאי אִי לָאו תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הֵ"א דִּשְׁאָר מִינֵי אֲמַר רַחֲמָנָא דְּלֶיעֱבֵד תְּכֵלֶת וְלָא אַפִּשְׁתִּים אֲבָל לְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּכָל בְּגָדִים צֶמֶר וּפִשְׁתִּים מַשְׁמַע דְּאַתַּרְוַיְהוּ קָאֵי דְּאַפֵּי' נֵימָא בְּעָלְמָא דְּבֶגֶד הָוֵי אוֹ צֶמֶר אוֹ פִּשְׁתִּים הָכָא בִּגְדֵיהֶם כְּתַב דְּמַשְׁמַע תְּרֵי: **וְאָמַר** רַחֲמָנָא עֲבֵד לְהוּ תְּכֵלֶת וא"ת וְהֵיכִי מַשְׁמַע מֵהָכָא דְּשָׁרֵי כִּלְאַיִם בְּצִיצִית נֵימָא דַּעֲבִיד לְהוּ תְּכֵלֶת בְּלֹא שׁוּעַ טָווּי וְנוּז וי"ל דְּחוּטֵי צִיצִית בָּעֵינַן שֶׁיְּהֵא שׁוּעַ טָווּי וְנוּז דְּדָרֵשׁ בְּסִפְרֵי פְּתִיל תְּכֵלֶת טָווּי וְשָׁזוּר וה"ה שׁוּעַ דְּבָעֵינַן וְיָלֵיף הָתָם לָבָן מִתְּכֵלֶת וּסְתָם בְּגָדִים שֶׁלָּהֶן הָיוּ נָמֵי שׁוּעַ טָווּי וְגַם נוּזִין פֵּרוּשׁ שְׁזוּרִים כְּמוֹ שֶׁפֵּי' ר"ת לְקַמָּן (יְבָמוֹת ד' ה: ד"ה עַד) נוּז שְׁזוּרֵי הַיְנוּ שְׁזוּרִים בְּסוֹף הַטַּלִּית מְקוֹם הַנָּחַת צִיצִית כִּדְאָמְרִינַן בְּרֵישׁ הַמּוֹצֵא תְּפִלִּין (עֵירוּבִין צו:) וְדִלְמָא אַדַּעְתָּא דְּשִׁפְתָּא דִּגְלִימָא עַיְפִינְהוּ אֲבָל קַשְׁיָא דְּאַכַּתִּי נֵימָא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לַעֲבֵד לְהוּ תְּכֵלֶת בְּלֹא קְשִׁירָה דְּלָא הָוֵי כִּלְאַיִם דְּתוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת אֵין חִבּוּר וּבִמְנָחוֹת (דַּף לט.) דִּקְדֵּק דְּקֶשֶׁר עֶלְיוֹן דְּאוֹרָיְתָא מִדְּשָׁרֵי רַחֲמָנָא כִּלְאַיִם בְּצִיצִית וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם ר"י קְלָנוּ' דע"כ אֲמַר רַחֲמָנָא לַעֲבֵד לְהוּ תְּכֵלֶת בְּעִנְיָן דְּהָוֵי כִּלְאַיִם דְּאִי דַּוְקָא בְּלֹא כִּלְאַיִם א"כ לִשְׁתּוֹק קְרָא מִיַּחֲדוּ וּמִדְּאָמַר רַחֲמָנָא עֲבֵד לְהוּ תְּכֵלֶת יָדְעֵי דְּתוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת אֵינוֹ חִבּוּר אֶלָּא וַדַּאי בְּעִנְיָן דְּהָוֵי כִּלְאַיִם אֲמַר רַחֲמָנָא לַעֲבֵד תְּכֵלֶת וְלָא שָׁמְעִינַן לְהוּ מֵהָכָא מִידִי אִי תּוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת חִבּוּר אִי לֹא לְהָכִי אִצְטְרִיךְ יַחְדָּו:

וּתְכֵלֶת עַמְרָא הוּא לֹא הָיָה צָרִיךְ לְכָךְ דְּבֵין הוּא כִּתָּנָא וּבֵין הוּא עַמְרָא יָכוֹל לְדַקְדֵּק דְּכִלְאַיִם בְּצִיצִית שָׁרֵי דְּאָמַר רַחֲמָנָא לְבִגְדֵיהֶם דְּהָווּ צֶמֶר וּפִשְׁתִּים לַעֲבֵד תְּכֵלֶת שֶׁהוּא אוֹ כִּתָּנָא אוֹ עַמְרָא שֶׁאֵין בְּבִגְדֵי כְּהֻנָּה אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים מִדְּכָתַב בְּהוּ בִּגְדֵיהֶם אֶלָּא הָאֱמֶת אוֹמֵר: **מִדְּשֵׁשׁ** כִּתָּנָא תְּכֵלֶת עַמְרָא וְלֵיכָּא לְמֵימַר דִּתְכֵלֶת נָמֵי כִּתָּנָא אֶלָּא צָבוּעַ הוּא תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַמְרָא דִּסְבָרָא הוּא דְּכָל הַצְּבוּעִים מִין אֶחָד הוּא מִדְּלָא חִלֵּק בָּהֶן אֶלָּא בְּצֶבַע: **סָלְקָא** דַּעְתָּךְ אָמֵינָא כִּדְרָבָא לָאו דַּוְקָא דְּרָבָא אַיְּרֵי בָּתַר דִּכְתִיב צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וְהַשְׁתָּא אַיְּרֵי אִי לֹא כְּתַב צֶמֶר וּפִשְׁתִּים אֶלָּא כְּלוֹמַר כְּדִיּוּקָא דְּרָבָא וה"ק קְרָא וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם דִּלְבִגְדֵיהֶם שֶׁהֵם צֶמֶר וּפִשְׁתִּים עֲבִיד צִיצִית אֲבָל תְּכֵלֶת דְּבָתַר הָכִי לֹא קָאֵי אַבְּגָדִים אֶלָּא אַהַכָּנָף מִין כָּנָף וְהַמַּקְשֶׁה דְּפָרִיךְ וְהָא תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל לֵית לֵהּ דְּרָבָא וְסָבוּר דִּכְרָבָא מַמָּשׁ קָאָמַר הָיָה יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת וְהָא רָבָא לְבָתַר דִּכְתִיב צֶמֶר וּפִשְׁתִּים קָאָמַר: **וְהָא** תָּנָא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל לֵית לֵהּ דְּרָבָא דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דְּמֵהַכָּנָף מְרַבֶּה שְׁאָר בְּגָדִים כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּפֶ' בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת כז. וְשָׁם) דִּמְרַבֶּה שְׁאָר בְּגָדִים גַּבֵּי שְׁרָצִים מֵאוֹ בֶגֶד דְּהַכָּנָף לָאו רִיבּוּיָא הוּא: **וַאֲפִילּוּ** צֶמֶר לְפִשְׁתִּים וּפִשְׁתִּים לְצֶמֶר מַשְׁמַע הָכָא דְּתַנָּא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל לֵית לֵהּ דְּרָבָא וְקָשֶׁה דִּבְפֶ' בַּמֶּה מַדְלִיקִין (כ"ז. שָׁם) קָאָמַר הַשַּׁ"ס הֲדַר בֵּהּ רָבָא מֵהַהִיא וְסָבַר דְּאַף כֹּל לְאֵתוֹיֵי שְׁרָצִים וְסָבַר שַׁפִּיר כְּתַנָּא דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל וצ"ל דְּסֻגְיָא דְּהָכָא כר"נ בַּר יִצְחָק דְּהָתָם דְּקָאֵי אַף כָּל לְאֵתוֹיֵי צִיצִית א"כ הָוֵי דְּלָא כְּרָבָא: **דַּאֲפִילּוּ** צֶמֶר לְפִשְׁתָּן וּפִשְׁתָּן לְצֶמֶר כו' נִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ שְׁנֵי חוּטִין לָבָן שֶׁל צֶמֶר שָׁרֵי בְּפִשְׁתִּים כִּדְאָמַר בִּמְנָחוֹת אַף עַל גַּב דְּאֶפְשָׁר בְּמִינוֹ כִּדְקָאָמַר הָתָם מִגּוֹ דִּתְכֵלֶת פָּטְרָה לָבָן נָמֵי פּוֹטֵר וְלָבָן שֶׁל פִּשְׁתִּים נָמֵי פּוֹטֵר הַצֶּמֶר עַל מִגּוֹ דְּמִגּוֹ דְּלָבָן שֶׁל צֶמֶר פּוֹטֵר בְּפִשְׁתִּים לָבָן שֶׁל פִּשְׁתִּים נָמֵי פּוֹטֵר בְּצֶמֶר וְדַוְקָא בִּמְקוֹם תְּכֵלֶת אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין תְּכֵלֶת אָסוּר כֵּיוָן דְּלָא כָּשֵׁר בְּמִינוֹ דְּהָא בִּמְנָחוֹת (דַּף מ.) אָסַר סָדִין בְּצִיצִית מִשּׁוּם קָלָא אִילָן וּפָרִיךְ וְלֹא יְהֵא אֶלָּא לָבָן וּמְשַׁנֵּי מִשּׁוּם דְּאֶפְשָׁר בְּמִינָן כדר"ל:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ כלאים הל׳ יב:

ב מיי׳ פי׳ מהל׳ כלאים הל׳ טז, סמג לאוין רפג, טוש״ע יו״ד סי׳ שא סעי׳ א ו:

ג מיי׳ פי׳ מהל׳ כלאים הל׳ יב:

ד מיי׳ פי׳ מהל׳ כלאים הל׳ טז, סמג לאוין רפג, טוש״ע יו״ד סי׳ שא סעי׳ א ו:

ה מיי׳ פג׳ מהל׳ ציצית הל׳ ב:

ו מיי׳ פי׳ מהל׳ כלאים הל׳ א, סמג לאוין רפג, טוש״ע יו״ד סי׳ רצח סעי׳ א:

ז מיי׳ פג׳ מהל׳ ציצית הל׳ ה, סמג עשין כו, טוש״ע או״ח סי׳ ט סעי׳ ב ג:

מסורת הש״ס

א לקמן קב:

ב קידושין לז:; שבת כו:; מנחות לט:

ג נזיר נח.; מנחות לט:; שבת כז:

ד קידושין סז:

גליון הש״ס

תוס' ד"ה והא תנא דבי ר"י כו' דהכנף לאו ריבויא הוא. עיין יומא דף עא ע"ב תד"ה ואימא עמרא:

תורה אור השלם

[ויקרא יט, יט]

[במדבר טו]

[ויקרא יג, מז]

[דברים כב, יא]

[במדבר טו, לח]

תִּינַח לְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. לְרַבָּנַן, מְנָא לְהוּ? (א)נָפְקָא לְהוּ מֵ״רֹאשׁוֹ״. דְּתַנְיָא: ״רֹאשׁוֹ״ מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא תַקִּיפוּ (אֶת) פְּאַת רֹאשְׁכֶם״, שׁוֹמֵעַ אֲנִי אַף מְצוֹרָע כֵּן, [א]תַּלְמוּד לוֹמַר: ״רֹאשׁוֹ״. וְקָא סָבַר הַאי תַּנָּא הַקָּפַת כָּל הָרֹאשׁ שְׁמָהּ הַקָּפָה. אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְלָאו דְּהַקָּפָה, שֶׁכֵּן לָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל! (ב)אֶלָּא: אָתְיָא מִ״זְּקָנוֹ״. דְּתַנְיָא: ״זְקָנוֹ״ מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ״, שׁוֹמֵעַ אֲנִי אַף כֹּהֵן מְצוֹרָע כֵּן — תַּלְמוּד לוֹמַר ״זְקָנוֹ״. וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְלָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל. וְאַכַּתִּי אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: שָׁאנֵי כֹּהֲנִים, הוֹאִיל וְרִיבָּה בָּהֶן הַכָּתוּב מִצְוֹת יְתֵירוֹת, אֲפִילּוּ לָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל לָא דָּחֵי, קָא מַשְׁמַע לַן דְּדָחֵי! (ג)אֶלָּא, אָתְיָא מֵ״רֹאשׁוֹ״ דְּהָךְ תַּנָּא. דְּתַנְיָא: ״רֹאשׁוֹ״, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר ״תַּעַר לֹא יַעֲבוֹר עַל רֹאשׁוֹ״, שׁוֹמֵעַ אֲנִי אַף מְצוֹרָע וְנָזִיר כֵּן, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״רֹאשׁוֹ״. [ב]אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְנָזִיר מְצוֹרָע שֶׁכֵּן יֶשְׁנוֹ בִּשְׁאֵלָה. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי — הָא דְּקַיְימָא לַן דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה, לִיגְמַר מִנָּזִיר! אֶלָּא, מִנָּזִיר מַאי טַעְמָא לָא גָּמְרִינַן, דְּאִיכָּא לְמִיפְרַךְ שֶׁכֵּן יֶשְׁנוֹ בִּשְׁאֵלָה. הָכִי נָמֵי אִיכָּא לְמִיפְרַךְ שֶׁכֵּן יֶשְׁנוֹ בִּשְׁאֵלָה. אֶלָּא, לְעוֹלָם מִקְּרָא

תִּינַח לְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּאִיַּתּוּר לֵיהּ צֶמֶר וּפִשְׁתִּים אֶלָּא לְרַבָּנַן דְּלֵית לְהוּ כָּל בְּגָדִים צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וְהָא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים לָא מִיַּתַּר מְנָא לְהוּ דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה: רֹאשׁוֹ מַה ת״ל בִּמְצוֹרָע כְּתִיב יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ הֲרֵי רֹאשׁוֹ בִּכְלַל לָמָּה לִי דִּכְתִיב רֹאשׁוֹ: וְקָסָבַר הַאי תַּנָּא דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ רֹאשׁוֹ לִדְחוֹת לָאו דְּלָא תַקִּיפוּ דְּהַקָּפַת כָּל הָרֹאשׁ שְׁמָהּ הַקָּפָה וְלָא אָמְרִינַן פְּאַת כְּתַב רַחֲמָנָא הִלְכָּךְ אִי לָאו דְּרַבִּי קְרָא הֲ״א לֹא לֵיקוּף. אַלְמָא אַשְׁמְעִינַן קְרָא דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וּמֵהָכָא נָפְקָא. הִלְכָּךְ אִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ לְמֵיסַר עֶרְוָה לְיִבּוּם דְּלָא תֵּימָא אָתֵי עֲשֵׂה דְּיִבּוּם וְדָחֵי לָאו דַּאֲחוֹת אִשָּׁה: שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל דְּנָשִׁים אֵינָן בְּלָאו דְּהַקָּפָה בפ״ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לה:) תֹּאמַר בְּלָאו דַּאֲחוֹת אִשָּׁה שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהוּא מֻזְהָר עָלֶיהָ כָּךְ הִיא מֻזְהֶרֶת עָלָיו דִּכְתִיב הַנְּפָשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת (וַיִּקְרָא י״ח:כ״ט) שְׁנֵיהֶם בַּמַּשְׁמָע: וּפְאַת זְקָנָם בְּכֹהֲנִים כְּתִיב: תַּלְמוּד לוֹמַר זְקָנוֹ לְרַבּוֹת זְקַן כֹּהֵן מְצוֹרָע דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה (ואע״ג דְּהַאי נָמֵי לָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל יָלְפִינַן מִנֵּהּ דְּכָל לֹא תַעֲשֶׂה נָמֵי דָּחֵי דְּאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֵיהּ דְּהָא נָפְקָא לָן מֵרֹאשׁוֹ תְּנֵהוּ עִנְיָן כו׳): וְאַכַּתִּי אִצְטְרִיךְ לְגוּפֵהּ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּלָאו דִּפְאַת זְקַן כֹּהֲנִים מִדְּחֵי דְּלָא נָפְקָא לָן מֵרֹאשׁוֹ ואע״ג דְּאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל הוּא דסד״א שָׁאנֵי לָאוֵי דְּכֹהֲנִים דַּחֲמִירִי שֶׁרִבָּה בָּהֶן הַכָּתוּב מִצְוֹת רַבּוֹת אַכַּתִּי לָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל מִנָּלַן דְּדָחֵי: רֹאשׁוֹ מַה ת״ל בְּרֹאשׁוֹ דִּמְצוֹרָע נָמֵי קָאֵי: ת״ל רֹאשׁוֹ אַלְמָא אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי ל״ת. ואע״ג דְּלָאו שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל הוּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל דְּהָא נָפְקָא לָן מִזְּקָנוֹ דְּאִידָךְ תַּנָּא תְּנֵהוּ עִנְיָן לְלָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל: מִנָּזִיר בְּנָזִיר עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה אִיכָּא תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע: שֶׁכֵּן יֶשְׁנוֹ בִּשְׁאֵלָה לִשְׁאוֹל לְחָכָם וְיַתִּיר לוֹ הִלְכָּךְ אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֵיהּ:

לְרַבָּנַן מְנָא לְהוּ המ״ל דְּלָא סָבְרִי כְּר׳ יְהוּדָה וְלָא בָּעֵי שֶׁיְּהֵא מוּכָח אוֹ מֻפְנֶה אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְשַׁנּוּיֵי אֲפִלּוּ אִי סָבְרִי כְּר׳ יְהוּדָה וא״ת וּמַאן נִיהוּ דִּפְלִיג עֲלֵהּ דְּתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל ר׳ שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר וְהָא רַשְׁבָּ״א וְאִידַּךְ תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דִּבְפֶ׳ בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת כז.) מוֹדוּ דִּבְלֹא רִבּוּי הָווּ סְתָם בְּגָדִים צֶמֶר וּפִשְׁתִּים ואר״י דְּהַיְינוּ הַהִיא בָּרַיְתָא דְּפֶ׳ הַתְּכֵלֶת (מְנָחוֹת לט:) דְּאָמַר רַב נַחְמָן הָתָם הַשִּׁירָאִין פְּטוּרָה מִן הַצִּיצִית אֵיתִיבֵהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן הַשִּׁירָאִין וְהַכָּלָךְ וְהַסְּרִיקִין כֻּלָּן חַיָּבִין בְּצִיצִית וּמְשַׁנֵּי מִדְּרַבָּנָן אֲבָל רָבָא דְּפָרִיךְ הָתָם לְרַב נַחְמָן לְטַעְמָא דִּמְחַיֵּב מִדְּאוֹרַיְתָא וְסָבַר לָהּ כִּי הַהִיא בָּרַיְתָא וְלֵית לֵיהּ שִׁנּוּיָא דְּרַב נַחְמָן דִּמְשַׁנֵּי הָתָם מִדְּרַבָּנָן: **מָה** לְלָאו דְּהַקָּפָה שֶׁכֵּן אֵינוֹ שָׁוֶה בְּכָל בְּפֶ׳ שְׁנֵי נְזִירִין (נָזִיר נח. וְשָׁם) מְפָרֵשׁ דְּהַאי תַּנָּא דְּמוּקֵי רֹאשׁוֹ לְנָזִיר סָבַר דְּהַקָּפַת כָּל הָרֹאשׁ לֹא שְׁמָהּ הַקָּפָה וּלְהָכִי לָא מָצֵי לְאוֹקְמֵי כְּשֶׁאֵינוֹ נָזִיר וְהַךְ תַּנָּא דְּמוּקֵי רֹאשׁוֹ לְלָאו גְּרֵידָא סָבַר דִּשְׁמָהּ הַקָּפָה וְאִיבָּעֵית אֵימָא דִּלְכֻלֵּי עָלְמָא שְׁמֵהּ הַקָּפָה וְתַנָּא מוּקֵי לָהּ לְנָזִיר דְּהָוֵי לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה מִשּׁוּם דִּלְלָאו גְּרֵידָא לָא אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמְעִינַן דְּדָחֵי דְּמַגְדִּילִים נָפְקָא וְהַאי תַּנָּא דְּמוּקֵי לָהּ לְרֹאשׁוֹ גְּרֵידָא סָבַר דְּמַגְדִּילִים לָא יָלְפִינַן מִשּׁוּם דְּאִצְטְרִיךְ לְכִדְרָבָא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּצֶמֶר וּפִשְׁתִּים פּוֹטְרִים בִּשְׁאָר מִינִים וְלָאו לִדְחוֹת לָאו דְּכִלְאַיִם קָאָתֵי וּמֵרֹאשׁוֹ מְסַיֵּעַ לְהַאי תַּנָּא דַּעֲשֵׂה דָּחֵי לֹא תַעֲשֶׂה בְּעָלְמָא וְקָשֶׁה הֵיכִי יָלֵיף מֵרֹאשׁוֹ דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ כִּדְפָרְכִינַן הָכָא שֶׁכֵּן לָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל וע״כ פִּרְכָא גְּמוּרָה הִיא דְּאִם לֹא כֵּן נֵילַף מִזְּקָנוֹ דִּלִדְחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה וי״ל דִּסְגֵיָא דְּנָזִיר סְבָרָה דַּאֲפִילּוּ לָא כְּתִיב רֹאשׁוֹ הֲוָה מוֹקְמִינַן זְקָנוֹ בְּכֹהֵן דִּזְקָנוֹ מַשְׁמַע בֵּין כֹּהֵן בֵּין יִשְׂרָאֵל אע״ג דְּרֹאשׁוֹ לָא מַשְׁמַע בֵּין נָזִיר וּבֵין שֶׁאֵינוֹ נָזִיר מִשּׁוּם דִּקְרָא אַיְּרֵי בִּסְתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן נְזִירִים וּלְהָכִי כֵּיוָן דִּכְתִיב זְקָנוֹ דְּדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה תּוּ לָא אִצְטְרִיךְ רֹאשׁוֹ לְלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל תְּנֵהוּ לְעִנְיָן שֶׁשָּׁוֶה בְּכָל אֲבָל סְגֵיָא דִּשְׁמַעְתִּין סְבָרָה דִּזְקָנוֹ לָא הֲוָה מוֹקְמִינַן בְּכֹהֲנִים אִי לָאו דִּכְתִיב רֹאשׁוֹ וְאִצְטְרִיךְ רֹאשׁוֹ לְגַלּוּיֵי אַזְּקָנוֹ דְּאַיְּרֵי בְּכֹהֲנִים וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה וְלָא מָצֵי לְמֵילַף מֵרֹאשׁוֹ מִדֵּי א״נ סְגֵיָא דְּהָכָא סְבָרָה דְּאִצְטְרִיךְ רֹאשׁוֹ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּהַקָּפַת כָּל הָרֹאשׁ שְׁמָהּ הַקָּפָה אֲבָל הַהִיא דִּשְׁנֵי נְזִירִים (נָזִיר נז:) סוֹבֶרֶת דְּמִסְּבָרָא יָדְעִינַן דִּשְׁמָהּ הַקָּפָה: **זְקָנוֹ** מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וא״ת וְהָא אִצְטְרִיךְ רֹאשׁוֹ וּזְקָנוֹ לִכְלָל וּפְרָט וּכְלָל כִּדְאָמְרִי׳ בְּסוֹטָה בְּפֶ׳ הָיָה מֵבִיא (סוֹטָה דַּף טז.) מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ מְקוֹם כִּנּוּס שֵׂעָר כו׳ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהַהִיא מִלְּתָא מָצֵי לְמִדְרַשׁ מִגַּבּוֹת עֵינָיו: **וְאַכַּתִּי** אִצְטְרִיךְ סד״א שָׁאנֵי כֹּהֲנִים כו׳ הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ זְקָנוֹ לְמִדְחֵי עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה דְּמֵרֹאשׁוֹ לָא שָׁמְעִינַן אֶלָּא לָאו גְּרֵידָא וּמֵהָכָא לָא מָצֵי לְמֵילַף בְּעָלְמָא דְּלֵיתֵי עֲשֵׂה וְלִדְחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה דְּשָׁאנֵי הָכָא דְּהָוֵי לָאו וַעֲשֵׂה שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק שְׁנֵי נְזִירִים (נָזִיר דַּף נח:) וא״ת וְנִלְמוֹד מֵהָכָא דְּלִדְחֵי לָאו וַעֲשֵׂה שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל וא״כ מַאי פָּרִיךְ בְּפֶרֶק אֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב״מ ל. וְשָׁם) גַּבֵּי וְהִתְעַלַּמְתָּ פְּעָמִים שֶׁאַתָּה מִתְעַלֵּם כֹּהֵן וְהִיא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת פְּשִׁיטָא דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה וְהָא לָאו וַעֲשֵׂה שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל ואר״י דְּהָתָם עִקַּר פִּרְכָא סָמִיךְ אַמִּי דָּחֵינַן אִסּוּרָא מִקַּמֵּי מָמוֹנָא וְעוֹד קַשְׁיָא דְּקָאָמַר הָתָם בְּסוֹף פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף לב.) יָכוֹל אָמַר לוֹ אָבִיו הִטַּמֵּא אוֹ אַל תַּחֲזִיר אֲבֵדָה יָכוֹל יִשְׁמַע לוֹ ת״ל כו׳ וּפָרִיךְ תִּפּוֹק לֵהּ דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה וּמַאי פָּרִיךְ וְהָא לָאו וַעֲשֵׂה דְּטֻמְאָה אֵינוֹ שָׁוֶה אֶלָּא בְּכֹהֲנִים ואר״י דְּלָא פָּרִיךְ אֶלָּא אַאַל תַּחֲזִיר אֲבֵדָה דְּלָמָּה לִי קְרָא לְהָכִי דְּלָאו וַעֲשֵׂה שָׁוֶה בַּכֹּל הוּא וְעוֹד קָשֶׁה דִּלְקַמָּן בפ״ב (יְבָמוֹת דַּף כ.) גַּבֵּי אַלְמָנָה לכ״ג דְּחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת פָּרִיךְ בִּשְׁלָמָא מִן הַנְּשׂוּאִין לָא אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה אֶלָּא מִן הָאֵרוּסִין לֵיתֵי עֲשֵׂה וְלִדְחֵי ל״ת מִן הַנְּשׂוּאִין נָמֵי אַמַּאי נִיחָא לֵיהּ וְהָא לָאו וַעֲשֵׂה שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל הוּא וְכֵן שָׁם גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דְּר׳ אַחָא וְר׳ אֶלְעָזָר (לְקַמָּן יְבָמוֹת כא.) בְּבִיאַת כ״ג בְּאַלְמָנָה קָאָמַר מִן הַנְּשׂוּאִין כ״ע לָא פְּלִיגֵי דְּלָא פָּטְרָה דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל״ת וַעֲשֵׂה ואר״י דְּלָא דָּמוּ דְּלָאו וַעֲשֵׂה דְּגִלּוּחַ הֲוָה טְפֵי אֵין שָׁוֶה בְּכָל שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל נָשִׁים אֲבָל גַּבֵּי אַלְמָנָה לכ״ג הָאִשָּׁה עוֹשָׂה אִסּוּרָא כְּמוֹ כֹּהֵן הַבָּא עָלֶיהָ דְּקָרֵי בֵּהּ לֹא יִקְּחוּ לֹא תִקַּח וְלָא מְדַחֵי לַהּ עֲשֵׂה דְּיִבּוּם אע״ג דְּאֵינוֹ שָׁוֶה אֶלָּא בְּכֹהֲנִים וי״מ דְּמִזְּקָנוֹ לָא יָלְפִינַן בְּעָלְמָא אֲפִלּוּ אֵין שָׁוֶה בְּכָל מִשּׁוּם דַּעֲשֵׂה דִּמְצוֹרָע עָדִיף מִשְּׁאָר עֲשֵׂה דְּגָדוֹל הַשָּׁלוֹם דע״י שֶׁיִּטְהַר מֻתָּר בְּתַשְׁמִישׁ כִּדְאָמְרִינַן בְּשִׁלּוּחַ הַקֵּן (חֻלִּין ד׳ קמא.) דְּאִי לָאו שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח הֵ״א דִּמְצוֹרָע דָּחֵי עֲשֵׂה דְּשִׁלּוּחַ מִשּׁוּם דְּעָדִיף דְּגָדוֹל הַשָּׁלוֹם וּבִשְׁמַעְתִּין ה״ל לְמֵימַר דְּלָא יָלְפִינַן מַעֲשֵׂה דִּמְצוֹרָע מִשּׁוּם דְּגָדוֹל הַשָּׁלוֹם אֶלָּא דִּבְלָאו הָכִי דָּחֵי שַׁפִּיר וְעוֹד דְּהָכָא דָּחֵי דַּאֲפִילּוּ עֲשֵׂה כִּי הַאי לָא נִגְמַר מֵהָכָא דִּלִדְחֵי וּמִיהוּ לֹא יִתְיַשֵּׁב טַעַם זֶה אֶלָּא לְמַאן דְּאָסַר במ״ק (דַּף ז:) מְצֹרָע בִּימֵי חִלּוּטוֹ בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה אֲבָל לְמַאן דְּשָׁרֵי לֹא: **לִגְמַר** מִנָּזִיר דְּדָחֵי וא״ת אַדְּרַבָּה נֵילַף מִכִּבּוּד אָב וָאֵם דְּלָא דָחֵי לָאו וַעֲשֵׂה דְּהִטַּמֵּא וְאַל תַּחֲזִיר אֲבֵדָה וי״ל דְּמָה לִכְבוֹד אָב וָאֵם שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה כִּדְלְקַמָּן וא״ת אַכַּתִּי אִם בָּאתָ לִלְמֹד מִכָּאן דְּדָחֵי א״כ אִצְטְרִיךְ לָן שַׁפִּיר וְהִתְעַלַּמְתָּ בְּפֶרֶק אֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב״מ ל. וְשָׁם) לְכֹהֵן וְהִיא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת דְּמִתְעַלֵּם וּמֵאַחַר דְּהָתָם לָא דָחֵי אַדְּרַבָּה נֵילַף בְּעָלְמָא דְּלָא דָחֵי וְי״ל דְּהָתָם לֹא צָרִיךְ קְרָא לְהָכִי דִּפְשִׁיטָא דְּלָא דָחֵי כִּדְקָאָמַר הָתָם וְתוּ מִי דָּחֵינַן אִסּוּרָא מִקַּמֵּי מָמוֹנָא: **שֶׁכֵּן** יֶשְׁנוֹ בִּשְׁאֵלָה וא״ת וְנִגְמַר בַּמֶּה הַצַּד מִכֹּהֵן וְנָזִיר דִּלִדְחֵי בְּעָלְמָא עֲשֵׂה אֶת לָאו וַעֲשֵׂה וּבְפֶרֶק ב׳ נְזִירִים (נָזִיר דַּף נח: וְשָׁם) בָּתַר דְּקָאָמַר וְכֹהֵן וְנָזִיר לָא גָּמְרִינַן מֵהֲדָדֵי קָאָמַר וּבְעָלְמָא לָא יָלְפִינַן מִנַּיְהוּ מִשּׁוּם דְּאִכָּא לְמִפְרַךְ כְּדַאֲמַרַן פֵּי׳ מַה לְנָזִיר שֶׁכֵּן יֶשְׁנוֹ בִּשְׁאֵלָה וְכֹהֵן אֵינוֹ שָׁוֶה בְּכָל וְתֵמַהּ דְּאַמַּאי לָא נִגְמַר מִנַּיְהוּ בְּמָה הַצַּד וְי״ל דְּעַל מָה הַצַּד פָּרְכִינַן כָּל דְּהוּ דְּאֵינוֹ לֹא קֻלָּא וְלֹא חוּמְרָא וְאִיכָּא לְמִפְרַךְ מַה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן אִסּוּר גִּלּוּחַ זֶה בְּרֹאשׁוֹ וְזֶה בִּזְקָנוֹ וְאִית דְּלָא גָּרְסִי כְּדַאֲמָרַן וּמְפָרֵשׁ דְּקָאֵי אִיכָּא לְמִפְרַךְ אַהָא דְּאָמַר בָּתַר הָכִי אָמַר רַב וְכוּ׳ פֵּי׳ וּמְפָרֵשׁ דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ דְּאָמַר רַב מֵיקַל אָדָם כָּל גּוּפוֹ בְּתַעַר וּמַסִּיק כְּעֵין תַּעַר וְכֵיוָן דְּאִסּוּר דִּידְהוּ קַל אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לְהוּ אֲבָל קַשְׁיָא נֵילַף מִכֹּהֵן וְנָזִיר וּמִילָה דְּדָחְיָא צָרַעַת דְּהָוֵי עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק ר׳ אֱלִיעֶזֶר אִם לֹא הֵבִיא (שַׁבָּת קלב:) וְנִרְאֶה דְּהָווּ כְּמוֹ שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד דְּמִמִּילָה וְחַד מֵהָנֵי אִיכָּא לְמֵילַף נִמְצָא חַד דְּלָא אִצְטְרִיךְ וְעוֹד אִי יָלְפִינַן מִנַּיְהוּ לָמָּה לִי קְרָא דְּכִלְאַיִם בְּצִיצִית לְלָאו גְּרֵידָא וְתֵרוּץ זֶה יֵשׁ לִדְחוֹת כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ וּבְפֶרֶק שְׁנֵי נְזִירִים הָיָה יָכוֹל לוֹמַר כֵּן כִּדְפָרֵשִׁית אֶלָּא דְּלָא חָשׁ לְדַקְדֵּק וּלְהַאֲרִיךְ [וְעַ׳ הֵיטֵב תּוֹס׳ נָזִיר נח: סד״ה הר״ף]:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ עבודה זרה וחוקות הגויים הל׳ א, סמג לאוין כא, טוש״ע יו״ד סי׳ קפא סעי׳ ב:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יא:

מסורת הש״ס

א נזיר נז:; נזיר מא.
ב נזיר מ:; ספרא קדושים פרק ו ד
ג נזיר מא.

גליון הש״ס

גמ׳ שכן ישנו בשאלה. עי׳ טורי אבן ר״ה דף כח ע״ב ד״ה עובר:

תוס׳ ד״ה ואכתי איצטריך וכו׳ ואר״י דלא דמי. עי׳ מכות דף טו ע״א תד״ה אם כהן:

תורה אור השלם

וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ וְכִבֶּס אֶת־בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר [ויקרא יד, ט]

לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֵת פְּאַת זְקָנֶךָ [ויקרא יט, כז]

לֹא־[יִקְרְחוּ] (יקרחה) קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת [ויקרא כא, ה]

כָּל־יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יַזִּיר לַיהוָה קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ [במדבר ו, ה]

מִקְרָא קַמָּא. אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא: "צִיצִית תַּעֲשֶׂה לָּךְ", "גְּדִילִים" לָמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוּיֵי. [א](א)הַאי לְשִׁיעוּרָא הוּא דַּאֲתָא: גְּדִיל — "שְׁנַיִם", "גְּדִילִים" — אַרְבָּעָה: עֲשֵׂה גְּדִיל וּפוֹתְלֵהוּ מִתּוֹכוֹ! אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא "לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז", "צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו" לָמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוּיֵי. [ב]וְאַכַּתִּי מִיבְּעֵי לֵיהּ: לְתוֹכֵף שְׁתֵּי תְכִיפוֹת — חִיבּוּר, וּתְכִיפָה אַחַת — אֵינוֹ חִיבּוּר! אִם כֵּן, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "לֹא תִלְבַּשׁ צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו", "שַׁעַטְנֵז" לָמָה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוּיֵי. [ג]וְאַכַּתִּי מִיבְּעֵי לֵיהּ, עַד שֶׁיְּהֵא שׁוּעַ טָווּי, וְנוּז! אֶלָּא: כּוּלַּהּ מִ"שַּׁעַטְנֵז" נָפְקָא. אַשְׁכְּחַן דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה גְּרֵידָא, לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת — הֵיכָא אַשְׁכְּחַן דְּדָחֵי דְּאִיצְטְרִיךְ "עָלֶיהָ" לְמֵיסְרַהּ? וְכִי תֵּימָא נֵילַף מִמִּילָה: מָה לְמִילָה, שֶׁכֵּן נִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת! מִפֶּסַח: מָה לְפֶסַח שֶׁכֵּן כָּרֵת! מִתָּמִיד: מָה לְתָמִיד שֶׁכֵּן תָּדִיר! מֵחֲדָא לָא אָתְיָא, תֵּיתֵי מִתַּרְתֵּי: מֵהֵי תֵּיתֵי? מִמִּילָה וּפֶסַח — שֶׁכֵּן כָּרֵת! מִפֶּסַח וְתָמִיד — שֶׁכֵּן צוֹרֶךְ גָּבוֹהַּ. מִמִּילָה וְתָמִיד — שֶׁכֵּן יֶשְׁנוֹ לִפְנֵי הַדִּבּוּר, וְאַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר — עוֹלַת תָּמִיד הֲוָה. וּמִכּוּלְּהוּ נָמֵי, שֶׁכֵּן יֶשְׁנָן לִפְנֵי הַדִּבּוּר! אֶלָּא, אִיצְטְרִיךְ. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא תֵּיתֵי מִכִּבּוּד אָב וָאֵם. [ד]דְּתַנְיָא: יָכוֹל יְהֵא כִּבּוּד אָב וָאֵם דּוֹחֶה שַׁבָּת — תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ", כּוּלְּכֶם חַיָּיבִין בִּכְבוֹדִי. מַאי לָאו דַּאֲמַר לֵיהּ: שְׁחוֹט לִי, בַּשֵּׁל לִי, וְטַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ", הָא לָאו הָכִי — דָּחֵי? לָא — לָאו

מִקְרָא קַמָּא דְּכִלְאַיִם בְּצִיצִית. וּדְקָאָמְרַתְּ לְרַבָּנָן דְּלָא אִיַּתַּר לְהוּ צֶמֶר וּפִשְׁתִּים מְנָא לְהוּ דְּכִלְאַיִם בְּצִיצִית שָׁרֵי דְּלֵיתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה: א"כ דְּלָאו לְאַפְנוּיֵי לִכְתֹּב צִיצִית כו': לְשִׁעוּרָא אֲתָא לְמִנְיַן חוּטִין: גְּדִיל שְׁנַיִם אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת גְּדִיל בְּפָחוֹת מִשְּׁנֵי חוּטִין: גְּדִלִין אַרְבַּע חוּטִין דְּמִעוּט גְּדִלִין שְׁנַיִם וּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ט"ו:ל"ח) וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל אָמְרָה תּוֹרָה עֲשֵׂה מֵהֶנָךְ אַרְבַּע חוּטִין גְּדִיל אֶחָד דְּהָווּ לְהוּ ח' חוּטִין כְּשֶׁתּוֹחֲבָן בִּכְנַף הַבֶּגֶד: וּפָתְלֵהוּ מִתּוֹכוֹ שֶׁיִּהְיוּ תְּלוּיִין פְּתִילִין שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כֻּלּוֹ גְּדִיל אֶלָּא קְצָת גְּדִיל וּקְצָת עָנָף: תְּכִיפָה פויינ"ט שֶׁתּוֹחֵב תְּחִיבָה אַחַת בְּמַחַט וְחִבֵּר כִּלְאַיִם בֶּגֶד צֶמֶר וּבֶגֶד פִּשְׁתִּים יַחַד אֵינוֹ חִבּוּר בְּפָחוֹת מִשְּׁתֵּי תְּכִיפוֹת לְהָכִי כְּתִיב יַחְדָּו עַד שֶׁיְּחַבְּרֵם יַחַד יָפֶה: שׁוּעַ טָווּי וְנוּז מִן הַתּוֹרָה אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיְּהִי' הַצֶּמֶר וְהַפִּשְׁתָּן מְתֻקָּן יַחַד הֵיטֵב בְּמַסְרֵק: שׁוּעַ לְשׁוֹן חָלָק שֶׁמְּתַרְגְּמִינָן שְׁעִיעַ (בְּרֵאשִׁית כז): נוּז אָרוּג: כֻּלָּהּ מִשַּׁעַטְנֵז נָפְקָא דְּאִי לְאַפְנוּיֵי לְחוּד נִכְתּוֹב לֹא תִלְבַּשׁ כִּלְאַיִם צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וּמִדְּאַפֵּיק רַחֲמָנָא בִּלְשׁוֹן שַׁעַטְנֵז דְּרוֹשׁ בֵּהּ נָמֵי הָא: מִמִּילָה שֶׁדּוֹחֶה עֲשֵׂה שֶׁלָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה דְּשַׁבָּת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּרֵת: שָׁלֹשׁ עָשָׂר' בְּרִיתוֹת אֲמוּרִים בְּפָרָשַׁת מִילָה: מִפֶּסַח שֶׁדּוֹחֶה שְׁחִיטָתוֹ אֶת הַשַּׁבָּת: שֶׁכֵּן צֹרֶךְ גָּבוֹהַּ לַמִּזְבֵּחַ. תֹּאמַר בַּעֲשֵׂה דְּיִבּוּם דְּלֵיכָּא כָּל הָנֵי: מִילָה וְתָמִיד שֶׁכֵּן יֶשְׁנָן לִפְנֵי הַדִּבּוּר לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה: וְאַלִּבָּא דמ"ד בְּמַס' חֲגִיגָה (ד' ו.): עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר דִּכְתִיב (שְׁמוֹת כ"ד:ה') וַיַּעֲלוּ עוֹלוֹת עוֹלַת תָּמִיד הֲוָה: סד"א אִי לָא כְּתִיב עָלֶיהָ לִדְרָשָׁא תֵּיתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשׂ' שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת מִכְּבוּד אָב וָאֵם: כֻּלְּכֶם אַתָּה וְאָבִיךָ וְאִמְּךָ חַיָּבִים בִּכְבוֹדִי. מֵאֲנִי ה' דְּרֵישׁ לֵיהּ: שְׁחוֹט לִי דְּהָוֵי אַב מְלָאכָה שֶׁחַיָּבִין עָלֶיהָ כָּרֵת:

גְּדִילִים אַרְבָּעָה בִּמְנָחוֹת (ד' מב.) אָמַר דְּבָעֵי תְּמָנְיָא חוּטִין וְתֵמַהּ מִנָּלַן שֶׁכּוֹפֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִשְׁנַיִם שֶׁמָּא יִקְשֹׁר כָּל אֶחָד בְּרֹאשׁוֹ בַּטַּלִּית וְאִי הֲוָה מְפָרְשִׁינַן עֲשֵׂה גְּדִיל וּפָתְלֵהוּ מִתּוֹכוֹ הַיְנוּ שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ כְּעֵין פְּתִילָה וְכוֹפְלִין בְּאֶמְצַע הֲוָה נִיחָא אֲבָל בַּקּוּנְט' פִּי' פָּתְלֵהוּ מִתּוֹכוֹ הַיְנוּ שְׁנֵי שְׁלִישִׁי עָנָף שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה הַכֹּל גְּדִילִים: **וְאַכַּתִּי** מִבְּעֵי לִי' לְתוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת דְּאֵין חִבּוּר בְּלָאו הָכִי מִבְּעֵי לִי' דְּאִי לָאו יַחְדָּו הֲ"א דְּאָסוּר לִלְבֹּשׁ צֶמֶר וּפִשְׁתִּים אע"פ שֶׁאֵין מְחֻבָּרִים כְּלָל זֶה עִם זֶה: **עַד** שֶׁיְּהֵא שׁוּעַ טָווּי וְנוּז אֵין לְפָרֵשׁ כְּמוֹ שֶׁפֵּי' ריב"ן שׁוּעַ וְטָווּי יַחַד צֶמֶר וּפִשְׁתִּים א"כ כִּלְאַיִם בְּצִיצִית הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ ב' חוּטִין שֶׁל תְּכֵלֶת צֶמֶר לְבַדּוֹ בְּלֹא פִּשְׁתָּן אֶלָּא שׁוּעַ כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ וְנוּז נָמֵי אר"ת דְּאֵין לְפָרֵשׁ דְּהַיְנוּ אָרִיג כִּדְפֵי' בַּקּוּנְט' דְּמַאי שְׁנָא שׁוּעַ וְטָווּי דְּהָוֵי כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ וְנוּז קָאֵי אַצֶּמֶר וּפִשְׁתִּים יַחַד וְעוֹד דִּבְנִדָּה פֶּרֶק הָאִשָּׁה (ד' סא:) גַּבֵּי הַאי מַאן דִּרְמֵי חוּטָא דְּכִתָּנָא בִּגְלִימָא דְּעַמְרָא כו' וּפָרִיךְ וְאֵימָא אוֹ שׁוּעַ אוֹ טְוִי אוֹ נוּז וּלְפִי' הַקּוּנְט' בְּלֹא נוּז אִי אֶפְשָׁר שֶׁיְּהֵא כִּלְאַיִם וְאֵין לוֹמַר דְּהָכִי פָּרֵיךְ וְאֵימָא אוֹ שׁוּעַ וְנוּז אוֹ טָווּי וְנוּז אוֹ נוּז לְחוּדֵיהּ דא"כ דִּבְנוּז לְחוּדֵיהּ סַגִּי שׁוּעַ וְטָווּי דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָה לִי אֶלָּא נִרְאֶה לר"ת דְּנוּז הַיְנוּ שָׁזוּר וְנוּז נָמֵי כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ וְעַל שַׁעַטְנֵז שֶׁל צֶמֶר לְבַד וְשֶׁל פִּשְׁתִּים לְבַד הִזְהִיר הַכָּתוּב שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מֵהֶם בֶּגֶד בְּיַחַד וּמִיַּחְדָּו נָפְקָא וְהַר' רַבִּי יִצְחָק הַלָּבָן הִקְשָׁה לוֹ מֵהָא דִּתְנַן בְּמַס' כִּלְאַיִם (פ"ט מ"ח) אֵין חַיָּבִין מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא עַל טָווּי וְאָרוּג שֶׁנֶּאֱמַר שַׁעַטְנֵז שׁוּעַ טָווּי וְנוּז אַלְמָא דְּנוּז הַיְנוּ אָרוּג ואר"ת דע"כ לָאו לְמִדְרַשׁ כָּל שַׁעַטְנֵז קָאָתֵי מִדְּלָא קָאָמַר אֶלָּא עַל שׁוּעַ טָווּי וְאָרוּג וְלָא מַיְתֵי שַׁעַטְנֵז אֶלָּא מִשּׁוּם טָווּי וְנוּז לְחוּדֵיהּ אֲבָל אָרִיג מְיַחֲדוֹ נָפְקָא:

כֻּלָּהּ מִשַּׁעַטְנֵז נָפְקָא מִדִּכְתִיב שַׁעַטְנֵז וְלָא כְּתִיב כִּלְאַיִם שֶׁמַּעִינַן שׁוּעַ וְטָווּי וְנוּז וּמִדְּלָא כְּתִיב שׁוּעַ וְטָווּי וְנוּז בְּהֶדְיָא שֶׁמַּעִינַן דִּלְאַפְּנוּיֵי קָאָתֵי לְמִדְרַשׁ סְמוּכִין וְאִם תֹּאמַר וְדִלְמָא לְכִדְרַבָּא לְחוּד קָאָתֵי לְמִדְרַשׁ סְמוּכִין דְּצֶמֶר וּפִשְׁתִּים פּוֹטְרִים אַף שֶׁלֹּא בְּמִינָן וּמְנָלַן דַּאֲתָא לְמִשְׁרֵי כִּלְאַיִם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי מַשְׁמַע דְּלָא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ מֵהֶם וְהָכִי אִיתָא בְּפֶ' שְׁנֵי נְזִירִים (נָזִיר ד' נֹח. וְשָׁם) וא"ת וְהֵיכִי יָלְפִינַן בְּעָלְמָא מֵהָכָא שָׁאנֵי כִּלְאַיִם דְּהֻתְּרוּ מִכְּלָלוֹ אֵצֶל בִּגְדֵי כְּהֻנָּה ואר"י דְּהָתָם נָמֵי מִשּׁוּם דְּאָתֵי עֲשֵׂה דְּבִגְדֵי כְּהֻנָּה וְדָחֵי לָאו דְּכִלְאַיִם וְאֵין זֶה הֻתַּר מִכְּלָלוֹ וּמִיהוּ אִי לָאו כִּלְאַיִם מִבִּגְדֵי כְּהֻנָּה לָא הֲוָה מָצֵי לְמֵילַף בְּעָלְמָא מִשּׁוּם דְּמִצְוָתוֹ בְּכָךְ וּבְעִנְיָן אַחֵר אִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם מִצְוָתוֹ כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי לְעֵיל דְּלָא יָלְפִינַן מֵאֵשֶׁת אָח וְעוֹד דְּצֹרֶךְ עֲבוֹדָה שָׁאנֵי וא"ת אַדְּיָלְפִינַן מִכִּלְאַיִם בְּצִיצִית דְּדָחֵי נֵילַף מִשְּׂרֵפַת קָדָשִׁים דְּלָא דָּחֵי כִּדְדָרְשִׁינַן פ' כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים פג:) דְּאֵין שְׂרֵפַת קָדָשִׁים דּוֹחָה יו"ט מִוְּהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר (שְׁמוֹת י"ב:י') בָּא הַכָּתוּב לִתֵּן בֹּקֶר שֵׁנִי לִשְׂרֵפָתוֹ וְי"ל דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּלָא בָּטְלָה מִצְוָתוֹ בְּכָךְ וְיָכוֹל לְשָׂרְפוֹ אַחַר יו"ט ומ"מ אִי לָאו דְּבֹקֶר שֵׁנִי לֹא הָיִיתִי מְחַלֵּק וְהֲ"א דְּדָחֵי וּמִיהוּ קָשֶׁה לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף ו:) גַּבֵּי שְׂרֵפַת בַּת כֹּהֵן קָאָמַר אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּשַׁבָּת דַּהֲוָה גָּמְרִינַן מִכִּלְאַיִם בְּצִיצִית דְּלִדְחֵי אִי לָאו לֹא תְבַעֲרוּ אַפֵּי' לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת דְּמַה לִּי חוּמְרָא רַבָּה וּמַה לִּי חוּמְרָא זוּטָא וְהָתָם כֵּיוָן דְּיָכוֹל לְהַמְתִּין עַד לְמָחָר נֵילַף מִנֵּהּ שְׂרֵפַת קָדָשִׁים וְי"ל דְּהָתָם נָמֵי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּין שֶׁיֵּשׁ לָהּ לָדוּן מִיָּד וְלִשְׂרוֹף שֶׁלֹּא יְעֻנּוּ הַדִּין וְשֶׁלֹּא יִשְׁתַּכְּחוּ הַדְּבָרִים וא"ת וְלָמָּה לָן קְרָא לְמֵילַף מִכִּלְאַיִם בְּצִיצִית נֵילַף מִשְּׂרֵפַת קָדָשִׁים מִדְּאִצְטְרִיךְ הָתָם לוֹמַר קְרָא דְּלָא דָּחֵי מִשּׁוּם דְּיָכוֹל לְהַמְתִּין מִכְּלַל דִּבְעָלְמָא דָּחֵי ואר"י דְּהָתָם אִצְטְרִיךְ קְרָא שֶׁלֹּא תֹּאמַר דְּדָחֵי מִשּׁוּם דַּאֲפִילּוּ אֹכֶל נֶפֶשׁ שָׁרֵי וְלְמֶ"ד נְדָרִים וּנְדָבוֹת אֵין קְרֵבִין בי"ט לָא אִצְטְרִיךְ הָכָא קְרָא אֶלָּא אַלִּיבָּא דמ"ד קְרֵבִין: **וּמִכֻּלְּהוּ** נָמֵי שֶׁכֵּן יֶשְׁנָן לִפְנֵי הַדִּבּוּר וא"ת וְנֵילַף מִשְּׁאָר קָרְבָּנוֹת דְּדָחֵי שַׁבָּת כִּדְדָרְשִׁינַן בְּפֶ' כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים עז. וְשָׁם) מִבְּמוֹעֲדוֹ וַאֲפִי' עֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם כִּדְדָרְשִׁינַן הָתָם ואר"י דַּחֲשִׁיבֵי הָתָם כֻּלְּהוּ תָּדִיר כֵּיוָן דְּהָוֵי בְּכָל שָׁנָה וְאִיכָּא לְמִפְרַךְ עַל מִילָה וּשְׁאָר קָרְבָּנוֹת שֶׁכֵּן תָּדִיר וּבַשַּׁ"ס לֹא חָשׁ לְדַקְדֵּק כָּל כָּךְ דה"נ לָא מַסִּיק מִידֵי לְמֶ"ד עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עוֹלַת רְאִיָּה הֲוָה: **כֻּלְּכֶם** חַיָּבִין בִּכְבוֹדִי מֵאֲנִי ה' דְּסֵיפָא דִּקְרָא קָדָרֵשׁ וא"ת וּמְנָלַן דְּקָאֵי טְפֵי אַשַּׁבְּתוֹת מִכְּבוֹד אָב וָאֵם וְכֵן בְּסָמוּךְ גַּבֵּי מִקְדָּשׁ וי"ל דִּכְבוֹד הקב"ה הָוֵי טְפֵי בִּשְׁמִירַת שַׁבָּת מִבִּשְׁאָר מִצְוֹת דְּמֵעִיד עַל הַמָּקוֹם שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם כִּדְאָמַר בְּעֵירוּבִין (דַּף סט:) וּבְחֻלִּין (דַּף ה.) דִּמְחַלֵּל שַׁבָּת כְּכוֹפֵר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְעוֹד אֲנִי ה' מַשְׁמַע דְּקָאֵי אַמּוֹרָא דִּכְתִיב בְּאָב וָאֵם וּבְמִקְדָּשׁ כְּלוֹמַר מוֹרָאִי לְמַעְלָה מִמּוֹרַאֲכֶם כִּדְאָמַר בְּמִדְרָשׁ וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים יָכוֹל כָּמוֹנִי ת"ל כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי קְדֻשָּׁתִי לְמַעְלָה מִקְּדֻשַּׁתְכֶם וא"ת וְלָמָּה לִי קְרָא בִּכְבוֹד אָב וָאֵם דְּלָא דָּחֵי שַׁבָּת דִּבְלָאו קְרָא נָמֵי לָא דָּחֵי שֶׁהוּא וְאָבִיו מֻזְהָרִין עַל הַשַּׁבָּת כִּדְאָמַר בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (ד' לא.) גַּבֵּי אָבִיו אוֹמֵר הַשְׁקֵנִי וְאִמּוֹ אָמְרָה הַשְׁקֵנִי הַנַּח כְּבוֹד אִמְּךָ וַעֲשֵׂה כְּבוֹד אָבִיךָ שֶׁאַתָּה וְאִמְּךָ חַיָּבִין בִּכְבוֹד אָבִיךָ וְכֵן אָבִיךָ אוֹמֵר הַשְׁקֵנִי וּמִצְוָה לַעֲשׂוֹת הַנַּח כְּבוֹד אָבִיךָ וַעֲשֵׂה מִצְוָה שֶׁאַתָּה וְאָבִיךָ חַיָּבִין לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וי"ל דְּמֵהָכָא יָלְפִינַן הָתָם: **טַעְמָא** דִּכְתַב רַחֲמָנָא אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ הָא לָאו הָכִי דָּחֵי פֵּרוּשׁ דְּמֵהָכָא יָלְפִינַן דִּבְעָלְמָא דָּחֵי דְּלָא אִצְטְרִיךְ הָכָא לְמִכְתַּב דְּלָא דָּחֵי דְּמֵהֵיכָא תֵּיתֵי דְּמִפֶּסַח וּמִילָה וְתָמִיד לָא אָתֵי דְּמָה לִכְבוֹד אָב וָאֵם שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה וְעוֹד דְּאַדְּרַבָּה נֵילַף מִמִּקְדָּשׁ וְהַבְעָרַת בַּת כֹּהֵן דְּלָא דָּחֵי וְהָא דְּקָתָנֵי יָכוֹל יְהֵא כִּבּוּד אָב וָאֵם דּוֹחֶה שַׁבָּת דְּמַשְׁמַע דְּאִי לָאו קְרָא הֲ"א דְּדָחֵי לָאו דַּוְקָא אֶלָּא כְּלוֹמַר אֲפִלּוּ את"ל דְּדָחֵי הָא כְתִיב אֲנִי ה' כִּדְפֵי' לְעֵיל גַּבֵּי שׁוֹמֵעַ אֲנִי וְאִם תֹּאמַר הֵיכִי מוֹכַח מֵהָכָא דִּבְעָלְמָא דָּחֵי וְאִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ לְמֵיסַר דְּהַשְׁתָּא קְרָא דְּהָכָא לָא אִצְטְרִיךְ לְגוּפֵהּ אֶלָּא לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּבְעָלְמָא דָּחֵי נֵימָא עָלֶיהָ לְהֶתֵּירָא וְהַשְׁתָּא אִצְטְרִיךְ קְרָא דְּהָכָא לְגוּפֵהּ וְלָא נֵילַף מַעֲשֵׂה דְּיִבּוּם וי"ל דְּאַפֵּי' נֵימָא דַּעֲלֶהָ לְהֶתֵּירָא לָא אִצְטְרִיךְ קְרָא דְּהָכָא דְּלָא מָצִינוּ לְמֵילַף מַעֲשֵׂה דְּיִבּוּם דְּמָה לִכְבוֹד אָב וָאֵם שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה וְעוֹד אַדְּרַבָּה מִמִּקְדָּשׁ וְהַבְעָרַת בַּת כֹּהֵן הֲוָה יָלְפִי' דְּלָא דָּחֵי וְעוֹד מִיִּבּוּם לֵיכָּא לְמֵילַף דְּבְשַׁבָּת אִיכָּא סְקִילָה אע"ג דִּבְעֲרָיוֹת נָמֵי אִיכָּא בַּחֲמוֹתוֹ וְכַלָּתוֹ שְׂרֵפָה וּסְקִילָה כִּי נֵימָא עָלֶיהָ לְהֶתֵּירָא לָא נֵימָא אֶלָּא בַּאֲחוֹת אִשָּׁה וְדִכְוָת' דְּלֵיכָּא סְקִילָה וּשְׂרֵפָה דְּלָא הֻקְּשׁוּ לְהֶתֵּירָא אֶלָּא לְאִסּוּרָא וְכֵן סָבַר רָבָא לפר"י (לְעֵיל יְבָמוֹת ד' ג) וא"ת אַכַּתִּי הָא אִצְטְרִיךְ לְגוּפֵהּ דסד"א דְּהוֹאִיל וְהֻקַּשׁ כְּבוֹדָם לִכְבוֹד הַמָּקוֹם לִדְחֵי כִּדְאָמַר בְּסוֹף אֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף לב.) דְּהֲ"א אִי לָאו קְרָא לִדְחֵי ל"ת וַעֲשֵׂה וי"ל דַּעֲשֵׂה מֵהַאי טַעְמָא וְל"ת דְּקִיל הֲ"א דְּלִדְחֵי אֲבָל ל"ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת לֹא הֲ"א דְּדָחֵי וּלְהָכִי ל"ת וַעֲשֵׂה לֵיכָּא לְמֵדַק הָא בְּעָלְמָא דָּחֵי כִּדְדָיֵק אֶלָּא תַּעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת דְּדַוְקָא ל"ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת דִּבְלָאו קְרָא הֲ"א דְּלָא דָּחֵי אִיכָּא לְמֵדַק הָא בְּעָלְמָא דָּחֵי וא"ת וְכֵיוָן דְּהַשְׁתָּא בָּעֵי לְמֵימַר דִּבְעָלְמָא דָּחֵי ל"ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת כ"שׁ דְּלִדְחֵי בְּעָלְמָא ל"ת וַעֲשֵׂה וא"ל דאה"נ דא"כ ה"ל לְמִפְרַךְ אֶלָּא הָא דקי"ל דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת וַעֲשֵׂה נִגְמַר מֵהָכָא דְּדָחֵי כִּדְפָרֵי' לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף ה.) וְי"ל דְּהַשְׁתָּא דְּיָלְפִינַן דִּבְעָלְמָא דּוֹחֶה ל"ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת ע"כ גָּרַע מל"ת וַעֲשֵׂה דְּאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּדְחֶה עֲשֵׂה ל"ת וַעֲשֵׂה דְּמַאי אֲלִימֵהּ דְּהַאי עֲשֵׂה מֵהַאי עֲשֵׂה וְהָא דַּהֲוָה בָּעֵי לְמֵימַר בְּסוֹף אֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף לב.) דַּעֲשֵׂה דִּכְבוּד לִדְחֵי ל"ת וַעֲשֵׂה הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּעָדִיף דְּהֻקַּשׁ כְּבוֹדָם לִכְבוֹד הַמָּקוֹם וא"ת אִי בְּעָלְמָא דָּחֵי א"כ קְרָא דְּכִלְאַיִם בְּצִיצִית לָמָּה לִי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִצְטְרִיךְ לְכִדְרַבָּא וּלְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל נָמֵי אִצְטְרִיךְ דְּלָא נִדְרוֹשׁ הַכָּנָף מִין כָּנָף דַּוְקָא צֶמֶר לְצֶמֶר וּפִשְׁתִּים לְפִשְׁתִּים וְעוֹד ס"ד דְּלָא לִדְחֵי עֲשֵׂה דְּצִיצִית לָאו דְּכִלְאַיִם שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּנָשִׁים לְמֶ"ד נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִצִּיצִית וּלְעֵיל דַּהֲוָה בָּעֵי לְמֵילַף מַעֲשֵׂה דִּמְצוֹרָע דְּלִדְחֵי עֲשֵׂה אֶת ל"ת (וַעֲשֵׂה) מַשְׁמַע דִּבְעֵי לְמֵילַף מֵהָתָם אֲפִילּוּ כִּלְאַיִם בְּצִיצִית ע"כ אַכַּתִּי לָא אַסִּיק אַדַּעְתֵּיהּ שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין שָׁוֶה בְּכֹל עַד דְּפָרֵיךְ לֵיהּ וּבְפֶ' שְׁנֵי נְזִירִים (נָזִיר ד' נֹח. וְשָׁם) דְּיָלֵיף לְגַמְרֵי בְּעָלְמָא מֵרֹאשׁוֹ אִכָּא לְמֵימַר סָבַר דְּנָשִׁים חַיָּבוֹת בְּצִיצִית וא"ת רֹאשׁוֹ לָמָּה לִי כֵּיוָן דְּדָחֵי אֲפִילּוּ לָאו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת וְי"ל דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמְעִינַן דְּהַקָּפַת כָּל הָרֹאשׁ שְׁמָהּ הַקָּפָה וּמִפֶּסַח וּמִילָה וְתָמִיד לָא קַשְׁיָא מִידֵי אַמַּאי אִצְטְרִיךְ קְרָא כֵּיוָן דִּבְעָלְמָא דָּחֵי דס"ד לְמֵילַף לְעִנְיַן שַׁבָּת מִכִּבּוּד אָב וָאֵם דְּלָא דָּחֵי וְהֲ"א דִּבְשַׁבָּת לָא דָּחֵי אע"ג דִּבְעָלְמָא דָּחֵי:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' ציצית הל' י, סמג עשין כו, טוש"ע או"ח סי' יא סעי' יב:

ב מיי' פי' מהל' כלאים הל' ג, סמג לאוין רפג, טוש"ע יו"ד סי' ש סעי' ב:

ג מיי' פי' מהל' כלאים הל' ב, סמג לאוין רפג, טוש"ע יו"ד סי' ש סעי' א:

ד מיי' פו' מהל' ממרים הל' יב, סמג עשין קיב, טוש"ע יו"ד סי' רמ סעי' טו:

מסורת הש"ס

א מנחות לט:

גליון הש"ס

גמ' יכול יהא כבוד אב ואם. עי' כתובות דף מ' ע"א תוס' ישנים ד"ה אי אמרה:

תוס' ד"ה כולה וי"ל דש"ה דלא בטלה מצותו. עיין שבועות דף ג ע"א תד"ה ועל:

תוס' ד"ה טעמא כו'. לפר"י (לעיל דף ג). צ"ל לקמן ד' ח ע"א ד"ה רבא:

תורה אור השלם

[דברים כב, יב]

[ויקרא יט, יט]

[בראשית יז]

[שמות כד, ה]

[ויקרא יט, ג]

לָאו דִּמְחַמֵּר, וַאֲפִילּוּ הָכִי לָא דָּחֵי. אֶלָּא דְּקַיְימָא לַן דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה, לִיגְמַר מֵהָכָא דְּלָא לִידְחֵי! וְכִי תֵּימָא, שָׁאנֵי לָאוֵי דְּשַׁבָּת דַּחֲמִירִי — וְהָא תַּנָּא בְּעָלְמָא קָאֵי, וְלָא קָפָרֵיךְ! (א)דְּתַנְיָא, יָכוֹל אָמַר לוֹ אָבִיו: הִיטַּמֵּא, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: אַל תַּחְזִיר, יָכוֹל יִשְׁמַע לוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ״, כּוּלְּכֶם חַיָּיבִין בִּכְבוֹדִי. אֶלָּא, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה. א(ב)אֶלָּא, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: תֵּיתֵי מִבִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. דְּתַנְיָא: יָכוֹל יְהֵא בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוֹחֶה שַׁבָּת — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ״ — כּוּלְּכֶם חַיָּיבִין בִּכְבוֹדִי. מַאי לָאו, בְּבוֹנֶה וְסוֹתֵר, וְטַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא ״אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ״, הָא לָאו הָכִי — דָּחֵי! לָא, לָאו דִּמְחַמֵּר, וַאֲפִילּוּ הָכִי לָא דָּחֵי. וְאֶלָּא דְּקַיְימָא לַן דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה, לִיגְמַר מֵהָכָא דְּלָא דָּחֵי! וְכִי תֵּימָא, שָׁאנֵי לָאוֵי דְּשַׁבָּת דַּחֲמִירִי — וְהָא תַּנָּא בְּעָלְמָא קָאֵי, וְלָא קָא פָּרֵיךְ! דְּתַנְיָא, יָכוֹל אָמַר לוֹ אָבִיו: הִיטַּמֵּא, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: אַל תַּחְזִיר, יָכוֹל יִשְׁמַע לוֹ — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְגוֹ׳״ — כּוּלְּכֶם חַיָּיבִים בִּכְבוֹדִי. אֶלָּא, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה. הֶכְשֵׁר מִצְוָה תִּיפּוֹק לִי מֵהָתָם? אִין הָכִי נָמֵי. וְ״אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ״ לְמָה לִי? מִיבְּעֵי לֵיהּ, לִכְדְתַנְיָא: יָכוֹל יִתְיָירֵא אָדָם מִמִּקְדָּשׁ, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ וְאֶת מִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ״. נֶאֶמְרָה שְׁמִירָה בַּשַּׁבָּת, וְנֶאֶמְרָה מוֹרָא בַּמִּקְדָּשׁ. מָה שְׁמִירָה הָאֲמוּרָה בַּשַּׁבָּת —

לא

לָאו דִּמְחַמֵּר אַחַר בְּהֵמָה שֶׁהוּא בְּלָאו דְּלָא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אַתָּה וּבְהֶמְתֶּךָ (שְׁמוֹת כ׳:י׳) וּבְהַאי לָאו לֵיכָּא כָּרֵת דְּלָא עָבֵיד מַעֲשֶׂה בְּגוּפֵהּ וכמ״ד בְּפֶ׳ מִי שֶׁהֶחְשִׁיךְ (שַׁבָּת דַּף קנד.) הַמְחַמֵּר אַחֵר בְּהֶמְתּוֹ בְּשַׁבָּת פָּטוּר: וְאַפֵּ״ה לָא דָּחֵי בִּתְמִיהַ: וְלִגְמַר מֵהָכָא דְּלָא דָּחֵי אֲפִילּוּ לָאו גְּרֵידָא: וְכִי תֵּימָא שָׁאנֵי לָאוֵי דְּשַׁבָּת דַּחֲמִירֵי דקי״ל (עֵירוּבִין דַּף סט:) מְחַלֵּל שַׁבָּת כְּעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמִשּׁוּם הָכִי אַפֵּי׳ לָאו גְּרֵידָא לָא דָּחֵי וּמִנַּיְהוּ לָא גָּמְרִינַן: וְהָא תַּנָּא בְּעָלְמָא קָאֵי וְלָא פָּרִיךְ וְהָא אַשְׁכְּחַן תַּנָּא בְּעָלְמָא דְּיָלֵיף שְׁאָר לָאוֵי כְּגוֹן לָאו דְּלָא יִטַּמָּא דְּכֹהֵן וְלָאו דְּלָא תּוּכַל לְהִתְעַלֵּם מִלָּאו דְּשַׁבָּת לְחוּמְרָא וְלָא פָּרְכִינַן שָׁאנֵי לָאוֵי דְּשַׁבָּת דַּחֲמִירֵי: אָמַר לוֹ אָבִיו לַכֹּהֵן: הִטָּמֵא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת לְהָשִׁיב אֲבֵדָה אוֹ שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת בַּחוּץ וְאָמַר לוֹ אַל תַּחְזִיר יָכוֹל יִשְׁמַע לוֹ ת״ל אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו וְיָלְפִינַן לָאו דְּטֻמְאָה וְלָאו דַּהֲשָׁבַת אֲבֵדָה מִלָּאוֵי דְּשַׁבָּת: אֶלָּא לְעוֹלָם דַּאֲמַר לֵהּ שְׁחֹט לִי בַּשֵּׁל לִי וְאַפֵּ״ה לָא אִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ דְּאִכָּא לְמִפְרַךְ מָה לְהָנָךְ שְׁחֹט לִי בַּשֵּׁל לִי שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה בְּחִלּוּל שַׁבָּת בַּעֲקִירַת לֹא תַעֲשֶׂה הוּא מְקַיֵּם עֲשֵׂה דִּכְבוּד וְזֶהוּ הֶכְשֵׁר קִיּוּמוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ בְּלֹא עֲקִירַת לָאו הִלְכָּךְ אִי לֹא כְּתַב אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ הֵ״א לִדְחֵי אֲבָל יִבּוּם לֹא זֶה בִּלְבַד הֶכְשֵׁר קִיּוּם הָעֲשֵׂה שֶׁהֲרֵי יָכוֹל לַחְלֹץ וְלֹא יַעֲקֹר לָאו שֶׁל עֶרְוָה וְלָא אִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ: מַאי לָאו בְּבוֹנֶה וְסוֹתֵר אִצְטְרִיךְ לְמֵיסַר אַף עַל גַּב דְּאַב מְלָאכָה הוּא וְאִיכָּא כָּרֵת אִי לָאו דְּאַשְׁמוֹעִינַן הֵ״א אָתֵי עֲשֵׂה דְּוְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְדָחֵי לָאו דְּשַׁבָּת: וְהָא תַּנָּא בְּעָלְמָא גָּמַר לָאוֵי דְּטֻמְאָה וְהֶעְלֵם אֲבֵדָה מִלָּאוֵי דְּשַׁבָּת וְלָא פָּרִיךְ: תִּפּוֹק לִי מֵהָתָם מֵאִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ דְּהֶכְשֵׁר מִצְוָה הוּא וְלָא דָּחֵי לָמָּה לֵיהּ לְמֶהְדַּר לְמִכְתַּב הָכָא אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ אֶלָּא לָאו דְּתֵילַף מִנֵּהּ דַּאֲפִילּוּ בְּלֹא הֶכְשֵׁר מִצְוָה אִי לָא כְּתִיב קְרָא בְּהֶדְיָא דְּלָא דָּחֵי אָמְרִינַן דְּדָחֵי אִם כֵּן אִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ: נֶאֱמַר שְׁמִירָה בְּשַׁבָּת וּמוֹרָא בַּמִּקְדָּשׁ וְהִקִּישָׁן הַכָּתוּב בְּפָסוּק אֶחָד:

נִגְמַר מֵהָכָא דְּלָא דָּחֵי מַשְׁמַע דְּאִי אַיְּרֵי בִּשְׁחִיטָה וּבִשּׁוּל נִיחָא וְתֵמַהּ דִּמְנָא לֵיהּ לַתַּנָּא לְאוֹקְמֵי קְרָא בִּשְׁחִיטָה וּבִשּׁוּל לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּבְעָלְמָא דָּחֵי אַדְּרַבָּה נוֹקְמָהּ בְּלָאו דִּמְחַמֵּר וְנִגְמַר מֵהָכָא דִּבְעָלְמָא לָא דָּחֵי אֲפִילּוּ לָאו גְּרֵידָא וְי״ל דְּדָיֵיק תַּנָּא מִדְּלָא אַשְׁמוֹעֵי׳ קְרָא בִּשְׁאָר דְּבָרִים דְּלֵיכָּא אֶלָּא לָאו גְּרֵידָא דְּלָא הֲוָה אָתֵי לְמִטְעֵי וא״ת וְהֵיכִי נִגְמַר מֵהָכָא דְּלָא דָּחֵי דִּלְמָא שָׁאנֵי הָכָא דַּהֲוֵי עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה דְּהָא כְּתִיב (לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת) (שְׁמוֹת כג) ומש״ה הוּא דְּלָא דָּחֵי אֲבָל לָאו גְּרֵידָא לְעוֹלָם נֵילַף מִכִּלְאַיִם בְּצִיצִית דְּדָחֵי ואר״י דַּעֲשֵׂה דִּכְבוּד הוֹאִיל וְעָדִיף כֻּלֵּי הַאי דְּהֻקַּשׁ כְּבוֹדָם לִכְבוֹד הַמָּקוֹם חָשִׁיב עֲשֵׂה דְּשַׁבָּת כְּמַאן דְּלֵיתֵהּ לְגַמְרֵי וַהֲוֵי כְּמַאן דְּלֵיכָּא אֶלָּא לָאו גְּרֵידָא וּכְמוֹ כֵן עֲשֵׂה דְּמִקְדָּשׁ וַעֲשֵׂה דְּבַת כֹּהֵן עֲדִיפֵי מֵעֲשֵׂה דְּשַׁבָּת מִשּׁוּם מוֹרָא וּמִשּׁוּם כַּפָּרָה דְּבַת כֹּהֵן וא״ת מִנָּלַן דְּלָא דָּחֵי עֲשֵׂה דִּכְבוּד אַפֵּי׳ לָאו גְּרֵידָא דְּהָא שַׁבָּת וְטֻמְאָה וַהֲשָׁבַת אֲבֵדָה כּוּלְּהוּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה נִינְהוּ וי״ל כֵּיוָן דְּגַלֵּי לָן קְרָא דְּלָא אַלִּימָא לָן טַעְמָא דְּהֻקַּשׁ כְּבוֹדָם לִכְבוֹד הַמָּקוֹם דְּלִדְחֵי א״כ אֲפִילּוּ לָאו גְּרֵידָא לָא דָּחֵי דְּמִכִּלְאַיִם לָא מָצֵי גְּמִיר מִשּׁוּם דִּכְבוּד הָוֵי הֶכְשֵׁר מִצְוָה:

וְהָא תַּנָּא בְּעָלְמָא קָאֵי וְלָא קָפָרֵךְ קָשֶׁה דְּמַשְׁמַע דְּאִי אַיְּרֵי בִּשְׁחִיטָה וּבִשּׁוּל נִיחָא לֵיהּ וְאַדְּרַבָּה כ״ש דְּקָשֶׁה טְפֵי דְּהֵיכִי יָלֵיף דְּהִטַּמֵּא וְלֹא תַּחֲזִיר דְּלֵיכָּא כָּרֵת מִשַּׁבָּת דְּאִיכָּא כָּרֵת וּסְקִילָה דִּנְהִי דְּהָתָם לָא דָּחֵי הָכָא דָּחֵי אע״ג דְּאִיכָּא לָאו וַעֲשֵׂה מִשּׁוּם דְּהֻקַּשׁ כְּבוֹדָם וְיֵשׁ לוֹמַר כֵּיוָן דְּגַלֵּי קְרָא דְּגָרַע מַעֲשֶׂה דְּעָלְמָא דִּבְעָלְמָא דָּחֵי לָאו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת וְהַאי לָא דָּחֵי תּוּ לָא מְהַנֵּי טַעְמָא דְּהֻקַּשׁ כְּבוֹדָם לִכְבוֹד הַמָּקוֹם:

שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה פֵּרוּשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְעוֹלָם בְּשָׁחוּט לִי בְּשֶׁל לִי וְהָא בְּעָלְמָא דָּחֵי מ״מ לָא נֵילַף מֵהָכָא דְּלִדְחֵי עֲשֵׂה דְּיִבּוּם לָאו דַּאֲחוֹת אִשָּׁה מִשּׁוּם דְּאִכָּא לְמִפְרַךְ שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה דְּאִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם הַכִּבּוּד בְּלֹא דְּחִיַּת הַלָּאו אֲבָל גַּבֵּי יִבּוּם יָכוֹל לְקַיֵּם הַמִּצְוָה בְּלֹא דְּחִיַּת הַלָּאו דְּאֶפְשָׁר בַּחֲלִיצָה וְקָשֶׁה לר״י דְּאֵין זֶה אֶפְשָׁר דְּאִי אָסוּר לְיַבֵּם מִשּׁוּם כָּרֵת חֲלִיצָה נַמִּי לָא בָּעֵי דְּכֹל שֶׁאֵין עוֹלֶה לְיִבּוּם אֵין עוֹלֶה לַחֲלִיצָה וּלְקַמָּן בפ״ב (יְבָמוֹת דַּף כ. וְשָׁם) יָלְפִי׳ מִקְּרָא וְעוֹד אָמְרִי׳ בְּהַהִיא שְׁמַעְתָּא (דַּף כא.) דְּלָא חָשְׁבִינַן גַּבֵּי יִבּוּם אֶפְשָׁר לְקַיֵּם שְׁנֵיהֶם ע״י חֲלִיצָה מִשּׁוּם דַּחֲלִיצָה בִּמְקוֹם יִבּוּם לָאו מִצְוָה הִיא (וְעוֹד דִּלְקַמָּן לְפִי הָאֱמֶת דְּאִיכָּא קְרָא בְּכִלְאַיִם ל״ל קְרָא כֵּיוָן דְּהֶכְשֵׁר מִצְוָה דּוֹחֶה אַפֵּי׳ ל״ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת) וְעוֹד דְּמַסְקִינַן דִּבְשׁוּם מָקוֹם אֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל״ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת מַשְׁמַע אֲפִילּוּ בְּהֶכְשֵׁר מִצְוָה וּלְקַמָּן דְּפָרֵיךְ הֶכְשֵׁר מִצְוָה תִּפּוֹק לִי מֵהָתָם דְּפִי׳ הַקּוּנְט׳ תִּפּוֹק לִי מֵהָתָם מִכִּבּוּד אָב דְּלָא דָּחֵי אֶלָּא וַדַּאי הַהוּא דְּמִקְדָּשׁ אֲתָא לְמֵימַר הָא בְּעָלְמָא דָּחֵי אַפֵּי׳ בְּלֹא הֶכְשֵׁר מִצְוָה וְאֵין זֶה דִּיּוּק דְּדִלְמָא לְגוּפֵהּ אִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם דְּמִכִּבּוּד יָלְפִינַן דִּבְעָלְמָא דָּחֵי אִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב גַּבֵּי מִקְדָּשׁ דְּלָא דָּחֵי וּמִיהוּ הָא אִיכָּא לְמֵימַר אַף עַל גַּב דִּבְעָלְמָא דָּחֵי גַּבֵּי מִקְדָּשׁ הֵ״א דְּלָא דָּחֵי כְּמוֹ בְּכִבּוּד דִּבְכָל מִלֵּי דְּשַׁבָּת הֵ״א דְּלָא דָּחֵי וּלְהָכִי אִצְטְרִיךְ מִילָה וּפֶסַח וְתָמִיד וְכֵן אוֹמֵר מהרר״י וְנִרְאֶה לר״י וְכֵן פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל דִּבְלָאו דִּמְחַמֵּר מוֹקֵי לַהּ וּמֵהָכָא לָא נֵילַף בְּעָלְמָא דְּלָא לִדְחֵי לָאו גְּרֵידָא דְּמָה לְכִבּוּד שֶׁכֵּן הֶכְשֵׁר מִצְוָה כְּשֶׁמְּחַמֵּר וּמְטַמֵּא וּמַנִּיחַ מִלְּהַחֲזִיר אֲבֵדָה כְּדֵי לְהָבִיא גּוֹזָלוֹת לְאָבִיו בִּשְׁעַת דְּחִיַּת הַלָּאו אֵין מַאֲכִילוֹ וּמַלְבִּישׁוֹ אֲבָל בְּעָלְמָא דַּעֲבִיד גּוּף הַמִּצְוָה יָלְפִינַן מִכִּלְאַיִם בְּצִיצִית דְּדָחֵי ואר״י דִּכְבוּד אָב אַפֵּי׳ עוֹסֵק בְּגוּף מִצְוָה לָא דָּחֵי דִּבְכָל עִנְיָן קָא פָּסֵיק שֶׁלֹּא יִשְׁמַע לוֹ וְהַיְנוּ מִשּׁוּם דִּבְרֹב עִנְיְנֵי כִּבּוּד רְגִילִים לִהְיוֹת עַל יְדֵי הֶכְשֵׁר מִצְוָה קָאָמַר רַחֲמָנָא דְּלָא דָּחֵי בְּכָל עִנְיָן וְהַשְׁתָּא לְקַמָּן פָּרֵיךְ שַׁפִּיר הֶכְשֵׁר מִצְוָה תִּפּוֹק לִי מֵהָתָם דְּלָא דָּחֵי וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְהֶכְשֵׁר מִצְוָה תְּנֵהוּ עִנְיָן לְגוּף מִצְוָה:

יָכוֹל יִתְיָרֵא אָדָם מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ גַּבֵּי אָבִיו לֹא הֻצְרַךְ לוֹמַר כֵּן דִּפְשִׁיטָא שֶׁלֹּא יִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ לְשֵׁם אֱלֹהוּת אֲבָל גַּבֵּי הַמִּקְדָּשׁ אִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם דְּהָוֵי דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה א״נ גַּבֵּי אָבִיו שַׁיָּךְ מוֹרָא שֶׁלֹּא יַכְעִיסֶנּוּ אֲבָל בַּמִּקְדָּשׁ אֵין יָכוֹל לִמְצוֹא אֶלָּא בְּדֹחַק כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ וְהוֹלֵךְ:

מסורת הש״ס

א בבא מציעא לב.; משנה בבא מציעא

ב בספרא קדושים פרק ז ז

גליון הש״ס

גמ׳ יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת. עיין שבועות דף טו ע״ב רש״י ד״ה אין בנין:

תורה אור השלם

[דברים כב]

[ויקרא יט, ג]

[ויקרא יט, ל]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ בית הבחירה הל׳ יב:

[א]לֹא מִשַּׁבָּת אַתָּה מִתְיָירֵא, אֶלָּא מִמִּי שֶׁהִזְהִיר עַל הַשַּׁבָּת, אַף מוֹרָא הָאֲמוּרָה בַּמִּקְדָּשׁ — לֹא מִמִּקְדָּשׁ אַתָּה מִתְיָירֵא, אֶלָּא מִמִּי שֶׁהִזְהִיר עַל הַמִּקְדָּשׁ. [ב](א)וְאֵי זוֹ הִיא מוֹרָא מִקְדָּשׁ? לֹא יִכָּנֵס אָדָם בְּהַר הַבַּיִת בְּמַקְלוֹ, בְּמִנְעָלוֹ, בְּפוּנְדָּתוֹ, וּבְאָבָק שֶׁעַל גַּבֵּי רַגְלָיו, וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ קַפַּנְדַּרְיָא. וּרְקִיקָה מִקַּל וָחוֹמֶר. [ג](ב)וְאֵין לִי אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים, בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים — מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ". מָה שְׁמִירָה הָאֲמוּרָה בְּשַׁבָּת — לְעוֹלָם, אַף מוֹרָא הָאֲמוּרָה בַּמִּקְדָּשׁ — לְעוֹלָם. (ג)אֶלָּא, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: תֵּיתֵי מֵהַבְעָרָה. דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? (ד)מָה תַּלְמוּד לוֹמַר?! אִי לְרַבִּי יוֹסֵי — לְלָאו. אִי לְרַבִּי נָתָן — לְחַלֵּק. דְּתַנְיָא: הַבְעָרָה לְלָאו יָצְתָה, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: לְחַלֵּק. וְאָמַר רָבָא: תַּנָּא "מוֹשָׁבוֹת" קָא קַשְׁיָא לֵיהּ: "מוֹשָׁבוֹת" מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? (ה)מִכְּדֵי שַׁבָּת חוֹבַת הַגּוּף הִיא, וְחוֹבַת הַגּוּף נוֹהֶגֶת בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּץ לָאָרֶץ, "מוֹשָׁבוֹת" דִּכְתַב רַחֲמָנָא בְּשַׁבָּת — לְמָה לִי? (ו)מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר תַּלְמִיד אֶחָד, לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִי יִהְיֶה בְאִישׁ חֵטְא מִשְׁפַּט מָוֶת וְהוּמָת", שׁוֹמֵעַ אֲנִי בֵּין בַּחוֹל בֵּין בַּשַּׁבָּת. וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים "מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת" — בִּשְׁאָר מְלָאכוֹת, חוּץ מִמִּיתַת בֵּית דִּין. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִילּוּ מִיתַת בֵּית דִּין, וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים "וְהוּמָת" — בַּחוֹל וְלֹא בַּשַּׁבָּת. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִילּוּ בַּשַּׁבָּת, תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם", וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר: "וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדוֹרוֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם", דה(ז)מָה מוֹשָׁבוֹת הָאֲמוּרִים לְהַלָּן — בְּבֵית דִּין, אַף מוֹשָׁבוֹת הָאֲמוּרִים כָּאן — בְּבֵית דִּין, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "לֹא תְבַעֲרוּ". מַאי לָאו: רַבִּי נָתָן הִיא, דְּאָמַר: לְחַלֵּק יָצְתָה. וְטַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "לֹא תְבַעֲרוּ", הָא לָאו הָכִי — דָּחֵי? לָא, רַבִּי יוֹסֵי. וְתִיהְוֵי נָמֵי רַבִּי יוֹסֵי, אֵימַר דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הַבְעָרָה לְלָאו יָצְתָה — הַבְעָרָה גְּרֵידְתָּא, הַבְעָרָה דְּבֵית דִּין — בִּישּׁוּל פְּתִילָה הוּא! וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מָה לִי בִּישּׁוּל פְּתִילָה, מָה לִי בִּישּׁוּל סַמָּנִין. אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי: הַאי תַּנָּא לָא מִשּׁוּם דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמַיְיתֵי מִקַּל וָחוֹמֶר. וְהָכִי קָאָמַר: מָה אֲנִי מְקַיֵּים "מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת" — בִּשְׁאָר מְלָאכוֹת, חוּץ מִמִּיתַת בֵּית דִּין. אֲבָל מִיתַת בֵּית דִּין — דָּחֲיָא שַׁבָּת מִקַּל וָחוֹמֶר,

וּמָה

לֹא מִשַּׁבָּת אַתָּה מִתְיָרֵא דְּלָא כְּתִיב בֵּהּ מוֹרָא: פֻּנְדָּתוֹ אַרְנָקִי שֶׁאוֹזֵר בּוֹ מָתְנָיו: קַפַּנְדַּרְיָא לְקַצֵּר הִלּוּכוֹ שֶׁלֹּא לְהַקִּיף וְיִכָּנֵס בְּפֶתַח זֶה וְיֵצֵא בְּשֶׁכְּנֶגְדּוֹ וְלֹא לְשֵׁם עֲבוֹדָה אֶלָּא לַעֲשׂוֹת צְרָכָיו: מק"ו מְפָרֵשׁ בִּבְרָכוֹת בְּפֶ' הָרוֹאֶה (בְּרָכוֹת דַּף סב:) מִכִּי אֵין לָבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק שֶׁאֵינוֹ מָאוּס ק"ו לָרֹק שֶׁהוּא מָאוּס לִפְנֵי הקב"ה: מַה ת"ל וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה: לְלָאו יְצָאתָה לוֹמַר שֶׁאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ כָּרֵת וּסְקִילָה אֶלָּא לָאו בְּעָלְמָא: לְחַלֵּק שֶׁלֹּא תֹּאמַר אֵינוֹ חַיָּב סְקִילָה עַד שֶׁיְּחַלֵּל שַׁבָּת בְּכָל מְלָאכוֹת לְכָךְ יָצְתָה הַבְעָרָה מִן הַכְּלָל לְחַלֵּק מַה הַבְעָרָה מְיֻחֶדֶת שֶׁהִיא אַב מְלָאכָה וְחַיָּב עָלֶיהָ כָּרֵת וּסְקִילָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ אַף כֹּל שֶׁהוּא אַב מְלָאכָה כו': ה"ג וְאָמַר רָבָא כו': מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתֶּם יוֹשְׁבִים אֲפִלּוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ: חוֹבַת הַגּוּף הִיא וְאֵינָהּ תְּלוּיָה בַּקַּרְקַע כְּכִלְאַיִם וְעָרְלָה וּתְרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת: אוֹ אֵינוֹ כו' לְקַמָּן מְפָרֵשׁ: וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם גַּבֵּי מִיתַת ב"ד כְּתִיב בְּפָרָשַׁת רוֹצְחִים: ה"ג מָה מוֹשָׁבוֹת הָאֲמוּרִים לְהַלָּן בְּמִיתַת ב"ד הַכָּתוּב מְדַבֵּר אַף כָּאן כו': מַאי לַאו ר' נָתָן הִיא דְּאָמַר הַבְעָרָה אַב מְלָאכָה הִיא וּבְכָרֵת וְאַפֵּ"ה אִי לָאו דְּאַשְׁמוֹעִינַן הֵ"א אָתֵי עֲשֵׂה דְּוַהֹמֶת וְדָחֵי לֵיהּ: פְּתִילָה שֶׁל אֵבֶר מַתִּיךְ וְזוֹרְקָהּ לְתוֹךְ פִּיו וְיוֹרֶדֶת לְתוֹךְ מֵעָיו. וְהַאי בִּשּׁוּל גָּמוּר הוּא וְאַב מְלָאכָה הוּא דְּמִמִּשְׁכָּן יָלְפִינַן וּבִשּׁוּל סַמָּנִין הָיָה בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן לִצְבַע תְּכֵלֶת וְתוֹלַעַת שָׁנִי: אָמַר רַב שִׁימִי הַאי תַּנָּא דְּאִצְטְרִיךְ דְּנָסֵב לָהּ קְרָא לְמֵיסַר מִיתַת בֵּית דִּין בְּשַׁבָּת לָאו מִשּׁוּם דְּאִי לָא דְּאַשְׁמוֹעִינַן הֵ"א דָּחֲיָא מִשּׁוּם טַעְמָא דַּעֲשֵׂה דָּחֵי אֶלָּא מִשּׁוּם דַּהֲוָה מַיְתֵי לֵיהּ בְּקַל וָחֹמֶר דְּדָחֵי שַׁבָּת:

מוֹשָׁבוֹת דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי וְהָא דְּדָרְשִׁינַן בפ"ק דְּשַׁבָּת (דַּף כ.) בְּכָל מוֹשָׁבוֹת אִי אַתָּה מַבְעִיר אֲבָל אַתָּה מַבְעִיר בִּמְדוּרַת בֵּית הַמּוֹקֵד הַיְנוּ מִשּׁוּם דַּהֲוֵי לֵיהּ לְמִכְתַּב מוֹשָׁבוֹת וּכְתִיב מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם וּמִדְּלָא כְּתִיב לֹא תְבַעֲרוּ לָכֶם וְכָתַב מוֹשָׁבוֹת מַשְׁמַע דַּאֲתָא לְכִדְהָכָא וּבְסוֹף פ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לז: וְשָׁם) דְּקָאָמַר מוֹשָׁבוֹת דִּכְתַב רַחֲמָנָא גַּבֵּי שַׁבָּת ל"ל סד"א הוֹאִיל וּבְעִנְיַן דְּמוֹעֲדוֹת כְּתִיב לִבְעֵי בָּהּ קִדּוּשׁ ב"ד כְּמוֹעֲדוֹת לֹא מִדְּלָא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם קָדָרֵשׁ אֶלָּא מִקְּרָא אַחֲרִינָא דַּאֲמוּר אֶל הַכֹּהֲנִים דִּכְתִיב שַׁבָּת הִיא לַה' בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם דְּהַהוּא קְרָא בְּעִנְיָנָא דְּמוֹעֵד כְּתִיב: אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִלּוּ בַּשַּׁבָּת. מִשּׁוּם מָה לִי חוּמְרָא רַבָּה מָה לִי חֻמְרָא זוּטָא הִקְשָׁה הָ"ר יְהוּדָה כֹּהֵן הֵיכָא בָּעֵי לְאוֹקְמֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כְּר' יוֹסֵי דְּאָמַר הַבְעָרָה לְלָאו יָצְתָה וְהָא בפ"ק דְּשַׁבָּת (דַּף יב: וְשָׁם) אָמַר דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָרָא וְהִטָּה וְאָמַר לִכְשֶׁיִּבָּנֶה בהמ"ק אָבִיא חַטָּאת שְׁמֵנָה אַלְמָא דְּבְהַבְעָרָה יֵשׁ כָּרֵת וְעוֹד קָשֶׁה דִּנְהִי נָמֵי רַבִּי יוֹסֵי הִיא מ"מ אִי לָאו לֹא תְבַעֲרוּ הָוֵי אָמֵינָא דְּמִיתַת ב"ד נָמֵי דָּחֲיָא שַׁבָּת מִשּׁוּם מָה לִי חוּמְרָא רַבָּה כו' אע"ג דִּנְטִילַת נְשָׁמָה אַב מְלָאכָה הוּא וא"כ כִּי כְּתַב לֹא תְבַעֲרוּ אִצְטְרִיךְ נָמֵי עָלֶיהָ בַּאֲחוֹת אִשָּׁה דְּלֵיכָּא סְקִילָה דְּלָא נֵימָא מָה לִי חוּמְרָא כו' וְי"ל דבלא"ה פָּרִיךְ שַׁפִּיר טְפֵי: **טַעְמָא** דִּכְתַב רַחֲמָנָא לֹא תְבַעֲרוּ הָא לָאו הָכִי דָּחֵי בְּסָמוּךְ מוּכָח דְּלָא בָּעֵי לְמֵימַר הַשְׁתָּא מִדְּאִצְטְרִיךְ לֹא תְבַעֲרוּ לֶאֱסֹר מִכְּלָל דִּבְעָלְמָא דָּחֵי דִּמְפָרֵשׁ דְּאִי לָאו לֹא תְבַעֲרוּ הֵ"א דְּלִדְחֵי כְּמוֹ בְּכִלְאַיִם בְּצִיצִית דְּמַה לִי חוּמְרָא רַבָּה וּמַה לִי חוּמְרָא זוּטָא וְאִצְטְרִיךְ לֹא תְבַעֲרוּ לְגוּפֵהּ וא"ת וְכֵיוָן דִּלְגוּפֵהּ אִצְטְרִיךְ אַדְּרַבָּה נֵילַף מֵהָכָא דְּלָא דָּחֵי דְּלָא אָמְרִינַן מָה לִי חוּמְרָא רַבָּה מַה לִי כו' וְי"ל דְּלָא מָצֵי לְמֵילַף אֶלָּא לָאו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִיתָה כְּמוֹ בְּשַׁבָּת דְּאִיכָּא סְקִילָה אֲבָל לָאו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת גְּרֵידָא הָתָם אָמְרִינַן מָה לִי חוּמְרָא רַבָּה מָה לִי חֻמְרָא זוּטָא וְהֵ"א דְּדָחֵי לָאו דְּכָרֵת כְּמוֹ אֲחוֹת אִשָּׁה וְלֹא לָאו דְּמִיתָה כְּמוֹ כַּלָּתוֹ וַחֲמוֹתוֹ דִּלְהָכֵי לָא הֲוָה מַקְשִׁינַן לְהוּ אַהֲדָדֵי א"נ הַשְׁתָּא נָמֵי מִדְּאִצְטְרִיךְ כִּדְלְעֵיל וְאֵין חוֹשֵׁשׁ עַל אוֹ אֵינוֹ וְכָל סֻגְיָא זוֹ לָא אַתְיָא כר"ש דלר"ש אִצְטְרִיךְ לֹא תְבַעֲרוּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּמְקַלְקֵל בְּהַבְעָרָה חַיָּב דְּמִדְּאָסַר רַחֲמָנָא הַבְעָרַת שְׂרֵפַת בַּת כֹּהֵן נָפְקָא לֵהּ בְּפֶרֶק הָאוֹרֵג (שַׁבָּת דַּף קו. וְשָׁם) אֶלָּא הַךְ סוּגְיָא אַתְיָא כְּרַבִּי יְהוּדָה דַּחֲשִׁיב תִּקּוּן תִּקּוּנֵי גַּבְרָא כְּמוֹ מִילָה וּקְרִיעָה עַל מֵת וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי נָתָן נָמֵי דְּלָא כְּר"ש דִּלְדִידֵהּ לֵיכָּא לְמִדְרַשׁ לְלָאו וּלְחַלֵּק כֵּיוָן דְּאִצְטְרִיךְ לִמְקַלְקֵל בְּהַבְעָרָה ור"ש נָפְקָא לֵהּ לְחַלֵּק מֵהֵיכָא דְּנָפְקָא לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל בְּפֶ' כְּלָל גָּדוֹל (שַׁבָּת דַּף ע.) ו אר"י דְּאִי לִלְמֹד עַל מְקַלְקֵל בְּהַבְעָרָה לְחוּד קָאָתֵי הֲוָה לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מִצְוָה בְּהַבְעָרָה וא"ת וְהֵיכִי דָּרְשִׁינַן לְלָאו אוֹ לְחַלֵּק כֵּיוָן דְּאִצְטְרִיךְ לֹא תְבַעֲרוּ לְמִיתַת ב"ד דְּלָא דָּחֵי שַׁבָּת וי"ל דְּדָרְשִׁינַן מִדִּכְתִיב הַבְעָרָה דְּאִי לְמִיתַת ב"ד לְחוּד אֲתָא ה"ל לְמִכְתַּב לֹא תַעֲשׂוּ מְלָאכָה בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם וא"ת נְהִי דְּהַבְעָרָה דְּבִשּׁוּל פְּתִילָה לָא דָּחֲיָא שַׁבָּת דְּהָוֵי הֶכְשֵׁר מִצְוָה רְצִיחָה עַצְמָהּ כְּשֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה הַפְּתִילָה מֵאֶתְמוֹל אוֹ חֶנֶק וְסַיִף תִּדְחֶה שַׁבָּת מִטַּעַם מָה לִי חוּמְרָא רַבָּה מָה לִי חֻמְרָא זוּטָא וּמִיהוּ לְמַאי דְּיָלֵיף מק"ו ע"כ לָא אָתֵי לֹא תְבַעֲרוּ אֶלָּא לִרְצִיחָה עַצְמָהּ דהק"ו עַצְמוֹ הוּא עַל הָרְצִיחָה דְּעַל הָרְצִיחָה כְּתִיב מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ וְלֹא תְבַעֲרוּ אֲתָא לְאַפּוּקֵי הק"ו (וי"ל כֵּיוָן דְּגַלֵּי לָן דְּלָא אָמְרִינַן מָה לִי חוּמְרָא רַבָּה מָה לִי חֻמְרָא זוּטָא בְּהֶכְשֵׁר מִצְוָה ה"ה בְּמִצְוָה עַצְמָהּ לָא אָמְרִינַן א"נ (אֲפִילּוּ הֶכְשֵׁר מִצְוָה נָפְקָא לָן מִדִּלְעֵיל וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לִפְתִילָה תְּנֵהוּ עִנְיָן לִרְצִיחָה עַצְמָהּ ע"כ) וי"ל דִּבְכָל דִּכְתִין מַשְׁוִינַן מַכְשִׁירֵי מִצְוָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מע"ש כְּמִצְוָה עַצְמָהּ כִּדְתְנַן בְּפֶרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קַל. וְשָׁם) אִם לֹא הֵבִיא וּבִפְסָחִים פ' אֵלּוּ דְּבָרִים (פְּסָחִים דַּף סט:) כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כו' וְהָכָא בְּאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת הַפְּתִילָה מע"ש מִדְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי: **לֹא** רַבִּי יוֹסִי וְאוֹ אֵינוֹ דְּקָאָמַר מִשּׁוּם דְּשַׁבָּת עֲשֵׂה וְל"ת (וה"ק אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אַפֵּ' מִיתַת ב"ד) א"נ מִשּׁוּם דְּשָׁאנֵי לָאוֵי דְּשַׁבָּת דַּחֲמִירֵי:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ בית הבחירה הל׳ א:
ב מיי׳ פז׳ מהל׳ בית הבחירה הל׳ ב:
ג מיי׳ פז׳ מהל׳ בית הבחירה הל׳ ז:
ד מיי׳ פי״א מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ב:
ה מיי׳ פכ״ד מהל׳ שבת הל׳ ז:

מסורת הש״ס

א ברכות נד.; משנה ברכות; ספרא קדושים פרק ז ט
ב ספרא קדושים פרק ז ח; ספרא אמור פרק יא ד; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי
ג סנהדרין לה:
ד סנהדרין סב.
ה קידושין לז:
ו מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; שבת קלב.; ספרי במדבר; ספרא תזריע פרשת יולדת פרק א ג; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק א ב
ז מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

גליון הש״ס

גמ' שומע אני בין בחול בין בשבת. ע' פסחים ד' עה ע"א תד"ה למעוטי:

תורה אור השלם

אֶת־שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי יְהֹוָה [ויקרא יט, ל]
וְכִי־יִהְיֶה בְאִישׁ חֵטְא מִשְׁפַּט־מָוֶת וְהוּמָת וְתָלִיתָ אֹתוֹ עַל־עֵץ [דברים כא, כב]
וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם [במדבר לה, כט]
לֹא־תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת [שמות לה, ג]
וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִוא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָּל־הָעֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ [שמות לא, יד]

(א)וּמָה עֲבוֹדָה, שֶׁהִיא חֲמוּרָה וְדוֹחָה שַׁבָּת — רְצִיחָה דּוֹחָה אוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת", שַׁבָּת, שֶׁנִּדְחֵית מִפְּנֵי עֲבוֹדָה — אֵינוֹ דִּין שֶׁתְּהֵא רְצִיחָה דּוֹחָה אוֹתָהּ? (ב)וּמַאי "אוֹ אֵינוֹ" דְּקָאָמַר — הָכִי קָאָמַר: קְבוּרַת מֵת מִצְוָה תּוֹכִיחַ, שֶׁדּוֹחָה אֶת הָעֲבוֹדָה, וְאֵין דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. הֲדַר אָמַר: קְבוּרַת מֵת מִצְוָה תִּדְחֶה שַׁבָּת מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה עֲבוֹדָה שֶׁהִיא דּוֹחָה שַׁבָּת — קְבוּרַת מֵת מִצְוָה דּוֹחָה אוֹתָהּ, מִ"וּלְאַחוֹתוֹ", שַׁבָּת שֶׁנִּדְחֵית מִפְּנֵי עֲבוֹדָה — אֵינוֹ דִּין שֶׁתְּהֵא קְבוּרַת מֵת מִצְוָה דּוֹחָה אוֹתָהּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תְבַעֲרוּ". וּלְמַאי דִּסְלֵיק אַדַּעְתֵּיהּ מֵעִיקָּרָא דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה, מַאי "אוֹ אֵינוֹ" דְּקָאָמַר? (ג)הָכִי קָאָמַר: מָה אֲנִי מְקַיֵּים "מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת" — בִּשְׁאָר מְלָאכוֹת חוּץ מִמִּיתַת בֵּית דִּין. אֲבָל מִיתַת בֵּית דִּין דָּחֵי שַׁבָּת, דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה. הֲדַר אָמַר: אֵימַר דְּאָמְרִינַן דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה — לֹא תַעֲשֶׂה גְּרֵידָא, לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּדָחֵי? הֲדַר אָמַר: אַטּוּ "עֲשֵׂה דּוֹחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה", לָאו לֹא תַעֲשֶׂה חָמוּר מִינֵּיהּ, וְקָאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֵיהּ? מָה לִי חוּמְרָא זוּטָא וּמָה לִי חוּמְרָא רַבָּה, תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תְבַעֲרוּ". (ד)אֶלָּא [אִיצְטְרִיךְ], סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: תִּיהְוֵי הַאי אֵשֶׁת אָח דָּבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד — לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא, אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כּוּלּוֹ יָצָא. דְּתַנְיָא: דָּבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל וְכוּ׳, כֵּיצַד? "וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים וְטוּמְאָתוֹ עָלָיו", וַהֲלֹא שְׁלָמִים בִּכְלַל קֳדָשִׁים הָיוּ, וְלָמָּה יָצְאוּ — לְהַקִּישׁ אֲלֵיהֶן, וְלוֹמַר לָךְ: מָה שְׁלָמִים מְיוּחָדִים קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ — אַף כָּל קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ. יָצְאוּ קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת. הָכָא נָמֵי: הָא אֵשֶׁת אָח בִּכְלַל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְתָה, וְלָמָּה יָצְתָה — לְהַקִּישׁ אֵלֶיהָ, וְלוֹמַר לָךְ: מָה אֵשֶׁת אָח שַׁרְיָא — אַף כָּל עֲרָיוֹת נָמֵי שַׁרְיָין. מִי דָּמֵי? הָתָם: כְּלָל בְּאִיסּוּר, וּפְרָט בְּאִיסּוּר. הָכָא: כְּלָל בְּאִיסּוּר, וּפְרָט בְּהֶיתֵּר. (ה)הָא לָא דָּמֵי אֶלָּא לְדָבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל, וְיָצָא לִידּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ — שֶׁאִי אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ לִכְלָלוֹ, עַד שֶׁיַּחְזִירֶנּוּ לְךָ הַכָּתוּב בְּפֵירוּשׁ. דְּתַנְיָא: דָּבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל, וְיָצָא לִידּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ — אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחְזִירוֹ לִכְלָלוֹ, עַד שֶׁיַּחְזִירֶנּוּ לְךָ הַכָּתוּב בְּפֵירוּשׁ. כֵּיצַד? "וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעוֹלָה בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן", שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר: "כַּחַטָּאת הָאָשָׁם", וּמָה תַּלְמוּד לוֹמַר: "כַּחַטָּאת הָאָשָׁם"? א(ו)לְפִי שֶׁיָּצָא אֲשַׁם מְצוֹרָע לִידּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ, בְּבֹהֶן יָד וּבֹהֶן רֶגֶל הַיְמָנִית. יָכוֹל לֹא יְהֵא טָעוּן מַתַּן דָּמִים וְאֵימוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ —

תַּלְמוּד

רְצִיחָה דּוֹחָה אוֹתָהּ שֶׁאִם הָיָה רוֹצֵחַ כֹּהֵן וְרוֹצֶה לַעֲבֹד עֲבוֹדָה ב"ד שׁוֹלְחִים וּמְבִיאִין אוֹתוֹ לָמוּת אֶלָּא א"כ הָיָה עַל גַּגּוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ וַעֲבוֹדָה בְּיָדוֹ: שֶׁנֶּאֱמַר מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת וְלֹא מֵעַל מִזְבְּחִי: וּמַאי אוֹ אֵינוֹ דְּקָאָמַר הוֹאִיל וּמִקַּל וָחֹמֶר אָתְיָא דְּדָחְיָא הֵיכִי מָצִינוּ לְמֵימַר אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִי' מִיתַת ב"ד לָא דָּחְיָא: קְבוּרַת מֵת מִצְוָה דָּחְיָא עֲבוֹדָה מִוְּלַאֲחוֹתוֹ בפ"ק דִּמְגִלָּה (דַּף ג:) וְאֵינוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת אַף אֲנִי אָבִיא רְצִיחָה דְּאַף עַל פִּי שֶׁדּוֹחֶה עֲבוֹדָה לֹא תִּדְחֶה שַׁבָּת. וְהַאי דַּהֲדַר אָמַר אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִלּוּ בַּשַּׁבָּת הָכִי הֲדַר וְאָמַר קְבוּרַת מֵת מִצְוָה גּוּפָהּ תִּדְחֶה שַׁבָּת כו': וּלְמַאי דִּסְלֵיק אַדַּעְתֵּהּ לְמֵימַר מֵעִקָּרָא דְּהַאי דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ קְרָא מִשּׁוּם דְּאִי לָא כְּתָבֵהּ הֲ"א אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה: מַאי אוֹ אֵינוֹ הֵיכִי מָצֵי לְמֵימַר אוֹ אֵינוֹ דְּלָא דָּחֵי בְּמַאי תֵּיתֵי לָן דְּלָא תִּדְחֶה: אֵימוֹר דְּאָמְרִינַן כו' הַיְנוּ דְּהָדַר וְאָמַר אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפֵי' בְּמִיתַת ב"ד לָא תִּדְחֵי לָאו דְּשַׁבָּת שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בּוֹ כָּרֵת: הֲדַר אָמַר אַטּוּ עֲשֵׂה דְּדָחֵי וְכוּ' הַיְנוּ דְּהָדַר וְאָמַר אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִלּוּ בַּשַּׁבָּת: לָאו לֹא תַעֲשֶׂה חָמוּר מִנֵּהּ שֶׁהֲרֵי לוֹקִין עָלָיו: אֶלָּא סָלְקָא דַּעְתָּךְ לְעֵיל קָאֵי דְּאוֹקְמִנָא דְּהָא דְּאִצְטְרִיךְ לֹא תְבַעֲרוּ מִשּׁוּם דְּאִי לָא כְּתַב רַחֲמָנָא הֲוָה מַיְתִינַן בק"ו וְלָאו מִשּׁוּם דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי ל"ת דְּכָרֵת וַעֲלֶיהָ לָמָּה לִי אֶלָּא סד"א כו': שֶׁהָיָה בִּכְלָל כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ כְּלָל בְּכָל הָעֲרָיוֹת כָּרֵת: וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד שֶׁאִם אֵין לָהּ בָּנִים תִּתְיַבֵּם: בִּכְלַל כָּל הַקֳּדָשִׁים הָיוּ שֶׁכְּבָר כָּלַל כָּרֵת בְּכֻלָּן כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב מִכָּל זַרְעֲכֶם אֶל הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ וְגוֹ': וְלָמָּה יָצְאוּ בְּפָסוּק זֶה שֵׁנִי: יָצְאוּ קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת שֶׁאִם אֲכָלָן בְּטֻמְאַת הַגּוּף פָּטוּר: לָמָּה יָצְתָה יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ: מִי דָּמֵי הָתָם כְּלָל בְּאִסּוּר וְכוּ' אִיכָּא לְמִתְנֵי לָמָּה יָצְתָה: הָכָא פֵּרֵט בְּהֶתֵּר וְכָלַל בְּאִסּוּר וְלָאו לְהַךְ דְּרָשָׁא דָּמֵי דְּהָא בְּדָבָר הֶחָדָשׁ יָצָא לְדוֹן: אֶלָּא לְהַךְ דְּרָשָׁא דָּבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל וְיָצָא לְדוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ: אִי אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ וּלְהַשְׁווֹתוֹ לִכְלָלוֹ וְלֹא לְהַשְׁווֹת כְּלָלוֹ לוֹ: עַד שֶׁיַּחְזִירֶנּוּ לְךָ הַכָּתוּב הִלְכָּךְ בְּלָאו עָלֶיהָ נַמֵּי לָא אָתֵי לָן שְׁאָר עֲרָיוֹת לְיִבּוּם: וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בְּאָשָׁם מְצֹרָע כְּתִי': כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא כְּדִין הַחַטָּאת כָּךְ דִּין אָשָׁם זֶה: שֶׁאֵין ת"ל כְּחַטָּאת דְּהָא אָשָׁם זֶה אִם לִשְׁחִיטָה בַּצָּפוֹן הֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר בּוֹ וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאִם לְמַתַּן דָּמִים וַאֲכִילָתוֹ הֲרֵי הוּא כְּכָל אֲשָׁמוֹת בִּכְלַל זֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם בְּצַו אֶת אַהֲרֹן: לְפִי שֶׁיָּצָא אֲשַׁם מְצֹרָע מִכְּלַל שְׁאָר אֲשָׁמוֹת: לִדּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ שֶׁאֵינוֹ בִּשְׁאָר אֲשָׁמוֹת בְּבֹהֶן יָד וּבְבֹהֶן רֶגֶל וְהוֹאִיל וְיָצָא מִכְּלָלוֹ יָכוֹל לֹא יְהֵא טָעוּן מַתַּן דָּמִים וְאֵמוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ ת"ל כו':

וּמָה עֲבוֹדָה שֶׁהִיא חֲמוּרָה וְדוֹחֶה שַׁבָּת רְצִיחָה דּוֹחָה אוֹתָהּ הִקְשָׁה הָר"ר יַעֲקֹב דאורלינ"ש נֵימָא דַּיּוֹ מַה רְצִיחָה אֵינוֹ דּוֹחָה עֲבוֹדָה אֶלָּא בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה שַׁבָּת נָמֵי לֹא תִּדְחֶה אֶלָּא בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה וי"ל דְּאָתְיָא כְּרַבִּי טַרְפוֹן דְּאָמַר (ב"ק כה.) הֵיכָא דְּמִפְרַךְ ק"ו לָא אָמְרִינַן דַּיּוֹ וְהָא דַּאֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְר' יוֹחָנָן בְּפֶ' אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף לה.) וּתְהֵא קְבוּרַת מֵת מִצְוָה דּוֹחָה שַׁבָּת מִקַּל וָחֹמֶר לֹא מִשּׁוּם דְּסָבַר כר"ט אֶלָּא לָא מַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ לְחַלֵּק בֵּין קוּם עֲשֵׂה לְשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה כִּי הֵיכִי דְּלָא מַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ הַשַּׁ"ס בְּפֶ' מִי שֶׁמֵּתוּ (בְּרָכוֹת דַּף כ. וְשָׁם) וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּלָא מַהְדַּר לֵיהּ דַּיּוֹ מִשּׁוּם דְּמַהֲדַר לֵיהּ שַׁפִּיר טְפֵי רְצִיחָה תּוֹכִיחַ דַּאֲפִילּוּ לְרַבִּי טַרְפוֹן לֵיכָּא ק"ו וְעוֹד נִרְאֶה לוֹמַר דְּהָכָא דַּיָּנִין הָכִי וּמַה עֲבוֹדָה דְּקִילָא דָּחְיָא שַׁבָּת רְצִיחָה וּקְבוּרַת מֵת מִצְוָה דַּחֲמִירָא לֹא כָל שֶׁכֵּן וּבְמַה הֵם חֲמוּרִים דַּעֲבוֹדָה נִדְחֵית מִפְּנֵיהֶם וּבְפֶ' כֵּיצַד הָרֶגֶל (ב"ק דַּף כה. וְשָׁם) דְּאָמְרוּ רַבָּנָן לר"ט דַּיּוֹ וְלָא דָּיְנִין וּמַה שֵּׁן וָרֶגֶל דְּקִילִי חַיָּבִים בִּרְשׁוּת הַנִּזָּק נֶזֶק שָׁלֵם קֶרֶן לֹא כ"ש מִשּׁוּם דְּאִי נַעֲבִיד קַל וָחֹמֶר הָכִי אִיכָּא לְמִפְרַךְ טוּבָא דְּאִיכָּא בְּשֵׁן וָרֶגֶל וְלֵיכָּא בְּקֶרֶן כְּגוֹן יֵשׁ הֲנָאָה לְהֶזֵּקָן: **שֶׁנֶּאֱמַר** מֵעִם מִזְבְּחִי וַאֲפֵי' אִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אַחֵר רָאוּי לַעֲבוֹדָה שֶׁהָעֲבוֹדָה נִדְחֵית וא"ת וְדִלְמָא הָתָם לָאו מִשּׁוּם דִּרְצִיחָה דָּחְיָא עֲבוֹדָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּגַבְרָא הוּא דְּלָא חֲזֵי כִּדְאָמְרִי' (בְּרָכוֹת דַּף לב:) כֹּהֵן שֶׁהָרַג נֶפֶשׁ לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו שֶׁנֶּאֱמַר יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ וכ"ש עֲבוֹדָה וְי"ל דְּע"כ חָזֵי דְּאֵין מְחַלֵּל עֲבוֹדָה דְּמֵעַם מִזְבְּחִי וְלֹא מֵעַל מִזְבְּחִי וְלֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו חוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא וְעוֹד דַּוְקָא לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו לְפִי שֶׁהֲרָגוֹ בְּיָדוֹ וְאֵין קָטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר וּכְדִכְתִיב בְּהַהוּא קְרָא וּבְפָרִשְׂכֶם כַּפֵּיכֶם: **תַּלְמוּד** לוֹמַר לֹא תְבַעֲרוּ וא"ת אַמַּאי אִצְטְרִיךְ בְּפֶרֶק אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף לו.) מִזְבְּחִי הַמְיֻחָד לִי לְמֵילַף דִּרְצִיחָה דּוֹחָה אֲפִילּוּ קָרְבַּן צִבּוּר תִּפּוֹק לֵהּ מִדְּאִצְטְרִיךְ לֹא תְבַעֲרוּ לְאַפּוֹקֵי מק"ו ש"מ דִּרְצִיחָה דּוֹחָה אֲפֵי' קָרְבַּן צִבּוּר דְּדָחֵי שַׁבָּת דְּאִי קָרְבַּן יָחִיד א"כ לֵיכָּא קַל וָחֹמֶר וְי"ל דְּאִי לָאו דִּכְתִיב מִזְבְּחִי לָא הֲוָה מוֹקְמִינַן קְרָא מִסְּבָרָא בְּקָרְבַּן צִבּוּר דִּכְדֵי לִדְרֹשׁ לֹא תְבַעֲרוּ לְאַפּוֹקֵי מק"ו אֶלָּא הֲוָה מוֹקְמִינַן קְרָא בְּקָרְבַּן יָחִיד וְלֹא תְבַעֲרוּ הֲוָה דָּרְשִׁינַן ע"כ לְשׁוּם דְּרָשָׁא אַחֲרִיתִי א"נ הַשְׁתָּא דִּכְתַב לֹא תְבַעֲרוּ הֲוָה מוֹקְמִינַן קְרָא בְּקָרְבַּן יָחִיד מק"ו דְּאַבַּיֵּי דְּאָמַר בְּפֶ' אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף לה:) הַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ אֵין רְצִיחָה דּוֹחָה שַׁבָּת אֵין רְצִיחָה דּוֹחָה עֲבוֹדָה מק"ו וּמָה שַׁבָּת שֶׁנִּדְחֵית מִפְּנֵי עֲבוֹדָה אֵין רְצִיחָה דּוֹחָה אוֹתָהּ כו': **לְפִי** שֶׁיָּצָא אֲשַׁם מְצֹרָע לִדּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ מַה שֶּׁחַטַּאת מְצוֹרָע טְעוּנָה נְסָכִים וּשְׁאָר חַטָּאוֹת אֵין טְעוּנוֹת לֹא חָשִׁיב דָּבָר חָדָשׁ וְאֵין קָרוּי דָּבָר חָדָשׁ אֶלָּא כְּשֶׁסּוֹתֵר כְּלָלוֹ כִּי הָכָא דִּשְׁאָר אֲשָׁמוֹת טְעוּנוֹת כָּל הַדָּם לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וַאֲשַׁם מְצֹרָע נוֹתֵן מִמֶּנּוּ לַבְּהוֹנוֹת וּכְגוֹן אֵשֶׁת אָח שֶׁנֶּאֶסְרוּ כָּל הָעֲרָיוֹת וְזוֹ הֻתְּרָה שֶׁסּוֹתֵר כְּלָלוֹ אֲבָל מָה שֶׁחַטַּאת מְצֹרָע טְעוּנָה נְסָכִים אֵין סוֹתֵר אֶת כְּלָלוֹ וא"ת וְלַמֶּ"ד בְּרֵישׁ אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים דַּף מט:) דִּכְלָלוֹ גָּמַר מִנֵּהּ יִהְיוּ כָּל אֲשָׁמוֹת טְעוּנוֹת מַתַּן בְּהוֹנוֹת וְלֵילְפוּ נָמֵי כּוּלְּהוּ עֲרָיוֹת מֵאֵשֶׁת אָח וי"ל דְּלָא גָּמַר מִנֵּהּ אֶלָּא דָּבָר דְּלָא חִדֵּשׁ בּוֹ כְּגוֹן שְׁחִיטַת צָפוֹן לְעַכֵּב אֲבָל לְעִנְיַן חִדּוּשׁ לֹא גָּמַר מִנֵּהּ כדפרש"י הָתָם דְּאִם כֵּן הָיָה יוֹצֵא לִדּוֹן בְּדָבָר הֶחָדָשׁ כְּיוֹצֵא בּוֹ לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ [וְאֵין זֶה חִדּוּשׁ]:

מסורת הש"ס

א שבת קלב:

ב מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; סנהדרין לה.

ג לעיל ג:; ביצה ח:; שבת קלב:

ד במדבר רבה; בכורות ו.; פסחים קכ.; כריתות ב:; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; ספרא ברייתא דרבי ישמעאל יא; ספרא ברייתא דרבי ישמעאל ב; מנחות נה:

ה זבחים מט.; ספרי במדבר; ספרא ברייתא דרבי ישמעאל יד; תוספתא עבודה זרה

ו זבחים מז:; יומא סא:

גליון הש"ס

גמ' לאו ל"ת חמור מיניה. עיין רמב"ן פרשה יתרו בפסוק זכור את יום השבת:

תוס' ד"ה לפי כו' דא"כ היה יוצא לידון בדבר החדש. עיין תשובת רשד"ם ח"א סימן לג:

תורה אור השלם

וְכִי־יָזִד אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת [שמות כא, יד]

לֹא־תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת [שמות לה, ג]

לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא־יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר וגו׳ [במדבר ו, ז]

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִוא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת וגו׳ [שמות לא, יד]

וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וגו׳ [ויקרא ז, כ]

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ וגו׳ [ויקרא כג, ג]

וְשָׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחַטָּאת וְאֶת־הָעֹלָה בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ וגו׳ [ויקרא יד, יג]

וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ וגו׳ [ויקרא ז, א-י]

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר וגו׳ [ויקרא יד, יד]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ מחוסרי כפרה הל׳ ב:

תַּלְמוּד לוֹמַר: "כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא". מָה חַטָּאת טְעוּנָה מַתַּן דָּמִים וְאֵימוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ — אַף אָשָׁם טָעוּן מַתַּן דָּמִים וְאֵימוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. וְאִי לָא אַהְדְּרֵיהּ קְרָא — הֲוָה אָמֵינָא: לְמַאי דִּנְפַק — נְפַק, וּלְמַאי דְּלָא נְפַק — לָא נְפַק. הָכָא נָמֵי, הֲוָה אָמֵינָא: אֵשֶׁת אָח דְּאִישְׁתְּרַא[י] — אִישְׁתְּרַאי, שְׁאָר עֲרָיוֹת — לָא. אֶלָּא, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: תֵּיתֵי בְּ"מָה מָצִינוּ" מֵאֵשֶׁת אָח. מָה אֵשֶׁת אָח מִיַּיבְּמָה — אַף אֲחוֹת אִשָּׁה תִּתְיַיבֵּם. מִי דָּמֵי? הָתָם חַד אִיסּוּרָא — הָכָא תְּרֵי אִיסּוּרֵי! מַהוּ דְּתֵימָא: הוֹאִיל וְאִישְׁתְּרִי — אִישְׁתְּרִי. א(א)וּמְנָא תֵּימְרָא דְּאָמְרִינַן הוֹאִיל וְאִישְׁתְּרִי אִישְׁתְּרִי — דְּתַנְיָא: מְצוֹרָע שֶׁחָל שְׁמִינִי שֶׁלּוֹ בְּעֶרֶב הַפֶּסַח, וְרָאָה קֶרִי בּוֹ בַּיּוֹם, וְטָבַל, אָמְרוּ חֲכָמִים: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין טְבוּל יוֹם אַחֵר נִכְנָס, זֶה — נִכְנָס. (ב)מוּטָב שֶׁיָּבֹא עֲשֵׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת וְיִדְחֶה עֲשֵׂה שֶׁאֵין בּוֹ כָּרֵת. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּבַר תּוֹרָה אֲפִילּוּ עֲשֵׂה לֵית בֵּיהּ, (ג)שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה לִפְנֵי הֶחָצֵר הַחֲדָשָׁה". מַאי "חָצֵר הַחֲדָשָׁה"? אָמַר (רַבִּי יוֹחָנָן): שֶׁחִדְּשׁוּ בָּהּ דְּבָרִים, וְאָמְרוּ: טְבוּל יוֹם לֹא יִכָּנֵס לְמַחֲנֵה לְוִיָּה. וְאָמַר עוּלָּא: מַה טַּעַם? הוֹאִיל וְהוּתַּר לְצָרַעְתּוֹ — הוּתַּר לְקִרְיוֹ. מִי דָּמֵי לְדְעוּלָּא?

תִּינַח

תְּרֵי אִסּוּרֵי אֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אִשָּׁה: הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִסּוּר אֵשֶׁת אָח שֶׁהָיָה עָלֶיהָ כְּשֶׁמֵּת אָחִיו בְּלֹא בָּנִים אִשְׁתְּרִי נָמֵי אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה: שְׁמִינִי שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא יוֹם הֲבָאַת קָרְבְּנוֹתָיו וְצָרִיךְ לָבֹא בְּהַר הַבַּיִת וְלַעֲמֹד בְּשַׁעַר נִקָּנוֹר וּלְהַכְנִיס יָדָיו לָעֲזָרָה לִתֵּן מִן הַדָּם לַבְּהוֹנוֹת: וְרָאָה קֶרִי לְהָכִי נָקַט קֶרִי וְלֹא טֻמְאַת שֶׁרֶץ וּנְבֵלָה דְּטָמֵא שֶׁרֶץ וַאֲפִי' טְמֵא מֵת נִכְנָסִין לְהַר הַבַּיִת כִּדְמְפָרֵשׁ בְּאֵלּוּ דְּבָרִים (פְּסָחִים דַּף סז.) שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ וְשַׁעֲרֵי נִקָּנוֹר לֹא נִתְקַדְּשׁוּ בִּקְדֻשַּׁת עֲזָרָה כִּדְאָמְרִינַן בְּכֵיצַד צוֹלִין (שָׁם דַּף פה:) וַהֲרֵי הֵן כְּהַר הַבַּיִת וְיָכוֹל טְמֵא מֵת לִכָּנֵס לְשָׁם אֲבָל בַּעַל קֶרִי מִשְׁתַּלֵּחַ חוּץ לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת כְּזָב כִּדְמְפָרֵשׁ בְּאֵלּוּ דְּבָרִים זָב וְכָל זָב לְרַבּוֹת בַּעַל קֶרִי: וְטָבַל לְקִרְיוֹ: אע"פ דִּטְבוּל יוֹם אַחֵר דְּקֶרִי אֵינוֹ נִכְנָס לְהַר הַבַּיִת דְּכָל טְבוּל יוֹם הֲרֵי הוּא בְּטֻמְאָה עֲדַיִן לִתְרוּמָה וּלְקָדָשִׁים וְלַמִּקְדָּשׁ: זֶה יָבֹא לְהַר הַבַּיִת וְיַכְנִיס יָדָיו לַבְּהוֹנוֹת וְיִטְהַר לֶאֱכֹל פִּסְחוֹ לָעֶרֶב: שֶׁיָּבֹא עֲשֵׂה דְּפֶסַח שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת דְּאִם לֹא יַכְנִיס יָדָיו לַבְּהוֹנוֹת לֹא יִטְהַר לֶאֱכֹל פִּסְחוֹ לָעֶרֶב: וְיִדְחֶה עֲשֵׂה דִּוִישַׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה שֶׁאֵין בּוֹ כָּרֵת שֶׁאֵין עָנוּשׁ כָּרֵת אֶלָּא עַל בִּיאַת עֲזָרָה וְזֶה לֹא יִכָּנֵס לָעֲזָרָה אֶלָּא לְשַׁעֲרֵי נִיקָּנוֹר שֶׁלֹּא נִתְקַדְּשׁוּ וְיַכְנִיס יָדָיו לַבְּהוֹנוֹת וְיִטְהַר מִצָּרַעְתּוֹ וְיִשְׁלַח פִּסְחוֹ לָעֲזָרָה לִשְׁחוֹט וְלָעֶרֶב יַעֲרִיב שִׁמְשׁוֹ וְיִטְהַר מִקִּרְיוֹ: וַיַּעֲמוֹד יְהוֹשָׁפָט אוֹתוֹ הַיּוֹם נִטְהֲרוּ יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָה שֶׁבִּידֵיהֶם בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: לְמַחֲנֵה לְוִיָּה לְהַר הַבַּיִת: וְאָמַר עֻלָּא בְּמַסֶּכֶת זְבָחִים (דַּף לב:) דְּאָמַר עֻלָּא בִּיאָה בְּמִקְצָת שְׁמָהּ בִּיאָה וְאוֹתִיבְנֵיהּ מֵהָא דְּקָתָנֵי זֶה נִכְנָס וּמַכְנִיס יָדוֹ לַבְּהוֹנוֹת וְאִי אָמְרַתְּ בִּיאָה בְּמִקְצָת שְׁמָהּ בִּיאָה נְהִי נָמֵי דְּנִכְנַס לְהַר הַבַּיִת מִשּׁוּם דַּעֲשֵׂה שֶׁאֵין בּוֹ כָּרֵת הוּא לַבְּהוֹנוֹת הֵיכִי מָצֵי מְעַיֵּל יָדֵיהּ אִידֵּי וְאִידֵּי עֲשֵׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת הוּא דְּקַיְמָא לָן בִּמְנָחוֹת בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כז:) מְחֻסַּר כִּפּוּרִים שֶׁנִּכְנַס לַמִּקְדָּשׁ עָנוּשׁ כָּרֵת וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר טְבוּל יוֹם וּשְׁאָר כָּל הַטְּמֵאִים וְשַׁנִּי עֻלָּא שָׁאנֵי מְצֹרָע הוֹאִיל וְהֻתְּרָה לוֹ בִּיאָה בְּמִקְצָת לְצָרַעְתּוֹ שֶׁהֲרֵי עֲדַיִן מְחֻסַּר כִּפּוּרִים הוּא וּבְכָרֵת וְהֻתְּרָה לוֹ מִן הַתּוֹרָה בִּיאָה זוֹ בְּמִקְצָת הֻתַּר נָמֵי לְקִרְיוֹ. אַלְמָא הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרַאי חַד אִסּוּרָא אִשְׁתְּרַאי נָמֵי אִידָךְ דַּהֲוָה גַּבֵּהּ:

ת"ל כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא וְהַשְׁתָּא לֹא צָרִיךְ קְרָא דְּוְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ דְּכֵלָּה מִלְּתָא מִנֵּהּ גָּמַר מֵהֶיקֵּשָׁא וּבְרֵישׁ אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים דַּף מט.) מוֹקֵי לֵיהּ לְעַכֵּב: **לְמַאי** דִּנְפַק נְפַק דְּהַיְנוּ מַתַּן בְּהוֹנוֹת וּשְׁחִיטַת צָפוֹן שֶׁכָּתוּב בְּהֶדְיָא וּלְמַאי דְּלָא נְפַק כְּגוֹן מַתַּן דָּמִים וְאֵמוּרִים לֹא נְפַק וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ מַתַּן דָּמִים וְאֵמוּרִים עַד שֶׁיִּכְתֹּב בְּהֶדְיָא: **וְרָאָה** קֶרִי בּוֹ בַּיּוֹם וְטָבַל פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דִּלְהָכִי נָקַט קֶרִי וְלֹא טְמֵא שֶׁרֶץ וּנְבֵלָה דְּטָמֵא שֶׁרֶץ וַאֲפִי' טְמֵא מֵת נִכְנָסִים בְּמַחֲנֵה לְוִיָּה כִּדְאָמַר בְּפ' אֵלּוּ דְּבָרִים (פְּסָחִים דַּף סז.) דַּאֲפִי' מֵת עַצְמוֹ נִכְנָס שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ עִמּוֹ בִּמְחִיצָתוֹ וְאֵין נִרְאֶה לְר"י דְּהָא דְּאָמַר וְיִדְחֶה עֲשֵׂה שֶׁאֵין בּוֹ כָּרֵת הַיְנוּ עֲשֵׂה דְּרַבָּנַן [כִּדְמְפָרֵשׁ ר' יוֹחָנָן וְטָמֵא מֵת אֵין נִכְנָס בַּחֵיל נָמֵי מִדְּרַבָּנָן] כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת כֵּלִים (פ"א מ"ח) הַחֵיל מְקֻדָּשׁ הֵימֶנּוּ שֶׁאֵין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּטְמֵאֵי מֵתִים נִכְנָסִים לְשָׁם עֶזְרַת נָשִׁים מְקֻדֶּשֶׁת הֵימֶנּוּ שֶׁאֵין טְבוּל יוֹם נִכְנָס לְשָׁם וּבְכָל טְבוּל יוֹם אַיְרֵי בֵּין דְּבַעַל קֶרִי בֵּין דְּטָמֵא מֵת שֶׁרֶץ וּנְבֵלָה דְּקָא אַיְּרֵי בְּהוּ הָתָם לְעֵיל ואר"י דִּנְקַט בַּעַל קֶרִי לְרְבוּתָא דאע"ג דְּאִשְׁתַּלַּח חוּץ לְב' מַחֲנוֹת הִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים לִכָּנֵס דְּבִמְקוֹם כָּרֵת לֹא הֶעֱמִידוּ דִּבְרֵיהֶם וא"ת בְּפֶ' הָיָה נוֹטֵל (סוֹטָה דַּף כ: וְשָׁם) דְּקָתָנֵי גַּבֵּי סוֹטָה וְהֵם אוֹמְרִים הוֹצִיאוּהָ הוֹצִיאוּהָ שֶׁלֹּא תְּטַמֵּא הָעֲזָרָה וּפָרִיךְ מֵהָא דַּאֲפִילּוּ מֵת עַצְמוֹ שָׁרִי וּמַאי קֻשְׁיָא וְהָא מִדְּרַבָּנָן אָסוּר וְתֵרֵץ ר"ת שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס אֲבָל אִם הוּא כְּבָר שָׁם לֹא גָּזְרוּ עָלָיו שֶׁיֵּצֵא כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא שָׁרִי לִכָּנֵס שָׁם וְדִקְדֵּק מֵהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק הַנִּשְׂרָפִים (סַנְהֶדְרִין דַּף פא:) כֹּהֵן שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּטֻמְאָה אֶחָיו הַכֹּהֲנִים מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ לָעֲזָרָה וּמְפַצְּעִין מוֹחוֹ בְּגִזְרִין מַשְׁמַע דְּאֵין מוֹצִיאִין אֶלָּא מִחוּץ לָעֲזָרָה שֶׁהוּא מַחֲנֵה שְׁכִינָה וּמְמִיתִין אוֹתוֹ בְּעֶזְרַת נָשִׁים כֵּיוָן שֶׁכְּבָר הָיָה שָׁם ור"י מְפָרֵשׁ דִּבְסוֹטָה דַּיֵּיק מִדְּקָתָנֵי הוֹצִיאוּהָ הוֹצִיאוּהָ תְּרֵי זִמְנֵי דְּאִי לָאו דַּהֲוֵי אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא לֹא הָיוּ מְמַהֲרִין כָּל כָּךְ וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאן: **זֶה** נִכְנָס שֶׁהָיָה צָרִיךְ לָבֹא לְהַר הַבַּיִת לַעֲמֹד בְּשַׁעַר נִקָּנוֹר וּלְהַכְנִיס יָדָיו לָעֲזָרָה וְלִתֵּן לוֹ מִן הַדָּם בִּבְהוֹנוֹת וְשַׁעֲרֵי נִקָּנוֹר לֹא נִתְקַדְּשׁוּ כִּדְאָמְרִינַן בְּכֵיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף פה: וְשָׁם) שֶׁכָּל הַשְּׁעָרִים נִתְקַדְּשׁוּ חוּץ מִשַּׁעֲרֵי נִקָּנוֹר שֶׁשָּׁם מְצֹרָע עוֹמֵד וּמַכְנִיס יָדָיו לַבְּהוֹנוֹת וא"ת לָמָּה נִמְנְעוּ בִּשְׁבִיל כָּךְ מִלְּקַדְּשָׁם יַעֲמוֹד בְּעֶזְרַת נָשִׁים וְיַכְנִיס יָדָיו לְשַׁעַר נִקָּנוֹר וּפֵרֵשׁ ריב"ן דְּאֵין זֶה לִפְנֵי ה' דְּלָא הָוֵי בַּאֲוִיר הָעֲזָרָה וְאֵין נִרְאֶה דְּאִי הֲוָה קָדוֹשׁ כִּקְדֻשַּׁת הָעֲזָרָה הָוֵי שַׁפִּיר לִפְנֵי ה' וְאוֹמֵר רַבֵּינוּ תָּם דְּעָשׂוּי בִּשְׁבִיל תַּקָּנַת מְצֹרָעִים שֶׁיַּעַמְדוּ שָׁם שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם הַשַּׁעַר בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים: **מוּטָב** יָבֹא עֲשֵׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת כו' לָאו מִלְּתָא דִּפְסִיקָא הִיא דְּיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁהֶעֱמִידוּ דִּבְרֵיהֶם בִּמְקוֹם כָּרֵת כִּדְאָמְרִינַן בִּפְסָחִים בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה (דַּף צב.) אֶלָּא כָּאן לֹא הָיָה נִרְאֶה לַחֲכָמִים לְהַחְמִיר: **רַבִּי** יוֹחָנָן אָמַר דְּבַר תּוֹרָה אֲפִלּוּ עֲשֵׂה אֵין בּוֹ רַבִּי יוֹחָנָן לָא אֲתָא לְפְלוּגֵי אַבָּרַיְתָא דְּלָאו תַּנָּא הוּא כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת (דַּף ח.) דִּמְשַׁנֵּי אַרַב תַּנָּא הוּא וּפְלִיג וְלָא בָּעֵי לְשַׁנּוּיֵי הָכִי לְר' יוֹחָנָן אע"ג דְּיֵשׁ לִדְחוֹת דְּר' יוֹחָנָן כְּמַתְנִי' דְּכֵלִים (פ"א מ"ח) דִּתְנַן עֶזְרַת נָשִׁים מְקֻדֶּשֶׁת הֵימֶנּוּ שֶׁאֵין טְבוּל יוֹם נִכְנָס לְשָׁם אֲבָל בְּהַר הַבַּיִת וְחֵיל שָׁרִי וְהַיְנוּ מִדְּרַבָּנָן דְּאִי מִדְּאוֹרַיְתָא אָסוּר לִכָּנֵס בְּמַחֲנֵה לְוִיָּה אִם כֵּן בְּהַר הַבַּיִת נָמֵי לִתְסַר דְּמִפֶּתַח הַר הַבַּיִת עַד שַׁעַר נִקָּנוֹר מַחֲנֵה לְוִיָּה כִּדְתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא וּבְסִפְרֵי מִכָּל מָקוֹם אֵין נִרְאֶה דִּפְלִיגֵי בָּרַיְתָא דְּהָכָא אַמַּתְנִי' דְּכֵלִים אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן לְפָרוֹשֵׁי בָּרַיְתָא אֲתָא דַּעֲשֵׂה דְּקָתָנֵי לָאו דַּוְקָא וְלָאו מִשּׁוּם דְּסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן טְבוּל יוֹם דְּזָב לָאו כְּזָב דָּמֵי דְּהָא רָבָא אִית לֵהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בְּסוֹף הָאִשָּׁה (פְּסָחִים צב.) וְרָבָא אִית לֵהּ בפ"ב דִּכְרִיתוֹת (דַּף י.) דִּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים דְּזָב כְּזָב דָּמֵי אֶלָּא דַּוְקָא לְעִנְיַן פֶּסַח הַבָּא בְּטֻמְאָה דְּלָא יֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ זָבִין וְזָבוֹת וְנִדּוֹת וְיוֹלְדוֹת קָאָמַר דִּכְזָב דָּמֵי לְהָכִי מַיְתֵי לָהּ בִּכְרִיתוֹת אֲבָל לְעִנְיַן בִּיאַת מִקְדָּשׁ לָאו כְּזָב דָּמֵי וְנִיחָא הַשְׁתָּא בְּרֵישׁ פ"ב דִּזְבָחִים (דַּף יז:) מַסִּיק לכ"ע דִּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים דְּזָב כְּזָב דָּמֵי וּבְפֶרֶק ג' מִינִים (נָזִיר דַּף מה.) מַסִּיק דַּאֲפִילּוּ טְבוּל יוֹם דְּזָב לָאו כְּזָב דָּמֵי אֶלָּא הַהִיא דִּזְבָחִים לְעִנְיַן פֶּסַח הַבָּא בְּטֻמְאָה וְהַהִיא דְּנָזִיר לְעִנְיַן בִּיאַת מִקְדָּשׁ וְהָא דְּמַשְׁמַע בְּהַהִיא סֻגְיָא דְּג' מִינִים דַּאֲפִילּוּ נֶאֱמַר טְבוּל יוֹם דְּזָב לָאו כְּזָב דָּמֵי אָסוּר לִכָּנֵס לְמַחֲנֵה לְוִיָּה וּמִקְרָא דָּרֵישׁ הָתָם אר"י דְּהָתָם בְּזָב בַּעַל ג' רְאִיּוֹת דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי שֶׁהוּא טְבוּל יוֹם וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים וְאע"ג דִּבְשְׁמַעְתִּין נָמֵי בְּרָאָה קֶרִי בּוֹ בַּיּוֹם דַּהֲוֵי טְבוּל יוֹם וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים שָׁרֵי מִדְּאוֹרַיְתָא הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ עַל טֻמְאָה אַחַת אֶלָּא עַל טְבוּל יוֹם מִשּׁוּם קִרְיוֹ וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים מִשּׁוּם צָרַעְתּוֹ: [וְע"ע תּוֹסְפוֹת זְבָחִים לב: ד"ה ור"י]: **שֶׁחִדְּשׁוּ** בָּהּ דְּבָרִים וְאָמְרוּ טְבוּל יוֹם אַל יִכָּנֵס לְמַחֲנֵה לְוִיָּה וא"ת מְנָא לֵהּ שֶׁחִדְּשׁוּ מִטְּבוּל יוֹם דִּלְמָא חִדְּשׁוּ מִטַּמֵּא מֵת עַצְמוֹ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַשְׁמַע לֵיהּ שֶׁלֹּא חִדְּשׁוּ אֶלָּא עַל הֶחָצֵר וְחָצֵר הַיְנוּ עֶזְרַת נָשִׁים כִּדְמוֹכַח בִּיחֶזְקֵאל (מד) וְאִלּוּ טְמֵא מֵת אָסוּר אַפֵּי' בְּחֵיל: **וְאָמַר** עֻלָּא מָה טַעַם כו' פֵּרוּשׁ כֵּיוָן דְּבִיאָה בְּמִקְצָת שְׁמָהּ בִּיאָה מָה טַעַם הִתִּירוּ חֲכָמִים לְהַכְנִיס יָדָיו לַבְּהוֹנוֹת וְאִם תֹּאמַר וְכֵיוָן דִּשְׁמָהּ בִּיאָה וַאֲפִלּוּ הָכִי שָׁרֵי מִקְצָתוֹ מִשּׁוּם דְּאִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר א"כ כֻּלּוֹ נָמֵי לִשְׁתְּרֵי וְי"ל דְּלָא נִיחָא שֶׁיִּדְחֶה בִּיאַת כֻּלּוֹ דִּכְתִיב בְּהֶדְיָא וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא אֲבָל בִּיאָה בְּמִקְצָת לָא כְּתִיב בְּהֶדְיָא אֶלָּא מֵהֶיקֵּשָׁא גָּמַר לָהּ עֻלָּא הָתָם מָה נְגִיעָה בְּמִקְצָת שְׁמָהּ נְגִיעָה אַף בִּיאָה בְּמִקְצָת כו' וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר עַל יְדֵי בִּיאָה בְּמִקְצָת אִם יִכָּנֵס כֻּלּוֹ חַיָּב מִידֵי דַּהֲוָה אֶהָיָה לוֹ דֶּרֶךְ קְצָרָה וּבָא לוֹ בַּאֲרֻכָּה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פ"י מהל' קרבן פסח הל' ה:

מסורת הש"ס

א זבחים לב:; פסחים צב.
ב פסחים נט.
ג הוריות ה:
ד זבחים מז:; יומא סא:

גליון הש"ס

גמ' תיתי במה מצינו. עי' יומא דף מ ע"ב תד"ה מה במקום:

שם במה מצינו מאשת אח. בתוס' לעיל ג ע"ב ד"ה לא תעשה שיש בה כרת היה להם הגי' פה תיתי אחות אשה מאשת אח:

תוס' ד"ה רבי יוחנן אמר וכו' דרבי יוחנן כמתני' דכלים. וכן ראיה ממתני' פ"א מ"א דתמיד בא וישב לו אצל אחיו הכהנים:

תורה אור השלם

וְשָׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחַטָּאת וְאֶת־הָעֹלָה בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא [ויקרא יד, יג]

עַל־חַלֹּת לֶחֶם חָמֵץ יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל־זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו [ויקרא ז, יג]

וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ‍ִם בְּבֵית יְהוָה לִפְנֵי הֶחָצֵר הַחֲדָשָׁה [דברי הימים ב כ, ה]

תִּינַח הֵיכָא דְּנָשָׂא מֵת וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא חַי. דְּמִגּוֹ דְּאִישְׁתְּרִי אִיסּוּר אֵשֶׁת אָח — אִישְׁתְּרִי נָמֵי אִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה. (א)אֶלָּא נָשָׂא חַי, וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא מֵת — אִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה קָדֵים. וַאֲפִילּוּ נָשָׂא מֵת נָמֵי, תִּינַח הֵיכָא דְּנָשָׂא מֵת, וּמֵת, וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא חַי — דַּחֲזְיָא לֵיהּ דְּבֵינֵי בֵּינֵי. אֶלָּא נָשָׂא מֵת, וְלֹא מֵת, וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא חַי — לָא אִיחַזְיָא לֵיהּ כְּלָל. מִי לָא מוֹדֵי עוּלָּא שֶׁאִם רָאָה קֶרִי בְּלֵיל שְׁמִינִי, שֶׁאֵין מַכְנִיס יָדָיו לַבְּהוֹנוֹת, שֶׁלֹּא יָצָא בְּשָׁעָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהָבִיא בָּהּ קָרְבָּן. אֶלָּא: כִּי אִיצְטְרִיךְ "עָלֶיהָ" — הֵיכָא דְּנָשָׂא מֵת, וּמֵת, וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא חַי. (ב)וְאִי בָּעֵית אֵימָא: אָתְיָא בְּהֶיקֵּישָׁא מִדְּרַבִּי יוֹנָה. דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָה, וְאִיתֵּימָא רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר קְרָא: "כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ", הוּקְשׁוּ כָּל הָעֲרָיוֹת כּוּלָּן לְאֵשֶׁת אָח: מָה אֵשֶׁת אָח — שַׁרְיָא, אַף כָּל עֲרָיוֹת — נָמֵי שַׁרְיָין, כְּתַב רַחֲמָנָא "עָלֶיהָ". אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא מִדִּפְתִּי לְרָבִינָא: מִכְּדִי כֹּל עֲרָיוֹת, אִיכָּא לְאַקּוֹשִׁינְהוּ לְאֵשֶׁת אָח, וְאִיכָּא לְאַקּוֹשִׁינְהוּ לַאֲחוֹת אִשָּׁה. מַאי חָזֵית דְּאַקֵּשְׁתְּ לַאֲחוֹת אִשָּׁה? אַקְשִׁינְהוּ לְאֵשֶׁת אָח! אִיבָּעֵית אֵימָא: לְקוּלָּא וְחוּמְרָא — לְחוּמְרָא מַקְשִׁינַן. אִיבָּעֵית אֵימָא: הָכָא תְּרֵי אִיסּוּרֵי, וְהָכָא תְּרֵי אִיסּוּרֵי — וּתְרֵי מִתְּרֵי יָלְפִינַן. אֲבָל הָכָא חֲדָא אִיסּוּרָא — וּתְרֵי מֵחֲדָא לָא יָלְפִינַן. רָבָא אָמַר: עֶרְוָה לָא צְרִיכָא קְרָא, דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת. כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמֵיסַר צָרָה. וְעֶרְוָה לָא צְרִיכָא קְרָא? וְהָא תַּנְיָא: אֵין לִי אֶלָּא הִיא! מִשּׁוּם צָרָתָהּ. וְהָא קָתָנֵי: אֵין לִי אֶלָּא הֵן! מִשּׁוּם צָרוֹתֵיהֶן. תָּא שְׁמַע, רַבִּי אוֹמֵר: "וְלָקַח" "וּלְקָחָהּ", "וְיִבֵּם" "וְיִבְּמָהּ" — לֶאֱסוֹר צָרוֹת וַעֲרָיוֹת. אֵימָא: לֶאֱסוֹר צָרוֹת שֶׁל עֲרָיוֹת. וְהָא תְּרֵי קְרָאֵי קָנָסֵיב לֵיהּ, מַאי לָאו: חַד לְעֶרְוָה וְחַד לְצָרָה? לָא, אִידִי וְאִידִי לְצָרָה: חַד לְמֵיסַר צָרָה בִּמְקוֹם מִצְוָה, וְחַד לְמִישְׁרֵי צָרָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה. מַאי טַעְמָא — "וְיִבֵּם" "וְיִבְּמָהּ": בִּמְקוֹם יִיבּוּם הוּא דַּאֲסִירָא צָרָה, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם יִיבּוּם — שַׁרְיָא צָרָה. אָמַר רַב אָשֵׁי: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי: חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן. וְאִילּוּ "פְּטוּרוֹת וּפוֹטְרוֹת" לָא קָתָנֵי. שְׁמַע מִינַּהּ. וּמַאי שְׁנָא עֶרְוָה דְּלָא צְרִיכָא קְרָא — דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת? צָרָה נָמֵי לָא תִּיבְּעֵי קְרָא — מִשּׁוּם דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת! אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בַּר בִּיבִי מָר לְרָבִינָא: הָכִי קָאָמְרִינַן מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: צָרָה נָמֵי לָא אִיצְטְרִיךְ קְרָא. כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא

לְמִישְׁרֵי

תִּינַח הֵיכָא דְּנָשָׂא הַמֵּת אֶת אִשָּׁה זוֹ תְּחִלָּה וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת הָאָח עַל זֶה: וְאַחַ"כ נָשָׂא חַי אֶת אֲחוֹתָהּ וְנִתְוַסְּפָה אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה עַל יְבִמְתּוֹ וּכְשֶׁמֵּת אָחִיו בְּלֹא בָּנִים וְאִשְׁתְּרַאי אִסּוּר אֵשֶׁת אָח הַמֻּקְדָּם אִשְׁתְּרַאי נָמֵי אֲחוֹת אִשָּׁה הַמְאֻחָר כִּדְעֻלָּא דְּאָמַר הוֹאִיל וְהֻתַּר לְצָרַעְתּוֹ שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה הֻתַּר לְקִרְיוֹ שֶׁהוּא אַחֲרוֹן: אֶלָּא נָשָׂא הַחַי אִשְׁתּוֹ תְּחִלָּה וְעָמְדָה עָלָיו בְּאִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְאַחַ"כ נְשָׂאָהּ אָחִיו הַמֵּת וְנִתּוֹסַף אִסּוּר אֵשֶׁת אָח אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה קָדֵם וְאַף עַל גַּב דְּהֻתַּר אִסּוּר אַחֲרוֹן עוֹמֵד רִאשׁוֹן בִּמְקוֹמוֹ: וַאֲפִי' נָשָׂא מֵת נָמֵי בְּרֵישָׁא דִּקְדִים לֵיהּ אִסּוּר אֵשֶׁת אָח לָא דָּמְיָא לְדְעֻלָּא דְּהָתָם הָרוֹאֶה קֶרִי בַּשְּׁמִינִי שֶׁלּוֹ כְּבָר הָיָה מֻתָּר מֵאִסּוּר הָרִאשׁוֹן קֹדֶם רְאִיַּת הַקֶּרִי מִשֶּׁהֵאִיר הַמִּזְרָח וְהָכָא נָמֵי תִּינַח הֵיכָא דְּנָשָׂא מֵת וּמֵת תְּחִלָּה וְהֻתַּר אִסּוּר אֵשֶׁת אָח וְאַחַ"כ נָשָׂא חַי אֶת אֲחוֹתָהּ: אֶלָּא נָשָׂא מֵת וְלֹא מֵת עַד שֶׁנָּשָׂא חַי אֶת אֲחוֹתָהּ הָא לָא אִתְחֲזַאי כְּלָל וּמִי לֹא מוֹדֶה עֻלָּא בִּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁאִם רָאָה קֶרִי בְּלֵיל יוֹם שְׁמִינִי שֶׁאֵין מַכְנִיס יָדָיו מָחָר לַבְּהוֹנוֹת מִשּׁוּם קֶרִי דִּמְעַכֵּב עָלֶיהָ הוֹאִיל וְלֹא יָצָא מִצָּרַעְתּוֹ לְשָׁעָה הָרְאוּיָה לַהֲבָאַת קָרְבְּנוֹתָיו דְּקֹדֶם שֶׁהֻתַּר מִצָּרַעְתּוֹ בָּא עָלָיו קֶרִי: הָכִי גָּרְסִינַן כִּי אִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ לְנָשָׂא מֵת וּמֵת וְאַחַ"כ נָשָׂא חַי: וְאִיבָּעֵית אֵימָא אִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ דְּאִי לָא כַּתְבֵהּ הֲוָה אֲמִינָא תֵּיתֵי יִבּוּם אֲחוֹת אִשָּׁה לְהַתִּיר בְּהֶקֵּישָׁא דְּר' יוֹנָה דְּאָמַר רַבִּי יוֹנָה כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הֻקְּשׁוּ כָּל הָעֲרָיוֹת זוֹ לְזוֹ וּלְעִנְיַן הַעֲרָאָה קָנָסֵב לֵיהּ ר' יוֹנָה בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ הָכִי נָמֵי הֲ"א הֻקְּשׁוּ כֻּלָּן לְאֵשֶׁת אָח וְאַעַ"ג דְּהָכָא חַד אִסּוּרָא וְהָכָא תְּרֵי אִסּוּרֵי אֵין מְשִׁיבִין עַל הַהֶקֵּשׁ לְהָכִי אִצְטְרִיךְ עָלֶיהָ: מִכְּדֵי כָּל הָעֲרָיוֹת דְּמַתְנִי': אִכָּא לְאַקּוֹשִׁינְהוּ לְאֵשֶׁת אָח לְהַתִּיר יִבּוּם: וְאִכָּא לְאַקּוֹשִׁינְהוּ לַאֲחוֹת אִשָּׁה דַּאֲסִירִי לְיִבּוּם דִּפְרָט בָּהּ קְרָא עָלֶיהָ: מַאי חֲזֵית דְּאַקְשַׁתְּ לְהוּ לַאֲחוֹת אִשָּׁה כִּדְקָתָנֵי בְּרֵישׁ פִּרְקִין מָה אֲחוֹת אִשָּׁה מְיֻחֶדֶת כו': מִשּׁוּם צָרָתָהּ מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי צָרָתָהּ מִנַּיִן: וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ המ"ל וְלָקַח אִשָּׁה וְיִבֵּם וּכְתִיב וּלְקָחָהּ מַשְׁמַע מִעוּט זוֹ וְלֹא אַחֶרֶת: וְחַד לְמִשְׁרֵי צָרַת עֶרְוָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה מֵרִבּוּיָא דִּקְרָא יַתִּירָא דְּוַיִּבְּמָהּ דָּרְשִׁינַן הָכִי בְּמָקוֹם וִיבָמָהּ הוּא דְּאָמֵינָא לָךְ מִעוּטָא וּלְקָחָהּ דְּמִעֵט צָרָה אֲבָל שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם יִבּוּם כְּגוֹן צָרַת בִּתּוֹ מִנָּכְרִי שָׁרְיָא: מַתְנִי' נָמֵי דַּיְקָא כְּרָבָא דְּעֶרְוָה פְּשִׁיטָא לָן: צָרָה נָמֵי לָא תִּבְעֵי עָלֶיהָ קְרָא לְדָרְשָׁא דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּרֵת דִּכְתִיב לִצְרֹר דְּמַשְׁמַע לֹא אֲחוֹת אִשָּׁה וְלֹא צָרָתָהּ וּכְתִיב כָּרֵת בְּסוֹף הָעֲרָיוֹת:

מִי לֹא מוֹדֶה עֻלָּא בְּהָא שֶׁאִם רָאָה קֶרִי בְּלֵיל שְׁמִינִי שֶׁאֵין מַכְנִיס יָדָיו לַבְּהוֹנוֹת ק"ק דִּמְנָא לֵהּ דְּמוֹדֶה עֻלָּא בְּהָא וְגַם בְּפֶרֶק כָּל הַפְּסוּלִים (זְבָחִים לב: וְשָׁם) דִּמְהַדַּר עֻלָּא לְמַאן דְּפָרִיךְ לֵיהּ מֵהַךְ בָּרַיְתָא וּמְטוּנָף דִּמְצוֹרָע הוֹאִיל וְהֻתַּר לְצָרַעְתּוֹ כו' דְּמַשְׁמַע וּמְטוּנָף מִמַּשָּׁא שֶׁאַתָּה בָּא לְהַכְבִּיד עָלָיו אָבִיא רְאָיָתִי מִשָּׁם וּמָה רְאָיָה יֵשׁ לוֹ מִן הַבָּרַיְתָא וְנִרְאֶה לְרַבֵּינוּ יִצְחָק דְּדַיֵּק עֻלָּא מִדִּנְקַט וְרָאָה קֶרִי בּוֹ בַּיּוֹם מַשְׁמַע בּוֹ בַּיּוֹם אֲבָל בַּלַּיְלָה לֹא שְׁמַע מִנָּהּ דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּהֻתַּר לְצָרַעְתּוֹ הֻתַּר נָמֵי לְקִרְיוֹ וּלְהָכִי פְּשִׁיטָא לֵיהּ הָכָא דְּמוֹדֵי עֻלָּא בְּרָאָה קֶרִי בְּלֵיל ח': **תְּרֵי** אִסּוּרֵי [מֵחַד אִסּוּרָא לָא יָלְפִינַן] (אֲבָל שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם יִבּוּם כְּגוֹן צָרַת בִּתּוֹ יָלְפִי') וא"ת וּלְרַב אַסִּי אַמַּאי פּוֹטֶרֶת אַיְלוֹנִית צָרָתָהּ וְהָא חַד אִסּוּרָא הוּא וי"ל דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ אִיהִי אֲסִירָא דְּיָלְפִי' מֵאֲשֶׁר תֵּלֵד פְּרָט לְאַיְלוֹנִית וּלְהָכִי צָרָתָהּ נָמֵי אֲסוּרָה וְכֵן אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ אֲבָל קַשְׁיָא מַאי טַעְמָא דְּמַאן דִּפְלִיג אַדְּרַב אַסִּי וְי"ל דְּכֵיוָן דְּאַיְלוֹנִית לָאו בַּת יִבּוּם הִיא בְּשׁוּם מָקוֹם חֲשִׁיבָא צָרָתָהּ כְּצָרַת עֶרְוָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה דִּשְׁרְיָא וְלָא דָּמְיָא אַיְלוֹנִית לְחַיָּבֵי עֲשֵׂה דְּיָלְפִינַן בְּפֶרֶק שֵׁנִי (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף כ.) לַחֲלִיצָה דְּאַיְלוֹנִית מִעֲטָהּ הַכָּתוּב בְּהֶדְיָא דְּלָא הָוְיָא בִּכְלַל הֶתֵּר אֵשֶׁת אָח: **רָבָא** אָמַר עֶרְוָה גּוּפָהּ לָא צְרִיכָא קְרָא וא"ת וְהָא לְכָל הַפָּחוֹת אִצְטְרִיךְ לְנָשָׂא מֵת וּמֵת וְאַחַ"כ נָשָׂא חַי דְּלָא תֵּימָא הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי וי"ל דְּרָבָא לֵית לֵהּ דְּעֻלָּא וְסָבַר דְּבִיאָה בְּמִקְצָת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה וְעוֹד אר"י דְּיֵשׁ לְחַלֵּק דְּגַבֵּי בַּעַל קֶרִי דְּשֵׁם טֻמְאָה אַחַת הִיא אָמְרִי' הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי דְּחַד לָאו הוּא בְּבַעַל קֶרִי וּמְצוֹרָע אֲבָל הָכָא דִּשְׁנֵי שֵׁמוֹת הֵן לָא אָמְרִינַן הוֹאִיל וְאִשְׁתְּרִי אִשְׁתְּרִי וא"ת מַאי טַעְמָא לָא צְרִיכָא קְרָא וְכִי לֵית לֵהּ לְרָבָא הֶקֵּישָׁא דְּרַבִּי יוֹנָה וְי"ל דְּקָסָבַר דִּלְעִנְיַן אִסּוּרָא הוּא דְּאַקְשִׁינְהוּ רַחֲמָנָא דִּבְהָכִי אַיְרֵי קְרָא וְלֹא לְעִנְיַן הֶתֵּירָא: **כִּי** אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמֵיסַר צָרָה וְתֵמַהּ דְּהֵיכִי טָעֵי לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ לְמֵיסַר צָרָה טְפֵי מִן הָעֶרְוָה כֵּיוָן דְּצָרָה מִלִּצְרוֹר נָפְקָא וְיֵשׁ כָּרֵת בְּצָרָה כְּמוֹ בְּעֶרְוָה וְאוֹמֵר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּהַשְׁתָּא נָמֵי בָּעֵי לְמֵימַר לְאִסּוּר צָרָה וּלְמֵדַק דִּשְׁלָא בִּמְקוֹם מִצְוָה שָׁרְיָא כִּדְמַסִּיק רַב אַחָא לְבַסּוֹף וְהָא דְּקָאָמַר נָמֵי אֵין לִי אֶלָּא הִיא מִשּׁוּם צָרָתָהּ לֹא מִשּׁוּם דְּצָרִיךְ קְרָא לְאִסּוּר אֶלָּא לְמֵדַק הֶתֵּירָא שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וְהָא דְּפָרִיךְ מַאי שְׁנָא עֶרְוָה דְּלָא צְרִיכָא קְרָא כו' גְּמָרָא טָעֵי בְּמִלְּתֵהּ דְּרָבָא שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ בְּהֶדְיָא לְמִשְׁרֵי שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה אֲתָא עָלֶיהָ: **וְאִלּוּ** פְּטוּרוֹת וּפוֹטְרוֹת לָא קָתָנֵי אע"ג דְּמַסְקִינַן דִּלֶאֱסוֹר צָרָתָהּ נָמֵי לֹא צָרִיךְ קְרָא מ"מ תַּנָּא פּוֹטְרוֹת דְּהֻצְרַךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ אִסּוּר בְּצָרָה שֶׁעֲדַיִן לֹא הִשְׁמִיעָנוּ בְּשׁוּם מָקוֹם אֲבָל אִסּוּר עֶרְוָה דִּכְבָר נִשְׁנוּ כָּל הָעֲרָיוֹת בְּפֶרֶק קַמָּא דִּכְרִיתוֹת (דַּף ב.) שֶׁלֹּא אִצְטְרִיךְ כָּאן לְהַשְׁמִיעֵנוּ דַּאֲסוּרָה בִּמְקוֹם מִצְוָה דִּפְשִׁיטָא דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל"ת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת:

מסורת הש״ס

א לקמן יג:

ב לקמן נד:; כריתות ב:; קידושין סז:

גליון הש״ס

תוס' ד"ה רבא אמר וכו' וי"ל דרבא לית ליה דעולא. עיין טורי אבן מגילה ד' ג' ע"ב ד"ה מולאחותו:

תורה אור השלם

כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם [ויקרא יח, כט]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ [ויקרא יח, יח]

לְמִישְׁרֵי צָרָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה. מַאי טַעְמָא — אָמַר קְרָא "עָלֶיהָ": בִּמְקוֹם "עָלֶיהָ" הוּא דַּאֲסִירָא, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם עָלֶיהָ — שַׁרְיָא. אֲמַר לֵיהּ רָמֵי בַּר חָמָא לְרָבָא: אֵימָא עֶרְוָה גּוּפֵיהּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה תִּישְׁתְּרֵי! וְלָאו קַל וָחוֹמֶר הוּא? בִּמְקוֹם מִצְוָה אֲסִירָא — שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה שַׁרְיָא?! אֲמַר לֵיהּ: צָרָה תּוֹכִיחַ, דְּבִמְקוֹם מִצְוָה אֲסִירָא וְשֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה שַׁרְיָא! אֲמַר לֵיהּ: עָלֶיךָ אָמַר קְרָא "בְּחַיֶּיהָ" — כֹּל שֶׁבְּחַיֶּיהָ. [א]הַאי "בְּחַיֶּיהָ" מִיבְּעֵי לֵיהּ לְמַעוּטֵי לְאַחַר מִיתָה! הָהִיא מִ"וְאִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ" נָפְקָא. [ב]אִי מִ"וְאִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ", הֲוָה אָמֵינָא: נִתְגָּרְשָׁה — שַׁרְיָא, תַּלְמוּד לוֹמַר: "בְּחַיֶּיהָ" — כֹּל שֶׁבְּחַיֶּיהָ, דְּאַף עַל גַּב דְּנִתְגָּרְשָׁה לֹא! אֶלָּא אָמַר רַב הוּנָא בַּר תַּחְלִיפָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: תְּרֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי. כְּתִיב: "אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרוֹר", וּכְתִיב: "לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ", דַּחֲדָא מַשְׁמַע. הָא כֵּיצַד? בִּמְקוֹם מִצְוָה — שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה — הִיא אֲסוּרָה וְצָרָתָהּ מוּתֶּרֶת. אֵיפוֹךְ אֲנָא: בִּמְקוֹם מִצְוָה — הִיא אֲסוּרָה וְצָרָתָהּ מוּתֶּרֶת, וְשֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה — שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת. אִם כֵּן, לֹא יֵאָמֵר "עָלֶיהָ". אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא: מִמַּאי דְּהַאי "עָלֶיהָ" לְאִיסּוּרָא, דִּלְמָא לְהֶתֵּירָא, וְהָכִי קָאָמַר רַחֲמָנָא: "אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרוֹר", לֹא הִיא וְלֹא צָרָתָהּ — שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם "עָלֶיהָ", אֲבָל בִּמְקוֹם "עָלֶיהָ" — שְׁתֵּיהֶן מוּתָּרוֹת. אִם כֵּן, "לְגַלּוֹת עֶרְוָה" דַּחֲדָא הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? אִי בִּמְקוֹם מִצְוָה — שְׁתֵּיהֶן מוּתָּרוֹת, אִי שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה — שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת?! גּוּפָא. רַבִּי אוֹמֵר: "וְלָקַח" "וּלְקָחָהּ", "וְיִבֵּם" "וְיִבְּמָהּ", לֶאֱסוֹר צָרוֹת וַעֲרָיוֹת. מִידֵי "צָרוֹת" כְּתִיבָא הָכָא? וְעוֹד: צָרוֹת מִ"לִּצְרוֹר" נָפְקָא! "לִצְרוֹר" מַפֵּיק לֵיהּ רַבִּי לְכִדְרַבִּי שִׁמְעוֹן. צָרָה הָכָא כְּתִיב? הָכִי קָאָמַר: אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא "וְלָקַח", מַאי "וּלְקָחָהּ" — כֹּל הֵיכָא דְּאִיכָּא תְּרֵי לְקוּחִין, דְּאִי בָּעֵי נָסֵיב הַאי וְאִי בָּעֵי נָסֵיב הַאי — שַׁרְיָא. וְאִי לָא — תַּרְוַיְיהוּ אֲסִירִין. "וְיִבְּמָהּ" — בִּמְקוֹם יִיבּוּם הוּא דַּאֲסִירָא צָרָה, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם יִיבּוּם — שַׁרְיָא צָרָה. וְרַבָּנַן, הַאי "וּלְקָחָהּ" — מַאי עָבְדִי לֵיהּ? [גד]מִיבְּעֵי לְהוּ לְכִדְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא. דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: "וּלְקָחָהּ" — מְלַמֵּד שֶׁמְּגָרְשָׁהּ בְּגֵט וּמַחְזִירָהּ. "וְיִבְּמָהּ" — עַל כָּרְחָהּ. וְרַבִּי? דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא — מִ"לְאִשָּׁה" נָפְקָא, עַל כָּרְחָהּ — מִ"יְּבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" נָפְקָא. [ה(א)]וְרַבִּי, הַאי "עָלֶיהָ" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: אֵין חַיָּיבִין בֵּית דִּין אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁזְּדוֹנוֹ כָּרֵת וְשִׁגְגָתוֹ חַטָּאת. וְכֵן הַמָּשִׁיחַ.

וְלֹא

לְמִשְׁרֵי צָרָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וא"ת לְהָנְהוּ שִׁנּוּיֵי דִּלְעֵיל דְּמַצְרְכִי קְרָא לְעֶרְוָה גּוּפָהּ מְנָא לְהוּ לְמִשְׁרֵי צָרָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וי"ל דְּנָפְקָא לְהוּ מֵהֵיכָא דְּנָפְקָא לֵהּ לְרַבִּי: **מַאי** וּלְקָחָהּ כו' מָצִינוּ לְמֵימַר דְּמִיתּוּרָא דְּהֵ"א דָּרְשִׁי' תְּרֵין לְקוּחִין כְּדָדָרְשִׁינַן בפ"ב דְּקִדּוּשִׁין (דַּף מא.) וְשִׁלַּח וְשִׁלְּחָהּ מְלַמֵּד שֶׁהַשָּׁלִיחַ עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ אֲבָל בַּקּוּנְט' פֵּי' דְּוּלְקָחָהּ מַשְׁמַע דְּנָפְלוּ לוֹ שְׁתַּיִם וְאָמַר רַחֲמָנָא וּלְקָחָהּ לְאַחַת וְלֹא לִשְׁתֵּיהֶן וְלֵיכָּא לְהַקְשׁוֹת לְפֵרוּשׁוֹ דִּלְמָא לְהָא גּוּפָא אִצְטְרִיךְ לִכְשֶׁנָּפְלוּ לוֹ שְׁתֵּי יְבָמוֹת מִבַּיִת אֶחָד שֶׁלֹּא יְיַבֵּם אֶלָּא אַחַת מְנָא לֵהּ לְמִדְרַשׁ כָּל הֵיכָא דְּאִיכָּא תְּרֵין לְקוּחִין כּוּ' דְּהָא דָּרְשִׁינַן לֵהּ בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מד.) מֵאֵת בֵּית אָחִיו בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵינוֹ בּוֹנֶה שְׁתֵּי בָּתִּים וא"ת וְדִלְמָא אֲתָא קְרָא לְמֵימַר שֶׁיִּבֵּם הַצָּרָה וְלֹא הָעֶרְוָה וּלְמַ"ד עֶרְוָה לָא צְרִיכָא קְרָא נִיחָא: **כָּל** הֵיכָא דְּאִיכָּא תְּרֵין לְקוּחִין כו' וא"ת חַיָּיבֵי עֲשֵׂה נָמֵי לִיתַּסְרִי לְצָרָה דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דְּאִי בָּעֵי הַאי נָסֵב וְאִי בָּעֵי הַאי נָסֵב וְעוֹד תֵּמַהּ דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא בְּצָרַת עֶרְוָה כָּרֵת וא"כ תִּבְעֵי חֲלִיצָה כְּמוֹ חַיָּיבֵי עֲשֵׂה דִּמְרַבֵּינַן לְהוּ מִיְּבִמְתּוֹ בְּפֶרֶק שֵׁנִי (לְקַמָּן יְבָמוֹת כ.) וי"ל דְּחַיָּיבֵי עֲשֵׂה דְּאִתְרַבּוּ לַחֲלִיצָה וְאִית בְּהוּ זִקָּה קְצָת הָווּ בִּכְלַל וּלְקָחָהּ וא"כ צָרַת עֶרְוָה ע"כ לָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה דְּאִי בָּעֲיָא הֲוֵי בִּכְלַל וּלְקָחָהּ וְעוֹד וּלְקָחָהּ מַשְׁמַע לְשׁוֹן תְּפִיסַת קִדּוּשִׁין הִלְכָּךְ חַיָּיבֵי עֲשֵׂה דְּתָפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין הָווּ בִּכְלַל וּלְקָחָהּ: **מְלַמֵּד** שֶׁמְּגָרְשָׁהּ בְּגֵט וּמַחְזִירָהּ בְּפֶרֶק הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף לט.) אָמְרִינַן דְּאִצְטְרִיךְ דס"ד מִצְוָה דִּרְמָא רַחֲמָנָא עֲלֵהּ עַבְדַהּ הַשְׁתָּא תֵּיקוּם עֲלֵהּ בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח וְתֵמַהּ דְּמַשְׁמַע דִּלְבִיאָה שְׁנִיָּה לֹא צָרִיךְ קְרָא לְהַתִּיר וְאַמַּאי וְהָא מִצְוָה דִּרְמָא רַחֲמָנָא עֲלֵהּ עַבְדַהּ מִבִּיאָה רִאשׁוֹנָה דְּהָא בִּיאָה שְׁנִיָּה לָא דָּחְיָא חַיָּיבֵי לָאוִין כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק שֵׁנִי (לְקַמָּן יְבָמוֹת כ: וְשָׁם) וי"ל דְּבִיאָה שְׁנִיָּה לָא צְרִיכָא קְרָא דִּסְבָרָא הוּא דְּלָא אֲמַר רַחֲמָנָא יָבֹא עָלֶיהָ לְגָרְשָׁהּ אַחַר בִּיאָה רִאשׁוֹנָה וּמ"מ בִּיאָה שְׁנִיָּה לָא דָּחְיָא חַיָּיבֵי לָאוִין דִּרְשׁוּת הִיא וְלֵיכָּא עֲשֵׂה אֶלָּא בְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה: **וִיבָמָהּ** בְּעַל כָּרְחָהּ הָכָא מַשְׁמַע דְּמֵהֵ"א דָּרֵישׁ לָהּ וְתֵמַהּ דבפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יד. וְשָׁם) מַשְׁמַע דְּדָרֵישׁ מֵהֵ"א בִּיאָה גּוֹמֵר בָּהּ וְאֵין כו' דְּפָרִיךְ הָתָם וְהָא מִבְּעֵי לֵהּ וִיבָמָהּ עַל כָּרְחָהּ א"כ לֵימָא קְרָא וְיִבֵּם וי"ל דְּהָתָם הָכִי פָּרִיךְ א"כ דִּלְבִיאָה גּוֹמֶרֶת בָּהּ גְּרֵידָא אֲתָא נֵימָא קְרָא וְיָבָם וּכְעִנְיָן זֶה יֵשׁ לְקַמָּן בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (יְבָמוֹת דַּף סח: וְשָׁם) א"כ לֵימָא קְרָא וְהִיא בְּקָדָשִׁים לֹא תֹאכַל וְקָשֶׁה לְקַמָּן בְּפ"ב (יְבָמוֹת דַּף יט:) דָּרְשִׁינַן מִיְּבָמָהּ עֲדַיִן יִבּוּמִין הָרִאשׁוֹנִים עָלֶיהָ וא"ר יִצְחָק דְּדָרְשִׁינַן הָנֵי תְּלָתָא דְּרָשׁוֹת מִיָּבָם וְיָבָם וִיבָמָהּ וּכְעִנְיָן זֶה בְּרֵישׁ הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ (קִדּוּשִׁין דַּף מא.) דָּרֵישׁ שְׁלֹשָׁה דְּרָשׁוֹת מִשְׁלָחָהּ שָׁלַח וְשִׁלַּח וְשִׁלְּחָהּ: **אֵין** חַיָּבִין אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁזְּדוֹנוֹ כָּרֵת לְמַעוּטֵי חַיָּבֵי לָאוִין וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת לְמַעוּטֵי פֶּסַח וּמִילָה דְּלֵית בְּהוּ חַטָּאת כִּדְתְנַן בפ"ק דִּכְרִיתוֹת (דַּף ב.) וְלֹא בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁזְּדוֹנוֹ כָּרֵת לְמַעוּטֵי מְגַפֵּף וּמְנַשֵּׁק וְשִׁגְגָתוֹ חַטָּאת לְמַעוּטֵי דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה:

לְמִשְׁרֵי צָרָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה דְּאִי לָא כְּתִיב עָלֶיהָ הֲוָה יָלְפִינַן מִלִּצְרוֹר דְּצָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה אֲסוּרָה בְּכָל מָקוֹם: מַאי טַעְמָא כְּלוֹמַר הֵיכִי מִדְּרְשָׁא הֶתֵּר מֵהָכָא: בִּמְקוֹם עָלֶיהָ הוּא דִּכְתִיב לִצְרֹר לְמֵיסַר צָרָה וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר: אֵימָא עֶרְוָה גּוּפָהּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה תִּשְׁתְּרֵי מִדִּכְתִיב עָלֶיהָ דְּקָאֵי נָמֵי אַאֲחוֹת אִשָּׁה: כֹּל שֶׁבְּחַיֶּיהָ אִשְׁתְּךָ לֹא תִשָּׂא אֶת אֲחוֹתָהּ: תְּרֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי מֵעִקָּרָא כְּתִיב לִצְרֹר דְּמַשְׁמַע לֹא הִיא וְלֹא צָרָתָהּ וַהֲדַר כְּתִיב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ דְּמַשְׁמַע חֲדָא הוּא דַּאֲסִירָא: בִּמְקוֹם מִצְוָה שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרִין כְּדִכְתִיב עָלֶיהָ דְּמַשְׁמַע בִּמְקוֹם עָלֶיהָ: וְאִפּוּךְ אֲנָא בִּמְקוֹם מִצְוָה הִיא אֲסוּרָה וְצָרָתָהּ מֻתֶּרֶת דְּהָא עָלֶיהָ אַלְּגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ סְמִיךְ דְּמַשְׁמַע חֲדָא לְמִדְרַשׁ הָכִי בָּמָקוֹ' עָלֶיהָ הוּא דְּלָא אָסִיר לָן אֶלָּא חֲדָא וּקְרָא דְּלִצְרוֹר אַשֶּׁלָּא בִּמְקוֹם מִצְוָה: א"כ לֹא יֹאמַר עָלֶיהָ דִּבְלֹא עָלֶיהָ נָמֵי כִּי קָשׁוּ לָן קְרָאֵי אַהֲדָדֵי מְשַׁנִּינַן לְהוּ מִסְּבָרָא הָכִי הֶתֵּירָא לְמִצְוָה וְאִסּוּרָא שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה הִלְכָּךְ עָלֶיהָ לְחִדּוּשֵׁי אֲתָא לְמִדְרְשֵׁהּ אַלִּצְרוֹר וּלְמֵיסַר צָרָה בִּמְקוֹם מִצְוָה כְּעֶרְוָה: מִמַּאי דְּהַאי עָלֶיהָ לְאִסּוּרָא אַצָּרָה וְלֹא לְעֶרְוָה דִּלְמָא לְמִשְׁרֵי תַּרְוַיְהוּ בִּמְקוֹם מִצְוָה אֲתָא וְהָכִי מַשְׁמַע וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקַּח לִצְרֹר לֹא הִיא וְלֹא צָרָה וְאִם עָלֶיהָ דִּמְקוֹם מִצְוָה הִיא אַפֵּי' בְּחַיֶּיהָ יִתְקַיֵּם (כְּמוֹ) יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ דְּיִבּוּם: לְכִדְר' שִׁמְעוֹן בְּפֶרֶק ד' אַחִים (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף כח:) ג' אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּמֵתוּ וְנָפְלוּ לִפְנֵי הַשְּׁלִישִׁי הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹ' לְפִי שֶׁשְּׁתֵּיהֶן זְקוּקוֹת לוֹ מִקִּדּוּשֵׁי שְׁנֵי אָחִיו וְזִקָּה הָוֵי כִּקְצָת קִדּוּשִׁין וְאִי מְיַבֵּם חֲדָא מִנַּיְהוּ קָנָסֵב אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ בְּחַיֶּיהָ וּזְקוּקָתוֹ הָוְיָא כְּאִשְׁתּוֹ אֲבָל חֲלִיצָה בָּעֲיָא דְּלָא אַלִּים לְמֶהֱוֵי כַּאֲחוֹת אִשָּׁה מַמָּשׁ לְהִפָּטֵר בְּלֹא כְלוּם וְתַנְיָא בַּבָּרַיְתָא רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בִּשְׁתֵּיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם וְיָלֵיף טַעְמָא מִלִּצְרוֹר בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשׂוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ כְּגוֹן הָכָא דְּנַעֲשׂוּ הָאֲחָיוֹת צָרוֹת זוֹ לָזוֹ בְּזִקָּה לֹא יְהֵא לְךָ לְקוּחִין אֲפִלּוּ בְּאַחַת מֵהֶן: א"כ דְּהַאי וּלְקָחָהּ לְגוּפֵהּ הוּא דַּאֲתָא נֵימָא קְרָא וְלָקַח מַאי וּלְקָחָהּ דְּמַשְׁמַע דִּשְׁתַּיִם נָפְלוּ לוֹ מֵאֶחָיו וְאָמַר רַחֲמָנָא וּלְקָחָהּ לְאַחַת וְלֹא לִשְׁתֵּיהֶן אִי קָרֵינָא וּלְקָחָהּ בְּכָל חֲדָא מִנַּיְהוּ שָׁרְיָן כָּל חֲדָא מִנַּיְהוּ וְאִי לָא קָרֵינַן וּלְקָחָהּ בְּכָל חֲדָא מִנַּיְהוּ כְּגוֹן שֶׁהָאַחַת עֶרְוָה תַּרְוַיְהוּ אֲסוּרִין. וְצָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן נָמֵי מֵהָכָא נָפְקָא דְּמִשֶּׁנָּפְלָה לוֹ צָרַת עֶרְוָה מֵאָחִיו הָרִאשׁוֹן וְנִדְחֵית הָעֶרְוָה מִמֶּנּוּ נֶאֶסְרָה עָלָיו עוֹלָמִית מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח וּכְשֶׁנִּתְיַבְּמָה לְאָחִיו הַשֵּׁנִי וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת וְחָזְרָה וְנָפְלָה לִפְנֵי זֶה לָא קָרֵינָא בָּהּ בָּזוֹ שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו וּלְקָחָהּ הִלְכָּךְ תַּרְוַיְהוּ אֲסוּרִין וְכֵן לְעוֹלָם: מְלַמֵּד שֶׁמְּגָרְשָׁהּ בְּגֵט וּמַחְזִירָהּ לְאַחַר שֶׁנְּשָׂאָהּ נַעֲשֵׂית כְּאִשְׁתּוֹ וְאִם רָצָה לְגָרְשָׁהּ מְגָרְשָׁהּ בְּגֵט וְאֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה: וּמַחֲזִירָהּ אִם רָצָה לְהַחֲזִיר וְלָא אָמְרִינַן מִצְוָה רְמָא רַחֲמָנָא עֲלֵהּ וְעָבְדָה וּמֵהַשְׁתָּא תֵּיקוּם עֲלֵהּ בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח. לְהָכִי כְּתִיב וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה דְּכֵיוָן שֶׁלְּקָחָהּ נַעֲשֵׂית כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר: בַּעַל כָּרְחָהּ שֶׁאִם בָּא עָלֶיהָ יָבָם אֲפִלּוּ בַּעַל כָּרְחָהּ קְנָאָהּ וְיוֹרְשָׁהּ וּמְטַמֵּא לָהּ וּלְכָל דָּבָר הִיא אִשְׁתּוֹ בְּהַךְ בִּיאָה: אֵין חַיָּבִין בֵּית דִּין לְהָבִיא פַּר עַל הֶעְלֵם דָּבָר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט, סמג לאוין קח, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ כו:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט, סמג לאוין קח, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ כו:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסח סעי׳ א:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ז:

ה מיי׳ פ״ב מהל׳ שגגות הל׳ א:

מסורת הש״ס

א תוספתא הוריות; משנה הוריות; הוריות ח.

תורה אור השלם

וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ [ויקרא יח, יח]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

וְאִם כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ [ויקרא ד, יג]

אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן־בָּקָר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת [ויקרא ד, ג]

[א־ג](א)וְלֹא בַעֲבוֹדָה זָרָה, אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְשִׁגְגָתוֹ חַטָּאת. וּתְנַן נָמֵי: כָּל מִצְוָה שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת, יָחִיד — מֵבִיא כִּשְׂבָּה אוֹ שְׂעִירָה, נָשִׂיא — מֵבִיא שָׂעִיר, מָשִׁיחַ וּבֵית דִּין — מְבִיאִין פַּר. (ב)וּבַעֲבוֹדָה זָרָה, יָחִיד נָשִׂיא וּמָשִׁיחַ — מְבִיאִין שְׂעִירָה, צִבּוּר — מְבִיאִים פַּר וְשָׂעִיר, פַּר לְעוֹלָה וְשָׂעִיר לְחַטָּאת. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? (ג)דְּתָנוּ רַבָּנַן: "וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ", רַבִּי אוֹמֵר: נֶאֱמַר כָּאן "עָלֶיהָ", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "עָלֶיהָ". מָה לְהַלָּן דָּבָר שֶׁחַיָּיבִים עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת, אַף כָּאן דָּבָר שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת. אַשְׁכְּחַן צִבּוּר, מָשִׁיחַ מְנָלַן? דִּכְתִיב בְּמָשִׁיחַ: "לְאַשְׁמַת הָעָם", הֲרֵי מָשִׁיחַ כְּצִבּוּר. יָחִיד וְנָשִׂיא — אָתְיָא "מִצְוֹת" "מִצְוֹת". וְלֹא בַּעֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת. צִבּוּר בַּעֲבוֹדָה זָרָה יָלֵיף מֵ"עֵינֵי" "מֵעֵינֵי". יָחִיד, נָשִׂיא וּמָשִׁיחַ מִ"וְּאִם נֶפֶשׁ אַחַת" — אֶחָד יָחִיד וְאֶחָד נָשִׂיא וְאֶחָד מָשִׁיחַ בְּמַשְׁמָע. וָיו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן, וְיִלְמַד תַּחְתּוֹן מִן הָעֶלְיוֹן. (ד)וְרַבָּנַן, הַאי סְבָרָא מְנָא לְהוּ? נָפְקָא לְהוּ, מִדְּמַקְרֵי לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לִבְרֵיהּ: "תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לָעוֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה", "וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה" — (ה)הוּקְּשָׁה כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה: מָה עֲבוֹדָה זָרָה — דָּבָר שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת, אַף כָּל דָּבָר שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת. אַשְׁכְּחַן יָחִיד וְנָשִׂיא וּמָשִׁיחַ, בֵּין בַּעֲבוֹדָה זָרָה וּבֵין בִּשְׁאָר מִצְוֹת. צִבּוּר בַּעֲבוֹדָה זָרָה מִנַּיִן? אָמַר קְרָא: "וְאִם נֶפֶשׁ", וְיִלְמַד עֶלְיוֹן מִתַּחְתּוֹן. (ו)אֶלָּא, צִבּוּר בִּשְׁאָר מִצְוֹת מְנָלַן? יָלֵיף "מֵעֵינֵי" "מֵעֵינֵי". וְרַבִּי, הַאי "תּוֹרָה אַחַת" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: לְפִי שֶׁמָּצִינוּ שֶׁחִלֵּק הַכָּתוּב בֵּין יְחִידִים לִמְרוּבִּים, [ד]יְחִידִים בִּסְקִילָה — לְפִיכָךְ מָמוֹנָן פָּלֵט, מְרוּבִּין בְּסַיִיף — לְפִיכָךְ מָמוֹנָן אָבֵד. יָכוֹל נַחְלוֹק בְּקָרְבְּנוֹתֵיהֶן — תַּלְמוּד לוֹמַר: "תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם". מַתְקֵיף לַהּ רַב חִלְקִיָּה מֵהַגְרוֹנְיָא: טַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם", הָא לָאו הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא נַחְלֹק. מַאי לַיְיתוֹ? לַיְיתוֹ פַּר — צִבּוּר בִּשְׁאָר מִצְוֹת הוּא דְּמַיְיתוּ. (ז)כִּשְׂבָּה — יָחִיד בִּשְׁאָר מִצְוֹת הוּא דְּמַיְיתֵי, שָׂעִיר — נָשִׂיא בִּשְׁאָר מִצְוֹת הוּא דְּמַיְיתֵי. פַּר לְעוֹלָה וְשָׂעִיר לְחַטָּאת — צִבּוּר בַּעֲבוֹדָה זָרָה הוּא דְּמַיְיתוּ, וְאֶלָּא מַאי, שְׂעִירָה — יָחִיד נָמֵי הַיְינוּ קָרְבָּנוֹ! אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וְצִבּוּר בְּהוֹרָאָה מַיְיתוּ פַּר לְעוֹלָה וְשָׂעִיר לְחַטָּאת, אִינְהוּ נָמֵי נַיְתוֹ אִיפְּכָא. אִי נָמֵי, צָרִיךְ וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה קָא מַשְׁמַע לַן. אֲמַר לֵיהּ לֵוִי לְרַבִּי: מַאי אִירְיָא דְּתָנֵי חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה? לִיתְנֵי שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה! אֲמַר לֵיהּ: כִּמְדוּמֶּה לִי שֶׁאֵין לוֹ מוֹחַ בְּקָדְקֳדוֹ. מַאי דַּעְתָּךְ, אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו? אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו — פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנַן הִיא, וּבִפְלוּגְתָּא לָא קָא מַיְירֵי. וְלָא? וַהֲרֵי אִיסּוּר מִצְוָה וְאִיסּוּר קְדוּשָּׁה, דִּפְלִיגִי רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבָּנַן — וְקָתָנֵי! בְּפִרְקִין קָא אָמְרִינַן. וְהָא בֵּית שַׁמַּאי מַתִּירִין אֶת הַצָּרוֹת לָאַחִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹסְרִין! בֵּית שַׁמַּאי בִּמְקוֹם בֵּית הִלֵּל אֵינָהּ מִשְׁנָה. וַהֲרֵי אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ,

דִּפְלִיגִי

וְלֹא בַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֵין חַיָּבִין צִבּוּר לְהָבִיא פַּר לְעוֹלָה וְשָׂעִיר לְחַטָּאת: אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁחַיָּבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת כְּגוֹן זִבּוּחַ וְקִטּוּר וְנִסּוּךְ וְהִשְׁתַּחֲוָאָה אֲבָל מְחַבֵּק וּמְנַשֵּׁק לֹא וְהַךְ דְּרָשָׁא מֵעָלֶיהָ נָפְקָא כְּדִמְפָרֵשׁ וְאָזֵל: וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ שֶׁהוּא מֻפְנֶה לִדְרָשָׁא: לְאַשְׁמַת הָעָם כְּלוֹמַר אַשְׁמָתוֹ כְּאַשְׁמַת צִבּוּר: [וְלֹא בַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים] קָרְבַּן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּפָרָשַׁת שְׁלַח לְךָ וְכִי תִשְׁגּוּ: מֵעֵינֵי מֵעֵינֵי מֵהֶעְלֵם דָּבָר: וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת הָתָם כְּתִיב בְּפָרָשַׁת שְׁלַח לְךָ: מֵעֶלְיוֹן מִצִּבּוּר וְהָתָם יָלְפִינַן לְהוּ מִפַּר הֶעְלֵם: תּוֹרָה אַחַת לְעִנְיַן קָרְבָּן כְּתִיב בְּפַר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. תּוֹרָה כָּל הַתּוֹרָה בְּמַשְׁמָע הֻקְּשָׁה כָּל הַתּוֹרָה לְעִנְיַן קָרְבָּן לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: מָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים עַל דָּבָר שֶׁזְּדוֹנוֹ כָּרֵת וְשִׁגְגָתוֹ חַטָּאת כְּדִכְתִיב הָתָם וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה וְנִכְרְתָה אַלְמָא כֻּלָּהּ פָּרַשְׁתָּא בְּדָבָר שֶׁזְּדוֹנוֹ כָּרֵת וְשִׁגְגָתוֹ חַטָּאת מִשְׁתַּעֵי: אַשְׁכְּחַן יָחִיד וְנָשִׂיא וּמָשִׁיחַ בְּהַךְ הֶקֵּישָׁא לָא מַשְׁמַע אֶלָּא הָנֵי דִּכְתִיב וְהַנֶּפֶשׁ וְאֵלּוּ לְבַדָּן בְּמַשְׁמָע שֶׁהֵן יְחִידִין דְּהָנֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי בְּפָרָשַׁת וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: אָמַר קְרָא גַּבֵּי יָחִיד וְנָשִׂיא וּמָשִׁיחַ: וְאִם נֶפֶשׁ וָי"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן: וְיִלְמַד עֶלְיוֹן מִתַּחְתּוֹן צִבּוּר מִיְּחִידִים: יָלֵיף מֵעֵינֵי מֵעֵינֵי שְׁאָר מִצְוֹת מֵעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: מְרֻבִּים עִיר הַנִּדַּחַת: יָכוֹל נֶחֱלַק בְּקָרְבְּנוֹתֵיהֶם אִם עָבְדוּ בְּנֵי עִיר אַחַת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּשׁוֹגֵג יְהוּ חֲלוּקִים בְּקָרְבָּנָם שֶׁלֹּא יָבִיא כָּל אֶחָד קָרְבָּנוֹ שְׂעִירָה כְּיָחִיד: ת"ל כו' אֵין חֲלוּקִים מִתּוֹרַת יָחִיד אֶלָּא רֹב יִשְׂרָאֵל אוֹ כֻּלָּן כְּדִכְתִיב וְאִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה (בַּמִּדְבָּר טו) אֲבָל בְּנֵי עִיר אַחַת יְחִידִים הֵם: בְּהוֹרָאָה הַיְנוּ הֶעְלֵם דָּבָר שֶׁהוֹרוּ ב"ד שֶׁהָעֲבֹדַת כּוֹכָבִים מֻתֶּרֶת וְעָשׂוּ צִבּוּר עַל פִּיהֶם: א"נ אַפֵּי' לָא מַשְׁכַּחַת לָהּ קָרְבָּן לְחַלֵּק נֵימָא צְרִיכִים הָנֵי מְרֻבִּים חִלּוּק בֵּין יָחִיד וְלֵיכָּא הִלְכָּךְ אֵין לָהֶם כַּפָּרָה קמ"ל: אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו שֶׁנְּשָׂאָהּ אָחִיו מֵאָבִיו אַחֲרֵי כֵן וּמֵת בְּלֹא בָנִים וְנָפְלָה לִפְנֵי בְּנָהּ לְיִבּוּם: בִּפְלֻגְתָּא דְּר' יְהוּדָה וְרַבָּנָן כִּדְאָמְרִי' לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף ד.) וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וְלֵר' יְהוּדָה לָא מַשְׁכַּחַת לָהּ אִם נוֹפֶלֶת לִפְנֵי בְנָהּ לְיִבּוּם אֶלָּא לְרַבָּנָן וּבַאֲנוּסָה וּלְהָכִי לָא תְּנָא לָהּ דְּבִפְלֻגְתָּא לָא קָא מַיְירֵי: וַהֲרֵי אִסּוּר מִצְוָה וְאִסּוּר קְדֻשָּׁה לְקַמָּן בְּפֶרֶק כֵּיצַד כו' (יְבָמוֹת דַּף כ.) כָּל שֶׁאִסּוּרָהּ אִסּוּר עֶרְוָה לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת אִסּוּר מִצְוָה כְּגוֹן שְׁנִיּוֹת מד"ס כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּפ"ב (יְבָמוֹת כא.) אוֹ אִסּוּר קְדֻשָּׁה כְּגוֹן שֶׁנָּפְלָה לְפָנָיו מַמְזֶרֶת אוֹ נְתִינָה שֶׁהִיא בְּלָאו חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת חוֹלֶצֶת דְּלָא אַלִּים אִסּוּר לָאו בְּלֹא כָּרֵת לְאַפְקוֹעֵי יִבּוּם לְגַמְרֵי וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת דְּהָא אֲסוּרָה לֵי'. וּפְלִיג ר"ע דְּאָמַר בְּפֶ' הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מט.) חַיָּבֵי לָאוִין כְּחַיָּבֵי כָרֵתוֹת דְּקָתָנֵי אֵיזֶהוּ מַמְזֵר כָּל שְׁאֵר בָּשָׂר שֶׁהוּא בְּלֹא יָבֹא דְּיֵּשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין ולר"ע אַלִּים לָאו לְמִפְטְרָהּ בּוֹלֹא כְּלוּם כְּעֶרְוָה גָּמוּר': אֶת הַצָּרוֹת צָרַת עֶרְוָה מִתְיַבֶּמֶת:

מָה לְהַלָּן דָּבָר שֶׁחַיָּבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְשִׁגְגָתוֹ חַטָּאת אַגַּב שִׁטְפֵהּ נְקַט לִשָּׁנָא דְּמַתְנִי' דְּהוֹרָיוֹת (דַּף ח.) דְּאַיְּתִי לְעֵיל דְּשִׁגְגָתוֹ חַטָּאת לָא קִים לֵיהּ בַּאֲחוֹת אִשָּׁה אֶלָּא מֵהָכָא: **בַּעֲבוֹדַת** כּוֹכָבִים אָתְיָא מֵעֵינֵי מֵעֵינֵי לֹא מָצִינוּ לְמֵימַר אָתְיָא מִצְוֹת מִצְוֹת דְּכָל מִצְוֹת דִּכְתִיב בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אִצְטְרִיךְ לְכִדְדְרִישׁ בְּסִפְרֵי כָּל מִצְוֹת זוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁשְּׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת: **וְיִלְמַד** תַּחְתּוֹן מֵעֶלְיוֹן וא"ת תִּפּוֹק לִי דִּכְתִיב הָתָם כָּרֵת בְּהֶדְיָא כִּדְדָרְשִׁי רַבָּנַן בְּסָמוּךְ וי"ל דִּלֵר' הַהוּא כָּרֵת בִּמְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם דְּהָכִי כְּתִיב אֶת ה' הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה וּבְפֶ' מִי שֶׁהָיָה טָמֵא (פְּסָחִים דַּף צג:) אִית לֵי' לְרַבִּי מְגַדֵּף הַיְנוּ מְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם: **וְרַבָּנַן** הַאי סְבָרָא מְנָא לְהוּ וא"ת כֻּלָּהּ מִלְּתָא תִּפּוֹק לִי מֵעָלֶיהָ דג"ש נִתְּנָה לִדְרֵשׁ לְכָל מִלֵּי וי"ל דַּעֲלִיָּה דִּכְתִיב גַּבֵּי אֲחוֹת אִשָּׁה וְגַבֵּי חַטָּאת לֹא מֻפְנֶה וְהַהוּא דְּיִבּוּם מֻפְנֶה ור"ת אוֹמֵר דַּאֲפִילּוּ מֻפְנֶה הַהִיא דַּאֲחוֹת אִשָּׁה כֵּיוָן דְּהַהוּא דְּחַטָּאת לָאו מֻפְנֶה שָׁבְקִינַן לֵיהּ לְמֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד וְדָרְשִׁינַן מִמֻּפְנֶה מִשְּׁנֵי צְדָדִין כִּדְאָמְרִינַן בְּהַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כב: וְשָׁם): **מָה** עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דָּבָר שֶׁחַיָּבִים עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וא"ת וְאֵימָא מָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁחַיָּבִים עַל זְדוֹנָהּ סְקִילָה וי"ל דְּלָא גָּמְרִינַן אֶלָּא מָה דִּכְתִיב בְּהַהוּא קְרָא דְּלָא כְּתִיב הָתָם אֶלָּא כָּרֵת דְּקָסָבַר מְגַדֵּף הַיְנוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וה"נ לְרַבָּנָן דְּלָא גָּמְרִי מָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ לָאו וְכָרֵת וְלָא בָּעוּ לָאו כֵּיוָן דְּלָא כְּתִיב בְּהַהוּא פָּרָשָׁה תֵּדַע דִּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַכּוֹת (ד' יג: וְשָׁם) מְמַעֵט פֶּסַח וּמִילָה מִשּׁוּם דְּבָעֵינַן דּוּמְיָא דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַּעֲבֵד וְהָנֵי קוּם עֲשֵׂה נִינְהוּ וְלָא מְמַעֵט לְהוּ מִשּׁוּם דְּלֵית בְּהוּ לָאו כְּמוֹ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמִיהוּ לְרַבִּי דְּנָפְקָא לֵהּ חַטָּאת מֵעָלֶיהָ בָּעֵי לָאו וְכָרֵת כְּמוֹ בַּאֲחוֹת אִשָּׁה וְאָתֵי שַׁפִּיר דְּבִשְׁבוּעוֹת (דַּף יג.) דְּרֵישׁ רַבִּי דִּבְפוֹרֵק עֹל וּמֵפֵר בְּרִית וּמְגַלֶּה פָּנִים אִית בְּהוּ כָּרֵת וְלָא חָשִׁיב לְהוּ בַּהֲדֵי שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים כְּרִיתוֹת מִשּׁוּם דְּלָא אַשְׁכְּחַן בְּהוּ לָאו: **וְרַבָּנַן** לֵית לְהוּ כָּרֵת בְּפוֹרֵק עֹל וּמֵפֵר בְּרִית וּמְגַלֶּה פָּנִים אֶלָּא מוֹקְמִי ג' כְּרִיתוֹת בְּעִבּוּד' כּוֹכָבִים בְּסוֹף פֶּרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף סד:) ע"כ גִּלָּיוֹן: **מַאי** לַיְתוֹ לַיְתוֹ פַּר כו' קָסָבַר דְּכֵיוָן שֶׁחֲלָקָם מִכָּל חַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד דְּמָמוֹנָן פָּלֵט חָלְקִינַן לְהוּ מִכָּל מִתְכַּפְּרִים וְקַשְׁיָא דְּלֵיתוּ כֶּבֶשׂ אוֹ אַיִל וְאַפֵּי' אִיכָּא שׁוּם מִתְכַּפֵּר דְּמַיְתִי מ"מ הֲוָה לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי: **וַהֲרֵי** אִסּוּר מִצְוָה וְאִסּוּר קְדֻשָּׁה דִּפְלִיגִי ר"ע וְרַבָּנַן בְּכָל דּוּכְתֵּי פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְהַשַּׁ"ס דְּחַיָּבֵי לָאוִין לר"ע דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין לָאו בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם נִינְהוּ כְּמוֹ חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת הָכָא וּבְהֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עט:) גַּבֵּי פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה וּבְפֶרֶק ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נג:) וְתֵמַהּ לר"י דְּאַמַּאי לָא אָמְרִינַן נָמֵי לר"ע דְּלֵיתֵי עֲשֵׂה וְלִדְחֵי לֹא תַעֲשֶׂה:

מסורת הש"ס

א משנה הוריות; ספרי במדבר; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק א ג; שבת סט.; הוריות ט.; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה א ז; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק א א

ב תוספתא הוריות

ג זבחים מח.; כריתות כה:; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה ב א; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה ב ה; סנהדרין פז.; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה ב ג; הוריות ח.

ד שבת קנג:

ה ספרא קדושים פרק יב יא; ספרא קדושים פרק יב ב; ספרא קדושים פרק יב י; כריתות כב:

ו סנהדרין קיא:; הוריות ח.

ז תוספתא הוריות; משנה הוריות; הוריות ח.

תורה אור השלם

וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן־בָּקָר וגו׳ [ויקרא ד, יד]

וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ [ויקרא יח, יח]

אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ וגו׳ [ויקרא ד, ג]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי־תֶחֱטָא בִשְׁגָגָה מִכֹּל מִצְוֹת וגו׳ [ויקרא ד, ב]

וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן־הָאֶזְרָח וּמִן־הַגֵּר אֶת־יְהוָה הוּא מְגַדֵּף וגו׳ [במדבר טו, ל]

הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה וגו׳ [במדבר טו, כט]

וְאִם־נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת־שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת [במדבר טו, כז]

וְאִם כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ וגו׳ [ויקרא ד, יג]

וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל־הָעֵדָה פַּר וגו׳ [במדבר טו, כד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ שגגות הל׳ ב:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ שגגות הל׳ ד:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ עבודה זרה וחוקות הגויים הל׳ ו:

בָּאֲנָסִין לָא קָמַיְּירֵי דִּבְכֻלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן מַשְׁמַע בְּרָגִיל לִהְיוֹת: **בִּתּוֹ** מֵאֲנוּסָתוֹ צ"ל דִּשְׁנֵיהֶם אֲנוּסוֹת דְּאִי אֲנָסָהּ רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן נְשָׂאָהּ א"כ לְשִׁמְעוֹן אֲסִירִי תַּרְוַיְהוּ אַחַת מִשּׁוּם בִּתּוֹ וְאַחַת מִשּׁוּם בַּת אִשְׁתּוֹ: **מַשְׁכַּחַת לָהּ** בְּשִׁיתָּא אַחִים בְּפֶ' אַרְבָּעָה אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' כח.) פָּרִיךְ בַּחֲמִשָּׁה נַמֵּי מַשְׁכַּחַת לְהוּ:

דִּפְלִיגִי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבָּנַן, וְקָתָנֵי! בְּנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יִיבֵּם — לָא פְּלִיג רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְהָאָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: חָלוּק הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אַף בָּרִאשׁוֹנָה! (א)הָא אִיתּוֹתַב רַבִּי אוֹשַׁעְיָא. (ב)וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְכֵן תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: בְּכוּלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן הָאֲסוּרָה לָזֶה — מוּתֶּרֶת לָזֶה, וְהָאֲסוּרָה לָזֶה — מוּתֶּרֶת לָזֶה, וַאֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. וְרַב יְהוּדָה מְתַרְגֵּם מֵחֲמוֹתוֹ וְאֵילָךְ. אֲבָל שִׁיתָּא בָּבֵי דְּרֵישָׁא — לָא. מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דְּבִתּוֹ בְּאוּנְסִין מַשְׁכַּחַתְּ, בְּנִשּׂוּאִין לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ. בְּנִשּׂוּאִין קָמַיְירֵי, בְּאוּנְסִין לָא קָא מַיְירֵי. וְאַבָּיֵי מְתַרְגֵּם אַף בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ — כֵּיוָן דְּאַשְׁכּוֹחֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, אִי בָּעֲיָא מִן הָאוּנְסִין תִּהְוֵי, [אִי בָּעֲיָא מִן הַנִּשּׂוּאִין תִּהְוֵי]. אֲבָל אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ — לָא. מַאי טַעְמָא? כֵּיוָן דִּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא דְּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, לְרַבָּנַן לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ — בִּפְלוּגְתָּא לָא קָא מַיְירֵי. וְרַב סָפְרָא מְתַרְגֵּם אַף אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּשִׁיתָּא אַחִים, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

וְסִימָנָיךְ:

רַבִּי שִׁמְעוֹן פְּלִיג בְּאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ בְּפֶ' שֵׁנִי (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף יח:) וּמַצְרִיךְ לֵיהּ חֲלִיצָה וַאפ"ה קָתָנֵי לָהּ בְּמָתְנֵי' דִּפְטוּרָה: וּמְשַׁנֵּי בְּנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יִבֵּם לָא פְּלִיג ר"ש הֵיכָא דְּמֵת רְאוּבֵן בְּלֹא בָּנִים וְעַד שֶׁלֹּא יְבָמָהּ שִׁמְעוֹן נוֹלַד לֵוִי אֲחִיהֶם וְעוֹדָהּ זְקוּקָה לַיָּבָם וְהָיְתָה לוֹ אֲסוּרָה בִּנְפִילָה זוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וִיבָמָהּ שִׁמְעוֹן וּמֵת בְּלֹא בָּנִים מוֹדֶה ר"ש שֶׁאֲסוּרָה לְלֵוִי הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה. וְכִי פְּלִיג ר"ש בְּיִבֵּם שִׁמְעוֹן אֶת אֵשֶׁת רְאוּבֵן וְאַחַ"כ נוֹלַד לֵוִי וּמֵת שִׁמְעוֹן דְּהָתָם שָׁרֵי לֵיהּ ר"ש לְיַבּוֹמֵי דְּלָא נָפְלָה לְפָנָיו מִכֹּחַ רְאוּבֵן אָחִיו שֶׁמֵּת כְּבָר וְלֹא נֶאֶסְרָה עָלָיו כְּלוּם שֶׁכְּשֶׁנָּפְלָה לְפָנָיו מִכֹּחַ שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בְּעוֹלָמוֹ נָפְלָה: וְהָאָמַר ר' אוֹשַׁעְיָא בְּפֶ' שֵׁנִי (לְקַמָּן יְבָמוֹת יח:): חָלוּק הָיָה ר"ש אַף בָּרִאשׁוֹנָה בְּנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יְיַבֵּם: וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב בְּפֶרֶק ד' אַחִין דִּתְנַן ד' אַחִין שְׁנַיִם נָשְׂאוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הָאֲחָיוֹת הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת לְפִי שֶׁשְּׁתֵּיהֶן זְקוּקוֹת לָזֶה וּשְׁתֵּיהֶן זְקוּקוֹת לָזֶה וְאִי נָסֵב הַאי קָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ וְדָמְיָא לַאֲחוֹת אִשָּׁה בְּחַיֶּיהָ וְקָתָנֵי הָתָם הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל הָאֶחָד אִסּוּר עֶרְוָה כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה חֲמוֹתוֹ אוֹ כַּלָּתוֹ אָסוּר בָּהּ וּמֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ דְּלָאו אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הִיא מִשּׁוּם דְּהַךְ עֶרְוָה הִיא וְלָא זְקוּקָה לֵיהּ דְּרַחֲמָנָא פְּטָרָהּ מִנֵּהּ מִדְּרַשְׁת עָלֶיהָ עָלֶיהָ וְהַשֵּׁנִי אָסוּר בִּשְׁתֵּיהֶן הָיְתָה הַשְּׁנִיָּה אֲסוּרָה עַל הַשֵּׁנִי אִסּוּר עֶרְוָה כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה חֲמוֹתוֹ הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה כְּגוֹן רָחֵל וְלֵאָה שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְנָפְלוּ לִפְנֵי לֵוִי וִיהוּדָה רָחֵל חֲמוֹתוֹ שֶׁל לֵוִי וְלֵאָה חֲמוֹתוֹ שֶׁל יְהוּדָה רָחֵל אֲסוּרָה לְלֵוִי וּמֻתֶּרֶת לִיהוּדָה דְּלָאו אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הִיא דְּלֵאָה לָא זְקוּקָה לֵיהּ דְּהָא חֲמוֹתוֹ הִיא וְלֵאָה אֲסוּרָה לִיהוּדָה וּמֻתֶּרֶת לְלֵוִי וְאֵינָהּ אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ דְּרָחֵל לָא זְקוּקָה לֵהּ דְּהָא חֲמוֹתוֹ הִיא וְקָתָנֵי הָתָם זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ אֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת שְׁתֵּי אֲחָיוֹת שֶׁהֵן יְבָמוֹת זוֹ לְזוֹ שֶׁנְּשָׂאוּ לִשְׁנֵי אַחִין וְנָפְלוּ לִפְנֵי שְׁנֵי אַחִים אוֹ חוֹלְצוֹת אוֹ מִתְיַבְּמוֹת רְאוּיוֹת לַחֲלִיצָה אוֹ לְיִבּוּם וּכְגוֹן שֶׁהָיְתָה כָּל אַחַת אֲסוּרָה עַל הָאֶחָד אִסּוּר עֶרְוָה כִּדְפָרֵשִׁית וְקָאָמַר רַב יְהוּדָה בְּכֻלָּן ט"ו עֲרָיוֹת אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶם מִשְׁנָה זוֹ הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה כו' כְּלוֹמַר אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם וּמַשְׁכַּחַת בְּכֻלָּן שֶׁיְּהוּ ב' אֲחָיוֹת נוֹפְלוֹת לִפְנֵי ב' אַחִים וְזוֹ אֲסוּרָה לָזֶה מִשּׁוּם בִּתּוֹ וְזוֹ אֲסוּרָה לָזֶה מִשּׁוּם בַּת בִּתּוֹ וְכֵן כֻּלָּן וּתְהֵא הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה וְהָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה וְיִתְיַבְּמוּ שְׁתֵּיהֶן אע"פ שֶׁהֵן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְלָא אָמְרִינַן אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הִיא. בִּתּוֹ לָא מַשְׁכַּחַת לָהּ אֶלָּא בִּתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבִתּוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וּבִתּוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן לִהְיוֹת אֲחָיוֹת מִן הָאֵם שֶׁהֲרֵי אֵשֶׁת רְאוּבֵן שֶׁיָּלְדָה לוֹ בַּת וְגֵרְשָׁהּ לֹא נִשֵּׂאת שׁוּב לְשִׁמְעוֹן שֶׁגְּרוּשַׁת אָחִיו הִיא אֶלָּא הָכִי מַשְׁכַּחַת לָהּ רְאוּבֵן אָנַס אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בַּת וְחָזַר שִׁמְעוֹן וְאָנַס אֶת אֲנוּסַת אָחִיו שֶׁמֻּתֶּרֶת לוֹ דְּלָא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא אֵשֶׁת אָח עַל יְדֵי קִדּוּשִׁין וְחָזְרָה וְיָלְדָה לוֹ בַּת לְשִׁמְעוֹן הֲרֵי בַּת רְאוּבֵן וּבַת שִׁמְעוֹן אֲחָיוֹת מִן הָאֵם וְנִשְּׂאוּ לְלֵוִי וִיהוּדָה אֲחֵי אֲבִיהֶן וּמֵתוּ וְנָפְלוּ לִפְנֵי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן בַּת שִׁמְעוֹן מִתְיַבֶּמֶת לִרְאוּבֵן דְּלָאו אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הִיא וּבַת רְאוּבֵן לְשִׁמְעוֹן. וְכֵן בַּת בִּתּוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וּבַת בִּתּוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁהָיוּ אֲחָיוֹת מִן הָאָב וְנִשְּׂאוּ לְלֵוִי וִיהוּדָה. וְכֵן בַּת בְּנוֹ שֶׁל רְאוּבֵן [וְכֵן בַּת בְּנוֹ שֶׁל] שִׁמְעוֹן שֶׁהָיוּ אֲחָיוֹת מִן הָאֵם. וְכֵן בַּת אִשְׁתּוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וּבַת אִשְׁתּוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁהָיוּ אֲחָיוֹת מִן הָאָב כְּגוֹן נַחְשׁוֹן שֶׁנָּשָׂא ב' נָשִׁים וְיָלְדוּ לוֹ ב' בָּנוֹת וּמֵת נַחְשׁוֹן וְנִשְּׂאוּ ב' נָשָׁיו לִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וּב' בְּנוֹתָיו לְלֵוִי וִיהוּדָה וּמֵתוּ לֵוִי וִיהוּדָה בַּת אֵשֶׁת שִׁמְעוֹן תִּתְיַבֵּם לִרְאוּבֵן וַאֲחוֹתָהּ לְשִׁמְעוֹן. וְכֵן בַּת בִּתָּהּ שֶׁל אֵשֶׁת רְאוּבֵן וּבַת בִּתָּהּ שֶׁל אֵשֶׁת שִׁמְעוֹן שֶׁהָיוּ אֲחָיוֹת מִן הָאָב וְכֵן בַּת בְּנָהּ שֶׁל אֵשֶׁת זֶה וְשֶׁל אֵשֶׁת זֶה שֶׁהָיוּ אֲחָיוֹת מִן הָאֵם וְכֵן חֲמוֹתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וַחֲמוֹתוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן שֶׁהָיוּ אֲחָיוֹת וְכֵן אֵם חֲמוֹתוֹ וְכֵן אֵם חָמִיו. וְכֵן אֲחוֹתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן מֵאִמּוֹ וַאֲחוֹת שִׁמְעוֹן מֵאִמּוֹ הָיוּ אֲחָיוֹת מִן הָאָב וְנָפְלוּ לִפְנֵיהֶם מִלֵּוִי וִיהוּדָה כְּגוֹן רְאוּבֵן וְלֵוִי בְּנֵי יַעֲקֹב מֵרָחֵל הָיוּ וְלָהּ בַּת מִנַּחְשׁוֹן וְכֵן שִׁמְעוֹן וִיהוּדָה בְּנֵי יַעֲקֹב מִבִּלְהָה וְגַם לָהּ הָיָה בַּת מִנַּחְשׁוֹן וְנָשָׂא לֵוִי בַּת בִּלְהָה מִנַּחְשׁוֹן וִיהוּדָה נָשָׂא בַּת רָחֵל מִנַּחְשׁוֹן וְהֵן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵתוּ לֵוִי וִיהוּדָה וְנָפְלוּ לִפְנֵי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן בַּת בִּלְהָה אֵשֶׁת לֵוִי אֲחוֹת שִׁמְעוֹן מֵאִמּוֹ וַאֲסוּרָה לוֹ מִתְיַבֶּמֶת לִרְאוּבֵן וּבַת רָחֵל אֵשֶׁת יְהוּדָה אֲחוֹת רְאוּבֵן מֵאִמּוֹ [אֲסוּרָה לוֹ] וּמֻתֶּרֶת לְשִׁמְעוֹן. וְכֵן אֲחוֹת אִמּוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וַאֲחוֹת אִמּוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן הָיוּ אֲחָיוֹת מִן הָאָב כְּגוֹן כָּלֵב שֶׁנָּשָׂא שְׁתֵּי נָשִׁים חֶלְאָה וְנַעֲרָה (דִּבְרֵי הַיָּמִים א ד':ה'-ו') וְיָלְדוּ לוֹ שְׁתֵּי בָּנוֹת וּמֵת וְנָשָׂא יַחְצְאֵל לְאַחַר מִיתָתוֹ אֶת שְׁתֵּי נָשָׁיו וְיָלְדוּ לוֹ שְׁתֵּי בָּנוֹת וְנָשָׂא יַעֲקֹב אֶת שְׁתֵּי בָּנוֹת יַחְצְאֵל זוֹ לְאַחַר מִיתַת אֲחוֹתָהּ וְיָלְדָה לוֹ בַּת חֶלְאָה מִיַּחְצְאֵל אֶת רְאוּבֵן וּבַת נַעֲרָה מִיַּחְצְאֵל אֶת שִׁמְעוֹן וְלֵוִי בֶּן יַעֲקֹב מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת נָשָׂא אֶת בַּת כָּלֵב מֵחֶלְאָה שֶׁהִיא אֲחוֹת אִמּוֹ שֶׁל רְאוּבֵן מִן הָאֵם וִיהוּדָה נָשָׂא אֶת בַּת כָּלֵב מִנַּעֲרָה שֶׁהִיא אֲחוֹת אִמּוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן מִן הָאֵם וּמֵתוּ לֵוִי וִיהוּדָה אֵשֶׁת לֵוִי אֲחוֹת אֵם רְאוּבֵן מֻתֶּרֶת לְשִׁמְעוֹן שֶׁהִיא בַּת כָּלֵב מֵחֶלְאָה וְאֵם שִׁמְעוֹן הָיְתָה בַּת יַחְצְאֵל מִנַּעֲרָה וְאֵשֶׁת יְהוּדָה אֲחוֹת אֵם שִׁמְעוֹן מֻתֶּרֶת לִרְאוּבֵן. וְכֵן אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ כְּגוֹן יַעֲקֹב שֶׁנָּשָׂא בִּלְהָה וְלָהּ נַפְתָּלִי מֵאִישׁ אַחֵר וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה רְאוּבֵן וְלֵוִי וְעוֹד נָשָׂא זִלְפָּה וְלָהּ יִשָּׂשכָר מֵאִישׁ אַחֵר וְיָלְדָה לְיַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וִיהוּדָה וְנָשְׂאוּ נַפְתָּלִי וְיִשָּׂשכָר שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵתוּ וְעָמַד לֵוִי וְנָשָׂא אֵשֶׁת יִשָּׂשכָר בֶּן זִלְפָּה שֶׁלֹּא הָיָה קָרוֹב לוֹ וִיהוּדָה נָשָׂא אֵשֶׁת נַפְתָּלִי בֶּן בִּלְהָה שֶׁהֲרֵי נָכְרִית אֶצְלוֹ וּמֵתוּ בְּלֹא בָּנִים וְנָפְלוּ לִפְנֵי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן אֵשֶׁת לֵוִי אֲסוּרָה לְשִׁמְעוֹן מִפְּנֵי יִשָּׂשכָר בַּעְלָהּ שֶׁהָיָה אָחִיו מֵאִמּוֹ וּמֻתֶּרֶת לִרְאוּבֵן וְאֵשֶׁת יְהוּדָה אֲסוּרָה לִרְאוּבֵן מִפְּנֵי נַפְתָּלִי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה אָחִיו מֵאִמּוֹ וּמֻתֶּרֶת לְשִׁמְעוֹן. וְכֵן אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ [כְּגוֹן] נַפְתָּלִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים עֲדָה וְצִלָּה וְיָלְדָה לוֹ עֲדָה אֶת דִּינָה וְצִלָּה יָלְדָה אֶת נַעֲמָה וּמֵת וְנִשְּׂאוּ נָשָׁיו לְאַחֵר וְיָלְדוּ שְׁתֵּי בָּנוֹת וְנָשְׂאוּ רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן אֶת הַבָּנוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת רְאוּבֵן נָשָׂא אֶת בַּת עֲדָה וְשִׁמְעוֹן בַּת צִלָּה וְלֵוִי וִיהוּדָה נָשְׂאוּ אֶת שְׁתֵּי בְּנוֹת נַפְתָּלִי לֵוִי דִּינָה בַּת עֲדָה וִיהוּדָה נַעֲמָה בַּת צִלָּה וּמֵתוּ בְּלֹא בָּנִים וְנָפְלוּ אֲחָיוֹת הַלָּלוּ לִפְנֵי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְנִמְצֵאת אֵשֶׁת לֵוִי אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁל רְאוּבֵן מֻתֶּרֶת לְשִׁמְעוֹן וְאֵשֶׁת יְהוּדָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן מֻתֶּרֶת לִרְאוּבֵן: וְרַב יְהוּדָה מְתַרְגֵּם לְהָא דְּרַב מֵחֲמוֹתוֹ וְאֵילָךְ אֲבָל שֵׁשׁ עֲרָיוֹת דְּבָבָא דְּרֵישָׁא לָא תָּנֵי בּוֹ אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן וְאַף עַל גַּב דִּבְכוּלְּהוּ מַשְׁכַּחַת לָהּ: כֵּיוָן דְּבִתּוֹ לָא מִתּוֹקְמָה אֶלָּא בְּבַת אֲנוּסָה וְכִדְפָרְשִׁינַן בְּאֲנָסִין לָא קָא מַיְרֵי מַתְנִיתִין וְאַיְּידֵי דְּלָא תָּנֵי בִּתּוֹ לָא תָּנֵי לְהוּ לְכוּלְּהוּ עֲרָיוֹת מִשּׁוּם צַד בִּתּוֹ: אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ לָא מַשְׁכַּחַת לָהּ אֶלָּא אַלִּיבָּא דר"ש דְּשָׁרֵי בְּיִבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד וְסִימָנָךְ מֵת נוֹלַד וְיִבֵּם. כְּגוֹן רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וִיהוּדָה בְּנֵי יַעֲקֹב וְנָשְׂאוּ רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵת רְאוּבֵן בְּלֹא בָּנִים וְנוֹלַד יִשָּׂשכָר לְיַעֲקֹב וּמְצָאָהּ לִיבִמְתּוֹ זְקוּקָה לְיִבּוּם אֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וִיבָמָהּ לֵוִי וּמֵת שִׁמְעוֹן אַחֲרֵי כֵן וְנוֹלַד זְבוּלוּן וּמְצָאָהּ עָלָיו בְּאִסּוּר וִיבָמָהּ יְהוּדָה וּמֵתוּ לֵוִי וִיהוּדָה וְנָפְלוּ אֲחָיוֹת הַלָּלוּ לִפְנֵי יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן אֵשֶׁת לֵוִי אֲסוּרָה לְיִשָּׂשכָר מִפְּנֵי שֶׁבָּא וּמָצָא בְּאִסּוּר נְפִילַת רְאוּבֵן שֶׁהָיָה אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וּמֻתֶּרֶת לִזְבוּלוּן שֶׁבָּא וּמְצָאָהּ בְּהֶתֵּר דִּכְשֶׁנּוֹלַד זְבוּלוּן כְּבָר נִתְיַבְּמָה זוֹ לְלֵוִי וּבְיִבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד שָׁרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאֵשֶׁת יְהוּדָה אֲסוּרָה לִזְבוּלוּן מִפְּנֵי שֶׁבָּא וּמְצָאָהּ בְּאִסּוּר נְפִילַת נְשׂוּאֵי שִׁמְעוֹן אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָם וּמֻתֶּרֶת לְיִשָּׂשכָר שֶׁרָאָה שִׁמְעוֹן וִיהוּדָה כַּלָּתוֹ כְּגוֹן בֶּן רְאוּבֵן וּבֶן שִׁמְעוֹן נָשְׂאוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵתוּ וְנָשְׂאוּ לֵוִי וִיהוּדָה אֲחֵי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וּמֵתוּ בְּלֹא בָּנִים כַּלָּתוֹ שֶׁל זֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה וְשֶׁל זֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה וְנִמְצְאוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת מִתְיַבְּמוֹת:

מסורת הש״ס

א לקמן כח:

ב לקמן כו.; משנה יבמות

מסורת הש"ס

א לקמן יג.; ספרא קדושים פרק יב יב; תוספתא יבמות; משנה יבמות

וְסִימָנָיךְ: מֵת, נוֹלַד, וְיִבֵּם. מֵת, נוֹלַד, וְיִבֵּם. אֶלָּא לְרַבִּי הָנֵי כְּלָלֵי לֵית לֵיהּ. רַב אַדָּא קַרְחִינָא קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא אָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: לְעוֹלָם אִית לֵיהּ לְרַבִּי הָנֵי כְּלָלֵי, וְהָכִי קָאָמַר לֵיהּ: אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו — בַּחֲדָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, בְּתַרְתֵּי לָא קָמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ. אִי יַעֲקֹב שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אָנַס, אֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ — מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, הָאֲסוּרָה לָזֶה מוּתֶּרֶת לָזֶה — לָא מַשְׁכַּחַתְּ. וְאִי שְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת אָנַס, הָאֲסוּרָה לָזֶה מוּתֶּרֶת לָזֶה — מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, אֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ — לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ. רַב אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם לֵית לֵיהּ לְרַבִּי הָנֵי כְּלָלֵי, וּבִפְלוּגְתָּא קָמַיְירֵי, וּמַאי "כִּמְדוּמֶּה אֲנִי שֶׁאֵין לוֹ מוֹחַ בְּקָדְקֳדוֹ" דְּקָאָמַר לֵיהּ — הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא לָא דָּיְיקַתְּ מַתְנִיתִין? דְּמַתְנִיתִין רַבִּי יְהוּדָה הִיא [דְּאָסַר בַּאֲנוּסַת אָבִיו]. (א)דְּקָתָנֵי: שֵׁשׁ עֲרָיוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נְשׂוּאוֹת לַאֲחֵרִים צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת: אִמּוֹ, וְאֵשֶׁת אָבִיו, וַאֲחוֹת אָבִיו. מַאי אִמּוֹ? אִילֵימָא נְשׂוּאַת אָבִיו — הַיְינוּ אֵשֶׁת אָבִיו! אֶלָּא לָאו — אֲנוּסַת אָבִיו. וְקָתָנֵי: מִפְּנֵי שֶׁהֵן נְשׂוּאוֹת לַאֲחֵרִים: לַאֲחֵרִים אִין, לְאַחִין לָא. מַאן שָׁמְעַתְּ לֵיהּ דְּאִית לֵיהּ הַאי סְבָרָא — רַבִּי יְהוּדָה, דְּאָסַר בַּאֲנוּסַת אָבִיו. מִשּׁוּם הָכִי לָא תָּנֵי לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: לְרַבִּי יְהוּדָה נָמֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ — דְּאִי עֲבַר וְנָסֵיב? "דְּאִי" לָא קָתָנֵי. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא, בְּלָא "דְּאִי" נָמֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ: יַעֲקֹב אָנַס כַּלָּתוֹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֵּן, וּמֵת [רְאוּבֵן] בְּלֹא בָנִים. וּנְפַלָה לַהּ קַמֵּי בְּרַהּ, וּמִיגּוֹ דְּאִיהִי אֲסִירָה — צָרָתָהּ נָמֵי אֲסִירָה. אֲמַר לֵיהּ: בְּאַחְוָתָהּ דְּהֶתֵּירָא קָמַיְירֵי, בְּאַחְוָתָהּ דְּאִיסּוּרָא לָא קָמַיְירֵי. וְאַף עַל פִּי כֵן, בַּדְקַהּ לֵוִי בְּמַתְנִיתֵיהּ. דְּתָנֵי לֵוִי: אִמּוֹ, פְּעָמִים פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ, וּפְעָמִים אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. כֵּיצַד? הָיְתָה אִמּוֹ נְשׂוּאַת אָבִיו, וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו מֵאָבִיו, וּמֵת — זוֹ הִיא אִמּוֹ שֶׁאֵין פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ.

הָיְתָה

וְסַמָּנִיךְ מֵת נוֹלַד וְיִבֵּם כו' כִּדְפֵי' אַלְמָא מִדְּתָנֵי רַבִּי חִיָּא בְּכֻלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן וַאֲפִילוּ בְּאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָם אַלְמָא תַּנָּא דְּמַתְנִי' תָּנֵי פְּלֻגְתָּא דְּהָא רַבִּי חִיָּא אַמַּתְנִי' קָאֵי: לְרַבִּי לֵית לֵהּ הָנֵי כְּלָלֵי דר' חִיָּא הִלְכָּךְ לָא מוֹקְמִי מַתְנֵי' בִּפְלֻגְתָּא אֶלָּא בְּנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יְיַבֵּם לְדִבְרֵי הַכֹּל: אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו בַּחֲדָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ לְהָכִי לָא נְקַט לָהּ בְּמָתְנֵי' שֶׁאִי אַתָּה קוֹרֵא בָּהּ הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה וַאֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ מִתְיַבֶּמֶת שֶׁיְּהוּ ב' אֲחָיוֹת נוֹפְלוֹת לְהִתְיַבֵּם וּתְהֵא זוֹ אֲסוּרָה לָזֶה מִשּׁוּם אִמּוֹ וְכֵן זוֹ עַל זֶה וּמֻתֶּרֶת לַשֵּׁנִי אֶלָּא חֲדָא מַשְׁכַּחַת לָהּ אוֹ הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה אוֹ אֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ: אִי יַעֲקֹב שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אָנַס וְיָלְדָה לוֹ הָאַחַת לֵוִי וְהָאַחַת יְהוּדָה וְנָשָׂא רְאוּבֵן אֲנוּסַת אָבִיו אִמּוֹ שֶׁל לֵוִי וְשִׁמְעוֹן נָשָׂא אֲנוּסַת אָבִיו אִמּוֹ שֶׁל יְהוּדָה: אֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ נוֹפֶלֶת לְיִבּוּם לִפְנֵי לֵוִי וִיהוּדָה בָּנֶיהָ מַשְׁכַּחַת לָהּ: הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה לֹא מַשְׁכַּחַתְּ לָהּ לְפִי שֶׁשְּׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת עַל שְׁנֵיהֶם אִמּוֹ שֶׁל לֵוִי אֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם אִמּוֹ וַאֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם אֲחוֹת הָאֵם וְכֵן לִיהוּדָה וּשְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם: וְאִי שְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת אָנַס וְיָלְדוּ לוֹ ב' בָּנִים וּנְשָׂאוּם ב' בָּנִים מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת וְנָפְלוּ לִפְנֵי בְּנֵיהֶם הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ אֲבָל לָאו אֲחָיוֹת נִינְהוּ וְעַקַּר מִלְּתֵהּ דְּרַבִּי חִיָּיא מִשּׁוּם יִבּוּם שְׁתֵּי אֲחָיוֹת נְקַט: ה"ג רַב אָשֵׁי אָמַר לְעוֹלָם לֵית לֵהּ לר' הָנֵי כְּלָלֵי וּבִפְלוּגְתָּא קָא מַיְרֵי כְּלוֹמַר לָא תֵּימָא דְּהָא דְּלָא תָּנֵי אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו מִשּׁוּם דְּלָא מַשְׁכַּחַת [בָּהּ] הָנֵי כְּלָלֵי דִּלְרַבִּי ל"ל הָנֵי כְּלָלֵי וְלָא תֵּימָא לְהָכִי שַׁבְקֵהּ דְּלָא מַיְירֵי בִּפְלֻגְתָּא דְּבִפְלֻגְתָּא וַדַּאי קָמַיְרֵי וּמַאי אֵין לוֹ מוֹחַ דְּקָאָמַר לֵיהּ ה"ק לֵיהּ כו': דְּאָסַר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וְלָא מַשְׁכַּחַת לָהּ שֶׁתִּפּוֹל אֵם לִפְנֵי בְּנָהּ לְיִבּוּם מֵאָחִיו וּמֵאָבִיו: דְּאִי עֲבַר וּנְסֵיב אֶת אֲנוּסַת אָבִיו וְנָפְלָה לְיִבּוּם לִפְנֵי בְּנָהּ וְלִתְנֵי: בְּלָא דְּאִי נָמֵי מַשְׁכַּחַתְּ שֶׁלֹּא עָבַר זֶה הַמֵּת בְּנִשּׂוּאֶיהָ: אָנַס כַּלָּתוֹ וְעָבַר עַל דָּת: ואע"פ דְּמַהְדַּר לֵיהּ רַבִּי לְלֵוִי כִּמְדֻמֶּה אֲנִי שֶׁאֵין לוֹ מוֹחַ בְּקָדְקֳדוֹ: בָּדְקָה לֵוִי בְּמָתְנֵי' הִגִּיהָהּ וְהוֹסִיפָה לְאִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו בְּמִשְׁנָתוֹ: הָיְתָה אִמּוֹ נְשׂוּאַת אָבִיו וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו מֵאָבִיו וּמֵת לָא תָּפְסִי קִדּוּשִׁין בָּהּ שֶׁהֲרֵי אֵשֶׁת אָב בְּכָרֵת וְאָמְרִינַן לְקַמָּן אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי כָרֵתוֹת דִּבְרֵי הַכֹּל הִלְכָּךְ כְּשֶׁמֵּת רָשָׁע זֶה לֹא נָפְלָה זוֹ לְיִבּוּם לִפְנֵי בְּנָהּ דְּלָאו אֵשֶׁת אָח הֲוַאי וְאֵינָהּ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ:

לְעוֹלָם לֵית לֵהּ לְרַבִּי הָנֵי כְּלָלֵי וּבִפְלֻגְתָּא קָמַיְרֵי וא"ת לִתְנֵי אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁפּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ כְּגוֹן דְּאָמַר לָהּ ה"ז גִּטֵּךְ ע"מ שֶׁלֹּא תִּנָּשְׂאִי לִפְלוֹנִי דִּפְלִיגִי בְּהַמְּגָרֵשׁ (גִּטִּין דַּף פב.) ר"א וְרַבָּנָן דלר"א הָוֵי גֵּט וַאֲסוּרָה לִפְלוֹנִי וְאִם נִשֵּׂאת לְאָחִיו וּמֵת פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ ואע"ג דַּאֲסוּרָה לְכָל אָדָם אַפֵּי' לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִדְּרַבָּנָן עַד שֶׁיָּמוּת הַמְגָרֵשׁ אוֹ הַפְּלוֹנִי דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תִּנָּשֵׂא לוֹ לְאַחַר שֶׁתִּתְאַלְמֵן אוֹ תִּתְגָּרֵשׁ מִזֶּה וְנִמְצְאוּ בָּנֶיהָ מַמְזֵרִים כִּדְחָיְישִׁינַן בְּהַמְּגָרֵשׁ (שָׁם דַּף פד.) ע"מ שֶׁלֹּא תִּבָּעֲלִי לִפְלוֹנִי שֶׁמָּא תִּבָּעֵל לוֹ אַחַר שֶׁתִּתְאַלְמֵן אוֹ אַחַר שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ וּבְעוֹדָהּ תַּחְתָּיו לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ יוֹתֵר מֵאַבָּא וְאָבִיךְ מ"מ לֵוִי דְּקָתָנֵי נָמֵי דְּאִי כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן קָשֶׁה דְּלִתְנֵי נָמֵי לְהַךְ וּלְמַאן דְּנָפְקָא לֵיהּ מֵאֲחוֹת אִשָּׁה נִיחָא דְּלָא דָּמֵי הַךְ לַאֲחוֹת אִשָּׁה דע"מ שֶׁלֹּא תִּנָּשְׂאִי שָׁרְיָא לֵיהּ בִּזְנוּת וע"מ שֶׁלֹּא תִּבָּעֲלִי יְכוֹלָה הִיא לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ וְלָא דָּמְיָא לַאֲחוֹת אִשָּׁה ובע"מ שֶׁלֹּא תִּנָּשְׂאִי וְלֹא תִּבָּעֲלִי נָמֵי אִי חֲשִׁיב שִׁיּוּר כְּמוֹ בְּחוּץ מִפְּלוֹנִי א"כ שָׁרְיָא לֵיהּ כִּי נִשֵּׂאת לְאָחִיו קֹדֶם וְאַפֵּי' אִי לָא חֲשִׁיב שִׁיּוּר מ"מ לָא דָּמֵי לַאֲחוֹת אִשָּׁה דְּהָתָם בִּשְׁעַת נְפִילָה הָוֵי אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אֲבָל הָכָא בִּשְׁעַת נְפִילָה אֵינָהּ אֵשֶׁת אִישׁ עַד שֶׁתִּבָּעֵל לוֹ וְאַפֵּי' תֵּחָשֵׁב אֵשֶׁת אִישׁ כֵּיוָן שֶׁמִּטַּעַם אֵשֶׁת אִישׁ אֲסוּרָה לְבָעַל לוֹ מ"מ לָא דָּמֵי כֵּיוָן שֶׁאִם תִּבָּעֵל לַיָּבָם שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו הָוְיָא אֵשֶׁת אִישׁ וְלֹא הָיְתָה אֵשֶׁת אָחִיו מֵעוֹלָם הִלְכָּךְ לֹא פְּטָרָהּ צָרָתָהּ וּמִיהוּ לְמַאן דְּנָפְקָא לֵיהּ מִוּלְקָחָהּ כֹּל הֵיכָא דְּאִכָּא תְּרֵי לִקּוּחִין קָשֶׁה וי"ל אע"ג דְּלֵוִי תָּנֵי דְּאִי וּבִפְלוּגְתָּא קָמַיְרֵי לָא קָמַיְירֵי אֶלָּא בִּפְלֻגְתָּא דס"ל לְתַנָּא דְּמַתְנִי' כְּוָתֵהּ תֵּדַע דְּלָא תָּנֵי לֵוִי חַיָּבֵי לָאוִין אע"ג דלר"ע לָאו בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם נִינְהוּ וּמַאן דְּמוֹסִיף לְעֵיל אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ כר"ש אע"ג דְּשֶׁמָּא תַּנָּא דְּמַתְנֵי לֹא סָבַר לָהּ כְּר"ש הַיְנוּ מִשּׁוּם דִּבְכֻלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן מַשְׁמַע לֵיהּ דְּקָאֵי אַכּוּלְּהוּ אֲבָל אִי מוֹדוּ רַבָּנָן לר"א בְּקִדּוּשִׁין דְּמִסַּפְּקָא לֵיהּ לְאַבַּיֵּי מִדְּקָאָמַר בְּרֵישׁ הַמְגָרֵשׁ (גִּטִּין דַּף פב: וְשָׁם) דְּאִם אִיתָא לֵר' אַבָּא קַשְׁיָא לִתְנֵי אֵשֶׁת אִישׁ דְּמַשְׁכַּחַת לָהּ אֲפִילוּ לְרַבָּנָן כְּגוֹן שֶׁבָּא רְאוּבֵן וְקִדְּשָׁהּ חוּץ מִשִּׁמְעוֹן וּבָא שִׁמְעוֹן וְקִדְּשָׁהּ סְתָם וּמֵת שִׁמְעוֹן [וְנָפְלָה לִפְנֵי לֵוִי אָחִיו] וְצַרְתָּ צָרָה נָמֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ כְּגוֹן שֶׁקִּדְּשָׁהּ רְאוּבֵן חוּץ מִשְּׁנֵי אַחִין וי"ל דְּלָא קָרֵינָא לְגַבֵּהּ אֵשֶׁת הַמֵּת דִּכְבָר נֶאֶסְרָה [עָלָיו לִפְנֵי קִדּוּשֵׁי אַחִים] מִשּׁוּם אֵשֶׁת [אָח] וְלָא חֲשִׁיב עֶרְוָה בִּמְקוֹם מִצְוָה וּמִיהוּ אִי אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים דְּאוֹרַיְיתָא כִּדְמַשְׁמַע בְּהַמְּגָרֵשׁ (שָׁם דַּף פב: וְשָׁם) לִתְנֵי הָכָא אֵשֶׁת ב' מֵתִים כְּגוֹן שֶׁבָּא רְאוּבֵן וְקִדְּשָׁהּ חוּץ מִשִּׁמְעוֹן וְלֵוִי אָחִיו וּבָא שִׁמְעוֹן וְקִדְּשָׁהּ סְתָם וּמֵת כו' אוֹ בְּעִנְיָן שֶׁאָמַר ר' יוֹחָנָן בְּפֶ' הָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין דַּף ס.) דַּאֲפִילּוּ הֵן ק' תּוֹפְסִין וּמַשְׁכַּחַת בָּהֶן נָמֵי צָרַת צָרָה וּמִיהוּ בפ"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת לא: וְשָׁם ד"ה מִדְּרַבָּנָן) ובפ"ב (לְקַמָּן יְבָמוֹת יח. וְשָׁם) מַשְׁמַע דְּאֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים גְּזֵרָה דְּרַבָּנָן וְשָׁם אֲפָרֵשׁ וּבִירוּשַׁלְמִי בְּרֵישׁ הַמְגָרֵשׁ פָּרֵיךְ לָהּ מֵתִיב ר' חֲנִינָא בְּשֵׁם רַבִּי פִּנְחָס לִתְנֵי ט"ז נָשִׁים כר"א וּמְשַׁנֵּי תַּמָּן הַתּוֹרָה אָסְרָה עָלָיו הָכָא הוּא אָסְרָה עָלָיו וּפִי' רַבֵּינוּ יִצְחָק תַּמָּן הַתּוֹרָה אָסְרָה עָלָיו וּמִשֶּׁנִּשָּׂאָהּ הַמֵּת אֵין לָהּ הֶתֵּר לְהִתְיַבֵּם כְּשֶׁיָּמוּת מִפְּנֵי שֶׁאֵין אִסּוּר שֶׁבָּהּ תָּלוּי בְּשׁוּם אָדָם אֶלָּא בַּתּוֹרָה שֶׁאָסְרָה עָלָיו אֲבָל אֵשֶׁת אִישׁ הָאִסּוּר תָּלוּי בִּמְגָרֵשׁ שֶׁאִם יִרְצֶה יַתִּירֶנָּה לַיָּבָם קֹדֶם שֶׁיָּמוּת אָחִיו שֶׁנְּשָׂאָהּ וּלְהָכֵי לָא תָּנֵי לְהוּ דְּלָא דָּמוּ לְהוּ לִפְנֵי שֶׁבְּיַד הַמְגָרֵשׁ לְהַתִּירָהּ: **דְּקָתָנֵי** שֵׁשׁ עֲרָיוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ כו' וְתֵימַהּ דְּמַאי ס"ד דְּהָנְהוּ דִּלְעֵיל דְּלָא דָּיְקִי מִסֵּיפָא וממ"נ כֵּיוָן דְּתָנֵי לָהּ גַּבֵּי שֵׁשׁ עֲרָיוֹת לֹא אֶפְשָׁר לְמִתְנְיֵהּ בְּרֵישָׁא וי"ל דְּקַשְׁיָא לֵיהּ לְלֵוִי דה"ל לְמִתְנֵי בְּרֵישָׁא ט"ז וּבְסֵיפָא לָא הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי אֶלָּא ה' ואע"ג דְּאָתֵי כְּרַבִּי יְהוּדָה ה"ל לְמִתְנֵי שִׁשָּׁה עָשָׂר דְּאִי עָבַר וּנְסֵיב וְשַׁנִּי לֵיהּ רַבִּי בִּפְלֻגְתָּא לָא קָא מַיְירֵי וַדַּאי לָא קָא מַיְרֵי: **לְרַבִּי** יְהוּדָה נָמֵי מַשְׁכַּחַת לַהּ דְּאִי עֲבַר וּנְסֵב תֵּימַהּ דִּבְלָא דְּאִי עֲבַר וּנְסֵיב נָמֵי מַשְׁכַּחַת לָהּ שֶׁקִּדֵּשׁ וְלֹא בָּעַל דַּאֲפִילּוּ אַבַּיֵּי דְּאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף עח.) גַּבֵּי אַלְמָנָה לכ"ג קִדֵּשׁ לוֹקֶה הַיְנוּ מִשּׁוּם דִּכְתִיב לֹא יִקַּח אֲבָל הָכָא לֹא יְגַלֶּה כְּתִיב וְי"ל דְּשֶׁמָּא אָסוּר לְקַדֵּשׁ מִדְּרַבָּנָן שֶׁמָּא יִבְעֹל וַאֲפִילּוּ יְהֵא מֻתָּר לְקַדְּשָׁהּ חָשִׁיב דְּאִי מִטַּעַם שֶׁאָסוּר לָבוֹא עָלֶיהָ וא"ת אֲפִילּוּ ע"י דְּאִי הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ הָא ר' יְהוּדָה סָבַר כר"ע בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נג.) דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין וי"ל דְּלָא סָבַר לָהּ הַשַּׁ"ס כְּבָרַיְיתָא דְּהָתָם אֶלָּא כְּמַתְנִי' דִּפְלִיג עֲלַהּ וְעוֹד דְּעַל כָּרְחָךְ מַתְנֵי' דְּהָכָא לֹא סְבָרָה בְּהָא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּהָא קָתָנֵי בפ"ב (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף כ.) אִסּוּר מִצְוָה וְאִסּוּר קְדֻשָּׁה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וְאִי אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין חֲלִיצָה נָמֵי לָא תִּבְעֵי וא"ת בְּחַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאָר מִנַּלַּן דְּלָא סָבַר מַתְנֵי' כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאִסּוּר מִצְוָה וְאִסּוּר קְדֻשָּׁה מְפָרֵשׁ לְקַמָּן כְּגוֹן אַלְמָנָה לכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל ואר"י דע"כ מַתְנֵי' סָבַר דְּאַפֵּי' בְּחַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין מִדְּקָתָנֵי שֵׁשׁ עֲרָיוֹת וְלָא קָתָנֵי ח' עֲרָיוֹת גְּרוּשָׁתוֹ וַחֲלוּצָתוֹ דְּאִם הָיוּ יְכוֹלוֹת לִנָּשֵׂא לְאָחִיו הָיוּ פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן כְּחַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת כֵּיוָן דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין אֶלָּא וַדַּאי קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּהוּ וּלְהָכֵי לֹא שַׁיָּךְ לְמִתְנִינְהוּ דְּאַפֵּי' הָיוּ יְכוֹלוֹת לִנָּשֵׂא לְאָחִיו לֹא הָיוּ פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדֵּק מִדְּנָקַט אֲנוּסַת אָבִיו שֶׁהִיא אִמּוֹ וְלָא נְקַט אֲנוּסַת אָבִיו סְתָם וא"ת כֵּיוָן דְּמַתְנִי' סָבַר כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָסַר בַּאֲנוּסַת אָבִיו א"כ ע"כ סָבַר נָמֵי דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין דְּהָא בְּהָא תַּלְיָא כִּדְמוּכָח בְּסוֹף הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מט. וְשָׁם) דִּמְפָרֵשׁ טַעְמָא דר"ע דְּאָמַר יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין מִשּׁוּם דְּסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמוֹקֵי לֹא יְגַלֶּה בַּאֲנוּסַת אָבִיו וּסְמִיךְ לֵהּ לֹא יָבֹא מַמְזֵר וא"כ לְמִתְנֵי' נָמֵי הָוֵי מַמְזֵר וְכָל הֵיכָא דְּהָוֵי מַמְזֵר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין כִּדְמוּכַח בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי וְי"ל דְּאע"ג דְּמַתְנֵי' מוֹקְמָה לִקְרָא בַּאֲנוּסַת אָבִיו מ"מ לָא הָוֵי מַמְזֵר כְּמוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּמוֹקֵי לֹא יְגַלֶּה בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁל אָבִיו אַפֵּ"ה סָבַר דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר אֶלָּא מֵחַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד וְדָרְשִׁינַן מִלֹּא יִקַּח דְּהָוֵי חַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד עַד לֹא יְגַלֶּה דְּהָוֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת הָוֵי מַמְזֵר וְלֹא חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וה"נ לְתַנָּא דְּמַתְנִי' מִלֹּא יִקַּח עַד לֹא יְגַלֶּה שֶׁהוּא חַיָּבֵי לָאוִין הָוֵי מַמְזֵר וְלֹא חַיָּבֵי לָאוִין בִּכְלָל:

הָיְתָה אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו, וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו מֵאָבִיו, וּמֵת — זוֹ הִיא אִמּוֹ שֶׁפּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁשָּׁנוּ חֲכָמִים בְּמִשְׁנָתֵנוּ ״חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה״, יֵשׁ לָנוּ לְהוֹסִיף שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה כְּגוֹן זוֹ. אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: לְלֵוִי דַּאֲמַר ״דְּאִי״ נָמֵי קָתָנֵי — לִתְנֵי: הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ, וּמֵת בְּלֹא בָּנִים, דְּמִגּוֹ דְּאִיהִי אֲסוּרָה — צָרָתָהּ נָמֵי אֲסִירָא! אֲמַר לֵיהּ: לְפִי שֶׁאֵינָהּ בְּצָרַת צָרָה. וְלֵימָא לֵיהּ: חַיָּבֵי לָאוִין הִיא, וְחַיָּבֵי לָאוִין בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם נִינְהוּ. לְדְבָרָיו קָאָמַר לֵיהּ: לְדִידִי — חַיָּבֵי לָאוִין הֵם, וְחַיָּבֵי לָאוִין בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם נִינְהוּ. אֶלָּא לְדִידָךְ — חַיָּבֵי כָּרֵיתוֹת נִינְהוּ. לְפִי שֶׁאֵינָן בְּצָרַת צָרָה. אִיתְּמַר: הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הוּא — אֵין חַיָּיב עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת, וְהָאַחִין — חַיָּיבִין עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת. עַל הַצָּרָה, בֵּין הוּא וּבֵין הָאַחִים — חַיָּיבִין עַל הַצָּרָה כָּרֵת. א(א)וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בֵּין הוּא וּבֵין הָאַחִין אֵינָן חַיָּיבִין לֹא עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת, וְלֹא עַל הַצָּרָה כָּרֵת. מַאי טַעְמָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ? אָמַר קְרָא: ״אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה״, כֵּיוָן שֶׁלֹּא בָּנָה — שׁוּב לֹא יִבְנֶה. אִיהוּ הוּא דְּקָאֵי בְּ״לֹא יִבְנֶה״, אֲבָל אֶחָיו — כִּדְקָיְימִי קָיְימִי. וַעֲלַהּ דִּידַהּ, הוּא דְּקָאֵי בְּ״לֹא יִבְנֶה״, הָא צָרָה — כִּדְקָיְימָא קָיְימָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן: מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּמֵעִיקָּרָא אִי בָּעֵי הַאי — חָלֵיץ, וְאִי בָּעֵי הַאי — חָלֵיץ, וְאִי בָּעֵי — לְהַאי חָלֵיץ, וְאִי בָּעֵי — לְהַאי חָלֵיץ, וְהַשְׁתָּא קָאֵי עֲלַהּ בְּכָרֵת? אֶלָּא, אִיהוּ שְׁלִיחוּתָא דְּאַחִים קָעָבֵיד, אִיהִי שְׁלִיחוּתָא דְּצָרָה קָעָבְדָה. (ב)אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ, וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ, וּמֵת — צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, דְּאָמֵינָא חַיָּיבֵי לָאוִין נִינְהוּ, הַיְינוּ דִּצְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין. אֶלָּא לְדִידָךְ, אַמַּאי צְרִיכָה חֲלִיצָה? וּלְטַעְמָיךְ, אֵימָא סֵיפָא: עָמַד אֶחָד מִן הָאַחִין וְקִדְּשָׁהּ, אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם. וְאִי חַיָּיבֵי לָאוִין נִינְהוּ, אַמַּאי אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: סֵיפָא אֲתָאן לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: אֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין. וְלִיתְנֵי: לְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא אֵין לוֹ עָלָיו כְּלוּם!

קַשְׁיָא.

הָיְתָה אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו מֵאָבִיו קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ וַאֲפִילּוּ לְר' יְהוּדָה הַקִּדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין וּכְשֶׁמֵּת נִמְצָא' צָרָתָהּ צָרַת עֶרְוָה וּפְטוּרָה: לְלֵוִי דַּאֲמַר דְּאִי נָמֵי קָתָנֵי דְּהָא מַתְנֵי' רַבִּי יְהוּדָה וּבְדֵיק לָהּ לֵוִי אִמּוֹ אֲנוּסַת אָבִיו: וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ וְקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לוֹ בָּהּ דְּאֵינָהּ עָלָיו אֶלָּא בְּלָאו דִּכְתִיב אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו כֵּיוָן שֶׁלֹּא בָּנָה שׁוּב לֹא יִבְנֶה: וּמֵת בְּלֹא בָּנִים וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת: דְּמִגּוֹ דְּהִיא אֲסוּרָה לָאַחִים דְּקַיְמָא עֲלַיְהוּ בְּכָרֵת לר"ל דְּאָמַר לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין הָאַחִין שֶׁל חוֹלֵץ חַיָּבִין עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת צָרָתָהּ נָמֵי אֲסוּרָה: לְפִי שֶׁאֵינָהּ בְּצָרַת צָרָה דְּלֵיכָּא לְמִתְנֵי בָּהּ הָלְכָה צָרָתָהּ וְנִשֵּׂאת לְאֶחָד מִן הָאַחִין דְּהָא לְכוּלְּהוּ אֲסִירָא דְּכָל עֲרָיוֹת דְּמַתְנִי' עַל הָאֶחָד מֵהֶם עֶרְוָה וְעַל שְׁאָר אַחִין מֻתָּרוֹת וּמָצֵי לְמִתְנֵי בָּהּ הָלְכָה צָרָתָהּ וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו הַשֵּׁנִי אֲבָל הָכָא כּוּלְּהוּ אַחִין אֲסִירִי בְּתַרְוַיְהוּ: וְלֵימָא לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לר"ל חַיָּבֵי לָאוִין נִינְהוּ הָאַחִין עַל חֲלוּצָה זוֹ שֶׁחָזְרָה וְנָפְלָה לִפְנֵיהֶם וְלָא קַיְמָא עֲלַיְהוּ בְּכָרֵת דְּהָא אִיהוּ פְּלִיג עָלֶיהָ דְּר"ש בֶּן לָקִישׁ לְקַמָּן וְאָמַר בֵּין שְׁאָר הָאַחִים בֵּין הַחוֹלֵץ אֵין חַיָּבִין עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת וְלֹא עַל הַצָּרָה כָּרֵת: וְחַיָּבֵי לָאוִין בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם נִינְהוּ כְּלוֹמַר זְקוּקָה הִיא לְהִתְיַבֵּם וְאֵין אִסּוּר לָאו פּוֹטְרָהּ מִן הַחֲלִיצָה דְּהָא מֵאֲחוֹת אִשָּׁה יָלְפִינַן שֶׁהִיא עֶרְוָה וְחַיָּבִין עַל זְדוֹנָהּ כָּרֵת וְהִלְכָּךְ לָא מָצֵי לְמִתְנְיֵיהּ בְּמַתְנֵי': עַל הַצָּרָה אִם הָיְתָה לָהּ צָרָה וְנִפְטְרָה בַּחֲלִיצָתָהּ שֶׁל זוֹ דִּכְתִיב בֵּית חֲלוּץ הַנַּעַל בַּיִת אֶחָד הוּא חוֹלֵץ וְאֵין חוֹלֵץ שְׁנֵי בָתִּים וְאוֹתָהּ צָרָה חֲמוּרָה לַעֲמֹד עַל כֻּלָּן בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח בְּכָרֵת שֶׁנִּפְטְרָה מֵהֶן כִּדְמְפָרֵשׁ טַעְמָא: כִּדְקַיְמִי קַיְמִי בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח: וְר' יוֹחָנָן אָמַר לָךְ מִי אִכָּא מִדֵּי דְּמֵעִקָּרָא אִי בָּעֵי הַאי אָח חָלֵץ וְאִי בָּעֵי הַאי אָח חָלֵץ שֶׁהָרְשׁוּת בְּיַד כֻּלָּן וּלְעִנְיַן צָרָתָהּ נָמֵי מֵעִקָּרָא אִי בָּעֵי לְהַאי חָלֵץ וְאִי בָּעֵי לְהַאי חָלֵץ וְהַשְׁתָּא מִשּׁוּם דְּחָלֵץ חַד לַחֲדָא קָאֵי עַל צָרָה בְּכָרֵת וְכֵן אֶחָיו עַל כּוּלְּהוּ בְּכָרֵת: הַאי שְׁלִיחוּתָא דִּידְהוּ עֲבַד דְּמֵעִקָּרָא הָיָה הָרְשׁוּת בְּיַד כֻּלָּן וְכֵן הִיא שְׁלִיחוּתָא דְּצָרָה עָבְדָה וְכִי הֵיכִי דְּהוּא עֲלָהּ בְּלֹא יִבְנֶה כֵּן עַל צָרָתָהּ בְּלֹא יִבְנֶה וְכֵן הָאַחִים עַל שְׁתֵּיהֶם: אַמַּאי צְרִיכָה חֲלִיצָה נְהִי נָמֵי דְּקִדּוּשִׁין תָּפְסִי בָּהּ דְּאִיהוּ לָא קָאֵי עֲלָהּ בְּכָרֵת מִיהוּ כְּשֶׁמֵּת תִּפָּטֵר וְתֵצֵא מִן הָאַחִים מִשּׁוּם עֶרְוָה הוֹאִיל וּבְכָרֵת הִיא עֲלַיְהוּ: עָמַד אֶחָד מִן הָאַחִין וְקִדְּשָׁהּ שֶׁלֹּא קִדְּשָׁהּ הַחוֹלֵץ אֶלָּא אֶחָד מִן הָאַחִין: אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לוֹ בָּהּ וְאֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי כָרֵתוֹת: סֵיפָא אֲתָאן לְרַבִּי עֲקִיבָא וְרֵישָׁא רַבָּנָן וּמִיהוּ חַיָּבֵי לָאוִין הוּא דִּבְרֵי הַכֹּל:

לְפִי שֶׁאֵינָן בְּצָרַת צָרָה הִקְשָׁה הָר"ר מֹשֶׁה כֹּהֵן לר"ש אִיתָא בְּצָרַת צָרָה כְּגוֹן שֶׁנּוֹלְדוּ אַחִים לָהֶן אַחַר שֶׁחָלַץ לִיבִמְתּוֹ וְקִדְּשָׁהּ דְּלָא קַיָּמִין עֲלָהּ בְּלֹא יִבְנֶה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן בְּסָמוּךְ וְלֵוִי מַיְרֵי בִּפְלֻגְתָּא כֵּיוָן דְּקָתָנֵי אֲנוּסַת אָבִיו גַּבֵּי שֵׁשׁ עֲרָיוֹת בְּסֵיפָא דְּהַיְינוּ כְּרַבִּי יְהוּדָה וי"ל דִּבְפְלֻגְתָּא דְּלָא סָבַר לָהּ לָא קָמַיְירֵי כִּדְפֵי' לְעֵיל וְלֵוִי לֹא סָבַר כְּר"ש בְּאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ: **הַחוֹלֵץ** לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ וְלֵיכָּא לְמֵימַר דִּנְקַט וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּהוּא אֵינוֹ חַיָּב עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת אֲבָל לָאו אִיכָּא לְפִי שֶׁקִּדְּשָׁהּ דְּאָמְרִינַן בְּקִדּוּשִׁין (דַּף עח.) מוֹדִים בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ שֶׁאִם קִדֵּשׁ וְלֹא בָּעַל שֶׁאֵין לוֹקֶה דֶּרֶךְ בִּנְיַן בַּיִת אָסְרָה תוֹרָה אֶלָּא נְקַט קִדְּשָׁהּ מִשּׁוּם דְּאִם מֵת פְּלִיגֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְר"ל אִם זְקוּקָה לְיַבֵּם לְאָחִיו אִי לָאו וְלָא נְקַט וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ דִּבְהָא לָא פְּלִיגֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְר"ל דִּלְכֻלֵּי עָלְמָא אֵינוֹ חַיָּב עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת וה"ה דַּהֲוָה מָצֵי לְמִנְקַט וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ אֶחָד מִן הָאַחִין: **אִיהוּ** הוּא דְּקָאֵי בְּלֹא יִבְנֶה אִי לָא הֲוָה כְּתִיב לֹא יִבְנֶה הֲוָה אֲמִינָא דַּאֲפִילּוּ הוּא עַל הַחֲלוּצָה בְּכָרֵת וְהַשְׁתָּא אִיַּתַּר לֹא יִבְנֶה לְנַתְּקָהּ מִכָּרֵת לְלָאו אֲבָל אַחִין וְצָרָה כִּדְקָיְמִי קָיְמִי וְלָא קָאֵי לֹא יִבְנֶה עֲלַיְהוּ וְתֵמַהּ דִּבְהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מד. וְשָׁם) מַשְׁמַע דְּלָא אִיַּתַּר קְרָא דְּלָא יִבְנֶה אֶלָּא אִצְטְרִיךְ דְּלָא לַחְלֹץ לַחֲדָא וּלְיַבֵּם לַחֲדָא דְּהָתָם פָּרִיךְ אַמַּתְנִי' דְּמִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי ב' נָשִׁים כו' וּלְיַבֵּם לְתַרְוַיְהוּ אָמַר קְרָא בֵּית אָחִיו בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵינוֹ בּוֹנֶה שְׁתֵּי בָתִּים וְלִחְלוֹץ לְתַרְוַיְהוּ אָמַר קְרָא בֵּית חֲלוּץ בַּיִת אֶחָד הוּא חוֹלֵץ כו' וְלִחְלוֹץ לַחֲדָא וּלְיַבֵּם לַחֲדָא אָמַר קְרָא אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה וְכוּ' וּלְיַבֵּם לַחֲדָא וְלַחְלֹץ לַחֲדָא אָמַר קְרָא אִם לֹא יַחְפֹּץ הָא אִם חָפֵץ מְיַבֵּם וְכֹל שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה לַיִּבּוּם אֵינוֹ עוֹלֶה לַחֲלִיצָה וּמִיהוּ אִית סְפָרִים דְּלָא גָּרְסִינַן לְהוּ וְאַף לַסְּפָרִים דְּגָרְסִינַן אִכָּא לְמֵימַר דְּכִי מְשַׁנֵּי בָּתַר הָכִי הָא חָפֵץ מְיַבֵּם וְכֹל שֶׁאֵין עוֹלֶה לְיִבּוּם כו' תּוּ לָא אִצְטְרִיךְ לֹא יִבְנֶה דְּלָא לִחְלוֹץ לַחֲדָא וּלְיַבֵּם לַחֲדָא דְּכֵיוָן דְּאֵין עוֹלָה לַחֲלִיצָה דְּאֵין חוֹלֵץ שְׁתֵּי בָתִּים אֵינוֹ עוֹלֶה נָמֵי לְיִבּוּם וְהַשְׁתָּא אִיַּתַּר לֹא יִבְנֶה לְנַתֵּק מִכָּרֵת לְלָאו וּבְפֶ' ד' אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף לב.) דְּקָאָמַר אִי דִּמְיַבֵּם וַהֲדַר חָלֵץ ה"נ אֶלָּא דִּלְמָא חָלֵץ בְּרֵישָׁא וַהֲדַר מְיַבֵּם וְקָם לֵהּ בְּלֹא יִבְנֶה הָתָם הַיְינוּ אַלִּבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּמוֹקֵי לֹא יִבְנֶה נָמֵי אַצָּרָה אֲבָל לר"ל קָם לֵיהּ בְּכָרֵת: **וְלִתְנֵי** לר"ע אֵין לוֹ עָלָיו כְּלוּם תֵּמַהּ דִּבְפֶרֶק הַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת דַּף עה:) אִיכָּא כִּי הַאי גַּוְנָא דִּתְנַן הָיוּ בָּהּ מוּמִים וְעוֹדָהּ בְּבֵית אָבִיהָ הָאָב צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה נִכְנְסָה לִרְשׁוּת הַבַּעַל הַבַּעַל צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה וּמַסִּיק בַּגְּמָרָא דְּרֵישָׁא ר' יְהוֹשֻׁעַ וְסֵיפָא ר"ג וְלָא פָּרִיךְ וְלֵימָא לְדִבְרֵי ר"ג נֶאֱמֶנֶת וְעַל הַבַּעַל לְהָבִיא רְאָיָה וְלָא הֲוָה צָרִיךְ לְמִתְנֵי תְּרֵי בָּבֵי:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסב סעי׳ ב:

מסורת הש״ס

א לקמן מ:

ב לקמן לה:

גליון הש״ס

גמ' לפי שאינה בצרת צרה. לעיל דף ג ע"ב:

תורה אור השלם

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

קַשְׁיָא. רַב אָשֵׁי סָבַר לַהּ כְּרֵישׁ לָקִישׁ, וּמְתָרֵץ לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. רָבִינָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן, וּמְתָרֵץ כְּרַבָּנַן. רַב אָשֵׁי סָבַר לַהּ כְּרֵישׁ לָקִישׁ וּמְתָרֵץ לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ — צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין. מַאן אַחִין — אַחִין הַיִּלּוֹדִים. כְּמַאן — כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. עָמַד אֶחָד מִן הַנּוֹלָדִים וְקִדְּשָׁהּ — אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם, כְּמַאן — כְּרֵישׁ לָקִישׁ. רָבִינָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן, וּמְתָרֵץ לַהּ אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן: הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ — צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין. מַאן אַחִין — אַחִין הַנּוֹלָדִים, כְּמַאן — כְּרַבִּי יוֹחָנָן. עָמַד אֶחָד מִן הַיִּלּוֹדִים וְקִדְּשָׁהּ — אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם, כְּמַאן — כְּרַבָּנַן. [א]אִיתְּמַר: הַבָּא עַל יְבָמָה, וּבָא אֶחָד מִן הָאַחִין עַל צָרָתָהּ, פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא. חַד אָמַר: בְּכָרֵת. וְחַד אָמַר: בַּעֲשֵׂה. מַאן דְּאָמַר בְּכָרֵת — כְּרֵישׁ לָקִישׁ, וּמַאן דְּאָמַר בַּעֲשֵׂה — כְּרַבִּי יוֹחָנָן. [ב]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: צָרַת סוֹטָה אֲסוּרָה. טוּמְאָה כְּתִיב בָּהּ, כָּעֲרָיוֹת. מֵתִיב רַב חִסְדָּא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ מֵאָחִיו שֶׁל רִאשׁוֹן — פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. [אָמַר לְךָ רַב:] אָמֵינָא לָךְ אֲנָא סוֹטָה דְּאוֹרַיְיתָא, וְאַתְּ אָמְרַתְּ לִי סוֹטָה דְּרַבָּנַן?! וּדְקָאָרֵי לַהּ מַאי קָאָרֵי לַהּ? קָסָבַר כָּל דְּתַקּוּן רַבָּנַן — כְּעֵין דְּאוֹרַיְיתָא תַּקּוּן. [גד(א)]מֵתִיב רַב אָשֵׁי: נִכְנְסָה עִמּוֹ לְסֵתֶר, וְשָׁהֲתָה עִמּוֹ כְּדֵי טוּמְאָה — אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ, וַאֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. וְאִם מֵת, חוֹלֶצֶת

וְלֹא

קַשְׁיָא לְרַב שֵׁשֶׁת דְּשַׁנְיָה הָכִי: רַב אָשֵׁי סָבַר לַהּ כְּרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמַר בְּכָרֵת וְסֵיפָא נִיחָא: וּמְתָרֵץ לַהּ לְרֵישָׁא דְּבָרַיְתָא דְּקָתָנֵי צָרִיךְ חֲלִיצָה בְּאַחִים שֶׁנּוֹלְדוּ לְאַחַר חֲלִיצָה וְקִדּוּשִׁין שֶׁל שֵׁנִי וְכַר' שִׁמְעוֹן דְּאָמַר יִבֵּם וְלִבְסוֹף נוֹלַד לָא מְהַנְיָא נְפִילָתָהּ מִן הָרִאשׁוֹן לְמֶהֱוֵי עֲלָהּ אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ הִלְכָּךְ זִקַּת הַהִיא נְפִילָה לֹא אֲסָרָהּ לָהּ עָלֶיהָ דְּהַאי הוֹאִיל וּכְשֶׁנּוֹלַד כְּבָר קִדְּשָׁהּ זֶה: רָבִינָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר חַיָּבֵי לָאוִין נִינְהוּ וְרֵישָׁא נִיחָא וּמְתָרֵץ לְסֵיפָא דְּקָתָנֵי אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם בְּאַחִין שֶׁנּוֹלְדוּ לְאַחַר מִכָּאן וּכְרַבָּנַן דְּאָמְרִי אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ הִיא וְלָא תִּקְשֵׁי רֵישָׁא לְסֵיפָא: הַיִּלּוֹדִים שֶׁנּוֹלְדוּ אַחַר קִדּוּשִׁין שֶׁל זֶה וְלָא אִתְסְרָא עֲלַיְהוּ בַּחֲלִיצָתוֹ דְּהָא זִקָּה קַמַּיְתָא לָא רַמַּאי קַמַּיְהוּ לְיַבּוּמֵי וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ לָא מִתַּסְרָא כר"ש דְּאָמַר יִבֵּם וְלִבְסוֹף נוֹלַד שָׁרְיָא: עָמַד אֶחָד מִן הַנּוֹלָדִים שֶׁהָיוּ בִּשְׁעַת חֲלִיצָה רִאשׁוֹנָה: אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם כר"ל דְּאָמַר הָאַחִין חַיָּבִין עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת: עָמַד אֶחָד מִן הַיִּלּוֹדִים אַחַר חֲלִיצָה אוֹ אֲפִלּוּ אַחַר קִדּוּשִׁין וּכְשֶׁמֵּת זֶה הַחוֹלֵץ קִדְּשָׁהּ אוֹתוֹ יָלוּד אֵין לָהּ עָלָיו כְּלוּם וְלָאו מִשּׁוּם חֲלִיצָה אֶלָּא מִשּׁוּם דַּהֲוְיָא אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ מִנְּפִילָה רִאשׁוֹנָה: כְּמַאן כְּרַבָּנָן דְּאָמְרִי אֲפִילוּ יִבֵּם וְלִבְסוֹף נוֹלַד אֲסִירָא: בַּעֲשֵׂה בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵין בּוֹנֶה ב' בָּתִּים וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה: ומ"ד בְּכָרֵת כר"ל דְּאָמַר לָאו שְׁלִיחוּת דְּאַחִים קָעָבִיד הִלְכָּךְ הוּא נִיהוּ דְּקָאֵי עֲלַהּ בַּעֲשֵׂה אֲבָל אַחִים כִּדְקָיְמִי קָיְמִי בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח: מ"ד בַּעֲשֵׂה כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר אִיהוּ שְׁלִיחוּתָא דְּאַחִין קָעָבִיד וְכִי הֵיכִי דִּלְדִידֵהּ הָוְיָא צָרָה בַּעֲשֵׂה לָאַחִים נָמֵי הָוְיָא בַּעֲשֵׂה: צָרַת סוֹטָה אֲסוּרָה הָיָה נָשׂוּי ב' נָשִׁים וְזִנְּתָה הָאַחַת תַּחְתָּיו וְיֵשׁ עֵדִים וּמֵת בְּלֹא בָּנִים הִיא וְצָרָתָהּ פְּטוּרוֹת אַף מִן הַחֲלִיצָה מַאי טַעְמָא טְמֵאָה כְּתִיב בַּהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה (בְּמִדְבַּר ה':י"ג): כַּעֲרָיוֹת דִּכְתִיב אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה (וַיִּקְרָא י"ח:כ"ד): בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ וְכוּ' הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעֲלִיךְ וְנִשֵּׂאת וְאַחַ"כ בָּא בַּעְלָהּ תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה מֵתוּ אָחִיו שֶׁל זֶה וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ מֵאָחִיו שֶׁל רִאשׁוֹן פּוֹטֶרֶת הִיא לְכַתְּחִלָּה אֶת צָרָתָהּ שֶׁהֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר נָשִׁים לְגַבֵּי יָבָם דְּלָא קְנָסוּהָ רַבָּנָן מִיָּבָם דְּוַדַּאי שָׁרְיָא לֵיהּ שֶׁאֲנוּסָה הָיְתָה שֶׁשָּׁמְעָה שֶׁמֵּת. אַלְמָא נִבְעֲלָה תַּחַת בַּעְלָהּ שָׁרְיָא צָרָתָהּ לְיַבֵּם וְאַפֵּי' רַבָּנָן לָא פְּלִיגֵי אר"ש אֶלָּא בְּדִידָהּ אֲבָל בְּצָרָתָהּ מוֹדוּ: סוֹטָה דְּאוֹרַיְתָא שֶׁזִּנְּתָה וְהַתּוֹרָה אֲסָרָהּ בָּהּ: וְאַתְּ אָמְרַתְּ לִי סוֹטָה דְּרַבָּנַן דְּהָא מִדְּאוֹרַיְתָא שָׁרְיָא שֶׁנִּיסֵּת ע"פ ב"ד בְּעֵד אֶחָד וַאֲנוּסָה הִיא וְרַחֲמָנָא שָׁרְיָא דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ה) וְעֵד אֵין בָּהּ תְּרֵי אֶלָּא אֶחָד וְהִיא לֹא נִתְפָּסָה אֲסוּרָה הָא נִתְפְּסָה מֻתֶּרֶת וְרַבָּנָן הוּא דְּגָזְרוּ בָּהּ כִּי הֵיכִי דְּתֵדוּק שַׁפִּיר שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ עַד שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא: וּדְקָאָרֵי לַהּ מַאי קָאָרֵי לַהּ הָא לֹא אָמַר רַב אֶלָּא בְּסוֹטָה דְּאוֹרַיְתָא דִּכְתִיב בָּהּ טֻמְאָה: קָסָבַר הַאי דְּפָרֵיךְ כָּל דְּתַקּוּן רַבָּנַן כְּעֵין דְּאוֹרַיְתָא תַּקּוּן וְאִי סוֹטָה דְּאוֹרַיְתָא הִיא וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה הָכִי נָמֵי הָווּ אָסְרֵי רַבָּנַן צָרָה מִיִּבּוּם וּמַצְרְכִי לָהּ חֲלִיצָה: נִכְנְסָה עִמּוֹ הַמְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי: לְבֵיתָהּ לְבַעְלָהּ שֶׁמָּא זִנְּתָה שֶׁרְגָלַיִם לַדָּבָר שֶׁהֲרֵי קִנֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה וְאִם כֹּהֶנֶת הִיא אֲסוּרָה בִּתְרוּמָה כִּדְיָלֵיף בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף כח.) נִטְמְאָה נִטְמְאָה וְנִטְמְאָה ג' פְּעָמִים אֶחָד לַבַּעַל וְאֶחָד לַבּוֹעֵל וְאֶחָד לִתְרוּמָה:

מַאן אַחִין אַחִין הַנּוֹלָדִים אוֹמֵר ר"י דְּנוֹלָדִים קָרֵי לְאוֹתָן הָעֲתִידִין לְהִוָּלֵד בִּלְשׁוֹן הַשַּׁ"ס כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק ד' נְדָרִים (נְדָרִים ל:) לְמֵימְרָא דְּנוֹלָדִים הָעֲתִידִים מַשְׁמַע ובספ"ק דְּגִטִּין (דַּף יג: וְשָׁם) קָאָמַר אֶלָּא מֵעַתָּה הִקְנָה לַנּוֹלָדִים דְּלָא הֲווֹ בִּשְׁעַת מַתַּן מָעוֹת ה"נ כו': **צְרִיכָה** חֲלִיצָה מִן הָאַחִין מִתְיַבֶּמֶת אֵינָהּ מֵאַחַר דַּאֲסִירָה לְבַעְלָהּ דְּהַשְׁתָּא בַּמֻּתָּר לָהּ אֲסוּרָה בָּאָסוּר לָהּ לֹא כ"ש: **כְּמַאן** כְּרַבָּנָן הֲוָה מָצֵי לְאוֹקוּמֵי כר"ש כְּגוֹן שֶׁנּוֹלַד קֹדֶם שֶׁקִּדְּשָׁהּ אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְאוֹקְמֵי כְּרַבָּנָן וְנוֹלַד אֲפִילוּ אַחַר שֶׁקִּדְּשָׁהּ: **חַד** אָמַר בַּעֲשֵׂה כֵּן גִּרְסַת הַקּוּנְטְרֵס וּפִי' בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דְּדָרְשִׁינַן בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵינוֹ בּוֹנֶה שְׁתֵּי בָּתִּים וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה וְקָשֶׁה כֵּיוָן דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְגוּפֵהּ שֶׁלֹּא יְיַבֵּם אֶת שְׁתֵּיהֶן מִנָּלַן דְּאַתְיָא קְרָא לְנַתְּקוֹ מִכְּלַל כָּרֵת לְלָאו וְאָמַר ר"ת דְּגָרְסִינַן חַד אָמַר בְּלָאו וְכֵן פר"ח דִּכְשֶׁיְּיַבֵּם אַחַת קָאֵי אַצָּרָה בְּלֹא יִבְנֶה דְּקָרֵינָא בְּצָרָה כֵּיוָן שֶׁלֹּא בְּנָאָהּ שׁוּב לֹא יִבְנֶה אוֹתָהּ וְכֵן הָאַחִים לָא קַיְמָא עֲלַהּ אֶלָּא בְּלָאו לְרַבִּי יוֹחָנָן וְגָרְסִינַן שַׁפִּיר וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אֶחָד מִן הָאַחִין עַל צָרָתָהּ אֲבָל לְפֵ"ה דְּגָרְסִינַן בַּעֲשֵׂה לָא פְּלִיגִי אֶלָּא בְּאַחִין אֲבָל אִיהוּ לכ"ע בַּעֲשֵׂה: **צָרַת** סוֹטָה אֲסוּרָה לָאו דַּוְקָא אֲסוּרָה דְּאַף מֵחֲלִיצָה פְּטוּרָה כִּדְפֵרֵ"שׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְדַוְקָא סוֹטָה וַדַּאי אֲבָל סוֹטָה סָפֵק בָּעֵי חֲלִיצָה כִּדְמַיְתֵי בְּסָמוּךְ וּקְרָא דְּוְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמְאָה בְּנִבְעֲלָה וַדַּאי אַיְרֵי כִּדְמַסִּיק לְקַמָּן אֲבָל סוֹטָה סָפֵק לֹא כְּתַב בָּהּ טֻמְאָה וא"ת וְהָא תְּנַן נִכְנְסָה עִמּוֹ לְבֵית הַסֵּתֶר אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ וַאֲסוּרָה לִתְרוּמָה וְדָרְשִׁינַן בְּפֶרֶק כְּשֵׁם (סוֹטָה דַּף כח. וְשָׁם) שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וְנִטְמְאָה כְּתִיב אֶחָד לַבַּעַל וְאֶחָד לַבּוֹעֵל וְאֶחָד לִתְרוּמָה וי"ל דְּלָא אֲסָרָהּ הַכָּתוּב אֶלָּא מִשּׁוּם סָפֵק שֶׁמָּא נִבְעֲלָה וְנִטְמְאָה וּלְעוֹלָם לָא כְּתִיב טֻמְאָה אֶלָּא עַל הַוַּדַּאי נִבְעֲלָה וא"ת כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִכְתַּב שֵׁם טֻמְאָה אֶלָּא עַל הַוַּדַּאי אַמַּאי אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ וְלִתְרוּמָה וי"ל דְּעָשָׂה סָפֵק כְּוַדַּאי כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק כְּשֵׁם (ג"ז שָׁם) אִם נִטְמְאָה לָמָּה שׁוֹתָה וְאִם לֹא נִטְמְאָה לָמָּה נִשְׁקֵית מַגִּיד לְךָ הַכָּתוּב שֶׁהַסָּפֵק אֲסוּרָה כְּוַדַּאי וּלְהָכִי סָפֵק סוֹטָה בָּעֲיָא חֲלִיצָה דְּדַוְקָא לְהַחְמִיר עָשָׂה הַכָּתוּב סָפֵק כְּוַדַּאי וְלֹא לְהָקֵל לְפָטְרָהּ בְּלֹא חֲלִיצָה וּלְמַאי דְּפָרֵשִׁית לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף ג: ד"ה לְפִי) דִּלְמַסְקָנָא דִּשְׁמַעְתִּין טֻמְאָה כַּעֲרָיוֹת כְּתִיב בָּהּ דְּאָמַר רַב הַיְנוּ בִּמְקוֹם לָאו נִיחָא דְּהַהוּא טֻמְאָה לָא כְּתִיבָא אֶלָּא עַל וַדַּאי נִבְעֲלָה אֲבָל מ"מ קָשֶׁה כֵּיוָן דְּסוֹטָה וַדַּאי חָשִׁיב לָהּ רַב כְּעֶרְוָה א"כ סוֹטָה סָפֵק הֲוָה לָהּ לֵחָשֵׁב כִּסְפֵק עֶרְוָה וא"כ הֵיכִי פָּרֵיךְ וְתִתְיַבֵּם יִבּוּמֵי: **רַבִּי** שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ כו' וא"ת וְאַמַּאי לֹא מַקְשֶׁה מִתָּ"ק דְּאָמַר אָחִיו שֶׁל זֶה וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלְצִין וּלְרַב לָא בָּעֵינַן חֲלִיצָה וְי"ל דְּהָא אָתֵי לֵיהּ שַׁפִּיר דְּחוֹלֶצֶת דְּמִדְּאוֹרַיְתָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה דְּסוֹטָה דְּרַבָּנָן הִיא וְלָא פָּרִיךְ מָר' שִׁמְעוֹן אֶלָּא מִשּׁוּם דְּכָל דְּתַקּוּן רַבָּנַן כְּעֵין דְּאוֹרַיְתָא תַּקּוּן וְהָיָה לָנוּ לְאָסְרָהּ לְהִתְיַבֵּם וא"ת וְדִלְמָא ר' שִׁמְעוֹן לָא קָאָמַר אֶלָּא דִּבְדִיעֲבַד פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לֹא וְאָמַר ר"י דִּבְדִיעֲבַד מוֹדֶה ת"ק דְּלָא אַשְׁכְּחַן דִּפְלִיגֵי וְהָא דְּלָא נְקַט אָחִיו שֶׁל רִאשׁוֹן רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם דְּמַשְׁמַע לְכַתְּחִלָּה אָמַר ר"י דְּמִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵהּ קמ"ל דאע"ג דְּאִיכָּא צָרָה דְּשַׁיָּךְ בָּהּ יִבּוּם טְפֵי אַפְּ"ה בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָה שֶׁלָּהּ פּוֹטֶרֶת לְכַתְּחִלָּה צָרָתָהּ דְּס"ד דְּלָא פְּטָרָהּ דְּנִרְאֶה כְּאִשְׁתּוֹ דְּשֵׁנִי וא"ת לְרַב חִסְדָּא שֶׁרוֹצֶה לְדַקְדֵּק דְּסוֹטָה דְּאוֹרַיְתָא שָׁרְיָא תִּקְשֵׁי לֵיהּ מַתְנִי' דְּפֶרֶק קַמָּא דְּסוֹטָה (דַּף ב. וְדַף ו. וְשָׁם) דְּמַיְיתֵי בְּסָמוּךְ דִּסְפֵק סוֹטָה אֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת וְי"ל דַּהֲוָה אָמֵינָא דְּהָא דְּקָתָנֵי שֶׁאֵין מִתְיַבֶּמֶת הַיְנוּ מִדְּרַבָּנָן אע"ג דְּהָתָם מוּכָח דַּאֲסִירָא מִדְּאוֹרַיְתָא מִכָּל מָקוֹם מִכֹּחַ מִשְׁנָה עַצְמָהּ אֵין לְהוֹכִיחַ עָלָיו כְּלוּם וְעוֹד אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּדַוְקָא לְרַב פָּרֵיךְ דִּמְשַׁוֵּי לֵיהּ כְּעֶרְוָה לְסוֹטָה דְּאוֹרַיְתָא וּפְטוּרָה אַף מִן הַחֲלִיצָה וּלְכָךְ בְּסוֹטָה דְּרַבָּנָן סְבָרָא הִיא דְּיֵשׁ לְאָסְרָהּ לְהִתְיַבֵּם אֲבָל בְּהַהִיא דְּסוֹטָה דִּסְפֵק סוֹטָה חוֹלֶצֶת אֵין תֵּמַהּ אִם נֹאמַר דִּבְסוֹטָה דְּרַבָּנָן אֲפִילוּ מִתְיַבֶּמֶת וְעוֹד פֵּרֵשׁ רַבֵּינוּ יִצְחָק דִּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן אֲסוּרָה לְהִתְיַבֵּם לְכַתְּחִלָּה מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא וְאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר דְּאִי שָׁרֵי לְיַבֵּם לְכַתְּחִלָּה פְּשִׁיטָא דְּאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר וְעוֹד בִּירוּשַׁלְמִי קוֹרֵא לְהַהִיא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן חֲלִיצָה פְּסוּלָה וְאִם הָיְתָה מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה הִיא וּפָרֵיךְ מֵהָא דְּקָאָמַר ר"ש דְּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ דְּכֵיוָן דְּאָמַר בְּסוֹטָה דְּאוֹרַיְתָא דְּלָאו בַּת חֲלִיצָה וְיִבּוּם הִיא בְּסוֹטָה דְּרַבָּנָן אֵין לַחֲלִיצָה לְהוֹעִיל לִפְטוֹר צָרָתָהּ וכ"ת מִמָּה נַפְשָׁךְ תּוֹעִיל דְּאִם חֲשִׁיבָא כְּסוֹטָה גְּמוּרָה צָרָתָהּ נַמֵּי לָא בָּעֵי חֲלִיצָה וְאִי לָא חֲשִׁיבָא כְּסוֹטָה א"כ שַׁפִּיר פָּטְרָה צָרָתָהּ דְּמִסְתַּבֵּר לֵיהּ לְהַשַּׁ"ס דְּכֵיוָן דְּדָמְיָא לְסוֹטָה דְּאוֹרַיְתָא חֲלִיצָתָהּ כְּמַאן דְּלֵיתָא וְאֵין לָהּ לִפְטוֹר צָרָתָהּ:

מסורת הש״ס

א סוטה ה:; סוטה ב.; במדבר רבה; משנה סוטה

גליון הש״ס

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה. כתובות טז ע"א וש"נ:

תורה אור השלם

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

אַל־תִּטַּמְּאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְכָל־אֵלֶּה נִטְמְאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלֵּחַ מִפְּנֵיכֶם [ויקרא יח, כד]

וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה [במדבר ה, יג]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסב סעי׳ א:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יא:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ סוטה הל׳ ח, טוש״ע אה״ע סי׳ קטו סעי׳ ח:

ד מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט:

וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. [אָמַר לְךָ רַב:] אֲמֵינָא לָךְ אֲנָא סוֹטָה וַדַּאי, וְאָמְרַתְּ לִי אַתְּ סוֹטָה סָפֵק! וּמַאי שְׁנָא סוֹטָה וַדַּאי (מַאי טַעְמָא) — מִשּׁוּם דִּכְתִיב בָּהּ טוּמְאָה, סוֹטָה סָפֵק נָמֵי טוּמְאָה כְּתִיבָא בַּהּ! דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפָּר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: הַמַּחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִן הַנִּישּׂוּאִין — אֲסוּרָה, מִן הָאֵירוּסִין — מוּתֶּרֶת, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: ״אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה״. [א]וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ — אֲסוּרָה, אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים ״אַחֲרֵי [אֲשֶׁר] הֻטַּמָּאָה״ — לְרַבּוֹת סוֹטָה שֶׁנִּסְתְּרָה. [ב]וּמַאי ״נִסְתְּרָה״ — נִבְעֲלָה. וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ נִסְתְּרָה — לִישָּׁנָא מְעַלְּיָא נָקֵט. נִבְעֲלָה, טוּמְאָה בְּהֶדְיָא כְּתִיב בַּהּ, ״וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה״? [ג]לְמֵיקַם עֲלַהּ בְּלָאו. וְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפָּר — לָאו בְּסוֹטָה לֵית לֵיהּ, וַאֲפִילּוּ זַנַּאי נָמֵי. מַאי טַעְמָא — הֲוָיָה וְאִישׁוּת כְּתִיב בַּהּ. בְּעָא מִינֵּיהּ רַב יְהוּדָה מֵרַב שֵׁשֶׁת: הַמַּחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּיסֵּת, וּמֵת, צָרָתָהּ מַהוּ? אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפָּר לָא תִּיבְּעֵי לָךְ, כֵּיוָן דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפָּר טוּמְאָה בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ הוּא דִּכְתִיבָא — צָרָתָהּ כְּמוֹתָהּ. [ד]וְאִי מִשּׁוּם דִּכְתִיב בָּהּ ״תּוֹעֵבָה הִיא״, הִיא תּוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין — הָא צָרָתָהּ תּוֹעֵבָה. כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן: אַף עַל גַּב דַּאֲמוּר רַבָּנַן טוּמְאָה בְּסוֹטָה הוּא דִּכְתִיב — אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ, (א)אוֹ דִלְמָא כֵּיוָן דְּאִיעֲקַר — אִיעֲקַר. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן לָא תִּיבְּעֵי לָךְ, כֵּיוָן דְּאִיתְעֲקַר — אִיעֲקַר. כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ — אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפָּר, מַאי? אַף עַל גַּב דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפָּר טוּמְאָה בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ הוּא דִּכְתִיבָא — מִיעֵט רַחֲמָנָא הִיא תּוֹעֵבָה וְאֵין צָרָתָהּ תּוֹעֵבָה, אוֹ דִלְמָא: הִיא תּוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין, הָא צָרָתָהּ — תּוֹעֵבָה? [ה](ב)אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: הָיְתָה אַחַת כְּשֵׁרָה וְאַחַת פְּסוּלָה, אִם הָיָה חוֹלֵץ — חוֹלֵץ לַפְּסוּלָה, וְאִם הָיָה מְיַיבֵּם — מְיַיבֵּם לַכְּשֵׁרָה. מַאי ״כְּשֵׁרָה״ וּמַאי ״פְּסוּלָה״? אִילֵּימָא ״כְּשֵׁרָה״ — כְּשֵׁרָה לְעָלְמָא, ״פְּסוּלָה״ — פְּסוּלָה לְעָלְמָא. כֵּיוָן דִּלְדִידֵיהּ חַזְיָא — מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּהּ? (ג)אֶלָּא לָאו: ״כְּשֵׁרָה״ — כְּשֵׁרָה לֵיהּ, ״פְּסוּלָה״ — פְּסוּלָה לֵיהּ, וּמַאי נִיהוּ — מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ, וְקָתָנֵי: וְאִם הָיָה מְיַיבֵּם — מְיַיבֵּם לַכְּשֵׁרָה! (ד)לָא, לְעוֹלָם ״כְּשֵׁרָה״ — כְּשֵׁרָה לְעָלְמָא, ״פְּסוּלָה״ — פְּסוּלָה לְעָלְמָא. וּדְקָאָמְרַתְּ: כֵּיוָן דִּלְדִידֵיהּ חַזְיָא, מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּהּ — מִשּׁוּם דְּרַב יוֹסֵף. דְּאָמַר רַב יוֹסֵף: כָּאן שָׁנָה רַבִּי: לֹא יִשְׁפּוֹךְ אָדָם מֵי בוֹרוֹ, וַאֲחֵרִים צְרִיכִים לָהֶם. (ה)תָּא שְׁמַע: הַמַּחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת — הִיא וְצָרָתָהּ חוֹלֶצֶת. הִיא וְצָרָתָהּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ? [אֶלָּא] אֵימָא: אוֹ הִיא, אוֹ צָרָתָהּ. [ו]וְלָאו תָּרוּצֵי קָמְתָרְצַתְּ לַהּ?! תָּרֵיץ הָכִי: הִיא — חוֹלֶצֶת, צָרָתָהּ — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: הַמַּחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּיסֵּת, צָרָתָהּ מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַמֵּי: וְתִיבְּעֵי לָךְ הִיא גּוּפַהּ? הִיא גּוּפַהּ לָא קָמִיבַּעְיָא לִי, (ו)דְּאָמְרִינַן קַל וָחוֹמֶר: בַּמּוּתָּר לָהּ — אֲסוּרָה, בָּאָסוּר לָהּ — לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! כִּי קָא מִיבַּעְיָא לִי: צָרָתָהּ, מַאי? מִי אַלִּים קַל וָחוֹמֶר לְמִידְחֵי צָרָה, אוֹ לָא? רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מַתְנֵי הָכִי: אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, בָּעֵי רַבִּי יוֹחָנָן: הַמַּחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּיסֵּת, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַמֵּי: וְתִיבְּעֵי לָךְ צָרָתָהּ? צָרָתָהּ לָא קָמִיבַּעְיָא לִי, דְּלָא אַלִּים קַל וָחוֹמֶר לְמִידְחֵי צָרָה. אֶלָּא כִּי קָמִיבַּעְיָא לִי, הִיא גּוּפַהּ מַאי: מִי אַלִּים קַל וָחוֹמֶר בִּמְקוֹם מִצְוָה, אוֹ לָא?

אֲמַר

וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת טַעְמָא מְפָרֵשׁ בְּפ"ק דְּסוֹטָה. [קָתְנֵי מִיהָא] חוֹלֶצֶת קַשְׁיָא לְרַב: מִן הַנִּשּׂוּאִין מִשֶּׁנִּיסַּת לְאַחֵר וּמֵת אוֹ גֵּרְשָׁהּ: אֲסוּרָה לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן: מִן הָאֵרוּסִין שֶׁנִּתְאָרְסָה לְאַחֵר וּמֵת מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לָרִאשׁוֹן: הֻטַּמָּאָה נִבְעֲלָה: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ אֲסוּרָה דִּכְתִיב וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר וַהֲוָיָה הַיְנוּ קִדּוּשִׁין וּכְתִיב לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ וְגוֹ': וְרַבִּי יוֹסֵי דְּמוּקֵי כֻּלָּהּ קְרָא בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ: לָאו בְּסוֹטָה הַמְזַנָּה תַּחַת בַּעְלָהּ לֵית לֵהּ וַאֲפִלּוּ פְּשִׁיטָא לָן דְּזַנַּאי: מ"ט הֲוָיָה וְאִישׁוּת כְּתִיב בַּהּ בְּאוֹתָהּ הַנֶּאֱסָרָה לְבַעְלָהּ יֵשׁ בָּהּ הֲוָיָה דִּכְתִיב וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר אִישׁוּת דִּכְתִיב אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן מִשֶּׁנִּיסַּת לְאַחֵר עַל יְדֵי קִדּוּשִׁין וְאִישׁוּת וּכְגוֹן דְּגֵרְשָׁהּ הָרִאשׁוֹן הוּא דְּקָאֵי קַמָּא בְּלֹא יוּכַל אֲבָל מְזַנָּה תַּחְתָּיו לֹא: צָרָתָהּ מַהוּ לְהִתְיַבֵּם צָרָתָהּ כְּמוֹתָהּ וּגְמִיר טֻמְאָה מֵעֲרָיוֹת: וְאִי מִשּׁוּם דִּכְתִיב בָּהּ תּוֹעֵבָה הִיא דְּמַשְׁמַע מִעוּטָא הִיא וְלֹא צָרָתָהּ אִיכָּא לְמִדְרַשׁ מִעוּטָא אֲבָנֶיהָ דְּאֵין בִּתָּהּ הֵימֶנּוּ פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה: הָיְתָה אַחַת כְּשֵׁרָה מִי שֶׁנָּפְלוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי יְבָמוֹת מֵאָח אֶחָד בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ הָיְתָה אַחַת כְּשֵׁרָה וְאַחַת פְּסוּלָה וְכוּ': כְּשֵׁרָה לְעָלְמָא מְיֻחֶסֶת וּכְשֵׁרָה לִכְהֻנָּה: פְּסוּלָה לְעָלְמָא כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה גְּרוּשָׁה אוֹ חֲלוּצָה מִבַּעַל אַחֵר וּפְסוּלָה לִכְהֻנָּה: כֵּיוָן דִּלְדִידֵהּ חַזְיָא דְּהוּא יִשְׂרָאֵל: מַאי נָפְקָא לֵהּ מִנַּהּ הֵי דִּלְבָעֵי לַחֲלֹץ וְאִי בָּעֵי לְיַבֵּם הֵי דִּלְבָעֵי לְיַבֵּם: פְּסוּלָה פְּסוּלָה לֵיהּ וּכְשֵׁרָה לְעָלְמָא לְכָל הָעוֹלָם וּמַאי נִיהוּ כְּגוֹן שֶׁהֶחֱזִיר אָחִיו גְּרוּשָׁתוֹ וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת דְּהָוֵי הַגְּרוּשָׁה פְּסוּלָה לָזֶה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְאָחִיו וְאַשְׁמוֹעִינַן דאע"ג דִּכְתִיב בָּהּ טֻמְאָה צָרָתָהּ כְּשֵׁרָה דִּכְתִיב הִיא תּוֹעֵבָה דְּאִי שְׁאָר חַיָּבֵי לָאוִין כְּגוֹן אַלְמָנָה לְכ"ג וּגְרוּשָׁה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט מַאי אֲתָא לְאַשְׁמְעִינַן: פְּסוּלָה לְעָלְמָא לִכְהֻנָּה: כָּאן שָׁנָה רַבִּי בְּמִשְׁנָה זוֹ דְּקָתָנֵי חוֹלֵץ לִפְסוּלָה לָמַדְנוּ רַבִּי לֹא יִשְׁפֹּךְ אָדָם מֵי בוֹרוֹ אע"פ שֶׁאֵין צָרִיךְ לָהֶם וַאֲחֵרִים צְרִיכִים לָהֶם כְּגוֹן הָכָא מִכֵּיוָן דְּיָכוֹל לַחֲלֹץ לִפְסוּלָה וְתִפָּטֵר הַכְּשֵׁרָה לֹא יַחֲלֹץ לִכְשֵׁרָה וְיִפְסְלֶנָּה לִכְהֻנָּה. וְהָא דְּרַב יוֹסֵף בְּפֶ' הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת מד.) עֲלָהּ דְּהָא מִשְׁנָה: הִיא וְצָרָתָהּ ס"ד חֲלִיצָה לְתַרְוַיְהוּ לָמָּה לִי: צָרָתָהּ מַהוּ לְיִבּוּם: בַּמֻּתָּר לָהּ בַּעְלָהּ זֶה שֶׁמֵּת נֶאֶסְרָה תְּחִלָּה כְּשֶׁנִּשֵּׂאת לַשֵּׁנִי וְחָזַר הָרִאשׁוֹן וְהֶחֱזִירָהּ בְּאִסּוּר וּלְמָחָר מֵת: בְּאִסּוּר לָהּ כְּגוֹן יְבָמָה לֹא כ"ש: מִי אַלִּים ק"ו הַאי ק"ו דַּאֲמָרָן בְּמוּתַּר לָהּ נֶאֶסְרָה:

לְרַבּוֹת סוֹטָה שֶׁנִּסְתְּרָה וא"ת וְהֵיכִי מַפְּקִי רַבָּנָן קְרָא מִפְּשָׁטֵיהּ דִּפְשָׁטֵיהּ דִּקְרָא בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ כְּתִיב וְי"ל דְּלָא מִסְתַּבַּר לְהוּ לְמִקְרֵי טֻמְאָה לְנִשּׂוּאֵי גְּרוּשָׁה כֵּיוָן דִּבְעִילָתָהּ הֶתֵּר הִיא: **מַאי** נִסְתְּרָה נִבְעֲלָה וא"ת וְכֵיוָן דְּלָא כְּתִיב לָאו בְּסוֹטָה סָפֵק אַמַּאי אָמַר בְּסוֹטָה (דַּף ז.) דְּאִם בָּא עָלֶיהָ בַּעְלָהּ בַּדֶּרֶךְ לוֹקֶה וי"ל דִּלְחֻמְרָא עָשָׂה הַכָּתוּב סָפֵק כְּוַדַּאי כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: **הֲוָיָה** וְאִישׁוּ' כְּתִיב בָּהּ פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּהַהוּא עִנְיָנָא בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ כְּתִיב וְתֵמַהּ דִּפְשִׁיטָא דִּבְמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ אַיְרֵי קְרָא וַאֲפִלּוּ רַבָּנָן לָא פְּלִיגִי וְנִרְאֶה לְרַשְׁבָּ"א לְפָרֵשׁ דַּהֲוָיָה וְאִישׁוּת כְּתִיב בָּהּ פֵּרוּשׁ אוֹ הֻטַּמָּאָה דִּכְתִיב לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה אַלְמָא בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ אַיְרֵי דְּאַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה אֱלֹהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה קָאֵי דִּבְסוֹטָה לֹא שַׁיָּךְ הֲוָיָה וְאִשּׁוּת שֶׁהֲרֵי לֹא גֵּרְשָׁהּ מֵעוֹלָם: **צָרָתָהּ** מַהוּ הִיא גּוּפָהּ לָא מִבְּעֵי לֵיהּ דִּלְר' יוֹסֵי בֶּן כִּפֵּר וַדַּאי פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם דְּטֻמְאָה כְּתִיב בָּהּ כַּעֲרָיוֹת וּלְרַבָּנָן נָמֵי הִיא גּוּפָהּ פְּשִׁיטָא דְּחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת דְּאַפֵּי' אִם תִּמְצָא לוֹמַר כֵּיוָן דְּאִתְעַקַּר אִתְעַקַּר אֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת מק"ו דְּהַשְׁתָּא בְּמוּתַּר לָהּ נֶאֶסְרָה בְּאִסּוּר לָהּ לֹא כ"ש ואת"ל נָמֵי דְּאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ אֵין לְפָטְרָהּ מִן הַחֲלִיצָה כֵּיוָן דְּעִקַּר קְרָא דְּטֻמְאָה בְּסוֹטָה כְּתִיב וְלֹא בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשּׁוּם דְּלָא מִסְתַּבְּרָא לְמִקְרֵי טֻמְאָה נִשּׂוּאֵי גְּרוּשָׁה כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל וְכֵן מַשְׁמַע לְקַמָּן דְּקָאָמַר אֶלָּא אוֹ הִיא אוֹ צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וּבָעֵי לְמִפְשַׁט דִּלְרַבָּנָן אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ וַאֲפִלּוּ הָכִי אֵין פּוֹטַרְתָּהּ מֵחֲלִיצָה כִּדְפָרֵשִׁית אֲבָל צָרָתָהּ בָּעֵי לְר' יוֹסֵי בֶּן כִּפֵּר אִם פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה אוֹ אֲפִלּוּ מִתְיַבֶּמֶת וּלְרַבָּנָן בָּעֵי אִי מִתְיַבֶּמֶת דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּלָא אַלִּים קַל וָחֹמֶר לְמִדְחֵי צָרָה אוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת מִשּׁוּם דְּאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ: **אֲמַר** לֵיהּ תְּנֵיתוּהָ לְמִפְשַׁט בָּעֲיָא קַמַּיְתָא הוּא דַּאֲתָא דִּלְאִיכָּא דְּאָמְרֵי דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ לְרַבָּנָן כֵּיוָן דְּאִתְעַקַּר אִתְעַקַּר אִכָּא לְמֵימַר דְּאָתְיָא כְּרַבָּנָן: **אוֹ** הִיא אוֹ צָרָתָהּ אע"ג דַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה צָרִיךְ לַחֲזֹר [עַל כָּל הָאַחִין] הַיְנוּ דַּוְקָא כְּגוֹן חָלַץ לָאֲחָיוֹת דְּלֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת וְכֵן חָלַץ לְבַעֲלַת הַגֵּט לֹא נִפְטְרָה צָרָה דְּהוּרַע הַזִּקָּה וְקָלְשָׁה לָהּ אֲבָל בִּשְׁאָר דּוּכְתֵּי דאע"ג דַּאֲסוּרָה לְהִתְיַבֵּם כֵּיוָן שֶׁהַזִּיקָה שְׁלֵמָה פּוֹטֶרֶת: **לָאו** תָּרוּצֵי קָא מִתְרְצַתְּ לַהּ תָּרֵץ הָכִי תֵּמַהּ בְּמַאי מְתָרֵץ לָהּ דאע"ג דְּבָעֵי לְמֵימַר אוֹ הִיא אוֹ צָרָתָהּ שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי שַׁפִּיר הִיא וְצָרָתָהּ כְּמוֹ. חָלַץ וְעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וּבְפֶ' נַעֲרָה בִּנְדָרִים (דַּף סו:) דְּקָתְנֵי אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפִירִין נְדָרֶיהָ אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי סֵיפָא הֵפֵר הָאָב וְלֹא הֵפֵר הַבַּעַל הֵפֵר הַבַּעַל וְלֹא הֵפֵר הָאָב אֵין מוּפָּר דְּלָא תֵּימָא אָבִיהָ וּבַעְלָהּ אָבִיהָ אוֹ בַּעְלָהּ קָאָמַר: **מִי** אַלִּים ק"ו לְמִדְחֵי לְצָרָה לְאָסְרָהּ לְיִבּוּם קָא מִבַּעְיָא לֵיהּ דִּלְפָטְרָהּ מִן הַחֲלִיצָה לָא מְהַנֵּי קַל וָחֹמֶר אֲפִילּוּ לְהִיא גּוּפָהּ כִּדְאָמְרִינַן פ"ק דְּסוֹטָה (דַּף ו. וְשָׁם) דִּסְפֵק סוֹטָה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת מִשּׁוּם ק"ו: **מִי** אָמְרִינַן ק"ו בִּמְקוֹם מִצְוָה כו' וא"ת תִּפְשׁוֹט מפ"ק דְּסוֹטָה (דַּף ב.) דְּקָתְנֵי חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וּמְפָרֵשׁ בגמ' מִשּׁוּם ק"ו וְי"ל דְּאִיכָּא הָתָם טַעְמָא אַחֲרִינָא כְּדִמְפָרֵשׁ הָתָם:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יב, סמג לאוין פב, טוש״ע אה״ע סי׳ י סעי׳ א:

ב מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יד, סמג עשין מח:

ג מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יד, סמג עשין מח:

ד מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב, סמג לאוין קיז:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסא סעי׳ ב:

ו מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יג, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ ב:

מסורת הש״ס

א בכורות יב:; מנחות מו:; בבא קמא ז:; פסחים לח.

ב לקמן מד.; משנה יבמות

ג סוטה ה:; סוטה ב.; במדבר רבה; משנה סוטה

ד לקמן מד.

ה לקמן קט.

ו חולין יג.

גליון הש״ס

גמ' דאמרי' ק"ו כו'. עיין לקמן פד ע"ב תד"ה שייר פצוע דכא:

תוס' ד"ה מאי וכו' דאם בא וכו' לוקה. עיין לקמן סט ע"א תד"ה כי תהיה:

ד"ה א"ל וכו' כרבנן. עי' לקמן לה ע"ב תד"ה כ"ע לא פליגי:

ד"ה או היא וכו' שלימה פוטרת. עי' לקמן כו ע"ב תד"ה וחליצה פסולה:

תורה אור השלם

לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהֹוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה [דברים כד, ד]

וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה [במדבר ה, יג]

וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר־לְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה [דברים כד, ג]

וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר [דברים כד, ב]

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: הָיְתָה אַחַת כְּשֵׁרָה וְאַחַת פְּסוּלָה, אִם הָיָה חוֹלֵץ — חוֹלֵץ לַפְּסוּלָה, וְאִם הָיָה מְיַיבֵּם — מְיַיבֵּם לַכְּשֵׁרָה. מַאי ״כְּשֵׁרָה״ וּמַאי ״פְּסוּלָה״? אִילֵימָא ״כְּשֵׁרָה״ — כְּשֵׁרָה לְעָלְמָא, ״פְּסוּלָה״ — פְּסוּלָה לְעָלְמָא, כֵּיוָן דִּלְדִידֵיהּ חַזְיָא — מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּהּ? אֶלָּא לָאו: ״כְּשֵׁרָה״ — כְּשֵׁרָה לֵיהּ, ״פְּסוּלָה״ — פְּסוּלָה לֵיהּ. וּמַאי נִיהוּ — מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ. וְקָתָנֵי: אִם הָיָה מְיַיבֵּם — מְיַיבֵּם לַכְּשֵׁרָה. לָא: כְּשֵׁרָה לְעָלְמָא, פְּסוּלָה לְעָלְמָא. וּדְקָאָמְרַתְּ, כֵּיוָן דִּלְדִידֵיהּ חַזְיָא, מַאי נָפְקָא לֵיהּ מִינַּהּ — מִשּׁוּם דְּרַב יוֹסֵף. דְּאָמַר רַב יוֹסֵף: כָּאן שָׁנָה רַבִּי לֹא יִשְׁפּוֹךְ אָדָם מֵי בוֹרוֹ וַאֲחֵרִים צְרִיכִים לָהֶם. תָּא שְׁמַע: הַמַּחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּיסֵּת — הִיא וְצָרָתָהּ חוֹלֶצֶת. הִיא וְצָרָתָהּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא אֵימָא: אוֹ הִיא אוֹ צָרָתָהּ! וְלָאו תָּרוֹצֵי קָא מְתָרְצַתְּ לַהּ? תָּרֵיץ הָכִי: הִיא — חוֹלֶצֶת, צָרָתָהּ — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. [א־ג]אָמַר רַב לֵילֵי בַּר מָמֵל, אָמַר מָר עוּקְבָא, אָמַר שְׁמוּאֵל: צָרַת מְמָאֶנֶת אֲסוּרָה. לְמַאן? אִילֵימָא לָאַחִים: הַשְׁתָּא הִיא גּוּפַהּ שַׁרְיָא, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מֵיאֲנָה בָּזֶה מוּתֶּרֶת בָּזֶה — צָרָתַהּ מִיבַּעְיָא? אֶלָּא לְדִידֵיהּ, וּמַאי שְׁנָא מְמָאֶנֶת דְּשַׁרְיָא לְאַחִין — דְּלָא עָבְדָא בְּהוּ מַעֲשֶׂה? צָרָה נָמֵי לָא עָבְדָא בְּהוּ מַעֲשֶׂה! גְּזֵירָה מִשּׁוּם צָרַת בִּתּוֹ מְמָאֶנֶת. וְצָרַת בִּתּוֹ מְמָאֶנֶת מִי אֲסִירָא? וְהָתְנַן: וְכוּלָּן אִם מֵתוּ אוֹ מֵיאֲנוּ — צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת! דְּמֵיאֲנָה בְּמַאן? אִילֵימָא דְּמֵיאֲנָה בְּבַעַל, הַיְינוּ גְּרוּשָׁה! אֶלָּא לָאו — בְּיָבָם. לָא: לְעוֹלָם בְּבַעַל, וּתְרֵי גַּוְונֵי גֵּירוּשִׁין. וּמַאי שְׁנָא כִּי מֵיאֲנָה בְּבַעַל — דַּעֲקַר[תְּ]ינְהוּ לְנִשּׂוּאִין, כִּי מֵיאֲנָה בְּיָבָם נָמֵי — נִשּׂוּאִין קַמָּאֵי קָא עָקְרָא! [דה(א)]מִשּׁוּם דְּתָנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל. דְּתָנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל: מֵיאֲנָה בְּבַעַל — מוּתֶּרֶת לְאָבִיו, בְּיָבָם — אֲסוּרָה לְאָבִיו. אַלְמָא, מִשְּׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ. הָכָא נָמֵי, מִשְּׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּצָרַת בִּתּוֹ. [ו]אָמַר רַב אַסִּי: צָרַת אַיְלוֹנִית אֲסוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד״ — פְּרָט לְאַיְלוֹנִית שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת. (ב)מֵתִיב רַב שֵׁשֶׁת: שְׁלֹשָׁה אַחִין נְשׂוּאִין שָׁלֹשׁ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם, וְעָשָׂה בָּהּ שֵׁנִי מַאֲמָר, וּמֵת — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּמֵת אֶחָד מֵהֶם יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״, מִי שֶׁעָלֶיהָ זִיקַת יָבָם אֶחָד, וְלֹא זִיקַת שְׁנֵי יְבָמִין. וְקָתָנֵי עֲלַהּ, אָמַר רַב יוֹסֵף: זוֹ הִיא צָרַת אֵשֶׁת אָח מֵאָב, שֶׁאִיסּוּר נְפִילָה גָּרַם לָהּ. שֶׁלֹּא מָצִינוּ בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ כְּגוֹן זֹאת. ״זוֹ הִיא״ — לְמַעוֹטֵי מַאי? לָאו לְמַעוֹטֵי צָרַת אַיְלוֹנִית, דְּשַׁרְיָא?! לָא, לְמַעוֹטֵי צָרַת אַיְלוֹנִית, דַּאֲסִירָא. וּמַאי ״זוֹ הִיא״ — זוֹ הִיא, דְּאִיסּוּר נְפִילָה גָּרַם לַהּ — צָרָתַהּ בָּעֲיָא חֲלִיצָה, אַיְלוֹנִית — אֲפִילּוּ חֲלִיצָה לָא בָּעֲיָא. מַאי טַעְמָא: הָא דְּאוֹרָיְיתָא, הָא דְּרַבָּנַן. (ג)תְּנַן: וְכוּלָּן אִם מֵתוּ אוֹ מֵיאֲנוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית — צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת. לָא קַשְׁיָא: כָּאן שֶׁהִכִּיר בָּהּ, כָּאן שֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי ״שֶׁנִּמְצְאוּ״, וְלָא קָתָנֵי ״שֶׁהָיוּ״, שְׁמַע מִינַּהּ. אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא:

א"ל תַּנְיתוּהָ אַתַּרְוַיְיהוּ לְשָׁנֵי מַהְדַר דְּקָתָנֵי אַחַת כְּשֵׁרָה וְאַחַת פְּסוּלָה אַלְמָא הִיא אֲסוּרָה וְצָרָתָהּ מֻתֶּרֶת: **צָרַת מְמָאֶנֶת** נָפְלוּ לְפָנָיו ב' יְבָמוֹת מֵאָח אֶחָד גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה וּמֵאֲנָה בּוֹ הַקְּטַנָּה צָרָתָהּ אֲסוּרָה: **לְמָאֵן אֲסוּרָה** אִלֵּימָא אַף לִשְׁאָר אַחִין הַשְׁתָּא הִיא גּוּפָהּ מֻתֶּרֶת לָזֶה: **אֶלָּא לְדִידֵהּ** לְיַבֵּם שֶׁמֵּאֲנָה בּוֹ אֲסוּרָה דְּמֵאוּן עָקַר לֵיהּ לְזִקָּה וְקָאֵי עָלֶיהָ בְּאֵשֶׁת אָח. וא"ת מֵאוּן נִשּׂוּאִין קַמָּאֵי עָקַר וַהֲרֵי הִיא נָכְרִית אֶצְלוֹ וּמֻתֶּרֶת לוֹ גְּזֵרָה דְּרַבָּנַן הִיא הוֹאִיל וְלֹא מֵאֲנָה בָּרִאשׁוֹן וּמִכֹּחַ נִשּׂוּאִין נָפְלָה לְהִתְיַבֵּם נִרְאֵית כְּאֵשֶׁת אָחִיו וְהָכִי אָמְרִי' לְקַמָּן מִשְּׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ כו'. וְהָא דִּשְׁמוּאֵל בְּפֶ' ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קז:): **מִשּׁוּם צָרַת בִּתּוֹ מְמָאֶנֶת** דְּאָתֵי לְמִשְׁרֵי צָרַת בִּתּוֹ קְטַנָּה שֶׁנָּפְלָה לוֹ לְיִבּוּם וּמֵאֲנָה בּוֹ דְּאָמְרִינַן נִשּׂוּאִין קַמָּאֵי קָא עָקְרָא וְאֵין זוֹ צָרַת עֶרְוָה. וה"ד מֵאוּן בְּבִתּוֹ הוֹאִיל וְהוּא קַיָּם דְּאֵין מֵאוּן אֶלָּא בִּיתוֹמָה שֶׁלֹּא קִבֵּל אָבִיהָ קִדּוּשֶׁיהָ מַשְׁכַּחַת לָהּ בִּיתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ב"ש קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְנִתְגָּרְשָׁה הֲרֵי הִיא יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב דְּפָקַע לָהּ זְכוּתֵהּ מִנָּהּ מִשֶּׁיָּצְתָה מֵרְשׁוּתוֹ וְאִם הָלְכָה וְנִשֵּׂאת לַאֲחִי אָבִיהָ יְכוֹלָה לְמָאֵן בְּיָבָם בְּחַיֵּי אָבִיהָ: **מֵאֲנָה בַּבַּעַל** קְטַנָּה יְתוֹמָה נָכְרִית שֶׁמֵּאֲנָה בַּבַּעַל מֻתֶּרֶת לְחָמִיהָ לְפִי שֶׁעֲקָרַתָּה לְקִדּוּשִׁין וַהֲרֵי הִיא כִּמְפֻתָּה וְלֹא כַּלָּתוֹ הִיא: **בְּיָבָם אֲסוּרָה לְאָבִיו** דְּכֵיוָן דְּאַהֲנוּ נִשּׂוּאִין קַמָּאֵי לְזָקְקָהּ לַיָּבָם נִרְאֵית כְּאִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה וְנִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ שֶׁל זֶה: **ה"נ בְּבִתּוֹ מְמָאֶנֶת**: מִשְּׁעַת נְפִילָה שֶׁנָּפְלָה בִּתּוֹ לְפָנָיו לְיִבּוּם וְהֻצְרְכָה לְמָאֵן בּוֹ נִרְאֵית כְּאֵשֶׁת אָחִיו וְנִרְאֵית צָרָתָהּ צָרַת הַבַּת: **צָרַת אַיְלוֹנִית** הֲרֵי שֶׁהָיָה נָשׂוּי ב' נָשִׁים וְהָא' אַיְלוֹנִית. אַיְלוֹנִית דּוּכְרָנִיתָא דְּלָא יָלְדָה לְשׁוֹן אַיִל זָכָר מִן הַצֹּאן: וּמֵת בְּלֹא בָּנִים שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת לְהִתְיַבֵּם וּפְטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה: **שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד** בִּרְאוּיָה לֵילֵד פְּרָט לְאַיְלוֹנִית וְכֵיוָן דִּפְטוּרָה קָיְמָא עֲלֵהּ בְּאֵשֶׁת אָח וְצָרָתָהּ צָרַת עֶרְוָה. ואע"ג דְּהַאי וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד מִתּוֹקַם בִּמְכִילְתִּין לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף כֹּד.) בְּגָדוֹל הָאַחִים וּמֵהָכָא נָפְקָא לָן מִצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּם מ"מ דָּרְשִׁינַן הַךְ פְּרָט לְאַיְלוֹנִית מֵאֲשֶׁר תֵּלֵד דִּקְרָא יַתִּירָא הוּא כֵּיוָן דְּהַבְּכוֹר בְּיָבָם גּוּפֵהּ מִשְׁתַּעֵי: **מַאֲמָר** קִדּוּשֵׁי יְבָמָה: **דִּכְתִיב וּמֵת אֶחָד מֵהֶם** וְלֹא זוֹ שֶׁמֵּתוּ ב' בְּעָלֶיהָ וְזִקַּת שְׁנֵיהֶם עָלֶיהָ וּשְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנַן וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא כְּדִמְפָרֵשׁ בְּפֶ' ד' אַחִין וּבַחֲלִיצָה דַּחֲדָא לָא מִפַּטְרָא אִידָךְ דְּלָאו מִבֵּית אֶחָד קָאָתוּ הוֹאִיל וְלֹא כְּנָסָהּ וְאִי לָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר לָא הֲוַאי עֲלָהּ אֶלָּא זִקַּת רִאשׁוֹן וְהָווּ לְהוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִב' בָּתִּים וּשְׁתֵּיהֶן מִתְיַבְּמוֹת: **הֲרֵי אֵלּוּ שְׁתֵּי נָשִׁים**: חוֹלְצוֹת דְּאִילּוּ כְּנָסָהּ הֲוָה פָּקְעָה זִקָּה קַמַּיְיתָא וְלָא הֲוָה עֲלָהּ אֶלָּא זִקַּת נִשּׂוּאֵי הָאַחֲרוֹן אֲבָל מַאֲמָר לָא מַפְקַע זִקָּה וְהָוְיָא עֲלָהּ קְצָת זִקַּת רִאשׁוֹן וּקְצָת זִקַּת הָאַחֲרוֹן: **שֶׁאִסּוּר נְפִילָה גָּרַם לָהּ** שֶׁנָּפְלָה ב' פְּעָמִים מִזִּקָּה אַחַת: **שֶׁלֹּא מָצִינוּ בְּכָל הַתּוֹרָה** שֶׁתֵּאָסֵר אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן הוּא דְּמִתַּסְרָא שֶׁאֵין כָּאן אִסּוּר עֶרְוָה וַאֲסוּרָה צָרָתָהּ: **הָא דְּאוֹרָיְתָא** תֵּלֵד לְמַעוֹטֵי צָרַת אַיְלוֹנִית דַּאֲסִירָא וַאֲפִילּוּ חֲלִיצָה לָא בָּעֲיָא: **וְהָא דְּרַבָּנַן** כְּדִמְפָרֵשׁ טַעְמָא בְּפֶ' ד' אַחִין וְקָאָסְרִי לָהּ עַל הַשְּׁלִישִׁי: **כָּאן שֶׁהִכִּיר בָּהּ** דְּרַב אַסִּי בְּשֶׁהִכִּיר בָּהּ כְּשֶׁנְּשָׂאָהּ שֶׁהִיא אַיְלוֹנִית וְאֵין כָּאן מֶקַח טָעוּת וַהֲרֵי הִיא אִשְׁתּוֹ וְצָרָתָהּ הָוְיָא צָרַת אַיְלוֹנִית וְרַחֲמָנָא פְּטָרָהּ מֵאֲשֶׁר תֵּלֵד וּמַתְנִי' בְּשֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ כְּשֶׁנְּשָׂאָהּ שֶׁתְּהֵא אַיְלוֹנִית וּמִקָּחוֹ מֶקַח טָעוּת וְלָאו אִשְׁתּוֹ הִיא לְפִיכָךְ צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת דְּלָאו צָרַת אַיְלוֹנִית הִיא: **שֶׁנִּמְצְאוּ** לְאַחַר נִשּׂוּאִין:

צָרָתָהּ נָמֵי לָא עָבְדָה בַּהּ מַעֲשֶׂה תֵּמַהּ נְהִי דְּלָא עָבְדָה בַּהּ מַעֲשֶׂה מ"מ כֵּיוָן דְּהַמְּמָאֶנֶת אֲסוּרָה לֵהּ הָוֵי צָרָתָהּ כְּצָרַת עֶרְוָה וְהֵיכִי מְדַמֶּה לָהּ לִמְמָאֶנֶת דְּשַׁרְיָא לְאַחִין: **אֶלָּא** לָאו בְּיָבָם וְקָתָנֵי צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת שֶׁהַמֵּאוּן עוֹקֵר לְנִשּׂוּאִין קַמָּאֵי תֵּמַהּ לְמַאי דְּס"ד הַשְׁתָּא תִּקְשֶׁה לֵיהּ סֵיפָא דְּקָתָנֵי כֹּל שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן וְלֹא מֵאֲנָה צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וְאִם אִיתָא דְּעָקְרָה נִשּׂוּאִין קַמָּאֵי תְּמָאֵן הַשְׁתָּא וְתִתְיַבֵּם צָרָתָהּ דְּהָכִי פָּרִיךְ עֲלָהּ לְקַמָּן וי"ל דִּלְמַאי דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ הַשְׁתָּא מָצֵי לְמֵימַר דְּמַתְנִי' בִּדְלֵיתָא קַמָּן שֶׁתְּמָאֵן אוֹ בִּגְדוֹלָה וּלְקַמָּן דְּפָרִיךְ עֲלָהּ מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְאוֹקְמֵי מַתְנֵי' אֲפִלּוּ הִיא קְטַנָּה וְאִתָּה קַמָּן: **מַאי** לָאו לְמַעוֹטֵי צָרַת אַיְלוֹנִית דְּשַׁרְיָא וא"ת אַמַּאי לָא פָּרֵיךְ מִנָּהּ לְעֵיל לְמָאן דְּאָסַר צָרַת מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְלֵימָא לֵיהּ מַאי לָאו לְמַעוֹטֵי צָרַת מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ דְּשָׁרֵי וי"ל דְּלָא מַשְׁמַע לֵיהּ לְמְעוּטֵי מִזּוֹ הִיא אֶלָּא כַּיּוֹצֵא בָּהּ דְּאַיְלוֹנִית דָּמְיָא לְאֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים דְּזוֹ וְזוֹ מֻתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן אֲבָל מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ נֶאֶסְרָה לְבַעֲלָהּ: **תָּנֵי** שֶׁהָיוּ וא"ת לְרָבָא דְּשָׁרֵי צָרַת בִּתּוֹ אַיְלוֹנִית אַפֵּי' הִכִּיר בָּהּ מַה חִדּוּשׁ הוּא לִשְׁנוֹת בַּתּוֹסֶפְתָּא וְכֻלָּן שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית בֵּין בְּחַיֵּי הַבַּעַל בֵּין לְאַחַר מִיתָה בִּשְׁלָמָא לְרַב אַסִּי אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן בְּחַיֵּי בַּעַל דסד"א הוֹאִיל וּבְחַיָּיו נִמְצֵאת אַיְלוֹנִית דִּלְמָא קִבְּלָה וְי"ל דְּס"ד לְמֵיסְרָה כְּשֶׁנִּמְצֵאת אַחַר מִיתָה מִשּׁוּם דִּבְשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּצָרַת בִּתּוֹ כִּדְאָסַר לְעֵיל צָרַת בִּתּוֹ מְמָאֶנֶת וא"ת מ"ש אַיְלוֹנִית הַמְּמָאֶנֶת וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם מִחַסְּרָא מֵאוּן הָכָא לָא מִחַסְּרָא מִידִי א"נ מְמָאֶנֶת אֵין לָהּ קוֹל וּבִשְׁעַת מֵאוּן נִרְאֵית כְּצָרַת בִּתּוֹ אֲבָל אַיְלוֹנִית יֵשׁ לָהּ קוֹל וְיָדוּעַ שֶׁלֹּא הָיְתָה צָרַת בִּתּוֹ וא"ת מַאי פָּרֵיךְ הָכָא לְרָבָא מִדְּקָתָנֵי שֶׁנִּמְצְאוּ נֵימָא דִּנְקַט נִמְצְאוּ לְרְבוּתָא וי"ל דִּבְהִכִּיר בָּהּ אִיכָּא רְבוּתָא טְפֵי לְהָכִי מְשַׁנֵּי תְּנֵי שֶׁהָיוּ:

מסורת הש״ס

א לקמן קז:

ב לקמן לא:; לקמן יח:; משנה יבמות; תוספתא יבמות

ג לעיל ב:; משנה יבמות; קידושין מד:

תורה אור השלם

וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל־שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא־יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל [דברים כה, ו]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ ז:

ב מיי׳ פ״א מהל׳ גירושין הל׳ טז:

ג מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יז, סמג עשין נ, טור אה״ע סי׳ קנה, ש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יד:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ טז:

ה מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יז, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ יד:

ו מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ א:

[א][ב]הִלְכְתָא: צָרַת אַיְלוֹנִית מוּתֶּרֶת, וַאֲפִילּוּ הִכִּיר בָּהּ. וַאֲפִילּוּ צָרַת בִּתּוֹ אַיְלוֹנִית. וְאֶלָּא הָא דְּקָתָנֵי "שֶׁנִּמְצְאוּ" — תְּנִי "שֶׁהָיוּ". כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַחַת צָרַת מְמָאֶנֶת, וְאַחַת צָרַת אַיְלוֹנִית, וְאַחַת צָרַת מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ — כּוּלָּן מוּתָּרוֹת. (א)תָּנֵי רַב בִּיבִי קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, שָׁלֹשׁ נָשִׁים מְשַׁמְּשׁוֹת בְּמוֹךְ: קְטַנָּה, מְעוּבֶּרֶת, וּמְנִיקָה. קְטַנָּה — שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר וְשֶׁמָּא תָּמוּת. מְעוּבֶּרֶת — שֶׁמָּא תַּעֲשֶׂה עוּבָּרָהּ סַנְדָּל. מְנִיקָה — שֶׁמָּא תִּגְמוֹל בְּנָהּ וְיָמוּת. (ב)וְאֵיזוֹ הִיא קְטַנָּה — מִבַּת אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד עַד שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. פָּחוֹת מִכֵּאן וְיָתֵר עַל כֵּן — מְשַׁמֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ מְשַׁמֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת, וּמִן הַשָּׁמַיִם יְרַחֲמוּ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "שׁוֹמֵר פְּתָאִים ה'". מִדְּקָאָמַר שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר וְשֶׁמָּא תָּמוּת, מִכְּלָל דְּאִיכָּא קְטַנָּה דְּמִיעַבְּרָא וְלָא מֵתָה. אִם כֵּן, מָצִינוּ חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת. (ג)וּתְנַן: אִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר בַּחֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית אוֹ שֶׁמֵּיאֲנוּ! אֵימָא: שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר וְתָמוּת. דְּאָמַר רַבָּה בַּר לֵיוַאי: גְּבוּל יֵשׁ לָהּ, קוֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה — אֵינָהּ מִתְעַבֶּרֶת כָּל עִיקָּר, תּוֹךְ הַזְּמַן הַזֶּה — הִיא מֵתָה וְעוּבָּרָהּ מֵת, לְאַחַר זְמַן הַזֶּה — הִיא חַיָּה וְעוּבָּרָהּ חַי. אִינִי? וְהָא תָּנֵי רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: אִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר בַּחֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית אוֹ שֶׁמֵּיאֲנוּ — שֶׁכְּבָר יָלְדוּ. אֶלָּא לְעוֹלָם: שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר וְשֶׁמָּא תָּמוּת. וְאֶלָּא קַשְׁיָא הָךְ! [ג](ד)אָמַר רַב סָפְרָא: בָּנִים הֲרֵי הֵם כְּסִימָנִים. וְאִית דְּאָמְרִי: בָּנִים עֲדִיפִי מִסִּימָנִים. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? דַּאֲפִילּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר עַד שֶׁיִּרְבֶּה הַשָּׁחוֹר, בְּבָנִים מוֹדֶה.

וְרַב

הִלְכְתָא צָרַת אַיְלוֹנִית מֻתֶּרֶת ואע"ג דְּהִכִּיר בָּהּ אָחִיו וְקַיְמָא וְהָוְיָא אִשְׁתּוֹ לָא מִתַּסְרָא צָרָתָהּ מִשּׁוּם צָרַת הַבַּת דְּכִי אָסַר רַחֲמָנָא צָרַת עֶרְוָה בִּמְקוֹם מִצְוָה הוּא דְּאָסְרָהּ וְהָא כֵּיוָן דְּאַיְלוֹנִית הִיא דִּבְלָאו עֶרְוָה נָמֵי לָא חַזְיָא לְיִבּוּם הָוֵי צָרָתָהּ צָרַת עֶרְוָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וְכָךְ מְפֹרָשׁ בַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת: צָרַת מְמָאֶנֶת בְּיָבָם: מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת: מְשַׁמְּשׁוֹת בְּמוֹךְ מֻתָּרוֹת לָתֵת מוֹךְ בִּמְקוֹם תַּשְׁמִישׁ כְּשֶׁהֵן מְשַׁמְּשׁוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַבְּרוּ: סַנְדָּל וָלָד שֶׁאֵין לוֹ צוּרַת פָּנִים וְקַיְמָא לָן בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף כה:) אֵין סַנְדָּל שֶׁאֵין עִמּוֹ וָלָד מָשָׁל לְאָדָם שֶׁסָּטַר אֶת חֲבֵרוֹ וְהֶחְזִיר צוּרָתוֹ לַאֲחוֹרָיו דִּכְשֶׁהִיא מְעֻבֶּרֶת וְחוֹזֶרֶת וּמִתְעַבֶּרֶת דּוֹחֵק הָאֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ וּפוֹחֵת צוּרָתוֹ: שֶׁמָּא תִּגְמֹל אֶת בְּנָהּ אִם תִּתְעַבֵּר תְּהֵא צְרִיכָה לִגְמֹל אֶת בְּנָהּ מִלְּהָנִיק. כְּמוֹ וַיִּגָּמַל (בְּרֵאשִׁית כא) לְשׁוֹן הַבְדָּלָה: וְאֵיזוֹ הִיא הָרְאוּיָה לְהִתְעַבֵּר וְלָמוּת: מִבַּת י"א שָׁנָה כו' פָּחוֹת מִי"א וַדַּאי לֹא תִּתְעַבֵּר וְיוֹתֵר מִי"ב אִם תִּתְעַבֵּר לֹא תָּמוּת: מְשַׁמְּשׁוֹת בְּלֹא מוֹךְ כְּדַרְכָּן וְהוֹלְכוֹת: וּמִדְּקָאָמַר שֶׁמָּא תָּמוּת וְלָא קָאָמַר וְתָמוּת דְּאָז הָוֵי מַשְׁמַע שֶׁאִם תִּתְעַבֵּר תָּמוּת וַדַּאי: מָצִינוּ חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת כְּגוֹן שֶׁיָּלְדָה בְּקַטְנוּת בְּתוֹךְ זְמַן הָאָמוּר לְמַעְלָה בִּשְׁנַת י"ב שֶׁנִּתְעַבְּרָה וְלֹא מֵתָה וְקִדֵּשׁ אָדָם אֶת בִּתָּהּ וְנִמְצֵאת זֹאת חֲמוֹתוֹ קְטַנָּה וּרְאוּיָה לְמָאֵן עַד י"ב שָׁנָה: קֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה הָאָמוּר לְמַעְלָה קֹדֶם י"א: אַחַר הַזְּמַן הַזֶּה אַחַר י"ב: שֶׁכְּבָר יָלְדוּ וּמִדְּתָלֵי טַעְמָא בְּוָלָד מִכְּלָל דִּקְטַנָּה הִיא דְּאִי לָאו קְטַנָּה הִיא לִתְנֵי שֶׁכְּבָר גָּדְלוּ: הֲרֵי הֵן כְּסִימָנִים הִלְכָּךְ אֵין לְךָ יוֹלֶדֶת מְמָאֶנֶת אַפֵּי' הִיא קְטַנָּה: וְאַפֵּי' לר"י דְּאָמַר בְּמַסֶּכֶת נִדָּה אַף מִשֶּׁהֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת מְמָאֶנֶת עַד שֶׁיַּרְבֶּה הַשָּׁחוֹר שֶׁיִּהְיוּ שָׁם שְׂעָרוֹת הַרְבֵּה:

שָׁלֹשׁ נָשִׁים מְשַׁמְּשׁוֹת בְּמוֹךְ פֵּי' הַקּוּנְטְרֵס מֻתָּר לְשַׁמֵּשׁ בְּמוֹךְ אֲבָל שְׁאָר נָשִׁים אָסוּר מִשּׁוּם הַשְׁחָתַת זֶרַע אע"ג דְּלָא מִפַּקְדָה אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְכֵן מַשְׁמַע בְּנִדָּה (דַּף יג. וְשָׁם) דִּתְנַן בְּפֶ' כָּל הַיָּד הַמַּרְבָּה לִבְדֹּק בְּנָשִׁים מְשֻׁבַּחַת בַּאֲנָשִׁים תִּקָּצֵץ וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא מִשּׁוּם דְּנָשִׁים לָאו בְּנוֹת הַרְגָּשָׁה נִינְהוּ מַשְׁמַע דְּאִי הָווּ בְּנוֹת הַרְגָּשָׁה הָוֵי אָסוּר וּמִיהוּ מָצִינוּ לְפָרֵשׁ דְּלָאו בְּנוֹת אִסּוּר הַרְגָּשָׁה נִינְהוּ ור"ת אוֹמֵר דִּלְפְנֵי תַּשְׁמִישׁ וַדַּאי אָסוּר לִתֵּן שָׁם מוֹךְ דְּאֵין דֶּרֶךְ תַּשְׁמִישׁ בְּכָךְ וַהֲרֵי הוּא כְּמֵטִיל זֶרַע עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים כְּשֶׁמֵּטִיל עַל הַמּוֹךְ אֲבָל אִם נוֹתֶנֶת מוֹךְ אַחַר תַּשְׁמִישׁ אֵין נִרְאֶה לֶאֱסֹר דְּהַאי גַּבְרָא כִּי אוֹרְחֵהּ מְשַׁמֵּשׁ מִידִי דַּהֲוָה אַקְּטַנָּה וְאַיְלוֹנִית דְּלָא אִתְסַרוּ בְּתַשְׁמִישׁ מִשּׁוּם דְּלָאו בְּנוֹת בָּנִים נִינְהוּ וְהָאִשָּׁה שֶׁנּוֹתֶנֶת אַחַ"כ מוֹךְ לֹא הֻזְהֲרָה אַהַשְׁחָתַת זֶרַע כֵּיוָן דְּלָא מִפַּקְדָה אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה וּמְשַׁמְּשׁוֹת בְּמוֹךְ דְּקָתָנֵי הָכָא הַיְנוּ צְרִיכוֹת לְשַׁמֵּשׁ בְּמוֹךְ: **שֶׁמָּא** תַּעֲשֶׂה עֻבָּרָהּ סַנְדָּל פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דִּכְשֶׁהִיא מִתְעַבֶּרֶת וְחוֹזֶרֶת וּמִתְעַבֶּרֶת דֹּחַק הָאֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ וּפוֹחֵת צוּרָתוֹ וְהָא דְּאָמַר בְּהַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כז.) דְּאֵין אִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת וְחוֹזֶרֶת וּמִתְעַבֶּרֶת צ"ל דְּהַיְנוּ דַּוְקָא בֶּן קַיָּמָא ור"ת מְפָרֵשׁ דְּסַנְדָּל הוּא כְּשֶׁהָאִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת תְּאוֹמִים אִם מְשַׁמֶּשֶׁת בְּלֹא מוֹךְ נִכְנָס הַשִּׁכְבַת זֶרַע בֵּין שְׁנֵי הַוְּלָדוֹת וְדוֹחֵק אוֹתָם וְעוֹשֶׂה אֶת הָאֶחָד סַנְדָּל וְכֵן מַשְׁמַע בְּהַמַּפֶּלֶת (שָׁם דַּף כה:) דִּבְעִבּוּר אֶחָד הָוֵי דְּקָאָמְרִינַן וְלָמָּה הֻזְכַּר סַנְדָּל וַהֲלֹא אֵין סַנְדָּל שֶׁאֵין עִמּוֹ וָלָד וּמְשַׁנֵּי אִי דְּאִתְיַלֵּד נְקֵבָה בַּהֲדָהּ ה"נ הב"ע דְּאִתְיַלֵּד זָכָר בַּהֲדֵהּ מַהוּ דְּתֵימָא הוֹאִיל וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר וּמִדְּהַאי זָכָר הַאי נָמֵי זָכָר הוּא קמ"ל אֵימוֹר שְׁנֵיהֶם הִזְרִיעוּ בְּבַת אַחַת וְאִם סַנְדָּל בִּשְׁנֵי עִבּוּרִים לָמָּה ה"ל לְמֵימַר מִדְּהַאי זָכָר הַאי נָמֵי זָכָר וְלָמָּה לִי נָמֵי לְמֵימַר שְׁנֵיהֶם הִזְרִיעוּ בְּבַת אַחַת: **שֶׁמָּא** תִּתְעַבֵּר וְתָמוּת וְלָא בָּעֵי לְשַׁנּוּיֵי דִּנְקַט שֶׁמָּא תָּמוּת מִשּׁוּם דְּאֵינָהּ וַדַּאי מֵתָה אֶלָּא כְּשֶׁיָּלְדָה בְּקַטְנוּת אֲבָל יָלְדָה בְּגַדְלוּת אע"פ שֶׁנִּתְעַבְּרָה בְּקַטְנוּת פְּעָמִים חַיָּה וְלָא מַשְׁכַּחַת חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת דְּאִי יָלְדָה בְּקַטְנוּת וַדַּאי מֵתָה וְאִי יָלְדָה בְּגַדְלוּת שׁוּב אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן מִשּׁוּם דְּבָרַיְתָא דְּרַב בֵּבַי לָא מְפַלְגָא מִידִי בְּעִבּוּר שְׁנַת י"ב בֵּין יָלְדָה בְּגַדְלוּת בֵּין יָלְדָה בְּקַטְנוּת וְעוֹד לָא מִסְתַּבְּרָא לֵיהּ שֶׁתִּגְרוֹם הַלֵּדָה בְּקַטְנוּת מִיתָה אֶלָּא הָעִבּוּר וְעוֹד דִּמְתָרֵץ הָאֱמֶת כְּרַבָּה בַּר לֵיוָאי דְּכָל תּוֹךְ הַזְּמַן הִיא מֵתָה וְעֻבָּרָהּ מֵת: **אַחַר** הַזְּמַן הַזֶּה הִיא חַיָּה וְעֻבָּרָהּ חַי וְאוֹמֵר ר"י דְּאֵין לְפָרֵשׁ אַחַר הַזְּמַן אַחַר שְׁנַת י"ב וְיוֹם א' אֲפִלּוּ בְּלֹא הֲבָאַת ב' שְׂעָרוֹת דא"כ מָצִינוּ חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת דְּעַד רֹב שְׁנוֹתֶיהָ יְכוֹלָה לְמָאֵן אִם לֹא הֵבִיאָה ב' שְׂעָרוֹת לְמֶ"ד אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נָשְׁרוּ וַאֲפִילּוּ לְמַאי דְּפָסְקִי' הָתָם בְּפֶ' יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מו.) דְּחוֹשְׁשִׁין הֵיכָא דְּבָעַל אַחַר זְמַן דַּהֲוְיָא לֵיהּ סְפֵיקָא דְּאוֹרָיְתָא מַשְׁכַּחַת חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת כְּגוֹן שֶׁפֵּרֵשׁ כְּשֶׁבָּעַל אַחַר זְמַן שֶׁאֵין בּוֹעֵל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין דְּהַשְׁתָּא לָא הָוְיָא סְפֵיקָא דְּאוֹרָיְתָא אֶלָּא כְּשֶׁהֵבִיאָה ב' שְׂעָרוֹת אַיְרֵי וְלֹא חָשׁ לְפָרֵשׁ מִשּׁוּם דְּאוֹרְחָא דְּמִלְּתָא הוּא דְּאִיכָּא שְׂעָרוֹת אַחַר זְמַן וְכֵן נִמְצָא בִּירוּשַׁלְמִי דְּתָלֵי טַעְמָא דְּרַבָּה בַּר לֵיוָאי בִּשְׂעָרוֹת וְלֹא בְּשָׁנִים: **שֶׁכְּבָר** יָלְדוּ וּמִדְּקָאָמַר שֶׁכְּבָר יָלְדוּ מַשְׁמַע דִּבְלֹא הֵבִיאָה ב' שְׂעָרוֹת דְּאִי אִיכָּא שְׂעָרוֹת כִּי לֹא יָלְדָה נָמֵי נָפְקָא מִתּוֹרַת קַטְנוּת וְאַיְלוֹנִית ע"י שְׂעָרוֹת וא"כ אִיכָּא קְטַנָּה דִּמְעַבְּרָא וְלָא מֵתָה וא"ת מַאי ס"ד דִּמַקְשֶׁה תִּקְשֶׁה בָּרַיְתָא דְּרַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל גּוּפָהּ דְּכֵיוָן דִּבְלֹא הֵבִיאָה ב' שְׂעָרוֹת אַיְרֵי כִּי יָלְדָה מַאי הָוֵי מ"מ תְּמָאֵן ואר"י דְּסָבַר הַמַּקְשֶׁה דאע"ג דִּבִקְטַנָּה אַיְרֵי לֵית בָּהּ מֵאוּן מִדְּרַבָּנָן לְפִי שֶׁנִּרְאֵית גְּדוֹלָה וּסְבוּרִים הָעוֹלָם שֶׁהֵבִיאָה ב' שְׂעָרוֹת וְלָא פָּרִיךְ אֶלָּא לְרַבָּה בַּר לֵיוָאי דַּוְקָא דְּאָמַר דְּלֵיכָּא קְטַנָּה דִּמְעַבְּרָא וְלָא מֵתָה אֲבָל לְבָרַיְתָא דְּרַב בֵּבַי לָא קַשְׁיָא מִידִי דאע"ג דְּקָתָנֵי שֶׁמָּא תָּמוּת דְּמַשְׁמַע דְּאִכָּא קְטַנָּה דִּמְעַבְּרָא וְלָא מֵתָה מ"מ לֹא מָצִינוּ חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת שֶׁהַלֵּדָה מוֹנַעְתָּהּ מִלְּמָאֵן אע"פ שֶׁהִיא קְטַנָּה כִּדְפָרֵשִׁית אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דִּלְמַקְשֶׁה נִיחָא לֵיהּ בָּרַיְתָא גּוּפָא דְּמַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ שַׁפִּיר דְּלֵדָה הֲרֵי הוּא כְּסִימָנִים וּלְכָךְ אֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן וְלָא פָּרִיךְ אֶלָּא לְרַבָּה בַּר לֵיוָאי וּמְשַׁנֵּי דְּבָנִים הֲרֵי הֵן כְּסִימָנִים מִשְּׁעַת הָעִבּוּר כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ דא"כ הל"ל בְּהֶדְיָא עִבּוּר בָּנִים הֲרֵי הֵם כְּסִימָנִים כֵּיוָן דִּמֵעִקָּרָא נָמֵי אַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ דְּלֵדָה הֲרֵי הִיא כְּסִימָנִים: **הֲרֵי** הֵם כְּסִימָנִים פֵּי' מִשְּׁעַת הָעִבּוּר וְשַׁפִּיר תָּנֵי רַב בֵּבַי שֶׁמָּא תָּמוּת דְּבִשְׁנַת י"ב פְּעָמִים חַיָּה אַפֵּי' לְרַבָּה בַּר לֵיוָאי וְאָז הָיְתָה גְּדוֹלָה מִשְּׁעַת הַהֵרָיוֹן ואע"פ דקי"ל בְּנִדָּה דְּתוֹךְ הַזְּמַן כִּלְפְנֵי הַזְּמַן וְלָא הָוְיָא גְּדוֹלָה בַּהֲבִיאָה שְׂעָרוֹת בִּשְׁנַת י"ב מ"מ עִבּוּר בָּנִים בְּנֵי קַיְמָא תּוֹךְ הַזְּמַן כְּסִימָנִים אַחַר הַזְּמַן וְהָא דְּקָאָמַר רַבָּה בַּר לֵיוָאי תּוֹךְ הַזְּמַן הִיא מֵתָה וְעֻבָּרָהּ מֵת לָא קָאֵי אַשְּׁנַת י"ב דְּאָז פְּעָמִים חַיָּה כְּשֶׁהִיא גְּדוֹלָה בִּשְׁעַת הַהֵרָיוֹן כִּדְפָרֵשִׁית אֶלָּא ה"פ דְּמִלְּתָא קֹדֶם הַזְּמַן פֵּי' קֹדֶם שָׁנָה שֶׁלִּפְנֵי גַּדְלוּת תּוֹךְ הַזְּמַן הַיְנוּ תּוֹךְ שָׁנָה שֶׁלִּפְנֵי גַּדְלוּת אַחַר זְמַן הַיְנוּ אַחַר שֶׁגָּדְלָה כִּדְפֵי' ר"י בִּתְחִלַּת הַסֻּגְיָא: **דְּאַפֵּי'** לְר' יְהוּדָה דְּאָמַר כו' מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְאוֹקְמֵי מַתְנִי' כר"י דְּלָא מָצִינוּ חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת קָאָמַר הָכִי וְא"ת אַמַּאי קָאָמַר דַּעֲדִיפֵי מִסִּימָנִים אַפֵּי' לָא הָווּ מִשְּׁעַת עִבּוּר אֶלָּא כְּסִימָנִים לֹא מָצִינוּ חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת לְר' יְהוּדָה דְּמִשְּׁעַת עִבּוּר עַד הַלֵּדָה יֵשׁ זְמַן מְרֻבֶּה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁיֵּשׁ מֵהֲבָאַת שְׂעָרוֹת עַד שֶׁיַּרְבֶּה הַשָּׁחוֹר וּמִיהוּ לְמֶ"ד הָתָם דְּרִבּוּי שָׁחוֹר הַיְנוּ עַד שֶׁיַּקִּיפוּ הַשְּׂעָרוֹת מִשָּׂפָה אֶל שָׂפָה אֶפְשָׁר שֶׁרִבּוּי הַשָּׁחוֹר מֵאַחַר יוֹתֵר מִזְּמַן עִבּוּר עַד שְׁעַת לֵדָה אֲבָל לְמ"ד שְׂעָרוֹת שׁוֹכְבוֹת וְנִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁרִבָּה הַשָּׁחוֹר קַשְׁיָא וְנִרְאֶה דְּאִם הֵבִיאָה שְׂעָרוֹת וְנָשְׁרוּ יְכוֹלָה לְמָאֵן אֲפִלּוּ שָׁהֲה כְּדֵי רִבּוּי שָׁחוֹר דְּאֵין הַזְּמַן גּוֹרֵם אֶלָּא רִבּוּי שָׁחוֹר מַמָּשׁ בָּעֵינַן שֶׁתְּהֵא נִרְאֵית גְּדוֹלָה לְכָל ע"י כָּךְ וא"ת אַכַּתִּי בְּלֹא בָּנִים עֲדִיפֵי מִסִּימָנִים מִתּוֹקְמָא מַתְנִי' שַׁפִּיר כר"י דְּהָא מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה כְּשֶׁבָּעַל אַחַר גַּדְלוּת דְּאֵינָהּ יְכוֹלָה לְמָאֵן כִּדְאָמַר בְּפֶ' בָּא סִימָן (נִדָּה דַּף נב.) וְזֹאת הַחֲמוֹתוֹ שֶׁנִּבְעֲלָה בְּגַדְלוּת כְּשֶׁנִּתְעַבְּרָה דְּבָנִים הֲרֵי הֵם כְּסִימָנִים מִשְּׁעַת הַהֵרָיוֹן תָּרֵץ דְּאִי לָאו דְּבָנִים עֲדִיפֵי מִסִּימָנִים מַשְׁכַּחַת חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת כְּגוֹן שֶׁעִבְּרָה בְּאַמְבַּטִי אוֹ שֶׁבָּעַל בְּפֵרוּשׁ שֶׁלֹּא לְשֵׁם קִדּוּשִׁין:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' יבום וחליצה הל' כ:

ב מיי' פו' מהל' יבום וחליצה הל' כא, טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' ט:

ג מיי' פב' מהל' אישות הל' ט, סמג עשין כ, טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב:

מסורת הש"ס

א נדרים לה:; כתובות לט.; נדה מה.; תוספתא נדה; אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש; לקמן ק:

ב ברכות כד.; משנה נדה; קידושין פא.; נדה מה:

ג לעיל ב:

ד משנה נדה

תורה אור השלם

שֹׁמֵר פְּתָאִים יְהֹוָה דַּלֹּתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ [תהילים קטז, ו]

כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא [תהילים קטז, ב]

(א)וְרַב זְבִיד אָמַר: אֵין בָּנִים בְּלֹא סִימָנִים. וְנִבְדּוֹק! חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא נָשְׁרוּ. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר חוֹשְׁשִׁין. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר אֵין חוֹשְׁשִׁין — מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר אֵין חוֹשְׁשִׁין — מִשּׁוּם צַעַר לֵידָה חָיְישִׁינַן. כֵּיצַד פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן וְכוּ׳. מְנָהָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב יְהוּדָה, דְּאָמַר קְרָא: ״לִצְרוֹר״ — הַתּוֹרָה רִיבְּתָה צָרוֹת הַרְבֵּה. רַב אָשֵׁי אָמַר, סְבָרָא הִיא: צָרָה מַאי טַעְמָא אֲסִירָא — דִּבְמְקוֹם עֶרְוָה קָיְימָא, צָרַת צָרָה נָמֵי — בִּמְקוֹם עֶרְוָה קַיְימָא. [א]כֵּיצַד אִם מֵתוּ הֵן כּוּ׳. וַאֲפִילּוּ כָּנַס וּלְבַסּוֹף גֵּירַשׁ. (ב)וּרְמִינְהוּ: שְׁלֹשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית, גֵּירַשׁ אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אִשְׁתּוֹ, וּמֵת הַנָּשׂוּי נָכְרִית וּכְנָסָהּ הַמְגָרֵשׁ, וָמֵת, זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ: שֶׁאִם מֵתוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ — צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת. טַעְמָא דְּגֵירַשׁ וְאַחַר כָּךְ כָּנַס, אֲבָל כָּנַס וְאַחַר כָּךְ גֵּירַשׁ — לָא! אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: תַּבְרָא, מִי שֶׁשָּׁנָה זוֹ לֹא שָׁנָה זוֹ. הַאי תַּנָּא סָבַר — מִיתָה מַפֶּלֶת, וְהַאי תַּנָּא סָבַר — נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִים. (ג)רָבָא אָמַר: לְעוֹלָם חַד תַּנָּא הוּא, וְזוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי. וְכׇל שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן. וּתְמָאֵן הַשְׁתָּא, וְתִתְיַיבֵּם! לֵימָא מְסַיְּיעָא לֵיהּ לְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא. דְּאָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: מְמָאֶנֶת לְמַאֲמָרוֹ, וְאֵינָהּ מְמָאֶנֶת לְזִיקָתוֹ. (ד)לָא, צָרַת עֶרְוָה שָׁאנֵי. דְּתָנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל: מֵיאֲנָה בְּבַעַל — מוּתֶּרֶת לְאָבִיו. מֵיאֲנָה בְּיָבָם — אֲסוּרָה לְאָבִיו. אַלְמָא: מִשְּׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ. הָכָא נָמֵי: מִשְּׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּצָרַת בִּתּוֹ. [ב](ה)מַתְנִי׳ שֵׁשׁ עֲרָיוֹת חֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ, מִפְּנֵי שֶׁנְּשׂוּאוֹת לַאֲחֵרִים — צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת: (ו)אִמּוֹ, וְאֵשֶׁת אָבִיו, וַאֲחוֹת אָבִיו, אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו, וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו. (ז)בֵּית שַׁמַּאי מַתִּירִין הַצָּרוֹת לָאַחִים, וּבֵית הִלֵּל אוֹסְרִים.

חָלְצוּ

אֵין בָּנִים בְּלֹא סִימָנִים וְהַיּוֹלֶדֶת בְּקַטְנוּת חֲזָקָה הֵבִיאָה סִימָנִים וּמִשֶּׁהֵבִיאָה סִימָנִים בְּתוֹךְ י"ב לֹא תְּמָאֵן דְּהָנֵי סִימָנִים גְּמוּרִים נִינְהוּ דס"ל לְרַב זְבֵד תּוֹךְ זְמַן כִּלְאַחַר זְמַן לְעִנְיַן סִימָן וְלָא אָמְרִינַן שׁוּמָא נִינְהוּ: הָנִיחָא לְמ"ד כו' פְּלוּגְתָּא בְּפֶ' יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מו.): מְנָא הָנֵי מִלֵּי דְּצָרַת צָרָתָהּ פְּטוּרָה: וּכְנָסָהּ הַמְגָרֵשׁ וּמֵת וְנָפְלָה נָכְרִית לִפְנֵי שְׁלִישִׁי שֶׁנָּשׂוּי אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁל זוֹ הָרִאשׁוֹנָה דַּהֲוְיָא לְהוּ צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה מִשֶּׁנִּתְגָּרְשָׁה צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת הוֹאִיל וְלֹא הָיְתָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁל זֶה צָרָה לְנָכְרִית זוֹ שֶׁקֹּדֶם נְשׂוּאִים שֶׁל זוֹ נִתְגָּרְשָׁה: נִתְגָּרְשׁוּ צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת וַאֲפִי' כָּנַס אָחִיו אֶת הַנָּכְרִית וּלְבַסּוֹף גֵּרֵשׁ אֶת בַּת אָחִיו דַּהֲווּ לְהוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ קֹדֶם גֵּרוּשִׁין אֲפֵ"ה קָשָׁרֵינַן לֵיהּ לְיַבּוּמֵי כִּדְקָתָנֵי וּמֵתָה בִּתּוֹ אוֹ נִתְגָּרְשָׁה הוֹאִיל וּבִשְׁעַת נְפִילָה לָא הָווּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ: תַּבְרָא קַשְׁיָן אַהֲדָדֵי: הַאי תַּנָּא דְּמַתְנִי' סָבַר מִיתַת הַבַּעַל מַפֶּלֶת נָשָׁיו לְיִבּוּם הִלְכָּךְ אֲפֵי' כָּנַס וְלִבְסוֹף גֵּרֵשׁ כֵּיוָן דְּבִשְׁעַת מִיתָה לָאו צָרַת הַבַּת הִיא שָׁרְיָא: וְתַנָּא דְּבָרַיְתָא סָבַר נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָאִשָּׁה נִשֵּׂאת לְבַעֲלָהּ מַפִּילִים אוֹתָהּ לְיִבּוּם הִלְכָּךְ מִשֶּׁנַּעֲשֵׂית צָרַת עֶרְוָה שָׁעָה אַחַת אֲסוּרָה עוֹלָמִית: זוֹ דְּמַתְנִי' דְּהָכָא דְּכָנַס וּלְבַסּוֹף גֵּרֵשׁ מֻתֶּרֶת כִּדְקָתָנֵי וּמֵתָה בִּתּוֹ אוֹ נִתְגָּרְשָׁה וְאֵין צ"ל זוֹ דְּג' אַחִים דְּגֵרֵשׁ וּלְבַסּוֹף כָּנַס: וּתְמָאֵן הָעֶרְוָה הַשְׁתָּא וְתֹאמַר אִי אֶפְשִׁי בְּקִדּוּשִׁין שֶׁקִּדְּשׁוּנִי אִמִּי וְאַחַי לְבַעֲלֵי הַמֵּת וְתֵעָקֵר קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים וְתִתְיַבֵּם צָרָתָהּ: מְמָאֶנֶת לְמַאֲמָרוֹ הָא דִּתְנָא לְקַמָּן בְּפֶ' ב"ש וב"ה אוֹמְרִים בְּבַעַל וּבְיָבָם: לְמַאֲמָרוֹ הוּא דִּמְמָאֶנֶת שֶׁאִם עָשָׂה הַיָּבָם מַאֲמָר בִּיבָמָה קְטַנָּה וּמֵאֲנָה בּוֹ מַפְקִיעַ מֵאוּן אֶת הַמַּאֲמָר וְחָזְרָה לְזִקָּה לְבַדָּהּ וְחוֹלֶצֶת. ואע"ג דִּגְדוֹלָה שֶׁעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וְלֹא רָצָה לִכְנֹס קי"ל בְּפֶ' ר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נ:) צְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וַחֲלִיצָה לְזִקָּתוֹ הָכָא מֵאוּן עָקַר לְמַאֲמָרוֹ וְלָא בָּעֲיָא גִּטָּא: וְאֵין מְמָאֶנֶת לְזִקָּתוֹ לַעֲקֹר נְשׂוּאִים רִאשׁוֹנִים וּלְהַפְקִיעַ זִקַּת יִבּוּם וְלָצֵאת בְּלֹא חֲלִיצָה. ה"נ גַּבֵּי עֶרְוָה לָא עָקַר לֵיהּ מֵאוּן דְּהַשְׁתָּא לְנִשּׂוּאִין קַמָּאֵי לְמִשְׁרֵי צָרָתָהּ: צָרַת עֶרְוָה שָׁאנֵי רַבָּנָן גָּזְרוּ שֶׁלֹּא תְּמָאֵן לְיַבּוּמֵי צָרָתָהּ דְּלָא לְזַלְזוּלֵי בְּצָרַת עֶרְוָה דִּלְמָא אָתֵי לְמִשְׁרֵי: מֵאֲנָה כַּלָּתוֹ בְּבַעְלָהּ מֻתֶּרֶת לְחָמִיהָ דַּעֲקַרְתָּה לְנִשּׂוּאֶיהָ וְהָוְיָא כִּמְפֻתַּת בְּנוֹ וּמֻתֶּרֶת לוֹ. אֲבָל מֵת בְּנוֹ בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן וּמֵאֲנָה בְּזִקַּת יָבָם אע"ג דְּנִשּׂוּאִין קַמָּאֵי עָקְרָה אֲסוּרָה לְאָבִיו. אַלְמָא מִשְּׁעַת נְפִילָה כַּלָּתוֹ הִיא מִשָּׁעָה שֶׁנָּפְלָה לְהִתְיַבֵּם וְנִזְקְקָה לַיָּבָם מֵחֲמַת נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים נִרְאִים אוֹתָם נִשּׂוּאִין גְּמוּרִים לְמֶהֱוֵי אֵשֶׁת הַמֵּת וְכַלָּתוֹ שֶׁל זֶה: ה"נ בְּצָרַת עֶרְוָה מִשְּׁעַת נְפִילָה שֶׁנִּזְקְקָה הַבַּת לַיָּבָם לְמָאֵן בּוֹ מֵחֲמַת קִדּוּשֵׁי רִאשׁוֹן נִרְאִים נִשּׂוּאִים גְּמוּרִים לְמֶהֱוֵי אֵשֶׁת הַמֵּת וְצָרָתָהּ צָרַת הַבַּת וְאִי שָׁרֵית לֵיהּ אָתֵי לְמִשְׁרֵי צָרַת הַבַּת בְּעָלְמָא: מַתְנִי' שֵׁשׁ עֲרָיוֹת יֵשׁ שֶׁחֲמוּרוֹת מֵאֵלּוּ וּמַהוּ חֹמֶר שֶׁלָּהֶן שֶׁנְּשׂוּאוֹת לַאֲחֵרִים וְאֵינָן יְכוֹלִין לְהִנָּשֵׂא לְאָחִיו מֵאָבִיו וְאִם מֵתוּ בַּעֲלֵיהֶן שֶׁהֵן נָכְרִיּוֹת אֵצֶל זֶה צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת לְהִנָּשֵׂא לָזֶה: אִמּוֹ אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִנָּשֵׂא לְאָחִיו שֶׁל זֶה מֵאָבִיו שֶׁהֲרֵי הִיא לוֹ אֵשֶׁת הָאָב וְכֵן אֵשֶׁת הָאָב וַאֲחוֹת אָבִיו וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו שֶׁהָיוּ לוֹ בָּנִים וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו כֻּלָּן אֲסוּרוֹת לְאָחִיו מֵאָבִיו כְּשֵׁם שֶׁאֲסוּרוֹת עָלָיו וְאֵין בָּהֶן צַד יִבּוּם עַל זֶה לְעוֹלָם וְאִם נִשְּׂאוּ לַאֲחֵרִים וְלָהֶם נָשִׁים אֲחֵרוֹת וּמֵתוּ מֻתָּרוֹת לִנָּשֵׂא לָזֶה שֶׁאֵין צָרַת עֶרְוָה אֲסוּרָה אֶלָּא כְּשֶׁנָּפְלָה לְיִבּוּם עִם הָעֶרְוָה פַּעַם אַחַת שֶׁכֵּיוָן שֶׁפְּטָרָהּ לְצָרַת עֶרְוָה עָמְדָה עוֹלָמִית בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים: ב"ש מַתִּירִים צָרַת עֶרְוָה לְהִתְיַבֵּם לְאָחִיו דְּלֵית לְהוּ הַךְ דְּרָשָׁה דְּלִצְרוֹר:

רַב זְבִיד אָמַר אֵין בָּנִים בְּלֹא סִימָנִים אוֹמֵר ר"י דְּצָרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּאֵין עִבּוּר בָּנִים שֶׁל קַיְמָא מָצוּי לִהְיוֹת בְּלֹא סִימָנִים וּמִיהוּ זִמְנִין אָתוּ מִדְּפָרִיךְ וְנִבְדֹּק וְכֵן אֶלָּא לְמ"ד אֵין חוֹשְׁשִׁין מַאי אִכָּא לְמֵימַר וְאִם אֵין בָּנִים כְּלָל בְּלֹא סִימָנִים וַדַּאי נָשְׁרוּ וְגַם לְשׁוֹן חוֹשְׁשִׁין נָמֵי מַשְׁמַע דְּלֵיכָּא אֶלָּא חֲשָׁשָׁא בְּעָלְמָא וְלֹא שֶׁוַּדַּאי נָשְׁרוּ וּמִשּׁוּם דְּלָא שְׁכִיחַ עִבּוּר בְּלֹא סִימָנִים לֹא מָצִינוּ חֲמוֹתוֹ מְמָאֶנֶת דְּחוֹשְׁשִׁים לַסִּימָנִים כִּדְמַסִּיק וְאָזֵל וּלְהָכִי קָאָמַר נָמֵי רַבָּה בַּר לֵיוָאי תּוֹךְ הַזְּמַן הַזֶּה הִיא מֵתָה וְעֻבָּרָהּ מֵת אע"פ דִּפְעָמִים חָיָה כֵּיוָן דְּלָא שְׁכִיחַ וּבְבָרַיְתָא דְּרַב בֵּבַי דְּנָקַט שֶׁמָּא תָּמוּת בִּשְׁבִיל הַמִּעוּט ואע"ג דְּרַבָּה בַּר לֵיוַאי לָא חָשׁ לְמִנְקַט שֶׁמָּא בִּשְׁבִיל מִעוּטָא וא"ת וּמִנַּיִן לוֹ לַגְּמָרָא דְּרַב זְבֵד לָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּאֵין בָּנִים כְּלָל בְּלֹא סִימָנִים כִּדְמַשְׁמַע בְּמִלְּתֵהּ וְי"ל דְּאִם אֵין בָּנִים כְּלָל בְּלֹא סִימָנִים בָּא לְמֵימַר א"כ בְּמַאי אֲתָא לְפְלוּגֵי אַדְּרַב סַפְרָא כֵּיוָן דִּלְדִידֵהּ נָמֵי אֵין בָּנִים כְּלָל בְּלֹא סִימָנִים כְּמוֹ לְרַב סַפְרָא אֶלָּא וַדַּאי אֲתָא לְמֵימַר דְּאֵין הַבָּנִים סִימָן גַּדְלוּת אֶלָּא הַשְּׂעָרוֹת וְכִי לֵיכָּא שְׂעָרוֹת לָא מַחְזְקִינַן לָהּ וַדַּאי גְּדוֹלָה וּלְהָכִי פָּרִיךְ וְלִבְדֹּק וּמְשַׁנֵּי חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נָשְׁרוּ וְחוֹשְׁשִׁין לָהּ בִּסְפֵק גְּדוֹלָה לְעִנְיַן חֲלִיצָה וְקִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא וּלְעִנְיַן עוֹנְשִׁין וּמִלֵּי טוּבָא וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּי' דְּסָבַר רַב זְבֵד דְּתוֹךְ הַזְּמַן כִּלְאַחַר הַזְּמַן דְּלָא כְּהִלְכְתָא נִרְאֶה לר"י דִּבְעָלְמָא מוֹדֶה רַב זְבֵד דְּתוֹךְ הַזְּמַן כִּלְפְנֵי הַזְּמַן וְשָׁאנֵי הָכָא דע"י בָּנִים חָשְׁבִינַן לְסִימָנִים כְּאִלּוּ הֵם לְאַחַר זְמַן כִּדְפָרֵשִׁית נָמֵי לְרַב סַפְרָא: **מִשּׁוּם** צַעַר לֵדָה חָיְישִׁינַן וא"ת כֵּיוָן דְּאֵין בָּנִים בְּלֹא סִימָנִים מִשְּׁעַת הָעִבּוּר נִבְדּוֹק קַמֵּי לֵדָה וְאִי לֵיכָּא סִימָנִין לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא נָשְׁרוּ דַּאַכַּתִּי לֹא בָּא צַעַר לֵדָה וְי"ל דְּלָאו דַּוְקָא נְקַט צַעַר לֵדָה דה"ה נָמֵי דְּמִשּׁוּם צַעַר עִבּוּר חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא נָשְׁרוּ וְלָא נְקַט צַעַר לֵדָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאַקְשֵׁי לֵיהּ וְנִבְדּוֹק אֶת הֶחָמוֹת כְּדֵי לְמָאֵן דְּהַיְנוּ אַחַר לֵדָה לְהָכִי נְקַט צַעַר לֵדָה וה"ה דְּאִי בְּדַקְנָה קַמֵּי לֵדָה וְלָא אַשְׁכְּחַן דְּאִיכָּא לְמֵיחַשׁ דְּנָשְׁרוּ מִשּׁוּם צַעַר עִבּוּר וְאִי הָיָה מְפָרֵשׁ מִלְּתֵהּ דְּרַב זַבֵּד דְּאֵין לֵדַת בָּנִים בְּלֹא סִימָנִים קָאָמַר הֲוֵי אָתֵי שַׁפִּיר הָא דְּנָקַט צַעַר לֵדָה וְלֹא הָיִינוּ צְרִיכִים לוֹמַר מִשּׁוּם צַעַר עִבּוּר חָיְישִׁינַן אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דא"כ לָא הֲוֵי מְשַׁנֵּי מִידִּי לְרַבָּה בַּר לֵיוָאי: **מֵתָה** בִּתּוֹ אוֹ נִתְגָּרְשָׁה הָא דְּלָא נְקַט מֵאֲנָה אוֹ שֶׁנִּמְצֵאת אַיְלוֹנִית מִשּׁוּם דְּמַתְנִי' אֲתָא לְאַשְׁמוּעִינַן אֲפִילּוּ כָּנַס וְלִבְסוֹף גֵּרֵשׁ וּמֵאֲנָה אוֹ שֶׁנִּמְצֵאת אַיְלוֹנִית אֵין שׁוּם חִדּוּשׁ דְּבָטְלוּ לְהוּ קִדּוּשֵׁי קַמָּאֵי וְכָךְ לִי כָּנַס וּלְבַסּוֹף מֵאֲנָה כְּמוֹ מֵאֲנָה וּלְבַסּוֹף כָּנַס א"נ מִשּׁוּם דְּקָאֵי אַאַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת הָאֵלּוּ וּמֵאֲנָה אוֹ שֶׁנִּמְצֵאת אַיְלוֹנִית לֹא שַׁיָּךְ בְּכָל הָעֲרָיוֹת: **שְׁלֹשָׁה** אַחִים שְׁנַיִם וְכוּ' לְקַמָּן בְּפֶרֶק ד' אַחִים (יְבָמוֹת דַּף ל. ד"ה גֵּרֵשׁ) אֲפָרֵשׁ לָהּ אַמַּאי נְקַט שְׁלֹשָׁה אַחִים: **נְשׂוּאִין** הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִים הָכָא לָא הֲוָה שַׁיָּךְ לְמִנְקַט הָרִאשׁוֹנִים דְּלֵיכָּא הָכָא תְּרֵי נִשּׂוּאִין וּמִשּׁוּם הַהִיא דִּבְפֶרֶק ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת קח:) נְקַט הָכִי דִּתְנַן הַמְגָרֵשׁ הָאִשָּׁה וְהֶחְזִירָהּ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם ור"א אוֹסֵר וּמְפָרֵשׁ הָתָם טַעְמָא דר"א מִשּׁוּם דִּמְסַפְּקָא לֵהּ אִי מִיתָה מַפֶּלֶת אִי נְשׂוּאִים הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִים: **תְּמָאֵן** הַשְׁתָּא וְתִתְיַבֵּם כו' וַאֲפֵי' לר"ג דְּלֵית לֵיהּ מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן לְקַמָּן בְּפֶ' ב"ש (יְבָמוֹת דַּף קט.) הַיְנוּ לְהוֹצִיאָהּ מִבַּעְלָהּ א"נ פָּרִיךְ דְּהֵיכָא דְּמֵאֲנָה תִּתְיַבֵּם צָרָתָהּ וּמַתְנִי' מַשְׁמַע דְּאֵין לָהּ תַּקָּנָה אֶלָּא בַּחֲלִיצָה: **לָא** צָרַת עֶרְוָה שָׁאנֵי כו' ה"נ בִּשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּצָרַת בִּתּוֹ וא"ת וּמְנָא לֵיהּ דְּטַעְמָא דְּרָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל מִשּׁוּם דְּבִשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ דִּלְמָא טַעְמָא דְּרָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל גּוּפֵהּ מִשּׁוּם דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא דְּאֵינָהּ מְמָאֶנֶת לְזִקָּתוֹ וְי"ל דְּע"כ טַעְמָא דְּרָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל מִשּׁוּם דְּבִשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ מִדְּנָקַט אֲסוּרָה לְאָבִיו מִכְּלָל דִּלְעָלְמָא שָׁרְיָא וְאִי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּאֵינָהּ מְמָאֶנֶת לְזִקָּתוֹ אֲסוּרָה נָמֵי לְעָלְמָא וא"ת א"כ תִּקְשֶׁה בָּרַיְתָא דְּרָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל לְר' אוֹשַׁעְיָא וְתֵרֵץ הר"ר מֹשֶׁה כֹּהֵן דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּמַיְירֵי כְּשֶׁחָלְצָה וּלְהָכִי שָׁרְיָא לְעָלְמָא וְלֹא מִשּׁוּם דִּמְמָאֶנֶת לְזִקָּתוֹ א"נ כְּשֶׁמֵּאֲנָה בְּיָבָם אַחֵר שֶׁנִּתְיַבְּמָה דְּלֵיכָּא זִקָּה וּמ"מ אֲסוּרָה לְאָבִיו מִשּׁוּם דְּבִשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ:

מסורת הש״ס

א נדה מו.

ב לקמן ל.; תוספתא יבמות; משנה יבמות

ג לקמן ל:

ד לקמן קז:

ה תוספתא יבמות; לעיל י.; ספרא קדושים פרק יב יב

ו לקמן כא.; מסכת דרך ארץ רבה; תוספתא יבמות

ז משנה עדיות

גליון הש״ס

גמ' רב אשי אמר סברא היא. ע' לעיל דף ב ע"א תד"ה עד סוף:

שם נשואין הראשונים מפילים. לקמן דף פד ע"ב:

שם ה"נ משעת נפילה. עיין לקמן דף כט ע"א תד"ה אי כרבי אלעזר:

תורה אור השלם

וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ [ויקרא יח, יח]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ ז:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ ב:

חָלְצוּ — בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין מִן הַכְּהוּנָּה, וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. נִתְיַיבְּמוּ — בֵּית שַׁמַּאי מַכְשִׁירִין, וּבֵית הִלֵּל פּוֹסְלִין. אַף עַל פִּי שֶׁאֵלּוּ אוֹסְרִים וְאֵלּוּ מַתִּירִין, אֵלּוּ פּוֹסְלִין וְאֵלּוּ מַכְשִׁירִין — לֹא נִמְנְעוּ בֵּית שַׁמַּאי מִלִּישָּׂא נָשִׁים מִבֵּית הִלֵּל, וְלֹא בֵּית הִלֵּל מִבֵּית שַׁמַּאי. כׇּל הַטְּהָרוֹת וְהַטְּמָאוֹת שֶׁהָיוּ אֵלּוּ מְטַהֲרִים וְאֵלּוּ מְטַמְּאִין — לֹא נִמְנְעוּ עוֹשִׂין טְהָרוֹת אֵלּוּ עַל גַּבֵּי אֵלּוּ.

גְּמָ׳ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי: מַאי טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי, דִּכְתִיב: "לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר". "חוּצָה" — מִכְּלָל דְּאִיכָּא פְּנִימִית, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "לֹא תִהְיֶה". (א)וּבֵית הִלֵּל — מִיבְּעֵי לְהוּ לְכִדְרַב יְהוּדָה אָמַר רַב. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מִנַּיִן שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה — שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר". לֹא תְּהֵא בָּהּ הֲוָיָה לְזָר. וּבֵית שַׁמַּאי — מִי כְּתִיב "לַחוּץ"? "חוּצָה" כְּתִיב. וּבֵית הִלֵּל — כֵּיוָן דִּכְתִיב "חוּצָה", כְּמַאן דִּכְתִיב "לַחוּץ" דָּמֵי. דְּתַנְיָא, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כׇּל תֵּיבָה שֶׁצְּרִיכָה לָמֶד בִּתְחִלָּתָהּ — הֵטִיל לָהּ הַכָּתוּב הֵא בְּסוֹפָהּ. וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כְּגוֹן "אֵלִים" — "אֵלִימָה", "מַחֲנַיִם" — "מַחֲנָיְמָה", "מִצְרַיִם" — "מִצְרַיְמָה", "דִּבְלָתָיְמָה", "יְרוּשָׁלַיְמָה", "מִדְבָּרָה". וּבֵית שַׁמַּאי, דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב מְנָא לְהוּ? מִ"לְּאִישׁ זָר" נָפְקָא. וּבֵית הִלֵּל נָמֵי, תִּיפּוֹק לְהוּ מִ"לְּאִישׁ זָר"? אִין הָכִי נָמֵי. "חוּצָה" לָמָּה לִי — לְרַבּוֹת הָאֲרוּסָה. וְאִידַּךְ: מֵ"חוּצָה" — "הַחוּצָה". וְאִידַּךְ: "חוּצָה" "הַחוּצָה" — לָא מַשְׁמַע לְהוּ.

[א]רָבָא אָמַר: טַעְמַיְיהוּ דְּבֵית שַׁמַּאי דְּאֵין אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר. (ב)תִּינַח הֵיכָא דְּנָשָׂא מֵת, וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא חַי — לָא אָתֵי אִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְחָיֵיל אַאִיסּוּר אֵשֶׁת אָח. אֶלָּא נָשָׂא חַי וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא מֵת, אֲחוֹת אִשָּׁה קָדֵים! כֵּיוָן דְּלָא אָתֵי אִיסּוּר אֵשֶׁת אָח וְחָיֵיל אַאִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה, הָוְיָא לַהּ צָרַת עֶרְוָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה, וְשָׁרְיָא. חָלְצוּ בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִים וְכוּ׳. פְּשִׁיטָא! (ג)לְאַפּוֹקֵי דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, דְּאָמַר: בּוֹאוּ וּנְתַקֵּן לָהֶם לַצָּרוֹת שֶׁיְּהוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. קָא מַשְׁמַע לַן דְּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִים. נִתְיַיבְּמוּ, בֵּית הִלֵּל פּוֹסְלִין כּוּ׳. הָא תּוּ לְמָה לִי! אַיְּידֵי דְּתָנָא חָלְצוּ, תְּנָא נָמֵי נִתְיַיבְּמוּ. ב־ד(ד)תְּנַן הָתָם: מְגִילָּה נִקְרֵאת בְּאַחַד עָשָׂר, וּבִשְׁנַיִם עָשָׂר, וּבִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר, וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. ה(ה)אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אִיקְרִי כָּאן "לֹא תִתְגּוֹדְדוּ", לֹא תֵּעָשׂוּ אֲגוּדּוֹת אֲגוּדּוֹת? הַאי "לֹא תִתְגּוֹדְדוּ" מִיבְּעֵי לֵיהּ לְגוּפֵיהּ, דְּאָמַר רַחֲמָנָא: לֹא תַּעֲשׂוּ חַבּוּרָה עַל מֵת! (ו)אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא "לֹא תְגוֹדְדוּ". מַאי "תִתְגּוֹדְדוּ" — שְׁמַע מִינַּהּ לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא. וְאֵימָא כּוּלֵּיהּ לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא! אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא "לֹא תָגוֹדוּ". מַאי "לֹא תִתְגּוֹדְדוּ" — שְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי. ו(ז)אֲמַר לֵיהּ: עַד כָּאן לֹא שָׁנִיתָ מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעַרְבֵי פְּסָחִים עַד חֲצוֹת — עוֹשִׂין, מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת — אֵין עוֹשִׂין! (ח)אֲמַר לֵיהּ: אָמֵינָא לָךְ אֲנָא אִיסּוּרָא, דְּאָמַר רַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: "לְקַיֵּים אֶת יְמֵי הַפּוּרִים בִּזְמַנֵּיהֶם" — זְמַנִּים הַרְבֵּה תִּיקְּנוּ לָהֶם חֲכָמִים, וְאַתְּ אָמְרַתְּ לִי מִנְהָגָא?! וְהָתָם לָאו אִיסּוּרָא הוּא? וְהָתְנַן: (בַּלַּיְלָה) בֵּית שַׁמַּאי אוֹסְרִין, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין. אֲמַר לֵיהּ: הָתָם, הָרוֹאֶה אוֹמֵר: מְלָאכָה הוּא דְּלֵית לֵיהּ. וְהָא בֵּית שַׁמַּאי מַתִּירִין הַצָּרוֹת לָאַחִים, וּבֵית הִלֵּל אוֹסְרִים?

מִי

חָלְצוּ הַצָּרוֹת מִן הָאַחִין: ב"ש פּוֹסְלִין מִן הַכְּהֻנָּה שֶׁחֲלִיצָתָהּ חֲלִיצָה: וב"ה מַכְשִׁירִין לְפִי שֶׁחֲלִיצָתָן שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ וַהֲרֵי כְּחוֹלֶצֶת מִן הַנָּכְרִי: נִתְיַבְּמוּ לָאַחִים: בֵּית שַׁמַּאי מַכְשִׁירִין אוֹתָן לַכֹּהֲנִים אִם נִתְאַלְמְנוּ מִיְּבָמֵיהֶן: וּבֵית הִלֵּל פּוֹסְלִין שֶׁנִּבְעֲלוּ לֶאֱסֹר לָהֶן וְהַנִּבְעֶלֶת לִפְסוֹל לָהּ עֲשָׂאָהּ זוֹנָה וְהַזּוֹנָה אֲסוּרָה לִכְהֻנָּה: לֹא נִמְנְעוּ כו' אע"פ שֶׁבְּנֵי הַצָּרָה שֶׁנִּתְיַבְּמוּ כב"ש מַמְזֵרִים [הֵם לב"ה] שֶׁהֲרֵי בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח הִיא עֲלֵיהֶם וְאֵשֶׁת אָח בְּכָרֵת וּבְנֵי עֲרָיוֹת שֶׁהֵן חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת מַמְזֵרִים הֵם כִּדְאָמְרִינַן בְּפִרְקִין אַפֵּ"ה לֹא נִמְנְעוּ ב"ה מִלִּשָּׂא נָשִׁים מב"ש לְפִי שֶׁהָיוּ מוֹדִיעִים לָהֶם אוֹתָן הַבָּאוֹת מִן הַצָּרוֹת וּפוֹרְשִׁים: אֵלּוּ עַל גַּבֵּי אֵלּוּ אֵלּוּ מַשְׁאִילִים כְּלֵיהֶם לְאֵלּוּ: גְּמ' לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה הַחִיצוֹנָה שֶׁהִיא נָכְרִית לַיָּבָם לֹא תִּהְיֶה לְזָר: מִכְּלָל דְּאִיכָּא פְּנִימִית בַּהֲדֵהּ קְרוֹבָה לַיָּבָם: שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה יְבָמָה שֶׁלֹּא חָלְצָה מִנַּיִן אִם נִתְקַדְּשָׁה לַשּׁוּק שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין אע"ג דְּחַיָּבֵי לָאוִין בְּעָלְמָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין: ת"ל כו' לֹא תְּהֵא בָּהּ הֲוָיָה אֵינָן תּוֹפְסִין: חוּצָה כְּתִיב דְּמַשְׁמַע חִיצוֹנָה: לְרַבּוֹת אֲרוּסָה שֶׁאִם נִתְאַרְמְלָה מִן הָאֵרוּסִין צְרִיכָה לַיָּבָם כִּנְשׂוּאָה וְחוּצָה מַשְׁמַע חִיצוֹנָה שֶׁלֹּא נִתְקָרְבָה עֲדַיִן לְבִיאָה: אֵין אִסּוּר אֵשֶׁת אָח חָל עַל בִּתּוֹ שֶׁל זֶה אֵצֶל אָבִיהָ הִלְכָּךְ לָא רָמְיָא קַמֵּהּ לְיַבּוּמֵי וַהֲוָה כְּמַאן דְּלֵיתָא וְכֵן בַּאֲחוֹת אִשָּׁה וּבְכֻלָּן וְהָכִי מְפָרְשָׁא מִלְּתֵהּ דְּרָבָא בְּמַסְקָנָא דְּמִלְּתָא. וּמִיהוּ הָא דְּפָרִיךְ תִּינַח הֵיכָא דְּנָשָׂא כו' לֹא יָדַע מִלְּתֵהּ דְּרָבָא וְסָבַר דְּרָבָא אַאֲחוֹת אִשָּׁה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ לְחוּדַיְהוּ קָאֵי שֶׁקְּרֵבָתוֹ ע"י קִדּוּשִׁין: דְּלָא אָתֵי אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְחָיֵיל אַאִסּוּר אֵשֶׁת אָח וְהָוְיָא כְּנָכְרִית: פְּשִׁיטָא כֵּיוָן דלב"ש זְקוּקוֹת לַיָּבָם פְּשִׁיטָא אִם חָלְצוּ פְּסוּלוֹת ולב"ה כֵּיוָן דִּפְטָרֵי לְהוּ מִזִּקַּת יִבּוּם אִם חָלְצוּ כְּשֵׁרוֹת לִכְהֻנָּה דְּלָאו חֲלִיצָה הִיא: דְּר' יוֹחָנָן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף יד:) בְּבָרַיְתָא: בּוֹאוּ וְנִתְקַן לְצָרוֹת הָעֲרָיוֹת שֶׁיְּהוּ חוֹלְצוֹת וְכֵיוָן דְּבָעוּ חֲלִיצָה חֲלִיצָתָהּ פּוֹסֶלֶת אַפֵּי' לב"ה. קמ"ל דב"ה אַפֵּי' תַּקַּנְתָּא דְּרַבָּנָן לֵית לְהוּ בְּצָרוֹת דְּלִחְלְצוּ: וב"ה פּוֹסְלִין דְּזוֹנָה הִיא וּפְסוּלָה לִכְהֻנָּה. אֲבָל מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא לָא מִפַּסְלָה בִּבְעִילַת כָּרֵת אֶלָּא בִּבְעִילַת חָלָל וְנָתִין וּמַמְזֵר וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד בְּפֶרֶק אַלְמָנָה לְכ"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת סח:): לֹא תַעֲשׂוּ אֲגֻדּוֹת אֲגֻדּוֹת דְּנִרְאֶה כְּנוֹהֲגִין ב' תּוֹרוֹת כְּשֶׁקּוֹרִין כְּפָרִים אֶת הַמְּגִלָּה בְּיוֹם כְּנִיסָה וַעֲיָרוֹת גְּדוֹלוֹת בי"ד וּמֻקָּפִין חוֹמָה בט"ו: א"כ לִכְתּוֹב קְרָא לֹא תְגֹדְדוּ דְּמַשְׁמַע לְשׁוֹן גְּדִידָה וַחֲבוּרָה: וְאֵימָא כֻּלֵּהּ לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא שֶׁלֹּא תַעֲשׂוּ אֲגֻדּוֹת: א"כ לִכְתֹּב לֹא תָגוּדוּ מִדְּלָא כְּתִיב תָּגוּדוּ לְשׁוֹן אֲגֻדָּה: לֹא שָׁנִית ע"כ מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ כו' הָיָה לְךָ לְהָשִׁיב תְּשׁוּבָה זוֹ: אֲמֵינָא לָךְ אֲנָא אִסּוּרָא דְּאָסְרִי לְהוּ רַבָּנָן לִבְנֵי אַרְבֵּיסַר דְּאִי בָּעוּ לְמִקְרָא בַּחֲמֵיסַר לָא מָצוּ וְכֵן בְּנֵי ט"ו בי"ד וְדָמְיָא לִשְׁתֵּי תוֹרוֹת: וְאַתְּ אָמְרַתְּ לִי מִנְהָגָא דְּהָתָם לכ"ע שָׁרִי וּמִיהוּ בְּאַתְרָא דְּאַחְמוּר לֹא יְשַׁנֶּה אֶת דַּרְכּוֹ מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת: וּפָרְכִינַן וְהָתָם אִסּוּרָא לֵיכָּא בִּתְמִיהַּ: וְהָא קָתָנֵי הָתָם בַּלַּיְלָה בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ ב"ש אוֹסְרִים וב"ה מַתִּירִים לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה וְאִיכָּא דְּעָבְדִי כב"ה וְאִיכָּא דְּעָבְדִי כְּבֵית שַׁמַּאי וַהֲרֵי כָּאן אֲגֻדּוֹת: א"ל הָתָם לָא דָּמֵי לִשְׁתֵּי תוֹרוֹת דְּהָרוֹאֶה אֶת זֶה שֶׁאֵין עוֹשֶׂה מְלָאכָה אוֹמֵר דְּאֵין לוֹ מָה לַעֲשׂוֹת:

מַאי טַעְמָא דב"ש וא"ת וּמַאי קָבָעֵי לֵיהּ דִּלְמָא מוּקְמֵי לִצְרֹר לכדר"ש (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף ח:) וְעָלֶיהָ לְכִדְרַבִּי וְאוֹמֵר רַבֵּינוּ יִצְחָק מִשּׁוּם דְּמִסְתַּבְּרָא לֵיהּ לִדְרוֹשׁ לִצְרֹר לְעִנְיַן צָרוֹת אִי לָאו דְּשַׁמְעֵהּ בְּשׁוּם דּוּכְתָּא דְּשָׁרְיָא וא"ת אַכַּתִּי כִּי דָּרְשִׁי נָמֵי חוּצָה מִכְּלָל דְּאִכָּא פְּנִימִית נִדְרוֹשׁ מִלִּצְרוֹר לְמֵיסַר צָרָה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וי"ל דְּלֵיכָּא לְמִדְרַשׁ הָכִי דְּהָא כְּתִיב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ דַּחֲדָא וְלִמְקוֹם מִצְוָה לָא אִצְטְרִיךְ דְּמֵחוּצָה נָפְקָא אֶלָּא לְשֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה: **לְכִדְרַב** יְהוּדָה אָמַר רַב כו' ה"נ המ"ל לְכִדְשְׁמוּאֵל דִּפְלִיג עֲלֵהּ דְּרַב בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צב: וְשָׁם) וּמוּקֵי קְרָא דִּלְלָאו הוּא דַּאֲתָא: **כֵּוָן** דִּכְתִיב חוּצָה כְּמַאן דִּכְתִיב לַחוּץ דָּמֵי ואע"ג דִּכְתִיב נָמֵי הֵ"א בַּתְּחִלָּה דִּכְתִיב הַחוּצָה הַיְנוּ נָמֵי אֶל הַחוּץ כְּמוֹ הַמִּדְבָּרָה (שְׁמוֹת ד) דְּהָוֵי אֶל הַמִּדְבָּר: **לְרַבּוֹת** אֶת הָאֲרוּסָה אר"י דְּאִצְטְרִיךְ לְרַבּוּיֵי אֲרוּסָה מִשּׁוּם דִּכְתִיב בֵּית אָחִיו ובפ"ק דְּיוֹמָא (דַּף יג.) מַשְׁמַע דְּבֵית נְשׂוּאָה מַשְׁמַע: **דְּלָא** אָתֵי אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְחָיֵיל אַאִסּוּר אֵשֶׁת אָח וא"ת כֵּוָן דְּאִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה לָא חָיֵיל תִּתְיַבֵּם עֶרְוָה גּוּפָהּ וי"ל דְּאִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה מִתְלָא תְּלֵי וְקָאֵי אִי פָּקַע אִסּוּר אֵשֶׁת אָח אָתֵי וְחָיֵיל הִלְכָּךְ לָא פָּקַע: **בֵּית** הִלֵּל פּוֹסְלִים פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מִכְּהֻנָּה וְלֹא מִתְּרוּמָה וא"א לוֹמַר כֵּן דִּמְחַיְּבִי. כְּרֵיתוֹת זוֹנָה הִיא כִּדְאָמְרִינַן בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת מד:) גַּבֵּי הַנּוֹשֵׂא אֶת חֲלוּצָתוֹ וְזוֹנָה אֲסוּרָה בִּתְרוּמָה כְּמוֹ שֶׁנְּפָרֵשׁ שָׁם בע"ה (ד"ה הָכָא) וְרַשִׁ"י עַצְמוֹ חָזַר בְּסוֹף פִּרְקָא (דַּף טו: ד"ה הִיא עַצְמָהּ) גַּבֵּי מָה לְאַלְמָנָה שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת: **דְּאָמַר** רַחֲמָנָא לֹא תַעֲשׂוּ חַבּוּרָה עַל מֵת וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּסוֹף פֶּרֶק ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף סח. וְשָׁם) גַּבֵּי ר"ע שֶׁהָיָה מַכֶּה עַצְמוֹ עַל ר"א שֶׁנִּפְטַר עַד שֶׁהָיָה דָּמוֹ שׁוֹתֵת לָאָרֶץ וְאוֹמֵר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּדֶרֶךְ שְׂרִיטָה אָסַר רַחֲמָנָא דַּוְקָא א"נ אַתּוֹרָה הָיָה מִצְטַעֵר כִּדְאָמְרִינַן הָתָם הַרְבֵּה מָעוֹת יֵשׁ לִי וְאֵין שֻׁלְחָנִי כו':

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ח:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ מגילה וחנוכה הל׳ ד:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ מגילה וחנוכה הל׳ ו:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ מגילה וחנוכה הל׳ ז, סמג עשין ד, טוש״ע או״ח סי׳ תרפח סעי׳ ז:

ה מיי׳ פי״ב מהל׳ עבודה זרה וחוקות הגויים הל׳ יא, סמג לאוין סב, טוש״ע יו״ד סי׳ קפ סעי׳ ו:

ו מיי׳ פח׳ מהל׳ שביתת יום טוב הל׳ יח, סמג לאוין עה, טוש״ע או״ח סי׳ תסח סעי׳ ג ד:

מסורת הש״ס

א לקמן צב.

ב לעיל ח.

ג לקמן כז.

ד משנה מגילה; מגילה ב.

ה משנה עדיות

ו נזיר לה.; עבודה זרה כ.; סוטה כח.

ז משנה פסחים; תענית ל:; תוספתא פסחים; פסחים נ.; ברכות יז:; פסחים נד:

ח מגילה ב.

גליון הש״ס

תוס׳ ד"ה מאי טעמא וכו׳ דלמא מוקמי לצרור וכו׳. ק"ל על לשונם הזהב דלמא ולא הקשו ביותר דהא גם לפי האמת דיליף ב"ש מן החוצה ע"כ דרשי׳ לצרור לכדר"ש ועליה לכדר׳ וצ"ע:

תורה אור השלם

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא וגו׳ [ויקרא כא, ז]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה וגו׳ [דברים כה, ה]

וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וגו׳ [שמות טו, כז]

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי־כָבֵד וגו׳ [בראשית יב, י]

וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה [במדבר לג, מו]

וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין־הָאָרֶץ וגו׳ [יחזקאל ח, ג]

וְדָוִד בָּא מַחֲנָיְמָה וְאַבְשָׁלֹם עָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל וגו׳ [שמואל ב יז, כד]

וְלַמִּזְרָח יָשַׁב עַד־לְבוֹא מִדְבָּרָה לְמִן־הַנָּהָר פְּרָת כִּי מִקְנֵיהֶם רָבוּ וגו׳ [דברי הימים א ה, ט]

וְהִנֵּה עִמְּךָ שִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא בֶן־הַיְמִינִי מִבַּחֻרִים וְהוּא קִלְלַנִי קְלָלָה וגו׳ [מלכים א ב, ח]

וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיָּבֹאוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר־סִין אֲשֶׁר בֵּין־אֵילִם וּבֵין וגו׳ [שמות טז, א]

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה [בראשית יג, א]

וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל לִפְאַת צָפוֹנָה מִן־הַיַּרְדֵּן וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל־כֶּתֶף וגו׳ [יהושע יח, יב]

וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֲבָרִים לִפְנֵי נְבוֹ [במדבר לג, מז]

(והיהודיים) [וְהַיְּהוּדִים] אֲשֶׁר־בְּשׁוּשָׁן נִקְהֲלוּ בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר וגו׳ [אסתר ט, יח]

בָּנִים אַתֶּם לַיהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא־תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם וגו׳ [דברים יד, א]

לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי וגו׳ [אסתר ט, לא]

מִי סְבָרַתְּ עָשׂוּ בֵּית שַׁמַּאי כְּדִבְרֵיהֶם? לֹא עָשׂוּ בֵּית שַׁמַּאי כְּדִבְרֵיהֶם. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: עָשׂוּ וְעָשׂוּ. וּבִפְלוּגְתָּא [דְּרַב וּשְׁמוּאֵל]. דְּרַב אוֹמֵר: לֹא עָשׂוּ בֵּית שַׁמַּאי כְּדִבְרֵיהֶם, וּשְׁמוּאֵל אוֹמֵר: עָשׂוּ וְעָשׂוּ. אֵימַת? אִילֵימָא קוֹדֶם בַּת קוֹל — מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר לֹא עָשׂוּ? וְאֶלָּא לְאַחַר בַּת קוֹל — מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּאָמַר עָשׂוּ? (א)אִי בָּעֵית אֵימָא קוֹדֶם בַּת קוֹל, וְאִי בָּעֵית אֵימָא לְאַחַר בַּת קוֹל. אִי בָּעֵית אֵימָא קוֹדֶם בַּת קוֹל, וּכְגוֹן דְּבֵית הִלֵּל רוּבָּא, לְמַאן דְּאָמַר לֹא עָשׂוּ — דְּהָא בֵּית הִלֵּל רוּבָּא. וּמַאן דְּאָמַר עָשׂוּ, כִּי אָזְלִינַן בָּתַר רוּבָּא — הֵיכָא דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ. הָכָא, בֵּית שַׁמַּאי מְחַדְּדִי טְפֵי. וְאִי בָּעֵית אֵימָא לְאַחַר בַּת קוֹל, מַאן דְּאָמַר לֹא עָשׂוּ — דְּהָא נְפַקָא בַּת קוֹל, וּמַאן דַּאֲמַר עָשׂוּ — רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דְּאָמַר: אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל. [א]וּמַאן דַּאֲמַר עָשׂוּ, קָרֵינַן כָּאן "לֹא תִתְגּוֹדְדוּ" — לֹא תֵּעָשׂוּ אֲגוּדּוֹת אֲגוּדּוֹת! אֲמַר אַבָּיֵי: כִּי אָמְרִינַן "לֹא תִתְגּוֹדְדוּ" — כְּגוֹן שְׁתֵּי בָּתֵּי דִינִים בְּעִיר אַחַת, הַלָּלוּ מוֹרִים כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, וְהַלָּלוּ מוֹרִים כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. אֲבָל שְׁתֵּי בָּתֵּי דִינִים בִּשְׁתֵּי עֲיָירוֹת — לֵית לַן בַּהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְהָא בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל כִּשְׁתֵּי בָּתֵּי דִינִים בְּעִיר אַחַת דָּמֵי! אֶלָּא אָמַר רָבָא: כִּי אָמְרִינַן "לֹא תִתְגּוֹדְדוּ" — כְּגוֹן בֵּית דִּין בְּעִיר אַחַת, פְּלַג מוֹרִין כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, וּפְלַג מוֹרִין כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. אֲבָל שְׁתֵּי בָּתֵּי דִינִין בְּעִיר אַחַת — לֵית לַן בַּהּ. (ב)תָּא שְׁמַע: בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיוּ כּוֹרְתִים עֵצִים לַעֲשׂוֹת פֶּחָמִים בְּשַׁבָּת לַעֲשׂוֹת בַּרְזֶל. בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיוּ אוֹכְלִים בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב. [ב](ג)בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר — אִין, בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא — לָא. דְּתַנְיָא, כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת — אֵין דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. וְהַאי מַאי תְּיוּבְתָּא? מְקוֹמוֹת מְקוֹמוֹת שָׁאנֵי! וּדְקָאָרֵי לַהּ — מַאי קָאָרֵי לַהּ?! סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא מִשּׁוּם חוּמְרָא דְּשַׁבָּת — כְּמָקוֹם אֶחָד דָּמֵי, קָא מַשְׁמַע לַן. (ד)תָּא שְׁמַע, דְּרַבִּי אֲבָהוּ כִּי אִיקְלַע לְאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲוָה מְטַלְטֵל שְׁרָגָא. וְכִי אִיקְלַע לְאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, לָא הֲוָה מְטַלְטֵל שְׁרָגָא. וְהַאי מַאי קוּשְׁיָא? וְלָא אָמְרִינַן מְקוֹמוֹת שָׁאנֵי? אֲנַן הָכִי קָאָמְרִינַן: רַבִּי אֲבָהוּ, הֵיכִי עָבֵיד הָכָא הָכִי, וְהֵיכִי עָבֵיד הָכָא הָכִי? רַבִּי אֲבָהוּ כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי סְבִירָא לֵיהּ, וְכִי מִקְלַע לְאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן לָא הֲוָה מְטַלְטֵל מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. וְהָאִיכָּא שַׁמָּעָא! דְּמוֹדַע לֵיהּ לְשַׁמָּעָא. (ה)תָּא שְׁמַע: אַף עַל פִּי שֶׁאֵלּוּ אוֹסְרִים וְאֵלּוּ מַתִּירִים — לֹא נִמְנְעוּ בֵּית שַׁמַּאי מִלִּישָּׂא נָשִׁים מִבֵּית הִלֵּל, וְלֹא בֵּית הִלֵּל מִבֵּית שַׁמַּאי. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא לֹא עָשׂוּ, מִשּׁוּם הָכִי לֹא נִמְנְעוּ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ עָשׂוּ, אַמַּאי לֹא נִמְנְעוּ? בִּשְׁלָמָא בֵּית שַׁמַּאי מִבֵּית הִלֵּל לֹא נִמְנְעוּ, דִּבְנֵי חַיָּיבֵי לָאוִין נִינְהוּ. אֶלָּא בֵּית הִלֵּל מִבֵּית שַׁמַּאי אַמַּאי לֹא נִמְנְעוּ? בְּנֵי חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת — מַמְזֵרִים נִינְהוּ? (ו)וְכִי תֵּימָא קָסָבְרִי בֵּית הִלֵּל דְּאֵין מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת — וְהָאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַף עַל פִּי שֶׁנֶּחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּצָרוֹת, מוֹדִים שֶׁאֵין מַמְזֵר אֶלָּא מִמִּי שֶׁאִיסּוּרוֹ אִיסּוּר עֶרְוָה וְעָנוּשׁ כָּרֵת! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ, לֹא עָשׂוּ! לָא, לְעוֹלָם עָשׂוּ, דְּמוֹדְעִי לְהוּ וּפָרְשִׁי. (ז)וְהָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: כָּל הַטְּהָרוֹת וְכָל הַטְּמָאוֹת שֶׁהָיוּ אֵלּוּ מְטַהֲרִין וְאֵלּוּ מְטַמְּאִין — לֹא נִמְנְעוּ עוֹשִׂים טְהָרוֹת אֵלּוּ עַל גַּבֵּי אֵלּוּ.

אִי

בַּת קוֹל בְּעֵירוּבִין בפ"ק (דַּף יג:) יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה הֲלָכָה כְּב"ה: דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ בְּחָכְמָה: ר' יְהוֹשֻׁעַ הִיא בְּפֶ' הַזָּהָב: הָיוּ כּוֹרְתִים עֵצִים בְּשַׁבָּת לַעֲשׂוֹת פֶּחָמִים לְבוֹ בַּיּוֹם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בַּרְזֶל אִזְמֵל שֶׁל מִילָה. דְּקָסָבַר ר"א מַכְשִׁירֵי מִצְוָה דּוֹחִין שַׁבָּת כְּמִצְוָה עַצְמָהּ: בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב שֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ בַּחֲלֵב אִמּוֹ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲלֵב אִמּוֹ יָצָא בְּשַׂר עוֹף שֶׁאֵין לוֹ חֲלֵב אֵם וְהָכִי אָמְרִי' בְּפֶ' כָּל הַבָּשָׂר: כְּלָל אָמַר ר"ע לְגַבֵּי מִילָה בְּאִסּוּר שַׁבָּת: מַאי קָאָרֵי לָהּ הָא כְּבָר שָׁנוּ לְעֵיל כִּי אָמְרִינַן לֹא תִתְגּוֹדְדוּ כו': מְטַלְטֵל שְׁרָגָא נֵר שֶׁהִדְלִיקוּ בּוֹ בַּשַּׁבָּת וְכִבָּה. דְּסָבַר לָהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כר"ש דְּלֵית לֵיהּ מֻקְצֶה וְר' יוֹחָנָן סָבַר לָהּ כְּר' יְהוּדָה דְּאִית לֵהּ מֻקְצֶה אֲפִי' שֶׁלֹּא מֵחֲמַת אִסּוּר: וְהָא אִיכָּא שַׁמָּעָא דְּרַבִּי אָבָהוּ דְּלָא מַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ וּמְטַלְטֵל בְּאַתְרֵהּ דְּר' יוֹחָנָן הוֹאִיל וְחָזֵי לְר' אָבָהוּ בְּעָלְמָא דִּמְטַלְטֵל: בְּנֵי חַיָּבֵי לָאוִין נִינְהוּ הָנָךְ דב"ה שֶׁהַצָּרוֹת נִשָּׂאוֹת לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה אֲפִי' לב"ש דְּאָמְרִי חֲלִיצָה בָּעֵי בְּלָאו בְּעָלְמָא נִינְהוּ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת וְאֵין מַמְזֵר אֶלָּא מֵחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת כִּדְאָמְרִי' לְקַמָּן בְּהַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מט.): חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת נִינְהוּ כֵּיוָן דְּצָרַת הַבַּת פְּטוּרָה הַמְיַבְּמָהּ עוֹמֵד בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח בְּכָרֵת: אֵין מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת אֶלָּא מֵחַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד כְּגוֹן אִמּוֹ וַחֲמוֹתוֹ וְכַלָּתוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְכָל הָנָךְ דְּאִסּוּר אַחֲוָה לֵית בְּהוּ מִיתָה: דְּמוֹדְעִי לְהוּ ב"ש לב"ה דְּעוּ שֶׁהַמִּשְׁפָּחָה זוֹ מִצָּרַת עֶרְוָה שֶׁנִּתְיַבְּמָה בָּאָה וּפָרְשׁוּ: ע"ג אֵלּוּ מַשְׁאִילִין כֵּלִים אֵלּוּ לְאֵלּוּ וב"ה מַחְמִירִין בְּטָהֳרוֹת טְפֵי:

מִי סְבָרַתְּ עָשׂוּ וְכוּ' תֵּמַהּ שֶׁלֹּא הִקְשָׁה רַבִּי יוֹחָנָן לר"ל מֵהַהִיא דְּמַיְיתֵי בְּסָמוּךְ בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל ר' אֱלִיעֶזֶר הָיוּ כּוֹרְתִין כּוּ' וְי"ל דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְדַקְדֵּק כָּל כָּךְ עַל דְּבָרָיו דְּמִמֵּילָא הֲוָה מֻקְשֶׁה מִמְּגִלָּה כְּמוֹ שֶׁהֻקְשָׁה בְּעַצְמוֹ: **לֹא** עָשׂוּ ב"ש כְּדִבְרֵיהֶם תֵּמַהּ הָא אַשְׁכְּחַן דְּעָשׂוּ דְּהִטָּה ר' טַרְפוֹן כְּדִבְרֵי ב"ש (בְּרָכוֹת דַּף י:) וְהִלֵּל שֶׁהֵבִיא עוֹלָתוֹ לָעֲזָרָה וַחֲבֵרוּ עָלָיו תַּלְמִידֵי שַׁמַּאי (בֵּיצָה דַּף כ.) וְתַנְיָא בְּפֶרֶק אֵלּוּ טְרֵפוֹת (חֻלִּין דַּף מד.) הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי ב"ש עוֹשֶׂה וּמוּקֵי לָהּ קֹדֶם בַּת קוֹל וּמִיהוּ בְּלָאו הָכִי מוּכָח בִּשְׁמַעְתִּין דְּעָשׂוּ: **רַבִּי** יְהוֹשֻׁעַ הִיא דְּאָמַר אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל וא"ת ומ"ש דְּלָא קי"ל כְּבַת קוֹל דר"א אֶלָּא אָמְרִינַן בְּכָל דּוּכְתֵּי דְּשַׁמּוּתִי הוּא וְאֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וּכְבַת קוֹל דב"ה קי"ל דַּהֲלָכָה כב"ה וְי"ל מִשּׁוּם דְּבַת קוֹל דר"א לֹא יָצְאָה אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ שֶׁאָמַר מִן הַשָּׁמַיִם יוֹכִיחוּ כִּדְאָמַר הָתָם א"נ בְּהַהִיא בַּת קוֹל שֶׁהָיְתָה כְּנֶגֶד רַבִּים דְּרַבָּנָן הָווּ רֻבָּא דְּוַדַּאי אֵין הֲלָכָה אֲבָל כְּבַת קוֹל דב"ה קי"ל מִשּׁוּם דְּהָווּ ב"ה רֻבָּא אֶלָּא דב"ש מְחַדְּדִי טְפֵי וא"ת וְדִלְמָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמֵי דַּוְקָא הָתָם קָאָמַר דְּאֵין מַשְׁגִּיחִין כִּדְפֵרַשְׁנוּ אֲבָל בְּעָלְמָא לֹא וי"ל מִדִּנְקַט ר' יְהוֹשֻׁעַ הַאי לִשָּׁנָא וְאָמַר לֹא בַשָּׁמַיִם הִיא ש"מ דִּבְכָל דּוּכְתָּא אִית לֵהּ דְּאֵין מַשְׁגִּיחִין: **כִּי** אָמְרִי' לֹא תִתְגּוֹדְדוּ כְּגוֹן שְׁתֵּי בָּתֵּי דִינִין בְּעִיר אַחַת כו' וא"ת מַה תֵּרֵץ מִמְּגִלָּה דִּבְעִיר אַחַת הָיוּ קוֹרִין לִבְנֵי הָעִיר בי"ד וְלִבְנֵי כְּפָרִים הָיוּ מַקְדִּימִים לְיוֹם הַכְּנִיסָה וְאוֹמֵר הָרַב רַבִּי חַיִּים דִּבְנֵי כְּפָרִים הָיוּ קוֹרִין בְּעִירָם כִּדְמוּכָח בַּיְּרוּשַׁלְמִי וְהַשְׁתָּא הָווּ שְׁתֵּי בָּתֵּי דִינִים בְּב' עֲיָרוֹת דִּבְכִי הַאי גַּוְנָא לֹא שַׁיָּךְ לֹא תִתְגֹּדְדוּ אֲפִילוּ לְאַבַּיֵּי וְהָא דְּקָרֵי לֵהּ יוֹם הַכְּנִיסָה לְפִי שֶׁבְּעִירָם הָיוּ מִתְאַסְּפִים לָבֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּשֵׁנִי וּבַחֲמִישִׁי לִקְרוֹת הַתּוֹרָה וְכֵן נִרְאֶה דְּאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי דְּבֶן עִיר אֵין מוֹצִיא בֶּן כְּרַךְ דְּכֹל שֶׁאֵין מְחֻיָּב בַּדָּבָר אֵין מוֹצִיא אֲחֵרִים יְדֵי חוֹבָתָם וְכֵיוָן שֶׁבְּנֵי הַכְּפָרִים הָיוּ בְּקִיאִים לִקְרוֹת וַדַּאי הָיוּ קוֹרִין בְּעִירָם: **בִּמְקוֹמוֹ** שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כו' בְּמִתְכַּוֵּן הָיוּ מְבִיאִים עַצְמָם שֶׁיִּהְיוּ צְרִיכִים לְכָךְ מִשּׁוּם חִבּוּב מִצְוָה: **לָא** הֲוָה מְטַלְטֵל שְׁרָגָא וא"ת הָתָם מִשּׁוּם דְּהָרוֹאֶה אוֹמֵר אֵין צָרִיךְ לְטַלְטֵל וְי"ל דַּאֲפִילוּ הָיָה נוֹפֵל עַל טַלִּיתוֹ לֹא הָיָה מְטַלְטֵל: **לָא** הֲוָה מְטַלְטֵל מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן ואע"ג דִּבְסוֹף שַׁבָּת (דַּף קָנוּ: וְשָׁם) פָּסֵיק רַבִּי יוֹחָנָן כר"ש בְּמֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר הָכָא בְּהִדְלִיקוּ בּוֹ אוֹתָהּ שַׁבָּת אַיְרֵי כִּדְפִּיר' בַּקּוּנְטְרֵס דַּחֲמִיר טְפֵי מִשּׁוּם דִּדְחִיָּה בְּיָדַיִם אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דְּהָכָא אַיְרֵי בְּמֻקְצֶה מֵחֲמַת מֵאוּס דְּהָא מֻקְצֶה מֵחֲמַת אִסּוּר חָמִיר טְפֵי לְפֵרוּשׁ ר"ת שֶׁפֵּרֵשׁ בספ"ק דְּשַׁבָּת (דַּף יט: וְשָׁם) גַּבֵּי כָּרְכֵי דְּזוּזֵי וְעוֹד דְּעַל מֻקְצֶה מֵחֲמַת מֵאוּס א"ר יוֹחָנָן בְּפֶ' כִּירָה (שַׁבָּת ד' מה:) אָנוּ אֵין לָנוּ בַּנֵּר אֶלָּא כר"ש: **בִּשְׁלָמָא** ב"ש לֹא נִמְנְעוּ כו' וא"ת וְאַמַּאי לֹא נִמְנְעוּ מִשּׁוּם צָרָה עַצְמָהּ כִּדְאָמְרִי' לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין וי"ל דְּצָרָה עַצְמָהּ לָא שְׁכִיחָא כֻּלֵּי הַאי כְּמוֹ בְּנֵי הַצָּרוֹת שֶׁהָאַחַת יוֹלֶדֶת כַּמָּה בָּנִים:

מסורת הש״ס

א ברכות נא:

ב שבת קל.; חולין קטז.

ג שבת קל.; פסחים סט:; שבת קלג.; משנה מנחות; מנחות צז.; תוספתא פסחים; משנה פסחים; משנה שבת; מנחות עב.; פסחים סו.; מנחות צו.

ד שבת מו.

ה לקמן כט:; בבא מציעא לב:; כתובות ג.

ו קידושין עה:

ז משנה עדיות; משנה יבמות

גליון הש״ס

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה. כעין זה כתובות טז ע"א ולו ע"א:

תורה אור השלם

בָּנִים אַתֶּם לַיהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא־תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת [דברים יד, א]

לֹא תֹאכְלוּ כָל־נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר־בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ [דברים יד, כא]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ עבודה זרה וחוקות הגויים הל׳ יד:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ מילה הל׳ ו, סמג עשין נח, טוש״ע יו״ד סי׳ רסו סעי׳ ב:

(א)אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּמוֹדְעִי לְהוּ — מִשּׁוּם הָכִי לֹא נִמְנְעוּ, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דְּלָא מוֹדְעִי לְהוּ, בִּשְׁלָמָא בֵּית שַׁמַּאי מִבֵּית הִלֵּל לֹא נִמְנְעוּ — דְּטְמָאוֹת דְּבֵית הִלֵּל, לְבֵית שַׁמַּאי טְהָרוֹת נִינְהוּ. אֶלָּא בֵּית הִלֵּל מִבֵּית שַׁמַּאי לָמָּה לֹא נִמְנְעוּ? טְהָרוֹת דְּבֵית שַׁמַּאי, לְבֵית הִלֵּל טְמָאוֹת נִינְהוּ! אֶלָּא לָאו דְּמוֹדְעִי לְהוּ, שְׁמַע מִינַּהּ. וּמַאי אוּלְמֵיהּ דְּהָךְ מֵהָךְ? מַהוּ דְּתֵימָא צָרָה קָלָא אִית לַהּ, קָא מַשְׁמַע לַן. גּוּפָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַף עַל פִּי שֶׁנֶּחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּצָרוֹת, מוֹדִים שֶׁאֵין מַמְזֵר אֶלָּא מִמִּי שֶׁאִיסּוּרוֹ אִיסּוּר עֶרְוָה וְעָנוּשׁ כָּרֵת. מַאן מוֹדִים? אִילֵּימָא בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל — פְּשִׁיטָא! בְּנֵי חַיָּיבֵי לָאוִין, כְּשֵׁרִים נִינְהוּ! אֶלָּא בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי — הִיא גּוּפַהּ חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת הִיא! לְעוֹלָם בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל, וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי לָאוִין, קָא מַשְׁמַע לַן דְּאֵין מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי לָאוִין. תָּא שְׁמַע: אַף עַל פִּי שֶׁנֶּחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּצָרוֹת וּבַאֲחָיוֹת, בְּגֵט יָשָׁן, וּבִסְפֵק אֵשֶׁת אִישׁ, וּבִמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפוּנְדָּק, בְּכֶסֶף וּבְשָׁוֶה כֶּסֶף, בִּפְרוּטָה וּבְשָׁוֶה פְּרוּטָה — לֹא נִמְנְעוּ בֵּית שַׁמַּאי מִלִּישָּׂא נָשִׁים מִבֵּית הִלֵּל, וְלֹא בֵּית הִלֵּל מִבֵּית שַׁמַּאי. לְלַמֶּדְךָ שֶׁחִיבָּה וְרֵיעוּת נוֹהֲגִים זֶה בָּזֶה, לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: ״הָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ״. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נִמְנְעוּ הֵן מִן הַוַּדַּאי, וְלֹא נִמְנְעוּ מִן הַסָּפֵק. (ב)אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא עָשׂוּ — מִשּׁוּם הָכִי נִמְנְעוּ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לֹא עָשׂוּ, אַמַּאי נִמְנְעוּ? וְתִסְבְּרָא? נְהִי נָמֵי דְּעָשׂוּ, בִּשְׁלָמָא בֵּית הִלֵּל — נִמְנְעוּ מִבֵּית שַׁמַּאי, דְּחַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת נִינְהוּ, וּמַמְזֵרִים הֵם לְבֵית הִלֵּל. אֶלָּא בֵּית שַׁמַּאי — אַמַּאי נִמְנְעוּ מִבֵּית הִלֵּל? בְּנֵי חַיָּיבֵי לָאוִין נִינְהוּ, וּכְשֵׁרִים נִינְהוּ! כִּדְאָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לַצָּרָה עַצְמָהּ, הָכָא נָמֵי: לָא נִצְרְכָה אֶלָּא לַצָּרָה עַצְמָהּ. וּמַאי שְׁנָא מִן הַוַּדַּאי — דְּאִיסּוּרָא הוּא, סָפֵק נָמֵי אִיסּוּרָא הוּא! לָא תֵּימָא: מִן הַסָּפֵק, אֶלָּא אֵימָא: מִן הַסְּתָם, דְּמוֹדְעִי לְהוּ וּפָרְשִׁי. וּמַאי קָא מַשְׁמַע לַן, דְּאַהֲבָה וְרֵיעוּת נוֹהֲגִים זֶה בָּזֶה? הַיְינוּ רֵישָׁא! הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּכוּלַּהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. (ג)תָּא שְׁמַע דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: הֵיאַךְ הֲלָכָה זוֹ רוֹוַחַת בְּיִשְׂרָאֵל? נַעֲשָׂה כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי — הַוָּלָד מַמְזֵר לְדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, נַעֲשָׂה כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל — הַוָּלָד פָּגוּם לְדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. בּוֹאוּ וּנְתַקֵּן לָהֶן לַצָּרוֹת, שֶׁיְּהוּ

בְּשְׁלָמָא ב"ש לֹא נִמְנְעוּ מב"ה כו' לְהַאי גִּרְסָא לָא מוּכַח מֵהָכָא אֶלָּא דְּלָמֶ"ד עָשׂוּ אוֹדוֹעֵי מוֹדְעֵי לְהוּ אֲבָל ר"ח גָּרֵיס אִיפְּכָא בִּשְׁלָמָא ב"ה לֹא נִמְנְעוּ מב"ש דְּטֻמְאוֹת דב"ש לב"ה טְהוֹרוֹת נִינְהוּ וְזֹאת הַגִּרְסָא נִרְאֵית דִּבְכָל מָקוֹם ב"ש מַחְמִיר לְעִנְיַן טֻמְאָה דְּכִי חָשִׁיב בְּעִדִּיּוֹת (פ"ה) קֻלֵּי דב"ש וְחֻמְרֵי דב"ה לָא חָשִׁיב אֶלָּא תְּרֵי מִלֵּי דְּטֻמְאָה וְטָהֳרָה אֲבָל כָּל שְׁאָר מִלֵּי דְּטֻמְאָה וְטָהֳרָה כְּגוֹן שִׁדְרָה וְגֻלְגֹּלֶת וְשֹׁקֶת יֵהוּא הָווּ ב"ש לְחוּמְרָא וְהַשְׁתָּא לְפִי הַאי גִּרְסָא מוּכָח שַׁפִּיר דְּאוֹדוֹעֵי מוֹדְעִי לְהוּ [אַפֵּי' לֹא עָשׂוּ] דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דְּלָא נִמְנְעוּ ב"ש מב"ה מִשּׁוּם דְּלָא עָשׂוּ ב"ש כְּדִבְרֵיהֶם וְהָיוּ עוֹשִׂין בְּכָל דָּבָר כב"ה וְאַפֵּי' לְקֻלָּא כִּדְמוֹכַח לְקַמָּן דְּהָא טַעְמָא דְּלָא עָשׂוּ מִשּׁוּם אֲגֻדּוֹת וּבְטֻמְאָה וּבְטָהֳרָה דב"ש לְחֹמֶר' הָיָה לָהֶם לב"ש לִמְנֹעַ מִלַּעֲשׂוֹ' טְהָרוֹת אַגַּב כֵּלִים דב"ה דְּלֵיכָּא אֲגֻדּוֹת דְּהָרוֹאֶה אוֹמֵר לָא צְרִיכֵי לְכֵלִים דִּידְהוּ כִּדְאָמַר גַּבֵּי שֹׁקֶת בֵּית יֵהוּא הָרוֹאֶה אוֹמֵר לְאַפּוֹשֵׁי מַיָּא הוּא דְּעָבְדִי אֶלָּא וַדַּאי ע"כ אוֹדוֹעֵי הָווּ מוֹדְעִי לְהוּ אֲפִלּוּ לָמֶ"ד לֹא עָשׂוּ וְהָא דְּקָאָמַר בִּשְׁלָמָא בֵּית הִלֵּל לֹא נִמְנְעוּ מב"ש דְּטֻמְאוֹת דב"ש לב"ה טְהוֹרוֹת נִינְהוּ ואע"ג דִּבְתְרֵי מִלֵּי ב"ש לְקֻלָּא הָנֵי תְּרֵי מִלֵּי לָא שְׁכִיחִי א"נ נְקַט בִּשְׁלָמָא מִשּׁוּם אַלִּבָּא דמ"ד לֹא עָשׂוּ: **פְּשִׁיטָא** בְּנֵי חַיָּבֵי לָאוִין כְּשֵׁרִים נִינְהוּ תֵּמַהּ דְּלָא מַסִּיק אַדַּעְתִּי' דַּאֲתָא לְאַפּוֹקֵי מדר"ע וְאִי הֲוָה הַאי ר' אֶלְעָזָר אָמוֹרָא הֲוָה א"ש דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּאֵין הֲלָכָה כְּר"ע אֲבָל הוּא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ שֶׁהוּא תַּנָּא כִּדְמוֹכַח בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עה:) וְנִרְאֶה דס"ד דִּלְשׁוּם תַּנָּא לָא הָוֵי מַמְזֵר מִיבָמָה לַשּׁוּק אֶלָּא דַּוְקָא מֵחַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר כִּדְתְנַן בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת מט. וְשָׁם) אֵיזֶהוּ מַמְזֵר כָּל שְׁאֵר בָּשָׂר שֶׁהוּא בְּלֹא יָבֹא וְהָא דִּתְנַן בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' צב. וְשָׁם) הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וּבְנָהּ למד"ה וְאָמְרוּ מֵת בַּעְלָהּ וְאַחַ"כ מֵת בְּנָהּ וְנִשֵּׂאת וְאַחַ"כ אָמְרוּ לָהּ חִלּוּף הָיוּ הַדְּבָרִים תֵּצֵא (מִזֶּה וּמִזֶּה) וְהַוָּלָד מַמְזֵר (מִזֶּה וּמִזֶּה) מַשְׁמַע דְּהָוֵי מַמְזֵר מִיבָמָה לַשּׁוּק קס"ד דִּקְנָסָא בְּעָלְמָא הוּא אע"ג דְּתַנְיָא בגמ' זוֹ דִּבְרֵי ר"ע דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין הַהִיא בָּרַיְתָא לָא שְׁמִיעַ לֵהּ: **וּבְסָפֵק** אֵשֶׁת אִישׁ לָשׁוֹן אַחֵר שָׁפֵי' בַּקּוּנְט' דְּהַיְנוּ שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ ואע"ג דְּאֵין שָׁם מַחֲלֹקֶת ב"ש וב"ה הָא נֶחְלְקוּ בִּמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפֻנְדְּקִי לָא נְהִירָא דִּבְהֶדְיָא חָשִׁיב הָכָא הַהִיא פְּלוּגְתָּא דְּהַמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפֻנְדְּקִי: **בְּגֵט** יָשָׁן תֵּמַהּ לָמֶ"ד בְּפֶ' [הַזּוֹרֵק] בְּגִטִּין (ד' עט: וְשָׁם) דְּאִם פְּטָרָהּ בְּגֵט יָשָׁן תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה לָמָּה הָיָה לָהֶם לִמְנֹעַ דְּמַשְׁמַע דְּלָא נִמְנְעוּ מִשּׁוּם דְּלָא עָשׂוּ כְּדִבְרֵיהֶם אוֹ מִשּׁוּם דְּהָווּ מוֹדְעִי לְהוּ וּפָרְשִׁי: **אֶלָּא** ב"ש אַמַּאי נִמְנָעִים מב"ה וא"ת וְדִלְמָא מִשּׁוּם מְמָאֶנֶת וּמִשּׁוּם הַהִיא דְּשָׁוֶה כֶּסֶף כְּכֶסֶף הָיוּ נִמְנָעִים דְּאִם נִתְקַדְּשָׁה לָרִאשׁוֹן בִּפְרוּטָה וְלַשֵּׁנִי בְּדִינָר לב"ש מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי וּבָנֶיהָ מִן הָרִאשׁוֹן מַמְזֵרִים וְאוֹמֵר ר"י דְּעִקַּר הַךְ בָּרַיְתָא מִשּׁוּם צָרוֹת קָתָנֵי לָהּ [וּלְכָךְ קָתָנֵי לָהּ גַּבֵּי מַתְנִי' דְּהָכָא] דִּלְגַבֵּי הָכִי קָתָנֵי לָהּ מַתְנִי' וּמַשְׁמַע מִשּׁוּם צָרוֹת גְּרֵידָא הָיוּ נִמְנָעִים: **וּמַאי** שְׁנָא וַדַּאי כו' לָא אַשְׁנוּיָא קָאֵי אֶלָּא בָּתַר דְּאַסִּיק קֻשְׁיָתוֹ בָּא לְפָרֵשׁ הַבָּרַיְתָא: **נַעֲשָׂה** כְּדִבְרֵי ב"ה הַוָּלָד פָּגוּם לְדִבְרֵי ב"ש פֵּי' בַּקּוּנְט' דאע"ג דִּבְנֵי חַיָּבֵי לָאוִין כְּשֵׁרִים לִקְהַל חֲלָלִים הֵם לְעִנְיַן כְּהֻנָּה דְּאָתֵי בק"ו מֵאַלְמָנָה כִּדְלְקַמָּן וּפְלִיג אֶדְּר' יְהוֹשֻׁעַ וְלֵית לֵיהּ פִּרְכָא דְּמָה לְאַלְמָנָה שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת וְעוֹד י"ל דְּשַׁפִּיר אִית לֵהּ הַךְ פִּרְכָא ומ"מ הַוָּלָד פָּגוּם מִדְּאִצְטְרִיךְ בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ הִיא תּוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין (קִדּוּשִׁין דַּף עז.) ול"ל קְרָא דְּהָא לֹא אָתֵי מק"ו דְּאַלְמָנָה דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת אֶלָּא דְּאָתֵי לְמֵדַק הָא כַּיּוֹצֵא בָּזֹאת דְּהַיְנוּ יְבָמָה לַשּׁוּק בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין אֲבָל קָשֶׁה דִּבְסוֹף נִדָּה (ע. וְשָׁם) מַסִּיק ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּוָלָד מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ כָּשֵׁר מִשּׁוּם הִיא תּוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין ול"ל קְרָא דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דְּאָתֵי לְמֵדַק אַבְנֵי יְבָמָה לַשּׁוּק דְּהָא לְקַמָּן קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי צָרוֹת מֵעִיד אֲנִי לָכֶם דִּכְשֵׁרִים לִכְהֻנָּה לב"ש מִשּׁוּם פִּרְכָא דְּשֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת וי"ל דִּלְר' יְהוֹשֻׁעַ אִצְטְרִיךְ הִיא תּוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין דְּלָא תֵּימָא בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין מִשּׁוּם דִּכְתִיב בָּהּ טֻמְאָה כַּעֲרָיוֹת וְאַפֵּי' לְרַבָּנָן דְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּפָּר דְּמוֹקְמִי לָהּ (לְעֵיל יְבָמוֹת ד' יא:) אַסּוֹטָה הָא אָמְרָן דְּאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ וַאֲפִילּוּ לָמֶ"ד כֵּיוָן דְּאִתְעַקַּר אִתְעַקַּר מ"מ אִצְטְרִיךְ הִיא תּוֹעֵבָה דְּלָא תֵּימָא אַמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ נָמֵי קָאֵי וְעוֹד דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ הִיא לְמַעוּטֵי דְּלָא תִּדְרוֹשׁ מִלְּשׁוֹן תּוֹעֵבָה שֶׁבָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין וּקְצָת קָשֶׁה דְּקָאָמְרִי' לְקַמָּן דְּבָעוּ מַר' יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי צָרוֹת דב"ה לב"ש מַהוּ לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ לְמִפְשַׁט וְלַד מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְהֵיכִי אִיכָּא לְמִפְשַׁט מִנָּהּ דִּלְמָא וְלַד מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ יֵשׁ לִפְסֹל מִטַּעַם טֻמְאָה דִּכְתִיב בָּהּ אוֹ מִשּׁוּם תּוֹעֵבָה וְאִי נָמֵי בְּנֵי יְבָמָה לַשּׁוּק פְּסוּלִים יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בְּנֵי מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ דְּהִיא תּוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין אִכָּא לְמֵימַר דַּאֲתָא לְמֵדַק דְּבִיבָמָה לַשּׁוּק בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין וי"ל דְּאִינְהוּ לָא מַסְקִי אַדַּעְתַּיְהוּ הָנָךְ דְּרָשׁוֹת וְלָא בָּעוּ אֶלָּא אִי אָמְרִינַן ק"ו גַּבֵּי יְבָמָה לַשּׁוּק אוֹ לֹא:

וּמַאי אֲלִימֵּהּ דְּהַאי מֵהַאי דְּקָאָמַר ה"נ מִסְתַּבְּרָא דְּמוֹדְעִי לְהוּ מֵהַאי הֵיכִי מִסְתַּבְּרָא טְפֵי: קָלָא אִית לָהּ וְלֹא צָרִיךְ לְאוֹדוֹעֵי וּמֵהָתָם לָא תֵּילַף דְּמוֹדְעִי: ה"ג פְּשִׁיטָא בְּנֵי חַיָּבֵי לָאוִין כְּשֵׁרִים נִינְהוּ: מדר"ע לְקַמָּן בְּפֶרֶק הַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מט.): בְּצָרוֹת בְּמַתְנֵי': וּבַאֲחָיוֹת בְּפֶרֶק ד' אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת כו.): וּבְסָפֵק אֵשֶׁת אִישׁ בְּפֶרֶק ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת קז.) דִּתְנַן בש"א אֵין מְמָאֲנִים אֶלָּא אֲרוּסוֹת וְכוּ' וְהַקְּטַנָּה בַּת מֵאוּן קָרֵי סָפֵק אֵשֶׁת אִישׁ דִּלְמָא מְמָאֶנֶת וְנָפְקָא לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא נִרְאֶה שְׁכִיב מְרַע שֶׁכָּתַב לְאִשָּׁה זֶה גִּטִּיךְ מֵהַיּוֹם אִם מַתִּי מֵחֹלִי זֶה כָּל אוֹתָם הַיָּמִים נִקְרֵאת סָפֵק אֵשֶׁת אִישׁ כִּדְתְנַן (גִּטִּין דַּף עד.) מַה הִיא כָּל אוֹתָן הַיָּמִים ר' יוֹסֵי אוֹמֵר בְּעִילָתוֹ סָפֵק ר"מ אוֹמֵר בְּעִילָתוֹ תְּלוּיָה וּתְנַן לֹא תִּתְיַחֵד עִמּוֹ אֶלָּא ע"פ עֵדִים אע"פ שֶׁלֹּא שָׁנִינוּ בָּהּ מַחֲלֹקֶת ב"ש וב"ה עַל כָּרְחָךְ נֶחְלְקוּ בָּהּ אוֹתוֹ מַחֲלֹקֶת שֶׁנֶּחְלְקוּ בִּמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפֻנְדָּק (שָׁם דַּף פא.) לב"ש דְּאָמְרִי לָא אָמְרִי' הֵן הֵן עֵדֵי יִחוּד הֵן הֵן עֵדֵי בִיאָה אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט שֵׁנִי ולב"ה דְּאָמְרִי הֵן הֵן עֵדֵי יִחוּד הֵן הֵן עֵדֵי בִיאָה צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט שֵׁנִי וּבְפֶ' מִי שֶׁאֲחָזוֹ קוֹרְדְיָקוֹס (שָׁם עג:) אִפְלִיגוּ בָּהּ ר' יוֹסֵי בְּר' יְהוּדָה וְרַבָּנָן דְּקָתָנֵי רָאוּהָ שֶׁנִּתְיַחֲדָה עִמּוֹ בַּאֲפֵלָה כו' וּמוֹקְמִינַן הָתָם דְּאַלִּבָּא דב"ה דִּמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפֻנְדְּקִי הוּא דְּאִפְלִיגוּ בָּהּ דְּאָמַר כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּא"ר יוֹחָנָן מַחֲלֹקֶת כְּשֶׁרָאוּהָ כְּשֶׁנִּבְעֲלָה כו' וְהַהִיא דְּר' יוֹחָנָן גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דְּב"ש וּב"ה אִתְּמַר: גֵּט יָשָׁן הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפֻנְדְּקִי בְּמַס' גִּטִּין בְּהַזּוֹרֵק (ד' פא.): בְּכֶסֶף וְשָׁוֶה כֶּסֶף בִּפְרוּטָה וְשָׁוֶה פְּרוּטָה לְעִנְיַן קִדּוּשֵׁי אִשָּׁה ב"ש אוֹמְרִים בְּדִינָר וְשָׁוֶה דִּינָר וּבְהֵ"א בִּפְרוּטָה וְשָׁוֶה פְּרוּטָה וְדִינָר הוּא כֶּסֶף צֹרִי וּפְרוּטָה הִיא שֶׁל נְחֹשֶׁת וה"ק הָכָא בְּכֶסֶף וּבְשָׁוֶה כֶּסֶף לב"ש בִּפְרוּטָה וּבְשָׁוֶה פְּרוּטָה לב"ה ובפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יא.) קָרֵי לְדִינָר דב"ש כֶּסֶף דְּאָמַר רַב אַסִּי כָּל כֶּסֶף הָאָמוּר בַּתּוֹרָה סְתָם כֶּסֶף צֹרִי וְאוֹתְבִינַן וַהֲרֵי קִדּוּשֵׁי אִשָּׁה כו' לֵימָא רַב אַסִּי דְּאָמַר כב"ש: מִן הַסָּפֵק קָא ס"ד הַשְׁתָּא בְּאִסּוּר סָפֵק כְּגוֹן מְגָרֵשׁ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפֻנְדְּקִי דְּלֵיכָּא אֶלָּא סָפֵק דְּשֶׁמָּא בָּא עָלֶיהָ לְשֵׁם קִדּוּשִׁין: לַצָּרָה עַצְמָהּ הָא דְּקָתָנֵי נִמְנָעִים מִצָּרָה עַצְמָהּ וּלְעוֹלָם ב"ש נָמֵי נִמְנָעִים מב"ה מִלִּשָּׂא צָרַת הַבַּת בְּלֹא חֲלִיצָה: מִן הַסְּתָם כָּל כַּמָּה דְּלָאו מוֹדְעִי לְהוּ לֹא הָיוּ פָּרְשִׁי מִסְתָּמָא דְּוַדַּאי אִי הָוֵי מֵהָנָךְ דְּלָא סְבִירָא לְהוּ הָווּ מוֹדְעִי לְהוּ: הַוָּלָד פָּגוּם לְדִבְרֵי ב"ש דְּאִם הָיָה כֹּהֵן פָּסוּל לִכְהֻנָּה. ואע"ג דִּבְנֵי חַיָּבֵי לָאוִין כְּשֵׁרִים לִקְהָל חֲלָלִים הֵם לְעִנְיַן כְּהֻנָּה דַּאֲתָא בק"ו מֵאַלְמָנָה לכ"ג לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין:

מסורת הש״ס

א כתובות פט:
ב שבת כג.
ג לקמן כז.; תוספתא יבמות

תורה אור השלם

כֹּה־אָמַר יְהֹוָה צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמֹעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ [זכריה ח, יט]

שֶׁיְּהוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. לֹא הִסְפִּיקוּ לִגְמוֹר אֶת הַדָּבָר עַד שֶׁנִּטְרְפָה הַשָּׁעָה. אֲמַר לֵיהּ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מָה נַעֲשֶׂה לָהֶם לַצָּרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת מֵעַתָּה? אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא עָשׂוּ — הַיְינוּ דְּקָאָמַר מָה נַעֲשֶׂה. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לֹא עָשׂוּ, מַאי מָה נַעֲשֶׂה? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְצָרָה עַצְמָהּ, ״וּמָה נַעֲשֶׂה״ הָכִי קָאָמַר: הָנָךְ צָרוֹת דְּבֵית הִלֵּל, לְבֵית שַׁמַּאי הֵיכִי נַעֲבֵיד לְהוּ? לִיחְלְצוּ — מִימַּאֲסִי אַגַּבְרַיְיהוּ. וְכִי תֵּימָא לִימַּאֲסָן — ״דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נוֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם״. תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: תְּאֵבַנִי, מָתַי תָּבֹא צָרַת הַבַּת לְיָדִי וְאֶשָּׂאֶנָּה! אֵימָא וְאַשִּׂיאֶנָּה. וְהָא תְּאֵבַנִי קָאָמַר! לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. תָּא שְׁמַע: מַעֲשֶׂה בְּבִתּוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיְתָה נְשׂוּאָה לְאַבָּא אָחִיו, וּמֵת בְּלֹא בָּנִים, וְיִיבֵּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֶת צָרָתָהּ. וְתִסְבְּרָא, רַבָּן גַּמְלִיאֵל מִתַּלְמִידֵי בֵּית שַׁמַּאי הוּא? אֶלָּא שָׁאנֵי בִּתּוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל, דְּאַיְלוֹנִית הֲוַאי. הָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: אֲחֵרִים אוֹמְרִים בִּתּוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל אַיְלוֹנִית הָיְתָה, מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר לָאו אַיְלוֹנִית הָיְתָה! הִכִּיר בָּהּ וְלֹא הִכִּיר בָּהּ, אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כָּנַס וּלְבַסּוֹף גֵּירַשׁ אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. אִיבָּעֵית אֵימָא: יֵשׁ תְּנַאי בְּבִיאָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. (א)מֵתִיב רַב מְשַׁרְשְׁיָא: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁלִּיקֵּט אֶתְרוֹג בְּאֶחָד בִּשְׁבָט, וְנָהַג בּוֹ שְׁנֵי עִשּׂוּרִין. אֶחָד כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, וְאֶחָד כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. שְׁמַע מִינַּהּ עָשׂוּ! רַבִּי עֲקִיבָא גְּמָרֵיהּ אִסְתַּפַּק לֵיהּ, וְלָא יָדַע אִי בֵּית הִלֵּל בְּאֶחָד בִּשְׁבָט אָמוּר, אוֹ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט אָמוּר. (ב)מֵתִיב מָר זוּטְרָא: מַעֲשֶׂה וְיָלְדָה כַּלָּתוֹ שֶׁל שַׁמַּאי הַזָּקֵן, וּפִיחֵת אֶת הַמַּעֲזִיבָה, וְסִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי מִטָּה בִּשְׁבִיל קָטָן. שְׁמַע מִינַּהּ עָשׂוּ! הָתָם, הָרוֹאֶה אוֹמֵר לְאַפּוֹשֵׁי אֲוִיר קָעָבֵיד. (ג)מֵתִיב מָר זוּטְרָא: מַעֲשֶׂה בְּשׁוֹקֶת יֵהוּא שֶׁהָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם, וְהָיְתָה נְקוּבָה לַמִּקְוֶה, וְכָל טְהָרוֹת שֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם נַעֲשִׂים עַל גַּבָּהּ. וְשָׁלְחוּ בֵּית שַׁמַּאי וְהִרְחִיבוּהָ, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עַד שֶׁתִּיפָּחֵת בְּרוּבָּהּ, א(ד)וּתְנַן: עֵירוּב מִקְוָאוֹת, כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד בְּעוֹבְיָיהּ וּבַחֲלָלָהּ, כִּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת חוֹזְרוֹת לִמְקוֹמָן. שְׁמַע מִינַּהּ עָשׂוּ! הָתָם הָרוֹאֶה

שֶׁיְּהוּ חוֹלְצוֹת וְיִנָּשְׂאוּ לַשּׁוּק בְּהֶכְשֵׁר לְדִבְרֵי הַכֹּל: מַה נַּעֲשֶׂה לְצָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁנִּתְיַבְּמוּ וּבְנֵיהֶם מַמְזֵרִים אִם נִגְמוֹר הֲלָכָה שֶׁלֹּא יִתְיַבְּמוּ: לַצָּרָה עַצְמָהּ וְאַצָּרוֹת דב״ה שֶׁנִּשְּׂאוּ לַשּׁוּק קָאֵי וְהַאי וּמַאי נַעֲשֶׂה לָאו אַבָּנִים קָאֵי דְּהָא אַפֵּי' לב״ש כְּשֵׁרִים לַקָּהָל אֶלָּא אַצָּרָה עַצְמָהּ: רַבִּי טַרְפוֹן מִתַּלְמִידֵי ב״ש הָיָה: מָתַי תָּבֹא צָרַת הַבַּת מֵאָחִי לְיָדִי: וְאֶשָּׂאֶנָּה אֲיַבֵּם אוֹתָהּ כְּדִבְרֵי ב״ש: וְאַשִּׂיאֶנָּה לַשּׁוּק כְּדִבְרֵי ב״ה: וְהָא תַּאֲבְנִי קָאָמַר וְאִם כב״ה מַה חִדּוּשׁ כ״ע הָכִי נָהֲגוּ: לְאַפּוֹקֵי מִדר' יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְּאָמַר תַּקַּנְתָּא דְּחוֹלְצוֹת: מִתַּלְמִידֵי ב״ש הוּא בִּתְמִיהַּ וַהֲלֹא מִבְּנֵי בָנָיו שֶׁל הִלֵּל הוּא: אַיְלוֹנִית הָיְתָה וּתְנַן אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת: ה״ג הִכִּיר בָּהּ וְלֹא הִכִּיר בָּהּ אִכָּא בֵּינַיְהוּ ול״ג אֶלָּא לת״ק דַּוְקָא דְּלָא הִכִּיר בָּהּ הוּא דַּהֲוֵי מֶקַח טָעוּת אֲבָל הִכִּיר בָּהּ צָרָתָהּ אָסוּר' וְלַאֲחֵרִים אַפֵּי' הִכִּיר בָּהּ מוּתֶר' דְּקָתָנֵי הָיְתָה וְלָא קָתָנֵי נִמְצֵאת: כָּנַס וּלְבַסּוֹף גֵּרַשׁ אִכָּא בֵּינַיְהוּ לת״ק עַל יְדֵי שֶׁגֵּרַשׁ אָחִיו אֶת בִּתּוֹ קֹדֶם מִיתָה אע״פ שֶׁכְּבָר כָּנַס הַנָּכְרִית וְהָיוּ צָרוֹת זוֹ עַל זוֹ מֻתֶּרֶת הוֹאִיל וְגֵרַשׁ אֶת הָעֶרְוָה לְבַסּוֹף וְלַאֲחֵרִים הוֹאִיל וְכָנַס אֶת הַנָּכְרִית קֹדֶם גֵּרוּשִׁין דְּעֶרְוָה אֲסוּרָה אֶלָּא בִּתּוֹ שֶׁל ר״ג אַיְלוֹנִית הָיְתָה: יֵשׁ תְּנַאי בְּבִיאָה הַכּוֹנֵס אִשָּׁה עַל תְּנַאי שֶׁאֵין עָלֶיהָ מוּמִין אוֹ נְדָרִים וְנִמְצָא שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ לת״ק מְהַנֵּי תְּנַאי וְהָוֵי מֶקַח טָעוּת וּתְנַאי הָיָה לוֹ לְאָחִיו שֶׁל ר״ג בְּבִתּוֹ וְלֹא נִתְקַיֵּם הִלְכָּךְ לָאו אִשְׁתּוֹ הִיא וְצָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וַאֲחֵרִים סָבְרִי דְּאֵין תְּנַאי מוֹעִיל בְּבִיאָה דְּכֵיוָן דְּבָעֵיל אַחֲלֵיהּ אַחִיל כִּדְאָמְרִינַן בִּכְתֻבּוֹת בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת ד' עג.) אֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאַיְלוֹנִית הָיְתָה: בְּאֶחָד בִּשְׁבָט וְשָׁנָה שְׁנִיָּה הַנִּכְנֶסֶת לַשְּׁלִישִׁית הָיְתָה וְנָהַג בָּהּ שְׁנֵי עִשּׂוּרִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי כב״ה דְּאָמְרִי ט״ו בִּשְׁבָט ר״ה לָאִילָנוֹת וְאַכַּתִּי שְׁנִיָּה הִיא וּמַעְשַׂר עָנִי כב״ש דְּאָמְרִי בא' בִּשְׁבָט ר״ה לָאִילָנוֹת וּשְׁלִישִׁית הִיא: מַעֲזִיבָה טִיחַ טִיט שֶׁעַל הַתִּקְרָה: בִּשְׁבִיל קָטָן דִּסְבִירָא לֵיהּ לְשַׁמַּאי קָטָן הַצָּרִיךְ לְאִמּוֹ חַיָּב בְּסֻכָּה: שֹׁקֶת אֶבֶן חֲלוּלָה שֶׁתַּחַת צִנּוֹר הַמְקַלֵּחַ מַיִם מִן הָהָר וְהָיְתָה נִקְרֵאת שֹׁקֶת יֵהוּא: נַעֲשִׂים עַל גַּבָּהּ מַטְבִּילִים בְּתוֹכָהּ וְאֵין בָּהּ מ' סְאָה אֲבָל מִקְוֶה שָׁלֵם הָיָה בַּמַּיִם שֶׁבְּצִדָּהּ וּמִתְעָרְבִין מִמַּעְיַן הַשֹּׁקֶת דֶּרֶךְ נֶקֶב כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד: הִרְחִיב לוֹ אֶת הַנֶּקֶב הִרְחִיבוֹ וּפִחֲתוּ רֻבָּהּ לְעָרֵב הַמִּקְוֶה יָפֶה: עֵרוּב מִקְוָאוֹת מִקְוֶה חָסֵר שֶׁבְּצַד מִקְוֶה שָׁלֵם וּמִתְעָרְבִים הַמַּיִם דֶּרֶךְ חָרִיץ וְנֶקֶב. וְשִׁעוּר הַנֶּקֶב לְצָרֵף הַמִּקְוָאוֹת וּלְהַכְשִׁיר הֶחָסֵר: כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד קָנֶה שֶׁנּוֹתְנִים בְּפִי הַנּוֹד שֶׁיְּהֵא שִׁעוּר חֲלַל הֶחָרִיץ כְּעָבְיָהּ וַחֲלָלָהּ שֶׁל שְׁפוֹפֶרֶת דְּהַיְנוּ כִּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת: הַחוֹזְרוֹת לִמְקוֹמָן מִתְהַפְּכוֹת בַּחֲלַל הַנֶּקֶב בְּרֶוַח. וְהַיְנוּ כְּבֵית הִלֵּל אֲבָל לְבֵית שַׁמַּאי עַד שֶׁתִּפְּחַת רֻבָּהּ:

וְנָהַג בּוֹ שְׁנֵי עִשּׂוּרִין בִּירוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ דְּהִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּפְדָאוֹ וְחֵלֶק הַמַּעֲשֵׂר לַעֲנִיִּים וְהַמָּעוֹת אָכַל בִּירוּשָׁלַיִם: **גְּמָרֵהּ** אִסְתַּפַּק לֵיהּ הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר וְלִיטַעְמָיךְ הֵיכִי עֲבִיד כְּחֻמְרֵי דְּמַר וּכְחוּמְרֵי דְּמַר וְהָכְתִיב (קֹהֶלֶת ב':י״ד) הַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ דְּהָכִי פָּרִיךְ עֲלָהּ בפ״ק דְּעֵירוּבִין (דַּף ז.) ובפ״ק דר״ה (דַּף יד:): **וְסִכֵּךְ** עַל גַּבֵּי מִטָּה ש״מ עָשׂוּ מִכָּאן מַשְׁמַע דמ״ד לֹא עָשׂוּ אַפֵּי' הֵיכָא דב״ש לְחוּמְרָא הָיוּ עוֹשִׂים כב״ה לְקֻלָּא: **עֵרוּב** מִקְוָאוֹת כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד כו' וא״ת וְהָא תְנַן בְּמַס' טְהָרוֹת (פ״ח מ״ט) וּמַיְתִי לָהּ בְּרֵישׁ פ״ב דְּגִטִּין (דַּף טז. וְשָׁם) הַנִּצּוֹק וְהַקָּטַפְרֵס וּמַשְׁקֶה טוֹפֵחַ אֵינָן חִבּוּר לֹא לְטֻמְאָה וְלֹא לְטָהֳרָה אֲבָל טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ חִבּוּר וְאָמַר ר״ת דְּנֶקֶב בָּעֵינַן כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד אֲבָל בְּמַיִם הַבָּאִים תּוֹךְ הַנֶּקֶב סַגִּי בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ וְאֵין נִרְאֶה לר״י דִּתְנַן בְּמַס' מִקְוָאוֹת בְּפֶ' שִׁשִּׁי (מ״ט) כֹּתֶל שֶׁבֵּין ב' מִקְוָאוֹת שֶׁנִּסְדַּק לִשְׁתִּי מִצְטָרֵף לְעָרֵב אֵין מִצְטָרֵף עַד שֶׁיְּהֵא בְּמָקוֹם אֶחָד כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חִלּוּף הַדְּבָרִים נִפְרְצוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה עַל רוּם כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם עַל רָחְבּוֹ כִּשְׁפוֹפֶרֶת הַנּוֹד מַשְׁמַע דִּלְמַעְלָה כְּשֶׁאֵין דָּבָר מַפְסִיק צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא צָף עַל רוּמוֹ כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם וּבְרֹחַב שְׁפוֹפֶרֶת וְלָא סַגִּי בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ וּבִנְקוּבָה זוֹ לְזוֹ וּמַפְסִיק הַכֹּתֶל מַשְׁמַע דְּצָרִיךְ מַיִם כִּשְׁפוֹפֶרֶת וְעוֹד דְּאִם אֵין בַּמַּיִם הַבָּאִים דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב אֶלָּא טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ אֵין כָּאן נֶקֶב רֹחַב מַיִם כִּשְׁפוֹפֶרֶת שֶׁאֵין הַנֶּקֶב מְרֻבָּע אֶלָּא עָגֹל כִּדְקָאָמְרִינַן כִּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת חוֹזְרוֹת לִמְקוֹמָן אֶלָּא וַדַּאי נֶקֶב מָלֵא בָּעֵינַן וּכְשֶׁצָּפִין לְמַעְלָה סַגִּי בִּקְלִפַּת הַשּׁוּם כְּרֹחַב שְׁפוֹפֶרֶת וְנִרְאֶה לר״י דְּהַהִיא דְּנִצּוֹק וְקָטַפְרֵס לֹא לְעִנְיַן חִבּוּר מִקְוָאוֹת אַיְרֵי אֶלָּא לְעִנְיַן הַשָּׁקָה דְּאִם יֵשׁ כָּאן מַיִם טְמֵאִים וּמַשִּׁיקָן בַּנָּהָר וּמְחַבְּרָן ע״י נִצּוֹק וְקָטַפְרֵס וּמַשְׁקֶה טוֹפֵחַ אֵין חִבּוּר אֲבָל בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ הָוֵי חִבּוּר וְהַשְׁתָּא הָוֵי לְטָהֳרָה דּוּמְיָא דִּלְטֻמְאָה וּבְהֶדְיָא מִתַּנְיָא לְעִנְיַן הַשָּׁקָה בְּמַס' טְהָרוֹת בְּסוֹף פֶּרֶק שְׁמִינִי וּבְרֵישׁ פֶּרֶק שֵׁנִי דְּגִטִּין (דַּף טז. וְשָׁם) מַסִּיק עֲלָהּ דִּלְמָא לְעִנְיַן מִקְוָאוֹת וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא מִכְּלָל דְּעַד הַשְׁתָּא לָא הָוֵי מוּקֵי לָהּ לְעִנְיַן מִקְוָאוֹת וְהַשְׁתָּא נָמֵי דְּמוּקִי לָהּ לְעִנְיַן מִקְוָאוֹת מוּקֵי לָהּ דַּוְקָא כְּר' יְהוּדָה אֲבָל לְרַבָּנַן לָא הָוֵי חִבּוּר בְּטוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ וְלֵר' יְהוּדָה נָמֵי טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ לָא הָוֵי חִבּוּר אֶלָּא מִשּׁוּם גּוּד אַחִית כְּהַהִיא דְּאִם הָיוּ רַגְלָיו נוֹגְעוֹת בַּמַּיִם דְּאַיְרֵי בָּהּ רַבִּי יְהוּדָה אֲבָל הֵיכָא דְּלָא שַׁיָּךְ גּוּד אַחִית כְּמוֹ בְּקַרְקַע שָׁוֶה לָא הָוֵי טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ חִבּוּר אֶלָּא בָּעֵי מַיִם צָפִים כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם וְכֵן מַשְׁמַע דְּנִפְרְצוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה עַל רוּם כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם אָתֵי כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּהֻזְכַּר שָׁם בְּרֵישָׁא וּמַה שֶּׁקָּשֶׁה עַל זֶה בְּכָל שְׁאָר הַדִּבּוּר פֵּרַשְׁנוּ פֶּרֶק שֵׁנִי דְּגִטִּין וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאן:

מסורת הש״ס

א עירובין ז.; ראש השנה יד.
ב לקמן כז.; תוספתא יבמות; סוכה כח.; משנה סוכה
ג משנה מקואות
ד משנה מקואות

תורה אור השלם

דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם [משלי ג, יז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פח׳ מהל׳ מקואות הל׳ א, סמג עשין רמח, טוש״ע יו״ד סי׳ רא סעי׳ מ נב:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פ״א מהל׳ טומאת אוכלים הל׳ ז:

הָרוֹאֶה אוֹמֵר: לְאַפּוּשֵׁי מַיָּא הוּא דְּקָא עָבֵיד. (א)תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק: כְּשֶׁהָיִיתִי לוֹמֵד תּוֹרָה אֵצֶל רַבִּי יוֹחָנָן הַחוֹרָנִי, רָאִיתִי שֶׁהָיָה אוֹכֵל פַּת חֲרֵיבָה בְּמֶלַח בִּשְׁנֵי בַצּוֹרֶת. בָּאתִי וְהוֹדַעְתִּי אֶת אַבָּא, אָמַר לִי: הוֹלֵךְ לוֹ זֵיתִים, וְהוֹלַכְתִּי לוֹ. רָאָה אוֹתָן שֶׁהֵן לַחִין, אָמַר לִי: אֵין אֲנִי אוֹכֵל זֵיתִים. (ב)בָּאתִי וְהוֹדַעְתִּי אֶת אַבָּא. אָמַר לִי: לֵךְ וֶאֱמוֹר לוֹ, חָבִית נְקוּבָה הָיְתָה אֶלָּא שֶׁסְּתָמוּהָ שְׁמָרִים. וּתְנַן: חָבִית שֶׁל זֵיתִים מְגוּלְגָּלִים, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין צְרִיכָה לְנַקֵּב. [א]וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: צְרִיכָה לְנַקֵּב. וּמוֹדִים שֶׁאִם נִיקְּבָה וּסְתָמוּהָ שְׁמָרִים — שֶׁהִיא טְהוֹרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁתַּלְמִיד שַׁמַּאי הָיָה, כָּל מַעֲשָׂיו לֹא עָשָׂה אֶלָּא כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא עָשׂוּ — הַיְינוּ רְבוּתֵיהּ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לֹא עָשׂוּ — מַאי רְבוּתֵיהּ?! תָּא שְׁמַע: שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, צָרַת הַבַּת מַהוּ? אָמַר לָהֶם: מַחְלוֹקֶת בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל. וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אַתֶּם מַכְנִיסִין רֹאשִׁי בֵּין שְׁנֵי הָרִים גְּדוֹלִים, בֵּין שְׁתֵּי מַחְלוֹקוֹת גְּדוֹלוֹת, בֵּין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵין בֵּית הִלֵּל. מִתְיָירֵא אֲנִי שֶׁמָּא יָרוֹצּוּ גֻּלְגָּלְתִּי. (ג)אֲבָל אֲנִי מֵעִיד לָכֶם עַל שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, מִשְׁפַּחַת בֵּית צְבוֹעִים מִבֶּן עַכְמַאי, וּמִשְׁפַּחַת בֵּית קוֹפַאי מִבֶּן מְקוֹשֵׁשׁ, שֶׁהֵם בְּנֵי צָרוֹת, וּמֵהֶם כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים, וְשִׁמְּשׁוּ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא עָשׂוּ — הַיְינוּ דְּקָאָמַר מִתְיָירֵא אֲנִי. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לֹא עָשׂוּ, אַמַּאי קָאָמַר מִתְיָירֵא אֲנִי? וּנְהִי נָמֵי דְּעָשׂוּ, מַאי מִתְיָירֵא אֲנִי? (ד)הָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֵין מַמְזֵר אֶלָּא מֵחַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין! נְהִי נָמֵי דְּמַמְזֵר לָא הָוֵי, פָּגוּם מִיהָא הָוֵי. (ה)מִקַּל וָחוֹמֶר מֵאַלְמָנָה: מָה אַלְמָנָה, שֶׁאֵין אִיסּוּרָהּ נוֹהֵג בַּכֹּל — בְּנָהּ פָּגוּם, זוֹ, שֶׁאִיסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל כּוּ׳. קָבְעוּ מִינֵּיהּ צָרוֹת, וְקָפָשֵׁיט לֵיהּ בְּנֵי צָרוֹת! תַּרְתֵּי קָא בָּעֵי מִינֵּיהּ: צָרוֹת מַאי? וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר צָרוֹת כְּבֵית הִלֵּל, בְּנֵי צָרוֹת דְּבֵית הִלֵּל — לְבֵית שַׁמַּאי מַהוּ? לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? לְמִיפְסַל וְלַד מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ לְבֵית הִלֵּל. (ו)מִי קָאָמְרִינַן קַל וָחוֹמֶר: וּמָה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁאֵין אִיסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל — בְּנָהּ פָּגוּם. זוֹ, שֶׁאִיסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל — אֵינוֹ דִּין שֶׁבְּנָהּ פָּגוּם? אוֹ דִּלְמָא אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְאַלְמָנָה שֶׁהִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת. וַאֲמַר לְהוּ: צָרוֹת מִתְיָירֵא אֲנִי, בְּנֵי

הָרוֹאֶה אוֹמֵר כו' וְלָא דָּמֵי לִשְׁתֵּי תּוֹרוֹת אֲבָל הֵיכָא דְּדָמֵי לַאֲגוּדוֹת אֲגוּדוֹת לֹא עָשׂוּ בֵּית שַׁמַּאי כְּדִבְרֵיהֶם: שֶׁהֵן לַחִין וְהֻכְשְׁרוּ לְקַבֵּל טֻמְאָה וּכְלֵי חֶרֶס טָמֵא עַל גַּבֵּי עַם הָאָרֶץ וְשֶׁמָּא נָגַע בְּגַב הֶחָבִית וּטְמֵאָה מִדְּרַבָּנָן וְטִמְאָתַם: חָבִית הָיְתָה נְקוּבָה מִשּׁוּלֶיהָ הָיְתָה נְקוּבָה כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא מַשְׁקֶה הַזָּב מִן הַזֵּיתִים לַחוּץ וְכֵיוָן דְּגַלֵּי דַּעְתֵּהּ דְּלָא נִיחָא לֵיהּ בֵּהּ לָא מַכְשַׁר: אֶלָּא שֶׁסְּתָמוּהָ שְׁמָרִים וְלֹא יָצְאוּ מִן הַמַּשְׁקִין לְפִיכָךְ הֵן לַחִים: מְגֻלְגָּלִים כְּמוֹ בֵּיצָה מְגֻלְגֶּלֶת (עֻקְצִין פ"ב מ"ו) דַּחֲקִין וְעוֹמְדִים בְּחָבִית: אֵין צְרִיכָה לְנֶקֶב דְּמוֹהַל הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים מֵי פֵּרוֹת הֵן וְאֵין מַכְשִׁירִין: צְרִיכָה לְנֶקֶב שֶׁמּוֹהַל מַכְשִׁיר כְּשֶׁמֶן [וּצְרִיכָה לְנֶקֶב] שֶׁיֵּצֵא הַמַּשְׁקֶה לַחוּץ לְגַלּוֹיֵי דַּעְתֵּהּ דְּלָא נִיחָא לֵיהּ בֵּהּ: יָרוֹצּוּ כְּמוֹ וְתָרֶץ גֻּלְגָּלְתּוֹ דַּאֲבִימֶלֶךְ (שׁוֹפְטִים ט) ל' רִצּוּץ: שֶׁהֵן בְּנֵי צָרוֹת שֶׁנָּשְׂאוּ לַשּׁוּק כב"ה: וּמֵהֶן כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וְכוּ' לְקַמָּן פָּרֵיךְ קָא בָּעוּ מִנֵּהּ צָרוֹת וְקָפְשִׁיט לְהוּ בְּנֵי צָרוֹת דַּאֲפִילּוּ לב"ש פְּשִׁיטָא דִּכְשֵׁרִים דִּבְנֵי חַיָּבֵי לָאוִין בְּעָלְמָא נִינְהוּ: הַיְנוּ דְּקָאָמַר מִתְיָרֵא אֲנִי דִּמְשַׁוֵּי לְהוּ מַמְזֵרִים וְלִקְטְלֵהּ לֵיהּ: הָא א"ר יְהוֹשֻׁעַ לְקַמָּן בְּפֶ' הַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מט.) אֵין מַמְזֵר אֶלָּא מֵחַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד וְאַפֵּי' פְּשִׁיטָא לֵיהּ דַּהֲלָכָה כב"ה לָא מְשַׁוֵּי לְהוּ מַמְזֵרִים: מֵאַלְמָנָה מַה אַלְמָנָה לכה"ג שֶׁאֵין אִסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל בְּנָהּ פָּגוּם לִכְהֻנָּה דִּכְתִיב לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ (וַיִּקְרָא כ"א:ט"ו): זוֹ שֶׁאִסּוּרָהּ שָׁוֶה בְּיִשְׂרְאֵלִים כִּבְכֹהֲנִים אֵינוֹ דִּין שֶׁבְּנָהּ פָּגוּם: בְּנֵי צָרוֹת דב"ה דְּחַיָּבֵי לָאוִין נִינְהוּ מִי הָווּ פְּגוּמִין אַלִּבָּא דב"ש: לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ מֵאַחַר שֶׁהֲלָכָה כב"ה: לְמִפְסַל וְלַד מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת לְאַחֵר וְהֶחֱזִירָהּ וְיָלְדָה לוֹ בַּת אוֹתָהּ הַבַּת מַה הִיא לַכֹּהֲנִים לב"ה וּמִבֵּית שַׁמַּאי בִּבְנֵי צָרוֹת נִשְׁמַע לב"ה בְּבַת מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ דְּהָוֵי נָמֵי חַיָּבֵי לָאוִין: הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת שֶׁאִם מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל פְּסוּלָה זוֹ לְהֶדְיוֹט אוֹ אִם הָיְתָה בַּת כֹּהֵן נִפְסֶלֶת מִן הַתְּרוּמָה דְּשַׁוְיָהּ חֲלָלָה בְּבִיאָתוֹ דִּכְתִי' (שָׁם) לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו וְעַמָּיו הַיְנוּ אִשְׁתּוֹ וּמַשְׁמַע דִּשְׁנֵיהֶם מִתְחַלְּלִים הָאִשָּׁה וְהַזֶּרַע תֹּאמַר בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ שֶׁאֵין מִתְחַלֶּלֶת בְּבִיאָה זוֹ דְּאִי לִנָּשֵׂא לְכֹהֵן כְּבָר מִפַּסְלָה מִשְּׁעַת גֵּרוּשִׁין וְאִי בִּתְרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא לָא מִפַּסְלָה כִּדְאָמְרִי' בְּפֶ' אַלְמָנָה לכה"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת סט.) דְּאֵין נִפְסֶלֶת בְּבִיאַת חַיָּבֵי לָאוִין אֶלָּא בְּזָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא לְאַפּוּקֵי מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וִיבָמָה לַשּׁוּק דְּלָאו זָר מֵעִקָּרָא הוּא. וּלְעֵיל גַּבֵּי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת בְּנֵי צָרוֹת דְּבֵית שַׁמַּאי דְּלָא פָּרְכִינַן מָה לְאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת הָתָם נָמֵי כֵּיוָן דְּנִבְעֲלָה לְחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת עֲשָׂאָהּ זוֹנָה וּמִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא מִפַּסְלָא כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶ' אַלְמָנָה לכה"ג וּלְהִנָּשֵׂא לְכֹהֵן נָמֵי מִפַּסְלָה כִּדְתְנַן בְּמַתְנִיתִין (דַּף יג:) נִתְיַבְּמוּ ב"ה פּוֹסְלִים: צָרוֹת מִתְיָרֵא אֲנִי לוֹמַר הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי דִּמְשַׁוֵּי לְהוּ לְצָרוֹת דְּבֵית שַׁמַּאי בְּנֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת:

אָמַר לִי אֵינִי אוֹכֵל זֵיתִים מִתּוֹךְ פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס מַשְׁמַע שֶׁהָיָה רַבִּי יוֹחָנָן חוֹשֵׁשׁ שֶׁלֹּא הָיָה מַקְפִּיד ר' צָדוֹק עַל מַגַּע עַם הָאָרֶץ וְאַף עַל גַּב דְּרַבִּי צָדוֹק כֹּהֵן הֲוָה וּבִגְדֵי פְּרוּשִׁים מִדְרָס לְאוֹכְלֵי תְרוּמָה מ"מ הָיָה חוֹשֵׁשׁ לְפִי שֶׁר' צָדוֹק מִתַּלְמִידֵי ב"ש הֲוָה וּלְכָךְ הָיָה חוֹשֵׁשׁ ר' יוֹחָנָן שֶׁמָּא לֹא הִקְפִּיד ר' צָדוֹק לְשָׁמְרָהּ בְּטָהֳרָה מִשּׁוּם דְּבֵית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין צָרִיךְ לְנַקֹּב ולר"י נִרְאֶה דְּוַדַּאי יָדַע בֵּי' ר' יוֹחָנָן שֶׁר' צָדוֹק קָנָה חָבִית מֵעַם הָאָרֶץ: **צְרִיכָה** לְנַקֹּב פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּמוֹהַל שֶׁל זֵיתִים מַכְשִׁיר וְהָכִי נָמֵי תְּנַן בְּהֶדְיָא בְּמַס' מַכְשִׁירִין (פ"ו מ"ה) מֵי חָלָב כְּחָלָב מֹהַל שֶׁל זֵתִים כְּשֶׁמֶן וְקָשֶׁה דִּבְסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת (ד' יז. ד"ה גּוֹזְרַנִי) פֵּרֵשׁ הָרַב ר' יוֹסֵף דִּלְכָךְ לֹא גָּזְרוּ עַל הַמְּסִיקָה מִשּׁוּם דְּלָא שַׁיְּכָא טַעְמָא דִּבְצִירָה גַּבֵּי מְסִיקָה דְּטַעֲמָא שֶׁמָּא יִבְצְרוּ בְּקֻפּוֹת מְזֻפָּפוֹת לֹא שַׁיָּךְ בִּמְסִיקָה דְּמוֹהַל אֵין מַכְשִׁיר וי"ל דְּיֵשׁ ג' עִנְיָנֵי מוֹהֵל דְּמוֹהַל הַיּוֹצֵא עַל יְדֵי הַמְּסִיקָה לכ"ע אֵינוֹ מַכְשִׁיר וְהַיּוֹצֵא עַל יְדֵי אִצְטָא פֵּרוּשׁ ע"י שֶׁמִּתְחַמְּמִים בְּכֹמֶר וְיוֹצֵא מֵהֶם מֹהַל פְּלִיגִי בָּהּ (שַׁבָּת דַּף קמד:) ר' יַעֲקֹב ור"ש דר"ש מְטַהֵר וְר' יַעֲקֹב מְטַמֵּא וְהַאי דְּהָכָא שֶׁהֶחָבִית צְרִיכָה לְנַקֵּב צ"ל דַּחֲשִׁיב כְּהַהִיא דְּנָפֵק ע"י עִקּוּל בֵּית הַבַּד דְּמוֹדֶה בָּהּ ר"ש כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּקְשֵׁי מב"ה לר"ש: **לְמַאי** נָפְקָא מִינ' לְמִפְסַט מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ קְצָת קָשֶׁה דְּאַמַּאי נָקַט וְלַד מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִפְסַט וְלַד יְבָמָה גְּמוּרָה לַשּׁוּק לב"ה דְּקָאֵי בָּהּ וְי"ל לְפִי שֶׁפַּעַם אַחֶרֶת שָׁאֲלוּ עָלֶיהָ לְר' יְהוֹשֻׁעַ בְּסוֹף נִדָּה (דַּף סט:) אַנְשֵׁי אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא בַּת מְשֻׁלַּחַת מַהוּ לִכְהֻנָּה מִי אָמְרִינַן ק"ו כו': **מָה** לְאַלְמָנָה שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת וא"ת הִיא גּוּפָהּ נֵילַף דְּתִתְחַלֵּל גְּרוּשָׁה מק"ו דְּאַלְמָנָה וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּי' דִּלְתְרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא לָא מִפַּסְלָה כִּדְאָמְרִי' לְקַמָּן בְּפֶ' אַלְמָנָה (יְבָמוֹת דַּף סט.) דְּאֵינָהּ נִפְסֶלֶת בְּבִיאַת חַיָּבֵי לָאוִין אֶלָּא בְּזָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא הוּא וּלְאַפּוּקֵי מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וִיבָמָה לַשּׁוּק דְּלָאו זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא הוּא וְקַשְׁיָא דִּנְהִי דְּמִכִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר (וַיִּקְרָא כב) לֹא מָצִינוּ לְמֵילַף אֶלָּא הַהוּא דְּזָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא מ"מ נֵילַף בק"ו שֶׁתִּתְחַלֵּל וּבְהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת מד: מה.) נַמִּי יָלֵיף חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת מֵאַלְמָנָה וְקָאָמְרִי' וְכִי תֵימָא מָה לְאַלְמָנָה וְכוּ' ה"נ כֵּיוָן דְּבָא עָלֶיהָ עֲשָׂאָהּ זוֹנָה וְלָמָּה לִי טַעַם דַּעֲשָׂאָהּ זוֹנָה הִיא גּוּפָהּ נֵילַף בק"ו שֶׁתִּתְחַלֵּל וְעוֹד דְּדָחֲקִינַן לְקַמָּן בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (יְבָמוֹת דַּף סח. וְשָׁם) לְמִדְרַשׁ מִקְּרָא דְּעַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי וּמִצְרִי וַאֲדוֹמִי כֻּלָּן פּוֹסְלִין בְּבִיאָתָן תִּפּוֹק לֵהּ מֵהַאי ק"ו וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּמֵהַאי ק"ו לָא מָצֵינַן לְמֵילַף שֶׁתִּתְחַלֵּל דְּאֵין חִלּוּל אֶלָּא מֵאִסּוּרֵי כְהֻנָּה כִּדְאָמְרִי' בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עז: וְשָׁם) מֵהַאי טַעְמָא דְּיִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ זוֹנָה מְשַׁוֵּי לַהּ חֲלָלָה לָא מְשַׁוֵּי לַהּ ואע"ג דִּלְקַמָּן יָלֵיף דְּמִתְחַלֶּלֶת בְּבִיאַת גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי וּמִצְרִי וַאֲדוֹמִי כּוּתִי חָלָל נָתִין מַמְזֵר אַף עַל גַּב דְּלָא הָוְיָא אִסּוּר כְּהֻנָּה הָתָם מִקְּרָא דָּרֵישׁ לַהּ אֲבָל מק"ו לֵיכָּא לְמֵילַף דִּלְהָכִי אִיתַּר לֵיהּ חֲלָלָה לוֹמַר דְּלָא יָלְפִינַן בק"ו וּלְעִנְיַן בְּנָהּ וַדַּאי הֲוָה בָּעֵי לְמֵילַף מק"ו אֲבָל פְּסוּל הָאִשָּׁה דְּהַיְנוּ פְּסוּל חֲלָלוּת שֶׁהָיְתָה כְּשֵׁרָה וְנִתְחַלְּלָה לָא יָלְפִינַן וא"ת נֵילַף בְּמָה הַצַּד מֵאַלְמָנָה וְכוּתִי וְעֶבֶד אוֹ מֵאַלְמָנָה וּמִצְרִי וַאֲדוֹמִי דִּבְפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עח. וְשָׁם) מוֹכַח דְּיָלְפִינַן בְּמָה הַצַּד מֵאִסּוּר כְּהֻנָּה דְּרַבִּי יְהוּדָה יָלֵיף הָתָם דְּגֵר פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ מֵחָלָל וּמִצְרִי כו' וּמִיהוּ יֵשׁ לוֹמַר דְּדַוְקָא ר"י אִית לֵהּ לְהַאי סְבָרָא דְּיָלְפִינַן בְּמָה הַצַּד מֵאִסּוּר כְּהֻנָּה אֲבָל רַבָּנָן פְּלִיגֵי עָלֵיהּ דְּלֵית לְהוּ בַּת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר אֲבָל קַשְׁיָא לְרַבִּי יְהוּדָה לָמָּה לָן קְרָא דְּגֵר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי כו' דְּפוֹסְלִים בְּבִיאָתָם נֵילַף בְּמָה הַצַּד אוֹ מֵאַלְמָנָה אוֹ מְחַלֵּל כּוּתִי וְעֶבֶד דְּכִי פָּרְכַתְּ מַה לְחָלָל שֶׁכֵּן אִסּוּר כְּהֻנָּה כּוּתִי וְעֶבֶד יוֹכִיחוּ מַה לְכוּתִי וְעֶבֶד דְּלָא תָּפְסֵי בַּהּ קִדּוּשִׁין חָלָל יוֹכִיחַ וי"ל דר"י סָבַר לָהּ כר"ע וְסָבַר נָמֵי דְּיֵשׁ מַמְזֵר מִכּוּתִי וְעֶבֶד וְהַשְׁתָּא לֹא שַׁיָּךְ לְמֵילַף מִכּוּתִי וְעֶבֶד כֵּיוָן דְּהָתָם נָמֵי הָוֵי מַמְזֵר:

מסורת הש״ס

א תוספתא סוכה; תוספתא עדויות
ב משנה עדיות
ג תוספתא יבמות
ד לקמן מד:
ה נדה סט:
ו לקמן מה.

גליון הש״ס

רש"י ד"ה היא עצמה מתחללת וכו'. ועמיו היינו אשתו. עי' לקמן דף סט ע"א ברש"י ד"ה מקיש זרעו:
תוס' ד"ה מה לאלמנה וכו' וי"ל דר"י ס"ל כר"ע. עי' לקמן ד' מז ע"א תד"ה נאמן:

תורה אור השלם

אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה [ויקרא כא, יד]

בְּנֵי צָרוֹת אֲנִי מֵעִיד לָכֶם. תָּא שְׁמַע: בִּימֵי רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס הוּתְּרָה צָרַת הַבַּת לָאַחִין. שְׁמַע מִינָּהּ עָשׂוּ: שְׁמַע מִינָּהּ. גּוּפָא. בִּימֵי רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הַרְכִּינָס הִתִּירוּ צָרַת הַבַּת לָאַחִין, וְהָיָה הַדָּבָר קָשֶׁה לַחֲכָמִים, מִפְּנֵי שֶׁחָכָם גָּדוֹל הָיָה, וְעֵינָיו קָמוּ מִלָּבֹא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. אָמְרוּ: וּמִי יֵלֵךְ וְיוֹדִיעוֹ? אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֲנִי אֵלֵךְ. וְאַחֲרָיו מִי — רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וְאַחֲרָיו מִי — רַבִּי עֲקִיבָא. הָלְכוּ וְעָמְדוּ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ. נִכְנְסָה שִׁפְחָתוֹ, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בָּאִין אֶצְלְךָ, אָמַר לָהּ: יִכָּנְסוּ, וְנִכְנְסוּ. תְּפָסוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְהוֹשִׁיבָהוּ עַל מִטָּה שֶׁל זָהָב. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֱמוֹר לְתַלְמִידְךָ אַחֵר וְיֵשֵׁב. אָמַר לוֹ: מִי הוּא? רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אָמַר: וְיֵשׁ לוֹ בֵּן לַעֲזַרְיָה חֲבֵירֵנוּ? (א)קָרָא עָלָיו הַמִּקְרָא הַזֶּה: "נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם". תְּפָסוֹ וְהוֹשִׁיבוֹ עַל מִטָּה שֶׁל זָהָב. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֱמוֹר לְתַלְמִידְךָ אַחֵר וְיֵשֵׁב. אָמַר לוֹ: וּמִי הוּא? עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף. אָמַר לוֹ: אַתָּה הוּא עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף שֶׁשִּׁמְךָ הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ?! שֵׁב בְּנִי, שֵׁב, כְּמוֹתְךָ יִרְבּוּ בְּיִשְׂרָאֵל. הִתְחִילוּ מְסַבְּבִים אוֹתוֹ בַּהֲלָכוֹת, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְצָרַת הַבַּת. אָמְרוּ לוֹ: צָרַת הַבַּת מַהוּ? אָמַר לָהֶן: מַחְלוֹקֶת בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל. הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי? אָמַר לָהֶן: הֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא מִשְּׁמְךָ אָמְרוּ הֲלָכָה כְּבֵית שַׁמַּאי! אָמַר לָהֶם: דּוֹסָא שְׁמַעְתֶּם, אוֹ בֶּן הַרְכִּינָס שְׁמַעְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ: חַיֵּי רַבִּי, סְתָם שָׁמַעְנוּ. אָמַר לָהֶם: אָח קָטָן יֵשׁ לִי, בְּכוֹר שָׂטָן הוּא, וְיוֹנָתָן שְׁמוֹ, וְהוּא מִתַּלְמִידֵי שַׁמַּאי. וְהִזָּהֲרוּ שֶׁלֹּא יְקַפֵּחַ אֶתְכֶם בַּהֲלָכוֹת, לְפִי שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תְּשׁוּבוֹת בְּצָרַת הַבַּת שֶׁהִיא מוּתֶּרֶת. אֲבָל מֵעִיד אֲנִי עָלַי שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁעַל מְדוֹכָה זוֹ יָשַׁב חַגַּי הַנָּבִיא, וְאָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: צָרַת הַבַּת אֲסוּרָה, (ב)עַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִין מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית, וּמְקַבְּלִים גֵּרִים מִן הַקַּרְדּוּיִין וּמִן הַתַּרְמוֹדִים. תָּנָא: כְּשֶׁנִּכְנְסוּ — נִכְנְסוּ בְּפֶתַח אֶחָד, כְּשֶׁיָּצְאוּ — יָצְאוּ בִּשְׁלֹשָׁה פְּתָחִים. פָּגַע בּוֹ בְּרַבִּי עֲקִיבָא, אַקְשִׁי לֵיהּ וְאוֹקְמֵיהּ. אָמַר לוֹ: אַתָּה הוּא עֲקִיבָא שֶׁשִּׁמְךָ הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ? אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ לְשֵׁם, וַעֲדַיִין לֹא הִגַּעְתָּ לְרוֹעֵי בָקָר. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: וַאֲפִילּוּ לְרוֹעֵי צֹאן. א־ג(ג)עַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִין מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית. דְּאָמַר מָר: הַרְבֵּה כְּרַכִּים כָּבְשׁוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם וְלֹא כְּבָשׁוּם עוֹלֵי בָבֶל, וּקְדוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה — קִדְּשָׁה לִשְׁעָתָהּ, וְלֹא קִדְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא. [ד]וְהִנִּיחוּם, כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ עֲלֵיהֶן עֲנִיִּים בַּשְּׁבִיעִית. וּמְקַבְּלִים גֵּרִים מִן הַקַּרְדּוּיִים וְהַתַּרְמוֹדִים. אִינִי?! וְהָא תָּנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל: אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים מִן הַקַּרְדּוּיִים! אָמַר רַב אָשֵׁי: קַרְתּוּיִים אִתְּמַר. כְּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי: קַרְתּוּיִים פְּסוּלִים. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, תָּנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל: אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים מִן הַקַּרְתּוּיִים. מַאי לָאו: הַיְינוּ קַרְתּוּיִים הַיְינוּ קַרְדּוּיִים! אָמַר רַב אָשֵׁי: לָא, קַרְתּוּיֵי לְחוּד וְקַרְדּוּיֵי לְחוּד, כִּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי: קַרְתּוּיֵי פְּסִילֵי. ה(ד)רַבִּי יוֹחָנָן וְסָבַיָּא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים מִן הַתַּרְמוֹדִים. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי? וְהָתְנַן: כָּל הַכְּתָמִים הַבָּאִים מִן הָרֶקֶם — טְהוֹרִים. וְרַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא, מִפְּנֵי שֶׁהֵם גֵּרִים וְטוֹעִים. מִבֵּין הַגּוֹיִם — טְהוֹרִים. וְהָוֵינַן בָּהּ:

קָפָּסֵיק

בְּנֵי צָרוֹת דב"ה דְּקָא בְּעֵיתוּ אִי הֵם פְּגוּמִים: מֵעִיד אֲנִי לָכֶם שֶׁהֵם כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים: בִּימֵי ר' דּוֹסָא הֻתְּרָה אָחִיו שֶׁל ר' דּוֹסָא שֶׁהָיָה מִתַּלְמִידֵי ב"ש הִתִּירָהּ כִּדְתָנֵי לְקַמָּן וְעָשׂוּ עַל פִּיו וְנָהֲגוּ כֵּן: שֶׁחָכָם גָּדוֹל הָיָה וּסְבוּרִים חֲכָמִים שֶׁהוּא הִתִּירָהּ: קָמוּ עָמְדוּ מִלִּרְאוֹת: אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְר' דּוֹסָא אֱמֹר לְתַלְמִידְךָ אַחֵר וְיֵשֵׁב: דּוֹסָא הִתִּירוּ שְׁמַעְתֶּם אוֹמְרִים: אוֹ בֶּן הַרְכִּינָס בְּלֹא דּוֹסָא: סְתָם שָׁמַעְנוּ בֶּן הַרְכִּינָס סְתָם וּשְׁמוֹ לֹא הֻזְכַּר: בְּכוֹר שָׂטָן הוּא חָרִיף וְעוֹמֵד עַל שְׁמוּעָה וְעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה וְאֵינוֹ שָׁב מִשְּׁמוּעָתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרַבִּים: עַמּוֹן וּמוֹאָב יִשְׂרְאֵלִים הַדָּרִים בְּאֶרֶץ עַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁכִּבֵּשׁ מֹשֶׁה מִסִּיחוֹן וְנִתְקַדְּשׁוּ בִּקְדֻשַּׁת א"י וְעַכְשָׁו בְּבַיִת שֵׁנִי בָּטְלָה קְדֻשָּׁתָהּ וְזוֹרְעִין בִּשְׁבִיעִית וְתִקְּנוּ לָהֶן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעְשַׂר עָנִי בִּשְׁבִיעִית כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן מִפְּנֵי פַּרְנָסַת עֲנִיִּים שבא"י שֶׁאֵין לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל בַּשְּׁבִיעִית לְפִי שֶׁבָּטֵל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וְהוֹלְכִים שָׁם וְנוֹטְלִים לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעְשַׂר עָנִי: וּמְקַבְּלִים גֵּרִים מִן הַקַּרְדּוּיִין כו' וְלָא אָמְרִינַן מַמְזֵרִים הֵן מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוּ עֲלֵיהֶן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דְּאִיכָּא רַבָּנָן דְּפָסְלִי: פָּגַע בּוֹ יוֹנָתָן בר"ע: וּקְדֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה דְּבִימֵי יְהוֹשֻׁעַ קִדְּשָׁה לִשְׁעָתָהּ וְלֹא לֶעָתִיד הִלְכָּךְ זוֹרְעִים בָּהֶן בַּשְּׁבִיעִית שֶׁיִּסְמְכוּ עֲלֵיהֶן עֲנִיִּים לִשְׂכֹּר עַצְמָן לַחֲרֹשׁ וְלִקְצֹר וְעוֹד לִטּוֹל לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעְשַׂר עָנִי: אֵין מְקַבְּלִין גֵּרִים מְפָרֵשׁ לְקַמָּן שֶׁמַּמְזֵרִים הֵן מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנִּטְמְעוּ שָׁם: הַכְּתָמִים שֶׁנִּמְצְאוּ בִּבְגָדִים הַבָּאִים מֵרֶקֶם: טְהוֹרִים לְפִי שֶׁלֹּא גָּזְרוּ עַל כִּתְמֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: שֶׁהֵם גֵּרִים וְדָמָם מְטַמֵּא: וְטוֹעִים שֶׁהֵמִירוּ דָּתָם וְגָזְרוּ עַל כִּתְמֵיהֶם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁחָטְאוּ שֶׁהֵמִירוּ יִשְׂרְאֵלִים הֵם: מִבֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל דָּרִים שָׁם:

בְּנֵי צָרוֹת אֲנִי מֵעִיד לָכֶם דִּכְשֵׁרִים אַף לב"ש וא"ת לִשְׁמוּאֵל דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת צב: וְשָׁם) אִי קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמ' לַשּׁוּק א"כ פְּשִׁיטָא דִּכְשֵׁרָה דְּמִיָּד שֶׁקִּדְּשָׁהּ פָּקְעָה לָהּ זִקָּה כִּדְאָמְרִי' בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אֲחוֹתָהּ שֶׁקִּדּוּשֶׁיהָ מַפְקִיעִין הַיִּבּוּם וי"ל דְּלָא דָּמֵי דְּהָתָם אֵין שׁוּם תַּקָּנָה לַעֲשׂוֹת שֶׁתִּתְיַבֵּם שֶׁאֵין לְהָמִית אֲחוֹתָהּ אֲבָל הַיְּבָמָה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לַשּׁוּק אֶפְשָׁר לְתַקֵּן ע"י גֵּרוּשִׁין שֶׁתִּתְיַבֵּם הִלְכָּךְ לָא פָּקַע זִקָּה וְעוֹד אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּלָא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת לְאִישׁ זָר מַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ ע"י הֲוָיָה דְּהַיְנוּ קִדּוּשִׁין לֹא תִהְיֶה לְאִישׁ זָר דִּלְהָכִי אַפְּקִיהּ בִּלְשׁוֹן הֲוָיָה: **יָצְאוּ** בְּג' פְּתָחִים שֶׁלֹּא יִמְצָאֵם כֻּלָּם יַחַד וִיקַפְּחֵם בַּהֲלָכוֹת וְיִצְטָרְכוּ לִקְבֹּעַ הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ א"נ יָצְאוּ בְּג' פְּתָחִים כְּדֵי שֶׁיִּמְצְאוּ וְיִשְׁמְעוּ תְּשׁוּבָתוֹ: **עַמּוֹן** וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִין מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס יִשְׂרְאֵלִים הַדָּרִים בְּאֶרֶץ עַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁכִּבֵּשׁ מֹשֶׁה מִסִּיחוֹן וְנִתְקַדְּשׁוּ בִּקְדֻשַּׁת הָאָרֶץ וְעַכְשָׁו בְּבַיִת שֵׁנִי בָּטְלָה קְדֻשָּׁתָהּ וְקָשֶׁה לר"ת דְּאָמַר בְּפָ' מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ (פְּסָחִים נב: וְשָׁם) ג' אֲרָצוֹת לְבִעוּר יְהוּדָה וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְגָלִיל וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הִיא אֶרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג אַלְמָא שֶׁקִּדְּשׁוּהָ עוֹלֵי בָבֶל וְאוֹמֵר ר"ת דְּהָתָם בְּאֶרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג שֶׁלֹּא הָיְתָה שֶׁל עַמּוֹן וּמוֹאָב אֲבָל אֶרֶץ סִיחוֹן שֶׁכִּבֵּשׁ מֵעַמּוֹן וּמוֹאָב לֹא קִדְּשׁוּ עוֹלֵי בָבֶל כִּדְמַשְׁמַע הָכָא וְעוֹד אָמַר ר"ת דְּמָצִינוּ לְמֵימַר דְּהָכָא בְּאֶרֶץ עַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁלֹּא כִּבֵּשׁ סִיחוֹן מֵעוֹלָם שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּהוּ אֲפִילּוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם וְכֵן מַשְׁמַע בְּמַס' יָדַיִם (פ"ד מִשְׁנָה ג) דִּמְדַמֶּה לָהּ מִצְרַיִם וּבָבֶל וה"פ הָכָא דְּאָמַר מָר הַרְבֵּה כְּרַכִּים קִדְּשׁוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם וְעוֹלֵי בָבֶל לֹא קִדְּשׁוּ וְהִנִּיחוּם כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ עֲלֵיהֶם עֲנִיִּים אַלְמָא חָשְׁשׁוּ לְתַקָּנַת עֲנִיִּים אע"ג דמא"י הָיוּ נִמְנְעוּ מִלְּקַדֵּשׁ כָּל שֶׁכֵּן בְּעַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ מֵעוֹלָם שֶׁרָאוּי לְתַקֵּן מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי דִּבְמַס' יָדַיִם אִיכָּא מ"ד מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בַּשְּׁבִיעִית וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּמַס' חֲגִיגָה (ד' ג. וְשָׁם) דְּקָאָמַר נָמֵי ר"א הָתָם עַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִין מַעְשַׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית וּמְפָרֵשׁ מָה טַעַם הַרְבֵּה כְּרַכִּים כו' וְלָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּעַמּוֹן וּמוֹאָב הוּא מִכְּרַכִּים שֶׁכָּבְשׁוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם וְתֵדַע דְּהָא לר"א מְסַפְּקָא לֵהּ בפ"ק דִּמְגִלָּה (דַּף י.) ובפ"ב דִּשְׁבוּעוֹת (טז. וְשָׁם) אִי סָבַר קְדֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִדְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא אוֹ לֹא וְר' יְהוֹשֻׁעַ ס"ל דְּקָדְשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא בִּמְגִלָּה וּבִשְׁבוּעוֹת וְאַפֵּ"ה אִית לֵהּ בְּמַס' יָדַיִם בְּעַמּוֹן וּמוֹאָב כר"א אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ הָא דְּקָאָמַר הָתָם מָה טַעַם לֹא מִדִּבְרֵי ר"א הוּא וְדִבְרֵי ר"א הֵם בְּמַס' יָדַיִם וְלָא קָתָנֵי לָהּ הָתָם אֶלָּא הַשַּׁ"ס הוּא שֶׁמְּפֵר' כֵּן דְּלָמֶ"ד לֹא קִדְּשָׁה הִנִּיחוּ לְקַדֵּשׁ אַף מא"י בִּשְׁבִיל עֲנִיִּים וּלְכָךְ אֵין תְּמַהּ אִם גָּזְרוּ עַל עַמּוֹן וּמוֹאָב מַעְשַׂר עָנִי וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהָא דְּשָׁבַק הָכָא וּבַחֲגִיגָה טַעְמָא דְּקָאָמַר ר"ט בְּהֶדְיָא בְּמַסֶּכֶת יָדַיִם מִצְרַיִם ח"ל עַמּוֹן וּמוֹאָב ח"ל מַה מִּצְרַיִם שֶׁהִיא קְרוֹבָה עֲשָׂאוּהָ מַעְשַׂר עָנִי כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ עָלֶיהָ עֲנִיִּים אַף עַמּוֹן וּמוֹאָב כו' מִשּׁוּם דְּנִיחָא לֵיהּ לְהַשַּׁ"ס דְּמַשְׁכַּחַת טַעְמָא דְּאַף בא"י הִנִּיחוּ מִלְּקַדֵּשׁ בִּשְׁבִיל עֲנִיִּים וכ"ש עַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁהֵן ח"ל: **רַבִּי** יוֹחָנָן וְסָבַיָּא אָמְרֵי אֵין מְקַבְּלִין גֵּרִים מִן הַתַּרְמוֹדִיִּים תְּמַהּ הֵיכִי פְּלִיג ר' יוֹחָנָן אַחַגַּי הַנָּבִיא וְשֶׁמָּא סָבַר ר' יוֹחָנָן שֶׁלֹּא אֲמָרָהּ חַגַּי מֵעוֹלָם: **כָּל** הַכְּתָמִים הַבָּאִים מֵרֶקֶם טְהוֹרִים אע"ג דִּבְרֶקֶם נָמֵי הָווּ יִשְׂרָאֵל כִּדְתְנַן בְּרֵישׁ גִּטִּין (דַּף ב. וְשָׁם) אַף הַמֵּבִיא מִן הָרֶקֶם וּמִן הַחֶגֶר מ"מ כְּתָמִים הַבָּאִים מֵרֶקֶם טְהוֹרִים דְּלָאו דְּיִשְׂרְאֵלִים נִינְהוּ דְּיִשְׂרָאֵל מַצְנִיעִים כִּתְמֵיהֶם וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הַדָּרִים שָׁם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים גְּמוּרִים וְלֹא יִשְׂרָאֵל מוּמָרִים:

מסורת הש״ס

א ויקרא רבה
ב משנה ידים
ג זבחים ס:; חולין ז.; חגיגה ג:; מגילה י.; שבועות טז.
ד בבא קמא לח:; משנה נדה

גליון הש״ס

גמ' בני צרות אני מעיד לכם. עיין לקמן דף פא ע"א תד"ה לימא ודף צב ע"א תד"ה אבל חכמים:

שם ואחריו מי ר"ע. עיין כתובות דף קה ע"א תד"ה דחשיב ליה:

תורה אור השלם

נַעַר הָיִיתִי גַּם־זָקַנְתִּי וְלֹא־רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ־לָחֶם [תהילים לז, כה]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ שמיטה ויובל הל׳ כז:
ג מיי׳ פו׳ מהל׳ בית הבחירה הל׳ טז:
ד מיי׳ פא׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:
ה מיי׳ פד׳ מהל׳ מטמאי משכב ומושב הל׳ י:

(א)קָפָּסֵיק וְתָנֵי: מִבֵּין הַגּוֹיִם, וַאֲפִילּוּ מִן תַּרְמוֹד. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֹאת אוֹמֶרֶת מְקַבְּלִין גֵּרִים מִתַּרְמוֹד. וְכִי תֵּימָא ״זֹאת״, וְלָא סְבִירָא לֵיהּ — וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כִּסְתַם מִשְׁנָה! אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן. מִתַּרְמוֹד מַאי טַעְמָא לָא? פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יוֹחָנָן וְסָבַיָּא, חַד אָמַר: מִשּׁוּם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה, וְחַד אָמַר: מִשּׁוּם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה, קָסָבַר: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד מַמְזֵר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, מַאי הִיא? פְּלִיגִי בַּהּ רַב יוֹסֵף וְרַבָּנַן, וְתַרְוַיְיהוּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה. (ב)חַד אָמַר: תְּרֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרֵי וְשִׁיתָּא אַלְפֵי קַשְׁתּוֹיֵי, וְחַד אָמַר: תְּרֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרֵי, וּמִנַּיְיהוּ שִׁיתָּא אַלְפֵי קַשְׁתּוֹיֵי, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ גּוֹיִם לַהֵיכָל, הַכֹּל נִפְנוּ עַל כֶּסֶף וְזָהָב, וְהֵם נִפְנוּ עַל בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְּתוּלוֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה״. (ג)אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, פָּסוּק זֶה שַׂר הָעוֹלָם אֲמָרוֹ: ״נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי״. מַאן אַמְרֵיהּ? אִילֵּימָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא — מִי אִיכָּא זִקְנָה קַמֵּיהּ? וְאֶלָּא דָּוִד אַמְרֵיהּ — מִי קַשִּׁישׁ כּוּלֵּי הַאי? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ שַׂר הָעוֹלָם אֲמָרוֹ. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מַאי דִּכְתִיב: ״יָדוֹ פָּרַשׂ צָר עַל כָּל מַחֲמַדֶּיהָ״ — זֶה עַמּוֹן וּמוֹאָב. בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ גּוֹיִם לַהֵיכָל, הַכֹּל נִפְנוּ עַל כֶּסֶף וְזָהָב, וְהֵם נִפְנוּ עַל סִפְרֵי תוֹרָה, אָמְרוּ: זֶה שֶׁכָּתוּב בּוֹ ״לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל ה׳״ — יִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ! (ד)״צִוָּה ה׳ לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו״, אָמַר רַב: כְּגוֹן הוּמַנְיָא לְפוּם נַהֲרָא. (ה)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אַסִּי: גּוֹי שֶׁקִּידֵּשׁ בִּזְמַן הַזֶּה — חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין, שֶׁמָּא מֵעֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים הוּא. וְהָא כֹּל דְּפָרֵישׁ — מֵרוּבָּא פָּרֵישׁ! (ו)בְּדוּכְתָּא דְּקָבִיעִי. דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא: ״וַיַּנְחֵם בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי״, חֲלַח — זֶה חִלָּזוֹן, וְחָבוֹר —

זו

ואפי' מתרמוד אלמא לאו בספק ישראל קיימי: מקבלים גרים ולא אמרי' ישראלים ממזרים הם: מתרמוד מ"ט לא מקבלים: עבדי שלמה שנשאו בנות ישראל מחמת עשרן ודרין שם בחזקת עובדי כוכבים וקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: משום בנות ירושלים לקמה מפרש לה בנות ירושלים בחרבנה כשבאו עובדי כוכבים ונשאום: ה"ג אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא: קשתויי מושכי קשת: נער הייתי איידי דאזכריה הא דלעיל נקט ליה הכא: שר העולם מלאך: הומניא לפום נהרא בהומניא יונים הם ומצרין לבני פום נהרא שהם ישראל עניים: מעשרת שבטים הוא שנשאו עובדות כוכבים וקסבר דעובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקדושי ממזר: בדכתא דקביעי בני עשרת השבטים וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. והיכא קביעי כדכתיב וינחם בחלח ובחבור:

קא פסיק ותני אפי' מתרמוד תמה דלמא לבד מתרמוד כדאמרי' בפ"ק דגטין (דף ו.) לא לבר מבבל: **אמוראי** ניניהו ואליבא דרבי יוחנן דההוא דסבר אין מקבלים גרים מן התרמוד לית לה אליבא דרבי יוחנן שתהא הלכה כסתם משנה א"נ סבר מן העובדי כוכבים טהורים לבד מתרמוד ומיהו ע"כ צ"ל דל"ל הלכה כסתם משנה דהא קסבר עובד כוכבים ועבד הבא על ישראלית הולד ממזר וסתם מתני' דהאומר (קדושין דף סו:) סברה דהולד כשר דלר"ע דוקא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הוא דהוי ממזר מעובד כוכבים ועבד כדמוכח בפרק עשרה יוחסין (קדושין עה: ושם) ומתני' דהאומר סוברת דקדושין תופסין בחייבי לאוין דקתני כל מקום שיש קדושין ויש שם עברה כגון ממזרת ונתינה לישראל וא"כ אין ממזר מעובד כוכבים ועבד והא דקתני התם כל מי שאין לה עליו קדושין אבל יש עליה קדושין מעל אחרים הולד ממזר היינו כמו שמפרש התם ואיזו היא כגון הבא על אחת מכל עריות שבתורה ולא מעובד כוכבים ועבד נמי אע"ג דעובד כוכבים ועבד נמי אין לה עליו קדושין ויש עליה קדושין מעל אחרים וכה"ג איכא בגמרא ואע"ג דאיכא סתמא אחרינא לקמן בפרק אלמנה (יבמות דף סט:) דסברה דיש ממזר מעובד כוכבים ועבד מ"מ מאי אלמה דהך סתמא מהך סתמא דכה"ג פריך בריש שבועות (דף ד.) ובמרבה (ב"ק סט:) ובכמה דוכתי והכא דפריך ומי א"ר יוחנן הכי הוה מצי למפרך מסתם דמתני' דפרק האומר אלא דניחא ליה למפרך ממתני' דנדה דאמר רבי יוחנן בהדיא דמקבלים גרים מן התרמוד ולעיל אמר דאין מקבלים ועוד דמתני' דנדה אלימא טפי לאקשויי מנה משום דהתם מוכח דלא באו עליהן עובד כוכבים ועבד דאי באו עליהם אמאי כתמיהן טהורים וליכא למימר משום דסברה דהולד כשר דבתר עובד כוכבים ועבד שדינן ליה דהא משמע דאתיא נמי כרבי יהודה דאיירי ברישא ורבי יהודה על כרחך סבר דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כדפי' לעיל גבי מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת: **בשלמא** למ"ד משום עבדי שלמה קסבר כו' וא"ת ל"ל למתלי טעמא משום ממזרות הוה ליה למימר משום עבדי שלמה דעבדים אסורין בישראלית וי"ל דמסתמא נתיאשו הבעלים מהם ואיכא למ"ד בפ' השולח (גטין לט:) נתיאשתי מפלוני עבדי אינו צריך גט שחרור: **קסבר** עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וכן בפ' החולץ (לקמן יבמות מה. ושם) סגיא דהש"ס אזלא דר' יוחנן אית לה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ"מ נראה אמת דלרבי יוחנן הולד כשר דבכל דוכתי קי"ל דרבי יוחנן אית לה כסתם משנה וסתם משנה דהאומר (קדושין סו:) סברה דהולד כשר אע"ג דמתני' דפרק אלמנה (לקמן יבמות סט:) סברה דהולד ממזר מעובד כוכבים ועבד מ"מ נראה לסמוך טפי אסתמא דמתני' דהאומר [משום דמתניא גבי הלכתא פסיקתא דקדושין] וכיוצא בה קרי הלכתא פסיקתא בהגוזל קמא (ב"ק קב.) וכל הנהו דסברי הולד ממזר אתו כר"ע כדאמרינן בעשרה יוחסין (קדושין עה:) וסברי לה כר"ע דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והתם נמי משמע דרבי יוחנן משום ר' ישמעאל סבר הולד כשר וא"ת והיכי פשיטא ליה התם דלר"ע הוי ממזר מעובד כוכבים ועבד דלמא גמר מאשת אב או מאנוסת אביו דלא תפסי בה לדידה [אבל לאחריני תפסי] לאפוקי הני דלא תפסי לא לדידה ולא לאחריני דהכי איכא מ"ד בפ' החולץ (לקמן יבמות מה:) וי"ל דתנן בהדיא בפ' אלמנה (לקמן יבמות סט:) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וע"כ ר"ע היא וא"ת בשלמא מעבד הוי ממזר דבעבד איכא לאו אלא מעובד כוכבים אמאי הוי ממזר ב"ד של שם גזרו ומדאורייתא ביאת התר היא וי"ל אע"ג דביאת התר היא מדאורייתא בצנעא מ"מ כיון דלא תפסי בה קדושין הוי ממזר כמו בעבד דאפילו ר"ש התימני היה מודה אי לאו משום דלא תפסי בה קדושין לא לדידה ולא לאחריני והואיל דמעבד הוי ממזר לר"ע דאע"ג דלא תפסי בה קדושין לא לדידה ולא לאחריני ה"ה מעובד כוכבים א"נ מעובד כוכבים לא הוי ממזר אלא מדרבנן ובכל מקום מזכיר עובד כוכבים אגב עבד כמו שמזכיר חלוצה אגב גרושה בכל דוכתי ובאלו הן הלוקין (מכות יג.) והראשון עקר: **פסוק** זה שר העולם אמרו קשיא לר"ת דעשה הפיט השר המשרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והנורא אלמא מטטרון הוא שר העולם שנקרא נער ובפיוט אחר יסד תקף מטטרון שר הנהפך לאש מבשר משמע דחנוך הוא מטטרון ואי אפשר שיהיה חנוך שר העולם דבפרק אלו טרפות (חלין ס. ושם) אמר דבששת ימי בראשית פתח שר העולם ואמר ישמח ה' במעשיו וחנוך לא היה במעשה בראשית וי"ל דמטטרון אין זה שר העולם והא דנקרא נער לא משום דכתיב נער הייתי וגם זקנתי אלא נער שכן היה שמו ובפסיקתא בח' שמות של מטטרון מונה נמי נער ועוד דאגדות חולקות זו על זו דבבראשית רבה י"א דחנוך מת כדמתרגמי' כי לקח אותו (בראשית ה':כ"ד) המית יתה ובריש מסכת דרך ארץ משמע דנכנס לג"ע בחייו: **עובד** כוכבים שקדש בזמן הזה חוששין לקדושין חיישינן כו' פי' בקונטרס דקסבר עובדת כוכבים שילדה מישראל הולד ממזר וחוששין לקדושי ממזר ותמה דבכמה משניות מוכח דאין מתיחס אלא אחריה דתנן לקמן בפ"ב (יבמות ד' כב.) מי שיש לו בן מכל מקום [פוטר אשת אביו מן היבום] חוץ ממי שיש לו מן השפחה ומן העובדת כוכבים ותנן נמי בפרק האומר (קדושין סו: ושם) דולד שפחה ועובדת כוכבים כמותה ולא הוי ממזר ונראה דלא קשיא כל כך דהנהו משניות סברי דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וה"ה איפכא ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מעובד כוכבים ועבד והוא הדין הבא על שפחה ועובדת כוכבים ונראה דטעמא דרב יהודה אמר רב אסי משום בנות ולית לה בנתיה דההוא דרא אצטרויי אצטרו ועל כרחך רבי יוחנן דאמר וכלן לפסול לא משום שבאו על העובדות כוכבים דהא בפ' שני (לקמן יבמות כג. ושם) בהדיא סבר כשמואל דאין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אלא משום בנות הוא דקאמר לפסול ולית לה דאצטרויי אצטרו ואע"ג דרב יהודה אית לה בהחולץ (לקמן יבמות מה.) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר הכא משמיה דרב אסי קאמר: **בדכתא** דקביעי דבדכתייהו הוו רבא מעשרת שבטים ולא כמו שפרש בקונטרס משום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי דאי אזל איהו לגבה כל דפריש מרבא פרש כדאמרינן בסוף פרק קמא דכתבות (דף טו.):

מסורת הש״ס

א נדה נו:
ב כתובות יז.; מגילה כט.
ג אוצר מדרשים שבעים שמות למטט א
ד קידושין עב:
ה אוצר מדרשים מדרשים על עשרת השבטים הקדמה ב
ו קידושין עב.

גליון הש״ס

תוס' ד"ה אמוראי וכו' דהולד כשר דלר"ע וכו'. ע' לקמן מד ע"א ודף ע ע"א וצע"ג:

ד"ה פסוק זה וכו' ועוד דאגדות חולקות. כפי' רשב"ם ב"ב ד' קכא ע"ב ד"ה קפלו:

ד"ה עובד כוכבים שקידש וכו' וה"ה הבא על שפחה. עיין לקמן סט ע"ב במתני' וצע"ג:

תורה אור השלם

וְאֶת־בַּעֲלָת וְאֶת־[תַּדְמֹר] (תמר) בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ [מלכים א ט, יח]

נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְּתֻלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה [איכה ה, יא]

נַעַר הָיִיתִי גַּם־זָקַנְתִּי וְלֹא־רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ־לָחֶם [תהילים לז, כה]

יָדוֹ פָּרַשׂ צָר עַל כָּל־מַחֲמַדֶּיהָ כִּי־רָאֲתָה גוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא־יָבֹאוּ בַקָּהָל לָךְ [איכה א, י]

לֹא־יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְהֹוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהֹוָה עַד־עוֹלָם [דברים כג, ד]

פֵּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ אֵין מְנַחֵם לָהּ צִוָּה יְהֹוָה לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו הָיְתָה יְרוּשָׁלַםִ לְנִדָּה בֵּינֵיהֶם [איכה א, יז]

וַיֶּגֶל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנְחֵם בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי [מלכים ב יח, יא]

זוֹ חַדְיָּב, ״נְהַר גּוֹזָן״ — זוֹ גִּינְזַק, ״וְעָרֵי מָדַי״ — זוֹ חַמְדָּן וַחֲבְרוֹתֶיהָ, וְאָמְרִי לַהּ: זוֹ נִיהַר וַחֲבְרוֹתֶיהָ. חֲבְרוֹתֶיהָ מַאן? אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּרַךְ, מוּשְׁכֵי, חִידְקֵי וְדוּמְקֵי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְכוּלָּן לִפְסוּל. א(א)כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אֲמַר לִי: בְּנֵךְ הַבָּא מִן יִשְׂרְאֵלִית קָרוּי בְּנֵךְ, וְאֵין בְּנֵךְ הַבָּא מִן הַגּוֹיָה קָרוּי בְּנֵךְ, אֶלָּא בְּנָהּ. וְהָאִיכָּא בָּנוֹת, וְאָמַר רָבִינָא: שְׁמַע מִינַּהּ, בֶּן בִּתְּךָ הַבָּא מִן הַגּוֹי קָרוּי בְּנֵךְ! גְּמִירִי דִּבְנָתָא דְּהָהוּא דָּרָא אִיצְטְרוֹיֵי אִצְטְרוֹ. אִיכָּא דְּאָמְרִי: כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: לֹא זָזוּ מִשָּׁם, עַד שֶׁעֲשָׂאוּם גּוֹיִם גְּמוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״בַּה׳ בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ״. (ב)יָתֵיב רַב יוֹסֵף אֲחוֹרֵיהּ דְּרַב כָּהֲנָא, וְיָתֵיב רַב כָּהֲנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה וְיָתֵיב וְקָאָמַר: עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל דְּעָבְדִי יוֹמָא טָבָא כִּי חָרְבָה תַּרְמוֹד. וְהָא חֲרִיב! הַהִיא תָּמוֹד הֲוַאי. רַב אָשֵׁי אָמַר: הַיְינוּ תַּרְמוֹד הַיְינוּ תָּמוֹד, אִכְּפוּלֵי הוּא דְּמִכַּפְלָ[א]: חֲרִיב מֵהַאי גִּיסָא — אִיתִּיב מֵהַאי גִּיסָא, (וְאִי) חֲרִיב מֵהַאי גִּיסָא — אִיתִּיב מֵהַאי גִּיסָא. יָתֵיב רַב הַמְנוּנָא קַמֵּיהּ דְּעוּלָּא וְקָא הָוֵי בִּשְׁמַעְתָּא, אָמַר: מָה גַּבְרָא וּמָה גַּבְרָא! אִי לָאו דְּהַרְפַּנְיָא מָאתֵיהּ! אִכְּסִיף, אֲמַר לֵיהּ: כְּסַף גֻּלְגַּלְתָּא, לְהֵיכָא יָהֲבַתְּ? אֲמַר לֵיהּ לְפוּם נַהֲרָא. אֲמַר לֵיהּ: אִם כֵּן, מִפּוּם נַהֲרָא אַתְּ. מַאי הַרְפַּנְיָא? אָמַר רַבִּי זֵירָא: הַר שֶׁהַכֹּל פּוֹנִין בּוֹ. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: כָּל שֶׁאֵין מַכִּיר מִשְׁפַּחְתּוֹ וְשִׁבְטוֹ נִפְנֶה לְשָׁם. אָמַר רָבָא: וְהִיא עֲמוּקָּה מִשְּׁאוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר: ״מִיַּד שְׁאוֹל אֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם״, וְאִילּוּ פְּסוּל דִּידְהוּ לֵית לְהוּ תַּקַּנְתָּא. פְּסוּלֵי דְּהַרְפַּנְיָא מִשּׁוּם פְּסוּלֵי דְּמֵישׁוֹן, וּפְסוּלֵי דְּמֵישׁוֹן מִשּׁוּם פְּסוּלֵי דְתַרְמוֹד, פְּסוּלֵי דְתַרְמוֹד מִשּׁוּם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה. וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: קַבָּא רַבָּא וְקַבָּא זוּטָא, מִיגַּנְדַּר וְאָזֵיל לִשְׁאוֹל, וּמִשְּׁאוֹל לְתַרְמוֹד, וּמִתַּרְמוֹד לְמֵישָׁן, וּמִמֵּישָׁן לְהַרְפַּנְיָא. (ג)

הֲדַרַן עֲלָךְ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים

ב(ד)**כֵּיצַד** אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ? שְׁנֵי אַחִים, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן, וְנוֹלַד לָהֶן אָח, וְאַחַר כָּךְ יִיבֵּם הַשֵּׁנִי אֶת אֵשֶׁת אָחִיו, וּמֵת. הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וְהַשְּׁנִיָּה מִשּׁוּם צָרָתָהּ. עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וּמֵת, שְׁנִיָּה — חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. (ה)גְּמָ׳ אָמַר רַב נַחְמָן: מַאן דְּתָנֵי רִאשׁוֹנָה לָא מִשְׁתַּבַּשׁ, מַאן דְּתָנֵי שְׁנִיָּה לָא מִשְׁתַּבַּשׁ. מַאן דְּתָנֵי רִאשׁוֹנָה

רש״י

זוֹ חַדְיָב נְהַר גּוֹזָן וְכוּ׳ מוּשְׁכֵי חִדְקֵי וְדוּמְקֵיא: לִפְסוֹל רַבָּן מַמְזֵרִים שֶׁנִּטְמְעוּ עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים בְּעוֹבְדוֹת כּוֹכָבִים וּבְנֵיהֶן הֲרֵי הֵן כְּיִשְׂרְאֵלִים וְנוֹהֵג בָּהֶן אִסּוּר מַמְזֵרוּת וְהֵן לֹא נִזְהֲרוּ וְנָשְׂאוּ זֶה אֲחוֹתוֹ אוֹ בִּתּוֹ וַהֲרֵי הֵן מַמְזֵרִים: כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּהּ דִּשְׁמוּאֵל עַד הַשְׁתָּא מִלְּתֵהּ דְּרַב יְהוּדָה (מִשְּׁמֵהּ דְּרַב אַסִּי קָאָמַר וְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַב אַסִּי בָּא לִפְנֵי שְׁמוּאֵל) וְקָאָמַר כִּי הֲדַר אַמָּרִיתָהּ לְהָא דְּרַב אַסִּי קַמֵּהּ דִּשְׁמוּאֵל דְּחוּשְׁשִׁין לְקִדּוּשִׁין: אָמַר בְּנֵךְ הַבָּא מִיִּשְׂרְאֵלִית קָרוּי בְּנֵךְ וְאֵין בְּנֵךְ הַבָּא מִן הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים קָרוּי בְּנֵךְ אֶלָּא בְּנָהּ דְּנָפְקָא לָן מִכִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי (דְּבָרִים ז׳:ד׳) וְלָא כְּתִיב כִּי תָסִיר אֶת בִּנְךָ אַלְמָא לָאו אַבִּתּוֹ לֹא תִקַּח לִבְנֶךָ מַהְדַּר דְּא״כ הָיָה לוֹ לוֹמַר כִּי הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים תָּסִיר ש״מ דְּאִי נָמֵי יוֹלֶדֶת בֵּן לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֹא בִּנְךָ מִקְּרֵי וְלָא קָרֵינַן בֵּהּ כִּי תָסִיר אֶת בִּנְךָ הִילְכָּךְ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים גְּמוּרִים הֵם: וְהָאִיכָּא בָּנוֹת שֶׁנִּשְׁבּוּ וּנְשָׂאוּם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְהוֹלִידוּ מֵהֶם: וְאָמַר רָבִינָא לְקַמָּן בְּפ״ב (יְבָמוֹת דַּף כג.) בֶּן בִּתְּךָ הַבָּא מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים קָרוּי בִּנְךָ דִּכְתִיב בִּתְּךָ לֹא תִתֵּן לִבְנוֹ כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי מִדְּלָא כְּתַב כִּי תָסִיר ש״מ דְּאָבְתְךָ לֹא תִתֵּן לִבְנוֹ קָאֵי וְה״ק שֶׁמָּא תֵּלֵד לוֹ בֵּן וִיסִירֶנּוּ הָאָב מֵאַחֲרַי וְקָא קָרֵי לֵהּ בִּנְךָ וּלְיָחוּשׁ לְקִדּוּשִׁין: דְּהַהוּא דָּרָא דַּעֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים: אִצְטְרוֹיֵי אִצְטְרוֹ נִבְקַע רַחְמָן מִלְּקְלֵט זֶרַע וְנַעֲשׂוּ עֲקָרוֹת: אִצְטְרוֹ לְשׁוֹן בְּקוּעַ כְּמוֹ טִלְיָא חֲרִיפֵי דְּמְצָרֵי זִיקֵי (ע״ז ד׳ ל.) וּכְמוֹ צִרְיָא דְחִטֵּי (פְּסָחִים דַּף מ:): יוֹמָא טָבָא מִשּׁוּם דְּמַמְזֵרִים הֵם וּמְטַמְּעִים בְּיִשְׂרָאֵל וּפוֹסְלִים אוֹתָן: הַיְנוּ תַּרְמוֹד הַיְנוּ תָּמוֹד וּדְקָאָמַר הָא חָרוּב לָא חָרֵב כֻּלָּהּ: דְּאִכְּפוּלֵי אִכְּפוּל כְּשֶׁחָרְבָה מִכָּאן נִכְפְּלָה וְנִבְנֵית מִכָּאן: וְקָא הָוֵי מַקְשֶׁה: אָמַר עֻלָּא עֲלֵהּ דְּרַב הַמְנוּנָא מָה גַּבְרָא וּמָה גַּבְרָא כַּמָּה הוּא גָּדוֹל: אִי לָאו דְּהַרְפַּנְיָא מָאתֵהּ שֶׁאֵינָם מְיֻחָסִים: שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים שָׁם כָּל פְּסוּלִין שֶׁאֵין מוֹצְאִין אִשָּׁה פּוֹנִין וְהוֹלְכִין שָׁם: וְהִיא עֲמֻקָּה וְרָעָה לְדָבָר זֶה יוֹתֵר מִגֵּיהִנָּם דְּאִלּוּ לְיוֹרְדֵי גֵּיהִנָּם אִיכָּא תַּקַּנְתָּא דִּכְתִיב מִיַּד שְׁאוֹל אֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם וְאִלּוּ פְּסוּלֵי דִּידְהוּ לֵית לְהוּ תַּקַּנְתָּא: מִשּׁוּם פְּסוּלֵי דְּמִיּשׁוּן שֶׁקְּרוֹבָה לָהּ וּמִתְעָרְבִין בָּהֶן וְאָמַר בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עא:) מִיּשׁוּן מֵתָה וְהָתָם מְפָרֵשׁ פְּסוּלַיְהוּ: קַבָּא רַבָּא וְקַבָּא זוּטָא אֵיפָה גְּדוֹלָה וְאֵיפָה קְטַנָּה שְׁנֵיהֶם מְעֻוָּתִים כְּלוֹמַר כָּל הַפְּסוּלִין מִתְגַּלְגְּלִים וְיוֹרְדִים לִשְׁאוֹל וּמִשְּׁאוֹל לְתַרְמוֹד כְּלוֹמַר שֶׁשְּׁאוֹל גְּבוֹהָ מִתַּרְמוֹד וּמִתְגַּלְגֵּל מִשְּׁאוֹל לְתַרְמוֹד וְטַעֲמָא כִּדְלְעֵיל דְּאִלּוּ לְיוֹרְדֵי גֵּיהִנָּם אִיכָּא תַּקַּנְתָּא וְלִפְסוֹל דִּידְהוּ אֵין טָהֳרָה: מְגַנְדֵּר מִתְגַּלְגֵּל: מַתְנִי׳ כֵּיצַד אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ: וְנוֹלַד לָהֶם אָח וּמְצָאָהּ זְקוּקָה לְיָבָם וְעָלָיו אֲסוּרָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ: וְאַחַ״כ יִבֵּם הַשֵּׁנִי אֶת אֵשֶׁת אָחִיו וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת: הָרִאשׁוֹנָה זוֹ הִיא אֵשֶׁת רְאוּבֵן שֶׁנָּפְלָה לְפָנָיו כְּבָר פַּעַם אַחַת: יוֹצְאָה וְנִפְטֶרֶת מִזֶּה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ כו׳: עָשָׂה בָּהּ זֶה שֶׁמֵּת מַאֲמָר וְלֹא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ עַד שֶׁמֵּת: שְׁנִיָּה חוֹלֶצֶת וְלָא מִפַּטְרָא מִשּׁוּם צָרַת עֶרְוָה דְּלָאו צָרָתָהּ מַמָּשׁ הִיא: וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת דְּמַאֲמָר קוֹנֶה מִקְצָת וְהָוְיָא צָרַת עֶרְוָה בְּמִקְצָת מִדְּרַבָּנָן: גְּמ׳ מַאן דְּתָנֵי רִאשׁוֹנָה מַאן דְּקָרֵי לָהּ רִאשׁוֹנָה לְהַךְ שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי לֵוִי שְׁנֵי פְּעָמִים לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ וּמַאן דְּקָרֵי לָהּ שְׁנִיָּה לֹא מִשְׁתַּבֵּשׁ:

תוספות

וְאֵין בְּנֵךְ הַבָּא מִן הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים קָרוּי בְּנֵךְ אֶלָּא בְּנָהּ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּמִדְּכָתַב כִּי יָסִיר וְלֹא כָתַב כִּי תָּסִיר מַשְׁמַע דְּלָא קָאֵי אַבִּתּוֹ לֹא תִקַּח לִבְנֶךָ דְּאִי יוֹלֶדֶת בֵּן לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לָאו בִּנְךָ מִקְּרֵי וְלָא קָרֵינַן בֵּהּ כִּי תָסִיר אֶת בִּנְךָ אֶלָּא אַבִּתְּךָ לֹא תִתֵּן לִבְנוֹ קָאֵי וְה״ק שֶׁמָּא תֵּלֵד בֵּן וִיסִירֶנּוּ הָאָב מֵאַחֲרֵי שֶׁאוֹתוֹ קָרוּי בִּנְךָ וְקָשֶׁה לר״ת לְפֵרוּשׁוֹ דְּפִי׳ בִּנְךָ קָרוּי בִּנְךָ הַיְנוּ בִּנְךָ הַבָּא מִן הַיִּשְׂרְאֵלִית שֶׁאָבִיו עוֹבֵד כּוֹכָבִים דַּעֲלֵהּ קָאֵי כִּי יָסִיר וא״כ אַמַּאי מַיְתֵי וְאָמַר רָבִינָא בֶּן בִּתְּךָ כו׳ הֲרֵי הֵן מַמָּשׁ דִּבְרֵי שְׁמוּאֵל וְרָבִינָא נָמֵי מַאי קָאָמַר ש״מ מְדָר׳ יוֹחָנָן מָה שַׁיָּךְ לוֹמַר ש״מ דְּהֵן מַמָּשׁ דִּבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְאוֹמֵר ר״ת דְּכִי יָסִיר אַבִּתּוֹ לֹא תִקַּח לִבְנֶךָ קָאֵי וְהָכִי קָאָמַר כִּי יָסִיר הַחוֹתֵן אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וְהַיְנוּ הֲסָרָה שֶׁאֵין הַזֶּרַע מִתְיַחֵס אַחַר בִּנְךָ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים דְּאֵין קָרוּי בִּנְךָ אֶלָּא בְּנָהּ וּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן לֹא פֵּרְשׁוּ כְּלוּם בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא רָבִינָא מְדַקְדֵּק דְּבֶן בִּתְּךָ הַבָּא מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים קָרוּי בִּנְךָ מִדְּלָא כָּתַב כִּי יָסִיר אֶת בִּתְּךָ ש״מ דְּלֵית בָּהּ הֲסָרָה מִשּׁוּם דְּמִתְיַחֵס אַחֲרֶיהָ וְאֵין נִרְאֶה לר״י דְּכִי יָסִיר מַשְׁמַע כְּמוֹ הֲסָרָה מֵאֵת הקב״ה כְּדִמְתַרְגְּמֵי׳ אֲרֵי יַטְעֵי יָתֵהּ וְדָרְשִׁי׳ נָמֵי מִכִּי יָסִיר לְרַבּוֹת כָּל הַמְּסִירִים וְעוֹד פֵּרֵשׁ ר״ת בע״א דִּשְׁמוּאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן דָּיְקִי מִכִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ דְּמַשְׁמַע דַּוְקָא עַל הֲסָרָתוֹ הִקְפִּיד הַכָּתוּב שֶׁלֹּא יַטְעֵהוּ וְלֹא עַל הֲסָרַת בֶּן בְּנוֹ דְּכֵיוָן דְּבָא מִן הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים אֵין קָרוּי בִּנְךָ אֶלָּא בְּנָהּ מִדְּלָא כְּתִיב כִּי יְסִירֵם אוֹ כִּי יָסִיר בִּנְךָ וְזַרְעוֹ מֵאַחֲרַי וְרָבִינָא דַּיֵּיק ש״מ בֶּן בִּתְּךָ הַבָּא מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים קָרוּי בִּנְךָ דְּדַוְקָא בְּבִנְךָ כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ לְמַעוּטֵי זַרְעוֹ אֲבָל בְּבִתְּךָ אֲפִי׳ בְּזַרְעוֹ יֵשׁ לָחוּשׁ לַהֲסָרָה: **פְּסוּלֵי** דְּמֵישָׁן מִשּׁוּם פְּסוּלֵי דְּתַרְמוֹד וְהָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק שֵׁנִי דְּקִדּוּשִׁין (דַּף מט:) עֲשָׂרָה קַבִּין עַזּוּת יָרְדוּ לָעוֹלָם תִּשְׁעָה נָטְלָה מֵישָׁן וְאַחַת כָּל הָעוֹלָם פִּי׳ לְפִי שֶׁהֵן מַמְזֵרִים הָא דְּלָא נְקַט תַּרְמוֹד שֶׁפְּסוּלִין יוֹתֵר שֶׁמָּא אִשְׁתַּרְבּוּב לְמֵישָׁן עַד שֶׁגָּדְלוּ יוֹתֵר מִתַּרְמוֹד וְשֶׁמָּא בְּתַרְמוֹד הָיוּ רוֹב עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּבְמֵישָׁן רֹב יִשְׂרָאֵל: **מִשְּׁאוֹל** לְתַרְמוֹד שָׁאוּל קוֹרֵא בָּבֶל לְפִי שֶׁתְּחִלָּה גָּלוּ כֻּלָּם לְבָבֶל כְּשֵׁרִים וּפְסוּלִים וּמִבָּבֶל הָלְכוּ כָּל הַפְּסוּלִים לְתַרְמוֹד כִּדְאָמַר בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין סט:) דְּלָא עָלָה עֶזְרָא מִבָּבֶל עַד שֶׁעֲשָׂאָהּ כְּסֹלֶת נְקִיָּה וּמוֹנֶה כַּסֵּדֶר שֶׁהָלְכוּ הַפְּסוּלִים מִזּוּ לְזוּ כְּמוֹ שֶׁהַקַּב הוֹלֵךְ וּמִתְגַּלְגֵּל מִכָּאן לְכָאן: **כֵּיצַד** עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר. דְּסֵיפָא (דַּף יח:) לָא אִצְטְרִיךְ דְּמֵרֵישָׁא שָׁמְעִי׳ לָהּ אֶלָּא אַיְּדֵי דְּמַתְנֵי לֵיהּ בְּרֵישָׁא תְּנָא לְהוּ נָמֵי בְּסֵיפָא: **מַאן** דְּתָנֵי רִאשׁוֹנָה לָא מִשְׁתַּבֵּשׁ הָכָא לָא בָּעֵי מַאן דְּתָנֵי רִאשׁוֹנָה אַמַּאי לָא תָּנֵי שְׁנִיָּה כִּדְדָיֵיק בְּרֵישׁ מַס׳ ע״ז (דַּף ב. וְשָׁם) מַאן דְּתָנֵי אֵידֵיהֶן מ״ט לָא תָּנֵי עֵדֵיהֶן דְּהָתָם בָּעֵי מִשּׁוּם דה״ל לְמִתְנֵי לְשׁוֹן עֵדוּת כְּדִכְתִיב יִתְּנוּ עֵדֵיהֶן וְיִצְדָּקוּ וּבָתַר דִּמְשַׁנֵּי דְּתִבְרָא עָדִיף הֲדַר פָּרִיךְ מַאן דְּתָנֵי עֵדֵיהֶן מַאי טַעְמָא לָא תָּנֵי אֵידֵיהֶן:

מסורת הש״ס

א קידושין סח:; קוהלת רבה; במדבר רבה; פסיקתא רבתי; רש״י על דברים

ב חולין יט:

ג קידושין עב.

ד לקמן יט.; לקמן ל.; תוספתא יבמות; משנה יבמות

ה בבא קמא קטז:; עירובין סא.; ביצה לה:

תורה אור השלם

בַּיהוָה בָּגָדוּ כִּי־בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת־חֶלְקֵיהֶם [הושע ה, ז]

מִיַּד שְׁאוֹל אֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי קָטָבְךָ שְׁאוֹל נֹחַם יִסָּתֵר מֵעֵינָי [הושע יג, יד]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יב:

רִאשׁוֹנָה לָא מִשְׁתַּבַּשׁ: מַאי רִאשׁוֹנָה — רִאשׁוֹנָה לְנְפִילָה, וּמַאן דְּתָנֵי שְׁנִיָּה לָא מִשְׁתַּבַּשׁ: מַאי שְׁנִיָּה — שְׁנִיָּה לְנִשּׂוּאִין. מִי לָא עָסְקִינַן דְּיִבֵּם וְאַחַר כָּךְ כָּנַס? אֶלָּא מַאי שְׁנִיָּה — שְׁנִיָּה בְּנִשּׂוּאִין. [א](א)אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ הֵיכָא כְּתִיבָא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אָמַר קְרָא: "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו", שֶׁהָיְתָה לָהֶם יְשִׁיבָה אַחַת בָּעוֹלָם, פְּרָט לְאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ. "יַחְדָּו" — מְיוּחָדִים בַּנַּחֲלָה, פְּרָט לְאָחִיו מִן הָאֵם. (ב)רַבָּה אָמַר: אַחִין מִן הָאָב יָלֵיף "אַחְוָה" "אַחְוָה" מִבְּנֵי יַעֲקֹב: מַה לְּהַלָּן — מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם, אַף כָּאן — מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם. וְלֵילַף "אַחְוָה" "אַחְוָה" מֵעֲרָיוֹת! דָּנִין "אַחִים" מֵ"אַחִים", וְאֵין דָּנִין "אַחִים" מֵ"אָחִיךָ". (ג)מַאי נַפְקָא מִינַּהּ, הָא תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְשָׁב הַכֹּהֵן", "וּבָא הַכֹּהֵן", זוֹ הִיא שִׁיבָה זוֹ הִיא בִּיאָה! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלֵיכָּא מִידֵּי דְּדָמֵי לֵיהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיכָּא מִידֵּי דְּדָמֵי לֵיהּ — מִדְּדָמֵי לֵיהּ יָלְפִינַן. וְלֵילַף "אַחְוָה" "אַחְוָה" מִלּוֹט, דִּכְתִיב: "כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ"! מִסְתַּבְּרָא מִבְּנֵי יַעֲקֹב הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, מִשּׁוּם דְּמַפְנֵי: מִדַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב "שְׁנֵים עָשָׂר עֲבָדֶיךָ בְּנֵי אָבִינוּ", וּכְתִיב "אַחִים" — שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוּיֵי. וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "אַחִים", וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "יַחְדָּו". דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "אַחִים", הֲוָה אָמֵינָא: לֵילַף "אַחְוָה" "אַחְוָה" מִלּוֹט, וְכִי תֵּימָא לָא מַפְנֵי — לָאֵי, אַפְנוּיֵי מַפְנֵי, מִדַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב "רֵעִים", וּכְתִיב "אַחִים", שְׁמַע מִינַּהּ לְאַפְנוּיֵי — כְּתַב רַחֲמָנָא: "יַחְדָּו", הַמְיוּחָדִים בַּנַּחֲלָה. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "יַחְדָּו" — הֲוָה אָמֵינָא דִּמְיַיחֲדִי בְּאַבָּא וּבְאִמָּא, צְרִיכָא. וְהָא מֵהֵיכָא תֵּיתֵי? יִבּוּם בַּנַּחֲלָה תְּלָא רַחְמָנָא, וְנַחֲלָה מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם הִיא! אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וְחִידּוּשׁ הוּא דְּקָמִשְׁתְּרֵי עֶרְוָה גַּבֵּיהּ, אֵימָא עַד דִּמְיַיחֲדִי בְּאַבָּא וּבְאִמָּא, צְרִיכָא. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה — מוּתָּר בְּאִמָּהּ, אַלְמָא קָסָבַר אֵין זִיקָה. וְלֵימָא: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין זִיקָה! אִי הֲוָה אָמַר הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי בִּתְרֵי, אֲבָל בְּחַד — יֵשׁ זִיקָה. וְלֵימָא: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין זִיקָה אֲפִילּוּ בְּחַד! אִי אָמַר הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא: אֲפִילּוּ מֵחַיִּים — קָמַשְׁמַע לַן לְאַחַר מִיתָה אִין, מֵחַיִּים לָא — מִשּׁוּם דְּאָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין. (ד)תְּנַן: יְבִמְתּוֹ שֶׁמֵּתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. בַּאֲחוֹתָהּ אִין, בְּאִמָּהּ לָא. הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ בְּאִמָּהּ, וְאַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא: אִשְׁתּוֹ שֶׁמֵּתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ, בַּאֲחוֹתָהּ אִין, אֲבָל בְּאִמָּהּ לָא, דַּהֲוְיָא לַהּ אִיסּוּרָא דְּאוֹרָיְיתָא — תְּנָא נָמֵי סֵיפָא מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. [ב]וְרַב יְהוּדָה אָמַר: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה — אָסוּר בְּאִמָּהּ. אַלְמָא קָסָבַר יֵשׁ זִיקָה. וְלֵימָא: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר יֵשׁ זִיקָה! אִי הֲוָה אָמַר הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי בְּחַד, אֲבָל בִּתְרֵי — אֵין זִיקָה. וְהָא כִּי פְּלִיגִי — בִּתְרֵי פְּלִיגִי? אֶלָּא: אִי אָמַר הָכִי,

הֲוָה

רִאשׁוֹנָה לִנְפִילָה שֶׁנָּפְלָה רִאשׁוֹנָה לְיִבּוּם קוֹדֶמֶת לְזוֹ בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה: שְׁנִיָּה לְנִשּׂוּאִין לְנִשּׂוּאִין שֶׁל שֵׁנִי שֶׁהוּא הָיָה נָשׂוּי כְּבָר הָאַחֶרֶת כְּשֶׁנָּפְלָה זֹאת לְפָנָיו: וּפָרְכִינַן מִי לָא עָסְקִינַן כְּלוֹמַר מִי לָא מִתּוֹקְמָא נָמֵי מַתְנִי' בְּיִבֵּם אֵשֶׁת אָחִיו תְּחִלָּה וְאח"כ כָּנַס אֶת הָאַחֶרֶת דְּלָא הָוְיָא הַךְ יְבָמָה שְׁנִיָּה לְנִשּׂוּאִין: אֶלָּא שְׁנִיָּה בְּנִשּׂוּאִין שֶׁנִּיסַּת שְׁנֵי פְּעָמִים אַחַת לַבַּעַל וְאַחַת לַיָּבָם: הֵיכָא כְּתִיבָא לְאִסּוּרָא: הַמְיֻחָדִים בְּנַחֲלָה הָרְאוּיִין לִירַשׁ זֶה אֶת זֶה: אַחֲוָה אַחֲוָה כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים שְׁנֵים עָשָׂר אַחִים בְּנֵי אָבִינוּ (בְּרֵאשִׁית מ"ב:ל"ב): מֵעֲרָיוֹת עֶרְוַת אֵשֶׁת אָחִיךָ וקי"ל לְקַמָּן בְּפֶּרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (יְבָמוֹת דַּף נה.) דַּאֲפִילּוּ אָחִיךָ מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב: זוֹ הִיא שִׁיבָה כוּ' דאע"ג דְּלָא דָּמוּ קְרָאֵי לַהֲדָדֵי כֵּיוָן דְּתַרְוַיְהוּ בְּבִיאַת כֹּהֵן מִשְׁתַּעֵי דָּיְנִינַן בְּהוּ ג"ש מַה לְּהַלָּן חוֹלֵץ וְקוֹצֶה וְטָח כוּ': מִלּוֹט כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ וְתִתְיַבֵּם אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו שֶׁהֲרֵי בֶּן אָחִיו הָיָה: הַמְיֻחָדִים בְּנַחֲלָה שֶׁחוֹלְקִין נַחֲלָה אַחַת לְאַפּוּקֵי לוֹט שֶׁאֵין חוֹלְקִין נַחֲלָה אַחַת: וְהָא מֵהֵיכָא תֵּיתֵי דְּלֵימָא עַד דִּמְיַחֲדִי בְּאַבָּא וּבְאִמָּא וְהָא יִבּוּם בְּנַחֲלָה תַּלְיָא דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ה:ו') יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְאוֹקְמִינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף כֹּד.) עַל שֵׁם אָחִיו לְנַחֲלָה שֶׁיִּירַשׁ הַמְיַבֵּם כָּל נִכְסֵי הַמֵּת וְאֵין אַחִין חוֹלְקִין עִמּוֹ: אֵין זִקָּה זִקַּת יְבִמְתּוֹ שֶׁמֵּתָה לָא אַלִּימָא לְמֶהֱוֵי כַּאֲרוּסָה לְהֵאָסֵר אִמּוֹ עָלָיו מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ: וְלֵימָא הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין זִקָּה דִּתְנַן בְּפֶ' הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת מא.) שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ שֶׁל יְבָמָה וְתָלָה הַיִּבּוּם בְּאָחִיו מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אָמְרוּ אוֹמְרִים לָזֶה שֶׁקִּדֵּשׁ אֲחוֹת יְבִמְתּוֹ הַמְתֵּן מִלִּכְנוֹס לְפִי שֶׁאֲחוֹת זְקוּקְתוֹ הִיא הוֹאִיל וּלְאַחַר שֶׁנִּזְקְקָה אֲחוֹתָהּ לוֹ קִדֵּשׁ אֶת זוֹ צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁתִּתְיַבֵּם הַיְּבָמָה לְאָחִיו דְּפָקְעָה זִקָּה וְאָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה וּמִדְּקָאָמַר הֲלָכָה מִכְּלָל דִּפְלִיגִי עֲלֵהּ וְאָמְרִי אֵין זִקָּה לָאַחִין חֲשִׁיבָא לֶאֱסֹר עֲלֵיהֶן קְרוֹבוֹתֶיהָ: ה"מ דְּלָא חֲשִׁיבָא זִקָּה לִהְיוֹת אֲסוּרוֹת קְרוֹבוֹת בִּתְרֵי אַחִין כְּשֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי שְׁנֵי יְבָמִין כְּגוֹן הַהִיא פְּלוּגְתָּא דר"י וְרַבָּנָן דְּכֵיוָן דְּלָא יְדִיעַ קַמֵּי מַאן מִנַּיְהוּ רַמְיָא לָא חֲשִׁיבָא לְמֵיסַר קְרוֹבוֹת: אֲבָל בְּחַד שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא יָבָם אֶחָד דְּוַדַּאי עֲלֵהּ רַמְיָא אֵימָא דַּמְיָא כִּכְנוּסָה וְיֵאָסֵר בְּאִמָּהּ: וְלֵימָא הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין זִיקָה אֲפִלּוּ בְּחַד ר"ע קא"ל בְּפֶ' ד' אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת כט:) שׁוֹמֶרֶת יָבָם אֵין יְבָמָה מֵפֵר נְדָרֶיהָ לֹא לְאֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם כְּלוֹמַר בֵּין שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי יָבָם אֶחָד בֵּין שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי שְׁנַיִם דְּלָא קָרֵינַן בֵּהּ אִישָׁהּ: הֵ"א אַפֵּי' מֵחַיִּים יְבָמָה מֻתָּר בְּאִמָּהּ קֹדֶם חֲלִיצָה וְתֵצֵא הַיְּבָמָה לַשּׁוּק מִשּׁוּם בַּת אִשְׁתּוֹ: דְּאָסוּר לְבַטֵּל כוּ' וְאִי נָסֵב אִמָּהּ מֵחַיִּים מְבַטֵּל לַמִּצְוָה לְגַמְרֵי מִיִּבּוּם וּמֵחֲלִיצָה: יְבִמְתּוֹ שֶׁמֵּתָה מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ דְּאַפֵּי' אִשְׁתּוֹ מֵתָה מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ אֲבָל אִמָּהּ דִּלְגַבֵּי אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה אַף לְאַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ בִּיבִמְתּוֹ נָמֵי אֲסוּרָה: אִסּוּרָא דְּאוֹרָיְתָא חָמוֹת' אָסַר רַחֲמָנָא וְלָא פְּלִיג בֵּין מֵחַיִּים בֵּין לְאַחַר מִיתָה כִּדְפְּלִיג בַּאֲחוֹת אִשָּׁה כְּדִכְתִיב עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: יֵשׁ זִקָּה זִקַּת יִבּוּם הָוְיָא כִּכְנוּסָה וְאוֹסֶרֶת אִמָּהּ עַל הַיָּבָם מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ: וְהָא כִּי פְּלִיגִי ר"י וְרַבָּנָן בִּתְרֵי [הוּא] דִּפְלִיגִי כִּדְקָתְנֵי (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מא.) הַמְתֵּן עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָחִיךָ מַעֲשֶׂה:

אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ הֵיכָא כְּתִיבָא וא"ת תִּפּוֹק לֵהּ מִדִּכְתִיב (מִשְׁלֵי ג':י"ז) דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וּמֵהַאי טַעְמָא עָבְדִינַן מֵתִים כְּחַיִּים לְעִנְיַן יִבּוּם בְּפֶ' יֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת פז:) אע"ג דְּאִצְטְרִיךְ לְמִלֵּי אַחֲרָנֵי כִּדְאָמַר בְּפִרְקִין גַּבֵּי מִצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּם א"כ אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָם דִּכְתַב רַחֲמָנָא ל"ל וּבְפֶרֶק ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת קיא:) נָמֵי דָּיְקִינַן מִינֵי' דְּקָטָן זוֹקֵק לְיִבּוּם מ"מ מַשְׁמַע דְּעִקָּרֵהּ לְגוּפֵהּ אִצְטְרִיךְ ואר"י דְּאִצְטְרִיךְ לְהֵיכָא דַּחֲמוֹתָהּ שֶׁל יְבָמָה מְעֻבֶּרֶת דְּהָוֵי שַׁפִּיר דַּרְכֵי נֹעַם וְתַמְתִּין שֶׁמָּא תֵּלֵד זָכָר וּתְהֵא זְקוּקָה לוֹ:

אַחֲוָה אַחְוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב לְעִנְיַן אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ אֵין סְבָרָא לְמֵילַף מִבְּנֵי יַעֲקֹב דְּלָא מִקְּרֵי אַחִים אא"כ הֵם בָּעוֹלָם אֶחָד כִּבְנֵי יַעֲקֹב דִּפְשִׁיטָא דְּמִקְּרֵי אַחִין וְאִי לָאו דְּמִעֵט קְרָא בְּהֶדְיָא לָא הֲוָה שַׁיָּךְ לְמֵילַף מִבְּנֵי יַעֲקֹב לְעִנְיַן הַךְ מִלְּתָא:

וְלֵימָא הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין זִיקָה פֵּי' בַּקּוּנְטְ' דְּרַבָּנָן דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא דְּמַיְיתֵי לְקַמָּן דְּמִדְּפְסִיק שְׁמוּאֵל כַּר' יְהוּד' בֶּן בְּתֵירָא דְּאָמַר יֵשׁ זִקָּה מִכְּלָל דִּפְלִיגֵי רַבָּנָן וְקַשׁ' דִּדְלְמָא בְּעָלְמָא סָבְרִי רַבָּנָן דְּיֵשׁ זִקָּה וְהָתָם שָׁרוּ וְלָא מַצְרְכִי לְהַמְתִּין שֶׁיַּעֲשֶׂה אָחִיו מַעֲשֶׂה מִשּׁוּם דְּקִדּוּשִׁין מַפְקְעִי זִקָּה דְּהָא חֲשִׁיב בְּסוֹף הֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף פג.) ובפ"ב דִּמְגִלָּה (דַּף יח:) הַהִיא דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא יְחִידָאָה דְּדָיְקִינַן דִּשְׁמוּאֵל חָיֵישׁ לִיחִידָאָה מִדִּפְסִיק כְּר' יְהוּדָה וְאַמַּאי חֲשִׁיב לַהּ יְחִידָאָה וְהָא כַּמָּה תַּנָּאִים סָבְרִי דְּיֵשׁ זִקָּה וְרַב אַשִׁי דַּיֵּיק מִסְּתָם מַתְנִיתִין דְּפֶ' ד' אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת ל. וְשָׁם) זֹאת אוֹמֶרֶת יֵשׁ זִיקָה וְאַפֵּי' בִּתְרֵי אַחִין אֶלָּא וַדַּאי בְּהַהוּא דר"י מוֹדוּ כֻּלְּהוּ דע"י קִדּוּשִׁין פָּקְעָה זִקָּה וּבְסוֹף שְׁמַעְתִּין (דַּף יח:) דְּמַצְרִיךְ תְּרֵי מִלֵּי דִּשְׁמוּאֵל הָיָה יָכוֹל לוֹמַר אִי אַשְׁמוֹעִינַן יֵשׁ זִקָּה הֵ"א בְּהַהִיא דר"י דְּקִדּוּשִׁין מַפְקְעִי זִקָּה אֶלָּא טַעְמָא אַחֲרִינָא אַשְׁכַּח וְאֵין לְפָרֵשׁ דִּכְדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין זִקָּה הַיְינוּ ר"מ דא"כ מַאי קָאָמַר הֵ"א ה"מ בִּתְרֵי הָא ר"מ בְּחַד נָמֵי קָאָמַר דְּאֵין זִקָּה וְלֵיכָּא לְמֵימַר נָמֵי דְּהַיְינוּ ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר יָפֵר לְאֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם דְּהָא בְּפֶ' ד' אַחִין מוֹקֵי פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּעָבַד בָּהּ מַאֲמָר וּפְלִיגִי אִי מַאֲמָר קוֹנֶה אִי לָאו וי"ל דְּאֵין נ"ל לְחַלֵּק מִשּׁוּם קִדּוּשִׁין וְרַב יוֹסֵף דְּקָרֵי לֵהּ יְחִידָאָה קָסָבַר דְּכוּלְהוּ תַּנָּאֵי סָבְרִי אֵין זִקָּה וְלֵית לֵיהּ דְּרַב אַשִׁי דְּדָיֵיק מִמַּתְנִי' דְּפֶ' ד' אַחִין דְּיֵשׁ זִקָּה דה"נ פְּלִיגִי עֲלֵהּ הָתָם וְכֵן מַשְׁמַע בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת נ.) דְּקָרֵי רַב יוֹסֵף מִשְׁנָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְהָא דִּתְנַן יְבִמְתּוֹ שֶׁמֵּתָה מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ ואע"ג דְּבָעֵי לְמֵדַק מִנָּהּ בִּשְׁמַעְתִּין דְּיֵשׁ זִקָּה אֶלָּא דְּרַב יוֹסֵף לָא בָּעֵי לְמֵימַר דַּאֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּיֵשׁ זִקָּה מִשּׁוּם דְּסָבַר דְּאֵין זִקָּה לְכֻלֵּי עָלְמָא:

אֲבָל מֵחַיִּים לֹא דְּאָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין וַאֲפִילּוּ ר"ג דְּאָמַר אִם מֵאֲנָה מֵאֲנָה מוֹדֶה הָכָא דְּשָׁאנֵי הָתָם שֶׁכְּבָר נְשׂוּאָה לוֹ וא"ת וּמְנָלַן דְּסָבַר אֵין זִקָּה דִּלְמָא לְעוֹלָם יֵשׁ זִקָּה וּלְאַחַר מִיתָה שָׁרֵי מִשּׁוּם דְּפָקְעָה זִקָּה כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ וי"ל דאע"פ שֶׁהַשַּׁ"ס עוֹשֶׂה בְּסָמוּךְ צְרִיכוּת' הָאֱמֶת הוּא דְּאִי יֵשׁ זִקָּה אַחַר מִיתָה נָמֵי אָסוּר דְּזִיקָה בִּכְדִי לָא פָּקְעָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, סמג עשין כח, טוש״ע אה״ע סי׳ קנז סעי׳ א:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יג, סמג לאוין קי, טוש״ע אה״ע סי׳ קנט סעי׳ ה:

מסורת הש״ס

א נדה מד.

ב לקמן נד:; ספרא קדושים פרק יב ו; בבא בתרא קי:; ספרא קדושים פרק יב ד; ספרא קדושים פרק יב ח

ג יומא ב:; נזיר ה.; מנחות מה:; מכות יג:; מנחות ד.; חולין פה.; ברכות מה:; ספרא מצורע פרשה ז ז; עירובין נא.; הוריות ח:

ד בבא קמא קטז:; עירובין סא.; ביצה לה:

גליון הש״ס

תוס' ד"ה אבל מחיים וכו'. שכבר נשואה לו. עיין לקמן דף כט ע"א תד"ה אי כר"ג:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֶת־אָבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ [בראשית מב, יג]

עֶרְוַת אֵשֶׁת־אָחִיךָ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוַת אָחִיךָ הִוא [ויקרא יח, טז]

וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת [ויקרא יד, לט]

וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בַּבָּיִת צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא [ויקרא יד, מד]

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־לוֹט אַל־נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין רֹעַי וּבֵין רֹעֶיךָ כִּי־אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ [בראשית יג, ח]

הֲוָה אָמֵינָא מֵחַיִּים, אֲבָל לְאַחַר מִיתָה — פָּקְעָה לַהּ זִיקָה, קָא מַשְׁמַע לַן דְּזִיקָה בִּכְדִי לָא פָּקְעָה. לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: יְבִמְתּוֹ שֶׁמֵּתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. בַּאֲחוֹתָהּ אִין, בְּאִמָּהּ לָא! הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ בְּאִמָּהּ, וְאַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא: אִשְׁתּוֹ שֶׁמֵּתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ, דַּוְקָא בַּאֲחוֹתָהּ, אֲבָל בְּאִמָּהּ לָא, דְּהָוְיָא לַהּ אִיסּוּרָא דְּאוֹרָיְיתָא — תְּנָא נָמֵי סֵיפָא מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. א(א)מֵתִיב רַב הוּנָא בַּר חִיָּיא: עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וּמֵת — שְׁנִיָּה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. טַעְמָא דַּעֲבַד בַּהּ מַאֲמָר, הָא לָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר — שְׁנִיָּה נָמֵי יַבּוֹמֵי מְיַיבְּמָה, וְאִי אָמְרַתְּ יֵשׁ זִיקָה, הָוְיָא לַהּ צָרַת אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ בְּזִיקָה! (ב)אָמַר רַבָּה: הוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר — שְׁנִיָּה מִחְלָץ חָלְצָה, יַבּוֹמֵי לָא מְיַיבְּמָה. וְהָא דְּקָתָנֵי מַאֲמָר, לְאַפּוֹקֵי מִבֵּית שַׁמַּאי, דְּאָמְרִי: מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר — קָא מַשְׁמַע לַן. (ג)אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי: שְׁנֵי אַחִין בְּעוֹלָם אֶחָד, וָמֵת אֶחָד מֵהֶן בְּלֹא וָלָד, וְעָמַד הַשֵּׁנִי הַזֶּה לַעֲשׂוֹת מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לַעֲשׂוֹת בָּהּ מַאֲמָר עַד שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח, וּמֵת. הָרִאשׁוֹנָה — יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וּשְׁנִיָּה — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. וְאִי אָמְרַתְּ יֵשׁ זִיקָה, הָוְיָא לַהּ צָרַת אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ בְּזִיקָה! (ד)הָא מַנִּי — רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: אֵין זִיקָה. וּמִי סְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר אֵין זִיקָה? וְהָתְנַן: אַרְבָּעָה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין הָאֲחָיוֹת — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ סָבַר רַבִּי מֵאִיר אֵין זִיקָה, הָנֵי מִתְּרֵי בָּתֵּי קָאָתְיָין, הַאי לְיַיבֵּם חֲדָא וְהַאי לְיַיבֵּם חֲדָא! לְעוֹלָם אֵין זִיקָה. מִשּׁוּם דְּקָסָבַר אָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין — דְּדִלְמָא אַדִּמְיַיבֵּם חַד, מָיֵית אִידַּךְ, וְקָא בָּטְלָה מִצְוַת יְבָמִין. וְאִי אֵין זִיקָה — תִּיבְטַל! דְּהָא רַבָּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אֵין זִיקָה, וּמוּתָּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין. (ה)דִּתְנַן, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מֵאֲנָה — מֵאֲנָה, וְאִם לֹא מֵאֲנָה — תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתֵצֵא הַלֵּזוּ, מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. אֲמַר לֵיהּ: דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אַדְּרַבִּי מֵאִיר קָרָמֵית?! לָא, הָכִי קָאָמְרִינַן: רַבִּי מֵאִיר חָיֵישׁ אֲפִילּוּ לִסְפֵיקָא, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֲפִילּוּ לְוַדַּאי לָא חָיֵישׁ! דִּלְמָא מַאן דְּלָא חָיֵישׁ — אֲפִילּוּ לְוַדַּאי לָא חָיֵישׁ, וּמַאן דְּחָיֵישׁ — אֲפִילּוּ לִסְפֵיקָא חָיֵישׁ. (ו)אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: הָא דְּרַב יְהוּדָה — דִּשְׁמוּאֵל הִיא. דִּתְנַן: שׁוֹמֶרֶת

בַּאֲחוֹתָהּ אִין דְּאַפֵּי' כְּנוּסָה שֶׁמֵּתָה מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ: עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר מַתְנִי' הִיא: מִחְלָץ חָלְצָה נָכְרִית: יַבּוֹמֵי לָא מְיַבְּמָה דְּהָוְיָא צָרַת עֶרְוָה בְּזִקָּה שֶׁכְּשֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי אָחִיו קֹדֶם מוֹתוֹ וְנִזְקְקָה לוֹ נַעֲשֵׂית צָרָה לְאִשְׁתּוֹ בְּזִקָּה וְהָוְיָא הַשְׁתָּא הַךְ נָכְרִית לְגַבֵּהּ צָרַת עֶרְוָה בִּשְׁבִיל זִקָּה שֶׁהָיְתָה לָאַחִין בָּהּ: מדב"ש בְּפֶ' ד' אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' כט.) ב"ש אוֹמְרִים אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְהַלֵּזוּ תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה כו': קִנְיָן גָּמוּר וְתֶהֱוֵי צָרַת עֶרְוָה וְתִפָּטֵר אַף מִן הַחֲלִיצָה קמ"ל: עַד שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח וּמֵת אוֹתוֹ שֵׁנִי וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי הַנּוֹלָד: בְּזִקָּה שֶׁנִּזְקְקָה לַשֵּׁנִי לִפְנֵי מוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית צָרָה לְאִשְׁתּוֹ: ר"מ הִיא ר"מ קָאָמַר לָהּ לְהַךְ בָּרַיְתָא בְּפִרְקִין דְּאָמַר תַּנְיָא כְּוָתֵהּ דְּרַב אַדָּא וּמַיְתֵי לָהּ לְהַךְ מַתְנִיתָא וְקָתָנֵי סֵיפָא דִּבְרֵי ר"מ: וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין שְׁתֵּי הָאֲחָיוֹת וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן יַחַד לִפְנֵי הָאַחִין: וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת מִשּׁוּם דְּתַרְוַיְהוּ זְקִיקִי לֵיהּ לְהַאי וְתַרְוַיְהוּ זְקִיקִי לֵיהּ לְהַאי וְאִי נָסֵב חַד חֲדָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ: מִתְּרֵי בָּתֵּי מִשְּׁנֵי אַחִין נָפְלוּ: לְעוֹלָם אֵין זִקָּה וְהָא דְּקָאָמַר לֹא מִתְיַבְּמוֹת מִשּׁוּם דְּאָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין וְאִי אֲמַרְתְּ לְיַבֵּם הַאי חֲדָא דִּלְמָא מָיֵית אִידָךְ אָח וְלֹא מְיַבֵּם לְאִידָךְ וְנַפְקָא מֵהַאי מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה מֵחֲלִיצָה וּמִיִּבּוּם הִלְכָּךְ אָמְרִינַן לֵיהּ לְקַמָּא חֲלוֹץ דְּאִי נָמֵי מָיֵית אִידָךְ הָדַר הַאי חוֹלֵץ וְחָלֵיץ לָהּ וּמִדִּינָא לְבָתַר חֲלִיצָה דְּקַמָּא מָצֵי אִידָךְ לְיַבּוֹמֵי דְּהַשְׁתָּא מִיקַּיְימָא מִצְוַת יְבָמִין בְּתַרְוַיְהוּ אֶלָּא גְּזֵרָה דִּלְמָא אָתֵי לְיַבּוֹמֵי בְּרֵישָׁא: וְאִי אֵין זִקָּה דְּלֵית לֵיהּ אִסּוּר זִקָּה תִּבָּטֵל מִצְוַת יְבָמִין וְלָא אִכְפַּת לָן דְּמַאן דְּלֵית לֵיהּ אִסּוּר זִקָּה לָא חָיֵישׁ נָמֵי לְבִטּוּל מִצְוַת יְבָמִין: דְּהָא לר"ג דִּשְׁמְעִינַן לֵיהּ אֵין זִקָּה בְּפֶ' ר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נא.) שָׁמְעִינַן לֵיהּ נָמֵי דְּאָמַר מֻתָּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין בְּפֶרֶק ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת קט.): דִּתְנַן ר"ג אוֹמֵר כו' שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה וּמֵת בַּעְלָהּ שֶׁל גְּדוֹלָה וְנָפְלָה לִפְנֵי בַּעַל הַקְּטַנָּה מְלַמְּדִים אֶת הַקְּטַנָּה לְמָאֵן בְּבַעְלָהּ וְלַעֲקֹר נִשּׂוּאֶיהָ כְּדֵי לְיַבֵּם אֶת זוֹ שֶׁזִּקָּתָהּ שֶׁל זוֹ חֲמוּרָה לֶאֱסֹר הַקְּטַנָּה עָלָיו שֶׁלֹּא הָיוּ נִשּׂוּאֶיהָ גְּמוּרִים שֶׁמָּא תְּמָאֵן וּלְכָךְ לֹא תּוֹצִיא אֶת זוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה: ר"ג אוֹמֵר אִם מֵאֲנָה מֵאֲנָה וְתִתְיַבֵּם הַגְּדוֹלָה וְאִם לָאו תַּמְתִּין גְּדוֹלָה עַד שֶׁתַּגְדִּיל קְטַנָּה וְיִבְעֹל וְיִהְיוּ קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין וְתֵצֵא גְּדוֹלָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. אַלְמָא אֵין זִקָּה מִדְּשָׁרֵי קְטַנָּה עָלֶיהָ וּמֻתָּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין ולר"מ נָמֵי אִי סָבַר אֵין זִקָּה לֵימָא נָמֵי מֻתָּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין: רַבָּן גַּמְלִיאֵל אדר"מ קָרָמֵית נְהִי נָמֵי דְּבְזִקָּה סְבִירָא לְהוּ כִּי הֲדָדֵי בְּבִטּוּל יְבָמִין פְּלִיגֵי: אֲפִילּוּ לִסְפֵיקָא כִּי הַהִיא דִּלְעֵיל אַדִּמְיַבֵּם חַד מָיֵית אִדָּךְ וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל אַפֵּי' הֵיכָא דְּוַדַּאי בָּטְלָה כְּגוֹן הָכָא דְּתַמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל לָא חָיֵישׁ: הָא דְּרַב יְהוּדָה דְּאָמַר לְעֵיל אָסוּר בְּאַמָּהּ דְּיֵשׁ זִקָּה: דִּשְׁמוּאֵל הִיא מִשְּׁמֵהּ דִּשְׁמוּאֵל רַבֵּהּ שָׁמַע לֵיהּ וְלֹא מֵרַב דַּהֲוָה נָמֵי רַבֵּהּ:

וְהַאי דְּקָתָנֵי מַאֲמָר לְאַפּוֹקֵי מב"ש תֵּמַהּ דְּמַה צָרִיךְ לְמִתְנֵי בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת לְאַפּוֹקֵי מב"ש דִּלְקַמָּן בְּפֶ' ד' אַחִין (יְבָמוֹת דַּף ל.) גַּבֵּי ג' אַחִים שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת כו' קָתָנֵי נָמֵי עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וָמֵת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וְקָאָמַר רַב אַשִׁי בגמ' דה"ה אע"ג דְּלָא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר דְּיֵשׁ זִקָּה וְהָא דְּקָתָנֵי מַאֲמָר לְאַפּוֹקֵי מב"ש וְי"ל דְּאִי לָאו מִשְׁנָה יְתֵרָה הֲוָה דָּיְקִינַן מַתְנֵי' כִּפְשָׁטָהּ דְּמַשְׁמַע דַּוְקָא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וְרַב דְּאָמַר אֵין זִקָּה סָבַר דְּמִסְּבָרָא הֵ"א דְּיֵשׁ זִקָּה וְאִי לָאו מִשְׁנָה יְתֵרָה הֲוָה אָמְרִי' דִּנְקַט עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר לְאַפּוֹקֵי מב"ש: **הָא** מַנִּי ר"מ דְּקָתָנֵי בְּסֵיפָא דִּבְרֵי ר"מ לְעֵיל דְּפָרִיךְ מִמַּתְנִי' ה"מ לְשַׁנּוּיֵי נָמֵי הָא מַנִּי רַבִּי מֵאִיר אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ לְתָרוּצֵי סְתָמָא דְּמַתְנִי' כְּוָתֵהּ: **הָנֵי** מִתְּרֵי בָּתֵּי קָאָתְיָין הַלָּשׁוֹן מְגֻמְגָּם דְּמַשְׁמַע דְּאֶפְשָׁר לָהֶם לִהְיוֹת מִבַּיִת אֶחָד וְלָא ה"ל לְמֵימַר טְפֵי אֶלָּא וְאִי אֵין זִקָּה הַאי לְיַבֵּם חֲדָא כו': **מִשּׁוּם** דְּקָסָבַר אָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין הָא דְּלָא כְּר"ע דִּלְרַבִּי עֲקִיבָא כִּי חָלֵיץ נָמֵי בָּטִיל מִצְוַת יְבָמִין (מִדְּאִידָךְ) דְּדָרֵישׁ בְּפֶרֶק הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת מד. וְשָׁם) בֵּית חֲלוּץ הַכָּתוּב קְרָאוֹ בֵּיתוֹ וּמִדְּאוֹרַיְתָא אֲחוֹת חֲלוּצָה הָוְיָא כַּאֲחוֹת אִשָּׁה: **דִּלְמָא** אַדִּמְיַבֵּם חַד מָיֵית אִדָּךְ כו' וא"ת הָא רַבָּנַן לְמִיתָה לֹא חָשׁוּ דְּלֵית לְהוּ שֶׁמְּתַקְּנִין לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁמָּא תָּמוּת אִשְׁתּוֹ (יוֹמָא ב.) ור"מ גּוּפֵהּ לָא חָיֵישׁ לְשֶׁמָּא יִבָּקַע הַנּוֹד וְלֹא לִשְׁמָּא יָמוּת בְּפֶרֶק כָּל הַגֵּט (גִּטִּין דַּף כח. וְשָׁם) וי"ל דִּלְאַלְתַּר דַּוְקָא לָא חָיֵישׁ אֲבָל הָכָא פְּעָמִים שֶׁמְּאַחֵר זְמַן גָּדוֹל מִלַּחֲלֹץ וּמִלְּיַבֵּם אַחַר חֲבֵרוֹ וּבִזְמַן מְרֻבֶּה חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָמוּת לכ"ע ואע"ג דְּאַבַּיֵּי מְדַמֶּה שֶׁמָּא מֵת לְשֶׁמָּא יָמוּת וּלְשֶׁמָּא מֵת לָא חָיֵישׁ ר"מ אַפֵּי' לִזְמַן מְרֻבֶּה דִּתְנַן (שָׁם) בַּת יִשְׂרָאֵל הַנְּשׂוּאָה לְכֹהֵן וְהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה בְּחֶזְקַת שֶׁהוּא קַיָּם וּשְׁמַעְתִּין אָתְיָא כְּאַבַּיֵּי דְּמַשְׁמַע דְּקַבָּלָה מִנֵּהּ אַבַּיֵּי לָא מְדַמֵּי לְהוּ לְגַמְרֵי אֶלָּא שֶׁמָּא יָמוּת לְאַלְתַּר לִשְׁמָּא מֵת לִזְמַן מְרֻבֶּה תֵּדַע דְּלָא לְגַמְרֵי מְדַמֵּי דְּהָא לְר' יְהוּדָה דְּחָיֵישׁ לִשְׁמָּא יָמוּת לְאַלְתַּר אִי הֲוָה חָיֵישׁ נָמֵי לִשְׁמָּא מֵת לְאַלְתַּר א"כ אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁיָּצָא בַּעְלָהּ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה אֶלָּא כְּשֶׁרוֹאֶה בַּעְלָהּ בְּפָנֶיהָ חַי וא"ת וְלִחְלוֹץ חַד וַהֲדַר לְיַבֵּם אִידָךְ דְּתוּ לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְבִטּוּל יְבָמִין וי"ל דְּגָזְרִינַן דִּלְמָא אָתֵי לְיַבֵּם בְּרֵישָׁא וריב"ן פֵּי' מִשּׁוּם דְּבִשְׁעַת נְפִילָה לָא חָזוּ תַּרְוַיְהוּ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא חָלַץ לְאַחַת וְקַשְׁיָא לְפֵרוּשׁוֹ דְּאוֹתָהּ שֶׁנָּפְלָה תְּחִלָּה תִּשְׁתְּרֵי כִּי חָלַץ לַשְּׁנִיָּה דַּהֲוָה לָהּ יְבָמָה שֶׁהֻתְּרָה וְנֶאֶסְרָה דְּתַחֲזֹר לְהֶתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן: **מֵאֲנָה** מֵאֲנָה וְאִם לָאו תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל וּפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס תַּמְתִּין גְּדוֹלָה עַד שֶׁתַּגְדִּיל הַקְּטַנָּה וְאֵין הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע כֵּן דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר הַלֵּזוּ אֶלָּא וְתֵצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה הוֹאִיל דְּתַמְתִּין נָמֵי אַגְּדוֹלָה קָאֵי אֶלָּא נִרְאֶה דְּתַמְתִּין הַקְּטַנָּה מִלִּבְעֹל עַד שֶׁתַּגְדִּיל אֲבָל בְּקַטְנוּת אָסוּר לִבְעֹל אע"ג דְּסָבַר אֵין זִקָּה דִּמְכֹעָר הַדָּבָר כֵּיוָן דִּבְהַאי בִּיאָה לָא מִפַּטְרָה גְּדוֹלָה:

מסורת הש״ס

א לקמן ל.
ב לקמן ל.
ג לקמן יט:; משנה יבמות; תוספתא יבמות
ד לקמן כז:; לקמן כג:; לקמן כו.; תוספתא יבמות; משנה עדיות; תוספתא עדויות; משנה יבמות
ה לקמן עט:; משנה יבמות; לקמן קט.; תוספתא יבמות
ו מגילה יח:

גליון הש״ס

גמ' א"ל אביי לרב יוסף הא דר"י דשמואל היא. עירובין דף ז ע"א ד' פה ע"א כתובות ד' יב ע"ב:

עין משפט
נר מצוה

א טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יב:

(א)שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ, מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אָמְרוּ: אוֹמְרִים לוֹ: הַמְתֵּן עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָחִיךָ מַעֲשֶׂה. וְאָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה. אֲמַר לֵיהּ: דְּאִי דְּרַב מַאי? (אֲמַר לֵיהּ:) קַשְׁיָא דְּרַב אַדְּרַב! דִּלְמָא אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ, וְאַלִּיבָּא דְּרַב. כֵּיוָן דְּאִיתְּמַר מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּהֶדְיָא, וּמִשְּׁמֵיהּ דְּרַב כְּאָמוֹרָאֵי — לָא שָׁבְקִינַן מִשְּׁמֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּהֶדְיָא וּמוֹקְמִינַן כְּאָמוֹרָאֵי וְאַלִּיבָּא דְּרַב. (ב)אָמַר רַב כָּהֲנָא: אַמְרִיתַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב זְבִיד מִנְּהַרְדְּעָא, אֲמַר: אַתּוּן, הָכִי מַתְנִיתוּ לַהּ! אֲנַן, בְּהֶדְיָא מַתְנֵינַן. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה — אָסוּר בְּאִמָּהּ. אַלְמָא קָסָבַר יֵשׁ זִיקָה. וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה. א(ג)וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן יֵשׁ זִיקָה, הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי בְּחַד, אֲבָל בִּתְרֵי — לָא, קָא מַשְׁמַע לַן. וְאִי אַשְׁמְעִינַן הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה, הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי מֵחַיִּים, אֲבָל לְאַחַר מִיתָה — פָּקְעָה לַהּ זִיקָה, קָא מַשְׁמַע לַן דְּזִיקָה בִּכְדִי לָא פָּקְעָה. ב(ד)מַתְנִי׳ שְׁנֵי אַחִים, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן, וְיִבֵּם הַשֵּׁנִי אֶת אֵשֶׁת אָחִיו, וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד לָהֶן אָח, וּמֵת, הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וְהַשְּׁנִיָּה — מִשּׁוּם צָרָתָהּ. עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וּמֵת — הַשְּׁנִיָּה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְיַיבֵּם לְאֵיזוֹ מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה, אוֹ חוֹלֵץ לְאֵיזוֹ מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה. גְּמָ׳ אָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא: חָלוּק הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אַף בָּרִאשׁוֹנָה. מִמַּאי — מִדְּקָתָנֵי מִשְׁנָה יְתֵירָה. בָּבָא דְּרֵישָׁא לְמַאן קָתָנֵי לַהּ? אִילֵימָא לְרַבָּנַן, הַשְׁתָּא יִבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד, דְּכִי אַשְׁכְּחַהּ — בְּהֶתֵּירָא אַשְׁכְּחַהּ, אָסְרִי רַבָּנַן, נוֹלַד וְאַחַר כָּךְ יִבֵּם, מִיבַּעְיָא? אֶלָּא לָאו, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִיצְטְרִיךְ, וּתְנָא רֵישָׁא לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וּתְנָא סֵיפָא לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחָן דְּרַבָּנַן. וּבְדִין הוּא דְּנִפְלוֹג רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרֵישָׁא, אֶלָּא נָטַר לְהוּ לְרַבָּנַן עַד דִּמְסַיְּימִי לְמִילְּתַיְיהוּ, וַהֲדַר פָּלֵיג עֲלַיְיהוּ. אֶלָּא אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? בְּחַד אַחָא, וּמִית, וְנוֹלַד לוֹ אָח. אִי נָמֵי: בִּתְרֵי, וְלָא יִבֵּם, וְלָא מִית. בִּשְׁלָמָא יִבֵּם וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד, כִּי אַשְׁכְּחַהּ — בְּהֶתֵּירָא אַשְׁכְּחַהּ. אֶלָּא נוֹלַד וְאַחַר כָּךְ יִבֵּם — מַאי טַעְמָא? קָסָבַר: יֵשׁ זִיקָה, וְזִיקָה כִּכְנוּסָה דָּמְיָא. מַתְקִיף לַהּ רַב יוֹסֵף: הַשְׁתָּא זִיקָה וּמַאֲמָר מְסַפְּקָא לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִי כִּכְנוּסָה דָּמְיָא אִי לָאו כִּכְנוּסָה דָּמְיָא, זִיקָה לְחוּדַהּ מִיבַּעְיָא? (ה)מַאי הִיא — דִּתְנַן: שְׁלֹשָׁה אַחִין נְשׂוּאִין שָׁלֹשׁ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם, וְעָשָׂה בָּהּ שֵׁנִי מַאֲמָר, וּמֵת — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּמֵת אֶחָד מֵהֶם ... יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״, מִי שֶׁעָלֶיהָ זִיקַת יָבָם אֶחָד, וְלֹא שֶׁעָלֶיהָ זִיקַת שְׁנֵי יְבָמִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְיַיבֵּם לְאֵיזֶהוּ מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה, וְחוֹלֵץ לַשְּׁנִיָּה. יַבּוֹמֵי תַּרְוַיְיהוּ לָא — דִּדְלְמָא יֵשׁ זִיקָה, וְהָווּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת

מִבַּיִת

שׁוֹמֶרֶת יָבָם מַמְתֶּנֶת לְיִבּוּם יְבָמָה: שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו שֶׁל יָבָם אֶת אֲחוֹתָהּ אַחַר שֶׁנָּפְלָה זוֹ לְפָנָיו: אוֹמְרִים לוֹ לִמְאָרֵס הַמְתֵּן מִלִּכְנוֹס לְפִי שֶׁאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הִיא: עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָחִיךָ מַעֲשֶׂה עַד שֶׁיְּיַבֵּם אָחִיךָ אֶת הַיְּבָמָה וְתִפְקַע זִקָּתָהּ מִמְּךָ. אַלְמָא זִקָּה אָסְרָה לַאֲחוֹתָהּ: א"ל רַב יוֹסֵף לְאַבַּיֵּי וְאִי מִשְּׁמֵהּ דְּרַב אֲמָרָהּ מַאי קַשְׁיָא לָךְ: דְּרַב אַדְּרַב דא"ר הוּנָא אָמַר רַב לְעֵיל מֻתָּר בְּאִמָּהּ: אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ רַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה תַּלְמִידֵי דְּרַב הָווּ וּפְלִיגִי אַלִּבֵּהּ: כֵּיוָן דְּאִתְּמַר מִשְּׁמֵהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּהֶדְיָא דְּיֵשׁ זִקָּה דִּשְׁמוּאֵל עַצְמוֹ אֲמָרָהּ וְלֹא תַּלְמִידוֹ מִשְּׁמוֹ וּמָצִינוּ לְמֵימַר דְּרַב יְהוּדָה תַּלְמִידוֹ מִכְּלַל אוֹתָהּ שְׁמוּעָה אָמַר לְהַהִיא דִּידֵהּ: וּמִשְּׁמֵהּ דְּרַב אִתְּמַר כְּאָמוֹרָאֵי בִּפְלֻגְתָּא דְּהָא פְּלִיג רַב הוּנָא לָא שָׁבְקִינַן כו': הָכִי קָמַתְנִיתוּ לָהּ לְרַב יְהוּדָה דִּלְעֵיל בִּסְתָמָא שֶׁלֹּא הִזְכִּיר שֵׁם רַבּוֹ וּצְרִיכִיתוּ לְמֵדַק הָא דְּרַב יְהוּדָה דִּשְׁמוּאֵל הִיא: ה"ג אֲנַן בְּהֶדְיָא מַתְנִינַן לָהּ: וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵהּ כֻּלָּהּ רַב כָּהֲנָא אֲמָרָהּ: ה"מ מֵחַיִּים כָּל זְמַן שֶׁיְּבִמְתּוֹ קַיֶּמֶת: מַתְנִי' וּמֵת הַמְיַבֵּם: מְיַבֵּם לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה וּפְטוּרָה חֲבֶרְתָּהּ. וְלָאו אַעֲשָׂה בָּהּ מַאֲמָר קָאֵי אֶלָּא אַרֵישָׁא דְּקָתָנֵי הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה כו' דְּקָאָמַר ר"ש דְּכֵיוָן דִּכְשֶׁנּוֹלַד כְּבָר נִתְיַבְּמָה וְלֹא הָיְתָה עַל זֶה בְּזִקַּת נִשּׂוּאֵי אָחִיו הָרִאשׁוֹן מֵעוֹלָם מֻתֶּרֶת לוֹ: גְּמ' אַף בָּרִאשׁוֹנָה וְקָא שָׁרֵי נוֹלַד וְאַחַ"כ יְיַבֵּם: מִדְּקָתָנֵי מִשְׁנָה יְתֵרָה לְכֻלָּהּ הַהִיא בָּבָא דְּרֵישָׁא דִּלְמַאן קָתָנֵי לָהּ אִי לָאו דִּפְלוּגְתָּא דר"ש עֲלָהּ קַיְמָא וּלְהָכִי תַּנְיֵהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאַפֵּי' בְּהַהִיא שָׁרֵי: לְמַאן קָתָנֵי לָהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן מִלְּתֵהּ דְּמַאן אִצְטְרִיכָא: אִלֵּימָא לְרַבָּנַן לְאַשְׁמוֹעִינַן אִסּוּרָא לְרַבָּנַן דְּהָא לֹא אִסּוּר וְלֹא הֶתֵּר לר"ש שָׁמְעַת מִנָּהּ בְּרֵישָׁא דְּהָא לָא אַיְּרֵי בָּהּ: וְנָטַר לְהוּ הִמְתִּין לָהֶם: וַהֲדַר פְּלִיג עֲלַיְהוּ בְּכֻלָּהּ מִלְּתָא: בְּחַד אַחָא דְּוַדַּאי מִכֹּחַ זִקַּת זֶה שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ אֲסוּרָה לָזֶה לְהִתְיַבֵּם: אִי נָמֵי בִּתְרֵי אַחִים וּמֵת הָאֶחָד וְנוֹלַד לָהֶם אָח הַשְּׁלִישִׁי: וְלֹא יְיַבֵּם זֶה הַשֵּׁנִי אֶת יְבִמְתּוֹ: וְלֹא מֵת אֲסוּרָה לָזֶה שֶׁנּוֹלַד לְאַחַר מִיתָה לְיַבְּמָהּ מִזִּקַּת אָח שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ. אֲבָל הֵיכָא דְּיִבְּמָהּ הַשֵּׁנִי פָּקְעָה זִקַּת אָח הָרִאשׁוֹן וְנַעֲשֵׂית אִשְׁתּוֹ שֶׁל זֶה הַשֵּׁנִי אִי נָמֵי לֹא יְבָמָהּ הַאי שֵׁנִי הוֹאִיל וְהֻזְקְקָה לוֹ הֲרֵי הִיא כִּכְנוּסָה כִּדְלְקַמָּן וּכְשֶׁמֵּת מֻתֶּרֶת לַשְּׁלִישִׁי: בְּהֶתֵּירָא אַשְׁכְּחָהּ שֶׁלֹּא נֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת שֶׁלֹּא נִזְקְקָה לוֹ מִכֹּחַ הָרִאשׁוֹן כְּלוּם: יֵשׁ זִקָּה כְּשֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי הַשֵּׁנִי קֹדֶם לֵדָתוֹ שֶׁל זֶה וְנִזְקְקָה לוֹ לַשֵּׁנִי אַלִּימָא הַהִיא זִקָּה לְשַׁוְיָא כִּכְנוּסָה וְהָוֵי לֵיהּ כְּיִבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד: זִקַּת יָבָם אֶחָד כְּגוֹן שֶׁלֹּא נָפְלָה אֶלָּא פַּעַם אַחַת אוֹ שֶׁכְּנָסָהּ שֵׁנִי וּפָקְעָה זִקָּה רִאשׁוֹנָה וּכְשֶׁמֵּת אֵין כָּאן אֶלָּא זִקַּת יִבּוּם שֶׁל שֵׁנִי אוֹ לֹא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וָמֵת אֵין כָּאן אֶלָּא זִקַּת יִבּוּם רִאשׁוֹן וְעַכְשָׁו יֵשׁ כָּאן זִקַּת יִבּוּם שֶׁל שְׁנֵי יְבָמִין שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ קְצָת זִקָּה מִן הָרִאשׁוֹן דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְיַבְּמָה לֹא פָּקַע זִקָּתָהּ מִן הַשֵּׁנִי וְצָרָתָהּ אֵשֶׁת הַשֵּׁנִי אֲסוּרָה מִשּׁוּם דִּדָּהּ: מְיַבֵּם לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה דְּלֵית לֵיהּ הַךְ דְּרָשָׁה דְּזִקַּת שְׁנֵי יְבָמִים דְּאִי מַאֲמָר קוֹנֶה הֲרֵי הִיא אֵשֶׁת שֵׁנִי וְאֵין כָּאן אֶלָּא זִקָּתוֹ וְאִם אֵין קוֹנֶה הֲרֵי הוּא כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ וְאֵין כָּאן אֶלָּא זִקַּת רִאשׁוֹן: וְחוֹלֵץ לַשְּׁנִיָּה מִשּׁוּם סְפֵיקָא כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל:

שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ כו' אר"י דְּדַוְקָא קִדֵּשׁ אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן מִלִּשָּׂא מִשּׁוּם דִּבְשַׁעַת נִשּׂוּאִין נִרְאֶה כְּנוֹשֵׂא אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ אֲבָל אִם נָשָׂא כְּבָר שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה פָּקַע לָהּ זִקָּה לְגַמְרֵי וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין מִלִּבְעֹל וְדַוְקָא קִדֵּשׁ אַחַר נְפִילָה כִּדְמוֹכַח בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת מא. וְשָׁם) דִּבְקִדֵּשׁ בְּאִסּוּר אַיְּרֵי דְּמַסִּיק עֲלָהּ מֵתָה אִשְׁתּוֹ מֻתָּר בִּיבִמְתּוֹ מִשּׁוּם דַּהֲוַאי יְבָמָה שֶׁהֻתְּרָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְהֻתְּרָה אֲבָל אִם קִדֵּשׁ בְּהֶתֵּר קֹדֶם נְפִילָה שֶׁלֹּא הָיְתָה אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין א"צ לְהַמְתִּין כְּלָל: **אוֹמְרִים** לוֹ הַמְתֵּן וא"ת לָמָּה צָרִיךְ לְהַמְתִּין דְּכֵיוָן דְּקִדְּשָׁה פָּקְעָה לָהּ זִקָּה לְגַמְרֵי כִּדְמוֹכַח בְּפֶ' ד' אַחִים (לְקַמָּן יְבָמוֹת כט. וְשָׁם) גַּבֵּי הָא דא"ר אֶלְעָזָר מַאֲמָר לב"ש אֵינוֹ קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר אֶלָּא לִדְחוֹת בַּצָּרָה בִּלְבַד א"ר אָבִין אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא ב"ש אוֹמֵר יְקַיְּמוּ דִּיעֲבַד אִין לְכַתְּחִלָּה לָא וְאִי ס"ד דְּמַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר זֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִקְנֶה וְזֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִקְנֶה וּמַאי קֻשְׁיָא אַפֵּי' קָנֵי קִנְיָן גָּמוּר הָא אָמְרִי' הָכָא דְּצָרִיךְ לְהַמְתִּין בְּקִדּוּשִׁין דְּאוֹרָיְתָא וּלְפִי מַאי דְּפָרֵשִׁית לְעֵיל דמש"ה חָשִׁיב לר"י בֶּן בְּתֵירָה יְחִידָאָה א"ש וי"ל דלר"י בֶּן בְּתֵירָה דְּסָבַר יֵשׁ זִקָּה אֵין הַקִּדּוּשִׁין מַפְקִיעִים הַזִּקָּה אֲבָל ר' אָבִין סָבַר אֵין זִקָּה וְלֹא אָסוּר לְיַבֵּם אֶלָּא מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין וּלְהָכִי פָּרִיךְ אִי מַאֲמָר קוֹנֶה לב"ש קִנְיָן גָּמוּר זֶה יַעֲשֶׂה קִנְיָן גָּמוּר וְיִקְנֶה וְזֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִקְנֶה וִיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת ע"י שָׁלִיחַ בְּבַת אַחַת דְּלֵיכָּא בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין וְהָא דְּשָׁרֵי הָכָא לְקַיְּמָהּ אַפֵּי' לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה וּבְפֶ' ד' אַחִין שֶׁשְּׁנֵיהֶם נְשׂוּאִים ב' אֲחָיוֹת דְּאַיְּתִי לְעֵיל קָתָנֵי סֵיפָא קָדְמוּ וְכָנְסוּ יוֹצִיאוּ אר"י דְּשָׁאנֵי גַּבֵּי ד' אַחִים שֶׁהָאֲחָיוֹת לֹא הָיוּ בָּאוֹת לָעוֹלָם לִכְלַל הֶתֵּר שֶׁכָּל אַחַת אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ אֲבָל הֵיכָא דַּאֲחוֹת יְבָמָה אָתְיָא לִכְלַל הֶתֵּר לְאַחַר שֶׁיַּעֲשֶׂה אָחִיו מַעֲשֶׂה לֹא הֶחְמִירוּ לְהוֹצִיא: **דְּאִי** דְּרַב מַאי וא"ת דִּבְסוֹף פ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף יב:) נָמֵי אָמְרִינַן הָא דְּרַב יְהוּדָה דִּשְׁמוּאֵל הִיא וְלָא פָּרִיךְ דְּאִי דְּרַב מַאי וְי"ל דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּרַב יְהוּדָה מִשְּׁמֵהּ דְּרַב קָאָמַר לָהּ דְּקָאֵי אַרַב הוּנָא דְּקָאָמַר מִשְּׁמֵהּ דְּרַב שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה מֻתָּר בְּאִמָּהּ: **מַשְׁכַּחַתְּ** לַהּ בְּחַד אַחָא וא"ת לְעֵיל בְּפ"ק (יְבָמוֹת דַּף ט: וְשָׁם) בִּשְׁמַעְתֵּהּ דְּלֵוִי קָאָמַר בִּפְלֻגְתָּא לָא קָמַיְירֵי וּפָרִיךְ וְהָא א"ר אוֹשַׁעְיָא חָלוּק הָיָה ר"ש אַף בָּרִאשׁוֹנָה הָא לְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא נָמֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּחַד אַחָא וְלִפְטוֹר צָרָתָהּ וְצָרַת צָרָתָהּ נָמֵי מַשְׁכַּחַת לָהּ לְמַאי דְּאָמַר לְקַמָּן דְּמוֹדֵי ר"ש בְּזִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין דְּלָאו כִּכְנוּסָה דָּמְיָא וי"ל דְּמַתְנִי' דְּפִרְקִין אֲתָא לְפָרוֹשֵׁי פִּרְקִין קַמָּא דְּקָתָנֵי כֵּיצַד אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וְלַר' אוֹשַׁעְיָה דְּחָלוּק ר"ש אַף בָּרִאשׁוֹנָה ע"כ מַתְנֵי' דְּפֶרֶק קַמָּא אַיְּרֵי בִּפְלֻגְתָּא:

מסורת הש״ס

א לקמן מא.; תוספתא יבמות; משנה יבמות
ב בבא בתרא קלו.; סנהדרין סט:; ערכין ו.
ג זבחים יח.; מנחות עד.; שבת נב.; קידושין טו.; גיטין ד:; עירובין מז:; גיטין יט:; עירובין ח:; סנהדרין נא:; כתובות ק:
ד לקמן צו:; משנה יבמות
ה לקמן לא:; מגילה יח:; תוספתא יבמות; משנה יבמות; לעיל יב.

עין משפט נר מצוה

א טוש״ע אה״ע סי׳ קנט סעי׳ ה:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז, סמג עשין נח, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יב:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

מִבֵּית אֶחָד. יַבּוֹמֵי חֲדָא וְאִיפְּטוֹרֵ[י] אִידַּךְ — לָא, דִּדְלְמָא אֵין זִיקָה כִּכְנוּסָה, וְהָווּ לְהוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִשְּׁנֵי בָתִּים. אַלְמָא מְסַפְּקָא לֵיהּ! וְכִי תֵּימָא: מִדְּאוֹרַיְיתָא הָכִי נָמֵי דְּמִיַּיבְּמָא חֲדָא וּמִפַּטְרָא חֲדָא, וּמִדְּרַבָּנַן הוּא דְּאָסוּר, גְּזֵירָה מִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִשְּׁנֵי בָתִּים — חֲדָא מִיַּיבְּמָא, וְאִידַּךְ מִיפַּטְרָא בְּוּלֹּא כְּלוּם, וְהָא טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם מַאֲמָר וְלָאו מַאֲמָר הוּא. דְּתַנְיָא, אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲכָמִים: אִם מַאֲמָרוֹ שֶׁל שֵׁנִי מַאֲמָר — אֵשֶׁת שֵׁנִי הוּא בּוֹעֵל. וְאִם מַאֲמָרוֹ שֶׁל שֵׁנִי אֵינוֹ מַאֲמָר — אֵשֶׁת רִאשׁוֹן הוּא בּוֹעֵל. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְלָא שָׁנֵי לָךְ בֵּין זִיקַת יָבָם אֶחָד לְזִיקַת שְׁנֵי יְבָמִים? דִּלְמָא כִּי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן זִיקָה כִּכְנוּסָה דָּמְיָא — בְּיָבָם אֶחָד, אֲבָל בִּשְׁנֵי יְבָמִין — לָא. וּמִי שָׁנֵי לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן? וְהָתַנְיָא, כְּלָל אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: כָּל שֶׁהַלֵּידָה קוֹדֶמֶת לַנִּשּׂוּאִין — לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת, נִשּׂוּאִין (קודם) [קוֹדְמִין] לַלֵּידָה — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. מַאי לָאו בְּיָבָם אֶחָד, וְקָתָנֵי: לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. לָא, בִּשְׁנֵי יְבָמִים. אֲבָל בְּיָבָם אֶחָד מַאי — הָכִי נָמֵי אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת? אִי הָכִי, אַדְּתָנֵי: נִשּׂוּאִין קוֹדְמִין לַלֵּידָה — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת, לִיפְלוֹג וְלִיתְנֵי בְּדִידַהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בִּשְׁנֵי יְבָמִים, אֲבָל בְּיָבָם אֶחָד — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. כּוּלָּהּ בִּשְׁנֵי יְבָמִין קָמַיְירֵי. וְאֶלָּא מַאי כְּלָלָא?!

(א)וְעוֹד, מֵתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא: שְׁלֹשָׁה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אוֹ אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ, אוֹ אִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ קָסָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן זִיקָה כִּכְנוּסָה דָּמְיָא — לְיַיבֵּם לְקַמַּיְיתָא, וְתִיפָּטַר אִידַּךְ! אָמַר רַב עַמְרָם: מַאי פּוֹטֵר, נָמֵי פּוֹטֵר בַּשְּׁנִיָּה. וְהָתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בִּשְׁתֵּיהֶן! אָמַר רָבָא: שְׁנִיָּה שֶׁבְּזוּג זֶה, וְהַשְּׁנִיָּה שֶׁבְּזוּג זֶה. קָא טָעֵי רָבָא בְּאַרְבְּעָה זוּגֵי: חֲדָא, דְּ״אוֹ״ ״אוֹ״ קָתָנֵי. וְעוֹד, ״רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בְּאַרְבַּעְתָּן״ מִיבְּעֵי לֵיהּ. (ב)וְעוֹד תַּנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בִּשְׁתֵּיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרוֹר״, בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשׂוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ — לֹא יְהֵא לְךָ לִיקּוּחִין אֲפִילּוּ בְּאַחַת מֵהֶן! אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: אִי דִּנְפוּל בְּזֶה אַחַר זֶה — הָכִי נָמֵי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — דִּנְפוּל בְּבַת אַחַת, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, דְּאָמַר: אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם. רַב פָּפָּא אָמַר: בְּיִיבֵּם וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד — פְּלִיג רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּנוֹלַד וְאַחַר כָּךְ יִיבֵּם — לָא פְּלִיג. וְתַרְוַיְיהוּ לְרַבָּנַן אִיצְטְרִיךְ, וְלֹא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי. (ג)תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב פָּפָּא, וּתְיוּבְתָּא דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא. שְׁנֵי אַחִים בְּעוֹלָם אֶחָד, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם בְּלֹא וָלָד, וְעָמַד הַשֵּׁנִי הַזֶּה לַעֲשׂוֹת מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לַעֲשׂוֹת בָּהּ מַאֲמָר עַד שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח, וּמֵת — הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וּשְׁנִיָּה — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. (ד)עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר, וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד אָח, אוֹ שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח וְאַחַר כָּךְ עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר, וּמֵת — הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וּשְׁנִיָּה — חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת.

רַבִּי

מִבֵּית אֶחָד וְרַחֲמָנָא אָמַר אֶת בֵּית אָחִיו (דְּבָרִים כ"ה:ט') בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵינוֹ בּוֹנֶה שְׁנֵי בָתִּים: וּלְמִפַּטְרָה אִידָךְ דְּזִקָּה כִּכְנוּסָה דָּמְיָא וכ"ש זִקָּה וּמַאֲמָר: גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִשְּׁנֵי בָתִּים וְנָפְלוּ בְּבַת אַחַת בְּצִמְצוּם דְּלֵיכָּא לְמֵימַר שֶׁהָרִאשׁוֹנָה הֻזְקְקָה לְבַעַל הַשְּׁנִיָּה וְאָתֵי לְמֵימַר נָמֵי תִּתְיַבֵּם חֲדָא וְתִפָּטֵר אִידָךְ: מִשּׁוּם מַאֲמָר וְלֹא מַאֲמָר סָפֵק מַאֲמָר קוֹנֶה סָפֵק אֵינוֹ קוֹנֶה: בְּיָבָם אֶחָד כְּגוֹן מַתְנִי' דְּהָווּ שְׁנֵי אַחִין וְכִי מָיֵית חַד זְקוּקָה לְהַאי לְחוּדֵיהּ וְרַמְיָא עָלֶיהָ הִלְכָּךְ אע"פ שֶׁלֹּא כְּנָסָהּ עַד שֶׁנּוֹלַד הַשְּׁלִישִׁי הֲוָה לֵיהּ כִּיבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד: אֲבָל בִּשְׁנֵי יְבָמִים כְּגוֹן הַךְ דִּשְׁלֹשָׁה אַחִין דְּפָשׁוּ לְהוּ תְּרֵי לָא: וּמִי שָׁנֵי לֵיהּ וְשָׁרֵי לֵיהּ בְּנוֹלָד וּלְבַסּוֹף יְיַבֵּם: וְהָתַנְיָא כֹּל שֶׁהַלֵּדָה שֶׁל שְׁלִישִׁי קוֹדֶמֶת לְנִשּׂוּאִין שֶׁל שֵׁנִי לֹא חוֹלֶצֶת אַלְמָא מוֹדֶה ר"ש בְּהָא: מַאי לָאו בְּיָבָם אֶחָד שֶׁכְּשֶׁמֵּת רִאשׁוֹן לֹא נִשְׁאַר אֶלָּא אָח אֶחָד וְאַחַ"כ נוֹלַד זֶה: לֹא בִּשְׁנֵי יְבָמִין שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה אַחִים וּמֵת אֶחָד מֵהֶן וְנָפְלָה לִפְנֵי הַשְּׁנַיִם וְנוֹלַד לָהֶם אָח הַהִיא וַדַּאי אֲסִירָא עָלָיו דְּהַאי בָּתְרָא אֲפִילּוּ לְאַחַר שֶׁיִּבְּמוּהָ שְׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים וּמֵתוּ דְּהָא וַדַּאי נוֹלַד וְלִבְסוֹף יִבֵּם הוּא דְּהַהִיא זִקָּה דְּהָוְיָא לָהּ גַּבֵּי הָנֵי קֹדֶם לֵדָתוֹ שֶׁל זֶה לָא אַלִּימָא לְשַׁוְיָהּ כִּכְנוּסָה לְמֶהֱוֵי כִּיבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד: כֻּלָּהּ בִּשְׁנֵי יְבָמִין קָמַיְרֵי בִּשְׁנֵי יְבָמִין בָּעֵי לְאַשְׁמוֹעִינַן אִסּוּרָא וְהֶתֵּרָא: אֶלָּא מַאי כְּלָלָא הוֹאִיל וּבְיָבָם אֶחָד אֲפִילּוּ לֵידָהּ קוֹדֶמֶת לְנִשּׂוּאִין שָׁרֵי הֵיכִי מָצֵי לְמִתְנֵי כָּל שֶׁהַלֵּדָה קוֹדֶמֶת לַנִּשּׂוּאִין לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וְקָתָנֵי כְּלָל א"ר שִׁמְעוֹן הָא זִמְנִין דְּלָא הָוֵי הָכִי: חוֹלְצוֹת אִם מֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הַקְּרוֹבוֹת וְנָפְלוּ לִפְנֵי הַשְּׁלִישִׁי הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת: וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת הוֹאִיל וְתַרְוַיְהוּ זְקִיקָן לֵיהּ קָא פָּגַע בִּקְרוֹבַת זְקוּקָתוֹ: רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר אַף מִן הַחֲלִיצָה כִּדְקָתָנֵי לְקַמָּן בְּשִׁמַּעְתִּין מִלִּצְרוֹר: לְיַבְּמָהּ לְקַמַּיְיתָא הַהִיא דְּנָפְלָה בְּרֵישָׁא וְאַפֵּי' לֹא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ עַד שֶׁנָּפְלָה אֲחוֹתָהּ מַאי אִכְפַּת לָן לֶהֱוֵי זִקָּה קַמַּיְתָא כִּכְנוּסָה וְתִפָּטֵר בָּתְרָיְתָא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וְקַמָּיְתָא תִּתְיַבֵּם דִּכְיָבָם אֶחָד דּוֹמֶה (דְּהָא כִּי נָפְלָה מֵעִקָּרָא לֹא נָפְלָה אֶלָּא קַמֵּי חַד דִּלְגַבֵּי אִידָךְ עֶרְוָה הִיא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וְלָא רַמְיָא קַמֵּהּ כְּלָל): בַּשְּׁנִיָּה שֶׁנָּפְלָה אַחֲרוֹנָה: שְׁנִיָּה שֶׁבְּזוּג זֶה אִם הָיוּ שְׁלֹשָׁה אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאִשָּׁה וּבִתָּהּ וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם וְנָפְלוּ לִפְנֵי הַשְּׁלִישִׁי אַחַת מִן הָרִאשׁוֹנוֹת מִתְיַבֶּמֶת וּשְׁתַּיִם הָאַחֲרוֹנוֹת פְּטוּרוֹת דַּחֲדָא מִן הָרִאשׁוֹנוֹת חֲשׁוּבָה כִּכְנוּסָה וּמִתְיַבֶּמֶת וְהַשְּׁנִיּוֹת פְּטוּרוֹת אַחַת מִשּׁוּם עֶרְוָה דְּהֵי מִנַּיְהוּ מִן הָרִאשׁוֹנוֹת דְּחָשַׁבְתְּ כִּכְנוּסָה אִית לָהּ חֲדָא קְרוֹבָה בִּשְׁתַּיִם הַשְּׁנִיּוֹת נִמְצֵאת הָאַחַת יוֹצֵאת מִשּׁוּם עֶרְוָה וּשְׁנִיָּה מִשּׁוּם צָרָתָהּ: וְקָטָעֵי רָבָא בְּהָנָךְ אַרְבָּעָה זוּגֵי דְּמַתְנִי' דס"ד דְּרָבָא דְּמַיְרֵי כְּשֶׁנָּפְלוּ כֻּלָּן לִפְנֵי יָבָם אֶחָד מִדִּמְתָרֵץ שְׁנִיָּה שֶׁבַּזּוּג זֶה וּשְׁנִיָּה שֶׁבְּזוּג זֶה וְטָעוּת הוּא בִּידֵהּ חֲדָא דְּאוֹ אוֹ קָתָנֵי אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּהּ כו' אַלְמָא לָאו כּוּלְּהוּ בְּחַד בֵּיתָא עָסְקִינַן: וְעוֹד א"כ דְּכוּלְּהוּ בְּחַד בֵּיתָא עָסְקִינַן שֶׁהָיוּ ג' אַחִים שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאִשָּׁה וּבִתָּהּ וְאִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ וְאִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ כָּל אֶחָד נָשׂוּי אַרְבַּע נָשִׁים וּמֵתוּ וְנָפְלוּ לִפְנֵי הַשְּׁלִישִׁי וקא"ר שִׁמְעוֹן דְּאַחַת מִן הָרִאשׁוֹנוֹת מִתְיַבֶּמֶת וְהַשְּׁנִיּוֹת פְּטוּרוֹת אַרְבַּעְתָּן מִבְּעֵי לֵהּ דְּהָא ד' שְׁנִיּוֹת אִיכָּא: בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשׂוּ אֲחָיוֹת צָרוֹת זוֹ לָזוֹ כְּגוֹן הָכָא שֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי יָבָם אֶחָד: אֲפִי' בְּאַחַת מֵהֶן אַלְמָא תַּרְוַיְהוּ פְּטוּרֵי: אִי דִּנְפוּל בְּזוֹ אַחַר זוֹ ה"נ דְּזִקָּה כִּכְנוּסָה דָּמְיָא וְקַמַּיְיתָא דְּנָפְלָה מִתְיַבֶּמֶת אֲפִילּוּ לְאַחַר נְפִילַת שְׁנִיָּה: כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בִּבְכוֹרוֹת (יז.) רָחֵל שֶׁלֹּא בִּכְּרָה וְיָלְדָה שְׁנֵי זְכָרִים וְיָצְאוּ שְׁנֵי רָאשִׁים כְּאֶחָד ר' יוֹסֵי אוֹמֵר שְׁנֵיהֶן לַכֹּהֵן וחכ"א אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם וְלָצֵאת שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד אֶלָּא אֶחָד יוֹצֵא רִאשׁוֹן וּפוֹטֵר אֶת הָרֶחֶם וְהַשֵּׁנִי חֻלִּין וּמִשּׁוּם דְּלָא יְדִיעַ הֵי מִנַּיְהוּ הָווּ תַּרְוַיְהוּ סְפֵק בְּכוֹרוֹת וְנוֹתֵן אֶחָד לַכֹּהֵן וְהַשֵּׁנִי יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְיֵאָכֵל בְּמוּמוֹ לְבַעַל הַבַּיִת. וְהָכָא נָמֵי סָבַר ר"ש אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם מִיתַת שְׁנֵי אַחִים כְּאֶחָד וְלֵיכָּא חֲדָא דְּתֶהֱוֵי רִאשׁוֹנָה וּשְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת כִּדְיָלֵיף טַעַם מִלִּצְרוֹר דְּאִי לָאו כְּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָוְיָא לָהּ חֲדָא רִאשׁוֹנָה וְלָא יְדִיעַ הֵי מִנַּיְהוּ וְתַרְוַיְהוּ לִבְעוּ חֲלִיצָה: רַב פָּפָּא לְעֵיל מַהְדַּר וּפְלִיג אַדְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא וְתַרְוַיְהוּ בָּבֵי דְּמַתְנִי' לְרַבָּנָן אִצְטְרִיכוּ לְאַשְׁמוֹעֵי' דְּרַבָּנָן בְּתַרְוַיְהוּ פָּטְרִי. וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ בָּבָא דְרֵישָׁא לָמָּה לִי פְּשִׁיטָא דִּבְנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יְיַבֵּם פָּטְרִי: לֹא זוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי כְּלוֹמַר אַשְׁמוֹעִינַן בְּרֵישָׁא נוֹלַד וְלִבְסוֹף יִבֵּם וַהֲדַר תְּנָא יִבֵּם וְלִבְסוֹף נוֹלַד לוֹמַר לָךְ דְּלָא זוֹ בִּלְבַד דְּנוֹלָד וּלְבַסּוֹף יְיַבֵּם פְּטוּרָה אֶלָּא אַף דְּיִבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד נָמֵי פְּטוּרָה: כְּוָתֵהּ דְּרַב פָּפָּא דְּמוֹדֵי ר"ש בְּנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יְיַבֵּם: וְעָמַד הַשֵּׁנִי כו' לְקַמָּן פָּרֵיךְ לָמָּה לִי לְמִתְנֵי עָמַד וְלֹא הִסְפִּיק: וּשְׁנִיָּה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי: עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר כו' חוֹלֶצֶת דְּלָא אַלִּים מַאֲמָר לְשַׁוְיָהּ צָרַת עֶרְוָה לְמִפַּק בְּוּלֹּא כְּלוּם:

שֶׁמָּא יֹאמְרוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת כו' פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְ' שֶׁנָּפְלוּ בְּבַת אַחַת כְּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּאָמַר אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם ועי"ל כְּגוֹן שֶׁהָרִאשׁוֹנָה הִיא עֶרְוָה לְאָחִיו הַשֵּׁנִי שֶׁמֵּת שֶׁלֹּא הָיְתָה זְקוּקָה לוֹ כְּלָל: וְהָא טַעְמָא דר"ש מִשּׁוּם מַאֲמָר וְלָאו מַאֲמָר הוּא דְּתַנְיָא וְכוּ' הו"מ לְשַׁנּוּיֵי דִּלְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קא"ל: דְּתַנְיָא אָמַר לָהֶם ר"ש כו' וְהָא דְּאָמַר בְּפֶ' ר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת נא:) דְּר"ש סָבַר דְּמַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר הַיְנוּ לְעִנְיַן שֶׁאֵין בִּיאָה וּמַאֲמָר אַחֲרָיו אֲבָל לָא עֲבִיד לָהּ כִּכְנוּסָה: וְעוֹד מֵתִיב רַב אוֹשַׁעְיָא כָּאן מוֹכִיחַ כפר"ת דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא לָאו הַיְנוּ רַב אוֹשַׁעְיָא דְּהַהִיא דְּפֶ' הֲדַר בְּעֵירוּבִין (ד' סח. וְשָׁם) דְּקָסָבַר הָתָם ר' אוֹשַׁעְיָא דְּאֵין בְּרֵרָה וּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּבֵיצָה (ד' לז: וְשָׁם) אִית לֵהּ לְר' אוֹשַׁעְיָא בְּרֵרָה:

מסורת הש״ס

א לקמן כח:; משנה יבמות; קידושין נא.; תוספתא יבמות

ב קידושין נ:

ג משנה יבמות; לעיל יז.; תוספתא יבמות

ד לקמן צו:

גליון הש״ס

גמ' בשעה שנעשו צרות. ע' קידושין דף נ ע"ב תד"ה אי הכי:

תורה אור השלם

וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ [ויקרא יח, יח]

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶם פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ, חָלַץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר — לֹא נִפְטְרָה צָרָה. כְּנָסָהּ וָמֵת, וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד לוֹ אָח, אוֹ שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח וְאַחַר כָּךְ כְּנָסָהּ, וָמֵת — שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם. כְּנָסָהּ וְנוֹלַד לוֹ אָח, וְאַחַר כָּךְ מֵת — שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוֹאִיל וּבָא וּמְצָאָהּ בְּהֶיתֵּר, וְלֹא עָמְדָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּאִיסּוּר — מְיַיבֵּם לְאֵיזוֹ מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה, אוֹ חוֹלֵץ לְאֵיזוֹ מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה. הָא בָּבָא דְּסֵיפָא לְמַאן קָתָנֵי לַהּ? אִילֵּימָא לְרַבִּי מֵאִיר קָתָנֵי לַהּ — מִכְּדִי לָא שָׁנֵי לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר בֵּין יִיבֵּם וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד בֵּין נוֹלַד וְאַחַר כָּךְ יִיבֵּם?! לְעָרְבִינְהוּ וְלִתְנִינְהוּ! אֶלָּא לָאו רַבִּי שִׁמְעוֹן. וּבְיִיבֵּם וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד — פְּלִיג, בְּנוֹלַד וְאַחַר כָּךְ יִיבֵּם — לָא פְּלִיג. שְׁמַע מִינַּהּ. (א)אָמַר מָר: עָמַד הַשֵּׁנִי לַעֲשׂוֹת מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לַעֲשׂוֹת מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ עַד שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח, וָמֵת — רִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וּשְׁנִיָּה — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. מַאי ״עָמַד״, וּמַאי ״לֹא הִסְפִּיק״? אִי עֲבַד — עֲבַד, וְאִי לָא עֲבַד — לָא עֲבַד! א(ב)אֶלָּא: ״עָמַד״ — מִדַּעְתָּהּ, וְ״לֹא הִסְפִּיק״ — מִדַּעְתָּהּ, אֶלָּא בְּעַל כָּרְחָהּ, וּדְלָא כְּרַבִּי. דְּתַנְיָא: הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ, רַבִּי אוֹמֵר: קָנָה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא קָנָה. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי — גָּמַר מִבִּיאָה דִּיבָמָה: מָה בִּיאָה דִּיבָמָה — בְּעַל כָּרְחָהּ, אַף קִדּוּשִׁין דִּיבָמָה — בְּעַל כָּרְחָהּ. וְרַבָּנַן גָּמְרִי מִקִּדּוּשִׁין דְּעָלְמָא: מָה קִדּוּשִׁין דְּעָלְמָא — מִדַּעְתָּהּ, אַף קִדּוּשִׁין דִּיבָמָה — מִדַּעְתָּהּ. בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? מָר סָבַר מִילֵּי דִיבָמָה מִמִּילֵּי דִיבָמָה הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, וּמָר סָבַר: מִילֵּי דְקִדּוּשִׁין מִמִּילֵּי דְקִדּוּשִׁין הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף. עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד לוֹ אָח, אוֹ שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח וְאַחַר כָּךְ עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר, וָמֵת — רִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וּשְׁנִיָּה — חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אַהֵיָיא קָאֵי? אִילֵּימָא אַנּוֹלַד לוֹ אָח וְאַחַר כָּךְ עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר — הָא אָמְרַתְּ בְּנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יִיבֵּם לָא פְּלִיג רַבִּי שִׁמְעוֹן. אֶלָּא אַעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד לוֹ אָח. חָלַץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר לֹא נִפְטְרָה צָרָה. מַאי טַעְמָא — מִשּׁוּם דַּהֲוַאי צָרָה וַדַּאי, וּבַעֲלַת מַאֲמָר סָפֵק, וְאֵין סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי. יָתֵיב רַב מְנַשֶּׁה בַּר זְבִיד קַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא וְיָתֵיב וְקָאָמַר: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן?! כִּדְאָמַר טַעְמָא: הוֹאִיל וּבָא וּמְצָאָהּ בְּהֶיתֵּר, וְלֹא עָמְדָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּאִיסּוּר! (ג)אֶלָּא: מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן? אָמַר קְרָא: ״וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ״, עֲדַיִין יְבוּמִים הָרִאשׁוֹנִים עָלֶיהָ. אֶלָּא הָא דִּתְנַן: כְּנָסָהּ — הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: מְלַמֵּד שֶׁמְּגָרְשָׁהּ

ר"ש אוֹמֵר בִּיאָתָהּ כו' מְפָרֵשׁ לְקַמֵּהּ דְּאַעֲשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וְאַחַ"כ נוֹלַד לוֹ אָח קָאֵי וּמִשּׁוּם דְּקָסָבַר מַאֲמָר סָפֵק קוֹנֶה סָפֵק אֵינוֹ קוֹנֶה כִּדְאָמַר לְעֵיל וּמְפָרֵשׁ ר"ש וְאָזֵל: חָלַץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר לֹא נִפְטְרָה צָרָה כְּלוֹמַר הָא דְּקָאָמֵינָא בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ כְּגוֹן שֶׁיְּהֵא חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה וְהָרִאשׁוֹנָה פְּטוּרָה ממ"נ אִי מַאֲמָר קָנֵי הָוֵי לֵיהּ יִבֵּם וְלִבְסוֹף נוֹלַד וְאַפֵּי' רִאשׁוֹנָה מֻתֶּרֶת לְר' שִׁמְעוֹן וּבַחֲלִיצָה דְּאִידָךְ מִפַּטְרָה דְּהָא מַאֲמָר כִּכְנוּסָה וְהָווּ לְהוּ מִבַּיִת אֶחָד וְאִי מַאֲמָר לָא קָנֵי הֲרֵי שַׁפִּיר יְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה דְּאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהָיָה בְּעוֹלָמוֹ הִיא ואינ' צָרַת עֶרְוָה וְרִאשׁוֹנָה תֵּצֵא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הֵי' בְּעוֹלָמוֹ אֲבָל חָלַץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה לֹא נִפְטְרָה צָרָה דְּדִלְמָא מַאֲמָר לָא קָנֵי וּמִמֵּילָא פְּטוּרָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָם וַחֲלִיצָתָהּ אֵינָהּ חֲלִיצָה וְהָכִי מְפָרֵשׁ לְקַמָּן: אוֹ שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח דה"ל נוֹלַד וְלִבְסוֹף יִבֵּם: שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת בְּהָא לָא פְּלִיג ר"ש וּכְרַב פָּפָּא: הַךְ בָּבָא דְּסֵיפָא יִבֵּם וְלִבְסוֹף נוֹלַד: לְמָאן קָתָנֵי לָהּ כְּלוֹמַר לְהוֹדִיעַ כֹּחוֹ שֶׁל מִי קָתָנֵי לָהּ בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְלֹא עֵרְבָהּ עִם נוֹלַד וְלִבְסוֹף יִבֵּם: אִלֵּימָא לר"מ לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּבְהָא נָמֵי אָסַר וְלָאו לְמֵימַר דר"ש אַהַךְ לְחוּדָהּ הוּא דִּפְלִיג: לְעָרְבִינְהוּ לְבָבֵי וְלִתְנֵי בְּרֵישָׁא הָכִי כְּנָסָהּ וּמֵת וְאַחַ"כ נוֹלַד לוֹ אָח אוֹ שֶׁנּוֹלַד לוֹ אָח וְאַחַ"כ כְּנָסָהּ וּמֵת אוֹ שֶׁכְּנָסָהּ וְנוֹלַד לוֹ אָח וְאַחַ"כ מֵת שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת אֶלָּא מִדְּפַלְגִינְהוּ ש"מ מִשּׁוּם דְּאַיְּירֵי בָּהּ ר"ש הִיא דְּאַשְׁמוֹעִינַן דִּבְהָא לְחוּדָהּ פְּלִיג מִשּׁוּם דְּבָא וּמְצָאָהּ בְּהֶתֵּר אֲבָל בְּרֵישָׁא מוֹדֶה: אֶלָּא בְּעַל כָּרְחָהּ וקמ"ל דְּמַאֲמָר בע"כ וַאֲפִילּוּ לְמִקְצָת לָא קָנֵי וּשְׁנִיָּה יְבוּמֵי נָמֵי מְיַבְּמָה: בִּיאָה דִּיבָמָה אָמְרִי' בפ"ק (דַּף ח:) וִיבָמָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ דְּאִם בָּא עָלֶיהָ אַפֵּי' בְּאֹנֶס קְנָאָהּ: קִדּוּשִׁין דְּעָלְמָא וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר (דְּבָרִים כ"ד:ב') מִדַּעְתָּהּ מַשְׁמַע: אִי נֵימָא אַנּוֹלַד לוֹ אָח קֹדֶם מַאֲמָר בְּהָא לֵימָא ר"ש בִּיאַת הַשְּׁנִיָּה כְּשֵׁרָה וְהָא דָּיְקַתְּ מִסֵּיפָא דִּבְנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יִבֵּם לָא פְּלִיג וַהֲוָה לֵיהּ אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וְדִלְמָא מַאֲמָר קָנֵי וה"ל שְׁנִיָּה צָרַת עֶרְוָה וְעוֹד מַאי פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ אִיכָּא הָא מִפַּטְרָה וְקַיְמָא דְּאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ הִיא: אֶלָּא אַעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וְאַחַ"כ נוֹלַד אָח וְאַשְׁמוֹעִינַן בְּרֵישָׁא דְּמַאֲמָר סָפֵק קוֹנֶה לְגַמְרֵי סָפֵק לֹא קוֹנֶה אַפֵּי' מִקְצָת לָא מְהַנֵּי הִלְכָּךְ מְיַבֵּם אוֹ חוֹלֵץ לַשְּׁנִיָּה ממ"נ אִי מַאֲמַר הַמֵּת קִנְיָן גָּמוּר הוּא הֲוָה לֵיהּ יִבֵּם וְלִבְסוֹף נוֹלַד וַאֲפִילּוּ קַמַּיְיתָא חַזְיָא לְיַבּוּמֵי וְאִי לָאו קִנְיָן גָּמוּר הוּא בָּתְרַיְיתָא שָׁרְיָא דְּלָאו צָרַת עֶרְוָה הִיא דְּקִנְיַן מִקְצָת בְּמַאֲמָר לֵית לֵהּ לר"ש וּבְסֵיפָא אַשְׁמוֹעִינַן דְּיִבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד הוּא דְּשָׁרְיָא אֲבָל נוֹלַד וְלִבְסוֹף יִבֵּם אֲסוּרָה דְּלָא תֵּימָא בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ דְּקָאָמַר ר"ש בְּרֵישָׁא אַנּוֹלַד וְאַחַ"כ עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר נָמֵי קָאֵי: הָוְיָא צָרָה וַדַּאי זְקוּקָה לְיַבֵּם דְּאִי מַאֲמָר קָנֵי תַּרְוַיְהוּ חֲזוּ דְּהָוֵי לֵיהּ יִבֵּם וְלִבְסוֹף נוֹלַד וְאִי מַאֲמָר לָא קָנֵי שְׁנִיָּה חַזְיָא דְּלָאו צָרַת עֶרְוָה הִיא וּבַעֲלַת מַאֲמָר סָפֵק זְקוּקָה סָפֵק אֵין זְקוּקָה דְּדִלְמָא לָא קָנֵי וְהָוֵי אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וַחֲלִיצָתָהּ לָאו חֲלִיצָה לִפְטוֹר אֶת הַוַּדָּאִית: מ"ט דְּרַבָּנַן דְּאָסְרִי בְּיִבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד הֲרֵי לֹא עָמְדָה עַל זֶה בְּזִקַּת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ מִיָּמָיו: וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ אע"ג שֶׁכְּנָסָהּ עֲדַיִן קְרוּיָה יְבָמָה. אִית דְּגָרֵס אִי הָכִי תִּבְעֵי חֲלִיצָה אַלְמָה תְּנַן כְּנָסָהּ הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ כו' כְּלוֹמַר אִי הָכִי דְּאִשָּׁה שֶׁנִּתְיַבְּמָה עֲדַיִן זִקָּה רִאשׁוֹנָה עָלֶיהָ תִּבְעֵי חֲלִיצָה כָּל אִשָּׁה שֶׁנִּתְיַבְּמָה וּבָא שֵׁנִי זֶה לְגָרְשָׁהּ לָא תִּסְגֵּי לַהּ בְּגֵט:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ כו' פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּקָסָבַר ר' שִׁמְעוֹן מַאֲמָר סָפֵק קוֹנֶה סָפֵק אֵינוֹ קוֹנֶה וּכְשֶׁיְּיַבֵּם אוֹ חָלַץ לַשְּׁנִיָּה נִפְטֶרֶת בַּעֲלַת מַאֲמָר ממ"נ וְנִרְאֶה שֶׁפֵּי' כֵּן דְּאֵין ר"ל שֶׁיִּקְנֶה לר"ש מִדְּרַבָּנָן דְּא"כ לֹא הָיָה יָכוֹל לְיַבֵּם הַשְּׁנִיָּה דְּהָוְיָא לַהּ צָרַת אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ בְּמַאֲמָר אֶלָּא וַדַּאי קָסָבַר דְּקָנֵי לְגַמְרֵי אוֹ לָא קָנֵי כְּלָל וְא"ת אַכַּתִּי צָרָתָהּ הִיא בְּזִקָּה וי"ל דר"ש סָבַר אֵין זִקָּה ולר"י נִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ ס"ל דְּיֵשׁ זִקָּה וּמַאֲמָר קוֹנֶה קְצָת מִדְּרַבָּנָן נִיחָא דְּאֵין זִקָּה אוֹסֶרֶת וְלֹא הַמַּאֲמָר אֶלָּא הֵיכָא דְּאִם הָיְתָה נְשׂוּאָה הָיְתָה אוֹסֶרֶת וְכָאן אִם הָיְתָה נְשׂוּאָה הִיא עַצְמָהּ הָיְתָה מֻתֶּרֶת לר"ש דְּשָׁרֵי יְיַבֵּם וְאַחַ"כ נוֹלַד ומ"מ אֱמֶת הוּא דלר"ש אִי לָא קָנֵי מַאֲמָר לָא קָנֵי אֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנָן מִדְּקָאָמַר לְעֵיל אִם מַאֲמָרוֹ שֶׁל שֵׁנִי אֵינוֹ מַאֲמָר אֵשֶׁת רִאשׁוֹן בּוֹעֵל מַשְׁמַע דְּלָא קָנֵי כְּלָל: **חָלַץ** לְבַעֲלַת מַאֲמָר לֹא נִפְטְרָה צָרָתָהּ וא"ת וְאַמַּאי לָא דָּיֵק מֵהָכָא תְּיוּבְתָּא לְר' אוֹשַׁעְיָא דִּלְדִידֵהּ כֵּיוָן דְּהָוֵי זִקָּה כִּכְנוּסָה אַמַּאי לֹא נִפְטְרָה הַצָּרָה וי"ל מִדְּרַבָּנָן כִּדְאָמַר לְעֵיל גְּזֵרָה מִשּׁוּם שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִשְּׁנֵי בָתִּים חֲדָא מִחַלְצָהּ וַחֲדָא מִפַּטְרָה בְּלֹא כְלוּם: **כְּנָסָהּ** וּמֵת וְאַחַ"כ נוֹלַד לוֹ אָח וְכוּ'. הָא מִלְּתָא דִּפְשִׁיטָא הִיא וְלָא הֲוָה צָרִיךְ כְּלָל לְמִתְנְיָה ואר"י דְּלָא שְׁנָאָהּ אֶלָּא לְאַשְׁמוֹעֵי' דְּהַאי תַּנָּא עֵירוּבֵי מְעָרֵב וְתָנֵי מִלֵּי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי וּלְהָכִי דָּיֵק מִנָּהּ דִּבְנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יִבֵּם לָא פְּלִיג ר"ש מִדְּעָרֵיב וְתָנֵי לְהוּ בַּהֲדֵי כְּנָסָהּ וּמֵת וְאַחַ"כ נוֹלַד לוֹ אָח דְּמוֹדֶה בָּהּ ר"ש דְּאִי בְּנוֹלַד וּלְבַסּוֹף יִבֵּם פְּלִיג נָמֵי ר"ש א"כ בַּהֲדֵי סֵיפָא הֲוָה לֵיהּ לְמִעְרְבָהּ וְלָא בַּהֲדֵי רֵישָׁא וְהַשְׁתָּא א"ש דְּלָא מוֹתֵב לֵר' אוֹשַׁעְיָא מִמַּתְנִי' דְּלָא עָרֵיב וְתָנֵי לְהוּ דְּאַבָּרַיְתָא שַׁיָּיךְ לְמֵדַק כִּדְפָרֵשִׁית: **לְעָרְבִינְהוּ** וְלִתְנִינְהוּ לֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּאַכּוּלְּהוּ קָאֵי דְּאַכְּנָסָהּ וּמֵת וְאַחַ"כ נוֹלַד וַדַּאי ל"פ ר"ש אֶלָּא אַתְּרֵי בָּתְרָאֵי קָאֵי: **גָּמְרִינַן** מִבִּיאָה דִּיבָמָה דאע"ג דְּמַאֲמָר אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן מ"מ מַר מִסְתַּבֵּר לֵיהּ דַּעֲשָׂאוּהוּ חֲכָמִים כְּבִיאָה וּלְמַר מִסְתַּבֵּר דַּעֲשָׂאוּהוּ כְּקִדּוּשִׁין וכה"ג אִיכָּא בפ"ק דב"מ (ד' יא. וְשָׁם) דְּקָאָמַר מַר יָלֵיף מְצִיאָה מִגֵּט אע"ג דְּקָטָן לֵית לֵהּ זְכִיָּה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן כִּדְאָמְרִי' בְּסוֹף הַנִּזָּקִין (גִּטִּין סא. וְשָׁם):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' א, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ג:

מסורת הש"ס

א לעיל יח.
ב קידושין מד.
ג כתובות פב.
ד לקמן צו:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

שֶׁמְּגָרְשָׁהּ בְּגֵט, וּמַחְזִירָהּ. הָתָם נָמֵי, לֵימָא ״וְיִבְּמָהּ״ — עֲדַיִין יְבוּמִין הָרִאשׁוֹנִים עָלֶיהָ, וְתִיבְעֵי חֲלִיצָה! שָׁאנֵי הָתָם דְּאָמַר קְרָא ״וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה״, כֵּיוָן שֶׁלְּקָחָהּ — נַעֲשֵׂית כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר. אִי הָכִי הָכָא נָמֵי! הָא כְּתַב רַחֲמָנָא ״וְיִבְּמָהּ״. וּמָה רָאִיתָ? מִסְתַּבְּרָא שְׁדִי הֶיתֵּירָא אַהֶיתֵּירָא, וּשְׁדִי אִיסּוּרָא אַאִיסּוּרָא. וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר: הוֹאִיל וּבָא וּמְצָאָהּ בְּהֶיתֵּר וְלֹא עָמְדָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּאִיסּוּר, אֶלָּא מֵעַתָּה, אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ שֶׁנְּשָׂאָהּ אָחִיו מֵאָבִיו, וְאַחַר כָּךְ נוֹלַד אָח, וָמֵת — תִּתְיַיבֵּם, הוֹאִיל וּבָא וּמְצָאָהּ בְּהֶיתֵּר! אִיסּוּר אֲחוֹתוֹ לְהֵיכָן אֲזַל?! הָכָא נָמֵי: אִיסּוּר אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָם לְהֵיכָן אֲזַל? הַאי אִיסּוּרָא דְּלֵית לֵיהּ הֶיתֵּירָא, הַאי אִיסּוּרָא דְּאִית לֵיהּ הֶיתֵּירָא. [א](א)מַתְנִי׳ כְּלָל אָמְרוּ בִּיבָמָה: כֹּל שֶׁהִיא אִיסּוּר עֶרְוָה — לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. אִיסּוּר מִצְוָה וְאִיסּוּר קְדוּשָּׁה — חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. [ב]אֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ — חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. [ג](ב)אִיסּוּר מִצְוָה — שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. אִיסּוּר קְדוּשָּׁה — אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, וּבַת יִשְׂרָאֵל לְנָתִין וּמַמְזֵר. גְּמָ׳ כְּלָל — לְאֵתוֹיֵי מַאי? אָמַר רַפְרָם בַּר פָּפָּא: לְאֵתוֹיֵי צָרַת אַיְלוֹנִית, וְכִדְרַב אַסִּי. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: כָּל שֶׁאִיסּוּרָהּ אִיסּוּר עֶרְוָה, הוּא דַּאֲסִירָא צָרָתַהּ, הָא לָא אִיסּוּרָהּ אִיסּוּר עֶרְוָה — צָרָתַהּ לָא אֲסִירָא, לְמַעוֹטֵי מַאי — אָמַר רַפְרָם: לְמַעוֹטֵי צָרַת אַיְלוֹנִית, וּדְלָא כְּרַב אַסִּי. אֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ. אֲחוֹתָהּ דְּמַאן? אִילֵימָא דְּאִיסּוּר מִצְוָה, כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא רַמְיָא קַמֵּיהּ, פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ! אֶלָּא אֲחוֹתָהּ דְּאִיסּוּר עֶרְוָה. אִיסּוּר מִצְוָה — שְׁנִיּוֹת. אַמַּאי קָרֵי לֵיהּ אִיסּוּר מִצְוָה? אָמַר אַבָּיֵי: מִצְוָה לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים. (ג)אִיסּוּר קְדוּשָּׁה — אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. וְאַמַּאי קָרֵי לְהוּ אִיסּוּר קְדוּשָּׁה — דִּכְתִיב: ״קְדוֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם״. תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה מַחְלִיף: אִיסּוּר מִצְוָה — אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ אִיסּוּר מִצְוָה — דִּכְתִיב: ״אֵלֶּה הַמִּצְוֹת״. (ד)אִיסּוּר קְדוּשָּׁה — שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ אִיסּוּר קְדוּשָּׁה? אָמַר אַבָּיֵי: כָּל הַמְקַיֵּים דִּבְרֵי חֲכָמִים נִקְרָא קָדוֹשׁ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְכֹל שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּים דִּבְרֵי חֲכָמִים, קָדוֹשׁ הוּא דְּלָא מִיקְּרֵי, רָשָׁע נָמֵי לָא מִיקְּרֵי! אֶלָּא אָמַר רָבָא: קַדֵּשׁ עַצְמְךָ בַּמּוּתָּר לָךְ. (ה)אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. קָפְסֵיק וְתָנֵי, לָא שְׁנָא מִן הַנִּשּׂוּאִין וְלָא שְׁנָא מִן הָאֵירוּסִין. [ד]בִּשְׁלָמָא מִן הַנִּשּׂוּאִין — עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה. אֶלָּא מִן הָאֵירוּסִין — לֹא תַעֲשֶׂה גְּרֵידָא הוּא, יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדְחֶה לֹא תַעֲשֶׂה! אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב, אָמַר קְרָא: ״וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה״, שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר ״יְבִמְתּוֹ״, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר ״יְבִמְתּוֹ״ — יֵשׁ לְךָ יְבָמָה אַחַת שֶׁעוֹלָה לַחֲלִיצָה וְאֵינָהּ עוֹלָה לְיִיבּוּם, וְאֵיזוֹ זוֹ חַיָּיבֵי לָאוִין. [ה](ו)וְאֵימָא חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת! אָמַר קְרָא: ״וְאִם לֹא יַחְפּוֹץ הָאִישׁ לָקַחַת״, הָא חָפֵץ — מְיַיבֵּם. כָּל הָעוֹלֶה לְיִיבּוּם — עוֹלֶה לַחֲלִיצָה, וְכֹל שֶׁאֵין עוֹלֶה לְיִיבּוּם — אֵינוֹ עוֹלֶה לַחֲלִיצָה. אִי הָכִי, חַיָּיבֵי לָאוִין נָמֵי! הָא רַבִּי רַחֲמָנָא ״יְבִמְתּוֹ״. וּמָה רָאִיתָ?

מִסְתַּבְּרָא:

שֶׁמְּגָרְשָׁהּ בְּגֵט וְאֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה וְאִם רָצָה לְהַחֲזִיר מַחֲזִירָהּ וְלָא אָמְרִינַן מִצְוָה רַמְיָא רַחֲמָנָא עֲלֵהּ וְעָבְדָה וּמֵהַשְׁתָּא תֵּיקוּ עֲלֵהּ בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח: לֵימָא עֲדַיִין יְבוּמִין הָרִאשׁוֹנִים עָלֶיהָ וְתִבְעֵי חֲלִיצָה: שְׁדֵי הֶתֵּרָא לְמִדְרַשׁ וּלְקָחָהּ דְּלָא תִּבְעֵי חֲלִיצָה: אַהֶתֵּרָא הֵיכָא דְּכֻלָּהּ מִלְּתָא הֶתֵּר כְּגוֹן בִּמְיַבֵּם אֵשֶׁת אָח: וּשְׁדֵי אִסּוּרָא לְמִדְרַשׁ וִיבָמָהּ עֲדַיִין יְבוּמִין עָלֶיהָ: אַאִסּוּרָא הֵיכָא דְּאִיכָּא צַד אִסּוּר כְּמוֹ בְּאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ: אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ שֶׁנְּשָׂאָהּ אָחִיו מֵאָבִיו קֹדֶם לֵדָתוֹ שֶׁל זֶה וּכְשֶׁנּוֹלַד זֶה מְצָאָהּ נְשׂוּאָה לְאָחִיו תִּתְיַבֵּם לוֹ כְּשֶׁיָּמוּת זֶה דְּהָא מְצָאָהּ בְּהֶתֵּר יִבּוּם: אִסּוּר אֲחוֹתוֹ לֵית לֵהּ הֶתֵּר אֲבָל אִסּוּר אֵשֶׁת אָח אִית לֵהּ הֶתֵּר כְּשֶׁאֵין לוֹ בָּנִים הִלְכָּךְ כְּשֶׁמֵּת רִאשׁוֹן בְּלֹא בָּנִים פָּקַע אִסּוּרוֹ לְגַבֵּי שֵׁנִי וּנְשָׂאָהּ וְהַשְּׁלִישִׁי מִכֹּחַ שֵׁנִי בָּא: מַתְנִי׳ לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת צָרָתָהּ וכ"ש הִיא: אִסּוּר מִצְוָה מְפָרֵשׁ לְהוּ וְאָזֵל: לְשׁוֹן מִצְוָה וּקְדֻשָּׁה מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: אֲחוֹתָהּ שֶׁל עֶרְוָה כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ כְּגוֹן שֶׁנָּפְלוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת מִשְּׁנֵי אַחִין הָאַחַת אֲסוּרָה מִשּׁוּם עֶרְוָה כְּגוֹן שֶׁהִיא כַּלָּתוֹ אוֹ חֲמוֹתוֹ: אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת אֲחוֹת הָעֶרְוָה דְּלָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ מִשּׁוּם דְּעֶרְוָה לָאו זְקוּקָתוֹ הִיא: שְׁנִיּוֹת שְׁנִיּוֹת לַעֲרָיוֹת שֶׁגָּזְרוּ סוֹפְרִים עֲלֵיהֶם וּבַגְּמָ׳ מְפָרֵשׁ לַהּ: אַלְמָנָה לְכ"ג שֶׁמֵּת אָחִיו הַהֶדְיוֹט וְנָפְלָה אַלְמְנָתוֹ לְפָנָיו: גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט שֶׁעָבַר אָחִיו הַמֵּת וְנָשָׂא חֲלוּצָה וּגְרוּשָׁה וּכְשֶׁמֵּת צְרִיכָה חֲלִיצָה שֶׁהֲרֵי תּוֹפְסִים לוֹ בָּהּ קִדּוּשִׁין דְּקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִים בְּחַיָּבֵי לָאוִין אֲבָל יִבּוּמֵי לֹא שֶׁהֲרֵי אֲסוּרָה לוֹ לָזֶה שֶׁהוּא כֹּהֵן וְאַפְּטוּרֵי בְּוְלֹא כְּלוּם לָא דְּלָא אַלִּים לָאו לְמִפְטְרָה דְּיָלְפִי׳ מֵאֲחוֹת אִשָּׁה בפ"ק (דַּף ג:): גְּמ׳ לְאֵתוֹיֵי צָרַת אַיְלוֹנִית כְּרַב אַסִּי בפ"ק (דַּף יב.) דְּלָא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת דְּעֶרְוָה קָרֵינַן בָּהּ בְּאַיְלוֹנִית דְּמִעֲטָהּ קְרָא מֵאֲשֶׁר תֵּלֵד וְקָיְמָא עֲלֵהּ בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח הִילְכָּךְ צָרָתָהּ צָרַת עֶרְוָה: אֵלֶּה הַמִּצְוֹת בְּסוֹף סֵפֶר תּוֹרַת כֹּהֲנִים וּמַשְׁמַע דַּאֲכוּל׳ סִפְרָא קָאֵי וְכָל אַזְהָרַת כֹּהֲנִים הָתָם כְּתִיבָא: קַדֵּשׁ עַצְמְךָ לַעֲמֹד וּלְהִזָּהֵר: אַף בַּמֻּתָּר לְךָ לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם שְׁנִיּוֹת הַמֻּתָּר לְךָ עַל הָעֲרָיוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא תָּבֹא לִידֵי עֲרָיוֹת הָאֲסוּרוֹת מִן הַתּוֹרָה: קָפְסִיק וְתָנֵי אַלְמָנָה לְכ"ג לָא שְׁנָא נָפְלָה לְפָנָיו מִן הַנִּשּׂוּאִין דְּהַיְנוּ תַּרְתֵּי לִגְרִיעוּתָא חֲדָא דְּאַלְמָנָה הִיא וְאִיכָּא לָאו דְּאַלְמָנָה לֹא יִקָּח וְעוֹד דִּבְעוּלָה הִיא וְאִיכָּא אִסּוּר עֲשֵׂה לְגַבֵּהּ דִּכְתִיב אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּח וְלֹא בְּעוּלָה וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה: וְלָא שְׁנָא נָפְלָה לְפָנָיו מִן הָאֵרוּסִין וְעוֹדָהּ בְּתוּלָה דְּלֵיכָּא אֶלָּא לָאו דְּאַלְמָנָה: יָבֹא עֲשֵׂה דִּיבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ: וְעָלְתָה הַשַּׁעֲרָה מָצֵי לְמִכְתַּב דְּהָא כְּתִיב בְּרֵישָׁא דִּקְרָא לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ מַה ת"ל יְבִמְתּוֹ: יֵשׁ לְךָ יְבָמָה כו׳ דְּאִם כָּתַב וְלֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה הַשַּׁעֲרָה הֲוָה מַשְׁמַע דְּהַהִיא דְּקָרֵינָא בֵּהּ לָקַחַת הוּא דְּקָא מַצְרְכָה רַחֲמָנָא וְעָלְתָה הַשַּׁעֲרָה לַחְלֹץ אֲבָל חַיָּבֵי לָאוִין דְּלָא קָרֵינַן בְּהוּ לָקַחַת לָא קָרֵינַן בָּהּ וְעָלְתָה לְהָכִי הֲדַר כְּתַב יְבִמְתּוֹ לְמֵימַר דְּיֵשׁ לְךָ יְבָמָה אַחֶרֶת שֶׁעוֹלָה הַשַּׁעְרָה לַחְלֹץ ואע"ג דְּלָא כְּתִיב בָּהּ לָקַחַת שֶׁאֵין עוֹלָה לְיִבּוּם: אֵימָא חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת נָמֵי לֵילַף מֵהָכָא דְּלִבְעֵי חֲלִיצָה וְאַמַּאי פָּטְרִינַן לְגַמְרֵי:

הַאי אִסּוּרָא דְּאִית לֵהּ הֶתֵּירָא דְּפָקַע אִסּוּר אֵשֶׁת אָח דְּיָכוֹל לְהַחֲזִירָהּ לְאַחַר שֶׁגֵּרְשָׁהּ וְכִי הֵיכִי דְּפָקַע לֵיהּ לְגַבֵּי דִּידֵהּ אִסּוּר אֵשֶׁת אָח פָּקַע נָמֵי לְגַבֵּי אָחִיו הַנּוֹלָד וה"ל אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהָיָה בְּעוֹלָמוֹ: **לַאֲתוּיֵי** צָרַת אַיְלוֹנִית אע"ג דְּמַתְנִי׳ לָא קָתָנֵי צָרָה מ"מ הָוֵי בִּכְלַל דְּכֹל שֶׁאִסּוּרָהּ אִסּוּר עֶרְוָה דְּמַשְׁמַע שֶׁאִסּוּרָהּ בָּא מֵחֲמַת עֶרְוָה דְּהַיְנוּ הַצָּרָה וְלֹא הֻצְרַךְ לְהַזְכִּיר הַצָּרָה בְּהֶדְיָא מִשּׁוּם דְּאַפִּרְקִין דִּלְעֵיל קָאֵי וְהָא דְּלָא קָאָמַר לְאֵתוּיֵי צָרַת סוֹטָה וְצָרַת מַחֲזִיר גְּרוּשָׁה מִשּׁוּם דְּאַיְלוֹנִית דָּמְיָא טְפֵי לַעֲרָיוֹת שֶׁמֻּתָּרוֹת לְמֵת וַאֲסוּרוֹת לְיַבֵּם: **בִּשְׁלָמָא** מִן הַנִּשּׂוּאִין כו׳ תֵּמַהּ דְּמִן הַנִּשּׂוּאִין נָמֵי תִּקְשֵׁי לֵיהּ דְּאַמַּאי חוֹלֶצֶת כֵּיוָן דְּאֵין עוֹלָה לְיִבּוּם דְּלָא אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה וְתֶהֱוֵי כִּי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וי"ל דְּלָא קָאָמַר בִּשְׁלָמָא אֶלָּא מִמַּאי דְּאֵין מִתְיַבֶּמֶת: **יָבֹא** עֲשֵׂה וְיִדְחֶה לֹא תַעֲשֶׂה הִקְשָׁה רִיבָ"א בפ"ב דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף יט. וְשָׁם) דְּכֵיוָן דְּאֵין אִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת מִבִּיאָה רִאשׁוֹנָה כִּדְאָמַר בְּסוֹף פ׳ ד׳ אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד׳ לד. וְשָׁם) הֵיאַךְ תִּתְיַבֵּם דְּבָבִיָּא׳ רִאשׁוֹנָה לֵיכָּא הֲקָמַת שֵׁם וּבִיאָה שְׁנִיָּה אֲסִירָא לֵיהּ כִּדְאָמַר לְקַמָּן גְּזֵרָה בִּיאָה רִאשׁוֹנָה אַטּוּ בִּיאָה שְׁנִיָּה ואר"י דְּלָא קָשֶׁה מִידִי דְּלָא בָּעֵינַן שֶׁתְּהֵא רְאוּיָה לַהֲקָמַת שֵׁם אֶלָּא שֶׁהַיְּבָמָה וְהַיָּבָם יְהוּ רְאוּיִן לַהֲקָמַת שֵׁם וְלָא מְמַעֲטִינַן אֶלָּא אַיְלוֹנִית וְסָרִיס שֶׁאֵינָן רְאוּיִן לֵילֵד לְעוֹלָם אֲבָל בִּיאָה שֶׁאֵין יְכוֹלָה לְהִתְעַבֵּר בָּהּ לָא מְמַעֲטִי כֵּיוָן שֶׁהָאִשָּׁה אוֹ הַיָּבָם רְאוּיִן לְבַסּוֹף לְהוֹלִיד דאל"כ תִּקְשֶׁה הֵיאַךְ קְטַנָּה מִתְיַבֶּמֶת לְרַבָּנָן וְגַם לְרַבִּי מֵאִיר הָיְתָה מִתְיַבֶּמֶת אִי לָאו חֲשָׁשָׁא דְּשֶׁמָּא תִּמָּצֵא אַיְלוֹנִית וּבְפֶרֶק ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קיא:) תְּנַן קָטָן הַבָּא עַל הַגְּדוֹלָה תְּגַדְּלֶנּוּ וּבְפֶ׳ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת נה:) נָמֵי מְרַבֵּינַן דִּנְקֵנִית בְּבִיאָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְהַעֲרָאָה אע"פ שֶׁאֵין מִתְעַבֶּרֶת בָּהּ: **אִי** הָכִי חַיָּבֵי לָאוִין נָמֵי פִּי׳ כֵּיוָן דְּאֵין עוֹלִים לְיִבּוּם לֹא יַעֲלוּ לַחֲלִיצָה וְתֵמַהּ לר"י הֵיכִי מָצֵי לְמֵימַר דְּלָא יַעֲלוּ לַחֲלִיצָה הָא מִיְּבִמְתּוֹ דְּשָׁמְעִינַן דְּאֵין עוֹלִין לְיִבּוּם מֵהָתָם שָׁמְעִינַן דְּעוֹלִין לַחֲלִיצָה כִּדְדָרְשִׁינַן יֵשׁ לְךָ יְבָמָה אַחֶרֶת שֶׁעוֹלָה לַחֲלִיצָה וְעוֹד דְּפָרִיךְ מָה רָאִיתָ פִּי׳ דְּאֵימָא אִיפְּכָא וְנוֹקֵי יְבִמְתּוֹ לְחַיָּבֵי כָּרֵת וְאִם לֹא יַחְפֹּץ לְחַיָּבֵי לָאוִין הֵיכִי מָצֵי לְמַעוּטֵי מֵאִם לֹא יַחְפֹּץ חַיָּבֵי לָאוִין מֵחֲלִיצָה הָא קָרֵינַן בְּהוּ אִם חָפֵץ יָבָם דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי ל"ת כֵּיוָן דְּמוֹקְמִינַן יְבִמְתּוֹ לְחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וּקְצָת הָיָה נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דה"פ א"ה חַיָּבֵי לָאוִין נָמֵי נַשְׁוֶה חֲלִיצָה וְיִבּוּם מֵהַאי קְרָא וְתוּ פָּרִיךְ מָה רָאִיתָ פֵּרוּשׁ דְּמֵהַאי קְרָא וְלֹא יַחְפֹּץ נַשְׁוֶה חַיָּבֵי לָאוִין לַחֲלִיצָה וְיִבּוּם וְלֶהֱווֹ בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם וְאֵין לְהַקְשׁוֹת דִּלְמָה לָן קְרָא לְהָכִי דִּלְשְׁתֹּק קְרָא מִינֵּי׳ דְּטוּבָא אִצְטְרִיךְ כִּדְפָרֵשִׁית לְקַמָּן בְּפֶ׳ הַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מד.) וּנְיַבֵּם לַחֲדָא וְנַחְלוֹץ לַחֲדָא אֲבָל קָשֶׁה דְּאִם כֵּן מַאי קָא מְשַׁנֵּי מִסְתַּבְּרָא חַיָּבֵי לָאוִין תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין דְּמַשְׁמַע מִתּוֹךְ הַתֵּרוּץ דְּהוּא פָּרִיךְ שֶׁלֹּא יַעֲלוּ חַיָּבֵי לָאוִין לַחֲלִיצָה וי"ל בְּדֹחַק דִּמְחַיְּבִי לָאוִין וְחַיָּבֵי עֲשֵׂה פָּרִיךְ וְהָכִי פָּרִיךְ א"ה חַיָּבֵי לָאוִין וְחַיָּבֵי עֲשֵׂה נַשְׁוֶה לַחֲלִיצָה וְיִבּוּם מֵהַאי קְרָא וְחַיָּבֵי לָאוִין יַעֲלוּ גַּם לְיִבּוּם וְחַיָּבֵי עֲשֵׂה לֹא יַעֲלוּ גַּם לַחֲלִיצָה וְעִקַּר פִּרְכָּא מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ א:

ב מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ב ד:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, סמג לאוין קי:

ד מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יא:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט:

מסורת הש״ס

א עירובין מז.

ב לקמן פד.; סנהדרין נג:; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

ג כתובות פב.

ד נדה יב.

ה לקמן סא.; גיטין כו:

ו לעיל ג.; לקמן מד.; לקמן לו.

גליון הש״ס

מתני׳ חולצת ולא מתייבמת. עיין בר"ש פ"ב דחלה:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

וְהַנְּתִינִים הָיוּ יֹשְׁבִים בָּעֹפֶל עַד נֶגֶד שַׁעַר הַמַּיִם לַמִּזְרָח וְהַמִּגְדָּל הַיּוֹצֵא [נחמיה ג, כו]

הַנְּתִינִים בְּנֵי־צִיחָא בְנֵי־חֲשׂוּפָא בְּנֵי טַבָּעוֹת [עזרא ב, מג]

קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשֵּׁי יְהֹוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ [ויקרא כא, ו]

אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה אֶת־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי [ויקרא כז, לד]

וְהוּא אִשָּׁה בִבְתוּלֶיהָ יִקָּח [ויקרא כא, יג]

אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה [ויקרא כא, יד]

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

(א)מִסְתַּבְּרָא: חַיָּיבֵי לָאוִין — תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין. חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת — לָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין. [א]מֵתִיב רָבָא: אִיסּוּר מִצְוָה וְאִיסּוּר קְדוּשָּׁה, בָּא עָלֶיהָ אוֹ חָלַץ לָהּ — נִפְטְרָה צָרָתָהּ. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חַיָּיבֵי לָאוִין מִדְּאוֹרָיְיתָא לַחֲלִיצָה רַמְיָא, לְיִיבּוּם לָא רַמְיָא, כִּי בָּא עָלֶיהָ — אַמַּאי נִפְטְרָה צָרָתָהּ? הוּא מוֹתֵיב לַהּ וְהוּא מְפָרֵק לַהּ: לִצְדָדִין קָתָנֵי. בָּא עָלֶיהָ — אַאִיסּוּר מִצְוָה. חָלַץ לָהּ — אַאִיסּוּר קְדוּשָּׁה. (ב)מֵתִיב רָבָא: פְּצוּעַ דַּכָּא, וּכְרוּת שָׁפְכָה, סְרִיס אָדָם, וְהַזָּקֵן — אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַיבְּמִין. כֵּיצַד? מֵתוּ, וְלָהֶם אַחִים וְלָהֶם נָשִׁים, וְעָמְדוּ אַחִין וְעָשׂוּ מַאֲמָר בִּנְשׁוֹתֵיהֶן, וְנָתְנוּ גֵּט, וְחָלְצוּ — מַה שֶּׁעָשׂוּ עָשׂוּ. וְאִם בָּעֲלוּ — קָנוּ. (ג)מֵתוּ אַחִים, וְעָמְדוּ הֵם, וְעָשׂוּ מַאֲמָר בִּנְשׁוֹתֵיהֶן, וְנָתְנוּ גֵּט אוֹ שֶׁחָלְצוּ — מַה שֶּׁעָשׂוּ עָשׂוּ. וְאִם בָּעֲלוּ — קָנוּ, וְאָסוּר לְקַיְּימָן, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּא״. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חַיָּיבֵי לָאוִין מִדְּאוֹרָיְיתָא לַחֲלִיצָה רַמְיָא, לְיִיבּוּם לָא רַמְיָא, אִם בָּעֲלוּ — אַמַּאי קָנוּ? אֶלָּא אָמַר רָבָא: אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין נָמֵי, עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא — דִּכְתִיב: ״קְדוֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם״. מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה — מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? כְּתִיב: ״וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם״. אִי הָכִי, כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ נָמֵי עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא, דִּכְתִיב: ״וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם״! אֶלָּא אָמַר רָבָא: גְּזֵירָה אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין אַטּוּ אַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין. מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר! גְּזֵירָה בִּמְקוֹם מִצְוָה אַטּוּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה. אֶלָּא מֵעַתָּה, אֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו לֹא תִתְיַיבֵּם, גְּזֵירָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ! יִיבּוּם בְּנַחֲלָה תְּלָא רַחְמָנָא, מִידָּע יְדִיעַ. אִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים לֹא תִתְיַיבֵּם, גְּזֵירָה מִשּׁוּם אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים! בְּבָנִים תְּלָא רַחְמָנָא, מִידָּע יְדִיעַ. אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהָיָה בְּעוֹלָמוֹ לֹא תִתְיַיבֵּם, גְּזֵרָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ! בִּישִׁיבָה תְּלָא רַחְמָנָא, מִידָּע יְדִיעַ. כָּל הַנָּשִׁים לֹא תִתְיַיבֵּמְנָה, גְּזֵרָה מִשּׁוּם אַיְלוֹנִית! לָא שְׁכִיחָא. מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה נָמֵי לָא שְׁכִיחָא! [ב](ד)אֶלָּא אָמַר רָבָא: גְּזֵרָה בִּיאָה רִאשׁוֹנָה אַטּוּ בִּיאָה שְׁנִיָּה. [ג]תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אִם בָּעֲלוּ — קָנוּ בְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה, וְאָסוּר לְקַיְּימָן בְּבִיאָה שְׁנִיָּה. [ד]

[ו](ה)הֲדַר אָמַר רָבָא, וְאִיתֵּימָא רַב אָשֵׁי: לָאו מִילְּתָא הִיא דַּאֲמַרִי, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, אִם אַתָּה יָכוֹל לְקַיֵּים שְׁנֵיהֶם — מוּטָב, וְאִם לָאו, יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדְחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה. הָכָא נָמֵי אֶפְשָׁר בַּחֲלִיצָה, דִּמְקַיֵּים עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. מֵיתִיבִי: וְאִם בָּעֲלוּ קָנוּ. תְּיוּבְתָּא. אִיתְּמַר: בִּיאַת כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר, חַד אָמַר: אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ, וְחַד אָמַר: פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ.

בְּאַלְמָנָה

תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין הִלְכָּךְ קָרֵינַן בֵּהּ לָקַחַת בְּדִיעֲבַד אֲבָל חַיָּבֵי כָּרֵתוֹת לָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין וְאַפִּי׳ עָבַר הַאי יָבָם וְנַסְבָהּ לָאו קִיחָה הִיא: לִצְדָדִין קָתָנֵי בָּא עָלֶיהָ קָאֵי אַאִסּוּר מִצְוָה דְּהַיְינוּ שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא חַזְיָא לֵיהּ וְקַמֵּהּ רַמְיָא לְפִיכָךְ נִפְטְרָה צָרָתָהּ בְּבִיאָתָהּ. חָלַץ קָאֵי אַאִסּוּר קְדֻשָּׁה דְּרַמְיָא לַחֲלִיצָה הִלְכָּךְ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ: פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה לְקַמָּן מְפָרֵשׁ לְהוּ בְּפֶרֶק הֶעָרֵל: סְרִיס אָדָם שֶׁסֵּרְסוֹ אָדָם וְלֹא מֵחֲמַת חֹלִי נִסְתָּרֵס מֵאֵלָיו וְהָוֵי בְּלָאו דְּבִכְלַל פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה הוּא וְאָסוּר לִשָּׂא יִשְׂרְאֵלִית דִּכְתִיב לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּא: וְהַזָּקֵן שֶׁפָּסַק מִלֵּדָה וְהַאי לָאו מֵחַיָּבֵי לָאוִין הוּא אֶלָּא קמ״ל דאע״ג דְּלָאו בַּר אוֹלוֹדֵי הוּא בִּיאָתוֹ בִּיאָה לִקְנוֹת יְבִמְתּוֹ וְיוֹצְאָהּ מִמֶּנּוּ בְּגֵט: אוֹ מְיַבְּמִין לָאו לְכַתְּחִלָּה קָאָמַר אֶלָּא יִבּוּמָן יִבּוּם שֶׁאִם בָּעֲלוּ קָנוּ כִּדְקָתָנֵי וְאָזֵל: וְנָתְנוּ גֵּט כְּלוֹמַר אוֹ נָתְנוּ גֵּט אוֹ חָלְצוּ וְגֵט בִּיבָמָה מְהַנֵּי לְמִפְסַל עָלָיו וְעַל כָּל הָאַחִין דְּאִי בָּעֵי לְיַיבּוּמֵי תּוּ לָא מָצֵי דְּקָם לֵיהּ בְּשׁוּב לֹא יִבְנֶה: וְאִם בָּעֲלוּ קָנוּ וְיוֹצְאוֹת בְּגֵט בְּלֹא חֲלִיצָה: וְאָסוּר לְקַיְּמָן אַסֵּיפָא קָאֵי מֵתוּ אַחִין וּבָעֲלוּ הֵן אֶת יְבִמְתָּן וְאַפְּצוּעַ דַּכָּא וְכַיּוֹצֵא בּוֹ וְלָאו אַזָּקֵן: אֶלָּא אָמַר רָבָא חַיָּבֵי לָאוִין נָמֵי לְיִבּוּם רַמְיָא הִלְכָּךְ אִם בָּעֲלוּ קָנוּ. וּדְקַשְׁיָא לָךְ בְּאַלְמָנָה אֲרוּסָה שֶׁנָּפְלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל תִּתְיַבֵּם וְיָבֹא עֲשֵׂה וְיִדְחֶה אֶת ל״ת אַלְמָנָה מִן הָאֵרוּסִין נָמֵי כו׳: גְּזֵרָה בִּיאָה רִאשׁוֹנָה דִּמְקַיֵּם בָּהּ עֲשֵׂה וּמָצֵי לְמִדְחֵי: אַטּוּ בִּיאָה שְׁנִיָּה דְּלָא מָצֵי לְמִדְחֵי דְּהָא אִיקַּיֵּים בָּהּ עֲשֵׂה: לָאו מִלְּתָא הִיא דְּאָמְרִי דְּבְבִיאָה רִאשׁוֹנָה הָוְיָא שָׁרֵי לְכַתְּחִלָּה אִי לָאו מִשּׁוּם גְּזֵרַת בִּיאָה שְׁנִיָּה דְּוַדַּאי אֲפִילּוּ בִּיאָה רִאשׁוֹנָה אֲסוּרָה וְלָא אָמְרִי׳ תִּדְחֶה עֲשֵׂה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה דְּהָא אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּים בַּחֲלִיצָה בְּלֹא עֲקִירַת לֹא תַעֲשֶׂה: אִם בָּעֲלוּ קָנוּ אַלְמָא מִדְּאוֹרַיְתָא רַמְיָא קַמֵּהּ לְמִדְחֵי לֹא תַעֲשֶׂה: תְּיוּבְתָּא דְּרָבָא וּתְיוּבְתָּא דְּרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי לְעֵיל אִם אַתָּה יָכוֹל לְקַיֵּם אֶת שְׁנֵיהֶם לָא עָקַרְנָא לֵיהּ לְלָאו: בְּאַלְמָנָה יְבִמְתּוֹ: פּוֹטֶרֶת אוֹתָהּ וְאֶת צָרָתָהּ מִן הַחֲלִיצָה וְסַגִּי לָהּ בְּגֵט:

מִסְתַּבְּרָא חַיָּבֵי לָאוִין תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין וְתֵמַהּ מִנָּלַן לְאוֹקְמֵי קְרָא בְּחַיָּבֵי לָאוִין נוֹקֵי קְרָא בְּחַיָּבֵי עֲשֵׂה גְּרֵידָא דאע״ג דְּאֵין מְיַבְּמִין מ״מ עוֹלִים לַחֲלִיצָה כֵּיוָן דְּתָפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין אֲבָל חַיָּבֵי לָאוִין נֵימָא דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וְיַעֲלוּ גַּם לְיִבּוּם וְי״ל דְּמַשְׁמַע לֵיהּ הַשְׁתָּא לִדְרֹשׁ מִקְּרָא דִּיבִמְתּוֹ לֶאֱסֹר יִבּוּם וּלְהַצְרִיךְ חֲלִיצָה אֲבָל קָשֶׁה א״כ הֵיכִי הֲוָה בָּעֵי לְאוֹקְמֵי קְרָא בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וְהָא ל״ל דְּהָכִי פָּרֵיךְ וְאֵימָא חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת נַמֵּי לִבְעֵי חֲלִיצָה מֵהַאי קְרָא דְּהָא קָאָמַר בָּתַר הָכִי וּמָה רָאִיתָ דְּמַשְׁמַע וְאֵימָא אִיפְּכָא: **פְּצוּעַ** דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה וּסְרִיס אָדָם פֵּרוּשׁ סְרִיס אָדָם לְאַפּוֹקֵי בִּידֵי שָׁמַיִם שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם שְׁעַת הַכֹּשֶׁר: **אִם** בָּעֲלוּ קָנוּ ה״ה דִּלְכַתְּחִלָּה נָמֵי שָׁרֵי כִּדְמוֹכַח לְקַמָּן אֶלָּא אַיְּדֵי דְּנָקַט בְּסֵיפָא לְשׁוֹן דִּיעֲבַד נָקַט נַמֵּי בְּרֵישָׁא לְשׁוֹן דִּיעֲבַד: **אֲמַר** קְרָא וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם אע״ג דְּהַאי עֲשֵׂה נָמֵי הֲוָה בְּמִצְוַת יִבּוּם וְאִיכָּא תְּרֵי עֲשֵׂה מ״מ אֵין תְּרֵי עֲשֵׂה דּוֹחֶה ל״ת וַעֲשֵׂה: **אִי** הָכִי כָּל הַנָּשִׁים לֹא יִתְיַבְּמוּ כָּל הָנֵי פִּרְכֵי לָא פָּרֵיךְ שֶׁיֵּעָקְרוּ חֲכָמִים לְגַמְרֵי מִצְוַת יִבּוּם וְהָכִי פֵּי׳ אֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו לֹא תִתְיַבֵּם כְּשֶׁאֵינוֹ אָחִיו אֶלָּא מֵאָבִיו לֹא תִתְיַבֵּם עַד דְּמְיַחֲדֵי בְּאַבָּא וּבְאִמָּא גְּזִיר׳ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ אִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים לֹא תִתְיַבֵּם פֵּרוּשׁ שֶׁאֵין לָהּ עַכְשָׁו אֲבָל הָיוּ לָהּ בְּחַיֵּי הַבַּעַל וּמֵתוּ גְּזֵרָה מִשּׁוּם אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהָיָה בְּעוֹלָמוֹ כְּגוֹן שֶׁבָּא מִמְּדִינַת הַיָּם וְהָיָה מֻחְזָק לַן דְּלֵית לֵהּ אַחִים דְּדָמֵי כְּמִי שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ כָּל הַנָּשִׁים לֹא יִתְיַבְּמוּ פֵּרוּשׁ אִשָּׁה שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ בָּנִים מֵעוֹלָם לֹא מִזֶּה וְלֹא מֵאַחֵר דְּדָמְיָא לְאַיְלוֹנִית: **גְּזֵרָה** בִּיאָה רִאשׁוֹנָה אַטּוּ כו׳ אַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין וְחַיָּבֵי עֲשֵׂה נָפְקָא לָן מִיְּבִמְתּוֹ דאע״ג דְּאֵין עוֹלִין לְיִבּוּם עוֹלִין לַחֲלִיצָה: **אַטּוּ** בִּיאָה שְׁנִיָּה לָאו דַּוְקָא נָקַט בִּיאָה שְׁנִיָּה דְּהָא אֲפִילּוּ גְּמַר בִּיאָה רִאשׁוֹנָה אָסוּר דִּיבָמָה נִקְנֵית בְּהַעֲרָאָה והו״מ לְמֵימַר גְּזֵרָה אַטּוּ גְּמַר בִּיאָה וְאֵין לְהַתִּיר בִּיאָה שְׁנִיָּה מִטַּעַם דְּנַעֲשֵׂית אִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר דְּאֵינָהּ נַעֲשֵׂית כְּאִשְׁתּוֹ אֶלָּא הֵיכָא דְּשָׁרֵי לֵיהּ בְּלֹא דְּחִיָּה אֲבָל חַיָּבֵי לָאוִין אֲפִילּוּ בִּיאָה רִאשׁוֹנָה לָא שַׁרְיָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וּבִיאָה שְׁנִיָּה דְּלֵית בָּהּ עֲשֵׂה לֹא דָּחְיָא אע״ג דִּבְפֶּרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת סא.) לֹא מַצְרִיךְ קְרָא אֶלָּא לְאֵרַס וְאַחַ״כ נִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל אֲבָל נְשָׂאָהּ קֹדֶם שֶׁנִּתְמַנָּה מַשְׁמַע דְּלָא צְרִיךְ קְרָא שֶׁיָּכוֹל לְקַיְּמָהּ מִשּׁוּם דִּנְשָׂאָהּ בְּהֶתֵּר הָתָם נָמֵי מִשּׁוּם דִּבְהֶתֵּר בְּלֹא שׁוּם דְּחִיַּת אִסּוּר נְשָׂאָהּ אֲבָל הָכָא בִּיאָה רִאשׁוֹנָה לָא שַׁרְיָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה בִּיאָה דְּמִצְוָה דָּחְיָא דְּלָאו מִצְוָה לָא דָּחְיָא: **מֵיתִיבִי** וְאִם בָּעֲלוּ קָנוּ תֵּמַהּ דְּרָבָא גּוּפֵי׳ מוֹתֵב מֵהַךְ בָּרַיְתָא וְהַשְׁתָּא אִתּוֹתַב מִנָּהּ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י׳, סמג עשין כא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ א:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י׳:
ג מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י׳, טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ א:
ד מיי׳ פג׳ מהל׳ ציצית הל׳ ו:
ה מיי׳ פי׳ מהל׳ טומאת צרעת הל׳ ה:
ו מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י׳:

מסורת הש״ס

א תמורה כט:
ב לקמן עט:; תוספתא יבמות
ג תוספתא יבמות
ד סנהדרין יט.
ה נזיר נח.; שבת קלג.; מנחות מ.

גליון הש״ס

גמ׳ סריס אדם. ע׳ סוטה דף כו ע״א תד״ה אשת סריס:

שם גזירה ביאה ראשונה. ע׳ לקמן פד ע״א רש״י ד״ה והא כולה פירקין וצ״ע:

תוס׳ ד״ה אם בעלו וכו׳ כדמוכח לקמן. ע׳ לקמן דף פד ע״ב תד״ה שייר פצוע דכא:

ד״ה אטו ביאה שניה וכו׳ אלא היכא דשרי לי׳ בלא דחיי׳. עיין לעיל דף ח ע״ב תד״ה מלמד:

תורה אור השלם

לֹא־יָבֹא פְצוּעַ־דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דַּכָּה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ב]

קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשֵּׁי יְהֹוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ [ויקרא כא, ו]

כִּי אֲנִי יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל־הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ [ויקרא יא, מד]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

(א)בְּאַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלָא פָּטְרָה, דְּאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה. כִּי פְּלִיגִי בְּאַלְמָנָה מִן הָאֵרוּסִין. מַאן דְּאָמַר פּוֹטֶרֶת — אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי אֶת לֹא תַעֲשֶׂה. וּמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת — לָא אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי אֶת לֹא תַעֲשֶׂה, כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר בַּחֲלִיצָה. מֵיתִיבִי: וְאִם בָּעֲלוּ קָנוּ! תְּיוּבְתָּא. לֵימָא תִּיהְוֵי נָמֵי תְּיוּבְתָּא דְּרֵישׁ לָקִישׁ?! אָמַר לָךְ רֵישׁ לָקִישׁ: כִּי אָמֵינָא אֲנָא — הֵיכָא דִּמְקַיְּימִי מִצְוָה, אֲבָל הָכָא, חֲלִיצָה בִּמְקוֹם יִיבּוּם — לָאו מִצְוָה הִיא. [א]אָמַר רָבָא: רֶמֶז לִשְׁנִיּוֹת מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן — שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי הָאָרֶץ", "הָאֵל" — קָשׁוֹת, מִכְּלָל דְּאִיכָּא רַכּוֹת, וּמַאי נִינְהוּ — שְׁנִיּוֹת. וּמַאי מַשְׁמַע דְּ"הָאֵל" לִישָּׁנָא דְּקָשֶׁה הוּא — דִּכְתִיב: "וְאֶת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקָח". ב(ב)לֵימָא פְּלִיגָא דְּרַבִּי לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי: קָשֶׁה עוֹנְשָׁן שֶׁל מִדּוֹת יוֹתֵר מֵעוֹנְשָׁן שֶׁל עֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה נֶאֱמַר בָּהֶן "אֵל", וְזֶה נֶאֱמַר בָּהֶן "אֵלֶּה"! "אֵל" קָשֶׁה, וְ"אֵלֶּה" קָשֶׁה מֵ"אֵל". גַּבֵּי עֲרָיוֹת נָמֵי הָא כְּתִיב "אֵלֶּה"! הַהוּא לְמַעוּטֵי מִדּוֹת מִכֶּרֶת. אֶלָּא מַאי חוּמְרַיְיהוּ? הָנֵי — אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה, הָנֵי — לָא אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה. (ג)רַב יְהוּדָה אָמַר מֵהָכָא: "וְאִזֵּן וְחִקֵּר תִּקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה", וְאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קוֹדֶם שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, הָיְתָה תּוֹרָה דּוֹמָה לִכְפִיפָה שֶׁאֵין לָהּ אָזְנַיִם, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְעָשָׂה לָהּ אָזְנַיִם. רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר מֵהָכָא: "פְּרָעֵהוּ אַל תַּעֲבָר בּוֹ שְׂטֵה מֵעָלָיו וַעֲבוֹר". אָמַר רַב אָשֵׁי: מָשָׁל דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה — לְאָדָם מְשַׁמֵּר פַּרְדֵּס, מְשַׁמְּרוֹ מִבַּחוּץ — כּוּלּוֹ מִשְׁתַּמֵּר. מְשַׁמְּרוֹ מִבִּפְנִים, שֶׁלְּפָנָיו — מִשְׁתַּמֵּר, שֶׁלְּאַחֲרָיו — אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר. וְהָא דְּרַב אָשֵׁי בְּדוּתָא הִיא. הָתָם, שֶׁלְּפָנָיו מִיהָא מִשְׁתַּמֵּר. הָכָא, אִי לָאו שְׁנִיּוֹת, פָּגַע בְּעֶרְוָה גּוּפַהּ. רַב כָּהֲנָא אָמַר מֵהָכָא: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי" — עֲשׂוּ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמַרְתִּי. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרַב יוֹסֵף: הָא דְּאוֹרָיְיתָא הִיא! דְּאוֹרָיְיתָא, וּפֵירְשׁוּ רַבָּנַן. כָּל הַתּוֹרָה נָמֵי פֵּירְשׁוּ רַבָּנַן! אֶלָּא: מִדְּרַבָּנַן, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא. ג(ד)תָּנוּ רַבָּנַן, מָה הֵם שְׁנִיּוֹת: אֵם אִמּוֹ, וְאֵם אָבִיו, וְאֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו, וְאֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ, וְאֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם, וְאֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב, וְכַלַּת בְּנוֹ, וְכַלַּת בִּתּוֹ. וּמוּתָּר אָדָם בְּאֵשֶׁת חָמִיו וּבְאֵשֶׁת חוֹרְגוֹ, וְאָסוּר בְּבַת חוֹרְגוֹ. וְחוֹרְגוֹ מוּתָּר בְּאִשְׁתּוֹ וּבִתּוֹ. וְאֵשֶׁת חוֹרְגוֹ אוֹמֶרֶת לוֹ: אֲנִי מוּתֶּרֶת לְךָ, וּבִתִּי אֲסוּרָה לָךְ. בַּת חוֹרְגוֹ דְּאוֹרָיְיתָא הִיא, דִּכְתִיב: "אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ"! מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִיתְנֵי סֵיפָא: אֵשֶׁת חוֹרְגוֹ אוֹמֶרֶת לוֹ: "אֲנִי מוּתֶּרֶת לְךָ וּבִתִּי אֲסוּרָה לְךָ", וְאַף עַל גַּב דְּבִתִּי אֲסוּרָה לְךָ מִדְּאוֹרָיְיתָא, בְּדִידִי לָא גְּזוּר בִּיהּ רַבָּנַן — תְּנָא רֵישָׁא נָמֵי בַּת חוֹרְגוֹ. אִי הָכִי, אֵשֶׁת חָמִיו נָמֵי תֵּימָא: אֲנִי מוּתֶּרֶת לְךָ וּבִתִּי אֲסוּרָה לָךְ, דְּהָוְיָא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ! הָא פְּסִיקָא לֵיהּ, הָא לָא פְּסִיקָא לֵיהּ. [ד]אָמַר רַב, אַרְבַּע נָשִׁים יֵשׁ לָהֶן הֶפְסֵק. נָקֵיט רַב בִּידֵיהּ תְּלָת: אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב, וְאֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם, וְכַלָּתוֹ. וּזְעֵירִי מוֹסִיף אַף אֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, וְסִימָנָיךְ: דְּעִילַּאי, דְּרַב. וְרַב מַאי טַעְמָא לָא חָשֵׁיב לֵיהּ? מִיחַלְּפָא לֵיהּ בְּאֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו. וּזְעֵירִי? לְהָתָם שְׁכִיחַ וְאָזֵיל, לְהָכָא לָא שְׁכִיחַ וְאָזֵיל.

כַּלָּתוֹ

דְּאוֹרָיְיתָא

כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל גַּבֵּי עֲרָיוֹת כְּתִיב וּמַשְׁמַע הַתּוֹעֵבוֹת הַקָּשׁוֹת: מִכְּלָל דְּיֵשׁ רַכּוֹת וְקַלּוֹת מֵהֶן וַאֲסוּרוֹת: אֵלֶּה בְּמִדּוֹת כְּתִיב כִּי תוֹעֲבַת ה' כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה כֹּל עֹשֵׂה עָוֶל וּמִדְּקָאָמַר יוֹתֵר מִשֶּׁל עֲרָיוֹת מִכְּלָל דְּהָא לָאו קָשֶׁה הוּא: הַכְּתִיב אֵלֶּה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ: וּפָרְכִינַן וְאִי לָאו גְּזֵרָה שָׁוָה הֲוָה אָמֵינָא שֵׁם מַמָּשׁ בִּתְמִיהַּ: עֲרָיוֹת אֶפְשָׁר בְּתַקָּנָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הוֹלִיד מַמְזֵר יִפְרֹשׁ הֵימֶנָּה וְיִתְחָרֵט אֲבָל מִדּוֹת גָּזֵל אֶת הָרַבִּים הוּא וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי יַחֲזִיר וְאע"ג דְּקַיְימָא לָן יְתַקֵּן בָּהֶם צָרְכֵי רַבִּים לָאו תְּשׁוּבָה מְעַלַּיְיתָא הוּא: וְאֹזֶן לְשׁוֹן אָזְנַיִם בֵּית אֲחִיזָה כִּדְאָמַר בְּעֵירוּבִין לִמַּד דַּעַת אֶת הָעָם דְּאַגְמְרַהּ בְּסִימָנֵי טַעְמָא וְאַסְבְּרָה בְּדְדָמֵי גָּמַר מִלְּתָא מִמִּלְּתָא וְהִזְהִיר עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים כִּדְכְתִיב וְיֹתֵר מֵהֵמָּה בְּנִי הִזָּהֵר הִזָּהֵר בְּדִבְרֵי סוֹפְרִים יוֹתֵר מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְגָזַר עַל הַשְּׁנִיּוֹת: אָזְנַיִם שֶׁל קֻפָּה לֶאֱחֹז בָּהֶן הַקֻּפָּה וּמִשְׁתַּמֶּרֶת שֶׁלֹּא תִּפּוֹל ה"נ ע"י שְׁנִיּוֹת מִתְרַחֲקִין מִן הָעֲרָיוֹת: פְּרָעֵהוּ הַגְדִּילָהוּ לְאִסּוּר וְהוֹסִיף עָלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא תַעֲבֹר בּוֹ. כְּמוֹ גַּדֵּל פֶּרַע: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי גַּבֵּי עֲרָיוֹת כְּתִיב: אֵם אִמּוֹ אִמּוֹ כְּתִיבָא וְגָזְרוּ רַבָּנַן עַל אֵם אִמּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְגַּע בְּאִמּוֹ. וְגָזְרוּ נָמֵי בְּאֵם אָבִיו מִשּׁוּם אֵם אִמּוֹ ואע"ג דִּגְזֵרָה לִגְזֵרָה הוּא כִּדְאָמַר לְקַמָּן מִשּׁוּם דְּתַרְוַיְיהוּ אִמָּא רַבְּתָא קָרוּ לְהוּ: וְאֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָבִיו הַכְּתֻבָה: וְאֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ ואע"ג דְּאֵשֶׁת אֲבִי (אֵם) אִמּוֹ גְּזֵרָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו דְּתַרְוַיְיהוּ אַבָּא רַבָּא קָרוּ לְהוּ וְהִילְכָּךְ חֲדָא הוּא: וְאֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם דְּמִן הַתּוֹרָה עֶרְוַת אֲחִי אָבִיךָ כְּתִיב וְאָמְרִינַן לְקַמָּן בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ דְּבַאֲחִי אָבִיו מִן הָאָב קַמִּשְׁתָּעֵי אֲבָל אִם הָיָה אָחִיו שֶׁל אָבִיו מִן הָאֵם שָׁרְיָא וְגָזְרוּ רַבָּנַן עֲלָהּ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו מִן הָאָב: וְאֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב כְּגוֹן נַפְתָּלִי אֲחִי יוֹכֶבֶד מֵאָבִיהָ וְנָשָׂא אִשָּׁה אֲסוּרָה לְאַהֲרֹן מִשּׁוּם שְׁנִיָּה דאע"ג דְּאֵשֶׁת אֲחִי אִמּוֹ לָא כְּתִיבָא גָּזְרוּ בָּהּ רַבָּנַן הֵיכָא דְּהוּא אֲחִי אִמּוֹ מִן הָאָב גְּזֵרָה מִשּׁוּם אֲחִי אָבִיו מִן הָאֵם דְּהָוְיָא נָמֵי שְׁנִיָּה וְאִיכָּא צַד אָב אֲבָל אִם הָיָה נַפְתָּלִי אֲחִי יוֹכֶבֶד מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב מִבְּעֵי לְקַמָּן בַּגְּמָרָא אִי גְּזוּר רַבָּנַן עֲלָהּ אִי לָאו: וְכַלַּת בְּנוֹ גְּזוּר מִשּׁוּם כַּלָּתוֹ: וְכַלַּת בִּתּוֹ מְפָרֵשׁ טַעְמָא לְקַמָּן גְּזֵרָה מִשּׁוּם כַּלַּת בְּנוֹ: חוֹרְגוֹ בֶּן אִשְׁתּוֹ: וְאָסוּר בְּבַת חוֹרְגוֹ לְקַמָּן פָּרֵיךְ הָא דְּאוֹרָיְתָא הִיא אֶת בַּת בְּנָהּ וְאַמַּאי תָּנֵי לָהּ בַּהֲדֵי שְׁנִיּוֹת: הָא פְּסִיקָא לֵהּ בַּת חוֹרְגוֹ לְעוֹלָם אֲסוּרָה לוֹ: הָא לָא פְּסִיקָא לֵהּ בַּת אֵשֶׁת חָמִיו הָאֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה הוֹאִיל וּלְאַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת לוֹ לָא פְּסִיקָא לֵהּ: ד' נָשִׁים שְׁנִיּוֹת יֵשׁ לָהֶן הֶפְסֵק שֶׁלְּמַעְלָה מֵהֶן וּלְמַטָּה מֵהֶן מֻתָּר. אֲבָל הָאֲחֵרוֹת כְּגוֹן אֵם אִמּוֹ אֵין לָהֶם הֶפְסֵק שֶׁלְּמַעְלָה הֵימֶנָּה עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת הָוְיָא נָמֵי שְׁנִיָּה וְכֵן אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו וְאֵם אֲבִי אָבִיו לְמַעְלָה מֵהֶן עַד לְעוֹלָם אָסוּר כְּגוֹן אֵשֶׁת אֲבִי אֲבִי אָבִיו וְאֵם אֲבִי אֲבִי אָבִיו: וְנָקֵט רַב בִּידֵהּ תְּלָת לְפָרוֹשֵׁי תְּלָת מֵהָנָךְ אַרְבָּעָה אֲבָל רְבִיעִית לָא הֲוָה יָדַע מַה הִיא אֲבָל גְּמָרָא הֲוָה גְּמִיר דְּאַרְבַּע נִינְהוּ: אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב הִיא לְבַדָּהּ שְׁנִיָּה אֲבָל אֵשֶׁת אֲחִי אֵם אֲחִי אִמּוֹ מֻתֶּרֶת: וְאֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם לְבַדָּהּ שְׁנִיָּה אֲבָל אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו מִן הָאֵם מֻתֶּרֶת וְטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּלָא שַׁיְּכָא בְּהוּ עֶרְוָה דְּאוֹרָיְתָא אֲבָל אֵם אִמּוֹ דְּשַׁיְּכָא בְּדוֹרוֹתֶיהָ עֶרְוָה דְּאוֹרָיְתָא כְּגוֹן אִמּוֹ וְאֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו יֵשׁ בְּדוֹרוֹתֶיהָ אֵשֶׁת אָב דְּאוֹרָיְתָא וְאֵם אָבִיו נַמֵּי אע"ג דְּלָא שַׁיְּכָא בְּדוֹרָהּ עֶרְוָה דְּאוֹרָיְתָא אֵין לָהּ הֶפְסֵק וַאֲסוּרָה אַף אֵם אֲבִי אָבִיו דְּמִחַלְּפָא בְּאֵם אֵם אִמּוֹ: וְכַלָּתוֹ יֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק וּלְקַמָּן פָּרֵיךְ הֵיכִי חָשֵׁיב כַּלָּתוֹ בַּהֲדֵי שְׁנִיּוֹת הָא דְּאוֹרָיְתָא הִיא וּמְתָרֵץ אֵימָא כַּלַּת בִּתּוֹ דְּחָשְׁבִינַן לָהּ לְעֵיל בִּשְׁנִיּוֹת וְקָאָמַר רַב דְּיֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק הוֹאִיל וְלָא שַׁיְּכָא בָּהּ אִסּוּר כַּלָּה דְּאוֹרָיְתָא הִלְכָּךְ כַּלַּת בַּת בִּתּוֹ שָׁרְיָא אֲבָל כַּלַּת בְּנוֹ אֵין לָהּ הֶפְסֵק וְכַלַּת בֶּן בְּנוֹ נָמֵי אֲסִירָא הוֹאִיל וְשַׁיְּכָא בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ אִסּוּר כַּלָּה דְּאוֹרָיְתָא: אֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ יֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק וְשָׁרֵינַן אֵשֶׁת אֲבִי אֲבִי אִמּוֹ הוֹאִיל וְלָא שַׁיְּכָא בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ אִישׁוּת אָב דְּאוֹרָיְתָא: וְסִימָן הָא דְּאוֹסִיף זְעֵירִי דְּעִלָּאֵי דְּרַב הוּא דּוֹר אֶחָד לְמַעְלָה מִשְּׁנִיּוֹת דְּרַב דְּחָשֵׁיב אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם וְזוֹ שֶׁל זְעֵירִי דּוֹר אֶחָד לְמַעְלָה: אֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ מִחַלְּפָא בְּאֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו דְּאִי אָמְרַתְּ יֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק אָתֵי לְמֵימַר בְּאֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו יֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק וְהָתָם אִיכָּא בְּאוֹתָם דּוֹרוֹת אִישׁוּת דְּאוֹרָיְתָא: הָתָם שְׁכִיחַ דְּאָזֵיל לְמִשְׁפַּחַת אָבִיו אָדָם רָגִיל לֵילֵךְ וְיוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ שָׁם קֻרְבָה יוֹתֵר מֵאִמּוֹ הִלְכָּךְ לָא מִחַלְּפִי:

רַב יְהוּדָה אָמַר וְאִזֵּן וְחִקֵּר וְהָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק שֵׁנִי דְּעֵירוּבִין בְּשָׁעָה שֶׁתִּקֵּן שְׁלֹמֹה נְטִילַת יָדַיִם וְעֵירוּבִין יָצְאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה כו' וְלָא חָשֵׁיב שְׁנִיּוֹת שֶׁמָּא אַחַר בַּת קוֹל תַּקָּנָה: **וּמֻתָּר** בְּאֵשֶׁת חָמִיו יְרוּשַׁלְמִי אֵשֶׁת חָמִיו אֲסוּרָה מִשּׁוּם מַרְאִית הָעַיִן וא"ת תּוֹרָה הִיא לֶאֱסוֹר' הָא דָּוִד נָשָׂא רִצְפָּה בַּת אַיָּה וְקָאָמַר נָמֵי שְׁנֵי חוֹרְגִין שֶׁגָּדְלוּ בְּבַיִת אֲסוּרָה מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן רַבִּי חֲנִינָא אוֹמֵר יִסְבּוּן בְּאַתְרָא דְּלָא חַכִּימֵי לְהוּ וּמַעֲשֶׂה בִּפְרוֹבִינְצְיָא בְּאֶחָד שֶׁהָיָה טִבְחוֹ טָבוּחַ וְיֵינוֹ מָזוּג לִשָּׂא אֵשֶׁת חָמִיו וְאַפְסְדֵיהּ ר"ת לִסְעוּדָתֵהּ ואע"ג דִּשְׁמַעְתִּין שָׁרֵי לְהוּ אֵשֶׁת חָמִיו וְחוֹרְגוֹ שֶׁמָּא אַחַר כָּךְ אֲסָרוּם וּמִיהוּ בְּסוֹף מְשׁוּחַ מִלְחָמָה מוֹכִיחַ סֻגְיָא דְּלָא חָיְשִׁינַן לְמַרְאִית הָעַיִן גַּבֵּי חוֹרְגָהּ הַגְּדֵלָה בֵּין הָאַחִין: **אִי** הָכִי אֵשֶׁת חָמִיו נָמֵי מֵאִם אֵם חָמִיו לָא מָצֵי לְמִפְרַךְ דְּתֵימָא לֵיהּ אֲנִי מֻתֶּרֶת לְךָ כו' דִּבְעָיָא הִיא לְקַמָּן אִם שְׁנִיּוֹת דְּרַבִּי חִיָּא יֵשׁ לָהֶן הֶפְסֵק אוֹ לֹא:

מסורת הש"ס

א ביצה ח:

ב בבא בתרא פח:

ג עירובין כא:

ד לקמן נה.; תוספתא יבמות; משנה יבמות; לעיל יג.

גליון הש"ס

גמ' ומאי משמע דהאל לישנא דקשה הוא. עי' מדרש רבה פרשה תולדות פ' סד בפסוק את כל הארצות האל:

תורה אור השלם

כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ [ויקרא יח, כז]

וַיִּקַּח מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וַיִּכְרֹת אִתּוֹ בְּרִית וַיָּבֵא אֹתוֹ בְּאָלָה וְאֶת־אֵילֵי הָאָרֶץ לָקָח [יחזקאל יז, יג]

כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־עֹשֵׂה אֵלֶּה כֹּל עֹשֵׂה עָוֶל [דברים כה, טז]

כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם [ויקרא יח, כט]

וּשְׁמַרְתֶּם אַתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם [ויקרא יח, כו]

וְיֹתֵר שֶׁהָיָה קֹהֶלֶת חָכָם עוֹד לִמַּד־דַּעַת אֶת־הָעָם וְאִזֵּן וְחִקֵּר תִּקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה [קהלת יב, ט]

פְּרָעֵהוּ אַל־תַּעֲבָר־בּוֹ שְׂטֵה מֵעָלָיו וַעֲבֹר [משלי ד, טו]

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מֵחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם [ויקרא יח, ל]

עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה אֶת־בַּת־בְּנָהּ וְאֶת־בַּת־בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא [ויקרא יח, יז]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פא' מהל' אישות הל' ו, סמג לאוין קי, סמג לאוין קלג, טור אה"ע סי' טו:

ב מיי' פז' מהל' גניבה הל' יב, סמג לאוין קנג, טוש"ע חו"מ סי' רלא סעי' יט:

ג מיי' פא' מהל' אישות הל' ו, סמג לאוין קי, טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' ב ד ו ז ח ט יט כ כד יא:

ד מיי' פא' מהל' אישות הל' ו, טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' יח:

[א(א)]דְּאוֹרָיְיתָא הִיא, דִּכְתִיב: "עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֵּה"! אֵימָא כַּלַּת בְּנוֹ. וְכַלַּת בְּנוֹ יֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק? וְהָא תַּנְיָא: כַּלָּתוֹ עֶרְוָה, כַּלַּת בְּנוֹ שְׁנִיָּה, וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בִּבְנוֹ וּבֶן בְּנוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. אֶלָּא אֵימָא: כַּלַּת בִּתּוֹ. דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: הָא מִילְּתָא מִגַּבְרָא רַבָּה שְׁמִיעַ לִי, וּמַנּוּ — רַבִּי אַמֵּי: לֹא אָסְרוּ כַּלָּה אֶלָּא מִפְּנֵי כַּלָּה. וַאֲמַרוּ לִי כַּלְדָּאֵי: מַלְפָּנָא הָוֵית. אָמֵינָא: אִי גַּבְרָא רַבָּה הָוֵינָא — אֶסְבְּרַא מִדַּעְתַּי, אִי מַקְרֵי דַרְדְּקֵי הָוֵינָא — אֱשַׁיְּילַהּ מֵרַבָּנַן דְּאָתוּ לְבֵי כְנִישְׁתָּא. הַשְׁתָּא סְבַרְתַּהּ מִדַּעְתַּי: לֹא אָסְרוּ כַּלַּת בִּתּוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם כַּלַּת בְּנוֹ. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לְרָבָא, אַסְבְּרַהּ לָךְ: כְּגוֹן כַּלָּתֵהּ דְּבֵי בַּר צֵיתַאי. רַב פָּפָּא אָמַר: כְּגוֹן כַּלָּתֵהּ דְּבֵי רַב פָּפָּא בַּר אַבָּא. רַב אָשֵׁי אָמַר: כְּגוֹן כַּלָּתֵהּ דְּבֵי מָרִי בַּר אִיסַק. [ב(ב)]אִיבַּעְיָא לְהוּ: אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאֵם, מַהוּ? אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם וְאֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב, דְּאִיכָּא צַד אָב — הוּא דִּגְזַרוּ רַבָּנַן, אֲבָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא צַד אָב — לָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן, אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא? [ג]אָמַר רַב סָפְרָא: הִיא גּוּפַהּ גְּזֵירָה, וַאֲנַן נֵיקוּם וְנִגְזוֹר גְּזֵירָה לִגְזֵירָה?! אָמַר רָבָא: אַטּוּ כּוּלְּהוּ לָאו גְּזֵירָה לִגְזֵירָה נִינְהוּ? אִמּוֹ — עֶרְוָה, אֵם אִמּוֹ — שְׁנִיָּה, וּגְזַרוּ עַל אֵם אָבִיו מִשּׁוּם אֵם אִמּוֹ. וְטַעְמָא מַאי — כּוּלְּהוּ "דְּבֵי אִימָּא רַבָּתִי" קָרוּ לַהּ. [ד(ג)]אֵשֶׁת אָבִיו — עֶרְוָה, אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו — שְׁנִיָּה, וּגְזַרוּ עַל אֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו. וְטַעְמָא מַאי — כּוּלְּהוּ "דְּבֵי אַבָּא רַבָּה" קָרוּ לֵיהּ. אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאָב — עֶרְוָה, אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם — שְׁנִיָּה, וְגָזְרוּ עַל אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם. וְטַעְמָא מַאי — מִשּׁוּם דְּכוּלְּהוּ "דְּבֵי דוֹדֵי" קָרֵי לְהוּ. מַאי? תָּא שְׁמַע, דְּכִי אֲתָא רַב יְהוּדָה בַּר שֵׁילָא, אֲמַר: אָמְרִי בְּמַעְרְבָא: כֹּל שֶׁבִּנְקֵבָה עֶרְוָה, בְּזָכָר גָּזְרוּ עַל אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שְׁנִיָּה. [ה]וְאָמַר רָבָא: וּכְלָלָא הוּא? חֲמוֹתוֹ עֶרְוָה, אֵשֶׁת חָמִיו מוּתֶּרֶת. בַּת חֲמוֹתוֹ עֶרְוָה, אֵשֶׁת בֶּן חֲמוֹתוֹ מוּתֶּרֶת. בַּת חָמִיו עֶרְוָה, אֵשֶׁת בֶּן חָמִיו מוּתֶּרֶת. חוֹרַגְתּוֹ עֶרְוָה, אֵשֶׁת חוֹרְגוֹ מוּתֶּרֶת. בַּת חוֹרַגְתּוֹ עֶרְוָה, אֵשֶׁת בֶּן חוֹרְגוֹ מוּתֶּרֶת! וְהָא דְּרַב יְהוּדָה בַּר שֵׁילָא לְאֵיתוֹיֵי מַאי? לָאו לְאֵיתוֹיֵי אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאֵם, דְּכֹל שֶׁבִּנְקֵבָה עֶרְוָה, בְּזָכָר גָּזְרוּ אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שְׁנִיָּה? מַאי שְׁנָא הָנֵי, וּמַאי שְׁנָא הָא? הָא — בְּחַד קִידּוּשִׁין מְקָרֵב לַהּ, הָנֵי — עַד דְּאִיכָּא תְּרֵי קִידּוּשִׁין לָא מְקָרֵב לְהוּ. שְׁלַח לֵיהּ רַב מְשַׁרְשְׁיָא מִתּוֹסַנְיָיא לְרַב פַּפֵּי: יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ, אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי הָאָב, וַאֲחוֹת אֲבִי הָאָב, מַהוּ? מִדִּלְמַטָּה עֶרְוָה — לְמַעְלָה נָמֵי גְּזַרוּ בֵּיהּ, אוֹ דִלְמָא, הָא אִיתְפְּלִיג דָּרָתָא. תָּא שְׁמַע "מָה הֵן שְׁנִיּוֹת", וְלָא קָחָשֵׁיב לְהוּ בַּהֲדַיְיהוּ! תְּנָא וְשַׁיַּיר. מַאי שַׁיֵּיר דְּהַאי שַׁיֵּיר? שַׁיֵּיר שְׁנִיּוֹת דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא. [ו]אַמֵּימָר אַכְשַׁר בְּאֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו וּבַאֲחוֹת אֲבִי אָבִיו. אֲמַר לֵיהּ רַב הִלֵּל לְרַב אָשֵׁי: לְדִידִי חֲזָיָא לִי שְׁנִיּוֹת מָר בְּרֵיהּ דְּרַבְנָא, וּכְתִיבָן שִׁיתְּסַרֵי לְאִיסּוּרָא. מַאי לָאו: תַּמְנֵי דְּמַתְנִיתָא, וְשֵׁית דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא, וְהָנָךְ תַּרְתֵּי — הָא שִׁיתְּסַרֵי. וּלְטַעְמָיךְ: שִׁיבְסְרֵי הָוְיָין, דְּהָא אִיכָּא אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאֵם, דִּפְשַׁטִינַן לְאִיסּוּרָא! הָא לָא קַשְׁיָא,

הָנָךְ

דְּאוֹרָיְיתָא הִיא וְהֵיכִי חָשֵׁיב לָהּ רַב בַּהֲדֵי שְׁנִיּוֹת: אֶלָּא אֵימָא כַּלַּת בִּתּוֹ וְטַעְמָא פָּרֵשְׁנָא לְעֵיל לְפִי שֶׁאֵין בְּצִדָּהּ צַד כַּלּוֹת דְּאוֹרָיְיתָא: לֹא אָסְרוּ כַּלָּה סְתָם מַשְׁמַע: אָמְרוּ לִי כַּלְדָּאֵי הַחוֹזִים בַּכּוֹכָבִים: מַלְפָּנָא הָוֵית חָכָם תִּהְיֶה: וְאָמֵינָא אִי הַאי מַלְפָּנָא דְּאָמְרוּ לִי גַּבְרָא רַבָּא בַּתַּלְמוּד מַשְׁמַע אַסְבְּרָא לְהָא דְּר' אַמִּי דְּלָא אָסְרוּ כַּלָּה מִדַּעְתִּי וְלֹא אֶשְׁאָלֶנָּה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ: וְאִי הַאי מַלְפָּנָא מַקְרֵי דַרְדְּקֵי הוּא וְלָאו תַּלְמִיד אַשִּׁילָה מֵרַבָּנַן כְּלוֹמַר אֶהְיֶה צָרִיךְ לִשְׁאוֹל דְּלָא אֲבִינֶהָ מִדַּעְתִּי: לֹא אָסְרוּ כַּלַּת בִּתּוֹ דְּהָא לֵיתָא בְּבַת צַד כַּלָּה דְּאוֹרָיְיתָא אֶלָּא מִשּׁוּם כַּלַּת בְּנוֹ דְּיֵשׁ בַּבֵּן צַד כַּלָּה דְּאוֹרָיְיתָא כְּגוֹן אֵשֶׁת בְּנוֹ: כְּגוֹן כַּלָּתָהּ דְּבַר צֵיתַאי שֶׁהָיְתָה לוֹ כַּלַּת הַבֵּן וְכַלַּת הַבַּת וְאָתוּ לְאִחַלּוּפֵי וְכֵן כּוּלְּהוּ: דְּאִיכָּא צַד אָב וְאִיכָּא לְמִגְזַר מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאָב דְּאוֹרָיְיתָא: אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאֵם מֵאֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב: הִיא גּוּפָהּ אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב: אַטּוּ כֻּלְּהוּ כו' הָא כּוּלְּהוּ לָאו דַּוְקָא: אֵם אִמּוֹ שְׁנִיָּה שֶׁסְּמוּכָה לְעֶרְוָה: וְגָזְרוּ רַבָּנַן עַל אֵם אָבִיו שֶׁאֵין בָּהּ צַד עֶרְוָה מִשּׁוּם אֵם אִמּוֹ: וְטַעְמָא מַאי וְכוּ' אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו שְׁנִיָּה שֶׁסְּמוּכָה לְאֵשֶׁת אָב: וְגָזְרוּ רַבָּנַן עַל אֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ אע"ג דְּלָא שַׁיָּךְ צַד אִישׁוּת אָב דְּאוֹרָיְיתָא לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו: ה"ג כֻּלְּהוּ דְּבֵי דוֹדֵי קָרוּ לָהּ ול"ג רַבָּתִי: כֹּל שֶׁבִּנְקֵבָה עֶרְוָה שֶׁאִם הָיְתָה נְקֵבָה הָיְתָה עֶרְוָה לָזֶה גָּזְרוּ בְּזָכָר עַל אִשְׁתּוֹ וְכוּלְּהוּ מְפָרֵשׁ וְאָזֵיל לְהוּ: ה"ג וְאָמַר רָבָא וּכְלָלָא הוּא בִּתְמִיהַּ: בַּת חֲמוֹתוֹ עֶרְוָה שֶׁהִיא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ: לָאו לְאֵתוֹיֵי אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאֵם דִּבְנְקֵבָה עֶרְוָה דַּאֲחוֹת הָאֵם מִן הָאֵם עֶרְוָה דִּכְתִיב עֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וְדָרְשִׁינַן בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם הִלְכָּךְ בְּזָכָר גָּזְרוּ עַל אִשְׁתּוֹ: מַאי שְׁנָא הַאי וּמַאי שְׁנָא הָנָךְ דִּלְעֵיל אֵשֶׁת חָמִיו וְאֵשֶׁת בֶּן חָמִיו וּבֶן חֲמוֹתוֹ וְאֵשֶׁת חוֹרְגוֹ וּבֶן חוֹרְגוֹ ואע"ג דִּנְקֵבָה עֶרְוָה בְּזָכָר מֻתָּר בְּאִשְׁתּוֹ: הָא אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם בְּחַד קִדּוּשִׁין מִקָּרְבָא לְגַבֵּי דְּהַאי בְּקִדּוּשִׁין שֶׁקִּדְּשָׁהּ אֲחִי אִמּוֹ אֲבָל כָּל הָנָךְ דִּלְעֵיל לָא אִקָּרְבוּ לְגַבֵּהּ עַד דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי קִדּוּשִׁין כְּגוֹן אֵשֶׁת חָמִיו בְּקִדּוּשִׁין שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ נִתְקָרֵב חָמִיו אֶצְלוֹ וַעֲדַיִן אֵשֶׁת חָמִיו רְחוֹקָה לָזֶה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא קִדְּשָׁהּ חָמִיו וְכֵן אֵשֶׁת בֶּן חָמִיו בַּקִּדּוּשִׁין שֶׁלּוֹ בְּאִשְׁתּוֹ נִתְקָרֵב בֶּן חָמִיו וְקִדּוּשִׁין בֶּן חָמִיו בְּאִשְׁתּוֹ וְכֵן כֻּלָּם: אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי הָאָב מִן הָאָב דַּאֲמַרַן לְעֵיל אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם יֵשׁ לָהּ הֶפְסֵק דְּהַיְינוּ הֶתֵּירָא לְאֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי הָאָב מִן הָאֵם דִּלְמַטָּה דִּידֵהּ לָאו עֶרְוָה הִיא אֶלָּא שְׁנִיָּה וְכִי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ בְּאֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי הָאָב מִן הָאָב דִּלְמַטָּה דִּדָה עֶרְוָה אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאָב וְכֵן אֲחוֹת אֲבִי הָאָב בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם דִּלְמַטָּה דִּידֵהּ עֶרְוָה כְּגוֹן אֲחוֹת הָאָב: אִיתְפְּלַג נִתְרַחֲקָה קֻרְבָה: מָה הֵן שְׁנִיּוֹת בָּרַיְתָא דִּלְעֵיל: שְׁנִיּוֹת דְּרַבִּי חִיָּא לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין:

לֹא אָסְרוּ כַּלַּת בִּתּוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם כַּלַּת בְּנוֹ וְתֵמַהּ דְּאַמַּאי לָא אָסְרִינַן לַהּ מִשּׁוּם כֹּל שֶׁבִּנְקֵבָה עֶרְוָה בְּזָכָר גָּזְרוּ עַל אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שְׁנִיָּה כִּדְלְקַמָּן דְּטַעַם גָּמוּר הוּא וְלָא סִימָנָא בְּעָלְמָא מִדְּפָרִיךְ עֲלָהּ מ"ש הָנֵי ומ"ש הָנֵי הָא בְּחַד קִדּוּשֵׁי מְקָרֵב לָהּ כו' וְעוֹד מִדִּפְשִׁיט מִנָּהּ אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאֵם וְלָא מוּקֵי לָהּ בְּכַלַּת בִּתּוֹ ואור"י דְּתַנָּא דְּבָרַיְתָא לֵית לֵהּ הַהוּא טַעְמָא אֲבָל בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים גָּזְרוּ וּלְהָכִי כִּי פָּרֵיךְ מַאי שַׁיַּר דְּהַאי שַׁיַּר לָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּשַׁיֵּר אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאֵם דִּפְשַׁטְנָא לְאִסּוּר' וְאִם תֹּאמַר מַאי פָּרִיךְ וּכְלָלָא הוּא חֲמוֹתוֹ עֶרְוָה כו' דִּלְמָא בְּהָנֵי נָמֵי גָּזְרוּ בָּתַר הָכִי מֵהַאי טַעְמָא וְי"ל דְּקִים לֵיהּ בְּהָנְהוּ דְּשָׁרוּ וְהָא דְּפָרִיךְ לְקַמָּן וְלִיטַעֲמֵךְ שִׁבְסְרֵי הָוְיָן אע"ג דְּבָתַר הָכִי גָּזְרוּ כִּדְפֵי' יוֹדֵעַ הוּא דִּשְׁנִיּוֹת דְּמַר בְּרֵהּ דְּרַבָּנָא בְּדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים הֲוָה: **רַב** אָשֵׁי אָמַר כְּגוֹן כַּלָּה דְּבֵי רַב מָרִי בַּר אֶסָּק כָּל חַד נָקֵט אוֹתוֹ שֶׁהָיָה בְּיָמָיו וצ"ל דִּתְרֵי מָרִי בַּר אֶסָּק הֲווּ אֶחָד בִּימֵי רַב אַשִׁי כִּדְמַשְׁמַע הָכָא וּבְפֶרֶק אֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף כב.) אַמֵּימָר וְרַב אַשִׁי וּמַר זוּטְרָא אִקְּלַעוּ לְבֻסְתָּנֵי' דְּבֵי מָרִי בַּר אִיסַק וְאֶחָד הָיָה בִּימֵי רַב חִסְדָּא דְּאָמַר בְּהַמַּפְקִיד (שָׁם דַּף לט: וְשָׁם) מָרִי בַּר אֶסָּק וְאִיכָּא דְּאָמְרִי חָנָה בַּר אִיסַק אֲתָא לֵהּ אַחֲוָה מִבֵּי חוֹזָאֵי אֲתָא לְקַמֵּהּ דְּרַב חִסְדָּא וְרַב חִסְדָּא נִפְטַר בִּימֵי רָבָא כִּדְאָמַר בְּפֶ' בָּתְרָא דְּיוֹמָא (ד' עה: וְשָׁם) וּבַיּוֹם שֶׁמֵּת רָבָא נוֹלַד רַב אַשִׁי כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עב:): **אֵשֶׁת** אֲחִי אֲבִי הָאָב וַאֲחוֹת אֲבִי הָאָב מַהוּ הֲוָה מָצֵי לְמִבְעֵי אֲחוֹת אֵם הָאֵם וְהִיא בִּכְלַל אֲחוֹת אֲבִי הָאָב דִּלְמַטָּה דִּידֵהּ עֶרְוָה וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסִינַן לָהּ בַּהֲדְיָא: **מַאי** שַׁיַּר דְּהַאי שַׁיַּר אַף עַל גַּב דְּתַרְתֵּי נִינְהוּ חֲדָא חָשֵׁיב לְהוּ כִּדְקָאָמַר בְּסָמוּךְ הָנְהוּ תַּרְתֵּי דְּדָמְיָן לַהֲדָדֵי חֲדָא חָשֵׁיב לְהוּ וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּהָנָךְ תַּרְתֵּי הַיְנוּ אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי הָאָב וַאֲחוֹת אֲבִי הָאָב וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּינוּ יִצְחָק בֶּן רַבֵּינוּ מֵאִיר דְּקָאֵי אַאֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאֵם וְאֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם מִן הָאָב דְּכֻלְּהוּ אֲחִי אִמּוֹ קָרוּ לְהוּ: **אַמֵּימָר** אַכְשַׁר כו' פָּסַק רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל דַּהֲלָכָה כְּאַמֵּימָר וְכֵן בִּשְׁאִלְתּוֹת דְּרַב אַחַאי וְכֵן מַשְׁמַע דְּסָבַר רַב אַשִׁי דְּקָאָמַר הַשְׁתָּא נָמֵי דִּכְתִיבִי לְאִסּוּרָא לָאו מָר בְּרֵהּ דְּרַבְנָא חָתִים עֲלַיְהוּ ולר"י נִרְאֶה דְּאֵין הֲלָכָה כְּאַמֵּימָר דְּסֵגְיָא דִּגְמָרָא בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מ: וְשָׁם) דְּלָא כְּוָתֵהּ וְקָאָמַר נָמֵי אַמֵּימָר מוּקֵי לַהּ מִשּׁוּם חוֹלֵץ וְקָסָבַר גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה וְאֵין הַתַּלְמוּד רוֹצֶה לִפְשֹׁט בָּעֲיָא שֶׁלּוֹ מִדִּבְרֵי אַמֵּימָר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ יט:
ב מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ יט:
ג מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ ב:
ד מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ יח:
ה מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ טו:
ו מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ יח:

מסורת הש״ס

א כריתות יד:
ב שבת כא.; סוכה ו:; עירובין ד:; ספרא קדושים פרק יב ח
ג סנהדרין נח.

תורה אור השלם

עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֵּה אֵשֶׁת בִּנְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ [ויקרא יח, טו]

עֶרְוַת אֵשֶׁת־אָחִיךָ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוַת אָחִיךָ הִוא [ויקרא יח, טז]

הָנָךְ תַּרְתֵּי דְּדָמְיָין לַהֲדָדֵי כַּחֲדָא חָשֵׁיב לְהוּ, וְהָא שִׁיתַּסְרֵי. וְהָא מִכָּל מָקוֹם לְדִידִי חַזְיָין לַן דִּכְתִיבָן לְאִיסּוּרָא! אֲמַר לֵיהּ: וְלִיטַעְמָיךְ, אִי הֲוָה כְּתִיב לְהֶיתֵּירָא, מִי הֲוֵית סָמְכַתְּ עֲלַיְיהוּ? דְּמָר בְּרֵיהּ דְּרַבְנָא מִי חָתִים עֲלַיְיהוּ? הַשְׁתָּא נָמֵי דִּכְתִיב לְאִיסּוּרָא — לָאו מָר בְּרֵיהּ דְּרַבְנָא חָתִים עֲלַיְיהוּ. [א]תָּנֵי דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא: שְׁלִישִׁי שֶׁבִּבְנוֹ וְשֶׁבְּבִתּוֹ וְשֶׁבְּבֶן אִשְׁתּוֹ וְשֶׁבְּבַת אִשְׁתּוֹ — שְׁנִיָּה. רְבִיעִי שֶׁבְּחָמִיו וְשֶׁבַּחֲמוֹתוֹ — שְׁנִיָּה. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: מַאי שְׁנָא לְמַעְלָה דְּקָחָשֵׁיב לָהּ לְאִשְׁתּוֹ, וּמַאי שְׁנָא לְמַטָּה דְּלָא קָחָשֵׁיב לָהּ לְאִשְׁתּוֹ? לְמַעְלָה, דְּאִיסּוּרָא מִכֹּחַ אִשְׁתּוֹ קָא אָתֵי — חָשֵׁיב לַהּ, לְמַטָּה, דְּאִיסּוּרָא לָאו מִכֹּחַ אִשְׁתּוֹ קָאָתֵי — לָא קָחָשֵׁיב לַהּ. (א)וְהָא בֶּן אִשְׁתּוֹ וּבַת אִשְׁתּוֹ, דְּאִיסּוּרָא מִכֹּחַ אִשְׁתּוֹ קָאָתֵי, וְלָא חָשֵׁיב לַהּ! אַיְּידֵי דִּתְנָא שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְמַטָּה דִּידֵיהּ וְלָא חַשְׁבַהּ, תְּנָא נָמֵי שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת לְמַטָּה דִּידַהּ וְלָא חַשְׁבַהּ. [ב]אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא: שְׁנִיּוֹת דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא, יֵשׁ לָהֶן הֶפְסֵק אוֹ אֵין לָהֶם הֶפְסֵק? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב: אַרְבַּע נָשִׁים יֵשׁ לָהֶם הֶפְסֵק, וְתוּ לָא. דִּלְמָא כִּי קָאָמַר רַב — לְהַהִיא מַתְנִיתָא. תָּא שְׁמַע: שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי. שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי — אִין, טְפֵי — לָא! דִּלְמָא מִשְּׁלִישִׁי וְאֵילָךְ, מֵרְבִיעִי וְאֵילָךְ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: חֲזִי מָר הַאי מֵרַבָּנַן דַּאֲתָא מִמַּעְרְבָא וְאָמַר, בְּעוֹ בְּמַעְרְבָא: גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בְּגֵרִים, אוֹ לֹא גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בְּגֵרִים? [ג]אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא וּמָה עֶרְוָה גּוּפַהּ, אִי לָאו "שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בָּאנוּ מִקְּדוּשָּׁה חֲמוּרָה לִקְדוּשָּׁה קַלָּה", לָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן — שְׁנִיּוֹת מִיבַּעְיָא?! [ד]אָמַר רַב נַחְמָן: גֵּרִים, הוֹאִיל וַאֲתוֹ לְיָדַן, נֵימָא בְּהוּ מִלְּתָא: אַחִין מִן הָאֵם — לֹא יָעִידוּ, וְאִם הֵעִידוּ עֵדוּתָן עֵדוּת. אַחִין מִן הָאָב — מְעִידִין לְכַתְּחִלָּה. אַמֵּימָר אָמַר: אֲפִילּוּ אַחִין מִן הָאֵם נָמֵי מְעִידִין לְכַתְּחִלָּה. [ה][ו]וּמַאי שְׁנָא מֵעֲרָיוֹת? עֶרְוָה — לַכֹּל מְסוּרָה, עֵדוּת — לְבֵית דִּין מְסוּרָה, וְגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי. [ז]מַתְנִי׳ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח מִכָּל מָקוֹם — זוֹקֵק אֶת אֵשֶׁת אָחִיו לְיִבּוּם, וְאָחִיו הוּא לְכָל דָּבָר, חוּץ מִמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח מִן הַשִּׁפְחָה וּמִן הַגּוֹיָה. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן מִכָּל מָקוֹם — פּוֹטֵר אֵשֶׁת אָבִיו מִן הַיִּבּוּם, וְחַיָּיב עַל מַכָּתוֹ וְעַל קִלְלָתוֹ, וּבְנוֹ לְכָל דָּבָר, חוּץ מִמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן מִן הַשִּׁפְחָה וּמִן הַגּוֹיָה. [יא]גְּמָ׳ מִכָּל מָקוֹם לְאֵתוּיֵי מַאי? אָמַר רַב יְהוּדָה: לְאֵתוּיֵי מַמְזֵר. פְּשִׁיטָא, אָחִיו הוּא! מַהוּ דְּתֵימָא, לֵילַף אַחְוָה אַחְוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב: מָה לְהַלָּן — כְּשֵׁרִין וְלֹא פְּסוּלִין, אַף כָּאן — כְּשֵׁרִין וְלֹא פְּסוּלִין, קָא מַשְׁמַע לַן. וְאֵימָא הָכִי נָמֵי? כֵּיוָן דִּלְעִנְיַן יִבּוּם מִיפְטַר נִפְטָר,

מִיזְקָק

הָנָךְ תַּרְתֵּי דְּדָמְיָין לַהֲדָדֵי אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי הָאָב וַאֲחוֹת אֲבִי הָאָב שֶׁהֵן צַד אַחֲוָה דְּאָב וּלְמַטָּה דִּידְהוּ עֶרְוָה: שְׁלִישִׁי שֶׁבִּבְנוֹ בַּת בֶּן בְּנוֹ דְּהָא בַּת בְּנוֹ עֶרְוָה: וְשֶׁבְּבִתּוֹ בַּת בֶּן בִּתּוֹ שֶׁהֲרֵי בַּת בִּתּוֹ עֶרְוָה הִלְכָּךְ בַּת בֶּן בִּתּוֹ שְׁנִיָּה וְכֵן בַּת בֶּן בְּנָהּ שֶׁל אִשְׁתּוֹ אוֹ בַּת בֶּן בִּתָּהּ: רְבִיעִי שֶׁבְּחָמִיו דּוֹר רְבִיעִי שֶׁבְּחָמִיו הַיְנוּ אֵם אֵם חָמִיו וְהוּא דּוֹר רְבִיעִי לְאִשְׁתּוֹ וְאִשְׁתּוֹ בִּכְלָל: וְשֶׁבַּחֲמוֹתוֹ אֵם אֵם חֲמוֹתוֹ: שְׁנִיָּה דְּאֵם חָמִיו וְאֵם חֲמוֹתוֹ עֶרְוָה שֶׁהֵן בִּכְלַל אִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ הִלְכָּךְ אִמּוֹ שְׁנִיָּה: מַאי שְׁנָא לְמַעְלָה דְּקָרֵי לְאֵם אֵם חָמִיו וְאֵם אֵם חֲמוֹתוֹ רְבִיעִי וְקָא חֲשִׁיב לְאִשְׁתּוֹ בְּחֻשְׁבָּנָא דְּדָרֵי: וּמַאי שְׁנָא לְמַטָּה דְּקָרֵי לְבַת בֶּן בְּנוֹ דּוֹר שְׁלִישִׁי וְלָא חֲשִׁיב אִשְׁתּוֹ דְּתֶהֱוֵי רְבִיעִי: לָאו מִכֹּחַ אִשְׁתּוֹ קָאָתֵי אֶלָּא מִכֹּחַ דִּידֵיהּ דְּבִבְנוֹ מֵאֲנוּסָה עָסְקִינַן: לְהַהִיא מַתְנִיתָא הָא דְּקָתָנֵי לְעֵיל מָה הֵן שְׁנִיּוֹת בְּהַהִיא אַיְרֵי רַב וְאָמַר אַרְבַּע יֵשׁ לָהֶן הֶפְסֵק וְתוּ לָא אֲבָל בְּהָנָךְ דר' חַיָּיא אִיכָּא: ת"ש דְּתָנֵי בִּשְׁנִיּוֹת דָּר' חַיָּיא שְׁלִישִׁי שֶׁבִּבְנוֹ וּרְבִיעִי שֶׁבְּחָמִיו וְתוּ לָא אַלְמָא יֵשׁ לָהֶם הֶפְסֵק: בְּגֵרִים גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת שֶׁאִם הָיָה גֵּר נָשׂוּי אֵם אִמּוֹ יוֹצִיא: מִקְּדֻשָּׁה חֲמוּרָה שֶׁהָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מֻזְהָרִין עַל הָעֲרָיוֹת: לֹא גָּזְרוּ בְּהוּ רַבָּנָן דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי וְאֵין לוֹ קְרָבָה: לֹא יָעִידוּ לְכַתְּחִלָּה דִּקְרֵבַת אֵם בְּגֵרִים קְרֵבָה הִיא דְּהָא וַדַּאי אִמּוֹ הִיא: וְאִם הֵעִידוּ עֵדוּתָן עֵדוּת דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי: מְעִידִין לְכַתְּחִלָּה דְּרַחֲמָנָא אַפְקְרֵיהּ לְזֶרַע מִצְרִי דִּכְתִיב זִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם (יְחֶזְקֵאל כ"ג:כ') הִלְכָּךְ קְרֵבַת אָב אֵינָהּ קְרֵבָה: מַאי שְׁנָא עֵדוּת מֵעֲרָיוֹת דְּאָמַר לְקַמָּן בְּפֶרֶק נוֹשְׂאִין (יְבָמוֹת דַּף צח.) גֵּר שֶׁהָיָה נָשׂוּי אֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם יוֹצִיא: לְכָל מְסוּרָה הַכֹּל נוֹשְׂאִין נָשִׁים הִלְכָּךְ אִי שָׁרֵית לְקִיּוּמָהּ אָתֵי נָמֵי לְמִשְׁרֵי עֶרְוָה בְּיִשְׂרָאֵל דְּכֻלֵּי עָלְמָא לָא יָדְעִי דְּטַעֲמָא דְּגֵר מִשּׁוּם דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי: לְבֵית דִּין מְסוּרָה וְאִי נָמֵי מַכְשֶׁרֶת עֵדוּת אַחִים גֵּרִים לָא אָתְיָא לְאַכְשׁוּרֵי אַחִין יִשְׂרָאֵל דְּבֵית דִּין יָדְעִי דְּגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי: מַתְנֵי' אָח מִכָּל מָקוֹם בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ: וְאָחִיו לְכָל דָּבָר מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ': שִׁפְחָה וְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וְלָדָהּ כָּמוֹהָ וּבָתְרָהּ אָזֵיל כִּדְיָלֵיף בגמ': עַל מַכָּתוֹ וְעַל קִלְלָתוֹ אִם הִכָּה אוֹ קִלֵּל אֶת אָבִיו חַיָּב מִיתָה: גְּמ' מִדִּלְעִנְיַן יִבּוּם מִפְטָר אֶת אֵשֶׁת אָבִיו מִיִּבּוּם פּוֹטֵר כְּגוֹן אִם הָיָה לוֹ בֵּן מַמְזֵר וְנָשָׂא אִשָּׁה וּמֵת וְלֹא יָלְדָה לוֹ פְּטוּרָה מִן הַיִּבּוּם בִּשְׁבִיל הַמַּמְזֵר בֶּן בַּעְלָהּ כִּדְיָלֵיף לְקַמָּן בֵּן אֵין לוֹ עַיִן עָלָיו:

שְׁנִיּוֹת דְּרַבִּי חִיָּיא יֵשׁ לָהֶן הֶפְסֵק אוֹ לֹא תֵּמַהּ דִּלְעֵיל תַּנָא דְּכַלַּת בֶּן בְּנוֹ אֲסוּרָה עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת וְדוֹמֶה דכ"ש בַּת בֶּן בְּנוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁהֵן קְרֵבֵי עַצְמוֹ וְלֹא מֵחֲמַת קִדּוּשִׁין וי"ל דְּכַלַּת בֶּן בְּנוֹ יֵשׁ לְאָסְרוֹ שֶׁהֵן בְּנֵי יְרֻשָּׁה וּשְׁכִיחָא גַּבֵּהּ אֲבָל בַּת בְּנֵי בָּנִים לָאו בַּת יְרֻשָּׁה הִיא וְלָא שְׁכִיחָא גַּבֵּהּ: **עֶרְוָה** לְכָל מְסוּרָה תֵּמַהּ דִּלְעֵיל קָאָמַר דְּטַעֲמָא דְּגֵרִים שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בָּאנוּ מִקְּדֻשָּׁה כוּ' וְהָכָא מַשְׁמַע טַעְמָא מִשּׁוּם דְּאָתְיָא לְאִחַלּוּפֵי בְּיִשְׂרָאֵל כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס וְכֵן בְּפֶ' נוֹשְׂאִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צז: וְשָׁם) מַשְׁמַע דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם אִיחַלּוּפֵי גַּבֵּי בְּנֵי יוֹדָן אַמְתָּא אִשְׁתַּחְרוּר שְׁרָא לְהוּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב לְמִנְסַב נְשֵׁי דַּהֲדָדֵי וְקָאָמַר מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב כֻּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגֵי דְּאָסוּר מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם כֻּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגֵי דְּמֻתָּר כִּי פְּלִיגֵי מִן הָאָב וּמִן הָאֵם וְאִי מִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ אַמַּאי שָׁרֵי הָתָם מִן הָאָב וּמִן הָאֵם אֲבָל אִי מִשּׁוּם אִחַלּוּפֵי נִיחָא דְּכֵיוָן דְּאִיכָּא נָמֵי צַד אָב לָא אָתֵי לְאִיחַלּוּפֵי דְּבָתַר אָב שַׁדֵּי לְהוּ וּמִצְרַיִם אֵין לָהֶם קֻרְבַת אָב דִּכְתִיב וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם וְלֹא שַׁיָּךְ לְמִגְזַר אַטּוּ יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָנֵי תְּרֵי טַעְמֵי צְרִיכִין דִּבְקֻרְבַת אָב שֶׁהָיוּ אֲסוּרִין קֹדֶם לֹא שַׁיָּךְ טַעְמָא לְאִחַלּוּפֵי שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִים דְּרַחֲמָנָא אַפְקְרֵיהּ לְזַרְעֵהּ כְּגוֹן אֵשֶׁת אָבִיו לְרַבִּי עֲקִיבָא וַאֲחוֹת אָבִיו לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נח.) עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֲחוֹת אָבִיו ור"ע אוֹמֵר אֵשֶׁת אָבִיו הָוֵי טַעְמָא שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ כו' אֲבָל אֵשֶׁת אָבִיו לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַאֲחוֹת אָבִיו לְרַבִּי עֲקִיבָא שָׁרֵי דְּלָא מִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ אִיכָּא וְלֹא מִשּׁוּם אִיחַלּוּפֵי אִיכָּא אֲבָל עֲרָיוֹת שֶׁמִּצַּד אֵם שֶׁלֹּא הָיוּ אֲסוּרוֹת קֹדֶם יֵשׁ לֶאֱסֹר מִשּׁוּם אִיחַלּוּפֵי דְּמִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ לֵיכָּא וְהָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת (ג"ז שָׁם) נָשָׂא אֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם יוֹצִיא הַיְנוּ מִשּׁוּם אִחַלּוּפֵי דְּשֶׁמָּא יֹאמְרוּ לֵיכָּא שֶׁלֹּא הָיוּ נֶאֱסָרוֹת בְּגַיּוּתָם וּמִן הָאָב יְקַיֵּם דְּמִשּׁוּם אִחַלּוּפֵי לֵיכָּא בְּצַד אָב כִּדְפָרֵשִׁית וְהַיְנוּ טַעְמָא נָמֵי דְּאָמַר אַחִין מִן הָאֵם לֹא יָעִידוּ לְכַתְּחִלָּה דִּלְמָא אָתֵי לְאִיחַלּוּפֵי אֲבָל מִן הָאָב יָעִידוּ לְכַתְּחִלָּה: **מִי** שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח מ"מ זוֹקֵק אֵשֶׁת אָחִיו בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ לַאֲתוּיֵי מַמְזֵר וא"ת מֵרֵישָׁא שָׁמְעִינַן לָהּ בַּת יִשְׂרָאֵל לְנָתִין וּמַמְזֵר דְּחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִי מֵהָתָם הָוֵי אָמֵינָא כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מַמְזֵרִים אֲבָל כְּשֶׁאָחִיו הַמֵּת כָּשֵׁר אֵין אָחִיו מַמְזֵר זוֹקֵק אִשְׁתּוֹ: **פְּשִׁיטָא** אָחִיו הוּא תֵּמַהּ אַמַּאי פְּשִׁיטָא לֵיהּ הָא אִצְטְרִיךְ שַׁפִּיר לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּמְחַיְּבֵי כְּרֵיתוֹת הָוֵי אָחִיו וְלָא מְמַעֲטִינַן לֵיהּ לְמִי שֶׁיֵּשׁ אִשּׁוּת לְאָבִיךְ בָּהּ כִּדְפָרֵיךְ לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף כג.) לְרַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה וְאֵימָא לְמִי שֶׁיֵּשׁ אִשּׁוּת לְאָבִיךְ בָּהּ לִמְעוּטֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וי"ל דה"מ לְשַׁנּוּיֵי הָכִי אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ לְשַׁנּוּיֵי דְּאִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם דַּהֲוָה יָלְפִינַן אַחְוָה אַחְוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב דְּמִשּׁוּם הַאי טַעְמָא אִצְטְרִיךְ בֵּן אֵין לוֹ עַיִן עָלָיו דְּמַמְזֵר פּוֹטֵר מִן הַיִּבּוּם דְּלָא נֵימָא דְּנֵילַף אַחְוָה אַחְוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב דְּלָא זָקִיק וּמִדְּלָא זָקִיק מִפְטָר נָמֵי לֹא פָּטַר וְעוֹד אור"י דְּהָכִי פָּרֵיךְ פְּשִׁיטָא כֵּיוָן דְּתָנֵי אָחִיו הוּא לְכָל דָּבָר פְּשִׁיטָא דְּזוֹקֵק נָמֵי לְיִבּוּם וּמְשַׁנֵּי דס"ד אע"ג דְּאָחִיו הוּא לְכָל דָּבָר הֵ"א לְיִבּוּם לֹא זוֹקֵק מִשּׁוּם דְּיָלְפִינַן אַחְוָה אַחְוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב וּבָתַר הָכִי פָּרֵיךְ וְאָחִיו הוּא לְכָל דָּבָר דְּהַיְנוּ לְיוֹרְשׁוֹ וְלִיטַמֵּא לוֹ פְּשִׁיטָא כֵּיוָן דְּזוֹקֵק לְיִבּוּם אַף עַל גַּב דַּהֲוָה ס"ד לְמֵילַף מִבְּנֵי יַעֲקֹב כ"ש לִשְׁאָר דְּבָרִים:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, סמג לאוין קי, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ יב יד טו:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ טו:

ג מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ א ח:

ד מיי׳ פי״ג מהל׳ עדות הל׳ ב, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ י:

ה מיי׳ פי״ג מהל׳ עדות הל׳ ב:

ו מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ י:

ז מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, סמג עשין נא, סמג לאוין קא, טוש״ע אה״ע סי׳ קנז סעי׳ א:

ח מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ג, טוש״ע אה״ע סי׳ קנו סעי׳ ב:

ט מיי׳ פה׳ מהל׳ ממרים הל׳ ט, טוש״ע יו״ד סי׳ רמא סעי׳ ח:

י מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד:

יא מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ קנז סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א לעיל ג.

גליון הש״ס

גמ׳ הואיל ואתו לידן. שבת פא ע״ב וש״נ:

תורה אור השלם

וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת [שמות כא, טו]

וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֶת אָבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ [בראשית מב, יג]

מִיזְקָק נָמֵי זָקֵיק. [א]וְאָחִיו הוּא לְכָל דָּבָר. לְמַאי הִלְכְתָא? לְיוֹרְשׁוֹ וְלִיטַּמֵּא לוֹ. [ב](א)פְּשִׁיטָא, אָחִיו הוּא! סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וּכְתִיב: "כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרוֹב אֵלָיו", וְאָמַר מָר: "שְׁאֵרוֹ" — זוֹ אִשְׁתּוֹ, וּכְתִיב: "לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחַלּוֹ", יֵשׁ בַּעַל שֶׁמִּטַּמֵּא וְיֵשׁ בַּעַל שֶׁאֵין מִטַּמֵּא, הָא כֵּיצַד? מִטַּמֵּא הוּא לְאִשְׁתּוֹ כְּשֵׁרָה, וְאֵין מִטַּמֵּא לְאִשְׁתּוֹ פְּסוּלָה, הָכִי נָמֵי: מִטַּמֵּא הוּא לְאָח כָּשֵׁר, וְאֵין מִטַּמֵּא לְאָח פָּסוּל — קָא מַשְׁמַע לַן. וְאֵימָא הָכִי נָמֵי? הָתָם לְאַפּוֹקֵי קָיְימָא, הָכָא אָחִיו הוּא. [גד]חוּץ מִמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח מִן הַשִּׁפְחָה וּמִן הַגּוֹיָה. מַאי טַעְמָא? אָמַר קְרָא: "הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדוֹנֶיהָ". [ה]מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן מִכָּל מָקוֹם פּוֹטֵר וְכוּ'. "מִכָּל מָקוֹם" לְאֵתוֹיֵי מַאי? אָמַר רַב יְהוּדָה: לְאֵיתוֹיֵי מַמְזֵר. מַאי טַעְמָא — דְּאָמַר קְרָא: "וּבֵן אֵין לוֹ" — עַיֵּין עָלָיו. [ו](ב)וְחַיָּיב עַל מַכָּתוֹ. אַמַּאי? קְרִי כָּאן: "וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאוֹר", בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ! [ז]כִּדְאָמַר רַב פִּנְחָס מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא: בְּעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הָכָא נָמֵי כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. (ג)וְהַאי בַּר תְּשׁוּבָה הוּא? וְהָתְנַן: שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵיזֶהוּ "מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקוֹן" — זֶה הַבָּא עַל הָעֶרְוָה וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה מַמְזֵר! הַשְׁתָּא מִיהָא עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ הוּא.

[חט](ד)תָּנוּ רַבָּנַן: הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ, וְהִיא בַּת אֵשֶׁת אָבִיו — חַיָּיב מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ וּמִשּׁוּם בַּת אֵשֶׁת אָבִיו. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ בִּלְבַד, וְלֹא מִפְּנֵי בַּת אֵשֶׁת אָבִיו. מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנַן? אָמְרִי, מִכְּדֵי כְּתִיב: "עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ", "עֶרְוַת בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִיא" לָמָּה לִי? שְׁמַע מִינַּהּ לְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ וּמִשּׁוּם בַּת אֵשֶׁת אָבִיו. (ה)וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אָמַר קְרָא: "אֲחוֹתְךָ הִיא". מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ אַתָּה מְחַיְּיבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם בַּת אֵשֶׁת אָבִיו. (ו)וְרַבָּנַן, הַאי "אֲחוֹתְךָ הִיא" מַאי עָבְדִי לֵיהּ? מִיבְּעֵי לְהוּ לְחַיְּיבוֹ עַל אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ, לוֹמַר שֶׁאֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין. וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: אִם כֵּן, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "אֲחוֹתְךָ", "הִיא" לָמָּה לִי? מִשּׁוּם "אֲחוֹתְךָ" אַתָּה מְחַיְּיבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם "בַּת אֵשֶׁת אָבִיו". וְרַבָּנַן: אַף עַל גַּב דִּכְתִיב "אֲחוֹתְךָ", אִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "הִיא", שֶׁלֹּא תֹּאמַר בְּעָלְמָא מַזְהִירִין מִן הַדִּין, (ז)וְכִי תֵּימָא: "אֲחוֹתְךָ" דִּכְתַב רַחֲמָנָא לְמָה לִי? מִילְּתָא דְּאָתְיָא בְּקַל וָחוֹמֶר, טָרַח וְכָתַב לַהּ קְרָא — כְּתַב רַחֲמָנָא "הִיא". וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: אִם כֵּן, לִיכְתְּבֵיהּ רַחֲמָנָא לַ"אֲחוֹתְךָ הִיא" בְּאִידַּךְ קְרָא. [י]וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, הַאי "בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִישׁוּת לְאָבִיךָ בָּהּ, פְּרָט לַאֲחוֹתוֹ מִשִּׁפְחָה וְגוֹיָה, שֶׁאֵין אִישׁוּת לְאָבִיךָ בָּהּ. [יא]וְאֵימָא: פְּרָט לַאֲחוֹתוֹ מֵאֲנוּסָה? הַהִיא לָא מָצֵית אָמְרַתְּ מִדְּרָבָא, (ח)דְּרָבָא רָמֵי, כְּתִיב: "עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה", הָא בַּת בְּנָהּ דִּידַהּ וּבַת בִּתָּהּ דִּידַהּ שְׁרֵי, וּכְתִיב: "עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ", הָא כֵּיצַד? כָּאן בָּאוֹנָסִין, כָּאן בְּנִשּׂוּאִין.

וְאֵימָא:

אַחֲוָה נָמֵי אַחֲוָה הוּא:

מִיזְקָק נָמֵי זָקֵיק לְאֵשֶׁת אָחִיו לְיִבּוּם שֶׁאֲפִלּוּ אֵין כָּאן אָח אֶלָּא מַמְזֵר זֶה זְקוּקָה לַחֲלִיצָה: וְלִיטַּמֵּא לוֹ: אִם כֹּהֵן הוּא וְלוֹ אָח מַמְזֵר מִטַּמֵּא לוֹ: כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ זוֹ אִשְׁתּוֹ: לְאַפּוֹקֵי קַיְימָא הִלְכָּךְ לָאו אִשְׁתּוֹ הִיא: עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לְקַמָּן מְפָרֵשׁ בְּשְׁמַעְתִּין מִכִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי: הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ בְּשִׁפְחָה כְּתִיב: וּבֵן אֵין לוֹ מָצֵי לְמִכְתַּב וּבֶן אַן לוֹ כִּדְאָמְרִינַן בְּקִדּוּשִׁין (דַּף ד.) אַן כֶּסֶף וּכְמוֹ מֵאַן יְבָמִי (דְּבָרִים כ"ה:ז') מֵאַן בִּלְעָם (בַּמִּדְבָּר כ"ב:י"ד) וּלְהָכִי כְּתַב אֵין לְמִדְרַשׁ עַיֵּין עָלָיו דְּאִם יֵשׁ לוֹ בֵּן בָּעוֹלָם פּוֹטֵר: בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ וְהַאי אָבִיו לָאו עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ הוּא שֶׁהֲרֵי בָּא עַל הָעֶרְוָה וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה מַמְזֵר: כִּדְאָמַר רַב פִּנְחָס בְּפֶ' חֹמֶר בַּקֹּדֶשׁ: הַשְׁתָּא מִיהַת הוֹאִיל וְשָׁב עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ הוּא וּנְהִי נָמֵי דַּעֲוֹנוֹ גָּלוּי וְנִזְכָּר כָּל זְמַן שֶׁמַּמְזֵר קַיָּם מִיהוּ מִתְּשׁוּבָה וְאֵילָךְ בִּכְלַל עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עַמְּךָ הוּא: וְהִיא בַּת אֵשֶׁת אָבִיו דְּעַל יְדֵי נִשּׂוּאִין נוֹלְדָה לְאָבִיו וְלֹא בַּאֲנוּסִין: מִכְּדֵי כְּתִיב עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַת אָבִיךָ וּבֵין מִן הָאֲנָסִין וּבֵין מִן הַנִּשּׂוּאִין מַשְׁמַע עֶרְוַת בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ לָמָּה לִי הָא נָמֵי אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו הִיא שְׁמַעַת מִנָּהּ לְחַיְּבוֹ מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין הַלָּלוּ וְאִם שׁוֹגֵג חַיָּב שְׁתֵּי חַטָּאוֹת: אֲחוֹתְךָ הִיא בְּהַאי קְרָא דְּבַת אֵשֶׁת אָבִיךָ כְּתִיב: לְחַיְּבוֹ עַל אֲחוֹתוֹ מִן הָאוֹנְסִין בַּת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ כְּגוֹן נוֹלְדוּ הוּא וְהִיא מִן אֲנוּסָה דְּמֵהַהוּא קְרָא דַּאֲנָסִין לָא שָׁמְעִי' אֶלָּא בַּת אָבִיו שֶׁלֹּא בַּת אִמּוֹ דִּכְתִי' בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ וְהָא דִּכְתִיב נָמֵי בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ דְּמַשְׁמַע בֵּין אִמּוֹ בֵּין שֶׁאֵין אִמּוֹ בְּאִשּׁוּת הוּא דִּכְתִיב אֲבָל בָּאֲנָסִין לָא שָׁמְעִינַן לְהָכִי כְּתִיב אֲחוֹתוֹ לְרַבּוֹת בַּת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ: מִן הַדִּין מק"ו אִם עַל בַּת אָבִיו שֶׁלֹּא בַּת אִמּוֹ הִזְהִיר עַל בַּת אָבִיו וְאִמּוֹ לכ"ש: שֶׁלֹּא תֹּאמַר בְּעָלְמָא מַזְהִירִין מִן הַדִּין וְהָוֵי לָאו גָּמוּר. וּמֵהָכָא לָא יָלְפִינַן לְמֵימַר מִדְּאִצְטְרִיךְ אֲחוֹתְךָ אַלְמָא אֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין דְּאִיכָּא לְשַׁנּוּיֵ מִלְּתָא דְּאָתְיָא בק"ו טָרַח וְכָתַב לָהּ קְרָא לְהָכִי כְּתַב הִיא כְּלוֹמַר הָכָא הוּא דְּאִיַּתַּר קְרָא אֲבָל אַזְהָרַת דִּין ק"ו לָאו אַזְהָרָה הִיא: בְּאִידָךְ קְרָא גַּבֵּי אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ דְּלָא הֻזְכַּר שֵׁם אִישׁוּת דְּנָפְקִי אֲנָסִין מִנֵּהּ דִּבְנִשּׂוּאִין אַשְׁמְעִינַן אַף בְּבַת אָבִיו וּבְבַת אִמּוֹ מִדִּכְתִיבָא הָכָא ש"מ לְמֵימְרָא דאע"ג דְּהִיא בַּת אֵשֶׁת אָבִיו לָא מְחַיֵּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ: שֶׁאֵין אִישׁוּת לְאָבִיךָ בָּהּ בְּשִׁפְחָה וְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לָא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין. בְּמַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין נָפְקָא לָן מִקְּרָאֵי בְּפֶ' הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ בְּסוֹפוֹ (דַּף סח.) שִׁפְחָה עַם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר וְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים כְּדִכְתִיב וְאַחַר כֵּן תָּבֹא עָלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ (דְּבָרִים כ"א:י"ג) וּמֵעִקָּרָא לָא: וְאֵימָא פְּרָט לַאֲחוֹתוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ שֶׁלֹּא הָיָה אִשּׁוּת לְאָבִיךָ בָּהּ: כָּאן בָּאֲנָסִין עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ מֵאֲנוּסָתוֹ לֹא תְגַלֶּה הָא בַּת בְּנָהּ מֵאִישׁ אַחֵר גָּלֶה דְּלָאו אִשְׁתְּךָ הִיא וּמִיהוּ בְּנוֹ מִן הָאֲנָסִין בְּנוֹ הוּא וְכֵן בִּתּוֹ הִלְכָּךְ גַּבֵּי

מַאי טַעְמָא הָכָא לָא פָּרֵיךְ פְּשִׁיטָא דִּבְנוֹ הוּא כִּדְפָרִיךְ לְעֵיל פְּשִׁיטָא אָחִיו הוּא אֶלָּא אַדְּרַבָּה בָּעֵי מַאי טַעְמָא וְהַיְנוּ מִשּׁוּם דְּשָׁנֵי לְעֵיל נֵילַף אַחְוָה אַחֲוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב כו' וּלְהָכִי בָּעֵי מַאי טַעְמָא לָא יָלְפִינַן מִבְּנֵי יַעֲקֹב דְּלָא זְקוּקָה וְאִם כֵּן מִפְּטַר נָמֵי לָא לִפָּטֵר: **בֵּן אֵין לוֹ עַיֵּן עָלָיו** אע"ג דִּסְתָם אָח וּבֵן הָוֵי אֲפִילּוּ מַמְזֵר כִּדְפָרִיךְ לְעֵיל פְּשִׁיטָא אָחִיו הוּא וְהָכָא נַמֵּי לָא אִצְטְרִיךְ וּבֵן אֵין לוֹ עַיֵּן עָלָיו אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא נֵילַף מִבְּנֵי יַעֲקֹב [וְהָא דְּאִצְטְרִיךְ וְזֶרַע אֵין לָהּ עַיֵּן עָלֶהָ הַיְנוּ מִשּׁוּם] דִּסְתָם זֶרַע לָא הָוֵי אֶלָּא זֶרַע כָּשֵׁר כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ קִדּוּשִׁין (דַּף ד.) אֵין לִי אֶלָּא זֶרַע כָּשֵׁר זֶרַע פָּסוּל מִנַּיִן וּלְעִנְיַן בְּנֵי בָּנִים הָוֵי אִיפְּכָא דְּזֶרַע מַשְׁמַע אֲפִי' בְּנֵי בָּנִים כִּדְמַשְׁמַע נָמֵי הָתָם דְּקָאָמַר זֶרַע זַרְעָהּ לֹא צָרִיךְ קְרָא דִּבְנֵי בָנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים וּבֵן לָא מַשְׁמַע אֶלָּא בֵּן לְבַדּוֹ כִּדְאָמַר בְּיֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב דַּף קטו. וְשָׁם) אֵין לִי אֶלָּא בֵּן וּבֶן הַבֵּן וּבַת הַבֵּן בֶּן בַּת הַבֵּן מִנַּיִן וְנִרְאֶה לר"י דִּמְעַיֵּן עָלָיו דְּהָכָא גַּבֵּי יִבּוּם אֵין לִדְרֹשׁ בֶּן הַבַּת וּבַת הַבֵּן [שֶׁיִּפְטֹר מִן הַיִּבּוּם כֵּיוָן דְּאַפְּקִינַן לְאֲתוּיֵי מַמְזֵר וּלְהָכִי אִצְטְרִיךְ לְאֵתוּיֵי בֶּן הַבֵּן וּבַת הַבֵּן לְעִנְיַן נַחֲלָה וְלָא בָּעֵי לְמֵילַף מִדִּלְעִנְיַן יִבּוּם בֵּן וּבֶן הַבֵּן כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ לְעִנְיַן נַחֲלָה נָמֵי כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ כִּדְאָמַר הָתָם (שָׁם דַּף קט. וְשָׁם) גַּבֵּי בַּת וא"ת וְנִדְרוֹשׁ אִיפְּכָא גַּבֵּי נַחֲלָה לַאֲתוּיֵי מַמְזֵר וּמֵאַיִן לוֹ דְּגַבֵּי יִבּוּם נִדְרוֹשׁ בֶּן הַבֵּן וְי"ל דְּגַבֵּי נַחֲלָה א"צ לַאֲתוּיֵי מַמְזֵר דִּלְכָל מִלֵּי בְּנוֹ הוּא אֶלָּא דִּלְעִנְיַן יִבּוּם הֲוָה ס"ד לְמֵילַף מִבְּנֵי יַעֲקֹב וּלְהָכִי ע"כ הַהוּא דְּנַחֲלָה אֲתָא לְרַבּוֹת בֶּן הַבֵּן וְהָא דִּפְשִׁיט לֵיהּ בְּיֵשׁ נוֹחֲלִין דִּלְעִנְיַן יִבּוּם בֵּן וּבַת כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ נִרְאֶה לר"י דְּנָפְקָא לָן מִלֹּא יִמָּחֶה פְּרָט לָזֶה שֶׁאֵין שְׁמוֹ מָחוּי א"נ דְּבַת וּמַמְזֵר שְׁקוּלִים וּבַת נָמֵי נָפְקָא מְעַיֵּן עָלָיו דְּהָכָא וּמִיהוּ קָשֶׁה לר"י דְּהֵיכִי נוּכַל לוֹמַר דִּשְׁקוּלִים הֵם בַּת וּמַמְזֵר הָא כֵּיוָן דְּמָצִינוּ לְאוֹקוּמֵי עַיֵּן עָלָיו בְּבַת מֵהֵיכִי תֵּיתֵי לְאוֹקוּמֵי אַף בְּמַמְזֵר כֵּיוָן דְּמֵאַחֲוָה אַחֲוָה מַשְׁמַע לְמְעוּטֵי מַמְזֵר וְי"ל כֵּיוָן דְּאַחֲוָה אַחֲוָה אִצְטְרִיךְ לְדָרְשָׁא אַחֲרִיתִי לֵית לָן לְמַעוּטֵי מִנֵּהּ מַמְזֵר לְעִנְיַן יִבּוּם כֵּיוָן דִּלְכָל מִלֵּי חָשִׁיב בֵּן וְאָח וּלְגַבֵּי יִבּוּם נָמֵי מָצֵי לְרַבּוּיֵ בְּהֶדְיָא בַּת מְעַיֵּן עָלָיו הִלְכָּךְ אע"ג דְּאִצְטְרִיךְ לְרַבּוּיֵ בַּת לֹא נַנִּיחַ בִּשְׁבִיל כָּךְ מִלְּרַבּוּיֵ מַמְזֵר תֵּדַע דְּהָא רֵישׁ לָקִישׁ דְּרֵישׁ לָהּ בְּרֵישׁ הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת לה: וְשָׁם) לְמִלְּתָא אַחֲרִיתִי וְאַפֵּ"ה מְרַבֵּינַן מִנֵּהּ מַמְזֵר: **כְּשֶׁעָשָׂה** תְּשׁוּבָה וְהָא דְּאָמַר בְּפֶ' הַנֶּחֱנָקִין (סַנְהֶדְרִין דַּף פֵּה: וְשָׁם) לַכֹּל אֵין הַבֵּן נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לְאָבִיו לְהַכּוֹתוֹ וּלְקַלְּלוֹ חוּץ מִמֵּסִית כו' הָתָם כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וא"ת בִּשְׁלָמָא מַלְקוּת מַשְׁכַּחַת דִּמְחַיֵּב אע"פ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה אֶלָּא לְקַלְּלוֹ מִי שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה אֵין רַשַּׁאי לְקַלְּלוֹ אֲפִלּוּ אַחֵר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִם הִזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה אוֹ עָשָׂה דָּבָר שֶׁנִּתְחַיֵּב בּוֹ נִדּוּי אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה חַיָּב וְלָא מִפְּטַר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ נחלות הל׳ ז, סמג עשין צו, טוש״ע חו״מ סי׳ ערו סעי׳ ו:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ אבל הל׳ ט, סמג עשין כח, סמג לאוין רלה, טוש״ע יו״ד סי׳ שעג סעי׳ ד:

ג מיי׳ פב׳ מהל׳ אבל הל׳ ג:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ נחלות הל׳ ז, טוש״ע חו״מ סי׳ ערו סעי׳ ו:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ג, טוש״ע אה״ע סי׳ קנו סעי׳ ב:

ו מיי׳ פה׳ מהל׳ ממרים הל׳ יב, טוש״ע יו״ד סי׳ רמא סעי׳ ד:

ז מיי׳ פה׳ מהל׳ ממרים הל׳ יב, טוש״ע יו״ד סי׳ רמא סעי׳ ד:

ח מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג:

ט מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ד, סמג לאוין קה:

י מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ י:

יא מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ד:

מסורת הש״ס

א לקמן צ:; ספרא אמור פרשה א טו

ב בבא מציעא סב.; בבא קמא צד:

ג חגיגה ט.; קוהלת רבה; במדבר רבה; משנה חגיגה; חגיגה ט:

ד תוספתא סנהדרין

ה מכות ד:; כתובות לב:; ספרא קדושים פרק י ט; כתובות לז.; סנהדרין נג:; מכות יג:

ו מכות יד.

ז זבחים קג:; קידושין ד.

ח לקמן צז.

גליון הש״ס

גמ׳ מ"ט אמר קרא האשה וילדיה. לקמן עח ע"א:

תוס׳ ד"ה בן אין לו וכו׳ אפילו בני בנים כדמשמע נמי התם. עיין סנהדרין פד ע"ב:

תורה אור השלם

לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחַלּוֹ [ויקרא כא, ד]

כִּי אִם־לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו [ויקרא כא, ב]

אִם־אֲדֹנָיו יִתֶּן־לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה־לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ וגו׳ [שמות כא, ד]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה וגו׳ [דברים כה, ה]

אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר [שמות כב, כז]

מְעֻוָּת לֹא־יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן לֹא־יוּכַל לְהִמָּנוֹת [קהלת א, טו]

עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַת־אָבִיךָ אוֹ בַת־אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת וגו׳ [ויקרא יח, ט]

עֶרְוַת בַּת־אֵשֶׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה וגו׳ [ויקרא יח, יא]

עֶרְוַת בַּת־בִּנְךָ אוֹ בַת־בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ וגו׳ [ויקרא יח, י]

עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה אֶת־בַּת־בְּנָהּ וְאֶת־בַּת־בִּתָּהּ לֹא תִקַּח וגו׳ [ויקרא יח, יז]

[א](א)וְאֵימָא: פְּרָט לְחַיָּיבֵי לָאוִין! אָמַר רַב פָּפָּא: חַיָּיבֵי לָאוִין תָּפְשִׂי בְּהוּ קִדּוּשִׁין, דִּכְתִיב: "כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה", וְכִי יֵשׁ אֲהוּבָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְיֵשׁ שְׂנוּאָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם? אֶלָּא: "אֲהוּבָה" — אֲהוּבָה בְּנִישּׂוּאֶיהָ, "שְׂנוּאָה" — שְׂנוּאָה בְּנִישּׂוּאֶיהָ, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "כִּי תִהְיֶיןָ". [ב](ב)וְאֵימָא: פְּרָט לְחַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת! אָמַר רָבָא, אָמַר קְרָא: "עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ", בֵּין שֶׁאוֹמְרִים לוֹ לְאָבִיךָ קַיֵּים, בֵּין שֶׁאוֹמְרִים לוֹ לְאָבִיךָ הוֹצֵא, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "אֲחוֹתְךָ הִיא". אֵימָא: בֵּין שֶׁאוֹמֵר לוֹ אָבִיךָ קַיֵּים, בֵּין שֶׁאוֹמֵר לוֹ אָבִיךָ הוֹצֵא, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "אֲחוֹתְךָ הִיא", לְרַבּוֹת אֲחוֹתוֹ מִשִּׁפְחָה וְגוֹיָה! אָמַר קְרָא: "בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ" — מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִישׁוּת לְאָבִיךָ בָּהּ, פְּרָט לַאֲחוֹתוֹ מִשִּׁפְחָה וְגוֹיָה. וּמָה רָאִיתָ? מִסְתַּבְּרָא חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוֹת, שֶׁכֵּן תָּפְסִי בָּהֶן קִדּוּשִׁין לְעָלְמָא. אַדְּרַבָּה: שִׁפְחָה וְגוֹיָה הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוֹת, דְּאִי מִגַּיְּירָה לְדִידֵיהּ נָמֵי, תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין! לְכִי מִגַּיְּירָה — גּוּפָא אַחֲרִינָא הִיא. [ג]וְרַבָּנַן, לְמַעוּטֵי שִׁפְחָה וְגוֹיָה מְנָא לְהוּ? נָפְקָא לְהוּ מֵ"הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדוֹנֶיהָ". (ג)וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה? חַד בְּשִׁפְחָה, וְחַד בְּגוֹיָה. וּצְרִיכִי, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן שִׁפְחָה: מִשּׁוּם דְּאֵין לָהּ חַיִיס, אֲבָל גוֹיָה דְּאִית לַהּ חַיִיס — אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן גּוֹיָה — מִשּׁוּם דְּלָא שַׁיְיכָא בְּמִצְוֹת. אֲבָל שִׁפְחָה, דְּשַׁיְיכָא בְּמִצְוֹת — אֵימָא לָא, צְרִיכָא. וְרַבָּנַן, אַשְׁכְּחַן שִׁפְחָה, גּוֹיָה מְנָא לְהוּ? וְכִי תֵּימָא: נֵילַף מִשִּׁפְחָה — הָנְהוּ מִצְרָךְ צְרִיכִי! [ד](ד)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, אָמַר קְרָא: "כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי", בִּנְךָ מִיִּשְׂרְאֵלִית קָרוּי בִּנְךָ, וְאֵין בִּנְךָ הַבָּא מִן הַגּוֹיָה קָרוּי בִּנְךָ, אֶלָּא בְּנָהּ. [ה]אָמַר רָבִינָא, שְׁמַע מִינַּהּ: בֶּן בִּתְּךָ הַבָּא מִן הַגּוֹי קָרוּי בִּנְךָ. לֵימָא קָסָבַר רָבִינָא גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד כָּשֵׁר? נְהִי דְּמַמְזֵר לָא הָוֵי — כָּשֵׁר נָמֵי לָא הָוֵי, יִשְׂרָאֵל פָּסוּל מִיקְרֵי. הַאי בְּשִׁבְעָה גּוֹיִם כְּתִיב? "כִּי יָסִיר" — לְרַבּוֹת כָּל הַמְּסִירִים. הָנִיחָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּדָרֵישׁ טַעְמָא דִּקְרָא, אֶלָּא לְרַבָּנַן מְנָא לְהוּ? מַאן תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה — רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא.

מַתְנִי'

פְּרָט לְחַיָּבֵי לָאוִין אִם נָשָׂא אָבִיו מַמְזֶרֶת וְהוֹלִיד בַּת לָאו אֲחוֹתוֹ הִיא וְאֵימָא דְּלָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשֵׁי: יֵשׁ אֲהוּבָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם צָרִיךְ הָיָה לוֹ לְהַזְכִּיר שֶׁאִם זֶה הָיָה אוֹהֵב אֶת זוֹ וְשׂוֹנֵא אֶת זוֹ אֵין הַבְּכוֹרָה מִשְׁתַּנָּה בְּכָךְ פְּשִׁיטָא שֶׁאִם זֶה שׂוֹנְאָהּ אֵין הַמָּקוֹם שׂוֹנְאָהּ: שְׂנוּאָה בְּנִשּׂוּאֶיהָ בַּעֲבֵרָה: כִּי תִהְיֶינָה דְּאִית בְּהוּ הֲוָיָה: וְאֵימָא דְּהַאי בַּת אֵשֶׁת אָבִיו פְּרָט לַאֲחוֹתוֹ מֵחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת דְּאֵין אִישׁוּת בָּהּ לְאָבִיךָ דְּהָא לָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין דְּיָלְפִינַן מֵאֲחוֹת אִשָּׁה שֶׁהִיא בְּכָרֵת וּכְתִיב בָּהּ לֹא תִקַּח אֵין לְךָ בָּהּ לְקוּחִין בְּפֶ' הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סז:): שִׁפְחָה אֵין לָהּ חָיֵס אֵין לָהּ יַחַס דִּכְתִיב עִם הַחֲמוֹר (בְּרֵאשִׁית כ"ב:ה') וְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מִתְיַחֶסֶת עַל שֵׁם אָבִיהָ דִּכְתִיב בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן (מְלָכִים ב כ':י"ב) הֲדַדְרִימֹּן בֶּן טַבְרִמֹּן (מְלָכִים א טו): שִׁפְחָה שַׁיְּכָא בְּמִצְוֹת כָּל מִצְוָה שֶׁהָאִשָּׁה חַיֶּבֶת בָּהּ עֶבֶד חַיָּב בָּהּ דְּגָמַר לָהּ לָהּ מֵאִשָּׁה (חֲגִיגָה דַּף ד.): כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מִדְּלָא כְּתִיב כִּי תָסִיר ש"מ הָכִי קָאָמַר בִּתְּךָ לֹא תִתֵּן לִבְנוֹ כִּי יָסִיר בַּעַל בִּתְּךָ אֶת בִּנְךָ שֶׁתֵּלֵד לוֹ בִּתְּךָ מֵאַחֲרַי אֲבָל אַבִּתּוֹ לֹא תִקַּח לִבְנְךָ לָא קָמְהַדַּר וְלָא קָרֵינַן בֵּהּ כִּי תָסִיר בַּת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶת בִּנְךָ שֶׁתֵּלֵד מֵאַחֲרֵי. אַלְמָא בִּנְךָ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁיַּלְדָה לוֹ בִּתְּךָ קָרוּי בִּנְךָ וְאֵין בִּנְךָ הַבָּא מִן הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים קָרוּי בִּנְךָ: ש"מ מִדִּכְתִיב כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ וּמוֹקְמִינַן לֵיהּ בְּבֵן שֶׁתֵּלֵד בִּתְּךָ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אַלְמָא בֶּן בִּתְּךָ הַבָּא מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים קָרוּי נָמֵי בִּנְךָ: לֵימָא קָסָבַר רָבִינָא וְכוּ' הַוָּלָד כָּשֵׁר וּלְקַמָּן פְּלִיגֵי בָּהּ בְּהַחוֹלֵץ (דַּף מה.) (ול"נ דְּהַוָּלָד מַמְזֵר גָּרְסִי' דְּלָא הָוֵי כְּגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר אֶלָּא צַד יִשְׂרְאֵלִית יֵשׁ בּוֹ וְשַׁיָּךְ בֵּהּ מַמְזֵרוּת): בְּשִׁבְעָה אֻמּוֹת כְּתִיב וּשְׁאָר עוֹבְדוֹת כּוֹכָבִים מִנָּלַן דְּוַלְדָהּ כָּמוֹהָ: לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּדָרֵישׁ טַעְמָא דִּקְרָא בְּפֶרֶק הַמְקַבֵּל בְּבָבָא מְצִיעָא (דַּף קטו.) אַלְמָנָה עֲנִיָּה אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָהּ אֲבָל עֲשִׁירָה מְמַשְׁכְּנִין שֶׁאֵין אַתָּה חַיָּב לְהַחֲזִיר לָהּ וְאֵין אַתָּה מַשִּׂיאָהּ שֵׁם רַע בִּשְׁכֵנוֹתֶיהָ אַלְמָא דָּרֵישׁ טַעְמָא דְּלָא תַחְבֹּל בֶּגֶד אַלְמָנָה מִשּׁוּם שֵׁם רַע וּמוֹצִיא עֲשִׁירָה מִן הַכְּלָל. וְהָכָא נָמֵי לְדִידֵהּ נִיחָא דְּאִי נָמֵי לָא מְפָרֵשׁ קְרָא טַעְמָא הֲוָה דָּרֵישׁ טַעְמָא דְחִתּוּן מִשּׁוּם כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ וְלָא אִצְטְרִיךְ קְרָא לְפָרוּשֵׁי טַעְמָא וְאִיַּתַּר קְרָא כִּי יָסִיר לְרַבּוֹת שְׁאָר מְסִירִין: אֶלָּא לְרַבָּנַן אִצְטְרִיךְ קְרָא לְפָרוּשֵׁי טַעְמָא בַּז' אֻמּוֹת גּוּפַיְהוּ וְלִמְעוּטֵי שְׁאָר אֻמּוֹת דְּאֵינָן אֲדוּקִין בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כְּמוֹתָן כִּדְקַיְמָא לָן (חוּלִּין דַּף יג:) עוֹבְדֵי כּוֹכְבֵי' שֶׁבְּחוּ"ל לָאו עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבֵי' הֵן אֶלָּא מִנְהַג אֲבוֹתֵיהֶן בִּידֵיהֶן וְלָא אִיַּתַּר לֵיהּ רִבּוּיָא וּשְׁאָר אֻמּוֹת מִנָּלַן. וְדִכְוָתֵהּ אָמְרִינַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף כא.) גַּבֵּי לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ דלר"ש הָוֵי לֹא יָסוּר לְרִבּוּיָא דִּבְלָאו פֵּרוּשָׁא דִּקְרָא הֲוָה דָּרְשִׁינַן בֵּהּ טַעְמָא וּלְרַבָּנָן דְּלָא דָּרְשִׁי טַעְמָא דִּקְרָא בְּעָלְמָא הָכָא קְרָא פֵּרֵשׁ טַעְמָא:

וְכִי יֵשׁ אֲהוּבָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם דִּפְשִׁיטָא דְּבִשְׁבִיל אַהֲבַת וְשִׂנְאַת הַבַּעַל לֹא יַפְקִיעַ הַמָּקוֹם זְכוּת בְּנָהּ וְאִם תֹּאמַר וְנֵימָא שְׂנוּאָה הַיְנוּ רְשָׁעָה דְּהִיא שְׂנוּאָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְי"ל דְּמַשְׁמַע לֵיהּ אֲהוּבָה וּשְׂנוּאָה בְּנִשּׂוּאֶיהָ וְאִם בִּרְשָׁעָה מְדַבֵּר בְּלֹא נִשּׂוּאֶיהָ נָמֵי יֵשׁ לְשֶׂנְאוֹתָהּ: **וְרַבִּי** יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה חַד בְּשִׁפְחָה וְחַד בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וא"ת וְלָמָּה לִי קְרָא דְּהָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ דְּמִבַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ נָפְקֵי תַּרְוַיְיהוּ דְּאֵין אִישׁוּת לְאָבִיךָ בָּהּ וְי"ל דַּהֲוָה מוֹקְמִינַן קְרָא בְּדִמְסְתַּבְּרָא טְפֵי וְאִידָךְ הֲוָה מְרַבֵּינַן מִמּוֹלֶדֶת חוּץ בֵּין שֶׁאוֹמְרִים לְאָבִיךָ הוֹצֵא כִּי הֵיכִי דִּמְרַבֵּינַן מִנֵּהּ חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת: **וְאִי** אַשְׁמוֹעִינַן עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מִשּׁוּם דְּלָא שַׁיְּכָא בְּמִצְוֹת לָא הֲוָה צָרִיךְ לְהַךְ צְרִיכוּתָא דְּעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לֹא מְפָרֵשׁ בְּהֶדְיָא בִּקְרָא וּבְטַעְמָא קַמָּא סַגֵּי דְּאִי לָאו אֶלָּא חַד קְרָא הֲוָה מוֹקְמִינַן בְּשִׁפְחָה מִשּׁוּם דְּאֵין לָהּ חַיִּים וא"ת הַשְׁתָּא דְּאִיכָּא טַעְמָא בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכְבֵי' וְאִיכָּא טַעְמָא בְּשִׁפְחָה לָמָּה לִי קְרָא דְּהָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ דְּמִבַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ מְמַעֲטִי תַּרְוַיְיהוּ דְּהֵי מִנַּיְיהוּ מַפְּקַתְּ וי"ל דְּהֵ"א טַעְמָא דְּלָא שַׁיָּךְ בְּמִצְוֹת עָדִיף וַהֲוָה מוֹקְמִינַן לָהּ בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים ואע"ג דְּטַעֲמָא דְּעוֹבֶדֶת כּוֹכְבֵי' לָא הֲוָה אֲתָא מִשְׁפָּחָה כֵּיוָן דְּאִיכָּא בְּשִׁפְחָה טַעַם כָּל דְּהוּ דְּלָא הֲוֵי בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים: **קָסָבַר** רָבִינָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד כָּשֵׁר כֵּן גֵּר' הַקּוּנְטְרֵס וְכֵן כָּתוּב בְּרוֹב סְפָרִים כָּאן אֲבָל בְּקִדּוּשִׁין בְּסוֹף פֶּרֶק הָאוֹמֵר (דַּף סח: וְשָׁם) בְּרוֹב סְפָרִים כָּתוּב הַוָּלָד מַמְזֵר וְכֵן גּוֹרֵס הָתָם וְכֵן נִרְאֶה עִקָּר לר"י דְּכֵיוָן דְּבָתַר יִשְׂרְאֵלִית שָׁדֵינַן לֵיהּ הֲוָה טְפֵי מַמְזֵר מִמַּאי דַּהֲוָה שָׁדֵינַן בָּתַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּאֵין מַמְזֵרוּת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְכֵן מַשְׁמַע לְעֵיל דקא"ר יוֹחָנָן בספ"ק (דַּף יז. וְשָׁם) וְכֻלָּן לִפְסֹל וַהֲדַר קָאָמַר כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵין בִּנְךָ הַבָּא מִן הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים קָרוּי בִּנְךָ אֶלָּא בְּנָהּ וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים הוּא וְלֹא מַמְזֵר וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק יֵשׁ בְּכוֹר (בְּכוֹרוֹת דַּף מז. וְשָׁם) גַּבֵּי לְוִיָּה שֶׁנִּתְעַבְּרָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּנָהּ פָּטוּר מָה' סְלָעִים לָא תֵּימָא לְמָ"ד אֵין מְזַהֲמִין אֶת הַוָּלָד אֶלָּא אֲפִלּוּ לְמָ"ד מְזַהֲמִין לֵוִי פָּסוּל אִקְרִי אוֹמֵר ר"י דְּמ"ד אֵין מְזַהֲמִין הַיְנוּ מ"ד הַוָּלָד מַמְזֵר דְּלָאו בָּתַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים שָׁדֵינַן לֵהּ וּלְשׁוֹן מְזַהֲמִין עַל שֵׁם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁהֵן מְזוֹהָמִין וּבַקּוּנְטְרֵס לֹא פֵּרֵשׁ שָׁם כֵּן: **הַהוּא** בְּשִׁבְעָה אֻמּוֹת כְּתִיב ואע"ג דְּלָא תְּחָנֵּם דִּכְתִיב נָמֵי הָתָם מוֹקְמִינַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמַסֶּכֶת ע"ז ' (דַּף כ.) בְּכָל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הָכָא לָא מוֹקְמִינַן לֵיהּ בַּז' אֻמּוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם דְּכִי יָסִיר מַשְׁמַע שִׁבְעָה אֻמּוֹת דִּמְסִירִין טְפֵי וְאִי לָאו כִּי יָסִיר הֲוָה מוֹקְמִינַן לֵיהּ נָמֵי בְּכָל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לְרַבָּנָן ולר"ש דְּדָרֵישׁ טַעְמָא דִּקְרָא אִי לָאו כִּי יָסִיר הֲוָה דָּרְשִׁי' דְּטַעְמָא דִּקְרָא מִשּׁוּם הֲסָרָה וַהֲוָה מוּקֵי לֵיהּ דַּוְקָא בַּז' אֻמּוֹת דִּמְסִירִין טְפֵי וא"ת דְּלָא תִתְחַתֵּן בָּם דִּכְתִיב נָמֵי הָתָם מוֹקְמִינַן דַּוְקָא בַּז' אֻמּוֹת אע"ג דְּאֵין שַׁיָּךְ שָׁם הֲסָרָה דִּבְגֵרוּתָן אַיְּרֵי כִּדְאָמַר בְּהֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עו. וְשָׁם) וְי"ל דְּעַל כָּרְחָךְ אִי אֶפְשָׁר לְאוֹקוֹמֵי בְּכָל אֻמּוֹת דְּמִדְּאָסַר גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי מִצְרִי וַאֲדוֹמִי מִכְּלָל דִּשְׁאָר גֵּרִים שָׁרֵי בְּיִשְׂרָאֵל וְאִם תֹּאמַר וְהֵיכִי כָּרַת בְּרִית שְׁלֹמֹה עִם חִירָם מֶלֶךְ צוֹר דִּכְתִיב וַיִּכְרְתוּ בְּרִית שְׁנֵיהֶם (מְלָכִים א ה':כ"ו) וְהָכְתִיב לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תְחָנֵּם (דְּבָרִים ז':ב') וּבְכָל הָאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אַיְּרֵי כְּמוֹ וְלֹא תְחָנֵּם וְי"ל דְּשֶׁמָּא לֹא אָסַר אֶלָּא כְּרִיתַת בְּרִית לְשֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כְּדִכְתִיב בְּאִידָךְ קְרָא לֹא תִכְרֹת לָהֶם וְלֵאלֹהֵיהֶם בְּרִית (שְׁמוֹת כ"ג:ל"ב) אוֹ שֶׁמָּא חִירָם מֶלֶךְ צוֹר גֵּר תּוֹשָׁב הָיָה וְעוֹד נ"ל דְּלָא מִיתְּסַר כְּרִיתַת בְּרִית אֶלָּא דַּוְקָא בְּשִׁבְעָה אֻמּוֹת מִדִּכְתִיב גַּבֵּי גִּבְעוֹנִים (יְהוֹשֻׁעַ ט':ז') אוּלַי בְּקִרְבִּי אַתָּה יוֹשֵׁב וְאֵיךְ אֶכְרוֹת לְךָ בְּרִית מַשְׁמַע דְּבִשְׁאָר אֻמּוֹת שָׁרֵי ואע"ג דְּלָא תְחָנֵּם אַיְּרֵי בְּכָל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כְּרִיתַת בְּרִית שָׁאנֵי דְּמוּכָח בְּעִנְיָנָא דְּאַיְּרֵי דַּוְקָא בְּשִׁבְעָה אֻמּוֹת כְּמוֹ לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה דְּדַוְקָא ז' הָאֻמּוֹת הָיוּ מְצֻוִּים לְהַחֲרִים דִּכְתִיב שִׁבְעָה גוֹיִם רַבִּים וַעֲצוּמִים וְכוּ' הַחֲרֵם תַּחֲרִים (דְּבָרִים ז':א') וְצִוָּה הַכָּתוּב שֶׁלֹּא לִכְרוֹת לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם שֶׁלֹּא לְהַכּוֹתָם כְּדֵי לִכְבֹּשׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: **מַאן** תְּנָא דִּפְלִיג עֲלֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּר' יְהוּדָה ר"ש הִיא בְּסוֹף פ' הָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין סח: וְשָׁם) אִיתָא הַךְ סֻגְיָא וּמְשַׁנֵּי בְּעִנְיָן אַחֵר דְּאָמַר קְרָא כִּי תִהְיֶינָה וְיָלְדוּ לוֹ כֹּל הֵיכָא דְּקָרֵינַן בֵּהּ כִּי תִהְיֶינָה קָרֵינַן בֵּהּ וְיָלְדוּ לוֹ וְכֹל הֵיכָא דְּלָא קָרֵינַן בֵּהּ כִּי תִהְיֶינָה לָא קָרֵינַן בֵּהּ וְיָלְדוּ לוֹ וְקָאָמַר נַמֵּי בָּתַר הָכִי אִם כֵּן הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ לָמָּה לִי וּמוּקֵי לָהּ לִדְרָשָׁא אַחֲרִיתִי וְלָא קָאָמַר חַד בְּשִׁפְחָה וְחַד בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וּצְרִיכִי:

מסורת הש״ס

א קידושין סח.

ב ספרא קדושים פרק יא יג

ג בבא קמא טו.

ד פסיקתא דרב כהנא; קוהלת רבה; פסיקתא רבתי; בראשית רבה; קידושין סח:; במדבר רבה

תורה אור השלם

כִּי־תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ־לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לַשְּׂנִיאָה [דברים כא, טו]

עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַת־אָבִיךָ אוֹ בַת־אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן [ויקרא יח, ט]

אִם־אֲדֹנָיו יִתֶּן־לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה־לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ [שמות כא, ד]

כִּי־יָסִיר אֶת־בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף־יְהֹוָה בָּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מַהֵר [דברים ז, ד]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ יד, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ מד סעי׳ ז:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ י:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד:

ה מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, סמג לאוין קה, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ יט:

אב(א)מַתְנִי׳ מִי שֶׁקִּידֵּשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֵין יוֹדֵעַ אֵי זוֹ מֵהֶן קִידֵּשׁ — נוֹתֵן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ. מֵת וְלוֹ אָח אֶחָד — חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן. הָיוּ לוֹ שְׁנַיִם — אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַיבֵּם. קָדְמוּ וְכָנְסוּ — אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם. ג(ב)שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵי זוֹ קִידֵּשׁ, וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִידֵּשׁ — זֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִיטִּין, וְזֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִיטִּין. מֵתוּ, לָזֶה אָח וְלָזֶה אָח — זֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, וְזֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן. לָזֶה אֶחָד וְלָזֶה שְׁנַיִם — הַיָּחִיד חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, וְהַשְּׁנַיִם — אֶחָד חוֹלֵץ, וְאֶחָד מְיַיבֵּם. קָדְמוּ וְכָנְסוּ, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם. לָזֶה שְׁנַיִם וְלָזֶה שְׁנַיִם — אָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת, וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת. אָחִיו שֶׁל זֶה מְיַיבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה, וְאָחִיו שֶׁל זֶה מְיַיבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה. (ג)קָדְמוּ שְׁנַיִם וְחָלְצוּ — לֹא יְיַבְּמוּ הַשְּׁנַיִם, אֶלָּא אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַיבֵּם. קָדְמוּ וְכָנְסוּ — אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם. ד(ד)גְּמָ׳ שְׁמַע מִינַּהּ: קִדּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה — הָווּ קִדּוּשִׁין! (ה)הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּשֶׁהוּכְּרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: "וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ", וְלָא קָתָנֵי: "וְאֵינוֹ יָדוּעַ". שְׁמַע מִינַּהּ. (ו)מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ: מֵת וְלוֹ אָח אֶחָד — חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, הָיוּ לוֹ שְׁנַיִם — אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַיבֵּם. דַּוְקָא מִיחְלָץ וַהֲדַר יַבּוֹמֵי, אֲבָל יַבּוֹמֵי בְּרֵישָׁא — לָא, דְּקָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ. שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְכוּ׳. שְׁמַע מִינַּהּ: קִדּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה — הָווּ קִדּוּשִׁין! הָכָא נָמֵי, כְּשֶׁהוּכְּרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: "וְאֵין יוֹדֵעַ", וְלָא קָתָנֵי "וְאֵין יָדוּעַ". שְׁמַע מִינַּהּ. וּמַאי קָא מַשְׁמַע לַן? סֵיפָא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ: מֵתוּ, לָזֶה אֶחָד וְלָזֶה שְׁנַיִם — הַיָּחִיד חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, וְהַשְּׁנַיִם — אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַיבֵּם. פְּשִׁיטָא, הַיְינוּ רֵישָׁא! מַהוּ דְּתֵימָא: לִיגְזוֹר תְּרֵי אַטּוּ חַד, קָא מַשְׁמַע לַן. ה(ז)וְדַוְקָא מִיחְלָץ וַהֲדַר יַבּוֹמֵי, אֲבָל יַבּוֹמֵי בְּרֵישָׁא — לָא, דְּקָא פָּגַע בִּיבָמָה לַשּׁוּק. לָזֶה שְׁנַיִם וְלָזֶה שְׁנַיִם וְכוּ׳. הָא תּוּ לְמָה לִי? הַיְינוּ הָךְ! מַהוּ דְּתֵימָא: לִיגְזוֹר דִּלְמָא מְיַיבֵּם בְּלֹא חֲלִיצָה, קָא מַשְׁמַע לַן. (ח)מַאי שְׁנָא מֵהָא דִּתְנַן: אַרְבָּעָה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הָאֲחָיוֹת — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת? הָכִי הַשְׁתָּא?!

הָתָם,

מַתְנִי׳ וְאֵין יוֹדֵעַ אֵי זֶה מֵהֶן קִדֵּשׁ אָסוּר בִּשְׁתֵּיהֶן דְּכָל חֲדָא וַחֲדָא אִיכָּא לְמֵימַר זוֹ אֲחוֹת אִשָּׁה: חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן דְּלָא יָדַע אֵיזוֹ הִיא יְבִמְתּוֹ. וּמִחְלָץ חֲדָא וְיַבּוֹמֵי חֲדָא לָא דַּאֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ אֲסוּרָה לוֹ מִדְּרַבָּנָן בְּחַיֶּיהָ. וְיַבּוֹמֵי בְּרֵישָׁא נָמֵי לָא דְּדִלְמָא לֹא זוֹ הִיא יְבִמְתּוֹ וְקָפָגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ דְּהָוְיָא כְּאִשְׁתּוֹ: הָיוּ לוֹ שְׁנַיִם אֶחָד חוֹלֵץ תְּחִלָּה לְאַחַת וְהַשֵּׁנִי אִם רָצָה לְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה מְיַבֵּם דְּאִם זוֹ יְבִמְתּוֹ שַׁפִּיר וְאִם אֲחוֹתָהּ הִיא לָא קָפָגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ דַּחֲלִיצָה אַפְקְעָה לְזִקָּה: קָדְמוּ וְכָנְסוּ קֹדֶם שֶׁנִּמְלְכוּ בְּבֵית דִּין: אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם דְּכֹל חַד וְחַד אָמַר אֲנָא שַׁפִּיר נְסִיבִי. וְאִי נָמֵי הֲוָה אִיפְּכָא שֶׁהָרִאשׁוֹן לְיִבּוּם כָּנַס אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הַהִיא שַׁעְתָּא וַדַּאי הָוְיָא אֲסִירָא וּמִשֶּׁבָּא אָחִיו וְיִבֵּם הַשְּׁנִיָּה שֶׁהִיא יְבִמְתּוֹ פְּקַע זִקָּה מֵאִידָךְ לְמַפְרֵעַ: שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ ב׳ אֲחָיוֹת וְהֵם נָכְרִים: זֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן וְכוּ׳ דְּכָל חַד וְחַד מִנַּיְהוּ אָסוּר לְיַבּוֹמֵי דְּדִלְמָא בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ פָּגַע: הַיָּחִיד חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְיַבֵּם לֹא קֹדֶם חֲלִיצָה מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ וְלֹא לְאַחַר חֲלִיצָה מִשּׁוּם אֲחוֹת חֲלוּצָה לְפִיכָךְ הוֹאִיל וְאָסוּר לְיַבֵּם יַחֲלֹץ תְּחִלָּה לִשְׁתֵּיהֶם כְּדֵי לְהוֹצִיא אוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתּוֹ מֵאִסּוּר יְבָמָה לַשּׁוּק: וְהַשְּׁנַיִם אֶחָד חוֹלֵץ לְאַפְקוֹעֵי זִקָּה מֵאָחִיו אִם זוֹ הִיא יְבִמְתּוֹ וְתִשְׁתְּרֵי אֲחוֹתָהּ לַשֵּׁנִי מִמַּה נַּפְשָׁךְ אִם יְבִמְתּוֹ הִיא שַׁפִּיר וְאִם אֲחוֹתָהּ הִיא הָא קָפָקְעָה זִקַּת הַיְּבָמָה מִנַּהּ בַּחֲלִיצַת אָחִיו: אָחִיו שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה מִמַּה נַּפְשָׁךְ אִם זוֹ יְבִמְתּוֹ שַׁפִּיר נָסֵב שֶׁהֲרֵי אָחִיו לֹא חָלַץ לְזוֹ אֶלָּא לַאֲחוֹתָהּ שֶׁלֹּא הָיְתָה יְבִמְתּוֹ וְאֵינָהּ כְּלוּם וְאִי לָאו יְבִמְתּוֹ שַׁפִּיר נָסֵב נָכְרִית דְּאִי מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ לֵיכָּא שֶׁהֲרֵי חָלַץ אָחִיו לַאֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתּוֹ וּפָקַע זִקָּה וְאִי מִשּׁוּם יְבָמָה לַשּׁוּק הֲרֵי חָלְצָה זוֹ מִן הַיָּחִיד שֶׁהוּא אָח בַּעֲלָהּ: קָדְמוּ שְׁנַיִם אַחִין שֶׁל אֶחָד וְחָלְצוּ לִשְׁתֵּיהֶן מִשּׁוּם דְּלָא יָדְעֵי אֵי זוֹ הִיא יְבִמְתּוֹ: לֹא יְיַבְּמוּ הַשְּׁנַיִם אַחִים הָאֲחֵרִים זֶה אֶת זוֹ וְזֶה אֶת זוֹ דְּקַמָּא דְּנָסֵב אִיכָּא לְמֵימַר זוֹ הִיא אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ אֶלָּא אֶחָד חוֹלֵץ תְּחִלָּה לְאַחַת וְאֶחָד מְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה ממ"נ אִם יְבִמְתּוֹ הִיא שַׁפִּיר וְאִי לָאו יְבִמְתּוֹ הִיא בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ לֹא פָּגַע שֶׁהֲרֵי חָלַץ אָחִיו לִיבִמְתּוֹ וִיבָמָה לַשּׁוּק נָמֵי לֵיכָּא שֶׁהֲרֵי הִיא חֲלוּצָה מֵאֲחִי בַּעְלָהּ: וְאִם קָדְמוּ אֵלּוּ שְׁנַיִם הָאַחֲרוֹנִים וְכָנְסוּ אַחַר חֲלִיצַת הַשְּׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים וְלֹא בָּאוּ לְמַלֵּךְ לב"ד אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם כִּדְפָרֵשִׁית שֶׁאֵין כָּאן אֶלָּא סָפֵק אִסּוּר אֲחוֹת זְקוּקָה בְּנִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים דְּאִיכָּא לְמֵימַר קַמָּא דְּנָסֵב יְבִמְתּוֹ הִיא וְשַׁפִּיר נָסֵב וּבָתְרָא נָמֵי שַׁפִּיר נָסֵב נָכְרִית וְאִי נָמֵי הֲוָה אִיפְּכָא דְּקַמָּא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ כֵּיוָן שֶׁבָּא שֵׁנִי וִיבָמָהּ פָּקַע זִקָּתָהּ מֵאָחִיו וְהֻתְּרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ וְאִסּוּרָא דַּעֲבַד עֲבַד: גְּמ׳ שָׁמְעַתְּ מִנַּהּ קִדּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִים לְבִיאָה שֶׁאֵין סוֹפָן לָבֹא לִידֵי בִּיאָה. דקס"ד דְּמַתְנִיתִין בְּשֶׁלֹּא הֻכְּרוּ בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין לָא הֲוָה יָדַע הֵי מִנַּיְהוּ כְּגוֹן דְּאָמַר הֲרֵי אַחַת מִכֶּם מְקֻדֶּשֶׁת לִי וְעָשׂוּ שְׁתֵּיהֶן שָׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין וְקִדּוּשִׁין אֵלּוּ אֵין סוֹפָן לְבִיאָה דְּכָל חֲדָא קָיְמָא עֲלֵהּ בִּסְפֵק אֲחוֹת אִשָּׁה וּמִדְּקָתָנֵי נוֹתֵן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ מִכְּלָל דַּחֲדָא מִיהָא מְקֻדֶּשֶׁת וּמִשּׁוּם סְפֵיקָא דְּלָא יָדַע הֵי מִנַּיְהוּ בָּעֵי לְמֵיתַב גֵּט לְתַרְוַיְהוּ אַלְמָא קִדּוּשִׁין הֵן וּפְלוּגְתָּא דְּאַבַּיֵּי וְרָבָא הִיא בְּקִדּוּשִׁין: שֶׁהֻכְּרוּ בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין וְיוֹדֵעַ הָיָה אֶת מִי מְקַדֵּשׁ הִלְכָּךְ מְסוּרִים לְבִיאָה נִינְהוּ וְחָלוּ קִדּוּשִׁין: וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַשְׁמַע הַשְׁתָּא אֵין יוֹדֵעַ. אֵין יָדוּעַ מַשְׁמַע לֹא נוֹדַע הַדָּבָר מֵעוֹלָם: וּמַאי קמ"ל מַתְנִיתִין פְּשִׁיטָא דְּתַרְוַיְהוּ בָּעֵי גִּיטָּא דְּלָא יָדַע הֵי מִנַּיְהוּ: סֵיפָא אִצְטְרִיכָא לֵהּ דְּקָתָנֵי אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם וְקָא שָׁמְעִינַן דַּוְקָא מִחְלָץ חַד וַהֲדַר יַבּוֹמֵי אִידָךְ מִמַּה נַּפְשָׁךְ כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: אֲבָל יַבּוֹמֵי חַד בְּרֵישָׁא וַהֲדַר מִחְלַץ שֵׁנִי לְאִידָךְ לָא דְּקַמָּא דְּיִבֵּם דִּלְמָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ: הַיְנוּ רֵישָׁא דְּהָא אַשְׁמְעִינַן בְּרֵישָׁא הָיוּ לוֹ שְׁנַיִם אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם: מַהוּ דְּתֵימָא הָכָא לֹא לְיַבֵּם כֵּיוָן דְּחַד מִנַּיְהוּ יֵשׁ לוֹ אָח יְחִידִי לִגְזֹר תְּרֵי אֲחֵי דְּלָא לְיַבֵּם חַד מִנַּיְהוּ אַטּוּ הַהוּא אָח שֶׁאֵין לוֹ אָח שֵׁנִי וְאָתֵי לְמִפְגַּע בַּאֲחוֹת זְקוּקָה קמ"ל: וְדַוְקָא מִחְלַץ הָאָח הַיְּחִידִי לִשְׁתֵּיהֶן וַהֲדַר יַבּוֹמֵי חַד מֵהַשְּׁנַיִם אַחַר חֲלִיצַת אָחִיו לַשְּׁנִיָּה: אֲבָל יַבּוֹמֵי בְּרֵישָׁא קֹדֶם חֲלִיצַת הַיָּחִיד לִשְׁתֵּיהֶן וַאֲפִילוּ חָלַץ אָחִיו שֶׁל מְיַבֵּם לַאֲחוֹתָהּ דְּלֵיכָּא הַשְׁתָּא אִסּוּר אֲחוֹת זְקוּקָה לֹא [מְיַבֵּם] מִשּׁוּם שֶׁמָּא זוֹ הִיא אֲרוּסַת הַנָּכְרִי וְקָא פָּגַע בִּיבָמָה לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה דְּהַיְּחִידִי הוּא הַנָּכְרִי וְלוֹ הַיְּבָמָה זְקוּקָה וְהָא מִלְּתָא לָא אַשְׁמְעִינַן בְּרֵישָׁא: אָחִיו שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה הָא תּוּ לְמָה לִי הַיְנוּ הָךְ דְּהָא אַשְׁמְעִינַן בְּרֵישָׁא הַשְּׁנַיִם אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם וה"נ הָכִי הוּא דְּהָנֵי תְּרֵי חַד חָלֵץ וְחַד מְיַבֵּם וְהָנֵי תְּרֵי חַד חָלֵץ וְחַד מְיַבֵּם: מַהוּ דְּתֵימָא נִגְזֹר דִּלְמָא אָתֵי לְיַבּוֹמֵי אֶחָד מִשְּׁנַיִם אֵלּוּ וְאֶחָד מִשְּׁנַיִם אֵלּוּ בְּלֹא חֲלִיצָה וְקָפָגַע כָּל חַד בִּסְפֵק יְבָמָה לַשּׁוּק וּבַאֲחוֹת זְקוּקָה: קמ"ל דְּלָא גָּזְרִינַן. וְהָא מֵרֵישָׁא לָא שָׁמְעִינַן דְּהָתָם לָזֶה אֶחָד וְלָזֶה שְׁנַיִם דְּסוֹף סוֹף לֹא מְיַבֵּם אֶלָּא חֲדָא וְכֵיוָן דְּעוֹסְקִין בַּחֲלִיצָה דַּחֲדָא מַדְכְּרִי נָמֵי וְלָא מְיַבְּמִי עַד שֶׁיַּחֲלֹץ הַיָּחִיד לִשְׁתֵּיהֶן אֲבָל הָכָא כֵּיוָן דִּלְבַסּוֹף תַּרְוַיְהוּ מְיַבְּמִין הַךְ לְהַאי בֵּיתָא וְהַךְ לְהַאי בֵּיתָא אָתֵי לְמֵימַר מַה לָנוּ וְלַחֲלִיצָה: מַאי שְׁנָא מֵהָא וְכוּ׳ וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת וְקָתָנֵי סֵיפָא אִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ יוֹצִיאוּ וְהָכָא קָתָנֵי אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָן: חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת וְלָא אָמְרִינַן לִחְלוֹץ חַד מִנַּיְהוּ וְדָחֵי לְזִקָּה דִּידָהּ מֵאֶחָיו וְהַאי מְיַבֵּם חֲדָא כִּי מַתְנִי׳ דְּקָתָנֵי מִתְיַבְּמוֹת שְׁתֵּיהֶן כָּל אַחַת לְאַחַר חֲלִיצַת אֲחוֹתָהּ כִּדְקָאָמַר אָחִיו שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה לֵימָא כֻּלָּן חוֹלְצוֹת כִּי הָתָם אַמַּאי מְהַדְּרִינַן לְיַבֵּם: הָכִי הַשְׁתָּא הָתָם זְקוּקוֹת שְׁתֵּיהֶן לָהֶן אִי לְמ"ד בְּפֶרֶק ד׳ אַחִין טַעְמָא דְּאֵין מִתְיַבֶּמֶת אֲפִילוּ אַחַת מֵהֶן מִשּׁוּם דְּיֵשׁ זִקָּה דְּמֵרֵישָׁא מִתַּסְרָא מִשּׁוּם דְּקָפָגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָה וְכִי חָלֵץ (מְיַבֵּם) חַד לַחֲדָא וּפָקַע זִקָּה לָא מִשְׁתַּרְיָא אֲחוֹתָהּ לְאִידָךְ דְּכָל יְבָמָה שֶׁנֶּאֶסְרָה שָׁעָה אַחַת עַל יְבָמָהּ אֲפִילוּ לְאַחַר נְפִילָה הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים וַאֲסוּרָה לְעוֹלָם:

קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם אר"י דַּוְקָא מִשּׁוּם דְּשֶׁמָּא לֹא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ אֲבָל אִי וַדַּאי הֲוָה זָקוּק לְהוֹצִיא אַף עַל גַּב דְּגַבֵּי שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מא.) אֵין צָרִיךְ לְרַבָּנָן אֲפִלּוּ לְהַמְתִּין הַיְנוּ מִשּׁוּם שֶׁקִּדֵּשׁ תְּחִלָּה וְלֹא בָּא עָלֶיהָ בְּאִסּוּר דִּכְבָר נִפְטְרָה הַיְּבָמָה זִקָּתָהּ מִמֶּנּוּ בְּקִדּוּשֵׁי אֲחוֹתָהּ אֲבָל הָכָא דְּקָנֵי לָהּ בְּבִיאָה דַּוְקָא בִּמְקוֹם סָפֵק הוּא דְּאָמְרִינַן קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם אֲבָל בְּוַדַּאי לֹא:

קִדּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִים לְבִיאָה פֵּרוּשׁ דע"י קִדּוּשִׁין קָא מַפְסְדָה בְּבִיאָה אֲבָל חַיָּבֵי לָאוִין וַעֲשֵׂה חֲשִׁיבֵי קִדּוּשִׁין הַמְסוּרִים לְבִיאָה: דַּיְקָא נָמֵי דְּקָתָנֵי אֵינוֹ יוֹדֵעַ וא"ת א"כ תִּקְשֶׁה לְאַבַּיֵּי דְּאָמַר בְּפֶ׳ הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ (קִדּוּשִׁין דַּף נא. וְשָׁם) דְּהָוֵי קִדּוּשִׁין וי"ל דְּאֵין יוֹדֵעַ מַשְׁמַע הָכִי וּמַשְׁמַע הָכִי: וּמַאי שְׁנָא מֵהָא דִּתְנַן פֵּי׳ בַּקּוּנְטְ׳ דְּפָרִיךְ אַהָא דְּקָתָנֵי בְּמַתְנֵי׳ קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם וְקָשֶׁה דִּלְפִי זֶה ה"ל לְאֲתוּיֵי סֵיפָא דְּמַתְנִיתִין דַּד׳ אַחִין וְעוֹד דִּבְסָמוּךְ מַיְתֵי סֵיפָא דְּמַתְנִי׳ אַבָּרַיְתָא דְּשִׁילָא ואר"י דְּפָרִיךְ אַהָא דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִיתִין אֶחָד חוֹלֵץ וְא׳ מְיַבֵּם וְגַבֵּי ד׳ אַחִין שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט׳ מהל׳ אישות הל׳ ג, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ מא סעי׳ ב:

ב מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעו סעי׳ א:

ג מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעו סעי׳ ג:

ד מיי׳ פט׳ מהל׳ אישות הל׳ ב, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ קעו סעי׳ א:

ה מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א:

מסורת הש״ס

א קידושין נא:

ב לקמן מא:; קידושין נא:; תוספתא יבמות; תוספתא קידושין

ג קידושין נא:

ד קידושין סד:

ה קידושין נא:

ו לקמן ק:

ז לקמן צח:; לקמן צט:; קידושין נב.

ח לקמן כז:; לקמן כו.; תוספתא יבמות; תוספתא עדויות; משנה יבמות; לעיל יח.; משנה עדיות

הָתָם, אִי לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ זִיקָה — יֵשׁ זִיקָה, וְאִי לְמַאן דְּאָמַר אָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין — אָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין. הָכָא — כָּל חַד וְחַד אֵימוּר דִּידֵיהּ קָא מִתְרַמְיָא לֵיהּ. [א][ג]קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין כּוּ׳. תָּנֵי שֵׁילָא: וַאֲפִילּוּ שְׁנֵיהֶם כֹּהֲנִים. מַאי טַעְמָא — חֲלוּצָה דְּרַבָּנַן הִיא, וְסָפֵק חֲלוּצָה לָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן. (א)וַחֲלוּצָה דְּרַבָּנַן הִיא? וְהָתַנְיָא: ״גְּרוּשָׁה״, אֵין לִי אֶלָּא גְּרוּשָׁה, חֲלוּצָה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְאִשָּׁה״! מִדְּרַבָּנַן הוּא, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא. [ד]מַתְנִי׳ מִצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַיבֵּם, וְאִם קָדַם הַקָּטָן — זָכָה. גְּמָ׳ תָּנוּ רַבָּנַן: ״וְהָיָה הַבְּכוֹר״ — מִיכָּן שֶׁמִּצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַיבֵּם. ״אֲשֶׁר תֵּלֵד״ — פְּרָט לְאַיְלוֹנִית, שֶׁאֵין יוֹלֶדֶת. ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו״ — לְנַחֲלָה. [ה](ב)אַתָּה אוֹמֵר לְנַחֲלָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְשֵׁם: יוֹסֵף — קוֹרִין אוֹתוֹ יוֹסֵף, יוֹחָנָן — קוֹרִין אוֹתוֹ יוֹחָנָן. נֶאֱמַר כָּאן ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: ״עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַחֲלָתָם״, מָה שֵׁם הָאָמוּר לְהַלָּן — נַחֲלָה, אַף שֵׁם הָאָמוּר כָּאן — לְנַחֲלָה. [ו]״וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ״ — פְּרָט לְסָרִיס שֶׁשְּׁמוֹ מָחוּי. אָמַר רָבָא: אַף עַל גַּב דִּבְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ — הָכָא אֲתַאי גְּזֵרָה שָׁוָה אַפֵּיקְתֵּיהּ מִפְּשָׁטֵיהּ לְגָמְרֵי. וְאִי לָאו גְּזֵרָה שָׁוָה, הֲוָה אָמֵינָא ״שֵׁם״ — שֵׁם מַמָּשׁ? לְמַאן קָמַזְהַר רַחֲמָנָא? לְיָבָם — ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיךָ״ מִיבְּעֵי לֵיהּ! אִי לְבֵי דִינָא — ״יָקוּם עַל שֵׁם אֲחִי אָבִיו״ מִיבְּעֵי לֵיהּ! וְדִלְמָא הָכִי קָאָמַר לְהוּ רַחֲמָנָא לְבֵית דִּין: אֱמַרוּ לֵיהּ לְיָבָם ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו״. אֶלָּא אֲתַאי גְּזֵרָה שָׁוָה אַפֵּיקְתֵּיהּ לְגָמְרֵי. הַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ קְרָא בְּגָדוֹל כְּתִיב, אֵימָא: בְּכוֹר — לְיַיבֵּם, פָּשׁוּט — לָא לְיַיבֵּם! אִם כֵּן, אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ דְּמִיעֵט רַחֲמָנָא — לְמָה לִי? [ז]פָּרֵיךְ רַב אַחָא: וְאֵימָא לְמַעוֹטֵי בּוּכְרָא דְאִמָּא! הָהוּא לָא מָצֵית אָמְרַתְּ — דְּיִבּוּם בְּנַחֲלָה תְּלָה רַחֲמָנָא, וְנַחֲלָה מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם. (ג)וְאֵימָא: כִּי אִיכָּא בְּכוֹר תִּתְקַיֵּים מִצְוַת יִבּוּם, כִּי לֵיכָּא בְּכוֹר לֹא תִּתְקַיֵּים מִצְוַת יִבּוּם! אָמַר קְרָא: ״וּמֵת אַחַד מֵהֶם״, מִי לָא עָסְקִינַן דְּמִית בְּכוֹר, וְאָמַר רַחֲמָנָא: לְיַיבֵּם קָטָן. וְאֵימָא דְּמִית קָטָן, וְאָמַר רַחֲמָנָא לְיַיבֵּם בְּכוֹר? הָא מִיעֵט רַחֲמָנָא אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ. וְאֵימָא: כִּי לֵיכָּא בְּכוֹר, קָדַם קָטָן — זָכָה. וְאִי אִיכָּא בְּכוֹר, קָדַם קָטָן — לָא זָכָה! אָמַר קְרָא: ״כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו״ — הוּקְשָׁה יְשִׁיבַת אַחִים זֶה לָזֶה. [ח](ד)וְאֵימָא: כִּי אִיכָּא בְּכוֹר — לֶיהְדַּר אַגָּדוֹל. כִּי לֵיכָּא בְּכוֹר — אֵין חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל! אַלְמָה תָּנֵי אַבָּיֵי קַשִּׁישָׁא: מִצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַיבֵּם, לֹא רָצָה — הוֹלְכִים אֵצֶל אָחִיו הַקָּטָן, לֹא רָצָה — חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל! כִּבְכוֹר: מָה בְּכוֹר — בְּכוֹרָתוֹ גָּרְמָה לוֹ, אַף גָּדוֹל — גְּדוּלָּתוֹ גָּרְמָה לוֹ. וְאֵימָא: כִּי מְיַיבֵּם בְּכוֹר — לִישְׁקוֹל נַחֲלָה, כִּי מְיַיבֵּם פָּשׁוּט — לָא לִישְׁקוֹל נַחֲלָה. אָמַר קְרָא: ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו״, וַהֲרֵי קָם. וְאֶלָּא ״בְּכוֹר״ דְּקַרְיֵיהּ רַחֲמָנָא,

לְמַאי

וְאִי לְמ״ד טַעְמָא מִשּׁוּם דְּאָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין וְאִי מְיַבֵּם הַאי חֲדָא דִּלְמָא מָיֵית אִידָךְ קֹדֶם שֶׁיְּיַבֵּם וְתֵצֵא אֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וְנִמְצָא מִצְוַת יְבָמִין בְּטֵלָה עַל יָדֵינוּ מִיִּבּוּם וּמֵחֲלִיצָה הֲרֵי נֶאֶסְרָה מִשּׁוּם כָּךְ וְכֵיוָן שֶׁנֶּאֶסְרָה שָׁעָה אַחַת א״נ חָלַץ חַד לַחֲדָא וְאָזְלָא הַאי הַשְּׁנִיָּה עוֹמֶדֶת הִיא בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח שֶׁלֹּא נִרְאֵית לְיִבּוּם מִתְּחִלָּה אֲבָל הָכָא זוֹ שֶׁנֶּאֶסְרָה מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָה לָאו יְבָמָה הָיְתָה וְכִי פָּקַע אִסּוּר אֲחוֹת זְקוּקָה בַּחֲלִיצַת אֲחוֹתָהּ הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת וְעוֹמֶדֶת דְּלָאו אֵשֶׁת אָח הֲוַאי הִלְכָּךְ מִסְּפֵקָא לָא מַפְּקִינַן לַהּ דְּאֵימַר כָּל חַד וְחַד דִּידֵהּ אִתְרַמְיָא לֵיהּ: וַאֲפִילּוּ שְׁנֵיהֶם כֹּהֲנִים וְחַד מִנַּיְהוּ וַדַּאי חֲלוּצָה נָסֵב דְּהָא אֲרוּסַת הַנָּכְרִי חֲלוּצָה הִיא מֵאֶחָד מִשְּׁנֵי אָחִיו כִּדְקָתָנֵי קָדְמוּ שְׁנַיִם וְחָלְצוּ: חֲלוּצָה דַּאֲסוּרָה לְכֹהֵן: מִדְּרַבָּנַן הוּא וְהָכָא דִּלְכָל חַד אֵינָהּ אֶלָּא סָפֵק דְּשֶׁמָּא זֶה יְיַבֵּם אֶת יְבִמְתּוֹ גְּמוּרָה לָא גְּזוּר רַבָּנַן לְאַפּוֹקַהּ מִסָּפֵק: גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ: מִכָּאן שֶׁמִּצְוָה בַּגָּדוֹל הָכִי דָּרֵישׁ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ וְהָיָה הַבְּכוֹר הַמְיַבֵּם יִהְיֶה הַבְּכוֹר: אֲשֶׁר תֵּלֵד וְאוֹתָהּ יְבָמָה תְּהֵא רְאוּיָה לֵילֵד פְּרָט לְאַיְלוֹנִית: יָקוּם הַיָּבָם עַל שֵׁם אָחִיו לִנְחֹל נַחֲלָתוֹ וְלֹא יַחְלְקוּ אֶחָיו עִמּוֹ: אַתָּה אוֹמֵר לְנַחֲלָה וְהַאי יָקוּם בְּיָבָם מִשְׁתַּעֵי: אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבֵן שֶׁיִּוָּלֵד לוֹ מִשְׁתַּעֵי שֶׁאִם הָיָה שֵׁם הַמֵּת יוֹסִי קוֹרִין לָזֶה יוֹסִי: אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ וְאע״ג דְּדָרְשִׁינַן לֵיהּ לִדְרָשָׁא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ מִיהוּ לָא נָפֵק לְגַמְרֵי: וְאַפֵּקְתֵּהּ לְגַמְרֵי שֶׁאֵין צָרִיךְ לִקְרוֹת לִבְנוֹ בְּשֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְהָכִי גָּמַר לַהּ מֵרַבֵּהּ: לְיָבָם קָאָמַר רַחֲמָנָא בֵּן הַנּוֹלָד לְךָ יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיךָ מִבְּעֵי לֵהּ: וְאִי לְבֵית דִּין מוֹדַע רַחֲמָנָא מִצְוַת קְרִיַּת שֵׁם הַבֵּן: יָקוּם עַל שֵׁם אֲחִי אָבִיו מִבְּעֵי לֵהּ אֶלָּא וַדַּאי בְּיָבָם גּוּפֵהּ מִשְׁתַּעֵי קְרָא וּלְבֵית דִּין קָאָמַר רַחֲמָנָא שֶׁיָּקוּם הַיָּבָם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת לְנַחֲלָה: אִמְרוּ לוֹ לְיַבֵּם שֶׁיָּקוּם בְּנוֹ עַל שֵׁם אָחִיו דְּכָל מִצְוַת יִבּוּם קָא מוֹדַע קְרָא לְב״ד וְקָאָמַר לְהוּ לְהַזְהִיר יְבָמָה לָבֹא עָלֶיהָ וְהַבֵּן אֲשֶׁר תֵּלֵד לוֹ יְקִימֶנּוּ ע״ש אָחִיו: אֵימָא בְּכוֹר דַּוְקָא קָאָמַר קְרָא אֲבָל פָּשׁוּט לֹא לְיַבֵּם לְגַמְרֵי בֵּין אִיכָּא בְּכוֹר בֵּין לֵיכָּא בְּכוֹר: אִם כֵּן דְּפָשׁוּט לָאו בַּר יִבּוּם הוּא לָמָּה לִי דְּמִעֵט רַחֲמָנָא אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ תִּפּוֹק לִי מִשּׁוּם דְּלָאו בְּכוֹר הוּא זֶה שֶׁנּוֹלַד לְאַחַר מִיתַת אָחִיו: וְאֵימָא הַאי דְּמִעֵט אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ כְּגוֹן שֶׁהָיָה זֶה שֶׁנּוֹלַד בְּכוֹר לְאִמּוֹ וְאָחִיו מֵאָבִיו וּלְהָכִי אִצְטְרִיךְ לְמְעוּטֵי: בְּנַחֲלָה תָּלָה רַחֲמָנָא וּמִמֵּילָא בְּכוֹר הַנּוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם הוּא דִּמְיַבֵּם אֲבָל בְּכוֹר לָאֵם לֹא וּמִדְּמַעֲטֵהּ שְׁמַע מִנֵּהּ בְּכוֹר דִּקְרָא לָאו דַּוְקָא אֶלָּא גְּדוֹל הָאַחִים: וְאֵימָא כִּי אִכָּא בְּכוֹר כו׳ כְּלוֹמַר דִּלְמָא לְעוֹלָם בְּכוֹר דַּוְקָא וְהָכִי קָאָמַר רַחֲמָנָא אִי אִיכָּא בְּכוֹר קַמָּךְ תִּתְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם אוֹ בִּבְכוֹר אוֹ בְּפָשׁוּט דְּנָפְקָא לָן מִדְּאִמְעִיט אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וְכִי לֵיכָּא בְּכוֹר לֹא תִּתְקַיֵּם וּפְטוּרָה לְגַמְרֵי מִן הַפָּשׁוּט: וּמֵת אֶחָד מֵהֶם מַשְׁמַע שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם אֶלָּא שְׁנַיִם וּמֵת אֶחָד מֵהֶן: מִי לָא עָסְקִינַן כְּלוֹמַר מִי לָא מִשְׁתַּמַּע נָמֵי מִקְּרָא דְּמֵת בְּכוֹר וְקָאָמַר רַחֲמָנָא לְיַבֵּם פָּשׁוּט: וְאֵימָא עַל כָּרְחָךְ קְרָא דָּחֵק וּמִתּוֹקַם כְּגוֹן דְּמִית פָּשׁוּט וְקָאָמַר רַחֲמָנָא לְיַבֵּם בְּכוֹר דְּהָא כְּתִיב וְהָיָה הַבְּכוֹר: הָא מִעֵט רַחֲמָנָא וְכוּ׳ דְּהָכָא גַּבֵּי תְּרֵי אַחִים כְּתִיב מִעוּט אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ אַלְמָא דְּמִית גָּדוֹל מַשְׁמַע וְתוּ לֵיכָּא בְּכוֹר קָטָן: אֵימָא כִּי לֵיכָּא בְּכוֹר קָדַם הַקָּטָן זָכָה דְּהָא לֹא רַבִּי דְּלִיַבֵּם פָּשׁוּט אֶלָּא מוּמַת אֶחָד מֵהֶם וּמִעוּט דְּאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ דְּמַשְׁמַע דְּמֵת בְּכוֹר וְאָמַר רַחֲמָנָא לְיַבֵּם פָּשׁוּט אֲבָל אִיכָּא בְּכוֹר לֹא לְיַבֵּם פָּשׁוּט: הֻקְשָׁה כו׳ שָׁוִין לְיַבֵּם: לֶיהְדַּר אַגָּדוֹל אִי לָא בָּעוּ שְׁאָר אֶחָיו נַחֲזֹר עָלָיו לְכוֹפוֹ דְּמִצְוָה עֲלֵהּ רַמְיָא וְלֹא עַל הָאֲחֵרִים אֲבָל כִּי לֵיכָּא בְּכוֹר לֹא רַמְיָא מִצְוָה אַגָּדוֹל טְפֵי מִשְּׁאָר אֶחָיו: הוֹלְכִין אֵצֶל אָחִיו הַקָּטָן מַשְׁמַע קָטָן הֵימֶנּוּ וְגָדוֹל מִשְּׁאָר אֶחָיו אַלְמָא מְהַדְּרִינַן אַגָּדוֹל דְּגָדוֹל קוֹדֵם. וּמִדְּקָתָנֵי חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל לֵיכָּא לְאוֹתוּבֵי דְּאִיכָּא לְמֵימַר מַאי גָּדוֹל בְּכוֹר דְּאִי לָא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי הָכִי אַדְּמוֹתֵב מִדְּתָנֵי אַבַּיֵי לוֹתֵב מִמַּתְנִיתִין דְּקָתָנֵי בְּפֶרֶק הַחוֹלֵץ נָמֵי לֹא רָצָה חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל: לָא לִשְׁקֹל נַחֲלָה דְּהָא בְּכוֹר כְּתִיב:

אִי לְמ״ד יֵשׁ זִקָּה אר״י אע״ג דִּלְמ״ד יֵשׁ זִקָּה לֵיכָּא לְמִגְזַר לְיַבֵּם אַחַר חֲלִיצָה מִשּׁוּם דִּלְמָא אָתֵי לְיַבֵּם בְּרֵישָׁא כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶרֶק ד׳ אַחִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף כז: וְשָׁם) גַּבֵּי רַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר אֲחָיוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָן מ״מ לֵיכָּא לְמֵימַר דְּלִיחַלֵּץ חַד וּלְיַבֵּם חַד כֵּיוָן דְּכָל אַחַת נֶאֶסְרָה שָׁעָה אַחַת אֲסוּרָה עוֹלָמִית אֲפִלּוּ רִאשׁוֹנָה דְּלֵית לֵיהּ יְבָמָה שֶׁהֻתְּרָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְהֻתְּרָה תַּחְזֹר לְהַתִּירָהּ אֶלָּא לְר׳ יוֹחָנָן לְכָךְ הֻצְרַךְ לוֹמַר אֲחָיוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָן וּלְמ״ד אֵין זִקָּה אַף עַל גַּב דִּלְרַב דְּאָמַר אֵין זִקָּה לֵית לֵהּ לְקַמָּן כֵּיוָן שֶׁנֶּאֶסְרָה שָׁעָה וְכוּ׳ מ״מ גָּזְרִינַן דְּלָא לִחְלַץ חַד וּלְיַבֵּם חַד אַטּוּ דִּלְמָא מְיַבֵּם בְּרֵישָׁא דְּכֵיוָן דְּאֵין זִקָּה אָתֵי לְמִטְעֵי וּלְיַבֵּם בְּרֵישָׁא דְּהָא לָא מַסְּקִי אִינָשֵׁי אַדַּעְתַּיְהוּ דִּלְמָא מִית אִידָךְ אֲבָל הָכָא כָּל חַד וְחַד אָמְרִינַן אֵימָא דִּידֵהּ מִתְרַמְיָא לֵיהּ וְלֵיכָּא לְמִגְזַר דִּלְמָא מְיַבֵּם בְּרֵישָׁא דַּאֲפִילּוּ מְיַבֵּם בְּרֵישָׁא אֵימָא דִּידֵהּ אִתְרְמִי לֵיהּ וְכִי מְיַבֵּם שַׁפִּיר עָבַד וּמִשּׁוּם מ״ד אֵין זִקָּה צָרִיךְ לוֹמַר כָּל כָּךְ: **וְסָפֵק** חֲלוּצָה לָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן הִקְשָׁה הָר״ר מֹשֶׁה בְּרַבִּי יַעֲקֹב מפיה״ם דְּאָמַר בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף לו:) מֵת בְּתוֹךְ ל׳ יוֹם אִם אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל הִיא חוֹלֶצֶת וְאִם אֵשֶׁת כֹּהֵן הִיא אֵינָהּ חוֹלֶצֶת וְלָמָּה לֹא תַּחֲלֹץ כֵּיוָן דִּסְפֵק חֲלוּצָה מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן וְי״ל דְּהָתָם שֶׁחוֹלֶצֶת לְאַחַר נִשּׂוּאִין יֹאמְרוּ קָמוּ רַבָּנַן בְּמִלְּתָא דְּנֵפֶל הֲוָה וּלְכָךְ הֻצְרְכוּ חֲלִיצָה וְאָתֵי לְמִשְׁרֵי חֲלוּצָה לְכֹהֵן אֲבָל הָכָא כָּל אֶחָד כְּשֶׁכּוֹנֵס אָמְרִי׳ קִים לֵיהּ לְהַאי דְּלָאו חֲלוּצָה הִיא וּלְכָךְ כְּנָסָהּ:

אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְשֵׁם וִיהֵא כּוּלֵּיהּ קְרָא כִּפְשָׁטֵהּ וְלֹא נִדְרוֹשׁ מִבְּכוֹר דְּמִצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּם אֶלָּא ה״ק וְהָיָה הַבְּכוֹר פִּי׳ הָרִאשׁוֹן שֶׁתֵּלֵד הַיְּבָמָה יִקָּרֵא שְׁמוֹ בְּשֵׁם הַמֵּת וְיָלֵיף בג״ש דְּלָאו שֵׁם מַמָּשׁ קָאָמַר אֶלָּא לְנַחֲלָה וְכֵיוָן דִּלְנַחֲלָה קָאָמַר לֵיכָּא לְאוֹקוּמֵי קְרָא אֶלָּא בְּיָבָם דְּאִי עַל הַבְּכוֹר שֶׁתֵּלֵד הַיְּבָמָה קָאָמַר קְרָא שֶׁיָּקוּם עַל שֵׁם הַמֵּת לְנַחֲלָה שֶׁאוֹתוֹ בְּכוֹר יִירַשׁ אֶת הַמֵּת דְּאִם כֵּן יָקוּם עַל שֵׁם אֲחִי אָבִיו מִבְּעֵי לֵהּ דְּהַשְׁתָּא לֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר דה״ק אִמְרוּ לֵיהּ לְיַבֵּם כִּדְקָאָמ׳ בְּסָמוּךְ: **ה״ג** וְאִם לֹא רָצָה הוֹלְכִין אֵצֶל אָחִיו הַקָּטָן פִּי׳ אֵצֶל קָטָן מִמֶּנּוּ לֹא רָצָה הוֹלְכִים אֵצֶל אָחִיו פֵּרוּשׁ שְׁאָר פְּשׁוּטִין קְטַנִּים מִמֶּנּוּ לֹא רָצוּ חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל וְיֵשׁ סְפָרִים דְּלָא גָּרְסִי אֶלָּא הוֹלְכִין אֵצֶל קָטָן וְתוּ לָא וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּמַשְׁמַע דְּקָטָן מִמֶּנּוּ קָאָמַר מִדְּלָא נְקַט לִשָּׁנָא דְּמַתְנִי׳ דְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף לט.) מְהַלְּכִין עַל כָּל הָאַחִין:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, סמג עשין כב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעו סעי׳ ג:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ אישות הל׳ ז:

ג מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ א:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסא סעי׳ ד ז:

ה מיי׳ פג׳ מהל׳ נחלות הל׳ ז, סמג עשין צו, טוש״ע אה״ע סי׳ קסג סעי׳ א:

ו מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ א:

ז מיי׳ פא׳ מהל׳ נחלות הל׳ ו, סמג עשין נ, טוש״ע חו״מ סי׳ ערו סעי׳ ד:

ח מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסא סעי׳ ד:

מסורת הש״ס

א קידושין עח.

ב בספרי במדבר

ג לקמן מד.

ד לקמן לט:, משנה יבמות

תורה אור השלם

אשה זנה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו כי־קדש הוא לאלהיו [ויקרא כא, ז]

ומולדתך אשר־הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם [בראשית מח, ו]

כי־ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין־לו לא־תהיה אשת־המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה [דברים כה, ה]

והיה הבכור אשר תלד יקום על־שם אחיו המת ולא־ימחה שמו מישראל [דברים כה, ו]

[א](א)לְמַאי הִלְכְתָא? לִגְרִיעוּתָא: מָה בְּכוֹר אֵינוֹ נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק — אַף הַאי אֵינוֹ נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמוּחְזָק. [ב]מַתְנִי׳ הַנִּטְעָן עַל הַשִּׁפְחָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה, אוֹ עַל הַגּוֹיָה וְנִתְגַּיְּירָה — הֲרֵי זֶה לֹא יִכְנוֹס. וְאִם כָּנַס — אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. הַנִּטְעָן עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְהוֹצִיאוּהָ מִתַּחַת יָדוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁכָּנַס — יוֹצִיא. גְּמָ׳ הָא גִּיּוֹרֶת מִיהָא הָוְיָא. וּרְמִינְהִי: אֶחָד אִישׁ שֶׁנִּתְגַּיֵּיר לְשׁוּם אִשָּׁה, וְאֶחָד אִשָּׁה שֶׁנִּתְגַּיְּירָה לְשׁוּם אִישׁ, וְכֵן מִי שֶׁנִּתְגַּיֵּיר לְשׁוּם שׁוּלְחַן מְלָכִים, לְשׁוּם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה — אֵינָן גֵּרִים, דִּבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה. שֶׁהָיָה רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: אֶחָד גֵּירֵי אֲרָיוֹת, וְאֶחָד גֵּירֵי חֲלוֹמוֹת, וְאֶחָד גֵּירֵי מָרְדֳּכַי וְאֶסְתֵּר — אֵינָן גֵּרִים עַד שֶׁיִּתְגַּיְּירוּ בַּזְּמַן הַזֶּה. בַּזְּמַן הַזֶּה סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא אֵימָא: כְּבַזְּמַן הַזֶּה. [ג]הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מָרְתָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר כּוּלָּם גֵּרִים הֵם. (ב)אִי הָכִי, לְכַתְּחִלָּה נָמֵי! מִשּׁוּם דְּרַב אַסִּי. דְּאָמַר רַב אַסִּי: ״הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וּלְזוּת שְׂפָתַיִם וְגוֹ׳״. [ד](ג)תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין מְקַבְּלִין גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. כַּיּוֹצֵא בּוֹ, לֹא קִבְּלוּ גֵּרִים לֹא בִּימֵי דָוִד וְלֹא בִּימֵי שְׁלֹמֹה. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מַאי קְרָא: ״הֵן גּוֹר יָגוּר אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי גָר אִתָּךְ עָלַיִךְ יִפּוֹל״, אֲבָל אִידָּךְ לָא. הַנִּטְעָן עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְכוּ׳. אָמַר רַב: וּבְעֵדִים. [ה]אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אָמֵינָא, כִּי נָיֵים וְשָׁכֵיב רַב אָמַר לְהַאי שְׁמַעְתָּא. דְּתַנְיָא: הַנִּטְעָן עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְהוֹצִיאוּהָ עַל יָדוֹ, וְנִתְגָּרְשָׁה מִתַּחַת יְדֵי אַחֵר, אִם כָּנַס — לֹא יוֹצִיא. הֵיכִי דָּמֵי: אִי דְּאִיכָּא עֵדִים, כִּי אָתָא אַחֵר וְאַפְּסְקֵיהּ לְקָלָא מַאי הָוֵי? אֶלָּא לָאו דְּלֵיכָּא עֵדִים, וְטַעְמָא דַּאֲתָא אַחֵר וְאַפְּסְקֵיהּ לְקָלָא, הָא לָאו הָכִי, מַפְּקִינַן! אָמַר לָךְ רַב: הוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלָא אֲתָא אַחֵר וְאַפְּסְקֵיהּ לְקָלָא, אִי אִיכָּא עֵדִים — מַפְּקִינַן, אִי לֵיכָּא עֵדִים — לָא מַפְּקִינַן, וְהָכִי קָאָמַר: דְּאַף עַל גַּב דַּאֲתָא אַחֵר וְאַפְּסְקֵיהּ לְקָלָא, לְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְנוֹס. [ו־ט](ד)מֵיתִיבִי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — כְּשֶׁאֵין לָהּ בָּנִים, אֲבָל יֵשׁ לָהּ בָּנִים — לֹא תֵּצֵא. וְאִם בָּאוּ עֵדֵי טוּמְאָה, אֲפִילּוּ יֵשׁ לָהּ כַּמָּה בָּנִים — תֵּצֵא. רַב מוֹקֵי לַהּ לְמַתְנִיתִין בְּיֵשׁ לָהּ בָּנִים וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים. וּמַאי דּוּחְקֵיהּ דְּרַב לְאוֹקְמֵי לְמַתְנִיתִין בְּיֵשׁ לָהּ בָּנִים וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים, וְטַעְמָא דְּאִיכָּא עֵדִים מַפְּקִינַן, וְאִי לֵיכָּא עֵדִים לָא מַפְּקִינַן? לוֹקְמַהּ בְּשֶׁאֵין לָהּ בָּנִים, אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא עֵדִים! אָמַר רָבָא: מַתְנִיתִין קְשִׁיתֵיהּ. מַאי אִירְיָא דְּתָנֵי ״הוֹצִיאוּהָ״? לִיתְנֵי ״הוֹצִיאָהּ״! אֶלָּא: כֹּל ״הוֹצִיאוּהָ״ — בְּבֵית דִּין, וּבֵית דִּין בְּעֵדִים הוּא דְּמַפְּקִי. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: הָנֵי מַתְנְיָיתָא — רַבִּי הִיא. דְּתַנְיָא: רוֹכֵל יוֹצֵא, וְאִשָּׁה חוֹגֶרֶת בְּסִינָר, אָמַר רַבִּי: הוֹאִיל וּמְכוֹעָר הַדָּבָר — תֵּצֵא. רוֹק לְמַעְלָה מִן הַכִּילָה, אָמַר רַבִּי: הוֹאִיל וּמְכוֹעָר הַדָּבָר — תֵּצֵא.

מְנָעְלִים

אֶלָּא לְמַאי הִלְכְתָא קַרְיֵהּ בְּכוֹר לִכְתֹּב גָּדוֹל: בְּכוֹר אֵינוֹ נוֹטֵל חֵלֶק בְּכוֹרָה בְּנַחֲלָה הָרְאוּיָה לָבֹא לָהֶם אַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁמֻּחְזָק בְּיַד אֲבִיהֶן בְּיוֹם מוֹתוֹ דִּכְתִיב בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ (דְּבָרִים כ״א:י״ז) אַף יָבָם הַנּוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנִכְסֵי אָבִיו חֶלְקוֹ וְחֵלֶק אָחִיו שֶׁמֵּת אֵינוֹ נוֹטֵל בָּרָאוּי כִּבְמֻחְזָק: מַתְנִי׳ הַנִּטְעָן חָשׁוּד כְּלוֹמַר שֶׁטּוֹעֲנִים עָלָיו דִּבְרֵי לַעַז: לֹא יִשָּׂאֶנָּה מִשּׁוּם לַעַז שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ אֱמֶת הָיָה הַקּוֹל הָרִאשׁוֹן: הַנִּטְעָן עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְהוֹצִיאוּהָ בֵּית דִּין מִתַּחַת בַּעֲלָהּ בִּשְׁבִיל זֶה שֶׁאֲסָרָהּ עָלָיו וְהָלַךְ זֶה וּנְשָׂאָהּ: יוֹצִיא דְּמִדְּאוֹרַיְתָא אֲסוּרָה נָמֵי לַבּוֹעֵל דְּדָרְשִׁינַן וְנִטְמְאָה וְנִטְמָאָה (בַּמִּדְבָּר ה) שְׁנֵי פְּעָמִים אֶחָד לַבַּעַל וְאֶחָד לַבּוֹעֵל בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף כז:): גְּמָ׳ הָא גִּיֹּרֶת מִיהָא הָוְיָא ואע״ג דְּלָא נִתְגַּיְּרָה לְשֵׁם יַהֲדוּת אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה זֶה: עַבְדֵי שְׁלֹמֹה בַּעֲלֵי שְׂרָרָה הָיוּ: גֵּרֵי אֲרָיוֹת כְּגוֹן כּוּתִים דִּכְתִיב בְּסֵפֶר מְלָכִים (ב׳ יז) וַיְשַׁלַּח ה׳ בָּהֶם אֶת הָאֲרָיוֹת וְנִתְגַּיְּרוּ כְּדִכְתִיב הָתָם בְּגָלוּת שֹׁמְרוֹן: גֵּרֵי חֲלוֹמוֹת בַּעַל חֲלוֹמוֹת אָמַר לָהֶם לְהִתְגַּיֵּר: מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתְיַהֲדִים (אֶסְתֵּר ח׳:י״ז): בַּזְּמַן הַזֶּה ס״ד כָּל הָנֵי מִקַּמֵּי הָכִי לָאו גֵּרִים נִינְהוּ כְּגוֹן נְבוּזַרְאֲדָן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ: כבזה״ז שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מֵחֲמַת שְׂרָרָה: אִי הָכִי דְּגִיּוֹרֶת מְעַלַּיְתָא הִיא: לְכַתְּחִלָּה נָמֵי יִכְנֹס וְאַמַּאי תָּנֵי לֹא יִכְנֹס: דְּאָמַר רַב אַסִּי טַעְמָא דְּמַתְנִיתִין מִשּׁוּם דִּכְתִיב הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וּלְזוּת שְׂפָתַיִם הַרְחֵק מִמֶּךָּ דְּאָתוּ לְאַחְזוּקֵי לְקָלָא קַמָּא: הֵן גּוּר הַבָּא לְהִתְגַּיֵּר יָגוּר אֶפֶס מְאוֹתַי בְּעוֹד שֶׁאֵין אֲנִי עִמָּכֶם יִתְגַּיֵּר דְּהַיְנוּ בַּזְּמַן הַזֶּה: מִי גָּר אִתְּךָ בַּעֲנִיּוּתֵךְ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ: עָלֶיךָ יִפּוֹל לעוה״ב. יִפֹּל יָנוּחַ כְּמוֹ עַל פְּנֵי כָל אֶחָיו נָפָל (בְּרֵאשִׁית כ״ה:י״ח) יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף (תְּהִלִּים צ״א:ז׳): וּבְעֵדִים הָא דִּתְנַן יוֹצִיא זֶה הֶחָשׁוּד שֶׁכְּנָסָהּ כְּגוֹן שֶׁבָּאוּ עֵדִים עַל קוֹל הָרִאשׁוֹן שֶׁרָאוּהָ שֶׁזִּנְּתָה עִמּוֹ: לְהָא שְׁמַעְתָּא בְּעֵדִים: כִּי נָיֵם וְשָׁכֵב רַב אַמְרַהּ דְּתַנְיָא תְּיוּבְתָּא: וְנִתְגָּרְשָׁה מִתַּחַת יְדֵי אַחֵר רְאוּבֵן נִטְעַן עַל דִּינָה אֵשֶׁת שִׁמְעוֹן וְגֵרְשָׁהּ שִׁמְעוֹן וּנְשָׂאָהּ נַחְשׁוֹן וְגֵרְשָׁהּ אִם כְּנָסָהּ רְאוּבֵן מֵעַתָּה לֹא יוֹצִיא: אִי דְּאִיכָּא עֵדִים בִּזְנוּת קַמָּא הֲרֵי נֶאֶסְרָה עוֹלָמִית עָלָיו: ה״ה דַּאֲפִילּוּ דְּלָא אַפְסִיק אַחֵר לְקָלָא וּכְנָסָהּ רְאוּבֵן מִגֵּרוּשֵׁי שִׁמְעוֹן לֹא תֵּצֵא הוֹאִיל וְלֵיכָּא עֵדִים. וְהָא דְּנָקַט מִתַּחַת יְדֵי אַחֵר הִיא גּוּפָהּ אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן רְבוּתָא דִּלְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְנֹס כִּדְקָתָנֵי אִם כָּנַס אִין לְכַתְּחִלָּה לָא: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים דְּאִם כָּנַס הַנִּטְעָן יוֹצִיא כְּשֶׁאֵין לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן: אֲבָל יֵשׁ לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן לֹא תֵּצֵא דְּכִי מַפְּקִי לָהּ קָא מַחְזְקִינַן לְקָלָא קַמָּא וְעָבְדִינַן לְהוּ מַמְזֵרִים: וְאִם בָּאוּ כו׳ אַלְמָא אֵין לָהּ בָּנִים בְּלֹא עֵדִים נָמֵי מַפְּקִינַן: רַב מוֹקֵי לְמַתְנִיתִין בְּיֵשׁ לָהּ בָּנִים ומש״ה אָמַר רַב וּבְעֵדִים: וב״ד בְּעֵדִים הוּא דְּמַפְּקִי מִבַּעַל רִאשׁוֹן דְּאֵין אִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת לְבַעְלָהּ מִשּׁוּם קוֹל וַאֲתָא רַב לְמֵימַר דַּוְקָא מַתְנֵי׳ מִשּׁוּם כָּךְ יוֹצִיא הַנִּטְעָן הוֹאִיל וְאִיכָּא עֵדִים אֲבָל בְּלֹא עֵדִים הוֹאִיל וְיֵשׁ לָהּ בָּנִים לֹא: ואבע״א בְּלֹא בָּנִים לָא נָפְקָא בְּלֹא עֵדִים וְהָנֵי מַתְנְיָיתָא דְּאָמְרִי נָפְקָא ר׳ אַמְרִינְהוּ דְּמַפִּיק אִשָּׁה מִבַּעְלָהּ בְּקוֹל כָּל דְּהוּ: רוֹכֵל מוֹכֵר בְּשָׂמִים לְנָשִׁים לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶן: רוֹכֵל יוֹצֵא מִן הַבַּיִת וּמָצָא זֶה אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא חוֹגֶרֶת בְּסִינָר מְכֹעָר הַדָּבָר שֶׁלֹּא הִתִּירַתּוּ מֵעָלֶיהָ אֶלָּא לִזְנוּת: סִינָר הוּא כְּעֵין מִכְנָסַיִם שֶׁהָיוּ הַנָּשִׁים חוֹגְרוֹת לִצְנִיעוּת: רֹק לְמַעְלָה מִן הַכִּילָה אַרוֹכֵל יוֹצֵא קָאֵי וּמָצָא בַּעַל רֹק לְמַעְלָה בְּגַג הַכִּלָּה שֶׁעַל מִטָּתוֹ מִי זָרַק הָרֹק לְמַעְלָה כ״א הַשּׁוֹכֵב וּפָנָיו לְמַעְלָה הִלְכָּךְ זִנְּתָה זוֹ וְרָקְקָה בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ:

לְמַאי הִלְכְתָא לִגְרִיעוּתָא אר״י דְּהָוֵי מָצֵי לְמֵימַר לַחֲשִׁיבוּתָא שֶׁאֵין יְרֻשָּׁתוֹ חוֹזֶרֶת בַּיּוֹבֵל: **גִּיּוֹרֶת** מִיהָא הָוְיָא דְּמַשְׁמַע לֹא יִכְנֹס הוּא אֲבָל אַחֵר שָׁרֵי לִכְנֹס לְכַתְּחִלָּה: **הֲלָכָה** כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר כֻּלָּם גֵּרִים הֵם הַךְ גֵּרֵי אֲרָיוֹת לָא דָּמֵי לְהָא דְּאִיכָּא מ״ד כּוּתִים גֵּרֵי אֲרָיוֹת הֵן דְּהָתָם הָיוּ עוֹבְדִים אֱלֹהֵיהֶם כְּדִכְתִיב בְּסֵפֶר מְלָכִים וְלָמַ״ד גֵּרֵי אֱמֶת הֵן קָסָבַר דְּשׁוּב נִתְגַּיְּרוּ לְגַמְרֵי: **אִי** הָכִי לְכַתְּחִלָּה נָמֵי אִי אָמַרְתְּ בִּשְׁלָמָא דְּאֵינָהּ גִּיּוֹרֶת גְּמוּרָה נִיחָא דִּלְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְנֹס מִשּׁוּם דִּסְפֵק גִּיּוֹרֶת הִיא דְּשֶׁמָּא נִתְגַּיְּרָה לְשֵׁם אִישׁ וְדִיעֲבַד אֵין לְהוֹצִיא דְּאֵין לְהַחְמִיר מִשּׁוּם חֲשָׁשָׁא זוֹ: **מִשּׁוּם** דְּרַב אַסִּי הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה כו׳ אר״י דְּבְנִטְעַן עַל הַפְּנוּיָה אֵין לְהַחְמִיר מִלִּכְנֹס מִשּׁוּם לְזוּת שְׂפָתַיִם דְּאַדְּרַבָּה מִצְוָה לְכָנְסָהּ דְּבַאֲנוּסָה כְּתִיב וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה (דְּבָרִים כב): **לֹא** בִּימֵי דָוִד וְלֹא בִּימֵי שְׁלֹמֹה מֵאִתַּי הַגִּתִּי וּבַת פַּרְעֹה דְּבִימֵי שְׁלֹמֹה לֹא קָשֶׁה דְּמִידֵי הוּא טַעְמָא אֶלָּא מִשּׁוּם שֻׁלְחַן מְלָכִים וְהָנֵי לָא צְרִיכֵי אֲבָל קָשֶׁה דְּאָמְרִינַן בְּהֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עט. וְשָׁם) גַּבֵּי מַעֲשֶׂה דְּגִבְעוֹנִים דְּבִימֵי דָוִד נִתּוֹסְפוּ גֵּרִים עַל יִשְׂרָאֵל ק״ן אֶלֶף וי״ל דְּמֵעַצְמָן נִתְגַּיְּרוּ כִּדְאַשְׁכְּחַן גַּבֵּי מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתְיַהֲדִים וְיֵשׁ סְפָרִים שֶׁכָּתַב בָּהֶן לֹא קִבְּלוּ גֵּרִים לֹא בִּימֵי דָוִד וְלֹא בִּימֵי שְׁלֹמֹה אֶלָּא שֶׁנַּעֲשׂוּ גֵּרִים גְּרוּרִים וְהַהִיא דפ״ב דְּשַׁבָּת (דַּף לא.) הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּהּ דְּהִלֵּל וְאָמַר גַּיְּרֵנִי ע״מ לַעֲשׂוֹת כ״ג בָּטוּחַ הָיָה הִלֵּל דְּסוֹפוֹ לַעֲשׂוֹת לְשֵׁם שָׁמַיִם וְכֵן הַהִיא דְּהַתְּכֵלֶת (מְנָחוֹת מד.) דְּאָתְיָא לְקַמֵּהּ דְּרַבִּי גַּיְּרֵנִי ע״מ שֶׁאֶנָּשֵׂא לְאוֹתוֹ תַּלְמִיד: **אָמַר** רַבִּי הוֹאִיל וּמְכֹעָר הַדָּבָר תֵּצֵא אר״ת דְּתֵצֵא מִן הָרוֹכֵל אִם נִשֵּׂאת לוֹ דְּכָל הַסֻּגְיָא אַיְּרֵי בְּנִטְעָן דְּאֵין לוֹמַר תֵּצֵא מִן הַבַּעַל דְּאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ אֶלָּא עַל יְדֵי קִנּוּי וּסְתִירָה אוֹ שֶׁיִּרְאוּ דֶּרֶךְ מְנָאֲפִין וְעוֹד דִּלְגַבֵּי בַּעַל הָוֵי קָלָא דְּבָתַר נִשּׂוּאִין דְּאָמַר בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צב. וְשָׁם) דִּלְקָלָא דִּלְבָתַר נִשּׂוּאִין לָא חָיְשִׁינַן וְרֹק לְמַעְלָה בְּגַג הַכִּלָּה לֹא עָדִיף מִקָּלָא דְּלָא פְּסִיק דְּהָא בְּסָמוּךְ אָמַר דִּלְרַבִּי מַפְּקִינַן אַפֵּ׳ בְּקָלָא דִּפְסִיק מִכֹּחַ הַךְ בָּרַיְתָא אֶלָּא וַדַּאי תֵּצֵא מִן הָרוֹכֵל אִם נְשָׂאָהּ דְּרוֹק לְמַעְלָה בְּגַג הַכִּלָּה הָוֵי קָלָא דְּקַמֵּי נִשּׂוּאֵי רוֹכֵל וְכֵן פר״ח וְכֵן נִרְאֶה לר״י דְּמִתּוֹךְ הַהֲלָכָה מַשְׁמַע דְּאֵין מוֹצִיאִין ע״י קוֹל מִבַּעְלָהּ דְּקָאָמַר וּבֵית דִּין בְּעֵדִים הוּא דְּמַפְּקִי מַשְׁמַע דְּדָבָר פָּשׁוּט הוּא דְּמִבַּעַל לָא מַפְּקִי׳ אֶלָּא בְּעֵדִים אע״ג דְּמִנִּטְעָן קָתָנֵי בְּבָרַיְתָא דְּמַפְּקִי בְּקוֹל אַף דְּקָתָנֵי הוֹצִיאוּהָ הֲדַר רַב נַחְמָן דִּבְסָמוּךְ הוֹצִיאָהּ תְּנַן דְּמַשְׁמַע עַל יְדֵי בַּעְלָהּ אַפֵּ״ה מִבַּעְלָהּ לָא מַפְּקִינַן עַל יְדֵי קוֹל בְּאֵין בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן וְהָא דְּאִצְטְרִי׳ בְּהָנְהוּ עוֹבְדֵי דְּסוֹף נְדָרִים (דַּף צא:) לְהָנְהוּ טַעְמֵי דְּאִתְּתָא שָׁרְיָא דְּאִם אִיתָא דַּעֲבַד אִסּוּרָא אִרְכּוֹסֵי הָוֵי מְרַכַּס וְאִם אִיתָא דַּעֲבַד אִסּוּרָא נִיחָא לֵהּ דְּלֵיכוֹל נִרְאֶה לר״י דְּהָתָם בְּאוֹמֶרֶת טְמֵאָה אֲנִי כִּי מַתְנֵי׳ דְּהָתָם דַּעֲלֵהּ קָאֵי וְאַפֵּ״ה שָׁרְיָא מֵהַנְּהוּ טַעְמֵי אֲבָל בְּאוֹמֶרֶת טְהוֹרָה אֲנִי שָׁרְיָא בְּלָאו הָנְהוּ טַעְמֵי דְּהָתָם וְאֵין לִתְמֹהַּ אַמַּאי שָׁרְיָא כֵּיוָן שֶׁאוֹמֶרֶת טְמֵאָה הָא שַׁוִּיתַהּ לְנַפְשַׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא דִּלְפִי שֶׁרָאוּ חֲכָמִים שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ הַנָּשִׁים לִתֵּן עֵינֵיהֶם בְּאַחֵר וְרֹב הָאוֹמְרוֹת כֵּן מְשַׁקְּרוֹת לְכָךְ נִרְאֶה לָהֶם לְהַתִּירָן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פ״ב מהל׳ נחלות הל׳ א, סמג עשין צו, טוש״ע אה״ע סי׳ קסג סעי׳ א:
ב מיי׳ פ״י מהל׳ גירושין הל׳ יד, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יא סעי׳ ה:
ג מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יד, סמג לאוין קיז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ יב:
ד מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו:
ה מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ יא סעי׳ ב:
ו טוש״ע אה״ע סי׳ יא סעי׳ א:
ז מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ יא סעי׳ ב:
ח מיי׳ פכ״ד מהל׳ אישות הל׳ טו:
ט מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ יג:

מסורת הש״ס

א בבא קמא מב:
ב כתובות כב:
ג עבודה זרה ג:
ד כתובות כג.

גליון הש״ס

רש״י ד״ה גירי אריות כגון כותים. עי׳ סנהדרין פה ע״ב ברש״י ד״ה גירי אריות:

תוס׳ ד״ה לא בימי דוד וכו׳ דסופו לעשות לש״ש. עי׳ לקמן דף קט ע״ב תד״ה רעה:

ד״ה אמר רבי וכו׳ ורוק למעלה בגג כו׳. עיין לקמן דף צב ע״א תד״ה כל קלא:

תורה אור השלם

וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וָעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן לַיְּהוּדִים מִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ מִתְיַהֲדִים כִּי־נָפַל פַּחַד־הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם [אסתר ח, יז]

וַיָּבֵא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעַוָּא וּמֵחֲמָת וּסְפַרְוַיִם וַיֹּשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֶיהָ וַיְהִי בִּתְחִלַּת שִׁבְתָּם שָׁם לֹא יָרְאוּ אֶת־יְהוָה וַיְשַׁלַּח יְהוָה בָּהֶם אֶת־הָאֲרָיוֹת וַיִּהְיוּ הֹרְגִים בָּהֶם [מלכים ב יז, כד-כה]

הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וּלְזוּת שְׂפָתַיִם הַרְחֵק מִמֶּךָּ [משלי ד, כד]

הֵן גּוֹר יָגוּר אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי־גָר אִתָּךְ עָלַיִךְ יִפּוֹל [ישעיהו נד, טו]

מְנֻעָלִים הֲפוּכִים תַּחַת הַמִּטָּה, אָמַר רַבִּי: הוֹאִיל וּמְכוֹעָר הַדָּבָר — תֵּצֵא. מְנֻעָלִים הֲפוּכִים? לִיחְזֵי דְּמַאן נִינְהוּ! אֶלָּא: מְקוֹם מְנֻעָלִים הֲפוּכִים (תַּחַת הַמִּטָּה, אָמַר רַבִּי: הוֹאִיל וּמְכוֹעָר הַדָּבָר — תֵּצֵא). [אב(א)]וְהִלְכְתָא כְּווֹתֵיהּ דְּרַב, וְהִלְכְתָא כְּווֹתֵיהּ דְּרַבִּי. קַשְׁיָא הִלְכְתָא אַהִלְכְתָא: לָא קַשְׁיָא, הָא — בְּקָלָא דְּפָסֵיק, הָא — בְּקָלָא דְּלָא פָּסֵיק. קָלָא דְּלָא פָּסֵיק וְלֵיכָּא עֵדִים — כְּרַבִּי. קָלָא דְּפָסֵיק וְאִיכָּא עֵדִים — כְּרַב. [גד]וְקָלָא דְּלָא פָּסֵיק עַד כַּמָּה? אָמַר אַבָּיֵי, אֲמַרָה לִי אֵם: דּוֹמֵי דְּמָתָא יוֹמָא וּפַלְגָא. וְלָא אֲמַרַן, אֶלָּא דְּלָא פְּסַק בֵּינֵי וּבֵינֵי, אֲבָל פְּסַק בֵּינֵי וּבֵינֵי — הָא פְּסַק. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא פְּסַק מֵחֲמַת יִרְאָה, אֲבָל פְּסַק מֵחֲמַת יִרְאָה — מֵחֲמַת יִרְאָה הוּא. וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלֵיכָּא אוֹיְבִים, אֲבָל אִיכָּא אוֹיְבִים — אוֹיְבִים הוּא דְּאַפְּקוּ לֵיהּ לְקָלָא. [ה(ב)]תְּנַן הָתָם: הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֵׁם רָע — לֹא יַחְזִיר. מִשּׁוּם נֶדֶר — לֹא יַחְזִיר. שְׁלַח לֵיהּ רַבָּה בַּר הוּנָא לְרַבָּה בַּר רַב נַחְמָן, יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ: כָּנַס, מַהוּ שֶׁיּוֹצִיא? אֲמַר לֵיהּ: תְּנֵינָא, הַנִּטְעָן עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יָדוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁכָּנַס — יוֹצִיא. אֲמַר לֵיהּ: מִי דָּמֵי? הָתָם "הוֹצִיאוּהָ" וְהָכָא "הוֹצִיאָהּ". וְרַבָּה בַּר רַב נַחְמָן, מַתְנִיתִין נָמֵי "הוֹצִיאָהּ" תְּנַן. [ו]וְאַכַּתִּי מִי דָּמֵי? הָכָא בַּעַל, וְהָתָם בּוֹעֵל! אֲמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר דָּמֵי אַהֲדָדֵי. הָכָא אֲמוּר רַבָּנַן: לֹא יִכְנוֹס, וְאִם כָּנַס — יוֹצִיא. הָכִי נָמֵי: אָמְרִי רַבָּנַן, לֹא יַחְזִיר, וְאִם כָּנַס — יוֹצִיא. וְלָא הִיא. הָתָם: אַלּוּמֵי אַלְּמֵיהּ לְקָלָא, הָכָא: אָמְרִינַן קָם בֵּיהּ בְּקָלָא וְלֵיתֵיהּ. [ז(ג)]מַתְנִי' הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְאָמַר: "בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם" — לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ. "מֵת", "הֲרַגְתִּיו", "הֲרַגְנוּהוּ" — לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "הֲרַגְתִּיו" — לֹא תִּנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ, "הֲרַגְנוּהוּ" — תִּנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ. גְּמָ' טַעְמָא דְּמִמְּדִינַת הַיָּם, דַּעֲלֵיהּ קָסָמְכִינַן. אֲבָל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דְּלָאו עֲלֵיהּ קָסָמְכִינַן — יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ. וְהָא מֵת, דְּלָאו עֲלֵיהּ קָסָמְכִינַן, דְּאָמַר מָר: אִשָּׁה דַּיְיקָא וּמִינַּסְבָא, וְקָתָנֵי: לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ! הָתָם לֵיכָּא כְּתָבָא, הָכָא אִיכָּא כְּתָבָא. דִּתְנַן: מָה בֵּין גֵּט לְמִיתָה — שֶׁהַכְּתָב מוֹכִיחַ. [ח]"מֵת", "הֲרַגְתִּיו", "הֲרַגְנוּהוּ" — לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ. הוּא נִיהוּ דְּלֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ, הָא לְאַחֵר תִּנָּשֵׂא. [טי(ד)]וְהָאָמַר רַב יוֹסֵף: "פְּלוֹנִי רְבָעַנִי לְאוֹנְסִי" — הוּא וְאַחֵר מִצְטָרְפִין לְהָרְגוֹ. "לִרְצוֹנִי" — רָשָׁע הוּא, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיוֹת עֵד חָמָס"? וְכִי תֵּימָא: שָׁאנֵי עֵדוּת אִשָּׁה דְּאַקִּילוּ בַּהּ רַבָּנַן — וְהָאָמַר רַב מְנַשֶּׁה:

גַּזְלָן

מְנֻעָלִים הֲפוּכִים פִּיהֶן לְמַטָּה וַדַּאי שֶׁל נָכְרִי הֵם וְהָפְכוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַכִּיר הָרוֹאֶה: מְקוֹם מְנֻעָלִים הֲפוּכִים נִכָּר מְקוֹם הֲפִיכָתָן בֶּעָפָר שֶׁתַּחַת הַמִּטָּה לְשׁוֹן מוֹרִי. לָשׁוֹן אַחֵר מְקוֹם מְנֻעָלִים מָצָא הַפּוּךְ שֶׁבָּא וּמָצָא אֶת מִנְעָלֶיהָ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא רָגִיל לָתֵת שֶׁלּוֹ וַדַּאי נָכְרִי בָּא לְכָאן וְשָׂם מִנְעָלָיו בְּמָקוֹם שֶׁלָּהּ וְשֶׁלָּהּ בִּמְקוֹם בַּעַל וְרִאשׁוֹן עִקָּר דא"כ הִפּוּךְ מִבְּעֵי לֵהּ: וְהִלְכְתָא כְּוָתֵהּ דְּרַב דְּאָמַר אֵין מַחֲזִיקִין קָלָא אֶלָּא בְּעֵדִים: דְּפָסִיק שֶׁיָּצָא קוֹל אַחֵר לוֹמַר שֶׁקֶר הוּא הַלַּעַז: דּוֹמֵי מָתָא חֲשׁוּדֵי הָעִיר. ל"א דּוֹמֵי דְּלָא יָדְעִי וַדַּאי אֶלָּא אָמְרִי בִּדְדָמֵי לְשׁוֹן מוֹרִי: וּמִשּׁוּם שֵׁם רַע שֶׁיָּצָא עָלֶיהָ לֹא יַחֲזִיר כִּדְפָרֵשִׁית טַעְמָא שֶׁמָּא תִּנָּשֵׂא לְאַחֵר וְיֵצֵא קוֹל עַל הַלַּעַז הָרִאשׁוֹן שֶׁשֶּׁקֶר הָיָה וְיִתְחָרֵט הַמְגָרֵשׁ וְיֹאמַר אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁכֵּן הוּא כו': מִשּׁוּם נֶדֶר לֹא יַחְזִיר וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ הָתָם בְּהַשּׁוֹלֵחַ גֵּט שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר יַחֲזִיר שֶׁמָּא תֵּלֵךְ זוֹ אֵצֶל חָכָם לְאַחַר שֶׁנִּיסֵּת וְיַתִּיר לָהּ נִדְרָהּ וְיֹאמַר הַמְגָרֵשׁ אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ הֶתֵּר לַנֶּדֶר שֶׁנָּדְרָה אִם הָיוּ נוֹתְנִים לִי מֵאָה מָנֶה לֹא הָיִיתִי מְגָרְשָׁהּ שֶׁהָיְתָה חֲבִיבָה עָלַי בְּיוֹתֵר וְנִמְצָא זֶה מְבַטֵּל גִּטּוֹ לְמַפְרֵעַ וְעוֹקְרוֹ וּבָנֶיהָ מִן הַשֵּׁנִי מַמְזֵרִים לְפִיכָךְ אוֹמְרִים לוֹ מִתְּחִלָּה הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם נֶדֶר שֶׁנָּדְרָה לֹא יַחֲזִיר עוֹלָמִית וְאִם הִיא חֲבִיבָה עָלֶיךָ צֵא וּבַקֵּשׁ הֶתֵּר לְנִדְרָהּ וְאִי מְגָרֵשׁ לָהּ מֵהַשְׁתָּא וַדַּאי שְׂנוּאָה הִיא עָלָיו וְתוּ לָא מָצֵי עָקַר (לָהּ) גִּטָּהּ בְּדִבְרֵי שֶׁקֶר: כָּנַס מַהוּ שֶׁיּוֹצִיא אִם הֶחֱזִירָהּ מַהוּ שֶׁנְּכוֹפֶּנּוּ לְהוֹצִיא: תְּנֵינָא הַנִּטְעָן כו' וְהָתָם נָמֵי מַפְקִיעָהּ מִבַּעְלָהּ דְּכֵיוָן דְּהוֹצִיאָהּ מִשּׁוּם שֵׁם רַע גִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁהַקּוֹל אֱמֶת וְנֶאֶסְרָה לוֹ כִּי הֵיכִי דְּאָסְרִינַן לָהּ הָכָא מִשּׁוּם שֶׁהֶחֱזִיק זֶה הַקּוֹל כְּשֶׁכְּנָסָהּ: הָתָם הוֹצִיאוּהָ ב"ד שֶׁבָּאוּ עֵדֵי טֻמְאָה וַאֲסוּרָה לַבּוֹעֵל מה"ת: הָכָא הוֹצִיאָהּ וְהַאי דְּלָא יַחֲזִיר דְּרַבָּנַן הוּא: וְרַבָּה בַּר נַחְמָן מַתְנִי' נָמֵי הוֹצִיאָהּ תְּנַן בְּלֹא עֵדִים הִלְכָּךְ לֹא אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל אֶלָּא מִשּׁוּם לְזוּת שְׂפָתַיִם מִדְּרַבָּנַן וַאפ"ה קָתָנֵי יוֹצִיא: וְאַכַּתִּי מִי דָּמֵי הָכָא בַּעַל הֶחֱזִירָהּ וְאֵין דָּבָר זֶה מְגֻנֶּה הוּא: הָתָם בּוֹעֵל כּוֹנֵס וְדָבָר מְגֻנֶּה הוּא: א"ל שַׁפִּיר דָּמֵי לַהֲדָדֵי דְּהָכָא וְהָכָא מִדְּרַבָּנַן הוּא: וְלֹא הִיא הָתָם הוּא כְּשֶׁכָּנַס בּוֹעֵל אַלּוּמֵי אַלְּמֵהּ לַקּוֹל הָרִאשׁוֹן שֶׁאֱמֶת הָיָה הַלַּעַז אֲבָל הָכָא כְּשֶׁהֶחֱזִירָהּ בַּעַל בַּטֵּלֵי בַּטְּלֵהּ לְקָלָא דְּאָמְרִינַן מִדְּהֶחֱזִירָהּ קִים לֵיהּ בְּקָלָא חָזַר וּבָדַק בְּקוֹל רִאשׁוֹן שֶׁל שֵׁם רַע וּמָצָא שֶׁאֵינוֹ: מַתְנִי' הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם וְטַעֲמָא מְפָרֵשׁ בְּגִטִּין (דַּף ב.) לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִים לִשְׁמָהּ: לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ הוֹאִיל וְאַדִּבּוּרֵהּ סָמְכִינַן: מֵת הֲרַגְתִּיו הֲרַגְנוּהוּ לֹא יִשָּׂא אִשְׁתּוֹ הוֹאִיל וְעַל עֵדוּתוֹ הִיא נִשֵּׂאת אִיכָּא לְזוּת שְׂפָתַיִם שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בָּהּ וְהֵעִיד שֶׁקֶר. אֲבָל לְאַחֵר תִּנָּשֵׂא דְּאִשָּׁה נִשֵּׂאת בְּעֵד אֶחָד: ר' יְהוּדָה אוֹמֵר הֲרַגְתִּיו לֹא תִּנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ אַפִּי' לְאַחֵר עַל פִּיו לְפִי שֶׁהוּא מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע וְהַתּוֹרָה אָמְרָה אַל תָּשֶׁת רָשָׁע עֵד: הֲרַגְנוּהוּ תִּנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ לְאַחֵר וּבַגְּמָרָא בָּעֵי טַעְמָא: גְּמ' אֲבָל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמֵּבִיא גֵּט מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם: וְהָא מֵת דְּלָא עִלָּוֵהּ סָמְכִינַן דְּכִי אָמַר מֵת בַּעַל הָא דְּשָׁרוּ רַבָּנַן לְאִנְסוּבֵי לְאַחֵר לָא עָלֶיהָ סָמְכִינַן: דְּאָמַר מַר בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צג:) הַיְנוּ טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְהַשִּׂיא אִשָּׁה מִשּׁוּם דְּהִיא גּוּפָהּ דַּיְקָא עַד שֶׁיּוֹדַעַת שֶׁמֵּת וַדַּאי וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת: מָה בֵּין גֵּט לְמִיתָה בְּהַמֵּבִיא (וְכֵן לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קיז.) תְּנַן אַף הַנָּשִׁים שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנוֹת לוֹמַר מֵת בַּעְלָהּ כְּגוֹן חֲמוֹתָהּ וִיבִמְתָּהּ וְצָרָתָהּ וּבַת בַּעְלָהּ נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא גִּטָּהּ וְאַף עַל פִּי שֶׁצְּרִיכוֹת לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם וּמַה בֵּין גֵּט לְמִיתָה אֶלָּא שֶׁהַכְּתָב מוֹכִיחַ וְלָאו עֲלָהּ סָמְכִינַן כָּל כָּךְ: פְּלוֹנִי רְבָעַנִי לְאָנְסִי כו' לְהָרְגוֹ אֶת הָרוֹבֵעַ:

הָא בְּקָלָא דְּפָסִיק וּמִיהוּ רַב גּוּפֵהּ אִית לֵהּ ל"ש קָלָא דְּפָסִיק ול"ש קָלָא דְּלָא פָּסִיק: **וְאַכַּתִּי** מִי דָּמֵי בִּסְפָרִים יְשָׁנִים לָא גָּרְסִי לֵיהּ אֶלָּא גָּרְסִי וְרַבָּה בַּר נַחְמָן הוֹצִיאָהּ תָּנֵי הָכָא בַּעַל וְהָכָא בּוֹעֵל הָכָא אֲמוּר רַבָּנַן וְכוּ' וְעַד וְלֹא הִיא חַד שִׁנּוּיָא הוּא וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ וְרַבָּה ב"ר נַחְמָן הוֹצִיאָהּ תָּנֵי וְכֵיוָן דְּתָנֵי הוֹצִיאָהּ וְהָכָא בַּעַל וְהָכָא בּוֹעֵל הוֹצִיאָהּ וְלֹא בֵּית דִּין וַאפ"ה קָתָנֵי בְּמַתְנֵי' וְאִם כָּנַס יוֹצִיא ה"ה דְּהָתָם בְּגִטִּין (דַּף מה:) נָמֵי אִם כָּנַס מוֹצִיא וְיָפֶה פְּשִׁיט רַבָּה ב"ר נַחְמָן וּמַסִּיק וְלֹא הִיא כו' קָם בֵּהּ בְּקָלָא דְּלֵיתֵהּ וּמַה שֶּׁאָסוּר לְהַחֲזִיר אֵינוֹ מִשּׁוּם שֶׁסְּבוּרִים הָעוֹלָם שֶׁאֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם שֵׁם רַע דְּהָא סָבְרִי דְּקָם בֵּהּ בְּקָלָא דְּלֵיתֵהּ אֶלָּא מִשּׁוּם קִלְקוּל אוֹ מִשּׁוּם פְּרִיצוּת כִּדְאָמְרִינַן בְּגִטִּין וְקַשְׁיָא לר"י דְּהֵיאַךְ הָיָה מְדַמֶּה אוֹתָהּ רַבָּה ב"ר נַחְמָן וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ טַעַם זֶה דִּבְהֶדְיָא מְפָרֵשׁ לְהָנְהוּ טַעְמֵי בְּהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף מו.) בְּבָרַיְתָא וי"ל דְּלָא שְׁמִיעַ לֵיהּ א"נ אוֹמֵר ר"י דְּרַבָּה ב"ר נַחְמָן יוֹדֵעַ טַעְמֵי דְּקִלְקוּל וּפְרִיצוּת אֲבָל סוֹבֵר דְּכָנַס יוֹצִיא מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם אֵין יוֹדְעִים הַטַּעַם דְּקִלְקוּלָא וּפְרִיצוּת אֶלָּא סוֹבְרִים שֶׁמֵּחֲמַת שֵׁם רַע אֲסוּרָה לוֹ כֵּיוָן שֶׁגֵּרְשָׁהּ ע"י כֵּן וּלְכָךְ אִם כָּנַס יוֹצִיא מִשּׁוּם רְנָנָה כְּמַתְנִיתִין דְּהָכָא וּמַסִּיק וְלֹא הִיא שֶׁיִּטְעוּ הָעוֹלָם בָּזֶה כִּי יֵשׁ חִלּוּק גָּדוֹל בֵּין מַתְנֵי' דְּהָכָא לְמַתְנֵי' דְּהָתָם דְּהָכָא אַלְּמֵהּ לְקָלָא כו': **מֵת** הֲרַגְתִּיו הֲרַגְנוּהוּ כֵּיוָן דַּאֲפִילּוּ בְּמֵת לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ לָא הֲוָה צָרִיךְ לְמִתְנֵי הֲרַגְנוּהוּ וַאֲפִלּוּ בַּהֲרַגְתִּיו לְאַחֵר תִּנָּשֵׂא וְלָא תָּנֵי לֵיהּ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּר' יְהוּדָה מְפַלֵּג בֵּין הֲרַגְתִּיו לַהֲרַגְנוּהוּ: **הָכָא** אִכָּא כְּתָבָא דִּתְנַן מָה בֵּין גֵּט כו' ואע"ג דִּלְאַבַּיֵּי בְּסוֹף פ"ב דְּגִטִּין (דַּף כג:) אַיְּרֵי הַךְ מִשְׁנָה בח"ל מ"מ דַּיֵּק שַׁפִּיר מִנָּהּ דְּיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל הַכְּתָב: **הוּא** וְאַחֵר מִצְטָרְפִים לְהָרְגוֹ הִקְשָׁה הָר"ר חַיִּים דִּבְסוֹף פ"ק דְּמַכּוֹת (דַּף ו. וְשָׁם) פָּרִיךְ הָרוּג וְנִרְבָּע יַצִּיל מַשְׁמַע דְּהָרוּג וְנִרְבָּע פְּסוּלִים לְהָעִיד מִשּׁוּם שׂוֹנֵא וְהָכָא מַשְׁמַע דְּכָשֵׁר וי"ל דְּלָא מִשּׁוּם שׂוֹנֵא פָּסוּל נִרְבָּע הָתָם אֶלָּא בְּנִרְבָּע לִרְצוֹנוֹ אַיְּרֵי וּמִשּׁוּם רָשָׁע פָּסוּל אֲפִילּוּ לְרָבָא דִּבְסָמוּךְ דְּסוֹבֵר דְּלִרְצוֹנוֹ נָמֵי כָּשֵׁר מִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁיֵּשׁ עֵדִים שֶׁנִּרְבַּע לִרְצוֹנוֹ הָוֵי כְּנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל וְכִי פָּרֵיךְ בָּתַר הָכִי הוֹרֵג וְרוֹבֵעַ יַצִּיל פִּי' יַצִּילוּ עַל עַצְמָם הֲוָה מָצֵי לְמִינְקַט נִרְבָּע דְּקָאֵי בֵּהּ כֵּיוָן דְּאַיְּרֵי בְּנִרְבָּע לִרְצוֹנוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּעַד הַשְׁתָּא אַיְּרֵי בְּהַצָּלַת הוֹרֵג וְרוֹבֵעַ מַסִּיק לָהּ וְהָרוּג נָמֵי לֹא מִשּׁוּם שִׂנְאָה פְּסִיל לֵיהּ הָתָם אֶלָּא אָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּמִפְסָל מִשָּׁעָה שֶׁנַּעֲשָׂה טְרֵפָה דִּטְרֵפָה פָּסוּל לְהָעִיד כִּדְאָמְרִי' בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף עח. וְשָׁם) וה"ר יוֹסֵף מאורלינ"ש מְפָרֵשׁ דְּפָרִיךְ מֵהָרוּג וְנִרְבָּע שֶׁיַּצִּילוּ כְּשֶׁהֵם קְרוֹבִים לַהוֹרֵג וְרוֹבֵעַ וְקָשֶׁה לר"י דְּאִין ה"נ דִּנְהִי דִּבְהָרוּג לֵיכָּא לְמֵימַר דְּאִין ה"נ שֶׁיַּצִּיל דַּהֲרֵי חִיֵּב הַכָּתוּב מַכֵּה אָבִיו מ"מ מִנִּרְבָּע מַאי פָּרִיךְ וכ"ת בְּנִרְבָּע נָמֵי דְּהָא דָּרְשִׁינַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף נד.) עֶרְוַת אָבִיךָ מַמָּשׁ שֶׁרְבָעוֹ ה"מ לְעִנְיַן כָּרֵת אֲבָל מִיתָה לָא אַשְׁכְּחַן:

מסורת הש״ס

א מועד קטן יח:

ב גיטין מה:; משנה גיטין

ג תוספתא גיטין; גיטין ט.; גיטין ד:; גיטין ב.; גיטין פו.; בבא מציעא נה:; משנה גיטין; גיטין טו.; תוספתא יבמות

ד סנהדרין ט:

תורה אור השלם

לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל־תָּשֶׁת יָדְךָ עִם־רָשָׁע לִהְיֹת עֵד חָמָס [שמות כג, א]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ יג:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ יא סעי׳ א:

ג מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ יג:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ יא סעי׳ א:

ה מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ יב, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ י סעי׳ ג:

ו מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ י סעי׳ ו:

ז מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ יב סעי׳ א:

ח מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ י, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ז:

ט מיי׳ פי״ב מהל׳ עדות הל׳ ב, סמג לאוין ריד, טוש״ע חו״מ סי׳ לד סעי׳ כו:

י מיי׳ פי׳ מהל׳ עדות הל׳ א, ש״ע חו״מ סי׳ לד סעי׳ א:

[א]גַּזְלָן דְּדִבְרֵיהֶם — כָּשֵׁר לְעֵדוּת אִשָּׁה, גַּזְלָן דְּדִבְרֵי תוֹרָה — פָּסוּל לְעֵדוּת אִשָּׁה. נֵימָא רַב מְנַשֶּׁה דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה! [בג](א)אָמַר לְךָ רַב מְנַשֶּׁה: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ לְרַבָּנַן — וְטַעְמָא דְּרַבָּנַן הָכָא כִּדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא: אָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ, וְאֵין אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע. לֵימָא רַב יוֹסֵף דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה? אָמַר לְךָ רַב יוֹסֵף: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ לְרַבָּנַן, וְשָׁאנֵי עֵדוּת אִשָּׁה, דַּאֲקִילּוּ בַּהּ רַבָּנַן. וְרַב מְנַשֶּׁה דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה. הֲרַגְתִּיו כּו׳ הֲרַגְנוּהוּ תִּנָּשֵׂא כּו׳. מַאי שְׁנָא ״הֲרַגְתִּיו״ וּמַאי שְׁנָא ״הֲרַגְנוּהוּ״? אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּאוֹמֵר: אֲנִי הָיִיתִי עִם הוֹרְגָיו. וְהָתַנְיָא: אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה בְּלִסְטִים אֶחָד שֶׁיָּצָא לֵיהָרֵג בְּמְגִיזַת קַפּוֹטְקְיָא, וְאָמַר לָהֶם: ״לְכוּ אִמְרוּ לָהּ לְאֵשֶׁת שִׁמְעוֹן בֶּן כֹּהֵן: ׳אֲנִי הֲרַגְתִּי אֶת בַּעְלָהּ בִּכְנִיסָתִי לְלוֹד׳״, וְאָמְרִי לַהּ: ׳בִּכְנִיסָתוֹ לְלוֹד׳, וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ! אָמַר לָהֶם: מִשָּׁם רְאָיָה?! בְּאוֹמֵר: ״אֲנִי הָיִיתִי עִם הוֹרְגָיו״. וְהָא ״לִסְטִים״ קָתָנֵי! שֶׁנִּתְפַּס עַל יְדֵי לִסְטִיּוֹת. וְהָא ״יָצָא״ לֵיהָרֵג קָתָנֵי! בֵּי דִינָא דְּגוֹיִם, דְּלָא דָּיְיקִי וְקָטְלִי. [ד]מַתְנִי׳ הֶחָכָם שֶׁאָסַר אֶת הָאִשָּׁה בְּנֶדֶר עַל בַּעְלָהּ — הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂאֶנָּה. מֵיאֲנָה, אוֹ שֶׁחָלְצָה בְּפָנָיו — יִשָּׂאֶנָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֵּית דִּין. [ה]גְּמָ׳ הָא הִתִּירָה — יִשָּׂאֶנָּה. בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּחַד — חַד מִי מָצֵי מַתִּיר? וְהָאָמַר (רַב אָמַר) רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר רַב עַמְרָם, תָּנָא: הַתָּרַת נְדָרִים בִּשְׁלֹשָׁה! (ב)וְאֶלָּא, בִּתְלָתָא. מִי חֲשִׁידִי? וְהָתְנַן: מֵיאֲנָה אוֹ שֶׁחָלְצָה בְּפָנָיו — יִשָּׂאֶנָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בֵּית דִּין. [זח]לְעוֹלָם בְּחַד, וְכִדְאָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּיָחִיד מוּמְחֶה, הָכָא נָמֵי: בְּיָחִיד מוּמְחֶה. מֵיאֲנָה אוֹ שֶׁחָלְצָה וְכוּ׳. טַעְמָא דְּבֵית דִּין, הָא בִּתְרֵי — לָא, [ט](ג)מַאי שְׁנָא מֵהָא דִּתְנַן: עֵדִים הַחֲתוּמִים עַל שְׂדֵה מִקָּח, וְעַל גֵּט אִשָּׁה לֹא חָשׁוּ חֲכָמִים לְדָבָר זֶה? הִיא גּוּפַהּ קָמַשְׁמַע לַן, לְאַפּוֹקֵי מִמַּאן דְּאָמַר מֵיאוּן בִּפְנֵי שְׁנַיִם, קָמַשְׁמַע לַן מֵיאוּן בִּשְׁלֹשָׁה. אִיבַּעְיָא לְהוּ: כָּנַס, מַהוּ שֶׁיּוֹצִיא? רַב כָּהֲנָא אָמַר: כָּנַס — מוֹצִיא. רַב אָשֵׁי אָמַר: כָּנַס — אֵינוֹ מוֹצִיא. תָּנֵי לְהוּ רַב זוּטֵי דְּבֵי רַב פַּפֵּי כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר כָּנַס אֵינוֹ מוֹצִיא. אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב אָשֵׁי: גְּמָרָא, אוֹ סְבָרָא? אֲמַר לְהוּ, מַתְנִיתִין הִיא: הַנִּטְעָן מִשִּׁפְחָה וְנִשְׁתַּחְרְרָה, מִגּוֹיָה וְנִתְגַּיְּירָה — הֲרֵי זֶה לֹא יִכְנוֹס, וְאִם כָּנַס — אֵין מוֹצִיא. אַלְמָא

בִּרְנָנָה

גַּזְלָן דְּדִבְרֵיהֶם כְּמוֹ מַפְרִיחֵי יוֹנִים וּמְשַׂחֵק בְּקוּבְיָא דִּתְנַן (ר"ה דַּף כב.) כָּל הָעֵדוּת שֶׁאֵין הָאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לָהּ אַף הֵן אֵינָם כְּשֵׁרִים וְעָלָה אָמַר רַב מְנַשֶּׁה זֹאת אוֹמֶרֶת גַּזְלָן דְּדִבְרֵיהֶם כו': רָבָא פְּלִיג עֲלֵהּ דְּרַב יוֹסֵף וְאָמַר אַפֵּי' אָמַר פְּלוֹנִי רְבָעַנִי לִרְצוֹנִי הוּא וְאַחֵר מִצְטָרֵף לְהָרְגוֹ לְרֹבֵעַ דְּכֵיוָן שֶׁזֶּה מִתְכַּוֵּן לְעֵדוּת נֶאֱמָן הוּא אֵצֶל חֲבֵרוֹ וְאֵין נֶאֱמָן עַל עַצְמוֹ מִמַּה שֶּׁאָמַר לִרְצוֹנִי דְּאָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ וְקָרוֹב פָּסוּל לְעֵדוּת בֵּין לְטוֹבָה בֵּין לְרָעָה הִלְכָּךְ אֵינוֹ נַעֲשֶׂה רָשָׁע בְּעֵדוּת עַצְמוֹ: וְאֵין אָדָם מֵשִׂים אֶת עֵדוּתוֹ עֵדוּת אֵצֶל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת רָשָׁע. וְהָא דקי"ל (בּ"מ דַּף ג:) הוֹדָאַת פִּיו כְּמֵאָה עֵדִים דָּמֵי הנ"מ לְמָמוֹנָא אֲבָל לִקְנָסָא וּלְעֹנֶשׁ מַלְקוּת וְלִפָּסֵל לֹא: וְשָׁאנֵי עֵדוּת אִשָּׁה דַּאֲקִילּוּ בַּהּ רַבָּנַן הִלְכָּךְ אֲפִילּוּ רָשָׁע נֶאֱמָן וַאֲנָא לֵית לִי דְּרַב מְנַשְּׁיָא דְּאָמַר הָא דְּדִבְרֵי תוֹרָה פָּסוּל: אֶלָּא רַב מְנַשְּׁיָא דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה וְהָכִי מִתּוֹקַם סֻגְיָא רַב יוֹסֵף מוֹקֵם לְרַב מְנַשְּׁיָא כְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַב מְנַשְּׁיָא מוֹקֵי לְרַב יוֹסֵף כְּרַבִּי יְהוּדָה: אֲנִי הָיִיתִי עִם הוֹרְגָיו אֲבָל לֹא נָגַעְתִּי בּוֹ: ע"י לִסְטִיּוּת לְפִי שֶׁהָיָה עִמָּהֶן: מַתְנִי' בְּנֶדֶר שֶׁנָּדְרָה הֲנָאָה מִבַּעְלָהּ וְלֹא הֵפֵר לָהּ וּבָאתָה לְחָכָם לְהַתִּיר לָהּ וְלֹא מָצָא פֶּתַח לַחֲרָטָה: לֹא יִשָּׂאֶנָּה מִשּׁוּם חֲשָׁד: שֶׁהוּא ב"ד כְּלוֹמַר מֵאוּן אוֹ חֲלִיצָה לֹא עָשָׂה חָכָם זֶה בִּיחִידִי דקי"ל חֲלִיצָה וּמֵאוּן בַּג' וּתְלָתָא לָא חֲשִׁידִי: גְּמ' הָא הִתִּירָהּ וְאַחַ"כ מֵת בַּעְלָהּ אוֹ גֵּרְשָׁהּ יִשָּׂאֶנָּה שֶׁאֵין כָּאן חֲשָׁדָא: לְעוֹלָם בְּחַד וּדְקַשְׁיָא לָךְ מִדְּקָתָנֵי שֶׁאָסַר מִכְּלָל דְּבַר מִשְׁרֵי הוּא אֵין בְּיָחִיד מֻמְחֶה וְכִדְרַב חִסְדָּא בִּנְדָרֵי' בְּפֶרֶק נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה: ב"ד ג': לֹא חָשׁוּ חֲכָמִים לְדָבָר זֶה לוֹמַר לֹא יִקְחוּ שׁוּב שָׂדֶה זוֹ מִן הַלּוֹקֵחַ וְכֵן הָעֵד שֶׁל גֵּט לֹא יִשָּׂא אֶת הָאִשָּׁה: הִיא גּוּפָהּ כְּלוֹמַר ה"ה דִּתְרֵי נָמֵי לָא חֲשִׁידִי וְהָא דְּקָתָנֵי שֶׁהוּא ב"ד לָאו מִשּׁוּם לְאַפּוֹקֵי מֵחֲשָׁדָא אֶלָּא לְאַשְׁמוֹעֵי' דְּאֵין מֵאוּן בְּפָחוֹת מג' וּלְאַפּוֹקֵי מִמָּאן דְּאָמַר בְּפֶ' [ב"ש] (לְקַמָּן יְבָמוֹת קז:) מֵאוּן בִּשְׁנַיִם: כָּנַס מַהוּ שֶׁיּוֹצִיא אַחָכָם וְאַמֵּבִיא גֵּט קָאֵי: גְּמָרָא אוֹ סְבָרָא הַאי דַּאֲמַרְתְּ כָּנַס אֵין מוֹצִיא:

רָבָא אָמַר אָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ הִקְשָׁה ר' יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם דִּבְפֶּרֶק שֵׁנִי דִּכְתֻבּוֹת (דַּף יח: וְשָׁם) מַסִּיק רָבָא גּוּפֵהּ גַּבֵּי הָא דִּתְנַן הָתָם אִם אֵין כְּתַב יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים לוֹמַר אֲנוּסִים הָיִינוּ לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאָמְרוּ אֲנוּסִים הָיִינוּ מֵחֲמַת נְפָשׁוֹת אֲבָל אָמְרוּ מֵחֲמַת מָמוֹן אֵין נֶאֱמָנִים וְאַמַּאי אֵין נֶאֱמָנִים דַּהֲוָה לָן לִפְלוּגֵי דִּיבּוּרָא וְלוֹמַר דַּאֲנוּסִים הָיוּ וְלֹא מֵחֲמַת מָמוֹן אֶלָּא מֵחֲמַת נְפָשׁוֹת וְאוֹמֵר ר"י דְּלָא פָּלְגִינַן דִּיבּוּרָא כְּדֵי לִפְסוֹל הַשְּׁטָר דְּמִדְּאוֹרָיְת' עֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטָר נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בב"ד א"נ הָתָם בְּכָל עִנְיָן שֶׁהֵם אֲנוּסִים אִם לֹא מֵחֲמַת נְפָשׁוֹת הָווּ רְשָׁעִים הִלְכָּךְ לֵית לָן לְמִתְלֵי בְּאֹנֶס מֵחֲמַת נְפָשׁוֹת דַּהֲוֵי מִעוּטָא: **וְאֵין** אָדָם מֵשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע הַיְנוּ לִפְסוֹל אֶת עַצְמוֹ אֲבָל נֶאֱמָן הוּא לוֹמַר גַּבֵּי אֲכִילַת חֵלֶב מֵזִיד הָיִיתִי כִּדְאָמַר בִּכְרִיתוּת (דַּף יב. וְשָׁם) דְּאֵין לָנוּ לְכוֹפוֹ לְהָבִיא חֻלִּין לָעֲזָרָה לְפִי דְּבָרָיו וְהָא דְּקָאָמְרִינַן בְּהָאִישׁ מְקַדֵּשׁ (קִדּוּשִׁין דַּף נ. וְשָׁם) גַּבֵּי הָבֵא לִי מִן הַחַלּוֹן אוֹ מִן הַדְּלוֹסְקָמָא דְּלָא עָבִיד אִינִישׁ דִּמְשַׁוֵּי נַפְשֵׁהּ רַשִׁיעָא לוֹמַר מֵזִיד הָיִיתִי לָאו מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יְהֵא נֶאֱמָן לוֹמַר מֵזִיד הָיִיתִי דִּפְשִׁיטָא דְּנֶאֱמָן אֶלָּא כְּלוֹמַר שֶׁאֵין בְּרָצוֹן אוֹמֵר בְּעִנְיָן דִּמְשַׁוֵּי נַפְשֵׁהּ רַשִׁיעָא וא"ת דְּהַשְׁתָּא מַשְׁמַע דְּנִרְבַּע לִרְצוֹנוֹ פָּסוּל לְעֵדוּת וּבְפֶרֶק זֶה בּוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין דַּף כו:) אִיכָּא לְמ"ד דְּחָשׁוּד עַל הָעֲרָיוֹת כָּשֵׁר לְעֵדוּת וְי"ל דְּהָתָם בְּחָשׁוּד שֶׁהוּא פָּרִיץ וּמִתְיַחֵד עִם הָעֲרָיוֹת וְלֹא וַדַּאי בָּא עַל הָעֶרְוָה כִּדְפֵי' הָתָם בַּקּוּנְטְרֵס וּמַאן דְּפָרִיךְ הָתָם עָנֵי מָרֵי אַרְבָּעִים בְּכַתְפֵּהּ וְכָשֵׁר הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּמַלְקִין עַל לֹא טוֹבָה הַשְּׁמוּעָה וא"ת וְכִי וַדַּאי בָּא עַל הָעֶרְוָה אַמַּאי פָּסוּל הָא רָשָׁע דְּחָמָס בָּעֵינַן שֶׁיְּהֵא רַע לַשָּׁמַיִם וְלַבְּרִיּוֹת וְזֶה אֵין רַע לַבְּרִיּוֹת כְּגוֹן אוֹכֵל נְבֵלוֹת לְהַכְעִיס דְּכָשֵׁר לְרָבָא בְּפֶרֶק זֶה בּוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין כ"ז.) וי"ל דַּהֲוֵי כְּמוֹ אוֹכֵל נְבֵלוֹת לְתֵאָבוֹן דְּפָסוּל לְכֻלֵּי עָלְמָא אע"פ שֶׁאֵין רַע לַבְּרִיּוֹת דְּכֵיוָן דְּחָשׁוּד לַעֲבֹר בִּשְׁבִיל הֲנָאַת עַצְמוֹ חָשׁוּד נָמֵי לְהָעִיד שֶׁקֶר בִּשְׁבִיל מָמוֹן וְהָכִי נָמֵי בָּא עַל הָעֶרְוָה: **לֵימָא** רַב יוֹסֵף דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה תֵּמַהּ דְּהָכָא לְרַבִּי יְהוּדָה לֵית לֵהּ פָּלְגִינַן דִּיבּוּרָא וּבְפֶרֶק הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מז. וְשָׁם) אָמְרִינַן הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר נִתְגַּיַּרְתִּי בֵּינִי לְבֵין עַצְמִי א"ל נֶאֱמָן אַתָּה לִפְסֹל אֶת עַצְמְךָ וְאִי אַתָּה יָכוֹל לִפְסֹל אֶת בָּנֶיךָ אַלְמָא פָּלְגִינַן דִּיבּוּרָא וּמִיהוּ י"ל דְּהָתָם לֹא מִטַּעַם עֵדוּת נֶאֱמָן (דְּהָא אָדָם קָרוֹב אֵצֶל עַצְמוֹ וְעוֹד דְּאִם נֶאֱמָן לִפְסֹל עַצְמוֹ אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁיְּהוּ בָּנָיו כְּשֵׁרִים) אֶלָּא הָא דִּפְסְלִינַן הַיְנוּ לְאָסְרוֹ בְּבַת יִשְׂרָאֵל דְּשַׁוְיָהּ אַנַּפְשֵׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא אוֹ אִם נָגַח שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶת שׁוֹרוֹ פָּטוּר מִטַּעַם הוֹדָאַת בַּעַל דִּין וְהַהִיא דְּר' יְהוּדָה גּוּפָא קַשְׁיָא וְשָׁם נְפָרֵשׁ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם: **בְּאוֹמֵר** אֲנִי הָיִיתִי עִם הוֹרְגָיו אור"י דְּאע"ג דְּאָמַר הֲרַגְנוּהוּ נַעֲשֶׂה כְּאוֹמֵר אֲנִי הָיִיתִי עִם הוֹרְגָיו וּכְעִנְיָן זֶה מְפָרֵשׁ ר"ת וְרַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל בְּפֶ' מִי שֶׁאֲחָזוֹ (גִּטִּין עג: ד"ה אָמַר) בְּאוֹמֵר מֵעֵת שֶׁאֲנִי בָּעוֹלָם נַעֲשֶׂה כְּאוֹמֵר: **בְּמְגִיזַת** קַפּוֹטְקִיָא יֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי בִּמְזִיגַת וַהֲוֵי כְּמוֹ בְּמְגִיזַת עִבְרָאֵי כְּמוֹ שִׂמְלָה שְׁלֵמָה. ר"י: **טַעְמָא** דב"ד הָא בֵּי תְּרֵי לָא ואע"ג דְּאָמְרִינַן בְּרֵישׁ הַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף לב: וְשָׁם) דִּלְתְרֵי נָמֵי בֵּי דִינָא קָרוּ לְהוּ מ"מ אור"י דְּדָיֵיק שַׁפִּיר דְּמִדְּתָלֵי טַעְמָא בְּבֵית דִּין וְלָא קָאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ ב' ש"מ דְּלָא סַגֵּי הָכָא בִּתְרֵי וְעוֹד דּוּמְיָא דַּחֲלִיצָה דִּבְג' אע"ג דְּאִיכָּא מַאן דְּמַכְשַׁר בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קד.) בִּיחִידִי הַהוּ תַּנָּא לָא סָבַר לֵהּ כְּוָתֵהּ דְּחַד וַדַּאי לָא מִקְּרֵי ב"ד וְאִיכָּא נָמֵי רְנָנָה בְּחַד: **לֹא** חָשׁוּ חֲכָמִים לְדָבָר זֶה ואע"ג דְּשָׁרֵי מ"מ בַּעַל נֶפֶשׁ יִתְרַחֵק כִּדְתָנֵי' עָלָהּ בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (חֻלִּין דַּף מד: וְשָׁם) דָּן אֶת הַדִּין זִכָּה וְחִיֵּב טִמֵּא וְטִהֵר וְכֵן הָעֵדִים שֶׁהֵעִידוּ כֻּלָּם רַשָּׁאִים לִקַּח אֲבָל חֲכָמִים אָמְרוּ הִתְרַחֵק מִן הַכִּעוּר וּמִן הַדּוֹמֶה לוֹ וא"ת הָא אָמְרִינַן בְּסוֹף הִתְקַבֵּל (גִּטִּין דַּף סז. וְשָׁם) גַּבֵּי חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תִּשְׂכֹּר עֵדִים דִּיבּוּרָא אָמְרֵי מַעֲשֶׂה לָא עָבְדֵי וי"ל דִּכְשֶׁמְּעִידִים שֶׁקֶר חָשִׁיב נָמֵי מַעֲשֶׂה כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס כֵּיוָן דְּעַל פִּיהֶם נִגְמַר וְלָא קָרֵי דִּיבּוּרָא הָתָם אֶלָּא בְּאוֹמֵר אִמְרוּ שֶׁאוֹמֵר מִן הַבַּעַל לַסּוֹפֵר וְלָעֵדִים לִכְתֹּב וְלַחְתֹּם דְּלָא נִגְמַר הַדָּבָר עַל יְדֵיהֶם: **אָמַר** לְהוּ מַתְנִי' הִיא הַנִּטְעָן כו' וְלַנִּטְעָן עַל אֵשֶׁת אִישׁ לָא דָּמֵי דְּהָתָם בְּדִין שֶׁיּוֹצִיא אִם הוּא אֱמֶת אֲסִירָא לֵיהּ אֲבָל הָכָא שֶׁאָסַר אֶת הָאִשָּׁה בְּנֶדֶר אֲפִלּוּ אֲסָרָהּ שֶׁלֹּא כְּדִין כֵּיוָן שֶׁגֵּרְשָׁהּ בַּעְלָהּ שַׁרְיָא לְחָכָם מִדְּאוֹרַיְתָא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ יז, סמג עשין ג, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ג:

ב מיי׳ פי״ב מהל׳ עדות הל׳ ב:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ י, סמג לאוין ריד, טוש״ע חו״מ סי׳ לד סעי׳ כו:

ד מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ יב סעי׳ ב:

ה מיי׳ פו׳ מהל׳ שבועות הל׳ א:

ו מיי׳ פו׳ מהל׳ שבועות הל׳ ה, טוש״ע יו״ד סי׳ רכח סעי׳ א:

ז מיי׳ פו׳ מהל׳ שבועות הל׳ א:

ח מיי׳ פו׳ מהל׳ שבועות הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ יב סעי׳ ב:

ט טוש״ע אה״ע סי׳ יב סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א סנהדרין כה.

ב בכורות לא.

ג גיטין סז.; תוספתא יבמות

גליון הש״ס

גמ' והאמר (רב) אר"ח בר אבין. צ"ל [רבא] סדר הדורות בהקדמה אות ד:

תוס' ד"ה לימא רב יוסף דאמר כר"י תימה דהכא וכו'. עיין תשובת רשד"ם חלק י"ד סימן רנד:

בְּרְנָנָה — לָא מַפְּקִינַן, הָכָא נָמֵי — בִּרְנָנָה לָא מַפְּקִינַן. [א]מַתְנִי׳ וְכוּלָּם שֶׁהָיוּ לָהֶם נָשִׁים וּמֵתוּ — מוּתָּרוֹת לִינָּשֵׂא לָהֶם. [בג]וְכוּלָּן שֶׁנִּישְּׂאוּ לַאֲחֵרִים, וְנִתְגָּרְשׁוּ אוֹ שֶׁנִּתְאַלְמְנוּ — מוּתָּרוֹת לִינָּשֵׂא לָהֶם. וְכוּלָּן מוּתָּרוֹת לִבְנֵיהֶם אוֹ לַאֲחֵיהֶם. גְּמָ׳ מֵתוּ — אִין, נִתְגָּרְשׁוּ — לָא. אֲמַר לֵיהּ רַב הִלֵּל לְרַב אָשֵׁי, וְהַתַנְיָא: אֲפִילּוּ נִתְגָּרְשׁוּ! לָא קַשְׁיָא: הָא דַּהֲוַאי קְטָטָה, הָא דְּלָא הֲוַאי קְטָטָה. [ד]וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא דְּלָא הֲוַאי קְטָטָה, וְלָא קַשְׁיָא: הָא דְּאַרְגֵּיל הוּא, הָא דְּאַרְגִּילָה הִיא. וְכוּלָּן שֶׁנִּישְּׂאוּ וְכוּ׳. קָא סָלְקָא דַּעְתִּין מִיתָה אַמִּיתָה, וְגֵירוּשִׁין אַגֵּירוּשִׁין. נֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי, דְּאִי כְּרַבִּי, הָאָמַר: בִּתְרֵי זִימְנֵי הָוְיָא חֲזָקָה! לָא: מִיתָה אַגֵּירוּשִׁין, וְגֵירוּשִׁין אַמִּיתָה. וְכוּלָּן מוּתָּרוֹת לִבְנֵיהֶם אוֹ לַאֲחֵיהֶם. מַאי שְׁנָא מֵהָא דִּתְנַן: הַנִּטְעָן מִן הָאִשָּׁה, אָסוּר בְּאִמָּהּ וּבְבִתָּהּ וּבַאֲחוֹתָהּ. נְשֵׁי לְגַבֵּי נְשֵׁי שְׁכִיחָן דְּאָזְלָן. גַּבְרֵי לְגַבֵּי גַּבְרֵי לָא שְׁכִיחָן. אִי נָמֵי: נְשֵׁי דְּלָא אָסְרָן שְׁכִיבָתָן אַהֲדָדֵי, לָא קָפְדִי אַהֲדָדֵי. גַּבְרֵי דְּאָסְרָן שְׁכִיבָתָן אַהֲדָדֵי, קָפְדִי אַהֲדָדֵי. אִי הָכִי, אָבִיו נָמֵי? לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבַּעְיָא אָבִיו, דִּבְזִיז בְּנֵיהּ מִינֵּיהּ, אֲבָל בְּנוֹ, דְּלָא בְּזִיז אָבִיו מִינֵּיהּ — אֵימָא לָא, קָא מַשְׁמַע לַן.

הֲדַרַן עֲלָךְ כֵּיצַד אֵשֶׁת אָחִיו

[ה(א)]**אַרְבָּעָה** אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִים אֶת הָאֲחָיוֹת — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ — יוֹצִיאוּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יְקַיֵּים, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יוֹצִיאוּ. [ו(ב)]הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל הָאֶחָד אִיסּוּר עֶרְוָה — אָסוּר בָּהּ, וּמוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. וְהַשֵּׁנִי — אָסוּר בִּשְׁתֵּיהֶן. [ז]אִיסּוּר מִצְוָה וְאִיסּוּר קְדוּשָּׁה — חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. [ח(ג)]הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל זֶה אִיסּוּר עֶרְוָה, וְהַשְּׁנִיָּה אֲסוּרָה עַל זֶה אִיסּוּר עֶרְוָה — הָאֲסוּרָה לָזֶה מוּתֶּרֶת לָזֶה, וְהָאֲסוּרָה לָזֶה מוּתֶּרֶת לָזֶה. וְזוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ: אֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. [ט]גְּמָ׳ שְׁמַע מִינַּהּ: יֵשׁ זִיקָה. דְּאִי אֵין זִיקָה, מִכְּדִי הָנֵי מִתְּרֵי בָּתֵּי קָאָתְיָין — הַאי לְיַיבֵּם חֲדָא וְהַאי לְיַיבֵּם חֲדָא? לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ אֵין זִיקָה, וּמִשּׁוּם דְּקָסָבַר אָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין. דִּלְמָא אַדִּמְיַיבֵּם חַד — מָיֵית אִידַּךְ, וְקָמְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין. אִי הָכִי, תְּלָתָא נָמֵי? לָא מִיבַּעְיָא קָאָמְרִינַן: לָא מִיבַּעְיָא תְּלָתָא, דְּוַדַּאי בָּטְלָה מִצְוַת יְבָמִין. אֲבָל אַרְבְּעָה, לְמִיתָה לָא חָיְישִׁינַן — קָא מַשְׁמַע לַן. אִי הָכִי — חֲמִשָּׁה

בִּרְנָנָה מִפְּנֵי רִנּוּן וְלַעַז בְּנֵי אָדָם לָא אָמְרִינַן לֵיהּ הוּצָא וְלָא דָּמֵי לְנִטְעָן עַל אֵשֶׁת אִישׁ דְּהָתָם הוֹאִיל וְהוֹצִיאָהּ בַּעְלָהּ מִפְּנֵי זֶה וְהָלַךְ זֶה וּנְשָׂאָהּ מְכֹעָר הַדָּבָר: מַתְנִי' וְכֻלָּם הֶחָכָם וְהַמֵּבִיא גֵּט וְהַמֵּעִיד בְּאִשָּׁה לְהַשִּׂיאָהּ דִּתְנַן בָּהֶן לֹא יִכְנֹס: שֶׁהָיוּ לָהֶם נָשִׁים בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה וּמֵתוּ לְאַחַר זְמַן מֻתָּרוֹת אֵלּוּ לִנָּשֵׂא לָהֶם דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא חֲשַׁד שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהֵעִיד בָּהּ הָעֵד אוֹ שֶׁאֲסָרָהּ חָכָם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ קַיֶּמֶת וְלֹא לִשָּׂא אֶת זוֹ נִתְכַּוֵּן: וְכֻלָּן הַנָּשִׁים הַלָּלוּ: שֶׁנִּשְּׂאוּ לַאֲחֵרִים כְּשֶׁאֲסָרָהּ חָכָם אוֹ כְּשֶׁהֵעִיד עֵד בְּמִיתַת בַּעֲלָהּ וּמֵתוּ הַבְּעָלִים הַשְּׁנִיִּים: מֻתָּרוֹת לִנָּשֵׂא לְחָכָם וְלָעֵד וְלַמֵּבִיא גֵּט: וְכֻלָּן הַנָּשִׁים הָאֵלּוּ מֻתָּרוֹת לִבְנֵיהֶם אוֹ לַאֲחֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ הַמַּתִּירִים אוֹתָן וְאֵין אֲסוּרוֹת אֶלָּא לָהֶן לְבַדָּן: גְּמ' נִתְגָּרְשׁוּ לָא דע"י שֶׁנָּתַן אֶת עֵינָיו בְּזוֹ שֶׁהִתִּיר גֵּרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ: הָא דְּקָתָנֵי אַפֵּי' נִתְגָּרְשׁוּ כְּגוֹן דְּהָוֵי לְהוּ קְטָטָה מִקַּמֵּי הָכִי דַּעֲדַיִן לֹא נָתַן דַּעְתּוֹ עַל זֹאת: ה"ג וְאִיבָּעֵית אֵימָא אִדֵּי וְאִדֵּי דְּלָא הָווּ לְהוּ קְטָטָה: הָא דְּקָתָנֵי נִתְגָּרְשׁוּ לֹא בִּדְאַרְגִּיל הוּא קְטָטָה שֶׁהוּא הִתְחִיל לְהַקְנִיט אֶת אִשְׁתּוֹ: וְהָא דְּקָתָנֵי אַפֵּי' נִתְגָּרְשׁוּ בִּדְאַרְגִּילָה הִיא קְטָטָה שֶׁהִיא הִקְנִיטַתּוּ תְּחִלָּה: קס"ד מִיתָה אַמִּיתָה הָא דְּקָתָנֵי וְכֻלָּן שֶׁנִּשְּׂאוּ לַאֲחֵרִים וּמֵתוּ קָאֵי נָמֵי אַרֵישָׁא דְּקָתָנֵי מֵת הֲרַגְתִּיו הֲרַגְנוּהוּ לֹא יִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ וְקָתָנֵי דְּאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר עַל פִּיו וּמֵת הַשֵּׁנִי הַזֶּה מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא לָעֵד זֶה ואע"פ שֶׁמֵּתוּ ב' בְּעָלֶיהָ תִּנָּשֵׂא לַשְּׁלִישִׁי וְלָא אָמְרִינַן הֻחְזְקָה זוֹ קַטְלָנִית שֶׁהַנּוֹשְׂאָהּ מֵת וְגֵרוּשִׁין דְּקָתָנֵי נִתְגָּרְשָׁה קָאֵי אַגֵּרוּשִׁין דִּלְעֵיל הַמֵּבִיא גֵּט כו' וְאַשְׁמְעִינַן דְּאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר בְּאוֹתוֹ הַגֵּט וְגֵרְשָׁהּ הַשֵּׁנִי הַזֶּה מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא לְמֵבִיא גִּטָּהּ הָרִאשׁוֹן: בִּתְרֵי זִמְנֵי הָוְיָא חֲזָקָה לְקַמָּן בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (יְבָמוֹת דַּף סד:) נִסֵּת לָרִאשׁוֹן וָמֵת לַשֵּׁנִי וָמֵת לַשְּׁלִישִׁי לֹא תִּנָּשֵׂא דִּבְרֵי רַבִּי וּמַתְנִי' דְּלָא כְּרַבִּי דְּאִי רַבִּי נְהִי דַּחֲשַׁד לֵיכָּא מִיהוּ לְכָל הָעוֹלָם אֲסוּרָה שֶׁהֻחְזְקָה לְהִתְאַלְמֵן אוֹ לְהִתְגָּרֵשׁ: מִיתָה דְּקָתָנֵי הָכָא שֶׁנִּשְּׂאוּ לַאֲחֵרִים וּמֵתוּ מֻתָּרוֹת לָאו אַכּוּלְּהוּ דִּלְעֵיל קָאֵי אֶלָּא אַגֵּרוּשִׁין וְאַמֵּבִיא גֵּט אוֹ חָכָם שֶׁאָסַר אֶת הָאִשָּׁה: וְגֵרוּשִׁין דְּהָכָא אֶמֶת הֲרַגְתִּיו הֲרַגְנוּהוּ ומש"ה כְּשֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִשֵּׁנִי זֶה מֻתֶּרֶת לַשְּׁלִישִׁי שֶׁעֲדַיִן לֹא הֻחְזְקָה בַּחֲדָא רֵיעוּתָא תְּרֵי זִמְנֵי: אָסוּר בְּאִמָּהּ וּבִתָּהּ וַאֲחוֹתָהּ כִּדְמְפָרֵשׁ טַעְמָא לְקַמָּן שֶׁמָּא לְאַחַר שֶׁיִּשָּׂא אֶת אִמָּהּ אוֹ אֶת בִּתָּהּ תִּזְנֶה זוֹ עִמּוֹ וּבִזְנוּת קַמָּא לָא הֲוָה מִתְּסַר בְּאִמָּהּ וּבִקְרוֹבוֹתֶיהָ דקי"ל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צז.) נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפֻתָּה דְּלָא נֶאֶסְרוּ קְרוֹבוֹת אִשָּׁה עַל הָאִישׁ אא"כ קִדְּשָׁהּ לָרִאשׁוֹנָה דְּאִישׁוּת כְּתִיב בָּהּ וְקִיחָה כִּי יִקַּח אִישׁ אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ (וַיִּקְרָא כ':י"ד) אֲבָל מִשֶּׁנָּשָׂא אֶת אִמָּהּ וְאֶת בִּתָּהּ עוֹמֶדֶת הַנִּטְעֶנֶת הָרִאשׁוֹנָה עָלָיו בְּכָרֵת דִּתְנַן (שָׁם) הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה עַל הַנְּשׂוּאָה חַיָּב וה"נ אַמַּאי מֻתֶּרֶת לִבְנֵיהֶם לָחוּשׁ שֶׁמָּא עֲצַת זִמָּה הָיָה בֵּינֵיהֶם לִשָּׂא אֶת בְּנוֹ שֶׁל זֶה וִיהֵא זֶה רָגִיל אֶצְלָהּ: נָשֵׁי לֹא אָסְרוּ שְׁכִיבַת זְנוּת הַקְּרוֹבָה אֶת אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה עָלָיו הִלְכָּךְ לָא קָפְדָא אִשְׁתּוֹ וְשָׁתְקָה וְחָיְשִׁינַן אֲבָל גַּבְרֵי דְּאָסְרִי שְׁכִיבָתָן אַהֲדָדֵי דְּאִשָּׁה הַמְּזַנָּה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ קָפֵד בַּעַל וּרְחִיק הַאי מִנַּהּ: א"ה דִּבְגַבְרֵי לָא חָיְשִׁינַן לִזְנוּת שֶׁיִּזַּנֶּה קְרוֹבוֹ עִם אִשְׁתּוֹ לְאָבִיו שֶׁל מַתִּיר נָמֵי תִּשְׁתְּרֵי וְאַמַּאי תָּנֵי לִבְנֵיהֶן וְלַאֲחֵיהֶן וְלָא תָּנֵי נָמֵי לַאֲבִיהֶן: לָא מִבַּעְיָא לְאָבִיו שֶׁל מַתִּיר דְּמֻתָּרוֹת וְלָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יְזַנֶּה מַתִּיר זֶה עִמָּהּ: דִּבְזִיז מִנֵּהּ בּוֹשׁ הוּא מֵאָבִיו וְאֵימָתוֹ עָלָיו: פֶּרֶק שְׁלִישִׁי אַרְבָּעָה אַחִין מַתְנִי' אַרְבָּעָה אַחִין. וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת מְפָרֵשׁ טַעְמָא בגמ' מִשּׁוּם זִקָּה דְּכֵיוָן דִּתְרַוַיְהוּ זְקִיקָן לְהַאי וּלְהַאי קַמָּא דִּמְיַבֵּם פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ דַּהֲוְיָא כְּאִשְׁתּוֹ: אִסּוּר עֶרְוָה כְּגוֹן חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ: וּמֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ דְּלָאו אֲחוֹת זְקוּקָה הִיא דְּעֶרְוָה לָאו קַמֵּהּ רַמְיָא לְיַבּוֹמֵי: אִסּוּר מִצְוָה רַמְיָא קַמֵּהּ מִדְּאוֹרַיְתָא הִלְכָּךְ אָסוּר בַּאֲחוֹתָהּ דַּאֲחוֹת זְקוּקָה הִיא: אֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ אֲחוֹתָהּ שֶׁל עֶרְוָה (כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ) אֵשֶׁת אָחִי בַּעְלָהּ כְּשֶׁנּוֹפֶלֶת עִמָּהּ לְיִבּוּם: אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת דְּלָאו אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הִיא דְּעֶרְוָה לָא רַמְיָא קַמֵּהּ: גמ' יֵשׁ זִקָּה כְּלוֹמַר חֲמֶרֶת זִקָּה לְשַׁוּוֹיֵי אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ כַּאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. וּבְמַס' נְדָרִים (דַּף עד.) פְּלִיגֵי בָּהּ אִיכָּא לְמ"ד זְקוּקָתוֹ כְּאִשְׁתּוֹ לְהָפֵר נְדָרֶיהָ וְלֶאֱסֹר קְרוֹבוֹת וְאִיכָּא לְמֶ"ד אֵין זִקָּה וּבְפִרְקִין דִּלְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף יז:) אִפְּלִיגוּ בָּהּ רַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה: מִתְּרֵי בָּתֵּי מִשְּׁנֵי אַחִין נָפְלוּ: מָיֵית אִידָךְ וְנָפְלָה קַמֵּהּ דְּהַאי וְנָפְקָא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּלֹא חֲלִיצָה וְיִבּוּם הִלְכָּךְ אָמְרִי' לְהוּ חֲלוּצוּ דְּאִי נָמֵי מָיֵית אִידָךְ אָח לְבָתַר חֲלִיצָה דְּחַד הָדַר הַאי חוֹלֵץ וְחָלַץ לָהּ: תְּלָתָא נָמֵי מַאי שְׁנָא דִּנְקַט ד' אַחִין אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא יֵשׁ זִקָּה אַשְׁמַעִי' רְבוּתָא דְּאע"ג דִּתְרֵי אַחֵי נִינְהוּ וְלָא אַלִּימָא זִקָּתוֹ דְּקַמָּא דִּמְיַבֵּם דְּמָצֵינוּ לְמֵימַר הַהִיא רַמְיָא קַמֵּהּ וַאֲחוֹתָהּ קַמֵּי' אָחִיו וְאַפֵּ"ה אָסוּר וכ"ש שְׁלֹשָׁה אַחִין ב' מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵתוּ וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי זֶה שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת דִּתְרַוַיְהוּ עֲלֵהּ רַמְיָא וְזִקָּתוֹ חֲמוּרָה וְכִי נָסֵב הָוֵי פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ אֶלָּא אִי מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין אַפֵּי' תְּלָתָא נָמֵי וּמֵתוּ הַשְּׁנַיִם הַנְּשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת דְּאִי מְיַבֵּם חֲדָא נָפְקָא אִידָךְ בְּלֹא כְּלוּם:

אַגֵּרוּשִׁין אַגַּב מִיתָה נְקַט גֵּרוּשִׁין דְּאַפֵּי' נִתְגָּרְשָׁה כַּמָּה פְּעָמִים שָׁרְיָא לְנָשֵׂא: **אִי** הָכִי אָבִיו נָמֵי לָא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּנָקַט בְּנוֹ לְרְבוּתָא אע"ג דְּאָסוּר בַּאֲנוּסַת אָבִיו לְר' יְהוּדָה דְּהַתֵּנַח בְּנֵיהֶן אֲבָל אֲחֵיהֶן אַמַּאי נָקַט אִי לָאו לְדַקְדֵּק אֲבָל לְאָבִיו לֹא: מַתְנֵי' חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת פֵּרַשְׁתִּי לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף יח. ד"ה דִּלְמָא וְכוּ') וְעוֹד נְפָרֵשׁ בגמ' גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דְּרַב וְר' יוֹחָנָן: **אִי** הָכִי תְּלָתָא נָמֵי אִי אָמַרְתְּ בִּשְׁלָמָא יֵשׁ זִקָּה נִיחָא דִּנְקַט אַרְבָּעָה לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאַפֵּי' בִּתְרֵי יֵשׁ זִקָּה אֶלָּא אִי אֵין זִקָּה וְטַעְמָא מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין לִשְׁמְעִינַן תְּלָתָא דְּהָוֵי רְבוּתָא טְפֵי דְּאָסוּר לְבַטֵּל אע"ג דַּחֲדָא מִנַּיְהוּ לָא חַזְיָא לְיַבּוֹמֵי וְכָל שֶׁכֵּן בַּד' דִּשְׁתֵּיהֶן רְאוּיוֹת לְהִתְיַבֵּם זֶה אַחַת וְזֶה אַחַת דְּאָסוּר וְעוֹד אר"י דְּמָצֵי לְפָרֵשׁ דְּס"ד הַשְׁתָּא דְּחָיְשִׁינַן לְמִיתָה דִּתְרֵי כְּמוֹ לְמִיתָה דְּחַד וּלְהָכִי פָּרִיךְ א"ה תְּלָתָא נָמֵי כֵּיוָן דְּלָא אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן חִדּוּשׁ שֶׁל חֲשַׁשׁ מִיתָה מִדְּלָא נָקַט חֲמִשָּׁה דְּהָוֵי רְבוּתָא טְפֵי אֶלָּא לְאַשְׁמְעִינַן דְּאָסוּר לְבַטֵּל זֶה יָכוֹל לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֲפִלּוּ בִּתְלָתָא:

מסורת הש״ס

א משנה עדיות; תוספתא עדויות; תוספתא יבמות; לעיל יח.; לעיל כג:

ב לקמן כח:; משנה יבמות

ג לעיל ט:; לקמן כח:

גליון הש״ס

רש"י ד"ה דבזיז מיניה בוש הוא כו'. עי' נדה טו ע"ב תוד"ה אפילו ילדה:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ יב סעי׳ ד:

ב מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ יב סעי׳ ג:

ג מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ טז, ש״ע אה״ע סי׳ יב סעי׳ ד:

ד מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ יב סעי׳ ד:

ה מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ג:

ו מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ד:

ז מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ה:

ח מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ה:

ט מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ג:

חַמְשָׁה נָמֵי! לְמִיתָה דִּתְרֵי לָא חָיְישִׁינַן. אָמַר רָבָא בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב: שָׁלֹשׁ אֲחָיוֹת יְבָמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי שְׁנֵי אַחִין יְבָמִין — זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת וְזֶה חוֹלֵץ לְאַחַת, וְאֶמְצָעִית צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה: מִדְּקָאָמְרַתְּ אֶמְצָעִית צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם, קָסָבְרַתְּ יֵשׁ זִיקָה, וְהָוְיָא לַהּ חֲלִיצָה פְּסוּלָה — וַחֲלִיצָה פְּסוּלָה צָרִיךְ לַחֲזוֹר עַל כָּל הָאַחִין, אִי הָכִי, קַמַּיְיתָא נָמֵי! אִי דִּנְפוּל בְּבַת אַחַת — הָכִי נָמֵי. לָא צְרִיכָא: דִּנְפוּל בְּזוֹ אַחַר זוֹ. נְפַלָה חֲדָא — חָלֵיץ לַהּ רְאוּבֵן, נְפַלָה אִידַּךְ — חָלֵיץ לַהּ שִׁמְעוֹן, נְפַלָה אִידַּךְ, חָלֵיץ לַהּ הַאי — מַפְקַע זִיקָתוֹ, חָלֵיץ לַהּ הַאי — מַפְקַע זִיקָתוֹ. וְהָאָמַר רַב: אֵין זִיקָה! לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר יֵשׁ זִיקָה קָאָמַר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֶחָד חוֹלֵץ לְכוּלָּן. מִכְּדִי שָׁמְעִינַן לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר: חֲלִיצָה מְעַלְּיָא בְּעֵינַן, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל:

חָלַץ

חֲמִשָּׁה נָמֵי שְׁנַיִם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵתוּ הַשְּׁנַיִם וְנִשְׁאֲרוּ הַשְּׁלֹשָׁה דִּלְמָא אַדְּמְיַבֵּם חַד מַיְיתוּ לְהוּ תְּרֵי וּבָטְלָה מִצְוַת יְבָמִין: לִפְנֵי שְׁנֵי אַחִין יְבָמִין כְּלוֹמַר לִפְנֵי שְׁנֵי אֲחֵי בַּעֲלֵיהֶן שֶׁהֵן יְבָמֵיהֶן: אֶמְצָעִית כְּלוֹמַר שְׁלִישִׁית וְלָאו דַּוְקָא נְקַט: צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶן כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵל: לָא גָּרְסִינַן מִדְּקָאָמַרְתְּ זֶה חוֹלֵץ כו' אֶלָּא ה"ג מִדְּקָאָמְרַתְּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם קָסָבְרַתְּ יֵשׁ זִיקָה וְהָוְיָא לַהּ חֲלִיצָה פְּסוּלָה וַחֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזֹר כו' כְּלוֹמַר מִדְּקָאָמְרַתְּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם קָסָבְרַתְּ אַלִּימָא מִצְוַת זִקַּת יְבָמִין לְמִרְמֵי אַתַּרְוַיְהוּ וְהַךְ חֲלִיצָה עַל כָּרְחָךְ חֲלִיצָה פְּסוּלָה הִיא כְּלוֹמַר גְּרוּעָה שֶׁאִם רָצָה לְיַבֵּם אֵינוֹ יָכוֹל דַּאֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ הִיא הִלְכָּךְ לָאו מְעַלַּיְיתָא הִיא וּצְרִיכָה לַחֲזֹר עַל כֻּלָּן דְּלָא מִפַּקְעָא זִקָּה דְּתַרְוַיְהוּ בַּחֲלִיצָה דַּחֲדָא מִשּׁוּם דְּאַלִּימָא זִקָּה וְרַמְיָא אַתַּרְוַיְהוּ: קַמַּיְיתָא שְׁתַּיִם רִאשׁוֹנוֹת נָמֵי לִבְעוּ חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם דַּחֲלִיצָתָן נָמֵי לָאו מְעַלַּיְיתָא הִיא דְּאִי בָּעֵי לְיַיבּוּמֵי לָא מָצֵי הוֹאִיל וְיֵשׁ זִקָּה: בְּבַת אַחַת כְּלוֹמַר אִם בָּאוּ לַחְלֹץ כְּאַחַת שֶׁלֹּא הִסְפִּיקָה הָרִאשׁוֹנָה לַחְלֹץ עַד שֶׁנָּפְלָה גַּם הַשְּׁנִיָּה וְהַשְּׁלִישִׁית הָכִי נָמֵי דְּכֻלָּן צְרִיכוֹת לַחֲזֹר אַחַר כָּל הָאַחִין: הָכָא דְּנָפְלוּ זוֹ אַחַר זוֹ נְפִילָתָהּ שֶׁל זוֹ אַחַר חֲלִיצָתָהּ שֶׁל זוֹ: נָפְלָה לָהּ חֲדָא חָלֵץ לַהּ רְאוּבֵן וַחֲלִיצָה כְּשֵׁרָה הָיְתָה שֶׁאִם רָצָה יָכוֹל לְיַבֵּם: נְפַלָה אִדַּךְ חָלֵץ לַהּ שִׁמְעוֹן וְגַם זוֹ כְּשֵׁרָה שֶׁאִם רָצָה מְיַבֵּם וְאֵין כָּאן אֲחוֹת זְקוּקָה שֶׁכְּבָר חָלְצָה אֲחוֹתָהּ קֹדֶם נְפִילַת זוֹ. נָפְלָה שְׁלִישִׁית אִי בָּעֵי לְיַבּוּמֵי לָא מָצֵי דַּאֲחוֹת חֲלוּצַת שְׁנֵיהֶם הִיא וּבְלֹא כְּלוּם נָמֵי לָא נָפְקָא דַּאֲחוֹת חֲלוּצָה אֵינָהּ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים לְקַמָּן בְּהַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מ:) הִלְכָּךְ חָלַץ הַאי חֲלִיצָה כָּל דְּהוּ וְלָאו מְעַלַּיְיתָא הִיא שֶׁאִם חָפֵץ לֹא יְיַבֵּם וּמִיהוּ חֲלִיצָתוֹ וְזִקָּתוֹ שָׁוֹות שְׁתֵּיהֶן לִגְרֹעַ וּפָקְעָה זִקָּתוֹ בַּחֲלִיצָתוֹ. חָלַץ הַאי מַפְקַע זִקָה: וְהָא אָמַר רַב אֵין זִקָּה בְּפֶרֶק כֵּיצַד (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף יז:) א"ר הוּנָא אָמַר רַב שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה מֻתָּר בְּאִמָּהּ:

לְמִיתָה דִּתְרֵי לָא חָיְישִׁינַן תֵּמַהּ דִּבְפ"ק דְּיוֹמָא (דַּף ב.) גַּבֵּי הָא דְּאָמַר ר' יְהוּדָה אַף אִשָּׁה אַחֶרֶת מַתְקִינִין לוֹ שֶׁמָּא תָּמוּת אִשְׁתּוֹ וּפָרְכִי לָהּ רַבָּנָן א"כ אֵין לַדָּבָר סוֹף וּמַאי קֻשְׁיָא הָא רַבָּנָן חָיְישֵׁי הָכָא לְמִיתָה דְּחַד וְלָא דִּתְרֵי ואר"י דְּהָכִי פָּרְכִי לֵיהּ כֵּיוָן דְּחָיְישַׁתְּ לְמִיתָה דִּזְמַן מוּעָט אע"ג דְּלָא שְׁכִיחָא תָּחוּשׁ נָמֵי לְמִיתָה דִּתְרֵי אע"ג דְּלָא שְׁכִיחַ וא"כ אֵין לַדָּבָר סוֹף וּמְשַׁנֵּי הָתָם (דַּף יג.) דִּלְר' יְהוּדָה מִיתָה דַּחֲדָא שְׁכִיחָא פֵּרוּשׁ אֲפִי' לִזְמַן מוּעָט דִּתְרֵי לָא שְׁכִיחָא וְהָא דְּקָאָמְרִי הָתָם רַבָּנַן מִיתָה לָא שְׁכִיחָא לָאו מִשּׁוּם שֶׁאֵין לַדָּבָר סוֹף דְּהָא דְּקָאָמַר אֵין לַדָּבָר סוֹף הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּלָא שְׁכִיחַ כִּדְפָרֵשִׁי' כִּי מִיתָה דְּחַד דִּשְׁכִיחַ יֵשׁ לַדָּבָר סוֹף דִּתְרֵי וַדַּאי לָא שְׁכִיחִי:

מִדְּקָאָמְרַתְּ אֶמְצָעִית צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם קָא סָבְרַת יֵשׁ זִקָּה וַחֲלִיצָה פְּסוּלָה וְכוּ' וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסִי מִדְּקָאָמַר זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת וְזֶה חוֹלֵץ לְאַחַת קָא סָבְרַת יֵשׁ זִקָּה וּפִי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּלָא גָּרְסִי' לֵיהּ וְנִרְאֶה דְּלָא גָּרֵיס לֵיהּ בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דִּלְמ"ד אֵין זִקָּה נָמֵי זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת וְזֶה חוֹלֵץ לְאַחַת דְּאִי אֶפְשָׁר לְיַבֵּם אַחַת מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין וְלֵיכָּא לְמֵימַר נָמֵי דְּאֶחָד יַחֲלֹץ לִשְׁתֵּיהֶן דִּלְמ"ד אֵין זִקָּה נָמֵי אֵין חֲלִיצָה פְּסוּלָה שֶׁל רְאוּבֵן שֶׁכְּבָר חָלַץ לְאַחַת מַפְקַעַת זִקַּת שִׁמְעוֹן הַחֲשׁוּבָה דְּהָא לְקַמָּן קָאָמַר בִּשְׁלָמָא צָרָה דְּרָחֵל לָא תִּפְּטַר מִשּׁוּם דַּחֲלִיצַת רָחֵל חֲלִיצָה פְּסוּלָה הִיא אַלְמָא אֲפִי' לְמ"ד אֵין זִקָּה אֵין חֲלִיצַת רָחֵל פּוֹטֶרֶת זִקַּת צָרָתָהּ הַחֲשׁוּבָה דְּהָא אוֹקֵי דִּשְׁמוּאֵל אַלִּיבָּא דְּמ"ד אֵין זִקָּה קָאָמַר וה"ה דה"נ לֹא תִּפָּטֵר חֲלִיצַת רְאוּבֵן הַשְּׁנִיָּה מֵאָח הַשֵּׁנִי דְּהָא אַכַּתִּי לָא מַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ לְחַלֵּק בֵּין מִפְּטַר נַפְשָׁהּ בֵּין מִפְּטַר צָרָה ולר"י נִרְאֶה דְּשַׁפִּיר גָּרְסִי' לֵיהּ דִּלְפִי הָאֱמֶת לְמ"ד אֵין זִקָּה חֲלִיצָה גְּרוּעָה פּוֹטֶרֶת הַחֲשׁוּבָה הֵימֶנָּה דְּאָמְרִי' בְּהֶדְיָא בְּפֶרֶק ר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נא. וְשָׁם) דִּלְמ"ד אֵין זִקָּה חָלַץ לְבַעֲלַת הַגֵּט נִפְטְרָה צָרָתָהּ אע"ג דְּבַעֲלַת הַגֵּט חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה טְפֵי מִשֶּׁל צָרָה שֶׁהֲרֵי חֲשׁוּבָה כַּחֲלוּצָה אֶצְלוֹ לְמֵיסַר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וע"כ שְׁמוּאֵל דְּאָמַר חָלַץ לָאֲחָיוֹת לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת לְבַעֲלַת הַגֵּט לֹא נִפְטְרָה צָרָה סָבַר דְּיֵשׁ זִקָּה וְסֻגְיָא דִּבְסָמוּךְ אֵינָהּ לְפִי הָאֱמֶת אֶלָּא ה"פ בִּשְׁלָמָא צָרָה דְּרָחֵל לָא תִּפְּטַר כְּלוֹמַר אֲפִי' אִם תֹּאמַר דִּלְמ"ד אֵין זִקָּה נָמֵי חֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזוֹר וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְּצָרַת רָחֵל לֹא תִּפָּטֵר מ"מ צָרָה דְּלֵאָה תִּפָּטֵר דַּחֲלִיצָה כְּשֵׁרָה הִיא תֵּדַע דְּאוֹתָהּ סֻגְיָא אֵינָהּ לְפִי הָאֱמֶת דְּהָא פָּרֵיךְ בָּתַר הָכִי וְאַצָּרָה דְּרָחֵל מִי מִפַּטְרָא וְהִתְנַן כו' אַלְמָא בָּעֵי לְמֵימַר דִּלְמ"ד אֵין זִקָּה לָא מִפַּטְרָא רָחֵל בַּחֲלִיצַת צָרָה אע"ג דְּלָא אֲסִירָא צָרָה אֶלָּא מִכֹּחָהּ וכ"ש אִם הָיוּ שָׁווֹת וא"כ אֵיךְ מְדַקְדֵּק אֲפִלּוּ לְפִי גִּרְסַת הַקּוּנְט' דְּיֵשׁ זִקָּה מִדְּקָאָמַר אֶמְצָעִית צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם אֶלָּא עַל אוֹתָהּ סֻגְיָא אֵין לִסְמוֹךְ כִּדְפָרֵשִׁי' דְּלָא קָאֵי הָכִי וְכִי מְפָרֵשׁ דִּשְׁמוּאֵל הִתְחִיל וְלֹא הִתְחִיל קָאָמַר לֹא יֹאמַר עוֹד דִּשְׁמוּאֵל אַלִּיבָּא דְּמ"ד אֵין זִקָּה קָאָמַר כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ דִּלְדִידֵהּ חָלַץ לָאֲחָיוֹת וּלְבַעֲלַת הַגֵּט נִפְטְרוּ צָרוֹת וְגָרְסִינַן שַׁפִּיר מִדְּקָאָמַר זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת כו' קָסָבַר יֵשׁ זִקָּה וּמִדְּקָאָמַר אֶמְצָעִית צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם קָא סָבַר דַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזוֹר ואע"ג דְּתַרְוַיְהוּ יָכוֹל לְדַקְדֵּק מִסֵּיפָא מ"מ מַה שֶּׁיָּכוֹל לְדַקְדֵּק מֵרֵישָׁא מְדַקְדֵּק:

וַחֲלִיצָה פְּסוּלָה צָרִיךְ לַחֲזוֹר וְכוּ' לֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּכָל הֵיכָא שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְיַבֵּם חֲשִׁיבָה חֲלִיצָה פְּסוּלָה דְּהָא אָמַר בפ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף יא:) גַּבֵּי מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ אוֹ הִיא אוֹ צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלָא חֲשִׁיבָה חֲלִיצַת גְּרוּשָׁה חֲלִיצָה פְּסוּלָה אע"ג דְּאֵין יָכוֹל לְיַבְּמָהּ וּלְקַמָּן נָמֵי קָאָמַר אֶלָּא צָרָה דְּלֵאָה תִּפְּטַר דַּחֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה אַלְמָא חֲשִׁיבָא לָהּ חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה אע"ג דַּאֲסִירָא לְיַבְּמָהּ מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין דִּנְהִי דְּלָא מְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין מִצָּרַת רָחֵל דאע"ג דִּכְשֶׁיְּיַבֵּם לֵאָה יִהְיֶה אָסוּר בְּצָרַת רָחֵל כְּמוֹ שֶׁאָסוּר בְּצָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ מ"מ חֲלִיצָה מִיהָא בָּעֲיָא דְּאוֹרָיְתָא דְּאֵינָהּ צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה לְאַחַר שֶׁיִּבֵּם לֵאָה כֵּיוָן שֶׁכְּבָר לֹא הָיְתָה צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה מִשֶּׁמֵּת בַּעְלָהּ וּכְשֶׁיַּחֲלֹץ לְצָרַת רָחֵל לֹא מִתַּסְרָא לֵאָה דְּמֻתָּר אָדָם בִּקְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָתוֹ מ"מ אִיכָּא בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין אִם יָבֹא לְיַבֵּם לֵאָה דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תָּמוּת צָרַת רָחֵל וְקָא מְבַטֵּל מֵרָחֵל מִצְוַת יְבָמִין וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּיֵשׁ לְרָחֵל צָרוֹת הַרְבֵּה דְּלֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְמִיתָה דְּכוּלְּהוּ אִי נָמֵי כְּשֶׁחָלַץ לְלֵאָה קֹדֶם נְפִילַת רָחֵל א"כ בְּחִנָּם דָּחִיק לְתָרֵץ מַאי לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת אַצָּרוֹת רָחֵל וּמַאי צָרוֹת צָרוֹת דְּעָלְמָא דה"ל לְאוֹקוּמֵי טְפֵי בְּנִפּוּל בְּבַת אַחַת וְאֵין כִּי אִם צָרָה אַחַת לְלֵאָה וְצָרָה אַחַת לְרָחֵל דְּאָז אֲסוּרָה לְיַבֵּם לֵאָה מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין אֶלָּא נִרְאֶה לר"י דְּלָא חֲשִׁיבָא חֲלִיצָה פְּסוּלָה אֶלָּא אֲחוֹת זְקוּקְתוֹ לְמ"ד יֵשׁ זִקָּה אוֹ אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ לכ"ע וּבַעֲלַת הַגֵּט וּבַעֲלַת מַאֲמָר דִּבְכוּלְּהוּ קְלִשָׁא זִקָּה דַּאֲחוֹת זְקוּקְתוֹ דָּמְיָא לַאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ דְּאֵין בָּהּ זִקָּה וַאֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ כַּאֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ וּבַעֲלַת הַגֵּט דָּמְיָא לַחֲלוּצָה וּבַעֲלַת מַאֲמָר לִכְנוּסָה דְּאֵין בָּהּ זִקָּה וְכֵן סוֹטָה דְּרַבָּנַן דְּקָרֵי לֵהּ בִּירוּשַׁלְמִי חֲלִיצָה פְּסוּלָה גַּבֵּי הָא דא"ר שִׁמְעוֹן בִּיאָתָהּ כו' דְּדָמְיָא נָמֵי לְסוֹטָה דְּאוֹרָיְתָא דְּאֵין בָּהּ זִקָּה דִּטְמֵאָה כְּתִיב בָּהּ כַּעֲרָיוֹת אֲבָל מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְאָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין לֹא נִגְרְעָה בָּהֶם הַזִּקָּה וּלְהָכִי חֲשִׁיבֵי חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה:

דִּנְפוּל בְּזֶה אַחַר זֶה נְפַלָה חֲדָא חָלֵץ לַהּ רְאוּבֵן כו' הִקְשָׁה ה"ר אַבְרָהָם מבורגויי"ל אַמַּאי נְקַט שָׁלֹשׁ אֲחָיוֹת דְּחִדּוּשׁ זֶה יָכוֹל לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֲפִי' בְּב' אֲחָיוֹת הֵיכָא דִּנְפוּל בְּבַת אַחַת דְּכָל אֶחָד וְאֶחָד חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן מִשּׁוּם דְּיֵשׁ זִקָּה וַחֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזוֹר עַל כָּל הָאַחִין וְתֵי' דְּהָתָם מַשְׁכַּחַת לָהּ שֶׁמִּתְיַבֶּמֶת אַחַת דִּכְשֶׁחָלַץ לַשְּׁנִיָּה הָוְיָא רִאשׁוֹנָה יְבָמָה שֶׁהֻתְּרָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְהֻתְּרָה דְּתַחֲזֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן וּמִתְיַבֶּמֶת לָאָח הַשֵּׁנִי אע"ג דְּגַם הַשֵּׁנִי צָרִיךְ לַחְלֹץ לַשְּׁנִיָּה מִשּׁוּם דַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה הִיא מ"מ אֵינָהּ אֲסוּרָה לוֹ הָרִאשׁוֹנָה מִשּׁוּם אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ דְּכֵיוָן דַּחֲלִיצָה זוֹ לֹא עָשָׂה אֶלָּא מִשּׁוּם חִזּוּר כִּדְמוֹכַח לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף כז:) דְּפָרִיךְ רַבִּי יוֹסֵי בְּר' חֲנִינָא לְר' יוֹחָנָן דְּאָמַר מֵתָה הַשְּׁנִיָּה מֻתָּר בָּרִאשׁוֹנָה מִמַּתְנִי' דְּקָתָנֵי חוֹלְצוֹת שְׁתֵּיהֶן וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת וְאַמַּאי לֵיקוּ חַד מִנַּיְהוּ וְלַחְלֹץ לַשְּׁנִיָּה כו' וְהֵשִׁיב לוֹ ר' יוֹחָנָן אֲחָיוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָן וְאַמַּאי לָא שְׁנֵי לֵיהּ דְּחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת מִשּׁוּם דִּשְׁנִיָּה צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶם וּלְכָךְ אֲסוּרָה לִשְׁנֵיהֶם הָרִאשׁוֹנָה אֶלָּא וַדַּאי לַשֵּׁנִי שָׁרְיָא כֵּיוָן דְּלָא חָלַץ לָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם חִזּוּר וְאֵין רְאָיָה דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּר' יוֹחָנָן לָא בָּעֵי לְשַׁנּוּיֵי הָכִי מִשּׁוּם דְּסָבַר כִּשְׁמוּאֵל דַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְפִי סְבָרָתוֹ הָיָה יָכוֹל לוֹמַר דִּבְשְׁתֵּי אֲחָיוֹת שָׁרְיָא אֲפִי' שְׁנִיָּה לַשֵּׁנִי אִם שֶׁחָלְצוּ לָרִאשׁוֹנָה דְּרַב לָא מְפַלֵּג לְקַמָּן בֵּין רִאשׁוֹנָה לַשְּׁנִיָּה דְּאָמַר לְקַמָּן אֲפִי' מֵתָה רִאשׁוֹנָה מֻתָּר בַּשְּׁנִיָּה וְאֵין נִרְאֶה לר"י דִּלְעֵיל פ"ב (יְבָמוֹת ד' יח.) מַשְׁמַע דלכ"ע בֵּין לְמ"ד יֵשׁ זִקָּה בֵּין לְמ"ד אֵין זִקָּה שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת אִי מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין אוֹ מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת כִּדְפֵי' לְעֵיל וְדַוְקָא ר' יוֹחָנָן הוּא דְּאָמַר אֲחָיוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָן וּמִתְיַבֶּמֶת הָרִאשׁוֹנָה: **נָפְלָה** אִדַּךְ חָלֵץ לַהּ כו' וְהָא דְּקָרֵי לָהּ אֶמְצָעִית אע"פ שֶׁהִיא אַחֲרוֹנָה מִשּׁוּם דְּהָאֲחֵרוֹת כָּל אַחַת לֹא חָלְצָה אֶלָּא מִן הָאֶחָד וְזוֹ חוֹלֶצֶת מִשְּׁנֵיהֶם: **לְדִבְרֵי** הָאוֹמֵר יֵשׁ זִיקָה קָאָמַר וְלָא מִסְתַּבְּרָא לֵיהּ לְמֵימַר דְּרַב סָבַר יֵשׁ זִקָּה וְהַהִיא דְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם לְדִבְרֵי הָאוֹמְרִים אֵין זִקָּה קָאָמַר מִשּׁוּם דְּהָתָם קמ"ל תַּרְתֵּי דְּאֵין זִקָּה וּמֵחַיִּים אָסוּר מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין מִשּׁוּם הָכִי סְבִירָא לֵהּ דְּהַהִיא אַלִּיבָּא דְּנַפְשֵׁהּ:

גליון הש״ס

תוס' ד"ה וחליצה פסולה וכו' וכן סוטה דרבנן דקרי ליה בירושלמי וכו'. ע' לעיל דף יא ע"א תד"ה רש"א:

[א]חָלַץ לַאֲחָיוֹת — לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת. הֵיכָא דְּקָיְימָא חֲלִיצָה דְּשִׁמְעוֹן חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה, חָלֵיץ לַהּ רְאוּבֵן חֲלִיצָה פְּסוּלָה? [ב]מַאי "אֶחָד חוֹלֵץ לְכוּלָּן" נָמֵי דְּקָאָמַר — אַאֶמְצָעִית. וְהָא "כּוּלָּן" קָאָמַר! כֵּיוָן דְּרוּבָּה גַּבֵּיהּ, קָרֵי לֵיהּ "כּוּלָּן". וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כִּי קָאָמַר שְׁמוּאֵל חֲלִיצָה מְעַלְּיָא בְּעֵינַן — הָנֵי מִילֵּי לְמִיפְטַר צָרָתָהּ, אֲבָל מִפְטַרָא נַפְשַׁהּ — פָּטְרָה. גּוּפָא. אָמַר שְׁמוּאֵל: חָלַץ לַאֲחָיוֹת — לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת, לְצָרוֹת — נִפְטְרוּ אֲחָיוֹת. חָלַץ לְבַעֲלַת הַגֵּט — לֹא נִפְטְרָה צָרָה, לְצָרָה — נִפְטְרָה בַּעֲלַת הַגֵּט. חָלַץ לְבַעֲלַת הַמַּאֲמָר — לֹא נִפְטְרָה צָרָה. לְצָרָה — נִפְטְרָה בַּעֲלַת מַאֲמָר. מַאי שְׁנָא לַאֲחָיוֹת דְּלֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת — דְּהָוְיָא (לוֹ) [לַהּ] אֲחוֹת אִשָּׁה בְּזִיקָה? חָלַץ לְצָרוֹת נָמֵי, לָא לִיפַּטְרוּ אֲחָיוֹת — דְּהָוְיָא לְהוּ צָרוֹת אֲחוֹת אִשָּׁה בְּזִיקָה! קָסָבַר שְׁמוּאֵל: אֵין זִיקָה. וְהָא אָמַר שְׁמוּאֵל יֵשׁ זִיקָה! לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין זִיקָה קָאָמַר. אִי הָכִי, חָלַץ לַאֲחָיוֹת, אַמַּאי לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת? בִּשְׁלָמָא צָרָה דְּרָחֵל לָא תִּיפְּטַר, דְּכֵיוָן דְּחָלֵיץ לַהּ לְלֵאָה, וַהֲדַר חָלֵיץ לְרָחֵל, הָוְיָא לַהּ חֲלִיצָה דְּרָחֵל חֲלִיצָה פְּסוּלָה. אֶלָּא צָרָה דְּלֵאָה תִּיפְּטַר! מַאי "לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת" נָמֵי דְּקָאָמַר — אַצָּרָה דְּרָחֵל. וְהָא "צָרוֹת" קָאָמַר! צָרוֹת דְּעָלְמָא. אִי הָכִי: "חָלַץ לְצָרוֹת נִפְטְרוּ אֲחָיוֹת", וְאַצָּרַת רָחֵל מִי מִיפַּטְרָא? וְהָא תְּנַן: אָסוּר אָדָם בְּצָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ! [גד]שְׁמוּאֵל נָמֵי, הִתְחִיל וְלֹא הִתְחִיל קָאָמַר: הִתְחִיל בַּאֲחָיוֹת — לֹא יִגְמוֹר בְּצָרוֹת, דִּתְנַן: אָסוּר אָדָם בְּצָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ. הִתְחִיל בְּצָרוֹת — יִגְמוֹר אַף בַּאֲחָיוֹת. דִּתְנַן: מוּתָּר אָדָם בִּקְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָתוֹ. [ה]רַב אָשֵׁי אָמַר: לְעוֹלָם כִּדְקָאָמְרַתְּ, וּמִשּׁוּם דְּלָא אַלִּימָא זִיקָה לְשַׁוּוֹיֵי לְצָרָה כְּעֶרְוָה. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב אָשֵׁי: חָלַץ לַאֲחָיוֹת — לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת. הָא לְצָרוֹת — נִפְטְרוּ אֲחָיוֹת. מַאי טַעְמָא — לָאו מִשּׁוּם דְּקָסָבַר יֵשׁ זִיקָה, וְלָא אַלִּימָא זִיקָה לְשַׁוּוַיַּהּ לְצָרָה כְּעֶרְוָה? אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל: הָא מַנִּי — בֵּית שַׁמַּאי הִיא. דִּתְנַן: בֵּית שַׁמַּאי מַתִּירִין הַצָּרוֹת לָאַחִין. אִי הָכִי, יַבּוֹמֵי נָמֵי תִּתְיַבֵּם? (א)כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, דְּאָמַר: בּוֹאוּ וּנְתַקֵּן לָהֶן לַצָּרוֹת שֶׁיְּהוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. וְהָאָמַר מָר: לָא הִסְפִּיקוּ לִגְמוֹר אֶת הַדָּבָר עַד שֶׁנִּטְרְפָה הַשָּׁעָה! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַחֲרָיו חָזְרוּ וְתִקְנוּ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: בַּעֲלַת

חָלַץ לַאֲחָיוֹת שְׁתֵּי אֲחָיוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְפָנָיו מִשְּׁנֵי אַחִים וְכָל אַחַת צָרָתָהּ עִמָּהּ וְחָלַץ לָאֲחָיוֹת לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹתֵיהֶן הוֹאִיל וְאִי בָּעֵי לְיַיבּוּמֵי לָא מָצֵי אֶלָּא יַחֲלֹץ לְצָרוֹת וְיִפָּטְרוּ אֲחָיוֹת. ואע"ג דְּצָרוֹת נַמֵּי אִי הֲוָה בָּעֵי לָא הֲוָה מְיַבֵּם מִיהוּ קַל אִסּוּרָם מִשֶּׁל אֲחָיוֹת הִלְכָּךְ אַף חֲלִיצָתָם מְשֻׁבָּחוֹת מִשֶּׁל אֲחָיוֹת וְהָכִי מְפָרֵשׁ לְקַמָּן: הֵיכָא דְּקָיְמָא חֲלִיצָה דְּשִׁמְעוֹן חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה לַחְלֹץ לַשְּׁנִיָּה שֶׁהוּא לֹא חָלַץ לָרִאשׁוֹנָה: חָלֵץ לַהּ רְאוּבֵן חֲלִיצָה פְּסוּלָה בִּתְמִיהַּ. רְאוּבֵן שֶׁחָלַץ לָרִאשׁוֹנָה וְהָוְיָא הַךְ אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ וְלֹא חֲלִיצָה מְעַלְּיָא הִיא כִּדְשִׁמְעוֹן דְּזִקָּה גְּרִידְתָּא הִיא: אַאֶמְצָעִית כְּלוֹמַר הַשְּׁלִישִׁית לְאַחַר שֶׁחָלַץ שִׁמְעוֹן לַשְּׁנִיָּה שֶׁהִיא עַל שְׁנֵיהֶן אֲחוֹת חֲלוּצָה וּשְׁנֵיהֶן שָׁוִין בָּהּ וְקָסָבַר חֲלִיצָה פְּסוּלָה אֵין צְרִיכָה לַחֲזוֹר עַל כָּל הָאַחִין: כֵּיוָן דְּרֻבָּהּ גַּבֵּהּ שֶׁהַחוֹלֵץ לַשְּׁלִישִׁית חָלַץ לַב': לְמִפְטַר צָרָה כִּדְקָאָמְרִי' לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת: אֲבָל מִפְטַר נַפְשַׁהּ פָּטְרָה בַּחֲלִיצָה דְּכָל דְּהוּ הִלְכָּךְ אֶחָד חוֹלֵץ לג' הֵיכָא דְּלֵיכָּא צָרוֹת בַּהֲדַיְהוּ: לְבַעֲלַת הַגֵּט ב' יְבָמוֹת מֵאָח אֶחָד וְנָתַן יָבָם גֵּט לְאַחַת מֵהֶן שׁוּב אֵין חֲלִיצָתָהּ הוֹגֶנֶת כָּל כָּךְ דְּקְלִישָׁא זִקָתָהּ וְאִם חָלַץ לָהּ לֹא נִפְטְרָה צָרָה: חָלַץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר עָשָׂה מַאֲמָר בְּאַחַת מִנְּשֵׁי אָחִיו הַמֵּת וְאַחַ"כ חָלַץ לָהּ לֹא נִפְטְרָה צָרָה שֶׁחֲלִיצָה זוֹ אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת לְגַמְרֵי שֶׁעֲדַיִן צְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרוֹ כִּדְתְנַן בְּפֶרֶק ר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נ.) עָשָׂה מַאֲמָר וְחָלַץ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. ואע"ג דְּיָהֵיב לָהּ גֵּט אַחַר דְּחָלַץ לָהּ הוּא דִּמְהַנְיָא אֲבָל צָרָתָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה אֲבָל חָלַץ לְצָרָה נִפְטְרָה בַּעֲלַת מַאֲמָר מֵחֲלִיצָה וְאֵינָהּ צְרִיכָה אֶלָּא גֵּט לְמַאֲמָרוֹ: דְּהָוְיָא אֲחוֹת אִשָּׁה בְּזִקָּה וְאִי הֲוָה בָּעֵי לְיַיבּוּמֵי לָא מָצֵי וּלְהָכִי גְּרִיעָה חֲלִיצָתָהּ: לְצָרוֹת נַמֵּי הָא צָרַת אֲחוֹת זְקוּקָה הִיא וַאֲסִירָא לְיַבּוּמֵי דְּצָרָה בִּמְקוֹם עֶרְוָה קַיְמָא: וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל כו' בפ"ב: אִי הָכִי דְּאֵין זִקָּה חָלַץ לַאֲחָיוֹת שֶׁחֲלִיצָה הוֹגֶנֶת הִיא: בִּשְׁלָמָא צָרָה דְּרָחֵל דְּחָלְצָה בָּאַחֲרוֹנָה לֹא תִּפָּטֵר דַּחֲלִיצָה דְּרָחֵל גְּרוּעָה הֲוַאי דְּאִי בָּעֵי לְיַיבּוּמֵי לָא מָצֵי דַּאֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ הִיא: אֶלָּא צָרָה דְּלֵאָה תִּפָּטֵר דַּחֲלִיצַת לֵאָה כְּשֵׁרָה הִיא דְּאִי הֲוָה בָּעֵי מָצֵי לְיַבּוּמֵי: צָרוֹת דְּעָלְמָא כְּלוֹמַר כָּל הֵיכָא דְּמִתְרַמֵּי כה"ג לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת שֶׁל אַחֲרוֹנָה: אִי הָכִי דְּצָרוֹת דְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל בְּצָרָה דְּרָחֵל שֶׁחָלְצָה בָּאַחֲרוֹנָה קָאָמַר: חָלַץ לְצָרוֹת נִפְטְרוּ אֲחָיוֹת בִּתְמִיהַּ. דְּכִי חָלַץ לְצָרַת אֲחוֹת הַחֲלוּצָה נִפְטְרָה אֲחוֹת הַחֲלוּצָה: אַצָּרָה דְּרָחֵל מִי מִפַּטְרָא אַחֲלִיצָה דְּצָרָה מִי מִפַּטְרָה רָחֵל: וְהָא תְנַן בְּהַחוֹלֵץ: אָסוּר אָדָם בְּצָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ וַאֲפִילּוּ לֹא הָיְתָה צָרָתָהּ מֵאָחִיו אֶלָּא מִנָּכְרִי וְטַעְמָא הָתָם מְפָרֵשׁ. וְהָכָא נַמֵּי אִי הֲוָה בָּעֵי לְיַיבּוּמֵי לָא מָצֵי: הִתְחִיל בַּאֲחָיוֹת שֶׁחָלַץ לְלֵאָה לֹא יִגְמֹר בְּצָרוֹת לֹא פָּטְרָה חֲלִיצַת צָרָה דְּרָחֵל אֶת רָחֵל: דִּתְנַן אָסוּר אָדָם כו' וכ"ש דְּלָא יִגְמֹר בַּאֲחָיוֹת דַּחֲלִיצַת רָחֵל לָא מִפַּטְרָה צָרָה דְּלָאו חֲלִיצָה מְעַלַּיְיתָא הִיא דַּאֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ הִיא אֶלָּא שְׁתֵּיהֶן צְרִיכוֹת חֲלִיצָה: הִתְחִיל בְּצָרוֹת שֶׁחָלַץ לְצָרַת לֵאָה: יִגְמֹר אַף בַּאֲחָיוֹת אִם רָצָה לַחְלֹץ לְרָחֵל נִפְטְרָה צָרָתָהּ ואע"ג דְּרָחֵל קְרוֹבַת לֵאָה שֶׁהִיא צָרַת חֲלוּצָתוֹ לָא גְּרִיעַ בְּהָכִי דִּתְנַן מֻתָּר אָדָם בִּקְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָתוֹ וה"נ כֵּיוָן דְּאֵין זִקָּה אִי הֲוָה בָּעֵי לְיַבּוּמֵי לְרָחֵל מְיַבֵּם וְכָל שֶׁכֵּן גָּמַר בְּצָרַת רָחֵל וְלֹא בְּרָחֵל דִּשְׁכִיחָא מִלְּתָא טְפֵי: לְעוֹלָם כִּדְאָמַר שְׁמוּאֵל בְּרֵישָׁא חָלַץ לַאֲחָיוֹת לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת מִשּׁוּם דְּיֵשׁ זִקָּה וַחֲלִיצַת הָאֲחָיוֹת גְּרוּעָה וַאֲפִילּוּ צָרַת לֵאָה לֹא מִפַּטְרָה חָלַץ לְצָרוֹת נִפְטְרוּ אֲחָיוֹת דַּחֲלִיצָתָן מְשֻׁבָּחוֹת מִשֶּׁל אֲחָיוֹת. וּדְקַשְׁיָא לָךְ הָוְיָא צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה בְּזִקָּה וְהָוְיָא כִּי אֲחוֹת זְקוּקָה גּוּפָהּ לָא הִיא מִשּׁוּם דְּלָא אַלִּימָא זִיקָה לְשַׁוּוֹיֵי לְצָרָה כִּי עֶרְוָה וְלֹא גָּזְרוּ חֲכָמִים אֶלָּא בַּאֲחוֹת זְקוּקָה: הַצָּרוֹת לָאַחִין וַאֲפִילּוּ צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה שָׁרֵי לְיַבּוּמֵי וכ"ש צָרַת אֲחוֹת זְקוּקָה: אִי הָכִי אַמַּאי תָּנֵי חָלַץ יִבּוּמֵי נָמֵי תִּתְיַבֵּם הַצָּרָה:

מַאי אֶחָד חוֹלֵץ לְכֻלָּן דְּקָאָמַר אַאֶמְצָעִית תֵּמַהּ דִּלְקַמָּן מַסְקִינַן דִּשְׁמוּאֵל הִתְחִיל וְלֹא הִתְחִיל קָאָמַר וְהִתְחִיל בַּאֲחָיוֹת לֹא יִגְמֹר בְּצָרוֹת וְלָא מִפַּטְרָא רָחֵל בַּחֲלִיצַת צָרָתָהּ וכ"ש הֵיכָא דִּשְׁנֵיהֶן שָׁוִין דְּבָעֵינַן חֲלִיצָה מִתַּרְוַיְהוּ דִּלְהַאי שִׁנּוּיָא לָא מְפַלְגִינַן בֵּין מִפְטַר נַפְשָׁהּ לְמִפְטַר צָרָה ואר"י דְּהַהוּא דִּמְפָרֵשׁ לְקַמָּן דִּשְׁמוּאֵל הִתְחִיל וְלֹא הִתְחִיל קָאָמַר סָבַר כְּשִׁנּוּיָא דִּבְסָמוּךְ דִּמְפַלְגִינַן בֵּין מִפְטַר נַפְשָׁהּ לְמִפְטַר צָרָה וְשִׁנּוּיָא דְּהָכָא דְּאֶחָד חוֹלֵץ לְכֻלָּן אַאֶמְצָעִית סָבַר כְּרַב אַשִׁי דְּאָמַר לְקַמָּן לֹא אַלִּימָא זִקָּה לְשַׁוּוֹיֵי צָרָה כְּעֶרְוָה וַחֲלִיצַת צָרוֹת הָוְיָא חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה וּלְהָכִי חָלַץ לָאֲחָיוֹת לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת אֲבָל הָכָא דִּשְׁתֵּיהֶן שָׁוִין אֶחָד חוֹלֵץ לְכֻלָּן: **אֶלָּא** צָרָה דְּלֵאָה תִּפָּטֵר דְּהָא חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה הִיא פֵּי' בְּקוּנְטְ' דְּאִי בָּעֵי מְיַבֵּם לָהּ וא"א לוֹמַר כֵּן דַּאֲסִירָא לֵיהּ מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין ומ"מ לָא חֲשִׁיב בְּהָכִי חֲלִיצָה פְּסוּלָה כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: **א"ה** חָלַץ לְצָרוֹת נִפְטְרוּ אֲחָיוֹת וְאַצָּרַת רָחֵל מִי מִפַּטְרָא פֵּרוּשׁ כֵּיוָן דְּאוֹקְמָה חָלַץ לָאֲחָיוֹת לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹת דַּוְקָא מֵרָחֵל וּמִשּׁוּם שֶׁחָלַץ לְלֵאָה בְּעִנְיָן זֶה נָמֵי שֶׁחָלַץ לְלֵאָה חָלַץ לְצָרוֹת נָמֵי לָא נִפְטְרוּ אֲחָיוֹת: **שְׁמוּאֵל** הִתְחִיל וְלֹא הִתְחִיל קָאָמַר הַשְׁתָּא לְפִי הַמַּסְקָנָא לֵית לֵהּ לְהָא דִּשְׁמוּאֵל לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵין זִיקָה קָאָמַר דִּלְפִי הָאֱמֶת לְמ"ד אֵין זִקָּה חָלַץ לַאֲחָיוֹת וּלְבַעֲלַת גֵּט נִפְטְרוּ צָרוֹת אֲחָיוֹת אֶלָּא שְׁמוּאֵל אַלִּיבָּא דְּנַפְשֵׁהּ דְּאִית לֵיהּ זִקָּה קָאָמַר וְהָא דְּלָא קָאָמַר אֶלָּא לְפִי שֶׁלֹּא הֻזְכַּר שֵׁם אָמוֹרָא תְּחִלָּה וּמַיְרֵי כְּשֶׁחָלַץ לְלֵאָה קֹדֶם נְפִילַת רָחֵל וְצָרָתָהּ וּלְהָכִי הִתְחִיל בְּצָרַת לֵאָה יִגְמֹר אַף בְּרָחֵל דִּכְשֶׁנָּפְלָה רָחֵל כְּבָר נִפְטְרָה לֵאָה בַּחֲלִיצַת צָרָתָהּ וַחֲלִיצַת רָחֵל חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה הִיא דְּלָא הָוְיָא אֶלָּא קְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָתוֹ וּקְצָת דֹּחַק הוּא דה"ל לְפָרֵשׁ בְּהֶדְיָא דְּאַיְרֵי בִּנְפוֹל זֶה אַחַר זֶה כֵּיוָן דְּעַד הַשְׁתָּא הֲוָה אַיְרֵי בִּנְפוֹל בְּבַת אַחַת וְעוֹד אָמַר ר"י דְּמָצִינוּ לְפָרֵשׁ דְּאַיְרֵי אֲפִי' נְפוֹל בְּבַת אַחַת כדס"ד עַד הַשְׁתָּא וַאֲפֵ"ה הִתְחִיל בְּצָרַת לֵאָה יִגְמֹר בְּרָחֵל ואע"ג דַּחֲלִיצַת הַצָּרָה הָוְיָא חֲלִיצָה פְּסוּלָה דְּהָוְיָא לַהּ צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה בְּזִקָּה וְלָא מִפַּטְרָה לֵאָה בַּחֲלִיצָתָהּ מ"מ חָשִׁיב חֲלִיצַת רָחֵל חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה וַאֲפֵי' אִי חָלַץ לְלֵאָה בְּרֵישָׁא קֹדֶם רָחֵל כֵּיוָן דְּלָא נִשְׁתַּיֵּר בְּלֵאָה אֶלָּא זִקָּה מוּעֶטֶת שֶׁכְּבָר חָלַץ לְצָרָתָהּ חֲלִיצָה חֲשׁוּבָה טְפֵי וּלְהָכִי לָא חָשִׁיב רָחֵל אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ כְּעֵין שֶׁפֵּרֵשׁ ה"ר אַבְרָהָם לְעֵיל ואע"ג דְּקֹדֶם שֶׁחָלַץ לְצָרַת לֵאָה כְּבָר נֶאֶסְרָה רָחֵל וּשְׁמוּאֵל סָבַר בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' מ:) כֵּיוָן שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת נֶאֶסְרָה עוֹלָמִית מִכָּל מָקוֹם הָוֵי חֲלִיצַת רָחֵל חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה כֵּיוָן דְּעַכְשָׁו אֵינָהּ אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ וְאֵינָהּ אֲסוּרָה אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו כְּבָר: **תַּנְיָא** כְּוָתֵהּ דְּרַב אָשֵׁי אַבָּרַיְתָא לֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר דְּהִתְחִיל וְלֹא הִתְחִיל קָאָמַר דא"כ הֲוָה לֵיהּ לְפָרוּשֵׁי הָכִי בְּהֶדְיָא אֲבָל שְׁמוּאֵל דְּאַיְרֵי נָמֵי בְּבַעֲלַת הַגֵּט וּבַעֲלַת מַאֲמָר נְקַט לָשׁוֹן הַשָּׁוֶה בְּכֻלָּן: **א"ה** יִבּוּמֵי נָמֵי תִּתְיַבֵּם וא"ת אִין ה"נ ומ"מ נְקַט חֲלִיצָה לְאַשְׁמוֹעִינַן דַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת כְּמוֹ שְׁמוּאֵל לְלִישָּׁנָא דְּהִתְחִיל וְלֹא הִתְחִיל ה"מ לְמִינְקַט יִבּוּם וי"ל דִּשְׁמוּאֵל לָא נְקַט יִבּוּם מִשּׁוּם דְּמַתְנִי' הִיא מֻתָּר אָדָם בִּקְרוֹבַת כו' אֲבָל בָּרַיְתָא ה"ל לְמִנְקַט יִבּוּם דַּעֲדִיפָא טְפֵי אִי נָמֵי לְשַׁמְעִינַן תַּרְוַיְהוּ: **אַחֲרָיו** חָזְרוּ וְתִקְנוּ דָּחוּק לוֹמַר כֵּן מִשּׁוּם דְּלָא מִסְתַּבַּר לֵיהּ לְמֵימַר דְּלָא אַלִּימָא זִיקָה לְשַׁוּוֹיֵי לְצָרָה כְּעֶרְוָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ א:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יט:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו:

ד מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ קסב סעי׳ ה:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יח:

מסורת הש״ס

א לעיל יג:; לעיל יד:; תוספתא יבמות

בַּעֲלַת הַגֵּט וּבַעֲלַת מַאֲמָר, אֵיזוֹ מֵהֶן קוֹדֶמֶת? בַּעֲלַת הַגֵּט עֲדִיפָא, מִשּׁוּם דְּאַתְחֵיל בַּהּ בַּחֲלִיצָה, אוֹ דִּלְמָא: בַּעֲלַת מַאֲמָר עֲדִיפָא, מִשּׁוּם דִּקְרוֹבָה לְבִיאָה. (א)אָמַר רַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: וּמוֹדֶה רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁיֵּשׁ גֵּט אַחַר מַאֲמָר, וּמַאֲמָר אַחַר גֵּט. [א]אִי גֵּט עֲדִיף — לָא לַיהֲנֵי מַאֲמָר אַבָּתְרֵיהּ, וְאִי מַאֲמָר עֲדִיף — לָא לַיהֲנֵי גֵּט אַבָּתְרֵיהּ, אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ, שְׁמַע מִינַּהּ. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: שְׁתֵּי אֲחָיוֹת יְבָמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי יָבָם אֶחָד, חָלַץ לָרִאשׁוֹנָה — הוּתְּרָה, חָלַץ לַשְּׁנִיָּה — הוּתְּרָה. (ב)מֵתָה רִאשׁוֹנָה — מוּתָּר בַּשְּׁנִיָּה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מֵתָה שְׁנִיָּה שֶׁמּוּתָּר בָּרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם דְּהָוְיָא יְבָמָה שֶׁהוּתְּרָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְהוּתְּרָה — תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן. [ב](ג)וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מֵתָה שְׁנִיָּה — מוּתָּר בָּרִאשׁוֹנָה, אֲבָל מֵתָה רִאשׁוֹנָה — אָסוּר בַּשְּׁנִיָּה. מַאי טַעְמָא? שֶׁכָּל יְבָמָה שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ בִּשְׁעַת נְפִילָה "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" — הֲרֵי זוֹ כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים, וַאֲסוּרָה. וְרַב לֵית לֵיהּ הַאי סְבָרָא? וְהָאָמַר רַב: כָּל אִשָּׁה שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ בִּשְׁעַת נְפִילָה "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" — הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים, וַאֲסוּרָה! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּקָאֵי בְּאַפַּהּ אִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה דְּאוֹרַיְיתָא, אֲבָל הָכָא — זִיקָה דְּרַבָּנַן הִיא. (ד)אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא לְרַבִּי יוֹחָנָן: אַרְבָּעָה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הָאֲחָיוֹת — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. וְאַמַּאי? לֵיקוּ חַד מִינַּיְיהוּ, לַחְלוֹץ לָהּ לַשְּׁנִיָּה, וְתִיהְוֵי רִאשׁוֹנָה לְגַבֵּי אִידַּךְ כִּיבָמָה שֶׁהוּתְּרָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְהוּתְּרָה — תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן! [ג]אֲמַר לֵיהּ: אֲחָיוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָן. וְלֵימָא לֵיהּ: מַאי "חוֹלְצוֹת" נָמֵי דְּקָתָנֵי — חוֹלֶצֶת חֲדָא! "חוֹלְצוֹת" קָתָנֵי. וְלֵימָא לֵיהּ: מַאי "חוֹלְצוֹת" — חוֹלְצוֹת דְּעָלְמָא! "הֲרֵי אֵלּוּ" קָתָנֵי. וְלֵימָא: דְּחָלֵיץ לֵיהּ לָרִאשׁוֹנָה בְּרֵישָׁא! "חוֹלְצוֹת" לְכַתְּחִלָּה

בַּעֲלַת הַגֵּט וּבַעֲלַת מַאֲמָר אָחִיו שֶׁמֵּת וְלוֹ ב' נָשִׁים וְעָשָׂה זֶה מַאֲמָר לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ וְשׁוּב אָסוּר לְיַבֵּם דְּקָם לֵיהּ בְּלֹא יִבְנֶה כֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל לְגָרֵשׁ אֵי זוֹ מֵהֶן הֲגוּנָה לַחְלֹץ וְלִפְטוֹר צָרָתָהּ: וּמוֹדֶה ר"ג דְּאָמַר לְקַמָּן בְּפֵ"ה אֵין גֵּט אַחַר גֵּט מוֹדֶה הוּא שֶׁיֵּשׁ גֵּט אַחַר מַאֲמָר כְּגוֹן ב' יְבָמוֹת מֵאָח א' וְעָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וְאַחַ"כ נָתַן גֵּט לְזוֹ מְהַנֵּי גֵּט לִפְסֹל הָרִאשׁוֹנָה עָלָיו מִשּׁוּם לֹא יִבְנֶה וּלְהֵאָסֵר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה כְּבָרִאשׁוֹנָה וְלָא אָמְרִי' מַאֲמָר כִּכְנוּסָה וְאִדְּחַאי שְׁנִיָּה מִנֵּהּ וְלָא מְהַנֵּי בָּהּ גֵּט: וּמַאֲמָר אַחַר גֵּט אִם נָתַן גֵּט לָרִאשׁוֹנָה וְאַחַ"כ עָשָׂה מַאֲמָר בְּצָרָתָהּ לָא אָמְרִי' גֵּט קַמָּא בִּמְקוֹם חֲלִיצָה קָאֵי וְתוּ לָא קָנֵי מַאֲמָר יְבָמִין בְּצָרָה אֶלָּא וַדַּאי מְהַנֵּי וּצְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וְאָסוּר גַּם בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ וְתִפְשׁוֹט בְּעֵיַן שֶׁהָאַחַת פּוֹטֶרֶת חֲבֶרְתָּהּ וְיַחֲלֹץ לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה שֶׁחֲלִיצַת שְׁתֵּיהֶן גְּרוּעָה: לָרִאשׁוֹנָה שֶׁנָּפְלָה רִאשׁוֹן: הֻתְּרָה לַשּׁוּק: חָלַץ לַשְּׁנִיָּה הֻתְּרָה לַשּׁוּק. וה"ה אִם חָלַץ לַשְּׁנִיָּה וְאַחַ"כ לָרִאשׁוֹנָה: מֵתָה רִאשׁוֹנָה בְּלֹא חֲלִיצָה מֻתָּר לְיַבֵּם אֶת הַשְּׁנִיָּה. ואע"פ שֶׁבִּשְׁעַת נְפִילָתָן אֲחוֹת זְקוּקַת רִאשׁוֹנָה הָיְתָה וְאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ כִּי מֵתָה קַמַּיְתָא פָּקְעָה זִקָּה וְשַׁרְיָא הַךְ וְלֵית לֵיהּ הָא דְּשַׁנִּינַן בְּפֶ' כֵּיצַד (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כג:) הַךְ מַתְנִי' דְּהָכָא אִי לְמ"ד יֵשׁ זִיקָה יֵשׁ זִיקָה כוּ' דְּאוֹקִימְנָא לְעֵיל דְּהוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו בִּשְׁעַת נְפִילָה תּוּ לָא מִשְׁתַּרְיָא וְאִיכָּא לְאוֹתוּבֵי מִמַּתְנִי' דְּקָתָנֵי חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת אַמַּאי לַחְלוֹץ חֲדָא וְלִשְׁתְּרֵי אִידָךְ וּלְקַמָּן מוֹתְבִינַן לֵיהּ מִנָּהּ אַסֵּיפָא דְּמִלְּתֵהּ וְלֹא מְתָרֵץ: וְאֵין צ"ל מֵתָה שְׁנִיָּה וְלֹא חָלְצָה שֶׁמֻּתָּר בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְיַבֵּם בִּשְׁעַת נְפִילָתָהּ אֶלָּא שֶׁנָּפְלָה זוֹ אַחֲרֵי כֵן וַאֲסָרַתָּה וְכֵיוָן שֶׁמֵּתָה זוֹ חָזְרָה לְהֶתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מֵתָה שְׁנִיָּה מֻתָּר בָּרִאשׁוֹנָה הוֹאִיל וּבִשְׁעַת נְפִילָתָהּ הָיְתָה רְאוּיָה לוֹ: אֲחוֹת אִשָּׁה דְּאוֹרַיְתָא כְּגוֹן ג' אַחִים ב' מֵהֶם נְשׂוּאִין ב' אֲחָיוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וְאַחַ"כ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל ב' דַּעֲלַהּ אִתְּמַר הַךְ דְּרַב בְּפִרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף ל.) אֲסוּרָה יְבִמְתּוֹ עָלָיו הוֹאִיל וּבִשְׁעַת נְפִילָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ הֲוַאי: דְּרַבָּנָן הִיא וְכֵיוָן דְּמֵתָה שַׁרְיָא: אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָן כְּלוֹמַר זוֹ אֵינָהּ מִשְׁנָה: וְלֵימָא לֵהּ מַאי חוֹלְצוֹת חֲדָא שְׁנִיָּה: חוֹלְצוֹת דְּעָלְמָא כָּל הֵיכָא דְּמִתְרַמֵּי כה"ג חוֹלְצוֹת הַשְּׁנִיּוֹת: הֲרֵי אֵלּוּ מַשְׁמַע הָנָךְ תַּרְתֵּי דְּאַיְירֵי בְּהוּ: לָרִאשׁוֹנָה בְּרֵישָׁא דְּתוּ לָא מִשְׁתַּרְיָא שְׁנִיָּה שֶׁלֹּא נִרְאֵית בִּשְׁעַת נְפִילָה:

בַּעֲלַת הַגֵּט עֲדִיפָא פִּי' שֶׁנַּעֲשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה עָדִיף טְפֵי מֵחֲבֶרְתָּהּ אֲבָל ריב"ן פִּי' בַּעֲלַת הַגֵּט עֲדִיפָא דְּאַתְחִיל בַּחֲלִיצָה וּלְכָךְ יִגְמֹר בָּהּ חֲלִיצָתוֹ וּלְפֵרוּשׁוֹ לֹא יְהֵא עֲדִיפָא דְּהָכָא פֵּרוּשׁוֹ כְּהַהוּא דְּאִי מַאֲמָר עָדִיף אוֹ גֵּט עָדִיף דִּבְסָמוּךְ וּמִיהוּ עֲדִיפָא מַשְׁמַע קְצָת דְּהַיְנוּ קוֹדֶמֶת דְּקָאֵי אַאֵיזוֹ מֵהֶן קוֹדֶמֶת דְּקָאָמַר מֵעִקָּרָא: **תָּא** שְׁמַע וּמוֹדֶה ר"ג כוּ' מִדְּרַבָּנָן דְּשָׁמְעִינַן לְהוּ פֶּרֶק ר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נ. וְשָׁם) דְּיֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט וּמַאֲמָר אַחַר הַגֵּט אֵין יָכוֹל לְהָבִיא רְאָיָה דִּלְדִידְהוּ דְּיֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט אַפֵּי' עָדִיף קַמָּא מְהַנֵּי גָּרוּעַ בָּתְרֵהּ לִתְפֹּס בַּמֶּה שֶׁשִּׁיֵּר הָרִאשׁוֹן אֲבָל ר"ג דְּאִית לֵיהּ דְּאֵין גֵּט אַחַר גֵּט סְבָרָא הוּא דְּאִי עָדִיף גֵּט מִמַּאֲמָר אוֹ מַאֲמָר מִגֵּט לָא מְהַנֵּי הַגָּרוּעַ לִתְפֹּס אַחַר קַמָּא דְּעָדִיף כְּמוֹ שֶׁאֵין מוֹעִיל גֵּט אַחַר גֵּט וּמַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר: **אִי** גֵּט עֲדִיף לָא תְּהַנֵּי מַאֲמָר בָּתְרֵהּ אע"ג דַּאֲפִילּוּ אַחַר חֲלִיצָה קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּהָוֵי קִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא אֲבָל בִּיבָמָה דְּלָא הָוֵי מַאֲמָר אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן אֵין לוֹ לְהוֹעִיל אַחַר הַגֵּט אִי גֵּט עָדִיף א"נ אוֹמֵר ר"י דִּבְרַיְת' דְּמוֹדֶה ר"ג קַיְמָא אַמַּתְנִי' דְּפֶ' ר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' נ.) דְּמוֹקְמִינַן לָהּ כְּר"ע הָתָם בגמ' (דַּף נב:) וְלָא מְהַנֵּי קִדּוּשִׁין אַחַר חֲלִיצָה וה"ה דְּאֵין לָהֶם לְהוֹעִיל אַחַר הַגֵּט אִי גֵּט עָדִיף דְּגֵט בִּמְקוֹם חֲלִיצָה קָאֵי: **אֶלָּא** כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ וְתִפְשׁוֹט דְּאַחַת פּוֹטֶרֶת חֲבֶרְתָּהּ וְהַיְנוּ כִּשְׁמוּאֵל וּכְלִשָּׁנָא דְּקָאָמַר דְּאֶחָד חוֹלֵץ לְכֻלָּן אַאֶמְצָעִי' וּכְרַב אַשִׁי אֲבָל לְלִשָּׁנָא דְּהִתְחִיל וְלֹא הִתְחִיל קָאָמַר הֵיכִי דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ צְרִיכוֹת שְׁתֵּיהֶן חֲלִיצָה דְּהָא הִתְחִיל בַּאֲחָיוֹת לֹא יִגְמֹר אַפֵּי' בְּצָרוֹת וְלָא מִפַּטְרָה רָחֵל בַּחֲלִיצַת צָרָתָהּ דַּעֲדִיפָא וְהָכָא הַךְ בָּעֲיָא עַל כָּרְחִין אַלִּיבָּא דמ"ד יֵשׁ זִקָּה אַיְרֵי דְּלָמ"ד אֵין זִקָּה אֲפִילּוּ חָלַץ לְבַעֲלַת הַגֵּט נִפְטְרָה צָרָה: חָלַץ לָרִאשׁוֹנָה הֻתְּרָה וא"ת מַאי קמ"ל פְּשִׁיטָא דְּהֻתְּרָה ואר"י דקמ"ל דְּהֻתְּרָה אַפֵּי' צָרָתָהּ דְּרַב אִית לֵהּ אֵין זִקָּה וְחָלַץ לַאֲחָיוֹת נִפְטְרוּ צָרוֹת כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: **וְרַב** לֵית לֵהּ הַאי סְבָרָא וְהָאָמַר רַב כָּל יְבָמָה כוּ' מִמַּתְנִי' הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ דִּבְהֶדְיָא תְּנַן בְּפִרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף לב.) ב' אַחִין נְשׂוּאִין ב' אֲחָיוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶן וְאַחַ"כ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו אֶלָּא נִיחָא לְהַקְשׁוֹת דִּבְהֶדְיָא אָמַר רַב אוֹתוֹ לָשׁוֹן עַצְמוֹ שֶׁאָמַר ר' יוֹחָנָן שֶׁכָּל יְבָמָה שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא כוּ' וְעוֹד נִרְאֶה דְּמִמַּתְנִי' לָא הֲוָה מָצֵי לְאַקְשׁוּיֵי דְּהָתָם הוּא מִשּׁוּם דִּכְבָר נִפְטְרָה לַשּׁוּק וּמִשּׁוּם דְּמֵתָה אִשְׁתּוֹ אַחַ"כ לֹא תֵּחָשֵׁב עוֹד זְקוּקָה עֲדַיִן לַחֲלִיצָה אֲבָל הֵיכָא דַּעֲדַיִן זְקוּקָה לַחֲלִיצָה לֹא אֲבָל מִדְּרַב פָּרִיךְ שַׁפִּיר דְּרַב אַיְרֵי אֲפִילּוּ הֵיכָא דְּאִיכָּא אַחִין דְּלָא מַדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא (לְגַמְרֵי) כִּדְאָמַר לְקַמָּן (ג"ז שָׁם): **אֲבָל** הָכָא זִקָּה דְּרַבָּנַן הִיא פר"ח דְּרַב לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר אֵין זִקָּה דאע"ג דְּאָסִיר מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין לָא חָשִׁיב הַךְ אִסּוּר לְאָסְרָהּ עוֹלָמִית אַף כְּשֶׁתָּבֹא לִכְלַל הֶתֵּר אֲבָל לְמ"ד יֵשׁ זִקָּה רָאוּי לֶאֱסֹר מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת: **אֵיתִיבֵהּ** רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא לְרַבִּי יוֹחָנָן לְעֵיל פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דִּלְרַב נָמֵי פָּרֵיךְ אֲבָל ריב"ן פֵּרֵשׁ דְּלָא פָּרֵיךְ לְרַב מִשּׁוּם דְּרַב ס"ל חֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזוֹר עַל כָּל הָאַחִים דְּהָאַחַת צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶן וְשׁוּב הַשֵּׁנִית א"א לְיַבֵּם מִשּׁוּם דִּלְכָל אֶחָד הָוְיָא אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ אֲבָל רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר כִּשְׁמוּאֵל דְּאֵינָהּ צְרִיכָה לַחֲזוֹר וּלְהָכִי פָּרֵיךְ לֵיהּ ואע"ג דְּרַב דְּאָמַר צְרִיכָה לַחֲזוֹר הַיְנוּ אַלִּיבָּא דמ"ד יֵשׁ זִקָּה וְלֵיהּ לָא ס"ל מ"מ מָצִינוּ לְמֵימַר דְּרַב מוֹקֵי לָהּ כמ"ד יֵשׁ זִקָּה דִּפְלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי הִיא ואע"ג דִּלְעֵיל בְּרֵישׁ פ' כֵּיצַד (יְבָמוֹת דַּף יח.) מוֹקֵי לָהּ סְתָמָא דְּהַשַּׁ"ס כְּר"מ דְּאָמַר אֵין זִקָּה רַב לָא מוֹקֵי לָהּ כְּוָתֵהּ ולר"ח נָמֵי דְּפֵי' לְעֵיל דְּרַב דְּלֵית לֵהּ הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר אֵין זִקָּה אָתֵי שַׁפִּיר נָמֵי דְּלָא פָּרֵיךְ לְרַב דְּמוֹקֵי לְמַתְנִי' כמ"ד יֵשׁ זִקָּה אֲבָל ר' יוֹחָנָן סָבַר דְּעַל כָּרְחָךְ יֵשׁ זִיקָה דְּאִי אֵין זִיקָה א"כ ב' אֲחָיוֹת שֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי שְׁנֵי אַחִין יִתְיַבְּמוּ שְׁתֵּיהֶן דְּהָא ר' יוֹחָנָן לָא חָיֵישׁ לְמִיתָה וּמִפְּרְכָא דְּפָרֵיךְ רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא וְאַמַּאי וְלֵיקוּ חַד מִנַּיְהוּ כוּ' מַשְׁמַע דְּלָא שָׁרֵי רַבִּי יוֹחָנָן לְיַבֵּם אֶלָּא חֲדָא עַל כָּרְחָךְ סָבַר יֵשׁ זִקָּה וְאַפֵּ"ה שָׁרֵי לָרִאשׁוֹנָה וְלֵית לֵיהּ הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה שָׁעָה א' שֶׁתֵּאָסֵר עוֹלָמִית מש"ה פָּרֵיךְ לֵהּ וּמִיהוּ נִרְאֶה לר"י כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף כֹּד. ד"ה אִי) דִּלְרַב דְּחָיֵישׁ לְמִיתָה מִשּׁוּם דְּלָא מַסְּקִי אַדַּעְתַּהּ דְּמָיְית אִידָךְ לָא מָצֵי פָּרֵיךְ דְּגָזְרִי' דִּלְמָא אָתֵי לְיַבֵּם בְּרֵישָׁא אֲבָל לְעֵיל בְּמֵתָה אַחַת מֵהֶן לֵיכָּא לְמִגְזַר דִּלְמָא אָתֵי לְיַבֵּם בְּלֹא מִיתָה אַחַת מֵהֶן כֵּיוָן דְּלֵיכָּא אֶלָּא אָח אֶחָד וְלָא אָתֵי לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין לְהֶדְיָא אֲבָל רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה יוֹדֵעַ רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא דְּלָא הָוֵי חָיֵישׁ לְמִיתָה לְהָכִי (לֹא) פָּרֵיךְ לֵיהּ (א"נ לְפִי שֶׁהָיָה אֵצֶל ר' יוֹחָנָן הִקְשָׁה לוֹ): **וְלֵימָא** לֵיהּ דִּלְמָא קָדַם וַחֲלַץ לָרִאשׁוֹנָה פֵּי' ר"י לְפִי שִׁיטַת הַקּוּנְטְ' שֶׁכְּשֶׁבָּאִין לְפָנֵינוּ לִמָּלֵךְ לָא אָמְרִינַן לְהוּ לַחְלֹץ שְׁנִיָּה וּלְיַבֵּם אֶת הָרִאשׁוֹנָה דְּגָזְרִינַן דִּלְמָא אָתֵי לְמֶעְבַּד אִיפְּכָא בְּאֵלּוּ הַיְּבָמוֹת עַצְמָן אֲבָל אִם כְּבָר חָלַץ הָאֶחָד לַשְּׁנִיָּה שָׁרֵי אִידָךְ לְיַבֵּם הָרִאשׁוֹנָה כְּמוֹ בְּמֵתָה שְׁנִיָּה כֵּיוָן דִּבְאֵלּוּ יְבָמוֹת לֵיכָּא שׁוּם חֲשָׁשָׁא וְהָא לָא חָיְישִׁינַן שֶׁאִם נַתִּיר כָּאן לְיַבֵּם הָרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁכְּבָר חָלַץ לַשְּׁנִיָּה אָתֵי בְּעָלְמָא לְמֶעְבַּד אִיפְּכָא שֶׁאֵינָהּ חֲשָׁשָׁא גְּדוֹלָה כ"כ שֶׁלֹּא יִטְעוּ לְהַתִּיר הַשְּׁנִיָּה שֶׁלֹּא הֻתְּרָה מִתְּחִלָּה בִּשְׁבִיל שֶׁנַּתִּיר הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהֻתְּרָה אֲבָל בָּאוּ לִמָּלֵךְ בְּפָנֵינוּ מִתְּחִלָּה יֵשׁ לִגְזֹר כֵּיוָן שֶׁהָיוּ הַצָּרוֹת עַצְמָן יָכוֹל לָבֹא לִידֵי קִלְקוּל וּמְשַׁנֵּי וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת קָתָנֵי דְּלֵיכָּא דִּין יִבּוּם כְּלָל אַפֵּי' קָדַם וְחָלַץ כְּבָר לַשְּׁנִיָּה וּפָרֵיךְ וְלֵימָא לֵיהּ שֶׁמָּא יָמוּת וְכוּ' וְיַעֲמִיד הַמִּשְׁנָה כמ"ד אֵין זִקָּה דִּלְדִידֵהּ וַדַּאי אֲפִילּוּ קָדַם וְחָלַץ לַשְּׁנִיָּה דְּלֵיכָּא לְמֵחַשׁ טְפֵי בְּאֵלּוּ יְבָמוֹת מ"מ אָסוּר לְיַבֵּם רִאשׁוֹנָה שֶׁאִם נַתִּיר כָּאן לְיַבֵּם אַחַר חֲלִיצָה יָבוֹא בְּעָלְמָא לְיַבֵּם בְּרֵישָׁא דְּלָא מַסְּקִי אַדַּעְתַּיְהוּ טַעְמָא דִּלְמָא אַדְּמְיַבֵּם חַד מָיֵית אִדַּךְ שֶׁאֵין זֶה טַעַם יָדוּעַ וְעוֹד אר"י דְּיֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּעִנְיָן אַחֵר וְלֵימָא לֵיהּ דִּלְמָא קָדַם וַחֲלַץ לָרִאשׁוֹנָה בְּרֵישָׁא וְאַפֵּי' חָלַץ כְּבָר מֵעַצְמוֹ לַשְּׁנִיָּה אָסְרִינַן רִאשׁוֹנָה לְיַבֵּם דִּלְמָא אָתֵי לְמִשְׁרֵי בְּעָלְמָא שְׁנִיָּה נָמֵי כְּשֶׁקָּדַם וְחָלַץ לָרִאשׁוֹנָה אֲבָל בְּמִיתַת שְׁנִיָּה לֹא שַׁיָּךְ לְמִגְזַר כִּי הַאי גַּוְנָא וּמְשַׁנֵּי וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת קָתָנֵי דְּלֵיכָּא דִּין יִבּוּם כְּלָל אֲפִילּוּ מֵתָה שְׁנִיָּה וּפָרֵיךְ וְלֵימָא לֵהּ גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָמוּת וּלְהָכִי אָסְרָה מַתְנִי' אֲפִילּוּ מֵתָה שְׁנִיָּה דְּאִי שַׁרְיָא לְיַבֵּם בִּשְׁנֵי יְבָמִים אַחַר מִיתַת שְׁנִיָּה יָבֹא לְהַתִּיר בְּלֹא מִיתָה אֲבָל ר' יוֹחָנָן לָא אַיְרֵי אֶלָּא בְּיָבָם אֶחָד דִּבְיָבָם אֶחָד לָא אָתֵי לְהַתִּיר בְּלֹא מִיתָה דְּאִם כֵּן הָיָה מְבַטֵּל מִיָּד מִצְוַת יְבָמִין אֲבָל בִּשְׁנֵי יְבָמִין דְּאֵין מְבַטֵּל מִיָּד אֶלָּא דִּגְזֵרָה שֶׁמָּא יָמוּת אִידָךְ וְיָבוֹא לִטְעוּת וּלְיַבֵּם וְחָזַר בּוֹ ר"י מִפֵּרוּשׁ זֶה דִּבְיָבָם א' נָמֵי קָתָנֵי בְּמַתְנִי' וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת דְּמַשְׁמַע דְּלֵיכָּא דִּין יִבּוּם כְּלָל וְאַפֵּי' מֵתָה שְׁנִיָּה דְּקָתָנֵי לְקַמָּן ג' אַחִין ב' מֵהֶן נְשׂוּאִין ב' אֲחָיוֹת וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הָאֲחָיוֹת הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יז:

ב מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ א:

ג מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א לקמן נא.; תוספתא יבמות

ב לקמן מא.

ג לקמן ל.; לקמן קיא:

ד לעיל יח.; משנה עדיות; תוספתא יבמות; תוספתא עדויות; לעיל כג:; משנה יבמות

גליון הש״ס

גמ' והאמר רב כל אשה. עי' לעיל ב' ע"א תוד"ה ואחות אשתו ולעיל יז ע"ב תוד"ה אשת אחיו:

שם איני יודע מי שנאן. בב"מ נא ע"א ב"ב קטו ע"א ודף קמא ע"ב:

תדה ורב וכו' ממתני' הוה מצי למפרך וכו'. עי' כתובות נה ע"ב תוד"ה מתנת שכיב מרע וחולין קטז ע"ב תוד"ה ומי אמר וקכא ע"ב תד"ה ומי אמר ויומא לד ע"ב תד"ה הנ"מ:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

[א]לְכַתְּחִלָּה קָתָנֵי. וְלֵימָא לֵיהּ: גְּזֵירָה דִּלְמָא קָדֵים וַחֲלֵיץ לְרִאשׁוֹנָה בְּרֵישָׁא! "וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת" קָתָנֵי, דְּלֵיכָּא דִּין יִבּוּם הָכָא כְּלָל. וְלֵימָא לֵיהּ: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יָמוּת, וְאָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין! רַבִּי יוֹחָנָן לְמִיתָה לָא חָיֵישׁ. (א)וְלֵימָא לֵיהּ: רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: כֵּיוָן שֶׁעָמְדָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּאִיסּוּר — נֶאֶסְרָה עָלָיו עוֹלָמִית. מִדְּסֵיפָא רַבִּי אֶלְעָזָר, רֵישָׁא לָאו רַבִּי אֶלְעָזָר. וְנֵימָא לְהוּ: דִּנְפוּל בְּבַת אַחַת, וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דְּאָמַר: אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם! לָא סְתַם לַן תַּנָּא כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. [ב]וְלֵימָא לֵיהּ: דְּלָא יָדְעִינַן הֵי נְפוּל בְּרֵישָׁא. אִי הָכִי — הַיְינוּ דְּקָתָנֵי קָדְמוּ וְכָנְסוּ יוֹצִיאוּ? בִּשְׁלָמָא רִאשׁוֹנָה, אָמְרִינַן לֵיהּ: מַאן שְׁרָא לָךְ? אֶלָּא שְׁנִיָּה, אָמַר: חַבְרַאי שְׁנִיָּה יַיבֵּם, אֲנָא רִאשׁוֹנָה מְיַיבֵּם. הַיְינוּ דְּקָאָמַר לֵיהּ: אֲחָיוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָן. (ב)תְּנַן: הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל הָאֶחָד אִיסּוּר עֶרְוָה — אָסוּר בָּהּ וּמוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ, וְהַשֵּׁנִי אָסוּר בִּשְׁתֵּיהֶן. סָלְקָא דַּעְתָּךְ דִּנְפַלָה חֲמוֹתוֹ תְּחִלָּה. וְאַמַּאי? לֵיקוּ חָתָן לְיַיבֵּם הָךְ דְּאֵינָהּ חֲמוֹתוֹ בְּרֵישָׁא, וְתֶהֱוֵי חֲמוֹתוֹ לְגַבֵּי אִידַּךְ כִּיבָמָה שֶׁהוּתְּרָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְהוּתְּרָה, תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּרָהּ הָרִאשׁוֹן! [ג]אָמַר רַב פָּפָּא: כְּגוֹן דִּנְפַלָה הָךְ דְּאֵינָהּ חֲמוֹתוֹ בְּרֵישָׁא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים וְכוּ׳. תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יְקַיְּימוּ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יוֹצִיאוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יְקַיְּימוּ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: קַל הָיָה לָהֶם לְבֵית הִלֵּל בְּדָבָר זֶה, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יוֹצִיאוּ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יְקַיְּימוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן כְּמַאן? אִי כְּבֵית שַׁמַּאי — הַיְינוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אִי כְּבֵית הִלֵּל — הַיְינוּ אַבָּא שָׁאוּל! הָכִי קָאָמַר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּדָבָר זֶה. הָיְתָה אַחַת מֵהֶם כּוּ׳. הָא תְּנֵינָא חֲדָא זִימְנָא: אֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת! צְרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמוֹעִינַן הָתָם: מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא לְמִיגְזַר מִשּׁוּם שֵׁנִי, אֲבָל הָכָא, דְּאִיכָּא לְמִיגְזַר מִשּׁוּם שֵׁנִי — אֵימָא לָא. (ג)וְאִי אַשְׁמוּעִינַן הָכָא: מִשּׁוּם דְּאִיכָּא שֵׁנִי דְּקָא מוֹכַח, אֲבָל הָתָם, דְּלֵיכָּא שֵׁנִי — אֵימָא לָא. צְרִיכָא. אִיסּוּר מִצְוָה כּוּ׳. הָא נָמֵי תְּנֵינָא:

אִיסּוּר

חוֹלְצוֹת לְכַתְּחִלָּה מַשְׁמַע כְּלוֹמַר אֵין כָּאן תַּקָּנָה אַחֶרֶת: ה"ג וְלֵימָא לֵהּ גְּזֵרָה דִּלְמָא קָדֵם וַחֲלֵץ לְרִאשׁוֹנָה בְּרֵישָׁא אִי אָמְרַתְּ לְהוּ חֲלוּצוּ לַשְּׁנִיָּה וְיִבְמוּ רִאשׁוֹנָה גְּזֵרָה דִּלְמָא קָדֵים חַד וְחָלֵץ לָרִאשׁוֹנָה וְאָתֵי לְיַבּוֹמֵי אִידָךְ שְׁנִיָּה דִּסְבְרֵי מָה אִכְפַּת בֵּין זוֹ לְזוֹ אֲבָל בְּדִיעֲבַד שֶׁחָלַץ לַשְּׁנִיָּה תְּחִלָּה שַׁרְיָא לֵיהּ לְאִידָךְ לְיַבּוֹמֵי קַמַּיְתָא דְּמַאן דְּחָזֵי דְּחָלַץ לַשְּׁנִיָּה בְּרֵישָׁא וְחָזַר וְיִבֵּם קַמַּיְיתָא אַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ וְלָא אָתֵי לְמִחְלַץ לְקַמָּיְתָא וּלְיַבּוֹמֵי שְׁנִיָּה: וּמְשַׁנֵּי וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת קָתָנֵי דְּאִי נָמֵי חָלַץ לַשְּׁנִיָּה אֵין כָּאן יִבּוּם: וְלֵימָא לֵהּ גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָמוּת וְאָסוּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין וה"פ לֵימָא לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן תַּנָּא דְּמַתְנִי' טַעְמֵהּ לָאו מִשּׁוּם זִקָּה קָא אָסַר לְיַבֵּם ב' אֲחָיוֹת דס"ל אֵין זִקָּה דְּאִי טַעְמָא מִשּׁוּם זִקָּה מִכִּי חָלֵץ לַשְּׁנִיָּה וּפָקַע זִקָּתָהּ שָׁרֵי לְיַבּוֹמֵי רִאשׁוֹנָה כִּדְאָמְרִי אֲנָא אֶלָּא טַעְמָא מִשּׁוּם שֶׁמָּא יָמוּת כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ פִּרְקִין דִּלְמָא אַדְּמְיַבֵּם חַד מָיֵת אִדַּךְ כו' ומשו"ה שְׁקוֹל רַבָּנָן דִּין יִבּוּם מֵאֲחָיוֹת לְגַמְרֵי וַאֲפִילּוּ חָלַץ לַחֲדָא מִנַּיְהוּ דְּלָא בָּטְלִי תּוּ מִצְוַת יְבָמִין כִּי הֵיכִי דְּלָא יַרְגִּילוּ יִבּוּם בַּאֲחָיוֹת וְאָתֵי לְיַבּוֹמֵי לְכַתְּחִלָּה קַמֵּי חֲלִיצָה וְאַדְּמְיַבֵּם חַד מָיֵת אִידָךְ אֲבָל לְגַבֵּי מִיתָה דִּלְעֵיל דְּאַיְירֵי בָּהּ ר' יוֹחָנָן לֵיכָּא לְמִגְזַר הָכִי: ר' אֶלְעָזָר הִיא בְּפֶ' ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת קט.) וַאֲנָא דְּאָמְרִי כְּרַבָּנָן: מִדְּסֵיפָא דְּמַתְנִי' ר"א דְּקָתָנֵי ר"א אוֹמֵר ב"ש אוֹמְרִים יְקַיְּמוּ (כו') בּ"ה אוֹמְרִים יוֹצִיאוּ: וְלֵימָא לֵיהּ דְּלָא יָדְעִינַן הֵי נְפוּל בְּרֵישָׁא דְּלֵימָא לֵיהּ חֲלוֹץ לַשְּׁנִיָּה: א"ה דְּמִשּׁוּם דְּלָא יָדְעִינַן הוּא הָא אִי הֲוָה יָדְעִינַן מִתְיַבֶּמֶת רִאשׁוֹנָה: הַיְנוּ דְּקָתָנֵי כְּלוֹמַר הָא דְּקָתָנֵי יוֹצִיאוּ אַמַּאי: בִּשְׁלָמָא לָרִאשׁוֹן אָמְרִי' לֵיהּ אַפֵּק דְּוַדַּאי בְּאִסּוּרָא אֲתָא לְיָדְךָ דא"נ רִאשׁוֹנָה הִיא מַאן שָׁרְיָא נִיהֲלָךְ הֲלֹא אֲחוֹת זְקוּקָה הִיא וּמִי מֵאַחֶיךָ חָלַץ לַאֲחוֹתָהּ לְאַפְקוֹעֵי זִקָּה מִנָּהּ אֶלָּא שֵׁנִי לֵימָא אַחַר שֶׁיִּבֵּם רִאשׁוֹן שְׁנִיָּה אֵרַע לְחֶלְקוֹ וְהָוְיָא זוֹ רִאשׁוֹנָה יְבָמָה שֶׁהֻתְּרָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְהֻתְּרָה דְּהָכִי אָמַר בְּפֶ' כֵּיצַד (לְעֵיל יְבָמוֹת כד.) קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא אֶלָּא סָפֵק פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָה וְהָא נָמֵי לַשֵּׁנִי סָפֵק הוּא: הַיְנוּ דְּקָאָמַר לֵהּ אֲחָיוֹת אֵינִי יוֹדֵעַ מִי שְׁנָאָן דְּלָא מָצֵי לְתָרוּצֵי כִּשְׁמַעְתֵּהּ כְּלָל: אִסּוּר עֶרְוָה כְּגוֹן חֲמוֹתוֹ אוֹ עֶרְוָה אַחֶרֶת: דִּנְפְלָה חֲמוֹתוֹ בְּרֵישָׁא זוֹ שֶׁאָסְרָה אֶת הָאַחֶרֶת נָפְלָה תְּחִלָּה. וְהַאי דְּנָקַט חֲמוֹתוֹ חֲדָא מֵעֲרָיוֹת נְקַט וְנִיחָא לְמִינְקְטֵיהּ מִלְּתָא דִּשְׁכִיחָא וּשְׁאָר עֲרָיוֹת טְרִיחָא מִלְּתָא לְאַשְׁכּוֹחֵי: אַמַּאי שֵׁנִי אָסוּר בִּשְׁתֵּיהֶן לֵיקוּ חָתָן שֶׁל רִאשׁוֹנָה וּלְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה דְּאֵינָהּ חֲמוֹתוֹ וְאֵינָהּ אֲחוֹת זְקוּקָה וְתֶהֱוֵי חֲמוֹתוֹ לְגַבֵּי אִידָךְ אָח יְבָמָה שֶׁהֻתְּרָה בִּשְׁעַת נְפִילָה כו': כְּגוֹן דִּנְפַלָה הָךְ דְּאֵינָהּ חֲמוֹתוֹ בְּרֵישָׁא וְאִי בְּמְיַבֵּם לָהּ הַאֵיךְ בְּרֵישָׁא פָּיְשָׁא שְׁנִיָּה שֶׁנֶּאֶסְרָה מִשְּׁעַת נְפִילָתָהּ [הָוֵי] הִלְכָּךְ תּוּ לָא מְהַנֵּי לָהּ הֶתֵּר: קַל הָיָה לָהֶן לב"ה כְּלוֹמַר ב"ה לְקֻלָּא אָמְרִי: ר"ש כְּמַאן אַלִּבָּא דְּמַאן: אִי אֲתָא לְמֵימַר בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יְקַיְּמוּ הַיְנוּ ר"א: וְאִי אב"ה קָא מַסְהִיד הַיְנוּ אַבָּא שָׁאוּל וְהָא לֵיכָּא לְמֵימַר דְּטַעֲמָא דְּנַפְשֵׁהּ קָאָמַר דְּלָאו בַּר פְּלֻגְתַּיְהוּ דְּבֵית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל הוּא: תְּנִינָא חֲדָא זִמְנָא בְּפֶרֶק כֵּיצַד עֶרְוָה שֶׁל אֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ אוֹ חוֹלֶצֶת כו' וְהַיְנוּ נָמֵי אָסוּר בָּהּ וּמֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ: הָתָם הוּא דְּלֵיכָּא אֶלָּא חַד אֲחָא לְקַמָּן וְלֵיכָּא לְמִגְזַר מִידֵי אֲבָל הָכָא דְּאִכָּא לְמִגְזַר דִּלְמָא אֲתָא שֵׁנִי לְיַבּוֹמֵי כְּאָחִיו וְקָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ דְּקַמֵּי דִּידֵהּ הָווּ רַמְיָן תַּרְוַיְהוּ אֵימָא אֲפִלּוּ הַאי דְּלָא רַמְיָא עֶרְוָה קַמֵּהּ לֹא לְיַבֵּם קָא מַשְׁמַע לַן: דְּקָא מוּכָח דְּמִדְּלָא מְיַבֵּם הַאי כְּאָחִיו אִיכָּא הֶכֵּירָא דַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ אֲסוּרָה וְהַאי דְּיִבֵּם הַאי מִשּׁוּם טַעְמָא דְּעֶרְוָה לָא רַמְיָא קַמֵּהּ וְלָא אָתֵי לְמִשְׁרֵי אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ בְּעָלְמָא: אֲבָל הָתָם דְּלֵיכָּא אֶלָּא חַד אָח אֵימָא לֹא לְיַבֵּם דִּלְמָא אָתֵי לְמִשְׁרֵי אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ בְּעָלְמָא:

וְלֵימָא לֵיהּ ר"א הִיא הַיְנוּ ר' אֶלְעָזָר דְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מא. וְשָׁם) דְּתָנֵי גַּבֵּי שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ מֵתָה יְבִמְתּוֹ מֻתָּר בְּאִשְׁתּוֹ מֵתָה אִשְׁתּוֹ אוֹתָהּ יְבָמָה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּי' דְּהַיְנוּ ר"א בְּפֶרֶק ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קט. וְשָׁם) דִּתְנַן הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶחֱזִירָהּ מֻתֶּרֶת לְיַבֵּם וְר' אֶלְעָזָר אוֹסֵר: **לָא** סָתַם לָן כְּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי לְר' יוֹחָנָן הוּא דְּמַסְקִינַן הָכִי אֲבָל רַב חִסְדָּא מוֹקֵי מַתְנִיתִין דִּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת (שְׁבוּעוֹת לב. וְשָׁם) דְּכָפְרוּ שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת כְּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְר' יוֹחָנָן מַסִּיק הָתָם אַפֵּי' תֵּימָא רַבָּנָן וְהַיְנוּ לְטַעְמֵהּ דְּהָכָא ובפ"ק דְּעֵירוּבִין (דַּף ה: ד"ה וְסָפֵק) פֵּרַשְׁתִּי דְּקַיְמָא לָן דְּבִידֵי אָדָם אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם וּבִידֵי שָׁמַיִם נָמֵי מַשְׁמַע לְרָבָא דְּאִית לֵיהּ פֶּרֶק בָּתְרָא דִּבְכוֹרוֹת (דַּף ס: וְשָׁם) דְּאֶפְשָׁר לְצַמְצֵם גַּבֵּי יָצְאוּ שְׁנַיִם בָּעֲשִׂירִי וּבְפֶרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (חֻלִּין ע. וְשָׁם) גַּבֵּי בָּעֲיָא אִם הָלְכוּ בְּאֵבָרִים אַחַר הָרֹב דְּמוּקִי לָהּ שֶׁיָּצָא חֶצְיוֹ בְּרֹב אֵבֶר וְאִי אָמְרַתְּ דא"א לְצַמְצֵם מַאי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ דְּמִמָּה נַפְשָׁךְ טָעוּן קְבוּרָה דְּשֶׁמָּא יָצָא רֻבּוֹ וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כִּי שָׁם הֶאֱרַכְתִּי: **הַךְ** דְּאֵין חֲמוֹתוֹ בְּרֵישָׁא וא"ת מ"מ תִּקְשֶׁה לְרַב דְּשָׁרֵי אֲפִילּוּ שְׁנִיָּה וְי"ל דְּרַב אִית לֵהּ אֵין זִקָּה וְלָא מִתְּסַר אֶלָּא מִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין וְגָזְרִינַן דִּלְמָא מְיַבֵּם אִידָךְ בְּרֵישָׁא: **רַבִּי** אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר ב"ש אוֹמְרִים יְקַיְּמוּ וא"ת וְכִי טַעְמָא דב"ש אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּהָכִי פָּרִיךְ בְּפֶרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלה.) וְי"ל דְּאִצְטְרִיךְ הָכָא לְאַפּוֹקֵי מִבָּרַיְתָא דְּאַבָּא שָׁאוּל דְּאָמַר קַל הָיָה לָהֶם לב"ה בְּדָבָר זֶה:

מסורת הש״ס

א לקמן מא.
ב משנה יבמות
ג סוכה כה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ א:

ב מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ב:

ג מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ א:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כה, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ו:

אִיסּוּר מִצְוָה וְאִיסּוּר קְדוּשָּׁה — חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת! הָתָם, אִיסּוּר מִצְוָה לְחוּדַהּ, הָכָא, אִיסּוּר מִצְוָה, וַאֲחוֹתָהּ. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: לֵיקוּם אִיסּוּר מִצְוָה בִּמְקוֹם אִיסּוּר עֶרְוָה — וְתִתְיַיבֵּם, קָא מַשְׁמַע לַן. וְתִתְיַיבֵּם? כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא רַמְיָא קַמֵּיהּ, קָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: מִשּׁוּם מִצְוָה עֲבוּד רַבָּנַן, קָא מַשְׁמַע לַן. (א)הָיְתָה אַחַת מֵהֶן כו׳. הָא תּוּ לְמָה לִי, הַיְינוּ הָךְ: מָה לִי לְחַד מָה לִי לִתְרֵי?! צְרִיכָא: דְּאִי אַשְׁמוּעִינַן הָתָם, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא שֵׁנִי דְּמוֹכַח, אֲבָל הָכָא, דְּלֵיכָּא שֵׁנִי דְּקָא מוֹכַח, אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמוּעִינַן הָכָא: אַדְּרַבָּה, תַּרְוַויְיהוּ מוֹכְחִי אַהֲדָדֵי, אֲבָל אִידַּךְ — לָא, צְרִיכָא. זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ וְכוּ׳. ״זוֹ הִיא״ לְמַעוּטֵי מַאי? לְמַעוּטֵי אִיסּוּר מִצְוָה לָזֶה וְאִיסּוּר מִצְוָה לָזֶה. הָא תּוּ לְמָה לִי, הַיְינוּ הָךְ: מָה לִי לְחַד, מָה לִי לִתְרֵי?! (ב)מַהוּ דְּתֵימָא: כִּי לָא אָמְרִינַן אוֹקֵי אִיסּוּר מִצְוָה בִּמְקוֹם אִיסּוּר עֶרְוָה — הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמִיגְזַר מִשּׁוּם שֵׁנִי, אֲבָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא לְמִיגְזַר מִשּׁוּם שֵׁנִי, אֵימָא: לְהַאי אוֹקֵימְנָא אִיסּוּר מִצְוָה בִּמְקוֹם אִיסּוּר עֶרְוָה, וּלְהַאי [אוֹקֵימְנָא] אִיסּוּר מִצְוָה בִּמְקוֹם אִיסּוּר עֶרְוָה, וְלַיַּיבְּמוּ, קָא מַשְׁמַע לַן. (ג)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְכֵן תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: בְּכוּלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן, הָאֲסוּרָה לָזֶה מוּתֶּרֶת לָזֶה, וַאֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. וְרַב יְהוּדָה מְתַרְגֵּם מֵחֲמוֹתוֹ וְאֵילָךְ, אֲבָל שִׁיתָּא בָּבֵי דְּרֵישָׁא — לָא. מַאי טַעְמָא — כֵּיוָן דְּבִתּוֹ בְּאוּנְסִין הוּא דְּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, בְּנִשּׂוּאִין לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ. בְּנִשּׂוּאִין קָמַיְירֵי, בְּאוּנְסִין לָא קָא מַיְירֵי. וְאַבָּיֵי מְתַרְגֵּם אַף בִּתּוֹ (בָּאָה) מֵאֲנוּסָתוֹ, כֵּיוָן דְּאַשְׁכּוּחֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, אִי בָּעֵיָא — בְּאוּנְסִין תֶּיהֱוֵי, אִי בָּעֵיָא — בְּנִשּׂוּאִין תִּהְוֵי. אֲבָל אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ — לָא. כֵּיוָן דְּאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא דְּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ — בִּפְלוּגְתָּא לָא קָמַיְירֵי. וְרַב סַפְרָא מְתַרְגֵּם אַף אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ, וּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּשִׁיתָּא אַחֵי וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְסִימָנָיךְ: מֵת נוֹלַד וְיִיבֵּם, מֵת נוֹלַד וְיִיבֵּם. רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, לֵוִי וִיהוּדָה נְשׂוּאִין שְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת. מֵת רְאוּבֵן, נוֹלַד יִשָּׂשכָר, וְיִיבֵּם לֵוִי. מֵת שִׁמְעוֹן, נוֹלַד זְבוּלֻן, וְיִיבֵּם יְהוּדָה. מֵתוּ לֵוִי וִיהוּדָה בְּלֹא בָּנִים, וְנָפְלוּ לְהוּ קַמֵּי יִשָּׂשכָר וּזְבוּלֻן. הָאֲסוּרָה לָזֶה — מוּתֶּרֶת לָזֶה. וְהָאֲסוּרָה לָזֶה — מוּתֶּרֶת לָזֶה. וַאֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ. לְמָה לִי יִיבֵּם יְהוּדָה? בְּלָא יִיבֵּם יְהוּדָה נָמֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ! מִשּׁוּם צָרָה. הָא תֵּינַח צָרָה, צָרָה דְּצָרָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? כְּגוֹן דַּהֲדַר וְיַבְּמִינְהוּ נָמֵי גָּד וְאָשֵׁר. א(ד)מַתְנִי׳ שְׁלֹשָׁה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אוֹ אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ, אוֹ אִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. (ה)הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עָלָיו אִיסּוּר עֶרְוָה — אָסוּר בָּהּ, וּמוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. אִיסּוּר מִצְוָה אוֹ אִיסּוּר קְדוּשָּׁה — חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. (ו)גְּמָ׳ תַּנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר בִּשְׁתֵּיהֶן מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרוֹר״. בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשׂוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ — לֹא יְהֵא לָךְ לִיקּוּחִין אֲפִילּוּ בְּאַחַת מֵהֶן. הָיְתָה אַחַת מֵהֶן כו׳. הָא תּוּ לְמָה לִי, הַיְינוּ הָךְ! לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת לֹא חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת, לִגְזוֹר מִשּׁוּם שְׁתֵּי אֲחָיוֹת דְּעָלְמָא, קָמַשְׁמַע לַן. אִיסּוּר מִצְוָה כו׳.

וְהָא

אֲבָל הָכָא דְּלֵיכָּא שֵׁנִי דְּמוּכָח וְאִם תֹּאמַר הָא נָמֵי יָדְעִינַן מֵהַהִיא דפ"ב כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף כ.) וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם אִיכָּא עֶרְוָה דְּקָמוֹכַח שֶׁאֵינָהּ לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת אֲבָל הָכָא שְׁתֵּיהֶן מִתְיַבְּמוֹת וְלֵיכָּא הוֹכָחָה: שֶׁנַּעֲשׂוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ כו' הַיְנוּ דַּוְקָא כְּשֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי יָבָם אֶחָד אֲבָל כְּשֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי שְׁנֵי יְבָמִין מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן כִּדְתַנְיָא לְעֵיל רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יְקַיְּמוּ:

אִסּוּר מִצְוָה אִם הָיְתָה הָאַחַת אֲסוּרָה עַל הָאֶחָד אִסּוּר מִצְוָה אֵינוֹ מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ הוֹאִיל וְהִיא מִדְּאוֹרַיְתָא רַמְיָא קַמֵּהּ הֲוַאי אִידָךְ אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הִלְכָּךְ בָּעוּ חֲלִיצָה: הָתָם בְּפֶרֶק כֵּיצַד: אִסּוּר מִצְוָה לְחוּדָהּ לָא אַשְׁמְעִינַן אֶלָּא יְבָמָה שֶׁנָּפְלָה לְפָנָיו שֶׁהִיא אֲסוּרָה עָלָיו אִסּוּר מִצְוָה חוֹלֶצֶת: וְהָכָא אַשְׁמוּעִינַן אִסּוּר מִצְוָה וַאֲחוֹתָהּ שֶׁנָּפְלוּ לוֹ מִשְּׁנֵי אַחִין דַּאֲחוֹתָהּ לָא מִיַּבְּמָא דְּלָא תֵּימָא אוֹקֵי אִסּוּר מִצְוָה בִּמְקוֹם עֶרְוָה וְתִתְיַבֵּם אֲחוֹתָהּ וְלָא תֶּהֱוֵי כַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ: מִשּׁוּם מִצְוָה עֲבוּד רַבָּנַן שֶׁתִּתְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם וְלֹא הֶעֱמִידוּ אִסּוּר זִקָּה שֶׁהוּא מִדִּבְרֵיהֶם לֶאֱסֹר אֶת אֲחוֹתָהּ הֵיכָא דְּהִיא עָלָיו אִסּוּר מִצְוָה קמ"ל: הָכָא לֵיכָּא שְׁנֵי דְּמוּכָח שֶׁהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן מִתְיַבְּמוֹת וְאָתֵי לְמִשְׁרֵי אֲחוֹת זְקוּקָה בְּעָלְמָא וְאֵימָא לֹא לְיַבְּמָן קמ"ל: תַּרְוַיְהוּ מוֹכְחִי אַהֲדָדֵי שֶׁזֶּה לֹא יָכוֹל לִשָּׂא אֶת הָאַחֶרֶת אֶלָּא זוֹ וְכֵן זוֹ מוֹכְחָא מִלְּתָא שֶׁזּוֹ אֲסוּרָה עַל זֶה וְזוֹ עַל זֶה לְפִיכָךְ לֵיכָּא אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ: הַיְנוּ הָךְ דְּהָא בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לָהּ לְעֵיל אִסּוּר מִצְוָה וְאִסּוּר קְדֻשָּׁה חוֹלֶצֶת: כִּי לָא אָמְרִינַן אוֹקֵי אִסּוּר מִצְוָה בִּמְקוֹם עֶרְוָה לְהִתְיַבֵּם אֲחוֹתָהּ הֵיכָא דְּאֵין אִסּוּר מִצְוָה אֶלָּא בְּאַחַת עַל הָאֶחָד וְלַשֵּׁנִי שְׁתֵּיהֶן זְקוּקוֹת דְּאִי שָׁרֵית לְיַבּוֹמֵי לְהַאי שֶׁהָאַחַת אֲסוּרָה עָלָיו אָתֵי שֵׁנִי נָמֵי לְיַבּוֹמֵי וְקָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ: בְּכֻלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן בְּכָל חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה עֲרָיוֹת דבפ"ק אֶפְשָׁר לָהֶן לִהְיוֹת שְׁתֵּי אֲחָיוֹת נוֹפְלוֹת לִשְׁנֵי אַחִין וְהָאַחַת אֲסוּרָה עַל זֶה מִשּׁוּם אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת הַלָּלוּ וּמֻתֶּרֶת לָזֶה וְהַשְּׁנִיָּה אֲסוּרָה עַל זֶה מִשּׁוּם אוֹתוֹ שֵׁם עֶרְוָה עַצְמוֹ וּמֻתֶּרֶת לָזֶה וּמִתּוֹךְ כָּךְ נִמְצְאוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת מִתְיַבְּמוֹת וְלֹא פָּגְעוּ בַּאֲחוֹת זְקוּקָה. וְכֻלָּן פֵּרַשְׁתִּי בְּפֵ"א (דַּף ט:): בָּאֲנָסִין בְּבִתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ כְּגוֹן רְאוּבֵן אָנַס אִשָּׁה וְהוֹלִיד בַּת וּבָא שִׁמְעוֹן וְאָנַס אֲנוּסַת אָחִיו וְהוֹלִיד בַּת וְנִשְּׂאוּ בַּת רְאוּבֵן וּבַת שִׁמְעוֹן לְלֵוִי וִיהוּדָה אֲחִי אֲבִיהֶן וַהֲרֵי הֵן אֲחָיוֹת מִן הָאֵם בַּת שִׁמְעוֹן מֻתֶּרֶת לִרְאוּבֵן וּבַת רְאוּבֵן מֻתֶּרֶת לְשִׁמְעוֹן וְנִמְצְאוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת מִתְיַבְּמוֹת וְכֵן בַּת בִּתּוֹ וְכֵן כֻּלָּן אע"ג דְּכָל חֲמִשָּׁה בָּבֵי דְּרֵישָׁא מִשְׁתַּכְחִי בְּנִשּׂוּאִין הוֹאִיל וּבִתּוֹ לָא מִשְׁתַּכְחָא שֶׁיְּהוּ שְׁתֵּי בָּנוֹת שֶׁל שְׁנֵי אַחִין אֲחָיוֹת מִן הָאֵם שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁנָּשָׂא יְבִמְתּוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ בַּת לָא תָּנֵי בְּהוּ הָאֲסוּרָה לָזֶה כו' הוֹאִיל וְכֻלָּן אִסּוּר שֵׁם בַּת הֵן: דְּאַלִּבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא דְּמַשְׁכַּחַת בָּהּ הָאֲסוּרָה לָזֶה כְּדִמְפָרֵשׁ רַב סָפְרָא לְקַמֵּהּ: בִּפְלֻגְתָּא לָא אַיְרֵי רַבִּי חִיָּא: הָאֲסוּרָה לָזֶה אֵשֶׁת לֵוִי הָאֲסוּרָה לְיִשָּׂשכָר שֶׁבָּא וּמָצְאָה אֲסוּרָה עָלָיו מִזִּקַּת רְאוּבֵן שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וּמֻתֶּרֶת לִזְבוּלֻן שֶׁכְּשֶׁנּוֹלַד כְּבָר נִתְיַבְּמָה לְלֵוִי וּבִיבֵּם וּלְבַסּוֹף נוֹלַד שָׁרִי ר"ש וְאֵשֶׁת יְהוּדָה אֲסוּרָה לִזְבוּלוּן מִשּׁוּם שִׁמְעוֹן שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וּכְשֶׁנּוֹלַד מָצְאָה בְּאִסּוּר וּמֻתֶּרֶת לְיִשָּׂשכָר: בְּלָא יִבֵּם יְהוּדָה נָמֵי שָׁרִי לְיִשָּׂשכָר וּבַחֲמִשָּׁה אַחֵי מַשְׁכַּחַת לָהּ מֵת רְאוּבֵן נוֹלַד יִשָּׂשכָר יִבֵּם לֵוִי מֵת שִׁמְעוֹן נוֹלַד זְבוּלֻן וּמֵת לֵוִי בְּלֹא בָּנִים וְנָפְלוּ אֵשֶׁת לֵוִי וְאֵשֶׁת שִׁמְעוֹן לִפְנֵי יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן אֵשֶׁת לֵוִי אֲסוּרָה לְיִשָּׂשכָר מִפְּנֵי רְאוּבֵן בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן וּמֻתֶּרֶת לִזְבוּלוּן וְאֵשֶׁת שִׁמְעוֹן מֻתֶּרֶת לְיִשָּׂשכָר שֶׁהֲרֵי בְּעוֹלָמוֹ הָיָה וַאֲסוּרָה לִזְבוּלוּן: וּמִשּׁוּם צָרָה הַאי דְּנָקַט יְיַבֵּם יְהוּדָה מִשּׁוּם צָרָה דְּבָעֵי אַשְׁכּוּחֵי נָמֵי בְּצָרָה הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה אִם בָּאוּ יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן לְיַבֵּם לִנְשֵׁי לֵוִי וִיהוּדָה הָרִאשׁוֹנָה אֵשֶׁת לֵוִי אֲסוּרָה לְיִשָּׂשכָר מִשּׁוּם צָרַת אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וְכֵן אֵשֶׁת יְהוּדָה עַל זְבוּלוּן וּכְגוֹן שֶׁהָיוּ הַצָּרוֹת אֲחָיוֹת זוֹ לְזוֹ וְנָכְרִיּוֹת קָרֵי לְהוּ אֵצֶל נְשֵׁי רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן דְּאִיכָּא נָמֵי הַשְׁתָּא בְּצָרוֹת הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה וַאֲחוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא יְבִמְתָּהּ כו' וְאִי לֹא יְיַבֵּם יְהוּדָה לָא מִתּוֹקַם מִלְּתָא דְּרַבִּי חִיָּא בְּאִסּוּר צָרָה דְּאִם נָפְלוּ שְׁתֵּי נָשִׁים מִשִּׁמְעוֹן שְׁתֵּיהֶן אֵשֶׁת אָח שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ הֵן: צָרָה דְּצָרָה מַאי אִכָּא לְמֵימַר הֵיכִי קָרֵית הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לָזֶה בְּאִסּוּר וְצָרוֹת צָרָה דְּהָא צָרוֹת צָרוֹתֵיהֶן נָמֵי תְּנַן בְּפ"ק: כְּגוֹן דַּהֲדַר יַבְּמִינְהוּ גָּד וְאָשֵׁר לִנְשֵׁי לֵוִי וִיהוּדָה הָרִאשׁוֹנוֹת וְלָהֶם נָשִׁים וְיִיַּבֵּם גָּד אֶת אֵשֶׁת יְהוּדָה וַאֲשֶׁר יְיַבֵּם אֵשֶׁת לֵוִי וּמֵתוּ גָּד וְאָשֵׁר וְנָפְלוּ לִפְנֵי יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן וְאִם בָּאִים לְיַבֵּם נְשֵׁי גָּד וְאָשֵׁר הָרִאשׁוֹנוֹת אֵשֶׁת גָּד צָרַת אֵשֶׁת יְהוּדָה שֶׁהָיְתָה צָרַת אֵשֶׁת שִׁמְעוֹן שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ אֲסוּרָה לִזְבוּלוּן וּמֻתֶּרֶת לְיִשָּׂשכָר וְכֵן אֵשֶׁת אָשֵׁר עַל יִשָּׂשכָר וּמֻתֶּרֶת לִזְבוּלוּן: בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשׂוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ כְּגוֹן הַשְׁתָּא שֶׁנָּפְלוּ לְפָנָיו וְנַעֲשׂוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת צָרוֹת זוֹ לָזוֹ בְּזִקָּה: לִגְזוֹר מִשּׁוּם שְׁתֵּי אֲחָיוֹת דְּעָלְמָא אע"ג דְּהָא נָמֵי מֵרֵישָׁא שָׁמְעִינַן הָתָם הוּא לְרַבָּנַן לָא גָּזְרִינַן דְּאִי נָמֵי אָתֵי לְמִשְׁרֵי אֲחָיוֹת דְּעָלְמָא לֵיכָּא אֶלָּא אִסּוּר אֲחוֹת זְקוּקָה דְּרַבָּנַן אֲבָל לר"ש דְּאָמַר אִסּוּר אֲחוֹת זְקוּקָה עֶרְוָה גְּמוּרָה הִיא דְּרַחֲמָנָא פְּטָרָהּ וְקָיְמָא עֲלֵהּ בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח לִגְזֹר הֵיכָא דַּאֲחוֹתָהּ אֲסוּרָה מִשּׁוּם עֶרְוָה וְלֹא זְקוּקָה לֵיהּ וְנֵימָא לֹא לְיַבֵּם לַאֲחוֹתָהּ דְּלָא לֵיתֵי לְיַבּוּמֵי אֲחוֹת זְקוּקָה דְּעָלְמָא קמ"ל:

מסורת הש״ס

א בבא מציעא סג:

ב לעיל ט:

ג משנה יבמות; לעיל כו.

ד לעיל יט.; קידושין נא.; תוספתא יבמות

ה לעיל כו.; משנה יבמות

ו קידושין נ:

תורה אור השלם

וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ [ויקרא יח, יח]

מסורת הש"ס

א לקמן נא:; לקמן מא.; תוספתא יבמות; משנה יבמות; משנה עדיות

וְהָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: שְׁתֵּי אֲחָיוֹת לֹא חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת! גְּזֵירָה מִשּׁוּם אִיסּוּר מִצְוָה דְּעָלְמָא. הָא תִּינַח אִיהִי, אֲחוֹתָהּ מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? גְּזֵירָה אֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם לַתָּא דִּידַהּ. וְהָא גַּבֵּי עֶרְוָה לָא גָּזְרִינַן? שָׁאנֵי עֶרְוָה דְּמִגְמָר גְּמִירִי לַהּ אִינָשֵׁי, וְקָלָא אִית לַהּ.

(א)מַתְנִי׳ שְׁלֹשָׁה אַחִין, שְׁנַיִם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֶחָד מוּפְנֶה. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת, וְעָשָׂה בָּהּ מוּפְנֶה מַאֲמָר. וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו הַשֵּׁנִי — [א]בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְהַלָּזוּ תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט וּבַחֲלִיצָה, וְאֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ: אוֹי לוֹ עַל אִשְׁתּוֹ, וְאוֹי לוֹ עַל אֵשֶׁת אָחִיו. גְּמָ׳ "זוֹ הִיא" לְמַעוּטֵי מַאי? לְמַעוּטֵי הָךְ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּלָא עָבְדִינַן כְּווֹתֵיהּ. אֶלָּא אִי כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, אִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לָא תֵּימָא מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר, דְּאִי בָּעֵי לְאַפּוּקֵי סַגִּי לַהּ בְּגִיטָּא, אֶלָּא מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי אֵינוֹ קוֹנֶה אֶלָּא לִדְחוֹת בַּצָּרָה בִּלְבָד. אָמַר רַבִּי אָבִין: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יְקַיְּימוּ. יְקַיְּימוּ אִין — לְכַתְּחִלָּה לָא.

וְאִי

וְהָאָמַר ר' שִׁמְעוֹן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת לֹא חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת וְהָכָא אַמַּאי בָּעֵי חֲלִיצָה הָא כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא חַזְיָא לְיַבּוֹמֵי זְקוּקָה הִיא וַהֲווּ לְהוּ כִּשְׁאָר ב' אֲחָיוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ ור"ש פּוֹטֵר אֲחוֹת זְקוּקָה מֵחֲלִיצָה: גְּזֵרָה מִשּׁוּם אִסּוּר מִצְוָה דְּעָלְמָא אִי פָּטַרְתְּ לְהוּ לְגַמְרֵי מַאן דְּחָזֵי סָבַר טַעְמָא לָאו מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאִסּוּר מִצְוָה הָוְיָא כְּעֶרְוָה וּפְטוּרָה מֵחֲלִיצָה וְאָתֵי לְמִפְטַר אִסּוּר מִצְוָה דְּעָלְמָא דְּלָאו אֲחָיוֹת מֵחֲלִיצָה: תִּינַח אִיהִי אִסּוּר מִצְוָה: אֲחוֹתָהּ אַמַּאי חָלְצָה תִּפָּטֵר מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָה דְּהָכָא מַאי אֲמַרְתְּ: מִשּׁוּם לְתָא דִּדָהּ מִשּׁוּם מַזָּל דִּדָהּ דְּאִסּוּר מִצְוָה. הַאי לְתָא יִתּוּר לָשׁוֹן הוּא: וְהָא גַּבֵּי עֶרְוָה לָא גָּזְרִינַן דְּאִם הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עָלָיו אִסּוּר עֶרְוָה אָסוּר בָּהּ וּמֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ הָעֶרְוָה יוֹצְאָה בְּלֹא חֲלִיצָה וְלָא אָמְרִינַן תַּחֲלֹץ עֶרְוָה גְּזֵרָה מִשּׁוּם אֲחוֹתָהּ שֶׁאֵין עֶרְוָה וּרְאוּיָה לְיִבּוּם וְהָא נָמֵי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן עֶרְוָה הִיא מִשֶּׁנַּעֲשׂוּ צָרוֹת וְאַמַּאי מַצְרֶכֶת לָהּ חֲלִיצָה מִשּׁוּם גְּזֵרַת אֲחוֹתָהּ: דְּמִגְמָר גְּמִירִי לַהּ אִינָשֵׁי וְהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁאֵין צְרִיכָה חֲלִיצָה וַאֲחוֹתָהּ לָאו אֲחוֹת זְקוּקָה הִיא וְלָא אָתֵי לְמִשְׁרֵי אֲחוֹתָהּ בְּלֹא חֲלִיצָה אֲבָל עֶרְוָה דְּנַעֲשׂוּ צָרוֹת דר"ש לָא כ"ע גְּמִירֵי הִלְכְתָא דְּאִסּוּר שְׁתֵּיהֶן שָׁווֹת וְאִי מַפְּקַתְּ לָהּ בְּלֹא חֲלִיצָה אָתֵי נָמֵי לְמִפַּק אֲחוֹתָהּ שֶׁהִיא אִסּוּר מִצְוָה בְּלֹא חֲלִיצָה וְנָפְקָא מִנָּהּ חֻרְבָּה לְאִסּוּר מִצְוָה בְּעָלְמָא: מִגְּמַר גְּמִירִי אִינָשֵׁי וְיָדְעֵי דְּלָא רַמְיָא קַמֵּהּ וַאֲחוֹתָהּ לָאו אֲחוֹת זְקוּקָה הִיא וְלָא אָתֵי לְמִשְׁרֵי אֲחוֹת זְקוּקָה דְּעָלְמָא: מַתְנִי' אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ דְּמַאֲמָר כִּכְנוּסָה דָּמְיָא וְכִי נָפְלָה אֲחוֹתָהּ לָא מִתַּסְרָא הַךְ עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָה: וְהַלָּזוּ תֵּצֵא אַף מִן הַחֲלִיצָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה: גְּמ' הַךְ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּפֶרֶק ב"ש דְּקָאָמַר נָמֵי אִי לוֹ עַל אִשְׁתּוֹ אִי לוֹ עַל אֵשֶׁת אָחִיו וּפְלִיגֵי עֲלָהּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר: לָא תֵּימָא מַאֲמָר לב"ש קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר וְתֶהֱוֵי כְּאִשְׁתּוֹ וְאִי בָּעֵי לְאַפּוּקֵי תִּסְגֵּי לָהּ בְּגִטָּא: אֶלָּא מַאֲמָר לב"ש אֵין קוֹנֶה אֶלָּא לִדְחוֹת בַּצָּרָה כְּלוֹמַר לִדְחוֹת אֲחוֹתָהּ שֶׁלֹּא תַּאַסְרֶנָּה לְזוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָה: יְקַיְּמוּ אִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ בְּרֵישׁ פִּרְקִין: לְכַתְּחִלָּה לָא מְיַבְּמוּ מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ:

אֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם לְתָא דִידָהּ דְּאִי נָפְקָא בְּלֹא חֲלִיצָה מִשּׁוּם דְּנַעֲשׂוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ אָתֵי לְאַפּוּקֵי מֵהַאי טַעְמָא נָמֵי הַהִיא דְּאִסּוּר מִצְוָה וְאָתֵי לְמִשְׁרֵי נָמֵי אִסּוּר מִצְוָה דְּעָלְמָא וּפָרְכִינַן וְהָא גַּבֵּי עֶרְוָה לָא גָּזְרוּ שֶׁתַּחֲלֹץ אֶלָּא יוֹצְאָה בְּלֹא חֲלִיצָה וְלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יִסְבְּרוּ דְּמִטַּעַם אֲחוֹתָהּ יוֹצְאָה וְאָתֵי לְאַפּוּקֵי אִידָךְ בְּלֹא חֲלִיצָה:

ב"ש אוֹמְרִים אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ כו' בגמ' גַּבֵּי הַשְׁתָּא אֲרוּסָה דְּעָלְמָא כו' עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר מִבַּעְיָא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּמַאֲמָר יְבָמִין מִדְּרַבָּנָן אֲפִילּוּ לְבֵית שַׁמַּאי דְּמִדְּאוֹרַיְתָא יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ כְּתִיב וְאֵין נִרְאֶה לריב"ם דְּא"כ אַמַּאי תֵּצֵא הַלָּזוּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה בְּמַאֲמָר זֶה וּמִיהוּ י"ל דְּתֵצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה הַיְנוּ אַחַר שֶׁיִּבְעֹל בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר אֲבָל קָשֶׁה דִּלְעֵיל פ"ב (יְבָמוֹת דַּף יח. וְשָׁם) דְּקָאָמַר הָא דְּקָתָנֵי מַאֲמָר לְאַפּוּקֵי מב"ש מַשְׁמַע דלב"ש יוֹצְאָה שְׁנִיָּה מִשּׁוּם צָרַת אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ וְכֵן נָמֵי קָאָמְרִינַן לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף ל.) גַּבֵּי אֲחוֹת אִשָּׁה אַלְמָא מַאֲמָר קָנֵי דְּאוֹרַיְתָא לב"ש וְכֻלָּהּ סֻגְיָא דִּגְמָרָא מוּכָח הָכִי וְהָא דְּקָאָמַר הַשְׁתָּא אֲרוּסָה דְּעָלְמָא כו' עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר מִבַּעְיָא אע"ג דְּמַאֲמָר נָמֵי מִדְּאוֹרַיְתָא מ"מ קָאָמַר מַאֲמָר מִבַּעְיָא מִשּׁוּם דְּהָא דְּמַאֲמָר קָנֵי מִדְּאוֹרַיְתָא הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּגָמְרִינַן מִקִּדּוּשִׁין דְּעָלְמָא הִלְכָּךְ לֹא עָדִיף מִקִּדּוּשִׁין וְדַיּוֹ לָבֹא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן: **אוֹי** לוֹ עַל אִשְׁתּוֹ כו' אר"י דִּבְכָל הָנֵי דְּפֶ' חֵרֵשׁ (לְקַמָּן יְבָמוֹת קיב: קיד:) דִּתְנַן מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט וְאֶת אֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה לָא קָתָנֵי אוֹי לוֹ כִּי הָכָא מִשּׁוּם רָאוּי לוֹ מַשְׁמַע לְשׁוֹן צַעַר כְּלוֹמַר רָאוּי לוֹ לְהִצְטַעֵר שֶׁהִפְסִיד אִשְׁתּוֹ בְּלֹא פְּשִׁיעָתוֹ וְהָכָא וְהָא דְּאַיְתִי בגמ' פְּלוּגְתָּא דר"א וְר' יְהוֹשֻׁעַ דִּקְטַנָּה וּגְדוֹלָה לֹא פָּשַׁע לְהָכִי קָתָנֵי אוֹי לוֹ אֲבָל הָתָם פָּשַׁע שֶׁהִכְנִיס עַצְמוֹ בִּסְפֵק חֵרְשׁוּת שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לִשָּׂא חֵרֶשֶׁת וְכֵן הַהִיא דְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מא. וְשָׁם) דְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ כו' לְהָכִי נָמֵי קָאָמַר בַּגְּמָרָא לְמַעוּטֵי דְּר' יְהוֹשֻׁעַ דְּשַׁיָּךְ הָתָם לְשׁוֹן אוֹי לוֹ כִּי הָכָא וְלָא קָאָמַר לְמַעוּטֵי כָּל הָנֵי: **אִי** כר"ג דְּאָמַר תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְיִבְעֹל וְתֵצֵא הַלָּזוּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה אע"ג דְּקִדּוּשֵׁי קְטַנָּה דְּרַבָּנָן מ"מ הֶקֵלּוּ בָּהּ מִבְּבַעֲלַת מַאֲמָר מִשּׁוּם דִּכְנוּסָה הִיא אֶצְלוֹ קֹדֶם זְמַן גְּדוֹלָה וְהָא דְּפָרִיךְ מִנָּהּ לְעֵיל בְּרֵישׁ פ"ב (יְבָמוֹת דַּף יח.) אַהָא דר"מ אוֹסֵר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין ור"ג שָׁרֵי לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין אע"ג דְּהָכָא כְּנוּסָה אֶצְלוֹ מֵעִקָּרָא מ"מ פָּרִיךְ אַהָא דר"מ חָיֵישׁ לְסָפֵיקָא ור"ג אֲפִלּוּ לְוַדַּאי לָא חָיֵישׁ: **אִי** כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר מְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן וּמֻתָּר בִּגְדוֹלָה לְיַבֵּם וא"ת וְאַמַּאי שָׁרֵי וְהָא בִּשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כַּאֲחוֹת אִשָּׁה כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל בְּפ"ק (יְבָמוֹת דַּף יב.) גַּבֵּי צָרַת בִּתּוֹ הַמְמָאֶנֶת דְּבִשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּצָרַת בִּתּוֹ וּבִשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ וי"ל דְּלָא דָּמֵי דְּהָתָם כְּשֶׁהַבַּעַל מֵת אֵין דּוֹמֶה כ"כ עוֹקֶרֶת נִשּׂוּאִין קַמָּאֵי כִּי הָכָא שֶׁהַבַּעַל קַיָּם: **לָא** תֵּימָא מַאֲמָר לב"ש קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר כו' אע"ג דְּאֵין קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר מ"מ אָמְרִי' לְעֵיל וּלְקַמָּן (דַּף ל.) גַּבֵּי אֲחוֹת אִשָּׁה דְּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ לב"ש ע"י מַאֲמָר תֵּמַהּ מַאי קָאָמַר ר"ש לְעֵיל בפ"ב (יְבָמוֹת דַּף יט.) אִם מַאֲמָרוֹ שֶׁל שֵׁנִי מַאֲמָר אֵשֶׁת שְׁנֵיהֶם בּוֹעֵל כִּי הָוֵי נָמֵי מַאֲמָר אֵשֶׁת שְׁנֵיהֶם בּוֹעֵל דְּהָא אֲפִילּוּ לְב"ש דְּמַאֲמָר קוֹנֶה אֵינוֹ קוֹנֶה לְגַמְרֵי אֶלָּא קוֹנֶה וּמְשַׁיֵּר וכ"ת דלר"ש אִי קָנֵי קָנֵי לְגַמְרֵי טְפֵי מלב"ש א"כ מְנָא לֵהּ לר' אֶלְעָזָר דְּלָא קָנֵי לְגַמְרֵי לב"ש כְּמוֹ לר"ש: **אֶלָּא** לִדְחוֹת בַּצָּרָה בִּלְבָד פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס צָרָה דְּכוּלְּהוּ שְׁמַעְתִּין אֲחוֹתָהּ שֶׁנּוֹפֶלֶת עִמָּהּ וְקָשֶׁה לְרַב אַשִׁי דְּאָמַר דּוֹחֶה וּמְשַׁיֵּר הִיא וְצָרָתָהּ בָּעֲיָא חֲלִיצָה הָא קָתָנֵי בְּמַתְנִי' תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה מַשְׁמַע דְּיוֹצְאָה בְּלֹא חֲלִיצָה וְעוֹד אִי בָּעֲיָא חֲלִיצָה הֵיאַךְ מְקַיֵּם אֶת זוֹ וי"ל דְּסָבַר רַב אַשִׁי דִּמְהַנֵּי מַאֲמָר לְהָסִיר הַזִּקָּה וְדָחֵי לְצָרָה לְעִנְיַן שֶׁלֹּא תֶּאֱסֹר אֶת זוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ וְאַחַר שֶׁיִּבְעֹל בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר קָאָמַר דְּתֵצֵא אֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וא"ת וְהֵיכִי מַיְתֵי לָהּ סִיַּעְתָּא מִמַּתְנִיתִין יְקַיְּמוּ אִין לְכַתְּחִלָּה לָא הָא מְהַנֵּי מַאֲמָר לְרַב אַשִׁי לְכָל הַפָּחוֹת דְּדָחֵי לְצָרָה וְשַׁרְיָא בַּעֲלַת מַאֲמָר לְכַתְּחִלָּה וי"ל דְּהָכִי מַיְתֵי דְּאִי ס"ד דִּבְמַאֲמַר דְּהֶתֵּירָא דּוֹחֶה דְּחִיָּה גְּמוּרָה לִפְטוֹר צָרָתָהּ בְּלֹא חֲלִיצָה א"כ מַאֲמָר דְּאִסּוּר דָּחֵי נָמֵי לְצָרָה לְעִנְיַן שֶׁלֹּא תֶּאֱסֹר אֶת זוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָה וְזֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִדְחֶה כו' וּפָרִיךְ וְאֶלָּא הָא קָתָנֵי בש"א אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ כו' מַשְׁמַע דְּדוֹחֶה דְּחִיָּה גְּמוּרָה אֶלָּא יְבָמָה דְּחַזְיָא לְכֻלְּהוּ כו' פֵּי' דְּמַאֲמָר דְּהֶתֵּירָא דָּחֵי דְּחִיָּה גְּמוּרָה יְבָמָה דְּלָא חַזְיָא לְכֻלְּהוּ דְּהַיְנוּ מַאֲמָר דְּאִסּוּר לָא דָּחֵי לְמִקְצָתָהּ וְלָא דָּחֵי הַהוּא מַאֲמָר כְּלָל כֵּן צָרִיךְ לְפָרֵשׁ לְפִי' הַקּוּנְטְרֵס אֲבָל קָשֶׁה דְּצָרָה דִּבְכָל דּוּכְתֵּי הַיְנוּ שֶׁנּוֹפֶלֶת עִמָּהּ מִבַּיִת אֶחָד וְעוֹד שֶׁמַּגִּיהַּ הַסְּפָרִים אֶלָּא יְבָמָה דְּחַזְיָא לְכֻלְּהוּ כו' שֶׁלֹּא הָיָה כָּתוּב בַּסְּפָרִים אֶלָּא וְעוֹד דְּלָמָּה שִׁנָּה הַלָּשׁוֹן יְבָמָה דְּחַזְיָא כו' וְלָא נָקַט לִשְׁנָא דְּנָקַט מֵעִקָּרָא מַאֲמָר דְּהֶתֵּרָא קָנֵי דְּאִסּוּרָא לָא קָנֵי וְנִרְאֶה לר"י דְּצָרָה הַיְנוּ שֶׁעִמָּהּ בְּבַיִת אֶחָד וה"פ לָא תֵּימָא מַאֲמָר לב"ש כו' אֶלָּא לִדְחוֹת בַּצָּרָה בִּלְבָד שֶׁאִם נָתַן מַאֲמָר לָא' מִב' יְבָמוֹת שֶׁנָּפְלוּ מִבַּיִת אֶחָד אע"ג דְּבַעֲלַת מַאֲמָר לָא סַגִּי לָהּ בְּגֵט צָרָתָהּ מִיהוּ פְּטוּרָה לְגַמְרֵי בְּלֹא חֲלִיצָה דְּכֵיוָן שֶׁהִתְחִיל הַקִּנְיָן לַעֲשׂוֹת בְּזוֹ אע"פ שֶׁלֹּא נִגְמַר קָרֵינַן בֵּהּ בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵינוֹ בּוֹנֶה ב' בָּתִּים וְטַעֲמָא דב"ש דְּסָבְרִי דְּאַהֲנֵי קְרָא דְּדָרְשִׁינַן בִּיאָה גוֹמֶרֶת בָּהּ וְאֵין כֶּסֶף וּשְׁטָר גּוֹמְרִין בָּהּ לְעִנְיַן דְּאִי בָּעֵי לְאַפּוּקֵי דְּלָא סַגִּי לַהּ בְּגֵט וְרַב אַשִׁי סָבַר דְּלָא מְהַנֵּי מַאֲמָר לִפְטוֹר צָרָתָהּ בְּלֹא חֲלִיצָה אֶלָּא דּוֹחֶה הַצָּרָה מִמֶּנּוּ שֶׁאָסוּר לְיַבְּמָהּ וּמְשַׁיֵּר קְצָת זִקָּה לְאָסְרָהּ לַשּׁוּק עַד שֶׁתַּחֲלֹץ ואע"ג דִּלְעִנְיַן אֲחוֹתָהּ דָּחֵי מַאֲמָר לְגַמְרֵי לְפָטְרָהּ לַשּׁוּק כִּדְקָתָנֵי מַתְנִי' וְהַלָּזוּ תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה הָתָם אֲחוֹתָהּ נָפְלָה אַחַר הַמַּאֲמָר כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי בְּסָמוּךְ וְקָאָמַר אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא שֶׁכְּשֶׁקָּדְמָה זִקָּה לַמַּאֲמָר שֶׁאֵין הַמַּאֲמָר מַפְקִיעַ לְגַמְרֵי דְּאִי מַפְקִיעַ לְגַמְרֵי זֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִדְחֶה כו' וּפָרִיךְ אֶלָּא הַךְ דְּקָתָנֵי בש"א אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ כו' אַלְמָא ע"י הַמַּאֲמָר מִדְּחֵי אֲחוֹתָהּ לְגַמְרֵי ה"נ תִּדְחֶה צָרָתָהּ לְגַמְרֵי וּמְשַׁנֵּי יְבָמָה דְּחַזְיָא לְכוּלְּהוּ ול"ג אֶלָּא וה"פ יְבָמָה דְּחַזְיָא לְכוּלְּהוּ מִלֵּי דְּיִבּוּם כְּגוֹן ב' יְבָמוֹת שֶׁנָּפְלוּ מִבַּיִת אֶחָד שֶׁכָּל אַחַת רְאוּיָה לַחֲלֹץ וּלְיַבֵּם בִּשְׁעַת נְפִילָה וְכֵן הָא דבש"א יְקַיְּמוּ דְּבִשְׁעַת נְפִילָה חַזְיָא כָּל אַחַת לְכָל מִלֵּי דְּיִבּוּם מִן הַתּוֹרָה דְּהָא חַזְיָא אַף לְיִבּוּם מִן הַתּוֹרָה חַזְיָא נָמֵי לְמִקְצָתוֹ פֵּי' לְמִקְצָת מִלֵּי דִּיבָמָה דְּהַיְנוּ חֲלִיצָה דְּכֵיוָן דִּבְהַךְ זִקָּה אִיחַזְיָא לְיִבּוּם לָא מַפִּיק מַאֲמָר לְהַהִיא זִקָּה לְגַמְרֵי וּבָעֵי חֲלִיצָה אֲבָל יְבָמָה דְּלָא אִיחַזְיָא לְכוּלְּהוּ מִלֵּי דְּיִבּוּם כְּגוֹן הַהִיא דבש"א אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ שֶׁלֹּא נִרְאֵית לְיִבּוּם בִּשְׁעַת נְפִילָה שֶׁכְּבָר עָשָׂה הַמַּאֲמָר בַּאֲחוֹתָהּ לָא חַזְיָא לְמִקְצָתוֹ פֵּי' חֲלִיצָה וְאִדַּחְיָא ע"י מַאֲמָר חֲבֶרְתָּהּ לְגַמְרֵי וְהַשְׁתָּא לָא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי כִּדְשַׁנִּי לְעֵיל מַאֲמָר דְּהֶתֵּירָא דָּחֵי כו' שֶׁאֲפִי' בְּמַאֲמָר דְּהֶתֵּירָא קָאָמַר דְּלָא מַפְקַע הַזִּקָּה לְגַמְרֵי לְהַתִּיר צָרָה לַשּׁוּק הִקְשָׁה הָ"ר יַעֲקֹב דאורלינ"ש מְנָא לַן דְּטַעֲמָא דב"ש מִשּׁוּם דְּמַאֲמָר קוֹנֶה דִּלְמָא קָסָבְרִי אֵין זִיקָה וּמֻתָּר לְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין וּנְקַט מַאֲמָר מִשּׁוּם ב"ה וי"ל דְּלָא מִסְתַּבֵּר שֶׁיְּהֵא שׁוּם תַּנָּא מֵקֵל לְבַטֵּל בְּהֶדְיָא מִצְוַת יְבָמִין וְעוֹד דְּהָא אָמַר לְעֵיל בש"א יְקַיְּמוּ לְכַתְּחִלָּה לֹא וְעוֹד הִקְשָׁה דִּלְמָא טַעְמָא דב"ש מִשּׁוּם דְּזִקָּה כִּכְנוּסָה וי"ל דְּלָא מִסְתַּבַּר לֵיהּ לְמֵימַר דְּלָא נְקַט מַאֲמָר אֶלָּא מִשּׁוּם ב"ה כֵּיוָן שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר דלב"ש נָמֵי אִצְטְרִיךְ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ו:

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר: זֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִקְנֶה, וְזֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִקְנֶה. אֶלָּא מַאי? דּוֹחֶה דְּחִיָּיה גְּמוּרָה — זֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִדְחֶה, וְזֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִדְחֶה. אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר: מַאֲמָר דְּהֶתֵּירָא — דָּחֵי, דְּאִיסּוּרָא — לָא דָּחֵי, הָכִי נָמֵי מַאֲמָר, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר: מַאֲמָר דְּהֶתֵּירָא קָנֵי, דְּאִיסּוּרָא לָא קָנֵי. רַב אָשֵׁי מַתְנֵי הָכִי, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לָא תֵּימָא מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי דָּחֵי דְּחִיָּיה גְּמוּרָה, וְצָרָתָהּ חֲלִיצָה נָמֵי לָא בָּעֲיָא, אֶלָּא דּוֹחֶה וּמְשַׁיֵּיר הוּא. אָמַר רַבִּי אָבִין, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יְקַיֵּימוּ. יְקַיֵּימוּ — אִין, לְכַתְּחִלָּה — לָא. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי דּוֹחֶה דְּחִיָּיה גְּמוּרָה, זֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִדְחֶה, וְזֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִדְחֶה! וְאֶלָּא הָא קָתָנֵי בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְהַלָּזוּ תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. אֶלָּא: יְבָמָה דַּחֲזָיָא לְכוּלְּהוּ — חֲזָיָא לְמִקְצָתַהּ, יְבָמָה דְּלָא חֲזָיָא לְכוּלְּהוּ — לָא חֲזָיָא לְמִקְצָתַהּ. (א)בָּעֵי רַבָּה: מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי, נִישּׂוּאִין עוֹשֶׂה, אוֹ אֵירוּסִין עוֹשֶׂה? אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לְמַאי הִלְכְתָא? א־ג(ב) אִילֵימָא לְיוֹרְשָׁהּ וְלִיטַמֵּא לָהּ וּלְהָפֵר נְדָרֶיהָ, הַשְׁתָּא אֲרוּסָה בְּעָלְמָא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה לֹא אוֹנֵן וְלֹא מִטַּמֵּא לַהּ, וְכֵן הִיא לֹא אוֹנֶנֶת וְלֹא מִטַּמֵּאת לוֹ, מֵתָה — אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, מֵת הוּא — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ, עָבַד בַּהּ מַאֲמָר מִיבַּעְיָא? וְאֶלָּא לְעִנְיַן מְסִירָה לְחוּפָּה, מַאי? נִישּׂוּאִין עוֹשֶׂה — וְלָא בָּעֲיָא מְסִירָה לְחוּפָּה, אוֹ דִלְמָא אֵירוּסִין עוֹשֶׂה — וּבָעֲיָא מְסִירָה לְחוּפָּה? אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא לָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר, כְּתִיב: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" — בְּעַל כָּרְחָהּ, עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר מִיבַּעְיָא? (ג)אֲמַר לֵיהּ, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: כָּל הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ פָּרְחָה מִמֶּנּוּ זִיקַת יְבָמִין, וְחָלָה עָלָיו זִיקַת אֵירוּסִין. מַאי? ד(ד)תָּא שְׁמַע: שׁוֹמֶרֶת יָבָם, בֵּין יָבָם אֶחָד בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָפֵר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לְאֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא לְאֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם. וְהָוֵינַן בַּהּ: בִּשְׁלָמָא, רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: אֵין זִיקָה אֲפִילּוּ לְחַד. לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לְחַד יֵשׁ זִיקָה, לִתְרֵי אֵין זִיקָה. אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, נְהִי נָמֵי דְּקָסָבַר יֵשׁ זִיקָה, בִּשְׁלָמָא לְחַד מֵיפֵר, אֶלָּא לִתְרֵי אַמַּאי? (ה)וְאָמַר רַבִּי אַמֵּי (בַּר אַהֲבָה): הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן דַּעֲבַד בַּהּ מַאֲמָר, וּבֵית שַׁמַּאי הִיא, דְּאָמַר: מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר. ה(ו)אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא נִישּׂוּאִין עוֹשֶׂה — מִשּׁוּם הָכִי מֵיפֵר. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֵירוּסִין עוֹשֶׂה — הֵיכִי מָצֵי מֵיפֵר, וְהָתְנַן: נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה — אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפִירִים נְדָרֶיהָ! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַאי מֵיפֵר — מֵיפֵר בְּשׁוּתָּפוּת. וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי אֵינוֹ קוֹנֶה אֶלָּא לִדְחוֹת לַצָּרָה בִּלְבַד, אַמַּאי מֵיפֵר בְּשׁוּתָּפוּת? אָמַר לָךְ רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵימַר דַּאֲמַרִי אֲנָא אֵינוֹ קוֹנֶה אֶלָּא לִדְחוֹת לַצָּרָה בִּלְבַד, דְּלָא סַגִּי לַהּ בְּגִיטָּא אֶלָּא בָּעֵי נָמֵי חֲלִיצָה, לְהָפֵר נְדָרֶיהָ מִי אָמְרִינַן? (ז)וְאִיבָּעֵית אֵימָא, אָמַר לָךְ רַבִּי אֶלְעָזָר: וּלְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מִי נִיחָא? מִי קָתָנֵי "יָפֵרוּ"? "יָפֵר" קָתָנֵי. אֶלָּא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — שֶׁעָמְדָה בַּדִּין, וּפָסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת מִשֶּׁלּוֹ, (ח)וּכְדְרַב פִּנְחָס מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא, דְּאָמַר רַב פִּנְחָס מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: כָּל הַנּוֹדֶרֶת — עַל דַּעַת בַּעְלָהּ הִיא נוֹדֶרֶת.

מַתְנִי'

וְאִי מַאֲמָר לב"ש קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר זֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר בְּזוֹ וְיִקְנֶה אוֹתָהּ קִנְיָן גָּמוּר לִהְיוֹת אִשְׁתּוֹ דְּהָא אֵין אִסּוּר בְּמַאֲמָר וְתֵצֵא אֲחוֹתָהּ מֵעָלָיו וְלָא הָוְיָא הַךְ אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ וְיִכְנֹס אֶת אִשְׁתּוֹ: אֶלָּא מַאי כו' נְהִי נַמֵּי דְּלָא קָנֵי קִנְיָן גָּמוּר הָא אֲמַרְתְּ דּוֹחֶה בְּצָרָה וְתִקְשֶׁה לָךְ נַמֵּי יַעֲשֶׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וְתִדְחֶה אֲחוֹתָהּ וְיִכְנֹס אֶת אִשְׁתּוֹ: דְּהֶתֵּירָא דָּחֵי מַאֲמָר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּהֶתֵּר דְּאִי הֲוָה בָּעֵי לְיַבּוּמֵי בִּשְׁעַת מַאֲמָר הֲוָה מָצֵי לְיַבּוּמֵי כְּגוֹן בְּמַתְנֵי' דַּעֲדַיִן לֹא נָפְלָה אֲחוֹתָהּ: דְּאִסּוּרָא כְּגוֹן דְּנָפְלוּ שְׁתֵּי הָאֲחָיוֹת קֹדֶם מַאֲמָר: הָכָא נַמֵּי לְעִנְיַן קְנִיָּה: וְצָרָתָהּ אֲחוֹתָהּ שֶׁנַּעֲשֵׂית לָהּ צָרָה בְּזִקָּה חֲלִיצָה נַמֵּי לָא תִּבְעֵי דְּתֵצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה: אֶלָּא דּוֹחֶה אוֹתָהּ מִלֶּאֱסֹר אֵשֶׁת בַּעַל הַמַּאֲמָר עָלָיו: וּמְשַׁיֵּר דְּבָעֲיָא חֲלִיצָה אִם בָּאת לִנָּשֵׂא עַד שֶׁלֹּא כָּנַס הַיָּבָם אֶת בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר. וּלְקַמֵּהּ פָּרֵיךְ לֵיהּ הָא קָתָנֵי הַלָּזוּ תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה דְּמַשְׁמַע אַף מֵחֲלִיצָה: זֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִדְחֶה אֶת אֲחוֹתָהּ מֵעָלָיו וְאַחַ"כ יִשָּׂא אֶת זוֹ אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּלָא דָּחֵי דְּחִיָּה גְּמוּרָה וְכָל כַּמָּה דְּרַמְיָא עָלֶיהָ לַחֲלִיצָה זְקוּקָתוֹ הִיא וְאוֹסֶרֶת אֶת זוֹ עָלָיו: ה"ג אֶלָּא יְבָמָה דַּחֲזָיָא כו' כְּלוֹמַר אֶלָּא לְעוֹלָם דּוֹחֶה דְּחִיָּה גְּמוּרָה וּדְקַשְׁיָא לָךְ הָתָם נַמֵּי לִדְחֵי לָא דָּמְיָא לְמַתְנִיתִין דְּהָכָא דְּכִי נָפְלָה וַעֲבַד מַאֲמָר הֲוָה חַזְיָא לְכוּלְּהוּ מִלֵּי דִּיבָמָה לְהִתְיַבֵּם וְלַחֲלֹץ הִלְכָּךְ חַזְיָא לְמִקְצָתַיְיהוּ לְמַאֲמָר דְּמַאֲמָר דַּחֲיָא אֲחוֹתָהּ לִכְשֶׁתִּפּוֹל אֲבָל הָתָם דְּתַרְוַיְיהוּ נָפְלוּ קֹדֶם מַאֲמָר וְלָא חַזְיָא לְכוּלְּהוּ מִלֵּי דִּיבָמָה לָא חַזְיָא לְמִקְצָתָהּ לְפִיכָךְ אֵין מַאֲמָר דּוֹחֶה אֲחוֹתָהּ: הַשְׁתָּא אֲרוּסָה דְּקִדּוּשִׁין דִּדָה דְּאוֹרָיְת' תָּנֵי רַבִּי חִיָּא אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ וְאֵינוֹ מְטַמֵּא לָהּ מַאֲמַר יְבָמִין מִדְּרַבָּנָן הוּא דְּהָא מִדְּאוֹרַיְתָא יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ כְּתַב רַחֲמָנָא מִבַּעְיָא: לֹא אוֹנֵן לֶאֱסֹר בְּקָדָשִׁים: וְלֹא מְטַמֵּא אִם כֹּהֵן הוּא דְּהָא לָאו שְׁאֵרוֹ הַקָּרוֹב אֵלָיו הִיא: וְכֵן הִיא לֹא אוֹנֶנֶת לִהְיוֹת אֲסוּרָה בְּקָדָשִׁים: וְלֹא מְטַמֵּאת אֵינָהּ צְרִיכָה לְהִתְעַסֵּק בּוֹ. וְלָאו דַּוְקָא נָקַט וְלֹא מְטַמֵּאת דְּהָא בְּנוֹת אַהֲרֹן לֹא הֻזְהֲרוּ עַל הַטֻּמְאָה אֶלָּא אַיְּדֵי דְּנָקַט לֹא אוֹנֶנֶת דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ נָקַט וְלֹא מְטַמֵּאת דְּבָעֵי לְמִתְנֵי תַּרְתֵּי בְּדִידָהּ וּבְדִידֵהּ כָּךְ שָׁמַעְתִּי. וְלִי נִרְאֶה וְלֹא מְטַמְּאָה כְּגוֹן בָּרֶגֶל שֶׁיִּשְׂרְאֵלִים מֻזְהָרִים עַל הַטֻּמְאָה מוּנִבְלָתֶם לֹא תִגָּעוּ בְּמַס' ר"ה (דַּף טז:): גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ וּבִדְכָתַב לָהּ מִן הָאֵרוּסִין מִתּוֹקְמָא בִּכְתֻבּוֹת בְּפֶרֶק הַכּוֹתֵב (כְּתֻבּוֹת דַּף פט:): וְלָא בָּעֲיָא מְסִירָה לְחֻפָּה דְּאִם בָּא עָלֶיהָ בְּעַל כָּרְחָהּ בְּלֹא חֻפָּה קָנֵי וְאִי בָּעֵי תּוּ לְאַפּוּקֵי בְּגִטָּא סַגְיָא לָהּ: בַּעַל כָּרְחָהּ דְּקָנֵי לָהּ וְנַעֲשֵׂית כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר בְּבִיאָה בע"כ שֶׁאֵין בָּהּ חֻפָּה: וְחָלָה עָלָיו זִקַּת אֵרוּסִין וְנִשּׂוּאִין שֶׁל שְׁאָר נָשִׁים וְאִם בָּא עָלֶיהָ לְאַחַר מַאֲמָר בְּלֹא חֻפָּה לֹא קָנָה: יָפֵר אֶחָד מֵהֶן אֶת נִדְרָהּ: לְאֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם שׁוֹמֶרֶת יָבָם א' יָפֵר אֲבָל שׁוֹמֶרֶת לִשְׁנֵי יְבָמִין לֹא יָפֵר לֹא זֶה וְלֹא זֶה: אֵין זִקָּה דְּתֶהֱוֵי כִּכְנוּסָה: וַאֲפִילּוּ בְּחַד הֵיכָא דְּלֵיכָּא אֶלָּא חַד דְּוַדַּאי עֲלֵהּ רַמְיָא אַפֵּ"ה אֵין זִקָּה: לִתְרֵי אֵין זִקָּה דְּלָא יָדְעִינַן לְהֵי מִנַּיְהוּ רַמְיָא וַאֲפִילּוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד אֵין הֲפָרָתָן הֲפָרָה דִּקְלִישָׁא זִקָּתָן: אֶלָּא לִתְרֵי אַמַּאי נְהִי נָמֵי דְּיֵשׁ זִקָּה אַפֵּי' לִתְרֵי מִיהוּ יִפְרוּ שְׁנֵיהֶם מִבְּעֵי לֵהּ: וְאָמַר רָמֵי בַּר אַבָּא גָּרְסִינַן: בְּשֻׁתָּפוּת הוּא וְאָבִיהָ כַּאֲרוּסָה: לִדְחוֹת בְּצָרָה בַּאֲחוֹתָהּ שֶׁנָּפְלָה לְפָנָיו אַחַר מַאֲמָר זוֹ: דְּלָא סַגִּי לַהּ בְּגֵט הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבָמָה וּבָא לְהוֹצִיאָהּ בָּעֲיָא חֲלִיצָה וָגֵט וְלָא אָמְרִינַן כִּכְנוּסָה הִיא וְסַגִּי לָהּ בְּגֵט: אָמַר לָךְ רַבִּי אֶלְעָזָר וּלְרַב נַחְמָן מִי נִיחָא כְּלוֹמַר נְהִי נָמֵי דְּקוֹנֶה בִּשְׁלָמָא אִי נִשּׂוּאִין עוֹשֶׂה שַׁפִּיר אֶלָּא לְרַב נַחְמָן דְּאָמַר לָא עָבִיד אֶלָּא אֵרוּסִין מִי נִיחָא הָא בְּשֻׁתָּפוּת לֵיכָּא לְמֵימַר דְּיָפֵר קָתָנֵי יִפְרוּ מִבְּעֵי לֵהּ: אֶלָּא הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן שֶׁעָמְדָה בַּדִּין לְדִידִי [אֲפִילּוּ] בְּלֹא מַאֲמָר וּלְרַב [אַמִּי] אַחַר מַאֲמָר וְלֹא רָצָה לִכְנֹס וְלֹא לִפְטוֹר: וּפָסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת מִשֶּׁלּוֹ כִּדְתַנְיָא לְקַמָּן בְּהַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מא:) עָמַד בַּדִּין וּבָרַח נִזּוֹנֵית מִשֶּׁל יָבָם דְּמֵהַשְׁתָּא בַּעְלָהּ הוּא וְעַל דַּעְתּוֹ נוֹדֶרֶת עַל מְנָת שֶׁיִּרְצֶה:

יַעֲשֶׂה מַאֲמָר וְיִקְנֶה כו' וּמִשּׁוּם בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ כִּדְפָרֵשִׁית בְּפֶ' שֵׁנִי (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף יח:): לֹא מִטַּמְּאָה לוֹ פֵּרוּשׁ בָּרֶגֶל שֶׁהֻזְהֲרוּ עַל הַטֻּמְאָה כִּדְאָמְרִינַן בר"ה (דַּף טז:) וְעוֹד י"ל דְּאֵין מְטַמְּאָה לוֹ הַיְנוּ דְּאֵינָהּ חַיֶּבֶת לְטַמֵּא לוֹ לְמָאן דְּאָמַר בְּסוֹטָה (דַּף ג.) לָהּ יִטַּמָּא חוֹבָה: עָבַד בַּהּ מַאֲמָר מִבַּעְיָא וא"ת דְּמַשְׁמַע דְּלָא עֲדִיפָא בַּעֲלַת מַאֲמָר מֵאֲרוּסָה וּבְהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף לט. וְשָׁם) קָאָמַר רָבָא גּוּפֵהּ מַאֲמָר לב"ש עוֹשֶׂה וַדַּאי אֲרוּסָה לִדְחוֹת בַּצָּרָה וּסְפֵק נְשׂוּאָה לַחֲלֹק בַּנְּכָסִים אַלְמָא מְהַנֵּי לְיוֹרְשָׁהּ וְי"ל דְּהָכָא גָּרַס רַבָּה רַבּוֹ שֶׁל אַבַּיֵּי דְּמַסִּיק עֲלָהּ אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵּי וּלְקַמָּן גָּרַס רָבָא שֶׁהוּא אַחַר אַבַּיֵּי: אֶלָּא לְעִנְיַן מְסִירָה לְחֻפָּה וא"ת מַאי מְשַׁנֵּי דְּהַשְׁתָּא נַמֵּי תִּקְשֵׁי הַשְׁתָּא אֲרוּסָה בְּעָלְמָא בָּעֲיָא מְסִירָה לְחֻפָּה עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר מִבַּעְיָא וי"ל דַּעֲבַד בָּהּ מַאֲמָר וּבָא עָלֶיהָ וְהַבִּיאָה עוֹשָׂה אוֹתָהּ כִּכְנוּסָה: אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפִירִים נְדָרֶיהָ וְאִם אֵין לָהּ אָב אוֹ שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּת אָב לָא מָצֵי מֵיפֵר כִּדְאָמְרִינַן בִּנְדָרִים (דַּף עא.): כְּגוֹן שֶׁעָמְדָה בַּדִּין כו' לְפִי מַסְקָנָא שֶׁאַיְּרֵי דַּעֲבַד בַּהּ מַאֲמָר כִּדְמוֹכַח בִּנְדָרִים בְּפֶ' נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה (נְדָרִים עד.) דִּלְר' אֱלִיעֶזֶר כֵּיוָן דַּעֲבִיד בָּהּ מַאֲמָר וּפָסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת מִשֶּׁלּוֹ נוֹדֶרֶת עַל דַּעְתּוֹ וְלר' יְהוֹשֻׁעַ דַּוְקָא בְּחַד יָבָם אֲבָל בִּתְרֵי כֵּיוָן דְּאִי בָּעֵי אַחֲוָה פָּסֵיל לָהּ עֲלֵהּ בְּבִיאָה אוֹ בְּגִטָּא אֵינָהּ נוֹדֶרֶת עַל דַּעְתּוֹ ולר"ע אֲפִילּוּ בְּיָבָם אֶחָד קָאָמַר דְּלָא יָפֵר אֲפִלּוּ עָבַד בָּהּ מַאֲמָר מִשּׁוּם דְּאֵין חַיָּבִים עָלֶיהָ סְקִילָה כְּנַעֲרָה הַמְאֹרָסָה וְלֹא יִתָּכֵן לְפִי זֶה מַה שֶּׁפֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס בְּרֵישׁ פ"ב (לְעֵיל יְבָמוֹת יז: ד"ה וְלֵימָא) דְּמַאן דְּאָמַר אֵין זִקָּה אַפֵּי' בְּחַד הַיְנוּ ר"ע דְּמָצֵי סָבַר דְּיֵשׁ זִקָּה וְאַפֵּי' הָכֵי לֹא יָפֵר מִשּׁוּם דְּאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ סְקִילָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ אבל הל׳ ג, סמג לאוין רלה, טוש״ע יו״ד סי׳ שעד סעי׳ ד:

ב מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות הל׳ ב, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ נז סעי׳ א:

ג מיי׳ פי׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ נה סעי׳ ו:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ נדרים הל׳ כג, סמג לאוין רמב, טוש״ע יו״ד סי׳ רלד סעי׳ ז:

ה מיי׳ פי״א מהל׳ נדרים הל׳ ט, טוש״ע יו״ד סי׳ רלד סעי׳ ה:

מסורת הש״ס

א קידושין י.; קידושין יח:

ב לקמן מג:; בבא מציעא יח.; סנהדרין כח:; כתובות נג.; כתובות פט:

ג לקמן נב.

ד תוספתא נדרים; נדרים עד.; משנה נדרים

ה לקמן נח:

ו לעיל יד.; קידושין י:; שבת כג.

ז נדרים עד.

ח גיטין פג:; שבת מו:; נדה מו:

תורה אור השלם

לֹא־אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא־בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא־נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהֹוָה אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי [דברים כו, יד]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

(א)מַתְנִי׳ שְׁלֹשָׁה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת, וְכָנַס נְשׂוּי נָכְרִית אֶת אִשְׁתּוֹ וּמֵת — הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה, וּשְׁנִיָּה מִשּׁוּם צָרָתָהּ. עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וּמֵת — נָכְרִית חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. גְּמָ׳ טַעְמָא דַּעֲבַד בַּהּ מַאֲמָר, הָא לָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר — נָכְרִית יַבּוֹמֵי נָמֵי מְיַיבְּמָה. אָמַר רַב נַחְמָן: זֹאת אוֹמֶרֶת אֵין זִיקָה, וַאֲפִילּוּ בְּחַד אַחָא. א(ב)מַתְנִי׳ שְׁלֹשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת הַנָּשׂוּי נָכְרִית, וְכָנַס אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ וּמֵת — הָרִאשׁוֹנָה יוֹצֵאת מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה, וּשְׁנִיָּה — מִשּׁוּם צָרָתָהּ. עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וּמֵת — נָכְרִית חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. גְּמָ׳ הָא תּוּ לְמָה לִי? הַיְינוּ הָךְ! הַשְׁתָּא: וּמָה הָתָם דַּאֲחוֹת אִשָּׁה הָוְיָא צָרָה לְנָכְרִית — אָמְרַתְּ נָכְרִית אֲסוּרָה, הָכָא דְּנָכְרִית הָוְיָא צָרָה לַאֲחוֹת אִשָּׁה — לֹא כָּל שֶׁכֵּן! תַּנָּא, הָךְ תְּנָא בְּרֵישָׁא וְהָךְ חַזְיָא לְהֶתֵּירָא וְשַׁרְיָא, וַהֲדַר חַזְיָא לְאִיסּוּרָא. וְאַיְּידֵי דַּחֲבִיבָה לֵיהּ אַקְדְּמַהּ, וּמִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ. ב(ג)מַתְנִי׳ שְׁלֹשָׁה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת, וְכָנַס נְשׂוּי נָכְרִית אֶת אִשְׁתּוֹ, וּמֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי, וְאַחַר כָּךְ מֵת נְשׂוּי נָכְרִית — הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית, הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת. ג(ד)גְּמָ׳ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כׇּל יְבָמָה שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ בִּשְׁעַת נְפִילָה ״יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״ — הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים, וַאֲסוּרָה. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית, הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת! מַהוּ דְּתֵימָא: הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אִיחַזְיָא לַהּ בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה, אֲבָל הֵיכָא דְּאִיחַזְיָא לַהּ בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה — אֵימָא תִּישְׁתְּרֵי, קָא מַשְׁמַע לַן. הָא נָמֵי תְּנֵינָא: שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, מֵת אֶחָד מֵהֶם, וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי — הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית, הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת! (ה)מַהוּ דְּתֵימָא: הָתָם הוּא דְּאִידְּחַי לַהּ מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי, אֲבָל הָכָא דְּלָא אִידְּחַי לַהּ מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי, אֵימָא: מִיגּוֹ דַּחֲזְיָא לְהַאי נְשׂוּי נָכְרִית, חַזְיָא נָמֵי לְהַאי — קָא מַשְׁמַע לַן. דמַתְנִי׳ שְׁלֹשָׁה אַחִים, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד נָשׂוּי נָכְרִית. גֵּירַשׁ אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ, וּמֵת נְשׂוּי נָכְרִית, וּכְנָסָהּ הַמְגָרֵשׁ וָמֵת — זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ: וְכוּלָּן שֶׁמֵּתוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ — צָרוֹתֵיהֶן מוּתָּרוֹת. הגְּמָ׳ טַעְמָא דְּגֵירַשׁ וְאַחַר כָּךְ מֵת, אֲבָל מֵת וְאַחַר כָּךְ גֵּירַשׁ — אֲסוּרָה. אָמַר רַב אַשִׁי: זֹאת אוֹמֶרֶת: יֵשׁ זִיקָה, אֲפִילּוּ בִּתְרֵי אַחֵי. (ו)וּלְרַב אַשִׁי קַשְׁיָא דְּרַב נַחְמָן! אָמַר לָךְ רַב אַשִׁי: הוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר — נָכְרִית מִיחְלָץ חָלְצָה, יַבּוֹמֵי לָא מְיַיבְּמָה. וְהָא דְּקָתָנֵי מַאֲמָר — לְאַפּוֹקֵי בֵּית שַׁמַּאי, דְּאָמְרִי: מַאֲמָר קוֹנֶה

קוֹנֶה

מַתְנִי' הָרִאשׁוֹנָה לִנְפִילָה: גְּמ' נָכְרִית יַבּוֹמֵי נָמֵי מְיַבְּמָה וְלָא אָמְרִינַן מִשֶּׁמֵּת בַּעַל הָאָחוֹת וְנָפְלָה לְיַבֵּם הֻזְקְקָה לִנְשׂוּי נָכְרִית לְבַדּוֹ דְּהָא עַל בַּעַל אֲחָיוֹת לָא רַמְיָא וְנַעֲשֵׂית זוֹ צָרָתָהּ בְּזִקָּה וּכְשֶׁמֵּת תֵּאָסֵר הַנָּכְרִית עַל הַנִּשְׁאָר מִשּׁוּם צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה: וַאֲפִילּוּ בְּחַד אַחָא כִּדְפָרֵשִׁית דאע"ג דִּתְרֵי אַחִין נִינְהוּ אֵין זוֹ זְקוּקָה אֶלָּא לִנְשׂוּי נָכְרִית לְבַדּוֹ: מַתְנֵי' הָרִאשׁוֹנָה לִנְשׂוּאִין: גְּמ' הַיְנוּ הָךְ וכ"ש הוּא דְּהַשְׁתָּא וּמַה הָתָם דְּנָכְרִית עִקַּר נְשׂוּאָה הִיא דַּאֲחוֹת אִשָּׁה נָפְלָה עָלֶיהָ וְנַעֲשֵׂית צָרָתָהּ בְּמַאֲמָר אֲסַרְתָּהּ: הָכָא דַּאֲחוֹת אִשָּׁה עִקַּר נְשׂוּאָה הִיא לֹא כ"ש דְּאוֹסֶרֶת נָכְרִית שֶׁהִיא טְפֵלָה: הָא תְּנָא בְּרֵישָׁא מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה זוֹ שָׁנָה תְּחִלָּה וְהַהִיא דִּלְעֵיל לָא הֲוֵי בְּדַעְתֵּהּ לְמִתְנֵי מִשּׁוּם דַּחֲזְיֵהּ לְהֶתֵּירָא הוֹאִיל וְנָכְרִית עִקָּר וַהֲדַר חַזְיֵהּ לְאִסּוּרָא מִשּׁוּם דמ"מ צָרָתָהּ הִיא וְתַנְיֵהּ: וְאַיְּידֵי דְּקָא חֲבִיבָה לֵיהּ דְּחִדּוּשׁ הוּא: אַקְדְּמָהּ וְתוּ לָא הֲוָה צָרִיךְ לְמִתְנֵי סֵיפָא אֶלָּא הוֹאִיל וְנִשְׁנֵית לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ: [מַתְנֵי'] שָׁעָה אַחַת בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה כְּשֶׁנָּפְלָה מֵאָחִיו הָרִאשׁוֹן: גְּמ' הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אָח כו' ואע"ג דַּהֲדַר אִיחַזְיָא: בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה כָּל זְמַן נְפִילָה רִאשׁוֹנָה הָיְתָה אִשְׁתּוֹ קַיֶּמֶת שֶׁהִיא אֲחוֹתָהּ: אֲבָל הֵיכָא דְּאִתַּחְזְיָא בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה כְּגוֹן שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ אַחַר מִיתַת אָחִיו וְלֹא כְּנָסָהּ נָשׂוּי נָכְרִית: דְּאִדַּחְיָא לַהּ מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי שֶׁנָּפְלָה וְאֵין כָּאן אַחֵר אֶלָּא זֶה בַּעַל אֲחוֹתָהּ נִדְחֵית וְנִפְטֶרֶת לַשּׁוּק וְאֵין עָלֶיהָ צַד זִקָּה עוֹד: אֲבָל הֵיכָא דְּלָא אִדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי בִּשְׁעַת נְפִילָה שֶׁהָיָה שָׁם נְשׂוּי נָכְרִית וּזְקוּקָה לְיַבֵּם אֵימָא מִגּוֹ דַּחֲזְיָא לִנְשׂוּי נָכְרִית עֲדַיִן זִקָּתָהּ עָלֶיהָ וְכִי מֵתָה אֲחוֹתָהּ וְעוֹדָהּ בִּנְפִילָה תִּתְיַבֵּם לָזֶה בִּנְפִילָה: קמ"ל רַב יְהוּדָה דְּלָא: מַתְנֵי' וּכְנָסָהּ הַמְגָרֵשׁ וּמֵת מֻתֶּרֶת זוֹ לְהִתְיַבֵּם שֶׁהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא כְּנָסָהּ גֵּרֵשׁ אֶת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא עֶרְוָה וְלֹא הָיְתָה צָרָתָהּ מֵעוֹלָם: וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן נִתְגָּרְשׁוּ הָעֲרָיוֹת צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת: גְּמ' טַעְמָא דְּגֵרֵשׁ בַּעַל הָאֲחָיוֹת תְּחִלָּה וְאח"כ מֵת נְשׂוּי נָכְרִית דַּאֲפִילּוּ בְּזִקָּה לֹא נַעֲשֵׂית צָרָתָהּ מֵעוֹלָם הָא מֵת נְשׂוּי נָכְרִית וְהֻזְקְקָה נָכְרִית לְבַעֲלֵי אֲחָיוֹת וְאַחַ"כ גֵּרֵשׁ וּנְשָׂאָהּ לְזוֹ הוֹאִיל וְקֹדֶם שֶׁגֵּרֵשׁ נַעֲשֵׂית צָרָתָהּ בְּזִקָּה אֲסוּרָה עַל אָחִיו כְּשֶׁיָּמוּת הַמְגָרֵשׁ מִשּׁוּם צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה בִּשְׁלָמָא אִי לֹא כְּנָסָהּ הָוְיָא מֻתֶּרֶת לָזֶה מֵחֲמַת זִקַּת אָחִיו הָרִאשׁוֹן אֲבָל מִשֶּׁכְּנָסָהּ וְעַכְשָׁו זְקוּקָה לָזֶה מִכֹּחַ בַּעַל הָעֶרְוָה אֲסוּרָה ואע"ג דְּלָא הָיְתָה צָרָתָהּ אֶלָּא בְּזִקָּה: בִּתְרֵי אַחֵי כְּגוֹן הָכָא דְּכִי מֵת נְשׂוּי נָכְרִית קֹדֶם גֵּרוּשִׁין שֶׁל זֶה הָיְתָה זוֹ זְקוּקָה לִשְׁנֵי בַּעֲלֵי הָאֲחָיוֹת וּמְהַנְיָא בָּהּ זִקָּה זוֹ לְאָסְרָהּ עַל הַשֵּׁנִי: קַשְׁיָא דְּרַב נַחְמָן דְּדָיֵיק לְעֵיל מִסְּתָם מַתְנֵי' זֹאת אוֹמֶרֶת אֵין זִיקָה אֲפֵי' בְּחַד אַחָא: אָמַר לָךְ רַב אָשֵׁי הַהִיא דִּיּוּקָא דִּלְעֵיל לָאו דַּוְקָא דְּה"ה אע"ג דְּלָא עֲבַד מַאֲמָר בַּעַל הַנָּכְרִית בַּאֲחוֹת (אִשָּׁה) אֵשֶׁת אָחִיו כְּשֶׁיָּמוּת נָכְרִית אִשְׁתּוֹ מִחְלַץ חָלְצָה וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת הוֹאִיל וְעֶרְוָה עַל בַּעְלָהּ לְבַדּוֹ הֲוֵית רַמְיָא נַעֲשָׂה צָרָתָהּ בְּזִקָּה:

שְׁלֹשָׁה אַחִין בְּהַךְ רֵישָׁא גָּרְסִינַן הָרִאשׁוֹנָה יוֹצְאָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וְרִאשׁוֹנָה לִנְפִילָה קָאָמַר דּוּמְיָא דְּהַהִיא דְּפֶרֶק ב' (לְעֵיל יְבָמוֹת יז.) וּבְבָבָא בָּתְרָא ה"ג הַשְּׁנִיָּה יוֹצְאָה כו': **אָמַר** רַב נַחְמָן זֹאת אוֹמֶרֶת אֵין זִיקָה תֵּמַהּ שֶׁלֹּא דִּקְדֵּק רַב נַחְמָן עַל מַתְנֵי' דְּרֵישׁ כֵּיצַד (לְעֵיל יְבָמוֹת יז.): **דַּחֲבִיבָה** לֵיהּ אַקְדְּמָהּ בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת אֵין דֹּחַק לוֹמַר כֵּן אֶלָּא אָמַר זוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי וְכָאן דָּחַק לוֹמַר כֵּן לְפִי שֶׁבָּבָא שְׁלֵמָה דְּלָא צְרִיכָה הִיא: **וְנֶאֶסְרָה** עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּהַךְ בָּבָא הו"מ לְמִינְקַט וְאֶחָד מֵפְנֶה אֶלָּא נְקַט הָכִי מִשּׁוּם דְּנָכְרִית נָמֵי מִתַּסְרָא לְפִי שֶׁהָיְתָה צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה שָׁעָה אַחַת וּקְצָת קָשֶׁה שֶׁאֵינוֹ מַזְכִּיר הַצָּרָה כְּלָל וְא"ת לְרַבִּי יִרְמְיָה דְּאָמַר (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף יג.) דְּהַאי תַּנָּא דְּפִרְקִין סָבַר נִשּׂוּאִין מַפִּילִין אַמַּאי לָא נְקַט דְּמֵתָה אַחַת מִן הָאֲחָיוֹת תְּחִלָּה וְאח"כ מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל שְׁנִיָּה וְכָנַס נְשׂוּי נָכְרִית אֶת אִשְׁתּוֹ וּמֵת אֲסוּרָה שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת כֵּיוָן דְּנִשּׂוּאִין מַפִּילִין וְכֵן בְּבָבָא דִּלְקַמָּן ב' אַחִין ה"ל לְמִתְנֵי שֶׁמֵּתָה אַחַת מֵהֶן תְּחִלָּה וְאח"כ מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל שְׁנִיָּה וי"ל דְּלָא מְהַנֵּי לְמֵימַר נִשּׂוּאִין מַפִּילִין אֶלָּא לְעִנְיַן שֶׁאִם הָיְתָה צָרַת עֶרְוָה שָׁעָה אַחַת שׁוּב אֵין לָהּ הֶתֵּר אע"פ שֶׁבִּשְׁעַת נְפִילָה כְּבָר אֵינָהּ צָרַת עֶרְוָה אֲבָל כָּאן מִשּׁוּם נִשּׂוּאִין מַפִּילִין לֹא נַחְשְׁבֶנָּה כְּאִלּוּ נָפְלָה בְּחַיֵּי אִשְׁתּוֹ וְיָצְאָה מִמֶּנּוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה: **גֵּרֵשׁ** אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ תֵּמַהּ אַמַּאי נְקַט ג' אַחִין ה"ל לְמֵימַר ב' אַחִין נְשׂוּאִין ב' אֲחָיוֹת וְגֵרֵשׁ הָאֶחָד אֶת אִשְׁתּוֹ וְנָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת וּמֵת וּלְרַבִּי יִרְמְיָה נִיחָא כֵּיוָן דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּיֵשׁ זִקָּה כִּדְדָיֵיק רַב אַשִׁי בַּגְּמָרָא וּלְרָבָא נָמֵי נְקַט הָכִי לְמְעוּטֵי מֵת וְלֹא גֵּרֵשׁ אֲבָל לְרַב נַחְמָן דְּקָסָבַר אֵין זִקָּה קַשְׁיָא אַמַּאי נְקַט ג' אַחִין וי"ל דִּלְרַב נַחְמָן נְקַט הָכִי אַגַּב אוֹרְחֵהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין זִקָּה דְּכַר' יִרְמְיָה ס"ל דְּנִשּׂוּאִין מַפִּילִין וְאִם יֵשׁ זִקָּה תִּתְּסַר אע"ג דְּגֵרֵשׁ וְאַחַ"כ מֵת דְּמִקֹּדֶם שֶׁגֵּרְשָׁהּ חֲשׁוּבָה נָכְרִית כִּזְקוּקָה לוֹ מִשָּׁעָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְאָחִיו דְּנִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִין וְרַב אַשִׁי דְּדָיֵיק מִנָּהּ דְּיֵשׁ זִקָּה סָבַר דְּלָא אָסְרִינַן לָהּ מִשּׁוּם דא"א לָהּ לֶאֱסֵר אא"כ תְּרֵי נִשּׂוּאִין מַפִּילִין: **זֹאת** אוֹמֶרֶת יֵשׁ זִיקָה וא"ת וְהֵיאַךְ נְסָבָהּ הַמְגָרֵשׁ וְהָא הָוְיָא לָהּ צָרַת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּזִקָּה וי"ל דְּלָא חָשִׁיב צָרַת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּזִקָּה אֶלָּא כְּשֶׁמֵּת אָחִיו וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְפָנָיו אֲבָל כְּשֶׁהוּא חַי לֹא וּמַה שֶּׁכָּתַב בַּעַל ה"ג דְּאִם מֵת וְלֹא גֵּרֵשׁ אֲסִירָא לְתַרְוַיְיהוּ לֹא בְּעוֹד שֶׁשְּׁנֵיהֶם חַיִּים אֶלָּא לְכָל אֶחָד כְּשֶׁיָּמוּת אָחִיו תִּהְיֶה אֲסוּרָה:

מסורת הש״ס

א לקמן מא.; משנה יבמות; לעיל יח.; תוספתא יבמות; משנה עדיות; לעיל יז.

ב לעיל יג.

ג תוספתא יבמות; משנה יבמות

ד לקמן קיא:; לעיל כז:

ה כתובות צט.

ו לעיל יח.

ז נדרים עד.

גליון הש״ס

מתני' הרי זו אסורה עליו עולמית. עי' לקמן דף לב ע"א תד"ה לא פקע:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ז:

ב מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ א:

ג מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ א:

ד מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ח:

ה מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ח:

ו מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ז:

קִנְיָן גָּמוּר, קָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא כְּבֵית שַׁמַּאי. וּלְרַב נַחְמָן — קַשְׁיָא דְּרַב אָשֵׁי! וְכִי תֵּימָא: הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ מֵת וְאַחַר כָּךְ גֵּירַשׁ — צָרָתָהּ מוּתֶּרֶת, אֶלָּא "זוֹ הִיא" לְמַעוּטֵי מַאי? לְמַעוּטֵי כָּנַס וְאַחַר כָּךְ גֵּירַשׁ. הָנִיחָא אִי סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יִרְמְיָה, דְּאָמַר: תַּבְרָא, מִי שֶׁשָּׁנָה זוֹ לֹא שָׁנָה זוֹ. וְהַאי תַּנָּא סָבַר מִיתָה מַפֶּלֶת, וְהַאי תַּנָּא סָבַר נִישּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִים. [א]"זוֹ הִיא" לְמַעוּטֵי כָּנַס וּלְבַסּוֹף גֵּירַשׁ. אֶלָּא אִי סָבַר לַהּ כְּרָבָא, דְּאָמַר: לְעוֹלָם חַד תַּנָּא הוּא, וְ"זוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ" קָתָנֵי, "זוֹ הִיא" לְמַעוּטֵי מַאי? עַל כָּרְחָךְ כְּרַבִּי יִרְמְיָה סְבִירָא לֵיהּ. וּלְרָבָא, הָנִיחָא אִי סָבַר לַהּ כְּרַב אָשֵׁי — "זוֹ הִיא" לְמַעוּטֵי מֵת בְּלֹא גֵּירֵשׁ. אֶלָּא אִי סָבַר לַהּ כְּרַב נַחְמָן, "זוֹ הִיא" לְמַעוּטֵי מַאי? עַל כָּרְחָךְ כְּרַב אָשֵׁי סְבִירָא לֵיהּ.

אב[ב]מַתְנִ' וְכוּלָּן שֶׁהָיוּ בָּהֶן קִדּוּשִׁין אוֹ גֵרוּשִׁין בְּסָפֵק — הֲרֵי אֵלּוּ הַצָּרוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. כֵּיצַד סְפֵק קִדּוּשִׁין? זָרַק לָהּ קִדּוּשִׁין, סָפֵק קָרוֹב לוֹ סָפֵק קָרוֹב לָהּ — זֶהוּ סְפֵק קִדּוּשִׁין. [ג]סְפֵק גֵּרוּשִׁין — כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ וְאֵין עָלָיו עֵדִים, יֵשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמַן, יֵשׁ בּוֹ זְמַן וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד, זֶהוּ סְפֵק גֵּרוּשִׁין. גְּמָ' וְאִילּוּ בְּגֵרוּשִׁין, סָפֵק קָרוֹב לוֹ סָפֵק קָרוֹב לָהּ לָא קָתָנֵי. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבָּה: אִשָּׁה זוֹ בְּחֶזְקַת הֶיתֵּר לַשּׁוּק עוֹמֶדֶת, וּמִסָּפֵק אַתָּה בָּא לְאוֹסְרָהּ — אַל תַּאַסְרֶנָּה מִסָּפֵק. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִי הָכִי, בְּקִדּוּשִׁין נָמֵי נֵימָא: אִשָּׁה זוֹ בְּחֶזְקַת הֶיתֵּר לַיָּבָם עוֹמֶדֶת, וּמִסָּפֵק אַתָּה בָּא לְאוֹסְרָהּ — אַל תַּאַסְרֶנָּה מִסָּפֵק! הָתָם, לְחוּמְרָא. הַאי — חוּמְרָא דְּאָתֵי לִידֵי קוּלָּא הוּא. זִימְנִין דְּאָזֵיל הוּא, וּמְקַדֵּשׁ לַהּ לַאֲחוֹתַהּ קִדּוּשֵׁי וַדַּאי. [ד]וְאִי נָמֵי, זִימְנִין דְּאָתֵא אַחֵר וּמְקַדֵּשׁ לַהּ לְדִידַהּ קִדּוּשֵׁי וַדַּאי, וְכֵיוָן דְּאָסַר לַהּ מָר לְצָרָה לְיַיבּוֹמֵי, אָמְרִי: דְּקַמָּא — קִדּוּשִׁין, וּדְבָתְרָא — לָאו קִדּוּשִׁין!

כֵּיוָן

קִנְיָן גָּמוּר וַאֲפִי' חֲלִיצָה לָא תִּבְעֵי נָכְרִית אֶלָּא תֵּצֵא מִשּׁוּם צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה קמ"ל חוֹלֶצֶת: ה"ה דְּאַפִּי' מֵת נָשׂוּי נָכְרִית וְאַחַ"כ גֵּרֵשׁ אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ וּכְנָסָהּ מֻתֶּרֶת לַשְּׁלִישִׁי כְּשֶׁיָּמוּת זֶה וְלָא אָמְרִי' צָרַת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁל זֶה בְּזִקָּה הֲוַאי מֵעִקָּרָא קֹדֶם גֵּרוּשִׁין: כָּנַס הַנָּכְרִית וְאַחַ"כ גֵּרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וּמֵת דַּאֲסוּרָה נָכְרִית מִשּׁוּם צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה ואע"ג דְּהַשְׁתָּא בִּשְׁעַת נְפִילָה לָאו צָרוֹת נִינְהוּ: הָנִיחָא אִי סָבַר לַהּ רַב נַחְמָן כַּר' יִרְמְיָה דְּאָמַר בפ"ק כִּי רָמֵינַן הָא מַתְנֵי' דְּזוֹ הִיא דִּמְמַעֵט כָּנַס וְלִבְסוֹף גֵּרֵשׁ אַהַהִיא דְּקָתָנֵי וְכֻלָּן אִם נִתְגָּרְשׁוּ צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת ואע"ג דְּכָנַס וּלְבַסּוֹף גֵּרֵשׁ וְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה תַּבְרָא כו': אֶלָּא אִי סָבַר לַהּ כְּרָבָא דְּזוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי אַלְמָא כָּנַס וְלִבְסוֹף גֵּרֵשׁ שָׁרְיָא אַפֵּי' לְתַנָּא דְּהָכָא וְזוֹ הִיא לָאו לְמְעוּטֵי אֲתָא: זוֹ הִיא לְמַעוּטֵי מַאי אִי לְמַעוּטֵי מֵת אָחִיו וְאַחַ"כ גֵּרֵשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָנַס יְבִמְתָּהּ הַשְׁתָּא כָּנַס וְאח"כ גֵּרֵשׁ שָׁרְיָא גֵּרֵשׁ וְאַחַ"כ כָּנַס מִבַּעְיָא וְאִי לְמְעוּטֵי מֵת נָשׂוּי נָכְרִית וְלֹא גֵּרֵשׁ בַּעַל אֲחוֹת אִשָּׁה אִשְׁתּוֹ וּמֵת דַּאֲסוּרָה נָכְרִית לְיַבּוֹמֵי מִשּׁוּם דַּהֲוַאי צָרָה בְּזִקָּה לְזוֹ שֶׁנָּפְלָה עַכְשָׁו בְּעוֹד בַּעְלָהּ חַי וַהֲרֵי לֹא נִתְגָּרְשָׁה וּבִשְׁעַת מִיתָה צָרוֹת הֵן וּבְהָא מוֹדֵי רָבָא הָא לר"נ לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי דְּהָא אֵין זִקָּה סְבִירָא לֵהּ וְהִלְכָּךְ עַל כָּרְחָךְ כְּרַבִּי יִרְמְיָה סְבִירָא לֵהּ וְלִמְעוּטֵי כָּנַס וְאח"כ גֵּרֵשׁ דְּאָמַר נִשּׂוּאִין מַפִּילִין וְהַאי שַׁעְתָּא צָרַת עֶרְוָה הָוְיָא: וּלְרָבָא דְּאָמַר מִיתָה מַפֶּלֶת וְכָנַס וְאַחַ"כ גֵּרֵשׁ שָׁרְיָא: הָנִיחָא אִי סָבַר[לָהּ] כְּרַב אַשִׁי דְּיֵשׁ זִקָּה: זוֹ הִיא לְמַעוּטֵי מֵת בְּלֹא גֵּרֵשׁ וְלֹא דָּיֵיק לְמַתְנִיתִין כְּרַב אַשִׁי דְּאָמַר הָא מֵת וְאַחַ"כ גֵּרֵשׁ אֲסוּרָה דְּהָא רָבָא מִיתָה מַפֶּלֶת סְבִירָא לֵהּ וְכֵיוָן דְּגֵרֵשׁ שָׁרְיָא אֶלָּא הָכִי דָּיֵיק טַעְמָא דְּגֵרֵשׁ דְּבִשְׁעַת מִיתָה לָאו צָרוֹת הָווּ זוֹ הִיא דְּנָכְרִית מֻתֶּרֶת אֲבָל מֵת שֵׁנִי זֶה אַחַר רִאשׁוֹן וְלֹא גֵּרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאַפֵּי' לֹא כָּנַס אֶת הַנָּכְרִית אֲסוּרָה דַּהֲוַאי צָרַת אֲחוֹת אִשָּׁה בְּזִקָּה וַאֲפִילּוּ בִּשְׁעַת מִיתָה דְּכֵיוָן דְּיֵשׁ זִקָּה הָוֵי כְּאִלּוּ בָּאָה אַף מִכֹּחַ הַשֵּׁנִי. וא"ת הוֹאִיל וְזִקָּה חֲשִׁיבָא לִהְיוֹת עָלֶיהָ כֹּחַ הַשֵּׁנִי הָוְיָא אֵשֶׁת ב' מֵתִים דִּבְלָאו אִסּוּר דַּאֲחָיוֹת נָמֵי אֲסִירָא לָא הִיא דְּזִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין דַּאֲסִירָא לֵיתָא מִדְּאוֹרַיְתָא וְלָא גְּזוּר רַבָּנָן אֶלָּא הֵיכָא דַּעֲבַד בָּהּ מַאֲמָר גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ שְׁנֵי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד מִתְיַבְּמוֹת: אֶלָּא אִי סָבַר לַהּ כְּרַב נַחְמָן דְּאֵין זִקָּה וְהָא שָׁרְיָא זוֹ הִיא לְמַעוֹטֵי מַאי הָא כֻּלְּהוּ שָׁרְיָן בַּר מְכֻנָּס וְלֹא גֵּרֵשׁ וְהַהִיא פְּשִׁיטָא דְּהָא בְּהֶדְיָא תְּנֵינָא לָהּ וְלָא אֲתָא זוֹ הִיא לְמִעוּטָהּ: מַתְנֵי' וְכֻלָּן ט"ו עֲרָיוֹת: שֶׁהָיוּ בָּהֶן לְאָחִיו הַמֵּת: קִדּוּשֵׁי סָפֵק אוֹ גֵּרוּשֵׁי סָפֵק הָוְיָא צָרָתָהּ סָפֵק צָרַת עֶרְוָה דִּלְמָא אִגָּרְשָׁה עֶרְוָה וּלְגַבֵּי קִדּוּשִׁין דִּלְמָא לָא מִקַּדְּשָׁה: הֲרֵי אֵלּוּ הַצָּרוֹת חוֹלְצוֹת וְלָא מִפַּטְרָן בְּוְלֹא כְּלוּם דִּלְמָא לָאו צָרַת עֶרְוָה הִיא: וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת דִּלְמָא צָרַת עֶרְוָה הִיא: סָפֵק קָרוֹב לוֹ שֶׁהָיוּ ח' אַמּוֹת מְצֻמְצָמוֹת בֵּינֵיהֶן בר"ה וד' אַמּוֹת קוֹנוֹת שָׁם וְזָרְקוּ סָפֵק בְּד' אַמּוֹת הַקָּרוֹב לָהּ סָפֵק בְּד' אַמּוֹת הַקָּרוֹב לוֹ: כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ דקי"ל (ב"ב דַּף קעה:) הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ גּוֹבֶה מִנְּכָסִים בְּנֵי חֹרִין אַלְמָא כְּתַב יָדוֹ בְּלֹא עֵדִים מִלְּתָא הִיא: יֵשׁ עָלָיו עֵדִים וְאֵין בּוֹ זְמַן כָּתוּב אוֹ יֵשׁ בּוֹ זְמַן וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד א' וְאֵינוֹ כְּתַב יָדוֹ שֶׁל בַּעַל זֶהוּ סְפֵק גֵּרוּשִׁין דְּאָמְרִינַן בְּמַס' גִּטִּין (דַּף פו.) ג' גִּטִּין פְּסוּלִין וְאִם נִשֵּׂאת הַוָּלָד כָּשֵׁר וְאֵלּוּ הֵן כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ כו'. וה"נ חוֹלֶצֶת צָרָתָהּ כֵּיוָן דְּגִטָּא הוּא דְּאִם נִיסַת הַוָּלָד כָּשֵׁר וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת כֵּיוָן דְּלָאו גִּטָּא מְעַלְּיָא הוּא דְּקָרֵי לְהוּ פָּסוּל לְכַתְּחִלָּה הִלְכָּךְ אִי שָׁרֵית לֵיהּ אָמְרִי אִינָשֵׁי צָרַת עֶרְוָה מִתְיַבֶּמֶת. וּבַגְּמָרָא בָּעֵי אַמַּאי לָא נָקַט נָמֵי בְּגֵרוּשִׁין סָפֵק קָרוֹב לוֹ כו': גְּמָ' וְאִלּוּ בְּגֵרוּשִׁין סָפֵק קָרוֹב לָהּ סָפֵק קָרוֹב לוֹ לָא קָתָנֵי דְּהָתָם אַפֵּי' חֲלִיצָה נָמֵי לָא בָּעְיָא צָרָתָהּ מ"ט: אָמַר רַבָּה אִשָּׁה זוֹ בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק עוֹמֶדֶת קֹדֶם לָכֵן אִם יָמוּת בַּעְלָהּ שֶׁהֲרֵי צָרַת עֶרְוָה הִיא: וּמִסָּפֵק אַתָּה בָּא לְאָסְרָהּ שֶׁמָּא נִתְגָּרְשָׁה הָעֶרְוָה: אַל תַּאַסְרֶנָּה מִסָּפֵק אֲבָל בְּהָנָךְ ג' גִּטִּין לָאו מִסָּפֵק אָסְרִינַן לַהּ דְּהָא גִּטָּא הוּא אֶלָּא שֶׁאֵין מִן הַמֻּבְחָר: בְּקִדּוּשִׁין נָמֵי אַמַּאי אָסְרִינַן לַהּ לְיַבּוֹמֵי לֵימָא אִשָּׁה זוֹ קֹדֶם שֶׁקִּדֵּשׁ בַּעְלָהּ אֶת בַּת אָחִיו בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לְיִבּוּם עוֹמֶדֶת כְּשֶׁיָּמוּת וּמִסָּפֵק אַתָּה בָּא כו': לְחוּמְרָא שַׁנּוּיָא הוּא: וּפָרְכִינַן הָא חֻמְרָא דְּאָתֵי לִידֵי קֻלָּא הוּא דְּאָזֵל הַאי מְקַדֵּשׁ בְּסָפֵק וְקָמְקַדֵּשׁ לַאֲחוֹתָהּ שֶׁל זוֹ שֶׁקִּדֵּשׁ בְּסָפֵק קִדּוּשִׁין וַדַּאי: קִדּוּשֵׁי וַדַּאי בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ: אִי נָמֵי אָתֵי אִינִישׁ אַחֲרִינָא וּמְקַדֵּשׁ לָהּ לְהַךְ מְקֻדֶּשֶׁת בְּקִדּוּשֵׁי סָפֵק: וְכֵיוָן דְּקָאָסַר מַר לְצָרָתָהּ לְיַבּוֹמֵי לְאָבִיהָ שֶׁל זוֹ מִשּׁוּם צָרַת הַבַּת: אָמְרֵי אִינָשֵׁי קִדּוּשֵׁי קַמָּא וַדַּאי הָוו קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין: וּדְבָתְרָא לָאו קִדּוּשִׁין שֶׁאֵשֶׁת אִישׁ קִדֵּשׁ וְאֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. וּלְגַבֵּי קִדּוּשֵׁי אֲחוֹתָהּ נָמֵי דַּאֲמָרָן דְּאָזֵל הוּא וּמְקַדֵּשׁ לַאֲחוֹתָהּ אָתוּ לְמֵימַר לְאַחַר מִיתָתוֹ כִּי אָסְרִינַן לְצָרָה לְיַבּוֹמֵי אָמְרֵי דְּקַמָּיְתָא קִדּוּשִׁין [דְּבָתְרָיְתָא] לָאו קִדּוּשִׁין שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּאֲחוֹת אִשָּׁה וְיִשָּׂאֶנָּה אָחִיו מֵאִמּוֹ כְּנָכְרִית בְּעָלְמָא וּפָגַע בְּעֶרְוָה:

כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ מְפָרֵשׁ ר"י בַּר' מֵאִיר אֲפִי' אֵין כָּאן אֶלָּא חֲתִימַת יָדוֹ וְהָא דִּתְנַן (ב"ב דַּף קעה:) הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ כו' הַיְנוּ חֲתִימַת יָדוֹ וְכֵן מוּכָח בְּפֶרֶק שֵׁנִי דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כא. וְשָׁם) דְּאָמַר אַבַּיֵּי לָא לִחְוֵי אִינִישׁ חֲתִימַת יְדֵיהּ אֶלָּא אַחַסְפָּא אוֹ אַרֵישָׁא דְּמְגִלְּתָא דִּלְמָא מַשְׁכַּח אִינִישׁ דְּלָא מְעַלֵּי וּתְנַן הוֹצִיא כְּתַב יָדוֹ כו' אר"י דְּכָתַב בִּכְתַב יָדוֹ וְאֵין עָלָיו עֵדִים פָּסוּל מִשּׁוּם זְמַן דְּיָכוֹל לְהַקְדִּים זְמַן כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה וא"ת [מֵאַחַר שֶׁדַּעְתּוֹ לְגָרְשָׁהּ לָמָּה חָיְשִׁינַן לִקְנוּנְיָא וְעוֹד] אִם הוּא חָשׁוּד לְהַקְדִּים זְמַן וְלַעֲשׂוֹת עִם הָאִשָּׁה קְנוּנְיָא עַל הַלָּקוֹחוֹת בְּפֵרוֹת שֶׁמָּכַר מִזְּמַן הַכָּתוּב עַד עַכְשָׁו א"כ אֲנַן לֹא נִסְמוֹךְ עַל הַזְּמַן הַכָּתוּב וְאַמַּאי פָּסוּל וי"ל דאע"פ שֶׁבָּא לְגָרְשָׁהּ חָיְשִׁינַן לִקְנוּנְיָא כִּדְחָיְשִׁינַן בְּסוֹף פֶּרֶק שְׁנַיִם אוֹחֲזִין (ב"מ דַּף יט: וְשָׁם) גַּבֵּי שׁוֹבֵר וְלָא סָמְכִינַן אַזְּמַן הַכָּתוּב בּוֹ וּפְעָמִים תַּפְסִיד הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא כְּדִין בְּשֶׁלֹּא הִקְדִּים הַזְּמַן וְאָנוּ חוֹשְׁדִין אוֹתוֹ שֶׁבְּיוֹם הַנְּתִינָה כָּתַב וְהִקְדִּים הַזְּמַן וּמַפְסֶדֶת הָאִשָּׁה שֶׁלֹּא כְּדִין פֵּרוֹת שֶׁמִּשְּׁעַת הַזְּמַן עַד הַנְּתִינָה אֲבָל כְּשֶׁנִּפְסְלֶנּוּ לֹא תַּפְסִיד שֶׁלֹּא כְּדִין דִּבְדִין הוּא שֶׁלֹּא תִּטְרֹף דְּהָא דְּאֵין לַבַּעַל פֵּרוֹת מִשְּׁעַת כְּתִיבָה וַחֲתִימָה הַיְנוּ דַּוְקָא בְּגֵט כָּשֵׁר: **יֵשׁ** בּוֹ זְמַן וְאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד וְכוּ' הָנָךְ ג' גִּטִּין פְּסוּלִין וְאִם נִשֵּׂאת הַוָּלָד כָּשֵׁר כִּדְתְנַן בְּפֶ' בָּתְרָא דְּגִטִּין (דַּף פו. וְשָׁם) וּלְמַאן דִּמְפָרֵשׁ הָתָם דִּכְתַב יָדוֹ וְעֵד אֶחָד שָׁנִינוּ אִצְטְרִיךְ רֵישָׁא כְּתַב יָדוֹ וְאֵין עָלָיו עֵדִים לְאַשְׁמוּעִינַן דַּאֲפִילּוּ הָכֵי הַוָּלָד כָּשֵׁר וְסֵיפָא דְּאֵין בּוֹ אֶלָּא עֵד אֶחָד אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאַפֵּ"ה לֹא תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה וא"ת וְלְמֶ"ד דִּכְתַב סוֹפֵר וְעֵד שָׁנִינוּ נְחוּשׁ שֶׁמָּא הַסּוֹפֵר כְּתָבוֹ לְהִתְלַמֵּד וּזְרָקוֹ לְאַשְׁפָּה וְהַחֲתִימָה עָלָיו הָאִשָּׁה עֵד אֶחָד וי"ל שֶׁהַסּוֹפְרִים חוֹשְׁשִׁים שֶׁיָּבֹא לִידֵי מִכְשׁוֹל וְנִזְהָרִים בְּכָךְ ומ"מ לָא חֲשִׁיב סוֹפֵר וְעֵד כִּשְׁנֵי עֵדִים לְגָרֵשׁ בּוֹ לְכַתְּחִלָּה: **אִשָּׁה** זוֹ בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק עוֹמֶדֶת וא"ת תֵּינַח כָּנַס וְאח"כ גֵּרֵשׁ שֶׁכְּבָר הָוְיָא צָרַת עֶרְוָה אֲבָל גֵּרֵשׁ וְאַחַ"כ כָּנַס הָא לָא הָוְיָא בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק וְעוֹד לר"י דַּוְקָא בְּגֵרֵשׁ וּלְבַסּוֹף כָּנַס אַיְרֵי וְי"ל דְּמ"מ הִיא בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק דְּמוֹקְמִינַן הָעֶרְוָה בַּחֲזָקָה שֶׁלֹּא נִתְגָּרְשָׁה וא"ת דְּהָכָא מוֹקְמִינַן אִשָּׁה בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק אע"פ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד הַסָּפֵק הָיְתָה עוֹמֶדֶת בְּחֶזְקַת אִסּוּר שֶׁבַּעְלָהּ עֲדַיִן חַי ובפ"ק דְּחֻלִּין (דַּף ט. וְשָׁם) אָמְרִינַן בְּהֵמָה בְּחַיֶּיהָ בְּחֶזְקַת אִסּוּר עוֹמֶדֶת עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ בַּמֶּה נִשְׁחֲטָה נִשְׁחֲטָה בְּחֶזְקַת הֶתֵּר עוֹמֶדֶת עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ בַּמֶּה נִטְרְפָה וּמַשְׁמַע דַּוְקָא לְעִנְיַן רֵיעוּתָא דְּאִתְיַלֵּד אַחַר שְׁחִיטָה הָוְיָא בְּחֶזְקַת הֶתֵּר כְּגוֹן בָּא זְאֵב וְנָטַל בְּנֵי מֵעַיִם וְהֶחֱזִירָם כְּשֶׁהֵם נְקוּבִים דְּלָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא בִּמְקוֹם נֶקֶב נִקְּבוּ אֲבָל אִם נוֹלַד הַסָּפֵק מֵחַיִּים כְּגוֹן סְפֵק דְּרוּסָה לֹא מִשּׁוּם דִּבְשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד הַסָּפֵק הָיְתָה עֲדַיִן בְּחֶזְקַת אִסּוּר ואר"י דְּהָתָם חָיְשִׁי' לִסְפֵק דְּרוּסָה מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחָא וּמוֹכְחָא מִלְּתָא לְאִסּוּרָא טְפֵי מִדִּלְהֶתֵּרָא וְכֵן הַהִיא דְּיָשַׁב לָהּ קוֹץ בַּוֶּשֶׁט דְּחָיְשִׁינַן שֶׁמָּא הִבְרִיא לְמַאן דְּחָיֵישׁ לִסְפֵק דְּרוּסָה כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ אֵלּוּ טְרֵפוֹת (חֻלִּין דַּף מג. וְשָׁם) וַאֲרִי שֶׁנִּכְנַס לְבֵין הַשְּׁוָרִים וּפָסַק הָתָם אַמֵּימָר הִלְכְתָא דְּחוֹשְׁשִׁין לִסְפֵק דְּרוּסָה אע"ג דְּאָמְרִינַן הָתָם אִכָּא לְמֵימַר הָכִי וְאִכָּא לְמֵימַר הָכִי מ"מ מִסְתַּבְּרָא טַעְמָא לְאִסּוּרָא טְפֵי מִלְּהֶתֵּירָא תֵּדַע דְּהָא בְּסָפֵק כַּלְבָּא סָפֵק שֻׁנְרָא אָמְרִינַן הָתָם (דַּף נג.) אֵימוֹר כַּלְבָּא אַפֵּי' לִשְׁמוּאֵל דְּחָיֵישׁ לִסְפֵק דְּרוּסָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כב, סמג עשין יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ ג:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ כב, טוש״ע אה״ע סי׳ ל סעי׳ ה:

מסורת הש״ס

א לעיל יג.
ב גיטין פו:
ג גיטין ג:; משנה גיטין; גיטין פו.; בבא בתרא קעו.
ד לעיל יח.

כֵּיוָן דְּקָא מַצְרְכַתְּ חֲלִיצָה — מִידָּע יָדְעִי דְּחוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא. אִי הָכִי, גֵּירוּשִׁין נָמֵי לִיתְנֵי, וְלַיצְרְכַהּ חֲלִיצָה, וּמִידַּע יָדְעִי דְּחוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא! (א)אִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת, מִתְיַיבֶּמֶת. הָכָא נָמֵי, אִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת, מִתְיַיבֶּמֶת! וְתִתְיַיבֵּם, וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם — אַחֲזָקָה קָא קָיְימָא. (ב)אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי: נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל בַּת אָחִיו, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶם מֵת רִאשׁוֹן, צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. אַמַּאי? הָכָא נָמֵי, נֵימָא: אִשָּׁה זוֹ בְּחֶזְקַת הֶיתֵּר לַשּׁוּק עוֹמֶדֶת, וּמִסָּפֵק אַתָּה בָּא לְאוֹסְרָהּ — אַל תַּאַסְרֶנָּה מִסָּפֵק! (ג)וְכִי תֵּימָא: הָכָא נָמֵי לְחוּמְרָא — חוּמְרָא דְּאָתֵי לִידֵי קוּלָּא הוּא: שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת, מִתְיַיבֶּמֶת! גֵּירוּשִׁין דִּשְׁכִיחִי — גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן, מַפּוֹלֶת דְּלָא שְׁכִיחִי — לָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן. אִי נָמֵי: גֵּירוּשִׁין דְּקָיְימָא עֶרְוָה דְּקָא מוֹכְחָ[א], וְצָרָתָהּ קָמַצְרְכַתְּ לַהּ חֲלִיצָה, אָמְרִי: קָמוּ בֵּיהּ רַבָּנַן בְּגִיטָּא דְּגִיטָּא מְעַלְּיָא הוּא, וְאָתוּ לְיַיבּוֹמֵי לְצָרָה. מַפּוֹלֶת, מִי קָמוּ בְּהוּ רַבָּנַן בְּמַפּוֹלֶת? [א](ד)וְגַבֵּי גֵּירוּשִׁין מִי לָא תְּנַן? וְהָתְנַן: הָיְתָה עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּזְרָקוֹ לָהּ, קָרוֹב לָהּ — מְגוֹרֶשֶׁת, קָרוֹב לוֹ — אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת. מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה — מְגוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת. וְאָמְרִינַן: לְמַאי הִלְכְתָא? דְּאִי כֹּהֵן הוּא — אֲסוּרָה לֵיהּ, וְאִי עֶרְוָה הִיא — צָרָתָהּ בָּעֲיָא חֲלִיצָה. וְלָא אָמְרִינַן: שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת, מִתְיַיבֶּמֶת! (ה)הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ, רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַויְיהוּ: הָכָא בִּשְׁתֵּי כִּיתֵּי עֵדִים עָסְקִינַן, אַחַת אוֹמֶרֶת: קָרוֹב לָהּ, וְאַחַת אוֹמֶרֶת: קָרוֹב לוֹ, דַּהֲוָה לֵיהּ סְפֵיקָא דְּאוֹרָיְיתָא. וּמַתְנִיתִין דְּהָכָא בְּכַת אַחַת, דַּהֲוָה לֵיהּ סְפֵיקָא דְּרַבָּנַן. וּמִמַּאי דְּמַתְנִיתִין דְּהָכָא בְּכַת אַחַת? דּוּמְיָא דְּקִדּוּשִׁין: מָה קִדּוּשִׁין בְּכַת אַחַת, אַף גֵּירוּשִׁין בְּכַת אַחַת. וְקִדּוּשִׁין גּוּפַיְיהוּ, מִמַּאי דִּבְכַת אַחַת? דִּלְמָא בִּשְׁתֵּי כִּיתֵּי עֵדִים? אִי בִּשְׁתֵּי כִּיתֵּי עֵדִים — תִּתְיַיבֵּם, וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם. (ו)קָיְימִי עֵדִים וְקָאָמְרִי קָרוֹב לָהּ, וְאַתְּ אָמְרַתְּ תִּתְיַיבֵּם וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם?! וְתוּ — בִּשְׁתֵּי כִּיתֵּי עֵדִים נָמֵי, סְפֵיקָא דְּרַבָּנַן הִיא, דְּאָמְרִינַן: אוֹקֵי תְּרֵי לְבַהֲדֵי תְּרֵי, וְאִשָּׁה אוֹקְמַהּ אַחֲזָקָה! [ב]מִידֵי דַּהֲוָה אַנִּכְסֵי דְּבַר שָׁטְיָא. דְּבַר שָׁטְיָא זַבֵּין נִכְסֵי. אֲתוֹ בֵּי תְרֵי וְאָמְרִי: כְּשֶׁהוּא חָלִים זַבֵּין, וְאָתוּ בֵּי תְרֵי וַאֲמַרוּ: כְּשֶׁהוּא שׁוֹטֶה זַבֵּין. וְאָמַר רַב אָשֵׁי: אוֹקֵי תְּרֵי לַהֲדֵי תְּרֵי,

וְאַרְעָא

כֵּיוָן דְּקָמַצְרְכַתְּ חֲלִיצָה לְצָרָה מִידַּע יָדְעִי דְּקִדּוּשֵׁי דְּבַת אָחִיו לָאו קִדּוּשִׁין וְהַאי דְּלָא מִתְיַבֶּמֶת צָרָתָהּ חוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא: לִתְנֵי סָפֵק קָרוֹב לוֹ: מִדַּע יָדְעִי דְּחֻמְרָא בְּעָלְמָא הוּא כְּלוֹמַר אִי חָיְישַׁתְּ דְּלָא לֵימְרוּ אִינָשֵׁי מִדְּחָלְצָה וַדַּאי גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִין נִינְהוּ דְּאִי קַדִּישׁ לָהּ לִמְגֹרֶשֶׁת אִינִישׁ דְּעָלְמָא וַהֲדַר קַדִּישׁ לַאֲחוֹתָהּ דְּקַמָּיְתָא קַדִּישׁ דְּבָתְרָיְתָא לָאו קִדּוּשִׁין לָא תִּחוּשׁ לְהָכִי דְּמִדְּלָא מִתְיַבֶּמֶת צָרָתָהּ מִידַּע יָדְעִי דַּחֲלִיצָה חוּמְרָא בְּעָלְמָא הוּא: מִתְיַבֶּמֶת וְקָמְיַבֵּם צָרַת עֶרְוָה דְּאוֹקְמָהּ אַחֲזָקָה וּפָגַע בְּכָרֵת: הָכָא נָמֵי גַּבֵּי קִדּוּשִׁין אַמַּאי חוֹלֶצֶת הָא אָתֵי לְיַבּוֹמֵי וְדִלְמָא קִדּוּשֵׁי עֶרְוָה קִדּוּשֵׁי הָווּ וְקָמְיַבֵּם לְצָרַת עֶרְוָה: אַחֲזָקָה קַיְמָא בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לְיַבֵּם: וְעַל בַּת אָחִיו וְהִיא אִשְׁתּוֹ צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת לָא מִפַּטְרָא בְּוְלֹא כְּלוּם מִשּׁוּם צָרַת עֶרְוָה שֶׁמָּא הִיא מֵתָה רִאשׁוֹנָה וְאַחַ"כ מֵת הוּא וּתְנַן וְכֻלָּן אִם מֵתוּ הָעֲרָיוֹת קֹדֶם לְבַעֲלֵיהֶן צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת בפ"ק: וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת שֶׁמָּא הוּא מֵת רִאשׁוֹן וְהָוְיָא לָהּ הַךְ צָרַת בִּתּוֹ: ה"ג חֻמְרָא דְּאָתֵי לִידֵי קֻלָּא הוּא שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת מִתְיַבֶּמֶת: גָּזְרוּ בְּהוּ רַבָּנַן דִּסְפֵק גֵּרוּשִׁין בְּעֶרְוָה לֹא תַּחֲלֹץ הַצָּרָה שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת מִתְיַבֶּמֶת: דְּקַיְמָא עֶרְוָה קַמַּן וְקָמוֹכְחַתְּ דְּהַכֹּל רוֹאִין שֶׁזּוֹ צָרַת עֶרְוָה הָיְתָה וְאַתָּה מַצְרֶכֶת חֲלִיצָה אָתוּ לְמֵימַר קָמוּ בֵּהּ רַבָּנַן בְּגִטָּא וְגִטָּא מְעַלְּיָא הוּא וְאֵין זוֹ צָרַת עֶרְוָה וַאֲתָא לְיַבּוֹמֵי: אֲבָל מַפֹּלֶת א"נ מַצְרֶכֶת לָהּ חֲלִיצָה מִי אָתֵי לְמֵימַר קָמוּ בְּהוּ רַבָּנַן בְּמַפֹּלֶת אֵלּוּ הַדַּיָּנִים הַמַּצְרִיכִים אוֹתָהּ חֲלִיצָה נְבִיאִים הֵם וְיָדְעוּ שֶׁהִיא מֵתָה רִאשׁוֹנָה דְּלֵיתֵי לְיַבֵּם לְצָרָה וּמִידַּע יָדְעִי דְּהַאי דְּחָלְצָה מִשּׁוּם סְפֵיקָא הָיָה: קָרוֹב לוֹ כו' מְפָרֵשׁ בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין: לְמַאי הִלְכְתָא קָתָנֵי מְגֹרֶשֶׁת: דְּהָוֵי לָהּ סְפֵקָא דְּאוֹרָיְתָא כֵּיוָן דִּתְרֵי אָמְרִי קָרוֹב לָהּ לָא מָצֵי לְאוֹקְמֵי צָרָה אַחֲזָקָה וּלְמִפַּטְרָא לְעָלְמָא בְּלֹא חֲלִיצָה: וּמַתְנִי' דְּהָכָא בְּכַת אַחַת עֵד אוֹמֵר קָרוֹב לוֹ וְעֵד אוֹמֵר קָרוֹב לָהּ הִלְכָּךְ בְּקִדּוּשִׁין הוּא דְּאִיכָּא לְמִתְנְיֵהּ מִשּׁוּם דִּבְחֶזְקַת הֶתֵּר לְיַבֵּם קַיְמָא וּמִשּׁוּם עֵד אֶחָד דְּאָמַר קָרוֹב לָהּ לָא מַפְּקִינַן לָהּ מֵחֲזָקָה וַחֲלִצָּה אֲבָל בְּגֵרוּשִׁין לֵיכָּא לְמַתְנְיָהּ דִּבְחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק קַיְמָא וְעֵד א' דְּאָמַר קָרוֹב לָהּ בָּעֵי לְאַפּוֹקֵי מֵחֲזָקָה וְכֵיוָן דְּלֵיכָּא עֵדוּת שָׁלֵם אָזְלִינַן לְקֻלָּא וְקָא מוֹקְמִינַן אַחֲזָקָה וְלָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת מִתְיַבֶּמֶת: אַף גֵּרוּשִׁין בְּכַת אַחַת כְּלוֹמַר אִי הֲוָה תָּנֵי לְהוּ דע"כ הֲוָה מִתּוֹקְמָא דֻּומְיָא דְּקִדּוּשִׁין מִשּׁוּם הָכִי לָא תָּנֵי לָהּ: הָכִי גָּרְסִינַן וְקִדּוּשִׁין גּוּפַיְהוּ מִמַּאי דִּבְכַת אַחַת דִּלְמָא בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים אִי בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים תִּתְיַבֵּם צָרָתָהּ וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם קָיְמִי עֵדִים וְאָמְרִי קָרוֹב לָהּ וְאַתְּ אָמְרַתְּ תִּתְיַבֵּם וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם וְתוּ בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים נָמֵי סְפֵקָא דְּרַבָּנַן הוּא דְּאָמְרִינַן אוֹקֵי תְּרֵי כו' וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ אִי בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים לָא הֲוָה תָּנֵי וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת אֶלָּא תִּתְיַבֵּם וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם דְּהָא אוֹקֵמְתְּ אַחֲזָקָה דְּמֻתֶּרֶת לְיַבֵּם הֲוַאי וּפָרְכִינַן קָיְמִי עֵדִים כו' וְהָאָמַרְתְּ שְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים סְפֵיקָא דְּאוֹרָיְתָא הִיא וְתוּ בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים נָמֵי סְפֵקָא דְּרַבָּנַן הוּא וּבְגֵרוּשִׁין גּוּפַיְהוּ אע"ג דְּכַת אַחַת אוֹמֶרֶת קָרוֹב לָהּ לָא הֲוָה לָן לְאַפּוֹקֵי מֵחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק כֵּיוָן דְּאִיכָּא כַּת אַחֲרִיתִי דְּאָמְרָה קָרוֹב לוֹ וְאַמַּאי קָתָנֵי חוֹלֶצֶת וְאִית דִּמְפָרְשִׁי הָכִי אִי בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים מִי הֲוָה אָמְרִינַן לְעֵיל בִּסְפֵק קִדּוּשִׁין תִּתְיַבֵּם וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם קָיְמִי עֵדִים וְאָמְרֵי קָרוֹב לָהּ וּמְקֻדֶּשֶׁת וְנַעֲשֵׂית הָרִאשׁוֹנָה צָרַת עֶרְוָה וְאַתְּ אָמַרְתְּ תִּתְיַבֵּם אֶלָּא וַדַּאי בְּכַת א' וּמִשּׁוּם דְּלֵיכָּא אֶלָּא חַד דְּאָמַר קָרוֹב לָהּ אָמְרִינַן אוֹקֵי צָרָה אַחֶזְקָתָהּ דִּשְׁרְיָא לְיַבֵּם וְכָךְ שָׁמַעְתִּי וְקָשֶׁה בְּעֵינַי מִשּׁוּם דְּמַיְתִי סִיַּעְתָּא לְמִלְּתֵהּ מִדְּנַפְשֵׁהּ דְּהַהוּא תִּתְיַבֵּם וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם דִּלְעֵיל הוּא גּוּפֵהּ פֵּרֵשׁ הָכִי:

הָכָא נָמֵי אִם אַתָּה אוֹמֵר חוֹלֶצֶת מִתְיַבֶּמֶת תֵּמַהּ דִּמֵּעִקָּרָא פָּרִיךְ וְאַל תַּאַסְרֶנָּה מִסָּפֵק וְרוֹצֶה לְהַתִּירָהּ לַיָּבָם לְכַתְּחִלָּה וְהַשְׁתָּא פָּרֵיךְ דַּאֲפִילּוּ חֲלִיצָה לָא תִּבְעֵי גְּזֵרָה שֶׁמָּא תִּתְיַבֵּם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא הָכִי קָאָמַר מַה מוֹעִיל שֶׁאַתָּה אוֹסְרָהּ לְיַבֵּם וְכֵיוָן דְּחוֹלֶצֶת יָבוֹא מִתּוֹךְ כָּךְ לְיַבֵּם וּמְשַׁנֵּי דְּחוֹלֶצֶת מִמַּה נַּפְשָׁךְ וְאִם יָבֹא בְּאַקְרַאי בְּעָלְמָא לְיַבֵּם אֵין בְּכָךְ כְּלוּם: **נָפַל** הַבַּיִת וְכוּ' כָּאן יֵשׁ תֵּמַהּ אַמַּאי חָשִׁיב לָהּ טְפֵי בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק מִלְּיַבֵּם דְּהָא קַמַּן שֶׁשְּׁנֵיהֶם מֵתוּ וְכֵן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהִיא מֵתָה תְּחִלָּה כְּמוֹ הַבַּעַל וְי"ל דְּמִשּׁוּם הָכִי חָשִׁיב לָהּ טְפֵי בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק מִלְּיַבֵּם מִשּׁוּם דִּבְמִיתַת הַבַּעַל מִשְׁתַּרְיָא לַשּׁוּק אֲבָל בְּמִיתַת הָעֶרְוָה אֵינָהּ נִתֶּרֶת לְיַבֵּם עַד שֶׁיָּמוּת הַבַּעַל עִמָּהּ: **וְאֵין** יָדוּעַ אֵיזֶה מֵהֶם מֵת רִאשׁוֹנָה קָסָבַר הַאי תַּנָּא דְּמִיתָה מַפֶּלֶת: **לְמַאי** הִלְכְתָא תֵּימָא דְּמִשְׁנָה זוֹ בְּגִטִּין בְּהַזּוֹרֵק (דַּף עח.) וְלֹא מַסִּיק הָתָם בַּגְּמָרָא לְמַאי הִלְכְתָא: **אִי** בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים תִּתְיַבֵּם וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם פ"ה דָּחוּק הוּא דְּאֵיךְ עָלָה עַל דַּעַת הַמְתָרֵץ לוֹמַר כֵּן וְעוֹד דִּבְסְפָרִים יְשָׁנִים גָּרֵס וְדִלְמָא וְהוּא מוֹחֵק וְגָרַס וְתוּ וְנִרְאֶה לר"י דה"פ דֻּומְיָא דְּקִדּוּשִׁין וְקִדּוּשִׁין מַשְׁמַע לֵיהּ דְּמַיְירֵי אַף בְּכַת אַחַת ואע"ג דִּבְכַת אַחַת דְּאוֹרָיְתָא מִתְיַבֶּמֶת כֵּיוָן דְּבַב' כִּתֵּי עֵדִים הָוְיָא סְפֵיקָא דְּאוֹרָיְתָא גָּזְרוּ רַבָּנָן שֶׁלֹּא תִּתְיַבֵּם בְּכַת אַחַת אַטּוּ ב' כִּתֵּי עֵדִים וּפָרִיךְ וְקִדּוּשִׁין גּוּפַיְהוּ מִמַּאי דְּמַיְרֵי בְּכַת אַחַת דִּלְמָא דַּוְקָא בְּב' כִּתֵּי עֵדִים אֲבָל בְּכַת אַחַת מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם וְלָא גָּזְרִינַן אַטּוּ ב' כִּתֵּי עֵדִים מִשּׁוּם דְּב' כִּתֵּי עֵדִים גּוּפַיְהוּ הָוְיָא סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן וּמִדְּאוֹרָיְת' מִתְיַבֶּמֶת דְּמוֹקֵם לָהּ אַחֲזָקָה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת לְחוּמְרָא דַּוְקָא בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים אֲבָל בְּכַת אַחַת לֹא הֶחְמִירוּ וּמוֹכִיחַ דִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ לְבַסּוֹף וְהַשְׁתָּא קָאָמַר אִי בְּב' כִּתֵּי עֵדִים דַּוְקָא אַתָּה רוֹצֶה לְהַעֲמִידוֹ אֲבָל בְּכַת אַחַת מִתְיַבֶּמֶת וְלָא גָּזְרִינַן אַטּוּ שְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים דִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים גּוּפַיְהוּ אֵינָהּ חוֹלֶצֶת אֶלָּא לְחוּמְרָא וְאִם תִּתְיַבֵּם אֵין בְּכָךְ כְּלוּם וְהֵיכִי מָצֵינַן לְמֵימַר דְּתִתְיַבֵּם וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם קָיְמִי עֵדִים וְאָמְרִי כו' וּמַסִּיק וְדִלְמָא בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים גּוּפַיְהוּ הָוְיָא סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה בַּתְּחִלָּה וְהַשְׁתָּא לְפִי מַסְקָנָא זוֹ בְּקִדּוּשִׁין בְּכַת אַחַת שָׁרְיָא לְהִתְיַבֵּם וּמִיהוּ וְדִלְמָא בְּעָלְמָא קָאָמַר וְעוֹד אר"י דְּמָצֵינַן לְפָרֵשׁ דְּמַשְׁמַע לֵיהּ דִּבְקִדּוּשִׁין אַיְּרֵי בְּכַת אַחַת מִשּׁוּם דִּבְשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים לָא אִצְטְרִיךְ דִּפְשִׁיטָא שֶׁהוּא סְפֵיקָא דְּאוֹרָיְתָא וּתְנַן לָהּ בְּגִטִּין (ג"ז שָׁם) גַּבֵּי סְפֵק גֵּרוּשִׁין דְּחוֹלֶצֶת אֲבָל אִי הֲוָה בְּקִדּוּשִׁין מַיְרֵי בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים הֲוָה מַיְרֵי נָמֵי בְּגֵרוּשִׁין בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים אע"ג דְּלָא אִצְטְרִיךְ וּכְבָר תְּנַן לָהּ בְּגִטִּין וּלְהָכִי קָאָמַר דֻּומְיָא דְּקִדּוּשִׁין דְּקִדּוּשִׁין נָמֵי בְּכַת אַחַת וּפָרִיךְ וְקִדּוּשִׁין גּוּפַיְהוּ דִּלְמָא בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים דִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים נָמֵי סְפֵקָא דְּרַבָּנָן וְכַת א' וּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים הַכֹּל הֲוָה שָׁוֶה שֶׁהַכֹּל סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזֵל: **שְׁתֵּי** כִּתֵּי עֵדִים נָמֵי סְפֵקָא דְּרַבָּנַן וא"ת וְכֵיוָן דְּמַסְקִינַן דִּבְשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים הָוֵי סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן לָמָּה דָּחֲקוּ רַבָּה וְרַב יוֹסֵף לְאוֹקְמֵי הַהוּא דְּגִטִּין בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים י"ל דִּלְשׁוֹן מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה דְּקָתָנֵי הָתָם בְּמָתְנֵי' שַׁיָּךְ טְפֵי בִּשְׁתֵּי כִּתֵּי עֵדִים וּבפ"ב דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כו: ד"ה אֲנַן) וּבְפֶ' חֶזְקַת הַבָּתִּים (ב"ב לב. ד"ה אֲנַן) הֶאֱרַכְתִּי:

מסורת הש״ס

א קידושין ס.
ב לקמן סז:; משנה יבמות
ג נזיר נה.; עירובין סב.; קידושין כח:; נדה לד.; ביצה ב:; עירובין סג:; בבא מציעא מו:; ביצה יח.
ד משנה גיטין; גיטין עח.
ה עירובין לה:
ו כתובות כ.

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ גירושין הל׳ יג, סמג עשין כ, טוש״ע אה״ע סי׳ קלט סעי׳ יג:
ב מיי׳ פכ״ט מהל׳ מכירה הל׳ ה, סמג עשין פב, טוש״ע חו״מ סי׳ רלה סעי׳ כא:

וְאַרְעָא אוֹקְמַהּ בְּחֶזְקַת בַּר שַׁטְיָא! אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: "יַגִּיד עָלָיו רֵיעוֹ". תְּנָא בְּקִידּוּשִׁין, וְהוּא הַדִּין לְגֵירוּשִׁין. תְּנָא בְּגֵירוּשִׁין, וְהוּא הַדִּין לְקִידּוּשִׁין. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: אִי "יַגִּיד עָלָיו רֵיעוֹ", מַאי "זֶהוּ" דְּקָתָנֵי? אֶלָּא אָמַר רָבָא: כֹּל שֶׁיֵּשׁ בְּקִידּוּשִׁין יֵשׁ בְּגֵירוּשִׁין, וְיֵשׁ בְּגֵירוּשִׁין מַה שֶּׁאֵין בְּקִידּוּשִׁין, וְ"זֶהוּ" דְּגֵירוּשִׁין לָאו דַּוְקָא. אֶלָּא, מִשּׁוּם דִּתְנָא "זֶהוּ" בְּקִידּוּשִׁין, תְּנָא נָמֵי "זֶהוּ" בְּגֵירוּשִׁין. וְ"זֶהוּ" דְּקִידּוּשִׁין לְמַעוּטֵי מַאי? לְמַעוּטֵי זְמַן, דְּלֵיכָּא בְּקִידּוּשִׁין. [אב]וּמִפְּנֵי מָה לֹא תִּקְנוּ זְמַן בְּקִידּוּשִׁין? הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם פֵּירֵי — אֲרוּסָה לֵית לַהּ פֵּירֵי. [ג]אֶלָּא, לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם בַּת אֲחוֹתוֹ — לִיתַקֵּין זְמַן! מִשּׁוּם דְּאִיכָּא דִּמְקַדֵּשׁ בְּכַסְפָּא וְאִיכָּא דִּמְקַדֵּשׁ בִּשְׁטָרָא, לָא תַּקּוּן רַבָּנַן זְמַן. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְרַב אָשֵׁי: וְהָא עַבְדָּא, דְּאִיכָּא דְּקָנֵי בְּכַסְפָּא וְאִיכָּא בִּשְׁטָרָא, וְתַקּוּן רַבָּנַן זְמַן! הָתָם רוּבָּא בִּשְׁטָרָא, הָכָא רוּבָּא בְּכַסְפָּא. אִיבָּעֵית אֵימָא, מִשּׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר. הֵיכִי לֶיעְבֵּיד? לַנְּחֵהּ גַּבֵּי דִּידַהּ — מָחֲקָה לֵיהּ. לַנְּחֵהּ גַּבֵּי דִּידֵיהּ — זִמְנִין דְּבַת אֲחוֹתוֹ הִיא וּמְחַפֵּה עֲלַהּ. [דה]לַנְּחֵהּ גַּבֵּי עֵדִים — אִי דְּזָכְרִי לֵיתוֹ לִיסְהוּד. וְאִי לָא — זִמְנִין דְּחָזוּ מִכְּתָבָא וְאָתוּ מַסְהֲדִי, וְרַחֲמָנָא אָמַר: "מִפִּיהֶם", וְלֹא מִפִּי כְּתָבָם. אִי הָכִי, בְּגֵירוּשִׁין נָמֵי נֵימָא הָכִי! הָתָם — לְהַצָּלָה דִּידַהּ קָאָתֵי, הָכָא — לְחוֹבָה דִּידַהּ קָאָתֵי. [ו](א)מַתְנִי' שְׁלֹשָׁה אַחִין נְשׂוּאִין שָׁלֹשׁ נָכְרִיּוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן, וְעָשָׂה בָּהּ הַשֵּׁנִי מַאֲמָר, וּמֵת — הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַיבְּמוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר: "וּמֵת אֶחָד מֵהֶן... יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" — שֶׁעָלֶיהָ זִיקַת יָבָם אֶחָד, וְלֹא שֶׁעָלֶיהָ זִיקַת שְׁנֵי יְבָמִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְיַיבֵּם לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה, וְחוֹלֵץ לַשְּׁנִיָּה. גְּמָ' וְאִי זִיקַת שְׁנֵי יְבָמִין דְּאוֹרָיְיתָא, חֲלִיצָה נָמֵי לָא תִּיבְעֵי! אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן, וּגְזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד מִתְיַיבְּמוֹת. (ב)וּנְיַיבֵּם לַחֲדָא וְנִיחְלוֹץ לַחֲדָא! גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ: בַּיִת אֶחָד, מִקְצָתוֹ בָּנוּי וּמִקְצָתוֹ

תְּנָא בְּקִדּוּשִׁין סָפֵק קָרוֹב לוֹ כו' וה"ה בְּגֵרוּשִׁין: וּתְנָא בְּגֵרוּשִׁין כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ וְכוּ' וה"ה לְקִדּוּשִׁין: ה"ג כֹּל שֶׁיֵּשׁ בְּקִדּוּשִׁין יֵשׁ בְּגֵרוּשִׁין וְיֵשׁ בְּגֵרוּשִׁין מַה שֶּׁאֵין בְּקִדּוּשִׁין. וְזֶהוּ דְּגֵרוּשִׁין לָאו דַּוְקָא וּמִשּׁוּם דִּתְנָא זֶהוּ בְּקִדּוּשִׁין תְּנָא נָמֵי זֶהוּ בְּגֵרוּשִׁין: כֹּל שֶׁיֵּשׁ בַּקִּדּוּשִׁין כְּגוֹן סָפֵק קָרוֹב לוֹ וְכוּ' הָוֵי נָמֵי סָפֵק בְּגֵרוּשִׁין: וְיֵשׁ בְּגֵרוּשִׁין שֶׁאֵין סָפֵק לְעִנְיַן קִדּוּשִׁין כְּגוֹן זְמַן כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן דִּבְשְׁטַר קִדּוּשִׁין כְּגוֹן הַמְקַדֵּשׁ בִּשְׁטָר לֹא תִּקְנוּ זְמַן: וְזֶהוּ דְּגֵרוּשִׁין לָאו דַּוְקָא דְּמַשְׁמָעוֹ זֶהוּ דְּהָוֵי סָפֵק בְּגֵרוּשִׁין אֲבָל סָפֵק קָרוֹב לָא הָוֵי סָפֵק לְגֵרוּשִׁין וְאַיְּדֵי דִּתְנָא זֶהוּ בְּקִדּוּשִׁין דְּדַוְקָא זֶהוּ דקמ"ל זֶהוּ סָפֵק קָרוֹב הוּא דְּשַׁיָּךְ בְּקִדּוּשִׁין אֲבָל סְפֵק זְמַן לֹא שַׁיָּךְ בְּהוּ: הָנִיחָא לְמ"ד בְּגִטִּין בְּפֶ' כָּל הַגֵּט (גִּטִּין דַּף כו:) מִפְּנֵי מָה תִּקְנוּ חֲכָמִים זְמַן בְּגִטִּין מִשּׁוּם פֵּירֵי לֵדַע מֵאֵימָתַי תִּגְבֶּה מִבַּעְלָהּ פֵּרוֹת שֶׁאָכַל מִנִּכְסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ דְּקָסָבַר מִשָּׁעָה שֶׁנָּתַן עֵינָיו בָּהּ לְגָרְשָׁהּ שׁוּב אֵין לוֹ לְבַעַל פֵּרוֹת: אֲרוּסָה לֵית לַהּ פֵּרֵי לְפִיכָךְ לֹא תִּקְנוּהוּ בִּשְׁטַר קִדּוּשִׁין שֶׁאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה דְּכִי תַּקּוּן רַבָּנָן פֵּירֵי לְבַעַל מִשּׁוּם פִּרְקוֹנָהּ וּפִרְקוֹנָהּ לָא קָא מִחַיֵּב בָּהּ אֶלָּא מִכְּתֻבָּה וְאֵילָךְ דִּתְנַאי כְּתֻבָּה הוּא דְּאִם תִּשְׁתְּבַאי אֶפְרְקִנָּךְ בִּכְתֻבּוֹת פ' נַעֲרָה (כְּתֻבּוֹת דַּף נא.): מִשּׁוּם בַּת אֲחוֹתוֹ שֶׁמָּא יְהֵא נָשׂוּי בַּת אֲחוֹתוֹ וְתִזְנֶה תַּחְתָּיו וְיִרְאֶה עֵדִים מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין וְיָחוּס עָלֶיהָ וִיגָרְשֶׁנָּה וְיֹאמַר קֹדֶם זְנוּת שֶׁאַתֶּם מְעִידִים כְּבָר נִתְגָּרְשָׁה: לְתַקֵּן זְמַן נָמֵי בִּשְׁטַר קִדּוּשִׁין שֶׁמָּא תִּזְנֶה וְיֹאמַר קֹדֶם קִדּוּשִׁין הֲוָה: וְהָא עַבְדָּא מְכִירַת עֶבֶד: וְתַקּוּן רַבָּנָן זְמַן בְּכָל שִׁטְרֵי מְכִירָה [שֶׁל עֶבֶד כְּדֵי] לֵדַע מֵאֵיזֶה זְמַן יֹאכַל פֵּרוֹת שֶׁזֶּה קָנָה נִכְסֵי עַבְדּוֹ: מָחֲקָה לֵיהּ לִזְמַן וְתֹאמַר קֹדֶם קִדּוּשִׁין הָיָה זְנוּת זֶה: לַנְּחֵיהּ גַּבֵּי עֵדִים מַאי מְהַנֵּי אִי דְּכִירִי אֵימַת הֲוָה קִדּוּשִׁין אַפֵּי' אֵינוֹ כָּתוּב בִּשְׁטָר מָצוּ לְאַסְהוֹדֵי אֶלָּא לְהָכִי אֲמַרְתְּ דִּמְהַנֵּי דִּזְמְנִין דְּלָא דְּכִירִי וְחָזוּ מִכְּתָבָא וְאָתוּ וּמַסְהֲדִי וְהַאי לָאו עֵדוּת הוּא דְּרַחֲמָנָא אָמַר ע"פ שְׁנַיִם עֵדִים (דְּבָרִים י"ט:ט"ו) וְלֹא שֶׁיָּעִידוּ עַל פִּי כְּתָבָם: גַּבֵּי גֵּרוּשִׁין נָמֵי אַמַּאי תִּקְנוּ זְמַן מִשּׁוּם בַּת אֲחוֹתוֹ גַּבֵּי מַאן נִינְּחֵיהּ: לְהַצָּלָה דִּדָּה קָאָתֵי וְלֵיכָּא לְמֵחַשׁ דִּלְמָא מָחֲקָה לֵיהּ דְּכִי אָתוּ סָהֲדֵי דִּזְנוּתָהּ אִי לָא מַיְתָא שְׁטָרָא דְּאִגָּרְשָׁה מִקַּמֵּי הָכִי מוֹקְמִינַן לָהּ בְּחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ. וּמִיהוּ אִי לָא תַּקּוּן רַבָּנָן זְמַן הֲוָה מָצֵי לְאִחַפּוּיֵי עֲלָהּ וּמִסְפֵּיקָא לָא קָטְלִינַן לָהּ אֲבָל הַשְׁתָּא דְּתַקּוּן רַבָּנָן אִי לָא מַיְתָא לֵיהּ מוֹקְמִינַן לָהּ אַחֲזָקָה וְקָטְלִינַן לָהּ: הָכָא לְחוֹבָה דִּידַהּ קָאָתֵי זְמַן דְּקִדּוּשִׁין וְאִי תַּקּוּן לָהּ רַבָּנָן זְמַן וְזִנְּתָה כָּבְשָׁה לֵיהּ לִשְׁטָרָא אוֹ מָחֲקָה לֵיהּ וְקַיְמָא אַחֶזְקַת פְּנוּיָה כִּדְמֵעִקָּרָא: מַתְנִי' זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא כְּנָסָהּ זֶה עֲדַיִן זִקַּת רִאשׁוֹן עָלֶיהָ וְנִתּוֹסְּפָה עָלֶיהָ זִקַּת מַאֲמָרוֹ הֲרֵי כְּשֶׁמֵּת זֶה נוֹתְרוּ עָלָהּ זִקַּת שְׁנֵיהֶם וְאִלּוּ כְּנָסָהּ הֲוָה פָּקְעָה זִקָּה דְּקַמָּא וְכִי מָיֵית לָא הֲוָה עֲלָהּ אֶלָּא זִקַּת שֵׁנִי א"נ לָא עָבַד בָּהּ מַאֲמָר לָא הֲוָה עֲלָהּ אֶלָּא זִקַּת רִאשׁוֹן: מְיַבֵּם לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא בְּפֶרֶק שֵׁנִי בַּבָּרַיְתָא אִם מַאֲמָרוֹ שֶׁל שֵׁנִי מַאֲמָר אֵשֶׁת שֵׁנִי הוּא בּוֹעֵל וְאִם אֵינוֹ מַאֲמָר אֵשֶׁת רִאשׁוֹן הוּא בּוֹעֵל: וְחוֹלֵץ לַשְּׁנִיָּה דַּחֲדָא לָא מִפַּטְרָא בְּבִיאָה דְּאִידָךְ דִּלְמָא מַאֲמָר לָא קָנֵי וְהָווּ לְהוּ ב' יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מב' בָּתִּים וְיִבּוּמֵי תַּרְוַיְהוּ נָמֵי לָא דִּלְמָא מַאֲמָר קָנֵי וְהָווּ לְהוּ ב' יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד: גְּמ' אִי זִיקַת שְׁנֵי יְבָמִין דְּאוֹרָיְתָא כו' לְרַבָּנָן פָּרִיךְ: אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא מַאֲמָר לָא קָנֵי וְהָווּ לְהוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת מב' בָּתִּים וְתַרְוַיְהוּ מָצֵי לְיַבּוּמֵי וְרַבָּנָן הוּא דִּגְזָרוּ שֶׁמָּא יֹאמְרוּ ב' יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת א' מִתְיַבְּמוֹת:

וְאַרְעָא אוֹקְמָא בְּחֶזְקַת בַּר שַׁטְיָא לָא דָּמֵי לְהַהִיא דְּאָמַר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף עט:) וּבְבָבָא בָּתְרָא (דַּף קנג: וְשָׁם) אִם בָּרִיא הוּא עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁשְּׁכִיב מְרַע הָיָה וְאִם שְׁכִיב מְרַע הוּא כו' דְּהָכָא כֵּיוָן שֶׁדַּרְכּוֹ לִהְיוֹת עִתִּים חָלִים וְעִתִּים שׁוֹטֶה לֹא שַׁיָּךְ לְהַעֲמִידוֹ אַחֲזָקָה כְּמוֹ שֶׁהוּא עַתָּה: **אִי** יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ מַאי זוֹ הִיא דְּקָתָנֵי הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ אִי יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ לִתְנֵי כּוּלְּהוּ בְּחַד וְלִתְנֵי חַד מִנַּיְהוּ בְּאִידָךְ כִּדְפָרִיךְ בְּפֶרֶק לֹא יַחְפֹּר (ב"ב דַּף יט.): **לְמַעוּטֵי** זְמַן דְּלֵיתֵהּ בְּקִדּוּשִׁין מְסַפְּקָא לר"י כָּתַב בִּכְתַב יָדוֹ וְאֵין עָלָיו עֵדִים אִי מְהַנֵּי בְּקִדּוּשִׁין אִי לֹא דְּכֵיוָן שֶׁאֵין צָרִיךְ זְמַן מָה לָנוּ אִם אֵין עָלָיו עֵדִים: **וְהָא** עַבְדָּא דְּאִכָּא דְּקָנֵי בְּכַסְפָּא כו' פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שְׁטַר קְנִיַּת עֶבֶד וְקָשֶׁה לר"י דא"כ מ"ש דִּנְקַט עֶבֶד דהו"מ לְמִינְקַט שְׁטַר מְכִירַת קַרְקַע וְכָל שִׁטְרֵי מִקָּח וּמִמְכָּר וְעוֹד דְּהָתָם לָא תִּקּוּן רַבָּנָן זְמַן וְנִרְאֶה דְּאַשְּׁטַר שִׁחְרוּר קָאֵי דְּתִקּוּן זְמַן לֵדַע מָתַי נֶאֱסַר בְּשִׁפְחָה וְהֻתַּר בְּבַת יִשְׂרָאֵל וה"ק וְהָא עַבְדָּא אִיכָּא דְּקָנֵי נַפְשֵׁהּ בְּכַסְפָּא וְאִיכָּא דְּקָנֵי בִּשְׁטָרָא וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָא דִּמְשַׁנֵּי הָתָם רֻבָּא וְכוּ' וא"ת בפ"ק דְּגִטִּין (דַּף ט.) דִּתְנַן בַּג' דְּרָכִים שָׁווּ גִּטֵּי נָשִׁים לְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים לִתְנֵי נָמֵי זְמַן שֶׁשָּׁוּוּ גִּטֵּי נָשִׁים לְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים וְלֵיתֵהּ בְּקִדּוּשִׁין וְי"ל דְּכָל מִלֵּי דַּחֲשִׁיב הָתָם וּדְפָרִיךְ הָתָם הָוֵי חַד טַעְמָא בְּגִטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים אֲבָל זְמַן דְּשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים בָּא לְהַתִּירוֹ בְּבַת יִשְׂרָאֵל וְגִטֵּי נָשִׁים מִשּׁוּם פֵּירֵי: **דְּחָזוּ** בִּכְתָבָא וְאָתוּ וּמַסְהֲדִי כו' קָשֶׁה לר"י דִּבְהַגּוֹזֵל קַמָּא (ב"ק דַּף צח. וְשָׁם:) גַּבֵּי הַשּׂוֹרֵף שְׁטָרוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ פָּרֵיךְ וְאִי דְּאִיכָּא סָהֲדֵי דְּיָדְעִי לִכְתְּבוּ לֵיהּ שְׁטָרָא אַחֲרִינָא וְאַמַּאי הָא אָמַר הָכָא דְּמִפִּיהֶם וְלֹא מִפִּי כְּתָבָם וְאר"י דה"נ אִם הָיוּ מְעִידִים שֶׁכָּךְ רָאוּ בַּשְּׁטָר שַׁפִּיר הָווּ עָבְדִי דַּהֲרֵי הֵם כְּאִלּוּ מְעִידִים רְאִינוּ עֵדוּת שֶׁנִּתְקַבֵּל בב"ד דְּעֵדִים הַחֲתוּמִים עַל הַשְּׁטָר נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בב"ד אֲבָל חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא לֹא יָעִידוּ שֶׁכָּךְ רָאוּ בִּשְׁטָר אֶלָּא שֶׁמָּא יָעִידוּ עַל הַמַּעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הֵם זוֹכְרִים וְהֵם אֵינָן זוֹכְרִין אֶלָּא עַל פִּי הַכְּתָב וְכֵן הָא דְּאָמְרִינַן בפ"ב דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כ.) כּוֹתֵב אָדָם עֵדוּתוֹ עַל הַשְּׁטָר וּמֵעִיד עָלֶיהָ אֲפִלּוּ אַחַר כַּמָּה שָׁנִים וְהוּא שֶׁזּוֹכְרָהּ מֵעַצְמוֹ אֲבָל אֵין זוֹכְרָהּ מֵעַצְמוֹ לֹא הָתָם נָמֵי לָא אַיְרֵי בְּמֵעִיד שֶׁכָּךְ רָאָה כָּתוּב אֶלָּא בְּמֵעִיד עַל מַעֲשֶׂה עַצְמוֹ וְעוֹד דְּהָתָם לָא הֲוָה שְׁטָר אֶלָּא שֶׁכּוֹתֵב לְזִכְרוֹן דְּבָרִים בְּעָלְמָא וְלֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתוֹ בב"ד ואר"י דְּשָׁמַע מר"ת שֶׁנּוֹהֲגִין עַכְשָׁו שֶׁשּׁוֹלְחִין הָעֵדִים עֵדוּתָן בִּכְתַב יָדָם לב"ד וְלָא קָרֵינַן בֵּהּ מִפִּיהֶם וְלֹא מִפִּי כְּתָבָם כֵּיוָן שֶׁהֵם זוֹכְרִין עֵדוּתָן וְהָא דְּתַנְיָא בְּמִי שֶׁאֲחָזוֹ (גִּטִּין דַּף עא.) וְאִם לֹא יַגִּיד פְּרָט לְאִלֵּם שֶׁאֵין יָכוֹל לְדַבֵּר וּפָרִיךְ וְאַמַּאי וַהֲרֵי יָכוֹל לְדַבֵּר מִתּוֹךְ הַכְּתָב שָׁאנֵי עֵדוּת דְּרַחֲמָנָא אָמַר מִפִּיהֶם וְלֹא מִפִּי כְּתָבָם שָׁאנֵי אִלֵּם שֶׁאֵין רָאוּי לְהַגִּיד כִּדְאָמְרִינַן (מְנָחוֹת דַּף קו:) כֹּל שֶׁאֵין רָאוּי לְבִלָּה כו' אֲבָל אַחֵר מוֹעִיל כְּתַב יָדוֹ כְּשֶׁזּוֹכֵר הָעֵדוּת וּמִיהוּ בְּפֵרוּשׁ חֻמָּשׁ (דְּבָרִים י"ט:ט"ו) פרש"י ע"פ שְׁנַיִם עֵדִים פְּרָט שֶׁלֹּא יִשְׁלְחוּ כְּתָבָם לב"ד: **לְהַצָּלָה** דִּדָּה קָאָתֵי פֵּי' בַּקּוּנְטְ' דְּהַשְׁתָּא דְּתִקּוּן זְמַן אִי לָא מַיְתָא שְׁטָרָא דְּאִגָּרְשָׁה מִקַּמֵּי הָכִי מוֹקְמִינַן לָהּ אַחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ וְקָטְלִינַן לָהּ וְאֵין נִרְאֶה דִּבְהֶדְיָא אָמַר בְּפֶ' שֵׁנִי דְּגִטִּין (דַּף יז:) גַּזְיָהּ לִזְמַן וְיַהֲבֵהּ נִהֲלָהּ מָה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקָּנָתָן וּמְשַׁנֵּי לְרַמַּאי לָא חָיְשִׁינַן אַלְמָא כִּי לֵיכָּא זְמַן לָא קָטְלִינַן לָהּ וְאר"י דה"פ לְהַצָּלָה דִּדָּה קָאָתֵי שֶׁהַגֵּט בָּא לְהַצִּילָהּ וּלְהַגִּיד שֶׁהִיא מְגֹרֶשֶׁת וּלְכָךְ יֵרָאֶה לִמְחֹק הַזְּמַן כִּי סְבוּרָה שֶׁיִּפָּסֵל בְּכָךְ וְגָרַע כֹּחוֹ טְפֵי אֲבָל וַדַּאי אִי הֲוָה מָחֲקַתְּ לֵיהּ לָא הֲוָה קָטְלִינַן לָהּ הָכָא לְחוֹבָה דִּידַהּ קָאָתֵי דְּהַקִּדּוּשִׁין בָּאִין לְהָעִיד שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת וּמָחֲקָה לֵיהּ לְעוֹלָם לִזְמַן: **שְׁלֹשָׁה** אַחִין נְשׂוּאִין ג' נָשִׁים נָכְרִיּוֹת הו"מ לְמִנְקַט וְאֶחָד מֵפְנֶה: **מִדְּרַבָּנָן** וּגְזֵרָה כו' מַשְׁמַע דְּאֵשֶׁת ב' מֵתִים בְּשׁוּם מָקוֹם לָא הָוְיָא אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן דְּאִי לָאו גְּזֵרָה דְּהָכָא הָיְתָה מִתְיַבֶּמֶת אַפִּי' בַּעֲלַת מַאֲמָר וְלָא גָּזְרִינַן לָהּ אַטּוּ אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים וא"כ מִי שֶׁעָלֶיהָ זִיקַת יָבָם אֶחָד כו' לָא הָוְיָא דְּרָשָׁא גְּמוּרָה אֶלָּא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא וְקָשֶׁה דִּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּגִטִּין (דַּף פב: וְשָׁם) אָמְרִי' אֶלָּא אֵשֶׁת ב' מֵתִים הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ מַשְׁמַע דְּהָוֵי דְּאוֹרָיְתָא וְאַפֵּי' בְּחַד דֻּכְתָּא וי"ל דִּפְלוּגְתָּא דְּתַנָּאֵי הִיא כִּדְמוֹכַח לְקַמָּן בְּסוֹף הָאִשָּׁה רַבָּה (יְבָמוֹת דַּף צו:) גַּבֵּי בֶּן תֵּשַׁע שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וּמִשֶּׁהִגְדִּיל נָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת הַשְּׁנִיָּה חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא בַּעֲלַת זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וּפָרִיךְ בַּגְּמָרָא וְיַעֲשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל וְתִדָּחֶה צָרָה מִיִּבּוּם פֵּרוּשׁ כִּי הָכָא וּמַסִּיק לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּעָשׂוּ וְעָשׂוּ וּפְלִיג תַּנָּא דִּשְׁמַעְתִּין אַהַהוּא תַּנָּא דְּהַאי תַּנָּא דִּשְׁמַעְתִּין גָּזַר מִשּׁוּם צָרָה פֵּרוּשׁ הָא דְּקָא אָסַר בַּעֲלַת מַאֲמָר מִשּׁוּם דְּאִיכָּא צָרָה בַּהֲדַהּ כִּדְגָזַר בִּשְׁמַעְתִּין דִּלְמָא חָלֵיץ וַהֲדַר מְיַבֵּם כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס אֲבָל מִשּׁוּם זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין לָא מִתַּסְרָא דְּלָאו דְּאוֹרָיְתָא וּמִיהוּ כִּי לֵיכָּא צָרָה בַּהֲדַהּ נָמֵי אֲסוּרָה אַטּוּ הֵיכָא דְּאִיכָּא צָרָה כִּדְקָאָמַר הָתָם רָבָא לְעֵיל דְּאַפֵּי' הֵיכָא דְּלֵיכָּא צָרָה בַּהֲדַהּ מִחְלָץ חָלְצָה יַבּוֹמֵי לָא מִיַּבְּמָא וְתַנָּא דְּהָתָם לֹא גָּזַר מִשּׁוּם צָרָה פֵּי' הָא דְּקָא אָסַר לְבַעֲלַת בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע לְיַבּוֹמֵי לָאו מִשּׁוּם צָרָה אֶלָּא אַטּוּ אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים דְּהָוֵי בְּעָלְמָא דְּאוֹרָיְתָא וְדַוְקָא בְּדִידָהּ גָּזְרוּ אֲבָל בְּצָרָתָהּ לֹא דְּלָא רָצוּ לְהַחְמִיר גַּם בְּצָרָתָהּ אַטּוּ אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים וְהַהִיא דְּרֵישׁ הַמְגָרֵשׁ (גִּטִּין פב:) כְּהַהוּא תַּנָּא וריב"ן פֵּרֵשׁ שָׁם דִּלְכֻלֵּי עָלְמָא אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים דְּאוֹרַיְיתָא וְתַנָּא דְּהָכָא גָּזַר אַף בְּאֵשֶׁת הַשֵּׁנִי מִשּׁוּם צָרָה דְּהַיְנוּ בַּעֲלַת מַאֲמָר דְּקָא סָבַר כֵּיוָן דִּבְעָלְמָא אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים דְּאוֹרַיְיתָא מַחְמִירִי אַפֵּי' בְּאִידָךְ וְתַנָּא דְּהָתָם לָא מַחְמִיר כֻּלֵּי הַאי וְלֹא גָּזַר בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁל בֶּן תֵּשַׁע אַטּוּ בַּעֲלַת זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִים וְקָשֶׁה דְּהָכָא מַסִּיק דְּטַעֲמָא דְּהַהְ תַּנָּא מִשּׁוּם הַנָּךְ גְּזֵרוֹת דִּמְפָרֵשׁ הָכָא וְעוֹד דְּהָתָם קָרֵי רָבָא לְאִשְׁתּוֹ צָרָה וְקָאָמַר נָמֵי וְיַעֲשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל וְתִדָּחֶה צָרָה כו' וְהָכָא קָרֵי לְבַעֲלַת מַאֲמָר צָרָה וריב"ן הִקְשָׁה לְעַצְמוֹ שְׁתֵּי קֻשְׁיוֹת הַלָּלוּ וּפר"י עִקָּר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ אישות הל׳ א:

ב מיי׳ פי״ב מהל׳ אישות הל׳ ג, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ סט סעי׳ א ג:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ גירושין הל׳ כד, סמג עשין כ, טוש״ע אה״ע סי׳ קכז סעי׳ א:

ד מיי׳ פג׳ מהל׳ עדות הל׳ ד:

ה מיי׳ פח׳ מהל׳ עדות הל׳ ה, סמג עשין קט, טוש״ע חו״מ סי׳ מו סעי׳ י:

ו סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ ד:

מסורת הש״ס

א לעיל יח:; תוספתא יבמות; לעיל יב.; משנה יבמות

ב לקמן מד.

תורה אור השלם

יַגִּיד עָלָיו רֵעוֹ מִקְנֶה אַף עַל־עוֹלֶה [איוב לו, לג]

לֹא־יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עָוֹן וּלְכָל־חַטָּאת בְּכָל־חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל־פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־עֵדִים יָקוּם דָּבָר [דברים יט, טו]

עַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל־פִּי עֵד אֶחָד [דברים יז, ו]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

וּמִקְצָתוֹ חָלוּץ. וְיֹאמְרוּ! אִי דִּמְיַיבֵּם וַהֲדַר חָלֵיץ — הָכִי נָמֵי. אֶלָּא גְּזֵירָה דִּילְמָא חָלֵיץ בְּרֵישָׁא וַהֲדַר מְיַיבֵּם, וְקָם לֵיהּ בַּ״אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה״, וְרַחֲמָנָא אָמַר: כֵּיוָן שֶׁלֹּא בָּנָה — שׁוּב לֹא יִבְנֶה. אָמַר רָבָא: נָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ — הוּתְּרָה צָרָתָהּ. אֲבָל הִיא אֲסוּרָה, דְּמִחַלְּפָה בְּבַעֲלַת גֵּט. [א]אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רָבָא: נָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ — הוּתְּרָה אֲפִילּוּ הִיא. מַאי טַעְמָא? מַאי דַּעֲבַד בַּהּ — שַׁקְלֵיהּ. [ב](א)מַתְנִי׳ שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן, וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי — הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית, הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת. (ב)גְּמָ׳ פְּשִׁיטָא! הַשְׁתָּא, וּמָה הָתָם דְּלָא מִידַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי — אָמְרַתְּ לָא, הָכָא דְּקָא מִידַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי — לָא כׇּל שֶׁכֵּן! תַּנָּא — הָא תְּנָא בְּרֵישָׁא, וְהָךְ חַזְיָא לְהֶיתֵּירָא וְשַׁרְיָא, וַהֲדַר חַזְיָא לְאִיסּוּרָא. וְאַיְּידֵי דַּחֲבִיבָה לֵיהּ אַקְדְּמַהּ, וּמִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ. תָּנוּ רַבָּנַן: בָּא עָלֶיהָ — חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח, וּמִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח בִּלְבַד. וְהָא תַּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה בִּלְבָד! לָא קַשְׁיָא: כָּאן שֶׁנָּשָׂא חַי, וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא מֵת. כָּאן שֶׁנָּשָׂא מֵת, וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא חַי. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הֵיכָא דְּנָשָׂא מֵת וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא חַי, כֵּיוָן דְּאִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה לָא חָיֵיל — תִּתְיַיבֵּם יַבּוֹמֵי! אָמַר רַב אָשֵׁי: אִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה מִיתְלָא תְּלֵי וְקָאֵי, אִי פָּקַע אִיסּוּר אֵשֶׁת אָח — אָתֵי אִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְחָיֵיל, וְהִילְכָּךְ לָא פָּקַע. ג(ג)וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי אִיסּוּר חָל עַל אִיסּוּר? וְהָא תַּנְיָא: עָבַר עֲבֵירָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁתֵּי מִיתוֹת — נִידּוֹן בַּחֲמוּרָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נִידּוֹן בַּזִּיקָה הָרִאשׁוֹנָה הַבָּאָה עָלָיו. (ד)וְתַנְיָא: כֵּיצַד אָמַר רַבִּי יוֹסֵי נִידּוֹן בַּזִּיקָה הָרִאשׁוֹנָה הַבָּאָה עָלָיו? חֲמוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ — נִידּוֹן בַּחֲמוֹתוֹ. אֵשֶׁת אִישׁ וְנַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ — נִידּוֹן בְּאֵשֶׁת אִישׁ.

אָמַר

וּמִקְצָתוֹ חָלוּץ וְאָתֵי לְמֵימַר בְּבַ' יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד חֲדָא מִתְיַבֶּמֶת וְאַחֶרֶת חָלְצָה: נָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ אַמַּתְנִיתִין קָאֵי שֶׁאִם נָתַן זֶה הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִקָּתוֹ וְאַחַ"כ מֵת הֻתְּרָה אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא צָרָתָהּ לְהִתְיַבֵּם לַשְּׁלִישִׁי דְּמַאֲמָר דַּעֲבַד שַׁקְלֵהּ וְלָאו צָרוֹת נִינְהוּ וְהַשְׁתָּא לָא אָתֵי לְמֵימַר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת מִבַּיִת אֶחָד חֲדָא חָלְצָה וַחֲדָא מִיַּבְּמָא דְּהָכָא לָאו מִבַּיִת אֶחָד מִחְזֵי: אֲבָל הִיא אֲסוּרָה וְלֹא מִשּׁוּם דְּקָם לֵיהּ בְּלֹא יִבְנֶה דְּפוּסְלָהּ עַל אָחִיו הַנִּשְׁאָר שֶׁהֲרֵי לֹא נָתַן גֵּט לְזִקָּה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָתֵי לְאִחַלּוּפֵי בְּבַעֲלַת הַגֵּט הֵיכָא דַּעֲבַד גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וּלְזִקָּתוֹ דְּהַהִיא וַדַּאי מִדַּחְיָא אֲבָל גֵּט לְמַאֲמָרוֹ לָא דָּחֵי אֶלָּא מַאֲמָר וְנִשְׁאֲרָה זִקָּה רִאשׁוֹנָה בִּמְקוֹמָהּ: הֻתְּרָה אֲפִלּוּ הִיא לַשְּׁלִישִׁי כְּשֶׁיָּמוּת שֵׁנִי: מַאי דַּעֲבַד שַׁקְלֵהּ וְהָוְיָא כְּמוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר וְאָתְיָא וּמִתְיַבֶּמֶת לַשְּׁלִישִׁי מֵחֲמַת זִקַּת אָחִיו הָרִאשׁוֹן. וְדַוְקָא שֶׁפֵּרֵשׁ לְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִקָּתוֹ קָאָמַר אֲבָל סְתָמָא קַיְמָא בְּלֹא יִבְנֶה אַכֻּלְּהוּ אַחִין וְהָכִי מוֹכְחָא מִלְּתָא דְּרָבָא בְּפֶרֶק רַבָּן גַּמְלִיאֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' נב:) דִּלְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִקָּתוֹ קָאָמַר: פְּשִׁיטָא הַשְׁתָּא וּמָה הָתָם דְּלָא אִדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף ל.) גַּבֵּי שְׁלֹשָׁה אַחִים שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֶחָד נָשָׂא נׇכְרִית וּמֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת וְכָנַס נְשׂוּי נׇכְרִית אֶת אִשְׁתּוֹ וּמֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי וְאַחַ"כ מֵת נְשׂוּי נׇכְרִית הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עָלָיו עוֹלָמִית מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בִּנְפִילָה רִאשׁוֹנָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. ואע"ג דִּבְהָהִיא נְפִילָה קַמַּיְתָא לָא אִדַּחְיָא לָהּ לְגַמְרֵי דְּהָא קָאֵי נְשׂוּי נׇכְרִית שֶׁזּוֹקְקָהּ לְיִבּוּם וְקוֹרֵא אֲנִי בָּהּ בִּשְׁעַת נְפִילָה יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ אֲפִ' הָכִי חָשְׁבִינַן לָהּ לְגַבֵּי בַּעַל אֲחוֹתָהּ כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים לְאִתְּסוּרֵי עָלֶיהָ אֲפִילּוּ לְאַחַר מִיתַת אֲחוֹתָהּ: הָכָא דְּבִשְׁעַת נְפִילָה אִדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי דְּאֵין כָּאן אֶלָּא בַּעַל אֲחוֹתָהּ וּמִשָּׁעָה שֶׁנָּפְלָה לְפָנָיו אֵין זִקַּת יִבּוּם עָלֶיהָ מִבַּעְיָא: תְּנָא הָא מַתְנֵי' דְּהָכָא תְּנָא בְּרֵישָׁא: וְהַךְ דִּשְׁלֹשָׁה אַחִים דְּלָא אִדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי חַזְיָא מֵעִקָּרָא לְהֶתֵּרָא וְשַׁרְיָא [מִשּׁוּם הָכִי לָא תַּנְיָא]: הָדַר חַזְיָא לְאִסּוּרָא דמ"מ לְדִידָהּ לָא קָרֵינָא בֵהּ מִשְּׁעַת נְפִילָה יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ: דַּחֲבִיבָה לֵיהּ מִשּׁוּם דְּחִדּוּשׁ הוּא: וּמִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁיְּתֵרָה הִיא מִשֶּׁנִּשְׁנֵית זוֹ הוֹאִיל וְהָיְתָה שְׁנוּיָה מִתְּחִלָּה: לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ לְעָקְרָהּ לְגַמְרֵי: בָּא עָלֶיהָ בְּחַיֵּי אִשְׁתּוֹ: מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח דְּהָא רַחֲמָנָא פְּטָרָהּ מִיִּבּוּם וְקָמָה עָלֶיהָ כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים: אֶלָּא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח כִּדְמוּקִי טַעְמָא לְקַמָּן: נָשָׂא חַי וְאח"כ נָשָׂא מֵת אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה קָדֵם דְּקֹדֶם שֶׁנְּשָׂאָהּ אָחִיו הַמֵּת הָיְתָה עוֹמֶדֶת עָלָיו בְּאִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה: בְּנָשָׂא מֵת וְאַחַ"כ נָשָׂא חַי דְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח קָדִים וְתוּ לָא אָתֵי אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְחָיֵיל עֲלָהּ דְּקָסָבַר אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר: מִיתְלָא תָּלֵי דְּאִי הֲוָה פָּקַע אִסּוּר אֵשֶׁת אָח הֲוָה חָיֵיל אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה דְּהַאי דְּלָא חָיֵיל מֵעִקָּרָא מִשּׁוּם טַעְמָא דְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח דַּהֲוָה קָאֵי קַמֵּהּ הִלְכָּךְ הוֹאִיל וְאִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה מוּכָן וְעוֹמֵד לָחוּל עָלֶיהָ פְּטוּרָה מִן הַיָּבָם לֹא פָּקַע אִסּוּר אֵשֶׁת אָח וְחַיָּב מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח: שְׁתֵּי מִיתוֹת כְּגוֹן חֲמוֹתוֹ וְהִיא אֵשֶׁת אִישׁ דְּאַחֲמוֹתוֹ שְׂרֵפָה וְאַאֵשֶׁת אִישׁ חֶנֶק: נִדּוֹן בַּחֲמוּרָה בִּשְׂרֵפָה: חֲמוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁהָיְתָה אַלְמָנָה כְּשֶׁנָּשָׂא בִּתָּהּ: נִדּוֹן בְּאֵשֶׁת אִישׁ ואע"ג דְּקִיל הוּא. אַלְמָא לָא אָתֵי אִסּוּר חֲמוֹתוֹ וְחָיֵיל אַאֵשֶׁת אִישׁ דְּאִי חָיְלֵי תַּרְוַיְהוּ עָלֶיהָ הֲוָה לָן לְמִדַּיְינֶיהָ בַּחֲמוּרָה:

גֵּט לְמַאֲמָרוֹ כו' הִקְשָׁה ריב"ן דִּתְנַן בפר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נ.) דְּיֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וְאִם עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּבָזוֹ צְרִיכָה ב' גִּטִּין וַחֲלִיצָה בֵּין יָבָם אֶחָד לְבַ' יְבָמוֹת בֵּין ב' יְבָמִין לְיַבְמָה אַחַת אֲבָל יַבּוּמֵי חַד מִנַּיְהוּ לָא וּלְרָבָא יִתֵּן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִקָּתוֹ וּלְיַבּוּמֵי אִידָךְ וְתֵרֵץ דִּלְכַתְּחִלָּה אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן דְּגָזְרִינַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ אַטּוּ גֵּט לְזִקָּתוֹ וְדַוְקָא בְּדִיעֲבַד קָאָמַר הָכָא רָבָא דְּהֻתְּרָה אַפֵּי' הִיא דְּכֵיוָן דְּתוּ לֵיכָּא לְמִגְזַר בְּהַאי מַאֲמָר אַטּוּ שְׁאָר מַאֲמָרוֹת דְּעָלְמָא לָא גָּזְרִינַן דְּלָא שְׁכִיחֵי כֵּלֵּי הַאי אֲבָל לְכַתְּחִלָּה גָּזְרִינַן מִשּׁוּם הַאי מַאֲמָר גּוּפֵהּ:

דְּאִדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי לָא כ"ש אע"ג דְּמֵהַאי בָּבָא שָׁמְעִינַן דַּאֲסִירָא אע"ג דְּאִיחַזְיָא בְּהַךְ נְפִילָה דְּלָא שָׁמְעִינַן מִבָּבָא דִּלְעֵיל כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף ל.) מ"מ כֵּיוָן דְּאִדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא לְגַמְרֵי פְּשִׁיטָא דַּאֲסִירָא אע"ג דְּחַזְיָא בְּהָא נְפִילָה וּלְעֵיל דְּקָאָמַר טַעְמָא דְּאִיחַזְיָא בְּהַךְ נְפִילָה אַהַאי מַתְנִיתִין מִשּׁוּם דְּאַכַּתִּי לָא אַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ טַעְמָא דְּאִדַּחְיָא מֵהַאי בֵּיתָא: **שֶׁנָּשָׂא** חַי וְאח"כ נָשָׂא מֵת אע"ג דִּבְכִי הַאי גַּוְנָא שָׁרוּ ב"ש צָרָה לְיַבּוּמֵי לְעֵיל בְּפ"ק (יְבָמוֹת דַּף ח.) דְּכֵיוָן דְּלָא חָיֵיל אִסּוּר אֵשֶׁת אָח חָשְׁבִי שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה ר"ש לֵית לֵהּ הַאי סְבָרָא דְּמִכׇּל מָקוֹם הֲרֵי הִיא אֵשֶׁת אָחִיו:

לָא פָּקַע ואע"ג דְּלָא חָיֵיל אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה אֲסוּרָה נָמֵי הַצָּרָה לְיַבּוּמֵי כֵּיוָן דְּלָא פָּקַע אִסּוּר אֵשֶׁת אָח כְּמוֹ אַיְלוֹנִית דְּאוֹסֶרֶת צָרָתָהּ אע"ג דְּאֵין בָּהּ אֶלָּא אִסּוּר אֵשֶׁת אָח לְחוּדָהּ וא"ת לר"ש מַשְׁכַּחַת לָהּ אֵשֶׁת אָח מִן הָאָב דְּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ וְלִחְשְׁבָהּ בַּהֲדֵי ט"ו נָשִׁים בפ"ק (דַּף ב. וְדַף י.) לָמֶ"ד בִּפְלֻגְתָּא קָא מַיְרֵי וְכֵן הַאי דִּלְעֵיל דְּקָתָנֵי נֶאֶסְרָה עָלָיו עוֹלָמִית גַּם הִיא פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ וְלִחְשְׁבָה וְי"ל דְּהָנֵי כֵּיוָן דְּמִכֹּחַ אֲחוֹת אִשָּׁה אֲסִירָא בִּכְלַל אֲחוֹת אִשָּׁה נִינְהוּ: **וְנַעֲשֵׂית** אֵשֶׁת אִישׁ נִדּוֹן בַּחֲמוֹתוֹ וְאֵין זֶה מִכֹּחַ זִקָּה רִאשׁוֹנָה דִּבְלָאו הָכִי מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב ב' מִיתוֹת נִדּוֹן בַּחֲמוּרָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כט, טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ ה:

ב מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ א:

ג מיי׳ פי״ד מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ד:

מסורת הש״ס

א משנה יבמות; תוספתא יבמות

ב ביצה לו.

ג סנהדרין פא.; משנה סנהדרין; כריתות יד:

ד תוספתא סנהדרין; סנהדרין פא.

ה לקמן מד.

גליון הש״ס

גמ' ור"ש היכא דנשא מת. עיין בספר המקנה לקידושין דף טז ע"ב בתוס' ד"ה פרט לכ"ג:

תורה אור השלם

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

[אב] אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בְּאִיסּוּר מוֹסִיף. תֵּינַח הֵיכָא דְּנָשָׂא חַי וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא מֵת — מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף אִיסּוּר לְגַבֵּי אַחִים, אִתּוֹסַף אִיסּוּר לְגַבֵּי דִּידֵיהּ. אֶלָּא הֵיכָא דְּנָשָׂא מֵת וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא חַי, מַאי אִיסּוּר מוֹסִיף אִיכָּא? וְכִי תֵּימָא מִגּוֹ דְּאִיתְּסַר בְּכוּלְּהוּ אַחְווֹתָא — הַאי אִיסּוּר כּוֹלֵל הוּא. אֶלָּא אָמַר רָבָא: מַעֲלֶה אֲנִי עָלָיו כְּאִילּוּ עָשָׂה שְׁתַּיִם, וְאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. וְכֵן כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲלֶה אֲנִי עָלָיו כְּאִילּוּ עָשָׂה שְׁתַּיִם, וְאֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. מַאי נָפְקָא מִינַּהּ? לְקָבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים. [ג] וּבִפְלוּגְתָּא. דְּאִיתְּמַר: זָר שֶׁשִּׁימֵּשׁ בְּשַׁבָּת, רַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר: חַיָּיב שְׁתַּיִם. בַּר קַפָּרָא אוֹמֵר: אֵין חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. קָפַץ רַבִּי חִיָּיא וְנִשְׁבַּע: הָעֲבוֹדָה! כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי: שְׁתַּיִם. קָפַץ בַּר קַפָּרָא וְנִשְׁבַּע: הָעֲבוֹדָה! כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי: אַחַת. הִתְחִיל רַבִּי חִיָּיא לָדוּן: שַׁבָּת לַכֹּל נֶאֶסְרָה, כְּשֶׁהוּתְּרָה בַּמִּקְדָּשׁ — אֵצֶל כֹּהֲנִים הוּתְּרָה. לְכֹהֲנִים הוּתְּרָה, וְלֹא לְזָרִים. יֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם זָרוּת, וְיֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם שַׁבָּת. הִתְחִיל בַּר קַפָּרָא לָדוּן: שַׁבָּת לַכֹּל נֶאֶסְרָה, כְּשֶׁהוּתְּרָה בַּמִּקְדָּשׁ — הוּתְּרָה. אֵין כָּאן אֶלָּא זָרוּת. [ד] בַּעַל מוּם שֶׁשִּׁימֵּשׁ בְּטוּמְאָה. רַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר: חַיָּיב שְׁתַּיִם. בַּר קַפָּרָא אוֹמֵר: אֵין חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. קָפַץ רַבִּי חִיָּיא וְנִשְׁבַּע: הָעֲבוֹדָה! כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי: שְׁתַּיִם. קָפַץ בַּר קַפָּרָא וְנִשְׁבַּע: הָעֲבוֹדָה! כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי: אַחַת. הִתְחִיל רַבִּי חִיָּיא לָדוּן: טוּמְאָה לַכֹּל נֶאֶסְרָה, כְּשֶׁהוּתְּרָה בַּמִּקְדָּשׁ — אֵצֶל כֹּהֲנִים תְּמִימִים הוּתְּרָה. לְכֹהֲנִים תְּמִימִים הוּתְּרָה, וְלֹא לְבַעֲלֵי מוּמִין. יֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם בַּעֲלֵי מוּמִין, וְיֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם טוּמְאָה. הִתְחִיל בַּר קַפָּרָא לָדוּן: טוּמְאָה לַכֹּל נֶאֶסְרָה, כְּשֶׁהוּתְּרָה בַּמִּקְדָּשׁ — הוּתְּרָה, אֵין כָּאן אֶלָּא מִשּׁוּם בַּעַל מוּם. [ה] זָר שֶׁאָכַל מְלִיקָה, רַבִּי חִיָּיא אוֹמֵר: חַיָּיב שְׁתַּיִם. בַּר קַפָּרָא אוֹמֵר: אֵין חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. קָפַץ רַבִּי חִיָּיא וְנִשְׁבַּע: הָעֲבוֹדָה! כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי: שְׁתַּיִם. קָפַץ בַּר קַפָּרָא וְנִשְׁבַּע: הָעֲבוֹדָה! כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי: אַחַת. הִתְחִיל רַבִּי חִיָּיא לָדוּן: נְבֵלָה לַכֹּל נֶאֶסְרָה. כְּשֶׁהוּתְּרָה בַּמִּקְדָּשׁ — אֵצֶל כֹּהֲנִים הוּתְּרָה. לְכֹהֲנִים הוּתְּרָה, וְלֹא לְזָרִים. יֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם זָרוּת, וְיֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם מְלִיקָה. הִתְחִיל בַּר קַפָּרָא לָדוּן: נְבֵלָה לַכֹּל נֶאֶסְרָה, כְּשֶׁהוּתְּרָה בַּמִּקְדָּשׁ — הוּתְּרָה, אֵין כָּאן אֶלָּא מִשּׁוּם זָרוּת.

בְּמַאי

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ מוֹדֶה ר' יוֹסֵי בְּאִסּוּר מוֹסִיף שֶׁהוּא חָל עַל אִסּוּר כְּגוֹן אִסּוּר אֵשֶׁת אָח דְּמוֹסִיף הוּא שֶׁבַּתְּחִלָּה כְּשֶׁנָּשָׂא זֶה אֶת אֲחוֹתָהּ וְזוֹ פְּנוּיָה נֶאֶסְרָה עָלָיו מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וּמֻתֶּרֶת לְכָל אָחִיו נִשֵּׂאת לְאֶחָד מֵהֶן נֶאֶסְרָה עַל כֻּלָּן מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח וְעַכְשָׁו נִתּוֹסֵף אִסּוּר עָלֶיהָ לְגַבֵּי שְׁאָר אָחִיו וּמִגּוֹ דְּחָיֵיל שֵׁם אֵשֶׁת אָח עֲלָהּ לְגַבֵּי שְׁאָר אָחִיו שֶׁהָיְתָה מֻתֶּרֶת לָהֶם חָל נַמֵּי הַשֵּׁם הַזֶּה לְגַבֵּי דִּידֵהּ ואע"ג דַּאֲסִירָא עָלֶיהָ וְקַיְמָא. אֲבָל אֵשֶׁת אִישׁ וְנַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ מִתְּחִלָּה הָיְתָה אֲסוּרָה לְכָל הָעוֹלָם מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ נָשָׂא זֶה אֶת בִּתָּהּ אֵין אִסּוּר זֶה רָאוּי לְהוֹסִיף עָלֶיהָ עִם אֲחֵרִים דְּנֵימָא מִגּוֹ דְּחָיֵיל עֲלַיְהוּ לֵחוּל נַמֵּי עָלֶיהָ דְּהַאי דַּחֲמוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ וַדַּאי אִסּוּר מוֹסִיף הוּא שֶׁמִּתְּחִלָּה אֲסוּרָה לָזֶה וּמֻתֶּרֶת לְכָל הָעוֹלָם נַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ אִתּוֹסַף הַאי שֵׁם עֲלָהּ לְגַבֵּי כ"ע וּמִגּוֹ דְּחָיֵיל עֲלַיְהוּ חָיֵיל נַמֵּי לְגַבֵּי דְּהַאי. וְהַאי דְּקָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי נִדּוֹן בַּחֲמוֹתוֹ מִשּׁוּם דִּבְמִיתוֹת עָסְקִינַן וְאִי אַתָּה יָכוֹל לַהֲמִיתוֹ בָּב' מִיתוֹת הוֹאִיל וּשְׁתֵּיהֶן עָלָיו יָדוּן בַּחֲמוּרָה אֲבָל אִם הָיָה שׁוֹגֵג הָיָה חַיָּב ב' חַטָּאוֹת: **תֵּינַח** נָשָׂא חַי דַּאֲחוֹת אִשָּׁה קָדִים וְאַחַ"כ נָשָׂא מֵת אָתֵי אִסּוּר אֵשֶׁת אָח חָיֵיל כִּדְפָרֵשִׁית מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף אִסּוּרָא דְּהַאי שֵׁם לְגַבֵּי אָחִיו כו': **אֶלָּא** הֵיכָא דְּנָשָׂא מֵת דְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח קְדֵים עָלֶיהָ דְּהַאי וְאַחַ"כ נָשָׂא אֲחוֹתָהּ מַאי תּוֹסֶפֶת אִיכָּא עֲלָהּ דְּקַמַּיְתָא לְגַבֵּי אַחֲרַנִי דְּנֵימָא מִגּוֹ: **וְכִי** תֵּימָא מִגּוֹ דִּבְהָנָךְ נִשּׂוּאִין דְּבָתְרַיְתָא מִתְּסַר הַאי גַּבְרָא בְּכוּלְּהוּ אַחְוָתָא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה דְּעַד הַשְׁתָּא הָווּ שָׁרְיָן לֵיהּ אִתְּסַר נַמֵּי מִשּׁוּם הַאי שְׁמָא גּוּפֵהּ עֲלָהּ דְּקַמַּיְתָא שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָחִיו הַאי לָאו אִסּוּר מוֹסִיף הוּא דְּהָא עֲלָהּ דְּקַמַּיְתָא לָא אִתּוֹסַף אִסּוּר לְגַבֵּי אַחֲרִינָא אֶלָּא אִסּוּר כּוֹלֵל הוּא דְּכָיֵיל לָהּ לְקַמַּיְיתָא בְּשֵׁם אֲחוֹת אִשָּׁה מִגּוֹ דְּחָיֵיל עַל אֲחוֹתָהּ: **אִסּוּר מוֹסִיף** כְּשֶׁהָאִסּוּר מוֹסִיף עַל הַחֲתִיכָה לְאָסְרָהּ עַל מִי שֶׁמֻּתֶּרֶת עָלָיו. אִסּוּר כּוֹלֵל שֶׁהָאִסּוּר חָל עַל חֲתִיכוֹת אֲחֵרוֹת וְאוֹתָהּ גּוֹרֶרֶת לְזוֹ עִמָּהֶם עַל יְדֵי מִגּוֹ: **וְאִית דְּגָרְסִי** הָכָא וְתוּ חֲמוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ אִסּוּר מוֹסִיף הוּא וְשִׁבּוּשׁ הוּא בְּיָדָם ואע"ג דְּוַדַּאי אִסּוּר מוֹסִיף הוּא לָאו פִּרְכָא הִיא דְּוַדַּאי אִית לֵהּ לְר' יוֹסֵי אִסּוּר מוֹסִיף כְּגוֹן אֵשֶׁת אִישׁ חָל עַל אִסּוּר חֲמוֹתוֹ וְתַרְוַיְהוּ אִסּוּרֵי עָלֶיהָ וְהָא דְּקָאָמַר וְנִדּוֹן בַּחֲמוֹתוֹ מִשּׁוּם דְּזוֹ הִיא הַחֲמוּרָה דְּאִי אָמְרַתְּ נִדּוֹן בְּאֵשֶׁת אִישׁ אִם כֵּן אֵין זֶה אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֶלָּא אִסּוּר מְבַטֵּל אִסּוּר: **אֶלָּא אָמַר רָבָא** לְעוֹלָם לֵית לֵהּ לְר' יוֹסֵי אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר וְהָא דְּקָאָמַר לְעֵיל חַיָּב עֲלָהּ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח וּמִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה לָאו בְּשׁוֹגֵג לְחַיְּבוֹ שְׁתֵּי חַטָּאוֹת אֶלָּא בְּמֵזִיד וְלֵיעָשׂוֹת רָשָׁע גָּמוּר וּלְקָבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים שֶׁהָרָשָׁע נִקְבָּר אֵצֶל רְשָׁעִים דִּתְנַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף מו.) שְׁתֵּי קְבָרוֹת הָיוּ מְתֻקָּנִין לב"ד א' לַנֶּהֱרָגִין וְלַנֶּחֱנָקִין וְא' לַנִּסְקָלִין וְלַנִּשְׂרָפִין וְהָכָא נָמֵי אע"ג דְּהַאי לָאו מֵחַיָּבֵי ב"ד הוּא הוֹאִיל וַעֲבַד תַּרְתֵּי קָבְרִינַן לֵיהּ גַּבֵּי נִסְקָלִין וְנִשְׂרָפִין: **חַיָּב ב'** ב' אִסּוּרֵי קָחָשִׁיב דְּהָא מִשּׁוּם זָרוּת אֵין כָּאן חַטָּאת דְּהָא עַל זְדוֹנוֹ מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם הוּא וְאֵין חַיָּב חַטָּאת אֶלָּא עַל שִׁגְגַת כָּרֵת: **מֵרַבִּי** רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ: **כְּשֶׁהֻתְּרָה** בַּמִּקְדָּשׁ הֻתְּרָה סְתָם הִלְכָּךְ אֵין כָּאן אֶלָּא מִשּׁוּם זָרוּת: **שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּטֻמְאָה** בְּקָרְבַּן צִבּוּר קָאָמַר שֶׁדּוֹחֶה הַטֻּמְאָה וְכֵן זָר שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּשַׁבָּת וְיֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם טֻמְאָה וְאַזְהָרָתֵהּ מִוְּיִנָּזְרוּ מִקָּדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְחַלְּלוּ (וַיִּקְרָא כ"ב:ב'): **אֵצֶל תְּמִימִים** הֻתְּרָה דִּרְאוּיִם לַעֲבֹד דְּיָלְפִינַן מִבְּמוֹעֲדוֹ אֲפִי' בְּטֻמְאָה (פְּסָחִים דַּף עז.): **זָר שֶׁאָכַל מְלִיקַת הַכֹּהֲנִים**: חַיָּב שְׁתַּיִם מִשּׁוּם זָרוּת וּמִשּׁוּם נְבֵלָה דְּקָרְבָּן הַנֶּאֱכָל לַכֹּהֲנִים זָר הָאוֹכְלוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם וְזָר לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם (שְׁמוֹת כ"ט:ל"ג) וְלָאו הַיְנוּ אַזְהָרָה דִּמְעִילָה דְּכֹל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁעַת הֶתֵּר לַכֹּהֲנִים אֵין בּוֹ מְעִילָה: **לַכֹּהֲנִים** הֻתְּרָה בְּחַטַּאת הָעוֹף:

אִסּוּר כּוֹלֵל הוּא וא"ת וְדִלְמָא ר' יוֹסֵי אִית לֵהּ נַמֵּי אִסּוּר כּוֹלֵל וְאוֹמֵר ר"י דְּקָסָבַר דְּאֵשֶׁת אִישׁ וְנַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ נַמֵּי אִסּוּר כּוֹלֵל הוּא דְּמִגּוֹ דְּאִתְּסַר בִּשְׁאָר קְרוֹבוֹת וְקָתָנֵי דְּנִדּוֹן בְּאֵשֶׁת אִישׁ וּמִיהוּ אר"י דִּלְהָהוּא לִשָּׁנָא דִּלְקַמָּן דְּסָבַר רַבִּי חִיָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי מְחַיֵּב תַּרְתֵּי בְּאִסּוּר כּוֹלֵל צ"ל דְּאֵשֶׁת אִישׁ וְנַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ לָא חָשִׁיב אִסּוּר כּוֹלֵל אע"ג דְּאִתְּסַר בִּשְׁאָר קְרוֹבוֹת כֵּיוָן שֶׁאֵין שֵׁם אֶחָד כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּקְשֵׁה דְּרַבִּי יוֹסֵי אַדְּר' יוֹסֵי וְהָא דְּחָשֵׁב אִסּוּר כּוֹלֵל בַּעַל מוּם שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּטֻמְאָה דְּמֵעִקָּרָא שְׁרֵי בַּאֲכִילָה וְאָסוּר בַּעֲבוֹדָה אִטַּמִּי לֵהּ מִגּוֹ דְּאִתְּסַר בַּאֲכִילָה אִתְּסַר נָמֵי בַּעֲבוֹדָה אֲכִילָה וַעֲבוֹדָה חָשִׁיב נָמֵי שֵׁם אֶחָד דִּשְׁנֵיהֶם נֶאֶסְרוּ בִּלְשׁוֹן קְרִיבָה דְּבַעֲבוֹדָה כְּתִיב כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב לֶחֶם וְגוֹ' (וַיִּקְרָא כ"א:י"ח) וּבַאֲכִילָה בְּטֻמְאָה כְּתִיב אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב מִכָּל זַרְעֲכֶם וְגוֹ' (שָׁם כב) דְּמַיְרֵי בַּאֲכִילָה כִּדְאָמְרִינַן בפ"ב דִּמְעִילָה (דַּף י:) וּבִזְבָחִים (דַּף מה:) וּמִיהוּ אִסּוּר מוֹסִיף אוֹמֵר ר"י דַּחֲשִׁיב אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין הַשֵּׁמוֹת שָׁוִין כִּדְמוֹכַח בְּפֶ' אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוֹת יד:) גַּבֵּי הַבָּא עַל בַּת בִּתּוֹ חַיָּב מִשּׁוּם כַּלָּתוֹ כו' וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאן: **וְתוּ** חֲמוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ אִסּוּר מוֹסִיף הוּא בַּקּוּנְטְרֵס לָא גָּרֵס לֵיהּ דַּאֲפִילוּ חָיֵיל עֲלֵהּ אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ נִדּוֹן בַּחֲמוּרָה וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּמַשְׁמַע לֵיהּ נִדּוֹן בַּחֲמוֹתוֹ וְלֹא חָל כְּלָל אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ וְאִם לֹא הִתְרוּ בּוֹ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ פָּטוּר דְּהָא בְּפֶרֶק הַנִּשְׂרָפִים (סַנְהֶדְרִין דַּף פא. וְשָׁם) פָּרִיךְ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה וְלִיתְרוֹ נָמֵי מִשּׁוּם אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ דְּהָא א"ר אֲבָהוּ מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי בְּאִסּוּר מוֹסִיף וּמְשַׁנֵּי לֵיהּ הָתָם אַדָּא בָּרִי אַטּוּ בִּתְרֵי קְטָלֵי קָטְלַתְּ לֵהּ מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דְּחָל אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּנִדּוֹן בַּחֲמוּרָה ור"ת אוֹמֵר דְּשַׁפִּיר גָּרֵס לֵיהּ וְטָעֵי הָכָא כִּדַהֲוָה טָעֵי הָתָם רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה וַהֲוָה סָבוּר דְּנִדּוֹן בַּחֲמוֹתוֹ מִשּׁוּם דְּלָא חָיֵיל עֲלֵהּ אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ וְלֹא חָשׁ לְתָרֵץ כֵּיוָן דע"כ צָרִיךְ לְשִׁנּוּיָא אַחֲרִינָא מִשּׁוּם קוּשְׁיָא קַמַּיְיתָא: **אֶלָּא** אָמַר רָבָא מַעֲלֶה כו' לְפִי הַמַּסְקָנָא דְּהָכָא לָא אִצְטְרִיךְ לְר' אֲבָהוּ לְמֵימַר דְּמוֹדֶה ר' יוֹסֵי בְּאִסּוּר מוֹסִיף מ"מ בְּהַנִּשְׂרָפִים (ג"ז שָׁם) מַיְתֵי מִדְּרַבִּי אֲבָהוּ מִשּׁוּם דְּהָאֱמֶת הוּא דְּמוֹדֶה ר' יוֹסֵי בְּאִסּוּר מוֹסִיף כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶ' אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוֹת דַּף יד: וְשָׁם) גַּבֵּי א"ר יוֹסֵי אִם עָבַר זָקֵן וּנְשָׂאָהּ חַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת מִשּׁוּם הָכִי אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְרַבִּי אֲבָהוּ לְאַסּוּקֵי הָכִי: **בֵּין** רְשָׁעִים גְּמוּרִים פֵּרוּשׁ אֵצֶל רְשָׁעִים כְּמוֹתוֹ לְפִי שֶׁאֵין קוֹבְרִין רָשָׁע אֵצֶל צַדִּיק וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְקָבְרוֹ אֵצֶל נִסְקָלִים וְנִשְׂרָפִין ור"ש סָבַר דאע"פ שֶׁיֵּשׁ בַּעֲבֵרָה זוֹ שְׁנֵי אִסּוּרִין כֵּיוָן דְּלָא מְחַיֵּב אֶלָּא חֲדָא אֵין קוֹבְרִין אוֹתוֹ אֵצֶל רְשָׁעִים גְּמוּרִים: **בַּעַל** מוּם שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּטֻמְאָה הָא דְּלָא נְקַט זָר כִּדְנָקֵט לְעֵיל הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּאַטֻּמְאָה לֹא הֻזְהֲרוּ זָרִים אֶלָּא כֹּהֲנִים דִּכְתִיב דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְיִנָּזְרוּ וְגוֹ' (וַיִּקְרָא כ"ב:ב') וְהָא דְּקָאָמַר טֻמְאָה לְכָל נֶאֶסְרָה הַיְנוּ אֲפִי' בַּעֲלֵי מוּמִין:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ח:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:
ג מיי׳ פט׳ מהל׳ ביאת מקדש הל׳ יב:
ד מיי׳ פט׳ מהל׳ ביאת מקדש הל׳ יב:
ה מיי׳ פי״א מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ ט, סמג לאוין שכו:

מסורת הש״ס

א כריתות יד:

[א־ג]בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי — בְּאִיסּוּר כּוֹלֵל, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי חִיָּיא סָבַר: רַבִּי יוֹסֵי בְּאִיסּוּר כּוֹלֵל מִיחַיֵּיב תַּרְתֵּי, בַּר קַפָּרָא סָבַר: לָא מִיחַיֵּיב אֶלָּא חֲדָא. וּמַאי אִיסּוּר כּוֹלֵל אִיכָּא הָכָא? בִּשְׁלָמָא זָר: מֵעִיקָּרָא שְׁרֵי בִּמְלָאכָה וְאָסוּר בַּעֲבוֹדָה. אָתְיָא לַהּ שַׁבָּת, מִגּוֹ דְּקָא מִיתְּסַר בִּמְלָאכָה — מִיתְּסַר נָמֵי בַּעֲבוֹדָה. בַּעַל מוּם: מֵעִיקָּרָא שְׁרֵי בַּאֲכִילָה, וְאָסוּר בַּעֲבוֹדָה. אִיטַּמִּי לֵיהּ, מִגּוֹ דְּקָא מִיתְּסַר בַּאֲכִילָה — מִיתְּסַר נָמֵי בַּעֲבוֹדָה. אֶלָּא מְלִיקָה — בְּבַת אַחַת הִיא דְּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, בְּאִיסּוּר כּוֹלֵל לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ. [ד־ו]אֶלָּא, קָמִיפַּלְגִי בְּאִיסּוּר בְּבַת אַחַת, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי חִיָּיא סָבַר: רַבִּי יוֹסֵי בְּאִיסּוּר בַּת אַחַת מִיחַיֵּיב תַּרְתֵּי, וּבַר קַפָּרָא סָבַר: לָא מִיחַיֵּיב אֶלָּא חֲדָא. וְהָכָא, מַאי אִיסּוּר בַּת אַחַת אִיכָּא הָכָא? זָר שֶׁשִּׁימֵּשׁ בְּשַׁבָּת — כְּגוֹן דְּאַיְיתִי שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּשַׁבָּת, דְּהָוְיָא לְהוּ זָרוּת וְשַׁבָּת בַּהֲדֵי הֲדָדֵי. בַּעַל מוּם נָמֵי — כְּגוֹן דְּאַיְיתִי שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְאִיטַּמִּי לֵיהּ, דְּהָוְיָא לֵיהּ בַּעַל מוּם וְטוּמְאָה בַּהֲדֵי הֲדָדֵי. אִי נָמֵי, שֶׁחָתַךְ אֶצְבָּעוֹ בְּסַכִּין טְמֵאָה. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי חִיָּיא, כִּי אַתְנְיֵיהּ לְדִידֵיהּ — אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי, כִּי אַתְנְיֵיהּ לְבַר קַפָּרָא — אַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אֶלָּא לְבַר קַפָּרָא, רַבִּי חִיָּיא שַׁקּוֹרֵי קָא מְשַׁקֵּר? אֶלָּא: קָמִיפַּלְגִי בְּאִיסּוּר בַּת אַחַת, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי חִיָּיא, קָא מִישְׁתְּבַע לְאַפּוֹקֵי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מֵחֶזְקֵיהּ. אֶלָּא לְבַר קַפָּרָא — לְמָה לֵיהּ לְאִשְׁתְּבוּעֵי? קַשְׁיָא. בִּשְׁלָמָא לְבַר קַפָּרָא, כִּי אַתְנְיֵיהּ רַבִּי לְדִידֵיהּ — אַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, כִּי אַתְנְיֵיהּ לְרַבִּי חִיָּיא — אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי. אֶלָּא לְרַבִּי חִיָּיא בַּר קַפָּרָא, שַׁקּוֹרֵי קָא מְשַׁקֵּר? אָמַר לָךְ רַבִּי חִיָּיא: כִּי אַתְנְיֵיהּ רַבִּי לְדִידֵיהּ, תַּרְתֵּי לִפְטוֹר אַתְנְיֵיהּ,

וְאִיסּוּר

בְּאִסּוּר כּוֹלֵל לְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ מַאי אִסּוּר כּוֹלֵל אִיכָּא: **וְאַלִּבָּא דְּר' יוֹסֵי** דְּאָמַר בִּשְׁאָר אִסּוּרֵי אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר ע"י מִגּוֹ: **בְּאִסּוּר כּוֹלֵל מְחַיֵּב תַּרְתֵּי** דְּקָתָנֵי חַיָּב מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח וּמִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה אֲפִילּוּ נָשָׂא מֵת וְאַחַ"כ נָשָׂא חַי דְּלֵיכָּא אִסּוּר מוֹסִיף בְּהַאי בָּתְרָא אֶלָּא אִסּוּר כּוֹלֵל מִגּוֹ דְּמִתְּסַר בְּכוּלְּהוּ אַחְוָתָא כּוֹלֵל גַּם אֶת זוֹ עִמָּהֶן: **לָא מְחַיֵּב אֶלָּא חֲדָא** וְכִי חַיְּבֵהּ רַבִּי יוֹסֵי תַּרְתֵּי בְּנָשָׂא חַי וְאח"כ נָשָׂא מֵת דְּאִסּוּר מוֹסִיף הוּא. וְהָא דְּקָתָנֵי ר"ש אוֹמֵר אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח דְּאוֹקֵמְנָא בְּנָשָׂא מֵת וְאַחַ"כ נָשָׂא חַי רַבִּי חִיָּא תָּנֵי לָהּ בַּר קַפָּרָא לָא תָּנֵי לָהּ: **מֵעִקָּרָא** קֹדֶם שַׁבָּת זוֹ: **מִגּוֹ דְּמִתַּסְרָא בִּמְלָאכָה** מִשּׁוּם שַׁבָּת כּוֹלֵל אֶת הָעֲבוֹדָה בִּכְלַל הָאִסּוּר מִשּׁוּם שַׁבָּת. וְהָכָא לֹא שַׁיָּךְ מוֹסִיף שֶׁלֹּא נִתּוֹסַף אִסּוּר עַל הַחֲתִיכָה דְּהַיְנוּ עֲבוֹדָה וְהֵיכִי דָּמֵי מוֹסִיף כְּגוֹן אִי הֲוָה מָצִינוּ לְמֵימַר הָכִי עֲבוֹדָה מֵעִקָּרָא אֲסוּרָה לְזָרִים וּמֻתֶּרֶת לַכֹּהֲנִים הֲוָה לֵיהּ שַׁבָּת מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף עֲלָהּ אִסּוּר לְגַבֵּי כֹּהֲנִים מִשּׁוּם שַׁבָּת אִתּוֹסַף נָמֵי לְגַבֵּי דִּידֵהּ מִשּׁוּם שַׁבָּת וְהָכִי לֵיכָּא לְמֵימַר דְּהָא מִשּׁוּם שַׁבָּת לָא מִתַּסְרִי כֹּהֲנִים: **שָׁרִי בַּאֲכִילָה** בְּקָדָשִׁים דִּכְתִיב וּמִן הַקֳּדָשִׁים יֹאכֵל (וַיִּקְרָא כ"א:כ"ב): **מִגּוֹ דְּמִתְּסַר בַּאֲכִילָה** מִשּׁוּם טֻמְאָה חָיֵל נַמֵּי שֵׁם טֻמְאָה עַל הָעֲבוֹדָה: **אֶלָּא מְלִיקָה כּוֹלֵל לָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ** דְּהָא בִּשְׁעַת מְלִיקָה חָיְלֵי תַּרְוַיְהוּ דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִמְלְקָה הָיָה עָלֶיהָ אִסּוּר מְעִילָה וְלֹא זֶהוּ אִסּוּר זָרוּת הָאָמוּר בְּקָרְבָּן שֶׁנִּתַּר לַאֲכִילַת כֹּהֲנִים וּכְשֶׁנִּמְלְקָה וְנִרְאֵית לַכֹּהֲנִים פָּקַע מִנָּהּ אִסּוּר אַזְהָרַת מְעִילָה וְחָיֵל עָלֶיהָ אִסּוּר זָרוּת דְּזָר לֹא יֹאכַל וְאִסּוּר מְלִיקָה בְּאִסּוּר בַּת אַחַת: **מְחַיֵּב תַּרְתֵּי** דְּהָא דְּקָאָמַר לְעֵיל חַיָּב שְׁתַּיִם כְּגוֹן שֶׁבָּא עָלָיו אִסּוּר דְּאֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אִשָּׁה כְּאֶחָד וּמַשְׁכַּחַת לָהּ כְּגוֹן דְּשַׁוִּינְהוּ שָׁלִיחַ שְׁנֵי אַחִין לְקַדֵּשׁ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְהֵן עָשׂוּ שָׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדּוּשֵׁיהֶן וּפָגַע שָׁלִיחַ בְּשָׁלִיחַ: **לָא מְחַיֵּב אֶלָּא חֲדָא** וְכִי חַיָּב בְּאִסּוּר מוֹסִיף בְּנָשָׂא חַי וְאח"כ נָשָׂא מֵת כִּדְמְפָרֵשׁ לְעֵיל: **כְּגוֹן דְּאַיְתִי שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת** הַיּוֹם בְּשַׁבָּת זוֹ דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא לְמֵימַר כִּדְלְעֵיל מֵעִקָּרָא שְׁרֵי בִּמְלָאכָה וְאָסוּר בַּעֲבוֹדָה דְּהָא לֹא חָל שׁוּם אִסּוּר עָלָיו עַד הַיּוֹם דְּאִסּוּר זָרוּת וְאִסּוּר שַׁבָּת יַחַד בָּאוּ אֲבָל הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּחוֹל קָדִים זָרוּת עָלֶיהָ: **בַּעַל מוּם נָמֵי** כְּגוֹן דְּאַיְתִי שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְאִטַּמִּי לֵהּ כְּלוֹמַר דְּאִטַּמִּי קֹדֶם ב' שְׂעָרוֹת וּבְתוֹךְ טֻמְאָתוֹ וּמוּמוֹ הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וּבִשְׁעַת הֲבָאָה חָלוּ שְׁנֵיהֶן שֶׁהֲרֵי שְׁנֵיהֶן הָיוּ תְּלוּיִן עָלָיו: **שֶׁחָתַךְ אֶצְבָּעוֹ** וְהוּא הַמּוּם וְנִטְמְאָה בַּחֲתִיכָתוֹ בְּסַכִּין: **בִּשְׁלָמָא לְר' חַיָּא** מָצֵי לְאוֹקְמֵי גְּמָרֵהּ וּדְבַר קַפְּרָא הָכִי: **כִּי אַתְנְיָה** [רַבִּי] לְדִידֵהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי וּלְבַר קַפְּרָא כר"ש וּבַר קַפְּרָא הוּא דְּטָעָה וְסָבַר דְּר' אַלִּבָּא דְּר' יוֹסֵי אַתְנְיָה: **אֶלָּא לְבַר קַפְּרָא** דְּאָמַר רַבִּי אַלִּבָּא דְּר' יוֹסֵי אַתְנְיָה קַלָּא א"כ אַלִּבָּא דְּמַאן אַתְנְיָה לֵר' חַיָּא חוּמְרָא וְכִי לְבַר קַפְּרָא שַׁקּוּרֵי מְשַׁקֵּר רַבִּי חַיָּא דְּלָא אַתְנְיָה רַבִּי [לר"י] מְחַיֵּב שְׁתַּיִם: **וְאַלִּבָּא דר"ש** וה"ק רַבִּי חַיָּא אע"ג דִּפְלִיג ר' שִׁמְעוֹן וּפָטַר הנ"מ בְּכוֹלֵל אֲבָל בְּבַת אַחַת מוֹדֶה הוֹאִיל וְלָא קָדִים חַד לְחַבְרֵהּ וּבַר קַפְּרָא אָמַר בְּבַת אַחַת נָמֵי פְּלִיג ר"ש: **לְאַפּוּקֵי לר"ש מֵחִזְקִיָּה** דַּהֲוָה מַחְזְקִינַן לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן לְקַלָּא וְאִשְׁתְּבַע לָן ר' חַיָּא דִּבְבַת אַחַת מוֹדֵי: **בִּשְׁלָמָא לְבַר קַפְּרָא** מָצֵי לְתָרוּצֵי לִגְמָרֵהּ וּגְמָרֵהּ דְּרַבִּי חַיָּא וּלְמֵימַר כִּי אַתְנְיַן רַבִּי פָּטוּר אַלִּבָּא דר"ש וְכִי אַתְנְיָה לֵר' חַיָּא חִיּוּבָא אַלִּבָּא דְּר' יוֹסֵי וְרַבִּי חַיָּא הוּא דְּטָעָה וְסָבַר דְּרַבִּי אַלִּבָּא דר"ש אַתְנְיָה: **אֶלָּא לְר' חַיָּא** דְּאָמַר אַלִּיבָּא דר"ש אַתְנְיָה רַבִּי חִיּוּבָא אֶלָּא פְּטוּרָא דְּאַתְנְיֵהּ לְבַר קַפְּרָא אַלִּבָּא דְּמַאן וְכִי שֶׁקּוּרֵי מְשַׁקֵּר בַּר קַפָּרָא דְּלָא אַתְנְיָה ר' פְּטוּרָא כְּלָל: **אָמַר לָךְ רַבִּי חִיָּא** וַדַּאי בַּר קַפָּרָא לֹא מְשַׁקֵּר אֶלָּא טָעֵי דְּרַבִּי וַדַּאי פְּטוּרָא אַתְנְיָה וְלָא בְּכוּלְּהוּ אֶלָּא בְּתַרְתֵּי בְּזָר שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּשַׁבָּת וּבַעַל מוּם שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּטֻמְאָה דְּמִשְׁתְּכַח בֵּין ע"י כּוֹלֵל בֵּין ע"י בַּת אַחַת כִּדְאָמַר לְעֵיל:

בְּמַאי קָמִפַּלְגִי בְּאִסּוּר כּוֹלֵל הו"מ לְאַקְשׁוּיֵי בִּשְׁלָמָא לְבַר קַפְּרָא מִשְׁתְּבַע לְאַפּוּקֵי ר' יוֹסֵי מֵחִזְקִיָּה אֶלָּא לְר' חַיָּא לָמָּה לֵיהּ אִשְׁתְּבוּעֵי דכה"ג דַּיֵּק בְּסָמוּךְ אֶלָּא כָּאן לֹא חָשׁ לְדַקְדֵּק מִשּׁוּם דְּלָא קָאֵי הָכִי: **לָא** מְחַיֵּב אֶלָּא חֲדָא פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס וְהָא דְּקָתָנֵי ר"ש אוֹמֵר אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח בִּלְבַד דְּאוֹקֵמְנָא בְּנָשָׂא מֵת וְאַחַ"כ נָשָׂא חַי דַּהֲוֵי אִסּוּר כּוֹלֵל רַבִּי חַיָּא תָּנֵי לָהּ וְלָא בַּר קַפָּרָא וְנִרְאֶה דְּבַר קַפָּרָא נָמֵי תָּנֵי לָהּ וּלְקָבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים: **אֶלָּא** מְלִיקָה בְּבַת אַחַת הוּא דְּמַשְׁכַּחַת לָהּ וא"ת הֵיכִי הָוְיָא בְּבַת אַחַת וְהָא מִיָּד כִּי נִמְלְקָה הָוְיָא לָהּ נְבֵלָה וְאִסּוּר זָרוּת לָא חָיֵל עַד אַחַר זְרִיקָה שֶׁיֵּשׁ הֶתֵּר לַכֹּהֲנִים כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַכּוֹת (דַּף יח: וְשָׁם) דְּכָל הֵיכָא דְּקָרֵינַן וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם קָרֵינַן בֵּהּ וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ וי"ל דְּאִסּוּר נְבֵלָה נַמֵּי לָא חָיֵל עַד אַחַר הַזְּרִיקָה דְּנָפְקָא אִסּוּר מְעִילָה דְּלָא חָיֵל אִסּוּר נְבֵלָה עַל אִסּוּר מְעִילָה דַּחֲמִיר מִנֵּהּ כִּי הֵיכִי דַּחֲמִיר אִסּוּר מְעִילָה מֵאִסּוּר גִּיד כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (חֻלִּין דַּף קא. וְשָׁם) ואע"ג דְּבַר קַפָּרָא דִּשְׁמַעְתִּין אִית לֵהּ בְּרֵישׁ מְעִילָה (ד' ה.) דְּהֶתֵּר זְרִיקָה שָׁנִינוּ וּמִשֶּׁנִּרְאָה לִזְרִיקָה נָפֵק מִידֵי מְעִילָה מ"מ אִסּוּר אִיכָּא עַד שֶׁיִּזָּרֹק הִלְכָּךְ לָא חָיֵל אִסּוּר נְבֵלָה עַד אַחַר זְרִיקָה ועוי"ל דְּבַר קַפָּרָא סָבַר דר"ש דִּשְׁמַעְתִּין לְטַעְמֵהּ דְּאִית לֵיהּ אִסּוּר זָרוּת לִפְנֵי זְרִיקָה דְּאָמַר הָתָם בְּמַכּוֹת (דַּף יז:) דְּזָר שֶׁאָכַל עוֹלָה לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים לוֹקֶה חָמֵשׁ וְלֹא מִשּׁוּם זָרוּת דִּכְתִיב גַּבֵּי וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם דְּמִשּׁוּם הַהוּא לָא לָקֵי אַפֵּי' לר"ש כִּדְאִיתָא בְּהֶדְיָא הָתָם אֶלָּא מֵהַהוּא קְרָא דְּלָא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ (דְּבָרִים י"ב:י"ז): **בְּאִסּוּר** בַּת אַחַת מְחַיֵּב תַּרְתֵּי פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּהָא דְּקָאָמַר לְעֵיל חַיָּב שְׁתַּיִם כְּגוֹן שֶׁבָּא עָלָיו אִסּוּר אֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אִשָּׁה כְּאֶחָד וּמַשְׁכַּחַת לָהּ ע"י שָׁלִיחַ כִּדְלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף לד.) וְהַשְׁתָּא הָא דִּפְלִיג עָלֶיהָ ר"ש דְּאָמַר אֵין חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח בִּלְבַד אע"ג דִּבְבַת אַחַת אֵשֶׁת אָח דְּחָמוּר חָיֵל דְּאֵין לָהּ הֶתֵּר אַחַר מִיתָה אֶלָּא בִּמְקוֹם יִבּוּם אֲבָל אֲחוֹת אִשָּׁה שָׁרִי לְאַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ וּבָרַיְתָא דְּקָתָנֵי אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה לָא אַיְרֵי בְּבַת אַחַת דְּא"כ הָיָה חַיָּב מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח אֶלָּא בְּנָשָׂא חַי וְאח"כ נָשָׂא מֵת אַיְרֵי וְהָא דְּקָאָמַר ר' חַיָּא דְּר' יוֹסֵי בְּבַת אַחַת מְחַיֵּב תַּרְתֵּי לָאו דַּוְקָא בְּאִסּוּר בַּת אַחַת אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּאִסּוּר מוֹסִיף כִּדְמוֹכַח בְּפֶ' אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוּת דַּף יד:): **בַּר** קַפָּרָא סָבַר לָא מְחַיֵּב אֶלָּא חֲדָא וְהַהִיא דְּקָתָנֵי ר"ש אוֹמֵר אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו בִּלְבַד דְּמַשְׁמַע דִּמְחַיֵּב ר' יוֹסֵי תַּרְתֵּי הַיְנוּ לְקָבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים וּבְאִידָךְ בָּרַיְתָא דְּמַיְרֵי בְּנָשָׂא חַי וְאח"כ נָשָׂא מֵת מוֹדֶה בָּהּ בַּר קַפָּרָא דִּלְר' יוֹסֵי חַיָּב שְׁתַּיִם דְּמוֹדֶה ר' יוֹסֵי בְּאִסּוּר מוֹסִיף כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס כִּדְמוֹכַח מִמַּתְנִי' דְּפֶ' אָמְרוּ לוֹ וְקָשֶׁה לר"י דְּמַשְׁמַע דִּבְאִסּוּר מוֹסִיף חָל טְפֵי אִסּוּר עַל אִסּוּר מִבְּאִסּוּר בַּת אַחַת וְכִי מַסְקִינַן דְּמִיפַּלְגוּ בְּאִסּוּר בַּת אַחַת וְאַלִּבָּא דר"ש וְחַיָּב לְר' חַיָּא שְׁתַּיִם בְּאִסּוּר בַּת אַחַת לר"ש וְאַפֵּ"ה לֵית לֵהּ אִסּוּר מוֹסִיף דְּקָתָנֵי לְעֵיל אֵין חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה ואר"י דִּבְוַדַּאי אִסּוּר בַּת אַחַת עָדִיף אֶלָּא דְּסָבַר בַּר קַפָּרָא דְּדַוְקָא בְּאִסּוּר בַּת אַחַת דְּהָכָא כְּגוֹן אֲחוֹת אִשָּׁה וְטֻמְאָה וְשַׁבָּת וּנְבֵלָה דְּלָא חָיְלָא הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּהֻתְּרָה בַּהֲדֵי הַהִיא דְּלָא הֻתְּרָה שֶׁכֵּן מַשְׁמַע לִשָּׁנָא דְּקָאָמַר בַּר קַפָּרָא שַׁבָּת לְכָל הֻתְּרָה טֻמְאָה לְכָל הֻתְּרָה מַשְׁמַע מִשּׁוּם דְּהֻתְּרוּ לָא חָיְלֵי וְרַבִּי חַיָּא לֵית לֵהּ הַאי סְבָרָא כִּדְקָאָמַר לְכֹהֲנִים הֻתְּרָה וְלֹא לְזָרִים הִלְכָּךְ קָאָמַר בְּסָמוּךְ דִּבְבַת אַחַת מְחַיֵּב ר"ש שְׁתַּיִם אע"ג דִּבְאִסּוּר מוֹסִיף לָא מְחַיֵּב אֶלָּא אַחַת וְכֵן מַשְׁמַע קְצָת לְקַמָּן דְּאִסּוּר בַּת אַחַת עָדִיף טְפֵי דְּקָאָמַר הַשְׁתָּא מִשּׁוּם כּוֹלֵל מְחַיֵּב מִשּׁוּם בַּת אַחַת מִבַּעְיָא וּמַאן דִּמְחַיֵּב בְּאִסּוּר כּוֹלֵל הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּמִידֵי דַּהֲוָה אַאִסּוּר מוֹסִיף כִּדְאָמַר בפ"ג דִּשְׁבוּעוֹת (דַּף כֹּד: וְשָׁם) וא"כ עָדִיף נָמֵי מֵאִסּוּר מוֹסִיף: **אֶצְבָּעוֹ** בְּסַכִּין טְמֵאָה שֶׁהָיְתָה אֶצְבָּעוֹ חֲתוּכָה עַד מַשֶּׁהוּ אַחֲרוֹן דִּכְשֶׁנָּגַע בּוֹ הַסַּכִּין נִטְמָא וְנַעֲשָׂה בַּעַל מוּם:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ח:

ב מיי׳ פד׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:

ג מיי׳ פח׳ מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ ו:

ד מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ח:

ה מיי׳ פד׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:

ו מיי׳ פח׳ מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ ו:

גליון הש״ס

גמ' אי נמי שחתך אצבעו. עיין כתובות דף ל ע"ב תד"ה לא צריכא:

שם ר' חייא שקורי קא משקר. עיין שבועות דף כו ע"א תד"ה את לבך:

וְאִיסּוּר כּוֹלֵל אַתְנְיֵיהּ, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְחַזְיָא (לְ)בַר קַפָּרָא לְזָר שֶׁאָכַל מְלִיקָה, וְאַיְּידֵי דְּדָמְיָא לַהּ — עָרְבַהּ בַּהֲדַיְיהוּ, וְעַיֵּין בַּהּ, וְלָא אַשְׁכַּח אֶלָּא בְּבַת אַחַת. וְסָבַר: מִדְּהָא בְּבַת אַחַת, הָא נָמֵי בְּבַת אַחַת. וּמִדְּהָנָךְ לִפְטוֹר, הָנָךְ נָמֵי לִפְטוֹר. (א)מֵיתִיבִי: זָר שֶׁשִּׁימֵּשׁ בְּשַׁבָּת, וּבַעַל מוּם שֶׁשִּׁימֵּשׁ בְּטוּמְאָה — יֵשׁ כָּאן מִשּׁוּם זָרוּת, וּמִשּׁוּם שַׁבָּת, וּמִשּׁוּם בַּעַל מוּם, וּמִשּׁוּם טוּמְאָה, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין כָּאן אֶלָּא מִשּׁוּם זָרוּת וּבַעַל מוּם בִּלְבַד. וְאִילּוּ מְלִיקָה שַׁיְּירַהּ. לְמַאן שַׁיְּירַהּ? אִילֵימָא לְרַבִּי יוֹסֵי, הַשְׁתָּא רַבִּי יוֹסֵי בְּאִיסּוּר כּוֹלֵל מִיחַיֵּיב שְׁתַּיִם — בְּאִיסּוּר בַּת אַחַת מִיבַּעְיָא? אֶלָּא לָאו לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. וּבְאִיסּוּר כּוֹלֵל הוּא דְּפָטַר, אֲבָל בְּאִיסּוּר בְּבַת אַחַת — מִיחַיֵּיב. תְּיוּבְתָּא דְּבַר קַפָּרָא תְּיוּבְתָּא. זָר שֶׁשִּׁימֵּשׁ בְּשַׁבָּת, בְּמַאי? אִי בִּשְׁחִיטָה — שְׁחִיטָה בְּזָר כְּשֵׁרָה. וְאִי בְּקַבָּלָה וְהוֹלָכָה — טִלְטוּל בְּעָלְמָא הוּא. אִי בְּהַקְטָרָה — וְהָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַבְעָרָה לְלָאו יָצָאתָה. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: בִּשְׁחִיטַת פָּרוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, וּכְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שְׁחִיטַת פָּרוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּזָר פְּסוּלָה. אִי הָכִי, מַאי אִירְיָא זָר? אֲפִילּוּ כֹּהֵן הֶדְיוֹט נָמֵי! שֶׁזָּר אֶצְלוֹ קָאָמַר. מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: מִידֵּי חַטָּאוֹת קָתָנֵי, אוֹ לָאוֵי קָתָנֵי?! אֶלָּא אִיסּוּרֵי בְּעָלְמָא קָא חָשֵׁיב. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ? לְקוֹבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים. [א](ב)מַתְנִי׳ שְׁנַיִם שֶׁקִּידְּשׁוּ שְׁתֵּי נָשִׁים, וּבִשְׁעַת כְּנִיסָתָן לַחוּפָּה הֶחְלִיפוּ אֶת שֶׁל זֶה לָזֶה וְאֶת שֶׁל זֶה לָזֶה — הֲרֵי אֵלּוּ חַיָּיבִין מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ. וְאִם הָיוּ אַחִין — מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח. וְאִם הָיוּ אֲחָיוֹת — מִשּׁוּם "אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ". וְאִם הָיוּ נִדּוֹת — מִשּׁוּם נִדָּה. [ב]וּמַפְרִישִׁין אוֹתָן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, שֶׁמָּא מְעוּבָּרוֹת הֵן. וְאִם הָיוּ קְטַנּוֹת שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לֵילֵד — מַחֲזִירִים אוֹתָן מִיָּד. וְאִם הָיוּ כֹּהֲנוֹת, נִפְסְלוּ מִן הַתְּרוּמָה. גְּמָ׳ הֶחְלִיפוּ. מִידֵּי בְּרַשִׁיעֵי עָסְקִינַן?! וְתוּ, הָא דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: הֲרֵי כָּאן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה חַטָּאוֹת — אִי בְּמֵזִיד מִי אִיכָּא קָרְבָּן? אָמַר רַב יְהוּדָה: תְּנִי "הוּחְלְפוּ". [ג]הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: אִם הָיוּ קְטַנּוֹת שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לֵילֵד — מַחֲזִירִין אוֹתָן מִיָּד. וְאִי בְּמֵזִיד, מִי שַׁרְיָא? הָא לָא קַשְׁיָא: פִּיתּוּי קְטַנָּה אוֹנֶס נִינְהוּ, וְאוֹנֶס בְּיִשְׂרָאֵל מִישְׁרָא שְׁרֵי. אֶלָּא דְּקָתָנֵי: מַפְרִישִׁין אוֹתָן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים שֶׁמָּא מְעוּבָּרוֹת הֵן. הָא לָאו מְעוּבָּרוֹת — שַׁרְיָין, וְאִי בְּמֵזִיד מִי שְׁרֵי? אֶלָּא לָאו, שְׁמַע מִינַּהּ הוּחְלְפוּ. שְׁמַע מִינַּהּ.

וּמַאן

וְאִסּוּר כּוֹלֵל אַתְנְיַן כְּלוֹמַר הֵיכִי דְּאִיתְרְמֵי עַל יְדֵי כּוֹלֵל אַתְנְיַן רַבִּי פְּטוּרָא וְאַלִּבָּא דר"ש וְהֵיכָא דְּאִיתְרְמוּ בְּבַת אַחַת אַתְנְיַן חִיּוּבָא אֲבָל מְלִיקָה לָא אַתְנֵי' לִפְטוֹר כְּלָל דְּלָא מַשְׁכַּחַת לָהּ בְּכוֹלֵל אֶלָּא בְּבַת אַחַת וְהָתָם ר' שִׁמְעוֹן מוֹדֵי: וְחַזְיָא בַּר קַפָּרָא לְזָר שֶׁאָכַל מְלִיקָה דְּדָמְיָא לְהוּ דְּהָווּ נָמֵי כְּקָדָשִׁים חֲדָא דְּמִחַיֵּב עָלֶיהָ תַּרְתֵּי וַעֲרָבָה בַּהֲדַיְהוּ לִפְטוּרָא וְכִי עֲרָבָה לָא אַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ דְּהָא לָא מִשְׁתַּכַּחַת בְּכוֹלֵל: וְעַיֵּין בָּהּ לְאַחַר זְמַן כְּשֶׁנִּתְקַיְּמָה בְּיָדוֹ וְהָיָה שׁוֹנֶה שְׁלָשְׁתָּן בְּיַחַד וְאַשְׁכַּח דְּלָא מִתּוֹקְמָא אֶלָּא בְּבַת אַחַת וְשָׁכַח דְּהוּא עֲרָבָה וְסָבַר דְּר' אַתְנְיָהּ וְאָמַר מִדְּהָא בְּבַת אַחַת וּפְטוּרָה הָנָךְ נָמֵי דְּאַתְנְיֵהּ רַבִּי לִפְטוּרָא אַפֵּי' הֵיכָא דְּמִתְרַמּוֹ בְּבַת אַחַת אַתְנְיַן: לְמַאן שַׁיְּרָא כְּלוֹמַר לְמַאן מִנַּיְיהוּ מוֹדֶה בָּהּ דְּלָא בָּעֵי לְאִפְּלוּגֵי: אִלֵּימָא ר' יוֹסֵי מוֹדֶה בָּהּ הַשְׁתָּא בְּאִסּוּר כּוֹלֵל דְּחַד מִנַּיְיהוּ קָדִים א"ר יוֹסֵי אַחֲרוֹן חָל בְּבַת אַחַת מִבַּעְיָא: אֶלָּא לָאו לר"ש וּמִדְּמוֹדֶה בִּמְלִיקָה ש"מ דְּהָא דִּפְלִיג בְּהָנָךְ הֵיכָא דְּאִיתְרְמוּ בְּכוֹלֵל הוּא דִּפְלִיג אֲבָל בְּאִסּוּר בַּת אַחַת מְחַיֵּב תַּרְתֵּי וּתְיוּבְתָּא דְּבַר קַפָּרָא תְּיוּבְתָּא: שְׁחִיטָה בְּזָר כְּשֵׁרָה וְאֵין כָּאן זָרוּת: טִלְטוּל בְּעָלְמָא הוּא וְאֵין כָּאן שְׁבוּת: אִי בְּהַקְטָרָה רַבִּי יוֹסֵי הֵיכִי מְחַיֵּב חַטָּאת מִשּׁוּם שַׁבָּת דקס"ד חַטָּאת מְחַיֵּב לֵיהּ: הָאָמַר ר' יוֹסֵי בפ"ק הַבְעָרָה לְלָאו יָצְאָה: בִּשְׁחִיטַת פָּרוֹ שֶׁל כ"ג בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דִּשְׁחִיטָה אַב מְלָאכָה הִיא וּמִשּׁוּם זָרוּת נָמֵי אִיכָּא כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר בְּיוֹמָא בְּפֶרֶק טָרַף בְּקַלְפִּי (יוֹמָא דַּף מב.) שְׁחִיטַת פָּרוֹ בְּזָר פְּסוּלָה: אַפֵּי' כֹּהֵן הֶדְיוֹט נָמֵי דְּהָא מַאן דִּפְסִיל יָלֵיף טַעְמָא מֵאַהֲרֹן וְחֻקָּה דִּכְתִיב וְהִקְרִיב אַהֲרֹן (וַיִּקְרָא טז) וּכְתִיב בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה לְחֻקַּת עוֹלָם וְכָל הֵיכָא דִּכְתִיב חֻקָּה עִכּוּבָא הוּא אַלְמָא אַהֲרֹן דַּוְקָא: הָכִי גָּרְסִי' מִדֵּי חַטָּאוֹת קָתָנֵי אוֹ לָאוֵי קָתָנֵי אִסּוּרֵי הוּא דְּקָחָשִׁיב: מַתְנֵי' וּמַפְרִישִׁין אוֹתָן ג' חֳדָשִׁים שֶׁלֹּא לַחֲזוֹר לְבַעֲלֵיהֶן שֶׁמָּא מְעֻבָּרוֹת הֵן וּבְנֵיהֶם מַמְזֵרִים וּבָעֵינַן הַבְחָנָה בֵּין זֶרַע כָּשֵׁר לְזֶרַע פָּסוּל שֶׁלֹּא יִתְלוּ הָעוֹבְרִים בְּבַעְלֵיהֶן: אִם הָיוּ כֹּהֲנוֹת בַּגְּמ' מְפָרֵשׁ: גמ' שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה חַטָּאוֹת לְכָל אֶחָד אַרְבַּע וְכֵן לְנָשִׁים דְּעַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת (וַיִּקְרָא י"ח:כ"ט): וְאֹנֶס בְּיִשְׂרָאֵל מִשְׁרָא שְׁרֵי לְבַעֲלָהּ דְּיָלְפִינַן (כְּתֻבּוֹת דַּף נא:) מִוְּהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה הָא נִתְפְּשָׂה מֻתֶּרֶת: מַפְרִישִׁין אוֹתָן שֶׁמָּא מְעֻבָּרוֹת הֵן וּלְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מֻתָּרוֹת אע"ג שֶׁגְּדוֹלוֹת הֵן:

וְאִסּוּר כּוֹלֵל אַתְנְיַן וְאַלִּבָּא דר"ש אֲבָל לְר' יוֹסֵי מְחַיֵּב תַּרְתֵּי בְּאִסּוּר כּוֹלֵל דְּלָא מָצֵי לְמֵימַר דְּאַלִּבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי נָמֵי אַתְנְיָהּ לִפְטוּרָא דְּא"כ לָא הֲוָה טָעֵי בַּר קַפָּרָא לְעָרֵב מְלִיקָה בַּהֲדַיְהוּ דִּבְבַת אַחַת פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְבַר קַפְּרָא דִּלְר' יוֹסֵי מְחַיֵּב תַּרְתֵּי וּלְהָכִי פְּשִׁיטָא לֵיהּ בְּסָמוּךְ דִּלְר' יוֹסֵי מְחַיֵּב תַּרְתֵּי בְּאִסּוּר כּוֹלֵל שֶׁעַל כָּרְחוֹ צ"ל דְּאַלִּבָּא דר"ש אַתְנְיָהּ וְלָא אַלִּבָּא דְּר' יוֹסֵי וּפְלִיג רַבִּי יוֹחָנָן אַרַבִּי חִיָּיא וּבַר קַפְּרָא: **אָמַר** ר' יוֹסֵי הַבְעָרָה לְלָאו יָצְאָה תֵּמַהּ דְּאַטּוּ מִי לָא מָנֵי לָאוֵי גְּרִידֵי וַהֲרֵי זָר שֶׁאָכַל מְלִיקָה דְּלֵיכָּא אֶלָּא לָאו דִּנְבֵלָה וְי"ל דְּאע"ג דִּבְאִסּוּר מוֹסִיף לְר' יוֹסֵי חָיֵיל אִסּוּר קַל עַל אִסּוּר חָמוּר כִּדְפָרִיךְ רַב אַדָּא בְּפֶרֶק הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין דַּף פא. וְשָׁם) וְלִדוֹן נָמֵי בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ דְּהָא מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי כו' אע"ג דְּאִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ קַל מֵאִסּוּר חֲמוֹתוֹ וּבְפֶרֶק אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוֹת יד: וְשָׁם) גַּבֵּי הָא דְּאָמַר ר' יוֹסֵי אִם זָקֵן נְשָׂאָהּ כו' מַשְׁמַע דְּמוֹדֶה ר' יוֹסֵי דְּאִסּוּר כָּרֵת חָיֵיל עַל חַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד מִשּׁוּם אִסּוּר מוֹסִיף מ"מ בְּאִסּוּר כּוֹלֵל סְבִירָא לֵיהּ לַגְּמָרָא דְּלָא חָיֵיל קַל עַל חָמוּר כִּדְאָמַר בְּסוֹף גִּיד הַנָּשֶׁה (חֻלִּין קא. וְשָׁם) מַאן הַאי תַּנָּא דְּאִסּוּר כּוֹלֵל בְּאִסּוּר חָמוּר אִית לֵיהּ כו' וּלְהָכִי פָּרִיךְ וְהָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַבְעָרָה לְלָאו יָצְאָה וְאִם כֵּן הֵיכִי חָיְילָא אַאִסּוּר זָרוּת הִקְשָׁה הָ"ר יַעֲקֹב דאורליינ"ש דְּאַמַּאי לֹא מוּקֵי לַהּ בְּהַצָּתַת הָאֲלִיתָא דַּעֲבוֹדָה הִיא וּבַעְיָא כְּהֻנָּה וְאֵין בָּהּ מִיתָה אֶלָּא לָאו גְּרִידָא לְפִי שֶׁאֵין עֲבוֹדָה תַּמָּה כִּדְאָמַר בפ"ב דְּיוֹמָא (דַּף כד:) דְּהַשְׁתָּא לָא הָוֵי קַל עַל חָמוּר דְּתַרְוַיְיהוּ לָאוֵי נִינְהוּ ואר"י דמ"מ אִסּוּר שַׁבָּת קִיל לְפִי שֶׁהֻתְּרָה בַּמִּקְדָּשׁ אֲבָל אִי הֲוָה מִיתָה בְּהַבְעָרָה הֲוָה חָשִׁיב אִסּוּר חָמוּר אע"ג דְּהֻתַּר בַּמִּקְדָּשׁ וְאִסּוּר טֻמְאָה נָמֵי אע"ג דְּהֻתַּר חָל עַל אִסּוּר בַּעַל מוּם מִשּׁוּם טָמֵא שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּמִיתָה וּבַעַל מוּם שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּאַזְהָרָה לְרַבָּנָן דְּרַבִּי בְּסוֹף אֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין פג.) אע"ג דְּכֻלָּהּ שְׁמַעְתִּין בַּר קַפָּרָא וְרַבִּי חִיָּיא אַלִּבָּא דְּרַבִּי פְּלִיגֵי מוֹדֶה רַבִּי דִּלְר' יוֹסֵי בַּעַל מוּם שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּאַזְהָרָה כְּרַבָּנָן דִּידֵהּ וְאִם תֹּאמַר דְּאָמַר בְּחֻלִּין (דַּף קג.) הַתּוֹרָה אָמְרָה יָבֹא אִסּוּר נְבֵלָה וְיָחוּל עַל אִסּוּר חֵלֶב וְהַיְינוּ קַל עַל חָמוּר בְּאִסּוּר כּוֹלֵל ואר"י דְּחֵלֶב קַל דְּהֻתַּר מִכְּלָלוֹ אֵצֶל חַיָּה כִּדְאָמַר בס"פ גִּיד הַנָּשֶׁה (שָׁם) ואע"ג דִּנְבֵלָה נָמֵי הֻתַּר בִּמְלִיקָה שָׁאנֵי קָדָשִׁים דְּכֹהֲנִים מִשֻּׁלְחַן גָּבוֹהַּ קָזָכוּ כִּדְאָמַר בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (שָׁם דַּף קכ.) וְעוֹד דְּיֵשׁ חוּמְרָא בִּנְבֵלָה שֶׁכֵּן מְטַמְּאָה ואע"ג דְּיֵשׁ חוּמְרָא בְּחָלָב דְּלֵיכָּא בִּנְבֵלָה אֵין לָחוּשׁ בְּכָךְ כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק גִּיד הַנָּשֶׁה (חֻלִּין דַּף קא.) מַאי חֲזֵית דְּטֻמְאַת הַגּוּף חֲמִירָא שֶׁכֵּן כָּרֵת דִּלְמָא טֻמְאַת בָּשָׂר חֲמִירָא דְּלֵית לֵהּ טָהֳרָה בְּמִקְוֶה וא"ת דְּאָמַר לְקַמָּן מַאן הַאי תַּנָּא דְּאִית לֵהּ אִסּוּר כּוֹלֵל וְאִסּוּר מוֹסִיף וְאִסּוּר בַּת אַחַת וּמַשְׁמַע דְּאִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה חָיֵיל בְּאִסּוּר כּוֹלֵל אַאִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ דַּחֲמִיר מִנֵּהּ וי"ל דְּאִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ קִיל דְּיֵשׁ לָהּ הֶתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָהּ דְּחָשְׁבִינַן לֵיהּ קַלָּא בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נד.) ואע"ג דִּבְפֶּ' גִּיד הַנָּשֶׁה (חֻלִּין דַּף קג. וְשָׁם) אִיכָּא מַאן דְּאָמַר דְּאִסּוּר טְרֵפָה חָל עַל אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי אע"ג דַּחֲמִיר מִנֵּהּ דַּחֲשִׁיב מַשֶּׁהוּ בָּשָׂר גִּידִים וַעֲצָמוֹת אע"ג דְּלֵית בֵּהּ כַּזַּיִת וְנוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ וְחָיֵיל עֲלַיְיהוּ אִסּוּר טְרֵפָה דְּקִיל אַפֵּי' בְּלֹא כּוֹלֵל ואור"י דְּיֵשׁ חוּמְרָא בִּטְרֵפָה דִּכְשֶׁנִּטְרְפָה שׁוּב אֵין לָהּ הֶתֵּר אַפֵּי' נִשְׁחֲטָה אֲבָל אִסּוּר אֵבֶר מִן הַחַי אָתְיָא שְׁחִיטָה וּמַפְקַע לֵיהּ: **מִדֵּי** חַטָּאוֹת קָתָנֵי אוֹ לָאוֵי קָתָנֵי אִסּוּרֵי בְּעָלְמָא קָחָשִׁיב וְכֵן גָּרַס ר"ח דְּאֵין כָּאן לֹא חַטָּאת וְלֹא לָאו כֵּיוָן דְּלָא חָיֵיל אִסּוּר קַל עַל חָמוּר: **לְקָבְרוֹ** בֵּין רְשָׁעִים כו' ומ"מ פָּרִיךְ שַׁפִּיר לְעֵיל לְבַר קַפְּרָא דִּמְשַׁיֵּיר מְלִיקָה מִכְּלָל דְּמוֹדֶה בָּהּ ר"ש דְּאֵין לוֹמַר דְּשַׁיְּרָא לְרַבִּי יוֹסֵי מִשּׁוּם דִּבְהַהִיא חַיָּב תַּרְתֵּי וְלָא חָשֵׁיב אֶלָּא הַנְהוּ דְּמַעֲלֶה עָלָיו כְּאִלּוּ עָשָׂה שְׁתַּיִם וּלְקָבְרוֹ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים דְּהָא חָשֵׁיב בַּעַל מוּם שֶׁשִּׁמֵּשׁ אע"ג דְּחַיָּב לְגַמְרֵי שְׁתַּיִם כֵּיוָן דְּקָסָבַר רַבִּי חִיָּיא דְּרַבִּי יוֹסֵי אִית לֵהּ אִסּוּר כּוֹלֵל:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:

ב מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יח, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ ח:

ג מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז, סמג לאוין קכא, סמג עשין מה, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ יא:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב תוספתא יבמות

גליון הש״ס

גמ' טלטול בעלמא הוא. עיין סוכה דף מב ע"ב תד"ה טלטול:

שם והאמר ר"י הבערה ללאו יצאתה. עיין ירושל' פ"ב דשבת סוף הל' ה דמשני כיון דהוא רוצה בעיכולם כמבשל הוא:

שם פיתוי קטנה אונס. עי' כתובות ט ע"א תד"ה ואב"א:

תורה אור השלם

[ויקרא טז]

[א]וּמַאן הַאי תַּנָּא דְּאִית לֵיהּ אִיסּוּר כּוֹלֵל וְאִיסּוּר מוֹסִיף וְאִיסּוּר בַּת אַחַת? [ב](א)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: רַבִּי מֵאִיר הִיא. דְּתַנְיָא: יֵשׁ אוֹכֵל אֲכִילָה אַחַת וְחַיָּיב עָלֶיהָ אַרְבַּע חַטָּאוֹת וְאָשָׁם אֶחָד. טָמֵא שֶׁאָכַל חֵלֶב, וְהוּא נוֹתָר מִן מוּקְדָּשִׁין, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִם הָיְתָה שַׁבָּת וְהוֹצִיאוֹ בְּפִיו — חַיָּיב. אָמְרוּ לוֹ: אֵינוֹ מִן הַשֵּׁם. [ג]וְרַבִּי מֵאִיר אַלִּיבָּא דְּמַאן? אִי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הָאָמַר: טָעָה בִּדְבַר מִצְוָה — פָּטוּר. אֶלָּא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. [ד]אִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כִּי קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ טָעָה בִּדְבַר מִצְוָה פָּטוּר, הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי תִּינוֹקוֹת — דִּזְמַנּוֹ בָּהוּל, אֲבָל הַאי, כֵּיוָן דְּאֵין זְמַנּוֹ בָּהוּל — לָא. [ה](ב)וַהֲרֵי תְּרוּמָה, דְּאֵין זְמַנּוֹ בָּהוּל, וְקָפָטַר! דִּתְנַן: הָיָה אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב קֶרֶן וָחוֹמֶשׁ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: הָכָא בִּתְרוּמָה בְּעֶרֶב הַפֶּסַח עָסְקִינַן — דִּזְמַנָּהּ בָּהוּל. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: בְּאִיסּוּר בַּת אַחַת, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. בִּשְׁלָמָא כּוּלְּהוּ מַשְׁכַּחַתְּ לְהוּ: דְּשַׁוְּיִנְהוּ שָׁלִיחַ, וְשַׁוּוּ אִינְהוּ שָׁלִיחַ, וּפָגַע שָׁלִיחַ בְּשָׁלִיחַ. אֶלָּא נִדּוּת הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַב: בְּשׁוֹפְעוֹת מִתּוֹךְ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְאַחַר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר — לְאִחַיּוּבֵי אִינְהוּ, מִתּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר — לְחַיּוּבֵי אִינְהִי. מַפְרִישִׁים אוֹתָן. וְהָא אֵין אִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת בְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה! אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: שֶׁבָּעֲלוּ וְשָׁנוּ. וְאֶלָּא הָא דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: הֲרֵי כָּאן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה חַטָּאוֹת, תְּלָתִין וְתַרְתֵּין הָוְיָין! וְלִיטַעְמָיךְ — לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דִּמְחַיֵּיב עַל כָּל כֹּחַ וָכֹחַ — טוּבָא הָוְיָין. אֶלָּא דִּבְכֹחַ רִאשׁוֹן קָחָשֵׁיב, הָכִי נָמֵי, דְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה קָחָשֵׁיב. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן:

וְהָא

וּמַאן הַאי תַּנָּא דְּמַתְנִי' דְּאִית לֵהּ אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר בֵּין עַל יְדֵי כּוֹלֵל בֵּין בְּאִסּוּר מוֹסִיף בֵּין עַל יְדֵי בַּת אַחַת כְּגוֹן אֵלּוּ שֶׁחַיָּבִין אַרְבַּע חַטָּאוֹת וּכְשֶׁקִּדֵּשׁ רְאוּבֵן אֶת רָחֵל תְּחִלָּה נֶאֶסְרָה עַל שִׁמְעוֹן מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח וְאֵשֶׁת אִישׁ וְהַיְנוּ בַּת אַחַת וְקָמְחַיֵּב לֵיהּ תַּנָּא דִּידַן אַתַּרְוַיְהוּ חָזַר שִׁמְעוֹן וְקִדֵּשׁ לֵאָה מִגּוֹ דְּאָסְרֵי לֵיהּ הָנָךְ קִדּוּשִׁין בְּכוּלְּהוּ שְׁאָר אַחְוָתָא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה אָסְרֵי לֵיהּ נָמֵי בְּאֵשֶׁת אָחִיו מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה ואע"ג דַּאֲסוּרָה עָלֶיהָ וְקַיְמָא וְהַיְנוּ אִסּוּר כּוֹלֵל וַעֲדַיִן רָחֵל זוֹ מֻתֶּרֶת לִרְאוּבֵן בַּעְלָהּ פֵּרְסָה נִדָּה מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף אִסּוּר עֲלָהּ לְגַבֵּי בַּעְלָהּ מִשּׁוּם נִדָּה אִתּוֹסַף בָּהּ נַמֵּי אִסּוּר לְגַבֵּי שִׁמְעוֹן הֲרֵי אִסּוּר מוֹסִיף: אַרְבַּע חַטָּאוֹת מִשּׁוּם טֻמְאָה דְּאוֹכֵל קָדָשִׁים בְּטֻמְאַת הַגּוּף בְּכָרֵת וּמִשּׁוּם חֵלֶב וּמִשּׁוּם נוֹתָר וּמִשּׁוּם יוה"כ וְאָשָׁם מְעִילוֹת דַּאֲפִילּוּ כֹּהֵן לְגַבֵּי אֵמוּרִים זָר הוּא: אִם הָיְתָה שַׁבָּת כו' אֲבָל מִשּׁוּם יוה"כ לָא הָוֵי מְחַיַּב אַהוֹצָאָה דְּקָסָבַר אֵין עֵרוּב וְהוֹצָאָה ליוה"כ וְהָכִי מְפָרֵשׁ בִּכְרִיתוֹת. אַלְמָא אִית לֵהּ לְרַבִּי מֵאִיר כּוּלְּהוּ דְּהָא הָכָא מִשֶּׁנּוֹצְרָה בְּהֵמָה זוֹ וְהִיא חֻלִּין נֶאֶסְרָה חֶלְבָּהּ בַּאֲכִילָה וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה הִקְדִּישָׁהּ מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף אִסּוּר הֲנָאָה עַל הַחֵלֶב מִשּׁוּם [קָדָשִׁים] אִתּוֹסַף בֵּהּ נַמֵּי אִסּוּר אֲכִילָה מִשּׁוּם זָרוּת ואע"ג דְּאָסוּר וְקָאֵי בַּאֲכִילָה הֲוָה לֵהּ נוֹתָר מִגּוֹ דְּאִתּוֹסַף אִסּוּר לַמִּזְבֵּחַ מִשּׁוּם נוֹתָר אִתּוֹסַף נָמֵי לַכֹּהֵן מִשּׁוּם נוֹתָר הֲרֵי הָנָךְ תְּרֵי מִשּׁוּם אִסּוּר מוֹסִיף נִטְמָא זֶה שֶׁעַד עַכְשָׁו הָיָה מֻתָּר בַּחֲתִיכוֹת בְּשַׂר קֹדֶשׁ וְעַכְשָׁו נֶאֱסַר בָּהֶן מִגּוֹ דְּמִתְּסַר בִּשְׁאָר חֲתִיכוֹת מִשּׁוּם טֻמְאָה נֶאֱסַר נָמֵי בְּזוֹ מִשּׁוּם טֻמְאָה וְהַיְנוּ אִסּוּר כּוֹלֵל ה"ל יוה"כ מִגּוֹ דְּמִתְּסַר בְּחֻלִּין מִשּׁוּם יוה"כ אָסוּר נָמֵי בְּקָדָשִׁים מִשּׁוּם יוה"כ וְהַיְנוּ נַמֵּי אִסּוּר כּוֹלֵל וּמִדִּמְחַיֵּב לֵיהּ רַבִּי מֵאִיר מִשּׁוּם הוֹצָאַת שַׁבָּת אַלְמָא אִית לֵהּ אִסּוּר בַּת אַחַת חָיֵיל דִּכְשֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם חָלוּ עָלָיו אִסּוּר אֲכִילַת יוה"כ וְאִסּוּר שַׁבָּת: ור"מ אַלִּבָּא דְּמַאן כְּלוֹמַר נְהִי דְּסָבַר רַבִּי מֵאִיר אִיהוּ כה"ג אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר מִיהוּ הֵיכָא דְּקָא מִתְכַּוֵּן לִדְבַר מִצְוָה לִשָּׂא אִשָּׁה כְּמַאן מֵרַבּוֹתָיו סְבִירָא לֵהּ לְרַבִּי מֵאִיר בְּטָעָה בִּדְבַר מִצְוָה וְלֹא עָשָׂה מִצְוָה אִי אַלִּיבָּא דְּר' יְהוֹשֻׁעַ הָאָמַר פָּטוּר בְּמַס' שַׁבָּת בְּפֶרֶק ר' אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלז.) דְּתַנְיָא הָתָם בגמ' מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי תִּינוֹקוֹת אֶחָד לָמוּל בַּשַּׁבָּת וְאֶחָד לָמוּל בָּא' בַּשַּׁבָּת וְשָׁכַח וּמָל אֶת שֶׁל אֶחָד בְּשַׁבָּת דְּהַיְנוּ נָמֵי טָעָה בִּדְבַר מִצְוָה וְלֹא עָשָׂה מִצְוָה שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ פּוֹטֵר ר' יְהוֹשֻׁעַ: דִּזְמַנּוֹ בָּהוּל שֶׁהָיָה טָרוּד לָמוּל אֶת שֶׁל שַׁבָּת כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲבֹר זְמַנּוֹ: אֲבָל הָכָא גַּבֵּי נִשּׂוּאִין אֵין זְמַנּוֹ בָּהוּל. דְּאֵין זְמַן קָבוּעַ לַמִּצְוָה וה"ל לְמֵדַק: תְּרוּמָה בְּעֶרֶב הַפֶּסַח זְמַנּוֹ בָּהוּל שֶׁלֹּא תִּשָּׂרֵף: וְאִיבָּעֵית אֵימָא כֻּלָּהּ מַתְנִי' לָאו ר' מֵאִיר הִיא אֶלָּא אֲפִילּוּ לְר"ש דְּמֵיקֵל הָכָא מוֹדֵי וּכְגוֹן דְּחָלוּ כּוּלְּהוּ בְּבַת אַחַת: דְּשָׁווּ אִינְהוּ שְׁנֵי הָאַחִין שָׁלִיחַ אֶחָד לְהוֹלִיךְ אֶת הַקִּדּוּשִׁין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְהֵן עָשׂוּ שָׁלִיחַ אֶחָד לְקַבֵּל קִדּוּשִׁין: וּפָגַע שָׁלִיחַ בְּשָׁלִיחַ וְחָלוּ יַחַד זֶה עַל זֶה וְזֶה עַל זֶה אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ וְאִסּוּר אֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אִשָּׁה: אֶלָּא נִדּוּת הֵיכִי מָצֵי מַשְׁכַּחַת לָהּ בב"א עִם קִדּוּשִׁין אִי קִדּוּשִׁין קָדְמוּ לְנִדּוּת זֶה הֲרֵי אֵשֶׁת אִישׁ וַאֲחוֹת אִשָּׁה וְאֵשֶׁת אָח קָדְמוּ וְתוּ לָא אָתֵי נִדּוּת וְחָיֵיל וְאִי נִדּוּת קָדִים תּוּ לָא אָתֵי אִסּוּר אַחֲרִינָא וְחָיֵיל: אָמַר רַב עַמְרָם אָמְרֵי בֵּי רַב מַשְׁכַּחַת לָהּ ט"ז חַטָּאוֹת בְּאִסּוּר בַּת אַחַת בְּשׁוֹפְעוֹת מִתּוֹךְ י"ג שָׁנָה לְלֵדַת הַבְּעָלִים לְאַחַר י"ג: לְאִחַיּוּבֵי אִינְהוּ כְּלוֹמַר טַעַם זֶה כְּדֵי לְחַיֵּיב הַזְּכָרִים שֶׁחָלוּ כֻּלָּן עֲלֵיהֶן בב"א דִּבְהָךְ יוֹמָא אָתוּ לִכְלַל עָנְשִׁין: וּמִתּוֹךְ י"ב לְאַחַר י"ב לְאִחַיּוּבֵי אִינְהִי שֶׁהָאִשָּׁה בָּאָה לִכְלַל עוֹנָשִׁין בַּת י"ב שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד וְהַזָּכָר לי"ג וְיוֹם אֶחָד וּמַשְׁכַּחַת לָהּ שֶׁנּוֹלְדוּ הַזְּכָרִים בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי וְהַנְּקֵבוֹת בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי לַשָּׁנָה הַבָּאָה וּבְיוֹם אֶחָד מִשְׁלַם י"ב לַנְּקֵבוֹת שֶׁהֵן י"ג לַזְּכָרִים וּמָסְרוּ קִדּוּשִׁין שֶׁיָּחוּלוּ לְיוֹם הַמָּחֳרָת כְּשֶׁהֵן נַעֲשִׂין גְּדוֹלִים דְּיוֹם אֶחָד בִּשְׁנַת י"ג בָּעֵינַן לַנְּקֵבוֹת וְיוֹם אֶחָד בִּשְׁנַת י"ד לַזְּכָרִים וְהִתְחִילוּ שׁוֹפְעוֹת בְּסוֹף י"ב לַלֵּדָה עַד לְמָחָר ואע"ג שֶׁהַנִּדּוּת קָדַם לֹא הָיוּ הֵן אֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ לְפִי שֶׁאֵינָן בִּכְלַל מִצְוֹת וְלֹא אֵלּוּ אֲסוּרִים בָּהֶן לְפִי שֶׁאֵינָן בְּנֵי מִצְוֹת נִמְצְאוּ הַקִּדּוּשִׁין וְאִסּוּר עֹנֶשׁ נִדּוּת חָל עֲלֵיהֶם כְּשֶׁחָשְׁכָה ר"ה שֶׁל י"ג לַנְּקֵבוֹת שֶׁהִיא שְׁנַת י"ד לִזְכָרִים שֶׁהַקִּדּוּשִׁין וְהַנִּדּוּת קָדְמוּ לְגַדְלוּתָן וּתְלוּיִן וְעוֹמְדִין לָחוּל כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ וּבְשָׁעָה אַחַת חָלוּ כֻּלָּן. וּלְהָכִי נְקַט שׁוֹפְעוֹת דְּאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם פְּרִיסַת נִדָּה וּתְפִיסַת קִדּוּשִׁין בְּשָׁעָה אַחַת אא"כ קָדְמוּ שָׁעָה אַחַת בְּקַטְנוּתָן: תְּלָתִין וְתַרְתֵּין הָוְיָן דְּהָא מַתְנִיתִין כר' אֱלִיעֶזֶר אוֹקְמִינַן לְעֵיל וְשָׁמְעִינַן לֵיהּ דְּאָמַר חַיָּב עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף צב.) וּבְמַסֶּכֶת כְּרִיתוֹת (דַּף טו.): עַל כָּל כֹּחַ וָכֹחַ שֶׁל בִּיאָה לְקַמָּן בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה (יְבָמוֹת דַּף צב.) וְהָתָם הָכִי תַּנְיָא בָּא עָלֶיהָ חָזַר וּבָא עָלֶיהָ חַיָּב עַל כָּל אַחַת דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכֵיוָן דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דִּמְחַיֵּב אַשְּׁתֵּי בִּיאוֹת בְּהֶעְלֵם אַחַת עַל כָּרְחָךְ שָׁמְעַתְּ לֵיהּ נָמֵי בְּבִיאָה אַחַת כַּמָּה חִיּוּבִין דְּכָל כֹּחַ וְכֹחַ הֲנָאָה שֶׁל בִּיאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ הִיא וּלְרַבָּנָן הוּא דְּלָא מְחַיֵּב אֶלָּא אַחַת מִשּׁוּם דְּכֻלָּן בְּהֶעְלֵם אַחַת הֵן וּבִשְׁתֵּי בִּיאוֹת נָמֵי לָא הָווּ מְחַיְּבִי אֶלָּא חֲדָא אֲבָל אִי הֲוָה יְדִיעָה בֵּין כֹּחַ לְכֹחַ הֲוָה מְחַיֵּב אַכָּל חַד וְחַד כִּדְתְנַן בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף יד:) וּבְמַסֶּכֶת הוֹרָיוֹת (דַּף ו) הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטְּהוֹרָה וְאָמְרָה לוֹ נִטְמֵאתִי וּפֵרַשׁ מִיָּד חַיָּב שֶׁיְּצִיאָתוֹ הֲנָאָה לוֹ כְּבִיאָתוֹ וּלְר' אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר בִּיאוֹת מְחַלְּקוֹת אִית לֵהּ נָמֵי כּוֹחוֹת מְחַלְּקִין וּמַתְנִי' כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹקִימְנָא לְעֵיל וְהֵיכִי תָּנֵי רַבִּי חִיָּא שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה וְתוּ לָא:

אִם הָיְתָה שַׁבָּת וְהוֹצִיאוֹ כו' בְּפֶרֶק אָמְרוּ לוֹ (כְּרִיתוֹת דַּף יד.) רָצָה לְדַקְדֵּק מִכָּאן דְּאֵין עֵרוּב וְהוֹצָאָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים מִדְּאִצְטְרִיךְ לְמִנְקַט אִם הָיְתָה שַׁבָּת כו' דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי וְאִם הוֹצִיאוֹ חַיָּב וּמַסִּיק דְּיֵשׁ עֵרוּב וְהוֹצָאָה ליוה"כ וּלְאַפּוּשֵׁי חִיּוּבֵי נְקַט שַׁבָּת וְחַיָּב מִשּׁוּם שַׁבָּת ויוה"כ וא"ת וְהֵיכִי חָשִׁיב רַבִּי מֵאִיר חִיּוּבֵי הוֹצָאָה בַּהֲדֵי חִיּוּבֵי דַּאֲכִילָה מָה עִנְיַן זֶה אֵצֶל זֶה דִּכְמוֹ כֵן הָיָה יָכוֹל לוֹמַר אִם עָשָׂה מְלָאכָה בְּשַׁבָּת חַיָּב ואר"י מִשּׁוּם דִּבְשְׁעַת בְּלִיעָה אָתֵי נָמֵי חִיּוּב הוֹצָאָה אע"ג דְּאַכַּתִּי לֹא נָח מִשּׁוּם דִּבְלִיעָתָן זוֹ הִיא הַנָּחָתָן כִּדְאָמַר רָבָא בְּפֶרֶק הַמּוֹצִיא יַיִן (שַׁבָּת דַּף פ.) הוֹצִיא ב' אוֹתִיּוֹת וּכְתָבָן כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּךְ חַיָּב דִּכְתִיבָתָן זוֹ הִיא הַנָּחָתָן: **וְהוֹצִיאוֹ** בְּפִיו חַיָּב וְהָא דְּאָמַר בְּהַמַּצְנִיעַ (שָׁם דַּף צב.) הַמּוֹצִיא בְּפִיו וּבְמַרְפְּקוֹ פָּטוּר שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִים בְּמִידִּי דְּבַר אֲכִילָה הָוֵי שַׁפִּיר דֶּרֶךְ הוֹצָאָה בְּכָךְ פֵּי' הַקּוּנְטְרֵס דְּאִיכָּא הָכָא אִסּוּר בַּת אַחַת דִּכְשֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם חָל עָלָיו אִסּוּר אֲכִילַת יוה"כ וְאִסּוּר הוֹצָאַת שַׁבָּת וְקַשְׁיָא לְרַבֵּינוּ יִצְחָק דְּמַה עִנְיָן זֶה לְאִסּוּר חָל עַל אִסּוּר דַּאֲפִילּוּ לְמַ"ד אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר אֲפִלּוּ בְּבַת אַחַת הָכָא חָל לְכֻלֵּי עָלְמָא אֲפִלּוּ בְּזֶה אַחַר זֶה וְאַפֵּי' יַעֲשֶׂה אֲכִילָה וְהוֹצָאָה בְּזֶה אַחַר זֶה וַאֲפִלּוּ חָלוּ שַׁבָּת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים בְּזֶה אַחַר זֶה שֶׁבִּשְׁבִיל אִסּוּר מְלֶאכֶת שַׁבָּת אִם הוּא תְּחִלָּה לֹא יִמָּנַע אִסּוּר אֲכִילַת יוֹם הַכִּפּוּרִים לָחוּל אַחֲרָיו שֶׁעֲדַיִן לֹא נֶאֱסַר זֶה מֵחֲמַת הַשַּׁבָּת וְכֵן אִיפְּכָא וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּאִסּוּר בְּבַת אַחַת הַיְנוּ אִסּוּר הוֹצָאָה דְּשַׁבָּת וְאִסּוּר הוֹצָאָה דיוה"כ כִּדְפָרֵשִׁית דִּנְקַט שַׁבָּת לְאַפּוּשֵׁי חִיּוּבֵי: **טָעָה** בִּדְבַר מִצְוָה פָּטוּר וא"ת וְהָא בִּפְסָחִים בְּפֶרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (פְּסָחִים דַּף עב. וְשָׁם) מוּקֵי רַבִּי מֵאִיר פְּלֻגְתַּיְהוּ בִּשְׁתֵּי תִּינוֹקוֹת אֶחָד לָמוּל בַּשַּׁבָּת וְאֶחָד לָמוּל בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת דְּפָטַר ר' יְהוֹשֻׁעַ כְּשֶׁקָּדַם וּמָל שֶׁל אֶחָד בְּשַׁבָּת בְּשַׁבָּת אע"ג דְּלָא עָשָׂה מִצְוָה מִשּׁוּם דְּנִתְּנָה שַׁבָּת לִדָּחוֹת אֵצֶל תִּינוֹק אֶחָד אֲבָל בִּשְׁתֵּי תִּינוֹקוֹת אֶחָד לָמוּל בַּשַּׁבָּת וְאֶחָד לָמוּל בע"ש וְקָדַם וּמָל שֶׁל שַׁבָּת בע"ש וְשֶׁל ע"ש מָל בְּשַׁבָּת חַיָּב אע"ג דְּעָשָׂה מִצְוָה מִשּׁוּם דְּלָא נִתְּנָה לִדָּחוֹת וה"נ גַּבֵּי שְׁתֵּי נָשִׁים לְחַיֵּב דְּלָא נִתְּנָה עֶרְוָה לִדְחוֹת וְי"ל דְּהָתָם לֹא בִּדְחִיָּה תַּלְיָא מִלְּתָא אֶלָּא מִשּׁוּם דִּטְרִיד בְּתִינוֹק שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָמוּל בְּשַׁבָּת וְטוֹעֶה בּוֹ וה"נ הֲרֵי טוֹעֶה בְּאִשְׁתּוֹ: **בְּעֶרֶב** הַפֶּסַח כו' הַמ"ל מִשּׁוּם דַּאֲכִילַת תְּרוּמָה אִקְרֵי עֲבוֹדָה וְטַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִשּׁוּם דִּכְתִיב וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה אֲפִלּוּ חֻלָּלִים כִּדְאָמַר פֶּרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (פְּסָחִים דַּף עב: וְשָׁם): **בְּאִסּוּר** בַּת אַחַת וְאַלִּבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָתֵי שַׁפִּיר אֲפִילּוּ כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אִית לֵהּ בְּפֶרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (שָׁם) דִּלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ טָעָה בִּדְבַר מִצְוָה וְלֹא עָשָׂה מִצְוָה חַיָּב: **מִתּוֹךְ** שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְאַחַר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְאִחַיּוּבֵי אִינְהוּ כֵּן גִּרְסַת הַקּוּנְטְרֵס וְקָשֶׁה דְּלָא הָוֵי בְּבַת אַחַת דְּנִדּוּת חָל עָלָיו תְּחִלָּה שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַדֵּשׁ וְלֹא לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ עַד שֶׁיַּגְדִּיל דְּאֵין מַעֲשֵׂה קָטָן כְּלוּם ואר"ת דִּבְכָל סְפָרִים קַדְמוֹנִים כֵּן אֲבָל בְּסֵפֶר בָּשָׂר עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים גָּרַס בְּשׁוֹפְעוֹת מִתּוֹךְ ג' לְאַחַר ג' לְאִחַיּוּבֵי אִינְהוּ דִּלְאַחַר ג' שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד חַזְיָא לְבִיאָה וְאָתוּ כּוּלְּהוּ אִסּוּרֵי וְחָיְלֵי וּמִתּוֹךְ י"ב לְאַחַר י"ב לְאִחַיּוּבֵי אִינְהוּ וְאִם בָּעֲלוּ כְּשֶׁכֻּלָּן בְּגַדְלוּת אִיכָּא ט"ז חַטָּאוֹת וּבֵין לְגִרְסַת הַקּוּנְטְרֵס וּבֵין לְגִרְסָא זוֹ שׁוֹפְעוֹת לָאו דַּוְקָא אֶלָּא שֶׁרָאֲתָה וְלֹא טָבְלָה בֵּינְתַיִם וּלְגִרְסַת ר"ת שֶׁרָאֲתָה בְּתוֹךְ ג' וְלֹא טָבְלָה עַד לְאַחַר י"ב:

מסורת הש״ס

א כריתות יג:; שבועות כד:; שבת קב.; כריתות כג.; משנה כריתות
ב משנה תרומות; פסחים עב:

תורה אור השלם

וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם וְאֶת־חֲמִישִׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן וְהַכֹּהֵן יְכַפֵּר עָלָיו בְּאֵיל הָאָשָׁם וְנִסְלַח לוֹ [ויקרא ה, טז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ שגגות הל׳ ד:
ג מיי׳ פב׳ מהל׳ שגגות הל׳ ח:
ד מיי׳ פב׳ מהל׳ שגגות הל׳ ח:
ה מיי׳ פי׳ מהל׳ תרומות הל׳ יב:

וְהָא תָּמָר בְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה אִיעַבְּרָא! אֲמַר לֵיהּ: תָּמָר בְּאֶצְבַּע מִעֲכָה. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל מוֹעֲכוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּי — תָּמָר שְׁמָן, וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן תָּמָר — עַל שֵׁם תָּמָר שֶׁמִּעֲכָה בְּאֶצְבָּעָהּ. וְהָא הֲווֹ עֵר וְאוֹנָן! עֵר וְאוֹנָן שִׁמְּשׁוּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּן. [א]מֵיתִיבִי: כָּל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ דָּשׁ מִבִּפְנִים וְזוֹרֶה מִבַּחוּץ, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמְרוּ לוֹ: הַלָּלוּ אֵינוֹ אֶלָּא כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן! (א)כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן, וְלֹא כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן. כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן, דִּכְתִיב: "וְהָיָה אִם בָּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיו וְשִׁחֵת אַרְצָה". וְלֹא כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן, דְּאִילּוּ הָתָם שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, וְהָכָא כְּדַרְכָּהּ. בִּשְׁלָמָא אוֹנָן, דִּכְתִיב בֵּיהּ "וְשִׁחֵת אַרְצָה", אֶלָּא עֵר מְנָלַן? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: דִּכְתִיב "וַיָּמֶת גַּם אוֹתוֹ", אַף הוּא בְּאוֹתָהּ מִיתָה מֵת. בִּשְׁלָמָא אוֹנָן, מִשּׁוּם "לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע", אֶלָּא עֵר מַאי טַעְמָא עֲבַד הָכִי? כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר וְיַכְחִישׁ יָפְיָהּ. [ב]תָּנוּ רַבָּנַן: "אוֹתָהּ", פְּרָט לְכַלָּה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: פְּרָט לְשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ. אֲמַר לֵיהּ הוּן בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן לְרַב נַחְמָן: לֵימָא קָא סָבַר רַבִּי יְהוּדָה הַתּוֹרָה חָסָה עַל תַּכְשִׁיטֵי כַלָּה? אֲמַר לֵיהּ: לְפִי שֶׁאֵין אִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת מִבִּיאָה רִאשׁוֹנָה. [ג]בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי — רַבָּנַן סָבְרִי: "שִׁכְבַת זָרַע", פְּרָט לְהַעֲרָאָה. "אוֹתָהּ", פְּרָט לְשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְהַעֲרָאָה מִ"שִּׁכְבַת זָרַע" נָפְקָא. "אוֹתָהּ" — פְּרָט לְכַלָּה. כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל שֶׁשָּׁהֲתָה אַחַר בַּעֲלָהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְנִשֵּׂאת — שׁוּב אֵינָהּ יוֹלֶדֶת. אָמַר רַב נַחְמָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין דַּעְתָּהּ לְהִנָּשֵׂא, אֲבָל דַּעְתָּהּ לְהִנָּשֵׂא — מִתְעַבֶּרֶת. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְבַת רַב חִסְדָּא: קָא מְרַנְּנֵי רַבָּנַן אַבָּתְרִיךְ! אֲמַרָה לֵיהּ: אֲנָא דַּעְתַּאי עֲלָךְ הֲוַאי. הָהִיא דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, (אֲנָא) [אֲנִי] שָׁהִיתִי אַחַר בַּעְלִי עֶשֶׂר שָׁנִים וְיָלַדְתִּי! אֲמַר לַהּ: בִּתִּי, אַל תּוֹצִיאִי לַעַז עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים! אֲמַרָה לֵיהּ: לְגוֹי נִבְעַלְתִּי. אָמַר שְׁמוּאֵל: וְכוּלָּן — צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, חוּץ מִגִּיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת קְטַנָּה. אֲבָל קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. דה(ב)וּבְמַאי? אִי בְּמֵיאוּן, וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל דְּלָא בָּעֲיָא, וְאִי בְּגֵט — הָאַמְרַהּ שְׁמוּאֵל חֲדָא זִימְנָא? דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מֵיאֲנָה בּוֹ — אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, נָתַן לָהּ גֵּט — צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים! אֶלָּא בִּזְנוּת,

וּגְזָרוּ

וְהָא תָּמָר אִעַבְּרָא בְּבִיאָה רִאשׁוֹנָה מִיהוּדָה כִּדְאָמַר לְקַמָּן דְּעֵר וְאוֹנָן שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּן שִׁמְּשׁוּ: בְּאֶצְבַּע מִעֲכָה קֹדֶם בִּיאָה וּפִתְחָהּ פָּתוּחַ וְהָווּ לֵיהּ כְּבָ' בִּיאוֹת: כָּל מְעֹכוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּי הַמַּשִּׁירוֹת בְּתוּלֵיהֶן בְּאֶצְבְּעוֹתֵיהֶן תָּמָר שְׁמָן: כָּל כ"ד חֹדֶשׁ שֶׁתִּינוֹק יוֹנֵק: דָּשׁ מִבִּפְנִים וְזוֹרֶה מִבַּחוּץ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר וְתִגְמֹל אֶת בְּנָהּ וְיָמוּת: אֶלָּא כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן אַלְמָא תָּמָר פֶּתַח פָּתוּחַ הָיָה לָהּ: אֹתָהּ וְאִשָּׁה (כִּי) [אֲשֶׁר] יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְרָחֲצוּ בַמַּיִם. אוֹתָהּ מִעוּטָא הוּא: פְּרָט לְכַלָּה דְּלָא בָּעֲיָא טְבִילָה מִשּׁוּם טֻמְאַת בִּיאָה רִאשׁוֹנָה כִּדְמְפָרֵשׁ טַעְמָא לְקַמָּן: הוּן שֵׁם חָכָם: עַל תַּכְשִׁיטֵי כַּלָּה כְּחָל וְשָׂרָק שֶׁנּוֹתֶנֶת עַל פָּנֶיהָ וְאִם תִּטְבֹּל יַעֲבִירוּם הַמַּיִם: לְפִי שֶׁאֵין אִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת מְבִיאָה רִאשׁוֹנָה וְלֹא שִׁכְבַת זֶרַע קָרֵינַן בַּהּ דְּאֵין רָאוּי לְהַזְרִיעַ וּמִיהוּ מִעוּטָא מִשִּׁכְבַת זֶרַע לָא נָפְקָא הוֹאִיל וְהַאי מָקוֹם רָאוּי לְהַזְרִיעַ הוּא בְּבִיאָה שְׁנִיָּה וּמִשּׁוּם נוֹגֵעַ בְּשִׁכְבַת זֶרַע נָמֵי לָא מִטַּמְּיָא דְּטֻמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים לֹא מְטַמְּאָה אֶלָּא שֶׁגְּזֵרַת הַכָּתוּב הִיא בְּבִיאָה וְכֵן הוּא בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף מא:): לְהַעֲרָאָה שֶׁלֹּא הִזְרִיעַ אִי לְמ"ד נְשִׁיקָה אִי לְמ"ד הַכְנָסַת עֲטָרָה: שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְהַעֲרָאָה מש"ז נָפְקָא שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ אֵינוֹ מְקוֹם זֶרַע הַעֲרָאָה לָאו שִׁכְבַת זֶרַע הוּא דְּאֵין כָּאן זֶרַע הִלְכָּךְ תַּרְוַיְהוּ מִשִּׁכְבַת זֶרַע מְמַעֲטִי: לְבַת רַב חִסְדָּא אִשְׁתּוֹ דְּרָבָא: אַבָּתְרַיִךְ שֶׁשָּׁהִית עֶשֶׂר שָׁנִים אַחַר בַּעֲלִיךְ הָרִאשׁוֹן וְרָמֵי בַּר חָמָא הֲוָה: אָמַר שְׁמוּאֵל וְכֻלָּן הַנָּשִׁים שֶׁנִּבְעֲלוּ: צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין מִלְּהִנָּשֵׂא שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים אַחַר בִּיאָתָן חוּץ מִגִּיֹּרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת קְטַנָּה ואע"ג דִּסְתָם עוֹבֵד' כּוֹכָבִים וְשִׁפְחָה זוֹנוֹת הֵן לֹא גָּזְרוּ רַבָּנַן בִּקְטַנָּה לְהַמְתִּין אַחַר טְבִילַת גִּיֹּרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת כְּלוּם. וּמִדְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל חוּץ מִגִּיּוֹרֶת קְטַנָּה מִכְּלָל דְּכֻלָּן דְּקָאָמַר אַקְּטַנּוֹת נָמֵי קָאֵי דִּקְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְהַמְתִּין ואע"ג דְּלָאו בַּת בָּנִים הִיא וְאֵין כָּאן הַבְחָנָה בֵּין זַרְעוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן לְזַרְעוֹ שֶׁל שֵׁנִי גְּזוּר בָּהּ רַבָּנַן מִשּׁוּם גְּדוֹלָה: וּבְמַאי נָפְקָא מִבַּעְלָהּ קַמָּא: אִי בְּמֵאוּן הָאָמַר שְׁמוּאֵל דְּלָא בָּעֲיָא אַמְתּוֹנֵי דְּלֵיכָּא לְמִגְזַר מִשּׁוּם גְּדוֹלָה דְּאֵין גְּדוֹלָה יוֹצֵאת בְּמֵאוּן:

וְלֹא כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן דְּאִלּוּ הָתָם שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ מַשְׁמַע דְּאָסוּר לְשַׁמֵּשׁ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְתֵמַהּ דבפ"ב דִּנְדָרִים (דַּף כ:) אָמַר הַהִיא דְּאָתְיָא לְקַמֵּהּ דְּרַבִּי וְאָמְרָה לֵיהּ שֻׁלְחָן עָרַכְתִּי לוֹ וַהֲפָכוֹ אֲמַר לָהּ בִּתִּי הַתּוֹרָה הִתִּירָתֶךְ לוֹ וּמַסִּיק דְּהִלְכְתָא הָכִי וַהֲפָכוֹ הַיְנוּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ לְפִי שֶׁמִּצְטַעֶרֶת בְּכָךְ שנא' (בְּרֵאשִׁית ל"ד:ב') וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיְעַנֶּהָ שֶׁעִנָּה אוֹתָהּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְכֵן אִם תְּעַנֶּה אֶת בְּנֹתַי (שָׁם לֹא) שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּן דְּאִי הָפְכוּ הִיא לְמַעְלָה וְהוּא לְמַטָּה לֹא הָיְתָה קוֹבֶלֶת עַל כָּךְ וְכֵן בְּפֶ' אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נח:) אָמַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים הַבָּא עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ חַיָּב מִיתָה וּפָרִיךְ מִי אִכָּא מִדֵּי דְּיִשְׂרָאֵל לָא מִחַיַּב וְעוֹבֵד כּוֹכְבֵי' מִחַיַּב וְהַיְנוּ הַאי לָא מִחַיַּב הַיְנוּ דְּבְיִשְׂרָאֵל שָׁרִי דְּאִי אִיכָּא אִסּוּר בְּיִשְׂרָאֵל נִיחָא דְּמִחַיַּב בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִיתָה דְּאַזְהָרָתָן זוֹ הִיא מִיתָתָן כְּמוֹ בְּגֶזֶל וּשְׁאָר דְּבָרִים ואר"י דְּהָתָם מַיְרֵי בְּלֹא הוֹצָאַת זֶרַע דְּשָׁרֵי דְּכֵיוָן דְּלֵיכָּא הַשְׁחָתַת זֶרַע לָא הָוֵי כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן עוֹד אָמַר ר"י דְּלָא חָשׁוּב כְּמַעֲשֵׂה עֵר וְאוֹנָן אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְכַּוֵּן לְהַשְׁחִית זֶרַע וְרָגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן תָּמִיד אֲבָל בְּאַקְרַאי בְּעָלְמָא וּמִתְאַוֶּה לָבֹא עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ שָׁרִי כִּדְאָמְרִי' בִּנְדָרִים (דַּף כ:) כֹּל מַה שֶּׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בְּאִשְׁתּוֹ יַעֲשֶׂה מָשָׁל לְבָשָׂר הַבָּא מִן הַטַּבָּח וְדָג מִן הַצַּיָּד רָצָה אוֹכְלוֹ צָלִי רָצָה אוֹכְלוֹ מְבֻשָּׁל רָצָה שָׁלוּק: **הַתּוֹרָה** חָסָה עַל תַּכְשִׁיטֵי כַלָּה שֶׁלֹּא יִפֹּל שֶׂרֶק מֵעַל פָּנֶיהָ אע"ג דְּמִיָּד שֶׁתַּעֲמֹד תִּפְלוֹט וְתִצְטָרֵךְ לִטְבֹּל מ"מ נֵימָא שֶׁהַתּוֹרָה חָסָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא תַּעֲמֹד אוֹ שֶׁתִּתֵּן מוֹךְ קֹדֶם שֶׁתַּעֲמֹד כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפְלוֹט: **דַּעְתַּאי** עֲלָךְ הֲוַאי אָמַר רַבֵּינוּ תָּם מִשּׁוּם הַהִיא עֻבְדָּא דפ"ק דב"ב (דַּף יב:) דְּאָמְרָה בַּת רַב חִסְדָּא תַּרְוַיְהוּ קָבָעֵינָא וְהָיְתָה מְצַפָּה שֶׁתִּתְקַיֵּם נְבוּאָתָהּ לְפִי שֶׁהָיָה לְרָבָא אִשָּׁה אַחֶרֶת אִחֲרָה לִנָּשֵׂא לוֹ וְאַפֵּ"ה הָיְתָה מְצַפָּה לוֹ: **אָמַר** שְׁמוּאֵל וְכֻלָּן צְרִיכוֹת כו' אָכַל נָשִׁים דִּתְנַן בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מא.) וּבְבָרַיְתָא הָתָם בִּגְמַר' (דַּף מב:) קָאֵי: **אֲבָל** קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְהַמְתִּין דְּגָזְרִינַן זְנוּת דִּקְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל אַטּוּ גְדוֹלָה אֲבָל בְּגִיּוֹרֶת קְטַנָּה לֹא שַׁיָּךְ לְמִגְזַר אַטּוּ גִּיֹּרֶת גְּדוֹלָה דִּגְדוֹלָה גּוּפָהּ כֵּיוָן דְּדַעְתָּהּ לְאִיגַּיּוּרֵי מִנַּטְרָא נַפְשָׁהּ כִּדְאָמַר לְקַמָּן וְלָא אֲסִירָא אֶלָּא אַטּוּ בַּת יִשְׂרָאֵל וא"ת וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר כְּמַאן בִּשְׁלָמָא בִּקְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל סָבַר לָהּ כְּר"מ דְּגָזַר בְּהַחוֹלֵץ (שָׁם דַּף מב:) בְּבָרַיְתָא דִּרְדוּפָה קְטַנָּה בִּנְשׂוּאִין אַטּוּ גְדוֹלָה וְקָסָבַר שְׁמוּאֵל דה"ה בִּזְנוּת אֶלָּא בְּגִיּוֹרֶת כְּמַאן סָבַר לָהּ אִי כְּר' יְהוּדָה אֲפִילּוּ גִּיּוֹרֶת קְטַנָּה לִגְזֹר כִּדְתַנְיָא בְּסָמוּךְ הַגִּיּוֹרֶת וְהַשִּׁפְחָה כו' יְתֵרוֹת עַל בְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים דִּבְרֵי ר"י ואע"פ דְּהָכָא בְּרוֹב סְפָרִים לָא גָּרְסִי' יְתֵרוֹת עַל בְּנוֹת שָׁלֹשׁ שָׁנִים בְּפֶרֶק אֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף לז.) גָּרְסִינַן לָהּ בְּכָל הַסְּפָרִים וְאִי כְּרַבִּי יוֹסֵי אֲפִילּוּ גְּדוֹלָה נָמֵי תִּשְׁתְּרֵי דְּר' יוֹסֵי שָׁרֵי אֲפִילּוּ בְּגִיּוֹרֶת גְּדוֹלָה לִנָּשֵׂא מִיָּד דְּהָא בְּאִידָךְ לִשָּׁנָא דִּשְׁמוּאֵל דְּשָׁרֵי גְּדוֹלָה אָמְרִי' הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יוֹסֵי וְעוֹד דִּסְבָרַת שְׁמוּאֵל הֲפוּכָה מִדְּר' יְהוּדָה דְּהָא בְּבָרַיְתָא דִּרְדוּפָה לֹא גָּזַר ר"י בִּקְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל אֲפִילּוּ בִּנְשׂוּאִין וּבְגִיּוֹרֶת גָּזַר אֲפִילּוּ בִּקְטַנָּה כִּדְקָתָנֵי יְתֵרוֹת עַל בְּנוֹת ג' וּשְׁמוּאֵל אִיפְּכָא דְּבִקְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל גָּזַר וּבְגִיּוֹרֶת לֹא גָּזַר וּמִיהוּ לִסְפָרִים דְּגָרְסִי בְּבָרַיְתָא דִּרְדוּפָה רַבִּי יוֹסֵי וְלָא רַבִּי יְהוּדָה אָתֵי שַׁפִּיר וּלְקַמָּן נָמֵי נְפָרֵשׁ בע"ה ואר"י דל"ג בִּשְׁמַעְתִּין יְתֵרוֹת וּבַתּוֹסֶפְתָּא לֵיתֵהּ וּבִגְדוֹלָה דַּוְקָא אָסַר ר"י אֲבָל בִּקְטַנָּה שָׁרֵי וּשְׁמוּאֵל כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵהּ בְּגִיּוֹרֶת: **נָתַן** לָהּ גֵּט צְרִיכָה לְהַמְתִּין הִקְשָׁה הָ"ר מֹשֶׁה כֹּהֵן הָא אַמְרַהּ שְׁמוּאֵל חֲדָא זִמְנָא בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף ס: וְשָׁם) דְּפָסִיק שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר בִּגְזֵרוֹתָיו אַבָּרַיְתָא דִּרְדוּפָה ואר"י דְּעִקַּר מִלְּתֵהּ דִּשְׁמוּאֵל לָא אִצְטְרִיךְ הָכָא אֶלָּא מִשּׁוּם מְמָאֶנֶת וְעִקַּר מִלְּתֵהּ דִּשְׁמוּאֵל דְּהָכָא בְּסוֹף אַלְמָנָה בִּכְתֻבּוֹת (דַּף ק: וְשָׁם) וְהָא דְּפָרִיךְ עֲלָהּ הָתָם כֻּלְּהוּ תְּנֵינָא וּמְשַׁנֵּי צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים אִצְטְרִיךְ לֵיהּ דְּלָא תְּנַן הָכִי פֵּרוּשׁוֹ דִּין דִּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים אִצְטְרִיךְ לֵיהּ אֲבָל הִיא גּוּפָהּ לָא אִצְטְרִיךְ אֶלָּא מִשּׁוּם מְמָאֶנֶת דְּאֵין צְרִיכָה לְהַמְתִּין כִּדְפָרֵשִׁית:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יח, סמג לאוין קכו, טוש״ע אה״ע סי׳ כג סעי׳ א:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ ט:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ י:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כב, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ ו:

ה מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כ, ש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א מסכת כלה רבתי

ב כתובות ק:

גליון הש״ס

גמ׳ והא תמר. עיין פי׳ רש"י בחומש בראשית יט לז ובראב"ם שם בשם מדרש רבה:

שם באמצע מועכה. עיין לקמן עו ע"א תד"ה שלא ראה:

שם אבל דעתה להנשא. עיין כתובות דף סב ע"ב ברש"י ד"ה איעקרה:

תורה אור השלם

וַיֵּדַע אוֹנָן כִּי לֹּא לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע וְהָיָה אִם־בָּא אֶל־אֵשֶׁת אָחִיו וְשִׁחֵת אַרְצָה לְבִלְתִּי נְתָן־זֶרַע לְאָחִיו [בראשית לח, ט]

וַיֵּרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמֶת גַּם־אֹתוֹ [בראשית לח, י]

וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא [ויקרא טו, כד]

וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זָרַע וְרָחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעָרֶב [ויקרא טו, יח]

וּגְזַרוּ רַבָּנַן קְטַנָּה מִשּׁוּם גְּדוֹלָה. [א]וּמִי גָּזְרִינַן קְטַנָּה מִשּׁוּם גְּדוֹלָה? וְהָתְנַן: אִם הָיוּ קְטַנּוֹת שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לֵילֵד — מַחְזִירִין אוֹתָן מִיָּד. אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: הוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה. מִכְּלָל דַּהֲוַאי? אֶלָּא: כְּהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה. וְחִילּוּף לָא שְׁכִיחַ. לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא, אָמְרִי לַהּ אָמַר שְׁמוּאֵל: כּוּלָּן צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, חוּץ מִגִּיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת גְּדוֹלָה. [אֲבָל] קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. בְּמַאי? אִי בְּמֵיאוּן — הָאָמְרַהּ שְׁמוּאֵל חֲדָא זִימְנָא. אִי בְּגֵט — הָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל דְּבָעְיָא! דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: מֵיאֲנָה בּוֹ — אֵינָהּ צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים! נָתַן לָהּ גֵּט — צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים! אֶלָּא בִּזְנוּת, וּזְנוּת בִּקְטַנָּה לָא שְׁכִיחַ. [בג](א)גִּיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת דִּשְׁכִיחַ בְּהוּ זְנוּת, לִיגְזוֹר! הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יוֹסֵי. דְּתַנְיָא: הַגִּיּוֹרֶת וְהַשְּׁבוּיָה וְהַשִּׁפְחָה שֶׁנִּפְדּוּ וְשֶׁנִּתְגַּיְּירוּ וְשֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ — צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד. אָמַר רַבָּה: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי — קָסָבַר אִשָּׁה מְזַנָּה מְשַׁמֶּשֶׁת בְּמוֹךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: בִּשְׁלָמָא גִּיּוֹרֶת, כֵּיוָן דְּדַעְתָּהּ לְאִיגַּיּוֹרֵי, מְנַטְרָה נַפְשַׁהּ, כְּדֵי לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע בִּקְדוּשָּׁה, וּבֵין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה. שְׁבוּיָה וְשִׁפְחָה נָמֵי, דְּשָׁמְעִי מִמָּרַיְיהוּ, וּמְנַטְּרִי נַפְשַׁיְיהוּ. אֶלָּא יוֹצֵאת בְּשֵׁן וָעַיִן הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? וְכִי תֵּימָא: כֹּל דְּמִמֵּילָא מוֹדֶה רַבִּי יוֹסֵי — וְהָתְנַן: אֲנוּסָה וּמְפוּתָּה צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד. אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: אִשָּׁה מְזַנָּה, מִתְהַפֶּכֶת שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר. וְאִידַּךְ? חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא לֹא נִתְהַפְּכָה יָפֶה יָפֶה. וְאִם הָיוּ כֹּהֲנוֹת כּוּ׳. כֹּהֲנוֹת — אִין, יִשְׂרְאֵלִיּוֹת — לָא! אֵימָא: אִם הָיוּ נְשֵׁי כֹּהֲנִים. נְשֵׁי כֹּהֲנִים — אִין, נְשֵׁי יִשְׂרְאֵלִים — לָא. [ד](ב)וְהָאָמַר רַב עַמְרָם: הָא מִילְּתָא אֲמַר לַן רַב שֵׁשֶׁת, וְאַנְהֲרִינְהוּ לְעַיְינִין מִמַּתְנִיתִין: אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֶנְסָה, אַף עַל פִּי שֶׁמּוּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ — פְּסוּלָה לַכְּהוּנָּה. [ה]אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: אִם הָיוּ כֹּהֲנוֹת נְשׂוּאוֹת לְיִשְׂרָאֵל — נִפְסְלוּ מִן הַתְּרוּמָה דְּבֵי נָשַׁיְיהוּ.

הֲדַרַן עֲלָךְ אַרְבָּעָה אַחִין

הַחוֹלֵץ

וְגָזְרוּ רַבָּנַן קְטַנָּה וְכוּ' וְגַבֵּי גִּיֹּרֶת קְטַנָּה לָא גְּזוּר מִשּׁוּם דְּלָא שְׁכִיחָא: מִכְּלָל דַּהֲוַאי בִּתְמִיהַּ. וְכִי מַעֲשֶׂה כָּזֶה אֵרַע בִּימֵי חֲכָמִים וְהָא שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ קָתָנֵי וְלָא תָּנֵי מַעֲשֶׂה: אֶלָּא כְּהוֹרָאַת שָׁעָה הָיְתָה וְלֹא הָיְתָה דְּלָא גָּזְרִינַן בָּהּ מ"ט חִלּוּף לָא שְׁכִיחַ: חוּץ מִגִּיֹּרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת גְּדוֹלָה מִדְּקָתָנֵי בְּהַאי חוּץ גְּדוֹלָה מִכְּלָל דִּצְרִיכוֹת לְהַמְתִּין דְּקָאָמַר בִּגְדוֹלוֹת קָמַיְירֵי: גִּיֹּרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת גְּדוֹלָה דִּשְׁכִיחָא בְּהוּ זְנוּת לִגְזֹר שֶׁיַּמְתִּינוּ כְּדֵי לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה לְזֶרַע שֶׁנִּזְרַע בִּקְדֻשָּׁה: הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יוֹסֵי דְּלָא גָּזַר כִּדְמְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּאִשָּׁה מְזַנָּה מִתְהַפֶּכֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר. וּמִיהוּ בְּיִשְׂרְאֵלִית גָּזַר שְׁמוּאֵל זְנוּת אַטּוּ נְשׂוּאִין שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת וְלָא סָבַר כְּר' יוֹסֵי דְּלָא גָּזַר בְּהוּ כִּדְאָמַר לְקַמָּן בַּאֲנוּסָה וּמְפֻתָּה אֲבָל בְּגִיּוֹרֶת לָא גְּזוּר זְנוּת שֶׁבְּנָכְרִית מִשּׁוּם נְשׂוּאִין דִּבְנָכְרִית דַּאֲפִילּוּ גִּיּוֹרֶת נְשׂוּאָה כֵּיוָן דְּדַעְתָּהּ לְאִיגַּיּוּרֵי מִתְהַפֶּכֶת נָמֵי כְּדֵי לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע קְדוּשָּׁה לְזֶרַע שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה כִּדְלְקַמָּן: מְנַטְּרָא נַפְשָׁהּ וּמַמְטְיָא מוֹךְ בַּהֲדָהּ וּמְזַמָּן לָהּ: אֶלָּא יוֹצְאָה בְּשֵׁן וָעַיִן דְּלָא הֲוָת יָדְעָתְּ מֵעִקָּרָא דַּעֲתִידָה לְהִשְׁתַּחְרֵר לָא מִטַּרְחָא וּמִזְדַּהֲרָא לְאַתּוּיֵי מוֹךְ בַּהֲדָהּ: אֲנוּסָה וּמְפֻתָּה יִשְׂרְאֵלִית וַהֲרֵי אֹנֶס מִמֵּילָא הוּא וְאֵין לָהּ מוֹךְ: מִתְהַפֶּכֶת וְאַף יוֹצְאָה בְּשֵׁן וָעַיִן נָמֵי לֵיכָּא הַשְׁתָּא לְמִפְרַךְ דְּכֵיוָן דְּהִפּוּךְ קַל הוּא לָהּ וְאֵין בּוֹ טֹרַח מִתְהַפֶּכֶת הִיא דְּכָל אִשָּׁה מְזַנָּה אֵינָהּ רוֹצָה לְהִתְעַבֵּר: כֹּהֲנוֹת בְּנוֹת כֹּהֲנִים: יִשְׂרְאֵלִית לֹא בִּתְמִיהַּ. הוֹאִיל וְאֵשֶׁת כֹּהֵן הִיא אֲפִלּוּ בַּת יִשְׂרָאֵל נָמֵי אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ כֹּהֵן: נְשֵׁי כֹּהֲנִים אִם בַּעֲלֵיהֶן כֹּהֲנִים נִפְסְלוּ לָהֶן דְּאֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁנֶּאֶנְסָה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ: נְשֵׁי יִשְׂרְאֵלִים לָא בִּתְמִיהַּ. וְכִי אִם בַּעֲלֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ יִשְׂרְאֵלִים מִי לָא מִפְסְלוּ נָמֵי לִכְהֻנָּה שֶׁאִם יָמוּתוּ אֵלּוּ לֹא יִנָּשְׂאוּ לַכֹּהֲנִים: וְהָאָמַר רַב עַמְרָם כו' וְאַנְהֲרִינְהוּ לְעַיְנִין מִמַּתְנִיתִין כְּלוֹמַר הֵבִיא לָנוּ רְאָיָה מִמִּשְׁנָתֵנוּ. וְאוֹתָהּ מִשְׁנָה לְקַמָּן בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (יְבָמוֹת דַּף נו.): אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֶנְסָה אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ מִוְּהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה (בַּמִּדְבָּר ה) הָא נִתְפְּשָׂה מֻתֶּרֶת אַפֵּ"ה פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה אִם יָמוּת בַּעְלָהּ: אִם הָיוּ כֹּהֲנוֹת בְּנוֹת כֹּהֲנִים וַאֲפִילּוּ נְשׂוּאוֹת לְיִשְׂרָאֵל דְּלָא מְהַנֵּי הַאי זְנוּת לְאָסְרָן לְבַעֲלֵיהֶן: נִפְסְלוּ מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשַׁיְהוּ שֶׁאִם יָמוּת בַּעְלָהּ וְזֶרַע אֵין לָהּ אֵינָהּ שָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ דִּפְסִיל לָהּ הַאי זְנוּת כִּדְתַנְיָא לְקַמָּן בְּאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל (יְבָמוֹת דַּף סח.) כֹּהֶנֶת לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית שֶׁבָּא עָלֶיהָ גֵּר עַמּוֹנִי כו' וְיָלֵיף טַעְמָא מוּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר כֵּוָן שֶׁנִּבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ פְּסָלָהּ ואע"ג דְּמוֹתְבִינַן וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וּמְשַׁנֵּינַן כִּי תִהְיֶה כְּתִיב הָנָךְ דְּאִית בְּהוּ הֲוָיָה אַלְמָא זְנוּת דְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת לָא פְּסִיל מֵאֲכִילַת תְּרוּמָה הָא הֲדַר מַיְתֵינָא הָתָם קְרָא אַחֲרִינָא כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לְמְעוּטֵי כּוּתִי וְעֶבֶד שֶׁאֵין לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין בָּהּ וּמֵהַהוּא קְרָא נָמֵי נָפְקָא לָן חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת דְּהָא אֵין לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין בָּהּ וּמֵעִקָּרָא פָּרְכִינַן הָכִי וְאֵימָא חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וְלֹא חַיָּבֵי לָאוִין:

חוּץ מִגִּיּוֹרֶת וְשִׁפְחָה מְשֻׁחְרֶרֶת גְּדוֹלָה וְהָא דְּתַנְיָא בְּהַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מב.) לְפִיכָךְ גֵּר וְגִיּוֹרֶת צְרִיכִין לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים כְּר' יְהוּדָה אַתְיָא דְּחָיֵישׁ שֶׁמָּא לֹא נִתְהַפְּכָה יָפֶה יָפֶה א"נ אֲפִילּוּ כְּרַבִּי יוֹסֵי וה"ק לְפִיכָךְ גֵּר וְגִיּוֹרֶת צְרִיכִין לְהַמְתִּין אִם יָדוּעַ שֶׁנִּבְעֲלָה וְלֹא נִתְהַפְּכָה וְעוֹד אר"י דְּיֵשׁ לְחַלֵּק דְּלָא מְנַטְרָא נַפְשָׁהּ כְּלָל כְּשֶׁמִּתְגַּיֶּירֶת עִם בַּעְלָהּ כֵּיוָן שֶׁכָּל הַזֶּרַע מֵאוֹתוֹ אִישׁ וְאֵין חוֹשֶׁשֶׁת לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע מִבַּעְלָהּ זֶה בִּקְדֻשָּׁה לְשֶׁלֹּא נִזְרַע בִּקְדֻשָּׁה: **גִּיֹּרֶת** וּמְשֻׁחְרֶרֶת דִּשְׁכִיחָא לִגְזֹר פֵּרוּשׁ לִגְזֹר שֶׁיִּהְיוּ צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין וְלֹא לִגְזֹר אַטּוּ בַּת יִשְׂרָאֵל קָאָמַר דְּמֵהָא לָא הֲוָה מְשַׁנֵּי מִידִי: **אִשָּׁה** מְזַנָּה מִתְהַפֶּכֶת וְכֵן גִּיּוֹרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת כֵּיוָן דְּדַעְתָּהּ לְאִיגַּיּוּרֵי אֲבָל יוֹצְאָה בְּשֵׁן וָעַיִן מוֹדֶה בָּהּ רַבִּי יוֹסֵי: **כֹּהֲנוֹת** אִין יִשְׂרְאֵלִית לָא וּבִכְתֻבּוֹת (דַּף נא.) גַּבֵּי הָא דִּתְנַן וּבְכֹהֶנֶת אַהְדַּרִינְתִּיךְ לִמְדִינְתִּיךְ לֹא דַּיֵּיק הָכִי אֶלָּא דַּוְקָא הָכָא מִשּׁוּם דְּכִי מְשַׁנֵּי אֵימָא נְשֵׁי כֹּהֲנִים אַכַּתִּי אִית לֵהּ פִּרְכָא אַחֲרִיתִי נְשֵׁי כֹּהֲנִים אִין נְשֵׁי יִשְׂרְאֵלִים לָא: **אע"פ** שֶׁמֻּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה פֵּי' בְּקוּנְטְ' טַעְמָא דִּשְׁמַעְתִּין מִשּׁוּם וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר ולר"י נִרְאֶה דְּמִבַּת אִישׁ כֹּהֵן לָא שָׁמְעִינַן אֵשֶׁת אִישׁ וְכָל חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת הַנֶּאֱסָרוֹת ע"י קִדּוּשִׁין מִשּׁוּם דְּלָא הָוֵי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא וְהָכִי מַשְׁמַע בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נו:) דְּקָאָמַר רָבָא אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁנֶּאֶנְסָה וּבָא עָלֶיהָ לוֹקֶה מִשּׁוּם זוֹנָה וּמִשּׁוּם טְמֵאָה וְאִי מִבַּת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר שָׁמְעִינַן נָמֵי אֵשֶׁת אִישׁ א"כ יְהֵא לוֹקֶה נָמֵי מֵהַאי קְרָא דְּלִכְהֻנָּה נָמֵי אֲסוּרוֹת מק"ו דִּלְקַמָּן בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (יְבָמוֹת דַּף סח: וְשָׁם) דְּלָא חָשֵׁיב לָהּ הָתָם אַזְהָרָה מִן הַדִּין אֶלָּא גִּלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא וה"נ מַשְׁמַע כֵּן קְצָת מִדְּקָאָמַר אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה וְאִי פְּסוּלָה מִקְּרָא דְּבַת כֹּהֵן פְּשִׁיטָא דְּאֵין לְחַלֵּק בֵּין אֹנֶס לְרָצוֹן וְאִי הִיא גּוּפָהּ אֲתָא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּשַׁיָּךְ קְרָא דְּבַת כֹּהֵן בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת דע"י קִדּוּשִׁין כֵּיוָן דְּשַׁיָּךְ בְּהוּ מַמְזֵרוּת אע"ג דְּלָא הָוֵי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא אִם כֵּן לִשְׁמְעִינַן הָכִי בְּהֶדְיָא וּמִמֵּילָא יָדַעְנוּ דְּלָא שַׁיָּךְ בְּהַאי קְרָא לִפְלוּגֵי בֵּין אֹנֶס לְרָצוֹן בְּאֵשֶׁת אִישׁ טְפֵי מִבִּשְׁאָר [פְּסוּלֵי כְּהֻנָּה] אֶלָּא לר"י נִרְאֶה דִּפְסוּלָה מִן הַכְּהֻנָּה מִטַּעַם טְמֵאָה וְזוֹנָה כִּדְאָמַר בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נו: וְשָׁם) וּלְלִשָּׁנָא דְּאָמַר הָתָם דְּכֹל בְּאֹנֶס לָא מִקַּרְיָא זוֹנָה פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה מִשּׁוּם טְמֵאָה גְּרֵידָא וּמִיהוּ קָשֶׁה לר"י כֵּיוָן דְּלָא כְּתִיב טְמֵאָה אַאֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּבְעֲלָה בְּאֹנֶס דִּכְתִיב וְהִיא לֹא נִתְפְּשָׂה הָא נִתְפְּשָׂה מֻתֶּרֶת אִם כֵּן אַמַּאי פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה דִּבְכְלַל אִסּוּר טְמֵאָה הָוֵי בַּעַל וּבוֹעֵל וּתְרוּמָה וְגַם כְּהֻנָּה וְכִי שָׁרֵי לְבַעֲלָהּ תִּשְׁתְּרֵי נָמֵי לִכְהֻנָּה וְאָמַר ר"י דְּהַהוּא קְרָא דְּלָא נִתְפְּשָׂה לָא מַיְּרֵי אֶלָּא בִּטְמֵאָה דְּבַעַל גְּרֵידָא דְּנִטְמְאָה קַמָּא אִית לָן לְאוֹקְמֵי לַבַּעַל וּלְעִנְיַן בַּעַל שָׁרֵי אֹנֶס בְּיִשְׂרָאֵל אֲבָל וְנִטְמְאָה בָּתְרָא דְּנָפְקָא לָן מִנָּהּ אִסּוּר תְּרוּמָה וּכְהֻנָּה לָא מְפַלֵּג בָּהּ בֵּין אֹנֶס לְרָצוֹן בֵּין אֵשֶׁת כֹּהֵן לְאֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ לֶאֱסֹר בְּכָל עִנְיָן דְּכֵיוָן דְּאַשְׁכְּחַן בְּאֵשֶׁת כֹּהֵן דַּאֲפִילּוּ בְּאֹנֶס אֲסוּרָה אֵין לָנוּ לְחַלֵּק בֵּין אֹנֶס לְרָצוֹן לְעִנְיַן תְּרוּמָה וּכְהֻנָּה אֲפִילּוּ בְּאֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל וּמִיהוּ גַּבֵּי בּוֹעֵל אע"ג דְּלָא כְּתִיב בֵּהּ לֹא נִתְפָּשָׂה יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אֹנֶס לְרָצוֹן בְּאֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל דִּסְבָרָא הוּא דְּלָא נֶאֶסְרָה עַל הַבּוֹעֵל אֶלָּא כְּשֶׁנֶּאֶסְרָה עַל הַבַּעַל וּלְפִי פר"י אֵין פְּסוּלָה זוֹנָה לִתְרוּמָה מִקְּרָא דְּבַת כֹּהֵן אֶלָּא שֶׁמָּא מִטַּעַם דִּכְלָלֵהּ קְרָא בַּהֲדֵי חֲלָלָה פְּסוּלָה לִתְרוּמָה כְּמוֹ חֲלָלָה וּבְפֶרֶק הַחוֹלֵץ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מד: ד"ה הָכָא) כָּתַב ר"י מִזֶּה:

מסורת הש"ס

א לקמן מב: כתובות ס: עירובין מז: כתובות לז: תוספתא יבמות ב לקמן נו.

גליון הש"ס

גמ' והאמר רב עמרם. הא מילתא כעין זה לקמן דף נח ע"א ב"ב דף יג ע"ב:

שם ואנהרינהו לעיינינו. עיין לקמן דף צ ע"ב תד"ה היתה בת ישראל:

תורה אור השלם

וְכִי־יַכֶּה אִישׁ אֶת־עֵין עַבְדּוֹ אוֹ־אֶת־עֵין אֲמָתוֹ וְשִׁחֲתָהּ לַחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת עֵינוֹ [שמות כא, כו]

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כג, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' ח:

ב מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כא, טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' ה:

ג מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כב, ש"ע אה"ע סי' יג סעי' ו:

ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג לאוין קכח, טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יא:

ה מיי' פו' מהל' תרומות הל' ז:

ו מיי' פו' מהל' תרומות הל' י:

[א](א) **הַחוֹלֵץ** לִיבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעוּבֶּרֶת וְיָלְדָה, בִּזְמַן שֶׁהַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא — הוּא מוּתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא מוּתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו, וְלֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא — הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. [בג]הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעוּבֶּרֶת וְיָלְדָה, בִּזְמַן שֶׁהַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא — יוֹצִיא, וְחַיָּיבִין בְּקָרְבָּן. וְאִם אֵין וָלָד שֶׁל קַיָּימָא — יְקַיֵּים. [דה](ב)סָפֵק בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן, סָפֵק בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן — יוֹצִיא, וְהַוָּלָד כָּשֵׁר. וְחַיָּיבִין בְּאָשָׁם תָּלוּי. [ו](ג)**גְּמָ׳** אִיתְּמַר: הַחוֹלֵץ לִמְעוּבֶּרֶת וְהִפִּילָה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין. [ז]רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין, חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת — שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת — שְׁמָהּ בִּיאָה. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין, חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת — לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת — לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה. (ד)בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי? אִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא, וְאִיבָּעֵית אֵימָא סְבָרָא. (ה)אִיבָּעֵית אֵימָא סְבָרָא, רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר דְּהָא דְּאִיעַבְּרָא אַפּוֹלֵי מַפְּלָה, מִי לָאו בַּת חֲלִיצָה וְיִבּוּם הִיא? הַשְׁתָּא נָמֵי תִּגַּלֵּי מִילְּתָא לְמַפְרֵעַ. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: תִּגַּלֵּי מִילְּתָא לְמַפְרֵעַ לָא אָמְרִינַן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא, רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: "וּבֵן אֵין לוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהָא לֵית לֵיהּ. וְרֵישׁ לָקִישׁ סָבַר: "וּבֵן אֵין לוֹ" — עַיֵּין עָלָיו. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא — הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, דְּאָמֵינָא חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה — מִשּׁוּם הָכִי פְּסָלָהּ, אֶלָּא לְדִידָךְ, דְּאָמְרַתְּ חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, אַמַּאי פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה? אֲמַר לֵיהּ: מִדְּרַבָּנַן, וּלְחוּמְרָא בְּעָלְמָא. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אֵיתִיבֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא — הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, דְּאָמֵינָא חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה" — לְחוּמְרָא, וְלָא קָתָנֵי "אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין". אֶלָּא לְדִידָךְ, "אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין" מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֲמַר לֵיהּ: אִין הָכִי נָמֵי. וְאַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא "לֹא פְּסָלָהּ" — תְּנָא [נָמֵי] סֵיפָא "פְּסָלָהּ". אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא — יְקַיֵּים. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, דְּאָמֵינָא חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת — שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת — שְׁמָהּ בִּיאָה, מִשּׁוּם הָכִי קָתָנֵי "יְקַיֵּים". אֶלָּא לְדִידָךְ, דְּאָמְרַתְּ חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת — לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת — לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, "יַחְזוֹר וְיִבְעוֹל וִיקַיֵּים" מִיבְּעֵי לֵיהּ! מַאי "יְקַיֵּים" — יַחְזוֹר וְיִבְעוֹל וִיקַיֵּים, דְּלָא סַגִּי. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אֵיתִיבֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא — יְקַיֵּים. בִּשְׁלָמָא לְדִידִי, דְּאָמֵינָא חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת — לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת — לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "יְקַיֵּים", "יַחְזוֹר וְיִבְעוֹל וִיקַיֵּים", דְּלָא סַגִּי בְּלָאו הָכִי, אֶלָּא לְדִידָךְ — "רָצָה יוֹצִיא, רָצָה יְקַיֵּים" מִיבְּעֵי לֵיהּ! אִין הָכִי נָמֵי, אַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא "יוֹצִיא", תְּנָא נָמֵי סֵיפָא "יְקַיֵּים". מֵיתִיבִי: הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעוּבֶּרֶת — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא צָרָתָהּ, שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד בֶּן קַיָּימָא. אַדְּרַבָּה, כִּי הָוֵי הַוָּלָד בֶּן קַיָּימָא, מִיפַּטְרָה צָרָתָהּ! אֶלָּא אֵימָא: שֶׁמָּא לֹא יְהֵא הַוָּלָד בֶּן קַיָּימָא. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בִּיאַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ בִּיאָה, אַמַּאי לֹא תִּנָּשֵׂא צָרָתָהּ? תִּיפְּטַר בְּבִיאָה שֶׁל חֲבֶירְתָּהּ! אָמַר אַבָּיֵי: בְּבִיאָה כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלָא פָּטְרָה, כִּי פְּלִיגִי בַּחֲלִיצָה. רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת — שְׁמָהּ חֲלִיצָה, בִּיאַת מְעוּבֶּרֶת — לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה. רֵישׁ לָקִישׁ סָבַר: בִּיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, וַחֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה. (ו)אֲמַר לֵיהּ רָבָא, מָה נַפְשָׁךְ: אִי בִּיאַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ בִּיאָה — חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה. וְאִי בִּיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה — חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת נָמֵי לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה. דְּהָא קַיְימָא לַן, דְּכָל

מַתְנִי׳ הַחוֹלֵץ הוּא מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ דְּלָאו חֲלִיצָה הִיא דְּהָא לָא בָּעֲיָא: קְרוֹבוֹתֶיהָ וּקְרוֹבָיו מְפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּמַתְנִי׳ הָנָךְ דְּנֶאֱסָרוֹת עַל הָאִישׁ מֵחֲמַת אִשְׁתּוֹ וּקְרוֹבָיו שֶׁנֶּאֱסָרִים עַל הָאִשָּׁה מֵחֲמַת בַּעְלָהּ: אִם אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא שֶׁהָיָה נֵפֶל: וְחַיָּבִין בְּקָרְבָּן שֶׁבָּעַל אֵשֶׁת אָח שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה: הַוָּלָד כָּשֵׁר מִמָּה נַפְשָׁךְ: גְּמ׳ אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין דְּהַהִיא חֲלִיצָה מְעַלַּיְיתָא הִיא: שְׁמָהּ חֲלִיצָה הֵיכָא דְּהִפִּילָה דְּאִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּבַת חֲלִיצָה הֲוַאי: מִדְּרַבָּנָן וּלְחוּמְרָא דִּלְמָא אָתֵי לְמִשְׁרֵי חֲלוּצָה לִכְהֻנָּה דְּלָא יָדְעֵי דַּהֲוַאי מְעֻבֶּרֶת: הַיְנוּ דְּקָתָנֵי פְּסוּלָה וּלְחוּמְרָא וְלָא קָתָנֵי בְּהֶדְיָא אֵין צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין: אֶלָּא לְדִידָךְ דַּאֲמַרְתְּ חֲלִיצָה מְעַלַּיְיתָא הִיא לִשְׁמְעִינַן הָא דְּאֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה וַאֲנָא יָדַעְנָא דַּאֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהֻנָּה: וְאַיְּדֵי דִּתְנָא רֵישָׁא לֹא פְּסָלָהּ וְלָא תְּנָא חֲלִיצָה דְּהָתָם לָא מָצֵי לְמֵימַר וּצְרִיכָה חֲלִיצָה תְּנָא נָמֵי סֵיפָא פְּסָלָהּ וְלָא אַיְרֵי בַּחֲלִיצָה: אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא יְקַיֵּם הַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת: הַיְנוּ דְּקָתָנֵי יְקַיֵּם דְּלָא מַצְרִיךְ בִּיאָה לְאַחַר שֶׁהִפִּילָה וְאִם בָּא לְגָרְשָׁהּ בְּגֵט מְגָרְשָׁהּ דְּאִפַּטְרָה לָהּ בְּבִיאָה קַמַּיְיתָא וּבִיאַת מְעֻבֶּרֶת שְׁמָהּ בִּיאָה דקס"ד יְקַיֵּם דְּקָתָנֵי מַתְנִי׳ לָאו חוֹבָה הִיא אֶלָּא הֶתֵּירָא מִשּׁוּם דִּתְנָא רֵישָׁא אִם הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא יוֹצִיא: דְּלָא סַגִּי בלא"ה דְּלָא מִפַּטְרָה בְּלֹא בִּיאָה לְאַחַר שֶׁהִפִּילָה דְּאִם לֹא יַחֲזֹר וְיִבְעֹל לָא מָצֵי לְמִפַּטְרָה בְּגֵט דְּאֵין אָדָם יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת יְבִמְתּוֹ בְּגֵט אא"כ כְּנָסָהּ תְּחִלָּה וּבִיאַת מְעֻבֶּרֶת לָאו שְׁמָהּ בִּיאָה וּבַחֲלִיצָה נָמֵי לֹא אֶפְשָׁר לְמִפַּטְרָה הוֹאִיל ומ"מ בָּא עָלֶיהָ: רָצָה יוֹצִיא בְּגֵט רָצָה יְקַיֵּם מִבְּעֵי לֵהּ: אֶלָּא שֶׁמָּא לֹא יְהֵא וָלָד שֶׁל קַיָּמָא וְנִמְצֵאת זְקוּקָה לְיָבָם וּבִיאַת מְעֻבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה:

מַתְנִי׳ הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת הָא דְּלָא נְקַט הַחוֹלֵץ לִמְעֻבֶּרֶת כִּדְנָקַט בגמ׳ מִשּׁוּם דִּרְבוּתָא הִיא דאע"ג דְּלָא הָיָה עֻבָּרָהּ נִכָּר בִּשְׁעַת חֲלִיצָה וְנִרְאֵית חֲלִיצָה מְעַלָּה אֲפִלּוּ הָכֵי לֹא פְּסָלָהּ בִּזְמַן שֶׁהַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא וּבַגְּמָ׳ נְקַט נָמֵי לִמְעֻבֶּרֶת לִרְבוּתָא דאע"פ שֶׁהֻכַּר עֻבָּרָהּ כֵּיוָן שֶׁהִפִּילָה חֲלִיצָה מְעַלַּיְיתָא הָוְיָא א"נ נְקַט נִמְצֵאת מִשּׁוּם סֵיפָא דְּהָתָם לָא מָצֵי לְמִתְנֵי הַכּוֹנֵס לִיבִמְתּוֹ מְעֻבֶּרֶת דא"כ מֵזִיד הוּא וְלָא מְחַיֵּב קָרְבָּן דְּלָא שָׁב מִידִיעָתוֹ הוּא: **וְנִמְצֵאת** מְעֻבֶּרֶת בְּחוֹלֵץ תּוֹךְ ג׳ חֳדָשִׁים אַיְרֵי דּוּמְיָא דְּסֵיפָא דְּהַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ דְּאַיְרֵי תּוֹךְ ג׳ דְּאִי לְאַחַר ג׳ אַמַּאי חַיָּב קָרְבָּן כֵּיוָן דְּרוֹב נָשִׁים עֻבָּרָן נִכָּר לִשְׁלִישׁ וְזוֹ הוֹאִיל וְלֹא הֻכַּר עֻבָּרָהּ מַאי הֲוָה לֵהּ לְמֶעְבַּד וכה"ג אָמְרִינַן בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף יח. וְשָׁם) פְּרָט לְאָנוּס גַּבֵּי שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת וְסְתָּהּ וא"ת אִם כֵּן אִם אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא אַמַּאי אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ דְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים לָאו חֲלִיצָה הִיא דְּהָא תְּנַן לְקַמָּן הַיְּבָמָה לֹא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם עַד שֶׁיִּהְיוּ לָהּ ג׳ חֳדָשִׁים וּמְפָרֵשׁ בגמ׳ טַעְמָא דְּכֵיוָן דְּאֵינָהּ עוֹלָה לְיִבּוּם אֵינָהּ עוֹלָה לַחֲלִיצָה ואר"י דְּנְהִי דְּלָאו חֲלִיצָה הִיא מ"מ אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ כֵּיוָן דְּמִדְּאֻרַיְי׳ הָוְיָא חֲלִיצָה וְעוֹד דְּדִיעֲבַד אִם חָלְצָה אֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנָן אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה אַחֶרֶת דְּאָמַר לְקַמָּן יְבָמָה שֶׁחָלְצוּ לָהּ אַחִין בְּתוֹךְ ג׳ צְרִיכָה לְהַמְתִּין ג׳ חֳדָשִׁים מַשְׁמַע דְּלָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה: **צְרִיכָה** חֲלִיצָה מִן הָאַחִין לָאו דַּוְקָא מִן הָאַחִין דה"ה דְּלָא פָּקְעָה זִקַּת הַחוֹלֵץ אִי נָמֵי מִן הָאַחִין שֶׁל מֵת קָאָמַר: **תִּגַּלֵּי** מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ לָא אָמְרִינַן אע"ג דִּלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מא:) גַּבֵּי סְפֵקוֹת שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת חָשְׁבִינַן לָהּ בַּת חֲלִיצָה וְיִבּוּם כֵּיוָן דְּאִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר דְּהָא קִדֵּשׁ לָא דָּמֵי דְּהָכָא אֵין זֶה סָפֵק רָאוּי לְהִתְבָּרֵר עַכְשָׁו שא"א לֵידַע הָעֲתִידוֹת אֲבָל הָתָם א"צ לֵידַע אֶלָּא מַה שֶּׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה וא"ת לְרֵישׁ לָקִישׁ הַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ מְעֻבֶּרֶת וְהִפִּילָה אַמַּאי פָּטוּר מִן הַקָּרְבָּן כֵּיוָן דְּבִיאַת מְעֻבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה א"כ אֵשֶׁת אָח שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה הִיא ואר"י דְּאַפֵּ"ה לָא מְחַיֵּב מִידֵי דַּהֲוָה אַקָּטָן שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ גְּדוֹלָה דְּאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף לט) דִּתְגַדְּלֶנּוּ: **וְהָא** לֵית לֵהּ כֵּיוָן דְּהִפִּילָה לְבַסּוֹף אֲבָל בַּר קְיָמָא לֹא א"נ כְּשֶׁהוּא בַּר קְיָמָא נָפְקָא לָן מִלְּהָקִים שֵׁם וּמִלֹּא יִמְחֶה פְּרָט לָזֶה שֶׁאֵין שְׁמוֹ מָחוּי: **וְרֵישׁ** לָקִישׁ סָבַר בֵּין אֵין לוֹ עַיֵּן עָלָיו הוֹאִיל וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה רָאוּי לְהִתְקַיֵּם וא"ת א"כ תִּפָּטֵר לָשׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה כְּמוֹ בְּזֶרַע פָּסוּל דְּנָפְקָא לָן (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כב:) נָמֵי מֵאֵין לוֹ וְאַמַּאי נָמֵי אָמְרִינַן לְקַמָּן דְּוָלָד אֵינוֹ פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאָמְרִינַן נָמֵי עַיֵּן עָלָיו שֶׁלֹּא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּנָּשֵׂא כָּל זְמַן שֶׁעוֹמֶדֶת בְּסָפֵק: **רָצָה** יוֹצִיא רָצָה יְקַיֵּם מִבַּעְיָא לֵהּ וְהָא דְּקָתָנֵי לְעֵיל גַּבֵּי ד׳ אַחִין ב"ש אוֹמְרִים יְקַיְּמוּ וְלָא קָתָנֵי רָצוּ מִשּׁוּם דְּהָתָם לֵיכָּא לְמִטְעֵי: **הֲרֵי** זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא צָרָתָהּ כ"ש הִיא שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא וְשֶׁלֹּא תִּבָּעֵל אֶלָּא צָרָתָהּ אִצְטְרִיךְ שֶׁלֹּא תֹּאמַר תִּנָּשֵׂא מִמַּה נַפְשָׁךְ: **כּוּלֵּי** עָלְמָא לָא פְּלִיגִי הָא דְּקָאָמַר לְעֵיל אֵיתִיבֶיהָ הַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ להד"מ וכה"ג אִיכָּא בְּפֶרֶק הַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כֹּד.) גַּבֵּי פָּנָיו מְמֻסְמָסִין וּבְכַמָּה דְּכְתִין: **כִּי** פְּלִיגִי בַּחֲלִיצָה וּבְבִיאָה מוֹדֶה שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי אִסּוּר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ ב:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ ה:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כג, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ ו:

ה מיי׳ פח׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:

ו מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ ב:

ז מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ ג:

מסורת הש״ס

א לקמן קח.; תוספתא יבמות; כתובות קא.; משנה יבמות

ב כריתות יח.; כריתות יז:

ג לעיל י:

ד תמורה ל:; בבא בתרא ט.; בבא בתרא ח:; סנהדרין ל.

ה לקמן מא:

ו לעיל ג.

גליון הש״ס

תוס' ד"ה תגלי מילתא וכו' דאמר לקמן דף לט וכו' . צ"ל דף קיא ע"ב:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

[א](א)דְּכָל הָעוֹלֶה לְיִבּוּם — עוֹלֶה לַחֲלִיצָה, וְכֹל שֶׁאֵין עוֹלֶה לְיִבּוּם — אֵינוֹ עוֹלֶה לַחֲלִיצָה. [ב]אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: הַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעוּבֶּרֶת — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא צָרָתָהּ, שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד בֶּן קַיָּמָא. וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, וַחֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה. וְהַוָּלָד אֵינוֹ פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם. תַּנְיָא כְּווֹתֵיהּ דְּרָבָא: הַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעוּבֶּרֶת — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא צָרָתָהּ, שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד בֶּן קַיָּמָא, וְאֵין בִּיאָה וַחֲלִיצָה פּוֹטֶרֶת, אֶלָּא וָלָד פּוֹטֵר. וְהַוָּלָד אֵין פּוֹטְרָהּ עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם. טַעְמָא דְּשֶׁמָּא יְהֵא וָלָד בֶּן קַיָּמָא הוּא, הָא לָא הָוֵי וָלָד בֶּן קַיָּמָא מִיפַּטְרָא צָרָתָהּ, לֵימָא תֶּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרֵישׁ לָקִישׁ! אָמַר לָךְ רֵישׁ לָקִישׁ, הָכִי קָתָנֵי: הַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעוּבֶּרֶת — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא צָרָתָהּ, שֶׁמָּא לֹא יְהֵא הַוָּלָד בֶּן קַיָּמָא, וַחֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה, וּבִיאַת מְעוּבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה. וְאִם תֹּאמַר: הַלֵּךְ אַחַר רוֹב נָשִׁים, וְרוֹב נָשִׁים וָלָד מְעַלְיָא יָלְדָן, וָלָד אֵין פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם. (ב)אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֶפְשָׁר אִיתָא לְהָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ וְלָא תְּנַן לָהּ בְּמַתְנִיתִין? נְפַק, דַּק וְאַשְׁכַּח, דִּתְנַן: הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ "מֵת בַּעְלִיךְ" — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא וְלֹא תִּתְיַבֵּם עַד שֶׁתֵּדַע שֶׁמָּא מְעוּבֶּרֶת הִיא צָרָתָהּ. (ג)בִּשְׁלָמָא יַבּוֹמֵי לָא — שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד בֶּן קַיָּמָא, וְיִפְגַּע בְּאִיסּוּר אֵשֶׁת אָח דְּאוֹרַיְיתָא, אֶלָּא: לֹא תַּחֲלוֹץ, אַמַּאי? בִּשְׁלָמָא תַּחֲלוֹץ בְּתוֹךְ תִּשְׁעָה וְתִנָּשֵׂא בְּתוֹךְ תִּשְׁעָה — לָא, הַיְינוּ סָפֵק. אֶלָּא תַּחֲלוֹץ בְּתוֹךְ תִּשְׁעָה, וְתִנָּשֵׂא לְאַחַר תִּשְׁעָה. וּלְטַעְמָיךְ: תַּחֲלוֹץ וְתִנָּשֵׂא לְאַחַר תִּשְׁעָה! (ד)אֶלָּא, בַּר מִינַּהּ דְּהַהִיא. דְּאַבָּיֵי בַּר אַבָּא וְרַב חִינָּנָא בַּר אַבָּיֵי דְּאָמְרִי תַּרְוַייהוּ: שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד בֶּן קַיָּמָא, וְנִמְצָא אַתָּה מַצְרִיכָהּ כָּרוֹז לַכְּהוּנָּה. וְלַצְרְכַהּ! דִּלְמָא אִיכָּא אִינִישׁ דַּהֲוֵי בַּחֲלִיצָה וְלָא הֲוֵי בְּהַכְרָזָה, וְאָתֵי לְמֵימַר: קָשְׁרֵי חֲלוּצָה לְכֹהֵן. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִידֵי "לֹא תַּחֲלוֹץ וְלֹא תִּתְיַיבֵּם" קָתָנֵי? "לֹא תִּנָּשֵׂא וְלֹא תִּתְיַיבֵּם" קָתָנֵי, בְּלֹא חֲלִיצָה, אֲבָל אִי חָלֵיץ לַהּ — הָכִי נָמֵי דְּשַׁרְיָא. [ג]תַּנְיָא כְּווֹתֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: הַחוֹלֵץ לִמְעוּבֶּרֶת וְהִפִּילָה — צְרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאַחִין. [ד](ה)אָמַר רָבָא: הִלְכְתָא כְּווֹתֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ בְּהָנֵי תְּלָת: חֲדָא — הָא דַּאֲמַרַן. אִידָךְ, דִּתְנַן: הַמְחַלֵּק נְכָסָיו עַל פִּיו, רִיבָּה לְאֶחָד וּמִיעֵט לְאֶחָד, וְהִשְׁוָה לָהֶם אֶת הַבְּכוֹר — דְּבָרָיו קַיָּימִין. וְאִם אָמַר מִשּׁוּם יְרוּשָּׁה — לֹא אָמַר כְּלוּם. כָּתַב, בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בַּסּוֹף בֵּין בָּאֶמְצַע, מִשּׁוּם מַתָּנָה — דְּבָרָיו קַיָּימִין. וְאָמַר

דְּכָל הָעוֹלָה לְיִבּוּם כו' דְּבִיאָתָהּ פּוֹטַרְתָּהּ: עוֹלָה לַחֲלִיצָה דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ה:ז') אִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת יְבִמְתּוֹ וְחָלְצָה וְכוּ': שֶׁמָּא יְהֵא הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא וּבִיאַת מְעֻבֶּרֶת בְּוָלָד שֶׁל קַיָּמָא לְדִבְרֵי הַכֹּל לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה דְּטַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם שֶׁמָּא יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר נֵפֶל הֲוַאי וְהָכָא לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי וְהַוָּלָד אֵין פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם: הָא לֹא יְהֵא וָלָד שֶׁל קַיָּמָא דִּלְמַפְרֵעַ בַּת יִבּוּם הִיא הֲוָה מִפַּטְרָא צָרָתָהּ וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וְלִבְעוֹל לְאַחַר שֶׁהִפִּילָה: אָמַר לָךְ ר"ל הָכִי קָתָנֵי כְּלוֹמַר לָא קָתָנֵי שֶׁמָּא יְהֵא אֶלָּא שֶׁמָּא לֹא יְהֵא. וְהַאי דְּקָתָנֵי סֵיפָא וָלָד אֵינוֹ פּוֹטֵר כו' דְּמַשְׁמַע דִּבְשֶׁל קַיָּמָא מַיְּרֵי הָכִי קָאָמַר וא"ת הַלֵּךְ אַחַר רֹב נָשִׁים וְרֹב נָשִׁים וָלָד מְעַלְיָא יָלְדָן וּנְהִי דְּבִיאָתָהּ לֹא פְּטָרָהּ מִיהוּ פְּטוּרָה מִשּׁוּם הַוָּלָד הַוָּלָד אֵין פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם: שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְאֵין לוֹ בָּנִים: לֹא תִּנָּשֵׂא קס"ד אֲפִלּוּ ע"י חֲלִיצָה קָאָמַר דְּלָא תִּנָּשֵׂא לַשּׁוּק לְעוֹלָם: הִיא צָרָתָהּ אוֹתָהּ צָרָתָהּ שֶׁהָלְכָה עִמּוֹ. אֲבָל אִי שָׁמְעָה עָלֶיהָ שֶׁאֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת תִּתְיַבֵּם וְלָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא נָשָׂא בַּעְלָהּ אַחֶרֶת בִּמְדִינַת הַיָּם וּלְהָכִי תְּנַן הִיא צָרָתָהּ וְהָכִי מְפָרֵשׁ בְּפֶ' הָאִשָּׁה: אֶלָּא לֹא תַּחֲלֹץ וְתִנָּשֵׂא לַשּׁוּק: אַמַּאי אִי חֲלִיצַת מְעֻבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה תַּחֲלֹץ מִמַּה נַּפְשָׁךְ דְּבֵין צָרָתָהּ מְעֻבֶּרֶת וּבֵין אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת הֲרֵי חֲלִיצָה פּוֹטַרְתָּהּ: בִּשְׁלָמָא תַּחֲלֹץ בְּתוֹךְ ג' וְתִנָּשֵׂא בְּתוֹךְ ג' שֶׁמֵּת: לֹא אֶפְשָׁר דְּהַיְנוּ סָפֵק דְּבֶן ט' לָרִאשׁוֹן אוֹ בֶּן ז' לָאַחֲרוֹן דַּאֲפִילּוּ נִשֵּׂאת ב' יָמִים בְּתוֹךְ ג' חֳדָשִׁים וְיָלְדָה בְּסוֹף ט' לַבַּעַל הָרִאשׁוֹן אַכַּתִּי אִכָּא לְמֵימַר שֶׁמָּא בֶּן ז' לָאַחֲרוֹן הוּא ואע"פ שֶׁאֵין אֶלָּא ו' חֳדָשִׁים וּב' יָמִים דקי"ל (ר"ה דַּף יא.) יוֹלֶדֶת לז' יוֹלֶדֶת לְמִקְּטָעִין ואע"ג דְּהִיא לָאו וַדַּאי מְעֻבֶּרֶת דְּהָא מִדְּקָתָנֵי שֶׁמָּא מְעֻבֶּרֶת צָרָתָהּ מִכְּלָל דְּאַחַר זְמַן מְרֻבֶּה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם קָמַיְּרֵי לָא פְּלוּג רַבָּנַן בְּנָשִׁים אֶלָּא כֻּלָּן צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין: אֶלָּא תַּחֲלֹץ בְּתוֹךְ ג' וְתִנָּשֵׂא לְאַחֵר כו' וְקָשֶׁה לִי הֵיכִי מָצֵי לְאוֹתוּבֵי הָכִי נְהִי נָמֵי דַּחֲלִיצַת מְעֻבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה הָנֵי מִלֵּי בְּנָפַל אֲבָל הָכָא הָא אִיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא צָרָתָהּ מְעֻבֶּרֶת בְּוָלָד בֶּן קַיָּמָא וְאֵין בִּיאָה וַחֲלִיצָה פּוֹטֶרֶת בָּהּ לְדִבְרֵי הַכֹּל אֶלָּא וָלָד וְהַוָּלָד אֵין פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם. וְנִרְאֶה בְּעֵינַי דה"ג בִּשְׁלָמָא תַּחֲלֹץ בְּתוֹךְ ט' וְתִנָּשֵׂא בְּתוֹךְ ט' לֹא דְּהַיְנוּ סָפֵק שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד צָרָתָהּ בֶּן קַיָּמָא וְאֵין בִּיאָה וַחֲלִיצָה פּוֹטֶרֶת אֶלָּא וָלָד וְהַוָּלָד אֵין פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם ול"ג אִי בֶּן ט' לָרִאשׁוֹן וּפֵרוּשׁוֹ הָיָה בִּסְפָרִים מְשֻׁבָּשִׁים. אֶלָּא תַּחֲלֹץ בְּתוֹךְ ט' וְתִנָּשֵׂא לְאַחַר ט' מִמַּה נַּפְשָׁךְ אִי מִעַבְּרָא צָרָתָהּ וְהִפִּילָה אוֹ לָאו מְעֻבֶּרֶת הֲוַאי הֲרֵי חָלְצָה זוֹ וְאִי וָלָד שֶׁל קַיָּמָא הֲוָה הֲרֵי יָצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם שֶׁמָּא מְעֻבֶּרֶת צָרָתָהּ הָיְתָה בִּשְׁעַת חֲלִיצָה וְאֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא וְהַהִיא חֲלִיצָה לֹא פְּטָרָהּ כר"ל הוֹאִיל וְאַחַת מֵהֶן מְעֻבֶּרֶת לָא שַׁיְכָא חֲלִיצָה הַהִיא שַׁעְתָּא דְּאָמְרִינַן עַיֵּן עָלָיו: וּלְטַעְמִיךְ אִי טַעְמָא דְּלָא תַּחֲלֹץ מִשּׁוּם סָפֵק מְעֻבֶּרֶת צָרָתָהּ בִּשְׁעַת חֲלִיצָה הִיא תַּחֲלֹץ לְאַחַר ט' דְּהַשְׁתָּא וַדַּאי לָאו מְעֻבֶּרֶת הִיא וְתִנָּשֵׂא ומ"ט קָתָנֵי עַד שֶׁתֵּדַע וַאֲפִי' לְסוֹף כַּמָּה שָׁנִים: אֶלָּא בַּר מִנַּהּ דְּהַהִיא כְּלוֹמַר מֵהַהִיא לָא תֵּדוּק סִיַּעְתָּא לר"ל דְּהָא דְּקָתָנֵי לֹא תַּחֲלֹץ בְּתוֹךְ ט' וְתִנָּשֵׂא לְאַחַר ט' הָתָם טַעְמָא לָאו מִשּׁוּם סָפֵק יְבָמָה לַשּׁוּק הוּא אֶלָּא כִּדְאַבַּיֵּי בַּר אָבִין כו': שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד צָרָתָהּ: בֶּן קַיָּמָא וְנִמְצָא חֲלִיצָתָהּ שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ וּכְשֵׁרָה לִכְהֻנָּה וּמִי שֶׁרָאָה בַּחֲלִיצָה מַחֲזִיקָהּ כִּפְסוּלָה לִכְהֻנָּה וְאַתָּה צָרִיךְ לְהַכְרִיז דְּעוּ שֶׁזּוֹ לֹא פְּסָלַתָּה חֲלִיצָתָהּ: [א"ל] אַבַּיֵּי מִדֵּי לֹא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם קָתָנֵי דְּתֵדוּק מִנָּהּ סִיַּעְתָּא לר"ל: לֹא תִּנָּשֵׂא קָתָנֵי דְּלָא תִּנָּשֵׂא לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה לִסְמֹךְ וְלוֹמַר צָרָתִי יָלְדָה לְבַעְלִי אע"פ שֶׁרֹב נָשִׁים יוֹלְדוֹת אֲבָל אִי חָלְצָה אֲפִי' בְּתוֹךְ ט' ה"נ דְּמִשְׁתַּרְיָא לְאַחַר ט' דְּבִיאַת מְעֻבֶּרֶת וַחֲלִיצָתָהּ שְׁמָהּ בִּיאָה וַחֲלִיצָה: עַל פִּיו אַחֲרֵי דִּבְרֵי פִּיו וְלֹא בִּסְתָם יֵרָשָׁה בִּשְׁתִיקָה: רִבָּה לְאֶחָד וּמִעֵט לְאֶחָד אוֹ שֶׁהִשְׁוָה לוֹ אֶת הַבְּכוֹר דְּבָרָיו קַיָּמִים דִּלְכֻלָּן נָתַן בְּחַיָּיו וְאֵין כָּאן יְרֻשָּׁה לִטֹּל בְּכוֹרָה וְלֹא הַפְּשׁוּטִים לִטֹּל בְּשָׁוֶה אֶלָּא מַה שֶּׁרִבָּה רִבָּה וּמַה שֶּׁמִּעֵט מִעֵט: וְאִם אָמַר מִשּׁוּם יְרֻשָּׁה פְּלוֹנִי יִירַשׁ שָׂדֶה פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִי שָׂדֶה פְּלוֹנִית: לֹא אָמַר כְּלוּם שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה וּתְנָאוֹ בָּטֵל הוֹאִיל וְלֹא חִלֵּק לַפְּשׁוּטִים בְּשָׁוֶה וְלִבְכוֹר פִּי שְׁנַיִם: בַּתְּחִלָּה תִּנָּתֵן שָׂדֶה פְּלוֹנִית לִפְלוֹנִי וְיִירָשֶׁנָּה: בְּאֶמְצַע יֵרָשָׁה וְתִנָּתֵן לוֹ וְיִרָשֶׁהָ: בַּסּוֹף יֵרָשָׁה וְתִנָּתֵן לוֹ:

בִּשְׁלָמָא בְּתוֹךְ ג' חֳדָשִׁים כו' אֵין גִּרְסָא זוֹ נְכוֹנָה כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְעוֹד דְּאִי אֶפְשָׁר כְּלָל לְדַקְדֵּק מִדְּאֵינָהּ חוֹלֶצֶת תּוֹךְ ג' לְנָשֵׂא אַחַר ג' דַּחֲלִיצַת מְעֻבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה דְּהָא וַדַּאי תּוֹךְ ג' מוֹדֶה ר' יוֹחָנָן דְּאֵין חוֹלֶצֶת כִּדְתְנַן הַיְּבָמָה לֹא תַּחֲלֹץ עַד שֶׁיִּהְיוּ לָהּ ג' חֳדָשִׁים וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּאֵינָהּ עוֹלָה לְיִבּוּם דַּאֲפִי' יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר דְּלָא מִעַבְּרָא לָאו בַּת יִבּוּם הִיא וּלְכָךְ אֵינָהּ עוֹלָה לַחֲלִיצָה אֲבָל בְּתוֹךְ ט' בַּת יִבּוּם הִיא אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר דְּלָא מִעַבְּרָא אוֹ אֲפִלּוּ הִפִּילָה לְכָךְ דָּיֵיק שַׁפִּיר אֶלָּא ה"ג תַּחֲלֹץ בְּתוֹךְ ט' וְתִנָּשֵׂא לְאַחַר ט': **וְתִנָּשֵׂא** לְאַחַר ט' תֵּמַהּ דְּלָא מַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ הַאי וּלְטַעְמִיךְ דְּפָרִיךְ: **וְנִמְצָא** אַתָּה מַצְרִיכָהּ כָּרוֹז לִכְהֻנָּה וְדַוְקָא בִּשְׁאָר נָשִׁים דְּלָאו גְּרוּשׁוֹת אַיְּרֵי וְכֵן מוּקֵי לָהּ בְּהֶדְיָא בְּפֶרֶק בָּתְרָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת קיט: וְשָׁם) וְהָא דְּפָרִיךְ לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מא:) גַּבֵּי וְהַיְּבָמָה לֹא תַּחֲלֹץ עַד שֶׁיְּהֵא לָהּ ג' חֳדָשִׁים וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא מֵעִקָּרָא טַעְמָא שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד שֶׁל קַיָּמָא וְנִמְצָא מַצְרִיכָהּ כָּרוֹז לִכְהֻנָּה תֵּינַח אַלְמָנָה גְּרוּשָׁה מַאי אִכָּא לְמֵימַר אר"י מִשּׁוּם דְּהָתָם בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין כָּל הַנָּשִׁים שֶׁנּוֹפְלוֹת לְיִבּוּם וְאִם הָיָה דִּין אַחֵר לִגְרוּשָׁה ה"ל לְפָרוּשֵׁי אֲבָל הָכָא דְּאַיְּרֵי אִם אֵרַע בּוֹ מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם אַיְּרֵי שַׁפִּיר דַּוְקָא בִּשְׁאָר נָשִׁים דְּלָאו גְּרוּשׁוֹת וַעֲדִיפָא מִנָּהּ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמוּקֵי הַהִיא דְּהָאִשָּׁה שָׁלוֹם דַּוְקָא בִּגְרוּשָׁה דְּפָרִיךְ מִנָּהּ אַהַהִיא דְּמַיְיתֵי הָכָא: **הִלְכְתָא** כר"ל בְּהָנֵי תְּלָת הָא דִּפְלִיגֵי בְּפֶרֶק ב' דְּחֻלִּין (דַּף כט: וְשָׁם) גַּבֵּי יֶשְׁנָהּ לִשְׁחִיטָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף לָא חָשִׁיב הָכָא אע"ג דִּסְבִירָא לֵהּ כְּוָתֵהּ בְּפֶ' ב' דִּזְבָחִים (דַּף ל. וְשָׁם) הַיְנוּ מִשּׁוּם דר"ל מִשְּׁמֵהּ דְּלֵוִי סָבָא אֲמָרָהּ וְתֵמַהּ דְּלָא חָשִׁיב הָא דפ"ק דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף ו: וְשָׁם) דְּתַנְיָא כְּוָתֵהּ דר"ל דְּנָשָׂא וְנָתַן מֻתָּר כֵּיוָן דְּחָשֵׁב הָכָא מִידִי דְּתַנְיָא כְּוָתֵהּ ואור"י דמ"מ הָתָם הִלְכְתָא כַּר' יוֹחָנָן דְּהָתָם גַּבֵּי הָא דִּתְנַן וחכ"א לִפְנֵיהֶם אָסוּר לְאַחֲרֵיהֶם מֻתָּר פָּרִיךְ חֲכָמִים הַיְנוּ ת"ק וּמְשַׁנֵּי נָשָׂא וְנָתַן אִכָּא בֵּינַיְהוּ וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף טו: וְשָׁם) גַּבֵּי זְאֵב וַאֲרִי דְּתַנְיָא כְּוָתֵהּ דר"ל הָתָם פְּלִיגֵי אַלִּיבָּא דר"א וְלָא סְבִירָא לְהוּ כְּוָתֵהּ: **מִשּׁוּם** יֵרָשָׁה לֹא אָמַר כְּלוּם טַעְמָא מְפָרֵשׁ הָתָם בְּמַתְנִיתִין לְפִי שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא פְּלִיג בְּפֶרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב קל.) וְאָמַר דְּאִם אָמַר עַל מִי שֶׁרָאוּי לְיָרְשׁוֹ דְּבָרָיו קַיָּמִים וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ הָתָם מִשּׁוּם דִּכְתִיב וְהָיָה בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו הַתּוֹרָה נָתְנָה רְשׁוּת לָאָב לְהַנְחִיל לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה וְהָא דִּכְתִיב לֹא יוּכַל לְבַכֵּר הַיְנוּ דַּוְקָא חֵלֶק בְּכוֹרָה אֲבָל חֵלֶק פְּשִׁיטוּת יָכוֹל וְרַבָּנַן בְּיוֹם הַנְחִילוֹ אֶת בָּנָיו מוֹקְמִי לִדְרָשָׁא אַחֲרִיתִי וְלֹא יוּכַל לְבַכֵּר אִצְטְרִיךְ מִשּׁוּם דְּהוּרַע כֹּחוֹ שֶׁאֵין נוֹטֵל בָּרָאוּי כְּבַמֻּחְזָק וס"ד דְּהוּרַע כֹּחוֹ נַמֵּי בְּהָא א"נ אִצְטְרִיךְ דס"ד כֵּיוָן דִּשְׂנוּאָה שְׂנוּאָה בְּנִשּׂוּאֶיהָ דְּיָכוֹל לְבַכֵּר:

מסורת הש״ס

א לקמן מד.; לעיל כ.

ב לקמן צב.; לקמן פז:; תוספתא יבמות; כריתות יא:; לקמן קיט.; משנה יבמות

ג לקמן מא:

ד לקמן קיט:

ה משנה בבא בתרא; בבא בתרא קכו:

ו לעיל ג.

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כב, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ ג:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ ב:

ד מיי׳ פו׳ מהל׳ נחלות הל׳ ה, סמג עשין נו, טוש״ע חו״מ סי׳ רפא סעי׳ ז:

[א](א)וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ — לְעוֹלָם לֹא קָנָה עַד שֶׁיֹּאמַר "פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי יִרְשׁוּ שָׂדֶה פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִית שֶׁנְּתַתִּים לָהֶם בְּמַתָּנָה וְיִרָשׁוּם". [ב](ב)וְאִידַּךְ, דִּתְנַן: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לִבְנוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ, הָאָב אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכּוֹר — מִפְּנֵי שֶׁנְּתָנָן לַבֵּן, וְהַבֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכּוֹר — מִפְּנֵי שֶׁהֵן בִּרְשׁוּת הָאָב. מָכַר הָאָב — מְכוּרִין עַד שֶׁיָּמוּת הוּא, מָכַר הַבֵּן — אֵין לַלּוֹקֵחַ כְּלוּם עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב. [ג](ג)וְאִיתְּמַר: מָכַר הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב, וּמֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קָנָה לוֹקֵחַ, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: קָנָה לוֹקֵחַ. (ד)רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא קָנָה לוֹקֵחַ — קִנְיַן פֵּירוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי. [ד](ה)וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר קָנָה לוֹקֵחַ — קִנְיַן פֵּירוֹת לָאו כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי. אֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּימָא כו׳. תָּנָא: מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמְרוּ — יוֹצִיא בְּגֵט. אָמַר רָבָא: רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא דַּאֲמַרַן. [הו](ו)רַבִּי מֵאִיר דְּתַנְיָא: לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעוּבֶּרֶת חֲבֵירוֹ, וּמֵינֶקֶת חֲבֵירוֹ. וְאִם נָשָׂא — יוֹצִיא וְלֹא יַחְזִיר עוֹלָמִית, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יוֹצִיא, וְלִכְשֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לִכְנוֹס — יִכְנוֹס. (ז)אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִמַּאי? דִּלְמָא לָא הִיא, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָכָא, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקָפָגַע בְּאִיסּוּר אֵשֶׁת אָח דְּאוֹרָיְיתָא, אֲבָל הָתָם דְּרַבָּנַן — כְּרַבָּנַן סְבִירָא לֵיהּ! אִי נָמֵי: עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּרַבָּנַן, וַחֲכָמִים עָשׂוּ חִיזּוּק לְדִבְרֵיהֶם יוֹתֵר מִשֶּׁל תּוֹרָה, אֲבָל הָכָא מִדְּאוֹרָיְיתָא — מִפְרָשׁ פָּרְשִׁי מִינַּהּ. [ז]אָמַר רָבָא, וּלְדִבְרֵי חֲכָמִים: יוֹצִיאָהּ בְּגֵט. אָמַר מָר זוּטְרָא: דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: "יוֹצִיא", וְלָא קָתָנֵי: "יַפְרִישׁ". שְׁמַע מִינַּהּ. [ח־יא](ח)אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְרַב הוֹשַׁעְיָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: הָתָם תְּנַן, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁשָּׁהָא בָּאָדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם — אֵינוֹ נֵפֶל. הָא לָא שָׁהָא — סְפֵיקָא הָוֵי. (ט)וְאִיתְּמַר: מֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְעָמְדָה וְנִתְקַדְּשָׁה, [יב]רָבִינָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: אִם אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל הִיא — חוֹלֶצֶת, וְאִם אֵשֶׁת כֹּהֵן הִיא — אֵינָהּ חוֹלֶצֶת. רַב מְשַׁרְשְׁיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ — חוֹלֶצֶת. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב מְשַׁרְשְׁיָא:

בְּאוּרְתָּא

לְעוֹלָם לֹא קָנָה כו׳ לָא אַמַּתְנִיתִין פְּלִיג אֶלָּא הָתָם בְּיֵשׁ נוֹחֲלִין פְּלִיגֵי אָמוֹרָאֵי בְּדִיּוּקָא דְּמַתְנִי׳ דְּכִי אֲתָא רָבִין אָמַר יָרֵשׁ פְּלוֹנִי שָׂדֶה פְּלוֹנִי וְתִנָּתֵן שָׂדֶה פְּלוֹנִי לִפְלוֹנִי רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר קָנָה אֲפִילּוּ הַאי דִּירֻשָּׁה דְּמִדְּאַדְכַּר לְשׁוֹן מַתָּנָה בְּהַאי שְׁטַר צַוָּאָה לְחַד מִנַּיְהוּ כּוּלְּהוּ נָמֵי מַתָּנָה נִינְהוּ ור"ל אָמַר לְעוֹלָם לֹא קָנָה הַהוּא דִּירֻשָּׁה דְּאָמְרִינַן לְהַאי הֲוָה מַתָּנָה וּלְהַאי יְרֻשָּׁה עַד שֶׁיֹּאמַר כו׳ דְּתֵיקוּ לְשׁוֹן מַתָּנָה אַתַּרְוַיְהוּ: לְאַחַר מוֹתוֹ שֶׁכָּתַב מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה וְאֵין לָאָב בָּהֶן אֶלָּא אֲכִילַת פֵּרוֹת בְּחַיָּיו: מָכַר הָאָב מְכוּרִין לֶאֱכֹל הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת כָּל יְמֵי חַיֵּי הָאָב שֶׁזָּכָה בִּזְכוּת שֶׁהָיָה לוֹ לָזֶה בָּהֶן: וּמֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא קָנָה לוֹקֵחַ אֲפִילּוּ לִכְשֶׁיָּמוּת הָאָב דְּקִנְיַן פֵּרוֹת שֶׁהָיָה לוֹ לָאָב בַּנְּכָסִים הַלָּלוּ כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי וְאֵין מְכִירַת הַבֵּן מְכִירָה וּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי אֵין לַלּוֹקֵחַ בָּהֶן כְּלוּם עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב הָא כְּשֶׁיָּמוּת הָאָב יֵשׁ לוֹ הָתָם דְּמִית הָאָב בְּחַיֵּי הַבֵּן וְנִתְקַיְּמָה הַמַּתָּנָה וּמָה מָכַר רִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי כָּל זְכוּת שֶׁתָּבֹא לְיָדוֹ אֲבָל מֵת הַבֵּן לֹא בָא זְכוּת לְיָדוֹ: תָּנָא מִשּׁוּם ר"א כו׳ ר׳ אֱלִיעֶזֶר פְּלִיג אַסֵּיפָא דְּמַתְנִי׳ וְקָאֵי אַאֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא יְקַיֵּים וְקָאָמַר אִיהוּ אע"פ שֶׁאֵין הַוָּלָד שֶׁל קַיָּמָא קָנְסִינַן לֵיהּ דְּיוֹצִיא בְּגֵט מִשּׁוּם דְּנִכְנַס לִסְפֵק אִסּוּר אֵשֶׁת אָח ואע"ג דְּהַשְׁתָּא אִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּיִבּוּם מְעַלְּיָא הֲוַאי וּמִיהוּ בְּגֵט בְּלֹא חֲלִיצָה סַגִּי: דָּבָר אֶחָד דר"מ נָמֵי קָנִיס אֶת הַנּוֹשֵׂא מְעֻבֶּרֶת חֲבֵרוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ לְגָרְשָׁהּ. אִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְהִיא מְעֻבֶּרֶת אוֹ מְנִיקָה אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא עַד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ שֶׁכֵּן תִּינוֹק יוֹנֵק: וְלִכְשֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לִכְנֹס לְסוֹף כ"ד חֹדֶשׁ יִכְנֹס: בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח כְּלוֹמַר שֶׁהֵקֵל לְהִכָּנֵס לִסְפֵק אֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים דְּדִלְמָא הָוֵי וָלָד שֶׁל קַיָּמָא הִלְכָּךְ קָנְסִינַן לֵיהּ: אֶלָּא [מִשּׁוּם] דְּרַבָּנַן דִּמְעֻבֶּרֶת חֲבֵרוֹ מִדְּרַבָּנַן הִיא וְקָא מְזַלְזְלֵי בָּהּ וּמִשּׁוּם הָכִי קְנָסוּהוּ דְּלָא לֵיתֵי אַחֲרִינָא לְמֶעְבַּד הָכִי: אֲבָל הָכָא יְבָמָה מְעֻבֶּרֶת דְּאוֹרָיְתָא הִיא וּבְדִילִי מִנָּהּ וְלָא בָּעֵי לְמִקְנְסֵהּ לְהַאי אַטּוּ אַחֲרֵנִי: וּלְדִבְרֵי חֲכָמִים דְּאָמְרִי לִכְשֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לִכְנֹס יִכְנֹס מִיהוּ עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַזְּמַן יוֹצִיא בְּגֵט וְלָא סַגִּי לֵיהּ בְּהַפְרָשָׁה בְּעָלְמָא: דְּקָתָנֵי יוֹצִיא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יוֹצִיא: הָתָם תְּנַן וְכוּ׳ מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִבְעֵי הָכָא מַאי: כֹּל שֶׁשָּׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם מִשֶּׁנּוֹלַד חַי שְׁלֹשִׁים יוֹם: בְּאָדָם אֵין נֵפֶל לְהָכִי נָקַט בְּאָדָם דְּתָנֵי סֵיפָא וּבִבְהֵמָה ח׳ יָמִים: אֵינוֹ נֵפֶל וּפוֹטֵר אֶת אִמּוֹ מִן הַחֲלִיצָה: סְפֵיקָא הוּא וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְדַוְקָא אִי מְסַפְּקָא לָן אִי כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו אִי לֹא אֲבָל אִי קִים לָן דְּכָלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו תְּנַן בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף מג:) תִּינוֹק בֶּן יוֹמוֹ פּוֹטֵר מִן הַיִּבּוּם: מֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים בֶּן הַיְבָמָה וְנִתְקַדְּשָׁה לַשּׁוּק בְּחֶזְקַת שֶׁפְּטוּרָה מִשּׁוּם בְּנָהּ: אִם אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל הִיא אִם זֶה שֶׁקִּדְּשָׁהּ יִשְׂרָאֵל הוּא שֶׁאִם תַּחֲלֹץ מִן הַיָּבָם לְאַחַר קִדּוּשִׁין לֹא תֵּאָסֵר עַל בַּעְלָהּ חוֹלֶצֶת: וְאִם זֶה שֶׁקִּדְּשָׁהּ כֹּהֵן הוּא שֶׁאִם תַּחֲלֹץ תֵּאָסֵר עָלָיו אֵינָהּ חוֹלֶצֶת וְסָמְכִינַן אַוָּלָד:

וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ לְעוֹלָם לֹא קָנָה כו׳ אע"ג דְּרָבָא גּוּפֵהּ קָאָמַר בְּיֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב דַּף קל.) דַּהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה מ"מ נָפְקָא מִנַּהּ דַּהֲלָכָה כר"ל לְעִנְיַן אַחֵר שֶׁאֵין רָאוּי לְיָרְשׁוֹ: **וְרַבִּי** יוֹחָנָן אָמַר לֹא קָנָה לוֹקֵחַ וא"ת לְרַבִּי יוֹחָנָן אַפִּי׳ לָא מֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב נָמֵי לָא לִקְנֵי דְּהָוֵי כְּמוֹ (ב"מ טז.) מַה שֶּׁאִירַשׁ מֵאַבָּא מָכוּר לָךְ כֵּיוָן דְּאַלִּים קִנְיַן פֵּרוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף וי"ל דִּלְגַבֵּי הָכִי לָא אַלִּים קִנְיַן פֵּרוֹת לְבַטֵּל לְגַמְרֵי קִנְיַן הַגּוּף דְּבֵן וְכֵיוָן דִּלְבַסּוֹף אָתְיָא שָׂדֶה לִידֵי דְּבֵן חָשִׁיב מָכַר: **קִנְיַן** פֵּרוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי מַה שֶּׁהִתְקִינוּ בְּאוּשָׁא דְּאִשָּׁה שֶׁמָּכְרָה בְּנִכְסֵי מְלוֹג בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ וּמֵתָה דְּהַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת לְרַבִּי יוֹחָנָן לָא אִצְטְרִיךְ וְכֵן מַשְׁמַע בְּהַחוֹבֵל (ב"ק דַּף פח: וְשָׁם) דְּמַסִּיק תַּקָּנַת אוּשָׁא לר"ל א"נ קִנְיַן הַגּוּף דְּאִשָּׁה עָדִיף שֶׁאֵין לְבַעַל פֵּרוֹת אֶלָּא מִכֹּחָהּ וְעוֹד דְּאֵין לְבַעַל פֵּרוֹת אֶלָּא בְּתַקַּנְתָּא דְּרַבָּנַן וה"ר יַעֲקֹב דאורליינ"ש תֵּרֵץ דְּאִצְטְרִיךְ תַּקַּנְתָּא דְּאוּשָׁא לְהֵיכָא דְּכָתַב לָהּ דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בְּפֵרוֹת נְכָסַיִךְ: **חִזּוּק** לְדִבְרֵיהֶם יוֹתֵר מִשֶּׁל תּוֹרָה וְהַהִיא דְּהַזָּהָב (ב"מ נה:) גַּבֵּי חֲמִשָּׁה חֻמְשִׁין דְּלָא עָשׂוּ אֶלָּא כְּשֶׁל תּוֹרָה מִשּׁוּם דְּלָא אִצְטְרִיךְ לְחִזּוּק וְהָכָא גַּבֵּי אִסּוּרָא הוּא דְּקָנֵס ר"מ אֲבָל גַּבֵּי מָמוֹנָא כְּגוֹן כְּתֻבָּה לֹא עָשׂוּ חִזּוּק אַפֵּי׳ כְּשֶׁל תּוֹרָה דְּקָאָמַר ר"מ בְּפֶ׳ אע"פ (כְּתֻבּוֹת נו: וְשָׁם) כָּל הַמַּתְנֶה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה תְּנָאוֹ בָּטֵל הָא בִּדְרַבָּנַן תְּנָאוֹ קַיָּם וּקְצָת תֵּמַהּ אִי רַבָּנָן דְּהָכָא הַיְנוּ ר׳ יְהוּדָה הָא סְבִירָא לֵהּ גַּבֵּי כְּתֻבָּה דְּעָשׂוּ חִזּוּק לְדִבְרֵיהֶם יוֹתֵר מִשֶּׁל תּוֹרָה וי"ל דִּבְמִלְּתָא דִּשְׁכִיחָא עֲבַדוּ חִזּוּק אֲבָל הָכָא מִלְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא הִיא שֶׁיִּשָּׂא אָדָם מְעֻבֶּרֶת חֲבֵרוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ: **וְלָא** קָתָנֵי יַפְרִישׁ וְהָא דְּתָנֵי בְּסוֹטָה בְּפֶ׳ אֲרוּסָה (סוֹטָה דַּף כֹּד. וְשָׁם) גַּבֵּי מְעֻבֶּרֶת חֲבֵרוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ יָכוֹל הוּא לְהַפְרִישָׁהּ וּלְהַחֲזִירָהּ לְאַחַר זְמַן לְשׁוֹן הַפְרָשָׁה מַשְׁמַע הָכִי וּמַשְׁמַע הָכִי אֲבָל יוֹצִיא לֹא מַשְׁמַע אֶלָּא בְּגֵט א"נ הָתָם שֶׁקִּנֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה לָא חָיְישִׁינַן שֶׁיָּבֹא עָלֶיהָ כֵּיוָן דַּאֲסִירָא לֵיהּ מִדְּאוֹרַיְתָא וְלָא בָּעְיָא גֵּט והר"ר יוֹסֵף מאורליינ"ש הוֹרָה מִטַּעַם זֶה בְּאֶחָד שֶׁקִּדֵּשׁ מֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא לְהַצְרִיךְ גֵּט אֶלָּא הַפְרָשָׁה בְּעָלְמָא (אֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר) כֵּיוָן דִּבְלָאו הָכִי אֲסוּרָה לֵיהּ דְּכַלָּה בְּלֹא בְּרָכָה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ כְּנִדָּה וְדַוְקָא בְּנָשָׂא הוּא דְּאָמַר הָכָא דְּבָעְיָא גִּטָּא אע"ג דִּבְקִדֵּשׁ תּוֹךְ ג׳ וּבָרַח אִי לָאו דְּעָרוֹקֵהּ מִסְתְּיֵיהּ הָיָה צָרִיךְ לִתֵּן גֵּט בִּמְעֻבֶּרֶת וּמֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ לֹא הֶחְמִירוּ וְאֵין נִרְאֶה דְּמַאי חוּמְרָא דְּכַלָּה בְּלֹא בְּרָכָה מִמֵּינֶקֶת חֲבֵרוֹ דְּתַרְוַיְהוּ מִדְּרַבָּנַן וּקְצָת הָיָה מְדַקְדֵּק ר"י מֵהָא דְּתַנְיָא הָתָם (כְּתֻבּוֹת דַּף ס.) מֵינֶקֶת שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ הֲרֵי זוֹ לֹא תֵּאָרֵס וְלֹא תִּנָּשֵׂא וְאִם כְּשֶׁאֵרֵס צָרִיךְ לִתֵּן גֵּט לָא אִצְטְרִיךְ תּוּ לְמֵימַר לֹא תִּנָּשֵׂא וּמִיהוּ י"ס דְּגָרְסִי לֹא תִּנָּשֵׂא וְלֹא תֵּאָרֵס וְאִיכָּא לְמֵימַר דְּזוֹ אַף זוֹ קָתָנֵי וַאֲפִילּוּ גָּרְסִינַן לֹא תֵּאָרֵס וְלֹא תִּנָּשֵׂא מָצֵי לְמֵימַר דִּנְקַט וְלֹא תִּנָּשֵׂא מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה דַּאֲפִילּוּ לְנָשֵׂא שָׁרֵי בָּתַר י"ח חֹדֶשׁ וּבִשְׁאִלְתּוֹת דְּרַבִּי אַחַאי בְּפָרָשָׁה וַיֵּרָא (סִימָן יג) כָּתוּב גַּבֵּי מְעֻבֶּרֶת וּמֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ דְּהֵיכָא דְּעָבַר וְקַדֵּישׁ מַפְקִיעַ לָהּ בְּגֵט מִנֵּהּ וַאֲפִילּוּ אִי הֲוָה כֹּהֵן מַפְסְדִינַן לָהּ מִנֵּהּ: **הָא** לָא שְׁהָא סְפֵיקָא הָוְיָא לֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּי׳ הַקּוּנְטְרֵס דִּבְפִהֵק וּמֵת וָלָד אַיְירֵי דִּבְהָא אֲפִילּוּ רַבָּנָן מוֹדוּ בְּפִהֵק וּמֵת דְּנֵפֶל הוּא אֶלָּא כְּשֶׁנָּפַל מִן הַגַּג אוֹ אֲכָלוֹ אֲרִי אַיְירֵי כִּדְאָמַר בס"פ ר׳ אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלו. וְשָׁם) וְהָתָם פָּסְקִינַן כְּרַשְׁבָּ"ג וא"ת וְאַמַּאי לָא אָזְלִינַן בָּתַר רוֹב נָשִׁים דְּוָלָד מְעַלְּיָא יָלְדָן ואר"י דְּחָיְישִׁינַן לְמִיעוּט מָצוּי כָּזֶה כְּמוֹ בְּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף (לְקַמָּן יְבָמוֹת קכא.) דְּאִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה וְגוֹסֵס שֶׁאֵין מְעִידִים עָלָיו לְהַשִּׂיא אִשְׁתּוֹ אע"ג דְּשָׁמָּא הָתָם מִשּׁוּם עֶרְוָה הֶחְמִירוּ מ"מ כֵּיוָן דְּמִיעוּט שֶׁל נְפָלִים מָצוּי מַחְמִירִים בָּהּ וּמַחְמִירִים נָמֵי שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּהֵמָה תּוֹךְ ח׳ יָמִים כִּדְאָמְרִינַן בס"פ ר׳ אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (ג"ז שָׁם) וּמִיהוּ לְעִנְיַן אֲבֵלוּת לֹא הֶחְמִירוּ שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל בַּאֲבֵלוּת כִּדְאָמַר בְּפֶ׳ יֵשׁ בְּכוֹר (בְּכוֹרוֹת מט.) הַכֹּל מוֹדִים לְעִנְיַן אֲבֵלוּת שֶׁאֵין מִתְאַבְּלִים דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמֵּיקֵל בְּאָבֵל וְהָא דִּתְנַן בְּמַסֶּכֶת שְׂמָחוֹת הַסְּפֵקוֹת אוֹנְנִים וּמִתְאַבְּלִים עֲלֵיהֶם נִרְאֶה דִּבְסָפֵק בֶּן ט׳ לָרִאשׁוֹן אוֹ ז׳ לָאַחֲרוֹן אַיְירֵי דִּגְנַאי הַדָּבָר שֶׁלֹּא יִתְאַבְּלוּ לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה מֵאַחַר שֶׁוַּדַּאי קָרוֹב לְאֶחָד: **מֵת** בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם כו׳ נִרְאֶה דְּהָכִי גָּרְסִי׳ וְלֹא כְּרַשִׁ"י דְּגָרֵיס בְּפֶ׳ ר"א דְּמִילָה (שַׁבָּת קלו. וְשָׁם) מֵת בְּסוֹף שְׁלֹשִׁים יוֹם כֵּיוָן דִּבְפֶרֶק יֵשׁ בְּכוֹר (בְּכוֹרוֹת מט. וְשָׁם) אָמְרִינַן דְּיוֹם ל׳ כְּשֶׁלְּפָנָיו מַה לִּי בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים מַה לִּי תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים וְלָמָּה לֵיהּ לְמִינְקַט בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים טְפֵי וּמִיהוּ בה"ג כָּתַב דִּבְיוֹם שְׁלֹשִׁים אֲפִי׳ פִּהֵק וּמֵת לְרַבָּנָן לָא הָוֵי נֵפֶל דְּדַוְקָא תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים הוּא דְּאָמַר בְּשַׁבָּת (ג"ז שָׁם) פִּהֵק וּמֵת לד"ה מֵת הוּא מַשְׁמַע דְּגָרְסִינַן הָכָא מֵת בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים דְּאִי לָאו הָכִי מַאי הֲוָה לָהֶם חִלּוּק זֶה וְעוֹד יֵשׁ מְקַיֵּים גִּרְסָא זֹאת אֲפִלּוּ בְּנָפַל מִן הַגַּג אוֹ אֲכָלוֹ אֲרִי וּבְיוֹם שְׁלֹשִׁים דַּוְקָא סָמְכִי אַרַבָּנָן וְשֶׁמָּא לְעִנְיַן אֲבֵלוּת נָמֵי חָשִׁיב בַּר קְיָמָא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ נחלות הל׳ ו, סמג עשין נו, טוש״ע חו״מ סי׳ רפא סעי׳ ז:

ב מיי׳ פי״ב מהל׳ זכייה ומתנה הל׳ יג, סמג עשין כב, טוש״ע חו״מ סי׳ רנז סעי׳ א ג:

ג מיי׳ פי״ב מהל׳ זכייה ומתנה הל׳ יג, טוש״ע חו״מ סי׳ רנז סעי׳ ה:

ד מיי׳ פי״ב מהל׳ זכייה ומתנה הל׳ יג, טוש״ע חו״מ סי׳ רנז סעי׳ ה:

ה מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כה, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ יא:

ו מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כח, ש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ יב:

ז מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כח, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ יב:

ח מיי׳ פא׳ מהל׳ מילה הל׳ יג:

ט מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה:

י מיי׳ פב׳ מהל׳ רוצח ושמירת נפש הל׳ ו:

יא מיי׳ פא׳ מהל׳ אבל הל׳ ו, סמג עשין נא, סמג עשין דרבנן, טוש״ע אה״ע סי׳ קנו סעי׳ ד:

יב מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כא, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ ז:

מסורת הש״ס

א בבא בתרא קכט.

ב בבא בתרא קלו.; בבא קמא פח:; משנה בבא בתרא

ג בבא בתרא קלו.

ד בבא מציעא צו.; גיטין מז:; שבת קלה:; ערכין כו:; בבא בתרא קלז.

ה בבא קמא צ.

ו לקמן מב.; סוטה כו.

ז סוכה לו.; כתובות לו:

ח נדה מד:

ט שבת קלו.

גליון הש״ס

גמ׳ התם תנן. עיין בבאר שבע פ"א דהוריות סימן לז:

שם ואם אשת כהן היא אינה חולצת. עיין לעיל כד ע"א תד"ה וספק חלוצה:

בְּאוּרְתָּא אֲמַר רָבָא הָכִי, וּבְצַפְרָא הֲדַר בֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ: שְׁרִיתוּהָ? יְהֵא רַעֲוָא דְּתִשְׁ(תְּ)רוֹ אַף תַּרְבָּא. הָכָא גַּבֵּי מְעוּבֶּרֶת חֲבֵירוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵירוֹ הַנְּשׂוּאָה לְכֹהֵן, מַאי? מִי עֲבוּד רַבָּנַן תַּקַּנְתָּא לְכֹהֵן, אוֹ לָא. [א]אֲמַר לֵיהּ: הָכִי הַשְׁתָּא? בִּשְׁלָמָא הָתָם, כֵּיוָן דְּאִיכָּא רַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵיהּ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דְּאָמְרִי: אַף עַל גַּב דְּלָא שְׁהָא וָלָד מְעַלְּיָא הָוֵי, גַּבֵּי אֵשֶׁת כֹּהֵן כֵּיוָן דְּלָא אֶפְשָׁר — עָבְדִינַן כְּרַבָּנַן, אֲבָל הָכָא, כְּמַאן נַעֲבֵיד? אִי כְּרַבִּי מֵאִיר, הָא אָמַר: יוֹצִיא וְלֹא יַחְזִיר עוֹלָמִית, וְאִי כְּרַבָּנַן — הָאָמְרִי בְּגֵט. [ב]אִיתְּמַר: קִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה וּבָרַח, פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרַפְרָם, חַד אָמַר: מְשַׁמְּתִינַן לֵיהּ, וְחַד אָמַר: עֵירוּקֵיהּ מִסָּתְיֵיהּ. הֲוָה עוֹבָדָא וַאֲמַר לְהוּ רַפְרָם: עֵירוּקֵיהּ מִסָּתְיֵיהּ. סָפֵק בֶּן תֵּשַׁע וְכוּ׳. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: לֵימָא הַלֵּךְ אַחַר רוֹב נָשִׁים, וְרוֹב נָשִׁים לְתִשְׁעָה יָלְדָן! אֲמַר לֵיהּ: נְשֵׁי דִּידַן, לְשִׁבְעָה יָלְדָן. אֲמַר לֵיהּ: נְשֵׁי דִּידְכוּ הָווּ רוּבָּא דְּעָלְמָא? אֲמַר לֵיהּ, הָכִי קָאָמֵינָא: רוֹב נָשִׁים יָלְדָן לְתִשְׁעָה, וּמִיעוּט לְשִׁבְעָה, וְכָל הַיּוֹלֶדֶת לְתִשְׁעָה, עוּבָּרָהּ נִיכָּר לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ. וְזוֹ, הוֹאִיל וְלֹא הוּכַּר עוּבָּרָהּ לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ — אִיתְּרַע לֵיהּ רוּבָּא. אִי כָּל הַיּוֹלֶדֶת לְתִשְׁעָה עוּבָּרָהּ נִיכָּר לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ, הָא מִדְּלֹא הוּכַּר לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ, עוּבָּרָהּ וַדַּאי בַּר שִׁבְעָה לְבָתְרָאָה הוּא! אֶלָּא אֵימָא: רוֹב הַיּוֹלֶדֶת לְתִשְׁעָה — עוּבָּרָהּ נִיכָּר לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ, וְהַאי מִדְּלֹא הוּכַּר לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ — אִיתְּרַע לֵיהּ רוּבָּא. (א)תָּנוּ רַבָּנַן: רִאשׁוֹן רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, וְשֵׁנִי מַמְזֵר מִסָּפֵק. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין מַמְזֵר מִסָּפֵק. מַאי קָאָמַר? אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: רִאשׁוֹן רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, וְשֵׁנִי סְפֵק מַמְזֵר, וְאָסוּר בְּמַמְזֶרֶת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵינוֹ סְפֵק מַמְזֵר, אֶלָּא וַדַּאי מַמְזֵר, וּמוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת. [ג]רָבָא אָמַר, הָכִי קָאָמַר: רִאשׁוֹן רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, וְשֵׁנִי מַמְזֵר וַדַּאי מִסָּפֵק וּמוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין וַדַּאי מַמְזֵר מִסָּפֵק. אֶלָּא סְפֵק מַמְזֵר, וְאָסוּר בְּמַמְזֶרֶת. [ד](ב)וְקָמִיפַּלְגִי בִּדְרַבִּי אֶלְעָזָר. דִּתְנַן, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וַדָּאָן בְּוַדָּאָן — מוּתָּר, וַדָּאָן בִּסְפֵקָן, וּסְפֵקָן בְּוַדָּאָן, וּסְפֵקָן בִּסְפֵקָן — אָסוּר. [ה]וְאֵלּוּ הֵן סְפֵקָן: שְׁתוּקִי וַאֲסוּפִי וְכוּתִי. (ג)וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. כִּי אַמְרִיתַהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אֲמַר לִי: הִלֵּל שָׁנָה — עֲשָׂרָה יוּחֲסִין עָלוּ מִבָּבֶל: כָּהֲנֵי, לְוָיֵי, וְיִשְׂרְאֵלֵי, חֲלָלֵי, גֵּירֵי, חֲרוּרֵי, מַמְזֵרֵי, נְתִינֵי, שְׁתוּקֵי וַאֲסוּפֵי. וְכוּלָּן מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. וְאַתְּ אָמְרַתְּ הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר! אַבָּיֵי סָבַר לַהּ כִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר: הֲלָכָה כְּהִלֵּל, וּמוֹקֵי לַהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אַלִּיבָּא דְּהִלְכְתָא, כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּקְשֵׁי הִלְכְתָא אַהִלְכְתָא. רָבָא סָבַר לַהּ כְּרַב, דְּאָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. וּמוֹקֵי לַהּ לְדְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אַלִּיבָּא דְּהִלְכְתָא, כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּקְשֵׁי

הִלְכְתָא

בְּאוּרְתָּא אֲמַר רָבָא הָכִי כִּדְקָאָמְרַתְּ: לְצַפְרָא הָדַר בֵּהּ וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו שֶׁאֵינָהּ חוֹלֶצֶת: הָכָא מַאי לְר' יְהוֹשֻׁעַ בְּרֵהּ דְּרַב אִידִי קָבָעֵי לָהּ: מִי עֲבִיד רַבָּנַן תַּקַּנְתָּא לְכֹהֵן דאע"ג דְּלְיִשְׂרָאֵל בָּעֵינַן יוֹצִיא בְּגֵט עַד שֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ הָתָם הוּא דְּלִכְשֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ מָצֵי לְאַהְדּוּרַהּ אֲבָל הָכָא דְּאִי מְגָרֵשׁ לָהּ לָא מָצֵי מַהְדַּר לַהּ תִּסְגֵּי בְּהַפְרָשָׁה בְּעָלְמָא: עָבְדִינַן כְּרַבָּנָן וְסָמְכִינַן אַוָּלָד: קִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה שׁוּם אַלְמָנָה אוֹ גְּרוּשָׁה: עֵירוּקֵהּ מִסָּתְיֵיהּ לָא בָּעֵי לְמִכְפְּיֵהּ דְּלִכְתּוֹב גֵּט דְּגַלֵּי דַּעְתֵּהּ דְּלָא בָּעֵי לִכְנוֹס עַד זְמַנּוֹ: וְרֹב נָשִׁים לט' יָלְדָן וְלַיְתֵי חַטָּאת דְּוַדַּאי בַּר קַמָּא הוּא וְאֵשֶׁת אָח בַּת בָּנִים בַּעַל: וְזוֹ הוֹאִיל וְלֹא הֻכַּר עֻבָּרָהּ לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ דְּאִי הֻכַּר לָא הֲוָה מְסַפְּקָא לָן: לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ דִּכְתִיב וַיְהִי כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים (בְּרֵאשִׁית ל"ח:כ"ד): אִתְּרַע לָהּ רֻבָּא דְּלָא תִּשְׁדְּיֵהּ בָּתַר רוֹב נָשִׁים אֶלָּא סָפֵק בָּתַר מִעוּט סָפֵק בָּתַר רֹב: רִאשׁוֹן דְּסָפֵק הֲוָה רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל מִמַּה נַפְשָׁךְ: וְהַשֵּׁנִי אִם קִיְּמָהּ עַד שֶׁיָּלְדָה לוֹ בֵּן וַדַּאי מַמְזֵר מִסָּפֵק שֶׁמָּא רִאשׁוֹן בֶּן הַמֵּת הֲוָה וְקָאֵי עָלֶיהָ בְּכָרֵת וְאִשְׁתַּכַּח הַאי שֵׁנִי וָלָד חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וּמַמְזֵר: מַאי קָאָמַר ר"א בֶּן יַעֲקֹב הֵיכִי מָצֵי לְאַפּוֹקֵי מִסְּפֵק מַמְזֵר: אָמַר אַבַּיֵּי כו' סָפֵק מַמְזֵר הָוֵי וְאָסוּר בְּמַמְזֶרֶת וּבִכְשֵׁרָה: ר"א אוֹמֵר אֵין מַמְזֵר מִסָּפֵק אֶלָּא כְּוַדַּאי מַמְזֵר הָוֵי וּמֻתָּר בְּמַמְזֶרֶת דְּקָסָבַר סְפֵקָן בְּוַדָּאָן מֻתָּר: וּשְׁנֵי מַמְזֵר וַדַּאי הָוֵי מִסָּפֵק כְּלוֹמַר מִתּוֹךְ סָפֵק זֶה נַעֲשֶׂה כְּוַדַּאי מַמְזֵר וּמֻתָּר בְּמַמְזֶרֶת: וְקָמִפַּלְגִי אַבַּיֵּי וְרָבָא דְּמַר מוּקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לְהֶתֵּירָא וּמַר מוּקֵי לֵיהּ לְאִסּוּרָא פְּלִיגִי בִּדְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וַדָּאָן בִּסְפֵקָן אָסוּר שֶׁמָּא הַסָּפֵק כָּשֵׁר הוּא וְנִמְצָא בָּא מַמְזֵר בַּקָּהָל וְכֵן סָפֵק מַמְזֵר בִּסְפֵק מַמְזֶרֶת דְּשֶׁמָּא זֶה פָּסוּל וְזֶה כָּשֵׁר: שְׁתוּקִי שֶׁקּוֹרֵא אָבִיו וְאִמּוֹ מְשַׁתַּקְתּוֹ: אֲסוּפִי שֶׁנֶּאֱסַף מִן הַשּׁוּק. וּבְכוּלְּהוּ אִיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא מִפָּסוּל נִתְעַבְּרָה: כּוּתִי אֵין מַקְפִּיד עַל קִדּוּשֵׁי כֶּסֶף וּשְׁטָר דְּלֵית לֵיהּ גְּזֵרָה שָׁוָה דְּקִיחָה קִיחָה וְכִי מְקַדֵּשׁ חַד מִנַּסְבָא לְאִידָךְ לְפִיכָךְ כֻּלָּן סָפֵק מַמְזֵרִים הֵם שֶׁמָּא נִתְקַדְּשָׁה אִמּוֹ לְאַחֵר: כִּי אַמְרִיתָהּ רַב יְהוּדָה מְסַיֵּם לְמִלְּתֵהּ וְאָזֵל כִּי אַמָּרִיתָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא דְּרַב אָמַר הֲלָכָה כְּר"א קַמֵּהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר לִי כוּ': נְתִינֵי גִּבְעוֹנִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ בְּעָרְמָה וְיֵשׁ בָּהֶן צַד עַבְדוּת דִּכְתִיב (יְהוֹשֻׁעַ ט':כ"ז) וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ חֹטְבֵי עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי מַיִם לָעֵדָה: וְכֻלָּן מֻתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה אִי אָמְרַתְּ סְפֵקָן בְּוַדָּאָן מֻתָּר וכ"ש סְפֵקָן בִּסְפֵקָן הַיְנוּ דְּמַשְׁכַּחַת לֵיהּ כֻּלָּן מֻתָּרִין זֶה בָּזֶה. כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים מֻתָּרִין זֶה בָּזֶה. לְוִיֵּי וְיִשְׂרְאֵלֵי חֲלָלֵי גֵּרֵי וַחֲרוּרֵי עֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִים מֻתָּרִים זֶה בָּזֶה גֵּירֵי וַחֲרוּרֵי מַמְזֵרֵי וּנְתִינֵי שְׁתוּקֵי וַאֲסוּפֵי מֻתָּרִים זֶה בָּזֶה דִּקְהַל גֵּרִים לָא אִקְרִי קָהָל לְפִיכָךְ מַמְזֵרִים מֻתָּרִים בָּהֶן. וְכַסֵּדֶר הַזֶּה שְׁנוּיִים בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סט.): וְאַתְּ אָמַרְתְּ הֲלָכָה כְּר"א שֶׁאֵין מַמְזֵר מֻתָּר בִּשְׁתוּקִי וְלֹא שְׁתוּקִי בַּאֲסוּפִי (א"כ לָא מַשְׁכַּחַת לָהּ כּוּלְּהוּ מְעֹרָבִים):

מִי עֲבִיד רַבָּנַן תַּקַּנְתָּא אוֹ לָא בָּעֲיָא זוֹ אַלִּיבָּא דְּרַבָּנָן וְלֹא אַלִּיבָּא דר' מֵאִיר וּמִכָּאן מְדַקְדֵּק בה"ג וּבִשְׁאִלְתּוֹת דְּהָא דְּאָמַר בְּפֶ' אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף ס: וְשָׁם) דַּהֲלָכָה כר"מ בִּגְזֵרוֹתָיו הַיְנוּ דַּוְקָא בִּגְזֵרוֹתָיו וְלֹא בִּקְנָסוֹתָיו: **אִי כָּל** הַיּוֹלֶדֶת כו' כה"ג דַּיֵּק ברפ"ב דִּכְתֻבּוֹת (דַּף טז:) גַּבֵּי כָּל הַנִּשֵּׂאת בְּתוּלָה יֵשׁ לָהּ קוֹל כו' וּבְפֶ' הַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כט.) גַּבֵּי כָּל הַיּוֹלְדוֹת מְטַנְּפוֹת אֲבָל בְּפֶרֶק וְאֵלּוּ טְרֵפוֹת (חֻלִּין דַּף נג.) גַּבֵּי כָּל הַדּוֹרֵס אֵין צִפָּרְנוֹ נִשְׁמֶטֶת לֹא דַּיֵּק (אע"ג) דְּכָל לָאו דַּוְקָא: **רֹב** הַיּוֹלֶדֶת לט' כו' וא"ת מַה מוֹעִיל הַמְתָּנַת ג' חֳדָשִׁים מִשּׁוּם הַבְחָנָה אַכַּתִּי יָכוֹל לָבֹא לִידֵי סָפֵק אִם תִּנָּשֵׂא מִיָּד וְתֵלֵד לו' חֳדָשִׁים וְיוֹם אֶחָד אוֹ אֲפִלּוּ ג' יָמִים דְּיֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם הוּא בְּנוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן וְלֹא נִקְלַט הַזֶּרַע עַד יוֹם ג' אוֹ הוּא בְּנוֹ שֶׁל שֵׁנִי דְּיוֹלֶדֶת לְשִׁבְעָה יוֹלֶדֶת לִמְקֻטָּעִים וְזֶהוּ תֵּמַהּ לוֹמַר שֶׁתְּהֵא הָאִשָּׁה צְרִיכָה לְהַמְתִּין ג' חֳדָשִׁים וְג' יָמִים דִּלְקַמָּן מַשְׁמַע דְּג' חֳדָשִׁים דַּוְקָא דְּאָמַר חוּץ מִיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ וְיוֹם שֶׁנִּתְאָרְסָה בּוֹ וְאֵין לוֹמַר כֵּיוָן דְּהִמְתִּינָה ג' חֳדָשִׁים שָׁרְיָא לְנָשֵׂא וְלָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא תֵּלֵד מִשֵּׁנִי לְסוֹף שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וּב' יָמִים אוֹ ג' דְּסָמְכִינַן אַרֻבָּא דְּלַט' יָלְדָן וא"כ דְּסָמְכִינַן אַרֻבָּא דְּלַט' יָלְדָן א"כ אֲפִילּוּ תּוֹךְ ג' חֳדָשִׁים תִּנָּשֵׂא דְּסָמְכִינַן אַרֻבָּא וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין אֶלָּא חֹדֶשׁ אֶחָד וְשׁוּב אֵין סָפֵק דְּאִם תֵּלֵד לְסוֹף ט' מִמִּיתַת רִאשׁוֹן אֵין לְהִסְתַּפֵּק שֶׁמָּא הוּא מז' לָאַחֲרוֹן דְּאָזְלִינַן בָּתַר רוֹב נָשִׁים דְּלַט' יָלְדָן אֶלָּא ע"כ כָּל מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לָבֹא לִידֵי סָפֵק הֶחְמִירוּ חֲכָמִים וי"ל דכ"כ לֹא הָיָה מִשֶּׁתְּהֵא הַכָּרַת הָעֻבָּר שֶׁל רִאשׁוֹן עַד שְׁלִישׁ יָמֶיהָ מִן הַשֵּׁנִי: **וְזוֹ** הוֹאִיל וְלֹא הֻכַּר תֵּמַהּ דְּאַמַּאי לָא מוֹקְמִינַן לָהּ בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַיָּבָם וְלֹא יִתְחַיֵּב בְּאָשָׁם תָּלוּי וִיהֵא נָמֵי וָלָד שֵׁנִי כָּשֵׁר דְּסָמוּךְ מִעוּט יוֹלֶדֶת לְשִׁבְעָה אַחֲזָקָה וְאִתְּרַע לֵיהּ רֻבָּא וְנִסְמוֹךְ אַרֻבָּא דְּעֻבָּרָהּ נִכָּר לִשְׁלִישׁ יָמֶיהָ דִּלְעֵיל בְּפֶ' ד' אַחִין (יְבָמוֹת דַּף ל:) חָשְׁבִינַן לָהּ חֲזָקָה גַּבֵּי סָפֵק קִדּוּשִׁין וּלְקַמָּן בְּפֶ' בָּתְרָא (יְבָמוֹת דַּף קיט. וְשָׁם) אֲפִילּוּ הָיְתָה צָרָתָהּ מְעֻבֶּרֶת חָשְׁבִינַן לָהּ בְּחֶזְקַת זְקוּקָה וכ"ת דְּאִיכָּא רֻבָּא אַחֲרִינָא דְּרֹב נָשִׁים מִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת לְפִיכָךְ יֵשׁ לְהַחֲזִיקָהּ כִּמְעֻבֶּרֶת מִן הָרִאשׁוֹן דְּאֵין סְבָרָא כְּלָל לוֹמַר בְּנָשִׁים שֶׁשָּׁהוּ עִם בַּעֲלֵיהֶן כַּמָּה שָׁנִים וְלֹא עִבְּרוּ וּמֵתוּ בַּעֲלֵיהֶם דְּרֹב מְעֻבָּרוֹת וּלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קיט.) הוּא דְּאָמַר לָהּ גַּבֵּי הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם: **רִאשׁוֹן** רָאוּי לִהְיוֹת כה"ג וְהָא דְּאָמַר בפ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף יג: וְשָׁם) גַּבֵּי עָשָׂר כֹּהֲנִים שֶׁפֵּרַשׁ אֶחָד מֵהֶן וּבָעַל הַוָּלָד שְׁתוּקִי שֶׁמְּשַׁתְּקִין אוֹתוֹ מִדִּין כְּהֻנָּה דְּבָעֵינַן זַרְעוֹ מְיֻחָס אַחֲרָיו לְקַמָּן בְּפֶ' נוֹשְׂאִין (יְבָמוֹת דַּף ק:) פָּרֵיךְ לָהּ וּמְשַׁנֵּי זַרְעוֹ מְיֻחָס אַחֲרָיו דְּרַבָּנָן וְכִי גְּזוּר רַבָּנַן בִּזְנוּת בְּנִשּׂוּאִין לָא גְּזוּר: **סָבַר** לַהּ כְּרַב דְּאָמַר הֲלָכָה כְּר' אֶלְעָזָר וְהָא דְּפָרִיךְ בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עג. וְשָׁם) גַּבֵּי הָא דְּאָמַר רָבָא דְּבַר תּוֹרָה כו' שְׁתוּקִי כָּשֵׁר אֶלָּא מֵעַתָּה שְׁתוּקִי שְׁתוּקִית לֹא יִשָּׂא לָאו מִשּׁוּם דִּלְרָבָא שָׁרֵי שְׁתוּקִי בִּשְׁתוּקִית אֶלָּא מִשּׁוּם דְּגַם אַלִּבָּא דְּרַבָּנָן אָמַר רָבָא מִלְּתֵיהּ דְּהָתָם לְהָכִי פָּרִיךְ דִּלְרַבָּנָן נָמֵי שְׁתוּקִי שְׁתוּקִית לֹא יִשָּׂא:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב שבת קלו.; קידושין עד.; תוספתא קידושין; משנה קידושין

ג לקמן פה.; משנה קידושין; קידושין סט.; קידושין עה.; תנא דבי אליהו רבה

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"א מהל' גירושין הל' כח, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' יב:

ב מיי' פ"א מהל' גירושין הל' כח, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' יב:

ג מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' כג, סמג לאוין קיז, טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' ו:

ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' כא, סמג לאוין קיז, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כד:

ה מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' כא, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' לו לא:

הִלְכְתָא אַהִלְכְתָא. אָמַר אַבָּיֵי: מְנָא אָמֵינָא לַהּ דְּכֹל סְפֵיקָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב — כְּוַדַּאי מְשַׁוֵּי לֵיהּ, [א](א)דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הֲרֵי שֶׁבָּא עַל נָשִׁים הַרְבֵּה וְאֵין יוֹדֵעַ עַל אֵיזוֹ מֵהֶן בָּא, וְכֵן הִיא שֶׁבָּאוּ עָלֶיהָ אֲנָשִׁים הַרְבֵּה, וְאֵינָהּ יוֹדַעַת מֵאֵיזֶה מֵהֶן קִבְּלָה — נִמְצָא אָב נוֹשֵׂא אֶת בִּתּוֹ, וְאָח נוֹשֵׂא אֶת אֲחוֹתוֹ, וְנִתְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ מַמְזֵרִין. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "וּמָלְאָה הָאָרֶץ זִמָּה". וְרָבָא אָמַר לָךְ, הָכִי קָאָמַר: "זוֹ מָה הִיא". [ב](ב)יָתֵר עַל כֵּן, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה בִּמְדִינָה זוֹ וְיֵלֵךְ וְיִשָּׂא אִשָּׁה בִּמְדִינָה אַחֶרֶת, שֶׁמָּא יִזְדַּוְּוגוּ זֶה לָזֶה, וְנִמְצָא אָח נוֹשֵׂא אֶת אֲחוֹתוֹ. (ג)אִינִי? וְהָא רַב כִּי אִיקְלַע לְדַרְדְּשִׁיר, [מַכְרֵיז] וְאָמַר: מַאן הָוְיָא לְיוֹמָא. וְרַב נַחְמָן כִּי אִיקְלַע לְשַׁכְנְצִיב, [מַכְרֵיז] וְאָמַר: מַאן הָוְיָא לְיוֹמָא! [ג]שָׁאנֵי רַבָּנַן, דְּפַקִיעַ שְׁמַיְיהוּ. [ד]וְהָאָמַר רָבָא: תְּבָעוּהָ לִינָּשֵׂא וְנִתְפַּיְּיסָה — צְרִיכָה לֵישֵׁב שִׁבְעָה נְקִיִּים? (ד)רַבָּנַן שְׁלוּחַיְיהוּ הֲווֹ מְשַׁדְּרִי וּמוֹדְעִי לְהוּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְרַבָּנַן, יַחוּדֵי בְּעָלְמָא הוּא דִּמְיַיחֲדִי לְהוּ, דְּאָמַר מָר: אֵינוֹ דּוֹמֶה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ פַּת בְּסַלּוֹ. [ה]תָּנָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשְׁתּוֹ וְדַעְתּוֹ לְגָרְשָׁהּ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "אַל תַּחֲרֹשׁ עַל רֵעֲךָ רָעָה וְהוּא יוֹשֵׁב לָבֶטַח אִתָּךְ". סָפֵק וְיָבָם שֶׁבָּאוּ לַחֲלוֹק בְּנִכְסֵי מִיתְנָא, [ו]סָפֵק אָמַר: אֲנָא בַּר מִיתְנָא הוּא, וְנִכְסֵי דִּידִי (הוּא) [נִינְהוּ]. וְיָבָם אָמַר: אַתְּ בְּרַאי דִּידִי אַתְּ, וְלֵית לָךְ וְלָא מִידֵּי בְּנִכְסֵי. הָוֵי מָמוֹן הַמּוּטָּל בְּסָפֵק, וּמָמוֹן הַמּוּטָּל בְּסָפֵק — חוֹלְקִין. [ז]סָפֵק וּבְנֵי יָבָם שֶׁבָּאוּ לַחֲלוֹק בְּנִכְסֵי מִיתְנָא, סָפֵק אָמַר: הָהוּא גַּבְרָא בַּר מִיתְנָא הוּא, וְנִכְסֵי דִּידִי (הוּא) [נִינְהוּ]. בְּנֵי יָבָם אָמְרִי: אַתְּ (אַחֵינוּ) [אֲחוּנָא] אַתְּ, וּמְנָתָא הוּא דְּאִית לָךְ בַּהֲדַן. סְבוּר רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב מְשַׁרְשְׁיָא לְמֵימַר: מַתְנִיתִין הִיא, דִּתְנַן: הוּא אֵינוֹ יוֹרֵשׁ אוֹתָם, וְהֵם יוֹרְשִׁין אוֹתוֹ. וְהָכָא אִיפְּכָא. הָתָם אָמְרִי לֵיהּ: אַיְיתִי רְאָיָה וּשְׁקוֹל, הָכָא אֲמַר לְהוּ: אַיְיתוֹ רְאָיָה וּשְׁקוּלוּ. אֲמַר לְהוּ רַב מְשַׁרְשְׁיָא: מִי דָּמֵי? הָתָם, אִינְהוּ וַדַּאי וְאִיהוּ סָפֵק. הָכָא, אִידֵּי וְאִידֵּי סָפֵק. אֶלָּא, אִי דָּמְיָא לְמַתְנִיתִין — [לְהָא] דָּמְיָא: לְסָפֵק וּבְנֵי יָבָם שֶׁבָּאוּ לַחְלוֹק בְּנִכְסֵי יָבָם גּוּפֵיהּ, דְּהָתָם אָמְרִי לֵיהּ: אַיְיתִי רְאָיָה דַּאֲחוּנָא אַתְּ וּשְׁקוֹל. סָפֵק וּבְנֵי יָבָם שֶׁבָּאוּ לַחְלוֹק בְּנִכְסֵי יָבָם, לְבָתַר דִּפְלַג יָבָם בְּנִכְסֵי מִיתְנָא, בְּנֵי יָבָם אָמְרִי: אַיְיתִי רְאָיָה דַּאֲחוּנָא אַתְּ וּשְׁקוֹל. אָמַר לְהוּ סָפֵק: מָה נַפְשַׁיְיכוּ, אִי אֲחוּכוֹן אֲנָא — הַבוּ לִי מְנָתָא בַּהֲדַיְיכוּ, וְאִי בַּר מִיתְנָא אֲנָא — הַבוּ לִי פַּלְגָא דִּפְלַג אֲבוּכוֹן בַּהֲדַאי. [ח]רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב: קָם דִּינָא. רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר: הָדַר דִּינָא. (ה)לֵימָא בִּפְלוּגְתָּא דְּאַדְמוֹן וְרַבָּנַן קָמִיפַּלְגִי, דִּתְנַן: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאָבְדָה לוֹ דֶּרֶךְ שָׂדֵהוּ — אַדְמוֹן אָמַר: יֵלֵךְ בִּקְצָרָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ בְּמֵאָה מָנֶה, אוֹ יִפְרַח בָּאֲוִיר. [ט]וְהָוֵינַן בַּהּ: לְרַבָּנַן שַׁפִּיר קָאָמַר אַדְמוֹן? וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן שֶׁהִקִּיפוּהָ אַרְבָּעָה בְּנֵי אָדָם מֵאַרְבַּע רוּחוֹת. [י]אִי הָכִי, מַאי טַעְמָא דְּאַדְמוֹן? וְאָמַר רָבָא: בְּאַרְבְּעָה דְּאָתוּ מִכֹּחַ אַרְבְּעָה, וְאַרְבְּעָה דְּאָתוּ מִכֹּחַ חַד — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמָצוּ מְדַחֵי לֵיהּ. [יא]כִּי פְּלִיגִי, בְּחַד דְּאָתֵי מִכֹּחַ אַרְבְּעָה. אַדְמוֹן סָבַר, מָצֵי אָמַר לֵיהּ: מִכָּל מָקוֹם דַּרְכִּי גַּבָּךְ הוּא. וְרַבָּנַן סָבְרִי דַּאֲמַר לֵיהּ: אִי שָׁתְקַתְּ — שָׁתְקַתְּ, וְאִי לָא, מַהְדַּרְנָא שְׁטָרָא לְמָרַיְיהוּ, וְלָא מָצֵית לְאִשְׁתַּעוּיֵי דִּינָא בַּהֲדַיְיהוּ. לֵימָא רַבִּי אַבָּא דְּאָמַר כְּרַבָּנַן. וְרַבִּי יִרְמְיָה דְּאָמַר כְּאַדְמוֹן. אָמַר לָךְ רַבִּי אַבָּא: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ כְּאַדְמוֹן, עַד כָּאן לָא קָאָמַר אַדְמוֹן הָתָם, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ: מִמָּה נַפְשָׁךְ

דַּרְכַּי

יַחוּדֵי בְּעָלְמָא הָווּ מְיַחֲדִי וְיֵשׁ כָּאן פַּת בְּסַלּוֹ כֵּיוָן שֶׁאִם הָיָה רוֹצֶה הָיָה בָּא עָלֶיהָ וְכֵיוָן שֶׁפְּעָמִים לֹא הָיָה בָּא עָלֶיהָ לָא מְחַמְּדָא וְלָא חַזְיָא דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי גַּם לְהִתְיַחֵד הֲוָה אָסוּר כִּדְאָמַר בפ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף ד. וְשָׁם) גַּבֵּי חָתָן אִם פֵּרְסָה אִשְׁתּוֹ נִדָּה הוּא יָשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְאִשְׁתּוֹ יְשֵׁנָה בֵּין הַנָּשִׁים וּמִשּׁוּם נוֹשֵׂא אִשָּׁה בִּמְדִינָה אַחֶרֶת נָמֵי לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁאִם הָיָה אֵרַע שֶׁבָּא עָלֶיהָ וְנִתְעַבְּרָה מִמֶּנּוּ הָיָה מוֹלִיכָהּ עִמּוֹ לְעִירוֹ:

וּמָמוֹן הַמֻּטָּל בְּסָפֵק חוֹלְקִים אֲפִילּוּ רַבָּנַן דְּסוּמְכוֹס (ב"ק לה:) מוֹדוּ הָכָא דְּלֹא שַׁיָּךְ כָּאן הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה שֶׁאֵין זֶה מֻחְזָק יוֹתֵר מִזֶּה וַהֲוֵי כְּמוֹ הַלָּלוּ בָּאִין לִירַשׁ וְהַלָּלוּ בָּאִין לִירַשׁ דְּאָמַר בְּמִי שֶׁמֵּת (ב"ב דַּף קנח:) דְּיַחֲלֹקוּ:

אָמַר רַבִּי אַבָּא קָם דִּינָא דַּוְקָא בָּתַר דִּפְלַג אֲבָל מִקַּמֵּי דִּפְלַג לֹא:

דְּאָמַר לֵהּ אִי שָׁתְקַתְּ שָׁתְקַתְּ פֵּי' וְלֹא תִּטֹּל כְּלוּם וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקֻּוָנְט' אִי שָׁתְקַתְּ וּמוֹזֵלְנָא לָךְ דְּהָא קָתָנֵי יִקַּח לוֹ דֶּרֶךְ בְּמֵאָה מָנֶה ובפ"ק דב"ק (דַּף ח.) גַּבֵּי מְכָרָן לְאֶחָד כֻּלָּן נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים וְהָוְיָא אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית אע"פ שֶׁלָּקַח עִדִּית בָּאַחֲרוֹנָה מִשּׁוּם אִי שָׁתְקַתְּ כו' וְלָא מָצֵי אָמְרָה לֵיהּ לְכִי תֶּהְדַּר כֵּיוָן שֶׁאֵין בָּא לְהַפְקִיעַ מִדִּינָא וּבְחַד דְּאָתֵי מִכֹּחַ חַד לָא מָצֵי לְמֵימַר וְאִי לָא מְזַבְנִינָא לְאַרְבָּעָה דְּהָא פְּשִׁיטָא כֵּיוָן דְּלָא אָתֵי מִכֹּחַ אַרְבָּעָה לָא שָׁבְקִינַן לֵיהּ וְאִם תֹּאמַר וְאַרְבְּעָה דְּאָתוּ מִכֹּחַ חַד לֶהְדַּר הַהוּא חַד דְּמֵי קְצָרָה וי"ל דְּמָצֵי אָמַר לֵיהּ לֹא מָכַרְתִּי אֶלָּא מָה שֶׁיֵּשׁ לִי בָּהּ:

הִלְכְתָא אַהִלְכְתָא דְּקַיְמָא לַן מִשְׁנַת ר"א ב"י קַב וְנָקִי בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין (דַּף סז.): קַבָּלָה נִתְעַבְּרָה: וְנִתְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מַמְזֵרִים מִסָּפֵק קָרוּ לְהוּ מַמְזֵרִים: זוֹ מַה הִיא לְשׁוֹן סָפֵק: יָתֵר עַל כֵּן דְּאַפֵּי' הָכָא דע"י נִשּׂוּאִין הֲוָה וְהַדָּבָר מְפֻרְסָם גָּזַר ר"א בֶּן יַעֲקֹב: מַאן הָוְיָא לְיוֹמֵי מִי חֲפֵצָה לְנָשֵׂא לְיָמִים שֶׁאֶתְעַכֵּב כָּאן: דִּפְקִיעִי כ"ע בִּשְׁמַיְהוּ וְקוֹרְאִין לְבִתּוֹ עַל שְׁמוֹ וְאִם יָבֹא בְּנוֹ מִמָּקוֹם אַחֵר יִשְׁמַע שֶׁהִיא בַּת אָבִיו וְיִפְרֹשׁ: שִׁבְעָה נְקִיִּים שֶׁמָּא מֵחֲמַת חִמּוּד פַּרְסָה נִדָּה בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְפַּיְּסָה: שְׁלוּחַיְהוּ הֲווּ מְשַׁדְּרִי שִׁבְעָה יוֹמֵי קֹדֶם בִּיאָתָן: מָמוֹן הַמֻּטָּל בְּסָפֵק שֶׁאֵין זֶה מֻחְזָק בָּזֶה יוֹתֵר מִזֶּה דְּאִם זֶה בֶּן הַמֵּת אֵין לַיָּבָם בָּהֶן כְּלוּם וְאִם בֶּן הַיָּבָם הוּא אֵין לוֹ בָּהֶן כְּלוּם הִלְכָּךְ אֵין כָּאן מוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ לְהַטִּיל עָלָיו הָרְאָיָה: סָפֵק וּבְנֵי יָבָם הַסָּפֵק מֻחְזָק בָּהֶן בְּיוֹתֵר דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ אִית לֵהּ זְכִיָּה בְּגַוַּיְהוּ אֲבָל בְּנֵי יָבָם שֶׁמָּא אֵין לָהֶם חֵלֶק בָּהֶם שֶׁזֶּה בֶּן רִאשׁוֹן הוּא וְכֻלָּהּ שֶׁלּוֹ וּמִשּׁוּם הָכִי סָבוּר רַבָּנָן לְמֵימַר הַיְנוּ מַתְנִיתִין בְּפֶ' נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה דְּקָתָנֵי סָפֵק בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן סָפֵק בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן הוּא לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתָן לֹא זֶה וְלֹא זֶה דִּבְנֵי רִאשׁוֹן מְדַחוּ לֵיהּ אֵצֶל בְּנֵי אַחֲרוֹן וּבְנֵי אַחֲרוֹן אֵצֶל בְּנֵי רִאשׁוֹן וְהֵם יוֹרְשִׁים אוֹתוֹ בֵּין שְׁנֵיהֶם: וְהָכָא אָמְרִינַן אִיפְּכָא דְּהוּא מֻחְזָק יוֹתֵר דְּהָתָם לְהָכִי מְדַחוּ לֵיהּ דְּאָמְרִי לֵהּ אַיְתִי רְאָיָה דַּאֲחוּנָא אַתְּ וּשְׁקוֹל וְהָכָא נָמֵי אֲמַר לְהוּ הַאי אַיְתוּ רְאָיָה דַּאֲחוּכוֹן אֲנָא וּשְׁקוּלוּ: מִי דָּמֵי הָתָם אִינְהוּ וַדַּאי שֶׁהֵן יוֹדְעִין מִכֹּחַ מִי הֵן בָּאִין לִירַשׁ: אִידִי וְאִידִי סְפֵיקָא נִינְהוּ שֶׁאֲפִלּוּ הַסָּפֵק אֵין טוֹעֵן טַעֲנַת וַדַּאי וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִכֹּחַ מִי הוּא בָּא לִירַשׁ: בְּנִכְסֵי יָבָם גּוּפֵהּ הָתָם מִתּוֹקְמָא מַתְנִיתִין דְּהוּא לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתָן דְּאָמְרִי לֵהּ אַיְתִי רְאָיָה וּשְׁקוֹל אֲבָל בְּהַהִיא דִּלְעֵיל שְׁנֵיהֶם סָפֵק. וְנִרְאֶה בְּעֵינַי דְּהַהִיא מְנָתָא דְּקָמוֹדוּ לֵיהּ שְׁקִיל וְאִידָךְ הָוֵי מָמוֹן הַמֻּטָּל בְּסָפֵק וְחוֹלְקִין הוּא נוֹטֵל הַחֵצִי וּבֵין כֻּלָּן הַחֵצִי: לְבָתַר דִּפְלַג יָבָם עִם סָפֵק בְּנִכְסֵי מִיתְנָא כְּדַאֲמָרַן לְעֵיל דְּחוֹלְקִין: אִי אֲחוּכוֹן אֲנָא הַבוּ לִי מְנָתָא גַּבַּיְכוּ וְאִי מִשּׁוּם דְּשָׁקְלִי אֲנָא פַּלְגָא בְּנִכְסֵי מִיתְנָא מַהֲדַרְנָא לְכוּ הַהוּא פַּלְגָא וְנַחֲלֹק הַכֹּל בְּשָׁוֶה בֵּין נִכְסֵי הָרִאשׁוֹן בֵּין נִכְסֵי הָאַחֲרוֹן וּכְגוֹן שֶׁהָיוּ נִכְסֵי הַיָּבָם מְרֻבִּין וְאָבִיו מוּעָטִין: קָם דִּינָא אַחַר שֶׁנַּעֲשָׂה דִּין בְּנִכְסֵי הַמֵּת אֵין זֶה יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְעַרְעֵר עֲלֵיהֶם וּמַה שֶּׁהוּא שׁוֹאֵל בְּנִכְסֵי הַיָּבָם אָמְרִי לֵהּ אַיְתִי רְאָיָה: הָדַר דִּינָא וּמַהְדְּרִי לֵיהּ פַּלְגָא דְּנִכְסֵי מִיתְנָא אוֹ פְּלַג כּוּלְּהוּ נִכְסֵי בְּשָׁוֶה: וְאָבְדָה דֶּרֶךְ שָׂדֵהוּ שֶׁהָיְתָה שָׂדֵהוּ מֻקֶּפֶת מִשְּׂדוֹת אֲחֵרִים וְהָיָה לוֹ דֶּרֶךְ עַל אַחַת מִן הָרוּחוֹת וַאֲבֵדָה שֶׁשָּׁכְחוּ עַל אֵיזֶה מִן הָרוּחוֹת הָיְתָה: יֵלֵךְ בִּקְצָרָה יִתְּנוּ בֵּינֵיהֶם דֶּרֶךְ קְצָרָה וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ: שַׁפִּיר קָאָמַר אַדְמוֹן דְּקָסָלְקָא דַּעְתָּא שֶׁהִקִּיפוּ אָדָם אֶחָד מִכָּל רוּחוֹתָיו דְּאָמַר אוֹרְחֵהּ גַּבֵּהּ הוּא: אַרְבָּעָה בְּנֵי אָדָם דְּכָל חַד וְחַד מְדַחֵי לֵיהּ: דְּאָתוּ מִכֹּחַ אַרְבָּעָה שֶׁאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים מְכָרוּם לְאֵלּוּ: אִי שָׁתְקַתְּ שָׁתְקַתְּ וְלֹא אַעֲלֶה עָלֶיךָ בְּדָמִים יְקָרִים:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כט:

ב מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כט, סמג לאוין קכו, טוש״ע אה״ע סי׳ ב סעי׳ יא:

ג מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כט, סמג לאוין קכו, טוש״ע אה״ע סי׳ ב סעי׳ יא:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט, סמג לאוין קיא, סמג עשין רמג, טוש״ע יו״ד סי׳ קצב סעי׳ א:

ה מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ כא, סמג עשין כ, טוש״ע אה״ע סי׳ קיט סעי׳ א:

ו מיי׳ פה׳ מהל׳ נחלות הל׳ ד, סמג עשין צ, טוש״ע אה״ע סי׳ קסג סעי׳ ג:

ז מיי׳ פה׳ מהל׳ נחלות הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קסג סעי׳ ד:

ח מיי׳ פה׳ מהל׳ נחלות הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ קסג סעי׳ ה:

ט מיי׳ פט״ו מהל׳ טוען ונטען הל׳ יא, טוש״ע חו״מ סי׳ קמח סעי׳ ב א:

י מיי׳ פט״ו מהל׳ טוען ונטען הל׳ יא, טוש״ע חו״מ סי׳ קמח סעי׳ ב א:

יא מיי׳ פט״ו מהל׳ טוען ונטען הל׳ יא, טוש״ע חו״מ סי׳ קמח סעי׳ ב א:

מסורת הש״ס

א תוספתא קידושין; ספרא קדושים פרק ז ה

ב יומא יח:

ג יומא יח:

ד יומא עד:; יומא סז.; כתובות סג.; כתובות סב:

ה משנה כתובות

תורה אור השלם

אַל־תְּחַלֵּל אֶת־בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמָלְאָה הָאָרֶץ זִמָּה [ויקרא יט, כט]

אַל־תַּחֲרֹשׁ עַל־רֵעֲךָ רָעָה וְהוּא־יוֹשֵׁב לָבֶטַח אִתָּךְ [משלי ג, כט]

שְׁלֹשָׁה הֵמָּה מֵיטִיבֵי צָעַד וְאַרְבָּעָה מֵיטִבֵי לָכֶת [משלי ל, כט]

דַּרְכֵּי (חַד גַּבָּךְ) [גַּבֵּי חַד] הוּא. אֲבָל הָכָא, מִי אִיכָּא לְמֵימַר הָכִי? (א)וְרַבִּי יִרְמְיָה אָמַר לָךְ: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ לְרַבָּנַן, עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבָּנַן הָתָם, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ: אִי שָׁתְקַתְּ — שָׁתְקַתְּ. וְאִי לָא, מַהְדַּרְנָא שְׁטָרָא לְמָרַיְיהוּ וְלָא מָצֵית לְאִשְׁתַּעוּיֵי דִּינָא בַּהֲדַיְיהוּ, אֲבָל הָכָא — מִי אִיכָּא לְמֵימַר הָכִי? [אב]סָפֵק וְיָבָם שֶׁבָּאוּ לַחֲלוֹק בְּנִכְסֵי סָבָא. סָפֵק אָמַר: הַאי גַּבְרָא בַּר מִיתְנָא הוּא, וּפַלְגָא דִּידִי הוּא. יָבָם אָמַר: אַתְּ, בְּרַאי דִּידִי אַתְּ, וְלֵית לָךְ וְלָא מִידֵּי. הָוֵי יָבָם וַדַּאי, וְסָפֵק סָפֵק, וְאֵין סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי. [ג]סָפֵק וּבְנֵי יָבָם שֶׁבָּאוּ לַחֲלוֹק בְּנִכְסֵי סָבָא. סָפֵק אָמַר: הַהוּא גַּבְרָא בַּר מִיתְנָא הוּא, וּפַלְגָא דִּידִי הוּא. וּבְנֵי יָבָם אָמְרִי: אֲחוּנָא אַתְּ וּמְנָתָא אִית לָךְ בַּהֲדַן. פַּלְגָא דְּקָמוֹדֵי לְהוּ — שָׁקְלִי. תִּילְתָּא דְּקָא מוֹדוּ לֵיהּ — שָׁקֵל. פָּשׁ לְהוּ דַּנְקָא — הָוֵי מָמוֹן הַמּוּטָּל בְּסָפֵק וְחוֹלְקִין. [ד]סָבָא וְיָבָם בְּנִכְסֵי סָפֵק. אוֹ סָבָא וְסָפֵק בְּנִכְסֵי יָבָם — הָוֵי מָמוֹן הַמּוּטָּל בְּסָפֵק וְחוֹלְקִין. [ה](ב)מַתְנִי' שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים — מוֹדִים בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל שֶׁמּוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת, וְקַיָּים. [ו](ג)מֵתָה, מָה יַעֲשׂוּ בִּכְתוּבָּתָהּ, וּבִנְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִין עִמָּהּ? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְלוֹקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן. כְּתוּבָּה — בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל, נְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִין עִמָּהּ — בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב. [זח](ד)כְּנָסָהּ — הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא כְּתוּבָּ[תָ]הּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן. (ה)גְּמָ' מַאי שְׁנָא רֵישָׁא דְּלָא פְּלִיגִי, וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא דִּפְלִיגִי? אָמַר עוּלָּא: רֵישָׁא דְּנָפְלָה כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה, וְסֵיפָא דְּנָפְלָה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה. וְקָסָבַר עוּלָּא: זִיקַת אֲרוּסָה עוֹשָׂה סְפֵק אֲרוּסָה,

זִיקַת

דַּרְכֵּי חַד אִית לִי גַּבָּךְ וְטַעֲנַת בָּרִי הוּא דְּיָדַע מַאי קָתָבַע מִנֵּהּ: מִי אִכָּא לְמֵימַר הָכִי הָא לֹא יָדַע מַאי קָא תָּבַע מִנֵּיהּ אִי פַּלְגָא בְּנִכְסֵי מִיתְנָא אִי פַּלְגָא מְנָתָא בְּנִכְסֵי יָבָם וּמִכֹּחַ שְׁתֵּי טְעָנוֹת הוּא בָּא עֲלֵיהֶם בְּכָל אַחַת וְאַחַת אוֹמְרִים לוֹ הָבֵא רְאָיָה: סָבָא אֲבִי הַמֵּת וְהַיָּבָם: הָוֵי יָבָם וַדַּאי יוֹרֵשׁ וְיוֹדֵעַ מִכֹּחַ מִי הוּא בָּא וּמֻחְזָק בַּנְּכָסִים. וְלָא דָּמֵי לְהַהִיא דְּרַב מְשָׁרְשְׁיָא דִּלְעֵיל דְּהָתָם אע"ג דְּסָפֵק אִית לֵהּ זְכִיָּה בַּנְּכָסִים מִמַּה נַּפְשָׁךְ אֲפִלּוּ הָכֵי לָא חָשִׁיב וַדַּאי דְּלָא יָדַע מִכֹּחַ מִי הוּא בָּא לְיָרֵשׁ מִכֹּחַ מַה הוּא בָּא עֲלֵיהֶן: פַּלְגָא דְּקָא מוֹדֶה לְהוּ שָׁקְלִי מִשִּׁשָּׁה זְהוּבִים נוֹטְלִין שְׁלֹשָׁה: תִּלְתָּא דְּקָא מוֹדוּ לֵהּ שְׁנֵי זְהוּבִים תִּלְתָּא דְּכוּלְּהוּ נִכְסֵי: שָׁקִיל דְּהָא אָמְרוּ לֵיהּ אַחֲוָנָא אַתְּ וְאִינְהוּ הָווּ תְּרֵי וְאִיהוּ שְׁלִישִׁי: פָּשׁ דַּנְקָא דְּקָמִנְצוּ עָלֶיהָ הַאי אָמַר כֻּלָּהּ דִּידִי וְהָנֵי אָמְרִי כֻּלָּהּ דִּידַן הוּא נוֹטֵל חֲצִי וּבֵין שְׁנֵיהֶם חֲצִי: סָבָא וְיָבָם בְּנִכְסֵי סָפֵק סָבָא אָמַר הַאי בַּר מִיתְנָא הוּא וְכֵיוָן דְּאֵין לוֹ יוֹרֵשׁ אֲנִי קוֹדֵם דִּתְנַן (ב"ב דַּף קטו.) הָאָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ וְיָבָם אָמַר בְּנִי הוּא וַאֲנִי יוֹרְשׁוֹ דְּהָאָב קוֹדֵם: אוֹ סָבָא וְסָפֵק בְּנִכְסֵי יָבָם שֶׁאֵין לַיָּבָם בֵּן אַחֵר סָבָא אָמַר אַתְּ בַּר מִיתְנָא וַאֲנִי יוֹרֵשׁ אֶת בְּנִי מָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ בֵּן וְסָפֵק אָמַר בְּנוֹ אֲנִי וַאֲנִי יוֹרְשׁוֹ: חוֹלְקִין דְּדִלְמָא כּוּלְּהוּ דְּהַאי וְדִלְמָא כֻּלְּהוּ דְּהַאי. וְאֵין לוֹמַר הָאָב וַדַּאי מֻחְזָק דְּאִם זֶה בְּנוֹ אֵין כָּאן לָאָב כְּלוּם: מַתְנִי' שׁוֹמֶרֶת יָבָם מַמְתֶּנֶת וּמְצַפָּה לַיָּבָם. כְּמוֹ עֲנִיָּה זוֹ לַשָּׁוְא שִׁמְּרָה בְּאַף עַל פִּי בִּכְתֻבּוֹת (דַּף סב:): שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים מֵאָבִיהָ וְסָלְקָא דַּעְתָּךְ שֶׁנָּפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם: וּבִנְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִים עִמָּהּ הַיְינוּ נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁהַקֶּרֶן שֶׁלָּהּ קַיָּם וּכְשֶׁהִיא נִכְנֶסֶת נִכְנָסִין עִמָּהּ וּכְשֶׁהִיא יוֹצֵאת יוֹצְאִין עִמָּהּ: ה"ג ב"ש אוֹמְרִים יַחְלְקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב דִּסְפֵק נְשׂוּאָה הִיא וְזָכָה הַיָּבָם בַּחֲצִי יְרֻשָּׁתוֹ מִסָּפֵק שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְזוֹ שֶׁסָּפֵק נְשׂוּאָה הִיא אֶצְלוֹ זָכֵי בְּפַלְגָא אֲבָל בִּכְתֻבָּתָהּ מוֹדִים ב"ש דִּבְחֶזְקַת הַבַּעַל הִיא וְלָא פָּלְגֵי בָּהּ יוֹרְשֵׁי הָאָב. וְטַעְמָא דְּכֻלָּהּ מַתְנִיתִין מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ': גְּמָ' מַאי שְׁנָא רֵישָׁא דל"פ ומ"ש סֵיפָא דִּפְלִיגֵי ב"ש מַאי שְׁנָא רֵישָׁא כְּשֶׁהִיא קַיֶּמֶת דְּלָא פְּלִיגֵי ב"ש אֶלָּא בְּכֹחַ דִּלָּהּ מַחְזְקִינַן לְנִכְסֵי דְּקָאָמְרִי מוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת לְכַתְּחִלָּה וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא דִּפְלִיגֵי כְּשֶׁמֵּתָה לָא מוֹקְמִי נִכְסֵי מְלוֹג בְּחֶזְקַת יוֹרְשֶׁיהָ: ה"ג אָמַר עֻלָּא רֵישָׁא דְּנָפְלָה כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה שֶׁנָּפְלָה לְיִבּוּם מֵאֵרוּסִין וְנָפְלוּ הַנְּכָסִים לָהּ כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם: סֵיפָא דְּנָפְלָה לְפָנָיו לְיִבּוּם: כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה הִלְכָּךְ רֵישָׁא דִּלְגַבֵּי אֲרוּסָה מַמָּשׁ קי"ל לב"ש תִּמְכֹּר כִּדְתְנַן לְקַמָּן כ"ש זוֹ שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא זְקוּקָה בְּעָלְמָא וב"ה דְּאָמְרִי בַּאֲרוּסָה וַדַּאי לֹא תִּמְכֹּר לְכַתְּחִלָּה אֲבָל אִם מָכְרָה וְנָתְנָה קַיָּם הָכָא מִשּׁוּם דִּסְפֵק אֲרוּסָה הִיא דַּאֲגִידָא בֵּהּ וְלָאו אִשְׁתּוֹ מַמָּשׁ הִיא מוֹדוּ ב"ה דְּמוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת לְכַתְּחִלָּה:

הָוֵי יָבָם וַדַּאי וְסָפֵק סָפֵק פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס וַדַּאי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה כֹּחַ הוּא בָּא וּמֻחְזָק בַּנְּכָסִים וְלָא דָּמֵי לְהַהוּא דְּרַב מְשָׁרְשְׁיָא דִּלְעֵיל דְּהָתָם אע"ג דְּסָפֵק אִית לֵהּ בַּנְּכָסִים זְכִיָּה מִמַּה נַּפְשָׁךְ אַפֵּ"ה לָא חָשִׁיב וַדַּאי דְּלָא יָדַע מִכֹּחַ מִי הוּא בָּא עֲלֵיהֶם מַשְׁמַע מִתּוֹךְ פֵּרוּשׁוֹ דְּקָרֵי וַדַּאי מַה שֶּׁוַּדַּאי נוֹטֵל חֵלֶק בַּנְּכָסִים וּבְפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת (ב"ב דַּף קנח: וְשָׁם) גַּבֵּי הָא דִּתְנַן נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ אֵלּוּ וָאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁיַּחְלְקוּ פֵּרֵשׁ רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל שֶׁיַּחֲלְקוּ יוֹרְשֵׁי הָאֵם דְּהַיְינוּ אֲחֵי הָאֵם מֵאָבִיהָ עִם יוֹרְשֵׁי הַבֵּן הַיְינוּ אֲחֵי הַבֵּן מִן הָאָב רְאוּבֵן וְלֹא רָצָה לְפָרֵשׁ יוֹרְשֵׁי הָאֵם בְּנֵי הָאֵם דְּהַיְינוּ אֲחֵי הַבֵּן מִן הָאֵם דְּהַיְינוּ בִּנְיָמִין דא"כ ה"ל בִּנְיָמִין וַדַּאי וּרְאוּבֵן סָפֵק וְאֵין סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי וְאֵין נִרְאֶה כְּלָל דְּאַטּוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא וַדַּאי בְּמִקְצָת הַנְּכָסִים יְהֵא וַדַּאי בְּכֻלָּן וְעוֹד דְּאָמַר הָתָם וּמַיְיתִי לֵהּ לְקַמָּן גַּבֵּי נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אָבִיו עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו וְהָיְתָה עָלָיו כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּב"ח כּוּ' וּמַסִּיק דְּיוֹרְשֵׁי הָאָב אֲחֵי הַבֵּן אַלְמָא אע"ג דְּיֵשׁ לָאָב בָּנִים אֲחֵרִים לָא חָשְׁבִינַן לְהוּ וַדַּאי וְכֵן בפ"ק דב"ק (דַּף ט. וְשָׁם) גַּבֵּי אַחִים שֶׁחָלְקוּ וּבָא ב"ח וְנָטַל חֶלְקוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן דְּאָמַר רַב אַסִּי נוֹטֵל רְבִיעַ בְּקַרְקַע אוֹ רְבִיעַ בְּמָעוֹת מִשּׁוּם דִּמְסַפְּקָא לֵהּ אִי כְּיוֹרְשִׁים דָּמוּ אִי כְּלָקוֹחוֹת וְלָא אָמְרִי' שֶׁלֹּא יִטֹּל כְּלוּם שֶׁהֲרֵי זֶה הַמֻּחְזָק הוּא וַדַּאי בְּמִקְצָת נְכָסִים וְכֵן זֶה אוֹמֵר כֻּלָּהּ שֶׁלִּי וְזֶה אוֹמֵר חֶצְיָהּ שֶׁלִּי גַּבֵּי שְׁנַיִם אוֹחֲזִים בְּטַלִּית (ב"מ דַּף ב.) אֶלָּא הָא דְּקָרֵי הָכָא יָבָם וַדַּאי הַיְינוּ מִשּׁוּם שֶׁהַיָּבָם הוּא וַדַּאי יוֹרְשׁוֹ שֶׁל סָבָא אֲבָל סָפֵק הוּא סָפֵק אִם הוּא יוֹרְשׁוֹ כְּלָל אֲבָל הָתָם בְּנָפַל עָלָיו וְעַל אִמּוֹ לָא הָוֵי בִּנְיָמִין וַדַּאי יוֹרֵשׁ בְּכָל חֲצִי הָאַחֵר דְּאִם מֵתָה רָחֵל קֹדֶם יוֹסֵף הָוֵי רְאוּבֵן נָמֵי יוֹרְשׁוֹ וְכֵן בְּנָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אָבִיו אִם מֵת הָאָב קֹדֶם הָוֵי בַּעַל חוֹב יוֹרֵשׁ וְלֹא בֵּן הָאַחֵר: **וּבֵית הִלֵּל** אוֹמְרִים הַנְּכָסִים בְּחֶזְקָתָן בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת (ב"ב קנח. וְשָׁם) פְּלִיגֵי בִּכְהַאי גַּוְנָא ב"ש וב"ה גַּבֵּי נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ וְקָאָמַר בגמ' בְּחֶזְקַת מִי פֵּרוּשׁ בֵּית הִלֵּל דְּקָאָמְרִי נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן דְּהַיְינוּ נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל בְּחֶזְקַת מִי ר' אֶלְעָזָר אוֹמֵר בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר יַחֲלֹקוּ וּפִי' בַּקּוּנְטְרֵס בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ (כְּתֻבּוֹת דַּף פ: וְשָׁם) דְּכִי הֵיכִי דִּפְלִיגֵי הָתָם הָכִי נָמֵי פְּלִיגֵי אַמַּתְנִיתִין דְּהָכָא וְרַבֵּינוּ תָּם אוֹמֵר דְּלָא דָּמְיָא הַךְ לִדְהָתָם דְּהָכָא לָא פְּלִיגֵי ב"ש בִּכְתֻבָּה אֶלָּא בְּנִכְסֵי מְלוֹג כִּדְאָמַר בגמ' דִּכְתֻבָּה שִׁיְּרָה מִדְּקָתָנֵי יַחְלְקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי אָב כו' אֲבָל הָתָם קָתָנֵי סְתָמָא יַחֲלֹקוּ מַשְׁמַע דִּבִכְתֻבָּה נָמֵי פְּלִיגֵי וְהַיְינוּ טַעְמָא דְּהָתָם אִם הַבַּעַל מֵת תְּחִלָּה הָוְיָא הָאִשָּׁה כְּמוֹ שֶׁגָּבְתָה כְּתֻבָּתָהּ אֲבָל הָכָא שֶׁהִיא זְקוּקָה לַיָּבָם אֵין לָאִשָּׁה כְּלוּם בְּנִכְסֵי הַבַּעַל עַד אַחַר הַחֲלִיצָה דְּלָא נִתְּנָה כְּתֻבָּה לִגְבּוֹת מֵחַיִּים וְאֶפְשָׁר דְּכוּלְּהוּ אָמוֹרָאֵי מוֹדוּ הָכָא דְּנִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל הָוֵי בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל וְהָא דְּלָא עָרְבִינְהוּ עִם כְּתֻבָּה כְּדֵי לִתֵּן טַעַם לַדָּבָר כְּלוֹמַר בְּחֶזְקַת מִי שֶׁהָיוּ עַד עַתָּה דְּהַיְינוּ בְּחֶזְקַת הַבַּעַל אֲבָל בִּכְתֻבָּה דָּבָר פָּשׁוּט הוּא יוֹתֵר שֶׁהִיא בְּחֶזְקַת הַבַּעַל מִנִּכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל שֶׁהִיא הֵבִיאָה מִבֵּית אָבִיהָ וּשְׁמָהּ אוֹתָם לַבַּעַל וְכֵן צ"ל לְמַאן דְּאָמַר הָתָם בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל וְאִם תֹּאמַר וּלְמַאן דְּאָמַר בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה מ"ש מִנָּפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ דְּמוֹדִים בֵּית הִלֵּל שֶׁיַּחֲלֹקוּ וְלָא מוֹקְמִינַן לְהוּ בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאֵם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּשֶׁמָּא קָסָבַר הַהוּא תַּנָּא דִּירֻשַּׁת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל דְּרַבָּנָן א"נ אֲפִלּוּ קָסָבַר דַּהֲוֵי דְּאוֹרָיְתָא כֵּיוָן דְּלָאו מִכֹּחַ קֻרְבָה קָאָתְיָן מוֹקְמִינַן לְהוּ בְּחֶזְקַת הָאִשָּׁה טְפֵי א"נ מִשּׁוּם הָכִי לָא מוֹקְמִינַן לְהוּ הָתָם בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאֵם מִשּׁוּם דִּרְגִילוּת הוּא שֶׁהָאֵם הִיא מֵתָה קֹדֶם דְּקָא חָשִׁיב בְּרֵישׁ יֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב דַּף קח.) פּוּרְעָנוּת כְּשֶׁהַבֵּן מֵת תְּחִלָּה לְפִיכָךְ לֹא הֶחֱזִיקוּם בְּחֶזְקַת הָאֵם וְאִם תֹּאמַר וְיוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה הֵיכִי גָּבוּ כְּתֻבָּה הָא קי"ל כְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי בְּפֶרֶק כָּל הַנִּשְׁבָּעִין (שְׁבוּעוֹת דַּף מז.) דְּאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו וּמִיהוּ לב"ש נִיחָא דְּאִית לְהוּ שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבוֹת כִּגְבוּי דָּמֵי וְהָווּ כְּמַחֲזָקִין בְּמָמוֹן דְּכַמָּה בָּרַיְתוֹת דְּפָרִיךְ מִנַּיְהוּ לְרַב וּשְׁמוּאֵל בִּשְׁבוּעוֹת מְשַׁנֵּי הָתָם דַּאֲתָא כב"ש ולר"א דְּאָמַר בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה נִיחָא דְּאִיהוּ פְּלִיג בְּהֶדְיָא בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף מח.) אַדְּרַב וּשְׁמוּאֵל אֲבָל ר' יוֹחָנָן דְּאָמַר בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל וּפִי' דִּנְכָסִים בְּחֶזְקָתָם הוּא טַעַם לַדָּבָר לָמָּה לִי תִּפּוֹק לֵהּ דְּאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהִיא הַנּוֹתֶנֶת דִּלְפִי שֶׁהַנְּכָסִים בְּחֶזְקַת הַבַּעַל אֵינָהּ מוֹרֶשֶׁת שֶׁאִם הָיוּ בְּחֶזְקַת הָאִשָּׁה הָיְתָה מוֹרֶשֶׁת כְּמוֹ לְבֵית שַׁמַּאי דְּאָמְרֵי כִּגְבוּי דָּמֵי אִי נָמֵי אר"י דְּאִיכָּא לְאוֹקְמֵי בְּמִטַּלְטְלֵי וְאִיתַנְהוּ בְּעֵינַיְהוּ שֶׁנּוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה וְהָא דְּלָא מְשַׁנֵּי הָכִי בִּשְׁבוּעוֹת אֶלָּא דֹּחַק לְהַעֲמִידָהּ כב"ש מִשּׁוּם דְּהָתָם בִּכְתֻבָּה אַיְרֵי אֲבָל הָכָא דְּאַיְרֵי בְּנִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל שֶׁהֵבִיא' מִבֵּית אָבִיהָ דִּרְגִילִין לִהְיוֹת בְּעֵינַיְהוּ דְּאֵין דֶּרֶךְ לְבַעֲלָהּ לְמָכְרָן וְאִיכָּא לְמ"ד לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף סו.) הַמַּכְנֶסֶת שׁוּם לְבַעֲלָהּ אִם רָצָה הַבַּעַל לִמְכֹּר לֹא יִמְכֹּר:

מסורת הש"ס

א ברכות מ:; כתובות קט:
ב משנה כתובות; כתובות פ:
ג בבא בתרא קנח.; משנה בבא בתרא
ד חולין פו.; משנה כתובות
ה גיטין סה.; מעילה יא.; כתובות עח.; בבא מציעא עח.; נדה סא.

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' נחלות הל' ד:
ב מיי' פה' מהל' נחלות הל' ה, סמג עשין צו, טוש"ע אה"ע סי' קסג סעי' ו:
ג מיי' פה' מהל' נחלות הל' ה, טוש"ע אה"ע סי' קסג סעי' ז:
ד מיי' פה' מהל' נחלות הל' ה, טוש"ע אה"ע סי' קסג סעי' ח:
ה מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' י, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קס סעי' ה:
ו טוש"ע אה"ע סי' קס סעי' ו:
ז מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' י, טוש"ע אה"ע סי' קסח סעי' א:
ח מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' א, טוש"ע אה"ע סי' קסו סעי' ד:

זִיקַת נְשׂוּאָה עוֹשָׂה סְפֵק נְשׂוּאָה. (א)זִיקַת אֲרוּסָה עוֹשָׂה סְפֵק אֲרוּסָה — דְּאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ וַדַּאי אֲרוּסָה, מוֹדִים בֵּית הִלֵּל שֶׁמּוֹכֶרֶת וְנוֹתֶנֶת וְקַיָּים? [א]וְהָתְנַן: נָפְלוּ לָהּ נְכָסִים מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תִּמְכּוֹר, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא תִּמְכּוֹר. אֵלּוּ וָאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה — קַיָּים. אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: זִיקַת אֲרוּסָה עוֹשָׂה סְפֵק אֲרוּסָה. זִיקַת נְשׂוּאָה עוֹשָׂה סְפֵק נְשׂוּאָה. דְּאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ וַדַּאי נְשׂוּאָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יַחְלוֹקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב? [ב]וְהָתְנַן: נָפְלוּ לָהּ נְכָסִים מִשֶּׁנִּישֵּׂאת, אֵלּוּ וָאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה — שֶׁהַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת. אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: זִיקַת נְשׂוּאָה עוֹשָׂה סְפֵק נְשׂוּאָה. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה: אַדְּמִפַּלְגִי בְּגוּפַהּ וּלְאַחַר מִיתָה, לִפַּלְגוּ בְּחַיֶּיהָ וּלְפֵירוֹת! אֶלָּא אָמַר רַבָּה: אִידֵּי וְאִידֵּי דְּנָפְלָה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה, וְזִיקַת נְשׂוּאָה עוֹשָׂה סְפֵק נְשׂוּאָה. רֵישָׁא דְּאִיהִי קַיְימָא — הָוְיָא לַהּ אִיהִי וַדַּאי וְאִינְהוּ סָפֵק, וְאֵין סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי. סֵיפָא דְּמֵתָה, הַלָּלוּ בָּאִין לִירַשׁ, וְהַלָּלוּ בָּאִין לִירַשׁ — וְיַחְלוֹקוּ. (ב)אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי: וּלְבֵית שַׁמַּאי אֵין סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי? וְהָתְנַן: נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אָבִיו, עָלָיו וְעַל מוֹרִישָׁיו, וְהָיוּ עָלָיו כְּתוּבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב. (ג)יוֹרְשֵׁי הָאָב אוֹמְרִים: הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחַר כָּךְ מֵת הָאָב, וּבַעַל חוֹב אוֹמֵר: הָאָב מֵת רִאשׁוֹן, וְאַחַר כָּךְ מֵת הַבֵּן — [ג]בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְלוֹקוּ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן. וְהָא הָכָא, יוֹרְשֵׁי הָאָב וַדַּאי, וּבַעַל חוֹב סָפֵק, וְקָאָתֵי סָפֵק וּמוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי! (ד)קָסָבְרִי בֵּית שַׁמַּאי: שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבּוֹת כְּגָבוּי דָּמֵי. (ה)וּמְנָא תֵּימְרָא, דִּתְנַן: מֵתוּ בַּעֲלֵיהֶן עַד שֶׁלֹּא שָׁתוּ — בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּתָן וְאֵינָן שׁוֹתוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אוֹ שׁוֹתוֹת אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּתָן. [ד]אוֹ שׁוֹתוֹת?! "וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֵיכָּא! אֶלָּא: מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא שׁוֹתוֹת לֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּתָן. וְהָא הָכָא, דְּסָפֵק הוּא: סָפֵק זַנַּאי סָפֵק לָא זַנַּאי, וְקָאָתֵי סָפֵק וּמוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבּוֹת כְּגָבוּי דָּמֵי. וְאַבָּיֵי, לוֹתְבֵיהּ מֵהָא! דִּלְמָא כְּתוּבַּת אִשָּׁה שָׁאנֵי, מִשּׁוּם חִינָּא. וְלוֹתְבֵיהּ כְּתוּבָּה דְּמַתְנִיתִין! (ו)לָא פְּלִיגִי. וְלָא?! וְהָא קָתָנֵי: מֵתָה, מָה יַעֲשֶׂה בִּכְתוּבָּתָהּ וּבִנְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִין עִמָּהּ — בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְלוֹקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן. (ז)הָכִי קָאָמַר: מֵתָה, מָה יַעֲשֶׂה בִּכְתוּבָּתָהּ, וְשַׁבְקַהּ. נְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְהַיּוֹצְאִים עִמָּהּ — בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְלוֹקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן. אָמַר רַב אַשִׁי: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא — דְּקָתָנֵי: יַחְלוֹקוּ יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב. וְלָא קָתָנֵי: יוֹרְשֵׁי הָאָב עִם יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל. שְׁמַע מִינַּהּ. אַבָּיֵי אָמַר: רֵישָׁא דְּנָפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם, סֵיפָא דְּנָפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא תַּחְתָּיו דְּבַעַל.

וְקָסָבַר

סֵיפָא דְּגַבֵּי נְשׂוּאָה בְּעָלְמָא אָמְרִי' לְקַמָּן דִּבְרֵי הַכֹּל מָכְרָה וְנָתְנָה אַפֵּי' בְּדִיעֲבַד הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת הָכָא לְגַבֵּי זִקַּת נְשׂוּאָה דְּסָפֵק הִיא וְלֹא כִּנְשׂוּאָה מַמָּשׁ קָיְמִי נִכְסֵי בְּסָפֵק הִלְכָּךְ לב"ש חֲלֻקָּה עֲדִיפָא [ולב"ה חֲזָקָה עֲדִיפָא]: **זִקַּת** אֲרוּסָה זִקַּת יְבָמָה שֶׁנָּפְלָה מִן הָאֵרוּסִין סָפֵק אֲרוּסָה וְלֹא וַדַּאי אֲרוּסָה. ואע"ג דִּלְגַבֵּי נְכָסִים אֵין לוֹ שׁוּם כֹּחַ בָּהֶן וְנִמְצָא שֶׁזִּקַּת אֲרוּסָה אֵינָהּ כְּלוּם קָרֵי לָהּ סָפֵק אֲרוּסָה דְּלָא מָצֵי לְמֵימַר קָסָבַר עֻלָּא זִקַּת אֲרוּסָה אֵינָהּ כְּלוּם דְּהָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה: **מוֹדִים** ב"ה כו' בִּתְמִיהַּ. אֶלָּא ש"מ כִּסְפֵק אֲרוּסָה הִיא הִלְכָּךְ תִּמְכֹּר לְכַתְּחִלָּה: **עוֹשָׂה** סְפֵק נְשׂוּאָה כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל דְּכֵיוָן דְּוַדַּאי נְשׂוּאָה הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת הָכָא דִּסְפֵק נְשׂוּאָה הִיא הָווּ נְכָסִים בְּסָפֵק ולב"ש חֲלֻקָּה עֲדִיפָא דְּאֵין לָהּ בָּהֶם חֲזָקָה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ דְּיָדוֹ כְּיָדָהּ ולב"ה חֲזָקָה עֲדִיפָא דְּאֵין יָדוֹ כְּיָדָהּ הוֹאִיל וְלֹא נָפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא תַּחַת הַבַּעַל: **אֲמַר** לֵיהּ רַבָּה לְעֻלָּא אִי טַעְמָא מִשּׁוּם חֲלֻקָּה עֲדִיפָא הוּא אַדְּמִפַּלְגִי בְּגוּפָהּ שֶׁל קַרְקַע וּלְאַחַר מִיתָה לִפַּלְגוּ בְּחַיֶּיהָ וּלְפֵרוֹת דלב"ש פְּלִיג יָבָם פֵּירֵי בַּהֲדָהּ דִּסְפֵק נְשׂוּאָה הִיא דְּאִלּוּ וַדַּאי נְשׂוּאָה הֲוַאי הֲוָה שָׁקִיל לְהוּ בְּעַל כָּרְחָהּ ולב"ה נְכָסִים בְּחֶזְקָתָהּ וְלָא שָׁקִיל מִידֵי וּמִדְּנָקַט מַתְנֵי' מִיתָה בְּסֵיפָא ש"מ טַעְמַיְהוּ דב"ש בְּרֵישָׁא דְּאַלְמוּהָ לַחֲזָקָה דִּלָּהּ מִשּׁוּם דְּהִיא קַיְמָא: **אֶלָּא** אָמַר רַבָּה אִדֵּי וְאִדֵּי דְּנָפְלָה לְיִבּוּם כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה כו': **אִיהִי** וַדַּאי שֶׁהַקֶּרֶן שֶׁלָּהּ מִמָּה נַפְשָׁךְ הִלְכָּךְ אַלִּימָא חֲזָקָה דִּלָּהּ: **סֵיפָא** הוֹאִיל וּמֵתָה הַלָּלוּ בָּאִים וְטוֹעֲנִים מִכֹּחַ יְרֻשָּׁה וְהַיָּבָם טוֹעֵן מִכֹּחַ יְרֻשָּׁה הִלְכָּךְ שְׁנֵיהֶם סָפֵק לב"ש דְּאִי זִקָּה כִּכְנוּסָה אֵין כָּאן לְיוֹרְשֵׁי הָאָב כְּלוּם שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ שֶׁלָּהּ וְאִי לָאו כִּכְנוּסָה אֵין כָּאן לַיָּבָם כְּלוּם לְפִיכָךְ סָפֵק וְסָפֵק הוּא וְיַחֲלֹקוּ ולב"ה הוֹאִיל וְאֵלּוּ קְרוֹבִין וַדָּאִין הֵם וְהֶחְזָקָה נַחֲלָה זוֹ כְּבָר בְּחֶזְקַת מִשְׁפַּחְתָּן אָמְרִינַן אוֹקֵי אַחֶזְקָתָהּ אֲבָל בְּחַיֶּיהָ וּלְפֵרוֹת אַפֵּי' ב"ש מוֹדוּ דִּנְכָסִים בְּחֶזְקָתַיְהוּ וְלָא שָׁקִיל בַּעַל מִדֵּי: **עָלָיו** וְעַל יוֹרְשָׁיו ל"ג: **נָפַל** הַבַּיִת כו' לוֹ אֵין נְכָסִים וְלַמּוֹרִישִׁים יֵשׁ נְכָסִים: **הַבֵּן** מֵת רִאשׁוֹן וְלֹא זָכָה בְּנִכְסֵי הָאָב וְאֵין לב"ח מַה לִּגְבּוֹת: **יוֹרְשֵׁי** הָאָב וַדַּאי מֻחְזָקִים שֶׁבָּאִין מִכֹּחַ יְרֻשָּׁה וַדָּאִית שֶׁאַפֵּי' הָאָב מֵת רִאשׁוֹן נִכְסֵי הַבֵּן מִסְתָּמָא נוֹפְלִים לִפְנֵי יוֹרְשִׁין דְּאִילּוּ ב"ח מְחַסֵּר גּוּבַיְנָא עַד שֶׁיַּחֲזִיקוּהוּ ב"ד בָּהֶם: **וּבַעַל** חוֹב סָפֵק דְּלֹא הֻחְזַק שְׁטָרוֹ עֲלֵיהֶן וְקָאָתֵי סָפֵק וּמוֹצִיא אֶת הַחֵצִי מִידֵי וַדַּאי: **כְּגָבוּי** דָּמֵי כְּלוֹמַר גָּדוֹל כֹּחַ הַשְּׁטָר וּכְמוֹ שֶׁמֻּחְזָק בַּנְּכָסִים וַהֲרֵי הֵן קָמוּ בִּמְקוֹם הַבֵּן וּמֻחְזָקִים בַּנְּכָסִים דָּמֵי הִלְכָּךְ סָפֵק וְסָפֵק הוּא וְאֵין כָּאן חֲזָקָה לָזֶה יוֹתֵר מִזֶּה אִם הָאָב מֵת רִאשׁוֹן הֻחְזַק ב"ח מִיָּד וְלָא אָמְרִינַן הָא מְחַסֵּר גּוּבַיְנָא וְאִם בֵּן מֵת רִאשׁוֹן הֶחְזְקוּ יוֹרְשִׁים: **מֵתוּ** בַּעֲלֵיהֶן כָּל אִשָּׁה שֶׁקִּנֵּא לָהּ בַּעְלָהּ וְנִסְתְּרָה וּמֵת עַד שֶׁלֹּא שָׁתְתָה נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ ואע"פ שֶׁשְּׁמָא זָנְתָה וְאֵין לָהּ כְּתֻבָּה: **לֹא** שׁוֹתוֹת דִּבְעֵינַן וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֵיכָּא: **מִידֵי** וַדַּאי מִידֵי יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל שֶׁהֵן מֻחְזָקִין וַדַּאי מוֹצִיאָה זוֹ כְּתֻבָּה מִסָּפֵק: **אֶלָּא** לָאו ש"מ קָסָבְרִי ב"ש שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבּוֹת כְּגָבוּי דָּמֵי וְכֵיוָן שֶׁמֵּת עָמְדוּ הַנְּכָסִים מִיָּד בְּחֶזְקַת הָאִשָּׁה וְיוֹרְשִׁים קָאָתוּ לְאַפּוּקֵי מִנָּהּ מִשּׁוּם סָפֵק זַנַּאי וְלָא אָתֵי סָפֵק וּמוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי. דְּאִי לָא כְּגָבוּי דָּמֵי וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּאָתֵי סָפֵק וּמוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי הוּא הֲוָה לְהוּ לְמֵימַר יַחֲלֹקוּ וּנְשַׁוֵּי סָפֵק כְּוַדַּאי אֲבָל לְעַלּוּיֵי מִנָּהּ לֵיכָּא לְמַ"ד. וְגַבֵּי נָפַל הַבַּיִת קָאָמַר יַחֲלֹקוּ דְּכִי נָמֵי אָמְרִי' כְּגָבוּי דָּמֵי לֹא מָצִינוּ לב"ח לְשַׁוּוּיֵי וַדַּאי טְפֵי מִיּוֹרְשִׁין שֶׁהֲרֵי לֹא הֻחְזַק בּוֹ זֶה בַּנְּכָסִים וְהַשְּׁטָר זֶה יוֹצֵא עָלָיו וְלֹא עַל הָאָב הִלְכָּךְ סָפֵק וְסָפֵק הוּא אִם הָאָב מֵת רִאשׁוֹן נִמְצָא ב"ח וַדַּאי דְּהַאי שְׁטָר כְּגָבוּי דָּמֵי וְיוֹרְשִׁים אֵינָם כְּלוּם וְאִם הַבֵּן מֵת רִאשׁוֹן נִמְצְאוּ יוֹרְשִׁין וַדָּאִין וב"ח אֵין כְּלוּם: **וְאַבָּיֵי** דְּלָא אַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ מֵעִקָּרָא מִשּׁוּם טַעְמָא דִּשְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבּוֹת כִּי אוֹתְבֵהּ לְרַבָּה מִנָּפַל הַבַּיִת דִּתְנַן בְּמִי שֶׁמֵּת בְּבָבָא בָּתְרָא בְּסֵדֶר יְשׁוּעוֹת: לוֹתְבֵהּ מֵהָא דְּמַתְנִי' הִיא בְּסֵדֶר נָשִׁים דְּהָכָא נָמֵי סָפֵק מוֹצִיא מִידֵי וַדַּאי: **וְאַבָּיֵי** לְהָכִי לָא אוֹתְבֵהּ מִכְּתֻבָּה דְּקָסָבַר שָׁאנֵי כְּתֻבָּה מִשּׁוּם חִנָּא שֶׁיִּהְיוּ נוֹשְׂאִין חֵן בְּעֵינֵי הַנָּשִׁים וְיִתְרַצּוּ לְהִנָּשֵׂא לְפִיכָךְ הֶחֱזִיקוּהָ מִסָּפֵק: **וְלוֹתְבֵהּ** מִכְּתֻבָּה דְּמַתְנִי' דְּאָמְרִי ב"ש יַחֲלֹקוּ דקס"ד הַשְׁתָּא דב"ש נָמֵי אַכְּתֻבָּה אָמְרִי יַחֲלֹקוּ וְקָאָתוּ יוֹרְשִׁין דְּדָהּ מִסָּפֵק וְגָבוּ פַּלְגָא דִּכְתֻבָּה מִיָּבָם דְּהָוֵי וַדַּאי. וְהָתָם לֵיכָּא לְמֵימַר מִשּׁוּם חִנָּא דְּהָתָם מֵתָה וְגַבֵּי יוֹרְשִׁין לָא חָיְשִׁינַן לְחִנָּא כִּדְאָמַר בְּאַלְמָנָה נִזּוֹנֶת (כְּתֻבּוֹת צז:) אא"כ הָיוּ יוֹרְשֶׁיהָ נְקֵבוֹת: **לָא** פְּלִיגִי דְּמוֹדוּ ב"ש שֶׁהִיא בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל דְּלֹא נִתְּנָה כְּתֻבָּה לִגָּבוֹת מֵחַיִּים וְכָל שֶׁהִיא מֵתָה בְּחַיָּיו שֶׁל יָבָם לֹא גָּבוּ יוֹרְשִׁים דִּלָּהּ כְּתֻבָּה דְּיָבָם בִּמְקוֹם בַּעַל קָאֵי. ואע"ג דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְאַבָּיֵי בִּכְתֻבּוֹת פֶּרֶק הָאִשָּׁה (דַּף פא.) נִתְּנָה כְּתֻבָּה לִגָּבוֹת מֵחַיִּים לב"ש הָנֵי מִלֵּי לְהִתְחַיֵּב יָבָם בִּקְבוּרָתָהּ דְּאָמַר מִנָּהּ קָא יָרֵית כְּתֻבָּה וְלֹא מֵאָחִיו אֲבָל דְּלִשְׁקְלוּ יוֹרְשִׁין דִּלָּהּ כְּתֻבָּתָהּ לָא שָׁמְעִינַן לֵהּ: **דַּיְקָא** נָמֵי כו' וְטַעֲמָא לֹא מִשּׁוּם דִּשְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבּוֹת הוּא דְּלֹא נִתְּנָה כְּתֻבָּה לִגְבּוֹת מֵחַיִּים: **יוֹרְשֵׁי** הַבַּעַל עִם יוֹרְשֵׁי הָאָב נִכְסֵי מְלוֹג: **אַבָּיֵי** מְהַדַּר אַרֵישָׁא דִּשְׁמַעְתִּין לְתָרוֹצֵי מַאי שְׁנָא רֵישָׁא דְּלָא פְּלִיגִי וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא דִּפְלִיגִי וְתָרְצָהּ לָאו מִשּׁוּם דִּבְרֵישָׁא הִיא קַיֶּמֶת וְסֵיפָא מִשּׁוּם דְּלֵיתָא דְּוַדַּאי סֵיפָא נָמֵי אִי כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם נָפְלוּ לָהּ מוֹדוּ ב"ש דְּיוֹרְשֵׁי הָאָב וַדָּאִין וּנְכָסִים בְּחֶזְקָתָן אֶלָּא רֵישָׁא דְּנָפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְפִיכָךְ מוֹכֶרֶת לְכַתְּחִלָּה וה"ה אִם מֵתָה יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ דְּלָא מְהַנְּיָא זִקָּה לְמִקְנֵי נִכְסֵי דְּהַשְׁתָּא: סֵיפָא דְּנָפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא תַּחַת בַּעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן:

זִקַּת נְשׂוּאָה עוֹשָׂה סְפֵק נְשׂוּאָה וְאַפֵּ"ה לב"ה הָווּ בְּחֶזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָב דַּחֲזָקָה עֲדִיפָא שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְהַחְזִיק נַחֲלָה בְּחֶזְקַת אוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט: **דְּאִי** ס"ד וַדַּאי נְשׂוּאָה וְהָתְנַן נָפְלוּ לָהּ כו' מִכַּמָּה מִשְׁנָיוֹת דִּתְנַן פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב דַּף קח.) שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ אֶלָּא מִסֵּיפָא דְּהַהוּא דְּאַיְתֵי לְעֵיל נ"ל לְאֵתוֹיֵי: **הָוְיָא** לַהּ אִיהִי וַדַּאי שֶׁהַגּוּף שֶׁלָּהּ: **קָסָבְרִי** ב"ש שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבּוֹת כְּגָבוּי דָּמֵי אַבָּיֵי גּוּפֵהּ אִית לֵהּ הָכִי בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ (כְּתֻבּוֹת דַּף פא. וְשָׁם) דִּלְבָתַר דִּשְׁמַע מֵרַבָּה סְבָרָה: **בש"א** נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה וְלֹא שׁוֹתוֹת וְהָא דִּתְנַן בְּרֵישׁ פ' אֲרוּסָה (סוֹטָה דַּף כג:) אֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּתָן וְלָא פְּלִיגִי ב"ש אור"י דְּהָתָם הִיא נָתְנָה אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ שֶׁנִּסְתְּרָה וְאָסְרָה עַצְמָהּ עַל בַּעְלָהּ אֲבָל הָכָא בְּשָׁעָה שֶׁנִּסְתְּרָה הָיְתָה יְכוֹלָה לִבָּדֵק בִּשְׁתִיָּה וְעוֹד דְּבַאֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם אֵין לְחָשְׁבָהּ כְּעוֹבֶרֶת עַל דָּת כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִבָּדֵק כִּדְקָאָמַר הָתָם בגמ': **בְּהֵ"א** אוֹ שׁוֹתוֹת אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כו' הָא דְּגָרַס בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף כֹּד.) לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה כָּתְבוּ שָׁם כְּמוֹ שֶׁמַּגִּיהַּ הַשַּׁ"ס כָּאן: **וְאַבָּיֵי** לוֹתְבֵהּ מֵהָא וא"ת אַדְּרַבָּה תִּקְשֵׁי לֵיהּ לָמָּה נוֹטֶלֶת כָּל הַכְּתֻבָּה מִסָּפֵק וְי"ל לְפִי שֶׁהִיא בָּאָה בְּטַעֲנַת בָּרִי וְהַיּוֹרְשִׁין בְּטַעֲנַת סָפֵק:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות הל׳ ז, סמג לאוין סא, טוש״ע אה״ע סי׳ קס סעי׳ ה:

ב מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ צ סעי׳ ט:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ נחלות הל׳ ח, סמג עשין צו, טוש״ע חו״מ סי׳ רפ סעי׳ יב:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ ז, סמג עשין מח, טור אה״ע סי׳ קעח:

מסורת הש״ס

א משנה כתובות; כתובות עח.

ב בבא בתרא קנט:; משנה בבא בתרא; בבא בתרא קנז.; פסחים ט.; עבודה זרה מא:

ג לקמן קיח:; משנה יבמות

ד כתובות פא.

ה משנה סוטה; סוטה כד.

ו משנה כתובות; משנה יבמות

ז כתובות פ:

גליון הש״ס

גמ' ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל. ע' יומא דף פה ע"ב בתוס' ישנים ד"ה תשובה ובר"ש פ"ז מ"ב דטהרות:

תורה אור השלם

וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא־יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי־מִנְחַת קְנָאֹת הוּא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן [במדבר ה, טו]

וְקָסָבַר אַבָּיֵי יָדוֹ כְּיָדָהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: אִי דְּנָפְלִי לָהּ כְּשֶׁהִיא תַּחְתָּיו דְּבַעַל — דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּיָדוֹ עֲדִיפָא מִיָּדָהּ. [א]אֶלָּא אִידֵי וְאִידֵי דְּנָפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם. רֵישָׁא דְּלָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר, סֵיפָא דַּעֲבַד בַּהּ מַאֲמָר. וְקָסָבַר רָבָא מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי עוֹשֶׂה וַדַּאי אֲרוּסָה וּסְפֵק נְשׂוּאָה. וַדַּאי אֲרוּסָה — לִדְחוֹת בַּצָּרָה, וּסְפֵק נְשׂוּאָה — לַחְלוֹק בַּנְּכָסִים. אִיתְּמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר כְּווֹתֵיהּ דְּרָבָא, וְאִיתְּמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא כְּווֹתֵיהּ דְּאַבָּיֵי. וּמִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הָכִי? וְהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי אֵינוֹ קוֹנֶה אֶלָּא לִדְחוֹת בַּצָּרָה בִּלְבָד! אֵיפוֹךְ. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם לָא תֵּיפוֹךְ — אָמַר לָךְ רַבִּי אֶלְעָזָר: כִּי אֲמַרִי אֲנָא, דְּלָא סַגִּי לַהּ בְּגֵט אֶלָּא דְּבָעֵי נָמֵי חֲלִיצָה. לַחְלוֹק בַּנְּכָסִים דְּלָא קָנֵי — מִי אֲמַרִי? אָמַר רַב פָּפָּא: דִּיוּקָא דְּמַתְנִיתִין כְּווֹתֵיהּ דְּאַבָּיֵי, וְאַף עַל גַּב דְּקַשְׁיָא "מֵתָה". דְּקָתָנֵי: נְכָסִים הַנִּכְנָסִים וְיוֹצְאִים עִמָּהּ, מַאי "נִכְנָסִין" וּמַאי "יוֹצְאִין"? לָאו "נִכְנָסִין" — לִרְשׁוּת הַבַּעַל, וְ"יוֹצְאִים" — מֵרְשׁוּת הַבַּעַל לִרְשׁוּת הָאָב, וְאַף עַל גַּב דְּקַשְׁיָא "מֵתָה", אַדְּמִפַּלְגִי בְּגוּפַהּ וּלְאַחַר מִיתָה, לִפַּלְגוּ בְּחַיֶּיהָ וּלְפֵירוֹת. וְתוּ לָא מִידֵּי. [ב](א)כְּנָסָהּ הֲרֵי הִיא כו'. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: לוֹמַר שֶׁמְּגָרְשָׁהּ בְּגֵט וּמַחְזִירָהּ. מְגָרְשָׁהּ בְּגֵט, פְּשִׁיטָא? סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא, הוֹאִיל וּכְתִיב: "וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ" — אָמַר רַחֲמָנָא: וַעֲדַיִין יִבּוּמֵי הָרִאשׁוֹן עָלֶיהָ, בַּחֲלִיצָה — אִין, בְּגֵט — לָא, קָא מַשְׁמַע לַן. מַחְזִירָהּ. פְּשִׁיטָא? סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא, מִצְוָה דְּרַמְיָא רַחֲמָנָא עֲלֵיהּ — עַבְדַהּ, הַשְׁתָּא תֵּיקוּם עֲלֵיהּ בְּאִיסּוּר אֵשֶׁת אָח, קָא מַשְׁמַע לַן. וְאֵימָא הָכִי נָמֵי? אָמַר קְרָא: "וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה", כֵּיוָן שֶׁלְּקָחָהּ — הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא כְּתוּבָּתָהּ כו'. מַאי טַעְמָא — אִשָּׁה הִקְנוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם. [ג](ב)וְאִי לֵית לַהּ מִן הָרִאשׁוֹן — תִּקִּינוּ לַהּ מִשֵּׁנִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ. [ד](ג)מַתְנִי' מִצְוָה בְּגָדוֹל לְיַיבֵּם. לֹא רָצָה — מְהַלְּכִין עַל כָּל הָאַחִין. לֹא רָצוּ — חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל וְאוֹמְרִים לוֹ, עָלֶיךָ מִצְוָה: אוֹ חֲלוֹץ, אוֹ יַיבֵּם. [ה]תָּלָה בְּקָטָן עַד שֶׁיַּגְדִּיל, אוֹ בְּגָדוֹל עַד שֶׁיָּבֹא מִמְּדִינַת הַיָּם, אוֹ חֵרֵשׁ אוֹ שׁוֹטֶה — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֶלָּא אוֹמְרִים לוֹ: עָלֶיךָ מִצְוָה, אוֹ חֲלוֹץ אוֹ יַיבֵּם. [ו]גְּמָ' אִיתְּמַר: בִּיאַת קָטָן, וַחֲלִיצַת גָּדוֹל — פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, חַד אָמַר: בִּיאַת קָטָן עֲדִיפָא, וְחַד אָמַר: חֲלִיצַת גָּדוֹל עֲדִיפָא. מַאן דְּאָמַר בִּיאַת קָטָן עֲדִיפָא — דְּהָא מִצְוָה בְּיִיבּוּם. וּמַאן דְּאָמַר חֲלִיצַת גָּדוֹל עֲדִיפָא: בִּמְקוֹם גָּדוֹל — בִּיאַת קָטָן לָאו כְּלוּם הִיא. תְּנַן: לֹא רָצָה — מַחְזִירִין עַל כָּל הָאַחִין. מַאי לָאו: לֹא רָצָה לְיַיבֵּם אֶלָּא לַחְלוֹץ, וְקָתָנֵי: מְהַלְּכִין אֵצֶל הָאַחִין, שְׁמַע מִינַּהּ בִּיאַת קָטָן עֲדִיפָא! [ז]לָא, לֹא רָצָה לַחְלוֹץ וְלֹא לְיַיבֵּם, דִּכְווֹתַהּ גַּבֵּי הָאַחִין: לֹא רָצוּ לֹא לַחְלוֹץ וְלֹא לְיַיבֵּם. אַמַּאי חוֹזְרִים אֵצֶל הַגָּדוֹל? לְמִיכְפְּיֵיהּ (לִכְפְּיֵיהּ) [לִיכְפִּינְהוּ] לְדִידְהוּ! כֵּיוָן דְּמִצְוָה עֲלֵיהּ דִּידֵיהּ רַמְיָא — לְדִידֵיהּ כָּיְיפִינַן. (ד)תְּנַן: תָּלָה בְּקָטָן עַד שֶׁיַּגְדִּיל אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאִי בִּיאַת קָטָן עֲדִיפָא, אַמַּאי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ? נִינְטַר דִּלְמָא גָּדֵיל וּמְיַיבֵּם! וְלִיטַעְמָיךְ, וּבְגָדוֹל עַד שֶׁיָּבֹא מִמְּדִינַת הַיָּם אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אַמַּאי? נִינְטַר דִּלְמָא אָתֵי וְחָלֵיץ? אֶלָּא כֹּל שַׁהוּיֵי מִצְוָה לָא מְשַׁהֵינַן.

אִית

וְקָסָבַר אַבָּיֵי יָדוֹ כְּיָדָהּ מִדְּאוֹקֵי פַּלְגוּתַיְהוּ בְּנָפְלוּ לָהּ תַּחְתָּיו וְאַפֵּי' הָכִי לְבֵית הִלֵּל נְכָסִים בְּחֶזְקָתָן קָסָבַר אַבָּיֵי נְשׂוּאָה יָדוֹ כְּיָדָהּ וְלֹא יוֹתֵר הִלְכָּךְ כְּשֶׁמֵּת וְאֵין לְיַבֵּם בָּהּ אֶלָּא זִקָּה יָדוֹ גְּרִיעָא מִיָּדָהּ וּנְכָסִים בְּחֶזְקָתָהּ וּבֵית שַׁמַּאי פְּלִיגִי וְאָמְרִי נְשׂוּאָה יָדוֹ עֲדִיפָא מִיָּדָהּ וּכְשֶׁמֵּת יַד הַיָּבָם כְּיָדָהּ וְיַחֲלֹקוּ. וּבִכְתֻבּוֹת בְּהַכּוֹתֵב (כְּתֻבּוֹת דַּף פג.) נָמֵי פְּלִיגִי אַבָּיֵי וְרָבָא דְּקָאָמַר אַבָּיֵי יָדוֹ כְּיָדָהּ וְרָבָא אָמַר יָדוֹ עֲדִיפָא מִיָּדָהּ וְאָמְרִינַן הָתָם נָפְקָא מִנַּהּ לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם: דְּיָדוֹ עֲדִיפָא מִיָּדָהּ וַאֲפִילוּ בֵּית הִלֵּל מוֹדוּ דְּשָׁקְלִי יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל בַּנְּכָסִים: הָכִי גָּרְסִינַן אֶלָּא אִדֵּי וְאִדֵּי דְּנָפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם רֵישָׁא דְּלָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר קֹדֶם שֶׁנָּפְלוּ לָהּ הַנְּכָסִים הִלְכָּךְ זִקָּה לָא מְהַנְיָא וְלָא מִידֵּי בַּנְּכָסִים: וְסֵיפָא דַּעֲבַד בָּהּ מַאֲמָר וּבֵית שַׁמַּאי לְטַעְמַיְהוּ דְּאָמְרִי מַאֲמָר קָנֵי בְּפֶרֶק אַרְבָּעָה אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת כט.) בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ כו' וב"ה לְטַעְמַיְהוּ דְּאָמְרִי לָא קָנֵי: וְקָסָבַר רָבָא קִנְיַן מַאֲמָר לב"ש קָנֵי כְּוַדַּאי אֲרוּסָה וְכִסְפֵק נְשׂוּאָה. כְּלוֹמַר אע"ג דב"ש וַדַּאי אֲרוּסָה מְשַׁוֵּי לָהּ לִדְחוֹת בְּצָר' אֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה כִּדְקָתָנֵי אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ מִיהוּ לֹא כְּוַדַּאי נְשׂוּאָה מְשַׁוֵּי לָהּ לְמִקְנֵי יָבָם כֻּלָּהּ יְרֻשָּׁה דִּלָהּ אֶלָּא כִּסְפֵק נְשׂוּאָה וְיַחֲלֹקוּ: כְּוָתֵהּ דְּאַבָּיֵי דְּסֵיפָא בְּדְנָפְלוּ לָהּ כְּשֶׁהִיא תַּחַת הַבַּעַל: דְּקַשְׁיָא מֵתָה לְקַמָּן מְפָרֵשׁ: וְיוֹצְאִין מֵרְשׁוּת הַבַּעַל כְּשֶׁמֵּתָה. אַלְמָא דְּנָפְלוּ לָהּ תַּחַת בַּעֲלָהּ: אַדְּמִפַּלְגִי בְּגוּפָהּ שֶׁל קַרְקַע וּלְאַחַר מִיתָה: לִפְלְגוּ בְּחַיֶּיהָ וּלְפֵרוֹת הוֹאִיל וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּיָדוֹ כְּיָדָהּ: וְתוּ לָא מִדֵּי אֵין לְהָשִׁיב עַל כָּךְ דְּוַדַּאי דַּיְקָא כְּוָתֵהּ וְקַשְׁיָא לֵיהּ מֵתָה: שֶׁמְּגָרְשָׁהּ בְּגֵט וְלָא בָּעֵי חֲלִיצָה: וּמַחֲזִירָהּ אִם רָצָה וְלָא מִתַּסְרָא עָלֶיהָ: וְיִבָּמָהּ אע"פ שֶׁלְּקָחָהּ קָרֵי לַהּ וִיבָמָהּ: וְאֵימָא הָכִי נָמֵי אַכֻּלָּהּ מִלְּתָא קָאֵי: וּלְקָחָהּ לוֹ וִיבָמָהּ מָצֵי לְמִכְתַּב לָמָּה לִי דִּכְתִיב לְאִשָּׁה ש"מ הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ. וִיבָמָהּ אִי לְכִדְרַבִּי בפ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף ח.) לֶאֱסֹר צָרוֹת וַעֲרָיוֹת אִי לְכִדְרַבָּנָן וִיבָמָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ: אִשָּׁה הִקְנוּ לוֹ לְיַבֵּם: מִן הַשָּׁמַיִם וְלֹא שִׁעְבֵּד נְכָסָיו לִכְתֻבָּתָהּ וְיָכוֹל לְמָכְרָן בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה: וְאִי לֵית לַהּ מֵרִאשׁוֹן דְּלֵית לֵהּ נְכָסִים: מַתְנֵי' מִצְוָה בַּגָּדוֹל מִוְּהָיָה הַבְּכוֹר (דְּבָרִים כה): לֹא רָצָה כו' מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ': תָּלָה בַּקָּטָן קָטָן מַמָּשׁ: וּבַגָּדוֹל שֶׁהָיָה גְּדוֹל הָאַחִים בִּמְדִינַת הַיָּם וְיֵשׁ לוֹ אָח כָּאן הַגָּדוֹל מִן הָאַחִין שֶׁלְּפָנֵינוּ וְתָלָה גְּדוֹל הָאַחִין שֶׁלְּפָנֵינוּ בּוֹ לוֹמַר הַמְתִּינוּ לוֹ שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנִּי שֶׁמָּא יְיַבֵּם אוֹתָךְ. וְהָכִי מוּכָח בגמ' דְּאָמְרִי' ת"ש וּבְגָדוֹל עַד שֶׁיָּבֹא מִמְּדִינַת הַיָּם אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ וְאִי ס"ד חֲלִיצַת גָּדוֹל עֲדִיפָא אַמַּאי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ נִנְטַר דִּלְמָא אָתֵי וְחָלֵיץ אַלְמָא אוֹתוֹ שֶׁבִּמְדִינַת הַיָּם גָּדוֹל שֶׁבְּכָל הָאַחִין הוּא: עָלֶיךָ מִצְוָה שאע"פ שֶׁאָחִיךָ שֶׁבִּמְדִינַת הַיָּם גָּדוֹל מִמְּךָ כֵּיוָן דְּאַתָּה גְּדוֹל הָאַחִין שֶׁלְּפָנֵינוּ עָלֶיךָ מִצְוָה דְּשַׁהוּיֵי מִצְוָה לָא מְשַׁהֵינַן וְהָכִי מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: גְּמ' בִּיאַת קָטָן וַחֲלִיצַת גָּדוֹל גָּדוֹל רוֹצֶה לַחְלֹץ וְקָטָן [מִמֶּנּוּ] רוֹצֶה לְיַבֵּם. וְהַאי קָטָן לָאו קָטָן מַמָּשׁ הוּא דְּקָטָן לָאו בַּר חֲלִיצָה וְיִבּוּם הוּא שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס וְאַפֵּי' מַאן דְּלָא חָיֵישׁ לְמִעוּט וְקָטָן מֻתָּר לְיַבֵּם הָכָא וַדַּאי סֻגְיָא דִּשְׁמַעְתִּין מוּכְחָא דְּלָאו קָטָן מַמָּשׁ הוּא מִדְּקָפָרֵיךְ לְקַמָּן תָּלָה בְּקָטָן עַד שֶׁיַּגְדִּיל וּשְׁנֵי לֵהּ שַׁהוּיֵי מִצְוָה לָא מְשַׁהֵינַן אַלְמָא בְּקָטָן מַמָּשׁ כּוּלְּהוּ מוֹדוּ: בִּמְקוֹם גָּדוֹל בִּיאַת קָטָן לָאו כְּלוּם הוּא דְּהָא מִצְוָה אַגָּדוֹל רַמְיָא: אֶלָּא לַחְלֹץ וְקָתָנֵי מְהַלְּכִין עַל כָּל הָאַחִין אוּלַי יְיַבְּמָהּ: וְאַמַּאי חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּכֹל לֹא רָצָה וְרָצוּ דְּמַתְנִיתִין אַיִּבּוּם קָאֵי לְהָכִי חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל דְּכֵיוָן דְּכוּלְּהוּ בָּעוּ לְמִחְלַץ וְאִיהוּ נָמֵי בָּעֵי לְמִחְלַץ אִיהוּ קָדִים אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֲפִילּוּ מִחְלַץ לָא בָּעֵי אַמַּאי חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל פְּשִׁיטָא דִּלְמַכְפְּיָה לְמִחְלַץ וְנִכְפִּינַן לְדִידְהוּ וְלָא נִטְרַח ב"ד כֻּלֵּי הַאי:

וּסְפֵק נְשׂוּאָה לַחֲלֹק בַּנְּכָסִים לְעֵיל פ' ד' אַחִין (יְבָמוֹת דַּף כט: וְשָׁם) גָּרַס רַבָּה גַּבֵּי מַאֲמָר לב"ש נִשּׂוּאִין עוֹשֶׂה אוֹ אֵרוּסִין עוֹשֶׂה דְּמִתּוֹךְ תְּשׁוּבָתוֹ מַשְׁמַע דְּמוֹדֶה דְּאֵין יוֹרְשָׁהּ: **אע"ג** דְּקַשְׁיָא מֵתָה לְרָבָא נִיחָא דְּדַוְקָא לְאַחַר מִיתָה מְהַנֵּי מַאֲמָר לַחֲלֹק בַּנְּכָסִים אֲבָל מֵחַיִּים לָא דְּהָוְיָא לַהּ אִיהִי וַדַּאי וְאִינְהוּ סָפֵק ומ"מ לָא בָּעֵי רֵישָׁא לְאוֹקְמֵי בַּעֲבַד בָּהּ מַאֲמָר דְּמִשּׁוּם דְּהָוְיָא אִיהִי וַדַּאי אֵין נִרְאֶה לְרָבָא דְּתִמְכֹּר לְכַתְּחִלָּה לְהָכִי מוּקֵי לָהּ בְּלֹא עֲבַד בָּהּ מַאֲמָר אע"ג דִּלְרַבָּה דִּלְעֵיל מוּכֶרֶת לְכַתְּחִלָּה מִשּׁוּם הַאי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּהָוְיָא אִיהִי וַדַּאי רָבָא לֵית לֵהּ הַאי סְבָרָא. בַּהֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת דְּרַב יוּדַאי גָּאוֹן פְּסִיק כְּאַבָּיֵי דְּרַב פָּפָּא בָּתְרָאָה קָאֵי כְּוָתֵהּ וְהָא דְּלָא חָשִׁיב ביע"ל קג"ם מִשּׁוּם דְּאַיְירֵי בָּהּ אָמוֹרָאֵי: **אִשָּׁה** הִקְנוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם וא"ת וּמַה מַּרְוִיחַ בְּכָךְ הַיָּבָם כֵּוָן דְּאִי לֵית לַהּ מֵרִאשׁוֹן תִּקִּינוּ לַהּ רַבָּנַן מִשֵּׁנִי וכ"ת שֶׁאִם מָכַר הָרִאשׁוֹן נְכָסָיו טָרְפָא מִלָּקוֹחוֹת אע"פ שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי חוֹרִין לַשֵּׁנִי א"כ תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ ואר"י דְּנָפְקָא מִנַּהּ שֶׁיָּכוֹל הַיָּבָם לִמְכֹּר שְׂדוֹתָיו וַאֲפִילוּ אִשְׁתְּדוּף אַחַר כָּךְ שָׂדוֹת שֶׁל מֵת לָא טָרְפָא מִמְּשַׁעְבְּדֵי וְאִם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ טוֹרֶפֶת מֵהֶן וּמִיהוּ לְמַאי דְּבָעֵי לְמֵימַר בס"פ מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי (כְּתֻבּוֹת צה. וְשָׁם) דְּאִי אִשְׁתְּדוּף בְּנֵי חָרֵי לָא טָרְפָא מִמְּשַׁעְבְּדֵי קָשֶׁה וְי"ל דְּנָפְקָא מִנַּהּ אִם גֵּרְשָׁהּ וְאַחַ"כ אִשְׁתְּדוּף שְׂדוֹתָיו שֶׁל מֵת דְּלָא גָּבְיָא מִבְּנֵי חָרֵי דְּשֵׁנִי: **וּבְחֵרֵשׁ** וְשׁוֹטֶה מִדְּלָא קָאָמַר עַד שֶׁיִּתְרַפֵּא מַשְׁמַע דַּאֲפֵי' תָּלָה לְיַבֵּם לְאַלְתַּר אֵין שׁוֹמְעִין לְפִי שֶׁאֵין חוֹסְמִין אוֹתָהּ וה"ה דה"מ לְמִינְקַט מֻכֵּה שְׁחִין: **גַּבֵּי** אַחִין לֹא רָצוּ לֹא לְיַבֵּם וְלֹא לַחֲלֹץ אַמַּאי חוֹזְרִין כו' אֲפִלּוּ לֹא רָצוּ לְיַבֵּם אֶלָּא לַחֲלֹץ ה"מ לְמִפְרַךְ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פג' מהל' נחלות הל' ז, טוש"ע אה"ע סי' קס סעי' ה:
ב מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' טו, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסח סעי' א:
ג מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יא, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסח סעי' ח:
ד מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' ו, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסא סעי' ד:
ה מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' ח, טוש"ע אה"ע סי' קסא סעי' ה:
ו מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' יג, טוש"ע אה"ע סי' קסא סעי' ו:
ז מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' ז, טוש"ע אה"ע סי' קסא סעי' ד:

מסורת הש"ס

א כתובות פב.
ב לקמן נב.
ג לעיל כד.
ד בבא מציעא צב.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אע"ג דרב פפא בתראה. ע' מס' ע"ז נט ע"ב תד"ה אר"פ וברא"ש שם:

תורה אור השלם

כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ (דברים כה, ה)

אִית דְּאָמְרִי: בְּבִיאָה, כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּבִיאַת קָטָן עֲדִיפָא. כִּי פְּלִיגִי בַּחֲלִיצַת קָטָן. [א]וְהָכִי אִיתְּמַר: חֲלִיצַת קָטָן וַחֲלִיצַת גָּדוֹל, פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. חַד אָמַר: חֲלִיצַת גָּדוֹל עֲדִיפָא, וְחַד אָמַר: כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ. מַאן דְּאָמַר חֲלִיצַת גָּדוֹל עֲדִיפָא — דְּהָא מִצְוָה בַּגָּדוֹל. וְאִידַּךְ — כִּי אָמְרִינַן מִצְוָה בַּגָּדוֹל לְעִנְיַן יִבּוּם, אֲבָל לְעִנְיַן חֲלִיצָה — כַּהֲדָדֵי נִינְהוּ. תְּנַן: לֹא רָצוּ — חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל. מַאי לָאו: לֹא רָצוּ לְיַיבֵּם, אֶלָּא לַחְלוֹץ. וְקָתָנֵי: חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל, וּשְׁמַע מִינַּהּ חֲלִיצַת גָּדוֹל עֲדִיפָא! לָא, לֹא רָצוּ לֹא לַחְלוֹץ וְלָא לְיַיבֵּם, דִּכְווֹתֵיהּ גַּבֵּי גָּדוֹל: לֹא רָצָה לֹא לַחְלוֹץ וְלֹא לְיַיבֵּם. אֶלָּא אַמַּאי חוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל? לְמִכְפְּיֵיהּ (לִכְפְּיֵיהוּ) [נִכְפִּינְהוּ] לְדִידְהוּ! כֵּיוָן דְּמִצְוָה עֲלֵיהּ דִּידֵיהּ רַמְיָא — לְדִידֵיהּ כָּיְיפִינַן. תָּא שְׁמַע: תָּלָה בַּגָּדוֹל עַד שֶׁיָּבֹא מִמְּדִינַת הַיָּם — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חֲלִיצַת גָּדוֹל עֲדִיפָא, אַמַּאי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ? נִינְטַר דִּלְמָא אָתֵי וְחָלֵיץ! וּלְטַעְמָיךְ, בְּקָטָן עַד שֶׁיַּגְדִּיל, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ — אַמַּאי? נִינְטַר דִּלְמָא גָּדֵיל וּמְיַיבֵּם. (אִי נָמֵי אָתֵי אִיהוּ וּמְיַיבְּמַהּ.) אֶלָּא: כֹּל שַׁהוֹיֵי מִצְוָה לָא מְשַׁהֵינַן. [בג(א)]תְּנַן הָתָם: מִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה. בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁהָיוּ מִתְכַּוְּונִין לְשֵׁם מִצְוָה. עַכְשָׁו שֶׁאֵין מִתְכַּוְּונִין לְשֵׁם מִצְוָה, אָמְרוּ: מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת יִבּוּם. [ד]אָמַר רַב: אֵין כּוֹפִין. כִּי אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב, אֲמַר לְהוּ: אִי בָּעֵית — חֲלוֹץ, אִי בָּעֵית — יַבֵּם. בְּדִידָךְ תְּלָא רַחֲמָנָא: "וְאִם לֹא יַחְפּוֹץ הָאִישׁ", הָא אִם חָפֵץ, אִי בָּעֵי — חָלֵיץ, אִי בָּעֵי — יְיַבֵּם. [ה]וְאַף רַב יְהוּדָה סָבַר אֵין כּוֹפִין. מִדְּאַתְקֵין רַב יְהוּדָה בְּגִיטָּא דַּחֲלִיצָה: אֵיךְ פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי אַקְרִבַת יָת פְּלוֹנִי יְבָמַהּ קֳדָמַנָא לְבֵי דִינָא, וְאִשְׁתְּמוֹדְעִינְהוּ דַּאֲחוּהּ דְּמִיתָנָא מֵאַבָּא נִיהוּ, וְאָמְרִי לֵיהּ: אִי צָבֵית לְיַבֵּם — יַבֵּם, וְאִי לָא — אַיטְלַע לַהּ רִגְלָךְ דְּיַמִּינָא. וְאַיטְלַע לַהּ רִגְלָא דְּיַמִּינָא, וּשְׁרַת סֵינֵיהּ מֵעַל רַגְלוֹהִי, וִירַקַת בְּאַנְפּוֹהִי רוּקָא דְּמִתְחַזְיָא לְבֵי דִינָא עַל אַרְעָא. [ו]וְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַוְיָא מְסַיֵּים בַּהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: וְאַקְרִינְהוּ מָה דִּכְתִיב בְּסִפְרַ אוֹרָיְיתָא דְּמֹשֶׁה. [ז]אִשְׁתְּמוֹדְעִינְהוּ, פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָמַר: בְּעֵדִים, וְחַד אָמַר: אֲפִילּוּ קָרוֹב, אֲפִילּוּ אִשָּׁה. וְהִלְכְתָא: גַּלּוֹיֵי מִילְּתָא בְעָלְמָא הוּא, וַאֲפִילּוּ קָרוֹב וַאֲפִילּוּ אִשָּׁה. בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁהָיוּ מִתְכַּוְּונִין לְשֵׁם מִצְוָה — מִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה. וְעַכְשָׁיו שֶׁאֵין מִתְכַּוְּונִין לְשֵׁם מִצְוָה, אָמְרוּ: מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת יִבּוּם. אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: חָזְרוּ לוֹמַר מִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אִכְּשׁוּר דָּרֵי? (ב)מֵעִיקָּרָא סָבְרִי לַהּ כְּאַבָּא שָׁאוּל, וּלְבַסּוֹף סָבְרִי לַהּ כְּרַבָּנַן. (ג)דְּתַנְיָא, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ לְשֵׁם נוֹי, וּלְשׁוּם אִישׁוּת, וּלְשׁוּם דָּבָר אַחֵר — כְּאִילּוּ פּוֹגֵעַ בְּעֶרְוָה. וְקָרוֹב אֲנִי בְּעֵינַי לִהְיוֹת הַוָּלָד מַמְזֵר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ", מִכׇּל מָקוֹם. (ד)מַאן תְּנָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" — מִצְוָה! שֶׁבַּתְּחִלָּה הָיְתָה עָלָיו בִּכְלַל הֶיתֵּר. נֶאֶסְרָה, וְחָזְרָה וְהוּתְּרָה, יָכוֹל תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן — תַּלְמוּד לוֹמַר: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ", מִצְוָה. מַאן תַּנָּא? אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: אַבָּא שָׁאוּל הִיא. וְהָכִי קָאָמַר: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ", מִצְוָה. שֶׁבַּתְּחִלָּה הָיְתָה עָלָיו בִּכְלַל הֶיתֵּר. רָצָה לְשֵׁם נוֹי — כּוֹנְסָהּ, רָצָה לְשׁוּם אִישׁוּת — כּוֹנְסָהּ. נֶאֶסְרָה, חָזְרָה וְהוּתְּרָה. יָכוֹל תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן — תַּלְמוּד לוֹמַר: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ", לְמִצְוָה. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, וְהָכִי קָאָמַר: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ", מִצְוָה. שֶׁבַּתְּחִלָּה הָיְתָה בִּכְלַל הֶיתֵּר. רָצָה כּוֹנְסָהּ, רָצָה אֵינוֹ כּוֹנְסָהּ. נֶאֶסְרָה, חָזְרָה וְהוּתְּרָה. יָכוֹל תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן, רָצָה — כּוֹנְסָהּ, רָצָה — אֵינוֹ כּוֹנְסָהּ. רָצָה אֵינוֹ כּוֹנְסָהּ? [ח]הָא אֲגִידָה בֵּיהּ, בִּכְדִי תִּיפּוֹק? אֶלָּא אֵימָא: רָצָה — כּוֹנְסָהּ, רָצָה — חוֹלֵץ לָהּ, תַּלְמוּד לוֹמַר: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ", מִצְוָה. אֵימָא רֵישָׁא: "מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ" — מִצְוָה.

שֶׁבַּתְּחִלָּה

הָתָם תְּנַן בְּמַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת: אָמַר רַב אֵין כּוֹפִין וְאִי נִיחָא לְתַרְוַיְהוּ לְיַבּוֹמֵי אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ דְּנֵימָא לָאו לְמִצְוָה מְכַוְּנִי וּפָגַע בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח אֶלָּא אִי בָּעֵי מְיַבֵּם. וּמִיהוּ הֵיכָא דְּהוּא צָבֵי לְיַבּוֹמֵי וְאִיהִי אָמְרָה לָא בָּעֵינָא לֵיהּ וְאָמְרָה דְּבָרִים נִכָּרִים אִי מָצֵינוּ לְאַטְעוּיֵהּ וְלוֹמַר לוֹ חֲלוֹץ לָהּ ע"מ שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז מַטְעִינַן לֵיהּ וְאִי לָא כָּפֵינַן לֵיהּ וְחָלֵיץ דְּאָמַר רַב שֵׁשֶׁת (לְעֵיל יְבָמוֹת ד.) מִנַּיִן לִיבָמָה שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי מֻכֵּה שְׁחִין שֶׁאֵין חוֹסְמִין אוֹתָהּ וְלָא תֵּימָא מֻכֵּה שְׁחִין דַּוְקָא אֶלָּא כׇּל אֲמַתְלָא שֶׁתִּתֵּן לִדְבָרֶיהָ דְּאָמַר בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת עז.) מַעֲשֶׂה בְּצַיְדָּן בְּבֻרְסִי שֶׁמֵּת וְלוֹ אָח בֻּרְסִי וְאָמְרוּ חֲכָמִים יְכוֹלָה שֶׁתֹּאמַר לְאָחִיךָ הָיִיתִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל וּלְךָ אֵינִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל וְעוֹד פָּסְקִינַן הִלְכְתָא באע"פ (שָׁם סד.) כּוֹתְבִין אִגֶּרֶת מָרֶד עַל אֲרוּסָה וְאֵין כּוֹתְבִין אִגֶּרֶת מֶרֶד עַל שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּמִכׇּל הָלֵין טַעְמֵי כָּפֵינַן לֵיהּ דְּחָלֵיץ וְשָׁקְלָה כְּתֻבָּה. וְכׇל הָנֵי אֵין כּוֹפִין דְּהָכָא הֵיכָא דְּתַרְוַיְהוּ נִיחָא לְהוּ: אִקָּרְבַת הִקְרִיבָהּ: אַטְלַע צִדֵּד לָהּ רֶגֶל יָמִין: דְּאִתְחֲזִי לַנָא דְּבָעֵינַן רֹק הַנִּרְאֶה לְעֵינֵי דַּיָּנִין בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קו:): וְאַקְרִינְהוּ לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ: בְּעֵדִים שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא שְׁנֵי עֵדִים שֶׁהוּא אֲחִי הַמֵּת מֵאָבִיו: אִכְּשׁוּר דָּרֵי בִּתְמִיהַ וְכִי נִתְכַּשְּׁרוּ הַדּוֹרוֹת: יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִצְוָה גָּרְסִינַן. וְלָא גָּרַס הָכָא לְמִצְוָה אֶלָּא לְקַמָּן בְּתֵירוּצָא דְּרַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי: שֶׁבַּתְּחִלָּה עַד שֶׁלֹּא קִדְּשָׁהּ אָחִיו: נֶאֶסְרָה כְּשֶׁקִּדְּשָׁהּ אָחִיו: וְחָזְרָה וְהֻתְּרָה כְּשֶׁמֵּת בְּלֹא בָנִים: יָכוֹל תַּחְזֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן מְפָרֵשׁ לְקַמָּן: מַאן תְּנָא וּמַאי קָאָמַר: אַבָּא שָׁאוּל הִיא וה"ק יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ לְמִצְוָה מַשְׁמַע לְשֵׁם מִצְוַת יִבּוּם דִּכְתַב וְיִבְּמָהּ: רָבָא אָמַר אֲפִי' תֵּימָא רַבָּנַן וְלָא תִּתְנֵי לְמִצְוָה אֶלָּא מִצְוָה: יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִצְוָה מִצְוָה עָלָיו לְיַבְּמָהּ יוֹתֵר מִן הַחֲלִיצָה: יָכוֹל תַּחְזֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן וְתוּ לָא דְּאִי בָּעֵי לָא כָּנֵס לָהּ ת"ל יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ מִצְוָה: בִּכְדִי תִּפּוֹק בִּתְמִיהַ: מַצּוֹת תֵּאָכֵל קְרָא יַתִּירָא הוּא דִּכְתִיב בְּרֵישָׁא דִּקְרָא וְהַנּוֹתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה יֹאכֵלוּ:

אָמַר רַב אֵין כּוֹפִין פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס כִּי נִיחָא לְתַרְוַיְהוּ לְיַבֵּם אֵין כּוֹפִין לַחְלֹץ מִשּׁוּם מִצְוָה דְּנֵימָא דְּלָאו לְמִצְוָה מְכַוְּנִי אֲבָל אִם לֹא תִרְצֶה לְיַבֵּם מֵחֲמַת שֶׁתִּתֵּן אֲמַתְלָא לִדְבָרֶיהָ אִם אֵין יְכוֹלִין לְהַטְעוֹתוֹ כָּפֵינַן לֵיהּ וְחָלֵיץ וּמִמֻּכֵּה שְׁחִין וּבֻרְסִי שֶׁהֵבִיא בַּקֻּנְט' נִרְאֶה דְּאֵין רְאָיָה שֶׁהֵן מֵאוֹתָם שֶׁכּוֹפִין לְהוֹצִיא מִן הַבַּעַל אֲבָל בִּשְׁאָר אֲמַתְלָא אֵין נִרְאֶה לוֹמַר דְּכוֹפִין דאל"כ לָמָּה הָיוּ טוֹרְחִין לְקַמָּן בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (יְבָמוֹת דַּף קו.) לְהַטְעוֹתוֹ יִכְפּוּהוּ לַחְלֹץ וּמֵאִגֶּרֶת מֶרֶד אֵין רְאָיָה דא"כ בְּלֹא אֲמַתְלָא נָמֵי וְהָתָם הָוֵי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּמִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת כִּדְמַסִּיק וְעוֹד דְּקָאָמַר הָתָם רַבִּי יוֹחָנָן תָּבַע לְיַבֵּם אֵין נִזְקָקִין לוֹ הַשְׁתָּא לַחְלֹץ כּוֹפִין וְאֵין נִזְקָקִין לְיַבֵּם מִבַּעְיָא וְעוֹד מִדְּקָאָמַר בְּדִידָךְ תָּלָה רַחֲמָנָא מַשְׁמַע אֲפִי' בִּזְמַן הַזֶּה דְּמִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת ור"ת גָּרֵיס מִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה אָמַר רַב אֵין כּוֹפִין וְקָאֵי אַבָּרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיוּ מִתְכַּוְּנִין לְשֵׁם מִצְוָה וְקָאָמַר דְּאֵין כּוֹפִין לְיַבֵּם וְכִי הֲווֹ אָתוּ לְקַמֵּהּ דְּרַב אוֹתָן שֶׁהָיוּ מִתְכַּוְּנִים לְשֵׁם מִצְוָה וְרַב יְהוּדָה נָמֵי דְּאַתְקִין אִי צָבֵית לְיַבּוֹמֵי בְּאוֹתָן שֶׁבָּאִין לְפָנֵינוּ לַחְלֹץ אַיְּרֵי שֶׁאוֹתָן אִם הָיוּ מְיַבְּמִין הָיוּ מְכַוְּנִים לְשֵׁם מִצְוָה שֶׁהֲרֵי לֹא הָיוּ מִתְכַּוְּנִים לְשֵׁם נוֹי וּלְשֵׁם אִישׁוּת שֶׁלֹּא הָיוּ חוֹשְׁשִׁים לְיַבֵּם אֶלָּא לַחְלֹץ אֲבָל אַחֲרֵנִי אֵין מַנִּיחִין לְיַבֵּם אֶלָּא אַדְּרַבָּה כּוֹפִין לַחְלֹץ ואר"ת דַּהֲלָכָה כְּאַבָּא שָׁאוּל כִּסְתָם מַתְנִי' דִּבְכוֹרוֹת (דַּף יג.) וְלֹא כְּרָמֵי בַּר חָמָא דְּאָמַר חָזְרוּ לוֹמַר דְּמִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת כְּרַבָּנָן וְעוֹד דִּבְרֵישׁ מְכִילְתִּין אוֹקֵי מַתְנִיתִין דפ"ק (דַּף ג. וְשָׁם) כְּאַבָּא שָׁאוּל וּבְפֶרֶק בֵּית שַׁמַּאי (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קט. וְשָׁם) תָּנֵי בַּר קַפָּרָא לְעוֹלָם יִדְבַּק אָדָם בַּחֲלִיצָה כְּאַבָּא שָׁאוּל וּסְתָמָא דִּגְמָרָא בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף סד. וְשָׁם) כְּאַבָּא שָׁאוּל וּלְעֵיל בִּשְׁמַעְתִּין דְּמַשְׁמַע דְּבִיאָה עֲדִיפָא בְּמִתְכַּוֵּן לְשֵׁם מִצְוָה אַיְּרֵי ור"ח פָּסַק כָּאן דְּמִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת וְחָזַר בּוֹ בְּפֶ' מִצְוַת חֲלִיצָה וּפָסַק דְּמִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת: **דְּמִתְחַזְיָא** לָן בְּבֵי דִינָא עַל אַרְעָא נִרְאֶה דל"ג עַל אַרְעָא דְּלָא צָרִיךְ כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קו: וְשָׁם) גַּבֵּי הוּא אָרֹךְ וְהִיא גּוּצָא וּקְלָטַתּוּ הָרוּחַ: **וּלְשׁוּם** אִישׁוּת דְּתִפּוֹק לֵיהּ עָלֶיהָ שֵׁם אִישׁוּת אר"י כִּי אֵין פֵּרוּשׁוֹ כְּהַהִיא דִּבְסָמוּךְ רָצָה לְשֵׁם נוֹי כּוֹנְסָהּ רָצָה לְשֵׁם אִישׁוּת כּוֹנְסָהּ דְּהַהוּא לְשֵׁם אִישׁוּת הַיְנוּ לְשֵׁם מִצְוַת יִבּוּם וכה"ג אִיכָּא בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נג: וְשָׁם) אֲפִילּוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִין אוֹ מְזִידִים דְּהַהוּא מֵזִיד לְשֵׁם זְנוּת וְלָא הָוֵי כְּהַהוּא דְּקָאָמַר הָתָם דְּרַבִּי רַחֲמָנָא בִּיאַת שׁוֹגֵג כְּמֵזִיד דְּהַהוּא מֵזִיד בְּמִתְכַּוֵּן לְשֵׁם מִצְוָה וְכֵן אֲפִלּוּ הוּא שׁוֹגֵג וְהִיא מְזִידָה:

עין משפט
נר מצוה

א טוש"ע אה"ע סי' קסא סעי' ו:

ב מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' ב:

ג מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' ז, סמג עשין נב, טוש"ע אה"ע סי' קסא סעי' ו:

ד טוש"ע אה"ע סי' קסה סעי' א:

ה מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' ל, סמג עשין כב, טור אה"ע סי' קסט:

ו מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' ל, סמג עשין כב, טור אה"ע סי' קסט:

ז מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' לא, טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' ח ב:

ח מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' ב, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' א:

מסורת הש"ס

א כתובות סד.; בכורות יג.; משנה בכורות

ב לקמן קט.

ג תוספתא יבמות

ד ספרא צו פרשה ב י; ספרא צו פרשה ב ט; בראשית רבה

תורה אור השלם

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בַּחֲצַר אֹהֶל־מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ [ויקרא ו, ט]

מסורת הש״ס

א לקמן צ.; יומא סח:; פסחים נט:

ב מנחות נה.; סוטה טו.; שבועות טו:

ג תוספתא יבמות

ד בכורות נב.

ה ברכות ל:; כתובות נו.

תורה אור השלם

וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדֹשׁ בַּחֲצַר אֹהֶל־מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ [ויקרא ו, ט]

וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת־יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וְזָר לֹא־יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הֵם [שמות כט, לג]

כִּי כָל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ [ויקרא כג, כט]

לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם [ויקרא ו, י]

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל־אִיתָמָר בָּנָיו הַנּוֹתָרִים קְחוּ אֶת־הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאִכְלוּהָ מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא [ויקרא י, יב]

לֹא־תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל־עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ [דברים טז, ג]

וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל־שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא־יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל [דברים כה, ו]

שֶׁבַּתְּחִלָּה קֹדֶם שֶׁהֻקְדְּשָׁה מִנְחָה זוֹ הָיְתָה עָלָיו בִּכְלַל הֶתֵּר: וְנֶאֶסְרָה כְּשֶׁהֻקְדְּשָׁה וְחָזְרָה וְהֻתְּרָה בְּהַקְטָרַת הַקֹּמֶץ: יָכוֹל תַּחֲזֹר וְכוּ' כִּדְמְפָרֵשׁ: בִּשְׁלָמָא לְרָבָא דְּאָמַר רַבָּנָן הִיא וּמִצְוָה קָתָנֵי וְלָא קָתָנֵי לְמִצְוָה: ה"ק כו' וְאָכְלוּ אֹתָם אֶת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם כִּי הֵיכִי דְּתֶהֱוֵי כַּפָּרָה שְׁלֵמָה: רָצָה הוּא כֹּהֵן שֶׁעָבַד עֲבוֹדָתָהּ: אֶלָּא לְרַב יִצְחָק דְּתָנֵי לְמִצְוָה וְאַבָּא שָׁאוּל הִיא: הָכָא מַאי תְּרֵי גַּוְונֵי אִכָּא דְּקָא מְמַעֵט תַּנָּא יָכוֹל תַּחְזֹר לְהֶתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן ת"ל דְּלָא וְהָא לֵיכָּא לְמֵימַר תַּחְזֹר לְהֶתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן רָצָה לְשֵׁם מִצְוָה אֹכְלָה רָצָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם מִצְוָה אוֹכְלָהּ ת"ל דְּלָא דְּהָא כָּל כַּמָּה דְּבָעֵי לֵיכְלָהּ דְּהָתָם הוּא כִּי בָּעֵיל שֶׁלֹּא לְשֵׁם מִצְוָה פָּגַע בְּעֶרְוָה אֲבָל הָכָא מַאי קָעָבִיד וע"כ בִּתְרֵי גַּוְונֵי בָּעֲיָא לְאוֹקְמֵי דּוּמְיָא דְּרֵישָׁא: אֲכִילָה גַּסָּה מִי מִקַּרְיָא אֲכִילָה וְהָאָמַר ר"ל כו' וְכֵיוָן דְּלָאו אֲכִילָה הִיא מֵאֲכָלוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו דְּרֵישָׁא נָפְקָא: פָּטוּר דְּלָא עָבַר עַל אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה שֶׁאַף זֶה עִנּוּי הוּא שֶׁמַּזִּיק אֶת עַצְמוֹ: אֶלָּא תְּרֵי גַּוְונֵי הָכִי תִּבְעֵי לְמֵימַר רָצָה מַצָּה אוֹכְלָהּ רָצָה חָמֵץ אוֹכְלָהּ ת"ל מַצּוֹת תֹּאכַל וְלֹא חָמֵץ: לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ לְהָכִי סְמִיךְ חֶלְקָם לְלֹא תֹאפֶה חָמֵץ לוֹמַר אֲפִי' שְׁיָרֵי מִנְחָה שֶׁהֵם חֶלְקָם שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא תֹאפֶה חָמֵץ וּמֵהָתָם נָפְקָא: חָלוּט בְּרוֹתְחִים: רָצָה חָלוּט אוֹכְלָהּ ת"ל מַצּוֹת וְלֹא חָלוּט: אִי מַצָּה הִיא מַצָּה הִיא וְהֵיכִי מְמַעִיט מִמַּשְׁמָעוּת דְּמִצְוַת תֹּאכַל: וְאִי לָאו מַצָּה הִיא מַצּוֹת אָמַר רַחֲמָנָא בִּשְׁיָרֵי מִנְחַת חוֹבָה דִּכְתִיב בְּצַו אֶת אַהֲרֹן וַאֲכָלוּהָ מַצּוֹת וה"ה לִשְׁאָר מְנָחוֹת וְלָמָּה לִי מַצּוֹת תֹּאכַל: מַתְנִי' הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד כו' וְלֹא הִפְסִיד חֶלְקוֹ בְּנִכְסֵי אָחִיו: זָכָה בְּנִכְסֵי הָאָח וַאֲפִלּוּ גֵּרְשָׁהּ לְמָחָר: גְּמ' פְּשִׁיטָא דְּלָא אִבֵּד זְכוּתוֹ: מַהוּ דְּתֵימָא כְּלוֹמַר לָאו לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא אִבֵּד זְכוּתוֹ תַּנְיָא לָהּ אֶלָּא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא שָׁקִיל כּוּלְּהוּ נִכְסֵי: אִי הָכִי דְּלִגְרוּעֵי אֲתָא הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי אֵינוֹ אֶלָּא כְּאֶחָד כו': ה"ג אֶלָּא סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא לִקְנְסֵהּ הוֹאִיל וְאַפְסְדָהּ מִיִּבּוּם שֶׁפְּסָלָהּ עַל הָאַחִין: אַף הַאי נָמֵי לְאַחַר מִיתַת הָאָב אִם מֵת הָאָב לְאַחַר יִבּוּמוֹ שֶׁל זֶה מוֹדֶה ר"י דְּנוֹטֵל זֶה חֶלְקוֹ וְחֵלֶק אָחִיו: עַל שֵׁם אָחִיו כְּתִיב וְלֹא עַל שֵׁם אָבִיו כְּתִיב וְכֵיוָן דִּבְשָׁעָה שֶׁקָּם עַל שֵׁם אָחִיו לָא שָׁקַל תּוּ לָא שְׁקִיל [דְּאִי שְׁקִיל הַשְׁתָּא לֹא מִנִּכְסֵי אָחִיו שְׁקִיל אֶלָּא מִנִּכְסֵי אָבִיו דְּהָא יַרְתִינְהוּ]: הֵיכָא דְּאִכָּא אָב דְּלָא שָׁקֵל יָבָם נַחֲלָה לֹא תִּתְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם: אִסְמְכֵיהּ לְכֻלָּהּ מַתְנִי' דְּמִשְׁנָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה הִיא: אֲמַר לֵיהּ לָא תְּסַמְּיֵהּ דְּאַתְּ הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה אַתְנַיךְ וּמִשְׁנָה צְרִיכָה הֲוַאי: וּמִקְשָׁה הוּא דְּקַשְׁיָא לָךְ הֵיכִי שָׁבֵק רַבָּנָן וְעָבֵד כְּרַבִּי יְהוּדָה וְאַפְכַתְּ לָהּ וְשַׁפִּיר עֲבַדְתְּ דְּאַפְכַתְּ לָהּ: מַתְנִי' אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ כְּאִלּוּ הִיא אִשְׁתּוֹ וְכָל קְרוֹבוֹת הַנֶּאֱסָרוֹת מֵחֲמַת אִשָּׁה גְּמוּרָה אֲסוּרוֹת מִדְּרַבָּנָן בַּחֲלוּצָה:

[א]שֶׁבַּתְּחִלָּה הָיְתָה עָלָיו בִּכְלַל הֶיתֵּר. נֶאֶסְרָה, וְחָזְרָה וְהוּתְּרָה, יָכוֹל תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ״ — מִצְוָה. בִּשְׁלָמָא לְרָבָא דְּאָמַר הָא מַנִּי רַבָּנַן הִיא — הָכָא, הָכִי קָאָמַר: ״מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ״ — מִצְוָה. שֶׁבַּתְּחִלָּה הָיְתָה עָלָיו בִּכְלַל הֶיתֵּר, רָצָה — אוֹכְלָהּ, רָצָה — אֵינוֹ אוֹכְלָהּ (נֶאֶסְרָה, חָזְרָה וְהוּתְּרָה, יָכוֹל תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן), רָצָה — אוֹכְלָהּ, רָצָה — אֵינוֹ אוֹכְלָהּ. [ב](א)רָצָה אֵינוֹ אוֹכְלָהּ?! וְהָכְתִיב: ״וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם״, מְלַמֵּד שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים וּבְעָלִים מִתְכַּפְּרִין! אֶלָּא: רָצָה — הוּא אוֹכְלָהּ, רָצָה — כֹּהֵן אַחֵר אוֹכְלָהּ, תַּלְמוּד לוֹמַר: ״מַצּוֹת תֵּאָכֵל בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ״ — מִצְוָה. אֶלָּא לְרַב יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי, דְּאָמַר אַבָּא שָׁאוּל הִיא, הָכָא מַאי תְּרֵי גַּוְונֵי אִיכָּא? [ג]וְכִי תֵּימָא: רָצָה — לְתֵאָבוֹן אוֹכְלָהּ, רָצָה — אֲכִילָה גַּסָּה אוֹכְלָהּ, אֲכִילָה גַּסָּה מִי שְׁמָהּ אֲכִילָה? וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הָאוֹכֵל אֲכִילָה גַּסָּה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים פָּטוּר מִ״לֹּא תְעֻנֶּה״! אֶלָּא: רָצָה — מַצָּה אוֹכְלָהּ, רָצָה — חָמֵץ אוֹכְלָהּ. [ד](ב)וְהָכְתִיב: ״לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם״, וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: וַאֲפִילּוּ חֶלְקָם לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ! אֶלָּא: רָצָה — מַצָּה אוֹכְלָהּ, רָצָה — חָלוּט אוֹכְלָהּ. הַאי חָלוּט הֵיכִי דָּמֵי? אִי מַצָּה הִיא — הָא מַצָּה הִיא, וְאִי לָא מַצָּה הִיא — ״מַצּוֹת״ אָמַר רַחֲמָנָא! לָא, לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ מַצָּה הִיא, וּלְהָכִי תְּנָא בֵּיהּ קְרָא — לְעַכֵּב. [ה]אֶלָּא חָלוּט מַצָּה הִיא דְּקָאָמְרִינַן, לְמַאי הִלְכְתָא? לוֹמַר שֶׁאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח, אַף עַל פִּי דְּחַלְטֵיהּ מֵעִיקָּרָא, כֵּיוָן דַּהֲדַר אַפְיֵיהּ בְּתַנּוּר — ״לֶחֶם עוֹנִי״ קָרֵינָא בֵּיהּ, וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח. [ו](ג)מַתְנִי׳ הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ — הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִן הָאַחִין לַנַּחֲלָה. וְאִם יֵשׁ שָׁם אָב — נְכָסִים שֶׁל אָב. הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ — זָכָה בִּנְכָסִים שֶׁל אָחִיו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, אִם יֵשׁ שָׁם אָב — נְכָסִים שֶׁל אָב. גְּמָ׳ פְּשִׁיטָא! סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא חֲלִיצָה בִּמְקוֹם יִבּוּם קָיְימָא, וְנִשְׁקוֹל כּוּלְּהוּ נִכְסֵי, קָא מַשְׁמַע לַן. אִי הָכִי, הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִן הָאַחִים — אֵינוֹ אֶלָּא כְּאֶחָד מִן הָאַחִים מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וְאַפְסְדַהּ מִיִּבּוּם, לִקְנְסֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן. [ח]אִם יֵשׁ שָׁם אָב. דְּאָמַר מָר: אָב קוֹדֵם לְכָל יוֹצְאֵי יְרֵכוֹ. הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְכוּ׳. מַאי טַעְמָא — ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו״ אָמַר רַחֲמָנָא, וַהֲרֵי קָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר וְכוּ׳. אָמַר עוּלָּא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְכֵן אָמַר רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. (ד)וְאָמַר עוּלָּא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דִּכְתִיב: ״וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד״ — כִּבְכוֹר, מָה בְּכוֹר אֵין לוֹ בְּחַיֵּי הָאָב — אַף הַאי נָמֵי אֵין לוֹ בְּחַיֵּי הָאָב. אִי: מָה בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם לְאַחַר מִיתַת הָאָב, אַף הַאי נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם לְאַחַר מִיתַת הָאָב! מִידֵּי ״יָקוּם עַל שֵׁם אָבִיו״ כְּתִיב? ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו״ כְּתִיב, וְלֹא ״עַל שֵׁם אָבִיו״. אֵימָא: הֵיכָא דְּלֵיכָּא אָב דְּלִשְׁקוֹל נַחֲלָה — תִּתְקַיֵּים מִצְוַת יִבּוּם, הֵיכָא דְּאִיכָּא אָב [דְּלָא] שָׁקֵיל נַחֲלָה — לֹא תִּתְקַיֵּים מִצְוַת יִבּוּם. מִידֵּי יִבּוּם בְּנַחֲלָה תְּלָה רַחֲמָנָא? יַבּוֹמֵי מְיַבְּמִי, וְאִי אִיכָּא נַחֲלָה — שָׁקֵיל, וְאִי לָא — לָא שָׁקֵיל. (ה)יְתֵיב רַבִּי חֲנִינָא קָרָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי, וְיָתֵיב וְקָאָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. אֲמַר לֵיהּ: פּוֹק קְרִי קְרָיָיךְ לְבָרָא, אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. תָּנֵי תַּנָּא, קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. אֲמַר לֵיהּ: אֶלָּא כְּמַאן, כְּרַבָּנַן? פְּשִׁיטָא, יָחִיד וְרַבִּים הֲלָכָה כְּרַבִּים! אֲמַר לֵיהּ: אֶסְמְכֵיהּ?! אֲמַר לֵיהּ: לָא. אַתְּ — הֲלָכָה אַתְנְיָיךְ, וּמִקְשָׁא הוּא דְּאִקְשִׁי לָךְ, וַאֲפַכְתְּ. וּלְמַאי דַּאֲפַכְתְּ, שַׁפִּיר אֲפַכְתְּ. [ט]מַתְנִי׳ הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ — הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו.

הוא

רָצָה כֹּהֵן אַחֵר אוֹכְלָהּ וְהָא דְּדָרְשִׁינַן בפ"ב דְּקִדּוּשִׁין (דַּף נג.) לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו הַיְנוּ שֶׁל אוֹתוֹ מִשְׁמָר אוֹ שֶׁל אוֹתוֹ בֵּית אָב א"נ הָכָא מֵרִבּוּי יָלְפִינַן דְּכֹהֵן הַמַּקְרִיב צָרִיךְ שֶׁיֹּאכַל מִמֶּנָּה וְלֹא כֻּלָּהּ: מַאי תְּרֵי גַּוְונֵי אִכָּא דְּלֵיכָּא לְמֵימַר רָצָה לְשֵׁם סְעוּדָה אוֹכְלָהּ רָצָה לְשֵׁם מִצְוָה דְּאֵין צָרִיךְ שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְשֵׁם מִצְוָה אֶלָּא שֶׁלֹּא יְהֵא אוֹכְלָהּ אֲכִילָה גַּסָּה: אֲכִילָה גַּסָּה ביוה"כ פָּטוּר וא"ת דְּאָמַר בְּפֶרֶק מִי שֶׁאָמַר הֲרֵינִי נָזִיר (נָזִיר דַּף כג.) (וְשָׁם) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם (הוֹשֵׁעַ י"ד:י') מָשָׁל לְב' בְּנֵי אָדָם שֶׁצָּלוּ פִּסְחֵיהֶן אֶחָד אֲכָלוֹ לְשֵׁם פִּסְחוֹ וְאֶחָד אֲכָלוֹ אֲכִילָה גַּסָּה וּמַשְׁמַע הָתָם דְּתַרְוַיְהוּ נָפְקִי אַלְמָא הָוְיָא אֲכִילָה וי"ל דִּתְרֵי עִנְיָנֵי אֲכִילָה גַּסָּה הֵם: מַצּוֹת אָמַר רַחֲמָנָא פֵּי' בַּקּוּנְטְ' וְאִכְלוּהָ מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ' וּבִשְׁמִינִי שֶׁל מִלּוּאִים כְּתִיב וַאֲפִלּוּ לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר בְּרֵישׁ הַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף יט:) דְּלָא יָלְפִינַן דּוֹרוֹת מִשָּׁעָה שֶׁמָּא הָכָא אִיכָּא שׁוּם יִתּוּר: שָׁנָה בָּהּ קְרָא לְעַכֵּב הַךְ דְּהָכָא לָא הָוֵי כְּמוֹ שָׁנָה עָלָיו הַכָּתוּב לְעַכֵּב דְּעָלְמָא דְּמֵהֵיכָא תֵּיתֵי לְעַכֵּב דְּדִלְמָא לְמִצְוָה הוּא דְּאָמַר רַחֲמָנָא דְּלָא לֶעֱבַד חָלוּט אֶלָּא לְעַכֵּב כְּלוֹמַר דְּבָעֵינַן מַצָּה מְעַלַּיְיתָא וְלֹא חָלוּט: כֵּוָן דַּהֲדַר אַפְיֵהּ בְּתַנּוּר אוֹ בְּאִלְפָּס לֶחֶם אִקְרִי וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח וְהָא דְּאָמַר בְּפֶ' כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף לו:) לֶחֶם עֹנִי פְּרָט לְחָלוּט וַאֲשִׁישָׁה אר"ת דְּהָתָם בְּלֹא הָדַר אֲפִיָּה בַּתַּנּוּר וְעוֹד אר"ת דְּהָתָם בְּחָלוּט גָּדוֹל דּוּמְיָא דַּאֲשִׁישָׁה וְלָא חֲשִׁיב לֶחֶם עֹנִי לְפִי שֶׁהוּא גָּדוֹל וְלֹא מִשּׁוּם דְּחָלוּט א"נ הָתָם בִּבְלִילָתוֹ קָשֶׁה וְהָכָא בִּבְלִילָתוֹ רַכָּה כְּגוֹן סֻפְגָּנִין אוֹ חַלַּת הַמְּשָׁרֵת דִּמְפָרֵשׁ הָתָם דְּהַיְנוּ חָלוּט שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים דְּלָא מִחַיֵּב בְּחַלָּה וְלָא חֲשִׁיב לֶחֶם אֶלָּא עַל יְדֵי אֲפִיָּה וּלְהָכִי חֲשִׁיב שַׁפִּיר לֶחֶם עֹנִי אע"ג דְּחַלְטֵהּ אֲבָל בְּלִילָתוֹ עָבָה מִפְסָל לַעֲשׂוֹת דַּחֲשִׁיב לֶחֶם עֲשִׁירוּת אֲפֵי' לָא הָדַר אֲפִיָּה וּבְפֶ' כָּל שָׁעָה (שָׁם ד"ה פְּרָט) הֶאֱרַכְתִּי:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ ב, סמג עשין קפד, סמג עשין קפה:

ב מיי׳ פי׳ מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ א:

ג מיי׳ פב׳ מהל׳ שביתת עשור הל׳ ז, סמג לאוין סט, טוש״ע או״ח סי׳ תריב סעי׳ ו:

ד מיי׳ פי״ב מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ יד, סמג לאוין של:

ה מיי׳ פו׳ מהל׳ חמץ ומצה הל׳ ו, סמג עשין מ, טוש״ע או״ח סי׳ תנד סעי׳ ג:

ו טוש״ע אה״ע סי׳ קסג סעי׳ ב:

ז מיי׳ פג׳ מהל׳ נחלות הל׳ ז, סמג עשין נא, ש״ע אה״ע סי׳ קסג סעי׳ א:

ח מיי׳ פא׳ מהל׳ נחלות הל׳ ב, סמג עשין צו, טוש״ע חו״מ סי׳ ערו סעי׳ א:

ט מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יג, סמג עשין נב, סמג לאוין קי, טוש״ע אה״ע סי׳ קסב סעי׳ ג:

(א)הוּא אָסוּר בְּאִמָּהּ, וּבְאֵם אִמָּהּ, וּבְאֵם אָבִיהָ, וּבְבִתָּהּ, וּבְבַת בִּתָּהּ, וּבְבַת בְּנָהּ, וּבַאֲחוֹתָהּ בִּזְמַן שֶׁהִיא קַיֶּימֶת. וְהָאַחִין מוּתָּרִין. וְהִיא אֲסוּרָה בְּאָבִיו, וּבַאֲבִי אָבִיו, וּבִבְנוֹ, וּבְבֶן בְּנוֹ, בְּאָחִיו, וּבְבֶן אָחִיו. [אב]מוּתָּר אָדָם בִּקְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָתוֹ. וְאָסוּר בְּצָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ. גְּמָ׳ אִיבַּעְיָא לְהוּ: גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה, אוֹ לֹא? בְּעֶרְוָה דְּאוֹרָיְיתָא — גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן שְׁנִיּוֹת, בַּחֲלוּצָה — לָא גְּזַרוּ רַבָּנַן שְׁנִיּוֹת, אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא. תָּא שְׁמַע: הוּא אָסוּר בְּאִמָּהּ וּבְאֵם אִמָּהּ, וְאִילּוּ ״אֵם אֵם אִמָּהּ״ — לָא קָתָנֵי! דִּלְמָא הַיְינוּ טַעְמָא דְּלָא תָּנֵי, מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִיתְנֵי סֵיפָא ״וְהָאַחִין מוּתָּרִין״, וְאִי תָּנָא ״אֵם אֵם אִמָּהּ״, הֲוָה אָמֵינָא: הָאַחִין מוּתָּרִין דַּוְקָא בְּאֵם אֵם אִמָּהּ, אֲבָל בְּאֵם אִמָּהּ וּבְאִמָּהּ — לֹא. וְלִיתְנֵי ״אֵם אֵם אִמָּהּ״, וְלִיתְנֵי ״הָאַחִין מוּתָּרִין בְּכוּלָּן״! קַשְׁיָא. תָּא שְׁמַע: הִיא אֲסוּרָה בְּאָבִיו וּבַאֲבִי אָבִיו. קָתָנֵי מִיהָא אֲבִי אָבִיו, מַאי לָאו, מִשּׁוּם חוֹלֵץ דְּהָוְיָא לַהּ כַּלַּת בְּנוֹ! לָא, מִשּׁוּם מִיתָנָא, דְּהָוְיָא לַהּ כַּלַּת בְּנוֹ. תָּא שְׁמַע: וּבְבֶן בְּנוֹ. מַאי לָאו, מִשּׁוּם חוֹלֵץ, דְּהָוְיָא לַהּ (מִשּׁוּם) אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו! לָא, מִשּׁוּם מִיתָנָא, וְהָוְיָא לַהּ אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו. הָא אַמֵּימָר מַכְשַׁר בְּאֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו! אַמֵּימָר מוֹקֵי לַהּ בְּבַר בְּרָא דְּסָבָא. (ב)אִי הָכִי, הַיְינוּ אָחִיו וּבֶן אָחִיו? תְּנָא אָחִיו מִן הָאָב, וְקָתָנֵי אָחִיו מִן הָאֵם. (ג)תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: אַרְבַּע מִדִּבְרֵי תוֹרָה, וְאַרְבַּע מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים: אָב וּבְנוֹ, אָחִיו, וּבֶן אָחִיו — מִדִּבְרֵי תוֹרָה. אֲבִי אָבִיו, וַאֲבִי אִמּוֹ, בֶּן בְּנוֹ, וּבֶן בִּתּוֹ — מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים קָתָנֵי מִיהָא אֲבִי אָבִיו. מַאי לָאו, מִשּׁוּם חוֹלֵץ, וְהָוְיָא לַהּ כַּלַּת בְּנוֹ! לָא, מִשּׁוּם מִיתָנָא, דְּהָוְיָא לַהּ כַּלַּת בְּנוֹ. תָּא שְׁמַע: אֲבִי אִמּוֹ. מַאי לָאו, מִשּׁוּם חוֹלֵץ, דְּהָוְיָא לַהּ כַּלַּת בִּתּוֹ! לָא, מִשּׁוּם מִיתָנָא, דְּהָוְיָא לַהּ כַּלַּת בִּתּוֹ. תָּא שְׁמַע: וּבֶן בְּנוֹ. מַאי לָאו, מִשּׁוּם חוֹלֵץ, דְּהָוְיָא לַהּ אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו! לָא, מִשּׁוּם מִיתָנָא, וְהָוְיָא לַהּ אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו. וְהָא אַמֵּימָר מַכְשִׁיר בְּאֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו! אַמֵּימָר מוֹקֵים לַהּ מִשּׁוּם חוֹלֵץ, וְקָסָבַר גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה. תָּא שְׁמַע: וּבְבֶן בִּתּוֹ. מַאי לָאו, מִשּׁוּם חוֹלֵץ, דְּהָוְיָא לַהּ אֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ! לָא, מִשּׁוּם מִיתָנָא, דְּהָוְיָא לַהּ אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אִמּוֹ. וְהָא גַּבֵּי שְׁנִיּוֹת דְּעֶרְוָה לֹא גָּזְרוּ! [ג]אֶלָּא לָאו, מִשּׁוּם חוֹלֵץ, וּשְׁמַע מִינַּהּ גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה? שְׁמַע מִינַּהּ. מוּתָּר אָדָם וְכוּ׳. אָמַר רַב טוֹבִי בַּר קִיסְנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: הַבָּא עַל צָרַת חֲלוּצָה — הַוָּלָד מַמְזֵר. מַאי טַעְמָא? בְּאִיסּוּרַהּ קָיְימָא. אָמַר רַב יוֹסֵף, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: מוּתָּר אָדָם בִּקְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָתוֹ. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא צָרָה אַבָּרַאי, מִשּׁוּם הָכִי מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ צָרָה כַּחֲלוּצָה דָּמְיָא, אַמַּאי מוּתָּר? (ד)לֵימָא תֶּיהְוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר: בֵּין הוּא, בֵּין אַחִין — אֵין חַיָּיבִין לֹא עַל הַחֲלוּצָה כָּרֵת, וְלֹא עַל צָרָתָהּ כָּרֵת. (ה)אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן: וְתִסְבְּרָא אֲחוֹת חֲלוּצָה דְּאוֹרָיְיתָא? וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כָּאן שָׁנָה רַבִּי אָחוֹת גְּרוּשָׁה מִדִּבְרֵי תוֹרָה, אֲחוֹת חֲלוּצָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. מַאי שְׁנָא הַאי, וּמַאי שְׁנָא הַאי?

הָךְ

אֲבָל אִמָּהּ וְאֵם אִמָּהּ לֹא וְהָא דִּתְנַן בְּפֶרֶק ב׳ (לְעֵיל יְבָמוֹת כג:) אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם אַלְמָא שָׁרֵי בַּאֲחוֹתָהּ שָׁאנֵי הָתָם מִשּׁוּם דְּאֵימוֹר דִּידֵהּ אִתְרַמִּי לֵיהּ וְהָא נָמֵי דִּתְנַן לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף מא.) הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְנָשָׂא אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ הַיְנוּ דִּיעֲבַד: וְלִתְנֵי אַחִין מֻתָּרִין בְּכֻלָּן קַשְׁיָא הָא דְּלָא קָאָמַר אֶלָּא שְׁמַע מִנַּהּ דְּלָא גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה הַיְנוּ מִשּׁוּם דִּלְקַמָּן מַסִּיק דְּגָזְרוּ וְלֹא שַׁיָּךְ לְשַׁנּוּיֵי תָּנָא וְשַׁיַּר כֵּיוָן דְּלָא תְּנָא שׁוּם שְׁנִיָּה אֶלָּא הָנֵי דְּאוֹרָיְתָא לְחוּד: אַמֵּימָר מוּקֵי לָהּ כו׳ כָּל סֻגְיָא דִּשְׁמַעְתִּין דְּלָא כְּאַמֵּימָר כִּדְפֵּרַשְׁתִּי לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף כא: ד״ה אַמֵּימָר): בְּבֶן בִּתּוֹ לָאו מִשּׁוּם חוֹלֵץ לָא בָּעֵי לְאוֹקְמֵי בְּבֶן בִּתּוֹ דְּסָבָא דּוּמְיָא דְּבֶן בְּנוֹ דְּלָא מַיְירֵי בְּבֶן בְּנוֹ דְּסָבָא דא״כ הָוְיָא לֵיהּ אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו דְּאוֹרָיְתָא: שְׁמַע מִנַּהּ גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה וְהָא דְּלָא תָּנֵי בְּמַתְנִיתִין אֲבִי אִמּוֹ וּבֶן בִּתּוֹ מִשּׁוּם דִּתְנָא וְשַׁיֵּר וּמִיהוּ רַבִּי חִיָּא דְּקָתָנֵי מִנְיָנָא קָשֶׁה דְּלָא תְּנָא בֶּן אֲחוֹתוֹ וּבֶן אָחִיו מִן הָאֵם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָא תְּנָא אֶלָּא אַרְבַּע כְּנֶגֶד אַרְבַּע שֶׁל דִּבְרֵי תוֹרָה:

הוּא אָסוּר כו׳ כָּל הָנָךְ עֲרָיוֹת דְּאוֹרָיְתָא נִינְהוּ בְּאִשְׁתּוֹ וְגַזְרִינְהוּ רַבָּנַן בַּחֲלוּצָתוֹ: בִּזְמַן שֶׁהִיא קַיֶּמֶת אַאֲחוֹתָהּ קָאֵי וְלֹא אַשְּׁאָר עֲרָיוֹת: בְּאָבִיו מִשּׁוּם כַּלָּתוֹ: וּבַאֲבִי אָבִיו מִשּׁוּם כַּלַּת בְּנוֹ. אע״ג דְּבְאִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה אֵין אֲסוּרָה לַאֲבִי אָבִיו אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים דְּהָא כַּלַּת בְּנוֹ מִשְּׁנִיּוֹת דְּרַבָּנַן הִיא וַאֲפִילּוּ הָכִי גַּזְרוּהָ רַבָּנַן נָמֵי בַּחֲלוּצָה: בִּבְנוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב: בְּבֶן בְּנוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו שֶׁהִיא מִן הַשְּׁנִיּוֹת: בְּאָחִיו מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח: בְּבֶן אָחִיו מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו: מֻתָּר אָדָם בִּקְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָתוֹ וְלָא אָמְרִינַן צָרָה כַּחֲלוּצָה וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: וְאָסוּר בְּצָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ רְאוּבֵן חָלַץ לְלֵאָה וְרָחֵל נְשׂוּאָה לְנָכְרִי וְלָהּ צָרָה וּמֵת הַנָּכְרִי אֲסוּרָה הַצָּרָה לִרְאוּבֵן וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: גְּמ׳ גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה אוֹ לֹא כְּגוֹן אֵם אֵם אִמָּהּ וְאֵם אֵם אָבִיהָ דְּגַבֵּי אִשְׁתּוֹ מִיתַּסְרוּ עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁנִיּוֹת כִּדְתָנֵי רַבִּי חִיָּא בְּפֶרֶק כֵּיצַד (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כב.) רְבִיעִי שֶׁבְּחָמִיו וְשֶׁבַּחֲמוֹתוֹ שְׁנִיָּה הָכָא מַאי: בְּעֶרְוָה דְּאוֹרָיְתָא כְּלוֹמַר בְּאִשְׁתּוֹ דְּאִמָּהּ וְאֵם אִמָּהּ הֲוָה עֶרְוָה דְּאוֹרָיְתָא גָּזְרוּ רַבָּנָן שְׁנִיּוֹת אֲבָל בַּחֲלוּצָה דַּאֲפִילּוּ עֲרָיוֹת דִּידֵהּ דְּרַבָּנָן לֹא גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בָּהֶן: אוֹ דִלְמָא לָא שְׁנָא וּמִמַּתְנִ׳ לָא דַּיֵּק דְּקָתָנֵי הִיא אֲסוּרָה בַּאֲבִי אָבִיו מִשּׁוּם כַּלַּת בְּנוֹ דְּהָוֵי שְׁנִיָּה הָא קָמַיְתִינַן לָהּ לְקַמָּן עֲלָהּ דְּהָא מִלְּתָא וּמְדַחֵי לֵיהּ לְמֵימַר לָאו מִשּׁוּם חוֹלֵץ אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַמֵּת שֶׁהָיְתָה זוֹ אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה לְפִיכָךְ אֲבִי אָבִיו אָסוּר בָּהּ מִשּׁוּם כַּלַּת בְּנוֹ: הֵ״א הָאַחִין מֻתָּרִין לָא קָאֵי אֶלָּא אַאִם אֵם אִמָּהּ דְּלָא גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בְּזִקָּה אֲבָל אִמָּהּ וְאֵם אִמָּהּ דְּהָווּ לְהוּ עֲרָיוֹת דְּאוֹרָיְתָא לְגַבֵּי אִשָּׁה גְּמוּרָה לָא מִשְׁתְּרוּ אַחִין דְּגָזְרוּ עֲרָיוֹת בְּזִקָּה וַאֲפִי׳ לְאַחַר חֲלִיצָה נֵימָא דְּאִיהוּ שְׁלִיחוּתַיְהוּ עֲבַד מִשּׁוּם הָכִי לָא תַּנְיֵהּ: ת״ש מִבֶּן בְּנוֹ מַאי לָאו מִשּׁוּם חוֹלֵץ דְּהָוֵי לֵיהּ אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו וְהִיא מִן הַשְּׁנִיּוֹת: לֹא מִשּׁוּם מִיתָנָא שֶׁהָיְתָה זוֹ אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה וַאֲסוּרָה עַל בֶּן בְּנוֹ שֶׁל חוֹלֵץ דְּהָוְיָא לַהּ אֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי אָבִיו וקס״ד דְּהָא נָמֵי מִשְּׁנִיּוֹת הִיא: וְהָא אַמֵּימָר מַכְשַׁר כו׳ בְּפֶרֶק כֵּיצַד (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כא:): אַמֵּימָר מוּקֵי לָהּ לְהַאי בֶּן בְּנוֹ דְּמַתְנִ׳ אַסָּבָא אֲבִיהֶן שֶׁל מֵת וְחוֹלֵץ דִּתְנָא בְּרֵישָׁא דְּקָתָנֵי הִיא אֲסוּרָה בְּאָבִיו וַהֲדַר תָּנֵי וּבִבְנוֹ שֶׁל אָבִיו שֶׁהוּא אֲחִי הַמֵּת וְהַחוֹלֵץ וְקָמָה עָלֶיהָ בְּלֹא יִבְנֶה מִשֶּׁחָלַץ לָהּ הָאֶחָד וּלְבֶן בְּנוֹ שֶׁל אֲבִיהֶם דְּהָוְיָא לֵיהּ אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו: וְקָתָנֵי אַחִין מִן הָאֵם שֶׁהָיָה זֶה אָחִיו מִן הָאֵם אוֹ בֶּן אָחִיו מִן הָאֵם וְלָאו מִשּׁוּם חוֹלֵץ דא״כ הָוְיָא לָהּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה דְּהָא לֵיתָא אֶלָּא אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב מִן הָאֵם וְהָא בִּשְׁנִיּוֹת תְּנֵינַן לָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם מִיתָנָא דְּהָוֵי שְׁנִיָּה מִשּׁוּם עֶרְוָה דְּאוֹרָיְתָא דְּאִשְׁתּוֹ מְעַלַּיְיתָא הֲוָה וּכְגוֹן שֶׁהָיוּ הַיָּבָם וְהַחוֹלֵץ אַחִין מִן הָאָב וּמִן הָאֵם וְלִשְׁנֵיהֶם אָח מִן הָאֵם שֶׁלֹּא מִן הָאָב: דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּא בַּחֲלוּצָה: אַרְבַּע מִדִּבְרֵי תוֹרָה כְּלוֹמַר דִּלְגַבֵּי אִשְׁתּוֹ הָוְיָן דְּאוֹרָיְתָא: אָב שֶׁל חוֹלֵץ אָסוּר בָּהּ מִן הַתּוֹרָה מִפְּנֵי הַמֵּת דְּהָוְיָא לֵיהּ כַּלָּתוֹ שֶׁל אָב: וּבְנוֹ שֶׁל חוֹלֵץ שֶׁהָיָה הַמֵּת אֲחִי אָבִיו וְעֶרְוָה הִיא לְגַבֵּהּ: וְאָחִיו שֶׁל חוֹלֵץ דַּהֲוָה נָמֵי אֲחִי הַמֵּת וְקָם לֵהּ בְּלֹא יִבְנֶה: וּבֶן אָחִיו שֶׁל חוֹלֵץ שֶׁהָיָה הַמֵּת אֲחִי אָבִיו: אֲבִי אָבִיו מִשּׁוּם כַּלַּת בְּנוֹ: וַאֲבִי אִמּוֹ מִשּׁוּם כַּלַּת בִּתּוֹ: וּבֶן בְּנוֹ קס״ד מִשּׁוּם חוֹלֵץ דְּהָוְיָא לֵיהּ אֵשֶׁת אֲבִי אָבִיו: וּבֶן בִּתּוֹ דְּהָוְיָא לֵיהּ אֵשֶׁת אֲבִי אִמּוֹ. וְכָל הָנָךְ שְׁנִיּוֹת נִינְהוּ: הָכִי גָּרְסִינַן ת״ש וּבַאֲבִי אִמּוֹ מַאי לָאו מִשּׁוּם חוֹלֵץ דְּהָוְיָא לֵיהּ כַּלַּת בִּתּוֹ לֹא מִשּׁוּם מִיתָנָא דְּהָוְיָא לֵיהּ כַּלַּת בִּתּוֹ וּכְגוֹן שֶׁהָיוּ אַחִין אַף מִן הָאֵם: אַמֵּימָר מוּקֵי לָהּ וַדַּאי כִּדְקָאָמְרַתְּ מִשּׁוּם חוֹלֵץ וְקָסָבַר גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה. אֲבָל מַאן דְּאָסַר בְּאֵשֶׁת אֲחִי אֲבִי הָאָב מָצֵי לְאוֹקְמֵי מִשּׁוּם מִיתָנָא וְתִבְעֵי לָךְ אִי גָּזְרוּ שְׁנִיּוֹת בַּחֲלוּצָה אוֹ לֹא: בְּאִסּוּרָהּ קַיְמָא חֲלוּצָה הִיא דְּקַיְמָא בְּלֹא יִבְנֶה וְתוּ לָא אֲבָל צָרָתָהּ קַיְמָא עֲלֵהּ בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח בְּכָרֵת וְהַוָּלָד מַמְזֵר: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא צָרָה אַבָּרַאי קַיְמָא בְּאִסּוּרָא קַמָּא וְלָא אָמְרִינַן חֲלוּצָה שְׁלִיחוּתָא דִּידֵהּ עָבְדָא: מִשּׁוּם הָכִי שָׁרֵי בַּאֲחוֹתָהּ דְּלָאו אֲחוֹת חֲלוּצָה הִיא וּלְגַבֵּי דִּידֵהּ נָמֵי כֵּיוָן דַּחֲלוּצָה לָאו שְׁלִיחוּת דִּידֵהּ עַבְדָא לָא מְשַׁוְּיָא לֵיהּ בְּלֹא יִבְנֶה אֶלָּא בְּאִסּוּרָא קַמָּא קַיְמָא: אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ צָרָה כַּחֲלוּצָה דָּמְיָא דַּחֲלוּצָה שְׁלִיחוּתָא דִּידֵהּ עַבְדָא וּמְשַׁוֵּי לָהּ בְּלֹא יִבְנֶה א״כ הָוְיָא לָהּ צָרָה כַּחֲלוּצָה וְאַמַּאי שָׁרֵי בַּאֲחוֹתָהּ: דְּר׳ יוֹחָנָן בְּפֶרֶק קַמָּא (לְעֵיל יְבָמוֹת י:): וְלֹא עַל צָרָתָהּ כָּרֵת הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אֶחָד מִן הָאַחִין עַל צָרָתָהּ: וְתִסְבְּרָא דְּהָא רְאָיָה דְּרַב יוֹסֵף דְּאַיְתִי מִמַּתְנִיתִין רְאָיָה הִיא וְכִי חֲלוּצָה גּוּפָהּ דְּאוֹרָיְתָא (דְּרַבָּנַן הִיא) דְּכִי אָמְרִינַן צָרָה כַּחֲלוּצָה יֵאָסֵר בַּאֲחוֹת הַצָּרָה: וְהָאָמַר ר״ל לְקַמָּן אַמַּתְנִיתִין דִּלְקַמָּן: כָּאן שָׁנָה רַבִּי בְּמִשְׁנָה זוֹ לָמַדְנוּ רַבִּי אֲחוֹת גְּרוּשָׁה מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְכוּ׳ וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ. וְכֵיוָן דַּאֲחוֹת חֲלוּצָה גּוּפָהּ דְּרַבָּנַן בַּחֲלוּצָה גְּזוֹר בַּאֲחוֹתָהּ בְּצָרָה לָא גְּזוֹר: מַאי שְׁנָא רֵישָׁא קְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָה דְּשַׁרְיָא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא צָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ שֶׁשְּׁתֵּיהֶן נָכְרִיּוֹת הִיא וְצָרָתָהּ נְשׂוּאוֹת לְנָכְרִי וְקָתָנֵי אָסוּר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יג, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסב סעי׳ ד:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, ש״ע אה״ע סי׳ קסב סעי׳ ה:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסב סעי׳ ג:

מסורת הש״ס

א ספרא קדושים פרק י יג; מסכת דרך ארץ רבה
ב סנהדרין כח:
ג תוספתא יבמות
ד לעיל י:
ה לקמן מד.; קידושין מה.

הָךְ דְּאָזְלָא בַּהֲדַהּ לְבֵי דִּינָא, גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן. הַאי דְּלָא אָזְלָא בַּהֲדַהּ לְבֵי דִּינָא, לָא גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן. [אב]מַתְנִי׳ הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ, וְנָשָׂא אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ, וָמֵת — חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְכֵן הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְנָשָׂא אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ, וָמֵת — הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה. [גד](א)שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּידֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ — מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אָמְרוּ, אוֹמְרִים לוֹ: הַמְתֵּן עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָחִיךָ מַעֲשֶׂה. [ה]חָלַץ לָהּ אָחִיו אוֹ כְּנָסָהּ — יִכְנוֹס אֶת אִשְׁתּוֹ. מֵתָה הַיְּבָמָה — יִכְנוֹס אֶת אִשְׁתּוֹ. מֵת יָבָם — יוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. גְּמָ׳ מַאי "וְכֵן"? אֵימָא: "אֲבָל הַמְגָרֵשׁ". [ו]אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, כָּאן שָׁנָה רַבִּי: אֲחוֹת גְּרוּשָׁה מִדִּבְרֵי תוֹרָה, אֲחוֹת חֲלוּצָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּידֵּשׁ וְכוּ׳. אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא. [זח]אִיבַּעְיָא לְהוּ: מֵתָה אִשְׁתּוֹ, מַהוּ בִּיבִמְתּוֹ? רַב וְרַבִּי חֲנִינָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מֵתָה אִשְׁתּוֹ — מוּתָּר בִּיבִמְתּוֹ. שְׁמוּאֵל וְרַב אַסִּי דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: מֵתָה אִשְׁתּוֹ — אָסוּר בִּיבִמְתּוֹ. (ב)אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּרַב — מִשּׁוּם דַּהֲוַאי יְבָמָה שֶׁהוּתְּרָה וְנֶאֶסְרָה, וְחָזְרָה וְהוּתְּרָה, תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן. (ג)מֵתִיב רַב הַמְנוּנָא: שְׁלֹשָׁה אַחִין, שְׁנַיִם נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד מוּפְנֶה. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת, וְעָשָׂה בָּהּ מוּפְנֶה מַאֲמָר, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו הַשֵּׁנִי, וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ אַחֲרָיו — אוֹתָהּ יְבָמָה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְאַמַּאי? תֶּיהֱוֵי כִּיבָמָה שֶׁהוּתְּרָה וְנֶאֶסְרָה וְחָזְרָה וְהוּתְּרָה, תַּחְזוֹר לְהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן! (ד)אִישְׁתִּיק. לְבָתַר דִּנְפַק אֲמַר: אַמַּאי לָא אֲמַרְתְּ לֵיהּ, רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: כֵּיוָן שֶׁעָמְדָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּאִסּוּר — נֶאֶסְרָה עָלָיו עוֹלָמִית? הֲדַר אֲמַר: אֵימוֹר דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר — הֵיכָא דְּלָא חַזְיָא בִּשְׁעַת נְפִילָה, אֲבָל הֵיכָא דַּחֲזְיָא בִּשְׁעַת נְפִילָה, מִי אָמַר? הֲדַר אֲמַר: אִין, וְהָתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מֵתָה יְבִמְתּוֹ — מוּתָּר בְּאִשְׁתּוֹ, מֵתָה אִשְׁתּוֹ — אוֹתָהּ יְבָמָה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. לֵימָא שְׁמוּאֵל וְרַב אַסִּי דְּאָמְרִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר? (ה)אֲפִילּוּ תֵּימָא כְּרַבָּנַן, עַד כָּאן לָא קָמִיפַּלְגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמִנְּפִילָה וְאֵילָךְ לָא מִיתְּסַר עֲלַיְיהוּ, אֲבָל הָכָא דְּאִיתְּסַר — אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ. [טי](ו)מַתְנִי׳ הַיְּבָמָה לֹא תַּחֲלוֹץ וְלֹא תִּתְיַיבֵּם עַד שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. וְכֵן כׇּל שְׁאָר הַנָּשִׁים לֹא יִתְאָרְסוּ וְלֹא יִנָּשְׂאוּ עַד שֶׁיְּהוּ לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים: אֶחָד בְּתוּלוֹת וְאֶחָד בְּעוּלוֹת, אֶחָד גְּרוּשׁוֹת וְאֶחָד אַלְמָנוֹת, אֶחָד נְשׂוּאוֹת וְאֶחָד אֲרוּסוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַנְּשׂוּאוֹת — יִתְאָרְסוּ, וְהָאֲרוּסוֹת — יִנָּשְׂאוּ. חוּץ מִן הָאֲרוּסוֹת שֶׁבִּיהוּדָה, מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ גַּס בָּהּ. (ז)רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כׇּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ, חוּץ מִן הָאַלְמָנָה,

מִפְּנֵי

הָךְ דְּאָזְלָא בַּהֲדַהּ לְבֵי דִּינָא כְּשֶׁלֵּאָה חוֹלֶצֶת מוֹלִיכָה אֲחוֹתָהּ עִמָּהּ לב"ד וכ"ע לָא יָדְעֵי הֵי מִנַּיְהוּ יְבִמְתּוֹ וְאִיכָּא דְּסָבַר דִּלְרָחֵל חָלַץ וְכִי נָסֵב צָרַת רָחֵל דְּהַיְינוּ צָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ אָמְרִי צָרַת חֲלוּצָתוֹ נָסֵב דְּאִינְהוּ סָבְרִי שֶׁרָחֵל וְצָרָתָהּ נְשֵׁי אָחִיו הֲווּ שֶׁהֲרֵי חָלַץ לְרָחֵל: הַאי דְּלָא אָזְלָא בַּהֲדַהּ לְבֵי דִּינָא כְּשֶׁהַיְּבָמָה חוֹלֶצֶת אֵין צָרָתָהּ הוֹלֶכֶת עִמָּהּ הִלְכָּךְ כִּי נָסֵב אֲחוֹת צָרָה לָא אָמְרִינַן אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ נָסֵב: מַתְנִי' וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת דְּהָוְיָא לָהּ אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ. וּמִיהוּ מֵחֲלִיצָה לָא מִפַּטְרָא דְּמִדְּאוֹרָיְית' רַמְיָא קַמֵּהּ ואע"ג דַּאֲחוֹתָהּ קַיֶּמֶת דַּאֲחוֹת חֲלוּצָה אֵינָהּ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים: וְכֵן הַמְגָרֵשׁ בַּגְּמָרָא בָּעֵי מַאי וְכֵן: פְּטוּרָה אַף מִן הַחֲלִיצָה דְּיוֹצְאָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה הוֹאִיל וְאִשְׁתּוֹ קַיֶּמֶת וַאֲחוֹת גְּרוּשָׁה מִדִּבְרֵי תּוֹרָה דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא י"ח:י"ח) עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ כׇּל שֶׁבְּחַיֶּיהָ: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אֶחָד מִן הָאַחִין אֶת אֲחוֹתָהּ לְאַחַר שֶׁנָּפְלָה זוֹ לִפְנֵיהֶם וְהֻזְקְקָה לְכֻלָּן: הַמְתֵּן מִלִּכְנֹס דְּקָא פָּגַעְתָּ בַּאֲחוֹת זְקוּקָה: עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שֶׁיִּכָּנְסוּ הָאַחִין אֶת הַיְּבָמָה אוֹ יַחַלְצוּ וְתֵעָקֵר זִקָּתָהּ מִמְּךָ: מֵתָה הַיְּבָמָה יִכְנֹס אֶת אִשְׁתּוֹ דַּאֲפִילּוּ כְּנָסָהּ וּמֵתָה מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ: מֵת הַיָּבָם וְלֹא נוֹתַר לוֹ אָח אֶלָּא זֶה: וְאֶת אֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה אֲבָל יִבּוּמֵי לֹא דַּאֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ הִיא: גְּמ' הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּיֵשׁ זִקָּה וְאַלִּימָא לְמֵיסְרָא עָלָיו: מַהוּ בִּיבִמְתּוֹ מִי אָמְרִינַן כֵּיוָן דְּמֵתָה פָּקַע אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְשַׁרְיָא אוֹ דִּלְמָא אע"ג דְּפָקַע אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה קָם עֲלַהּ בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה זְקוּקָה לְיַבֵּם וְאֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים וַאֲסוּרָה עוֹלָמִית עָלָיו: מ"ט דְּרַב דְּשָׁרֵי הֲרֵי נֶאֶסְרָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת: שֶׁהֻתְּרָה בִּשְׁעַת נְפִילָתָהּ: נֶאֶסְרָה כְּשֶׁקִּדֵּשׁ זֶה אֲחוֹתָהּ: וְאַחַ"כ מֵת אָחִיו הַב' וְנָפְלָה אֲחוֹתָהּ וַאֲסָרַתָּה לָרִאשׁוֹנָה עָלָיו מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָה ואע"ג דַּעֲבַד בָּהּ מַאֲמָר כְּדִתְנַן בְּפֶ' אַרְבָּעָה אַחִין בּ"ה אוֹמְרִים אוֹי לוֹ עַל אִשְׁתּוֹ וְאוֹי לוֹ עַל אֵשֶׁת אָחִיו: וְאַחַ"כ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי אַחֲרָיו וְנִשְׁאֲרָה בַּעֲלַת מַאֲמָר זוֹ: ר' אֶלְעָזָר הִיא בְּפֶרֶק ב"ש הַמְגָרֵשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְהֶחְזִירָהּ מֻתֶּרֶת לְיַבֵּם רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹסֵר הוֹאִיל וְעָמְדָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּאִסּוּר גְּרוּשַׁת אָח: דְּבִשְׁעַת נְפִילָה לָא אִתְחֲזַאי דְּמִקַּמֵּי נְפִילָה אִתַּסְרָא עֲלֶיהָ: מֵתָה יְבִמְתּוֹ אַמְּקַדֵּשׁ אֲחוֹת יְבִמְתּוֹ קָאֵי: חוֹלֶצֶת כִּשְׁמוּאֵל וְרַב אַסִּי: עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּפֶרֶק בֵּית שַׁמַּאי אֶלָּא גַּבֵּי מְגָרֵשׁ אִשָּׁה וְהֶחֱזִירָהּ מִשּׁוּם דְּמִנְּפִילָה וְאֵילָךְ לָא אִתַּסְרָא עֲלֶיהָ וְאִסּוּר שֶׁבְּחַיֵּי אָחִיו לָא מְהַנֵּי הַשְׁתָּא דְּלֵיכָּא לְמֵימַר אֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ בִּשְׁעַת נְפִילָה דְּלָאו בִּשְׁעַת נְפִילָה הֲוַאי אֲבָל בִּבְרַיְתָא דִּמְקַדֵּשׁ אֲחוֹת יְבִמְתּוֹ דְּמִנְּפִילָה וְאֵילָךְ אִתַּסְרָא עָלֶיהָ וַהֲרֵי אֵין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ בִּשְׁעַת זִקַּת יִבּוּם יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ לָא פְּלִיגִי: מַתְנִי' לֹא תַּחֲלֹץ מְפָרֵשׁ טַעְמָא בַּגְּמָרָא: בְּתוּלוֹת וּבְעוּלוֹת אֲרוּסוֹת וּנְשׂוּאוֹת בַּגְּמָרָא בָּעֵי מַאי הֶפְרֵשׁ אִיכָּא בֵּין בְּתוּלוֹת לַאֲרוּסוֹת בֵּין נְשׂוּאוֹת לִבְעוּלוֹת: הַנְּשׂוּאוֹת יִתְאָרְסוּ דְּטַעְמָא מִשּׁוּם לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע רִאשׁוֹן לְזֶרַע שֵׁנִי הוּא שֶׁלֹּא תֵּלֵד סָפֵק בֶּן ט' לָרִאשׁוֹן סָפֵק בֶּן ז' לָאַחֲרוֹן וּבַאֲרוּסִין לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי: וְהָאֲרוּסוֹת יִנָּשְׂאוּ מִיָּד דְּהָא לָא אִעַבְּרָא מִן הָרִאשׁוֹן: חוּץ מֵאֲרוּסָה שֶׁבִּיהוּדָה דִּתְנַן פֶּרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת (דַּף יב.) בִּיהוּדָה הָיוּ מְיַחֲדִים הֶחָתָן וְהַכַּלָּה קֹדֶם כְּנִיסָתָן לַחֻפָּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא לִבּוֹ גַּס בָּהּ כְּלוֹמַר רָגִיל וּמְצַחֵק עִמָּהּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ בּוֹשִׁין זֶה מִזֶּה בִּבְעִילַת מִצְוָה הִלְכָּךְ חָיְישִׁינַן דִּלְמָא בָּעֵיל: כׇּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ רַבִּי יוֹסֵי אַנְּשׂוּאוֹת קָאֵי וְהָכִי (קא"ל ר' יְהוּדָה) כׇּל הַנָּשִׁים נְשׂוּאוֹת יִתְאָרְסוּ כִּדְקָאָמְרַתְּ וְלָא גָּזְרִינַן אֵרוּסִין אַטּוּ נִשּׂוּאִין וּמִיהוּ בְּהָא פָּלֵגְנָא עֲלָךְ שֶׁלֹּא חָלַקְתָּ בֵּין אַלְמָנָה לִגְרוּשָׁה וְהִתַּרְתָּ אַלְמָנָה לֵאָרֵס בְּתוֹךְ יְמֵי אֶבְלָהּ וַאֲנָא סְבִירָא לִי אַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין לֹא תֵּאָרֵס כׇּל שְׁלֹשִׁים יְמֵי אֶבְלָהּ:

הָךְ דְּאָזְלָא בַּהֲדַהּ לְבֵי דִּינָא פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס כְּשֶׁלֵּאָה חוֹלֶצֶת מוֹלִיכָה רָחֵל אֲחוֹתָהּ עִמָּהּ לב"ד וְאִיכָּא דְּסָבְרִי שֶׁרָחֵל חָלְצָה וּלְהָכִי אֲסוּרָה גַּם צָרָתָהּ אֲפִילּוּ שְׁתֵּיהֶן נְשׂוּאוֹת לְנׇכְרִי דְּאִינְהוּ סָבְרִי שֶׁרָחֵל וְצָרָתָהּ נְשֵׁי אָחִיו הָיוּ שֶׁהֲרֵי חָלַץ לְרָחֵל וְתֵמָה גְּדוֹלָה פֵּרֵשׁ דְּהָא תְּנַן בְּמַתְנִיתִין וּבַאֲחוֹתָהּ בִּזְמַן שֶׁהִיא קַיֶּמֶת הָא מֵתָה שַׁרְיָא וּתְנַן נָמֵי לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מט.) חָלַץ לָהּ וּמֵתָה מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ וְאַמַּאי וְהָא סָבְרִי שֶׁלַּאֲחוֹתָהּ חָלַץ וְעוֹד דִּתְנַן הָאַחִין מֻתָּרִין אע"ג דְּאָזְלִי בַּהֲדַהּ לְבֵי דִּינָא וְעוֹד דְּלָא מִיתְּסַר צָרָה אֶלָּא דַּוְקָא בְּמִצְוָה כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶ' קַמָּא (לְעֵיל יְבָמוֹת ח.) וּלְעֵיל בְּרֵישׁ אַרְבָּעָה אַחִין (יְבָמוֹת דַּף כז. וְשָׁם) גַּבֵּי הִתְחִיל בַּאֲחָיוֹת מַיְתֵי לָהּ לְמַתְנִי' דְּהָכָא דְּהַיְינוּ שֶׁשְּׁנֵיהֶן נְשׂוּאוֹת לְאָחִיו וּפֵ"ה יֵשׁ לְיַשֵּׁב קְצָת בִּנְשׂוּאָה לְאָחִיו וְלָא לְנׇכְרִי וְנִרְא' לר"י דְּגָרְסִי' הָא דְּאָזְלָא בַּהֲדֵהּ לְבֵי דִּינָא פֵּי' שֶׁהוֹלֶכֶת לַחְלֹץ וְכֵיוָן דַּחֲלָצָה דָּמְיָא לִגְרוּשָׁה טְפֵי וְאָסְרוּ גַּם צָרַת קְרוֹבָתָהּ כִּנְשׂוּאָה לַאַחִין דְּדָמְיָא לְצָרַת עֶרְוָה אֲבָל כְּשֶׁחוֹלֶצֶת צָרַת לֵאָה וְלֹא לֵאָה לָא דָּמְיָא לֵאָה לִגְרוּשָׁה וַאֲפִילּוּ רָחֵל שֶׁהִיא קְרוֹבַת צָרַת חֲלוּצָה שַׁרְיָא וְיֵשׁ סְפָרִים דְּלָא גָּרְסִי לָא בַּהֲדֵהּ וְלָא בַּהֲדַהּ אֶלָּא הָא דְּאָזְלָא לְבֵי דִּינָא וְהָא דְּלָא אָזְלָא: **יוֹצִיא** אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט בְּפֶ' אַרְבָּעָה אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת כט.) לָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּזוֹ הִיא לְמַעוּטֵי הַךְ דְּהָכָא דְּפָשַׁע כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: **מֵתָה** אִשְׁתּוֹ מֻתָּר בִּיבִמְתּוֹ וּמַתְנִי' דְּקָתָנֵי מֵתָה יְבִמְתּוֹ וְלָא נָקַט מֵתָה אִשְׁתּוֹ דַּהֲוֵי רְבוּתָא טְפֵי אַיְּידֵי דְּבָעֵי לְמִתְנֵי מֵת הַיָּבָם תְּנָא נָמֵי מֵתָה הַיְּבָמָה: **מַאי** טַעְמָא דְּרַב מִשּׁוּם דְּהָוֵי יְבָמָה שֶׁהֻתְּרָה ואע"פ דִּבְפֶ' אַרְבָּעָה אַחִין (יְבָמוֹת דַּף כז:) שָׁרֵי רַב אֲפִלּוּ לֹא הֻתְּרָה לִכְתְחִלָּה דְּקָאָמַר מֵתָה הָרִאשׁוֹנָה מֻתָּר בַּשְּׁנִיָּה הַיְינוּ דַּוְקָא בְּזִקָּה דְּרַבָּנַן אֲבָל הָכָא אֲחוֹת אִשָּׁה דְּאוֹרָיְתָא דַּוְקָא מִשּׁוּם דְּהֻתְּרָה: **עָשָׂה** בָּהּ מֻפְנֶה מַאֲמָר לָא אִצְטְרִיךְ אֶלָּא לְאַפּוּקֵי מב"ש דְּאָמַר (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כט.) מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר אִי נָמֵי נָקַט עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאע"ג דְּאֵין זִקַּת הַשְּׁנִיָּה גְּמוּרָה אֲפִלּוּ הָכֵי אוֹסֶרֶת אֶת זוֹ: **וְאַמַּאי** תֶּהֱוֵי יְבָמָה שֶׁהֻתְּרָה כו' תֵּמַהּ דְּלָא פָּרֵיךְ מֵהַךְ בָּרַיְתָא לְרַב בְּרֵישׁ פֶּרֶק אַרְבָּעָה אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כח.) וְלִישַּׁנֵּי דְּרַבִּי אֶלְעָזָר הִיא כִּדְמְשַׁנֵּי הָכָא: **הֲדַר** אֲמַר אֵימוֹר דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כו' אַכַּתִּי הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּטַעְמָא דר' אֶלְעָזָר כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּפֶרֶק ב"ש (יְבָמוֹת דַּף קט. וְשָׁם) אֲבָל בְּהַךְ בָּרַיְתָא דִּלְמָא לָא פְּלִיגִי: **רַבִּי** יוֹסֵי אוֹמֵר כׇּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ בְּעֵירוּבִין (דַּף מז.) פֵּי' בַּקּוּנְטְ' דַּאֲפִילּוּ אֲרוּסוֹת דַּוְקָא יִתְאָרְסוּ אֲבָל יִנָּשְׂאוּ לֹא דְּגָזַר רַבִּי יוֹסֵי אֲרוּסָה אַטּוּ נְשׂוּאָה וְאֵין נִרְאֶה דְּאִי גָּרַס בְּבָרַיְתָא דִּרְדוּפָה רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵאָרֵס וְלִנָּשֵׂא מִיָּד א"כ קַשְׁיָא דְּרַבִּי יוֹסֵי אַדְּרַבִּי יוֹסֵי דְּהָכָא גָּזַר אֲפִילּוּ אֲרוּסָה אַטּוּ נְשׂוּאָה כ"ש דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִגְזַר נְשׂוּאָה רְדוּפָה אַטּוּ שֶׁאֵינָהּ רְדוּפָה וַאֲפִילּוּ גָּרַס בְּבָרַיְתָא דִּרְדוּפָה רַבִּי יְהוּדָה מ"מ קַשְׁיָא דְּהֵיכִי מוֹכַח בְּפֶרֶק מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ (ג"ז שָׁם) וּבַגְּמָ' דִּיחִידָאָה פְּלִיג עָלֶיהָ מִבָּרַיְתָא דִּרְדוּפָה וְתַנָּא קַמָּא דְּמַתְנִיתִין הוּא ר"מ דִּלְמָא ר"מ דִּרְדוּפָה הוּא כְּר' יוֹסֵי דְּמַתְנִיתִין דְּלָא שָׁרֵי אֶלָּא לֵאָרֵס אֲבָל לִנָּשֵׂא לֹא וּצְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים דְּקָאָמַר ר"מ הַיְינוּ מִלִּנָּשֵׂא אֲבָל לֵאָרֵס מִיָּד שָׁרֵי וְאַף עַל גַּב דְּקָתָנֵי סְתָמָא צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין הָכִי נָמֵי קָתָנֵי בְּפֶרֶק ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לה. וְשָׁם) גַּבֵּי גִּיּוֹרֶת וּשְׁבוּיָה וַאֲנוּסָה וּמְפֻתָּה צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין סְתָמָא דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וע"כ הַיְינוּ דַּוְקָא לִנָּשֵׂא דְּלֵאָרֵס אֲפֵ' נְשׂוּאָה שָׁרֵי הָכָא ר"י וְעוֹד הֵיכִי מוֹכַח בגמ' דְּהָדַר בֵּהּ ר' יוֹחָנָן מִמַּתְנִי' דְּכַרְמָא דְּקָתָנֵי כֻּלָּן צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין דִּלְמָא לִנָּשֵׂא קָאָמַר אֲבָל לֵאָרֵס שָׁרֵי וְנִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁפֵּי' רַשִׁ"י כָּאן דְּרַבִּי יוֹסֵי שָׁרֵי נָמֵי אֲרוּסָה לִנָּשֵׂא וְלָא פְּלִיג אַרַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא בְּאִבּוּל לְחוּדֵיהּ וּמִיהוּ מַה שֶּׁהֵבִיא רְאָיָה דְּשַׁמְעִינַן לְרַבִּי יוֹסֵי דְּמֵיקֵל בְּהַבְחָנָה טְפֵי מֵרַבִּי יְהוּדָה בְּסוֹף פֶּרֶק ד' אַחִין (ג"ז שָׁם) אֵינָהּ רְאָיָה דְּדִלְמָא בְּגִיּוֹרֶת וַאֲנוּסָה מֵקֵל מִשּׁוּם דְּמִתְהַפֶּכֶת שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף לה.) אֲבָל לְעוֹלָם גָּזַר אֲרוּסָה אַטּוּ נְשׂוּאָה וּמִבָּרַיְתָא דִּרְדוּפָה הָיָה יָכוֹל לְדַקְדֵּק אִי גָּרַס בָּהּ ר' יוֹסֵי דְּלָא גָּזַר אֲפֵ' נְשׂוּאָה רְדוּפָה אַטּוּ שֶׁאֵין רְדוּפָה כ"ש דְּלָא גָּזַר אֲרוּסָה אַטּוּ נְשׂוּאָה וְהָא דְּפָסִיק רַבִּי יוֹחָנָן כְּר' יוֹסֵי וְלָא נָקַט ר' יְהוּדָה כֵּיוָן דִּשְׁנֵיהֶם שָׁוִין מִשּׁוּם שֶׁבָּא לִפְסֹק כְּרַבִּי יוֹסֵי גַּם בְּאִבּוּל אוֹ נָקַט ר' יוֹסֵי כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דִּנְמוּקוֹ עִמּוֹ וא"ת כְּשֶׁמַּגִּיהַּ בַּגְּמָרָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת מג.) אֵימָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כׇּל הַנָּשִׁים יִנָּשְׂאוּ וּפָרֵיךְ וְלֵית לֵהּ לְרַבִּי יוֹסֵי לְהַבְחִין וּמַאי קַשְׁיָא לֵיהּ נֵימָא דְּכׇל הַנָּשִׁים לָאו דַּוְקָא וַאֲרוּסוֹת דַּוְקָא קָאֵי וְלֹא אַנְּשׂוּאוֹת דִּמְעִקָּרָא נָמֵי לָא הָוֵי כׇּל דַּוְקָא דְּלָא הָוֵי קָאֵי אֶלָּא אַנְּשׂוּאוֹת דַּאֲרוּסוֹת שָׁרֵי אֲפִילּוּ לִנָּשֵׂא וי"ל דְּלָא דָּמֵי דְּהַשְׁתָּא הָוֵי כׇּל דַּוְקָא וְקָאֵי שַׁפִּיר בֵּין אַאֲרוּסוֹת בֵּין אַנְּשׂוּאוֹת אֶלָּא שֶׁהַדִּיּוּק דְּמַשְׁמַע יִתְאָרְסוּ אִין יִנָּשְׂאוּ לָא לָא קָאֵי אַכׇל נָשִׁים אֶלָּא אַנְּשׂוּאוֹת לְחוּד אֲבָל פְּשָׁטָא דְּמַתְנִיתִין אַכׇל נָשִׁים קָאֵי אֲבָל קָשֶׁה לר"ת דְּקָתָנֵי לְקַמָּן בְּבָרַיְתָא וְכֻלָּן לֹא יִנָּשְׂאוּ עַד שֶׁיְּהוּ לָהֶם שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מַשְׁמַע אֲפִילּוּ אֲרוּסוֹת כְּמוֹ כׇּל הַנָּשִׁים וְדָחֵק לְחַלֵּק בֵּין וְכֻלָּן לְכׇל הַנָּשִׁים וְאר"ת דְּגָרַס בְּבָרַיְתָא דִּרְדוּפָה רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לֵאָרֵס ול"ג לִנָּשֵׂא וְגָזַר ר' יוֹסֵי אֲרוּסָה אַטּוּ נְשׂוּאָה וְדָחֵק הוּא לִמְחוֹק הַסְּפָרִים דִּבְכוּלְּהוּ גָּרַס לִנָּשֵׂא וְעוֹד דְּלֵאָרֵס אֲפִילּוּ נְשׂוּאָה שָׁרֵי:

מסורת הש"ס

א מגילה יח:; תוספתא יבמות; לעיל יח:
ב לעיל כז:
ג לקמן נא:; משנה יבמות; לעיל ל.; תוספתא יבמות; לעיל כט.; משנה עדיות
ד לעיל כח.
ה שבת צד.
ו עירובין מז.
ז לקמן מג:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' יבום וחליצה הל' כ, טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ג:
ב מיי' פו' מהל' יבום וחליצה הל' ט, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש"ע אה"ע סי' קעג סעי' א:
ג מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' יד:
ד מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' ח, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ה:
ה מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' ח, טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ז:
ו מיי' פב' מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג לאוין קח, טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כו:
ז מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' יג, סמג עשין נב, סמג לאוין קי, טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ג:
ח מיי' פו' מהל' יבום וחליצה הל' ח, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ז:
ט מיי' פא' מהל' יבום וחליצה הל' יט, סמג עשין נג, טוש"ע אה"ע סי' קסד סעי' א:
י מיי' פי"א מהל' גירושין הל' יח, סמג עשין כ, טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' א:

מִפְּנֵי הָאִיבּוּל. (א)**גְּמָ׳** בִּשְׁלָמָא לֹא תִּתְיַיבֵּם: שֶׁמָּא יִהְיֶה הַוָּלָד בֶּן קַיָּימָא, וְקָא פָּגַע בְּאִיסּוּר אֵשֶׁת אָח דְּאוֹרָיְיתָא. אֶלָּא לֹא תַּחְלוֹץ, אַמַּאי? (ב)לֵימָא תֶּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר: חֲלִיצַת מְעוּבֶּרֶת שְׁמָהּ חֲלִיצָה. וְלָאו מִי אוֹתְבִינֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן חֲדָא זִימְנָא?! לֵימָא מֵהָא נָמֵי תֶּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא! (ג)לָא, הָכָא הַיְינוּ טַעְמָא: שֶׁמָּא יְהֵא וָלָד בֶּן קַיָּימָא, וְנִמְצֵאתָ אַתָּה מַצְרִיכָהּ כָּרוֹז לַכְּהוּנָּה. וְנַצְרְכַהּ! דִּלְמָא אִיכָּא דְּהָוֵאי בַּחֲלִיצָה וְלָא הָוֵי בְּהַכְרָזָה, וּמַפְסְלוּהָ מִן הַכְּהוּנָּה. תֵּינַח אַלְמָנָה. גְּרוּשָׁה — מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? מִשּׁוּם דְּמַפְסֵיד לַהּ מְזוֹנוֹת. תֵּינַח נְשׂוּאָה. אֲרוּסָה גְּרוּשָׁה — מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֶלָּא מִשּׁוּם דְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁבָּא לִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לוֹ: מַהוּ לַחְלוֹץ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה? אָמַר לוֹ: לֹא תַּחְלוֹץ. וְתַחְלוֹץ, וּמָה בְּכָךְ? [א](ד)קָרָא עָלָיו מִקְרָא זֶה: ״וְאִם לֹא יַחְפֹּץ״, הָא אִם חָפֵץ — יַבֵּם. כָּל הָעוֹלֶה לְיִבּוּם — עוֹלֶה לַחֲלִיצָה כּוּ׳. מֵתִיב רַב חִינָּנָא: הַסְּפֵיקוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. [ב]מַאי סְפֵיקוֹת? אִילֵּימָא סְפֵק קִדּוּשִׁין — אַמַּאי לָא מִתְיַבְּמוֹת? תִּתְיַיבֵּם, וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם. (ה)אֶלָּא לָאו, סָפֵק שֶׁקִּידֵּשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ מֵהֶן קִידֵּשׁ. וְקָתָנֵי: חוֹלֶצֶת! (ו)הָכִי הַשְׁתָּא?! הָתָם, אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר דְּהָא קִידֵּשׁ — בַּת חֲלִיצָה וְיִיבּוּם הִיא, [ג]הָכָא, אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר דְּהָא לָא אִיעַבְּרָה — מִי מַשְׁגְּחִ[ינַן] בֵּיהּ, וּ[מְ]יַבְּמִינַן לַהּ? הָא קְטַנָּה דְּלָאו בַּת אִיעַבּוֹרֵי הִיא, וַאֲפִילּוּ הָכִי צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. [ד](ז)תָּנוּ רַבָּנַן: יְבָמָה, שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים נִזּוֹנֶת מִשֶּׁל בַּעַל. מִכָּאן וְאֵילָךְ, אֵינָהּ נִזּוֹנֶת לֹא מִשֶּׁל בַּעַל וְלֹא מִשֶּׁל יָבָם. עָמַד בַּדִּין וּבָרַח — נִזּוֹנֶת מִשֶּׁל יָבָם. נָפְלָה לִפְנֵי יָבָם קָטָן (מַאי)? מִיָּבָם לֵית לַהּ. מִבַּעַל מַאי? [ה](ח)פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרָבִינָא, חַד אָמַר: אִית לַהּ, וְחַד אָמַר: לֵית לַהּ, וְהִלְכְתָא: לֵית לַהּ, מִשְּׁמַיָּא קַנְסוּהּ. [ו]תָּנוּ רַבָּנַן: יְבָמָה שֶׁחָלְצוּ לָהּ אַחִים בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה — צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים.

לְאַחַר

אַמַּאי לֵימָא תֶּהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן וא״ת דִּלְמָא לֹא תַּחֲלֹץ מִשּׁוּם שֶׁמָּא תִּסְמֹךְ עַל אוֹתָהּ חֲלִיצָה לִנָּשֵׂא לַשּׁוּק וְחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תִּמָּצֵא מְעֻבֶּרֶת וָלָד שֶׁל קַיָּמָא וָלָד אֵינוֹ פּוֹטֵר עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם וי״ל דִּלְהָא לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ דְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה וַדַּאי לֹא תִּנָּשֵׂא וּלְאַחַר ג׳ נָמֵי אִם תִּמָּצֵא מְעֻבֶּרֶת לֹא יָבֹא לִטְעוּת וְעוֹד שֶׁלֹּא יִשָּׂא אָדָם מְעֻבֶּרֶת חֲבֵרוֹ: **מִשּׁוּם** דְּמַפְסִיד לָהּ מְזוֹנֵי לְפִי טַעַם זֶה לֹא תַּחֲלֹץ דְּמַתְנִי׳ עֵצָה טוֹבָה קמ״ל: **אֶלָּא** אֲרוּסָה גְּרוּשָׁה מַאי אִכָּא לְמֵימַר וא״ת לְרֵישׁ לָקִישׁ אֲרוּסָה כֵּיוָן דְּלָא מִעַבְּרָא אַמַּאי לֹא תַּחֲלֹץ וי״ל דלר״ל גָּזְרוּ אֲרוּסָה אַטּוּ נְשׂוּאָה אֲבָל לְר׳ יוֹחָנָן דִּנְשׂוּאָה גּוּפָהּ מִשּׁוּם כָּרוֹז בְּעָלְמָא לֵיכָּא לְמִגְזַר וְתֵמַהּ דְּאַמַּאי נָקַט גְּרוּשָׁה דְּמֵאֲרוּסָה גְּרֵידָא הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ: **קָרָא** עָלָיו הַמִּקְרָא הַזֶּה וא״ת לר״ל תִּקְשֵׁי לֵיהּ מֵרַבִּי יוֹסֵי וי״ל דלר״ל נַמֵּי אֵינָהּ חוֹלֶצֶת תּוֹךְ ג׳ מִשּׁוּם דְּאֵינָהּ עוֹלָה לְיִבּוּם: **הַסְּפֵקוֹת** חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת מֵהַהִיא דִּבְפֶּ׳ שֵׁנִי (לְעֵיל יְבָמוֹת כג:) שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִב׳ אֲחָיוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִדֵּשׁ ה״מ לְמִפְרַךְ אֶלָּא שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ אֲבָל מֵהַהִיא דְּרֵישׁ אַרְבָּעָה אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כו.) דְּחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת לֹא ה״מ לְמִפְרַךְ דִּלְעוֹלָם אֵין לָהּ לֵישֵׁב וּלְהִתְעַגֵּן אֲבָל הָכָא יְכוֹלָה לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּתְבָּרֵר הַסָּפֵק כְּהַהִיא דִּלְעֵיל שֶׁיְּכוֹלָה לְהַמְתִּין עַד אַחַר הַג׳ וּמִיהוּ מֵהַהִיא דִּסְפֵק קִדּוּשִׁין דבפ״ד אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף ל:) הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ: **אִלֵּימָא** סְפֵק קִדּוּשִׁין תִּתְיַבֵּם וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם וְלָא בָּעֵי לְמֵימַר שֶׁנּוֹלַד סָפֵק קִדּוּשִׁין בְּעֶרְוָה דְּהָוֵי סָפֵק אִם הִיא צָרַת עֶרְוָה אוֹ לֹא דְּא״כ הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר הַסְּפֵקוֹת צָרוֹתֵיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת וּבִסְפֵק גֵּרוּשִׁין ה״מ לְאוֹקְמֵי דְּלָא מִתְיַבְּמוֹת שֶׁמָּא הִיא גְּרוּשַׁת אָחִיו: **הָא** קְטַנָּה דְּלָאו בַּת אִעַבּוּרֵי וַאֲפִילּוּ לְמָאן דְּלָא גָּזַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מב:) קְטַנָּה אַטּוּ גְּדוֹלָה ה״מ לְעִנְיַן הַבְחָנָה בִּשְׁאָר נָשִׁים אֲבָל לְעִנְיַן יְבָמָה מוֹדֶה: **עָמַד** בַּדִּין וּבָרַח לָאו בְּבָרַח בִּשְׁבִילָהּ אַיְרֵי שֶׁרוֹצֶה לְעַגְּנָהּ וְאֵין רוֹצֶה לֹא לְיַבֵּם וְלֹא לַחֲלֹץ דְּהָא בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּכְתֻבּוֹת (דַּף קז:) פָּרִיךְ מִנָּהּ לִשְׁמוּאֵל דְּחָיֵישׁ לִצְרָרֵי וְאִם בִּשְׁבִילָהּ בָּרַח אַמַּאי אִית לָן לְמִחַשׁ לִצְרָרֵי אֶלָּא בְּבָרַח מֵחֲמַת מְרָדִין אוֹ מֵחֲמַת מָמוֹן אַיְרֵי וְלָאו דַּוְקָא בָּרַח דְּהוּא הַדִּין חָלָה דְּכֵיוָן דְּלָא בִּשְׁבִילָהּ בָּרַח אֶלָּא מֵחֲמַת אֹנֶס שֶׁאֵרַע לוֹ מַה לִי בָּרַח מַה לִי חָלָה וּבְהֶדְיָא אָמַר בִּירוּשַׁלְמִי בְּפֶרֶק אע״פ דה״ה חָלָה וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס הָתָם דַּוְקָא בָּרַח אֲבָל חָלָה לֹא וְהָא דְּבָעֲיָא בְּרֵישׁ כְּתֻבּוֹת (דַּף ב.) חָלָה מַאי הַיְנוּ שֶׁחָלָה מִיַּד בְּהַגָּעַת זְמַן אֲבָל הָכָא שֶׁחָלָה אַחַר שֶׁעָמַד בַּדִּין דַּהֲוָה לוֹ לְכָנְסָהּ לְאַלְתַּר קֹדֶם שֶׁאֵרַע לוֹ אֹנֶס וְנִרְאֶה לר״י דַּוְקָא בְּנִתְרַצָּה לְיִבּוּם וּבָרַח אֲבָל אִם לֹא נִתְרַצָּה אֶלָּא לַחְלֹץ אֵין נִרְאֶה שֶׁיְּתַקְּנוּ לָהּ חֲכָמִים מְזוֹנוֹת מִיָּבָם כֵּיוָן דְּאֵין סוֹפוֹ לְיַבֵּם אֶלָּא לַחְלֹץ וְדַוְקָא בָּרַח תִּקְּנוּ לָהּ מְזוֹנוֹת מִשֶּׁלוֹ אֲבָל לֹא בָּרַח לֹא מִשּׁוּם דְּלָא שְׁכִיחַ שֶׁיְּאַחֵר מִלְּיַבֵּם כֵּיוָן דְּאִיתֵהּ קַמַּן וְנִתְרַצָּה דְּמִשּׁוּם זְמַן מוּעָט שֶׁרָגִיל לְאַחֵר לֹא תִּקְּנוּ לָהּ מְזוֹנוֹת וּמִיהוּ בְּפֶרֶק ד׳ אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כט: וְשָׁם) מַשְׁמַע קְצָת דְּכִי לֹא בָּרַח נַמֵּי חַיָּב בִּמְזוֹנוֹת דְּקָאָמַר כְּשֶׁעָמַד בַּדִּין וּפָסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת מִשֶּׁלוֹ וְאֵינוֹ מַזְכִּיר כְּלָל בָּרַח אַף עַל גַּב דְּהָתָם אַיְרֵי בְּעֶבֶד בָּהּ מַאֲמָר כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל לְעִנְיַן זֶה אֵין שׁוּם סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּין עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר לְלֹא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי יְבָמִין דְּאִי לֹא עָשָׂה מַאֲמָר לֹא זֶה וְלֹא זֶה לֹא מְחַיֵּב בִּמְזוֹנוֹת לֹא זֶה וְלֹא זֶה אֲפִלּוּ נִתְרַצָּה אֶחָד מֵהֶם לְיַבֵּם וּבָרַח וְאִצְטְרִיךְ הָתָם לְאוֹקְמֵי בַּעֲבַד בָּהּ מַאֲמָר מִשּׁוּם דִּבְעִנְיָן אַחֵר לָא הֲוָה מָצֵי מֵפֵר וּקְצָת נִרְאֶה דְּמֵחֲמַת קְנָס שֶׁקְּנָסוּהוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא כְּנָסָהּ תִּקְּנוּ לָהּ מְזוֹנוֹת דְּהָא אֵין מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁלוֹ כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּכְתֻבּוֹת (דַּף קז: וְשָׁם) אִי מִשּׁוּם מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לָא מִשַּׁעְבְּדָא לֵיהּ וּלְמַאי דְּפָרֵשִׁית דִּבְשֶׁלָּא בָּרַח אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת אֵינוֹ רְאָיָה דְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ אֵינוֹ שֶׁלוֹ דְּאֵין לָחוּשׁ שֶׁמָּא אָמַר לָהּ צְאִי מַעֲשֵׂה יָדַיִךְ לִמְזוֹנוֹתַיִךְ דְּאַכַּתִּי לָא מִשַּׁעְבְּדָא לֵיהּ עַד שֶׁיִּבְרַח וְיִפְסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת וּמִיהוּ אר״י דִּלְפֵרוּשׁ זֶה טְפֵי הָוֵי לֵיהּ לְמֵימַר דְּלָא מְחַיֵּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ:

מִפְּנֵי הָאִבּוּל אֲבֵלוּת. וְהַאי כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ לָאו לְמַעוּטֵי אֲרוּסָה לִנָּשֵׂא דְּהָתָם כְּר׳ יְהוּדָה סְבִירָא לֵהּ דְּגַבֵּי הַבְחָנָה רַבִּי יוֹסֵי מֵקֵל טְפֵי מֵרַבִּי יְהוּדָה כִּדְאָמַר בְּשִׁלְהֵי גְּמ׳ דְּאַרְבָּעָה אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לה.) אֶלָּא בַּאֲבֵלוּת אָתֵי לְפְלוּגֵי עָלֶיהָ: גְּמ׳ אֶלָּא לֹא תַּחְלֹץ אַמַּאי וּלְאַחַר ג׳ אִם אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת תִּנָּשֵׂא אוֹ אִם הִפִּילָה תִּנָּשֵׂא דְּהָא חָלְצָה: לֵימָא תֶּהֱוֵי תְּיוּבְתֵּהּ דְּר׳ יוֹחָנָן וּמִשּׁוּם הָכִי לֹא תַּחֲלֹץ שֶׁמָּא תַּפִּיל וְתִנָּשֵׂא בַּחֲלִיצָה זוֹ וַחֲלִיצַת מְעֻבֶּרֶת לֹא שְׁמָהּ חֲלִיצָה: וְלָאו מִי אוֹתְבִנֵּהּ בְּרֵישׁ פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף לה:): לֵימָא מֵהָא נָמֵי תֶּהֱוֵי תְּיוּבְתָּא וְנָפְקָא מִנָּהּ דְּאִי מִתְרַצָּא קַמַּיְתָא תֵּקוּם הַךְ: גְּרוּשָׁה מַאי אִכָּא לְמֵימַר אַמַּאי לֹא תַּחֲלֹץ. אִם הָיְתָה גְּרוּשָׁה מֵאַחֵר קֹדֶם שֶׁנְּשָׂאָהּ אָחִיו שֶׁל זֶה דְּהָא פְּסוּלָה הִיא לִכְהֻנָּה וְקַיְמָא מַאי אִכָּא לְמֵימַר אַמַּאי לֹא תַּחֲלֹץ: מִשּׁוּם מְזוֹנֵי דְּאִית לָהּ כָּל שְׁלֹשָׁה מִנִּכְסֵי בַּעֲלָהּ כִּדְתַנְיָא בַּבָּרַיְתָא בִּשְׁמַעְתִּין וְאִי חָלְצָה לֵית לָהּ מְזוֹנֵי וְאִיהִי לָא מָצֵי מִנַּסְבָא עַד לְאַחַר שְׁלֹשָׁה וּמַפְסִיד לָהּ: אֲרוּסָה וּגְרוּשָׁה גְּרוּשָׁה שֶׁנִּתְאָרְסָה וּמֵת בַּעְלָהּ וְנָפְלָה לְיִבּוּם מִן הָאֵרוּסִין תַּחֲלֹץ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה דְּהָכָא לָאו מִשּׁוּם מְזוֹנֵי אִיכָּא דַּאֲרוּסָה לֵית לַהּ מְזוֹנֵי מִבַּעַל וְלֹא מִשּׁוּם כָּרוֹז לִכְהֻנָּה דְּהָא פְּסוּלָה הִיא מִשּׁוּם גֵּרוּשִׁין קַמָּאֵי: אֶלָּא מִשּׁוּם דְּרַבִּי יוֹסֵי כָּל הָעוֹלָה לְיִבּוּם כו׳ וְזוֹ הוֹאִיל וְאֵינָהּ עוֹלָה לְיִבּוּם בְּתוֹךְ ג׳ כְּדַאֲמָרַן לְעֵיל שֶׁמָּא יִפְגַּע בְּאֵשֶׁת אָח אֵינָהּ עוֹלָה הַשַּׁעְרָה לִפְנֵי הַזְּקֵנִים לַחֲלִיצָה. וּלְרַבִּי יוֹחָנָן לָא תִּקְשֵׁי דְּאִי חָלְצָה וַדַּאי חֲלִיצָה דְּהַאי אֵינָהּ עוֹלָה לַחֲלִיצָה לָאו חֲלִיצָה פְּסוּלָה מַשְׁמַע שֶׁהֲרֵי כַּמָּה נָשִׁים שָׁנִינוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת הֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר אַלְמָא חֲלִיצָה הִיא וּמִיהוּ הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר לְאַמְתּוֹנֵי עַד שֶׁתֵּרָאֶה לְיִבּוּם מַשְׁהֵינַן: אִלֵּימָא סְפֵק קִדּוּשִׁין כְּגוֹן זָרַק לָהּ אָחִיו קִדּוּשִׁין סָפֵק קָרוֹב לוֹ סָפֵק קָרוֹב לָהּ: אַמַּאי לֹא מִתְיַבֶּמֶת תִּתְיַבֵּם ממ״נ אִי הִיא יְבִמְתּוֹ שַׁפִּיר מְיַבֵּם וְאִי לָאו קִדּוּשִׁין הָווּ נָכְרִית בְּעָלְמָא נָסֵב: שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֵין יוֹדֵעַ אֵיזֶה מֵהֶן קִדֵּשׁ וּמֵת שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת דְּלָא מָצֵי לְיַבּוּמֵי דִּלְמָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָה. וְהָא הָכָא דְּאֵינָהּ עוֹלָה לְיִבּוּם וְעוֹלָה לַחֲלִיצָה וְלָא אָמְרִי׳ תַּמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדִים וִיבָרְרוּ אֶת יְבִמְתּוֹ: הָכִי הַשְׁתָּא הָתָם עוֹלָה לְיִבּוּם הִיא אִי הֲוָה יָדְעִינַן לָהּ אֲבָל הָכָא אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר לָא מְעַבְּרָא מִי מַשְׁגִּיחִינַן בַּהּ וְתִתְיַבֵּם: הֲרֵי קְטַנָּה דְּלָאו בַּת אִעַבּוּרֵי הִיא כו׳ הִלְכָּךְ לֹא חָלְצָה. וְכָל הָנָךְ דְּאָמְרוּ רַבָּנַן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת כְּגוֹן אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ וַאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ וּסְפֵק צָרַת עֶרְוָה הָתָם מִשּׁוּם דְּלָא אֶפְשָׁר הוּא דְּאִם כֵּן לְעוֹלָם תֵּאָסֵר הִלְכָּךְ כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא בַּת יִבּוּם הִיא חָלְצָה אֲבָל הָכָא דְּאֶפְשָׁר לְשַׁהוֹיֵי מַשְׁהֵינַן וְיָצָא הַדָּבָר בְּהֶתֵּר: שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִנָּשֵׂא מֵחֲמַת בַּעֲלָהּ: נִזּוֹנֶת מִשֶּׁל בַּעֲלָהּ שֶׁכֵּן כָּתַב לָהּ אַתְּ תְּהֵא יָתְבָא בְּבֵיתִי וּמִתַּזְנָא מִנִּכְסַי כֹּל יוֹמֵי מֵיגַר אַרְמְלוּתִיךְ: מִכָּאן וְאֵילָךְ אֵינָהּ נִזּוֹנֶת לֹא מִשֶּׁל בַּעַל וְלֹא מִשֶּׁל יָבָם וְאֵינָהּ דּוֹמָה לִשְׁאָר אַלְמָנָה דְּהָתָם כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת לְאַחֵר וְאוֹמֶרֶת מֵחֲמַת פְּלוֹנִי בַּעְלִי שֶׁכְּבוֹדוֹ גָּדוֹל עָלַי יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת אֲבָל הַךְ אֲגִידָא בְּיָבָם לְפִיכָךְ אֵין לָהּ עַל נִכְסֵי בַּעַל מְזוֹנוֹת וְלֹא מִשֶּׁל יָבָם עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה: עָמַד בַּדִּין שֶׁתְּבָעַתּוּ בַּדִּין אוֹ כְּנֹס אוֹ פְּטֹר וּבָרַח: נִזּוֹנֶת מִשֶּׁל יָבָם דְּקָנְסִינַן לֵיהּ: צְרִיכָה לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּהְיוּ לָהּ ג׳ חֳדָשִׁים מִיּוֹם מִיתָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, סמג עשין כא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ טו:

ג מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כ, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ א:

ד מיי׳ פי״ח מהל׳ אישות הל׳ טו, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קס סעי׳ א:

ה מיי׳ פי״ח מהל׳ אישות הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ קס סעי׳ ג:

ו מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסד סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א לעיל לו.

ב פסחים קב.

ג לקמן קיט:

ד לקמן מד.

ה לעיל כג:

ו לעיל לה:

ז תוספתא יבמות; כתובות קז:

ח עירובין מז.

ט לקמן מג:

גליון הש״ס

גמ׳ הכי השתא התם יבא אליהו. עיין לקמן דף ס״ז ע״ב תוס׳ ד״ה אין חוששין:

תורה אור השלם

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

לְאַחַר שְׁלֹשָׁה — אֵין צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. הֱוֵי (הַ)שְּׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים שֶׁאָמְרוּ, מִשְּׁעַת מִיתַת הַבַּעַל, וְלֹא מִשְּׁעַת חֲלִיצַת הַיָּבָם. [א]מַאי שְׁנָא מִגֵּט, דְּרַב אָמַר: מִשְּׁעַת נְתִינָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מִשְּׁעַת כְּתִיבָה! (א)אָמַר רָבָא, קַל וָחוֹמֶר: אִיסּוּר כָּרֵת הִתַּרְתָּ, אִיסּוּר לָאו — לֹא כָּל שֶׁכֵּן. וְכֵן שְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים. בִּשְׁלָמָא יְבָמָה, כְּדַאֲמַרַן. אֶלָּא שְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים אַמַּאי? [ב]אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל, מִשּׁוּם דְּאָמַר קְרָא: "לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ", לְהַבְחִין בֵּין זַרְעוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן לְזַרְעוֹ שֶׁל שֵׁנִי. [ג]מֵתִיב רָבָא: לְפִיכָךְ גֵּר וְגִיּוֹרֶת צְרִיכִין לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, הָכָא מַאי לְהַבְחִין אִיכָּא? [ד]הָכָא נָמֵי, אִיכָּא לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע בִּקְדוּשָּׁה לְזֶרַע שֶׁלֹּא נִזְרַע בִּקְדוּשָּׁה. רָבָא אָמַר: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יִשָּׂא אֶת אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו, וִייַבֵּם אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ. וְיוֹצִיא אֶת אִמּוֹ לַשּׁוּק. וְיִפְטוֹר אֶת יְבִמְתּוֹ לַשּׁוּק. מֵתִיב רַב חֲנַנְיָה: בְּכוּלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן מִשּׁוּם תַּקָּנַת עֶרְוָה, וְכָאן מִשּׁוּם תַּקָּנַת וָלָד. וְאִם אִיתָא, כּוּלְּהוּ מִשּׁוּם תַּקָּנַת עֶרְוָה! הַאי מִשּׁוּם תַּקָּנַת וָלָד, דְּלָא לִפְגַּע בְּהוּ עֶרְוָה. בִּשְׁלָמָא תַּמְתִּין שְׁנֵי חֳדָשִׁים וְתִנָּשֵׂא — לָא, דְּהַיְינוּ סְפֵיקָא: אִי בַּר תִּשְׁעָה לְקַמָּא, אִי בַּר שִׁבְעָה לְבָתְרָא. אֶלָּא תַּמְתִּין חֹדֶשׁ אֶחָד וְתִנָּשֵׂא, וְאִי לְשִׁבְעָה יָלְדָה — הַאי בַּר שִׁבְעָה לְבָתְרָא הוּא. וְאִי לִתְמָנְיָא יָלְדָה — הַאי בַּר תִּשְׁעָה לְקַמָּא הוּא! אִי נָמֵי לִתְמָנְיָא יָלְדָה, אִיכָּא לְמֵימַר דְּבָתְרָא הוּא. דִּלְמָא אִישְׁתַּהוּיֵי אִישְׁתַּהִי חֹדֶשׁ אֶחָד וְאִיעַבַּר. וְתַמְתִּין שְׁנֵי חֳדָשִׁים וּמֶחֱצָה וְתִנָּשֵׂא, דְּאִי לְשִׁבְעָה יָלְדָה — הַאי בַּר שִׁבְעָה לְבָתְרָא הוּא, וְאִי לְשִׁיתָּא וּפַלְגָא יָלְדָה — הַאי בַּר תִּשְׁעָה לְקַמָּא הוּא. דְּאִי בַּר בָּתְרָא הוּא — בַּר שִׁיתָּא וּפַלְגָא לָא חָיֵי! (ב)אִי נָמֵי לְשִׁיתָּא וּפַלְגָא יָלְדָה, אִיכָּא לְמֵימַר דְּבָתְרָא הוּא, דְּאָמַר מָר זוּטְרָא: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר יוֹלֶדֶת לְתִשְׁעָה אֵינָהּ יוֹלֶדֶת לְמִקּוּטָּעִין, יָלְדָה לְשִׁבְעָה — יוֹלֶדֶת לְמִקּוּטָּעִין. שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי לִתְקֻפוֹת הַיָּמִים", מִעוּט "תְּקוּפוֹת" — שְׁתַּיִם, מִעוּט "יָמִים" — שְׁנַיִם. וְתַמְתִּין מַשֶּׁהוּ וְתִנָּשֵׂא, וְכִי מָלוּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים — לִבְדְּקַהּ! אָמַר רַב סָפְרָא: אֵין בּוֹדְקִין אֶת הַנְּשׂוּאוֹת, שֶׁלֹּא יִתְגַּנּוּ עַל בַּעֲלֵיהֶן. וְנִבְדְּקַהּ בְּהִלּוּכַהּ! אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: אִשָּׁה מְחַפָּה עַצְמָהּ, כְּדֵי שֶׁיִּירַשׁ בְּנָהּ בְּנִכְסֵי בַּעֲלָהּ. [ה](ג)הֵיכָא דְּקִים לַן דִּמְעוּבֶּרֶת הִיא, תִּנָּשֵׂא! אַלְמָה תַּנְיָא: לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעוּבֶּרֶת חֲבֵרוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵרוֹ. וְאִם נָשָׂא — יוֹצִיא וְלֹא יַחְזִיר עוֹלָמִית! גְּזֵרָה שֶׁמָּא תַּעֲשֶׂה עוּבָּרָהּ סַנְדָּל. אִי הָכִי, דִּידֵיהּ נָמֵי! אִי לְמַאן דְּאָמַר בְּמוֹךְ — בְּמוֹךְ, וְאִי לְמַאן דְּאָמַר מִן הַשָּׁמַיִם יְרַחֲמוּ — מִן הַשָּׁמַיִם יְרַחֲמוּ. הָכָא נָמֵי: אִי לְמַאן דְּאָמַר בְּמוֹךְ — בְּמוֹךְ, אִי לְמַאן דְּאָמַר מִן הַשָּׁמַיִם יְרַחֲמוּ — מִן הַשָּׁמַיִם יְרַחֲמוּ! [ו]אֶלָּא, מִשּׁוּם דַּחְסָה. אִי הָכִי, דִּידֵיהּ נָמֵי! דִּידֵיהּ — חָיֵיס עִילָּוֵיהּ. הָכָא נָמֵי: חָיֵיס עִילָּוֵיהּ! אֶלָּא: סְתָם מְעוּבֶּרֶת לְמֵנִיקָה קַיְימָא,

דִּלְמָא

הֱוֵי כְּלוֹמַר הֱוֵי לוֹמֵד מִכָּאן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים שֶׁאָמְרוּ כו': ומ"ש מִגֵּט דְּרַב אָמַר מִשְּׁעַת נְתִינָה וְאַף עַל גַּב דְּמִשְּׁעַת כְּתִיבָה לֹא נִתְיַחֵד עִמָּהּ דְּאִם כֵּן הֲוָה לֵיהּ גֵּט יָשָׁן וַאֲפִלּוּ הָכֵי מִשְּׁעַת נְתִינָה מָנֵינַן ה"נ נִמְנֵי מִשְּׁעַת חֲלִיצָה: לְאִסּוּר כָּרֵת לְיַבֵּם הִתַּרְתָּ לְאַחַר ג' חֳדָשִׁים מִיָּד: לְאִסּוּר לָאו לַשּׁוּק לֹא כ"ש דְּמֻתֶּרֶת לְאַחַר חֲלִיצָה מִיָּד הוֹאִיל וְעָבְרוּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מִיּוֹם מִיתָה: וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל הַוַּדָּאִים שֶׁזַּרְעוֹ מְיֻחָס אַחֲרָיו וְהָכִי נָמֵי קַיְמָא לַן בִּנְדָרִים (דַּף כ:) וּבָרוֹתִי מִכֶּם הַמֹּרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי אֵלּוּ בְּנֵי עִרְבּוּבְיָא: גֵּר וְגִיּוֹרֶת גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר וְאִשְׁתּוֹ עִמּוֹ צְרִיכִים לְהַמְתִּין ג' חֳדָשִׁים לִפְרוֹשׁ זֶה מִזֶּה וְהָכָא מַאי לְהַבְחִין אִיכָּא הֲרֵי אֵין כָּאן רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי: רָבָא אָמַר שֶׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו אִם נִשֵּׂאת תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה וְיָלְדָה וְהוּא בֶּן ט' לָרִאשׁוֹן וְנוֹלַד בְּבֵיתוֹ שֶׁל שֵׁנִי וְסָבוּר שֶׁהוּא בְּנוֹ וְיִשָּׂא אֶת בַּת בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת וְהִיא אֲחוֹתוֹ מִן הָאָב: וּמְיַבֵּם אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ שֶׁאִם תֵּלֵד לָאַחֲרוֹן בֵּן אַחֵר וְיִשָּׂא אִשָּׁה וְיָמוּת בְּלֹא בָּנִים וְיִיַבְּמֶנָּה זֶה כְּסָבוּר שֶׁהוּא אָחִיו מֵאָבִיו וְנִמְצָא מְיַבֵּם אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ שֶׁלֹּא מֵאָבִיו וְחַיָּב כָּרֵת: וְיוֹצִיא אֶת אִמּוֹ לַשּׁוּק אִם לֹא תֵּלֵד אִמּוֹ לְשֵׁנִי וְיָמוּת וְכִסְבוּרִים שֶׁזֶּה בְּנוֹ וְתִנָּשֵׂא אִמּוֹ לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה: וְיִפְטֹר אֶת יְבִמְתּוֹ לַשּׁוּק אִם יֵשׁ לוֹ אָח מֵאָבִיו הָרִאשׁוֹן וְלֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים וּמֵת וְאֵין שָׁם אָח אֶלָּא הוּא וְהוּא סָבוּר שֶׁהוּא בֶּן הָאַחֲרוֹן וְנִמְצֵאת אֵשֶׁת בְּנוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן הַזְּקוּקָה לוֹ נִשֵּׂאת לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה. וְגַבֵּי גֵּר וְגִיּוֹרֶת לַחֲדָא מְהַנֵּי הוּא דְּאִיכָּא לְמִחַשׁ כְּגוֹן לִשְׁמָא יְיַבֵּם אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ שֶׁמָּא מְעֻבֶּרֶת הָיְתָה וּכְשֶׁתֵּלֵד סְבוּרָה הִיא שֶׁבֶּן ז' הוּא וּבִקְדֻשָּׁה נִזְרַע וְתַחֲזֹר וַתֵּלֶד בֵּן אַחֲרָיו וְיִשָּׂא אִשָּׁה וְיָמוּת בְּלֹא בָּנִים וְיַיַבֵּם זֶה אֶת אִשְׁתּוֹ דְּסָבוּר שֶׁגַּם הוּא נִזְרַע בִּקְדֻשָּׁה וְכֵיוָן שֶׁזֶּה נִזְרַע שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה וּסְתָם עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים זוֹנָה הִיא אִכָּא לְמֵימַר שֶׁמָּא אֵינוֹ בְּנוֹ שֶׁל זֶה וְנִמְצָא נוֹשֵׂא אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ: בְּכֻלָּן אֲנִי קוֹרֵא בָּהֶן כָּל נָשִׁים שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים לְהִנָּשֵׂא אוֹ לְהִתְיַבֵּם קוֹרֵא אֲנִי בָּהֶן תַּקָּנַת עֶרְוָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לִידֵי עֶרְוָה: וְכָאן בְּהַמְתָּנָה שֶׁל ג' חֳדָשִׁים שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים לִשְׁאָר נָשִׁים אֵין כָּאן תַּקָּנַת עֶרְוָה אֶלָּא תַּקָּנַת הַוָּלָד לְהַבְחִין בֶּן מִי הוּא: וְאִם אִיתָא דְּחָשׁוּ חֲכָמִים לִשְׁמָא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ מִן אָבִיו הָא נָמֵי תַּקָּנַת עֶרְוָה הִיא: דְּלָא לִפְגַּע וָלָד בְּעֶרְוָה. אֲבָל כָּל שְׁאָר הַנֶּאֱסָרוֹת אִיכָּא תַּקַּנְתָּא הִיא וּבַעַל עַצְמוֹ דְּלָא לִפְגְּעוּ בְּעֶרְוָה: הָא בַּר ז' לְבָתְרָא הוּא דְּאִי מִקַּמָּא אִעַבַּרָא כְּשֶׁמֵּת אִשְׁתְּכַח דְּבַר תְּמָנְיָא הוּא וּבַר תְּמָנְיָא לָא חָיֵי: א"נ לִתְמָנְיָא יָלְדָה כו' תֵּירוּצָא הוּא: אִשְׁתַּהִי לְאַחַר שֶׁנְּשָׂאָהּ. וה"ה נַמֵּי דְּמָצֵי לְתָרוֹצֵי אִי נָמֵי לְשִׁבְעָה יָלְדָה אִכָּא לְמֵימַר בַּר תִּשְׁעָה לְקַמָּא הוּא מֵעִקָּרָא חֹדֶשׁ אֶחָד אִעַבַּרָא קֹדֶם מִיתָתוֹ אֶלָּא הוֹאִיל וְתֵרֵץ לְמִלְּתֵהּ בַּחֲדָא וְאוֹקֵי דְּאַכַּתִּי אִיכָּא סָפֵק סַגֵּי לֵיהּ בְּהָכִי: אֲפִילּוּ לְמֶ"ד בְּמַסֶּכֶת נִדָּה בְּפֶרֶק בְּנוֹת כּוּתִים: וַיְהִי לִתְקוּפוֹת הַיָּמִים הֲרֵי שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וּב' יָמִים: וְתַמְתִּין מַשֶּׁהוּ שָׁבוּעַ אוֹ שְׁבוּעַיִם: וְכִי מָלוּ ג' חֳדָשִׁים לְיוֹם מִיתַת בַּעְלָהּ שֶׁדֶּרֶךְ עוּבָר לִהְיוֹת נִכָּר לִבְדְּקָהּ בְּדַדֶּיהָ כְּדֶרֶךְ נָשִׁים וְאִי מְעַבְּרָא וַדַּאי בַּר קַמָּא הוּא דְּאִי בַּר בָּתְרָא הוּא אַכַּתִּי לָא הֲוָה מִנְּכַר דְּלָא מְלוֹ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים לְנִשּׂוּאֶיהָ דְּחָסֵר לֵיהּ הַהוּא מַשֶּׁהוּ שֶׁהִמְתִּינָה וְאִי לָא מִנְּכַר וּלְבָתַר הָכִי מִנְּכַר וַדַּאי בַּר בָּתְרָא הוּא: בְּהִלּוּכָהּ מוֹלִיכִין אוֹתָהּ בֶּעָפָר תִּחוּחַ אִי מְעֻבֶּרֶת הִיא פְּסִיעוֹתֶיהָ נִכָּרוֹת וּמַעֲמִיקוֹת יוֹתֵר מִשְּׁאָר נָשִׁים שֶׁהַוָּלָד מַכְבִּידָהּ. כָּךְ מָצָאתִי בִּתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים: מְחַפָּה עַצְמָהּ שֶׁלֹּא תֵּרָאֶה מְעֻבֶּרֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבִינוּ שֶׁבֶּן הָרִאשׁוֹן הוּא וְיִירַשׁ בְּנִכְסֵי בַּעְלָהּ שֵׁנִי: הֵיכָא דְּקִים לָן כו' הוֹאִיל וְטַעַם הַמַּתָּנָה מִשּׁוּם וָלָד הוּא שֶׁלֹּא יְהֵא סָפֵק כְּשֶׁאָנוּ יוֹדְעִים וַדַּאי שֶׁהִיא מְעֻבֶּרֶת מֵרִאשׁוֹן תִּנָּשֵׂא. וּמְשַׁנֵּי גְּזֵרָה שֶׁמָּא תַּעֲשֶׂה כו': דִּידֵהּ נָמֵי לֹא יְשַׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת שֶׁמָּא תַּחֲזֹר וְתִתְעַבֵּר וְיִדְחֹק אָחִיו וִימַעֵךְ צוּרַת פָּנָיו כְּסַנְדָּל הַזֶּה שֶׁאֵין לוֹ צוּרָה: אִי לְמ"ד בְּמוֹךְ בְּמוֹךְ פְּלֻגְתָּא הִיא בפ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף יב:): דְּחָסָה שֶׁמְּמַעֲכוֹ בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ. דְּחָסָה לְשׁוֹן לַחַץ שֶׁלּוֹחֲצוֹ כִּדְאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קג.) גַּבֵּי חֲלִיצָה צָרִיךְ לְמִדְחֲסֵהּ לְכַרְעֵיהּ: ה"נ חָיֵס עִלָּוֵהּ שֶׁאֵין אָדָם מִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג הַנֶּפֶשׁ: לִמְנִיקָה קַיְמָא כְּשֶׁתֵּלֵד מְנִיקָתוֹ:

לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים אֵין צְרִיכָה לְהַמְתִּין אָמַר ר"ת דַּוְקָא חָלַץ שֶׁהַחֲלִיצָה מוֹכַחַת שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיהָ כִּדְאָמַר בִּמְמָאֶנֶת דְּמֵאוּנָהּ מוֹכִיחַ עָלֶיהָ שֶׁהִיא קְטַנָּה אֲבָל אִם מֵת הַיָּבָם לְאַחַר ג' צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים דְּיוֹתֵר יְבָמָה קְרוֹבָה לְבִיאָה מֵאֲרוּסָה דְּגָזְרִינַן אַטּוּ נְשׂוּאָה אע"ג דְּאָמַר לְקַמָּן בְּפֶ' ב"ש (יְבָמוֹת דַּף קיב.) וּבִפְסָחִים פֶּרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים (פְּסָחִים דַּף עב:) יְבִמְתּוֹ בְּזִיז מְנַהּ אִשְׁתּוֹ לָא בְּזִיז מְנַהּ הַיְנוּ לְעִנְיַן לְאוֹקְמֵי אַנַּפְשֵׁהּ עַד שְׁלֹשִׁים אֲבָל לְעִנְיַן גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ כו' אִכָּא לְמֵימַר יְבִמְתּוֹ קְרוֹבָה לְבִיאָה טְפֵי: **מַאי** שְׁנָא מִגֵּט דְּרַב אָמַר מִשְּׁעַת נְתִינָה אע"ג דְּוַדַּאי לֹא בָּא עָלֶיהָ מִקַּמֵּי כְּתִיבָה דְּאִם כֵּן לֹא הָיָה פּוֹטְרָהּ בְּגֵט זֶה דַּהֲוָה לֵיהּ גֵּט יָשָׁן וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ בְּפֶרֶק שֵׁנִי דְּגִטִּין (דַּף יח. וְשָׁם) שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ ב' נָשִׁים בְּחָצֵר אַחַת זוֹ אֲסוּרָה וְזוֹ מֻתֶּרֶת שֶׁהָעוֹלָם סוֹבְרִים שֶׁכְּתִיבַת שְׁנֵיהֶם הָיְתָה סָמוּךְ לִנְתִינָה וְיָבֹא לְהַתִּיר תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה וְהָכָא גַּבֵּי חֲלִיצָה נַמֵּי יִסְבְּרוּ שֶׁשְּׁתֵּיהֶן סָמוּךְ לַמִּיתָה חָלְצוּ וְיָבֹא לְהַתִּיר תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה וּמְשַׁנֵּי לְאִסּוּר כָּרֵת הִתַּרְתָּ דְּאִם הָיָה רוֹצֶה לְיַבֵּם אַחַר שְׁלֹשָׁה הָיָה מְיַבֵּם לְאִסּוּר לָאו לֹא כ"ש דְּהֵיאַךְ אֶפְשָׁר לְאָסְרָהּ לְהִנָּשֵׂא לַשּׁוּק אַחַר חֲלִיצָה שֶׁזֶּה דּוֹמֶה לְחוּכָא וְאִטְלוּלָא וְלֹא יִשְׁמְעוּ לָנוּ הָעוֹלָם עַל כָּךְ: **לְזַרְעֲךָ** אַחֲרֶיךָ לְקַמָּן בְּפֶ' נוֹשְׂאִין (יְבָמוֹת דַּף ק:) דָּרֵישׁ מֵהַאי קְרָא דְּאַזְהַר לֵיהּ רַחֲמָנָא לְאַבְרָהָם לָא תִּנְסִיב עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וְשִׁפְחָה דְּלָא יִתְיַחֵס זַרְעֲךָ בָּתְרָהּ: **גֵּר** וְגִיּוֹרֶת מִכָּאן מַשְׁמַע דְּגֵר מֻתָּר בְּגִיּוֹרֶת וּדְלֹא כָּאוֹסְרִים כְּשֶׁנְּשָׂאָהּ מִקֹּדֶם דְּלָא יַחְזְרוּ לְסוּרָם: **בְּכֻלָּן** אֲנִי קוֹרֵא כו' אַיְּבָמָהּ לְחוּד קָאֵי וּנְקַט לְשׁוֹן כֻּלָּן מִשּׁוּם דְּאַיְּרֵי בְּכָל יְבָמוֹת בֵּין אֲרוּסוֹת בֵּין נְשׂוּאוֹת בֵּין לְהִתְיַבֵּם אוֹ לְהִנָּשֵׂא לַשּׁוּק אִם חָלְצָה תּוֹךְ ג' כֻּלָּן צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים: **וְתַמְתִּין** מַשֶּׁהוּ וְתִנָּשֵׂא לָאו דַּוְקָא מַשֶּׁהוּ שֶׁצְּרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁל קְלִיטַת הַזֶּרַע: **סְתָם** מְעֻבֶּרֶת לְמֵנִיקָה קַיְמָא רַבֵּינוּ שִׁמְשׁוֹן זְקֵנוֹ שֶׁל רַשְׁבָּ"א הָיָה אוֹמֵר דִּגְרוּשָׁה מֵינֶקֶת מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא מִשּׁוּם דְּלָא מְשַׁעְבְּדָא לְהָנִיק כִּדְאָמְרִי' בְּפֶ' אע"פ (כְּתֻבּוֹת נט: וְשָׁם) נִתְגָּרְשָׁה אֵינוֹ כּוֹפֶה וְאֵין נִרְאֶה לְר"ת דְּהָא לְמַאי דַּהֲוָה בָּעֵי לְמֵימַר דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם סַנְדָּל אוֹ מִשּׁוּם דְּיַחֲסָא לֹא הָיָה חִלּוּק בֵּין אַלְמָנָה לִגְרוּשָׁה וה"ה לְהַאי טַעְמָא דְּאֵינוֹ חוֹזֵר בּוֹ אֶלָּא מֵהַטַּעַם בִּלְבַד וְעוֹד אַלְמָנָה גּוּפָהּ אִי אָמְרָה אֵינִי נִזּוֹנֶת וְאֵינִי עוֹשָׂה אוֹ תִּבְעָה כְּתֻבָּתָהּ לָא מְשַׁעְבְּדָא וְכֵן פּוֹסֵק בִּשְׁאִלְתּוֹת דְּרַב אַחַאי דְּלָא שְׁנָא גְּרוּשָׁה וְלָא שְׁנָא אַלְמָנָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יט, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ א:

ב מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ ה:

ג מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ ה:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ ה:

ה מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כה, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ יא:

ו מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כה:

מסורת הש״ס

א לקמן צד.

ב נדה לח:; ראש השנה יא.

ג סוטה כו.; לעיל לו:

תורה אור השלם

[בראשית יז, ז]

[שמואל א א]

[שמואל א א, כ]

[א]דִּלְמָא אִיעַבְּרָה וּמְעֲכַר חַלְבַהּ, וְקָטְלָה לֵיהּ. אִי הָכִי, דִּידֵיהּ נָמֵי! דִּידֵיהּ — מְמַסְמְסָא לֵיהּ בְּבֵיצִים. וְחָלָב דִּידַהּ נָמֵי, מְמַסְמְסָא לֵיהּ בְּבֵצִים וְחָלָב! לָא יָהֵב לַהּ בַּעַל. (וְלִיתְבְּעִינֵיהּ) [וְתִתְבְּעִינְהוּ] לְיוֹרְשִׁים! אָמַר אַבָּיֵי: אִשָּׁה בּוֹשָׁה לָבֹא לְבֵית דִּין, וְהוֹרֶגֶת אֶת בְּנָהּ. אַחַת בְּתוּלוֹת וְאַחַת בְּעוּלוֹת. הֵי נִיהוּ בְּתוּלוֹת וְהֵי נִיהוּ אֲרוּסוֹת? הֵי נִיהוּ בְּעוּלוֹת וְהֵי נִיהוּ נְשׂוּאוֹת? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: אַחַת בְּתוּלוֹת וְאַחַת בְּעוּלוֹת שֶׁנִּתְאַרְמְלוּ אוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשׁוּ, בֵּין מִן הָאֵרוּסִין בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין. (א)רַבִּי אֶלְעָזָר לָא עָל לְבֵי מִדְרְשָׁא. אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי אַסִּי, אֲמַר לֵיהּ: מַאי אֲמוּר רַבָּנַן בְּבֵי מִדְרְשָׁא? אֲמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. [ב](ב)מִכְּלָל דִּיחִידָאָה פְּלִיג עֲלֵיהּ? אִין, וְהָתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָיְתָה רְדוּפָה לֵילֵךְ לְבֵית אָבִיהָ, אוֹ שֶׁהָיָה לָהּ כַּעַס בְּבֵית בַּעְלָהּ, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִין, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ זָקֵן אוֹ חוֹלֶה, אוֹ שֶׁהָיְתָה הִיא חוֹלָה, (ג)אוֹ שֶׁהִפִּילָה אַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, אוֹ שֶׁהָיְתָה עֲקָרָה, אוֹ זְקֵנָה, אוֹ קְטַנָּה, אוֹ אַיְלוֹנִית, אוֹ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד — צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר לֵיאָרֵס וְלִינָּשֵׂא מִיָּד. [ג]אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: חָזַר בּוֹ רַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר רַב יוֹסֵף: אִי הֲדַר בֵּיהּ — מִמַּתְנִיתִין דְּכַרְמָא הֲדַר בֵּיהּ. דְּתַנְיָא: אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, שָׁמַעְתִּי מִפִּי חֲכָמִים בַּכֶּרֶם בְּיַבְנֶה: כּוּלָּן צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זְרִיקָא: כִּי עָיְילַתְּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אֲבָהוּ, רְמִי לֵיהּ: מִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כִּסְתַם מִשְׁנָה. וּתְנַן: כָּל הַנָּשִׁים לֹא יִנָּשְׂאוּ וְלֹא יִתְאָרְסוּ עַד שֶׁיְּהוּ לָהֶם שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, אַחַת בְּתוּלוֹת וְאַחַת בְּעוּלוֹת! (ד)אֲמַר לֵיהּ: דִּרְמָא לָךְ הָא — לָא חַשׁ לְקִמְחֵיהּ. סְתָם וְאַחַר כָּךְ מַחְלוֹקֶת הִיא, וְאֵין הֲלָכָה כִּסְתָם. דְּאָמַר רַב פָּפָּא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: מַחְלוֹקֶת וְאַחַר כָּךְ סְתָם — הֲלָכָה כִּסְתָם. סְתָם וְאַחַר כָּךְ מַחְלוֹקֶת — אֵין הֲלָכָה כִּסְתָם. מִסְתְּמִיךְ וְאָזֵיל רַבִּי אֲבָהוּ אַכַּתְפֵּיהּ דְּרַבִּי נַחוּם שַׁמָּעֵיהּ, מְנַקֵּיט וְאָזֵיל הִלְכָתָא מִינֵּיהּ. בְּעָא מִינֵּיהּ: מַחְלוֹקֶת וְאַחַר כָּךְ סְתָם מַאי? אֲמַר לֵיהּ: הֲלָכָה כִּסְתָם. סְתָם וְאַחַר כָּךְ מַחְלוֹקֶת מַאי? אֲמַר לֵיהּ: אֵין הֲלָכָה כִּסְתָם. סְתָמָא דְּמַתְנִיתִין וּמַחְלוֹקֶת בְּבָרַיְיתָא, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: הֲלָכָה כִּסְתָם. מַחְלוֹקֶת בְּמַתְנִיתִין וּסְתָמָא בְּבָרַיְיתָא, מַאי? אֲמַר לֵיהּ:

וְכִי

וְאִי מִנַּסְבָא דִּלְמָא מִעַבְּרָא לְאַחֵר לֵדָתָהּ וּמְעַכָּר עָלֶיהָ חֲלָבָהּ וְקָטְלָה לִבְרָהּ בְּרָעָב: מְמַסְמְסָא לֵיהּ מֵאֲכִילָתוֹ: לָא יָהֵב לַהּ בַּעַל מִשּׁוּם דְּלָאו בְּרֵהּ הוּא: וְלִתְבְּעִינֵהּ לַיּוֹרְשִׁים שֶׁל בַּעַל רִאשׁוֹן: אִשָּׁה בּוֹשָׁה לָבֹא לב"ד וְלִתְבֹּעַ יוֹרְשִׁים בִּשְׁבִיל בְּנָהּ: וְהוֹרֶגֶת אֶת בְּנָהּ עַל כָּרְחַהּ מֵת בְּנָהּ בָּרָעָב: הֵי נִינְהוּ בְּתוּלוֹת הֵי נִינְהוּ אֲרוּסוֹת הָא חֲדָא הִיא דְּהֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּתוּלָה יְבָמָה אִם לֹא אֲרוּסָה: הָכִי קָאָמַר כְּלוֹמַר לָא תִּתְנֵי אַחַת וְאַחַת דְּמַשְׁמַע תְּרֵי מִלֵּי אֶלָּא כֻּלָּהּ חֲדָא קָתָנֵי וּפְרוּשַׁי קָמְפָרֵשׁ אַחַת בְּתוּלוֹת וְאַחַת בְּעוּלוֹת וּכְגוֹן שֶׁנִּתְאַרְמְלוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ בֵּין מִן הָאֵרוּסִין דְּהַיְינוּ בְּתוּלוֹת בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין דְּהַיְינוּ בְּעוּלוֹת: הֲלָכָה כְּר' יוֹסֵי דְּשָׁרֵי אֲרוּסוֹת לִנָּשֵׂא הוֹאִיל וְלֵיכָּא לְמֵחַשׁ לְזֶרַע רִאשׁוֹן וּנְשׂוּאָה לֵאָרֵס. וְהַאי דְּנָקַט ר' יוֹסֵי וְלָא רַבִּי יְהוּדָה דְּהָא רַבִּי יְהוּדָה נָמֵי שָׁרֵי אֲרוּסָה לִנָּשֵׂא בְּהֶדְיָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּר' יוֹסֵי נִמּוּקוֹ עִמּוֹ: מִכְּלָל דִּיחִידָאָה פְּלִיג עֲלֵהּ תַּנָּא קַמָּא דְּאָמַר לֹא יִנָּשְׂאוּ וְלֹא יִתְאָרְסוּ אַחַת אֲרוּסוֹת וְאַחַת בְּתוּלוֹת דְּאָסַר אֲפִי' אֲרוּסוֹת לֵאָרֵס כ"ש לִנָּשֵׂא יְחִידָאָה הִיא וְלָאו סְתָמָא דְּרַבִּים הִיא: ה"ג אִין וְהָתַנְיָא בְּנִיחוּתָא: רְדוּפָה רְגִילָה. וְגַם סָמוּךְ לְמִיתָתוֹ עָמְדָה בְּבֵית אָבִיהָ זְמַן מְרֻבֶּה דְּלֵיכָּא לְמֵימַר מְעֻבֶּרֶת הִיא: אוֹ שֶׁהָיָה לָהּ כַּעַס וְלֹא שִׁמְּשָׁה: עֲקָרָה שֶׁנֶּעֱקַר רַחְמָהּ וּנְטָלָהּ הָאֵם שֶׁלָּהּ: אַיְלוֹנִית מִמְּעֵי אִמָּהּ לְקוּיָה הִיא וְאֵין לָהּ סִימָנֵי שֵׂעָר וְדַדִּים: אוֹ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד לְאֵתוֹיֵי [מֵחֲמַת] סַמָּא אוֹ חֹלִי: כֻּלָּן צְרִיכוֹת לְהַמְתִּין דְּגָזְרוּ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה אַטּוּ רְאוּיָה: מִמַּתְנִי' דְּכַרְמָא שֶׁנִּשְׁנֵית בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה מֵחֲמַת אוֹתָהּ מִשְׁנָה חָזַר בּוֹ: בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת כְּעֵין הַכֶּרֶם: לָא חַשׁ לְקִמְחֵהּ לָמָּה שֶׁהוּא טוֹחֵן וּמוֹצִיא מִפִּיו כְּלוֹמַר לְדִבּוּרוֹ: סְתָם וְאח"כ מַחֲלֹקֶת הִיא דְּהָא אִפְּלַגוּ עֲלָהּ ר' יוֹסִי וְר' יְהוּדָה: מַחְלֹקֶת וְאַחַר כָּךְ סְתָם בֵּין שֶׁסָּתַם אַחֲרֶיהָ מִיָּד בְּאֶחָד מֵהֶם בֵּין שֶׁסָּתַם אַחֲרֶיהָ בְּמַסֶּכֶת אַחֶרֶת בְּאוֹתוֹ הַסֵּדֶר כְּגוֹן נָתַן צֶמֶר לַצַּבָּע דְּמַחֲלֹקֶת בב"ק בְּהַגּוֹזֵל (ב"ק דַּף ק:) וְסָתַם בב"מ (דַּף עו.) כָּל הַמְשַׁנֶּה יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה וְסָתַם לָן כר"י דְּאָמַר אִם הַשֶּׁבַח יָתֵר עַל הַיְּצִיאָה כו' הֲלָכָה כִּסְתָם: סְתָם וְאַחַר כָּךְ מַחֲלֹקֶת כִּי מַתְנֵי': מְנַקֵּט מְלַקֵּט מִמֶּנּוּ הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת הֲלָכָה כִּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי:

הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי ול"ג כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּהָא בְּפֶ' מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ (עֵירוּבִין דַּף מו:) קָאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה הֲלָכָה כר"י ר"י וְרַבִּי יוֹסֵי הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי וְאֵין צ"ל רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסֵי הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי וְדַיֵּיק דְּלֵיתַנְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי מִדְּאִצְטְרִיךְ רַבִּי יוֹחָנָן לְפְסֹק כְּרַבִּי יוֹסֵי אַף עַל גַּב דִּיחִידָאָה פְּלִיג עָלֶיהָ וְאִי גָּרַס הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה שַׁפִּיר אִצְטְרִיךְ לִפְסֹק הֲלָכָה כְּר' יְהוּדָה לְאַפּוֹקֵי מַר' יוֹסֵי דִּפְלִיג עָלֶיהָ:

סְתָם וְאח"כ מַחֲלֹקֶת הִיא וא"ת וְהָא אָמְרִינַן בְּרֵישׁ מַסֶּכֶת בֵּיצָה (דַּף ב.) גַּבֵּי שַׁבָּת סָתַם לָן תַּנָּא כר"ש דִּתְנַן מְחַתְּכִין הַדְּלוּעִין כו' אע"ג דִּפְלִיג ר' יְהוּדָה בְּסֵיפָא וְקָאָמַר אִם לֹא הָיְתָה נְבֵלָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת כו' וְיֵשׁ לוֹמַר דִּנְהִי דְּלָא חֲשִׁיב סְתָם גָּמוּר מ"מ חֲשִׁיב כְּרַבִּים לְגַבֵּי יָחִיד וא"ת בְּפֶ' הַמּוֹצִיא יַיִן (שַׁבָּת פא: וְשָׁם) דְּפָרִיךְ וּמִי סָבַר רַבִּי יוֹחָנָן דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן אָסוּר וְהָאָמַר ר' יוֹחָנָן הֲלָכָה כִּסְתַם מִשְׁנָה וּתְנַן נָזִיר חוֹפֵף וּמְפַסְפֵּס אֲבָל לֹא סוֹרֵק וּמַאי קֻשְׁיָא דִּסְתָמָא בְּנָזִיר (דַּף מב.) וּפְלוּגְתָּא בפ"ב דְּבֵיצָה (דַּף כג.) גַּבֵּי קֵרוּד וְקִרְצוּף וּבִתְרֵי מַסְכָתֵי אָמַר בְּפ"ק דְּמַס' ע"ז (דַּף ז. וְשָׁם) אֵין סֵדֶר לַמִּשְׁנָה וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּר' יוֹחָנָן אִית לֵהּ הֲלָכָה כִּסְתָם אֲפֵי' בִּסְתָם וְאַחַ"כ מַחֲלֹקֶת דְּהָא קָאָמַר הָכָא בְּהֶדְיָא אַלִּיבָּא דְּר' יוֹחָנָן סְתָם וְאח"כ מַחֲלֹקֶת הִיא וְי"ל דְּוַדַּאי בִּסְתָם וְאַחַ"כ מַחֲלֹקֶת מוֹדֶה ר' יוֹחָנָן דְּאֵין הֲלָכָה כִּסְתָם אֲבָל בִּתְרֵי מַסְכָתֵי אִית לֵהּ לְר' יוֹחָנָן דְּהִלְכְתָא כִּסְתָם וְטַעֲמָא דְּר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם דְּמִסְּתָמָא אִית לָן לְמֵימַר דְּמַחֲלֹקֶת וְאַחַ"כ סְתָם הוּא וְלָא סְתָם וְאַחַ"כ מַחֲלֹקֶת דְּאֵין לָנוּ לוֹמַר שֶׁחָזַר בּוֹ רַבִּי מִפְּסָקוֹ עַד שֶׁנִּרְאֶה בְּפֵרוּשׁ וּמִיהוּ שְׁאָר אָמוֹרָאֵי אִית לְהוּ דְּבִתְרֵי מַסְכָתֵי אֵין סֵדֶר לַמִּשְׁנָה וְאֵין הִלְכְתָא כִּסְתָם וא"ת דִּבְפֶ' כָּל גַּגּוֹת (עֵירוּבִין דַּף צב. וְשָׁם) פָּסַק ר' יוֹחָנָן כר"ש בֵּין עֵרְבוּ בֵּין לֹא עֵרְבוּ וּפָרִיךְ וְהָא אָמַר ר' יוֹחָנָן הֲלָכָה כִּסְתָם מִשְׁנָה וּמַיְתִי מִסְּתָם מִשְׁנָה דִּבְפֶרֶק חַלּוֹן (עֵירוּבִין דַּף עו:) וְהַיְנוּ סְתָם וְאַחַ"כ מַחֲלֹקֶת וְתֵרֵץ ה"ר אַהֲרֹן כֹּהֵן דְּעִקַּר קֻשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחָנָן אֵינָהּ אֶלָּא דְּלָא גָּזַר בְּעֵרְבוּ וּבָזֶה הַדָּבָר הָוֵי מַחֲלֹקֶת וְאַחַ"כ סְתָם מַחֲלֹקֶת בְּשָׁלֹשׁ חֲצֵרוֹת בְּמִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ (שָׁם דַּף מה:) וּסְתַם בְּפֶרֶק חַלּוֹן אֲבָל בְּפֶרֶק כָּל גַּגּוֹת לָא פְּלִיגֵי בִּגְזֵרָה וּמִיהוּ קָשֶׁה דִּבְסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף כא.) גַּבֵּי שְׂכִירוּת בָּתִּים פָּסַק שְׁמוּאֵל כְּרַבִּי יוֹסֵי אע"ג דְּסָתַם לָן תַּנָּא בָּתַר הָכִי כְּרַבִּי מֵאִיר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כה:

ב מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כ, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' א:

ג מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כ, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' א:

מסורת הש״ס

א עירובין מז.; בכורות ג.; חולין קכח:

ב תוספתא יבמות; כתובות ס:

ג לעיל לה.; כתובות לז.

ד נדה יא:; בבא קמא קב.; בבא בתרא קכב:

גליון הש״ס

גמ' א"ל הל' כסתם. עיין חידושי הרשב"א בב"ק קב ע"א ד"ה אלא הלכה:

תוס' ד"ה סתם ואח"כ מחלוקת וכו' וא"ת והא אמרי' וכו'. עיין תשובת הרשב"א סי' קיד:

וְכִי רַבִּי לֹא שְׁנָאָהּ, רַבִּי חִיָּיא מִנַּיִן לוֹ? א(א)אֲמַר לֵיהּ, וְהָא תְּנַן: מַסְרֵק שֶׁל פִּשְׁתָּן שֶׁנִּיטְּלוּ שִׁינָּיו, וְנִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ שְׁתַּיִם — טְמֵאוֹת, וְאַחַת — טְהוֹרָה. וְכוּלָּן שֶׁנִּיטְּלוּ אַחַת אַחַת בִּפְנֵי עַצְמָן — טְמֵאוֹת. בשֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּיטְּלוּ שִׁינָּיו אַחַת מִבֵּינְתַיִם — טָהוֹר. נִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ שָׁלֹשׁ בְּמָקוֹם אֶחָד — טָמֵא. הָיְתָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מֵהֶן — טָהוֹר. נִיטְּלוּ שְׁנַיִם וַעֲשָׂאָן לְמַלְקֵט — טְמֵאוֹת. אַחַת וְהִתְקִינָהּ לְנֵר אוֹ לְמִיתּוּחַ — טְמֵאָה. וְקַיְימָא לַן דְּאֵין הֲלָכָה כְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה! אֲמַר לֵיהּ: בַּר מִינַּהּ דְּהַהִיא, דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: זוֹ אֵינָהּ מִשְׁנָה. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב הוּנָא בַּר מָנוֹחַ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב אִידִי בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: מִשּׁוּם דְּקַשְׁיָא רֵישָׁא לְסֵיפָא. דְּקָתָנֵי: שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּיטְּלוּ שִׁינָּיו אַחַת מִבֵּינְתַיִם — טָהוֹר. הָא נִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ שְׁתַּיִם בְּמָקוֹם אֶחָד — טָמֵא, וַהֲדַר תָּנֵי נִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ שָׁלֹשׁ — טָמֵא. שָׁלֹשׁ — אִין, שְׁתַּיִם — לָא! וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא הָא בְּגַוָּויָתָא, הָא בְּבָרַיְיתָא. אֶלָּא מֵהָכָא, דְּקָתָנֵי: וְכוּלָּן שֶׁנִּיטְּלוּ אַחַת אַחַת בִּפְנֵי עַצְמָן — טְמֵאוֹת, וְאַף עַל גַּב דְּלֹא הִתְקִינָהּ. אֵימָא סֵיפָא: אַחַת וְהִתְקִינָהּ לְנֵר אוֹ לְמִיתּוּחַ — טְמֵאָה. הִתְקִינָהּ — אִין, לֹא הִתְקִינָהּ — לָא! אָמַר אַבָּיֵי: וּמַאי קוּשְׁיָא? דִּלְמָא הָא בְּקַתַּיְיהוּ, הָא בְּלָא קַתַּיְיהוּ. גאָמַר רַב פָּפָּא: וּמַאי קוּשְׁיָא? וְדִלְמָא הָא בְּקַטִּינָתָא, הָא בְּאַלִּימָתָא. אֶלָּא מִשּׁוּם דִּמְסַיְּימִי בָּהּ דַּוְוקָנֵי: זוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן. שָׁלַח רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין: מְאָרְסִין תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה, וְכֵן עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר מְלַמְּדֵנוּ מִשּׁוּם רַבִּי חֲנִינָא הַגָּדוֹל: רוּבּוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן, וְרוּבּוֹ שֶׁל שְׁלִישִׁי, וְאֶמְצָעִי שָׁלֵם. (ב)אַמֵּימָר שְׁרָא לֵיאָרֵס בְּיוֹם תִּשְׁעִים. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, חוּץ מִיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ וְחוּץ מִיּוֹם שֶׁנִּתְאָרְסָה בּוֹ! הַהוּא — לְעִנְיַן מֵינֶקֶת אִיתְּמַר, דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: צְרִיכָה לְהַמְתִּין עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, חוּץ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ, וְחוּץ מִיּוֹם שֶׁנִּתְאָרְסָה בּוֹ. וְהָא הָהוּא דַּעֲבַד סְעוּדַת אֵירוּסִין בְּיוֹם תִּשְׁעִים, וְאַפְסְדֵיהּ רָבָא לִסְעוּדְתֵּיהּ! הָהִיא, סְעוּדַת נִשּׂוּאִין הֲוַאי. דוְהִלְכְתָא: צְרִיכָה לְהַמְתִּין עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חוֹדֶשׁ — חוּץ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ, וְחוּץ מִיּוֹם שֶׁנִּתְאָרְסָה בּוֹ. וּצְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים — חוּץ מִיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ, וְחוּץ מִיּוֹם שֶׁנִּתְאָרְסָה בּוֹ. (ג)חוּץ מִן הָאַלְמָנָה וְכוּ׳. אָמַר רַב חִסְדָּא קַל וָחוֹמֶר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁאָסוּר לְכַבֵּס, מוּתָּר לֵיאָרֵס. מְקוֹם שֶׁמּוּתָּר לְכַבֵּס — אֵינוֹ דִּין שֶׁמּוּתָּר לֵיאָרֵס?! הו(ד)מַאי הִיא, דִּתְנַן: שַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּתוֹכָהּ — אָסוּר לְסַפֵּר וּלְכַבֵּס, וּבַחֲמִישִׁי — מוּתָּר, מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. וְתַנְיָא: קוֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה — הָעָם מְמַעֲטִין בְּעִסְקֵיהֶם, מִלִּישָּׂא וּמִלִּיתֵּן, מִלִּבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ. וּמְאָרְסִין אֲבָל לֹא כּוֹנְסִין, וְאֵין עוֹשִׂין סְעוּדַת אֵירוּסִין. כִּי תַּנְיָא הָהִיא, קוֹדֶם דְּקוֹדֶם (תַּנְיָא). אֲמַר רָבָא: וְקוֹדֶם דְּקוֹדֶם נָמֵי קַל וָחוֹמֶר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁאָסוּר לִישָּׂא וְלִיתֵּן — מוּתָּר לֵיאָרֵס, מְקוֹם שֶׁמּוּתָּר לִישָּׂא וְלִיתֵּן — אֵינוֹ דִּין שֶׁמּוּתָּר לֵיאָרֵס?! לָא תֵּימָא: דְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ, אֶלָּא אֵימָא: כָּל הַנָּשִׁים יִנָּשְׂאוּ.

וְלֵית

רַבִּי לֹא שְׁנָאָהּ רַבִּי שֶׁסִּדֵּר אֶת הַמִּשְׁנָה לֹא שְׁנָאָהּ שֶׁתְּהֵא מִשְׁנָה שֶׁלֹּא רָצָה לְסָתְמָהּ: רַבִּי חִיָּיא תַּלְמִידוֹ מִנַּיִן לוֹ שֶׁהֲלָכָה כְּמוֹתָהּ שֶׁסְּתָמָהּ בַּבָּרַיְתָא: שְׁתַּיִם טְמֵאוֹת דַּחֲזוּ לְמִלְּתֵיהּ: אַחַת טְהוֹרָה דְּלָא חֲזִי לְמִידִי: אַחַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ שֶׁאֵינָהּ תְּחוּבָה בְּמַסְרֵק: טְמֵאָה שֶׁרְאוּיָה לְנֵר אוֹ לְמִתּוּחַ לִפְרֹשׂ בְּגָדִים אוֹ חוּט זוֹ מִזּוֹ: אַחַת מִבֵּינְתַיִם שֶׁמִּכָּל ג' הַסְּמוּכוֹת נִטְּלָה הָאֶמְצָעִית תּוּ לָא חֲזִי: הָיְתָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מֵהַשְּׁלֵמוֹת הַלָּלוּ שֶׁנִּשְׁתַּיְּרוּ ג' עִם הַחִיצוֹנוֹת וְשֵׁן חִיצוֹנָה רְחָבָה הִיא כְּעֵין חִיצוֹנוֹת שֶׁבְּמַסְרֵק שֶׁל עֵץ שֶׁלָּנוּ הִלְכָּךְ לָא מְהַנְּיָא בַּהֲדַיְהוּ וְטָהוֹר: לְמַלְקֵט מֶלְקָחַיִם שֶׁקּוֹרִין טנל"ש: לְנֵר לְנַקֵּר אֶת הַנֵּר: וּלְמִתּוּחַ לִפְרֹשׂ בֶּגֶד כְּעֵין הַחַיָּטִים שֶׁמּוֹתְחִין עוֹרוֹת בְּמַסְמְרִים: טְמֵאָה לְקַמָּן פָּרֵיךְ דְּהָא תְּנָא רֵישָׁא כֻּלָּן אַחַת אַחַת בִּפְנֵי עַצְמָן טְמֵאוֹת ואע"ג דְּלָא הִתְקִינָהּ: הָא דְּקָתָנֵי שְׁתַּיִם טָמֵא בְּגַוָּיָתָא אֶמְצָעִיּוֹת דְּחַזְיָן טְפֵי שֶׁהֵן כְּנֶגֶד בֵּית יָד הַמַּסְרֵק וּכְשֶׁהוּא אוֹחֵז בּוֹ מְכֻוָּנוֹת הֵן לִסְרֹק: וְהָא דְּקָתָנֵי שָׁלֹשׁ אִין שְׁתַּיִם לָא בַּבָּרַיְתָא וְלֹא בַּחִיצוֹנוֹת [מַמָּשׁ] דְּהָא אָמְרִינַן הָיְתָה חִיצוֹנָה אַחַת מֵהֶן טָהוֹר אֶלָּא אוֹתָן הַמְּשׁוּכוֹת כְּלַפֵּי הָרֹאשׁ דְּאֵינָן מְכֻוָּנוֹת כְּנֶגֶד בֵּית יַד הַמַּסְרֵק וְלָא חֲזוּ כְּלֵי הַאי הִלְכָּךְ ג' הוּא דַּחֲזוּ בְּמִקְצָת אֲבָל שְׁתַּיִם לָא חֲזוּ וְלָא מִדֵּי: ל"א וְהוּא עִקָּר בְּגַוָּיָתָא וּבָרַיְתָא שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שִׁנַּיִם יֵשׁ לְמַסְרֵק שֶׁל צֶמֶר חִיצוֹנוֹת וּפְנִימִיּוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת עִקַּר הַמְּלָאכָה תְּלוּיָה בָּהֶן וּפְנִימִיּוֹת לִקְלֹט הַצֶּמֶר שֶׁלֹּא יִפֹּל וְהִלְכָּךְ בַּחִיצוֹנוֹת צָרִיךְ ג' בְּמָקוֹם אֶחָד וְהַפְּנִימִיּוֹת דַּיָּין בָּב': בְּקַתַּיְהוּ שֶׁנָּטַל עִמָּהּ חֲתִיכַת עֵץ וְהִיא נַעֲשֵׂית לָהּ בֵּית יָד וְאֵינָהּ צְרִיכָה תִּקּוּן אַחֵר: אַלִּימְתָּא עָבוֹת וְאֵינָם צְרִיכוֹת בֵּית יָד: זוֹ דִּבְרֵי ר"ש וְלָאו סְתָמָא הוּא: וְכֵן עוֹשִׂין מַעֲשֶׂה כְּלוֹמַר כָּךְ רָאִיתִי מִנְהַג חֲכָמִים עוֹשִׂים: רֻבּוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ רִאשׁוֹן וְרֻבּוֹ שֶׁל אַחֲרוֹן וְאֶמְצָעִי שָׁלֵם: וְהִלְכְתָא מְנִיקָה צְרִיכָה לְהַמְתִּין כ"ד חֹדֶשׁ חוּץ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ וְאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מְנִיקָה צְרִיכָה לְהַמְתִּין ג' חֳדָשִׁים חוּץ מִיּוֹם שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְחוּץ מִיּוֹם שֶׁנִּתְאָרְסָה בּוֹ. (כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ אַנְּשׂוּאוֹת קָאֵי חוּץ מִן הָאַלְמָנָה אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן וְלֹא אַאֲרוּסוֹת וּלְמַעוּטִינְהוּ מִלִּנָּשֵׂא דְּגַבֵּי הַבְחָנָה רַבִּי יוֹסֵי מֵקֵל טְפֵי מִכֻּלְּהוּ כִּדְאָמַר בְּאַרְבָּעָה אַחִין): ק"ו רַב חִסְדָּא מַתְמִיהַּ עַל דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי שֶׁאוֹסֵר לֵאָרֵס מֵחֲמַת אֲבֵלוּת כָּל ל' כִּדְקָתָנֵי לְקַמָּן כַּמָּה אִבּוּל שֶׁלָּהּ שְׁלֹשִׁים יוֹם: בְּמָקוֹם שֶׁאָסוּר לְכַבֵּס שַׁבָּת שֶׁחָל ט' בְּאָב לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ: מֻתָּר לֵאָרֵס דְּאֵרוּסִין לָאו שִׂמְחָה נִינְהוּ: מָקוֹם שֶׁמֻּתָּר לְכַבֵּס תּוֹךְ ל' יוֹם שֶׁל אָבֵל דְּאָבֵל אֵין אָסוּר בְּתִכְבֹּסֶת אֶלָּא שִׁבְעָה יָמִים דְּכָל שְׁלֹשִׁים יוֹם לְגְהוּץ תְּנַן בְּפֶ' וְאֵלּוּ מְגַלְּחִין (מו"ק דַּף כג.) אֲבָל כִּבּוּס לֹא דְּהָא תִּסְפֹּרֶת גּוּפָהּ אִי לָאו דְּאָתְיָא פֶּרַע פֶּרַע מִנָּזִיר לָא מִתַּסְרָא: קֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה קָא ס"ד קֹדֶם ט' בְּאָב דְּהַיְנוּ כָּל הַשַּׁבָּת שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ מְמַעֲטִין כו': וּמְאָרְסִין דְּלָאו שִׂמְחָה הִיא וּמִצְוָה קָעֲבִיד: כִּי תַּנְיָא הַהִיא דִּמְאָרְסִין: קֹדֶם דְּקֹדֶם קֹדֶם שַׁבָּת שֶׁחָל ט"ב בְּתוֹכָהּ דְּהָתָם מֻתָּר לְכַבֵּס אֲבָל תּוֹךְ הַשַּׁבָּת כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לְכַבֵּס אָסוּר נָמֵי לֵאָרֵס וְלֵיכָּא ק"ו: אֶלָּא אֵימָא רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַנָּשִׁים יִנָּשְׂאוּ חוּץ מֵאַלְמָנָה. וְרַבִּי יוֹסֵי לֹא אִבּוּל אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּבְנִשּׂוּאִין אֲפִילּוּ רַבִּי יְהוּדָה מוֹדֶה דְּאָסוּר בִּימֵי אִבּוּל דְּהָא שִׂמְחָה הִיא אֶלָּא יִנָּשְׂאוּ אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן וּפְלִיג אַדְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר כָּל הַנְּשׂוּאוֹת יִתְאָרְסוּ וַאֲתָא ר' יוֹסֵי לְמֵימַר אֲפִילּוּ נְשׂוּאוֹת יִנָּשְׂאוּ. וְג' מַחֲלוֹקוֹת בַּדָּבָר דת"ק אָסַר אֲפִילּוּ אֲרוּסוֹת לֵאָרֵס דְּגָזְרוּ אֲרוּסַת רִאשׁוֹן אַטּוּ נְשׂוּאָה וְגָזְרִינַן אֵרוּסִין דְּאַחֲרוֹן אַטּוּ נִשּׂוּאִין דְּאַחֲרוֹן וְר' יְהוּדָה סָבַר הַנְּשׂוּאוֹת יִתְאָרְסוּ וְלֹא גָּזַר אֵרוּסִין אַטּוּ נִשּׂוּאִין וְהָאֲרוּסוֹת יִנָּשְׂאוּ וְלֹא גָּזַר אֲרוּסָה אַטּוּ נְשׂוּאָה אֲבָל הַבְחָנָה מִיהָא אִית לֵהּ וּנְשׂוּאָה לֹא תִּנָּשֵׂא וְרַבִּי יוֹסֵי אֲפִילּוּ הַבְחָנָה לֵית לֵהּ:

בְּמָקוֹם שֶׁמֻּתָּר לְכַבֵּס גָּרְסִי' ול"ג לְסַפֵּר דְּהָא אָמְרִינַן בִּירוּשַׁלְמִי בְּמוֹעֵד קָטָן לִגְהוּץ וּלְתִסְפֹּרֶת שְׁלֹשִׁים יוֹם והר"ר יַעֲקֹב מאורליינ"ש הֵבִיא מֵהַךְ גִּרְסָא דְּאִשָּׁה מֻתֶּרֶת בִּנְטִילַת שֵׂעָר וְכֵן אִיתָא בה"ג וְעוֹד מָצִינוּ לְמֵימַר דְּהָתָם אַלִּיבָּא דְּר' יוֹסֵי קָיְמִי דְּשָׁרֵי תִּסְפֹּרֶת בְּאָבֵל דְּהָכֵי כָּתַב בַּעַל ה"ג כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לְגַלֵּחַ בַּמּוֹעֵד כָּךְ אָסוּר לְגַלֵּחַ בִּימֵי אֶבְלוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר כָּל ל' יוֹם אָסוּר לְתִסְפֹּרֶת אֶחָד זְקָנוֹ אֶחָד שְׂעַר רֹאשׁוֹ וְאֶחָד כָּל שֵׂעָר שֶׁבּוֹ וּכְשֵׁם שֶׁאָסוּר לִטֹּל צִפָּרְנַיִם בַּמּוֹעֵד כָּךְ אָסוּר בִּימֵי אֶבְלוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה ר' יוֹסֵי מַתִּיר וְהָאִשָּׁה מֻתֶּרֶת בִּנְטִילַת שֵׂעָר לְאַחַר ז' וּמִיהוּ אֵין נִרְאֶה דְּשֶׁמָּא אִשָּׁה דְּשָׁרְיָא בְּאֶבְלָהּ שָׁרְיָא נָמֵי בְּתִשְׁעָה בְּאָב וְכֵן ר' יוֹסֵי דְּשָׁרֵי לְסַפֵּר בַּאֲבֵלוּת שָׁרֵי נָמֵי בְּתִשְׁעָה בְּאָב וְעוֹד נִרְאֶה דִּלְרַבִּי יוֹסֵי נָמֵי אָסוּר לְסַפֵּר דְּמִסְתָמָא יָלֵיף פֶּרַע פֶּרַע מִנָּזִיר וְכָל רֹאשׁוֹ הוּא דְּשָׁרְיָא לְגַלֵּחַ דְּנִוּוּל הוּא אֲבָל לְסַפֵּר אָסוּר וְכֵן מַשְׁמַע מִתּוֹךְ הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁהֲבֵאתִי וא"כ לָא גָּרְסִינַן הָכָא לְסַפֵּר דְּגִלּוּחַ כָּל הָרֹאשׁ לָא מִקְּרֵי סִפּוּר: **שֶׁמֻּתָּר** לְכַבֵּס אַחַר שִׁבְעָה וְתוֹךְ ל' וְהָא דְּמַשְׁמַע בְּפֶ' וְאֵלּוּ מְגַלְּחִין (מו"ק דַּף כג.) דְּאָבֵל אָסוּר לְכַבֵּס כְּסוּתוֹ בְּמַיִם הַיְנוּ תּוֹךְ ז' דְּדַוְקָא גִּהוּץ אָסוּר תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם וּמִיהוּ גִּהוּץ דִּידַן שָׁרֵי כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף י:) דְּגִהוּץ שֶׁלָּנוּ כְּכִבּוּס שֶׁלָּהֶם וְאֵין לְהַאֲרִיךְ: **מַאי** הִיא דִּתְנַן לְמַאי דְּפָרֵשִׁית דְּבְאִבּוּל פְּלִיגִי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי קָשֶׁה דְּנוֹקֵי הָא דְּשָׁרֵי לְאָרֵס בְּתִשְׁעָה בְּאָב כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּשָׁרֵי נָמֵי בְּאָבֵל וְכִי תֵּימָא מ"מ תִּקְשֶׁה לֵיהּ שֶׁסְּבָרַת רַבִּי יוֹסֵי הֲפוּכָה מִדְּרַבִּי יְהוּדָה דְּר' יְהוּדָה מַחְמִיר טְפֵי בְּכִבּוּס מִבְּאֵרוּסִין וּלְרַבִּי יוֹסֵי אִיפְּכָא ע"כ אֵין הַשַּׁ"ס חוֹשֵׁשׁ בְּכָךְ דְּהָא לְקַמָּן בָּעֵי לְמֵימַר דְּתַנָּאֵי הִיא וְי"ל דְּאֵין נִרְאֶה לְהַשַּׁ"ס שֶׁשּׁוּם תַּנָּא יַחֲלֹק אַמַּתְנִי' דְּשָׁרֵי לְאָרֵס בְּט' בְּאָב אִם לֹא יִמְצָא בָּרַיְתָא בְּפֵרוּשׁ דְּהָא לְקַמָּן כְּשֶׁמָּצָא בָּרַיְתָא נָמֵי בְּהֶדְיָא דְּקָתָנֵי מְמַעֲטִין מִלֶּאָרֵס דּחַק וּמוּקִי לָהּ בִּסְעוּדַת אֵרוּסִין כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּפְלוֹג אַמַּתְנִי' [דְּהָתָם]: **מִלִּשָּׂא** וְלִתֵּן מִלִּבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּתַעֲנִית בִּירוּשַׁלְמִי מוּקֵי בְּבִנְיָן וּנְטִיעָה שֶׁל שִׂמְחָה כְּגוֹן אַבְוַרְנְקִי שֶׁל מְלָכִים וי"מ דְּמַשָּׂא וּמַתָּן נָמֵי אַיְרֵי בְּשֶׁל שִׂמְחָה כְּגוֹן צָרְכֵי חֻפָּה וְאֵין נִרְאֶה דְּלָא אָסַר אֶלָּא סְעוּדָה עַצְמָהּ וְנִרְאֶה דְּרִבּוּי מַשָּׂא וּמַתָּן קָא אָסַר שֶׁיְּמַעֲטוּ יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר יָמִים: **וּמָה** בְּמָקוֹם שֶׁאָסוּר לִשָּׂא וְלִתֵּן וא"ת מַה לְּקֹדֶם דְּקֹדֶם שֶׁמֻּתָּר לְסַפֵּר וְעוֹד תֵּמַהּ דְּתִסְפֹּרֶת יְהֵא אָסוּר בְּקוֹדֵם דְּקֹדֶם מק"ו דִּשְׁלֹשִׁים יוֹם דַּאֲבֵלוּת שֶׁמֻּתָּר לִשָּׂא וְלִתֵּן אוֹ מַשָּׂא וּמַתָּן לִתְסַר בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם דַּאֲבֵלוּת מק"ו דְּתִסְפֹּרֶת בְּקוֹדֵם דְּקֹדֶם אוֹ תִּסְפֹּרֶת לִשְׁרֵי בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁל אֲבֵלוּת וּלְפִי הַמַּסְקָנָא נִיחָא:

מסורת הש״ס

א משנה כלים

ב כתובות ס:

ג ביצה כ:

ד משנה תענית; תענית כט:; תענית כו:

גליון הש״ס

רש"י ד"ה מקום שמותר וכו' אבל בבוס לא. עי' מו"ק דף יט ע"א ברש"י ד"ה שמנה ימים וצ"ע:

תורה אור השלם

[ויקרא יא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ כלים הל׳ ד:

ב מיי׳ פי״א מהל׳ כלים הל׳ ג:

ג מיי׳ פי״א מהל׳ כלים הל׳ ג:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ כו, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יג סעי׳ א יא:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ תעניות הל׳ ו, סמג עשין דרבנן,, טוש״ע או״ח סי׳ תקנא סעי׳ ג ב:

ו מיי׳ פי׳ מהל׳ אישות הל׳ יד:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ אישות הל׳ יד, טוש״ע או״ח סי׳ תקנא סעי׳ א:
ב מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יא, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קסא סעי׳ ח:
ג מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, טוש״ע אה״ע סי׳ קסא סעי׳ א:

וְלֵית לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי לְהַבְחִין? לֵית לֵיהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם אִית לֵיהּ, וְאֵימָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל אֲרוּסוֹת גְּרוּשׁוֹת יִנָּשְׂאוּ. אִי הָכִי, הַיְינוּ רַבִּי יְהוּדָה? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ נְשׂוּאָה לֵיאָרֵס. רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: נְשׂוּאָה מוּתֶּרֶת לֵיאָרֵס. וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: נְשׂוּאָה אֲסוּרָה לֵיאָרֵס. (א)וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי נְשׂוּאָה אֲסוּרָה לֵיאָרֵס? וְהָתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ, חוּץ מִן הָאַלְמָנָה מִפְּנֵי הָאִיבּוּל, וְכַמָּה אִיבּוּל שֶׁלָּהּ — שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְכוּלָּן לֹא יִנָּשְׂאוּ עַד שֶׁיְּהוּ לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. הַאי, מַאי קוּשְׁיָא? אִילֵימָא דְּקָתָנֵי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ — מִי אַלִּימָא מִמַּתְנִיתִין, דְּאוֹקֵימְנָא בַּאֲרוּסוֹת גְּרוּשׁוֹת יִנָּשְׂאוּ, הָכָא נָמֵי: כָּל אֲרוּסוֹת גְּרוּשׁוֹת יִנָּשְׂאוּ. אֶלָּא מִסֵּיפָא, דְּקָתָנֵי: וְכוּלָּן לֹא יִנָּשְׂאוּ עַד שֶׁיְּהוּ לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. אִינְּסוּבֵי הוּא דְּלָא, הָא אִיתְּרוֹסֵי — שַׁפִּיר דָּמֵי! אָמַר רָבָא: תָּרֵיץ וְאֵימָא הָכִי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל אֲרוּסוֹת גְּרוּשׁוֹת יִנָּשְׂאוּ, חוּץ מִן הָאַלְמָנָה, מִפְּנֵי הָאִיבּוּל. וְכַמָּה אִיבּוּל שֶׁלָּהּ — שְׁלֹשִׁים יוֹם. וּנְשׂוּאוֹת לֹא יִתְאָרְסוּ עַד שֶׁיְּהֵא לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. (ב)וְאַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין מִי אִית לַהּ אִיבּוּל? וְהָתָנֵי, רַבִּי חִיָּיא בַּר אַמֵּי: אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה — לֹא אוֹנֵן וְלֹא מִיטַּמֵּא לָהּ. וְכֵן הִיא — לֹא אוֹנֶנֶת וְלֹא מִיטַּמְּאָה לוֹ. מֵתָה — אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ. מֵת הוּא — גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ! אֶלָּא, תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא: מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְעַד הַתַּעֲנִית הָעָם מְמַעֲטִין מֵעִסְקֵיהֶן, מִלִּישָּׂא וּמִלִּיתֵּן, מִלִּבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ, וּמִלֵּיאָרֵס וּמִלִּישָּׂא. שַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב בְּתוֹכָהּ — אָסוּר לְסַפֵּר וּלְכַבֵּס (וְאָסוּר לֵיאָרֵס). וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כָּל הַחֹדֶשׁ אָסוּר. [א]מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: מִמַּאי דְּלֵיאָרֵס, לֵיאָרֵס מַמָּשׁ? דִּלְמָא לְמִיעְבַּד סְעוּדַּת אֵירוּסִין הוּא דְּאָסוּר, הָא לֵיאָרֵס — שַׁפִּיר דָּמֵי. אִי הָכִי, מִלִּישָּׂא (לִינָּשֵׂא) נָמֵי, לְמֶיעְבַּד סְעוּדַּת נִשּׂוּאִין הוּא דְּאָסוּר, הָא לִישָּׂא שַׁפִּיר דָּמֵי? הָכִי הַשְׁתָּא?! בִּשְׁלָמָא נִשּׂוּאִין בְּלֹא סְעוּדָה — אִיכָּא שִׂמְחָה, אֶלָּא אֵירוּסִין בְּלֹא סְעוּדָה — מִי אִיכָּא שִׂמְחָה? אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: שָׁאנֵי אֲבֵילוּת חֲדָשָׁה מֵאֲבֵילוּת יְשָׁנָה, וְשָׁאנֵי אֲבֵילוּת דְּרַבִּים מֵאֲבֵילוּת דְּיָחִיד. [ב](ג)מַתְנִ׳ אַרְבָּעָה אַחִין נְשׂוּאִין אַרְבַּע נָשִׁים וָמֵתוּ, אִם רָצָה הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם לְיַיבֵּם אֶת כּוּלָּן — הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. [ג](ד)מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי לִשְׁתֵּי נָשִׁים וּמֵת — בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ.

הָיְתָה

וְאִי בָּעֵית אֵימָא אִית לֵהּ וְאַפֵּ"ה יִנָּשְׂאוּ קָתָנֵי [וְלֹא אַנְּשׂוּאוֹת קָאֵי] אֶלָּא אַאֲרוּסוֹת קָאֵי וְה"ק כָּל הָאֲרוּסוֹת שֶׁנִּתְגָּרְשׁוּ יִנָּשְׂאוּ חוּץ מִן הָאֲרוּסוֹת אַלְמָנוֹת מֵחֲמַת הָאִבּוּל. וּלְקַמָּן פָּרֵיךְ מִי חָיֵיל אִבּוּל אַאֲרוּסָה: אִי הָכִי הַיְנוּ ר' יְהוּדָה דְּרַבִּי יְהוּדָה נָמֵי שָׁרֵי אֲרוּסָה לִנָּשֵׂא וְלֵיכָּא לְמֵימַר הָכָא כִּדְלְעֵיל דְּרַבִּי יוֹסֵי אִבּוּל אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּנִשּׂוּאִין אָסוּר כָּל ל' יוֹם דְּהָא בְּנִשּׂוּאִין כ"ע מוֹדוּ דְּשִׂמְחָה הִיא וְיִנָּשְׂאוּ דְּקָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אַגְּרוּשָׁה דְּלֵיכָּא אִבּוּל קָאָמַר: אִכָּא בֵּינַיְהוּ נְשׂוּאָה לֶאֱרֵס דְּקָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַנְּשׂוּאוֹת יִתְאָרְסוּ דְּלָא גָּזַר אֵרוּסִין אַטּוּ נִשּׂוּאִין וַאֲתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר כָּל אֲרוּסוֹת [גְּרוּשׁוֹת] יִנָּשְׂאוּ הוֹאִיל וְלֵיכָּא אִבּוּל שָׁרֵי וּמִשּׁוּם הַבְחָנָה לָא מִתַּסְרָא דְּהָא לָאו מְעֻבֶּרֶת הִיא וַאֲרוּסָה אַטּוּ נְשׂוּאָה לָא גָּזְרִינַן אֲבָל נְשׂוּאוֹת לֹא יִתְאָרְסוּ דְּאִיכָּא לְמִחַשׁ שֶׁמָּא מְעֻבֶּרֶת הִיא וְאִי שָׁרֵית לָהּ לְהִתְאָרֵס אָתֵי לְאִנְּסוּבֵי: כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ וַאֲפִילוּ נְשׂוּאוֹת: וְכֻלָּן הַנְּשׂוּאוֹת בֵּין גְּרוּשָׁה בֵּין אַלְמָנָה לֹא יִנָּשְׂאוּ מִשּׁוּם הַבְחָנָה עַד שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים: הָכָא נָמֵי תָּנֵי הָכִי כָּל אֲרוּסוֹת גְּרוּשׁוֹת יִנָּשְׂאוּ חוּץ מִן הָאַלְמָנָה אַפֵּי' אֲרוּסָה מִפְּנֵי הָאִבּוּל: וְכֻלָּן הַנְּשׂוּאוֹת לֹא יִנָּשְׂאוּ אַפֵּי' גְּרוּשָׁה דְּלֵיכָּא אִבּוּל דְּחָיְישִׁינַן לְהַבְחָנָה: אֶלָּא מִסֵּיפָא דְּקָתָנֵי וְכֻלָּן לֹא יִנָּשְׂאוּ דְּעַל כָּרְחָךְ אַנְּשׂוּאוֹת לֹא יִנָּשְׂאוּ קָאֵי דְּהָא אוֹקְמָא רֵישָׁא אַאֲרוּסוֹת יִנָּשְׂאוּ וְלָא גָּזְרִינַן מִשּׁוּם הַבְחָנָה דִּנְשׂוּאוֹת הִלְכָּךְ סֵיפָא אַנְּשׂוּאוֹת קָאֵי דְּקָתָנֵי לֹא יִנָּשְׂאוּ דְּבָעֵינַן הַבְחָנָה אֲבָל אִתְרוֹסֵי שַׁפִּיר דָּמֵי וְלָא גָּזְרִינַן אֵרוּסִין אַטּוּ נִשּׂוּאִין: תָּרֵיץ וְאֵימָא הָכִי כוּ' דְּוַדַּאי סֵיפָא אַנִּשּׂוּאִין קָאֵי כִּדְקָאָמְרַתְּ וּמִיהוּ לָא תִּתְנֵי לֹא יִנָּשְׂאוּ אֶלָּא לֹא יִתְאָרְסוּ: וְלֹא מִטַּמְּאָה כְּלוֹמַר אֵינָהּ מְצֻוָּה לְהִתְעַסֵּק בּוֹ: גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ וּכְגוֹן דְּכָתַב לָהּ מִן הָאֵרוּסִין: ה"ג אֶלָּא תַּנָּאֵי הִיא אֶלָּא לְעוֹלָם כִּדְקָתָנֵי מַתְנֵי' כָּל הַנָּשִׁים יִתְאָרְסוּ וְכִדְפָרְשִׁינַן בְּרֵישׁ שְׁמַעְתִּין דְּאַנְּשׂוּאוֹת קָאֵי וְאִבּוּל אִכָּא בֵּינַיְהוּ וְאַשְׁמְעִינַן דְּאֵרוּסִין בִּימֵי אֵבֶל אָסוּר וּדְקַשְׁיָא לָךְ קֹדֶם הַזְּמַן דְּקָתָנֵי וּמְאָרְסִין תַּנָּאֵי הִיא דְּאִכָּא לְמַאן דְּאָסַר וְהַהִיא דְּקָתָנֵי מְאָרְסִין לָאו דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא וְלָא סְבִירָא לֵהּ לְרַבִּי יוֹסֵי: אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי לָא תּוֹקְמָא כְּתַנָּאֵי וְרַבִּי יוֹסֵי מוֹדֶה בְּהַהִיא דִּמְאָרְסִין וּדְקַשְׁיָא לָךְ ק"ו הוּא שָׁאנֵי בֵּין אֲבֵלוּת חֲדָשָׁה דְּתִשְׁעָה בְּאָב דַּהֲוֵי אֲבֵלוּת יְשָׁנָה וַאֲבֵלוּת דְּרַבִּים הִלְכָּךְ קִילָא:

וְלֵית לֵהּ לְרַבִּי יוֹסֵי לְהַבְחִין לֵית לֵהּ וּרְדוּפָה וַחֲבְרוֹתֶיהָ דִּנְקַט לְעֵיל מִשּׁוּם ר"מ:

אִי הָכִי הַיְנוּ רַבִּי יְהוּדָה הַשְׁתָּא לָא בָּעֵי לְמֵימַר דְּאִיכָּא בֵּינַיְהוּ אִבּוּל דְּלָא מִסְתַּבְּרָא לֵיהּ לְמֵימַר שֶׁלֹּא יָחוּשׁ רַבִּי יְהוּדָה בְּאִבּוּל לְעִנְיַן נִשּׂוּאִין כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְ' אע"ג דִּלְפִי הַמַּסְקָנָא לֵיכָּא אִבּוּל בַּאֲרוּסָה מ"מ לְמַאי דְּס"ד הַשְׁתָּא דְּאִיכָּא אִבּוּל בַּאֲרוּסָה אֵין סְבָרָא לוֹמַר שֶׁלֹּא יָחוּשׁ ר' יְהוּדָה לְעִנְיַן נִשּׂוּאִין: **שָׁאנֵי** בֵּין אֲבֵלוּת חֲדָשָׁה פֵּי' בַּקּוּנְט' דַּאֲבֵלוּת דְּתִשְׁעָה בְּאָב דְּהָוֵי יְשָׁנָה וּדְרַבִּים קִילָא וְקַשְׁיָא דְּאַכַּתִּי תִּקְשֵׁי ק"ו כִּדְמֵעִקָּרָא וּמְפָרֵשׁ ר"ת שָׁאנֵי בֵּין אֲבֵלוּת חֲדָשָׁה שֶׁאָסְרוּ לֶאֱרֵס לְפִי שֶׁבַּחֲדָשָׁה יֵשׁ לְהַחְמִיר מִבִּישָׁנָה משא"כ בַּאֲבֵלוּת יְשָׁנָה וּבַאֲבֵלוּת דְּרַבִּים יֵשׁ לְהַחְמִיר טְפֵי לְעִנְיַן מַשָּׂא וּמַתָּן מֵאֲבֵלוּת דְּיָחִיד דְּמַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁל פַּרְהֶסְיָא אִם יַעַסְקוּ בְּפַרְקְמַטְיָא כָּל הַיּוֹם יָבֹאוּ וְיֹאמְרוּ שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְהִתְאַבֵּל עַל יְרוּשָׁלַיִם וְלָא דָּמֵי לְאֵרוּסִין שֶׁאֵין אֶלָּא שָׁעָה אַחַת וְכִדְאוֹקְמִי' בְּקוֹדֶם דְּקֹדֶם אֲבָל בְּשַׁבָּת שֶׁחָל תִּשְׁעָה בְּאָב לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ אָסוּר לֶאֱרֵס דְּאִי שָׁרֵי אַכַּתִּי אִיכָּא ק"ו דְּכִבּוּס וּמִיהוּ בִּמְגִלַּת סְתָרִים מַתִּיר לֶאֱרֵס אֲפִלּוּ בְּט' בְּאָב שֶׁלֹּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר בְּרַחֲמִים וְהֵבִיא רְאָיָה מִירוּשַׁלְמִי וצ"ל דְּבַאֲבֵלוּת דְּרַבִּים יֵשׁ לְהַחְמִיר נָמֵי בְּכִבּוּס דְּכִבּוּס נָמֵי דָּבָר שֶׁל פַּרְהֶסְיָא שֶׁלֹּא יְהוּ כֻּלָּם עוֹסְקִים לְכַבֵּס וּלְסַפֵּר וּלְיַפּוֹת עַצְמָם וְנִרְאִים שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְהִתְאַבֵּל כְּלָל וְא"ת דְּהָכָא אָסְרִי' לֶאֱרֵס תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים וּבְפֶרֶק בָּתְרָא דמו"ק (דַּף כג. וְשָׁם) תָּנֵי כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם לַנִּשּׂוּאִין מַשְׁמַע דְּלֶאֱרֵס שָׁרֵי וְי"ל דְּהַהִיא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּשָׁרֵי אִי נָמֵי נִשּׂוּאִין נְקַט לְאַשְׁמוֹעִינַן דַּאֲפִילוּ נִשּׂוּאִין שָׁרֵי מִיָּד לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אע"פ שֶׁבְּאִשְׁתּוֹ קָתָנֵי דְּצָרִיךְ לְהַמְתִּין ג' רְגָלִים וְנִרְאֶה לר"ת דאע"ג דְּאָסְרִינַן בְּאָבִיו וּבְאִמּוֹ בֵּית הַשִּׂמְחָה עַד י"ב חֹדֶשׁ מ"מ מֻתָּר לִשָּׂא אַחַר שְׁלֹשִׁים מִשּׁוּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה דְּכָל ל' יוֹם לְנִשּׂוּאִין סְתָמָא קָתָנֵי אֲפִלּוּ בְּאָבִיו וּבְאִמּוֹ דְּלָא מְפַלֵּג אֶלָּא בְּאִשְׁתּוֹ וְאע"ג דְּקִיֵּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה שָׁרֵי דַּהֲלָכָה כְּר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ יִשָּׂא אִשָּׁה בְּזִקְנוּתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ (קֹהֶלֶת י"א:ו') וְאִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים קְטַנִּים מֻתָּר לִכְנֹס אֲפִילוּ תּוֹךְ ז' אוֹ שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים כְּלָל אוֹ לְכָל הַפָּחוֹת אַחַר שִׁבְעָה כִּדְמַשְׁמַע בְּעֻבְדָּא דר' יוֹסֵף הַכֹּהֵן (מו"ק דַּף כג.) דִּבְעוֹד שֶׁהָיָה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת אָמַר לַאֲחוֹתָהּ לְכִי וְגַדְּלִי בְּנֵי אֲחוֹתֵךְ וּמַשְׁמַע דִּכְנָסָהּ לְאַלְתַּר מִדְּקָתָנֵי אעפ"כ לֹא בָּא עָלֶיהָ אֶלָּא לִזְמַן מְרֻבֶּה וּמְפָרֵשׁ הָתָם דְּהַיְנוּ ל' וּמַשְׁמַע דְּלָא בָּא עָלֶיהָ אֲבָל נִשּׂוּאִין הָווּ ור"ח הֵבִיא הַיְרוּשַׁלְמִי דְּקָתָנֵי אע"פ שֶׁכְּנָסָהּ לֹא הִכִּיר בָּהּ עַד לְאַחַר שְׁלֹשִׁים וּמַעֲשֶׂה בְּאַחַת מְשֻׁדֶּכֶת שֶׁמֵּת אָחִיהָ לְאַחַר הַזְּמָנַת קְרוּאִים סָמוּךְ לַחֻפָּה וְהִתִּיר לְכָנְסָהּ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים מִשּׁוּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה דְּבַעַל מֵאַחַר שֶׁאִם לֹא יִשָּׂא אֶת זוֹ לֹא יִשָּׂא אַחֶרֶת וְשֶׁמָּא אַפֵּי' אִם לֹא הָיְתָה מְשֻׁדֶּכֶת הָיָה מַתִּיר מֵאַחַר שֶׁחָפֵץ בָּהּ יוֹתֵר מֵאַחֶרֶת כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּרַבִּי יוֹסֵף הַכֹּהֵן דְּמִשּׁוּם פַּרְנָסַת בָּנָיו אִשְׁתְּרַאי אע"פ שֶׁהָיְתָה אֲבֵלָה מֵאֲחוֹתָהּ וּמִיהוּ הָתָם לֹא אֶפְשָׁר בְּאַחֶרֶת לְפִי שֶׁמְּרַחֶמֶת עַל בְּנֵי אֲחוֹתָהּ יוֹתֵר מִשְּׁאָר נָשִׁים וְהָא דְּאָסַר בְּמָתְנֵי' לֶאֱרֵס תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים וְלָא מְפַלֵּג אֲפִילוּ רוֹצֶה לִנָּשֵׂא לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים קְטַנִּים אוֹ לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים כְּלָל לְפִי שֶׁצְּרִיכָה לְהַמְתִּין עֲדַיִן לִנָּשֵׂא עַד שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מִשּׁוּם הַבְחָנָה וְעוֹד אוֹמֵר ר"ת דָּמֵי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים מֻתָּר לִשָּׂא וְלִבְעוֹל תּוֹךְ ל' דְּלָא מְקַיְּמָא מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה אֶלָּא בִּבְעִילָה אֲבָל תּוֹךְ ז' יְמֵי אֲבֵלוּת אָסוּר לִכְנֹס כִּדְמוּכַח בְּרֵישׁ כְּתֻבּוֹת (דַּף ד. וְשָׁם) דְּלָא שָׁרֵי אֶלָּא בְּטִבְחוֹ טָבוּחַ וְיֵינוֹ מָזוּג וּבְמֵת אָבִיו שֶׁל חָתָן אוֹ אִמָּהּ שֶׁל כַּלָּה דַּוְקָא וּבְשֶׁאֵין לוֹ בָּנִים מַיְּרֵי הָתָם מִדְּקָאָמְרִינַן הָתָם דְּאָבִיו שֶׁל חָתָן קָטָרַח וְרַבִּי יוֹסֵף הַכֹּהֵן אַף עַל פִּי שֶׁדִּבֵּר עִמָּהּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת לֹא כָּנַס עַד אַחַר שִׁבְעָה אוֹ שֶׁמָּא מִשּׁוּם פַּרְנָסַת בָּנִים שָׁרֵי לִכְנֹס אֲפִלּוּ תּוֹךְ שִׁבְעָה וק"ק לְפֵרוּשׁ רַבֵּינוּ תָּם מִדְּתָנֵי בְּמַסֶּכֶת שְׂמָחוֹת פֶּרֶק ז' גַּבֵּי אִשְׁתּוֹ דְּצָרִיךְ לְהַמְתִּין שָׁלֹשׁ רְגָלִים כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים אֲבָל אֵין לוֹ בָּנִים אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים קְטַנִּים מֻתָּר לִשָּׂא אַחֶרֶת לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וּמֻתָּר לִשָּׂא צָרִיךְ לוֹמַר דְּלִשָּׂא וְלִבְעוֹל קָאָמַר דְּלִכְנוֹס גְּרֵידָא אֲפִלּוּ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים שָׁרֵי כִּדְמוּכַח בְּעֻבְדָּא דְּר' יוֹסֵף דְּמַשְׁמַע אע"פ שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים כְּלָל אֵין מֻתָּר לִבְעֹל עַד לְאַחַר שְׁלֹשִׁים וְשֶׁמָּא מִלְּתָא דִּפְסִיקָא לְתַרְוַיְהוּ נְקַט וּלְעוֹלָם בְּאֵין לוֹ בָּנִים שָׁרֵי אֲפִלּוּ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים ולר"י נִרְאֶה בְּאֵין לוֹ בָּנִים כְּלָל אָסוּר אֲפִלּוּ לִכְנֹס תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים כֵּיוָן דְּאֵינוֹ יָכוֹל לִבְעֹל עַד לְאַחַר שְׁלֹשִׁים וְאָתֵי שַׁפִּיר דִּנְקַט בְּמַס' שְׂמָחוֹת לִשָּׂא מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ בָּנִים נַקְטֵהּ דַּאֲפִילוּ לִשָּׂא אָסוּר והר"ר יוֹסֵף אוֹמֵר דְּהָא דְּאָסְרִינַן בֵּית הַשִּׂמְחָה הַיְנוּ דַּוְקָא שִׂמְחָה שֶׁל רְשׁוּת דְּאָמְרִינַן בְּמַסֶּכֶת שְׂמָחוֹת (פ"ט) עַל כָּל הַמֵּתִים אָסוּר לֵילֵךְ לְבֵית הַשִּׂמְחָה עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם וְעַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ אא"כ הָיְתָה סְעוּדָה שֶׁל מִצְוָה דְּאֶפְשָׁר דְּלָא שָׁרֵי בִּסְעוּדָה שֶׁל מִצְוָה אֶלָּא אַחַר שְׁלֹשִׁים וְקָאֵי אַאָבִיו וְאִמּוֹ אַךְ קְצָת מַשְׁמַע דְּשָׁרֵי אֲפִלּוּ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים:

מסורת הש״ס

א עירובין מז.; משנה יבמות; לעיל מא.
ב סנהדרין כח:; כתובות פט:; בבא מציעא יח:; כתובות נג.; לעיל כט:
ג תוספתא יבמות
ד משנה יבמות; לקמן קז.

א(א)הָיְתָה אַחַת כְּשֵׁרָה וְאַחַת פְּסוּלָה, אִם הָיָה חוֹלֵץ — חוֹלֵץ לַפְּסוּלָה, וְאִם הָיָה מְיַיבֵּם — מְיַיבֵּם לַכְּשֵׁרָה. גְּמָ׳ אַרְבָּעָה אַחִין סָלְקָא דַעְתָּךְ? אֶלָּא אֵימָא: אַרְבָּעָה מֵאַחִין. ב(ב)הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וְשָׁבְקִי לֵיהּ? וְהָתַנְיָא: "וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ" — הֵן וְלֹא שְׁלוּחָן. "וְדִבְּרוּ אֵלָיו" — מְלַמֵּד שֶׁמַּשִּׂיאִין לוֹ עֵצָה הוֹגֶנֶת לוֹ. שֶׁאִם הָיָה הוּא יֶלֶד וְהִיא זְקֵנָה, הוּא זָקֵן וְהִיא יַלְדָּה, אוֹמְרִין לוֹ: מָה לְךָ אֵצֶל יַלְדָּה, מָה לְךָ אֵצֶל זְקֵנָה? כְּלָךְ אֵצֶל שֶׁכְּמוֹתְךָ, וְאַל תָּשִׂים קְטָטָה בְּבֵיתֶךָ. גלָא צְרִיכָא, דְּאֶפְשַׁר לֵיהּ. אִי הָכִי, אֲפִילּוּ טוּבָא נָמֵי! עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לַן: אַרְבַּע — אִין, טְפֵי — לָא, כִּי הֵיכִי דְּנִמְטְיֵיהּ עוֹנָה בְּחֹדֶשׁ. דמִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי וְכוּ׳. וּנְיַיבֵּם לְתַרְוַיְיהוּ! אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר קְרָא: "אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו", בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה, וְאֵין בּוֹנֶה שְׁנֵי בָתִּים. וְנַחְלוֹץ לְתַרְוַיְיהוּ?! אָמַר מָר זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה, אָמַר קְרָא: "בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל", בַּיִת אֶחָד הוּא חוֹלֵץ, וְאֵין חוֹלֵץ שְׁנֵי בָתִּים. (ג)וּנְיַיבֵּם לַחֲדָא וְנַחְלוֹץ לַחֲדָא! אָמַר קְרָא: "אִם לֹא יַחְפּוֹץ", הָא חָפֵץ — יְיַבֵּם. כָּל הָעוֹלֶה לְיִבּוּם — עוֹלֶה לַחֲלִיצָה, כֹּל שֶׁאֵין עוֹלֶה לְיִיבּוּם — אֵין עוֹלֶה לַחֲלִיצָה. (ד)וְעוֹד, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ: בַּיִת מִקְצָתוֹ בָּנוּי וּמִקְצָתוֹ חָלוּץ. וְיֹאמְרוּ! אִי דִּמְיַיבֵּם וַהֲדַר חָלֵיץ — הָכִי נָמֵי. אֶלָּא, [דִּלְמָא] חָלֵיץ וַהֲדַר מְיַיבֵּם, וְקָם לֵיהּ בְּ"לֹא יִבְנֶה". (ה)וְאֵימָא: כִּי אִיכָּא חֲדָא — תִּתְקַיֵּים מִצְוַת יִבּוּם, כִּי אִיכָּא תַּרְתֵּי — לֹא תִּתְקַיֵּים מִצְוַת יִבּוּם! אִם כֵּן, צָרַת עֶרְוָה דְּאָסַר רַחֲמָנָא לְמָה לִי? הַשְׁתָּא תַּרְתֵּי בְּעָלְמָא אָמְרַתְּ לָאו בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִבּוּם נִינְהוּ — צָרַת עֶרְוָה מִיבַּעְיָא? אַלְמָה לָא? אִצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: עֶרְוָה אַבָּרַאי קָיְימָא, וְתִתְיַיבֵּם צָרָתָהּ, קָא מַשְׁמַע לַן דַּאֲסִירָא. (ו)אֶלָּא: "יְבִמְתּוֹ" "יְבִמְתּוֹ" — רִיבָּה. (ז)הָיְתָה אַחַת כְּשֵׁרָה. אָמַר רַב יוֹסֵף, כָּאן שָׁנָה רַבִּי: לֹא יִשְׁפּוֹךְ אָדָם מֵי בּוֹרוֹ, וַאֲחֵרִים צְרִיכִים לָהֶם.

(ח)מַתְנִ׳ הַמַּחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ, וְהַנּוֹשֵׂא חֲלוּצָתוֹ, וְהַנּוֹשֵׂא קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ — יוֹצִיא, וְהַוָּלָד מַמְזֵר, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר. וּמוֹדִים בְּנוֹשֵׂא קְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ — שֶׁהַוָּלָד מַמְזֵר. (ט)גְּמָ׳ וְסָבַר רַבִּי עֲקִיבָא הַנּוֹשֵׂא קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ הַוָּלָד מַמְזֵר? וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, כָּאן שָׁנָה רַבִּי: אֲחוֹת גְּרוּשָׁה מִדִּבְרֵי תוֹרָה, אֲחוֹת חֲלוּצָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים! תְּנִי: קְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ. (י)הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: וּמוֹדִים בְּנוֹשֵׂא קְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ שֶׁהַוָּלָד מַמְזֵר. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא אַיְירִי בָּהּ — הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "וּמוֹדִים". אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָא אַיְירִי בַּהּ, מַאי "וּמוֹדִים"? (יא)וְדִלְמָא הָא קָא מַשְׁמַע לַן, דְּיֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת. הָא קָתָנֵי לַהּ לְקַמַּן: אֵיזֶהוּ מַמְזֵר — כָּל שְׁאֵר בָּשָׂר שֶׁהוּא בְּ"לֹא יָבֹא" — דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי אוֹמֵר: כֹּל שֶׁחַיָּיבִין עָלָיו כָּרֵת בִּידֵי שָׁמַיִם. וַהֲלָכָה כִּדְבָרָיו. וְדִלְמָא קָסָתֵים לַן תַּנָּא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי. אִם כֵּן, לִיתְנֵי שְׁאָר חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת, קְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ לְמָה לִי? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ אַיְירִי בַּהּ. [וְדִלְמָא] לְעוֹלָם לָא אַיְירִי בַּהּ, וְאַיְּידֵי דִּתְנָא מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְנוֹשֵׂא חֲלוּצָתוֹ וּקְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ — תָּנֵי נָמֵי קְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ. אֶלָּא: קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא הָוֵי מַמְזֵר. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר קְרָא: "בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל", הַכָּתוּב קְרָאוֹ "בֵּיתוֹ". אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי: הַכֹּל מוֹדִים בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ,

שֶׁהַוָּלָד

מַתְנֵי' הָיְתָה אַחַת כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה וְאַחַת פְּסוּלָה כְּגוֹן שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מֵאִישׁ אַחֵר: אִם בָּא יָבָם לַחֲלֹץ חוֹלֵץ לִפְסוּלָה וְלֹא יִפְסֹל אֶת הַכְּשֵׁרָה לַכְּהֻנָּה דְּלָא יִשְׁפֹּךְ אָדָם מֵי בּוֹרוֹ וַאֲחֵרִים צְרִיכִים לָהֶם אע"ג דְּהוּא אֵין צָרִיךְ לָהֶם: גְּמ' אַרְבָּעָה אַחִין ס"ד כֵּיוָן דְּלָא הָווּ אֶלָּא ד' וְכֻלָּן מֵתוּ כִּדְקָתָנֵי מֵתוּ מַאן מְיַבֵּם: וְשָׁבְקִינַן לֵיהּ בִּתְמִיהַּ וּבַמֶּה יְפַרְנֵס כֻּלָּן: דְּאֶפְשָׁר לֵיהּ שֶׁעָשִׁיר הוּא וְיָכוֹל לְזוּנָן: עוֹנָה בְּחֹדֶשׁ עוֹנָה שֶׁל ת"ח מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת וְזֶהוּ אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ בִּכְתֻבּוֹת (דַּף סב:) דְּמָטֵי לְכָל חֲדָא עוֹנָה בְּחֹדֶשׁ: וּנְיַבֵּם לַחֲדָא בְּרֵישָׁא וַהֲדַר נִחְלוֹץ לַחֲדָא: כֹּל שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה לְבֵית דִּין לְיִבּוּם שֶׁאֵינָהּ זְקוּקָה לְהִתְיַבֵּם דְּרַחֲמָנָא פְּטָרָהּ דִּכְתִיב אֶת בֵּית אָחִיו בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְלֹא שְׁנֵי בָתִּים אֵינוֹ עוֹלֶה לַחֲלִיצָה: אַלְמָה לָא בִּתְמִיהַּ. כְּלוֹמַר וְאִי שְׁתֵּי בָתִּים בְּעָלְמָא פְּטוּרָה מִי לָא אִצְטְרִיךְ לְמֵיסַר צָרַת עֶרְוָה וְהָא אִצְטְרִיךְ סד"א עֶרְוָה אַבָּרַאי קָיְמָא וְלָא רַמְיָא קַמֵּהּ וְהָוְיָא לָהּ צָרַת בַּיִת אֶחָד וְתִתְיַבֵּם קמ"ל: כָּאן שָׁנָה רַבִּי בְּמִשְׁנָה זוֹ לָמַדְנוּ רַבִּי לֹא יִשְׁפֹּךְ כו': מַתְנֵי' הַמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת: וְהַנּוֹשֵׂא אֶת חֲלוּצָתוֹ דְּקַיְמָא עָלָיו בְּלָאו דְּשׁוּב לֹא יִבְנֶה: וְהַנּוֹשֵׂא אֶת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ לְקַמָּן בָּעֵי לָן בַּגְּמָרָא הָא קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ לָאו דְּאוֹרַיְיתָא הִיא: יוֹצִיא וְהַוָּלָד מַמְזֵר דְּסָבַר ר"ע יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין: קְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ דִּגְרוּשָׁתוֹ כְּאִשְׁתּוֹ וַאֲחוֹתָהּ אוֹ אִמָּהּ חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת נִינְהוּ לְגַבֵּהּ: גְּמ' אֵימָא קְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ וְרַבָּנָן אַמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְנוֹשֵׂא חֲלוּצָתוֹ פְּלִיגִי: וְדִלְמָא הָא קמ"ל דְּיֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כָרֵתוֹת וה"ק אע"ג דִּפְלִיגִי רַבָּנָן בְּחַיָּבֵי לָאוִין מוֹדִים הֵם בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת שֶׁהַוָּלָד מַמְזֵר: וְדִלְמָא לְעוֹלָם לָא אַיְרִי בַּהּ וּדְקָאָמְרַתְּ לְאַשְׁמוֹעִינַן שְׁאָר חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת: אַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְנוֹשֵׂא חֲלוּצָתוֹ וּקְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ וּפְלִיגִי רַבָּנָן עָלֶיהָ תְּנָא נָמֵי וּמוֹדִים בִּקְרוֹבַת גְּרוּשָׁתוֹ אֲבָל קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ ה"נ דלר"ע הָוֵי מַמְזֵר: הַכָּתוּב קְרָאוֹ בֵּיתוֹ וְלֵית לֵהּ סְתָמָא דְּמַתְנִי' בְּרֵישׁ פִּרְקִין (יְבָמוֹת מא.) דְּקָתָנֵי הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְנָשָׂא אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ וָמֵת חוֹלֶצֶת דלר"ע פְּטוּרָה לְגַמְרֵי:

וּנְיַבֵּם לַחֲדָא וְנַחְלוֹץ לַחֲדָא אָמַר קְרָא אִם לֹא יַחְפֹּץ כו' אִית סְפָרִים דְּגָרְסִי מִקַּמֵּי הָכִי וְנִחְלוֹץ לַחֲדָא וּנְיַבֵּם לַחֲדָא אָמַר קְרָא אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה כֵּיוָן שֶׁלֹּא בָּנָה שׁוּב לֹא יִבְנֶה וְנִרְאֶה דל"ג דְּלָא צְרִיךְ קְרָא לְהָכִי דְּכֵיוָן דְּחָלֵיץ לַחֲדָא א"א לְיַבֵּם שְׁנִיָּה כֵּיוָן דְּאֵין עוֹלָה לַחֲלִיצָה כִּדְאָמַר לְעֵיל דְּאֵינוֹ חוֹלֵץ שְׁנֵי בָתִּים וְעוֹד דְּאֵינוֹ חוֹלֵץ לִשְׁנֵי בָתִּים מַשְׁמַע דְּהַשְּׁנִיָּה מֻתֶּרֶת לַשּׁוּק בְּוָלֹא כְלוּם וּקְרָא דְּלֹא יִבְנֶה אִיַּתַּר לְכִדְדָרְשִׁינַן פ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף י: וְשָׁם) לְנַתֵּק הַחֲלוּצָה מִכָּרֵת לְלָאו: **כֹּל** שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה כו' וא"ת וַהֲרֵי חֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת דְּאֵינָן עוֹלִים לַחֲלִיצָה וְעוֹלִים לְיִבּוּם כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק חֵרֵשׁ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קיב:) וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם בְּנֵי חֲלִיצָה נִינְהוּ אֶלָּא דְּפוּמַיְהוּ הוּא דְּכָאֵב לְהוּ: **וְעוֹד** לָא גָּרְסִינַן וְעוֹד גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ בַּיִת מִקְצָתוֹ כו' דְּאִי מִדְּאוֹרַיְיתָא מְיַבֵּם לַחֲדָא וְחָלֵיץ לַחֲדָא מִשּׁוּם גְּזֵרָה לֹא יַנִּיחַ: **כִּי** אִכָּא תַּרְתֵּי לֹא תִתְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם תֵּמַהּ דְּא"כ לָמָּה לִי קְרָא דְּאֵין חוֹלֵץ לִשְׁנֵי בָּתִּים: **אַלְמָה** לָא אִצְטְרִיךְ סד"א עֶרְוָה אַבָּרַאי קַיְמָא הִקְשָׁה הָר"ר יו"ט בַּר' יִצְחָק אַכַּתִּי צָרַת צָרָה הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ שֶׁהֲרֵי צָרַת עֶרְוָה אֵינָהּ יְכוֹלָה לִנָּשֵׂא לְאָחִיו הַשֵּׁנִי דַּאֲסוּרָה לוֹ מִדְּאוֹרַיְיתָא דְּגַבֵּי דִּידֵהּ עֶרְוָה לָאו אַבָּרַאי קַיְמָא וְי"ל דְּמַשְׁכַּחַת לַהּ כְּגוֹן שֶׁהָעֶרְוָה הִיא מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה אוֹ ל"ת וַעֲשֵׂה לְכָל הָאַחִין דְּלָאו בַּת יִבּוּם הִיא וְצָרָתָהּ שָׁרְיָא: **וְדִלְמָא** קָסָתֵם לַן תַּנָּא כְּשִׁמְעוֹן הַתֵּימְנִי תֵּמַהּ דִּסְתָם וְאַחַ"כ מַחֲלֹקֶת הִיא דִּכְהַאי גַּוְונָא פָּרֵיךְ בְּפֶרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב דַּף קכב:) וְכִי תֹּאמַר סָתַם לָן תַּנָּא כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא סְתָם וְאַחַ"כ מַחֲלֹקֶת הִיא וְי"ל דִּנְהִי דְּאֵין חָשִׁיב סְתָם מ"מ חָשִׁיב כְּרַבִּים לְגַבֵּי יָחִיד כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל וּבְפֶ' יֵשׁ נוֹחֲלִין סְמִיךְ אַקֻּשְׁיָא אַחֲרִיתִי דְּקָאָמַר וְעוֹד מַאי אֶלָּא: **אִם** כֵּן לַשְׁמְעִינַן שְׁאָר חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת אַכַּתִּי ה"מ לְמִפְרַךְ תְּנֵינָא דִּסְתַם לַן תְּנָא כְּוָתֵהּ בְּקִדּוּשִׁין בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר (דַּף סו:) כָּל מָקוֹם שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין כו' וְאֵיזֶה זֶה הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת: **הַכֹּל** מוֹדִים בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ לְרְבוּתָא נְקַט מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ טְפֵי מִשְּׁאָר חַיָּבֵי לָאוִין דְּאַף עַל גַּב דִּכְתִיב הִיא תוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין פָּגוּם מִיהָא הָוֵי:

מסורת הש״ס

א לעיל יא:

ב לקמן קא:

ג לעיל מא:; לעיל ג.; לעיל כ.; לעיל לו.

ד לעיל לא:

ה לעיל כד.

ו תוספתא יבמות

ז לעיל יא:

ח גיטין ה:; גיטין פו.; בבא מציעא נה:

ט קידושין מה.; לעיל מ:

י כתובות טז.; בבא קמא טז.

יא לקמן מט.; קידושין עד:; משנה יבמות

תורה אור השלם

[ויקרא כא, ז]

[דברים כה, ח]

[דברים כה, ט]

[דברים כה, ז]

[דברים כד]

[דברים כה, י]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קסא סעי׳ ב:

ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ א:

ג מיי׳ פי״ד מהל׳ אישות הל׳ א, סמג עשין מה, סמג לאוין פא, טוש״ע אה״ע סי׳ עו סעי׳ ז:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יב, סמג לאוין פב:

(א)שֶׁהוּלַד פָּגוּם לַכְּהוּנָּה. מַאן הַכֹּל מוֹדִים — שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי, דְּאַף עַל גַּב דְּאָמַר שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי: אֵין מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי לָאוִין, נְהִי דְּמַמְזֵר לָא הָוֵי, פָּגוּם מִיהָא הָוֵי, מִקַּל וָחוֹמֶר מֵאַלְמָנָה. וּמָה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁאֵין אִיסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל — בְּנָהּ פָּגוּם, זוֹ, שֶׁאִיסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל — אֵינוֹ דִּין שֶׁבְּנָהּ פָּגוּם? אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְאַלְמָנָה שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת. וְעוֹד: ״הִיא תוֹעֵבָה״ כְּתִיב, וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין. א(ב)וְעוֹד, תַּנְיָא: הַמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְהַנּוֹשֵׂא חֲלוּצָתוֹ וְהַנּוֹשֵׂא קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין לוֹ בָּהּ קִדּוּשִׁין, וְאֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט, וְהִיא פְּסוּלָה, וּוְלָדָהּ פָּסוּל, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ בָּהּ קִדּוּשִׁין, וּצְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט, וְהִיא כְּשֵׁרָה וּוְלָדָהּ כָּשֵׁר. (ג)לְמַאן, לָאו לִכְהוּנָּה? לָא, לַקָּהָל. אִי הָכִי, הִיא כְּשֵׁרָה, לְמַאן? אִילֵּימָא לַקָּהָל — פְּשִׁיטָא, מִשּׁוּם דְּזַנְּיָא אִפַּסְלָה לַקָּהָל?! אֶלָּא לָאו לִכְהוּנָּה, וּמִדְּהִיא לִכְהוּנָּה, וְלָדָהּ נָמֵי לִכְהוּנָּה! מִידֵּי אִירְיָא? הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּקָתָנֵי רֵישָׁא: הִיא פְּסוּלָה וּוְלָדָהּ פָּסוּל. הִיא פְּסוּלָה לְמַאן? אִילֵּימָא לַקָּהָל, מִשּׁוּם דְּזַנְּיָא אִפַּסְלָה לֵיהּ לַקָּהָל?! אֶלָּא לָאו לִכְהוּנָּה. וּוְלָדָהּ פָּסוּל, לְמַאן? אִילֵּימָא לִכְהוּנָּה: הָא לַקָּהָל כָּשֵׁר? הָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: הַוָּלָד מַמְזֵר! אֶלָּא פְּשִׁיטָא לַקָּהָל. וּמִדְּרֵישָׁא הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא, סֵיפָא נָמֵי הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא. וְ״הִיא תוֹעֵבָה״ נָמֵי — הִיא תּוֹעֵבָה וְאֵין צָרָתָהּ תּוֹעֵבָה, אֲבָל בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין. אֶלָּא אַלְמָנָה קַשְׁיָא: מָה לְאַלְמָנָה שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת! אֶלָּא, אִי אִתְּמַר הָכִי אִתְּמַר: אָמַר רַב יוֹסֵף אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי: הַכֹּל מוֹדִים בְּבָא עַל חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת שֶׁהַוָּלָד פָּגוּם. מַאן הַכֹּל מוֹדִים, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. דְּאַף עַל גַּב דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֵין מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת, נְהִי דְּמַמְזֵר לָא הָוֵי — פָּגוּם מִיהָא הָוֵי, מִקַּל וָחוֹמֶר מֵאַלְמָנָה: וּמָה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁאֵין אִיסּוּרָהּ שָׁוֶה — בַּכֹּל בְּנָהּ פָּגוּם, זוֹ שֶׁאִיסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל — אֵינוֹ דִּין שֶׁבְּנָהּ פָּגוּם. וְכִי תֵּימָא: מָה לְאַלְמָנָה, שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת — הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן שֶׁבְּעָלָהּ, עֲשָׂאָהּ זוֹנָה. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַכֹּל מוֹדִים בְּעֶבֶד וְגוֹי הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהַוָּלָד מַמְזֵר. מַאן ״הַכֹּל מוֹדִים״ — שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי. דְּאַף עַל גַּב דְּאָמַר שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי אֵין מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי לָאוִין — הָנֵי מִילֵּי

מֵחַיָּיבֵי

שֶׁהוּלַד פָּגוּם וְאִם יָלְדָה בַּת פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה כַּחֲלָלָה: שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת שֶׁאִם מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל אֲסוּרָה אֲפִילּוּ לְכֹהֵן הֶדְיוֹט שֶׁפְּסָלָהּ זֶה בְּבִיאָתוֹ וַעֲשָׂאָהּ חֲלָלָה דִּכְתִיב לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ (וַיִּקְרָא כ"א:ט"ו) וְלָא כְּתִיב וְלֹא יָחֵל וּמַשְׁמַע ב' חִלּוּלִים אֶחָד לָהּ וְאֶחָד לְזַרְעוֹ וְהָכִי מְפָרֵשׁ בְּקִדּוּשִׁין (דַּף עז.) אוֹ אִם בַּת כֹּהֵן הִיא פְּסָלָהּ מִן הַתְּרוּמָה כִּדְאָמַר בִּמְכִילְתִּין לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף סח.) תֹּאמַר בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ שֶׁאֵין הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת דְּאִי לְמִפַּסְלָה לְכֹהֵן לָא מִפַּסְלָה בְּהַאי חֲזָרָה דְּהָא פְּסוּלָה וְקַיְמָא מִשְּׁעַת גֵּרוּשִׁין וְאִי לִתְרוּמָה לָא מִתַּסְרָא בְּהָכִי כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סט.): הַמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת: אֵין לוֹ בָּהּ קִדּוּשִׁין דְּקָסָבַר ר"ע אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין: וְהִיא פְּסוּלָה לְכֹהֵן דְּזוֹנָה הִיא: וּוְלָדָהּ פָּסוּל מַמְזֵר הוּא: לְמַאן קָתָנֵי וְלָדָהּ כָּשֵׁר לָאו לִכְהֻנָּה: הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא הִיא כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה וְלָדָהּ כָּשֵׁר לָבֹא בַּקָּהָל אֲבָל לִכְהֻנָּה פָּגוּם: ה"נ מִסְתַּבְּרָא דְּהָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא: וְהִיא תוֹעֵבָה דְּקָא פָּרְכַתְּ הִיא תוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תוֹעֲבִין לָא תֵּדוּק הָכִי אֶלָּא הִיא תוֹעֵבָה וְאֵין צָרָתָהּ תוֹעֵבָה לֶאֱסֹר לְיִבּוּם אֶלָּא מִתְיַבֶּמֶת: ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר בְּמַתְנִיתִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מט.) אֵין מַמְזֵר אֶלָּא מֵחַיָּבֵי מִיתוֹת: עֲשָׂאָהּ זוֹנָה וּפְסָלָהּ לִכְהֻנָּה. אֲבָל לְעֵיל גַּבֵּי מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ לֵיכָּא לְשַׁנּוּיֵי הָכִי דְּאָמַר בְּפֶרֶק אַלְמָנָה לְכ"ג לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף סט.) וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וּמְשַׁנֵּי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא בָּעֵינַן:

שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת לֵיכָּא לְמֵימַר דְּהִיא נָמֵי תִּתְחַלֵּל מק"ו דְּהָא אָמַר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף עז:) דְּאֵין חֲלָלָה אֶלָּא מֵאִסּוּרֵי כְּהֻנָּה וּלְעֵיל בפ"ק (יְבָמוֹת דַּף טו: ד"ה מַה) פֵּרַשְׁתִּי: **הִיא** כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה אַיְּרֵי כִּדְמַסִּיק הַיְינוּ לִתְרוּמָה דִּלְכֹהֵן אֲסִירָא דִּגְרוּשָׁה הִיא וְא"ת לְרַבִּי עֲקִיבָא אַמַּאי מִפַּסְלָה לִתְרוּמָה הָא לָאו זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא הוּא דִּלְקַמָּן בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (יְבָמוֹת דַּף סט. וְשָׁם) פָּרִיךְ וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וּמְשַׁנֵּי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא בָּעֵינַן וי"ל דְּסַגְיָא דְּהָתָם אַלִּבָּא דְּרַבָּנָן אֲבָל ר"ע לָא בָּעֵי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא כִּדְאָמַר בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עה:) הַשְׁתָּא מַמְזֵר הָוֵי מְפַסִּיל בְּבִיאָתוֹ מִבַּעְיָא וּקְצָת תֵּמַהּ לר"י דְּמַאי דָּרֵישׁ ר"ע מֵהִיא תּוֹעֵבָה דְּלָא דָּרֵישׁ וְאֵין בָּנֶיהָ תּוֹעֲבִין דְּהָא מַמְזֵר הָוֵי וְלָא מָצֵי לְמִדְרַשׁ נָמֵי וְאֵין צָרָתָהּ תּוֹעֵבָה דְּלָא שַׁיָּךְ בָּהּ צָרָתָהּ דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין אַלִּבָּא דר"ע: **הָכָא** נָמֵי כֵּיוָן דְּבָא עָלֶיהָ עֲשָׂאָהּ זוֹנָה מַשְׁמַע הָכָא דְּזוֹנָה פְּסוּלָה לִתְרוּמָה דְּמִתְחַלֶּלֶת כְּמוֹ אַלְמָנָה וְכֵן בפ"ק דְּסוֹטָה (דַּף ו.) אַמַּתְנִי' דְּוְאֵלּוּ אֲסוּרוֹת לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה דְּקָאָמַר אִלֵּימָא מִקַּמֵּי דְּתִשְׁתֵּי זוֹנָה הִיא וּפְשִׁיטָא דַּאֲסוּרָה בִּתְרוּמָה וְתֵמַהּ לר"י מְנָא לַן דַּאֲסוּרָה בִּתְרוּמָה דְּאִשָּׁה זוֹנָה לֹא יִקְחוּ כְּתִיב אֲבָל לִתְרוּמָה לָא אַשְׁכְּחַן וְעוֹד לְקַמָּן בְּפֶ' אַלְמָנָה (יְבָמוֹת דַּף סח:) דְּפָרִיךְ וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ חַיָּבֵי כָּרֵתוֹת וְלָמָּה לִי קְרָא דְּכִי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר לְחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת כֵּיוָן דְּבְחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת הָוְיָא זוֹנָה וְזוֹנָה אֲסוּרָה בִּתְרוּמָה וְהָיָה נִרְאֶה לר"י דְּמִכִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הוּא דְּנָפְקָא לָן דְּזוֹנָה אֲסוּרָה בִּתְרוּמָה וְכָל חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת אֲפִילּוּ אוֹתָהּ דע"י קִדּוּשִׁין דְּלָא הָוֵי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא וְכֵן חַיָּבֵי לָאוִין לר"ע וְאַפֵּי' מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ דְּלָא הָוֵי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא כִּדְמַשְׁמַע לְעֵיל דִּמְפַסְלָה לר"ע מִתְּרוּמָה הָוֵי בִּכְלַל לְאִישׁ זָר כִּדְאָמְרִינַן בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עה. וְשָׁם) הַשְׁתָּא מַמְזֵר הָוֵי מְפַסִּיל בְּבִיאָתוֹ מִבַּעְיָא וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר כֵּיוָן דַּחֲמִירֵי דְּזָרִים אֶצְלָהּ חֲשִׁיבִי וְהָא דְּבָעֵינַן בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סט. וְשָׁם) זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא הַיְינוּ דַּוְקָא בְּחַיָּבֵי לָאוִין וּלְרַבָּנָן וְלֹא מְמַעֲטוֹ מִכִּי תִהְיֶה דְּמַשְׁמַע הָנָךְ דְּאִית בְּהוּ הֲוָיָה חַיָּבֵי כָּרֵתוֹת דַּחֲמִירֵי אֶלָּא דַּוְקָא עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד וּלְהָכִי אִצְטְרִיךְ קְרָא דְּאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין לַאֲתוּיֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד וּלְרַבִּי עֲקִיבָא דְּמֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הָוֵי מַמְזֵר וְנָפֵק מִלְּאִישׁ זָר דָּרֵישׁ אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף סט.) לִדְרָשָׁה אַחֲרִיתִי וּמִכָּל הָנְהוּ דְּלָא תָּפְסוּ בְּהוּ קִדּוּשִׁין הָוְיָא זוֹנָה כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק כָּל הָאֲסוּרִין (תְּמוּרָה דַּף כט: וְשָׁם) מָה עֲרָיוֹת דְּלָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין וְהָוְיָא זוֹנָה כו' דִּלְשׁוֹן זוֹנָה מַשְׁמַע שא"א לִהְיוֹת בָּהּ אֶלָּא בִּיאַת זְנוּת לֹא לָאו דְּמַלְקוּת וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְמָה לִי דִּכְתַב רַחֲמָנָא זוֹנָה לֹא יִקְחוּ כֵּיוָן דְּזוֹנָה אֲסוּרָה בִּתְרוּמָה ק"ו דַּאֲסוּרָה לִכְהֻנָּה מִגְּרוּשָׁה דְּשָׁרְיָא בִּתְרוּמָה וַאֲסוּרָה לְכֹהֵן דְּמֵהַאי ק"ו נָפְקָא לָן (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סח:) דְּגֵר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי פָּסְלֵי לִכְהֻנָּה אע"ג דְּאֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין קָאָמַר הָתָם דְּגִלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא דְּאִצְטְרִיךְ לָאו דְּזוֹנָה דְּלָקֵי תַּרְתֵּי וְעוֹד אִצְטְרִיךְ לְזוֹנָה מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד לְרַבָּנָן דר"ע דְּלֵיכָּא בָּהּ לָאו בִּתְרוּמָה מִלְּאִישׁ זָר אֶלָּא מֵאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה דְּמֵאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה נָפְקָא אִי נָמֵי מִשּׁוּם גִּיּוֹרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת אִצְטְרִיךְ לָאו דְּזוֹנָה וַאֲפִילּוּ לְאַבַּיֵּי דְּאָמַר בְּפֶ' כָּל הָאֲסוּרִין (תְּמוּרָה כט:) דְּכֹהֵן הַבָּא עַל הַזּוֹנָה עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים אֵינוֹ לוֹקֶה מִשּׁוּם זוֹנָה אִם נִתְגַּיְּרָה מוֹדֶה דְּלָקֵי דְּהָוֵי זַרְעוֹ מְיֻחָס אַחֲרָיו וְעוֹד דְּמִטַּעַם שֶׁנַּעֲשָׂה זוֹנָה וַאֲסָרָהּ רַחֲמָנָא מִשּׁוּם זוֹנָה הוּא דְּהָוֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת בִּכְלַל לְאִישׁ זָר כִּדְמַשְׁמַע הָכָא וּבְכָל דּוּכְתֵּי דְּשֵׁם זוֹנָה גּוֹרֵם לָהּ לִפָּסֵל וּמִיהוּ מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד אע"ג דְּהָוְיָא זוֹנָה דְּהָא לָא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין מִנַּיְהוּ לָא הָוֵי בִּכְלַל לְאִישׁ זָר אֶלָּא דַּוְקָא חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת דַּחֲמִירֵי וּקְצָת קָשֶׁה דִּבְפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עה: וְשָׁם) דְּפָרִיךְ הַשְׁתָּא מַמְזֵר הָוֵי מְפַסִּיל בְּבִיאָתוֹ מִבַּעְיָא מַשְׁמַע הֵיכָא דְּהָוֵי מַמְזֵר פְּשִׁיטָא דְּהָוֵי בִּכְלַל לְאִישׁ זָר אֲפִלּוּ לָא הָוְיָא זוֹנָה וּמִיהוּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וְשֵׁם זוֹנָה גָּרַם לָהּ דְּהָוְיָא בִּכְלַל לְאִישׁ זָר וְזֶהוּ דֹּחַק דִּבְכָל דֻּכְתִּין דְּמַשְׁמַע דְּשֵׁם זוֹנָה גּוֹרֵם לָהּ לִפָּסֵל מִתְּרוּמָה אָתֵי כְּר' יְהוֹשֻׁעַ וּלְעֵיל בְּסוֹף פ' ד' אַחִין (יְבָמוֹת דַּף לה. ד"ה אע"פ) הֵבִיא ר"י דְּכָל הָנָךְ דע"י קִדּוּשִׁין כֵּיוָן דְּלָא הָוֵי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא לָא הָוֵי בִּכְלַל לְאִישׁ זָר וְזוֹנָה דִּפְסוּלָה לִתְרוּמָה מִשּׁוּם דִּכְלָלָהּ קְרָא בַּהֲדֵי חֲלָלָה לְהָכִי פְּסוּלָה כַּחֲלָלָה וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לְיַשֵּׁב הָא דְּפָרִיךְ בְּפֶ' אַלְמָנָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סח:) וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ חַיָּבֵי כָּרֵתוֹת: **עֲשָׂאָהּ** זוֹנָה מַשְׁמַע דְּלַר' יְהוֹשֻׁעַ אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת דִּבְתְפִיסַת קִדּוּשִׁין תָּלוּי שֵׁם זְנוּת כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶרֶק כָּל הָאֲסוּרִין (שָׁם) וְכֵן בס"פ ר"ג (לְקַמָּן יְבָמוֹת נג. וְשָׁם) אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת מַשְׁמַע דְּלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג וְהָא דְּמַשְׁמַע בְּסָמוּךְ דְּמַמְזֵרוּת תָּלוּי בִּתְפִיסַת קִדּוּשִׁין וְכֵן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מה:) דְּקָאָמַר מָה אֵשֶׁת אָב דְּלָא תָּפְסִי קִדּוּשִׁין וְהַוָּלָד מַמְזֵר מַשְׁמַע דְּכָל הֵיכָא דְּלָא תָּפְסִי קִדּוּשִׁין הָוֵי וָלָד מַמְזֵר הַיְינוּ לְשִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי ולר"ע מִשּׁוּם דְּגַלֵּי לָן קְרָא שֶׁיֵּשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת כִּדְיָלְפִינַן בְּסוֹף פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף מט.) וְגַלֵּי לָן נָמֵי דְּלָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין כִּדְאָמְרִינַן בס"פ הָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין סח. וְשָׁם) מִשּׁוּם הָכִי אִית לָן לְמֵימַר דְּהָא בְּהָא תַּלְיָא אֲבָל לְר' יְהוֹשֻׁעַ אע"ג דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת לָא הָוֵי מַמְזֵר כִּדְיָלֵיף ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּסוֹף פִּרְקִין דְּאֵין מַמְזֵר אֶלָּא מֵחַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד וּלְהָכִי בְּסָמוּךְ דְּקָאָמַר הַכֹּל מוֹדִים שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי לָא קָאָמַר הַכֹּל מוֹדִים ר' יְהוֹשֻׁעַ אע"ג דְּאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ אֵין מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת ה"מ כו' דִּלְדִבְרֵי יְהוֹשֻׁעַ אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת אַף עַל גַּב דְּאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר אֲבָל קְצָת קָשֶׁה דבפ"ק דִּתְמוּרָה (דַּף ה: וְשָׁם) פָּרִיךְ לְרָבָא דְּאָמַר כָּל הֵיכָא דְּאָמַר רַחֲמָנָא לָא תַּעֲבֵד אִי עָבִיד לָא מְהַנֵּי וְהֲרֵי אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל דְּרַחֲמָנָא אָמַר לֹא יִקַּח וּתְנַן כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִדּוּשִׁין וְיֵשׁ עֲבֵרָה כְּגוֹן אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל כו' וּמְשַׁנֵּי שָׁאנֵי הָתָם דְּאָמַר רַחֲמָנָא לֹא יְחַלֵּל חִלּוּלִים הוּא עוֹשֶׂה וְאֵין עוֹשֶׂה מַמְזֵרִים פֵּי' וְכֵיוָן דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין א"כ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לָא תָּפְסִי קִדּוּשִׁין בְּאַלְמָנָה אַלִּבָּא דְּרָבָא דִּלְדִבְרֵי יְהוֹשֻׁעַ לֵיכָּא לְאוֹכוּחֵי מִידֵּי דְּתָפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין מִדְּלָא הָוְיָא מַמְזֶרֶת וְאִם תֹּאמַר בְּקִדּוּשִׁין בְּהָאוֹמֵר (דַּף סח:) (שָׁם) אַמַּאי דָּחִיק לְמִמְצָא שְׁאָר עֲרָיוֹת דְּלָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין מִנַּלַן כֵּיוָן דְּבְדָבָר אֶשְׁכְּחָן דְּלָא תָּפְסִי בְּאֵשֶׁת אָב קִדּוּשִׁין וּמֵהַשְׁתָּא תִּפּוֹק לֵיהּ כָּל עֲרָיוֹת דְּהָוֵי מִנַּיְהוּ מַמְזֵר וי"ל דְּמַמְזֵרִים גּוּפַיְהוּ לֹא שָׁמְעִינַן בְּכָל חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת כָּל כַּמָּה דְּלָא מַיְתֵי הֶקֵּישָׁא דְּרַבִּי יוֹנָה דְּמִלֹּא יִקַּח וְלֹא יְגַלֶּה דְּמַיְתֵי בְּסוֹף פִּרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מט.) דִּכְתִיבִי בְּאֵשֶׁת אָב וּבְשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁל אָבִיו לֹא שָׁמְעִינַן מַמְזֵרוּת בִּשְׁאָר עֲרָיוֹת כְּגוֹן אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֶתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָהּ וַאֲחוֹת אִשָּׁה וְכָל דִּכְוָתַיְהוּ אֲבָל בְּסוֹף דְּמַיְתֵי הֶקֵּישָׁא אִיכָּא לְמֵילַף בְּעָלְמָא כִּדְפָרֵשִׁי':

מסורת הש״ס

א לעיל טו:
ב תוספתא יבמות
ג לקמן פד:

תורה אור השלם

לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהֹוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה
[דברים כד, ד]

[א]מֵחַיָּבֵי לָאוִין דְּתָפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין, אֲבָל הָכָא, גּוֹי וְעֶבֶד, כֵּיוָן דְּלָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין — כְּחַיָּבֵי כָּרֵיתוֹת דָּמֵי. מֵיתִיבִי: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד מַמְזֵר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין מַמְזֵר אֶלָּא מִמִּי שֶׁאִיסּוּרוֹ אִיסּוּר עֶרְוָה וְעָנוּשׁ כָּרֵת. (א)אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: מַאן ״הַכֹּל מוֹדִים״ — רַבִּי, אַף עַל גַּב דְּרַבִּי אוֹמֵר: אֵין הַדְּבָרִים הַלָּלוּ אֲמוּרִים אֶלָּא לְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה חֲלוּצָה כְּעֶרְוָה, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ, בְּגוֹי וְעֶבֶד מוֹדֶה. דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי מִשּׁוּם רַבֵּינוּ: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד מַמְזֵר. (ב)רַבִּי אַחָא שַׂר הַבִּירָה וְרַבִּי תַּנְחוּם בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ פְּרוּק הָנְהוּ שְׁבוּיָיתָא דַּאֲתוֹ מֵאַרְמוֹן לְטֶבֶרְיָא. הֲוָה חֲדָא דְּאִעַבְּרָא מִגּוֹי, וַאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, אֲמַר לְהוּ: רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי חֲנִינָא דְּאָמְרִי: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד מַמְזֵר. אָמַר רַב יוֹסֵף: רְבוּתָא לְמִחְשַׁב גַּבְרֵי?! הָא רַב וּשְׁמוּאֵל בְּבָבֶל, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וּבַר קַפָּרָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרִי לַהּ חַלּוֹפֵי בַּר קַפָּרָא וְעַיְּילֵי זִקְנֵי דָרוֹם, דְּאָמְרִי: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד כָּשֵׁר! אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: רַבִּי הִיא. דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי: מִשּׁוּם רַבֵּינוּ אָמְרוּ: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד מַמְזֵר. [ג]רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אוֹמֵר: הַוָּלָד מְקוּלְקָל. לְמַאן? אִילֵימָא לַקָּהָל — הָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: הַוָּלָד כָּשֵׁר! אֶלָּא לִכְהוּנָּה, דְּכוּלְּהוּ אָמוֹרָאֵי דְּמַכְשְׁרִי — מוֹדוּ שֶׁהַוָּלָד פָּגוּם לִכְהוּנָּה. (ג)מִקַּל וָחוֹמֶר מֵאַלְמָנָה: מָה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, שֶׁאֵין אִיסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל — בְּנָהּ פָּגוּם, זוֹ שֶׁאִיסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל — אֵינוֹ דִּין שֶׁבְּנָהּ פָּגוּם. מָה לְאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת! הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן שֶׁנִּבְעֲלָה — פְּסָלָהּ. [ג](ד)דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִנַּיִן לְגוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל הַכֹּהֶנֶת וְעַל הַלְּוִיָּה וְעַל הַיִּשְׂרְאֵלִית שֶׁפְּסָלוּהָ — שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה״, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵירוּשִׁין בָּהּ, יָצְאוּ גּוֹי וְעֶבֶד שֶׁאֵין לָהֶם אַלְמְנוּת וְגֵירוּשִׁין בָּהּ. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאי חָזֵית דְּסָמְכַתְּ אַדְּרַב דִּימִי — סְמוֹךְ אַדְּרָבִין! דְּכִי אֲתָא רָבִין, אָמַר: רַבִּי נָתָן וְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא מוֹרוּ בָּהּ לְהֶיתֵּירָא. וּמַאן רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא — רַבִּי. וְאַף רַב מוֹרֵה בַּהּ [לְ]הֶיתֵּירָא. דְּהָהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב, אֲמַר לֵיהּ: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: הַוָּלָד כָּשֵׁר. אֲמַר לֵיהּ: הַב לִי בְּרַתָּךְ. לָא יָהֵיבְנָא לָךְ. אָמַר שִׁימִי בַּר חִיָּיא לְרַב, אָמְרִי אִינָשֵׁי: גַּמְלָא בְּמָדַי אַקַּבָּא רָקְדָא. הָא קַבָּא, וְהָא גַּמְלָא, וְהָא מָדַי — וְלָא רָקְדָא! אֲמַר לֵיהּ: אִי נִיהְוֵי כִּיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן — לָא יָהֵיבְנָא לֵיהּ בְּרַתִּי. אָמַר לֵיהּ: אִי הֲוָה כִּיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, אִי מָר לָא יָהֵיב לֵיהּ — אַחֲרִינֵי יָהֲבִי לֵיהּ, הַאי אִי מָר לָא יָהֵיב לֵיהּ — אַחֲרִינֵי לָא יָהֲבִי לֵיהּ. לָא הֲוָה קָאָזֵיל מִקַּמֵּיהּ. יְהֵיב בֵּיהּ עֵינֵיהּ וּשְׁכֵיב. וְאַף רַב מַתְנָה מוֹרֵה בַּהּ לְהֶיתֵּירָא, וְאַף רַב יְהוּדָה מוֹרֵה בַּהּ לְהֶיתֵּירָא. דְּכִי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אֲמַר לֵיהּ: זִיל אִיטַּמַּר, אוֹ נְסֵיב בַּת מִינָּךְ. וְכִי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לֵיהּ: אוֹ גְּלִי, אוֹ נְסֵיב בַּת מִינָּךְ. שְׁלַחוּ לֵיהּ בְּנֵי בֵּי מִיכְסֵי לְרַבָּה: מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, מַהוּ? אֲמַר לְהוּ: הַשְׁתָּא עֶבֶד כּוּלּוֹ, אָמְרִינַן כָּשֵׁר — חֶצְיוֹ מִיבַּעְיָא? אָמַר רַב יוֹסֵף: מָרָא דִּשְׁמַעְתָּא

מַנּוּ

חַיָּבֵי לָאוִין דְּתָפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין דְּנָפְקָא לָן בְּפֶרֶק כֵּיצַד (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כג.) מִכִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים וְגוֹ' וְעֶבֶד וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָאו בְּנֵי קִדּוּשִׁין נִינְהוּ דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית כ':ג'':ב'':ה') שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר עַם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים נָמֵי לֵיתֵהּ בִּכְלַל קִדּוּשִׁין דִּכְתִיב (דְּבָרִים ז':ב'-ג') בַּז' אֻמּוֹת לֹא תִתְחַתֵּן בָּם לֹא יְהֵא לְךָ בָּהֶן חִתּוּן וּבִשְׁאָר אֻמּוֹת כְּתִיב (שָׁם כא) וְאַחַ"כ תָּבֹא מִכְּלָל דְּמֵעִקָּרָא לֵית בָּהּ הֲוָיָה וּמֵהַנֵי קְרָאֵי נָפְקָא לָן בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סח:) דְּלָא תָּפְסִי קִדּוּשִׁין בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים נָמֵי מָצֵי לְמֵילַף מִנַּיְהוּ הִלְכָּךְ אֵין בִּיאָתוֹ בִּיאָה לְשֵׁם קִדּוּשִׁין וְדָמְיָא לְחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וּבִשְׁאִלְתּוֹת דְּרַב אַחַאי מַפִּיק מֵהָא וְהִיא בְּעוּלַת בַּעַל (בְּרֵאשִׁית כ) וְדָרְשִׁינַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף נז:) בְּעוּלַת בַּעַל יֵשׁ לָהֶם נִכְנְסָה לְחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה אֵין לָהֶם וְכָל שֶׁכֵּן דַּאֲרוּסָה לֵית לְהוּ וּבִיאָה לְשֵׁם קִדּוּשִׁין נָמֵי לֵית לְהוּ דְּאִתַּקּוּשׁ הֲוָיוֹת לַהֲדָדֵי: אֵין מַמְזֵר וְכוּ' וְהָא הַאי תַּנָּא כְּשִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי סְבִירָא לֵהּ וְקָתָנֵי בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד דְּאֵין מַמְזֵר: אַף עַל גַּב דְּקָאָמַר רַבִּי בְּפֶרֶק ר"ג אֵין בִּיאָה אַחַר חֲלִיצָה דְּאִם חָלַץ לָזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט וְקָאָמַר אֵין הַדְּבָרִים הַלָּלוּ אֲמוּרִים דְּבִיאָה אַחַר חֲלִיצָה לֹא תָּפְסָה אֶלָּא לְדִבְרֵי ר"ע כו' אֲבָל לְדִידֵהּ לָא סְבִירָא לֵהּ אֲפִלּוּ הָכֵי בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד מוֹדִים: דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי כו' מִשּׁוּם רַבֵּינוּ רַבִּי: שְׁבוּיָּתָא מִן אַרְמוֹן לְאַנְטוֹכִי: אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף רַבִּי הִיא לֹא תַּחְשֹׁב גַּבְרֵי דְּהַאי מִשּׁוּם רְבוּתָא דְּרַבִּים לָא תַּפְסִיל לֵיהּ דְּהָא נָמֵי רַבִּים אַכְשְׁרִי אֶלָּא מִשּׁוּם הַהִיא דָּר' אִיכָּא לְמִפְסְלֵהּ דַּהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ: וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לְעֵיל הַוָּלָד כָּשֵׁר: זוֹ שֶׁאִסּוּרָהּ שָׁוֶה בַּכֹּל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אָסוּר בֵּין בְּכֹהֶנֶת בֵּין בִּלְוִיָּה בֵּין בְּיִשְׂרְאֵלִית: שֶׁבְּנָהּ פָּגוּם בְּנָהּ פָּגוּם לָאו דַּוְקָא דְּהָא פְּשִׁיטָא בֶּן הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לָאו כֹּהֵן הוּא וְאִי מִשּׁוּם דְּלָא יִשָּׂא כֹּהֶנֶת כֵּיוָן דְּמֻתָּר בְּיִשְׂרְאֵלִית מֻתָּר נָמֵי בְּכֹהֶנֶת שֶׁאֵין קְדֻשָּׁה בַּנָּשִׁים דַּאֲפִלּוּ כְּשֵׁרוֹת מֻתָּרוֹת לִפְסוּלִים דְּקַיְמָא לָן (קִדּוּשִׁין דַּף עג.) לֹא הֻזְהֲרוּ כְּשֵׁרוֹת מִלְּנָשֵׂא לִפְסוּלִים אֶלָּא מִשּׁוּם בִּתָּהּ נְקַט דְּאִם תֵּלֵד בַּת פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה: פְּסָלָהּ אַפֵּי' מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׂא וכ"ש מִלְּהִנָּשֵׂא לְכֹהֵן: שֶׁפְּסָלוּהָ כֹּהֶנֶת מִתְּרוּמַת אָבִיהָ וּלְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית כְּגוֹן שֶׁנִּשְּׂאוּ לְכֹהֵן וְיָלְדוּ לוֹ בָּנִים וּכְשֶׁמֵּתוּ בַּעֲלֵיהֶן הָיוּ אוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה בִּשְׁבִיל בְּנֵיהֶם וְאִם בָּא עָלֶיהָ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד פְּסָלָהּ מִתְּרוּמָה וכ"ש מִכְּהֻנָּה: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין בָּהּ כְּגוֹן יִשְׂרְאֵלִית הוּא דְּכִי מֵת וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ וְגוֹ' (וַיִּקְרָא כ"ב:י"ג): יָצְאוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד שֶׁאֵין לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין בָּהּ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין: א"ל אַבַּיֵּי לְרַב יוֹסֵף: מַאי חָזֵית דְּסָמְכַתְּ אַדְּרַב דִּימִי דְּאָמַר מִשְּׁמֵהּ דְּרַבִּי הַוָּלָד מַמְזֵר סְמֹךְ אַדְּרָבִין דְּמַכְשְׁרִי לֵיהּ מִשְּׁמֵהּ דְּרַבִּי: דְּהַהוּא דַּאֲתָא בֶּן עוֹבֵד כּוֹכָבִים מִיִּשְׂרְאֵלִית: אָמְרִי אֱנָשֵׁי גַּמְלָא בְּמָדַי אַקַּבָּא רָקְדָא גָּמָל גָּדוֹל מְרַקֵּד בְּתוֹךְ קַב קָטָן בַּד' רַגְלָיו בְּמַלְכוּת מָדַי. וְגֻזְמָא: הָא קַבָּא וְהָא גַּמְלָא וְהָא מָדַי יָבֹא וִירַקֵּד לְפָנֵינוּ כְּלוֹמַר אַתָּה שֶׁהִתַּרְתָּ דָּבָר חִדּוּשׁ הָאֱמֶת דְּבָרֶיךָ וְתֵן לוֹ בִּתְּךָ: לָא הֲוָה אָזֵל מִקַּמֵּהּ אוֹתוֹ בֶּן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּקָא א"ל הַב לִי בְּרַתָּךְ: זִיל אִטַּמַּר לֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יַכִּירוּךְ וְשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁאִלּוּ יַכִּירוּךְ לֹא יִתְּנוּהָ לָךְ. אַלְמָא לֹא מַמְזֵר הוּא מִדְּאַכְשַׁר לֵיהּ בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֲרֵי מַמְזֵר מֻזְהָר עַל הַכְּשֵׁרָה: בַּת מִנָּךְ בַּת יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַכְּשֵׁרָה כְּמוֹתְךָ אֲבָל מַמְזֶרֶת וְשִׁפְחָה לֹא תִּשָּׂא. אַלְמָא כָּשֵׁר הוּא: גַּלִּי צֵא לְגַלּוֹת בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יַכִּירוּךְ וְיִתְּנוּ לְךָ בַּת יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרָה: בְּנֵי בֵּי מִכַּסֵּי מָקוֹם: מָרָא דִּשְׁמַעְתָּא דְּאָמַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל בְּנוֹ כָּשֵׁר:

יָצְאוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד שֶׁאֵין לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין בָּהּ וא"ת וְהָא רַבִּי יוֹחָנָן אִית לֵהּ לְעֵיל דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד מַמְזֵר אִם כֵּן לְמָה לִי קְרָא דְּהַשְׁתָּא מַמְזֵר הָוֵי מִפְּסִיל בְּבִיאָתוֹ מִבַּעְיָא וְי"ל הָא דִּידֵהּ וְהָא דְּרַבֵּהּ וְעוֹד דְּאָמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן כִּדְאָמְרִינַן ספ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת טז:) וְשָׁם פֵּרַשְׁתִּי אַמַּאי הָוֵי מַמְזֵר מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים כֵּיוָן דְּבִיאַת הֶתֵּר הִיא מִדְּאוֹרַיְתָא: זִיל אִטַּמַּר וְיַשִּׂיאוּךְ מְיֻחֶסֶת וא"ת וְהָא בָּעֵי רְאָיָה כִּדְאָמַר בפ"ב בִּכְתֻבּוֹת (דַּף כֹּד: וְשָׁם) דְּמַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיוּחֲסִין וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם לְהַשִּׂיא בִּתּוֹ לְכֹהֵן הָעוֹבֵד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כְּמוֹ שֶׁמּוֹכִיחַ שָׁם רַבֵּינוּ תָּם א"נ הָתָם כר"מ אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִי' כָּל מִשְׁפָּחוֹת בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרוֹת הֵם עוֹמְדוֹת בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עב:):

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ טו, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ מד סעי׳ ח:

ב טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ה יט:

ג מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ ח:

מסורת הש״ס

א לקמן ע.; לקמן נב:

ב עבודה זרה נט.

ג לעיל טו:

ד לקמן סח:; סוטה כו:; קידושין עה:

גליון הש״ס

גמ' ה"נ כיון שנבעלה פסלה. עיין לקמן עז ע"א תד"ה רבי יוחנן אמר כשרה:

שם דאמר רבי יוחנן משום ר"ש מנין לעובד כוכבים וכו'. לקמן סח ע"ב ובסוטה דף כו ע"ב ובקדושין דף עה ע"ב איתא משום רבי ישמעאל:

תורה אור השלם

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן אִשֶּׁה לַיהֹוָה רֵיחַ נִיחֹחַ וְנִסְכֹּה יַיִן רְבִיעִת הַהִין [ויקרא כג, יג]

[א]מַנּוּ — רַב יְהוּדָה. וְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה: מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — אוֹתוֹ וָלָד אֵין לוֹ תַּקָּנָה! כִּי אִיתְּמַר דְּרַב יְהוּדָה, כְּגוֹן דְּקַדֵּישׁ בַּת יִשְׂרָאֵל, דְּנִמְצָא צַד עַבְדוּת שֶׁבּוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵשֶׁת אִישׁ. וְהָאָמְרִי נְהַרְדָּעֵי מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יַעֲקֹב: לְדִבְרֵי הַפּוֹסֵל — פּוֹסֵל אֲפִילּוּ בִּפְנוּיָה, לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר — מַכְשִׁיר אֲפִילּוּ בְּאֵשֶׁת אִישׁ. (א)וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוּהָ אֶלָּא מֵאֵשֶׁת אָב. מַאן דְּפָסֵיל סָבַר: מָה אֵשֶׁת אָב דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין [הַוָּלָד מַמְזֵר], אַף כֹּל דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין — הַוָּלָד מַמְזֵר. וּמַאן דְּמַכְשַׁר סָבַר: מָה אֵשֶׁת אָב, דִּלְדִידֵיהּ לָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין, לַאֲחֵרִינֵי תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין, לְאַפּוֹקֵי גּוֹי וְעֶבֶד דְּלָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין כְּלָל. [ב]אֶלָּא: כִּי אִיתְּמַר דְּרַב יְהוּדָה, כְּגוֹן שֶׁבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ, וְנִמְצָא צַד חֵירוּת שֶׁבּוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵשֶׁת אִישׁ. אָמַר רָבִינָא, אָמַר לִי רַב גַּזָּא: אִיקְלַע רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין לְאַתְרִין וַהֲוָה עוּבָדָא בִּפְנוּיָה, וְאַכְשַׁר. בְּאֵשֶׁת אִישׁ, וּפְסַל. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לְדִידִי אָמַר לִי רַב גַּזָּא: לָא רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין הֲוָה אֶלָּא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי זְבִידָא הֲוָה, וְאַכְשַׁר בֵּין בִּפְנוּיָה בֵּין בְּאֵשֶׁת אִישׁ. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה לְרָבִינָא: אִיקְלַע אַמֵּימָר לְאַתְרִין וְאַכְשַׁר בֵּין בִּפְנוּיָה בֵּין בְּאֵשֶׁת אִישׁ. [ג]וְהִלְכְתָא: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד כָּשֵׁר, בֵּין בִּפְנוּיָה בֵּין בְּאֵשֶׁת אִישׁ. [ד](ב)רָבָא אַכְשְׁרֵיהּ לְרַב מָרִי בַּר רָחֵל וּמַנְּיֵיהּ בְּפוּרְסֵי דְּבָבֶל, וְאַף עַל גַּב דְּאָמַר מָר: "שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ" — כָּל מְשִׂימוֹת שֶׁאַתָּה מֵשִׂים אַל יְהוּ אֶלָּא מִקֶּרֶב אַחֶיךָ, הַאי, כֵּיוָן דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל — "מִקֶּרֶב אַחֶיךָ" קָרֵינַן בֵּיהּ. עַבְדֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַמֵּי אַטְבְּלַהּ לְהַהִיא גּוֹיָה לְשֵׁם אִנְתְּתָא. אָמַר רַב יוֹסֵף: יָכֵילְנָא לְאַכְשׁוּרֵי בַּהּ וּבִבְרַתַּהּ. [ה]בַּהּ, כִּדְרַב אַסִּי. דְּאָמַר רַב אַסִּי, מִי לָא טְבַלָה לְנִדּוּתַהּ? בִּבְרַתַּהּ, גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד כָּשֵׁר. [ו]הַהוּא דַּהֲווֹ קָרוּ לֵיהּ "בַּר אַרְמָיְיתָא", אֲמַר רַב אַסִּי: מִי לָא טְבַלָה לְנִדּוּתַהּ? הָהוּא דַּהֲווֹ קָרוּ לֵיהּ "בַּר אַרְמָאָה". אֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מִי לָא טְבַל לְקִרְיוֹ? [ז][ח]אָמַר רַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא אָמַר רַב: הַלּוֹקֵחַ עֶבֶד מִן הַגּוֹי, וְקָדַם וְטָבַל לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין, קָנָה עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין. מַאי טַעְמָא —

גּוֹי

מִשּׁוּם דְּאָתֵי צַד עַבְדוּת וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵשֶׁת אִישׁ וְהָא דְּמַשְׁמַע בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף ז. וְשָׁם) דְּהִתְקַדְּשִׁי לְחֶצְיִי לֹא אָמַר כְּלוּם אִי לָאו מִשּׁוּם דְּאִי בָּעֵינַן לְמִינְסַב אַחֲרִיתִי נַסֵּבְנָא קָאָמַר הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּשַׁיֵּיר בְּקִנְיָנוֹ כִּדְאָמַר בְּהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף מג. וְשָׁם) וְהָכָא לָא שַׁיֵּיר:

מָה אֵשֶׁת אָב כו' וא"ת מַה לְאֵשֶׁת אָב שֶׁכֵּן כָּרֵת וּמִיתָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַמְזֵרוּת תָּלוּי בִּתְפִיסַת קִדּוּשִׁין כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: **רָבָא** אַכְשְׁרֵהּ לְרַב מָרִי בַּר רָחֵל רָבָא גָּרְסִי' וְלָא רַב דְּרַב מָרִי בְּרֵהּ דְּאִיסּוּר גִּיּוֹרָא הֲוָה שֶׁהָיָה בִּימֵי רָבָא כִּדְמוֹכַח בְּפֶ' מִי שֶׁמֵּת (ב"ב קמט. וְשָׁם): **פֻּרְסֵי** דְּבָבֶל מְמֻנֶּה כִּדְאָמַר בפ"ק דְּיוֹמָא (דַּף ט.) מַאי פַּרְהֶדְרִין פֻּרְסֵי: **כֵּוָן** דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מִקֶּרֶב אַחֶיךָ קָרֵינַן בֵּהּ מִכָּאן קָשֶׁה לְפִי' הַקּוּנְטְרֵס דְּפֵרֵשׁ בְּאֵלּוּ נֶאֱמָרִין (סוֹטָה דַּף מא. וְשָׁם) גַּבֵּי אַגְרִיפַּס הַמֶּלֶךְ שֶׁאָמְרוּ לוֹ אָחִינוּ אַתָּה וְקָאָמַר בַּגְּמָרָא דִּבְאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְחַיְּבוּ שׂוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלָיָה שֶׁהֶחֱנִיפוּ לְאַגְרִיפַּס וּפִי' בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁקְּרָאוּהוּ אָחִינוּ לְפִי שֶׁהָיְתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וּלְפֵרוּשׁוֹ אַמַּאי נֶעֶנְשׁוּ הָא אָמְרִינַן הָכָא כֵּוָן דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מִקֶּרֶב אַחֶיךָ קָרֵינַן בֵּהּ ואע"ג דְּתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא (דְּסַנְהֶדְרִין פ"ד) דְּאֵין מַעֲמִידִין מֶלֶךְ אֶלָּא מִן הַמַּשִּׂיאִים לִכְהֻנָּה מ"מ תֵּמַהּ הוּא לוֹמַר דְּמִשּׁוּם אִסּוּרָא דְּרַבָּנָן נִתְחַיְּבוּ כְּלָיָה וְאוֹמֵר רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל דְּהוֹרְדּוֹס לֹא נָשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק דב"ב (דַּף ד.) וּלְכָךְ נֶעֶנְשׁוּ ואע"פ שֶׁהָיָה עֶבֶד קְרָאוּהוּ אָחִינוּ לְפִי שֶׁהָיָה אֲחִיהֶם בְּמִצְוֹת וְאָתֵי שַׁפִּיר הָא דְּאָמַר שְׁמוּאֵל בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין ע:) כֹּל דְּאָמַר מִבֵּית חַשְׁמוֹנַאי קָאָתֵינָא עַבְדָּא הוּא וּשְׁמוּאֵל גּוּפֵהּ אִית לֵהּ (לְעֵיל עַמּוּד א) דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד כָּשֵׁר אֶלָּא וַדַּאי לֹא נָשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וא"ת מ"מ אַמַּאי עַבְדָּא הוּא וַהֲלֹא מִסְתָמָא כְּשֶׁמָּלַךְ הוֹרְדּוֹס נִתְיָאֲשׁוּ בְּעָלָיו וּשְׁמוּאֵל אִית לֵהּ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף מח.) הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵרוּת וְאֵין צָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר וְיֵ"ל דְּשֶׁמָּא הָיוּ מְצַפִּים שֶׁתְּהֵא גַּאֲוָתוֹ מֻשְׁפֶּלֶת וא"ת דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּגֵר שֶׁאֵין אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אֵין כָּשֵׁר לָדוּן וּבְפֶ' אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף לו: וְשָׁם) תְּנַן הַכֹּל כְּשֵׁרִים לָדוּן וּפָרִיךְ תְּנֵינָא וּמְשַׁנֵּי חֲדָא לְאֵתוֹיֵי גֵּר וַחֲדָא לְאֵתוֹיֵי מַמְזֵר מַשְׁמַע דְּגֵר אע"פ שֶׁאֵין אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אֶלָּא שֶׁנִּתְגַּיֵּר בְּעַצְמוֹ דְּכָשֵׁר לָדוּן דְּקָרֵינַן לֵיהּ בָּא מִטִּפָּה פְּסוּלָה דְּקָאָמַר הָתָם אֲבָל גֵּר מִטִּפָּה פְּסוּלָה לֹא וְיֵ"ל דְּהָתָם מַיְירֵי לָדוּן גֵּר חֲבֵרוֹ כִּדְאָמַר בְּפֶ' מִצְוַת חֲלִיצָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קב. וְשָׁם) גֵּר דָּן אֶת חֲבֵרוֹ דְּבַר תּוֹרָה וְאִם הָיְתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דָּן אֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל וא"ת בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עו:) אָמְרִינַן מִי שֶׁהֶחְזְקוּ אֲבוֹתָיו מִשּׁוֹטְרֵי הָרַבִּים לְמֵימְרָא דְּלָא מוֹקְמִינַן פְּסוּלִים וּרְמִינְהוּ הַכֹּל כְּשֵׁרִים לָדוּן כו' וְאָמַר רַב יְהוּדָה לְאֵתוֹיֵי מַמְזֵר וּמַאי קֻשְׁיָא דְּהָתָם הַיְנוּ לָדוּן אֶת חֲבֵרוֹ וְיֵ"ל דְּמַמְזֵר כֵּיוָן דְּאָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מִקֶּרֶב אַחֶיךָ קָרֵינַן בֵּהּ תֵּדַע דְּהָא דָּרְשִׁינַן עָלֶיךָ הוּא דְּבָעֵינַן מִקֶּרֶב אַחֶיךָ וַחֲבֵרוֹ מַמְזֵר מִקְרֵי שַׁפִּיר עָלֶיךָ שֶׁבָּא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְאִי מִפְּסַל מַמְזֵר לָדוּן אֶת יִשְׂרָאֵל מִפְּסַל נָמֵי לַחֲבֵרוֹ וּבְפֶרֶק אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף לו:) דְּקָעֲבִיד צְרִיכוּתָא בֵּין גֵּר לְמַמְזֵר אע"פ שֶׁגֵּר וּמַמְזֵר חֲלוּקִין דְּגֵר אֵינוֹ דָּן אֶלָּא חֲבֵרוֹ מ"מ נָקַט צְרִיכוּתָא לְפִי שֶׁהַמִּשְׁנָה שְׁנוּיָה סְתָם וְאֵין חִלּוּק זֶה מְפֹרָשׁ בָּהּ: **אַטְבְּלָה** לְהַהִיא עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לְשׁוּם אִנְתְּתָא שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְיַחֲדָהּ לוֹ וְהָיָה מַטְבִּילָהּ כְּדֶרֶךְ כָּל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁטּוֹבְלוֹת מִשֶּׁנִּתְבַּעוֹת לְנִשֹּׂא וְטוֹעֶה הָיָה דִּבְעֶבֶד לֹא גָּזְרוּ נשג"ז כִּדְאָמְרִינַן בְּנִדָּה (דַּף כ): **מִי** לָא טְבַלָה לְנִדּוּתַהּ תֵּמַהּ דְּאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מו:) דְּגֵר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה דְּמִשְׁפָּט כְּתִיב בֵּהּ וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר בְּרֵישׁ סַנְהֶדְרִין (דַּף ג.) דְּבַר תּוֹרָה חַד נָמֵי כָּשֵׁר מִכָּל מָקוֹם אֵין דֶּרֶךְ נָשִׁים לְהָבִיא אִישׁ עִמָּהֶן בִּשְׁעַת טְבִילָה וְאִשָּׁה אֵינָהּ רְאוּיָה לָדוּן כִּדְתְנַן (נִדָּה דַּף מט:) כָּל הַכָּשֵׁר לָדוּן כָּשֵׁר לְהָעִיד וּבְהֶדְיָא אִיתָא בִּירוּשַׁלְמִי דְּיוֹמָא מֵעַתָּה שֶׁאֵין אִשָּׁה מְעִידָה אֵינָהּ דָּנָה וּדְבוֹרָה לֹא הָיְתָה דָּנָה אֶלָּא מְלַמֶּדֶת לָהֶן שֶׁיָּדוּנוּ אִי נָמֵי עַל פִּי הַדִּבּוּר שָׁאנֵי וְיֵ"ל הַאי דְּבָעֵינַן שְׁלֹשָׁה הַיְנוּ לְקַבָּלַת הַמִּצְוֹת אֲבָל לֹא לִטְבִילָה אַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מז:) דִּשְׁנֵי ת"ח עוֹמְדִים מִבַּחוּץ הַיְנוּ לְכַתְּחִלָּה דַּעֲדִיף טְפֵי וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּכֵיוָן דְּיָדוּעַ לְכֹל שֶׁטָּבְלָה כְּאִלּוּ עוֹמְדִים שָׁם דָּמֵי וּמִיהוּ קֻשְׁיָא דִּטְבִילַת נִדָּה בַּלַּיְלָה וּלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מו:) אָמַר אֵין מַטְבִּילִין גֵּר בַּלַּיְלָה אֲבָל אִי לָאו כְּתִיב מִשְׁפָּט אֶלָּא אַקַּבָּלַת מִצְוָה אָתֵי שַׁפִּיר וְהָא דְּאֵין מַטְבִּילִין הַיְנוּ לְכַתְּחִלָּה מִדְּרַבָּנָן:

מַנּוּ רַב יְהוּדָה כִּדְאָמַר וְאַף רַב יְהוּדָה מוֹרֶה בַּהּ לְהֶתֵּירָא: וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה גַּבֵּי חֶצְיוֹ עֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל: הַוָּלָד אֵין לוֹ תַּקָּנָה בְּבַת יִשְׂרָאֵל כְּלוֹמַר מַמְזֵר הוּא: כִּי אִתְּמַר הַהִיא דְּאֵין לוֹ תַּקָּנָה: כְּגוֹן דְּקַדֵּישׁ מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין אֶת בַּת יִשְׂרָאֵל וְאַחַ"כ בָּא עָלֶיהָ דְּכֵיוָן דְּקִדְּשָׁהּ הָוְיָא מְקֻדֶּשֶׁת לְצַד חֵרוּת אֲבָל לֹא לְצַד עַבְדוּת וְנִמְצָא צַד עֶבֶד שֶׁבּוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ בא"א וּלְפִיכָךְ הַוָּלָד מַמְזֵר דְּכָל הָנֵי דְּמַכְשְׁרִי בִּפְנוּיָה מַכְשְׁרִי אֲבָל בְּאֵשֶׁת אִישׁ אֲפִילּוּ בְּיִשְׂרָאֵל הַוָּלָד מַמְזֵר וכ"ש עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד אֲבָל הֵיכָא דְּבָא עָלֶיהָ בְּלֹא קִדּוּשִׁין כָּשֵׁר: ה"ג דְּנִמְצָא צַד עַבְדוּת שֶׁבּוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵשֶׁת אִישׁ: לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בְּעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל מַכְשִׁיר אַפֵּי' בא"א וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ וְאָזֵל: אֶלָּא מֵאֵשֶׁת אָב דְּמַמְזֵרוּת לְגַבָּהּ כְּתִיב דִּכְתִיב לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וּסְמִיךְ לֵהּ לֹא יָבֹא מַמְזֵר (דְּבָרִים כ"ג:א'): כְּגוֹן שֶׁבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ וּמִשּׁוּם הָכִי הַוָּלָד אֵין לוֹ תַּקָּנָה בְּבַת יִשְׂרָאֵל דְּנִמְצָא צַד חֵרוּת שֶׁל עֶבֶד כְּשֶׁבָּא עָלֶיהָ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵשֶׁת אִישׁ. ואע"ג דְּאִי כֻּלּוֹ עֶבֶד הַוָּלָד כָּשֵׁר כְּדַאֲמָרָן לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר מַכְשִׁיר אַפֵּי' בא"א הָכָא מַמְזֵר מִשּׁוּם צַד חֵרוּת דְּהָוֵי כִּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ דְּהַוָּלָד מַמְזֵר: רַב גַּזָּא גָּרְסִי': הֲוָה עוּבְדָא בְּעֶבֶד גָּמוּר: בֵּין בְּאֵשֶׁת אִישׁ כְּדַאֲמָרָן שֶׁאֵין עוֹשֶׂה מַמְזֵר אֶלָּא מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִדּוּשִׁין עַל אֲחֵרִים: רַב מָרִי בַּר רָחֵל מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַבָּא עַל יִשְׂרְאֵלִית הֲוָה: בְּפֻרְסֵי דְּבָבֶל גַּבָּאִים מְמֻנִּים עַל יִשְׂרָאֵל. ואע"ג דְּגֵר בְּעָלְמָא אָסוּר לְמַנּוֹתוֹ פַּרְנָס עַל יִשְׂרָאֵל דְּאָמַר מַר כוּ' הַאי כֵּוָן דְּאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מִקֶּרֶב אַחֶיךָ קָרֵינַן בֵּהּ: אַטְבְּלָה לְשֵׁם אִנְתְּתָא לְשֵׁם טְבִילַת נִדָּה וְלֹא לְשֵׁם טְבִילַת גֵּרוּת: יָכֵלְנָא לְאַכְשׁוּרֵי בָּהּ לִהְיוֹת גִּיּוֹרֶת גְּמוּרָה ואע"פ שֶׁלֹּא טָבְלָה לְשֵׁם גֵּרוּת וְאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מו:) לְעוֹלָם אֵינוֹ גֵּר עַד שֶׁיָּמוֹל וְיִטְבֹּל דִּטְבִילַת נִדָּה סָלְקָא לָהּ לְשֵׁם גֵּרוּת דְּעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לֹא טָבְלָה לְנִדּוּתָהּ: וּבְבְרָתָהּ ואע"ג דְּבַת עֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הִיא דְּהָא נִתְגַּיְּרָה זוֹ וּכְבַת יִשְׂרָאֵל הִיא אַפֵּ"ה כְּשֵׁרָה בִּתָּהּ: בָּהּ כִּדְרַב אַסִּי דְּאָמַר בִּשְׁמַעְתִּין הַהוּא דַּהֲווֹ קָרוּ לֵהּ בַּר אַרְמָיְתָא שֶׁלֹּא טָבְלָה אִמּוֹ לְשֵׁם גֵּרוּת וְאָמַר רַב אַסִּי מִי לָא טַבְלָה לְנִדּוּתָהּ אַלְמָא טְבִילַת נִדָּה סָלְקָא לָהּ לְשֵׁם גֵּרוּת: ל"א לְשֵׁם אִנְתְּתָא לְשֵׁם אִישׁוּת וּטְבִילַת גֵּרוּת הֲוָה אֶלָּא שֶׁאֵינָהּ טְבִילָה דְּאָמַר בְּכֵיצַד (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כד:) אֶחָד אִישׁ שֶׁנִּתְגַּיֵּר לְשׁוּם אִשָּׁה וְאֶחָד אִשָּׁה שֶׁנִּתְגַּיְּרָה לְשׁוּם אִישׁ אֵינָן גֵּרִים. יָכֵלְנָא לְאַכְשׁוּרֵי בָּהּ ע"י טְבִילוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁטָּבְלָה אַחַ"כ לְנִדּוּתָהּ. כָּךְ שָׁמַעְתִּי וְקַשְׁיָא לִי חֲדָא דְּקָבְעִינַן הִלְכְתָא הָתָם הֲלָכָה כֻּלָּן גֵּרִים וְאַפֵּי' לְמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה נָמֵי אִי קַמַּיְיתָא לָא סָלְקָא לָהּ בַּתְרָא נָמֵי לָא סָלְקָא לָהּ דְּלָאו לְשֵׁם שָׁמַיִם נִתְגַּיְּרָה וְלָשׁוֹן רִאשׁוֹן עִקָּר וְנִרְאֶה בְּעֵינַי: בַּר אֲרַמַּיְיתָא שֶׁלֹּא טָבְלָה אִמּוֹ כְּשֶׁנִּתְגַּיְּרָה: מִי לָא טָבְלָה לְנִדּוּתָהּ וְאוֹתָהּ טְבִילָה עוֹלָה לָהּ לִטְבִילַת גֵּרוּת דְּדַת יְהוּדִית הִיא וְכֵן מִי לָא טְבַל לְקִרְיוֹ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה, סמג לאוין קיז, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ יז:

ב מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה, סמג לאוין קיז, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ יז:

ג מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ה יט:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ מלכים ומלחמות הל׳ ד:

ה מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט, סמג לאוין קטז, סמג לאוין קיז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ ג:

ו מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט, סמג לאוין קטז, סמג לאוין קיז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ ג:

ז מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא:

ח מיי׳ פח׳ מהל׳ עבדים הל׳ יט, סמג לאוין קיז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ ט:

מסורת הש״ס

א בכורות נו:

ב קידושין עו:

תורה אור השלם

שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אָחִיךָ הוּא [דברים יז, טו]

גּוֹי גּוּפָא לָא קָנֵי לֵיהּ, מַאי דְּקָנֵי לֵיהּ הוּא דְּמַקְנֵי לֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל, וְכֵיוָן דְּקָדַם וּטְבַל לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין — אַפְקְעֵיהּ לְשִׁעְבּוּדֵיהּ.[א] [ד]כִּדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא: הֶקְדֵּשׁ, חָמֵץ וְשִׁחְרוּר — מַפְקִיעִין מִידֵי שִׁעְבּוּד. [ה](א)מֵתִיב רַב חִסְדָּא: מַעֲשֶׂה בִּבְלוֹרְיָא הַגִּיּוֹרֶת שֶׁקָּדְמוּ עֲבָדֶיהָ וְטָבְלוּ לְפָנֶיהָ, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: קָנוּ עַצְמָן בְּנֵי חוֹרִין. לְפָנֶיהָ — אִין, לְאַחֲרֶיהָ — לָא! [ו]אָמַר רָבָא: לְפָנֶיהָ, בֵּין בִּסְתָם בֵּין בִּמְפוֹרָשׁ. לְאַחֲרֶיהָ, בִּמְפוֹרָשׁ — אִין, בִּסְתָם — לָא. [ז]אָמַר רַב אַוְיָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּלוֹקֵחַ מִן הַגּוֹי, אֲבָל גּוֹי גּוּפֵיהּ — קָנֵי. (ב)דִּכְתִיב: "וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ", אַתֶּם קוֹנִים מֵהֶם, וְלֹא הֵם קוֹנִים מִכֶּם, וְלֹא הֵם קוֹנִים זֶה מִזֶּה. [ח]וְלֹא הֵם קוֹנִים מִכֶּם. לְמַאי? אִילֵימָא לְמַעֲשֵׂה יָדָיו — אַטּוּ גּוֹי לָא קָנֵי לֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל לְמַעֲשֵׂה יָדָיו? וְהָכְתִיב: "אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר", וְאָמַר מָר: "מִשְׁפַּחַת גֵּר" — זֶה הַגּוֹי! אֶלָּא לָאו, לְגוּפֵיהּ. וְקָאָמַר רַחֲמָנָא: אַתֶּם קוֹנִין מֵהֶם — אֲפִילּוּ גּוּפֵיהּ. פְּרֵיךְ רַב אַחָא: אֵימָא בְּכַסְפָּא וּבִטְבִילָה! קַשְׁיָא. [ט]אָמַר שְׁמוּאֵל, וְצָרִיךְ לְתָקְפוֹ בַּמַּיִם. [י]כִּי הַאי דְּמִנְיָמִין עַבְדֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי בְּעָא (לאטבולי) [לְאַטְבּוֹלֵיהּ]. מַסְרֵיהּ נִיהֲלַיְיהוּ לְרָבִינָא וּלְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא. אָמַר לְהוּ: חֲזוֹ דְּמִינַּיְיכוּ קָבָעֵינָא לֵיהּ, רְמוֹ לֵיהּ אַרְוִיסָא בְּצַוְּארֵיהּ, אַרְפּוֹ לֵיהּ וְצַמְצְמוּ לֵיהּ. אַרְפּוֹ לֵיהּ — כִּי הֵיכִי דְּלָא לֶהֱוֵי חֲצִיצָה. צַמְצְמוּ לֵיהּ — כִּי הֵיכִי דְּלָא לַקְדֵּים וְלֵימָא לְהוּ: לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין אֲנִי טוֹבֵל. בַּהֲדֵי דְּדַלִּי רֵישֵׁיהּ מִמַּיָּא, אַנְּחוּ לֵיהּ זוּלְטָא דְטִינָא אַרֵישֵׁיהּ וַאֲמַרוּ לֵיהּ: זִיל אַמְטִי לְבֵי מָרָךְ. (ג)אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: חֲזִי מָר הָנֵי דְּבֵי פָּפָּא בַּר אַבָּא, דְּיָהֲבִי זוּזֵי לְאִינָשֵׁי לִכְרַגַּיְיהוּ וּמְשַׁעְבְּדִי בְּהוּ. כִּי נָפְקִי, צְרִיכִי גִּיטָּא דְחֵירוּתָא, אוֹ לָא? [יא][יב]אֲמַר לֵיהּ: אִיכּוֹ שְׁכִיבִי לָא אֲמַרִי לְכוּ הָא מִילְּתָא. הָכִי אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מוּהֲרְקַיְיהוּ דְּהָנֵי, בְּטֶפְסָא דְמַלְכָּא מַנַּח, וּמַלְכָּא אָמַר: מַאן דְּלָא יָהֵיב כְּרָגָא, מִשְׁתַּעְבֵּד לְמַאן דְּיָהֵיב כְּרָגָא. רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אִיקְּלַע לְגַבְלָא. חֲזָא בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל דִּמְעַבְּרָן מִגֵּרִים שֶׁמָּלוּ וְלֹא טָבְלוּ, וַחֲזָא חַמְרָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּמָזְגִי גּוֹיִם וְשָׁתוּ יִשְׂרָאֵל, וַחֲזָא תּוּרְמוּסִין דְּשָׁלְקִי גּוֹיִם וְאָכְלִי יִשְׂרָאֵל, וְלָא אֲמַר לְהוּ וְלָא מִידֵּי. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. אֲמַר לֵיהּ: צֵא וְהַכְרֵז עַל בְּנֵיהֶם שֶׁהֵם מַמְזֵרִים, וְעַל יֵינָם מִשּׁוּם יֵין נֶסֶךְ, וְעַל תּוּרְמוּסָן מִשּׁוּם בִּישּׁוּלֵי גוֹיִם, לְפִי שֶׁאֵינָן בְּנֵי תוֹרָה. [יג](ד)עַל בְּנֵיהֶן שֶׁהֵם מַמְזֵרִים — רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ. דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְעוֹלָם אֵין גֵּר עַד שֶׁיָּמוּל וְיִטְבּוֹל. וְכֵיוָן דְּלָא טְבֵיל, גּוֹי הוּא. וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד מַמְזֵר. [יד](ה)וְעַל יֵינָם מִשּׁוּם יֵין נֶסֶךְ — מִשּׁוּם: "לָךְ לָךְ, אָמְרִין נְזִירָא, סְחוֹר סְחוֹר, לְכַרְמָא לָא תִּקְרַב". [טו](ו)וְעַל תּוּרְמוּסָן מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי גוֹיִם — לְפִי שֶׁאֵינָן בְּנֵי תוֹרָה. הָא בְּנֵי תוֹרָה שְׁרֵי? וְהָאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: כָּל הַנֶּאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי — אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי גוֹיִם. וְהָא תּוּרְמוֹס אֵינוֹ נֶאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי, וְיֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי גוֹיִם! [טז]רַבִּי יוֹחָנָן כְּאִידַּךְ לִישָּׁנָא סְבִירָא לֵיהּ, דְּאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: כֹּל שֶׁאֵין עוֹלֶה עַל שׁוּלְחַן מְלָכִים לֶאֱכוֹל בּוֹ אֶת הַפַּת — אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי גוֹיִם, וְטַעְמָא דְּאֵינָן בְּנֵי תוֹרָה, הָא בְּנֵי תוֹרָה שְׁרֵי. תָּנוּ רַבָּנַן: גֵּר שֶׁמָּל וְלֹא טָבַל, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֲרֵי זֶה גֵּר, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בַּאֲבוֹתֵינוּ שֶׁמָּלוּ וְלֹא טָבְלוּ. טָבַל וְלֹא מָל, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: הֲרֵי זֶה גֵּר, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בָּאִמָּהוֹת שֶׁטָּבְלוּ וְלֹא מָלוּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: טָבַל וְלֹא מָל, מָל וְלֹא טָבַל — אֵין גֵּר עַד שֶׁיָּמוּל וְיִטְבּוֹל. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמֵי נֵילַף מֵאָבוֹת, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמֵי נֵילַף מֵאִמָּהוֹת! וְכִי תֵּימָא, אֵין דָּנִין אֶפְשָׁר מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר. [יז](ז)וְהָתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִנַּיִן לְפֶסַח דּוֹרוֹת שֶׁאֵין בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִּין — נֶאֱמַר פֶּסַח בְּמִצְרַיִם, וְנֶאֱמַר פֶּסַח בְּדוֹרוֹת. מָה פֶּסַח הָאָמוּר בְּמִצְרַיִם — אֵין בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִּין, אַף פֶּסַח הָאָמוּר לְדוֹרוֹת — אֵין בָּא אֶלָּא מִן הַחוּלִּין. (ח)אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: וְכִי דָּנִין אֶפְשָׁר מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר? אָמַר לוֹ: אַף עַל פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר — רְאָיָה גְּדוֹלָה הִיא, וְנִלְמַד הֵימֶנָּה. אֶלָּא

בְּטָבַל

עוֹבֵד כּוֹכָבִים גּוּפָא לָא קָנֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים לֹא קְנָאוֹ לְגוּפוֹ שֶׁל זֶה מִתְּחִלָּה כִּדְאָמַר לְקַמָּן וְלֹא הֵם קוֹנִים זֶה אֶת זֶה: **הֶקְדֵּשׁ חָמֵץ וְשִׁחְרוּר** עָשָׂה שׁוֹרוֹ אַפּוֹתֵיקֵי וְהִקְדִּישׁוֹ לַמִּזְבֵּחַ דַּהֲוְיָא קְדֻשַּׁת הַגּוּף פָּקַע שִׁעְבּוּדָא דְּקַמָּא אֲבָל קְדֻשַּׁת בֶּדֶק הַבַּיִת לָא מַפְקְעָא כִּדְתְנַן בַּעֲרָכִין (דַּף כג:) מוֹסִיף עוֹד דִּינָר וּפוֹדֶה הַנְּכָסִים כֻּלָּן. אוֹ אִם עָשָׂה חֲמֵצוֹ אַפּוֹתֵיקֵי לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וַהֲרֵי הוּא מֻנָּח בְּיָדוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבָאוּ שֵׁשׁ שָׁעוֹת שֶׁל עֶרֶב הַפֶּסַח פָּקַע שִׁעְבּוּד הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הוֹאִיל וְלָא הָוֵי מַמָּשׁ דִּידֵהּ וְחַיָּב זֶה לְבַעֲרוֹ: **וְשִׁחְרוּר** עָשָׂה עַבְדּוֹ אַפּוֹתֵיקֵי לַחֲבֵרוֹ וְשִׁחְרְרוֹ מְשֻׁחְרָר וּפָקַע מָמוֹנוֹ שֶׁל מַלְוֶה: **בִּבְלוֹרְיָא כו' לְפָנֶיהָ** אִין לְפִי שֶׁהֵן גֵּרִים וְהִיא עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים יִשְׂרָאֵל לָא קָנֵי לְגוּפֵהּ: **לְאַחֲרֶיהָ** לֹא אַלְמָא גַּבֵּי יִשְׂרָאֵל לָא אָמְרִינַן קָנָה עֶבֶד עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין: **בֵּין בִּסְתָם** שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ הֲרֵי אָנוּ טוֹבְלִין לְשֵׁם בְּנֵי חוֹרִין: **בִּמְפֹרָשׁ** כִּדְרַב חָמָא בַּר גּוּרְיָא דְּקָתָנֵי וְקָדַם וְטָבַל לְשֵׁם בֶּן חֹרִין: **אֲבָל עוֹבֵד כּוֹכָבִים גּוּפֵהּ** עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמָּכַר עַצְמוֹ לְיִשְׂרָאֵל קָנָהוּ יִשְׂרָאֵל לְגוּפֵהּ וְאִם קָדַם וְטָבַל לְשֵׁם בֶּן חֹרִין לֹא קָנָה עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין: **אֶלָּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים** מִי לָא קָנֵי לֵהּ לְיִשְׂרָאֵל לְמַעֲשֵׂה יָדָיו וְהָכְתִיב אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר וְאָמַר מָר מִשְׁפַּחַת גֵּר זֶה הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים: **אֵימָא בְּכַסְפָּא וּבִטְבִילָה** לְשׁוּם עַבְדוּת הוּא דְּקָאָמַר רַחֲמָנָא לִקְנֵי אֲבָל אִם קָדַם וְטָבַל לְשֵׁם בֶּן חֹרִין ה"נ דְּבֶן חוֹרִין הוּא: **לְתָקְפוֹ בַּמַּיִם** כְּשֶׁמַּטְבִּילוֹ לְשֵׁם יַהֲדוּת לַעֲבְדוּת צָרִיךְ שֶׁיִּתְקְפֶנּוּ לָתֵת עָלָיו עֹל מְלָאכָה בַּמַּיִם כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נִרְאֵית כִּטְבִילַת עַבְדוּת שֶׁאֲפִלּוּ יֹאמַר הוּא לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין לֹא קָנָה עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין וְלֹא יְהֵא מַמָּשׁוּת בִּדְבָרָיו: **בָּעֵי לְאַטְבּוֹלֵי** לְשֵׁם יַהֲדוּת לָעֶבֶד: **מִנַּיְכוּ קָא בָּעֵינָא לֵיהּ** אִם יַקְדִּים וְיֹאמַר לְשֵׁם בֶּן חוֹרִין: **אַרְוֵיסָא** קבִיסטר"י: **וְצַמְצְמוּ** דְּחָקוּהוּ לִקְשֹׁר בְּצַוָּארוֹ מִשּׁוּם לְתָקְפוֹ בְּמַיִם: **אַרְפּוֹ לֵהּ וְצַמְצְמוּ לֵהּ** שֶׁהָיָה לוֹ עֲנִיבָה וּכְשֶׁרוֹצִים מוֹשְׁכִין רֹאשׁ הַחֶבֶל וְהוּא דּוֹחֵק מֵאֵלָיו וּכְשֶׁאֵין מוֹשְׁכִין רָפוּי וְהַמַּיִם נִכְנָסִים עַל בְּשָׂרוֹ: **זוּלְטָא דְּטִינָא** כְּלִי מָלֵא טִיט: **דְּיָהֲבִי זוּזֵי לְאִינָשֵׁי לִכְרַגַּיְהוּ** כְּשֶׁאֵין נוֹתְנִין כֶּסֶף גֻּלְגֹּלֶת לַמֶּלֶךְ תּוֹפְסִים אוֹתָם גַּבָּאֵי הַמֶּלֶךְ. וְהָנֵי דְּבֵי פָּפָּא עֲשִׁירִים הָיוּ וּפוֹרְעִים הַמַּס לְגַבָּאֵי הַמֶּלֶךְ וְקוֹנִין אוֹתָם לַעֲבָדִים מֵהֶם וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הָיוּ אוֹתָן הַנִּקְנִין וְקָא מִבַּעְיָא לֵהּ אִי הָוֵי קִנְיָן דִּלְכִי נָפְקִי מִנֵּהּ לִבְעֵי גִּטָּא דְחֵירוּתָא אוֹ לָא: **מוּהֲרְקַיְהוּ דְּהָנֵי** חוֹתָמָן שֶׁל אֵלּוּ: **בְּטֶפְסָא דְּמַלְכָּא** שֶׁהֵן לוֹ לַעֲבָדִים: **טֶפְסָא** אַרְגָּז אשקרי"ן בְּלַעַ"ז: **וּמַלְכָּא אָמַר כו'** הִלְכָּךְ מֶכֶר הוּא וּבָעוּ גִּטָּא דְחֵירוּתָא אִי בָּעוּ לְאִיגַּיּוּרֵי וּלְאִשְׁתְּרוּיֵי בְּבַת יִשְׂרָאֵל: **לְפִי שֶׁאֵינָם בְּנֵי תּוֹרָה** אַתֻּרְמוּסִין קָאֵי דְּאֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן אֶלָּא לְפִי שֶׁאֵינָן בְּנֵי תוֹרָה צֵא וֶאֱסוֹר עֲלֵיהֶן שֶׁלֹּא יְזַלְזְלוּ בְּבִשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: **וְעַל יֵינָם מִשּׁוּם יֵין נֶסֶךְ** דְּאע"ג דְּלָא נָגְעִי אֶלָּא כֹּחוֹ בְּעָלְמָא הוּא אָסוּר מִשּׁוּם לָךְ לָךְ אָמְרִין לִנְזִירָא כו': **תֻּרְמוּס** אֵינוֹ עוֹלֶה עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים: **בַּאֲבוֹתֵינוּ שֶׁמָּלוּ** בִּימֵי מֹשֶׁה כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְיָצְאוּ מִכְּלַל בְּנֵי נֹחַ לְקַבֵּל הַתּוֹרָה וּלְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה: **בָּאִמָּהוֹת** נְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁטָּבְלוּ כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן דְּאִם לֹא טָבְלוּ בַּמֶּה נִכְנְסוּ תַּחַת כַּנְפֵי שְׁכִינָה: **מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר** אִמָּהוֹת אִי אֶפְשָׁר לָמוּל: **אֶלָּא מִן הַחֻלִּין** וְלֹא מִדְּמֵי מַעֲשֵׂר שֵׁנִי דְּאַכַּתִּי מַעֲשֵׂר שֵׁנִי לָא הֲוָה: **אֵין בָּא אֶלָּא מִן הַחֻלִּין** לְמַעוּטֵי מִדְּמֵי מַעֲשֵׂר שֵׁנִי: ה"ג בִּמְנָחוֹת בְּהַתּוֹדָה (מְנָחוֹת דַּף פב.) א"ל רַבִּי עֲקִיבָא וְכִי דָּנִין אֶפְשָׁר כו' וּמַאן דְּגָרֵיס רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קַשְׁיָא הָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דָּנִין מֵאִמָּהוֹת: **מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר** מִפֶּסַח מִצְרַיִם דְּהַאי דְּלָא בָּא מִן הַמַּעֲשֵׂר דְּאִי אֶפְשָׁר הוּא דְּאַכַּתִּי מַעֲשֵׂר לָא הֲוָה:

הֶקְדֵּשׁ חָמֵץ וְשִׁחְרוּר מְפֹרָשׁ בְּהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף מ:): **כִּי נָפְקִי צְרִיכִי גִּטָּא דְחֵירוּתָא אוֹ לָאו** מְסַפְּקָא לֵהּ אִי דִּינָא דְמַלְכוּתָא דִּינָא אוֹ לָא ואע"ג דְּלָא קָנֵי גּוּפֵהּ הָכָא קָנֵי אוֹ דִּלְמָא הָכָא נָמֵי לָא קָנֵי אֶלָּא לְמַעֲשֵׂה יָדָיו וּבְנָכְרִיּוּתָן מַיְירֵי אִם הָיוּ בָּאִין לְהִתְגַּיֵּר: **רַבִּי יוֹחָנָן כְּאִידַּךְ לִישָּׁנָא ס"ל** אוֹמֵר ר"ת דְּכוּלְּהוּ מוֹדוּ דִּכְשֶׁנֶּאֱכָל כְּמוֹת שֶׁהוּא חַי דְּאֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דְּאָמַר בְּאֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דַּף לח.) דְּאִיכָּא בֵּינַיְהוּ דָּגִים קְטַנִּים אַרְזֵי וְדַיְסָא הַיְנוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין עוֹלִים עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים וְאֵין נֶאֱכָלִים כְּמוֹת שֶׁהֵן חַיִּין וְלָא נָקַט כַּמָּה דְּבָרִים הַנֶּאֱכָלִים כְּשֶׁהֵן חַיִּין וְעוֹלִים עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים כְּמוֹ פֵּרוֹת וּגְבִינָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְהָא דְּאָסַר רַבִּי יוֹחָנָן הָתָם בֵּיצָה אע"ג דְּרָאוּי לְגָמְעָהּ חַיָּה אֵין זוֹ אֲכִילָה חֲשׁוּבָה דְּהָכִי נָמֵי בָּשָׂר מָלִיחַ מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ בְּשַׁבָּת (שַׁבָּת קכח.) דַּחֲזֵי לַאֲכִילָה וְאַפֵּ"ה יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: **אָמַר לֵיהּ** ר' עֲקִיבָא וְכִי דָּנִין אֶפְשָׁר מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר תֵּמַהּ לְר' עֲקִיבָא מִנַּלַּן דְּאֵין מְשַׁלְּשִׁין בְּמַכּוֹת דִּבְפֶרֶק קַמָּא דְמַכּוֹת (דַּף ה.) יָלְפִינַן לָהּ מִמִּיתָה וְהַיְנוּ אִי אֶפְשָׁר וְאֵין לוֹמַר דְּהָתָם דִּגְזֵרָה שָׁוָה הִיא מוֹדֶה ר"ע דְּדָנִין מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּאֵין ג"ש לְמֶחֱצָה אֲבָל הָכָא בִּנְיַן אָב הוּא דְּהָא הָכָא נָמֵי הֶקֵּישָׁא הוּא כְּדְמַסִּיק בְּסוֹף הַתּוֹדָה (מְנָחוֹת דַּף פב: וְשָׁם) דְּדָרֵשׁ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵעֲבֹדֶת (שְׁמוֹת יג) שֶׁיְּהוּ כָּל הָעֲבוֹדוֹת שָׁווֹת זֶה כָּזֶה וְלֹא קִבֵּל ר"ע אַף עַל גַּב דְּאֵין הֶקֵּשׁ נָמֵי לְמֶחֱצָה:

מסורת הש"ס

א מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי
ב גיטין לז:
ג בבא מציעא עג:
ד ברכות מז:
ה עבודה זרה נח:; עבודה זרה יז.; שבת יג.; בבא מציעא צב.; פסחים מ:
ו עבודה זרה לח.; שבת נא.; מועד קטן יב:
ז מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; מנחות פד.; מנחות פב.
ח נדה לז:

תורה אור השלם

וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם וְהָיוּ לָכֶם לַאֲחֻזָּה [ויקרא כה, מה]

וְכִי תַשִּׂיג יַד גֵּר וְתוֹשָׁב עִמָּךְ וּמָךְ אָחִיךָ עִמּוֹ וְנִמְכַּר לְגֵר תּוֹשָׁב עִמָּךְ אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר [ויקרא כה, מז]

לֹא־תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי אָחִיךָ הוּא לֹא־תְתַעֵב מִצְרִי כִּי־גֵר הָיִיתָ בְאַרְצוֹ [דברים כג, ח]

מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל [במדבר ו, ג]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ ערכים וחרמין הל׳ יד:
ב מיי׳ פי״ח מהל׳ מלווה ולווה הל׳ ו:
ג מיי׳ פי״ח מהל׳ מלווה ולווה הל׳ ז, סמג עשין צד, טוש״ע חו״מ סי׳ קיז סעי׳ ז:
ד מיי׳ פח׳ מהל׳ עבדים הל׳ טז, סמג עשין פז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ סח:
ה מיי׳ פח׳ מהל׳ עבדים הל׳ כא:
ו מיי׳ פח׳ מהל׳ עבדים הל׳ יט:
ז טוש״ע יו״ד סי׳ רסו סעי׳ ט:
ח מיי׳ פא׳ מהל׳ עבדים הל׳ ג, סמג עשין פג:
ט מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ ט:
י מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ ט:
יא מיי׳ פה׳ מהל׳ גזילה ואבידה הל׳ טז:
יב מיי׳ פא׳ מהל׳ עבדים הל׳ ח, סמג עשין עג, טוש״ע חו״מ סי׳ שסט סעי׳ יא:
יג מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ו, סמג לאוין קטז:
יד מיי׳ פי״א מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ ג, סמג לאוין קמח, טוש״ע יו״ד סי׳ קכג סעי׳ א:
טו מיי׳ פי״ז מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יד, סמג לאוין קמב, טוש״ע יו״ד סי׳ קיג סעי׳ א:
טז מיי׳ פי״ז מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יד, סמג לאוין קמב, טוש״ע יו״ד סי׳ קיג סעי׳ א:
יז מיי׳ פט״ז מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ טו:

בְּטָבַל וְלֹא מָל — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמַהְנֵי, כִּי פְּלִיגִי בְּמָל וְלֹא טָבַל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר יָלֵיף מֵאָבוֹת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: בְּאָבוֹת נָמֵי טְבִילָה הֲוָה. (א)מְנָא לֵיהּ? אִילֵּימָא מִדִּכְתִיב: ״לֵךְ אֶל הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְּסוּ שִׂמְלֹתָם״, וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁאֵין טָעוּן כִּבּוּס — טָעוּן טְבִילָה, מָקוֹם שֶׁטָּעוּן כִּבּוּס — אֵינוֹ דִּין שֶׁטָּעוּן טְבִילָה. וְדִלְמָא, נְקִיּוּת בְּעָלְמָא?! אֶלָּא מֵהָכָא: ״וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל הָעָם״, וּגְמִירִי דְּאֵין הַזָּאָה בְּלֹא טְבִילָה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, טְבִילָה בָּאִמָּהוֹת מְנָלַן? סְבָרָא הוּא, דְּאִם כֵּן, בַּמֶּה נִכְנְסוּ תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה? אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לְעוֹלָם אֵינוֹ גֵּר עַד שֶׁיָּמוֹל וְיִטְבּוֹל. פְּשִׁיטָא, יָחִיד וְרַבִּים הֲלָכָה כְּרַבִּים! מַאן חֲכָמִים — רַבִּי יוֹסֵי. [א]דְּתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁבָּא וְאָמַר מַלְתִּי וְלֹא טָבַלְתִּי — מַטְבִּילִין אוֹתוֹ, וּמָה בְּכָךְ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין מַטְבִּילִין. לְפִיכָךְ מַטְבִּילִין גֵּר בְּשַׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין מַטְבִּילִין. אָמַר מָר: לְפִיכָךְ מַטְבִּילִין גֵּר בְּשַׁבָּת. פְּשִׁיטָא, כֵּיוָן דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּחֲדָא סַגִּיא, הֵיכָא דְּמָל לְפָנֵינוּ — מַטְבִּילִין, מַאי ״לְפִיכָךְ״? מַהוּ דְּתֵימָא: לְרַבִּי יְהוּדָה טְבִילָה עִיקָּר, וּטְבִילָה בְּשַׁבָּת לָא, דְּקָא מְתַקֵּן גַּבְרָא. קָא מַשְׁמַע לַן דְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹ הָא אוֹ הָא בָּעֵי. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין מַטְבִּילִין. פְּשִׁיטָא, דְּכֵיוָן דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי תַּרְתֵּי בָּעֵינַן — תַּקּוֹנֵי גַּבְרָא בְּשַׁבָּת לָא מְתַקְּנִינַן! מַהוּ דְּתֵימָא: לְרַבִּי יוֹסֵי מִילָה עִיקָּר, וְהָתָם הוּא דְּלָא הֲוַאי מִילָה בְּפָנֵינוּ, אֲבָל הֵיכָא דַּהֲוַאי מִילָה בְּפָנֵינוּ — אֵימָא (לִיטְבֹּל זֶה) [לַיטְבְּלֵיהּ] בְּשַׁבְּתָא. קָא מַשְׁמַע לַן דְּרַבִּי יוֹסֵי תַּרְתֵּי בָּעֵי. אָמַר רַבָּה: עוֹבָדָא הֲוָה בֵּי רַבִּי חִיָּיא בַּר רַבִּי, וְרַב יוֹסֵף מַתְנִי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בַּר רַבִּי, וְרַב סַפְרָא מַתְנֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בְּרַבִּי חִיָּיא, דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ גֵּר שֶׁמָּל וְלֹא טָבַל. אָמַר לֵיהּ: שְׁהֵי כָּאן עַד לְמָחַר וְנַטְבְּלִינָךְ. [ב]שְׁמַע מִינַּהּ תְּלָת. שְׁמַע מִינַּהּ: גֵּר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה. וּשְׁמַע מִינַּהּ: אֵינוֹ גֵּר עַד שֶׁיָּמוֹל וְיִטְבּוֹל. וּשְׁמַע מִינַּהּ: אֵין מַטְבִּילִין גֵּר בַּלַּיְלָה. וְנֵימָא: שְׁמַע מִינַּהּ נָמֵי בָּעֵינַן מוּמְחִין? דִּלְמָא דְּאִיקְּלַעוּ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גֵּר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה, ״מִשְׁפָּט״ כְּתִיב בֵּיהּ. (ב)תָּנוּ רַבָּנַן: מִי שֶׁבָּא וְאָמַר ״גֵּר אֲנִי״, יָכוֹל נְקַבְּלֶנּוּ — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אִתְּךָ״, בְּמוּחְזָק לְךָ. בָּא וְעֵדָיו עִמּוֹ, מִנַּיִן — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם״.

אֵין

בְּמָקוֹם שֶׁאֵין טָעוּן כִּבּוּס כְּגוֹן בַּעַל קֶרִי בְּעָלְמָא דִּכְתִיב וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב (וַיִּקְרָא ט"ו:ה') וְלָא כְּתִיב יְכַבֵּס בְּגָדָיו: מָקוֹם שֶׁטָּעוּן כִּבּוּס כְּגוֹן בְּקִבּוּל תּוֹרָה דִּכְתִיב וְכִבְּסוּ שִׂמְלֹתָם: דִּלְמָא נְקִיּוּת בְּעָלְמָא הַהוּא כִּבּוּס לָאו מִשּׁוּם טֻמְאָה הֲוָה דְּלִטְעוּן טְבִילָה מק"ו אֶלָּא שֶׁיִּהְיוּ בִּגְדֵיהֶם לְבָנִים וַהֲגוּנִים לְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה: וַיִּזְרֹק עַל הָעָם הַזָּאָה הוּא: מַטְבִּילִים אוֹתוֹ וַהֲוֵי כְּיִשְׂרָאֵל מְעַלְּיָא וְאֵין צָרִיךְ לִבְדֹּק בְּעֵדִים אִם מִילָתוֹ לְשֵׁם מִצְוַת מִילָה: וּמָה בְּכָךְ אִם אֵין מִילָתוֹ לְשֵׁם מִילָה הוֹאִיל וְטָבַל בִּטְבִילָה סַגֵּי: אֵין מַטְבִּילִים שֶׁמָּא עַרְבִי מָהוּל וְגִבְעוֹנִי מָהוּל הוּא וְצָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית דְּר' יוֹסֵי תַּרְתֵּי בָּעֵי: לְפִיכָךְ הוֹאִיל וְלר' יְהוּדָה בַּחֲדָא סַגְיָא מַטְבִּילִין בְּשַׁבָּת גֵּר שֶׁמָּל אֶתְמוֹל לְפָנֵינוּ דִּבְמִילָה סַגֵּי לֵיהּ וְכִי מַטְבְּלִי לֵיהּ בְּשַׁבְּתָא לָא מְתַקְּנִי גַּבְרָא: הָכִי גָּרְסִינַן אָמַר מָר לְפִיכָךְ מַטְבִּילִין גֵּר בְּשַׁבָּת דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה פְּשִׁיטָא כֵּיוָן דִּלְרַבִּי יְהוּדָה בַּחֲדָא סַגֵּי הֵיכָא דְּמָל לְפָנֵינוּ מַטְבִּילִים: טְבִילָה עִקָּר דְּהָא אַמִּילָה שָׁמְעִינַן לֵיהּ דְּקָאָמַר וּמָה בְּכָךְ: ר' יוֹסֵי אוֹמֵר אֵין מַטְבִּילִין תַּרְתֵּי בָּעֵי ואע"ג דְּמָל בְּפָנֵינוּ טְבִילָתוֹ תַּקָּנָתוֹ: עֻבְדָּא הֲוָה בֵּי ר' חִיָּא בַּר רַבִּי וְרַב יוֹסֵף מַתְנִי בַּר' אוֹשַׁעְיָא ב"ר כְּלוֹמַר ר' אוֹשַׁעְיָא נָמֵי הֲוָה בַּהֲדֵי ר' חִיָּא: וְרַב סַפְרָא מַתְנֵי דְּאַף רַבִּי אוֹשַׁעְיָא בַּר' חִיָּא הֲוָה בַּהֲדַיְהוּ: שְׁהֵי הָאִידָּנָא לַיְלָה הָיָה: ש"מ מִדְּרַב סִפְרָא דְּאָמַר תְּלָתָא הֲווּ גֵּר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה: דְּבָעֵינַן מֻמְחִין כִּי הָנָךְ תְּלָתָא גַּבְרֵי רַבָּנַן רַבְרְבֵי: דִּלְמָא דְּאִקְּלַעוּ הָכִי הֲוָה מַעֲשֶׂה דְּאִיתְרְמוּ רַבָּנַן כִּי הָנֵי. אֲבָל ג' וַדַּאי שָׁמְעִינַן מִדְּקָפְלִיג רַב סַפְרָא וּמוֹסִיף עַד דַּהֲווּ תְּלָתָא: מִשְׁפָּט כְּתִיב בֵּהּ מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר (בַּמִּדְבָּר ט"ו:ט"ז) וְאֵין מִשְׁפָּט פָּחוֹת מִג': יָכוֹל מְקַבְּלִין אוֹתוֹ לֹא נַצְרִיכֶנּוּ הַטָּפַת דַּם בְּרִית וּטְבִילָה: בָּא וְעֵדָיו עִמּוֹ מִנַּיִן שֶׁנֶּאֱמָן: תַּלְמוּד לוֹמַר וְכִי יָגוּר מִכָּל מָקוֹם. וּלְקַמָּן פָּרֵיךְ כֵּיוָן דְּעֵדָיו עִמּוֹ פְּשִׁיטָא וּמִי בָּעֵי קְרָא:

בְּשֶׁטָּבַל וְלֹא מָל כֻּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגֵי וְאִם תֹּאמַר וְר' יְהוֹשֻׁעַ אַדְּמוֹדֵי לֵהּ אוֹדוּיֵי לִפְלוֹג עֲלֵהּ לִפְלוּגֵי דְּנָקַט טָבַל דְּמוֹדֵי ר' אֱלִיעֶזֶר וְלָא נָקַט מִלְּתָא דִּפְלִיג בָּהּ וְכִי הַאי גַּוְנָא פָּרִיךְ בְּסוֹף שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן (שְׁבוּעוֹת דַּף לח.) וְי"ל דְּהָתָם לָא דָּיֵיק אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהַתַּנָּא הָרִאשׁוֹן הִזְכִּיר הַכֹּל אֲבָל הָכָא נָקַט שַׁפִּיר ר' יְהוֹשֻׁעַ טָבַל וְלֹא מָל כֵּיוָן דְּלָא דִּבֵּר בּוֹ ר' אֱלִיעֶזֶר: **כִּי** פְּלִיגִי בְּמָל וְלֹא טָבַל תֵּמַהּ דִּלְקַמָּן בְּרֵישׁ הֶעָרֵל (יְבָמוֹת דַּף עא.) מְמַעֵט ר"ע גֵּר שֶׁמָּל וְלֹא טָבַל מִפֶּסַח מִדִּכְתִיב תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר וְהַשְׁתָּא כְּמַאן סָבַר ר"ע אִי כְּר' יְהוֹשֻׁעַ לָמָה לִי קְרָא פְּשִׁיטָא דְּלָא אָכֵיל בְּפֶסַח דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים גָּמוּר הוּא וְאִי כַּר' אֱלִיעֶזֶר כֵּיוָן דְּגֵר מְעַלְּיָא הוּא אֵין סְבָרָא לְמַעֲטוֹ מִפֶּסַח כִּדְמַשְׁמַע הָתָם וְי"ל דִּלְעוֹלָם כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סְבִירָא לֵי' וְלָאו מִטַּעְמֵהּ דְּאִיהוּ סָבַר דִּבְאָבוֹת נָמֵי טְבִילָה הֲוָה וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר מִדְּמַעֲטֵהּ קְרָא בְּפֶסַח שְׁמַע מִנָּהּ דְּאֵין גֵּר עַד שֶׁיָּמוֹל וְיִטְבֹּל: **דְּאֵין** הַזָּאָה בְּלֹא טְבִילָה מְפָרֵשׁ ר"ת בְּלֹא טְבִילָה לִפְנֵי הַזָּאָה כְּדֵי לְקַבֵּל הַזָּאָה כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק אַרְבָּעָה מְחֻסְּרֵי כַּפָּרָה (כְּרִיתוֹת דַּף ט.) מָה אֲבוֹתֵינוּ לֹא נִכְנְסוּ לַבְּרִית אֶלָּא בְּמִילָה וּטְבִילָה וְהַזָּאַת דָּמִים וְאוֹתָהּ טְבִילָה כְּשֵׁרָה אַף בַּלַּיְלָה כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת פָּרָה (פי"ב מי"א) אֲבָל הוּא עַצְמוֹ טוֹבֵל בַּלַּיְלָה וּמַזֶּה בַּיּוֹם וּלְעִנְיַן טֻמְאָה יֵשׁ עוֹד טְבִילָה אַחֶרֶת אַחַר הַזָּאָה שֶׁהִיא כְּדֵי לְטַהֵר מִטֻּמְאָה כְּדִכְתִיב בִּקְרָא וְהִזָּה בְּרֵישָׁא וַהֲדַר וְרָחַץ בַּמַּיִם וְאוֹתָהּ טְבִילָה אֵינָהּ כְּשֵׁרָה אֶלָּא בַּיּוֹם כִּדְתְנַן בְּפֶרֶק ב' דִּמְגִלָּה (דַּף כ. וְשָׁם) אֵין טוֹבְלִין וְאֵין מַזִּין אֶלָּא בַּיּוֹם וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים דְּהָתָם בִּטְבִילַת אֵזוֹב אַיְרֵי אֵין טוֹבְלִים אֵזוֹב אֶלָּא בַּיּוֹם כִּדְאָמְרִינַן בְּסוֹף מַסֶּכֶת פָּרָה שֶׁאִם טָבַל אֶת הָאֵזוֹב בַּלַּיְלָה אַפִּי' הִזָּה בַּיּוֹם הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה וְהַשְׁתָּא אָתֵי שַׁפִּיר הָא דִּתְנַן טְבִילָה קֹדֶם לְהַזָּאָה וְהָא דְּקָאָמַר הָתָם בגמ' לֹא מַזִּין אֶלָּא בַּיּוֹם דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר י"ט:י"ט) וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְגוֹ' וְאִתַּקַּשׁ טְבִילָה לְהַזָּאָה הַיְנוּ בִּקְרָא דִּלְקַמֵּהּ דִּכְתִיב וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל וְגוֹ' וְכֵן מַשְׁמַע בִּירוּשַׁלְמִי דִּמְגִלָּה דְּאָמַר וְטָבַל וְהִזָּה מַה הַזָּאָה בַּיּוֹם אַף טְבִילָה בַּיּוֹם וְאֵין לִתְמֹהַּ כֵּיוָן דְּבָעֵי הַזָּאָה הֵיאַךְ מְקַבְּלִים גֵּרִים בַּזְּמַן הַזֶּה דִּבְפֶ' אַרְבָּעָה מְחֻסְּרֵי כַּפָּרָה נַפְקָא לָן מִקְּרָא דְּלָא בָּעֵינַן: **וְרַבִּי** יְהוֹשֻׁעַ טְבִילָה בָּאִמָּהוֹת מְנָא לֵהּ אע"ג דְּאִית לֵיהּ דְּאֵין הַזָּאָה בְּלֹא טְבִילָה שֶׁמָּא הַנָּשִׁים לֹא הָיוּ בִּכְלַל אוֹתָהּ הַזָּאָה אִי נָמֵי מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִצְטְרִיךְ הַאי טַעְמָא דְּמַסִּיק מִשּׁוּם דְּאִיהוּ נָמֵי מוֹדֶה דִּבְטְבִילָה לְחוּד סַגֵּי כִּדְאָמַר לְעֵיל בְּטָבַל וְלֹא מָל כֻּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלֵית לֵיהּ דְּאֵין הַזָּאָה בְּלֹא טְבִילָה: **כֵּיוָן** דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה דְּבַחֲדָא סַגֵּי כו' תֵּמַהּ דְּפָרִיךְ פְּשִׁיטָא דְּמְנָא לֵיהּ דְּסַגֵּי בְּמִילָה לְחוּדָהּ דִּלְמָא כְּר' יְהוֹשֻׁעַ סָבַר לֵיהּ דִּטְבִילָה בְּלֹא מִילָה מְהַנְּיָא אֲבָל מִילָה בְּלֹא טְבִילָה לָא מְהַנֵּי: **תִּקּוּנֵי** גַּבְרָא בְּשַׁבְּתָא לָא מְתַקְּנִינַן ואע"ג דִּלְעִנְיַן טֻמְאָה שָׁרֵי לִטְבֹּל בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם דְּנִרְאֶה כְּמֵיקֵר שָׁאנֵי הָכָא דְּבָעֵי שְׁנֵי ת"ח לַעֲמֹד שָׁם בִּשְׁעַת טְבִילָה לְהוֹדִיעוֹ הַמִּצְוֹת כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף מז:): **דְּרַבִּי** יוֹסֵי תַּרְתֵּי בָּעֵי כָּתַב בה"ג דְּגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּשֶׁהוּא מָהוּל צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית וְקָטָן שֶׁנּוֹלַד כְּשֶׁהוּא מָהוּל אֵין צָרִיךְ לְהַטִּיף וְטַעְמָא דְּקָטָן שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ עָרְלָה מֵעוֹלָם אֵין צָרִיךְ אֲבָל גֵּר שֶׁהָיְתָה לוֹ עָרְלָה וּמִילָתוֹ אֵינָהּ מִילָה צָרִיךְ לְהַטִּיף דַּם בְּרִית וּמִיהוּ אִם נִכְרַת לוֹ כָּל הַגִּיד וּבָא לְהִתְגַּיֵּר אֵין דּוֹמֶה שֶׁמִּילָתוֹ מְעַכַּבְתּוֹ מִלְּהִתְגַּיֵּר וּמוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּהַהִיא דְּסַגֵּי בִּטְבִילָה לְחוּדָהּ ור"ח פָּסַק בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת אִיפְּכָא מה"ג וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק ר"א דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלה. וְשָׁם) דְּקָאָמַר לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל נוֹלָד כְּשֶׁהוּא מָהוּל שֶׁצָּרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית עַל מַה נֶּחְלְקוּ עַל גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּשֶׁהוּא מָהוּל וְנִרְאֶה שֶׁעַל זֶה סָמְכוּ ה"ג דְּסָבְרֵי לְהוּ כְּאָמוֹרָאֵי דְּהָתָם דְּאִית לְהוּ דְּקָטָן אֵין צָרִיךְ וּבְגֵר סָבְרֵי כְּר' יוֹסֵי דִּשְׁמַעְתִּין דְּמַשְׁמַע דְּהִלְכְתָא כְּוָתֵהּ וּבְפֶרֶק הֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עב.) פְּלִיגִי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּר"ש וְרַבָּנָן בְּגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּשֶׁהוּא מָהוּל אִם נִמּוֹל בַּיּוֹם אוֹ אַפִּי' בַּלַּיְלָה אֲבָל כּוּלְּהוּ מוֹדוּ דְּצָרִיךְ הַטָּפַת דַּם בְּרִית: **שְׁמַע** מִנָּהּ דְּגֵר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה וא"ת וְדִלְמָא דְּאִקְּלַעוּ וי"ל דְּמֵרַב סַפְרָא דַּיֵּיק שֶׁהֲרֵי ר' חִיָּא הִזְכִּירוֹ לְפִי שֶׁהָיָה בַּעַל מַעֲשֶׂה וְרֹאשׁ וְרַב יוֹסֵף הִזְכִּיר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא חֲבֵרוֹ אֲבָל רַב סַפְרָא לָמָּה הִזְכִּיר ר' אוֹשַׁעְיָא בַּר' חִיָּא: **אֵינוֹ** גֵּר עַד שֶׁיָּמוֹל וְיִטְבֹּל מֵהָכָא לָא מָצֵי לְדַקְדֵּק דְּלָא תִּסְגֵּי בִּטְבִילָה לְחוּדָהּ וְלֹא בָא לְדַקְדֵּק אֶלָּא דְּמִילָה בְּלֹא טְבִילָה לָא מְהַנְּיָא: **אֵין** מַטְבִּילִין גֵּר בַּלַּיְלָה דְּמִשְׁפָּט כְּתִיב בֵּהּ ואע"פ שֶׁכְּבָר מָל חָשִׁיב לֵיהּ כִּתְחִלַּת דִּין: **מִשְׁפָּט** כְּתִיב בֵּהּ וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ (דְּבָרִים א) אִי נָמֵי מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר (בַּמִּדְבָּר טו) וְאַפִּי' לְמ"ד בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף ג. וְשָׁם) דְּבַר תּוֹרָה חַד נַמֵּי כָּשֵׁר הָכָא מְדַמִּין לִגְזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת דְּבָעֵינַן שְׁלֹשָׁה לכ"ע וְר' יוֹחָנָן דְּהָכָא אִית לֵהּ בְּהֶדְיָא בִּירוּשַׁלְמִי דִּשְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ אֵין דִּינֵיהֶם דִּין וא"ת וַאֲנַן הֵיכִי מְקַבְּלִין גֵּרִים הָא בָּעֵינַן מֻמְחִין וי"ל דִּשְׁלִיחוּתַיְהוּ עָבְדִינַן כִּדְמַשְׁמַע נָמֵי בִּשְׁלְהֵי הַמְגָרֵשׁ (גִּטִּין דַּף פח: וְשָׁם) וּכְמוֹ שֶׁחָשׁוּ לִנְעִילַת דֶּלֶת בִּפְנֵי לוֹוִין חָשׁוּ נָמֵי לִנְעִילַת דֶּלֶת בִּפְנֵי גֵּרִים: **בְּמֻחְזָק** לְךָ אוֹמֵר רַבֵּינוּ תָּם דְּדַוְקָא בִּדְיָדְעִינַן דַּהֲוָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים מֵעִקָּרָא דְּאִי לָא הֲוָה יָדְעִינַן מְהֵימַן מִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי אָמַר יִשְׂרָאֵל אֲנִי דִּמְהֵימַן כִּדְמַשְׁמַע בְּרֵישׁ מַסֶּכֶת פְּסָחִים (דַּף ג: וְשָׁם) גַּבֵּי הַהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים דַּהֲוָה סָלֵק וְאָכֵל פְּסָחִים בִּירוּשָׁלַיִם וְאֵין לוֹמַר שָׁאנֵי הָתָם דַּהֲווּ סָמְכִי אַרֻבָּא דַּהֲווּ יִשְׂרָאֵל דְּהָא בְּכָל מָקוֹם נָמֵי אִיכָּא רֻבָּא דְּרֹב הַבָּאִין לְפָנֵינוּ בְּתוֹרַת יַהֲדוּת יִשְׂרָאֵל הֵם וְעוֹד רְאָיָה מִשְּׁמַעְתִּין דְּאָמַר לֵיהּ ר"י אִי אַתָּה נֶאֱמָן לִפְסֹל אֶת בָּנֶיךָ וְאִיהוּ גּוּפֵהּ כָּשֵׁר אֶלָּא דְּשַׁוְּיֵ נַפְשֵׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא אֲבָל אִם בָּא עַל בַּת כֹּהֵן לֹא פְּסָלָהּ כִּדְפֵי' לְעֵיל וּמֵהַהִיא דִּלְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף מה.) דא"ל זִיל גַּלֵּי אֵין רְאָיָה דְּשֶׁמָּא לֹא הָיוּ בּוֹדְקִים אֶלָּא אִם הוּא יִשְׂרָאֵל אִם לָאו אֲבָל בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ לֹא הָיוּ בּוֹדְקִין:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ו, סמג לאוין קטז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ ד:

ב מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ו, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ ד ג:

מסורת הש״ס

א יומא לב.

ב ספרא אמור פרק ז יא; ספרא קדושים פרק ח א

גליון הש״ס

תוס' ד"ה תקוני גברא כו' משום דנרא' כמיקר. כדאי' בביצה דף יח ע"א:

תורה אור השלם

[שמות יט, י]

[פירושי רד"צ הופמן על שמות יט:י, א]

[שמות כד, ח]

[דברים כד]

[במדבר טו, טז]

[ויקרא יט, לג]

אֵין לִי אֶלָּא בָּאָרֶץ, בְּחוּץ לָאָרֶץ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִתְּךָ" — בְּכָל מָקוֹם שֶׁאִתְּךָ. אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "בָּאָרֶץ"? בָּאָרֶץ — צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה, בְּחוּץ לָאָרֶץ — אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ — צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. בָּא הוּא וְעֵדָיו עִמּוֹ, קְרָא לְמָה לִי? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: דְּאָמְרִי: שָׁמַעְנוּ שֶׁנִּתְגַּיֵּיר בְּבֵית דִּין שֶׁל פְּלוֹנִי. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא לָא לִיהֵמְנִייהוּ, קָא מַשְׁמַע לַן. "בָּאָרֶץ" — אֵין לִי אֶלָּא בָּאָרֶץ. בְּחוּצָה לָאָרֶץ מִנַּיִן — תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִתְּךָ", בְּכָל מָקוֹם שֶׁאִתְּךָ. וְהָא אַפֵּיקְתֵּיהּ? חֲדָא מֵ"אִתְּךָ" וַחֲדָא מֵ"עִמָּךְ". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּצָה לָאָרֶץ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. וְאֶלָּא הָא כְּתִיב "בָּאָרֶץ"! הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ, דַּאֲפִילּוּ בָּאָרֶץ מְקַבְּלִים גֵּרִים. דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: מִשּׁוּם טֵיבוּתָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָמִגַּיְּירִי, וְהַשְׁתָּא נָמֵי דְּלֵיכָּא טֵיבוּתָא, אִיכָּא לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעְשַׂר עָנִי, קָא מַשְׁמַע לַן. [א]אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה, בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּץ לָאָרֶץ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. פְּשִׁיטָא, יָחִיד וְרַבִּים הֲלָכָה כְּרַבִּים! מַהוּ דְּתֵימָא: מִסְתַּבֵּר טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּקָמְסַיְּיעִי לֵיהּ קְרָאֵי, קָא מַשְׁמַע לַן. תָּנוּ רַבָּנַן: "וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ", מִכָּאן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר בְּבֵית דִּין — הֲרֵי זֶה גֵּר, בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ — אֵינוֹ גֵּר. [ב]מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבָּא לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְאָמַר לוֹ: נִתְגַּיַּירְתִּי בֵּינִי לְבֵין עַצְמִי. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: יֵשׁ לְךָ עֵדִים? אָמַר לוֹ: לָאו. יֵשׁ לְךָ בָּנִים? אָמַר לוֹ: הֵן. אָמַר לוֹ: נֶאֱמָן אַתָּה לִפְסוֹל אֶת עַצְמְךָ, וְאִי אַתָּה נֶאֱמָן לִפְסוֹל אֶת בָּנֶיךָ. [גד](א)[וּמִי] אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אַבָּנִים לָא מְהֵימַן? וְהָתַנְיָא: "יַכִּיר" — יַכִּירֶנּוּ לַאֲחֵרִים. מִכָּאן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר "זֶה בְּנִי בְּכוֹר", וּכְשֵׁם שֶׁנֶּאֱמָן לוֹמַר "זֶה בְּנִי בְּכוֹר", כָּךְ נֶאֱמָן לוֹמַר: "בְּנִי זֶה בֶּן גְּרוּשָׁה הוּא", אוֹ "בֶּן חֲלוּצָה הוּא". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ נֶאֱמָן! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: לִדְבָרֶיךָ גּוֹי אַתָּה, וְאֵין עֵדוּת לְגוֹי. רָבִינָא אָמַר, הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: יֵשׁ לְךָ בָּנִים? הֵן. יֵשׁ לְךָ בְּנֵי בָנִים? הֵן. אָמַר לוֹ: נֶאֱמָן אַתָּה לִפְסוֹל בָּנֶיךָ, וְאִי אַתָּה נֶאֱמָן לִפְסוֹל בְּנֵי בָנֶיךָ. [ה]תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר עַל בְּנוֹ קָטָן, וְאֵין נֶאֱמָן עַל בְּנוֹ גָּדוֹל. וְאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא קָטָן קָטָן מַמָּשׁ, וְלֹא גָּדוֹל גָּדוֹל מַמָּשׁ. אֶלָּא, קָטָן וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים — זֶהוּ גָּדוֹל. גָּדוֹל וְאֵין לוֹ בָּנִים — זֶהוּ קָטָן. [ו]וְהִלְכְתָא כְּווֹתֵיהּ דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק. וְהָתַנְיָא כְּווֹתֵיהּ דְּרָבִינָא! הָהוּא, לְעִנְיַן "יַכִּיר" אִיתְּמַר. [זח]תָּנוּ רַבָּנַן: גֵּר שֶׁבָּא לְהִתְגַּיֵּיר בִּזְמַן הַזֶּה, אוֹמְרִים לוֹ: מָה רָאִיתָ שֶׁבָּאתָ לְהִתְגַּיֵּיר? אִי אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיִּשְׂרָאֵל בִּזְמַן הַזֶּה דְּווּיִים, דְּחוּפִים, סְחוּפִים וּמְטוֹרָפִין, וְיִסּוּרִין בָּאִין עֲלֵיהֶם? אִם אוֹמֵר: יוֹדֵעַ אֲנִי, וְאֵינִי כְּדַאי — מְקַבְּלִין אוֹתוֹ מִיָּד. וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִקְצָת מִצְוֹת קַלּוֹת וּמִקְצָת מִצְוֹת חֲמוּרוֹת, וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עֲוֹן לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעְשַׂר עָנִי. וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עׇנְשָׁן שֶׁל מִצְוֹת. אוֹמְרִים לוֹ: הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁעַד שֶׁלֹּא בָּאתָ לְמִדָּה זוֹ, אָכַלְתָּ חֵלֶב — אִי אַתָּה עָנוּשׁ כָּרֵת. חִלַּלְתָּ שַׁבָּת — אִי אַתָּה עָנוּשׁ סְקִילָה. וְעַכְשָׁיו, אָכַלְתָּ חֵלֶב — עָנוּשׁ כָּרֵת, חִלַּלְתָּ שַׁבָּת — עָנוּשׁ סְקִילָה. וּכְשֵׁם שֶׁמּוֹדִיעִין אוֹתוֹ עׇנְשָׁן שֶׁל מִצְוֹת, כָּךְ מוֹדִיעִין אוֹתוֹ מַתַּן שְׂכָרָן. אוֹמְרִים לוֹ: הֱוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ עָשׂוּי אֶלָּא לַצַּדִּיקִים, וְיִשְׂרָאֵל בִּזְמַן הַזֶּה אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל

לֹא

בְּכָל מָקוֹם שֶׁאִתָּךְ וּלְקַמָּן פָּרִיךְ הָא אַפֵּקְתֵּהּ: **צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה** שבב"ד נִתְגַּיֵּר שֶׁמָּא גִּבְעוֹנִי מָהוּל הוּא וּמִשּׁוּם שְׁבָחָא דא"י הוּא דְּקָאָמַר הָכִי וּמְשַׁקֵּר: ה"ג **מַהוּ דְתֵימָא לָא נִיהֶמְנִיהוּ: מֵעִמָּךְ** גֵּר וְתוֹשָׁב וָחַי עִמָּךְ (וַיִּקְרָא כ"ה:ל"ה): **דְּלֵיכָּא טוֹבָה** דְּפָסַק חָלָב וּדְבָשׁ: **דְּקָמְסַיְּעֵי קְרָאֵי** דְּהָא עִמְּךָ כָּל מָקוֹם שֶׁאִתְּךָ מַשְׁמַע וַאֲפִילּוּ בָּאָרֶץ וּבְאַרְצְכֶם לְמָה לִי אֶלָּא לָאו אַרְאָיָה קָאֵי דְּבָאָרֶץ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה וְלֹא בְּחוּצָה לָאָרֶץ: **מִדִּכְתִיב גֵּר** אֵצֶל וּשְׁפַטְתֶּם מִכָּאן אָמַר ר' יְהוּדָה גֵּר בָּעֵי בֵּית דִּין: **יַכִּיר** אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׂנוּאָה **יַכִּיר**: **יַכִּירֶנּוּ לַאֲחֵרִים** שֶׁאִם אֵין ב"ד מַכִּירִים אוֹתוֹ נֶאֱמָן עָלָיו אָבִיו לוֹמַר זֶה בְּנִי בְּכוֹר לִטֹּל פִּי שְׁנַיִם: **בֶּן גְּרוּשָׁה הוּא** וְכֹהֵן חָלָל הוּא: **וְאֵין עֵדוּת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים** הוֹאִיל וּבָנֶיךָ מֻחְזָקִין בְּכַשְׁרוּת אֵין אַתָּה נֶאֱמָן לְהָעִיד עֲלֵיהֶן וּלְפָסְלָן: **לִפְסֹל אֶת בָּנֶיךָ** דְּנָפְקָא לָן מִכֵּר **וְאִי אַתָּה נֶאֱמָן לִפְסֹל אֶת בְּנֵי בָנֶיךָ**: **וְהִלְכְתָא כְּרַב נַחְמָן** דְּאָמַר לִדְבָרָיו עוֹבֵד כּוֹכָבִים הוּא וְאֵין עֵדוּת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וַאֲפִילּוּ אֲבָנִים לָא מְהֵימַן: **וְהָתַנְיָא כְּרָבִינָא** דְּנֶאֱמָן הוּא עַל בְּנוֹ קָטָן שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים וקס"ד דְּהָא מַתְנֵי' בְּגֵר שֶׁבָּא וְאָמַר גֵּר אֲנִי קָמַיְּרֵי: **הַהִיא** דְּקָתָנֵי נֶאֱמָן הוּא עַל בְּנוֹ קָטָן: **לְעִנְיַן יַכִּיר** תַּנְיָא אַהַהִיא מַתְנֵי' דְּיַכִּיר קָאֵי דְּקָתָנֵי וּכְשֵׁם שֶׁנֶּאֱמָן אָדָם לוֹמַר זֶה בְּנִי בְּכוֹר כָּךְ נֶאֱמָן לוֹמַר זֶה בְּנִי בֶּן גְּרוּשָׁה וְעָלָה קָתָנֵי דְּנֶאֱמָן הוּא עַל הַקָּטָן דְּהָא יִשְׂרָאֵל הוּא וְיֵשׁ לוֹ עֵדוּת וְהַתּוֹרָה הֶאֱמִינַתּוּ עַל בְּנוֹ וְלֹא עַל בֶּן בְּנוֹ אֲבָל גַּבֵּי גֵּר אֲפִילּוּ אַבְנוֹ לָא מְהֵימַן דְּאֵין עֵדוּת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים: **וּסְחוּפִין** שְׁפָלִים וּכְפוּיִין כְּמוֹ סְחוּפֵי כִּסֵּא (שַׁבָּת דַּף סו:) כְּפִיַּת הַכְּלִי: **וְאֵינִי כְּדַאי** וְאֵינִי רָאוּי לְהִשְׁתַּתֵּף בְּצָרָתָן וּמִי יִתֵּן וְאֶזְכֶּה לְכָךְ: **וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ** לְקַמָּן מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּכֻלָּהּ מַתְנֵי':

אֵין לִי אֶלָּא בָּאָרֶץ פי' דִּמְקַבְּלִין גֵּרִים ואע"ג דְּחוֹבַת הַגּוּף הִיא בָּעֲיָא רִיבּוּיָא כֵּיוָן דִּכְתִיב בָּאָרֶץ כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּסוֹף פ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לח:) גַּבֵּי שִׁלּוּחַ עֲבָדִים וְהַשְׁמָטַת כְּסָפִים אִי נָמֵי בָּאָרֶץ לָא חָיְשִׁינַן דִּלְמָא הָדְרִי בְּהוּ מִשּׁוּם דְּאִיכָּא שְׁבָחָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: **מַהוּ דְתֵימָא לָא לְהֵימְנִיהוּ** וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי מַהוּ דְתֵימָא לְיַהֶמְנֵהוּ וה"פ לְיַהֶמְנֵהוּ כְּעֵד מִפִּי עֵד: **יֵשׁ לְךָ עֵדִים** פֵּרוּשׁ שֶׁנִּתְגַּיַּרְתָּ בֵּינְךָ לְבֵין עַצְמְךָ וְתֵמַהּ מִיהָא אִי הָא דְּבָעֵינַן ג' הַיְנוּ דַּוְקָא לְכַתְּחִלָּה אֲבָל דִּיעֲבַד חַד נַמֵּי כָּשֵׁר א"כ אִם יֵשׁ לוֹ עֵדִים לָאו בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ הוּא: **נֶאֱמָן אַתָּה לִפְסוֹל עַצְמְךָ כו'** הַיְנוּ דַּוְקָא בְּמִלֵּי דְּמְשַׁוֵּי נַפְשֵׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא אֲבָל אִם בָּא עַל בַּת כֹּהֵן לֹא פָּסְלָה כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל בְּסוֹף פ' שֵׁנִי (יְבָמוֹת דַּף כה: וְשָׁם) וא"ת הֵיכִי דָּמֵי אִם אִשְׁתּוֹ עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים מִמַּה נַפְשָׁךְ בָּנָיו פְּסוּלִים דְּאֵין קָרוּי בִּנְךָ אֶלָּא בְּנָהּ וְאִם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ יִשְׂרְאֵלִית מִמַּה נַפְשָׁךְ בָּנָיו כְּשֵׁרִים דקי"ל (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מה.) עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד כָּשֵׁר וְכִי תֵּימָא נְהִי דְּמַמְזֵר לָא הָוֵי פָּגוּם מִיהָא הָוֵי הָא הַשְׁתָּא נָמֵי דְּאֵין נֶאֱמָן פְּגוּמִין הֵם דר"י אִית לֵהּ בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עז.) דְּבַת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר וְי"ל דְּקָסָבַר ר"י עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד מַמְזֵר דִּבְפֶרֶק ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נג. וְשָׁם) אָמַר דר' יְהוּדָה סָבַר לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין: **כָּךְ נֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר זֶה בֶּן גְּרוּשָׁה** ר' אֵלִיָּהוּ מפרי"ש מְפָרֵשׁ דְּנָפְקָא לָן מִדִּכְתִיב בֶּן הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר (דְּבָרִים כ"א:י"ז) וְכֵן מַשְׁמַע בִּירוּשַׁלְמִי בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין וּלְשׁוֹן הַשַּׁ"ס לָא מַשְׁמַע הָכִי דְּקָתָנֵי כְּשֵׁם שֶׁנֶּאֱמָן אָדָם לוֹמַר זֶה בְּנִי בְּכוֹר מַשְׁמַע דְּמִנָּהּ גָּמַר וי"מ דְּטַעֲמָא דְּר' יְהוּדָה דְּמַשְׁמַע לֵיהּ קְרָא דְּנֶאֱמָן אָדָם לוֹמַר זֶה בְּנִי בְּכוֹר אַפֵּי' עַל תִּינוֹק בֵּין הַבָּנִים וּכְשֶׁאוֹמֵר עַל הַקָּטָן שֶׁהוּא בְּכוֹר א"כ הָרִאשׁוֹן מַמְזֵר אַלְמָא דְּנֶאֱמָן לְפָסְלוֹ וה"נ דְּנֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה: **וְאֵין עֵדוּת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים** וְעַל עַצְמוֹ נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּשָׁוֵי נַפְשֵׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא: **וְאֵין אַתָּה נֶאֱמָן לִפְסֹל בְּנֵי בָנֶיךָ** אוֹמֵר ר"י דְּה"פ נֶאֱמָן אַתָּה לִפְסֹל בָּנֶיךָ פֵּי' כְּשֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא בָּנִים וְאֵין לוֹ בְּנֵי בָנִים וְאִי אַתָּה נֶאֱמָן לִפְסֹל בְּנֵי בָנֶיךָ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּנֵי בָנִים אֵין נֶאֱמָן לִפְסוֹל אַפֵּי' בָּנָיו דְּאֵין סְבָרָא לוֹמַר שֶׁיִּהְיוּ בָּנָיו פְּסוּלִים וּבְנֵי בָנָיו כְּשֵׁרִים וְכֵן מַשְׁמַע בְּסָמוּךְ דְּקָאָמַר וְאֵין אָדָם נֶאֱמָן עַל בְּנוֹ גָּדוֹל וּמְפָרֵשׁ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים מַשְׁמַע דְּאַבְנוֹ נָמֵי לָא מְהֵימַן: **וְהִלְכְתָא** כְּוָתֵהּ דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מַשְׁמַע דַּהֲלָכָה כר"י דְּנֶאֱמָן אַף לִפְסוֹל בָּנָיו דְּדַוְקָא מִשּׁוּם דְּאֵין עֵדוּת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּאֵין יָכוֹל לְפָסְלָן וְלֹא כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ רַבֵּינוּ תָּם דְּאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא כְּשֶׁפּוֹסֵל אֲחֵרִים עַל יְדֵי הַכָּרַת בְּכוֹר אֲבָל בְּלֹא הַכָּרַת בְּכוֹר לֹא וּבִשְׁאִלְתּוֹת בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא נָמֵי דִּקְדֵּק מֵהַךְ דִּשְׁמַעְתִּין דִּבְכָל עִנְיַן הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

מסורת הש״ס

א קידושין עח:; בבא בתרא קכז:; קידושין עד.

ב ספרא אמור פרק ז יא

גליון הש״ס

גמ' א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך. ע' כתובות כה ע"ב תד"ה הרי שאמר:

שם ואי אתה נאמן לפסול את בניך. ע' לעיל כה ע"ב תד"ה לימא רב יוסף:

תוס' ד"ה במוחזק לך וכו' דרוב הבאין וכו'. עיין ירושלמי רפ"ב דר"ה ובקרבן עדה שם:

תוס' ד"ה במוחזק לך וכו' דרוב הבאין וכו'. עיין ירושלמי רפ"ב דר"ה ובקרבן עדה שם:

תורה אור השלם

וְכִי־יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ [ויקרא יט, לג]

וְכִי־יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ גֵּר וְתוֹשָׁב וָחַי עִמָּךְ [ויקרא כה, לה]

וְכִי תַשִּׂיג יַד גֵּר וְתוֹשָׁב עִמָּךְ וּמָךְ אָחִיךָ עִמּוֹ וְנִמְכַּר לְגֵר תּוֹשָׁב עִמָּךְ אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר [ויקרא כה, מז]

וּבְקֻצְרְכֶם אֶת־קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט [ויקרא יט, ט]

וָאֲצַוֶּה אֶת־שֹׁפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר שָׁמֹעַ בֵּין־אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ [דברים א, טז]

כִּי אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר־יִמָּצֵא לוֹ כִּי־הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה [דברים כא, יז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז, סמג לאוין קטז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ י:

ב מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ח, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ יא:

ג מיי׳ פב׳ מהל׳ נחלות הל׳ יד, סמג עשין צו, טוש״ע חו״מ סי׳ ערז סעי׳ יב:

ד מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טז, סמג לאוין קטז:

ה מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טז, סמג לאוין קטז, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ כט:

ו מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טז, סמג לאוין קטז, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ כט:

ז מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יד:

ח מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, סמג לאוין קטז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ ב:

[א]לֹא רוֹב טוֹבָה וְלֹא רוֹב פּוּרְעָנוּת. וְאֵין מַרְבִּין עָלָיו, וְאֵין מְדַקְדְּקִין עָלָיו. קִיבֵּל — מָלִין אוֹתוֹ מִיָּד. נִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה — חוֹזְרִים וּמָלִין אוֹתוֹ שְׁנִיָּה. נִתְרַפֵּא — מַטְבִּילִין אוֹתוֹ מִיָּד. וּשְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים עוֹמְדִים עַל גַּבָּיו וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִקְצָת מִצְוֹת קַלּוֹת וּמִקְצָת מִצְוֹת חֲמוּרוֹת. טָבַל וְעָלָה — הֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרָיו. אִשָּׁה — נָשִׁים מוֹשִׁיבוֹת אוֹתָהּ בְּמַיִם עַד צַוָּארָהּ, וּשְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים עוֹמְדִים לָהּ מִבַּחוּץ, וּמוֹדִיעִין אוֹתָהּ מִקְצָת מִצְוֹת קַלּוֹת וּמִקְצָת מִצְוֹת חֲמוּרוֹת. [ב-ד]אֶחָד גֵּר, וְאֶחָד עֶבֶד מְשׁוּחְרָר. וּבִמְקוֹם שֶׁנִּדָּה טוֹבֶלֶת, שָׁם גֵּר וְעֶבֶד מְשׁוּחְרָר טוֹבְלִין. וְכָל דָּבָר שֶׁחוֹצֵץ בִּטְבִילָה, חוֹצֵץ בְּגֵר וּבְעֶבֶד מְשׁוּחְרָר וּבְנִדָּה. [ה(א)]אָמַר מָר: גֵּר שֶׁבָּא לְהִתְגַּיֵּיר, אוֹמְרִים לוֹ: מָה רָאִיתָ שֶׁבָּאתָ לְהִתְגַּיֵּיר? וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ מִקְצָת מִצְוֹת קַלּוֹת וּמִקְצָת מִצְוֹת חֲמוּרוֹת. מַאי טַעְמָא? דְּאִי פָּרֵישׁ — נִפְרוֹשׁ. דְּאָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ: קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת, דִּכְתִיב: "וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב". [ו(ב)]וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ עֲוֹן לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה וּמַעְשַׂר עָנִי. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בֶּן נֹחַ נֶהֱרָג עַל פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה — וְלֹא נִיתָּן לְהִשָּׁבוֹן. (וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ עֲוֹן שִׁכְחָה וּפֵאָה) וְאֵין מַרְבִּים עָלָיו וְאֵין מְדַקְדְּקִים עָלָיו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי קְרָאָה — דִּכְתִיב: "וַתֵּרֶא כִּי מִתְאַמֶּצֶת הִיא לָלֶכֶת אִתָּהּ וַתֶּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ". אֲמַרָה לַהּ: אֲסִיר לַן תְּחוּם שַׁבָּת — "בַּאֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ". אֲסִיר לַן יִחוּד — "בַּאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין". מִפַּקְדִינַן שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת — "עַמֵּךְ עַמִּי". אֲסִיר לַן עֲבוֹדָה זָרָה — "וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי". אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין — "בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת". שְׁנֵי קְבָרִים נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין — "וְשָׁם אֶקָּבֵר". מִיָּד, "וַתֵּרֶא כִּי מִתְאַמֶּצֶת הִיא וְגוֹ'". קִיבֵּל — מָלִין אוֹתוֹ מִיָּד. מַאי טַעְמָא — שַׁהוֹיֵי מִצְוָה לָא מְשַׁהֵינַן. [ז(ג)]נִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ צִיצִין הַמְעַכְּבִין הַמִּילָה וְכוּ'. כִּדְתְנַן: אֵלּוּ הֵן צִיצִין הַמְעַכְּבִין הַמִּילָה — בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רוֹב הָעֲטָרָה. וְאֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה. וְאָמַר רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר רַב: בָּשָׂר הַחוֹפֶה רוֹב גּוֹבְהָהּ שֶׁל עֲטָרָה. נִתְרַפֵּא — מַטְבִּילִין אוֹתוֹ מִיָּד. נִתְרַפֵּא — אִין, לֹא נִתְרַפֵּא — לָא. מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם דְּמַיָּא מַרְזוּ מַכָּה. וּשְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים עוֹמְדִים עַל גַּבָּיו. וְהָא אָמַר רַבִּי חִיָּיא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גֵּר צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה! הָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא: תְּנִי, שְׁלֹשָׁה. [ח]טָבַל וְעָלָה הֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָרָיו. לְמַאי הִלְכְתָא? דְּאִי הָדַר בֵּיהּ וּמְקַדֵּשׁ בַּת יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד קָרֵינָא בֵּיהּ, וְקִידּוּשָׁיו קִידּוּשִׁין. [ט]אֶחָד גֵּר וְאֶחָד עֶבֶד מְשׁוּחְרָר. קָסָלְקָא דַּעְתָּךְ, לְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת. וּרְמִינְהוּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּגֵר, אֲבָל בְּעֶבֶד מְשׁוּחְרָר — אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, לָא קַשְׁיָא: הָא — רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, הָא — רַבָּנַן. דְּתַנְיָא: "וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ וְגוֹ'". בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — שֶׁלֹּא קִבְּלָה עָלֶיהָ. אֲבָל קִבְּלָה עָלֶיהָ — מַטְבִּילָהּ, וּמוּתָּר בָּהּ מִיָּד. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קִבְּלָה עָלֶיהָ, כּוֹפָהּ וּמַטְבִּילָהּ לְשֵׁם שִׁפְחוּת, וְחוֹזֵר וּמַטְבִּילָהּ לְשֵׁם שִׁחְרוּר, וּמְשַׁחְרְרָהּ,

וּמוּתָּר

לֹא רֹב הַטּוֹבָה לְפִי שֶׁיֵּצֶר הָרַע מְחַזֵּר אַחֲרֵיהֶן כִּדְאָמְרִי' בְּמַס' סֻכָּה (דַּף נב:) וְשֶׁמָּא תָּזוּחַ דַּעְתָּן עֲלַיְהוּ וְיֶחֶטְאוּ: וְאֵין מַרְבִּין עָלָיו דְּבָרִים לְאַיֵּם עָלָיו שֶׁיִּפְרֹשׁ: צִיצִין חֲתִיכוֹת בָּשָׂר שֶׁלֹּא נִפְרַעַת הַמִּילָה כְּהִלְכָתָהּ: וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִקְצָת מִצְוֹת דְּהַשְׁתָּא ע"י טְבִילָה הוּא נִכְנָס לִכְלַל גֵּרוּת הִלְכָּךְ בִּשְׁעַת טְבִילַת מִצְוָה צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מִצְוֹת: אֶחָד גֵּר וְאֶחָד עֶבֶד מְשֻׁחְרָר לְקַמָּן מְפָרֵשׁ לְמַאי הִלְכְתָא אַקְשִׁינְהוּ: וּבְמָקוֹם שֶׁנִּדָּה טוֹבֶלֶת בְּאַרְבָּעִים סְאָה: שָׁם גֵּר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר טוֹבְלִין ואע"פ שֶׁאֵין טְבִילָתוֹ מִשּׁוּם טֻמְאָה וְטָהֳרָה כִּשְׁאָר טְבִילוֹת: חוֹצֵץ בְּגֵר וְעֶבֶד מְשֻׁחְרָר וּבְנִדָּה לְבַעֲלָהּ. ואע"פ שֶׁאֵין טְבִילָתָן לְעִנְיַן מַגַּע טְהָרוֹת כִּשְׁאָר טְבִילוֹת: דְּאִי פָּרֵישׁ שֶׁלֹּא יִתְגַּיֵּר: נִפְרוֹשׁ וְלָא אִכְפַּת לָן: דְּאָמַר מַר קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת דִּכְתִיב וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב לְשׁוֹן סַפַּחַת שֶׁאוֹחֲזִין מַעֲשֵׂיהֶם הָרִאשׁוֹנִים וְלוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל מֵהֶם אוֹ סוֹמְכִין עֲלֵיהֶם בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר: וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עֲוֹן לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ עֲנִיִּים הַלָּלוּ הַלּוֹקְטִין פְּאַת שָׂדֶה גַּזְלָנִים הֵם וְעוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְהוֹרְגָם בְּדִינֵיהֶם שֶׁבְּנֵי נֹחַ הֻזְהֲרוּ עַל הַגֶּזֶל בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף נו.) וְאַזְהָרָתָן זוֹ הִיא מִיתָתָן דְּלָא בָּעוּ הַתְרָאָה לְפִיכָךְ בֶּן נֹחַ נֶהֱרָג עַל פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים קָפֵד עַל דָּבָר מוּעָט וּלְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל הָוְיָא מְחִילָה: וְלֹא נִתַּן לְהִשָּׁבוֹן אֵינוֹ בַּחֲזָרָה אֶלָּא נֶהֱרָג דִּגְבֵי יִשְׂרָאֵל כְּתִיב וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל (וַיִּקְרָא ה) אֲבָל בְּנֵי נֹחַ אָמְרִינַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף נֹחַ:) אַזְהָרָתָן זוֹ הִיא מִיתָתָן וְכֵיוָן שֶׁעָבַר עַל אַחַת מִז' מִצְוֹת נֶהֱרָג: לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא מוֹדִיעִים אוֹתוֹ עֲוֹן לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה הוֹאִיל וְהֵן מַקְפִּידִים עַל הַמָּמוֹן כ"כ כִּדְאָמַר דְּנֶהֱרַג עַל פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה מוֹדִיעִין אוֹתוֹ עֲוֹן לֶקֶט כּוּ' שֶׁמָּא יַחֲזֹר בּוֹ מִלְּהִתְגַּיֵּר. וְלָשׁוֹן זֶה עִקָּר דְּאִי מִשּׁוּם טַעְמָא קַמָּא מַאי לְשׁוֹן עֲוֹן לֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה יוֹדִיעוּהוּ שֶׁיִּלְקְטוּ עֲנִיִּים בְּשָׂדֵהוּ: אֲסִיר לָן יִחוּד לְהִתְיַחֵד עִם אֵשֶׁת אִישׁ: ב' קְבָרִים אֶחָד לַנִּסְקָלִים וְלַנִּשְׂרָפִים שֶׁהִרְשִׁיעוּ בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת וְאֶחָד לַנֶּהֱרָגִים וְלַנֶּחֱנָקִים שֶׁאֵין מִיתָתָן חֲמוּרָה וְאֵינָם רְשָׁעִים כָּל כָּךְ: עֲטָרָה שׁוּרָה גְּבוֹהָה שֶׁסָּבִיב הַגִּיד וּמִמֶּנָּה הוֹלֵךְ וּמְשַׁפֵּעַ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה: וְאֵין אוֹכֵל בִּתְרוּמָה אִם כֹּהֵן הוּא דְּכֹהֵן עָרֵל אָסוּר בִּתְרוּמָה כִּדְאָמַר לְקַמָּן בְּפֶרֶק הֶעָרֵל: רֹב גָּבְהָהּ שֶׁל אוֹתָהּ שׁוּרָה וְלָא תֵּימָא רֹב הֶקֵּפָהּ: מֵרָזוֹ מַכָּה מַכְבִּידִין אֶת חָלְיֵ הַמַּכָּה כְּמוֹ מִטְרָא רַזְיָא לְאִילָנֵי בְּמַסֶּכֶת תַּעֲנִית (דַּף ג:): דְּאִי הָדַר בֵּהּ לְקַדְמוּתוֹ וְאַחַ"כ קִדֵּשׁ בַּת יִשְׂרָאֵל מְקֻדֶּשֶׁת וּצְרִיכָה גֵּט דְּיִשְׂרָאֵל מוּמָר קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין דְּיִשְׂרָאֵל הוּא: קס"ד דְּהַאי דְּאַקִּישׁ שִׁחְרוּר שֶׁל עֶבֶד לְגֵרוּת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לְקַבֵּל קָאָמַר שֶׁבִּשְׁעַת טְבִילַת שִׁחְרוּר הָעֶבֶד צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ מִקְצָת מִצְוֹת: אֲבָל עֶבֶד אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל בִּשְׁעַת שִׁחְרוּר דְּמִשָּׁעָה שֶׁטּוֹבֵל לְשֵׁם עַבְדוּת שַׁיָּךְ בְּמִצְוֹת דִּכְתִיב (דְּבָרִים ה':י"ד) לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְעוֹד דְּגָמְרִי' (חֲגִיגָה דַּף ד.) לָהּ לָהּ מֵאִשָּׁה: שֶׁלֹּא קִבְּלָה עָלֶיהָ לְהִתְגַּיֵּר: כּוֹפָהּ וּמַטְבִּילָהּ לְשֵׁם שִׁפְחוּת דְּכָל טְבִילוֹת עֲבָדִים עַל כָּרְחָן הִיא: וּמְשַׁחְרְרָהּ וּמַטְבִּילָהּ לְשֵׁם שִׁחְרוּר בע"כ:

מַטְבִּילִין אוֹתוֹ מִיָּד מַשְׁמַע שֶׁהַמִּילָה קוֹדֶם טְבִילָה וְכִדְאָמַר אֵין גֵּר עַד שֶׁיִּמּוֹל וְיִטְבֹּל וְתֵמַהּ דְּאָמַר בְּהֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עח.) מְעֻבֶּרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרָה בְּנָהּ אֵין צָרִיךְ טְבִילָה ואר"י דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּאַכַּתִּי לָא חֲזֵי לְמִילָה: **בְּמָקוֹם** שֶׁהַנִּדָּה טוֹבֶלֶת טְבִילַת נִדָּה לֹא כְּתַב קְרָא בְּהֶדְיָא וּפִי' רַב יְהוּדָה גָּאוֹן דְּנָפְקָא לָן בק"ו מִמַּגָּעָהּ דְּטָעוּן טְבִילָה וכ"ש הִיא עַצְמָהּ ור"ת מְפָרֵשׁ דְּנָפְקָא לָן מֵהָא דְּדָרְשִׁינַן בע"ז (דַּף עה:) אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא מַיִם שֶׁהַנִּדָּה טוֹבֶלֶת בָּהֶם וְכַמָּה הֵם מ' סְאָה וְרַבֵּינוּ יִצְחָק פֵּרֵשׁ דְּנָפְקָא מֵהָא דְּדָרְשִׁינַן בְּפֶ' בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סד:) תִּהְיֶה בְּנִדָּתָהּ תְּהֵא בְּנִדָּתָהּ עַד שֶׁתָּבֹא בַּמַּיִם: **שָׁם** גֵּר וְעֶבֶד טוֹבְלִים בְּכוּלֵּי שְׁמַעְתִּין מַשְׁמַע דְּעֶבֶד בָּעֵי טְבִילָה כְּשֶׁמִּשְׁתַּחְרֵר וְלָא סַגִּי לֵיהּ בִּטְבִילָה קַמַּיְיתָא וְקָשֶׁה דִּבְהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף מ.) אָמְרִינַן הַכּוֹתֵב שְׁטַר אֵרוּסִין לְשִׁפְחָתוֹ וְאָמַר לָהּ צְאִי בּוֹ וְהִתְקַדְּשִׁי בּוֹ מַשְׁמַע דִּמְקֻדֶּשֶׁת אע"ג דְּלָא טָבְלָה וי"ל דְּאַיְרֵי כְּגוֹן שֶׁטָּבְלָה מִקֹּדֶם לְשֵׁם שִׁחְרוּר שֶׁהַטְּבִילָה שֶׁל שִׁחְרוּר קוֹדֶמֶת לַגֵּט כִּדְמַשְׁמַע לְקַמָּן דְּקָתָנֵי וּמַטְבִּילָהּ לְשֵׁם שִׁחְרוּר וּמְשַׁחְרְרָהּ וּמֻתָּר בָּהּ מִיָּד: **וְכָל** דָּבָר שֶׁחוֹצֵץ בִּטְבִילָה כו' וּבְנִדָּה תֵּמַהּ דִּלְעִנְיַן הֶכְשֵׁר מִקְוֶה פְּשִׁיטָא לֵיהּ שֶׁאֵין לְחַלֵּק בֵּין נִדָּה לְבַעֲלָהּ וּבֵין טְהָרוֹת דְּקָאָמַר בְּמָקוֹם שֶׁהַנִּדָּה טוֹבֶלֶת וּלְעִנְיַן חֲצִיצָה תָּלֵי נִדָּה בִּטְבִילַת טֻמְאָה וְטָהֳרָה וי"ל דְּבַחֲצִיצָה דְּאִיכָּא מִלֵּי טוּבָא דְּלָא הָוֵי אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן כְּגוֹן רֻבּוֹ וְאֵינוֹ מַקְפִּיד אוֹ מִעוּטוֹ וּמַקְפִּיד אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּבַחֲצִיצָה דְּרַבָּנָן נָמֵי אֵין לְחַלֵּק בֵּין לְבַעֲלָהּ לִטְהָרוֹת וְאִיכָּא מִלֵּי דַּחֲצִיצָה דְּאָמַר בְּפֶ' בָּתְרָא דְּנִדָּה (דַּף סז. וְשָׁם) ה"מ לִטְהָרוֹת אֲבָל לְבַעְלָהּ לָא וְהַיְנוּ סְפֵק חֲצִיצָה אֲבָל וַדַּאי חֲצִיצָה אֲפִלּוּ דְּרַבָּנַן לֹא הֵקֵלּוּ לְבַעֲלָהּ יוֹתֵר מִלִּטְהָרוֹת וּבַקּוּנְטְרֵס לֹא גָּרֵס לֵיהּ בְּמַסֶּכֶת נִדָּה מִשּׁוּם הָא דְּהָכָא: **קָשִׁים** גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹת וְיִשְׂרָאֵל לְמֵדִין מִמַּעֲשֵׂיהֶם וּבְמַס' נִדָּה (דַּף יג: וְשָׁם) פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס עוֹד לָשׁוֹן אַחֵר מִשּׁוּם דְּכָל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה בָּזֶה וְקָשֶׁה דִּבְפֶרֶק אֵלּוּ נֶאֱמָרִים (סוֹטָה דַּף לז:) מַשְׁמַע שֶׁלֹּא הָיוּ עֲרֵבִין עַל הַגֵּרִים דְּלָא חָשִׁיב הָתָם עַרְבוּת שֶׁל עֶרֶב רַב וְעוֹד י"ל דְּקָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל לְפִי שֶׁמִּתְעָרְבִין בָּהֶם וְאֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא עַל מִשְׁפָּחוֹת הַמְיֻחָסוֹת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל וי"מ לְפִי שֶׁבְּיוֹתֵר הֻזְהֲרוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַגֵּרִים וְאֵין יְכוֹלִין לְהִזָּהֵר מֵאוֹנָאָתָן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב, סמג לאוין קטז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ ב:

ב מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט, סמג לאוין קטז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ ג:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ מקואות הל׳ כב, טוש״ע יו״ד סי׳ רסה סעי׳ ב:

ה מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יח:

ו מיי׳ פט׳ מהל׳ מלכים ומלחמות הל׳ ט:

ז מיי׳ פב׳ מהל׳ מילה הל׳ ג, סמג עשין כח, טוש״ע יו״ד סי׳ רסד סעי׳ ה:

ח מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יז, סמג לאוין קטז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ ב:

ט מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב, סמג לאוין קטז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ ז:

י מיי׳ פח׳ מהל׳ מלכים ומלחמות הל׳ ה:

מסורת הש״ס

א קידושין ע:

ב עירובין סב.; עבודה זרה עא:

ג לקמן עא:; משנה שבת; שבת קלז.

גליון הש״ס

גמ' קשים גרים לישראל כספחת. וברמב"ם פי"ג הל' י"ג מהל' א"ב איתא כנגע צרעת:

תורה אור השלם

כִּי יְרַחֵם יְהֹוָה אֶת־יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחָם עַל־אַדְמָתָם וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל־בֵּית יַעֲקֹב [ישעיהו יד, א]

וַתֹּאמֶר רוּת אַל־תִּפְגְּעִי־בִי לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב מֵאַחֲרָיִךְ כִּי אֶל־אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ וּבַאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין עַמֵּךְ עַמִּי וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי [רות א, טז]

בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת וְשָׁם אֶקָּבֵר כֹּה יַעֲשֶׂה יְהֹוָה לִי וְכֹה יֹסִיף כִּי הַמָּוֶת יַפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֵךְ [רות א, יז]

וַתֵּרֶא כִּי־מִתְאַמֶּצֶת הִיא לָלֶכֶת אִתָּהּ וַתֶּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ [רות א, יח]

וְהֵסִירָה אֶת־שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יֶרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה [דברים כא, יג]

וּמוּתָּר בָּהּ מִיָּד. (א)אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר — דִּכְתִיב: "כָּל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כָּסֶף". "עֶבֶד אִישׁ", וְלֹא עֶבֶד אִשָּׁה? אֶלָּא "עֶבֶד אִישׁ" — אַתָּה מָל בְּעַל כָּרְחוֹ, וְאִי אַתָּה מָל בֶּן אִישׁ בְּעַל כָּרְחוֹ. וְרַבָּנַן? אָמַר עוּלָּא: כְּשֵׁם שֶׁאִי אַתָּה מָל בֶּן אִישׁ בְּעַל כָּרְחוֹ, כָּךְ אִי אַתָּה מָל עֶבֶד אִישׁ בְּעַל כָּרְחוֹ. וְאֶלָּא הָכְתִיב "כָּל עֶבֶד אִישׁ"? הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְשְׁמוּאֵל. א(ב)דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵירוּת וְאֵין צָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כָּסֶף". "עֶבֶד אִישׁ", וְלֹא עֶבֶד אִשָּׁה? אֶלָּא: עֶבֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְרַבּוֹ עָלָיו — קָרוּי עֶבֶד, וְשֶׁאֵין רְשׁוּת לְרַבּוֹ עָלָיו — אֵין קָרוּי עֶבֶד. מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: אֵימוֹר דְּשָׁמְעַתְּ לְהוּ לְרַבָּנַן בִּיפַת תּוֹאַר, דְּלָא שַׁיְיכָא בְּמִצְוֹת. אֲבָל עֶבֶד, דְּשַׁיֵּיךְ בְּמִצְוֹת, הָכִי נָמֵי דַּאֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ. דְּתַנְיָא: אֶחָד גֵּר וְאֶחָד לוֹקֵחַ עֶבֶד מִן הַגּוֹי — צָרִיךְ לְקַבֵּל. הָא לוֹקֵחַ מִיִּשְׂרָאֵל — אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל. [ב]מַנִּי? אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, הָאָמַר: לוֹקֵחַ מִן הַגּוֹי נָמֵי אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל! אֶלָּא לָאו רַבָּנַן, וּשְׁמַע מִינַּהּ: דְּלוֹקֵחַ מִן הַגּוֹי — צָרִיךְ לְקַבֵּל, אֲבָל לוֹקֵחַ מִיִּשְׂרָאֵל — אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל. [ג]וְאֶלָּא קַשְׁיָא אֶחָד גֵּר וְאֶחָד עֶבֶד מְשׁוּחְרָר! כִּי תַּנְיָא הָהִיא — לְעִנְיַן טְבִילָה תַּנְיָא. [ד]תָּנוּ רַבָּנַן: "וְגִלְּחָה אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צִפָּרְנֶיהָ", רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תִּקּוֹץ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: תְּגַדִּיל. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: נֶאֶמְרָה עֲשִׂיָּה בָּרֹאשׁ, וְנֶאֶמְרָה עֲשִׂיָּה בַּצִּפָּרְנַיִם. מָה לְהַלָּן הַעֲבָרָה — אַף כָּאן הַעֲבָרָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: נֶאֶמְרָ[ה] עֲשִׂיָּה בָּרֹאשׁ, וְנֶאֶמְרָ[ה] עֲשִׂיָּה בַּצִּפָּרְנַיִם. מָה לְהַלָּן נִיווּל — אַף כָּאן נִיווּל. וּרְאָיָה לְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: "וּמְפִבֹשֶׁת בֶּן שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ לֹא עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא עָשָׂה שְׂפָמוֹ", מַאי עֲשִׂיָּה — הַעֲבָרָה. תָּנוּ רַבָּנַן: "וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ",

רַבִּי

וּמֻתָּר בָּהּ מִיָּד אַלְמָא לְר' שִׁמְעוֹן עֶבֶד אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל בִּשְׁעַת טְבִילַת שִׁחְרוּר וּלְרַבָּנָן דְּלָא הָוֵי תַּקַּנְתָּא בְּהָכִי סָבְרֵי צָרִיךְ לְקַבֵּל: **עֶבֶד אִישׁ וְלֹא עֶבֶד אִשָּׁה** בִּתְמִיהַּ וְאִשָּׁה שֶׁקָּנְתָה עֲבָדִים וְלֹא מָלוּ מִי לָא הָווּ כִּשְׁאָר עֲבָדִים. אֶלָּא ע"כ הַאי אִישׁ אַעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמְּכָרוּ קָאֵי וּלְמַעוּטֵי בֶּן אִישׁ וה"ק עֶבֶד שֶׁלָּקַחְתָּ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אַתָּה מָל בְּעַל כָּרְחוֹ שֶׁל עֶבֶד וְאִי אַתָּה מָל בֶּן עוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּעָלְמָא דְּלָאו עֶבֶד בַּעַל כָּרְחוֹ וּמִדְּכָתַב רַחֲמָנָא אִישׁ קְרָא יַתִּירָא לְמַעוּטֵי בֶּן אִישׁ ש"מ וּמַלְתָּה אוֹתוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ מַשְׁמַע דְּאִי מִדַּעְתּוֹ הֵיכִי מְמַעֵט לְבָן אִישׁ וְאִי לָא כְּתִיב אִישׁ הֵ"א הַאי עֶבֶד לָאו לְמַעוּטֵי בֵּן אֲתָא אֶלָּא הִיא גּוּפָא אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּמִילַת עֲבָדִים מְעַכְּבָא בְּפֶסַח. לָשׁוֹן אַחֵר וְעִקַּר עֶבֶד אִישׁ ה"ק עֶבֶד שֶׁהוּא אִישׁ אע"פ שֶׁהוּא גָּדוֹל וּבֶן דַּעַת וּמַלְתָּה אוֹתוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ וְאִי אַתָּה מָל בֶּן [שֶׁהוּא] אִישׁ גֵּר הַבָּא לְהִתְגַּיֵּר אֵין לוֹ כֹּחַ לָמוּל בְּנוֹ גָּדוֹל בְּעַל כָּרְחוֹ דְּגַבֵּי בָּנִים כְּתִיב הִמּוֹל לוֹ כָל זָכָר וְלָא כְּתִיב בְּהוּ אִישׁ וְגַבֵּי עֶבֶד כְּתִיב אִישׁ לְמַעוּטֵי בֵּן: **וְרַבָּנָן** כְּשֵׁם שֶׁאֵין אַתָּה מָל בֶּן אִישׁ [בע"כ] דְּהָא לָא כְּתִיב בְּהוּ אִישׁ: **כָּךְ אִי אַתָּה מָל כו'** וּמִלְּתָא בְּעָלְמָא הִיא וְלָא הֶקֵּישָׁא אֶלָּא ה"ק לֵיהּ כִּי הֵיכִי דְּמוֹדֵית לָן בְּבֵן ה"ה לְעֶבֶד נָמֵי דְּאֵין מְגַיְּרִין בֶּן דַּעַת אֶלָּא מֵרְצוֹנוֹ: **אֵימוֹר דְּקָא שָׁמְעַת לְרַבָּנָן** דִּפְלִיגֵי אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּלָא הָוְיָא תַּקַּנְתָּא: **בִּיפַת תֹּאַר** דְּלָא שָׁיְכָא בְּמִצְוֹת אֲבָל עֶבֶד שֶׁשְּׁהָא אֶצְלוֹ כַּמָּה יָמִים וְנָהֵג עָלָיו מִצְוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בְּעֶבֶד מִי שָׁמְעַת לְהוּ דְּצָרִיךְ לְקַבֵּל: **לְעִנְיַן טְבִילָה תַּנְיָא** שֶׁשְּׁנֵיהֶם שָׁוִים בִּטְבִילָה שֶׁצְּרִיכִים לִטְבֹּל כְּשֶׁבָּאִין לִכְלַל יִשְׂרָאֵל גָּמוּר אֲבָל לְעִנְיַן קַבָּלָה לֹא הֻשְׁווּ דְּעֶבֶד אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל בִּשְׁעַת טְבִילַת שִׁחְרוּר: **תִּקֹּץ** אַצִּפָּרְנַיִם קָאֵי וְאע"ג דְּלָאו נִוּוּל גְּזֵרַת הַכָּתוּב הִיא: **עֲשִׂיָּה בְּרֹאשׁ** כְּלוֹמַר נֶאֱמַר שָׁם תִּקּוּן מִצְוָה בְּרֹאשׁ דִּכְתִיב וְגִלְּחָה: **לֹא עָשָׂה רַגְלָיו** לֹא קָצַץ צִפָּרְנֵי רַגְלָיו: **וְלֹא עָשָׂה שְׂפָמוֹ** לֹא גִּלַּח שְׂעַר שְׂפָמוֹ. אַלְמָא עֲשִׂיָּה קָרֵי לְהַעֲבָרָה:

אֶלָּא עֶבֶד אִישׁ אַתָּה מָל בְּעַל כָּרְחוֹ פֵּי' בַּקּוּנְטְ' בִּלְשׁוֹן שֵׁנִי דְּעֶבֶד אִישׁ אע"ג שֶׁהוּא גָּדוֹל וּבֶן דַּעַת וּמַלְתָּה אוֹתוֹ וְגוֹ' בְּעַל כָּרְחוֹ וְאִי אַתָּה מָל בֶּן אִישׁ גֵּר הַבָּא לְהִתְגַּיֵּר אֵין לוֹ כֹּחַ לָמוּל בְּנוֹ גָּדוֹל בְּעַל כָּרְחוֹ דְּגַבֵּי בָּנִים כְּתִיב הִמּוֹל לוֹ כָל זָכָר וְלָא כְּתִיב בְּהוּ כָּל אִישׁ כְּמוֹ גַּבֵּי עֶבֶד וּדְבַר תֵּמַהּ פֵּרֵשׁ דִּקְרָא דְּהִמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר מוֹקְמִינַן לְמִילַת זְכָרָיו שֶׁמְּעַכַּבְתּוֹ מִלֶּאֱכֹל בְּפֶסַח וְזֶה לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בְּבָנִים שֶׁנּוֹלְדוּ בִּקְדֻשָּׁה אֲבָל מִילַת בָּנָיו שֶׁלֹּא נוֹלְדוּ בִּקְדֻשָּׁה אֵינָהּ מְעַכַּבְתּוֹ מִלֶּאֱכֹל בְּפֶסַח וְנִרְאֶה דְּלָא צְרִיךְ קְרָא לְמִדְרַשׁ מִנֵּהּ וְאִי אַתָּה מָל בֶּן אִישׁ בְּעַל כָּרְחוֹ דְּמִמֵּילָא יָדְעִינַן שֶׁלֹּא יְגַיְּרוּהוּ בְּעַל כָּרְחוֹ וְעוֹד דְּמִיפַּת תֹּאַר שָׁמְעִינַן דְּאֵין מָלִין גֵּר בְּעַל כָּרְחוֹ דְּהָא יְפַת תֹּאַר אֵין מַטְבִּילִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ מִדְּאִצְטְרִיךְ רַחֲמָנָא לְהַמְתִּין לָהּ שְׁלֹשִׁים יוֹם וּבְקַבָּלָה עָלֶיהָ אֵין צָרִיךְ לְהַמְתִּין וְלָא נַקְטֵהּ אֶלָּא לְפָרוּשֵׁי מִלְּתֵהּ דְּרַשְׁבָּ"א דְּקָאָמַר דְּמִתְּחִלָּה כּוֹפִין לְשֵׁם שְׁפָחוֹת וְלֹא לְשֵׁם גֵּרוּת אִי נָמֵי מִשּׁוּם דְּנָקַט לָהּ בְּמִלְּתֵהּ דְּרַבָּנָן כְּשֵׁם שֶׁאִי אַתָּה מָל בֶּן אִישׁ נְקַט נָמֵי בִּדְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר לְאַשְׁמוֹעִינַן דאע"פ שֶׁאִי אַתָּה מָל בֶּן אִישׁ בְּעַל כָּרְחוֹ עֶבֶד אַתָּה מָל בְּעַל כָּרְחוֹ תֵּמַהּ דְּרַשְׁבָּ"א קָאָמַר לְקַמָּן דְּאֵין מַשְׁהִין אוֹתוֹ בא"י מִפְּנֵי הֶפְסֵד טָהֳרוֹת עֶבֶד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לָמוּל וּמַשְׁמַע דְּזָקוּק לְמָכְרוֹ וְאַמַּאי יְמַהֲלֶנּוּ בְּעַל כָּרְחוֹ וְכֵן קָשֶׁה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִית לֵהּ בְּהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף לט: וְשָׁם) נִתְיָאַשְׁתִּי מִפְּלוֹנִי עַבְדִּי אוֹתוֹ הָעֶבֶד אֵין לוֹ תַּקָּנָה אֶלָּא בִּשְׁטָר אַלְמָא לֵית לֵי' הַהִיא דִּשְׁמוּאֵל דִּבְסָמוּךְ וא"כ דָּרֵישׁ עֶבֶד אִישׁ אַתָּה מָל בְּעַל כָּרְחוֹ וּלְקַמָּן קָאָמַר הַלּוֹקֵחַ עֶבֶד מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלֹא רָצָה לָמוּל מְגַלְגֵּל עִמּוֹ עַד י"ב חֹדֶשׁ וְיָמוּל אוֹתוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ וְאוֹמֵר ר"י דְּתַקָּנַת חֲכָמִים הִיא שֶׁלֹּא יַכְשִׁיל אֶת רַבּוֹ בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר כֵּיוָן דְּאֵין מְקַבֵּל עָלָיו עֹל מִצְוֹת וְעוֹד דְּאֵין טוֹב לְחַיְּבוֹ בְּמִצְוֹת מֵאַחַר דְּאֵין חָפֵץ לְקַיְּמָם: **הַמַּפְקִיר** עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵרוּת וְאֵין צָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר תֵּמַהּ לִשְׁמוּאֵל תִּקְשֵׁי לֵיהּ לָמָּה לֵיהּ שְׁטָרָא בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי יַפְקִירֶנּוּ וְלֵימָא לֵהּ בְּאַפֵּי בֵּי תְרֵי זִיל דְּהָכִי דַּיֵּיק בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף טז. וְשָׁם) גַּבֵּי עֶבֶד עִבְרִי לָמָּה לִי שְׁטָרָא לֵימָא לֵהּ בְּאַפֵּי בֵּי תְרֵי זִיל וּמְשַׁנֵּי עֶבֶד עִבְרִי גּוּפוֹ קָנוּי ואר"י דְּהָכִי פָּרִיךְ לָמָּה לִי שְׁטָרָא דְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן עַצְמוֹ הַכָּתוּב בִּשְׁטָר הֲרֵי אַתְּ בֶּן חוֹרִין הֲרֵי אַתְּ לְעַצְמֵךְ יֹאמַר לוֹ בְּעַל פֶּה דס"ד דְּאֵין צָרִיךְ אֶלָּא מְחִילָה מֵחוֹב שֶׁעָלָיו וּמַסִּיק דְּגוּפוֹ קָנוּי וְאֵין הַלָּשׁוֹן הַכָּתוּב בִּשְׁטָר מוֹעִיל בְּעַל פֶּה אֲבָל הֶפְקֵר שֶׁמְּסַלֵּק רְשׁוּתוֹ מוֹעִיל אֲפִי' בְּעַל פֶּה לִשְׁמוּאֵל וא"ת אַמַּאי לֹא חָשִׁיב הֶפְקֵר גַּבֵּי קִנְיָנִים שֶׁל עֶבֶד בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (גז"ש) וי"ל דְּלָא חָשֵׁיב אֶלָּא קִנְיָנִים שֶׁמְּקַנֶּה הָרַב לְעֶבֶד עַצְמוֹ וְהֶפְקֵר אֵינוֹ אֶלָּא סִלּוּק בְּעָלְמָא שֶׁהָרַב מְסַלֵּק עַצְמוֹ מִן הָעֶבֶד וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּמִלְּתָא דְּאִיתָא בְּכָל מִלֵּי לָא קָתָנֵי כִּדְקָאָמַר הָתָם לְעִנְיַן חֲלִיפִין וְתָנָא דִּידָן מִלְּתָא דְּאִיתָא בְּמִטַּלְטְלִין לָא קָתָנֵי: **לֹא** עָשָׂה רַגְלָיו פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס צִפָּרְנֵי רַגְלָיו ולר"י נִרְאֶה דְּהַיְנוּ שְׂעַר בֵּית הָעֶרְוָה דְּהָכִי מַשְׁמַע פֶּרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת קג.) גַּבֵּי מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה לְמֵימְרָא דְּלָא מִקְּרֵי רֶגֶל מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה תָּא שְׁמַע וְלֹא עָשָׂה אֶת רַגְלָיו וּמְשַׁנֵּי לִשָּׁנָא מְעַלְּיָא מִכָּאן אֵין רְאָיָה דְּשָׁרֵי לְגַלֵּחַ שֵׂעָר שֶׁל בֵּית הָעֶרְוָה דִּשֶׁמָּא מִדְּרַבָּנָן אָסוּר אֲבָל בְּרֵישׁ פֶּרֶק ב' נְזִירִים (נָזִיר נח:) קָאָמַר רַב בְּהֶדְיָא מֵיקַל אָדָם כָּל גּוּפוֹ בְּתַעַר אֲפִילּוּ שְׂעַר בֵּית הַשֶּׁחִי וּבֵית הָעֶרְוָה כִּדְמַשְׁמַע הָתָם דְּפָרֵיךְ עֲלָהּ וְהָתַנְיָא הַמַּעֲבִיר שְׂעַר בֵּית הַשֶּׁחִי וּבֵית הָעֶרְוָה הֲרֵי זֶה לוֹקֶה וּמְשַׁנֵּי כִּי קָאָמַר רַב בְּמִסְפָּרַיִם וְהָא בְּתַעַר קָאָמַר כְּעֵין תַּעַר וא"ת דְּבָתַר הָכִי קָאָמַר בָּעֵי מִנֵּהּ רַב מֵרַבִּי חִיָּא מַהוּ לְגַלֵּחַ א"ל אָסוּר וְהָא קָא גָּדֵל א"ל גְּבוּל יֵשׁ לוֹ מַשְׁמַע דִּבְמִסְפָּרַיִם בְּעָא מִנֵּהּ אִי שָׁרֵי דְּאִי בְּתַעַר מַאי פָּרֵיךְ וְהָא קָא גָּדֵל וַהֲלֹא יָכוֹל לְגַלֵּחַ בְּמִסְפָּרַיִם וְשֶׁמָּא רַב לֹא קִבְּלָהּ מֵרַבִּי חִיָּא ור"ת מְפָרֵשׁ דִּבְתַעַר בְּעָא מִנֵּהּ וְהָא דְּפָרֵיךְ וְהָא קָא גָּדֵל ה"פ וַהֲלֹא אֵין זֶה תִּקּוּן וְאֵין דּוֹמֶה כְּלָל לְתִקּוּנֵי אִשָּׁה שֶׁאֵין זֶה מִשּׁוּם יִפּוּי אֶלָּא מִשּׁוּם צַעַר שֶׁגָּדֵל יוֹתֵר מִדַּאי וַאֲפִילּוּ בְּתַעַר אִית לָן לְמִשְׁרֵי וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ בָּרַיְתָא דִּלְעֵיל שֶׁאוֹסֶרֶת ובה"ג גָּרֵיס הָכִי אָמַר רַב מֵיקַל אָדָם כָּל גּוּפוֹ בְּתַעַר וְהָתַנְיָא הַמַּעֲבִיר כו' כִּי קָאָמַר רַב בִּשְׁאָר אֵבָרִים וּבִשְׁאָר אֵבָרִים מִי שָׁרֵי וְהָתַנְיָא הַעֲבָרַת שֵׂעָר אֵינוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּמַשְׁמַע לֵיהּ דְּאַיְּרֵי הַהִיא בָּרַיְתָא אַף (בִּשְׁאָר אֵבָרִים אע"ג דִּבְבֵית הַשֶּׁחִי וּבְבֵית הָעֶרְוָה נָמֵי אַיְּרֵי כִּדְמוֹכַח בָּתַר הָכִי דְּכִי קָאָמַר רַב בְּמִסְפָּרַיִם כִּי תַּנְיָא הַהִיא בְּתַעַר וּלְפִי זֶה בִּשְׁאָר אֵבָרִים לֹא שָׁרֵי אֶלָּא בְּמִסְפָּרַיִם וּבֵית הַשֶּׁחִי וּבֵית הָעֶרְוָה אֲפִי' בְּמִסְפָּרַיִם אָסוּר וּמִדְּרַבָּנָן דְּלָא תִּקְשֵׁי הַךְ דְּהָכָא מִיהוּ בה"ג שֶׁל אַסְפַּמְיָא כָּתוּב אֶלָּא הָא בְּתַעַר וְהָא בְּמִסְפָּרַיִם וַהֲדַר בֵּהּ מִשִּׁנּוּיָא קַמָּא דְּשָׁנֵי) כִּי קָאָמַר רַב בִּשְׁאָר אֵבָרִים וּלְגִרְסָא זוֹ שְׁאָר אֵבָרִים וַדַּאי אָסוּר לְגַלֵּחַ בְּתַעַר אֲבָל בְּמִסְפָּרַיִם שָׁרֵי אַף בֵּית הַשֶּׁחִי וּבֵית הָעֶרְוָה וּבֶעָרוּךְ בְּעֵרֶךְ גִּינוֹסְטֵרָא גּוֹרֵס כְּגִרְסַת סְפָרִים שֶׁלָּנוּ וּבִתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים שָׁרֵי לְגַלֵּחַ בֵּית הַשֶּׁחִי וּבֵית הָעֶרְוָה כִּי מְגַלֵּחַ כָּל גּוּפוֹ מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו וְלָא מַשְׁמַע דְּאַיְּרֵי בִּמְצוֹרָע דִּפְשִׁיטָא הוּא אֶלָּא בִּמְגַלֵּחַ לִרְפוּאָה כֵּיוָן דִּמְגַלֵּחַ כָּל גּוּפוֹ אֵין זֶה יִפּוּי אֶלָּא נִוּוּל וְתֵדַע דְּלָא מִשְׁתְּמִיט בְּשׁוּם דֻּכְתָּא גַּבֵּי מְצֹרָע שֶׁיְּהֵא עֲשֵׂה דִּמְצוֹרָע דּוֹחֶה לָאו דְּלָא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר אֶלָּא לָאו דְּהַקָּפַת הָרֹאשׁ וְזָקָן גְּרֵידָא:

מסורת הש״ס

א גיטין לח.; קידושין עב:

ב מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

גליון הש״ס

גמ' ולא עבד אשה. עיין מהרש"א לקמן עא ע"ב ד"ה כגון שהיה אביו:

שם ה"נ דאפילו רבנן מודו. עיין קידושין דף סב ע"ב תד"ה אלא מעתה:

תוס' ד"ה אלא עבד וכו'. ואמאי ימהלנו בעל כרחו. עיין ע"ז דף נז ע"ב תד"ה עד:

תורה אור השלם

וְכָל־עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת־כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ [שמות יב, מד]

וַהֲבֵאתָהּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגִלְּחָה אֶת־רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת־צִפָּרְנֶיהָ [דברים כא, יב]

וּמְפִבֹשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וְלֹא־עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא־עָשָׂה שְׂפָמוֹ וְאֶת־בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס לְמִן־הַיּוֹם לֶכֶת הַמֶּלֶךְ עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר־בָּא בְשָׁלוֹם [שמואל ב יט, כה]

וְהֵסִירָה אֶת־שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יֶרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה [דברים כא, יג]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פח׳ מהל׳ עבדים הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ סד:

ב מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט, סמג לאוין קיז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ ג:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, סמג לאוין קיז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ ג:

ד מיי׳ פח׳ מהל׳ מלכים ומלחמות הל׳ ה, סמג עשין קנב:

[א]רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "אָבִיהָ" — אָבִיהָ מַמָּשׁ, "אִמָּהּ" — אִמָּהּ מַמָּשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "אָבִיהָ וְאִמָּהּ" — זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אוֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְגוֹ'". [ב]"יֶרַח יָמִים" — יֶרַח שְׁלֹשִׁים יוֹם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, תִּשְׁעִים יוֹם: "יֶרַח" — שְׁלֹשִׁים, "יָמִים" — שְׁלֹשִׁים, "וְאַחַר כֵּן" — שְׁלֹשִׁים. מַתְקֵיף לַהּ רָבִינָא: אֵימָא: "יֶרַח" — שְׁלֹשִׁים, "יָמִים" — שְׁלֹשִׁים, "וְאַחַר כֵּן" — כִּי הָנֵי? קַשְׁיָא. תָּנוּ רַבָּנַן: מְקַיְּימִין עֲבָדִים שֶׁאֵינָם מָלִין, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין מְקַיְּימִין. אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ"! אָמַר לוֹ: בְּלוֹקֵחַ עֶבֶד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְלֹא הִסְפִּיק לְמוּלוֹ הַכָּתוּב מְדַבֵּר. (א)דְּכוּלֵּי עָלְמָא מִיהַת "וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ" — בְּעֶבֶד עָרֵל כְּתִיב, מַאי מַשְׁמַע? דְּתַנְיָא: "וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ" — בְּעֶבֶד עָרֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בְּעֶבֶד עָרֵל, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּעֶבֶד מָהוּל? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ", הֲרֵי עֶבֶד מָהוּל אָמוּר. הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים "וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ" — בְּעֶבֶד עָרֵל. "וְהַגֵּר" — זֶה גֵּר תּוֹשָׁב. אַתָּה אוֹמֵר זֶה גֵּר תּוֹשָׁב, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא גֵּר צֶדֶק? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ", הֲרֵי גֵּר צֶדֶק אָמוּר. הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים "וְהַגֵּר" — זֶה גֵּר תּוֹשָׁב. [גד]אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הַלּוֹקֵחַ עֶבֶד מִן הַגּוֹי וְלֹא רָצָה לָמוּל — מְגַלְגֵּל עִמּוֹ עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. לֹא מָל — חוֹזֵר וּמוֹכְרוֹ לְגוֹיִם. אַמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא, כְּמַאן — דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא. דְּאִי רַבִּי עֲקִיבָא, הָאָמַר: אֵין מְקַיְּימִין! אֲמַר לְהוּ רַב פָּפָּא: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי עֲקִיבָא, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא פַּסְקַהּ לְמִילְּתֵיהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּפַסְקַהּ לְמִילְּתֵיהּ — פַּסְקַהּ. אָמַר רַב כָּהֲנָא: אַמְרִיתָא לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב זְבִיד מִנְּהַרְדְּעָא, אֲמַר לִי: אִי הָכִי, כִּי אֲמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא בְּלוֹקֵחַ עֶבֶד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, לִישַׁנֵּי לֵיהּ הָא! חֲדָא מִתְּרֵי טַעְמֵי קָאָמַר. [ה]שְׁלַח רָבִין מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי אִילְעַאי, וְכָל רַבּוֹתַי אָמְרוּ לִי מִשְּׁמוֹ: אֵיזֶהוּ עֶבֶד עָרֵל שֶׁמּוּתָּר לְקַיְּימוֹ — זֶה שֶׁלְּקָחוֹ רַבּוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְמוּלוֹ. אַמְרוּהָ רַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב פָּפָּא: כְּמַאן? דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאִי רַבִּי עֲקִיבָא, הָאָמַר: אֵין מְקַיְּימִין! אֲמַר לְהוּ רַב פָּפָּא: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי עֲקִיבָא, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אַתְנִי בַּהֲדֵיהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּאַתְנִי — אַתְנִי. אָמַר רַב כָּהֲנָא: אַמְרִיתָא לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב זְבִיד מִנְּהַרְדְּעָא, וַאֲמַר לִי: אִי הָכִי, כִּי קָאָמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא בְּלוֹקֵחַ עֶבֶד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְלֹא הִסְפִּיק לְמוּלוֹ — לִישַׁנֵּי לֵיהּ הָא! וְלִיטַעְמָיךְ, לִישַׁנֵּי לֵיהּ הָךְ! אֶלָּא, חַד מִתְּרֵי וּתְלָת טַעְמֵי קָאָמַר. יְתֵיב רַבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפִּי וְרַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא אַקִּילְעָא דְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, וְיָתְבִי וְקָאָמְרִי: עִיר אַחַת הָיְתָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא רָצוּ עֲבָדֶיהָ לָמוּל, וְגִלְגְּלוּ עִמָּהֶם עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְחָזְרוּ וּמְכָרוּם לְגוֹיִם. כְּמַאן — כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: הַלּוֹקֵחַ עֶבֶד מִן הַגּוֹי וְלֹא רָצָה לָמוּל — מְגַלְגֵּל עִמּוֹ עַד שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, לֹא מָל — חוֹזֵר וּמוֹכְרוֹ לְגוֹיִם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין מְשַׁהִין אוֹתוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי הֶפְסֵד טְהָרוֹת. וּבָעִיר הַסְּמוּכָה לַסְּפָר אֵין מְשַׁהִין אוֹתוֹ כָּל עִיקָּר, שֶׁמָּא יִשְׁמַע דָּבָר וְיֵלֵךְ וְיֹאמַר לַחֲבֵרוֹ גּוֹי. תַּנְיָא, רַבִּי חֲנַנְיָא בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִפְּנֵי מָה גֵּרִים בִּזְמַן הַזֶּה מְעוּנִּין, וְיִסּוּרִין בָּאִין עֲלֵיהֶן — מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קִיְּימוּ שֶׁבַע מִצְוֹת בְּנֵי נֹחַ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר — כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי. אֶלָּא מִפְּנֵי מָה מְעוּנִּין — לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹת כְּיִשְׂרָאֵל. אַבָּא חָנָן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: לְפִי שֶׁאֵין עוֹשִׂין מֵאַהֲבָה, אֶלָּא מִיִּרְאָה. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שֶׁשִּׁהוּ עַצְמָם לְהִכָּנֵס תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, וְאִיתֵּימָא רַבִּי חֲנִינָא, מַאי קְרָאָה: "יְשַׁלֵּם ה' פָּעֳלֵךְ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתֵּךְ שְׁלֵמָה מֵעִם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּאת לַחֲסוֹת וְגוֹמֵר".

מַתְנִי'

כִּי הָנֵי שִׁשִּׁים וְאַחַר כֵּן תָּבֹא אֵלֶיהָ אַחַר שִׁעוּר אַחֵר כָּזֶה תָּבֹא אֵלֶיהָ: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וְהַאי בְּעֶבֶד עָרֵל כְּתִיב כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן: בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל ע"ש וְלֹא הִסְפִּיק לְמוּלוֹ וּמַזְהִירוֹ הַכָּתוּב לְרַבּוֹ עַל עַבְדּוֹ לָנוּחַ בְּיוֹם הַמָּחֳרָת וְלֹא עַל שַׁבָּת הַבָּאָה שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ לְמוּלוֹ בְּשַׁבָּת זוֹ וְכֵיוָן דְּמָל מִקְּרָא אַחֵר נָפְקָא מִלְּמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ דִּלְקַמָּן מוֹקֵי לָהּ בְּעֶבֶד שֶׁמָּל: גֵּר תּוֹשָׁב שֶׁקִּבֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא לַעֲבֹד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְאוֹכֵל נְבֵלוֹת וְהִזְהִירוֹ הַכָּתוּב עַל הַשַּׁבָּת דִּמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת כְּעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: הָאָמַר אֵין מְקַיְּמִין אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד: ה"מ דְּאֵין מְקַיֵּם: הֵיכָא דְּלָא פָּסְקָא לְמִלְּתֵהּ דְּלָא קִבֵּל מֵעוֹלָם לְהִתְגַּיֵּר וְלֹא פָּסַק מִגַּיּוּתוֹ: אֲבָל הֵיכָא דְּפָסְקָא לְמִלְּתֵהּ בִּשְׁעַת לְקִיחָתוֹ וְנִתְפַּיֵּס לְהִתְגַּיֵּר וְאַחַר כָּךְ חָזַר בּוֹ מְגַלְגְּלִין שֶׁמָּא יַחְזֹר וְיִתְרַצֶּה לְשׁוֹן מוֹרִי: לִשָּׁנָא אַחְרִינָא ה"מ דְּאֵין מְקַיְּמִין הֵיכָא דְּלָא פָּסַק לְמִלְּתֵהּ שֶׁמְּקַיְּמִין סְתָם אֲבָל הֵיכָא דְּפָסַק דְּאָמַר לוֹ הֲרֵנִי מְגַלְגֵּל עִמְּךָ י"ב חֹדֶשׁ וְאִם לֹא תָּמוּל אֶמְכֹּר אוֹתְךָ מֻתָּר דְּהָוֵי גַּבֵּהּ כְּשָׂכִיר בְּעָלְמָא: לִשְׁמַעְתָּא הַאי תֵּרוּצָא דְּרַב פָּפָּא דְּהֵיכָא דְּפָסַק לְמִלְּתֵהּ מְשַׁהֵינַן: לִישַׁנֵּי לֵיהּ הָא כְּגוֹן דְּפָסַק לְמִלְּתֵהּ דְּיָכוֹל לְקַיְּמוֹ כָּל י"ב חֹדֶשׁ: חַד מִתְּרֵי טַעְמֵי שַׁנִּי לֵיהּ: וְכָל רַבּוֹתַי אָמְרוּ לִי מִשְּׁמֵהּ דְּרַבִּי אִלְעַאי: הֶפְסֵד טְהָרוֹת שֶׁמְּטַמֵּא אֶת הַתְּרוּמוֹת דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים גָּזְרוּ עָלָיו שֶׁיְּהֵא טָמֵא כְּזָב לְכָל דְּבָרָיו: לְסַפֵּר מרק"א (גְּבוּל, סְפַר) בְּלַעַ"ז כֶּרֶךְ הַמַּבְדִּיל בֵּין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ הָעַמִּים: שֶׁלֹּא קִיְּמוּ ז' מִצְוֹת בְּעוֹדָן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְעַד הַשְׁתָּא לָא אִתְפְּרַעוּ מִנַּיְהוּ דְּפוּרְעָנוּת גְּנוּזָה לָהֶם לֶעָתִיד לָבֹא אֲבָל כְּשֶׁמִּתְגַּיְּרִין נִפְרָעִין מֵהֶם כְּדֵי לְמָרֵק חוֹבָתָן: כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד וְאֵינוֹ נֶעֱנָשׁ עַל שֶׁעָבַר: מִיִּרְאָה מִיִּרְאַת גֵּיהִנֹּם וְהַפּוּרְעָנוּת הָאֲמוּרָה עֲלֵיהֶם: אֲשֶׁר בָּאתְ שֶׁמִּהַרְתְּ וְלֹא אִחַרְתְּ:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אָבִיהָ כו' לְמִסְבַּר קְרָאֵי פְּלִיגֵי אִי נַמֵי נַפְקָא מִנַּהּ אִם מֵתוּ אָבִיהָ וְאִמָּהּ אוֹ נִתְגַּיְּרוּ וריב"ן פֵּרֵשׁ דלר"ע צְרִיכָה שֶׁתִּתְכַּפּוֹר בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים קֹדֶם שֶׁתִּתְבָּעֵל לוֹ וּלְפֵרוּשׁוֹ לָא אָתֵי כר"ע הָא דְּקָתָנֵי לְעֵיל בד"א שֶׁלֹּא קִבְּלָהּ עָלֶיהָ: יֶרַח שְׁלֹשִׁים יוֹם וְכֵן בפ"ק דְּנָזִיר (דַּף ה. וְשָׁם) וְאֵימָא שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּדִכְתִיב עַד חֹדֶשׁ יָמִים מַשְׁמַע דִּסְתָם חֹדֶשׁ שְׁלֹשִׁים וְהָא דְּאָמְרִי' בר"ה (דַּף יט:) וּבְסַנְהֶדְרִין (דַּף יא. וְשָׁם) כַּמָּה עִבּוּר שָׁנָה שְׁלֹשִׁים יוֹם רַשְׁבָּ"ג אוֹמֵר חֹדֶשׁ הֵיכָא דְּמוּכָח שָׁאנֵי: אֵין מְקַיְּמִין פֵּרֵשׁ רִיבָ"ן שֶׁלֹּא יְנַסֵּךְ יֵינוֹ וְקַשְׁיָא לר"י דְּא"כ כִּי אַתְנִי בַּהֲדֵהּ נָמֵי וְעוֹד דְּמִתְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל ר' יִשְׁמָעֵאל מַשְׁמַע דְּמִדְּאוֹרַיְתָא פְּלִיגֵי וְנִרְאֶה לר"י דְּטַעֲמָא דְּר' עֲקִיבָא לְפִי שֶׁצִּוָּה הקב"ה לְאַבְרָהָם לָמוּל עֲבָדָיו לְכָךְ אָסוּר לְקַיֵּם שֶׁאֵינָם מוּלִין: זֶה גֵּר תּוֹשָׁב פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁקִּבֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא לַעֲבֹד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמְחַלֵּל שַׁבָּת כְּעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְקָשֶׁה דְּאִם כֵּן נְפִישִׁי לְהוּ מִשֶּׁבַע מִצְוֹת וּבְמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף סד:) מַשְׁמַע דְּבְשֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁקִּבְּלוּ בְּנֵי נֹחַ אִקְרִי גֵּר תּוֹשָׁב וְעוֹד דִּבְפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נח:) אָמְרִי' דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁשָּׁבַת חַיָּב מִיתָה אֲפִילּוּ בְּחוֹל כָּל שֶׁכֵּן בְּשַׁבָּת וּבְפֶרֶק ד' מְחֻסְּרֵי כַפָּרָה (כְּרִיתוֹת דַּף ט. וְשָׁם) קָאָמַר ר"ע דְּגֵר תּוֹשָׁב אֵין מֻזְהָר עַל הַשַּׁבָּת וְנִרְאֶה דְּהָכָא בְּעוֹשֶׂה מְלָאכָה לְצֹרֶךְ יִשְׂרָאֵל דּוּמְיָא דְּוִינָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ: הֵיכָא דְּלָא פָּסְקָא וְכוּ' פר"ת דְּהָנֵי מִלֵּי אֲדר' יְהוֹשֻׁעַ קָאֵי וְלָא פָּסְקָא לְמִלְּתֵהּ הַיְנוּ שֶׁכָּל שָׁעָה דּוֹחֶה אוֹתוֹ מִיּוֹם לְיוֹם שֶׁיָּמוּל אֲבָל הֵיכָא דְּפָסְקָא לְמִלְּתֵהּ שֶׁלֹּא יָמוּל כְּלָל הָתָם אֵין מְקַיְּמִין וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן דה"מ אדר"ע קָאֵי וְנִרְאֶה לר"י כְּפֵרוּשׁוֹ אֲבָל אדר"ע קָאֵי דְּהֵיכָא דְּנִתְרַצָּה לָמוּל וְדוֹחֵהוּ הָתָם אֵין מְקַיְּמִין הוֹאִיל וּמְצֻוָּה לָמוּל דְּשִׁהוּיֵי מִצְוָה לָא מְשַׁהֵינַן אֲבָל הֵיכָא דְּפָסַק שֶׁלֹּא יָמוּל אֵינוֹ מְחֻיָּב לְמוּלוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ וּמְגַלְגֵּל י"ב חֹדֶשׁ עִמּוֹ אוּלַי יִתְרַצֶּה וְכֵן פִּי' בִּשְׁעָרֵי דְּרַב הַאי בְּשַׁעַר רְבִיעִי: שֶׁאֵין עוֹשִׂין מֵאַהֲבָה אֶלָּא מִיִּרְאָה בְּפֶרֶק נוֹטֵל (בְּסוֹטָה דַּף כב: וְשָׁם) מַשְׁמַע שֶׁשְּׁנֵיהֶם רָעִים וּבְפֶרֶק כְּשֵׁם (שָׁם דַּף לא. וְשָׁם) מַשְׁמַע דִּשְׁנֵיהֶם לְשֶׁבַח וְאוֹמֵר ר"י דְּמֵאַהֲבַת הַמָּקוֹם וּמִיִּרְאַת הַמָּקוֹם הָווּ תַּרְוַיְהוּ לְשֶׁבַח מֵאַהֲבַת אָדָם וּמִיִּרְאַת אָדָם תַּרְוַיְהוּ לִגְרִיעוּתָא אוֹ כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ שָׁם בַּקּוּנְט' מֵאַהֲבַת שָׂכָר וּכְגוֹן שֶׁאִם לֹא יִהְיֶה לוֹ שָׂכָר תּוֹהֶא עַל הָרִאשׁוֹנוֹת וְאֵין עוֹשֶׂה אֶלָּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס וּמִיִּרְאָה הַיְנוּ מִיִּרְאַת עֹנֶשׁ אֲבָל הָכָא קָשֶׁה דְּנָקַט מֵאַהֲבָה לְשֶׁבַח וּמִיִּרְאָה לִגְרִיעוּתָא וְהָוֵי מָצֵי לְמֵימַר אִיפְּכָא אוֹ תַּרְוַיְהוּ לִגְרִיעוּתָא אוֹ תַּרְוַיְהוּ לְשֶׁבַח: אֲשֶׁר בָּאתְ לַחֲסוֹת פֵּרוּשׁ שֶׁמִּהַרְתְּ וְתֵמַהּ דִּבְפֶ' מִי שֶׁאָמַר הֲרֵינִי נָזִיר וְשָׁמַע חֲבֵרוֹ וְאָמַר וַאֲנִי (נָזִיר דַּף כג: וְשָׁם) אוֹמֵר רוּת בַּת בְּנוֹ שֶׁל עֶגְלוֹן בְּנוֹ שֶׁל בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב הָיְתָה וּכְשֶׁתַּחְשֹׁב שְׁנוֹתָיו שֶׁל אֵהוּד שֶׁהָרַג עֶגְלוֹן עַד סוֹף יָמִים שֶׁל אִבְצָן דְּהַיְנוּ בֹּעַז תִּמְצָא יוֹתֵר מִמָּאתַיִם שָׁנָה וּלְעֵת זִקְנָתוֹ נְשָׂאָהּ דִּכְתִיב לְבִלְתִּי לֶכֶת אַחֲרֵי הַבַּחוּרִים וי"ל דְּבַת בְּנוֹ שֶׁל עֶגְלוֹן לָאו דַּוְקָא אֶלָּא כְּלוֹמַר דְּמִזַּרְעוֹ הָיְתָה כְּמוֹ בֶּן בְּנוֹ שֶׁל נִמְרֹד הָרָשָׁע (חֲגִיגָה דַּף יג.) וּבִקְרָא קָרֵי לַהּ נַעֲרָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פח' מהל' מלכים ומלחמות הל' ה, סמג עשין קנב:

ב מיי' פח' מהל' מלכים ומלחמות הל' ה, סמג עשין קנב:

ג מיי' פא' מהל' מילה הל' ו:

ד מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט, סמג עשין פז, טוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' ד:

ה מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט, סמג עשין פז, טוש"ע יו"ד סי' רסח סעי' ד:

מסורת הש"ס

א תוספתא שבועות; במדבר רבה; שבועות ל.

גליון הש"ס

גמ' גר שנתגייר כקטן. עיין סנהדרין דף עא ע"ב תד"ה בן:

תורה אור השלם

אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ (ילדתני) [יְלִדְתָּנוּ] כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ [ירמיהו ב, כז]

וְהֵסִירָה אֶת־שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יֶרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה [דברים כא, יג]

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרֶךָ וְיִנָּפֵשׁ בֶּן־אֲמָתְךָ וְהַגֵּר [שמות כג, יב]

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלַאכְתֶּךָ [דברים ה, יג]

וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ־וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ־וַאֲמָתֶךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל־בְּהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ [דברים ה, יד]

יְשַׁלֵּם יְהוָה פָּעֳלֵךְ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתֵּךְ שְׁלֵמָה מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּאת לַחֲסוֹת תַּחַת־כְּנָפָיו [רות ב, יב]

א(א)מַתְנִי' אֵיזֶהוּ מַמְזֵר — כָּל שְׁאֵר בָּשָׂר שֶׁהוּא בְּ"לֹא יָבֹא", דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. שִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי אוֹמֵר: כֹּל שֶׁחַיָּיבִים עָלָיו כָּרֵת בִּידֵי שָׁמַיִם, וַהֲלָכָה כִּדְבָרָיו. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כֹּל שֶׁחַיָּיבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי: מָצָאתִי מְגִלַּת יוּחֲסִין בִּירוּשָׁלַיִם, וְכָתוּב בָּהּ: אִישׁ פְּלוֹנִי מַמְזֵר מֵאֵשֶׁת אִישׁ, לְקַיֵּים דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. באִשְׁתּוֹ שֶׁמֵּתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. גֵּרְשָׁהּ וּמֵתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּמֵתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. יְבִמְתּוֹ שֶׁמֵּתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. חָלַץ לָהּ וּמֵתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּמֵתָה — מוּתָּר בַּאֲחוֹתָהּ. (ב)גְּמָ' מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא? דִּכְתִיב: "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו". כָּנָף שֶׁרָאָה אָבִיו — לֹא יְגַלֶּה. וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: בַּאֲנוּסַת אָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר, דְּהָוְיָא לַהּ חַיָּיבֵי לָאוִין, וּסְמִיךְ לֵיהּ: "לֹא יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל ה'", אַלְמָא מֵהָנֵי הָוֵי מַמְזֵר. וּלְרַבִּי סִימַאי, דִּמְרַבֵּה שְׁאָר חַיָּיבֵי לָאוִין דְּלָאו דִּ"שְׁאֵר", וּלְרַבִּי יְשֵׁבָב, דִּמְרַבֵּה אֲפִילּוּ חַיָּיבֵי עֲשֵׂה — נָפְקָא לְהוּ מִ"וְּלֹא". וְשִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי סָבַר לַהּ כְּרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁל אָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר, דְּהָוְיָא לַהּ חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת, וּסְמִיךְ לֵיהּ "לֹא יָבֹא מַמְזֵר". אַלְמָא: מֵחַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת הָוֵי מַמְזֵר. (ג)וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ — לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "לֹא יְגַלֶּה". "לֹא יִקַּח" ("וְלֹא יְגַלֶּה") לְמָה לִי? אֶלָּא לָאו, הָכִי קָאָמַר: מִ"לֹּא יִקַּח" עַד "לֹא יְגַלֶּה" — הָוֵי מַמְזֵר, טְפֵי — לָא הָוֵי מַמְזֵר. (ד)אָמַר אַבָּיֵי: הַכֹּל מוֹדִים בְּבָא עַל הַנִּדָּה

וְעַל

מתני' כָּל שְׁאֵר בָּשָׂר שֶׁהוּא בְּלֹא יָבֹא כָּל קֻרְבָה שֶׁהִיא בְּלָאו וַאֲפִי' אֵין בָּהּ כָּרֵת כְּגוֹן אֲנוּסַת אָבִיו וּכְרַבִּי יְהוּדָה דְּהָוְיָא בְּלָאו דְּלָא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו וּמֵחֲמַת קֻרְבָה כְּגוֹן נוֹשֵׂא חֲלוּצָתוֹ דְּהָוֵי בְּלֹא יִבְנֶה וְהָוֵי לָאו דְּקֻרְבָה בְּלֹא כָּרֵת: כֹּל שֶׁחַיָּבִין עָלָיו כָּרֵת אֲבָל נוֹשֵׂא חֲלוּצָתוֹ לָא הָוֵי מַמְזֵר: מֵאֵשֶׁת אִישׁ חַיָּבֵי מִיתוֹת כו': לְקַיֵּם דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא הָיָה כָּתוּב בִּמְגִלָּה אֶלָּא אַרֵישָׁא קָאֵי אָמַר ר"ש בֶּן עַזַּאי לְקַיֵּם דִּבְרֵי ר' יְהוֹשֻׁעַ כו': דְּר' יְהוּדָה וְרַבָּנָן בְּפֶרֶק נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צז.): גְּמ' וּכְתִיב לֹא יָבֹא מַמְזֵר וּסְמִיךְ לֵהּ לֹא יְגַלֶּה: וּלְרַבִּי סִימַאי בִּכְתֻבּוֹת (דַּף כט:) וְקִדּוּשִׁין (דַּף סח.) מִן הַכֹּל הָיָה עוֹשֶׂה ר"ע מַמְזֵרִים חוּץ מֵאַלְמָנָה לכ"ג שֶׁעוֹשָׂה חֲלָלִין וְלֹא מַמְזֵרִי'. מִדְּקָאָמַר חוּץ מֵאַלְמָנָה אַלְמָא אַפִּי' חַיָּבֵי לָאוִין שֶׁלֹּא מֵחֲמַת קֻרְבָה מְרַבֶּה כְּגוֹן מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת וּכְגַן נְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל דְּקַיְמָא בְּלֹא תִתְחַתֵּן בָּם (דְּבָרִים ז':ג') וּמִשִּׁבְעָה אֻמּוֹת הוּא וּכְגוֹן עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל בָּנָיו מַמְזֵרִים: חַיָּבֵי עֲשֵׂה מִצְרִי אוֹ אֲדוֹמִי קֹדֶם ג' דּוֹרוֹת דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ג:ט') דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם וְלֹא שֵׁנִי וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה. וְהָא דר' יְשֵׁבָב נָמֵי בִּכְתֻבּוֹת (שָׁם) בּוֹאוּ וְנִצְוַח עַל עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף שֶׁהָיָה אוֹמֵר כֹּל שֶׁאֵין לוֹ בִּיאָה בְּיִשְׂרָאֵל הַוָּלָד מַמְזֵר: סָבַר לָהּ כְּרַבָּנָן דִּפְלִיגֵי אַדְּרַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צז.) וְאָמְרִי הַאי לֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁל אָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר דְּהָוְיָא לֵיהּ אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו וּבְכָרֵת וְהַאי דַּהֲדַר כְּתָבָהּ בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה מִשּׁוּם לְמִסְמַךְ לֵהּ לֹא יָבֹא מַמְזֵר וּלְאַשְׁמְעִינַן דְּיֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת: ה"ג וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לִכְתֹּב רַחֲמָנָא לֹא יְגַלֶּה כְּלוֹמַר אִי בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁל אָבִיו מִשְׁתַּעֵי אוֹ בַּאֲנוּסַת אָבִיו מִשְׁתַּעֵי לִכְתֹּב לֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו לְחוּדֵיהּ וּלְאַשְׁמְעִינַן דְּיֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת לְרַבָּנָן אוֹ מֵחַיָּבֵי לָאוִין לְרַבִּי יְהוּדָה וְכָל שֶׁכֵּן מֵאֵשֶׁת אָב דְּהָוְיָא בְּכָרֵת וּמִיתָה: לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו לָמָּה לִי לְמִכְתַּב אֶלָּא ש"מ מִדְּכַתְבֵהּ הָא קמ"ל דְּלָא יָבֹא מַמְזֵר עֲלָהּ קָאֵי דְּמִינָּהּ הוּא דְּהָוֵי מַמְזֵר מִשּׁוּם דְּחַיָּבֵי מִיתוֹת הוּא וְאֶלָּא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו לָא קָאֵי. וְאִי קַשְׁיָא כְּנַף אָבִיו לְמַאי כְּתָבֵהּ אִי בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם לַעֲבֹר עָלָיו בִּשְׁנֵי לָאוִין עֶרְוַת אֲחִי אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה וְלָאו דְּלָא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו וְאִי בַּאֲנוּסַת אָבִיו אַשְׁמְעִינַן דַּאֲסוּרָה: מִלֹּא יִקַּח עַד לֹא יְגַלֶּה דְּהַיְנוּ אֵשֶׁת אָב הַכְּתֻבָה בֵּין לֹא יִקַּח לְלֹא יְגַלֶּה: הַכֹּל מוֹדִים וַאֲפִילּוּ שִׁמְעוֹן הַתֵּימְנִי: בְּבָא עַל הַנִּדָּה אע"ג דְּקָאֵי בְּכָרֵת אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר:

שִׁמְעוֹן הַתֵּימְנִי אוֹמֵר כו' וַהֲלָכָה כִּדְבָרָיו אע"ג דְּאֵין לְמֵדִין הֲלָכָה מִפִּי גְּמָרָא הָכָא הִלְכְתָא כְּוָתֵהּ דִּסְתָמָא דְּפֶרֶק הָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין דַּף סו: וְשָׁם) נִרְאֶה עִקָּר דִּכְהַאי גַּוְנָא קָרֵי הִלְכְתָא פְּסִיקְתָּא בְּבָבָא קַמָּא (ד' קב.) וּבְמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף ז: וְשָׁם) בְּהַהִיא דְּכָל הַמְשַׁנֶּה יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה וּלְעֵיל בְּפֶ' קַמָּא (יְבָמוֹת דַּף יד. וְשָׁם) אָמַר פְּשִׁיטָא בְּנֵי חַיָּבֵי לָאוִין כְּשֵׁרִים נִינְהוּ וּבְפֶרֶק שֵׁנִי (לְעֵיל יְבָמוֹת כג.) קָאָמַר רַב פָּפָּא מִסְתַּבְּרָא חַיָּבֵי לָאוִין תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין וּלְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף מה.) פָּסְקִינַן דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד כָּשֵׁר וְכַמָּה אָמוֹרָאֵי דְּאַיְירֵי בְּצָרַת מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ ולר"ע לָא מַשְׁכַּחַת לָהּ צָרָה דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין וּכְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נָמֵי יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּלָא קי"ל כְּוָתֵהּ דְּאָמַר לְעֵיל (שָׁם:) וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוּהָ אֶלָּא מֵאֵשֶׁת אָב וְחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת דָּמוּ לְאֵשֶׁת אָב לְכֻלֵּי עָלְמָא וּלְעֵיל בְּרֵישׁ פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף לז.) קָאָמַר ראב"י דְּהִלְכְתָא כְּוָתֵהּ דְּאֵין מַמְזֵר מִסָּפֵק מַשְׁמַע דְּהָוְיָא מַמְזֵר מֵאֵשֶׁת אָח וּלְעֵיל (יְבָמוֹת ד' מ:) אָמַר רַב טוֹבִי בַּר קִסְנָא הַבָּא עַל צָרַת חֲלוּצָתוֹ הַוָּלָד מַמְזֵר וַאֲפִילּוּ רַבִּי יוֹחָנָן לָא פְּלִיג אֶלָּא מִשּׁוּם דְּצָרָה כַּחֲלוּצָה בְּלָאו: **רַבִּי** יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כֹּל שֶׁחַיָּבִין עָלָיו כו' יֵשׁ מַגִּיהִים ר' יְהוּדָה בִּמְקוֹם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דִּבְפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עד:) גַּבֵּי כָּל הָאֲסוּרִין לָבֹא בַּקָּהָל מֻתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה וְר' יְהוּדָה אוֹסֵר וּמְפָרֵשׁ עֲלָהּ דְּר' יְהוּדָה סָבַר דְּמַמְזֵר מֵאֲחוֹתוֹ לָא הָוֵי מַמְזֵר אֶלָּא מֵאֵשֶׁת אִישׁ וּפָרֵיךְ עֲלָהּ תְּנֵינָא מֵהַךְ דְּהָכָא וְאֵין נִרְאֶה דְּהֵיאַךְ הָיָה בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר לְקַיֵּם מִלְּתֵהּ דְּר' יְהוּדָה וְהָא קַשִּׁישׁ מִנֵּהּ טוּבָא דְּהָא בֶּן עַזַּאי תַּלְמִיד חָבֵר הֲוָה לְרַבִּי עֲקִיבָא כִּדְאָמַר בְּמִי שֶׁמֵּת (ב"ב ד' קנח:) וְר' יְהוּדָה מִתַּלְמִידֵי בָּתְרָאֵי דְּר' עֲקִיבָא הֲוָה וְעוֹד דְּר' יְהוּדָה סָבַר כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּיֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל (יְבָמוֹת ד' מז.) גַּבֵּי הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה וְכִדְאָמַר בְּפֶ' אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין ד' נג: וְשָׁם) אֶלָּא וַדַּאי ר' יְהוֹשֻׁעַ גָּרְסִינַן וְהָתָם פָּרֵיךְ תְּנֵינָא מִשּׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כִּדְבָרָיו אִי הֲוָה סָבַר כְּר' יְהוֹשֻׁעַ וּמִיהוּ הָתָם דְּפָרֵיךְ תְּנֵינָא הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ טְפֵי שַׁפִּיר דְּלָא אֶפְשָׁר לוֹמַר דִּלְר' יְהוּדָה מַמְזֵר מֵאֲחוֹתוֹ לָא הָוֵי מַמְזֵר כֵּיוָן דְּמוּקֵי קְרָא בַּאֲנוּסַת אָבִיו וְסָבַר כר"ע דְּיֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין: **אִישׁ** פְּלוֹנִי מַמְזֵר מֵאֵשֶׁת אִישׁ כו' תֵּימַהּ דְּלָא נָקַט חַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד סְתָם וְאִי מִשּׁוּם דְּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה א"כ מנ"ל דְּהָוֵי כְּר' יְהוֹשֻׁעַ וי"ל דִּנְקַט אֵשֶׁת אִישׁ לְרְבוּתָא דאע"פ שֶׁהוּא קַל מִשְּׁאָר חַיָּבֵי מִיתוֹת דְּהָוֵי בְּחֶנֶק וְיֵשׁ לָהּ הֶתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָהּ:

וּכְתִיב לֹא יָבֹא מַמְזֵר וא"ת וְהָא מַפְסִיק קְרָא דְּלָא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא בֵּינְתַיִם וְי"ל דְּכֵיוָן דְּלָאו בְּנֵי בָּנִים נִינְהוּ וְלָא שַׁיָּךְ מִנַּיְהוּ מַמְזֵר לָא חֲשִׁיב הֶפְסֵק: **לִכְתּוֹב** רַחֲמָנָא אוֹ לֹא יִקַּח אוֹ לֹא יְגַלֶּה בְּקוּנְטְרֵס גָּרֵס לִכְתֹּב רַחֲמָנָא לֹא יְגַלֶּה וּפִי' דְּמִלֹּא יְגַלֶּה לְחוּדֵיהּ שָׁמְעִינַן דְּיֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת לְרַבָּנָן אוֹ מֵחַיָּבֵי לָאוִין לְר' יְהוּדָה לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו לָמָּה לִי לְמִכְתַּב אֶלָּא ש"מ מִדְּכַתְבֵהּ דְּלָא יָבֹא מַמְזֵר עֲלֶיהָ קָאֵי דְּמִנַּהּ הוּא דְּהָוֵי מַמְזֵר מִשּׁוּם דְּחַיָּבֵי מִיתוֹת ב"ד הוּא אֲבָל אֶלָּא יְגַלֶּה לָא קָאֵי וּבֵין לֹא יִקַּח עַד לֹא יְגַלֶּה הַיְנוּ אֵשֶׁת אָב הַכְּתֻבָה בֵּין לֹא יִקַּח לְלֹא יְגַלֶּה וְקָשֶׁה חֲדָא שֶׁמּוֹחֵק הַסְּפָרִים וְעוֹד דְּבֵין לֹא יִקַּח עַד לֹא יְגַלֶּה לֹא מַשְׁמַע כְּפֵרוּשׁוֹ דְּקָאֵי עַל אֵשֶׁת אָב הַכְּתֻבָה בֵּינְתַיִם וְעוֹד אַמַּאי כָּתַב לֹא יְגַלֶּה גַּבֵּי מַמְזֵרוּת וְעוֹד בְּחַיָּבֵי מִיתוֹת דְּקִילֵי כְּמוֹ אֵשֶׁת אִישׁ מנ"ל דְּהָוֵי מַמְזֵר וְעוֹד דִּלְלִיף ר' יְהוֹשֻׁעַ שְׁאָר חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת מֵהֶקֵּישָׁא דר' יוֹנָה וְנִרְאֶה לר"י כְּגִרְסַת הַסְּפָרִים דְּגָרְסִי לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא אוֹ לֹא יִקַּח אוֹ לֹא יְגַלֶּה דְּמִלֹּא יִקַּח נָמֵי שָׁמְעִינַן כְּרִיתוֹת דְּהָא דּוּמְיָא דְּאֵשֶׁת אָב דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין דְּהָא בְּהָא תַּלְיָא כִּדְפִי' לְעֵיל (יְבָמוֹת ד' מד: ד"ה עֲשָׂאָהּ) אוֹ מֵהֶקֵּישָׁא דְּרַבִּי יוֹנָה אָתוּ דְּאִתַּקִּישׁ כָּל הָעֲרָיוֹת כְּדְאָמְרִי' בְּרֵישׁ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' נד:) וּמִדִּכְתַב תַּרְוַיְהוּ ש"מ דְּמִלֹּא יִקַּח הַיְנוּ חַיָּבֵי סְקִילָה עַד לֹא יְגַלֶּה דְּהַיְנוּ חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת הָוֵי מַמְזֵר וַאֲתָא לְרַבּוּיֵי כָּל חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת קַלּוֹת וְסָבַר כְּרַבָּנָן דִּבְשׁוֹמֶרֶת יָבָם הַכָּתוּב מְדַבֵּר וְלָא הָוֵי לֹא יְגַלֶּה בִּכְלָל דְּאִי הָוֵי בִּכְלָל לֹא לִכְתֹּב אֶלָּא לֹא יְגַלֶּה וְשִׁמְעוֹן הַתֵּימְנִי נָמֵי ה"מ לְמֵימַר דְּסָבַר כְּר' יְהוּדָה דְּאָמַר בַּאֲנוּסַת אָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר וּמִלֹּא יִקַּח עַד לֹא יְגַלֶּה הָוֵי הַוָּלָד מַמְזֵר וְאֵין לֹא יְגַלֶּה בִּכְלָל אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ לְמֵימַר דְּסָבַר כְּרַבָּנָן וּלְפֵרוּשׁ ר"י צ"ל לְתַנָּא דְּפִרְקִין קַמָּא דְּסָבַר כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר בַּאֲנוּסַת אָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר וְסָבַר נָמֵי דְּאֵין מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין דְּמִלֹּא יִקַּח עַד לֹא יְגַלֶּה הָוֵי מַמְזֵר וְאֵין לֹא יְגַלֶּה בִּכְלָל: **הַכֹּל** מוֹדִים בְּבָא עַל הַנִּדָּה וְעַל הַסּוֹטָה פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס אֲפִי' לְר' עֲקִיבָא דִּפְלִיג אַרַבָּנָן דְּמַתְנִיתִין בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְקָאָמַר דְּהַוָּלָד מַמְזֵר אע"ג דְּלָאו חַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר הוּא הָכָא בְּסוֹטָה מוֹדֶה וְקָשֶׁה לר"ת דא"כ ה"ל לְאַתּוּיֵי לְעֵיל (יְבָמוֹת ד' מד.) גַּבֵּי מִשְׁנָה דְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְעוֹד אִי קָאֵי הַכֹּל מוֹדִים לְמָ"ד אַלִּבָּא דְּר' עֲקִיבָא דְּהָוֵי מַמְזֵר אֲפִילּוּ מֵחַיָּבֵי לָאוִין שֶׁאֵין דִּשְׁאֵר הָא ע"כ הָוֵי מַמְזֵר לְרַבִּי עֲקִיבָא מִיְּבָמָה לַשּׁוּק לְשׁוּם תַּנָּא כִּדְאָמַר בפ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת ד' יד.) דְּאָמַר ר' אֶלְעָזָר אע"פ שֶׁנֶּחְלְקוּ ב"ש וב"ה בְּצָרוֹת מוֹדִים שֶׁאֵין מַמְזֵר כּוּ' וְקָאָמַר לְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דִּלְר' עֲקִיבָא הָוֵי מַמְזֵר מִשּׁוֹמֶרֶת יָבָם וְעוֹד אָמַר בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עה:) גַּבֵּי כּוּתִים שֶׁהָיוּ מְיַבְּמִים אֶת הָאֲרוּסוֹת וּפוֹטְרִים הַנְּשׂוּאוֹת וְרַבִּי עֲקִיבָא לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין וּבְפֶרֶק הָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' צב. וְשָׁם) גַּבֵּי אִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם קָאָמַר זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים דְּאֵין מַמְזֵר מִיְּבָמָה וְלֵימָא אֵין מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין הַאי תַּנָּא הָךְ תַּנָּא דר"ע הוּא דִּמְחַיְּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר הוּא דְּהָוֵי מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין גְּרֵידָא לָא הָוֵי מַמְזֵר מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דִּלְמַאן דְּלָא בָּעֵי אַלִּבָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁיְּהֵא לָאו דִּשְׁאֵר הָוֵי מַמְזֵר מִיְּבָמָה לַשּׁוּק וְשָׁם נְפָרֵשׁ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם מְנָא לֵהּ דְּאַתְיָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא דִּלְמָא אַתְיָא אֲפִילּוּ כְּרַבָּנָן וְהָוֵי מַמְזֵר מִדְּרַבָּנָן וְנִרְאֶה לר"ת דְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְסוֹטָה הָווּ חַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר שֶׁאֵינָם אֲסוּרִים אֶלָּא מִשּׁוּם אִישׁוּת וְאַלִּבָּא דְּתַנָּא דְּמַתְנִי' קָאֵי דְּלָא אָסַר אֶלָּא חַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר וא"ת א"כ אַמַּאי אִצְטְרִיךְ לְמִנְקַט הַכֹּל מוֹדִים בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם אַמַּאי תִּפְסַק אַדַּעְתָּא לְמֵימַר דְּהָוֵי מַמְזֵר טְפֵי מִבִּשְׁאָר חַיָּבֵי לָאוִין דְּלָאו דִּשְׁאֵר וי"ל דְּאַלִּבָּא דְּרַב דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן שַׁפִּיר דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר וְטַעְמָא אר"ת דְּהָוֵי כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד שֶׁאֵין בָּהּ קִדּוּשִׁין לְשׁוּם אָדָם וְלִיבָם נָמֵי לָאו בַּת קִדּוּשִׁין הִיא אֶלָּא בִּיאָה הוּא דְּאִית בַּהּ וְאַפִּי' לְמָ"ד דְּהָוֵי מַמְזֵר מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד מ"מ אֵין מַמְזֵר מִיְּבָמָה דְּכֵיוָן דִּיבָמָה עוֹמֶדֶת לַחֲלֹץ כְּמוֹ לְיַבֵּם חֲשִׁיבָא בַּת תְּפִיסַת קִדּוּשִׁין וא"ת לִשְׁמוּאֵל תִּפְשׁוֹט מֵהָךְ בָּרַיְתָא דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה דְּאִי תּוֹפְסִין לָא הָוֵה צָרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר וי"ל דִּשְׁמוּאֵל מְסַפְּקָא לֵהּ דִּלְמָא בָּרַיְתָא הִיא גּוּפָהּ אֲתָא לְאַשְׁמְעִינַן דְּקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה וא"ת הֵיכִי קמ"ל דְּתָפְסִי הָא אַפִּי' לָא תָּפְסִי לָא הָוֵי מַמְזֵר דִּשְׁמוּאֵל אִית לֵהּ לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף מה.) דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד כָּשֵׁר וי"ל דְּשַׁפִּיר מַשְׁמַע דְּתָפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין מִדְּכָיֵיל לָהּ בַּהֲדֵי סוֹטָה וְנִדָּה מַשְׁמַע דִּבְכוּלְּהוּ לָא הָוֵי הַוָּלָד מַמְזֵר מִשּׁוּם דְּתָפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין וְהָא דְּקָאָמַר וְאַבַּיֵּי מְסַפְּקָא לֵהּ אִי כְּרַב אִי כִּשְׁמוּאֵל לֹא כְּפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דְּאַפִּי' לְרַב אֵין הַוָּלָד מַמְזֵר כִּדְפֵי' אֶלָּא לְהָכִי לָא נָקַט שׁוֹמֶרֶת יָבָם מִשּׁוּם דְּשֶׁמָּא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין כִּדִשְׁמוּאֵל וּפְשִׁיטָא דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר וְאֵין שׁוּם חִדּוּשׁ לְהַשְׁמִיעֵנוּ וא"ת וְאַמַּאי הָוֵי מַמְזֵר מִשּׁוֹמֶרֶת יָבָם לְשׁוּם תַּנָּא כֵּיוָן דְּהָוֵי כְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד דְּלָא תָּפְסִי קִדּוּשִׁין לָא לְדִידֵהּ וְלָא לְאַחֲרִינֵי וּבָרַיְתָא דְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צב. וְשָׁם) נָמֵי דְּקָתָנֵי זוֹ דִּבְרֵי ר' עֲקִיבָא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים כו' מַשְׁמַע דִּלְרַבָּנָן לָא הָוֵי מַמְזֵר מִשּׁוּם דְּקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין וּלְפִי' ר"ת אַפִּי' אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לָא הָוֵי מַמְזֵר ואר"י דִּלְמָ"ד דְּהָוֵי מַמְזֵר לְר' עֲקִיבָא מֵחַיָּבֵי לָאוִין דְּלָאו דִּשְׁאֵר נָמֵי הָוֵי מַמְזֵר מִיְּבָמָה לַשּׁוּק וּמֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד אע"ג דְּלָא דָּמוּ לְאֵשֶׁת אָב דְּהָא מִוּ"ו דַּוְלָא יְגַלֶּה נָפְקֵי כּוּלְּהוּ וּסְמִיךְ לֵהּ לֹא יָבֹא מַמְזֵר וְלָא יָלְפִינַן מִדֵּי מֵאֵשֶׁת אָב אֶלָּא בְּהֶדְיָא כְּתִיב בְּכוּלְּהוּ מַמְזֵרוּת אֲבָל לְתַנָּא דְּמַתְנִיתִין דְּאֵין מַמְזֵר לְר' עֲקִיבָא אֶלָּא מֵחַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר וְלָא דָּרֵישׁ וָי"ו דַּוְלָא יְגַלֶּה לָא נָפְקֵי שׁוּם חַיָּבֵי לָאוִין אֶלָּא מֵאֵשֶׁת אָב בָּעֵינַן דְּלֶהֱוֵי דּוּמְיָא דְּאֵשֶׁת אָב דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין לְדִידֵהּ וְתָפְסִי בָּהּ לְאַחֲרִינֵי וה"פ דְּבָרַיְתָא דְּהָאִשָּׁה רַבָּה (ג"ז שָׁם) זוֹ דִּבְרֵי ר' עֲקִיבָא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין נָמֵי תָּפְסִי בְּכָל חַיָּבֵי לָאוִין דְּלָאו דִּשְׁאֵר פִּי' מִוּ"ו דַּוְלָא יְגַלֶּה שָׁמְעִינַן בְּכוּלְּהוּ דַּהֲוָה מַמְזֵר וּלְהָכִי אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין נָמֵי בְּכֻלָּן וּלְהָכִי אֵין לְחַלֵּק בֵּין לָאו יְבָמָה לַשּׁוּק לִשְׁאָר לָאוִין כִּדְפֵרַשְׁתִּי אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין מַמְזֵר מִיְּבָמָה דְּכֵיוָן דְּקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין דְּלָאו דִּשְׁאֵר וְלָא הָוֵי מַמְזֵר מִנַּיְהוּ לָא הָוֵי מַמְזֵר נָמֵי מִיְּבָמָה לַשּׁוּק אע"ג דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ כֵּיוָן דְּלָא דָּמְיָא לְאֵשֶׁת אָב:

מסורת הש"ס

א קידושין עד:; לעיל מד.
ב לעיל ד.; תוספתא יבמות
ג ערכין כו:; ערכין כו.
ד קידושין סח.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לכתוב רחמנא וכו' ולפיר"י צ"ל וכו'. וכפיר"י צ"ל כצ"ל:

תורה אור השלם

לֹא־יִקַּח אִישׁ אֶת־אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו [דברים כג, א]

לֹא־יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְהֹוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ג]

בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ט]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' א, סמג לאוין קיז, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' יג:

ב מיי' פב' מהל' איסורי ביאה הל' ט, סמג לאוין קיז, טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כז:

וְעַל הַסּוֹטָה — שֶׁאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר. [א]נִדָּה, דְּהָא תָּפְסִי בַּהּ קִידּוּשִׁין, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו", אֲפִילּוּ בִּשְׁעַת נִדָּתָהּ תָּפְסִי בַּהּ קִידּוּשִׁין. סוֹטָה נָמֵי, דְּהָא תָּפְסִי בַּהּ קִידּוּשִׁין. [ב]תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הַכֹּל מוֹדִים בְּבָא עַל הַנִּדָּה וְעַל הַסּוֹטָה וְעַל שׁוֹמֶרֶת יָבָם, שֶׁאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר. וְאַבָּיֵי, שׁוֹמֶרֶת יָבָם — מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי כְּרַב אִי כִּשְׁמוּאֵל. (א)אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי כּוּ'. תָּנֵי, שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: מָצָאתִי מְגִלַּת יוֹחֲסִין בִּירוּשָׁלַיִם, וְכָתוּב בָּהּ: אִישׁ פְּלוֹנִי מַמְזֵר מֵאֵשֶׁת אִישׁ, וְכָתוּב בָּהּ: מִשְׁנַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב קַב וְנָקִי. וְכָתוּב בָּהּ: מְנַשֶּׁה הָרַג אֶת יְשַׁעְיָה. אָמַר רָבָא: מֵידָן דַּיְינֵיהּ וְקַטְלֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ, מֹשֶׁה רַבְּךָ אָמַר: "כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי", וְאַתְּ אָמְרַתְּ: "וָאֶרְאֶה אֶת ה' יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא". מֹשֶׁה רַבְּךָ אָמַר: "מִי כַּה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו", וְאַתְּ אָמְרַתְּ: "דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ". מֹשֶׁה רַבְּךָ אָמַר: "אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא", וְאַתְּ אָמְרַתְּ: "וְהוֹסַפְתִּי עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה"! אָמַר יְשַׁעְיָה: יָדַעְנָא בֵּיהּ דְּלָא מְקַבֵּל מָה דְּאֵימָא לֵיהּ, וְאִי אֵימָא לֵיהּ — אֶישַׁוְּיֵיהּ מֵזִיד. אֲמַר שֵׁם אִיבְלַע בְּאַרְזָא, אַתְיוּהּ לְאַרְזָא וְנַסְרוּהּ. כִּי מְטָא לַהֲדֵי פּוּמָא, נָח נַפְשֵׁיהּ. מִשּׁוּם דַּאֲמַר: "וּבְתוֹךְ עַם טְמֵא שְׂפָתַיִם אָנֹכִי יוֹשֵׁב". מִכָּל מָקוֹם קָשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי? [ג]"וָאֶרְאֶה אֶת ה'", כִּדְתַנְיָא: כָּל הַנְּבִיאִים נִסְתַּכְּלוּ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, מֹשֶׁה רַבֵּינוּ נִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה. [ד](ב)"דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ" — הָא בְּיָחִיד, הָא בְּצִבּוּר. וְיָחִיד אֵימַת? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים. "אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא" — תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: "אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא",

אֵלּוּ

וְהַבָּא עַל הַסּוֹטָה אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁזִּנְּתָה וְקַיְימָא לָן דַּאֲסוּרָה לְבַעְלָהּ בפ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף יא:) מָה אֲנִי מְקַיֵּם אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה (דְּבָרִים כֹּד) לְרַבּוֹת סוֹטָה שֶׁנִּסְתְּרָה. ואע"ג דְּחַיָּבֵי לָאוִין הִיא מוֹדֶה בָּהּ רַבִּי עֲקִיבָא דִּפְלִיג אַדְּרַבָּנָן בְּמָתְנֵי' (לְעֵיל יְבָמוֹת מד.) בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְקָאָמַר דְּהַוָּלָד מַמְזֵר אע"ג דְּלָאו חַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר הוּא הָכָא מוֹדֵי דְּאֵין וָלָד מַמְזֵר וְכָל שֶׁכֵּן לְאִידָךְ רַבִּי עֲקִיבָא בַּר פְּלוּגְתָּא דְּשִׁמְעוֹן הַתֵּימְנִי לָא הָוֵי מַמְזֵר מִשּׁוּם דְּסוֹט' לָאו מֵחַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר הִיא: נִדָּה דִּכְתִיב וַתְּהִי נִדָּתָהּ עָלָיו תְּהִי לְשׁוֹן הֲוָיָה דְּקִדּוּשִׁין עָלָיו: דְּהָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין לְאִשָּׁה דְּאַף לְאַחַר שֶׁזִּנְּתָה לֹא פָּקְעוּ מִנָּהּ קִדּוּשֶׁיהָ הָרִאשׁוֹנִים: שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְאֶחָד מִן הַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה שֶׁאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר. וַאֲפִילוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דִּפְלִיג אַדְּרַבָּנָן בְּמָתְנֵי' וְטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ מִדְּאַפְּקֵיהּ רַחֲמָנָא לְלָאו דִּידֵהּ בִּלְשׁוֹן הֲוָיָה דִּכְתִיב (דְּבָרִים כֹּה) לֹא תִהְיֶה בַּת הֲוָיָה הִיא וְהָכִי קָאָמַר לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת לֹא תִתְקַדֵּשׁ אֵשֶׁת הַמֵּת בְּקִדּוּשִׁין לְאִישׁ זָר אַלְמָא קִדּוּשִׁין תָּפְסִי בָּהּ: וְאַבָּיֵי מְסַפְּקָא לֵהּ הַאי לֹא תִהְיֶה לְאִישׁ זָר: אִי כְּרַב דְּאָמַר בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צב:) מִנַּיִן שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה דִּכְתִיב לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת לְאִישׁ זָר לֹא תִהְיֶה בַּת הֲוָיָה לְזָר וְהַוָּלָד מַמְזֵר: אִי כִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר (שָׁם) בַּעֲנִיּוּתֵנוּ בַּעֲנִיּוּת דַּעְתֵּנוּ צְרִיכָה גֵּט דִּמְסַפְּקָא לָן אִי לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא כִּדְקָאָמַר רַב אוֹ דִּלְמָא לְאוֹקְמָהּ בְּלָאו אֲתָא וְקִדּוּשִׁין תָּפְסִי בָּהּ מִדְּאַפֵּק לָאו דִּידֵהּ בִּלְשׁוֹן הֲוָיָה: מִשְׁנַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר ב"י קַב וְנָקִי קַב מִדָּה קְטַנָּה כְּלוֹמַר בִּמְקוֹמוֹת מוּעָטִים הוּא נִזְכָּר בַּמִּשְׁנָה [אוֹ בַּבָּרַיְתָא]: וְנָקִי בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּזְכַּר הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ: בְּהִמָּצְאוֹ מַשְׁמַע פְּעָמִים שֶׁאֵינוֹ מָצוּי: אֲמַלֵּא לָאו לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת אֶלָּא מַשְׁלִים וְלֹא יוֹתֵר: יָדַעְנָא בֵּהּ בִּמְנַשֶּׁה דְּלָא מְקַבֵּל תֵּירוּצָא דְּטַעֲמָא דִּקְרָאֵי אֶלָּא קְטִיל לִי וְאִי אֵימָא לֵיהּ וְלָא מְקַבֵּל אִישׁוּיי' לֵיהּ מֵזִיד בַּהֲרִיגָתִי דְּעַכְשָׁו הוּא סָבוּר לְהָרְגֵנִי בַּדִּין מוּטָב שֶׁאֶבְרַח מִפָּנָיו: כִּי מְטָא נַרְגָּא: לַהֲדֵי פֻּמָּא דִּישַׁעְיָה: נַסְרוּהָ לְפֻמֵּהּ וְנָח נַפְשֵׁהּ וּמִשּׁוּם הָכִי אֶעֱנַשׁ לְנַסּוּרֵי פֻּמֵּהּ מִשּׁוּם דִּקְרִינְהוּ לְיִשְׂרָאֵל עַם טְמֵא שְׂפָתַיִם מִדַּעְתּוֹ שֶׁלֹּא צִוָּה לוֹ הקב"ה וְלֹא מֵחֲמַת תּוֹכָחָה דִּכְתִיב וָאֹמַר אוֹי לִי כִּי נִדְמֵיתִי: נִסְתַּכְּלוּ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵין מְאִירָה וְכִסְבוּרִים לִרְאוֹת וְלֹא רָאוּ וּמֹשֶׁה נִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה וְיָדַע שֶׁלֹּא רָאָהוּ בְּפָנָיו:

סוֹטָה נָמֵי דְּהָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין פֵּי' בַּקּוּנְטְ' דְּאַף לְאַחַר שֶׁזִּנְּתָה לֹא פָּקְעִי מִנָּהּ קִדּוּשֶׁיהָ הָרִאשׁוֹנִים וְק' לר"י דְּנִדָּה נָמֵי לָא פָּקְעֵי קִדּוּשֶׁיהָ וַאֲפִלּוּ הָכִי אִצְטְרִיךְ קְרָא לַאֲתוּיֵי דְּתָפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין ואר"י דְּגָרַס וְכֵן בְּרוֹב סְפָרִים סוֹטָה נָמֵי הָא כְּתִיב בֵּהּ הֲוָיָה וְתָפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין פֵּי' שֶׁגֵּרְשָׁהּ וּמַחֲזִירָהּ וַהֲוָיָה דִּכְתִיב בָּהּ הַיְנוּ קְרָא לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה דְּמוֹקְמִינַן בפ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת יא: וְשָׁם) לְרַבּוֹת סוֹטָה וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק יֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' פֶּה:) דִּבְסוֹטָה וַדַּאי תָּפְסִי קִדּוּשִׁין וְלָא פְּלִיגֵי אֶלָּא אִי אִית לָהּ כְּתֻבָּה אִי לָאו דְּקָאָמַר סוֹטָה וַדַּאי אִכָּא בֵּינַיְהוּ דמ"ד דְּאוֹרָיְתָא הָא נָמֵי דְּאוֹרָיְתָא וְאִית לָהּ כְּתֻבָּה כו' וְהַיְנוּ עַל כָּרְחָךְ בְּמַחֲזִיר סוֹטָה אַחַר שֶׁגֵּרְשָׁהּ דְּאִי לֹא גֵּרְשָׁהּ כֵּיוָן דְּזִנְּתָה הִפְסִידָה כְּתֻבָּתָהּ וּבְפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין ד' עח.) נָמֵי מַשְׁמַע דְּלִהְיוֹת לוֹ מַשְׁמַע לְשׁוֹן הֲוָיָה דְּקָאָמַר וּשְׁנֵיהֶם מוֹדִים בְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ שֶׁאִם בָּעַל וְלֹא קִדֵּשׁ שֶׁאֵין לוֹקֶה דֶּרֶךְ הֲוָיָה אָסְרָה תּוֹרָה וא"ת בְּסוֹף הָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (ד' סח. וְשָׁם) וְר' עֲקִיבָא כִּי תִהְיֶיןָ בְּמַאי מוֹקֵי לָהּ לוֹקְמֵהּ בְּמַחֲזִיר סוֹטָה וכ"ת דְּכִי תִהְיֶיןָ מְיֻתָּר וְסוֹטָה נָפְקָא לָן מִקְּרָא דִּלְהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה א"כ הֵיכִי מוֹקֵי לָהּ בְּאַלְמָנָה לכ"ג וּכְדָר' סִימַאי הָא כְּתִיב לֹא יְחַלֵּל חִלּוּלִין הוּא עוֹשֶׂה וְאֵין עוֹשֶׂה מַמְזֵרִים וי"ל דְּלָא בָּעֵי לְאוֹקְמָא בְּסוֹטָה מִשּׁוּם דִּשְׂנוּאָה מַשְׁמַע שֶׁהִיא שְׂנוּאָה בִּתְחִלַּת נִשּׂוּאִין וא"ת וְלוֹקְמַהּ בְּסוֹטָה וְלַבּוֹעֵל וי"ל דָּמֵי כְּתִיב כִּי תִהְיֶיןָ לַבּוֹעֵל כִּדְקָאָמַר הָתָם מִי כְּתִיב כִּי תִהְיֶיןָ לְכֹהֵן א"נ בְּבוֹעֵל לָא כְּתִיב הֲוָיָה וְלָא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין פר"ח דְּמִסּוֹטָה נְהִי דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר מִדְּאוֹרַיְתָא מִדְּרַבָּנָן מִיהָא הָוֵי מַמְזֵר מִדֵּי דַּהֲוֵי (לְקַמָּן יְבָמוֹת פז:) אַאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעֲלִיךְ וְנִשֵּׂאת וְאַחַ"כ בָּא בַּעְלָהּ דְּהַוָּלָד מַמְזֵר וְתֵצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה וְאֵין רְאָיָה דְּהָתָם קְנָסוּהָ כִּי הֵיכִי דְּתֵדוּק אֲבָל הָכָא אֵין צָרִיךְ לְקָנְסָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִזְנֶה תַּחַת בַּעְלָהּ וְעוֹד דִּבְרֵישׁ יֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' פֶּה: וְשָׁם) קָאָמַר גַּבֵּי סוֹטָה לְמַ"ד דְּמַרְגְּלָא לֵיהּ הָא אִיהִי מַרְגִּילָתוֹ וְאִי הָוֵי מַמְזֵר אֲפִילוּ מִדְּרַבָּנָן לָא מַרְגְּלָא לֵיהּ כִּדְאָמַר הָתָם גַּבֵּי חֲלוּצָה: **אִי** כְּרַב אִי כִּשְׁמוּאֵל מִתּוֹךְ פֵּי' הַקּוּנְט' מַשְׁמַע דִּלְרַב לֵיכָּא לָאו בִּיבָמָה דְּפֵי' אִי כְּרַב דְּאָמַר בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' צב:) מִנַּיִן שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִהְיֶה וְגוֹ' לֹא תְּהֵא בָּהּ הֲוָיָה לְזָר וְהַוָּלָד מַמְזֵר וְאִי כִּשְׁמוּאֵל דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ אִי לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא כִּדְקָאָמַר רַב אוֹ לְאוֹקוֹמֵי לְלָאו הוּא דַּאֲתָא וְקִדּוּשִׁין תָּפְסִי בָּהּ מִדְּאַפֵּק לָאו דִּדָה בִּלְשׁוֹן הֲוָיָה וְאֵין נִרְאֶה דְּאָמְרִינַן בְּהָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (ד' סח. וְשָׁם) מַאי יְבָמָה שֶׁהִיא בְּלָאו לֹא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין אַלְמָא אִיכָּא לָאו אֲפִלּוּ לְמַ"ד דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין וּבְכָל מָקוֹם חָשִׁיב יְבָמָה לַשּׁוּק חַיָּבֵי לָאוִין וְאוֹתָם שֶׁשָּׁאֲלוּ לְר' יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי צָרוֹת דְּבֵית הִלֵּל לב"ש (לְעֵיל יְבָמוֹת ד' טו:) דְּקָבָעֵי לְמֵילַף יְבָמָה לַשּׁוּק בְּקַל וָחֹמֶר מֵאַלְמָנָה מַשְׁמַע דְּאִיכָּא לָאו וְאוֹמֵר רַבֵּינוּ תָּם דִּלְכֻלֵּי עָלְמָא אִית בָּהּ לָאו וה"ק לְקַמָּן וּשְׁמוּאֵל מְסַפְּקָא לֵהּ אִי לְלָאו הוּא דַּאֲתָא וְתִהְיֶה אוֹרְחֵהּ דִּקְרָא אוֹ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָקֵי אַקִּדּוּשִׁין אוֹ לְקִדּוּשִׁין דְּלָא תָּפְסִי נָמֵי הוּא דַּאֲתָא: **אַשְׁוְיֵהּ** מֵזִיד פר"ח שֶׁרָצָה לַהֲשִׁיבוֹ דִּבְמֹשֶׁה כְּתִיב וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל (שְׁמוֹת כ"ד:י'):

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ יב, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ מד סעי׳ ו:

ב מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, סמג לאוין קיז, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ יג:

ג מיי׳ פז׳ מהל׳ יסודי התורה הל׳ ו:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ תשובה הל׳ ו:

מסורת הש״ס

א אוצר מדרשים מגילות שונות מגילת יוחסין א

ב קידושין סח.; לקמן קה.; ראש השנה יח.

תורה אור השלם

וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא [ויקרא טו, כד]

וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לִרְאֹת אֶת־פָּנָי כִּי לֹא־יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי [שמות לג, כ]

בִּשְׁנַת־מוֹת הַמֶּלֶךְ עֻזִּיָּהוּ וָאֶרְאֶה אֶת־אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא וְשׁוּלָיו מְלֵאִים אֶת־הַהֵיכָל [ישעיהו ו, א]

כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קָרְאֵנוּ אֵלָיו [דברים ד, ז]

דִּרְשׁוּ יְהוָה בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב [ישעיהו נה, ו]

וְהֹסַפְתִּי עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמִכַּף מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אַצִּילְךָ וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר הַזֹּאת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי [מלכים ב כ, ו]

וָאֹמַר אוֹי־לִי כִי־נִדְמֵיתִי כִּי אִישׁ טְמֵא־שְׂפָתַיִם אָנֹכִי וּבְתוֹךְ עַם־טְמֵא שְׂפָתַיִם אָנֹכִי יוֹשֵׁב כִּי אֶת־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת רָאוּ עֵינָי [ישעיהו ו, ה]

לֹא תִהְיֶה מְשַׁכֵּלָה וַעֲקָרָה בְּאַרְצֶךָ אֶת־מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא [שמות כג, כו]

(א)אֵלּוּ שְׁנֵי דוֹרוֹת. זָכָה — מַשְׁלִימִין לוֹ, לֹא זָכָה — פּוֹחֲתִין לוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זָכָה — מוֹסִיפִים לוֹ, לֹא זָכָה — פּוֹחֲתִין לוֹ. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "וְהוֹסַפְתִּי עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה"! אָמַר לָהֶם: מִשֶּׁלּוֹ הוֹסִיפוּ לוֹ. תֵּדַע, שֶׁהֲרֵי נָבִיא עוֹמֵד וּמִתְנַבֵּא "הִנֵּה בֵן נוֹלָד לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ", וַעֲדַיִין לֹא נוֹלַד מְנַשֶּׁה! וְרַבָּנַן — מִי כְּתִיב מֵחִזְקִיָּה? "לְבֵית דָּוִד" כְּתִיב, אִי מֵחִזְקִיָּה נוֹלַד, אִי מֵאִינָשׁ אַחֲרִינָא. אִשְׁתּוֹ שֶׁמֵּתָה וְכוּ׳ יְבִמְתּוֹ שֶׁמֵּתָה וְכוּ׳. אָמַר רַב יוֹסֵף: כָּאן שָׁנָה רַבִּי מִשְׁנָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה.

הֲדְרָן עֲלָךְ הַחוֹלֵץ

[א]**רַבָּן** גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין גֵּט אַחַר גֵּט, וְלֹא מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר, וְלֹא בְּעִילָה אַחַר בְּעִילָה, וְלֹא חֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט, וְיֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר. אֲבָל לֹא אַחַר בְּעִילָה, וְלֹא אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. [ב]כֵּיצַד: עָשָׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְנָתַן לָהּ גֵּט — צְרִיכָה הֵימֶנּוּ חֲלִיצָה. עָשָׂה מַאֲמָר וַחֲלִיצָה — צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. עָשָׂה מַאֲמָר וּבָעַל — הֲרֵי זוֹ כְּמִצְוָתָהּ. [ג]נָתַן גֵּט וְעָשָׂה מַאֲמָר — צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. נָתַן גֵּט וּבָעַל — צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. נָתַן גֵּט וְחָלַץ — אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר, נָתַן גֵּט וּבָעַל, אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר, נָתַן גֵּט וְחָלַץ — אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם.

אֶחָד

שְׁנֵי דוֹרוֹת שָׁנִים שֶׁפּוֹסְקִין לְאָדָם בִּשְׁעַת לֵדָתוֹ: זָכָה מוֹסִיפִין לוֹ וְהַאי אֲמַלֵּא לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת הוּא: מִשֶּׁלּוֹ הוֹסִיפוּ לוֹ אֶלָּא שֶׁמִּתְּחִלָּה הָיוּ רוֹצִים לְפָחוֹת מִשָּׁנָיו: תֵּדַע שֶׁמִּתְּחִלָּה כְּשֶׁנּוֹלַד נִפְסְקוּ לוֹ כָּל אוֹתוֹ תּוֹסֶפֶת: שֶׁהֲרֵי נָבִיא נִתְנַבֵּא בִּימֵי יָרָבְעָם שָׁנִים הַרְבֵּה קֹדֶם הִנֵּה בֵן נוֹלָד לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ וּבִשְׁעַת חָלְיוֹ שֶׁל חִזְקִיָּה עֲדַיִן לֹא נוֹלַד מְנַשֶּׁה שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצָא יֹאשִׁיָּהוּ הֱוֵי אוֹמֵר בִּשְׁעַת חָלְיוֹ גָּזְרוּ לְפָחוֹת מִשָּׁנָיו וּכְשֶׁזָּכָה הִשְׁלִימוּ לוֹ: מִשְׁנָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה דְּזִיל קְרִי בֵּי רַב הוּא עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ שֶׁלֹּא נֶאֶסְרָה אֲחוֹתָהּ אֶלָּא בְּחַיֶּיהָ: פֶּרֶק חֲמִישִׁי רַבָּן גַּמְלִיאֵל מַתְנִי׳ רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר סֵדֶר מִשְׁנָה זוֹ שֶׁלֹּא תִּטְעֶה לְשַׁבֵּשׁ הַגִּרְסָא שֶׁבִּסְפָרִים סֵדֶר יָבָם אֶחָד וִיבָמָה אַחַת תְּחִלָּה מְפָרֵשׁ דִּין גֵּט וַחֲלִיצָה וּבִיאָה שֶׁאַחַר מַאֲמָר וְאַחַ"כ מְפָרֵשׁ דִּין מַאֲמָר וּבִיאָה וַחֲלִיצָה שֶׁאַחַר הַגֵּט וְאַחַ"כ דִּין מַאֲמָר וְגֵט וּבִיאָה שֶׁאַחַר הַחֲלִיצָה וְאַחַ"כ דִּין מַאֲמָר וְגֵט וַחֲלִיצָה שֶׁאַחַר הַבִּיאָה וְכֵן סֵדֶר יָבָם א׳ וּשְׁתֵּי יְבָמוֹת: אֵין גֵּט אַחַר גֵּט שְׁתֵּי יְבָמוֹת לְאָדָם אֶחָד מֵאָח אֶחָד וְנָתַן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ אֵינוֹ אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה דְּאִי קַמָּא אַהֲנֵי הָא פָּקְעָה זִקָּה דְּתַרְוַיְהוּ וְהָוֵי כִּמְגָרֵשׁ נָכְרִית וְאִי קַמָּא לָא אַהֲנֵי לְמִדְחֵי בָּתְרָא נָמֵי לָא אַהֲנֵי וְהִלְכָּךְ לָאו גְּרוּשָׁתוֹ הִיא. וְכֵן שְׁנֵי יְבָמִין לִיבָמָה אַחַת וְנָתַן זֶה גֵּט וְזֶה גֵּט הָאַחֲרוֹן אֵינוֹ כְּלוּם וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְטַעְמָא כִּדְפָרֵשִׁית: וְלֹא מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בֵּין בְּיָבָם אֶחָד לִשְׁתֵּי יְבָמוֹת בֵּין שְׁנֵי יְבָמִים לִיַבְמָה אַחַת הָאַחֲרוֹן אֵין כְּלוּם לִפְסֹל אֶת הָרִאשׁוֹנָה עָלָיו וְאֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט וְלֹא לֶאֱסֵר בִּקְרוֹבוֹת הַשְּׁנִיָּה: וְלֹא בְּעִילָה אַחַר בְּעִילָה בָּא עַל זוֹ וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל צָרָתָהּ בִּיאַת זְנוּת בְּעָלְמָא הוּא וְאֵין אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: יֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט דְּקַמָּא לֹא דָחָה לְגַמְרֵי הִלְכָּךְ אַכַּתִּי אִיכָּא פַּלְגָא זִקָּה דְּהָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה הִלְכָּךְ אַהֲנֵי בָּתְרָא וְהָוְיָא גְּרוּשָׁתוֹ וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: כֵּיצַד לָאו אַפְּלוּגְתָּא קָאֵי אֶלָּא מִלְּתָא בְּאַנְפֵּי נַפְשָׁהּ הִיא וְאַיָּבָם אֶחָד וְאַיְבָמָה אַחַת קָאֵי וְהָכִי קָאָמַר כֵּיצַד דִּין יָבָם וִיבָמָה וְהָכִי מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ׳: צְרִיכָה הֵימֶנּוּ חֲלִיצָה וְאִם רָצָה לִכְנֹס לֹא יִכְנֹס דְּכֵיוָן דְּהִתְחִיל בְּגֵרוּשִׁין קָיְמָא עֲלֵהּ בְּלֹא יִבְנֶה: צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט דַּחֲלִיצָה אַפְקַעְתָּהּ לְזִקָּתָהּ וּבָעֵי גֵּט לְאַפְקוֹעֵי קִדּוּשִׁין דִּילֵהּ דַּחֲלִיצָה לָא מַפְקַעַת קִדּוּשִׁין: הֲרֵי זוֹ כְּמִצְוָתָהּ מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא אַף זוֹ כְּמִצְוָתָהּ: נָתַן גֵּט וְעָשָׂה מַאֲמָר בְּאוֹתָהּ יְבָמָה עַצְמָהּ אַפִּי׳ ר"ג מוֹדֶה דְּיֵשׁ מַאֲמָר אַחַר הַגֵּט דְּמִסְפְּקָא לֵיהּ אִי גֵּט דָּחֵי אִי לָא וְדִלְמָא גֵּט לָא דָּחֵי וְאַהֲנֵי מַאֲמַר יְבָמִין בָּהּ וכ"ש לְרַבָּנָן דְּאָמְרֵי גֵּט דּוֹחֶה קְצָת וּמְשַׁיֵּר קְצָת אַהֲנֵי מַאֲמָר לְמִקְנֵי שִׁיּוּרָא דְּגֵט וְצָרִיךְ גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וַחֲלִיצָה לְזִקָּתוֹ וְיִבּוּמֵי לָא דְּמִגֵּט קַמָּא קָיְמָא עֲלֵהּ בְּלֹא יִבְנֶה: נָתַן גֵּט וּבָעַל אָסוּר לְקַיְּמָהּ דְּקָמָה עָלֶיהָ בְּלֹא יִבְנֶה וּצְרִיכָה גֵּט לְבִיאָתוֹ וַחֲלִיצָה לְזִקָּתוֹ. גֵּט לְבִיאָתוֹ וַאֲפִילּוּ לְר׳ עֲקִיבָא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין דְּהָא הַךְ מַתְנִי׳ כֻּלָּהּ ר׳ עֲקִיבָא הִיא כִּדְמְפָרֵשׁ בגמ׳ הָכָא מוֹדֵי דְּתָפְסִי קִדּוּשֵׁי בִּיאָה דְּגֵט לָאו כַּחֲלִיצָה דָּמֵי לְאַפְקוֹעֵי כֻּלָּהּ זִקָּה הִלְכָּךְ לֹא עָמְדָה עָלָיו בְּלָאו גָּמוּר: וַחֲלִיצָה לְזִקָּתוֹ. וּבְגֵט לְחוּדֵיהּ לָא מִפַּטְרָא [כְּמוֹ] שֶׁאַחֵר כּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ שֶׁיָּכוֹל לְפָטְרָהּ בְּגֵט מִשּׁוּם דְּהָוֵי בִּיאָה פְּסוּלָה מִשּׁוּם גֵּט קַמָּא וְלָא קַנְיָא לְגַמְרֵי: אֵין לְאַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם ואע"ג דַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה הִיא דְּאִי הֲוָה בָּעֵי לְיַיבּוּמֵי לָא מָצֵי וְאַפֶּ"ה דָּחְיָא לְגַמְרֵי וְאֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם דְּאִי הָדַר וּמְקַדֵּשׁ לָהּ בְּמַאֲמָר אוֹ בְּבִיאָה לָא בָּעֵינַן גֵּט וְכִדְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין וְהָכִי מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ׳ דְּמַתְנִי׳ ר"ע הִיא: חָלַץ וְעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר אוֹ נָתַן גֵּט אַחַר חֲלִיצָה אוֹ בָּעַל אַחַר חֲלִיצָה אֵינוֹ כְּלוּם כִּדְתָנֵי בְּסֵיפָא אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם שֶׁאֵין מַאֲמָר וּבִיאָה תּוֹפְסִין בָּהּ אַחַר חֲלִיצָה כְּר׳ עֲקִיבָא. וְגֵט דְּאַחַר חֲלִיצָה לָא הֲוָה צָרִיךְ לְמִתְנֵי לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין כְּלוּם דִּלְמַאי לִיהַנֵּי לְיִתְּסוּרֵי בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ הָא מִתְּסַר וְקָאֵי מֵחֲמַת חֲלִיצָה אֶלָּא אַיְּדֵי דְּבָעֵי לְמִתְנֵי גֵּט דְּאַחַר בְּעִילָה כִּדְקָתָנֵי אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר וְנָתַן גֵּט לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין לְאַחַר בִּיאָה כְּלוּם זִקַּת יִבּוּמִים וּבְהַאי גֵּט סַגֵּי לֵיהּ בְּלֹא חֲלִיצָה תְּנָא נָמֵי גֵּט דְּאַחַר חֲלִיצָה וְהָכִי מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ׳: אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר אוֹ נָתַן גֵּט אַחַר בִּיאָה אוֹ חָלַץ אַחַר בִּיאָה אֵין לְאַחַר בִּיאָה כְּלוּם זִקַּת יְבָמִים דְּגֵט שֶׁנָּתַן אַחַר בִּיאָה מְגָרֵשׁ לָהּ כְּאִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה וְלָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה וְאִם רָצָה לְהַחֲזִיר מַחֲזִירָהּ וַחֲלִיצָה שֶׁעָשָׂה אַחַר בִּיאָה אֵינָהּ מוֹעֶלֶת כְּלוּם דְּאֵין עָלֶיהָ זִקַּת יְבָמִין. וּמַאֲמָר דְּאַחַר בִּיאָה לָא הֲוָה צָרִיךְ לְמִתְנֵי דִּפְשִׁיטָא לָן דְּלָא מְהַנֵּי דִּלְמַאי לִיהַנֵּי הָא אֲפִילּוּ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בְּיָבָם אֶחָד וִיבָמָה אַחַת בָּתְרָא כְּמַאן דְּלֵיתֵהּ דָּמֵי דְּמַאי קָעָבֵיד הָא מִתְּסַר וְקָאֵי בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ אֶלָּא אַיְּדֵי דִּתְנָא רֵישָׁא חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן כְּר׳ עֲקִיבָא דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּחֲלוּצָתוֹ תְּנָא נָמֵי בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר וְהָכִי מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ׳: אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם אַרֵישָׁא קָאֵי וְכִדְפָרֵשִׁית לְעֵיל. וְאַלִּשָּׁנָא דְּסֵיפָא דְּקָתָנֵי אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר אוֹ נָתַן גֵּט וְחָלַץ הֲוָה שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם וּבַגְּמָרָא קָא בָּעֵי לֵיהּ:

מוֹסִיפִין לוֹ וְהָא דְּאָמַר בְּמוֹעֵד קָטָן (דַּף כּח. וְשָׁם) בְּנֵי חַיֵּי וּמְזוֹנֵי לָאו בִּזְכוּתָא תַּלְיָא מִלְּתָא אֶלָּא בְּמַזָּלָא תַּלְיָא מִלְּתָא פְּשִׁיטָא דִּזְכוּת גָּדוֹל מוֹעִיל כִּדְאָמַר בְּשַׁבָּת (דַּף קנו: וְשָׁם) אֵין מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל וּמִיהוּ לָא שְׁכִיחַ שֶׁיִּשְׁתַּנֶּה הַמַּזָּל כִּדְמוּכָח בְּתַעֲנִית (דַּף כה.) גַּבֵּי עֻבְדָּא דְּר"א בֶּן פְּדָת: **מִשֶּׁלּוֹ** הוֹסִיפוּ לוֹ וְקָרֵי לֵהּ תּוֹסֶפֶת לְפִי מַה שֶּׁנִּגְזַר לְפָחוֹת ע"י עָוֹן וְהָא דְּאָמַר בפ"ק דַּחֲגִיגָה (דַּף ד: וְשָׁם) גַּבֵּי אִתְּתָא מְגַדְּלָא נְשַׂיָּא כִּי חָזֵינַן צוּרְבָא מֵרַבָּנַן דְּמַעֲבַר אַמִּלֵּהּ מוֹסִיפִין לֵיהּ אר"י דְּנִיחָא אֲפִילּוּ לְר"ע דְּאֵין זֶה תּוֹסֶפֶת כֵּיוָן שֶׁנִּגְזְרוּ לְשׁוּם אָדָם: **תֵּדַע** שֶׁהֲרֵי נָבִיא עוֹמֵד וא"ת וַהֲלֹא אִם לֹא הִתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ עַל עַצְמוֹ הָיָה מֵת וְהָיְתָה נְבוּאָה בְּטֵלָה אֶלָּא ע"כ אֵין הַנָּבִיא מִתְנַבֵּא אֶלָּא מָה שֶׁרָאוּי לִהְיוֹת אִם לֹא הָיָה חוֹטֵא א"כ הֵיכִי מוּכָח מִכָּאן דְּמִשֶּׁלּוֹ הוֹסִיפוּ לוֹ אַפֵּי׳ לֹא הוֹסִיפוּ לוֹ מִשֶּׁלּוֹ וְחָיָה כְּבָר כָּל שְׁנוֹתָיו שֶׁנִּגְזְרוּ לוֹ מַה שֶּׁלֹּא נִתְקַיְּמָה הַנְּבוּאָה לְפִי שֶׁחָטָא וְאִלּוּ לֹא חָטָא וְנָשָׂא אִשָּׁה בַּשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנִים הָיָה מוֹלִיד וְאר"י דְּשֶׁמָּא הַדּוֹרוֹת נִגְזְרוּ לְהִוָּלֵד בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן וּבְאוֹתוֹ הַפֶּרֶק שֶׁהֵם נוֹלָדִים וּבִשְׁנֵי הַתּוֹסֶפֶת נִגְזַר לוֹ לְהוֹלִיד מְנַשֶּׁה: **שָׁנָה** רַבִּי מִשְׁנָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה פ"ה דְּזִיל קְרִי בֵּי רַב הוּא וְקָשֶׁה דִּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת שׁוֹנֶה הַתַּנָּא מַה שֶּׁבַּפָּסוּק בְּפֵרוּשׁ וְעוֹד דְּגָרְשָׁהּ וּמֵתָה מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ אִצְטְרִיךְ לְמֵדַק הָא לֹא מֵתָה אֲסִירָא דְּלָא כְּתִיב בְּהֶדְיָא וְדָרְשִׁינַן לָהּ בְּפ"ק (דַּף ח:) מֵעָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ כֹּל שֶׁבְּחַיֶּיהָ אֲפִילּוּ נִתְגָּרְשָׁה אֶלָּא נִרְאֶה לר"י דִּיבִמְתּוֹ הִיא מִשְׁנָה שֶׁאֵין צְרִיכָה דְּכֵיוָן דִּתְנָא אִשְׁתּוֹ כ"ש יְבִמְתּוֹ: **פֶּרֶק** חֲמִישִׁי רַבָּן גַּמְלִיאֵל **רַבָּן** גַּמְלִיאֵל. אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר אָתֵי אַפֵּי׳ כְּרַבָּנָן דְּרַבִּי עֲקִיבָא אע"ג דְּקִדּוּשִׁין לְדִידְהוּ תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין וְתָפְסִי קִדּוּשִׁין אַחַר בִּיאָה הָתָם הוּא מִשּׁוּם דְּהָווּ קִדּוּשִׁין דְּאוֹרָיְתָא דע"י בִּיאָה פָּקְעָה זִקָּה אֲבָל הָכָא שֶׁהִיא זְקוּקָה לוֹ אֵין לוֹ לִתְפֹּס אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן וְלָא תִּקּוּן רַבָּנָן שֶׁיְּהֵא מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וּלְהָכִי לָא קָאָמַר בַּגְּמָרָא עֲלָהּ זוֹ דִּבְרֵי ר׳ עֲקִיבָא וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּי׳ ריב"ן דר"ג כר"ע: **וְלֹא** בְּעִילָה אַחַר בְּעִילָה הַיְנוּ אַחַר בְּעִילָה כְּשֵׁרָה אֲבָל אַחַר בְּעִילָה פְּסוּלָה כְּגוֹן בִּיאָה שֶׁאַחַר הַגֵּט יֵשׁ אַחֲרֶיהָ בִּיאָה כִּי הֵיכִי דְּיֵשׁ אַחֲרֶיהָ מַאֲמָר כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ בגמ׳: **וְלֹא** חֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה הַיְנוּ אֲפִלּוּ אַחַר חֲלִיצָה פְּסוּלָה: **עָשָׂה** מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְנָתַן לָהּ גֵּט צְרִיכָה חֲלִיצָה הַיְנוּ בְּנָתַן גֵּט סְתָם אַף לְזִקָּתוֹ אֲבָל אִם נָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ שָׁרְיָא אַף לְיַבֵּם דְּאָמַר בְּפֶ׳ ד׳ אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לב.) דְּהֶתְּרָה אַפֵּי׳ הִיא דְּמַאי דַּעֲבַד שַׁקְלֵהּ: **עָשָׂה** מַאֲמָר וְחָלַץ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט הָכָא לָא תָּנֵי אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם מִשּׁוּם דְּאַכַּתִּי צְרִיכָה גֵּט לַמַּאֲמָר שֶׁכְּבָר וְלָא תָּנֵי לֵיהּ אֶלָּא הֵיכָא דְּאַחַר חֲלִיצָה אֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלוּם: **חָלַץ** וְעָשָׂה מַאֲמָר כו׳ אוֹמֵר ריב"ן לָא הֲוָה צָרִיךְ לְמִתְנֵי כְּלָל דְּכֵיוָן דִּתְנָא נָתַן גֵּט וְחָלַץ אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם אע"פ שֶׁהִיא חֲלִיצָה פְּסוּלָה כ"ש דְּאַחַר חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם אֶלָּא כָּל הָעִנְיָנִים שׁוֹנֶה:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ג ו יב:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ב:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ט י יד:

מסורת הש״ס

א תוספתא עדויות

תורה אור השלם

וַיִּקְרָא עַל־הַמִּזְבֵּחַ בִּדְבַר יְהוָֹה וַיֹּאמֶר מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ כֹּה אָמַר יְהוָֹה הִנֵּה־בֵן נוֹלָד לְבֵית־דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ וְזָבַח עָלֶיךָ אֶת־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת הַמַּקְטִרִים עָלֶיךָ וְעַצְמוֹת אָדָם יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ [מלכים א יג, ב]

[אב]אֶחָד יְבָמָה אַחַת לְיָבָם אֶחָד, וְאֶחָד שְׁתֵּי יְבָמוֹת לְיָבָם אֶחָד. כֵּיצַד? עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ — צְרִיכוֹת שְׁנֵי גִיטִּין וַחֲלִיצָה. מַאֲמָר בָּזוֹ וְגֵט לָזוֹ — צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. מַאֲמָר בָּזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ — צְרִיכוֹת שְׁנֵי גִיטִּין וַחֲלִיצָה. מַאֲמָר בָּזוֹ וְחָלַץ לָזוֹ — הָרִאשׁוֹנָה צְרִיכָה גֵּט. [ג(א)]גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ — צְרִיכוֹת הֵימֶנּוּ חֲלִיצָה. גֵּט לָזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ — צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. גֵּט לָזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ — צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. גֵּט לָזוֹ וְחָלַץ לְזוֹ — אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. [ד]חָלַץ וְחָלַץ, אוֹ חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר, נָתַן גֵּט וּבָעַל, אוֹ בַּעַל וּבָעַל, אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר, נָתַן גֵּט וְחָלַץ — אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. בֵּין יָבָם אֶחָד לִשְׁתֵּי יְבָמוֹת, בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין לִיבָמָה אַחַת. חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר, נָתַן גֵּט וּבָעַל, אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר, וְנָתַן גֵּט וְחָלַץ — אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. בֵּין בַּתְּחִלָּה, בֵּין בָּאֶמְצַע, בֵּין בַּסּוֹף. [ה]וְהַבְּעִילָה, בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּתְּחִלָּה — אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם, בָּאֶמְצַע וּבַסּוֹף — יֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: אַחַת בְּעִילָה וְאַחַת חֲלִיצָה, בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף — אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם. [ו]גְּמָ׳ עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי אֶלָּא בְּגֵט אַחַר גֵּט, וּמַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר. אֲבָל גֵּט אֶחָד בִּיבָמָה [וּמַאֲמָר אֶחָד בִּיבָמָה] — מַהֲנֵי. מַאי טַעְמָא אֱמוּר רַבָּנַן גֵּט בִּיבָמָה מַהֲנֵי — מִשּׁוּם דְּמַהֲנֵי בְּעָלְמָא. דְּאִי אָמְרַתְּ לָא מַהֲנֵי, אָמְרִי: גֵּט לְהוֹצִיאָהּ, וַחֲלִיצָה לְהוֹצִיאָהּ. וּמִדְּגֵט לָא מַהֲנֵי — חֲלִיצָה נָמֵי לָא מַהֲנֵי, וְאָתֵי לְמִיבְעַל אַחַר חֲלִיצָה. [ז]וּמַאי טַעְמָא אֱמוּר רַבָּנַן מַאֲמָר בִּיבָמָה מַהֲנֵי — מִשּׁוּם דְּמַהֲנֵי בְּעָלְמָא. דְּאִי אָמְרַתְּ לָא מַהֲנֵי, אָמְרִי: מַאֲמָר לִקְנוֹת, וּבִיאָה לִקְנוֹת. וּמִדְּמַאֲמָר לָא מַהֲנֵי — בִּיאָה נָמֵי לָא מַהְנְיָא, וְאָתֵי לְמִיבְעַל אַחַר בִּיאָה. [ח]וּמַאי טַעְמָא אֱמוּר רַבָּנַן בִּיאָה פְּסוּלָה יֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם — אָמְרִי: אִי בִּיאָה אַחַר הַגֵּט הִיא — גְּזֵירָה בִּיאָה אַחַר הַגֵּט מִשּׁוּם בִּיאָה אַחַר חֲלִיצָה. וְאִי בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר הִיא — גְּזֵירָה בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר מִשּׁוּם בִּיאָה אַחַר בִּיאָה. [ט]וּמַאי טַעְמָא אֱמוּר רַבָּנַן הַאי חֲלִיצָה פְּסוּלָה — אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם, אָמְרִי: מַאי לִגְזוֹר? נִגְזוֹר חֲלִיצָה אַחַר הַגֵּט מִשּׁוּם חֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה — כֹּל כִּי הָנֵי תִּחְלוֹץ וְתֵיזִיל. לִיגְזוֹר חֲלִיצָה אַחַר מַאֲמָר מִשּׁוּם חֲלִיצָה אַחַר בִּיאָה, אַטּוּ חֲלִיצָה אַחַר מַאֲמָר מִי לָא בָּעֲיָא גֵּט לְמַאֲמָרוֹ? חֲלִיצָה אַחַר בִּיאָה נָמֵי בָּעֲיָא גֵּט לְבִיאָתוֹ. אָמַר רָבָא: מַאי

עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ צְרִיכוֹת ב׳ גִּטִּין וַחֲלִיצָה הָכָא שַׁיָּךְ לְהַקְשׁוֹת דְּיִתֵּן גֵּט לְאַחַת מֵהֶן לְמַאֲמָרוֹ וְתִשְׁתְּרֵי אִידָךְ וּלְעֵיל פֵּי׳ (דַּף לב. ד״ה גֵּט): **צְרִיכוֹת** ב׳ גִּטִּין וַחֲלִיצָה לְמֶ״ד חֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזוֹר הָכָא בָּעוּ ב׳ חֲלִיצוֹת וְקָאֵי נָמֵי צְרִיכוֹת אַחֲלִיצָה וּבְסָמוּךְ דְּקָתָנֵי עָשָׂה מַאֲמָר וְנָתַן גֵּט צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה הָא דְּלָא קָתָנֵי וּצְרִיכוֹת חֲלִיצָה לְשׁוֹן רַבִּים אַיְּדֵי דְּקָתָנֵי צְרִיכָה גֵּט לְשׁוֹן יָחִיד נָקַט נָמֵי גַּבֵּי חֲלִיצָה לְשׁוֹן יָחִיד: **מִדְּגֵט** לָא מַהֲנֵי חֲלִיצָה נָמֵי לָא מְהַנְיָא בְּאִשָּׁה דְּעָלְמָא לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא יֹאמְרוּ מִדַּחֲלִיצָה לָא מְהַנֵּי גֵּט נַמֵּי לָא מְהַנֵּי דִּבְאִשָּׁה לֹא שַׁיָּךְ חֲלִיצָה וּקְרִיאָה וְאֵין לוֹמַר דְּתִבְעֵי יְבָמָה גֵּט וַחֲלִיצָה מִשּׁוּם דְּלָא יֹאמְרוּ מִדַּחֲלִיצָה לְחוּדָהּ מְהַנְיָא גֵּט נַמֵּי מְהַנֵּי דִּבְהָא לֹא יִטְעוּ שֶׁיִּפְטְרוּהָ בְּלֹא חֲלִיצָה דִּבְהֶדְיָא הִצְרִיךְ הַכָּתוּב חֲלִיצָה אֲבָל הָכָא חָיְישִׁינַן שֶׁיֹּאמְרוּ מַה שֶּׁהִצְרִיךְ הַכָּתוּב חֲלִיצָה הַיְנוּ מִלְּבַד הַגֵּט שֶׁהוּא בְּכָל הַנָּשִׁים וְיֹאמְרוּ מִדְּגֵט לְחוּדֵיהּ לָא מַהֲנֵי חֲלִיצָה נָמֵי לָא מַהֲנְיָא וְאָתֵי לְמִבְעַל אַחַר חֲלִיצָה: **וְאָתֵי** לְמִבְעַל אַחַר בִּיאָה אֲבָל הַשְׁתָּא דִּמְהַנֵּי לָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יֹאמְרוּ כִּי הֵיכִי דִּמְהַנֵּי בִּיאָה אַחַר גֵּט וּמַאֲמָר מְהַנֵּי נָמֵי אַחַר בִּיאָה וַחֲלִיצָה וְאָתֵי לְמִבְעַל אַחַר בִּיאָה כְּמוֹ אַחַר מַאֲמָר דְּאַחַר מַאֲמָר נָמֵי אָסוּר לְמִבְעַל:

אַחַת יְבָמָה אַחַת לְיָבָם אֶחָד וְאַחַת שְׁתֵּי יְבָמוֹת לְיָבָם אֶחָד שָׁוִין כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁיֵּשׁ אַחַר גֵּט רִאשׁוֹן אוֹ אַחַר מַאֲמָר רִאשׁוֹן כְּלוּם וְאֵין אַחַר בִּיאָה שֶׁבַּתְּחִלָּה אוֹ אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם: כֵּיצַד בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת לְיָבָם אֶחָד: צְרִיכוֹת שְׁנֵי גִּטִּין כְּרַבָּנָן דְּיֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וְיִבּוּמֵי לָא דְּהֵיכִי לֶעֱבֵד אִי לְיַבּוֹמֵי לְתַרְוַיְהוּ הָווּ לְהוּ שְׁנֵי בָּתִּים וְאִי לַחֲדָא הוֹאִיל וַחֲבֶרְתָּהּ בֵּהּ אֲגִידָא הֲוָה לֵיהּ בּוֹנֶה שְׁנֵי בָּתִּים: וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ: מַאֲמָר לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ פָּסַל גֵּט שֶׁל אַחֲרוֹנָה אֶת הָרִאשׁוֹנָה דְּקָם לֵיהּ בְּלֹא יִבְנֶה וּצְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וַחֲלִיצָה לְזִקָּתוֹ דַּחֲלִיצָה לָא מַפְקְעָא קִדּוּשִׁין וְגֵט לָא מַפְקַע זִקָּה: מַאֲמָר לָזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ אָסוּר לְקַיְּמָהּ דְּהוֹאִיל וְקַמַּיְתָא אֲגִידָא בֵּהּ הָווּ לְהוּ שְׁנֵי בָּתִּים וּצְרִיכוֹת שְׁנֵי גִּטִּין זוֹ גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וְזוֹ גֵּט לְבִיאָתוֹ וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ אֲבָל בְּגֵט לְחוּדֵיהּ לָא נָפְקָא בַּעֲלַת בִּיאָה הוֹאִיל דְּבִיאָה פְּסוּלָה הִיא: מַאֲמָר בָּזוֹ וְחָלַץ לָזוֹ בַּעֲלַת מַאֲמָר הָרִאשׁוֹנָה צְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָר דַּחֲלִיצָה דְּאִידָךְ לָא מַפְקְעָה לְמַאֲמָרוֹ: צְרִיכוֹת הֵימֶנּוּ חֲלִיצָה אַחַת וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה דְּרַבָּנָן הוּא דְּאָמְרִי יֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט: גֵּט לָזוֹ וּבָעַל אֶת זוֹ צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה וְאָסוּר לְקַיְּמָהּ דְּקָמָה עָלֶיהָ בְּלֹא יִבְנֶה מִשּׁוּם גֵּט דְּרִאשׁוֹנָה וּבְגֵט לְחוּדֵיהּ לָא נָפְקָא מִשּׁוּם דְּבִיאָה פְּסוּלָה הִיא: אֵין לְאַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם דְּאִי הֲדַר מְקַדֵּשׁ לָהּ לְצָרָתָהּ לָא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין כְּרַבִּי עֲקִיבָא: חָלַץ וְחָלַץ אוֹ חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר וְנָתַן גֵּט וּבָעַל וְקָתָנֵי סֵיפָא אֵין לְאַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ חָלַץ לָזוֹ וְחָלַץ לָזוֹ מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה שֶׁאֵין אַחַר חֲלִיצָה רִאשׁוֹנָה שׁוּם זִקַּת יְבָמִין וַחֲלִיצָה בָּתְרָיְתָא לָאו כְּלוּם הִיא וְכֵן חָלַץ לָזוֹ וּמַאֲמָר לָזוֹ וְכֵן נָתַן גֵּט לְזוֹ אַחַר חֲלִיצַת זוֹ וְכֵן בָּעַל לְזוֹ אַחַר חֲלִיצָה שֶׁל זוֹ אֵין מַעֲשֶׂה הָאַחֲרוֹן כְּלוּם: אוֹ בָּעַל תְּחִלָּה וְחָזַר וּבָעַל לַשְּׁנִיָּה: אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר בַּשְּׁנִיָּה אוֹ נָתַן גֵּט לַשְּׁנִיָּה אוֹ חָלַץ לַשְּׁנִיָּה אֵין אַחַר בִּיאָה רִאשׁוֹנָה כְּלוּם וּמַעֲשֶׂה אַחֲרוֹן לָא חָשִׁיב וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה: אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם אַרֵישָׁא קָאֵי וְאַסֵּיפָא שַׁיָּךְ לְמֵימַר אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם וּבַגְּמָרָא קָמִבַּעְיָא לָהּ: בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין לִיבָמָה אַחַת בְּכָל הַדִּין הָאָמוּר לְמַעְלָה בְּיָבָם א׳ וּבְב׳ יְבָמוֹת: חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר וְנָתַן גֵּט וּבָעַל כו׳ אַיָּבָם א׳ וְאַיְּבָמָה אַחַת קָמַהְדַּר. ואע״ג דְּתַנְיָא לְעֵיל הֲדַר תַּנְיָא הָכָא מִשּׁוּם סֵיפָא דְּבָעֵי לִפְלוּגֵי בֵּין בִּיאָה לַחֲלִיצָה כִּדְקָתָנֵי חֲלִיצָה בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם וְהַבְּעִילָה בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּתְּחִלָּה כו׳ וּלְאַשְׁמוֹעִינַן פְּלֻגְתָּא דְּרַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבָּנָן: בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין מַאֲמָר לְגֵט כְּגוֹן גֵּט לָזוֹ וְחָלַץ לְזוֹ וְחָזַר וְעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר אוֹ בְּבַעֲלַת הַגֵּט לָא מְהַנֵּי מַאֲמָר וְלָא בָּעֲיָא גֵּט לְמַאֲמָרוֹ: בַּסּוֹף אַחַר מַאֲמָר וְגֵט חָלַץ אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם וַחֲלִיצָה גְּמוּרָה הִיא וְאִי הֲדַר עֲבִיד מַאֲמָר לָא בָּעֲיָא גֵט דַּחֲלִיצָה גְּרוּשִׁין גְּמוּרִים הִיא וְקָמָה בְּלָאו גָּמוּר עָלֶיהָ ואע״ג דַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה הֲוַאי: הֵבִיאָה בָּאֶמְצַע כְּגוֹן גֵּט לָזוֹ וּבָעַל לְזוֹ וְחָזַר וְעָשָׂה מַאֲמָר בַּשְּׁלִישִׁית אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: וּבְסוֹף גֵּט לָזוֹ וּמַאֲמָר לְזוֹ וְחָזַר וּבָא עַל הָאַחַת יֵשׁ אַחַר בִּיאָה זוֹ זִקַּת יְבָמִין וְכִי מַפִּיק לָהּ בָּעֲיָא חֲלִיצָה וְלָא סַגֵּי לָהּ בְּגֵט: אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם וְנָפְקָא בְּגֵט וּבְלֹא חֲלִיצָה וְאִי הָדַר קַדֵּישׁ לְאִידָךְ אַחַר בִּיאָה לָא מְהַנֵּי: גְּמ׳ אֲבָל גֵּט אֶחָד בִּיבָמָה אוֹ מַאֲמָר אֶחָד בִּיבָמָה מְהַנֵּי גֵּט בִּיבָמָה לְמֵקַם עָלֶיהָ בְּלֹא יִבְנֶה וְשׁוּב לֹא יְיַבֵּם וּמַאֲמָר בִּיבָמָה מְהַנֵּי לָהּ לְהַצְרִיכָהּ גֵּט לְמַאֲמָרוֹ אִי בָּעֵי לְאַפּוּקָהּ: מ״ט אֱמוּר רַבָּנַן גֵּט בִּיבָמָה מַהֲנֵי הָא מִדְּאוֹרָיְתָא חֲלִיצָה הוּא דִּמְהַנֵּי בָּהּ וּמִשּׁוּם גֵּט לָא קָרֵינָא בָּהּ שֶׁלֹּא בְּנָהּ: מִשּׁוּם דִּבְעָלְמָא מְהַנֵּי בְּכָל הַנָּשִׁים לְהִתְגָּרֵשׁ וְאִי אֲמַרְתְּ הָכָא לָא מְהַנֵּי וְאִם רָצָה לְכָנְסָהּ אַחַר הַגֵּט יִכְנֹס: אָמְרִי אִינָשֵׁי גֵּט לְהוֹצִיא וַחֲלִיצָה נָמֵי לְהוֹצִיא מִדְּגֵט לָא מְהַנֵּי לֵיהּ כו׳: ומ״ט אֱמוּר רַבָּנַן מַאֲמָר בִּיבָמָה מַהֲנֵי לֶאֱסֹר חֲבֶרְתָּהּ עָלָיו הָא מִן הַתּוֹרָה קִנְיָן לָא הָוֵי בִּיבָמָה אֶלָּא בְּבִיאָה: מִשּׁוּם דִּמְהַנֵּי בְּעָלְמָא קִדּוּשֵׁי אִשָּׁה קוֹנִים אוֹתָהּ: וְאָתֵי לְמִבְעַל אַחַר בִּיאָה וַהֲוָה לֵיהּ בּוֹנֶה שְׁתֵּי בָּתִּים דְּאִסּוּרָא דְּאוֹרָיְתָא: ומ״ט אֱמוּר רַבָּנַן בִּיאָה פְּסוּלָה יֵשׁ אַחֲרֶיהָ זִקַּת יְבָמִין כְּדְתְנַן לְעֵיל מַאֲמָר בָּזוֹ וּבָעַל לְזוֹ צְרִיכוֹת שְׁנֵי גִּטִּין וַחֲלִיצָה וְלָא אָמְרִינַן תִּסְגֵּי לְבַעֲלַת בִּיאָה בְּגֵט בְּלֹא חֲלִיצָה וְתִפָּטֵר אַף חֲבֶרְתָּהּ בְּבִיאָתָהּ מִן הַחֲלִיצָה: אִי בִּיאָה אַחַר הַגֵּט הִיא כְּגוֹן גֵּט לָזוֹ וּבָעַל לְזוֹ דְּאָמְרִינַן צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה וְלָא סַגֵּי בְּגֵט לְחוּדֵיהּ כִּשְׁאָר יְבָמָה שֶׁכְּנוּסָה: גְּזֵרָה בִּיאָה אַחַר הַגֵּט מִשּׁוּם בִּיאָה אַחַר חֲלִיצָה דְּאִי אָמְרַתְּ תִּסְגֵּי לָהּ בְּגֵט אָתֵי לְמֵימַר מִדְּקָנְיָא בִּיאָה אַחַר הַגֵּט בְּבִיאָה גְּרִידְתָּא אַלְמָא מְעַלְיוּתָא הִיא וְאָתֵי לְמִבְעַל לְכַתְּחִלָּה אַחַר חֲלִיצָה: וְאִי בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר הִיא כְּגוֹן מַאֲמָר לָזוֹ וּבָעַל לָזוֹ לְהָכִי תְּנַן צְרִיכוֹת שְׁנַיִם גֵּט וַחֲלִיצָה דְּאִי אֲמַרְתְּ בְּגֵט סַגֵּי לָהּ אָמְרִי בִּיאָה שֶׁל זוֹ אַחַר קִנְיָן שֶׁל זוֹ מְעַלְּיוּתָא הִיא וְאָתֵי לְמֶעְבַּד בִּיאָה אַחַר בִּיאָה וְקָא פָּגַע בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח: חֲלִיצָה פְּסוּלָה שֶׁאַחַר גֵּט אוֹ אַחַר מַאֲמָר: אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם דְּאִי הָדַר עֲבַד מַאֲמָר אוֹ גֵּט לַשְּׁלִישִׁית לָא מְהַנֵּי: מִשּׁוּם חֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה דְּלָא לֵיתֵי לְמִחְלַץ לִשְׁתֵּי יְבָמוֹת זוֹ אַחַר זוֹ אוֹ שְׁנֵי יְבָמִין לִיבָמָה אַחַת זֶה אַחַר זֶה: כֹּל כִּי הָנֵי תִּחְלוֹץ וְתֵיזִיל כְּלוֹמַר מַאי אִכְפַּת לָן כָּל יָמֶיהָ תַּחֲלֹץ: מִשּׁוּם חֲלִיצָה אַחַר בִּיאָה דְּלָא לֵיתֵי לְמֵימַר יְבָמָה כְּנוּסָה יוֹצְאַת בַּחֲלִיצָה בְּלֹא גֵט לָא אָתוּ לְמֵימַר הָכִי דְּאַטּוּ חֲלִיצָה אַחַר מַאֲמָר מִי לָא בָּעֲיָא גֵּט לְמַאֲמָרוֹ. וְהָא דְּאָמְרִינַן אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם בְּדָבָר הֶעָשׂוּי אַחֲרֶיהָ קָאָמַר דְּאִי הָדַר עֲבִיד גֵּט אוֹ מַאֲמָר אוֹ חֲלִיצָה בַּחֲבֶרְתָּהּ לָא מִתְּסַר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ו:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, ש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ז ח:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ א ה י יא:

ד טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יג:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יד:

ו מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ א:

ז מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ב:

ח מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יד:

ט מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יד:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

תורה אור השלם

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

מַאי טַעְמָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל — דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ גֵּט אִי דָּחֵי אִי לָא דָּחֵי. מַאֲמָר — אִי קָנֵי אִי לָא קָנֵי. גֵּט — אִי דָּחֵי אִי לָא דָּחֵי. אִי קַמָּא דָּחֵי — בָּתְרָא מַאי קָעָבֵיד. אִי קַמָּא לָא דָּחֵי — בָּתְרָא נָמֵי לָא דָּחֵי. מַאֲמָר אִי קָנֵי אִי לָא קָנֵי, אִי קַמָּא קָנֵי — בָּתְרָא מַאי קָעָבֵיד, וְאִי קַמָּא לָא קָנֵי — בָּתְרָא נָמֵי לָא קָנֵי. (א)אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי: וּמוֹדֶה רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁיֵּשׁ גֵּט אַחַר מַאֲמָר, וּמַאֲמָר אַחַר הַגֵּט. וְגֵט אַחַר בִּיאָה וּמַאֲמָר, וּמַאֲמָר אַחַר בִּיאָה וְגֵט. וְאִי מְסַפְּקָא לֵיהּ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל — תִּהְוֵי כְּבִיאָה דִּלְכַתְּחִלָּה, וְתִקְנֵי. דְּהָא תְּנַן: הַבְּעִילָה, בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּתְּחִלָּה — אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם. (ב)אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, לְעוֹלָם פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּגֵט דְּדָחֵי וּמַאֲמָר דְּקָנֵי. מִיהוּ, אָמוּר רַבָּנַן: הָא יְבָמָה — בְּחַד צַד מַהֲנֵי בַּהּ גֵּט, וּבְחַד צַד מַהֲנֵי בַּהּ מַאֲמָר. גֵּט אַחַר גֵּט לָא דָּחֵי — דְּהָא דְּחָה לֵיהּ קַמָּא. וּמַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר לָא קָנֵי — דְּהָא קְנָא לֵיהּ קַמָּא. גֵּט אַחַר מַאֲמָר וּמַאֲמָר אַחַר הַגֵּט, הַאי מִילְּתָא קָא דָחֵי וְהַאי מִילְּתָא קָא קָנֵי. וְרַבָּנַן: כֹּל חַד וְחַד תַּקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנַן גֵּט וּמַאֲמָר בִּיבָמָה. וְהַאי בִּיאָה פְּסוּלָה — עֲדִיפָא מִמַּאֲמָר וּגְרִיעָא מִמַּאֲמָר. עֲדִיפָא מִמַּאֲמָר: דְּאִילּוּ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר לָא מַהֲנֵי, וְאִילּוּ בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר מַהֲנֵי. וּגְרִיעָא מִמַּאֲמָר: דְּאִילּוּ מַאֲמָר אַחַר הַגֵּט קָנֵי לְכוּלֵּיהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט, וְאִילּוּ בִּיאָה אַחַר הַגֵּט לָא קָנְיָא לֵיהּ לְכוּלֵּיהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט. תָּנוּ רַבָּנַן: כֵּיצַד אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵין גֵּט אַחַר גֵּט? שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי יָבָם אֶחָד, וְנָתַן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חוֹלֵץ לָרִאשׁוֹנָה וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמוּתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה. א(ג)וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נָתַן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ — אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן, וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנֵי יְבָמִים וִיבָמָה אַחַת. בכֵּיצַד אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר? שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לִפְנֵי יָבָם אֶחָד, וְעָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן גֵּט לָרִאשׁוֹנָה וְחוֹלֵץ לָהּ, וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמוּתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נוֹתֵן גֵּט לִשְׁתֵּיהֶן, וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן, וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנֵי יְבָמִים וִיבָמָה אַחַת. אָמַר מָר: נוֹתֵן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חוֹלֵץ לָרִאשׁוֹנָה וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמוּתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה. לֵימָא תֶּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: חָלַץ לְבַעֲלַת הַגֵּט — לֹא נִפְטְרָה צָרָהּ! אָמַר לְךָ שְׁמוּאֵל: כִּי אָמְרִי אֲנָא, אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּאָמַר יֵשׁ זִיקָה. וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל סָבַר אֵין זִיקָה, וּמִדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל סָבַר אֵין זִיקָה,

רַבָּנַן

מַאי טַעְמָא דר"ג דְּאָמַר אֵין גֵּט אַחַר גֵּט בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת אוֹ בִּשְׁנֵי יְבָמִין דְּלָא מִיתְּסַר בָּתְרָא בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: שֶׁיֵּשׁ גֵּט אַחַר מַאֲמָר מַאֲמָר לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן: וּמַאֲמָר אַחַר גֵּט גֵּט לָזוֹ וּמַאֲמָר לָזוֹ בַּעֲלַת מַאֲמָר צְרִיכָה גֵּט: וְגֵט אַחַר בִּיאָה וּמַאֲמָר אַחַר בִּיאָה שֶׁאַחַר מַאֲמָר כְּגוֹן מַאֲמָר לָזוֹ וּבָעַל לָזוֹ וְגֵט לַשְּׁלִישִׁית מְהַנֵּי גֵּט וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: (דְּבִיאָה פְּסוּלָה הִיא בִּשְׁנִיָּה דְּמֵאַחַר שֶׁעָשָׂה מַאֲמָר בָּרִאשׁוֹנָה פְּסוּלוֹת בִּשְׁנִיָּה): וּמַאֲמָר אַחַר בִּיאָה וְגֵט גֵּט לָזוֹ וּבָעַל לָזוֹ וּמַאֲמָר לַשְּׁלִישִׁית קוֹנֶה מַאֲמָר וּצְרִיכָה גֵּט וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: וְאִי אָמְרַתְּ מְסַפְּקָא לֵהּ בִּדְחִיַּת הַגֵּט וּקְנִיַּת מַאֲמָר: תֶּהֱוֵי הַךְ בִּיאָה אֶמְצָעִית כְּבִיאָה בַּתְּחִלָּה וְתִיקְנֵי וְלָא תְּהַנֵּי מַעֲשֶׂה שְׁלִישִׁית בֵּין בְּגֵט אַחַר בִּיאָה וּמַאֲמָר בֵּין בְּמַאֲמָר אַחַר בִּיאָה וְגֵט מִמַּה נַפְשָׁךְ גֵּט אַחַר בִּיאָה וּמַאֲמָר לָא לִיהַנֵּי דְּאִי מַאֲמָר קַמָּא קָנֵי לְגַמְרֵי תּוּ לָא מְהַנֵּי בִּיאָה וְגֵט אַבָּתְרֵהּ וְאִי מַאֲמָר לָא קָנֵי מִידִי נִמְצֵאת בִּיאָה שֶׁל אַחֲרָיו בִּיאָה בַּתְּחִלָּה וּכְשֵׁרָה וְתוּ לָא מְהַנֵּי גֵּט בַּשְּׁלִישִׁית דְּהָא תְּנַן הַבְּעִילָה בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּתְּחִלָּה אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם וְכֵן בְּמַאֲמָר אַחַר בִּיאָה וְגֵט דְּאִי גֵּט קַמָּא דָּחֵי תּוּ לָא מְהַנֵּי בִּיאָה וּמַאֲמָר אַבָּתְרֵהּ וְאִי גֵּט לָא דָּחֵי מִידִי נִמְצָא בִּיאָה שֶׁלְּאַחֲרֵיהֶן בַּתְּחִלָּה וּכְשֵׁרָה הִיא וְקוֹנָה וּמַאֲמָר דְּבָתְרֵהּ לָאו כְּלוּם הִיא: אֶלָּא פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּגֵט דָּחֵי קְצָת וּמַאֲמָר קָנֵי קְצָת הִלְכָּךְ בִּיאָה שֶׁל אַחֲרֵיהֶן אֵינָהּ תְּחִלָּה. וּמִיהוּ מ"ט יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר גֵּט וְגֵט אַחַר מַאֲמָר וְאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וְלֹא גֵּט אַחַר גֵּט דַּאֲמוּר רַבָּנָן בְּחַד צַד מַהֲנֵי בַּהּ גֵּט לִדְחוֹת חֶצְיָהּ וְחַד צַד מַהֲנֵי בַּהּ מַאֲמָר לִקְנוֹת חֶצְיָהּ: גֵּט אַחַר גֵּט לָא דָּחֵי דְּהָא דְּחָה לֵהּ קַמָּא כָּל כֹּחַ גֵּט הִלְכָּךְ לָאו כְּלוּם הוּא וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְכֵן מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר דְּהָא קָנָה קַמָּא כָּל כֹּחַ מַאֲמָר: מַאֲמָר אַחַר הַגֵּט מַאי דְּשַׁיֵּר גֵּט דְּקַמָּא מִן הַזִּקָּה דְּלָא דְּחִיָּה קָנֵי מַאֲמָר דְּבָתְרָא: הַאי מִלְּתָא כו' גֵּט אַחַר מַאֲמָר מַאי דְּשַׁיֵּר מַאֲמָר מִן קַמַּיְתָא דָּחֵי גֵּט בְּבָתְרַיְתָא וְכֵן בִּשְׁנֵי יְבָמִין מַאי דְּשַׁיֵּר מַאֲמָר דְּקַמָּא דָּחֵי גֵּט דְּבָתְרָא: וְרַבָּנַן דִּפְלִיגֵי עֲלֵיהּ דר"ג דְּאָמְרִי יֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט אָמְרִי לָךְ: כָּל חַד וְחַד מִן הַיְּבָמִין תִּקְּנוּ לֵהּ רַבָּנַן גֵּט וּמַאֲמָר בְּכָל הַיְּבָמוֹת הִלְכָּךְ לֵיכָּא לְמֵימַר קַמָּא דָּחָה כָּל כֹּחַ הַגֵּט דְּקַמָּא כָּל כֹּחַ הַגֵּט דִּידֵהּ דְּאִית לֵיהּ בְּהַךְ יְבָמָה הוּא דְּדָחָה אֲבָל כֹּחַ גֵּט דְּאַחֲוָה בְּהַךְ יְבָמָה וְכֹחַ גִּטָּא דִּידֵהּ בְּצָרָתָהּ לֹא דָּחָה וְכֵן לְעִנְיַן מַאֲמָר: וְהַאי בִּיאָה פְּסוּלָה כו' כְּלוֹמַר לְהָכִי אָמַר ר"ג יֵשׁ גֵּט אַחַר בִּיאָה שֶׁאַחַר מַאֲמָר וְיֵשׁ מַאֲמָר אַחַר בִּיאָה וְגֵט דְּהָא בִּיאָה אֶמְצָעִית שֶׁהִיא פְּסוּלָה עֲדִיפָא מִמַּאֲמָר וּגְרִיעָא מִמַּאֲמָר: עֲדִיפָא מִמַּאֲמָר כו' דְּאִלּוּ בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר מְהַנְּיָא כִּדְקָתָנֵי גֵּט אַחַר בִּיאָה וּמַאֲמָר אַלְמָא יֵשׁ בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר: וּגְרִיעָא מִמַּאֲמָר דְּאִלּוּ מַאֲמָר אַחַר הַגֵּט קָנֵי לֵהּ לְכוּלֵּהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט כָּל מַה שֶּׁשִּׁיֵּר גֵּט לְמַאֲמָר וְאֵין מַאֲמָר אַחֵר מוֹעִיל כְּלוּם אַחֲרָיו אִם חָזַר וְעָשָׂה מַאֲמָר בַּשְּׁלִישִׁית כִּדְקָאָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וְלֹא שְׁנָא אִי הֲוָה מַאֲמָר רִאשׁוֹן אַחַר גֵּט אִי לֹא אֵין מַאֲמָר אַחֲרָיו וְלֹא פְּלוּג בֵּין שֶׁהָיָה מַאֲמָר רִאשׁוֹן בַּתְּחִלָּה בֵּין שֶׁהָיָה אַחַר הַגֵּט מִדְּלָא קָתָנֵי מוֹדֶה רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁיֵּשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וְגֵט: וְאִלּוּ בִּיאָה אַחַר הַגֵּט לָא קָנְיָא לֵהּ לְכוּלֵּהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט כָּל מַה שֶּׁשִּׁיֵּר גֵּט לְבִיאָה דְּיֵשׁ מַאֲמָר אַחַר בִּיאָה וְגֵט כִּדְתְנַן הַבְּעִילָה בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּתְּחִלָּה אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם אֲבָל בְּאֶמְצַע יֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם וְכִדְאָמַר טַעְמָא לְעֵיל מ"ט אֲמוּר רַבָּנַן בִּיאָה פְּסוּלָה יֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם כו': ה"ג וְנָתַן גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ ר"ג כו': חוֹלֵץ לָרִאשׁוֹנָה וכ"ש דְּאִי חָלַץ לִשְׁנִיָּה הָוֵי חֲלִיצָה מְעַלַּיְיתָא לְאִפְטוּרֵי קַמַּיְתָא דְּכֵיוָן דְּגֵט דִּשְׁנִיָּה אֵין גֵּט חֲלִיצָה דִּידֵהּ מְעַלַּיְיתָא הִיא אֶלָּא עֵצָה טוֹבָה אַשְׁמוּעִינַן שֶׁלֹּא יֵאָסֵר עַצְמוֹ בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה שֶׁאִם יַחֲלֹץ לָהּ נִמְצָא זוֹ גְּרוּשָׁתוֹ וְזוֹ חֲלוּצָתוֹ וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן: וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת נָתַן זֶה גֵּט וְזֶה גֵּט ר"ג אוֹמֵר חוֹלֵץ לָהּ הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי מֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וּלְדִבְרֵי חֲכָמִים שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין בִּקְרוֹבוֹת: מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ ר"ג אוֹמֵר נוֹתֵן גֵּט לָרִאשׁוֹנָה כו' לְקַמָּן פָּרֵיךְ כֵּיוָן דְּאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר יִבּוּמֵי נָמֵי תִּתְיַבֵּם קַמַּיְתָא דְּהָא לָא אִפְּסְלָה עָלֶיהָ: לֵימָא תֶּהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר שְׁמוּאֵל חָלַץ לְבַעֲלַת הַגֵּט נָפְלוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי יְבָמוֹת וְנָתַן גֵּט לְאַחַת מֵהֶן וְאַחַ"כ חָלַץ לָהּ לֹא נִפְטְרָה צָרָתָהּ מִשּׁוּם דִּקְלִישָׁא זִקָּתָהּ וְלָא אַלִּימָא חֲלִיצָה לְאַפְקוֹעֵי זִקָּה אַלִּימְתָּא דְּצָרָתָהּ וְהָא הָכָא כֵּיוָן דְּאָמַר ר"ג אֵין גֵּט אַחַר גֵּט נִמְצֵאת זִקָּה שְׁנִיָּה שְׁלֵמָה וְקָתָנֵי חוֹלֵץ לָרִאשׁוֹנָה וְקָשֶׁה לִשְׁמוּאֵל. וּמִדְּרַבָּנָן לֵיכָּא לְאוֹתוּבֵי לִשְׁמוּאֵל אע"ג דְּאָמְרִי רַבָּנָן וַחֲלִיצָה לְאַחַת מֵהֶן אַלְמָא חֲלִיצַת בַּעֲלַת גֵּט פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ לֹא קָשֶׁה לִשְׁמוּאֵל דְּהָכָא הַיְנוּ טַעְמָא דְּתַרְוַיְהוּ זִיקָתָא קְלִישָׁא דְּהָא אָמְרִי רַבָּנָן יֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט: יֵשׁ זִקָּה אַלִּימָא זִקָּתָהּ וְלֹא פָּקְעָה זִקָּה שְׁלֵמָה אֶלָּא בַּחֲלִיצָה מְעַלַּיְיתָא: ר"ג סָבַר אֵין זִקָּה כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קט.) אִם מֵאֲנָה מֵאֲנָה כו' הִלְכָּךְ כֵּיוָן דְּלָאו אַלִּימָא זִקָּה פָּקְעָה בַּחֲלִיצָה כָּל דְּהוּ:

דִּמְסַפְּקָא לֵהּ גֵּט אִי דָּחֵי אִי לָא דָּחֵי לָא מָצֵי לְמֵימַר דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ דְּגֵט וַדַּאי דָּחֵי וּמַאֲמָר וַדַּאי קוֹנֶה דְּא"כ אַמַּאי מְהַנֵּי מַאֲמָר אַחַר הַגֵּט וְגֵט אַחַר מַאֲמָר ואע"ג דְּאַכַּתִּי לֹא יָדַע בָּרַיְתָא דִּבְסָמוּךְ דְּמוֹדֶה ר"ג דְּיֵשׁ גֵּט אַחַר מַאֲמָר כו' מַתְנִיתִין מִשְׁתַּמַּע לֵיהּ דְּיֵשׁ גֵּט אַחַר מַאֲמָר לר"ג דְּדַוְקָא נָקַט גֵּט אַחַר גֵּט וּמַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר דְּלָא מְהַנֵּי אֲבָל מַאֲמָר אַחַר הַגֵּט אוֹ אִיפְּכָא מְהַנֵּי: **עֲדִיפָא** מִמַּאֲמָר דְּאִלּוּ מַאֲמָר כו' דְּמַאֲמָר הָאַחֲרוֹן אֵין יָכוֹל לִתְפֹּס בְּמָקוֹם שֶׁתָּפַס הָרִאשׁוֹן וּבִיאָה פְּסוּלָה תּוֹפֶסֶת אַחַר מַאֲמָר אוֹתוֹ צַד עַצְמוֹ שֶׁתָּפַס הַמַּאֲמָר דִּסְבָרָא הוּא שֶׁאֵין תּוֹפֵס אֶלָּא אוֹתוֹ צַד שֶׁתּוֹפֵס הַמַּאֲמָר דְּתַרְוַיְהוּ לִקְנוֹת וְהַיְנוּ מִשּׁוּם דְּעָדִיף מִמַּאֲמָר לְפִי שֶׁהִיא דְּאוֹרָיְתָא וּגְרִיעָא מִמַּאֲמָר דְּאִלּוּ מַאֲמָר אַחַר הַגֵּט קָנֵי לְכוּלֵּהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט שֶׁהֲרֵי אֵין מַאֲמָר מוֹעִיל אַחֲרָיו אֲבָל בִּיאָה לָא קָנֵי לְכוּלֵּהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט שֶׁהֲרֵי מַאֲמָר מוֹעִיל אַחֲרֶיהָ וְאִם הָיְתָה קוֹנָה כָּל הַשִּׁיּוּר לֹא הָיָה מַאֲמָר מוֹעִיל אַחֲרֶיהָ לִתְפֹּשׂ מַה שֶּׁתְּפָשָׂה הַבִּיאָה דְּבִיאָה עֲדִיפָא וְאַלִּימָא לְפִי שֶׁהִיא דְּאוֹרָיְתָא כִּדְפָרֵשִׁית וְאָתֵי לְפָרוֹשֵׁי טַעְמָא דְּלָא תִּקְשֶׁה הָא דְּבִיאָה עֲדִיפָא מִמַּאֲמָר אע"ג דִּגְרִיעָא נָמֵי מִמַּאֲמָר וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ דְּאִלּוּ בִּיאָה אַחַר גֵּט לָא קָנְיָא לְכוּלֵּיהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט דְּיֵשׁ בִּיאָה אַחַר בִּיאָה פְּסוּלָה וְתֵמַהּ דְּלָא אַשְׁכְּחַן בְּהֶדְיָא לְהַאי מִלְּתָא שֶׁתְּהֵא לר"ג בִּיאָה אַחַר בִּיאָה פְּסוּלָה מִיהוּ יֵשׁ לְדַקְדֵּק דְּיֵשׁ בִּיאָה אַחַר בִּיאָה פְּסוּלָה לר"ג דְּאִי אֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה פְּסוּלָה מִשּׁוּם שֶׁכָּל קִנְיָן הָרָאוּי לְבִיאָה עָשְׂתָה בִּיאָה הָרִאשׁוֹנָה וְאֵין הָאַחֲרוֹנָה יְכוֹלָה לִתְפֹּשׂ אַחֲרֶיהָ אע"ג דְּרִאשׁוֹנָה לָא קָנְיָא כּוּלֵּיהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט א"כ מְנָא לֵהּ שֶׁמַּאֲמָר קוֹנֶה כּוּלֵּיהּ שִׁיּוּרָא דְּגֵט שֶׁמָּא גֵּט וּמַאֲמָר מְשַׁיֵּר אֶלָּא שֶׁאֵין בְּמַאֲמָר אַחֵר כֹּחַ לָחוּל אַחֲרָיו בַּמֶּה שֶּׁשִּׁיֵּר כְּמוֹ שֶׁאֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה פְּסוּלָה אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁיֵּר לַקּוֹנֶה מַאֲמָר אַחֲרֶיהָ:

מסורת הש״ס

א לעיל כז:

ב משנה יבמות

ג לקמן נג.; לקמן צו:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ג ד:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ו:

(א)רַבָּנַן סָבְרֵי יֵשׁ זִיקָה, וְקָתָנֵי סֵיפָא: וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת. לֵימָא תֶּיהְוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב. דְּאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב: חֲלִיצָה פְּסוּלָה — צְרִיכָה לַחֲזוֹר עַל כָּל הָאַחִין. אָמַר לָךְ רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: בֵּין לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל בֵּין לְרַבָּנַן סָבְרֵי אֵין זִיקָה, וְהָכָא בְּגֵט אַחַר גֵּט וּמַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר קָמִיפַּלְגִי. אָמַר מָר: עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹתֵן גֵּט לָרִאשׁוֹנָה וְחוֹלֵץ לָהּ, וְאָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמוּתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה. מִכְּדֵי קָסָבַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר, רִאשׁוֹנָה נָמֵי תִּתְיַיבֵּם? גְּזֵירָה דִּלְמָא אָתֵי לְיַיבּוֹמֵי לִשְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית שַׁמַּאי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וּבֶן עַזַּאי וְרַבִּי נְחֶמְיָה — כּוּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר. רַבָּן גַּמְלִיאֵל — הָא דַּאֲמַרַן. (ב)בֵּית שַׁמַּאי — דִּתְנַן: שְׁלֹשָׁה אַחִין, שְׁנַיִם מֵהֶם נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד מוּפְנֶה, מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת, וְעָשָׂה בָּהּ מוּפְנֶה מַאֲמָר, וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו הַשֵּׁנִי, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְהַלֵּזוּ — תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. (ג)רַבִּי שִׁמְעוֹן — דְּתַנְיָא: אֲמַר לְהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲכָמִים: אִם בִּיאַת רִאשׁוֹן בִּיאָה — בִּיאַת שֵׁנִי אֵינָהּ בִּיאָה. אִם בִּיאַת רִאשׁוֹן אֵינָהּ בִּיאָה — בִּיאַת שֵׁנִי נָמֵי אֵינָהּ בִּיאָה. וְהָא בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע, דִּכְמַאֲמָר שַׁוְּיוּהָ רַבָּנַן, וְקָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אֵינָהּ בִּיאָה. (ד)בֶּן עַזַּאי — דְּתַנְיָא, בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת, וְאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד. רַבִּי נְחֶמְיָה — דִּתְנַן, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: אַחַת בְּעִילָה, וְאַחַת חֲלִיצָה, בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע בֵּין בַּסּוֹף — אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם. וְהָא בִּיאָה פְּסוּלָה, דִּכְמַאֲמָר שַׁוְּיוּהָ רַבָּנַן, וְקָתָנֵי: אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם. כֵּיצַד? עָשָׂה מַאֲמָר כּוּ׳.

הַאי

רַבָּנָן סָבְרֵי יֵשׁ זִקָּה לְאַקְשׁוּיֵי אָתֵי. כְּלוֹמַר קס"ד דְּכִי הֵיכִי דִּפְלִיגִי רַבָּנָן אַרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּגֵט אַחַר גֵּט הָכִי פְּלִיגִי בְּזִקָּה ואע"ג דְּמִמִּלְּתַיְהוּ לָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ: וְקָתָנֵי סֵיפָא וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנֵי יְבָמִין דְּאִם נָתְנוּ שְׁנֵיהֶם גֵּט חוֹלֵץ לָהּ אֶחָד מֵהֶם וַאֲפִלּוּ לְרַבָּנָן דְּאָמְרִי יֵשׁ זִקָּה סַגִּי לָהּ בְּהַהִיא חֲלִיצָה רְעוּעָה דְּחַד מִנַּיְהוּ: לֵימָא תֶּהֱוֵי תְּיוּבְתָּא כו' דְּהָא נָמֵי חֲלִיצָה פְּסוּלָה הִיא שֶׁאַחַר הַגֵּט בָּאָה: הָכִי גָּרְסִינַן בֵּין לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל בֵּין לְרַבָּנָן אֵין זִקָּה וְהָכָא כו' וַאֲנָא דְּאָמְרִי אַלִּבָּא דְּמַאן דְּאָמַר יֵשׁ זִקָּה: קִנְיָן גָּמוּר לֹא גָּמוּר מַמָּשׁ אֶלָּא קִנְיָן חָשׁוּב: הָא דַּאֲמָרַן אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר אַלְמָא חֲשִׁיב קַמָּא לְמִקְנֵי כָּל כֹּחַ מַאֲמָר: אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ דְּקַנְיָה בְּמַאֲמָר וְכִי נָפְלָה אֲחוֹתָהּ לָא רַמְיָא קַמֵּהּ דַּאֲחוֹת אִשָּׁה הִיא וְלָא מִתַּסְרָא קַמַּיְתָא עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֲחוֹת זְקוּקָה: וְהַלֵּזוּ תֵּצֵא אַף מִן הַחֲלִיצָה: הַלֵּזוּ כְּמוֹ הָאָרֶץ הַלֵּזוּ הַנְּשַׁמָּה (יְחֶזְקֵאל ל"ו:ל"ה): אָמַר לָהֶם ר"ש כו' לְקַמָּן בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה רַבָּה בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְחָזַר וּבָא אָחִיו בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עָלֶיהָ פְּסוּלָה עַל יָדוֹ דְּבִיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים כְּמַאֲמָר שַׁוְּיוּהָ רַבָּנָן וַהֲוָה לֵיהּ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וּמְקֻדֶּשֶׁת אַף לַשֵּׁנִי וּפְסָלָהּ אַף עַל רִאשׁוֹן כְּרַבָּנָן דְּאָמְרִי יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר ר"ש אוֹמֵר לֹא פְּסָלָהּ: אָמַר לָהֶם ר' שִׁמְעוֹן אִם בִּיאַת רִאשׁוֹן בִּיאָה קְנָיָהּ לְגַמְרֵי: בִּיאַת שֵׁנִי אֵינָהּ בִּיאָה דְּהַבִּיאָה בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּתְּחִלָּה אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם וְאֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת לַשֵּׁנִי וְלֹא פְּסָלָהּ עַל הָרִאשׁוֹן. וְאִי מִשּׁוּם דְּזִנְּתָה דקי"ל בִּיאָתוֹ בִּיאָה דִּתְנַן (נִדָּה דַּף מה.) בָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מֵתוֹת עַל יָדוֹ אֲפִלּוּ הָכֵי לָא מִתַּסְרָא עַל בַּעְלָהּ דְּקַיְמָא לָן (כְּתֻבּוֹת דַּף ט.) אֵין הָאִשָּׁה נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ אֶלָּא עַל עִסְקֵי קִנּוּי וּסְתִירָה: כְּמַאֲמָר שַׁוְּיוּהּ רַבָּנָן דְּהָכִי תַּנְיָא בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל וְקָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּיאַת שֵׁנִי אֵינָהּ בִּיאָה אַלְמָא מַאֲמָר רִאשׁוֹן חָשׁוּב לִקְנוֹת כָּל כֹּחַ מַאֲמָר: ה"ג יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת דְּכָל חַד וְחַד תַּקִּינוּ לֵהּ רַבָּנַן מַאֲמָר בָּהּ: וְאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד דְּכָל כֹּחַ שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים בְּמַאֲמַר קָנָה בְּמַאֲמָר רִאשׁוֹן לְשׁוֹן מוֹרִי ל"א ה"ג אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת דְּדוּמְיָא דְּקִדּוּשִׁין בְּעָלְמָא תַּקִּינוּ רַבָּנָן לְמַאֲמָר וְאֵין קִדּוּשִׁין אַחַר קִדּוּשִׁין בְּאִשָּׁה אַחַת וְיֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד דְּהָא תַּרְוַיְהוּ קַמֵּהּ רַמְיָן וְכָל חֲדָא אִית לָהּ כֹּחַ יְבָמִין דְּלָא כֹּחַ בִּיאָה יָהֲבִי רַבָּנָן לְמַאֲמָר לְמִקְנֵי לְגַמְרֵי וְלָא פָּקַע זִקָּה דַּחֲבֶרְתָּהּ דְּבִיאָה הוּא דְּפָטְרָה וְלָשׁוֹן רִאשׁוֹן עִקָּר דִּלְקַמָּן מוֹכְחָא מִלְּתָא בְּפִרְקִין: וְהָא בִּיאָה פְּסוּלָה כְּמַאֲמָר שַׁוְּיוּהּ רַבָּנָן דְּלָא נָפְקָא מִנַּהּ בְּגֵט דְּקָא בָּעֲיָא נָמֵי חֲלִיצָה לְזִקָּתוֹ:

כּוּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ אֵין הַתַּנָּאִים כֻּלָּן שָׁוִין דִּלְבֵית שַׁמַּאי קוֹנֶה מִדְּאוֹרַיְתָא כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶ' ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כט. וְשָׁם) וּלְכוּלְּהוּ תַּנָּאֵי לָא קָנֵי אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן ולר"ג לָא קָנֵי אֶלָּא בְּהָא דְּלָא מְהַנֵּי מַאֲמָר בָּתְרֵהּ וּבֶן עַזַּאי מְפַלֵּג בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת וּבֵין יָבָם אֶחָד וּשְׁתֵּי יְבָמוֹת ולר"ש מְסַפְּקָא לֵהּ אִי קָנֵי אִי לָא קָנֵי וכה"ג אִיכָּא בפ"ק דְּסוֹטָה (דַּף ז: שֵׁם): **אִי** בִּיאַת רִאשׁוֹן בִּיאָה כו' מִשְׁנָה הִיא לְקַמָּן בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (יְבָמוֹת דַּף צו:) וְקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא דְּשֵׁנִי פּוֹסֵל עַל יָדוֹ לָרִאשׁוֹן וְאִם תֹּאמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן נַמֵּי תֵּאָסֵר לָרִאשׁוֹן מִשּׁוּם דְּזִנְּתָה תַּחְתָּיו וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ דְּאֵין נֶאֱסֶרֶת עַל בַּעְלָהּ אֶלָּא עַל יְדֵי קִנּוּי וּסְתִירָה ואר"י שֶׁהוּא טָעוּת סוֹפֵר וְלֹא פֵּרְשׁוּ רַשִׁ"י מֵעוֹלָם דִּבְעֵד אֶחָד וַדַּאי אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת אֶלָּא בְּקִנּוּי וּסְתִירָה אֲבָל בְּעֵדֵי טֻמְאָה נֶאֱסֶרֶת בְּלֹא קִנּוּי וְאֵין לוֹמַר מִשּׁוּם דְּהָנֵי נִשּׂוּאִין דְּרַבָּנַן נִינְהוּ לֹא חָשׁוּ לְאָסְרָהּ דְּכֹל דְּתִקּוּן רַבָּנַן כְּעֵין דְּאוֹרָיְתָא תַּקּוּן וְעוֹד דְּתִתְּסַר מִשּׁוּם דְּרַב הַמְנוּנָא דְּאָמַר שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּנְּתָה אֲסוּרָה לִיבָמָהּ ואר"י דְּמַיְירֵי בְּבָא עָלֶיהָ בְּשׁוֹגֵג שֶׁאֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת אִי נָמֵי בִּקְטַנָּה דְּפִתּוּי קְטַנָּה אֹנֶס הוּא אִי נָמֵי בְּבָא עָלֶיהָ בְּעַל כָּרְחָהּ וְנֹאמַר אע"ג דְּבִיאַת בֶּן תֵּשַׁע כְּמַאֲמָר וּמַאֲמָר בְּעַל כָּרְחָהּ לָא מְהַנֵּי כִּדְאָמַר בפ"ב (לְעֵיל יְבָמוֹת יט:) עָשׂוּ חֲכָמִים בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע בַּעַל כָּרְחָהּ כְּמַאֲמָר מִדַּעַת דְּלָא שְׁנֵי לָן בְּבִיאָה דִּיבָמָה בֵּין מִדַּעַת לבע"כ: **בֶּן** עַזַּאי אוֹמֵר כו' בַּקּוּנְטְ' נִרְאֶה לוֹ עִקָּר דְּגָרְסִינַן אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד מִשּׁוּם דִּלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף נג.) אַמַּתְנִי' בְּעָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ כו' קָאָמַר מַתְנֵי' דְּלָא כְּבֶן עַזַּאי ור"י אוֹמֵר דְּשַׁפִּיר גָּרֵיס אִיפְּכָא וּלְקַמָּן סְמִיךְ אַסֵּיפָא דְּקָתָנֵי בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת וּלְהָכִי נַקְטֵהּ אַמַּתְנִיתִין דְּעָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ לְפָרוֹשֵׁי דַּעֲלֵהּ קָאֵי מַתְנִיתִין דְּלָא כְּבֶן עַזַּאי וכה"ג אִיכָּא לְקַמָּן דְּקָתָנֵי גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ צְרִיכוֹת הֵימֶנּוּ חֲלִיצָה וּמַסִּיק לֵימָא מְסַיַּע לֵהּ לְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא דְּאָמַר חֲלִיצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לַחֲזוֹר עַל כָּל הָאַחִין וּמֵהַהִיא לֵיכָּא סִיַּעְתָּא שֶׁיֵּשׁ לְחַלֵּק בֵּין מִפְּטָר נַפְשָׁהּ לְמִפְטַר צָרָה כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ פ' ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כז.) אֶלָּא אַסֵּיפָא סְמִיךְ דְּקָתָנֵי בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת וְיֵשׁ סְפָרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם כֵּיצַד עָשָׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ כו' עַד בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין לִיבָמָה אַחַת וְעָלָה מַסִּיק מַתְנִיתִין דְּלָא כְּבֶן עַזַּאי: **בִּיאָה** פְּסוּלָה כְּמַאֲמָר שַׁוְּיוּהָ רַבָּנָן וְקָתָנֵי דְּאֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם פִּי' וה"ה אַחַר מַאֲמָר תֵּמַהּ דִּבְסוֹף פִּרְקִין מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּרַבִּי נְחֶמְיָה דְּלֵיכָּא לְמִגְזַר בִּיאָה שֶׁאַחַר הַגֵּט וּמַאֲמָר אַטּוּ בִּיאָה שֶׁאַחַר חֲלִיצָה וּבִיאָה כֵּיוָן דַּחֲלִיצָה וּבִיאָה מִדְּאוֹרַיְתָא מִידָּע יְדִיעַ וְאִם כֵּן מִנָּלַן דְּלָא יְהֵא כְּלוּם אַחַר מַאֲמָר וְאוֹמֵר ה"ר יִצְחָק ב"ר בָּרוּךְ דע"כ לְרַבִּי נְחֶמְיָה גֵּט וּמַאֲמָר דְּאוֹרָיְתָא דְּיָלְפִינַן מק"ו מִשְּׁאָר נָשִׁים וְלֵית לֵיהּ הָנֵי מִעוּטֵי דבפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יד.) דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁיְּהֵא מִדְּרַבָּנָן לְרַבִּי נְחֶמְיָה דְּכֵיוָן דְּאִית לֵהּ דְּבִיאָה וַחֲלִיצָה דְּאוֹרָיְתָא מִידָּע יְדִיעַ דְּאִם כֵּן לֹא שַׁיָּךְ לְמִגְזַר הָנֵי גְּזֵרוֹת דְּאָמַר לְעֵיל גֵּט לְהוֹצִיא וַחֲלִיצָה לְהוֹצִיא וּבִיאָה לִקְנוֹת וּמַאֲמָר לִקְנוֹת וְתֵמַהּ גְּדוֹלָה הוּא לוֹמַר כֵּן וְלָא מִשְׁתְּמִיט שׁוּם תַּנָּא וְלֵימָא דְּגֵט פּוֹטֵר בִּיבָמָה וְעוֹד דְּא"כ הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר נָמֵי דְּאֵין אַחַר הַגֵּט כְּלוּם וְעוֹד דְּלִשָּׁנָא דְּהַשַּׁ"ס לֹא מַשְׁמַע שֶׁבָּא לְדַקְדֵּק מִכֹּחַ זֶה וְנִרְאֶה לר"י דה"פ וְהָא בִּיאָה כְּמַאֲמָר שַׁוְּיוּהָ רַבָּנָן שֶׁיְּהֵא אַחֲרֶיהָ כְּלוּם מִשּׁוּם גְּזֵרוֹת דִּלְעֵיל וְחָל אַחֲרֶיהָ מַאֲמָר וּמִשּׁוּם הָכִי תַּקִּינוּ נָמֵי רַבָּנָן שֶׁיְּהֵא מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר אע"ג דְּמִסְּבָרָא הֲוָה לָן לְמֵימַר כר"ג דְּאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר לְפִי שֶׁקָּנָה הַמַּאֲמָר הָרִאשׁוֹן כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לַמַּאֲמָר לִקְנוֹת אֶלָּא טַעְמָא דְּרַבָּנָן דְּאִי אָמְרִינַן דְּאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר אָתֵי לְמֵימַר נָמֵי דְּאֵין מַאֲמָר אַחַר בִּיאָה פְּסוּלָה דְּלָא גָּרְעָא בִּיאָה מִמַּאֲמָר לְכָךְ תִּקְּנוּ שֶׁיְּהֵא מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וְגֵט אַחַר גֵּט דְּגֵט וּמַאֲמָר עִנְיָן אֶחָד דִּשְׁנֵיהֶן דְּרַבָּנָן וְאִי אֲמַרְתְּ דְּאֵין גֵּט אַחַר גֵּט אָתֵי לְמֵימַר נָמֵי דְּאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר וְלֹא מַאֲמָר אַחַר בִּיאָה פְּסוּלָה אִם כֵּן לְרַבִּי נְחֶמְיָה אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר דִּלְדִידֵהּ לֵיכָּא לְמִגְזַר מִידֵי דְּהָא לֵית לֵהּ נָמֵי מַאֲמָר אַחַר בִּיאָה פְּסוּלָה דְּקָתָנֵי (בִּיאָה פְּסוּלָה) אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם וְאִם תֹּאמַר אַמַּאי תַּקִּינוּ רַבָּנָן לְר' נְחֶמְיָה גֵּט וּמַאֲמָר כְּלָל בִּיבָמָה כֵּיוָן דְּבִיאָה וַחֲלִיצָה מִידָּע יְדִיעַ לֵיכָּא לְמִגְזַר דְּגֵט לְהוֹצִיא וַחֲלִיצָה לְהוֹצִיא כו' וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָעוֹלָם סוֹבְרִים דְּגֵט וּמַאֲמָר מְהַנּוּ מִן הַתּוֹרָה מִקַּל וָחֹמֶר דִּבְפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (ג"ז שָׁם) ואע"ג דְּאִמַּעוּט מִכָּל מָקוֹם אַהֲנוּ קְצָת כְּמוֹ מַאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי וּלְהָכִי אִי שָׁרֵית לְמִבְעַל אַחַר גֵּט וּמַאֲמָר אָתֵי לְמִבְעַל אַחַר חֲלִיצָה וּבִיאָה אֲבָל בְּהָא לֹא טָעוּ שֶׁיֹּאמְרוּ אַחַר הַגֵּט וּמַאֲמָר בִּשְׁבִיל שֶׁתִּקְנֶה בִּיאָה קִנְיָן גָּמוּר תִּקָּנָה כְּמוֹ כֵן קִנְיָן גָּמוּר אַחַר בִּיאָה וַחֲלִיצָה וְיָבֹא לִבְעֹל אַחֲרֶיהָ דְּהָא וַדַּאי יָדְעִי דַּחֲלִיצָה וּבִיאָה עֲדִיפָא מִגֵּט וּמַאֲמָר שֶׁכְּתוּבִין בְּהֶדְיָא וְגֵט וּמַאֲמָר נִתְמַעֲטוּ. ר"י:

מסורת הש״ס

א לקמן נג.

ב משנה יבמות; לעיל כט.; משנה עדיות; תוספתא יבמות; לעיל מא.

ג לקמן צו:; תוספתא יבמות

ד משנה יבמות

(א)הַאי גֵּט אַחַר גֵּט הוּא? אָמַר רַב יְהוּדָה, הָכִי קָאָמַר: גֵּט אַחַר הַגֵּט, וּמַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר — כְּדַאֲמַרַן, יָבָם אֶחָד וִיבָמָה אַחַת כֵּיצַד הַתָּרָתָן? עָשָׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְנָתַן לָהּ גֵּט — צְרִיכָה הֵימֶנּוּ חֲלִיצָה. [א־ג]עָשָׂה מַאֲמָר וּבָעַל — הֲרֵי זוֹ כְּמִצְוָתָהּ. לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַב הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: מִצְוַת יְבָמָה — מְקַדֵּשׁ וְאַחַר כָּךְ בּוֹעֵל. אֵימָא: אַף זֶה כְּמִצְוָתָהּ. (ב)פְּשִׁיטָא! סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דְּאָמַר מָר הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ — פָּרְחָה הֵימֶנּוּ זִיקַת יְבָמִין, וְחָלָה עָלָיו זִיקַת אֵרוּסִין וְנִשּׂוּאִין, אֵימָא לָאו מִצְוָה קָעָבֵיד, קָא מַשְׁמַע לַן. [ד־ו]גּוּפָא, אָמַר רַב הוּנָא: מִצְוַת יְבָמִין — מְקַדֵּשׁ וְאַחַר כָּךְ בּוֹעֵל, וְאִם בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר — קָנָה. אִם בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר — פְּשִׁיטָא, דְּהָא קַנְיַהּ בְּבִיאָה! אֶלָּא אֵימָא: אִם בָּעַל בְּלֹא מַאֲמָר — קָנָה. [ז־ט]וְהַתַנְיָא לוֹקֶה! מַכַּת מַרְדּוּת מִדְּרַבָּנַן. [י־יב]דְּרַב מְנַגֵּיד מַאן דִּמְקַדֵּשׁ בְּבִיאָה, וּמַאן דִּמְקַדֵּשׁ בְּשׁוּקָא, וּמַאן דִּמְקַדֵּשׁ בְּלָא שִׁדּוּכֵי. [יג]וּמַאן דִּמְבַטֵּל גִּיטָּא, וּמַאן דְּמָסַר מוֹדָעָא אַגִּיטָּא. [ידטו][דְּמִתְפַּקַּר בִּשְׁלוּחָא] דְּרַבָּנַן, וּמַאן דְּ[מְ]שַׁהֵי שַׁמְתָּא דְּרַבָּנַן עֲלֵיהּ תְּלָתִין יוֹמִין, וְלָא אָתֵי לְבֵי דִינָא וְתָבַע לְשַׁמְתֵּיהּ. [טזיז](ג)וְעַל חַתְנָא דְּדָאֵיר בְּבֵי חֲמוּהִי. דְּדָאֵיר — אִין, דְּחָלֵיף — לָא? וְהָא הָהוּא דַּחֲלֵיף אַבָּבָא דְּבֵי חֲמוּהִי, וְנַגְּדֵיהּ רַב שֵׁשֶׁת! הָהוּא מֵידָם הֲוָה דַּיְים מֵחֲמָתֵיהּ. נְהַרְדָּעֵי אָמְרִי: בְּכוּלְּהוּ לָא מְנַגֵּיד רַב, אֶלָּא לִמְקַדֵּשׁ בְּבִיאָה וּבְלָא שִׁדּוּכֵי. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: אֲפִילּוּ בְּשִׁדּוּכֵי נָמֵי מִשּׁוּם פְּרִיצוּתָא. [יח־כ](ד)תָּנוּ רַבָּנַן: כֵּיצַד מַאֲמָר? נָתַן לָהּ כֶּסֶף אוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף. וּבִשְׁטָר כֵּיצַד? בִּשְׁטָר כֵּיצַד?! כְּדַאֲמַרַן: כָּתַב לָהּ עַל הַנְּיָיר אוֹ עַל הַחֶרֶס, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה: "הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי"! אָמַר אַבָּיֵי, הָכִי קָאָמַר: שְׁטַר כְּתוּבַּת יְבָמִין כֵּיצַד? (ה)כָּתַב לַהּ: "אֲנָא פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי קַבֵּילִית יָת פְּלוֹנִית יְבִמְתִּי עֲלַי, לְזוֹן וּלְפַרְנְסַהּ כָּרָאוּי, וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן". וְאִי לֵית לַהּ מֵרִאשׁוֹן — תִּקִּינוּ לַהּ רַבָּנַן מִשֵּׁנִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ. בְּעָא מִינֵּיהּ אַבָּיֵי מֵרַבָּה: נָתַן לָהּ גֵּט, וְאָמַר: "הֲרֵי אַתְּ מְגוֹרֶשֶׁת הֵימֶנִּי, וְאִי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם". מַהוּ? גֵּט יְבָמָה דְּרַבָּנַן הוּא, גֵּט דְּמַהֲנֵי בְּאֵשֶׁת אִישׁ — מַהֲנֵי בִּיבָמָה, גֵּט דְּלָא מַהֲנֵי בְּאֵשֶׁת אִישׁ — לָא מַהֲנֵי בִּיבָמָה, אוֹ דִלְמָא אָתֵי לְאַחַלוֹפֵי בְּגִיטָּא. [כא][אֲמַר לֵיהּ: חָיְישִׁינַן דִּלְמָא אָתֵי לְאַחַלוֹפֵי בְּגִיטָּא.] מַתְקֵיף לַהּ רַבָּה בַּר חָנָן: אֶלָּא מֵעַתָּה, יָהֵיב לַהּ נְיָירָא בְּעָלְמָא — הָכִי נָמֵי דְּפַסְלַהּ? אֲמַר לֵיהּ: הָתָם לָא פָּסֵיל בִּכְהוּנָּה, הָכָא קָפָסֵיל בִּכְהוּנָּה, [כב](ו)דְּתַנְיָא: "וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ", אֲפִילּוּ לֹא נִתְגָּרְשָׁה אֶלָּא מֵאִישָׁהּ — "לֹא יִקָּחוּ", וְהַיְינוּ רֵיחַ הַגֵּט שֶׁפּוֹסֵל בִּכְהוּנָּה. [כג]אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: הֲרֵי אָמְרוּ, אָמַר אֶחָד לְלַבְלָר: כְּתוֹב גֵּט לַאֲרוּסָתִי, לִכְשֶׁאֶכְנָסֶנָּה אֲגָרְשֶׁנָּה — הֲרֵי זֶה גֵּט, מִפְּנֵי שֶׁבְּיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ.

וּלְאִשָּׁה

הַאי גֵּט אַחַר גֵּט הוּא בִּתְמִיהַּ וְכִי זֶהוּ גֵּט אַחַר גֵּט דְּקָתָנֵי רֵישָׁא וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יֵשׁ גֵּט אַחַר כּו' וּמְפָרֵשׁ כֵּיצַד עָשָׂה מַאֲמָר כּו' דְּהַיְנוּ גֵּט אַחַר מַאֲמָר: **כְּדַאֲמָרַן** בְּבָרַיְתָא דִּלְעֵיל כֵּיצַד אר"ג כו' וּבְמַתְנִי' לֹא פֵּרֵשׁ: **הוֹאִיל דְּאָמַר מַר** בְּפֶרֶק ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כט:): **וְהָתַנְיָא לוֹקֶה** וְאֵין מַלְקוּת אַרְבָּעִים אֶלָּא עַל דִּבְרֵי תוֹרָה אַלְמָא דְּאוֹרָיְתָא הִיא וְהֵיכִי אֲמַרְתְּ קָנָה. וְקָמְשַׁנֵּי הַאי לוֹקֶה לָאו מַלְקוּת אַרְבָּעִים הוּא אֶלָּא מַכַּת מַרְדּוּת מַכַּת רִדּוּי מִדְּרַבָּנָן שֶׁנָּהַג קַלּוּת רֹאשׁ בְּעַצְמוֹ וּלְעוֹלָם קָנָה: **דְּרַב מְנַגֵּד** מַכַּת מַרְדּוּת: **אַמַּאן דִּמְקַדֵּשׁ בְּבִיאָה** מִשּׁוּם פְּרִיצוּתָא: **וְאַמַּאן דִּמְקַדֵּשׁ בְּשׁוּקָא** אֲפִילּוּ בְּכַסְפָּא דְּמִנְהַג זִילוּת וּפְרִיצוּת הִיא: **דְּמִתְפַּקֵּר** לְשׁוֹן חֲצְפָּא שֶׁמֵּעִיז פָּנָיו לְהַתְרִיס עִם שְׁלִיחַ ב"ד: **מִיָּדָם הֲוָה** דְּיֵימָא חֲמָתֵהּ מִנֵּהּ חֲשׁוּדָה הָיְתָה חֲמוֹתוֹ מִמֶּנּוּ: **נָתַן לָהּ** כֶּסֶף אוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף וְאָמַר לָהּ הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמַאֲמַר יְבָמִין. ואע"ג דִּיהַב לָהּ מִידִי לָאו קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים הֵן כְּקִדּוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁהֲרֵי אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאֵשֶׁת אָח וְהַתּוֹרָה לֹא הִתִּירַתָּה לוֹ לַעֲשׂוֹת כְּאִשָּׁה נָכְרִית אֶלָּא כְּסֵדֶר הַמִּצְוָה וּבִיאָה הוּא דְּכָתְבָה בָּהּ רַחֲמָנָא: **וּבִשְׁטָר כֵּיצַד** וְאִם קִדֵּשׁ בִּשְׁטָר כֵּיצַד כָּתַב בּוֹ. וְהָוֵינַן כֵּיצַד בִּתְמִיהַּ וְהָא כֵּיוָן דְּקִדּוּשֵׁי כֶּסֶף אֲמַרְתְּ נָתַן לָהּ כֶּסֶף כִּשְׁאָר נָשִׁים מִמֵּילָא שָׁמְעִינַן שְׁטָר נָמֵי כִּשְׁאָר כָּל שְׁטַר אֵרוּסִין בְּעָלְמָא כִּדְאָמַר בְּקִדּוּשִׁין כָּתַב עַל הַנְּיָר אוֹ עַל הַחֶרֶס אע"פ שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת כו': **אָמַר אַבַּיֵּי** הַאי תַּנָּא לָאו אַשְּׁטַר מַאֲמָר קָאֵי אֶלָּא אַשְּׁטַר כְּתֻבָּה קָאֵי: **עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן** וְלֹא עַל שֶׁל יָבָם. מַאי טַעְמָא כִּדְאָמַר בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לט.) אִשָּׁה הִקְנוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם: **נָתַן לָהּ גֵּט** יָבָם לִיבִמְתּוֹ: **מַהוּ** לְפָסְלָהּ עַל אָחִיו וְעָלָיו בְּהַאי גִּטָּא דְּתֵיקוּם עָלֶיהָ בְּלֹא יִבְנֶה הַאי גֵּט לָא מְהַנֵּי בְּאֵשֶׁת אִישׁ לְהַתִּירָהּ לְנָשֵׂא וְהָכָא נָמֵי לָאו גֵּרוּשִׁין לְמֵקַם בְּלֹא יִבְנֶה: **לְאַחֲלוֹפֵי בְּגִטָּא** וְלִכְנֹס יְבָמָה אַחַר הַגֵּט: **הָכָא פָּסִיל בִּכְהֻנָּה** כֹּהֵן שֶׁנָּתַן גֵּט כָּזֶה לְאִשְׁתּוֹ אֲסָרָהּ עָלָיו וְהִלְכָּךְ תִּבְעֵי לָן אִי מְהַנֵּי מִדְּרַבָּנָן: **אֶלָּא מֵאִישָׁהּ** וְלֹא הִתִּירָהּ לְכָל אָדָם: **הֲרֵי זֶה גֵּט** וְאִם נְתָנוֹ מִשֶּׁכְּנָסָהּ הֲרֵי זוֹ מְגֹרֶשֶׁת הוֹאִיל וּבְיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ מִשֶּׁנִּכְתַּב. וְאִי מִשּׁוּם גֵּט יָשָׁן דקי"ל (גִּטִּין דַּף עט:) בֵּית הִלֵּל פּוֹסְלִין וּתְנַן אֵיזֶהוּ גֵּט יָשָׁן כָּל שֶׁנִּתְיַחֵד עִמָּהּ אַחַר כְּתִיבָה הָא אִתְּמַר בְּפֶרֶק הַזּוֹרֵק (שָׁם) אִם נִתְגָּרְשָׁה תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה:

אִם בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר פְּשִׁיטָא דְּהָא קַנְיַהּ בְּבִיאָה הָא לָא פָּרֵיךְ פְּשִׁיטָא דְּקַנְיָהּ בְּבִיאָה לְחוּדָהּ דְּמֵהָא לָא הֲוָה מְשַׁנֵּי מִידִי אֶלָּא הָכִי פָּרֵיךְ פְּשִׁיטָא שֶׁמַּאֲמָר אַחַר בִּיאָה אֵינוֹ מִגָּרַע וְאִם בְּבִיאָה לְחוּד קָנָה בִּשְׁבִיל מַאֲמָר שֶׁאַחֲרָיו לָא גָּרַע וּמְשַׁנֵּי אֵימָא אִם בָּעַל בְּלֹא מַאֲמָר קָנָה דס"ד לָא קָנֵי אֶלָּא אִם כֵּן עוֹשֶׂה כְּמִצְוָתָהּ מְקַדֵּשׁ וְאַחַר כָּךְ בּוֹעֲלָהּ וּמִמַּתְנִיתִין דִּתְנַן בְּרֵישׁ קִדּוּשִׁין (דַּף ב.) הַיְּבָמָה נִקְנֵית בְּבִיאָה לָא שָׁמְעִינַן לֵהּ דִּדְלְמָא הַיְנוּ מִדְּאוֹרַיְתָא וְכֵן הָא דִּתְנַן הָכָא בְּמָתְנֵי' (לְעֵיל יְבָמוֹת נ:) הַבְּעִילָה בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּתְּחִלָּה אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם דִּלְמָא נָמֵי הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּמִדְּאוֹרַיְתָא קָנֵי וּפָרֵיךְ וְהַתַנְיָא לוֹקֶה וְיָדַע שַׁפִּיר דְּמִדְּרַבָּנָן לוֹקֶה אֶלָּא דס"ד דְּלוֹקֶה מִדְּרַבָּנָן מִשּׁוּם דַּעֲשָׂאוּהוּ חֲכָמִים כְּפוֹגֵעַ בְּאֵשֶׁת אָח שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וא"כ מִדְּרַבָּנָן לָא קָנֵי לָהּ בְּלֹא מַאֲמָר וּמְשַׁנֵּי מַכַּת מַרְדּוּת מִדְּרַבָּנָן וּמִשּׁוּם פְּרִיצוּתָא בְּעָלְמָא כִּדְרַב: **דְּמִתְפַּקֵּר** בִּשְׁלִיחַ דְּבֵי דִינָא כָּךְ גֵּרֵס' הַקּוּנְטְרֵס וְיֵשׁ סְפָרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶן מַאן דִּמְצַעֵר שְׁלִיחָא דְּרַבָּנָן וְכֵן כָּתוּב בְּכָל הַסְּפָרִים בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יב:) וּמִיהוּ גַּם שָׁם פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס שְׁלִיחָא דְּרַבָּנָן שְׁלִיחַ ב"ד וְנִרְאֶה דִּבְכָל שְׁלִיחָא דְּרַבָּנָן יֵשׁ לִלְקוֹת אע"ג דְּלָא הָוֵי שְׁלִיחַ ב"ד כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין ע.) דְּשַׁמְתֵּהּ רַב יְהוּדָה לְהַהוּא טַבָּחָא דְּצִעֵר שְׁלוּחוֹ ואע"ג דְּשַׁמְתָּא חָמוּר מִנִּגְדָּא כִּדְמוּכַח בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ (פְּסָחִים דַּף נב.) שֶׁמָּא הֶחְמִיר עָלָיו מִשּׁוּם שֶׁבִּזָּה אֶת רַב יְהוּדָה עַצְמוֹ: **דִּמְקַדֵּשׁ** בְּבִיאָה אר"ת דְּאַפֵּי' בִּיבָמָה דְּצָרִיךְ בִּיאָה דִּפְרִיצוּתָא הוּא שֶׁעוֹשֶׂה תְּחִלַּת קִנְיָנוֹ בְּבִיאָה: **הַדָּר** בְּבֵית חָמִיו אֲנַן סָמְכִינַן אַנְּהַרְדָּעֵי דְּאָמְרִי בְּכֻלְּהוּ לָא מְנַגֵּד רַב אֶלָּא אַמַּאן דִּמְקַדֵּשׁ בְּבִיאָה דִּבְשֶׁל סוֹפְרִים הַלֵּךְ אַחַר הַמֵּיקֵל: **דִּמְבַטֵּל** גִּטָּא אע"ג דְּרַב מַשְׁמַע דִּסְבִירָא לֵהּ בְּרֵישׁ הַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף לג:) דְּבִטְּלוֹ אֵינוֹ מְבֻטָּל כר"ג גַּבֵּי הָא דְּאָמַר רַב יוֹסֵף נִחְזֵי אֲנַן מ"מ קָאָמַר הָכָא דְּלָקֵי מִשּׁוּם דְּמוֹצִיא לַעַז עַל הַגֵּט: **דְּמָסַר** מוֹדָעָא אַגִּטָּא אֲפִילּוּ הָיָה מְבַטֵּל כָּל מוֹדְעֵי מ"מ הָיָה מַלְקֶה אוֹתוֹ מִשּׁוּם דְּמוֹצִיא לַעַז עַל הַגֵּט דְּאִיכָּא דְּשָׁמַע בְּמוֹדָעָא וְלֹא שָׁמַע בְּבִטּוּל: **עַל** הַנְּיָר אוֹ עַל הַחֶרֶס אר"ת כַּר' אֱלִיעֶזֶר אָתְיָא דִּלְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר עֵדֵי חֲתִימָה כָּרְתִי לָא מְהַנֵּי דְּדָבָר שֶׁיָּכוֹל לְהִזְדַּיֵּף הוּא דְּבִשְׁטַר קִדּוּשִׁין נָמֵי בָּעֵי ר' מֵאִיר עֵדֵי חֲתִימָה כִּדְמוּכַח בפ"ב דְּקִדּוּשִׁין (דַּף מח.) ובפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף ט. ד"ה כָּתַב) פֵּרַשְׁתִּי: **שֶׁאֵין** בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה פֵּרוּשׁ וְאֵינָהּ מִתְקַדֶּשֶׁת מִשּׁוּם כֶּסֶף מְקֻדֶּשֶׁת מִטַּעַם שְׁטָר גַּבֵּי שָׂדִי מְכוּרָה לָךְ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף כו. וְשָׁם) שֶׁהַמּוֹכֵר נוֹתֵן שְׁטָר תֵּמַהּ אַמַּאי נָקַט אע"פ שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה דְּאֵין בּוֹ שׁוּם רְבוּתָא דְּכָךְ לִי שָׁוֶה פְּרוּטָה כְּמוֹ אֵין שָׁוֶה פְּרוּטָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמִשּׁוּם דְּכָתַב בֵּהּ נְתִינָה אַחֲרֵי תֵּבַת אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה ס"ד דִּלְבְעֵי שָׁוֶה פְּרוּטָה: **לִכְשֶׁאֶכְנָסֶנָּה** אֲגָרְשֶׁנָּה הֲרֵי זֶה גֵּט תֵּמַהּ דִּבְפֶרֶק כָּל הַגֵּט (גִּטִּין דַּף כו:) אָמְרִינַן דְּאֵינוֹ גֵּט שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ גִּטָּהּ קוֹדֵם לִבְנָהּ וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּי' דְּהָכָא נָמֵי לָא קָאָמַר דַּהֲוֵי גֵּט אֶלָּא בְּדִיעֲבַד שֶׁכְּבָר נִתְגָּרְשָׁה בּוֹ וְאֵין נִרְאֶה דְּהָתָם דְּקָאָמַר אֵין גֵּט מַשְׁמַע דְּלָא הָוֵי גֵּט כְּלָל ואר"ת דְּהָכָא כְּשֶׁכָּתַב בּוֹ זְמַן שֶׁאַחַר נִשּׂוּאִין שֶׁהוּא זְמַן נְתִינָה דַּאֲפִילּוּ גֵּט יָשָׁן לָא הָוֵי שֶׁלֹּא נִתְיַחֵד עִמָּהּ אַחַר זְמַן הַכָּתוּב בְּגִטָּהּ וַהֲרֵי זֶה גֵּט [דְּקָאָמַר הַיְנוּ] לְגָרֵשׁ בּוֹ לְכַתְּחִלָּה וְהַהִיא דְּכָל הַגֵּט שֶׁכָּתַב זְמַן דְּקֹדֶם נִשּׂוּאִין וְגָרַע טְפֵי מִגֵּט יָשָׁן דִּבְגֵט יָשָׁן לֵיכָּא אֶלָּא יִחוּד בְּעָלְמָא לְכָךְ אִם נִתְגָּרְשָׁה בּוֹ תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה אֲבָל הָתָם דִּכְנָסָהּ וְאִיכָּא וַדַּאי בִּיאָה אֵינוֹ גֵּט כְּלָל:

מסורת הש״ס

א משנה יבמות
ב לעיל כט:
ג קידושין יב:
ד בבא בתרא נא.; קידושין ה:; קידושין ט.; קידושין כו.
ה לקמן פט.; לקמן פה.; תוספתא יבמות; לעיל לט.; כתובות נג:; כתובות פב:
ו לקמן צד.

תורה אור השלם

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א:
ב מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א:
ג מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ב:
ד מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א:
ה מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א:
ו מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ב:
ז מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א:
ח מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א:
ט מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ב:
י מיי׳ פג׳ מהל׳ אישות הל׳ כא:
יא מיי׳ פג׳ מהל׳ אישות הל׳ כב:
יב מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יד, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ כו סעי׳ ד:
יג מיי׳ פו׳ מהל׳ גירושין הל׳ כו, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ קמא סעי׳ סז:
יד מיי׳ פכ״ה מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ה, סמג לאוין רח, טוש״ע חו״מ סי׳ ח סעי׳ ה:
טו מיי׳ פא׳ מהל׳ טוען ונטען הל׳ ה, טוש״ע חו״מ סי׳ פז סעי׳ ט:
טז מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו, סמג לאוין קפו:
יז מיי׳ פג׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב:
יח מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ב:
יט מיי׳ פג׳ מהל׳ אישות הל׳ ג, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ לב סעי׳ א ב:
כ מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ לב:
כא מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ א:
כב מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ א, סמג לאוין קטז, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ א:
כג מיי׳ פג׳ מהל׳ גירושין הל׳ ו, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קלב סעי׳ א:

[א]וְלְאִשָּׁה בְּעָלְמָא — אֵין גֵּט, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ. בָּעֵי רָמֵי בַּר חָמָא: לִיבִמְתּוֹ, מַהוּ? כֵּיוָן דַּאֲגִידָא בֵּיהּ — כַּאֲרוּסָתוֹ דָּמְיָא, אוֹ דִלְמָא: כֵּיוָן דְּלָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר — לָא? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַב חֲנַנְיָה: כָּתַב גֵּט לְזִיקָתוֹ וְלֹא לְמַאֲמָרוֹ, לְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִיקָתוֹ, מַהוּ? מַאֲמָר עִילָּוֵי זִיקָה קָא רָמֵי, וְהָוֵה לֵיהּ כִּמְגָרֵשׁ חֲצִי אִשָּׁה, וְהַמְגָרֵשׁ חֲצִי אִשָּׁה לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם, אוֹ דִלְמָא: הַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי. [ב]וְתִפְשׁוֹט לֵיהּ מִדְּרָבָא, דְּאָמַר רָבָא: נָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ — הוּתְּרָה צָרָתָהּ! לְרָבָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ, לְרַב חֲנַנְיָה מִיבַּעְיָא לֵיהּ, מַאי — תֵּיקוּ. חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין. אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. וּמִי מָצֵית מוֹקְמַתְּ לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא, וְהָא קָתָנֵי רֵישָׁא: נָתַן גֵּט וְעָשָׂה מַאֲמָר — צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. וְאִי רַבִּי עֲקִיבָא, כֵּיוָן דִּיהַב לָהּ גֵּט, מִי מַהֲנֵי בַּהּ מַאֲמָר? [ג]וְהָתַנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִנַּיִן לְנוֹתֵן גֵּט לִיבִמְתּוֹ שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו עוֹלָמִית — שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ" — אַחַר שִׁילּוּחַ. [ד]אָמַר רַב אָשֵׁי: גֵּט יְבָמִין מִדְּרַבָּנַן, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא. [ה](א)תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, אָמַר רַבִּי: אֵין הַדְּבָרִים הַלָּלוּ אֲמוּרִים אֶלָּא לְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה חֲלוּצָה כְּעֶרְוָה. אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. וַאֲנִי אוֹמֵר: אֵימָתַי — בִּזְמַן שֶׁקִּדְּשָׁהּ לְשׁוּם אִישׁוּת, אֲבָל קִדְּשָׁהּ לְשׁוּם יַבְמוּת — אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם. [ו](ב)תַּנְיָא אִידַּךְ: הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְקִדְּשָׁהּ, רַבִּי אוֹמֵר: אִם קִדְּשָׁהּ לְשׁוּם אִישׁוּת — צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט, לְשׁוּם יַבְמוּת — אֵין צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין שֶׁקִּדְּשָׁהּ לְשׁוּם אִישׁוּת, בֵּין שֶׁקִּדְּשָׁהּ לְשׁוּם יַבְמוּת — צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. [ז]אָמַר רַב יוֹסֵף: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי — עֲשָׂאוּהָ כְּעוֹדֵר בְּנִכְסֵי הַגֵּר וּכְסָבוּר שֶׁלּוֹ הֵן, דְּלָא קָנֵי. [ח]אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִי דָּמֵי? הָתָם לָא קָא מְכַוֵּין לְמִיקְנֵי, הָכָא קָא מְכַוֵּין לְמִיקְנֵי! הָא לָא דָּמְיָא אֶלָּא לְעוֹדֵר בְּנִכְסֵי גֵּר זֶה וּכְסָבוּר שֶׁל גֵּר אַחֵר הוּא, דְּקָנֵי. [ט]אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן דַּאֲמַר לַהּ: הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמַאֲמָר יְבָמִין. רַבִּי סָבַר: מַאֲמָר עִילָּוֵי זִיקָה קָא רָמֵי, וַאֲתַאי חֲלִיצָה אַפְקַעְתַּהּ לְזִיקָה. וְרַבָּנַן סָבְרִי: הַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוֹדֵיהּ קָאֵי. מֵעִיקָּרָא אִילּוּ אֲמַר לַהּ "הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמַאֲמַר יְבָמִין", מִי לָא מַהֲנֵי? הַשְׁתָּא נָמֵי מַהֲנֵי. רָבָא אָמַר: אִי דְּאָמַר לַהּ "בְּמַאֲמַר יְבָמִין", כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמַהֲנְיָא. וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן דְּאָמַר לַהּ "הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּזִיקַּת יְבָמִין". רַבִּי סָבַר:

יֵשׁ

וּלְאִשָּׁה בְּעָלְמָא וּכְנָסָהּ וְגֵרְשָׁהּ בּוֹ אֵינוֹ גֵּט הוֹאִיל כְּשֶׁנִּכְתַּב לֹא הָיָה רָאוּי לְגֵרוּשִׁין: לִיבִמְתּוֹ מַהוּ כְּתָבוֹ קֹדֶם שֶׁכְּנָסָהּ וּכְשֶׁכְּנָסָהּ נְתָנוֹ לָהּ מַהוּ שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ בּוֹ: כָּתַב גֵּט לְזִקָּתוֹ וְלֹא לְמַאֲמָרוֹ אוֹ לְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִקָּתוֹ וְהוּא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר תְּחִלָּה מַהוּ שֶׁתִּפָּסֵל עָלָיו בְּכָךְ: מַאֲמָר עִלּוּי זִקָּה רָמֵי כְּשֶׁעָשָׂה מַאֲמָר נִדְבַּק עִם הַזִּקָּה וְנִתּוֹסַף עָלֶיהָ וְאֵין גֵּט מוֹעִיל לָזֶה בְּלֹא זֶה וְכֵיוָן שֶׁנִּכְתַּב בְּתוֹךְ הַגֵּט שֶׁלֹּא עֲשָׂאוֹ אֶלָּא לְאֶחָד מֵהֶן הֲוָה לֵיהּ מְגָרֵשׁ חֲצִי אִשָּׁה וְלֹא כְלוּם הִיא וּמֻתֶּרֶת לוֹ: אוֹ דִלְמָא הַאי לְחוֹדֵהּ קָאֵי וְהַאי לְחוֹדֵהּ קָאֵי וּמְהַנֵּי וְהֵיכָא דְּכָתַב לְזִקָּתוֹ וְלֹא לְמַאֲמָרוֹ אֲסוּרָה עָלָיו וְעַל אָחִיו דְּפָקַע זִקָּה וְקָמָה בְּלֹא יִבְנֶה וְאִי כָּתַב לְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִקָּתוֹ אֲסוּרָה לוֹ וּמֻתֶּרֶת לְאָחִיו דְּמַאֲמָר דַּעֲבַד שַׁקְלֵהּ וּפָשָׁה לֵיהּ זִקָּה כְּמֵעִקָּרָא: נָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִקָּתוֹ. בְּאַרְבָּעָה אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת לב.) גַּבֵּי זִקַּת [ב] יְבָמִין ג' אַחִין נְשׂוּאִין ג' נָכְרִיּוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה בָּהּ הַשֵּׁנִי מַאֲמָר וּמֵת הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת כו' וְקָאָמַר רָבָא עֲלָהּ נָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וְאַחַ"כ מֵת הֻתְּרָה אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא צָרָתָהּ לְאָחִיו הַשֵּׁנִי דְּאִי לָאו גֵּט הֲוָה אֲסוּרָה עָלָיו מִשּׁוּם זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין. אַלְמָא הַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי מִדְּאַהֲנֵי גֵּט לְאִשְׁתְּרוּיֵי צָרָתָהּ לְאָחִיו הַשֵּׁנִי וְהוּא הַדִּין דְּהִיא גּוּפָהּ נָמֵי שָׁרְיָא לְאָחִיו אֶלָּא דְּמִחַלְפָא בְּבַעֲלַת גֵּט גָּמוּר לְזִקָּה דְּמִקַּמֵּי מַאֲמָר אוֹ לְזִקָּה וּמַאֲמָר וְהָכִי אָמְרִינַן בְּאַרְבָּעָה אַחִין: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא אַחָלֵץ וְעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר קָאֵי דְּקָתָנֵי לָא תְּפִיס מַאֲמָר: אַחַר שִׁלּוּחַ כְּלוֹמַר מִדִּכְתִיב אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ קְרָא יַתִּירָא דְּלָא צָרִיךְ הָכִי קָאָמַר יֵשׁ לְךָ מְשַׁלֵּחַ שֶׁאָסוּר לְהַחֲזִיר אַחַר שִׁלּוּחַ אֲפִלּוּ לֹא נִשֵּׂאת וְאֵיזוֹ זוֹ יְבָמָה וְכֵיוָן דִּבְלָאו קָאֵי הֵיכִי מְהַנֵּי בָּהּ תּוּ מַאֲמָר: אֵימָתַי יֵשׁ אַחַר חֲלִיצָה תְּפִיסַת קִדּוּשִׁין: בִּזְמַן שֶׁקִּדְּשָׁהּ לְשׁוּם אִישׁוּת בְּקִדּוּשִׁין גְּמוּרִים וְלֹא בְּמַאֲמַר יְבָמִין דְּוַדַּאי קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין: אֲבָל קִדְּשָׁהּ לְשׁוּם יַבְמוּת אֵינָן קִדּוּשִׁין שֶׁהֲרֵי אֵין כָּאן צַד יִבּוּם וְהָווּ לְהוּ קִדּוּשֵׁי טָעוּת: כְּעוֹדֵר חוֹפֵר וּכְסָבוּר שֶׁלּוֹ הֵן שֶׁהָיָה קַרְקַע הַגֵּר סָמוּךְ לְקַרְקָעוֹ וּמֵת הַגֵּר וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין וְהַמַּחֲזִיק בִּנְכָסָיו קָנָה וְזֶה חוֹפֵר בְּקַרְקַע הַגֵּר וּכְסָבוּר שֶׁזֶּה קַרְקַע שֶׁלּוֹ וְלֹא נִתְכַּוֵּן לְהַחְזִיק דְּלָא קָנֵי. וְהַאי נָמֵי סָבוּר שֶׁקִּדּוּשֵׁי יְבָמָה תּוֹפְסִין בָּהּ וְלֹא נִתְכַּוֵּן לִקְנוֹת אֶלָּא מִכֹּחַ יִבּוּמֵי אָחִיו וְהָא פָּקְעוּ לְהוּ: הָתָם לָא קָמִיכַּוֵּין לְמִקְנֵי דְּהָא סָבוּר שֶׁלּוֹ הֵן: הָכָא מְכַוֵּן לְמִקְנֵי מ"מ: הָא לָא דָּמְיָא כו' אַבַּיֵּי הוּא דְּאַקְשִׁי וְאָזֵל: וּכְסָבוּר שֶׁל גֵּר אַחֵר הוּא וּמִתְכַּוֵּן לִקְנוֹת מִכָּל מָקוֹם. וְהַאי נָמֵי קָסָבַר לִקְנוֹת מִכֹּחַ אָחִיו וְאֵינוֹ קוֹנֶה אֶלָּא מִכֹּחוֹ וּמ"מ קִנְיָן הוּא: מַאֲמָר עִלּוּי זִקָּה רָמֵי מַאֲמָר דְּתַקִּינוּ רַבָּנָן לְכָל הַיְּבָמִין לָא תִּקּוּן אֶלָּא הֵיכָא דְּקַיְמָא זִקָּה וַאֲתָא מַאֲמָר וְאִתּוֹסַף עֲלָהּ וְהָכָא לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי דְּאָתְיָא חֲלִיצָה מַפְקְעָה לַזִּקָּה: הַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי כו' וְלָא מְהַנֵּי זִקָּה לְמַאֲמָר הִלְכָּךְ הַשְׁתָּא כְּמֵעִקָּרָא מֵעִקָּרָא אִלּוּ אָמַר לָהּ הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּמַאֲמַר יְבָמִין מִי לָא קָנֵי וְאַף עַל גַּב דְּלָא מְהַנְּיָא לֵיהּ זִקָּה דְּהַאי לְחוּדָהּ קַיְמָא הַשְׁתָּא נָמֵי מְהַנֵּי:

וּלְאִשָּׁה בְּעָלְמָא אֵין גֵּט וַאֲפִילוּ כָּתוּב בּוֹ זְמַן דְּאַחַר נְשׂוּאִים כֵּיוָן דְּאֵין בְּיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ בְּשָׁעָה שֶׁעֲשָׂאוֹ שָׁלִיחַ וְנִרְאֶה לר"י דְּהַיְנוּ דַּוְקָא לְמ"ד אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם אֲבָל לְמַאן דְּאָמַר אָדָם מַקְנֶה הָוֵי גֵּט דְּבְיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ כְּמוֹ בְּשִׁחְרוּר דִּמְהַנֵּי לוֹקֵחַ עֶבֶד עַל מְנָת לְשַׁחְרְרוֹ וְכָתַב לוֹ לִכְשֶׁאֶקָּחֲךָ הֲרֵי עַצְמְךָ קָנוּי לָךְ מֵעַכְשָׁו כִּדְאָמַר בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צג:) וּבְקִדּוּשִׁין בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר (דַּף סג.) וְגֵט שִׁחְרוּר וְגֵט אִשָּׁה שָׁוִים לְכָל דָּבָר דְּהָא יָלְפִינַן לָהּ לָהּ מֵאִשָּׁה: **לִיבִמְתּוֹ** מַהוּ אֵין לְפָרֵשׁ דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ אִם גֵּרְשָׁהּ בְּגֵט זֶה לְאַחַר שֶׁיִּבְּמָהּ יִבּוּמִין גְּמוּרִין אִי הָוֵי גֵּט אִי לָא דִּפְשִׁיטָא דְּאֵין נִתֶּרֶת בְּגֵט זֶה לַשּׁוּק דְּהָא בְּהַהִיא שַׁעְתָּא לֹא הָיָה בְּיָדוֹ לְגָרְשָׁהּ וּלְהַתִּירָהּ לַשּׁוּק עַל יְדֵי גֵּט זֶה וּמַאי קָאָמַר נָמֵי אוֹ דִלְמָא כֵּיוָן דְּלָא עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר לָא אִי בְּלֹא מַאֲמָר לָא מְהַנֵּי עֲבַד בָּהּ מַאֲמָר נָמֵי לָא מְהַנֵּי לְהִתְגָּרֵשׁ אַחַר שֶׁתִּתְיַבֵּם דְּמַאֲמָר לָא הָוֵי אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן וְאָמַר ר"י דִּלְפָסְלָהּ מִכְּהֻנָּה מִבַּעְיָא לֵיהּ אִי חָשִׁיב רֵיחַ הַגֵּט דִּפְסִיל לִכְהֻנָּה אִי לֹא וריב"ם הִגִּיהַּ בְּפֵרוּשָׁיו דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ אִי כְּתָבוֹ קֹדֶם מַאֲמָר וְעָשָׂה מַאֲמָר וְגֵרֵשׁ בּוֹ מַהוּ שֶׁיַּפְקִיעַ אֶת מַאֲמָר: **אוֹ** דִלְמָא הַאי לְחוֹדֵהּ קָאֵי כו' פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְאִי כָּתַב גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וְלֹא לְזִקָּתוֹ אֲסוּרָה לוֹ וּמֻתֶּרֶת לְאָחִיו דְּמַאֲמָר דַּעֲבַד לֵיהּ שַׁקְלֵהּ וּפָשָׁה לֵיהּ זִקָּה כְּמֵעִקָּרָא ולר"י נִרְאֶה דִּלְלִשָּׁנָא דְּאָמַר רָבָא הֻתְּרָה אֲפִלּוּ הִיא וְאִם כֵּן הָכָא נָמֵי שָׁרְיָא לְדִידֵהּ וּלְלִשָּׁנָא דְּהִיא אֲסוּרָה דְּמִחַלְפָא בְּבַעֲלַת הַגֵּט הָכָא נָמֵי אֲסוּרָה אַפֵּי' לְאָחִיו דְּהָא בַּעֲלַת הַגֵּט אֲסוּרָה עַל כָּל הָאַחִין וְהָא דְּשָׁרֵי רָבָא צָרָתָהּ בְּנָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ מִשּׁוּם דְּבָאוֹת מִשְּׁנֵי בָּתִּים הֵן וַאֲפִילוּ הָיָה נוֹתֵן גֵּט גַּם לְזִקָּתוֹ הָיְתָה צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת: **כְּעוֹדֵר** בְּנִכְסֵי הַגֵּר אר"י דְּמַיְרֵי לְרַב יוֹסֵף כְּגוֹן דְּאָמַר לָהּ הִתְקַדְּשִׁי לִי סְתָם וּלְשֵׁם יְבָמוֹת הַיְנוּ דְּגַלְּי אַדַּעְתֵּהּ שֶׁבְּתוֹרַת יְבָמִין מְקַדְּשָׁהּ דְּאִי בְּאָמַר לָהּ בְּהֶדְיָא בְּמַאֲמַר יְבָמִין לָא הָוֵי פָּרִיךְ לֵהּ אַבָּיֵי מִי דָּמֵי דְּהָא אַבַּיֵּי קָאָמַר בְּסָמוּךְ דְּהֵיכָא דְּאָמַר לַהּ בְּמַאֲמַר יְבָמִין דְּלָא קָנֵי לְרַבִּי אֶלָּא בִּסְתָם אַיְרֵי א"נ בְּאָמַר לָהּ הִתְקַדְּשִׁי לִי לְשֵׁם יְבָמוֹת וְלֹא מַשְׁמַע בְּתוֹרַת מַאֲמַר יְבָמִין דִּבְמַאֲמַר יְבָמִין מַשְׁמַע בְּתוֹרַת מַאֲמָר וְלֹא בְּתוֹרַת קִדּוּשִׁין אֲבָל לְשֵׁם יְבָמוֹת לֹא מַשְׁמַע בְּתוֹרַת יְבָמוֹת אֶלָּא שֶׁסָּבוּר שֶׁעֲדַיִן הִיא זְקוּקָתוֹ: **אִי** אָמַר לָהּ הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּזִקַּת מַאֲמַר יְבָמִין מִי לָא מַהֲנֵי דַּאֲפִילוּ לְמ"ד אֵין זִקָּה הַיְנוּ לְעִנְיַן אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּהּ אֲבָל פְּשִׁיטָא דִּמְהַנֵּי לְשׁוֹן זִקָּה שֶׁהֲרֵי הִיא זְקוּקָתוֹ וְעוֹמֶדֶת בְּפָנָיו:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פג׳ מהל׳ גירושין הל׳ ו, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קלב סעי׳ ב:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ טו:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ א:

ד מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ א:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יג:

ו מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יג:

ז מיי׳ פב׳ מהל׳ זכייה ומתנה הל׳ יג, סמג עשין פב, טוש״ע חו״מ סי׳ ערה סעי׳ כה:

ח מיי׳ פב׳ מהל׳ זכייה ומתנה הל׳ יג, טוש״ע חו״מ סי׳ ערה סעי׳ כו:

ט טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יד:

מסורת הש״ס

א לעיל מה.

ב לקמן צא.; לקמן צד:

גליון הש״ס

גמ' ליבמתו מהו. עיין נזיר דף יב ע"א תד"ה מאי טעמא:

תורה אור השלם

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהֹוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה [דברים כד, ד]

יֵשׁ זִיקָה, וַאֲתַאי חֲלִיצָה אַפְקַעְתֵּיהּ לְזִיקָה. וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין זִיקָה. מֵעִיקָּרָא אִילּוּ אָמַר לַהּ: "הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּזִיקַת יְבָמִין", מִי לָא מַהֲנֵי? הַשְׁתָּא נָמֵי מַהֲנֵי. (א)רַב שֵׁרֵבְיָא אָמַר: בַּחֲלִיצָה כְּשֵׁירָה, אִי דְּאָמַר לַהּ "הִתְקַדְּשִׁי לִי בְּזִיקַת יְבָמִין" — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלָא מַהֲנֵי. וְהָכָא בַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר חֲלִיצָה פְּסוּלָה פּוֹטֶרֶת, וּמָר סָבַר חֲלִיצָה פְּסוּלָה אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת. [א]רַב אָשֵׁי אָמַר: דְּכוּלֵּי עָלְמָא חֲלִיצָה פְּסוּלָה אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת, וְהָכָא בְּיֵשׁ תְּנַאי בַּחֲלִיצָה קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר יֵשׁ תְּנַאי בַּחֲלִיצָה, וּמַר סָבַר אֵין תְּנַאי בַּחֲלִיצָה. [ב](ב)רָבִינָא אָמַר: דְּכוּלֵּי עָלְמָא יֵשׁ תְּנַאי בַּחֲלִיצָה, וְהָכָא בִּתְנַאי כָּפוּל קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר בָּעֵינַן תְּנַאי כָּפוּל, וּמָר סָבַר לָא בָּעֵינַן תְּנַאי כָּפוּל. [ג]חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר וְנָתַן גֵּט וּבָעַל וְכוּ׳. וְנִיתְנֵי נָמֵי אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם? אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: תָּנֵי אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם. וְתַנָּא דִּידַן? הַתָּרַת יְבָמָה לַשּׁוּק עֲדִיפָא לֵיהּ. (ג)אֶחָד יְבָמָה אַחַת, אֶחָד שְׁתֵּי יְבָמוֹת. מַתְנִיתִין דְּלָא כְּבֶן עַזַּאי, דְּתַנְיָא, בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת, וְאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד. כֵּיצַד — מַאֲמָר לָזוֹ וְכוּ׳. לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: חָלַץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר — לֹא נִפְטְרָה צָרָתָהּ. וּתְיוּבְתָּא דְּרַב יוֹסֵף: מִי קָתָנֵי "חוֹלֵץ"? "חָלַץ" קָתָנֵי, דִּיעֲבַד. [ד](ד)גֵּט לָזוֹ וְגֵט לָזוֹ כו׳. לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ לְרַבָּה בַּר רַב הוּנָא, דְּאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: חֲלִיצָה פְּסוּלָה — צְרִיכָה לַחֲזֵר עַל כָּל הָאַחִין. מַאי צְרִיכוֹת — צְרִיכוֹת דְּעָלְמָא. גֵּט לָזוֹ וְחָלַץ לְזוֹ. לֵימָא מְסַיֵּיע לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל, וְתִהְוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב יוֹסֵף! מִי קָתָנֵי "חוֹלֵץ"? "חָלַץ" קָתָנֵי, דִּיעֲבַד. חָלַץ וְחָלַץ אוֹ חָלַץ וְכוּ׳. וְלִיתְנֵי נָמֵי אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם! אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: תָּנֵי אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם. וְתַנָּא דִּידַן — הַתָּרַת יְבָמָה לַשּׁוּק עֲדִיפָא לֵיהּ. בֵּין יָבָם אֶחָד לִשְׁתֵּי יְבָמוֹת כו׳. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר כּוּלֵּהּ בֵּיתָא בְּלָאו קָאֵי — אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין. [ה]אֶלָּא לְרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר כּוּלֵּהּ בֵּיתָא בְּכָרֵת קָאֵי — אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי כְּרֵיתוֹת! אָמַר לָךְ רֵישׁ לָקִישׁ: וְלִיטַעְמָיךְ, סֵיפָא דְּקָתָנֵי בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר — אִיצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאֵשֶׁת אִישׁ? אֶלָּא: אַיְּידֵי דִּתְנָא הַתָּרַת יָבָם אֶחָד וִיבָמָה אַחַת, תְּנָא נָמֵי שְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד. וְאַיְּידֵי דִּתְנָא שְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד, תְּנָא נָמֵי שְׁתֵּי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת.

חָלַץ

יֵשׁ זִקָּה הַאי דְּתָפִיס מַאֲמָר בְּעָלְמָא בְּכִי הַאי לִשָּׁנָא מִשּׁוּם דְּיֵשׁ זִקָּה וְהַשְׁתָּא אָתֵאי חֲלִיצָתָהּ פְּקַעְתָּהּ וְלֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי: אֵין זִקָּה אֵין כֹּחַ לְזִקָּה וְאַפֵּי' הָכִי מֵעִקָּרָא הָוֵי מַאֲמָר: רַב שֶׁרֶבְיָא אָמַר אִי דְּאָמַר לָהּ בְּזִקַּת יְבָמִין כ"ע לָא פְּלִיגִי דְּלָא מַהֲנֵי דְּיֵשׁ זִקָּה וְאָתְיָא חֲלִיצָה וְאַפְּקַעְתָּהּ: וְהָכָא בַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה כְּגוֹן שֶׁחָלַץ אַחַר הַגֵּט קָמִפַּלְגִי רַבָּנָן סָבְרִי לָא אַפְּקַעְתָּהּ שַׁפִּיר וְיֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם הִלְכָּךְ קָנֵי מַאֲמָר: יֵשׁ תְּנַאי בַּחֲלִיצָה שֶׁחָלַץ לָהּ עַל מְנַת שֶׁתִּתֵּן לוֹ מָאתַיִם זוּז. רַבִּי סָבַר אֵין תְּנַאי מוֹעִיל בַּחֲלִיצָה וַאֲפִילּוּ לֹא נָתְנָה לוֹ אֵין תְּנַאי מוֹעִיל וְהָוֵי חֲלִיצָה הִלְכָּךְ לָא תָּפִיס מַאֲמָר שֶׁעָשָׂה בִּלְשׁוֹן זִקַּת יְבָמִין אַבָּתְרַהּ דְּהָא אַפְּקַעְתָּהּ לְזִקָּתוֹ וּלְרַבָּנָן יֵשׁ תְּנַאי וְכָל כַּמָּה דְּלָא קַיְּמָא לָא פָּקַע זִקָּה וְכִי אָמַר לָהּ הִתְקַדְּשִׁי לִי ע"י כֶּסֶף זֶה בְּזִקַּת יְבָמִין קָנֵי: ה"ג רָבִינָא אָמַר דכ"ע יֵשׁ תְּנַאי בַּחֲלִיצָה אע"ג דְּקי"ל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קו.) חֲלִיצָה מֻטַּעַת כְּשֵׁרָה הָנֵי תְּנָאֵי לָא סְבִירָא לְהוּ: וְהָכָא בִּתְנַאי כָּפוּל קָמִפַּלְגִי וּכְגוֹן דְּלָא כַּפְלֵהּ לִתְנַאי. לְרַבִּי בָּעֵינַן תְּנַאי כָּפוּל כִּתְנַאי בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וְהַאי דְּלָא כַּפְלֵהּ אִם תִּתְּנִי תְּהֵא חֲלִיצָה וְאִם לֹא תִּתְּנִי לֹא תְּהֵא חֲלִיצָה לָא הָוֵי תְּנַאי לְבַטּוֹלֵי לַחֲלִיצָה: וְנִתְנֵי נָמֵי אֵין לְאַחַר בִּיאָה כְּלוּם דְּהָא בִּיאָה שַׁיְּכָא לְמֵימַר בְּסֵיפָא דְּקָתָנֵי אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר וְנָתַן גֵּט וְחָלַץ דְּהָא אוֹ אוֹ קָתָנֵי וּבְבַעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר אוֹ בְּבַעַל וְנָתַן גֵּט מַאי חֲלִיצָה אִיכָּא: תָּנֵי אֵין לְאַחַר בִּיאָה כְּלוּם וְלֹא צָרִיךְ לְמִתְנֵי נָמֵי אֵין לְאַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם דְּכֵיוָן דִּתְנָא אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם ה"ה נָמֵי דְּאֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם וְלִשָּׁנָא קַלִּילָא הוּא לְמִתְנֵי חֲדָא אוֹ בִּיאָה אוֹ חֲלִיצָה: וְתַנָּא דִּידַן דְּלָא נְקַט בִּיאָה ואע"ג דְּאַיְּירֵי בָּהּ בְּסֵיפָא מִשּׁוּם דְּהֶתֵּר יְבָמָה לַשּׁוּק חֲבִיבָא לֵיהּ לְאוֹרוֹיֵי וּמִנָּהּ שָׁמְעִינַן דְּאֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם וּטְרִיחָא לַתַּנָּא לְמִתְנֵי תַּרְתֵּי אֵין אַחַר בִּיאָה וְאֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם: מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי אַחַת שְׁתֵּי יְבָמוֹת עָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ וּמַאֲמָר בָּזוֹ צְרִיכוֹת שְׁנֵי גִּטִּין: דְּלָא כְּבֶן עַזַּאי דְּאָמַר אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד וּמַתְנִי' בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד קָא מַיְירֵי. וּלְלִשָּׁנָא בָּתְרָא דְּגָרְסִינַן לְמִלְּתֵהּ דְּבֶן עַזַּאי אִיפְּכָא קַיְמָא הַךְ אַתְקָפְתָּא אַסֵּיפָא דְּמַתְנִי' דְּקָתָנֵי בֵּין יָבָם אֶחָד לִשְׁתֵּי יְבָמוֹת בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת. וּמִסְתַּבְּרָא כְּלִשָּׁנָא קַמָּא דְּא"כ לָא הֲוָה לַן לְאֵתוֹיֵי הַךְ אַתְקָפְתָּא הָכָא אֶלָּא בִּגְמָרָא דְּסֵיפָא דִּלְקַמָּן: לֵימָא מְסַיַּע לֵהּ לִשְׁמוּאֵל אַמַּאֲמָר לָזוֹ וְחָלַץ לָזוֹ קָאֵי. מִדְּלָא נְקַט חֲלִיצָה אַבַּעֲלַת מַאֲמָר מְסַיַּע לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר חָלַץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר לֹא נִפְטְרָה צָרָתָהּ דְּכֵיוָן דְּבָעֵי גֵּט לְמַאֲמָרוֹ לָא הָוְיָא חֲלִיצָה מְעַלַּיְיתָא לְאַפּוֹקֵי זִקָּה דַּחֲבֶרְתָּהּ: וּתְיוּבְתָּא דְּרַב יוֹסֵף דְּאָמַר בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מד.) לֹא יִשְׁפֹּךְ אָדָם מֵי בּוֹרוֹ וַאֲחֵרִים צְרִיכִים לָהֶם דְּהָא הָכָא דְּחָלַץ לַחֲבֶרְתָּהּ וְקַמַּיְיתָא בָּעֲיָא גֵּט וְנִמְצָא פּוֹסֵל אֶת שְׁתֵּיהֶן מִן הַכְּהֻנָּה וְלָא אָמְרִינַן לְחֲלוֹץ לְקַמַּיְיתָא וּתְהֵא חֲבֶרְתָּהּ כְּשֵׁרָה: צְרִיכוֹת מַשְׁמַע חֲלִיצָה לְכָל אַחַת דְּכֵיוָן דַּחֲלִיצַת שְׁתֵּיהֶן רְעוּעָה אֵין אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת חֲבֶרְתָּהּ וְקָתָנֵי סֵיפָא וְכֵן שְׁנֵי יְבָמִין לִיבָמָה אַחַת דְּאִם נָתַן זֶה גֵּט וְזֶה גֵּט צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶן: לֵימָא מְסַיַּע לֵהּ לְרַבָּה כו': ה"ג גֵּט לָזוֹ וְחָלַץ לְזוֹ לֵימָא מְסַיַּע לֵהּ לִשְׁמוּאֵל מִדְּלָא נְקַט חֲלִיצָה לְבַעֲלַת הַגֵּט אֶלָּא לַחֲבֶרְתָּהּ מְסַיַּע לֵהּ לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר בְּפֶ' ד' אַחִין חָלַץ לְבַעֲלַת הַגֵּט לֹא נִפְטְרָה צָרָה: וְלִתְנֵי נָמֵי אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם בְּסֵיפָא דְּקָתָנֵי אוֹ בַּעַל וּבָעַל אוֹ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר כּוּ' דְּהָא מִשּׁוּם הָכִי נְקַט לָהּ דְּהָתָם לֹא שַׁיָּיךְ לְמִתְנֵי אֵין אַחַר חֲלִיצָה כְּלוּם דְּהָא לֵיכָּא חֲלִיצָה: כֻּלָּהּ בֵּיתָא כָּל הָאַחִין עַל הַחֲלוּצָה וְעַל צָרָתָהּ בְּלָאו בְּעָלְמָא כְּחוֹלֵץ עַצְמוֹ דִּשְׁלִיחוּת דִּידְהוּ עֲבַד: אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן מַתְנִי' חָלַץ לָזוֹ וְעָשָׂה מַאֲמָר בָּזוֹ אֵינוֹ כְּלוּם דאע"ג דְּלָאו בְּעָלְמָא הִיא גַּבֵּהּ לָא תָּפְסִי קִדּוּשִׁין וַסָּתֵים לָן בְּכֻלָּן כְּר' עֲקִיבָא וְכֵן בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת: אֶלָּא לר"ש בֶּן לָקִישׁ דְּאָמַר בפ"ק (דַּף י:) כֻּלָּהּ בֵּיתָא בְּכָרֵת קָאֵי לְבַד מֵחוֹלֵץ בַּחֲלוּצָה אֲבָל חוֹלֵץ לְגַבֵּי צָרָה וְכָל הָאַחִין בֵּין בַּחֲלוּצָה בֵּין בְּצָרָה בְּכָרֵת מַאי אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי גַּבֵּי ב' יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד וּב' יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת דְּאֵין מַאֲמָר הַשֵּׁנִי תּוֹפֵס אַחַר חֲלִיצָה: וְלִיטַעֲמֵיךְ סֵיפָא בְּב' יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת דְּקָתָנֵי בָּעַל הָרִאשׁוֹן וְעָשָׂה הַשֵּׁנִי מַאֲמָר אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם מִי אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בא"א הֲרֵי כְּנָסָהּ וּכְאִשְׁתּוֹ הִיא לְכָל דָּבָר: אֶלָּא אַיְּידֵי דְּתָנֵי הַתָּרַת יָבָם וִיבָמָה אַחַת דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן אֲפִילּוּ לר"ל דְּאֵין מַאֲמָר אַחַר חֲלִיצָה דְּהָא לֵיתָא גַּבֵּהּ אֶלָּא בְּלָאו דְּלֹא יִבְנֶה וְאִצְטְרִיךְ לְמִסְתַּמְיָהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא תְּנָא נָמֵי כו':

רָבִינָא אָמַר דכ"ע יֵשׁ תְּנַאי בַּחֲלִיצָה תֵּימָא לר"י דְּהָנֵי אָמוֹרָאֵי אָתוּ דְּלָא כְּהִלְכְתָא דקי"ל בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קו.) וּבְהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת דַּף עד. וְשָׁם) דַּחֲלִיצָה מֻטַּעַת כְּשֵׁרָה דְּאֵין תְּנַאי בַּחֲלִיצָה מִשּׁוּם דְּגָמְרִינַן מִתְּנַאי בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן דְּבָעֵינַן דְּאֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ ע"י שָׁלִיחַ דְּאִי סְבִירָא לְהוּ דְּאֵין תְּנַאי לָא הֲוָה לְהוּ לְאוֹקְמֵי פְּלֻגְתָּא דְּרַבִּי וְרַבָּנָן בְּהָכִי וְעוֹד אַדְּמִפַּלְגִי בְּיֵשׁ תְּנַאי בַּחֲלִיצָה לְעִנְיַן מַאֲמָר שֶׁאַחֲרֶיהָ לִפְלְגוּ לְעִנְיַן הַתָּרָה לַשּׁוּק ואר"י דִּלְעִנְיַן הַתָּרָה לַשּׁוּק לכ"ע הָוְיָא חֲלִיצָה כדקי"ל דְּאֵין תְּנַאי בַּחֲלִיצָה אֶלָּא לְעִנְיַן דְּהָוְיָא חֲלִיצָה פְּסוּלָה דְּלָא מַפְקַע לָהּ זִקָּה לְגַמְרֵי שֶׁלֹּא יוֹעִיל אַחֲרֶיהָ מַאֲמָר בִּלְשׁוֹן זִקַּת יְבָמִין קָאָמַר דְּיֵשׁ תְּנַאי וְשׁוּב מָצָא ר"י בְּשֵׁם ר"ת: **לֵימָא** מְסַיַּע לֵהּ לִשְׁמוּאֵל וּתְיוּבְתָּא לְרַב יוֹסֵף אַמַּאֲמָר לָזוֹ וְחָלַץ לָזוֹ קָאֵי וְאִם תֹּאמַר אַמַּאי הָוֵי תְּיוּבְתָּא לְרַב יוֹסֵף דְּהָא דְּאֵין חוֹלֵץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר מִשּׁוּם דִּשְׁמוּאֵל דְּחָלַץ לְבַעֲלַת מַאֲמָר לֹא נִפְטְרָה צָרָה וְי"ל דְּה"ק לֵימָא מְסַיַּע לֵהּ לִשְׁמוּאֵל אוֹ תֶּהְוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב יוֹסֵף דְּאִי לָא תְּסַיַּע לִשְׁמוּאֵל וּמִפַּטְרָה צָרָה בַּחֲלִיצַת בַּעֲלַת מַאֲמָר א"כ הַאי דִּנְקַט מַאֲמָר לָזוֹ וְחָלַץ לָזוֹ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּחוֹלֵץ לְאֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַב יוֹסֵף דְּקָאָמַר לֹא יִשְׁפֹּךְ מֵי בּוֹרוֹ וַאֲחֵרִים צְרִיכִים לוֹ: **אִצְטְרִיךְ** לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין אע"ג דְּכְבָר אַשְׁמוֹעִינַן לְעֵיל קָתָנֵי לָהּ נָמֵי הָכָא אַגַּב שְׁאָר גַּוְנֵי כֵּיוָן דְּלָאו מִלְּתָא דִּפְשִׁיטָא הִיא: **אִצְטְרִיךְ** לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאֵשֶׁת אִישׁ פֵּרוּשׁ דְּקָתָנֵי סֵיפָא וְכֵן בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת וְתֵימָא דִּלְמָא הָא דִּנְקַט בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר מִשּׁוּם שְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד נַקְטֵהּ:

מסורת הש"ס

א סוכה טז.
ב סוכה ו:; שבת קכה:; פסחים סג.
ג לקמן צו:; לעיל נא.
ד לעיל נא:

תורה אור השלם

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כד, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ נ:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ אישות הל׳ ב, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ לח סעי׳ ב:
ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ יב:
ד מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ ה:
ה מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ יב, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ מד סעי׳ ו:

חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר וְנָתַן וְכוּ׳. בִּשְׁלָמָא חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר, אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: נִגְזוֹר מַאֲמָר דְּבָתַר חֲלִיצָה אַטּוּ מַאֲמָר דְּקַמֵּי חֲלִיצָה, קָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא גָּזְרִינַן. אֶלָּא חָלַץ וְנָתַן גֵּט לְמָה לִי? וּלְטַעְמָיךְ, אֵימָא סֵיפָא: בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר, בָּעַל וְנָתַן גֵּט — בִּשְׁלָמָא בָּעַל וְנָתַן גֵּט אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: נִגְזוֹר גֵּט דְּבָתַר בְּעִילָה אַטּוּ גֵּט דְּקַמֵּי בְּעִילָה, קָא מַשְׁמַע לַן דְּלָא גָּזְרִינַן, אֲבָל בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר לְמָה לִי? אֶלָּא: אַיְּידֵי דִּתְנָא חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר, תְּנָא נָמֵי בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר. וְאַיְּידֵי דְּבָעֵי לְמִיתְנֵי בָּעַל וְנָתַן גֵּט, תְּנָא נָמֵי חָלַץ וְנָתַן גֵּט. בִּזְמַן שֶׁהִיא וְכוּ׳. מַתְנִיתִין דְּלָא כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: אַבָּא יוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אַחַת בְּעִילָה וְאַחַת חֲלִיצָה, בַּתְּחִלָּה — אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם, בָּאֶמְצַע וּבַסּוֹף — יֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם. וְשָׁלֹשׁ מַחְלוֹקוֹת בַּדָּבָר, תַּנָּא קַמָּא סָבַר: בִּיאָה, דְּאִיכָּא לְמִיגְזַר — גָּזְרִינַן. חֲלִיצָה, דְּלֵיכָּא לְמִיגְזַר — לָא גָּזְרִינַן. וְרַבִּי נְחֶמְיָה סָבַר: בִּיאָה נָמֵי לֵיכָּא לְמִיגְזַר, וּדְקָאָמְרַתְּ לִיגְזוֹר בִּיאָה אַחַר הַגֵּט מִשּׁוּם בִּיאָה אַחַר חֲלִיצָה — כֵּיוָן דַּחֲלִיצָה דְּאוֹרָיְיתָא, מִידָּע יָדְעִי. וּדְקָאָמְרַתְּ לִיגְזוֹר בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר מִשּׁוּם בִּיאָה אַחַר בִּיאָה — כֵּיוָן דְּבִיאָה דְּאוֹרָיְיתָא, הָא מִידָּע יָדְעִי. וְאַבָּא יוֹסֵי בֶּן חָנָן סָבַר לַהּ כְּרַבָּנַן דְּגָזְרִי בְּבִיאָה, וְגָזַר חֲלִיצָה מִשּׁוּם בִּיאָה.

הֲדַרַן עֲלָךְ רַבָּן גַּמְלִיאֵל

א(א) **הַבָּא** עַל יְבִמְתּוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן, אֲפִילּוּ הוּא שׁוֹגֵג וְהִיא מְזִידָה, הוּא מֵזִיד וְהִיא שׁוֹגֶגֶת, הוּא אָנוּס וְהִיא לֹא אֲנוּסָה, הִיא אֲנוּסָה וְהוּא לֹא אָנוּס. אֶחָד הַמְעָרֶה וְאֶחָד הַגּוֹמֵר — קָנָה. וְלֹא חִילֵּק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה. בג(ב)וְכֵן הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, אוֹ פְּסוּלוֹת, כְּגוֹן אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְמַמְזֵר וּלְנָתִין פְּסָלָהּ — וְלֹא חִילֵּק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה. גְּמָ׳ מַאי ״אֲפִילּוּ״? לָא מִיבַּעְיָא קָאָמַר. לָא מִיבַּעְיָא הוּא שׁוֹגֵג וְהִיא קָמִכַּוְּונָה לְמִצְוָה, אִי נָמֵי הוּא מֵזִיד וְהִיא קָמִכַּוְּונָה לְמִצְוָה, אֶלָּא אֲפִילּוּ הוּא שׁוֹגֵג וְהִיא מְזִידָה, דְּתַרְוַיְיהוּ לָא קָמִכַּוְּונִי לְשֵׁם מִצְוָה — אֲפִילּוּ הָכִי קָנָה. תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֲפִילּוּ שְׁנֵיהֶם שׁוֹגְגִים, שְׁנֵיהֶם מְזִידִים, שְׁנֵיהֶם אֲנוּסִים. דאָנוּס דְּמַתְנִיתִין הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא כְּשֶׁאֲנָסוּהוּ גּוֹיִם וּבָא עָלֶיהָ, וְהָאָמַר רָבָא: אֵין אוֹנֶס לְעֶרְוָה! לְפִי שֶׁאֵין קִישּׁוּי אֶלָּא לְדַעַת. אֶלָּא בְּיָשֵׁן. וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה: יָשֵׁן

חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר אִיבָּם אֶחָד וִיבָמָה אַחַת קָאֵי דְּאוֹקְמֵהּ דְּצָרִיךְ לְמַתְנְיָה: בִּשְׁלָמָא חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי דְּאֵינוֹ כְּלוּם: סד"א אַפֵּי' לְר' עֲקִיבָא: לִגְזוֹר מַאֲמָר דְּבָתַר חֲלִיצָה דְּלִבְעֵי גֵּט אַטּוּ מַאֲמָר דְּמִקַּמֵּי חֲלִיצָה קמ"ל דְּלָא גָּזְרִינַן: אֶלָּא חָלַץ וְנָתַן גֵּט בְּיָבָם אֶחָד וִיבָמָה אַחַת לָמָּה לִי כו' לְמַאי לִיהַנֵּי הַאי גֵּט אִי לְמִיסְּרָהּ הָא אִתְסְרָא הִיא וּקְרוֹבוֹתֶיהָ עָלָיו: וּלְטַעְמִיךְ בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר בְּיָבָם וִיבָמָה אַחַת לָמָּה לִי בִּשְׁלָמָא בָּעַל וְנָתַן גֵּט אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי אֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם דְּנָפְקָא בְּהַאי גִּטָּא וְלָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה דְּבִיאָה קַמַּיְיתָא אַפְקַעְתָּהּ לְזִקָּה: סד"א לִגְזוֹר גֵּט דְּבָתַר בִּיאָה דְּלָא תִּסְגֵּי לֵיהּ בְּגֵט בְּלֹא חֲלִיצָה אַטּוּ גֵּט דְּמִקַּמֵּי בִּיאָה דְּלָא לֵימְרוּ גֵּט סַגִּי בִּיבָמָה בִּמְקוֹם חֲלִיצָה: אֶלָּא בָּעַל וְעָשָׂה מַאֲמָר לְמַאי קָבָעֵי אִתְנוּיֵי הֲלֹא אִשְׁתּוֹ הִיא: אֶלָּא אַיְּידֵי דִּתְנָא חָלַץ וְעָשָׂה מַאֲמָר דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ כְּדַאֲמָרַן תְּנָא נָמֵי כו': וְשָׁלֹשׁ מַחְלֹקֶת בְּדָבָר תַּנָּא קַמָּא דְּמַתְנִיתִין דְּאָמַר חֲלִיצָה פְּסוּלָה אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם אֲבָל בִּיאָה פְּסוּלָה יֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם: וְרַבִּי נְחֶמְיָה דְּאָמַר אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם: וְאַבָּא יוֹסֵי בַּר חָנָן דְּאָמַר אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ יֵשׁ אַחֲרֶיהָ כְּלוּם בָּאֶמְצַע וּבַסּוֹף כִּדְפָרֶשְׁנָא לֵיהּ בְּמַתְנִיתִין בִּיאָה דְּאִיכָּא לְמִגְזַר כְּדַאֲמָרָן בְּרֵישׁ פִּרְקִין (לְעֵיל יְבָמוֹת נ:) אִי בִּיאָה אַחַר הַגֵּט הִיא גְּזֵרָה בִּיאָה אַחַר הַגֵּט מִשּׁוּם בִּיאָה אַחַר חֲלִיצָה דְּלָא לֵיתֵי לְמִבְעַל אַחַר חֲלִיצָה וְאִי בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר כו' חֲלִיצָה לֵיכָּא לְמִגְזַר כְּדְאָמַר בְּרֵישׁ פִּרְקִין (שָׁם): פֶּרֶק שִׁשִּׁי הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ שׁוֹגֵג כְּסָבוּר שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ אוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת: מֵזִיד לְשֵׁם זְנוּת וְלֹא לְשׁוּם מִצְוָה: אַפֵּי' מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: הַמְעָרֶה שֶׁלֹּא גָּמַר בִּיאָתוֹ: קָנָה וְזָכָה בַּנַּחֲלָה וְיוֹצִיאָהּ בְּגֵט אִם בָּא לְהוֹצִיאָהּ: בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה [בֵּין בִּיאָה כְּדַרְכָּהּ לְשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וּבֵין הַעֲרָאָה לִגְמַר בִּיאָה]: וְכֵן הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת בְּאַחַת מִכָּל הַבִּיאוֹת הַלָּלוּ: אוֹ פְּסוּלוֹת לִכְהֻנָּה כְּגוֹן אַלְמָנָה כו': פְּסָלָהּ לִכְהֻנָּה מִשּׁוּם זוֹנָה [וּגְרוּשָׁה מִפַּסְלָא מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא אִם הִיא בַּת כֹּהֵן דְּשַׁוְיָהּ חֲלָלָה]. וְדַוְקָא עֲרָיוֹת אוֹ פְּסוּלוֹת אֲבָל בִּיאַת זְנוּת דִּפְנוּיָה לָא מְשַׁוְּיָא לָהּ זוֹנָה וְלֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהֻנָּה דְּלָא אַשְׁכְּחָנָא תַּנָּא דְּפָסַל אֶלָּא רַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת עֲשָׂאָהּ זוֹנָה לְקַמָּן בְּפִרְקִין: מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לָאו אַפְּסוּלָה לִכְהֻנָּה קָאֵי דְּהָא פְּסוּלָה וְקַיְמָא וּלְעִנְיַן תְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא נָמֵי לֵיכָּא לְמֵימַר וְעוֹד בִּיאַת כָּשֵׁר מַאי מִגְרְעָא לָהּ אֶלָּא לְעִנְיַן הַעֲרָאָה נְקַטָהּ וּלְמִלְקֵי עָלֶיהָ הַאי יִשְׂרָאֵל בְּהַעֲרָאָה כִּגְמַר בִּיאָה: גְּמ' אֶלָּא אֲפִלּוּ הוּא שׁוֹגֵג כְּסָבוּר אִשָּׁה אַחֶרֶת הִיא: וְהִיא מְזִידָה לְבִיאַת זְנוּת מְכֻוֶּנֶת: דְּתַרְוַיְהוּ לָא מְכַוְּנִי לְמִצְוָה אֲפִלּוּ הָכֵי קָנֵי: אֶלָּא בְּיָשֵׁן שֶׁנִּתְקַשָּׁה כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן:

סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא לִגְזוֹר מַאֲמָר דְּבָתַר חֲלִיצָה כו' תֵּמַהּ מַה צָּרִיךְ לְטַעַם זֶה דִּלְעֵיל הֲוָה נִיחָא לְר' יוֹחָנָן דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעֵי' דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין אע"ג דִּכְבָר אַשְׁמוֹעִינַן לֵיהּ מֵרֵישָׁא וְהָכִי נָמֵי תִּינַח לֵיהּ הָכָא מֵהַאי טַעְמָא גּוּפֵהּ: **פֶּרֶק** שִׁשִּׁי הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ **הַבָּא** עַל יְבִמְתּוֹ בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד אִכָּא לְמֵימַר דְּמֵזִיד וְרָצוֹן תְּרֵי גַּוְנֵי נִינְהוּ דְּרָצוֹן הַיְנוּ דִּמְכַוֵּן לְמִצְוָה אע"ג דִּפְשִׁיטָא הוּא קָתָנֵי לֵיהּ דְּהָכִי אוֹרְחֵהּ בְּכָל דִּכְתָא אֲבָל בפ"ב דב"ק (דַּף כו: וְשָׁם) גַּבֵּי אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם קָשֶׁה מַה בֵּין מֵזִיד לְרָצוֹן וי"מ דה"ק בֵּין שֶׁיְּהֵא אוֹתוֹ שׁוֹגֵג וּמֵזִיד בְּאֹנֶס שֶׁאֲנָסוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן בֵּין שֶׁיְּהֵא בְּרָצוֹן: **הוּא** אָנוּס וְהִיא לֹא אֲנוּסָה תֵּמַהּ דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִינְקַט שְׁנֵיהֶם אֲנוּסִים דְּהָוֵי רְבוּתָא טְפֵי וי"ל דְּאַגַּב דִּנְקַט בְּרֵישָׁא הוּא שׁוֹגֵג וְהִיא מְזִידָה נְקַט נַמֵּי הָכָא הוּא אָנוּס וְהִיא לֹא אֲנוּסָה א"נ לָא קָאָמַר וְהִיא לֹא אֲנוּסָה אֶלָּא בְּרָצוֹן אֶלָּא הִיא לֹא אֲנוּסָה אֲבָל מְזִידָה אוֹ שׁוֹגֶגֶת דְּהַשְׁתָּא תַּרְוַיְהוּ לָא מְכַוְּנִי לְשֵׁם מִצְוָה: **וְלֹא** חִלֵּק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס בֵּין הַעֲרָאָה לִגְמַר בִּיאָה וּבְבָבָא שְׁנִיָּה פֵּרֵשׁ וְלֹא חִלֵּק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה בֵּין כְּדַרְכָּהּ לְשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְאֵין נִרְאֶה לר"י דְּכֵיוָן דְּתַנָּא סָבַר אֶחָד הַמְעָרֶה וְאֶחָד הַגּוֹמֵר לָמָּה לֵיהּ תּוּ לְמִתְנֵי וְלֹא חִלֵּק בֵּין הַעֲרָאָה לִגְמַר בִּיאָה וְעוֹד דְּבַגְּמָ' (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף נו:) מְפָרֵשׁ מַאי וְכֵן אַשֶּׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ בְּחַיָּבֵי לָאוִין מִכְּלָל דְּלָא חִלֵּק דְּרֵישָׁא אַיְּרֵי בְּשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְנִרְאֶה לר"י שֶׁהַסּוֹפְרִים טָעוּ וְכָתְבוּ אִיפְּכָא וּמִיהוּ הַהִיא דְּבָבָא שְׁנִיָּה אֶפְשָׁר לְפָרְשׁוֹ כְּמוֹ הָרִאשׁוֹן בֵּין כְּדַרְכָּהּ לְשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וּלְפָרוֹשֵׁי וְכֵן קָאָתֵי: **מַמְזֶרֶת** וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל פְּסָלָהּ לְשׁוֹן פְּסָלָהּ נָקַט מִשּׁוּם אַחֲרִינֵי דְּמַמְזֶרֶת וּנְתִינָה הֵם פְּסוּלוֹת וְעוֹמְדוֹת: **שֶׁאֲנָסוּהוּ** עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּבָא עָלֶיהָ אֵין לְפָרֵשׁ שֶׁאֲנָסוּהוּ הַיְנוּ שֶׁאִיְּמוּ עָלָיו לְהָרְגוֹ אִם לֹא יָבֹא עָלֶיהָ דְּא"כ מַאי פָּרֵיךְ מֵרָבָא דְּאָמַר אֵין קִשּׁוּי אֶלָּא לָדַעַת פֵּרוּשׁ דְּאֵין זֶה אֹנֶס שֶׁקִּשּׁוּי עוֹשֶׂה מִדַּעַת וְאֵין דּוֹחֲקִין אוֹתוֹ לִבְעֹל בְּקִשּׁוּי וְלוֹקְמָא כְּגוֹן שֶׁמְּאַיְּמִין עָלָיו לִבְעֹל בְּקִשּׁוּי וְעוֹד דְּמִלְּתָא דְּרָבָא אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בִּמְאַיְּמִין עָלָיו לְהָרְגוֹ אִם לֹא שֶׁיִּבְעֹל הָעֶרְוָה מֵעַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ אֶלָּא כָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֲפִלּוּ ע"י אֹנֶס פַּחַד מִיתָה לָדַעַת חָשִׁיב וְהַאי שֶׁאֲנָסוּהוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּבָא עָלֶיהָ דְּקָאָמַר הַיְנוּ שֶׁהֱבִיאוּהוּ עָלֶיהָ וְהִדְבִּיקוּהוּ בִּיבִמְתּוֹ וְלֹא שֶׁבָּא עָלֶיהָ מֵעַצְמוֹ כְּמוֹ תְּקָפַתּוּ יְבִמְתּוֹ וּבָא עָלֶיהָ דִּבְסָמוּךְ וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ שַׁפִּיר דְּאֵין אֹנֶס דְּקִשּׁוּי לָא הָוֵי אֶלָּא לָדַעַת ואר"י דְּיֵשׁ לְדַקְדֵּק מִכָּאן דְּאֵין יְבָמָה נִקְנֵית אֶלָּא בְּבָא עָלֶיהָ בְּקִשּׁוּי מִדְּלָא מוֹקְמִי שֶׁהִדְבִּיקוּהוּ בְּלֹא קִשּׁוּי וְאִיכָּא לְמֵימַר דְּאָתֵי הַךְ סֻגְיָא כמ"ד מְשַׁמֵּשׁ מֵת בַּעֲרָיוֹת פָּטוּר וְיָלְפִינַן קִיחָה מֵעֲרָיוֹת דְּאֵינָהּ נִקְנֵית אֶלָּא בְּקִשּׁוּי וְעוֹד אר"י דְּאָתְיָא שַׁפִּיר אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר מְשַׁמֵּשׁ מֵת בַּעֲרָיוֹת חַיָּב וּלְעִנְיַן יִבּוּם בָּעֵינַן בִּיאָה דֶּרֶךְ הֲקָמַת שֵׁם: **אֵין** אוֹנֵס לְעֶרְוָה שֶׁאֵין קִשּׁוּי אֶלָּא לָדַעַת אֵין לְפָרֵשׁ בִּמְאַיְּמִין עָלָיו לְהָרְגוֹ אִם לֹא יָבֹא בְּעַצְמוֹ עַל הָעֶרְוָה דְּאִם כֵּן אֲפִלּוּ יֵשׁ קִשּׁוּי שֶׁלֹּא לָדַעַת תִּפּוֹק לֵהּ דְּאַגִּלּוּי עֲרָיוֹת יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבֹר כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק בֵּן סוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין דַּף עד. וְשָׁם) אֶלָּא אַיְּרֵי כְּשֶׁעוֹבְדֵי כוֹכָבִים מַדְבִּיקִים אוֹתוֹ עַל הָעֶרְוָה וא"א לוֹ לְהִשָּׁמֵט אִם לֹא ע"י שֶׁיֵּהָרֵג וְקָאָמַר רָבָא דְּיֵשׁ לוֹ לִמְסוֹר עַצְמוֹ לֵהָרֵג אִם יוֹדֵעַ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ אִם לֹא יִתְקַשֶּׁה דְּאֵין קִשּׁוּי אֶלָּא לָדַעַת וַחֲשִׁיב כְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה אֲבָל אִם יֵשׁ קִשּׁוּי שֶׁלֹּא לָדַעַת אוֹ שֶׁהָיָה כְּבָר מְקֻשֶּׁה אוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יִתְקַשֶּׁה אֵין חַיָּב לִמְסוֹר עַצְמוֹ כֵּיוָן שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם מַעֲשֶׂה וַהֲוֵי כְּקַרְקַע עוֹלָם כִּדְאָמַר בְּבֵן סוֹרֵר (ג"ז שָׁם) גַּבֵּי אֶסְתֵּר דְּקַרְקַע עוֹלָם הָיְתָה וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּנַעֲרָה הַמְאֹרָסָה יָלְפִינַן הָתָם מֵרוֹצֵחַ וְרוֹצֵחַ גּוּפֵהּ קָאָמַר הָתָם דִּסְבָרָא הוּא דְּמַאי חָזֵית דִּדְמָא דִּידָךְ סֻמָּקָא טְפֵי כו' וְזֶה לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בִּמְאַנְּסִין אוֹתוֹ לַהֲרֹג בְּיָדַיִם אֲבָל אִם רוֹצִים לִזְרְקוֹ עַל הַתִּינוֹק וְיִתְמָעֵךְ בָּזֶה אַדְּרַבָּה אִכָּא לְמֵימַר אִיפְּכָא מַאי חָזֵית דִּדְמָא דְּחַבְרֵהּ סֻמָּקָא טְפֵי כו' כֵּיוָן שֶׁאֵין הוֹרֵג בְּיָדַיִם וְלֹא הָוֵי אֶלָּא קַרְקַע עוֹלָם בְּעָלְמָא וְאֵין מִצְוָה לְהַצִּיל חֲבֵרוֹ בְּגוּפוֹ דְּאַדְּרַבָּה חַיָּיו קוֹדְמִין וְהֶקֵּשׁ דִּקְרָא בְּהוֹרֵג בְּיָדַיִם כְּתִיב כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וְגוֹ' וְהַשְׁתָּא גָּרְסִינַן בְּכָל דּוּכְתָּא מָה רוֹצֵחַ יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבֹר אַף נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבֹר פֵּרוּשׁ יֵהָרֵג הַבּוֹעֵל וְלֹא גָּרְסִינַן תֵּהָרֵג דְּקַרְקַע עוֹלָם הִיא אִי נָמֵי אר"י דְּאַפֵּי' גָּרְסִינַן תֵּהָרֵג יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהָכִי קָאָמַר תֵּהָרֵג קֹדֶם שֶׁתַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה וְתָבִיא עָלֶיהָ אֶת הָעֶרְוָה וא"ת בְּמַסֶּכֶת ע"ז בְּפֶרֶק רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף נד. וְשָׁם) דְּנֶעֱבָד בְּאֹנֶס אָסוּר וּמְפָרֵשׁ כְּגוֹן דַּאֲנָסוּהוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וְהִשְׁתַּחֲוָה לִבְהֵמָה דִּידֵהּ וּפָרֵיךְ עֲלָהּ רַבִּי זֵירָא אֹנֶס רַחֲמָנָא פַּטְרֵהּ דִּכְתִיב וְלַנַּעֲרָה לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר ' (דְּבָרִים כ"ב:כ"ו) וּמַאי קֻשְׁיָא הָא הַאי קְרָא דַּוְקָא בְּקַרְקַע עוֹלָם אַיְּרֵי אֲבָל עָשָׂה מַעֲשֶׂה חַיָּב לִמְסוֹר עַצְמוֹ כִּדְפָרֵשִׁי' וּמִשְׁתַּחֲוֶה לַעֲבוֹדַת כוֹכָבִים עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה הוּא דְּלֵיכָּא לְאוֹקְמָהּ כְּשֶׁכְּפָאוּהוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים לַעֲבוֹדַת כוֹכָבִים דְּאֵין זֶה מִשְׁתַּחֲוֶה ואר"י דְּהָכִי פָּרֵיךְ אֹנֶס רַחֲמָנָא פַּטְרֵיהּ מִמִּיתָה אַפֵּי' בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה דִּנְהִי דְּחַיָּב לִמְסוֹר עַצְמוֹ מ"מ אִם לֹא מָסַר עַצְמוֹ לֹא מִחַיֵּב מִיתָה דְּוּלְנַעֲרָה לֹא תַעֲשֶׂה דָּבָר אֲפִלּוּ בַּעֲשִׂיָּתָהּ מַעֲשֶׂה קָאָמַר קְרָא דִּפְטוּרָה מִמִּיתָה דִּבְעֲשִׂיַּת מַעֲשֶׂה אַיְּרֵי הֶקֵּישָׁא דִּקְרָא וְעוֹד דְּכֵיוָן דַּאֲפִילּוּ בְּרָצוֹן מִחַיֵּב מִיתָה אע"ג דְּלָא עָבֵיד מַעֲשֶׂה דְּהָא אִשָּׁה חַיֶּבֶת בְּרָצוֹן אע"ג דַּהֲוְיָא קַרְקַע עוֹלָם ה"נ כְּשֶׁפָּטַר הַכָּתוּב אֹנֶס בְּמִיתַת בֵּית דִּין כִּדְכְתִיב וְלַנַּעֲרָה לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר פָּטַר בְּכָל עִנְיָן לָא שְׁנָא עָבֵיד לָא שְׁנָא לָא עָבֵיד וּלְהָכִי פָּרֵיךְ כֵּיוָן דִּפְטוּר מִמִּיתָה לָא חָשִׁיב נֶעֱבָד לֶאֱסֹר בְּהַךְ עֲבוֹדָה וּמְהַדַּר לֵיהּ הָתָם דַּחֲשִׁיב שַׁפִּיר נֶעֱבָד בְּאֹנֶס אע"ג דִּפְטוּ' מְמִית' בְּדִיעֲבַד כֵּיוָן דְּחַיָּב לִמְסוֹר עַצְמוֹ [וְעַ"ע תּוֹס' יוֹמָא פב. הֶאֱרִיכוּ טוּבָא]:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ג, סמג עשין כא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ז:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יז:

ג מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ו, סמג לאוין קכו, טוש״ע אה״ע סי׳ כ סעי׳ א:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט:

מסורת הש״ס

א תוספתא כתובות

ב משנה סוטה; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; סוטה מד.; סוטה מג.; גיטין פה.; במדבר רבה; סוטה כג:; סוטה כה.; משנה גיטין; משנה קידושין; קידושין סו:; כתובות עז.

א־ג(א)יָשֵׁן לֹא קָנָה בִּיבִמְתּוֹ. אֶלָּא בְּנִתְקָע — וְהָא אָמַר רַבָּה: נָפַל מִן הַגַּג וְנִתְקַע — חַיָּיב בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, וּבִיבִמְתּוֹ לֹא קָנָה. אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁנִּתְכַּוֵּון לְאִשְׁתּוֹ, וּתְקָפַתּוּ יְבִמְתּוֹ, וּבָא עָלֶיהָ. שְׁנֵיהֶם אֲנוּסִים דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא הֵיכִי דָּמֵי? כְּגוֹן שֶׁנִּתְכַּוֵּון לְאִשְׁתּוֹ, וּתְקָפוּהוּ גּוֹיִם וְדִבְּקוּם זֶה בָּזֶה, וּבָא עָלֶיהָ. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: ״יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״, מִצְוָה. דָּבָר אַחֵר: ״יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״ — בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן. (ב)וְהָא אַפֵּיקְתֵּיהּ לְמִצְוָה? לְמִצְוָה מִ״וְּאִם לֹא יַחְפּוֹץ הָאִישׁ״ נָפְקָא, הָא חָפֵץ — יִבֵּם, וְכִי אֲתָא קְרָא: בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן. ד־התַּנְיָא אִידַּךְ: ״יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״, כְּדַרְכָּהּ. ״וּלְקָחָהּ״ — שֶׁלֹּא ״כְּדַרְכָּהּ״. ״וְיִבְּמָהּ״ — בִּיאָה גּוֹמֶרֶת בָּהּ, וְאֵין כֶּסֶף וּשְׁטָר גּוֹמְרִין בָּהּ. ״וְיִבְּמָהּ״ — בְּעַל כָּרְחָהּ. דָּבָר אַחֵר: ״יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״, בֵּין בְּשׁוֹגֵג כּוּ׳. וְהָא אַפֵּיקְתֵּיהּ לְכְדַרְכָּהּ! הַהוּא — מִ״לְּהָקִים לְאָחִיו שֵׁם״ נָפְקָא, בְּמָקוֹם שֶׁמֵּקִים שֵׁם. וְכִי אֲתָא קְרָא, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן. גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה: יָשֵׁן — לֹא קָנָה בִּיבִמְתּוֹ, דְּאָמַר קְרָא: ״יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ״, עַד דְּמִכַּוֵּין לַהּ לְשֵׁם בִּיאָה. וְהָתַנְיָא: בֵּין עֵר [בֵּין יָשֵׁן! אֵימָא: בֵּין עֵרָה בֵּין יְשֵׁנָה. ו(ג)וְהָתַנְיָא: בֵּין עֵר] הוּא בֵּין יָשֵׁן הוּא, בֵּין עֵרָה הִיא בֵּין יְשֵׁנָה הִיא! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — בְּמִתְנַמְנֵם. הֵיכִי דָּמֵי מִתְנַמְנֵם? אָמַר רַב אָשֵׁי: נִים וְלָא נִים תִּיר וְלָא תִּיר, כְּגוֹן דְּקָרוּ לֵיהּ וְעָנֵי, וְלָא יָדַע לְאַהְדּוֹרֵי סְבָרָא, וְכִי מַדְכְּרוּ לֵיהּ מִדְּכַר. זגּוּפָא, אָמַר רַבָּה: נָפַל מִן הַגַּג וְנִתְקַע — חַיָּיב בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, וּבִיבִמְתּוֹ לֹא קָנָה. בְּנֶזֶק, בְּצַעַר, בְּשֶׁבֶת, בְּרִפּוּי. אֲבָל בּוֹשֶׁת לָא מִיחַיַּיב, דְּאָמַר מָר: אֵין חַיָּיב עַל הַבּוֹשֶׁת עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּון. חאָמַר רָבָא: נִתְכַּוֵּון לְהָטִיחַ בַּכּוֹתֶל וְהֵטִיחַ בִּיבִמְתּוֹ — לֹא קָנָה. לְהָטִיחַ בִּבְהֵמָה וְהֵטִיחַ בִּיבָמָה — קָנָה, דְּהָא קָמְכַוֵּין לְשֵׁם בִּיאָה בְּעוֹלָם. (ד)אֶחָד הַמְעָרֶה. אָמַר עוּלָּא: מִנַּיִן לְהַעֲרָאָה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקֹרָהּ הֶעֱרָה״, מִכָּאן לְהַעֲרָאָה מִן הַתּוֹרָה. טאַשְׁכְּחַן נִדָּה, שְׁאָר עֲרָיוֹת מִנַּיִן? וְכִי תֵּימָא: נֵילַף מִנִּדָּה — מָה לְנִדָּה שֶׁכֵּן מְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ! אֶלָּא אָתְיָא מֵאֵשֶׁת אָח, דִּכְתִיב: ״וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִיא״ — וְכִי אֵשֶׁת אָחִיו [לְעוֹלָם] נִדָּה הִיא? אֶלָּא כְּנִדָּה: מָה נִדָּה בְּהַעֲרָאָה — אַף אֵשֶׁת אָח בְּהַעֲרָאָה. מָה לְאֵשֶׁת אָח — שֶׁכֵּן בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת, דְּאִי בָּעֵי מְקַדֵּשׁ וְאָזֵיל כִּי אַלְפָּא. אֶלָּא אָתְיָא מֵאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם, דִּכְתִיב: ״וְעֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וַאֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה כִּי אֶת שְׁאֵרוֹ הֶעֱרָה״. אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לַאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם — שֶׁכֵּן אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו. מֵחֲדָא לָא אָתְיָא, תֵּיתֵי [חֲדָא] מִתַּרְתֵּי. מֵהֵי תֵּיתֵי? תֵּיתֵי מֵאֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם — מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן אֲסוּרִין מִשּׁוּם שְׁאֵר. אֶלָּא תֵּיתֵי מִנִּדָּה וַאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם. מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו. אֶלָּא תֵּיתֵי מִנִּדָּה וְאֵשֶׁת אָח, דְּמַאי פָּרְכַתְּ. מַתְקֵיף לַהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: מָה לְנִדָּה וְאֵשֶׁת אָח, שֶׁכֵּן אֵין לָהֶם הֶיתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָן, תֹּאמַר בְּאֵשֶׁת אִישׁ, שֶׁכֵּן יֵשׁ לָהּ הֶיתֵּר בְּחַיֵּי אוֹסְרָהּ! אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא מִדִּפְתִּי לְרָבִינָא: אַטּוּ נִדָּה וְאֵשֶׁת אָח בְּחַיֵּי אוֹסְרָן הוּא דְּאֵין לָהֶם הֶיתֵּר, אֲבָל לְאַחַר מִכָּאן יֵשׁ לָהֶם הֶיתֵּר? נִדָּה —

בְּיוֹמֵי

יָשֵׁן לֹא קָנָה דְּיָשֵׁן לָאו בַּר דַּעַת וְלָא הֲוָה קִנְיָנוֹ קִנְיָן: בְּנִתְקָע שֶׁנִּתְקַשָּׁה לְאִשְׁתּוֹ וְנָפַל מִן הַגַּג וְנִתְקַע בִּיבִמְתּוֹ: חַיָּיב בַּד׳ דְּבָרִים בְּנֶזֶק וְצַעַר וְרִפּוּי וְשֶׁבֶת כִּדְאָמַר בְּהַחוֹבֵל (ב״ק דַּף פֶּה:) פֶּצַע תַּחַת פָּצַע לְרַבּוֹת הַשּׁוֹגֵג כְּמֵזִיד וְאֹנֶס כְּרָצוֹן אֲבָל בְּבֹשֶׁת לֹא כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן: וּבִיבִמְתּוֹ לֹא קָנָה דְּלָא אֲכַוֵּן לְבִיאָה: שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְאִשְׁתּוֹ וְנִתְקַשָּׁה לָהּ: מִצְוָה כְּלוֹמַר בְּבִיאָה יוֹתֵר מִבַּחֲלִיצָה: הָא חֵפֶץ מִצְוָה לְיַבּוֹמֵי: וּלְקָחָהּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ לְרַבּוֹת שֶׁאִם בָּא עָלֶיהָ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ קָנָה: בְּמָקוֹם שֶׁמֵּקִים שָׁם גָּרְסִינַן: עַד דִּמְכַוֵּן לַהּ לְשֵׁם בִּיאָה בָּעוֹלָם: נֶזֶק שָׁמִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא שִׁפְחָה נִמְכֶּרֶת כַּמָּה הָיְתָה יָפָה וְכַמָּה הִיא יָפָה: לְהָטִיחַ בַּכֹּתֶל לָאו לְשׁוּם בִּיאָה מִיכַּוֵּין: שֶׁכֵּן מְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ לִהְיוֹת כְּמוֹתָהּ טָמֵא ז׳ דִּכְתִיב וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים (וַיִּקְרָא ט״ו:כ״ד): וְכִי אֵשֶׁת אָחִיו לְעוֹלָם נִדָּה הִיא וְאֵינָהּ פּוֹסֶקֶת: שֶׁכֵּן בְּיָדוֹ שֶׁל אָדָם לְרַבּוֹת נָשִׁים הַרְבֵּה עַל אָחִיו בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח: דְּאִי בָּעֵי מְקַדֵּשׁ וְאָזֵל כִּי אַלְפָּא וְתִפְשׁוֹט מִנָּהּ כָּל עֲרָיוֹת הַנֶּאֱסָרוֹת עָלָיו מֵחֲמַת אִישׁוּת כְּגוֹן אֵשֶׁת אָב וְכַלָּתוֹ וַחֲמוֹתוֹ וַאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אֲבָל אִמּוֹ וַאֲחוֹתוֹ וּבִתּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן דְּאֵין בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת מִנָּלַן: שֶׁכֵּן אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו וּפָשׁוּט מִנָּהּ אִמּוֹ וַאֲחוֹתוֹ וּבִתּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְלֹא תִּפְשׁוֹט מִנָּהּ עֲרָיוֹת הַנֶּאֱסָרוֹת לוֹ מֵחֲמַת קִדּוּשִׁין: מֵאֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אָב וָאֵם דְּכִי פָּרְכַתְּ מַה לַאֲחוֹת אָב וָאֵם שֶׁכֵּן אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו אֵשֶׁת אָח תּוֹכִיחַ מָה לְאֵשֶׁת אָח שֶׁכֵּן בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת אֲחוֹת אָב וָאֵם תּוֹכִיחַ וְחָזַר הַדִּין הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת עָלָיו מִשּׁוּם עֶרְוָה וְעָשָׂה בָּהֶן הַעֲרָאָה כִּגְמַר בִּיאָה אַף אֲנִי אָבִיא כָּל הָעֲרָיוֹת בַּדִּין הַזֶּה: שֶׁכֵּן אִסּוּרָן מִשּׁוּם שְׁאָר וְתִפְשׁוֹט כָּל הָאֲסוּרוֹת מִשּׁוּם שְׁאֵר אֲבָל אֵשֶׁת אִישׁ דְּלָאו מִשּׁוּם שְׁאָר מְנָא תֵּיתֵי: בְּחַיֵּי אוֹסְרָן כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי וְהִיא שׁוֹפַעַת וְכֵן אֵשֶׁת אָח אֵין הֶתֵּר בְּחַיֵּי אָחִיו שֶׁאֲפִלּוּ הוּא מְגָרְשָׁהּ אֲסוּרָה לָזֶה. אֵשֶׁת אִישׁ יֵשׁ לָהּ הֶתֵּר בְּחַיָּיו עַל יְדֵי גֵּט:

יָשָׁן לֹא קָנָה פֵּי׳ בְּקוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דְּלָא הָוֵי בַּר דַּעַת וְקַשְׁיָא דְּהָא קָטָן אע״ג דְּלָא הָוֵי בַּר דַּעַת הֲוָה קוֹנֶה אִי לָאו דְּמַיעֲטֵיהּ קְרָא אֶלָּא טַעְמָא מִשּׁוּם דְּלָא אִיכַּוֵּין לְבִיאָה כְּלָל וְהָוֵי כְּמִתְכַּוֵּן לְהָטִיחַ בַּכֹּתֶל דִּבְסָמוּךְ: וְכִי אִצְטְרִיךְ קְרָא בֵּין בְּשׁוֹגֵג כו׳ וא״ת וְהָא אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן בִּיאָה בִּיבָמָה דְּלָא כְּתִיב אֶלָּא הָכָא וְי״ל דִּמְלַהֲקִים לְאָחִיו שֵׁם נָפְקָא וא״ת וְהָא אַכַּתִּי אִצְטְרִיךְ לג״ש דִּלְקַמָּן יְבָמָה מִנַּיִן אָתְיָא בִּיאָה בִּיאָה וי״ל דְּבִיאָה דְּחַיָּיבֵי לָאוִין מֻפְנֶה וה״ל מֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד: דִּמְכַוֵּן לָהּ לָאו דַּוְקָא נְקַט דִּמְכַוֵּן לָהּ דְּהָא בְּסָמוּךְ אָמַר דְּנִתְכַּוֵּן לְהַטִּיחַ בַּבְּהֵמָה וְהִטִּיחַ בִּיבִמְתּוֹ קָנָה: שֶׁכֵּן בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת וא״ת דִּבְקִדּוּשִׁין פֶּרֶק הָאוֹמֵר (דַּף סז:) בָּעֵי לְמֵילַף כָּל הָעֲרָיוֹת דְּלָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין מֵאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ וְקָאָמַר הָתָם בִּשְׁלָמָא כּוּלְּהוּ אָתְיָן וְהֵיכִי אָתְיָן הָא אִכָּא לְמִפְרַךְ מָה לַאֲחוֹת אִשָּׁה שֶׁכֵּן בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת וְי״ל דִּבְלָאו הָכִי פָּרִיךְ שַׁפִּיר א״נ דְּדַוְקָא בְּאֵשֶׁת אָח חָשִׁיב יֵשׁ בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת לְחוּמְרָא שֶׁכֵּן יֵשׁ בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת אִסּוּר עַל אֲחֵרִים אֲבָל מָה שֶׁבְּיָדוֹ לְרַבּוֹת עַל עַצְמוֹ לָא חֲשִׁיב פִּרְכָא: מָה לַאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם שֶׁכֵּן אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו הִקְשָׁה ריב״ן דְּמֵאֲחוֹת אָב וָאֵם נֵילַף אִסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו וּמֵאֵשֶׁת אָח נֵילַף הֵיכָא דְּעַל יְדֵי קִדּוּשִׁין וי״ל דְּאֵשֶׁת אִישׁ לָא אָתֵי כִּדְפָרִיךְ בְּסָמוּךְ מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן שְׁאָר:

מסורת הש״ס

א בבא קמא כז.

ב עבודה זרה נד.

ג פסחים קכ:; תענית יב.; מגילה יח:

ד מכות יד:

גליון הש״ס

גמ׳ ויבם ביאה גומרת. עיין לעיל דף ח ע״ב תד״ה ויבמה ובקדושין יד ע״א רש״י ד״ה א״כ:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֶרְוָתָהּ אֶת־מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִוא גִּלְּתָה אֶת־מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם [ויקרא כ, יח]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִוא עֶרְוַת אָחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ [ויקרא כ, כא]

וְעֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וַאֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה כִּי אֶת־שְׁאֵרוֹ הֶעֱרָה עֲוֹנָם יִשָּׂאוּ [ויקרא כ, יט]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ג:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ח:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ חובל ומזיק הל׳ יב, סמג עשין ע, טוש״ע חו״מ סי׳ תכא סעי׳ יא:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ב:

ו מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ג, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ז:

ז מיי׳ פא׳ מהל׳ חובל ומזיק הל׳ י, סמג עשין ע, טוש״ע חו״מ סי׳ תכא סעי׳ א:

ח מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ ח:

ט מיי׳ פג׳ מהל׳ מטמאי משכב ומושב הל׳ א, סמג עשין רמג:

בְּיוֹמֵי תַּלְיָא מִילְּתָא. אֵשֶׁת אָח — בְּבָנִים תְּלָא רַחֲמָנָא. (א)אֶלָּא פָּרֵיךְ הָכִי: מָה לְנִדָּה וְאֵשֶׁת אָח שֶׁכֵּן אֵין אוֹסְרָן מַתִּירָן. תֹּאמַר בְּאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁאוֹסְרָהּ מַתִּירָהּ! (ב)אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹנָה, וְאִיתֵּימָא רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר קְרָא: "כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת" — הוּקְשׁוּ כָּל הָעֲרָיוֹת כּוּלָּן לְנִדָּה: מָה נִדָּה בְּהַעֲרָאָה, אַף כֹּל בְּהַעֲרָאָה. וְאֶלָּא "נִדָּה" דִּכְתִיבָא גַּבֵּי אֵשֶׁת אָח לְמָה לִי? לְכִדְרַב הוּנָא. דְּאָמַר רַב הוּנָא: רֶמֶז לִיבָמָה מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן, מִנַּיִן?! הָא כְּתִיב: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ"! אֶלָּא: רֶמֶז לִיבָמָה שֶׁאֲסוּרָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ מִנַּיִן? הַאי סְבָרָא הִיא: מִדְּאָמַר רַחֲמָנָא לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ שַׁרְיָא, מִכְּלָל דִּבְחַיֵּי בַּעְלָהּ אֲסוּרָה! (ג)וְדִלְמָא: לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ מִצְוָה, בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ רְשׁוּת? אִי נָמֵי: לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ אִין, בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ לָא, וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה — עֲשֵׂה, א־ג(ד)אָמַר קְרָא: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִיא", וְכִי אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִיא? אֶלָּא כְּנִדָּה: מָה נִדָּה, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֶיתֵּר לְאַחַר מִכָּאן — בִּשְׁעַת אִיסּוּרָהּ בְּכָרֵת, אַף אֵשֶׁת אָח [נָמֵי], אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֶיתֵּר לְאַחַר מִכָּאן — בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ בְּכָרֵת. אֶלָּא: הַעֲרָאָה דִּכְתִיבָא גַּבֵּי אָחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם, לְמָה לִי? ד(ה)לְכִדְבְעָא מִינֵּיהּ רָבִינָא מֵרָבָא: הַמְעָרֶה בְּזָכוּר מַהוּ? בְּזָכוּר — "מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה" כְּתִיבָא! ה אֶלָּא: הַמְעָרֶה בִּבְהֵמָה, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְהַעֲרָאָה, דִּכְתִיבָא גַּבֵּי אֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם, דְּאָתְיָא בְּהֶקֵּישָׁא מִדְּרַבִּי יוֹנָה, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְהַעֲרָאָה דִבְהֵמָה. מִכְּדֵי בְּהֵמָה חַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין הִיא, מַאי טַעְמָא כְּתִיב לְהַעֲרָאָה דִּידַהּ גַּבֵּי חַיָּיבֵי כֵּרִיתוֹת? לִכְתּוֹב גַּבֵּי מִיתַת בֵּית דִּין, וְנֵילַף מִיתַת בֵּית דִּין מִמִּיתַת בֵּית דִּין! אַיְּידֵי דְּכוּלֵּיהּ קְרָא לְדְרָשָׁא אָתֵי, כְּתִיב בֵּיהּ נָמֵי הָא מִילְּתָא לִדְרָשָׁא. ו(ו)מַאי דְּרָשָׁא? דְּתַנְיָא: "עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה", בֵּין מִן הָאָב, בֵּין מִן הָאֵם. אַתָּה אוֹמֵר בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם — ז(ז)וְדִין הוּא: חַיָּיב כָּאן וְחַיָּיב בַּאֲחוֹתוֹ, מָה אֲחוֹתוֹ — בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם, אַף כָּאן — בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם. ח אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ: חַיָּיב כָּאן וְחַיָּיב בְּדוֹדָתוֹ, מָה דּוֹדָתוֹ — מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם, אַף כָּאן — מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם, נִרְאֶה לְמִי דּוֹמֶה? דָּנִין אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו מֵאִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו, וְאַל תּוֹכִיחַ דּוֹדָתוֹ, שֶׁאֵין אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו. אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זֶה: דָּנִין קְרוֹבֵי הָאָב מִקְּרוֹבֵי הָאָב, וְאַל תּוֹכִיחַ אֲחוֹתוֹ שֶׁקְּרוֹבֵי עַצְמוֹ — תַּלְמוּד לוֹמַר: "עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה" — בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם. "עֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה" — בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם. לָמָּה לִי לְמִכְתַּב בַּאֲחוֹת אָב, לָמָּה לִי לְמִכְתַּב בַּאֲחוֹת אֵם? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: צְרִיכִי, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא בַּאֲחוֹת אָב, שֶׁכֵּן יֵשׁ לָהּ חַיִּיס, אֲבָל אֲחוֹת אֵם — אֵימָא לָא. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא בַּאֲחוֹת אֵם — שֶׁכֵּן וַדָּאִית, אֲבָל אֲחוֹת אָב — אֵימָא לָא, צְרִיכָא. וְדוֹדָתוֹ, דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ לְתַנָּא דְּמִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם, מְנָא לֵיהּ? אָמַר רָבָא: אָתְיָא "דּוֹדוֹ" "דּוֹדוֹ". כְּתִיב הָכָא: "עֶרְוַת דֹּדוֹ גִּלָּה", וּכְתִיב הָתָם: "אוֹ דֹדוֹ אוֹ בֶן דֹּדוֹ יִגְאָלֶנּוּ", מָה לְהַלָּן — מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם, אַף כָּאן — מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם. ט(ח)וְהָתָם מְנָלַן? אָמַר קְרָא: "מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלֶנּוּ", מִשְׁפַּחַת אָב קְרוּיָה מִשְׁפָּחָה, מִשְׁפַּחַת אֵם אֵינָהּ קְרוּיָה מִשְׁפָּחָה. (ט)וְהָדְתְנַן: אָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאָבִיהָ, מֵתָה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ, מֵתָה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאָבִיהָ, מֵתָה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ — מוּתָּר בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁלִישִׁית וּבַחֲמִישִׁית, וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן. וְאָסוּר בַּשְּׁנִיָּה וּבָרְבִיעִית, וְאֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. וְאִם בָּא עַל הַשְּׁנִיָּה לְאַחַר מִיתַת הָרִאשׁוֹנָה, מוּתָּר בַּשְּׁנִיָּה וּבָרְבִיעִית, וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן, וְאָסוּר בַּשְּׁלִישִׁית וּבַחֲמִישִׁית.

אַלְמָא

בְּיוֹמֵי תַּלְיָא מִלְּתָא אֲפִי' אִם מֵת הָאוֹסְרָהּ שֶׁפָּסְקָה דָּם בִּרְאִיָּה רִאשׁוֹנָה אֲסוּרָה כָּל שִׁבְעָה: בְּבָנִים תַּלְיָא אִם יֵשׁ לָהּ בָּנִים אֲפִלּוּ מֵת אָחִיו: אֵין אוֹסְרָן מַתִּירָן אֵין כֹּחַ בְּאוֹסֵר לְהַתִּיר אֶלָּא דָּבָר אַחֵר מַתִּירָהּ יָמִים מַתִּירִין אֶת הַנִּדָּה וְאֵשֶׁת אָח כְּשֶׁהוּא עֲרִירִי: הֻקְּשׁוּ כָּל הָעֲרָיוֹת לְנִדָּה שֶׁהֲרֵי כָּאן הֻקְּשׁוּ כֻּלָּן זוֹ לְזוֹ וְנִדָּה כְּתוּבָה בְּפָרָשַׁת עֲרָיוֹת הִלְכָּךְ בְּהַעֲרָאָה יָלְפִינַן כּוּלְּהוּ מִנִּדָּה: נִדָּה דִּכְתִיב גַּבֵּי אֵשֶׁת אָח דְּיָלְפִינַן מִנֵּהּ לְעֵיל הַעֲרָאָה לְאֵשֶׁת אָח מִנִּדָּה: בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ אִם גֵּרְשָׁהּ אָחִיו: וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה אֲבָל כָּרֵת לֵיכָּא: מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה וְכֵיוָן דִּבְאִשָּׁה הָוֵי הַעֲרָאָה מִשְׁכָּב מִמֵּילָא אִתַּסְרָא בְּזָכוּר דְּהָא בְּזָכוּר כְּתִיב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה: הַמְעָרֶה בִּבְהֵמָה שֶׁלֹּא גָּמַר בִּיאָתוֹ: וַאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם לָאו מֵחַיָּבֵי מִיתוֹת הֵן דְּלָא כְּתִיבָא בְּהוּ מִיתָה: לִכְתְּבָה בְּמִיתַת בֵּית דִּין כְּגוֹן בְּאִמּוֹ וַחֲמוֹתוֹ וְלֵימָא נָמֵי אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְהוּ דְּאָתְיָא בְּהֶקֵּישָׁא דר' יוֹנָה תְּנֵהוּ עִנְיָן לִבְהֵמָה: אַיְּידֵי דְּכוּלֵּיהּ קְרָא דִּכְתִיב בַּאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם בְּפָרָשַׁת קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ לִדְרָשָׁא אָתָא כִּדְתַנְיָא לְקַמָּן כְּתִיב בֵּהּ נַמֵּי הַעֲרָאָה בְּלֹא צֹרֶךְ לִדְרָשָׁא דִּבְהֵמָה: עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ קְרָא דְּאַחֲרֵי מוֹת קַמָּא נְקַט: בֵּין שֶׁהִיא אֲחוֹת אָבִיךָ מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם: מָה אֲחוֹתוֹ בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם דִּכְתִיב בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ: מָה דּוֹדָתוֹ מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם שֶׁאִם הָיָה דּוֹדוֹ אֲחִי אָבִיו מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב אֵין אִשְׁתּוֹ עָלָיו עֶרְוָה וּלְקַמָּן בָּעֵי מְנָלַן: דּוֹדָתוֹ אֵין אִסּוּרָהּ בָּא עָלָיו מֵאֵלָיו אֶלָּא עַל יְדֵי קִדּוּשֵׁי דּוֹדוֹ: וְלֹא תוֹכִיחַ אֲחוֹתוֹ וְכֵיוָן דְּלָא נָפְקָא לָן מִדִּינָא תַּלְמוּד לוֹמַר מִקְרָא שֵׁנִי בְּפָרָשַׁת קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ וַאֲחוֹת אִמְּךָ לֹא תְּגַלֶּה וְאֵין צָרִיךְ לְהַזְהִיר שֶׁכְּבָר הִזְהִיר וְלָא הֲוָה לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן אֶלָּא עֹנֶשׁ כִּדְעָבַד בְּאֵשֶׁת אָח וּבַאֲחוֹתוֹ אִישׁ כִּי יִקַּח אֲחוֹת אָבִיו וַאֲחוֹת אִמּוֹ עֲוֹנָם יִשָּׂאוּ וּקְרָא יַתִּירָא הוּא לְרַבּוֹת אֲחוֹת אָבִיו מִן הָאֵם וַאֲחוֹת אִמּוֹ מִן הָאֵם: לָמָּה לִי לְמִכְתַּב הַאי קְרָא יַתִּירָא בְּתַרְוַיְהוּ לִכְתֹּב בַּחֲדָא וְתֵיתֵי אִידָךְ מִנָּהּ: יֵשׁ לָהּ חַיֵּס דְּמִשְׁפַּחַת אָב קְרוּיָה מִשְׁפָּחָה דִּכְתִיב וַיִּתְיַלְדוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם (בַּמִּדְבָּר א':י"ח): אֲחוֹת אֵם וַדַּאי קְרוֹבָתוֹ אֲבָל אֲחוֹת אָב שֶׁמָּא ח"ו אֵין זֶה אָבִיו: מַה לְהַלָּן מִן הָאָב אִם אֲחִי אָבִיו מִן הָאָב הוּא הָוֵי קָרוֹב לְעִנְיַן גְּאֻלָּה יוֹתֵר וּמִצְוַת גְּאֻלָּה מֻטָּל עָלָיו יוֹתֵר מִקְּרוֹבֵי הָאֵם אַף כָּאן מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם: ה"ג מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלֶנּוּ מִשְׁפַּחַת אָב קְרוּיָה מִשְׁפָּחָה כו': וְהָא דִּתְנַן אָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ כו' כְּגוֹן דִּינָה בַּת לֵאָה מִיַּעֲקֹב וְיוֹכֶבֶד בַּת לֵאָה מֵחֶצְרוֹן וְשָׂרָה בַּת חֶצְרוֹן מִקְּטוּרָה וְרִבְקָה בַּת קְטוּרָה מִבְּתוּאֵל וּמַלְכָּה בַּת בְּתוּאֵל מַחֲנֶה וּרְאוּבֵן נָשָׂא אֶת מַלְכָּה וְהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם אָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ וְנָשָׂא אֶת רִבְקָה שֶׁהִיא אֲחוֹתָהּ מֵאָבִיהָ חָזְרוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵתָה רִבְקָה וְנָשָׂא אֶת שָׂרָה אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ אָמְרוּ לוֹ מֵתָה שָׂרָה וְנָשָׂא אֶת יוֹכֶבֶד אֲחוֹתָהּ מֵאָבִיהָ אָמְרוּ לוֹ מֵתָה יוֹכֶבֶד וְנָשָׂא אֶת דִּינָה אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ חָזְרוּ וְאָמְרוּ לוֹ כֻּלָּן קַיָּמוֹת: מֻתָּר בָּרִאשׁוֹנָה בְּמַלְכָּה אִשְׁתּוֹ: וּבַשְּׁלִישִׁית שָׂרָה לְפִי שֶׁרִבְקָה לֹא הָיוּ קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין וּבִיאָתָהּ בְּאֹנֶס הוּא וּמֻתָּר בְּשָׂרָה אֲחוֹתָהּ דִּתְנַן (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צז.) נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה: וּבַחֲמִישִׁית דִּינָה ואע"פ שֶׁהִיא אֲחוֹת יוֹכֶבֶד הָרְבִיעִית לְפִי שֶׁבִּיאַת יוֹכֶבֶד פִּתּוּי הִיא וְאֵינָהּ קִדּוּשִׁין מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁלִישִׁית הָיוּ קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין: וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן אִם מֵת וְחָלְצוּ הָאַחִין לְאַחַת מֵהֶן פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן: וְאָסוּר בַּשְּׁנִיָּה מִפְּנֵי הָרִאשׁוֹנָה וּבָרְבִיעִית מִפְּנֵי הַשְּׁלִישִׁית:

אֶלָּא רֶמֶז לִיבָמָה שֶׁאֲסוּרָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ מִנַּיִן דְּכֵיוָן דְּשַׁרְיָא רַחֲמָנָא אַחַר מִיתָה אֵין סְבָרָא לוֹמַר דַּאֲסִירָא בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ דְּלָא מִסְתַּבֵּר שֶׁהָיָה בָּא הַכָּתוּב לוֹמַר דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת אִי לָאו דְּמוּכָח קְרָא בְּהֶדְיָא: בְּזָכוּר מַהוּ הָא דְּלָא יָלֵיף זָכוּר וּבְהֵמָה מֵהֶקֵּישָׁא דְּרַבִּי יוֹנָה מִשּׁוּם דְּאַתְּ מְקוֹרָהּ הֶעֱרָה כְּתִיב וְהָנְהוּ לֹא שַׁיָּךְ בְּהוּ מָקוֹר וְעוֹד דְּאַפְּסְקִינְהוּ בִּקְרָא דְּמֹלֶךְ אִי נָמֵי מִשּׁוּם דְּזָכוּר וּבְהֵמָה לָא חָשִׁיב בִּיאָה דְּאֵין דֶּרֶךְ בִּיאָה בְּכָךְ וּלְהָכִי בְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין נד:) צָרִיךְ אַזְהָרָה וְעֹנֶשׁ לְשׁוֹכֵב וְנִשְׁכָּב בְּזָכוּר אע"ג דִּבְעָלְמָא לָא בָּעֵי קְרָא לְחַיֵּיב הָאִשָּׁה הַנִּשְׁכֶּבֶת: אָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ כו' בִּתְלָתָא הֲוָה סַגֵּי אֶלָּא קמ"ל דְּאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עִרְבּוּב שֶׁכָּל חֲמִשְׁתָּן שַׁלְשֶׁלֶת אַחֲוָה וְצָרִיךְ לְהוֹצִיא הָאֲסוּרוֹת לָא גָּזְרִינַן הָנָךְ דִּשְׁרֵינַן אַטּוּ הָנָךְ דַּאֲסִירָן: צָרוֹתֵיהֶן אִצְטְרִיךְ אע"ג דס"ד דְּמוּטָב שֶׁיַּחֲלֹץ הַצָּרוֹת גְּזֵרָה שֶׁלֹּא יַחֲלֹץ לַשְּׁנִיָּה אוֹ רְבִיעִית:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, סמג לאוין קיד, סמג עשין רמג:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א:

ג מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יד:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טז:

ו מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה, סמג לאוין קד, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ טז:

ז מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ י:

ח מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ ח:

ט מיי׳ פא׳ מהל׳ נחלות הל׳ ו, סמג עשין צו, טוש״ע חו״מ סי׳ ערו סעי׳ ד:

מסורת הש״ס

א קידושין סז:

ב לעיל ח.; כריתות ב:

ג פסחים מא:

ד תוספתא סוטה

ה סנהדרין נה.

ו ספרא קדושים פרק יב ח; ספרא קדושים פרק יא יב; ספרא קדושים פרק יב ו; ספרא קדושים פרק יב ד

ז בבא בתרא קי:; לעיל יז:

ח בראשית רבה

ט לקמן צו.; משנה יבמות

תורה אור השלם

כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת וגו׳ [ויקרא יח, כט]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה וגו׳ [דברים כה, ה]

וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַיִת־חָדָשׁ וְלֹא וגו׳ [דברים כ, ה]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִוא עֶרְוַת אָחִיו וגו׳ [ויקרא כ, כא]

וְאֶת־זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא [ויקרא יח, כב]

עֶרְוַת אֲחוֹת־אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה שְׁאֵר אָבִיךָ הִוא [ויקרא יח, יב]

עֶרְוַת אֲחוֹת־אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה שְׁאֵר אָבִיךָ הִוא עֶרְוַת אֲחוֹת־אִמְּךָ וגו׳ [ויקרא יח, יב-יג]

וְעֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וַאֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה כִּי אֶת־שְׁאֵרוֹ וגו׳ [ויקרא כ, יט]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ עֶרְוַת דֹּדוֹ גִּלָּה חֶטְאָם יִשָּׂאוּ וגו׳ [ויקרא כ, כ]

אוֹ־דֹדוֹ אוֹ בֶן־דֹּדוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ־מִשְּׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ־הִשִּׂיגָה וגו׳ [ויקרא כה, מט]

[א]אַלְמָא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם — אֲסוּרוֹת. מְנָלַן? יָלֵיף מֵאֲחוֹתוֹ. מָה אֲחוֹתוֹ — בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם, אַף כָּאן — בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם. (א)וְלֵילַף מִדּוֹדָתוֹ: מָה דּוֹדָתוֹ מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם, אַף כָּאן מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם! מִסְתַּבְּרָא מֵאֲחוֹתוֹ הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן קְרוֹבֵי עַצְמוֹ מִקְּרוֹבֵי עַצְמוֹ. אַדְּרַבָּה מִדּוֹדָתוֹ הֲוָה לֵיהּ לְמֵילַף, שֶׁכֵּן דָּבָר עַל יְדֵי קִדּוּשִׁין מִדָּבָר שֶׁעַל יְדֵי קִדּוּשִׁין. אֶלָּא מֵאֵשֶׁת אָח יָלְפִינַן, דְּשֶׁכֵּן דָּבָר עַל יְדֵי קִדּוּשִׁין, וּקְרוֹבֵי עַצְמוֹ. [ב]וְאֵשֶׁת אָח גּוּפַהּ מְנָא לַן? דְּתַנְיָא: "עֶרְוַת אֵשֶׁת אָחִיךָ לֹא תְגַלֵּה", בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם. אַתָּה אוֹמֵר בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם? וְדִין הוּא: חַיָּיב כָּאן, וְחַיָּיב בַּאֲחוֹתוֹ. מָה אֲחוֹתוֹ — בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם, אַף כָּאן — בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם. אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ: חַיָּיב כָּאן וְחַיָּיב בְּדוֹדָתוֹ, מָה דּוֹדָתוֹ — מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם, אַף כָּאן — מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם?! נִרְאֶה לְמִי דּוֹמֶה: דָּנִין קְרוֹבֵי עַצְמוֹ מִקְּרוֹבֵי עַצְמוֹ, וְאַל תּוֹכִיחַ דּוֹדָתוֹ שֶׁקְּרוֹבֵי הָאָב. אוֹ כְּלָךְ לְדֶרֶךְ זוֹ: דָּנִין דָּבָר שֶׁעַל יְדֵי קִדּוּשִׁין, מִדָּבָר שֶׁעַל יְדֵי קִדּוּשִׁין, וְאַל תּוֹכִיחַ אֲחוֹתוֹ, שֶׁאִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו. תַּלְמוּד לוֹמַר: "עֶרְוַת אָחִיךָ הִיא", בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם. וְאֵימָא אִידֵּי וְאִידֵּי בְּאֵשֶׁת אָח מִן הָאָב, חֲדָא דְּיֵשׁ לָהּ בָּנִים בְּחַיֵּי בַעְלָהּ, וַחֲדָא דְּאֵין לָהּ בָּנִים בְּחַיֵּי בַעְלָהּ! אֵין לָהּ בָּנִים בְּחַיֵּי בַעְלָהּ מִדְּרַב הוּנָא נָפְקָא. וְאֵימָא אִידֵּי וְאִידֵּי בְּאֵשֶׁת אָח מִן הָאָב, חֲדָא דְּיֵשׁ לָהּ בָּנִים בְּחַיֵּי בַעְלָהּ, וַחֲדָא דְּיֵשׁ לָהּ בָּנִים לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ! (ב)יֵשׁ לָהּ בָּנִים לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ לָא צְרִיכָא קְרָא, מִדְּאָמַר רַחֲמָנָא שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים מוּתֶּרֶת, הָא יֵשׁ לָהּ בָּנִים אֲסוּרָה. וְדִלְמָא: אֵין לָהּ בָּנִים אֲסוּרָה לְעָלְמָא וְשַׁרְיָא לְיָבָם, יֵשׁ לָהּ בָּנִים שַׁרְיָא לְעָלְמָא וְשַׁרְיָא לְיָבָם! אִי נָמֵי: אֵין לָהּ בָּנִים מִצְוָה, יֵשׁ לָהּ בָּנִים רְשׁוּת! (ג)אִי נָמֵי: אֵין לָהּ בָּנִים — אִין, יֵשׁ לָהּ בָּנִים — לָא, וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה — עֲשֵׂה! כְּתַב קְרָא אַחֲרִינָא: "עֶרְוַת אָחִיו גִּלָּה". [ג](ד)וְאֵימָא אֵשֶׁת אָח מִן הָאֵם — כְּאֵשֶׁת אָח מִן הָאָב: מָה אֵשֶׁת אָח מִן הָאָב — לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ שַׁרְיָא, אַף אֵשֶׁת אָח מִן הָאֵם — לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ שַׁרְיָא! אָמַר קְרָא "הִיא", בַּהֲוָיָיתָהּ תְּהֵא. אֲחוֹתוֹ דִּכְתַב בָּהּ כָּרֵת לְמָה לִי? (ה)לְכִדְרַבִּי יוֹחָנָן: דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם עֲשָׂאָן כּוּלָּם בְּהֶעְלֵם אַחַת — חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. (ו)וּלְרַבִּי יִצְחָק דְּאָמַר: כָּל חַיָּיבֵי כָרֵיתוֹת בִּכְלָל הָיוּ, וְלָמָּה יָצְתָה כָּרֵת בַּאֲחוֹתוֹ — לְדוּנוֹ בְּכָרֵת וְלֹא בְּמַלְקוֹת. לְחַלֵּק, מְנָלַן? נָפְקָא לֵיהּ מִ"וְּאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טוּמְאָתָהּ", לְחַיֵּיב עַל כָּל אִשָּׁה וְאִשָּׁה. דּוֹדָתוֹ דִּכְתַב בַּהּ רַחֲמָנָא "עֲרִירִים יִהְיוּ", לְמָה לִי? לְכִדְרַבָּה. דְּרַבָּה רָמֵי, כְּתִיב: "עֲרִירִים יִהְיוּ", וּכְתִיב: "עֲרִירִים יָמֻתוּ", הָא כֵּיצַד? יֵשׁ לוֹ בָּנִים — קוֹבְרָן, אֵין לוֹ בָּנִים — הוֹלֵךְ עֲרִירִי. (ז)וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "עֲרִירִים יִהְיוּ", וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "עֲרִירִים יָמֻתוּ", דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "עֲרִירִים יִהְיוּ", הֲוָה אָמֵינָא: עַד חִטְאֵיהּ, אֲבָל מֵחִטְאֵיהּ וְאֵילָךְ — לָא. כְּתַב רַחֲמָנָא "עֲרִירִים יָמֻתוּ", וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "עֲרִירִים יָמֻתוּ", הֲוָה אָמֵינָא: מֵחִטְאֵיהּ וְאֵילָךְ, אֲבָל מֵעִיקָּרָא — לָא, צְרִיכָא. [ד]הַעֲרָאָה דְּחַיָּיבֵי לָאוִין, מְנָלַן? מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא "שִׁכְבַת זֶרַע" גַּבֵּי שִׁפְחָה חֲרוּפָה. מִכְּלָל דְּחַיָּיבֵי לָאוִין — בְּהַעֲרָאָה. אַדְּרַבָּה: מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא הַעֲרָאָה בְּחַיָּיבֵי כָרֵיתוֹת, מִכְּלָל דְּחַיָּיבֵי לָאוִין בִּגְמַר בִּיאָה! אָמַר רַב אָשֵׁי: אִם כֵּן — לִשְׁתּוֹק קְרָא מִשִּׁפְחָה חֲרוּפָה. [ה]הַעֲרָאָה דְּחַיָּיבֵי לָאוִין דִּכְהוּנָּה מְנָלַן? אָתְיָא "קִיחָה" "קִיחָה". [ו]דְּחַיָּיבֵי עֲשֵׂה מְנָלַן? אָתְיָא

אַלְמָא אֲחוֹת אִשָּׁה בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם דְּהָא שְׁלִישִׁית אֲחוֹתָהּ שֶׁל שְׁנִיָּה מֵאִמָּהּ הִיא וְטַעֲמָא דִּשְׁנִיָּה לָאו אִשְׁתּוֹ הִיא מִשּׁוּם הָכִי מֻתָּר בִּשְׁלִישִׁית הָא אִם הָווּ קִדּוּשֵׁי שְׁנִיָּה קִדּוּשִׁין הֲוָה אָסוּר בִּשְׁלִישִׁית: אֲחוֹת אִשָּׁה קְרוֹבֵי עַצְמוֹ חָשִׁיב לָהּ שֶׁמֵּחֲמַת עַצְמוֹ נֶאֶסְרָה עָלָיו וְלֹא מֵחֲמַת אָבִיו וּלְאַפּוּקֵי דּוֹדָתוֹ דִּקְרוֹבַת אָבִיו הִיא: ה"ג הָכָא ת"ל עֶרְוַת אָחִיךָ הִיא: בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ אִם גֵּרְשָׁהּ: מִדְּרַב הוּנָא דִּכְתִיב אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִיא כִּדְלְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף נד:): וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ אֲבָל כָּרֵת לֵיכָּא: הָכִי גָּרְסִינַן כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא עֶרְוַת אָחִיו גִּלָּה: אַף אֵשֶׁת אָח מִן הָאֵם לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ בְּלֹא בָּנִים שַׁרְיָא. וא"ת הָא יָלְפִינַן (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף יז:) אַחְוָה אַחְוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב אִכָּא לְמֵימַר אַחִים מִן הָאָב מִצְוָה מִן הָאֵם רְשׁוּת: עֶרְוַת אָחִיךָ הִיא וּמֵהַאי קְרָא מְרַבֵּינַן אֵשֶׁת אָח מִן הָאֵם: אֲחוֹתוֹ דִּכְתַב בָּהּ כָּרֵת לָמָּה לִי כֵּיוָן דְּדָרַשְׁתְּ הַעֲרָאָה וּקְרָאֵי יַתִּירֵי דְּכוּלְּהוּ כָּרֵת דַּאֲחוֹתוֹ מַאי תִּדְרוֹשׁ בֵּהּ הָא כְּבָר נִכְתַּב בְּכָל הָעֲרָיוֹת וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת: חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת וְאִי לֹא כְּתַב אֶלָּא חַד כָּרֵת אַכּוּלְּהוּ הֲוֵי אָמֵינָא הֵיכָא דְּעַבְדִינְהוּ לְכוּלְּהוּ בְּהֶעְלֵם אֶחָד לָא מִחַיֵּיב אֶלָּא חֲדָא הַשְׁתָּא הָוֵי דָּבָר שֶׁהָיָה בַּכְּלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ דְּמָה אֲחוֹתוֹ מְיֻחֶדֶת שֶׁהִיא עֶרְוָה וְחַיָּבִין עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ אַף כֹּל שֶׁהִיא עֶרְוָה חַיָּבִין עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ: לְכָרֵת נִתְּנָה וְלֹא לְמַלְקוּת דְּאִי הִתְרוּ בּוֹ לְמַלְקוּת אֵינוֹ לוֹקֶה דְּלָאו שֶׁנִּתַּן לְאַזְהָרַת כָּרֵת הוּא לְפִיכָךְ אֵין לוֹקִין עָלָיו דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְעָנְשׁוֹ כָּרֵת אא"כ הִזְהִיר עָלֶיהָ הִלְכָּךְ אַזְהָרָה לָאו לְמַלְקוּת נִתְּנָה: מוֹאל אִשָּׁה לְחַלֵּק עַל כָּל אִשָּׁה וְאִשָּׁה שֶׁבְּפָרָשָׁה זוֹ דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב וּלְנִדָּה לֹא תִקְרַב: עֲרִירִים הַיְנוּ נָמֵי כָּרֵת שֶׁזַּרְעוֹ נִכְרָת: עֲרִירִים יִהְיוּ לִשְׁעַת מִיתָתָן מַשְׁמַע סוֹפָן לָבֹא לִידֵי עֲרִירֵי דְּאִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים קוֹבְרָן: עֲרִירִים יָמוּתוּ מַשְׁמַע דְּאִם הֵן עַכְשָׁו עֲרִירִים כֵּן יָמוּתוּ וְאַפֵּי' יוּלְדוּ לָהֶם לְאַחַר מַעֲשֶׂה: דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא עֲרִירִים יִהְיוּ הֲוֵי אָמֵינָא דְּהָווּ לֵיהּ עַד חֲטָאֶיהָ וְהָכִי מַשְׁמַע סוֹפָם לִהְיוֹת עֲרִירִים שֶׁיָּמוּתוּ בְּנֵיהֶם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַתָּה וְיִהְיוּ עֲרִירִים אֲבָל בִּשְׁעַת מִיתָתָם לֹא יָמוּתוּ עֲרִירִים דְּבָנִים דְּהָווּ לֵיהּ מֵחֲטָאֶיהָ וְאֵילָךְ לָא מַיְתֵי: וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא עֲרִירִים יָמֻתוּ הָווּ אָמֵינָא מֵחֲטָאֶיהָ וְאֵילָךְ דְּהָכִי מַשְׁמַע מֵחֶטְאָם יִשָּׂאוּ וְאֵילָךְ עֲרִירִים יָמוּתוּ אֲבָל בָּנִים דְּמֵעִקָּרָא לָא מַיְתֵי כְּתַב רַחֲמָנָא עֲרִירִים יִהְיוּ סוֹפָן לָבֹא לִידֵי עֲרִירִים דְּמִדִּכְתִיב עֲרִירִים יִהְיוּ מִכְּלָל דְּהַשְׁתָּא לָאו עֲרִירִים נִינְהוּ: שִׁפְחָה חַיָּבֵי לָאוִין הִיא דִּכְתִיב בָּהּ לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ (דְּבָרִים כ"ג:י"ח) וְגַלֵּי בָהּ רַחֲמָנָא דְּלָא מַיְתֵי אָשָׁם עַד שֶׁיִּגְמֹר בָּהּ בִּיאָתוֹ דִּכְתִיב שִׁכְבַת זֶרַע מִכְּלָל דְּחַיָּבֵי מַלְקוּת דְּלָאו דְּאָשָׁם כְּגוֹן מַמְזֵר וְשִׁפְחָה שֶׁאֵין חֲרוּפָה בְּהַעֲרָאָה מִחַיֵּב: שִׁפְחָה חֲרוּפָה שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית הַמְאֹרֶסֶת לְעֶבֶד עִבְרִי שֶׁמֻּתָּר בָּהּ כְּדִכְתִיב (שְׁמוֹת כ"א:ד') אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה: לִשְׁתּוֹק קְרָא דְּלָא לְגַלֵּי שִׁכְבַת זֶרַע בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה וַאֲנָא אָמֵינָא כִּשְׁאָר חַיָּבֵי לָאוִין בִּגְמַר בִּיאָה: דִּכְהֻנָּה מְנָלַן דְּמִשִּׁפְחָה לָא גָּמְרִינַן אֶלָּא לָאו הַשָּׁוֶה בְּכָל דֻּמְיָא דְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה: קִיחָה קִיחָה כְּתִיב גַּבֵּי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת (וַיִּקְרָא כ':י"ז) אִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֹתוֹ וּכְתִיב בְּחַיָּבֵי לָאוִין דִּכְהֻנָּה לֹא יִקָּחוּ (שָׁם כא): דְּחַיָּבֵי עֲשֵׂה כְּגוֹן מִצְרִי וַאֲדוֹמִי עַד דּוֹר שְׁלִישִׁי מְנָלַן דַּאֲסִירָא הַעֲרָאָה דִּידְהוּ בְּיִשְׂרָאֵל וְקָאֵי בַּעֲשֵׂה כְּדִכְתִיב דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא (דְּבָרִים כ"ג:ט') וְלֹא שֵׁנִי וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה:

מֵאֵשֶׁת אָח יָלְפִינַן וַאֲפִילּוּ לְמַאי דְּפָרֵשִׁית לְעֵיל דַּאֲחוֹת אִשָּׁה לָא חָשִׁיב חוּמְרָא מַה שֶּׁבְּיָדוֹ לְרַבּוֹת מ"מ לֵיכָּא לְמִפְרַךְ מָה לְאֵשֶׁת אָח שֶׁכֵּן בְּיָדוֹ לְרַבּוֹת דְּהָכָא לָא יָלֵיף אֶלָּא דְּשַׁיָּיךְ אַחֲוָה מִן הָאֵם בַּאֲחוֹת אִשָּׁה כְּמוֹ בְּאֵשֶׁת אָח: **דְּיֵשׁ** לָהּ בָּנִים לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ תֵּמַהּ הָכָא מַצְרְכִינַן קְרָא לֶאֱסֹר לְאַחַר מִיתָה וְכֵן בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין נג. נד.) גַּבֵּי אֵשֶׁת אָב וְכַלָּתוֹ ופ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יג: וְשָׁם) קָבָעֵי אֵשֶׁת אִישׁ מְנָלַן דְּשָׁרְיָא אַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ וי"ל דִּבְכָל הָנֵי צָרִיךְ קְרָא לֶאֱסֹר דְּלָא נֵילַף מֵאֵשֶׁת אִישׁ דְּשָׁרְיָא לְאַחַר מִיתָה כְּדְיָלֵיף הָתָם וְקָשֶׁה דִּבְהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צד: וְשָׁם) קָאָמַר גַּבֵּי חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה דִּמְמַעֵט לָהּ רַבִּי עֲקִיבָא מִדִּכְתִיב יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְאֶת שְׁתֵּיהֶן כְּלוֹמַר שֶׁשְּׁתֵּיהֶן קַיָּמוֹת נְהִי דִּמְמַעֵט קְרָא מִשְּׂרֵפָה מֵאִסּוּרָא מִי מִיעֲטֵיהּ מַשְׁמַע דְּאִי לָאו קְרָא הָיְתָה בִּשְׂרֵפָה וי"ל דִּבְכוּלְּהוּ צָרִיךְ קְרָא לֶאֱסֹר וּלְהַתִּיר דְּלָא נֵילְפוּ מֵהֲדָדֵי: **בַּהֲוָיָיתָהּ** תְּהֵא וּמִכָּל מָקוֹם אִצְטְרִיךְ לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף יז:) לְמֵילַף אַחֲוָה מִבְּנֵי יַעֲקֹב דְּלָא נֵימָא דְּבָעֵינַן דִּמְיַחֲדֵי בְּאַבָּא וּבְאִמָּא מִשּׁוּם דִּכְתִיב יַחְדָּו: **דִּכְתַב** רַחֲמָנָא גַּבֵּי דּוֹדָתוֹ לָמָּה לִי אֲפִילּוּ לְמַאי דִּמְפָרֵשׁ (בָּהּ) דְּאֵין עֲרִירִי בְּכָל חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת אֶלָּא הֵיכָא דִּמְפָרֵשׁ קְרָא בְּהֶדְיָא אָתֵי שַׁפִּיר כְּדְפָרֵשִׁית בְּרֵישׁ מְכִילְתִּין (דַּף ב. ד"ה אֵשֶׁת): **לִשְׁתּוֹק** קְרָא מִשִּׁפְחָה חֲרוּפָה וא"ת הַשְׁתָּא דְּחַיָּבֵי לָאוִין בְּהַעֲרָאָה אִם כֵּן לִשְׁתּוֹק קְרָא בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וְתֵרֵץ ה"ר מֹשֶׁה כֹּהֵן דְּאִי לָאו קְרָא בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת הֲוָה אֲמִינָא מִדְּגַלִּי רַחֲמָנָא בְּשִׁפְחָה מִכְּלָל דְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת בְּהַעֲרָאָה אֲבָל חַיָּבֵי לָאוִין בִּגְמַר בִּיאָה דְּיָלְפִינַן מִשִּׁפְחָה חֲרוּפָה אֲבָל הַשְׁתָּא דִּכְתִיב הַעֲרָאָה בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת אִי כָּל חַיָּבֵי לָאוִין בִּגְמַר בִּיאָה א"כ לִשְׁתּוֹק קְרָא מִשִּׁפְחָה חֲרוּפָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ט, סמג לאוין קח, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ כו:

ב טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ כב:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, טוש״ע אה״ע סי׳ קנז סעי׳ א:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ י:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ י:

ו מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ י:

מסורת הש״ס

א שבועות לד.; שבועות לד:; נדה מ.

ב קידושין יג:

ג פסחים מא:

ד לעיל כא.

ה שבת ו:; שבת סט.; שבת עג.; שבת צו:; שבת ע:; כריתות ב:

ו מכות כג:; מכות יג:; מגילה ז:

ז לקמן עא.; פסחים צו.; סנהדרין עג:

גליון הש״ס

רש"י ד"ה לכרת ניתנה וכו' דלא הו"ל לעונשו כרת אא"כ הזהיר עליה. עיין מכות דף יג ע"ב:

תורה אור השלם

עֶרְוַת אֵשֶׁת־אָחִיךָ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוַת אָחִיךָ הִוא [ויקרא יח, טז]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִוא עֶרְוַת אָחִיו וגו׳ [ויקרא כ, כא]

כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת וגו׳ [ויקרא יח, כט]

וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ [ויקרא יח, יט]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ עֶרְוַת דֹּדוֹ גִּלָּה חֶטְאָם יִשָּׂאוּ וגו׳ [ויקרא כ, כ]

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תָקִיא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר וגו׳ [ויקרא כ, כב]

וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה שִׁכְבַת־זֶרַע וְהִוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵּה וגו׳ [ויקרא יט, כ]

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא וגו׳ [ויקרא כא, ז]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ וגו׳ [ויקרא כ, יד]

וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ בַת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֶרְוָתָהּ וְהִיא־תִרְאֶה וגו׳ [ויקרא כ, יז]

בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה [דברים כג, ט]

אָתְיָא "בִּיאָה" "בִּיאָה". יְבָמָה לַשּׁוּק, מְנָלַן? אִי לְמַאן דְּאָמַר לָאו — לָאו, אִי לְמַאן דְּאָמַר עֲשֵׂה — עֲשֵׂה. אֶלָּא: יְבָמָה לְיָבָם מְנָלַן? אָתְיָא "בִּיאָה" "בִּיאָה". אִשָּׁה לְבַעְלָהּ מְנָלַן? אָתְיָא "קִיחָה" "קִיחָה". אָמַר רָבָא: לָמָּה לִי דִּכְתַב רַחֲמָנָא "שִׁכְבַת זֶרַע" בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה, "שִׁכְבַת זֶרַע" בְּאֵשֶׁת אִישׁ, "שִׁכְבַת זֶרַע" בְּסוֹטָה? [א]דְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה — כְּדַאֲמַרַן. דְּאֵשֶׁת אִישׁ פְּרָט לִמְשַׁמֵּשׁ מֵת. [בג]הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר מְשַׁמֵּשׁ מֵת בַּעֲרָיוֹת פָּטוּר, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר חַיָּיב, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֶלָּא: פְּרָט לִמְשַׁמֵּשׁ מֵתָה. דְּסָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא [הוֹאִיל] לְאַחַר מִיתָה נָמֵי אִיקְּרֵי "שְׁאֵרוֹ", אֵימָא לִיחַיַּיב עֲלַהּ בְּאֵשֶׁת אִישׁ, קָא מַשְׁמַע לַן. (א)דְּסוֹטָה לָמָּה לִי? לִכְדְתַנְיָא: "שִׁכְבַת זָרַע", פְּרָט לְדָבָר אַחֵר. מַאי "דָּבָר אַחֵר"? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: פְּרָט לְשֶׁקִּינֵּא לָהּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: "מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה" כְּתִיב! אֶלָּא אָמַר רָבָא: פְּרָט לְשֶׁקִּינֵּא לָהּ דֶּרֶךְ אֵבָרִים. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: פְּרִיצוּתָא אֲסַר רַחֲמָנָא? (ב)אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: פְּרָט לְשֶׁקִּינֵּא לָהּ בִּנְשִׁיקָה. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר הַעֲרָאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר זוֹ נְשִׁיקָה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֶלָּא, לְעוֹלָם לְשֶׁקִּינֵּא לָהּ דֶּרֶךְ אֵבָרִים, וְאִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא: בִּקְפֵידָא דְבַעַל תְּלָה רַחֲמָנָא, וְהָא קָא קָפֵיד, קָא מַשְׁמַע לַן. אָמַר שְׁמוּאֵל: הַעֲרָאָה זוֹ נְשִׁיקָה. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁמַּנִּיחַ אֶצְבָּעוֹ עַל פִּיו, אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִדְחוֹק הַבָּשָׂר. [ד]כִּי אֲתָא רַבָּה בַּר בַּר חָנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גְּמַר בִּיאָה בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה. מֵתִיב רַב שֵׁשֶׁת: "שִׁכְבַת זֶרַע", אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל בִּיאַת הַמֵּירוּק. מַאי לָאו — מֵירוּק גִּיד?! לָא, מֵירוּק עֲטָרָה. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַעֲרָאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה. אֲמַרוּ לֵיהּ: וְהָא רַבָּה בַּר בַּר חָנָה לָא אָמַר הָכִי! אֲמַר לְהוּ: אוֹ אִיהוּ שַׁקְּרַאי אוֹ אֲנָא שַׁקְּרַי. כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַעֲרָאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה. אַדְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה וַדַּאי פְּלִיג. אַדִּשְׁמוּאֵל מִי לֵימָא פְּלִיג? לָא, מִנְּשִׁיקָה וְעַד הַכְנָסַת עֲטָרָה — הַעֲרָאָה קָרֵי לַהּ. כִּי אֲתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַעֲרָאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה, גְּמַר בִּיאָה — גְּמַר בִּיאָה מַמָּשׁ.

מִכָּאן

בִּיאָה בִּיאָה מֵחַיָּבֵי לָאוִין דִּכְתִיב בְּהוּ לֹא יָבֹא מַמְזֵר: יְבָמָה לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה מִנַּיִן דְּהַעֲרָאָה דִּידָהּ כִּגְמַר בִּיאָה: אִי לְמַאן דְּאָמַר לָאו דִּכְתִיב לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת (דְּבָרִים כ"ה:ה') יָלְפִינַן הַעֲרָאָה לְחַיָּבֵי לָאוִין: אִי לְמַאן דְּאָמַר עֲשֵׂה דִּכְתִיב (שָׁם) יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וְלֹא אַחֵר וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה וְהַאי לֹא תִהְיֶה מַפִּיק לָהּ לְאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ וה"ק לֹא יְהֵא בָּהּ הֲוָיָה לְזָר. וּפְלוּגְתָּא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל הִיא בְּהָאִשָּׁה קַמָּא (לְקַמָּן יְבָמוֹת צב:): אֶלָּא יְבָמָה לְיָבָם מְנָלַן דְּקַנֵּי לָהּ בְּהַעֲרָאָה: אִשָּׁה לְבַעְלָהּ לְעִנְיַן מְקַדֵּשׁ בְּבִיאָה מְנָלַן דִּבְהַעֲרָאָה מְקַדְּשָׁהּ: קִיחָה קִיחָה כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ (דְּבָרִים כ"ד:א') וּמֵהָכָא יָלְפִינַן קִדּוּשֵׁי בִּיאָה כְּתִיב הָכָא קִיחָה וּכְתִיב הָתָם בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוּת קִיחָה (וַיִּקְרָא כ): לָמָּה לִי לְמִכְתַּב שִׁכְבַת זֶרַע בְּאֵשֶׁת אִישׁ וְאֶל אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע (וַיִּקְרָא י"ח:כ') וְהָא אִתְרַבִּי בָּהּ הַעֲרָאָה מֵהֶקֵּישָׁא דְּר' יוֹנָה: שִׁכְבַת זֶרַע בְּסוֹטָה הַנִּסְתָּרָה דְּנֶאֱסֶרֶת מִסָּפֵק כְּתִיב וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע (בַּמִּדְבָּר ה':י"ג): כְּדַאֲמָרַן דְּבָעֵינַן גְּמַר בִּיאָה דְּלָא תֵּימָא כִּי הֵיכִי דִּמְחַיֵּב מַלְקוֹת בְּהַעֲרָאָה לְחַיֵּב נָמֵי אָשָׁם בְּהַעֲרָאָה: לִמְשַׁמֵּשׁ מֵת בְּאֵבֶר מֵת בְּלֹא קִשּׁוּי דְּאֵין רָאוּי לְהַזְרִיעַ: הָנִיחָא לְמ"ד בִּשְׁבוּעוֹת בְּפֶרֶק יְדִיעוֹת הַטֻּמְאָה: לִמְשַׁמֵּשׁ מֵתָה אֵשֶׁת אִישׁ לְאַחַר מִיתָתָהּ: סד"א הוֹאִיל וּלְאַחַר מִיתָתָהּ שְׁאֵרוֹ דְּבַעְלָהּ מִקְּרֵי דִּכְתִיב גַּבֵּי טֻמְאָה כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ (וַיִּקְרָא כא) וְאָמְרִי' שְׁאֵרוֹ זוֹ אִשְׁתּוֹ לְחַיֵּב עָלֶיהָ: לְשֶׁקִּנֵּא לָהּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ שֶׁהָיָה חוֹשְׁדָהּ עִמּוֹ בְּכָךְ וּכְשֶׁאָמַר אַל תִּסָּתְרִי עִמּוֹ יָדוּעַ לְכָל דִּלְדַעַת כֵּן הִזְהִירָהּ דְּלָא הָיָה חוֹשְׁדָהּ עִמּוֹ בְּבִיאָה אַחֶרֶת. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא לְשֶׁקִּנֵּא לָהּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ אַל תִּסָּתְרִי עִמּוֹ לִבָּעֵל לוֹ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ: מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה כְּתִיב הֻקְשׁוּ שְׁנֵיהֶן: דֶּרֶךְ אֵבָרִים מִעוּךְ דַּדִּים וְדָשׁ מִבַּחוּץ בִּשְׁאָר אֵבָרִים: פְּרִיצוּתָא קָאָסַר רַחֲמָנָא בִּתְמִיהַ. כְּלוֹמַר פְּשִׁיטָא דְּלָאו קִנּוּי הוּא דְּמִשּׁוּם פְּרִיצוּתָא לָא מִתַּסְרָא עָלֶיהָ: בִּנְשִׁיקָה אֵבֶר נוֹשֵׁק בִּמְקוֹם תַּשְׁמִישׁ: הָנִיחָא לְמ"ד לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין הַעֲרָאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה אֲבָל נְשִׁיקָה לָאו הַעֲרָאָה הִיא וְלָא מִתַּסְרָא לְבַעְלָהּ בְּהָכִי שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ (דְּלָא מִתַּסְרָא לְבַעְלָהּ) דְּלָאו קִנּוּי הוּא: אֶלָּא לְמ"ד נְשִׁיקָה הַעֲרָאָה הִיא הֵיכִי מְמַעֵט לָהּ: גְּמַר בִּיאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה מִכְּלָל דִּנְשִׁיקָה הַעֲרָאָה הִיא כִּשְׁמוּאֵל: שִׁכְבַת זֶרַע בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה קָאֵי: מֵרוּק שֶׁמַּזְרִיעַ: עֲטָרָה רֹאשׁ הַגִּיד הִיא וְאֵינָהּ מִן הַגִּיד אֶלָּא בָּשָׂר: וַדַּאי פְּלִיגָא דְּהָא אָמַר הַכְנָסַת עֲטָרָה זוֹ הִיא גְּמַר בִּיאָה וְהָכָא קָרֵי לָהּ הַעֲרָאָה: אַדִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר נְשִׁיקָה הָוֵי הַעֲרָאָה: מִי לֵימָא פְּלִיג דְּלִשְׁמוּאֵל הָוֵי הַכְנָסַת עֲטָרָה גְּמַר בִּיאָה וּלְרָבִין נְשִׁיקָה לָאו כְּלוּם הִיא אוֹ דִּלְמָא תַּרְוַיְהוּ בֵּין לְרָבִין בֵּין לִשְׁמוּאֵל הַעֲרָאָה נִינְהוּ וּמַר אָמַר חֲדָא וּמַר אָמַר חֲדָא וְלָא פְּלִיגֵי:

אָתְיָא בִּיאָה בִּיאָה וַהֲוֵי כְּאִלּוּ כְּתִיב דּוֹר שְׁלִישִׁי יַעֲרֶה מַשְׁמַע הָא דּוֹר שֵׁנִי לֹא יַעֲרֶה וְלֹא שַׁיָּךְ לְאַקְשׁוּיֵי מֵהָא דְּאָמַר בְּסוֹף הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין פד.) דָּבָר הַבָּא מִן הַכְּלָל אֵין דָּנִין אוֹתוֹ בִּגְזֵרָה שָׁוָה דְּהָכָא בִּיאָה דְּאָתְיָא לִגְזֵרָה שָׁוָה כְּתִיבָא בְּהֶדְיָא וְלֹא מִן הַכְּלָל אָתֵי כִּי הַהִיא דְּהָתָם דְּלָא יָלְפִינַן חִלּוּל חִלּוּל מִתְּרוּמָה כֹּהֵן הָעוֹבֵד בַּאֲנִינוּת דְּלָא כְּתִיב חִלּוּל אֶלָּא דְּנָפֵק מִכְּלָל דִּכְתַב בְּכֹהֵן גָּדוֹל וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יְחַלֵּל (וַיִּקְרָא כא) הָא אַחֵר שֶׁעָבַד חָלָל: **אִי** לְמַאן דְּאָמַר עֲשֵׂה עֲשֵׂה ל"ג לִי' וּבְרוֹב סְפָרִים לֵיתָא דְּבֵין לְרַב וּבֵין לִשְׁמוּאֵל אִיכָּא לָאו כִּדְפָרֵשִׁ' בְּסוֹף הַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מט: ד"ה אִי כְּרַב): **אִשָּׁה** לְבַעְלָהּ מִנַּיִן אָתְיָא קִיחָה קִיחָה פֵּרוּשׁ דְּנִקְנֵית בְּהַעֲרָאָה הִקְשָׁה הָ"ר נִסִּים דבפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף י. וְשָׁם) בָּעֵי תְּחִלַּת בִּיאָה קוֹנָה אוֹ סוֹף בִּיאָה קוֹנָה לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ שֶׁהֶעֱרָה בָּהּ וְקִבְּלָה קִדּוּשִׁין מֵאַחֵר כוּ' וּמַסִּיק רָבָא דְּכָל הַבּוֹעֵל דַּעְתּוֹ עַל גְּמַר בִּיאָה וְלָא קָנֵי בְּהַעֲרָאָה וְתֵרֵץ הָר' שִׁמְעוֹן הַזָּקֵן דְּהָא דְּאָמַר הָכָא דְּקָנֵי בְּהַעֲרָאָה הַיְנוּ בְּשֶׁלֹּא עָשָׂה כִּי אִם הַעֲרָאָה וּפֵרֵשׁ מִיָּד וְלֹא גָּמַר בִּיאָתוֹ אֲבָל הָתָם אַיְּרֵי כְּשֶׁעוֹשֶׂה כָּל הַבִּיאָה דְּלָא קָנֵי בְּהַעֲרָאָה כֵּיוָן שֶׁדַּעְתּוֹ עַל גְּמַר בִּיאָה וְכֵן מוּכָח הַלָּשׁוֹן דְּקָאָמַר הָתָם כָּל הַבּוֹעֵל דַּעְתּוֹ עַל גְּמַר בִּיאָה וְלָא קָאָמַר כָּל הַמְּעָרֶה וה"ר יִצְחָק בֶּן ה"ר מֵאִיר פֵּרֵשׁ דִּכְשֶׁמְּפָרֵשׁ שֶׁרוֹצֶה לִקְנוֹת בְּהַעֲרָאָה קָנֵי בְּהַעֲרָאָה אֲפִי' אִם גּוֹמֵר בִּיאָתוֹ אֲבָל בִּסְתָם דַּעְתּוֹ עַל גְּמַר בִּיאָה ור"ת פֵּרֵשׁ שָׁם בע"א וְשָׁם פֵּרַשְׁתִּי: **קִיחָה** קִיחָה תֵּמַהּ דְּנָפְקָא לָן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף ט:) דְּאִשָּׁה נִקְנֵית בְּבִיאָה מִדִּכְתִיב וּבְעָלָהּ וְתִפּוֹק לֵהּ מִקִּיחָה קִיחָה וְי"ל אִי לָאו דִּכְתִיב וּבְעָלָהּ מִקִּיחָה דַּעֲרָיוֹת לָא הֲוָה גָּמְרִינַן עִקַּר בִּיאָה כֵּיוָן דְּקִיחָה דַּעֲרָיוֹת לָא מִשְׁתַּעֵי בְּקִנְיָן כְּלָל אֲבָל לְעִנְיַן שֶׁתֵּחָשֵׁב הַעֲרָאָה כִּגְמַר בִּיאָה יָלְפִינַן שַׁפִּיר מֵהָתָם וְאִם תֹּאמַר וְנֵילַף מִקִּיחָה דִּיבָמָה דְּאַיְּרֵי בְּקִנְיָן דִּכְתִיב וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְי"ל דְּאֵינוֹ מֻפְנֶה לג"ש וא"ת וְנֵילַף מִקִּיחָה דְּחַיָּבֵי לָאוִין דִּכְהֻנָּה דְּקִיחָה דִּידְהוּ אַיְּרֵי בְּקִנְיָן כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף עח.) קִדֵּשׁ לוֹקֶה מִשּׁוּם לֹא יִקָּח וְדָרְשִׁינַן לֵיהּ נָמֵי לג"ש וי"ל דְּלָא אַיְּרֵי בְּקִיחָה דְּבִיאָה אֶלָּא בִּסְתָם קִדּוּשִׁין כִּדְאָמַר הָתָם בָּעַל לוֹקֶה מִשּׁוּם לֹא יְחַלֵּל וְעוֹד י"ל דְּאִי לָאו וּבְעָלָהּ לָא הֲוָה גָּמְרִינַן קִדּוּשֵׁי כֶּסֶף מִקִּיחָה קִיחָה דִּשְׂדֵה עֶפְרוֹן אֶלָּא הֲוָה מוֹקְמִינַן קִיחָה דִּקְרָא בְּקִדּוּשֵׁי בִּיאָה מִשּׁוּם דְּמִסְתַּבֵּר לְמִגְמַר טְפֵי קִיחָה דְּאִשָּׁה מִקִּיחָה דְּאִשָּׁה אֲבָל הַשְׁתָּא דִּכְתִיב וּבְעָלָהּ ע"כ גָּמְרִינַן קִיחָה מִשְּׂדֵה עֶפְרוֹן קִדּוּשֵׁי כֶּסֶף דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ קִיחָה לְהַעֲרָאָה דא"כ לִשְׁתּוֹק מִוּבְעָלָהּ וְנֵילַף כֻּלָּהּ מִלְּתָא מֵעֲרָיוֹת: **לְאַחַר** מִיתָה נַמֵּי שְׁאֵרוֹ אִקְּרֵי כוּ' וְהָא דִּפְשִׁיטָא לָן בְּפֶרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב דַּף קיד:) דְּאֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ כְּשֶׁהוּא בַּקֶּבֶר וְקָאָמַר נָמֵי הָתָם כְּשֵׁם שֶׁאֵין הָאִישׁ יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בַּקֶּבֶר לְהַנְחִיל לִקְרוֹבָיו כָּךְ הַבֵּן לֹא יִירַשׁ אֶת אִמּוֹ בַּקֶּבֶר לְהַנְחִיל לְאֶחָיו מִן הָאָב הָא דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ בְּבַעַל טְפֵי מִבְּבֵן הַיְנוּ מֵהָךְ דְּרָשָׁא דְּהָכָא דְּאַשְׁמוֹעִינַן דִּלְאַחַר מִיתָה לָא מִקְּרֵי שְׁאֵרוֹ וא"ת דִּבְפֶרֶק ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין סו:) מְמַעֵט מְשַׁמֵּשׁ מֵתָה מִקְּרָא אַחֲרִינָא דְּדָרֵשׁ הָתָם וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם פְּרָט לְמַעֲשֵׂה הוֹרְדוֹס וְהַיְנוּ מְשַׁמֵּשׁ מֵתָה כִּדְאָמַר בְּבָבָא בָּתְרָא (דַּף ג:) דְּהִטְמִין בְּדֻבְשָׁא יָנוּקְתָא דְּבֵי חַשְׁמוֹנַאי וְהָיָה בָּא עָלֶיהָ לְיַתּוֹבֵי יִצְרֵהּ ואר"י דְּאִצְטְרִיךְ דְּרָשָׁא דִּשְׁמַעְתִּין לְמַאן דְּדָרֵשׁ הָתָם וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶם שָׁוִים וְהָא דְּקָאָמַר הָתָם וְאִידָךְ מַעֲשֵׂה הוֹרְדוֹס לָאו כְּלוּם הוּא המ"ל דְּנָפְקָא לֵיהּ מִקְּרָא דְּהָכָא אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ לְאוֹקְמֵי הַהוּא תַּנָּא דְּדָרֵשׁ עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶם שָׁוִים אֲפִילוּ כמ"ד מְשַׁמֵּשׁ מֵת בַּעֲרָיוֹת פָּטוּר וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי הָתָם פְּרָט לְמַעֲשֵׂה חִדּוּדִין וְכֵן גּוֹרֵס בֶּעָרוּךְ וּפִי' רַשִׁ"י שָׁם דְּמַעֲשֵׂה חִדּוּדִין הַיְנוּ דֶּרֶךְ אֵבָרִים וְקָשֶׁה דְּהָכָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְאַבָּיֵי דְּדֶרֶךְ אֵבָרִים לָאו כְּלוּם הוּא וְי"ל דְּהַיְנוּ כמ"ד הָתָם דְּמַעֲשֵׂה חִדּוּדִין לָאו כְּלוּם הוּא וַאֲפִילוּ לְמַאן דִּמְמַעֵט הָתָם מִקְּרָא אִכָּא לְמֵימַר דְּמִקְּרָא דְּהָתָם פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְאַבָּיֵי הָכָא: **לְשֶׁקִּנֵּא** לָהּ דֶּרֶךְ אֵבָרִים וְאִם תֹּאמַר הָא אֲפִילוּ אָמַר לָהּ אַל תִּסָּתְרִי סְתָם הָוֵי קִנּוּי וְאִם כֵּן מָה בְּכָךְ אִם הִזְכִּיר נָמֵי דֶּרֶךְ אֵבָרִים כֵּיוָן דְּאָמַר לָהּ נָמֵי אַל תִּסָּתְרִי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁקִּנֵּא לָהּ דֶּרֶךְ אֵבָרִים שֶׁאָמַר לָהּ אֵינִי חוֹשְׁדֵךְ אֶלָּא דֶּרֶךְ אֵבָרִים וְכֵן שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ: **אֵינוֹ** חַיָּב אֶלָּא עַל בִּיאַת מֵרוּק נִרְאֶה דִּמְחַיֵּב בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה אֲפִלּוּ בְּלֹא הוֹצָאַת זֶרַע אֶלָּא שֶׁתְּהֵא בִּיאָה הָרְאוּיָה לְהַזְרִיעַ כְּמוֹ בְּאֵשֶׁת אִישׁ דְּלָא בָּעֵינַן הוֹצָאַת זֶרַע אַף עַל גַּב דִּכְתִיב בָּהּ ש"ז וְלָא אֲתָא לְמַעוּטֵי בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה אֶלָּא הַעֲרָאָה וְשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ בספ"ב דִּכְרִיתוּת (דַּף יא:) וְנִרְאֶה דְּלַמְ"ד הַעֲרָאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה אֵין רְאוּיָה לְהִתְעַבֵּר בְּהַעֲרָאָה אֶלָּא בְּמֵרוּק גִּיד שֶׁאִם הָיְתָה רְאוּיָה לְהִתְעַבֵּר לָא הֲוָה מוֹקְמֵי קְרָא לְמַעוּטֵי הַעֲרָאָה אֶלָּא שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פג׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו, סמג לאוין קפה, טור אה״ע סי׳ כ:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב, סמג לאוין קפה, טור אה״ע סי׳ כ:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ י, סמג לאוין קפה, טוש״ע אה״ע סי׳ כ סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א סוטה כו:

ב סנהדרין עג:

תורה אור השלם

לֹא־יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְהֹוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ וגו׳ [דברים כג, ג]

בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ט]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה וגו׳ [דברים כה, ה]

וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ בַת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֶרְוָתָהּ וְהִיא־תִרְאֶה וגו׳ [ויקרא כ, יז]

כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא תִמְצָא־חֵן בְּעֵינָיו כִּי־מָצָא וגו׳ [דברים כד, א]

וְאֶל־אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ לֹא־תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע לְטָמְאָה־בָהּ [ויקרא יח, כ]

וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא וגו׳ [במדבר ה, יג]

וְאֶת־זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא [ויקרא יח, כב]

וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה שִׁכְבַת־זֶרַע וְהִוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵּה וגו׳ [ויקרא יט, כ]

מִכָּאן וְאֵילָךְ — אֵינוֹ אֶלָּא נְשִׁיקָה, וּפָטוּר עָלֶיהָ. וּפְלִיג אַדִּשְׁמוּאֵל. אֶחָד הַמְעָרֶה וְאֶחָד הַגּוֹמֵר — קָנָה. מַאי קָנָה? רַב אָמַר: קָנָה לַכֹּל, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לֹא קָנָה אֶלָּא לִדְבָרִים הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה: לִירַשׁ בְּנִכְסֵי אָחִיו, וּלְפוֹטְרָהּ מִן הַיִּיבּוּם. [א]מִן הַנִּשּׂוּאִין — לְדִבְרֵי הַכֹּל אָכְלָה, דְּהָא הֲוָת קָאָכְלָה מֵעִיקָּרָא. כִּי פְּלִיגִי מִן הָאֵירוּסִין. רַב אָמַר: אוֹכֶלֶת, דְּהָא רַבִּי רַחֲמָנָא בִּיאַת שׁוֹגֵג כְּמֵזִיד. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: כִּי רַבִּי רַחֲמָנָא, לְאוֹקְמֵיהּ בִּמְקוֹם בַּעַל, לְאַלּוֹמֵי מִבַּעַל — לָא. וְאַזְדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: כֹּל שֶׁהַבַּעַל מַאֲכִיל — יָבָם מַאֲכִיל, וְכֹל שֶׁאֵין הַבַּעַל מַאֲכִיל — יָבָם אֵינוֹ מַאֲכִיל. (א)מֵיתִיבִי: בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקַּחַת שֶׁנִּתְאָרְסָה לְכֹהֵן פִּקֵּחַ, וְלֹא הִסְפִּיק לְכוֹנְסָהּ עַד שֶׁנִּתְחָרֵשׁ — אֵינָהּ אוֹכֶלֶת. מֵת, וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם חֵרֵשׁ — אוֹכֶלֶת, וּבָזוֹ יָפֶה כֹּחַ הַיָּבָם מִכֹּחַ הַבַּעַל. בִּשְׁלָמָא לְרַב נִיחָא — אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא! אָמַר לָךְ שְׁמוּאֵל, אֵימָא הָכִי: וְלֹא הִסְפִּיק לְכוֹנְסָהּ עַד שֶׁנִּתְחָרֵשׁ — אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה, כָּנַס וְאַחַר כָּךְ נִתְחָרֵשׁ — אוֹכֶלֶת. מֵת וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם חֵרֵשׁ — אוֹכֶלֶת. וּמַאי "בָּזוֹ"? דְּאִילּוּ בַּעַל חֵרֵשׁ מֵעִיקָּרָא — לֹא אוֹכֶלֶת. וְאִילּוּ יָבָם חֵרֵשׁ מֵעִיקָּרָא — אָכְלָה. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: מִן הָאֵירוּסִין — דִּבְרֵי הַכֹּל לָא אָכְלָה, דְּהָא לָא אָכְלָה בְּחַיֵּי בַּעַל. [ב]כִּי פְּלִיגִי מִן הַנִּשּׂוּאִין. רַב אָמַר: אוֹכֶלֶת, דְּהָא הֲוָת אָכְלָה מֵעִיקָּרָא, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ אוֹכֶלֶת, כִּי רַבִּי רַחֲמָנָא בִּיאַת שׁוֹגֵג כְּמֵזִיד — לִדְבָרִים הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה, אֲבָל לְכֹל מִילֵּי — לָא. וְהָאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: כֹּל שֶׁהַבַּעַל מַאֲכִיל — יָבָם מַאֲכִיל! אֵימָא: כָּל בִּיאָה שֶׁהַבַּעַל מַאֲכִיל בָּהּ — יָבָם מַאֲכִיל בָּהּ, וְכָל בִּיאָה שֶׁאֵין הַבַּעַל מַאֲכִיל בָּהּ — אֵין הַיָּבָם מַאֲכִיל בָּהּ. [גד]מֵיתִיבִי: בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקַּחַת שֶׁנִּתְאָרְסָה לְכֹהֵן פִּקֵּחַ, וְלֹא הִסְפִּיק לְכוֹנְסָהּ עַד שֶׁנִּתְחָרֵשׁ — אֵינָהּ אוֹכֶלֶת. מֵת, וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם חֵרֵשׁ — אוֹכֶלֶת. וּבָזוֹ יָפֶה כֹּחַ יָבָם מִכֹּחַ בַּעַל. בִּשְׁלָמָא לְרַב — מְתָרֵץ כִּדְתָרֵיץ מֵעִיקָּרָא. אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא! קַשְׁיָא. [ה]תָּנוּ רַבָּנַן: בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקַּחַת שֶׁנִּתְאָרְסָה לְכֹהֵן פִּקֵּחַ, וְלֹא הִסְפִּיק לְכוֹנְסָהּ עַד שֶׁנִּתְחָרֵשׁ — אֵינָהּ אוֹכֶלֶת. נוֹלַד לָהּ בֵּן — אוֹכֶלֶת. מֵת הַבֵּן, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אוֹכֶלֶת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָהּ אוֹכֶלֶת. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי נָתָן? אָמַר רַבָּה: הוֹאִיל שֶׁכְּבָר אָכְלָה. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּיסֵּת לְכֹהֵן וּמִית לֵיהּ, תֵּיכוֹל, שֶׁכְּבָר אָכְלָה! אֶלָּא כֵּיוָן דְּמִית לֵיהּ, פְּקַע לֵיהּ קְדוּשְׁתֵּיהּ מִינַּהּ. הָכָא נָמֵי: כֵּיוָן דְּמִית לֵיהּ, פְּקַע קְדוּשְׁתֵּיהּ מִינַּהּ! אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: קָסָבַר רַבִּי נָתָן נִשּׂוּאֵי חֵרֵשׁ מַאֲכִילִין בִּתְרוּמָה, וְלָא גָּזְרִינַן נִשּׂוּאֵי חֵרֵשׁ אַטּוּ קִדּוּשֵׁי חֵרֵשׁ. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִי הָכִי, נוֹלַד לָהּ בֵּן לְמָה לִי? מִשּׁוּם רַבָּנַן. וְלִיפְלוֹג רַבִּי נָתָן עֲלַיְיהוּ בְּרֵישָׁא! שָׁבֵיק לְהוּ לְרַבָּנַן עַד דִּמְסַיְּימִי מִילְּתַיְיהוּ וַהֲדַר פְּלִיג עֲלַיְיהוּ. אִי הָכִי, לִיתְנֵי: מֵת הַבֵּן אֵינָהּ אוֹכֶלֶת, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אוֹכֶלֶת! קַשְׁיָא. (ב)וְכֵן הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת. אָמַר רַב עַמְרָם: הָא מִלְּתָא אֲמַר לַן רַב שֵׁשֶׁת, וְאַנְהֲרִינְהוּ

מִכָּאן וְאֵילָךְ מֵהַכְנָסַת עֲטָרָה וּלְמַטָּה אֵינוֹ אֶלָּא נְשִׁיקָה וּפָטוּר וּמִדְּפָטַר בִּנְשִׁיקָה וַדַּאי פְּלִיג אַדִּשְׁמוּאֵל דִּנְשִׁיקָה קָרֵי לָהּ הַעֲרָאָה וְהַעֲרָאָה רַבִּינַן לָהּ לְחִיּוּבֵי: קָנָה לַכֹּל בְּאַחַת מִן הַבִּיאוֹת גְּרוּעוֹת הַלָּלוּ קָנָה לָהּ לְכָל דָּבָר וְאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה מִיָּד אִם כֹּהֵן הוּא אַפִּי' הָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְלֹא בָּא עָלֶיהָ בִּיאָה גְּמוּרָה: הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה בְּפָרָשַׁת יְבָמִים שֶׁכָּתַב בָּהּ מִקְרָא זֶה יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ דְּדָרְשִׁינַן לֵיהּ בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן: לְיָרֵשׁ דִּכְתִיב יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו (דְּבָרִים כ"ה:ו'): וּלְפָטְרָהּ מִיִּבּוּם דְּאִם מֵת וְלוֹ בָּנִים מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת מֻתֶּרֶת לַשּׁוּק אוֹ אִם הוֹצִיאָהּ בְּגֵט לָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה אוֹ אִם הָיְתָה לָהּ צָרָה נִפְטְרָה בְּבִיאָתוֹ שֶׁל זוֹ: מִן הַנִּשּׂוּאִין הֵיכָא דְּנָפְלָה לְפָנָיו מִן הַנִּשּׂוּאִין שֶׁכְּבָר הָיְתָה אוֹכֶלֶת בִּימֵי אָחִיו וּכְשֶׁמֵּת וּבָטֵל קִנְיָנוֹ פָּסְקָה מִלֶּאֱכֹל דכ"ע לָא פְּלִיגֵי דְּקַנְיָא לָהּ הַהִיא בִּיאָה גְּרוּעָה לְהַאֲכִילָהּ: לְאוֹקְמֵהּ בִּמְקוֹם בַּעַל שֶׁאִם הָיְתָה אוֹכֶלֶת בְּחַיָּיו תֹּאכַל בִּשְׁבִיל זֶה אֲבָל לְאַלּוֹמֵי מִבַּעַל דִּבְחַיֵּי הַבַּעַל לֹא הָיְתָה אוֹכֶלֶת דְּאֵין הָאִשָּׁה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה הַאי נָמֵי לָא אַלִּים מִנֵּהּ וְדַוְקָא בְּבִיאָה בְּלֹא דַּעַת קִנְיָן אֲבָל בְּבִיאָה גְּמוּרָה אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה הִיא וְאוֹכֶלֶת אַפִּי' לִשְׁמוּאֵל: אֵין הַיָּבָם מַאֲכִיל בְּבִיאָה גְּרוּעָה: אֵינָהּ אוֹכֶלֶת (דְּהַהִיא חֻפָּה לָאו חֻפָּה הִיא) דְּגָזְרִינַן נִשּׂוּאֵי חֵרֵשׁ אַטּוּ קִדּוּשֵׁי חֵרֵשׁ כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן: מֵת חֵרֵשׁ זֶה לְאַחַר שֶׁכְּנָסָהּ וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם חֵרֵשׁ: אוֹכֶלֶת דְּלָא גָּרְעָה בִּיאַת חֵרֵשׁ מִבִּיאַת שׁוֹגֵג וּזְנוּת וְאֹנֶס שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לִקְנוֹת וְרַבְיָה רַחֲמָנָא לְגַבֵּי יָבָם: לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא דְּהָא לָא הֲוָה אָכְלָה מֵעִקָּרָא וְקָאָכְלָה הַשְׁתָּא: אֵימָא כְּנָסָהּ וְאַחַ"כ נִתְחָרֵשׁ אוֹכֶלֶת מֵת אַחַר שֶׁכְּנָסָהּ וְנִתְחָרֵשׁ וְנָפְלָה כו' אוֹכֶלֶת דְּהָא אָכְלָה מֵעִקָּרָא: וּמַאי בְּזוֹ יָפֶה כֹּחוֹ וּמַאי יִפּוּי כֹּחַ אִיכָּא הָא בַּעַל נָמֵי חֵרֵשׁ הוּא וּמַאֲכִילָהּ: חֵרֵשׁ מֵעִקָּרָא קֹדֶם שֶׁכְּנָסָהּ: דְּהָא אָכְלָה מֵעִקָּרָא וְהַשְׁתָּא הָדְרָא בְּהַךְ בִּיאָה דְּהָא רַחֲמָנָא רַבְּיֵהּ: כָּל בִּיאָה שֶׁהַבַּעַל מַאֲכִיל כְּגוֹן בִּיאַת חֻפָּה: בִּשְׁלָמָא לְרַב אע"ג דְּהָא מַתְנֵי' פְּרִיכָא לֵיהּ דְּקָתָנֵי אָכְלָה ואע"ג דְּלָא אָכְלָה מֵעִקָּרָא וְהָוְיָא כְּנוֹפֶלֶת מִן הָאֵרוּסִין דַּאֲמָרָן לֹא אָכְלָה אַפִּי' לְרַב: מְתָרֵץ לָהּ כִּדְמְתָרְצִינַן מֵעִקָּרָא אַלִּיבָּא דִּשְׁמוּאֵל חַסּוּרֵי מְחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי כְּנָסָהּ וְאַחַ"כ נִתְחָרֵשׁ אוֹכֶלֶת מֵת וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם חֵרֵשׁ אוֹכֶלֶת דְּהָא אָכְלָה מֵעִקָּרָא: אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל דְּאַפִּי' הָאוֹכֶלֶת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל הַיָּבָם בְּבִיאָה גְּרוּעָה: קַשְׁיָא דְּהָא בִּיאַת חֵרֵשׁ כְּבִיאַת שׁוֹגֵג וְאֹנֶס הִיא בְּלֹא כַּוָּנַת קִנְיָן וַאֲכָלָהּ: נוֹלַד לָהּ בֵּן אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ כִּדְכְתִיב וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ (וַיִּקְרָא כ"ב:י"א) קְרִי בֵהּ יַאֲכִילוּ: מֵת הַבֵּן וְהָאָב קַיָּם: ר' נָתָן אוֹמֵר אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בַּעֲלָהּ: וּמִית לֵיהּ בְּלֹא בֵּן: קָסָבַר ר' נָתָן נִשּׂוּאֵי חֵרֵשׁ דְּקִדְּשָׁהּ כְּשֶׁהוּא פִּקֵּחַ מַאֲכִילִין בִּתְרוּמָה דְּמִדְּאוֹרַיְתָא מִשְּׁעַת אֵרוּסִין אוֹכֶלֶת דִּכְתִיב (שָׁם) וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ מִיָּד וְרַבָּנָן הוּא דְּגָזְרִי עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמְזְגוּ לָהּ כּוֹס בְּבֵית אָבִיהָ וְתַשְׁקֶה לְאָחִיהָ וְלַאֲחוֹתָהּ כִּדְאָמְרִינַן בִּכְתֻבּוֹת באע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף נז:) הִלְכָּךְ כֵּיוָן דְּהַאי בִּשְׁעַת קִנְיָן הֲוֵי בֶּן דַּעַת וְהַשְׁתָּא הִכְנִיסָהּ לְחֻפָּה וְלֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא תַּשְׁקֶה אָכְלָה אֲבָל לָא גָּזְרִינַן נִשּׂוּאֵי חֵרֵשׁ אַטּוּ קִדּוּשֵׁי חֵרֵשׁ דְּלָאו בַּר קִנְיָן הוּא וְרַבָּנָן דְּאָסְרִי גָּזְרִי נִשּׂוּאֵי חֵרֵשׁ דַּהֲוֵי בֶּן דַּעַת בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין אַטּוּ הֵיכָא דְּקִדְּשָׁהּ כְּשֶׁהוּא חֵרֵשׁ דְּקִנְיָנוֹ לָאו קִנְיָן: נוֹלַד לָהּ בֵּן לָמָה לִי בְּלֹא בֵּן נָמֵי אָכְלָה לְרַבִּי נָתָן: מִשּׁוּם רַבָּנָן לְאַשְׁמוֹעִינַן הֵיכָא דְּנוֹלַד לָהּ בֵּן מוֹדוּ: וַהֲדַר פְּלִיג עֲלַיְהוּ וְאוֹכֶלֶת דְּקָאָמַר רַבִּי נָתָן אַכֻּלָּהּ מִלְּתָא קָאֵי בֵּין אַסֵּיפָא דְּמֵת הַבֵּן בֵּין אַרֵישָׁא קֹדֶם שֶׁנּוֹלַד לָהּ בֵּן דְּקָאָמְרִי רַבָּנָן אֵינָהּ אוֹכֶלֶת: אִי הָכִי דְּרַבִּי נָתָן אַרֵישָׁא נָמֵי פְּלִיג וּמְנַטֵּר הוּא דְּנָטַר לְרַבָּנָן עַד סִיּוּמָא: לִתְנֵי מֵת הַבֵּן אֵינָהּ אוֹכֶלֶת רַבִּי נָתָן אוֹמֵר אוֹכֶלֶת דְּהָתְנֵי כּוּלָּהּ מִלְּתָא דְּרַבָּנָן כַּחֲדָא וַהֲדַר לִפְלֹג רַבִּי נָתָן אַכֻּלָּהּ אֲבָל הַשְׁתָּא לֵיכָּא לְמֵימַר דְּנָטַר לְהוּ אַסִּיּוּמָא וּבְמֵת הַבֵּן לַחֲדָא פְּלִיג:

לַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים אע"ג דְּכָל שְׁאָר דְּבָרִים כְּתוּבִים נָמֵי בַּפָּרָשָׁה כִּדְדָרְשִׁינַן כֵּוָן שֶׁלְּקָחָהּ נַעֲשֵׂית כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר כֵּיוָן דְּבִיאַת שׁוֹגֵג לָא קָנֵי בְּעָלְמָא סְבָרָא הוּא דְּלָא רַבְּיֵהּ אֶלָּא לִדְבָרִים הַמְפֹרָשִׁים בַּפָּרָשָׁה בְּהֶדְיָא כְּגוֹן לְיָרֵשׁ בְּנִכְסֵי אָחִיו דִּכְתִיב יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו לְנַחֲלָה וְלִפְטֹר אֵשֶׁת אָחִיו מִן הַיִּבּוּם דִּכְתִיב לוֹ לְאִשָּׁה וְלֹא לְאָחִיו לְאִשָּׁה דְּפָקַע מִנָּהּ זִקַּת אָחִיו וְלִפְטֹר צָרָתָהּ דִּכְתִיב בֵּית אָחִיו בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵינוֹ בּוֹנֶה שְׁנֵי בָתִּים דְּהָנְהוּ דְּבָרִים הָווּ לְאוֹקְמֵהּ בִּמְקוֹם בַּעַל אֲבָל בִּתְרוּמָה לֹא אָכְלָה ע"י בִּיאָה גְּרוּעָה וְלֹא יוֹרְשָׁהּ וְלֹא מְטַמֵּא לָהּ וְלֹא מֵפֵר נְדָרֶיהָ דְּהַיְנוּ לְאַלּוֹמֵי מִבַּעַל אֲבָל מִן הַנִּשּׂוּאִין זַכַּאי בְּכוּלְּהוּ דְּלָא הָוֵי אֶלָּא לְאוֹקְמֵהּ בִּמְקוֹם בַּעַל דְּיָלְפִינַן מֵהָנֵי דִּכְתִיבִי וְלָא פְּלִיגֵי אֶלָּא בְּבִיאַת שׁוֹגֵג וְכַיּוֹצֵא בָּהּ אֲבָל בְּהַעֲרָאָה דְּקַנְיָא נָמֵי בְּעָלְמָא וּבִיאָה הִיא לְכָל דָּבָר לָא פְּלִיגֵי בָּהּ וּמַה שֶּׁקָּבַע מַחֲלָקְתָּן כָּאן אַמַּתְנִי' דְּאֶחָד הַגּוֹמֵר וְאֶחָד הַמְעָרֶה לָאו מִשּׁוּם דַּעֲלֵהּ פְּלִיגֵי אֶלָּא מִשּׁוּם דִּמְסַיֵּם בָּהּ קָנָה דְּקָאֵי נָמֵי אַבִּיאַת שׁוֹגֵג כֵּן נִרְאֶה לְר"י וּבַיְּרוּשַׁלְמִי אִיכָּא פְּלֻגְתַּיְהוּ וְאִיכָּא דְּמוֹקֵי פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּהַעֲרָאָה: **מִן** הַנִּשּׂוּאִין כ"ע לָא פְּלִיגֵי דְּאָכְלָה ע"י בִּיאָה וה"ה דַּהֲוָה מָצֵי לְמִינְקַט לְעִנְיַן לְיוֹרְשָׁהּ וּלְהִטַּמֵּא לָהּ וּלְהָפֵר נְדָרֶיהָ אֶלָּא נְקַט אֲכִילַת תְּרוּמָה לְרְבוּתָא וכ"ש לִשְׁאָר דְּבָרִים דִּזְמְנִין שֶׁהִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר וְלֹא אָכְלָה בִּתְרוּמָה כִּדְאָמַר בִּכְתֻבּוֹת בְּפֶ' נַעֲרָה (כְּתֻבּוֹת דַּף מח: וְשָׁם) מְסוּרָה לְכָל חוּץ לִתְרוּמָה גַּבֵּי מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל. [וְעַ' הֵיטֵב תּוֹס' סוֹטָה כד: ד"ה דְּהָאָמַר רַב]: **מֵת** וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם חֵרֵשׁ אוֹכֶלֶת וא"ת וְאַמַּאי אוֹכֶלֶת וְנִחוּשׁ לְסִמְפּוֹן שֶׁהֲרֵי לֹא בְּדָקָהּ שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְכָנְסָהּ עַד שֶׁנִּתְחָרֵשׁ וא"כ אֵינָהּ זְקוּקָה לוֹ וּלְקַמָּן נָמֵי דְּקָאָמַר דְּגָזְרִינַן נִשּׂוּאִין דְּחֵרֵשׁ אַטּוּ קִדּוּשִׁין תִּפּוֹק לֵהּ מִשּׁוּם סִמְפּוֹן וְלֵר' נָתָן נָמֵי אַמַּאי אוֹכֶלֶת ואור"י דְּלָא חָיְשִׁינַן לְסִמְפּוֹן אֶלָּא כְּשֶׁיָּכוֹל הַדָּבָר לְהִתְגַּלּוֹת שֶׁיֵּשׁ סִמְפּוֹן וְיִהְיוּ קִדּוּשֵׁי טָעוּת אֲבָל הָכָא דְּנִתְחָרֵשׁ לָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִתְפַּקַּח וְיִמְצָא סִמְפּוֹן: **כָּל** בִּיאָה שֶׁהַבַּעַל מַאֲכִיל בָּהּ אִי בִּיאָה אֵרוּסִין עוֹשָׂה אר"י דְּכָל בִּיאָה שֶׁהַבַּעַל מַאֲכִיל בָּהּ ע"י חֻפָּה שֶׁאַחֲרֶיהָ קָאָמַר:

מסורת הש"ס

א תוספתא יבמות

ב לעיל לה.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פח' מהל' תרומות הל' ו:

ב מיי' פח' מהל' תרומות הל' ו:

ג מיי' פח' מהל' תרומות הל' ט:

ד מיי' פח' מהל' תרומות הל' ז:

ה מיי' פח' מהל' תרומות הל' ז:

[א]וְאַנְהֲרִינְהוּ לְעַיְינִין מִמַּתְנִיתִין: אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֶנְסָה, אַף עַל פִּי שֶׁמּוּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ — פְּסוּלָה לִכְהוּנָּה. וְתַנָּא תּוּנָא: וְכֵן הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה, אוֹ פְּסוּלוֹת. (א)מַאי "וְכֵן"? מַאי לָאו: לָא שְׁנָא בְּשׁוֹגֵג, וְלָא שְׁנָא בְּמֵזִיד, וְלָא שְׁנָא בְּאוֹנֶס, וְלָא שְׁנָא בְּרָצוֹן, וְקָתָנֵי: פְּסָלָהּ. לָא. מַאי "וְכֵן" — אַהַעֲרָאָה. הַעֲרָאָה דְּמַאן, אִילֵימָא דַּעֲרָיוֹת — לְמֵימְרָא דַּעֲרָיוֹת יָלְפִינַן מִיְּבָמָה? אַדְּרַבָּה: יְבָמָה יָלְפִינַן מֵעֲרָיוֹת, דְּעִיקַּר הַעֲרָאָה בַּעֲרָיוֹת כְּתִיב! אֶלָּא, מַאי "וְכֵן"? אַשֶּׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ דַּעֲרָיוֹת. אַדְּרַבָּה: עִיקַּר "מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה" בַּעֲרָיוֹת כְּתִיב! אֶלָּא, מַאי "וְכֵן"? אַשֶּׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ דְּחַיָּיבֵי לָאוִין. אָמַר רָבָא: אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁנֶּאֶנְסָה, בַּעְלָהּ — לוֹקֶה עָלֶיהָ מִשּׁוּם זוֹנָה. מִשּׁוּם זוֹנָה אִין, מִשּׁוּם טוּמְאָה לָא? אֵימָא אַף מִשּׁוּם זוֹנָה. (ב)מֵתִיב רַבִּי זֵירָא: "וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה" — אֲסוּרָה, הָא נִתְפָּשָׂה — מוּתֶּרֶת. וְיֵשׁ לָךְ אַחֶרֶת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְפָּשָׂה — אֲסוּרָה, וְאֵי זוֹ — זוֹ אֵשֶׁת כֹּהֵן. וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה, עֲשֵׂה! אָמַר רַבָּה: הַכֹּל הָיוּ בִּכְלַל זוֹנָה, כְּשֶׁפָּרַט לְךָ הַכָּתוּב גַּבֵּי אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל "וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה" אֲסוּרָה, הָא נִתְפָּשָׂה מוּתֶּרֶת — מִכְּלָל דְּאֵשֶׁת כֹּהֵן כִּדְקָיְימָא קָיְימָא. [בג]וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבָּה: אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁנֶּאֶנְסָה — בַּעְלָהּ לוֹקֶה עָלֶיהָ מִשּׁוּם טוּמְאָה. מִשּׁוּם טוּמְאָה — אִין, מִשּׁוּם זוֹנָה — לָא, אַלְמָא בְּאוֹנֶס לָא קָרֵינָא בַּיהּ זוֹנָה. [דה]מֵתִיב רַבִּי זֵירָא: "וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה" — אֲסוּרָה, הָא נִתְפָּשָׂה — מוּתֶּרֶת. וְיֵשׁ לָךְ אַחֶרֶת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְפָּשָׂה — אֲסוּרָה, וְאֵיזוֹ — זוֹ אֵשֶׁת כֹּהֵן, וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה, עֲשֵׂה! [ו]אָמַר רָבָא: הַכֹּל הָיוּ בִּכְלַל "אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה", כְּשֶׁפָּרַט לְךָ הַכָּתוּב גַּבֵּי אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל "וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה" — אֲסוּרָה, הָא נִתְפָּשָׂה — מוּתֶּרֶת, מִכְּלַל דְּאֵשֶׁת כֹּהֵן כִּדְקָיְימָא — קָיְימָא. [ז]מַתְנִי׳ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מִן הָאֵירוּסִין — לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין. נִתְאַרְמְלוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ, מִן הַנִּשּׂוּאִין — פְּסוּלוֹת, מִן הָאֵירוּסִין — כְּשֵׁרוֹת. גְּמָ׳ תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: קַל וָחוֹמֶר, וּמָה קִדּוּשֵׁי רְשׁוּת — אֵין מַאֲכִילִין, קִדּוּשֵׁי עֲבֵירָה — לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! אָמְרוּ לוֹ: לֹא. אִם אָמַרְתָּ בְּקִידּוּשֵׁי רְשׁוּת שֶׁכֵּן אֵין לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר, תֹּאמַר בְּקִדּוּשֵׁי עֲבֵירָה, שֶׁכֵּן יֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת יִשְׂרָאֵל, בָּאנוּ לְמַחְלוֹקֶת רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן. [ח](ג)לְרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְיתָא לָא אָכְלָה — הָא נָמֵי לָא אָכְלָה. לְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמְרִי מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְיתָא אָכְלָה —

הָא

וְאַנְהֲרִינְהוּ לְעַיְנִין מִמַּתְנִיתִין מִמִּשְׁנָתֵנוּ הֵבִיא רְאָיָה לִדְבָרָיו וְהֵאִיר עֵינֵינוּ בָּהּ: אע"פ שֶׁמֻּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ה) וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה אֲסוּרָה הָא נִתְפָּשָׂה מֻתֶּרֶת: פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה אִם מֵת בַּעְלָהּ לֹא תִּנָּשֵׂא לְכֹהֵן: וְתַנָּא תּוּנָא תַּנָּא דִידַן כְּמוֹ אַבּוּנָא אַחֲוָנָא: מַאי וְכֵן לָאו אַאוֹנֵס וְאַשּׁוֹגֵג דִּלְעֵיל קָאֵי וְקָתָנֵי הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת פְּסָלָהּ לִכְהֻנָּה וְאֵשֶׁת אִישׁ בִּכְלַל עֲרָיוֹת הִיא: לָא אַהַעֲרָאָה וּבְרָצוֹן דְּהָוְיָא זוֹנָה: וּפָרְכִינַן עִקַּר הַעֲרָאָה בַּעֲרָיוֹת כְּתִיבָא וְהֵיכִי מְדַמֵּה לָהּ מַתְנִי' לְיִבְמָהּ כְּאִלּוּ מִיְּבָמָה גָּמַר לָהּ: אַשֶּׁלֹּא כְדַרְכָּהּ דְּקָתָנֵי גַּבֵּי יְבָמָה וְלֹא חִלֵּק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה דְּהַיְנוּ בֵּין כְּדַרְכָּהּ לְשֶׁלֹּא כְדַרְכָּהּ וְעָלָהּ תָּנֵי וְכֵן הַבָּא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת פְּסָלָהּ לִכְהֻנָּה מִשּׁוּם זוֹנָה וּלְעוֹלָם בְּרָצוֹן וּגְמַר בִּיאָה בִּיאָה מִיְּבָמָה דְּרַבִּינַן בָּהּ וּלְקָחָהּ שֶׁלֹּא כְדַרְכָּהּ: ה"ג אֶלָּא מַאי וְכֵן אַשֶּׁלֹּא כְדַרְכָּהּ דְּחַיָּבֵי לָאוִין אַלְמָנָה לְכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט דְּלָא כְּתִיב בְּהוּ מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה אֲבָל מִשּׁוּם הַעֲרָאָה לָא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנְיֵהּ דְּהָא רַבִּינַן לְעֵיל הַעֲרָאָה דְּחַיָּבֵי לָאוִין מִקִּיחָה קִיחָה דַּעֲרָיוֹת: בַּעְלָהּ לוֹקֶה עָלֶיהָ מִשּׁוּם זוֹנָה דִּכְתִיב זוֹנָה לֹא יִקָּחוּ (וַיִּקְרָא כא) וּסְתָם זוֹנָה הַיְנוּ מְנָאֶפֶת תַּחַת בַּעְלָהּ שֶׁטָּעֲתָה מֵאַחַר בַּעְלָהּ לְזָרִים וְזוֹ אע"ג דְּנֶאֶנְסָה גַּבֵּי כֹּהֵן לָא פְּלִיג רַחֲמָנָא בֵּין אֹנֶס בֵּין רָצוֹן כִּדְגָמְרִי' מִוְּהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה דְּהִיא מְעוּטָא מַשְׁמַע הִיא אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל הוּא דְּיֵשׁ חִלּוּק בֵּין נִתְפְּשָׂה לְלֹא נִתְפְּשָׂה אֲבָל אֵשֶׁת כֹּהֵן אֵין חִלּוּק: מִשּׁוּם טֻמְאָה לֹא בִּתְמִיהַ הָא אָמְרִי' בפ"ק (דַּף יא:) הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה לְרַבּוֹת סוֹטָה שֶׁנִּבְעֲלָה דִּכְתִיב לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ (דְּבָרִים כ"ד:ד'): הַכֹּל הָיוּ בִּכְלַל זוֹנָה כָּל הַנִּבְעָלוֹת תַּחַת בַּעֲלֵיהֶן בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן בִּכְלַל זוֹנָה לֹא יִקָּחוּ הֵן שֶׁהֲרֵי כֻּלָּן נִבְעֲלוּ בְּעִילַת זְנוּת וְהוֹצִיא לְךָ הַכָּתוּב אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל אֲנוּסָה מִן הַכְּלָל אֲבָל אֵשֶׁת כֹּהֵן כִּדְקַיְמָא קַיְמָא: מִשּׁוּם טֻמְאָה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה לְרַבּוֹת סוֹטָה שֶׁנִּבְעֲלָה: מַתְנִי' מִן הָאֵרוּסִין לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה מִשָּׁעָה שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ לְאֵלּוּ קִדּוּשֵׁי עֲבֵרָה נִפְסְלָה מִלֶּאֱכֹל בִּתְרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא אִם בַּת כֹּהֵן הִיא: ר' אֶלְעָזָר ור"ש מַכְשִׁירִין עַד שֶׁתִּבָּעֵל לוֹ וְתַעֲשֶׂה חֲלָלָה כִּדְכְתִיב לֹא יְחַלֵּל שְׁנֵי חִלּוּלִין אֶחָד לָהּ וְאֶחָד לְזַרְעָהּ: נִתְאַרְמְלוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ מִן הַכֹּהֲנִים הַלָּלוּ: מִן הַנְּשׂוּאִין פְּסוּלוֹת דְּשַׁוְיָהּ חֲלָלָה בְּבִיאָתוֹ: מִן הָאֵרוּסִין כְּשֵׁרוֹת דַּאֲפִילּוּ ר"מ לָא פְּסִיל מִן הָאֵרוּסִין אֶלָּא בְּחַיֵּיהֶן דְּמִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה אֲבָל מֵתוּ לֹא: גְּמ' מַה קִדּוּשֵׁי רְשׁוּת כְּגוֹן יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת כֹּהֵן שֶׁאֵין קִדּוּשֶׁיהָ עֲבֵרָה: אֵין מַאֲכִילִין כְּלוֹמַר אֵין מַנִּיחִין אוֹתָן לֶאֱכֹל דִּתְנַן לְקַמָּן הָאֵרוּסִין פּוֹסְלִין בְּפֶ' אַלְמָנָה לכה"ג (דַּף סז:): תֹּאמַר בְּקִדּוּשֵׁי עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְכֹהֵן זֶה לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר בִּרְאוּיָה לוֹ. כָּךְ שָׁמַעְתִּי וְלִבִּי מְגַמְגֵּם חֲדָא דְּאֵין זֶה לְשׁוֹן הַשַּׁ"ס וְהָכִי אִבַּעְיָא לֵהּ לְמֵימַר וּמַה קִדּוּשֵׁי רְשׁוּת פּוֹסְלִין כו' וְעוֹד מִדְּקָאָמַר ר' אוֹשַׁעְיָא פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת יִשְׂרָאֵל בָּאנוּ לְמַחְלֹקֶת ר"מ ור"א וְלָא קָתָנֵי פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת כֹּהֵן ש"מ דִּפְלוּגְתָּא דְּמַתְנִי' לָאו בְּבַת כֹּהֵן לְחוּדָהּ הִיא דְּא"כ הֵיכִי מָצֵי רַבִּי אוֹשַׁעְיָא לְמֵימַר לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְר' שִׁמְעוֹן אָכְלָה אֵימַר דְּאָמְרִי ר' אֶלְעָזָר ור"ש בְּבַת כֹּהֵן בְּבַת יִשְׂרָאֵל מִי אָמְרִי: לָשׁוֹן אַחֵר וְהוּא עִקַּר אַלְמָנָה לְכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט מִן הָאֵרוּסִין לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה בֵּין בְּבַת כֹּהֵן בֵּין בְּבַת יִשְׂרָאֵל קָמַיְירֵי בְּבַת כֹּהֵן כִּדְפָרֵשִׁית בְּבַת יִשְׂרָאֵל וְאַלִּבָּא דְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה דְּאָמַר בִּכְתֻבּוֹת (דַּף נז.) הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִשְּׂאוּ אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה וְקָאָמַר ר' מֵאִיר אַלְמָנָה לְכ"ג אע"פ דְּקִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין וְקִנְיַן כַּסְפּוֹ הִיא לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה כִּשְׁאָר הָאֲרוּסוֹת לְכֹהֵן שֶׁאוֹכְלוֹת מִן הַתּוֹרָה מ"ט דְּמִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאַת עֲבֵרָה וְר' אֶלְעָזָר ור"ש מַכְשִׁירִין דְּהָא קִנְיַן כַּסְפּוֹ הִיא וְאִי מִשּׁוּם חֲלָלָה הֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיהָ לֹא נִתְחַלְּלָה: נִתְאַרְמְלוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ מִן הַכֹּהֲנִים הַלָּלוּ מִן הָאֵרוּסִין כְּשֵׁרוֹת לִנָּשֵׂא לַכֹּהֲנִים אִם נִתְאַלְמְנוּ וְגַבֵּי גְּרוּשָׁה אִם בַּת כֹּהֵן הִיא כְּשֵׁרָה לִתְרוּמָה: מִן הַנְּשׂוּאִין פְּסוּלָה דְּשַׁוְיוּהָ חֲלָלָה: וּמַה קִּדּוּשֵׁי רְשׁוּת יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת יִשְׂרָאֵל אֵין מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה: קִדּוּשֵׁי עֲבֵרָה כְּגוֹן אֵלּוּ לכ"ש: בְּמָקוֹם אַחֵר אֲפִילּוּ נִשֵּׂאת תֹּאמַר בְּקִדּוּשֵׁי עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל בִּרְאוּיָה לוֹ: פְּצוּעַ דַּכָּא מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְיתָא הִיא:

מַאי וְכֵן מַאי לָאו לָא שְׁנָא בְּשׁוֹגֵג כו' וְקָתָנֵי פְּסָלָהּ וְלֵיכָּא לְמֵימַר מִשּׁוּם אֲחֵרִים נָקַט פְּסָלָהּ וְלֹא מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ דְּעִקַּר חִדּוּשׁ דְּאֹנֶס וְרָצוֹן לָא הָוֵי אֶלָּא בְּאֵשֶׁת אִישׁ אֲבָל בִּשְׁאָר עֲרָיוֹת אֵין חִדּוּשׁ טְפֵי בְּאֹנֶס מִבְּרָצוֹן לְעִנְיַן פְּסוּלֵי כְהֻנָּה: עִקַּר הַעֲרָאָה בַּעֲרָיוֹת כְּתִיב וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסִי אַדְּרַבָּה יְבָמָה הוּא דְּיָלְפִינַן מֵעֲרָיוֹת וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּדֹחַק דאע"ג דִּיבָמָה מְחַיָּבֵי לָאוִין הוּא דְּיָלְפִינַן וְלֹא מֵעֲרָיוֹת חָשִׁיב לֵיהּ כְּאִלּוּ יָלְפִינַן מֵעֲרָיוֹת דע"י עֲרָיוֹת וְשִׁפְחָה חֲרוּפָה שֶׁמְּעִינַן לֵיהּ בְּחַיָּבֵי לָאוִין: וְכֵן אַשֶּׁלֹּא כְדַרְכָּהּ דְּחַיָּבֵי לָאוִין פֵּי' בְּקוּנְטְרֵס אַלְמָנָה לְכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט אֲבָל מִשּׁוּם הַעֲרָאָה לָא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנְיֵהּ דְּהָא מְרַבֵּינַן לֵיהּ לְעֵיל מִקִּיחָה קִיחָה דַּעֲרָיוֹת וְקָשֶׁה לר"י דְּאִי מִשּׁוּם חַיָּבֵי לָאוִין דִּכְהֻנָּה נָקַט לָהּ לְשֶׁלֹּא כְדַרְכָּהּ נַמֵּי לָא אִצְטְרִיךְ דְּאִיכָּא לְמֵילַף נָמֵי קִיחָה קִיחָה מֵעֲרָיוֹת דִּכְתִיב בְּהוּ מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה אֶלָּא נִרְאֶה לר"י דְּקָאֵי אַשְּׁאָר חַיָּבֵי לָאוִין דְּלָאו דִּכְהֻנָּה דְּלָא כְּתִיב בְּהוּ קִיחָה דְּלָא שָׁמְעִינַן בְּהוּ שֶׁלֹּא כְדַרְכָּהּ אֶלָּא מג"ש דְּבִיאָה בִּיאָה מִיְּבָמָה כִּי הֵיכִי דְּיָלְפִינַן לְעֵיל מִנַּיְהוּ יְבָמָה לְעִנְיַן הַעֲרָאָה: וְאֵי זוֹ זוֹ אֵשֶׁת כֹּהֵן מִוְּהָיָא קָדָרֵשׁ וא"ת וְהָא קָדָרְשִׁינַן לָהּ בִּכְתֻבּוֹת בְּפֶרֶק נַעֲרָה (כְּתֻבּוֹת דַּף נא: וְשָׁם) לִדְרָשָׁא אֲחֵרִיתִי לִתְחִלָּתָהּ בְּאֹנֶס וְסוֹפָהּ בְּרָצוֹן דִּשְׁרְיָא ואר"י דְּהָתָם אַסְמַכְתָּא הִיא דְּמִסְּבָרָא הִיא דִּשְׁרְיָא דַּחֲשִׁיב אֹנֶס אע"ג דְּסוֹפָהּ בְּרָצוֹן דְּיִצְרָא אַלְבְּשָׁהּ כִּי הֵיכִי דְּהָוֵי אַסְמַכְתָּא הָא דְּקָאָמַר (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף ק:) וְאֵי זוֹ זוֹ שֶׁקִּדּוּשֶׁיהָ טָעוּת: מִן הָאֵרוּסִין לֹא יֹאכְלוּ פֵּי' בַּקוּנְטְ' בְּלָשׁוֹן שֵׁנִי וְנִרְאֶה לוֹ עִקָּר דְּאַיְּרֵי בֵּין בְּבַת כֹּהֵן בֵּין בְּבַת יִשְׂרָאֵל דר"מ פְּסִיל אֲפֵי' בְּבַת כֹּהֵן ור"א וְר' שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין אֲפֵי' בְּבַת יִשְׂרָאֵל וְנִתְאַרְמְלוּ אוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשׁוּ מִן הָאֵרוּסִין כְּשֵׁרוֹת לֹא שַׁיָּךְ כְּשֵׁרוֹת בְּבַת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא לִנָּשֵׂא לִכְהֻנָּה דְּבִתְרוּמָה לֹא אָכְלָה וּבְנִתְגָּרְשָׁה לֹא שַׁיָּךְ אֲפֵי' לִנָּשֵׂא וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּנִתְגָּרְשָׁה אִם בַּת כֹּהֵן הִיא כְּשֵׁרָה לִתְרוּמָה וּבַגְּמָ' דְּקָאָמַר מַה קִדּוּשֵׁי רְשׁוּת אֵין מַאֲכִילִים בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת יִשְׂרָאֵל קָאָמַר וְקָשֶׁה לר"י דְּמַה ק"ו הוּא זֶה דְּכֵיוָן דְּלֵיכָּא צַד כְּהֻנָּה כְּלָל מֵאַיִן לָהֶם לְהַאֲכִיל לְאוֹתָם הַקִּדּוּשִׁין וְעוֹד הִקְשָׁה הָ"ר מֹשֶׁה כֹּהֵן דְּהֵיאַךְ יַאֲכִיל בַּת יִשְׂרָאֵל בְּהַגָּעַת זְמַן דְּבִפְסוּלוֹת לֹא שַׁיָּךְ אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה כִּדְאָמְרִי' בְּיֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת פה.) בְּעַמּוּד וְהוֹצֵא קָאֵי מְזוֹנֵי אִית לָהּ וְנִרְאֶה דִּבְבַת כֹּהֵן אַיְּרֵי כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס בְּלָשׁוֹן רִאשׁוֹן וּבַגְּמָ' גָּרֵיס מַה קִדּוּשֵׁי רְשׁוּת פּוֹסְלִין וְכֵן גִּרְסַת ר"ח וְגַבֵּי פְּצוּעַ דַּכָּא גָּרְסִי' שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת כֹּהֵן וְכֵן ר"ח וְלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּסְפָרִים שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת יִשְׂרָאֵל וּלְפִי שֶׁהַגִּרְסָא הָיְתָה כְּתוּבָה בְּסֵפֶר רַשִׁ"י פֵּי' כֵּן אֲבָל הַגִּרְסָא כְּתוּבָה בְּסֵפֶר ר"ח כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ח, סמג לאוין קכא, סמג עשין מה, טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יא:

ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' א:

ג מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג עשין מה:

ד מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' יט:

ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' כא, סמג עשין מה, טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' י:

ו מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ז, סמג עשין מה:

ז מיי' פז' מהל' תרומות הל' כא:

ח מיי' פז' מהל' תרומות הל' יד:

מסורת הש"ס

א חולין טו.

ב לקמן ק:, כתובות עד:, במדבר רבה, כתובות נא:

ג לעיל לה.

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא אשת כהן שנאנסה. עיין לעיל דף לה ע"א תד"ה אמ"פ:

תורה אור השלם

וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא [ויקרא יח, כב]

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה [במדבר ה, יג]

לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה [דברים כד, ד]

לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דכה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהוָה [דברים כג, ב]

הָא נָמֵי אָכְלָה. מִמַּאי? דִּלְמָא עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָתָם, אֶלָּא דְּיֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר. אֲבָל הָכָא, דְּאֵין לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר — לָא. וְכִי תֵּימָא: הָכָא נָמֵי יֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל בְּבַת גֵּרִים, וְהָא מִיבַּעְיָא בְּעָא לַהּ רַבִּי יוֹחָנָן מֵרַבִּי אוֹשַׁעְיָא, וְלָא פְּשַׁיט לֵיהּ. אִיתְּמַר, אַבָּיֵי אָמַר: הוֹאִיל וּמַאֲכִילָהּ בְּלֹא יְדָעָהּ. רָבָא אָמַר: הוֹאִיל וּמַאֲכִילָהּ בַּעֲבָדָיו וְשִׁפְחוֹתָיו הַכְּנַעֲנִים. אַבָּיֵי לָא אָמַר כְּרָבָא — קִנְיָן דְּאִישׁוּת מִקִּנְיָן דְּאִישׁוּת יָלְפִינַן, וְלָא יָלְפִינַן קִנְיָן דְּאִישׁוּת מִקִּנְיָן דַּעֲבָדִים. (א)וְרָבָא לָא אָמַר כְּאַבָּיֵי — שָׁאנֵי הָתָם, שֶׁכְּבָר אָכְלָה. וְאַבָּיֵי: שֶׁכְּבָר אָכְלָה לָא אָמְרִינַן, דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּיסֵּת לְכֹהֵן וּמִית — תֵּיכוּל, שֶׁכְּבָר אָכְלָה. וְרָבָא: הָתָם פָּקַע קִנְיָנֵיהּ, הָכָא לָא פָּקַע קִנְיָנֵיהּ. גּוּפָא, בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי יוֹחָנָן מֵרַבִּי אוֹשַׁעְיָא: פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת גֵּרִים. מַהוּ שֶׁיַּאֲכִילֶנָּה בִּתְרוּמָה? אִישְׁתִּיק וְלָא אֲמַר לֵיהּ וְלָא מִידֵּי. לְסוֹף אֲתָא גַּבְרָא רַבָּה אַחֲרִינָא וּבְעָא מִינֵּיהּ מִילְּתָא [אַחְרִיתָא] וּפְשַׁט לֵיהּ. וּמַנּוּ — רֵישׁ לָקִישׁ. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה לְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא: אַטּוּ רַבִּי יוֹחָנָן לָאו גַּבְרָא רַבָּה הוּא? אֲמַר לֵיהּ: דְּקָבָעֵי מִינַּאי מִילְּתָא דְּלֵית לַהּ פָּתְרֵי. (ב)לְמַאן? אִי לְרַבִּי יְהוּדָה, בֵּין בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי בֵּין לָאו בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי — לָא אָכְלָה. אִי בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי — לָא אָכְלָה, דְּהָא אָמַר מָר: בַּת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר. אִי לָאו בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי — לָא אָכְלָה, דְּהָא אָמְרִינַן: קְהַל גֵּרִים אִיקְּרִי קָהָל. אוְאִי לְרַבִּי יוֹסֵי, בֵּין בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי בֵּין לָאו בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי — אָכְלָה. בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי — אָכְלָה, דְּהָא אָמַר: אַף גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת — בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לִכְהוּנָּה. אִי לָאו בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי — אָכְלָה, דְּהָא אָמַר: קְהַל גֵּרִים לָא אִיקְּרִי קָהָל. ב(ג)אֶלָּא אַלִּיבָּא דְּהַאי תַּנָּא: דִּתְנַן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אִשָּׁה בַּת גֵּרִים לֹא תִּנָּשֵׂא לִכְהוּנָּה עַד שֶׁתְּהֵא אִמָּהּ מִיִּשְׂרָאֵל. וְהָכִי קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ: כַּשְׁרוּת מִיתּוֹסְפָא בַּהּ — וְאָכְלָה, אוֹ דִלְמָא קְדוּשָּׁה מִיתּוֹסְפָא בַּהּ — וְלָא אָכְלָה. גתָּא שְׁמַע: כִּי אֲתָא רַבִּי אַחָא בַּר חִינָּנָא מִדָּרוֹמָא, אֲתָא וְאַיְיתִי מַתְנִיתָא בִּידֵיהּ: מִנַּיִן לִפְצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת גֵּרִים שֶׁמַּאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ וְגוֹ' יֹאכַל בּוֹ". לְמַאן? אִילֵימָא לְרַבִּי יְהוּדָה, הָאָמַר: בֵּין בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי בֵּין לָאו בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי — לָא אָכְלָה. וְאִי לְרַבִּי יוֹסֵי — לָמָּה לִי קְרָא, הָאָמַר: בֵּין בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי בֵּין לָאו בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי — אָכְלָה! אֶלָּא לָאו, לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, וּשְׁמַע מִינַּהּ כַּשְׁרוּת אִיתּוֹסַפָא בַּהּ וְאָכְלָה. שְׁמַע מִינַּהּ. אִיתְּמַר, רַב אָמַר:

יֵשׁ

הָא נָמֵי אָכְלָה דְּקִנְיַן כַּסְפּוֹ הִיא וְאוֹכֶלֶת דְּבַר תּוֹרָה וְעַד דְּבָעֵיל לָהּ דְּשַׁוְיָהּ חֲלָלָה אָכְלָה: הָכָא אֵין לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאֵין לְךָ אִשָּׁה שֶׁמֻּתֶּרֶת לוֹ: בְּבַת גֵּרִים דְּקָסָבַר קְהַל גֵּרִים לָא אִקְּרִי קָהָל וְאֵינָן בִּכְלַל לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא וְנוֹשְׂאָהּ בְּהֶתֵּר וּמַאֲכִילָהּ תְּרוּמָה: וְהָא בָּעֵי מִנֵּהּ ר' יוֹחָנָן מֵרַבִּי אוֹשַׁעְיָא לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין וְלָא פְּשִׁיט לֵיהּ אִי מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה אוֹ לֹא: אִתְּמַר לְשַׁנּוּיֵי קֻשְׁיָן אֲתָא: הוֹאִיל וּמַאֲכִילָהּ בְּלֹא יְדָעָהּ הָיָה נָשׂוּי כֹּהֵן אִשָּׁה וְאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה וְנַעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא וּבָא עָלֶיהָ לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה דְּשַׁוְיָהּ חֲלָלָה דְּנִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ וְאִם לֹא יְדָעָהּ מִשֶּׁנַּעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא הֲרֵי זוֹ אוֹכֶלֶת מִשְׁנָה הִיא בְּפֶ' הֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת ע.) אַלְמָא מָצִינוּ פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן מַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר הִלְכָּךְ בִּקְדוּשֵׁי עֲבֵרָה נָמֵי מַאֲכִיל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא עֲשָׂאָהּ חֲלָלָה: שֶׁכְּבָר אָכְלָה כְּשֶׁהוּא בָּרִיא: דְּלֵית לֵיהּ פָּתְרֵי שֶׁאֵין יוֹדֵעַ לְפָרְשָׁהּ: לְמַאן אִי לְר' יְהוּדָה כו' הַשַּׁ"ס הוּא דְּקָא בָּעֵי לָהּ וּמְפָרֵשׁ וְאָזֵל עַד סֵיפָא וּפָשְׁטָהּ אֲבָל ר' אוֹשַׁעְיָא לֹא פָּשַׁט בָּהּ מִדֵּי כְּדַאֲמָרָן לְעֵיל הָא בְּעָא מִנֵּהּ כו': וְאִית דִּמְפָרְשִׁי דְּלֵית לֵיהּ פָּתְרֵי אֵינָהּ צְרִיכָה לְפָרֵשׁ דִּלְמַאן קָבָעֵי לָהּ אִי לְר' יְהוּדָה כו'. וְשִׁבּוּשׁ הוּא מִפְּנֵי שְׁנֵי דְּבָרִים חֲדָא דַּאֲמַרַן לְעֵיל וְלֹא פָּשַׁט לֵיהּ וְאִם כֵּן דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא קָאָמַר לָהּ לְכֻלָּהּ מִלְּתָא הָא פָּשְׁטָהּ בַּמַּסְקָנָא וְעוֹד דְּקָנָסֵב וְאָזֵל לְפָרוּשֵׁי דְּלָא צְרִיכָה לֵיהּ לְמִבַּעְיָא לָן וְקָא נָסֵב בְּסֵיפָא תָּא שְׁמַע אַלְמָא צְרִיכָה רָבָא: בֵּין בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי כו' לְקַמָּן בְּפֶרֶק הֶעָרֵל (יְבָמוֹת דַּף עו.) מִבַּעְיָא לָן כֹּהֵן פְּצוּעַ דַּכָּא מַהוּ בְּגִיּוֹרֶת בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי וְאָסוּר כו' וְהָכָא בֵּין בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי כֹּהֵן הַנַּעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא בֵּין בִּקְדֻשַּׁת כֹּהֵן קָאֵי וְאָסוּר בְּכָל הָאֲסוּרוֹת לִכְהֻנָּה בֵּין לָאו בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי וְאֵינוֹ מֻזְהָר מִלִּשָּׂא אִשָּׁה פְּגוּמָה לֹא אָכְלָה: אִי בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי לָא אָכְלָה דְּהָא אָמַר מָר בַּת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר וּבַת חָלָל פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין וְכֵיוָן דִּבְקֻדְשְּׁתֵּהּ קָאֵי לָא אָכְלָה דְּאָמְרִינַן הֲרֵי זוֹ פְּסוּלָה לוֹ וַעֲשָׂאָהּ חֲלָלָה בְּבִיאָתוֹ: וְאִי לָאו בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי וְאֵינָהּ אֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם קְדֻשַּׁת כֹּהֵן אֲפִי' הָכִי לֹא אָכְלָה שֶׁאֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם פְּצוּעַ דַּכָּא דְּהָאָמְרַתְּ קְהַל גֵּרִים אִקְרֵי קָהָל. פְּלֻגְתָּא דר' יְהוּדָה וְר' יוֹסֵי בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין: אַלִּבָּא דְּהַאי תַּנָּא קָמִבַּעְיָא לֵיהּ לְר' יוֹחָנָן וּכְגוֹן דְּאִמָּהּ מִיִּשְׂרָאֵל: כְּשֵׁרוּת אִתּוֹסַפָא בָּהּ וּרְאוּיָה לִכְהֻנָּה וְלָאו קְדוֹשָׁה לְאַקְרוּיֵי קָהָל וּמֻתֶּרֶת לִפְצוּעַ דַּכָּא וְאוֹכֶלֶת מִמַּה נַּפְשָׁךְ דְּאִי נָמֵי בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לוֹ וּמִשּׁוּם פְּצוּעַ דַּכָּא לָא מִתְּסַר בָּהּ דְּהָא לָא אִקְרֵי קָהָל: אוֹ דִּלְמָא קְדֻשָּׁה נָמֵי אִתּוֹסַפָא בָּהּ וְקָהָל אִקְרֵי וַאֲסוּרָה לִפְצוּעַ דַּכָּא וְלֹא אָכְלָה: לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא מִפִּי הַמּוֹרֶה בַּת גֵּר וְגִיּוֹרֶת קָמִבַּעְיָא לֵיהּ אַלִּיבָּא דראב"י מַאי כְּשֵׁרוּת אִתּוֹסַפָא בְּהַךְ דְּאִמָּהּ מִיִּשְׂרָאֵל לְאַקְרוּיֵי קָהָל אֲבָל בַּת גֵּר וְגִיּוֹרֶת לָאו קָהָל הִיא וְאָכְלָה שֶׁמֻּתֶּרֶת לִפְצוּעַ דַּכָּא וְהַאי לָאו בִּקְדֻשָּׁה קָאֵי דְּתִתְּסַר עָלֶיהָ מִשּׁוּם כְּהֻנָּה: אוֹ דִּלְמָא קְדֻשָּׁה אִתּוֹסַפָא בָּהּ לִנָּשֵׂא לִכְהֻנָּה וְהַךְ דְּאֵין אִמָּהּ מִיִּשְׂרָאֵל נְהִי דִּקְדֻשָּׁה לֵית בָּהּ כַּשְׁרוּת מִיהָא אִית בָּהּ וּבִכְלַל קָהָל הִיא וַאֲסוּרָה לִפְצוּעַ דַּכָּא וְלֹא אָכְלָה וְלָשׁוֹן רִאשׁוֹן נִרְאֶה עִקָּר: לְרַבִּי יוֹסֵי לָא אִצְטְרִיךְ נֶפֶשׁ יַתִּירָא כִּדְאָמַר לְעֵיל דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ אָכְלָה:

וְהָא בְּעָא רַבִּי יוֹחָנָן מֵר' אוֹשַׁעְיָא וְלָא פְּשַׁט לֵהּ מִדְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא אַדְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא פָּרִיךְ וְתֵמַהּ דִּלְקַמָּן מַסְקִינַן דְּרַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי אַלִּיבָּא דְּר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֲבָל אַלִּבָּא דְּר' אֶלְעָזָר וְר' שִׁמְעוֹן אֶפְשָׁר דְּמַאֲכִיל בְּבַת גֵּרִים דר"ש מַכְשִׁיר גִּיֹּרֶת פְּחוּתָה מִבַּת ג' לְכֹהֵן וְדִלְמָא סָבַר נָמֵי דִּקְהַל גֵּרִים לָא מִקְּרֵי קָהָל וּמִיהוּ בַּקּוּנְטְרֵס פֵּי' דְּכֻלָּהּ סֻגְיָא דְּהַשַּׁ"ס מַסִּיק לָהּ אֲבָל ר' אוֹשַׁעְיָא לֹא פָּשַׁט מִידִי: **אַבָּיֵי** אָמַר הוֹאִיל וּמַאֲכִילָהּ בְּלֹא יְדָעָהּ תֵּמַהּ דִּבְלֹא יְדָעָהּ גּוּפָהּ אַמַּאי מַאֲכִיל לְאַבָּיֵי דְּמִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה הִיא וְטַעֲמָא שֶׁכְּבָר אָכְלָה לֵית לֵהּ לְאַבָּיֵי כִּדְקָאָמַר בְּסָמוּךְ וְרָבָא נָמֵי הֵיכִי קָאָמַר שָׁאנֵי הָתָם שֶׁכְּבָר אָכְלָה הָא אַלִּבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קַיְמָא הָכָא וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִית לֵהּ בְּהֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת עה.) שֶׁכְּבָר אָכְלָה לָא אָמְרִינַן אַהַהִיא מַתְנִית' גּוּפָהּ דְּלָא יְדָעָהּ דְּקָאָמַר מַאן תַּנָּא מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְתָא אָכְלָה אָמַר ר' אֶלְעָזָר בְּמַחְלֹקֶת שְׁנוּיָה וְר' אֶלְעָזָר וְר' שִׁמְעוֹן הִיא וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֲפִלּוּ תֵּימָא רַבִּי מֵאִיר שָׁאנֵי הָתָם שֶׁכְּבָר אָכְלָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּטַעֲמָא שֶׁכְּבָר אָכְלָה מְהַנֵּי לכ"ע לְעִנְיָן זֶה שֶׁאוֹכֶלֶת לְרַבִּי אֶלְעָזָר וְר' שִׁמְעוֹן אע"פ שֶׁאֵין מַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר וְלָא פְּלִיג ר"א וְרַבִּי יוֹחָנָן אֶלָּא בְּמַאי דְּקָאָמַר ר' יוֹחָנָן דְּאוֹכֶלֶת אֲפֵי' לְרַבִּי מֵאִיר מִטַּעַם שֶׁכְּבָר אָכְלָה דְּלָא חֲשִׁיבָא מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה כֵּיוָן דִּתְחִלַּת אֲכִילָתָהּ הָווּ נִשּׂוּאֵי כְּשֵׁרוּת וַהֲוֵי כְּאִלּוּ הֵן קַיָּמִין וְעוֹמְדִין עֲדַיִן שֶׁתֹּאכַל מִכֹּחָן וּמַיְתִי אַבָּיֵי אַפְּצוּעַ דַּכָּא שֶׁקִּדֵּשׁ דַּחֲשִׁיב יֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר כֵּיוָן שֶׁמַּאֲכִיל בְּלֹא יְדָעָהּ וְרָבָא סָבַר דְּלָא חֲשִׁיב יֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר כֵּיוָן דְּאֵין מַאֲכִיל הָתָם עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה שֶׁל עַכְשָׁו אֶלָּא ע"י שֶׁכְּבָר אָכְלָה: **אֲתָא** גַּבְרָא רַבָּה אַחֲרִינָא וּבְעָא מִנֵּהּ מִלְּתָא אַחֲרִיתִי כָּאן מַשְׁמַע שֶׁהָיָה ר"ל גָּדוֹל כְּשֶׁבָּא לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ ר"ת בב"מ (דַּף פד. ד"ה אִי) שֶׁהָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה לִפְנֵי ר' אוֹשַׁעְיָא רַבּוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן. [וְע"ע תּוֹסְ' עֵירוּבִין סה: ד"ה ר"ל]: **וְאִי** לָאו בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי לָא אָכְלָה דְּהָא אָמַר קְהַל גֵּרִים אִקְרֵי קָהָל תֵּמַהּ דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר בֵּין בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי בֵּין לָא קָאֵי לָא אָכְלָה מֵהָנֵי תְּרֵי טַעְמֵי דְּבַת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר וְעוֹד דִּקְהַל גֵּרִים אִקְרֵי קָהָל דְּהָא אֲפִלּוּ לָא בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי לָא אָכְלָה נָמֵי מִטַּעַם דְּבַת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר דַּהֲרֵי הִיא כַּחֲלָלָה וַחֲלָלָה אֵינָהּ אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף עז.) וְאִי הֲוָה טַעְמָא דְּר' יְהוּדָה בְּבַת גֵּר זָכָר מִשּׁוּם דִּכְתִיב מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל כִּדְמוֹכַח הָתָם הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּלָא הָוְיָא מַמָּשׁ כַּחֲלָלָה אֶלָּא דַּוְקָא לִנָּשֵׂא לִכְהֻנָּה אֲבָל הָתָם מַשְׁמַע דְּעִקַּר טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה מק"ו וּמַה חָלָל שֶׁבָּא מִטִּפָּה כְּשֵׁרָה כו' וּלְפִי זֶה אִית לָן לְשַׁוְיָהּ כַּחֲלָלָה לְגַמְרֵי: **דְּהָא** אָמַר אַף גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה אַכַּתִּי צָרִיךְ לְטַעְמָא דְּאִית לֵיהּ קְהַל גֵּרִים לָא אִקְרֵי קָהָל וְלֹא חָשׁ לְהַזְכִּיר אֶלָּא נְטַר עַד דְּקָאָמַר אִי לָאו בִּקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי אָכְלָה כו' דְּאִי לָא קָאֵי סַגִּי לָהּ בְּטַעַם דִּקְהַל גֵּרִים לָא אִקְרֵי קָהָל לְחוּדֵיהּ: **הָכִי** גָּרְסִינַן דִּתְנַן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִשָּׁה בַּת גֵּרִים כו' דְּמִשְׁנָה הִיא בְּמַסֶּכֶת בִּכּוּרִים (פ"א מִשְׁנָה ה) וְלָא קַשְׁיָא דְּלָא מַיְתֵי מַתְנִיתִין דְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף עז.) דְּהַךְ נָמֵי מִשְׁנָה הִיא:

מסורת הש״ס

א לקמן עה.

ב קידושין עח.

ג משנה ביכורים

תורה אור השלם

לֹא־יָבֹא פְּצוּעַ־דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דַּכָּה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ב]

וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ [ויקרא כב, יא]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ כב:

ב מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ו, סמג לאוין קנב, טוש״ע אה״ע סי׳ ז סעי׳ כא:

ג מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יג:

[א]יֵשׁ חוּפָּה לִפְסוּלוֹת. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין חוּפָּה לִפְסוּלוֹת. אָמַר שְׁמוּאֵל: וּמוֹדֶה לִי אַבָּא בְּתִינוֹקֶת פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, הוֹאִיל וְאֵין לָהּ בִּיאָה, אֵין לָהּ חוּפָּה. [ב־ד](א)אָמַר רָבָא, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד מִתְקַדֶּשֶׁת בְּבִיאָה, וְאִם בָּא עָלֶיהָ יָבָם — קְנָאָהּ, וְחַיָּיבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ, וּמְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ לְטַמֵּא מִשְׁכָּב תַּחְתּוֹן כְּעֶלְיוֹן. [ה־ז]נִשֵּׂאת לְכֹהֵן — אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה. בָּא עָלֶיהָ אֶחָד מִכָּל הַפְּסוּלִין — פְּסָלָהּ. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, הוּא דִּמְפַסְּלָה בְּבִיאָה — מִפַּסְלָה בְּחוּפָּה. הָא פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, דְּלָא מִפַּסְלָה בְּבִיאָה — לָא מִפַּסְלָה נָמֵי בְּחוּפָּה. שְׁמַע מִינַּהּ. אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: יֵשׁ חוּפָּה לִפְסוּלוֹת — בָּאנוּ לְמַחְלוֹקֶת רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן.

לְרַבִּי

יֵשׁ חֻפָּה לִפְסוּלוֹת כה"ג שֶׁהִכְנִיס אַלְמָנָה בַּת כֹּהֵן לְחֻפָּה וְלֹא בָּא עָלֶיהָ וּמֵעִקָּרָא נָמֵי לֹא קִדְּשָׁהּ אֲפִלּוּ הָכֵי פְּסָלָהּ מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׂא דְּחֻפָּה כִּכְנִיסַת בְּעִילָה דָּמְיָא: **וּמוֹדֶה לִי אַבָּא** מִשּׁוּם דְּקַשִּׁישׁ מִנֵּהּ קָרֵי לֵהּ אַבָּא כְּמוֹ לְשׁוֹן נְשִׂיאֵי וְרַבִּי: **הוֹאִיל וְאֵין לָהּ בִּיאָה** אֵין בִּיאָתָהּ פּוֹסַלְתָּהּ מִתְּרוּמַת אָבִיהָ אֵין חֻפָּתָהּ פּוֹסַלְתָּהּ: **אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא** דְּאֵין בִּיאָתָהּ פּוֹסַלְתָּהּ וְכֵיוָן דְּאֵין בִּיאָתָהּ פּוֹסַלְתָּהּ כ"ש דְּאֵין חֻפָּתָהּ פּוֹסַלְתָּהּ דְּהָא חֲשִׁיבוּת חֻפָּה אֵינָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא קְרוֹבָה לְבִיאָה וְהֵיכָא דְּבִיאָה לָא חֲשִׁיבָא כָּל שֶׁכֵּן חֻפָּה: **וּמְטַמְּאָה אֶת בּוֹעֲלָהּ** אִם נִדָּה הִיא לְטַמֵּא בּוֹעֲלָהּ מִשְׁכָּב תַּחְתּוֹן כְּעֶלְיוֹן בְּמַסֶּכֶת נִדָּה מְפָרֵשׁ לָהּ שֶׁיְּהֵא תַּחְתּוֹן שֶׁל בּוֹעֵל נִדָּה כְּעֶלְיוֹנוֹ שֶׁל זָב שֶׁמְּטַמֵּא אֳכָלִין וּמַשְׁקִין וְאֵין מְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים כְּתַחְתּוֹן שֶׁל נִדָּה עַצְמָהּ שֶׁהוּא קָרוּי מִדְרָס וְאַב הַטֻּמְאָה: **מִן הַפְּסוּלִין** כְּגוֹן חָלָל נָתִין וּמַמְזֵר אוֹ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל: **פְּסָלָהּ** מִתְּרוּמַת בֵּית אָבִיהָ:

רַב אָמַר יֵשׁ חֻפָּה לִפְסוּלוֹת נִרְאֶה לר"י לְפָרֵשׁ לְפִי שִׁיטַת הַקּוּנְטְרֵס דִּפְלִיגֵי בְּחֻפָּה בְּלֹא כֶּסֶף דְּרַב וּשְׁמוּאֵל סָבְרֵי כְּרַב הוּנָא דְּאִית לֵהּ בְּרֵישׁ קִדּוּשִׁין (דַּף ה.) דְּחֻפָּה קוֹנָה וְקָאָמַר רַב דְּכִי הֵיכִי דְּקָנוּ קִדּוּשֵׁי חֻפָּה בְּכַשְׁרוּת הָכָא נָמֵי קָנֵי בִּפְסוּלוֹת וַעֲדִיפָא מִקִּדּוּשֵׁי כֶּסֶף דְּאַפֵּי' ר"א ור"ש דְּאָמְרֵי דְּקִדּוּשֵׁי כֶּסֶף לָא פָּסְלֵי בְּחֻפָּה דִּקְרוֹבָה לְבִיאָה מוֹדוּ כִּדְקָאָמְרִינַן בְּדִיחוּיָא דְּמִלְּתָא דְּרָמֵי בַּר חָמָא וְלֹא שַׁיָּךְ כָּאן דַּיּוֹ דְּהָא דְּמִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְיתָא לָא אָכְלָה מִדְּרַבָּנָן וְהֶחְמִירוּ חֲכָמִים בְּחֻפָּה יוֹתֵר לְפִי שֶׁקְּרוֹבָה לְבִיאָה וְטַעְמָא דְּרַב מִשּׁוּם דְּסָבַר דְּבִפְסוּלוֹת נָמֵי שַׁיָּךְ שְׁאֵרוֹ וְכִי הֵיכִי דְּקָרֵינַן בָּהּ שְׁאֵרוֹ עַל יְדֵי חֻפָּה שֶׁאַחַר קִדּוּשִׁין לְשַׁוְיָהּ נְשׂוּאָה לְעִנְיַן הַשְׁקָאַת סוֹטָה דְּבָעֵינַן תַּחַת אִישֵׁךְ דְּהַיְנוּ נְשׂוּאָה וּלְעִנְיַן נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה לְאַפּוּקֵי מִסְּקִילָה לְחֶנֶק קְנִיָּה נָמֵי בְּלֹא כֶּסֶף לְשַׁוְיָהּ אֲרוּסָה וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵין חֻפָּה לִפְסוּלוֹת דְּחֻפָּה לָא מְהַנֵּי אֶלָּא בְּכַשְׁרוּת דְּחֻפָּה קֵרוּב בִּיאָה הוּא וְלָא מְהַנְּיָא אֶלָּא בִּרְאוּיוֹת לְבִיאָה אֲבָל בִּפְסוּלוֹת שֶׁאֵין רְאוּיוֹת לְבִיאָה לֹא וְחֻפָּה דִּלְאַחַר קִדּוּשִׁין נָמֵי לָא מְהַנְּיָא בִּפְסוּלוֹת לִשְׁמוּאֵל דְּלָא שַׁיָּךְ בְּהוּ שְׁאֵרוּת וְקֵרוּב בִּיאָה מִדְּמַיְתֵי מֵהַהוּא שֶׁלֹּא שָׁטִיתִי אֲרוּסָה כו' סִיַּעְתָּא לְרַב דְּמַיְרֵי בְּחֻפָּה שֶׁאַחַר הַקִּדּוּשִׁין וְרָמִי בַּר חָמָא דְּקָאָמַר דְּיֵשׁ חֻפָּה לִפְסוּלוֹת בָּאנוּ לְמַחְלֹקֶת כו' פְּלִיג אַדְּרַב וּשְׁמוּאֵל וַאֲתָא לְמֵימַר דְּלֵיתֵהּ לִדְרַב דְּפָסַל לְכֻלֵּי עָלְמָא וְלֵיתָא דִּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר דִּלְכֻלֵּי עָלְמָא לֹא פָּסְלָה אֶלָּא כִּי הֵיכִי דִּפְלִיגֵי בְּקִדּוּשִׁין ה"נ פְּלִיגֵי בְּחֻפָּה כֵּן צָרִיךְ לְפָרֵשׁ לְפִי שִׁיטַת הַקּוּנְטְרֵס וְלֹא רָצָה לְפָרֵשׁ דְּאַיְרֵי בְּחֻפָּה שֶׁאַחַר הַקִּדּוּשִׁין דא"כ לָא מָצֵי שְׁמוּאֵל לְמֵימַר דִּלְכֻלֵּי עָלְמָא לֹא פָּסְלָה דְּהָא פְּסוּלָה וְקַיְמָא מִשְּׁעַת קִדּוּשִׁין לְר' מֵאִיר וְאֵין לְפָרֵשׁ בְּחֻפָּה שֶׁאַחַר קִדּוּשִׁין וּכְגוֹן שֶׁלֹּא הָיָה הַפְּסוּל בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין כְּגוֹן שֶׁנַּעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא אַחַר הַקִּדּוּשִׁין אוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקִּדֵּשׁ קְטַנָּה וּבָגְרָה תַּחְתָּיו דִּבְכְהַאי גַּוְנָא נָמֵי מִפַּסְלָא כִּדְמוֹכַח בְּבַעְיָא דִּלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף נט.) בְּכֹהֵן שֶׁקִּדֵּשׁ קְטַנָּה וּבָגְרָה תַּחְתָּיו לְפֵרוּשׁ ר"י (שָׁם ד"ה מַהוּ) וּמִמַּאי דְּאָמַר בְּהֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת עה.) דְּאַפֵּי' לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּמוּקֵי מַתְנִיתִין דְּאִם לֹא יָדְעָה אֲפִלּוּ כר"מ מַשְׁמַע דַּוְקָא בִּנְשׂוּאָה שֶׁכְּבָר אָכְלָה אֲבָל אֲרוּסָה לֹא אֵין רְאָיָה דְּהָתָם בְּבַת יִשְׂרָאֵל מַיְרֵי שֶׁאֵינָהּ אוֹכֶלֶת אֶלָּא מִכֹּחוֹ וּלְכָךְ לֹא תַּתְחִיל לֶאֱכֹל עַל יְדֵי נִשּׂוּאִין פְּסוּלִין אֲבָל בַּת כֹּהֵן לְכֹהֵן אִכָּא לְמֵימַר כֵּיוָן דְּאָכְלָה מִקֹּדֶם אוֹכֶלֶת נָמֵי לְאַחַר שֶׁנִּפְצַע וְלֹא מִסְתַּבֵּר נָמֵי לְאוֹקְמֵי בַּאֲרוּסָה שֶׁכְּבָר אָכְלָה בְּהַגָּעַת זְמַן כְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה וְכַר' יוֹחָנָן דְּאָמַר הֵיכָא דִּכְבָר אָכְלָה דְּלָא מִפַּסְלָא מִשּׁוּם שִׁמּוּר בִּיאָה פְּסוּלָה לר"מ דְּדֹחַק לְהַעֲמִיד פְּלֻגְתָּא כְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה וְעוֹד דְּמַשְׁמַע דְּאַיְרֵי רַב וּשְׁמוּאֵל בִּפְסוּלוֹת דְּמַתְנִי' אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט וְקַשְׁיָא לר"י עַל פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דִּלְשָׁנָא דְּקָאָמַר רָמִי בַּר חָמָא לר"מ דְּאָמַר קִדּוּשִׁין פָּסְלֵי חֻפָּה נָמֵי פָּסְלָה מַשְׁמַע דְּאַיְרֵי בְּחֻפָּה שֶׁאַחַר קִדּוּשִׁין דְּאִי בְּחֻפָּה בְּלֹא כֶּסֶף הָא חֻפָּה נָמֵי קִדּוּשִׁין הִיא וְלָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר סְתָם קִדּוּשִׁין אֶלָּא כֶּסֶף וּשְׁטָר וְעוֹד הִקְשָׁה ר"ת דִּלְפֵרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס אָתוּ רַב וּשְׁמוּאֵל דְּלָא כַּהֲלָכָה דְּלָא קַיְמָא לַן כְּרַב הוּנָא מִדְּאָמַר בְּרֵישׁ קִדּוּשִׁין (דַּף ג. וְשָׁם) מִנְיָנָא דְּרֵישָׁא לְמַעוּטֵי חֻפָּה וּלְרַב הוּנָא דְּאָמַר חֻפָּה קוֹנָה לְמַעוּטֵי מַאי וְקָאָמַר נָמֵי בַּגְּמָרָא הָתָם (דַּף ה:) וְרַב הוּנָא כֶּסֶף בְּאִשּׁוּת לָא אַשְׁכְּחַן כו' מַשְׁמַע דְּאֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְעוֹד הִקְשָׁה הָ"ר י"ט מִיוֹנִי דִּלִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר אֵין חֻפָּה לִפְסוּלוֹת אֲבָל לְכַשְׁרוּת יֵשׁ חֻפָּה וְאַמַּאי הָא רַב הוּנָא יָלֵיף דְּחֻפָּה קוֹנָה מֵהַצַּד הַשָּׁוֶה דְּכֶסֶף וּשְׁטָר וּבִיאָה וְהַשְׁתָּא אִיכָּא לְמִפְרַךְ מַה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁכֵּן קוֹנִין בִּפְסוּלוֹת תֹּאמַר בְּחֻפָּה שֶׁאַף אַחַר שֶׁתַּלְמוּד שֶׁקּוֹנָה אֵין קוֹנֶה בִּפְסוּלוֹת דִּבְכִי הַאי גַּוְנָא שַׁיְּכָא פִּרְכָא כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּפֶרֶק קַמָּא דִּמְנָחוֹת (דַּף ו.) גַּבֵּי טְרֵפָה לְגָבוֹהַּ וּבְבָבָא קַמָּא (דַּף מ:) גַּבֵּי שׁוֹר הָאִצְטָדִין וְאֵין לוֹמַר דְּלָא חֲשִׁיבָא פִּרְכָא מִשּׁוּם דְּחֻפָּה דִּפְסוּלוֹת אֵינָהּ קְרוּיָה חֻפָּה דְּמִכָּל מָקוֹם פִּרְכָא הִיא כִּדְפָרִיךְ הָתָם מַה לְכֶסֶף שֶׁכֵּן פּוֹדִין בּוֹ הֶקְדֵּשׁוֹת וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי תֹּאמַר בְּבִיאָה כו' וְנִרְאֶה לר"י כְּפֵרוּשׁ ר"ת דִּבְחֻפָּה שֶׁאַחַר קִדּוּשִׁין אַיְרֵי רַב וּשְׁמוּאֵל וְאַנִּתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה דְּמַתְנִיתִין קָיְמִי רַב אָמַר יֵשׁ חֻפָּה לִפְסוּלוֹת וְאִם נִתְאַלְמְנוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ אַחַר חֻפָּה פְּסוּלוֹת לְכֻלֵּי עָלְמָא כֵּיוָן דְּיֵשׁ חֻפָּה וְחֻפָּה חֲשִׁיבָא כְּבִיאָה לִפְסוֹל לְעוֹלָם וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵין חֻפָּה לִפְסוּלוֹת וְהָוֵי נִתְאַלְמְנוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ מִן הָאֵרוּסִין דִּכְשֵׁרוֹת אֲפִילּוּ לְר"מ וְהָא דְּלָא קָבָעֵי לֵיהּ אַמַּתְנִיתִין דְּנִתְאַלְמְנוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ מִשּׁוּם דְּאַפְּלוּגְתָּא דר"מ ור"א ור"ש קָיְמִי וְהָא דְּאָמַר רָמֵי בַּר חָמָא לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר קִדּוּשִׁין פָּסְלֵי ה"פ כֵּיוָן שֶׁמַּחְמִיר כָּל כָּךְ דְּאַפֵּי' בְּקִדּוּשִׁין לֹא אָכְלָה כְּמוֹ כֵן יַחְמִיר בְּחֻפָּה בְּנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה שֶׁלֹּא תֹּאכַל לְעוֹלָם וְכוּ' וּלְפֵרוּשׁוֹ נָמֵי רָמֵי בַּר חָמָא פְּלִיג אַדְּרַב וּשְׁמוּאֵל:

אָמַר שְׁמוּאֵל וּמוֹדֶה לִי אַבָּא לֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת אֶלָּא כָּךְ הָיָה שְׁמוֹ שֶׁל רַב כִּדְפֵרֵשׁ בֶּעָרוּךְ בְּעֵרֶךְ אַבָּא כִּדְאָמְרִינַן בִּבְרָכוֹת (דַּף מז.) אִלּוּ מַיְיתוּ אַרְדִּלַיָּא וְגוּזְלַיָּא לְאַבָּא וְרַב כָּהֲנָא דְּאָמַר (שָׁם דַּף סב.) דָּמֵי פֻּמֵּהּ דְּאַבָּא כִּדְלָא טְעִים תַּבְשִׁילָא וּבְרֵאשִׁית הַגֵּז (חֻלִּין קלז:) נָמֵי אָמַר מַאן רֵישׁ סִדְרָא בְּבָבֶל אֲמַר לֵהּ אַבָּא אֲרִיכָא וּקְצָת קַשְׁיָא עַל רַב כָּהֲנָא שֶׁהָיָה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַב הֵיאַךְ הָיָה קוֹרֵא לְרַב בִּשְׁמוֹ וּבְחֵלֶק (סַנְהֶדְרִין ק.) אָמַר מִפְּנֵי מָה נֶעֱנַשׁ גֵּחֲזִי מִפְּנֵי שֶׁקָּרָא רַבּוֹ בִּשְׁמוֹ וְשֶׁמָּא מִשּׁוּם דְּרַב כָּהֲנָא תַּלְמִיד חָבֵר דְּרַב הֲוָה כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין לו:) כְּגוֹן רַב כָּהֲנָא וְרַב אַסִּי דִּלְגְמָרֵהּ דְּרַב הֲווּ צְרִיכֵי וְלִסְבָרֵהּ דְּרַב לָא הֲווּ צְרִיכֵי וּבְסוֹף בָּבָא קַמָּא (דַּף קיז:) נָמֵי אָמַר דְּשַׁיְלֵהּ רַבִּי יוֹחָנָן כָּל סְפֵיקֵי דַּהֲווּ לֵיהּ:

וְחַיָּיבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ פֵּרוּשׁ אִם קִבֵּל בָּהּ אָבִיהָ קִדּוּשִׁין וְתֵמַהּ דְּאַמַּאי אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי דְּמִסֵּיפָא שָׁמְעִינַן לָהּ דְּקָתָנֵי וְאִם בָּא עָלֶיהָ אֶחָד מִכָּל הָעֲרָיוֹת מוּמָתִין עַל יָדָהּ וְאֵשֶׁת אִישׁ בִּכְלַל כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה (סַנְהֶדְרִין דַּף סט. וְשָׁם) וַאֲפִלּוּ בְּהֵמָה בִּכְלַל כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין נה: וְשָׁם) בִּשְׁמַעְתָּא דְּתַקָּלָה וְקָלוֹן וְנִרְאֶה לר"י דְּקָאֵי אַאִם בָּא עָלֶיהָ יָבָם קְנָאָהּ וקמ"ל דִּקְנָאָהּ קִנְיָן גָּמוּר מִדְּאוֹרַיְתָא וְלָא הָוֵי כְּבִיאַת בֶּן תֵּשַׁע דְּקָתָנֵי בְּהַהִיא מִשְׁנָה (נִדָּה מה.) דְּהָתָם לֹא קָנָה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן כִּדְאָמְרִינַן (שָׁם) עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל דִּמְמַעֲטִינַן לָהּ מִדְּאוֹרַיְתָא בְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נב:) וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יט.) מֵאֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אֵשֶׁת אִישׁ פְּרָט לְאֵשֶׁת קָטָן וְקָשֶׁה דִּבְפֶּ' בֵּן סוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין סט.) דַּיֵּיק מִנָּהּ שֶׁהוֹלְכִין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת אַחַר הָרֹב דְּאִי לָא אָזְלִינַן נְחוּשׁ דִּלְמָא אַיְלוֹנִית הִיא וְאַדַּעְתָּא דְּהָכִי לָא קַדֵּשׁ וּלְהַאי פֵּרוּשָׁא דְּקָאֵי אַאִם בָּא עָלֶיהָ יָבָם אַמַּאי פָּרֵיךְ נְחוּשׁ דִּלְמָא אַדַּעְתָּא דְּהָכֵי לָא קַדִּישׁ הַיְנוּ אָחִיו הָרִאשׁוֹן וְיִצְטָרֵךְ לוֹמַר וְהַאי נָמֵי אַדַּעְתָּא דְּהָכֵי לֹא יִבֵּם ה"ל לְמִפְרַךְ טְפֵי נְחוּשׁ דִּלְמָא אַדַּעְתָּא דְּהָכִי קִדֵּשׁ אָחִיו הָרִאשׁוֹן דְּשׁוּב אֵינָהּ אֵשֶׁת יָבָם אוֹ ה"ל לְהַקְשׁוֹת בִּסְתָם נְחוּשׁ דִּלְמָא אַיְלוֹנִית הִיא וּבְכָל עִנְיָן בֵּין אַדַּעְתָּא דְּהָכִי קִדֵּשׁ אָחִיו הָרִאשׁוֹן אוֹ לֹא קִדֵּישׁ אֵינָהּ אֵשֶׁת יָבָם וי"ל דִּנְקַט אַדַּעְתָּא דְּהָכֵי לָא קַדִּישׁ מִשּׁוּם דְּמִסֵּיפָא נָמֵי בָּעֵי לְמִפְרַךְ וְאִם בָּא עָלֶיהָ אֶחָד מִכָּל הָעֲרָיוֹת כו' דְּמֵרֵישָׁא הָיָה יוֹדֵעַ דְּמָצֵי לְשַׁנּוּיֵי מַאי חַיָּבִין דְּקָתָנֵי קָרְבָּן כִּדְמְשַׁנֵּי לֵיהּ וּפָרִיךְ הָא מוּמָתִין קָתָנֵי וּמִכֹּחַ זֶה הִקְשָׁה בַּתְּחִלָּה וּמְשַׁנֵּי בִּדְקַבְּלָה עִלָּוֵהּ פֵּרוּשׁ בְּסֵיפָא אֲבָל בְּרֵישָׁא לְעוֹלָם צ"ל מַאי חַיָּבִין דְּקָתָנֵי קָרְבָּן דְּהָתָם לָא מְהַנֵּי מִידֵי מַה שֶּׁקִּבְּלָה עִלָּוֵהּ כִּדְפֵרַשְׁנוּ וְרִיבָ"א פֵּרֵשׁ דְּאִצְטְרִיךְ וְחַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ דְּאִי לָאו דְּקָתָנֵי לָהּ הֲוָה מוֹקְמִינַן וְאִם בָּא עָלֶיהָ אֶחָד מִכָּל הָעֲרָיוֹת דַּוְקָא בַּעֲרָיוֹת וְלֹא בִּבְהֵמָה אֲבָל הַשְׁתָּא דְּקָתָנֵי וְחַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ וְהוּא הַדִּין כָּל הָעֲרָיוֹת תּוּ לָא אִצְטְרִיךְ סֵיפָא אֶלָּא מִשּׁוּם בְּהֵמָה וּמִכֹּחַ זֶה דַּיֵּיק בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נה:) דְּכָל הָעֲרָיוֹת אֲפִילּוּ בְּהֵמָה תֵּדַע דִּבְסֵיפָא גַּבֵּי בֶּן תֵּשַׁע קָתָנֵי כָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מוּמָתִין עַל יָדוֹ וַאֲפִלּוּ הָכִי קָתָנֵי וְנִסְקֶלֶת בְּהֵמָה עַל יָדוֹ אַלְמָא לָא הָוֵי בְּהֵמָה בִּכְלַל כָּל הָעֲרָיוֹת:

נִשֵּׂאת לְכֹהֵן אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה אֲבָל פְּחוּתָה מִבַּת ג' כֵּיוָן דְּלָאו בַּת בִּיאָה הִיא לָא בְּדִיק לָהּ וְאִיכָּא לְמֵחַשׁ לְסִמְפּוֹן וְגַם חוֹזֵר וּמְשַׁלְּחָהּ לְבֵית אָבִיהָ וּלְהָכִי לֹא אָכְלָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ כא:

ב מיי׳ פג׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסז סעי׳ ד:

ג מיי׳ פג׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב:

ד מיי׳ פג׳ מהל׳ מטמאי משכב ומושב הל׳ ג:

ה מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ג:

ו מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יז:

ז מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ ז סעי׳ יב:

מסורת הש״ס

א קידושין י.; סנהדרין סט.; נדה מד:; סנהדרין נה:; משנה נדה

גליון הש״ס

תוס' ד"ה רב אמר דבכה"ג שייכא פירכא כדאשכחן בפ' קמא דמנחות. עיין בב"מ דף מב ע"א תד"ה אמר:

ד"ה נשאת לכהן וכו' ואיכא למיחש לסמפון וכו'. עיין לקמן דף עב ע"א תד"ה מבחוץ:

לְרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר קִדּוּשִׁין פָּסְלִי — חוּפָּה נָמֵי פָּסְלָה. לְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמְרִי קִדּוּשִׁין לָא פָּסְלִי — חוּפָּה נָמֵי לָא פָּסְלָה. וּמִמַּאי? דִּלְמָא עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם אֶלָּא בְּקִדּוּשִׁין, דְּקָנֵי לַהּ, אֲבָל חוּפָּה דְּלָא קָנֵי לַהּ — לָא. אִי נָמֵי: עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָתָם אֶלָּא בְּקִדּוּשִׁין, דְּלָא קְרִיבִי לְבִיאָה, אֲבָל חוּפָּה דִּקְרִיבָא לְבִיאָה — הָכִי נָמֵי דְּפָסְלָה. אֶלָּא אִי אִיכָּא לְמֵימַר, בִּפְלוּגְתָּא דְּהָנֵי תַּנָּאֵי, דְּתַנְיָא: נִישְּׂאוּ זוֹ וָזוֹ, כְּשֵׁרוֹת וּפְסוּלוֹת, אוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ לְחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלוּ — אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ, וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה. נִכְנְסוּ, מִכְּלָל דְּ״נִישְּׂאוּ״ — נִישְּׂאוּ מַמָּשׁ?! אֶלָּא לָאו: כְּגוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ לְחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלוּ. וְקָתָנֵי: אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: כֹּל שֶׁבִּיאָתָהּ מַאֲכִילָתָהּ — חוּפָּתָהּ מַאֲכִילָתָהּ, וְכֹל שֶׁאֵין בִּיאָתָהּ מַאֲכִילָתָהּ — אֵין חוּפָּתָהּ מַאֲכִילָתָהּ. מִמַּאי? דִּלְמָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה כְּרַבִּי מֵאִיר סְבִירָא לֵיהּ, דְּאָמַר קִדּוּשִׁין לָא אָכְלָה? (א)הַאי ״כֹּל שֶׁאֵין בִּיאָתָהּ מַאֲכִילָתָהּ אֵין חוּפָּתָהּ מַאֲכִילָתָהּ״, ״כֹּל שֶׁאֵין בִּיאָתָהּ מַאֲכִילָתָהּ אֵין כַּסְפָּהּ מַאֲכִילָתָהּ״ מִיבְּעֵי לֵיהּ! דִּלְמָא, אַיְּידֵי דְּאָמַר תַּנָּא קַמָּא חוּפָּה, אָמַר אִיהוּ נָמֵי חוּפָּה. א(ב)אָמַר רַב עַמְרָם: הָא מִילְּתָא אֲמַר לַן רַב שֵׁשֶׁת, וְאַנְהֲרִינְהוּ לְעַיְינִין מִמַּתְנִיתִין: יֵשׁ חוּפָּה לִפְסוּלוֹת. וְתַנָּא תּוּנָא: אָמֵן שֶׁלֹּא שָׂטִיתִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה, שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה. בהַאי אֲרוּסָה הֵיכִי דָמֵי? אִילֵימָא דְּקַנֵּי לַהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְקָא מַשְׁקֵה לַהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה — אֲרוּסָה בַּת מִשְׁתְּיָא הִיא? וְהָא תְּנַן: אֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם — לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה! גד(ג)אֶלָּא דְּקַנֵּי לַהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְאִיסְתְּתַר, וְקָמַשְׁקֵה לַהּ כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה, מִי בָּדְקִי לַהּ מַיָּא? וְהָתַנְיָא: ״וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן״, בִּזְמַן שֶׁהָאִישׁ מְנוּקֶּה מֵעָוֹן — הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, אֵין הָאִישׁ מְנוּקֶּה מֵעָוֹן — אֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ. אֶלָּא, דְּקַנֵּי לַהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה, וְאִיסְתְּתַר, וְנִכְנְסָה לְחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה — וּשְׁמַע מִינַּהּ יֵשׁ חוּפָּה לִפְסוּלוֹת. ה(ד)אָמַר רָבָא: וְתִסְבְּרָא דְּהָא מְתָרַצְתָּא הִיא? וְהָא כִּי אֲתָא רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא מִדָּרוֹמָא, אֲתָא וְאַיְיתִי מַתְנִיתָא בִּידֵיהּ: ״מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ״, מִי שֶׁקָּדְמָה שְׁכִיבַת בַּעַל לְבוֹעֵל, וְלֹא שֶׁקָּדְמָה שְׁכִיבַת בּוֹעֵל לְבַעַל. אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ כְּגוֹן שֶׁבָּא עָלֶיהָ אֲרוּסָהּ בְּבֵית אָבִיהָ. דִּכְווֹתַהּ גַּבֵּי שׁוֹמֶרֶת יָבָם — שֶׁבָּא עָלֶיהָ יָבָם בְּבֵית חָמִיהָ,

שׁוֹמֶרֶת

לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר קִדּוּשִׁין פָּסְלִי חֻפָּה בְּלֹא קִדּוּשִׁין נָמֵי פָּסְלָה: חֻפָּה אֵינָהּ קוֹנָה בְּלֹא כֶּסֶף אוֹ שְׁטָר אוֹ קִדּוּשֵׁי בִּיאָה כִּדְאִיתָא בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף ה:): נִשְּׂאוּ לְכֹהֵן זוֹ וָזוֹ וּמַאי זוֹ וָזוֹ כְּשֵׁרוֹת וּפְסוּלוֹת: מִכְּלָל דְּנִשְּׂאוּ מַמָּשׁ בִּבְעִילָה בִּתְמִיהַ וְכִי בִּיאָה בִּפְסוּלָה מִי אִיכָּא לְמ"ד דְּלָא פָּסְלָה מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׂא אֶלָּא פֵּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ נִשְּׂאוּ כֵּיצַד כְּגוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ לְחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלוּ: אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ כו' דְּחֻפָּה לֹא פָּסְלָה: אֵין חֻפָּתָהּ מַאֲכִילָתָהּ אִם בַּת יִשְׂרָאֵל הִיא וְאַלִּבָּא דְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה דִּתְנַן (כְּתֻבּוֹת דַּף נז.) ב"ד שֶׁל אַחֲרֵיהֶם אָמְרוּ אֵין הָאִשָּׁה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה וְאָמַר ר' יִשְׁמָעֵאל חֻפָּה פְּסוּלָה אֵינָהּ מַאֲכֶלֶת וה"ה בִּיאָה. מִדְּמַקִּישׁ חֻפָּה לְבִיאָה מַשְׁמַע דְּאִם בַּת כֹּהֵן הִיא חֻפָּה פּוֹסַלְתָּהּ כְּבִיאָתָהּ: מִמַּתְנִי' דְּמַסֶּכֶת סוֹטָה: אָמֵן אָמֵן תְּרֵי זִמְנֵי לְרַבּוֹת כָּל הָנֵי: שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה כְּלוֹמַר וְאִם הָיְתָה יְבִמְתּוֹ וּכְנָסָהּ הַיָּבָם מַשְׁקֶה אוֹתָהּ וּמַשְׁבִּיעָהּ אַף עַל סְתִירָה שֶׁנִּסְתְּרָה בְּעוֹדָהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּמַיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ עַל שְׁתֵּיהֶן דְּהָא אִי זַנַּאי בְּעוֹדָהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם אֲסוּרָה עָלָיו וְכַר' עֲקִיבָא מוֹקְמִינַן לַהּ בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף יח:) דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין דִּמְשַׁוֵּי לָהּ יְבָמָה לַשּׁוּק כְּאֵשֶׁת אִישׁ וְכִי הֵיכִי דְּאֵשֶׁת אִישׁ מִתַּסְרָא אַגַּבְרָא בִּזְנוּת שׁוֹמֶרֶת יָבָם נָמֵי מִתַּסְרָא אַיְּבָמָהּ וְכֵיוָן דְּמִתַּסְרָא עָלֶיהָ בַּת קִנּוּי הִיא: דְּקַנֵּי לָהּ קִנֵּא לָהּ וְהִתְרָה בָּהּ אַל תִּסָּתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי: לֹא שׁוֹתוֹת דְּבָעֵינַן תַּחַת אִישֵׁךְ: וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה אִם קִנֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה שֶׁהִיא גָּרְמָה לֶאֱסֹר אֶת עַצְמָהּ עָלָיו: אֶלָּא דְּקָנֵי לַהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְקָא אִסְתַּתְּרָה בְּאֵרוּסֶיהָ וּנְשָׂאָהּ וּמַשְׁקֶה לָהּ: וּמִי בָּדְקִי לָהּ וְהָתַנְיָא כו': מְנֻקֶּה מֵעָוֹן שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיהָ לְאַחַר שֶׁנִּסְתְּרָה שֶׁהַתּוֹרָה אֲסָרָהּ עָלָיו דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ה) וְהִיא נִטְמְאָה: וש"מ מִדְּמַשְׁקֶה לָהּ יֵשׁ חֻפָּה לִפְסוּלוֹת וְקָרֵינַן בֵּהּ תַּחַת אִישֵׁךְ דְּקַנֵּי לָהּ חֻפָּה וְאַף עַל גַּב דְּלָא חַזְיָא לְבִיאָה דְּהָא אֲסוּרָה לוֹ מִשֶּׁנִּסְתְּרָה: אָמַר רָבָא וְתִסְבְּרָא דְּהָא מַתְנֵי' מְתָרַצְתָּא הִיא וְהָא כִּי אֲתָא כו': שֶׁבָּא עָלֶיהָ אֲרוּסָהּ בְּבֵית אָבִיהָ קֹדֶם סְתִירָה וּלְעוֹלָם מְתָרַצְתָּא הִיא: וּפָרְכִינַן דִּכְוָתַהּ גַּבֵּי שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁבָּא עָלֶיהָ לְשֵׁם זְנוּת בְּבֵית חָמִיהָ בְּאַלְמְנוּתָהּ וַהֲדַר קִנֵּא לָהּ וְאִסְתַּתְּרָה וְהִכְנִיסָהּ לְחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה וּמַשְׁקֶה לָהּ וּמַשְׁבִּיעָהּ שֶׁלֹּא שָׂטִית בִּסְתִירָה הָרִאשׁוֹנָה:

דְּהָנֵי תַּנָּאֵי דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה דְּאֵין חֻפָּה פּוֹסַלְתָּהּ מִלֶּאֱכֹל בִּתְרוּמָה דְּאֵין חֻפָּה לִפְסוּלוֹת וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר דְּיֵשׁ חֻפָּה דְּקָאָמַר כֹּל שֶׁאֵין בִּיאָתָהּ מַאֲכִילָתָהּ חֻפָּה נָמֵי פּוֹסַלְתָּהּ מִן הַתְּרוּמָה אֲפִלּוּ הִיא בַּת כֹּהֵן דְּאִי בְּבַת יִשְׂרָאֵל קָאָמַר דְּאֵין חֻפָּה מַאֲכִילָתָהּ בְּהָא לָא הֲוָה פְּלִיג תַּנָּא קַמָּא לְפִי מַה שֶּׁפֵּרַשְׁתִּי דְּמַתְנִי' אַיְּרֵי בְּבַת כֹּהֵן וּלְפִי מַה שֶּׁפֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דִּבְבַת יִשְׂרָאֵל נָמֵי פְּלִיגִי דְּאָכְלָה לְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּהַגָּעַת הַזְּמַן אֲפִלּוּ הִיא פְּסוּלָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ כָּאן שֶׁמְּדַקְדֵּק מִדְּמַקְשִׁינַן חֻפָּה לְבִיאָה כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּמַשְׁמַע שֶׁאוֹתָהּ חֻפָּה כְּבִיאָה וא"ת לת"ק כֵּיוָן דְּאֵין חֻפָּה לִפְסוּלוֹת אַמַּאי אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וי"ל דְּלָא גָּרַע מֵהַגָּעַת זְמַן וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה כֵּיוָן דְּנִכְנְסָה לְחֻפָּה דְּלֵיכָּא לְמֵחַשׁ לִמְזִיגַת כּוֹס וּלְסִמְפּוֹן וְאִם תֹּאמַר דְּאַכַּתִּי פְּסוּלוֹת אַמַּאי אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ בְּעַמּוֹד וְהוֹצֵא קָאֵי מְזוֹנֵי אִית לָהּ כִּדְאָמְרִינַן בְּרֵישׁ יֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת פה.) וי"ל דִּלְצַדְדִין קָתָנֵי אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ לְאַחַר מִיתָה וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה מֵחַיִּים: **שׁוֹמֶרֶת** יָבָם וּכְנוּסָה וא"ת הֵיאַךְ מַתְנֶה עַל זְנוּת דִּיבָמָה הָא תְּנַן (סוֹטָה דַּף יח:) כֹּל שֶׁאִלּוּ תִּבָּעֵל וְלֹא תְּהֵא אֲסוּרָה לוֹ לֹא הָיָה מַתְנֶה עִמָּהּ וְי"ל דְּהָכָא נָמֵי נֶאֶסְרָה כִּדְרַב הַמְנוּנָא דְּאָמַר שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּנְּתָה אֲסוּרָה לִיבָמָהּ וּבְפֶ' שֵׁנִי דְּסוֹטָה (דַּף יח: וְשָׁם) מַיְתֵי מִנָּהּ סִיַּעְתָּא לְרַב הַמְנוּנָא וְדָחֵי הָא מַנִּי ר' עֲקִיבָא הִיא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין וא"ת וְהֵיכִי מַפִּיק כּוּלְּהוּ מֵחַד אָמֵן יַתִּירָא אָמֵן עַל הָאָלָה אָמֵן עַל הַשְּׁבוּעָה אָמֵן אִם מֵאִישׁ זֶה אָמֵן אִם מֵאִישׁ אַחֵר וַאֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה וי"ל דְּחַד אָמֵן קָאֵי אַכַּל מַה דִּכְתִיב בַּפָּרָשָׁה וְאֵלֶּה וּשְׁבוּעָה כְּתִיב בְּהֶדְיָא וְכֵן מֵאִישׁ אַחֵר דִּכְתִיב מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ וְאָמֵן יַתִּירָא לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם וַאֲרוּסָה קָאָתֵי: **אֶלָּא** דְּקַנֵּי לָהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וּמַשְׁקֶה לָהּ כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה דְּהַשְׁתָּא לָא מְמַעֲטִינַן מִתַּחַת אִישֵׁךְ כֵּיוָן דְּהַשְׁתָּא בִּשְׁעַת הַשְׁקָאָה הִיא תַּחַת בַּעְלָהּ וא"ת וּמְנָלַן דִּקְרָא מַשְׁמַע שֶׁהַסְּתִירָה הִיא כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה דְּטֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ כְּתִיב וְי"ל דְּכִי הֵיכִי דִּמְרַבֶּה מֵאִישׁ אִישׁ קִנּוּי דְּאֵרוּסִין בְּרֵישׁ אֲרוּסָה (סוֹטָה כד. וְשָׁם) ה"נ נַרְבֶּה סְתִירָה: **וְנִקָּה** הָאִישׁ מֵעָוֹן וא"ת וְנוֹקְמָהּ כְּגוֹן שֶׁבָּא עָלֶיהָ בְּשׁוֹגֵג וּכְשֶׁבָּא עָלֶיהָ לֹא יָדַע עֲדַיִן שֶׁנִּסְתְּרָה דְּכִי הַאי גַּוְנָא חָשִׁיב מְנֻקֶּה מֵעָוֹן דְּהָא כִּי מוּקֵי לָהּ ע"י גִּלְגּוּל לָא חָשִׁיב אֵין מְנֻקֶּה מֵעָוֹן אִם זִנְּתָה בְּאֵרוּסִין וְי"ל דְּהָכָא כֵּיוָן דְּבִשְׁעַת הַשְׁקָאָה יוֹדֵעַ שֶׁבָּא עָלֶיהָ בְּאִסּוּר אֲפִילּוּ בָּא עָלֶיהָ שׁוֹגֵג לֹא חָשִׁיב מְנֻקֶּה מֵעָוֹן אֲבָל עַל יְדֵי גִּלְגּוּל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בִּשְׁעַת הַשְׁקָאָה מְנֻקֶּה מֵעָוֹן קָרֵינַן בֵּהּ: **דִּכְוָתַהּ** גַּבֵּי שׁוֹמֶרֶת יָבָם כו' פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס בְּלִשָּׁנָא אַחֲרִינָא דְּמוּקֵי לָהּ הָכִי כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּקְשֵׁי שׁוֹמֶרֶת יָבָם בַּת מִשְׁתְּיָא הִיא אֲבָל מִשּׁוּם קָדְמָה שְׁכִיבַת בַּעַל לְבוֹעֵל לָא פָּרֵיךְ דְּמַה שֶּׁקָּדְמָה שְׁכִיבַת הַמֵּת כִּשְׁכִיבַת בַּעַל הִיא וּלְשׁוֹן דִּכְוָתֵהּ לָא מַשְׁמַע הָכִי דְּמַשְׁמַע דְּמֵאוֹתוֹ הַטַּעַם שֶׁאָנוּ מַעֲמִידִים דַּאֲרוּסָה בְּבָא עָלֶיהָ אֲרוּסָהּ בְּבֵית אָבִיהָ דְּהַיְנוּ מִטַּעַם דְּבָעֵינַן שֶׁתַּקְדִּים שְׁכִיבַת בַּעַל יֵשׁ לָנוּ לְהַעֲמִיד בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם בְּבֵית חָמִיהָ וְעוֹד דִּבְרֵישׁ פֶּרֶק אֲרוּסָה (סוֹטָה כד: וְשָׁם) קָאָמַר בְּהֶדְיָא דִּכְוָתַהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם כו' אַקֻּשְׁיָא דְּקָדְמָה שְׁכִיבַת בַּעַל לְבוֹעֵל דְּקָאָמַר טַעְמָא דִּכְתִיבִי הָנֵי קְרָאֵי הָא לָאו הָכִי הֲוָה אָמֵינָא אֲרוּסָה שׁוֹתָה וְהָא כִּי אֲתָא כו' וְלֹא שֶׁקָּדְמָה שְׁכִיבַת בּוֹעֵל לְבַעַל אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ כְּגוֹן שֶׁבָּא עָלֶיהָ אָרוּס בְּבֵית אָבִיהָ וְדִכְוָתַהּ גַּבֵּי שׁוֹמֶרֶת יָבָם כו' וְנִרְאֶה לר"י כְּפֵרוּשׁ רִאשׁוֹן שֶׁבַּקּוּנְטְרֵס דְּמִטַּעַם שֶׁתִּקְדֹּם שְׁכִיבַת בַּעַל קָאָמַר דִּכְוָתַהּ בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁבָּא עָלֶיהָ יָבָם בְּבֵית חָמִיהָ דִּכְרַבִּי יֹאשִׁיָּה אָתְיָא מַתְנִיתָא דְּשֶׁלֹּא שָׂטִיתִי שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה דִּלְדִידֵהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם בַּת מִשְׁתְּיָא הִיא כִּדְיָלֵיף הָתָם וְלֹא צָרִיךְ לְאוֹקְמָא כְּשֶׁבָּא עָלֶיהָ יָבָם בְּבֵית חָמִיהָ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלִקְדֹּם שְׁכִיבַת בַּעַל דִּלְרַבִּי יוֹנָתָן דִּפְלִיג עֲלֵהּ הָתָם אֲפִילּוּ בָּא עָלֶיהָ יָבָם בְּבֵית חָמִיהָ לָא שָׁתְיָא כִּדְאָמְרִינַן הָתָם וּמוּקֵי כְּוָתֵהּ הַהִיא דַּאֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם לֹא שׁוֹתוֹת כו' וְא"ת וְכֵיוָן דְּהָנֵי מַתְנֵי' פְּלִיגֵי אַהֲדָדֵי א"כ מַאי פָּרֵיךְ לְעֵיל אֶלָּא דְּקִנֵּא לָהּ וּמַשְׁקֶה לַהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְהָתְנַן אֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם כו' וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָא פְּלִיגֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה וְרַבִּי יוֹנָתָן אֶלָּא בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם אֲבָל בַּאֲרוּסָה לֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ סוטה הל׳ טז:
ב מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ ב:
ג מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ ח:
ד מיי׳ פג׳ מהל׳ סוטה הל׳ יז:
ה מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ ה:

מסורת הש״ס

א שבת קנא.
ב קידושין כז:
ג סוטה כח.; שבועות ה.; סוטה מז:
ד סוטה כד:

תורה אור השלם

וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת־עֲוֺנָהּ [במדבר ה, לא]

וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ [במדבר ה, כ]

שׁוֹמֶרֶת יָבָם קָרֵית לַהּ? אִשְׁתּוֹ מְעַלְּיָא הִיא, דְּהָא אָמַר רַב: קָנָה לַכֹּל! כִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר: לֹא קָנָה אֶלָּא לִדְבָרִים הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה. (א)מִידֵּי הוּא טַעְמָא אֶלָּא לְרַב. הָא אָמַר רַב: קָנָה לַכֹּל. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן דַּעֲבַד בַּהּ מַאֲמָר, וּבֵית שַׁמַּאי הִיא, דְּאָמְרִי: מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר. אִי הָכִי — הַיְינוּ אֲרוּסָה? וּלְטַעְמָיךְ, נְשׂוּאָה וּכְנוּסָה לָאו חֲדָא מִילְּתָא הִיא?! אֶלָּא: נְשׂוּאָה דִּידֵיהּ, וּכְנוּסָה דְּחַבְרֵיהּ. הָכָא נָמֵי: אֲרוּסָה דִּידֵיהּ, וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם דְּחַבְרֵיהּ. רַב פָּפָּא אָמַר: הַאי תַּנָּא הוּא, דְּתַנְיָא: אֵין מְקַנִּין לָהּ לָאֲרוּסָה לְהַשְׁקוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה, אֲבָל מְקַנִּין אוֹתָהּ לְהַשְׁקוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה. [א]רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: עַל יְדֵי גִלְגּוּל. שְׁלַח רַב חֲנִינָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ [וְיֵשׁ לוֹ אָח], אֲפִילּוּ הוּא כֹּהֵן וְהִיא כֹּהֶנֶת — פְּסָלָהּ מִן הַתְּרוּמָה. לְמַאן? אִילֵימָא לְרַבִּי מֵאִיר — אֵימַר דְּאָמַר רַבִּי מֵאִיר מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה לָא אָכְלָה מִדְּאוֹרָיְיתָא, דְּרַבָּנַן מִי אָמַר? וְאֶלָּא לְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן. הַשְׁתָּא מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְיתָא אָכְלָה — דְּרַבָּנַן מִיבַּעְיָא?! [ב]אֶלָּא, כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר: עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ — דִּבְרֵי הַכֹּל אָכְלָה, יֵשׁ לוֹ אָח חָלָל — דִּבְרֵי הַכֹּל אֵינָהּ אוֹכֶלֶת. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא שֶׁנָּתַן לָהּ גֵּט. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אוֹכֶלֶת. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אֵינָהּ אוֹכֶלֶת. [ג]רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר אוֹכֶלֶת — אֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר אֵינָהּ אוֹכֶלֶת, הָנֵי מִילֵּי מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְיתָא, אֲבָל דְּרַבָּנַן — אָכְלָה. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר אֵינָהּ אוֹכֶלֶת — אֲפִילּוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמְרִי אוֹכֶלֶת, הָנֵי מִילֵּי דְּיֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר, אֲבָל הָכָא, כֵּיוָן דְּאֵין לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר — לָא. וְכִי תֵּימָא: הָכָא נָמֵי יֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִילָהּ בְּחוֹזֶרֶת — חוֹזֶרֶת פָּסְקָה מִינֵּיהּ, וּקְרוֹבָה לְבֵי נָשָׂא, אֲבָל הָא אֲגִידָא בֵּיהּ. נִתְאַרְמְלוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ וְכוּ'. בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף מִשְּׁמוּאֵל: כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת הַקְּטַנָּה וּבָגְרָה תַּחְתָּיו, מַהוּ?

שׁוֹמֶרֶת יָבָם קָרֵית לַהּ: לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא וְעִקָּר דִּכְוָתַהּ גַּבֵּי שׁוֹמֶרֶת יָבָם דְּקַשְׁיָא לָךְ נָמֵי בָּהּ הָא לָאו בַּת אַשְׁקוּיֵי הִיא מוּקֶמֶת לָהּ נָמֵי כְּגוֹן שֶׁבָּא עָלֶיהָ דְּהָא כְּשֶׁנִּכְנְסָה לְחֻפָּה לֵיכָּא לְאוֹקוּמֵהּ דְּהָא חֻפָּה בִּיבָמָה לָא שַׁיְּכָא: שׁוֹמֶרֶת יָבָם קָרֵית כו' אֶלָּא לֹא תּוֹקְמֵהּ לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם כְּשֶׁבָּא עָלֶיהָ אֶלָּא כְּגוֹן דַּעֲבַד בַּהּ מַאֲמָר וּלְשֶׁקָּדְמָה שְׁכִיבַת בַּעַל לָא קָפְדִינַן דְּהָא קָדְמָה שְׁכִיבַת בַּעַל הָרִאשׁוֹן שֶׁהִיא בָּאָה מִכֹּחוֹ וּמַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר וְקָרֵינַן בָּהּ תַּחַת אִישֵׁךְ: קָנָה לְכָל בְּבִיאַת שׁוֹגֵג וּמֵזִיד: מִדֵּי הוּא טַעְמָא אֶלָּא לְרַב הָא דְּמַתְנִינַן יֵשׁ חֻפָּה לִפְסוּלוֹת לְסִיּוּעֵהּ לְרַב מַתְנִינַן לָהּ דְּאָמַר לְעֵיל יֵשׁ חֻפָּה לִפְסוּלוֹת וְרַב הָאָמַר לְעֵיל קָנָה לְכָל וּלְדִידֵהּ לָא מִיתָּרַצְתָּא הִיא: כְּגוֹן דַּעֲבַד מַאֲמָר וְאַחַ"כ בָּא עָלֶיהָ בִּזְנוּת בְּבֵית חָמִיהָ: וב"ש הִיא דְּאָמְרִי בְּפֶרֶק ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כט:) מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר לַעֲשׂוֹת אֲרוּסָה גְּמוּרָה וְהִפְרִיחַ אֶת זִקַּת הַיִּבּוּם וְתוּ לָא מַקְנְיָא לֵיהּ בְּבִיאַת מֵזִיד אֶלָּא בִּמְסִירַת חֻפָּה כְּאִשָּׁה בְּעָלְמָא כִּדְאָמְרִינַן בַּד' אַחִין (שָׁם) וּמִשּׁוּם הָכִי קָרֵי לָהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם אֲפִילּוּ לְאַחַר בִּיאָה דְּאִי לב"ה לָא אַלִּים מַאֲמָר לְהַפְרִיחַ זִקַּת יְבָמִין וְלַחוּל זִקַּת אֵרוּסִין וְנִשּׂוּאִין וַהֲוֵי קָנֵי לָהּ בְּבִיאַת זְנוּת לְגַמְרֵי: אִי הָכִי הַיְינוּ אֲרוּסָה גְּמוּרָה וַאֲרוּסָה הָא תְּנָא לָהּ: נְשׂוּאָה דִּידֵהּ אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא הָיְתָה יְבִמְתּוֹ: דְּחַבְרֵהּ אָחִיו דְּבִיבִמְתּוֹ שַׁיָּךְ לְשׁוֹן כְּנִיסָה: רַב פָּפָּא אָמַר לְעוֹלָם לֹא תֵּדוּק מִנַּהּ דְּיֵשׁ חֻפָּה וְהָכָא כְּגוֹן דְּקִנֵּא לָהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וּנְשָׂאָהּ וּבָא עָלֶיהָ וַהֲדַר אִסְתְּתַרָה וּמַשְׁקֶה לָהּ עַל יְדֵי אוֹתוֹ קִנּוּי וְהַאי תַּנָּא הוּא כו': לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא אָמַר רַב פָּפָּא לְעוֹלָם דְּקִנֵּא לָהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְאִסְתְּתַרָה וּמַשְׁקֶה לָהּ כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה [הג"ה עַד שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה וּדְקַשְׁיָא לָךְ מִשֶּׁקָּדְמָה שְׁכִיבַת בַּעַל לַבּוֹעֵל הַאי תַּנָּא וְכוּ' עכ"ה] וּדְקַשְׁיָא לָךְ אֵין מְנֻקֶּה מֵעָוֹן הַאי תַּנָּא הוּא דְּלֵית לֵיהּ הַךְ דְּרָשָׁא. וְזֶה הוּא לְשׁוֹן מוֹרִי וְהוּא נִרְאֶה עִקָּר דִּלְלִשָּׁנָא קַמָּא אִכָּא לְמִפְרַךְ אִם כֵּן מַאי לֹא שָׂטִיתִי אֲרוּסָה וְאַדְּרַבָּה הָא לֹא כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה אִסְתְּתַרָה: רַב נַחְמָן אָמַר מַתְנִיתִין בִּדְלָא קִנֵּא וְלָא אִסְתְּתַרָה כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה אֶלָּא קִנֵּא לָהּ מִשֶּׁנְּשָׂאָהּ וְאִסְתְּתַרָה וּמַשְׁקֶה לָהּ ע"י קִנּוּי שֶׁל עַכְשָׁו וּמְגַלְגֵּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה כָּל יָמִים שֶׁהָיְתָה תַּחְתָּיו מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה וְנִבְדְּקָה וּמִכָּאן לְגִלְגּוּל שְׁבוּעָה מִן הַתּוֹרָה: פְּסָלָהּ מִן הַתְּרוּמָה עַד שֶׁיִּכְנֹס: מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה שֶׁיֵּשׁ בְּיַד אָחִיו לָבֹא עָלֶיהָ וּבִיאָתוֹ בִּיאָה וְכִי הֵיכִי דְּהִיא מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָתוֹ כָּךְ הִיא מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאַת אָחִיו שֶׁהִיא פְּסוּלָה מִדְּרַבָּנַן דְּיֵשׁ בִּיאָה אַחַר מַאֲמָר כִּדְתְנַן (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף נ:) מַאֲמָר לָזוֹ וּבָעַל לָזוֹ כו' וְכֵן בַּב' יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת: דְּאוֹרָיְתָא בִּיאָה שֶׁהִיא פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְתָא כְּגוֹן אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל: דִּבְרֵי הַכֹּל בֵּין לְרַבִּי יוֹחָנָן בֵּין לְרֵישׁ לָקִישׁ אָכְלָה בִּתְרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא דְּהָא אֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר לָא פָּסֵיל אֶלָּא בְּמִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְתָא: יֵשׁ לָזֶה הַיָּבָם אָח חָלָל: לְדִבְרֵי הַכֹּל לֹא אָכְלָה אַפֵּי' הִיא בַּת כֹּהֵן ואע"ג דַּעֲבַד בָּהּ מַאֲמָר כֹּהֵן כָּשֵׁר אַכַּתִּי מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה הִיא לְבִיאַת הֶחָלָל דְּהָוְיָא פְּסוּלָה דְּאוֹרָיְתָא וְלֹא אָכְלָה וְאַפֵּי' לְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן כִּי מַכְשְׁרִי בְּאַלְמָנָה לכ"ג קָמַכְשְׁרִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל בְּמָקוֹם אַחֵר אֲבָל מִשְׁתַּמֶּרֶת לְיָבָם חָלָל דְּאֵין לוֹ לְהַאֲכִיל דְּהָא כֹּהֵן חָלָל זָר הוּא פָּסַל לָהּ וְלֹא אָכְלָה: אֶלָּא שֶׁנָּתַן לָהּ גֵּט כֹּהֵן לִיבִמְתּוֹ כֹּהֶנֶת וְאַכַּתִּי לְבִיאָתוֹ הִיא מִשְׁתַּמֶּרֶת וּבִיאָתָהּ פְּסוּלָה מִדְּרַבָּנַן הִיא דְּגֵט מְהַנֵּי בָּהּ מִדְּרַבָּנַן: אֲפִילּוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר אוֹכֶלֶת הָנֵי מִלֵּי עַל יְדֵי קִדּוּשִׁין דְּיֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל כִּי הַאי גַּוְנָא בְּמָקוֹם אַחֵר: אֲבָל עַל יְדֵי גֵּרוּשִׁין דְּאֵין לוֹ לְהַאֲכִיל עַל יְדֵי גֵּרוּשִׁין בְּמָקוֹם אַחֵר לֹא: וְאִם תֹּאמַר הָכָא נָמֵי יֵשׁ לוֹ לְהַאֲכִיל עַל יְדֵי גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִים: בְּחוֹזֶרֶת דְּאִם הָיָה מְגָרְשָׁהּ לְגַמְרֵי הָיְתָה חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ וְאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה: וּבָגְרָה תַּחְתָּיו בִּימֵי אֵרוּסִין וכ"ג אָסוּר בְּבוֹגֶרֶת כִּדְאָמְרִינַן בְּמַתְנִיתִין וּמִצְוָתוֹ בִּקְטַנָּה אוֹ בְנַעֲרָה:

שׁוֹמֶרֶת יָבָם קָרֵית לַהּ אִשְׁתּוֹ מְעַלְיְתָא הִיא דְּהָא אָמַר רַב קָנָה לַכֹּל ואע"ג דְּקָרֵי לָהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם בְּמִלְּתֵהּ דְּרַבִּי יֹאשִׁיָּה וְרַבִּי יוֹנָתָן דְּאַיְרוֹ בְּבָא עָלֶיהָ יָבָם בְּבֵית חָמִי' וּבְלָא עֲבַד בָּהּ מַאֲמָר הָתָם מִשּׁוּם דְּלָאו אִשְׁתּוֹ מְעַלְיָא הִיא לְעִנְיַן הַשְׁקָאָה קָרֵי לָהּ שַׁפִּיר שׁוֹמֶרֶת יָבָם אֲפִילּוּ לְרַב דְּאָמַר קָנָה לְכָל דְּהָא מְמַעֵט לָהּ רַבִּי יוֹנָתָן בַּבָּרַיְתָא מִתַּחַת אִישֵׁךְ וְרַבִּי יֹאשִׁיָּה קָרֵי לָהּ נָמֵי שׁוֹמֶרֶת יָבָם דְּקָתָנֵי יָכוֹל שֶׁאֲנִי מוֹצִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם כו' מִשּׁוּם דְּאִי לָאו רִבּוּיָא דְּאִישׁ אִישׁ הֲוָה מְמַעֵט לָהּ וְכֵן מַסִּיק הָתָם אֲבָל הָכָא לֹא הִזְכִּיר שׁוּם טַעַם שֶׁהָיָה רָאוּי לִקְרוֹתָהּ עַל יָדוֹ שׁוֹמֶרֶת יָבָם וְעוֹד כֵּיוָן דְּקוֹנָה לְכָל לָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה דְּהַךְ נָמֵי כְּנוּסָה הִיא: דְּהָא אָמַר רַב קָנָה לַכֹּל וּבְנָפַל מִן הַגַּג וְנִתְקַע אוֹ בְּנִתְכַּוֵּן לְהָטִיחַ בַּכֹּתֶל לֵיכָּא לְאוֹקְמָהּ דְּוִיתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ דְּמַשְׁמַע מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ שֶׁנָּתַן בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ מַשְׁמַע דְּבָעֵינַן בְּבַעַל כַּוָּנַת שְׁכִיבָה: רַב פָּפָּא אָמַר הַאי תַּנָּא פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס בִּלְשׁוֹן שֵׁנִי לְעוֹלָם דְּקִנֵּא לָהּ וְאִסְתְּתַרָה כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְהַאי תַּנָּא הוּא דְּלֵית לֵיהּ הַךְ דְּרָשָׁא דְּוְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְלֵית לֵיהּ הַךְ דְּרָשָׁא שֶׁקָּדְמָה שְׁכִיבַת בַּעַל וְקַשְׁ' לר"י דִּבְרֵישׁ שְׁבוּעוֹת (דַּף ה. וְשָׁם) וּבְסוֹטָה (דַּף כח.) וּבְכַמָּה דּוּכְתֵּי פָּרֵיךְ וּמִי בָּדְקִי לָהּ מַיָּא וְהָתַנְיָא וְנִקָּה הָאִישׁ וְכוּ' וְלָא מְשַׁנֵּי הַאי תַּנָּא הוּא מַשְׁמַע דְּלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג וְעוֹד מְנָא לֵהּ דְּהַאי תַּנָּא לָא בָּעֵי שֶׁתִּקְדּוֹם שְׁכִיבַת בַּעַל דִּלְמָא כְּשֶׁבָּא עָלֶיהָ אֲרוּסָהּ בְּבֵית אָבִיהָ אַיְּרֵי וְנִרְאֶה כִּלְשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבַּקּוּנְטְרֵס וְשֶׁלֹּא שָׂטִית אֲרוּסָה דְּקָאָמַר לֹא שֶׁנִּסְתְּרָה בְּאֵרוּסִין קָאָמַר אֶלָּא ה"ק שֶׁלֹּא שָׂטִית לִהְיוֹת נִבְדֶּקֶת עָלֶיהָ בְּקִנּוּי דְּאֵרוּסִין מִיהוּ גַּם לְלָשׁוֹן זֶה קְצָת קָשֶׁה כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה עַל זֶה שֶׁמּוֹעִיל קִנּוּי דְּאֵרוּסִין לְהַשְׁקוֹתָהּ בִּסְתִירָה דְּנִשּׂוּאִין מְנָא לֵהּ דְּהַאי תַּנָּא אִית לֵהּ הַאי סְבָרָא הָא אִיכָּא לְפָרוֹשֵׁי מְקַנִּין לָאֲרוּסָה לְהַשְׁקוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה הַיְנוּ דְּקִנֵּא לָהּ כְּשֶׁהִיא אֲרוּסָה וְאִסְתְּתַרָה וְנִכְנְסָה לְחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה כִּדְפֵי' מַתְנִיתִין דִּלְעֵיל: עַל יְדֵי גִּלְגּוּל לָא בָּעֵי לְאַפּוּקֵי גִּלְגּוּל מִגִּלְגּוּל דְּאִישׁ אַחֵר דְּלָא דָּמֵי דְּגִלְגּוּל דְּאִישׁ אַחֵר רָאוּי לְהַשְׁקוֹת עַל יָדוֹ אִם הָיָה מְקַנֵּא עַל יָדוֹ אֲבָל קַרְקָעוֹת לָאו בְּנוֹת שְׁבוּעָה נִינְהוּ כְּלָל אֲבָל מִגִּלְגּוּל דַּאֲרוּסָה יָלֵיף שַׁפִּיר דְּלָאו בַּת הַשְׁקָאָה הִיא כְּלָל וְאַפֵּי' הָכֵי מְגַלְגֵּל זְנוּת דְּאֵרוּסִין וא"ת וּלְמַאי דְּדָיְקִינַן מִנֵּהּ לְעֵיל דְּיֵשׁ חֻפָּה לִפְסוּלוֹת וְלָא מוֹקְמִינַן עַל יְדֵי גִּלְגּוּל מְנָלַן גִּלְגּוּל שְׁבוּעָה וי"ל דְּנָפְקָא לֵהּ מֵאִישׁ אַחֵר וְלָא הֲוָה מְפַלֵּג בֵּין קַרְקָעוֹת לְאִישׁ אַחֵר אִי נָמֵי דְּמַשְׁמַע לֵיהּ מֵאִישׁ אַחֵר אֲפִילּוּ קָטָן דְּדָמֵי לְקַרְקָעוֹת שֶׁאֵין מְקַנִּין עַל יָדוֹ כִּדְתְנַן בְּסוֹף פֶּרֶק אֲרוּסָה (סוֹטָה דַּף כו: וְכֵן בְּרֵישׁ פ' שָׁם כד.): אֵימוֹר דְּאָמַר רַבִּי מֵאִיר כו' גַּם מִכָּאן רְאָיָה דַּחֲשִׁיב מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ הַקִּדּוּשִׁין בַּעֲבֵרָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ סוטה הל׳ יז:

ב מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ כב:

ג מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ כג:

מסורת הש״ס

א לעיל כט:

ב סוטה כד:

תורה אור השלם

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

מַהוּ? בָּתַר נִישּׂוּאִין אָזְלִינַן, אוֹ בָּתַר אֵירוּסִין אָזְלִינַן. אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵיתוּהָ: נִתְאַרְמְלוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ, מִן הַנִּשּׂוּאִין — פְּסוּלוֹת, מִן הָאֵירוּסִין — כְּשֵׁרוֹת. אֲמַר לֵיהּ: לְשַׁוּוֹיֵהּ חֲלָלָה לָא קָמִיבַּעְיָא לִי, דְּבִיאָה הִיא דִּמְשַׁוְּיָא חֲלָלָה. כִּי קָמִיבַּעְיָא לִי: "וְהוּא אִשָּׁה בִבְתוּלֶיהָ יִקָּח", מַאי? קִיחָה דְקִדּוּשִׁין בָּעֵינַן, אוֹ קִיחָה דְנִישּׂוּאִין בָּעֵינַן. [א]אֲמַר לֵיהּ, הָא נָמֵי תְּנֵיתוּהָ: אֵירַס אֶת הָאַלְמָנָה וְנִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל — יִכְנוֹס. שָׁאנֵי הָתָם, דִּכְתִיב: "יִקַּח אִשָּׁה". הָכָא נָמֵי, כְּתִיב "אִשָּׁה"! אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם. [ב]וּמָה רָאִיתָ? הָא — אִישְׁתַּנִּי גּוּפַהּ, וְהָא — לָא אִישְׁתַּנִּי גּוּפַהּ. [ג-ה]מַתְנִי' כֹּהֵן גָּדוֹל לֹא יִשָּׂא אַלְמָנָה, בֵּין אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין, בֵּין אַלְמָנָה מִן הַנִּישּׂוּאִין. וְלֹא יִשָּׂא אֶת הַבּוֹגֶרֶת. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין בְּבוֹגֶרֶת [וְלֹא יִשָּׂא אֶת מוּכַּת עֵץ].

גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: "אַלְמָנָה ... לֹא יִקַּח" — בֵּין אַלְמָנָה מִן הָאֵירוּסִין, בֵּין אַלְמָנָה מִן הַנִּישּׂוּאִין. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: לֵילַף "אַלְמָנָה" "אַלְמָנָה" מִתָּמָר, מָה לְהַלָּן מִן הַנִּישּׂוּאִין — אַף כָּאן מִן הַנִּישּׂוּאִין, קָא מַשְׁמַע לַן. [וז(א)]וְאֵימָא הָכִי נָמֵי?! דּוּמְיָא דִּגְרוּשָׁה: מָה גְּרוּשָׁה — בֵּין מִן הַנִּישּׂוּאִין בֵּין מִן הָאֵירוּסִין, אַף אַלְמָנָה — בֵּין מִן הָאֵירוּסִין בֵּין מִן הַנִּישּׂוּאִין. (ב)וְלֹא יִשָּׂא אֶת הַבּוֹגֶרֶת. תָּנוּ רַבָּנַן: "וְהוּא אִשָּׁה בִבְתוּלֶיהָ יִקָּח", פְּרָט לְבוֹגֶרֶת — שֶׁכָּלוּ לָהּ בְּתוּלֶיהָ. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין בְּבוֹגֶרֶת. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? רַבִּי מֵאִיר סָבַר: "בְּתוּלָה" — אֲפִילּוּ מִקְצָת בְּתוּלִים מַשְׁמַע. "בְּתוּלֶיהָ" — עַד דְּאִיכָּא כָּל הַבְּתוּלִים. "בִּבְתוּלֶיהָ", בִּכְדַרְכָּהּ — אִין, שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ — לָא. וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבְרִי: "בְּתוּלָה" — בְּתוּלָה שְׁלֵימָה מַשְׁמַע. "בְּתוּלֶיהָ" — וַאֲפִילּוּ מִקְצָת בְּתוּלִים. "בִּבְתוּלֶיהָ" — עַד שֶׁיִּהְיוּ כָּל בְּתוּלֶיהָ קַיָּימִין, בֵּין בִּכְדַרְכָּהּ, בֵּין שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ. [ח]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: נִבְעֲלָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ — פְּסוּלָה לִכְהוּנָּה. מֵתִיב רָבָא: "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה" — בְּאִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ, פְּרָט לְאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא בִּכְדַרְכָּהּ, מַאי אִירְיָא מִשּׁוּם אַלְמָנָה? תִּיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם דַּהֲוְיָא לַהּ בְּעוּלָה, אֶלָּא לָאו: שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, וּמִשּׁוּם אַלְמָנָה — אִין, מִשּׁוּם בְּעוּלָה — לָא!

הָא

מַהוּ לְכָנְסָהּ מִשֶּׁבָּגְרָה אוֹ לֹא: בָּתַר קִיחָה דְּאֵרוּסִין אָזְלִינַן וְשַׁרְיָא לֵיהּ אוֹ בָּתַר נִשּׂוּאִין אָזְלִינַן וְכֵיוָן דְּבָגְרָה אֲסִירָא לֵיהּ: מִן הָאֵרוּסִין כְּשֵׁרוֹת אַלְמָא בִּפְסוּל כְּהֻנָּה בָּתַר נִשּׂוּאִין אָזְלִינַן מִדְּלָא פְּסִיל אַלְמָנָה שֶׁנִּתְאָרְסָה לכ"ג וּמֵת: יִכְנֹס אַלְמָא בָּתַר אֵרוּסִין אָזְלִינַן: שָׁאנֵי הָתָם דִּכְתִיב אִשָּׁה כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה וְהַאי אִשָּׁה קְרָא יַתִּירָא הוּא וּמִנֵּהּ מְרַבֵּינַן לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף סא.) דְּאִם אֵרַס אַלְמָנָה וְנִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל יִכְנֹס: אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם תֵּירוּצָא הוּא אַחַת יֵשׁ לְךָ לְרַבּוֹת וְלֹא שְׁתַּיִם: הָא אִשְׁתַּנִּי גּוּפָהּ בּוֹגֶרֶת נִשְׁתַּנָּה גּוּפָהּ מִן אֵרוּסִין לְנִשּׂוּאִין אַלְמָנָה לֹא נִשְׁתַּנֵּית: מַתְנִי' וְלֹא יִשָּׂא אֶת הַבּוֹגֶרֶת פְּלֻגְתַּיְהוּ מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ': גְּמ' פְּשִׁיטָא אַלְמָנָה סְתָמָא מַשְׁמַע: מִתָּמָר שְׁבִי אַלְמָנָה (בְּרֵאשִׁית ל"ח:י"א): דֻּמְיָא דִּגְרוּשָׁה וּבִגְרוּשָׁה פְּשִׁיטָא לֵיהּ דִּסְתָמָא הִיא דְּלֵית לָךְ לְמֵילַף כִּדְיָלְפִינַן ג"ש בְּאַלְמָנָה: בְּתוּלָה אִי הֲוָה כְּתִיב בְּתוּלָה יִקַּח מִקְצָת בְּתוּלִים מַשְׁמַע וַהֲוַאי מִשְׁתְּרֵי בּוֹגֶרֶת הַשְׁתָּא דִּכְתִיב בְּתוּלֶיהָ מִתַּסְרָא בּוֹגֶרֶת דְּמַשְׁמַע דְּבָעֵינַן כָּל בְּתוּלֶיהָ: בִּבְתוּלֶיהָ בֵּי"ת יַתִּירָא דְּמַשְׁמַע הָכִי לְמִדְרַשׁ בִּמְקוֹם בְּתוּלֶיהָ דְּהַיְנוּ כְּדַרְכָּהּ אִם נִבְעֲלָה נִפְסְלָה לכ"ג אֲבָל בִּבְעִילָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ לֹא דְּלְמֵיסַר בְּעוּלָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ לֵיכָּא לְמֵימַר מֵהַאי קְרָא וּלְמִדְרַשׁ עַד שֶׁיְּהוּ כָּל בְּתוּלֶיהָ קָיְמִין וַאֲפִילּוּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ כִּדְדָרְשִׁינַן לֵיהּ אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר כֵּיוָן דִּבְתוּלָה מְמַעֵט בּוֹגֶרֶת כ"ש בְּעוּלָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ הִלְכָּךְ כִּי אֲתָא קְרָא לְמִשְׁרֵי אֲתָא וְכִדְדָרְשִׁינַן: וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבְרִי אִי הֲוָה כְּתִיב בְּתוּלָה שְׁלֵמָה מַשְׁמַע וּמִתַּסְרָא בּוֹגֶרֶת הַשְׁתָּא דִּכְתִיב בְּתוּלֶיהָ אֲפִלּוּ מִקְצָת בְּתוּלִים מַשְׁמַע לְרַבּוֹת בּוֹגֶרֶת: בִּבְתוּלֶיהָ ב' יַתִּירָא מַשְׁמַע שֶׁתְּהֵא בִּבְתוּלֶיהָ שֶׁלֹּא אָבְדָה מֵהֶם כְּלוּם עַל יְדֵי בְּעִילָה בֵּין כְּדַרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְכֵיוָן דְּאִתְרַבַּאי בּוֹגֶרֶת לְהֶתֵּירָא אִצְטְרִיךְ לְמֵיסַר בְּעוּלָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ: פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה לכ"ג שֶׁמְּצֻוֶּה עַל הַבְּתוּלָה אֲבָל לְהֶדְיוֹט אֲפִלּוּ כְּדַרְכָּהּ כְּשֵׁרָה וְאֵין זוֹנָה אֶלָּא הַנִּבְעֶלֶת לְאֶסֹר לָהּ: וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה בִּמְאַנֵּס נַעֲרָה בְּתוּלָה כְּתִיב: פְּרָט לְאַלְמָנָה מִן הָאֵרוּסִין וְזֶה הַמְאַנֵּס כ"ג הוּא אוֹ גְּרוּשָׁה אוֹ חֲלוּצָה מִן הָאֵרוּסִין הִיא אִם כֹּהֵן הֶדְיוֹט הוּא: הֵיכִי דָּמֵי הַךְ בִּיאַת אֹנֶס שֶׁבָּא עָלֶיהָ כֹּהֵן גָּדוֹל זֶה: תִּפּוֹק לֵהּ דַּהֲוְיָא לַהּ בְּעוּלָה וְתַנְיָא לְקַמָּן אֲנוּסַת עַצְמוֹ וּמְפֻתַּת עַצְמוֹ לֹא יִשָּׂא:

מַהוּ בָּתַר נִשּׂוּאִין אָזְלִינַן מִתּוֹךְ פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס מַשְׁמַע דִּשְׁמוּאֵל יָדַע דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ אִם מֻתָּר לְכָנְסָהּ מִשֶּׁבָּגְרָה אוֹ לֹא אע"ג דְּמַתְנִיתִין לָא אַיְרֵי בְּאִסּוּר קִיחָה מ"מ שְׁמוּאֵל הֲוָה מְדַמֵּי אִסּוּר קִיחָה לְאִסּוּר חֲלָלָה וְקָשֶׁה לר"י דְּמֵעִקָּרָא פָּשַׁט לֵיהּ שְׁמוּאֵל דְּבָתַר נִשּׂוּאִין אָזְלִינַן וּבָתַר הָכִי פָּשַׁט לֵיהּ דְּבָתַר אֵרוּסִין אָזְלִינַן וְעוֹד דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר לְשַׁוּוֹיֵהּ חֲלָלָה לָא קָמִבַּעְיָא לִי כֵּיוָן דְּאִיהוּ נָמֵי יָדַע דְּלָא קָמִבַּעְיָא לֵיהּ אֶלָּא לְעִנְיַן קִיחָה אֶלָּא שֶׁהָיָה מְדַמֶּה זֶה לָזֶה וְהָכִי הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר שָׁאנֵי אִסּוּר קִיחָה מֵאִסּוּר חֲלָלָה וְנִרְאֶה לר"י דִּשְׁמוּאֵל הָיָה סָבַר דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ אִי חָשִׁיב לֵיהּ לְר"מ מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה כֵּיוָן שֶׁהַקִּדּוּשִׁין הָיוּ בְּהֶתֵּר אוֹ לֹא וְהָיָה יָכוֹל לַהֲשִׁיבוֹ דְּזוֹ בִּיאָה כְּשֵׁרָה הִיא דְּמֻתָּר לִכְנֹס כִּדְקָאָמַר בְּסָמוּךְ אֶלָּא לְפִי דְּבָרָיו שֶׁסָּבוּר דְּאָסוּר לִכְנֹס מֵשִׁיב לוֹ תְּנֵינָא דְּמִן הַנִּשּׂוּאִין פְּסוּלוֹת וְכֵיוָן דְּעִקַּר חֲלָלוּת מִן הַנִּשּׂוּאִין סְבָרָא הוּא דְּבָתַר נִשּׂוּאִין אָזְלִינַן אַפֵּי' הָוֵי הַקִּדּוּשִׁין בְּהֶתֵּר: **הָא** לָא אִשְׁתַּנִּי גּוּפָהּ קֹדֶם נִשּׂוּאִין אַחַר שֶׁנִּתְמַנָּה לִהְיוֹת כ"ג וה"ה אִם אֵרַס בּוֹגֶרֶת אוֹ קְטַנָּה וּבָגְרָה וְאַחַ"כ נִתְמַנָּה לִהְיוֹת כ"ג דְּדַוְקָא נִתְמַנָּה וְאַחַ"כ בָּגְרָה הוּא דְּלָא יִכְנֹס דְּנִשְׁתַּנָּה הַגּוּף אַחַר שֶׁנִּתְמַנָּה וצ"ע אִם אַחַר שֶׁנִּתְמַנָּה נַעֲשֵׂית מֻכַּת עֵץ אוֹ בְּעוּלָה אִי הָוֵי נִשְׁתַּנָּה הַגּוּף וְלֹא יִכְנֹס אוֹ לֹא וּקְצָת מַשְׁמַע בְּפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף י.) דְּלָא חֲשִׁיבָא בְּעוּלָה אִשְׁתַּנִּי גּוּפָהּ דְּקָאָמַר אִי תְּחִלַּת בִּיאָה קוֹנָה יָכוֹל כ"ג לְקַדֵּשׁ בְּבִיאָה וְאִי חָשׁוּב כְּאִשְׁתַּנִּי גּוּפָהּ הֵיאַךְ יִכְנֹס וַהֲלֹא בְּעוּלָה הִיא בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין אִם תֹּאמַר דְּבִיאָה אֵרוּסִין עוֹשָׂה וּמִיהוּ בְּפֶ' אֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת לח: וְשָׁם) חָשִׁיב בְּעוּלָה שִׁנּוּי הַגּוּף גַּבֵּי הָא דְּפָרִיךְ אַדְּרַבָּה בְּתוּלָה בְּתוּלָה לִגְזֵרָה שָׁוָה שֶׁהֲרֵי אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ נַעֲרָה אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה וּמְשַׁנֵּי הָא אִשְׁתַּנִּי גּוּפָהּ הָא לָא אִשְׁתַּנִּי גּוּפָהּ וְהָא דְּאָמְרִי' בְּפֶ' נַעֲרָה בִּכְתֻבּוֹת (דַּף מה. וְשָׁם) וְדִלְמָא כִּי חַדֵּת רַחֲמָנָא הֵיכָא דְּלָא אִשְׁתַּנִּי גּוּפָהּ שֶׁלֹּא בָּגְרָה הָתָם שֶׁהָיְתָה כְּבָר בְּעוּלָה מִן הַבּוֹעֵל לָא חָשִׁיב שִׁנּוּי הַגּוּף בִּבְעִילַת בַּעַל וּבְעִילַת בּוֹעֵל אע"ג דַּהֲוֵי שִׁנּוּי הַגּוּף הָתָם לָא אַיְרֵי אֶלָּא בְּנִשְׁתַּנָּה הַגּוּף אַחַר הָעֲבֵרָה. [וְע"ע תּוֹסְ' כְּתֻבּוֹת מה. ד"ה דִּלְמָא]: **דּוּמְיָא** דִּגְרוּשָׁה וא"ת אַדְּרַבָּה גְּרוּשָׁה דּוּמְיָא דְּאַלְמָנָה דְּדַוְקָא מִן הַנִּשּׂוּאִין וי"ל דִּלְחֻמְרָא מַקְשִׁינַן וְעוֹד אר"י דִּגְרוּשָׁה הָוְיָא אַף מִן הָאֵרוּסִין כְּמוֹ גְּרוּשָׁה דְּכֹהֵן הֶדְיוֹט ואע"ג דִּבְהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין מא. וְשָׁם) אָמְרִי' לָא דְּכוּלֵּי עָלְמָא ג"ש עֲדִיפָא מֵהֶקֵּישָׁא שָׁאנֵי הָתָם דְּעִקַּר שְׁטָר נָפְקָא לָן מִגְּזֵרָה שָׁוָה. [וְע"ע תּוֹסְ' זְבָחִים מח. ד"ה דכ"ע]: **פְּרָט** לְבוֹגֶרֶת שֶׁכָּלוּ בְּתוּלֶיהָ לָאו דַּוְקָא כָּלוּ אֶלָּא כְּלוֹמַר נִתְמַעֲטוּ קְצָת: **אַפֵּי'** מִקְצָת בְּתוּלִים לָא מָצֵי לְמֵימַר לְרַבִּי מֵאִיר בְּתוּלָה שְׁלֵמָה מַשְׁמַע בֵּין כְּדַרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ בְּתוּלֶיהָ לְהַכְשִׁיר שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ בִּבְתוּלֶיהָ לְמַעוּטֵי בּוֹגֶרֶת דְּלָא מַשְׁמַע לֵיהּ לְמִדְרַשׁ מִבֵּי"ת אֶלָּא לְעִנְיַן שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ בִּבְתוּלֶיהָ בִּמְקוֹם בְּתוּלֶיהָ וְעוֹד דע"כ לר"מ בְּתוּלָה מִקְצָת בְּתוּלָה דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְר"מ בְּפֶרֶק אַלְמָנָה נִזּוֹנֶת (כְּתֻבּוֹת צז: וְשָׁם) דְּאָמַר מִקְצָת כֶּסֶף כְּכָל כֶּסֶף וְעוֹד דְּאִי אֶפְשָׁר דִּבְתוּלָה שְׁלֵמָה מַשְׁמַע לְמַעוּטֵי שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ דְּמִבְּתוּלָה לֵיכָּא לְמַעוּטֵי שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ דְּהָא בִּקְנָס שֶׁל נַעֲרָה כְּתִיב בְּתוּלָה וַאֲפִלּוּ הָכֵי יֵשׁ לָהּ קְנָס כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף י.) מוֹדֶה רַבִּי לְעִנְיַן קְנָס דְּכֻלְּהוּ מְשַׁלְּמִי וְכֵן לְעִנְיַן סְקִילָה בְּנַעֲרָה הַמְאֹרָסָה לָא פְּלִיג רַבִּי אֶלָּא מִשּׁוּם דִּכְתִיב לְבַדּוֹ וּמִיהוּ קָשֶׁה לר"י לְמַאן דְּאָמַר בְּתוּלָה שְׁלֵמָה מַשְׁמַע אַמַּאי אִצְטְרִיךְ גַּבֵּי קְנָס לְמַעוּטֵי בּוֹגֶרֶת תִּפּוֹק לֵהּ מִדִּכְתִיב בְּתוּלָה דְּמַשְׁמַע שְׁלֵמָה וְכֵן גַּבֵּי נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה וּמִיהוּ בְּתוּלָה דִּגְבֵי קְנָס אִכָּא לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ לִכְדְדָרְשִׁינַן בְּפֶרֶק אֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת לח: וְשָׁם): **אִילֵימָא** בִּכְדַרְכָּהּ תִּפּוֹק לֵהּ דַּהֲוְיָא בְּעוּלָה מַשְׁמַע דַּאֲסִירָא לֵיהּ אע"פ שֶׁהִיא בְּעוּלַת עַצְמוֹ וְהָא דְּקָאָמַר בְּרֵישׁ אֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת ל. וְשָׁם) אִכָּא בֵּינַיְהוּ בְּעוּלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל הַיְנוּ בְּעוּלָה מֵאוֹתָהּ בְּעִילָה עַצְמָהּ שֶׁנֶּאֱנְסָה בָּהּ וְכֵן פֵּרֵשׁ ר"ח וְלֹא כְּמוֹ שֶׁדּוֹחֵק שָׁם בַּקּוּנְטְרֵס לְפָרֵשׁ שֶׁנִּבְעֲלָה לְאַחֵר שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְעוֹד דא"כ הֲוָה לֵיהּ לְמִפְרַךְ הַנִּיחָא לר"א דְּאָמַר נִבְעֲלָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ פְּסוּלָה אֶלָּא לר"מ מַאי אִכָּא לְמֵימַר: **אֶלָּא** לָאו שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ מַשְׁמַע דִּמְשַׁלֵּם קְנָס אַבִּיאָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְכֵן בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף י. וְשָׁם) דְּקָאָמַר מוֹדֶה רַבִּי לְעִנְיַן קְנָס דְּכֻלְּהוּ מְשַׁלְּמִין הִקְשָׁה רִיבָ"א מִכָּאן עַל פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י בְּפֶ' בֵּן סוֹרֵר מוֹרֶה (סַנְהֶדְרִין עג. וְשָׁם) גַּבֵּי רוֹדֵף אַחַר חַיָּבֵי לָאוִין וְאַחַר חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת דְּנִתָּן לְהַצִּיל בְּנַפְשׁוֹ וּפָרִיךְ וְאֵלּוּ נְעָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קְנָס הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ וּמְשַׁנֵּי מִשְּׁעַת הָעֲרָאָה הוּא דִּפְגָמָהּ אִפְּטַר לֵהּ מִקְּטָלָא מָמוֹנָא לָא מְשַׁלֵּם עַד גְּמַר בִּיאָה וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּאֵין מְשַׁלֵּם קְנָס עַד גְּמַר בִּיאָה שֶׁיֵּשׁ שָׁם הַשָּׁרַת בְּתוּלִים וּמְפָרֵשׁ ר"ת וְרִיבָ"א דְּוַדַּאי מְשַׁלֵּם קְנָס אַהֲעָרָאָה וְאַשֶּׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ אע"ג דְּאֵין מַשִּׁיר בְּתוּלִים וְהָתָם דַּוְקָא קָאָמַר דְּלָא מְשַׁלֵּם עַד גְּמַר בִּיאָה מִשּׁוּם דְּמֵעִקָּרָא קָם לֵי' בִּדְרַבָּה מִנֵּהּ דְּנִתָּן לְהַצִּילָהּ בְּנַפְשׁוֹ וְהָא דְּנָקֵט הָתָם כְּגוֹן שֶׁבָּא עָלֶיהָ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ בִּכְדַרְכָּהּ הֲוָה מָצֵי לְמִינְקַט וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ כֵּיוָן דְּחַיָּב קְנָס אַשֶּׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וְעוֹד מָצִינוּ לְמֵימַר דאע"ג דְּיֵשׁ קְנָס בְּשֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ בְּהַעֲרָאָה אֵין קְנָס לְפִי שֶׁלֹּא נִתְרַבְּתָה הַעֲרָאָה לִהְיוֹת כִּגְמַר בִּיאָה לְעִנְיַן קְנָס דְּהָא לַעֲרָיוֹת וְחַיָּבֵי לָאוִין וְחַיָּבֵי עֲשֵׂה וְאִשָּׁה לְבַעְלָהּ וִיבָמָה מַצְרְכִינַן קְרָאֵי לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף נה.) לְרַבּוֹת הַעֲרָאָה וְכֵן מַשְׁמַע מִתּוֹךְ הַךְ דִּשְׁמַעְתִּין דְּאִי יֵשׁ קְנָס בְּהַעֲרָאָה הֲוָה לֵיהּ לְשַׁנּוּיֵי כְּגוֹן שֶׁלֹּא עָשָׂה אֶלָּא נְשִׁיקָה וּבִנְשִׁיקָה אֵינוֹ מַשִּׁיר בְּתוּלִים כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶרֶק בֵּן סוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין דַּף עג: וְשָׁם) וא"ת וְאִי אֵין קְנָס בְּהַעֲרָאָה הֵיאַךְ אִישׁ מִתְחַיֵּב קְנָס לְמַאן דְּאָמַר הַעֲרָאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה דִּבְהַכְנָסַת עֲטָרָה הוּא מַשִּׁיר בְּתוּלֶיהָ כִּדְמוּכַח בְּבֵן סוֹרֵר (ג"ז שָׁם) וְאָז הִיא כְּבָר בְּעוּלָה וְרַחֲמָנָא אָמַר בְּתוּלָה וְלֹא בְּעוּלָה וי"ל דִּבְהָכִי חַיַּב רַחֲמָנָא הוֹאִיל וּבִבְעִילָה זוֹ נַעֲשֵׂית בְּעוּלָה אע"ג דְּלָא מַתְחִיל חִיּוּב קְנָס עַד אַחַ"כ דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי לָמָּה לֵהּ לְמִכְתַּב הַעֲרָאָה כְּלָל לֵילַף הַעֲרָאָה מִנַּעֲרָה הַמְאֹרָסָה בְּכָל הָעֲרָיוֹת דְּאִתְּקוּשׁ כֻּלָּם לַהֲדָדֵי כִּדְאָמְרִי' בְּרֵישׁ פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף נה.) וּבְנַעֲרָה הַמְאֹרָסָה ע"כ מְחַיֵּב בְּהַעֲרָאָה דְּאִי בִּגְמַר בִּיאָה כְּבָר הַשִּׁיר בְּתוּלֶיהָ בְּהַכְנָסַת עֲטָרָה וְרַחֲמָנָא אָמַר בְּתוּלָה וְלֹא בְּעוּלָה כִּדְדָרְשִׁינַן בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין סו, ב) אֶלָּא ע"כ אַפֵּי' לָא מְחַיֵּב אֶלָּא עַד גְּמַר בִּיאָה כֵּיוָן דִּבְבִיאָה זוֹ נַעֲשֵׂית בְּעוּלָה חַיַּב רַחֲמָנָא אֲבָל קָשֶׁה אִי לָא מְחַיֵּב קְנָס בְּהַעֲרָאָה א"כ מַאי פָּרִיךְ בְּבֵן סוֹרֵר הַנִּיחָא לְמ"ד הַעֲרָאָה זוֹ נְשִׁיקָה אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר הַעֲרָאָה זוֹ הַכְנָסַת עֲטָרָה מַאי אִכָּא לְמֵימַר הָא לְדִידֵהּ נָמֵי אָתֵי שַׁפִּיר דְּהָא לָא מְחַיֵּב קְנָס בְּהַכְנָסַת עֲטָרָה אֶלָּא בִּגְמַר בִּיאָה מַמָּשׁ:

מסורת הש"ס

א כתובות סט:; ספרא קדושים פרק יב ד

ב כתובות צז:

תורה אור השלם

וְהוּא אִשָּׁה בִבְתוּלֶיהָ יִקָּח [ויקרא כא, יג]

אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה [ויקרא כא, יד]

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר כַּלָּתוֹ שְׁבִי אַלְמָנָה בֵית־אָבִיךְ עַד־יִגְדַּל שֵׁלָה בְנִי כִּי אָמַר פֶּן־יָמוּת גַּם־הוּא כְּאֶחָיו וַתֵּלֶךְ תָּמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ [בראשית לח, יא]

וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ־תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא־יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל־יָמָיו [דברים כב, יט]

וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ־תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא־יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל־יָמָיו [דברים כב, כט]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יב, סמג לאוין קכה, סמג עשין כו:

ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יז:

ג מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' א:

ד מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יא:

ה מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יג:

ו מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יח, טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' א:

ז מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' יד:

ח מיי' פא' מהל' נערה בתולה הל' ה, סמג לאוין פד, טוש"ע אה"ע סי' קעז סעי' ד:

הָא מַנִּי — רַבִּי מֵאִיר הִיא, וְרַב דְּאָמַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. (א)אִי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי אִירְיָא מִשּׁוּם בְּעוּלָה? תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּהָוְיָא לַהּ זוֹנָה! דְּהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת — עֲשָׂאָהּ זוֹנָה. אָמַר רַב יוֹסֵף: כְּגוֹן שֶׁנִּבְעֲלָה לִבְהֵמָה, דְּהָתָם מִשּׁוּם בְּעוּלָה אִיכָּא, מִשּׁוּם זוֹנָה לֵיכָּא. [א]אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי, מִמָּה נַפְשָׁךְ: אִי בְּעוּלָה הָוְיָא — זוֹנָה נָמֵי הָוְיָא. וְאִי זוֹנָה לָא הָוְיָא — בְּעוּלָה נָמֵי לָא הָוְיָא. וְכִי תֵּימָא: מִידֵּי דַּהֲוֵיא אֲמוּכַּת עֵץ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, אִם כֵּן, אֵין לְךָ אִשָּׁה שֶׁכְּשֵׁרָה לַכְּהוּנָּה, שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית מוּכַּת עֵץ עַל יְדֵי צְרוֹר. [ב]אֶלָּא, אָמַר רַבִּי זֵירָא: בִּמְמָאֶנֶת. [ג]אָמַר רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא: נִבְעֲלָה לִבְהֵמָה — כְּשֵׁרָה לַכְּהוּנָּה. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: נִבְעֲלָה לְמִי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ, אַף עַל פִּי שֶׁבִּסְקִילָה — כְּשֵׁרָה לַכְּהוּנָּה. כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר: מַעֲשֶׂה בְּרִיבָה אַחַת בְּהַיְתָלוֹ שֶׁהָיְתָה מְכַבֶּדֶת אֶת הַבַּיִת, וּרְבָעָהּ כֶּלֶב כּוּפְרִי מֵאַחֲרֶיהָ, וְהִכְשִׁירָהּ רַבִּי לַכְּהוּנָּה. אָמַר שְׁמוּאֵל: וּלְכֹהֵן גָּדוֹל. בִּימֵי רַבִּי כֹּהֵן גָּדוֹל מִי הֲוָה? אֶלָּא — רְאוּיָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. (ב)אֲמַר לֵיהּ רָבָא מִפַּרְזְקִיָּא לְרַב אָשֵׁי: מְנָא הָא מִילְּתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן אֵין זְנוּת לִבְהֵמָה? דִּכְתִיב: "לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב". [ד](ג)וּתְנַן: אֶתְנַן כֶּלֶב וּמְחִיר זוֹנָה — מוּתָּרִין, (מִשּׁוּם) שֶׁנֶּאֱמַר: "גַּם שְׁנֵיהֶם" — שְׁנַיִם וְלֹא אַרְבָּעָה. [ה־ח]תָּנוּ רַבָּנַן: אֲנוּסַת עַצְמוֹ וּמְפוּתַּת עַצְמוֹ — לֹא יִשָּׂא, וְאִם נָשָׂא — נָשׂוּי. אֲנוּסַת חֲבֵירוֹ וּמְפוּתַּת חֲבֵירוֹ — לֹא יִשָּׂא, וְאִם נָשָׂא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הַוָּלָד חָלָל, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַוָּלָד כָּשֵׁר. [ט־יא]אִם נָשָׂא — נָשׂוּי, אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: וּמוֹצִיא בְּגֵט. וְאֶלָּא הָא דְּקָתָנֵי: אִם נָשָׂא נָשׂוּי! אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: לוֹמַר

שֶׁאֵין

הָא מַנִּי ר"מ דְּאָמַר בְּתוּלָה עַד שֶׁיְּהוּ כָּל בְּתוּלֶיהָ קַיָּמִין פְּרָט לְבוֹגֶרֶת וְאִיַּתַּר לֵיהּ בִּבְתוּלֶיהָ לְמַעוּטֵי בְּעוּלָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ דְּשַׁרְיָא: וְרַב דְּאָמַר פְּסוּלָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר לְעֵיל בְּתוּלֶיהָ מִקְצָת בְּתוּלִים לְרַבּוּיֵי בּוֹגֶרֶת וַאֲתָא בִּבְתוּלֶיהָ לְמַעוּטֵי בְּעוּלָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ כִּדְלְעֵיל: דְּהָוְיָא לָהּ זוֹנָה וְאַפִּי' לְכֹהֵן הֶדְיוֹט אֲסוּרָה: דְּהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כו' לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף סא:): אִסּוּר זוֹנָה לֵיכָּא דְּיָלְפִינַן לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין אֵין זְנוּת לִבְהֵמָה: אִי זוֹנָה לָא הָוְיָא א"כ לָאו בִּיאָה הִיא וְאַפִּי' לְכֹהֵן גָּדוֹל תִּשְׁתְּרֵי: וכ"ת מִידֵּי דַּהֲוֵי אַמֻּכַּת עֵץ דְּהָא רַבִּי אֶלְעָזָר קָאָמַר בְּמַתְנִי' לֹא יִשָּׂא אֶת מֻכַּת עֵץ וְתִבְעֵי לְמֵימַר דְּאַפִּי' בְּמוּכַּת עֵץ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ פְּסוּלָה: א"כ אֵין לְךָ אִשָּׁה שֶׁכְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית מֻכַּת עֵץ עַל יְדֵי צְרוֹר שֶׁל קִנּוּחַ בֵּית הַכִּסֵּא: אֶלָּא א"ר זֵירָא מַשְׁכַּחַת לָהּ לְהָא דְּרַב אַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּהָוְיָא בְּעוּלָה וְלֹא זוֹנָה וְלֹא אַלְמָנָה וְלֹא גֵּרוּשׁ' בִּקְטַנָּה יְתוֹמָה הַנִּשֵּׂאת לְבַעַל וּבְעָלָהּ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וּמֵאֲנָה בּוֹ דְּאֵין כָּאן פְּסוּל זְנוּת וְאַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין וְאַשְׁמְעִינַן רַב דְּיֵשׁ כָּאן פְּסוּל בְּעוּלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל: כְּשֵׁר' לִכְהֻנָּה אַפִּי' לְכֹהֵן גָּדוֹל דְּמוּכַּת עֵץ בְּעָלְמָא הִיא וּמַאן דְּשָׁרֵי בְּמוּכַּת עֵץ שָׁרֵי בָּהּ: לְמִי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ בְּהֵמָה: שֶׁבִּסְקִילָה אִם יֵשׁ עֵדִים וְהַתְרָאָה הֵיכָא דְּלֵיכָּא עֵדִים וְהַתְרָאָה כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה: בְּהִתְלוּ שֵׁם מָקוֹם: כֻּפְרֵי כְּלָבִים גְּדוֹלִים שֶׁצָּדִין בָּהֶן חַיּוֹת: מֵאַחֲרֶיהָ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ דְּאִי כְּדַרְכָּהּ לָא גָּרְעָה מִמּוּכַּת עֵץ: רַבִּי לְאַחַר חֻרְבַּן הַבַּיִת הָיָה כַּמָּה דוֹרוֹת שֶׁהוּא סוֹף הַתַּנָּאִים וּבִימֵי רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי חָרַב הַבַּיִת דִּתְנַן (ר"ה דַּף כט:) מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְכוּ': אֶתְנַן כֶּלֶב שֶׁאִם אָמַר אָדָם לְזוֹנָה הֵילָךְ טָלֶה זֶה וְהִבָּעֲלִי לְכַלְבִּי וּמְחִיר זוֹנָה שֶׁהֶחֱלִיף זוֹנָה בְּטָלֶה מֻתָּרִים לַמִּזְבֵּחַ. וּמִדְּשָׁרֵי אֶתְנַן כֶּלֶב אַלְמָא לָאו זְנוּת הוּא: לֹא יִשָּׂא כֹּהֵן גָּדוֹל דִּכְתִיב בְּתוּלָה יִקַּח (וַיִּקְרָא כ"א:י"ד) בִּשְׁעַת לְקוּחִין תְּהֵא בְּתוּלָה:

הָא מַנִּי ר' מֵאִיר אע"ג דִּלְר' מֵאִיר חַיָּבֵי לָאוִין וּכְרִיתוּת בְּנֵי קְנָס דְּרַב גּוּפֵהּ מוֹקֵי מַתְנִיתִין דְּרֵישׁ אֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף כט.) כְּרַבִּי מֵאִיר הָכָא לָאו מִקְּנָס מְמַעֵט לְהוּ אֶלָּא לְעִנְיַן שֶׁאֵין רְאוּיָה לְקַיְּמָהּ כִּדְקָתָנֵי נָמֵי סֵיפָא בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת (שָׁם לט.) אִם לֹא הָיְתָה רְאוּיָה לָבֹא בְּיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַיְּמָהּ שֶׁנֶּאֱמַר וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה בְּאִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ תֵּמַהּ דְּהָתָם (דַּף מ.) פָּרִיךְ עֲלָהּ וְלֵיתֵי עֲשֵׂה וְלִדְחֵי לֹא תַעֲשֶׂה וּמַאי פָּרִיךְ שָׁאנֵי הָכָא דְּגַלֵּי קְרָא וְי"ל דְּפָרֵיךְ הָכִי וְנֵיתֵי עֲשֵׂה וְכִי תֵּימָא שָׁאנֵי הָכָא דְּגַלֵּי קְרָא אִם כֵּן נִגְמַר מֵהָכָא בְּכָל מָקוֹם דְּלָא דָּחֵי א"נ פָּרִיךְ דְּלָא הֲוָה לֵיהּ לְאוֹקְמֵי קְרָא בְּחַיָּבֵי לָאוִין אֶלָּא בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוּת דַּוְקָא דַּהֲוָה אָמֵינָא שֶׁמֻּתָּר לְקַיְּמָהּ הוֹאִיל וְאִתְרַבּוּ לִקְנָס מֵהַבְּתוּלוֹת וּמִנְּעָרוֹת בְּרֵישׁ אֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף כט:) דִּקְרָאֵי מִשְׁתַּמְּעֵי דְּהֵיכָא דְּאִיכָּא קְנָס אִיכָּא נִשּׂוּאִין אֲבָל בְּחַיָּבֵי לָאוִין נֵימָא דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה אֲבָל קָשֶׁה דִּמְשַׁנֵּי הֵיכָא אָמְרִינַן דְּדָחֵי כְּגוֹן מִילָה בְּצָרַעַת אֲבָל הָכָא אִי אָמְרָה לָא בָּעֵינָא לֵיהּ מִי אִיתֵהּ לַעֲשֵׂה כְּלָל א"כ לָמָה לִי קְרָא לְמַעוּטֵי שֶׁלֹּא יִשָּׂאֶנָּה וְנִרְאֶה לר"י דְּהָכָא לָאו מִיּתּוּרָא קָדָרֵישׁ אֶלָּא הָכִי פֵּרוּשׁוֹ וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה בְּאִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ פְּרָט לְאַלְמָנָה מִשּׁוּם דְּדָרְשִׁינַן בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת (שָׁם דַּף לח.) תִּהְיֶה מִדַּעְתָּהּ וְכֵיוָן דְּבָעֵינַן מִדַּעְתָּהּ א"כ בָּעֵינַן אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ דְּלָא חָשִׁיב עֲשֵׂה דְּהָא אִי אָמְרָה לָא בָּעֵינָא לֵיהּ מִי אִיתֵהּ לַעֲשֵׂה כְּלָל וּמֵעִקָּרָא דְּפָרִיךְ וְנֵיתֵי עֲשֵׂה וְנִדְחֵי לֹא תַעֲשֶׂה סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּכִי אָמְרָה מִיהָא בָּעֵינָא לֵיהּ יִדְחֶה עֲשֵׂה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה דְּלָא מַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ דְּלָא אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה אֶלָּא כְּגוֹן מִילָה בְּצָרַעַת כו' א"נ מֵעִקָּרָא ס"ד כִּדְפֵי' דְּמִיּתּוּרָא קָא דָּרֵישׁ: **וְרַב** דְּאָמַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר לֹא שֶׁסָּבַר רַב כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְהוּ בּוֹגֶרֶת וּמֻכַּת עֵץ לֹא יִשָּׂא וְרַבִּי אֶלְעָזָר מַכְשִׁיר בּוֹגֶרֶת אֶלָּא הָכִי קָאָמַר דְּרַב דְּאָמַר לְרַבִּי אֶלְעָזָר נִבְעֲלָה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ פְּסוּלָה לַכְּהֻנָּה כֵּיוָן דְּמַכְשִׁיר בּוֹגֶרֶת וְלֵהּ לָא סְבִירָא לֵהּ וְהַשְׁתָּא נִיחָא דְּפָרִיךְ אִי כַּר' אֶלְעָזָר מַאי אִרְיָא מִשּׁוּם בְּעוּלָה תִּפּוֹק לֵהּ דְּהָוְיָא זוֹנָה דְּהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר פָּנוּי כוּ' וְאִי אַלִּיבָּא דְּנַפְשֵׁהּ קָאָמַר מַאי פָּרִיךְ דְּאַטּוּ מִשּׁוּם דְּסָבַר לָהּ כְּר' אֶלְעָזָר בַּחֲדָא סָבַר לַהּ כְּוָותֵהּ בְּכָל מִלֵּי דְּאֵין שְׁנֵי הַדְּבָרִים הַלָּלוּ תְּלוּיִין זֶה בָּזֶה דְּמַה עִנְיַן זֶה אֵצֶל זֶה וְעוֹד דְּעַל כָּרְחָךְ לָא סָבַר כְּוָותֵהּ בְּהָא דְּאָמַר פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה עֲשָׂאָהּ זוֹנָה מִדְּפָרִיךְ אַרַב בְּסָמוּךְ וּבְהָא אָמַר רַב עַמְרָם דְּאֵין הֲלָכָה כְּר' אֶלְעָזָר וּבְסוֹף פ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף טו. וְשָׁם) גַּבֵּי תִּינֹקֶת שֶׁנֶּאֶנְסָה פְּסִיק לְשֵׁם כְּר' יוֹסֵי דְּמַכְשִׁיר וְהֵיכִי הֲוָה מַכְשִׁיר אֲפִילּוּ בִּתְרֵי רַבֵּי אִי סָבַר פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה עֲשָׂאָהּ זוֹנָה וְדֹחַק לוֹמַר דְּלָא אִצְטְרִיךְ לִפְסֹק אֶלָּא לָבֹא עָלֶיהָ לְשׁוּם אִישׁוּת אֶלָּא אַלִּיבָּא דְּר' אֶלְעָזָר קָאָמַר וְלֵהּ לָא סְבִירָא לֵהּ: **שְׁנַיִם** וְלֹא אַרְבָּעָה וא"ת וּמֵהֵיכָא תִּפַּק אַדַּעְתֵּהּ לְמֵיסַר דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא לְמְעוּטֵי וי"ל דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ לֶאֱסֹר מִשּׁוּם דְּאִתַּקּוּשׁ וְכִי תֵּימָא אִם אִיתָא דְּהָנֵי נָמֵי אָסוּר לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא אֶתְנַן וּמְחִיר כֶּלֶב וְזוֹנָה א"כ הֲוָה אֲמִינָא דְּכָל חַד לְחוּד שָׁרֵי וּמִיהוּ לְמָאן דְּאָמַר (ב"מ צד: וּבִשְׁאָר דּוּכְתֵּי) מַשְׁמַע שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד וּמַשְׁמַע אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ עַד שֶׁיִּפְרֹט לְךָ הַכָּתוּב יַחְדָּו ה"ל לְמִכְתַּב הָכִי וּבְפֶ' כָּל הָאֲסוּרִין (תְּמוּרָה דַּף ל: וְשָׁם) מֵהַאי דְּרָשָׁא דִּשְׁנַיִם וְלֹא ד' נָפְקָא לָן דְּאֵין זְנוּת לִבְהֵמָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יד:

ב מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יח:

ג מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, סמג לאוין קפא, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ ח:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ איסורי המזבח הל׳ יח:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ נערה בתולה הל׳ ו:

ו מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו:

ז מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טז:

ח מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ ז סעי׳ יב:

ט מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו:

י מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טז:

יא מיי׳ פא׳ מהל׳ נערה בתולה הל׳ ו:

מסורת הש״ס

א לקמן סא:

ב סוטה כו:

ג תמורה ל.; משנה תמורה

גליון הש״ס

גמ׳ ורב דאמר כרבי אלעזר. עיין תשובת הרשב"א סי׳ אלף רל"א:

תורה אור השלם

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

לֹא־תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל־נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ גַּם־שְׁנֵיהֶם [דברים כג, יט]

שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם קְנָס בִּמְפוּתָּה. [א־ג]אֲזַל רַב גְּבִיהָה מִבֵּי כָתִיל, אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי. אֲמַר לֵיהּ: וְהָא רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: בּוֹגֶרֶת וּמוּכַּת עֵץ — לֹא יִשָּׂא, וְאִם נָשָׂא — נָשׂוּי. אַלְמָא: סוֹפָהּ לִהְיוֹת בּוֹגֶרֶת תַּחְתָּיו, סוֹפָהּ לִהְיוֹת מוּכַּת עֵץ תַּחְתָּיו. הָכָא נָמֵי: סוֹפָהּ לִהְיוֹת בְּעוּלָה תַּחְתָּיו. קַשְׁיָא. (א)אֲנוּסַת חֲבֵירוֹ וּמְפוּתַּת חֲבֵירוֹ — לֹא יִשָּׂא. וְאִם נָשָׂא — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הַוָּלָד חָלָל, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַוָּלָד כָּשֵׁר. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. וְכֵן אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב — סָבַר לַהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. וּמִי סָבַר לַהּ כְּוָתֵיהּ? וְהָא קַיְימָא לַן: מִשְׁנַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב קַב וְנָקִי. וְאִילּוּ בְּהָא אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַב: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. קַשְׁיָא. רַב אָשֵׁי אָמַר: בְּיֵשׁ חָלָל מֵחַיָּיבֵי עֲשֵׂה קָמִיפַּלְגִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב סָבַר: יֵשׁ חָלָל מֵחַיָּיבֵי עֲשֵׂה, וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין חָלָל מֵחַיָּיבֵי עֲשֵׂה. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב — דִּכְתִיב: ״אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זוֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה וְגוֹ׳״, וּכְתִיב: ״וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו״, אַכּוּלְּהוּ. [ד]וְרַבָּנַן: ״אֵלֶּה״ הִפְסִיק הָעִנְיָן. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: ״אֵלֶּה״ לְמַעוּטֵי נִדָּה. כְּמַאן אָזְלָא הָא דְּתַנְיָא: מֵ״אֵלֶּה״ אַתָּה עוֹשֶׂה חָלָל, וְאִי אַתָּה עוֹשֶׂה חָלָל מִנִּדָּה. כְּמַאן — כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, נִכְתְּבֵיהּ לְ״אֵלֶּה״ לְבַסּוֹף? קַשְׁיָא. [ה]תָּנוּ רַבָּנַן: אֲחוֹתוֹ אֲרוּסָה, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים: מִטַּמֵּא לָהּ. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֵין מִטַּמֵּא לָהּ. אֲנוּסָה וּמְפוּתָּה — דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין מִטַּמֵּא לָהּ. וּמוּכַּת עֵץ — אֵין מִטַּמֵּא לָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: רְאוּיָה לְכֹהֵן גָּדוֹל — מִטַּמֵּא לָהּ, שֶׁאֵין רְאוּיָה לְכֹהֵן גָּדוֹל — אֵין מִטַּמֵּא לָהּ. וּבוֹגֶרֶת — מִטַּמֵּא לָהּ, דִּבְרֵי כָּל אָדָם. (ב)מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה — דְּדָרְשִׁי הָכִי: ״וְלַאֲחוֹתוֹ הַבְּתוּלָה״ — פְּרָט לַאֲנוּסָה וּמְפוּתָּה. [ז־ח]יָכוֹל שֶׁאֲנִי מוֹצִיא אַף מוּכַּת עֵץ — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ״. מִי שֶׁהֲוָיָיתָהּ עַל יְדֵי אִישׁ, יָצְאָה זוֹ שֶׁאֵין הֲוָיָיתָהּ עַל יְדֵי אִישׁ. ״הַקְּרוֹבָה״ — לְרַבּוֹת הָאֲרוּסָה. ״אֵלָיו״ — לְרַבּוֹת הַבּוֹגֶרֶת. הָא לְמָה לִי קְרָא? וְהָאָמַר רַבִּי מֵאִיר: ״בְּתוּלָה״ — אֲפִילּוּ מִקְצָת בְּתוּלָה מַשְׁמַע! אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא נֵילַף ״בְּתוּלָה״ ״בְּתוּלָה״ מֵהָתָם: מָה לְהַלָּן נַעֲרָה, אַף כָּאן נָמֵי נַעֲרָה, קָא מַשְׁמַע לַן. [ט]וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, מַאי טַעְמַיְיהוּ — דָּרְשִׁי הָכִי: ״וְלַאֲחוֹתוֹ הַבְּתוּלָה״ — פְּרָט לַאֲנוּסָה וּמְפוּתָּה וּמוּכַּת עֵץ, ״אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה״ — פְּרָט לַאֲרוּסָה, ״הַקְּרוֹבָה״ — לְרַבּוֹת אֲרוּסָה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה, ״אֵלָיו״ — לְרַבּוֹת אֶת הַבּוֹגֶרֶת. ״הַקְּרוֹבָה״ — לְרַבּוֹת אֲרוּסָה שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה, וְהָא

שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם קְנָס בִּמְפֻתָּה שֶׁאִם מְפֻתָּה הִיא אַהֲנוּ לֵיהּ נִשּׂוּאִין לְמִפְטָרֵיהּ מִקְּנָסָא שֶׁהַמְפַתֶּה אֵין מְשַׁלֵּם קְנָס אֶלָּא כְּשֶׁאֵין כּוֹנְסָהּ דִּכְתִיב אִם מָאֵן יְמָאֵן (שְׁמוֹת כ"ב:ט"ו) אֲבָל אִם מָהֹר יְמְהָרֶנָּה לּוֹ לְאִשָּׁה לֹא יִתֵּן כְּלוּם אֲבָל אֹנֵס נוֹתֵן מִיָּד אֲפִלּוּ הוּא כּוֹנְסָהּ דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ב:י"ט) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה: **אֲמָרָהּ לִשְׁמַעְתָּא** לְהָא דְּרַב הוּנָא דְּאָמַר וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט: **סוֹפָהּ לִהְיוֹת מֻכַּת עֵץ תַּחְתָּיו** כְּלוֹמַר סוֹפָהּ לְבָעֵל לוֹ וּלְאַבֵּד בְּתוּלֶיהָ: **סוֹפָהּ לִהְיוֹת בְּעוּלָה תַּחְתָּיו** וְאִם נָשָׂא נָשׂוּי דְּקָתָנֵי לְגַמְרֵי קָאָמַר דְּמֻתָּר לְקַיְּמָהּ הוֹאִיל וּלְעַצְמוֹ נִבְעֲלָה וְסוֹפָהּ לִהְיוֹת בְּעוּלָה לוֹ: **סָבַר לָהּ כְּר' אֶלְעָזָר** דְּאָמַר (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סא:) פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת עֲשָׂאָהּ זוֹנָה וְקִיְּמָהּ עָלֶיהָ בְּלָאו וּמֵחַיְּבֵי לָאוִין דִּכְהֻנָּה הָוֵי הַוָּלָד חָלָל: **דְּרַב עַמְרָם** לְקַמָּן בְּפִרְקִין (שָׁם): **בְּיֵשׁ חָלָל מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה** ר' אֱלִיעֶזֶר ב"י לֹא כְּר' אֶלְעָזָר סְבִירָא לֵהּ וְלָאו זוֹנָה הִיא וְלָא קָיְמָא עֲלַהּ בְּלָאו אֶלָּא בַּעֲשֵׂה דִּכְתִיב בְּתוּלָה יִקָּח וְלֹא בְּעוּלָה וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה: **וּכְתִיב לֹא יְחַלֵּל אַכּוּלְּהוּ** וַאֲפִי' אַבְּתוּלָה יִקַּח וְלֹא בְּעוּלָה דַּעֲשֵׂה הוּא: **אֵלֶּה הִפְסִיק הָעִנְיָן** דִּכְתִיב אֵלֶּה בָּתַר חַיָּבֵי לָאוִין לְאַשְׁמוֹעִינַן אֵלֶּה שֶׁהֵן חַיָּבֵי לָאוִין חֲלוּקִין מִדִּין חַיָּבֵי עֲשֵׂה: **לְמַעוּטֵי נִדָּה** שֶׁאִם בָּא כֹּהֵן עַל אִשְׁתּוֹ נִדָּה אֵין הַוָּלָד חָלָל: **וְלִכְתְּבֵהּ לְבַסּוֹף** הוֹאִיל וְלָאו לְפַלּוֹגִינְהוּ אָתֵי: **קַשְׁיָא** לְרַב אַשִׁי דְּמוֹקֵי פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּטַעְמָא דְּהָנֵי קְרָאֵי: **אֲחוֹתוֹ אֲרוּסָה** שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט אֲבָל נְשׂוּאָה פְּשִׁיטָא לָן דְּאֵין מְטַמֵּא דִּכְתִיב וְלַאֲחוֹתוֹ הַבְּתוּלָה: **אֲנוּסָה וּמְפֻתָּה** אֲחוֹתוֹ שֶׁנֶּאֶנְסָה אוֹ שֶׁנִּתְפַּתְּתָה: **דִּבְרֵי הַכֹּל אֵין מִטַּמֵּא לָהּ** וְטַעְמָא דְּכוּלְּהוּ מְפָרֵשׁ לְקַמָּן: **וּמֻכַּת עֵץ אֵין מִטַּמֵּא לָהּ דִּבְרֵי ר"ש** לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר בְּמַתְנִיתִין מֻכַּת עֵץ אֲסוּרָה לכ"ג אַלְמָא לָאו בִּכְלַל בְּתוּלָה הִיא: **שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לכ"ג אֵין מִטַּמֵּא לָהּ** דְּהָכָא וְהָכָא בְּתוּלָה כְּתִיב: **דִּבְרֵי כָּל אָדָם** וַאֲפִי' לְרַבִּי מֵאִיר דִּפְסִיל בּוֹגֶרֶת לְכֹהֵן גָּדוֹל הָכָא לְעִנְיַן טֻמְאָה אִתְרַבִּי כִּדְלְקַמָּן: **פְּרָט לַאֲנוּסָה וּמְפֻתָּה** שֶׁאֵינָהּ בְּתוּלָה: **יָכוֹל שֶׁאֲנִי מוֹצִיא אַף מֻכַּת עֵץ** שֶׁאֵינָהּ בְּתוּלָה: **לְרַבּוֹת אֶת הָאֲרוּסָה** וְאִצְטְרִיךְ לְרַבּוּיָא דְּלָא תֵּימָא אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה פְּרָט לַאֲרוּסָה שֶׁהָיְתָה לְאִישׁ דַּהֲוָיָה לְשׁוֹן קִדּוּשִׁין הִיא: **ה"ג לָמָּה לִי קְרָא וְהָא אָמַר ר"מ בְּתוּלָה מִקְצָת בְּתוּלִים מַשְׁמַע** לְעֵיל אָמַר הָכִי מִדְּאִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב בִּבְתוּלֶיהָ לְגַבֵּי כ"ג לְהוֹצִיא אֶת הַבּוֹגֶרֶת לר"מ מִכְּלָל דִּבְתוּלָה בּוֹגֶרֶת נָמֵי מַשְׁמַע: **מֵהָתָם** כִּי יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָה בְתוּלָה (דְּבָרִים כ"ב:כ"ח):

שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם קְנָס בִּמְפֻתָּה וְאִם תֹּאמַר וְכֵיוָן דְּבָעְיָא גֵּט וְאִית לָהּ כְּתֻבָּה כְּמוֹ אַלְמָנָה לְכֹ"ג דְּיֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה כִּדְאָמְרִינַן בְּיֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף פה.) וְשָׁם) אע"ג דַּאֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה וא"כ מַאי נָפְקָא מִנָּה דְּאֵין מְשַׁלֵּם קְנָס הֲרֵי יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה וּמַה לִּי קְנָס וּמַה לִּי כְּתֻבָּה וְאָמַר ר"י דְּנָפְקָא מִנָּהּ אִם מָחֲלָה לִכְתֻבָּה וְעוֹד נָפְקָא מִנָּהּ דְּלָא מְשַׁלֵּם מִן הָעִדִּית כְּדִין קְנָס אֶלָּא מִן הַזִּבּוּרִית כְּדִין כְּתֻבַּת אִשָּׁה וְעוֹד דִּכְתֻבַּת בְּעוּלָה דְּרַבָּנָן וְעוֹד נִרְאֶה דְּהָא דְּאָמַר רַב מוֹצִיא בְּגֵט הַיְנוּ מִדְּרַבָּנָן וּלְהָכִי נְקַט פְּלֻגְתָּא דְּרַבִּי בַּאֲנוּסַת חֲבֵרוֹ דְּבַאֲנוּסַת עַצְמוֹ מוֹדֶה דְּלָא הָוֵי חָלָל וּמִיהוּ מָצֵינַן לְמֵימַר דִּנְקַט אֲנוּסַת חֲבֵרוֹ לְהוֹדִיעֲךָ כּוֹחָן דְּרַבָּנָן דְּמַכְשְׁרִי: **סוֹפָהּ** לִהְיוֹת בְּעוּלָה תַּחְתָּיו וְאֵין לוֹמַר דְּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט דְּקָאָמַר רַב הַיְנוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה עֲשָׂאָהּ זוֹנָה דְּהָא רַב אַבָּרַיְתָא קָאֵי וּבָרַיְתָא דְּלָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּהָא אָמְרִי רַבָּנָן הַוָּלָד כָּשֵׁר: **חָלָל** מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה תֵּמַהּ כֵּיוָן דְּלָא יְחַלֵּל קָאֵי נָמֵי אַבְּעוּלָה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אִם כֵּן אֵין זֶה חַיָּבֵי עֲשֵׂה גְּרֵידָא דְּלָא יְחַלֵּל לָאו הוּא כִּדְקָאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף עח.) בַּעַל לוֹקֶה מִשּׁוּם לֹא יְחַלֵּל: **אֵלֶּה** הִפְסִיק הָעִנְיָן וְלָא מוֹקְמִינַן לֹא יְחַלֵּל אַבְּעוּלָה אע"ג דְּמִנָּהּ סָלֵיק מִשּׁוּם דְּמִסְתַּבֵּר טְפֵי לְאוֹקְמֵי אַחַיָּבֵי לָאוִין: **וְאִי** אַתָּה עוֹשֶׂה חָלָל מִנִּדָּה בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים מְפָרֵשׁ דְּאִצְטְרִיךְ דְּלָא נֵילַף דְּלֶהֱוֵי חָלָל מִקַּל וָחֹמֶר מֵהַנֵּי שֶׁהֵם חַיָּבֵי לָאוִין תֵּמַהּ דְּמַה לְאַלְמָנָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ שֶׁכֵּן הֵן עַצְמָן מִתְחַלְּלוֹת וְכִי תֵּימָא ה"נ כֵּיוָן דְּבָא עָלֶיהָ עֲשָׂאָהּ זוֹנָה הָא לָא הָוֵי זוֹנָה כֵּיוָן דְּתָפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין: **אֵלָיו** לְרַבּוֹת הַבּוֹגֶרֶת וא"ת לָמָּה לִי אֵלָיו נְרַבֵּי בּוֹגֶרֶת מוּלָא הָיְתָה לְאִישׁ כִּדְמְרַבֵּינַן מִנֵּהּ מוּכַּת עֵץ וְי"ל דְּאִי לָאו אֵלָיו הֲוָה מוֹקְמִינַן לֹא הָיְתָה לְבוֹגֶרֶת גְּרֵידָא דְּבוֹגֶרֶת מִסְתַּבֵּר לְרַבּוֹת טְפֵי מִמּוּכַּת עֵץ מִשּׁוּם דְּמוּכַּת עֵץ אִתְעֲבִיד בָּהּ מַעֲשֶׂה וּלְהָכִי מוֹקֵי אֵלָיו דִּכְתִיב בְּרֵישָׁא לְרַבּוֹת בּוֹגֶרֶת וְלֹא הָיְתָה לְאִישׁ דִּכְתִיב בַּסּוֹף מוֹקֵי לְמוּכַּת עֵץ וְכֵן מַשְׁמַע דְּבוֹגֶרֶת עֲדִיפָא מִמּוּכַּת עֵץ דְּהָא בְּבוֹגֶרֶת לָא פְּלִיגֵי כִּדְקָתָנֵי וּבוֹגֶרֶת מִטַּמֵּא לָהּ דִּבְרֵי כָּל אָדָם וְעוֹד נִרְאֶה דְּמִמַּשְׁמָעוּת בְּתוּלָה מִמַּעֲטָא מוּכַּת עֵץ אֲפִילּוּ לְרַבִּי מֵאִיר מִדְּפָרִיךְ גַּבֵּי בּוֹגֶרֶת וְהָא לְמָה לִי קְרָא וְגַבֵּי מוּכַּת עֵץ לָא פָּרֵיךְ הָכִי וּלְהָכִי מוֹקֵי קְרָא קַמָּא בְּבוֹגֶרֶת וְנִיחָא נָמֵי הַשְׁתָּא הָא דִּדְרְשִׁינַן דְּרָשָׁא דַּאֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ בְּרֵישָׁא אע"ג דִּכְתִיב בַּסּוֹף מִשּׁוּם דְּמִמַּשְׁמָעוּת בְּתוּלָה הֲוָה לָן לְמַעוּטֵי מוּכַּת עֵץ הֻצְרַךְ לְפָרֵשׁ דְּמִתְרַבֵּי מֵאֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ: **נֵילַף** בְּתוּלָה בְּתוּלָה מֵהָתָם אוֹמֵר ר"ת מֵהָתָם הַיְנוּ מכ"ג וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דִּמִבְּתוּלָה דְּאוֹנֵס וּמְפַתֶּה קָאָמַר וְכֵן נִרְאֶה לְר"י דְּהָא בְּכֻלָּהּ שְׁמַעְתָּא לָא אַיְּרֵי בְּאוֹנֵס וּמְפַתֶּה וְלָא ה"ל לְמֵימַר מֵהָתָם אֶלָּא ה"ל לְמֵימַר בְּהֶדְיָא מֵאוֹנֵס וּמְפַתֶּה אֶלָּא מֵהָתָם הַיְנוּ כ"ג כִּדְפֵרֵשׁ ר"ת דְּאַיְּרֵי בֵּהּ וּמִשּׁוּם דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן גָּמְרָה מֵהָתָם קָא סָלְקָא דַעְתָּךְ נֵילַף מֵהָתָם כִּדְקָאָמַר רְאוּיָה לְכֹהֵן גָּדוֹל מִטַּמֵּא לָהּ כו' וְעַל כָּרְחָךְ לָא לְסִימָנָא בְּעָלְמָא נַקְטֵהּ מִדְּפָרִיךְ בְּסָמוּךְ וְהָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן רְאוּיָה לכ"ג כו' וְאִי פָּרִיךְ מִשּׁוּם דְּאֵין הַכְּלָל אֱמֶת מֵהָא לָא הֲוָה מְשַׁנֵּי מִידִי אֶלָּא וַדַּאי פָּרִיךְ דמכ"ג ה"ל לְמֵילַף וּמֻכַּת עֵץ מֵהָתָם גָּמַר לָהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן כִּדְקָתָנֵי בְּהֶדְיָא בְּבָרַיְתָא הָרְאוּיָה לכ"ג כו' דְּאִי לָאו דְּמִיעֲטֵיהּ רַחֲמָנָא מוּכַּת עֵץ מִבִּבְתוּלֶיהָ עַד שֶׁיְּהוּ כָּל בְּתוּלֶיהָ קַיָּמִין וְגָמַר מֵהָתָם ה"ל לְמִדְרַשׁ הָכָא מִי שֶׁהֲוָיָתָהּ עַל יְדֵי אִישׁ יָצְתָה מוּכַּת עֵץ וַהֲוָה יָלְפִינַן הָתָם מֵהָכָא:

מסורת הש״ס

א נדרים מו:

ב בספרא אמור פרשה א יא

גליון הש״ס

גמ' אמר ר"ה אמר רב הלכה כראב"י. עיין תוס' בכורות דף כג ע"ב ד"ה משנת:

שם ואילו בהא אמר רב עמרם אמר רב. מדברי תוס' לעיל דף נט ע"ב ד"ה ורב מבואר דל"ג כאן אמר רב וכן הוא לקמן סא ע"ב:

שם ראב"י סבר יש חלל מחייבי עשה. עיין לקמן דף עז ע"ב תד"ה מחלל:

תורה אור השלם

אִם־בְּעָלָיו עִמּוֹ לֹא יְשַׁלֵּם אִם־שָׂכִיר הוּא בָּא בִּשְׂכָרוֹ וְכִי־יְפַתֶּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־אֹרָשָׂה וְשָׁכַב עִמָּהּ מָהֹר יִמְהָרֶנָּה לּוֹ לְאִשָּׁה [שמות כב, יד-טו]

אִם־מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ לְתִתָּהּ לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלֹת [שמות כב, טז]

וְהוּא אִשָּׁה בִבְתוּלֶיהָ יִקָּח [ויקרא כא, יג]

אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה [ויקרא כא, יד]

וְלֹא־יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ [ויקרא כא, טו]

וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא [ויקרא כא, ג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל' יג:

ב מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל' יד:

ג מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל' טו:

ד מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' ו, סמג לאוין קנב, טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

ה מיי' פב' מהל' אבל הל' ו:

ו מיי' פב' מהל' אבל הל' יא, סמג עשין נח, סמג לאוין רלה, טוש"ע יו"ד סי' שעג סעי' ד:

ז מיי' פב' מהל' אבל הל' י:

ח מיי' פב' מהל' אבל הל' יא, סמג עשין נח, סמג לאוין רלה, טוש"ע יו"ד סי' שעג סעי' ד:

ט מיי' פב' מהל' אבל הל' ו:

י מיי' פב' מהל' אבל הל' יא, סמג עשין נח, סמג לאוין רלה, טוש"ע יו"ד סי' שעג סעי' ד:

וְהָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: רְאוּיָה לְכֹהֵן גָּדוֹל — מְטַמֵּא לָהּ, שֶׁאֵין רְאוּיָה לְכֹהֵן גָּדוֹל — אֵין מְטַמֵּא לָהּ. שָׁאנֵי הָתָם, דְּרַבִּי רַחֲמָנָא "קְרוֹבָה". אִי הָכִי, מוּכַּת עֵץ נָמֵי! [רַבִּי] "קְרוֹבָה" — אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם. וּמָה רָאִיתָ? הָא — אִתְעֲבִיד בַּהּ מַעֲשֶׂה, הָא — לָא אִתְעֲבִיד בַּהּ מַעֲשֶׂה. וְרַבִּי יוֹסֵי, מִדְּשַׁבְקֵיהּ לְבַר זוּגֵיהּ, מִכְּלָל דִּבְמוּכַּת עֵץ כְּרַבִּי מֵאִיר סְבִירָא לֵיהּ, מְנָא לֵיהּ — מִ"לֹּא הָיְתָה לְאִישׁ". וְהָא אַפֵּיקְתֵּיהּ! חַד מִ"לֹּא הָיְתָה", וְחַד מִ"לְּאִישׁ". "אֵלָיו" — לְרַבּוֹת הַבּוֹגֶרֶת. וְהָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: "בְּתוּלָה" — בְּתוּלָה שְׁלֵימָה מַשְׁמַע! טַעְמָא דִּידֵיהּ נָמֵי הָתָם מֵהָכָא, דְּדָרֵישׁ הָכִי מִדְּ"אֵלָיו" — לְרַבּוֹת הַבּוֹגֶרֶת, מִכְּלָל דְּ"בְתוּלָה" — בְּתוּלָה שְׁלֵימָה מַשְׁמַע. (א)תַּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר: גִּיּוֹרֶת פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — כְּשֵׁירָה לַכְּהוּנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם", וַהֲרֵי פִּנְחָס עִמָּהֶם. וְרַבָּנַן? לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת. אִי הָכִי, בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד נָמֵי? כִּדְרַב הוּנָא. דְּרַב הוּנָא רָמֵי, כְּתִיב: "כָּל אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ", הָא אֵינָהּ יוֹדַעַת — קַיֵּימוּ, מִכְּלָל דְּהַטַּף, בֵּין יָדְעוּ בֵּין לֹא יָדְעוּ — קַיֵּימוּ. וּכְתִיב: "וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם", הָא יָדְעִי — הֲרוֹגוּ! הֱוֵי אוֹמֵר בִּרְאוּיָה לִיבָּעֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: "וְכָל אִשָּׁה יוֹדַעַת אִישׁ" — בִּרְאוּיָה לִיבָּעֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בִּרְאוּיָה לִיבָּעֵל, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא נִבְעֲלָה מַמָּשׁ? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְכָל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר", הֱוֵי אוֹמֵר: בִּרְאוּיָה לִיבָּעֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. מְנָא יָדְעִי? אָמַר רַב הוּנָא בַּר בִּיזְנָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא: הֶעֱבִירוּם לִפְנֵי הַצִּיץ. כָּל שֶׁפָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת — בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא רְאוּיָה לִיבָּעֵל, כֹּל שֶׁאֵין פָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת — בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לִיבָּעֵל. אָמַר רַב נַחְמָן: סִימָן לַעֲבֵירָה — הִדְרוֹקָן. (ב)כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר, אַתָּה אוֹמֵר: "וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר", מְנָא יָדְעִי? אָמַר רַב כָּהֲנָא: הוֹשִׁיבוּם עַל פִּי חָבִית שֶׁל יַיִן, בְּעוּלָה — רֵיחָהּ נוֹדֵף, בְּתוּלָה — אֵין רֵיחָהּ נוֹדֵף. וּנְעַבְּרִינְהוּ לִפְנֵי צִיץ? אָמַר רַב כָּהֲנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: "לְרָצוֹן לָהֶם" כְּתִיב, לְרָצוֹן וְלֹא לְפוּרְעָנוּת. אִי הָכִי בְּמִדְיָן נָמֵי? אָמַר רַב אָשֵׁי: "לָהֶם" כְּתִיב, לָהֶם — לְרָצוֹן וְלֹא לְפוּרְעָנוּת, וּלְגוֹיִם — אֲפִילּוּ לְפוּרְעָנוּת. (ג)אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: בְּפֵירוּשׁ שְׁמִיעַ לָךְ, אוֹ מִכְּלָלָא שְׁמִיעַ לָךְ? מַאי כְּלָלָא? דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: עִיר אַחַת הָיְתָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁקָּרָא עָלֶיהָ עַרְעָר, וְשִׁגֵּר רַבִּי אֶת רַבִּי רוֹמָנוּס וּבְדָקָהּ, וּמָצָא בָּהּ בַּת גִּיּוֹרֶת פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְהִכְשִׁירָהּ רַבִּי לִכְהוּנָּה. אֲמַר לֵיהּ: בְּפֵירוּשׁ שְׁמִיעַ לִי. וְאִי מִכְּלָלָא מַאי? דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם: הוֹאִיל וְאִנְּסִיב — אִנְּסִיב. דְּהָא רַב וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: בּוֹגֶרֶת וּמוּכַּת עֵץ לֹא יִשָּׂא, וְאִם נָשָׂא — נָשׂוּי. הָכִי הַשְׁתָּא?! בִּשְׁלָמָא הָתָם: סוֹפָהּ לִהְיוֹת בּוֹגֶרֶת תַּחְתָּיו, סוֹפָהּ לִהְיוֹת בְּעוּלָה תַּחְתָּיו. הָכָא, סוֹפָהּ לִהְיוֹת זוֹנָה תַּחְתָּיו?! רַב סַפְרָא מַתְנֵי לַהּ מִכְּלָלָא וְקַשְׁיָא לֵיהּ, וּמְשַׁנֵּי (לֵיהּ) הָכִי. אהַהוּא כָּהֲנָא דְּאִנְּסִיב גִּיּוֹרֶת פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מַאי הַאי? אֲמַר לֵיהּ, דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי. אֲמַר לֵיהּ: זִיל אַפֵּיק, וְאִי לָא — מַפֵּיקְנָא לָךְ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי מֵאוּנָּךְ. תַּנְיָא, וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר:

קִבְרֵי

מִדְּשַׁבְקֵהּ לְבַר זוּגֵהּ דְּגַבֵּי מוּכַּת עֵץ לָא פְּלִיג אֶלָּא ר' שִׁמְעוֹן לְחוּדֵיהּ וְשַׁבְקֵהּ ר' יוֹסֵי דַּהֲוָה בַּר זוּגֵהּ בַּאֲרוּסָה מִכְּלָל דִּבְמוּכַּת עֵץ כְּר' מֵאִיר סְבִירָא לֵהּ לְר' יוֹסֵי דִּמְטַמֵּא לָהּ: מִלֹּא הָיְתָה דְּדָרֵישׁ לֵיהּ לְר' מֵאִיר מִי שֶׁהֲוָיָתָהּ עַל יְדֵי אִישׁ: וְהָא אַפְּקִיָה ר' יוֹסֵי לְהוֹצִיא אֶת הָאֲרוּסָה: חַד מִלֹּא הָיְתָה לְהוֹצִיא אֶת הָאֲרוּסָה: מִלְּאִישׁ לְמִשְׁרֵי מוּכַּת עֵץ שֶׁאֵין מְקַלְקֶלֶת עַל יְדֵי אִישׁ: וְהָא אָמַר ר' שִׁמְעוֹן לְעֵיל בְּתוּלָה שְׁלֵמָה מַשְׁמַע מִדְּאִצְטְרִיךְ בְּתוּלֶיהָ לְמִשְׁרֵי בּוֹגֶרֶת לכ"ג: כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה לָא מַחְזְקִינַן לַהּ כְּזוֹנָה: אִי הָכִי אֲפִילּוּ בַּת ג' שָׁנִים נָמֵי לִתַּכְשַׁר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא נִבְעֶלֶת דְּהָא קְרָא אַנִּבְעָלָה הוּא דְּקָא קָפֵד לֵיהּ וְקָאָמַר כֹּל שֶׁאֵין נִבְעֶלֶת הַחֲיוּ לָכֶם: כִּדְרַב הוּנָא לָא מָצֵית אָמְרַת דְּבַת ג' שָׁנִים לֵימָא קְרָא הַחֲיוּ: דְּרַב הוּנָא רָמֵי אִשָּׁה מַשְׁמַע גְּדוֹלָה וְקָאָמַר קְרָא יוֹדַעַת הֲרֹגוּ וְשֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת הַחֲיוּ מִכְּלָל דְּטַף לָא שְׁנָא הָכִי וְלָא שְׁנָא הָכִי הַחֲיוּ וּכְתִיב וְכָל הַטַּף וְגוֹ': הֱוֵי אוֹמֵר מִדְּקָשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי עַל כָּרְחָךְ יוֹדַעַת דִּקְרָא וַאֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ לָאו יְדִיעָה מַמָּשׁ קָאָמַר דְּאִם כֵּן לָא מִתְרַצֵּא דִּקְיָא דִּקְרָא אֶלָּא בִּרְאוּיָה לְבַעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר דְּכָל אִשָּׁה הָרְאוּיָה לֵידַע הֲרֹגוּ וְהַשְׁתָּא מַשְׁמַע אִשָּׁה אֲפִילּוּ טַף בַּת ג' דִּרְאוּיָה לֵידַע וְלָא תֵּדוּק הָא טַף בֵּין יָדְעִי בֵּין לָא יָדְעִי הַחֲיוּ דְּהָא בִּרְאוּיָה קָא מִשְׁתַּעֵי קְרָא אֶלָּא הַחֲיוּ לָכֶם דְּקָאָמַר רַחֲמָנָא בִּפְחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ קָאָמַר: בִּרְאוּיָה לְבַעַל אע"פ שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה: כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר וְכָל הַטַּף אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ הַחֲיוּ הָא אִשָּׁה אע"פ שֶׁלֹּא יָדְעָה הֲרֹגוּ הָוֵי בִּרְאוּיָה לְבַעַל קָמִשְׁתַּעֵי קְרָא: פָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת נֵס הָיָה: הִדְרוֹקָן פְּנֵיהֶן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבֵרָה מוֹרִיקִין: מֵאַנְשֵׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד בִּימֵי פִּלֶגֶשׁ בַּגִּבְעָה שֶׁנֶּהֶרְגוּ כָּל אַנְשֵׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד לְפִי שֶׁלֹּא בָּאוּ לְהִלָּחֵם בְּשֵׁבֶט בִּנְיָמִין כִּשְׁאָר אַחִים וְהֶחֱיוּ כֹּל שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה וּנְתָנוּם לַנּוֹתָרִים מִשֵּׁבֶט בִּנְיָמִין לְנָשִׁים: בְּפֵרוּשׁ שְׁמַע לָךְ מִנֵּהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אוֹ מִכְּלָלָא דְּשָׁמַעְתָּ מִנֵּהּ מִלְּתָא דְּדָיְקַתְּ מִנֵּהּ דִּסְבִירָא לֵהּ כְּר' שִׁמְעוֹן: מַאי כְּלָלָא מֵאֵיזֶה כְּלָל הָיָה לוֹ לוֹמַר: עַרְעָר לִפְסֹל מִשְׁפַּחַת הָעִיר: רוֹמָנוּס גָּרְסִינַן: וְהִכְשִׁירָהּ הִנִּיחָהּ תַּחַת בַּעְלָהּ כֹּהֵן: וְאִי מִכְּלָלָא מַאי וְאִי מֵהַאי כְּלָלָא שְׁמַע לֵיהּ לְר' יַעֲקֹב מַאי אִית לֵהּ לְרַבִּי זֵירָא לְאוֹתְבֵהּ דְּקָא בָּעֵי מִנֵּהּ בְּפֵרוּשׁ שְׁמַע לָךְ אוֹ מִכְּלָלָא: הָכָא סוֹפָהּ לִהְיוֹת זוֹנָה תַּחְתָּיו בִּתְמִיהַּ. אִי סְבִירָא לֵהּ דִּפְסוּל מִשּׁוּם זְנוּת סְבִירָא לֵהּ וְאִם כֵּן לָא שְׁנָא לְכַתְּחִלָּה וְלָא שְׁנָא דִּיעֲבַד אֲסִירָא: וְקַשְׁיָא לֵיהּ כִּדְאַקְשִׁי דִּלְמָא הָתָם הוֹאִיל וְאִנְּסִיב אִנְּסִיב: וּמְשַׁנֵּי הָכִי כִּדְשַׁנִּינַן בִּשְׁלָמָא הָתָם סוֹפָהּ לִהְיוֹת בְּעוּלָה תַּחְתָּיו כו': מַפֵּקְנָא לָךְ ר' יַעֲקֹב מֵאֻנָּךְ כְּלוֹמַר מְשַׁמְּתִינַן לָךְ וְתַפֵּק עַל כָּרְחָךְ:

וְהָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתוּלָה שְׁלֵמָה מַשְׁמַע תֵּמַהּ דִּלְעֵיל פָּרִיךְ לָמָּה לִי לְרַבּוֹת הַבּוֹגֶרֶת וְהָא אָמַר רַבִּי מֵאִיר בְּתוּלָה אֲפִלּוּ מִקְצָת בְּתוּלִים [מַשְׁמַע] מַשְׁמַע דְּאִי הֲוָה סָבַר בְּתוּלָה שְׁלֵמָה לָא הֲוָה קָשֶׁה לָן מִידִי וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ אִיפְּכָא וְאוֹמֵר ר"י דְּהָכָא פָּרִיךְ הָכִי וְהָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּתוּלָה שְׁלֵמָה מַשְׁמַע וּלְהָכִי מַכְשִׁיר הָתָם בְּכֹהֵן גָּדוֹל בּוֹגֶרֶת וְאִם כֵּן לָמָּה לִי הָכָא אֵלָיו לְרַבּוֹת בּוֹגֶרֶת נֵילַף בְּתוּלָה בְּתוּלָה מֵהָתָם וּמְשַׁנֵּי טַעְמָא דִּידֵהּ נָמֵי מֵהָכָא וְאִם תֹּאמַר מֵאַחַר דִּמְרַבֵּינַן הָכָא בּוֹגֶרֶת לָמָּה לִי יו"ד דִּבְתוּלֶיהָ לְעֵיל לְהַכְשִׁיר בּוֹגֶרֶת נֵילַף מֵהָכָא וְאָמַר ר"י דְּצָרִיךְ לְמִכְתַּב הָתָם בְּתוּלֶיהָ בְּיו"ד מִשּׁוּם דִּבְעִנְיָן אַחֵר לֹא אֶפְשָׁר לְמִכְתַּב יִתּוּר שֶׁל בֵּי"ת דִּבְבְתוּלֶיהָ לְמִדְרַשׁ מִנֵּהּ עַד שֶׁיְּהוּ כָּל בְּתוּלֶיהָ קַיָּמִין לְמַעוּטֵי שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ וּמֻכַּת עֵץ כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: הָא אֵינָהּ יוֹדַעַת יְקַיְּמוּהָ לֹא הָיָה צָרִיךְ לְמֵדַק הָכִי אֶלָּא הָא טַף אֲפִי' יוֹדַעַת יְקַיְּמוּ כו' אֶלָּא שֶׁרוֹצֶה לְהַקְשׁוֹת מִשְּׁנֵיהֶם דְּכָל אִשָּׁה יוֹדַעַת מַשְׁמַע דְּאֵינָהּ יוֹדַעַת קַיְּמוּ וְטַף נָמֵי אֲפִלּוּ יוֹדַעַת קַיְּמוּ וּבְאִידָךְ קְרָא דְּטַף אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מַשְׁמַע הָא יָדְעוּ אוֹ גְּדוֹלָה וַאֲפִי' לֹא יָדְעָה הֲרֹגוּ: בִּרְאוּיָה לְבַעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר וְיוֹדַעַת אִישׁ הַיְנוּ רְאוּיָה לָדַעַת אִישׁ וְהָא דִּכְתִיב אִשָּׁה דְּמַשְׁמַע דַּוְקָא גְּדוֹלָה הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּלִקְשׁוּ קְרָאֵי וּמִתּוֹךְ כָּךְ מוֹקְמִינַן דְּבִרְאוּיָה לְבַעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר דְּאִי לָא כְּתִיב אִשָּׁה אֶלָּא סְתָם וְכֹל יוֹדַעַת אִישׁ הֲוָה אָמִינָא דְּהַאי קְרָא נָמֵי בְּטַף אַיְרֵי וּבְטַף יוֹדַעַת הֲרֹגוּ וְשֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת יְקַיְּמוּ אֲבָל גְּדוֹלָה אֲפִילּוּ אֵין יוֹדַעַת הֲרֹגוּ: סִימָן לַעֲבֵרָה הִדְרוֹקָן ע"י הָעֲבֵרָה בָּא הִדְרוֹקָן כִּדְאָמְרִינַן בְּבַמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף לג.) וְהַדְרוֹקָן לָאו הַיְנוּ יֵרָקוֹן כִּדְאָמַר בְּהָרוֹאֶה (בְּרָכוֹת דַּף סב:) אֲבָל קְצָת יֵשׁ לְהִדְרוֹקָן יְרֹקֶת פָּנִים כִּדְאָמַר דְּכָל שֶׁפָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, סמג לאוין קנא, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ ח:

מסורת הש״ס

א ספרי במדבר; קידושין עח.

ב כתובות י:

ג עירובין מו.; גיטין לט.

תורה אור השלם

וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם [במדבר לא, יח]

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ [במדבר לא, ו]

וְעַתָּה הִרְגוּ כָל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ [במדבר לא, יז]

וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר וַיָּבִאוּ אוֹתָם אֶל־הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן [שופטים כא, יב]

וְהָיָה עַל־מֵצַח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת־עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל־מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל־מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהֹוָה [שמות כח, לח]

אב(א)קִבְרֵי גוֹיִם אֵינָן מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַתֵּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם". אַתֶּם קְרוּיִין אָדָם, וְאֵין הַגּוֹיִם קְרוּיִין אָדָם. מֵיתִיבִי: "וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף"! מִשּׁוּם בְּהֵמָה. (ב)"אֲשֶׁר יֶשׁ בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רִבּוֹא אָדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ (וּבְהֵמָה רַבָּה)"! מִשּׁוּם בְּהֵמָה. "כֹּל הוֹרֵג נֶפֶשׁ וְכֹל נוֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ"! דִּלְמָא אִיקְטִיל חַד מִיִּשְׂרָאֵל. וְרַבָּנַן: "לֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ". וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: "לֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ" — לַעֲבֵירָה. גרָבִינָא אָמַר: נְהִי דְּמַעֲטִינְהוּ קְרָא מֵאִטַּמּוֹיֵי בְּאֹהֶל, דִּכְתִיב: "אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל", מִמַּגָּע וּמַשָּׂא מִי מַעֲטִינְהוּ קְרָא? ה(ג)מַתְנִי' אֵירַס אֶת הָאַלְמָנָה וְנִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל — יִכְנוֹס. וּמַעֲשֶׂה בִּיהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת מָרְתָא בַּת בַּיְתּוֹס, וּמִנָּהוּ הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, וּכְנָסָהּ. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי כֹּהֵן הֶדְיוֹט, וְנִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר — הֲרֵי זֶה לֹא יִכְנוֹס. גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: מִנַּיִן שֶׁאִם אֵירַס אֶת הָאַלְמָנָה וְנִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁיִּכְנוֹס — תַּלְמוּד לוֹמַר: "יִקַּח אִשָּׁה". אִי הָכִי, שׁוֹמֶרֶת יָבָם נָמֵי! "אִשָּׁה", וְלֹא יְבָמָה. (ד)מַעֲשֶׂה בִּיהוֹשֻׁעַ וְכוּ'. מִנָּהוּ — אִין, נִתְמַנָּה — לָא. אָמַר רַב יוֹסֵף: קְטִיר קַחֲזֵינָא הָכָא. דְּאָמַר רַב אַסִּי: תַּרְקַבָּא דְּדִינָרֵי עַיְּילָהּ לֵיהּ מָרְתָא בַּת בַּיְתּוֹס לְיַנַּאי מַלְכָּא עַד דְּמוֹקֵי לֵיהּ לִיהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא בְּכָהֲנֵי רַבְרְבֵי. ומַתְנִי' כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁמֵּת אָחִיו — חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם. ח־י(ה)גְּמָ' קָא פָּסֵיק וְתָנֵי, לָא שְׁנָא מִן הָאֵירוּסִין וְלָא שְׁנָא מִן הַנִּשּׂוּאִין. בִּשְׁלָמָא מִן הַנִּשּׂוּאִין, עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא, וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה. אֶלָּא מִן הָאֵירוּסִין, יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדְחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה?! יאגְּזֵירָה בִּיאָה רִאשׁוֹנָה אַטּוּ בִּיאָה שְׁנִיָּה.

יב־יגמַתְנִי' כֹּהֵן הֶדְיוֹט לֹא יִשָּׂא אַיְלוֹנִית, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים לֹא יִשָּׂא אַיְלוֹנִית, שֶׁהִיא זוֹנָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין זוֹנָה אֶלָּא גִּיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת וְשֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זְנוּת. גְּמָ' אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ גָּלוּתָא לְרַב הוּנָא: מַאי טַעְמָא — מִשּׁוּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה כֹּהֲנִים הוּא דְּמִפַּקְדִי וְיִשְׂרָאֵל לָא מִפַּקְדִי?! אֲמַר לֵיהּ: מִשּׁוּם דְּקָא בָּעֵי לְמִיתְנֵי סֵיפָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה

וְיֵשׁ

אֵין מְטַמְּאִין אֶת הַמַּאֲהִיל עֲלֵיהֶם: אַתֶּם קְרוּיִם אָדָם וְגַבֵּי טֻמְאַת אֹהֶל כְּתִיב אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל (בַּמִּדְבָּר י"ט:י"ד): נֶפֶשׁ אָדָם בְּמִדְיָן כְּתִיב: וּמְשַׁנֵּי הָא דְּקָרֵי לְהוּ אָדָם מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִכְתַּב בְּהֵמָה גַּבַּיְהוּ כְּדִכְתִיב וַחֲמֹרִים וּבָקָר וְגַבֵּי בְּהֵמָה מִקְּרוּ אָדָם אֲבָל אָדָם סְתָמָא לָא מִקְּרוּ: אַנְשֵׁי נִינְוֵה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הָיוּ: כָּל הוֹרֵג נֶפֶשׁ בְּמִדְיָן כְּתִיב וּמִדְּבָעוּ טֻמְאַת שִׁבְעָה אַלְמָא מִיטַּמּוּ: מִמַּגָּע וּמַשָּׂא מִי מַעֲטִנְהוּ וְגַבֵּי מַגָּע אַשְׁכְּחַן נוֹגֵעַ בְּעֶצֶם אוֹ בֶּחָלָל דְּלָא כְּתִיב אָדָם הִלְכָּךְ אע"ג דְּלָא מִקְּרוּ אָדָם מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא: ת"ל בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה הַאי אִשָּׁה לָא אִצְטְרִיךְ אֶלָּא לִדְרָשָׁא: מִנָּהוּ אִין כְּלוֹמַר הַמֶּלֶךְ מִנָּהוּ אֲבָל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים וְסַנְהֶדְרִין לֹא מִנּוּהוּ: נִתְמַנָּה לֹא נִתְמַנָּה לָא קָתָנֵי דְּהָוֵי מַשְׁמַע דְּרָאוּי הָיָה לְכָךְ: קְטִיר קַחֲזֵינָא הָכָא קֶשֶׁר שֶׁל רְשָׁעִים אֲנִי רוֹאֶה כָּאן שֶׁלֹּא הָיָה רָאוּי לְכָךְ אֶלָּא שֶׁנָּתַן מָמוֹן וּמִנּוּהוּ: מַתְנִי' חוֹלֵץ כֹּהֵן גָּדוֹל: וְלֹא מְיַבֵּם דְּאַלְמָנָה הִיא וַאֲסוּרָה לוֹ: גְּמ' לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה אַלְמָנָה לֹא יִקַּח בְּתוּלָה יִקַּח (וַיִּקְרָא כ"א:י"ג) וְלֹא בְּעוּלָה: מַתְנִי' אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בָּנִים מִשּׁוּם דִּמְצֻוֶּה עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וה"ה לְיִשְׂרָאֵל וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ אַמַּאי נָקַט כֹּהֵן: שֶׁהִיא זוֹנָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ לָהּ: אֶלָּא הַגִּיּוֹרֶת וְהַמְשֻׁחְרֶרֶת דְּבִיאַת עכו"ם וְעֶבֶד פָּסְלָהּ: וְשֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זְנוּת כְּגוֹן יִשְׂרְאֵלִית הַנִּבְעֶלֶת לְפָסוּל לָהּ:

קִבְרֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים אֵינָן מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל תֵּמַהּ לָמָּה לֵיהּ לְרַבִּי בְּנָאָה לְצַיּוּנֵי מְעָרְתָא דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ וְאָדָם הָרִאשׁוֹן (ב"ב נח.) אַף דְּאִקְּרוֹ אָדָם אָדָם וְאַבְרָהָם אוֹ אַפֵּי' לְרַבָּנַן דְּאָמְרֵי קִבְרֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל הָא לֹא מְטַמֵּא בְּאֹהֶל אֲפִילוּ קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל אֶלָּא אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ מִשָּׁעָה שֶׁנֶּאֶמְרָה אוֹתָהּ פָּרָשָׁה דְּאָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל דְּכִי יָמוּת מַשְׁמַע בְּאוֹתָם הָעֲתִידִים לָמוּת עֲדַיִן וּמִדְּאִצְטְרִיךְ נָמֵי בְּנָזִיר (דַּף נד. וְשָׁם) קְרָא לְרַבּוֹת קֶבֶר שֶׁלִּפְנֵי הַדִּבּוּר לְמַגָּע מִכְּלָל דִּבְאֹהֶל לֹא מְטַמֵּא: **וְאֵין** הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים קְרוּיִם אָדָם תֵּימָא דִּבְרֵישׁ מַס' ע"ז (ג. וְשָׁם) וּפ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נט. וְשָׁם) דָּרְשִׁינַן דְּעַכּוּ"ם הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הֲרֵי הוּא כְּכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְגוֹ' כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא הָאָדָם וּפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס בְּסַנְהֶדְרִין (ג"ז שָׁם ד"ה הָאָדָם) דְּהַהוּא לֵית לֵהּ הַךְ דר"ש דְּהָכָא וְיִתָּכֵן לְפִי סְפָרִים דְּגָרְסִי הָתָם רַבִּי יִרְמְיָה אֲבָל לִסְפָרִים דְּגָרְסִי הָתָם ר' מֵאִיר קַשְׁיָא דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְר"מ בְּפֶ' קַמָּא דִּכְרִיתוֹת (דַּף ו:) דְּסָךְ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לְעַכּוּ"ם פָּטוּר וּמַשְׁמַע דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דִּכְתִיב עַל בְּשַׂר אָדָם וְאֵין עוֹבֵד כּוֹכָבִים קָרוּי אָדָם וּמִיהוּ מָצֵי לְמֵימַר דְּטַעְמָא דְרַבִּי מֵאִיר דְּפָטוּר הָוֵי מִטַּעַם דְּכֹל שֶׁהוּא בְּסַךְ הֲרֵי הוּא בְּלֹא יִיסָךְ וְכֹל שֶׁאֵין בְּסַךְ אֵין בְּלֹא יִיסָךְ ור"ת מְפָרֵשׁ דְּיֵשׁ חִלּוּק בֵּין אָדָם לְהָאָדָם דְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים בִּכְלַל הָאָדָם נִינְהוּ וְהָא דְּקָאָמַר כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים לֹא נֶאֱמַר ה"ק אָדָם לֹא נֶאֱמַר דַּהֲוֵי מַשְׁמַע כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים אֶלָּא הָאָדָם וְכָל הָנֵי קְרָאֵי דְּמַיְתִי כְּתִיב אָדָם דְּלָא פָּרֵיךְ מִקְּרָאֵי דִּכְתִיב הָאָדָם וה"ר מְשֻׁלָּם הָיָה אוֹמֵר דְּגַבֵּי פּוּרְעָנוּת דַּוְקָא קָאָמַר אַתֶּם קְרוּיִין אָדָם דְּלָא רָצָה לִכְתֹּב יִשְׂרָאֵל בְּהֶדְיָא גַּבֵּי פּוּרְעָנוּת אֲבָל גַּבֵּי הָאָדָם וָחַי הֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב בְּהֶדְיָא כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים כְּמוֹ שֶׁרָגִיל בְּכָל מָקוֹם וְהָא דְּפָרֵיךְ מֵהָנֵי קְרָאֵי אע"ג דְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים נָמֵי קְרוּיִין אָדָם מ"מ פָּרֵיךְ כֵּיוָן דְּגַבֵּי פּוּרְעָנוּת יִשְׂרָאֵל קְרוּיִין אָדָם הֵיכָא דְּלָא אַיְרֵי אֶלָּא בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים דַּוְקָא לָא הֲוָה לֵיהּ לְמִקְרִינְהוּ אָדָם וְהָא דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קכ"ד:ב') בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם הַיְנוּ לְפִי שֶׁהִזְכִּיר הַשֵּׁם וְכֵן וְאַתָּה אָדָם וְלֹא אֵל גַּבֵּי חִירָם (יְחֶזְקֵאל כ"ח:ב') וְהָא דִּכְתִיב וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ (יְשַׁעְיָהוּ מ"ג:ד') הָא דָּרְשִׁינַן בִּבְרָכוֹת (דַּף סב:) אַל תִּקְרֵי אָדָם וְכוּ' וְהָא דִּכְתִיב וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם (תְּהִלִּים קט"ו:ט"ז) וְדָרְשִׁינַן מִנֵּהּ (גִּטִּין מז.) דְּיֵשׁ קִנְיָן לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים הַיְנוּ בְּנֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן: **מִמַּגָּע** וּמַשָּׂא מִי מַעֲטִנְהוּ וְאע"ג דִּכְתִיב וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְגוֹ' אוֹ בְּעֶצֶם אָדָם (בַּמִּדְבָּר י"ט:ט"ז) הָא דָּרְשִׁינַן בְּנָזִיר פֶּרֶק כ"ג (דַּף נג. וְשָׁם) לְעִנְיַן אֹהֶל ואר"י דְּאֵין הֲלָכָה כְּר"ש דְּרַשְׁבַּ"ג פְּלִיג עָלֶיהָ כְּדִתְנַן בְּמַס' אָהֳלוֹת (פֶּרֶק יח מ"ט כְּתֻבּוֹת עז.) וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ בְּמִשְׁנָתֵנוּ וּצְרִיכִים כֹּהֲנִים לִזָּהֵר מִקִּבְרֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּבְפֶרֶק הַמְקַבֵּל (ב"מ קיד:) בְּעֻבְדָּא דְּאֵלִיָּהוּ דְּהֵשִׁיב לְרַבָּה בַּר אֲבוּהַּ כְּר' שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי דְּהָכָא דַּחוּיֵי קָא מְדַחֵי לֵהּ וְעִקַּר טַעְמָא שֶׁהָיָה סוֹמֵךְ עַל רֹב אֲרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן פּוֹתֵחַ טֶפַח וְכֵן הָיָה רָגִיל בְּכָל מָקוֹם לִדְחוֹת כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ כְּשֶׁהָיָה קוֹבֵר רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לֵיהּ לָאו כֹּהֵן נִיהוּ מָר אֲמַר לֵהּ צַדִּיקִים אֵינָם מְטַמְּאִים וְעִקַּר טַעְמָא לְפִי שֶׁהָיָה מֵת מִצְוָה שֶׁהָיָה מֵהֲרוּגֵי מַלְכוּת וְהָיוּ יְרֵאִים לְקָבְרוֹ וּמִיהוּ בְּבָתֵּי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים מֻתָּרִים לִכָּנֵס כִּדְתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא דְּאָהֳלוֹת מְדוּרוֹת הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים טְמֵאִים בְּחוּצָה לָאָרֶץ טְהוֹרִים: **עַיְּלָה** לַהּ מָרְתָא בַּת בַּיְתּוֹס לְיַנַּאי מַלְכָּא לָאו הַיְנוּ יַנַּאי כ"ג דִּבְפֶרֶק הָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סו.) דְּאִם כֵּן לֹא הָיָה מוֹשִׁיב אַחֵר בִּמְקוֹמוֹ: **כֹּהֵן** גָּדוֹל שֶׁמֵּת אָחִיו חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם וא"ת מֵרֵישָׁא שָׁמְעִי' לָהּ דְּקָתָנֵי שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְכֹהֵן הֶדְיוֹט וְנִתְמַנָּה לִהְיוֹת כ"ג לֹא יִכְנֹס ואר"י דְּהָכָא חוֹלֵץ אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דס"ד מִשּׁוּם בִּזָּיוֹן דכ"ג שֶׁרוֹקֶקֶת לְפָנָיו לֹא תַחֲלֹץ אע"ג דִּכְבָר תְּנַן לָהּ לְעֵיל וּבְפֶרֶק כ"ג בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף יח.): **אֵין** זוֹנָה אֶלָּא גִּיֹּרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת אַפֵּי' נִתְגַּיְּרָה פְּחוּתָה מִבַּת ג' שָׁנִים אֲסוּרָה מִטַּעַם זוֹנָה כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף ס:) גַּבֵּי עִיר אַחַת שֶׁהָיְתָה בא"י כו' וְטַעֲמָא לְפִי שֶׁבָּאָה מִן הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים הַשְּׁטוּפִים בְּזִמָּה אע"ג דִּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף עח.) דָּרֵישׁ לָהּ מִקְּרָא דִּיחֶזְקֵאל לְמָר כִּדְאִית לֵהּ וּלְמָר כִּדְאִית לֵהּ מ"מ בֵּין לְמָר וּבֵין לְמָר אֲסִירָא מִטַּעַם זוֹנָה וַאֲתָא יְחֶזְקֵאל וְאַסְמְכָה אַקְּרָאֵי וְהִקְשָׁה ה"ר מֹשֶׁה מפונטייש"א דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּגִיּוֹרֶת אֲסוּרָה לְכֹהֵן מִדְּאוֹרַיְתָא מִטַּעַם זוֹנָה וּבְפֶרֶק אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דַּף לו:) אָמַר דב"ד שֶׁל חַשְׁמוֹנָאִי גָּזְרוּ דְּהַבָּא עַל הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים חַיָּב מִשּׁוּם נשג"ז פֵּי' אִם הוּא כֹּהֵן חַיָּב מִשּׁוּם זוֹנָה וְאִיכָּא לְמַ"ד מִשּׁוּם נש"ג אֲבָל מִשּׁוּם זוֹנָה לֹא דְּנָשַׁיְהוּ לָא מַפְקְרִי וּלְאַבַּיֵּי (בִּתְמוּרָה כט:) נִיחָא דְּאַעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לָא מְחַיֵּב מִשּׁוּם דִּכְתִיב לֹא יִקַּח וְלֹא יְחַלֵּל וּבְעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים לָא קָרֵינַן בָּהּ לֹא יִקַּח דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין וְלֹא שַׁיָּךְ נָמֵי בָּהּ חִלּוּל זֶרַע שֶׁאֵין הַזֶּרַע מִתְיַחֵס אַחֲרָיו אֲבָל לְרָבָא דִּפְלִיג עָלֶיהָ וְקָאָמַר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה פֵּרוּשׁ בֵּין זוֹנָה עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים בֵּין זוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית אֶתְנַנָּהּ אָסוּר וְכֹהֵן הַבָּא עָלֶיהָ לוֹקֶה מִשּׁוּם זוֹנָה קָשֶׁה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּרָבָא לָא פְּלִיג אֶלָּא הֵיכָא דְּזִנְּתָה דְּיָלֵיף לָהּ מִזּוֹנָה יִשְׂרְאֵלִית כִּדְקָאָמַר רָבָא אֲבָל לֹא זִנְּתָה מוֹדֶה דְּלָא מִתַּסְרָא מִשּׁוּם זוֹנָה כִּדְקָאָמַר אַבַּיֵּי מִשּׁוּם דִּכְתִיב לֹא יְחַלֵּל וְהֵיכָא דְּלָא זִנְּתָה הֻצְרְכוּ לִגְזוֹר אֲבָל גִּיֹּרֶת דְּשַׁיָּךְ בָּהּ קִיחָה וְחִלּוּל אֲסוּרָה מִשּׁוּם זוֹנָה אע"ג דְּלָא זִנְּתָה: **שֶׁנִּבְעֲלָה** בְּעִילַת זְנוּת פֵּרוּשׁ בַּקּוּנְטְרֵס יִשְׂרְאֵלִית שֶׁנִּבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ וא"א לוֹמַר כֵּן דִּמְחַיְּבֵי לָאוִין דְּתָפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין לָא הֲוֵי זוֹנָה אֶלָּא מֵחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת כִּדְפֵי' בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מט.):

מסורת הש״ס

א כריתות ו:; בבא מציעא קיד:
ב תנא דבי אליהו רבה
ג ספרא אמור פרק ב ו
ד יומא יח.
ה שבת כה.; ראש השנה לב:; שבת קלג.; ביצה ח:; גיטין כו:; לעיל כ.; סנהדרין יח:

גליון הש״ס

גמ' אתם קרוין אדם. עי' מתני' רפ"ג דנגעי' ובתוי"ט שם רפי"ב:

מתני' אירס את האלמנה. עי' לעיל דף כ ע"ב תד"ה אטו ביאה:

גמ' קטיר קחזינא הכא. עיין ב"ב דף כ"א ע"א תד"ה זכור:

תוס' ד"ה ואין וכו' דיש חילוק בין אדם להאדם. עי' ירמיה לב כ' ובישראל ובאדם:

בא"ד בסוף הדבור היינו בני אדם הראשון. עיין בראב"ן סימן שי"ז:

ד"ה שנבעלה וכו' אלא מחייבי כריתות וכו'. עיין גיטין ד' פט ע"א תד"ה בעולה ובמהרש"א שם:

תורה אור השלם

וְאַתֵּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה [יחזקאל לד, לא]

זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֹהֶל וְכָל־אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים [במדבר יט, יד]

וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף וּמִכְסָם לַיהֹוָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נָפֶשׁ [במדבר לא, מ]

וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל־נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֶשׁ־בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה רִבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע בֵּין־יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ וּבְהֵמָה רַבָּה [יונה ד, יא]

וְאַתֶּם חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נֶפֶשׁ וְכֹל נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם [במדבר לא, יט]

וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ [במדבר לא, מט]

אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה [ויקרא כא, יד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פג׳ מהל׳ אבל הל׳ ג:
ב מיי׳ פא׳ מהל׳ טומאת מת הל׳ יג, סמג לאוין רלה, טוש״ע יו״ד סי׳ שעב סעי׳ ב:
ג מיי׳ פג׳ מהל׳ אבל הל׳ ג:
ד מיי׳ פא׳ מהל׳ טומאת מת הל׳ יג, סמג לאוין רלה, טוש״ע יו״ד סי׳ שעב סעי׳ ב:
ה מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב:
ו מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב:
ז מיי׳ פה׳ מהל׳ כלי המקדש והעובדין בו הל׳ י:
ח מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב:
ט מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יא:
י מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י:
יא מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י:
יב מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ז, סמג עשין מט, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ח:
יג מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב, סמג לאוין קכא, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ ח:

וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים — לֹא יִשָּׂא אַיְלוֹנִית, שֶׁהִיא זוֹנָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה. דְּאַזּוֹנָה כֹּהֲנִים הוּא דְּמִפַּקְדִי וְיִשְׂרָאֵל לָא מִפַּקְדִי, מִשּׁוּם הָכִי קָתָנֵי כֹּהֵן. אָמַר רַב הוּנָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דִּכְתִיב: ״אָכְלוּ וְלֹא יִשְׂבָּעוּ הִזְנוּ וְלֹא יִפְרֹצוּ״, כָּל בִּיאָה שֶׁאֵין בָּהּ פִּירְצָה — אֵינָהּ אֶלָּא בְּעִילַת זְנוּת. (א)תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כֹּהֵן לֹא יִשָּׂא אֶת הַקְּטַנָּה. אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַבָּה: פּוֹק עַיֵּין בָּהּ, דִּלְאוּרְתָּא בָּעֵי לַהּ רַב הוּנָא מִינָּךְ. נְפַק עַיֵּין בָּהּ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה. סָבַר לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא. וְסָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר: אַיְלוֹנִית זוֹנָה הָוְיָא. [אב](ב)וּכְרַבִּי מֵאִיר מִי סָבַר לַהּ? וְהָתַנְיָא: קָטָן וּקְטַנָּה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: יָפֶה אָמַרְתָּ שֶׁאֵין חוֹלְצִין. ״אִישׁ״ כְּתִיב בַּפָּרָשָׁה, וּמַקְּשִׁינַן אִשָּׁה לְאִישׁ. אֶלָּא מַאי טַעְמָא אֵין מְיַבְּמִין? [אָמַר לָהֶם:] קָטָן — שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס, קְטַנָּה — שֶׁמָּא תִּמָּצֵא אַיְלוֹנִית, וְנִמְצְאוּ פּוֹגְעִין בְּעֶרְוָה. וְתַנְיָא: קְטַנָּה מִתְיַיבֶּמֶת וְאֵינָהּ חוֹלֶצֶת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. (ג)וּכְרַבִּי יְהוּדָה מִי סָבַר לַהּ? וְהָתַנְיָא: ״זוֹנָה״ — זוֹנָה כִּשְׁמָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: ״זוֹנָה״ זוֹ מוּפְקֶרֶת. רַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ אוֹמֵר: אֲפִילּוּ הָלַךְ בַּעְלָהּ לְהַשְׁקוֹתָהּ, וּבָא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ — עֲשָׂאָהּ זוֹנָה. (ד)רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: זוֹנָה — זוֹ אַיְלוֹנִית. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין זוֹנָה אֶלָּא גִּיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת וְשֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זְנוּת. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת — עֲשָׂאָהּ זוֹנָה. אֶלָּא אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: הָכָא בְּכֹהֵן גָּדוֹל עָסְקִינַן. לְאֵימַת קָנֵי לַהּ, לְכִי גָּדְלָה [לְכִי גָדְלָה] — בְּעוּלָה הִיא. אָמַר רָבָא: מְכַלֵּי לֵב, אִי דְּקַדְּשַׁהּ אֲבוּהּ — מֵהַהִיא שַׁעְתָּא הוּא דְּקָנֵי לַהּ. וְאִי דְּקַדְּשָׁה נַפְשַׁהּ — הָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא וְלָא רַבָּנַן? אֶלָּא אָמַר רָבָא: לְעוֹלָם בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט — וְחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תִּתְפַּתֶּה עָלָיו. אִי הָכִי יִשְׂרָאֵל נָמֵי! פִּתּוּיֵי קְטַנָּה אוֹנֶס הוּא, וְאוֹנֶס בְּיִשְׂרָאֵל מִישְׁרָא שְׁרֵי. [ה]רַב פָּפָּא אָמַר: בְּכֹהֵן גָּדוֹל, וְהַאי תַּנָּא הוּא דְּתַנְיָא: ״בְּתוּלָה״, יָכוֹל קְטַנָּה — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אִשָּׁה״. אִי אִשָּׁה, יָכוֹל בּוֹגֶרֶת — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״בְּתוּלָה״. הָא כֵּיצַד? יָצְתָה מִכְּלַל קְטָנוּת, וְלִכְלַל בַּגְרוּת לֹא בָּאתָה. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: הַאי תַּנָּא הוּא דְּתַנְיָא: ״בְּתוּלָה״, אֵין בְּתוּלָה אֶלָּא נַעֲרָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ״וְהַנַּעֲרָה טוֹבַת מַרְאֶה מְאֹד בְּתוּלָה״. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת — עֲשָׂאָהּ זוֹנָה. אָמַר רַב עַמְרָם: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. [דד]מַתְנִי׳ לֹא יִבָּטֵל אָדָם מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בָּנִים. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁנֵי זְכָרִים, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם״. [וו]גְּמָ׳ הָא יֵשׁ לוֹ בָּנִים — מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה בָּטֵיל, מֵאִשָּׁה לָא בָּטֵיל. מְסַיְּיעָא לֵיהּ לְרַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל. דְּאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְאָדָם כַּמָּה בָּנִים, אָסוּר לַעֲמוֹד בְּלֹא אִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ״. [חט]וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: הָא יֵשׁ לוֹ בָּנִים — בָּטֵיל מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה, וּבָטֵיל נָמֵי מֵאִשָּׁה. נֵימָא תֶּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל! לָא: אֵין לוֹ בָּנִים — נוֹשֵׂא אִשָּׁה בַּת בָּנִים, יֵשׁ לוֹ בָּנִים — נוֹשֵׂא אִשָּׁה דְּלָאו בַּת בָּנִים. נָפְקָא מִינַּהּ לִמְכּוֹר סֵפֶר תּוֹרָה בִּשְׁבִיל בָּנִים. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁנֵי זְכָרִים. מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּבֵית שַׁמַּאי? יָלְפִינַן מִמֹּשֶׁה, דִּכְתִיב: ״בְּנֵי מֹשֶׁה גֵּרְשׁוֹם וֶאֱלִיעֶזֶר״. וּבֵית הִלֵּל: יָלְפִינַן מִבְּרִיָּיתוֹ שֶׁל עוֹלָם. וּבֵית שַׁמַּאי, לֵילְפֵי מִבְּרִיָּיתוֹ שֶׁל עוֹלָם? אֵין דָּנִין אֶפְשָׁר

מִשֶּׁאִי

כָּל בִּיאָה שֶׁאֵין בָּהּ פִּרְצָה קְטַנָּה אָתְיָא לִכְלַל פִּרְצָה לִכְשֶׁתִּתְגַּדֵּל וְלֹא מְמַעֵט אֶלָּא הֵיכָא דְּלָא אָתְיָא לְעוֹלָם לִכְלַל פִּרְצָה: **אֵין** בְּתוּלָה אֶלָּא נַעֲרָה קָשֶׁה דִּלְהַאי תַּנָּא אַמַּאי אִצְטְרִיךְ בְּשׁוּם מָקוֹם לִכְתֹּב נַעֲרָה בְּתוּלָה: **וְכֵן** הוּא אוֹמֵר וְהַנַּעֲרָה טֹבַת מַרְאֶה מְאֹד תֵּמַהּ דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּרִבְקָה נַעֲרָה הָיְתָה וּבְסֵדֶר עוֹלָם (פ"א) תַּנְיָא בְּהֶדְיָא שֶׁהָיְתָה בַּת שָׁלֹשׁ כְּשֶׁנְּשָׂאָהּ יִצְחָק וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיהַּ דְּהָא תַּנְיָא הָתָם יִצְחָק אָבִינוּ כְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ הָיָה בֶּן שִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּבוֹ בַּפֶּרֶק נוֹלְדָה רִבְקָה וּכְתִיב וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה וְגוֹ' נִמְצֵאת שֶׁהָיְתָה בַּת ג' וְה"ר שְׁמוּאֵל חָסִיד משפיר"א הוֹכִיחַ שֶׁהָיְתָה בַּת י"ד מִדְּתַנְיָא בְּסִפְרֵי ו' זוּגוֹת שְׁנוֹתֵיהֶן שָׁווֹת וְקָחָשִׁיב קְהָת וְרִבְקָה וּקְהָת חָיָה קל"ג כִּדְכְתִיב בִּקְרָא וְאִם הָיְתָה בַּת י"ד כְּשֶׁנְּשָׂאָהּ אָז הַחֶשְׁבּוֹן מְכֻוָּן דִּכְשֶׁנּוֹלַד יַעֲקֹב הָיְתָה בַּת ל"ד וְיַעֲקֹב הָיָה בֶּן צ"ט כְּשֶׁמֵּתָה רִבְקָה הֲרֵי קל"ג שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּתְבָּרֵךְ הָיָה בֶּן ס"ג שֶׁאָז מֵת יִשְׁמָעֵאל וְכָל שְׁנוֹתָיו שֶׁל יִשְׁמָעֵאל קל"ז כִּדְכְתִיב וְיִשְׁמָעֵאל (גָּדוֹל מִיִּצְחָק י"ד שָׁנָה וְיִצְחָק בֶּן ס' שָׁנָה בְּלֶדֶת אוֹתָם א"כ יִשְׁמָעֵאל) בֶּן ע"ד וְנִשְׁאַר מִלֵּדַת יַעֲקֹב עַד סוֹף שְׁנֵי יִשְׁמָעֵאל ס"ג וי"ד נִטְמַן בְּבֵית עֵבֶר כִּדְאָמְרִינַן בִּמְגִלָּה (דַּף יז.) וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּבֵית לָבָן וּשְׁתֵּי שָׁנִים בַּדֶּרֶךְ וְאָז מֵתָה רִבְקָה כִּדְדָרְשִׁינַן (מִדְרַשׁ רַבָּה קֹהֶלֶת פ"ב) אַלּוֹן בָּכוּת שְׁתֵּי בְּכִיּוֹת שֶׁל רִבְקָה וּמֵינִקְתָּהּ הֲרֵי צ"ט וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּמִדְרָשׁוֹת חֲלוּקִים זֶה עַל זֶה: **פָּנוּי** הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה כו' לָאו דַּוְקָא נָקַט פָּנוּי דְּכ"ש נָשׂוּי שֶׁמְּזַנֶּה עַל אִשְׁתּוֹ דַּחֲשׁוּבָה זוֹנָה: **לֹא** יִבָּטֵל אָדָם מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה אע"ג דְּמֵרֵישָׁא שָׁמְעִינַן לַהּ דְּקָתָנֵי כֹּהֵן הֶדְיוֹט לֹא יִשָּׂא אַיְלוֹנִית וְלָאו דַּוְקָא כֹּהֵן כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל מ"מ אִצְטְרִיךְ הָכָא לְהָנָךְ דִּיּוּקֵי דִּגְמָרָא אוֹ מִשּׁוּם פְּלֻגְתָּא דְּבֵית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל הֲדַר תָּנֵי לַהּ: **מֵאִשָּׁה** לָא בְּטִיל פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס מִדְּלָא קָתָנֵי לֹא יִבָּטֵל מֵאִשָּׁה: **א"ד** מֵאִשָּׁה בְּטִיל לְהַאי לִישָּׁנָא דָּיֵיק מִדְּלָא קָתָנֵי לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ בַּת בָּנִים אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בָּנִים: **נָפְקָא** מִנַּהּ לִמְכּוֹר סֵפֶר תּוֹרָה בִּשְׁבִיל בָּנִים כְּלוֹמַר לְהַאי מִלְּתָא נָמֵי נָפְקָא מִנַּהּ ול"ג לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ דְּהָא טוּבָא נָפְקָא מִנַּהּ כִּדְקָאָמַר בְּהֶדְיָא אֵין לוֹ בָּנִים נוֹשֵׂא אִשָּׁה בַּת בָּנִים יֵשׁ לוֹ בָּנִים נוֹשֵׂא אִשָּׁה דְּלָאו בַּת בָּנִים וְעוֹד אר"י דְּמָצֵי לְמֵימַר דַּאֲפִילּוּ יֵשׁ לוֹ בָּנִים לְעוֹלָם מִצְוָה לִשָּׂא בַּת בָּנִים אֶלָּא מוֹדוּ הֵיכָא דְּצָרִיךְ לִמְכּוֹר סֵפֶר תּוֹרָה בִּשְׁבִיל בַּת בָּנִים כֵּיוָן דְּיֵשׁ לוֹ בָּנִים לֹא יִמְכֹּר מֵאַחַר שֶׁמּוֹצֵא שֶׁאֵינָהּ בַּת בָּנִים וְלֹא יִצְטָרֵךְ לִמְכֹּר:

גמ' פּוּק עַיֵּין בָּהּ אַמַּאי לֹא יִשָּׂא אֶת הַקְּטַנָּה: רַבִּי מֵאִיר חָיֵישׁ לְמִעוּטָא כִּדְתַנְיָא לְקַמָּן קָטָן שֶׁמָּא יִמָּצֵא כו' ה"נ חָיֵישׁ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּשֶׁמָּא תִּמָּצֵא קְטַנָּה זוֹ אַיְלוֹנִית: קָטָן וּקְטַנָּה אוֹ קָטָן אוֹ קְטַנָּה: אִישׁ כְּתִיב בְּפָרָשַׁת חֲלִיצָה וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ: פּוֹגְעִים בְּעֶרְוָה כֵּיוָן דְּלָאו בְּנֵי הֲקָמַת שֵׁם נִינְהוּ פָּגַע בְּאֵשֶׁת אָח שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה דְּרַחֲמָנָא פַּטְרַהּ דִּכְתִיב אֲשֶׁר תֵּלֵד (דְּבָרִים כֹּה) פְּרָט לְאַיְלוֹנִית: וְאֵינָהּ חוֹלֶצֶת דְּאֵינָהּ נִפְטֶרֶת לַשּׁוּק בַּחֲלִיצָתָהּ דְּאֵין מַעֲשֵׂה קְטַנָּה כְּלוּם אֲבָל מִתְיַבֶּמֶת וְתִגְדַּל אֶצְלוֹ וְתִתְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם: כִּשְׁמָהּ לְשׁוֹן טוֹעָה שֶׁטּוֹעָה מִתַּחַת בַּעֲלָהּ לַאֲחֵרִים דְּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֵין זוֹנָה אֶלָּא אֵשֶׁת אִישׁ: מֻפְקֶרֶת וַאֲפִי' פְּנוּיָה מֵאַחַר שֶׁהִפְקִירָה עַצְמָהּ לְכָל קְרוּיָה זוֹנָה אֲבָל מִשּׁוּם בְּעִילָה אַחַת לָא הָוְיָא זוֹנָה הַפְּנוּיָה: הָלַךְ בַּעְלָהּ לב"ד הַגָּדוֹל וְהוֹלִיכָהּ לְהַשְׁקוֹתָהּ מֵי הַמָּרִים שֶׁקִּנֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה וַאֲסוּרָה לוֹ עַד שֶׁתִּשְׁתֶּה עֲשָׂאָהּ זוֹנָה הוֹאִיל וְנִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ וְאִם מֵת אֲסוּרָה לְכֹהֵן: אֶלָּא גִּיֹּרֶת דְּנִבְעֲלָה בְּנָכְרִיּוּתָהּ לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְכֵן מְשֻׁחְרֶרֶת דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הוֹאִיל וְלָאו בְּנֵי קִדּוּשִׁין נִינְהוּ פָּסְלֵי: וְשֶׁנִּבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ כְּגוֹן א' מִכָּל הָעֲרָיוֹת וּכְגוֹן בַּת יִשְׂרָאֵל לְנָתִין וּמַמְזֵר: לְכִי גָּדְלָה דְּקִדּוּשֵׁי קְטַנָּה לָאו כְּלוּם הֵן וְהָוְיָא לֵיהּ כַּאֲנוּסַת עַצְמוֹ וּמְפֻתַּת עַצְמוֹ: מְכְלֵי לֵב כְּמוֹ מְבַלֵּי לֵב: [אִי דְּקִדְּשָׁהּ אָבִיהָ כו'] הָאָב זַכַּאי לְקַדֵּשׁ בִּתּוֹ קְטַנָּה בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף ג:) אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה: הָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא וְלָא רַבָּנַן בִּתְמִיהַּ. דְּקָתָנֵי לְעֵיל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כֹּהֵן לֹא יִשָּׂא אֶת הַקְּטַנָּה וּמַשְׁמַע דִּפְלִיגִי רַבָּנַן עֲלֶיהָ וכה"ג מִי פְּלִיגִי רַבָּנָן: תִּתְפַּתֶּה וְתִזְנֶה עָלָיו לְפִי שֶׁאֵין בָּהּ דַּעַת כְּלוּם: רַב פָּפָּא אָמַר בְּכֹהֵן גָּדוֹל וְהַאי תַּנָּא הוּא דְּאָסַר קְטַנָּה מִגְּזֵרַת הַכָּתוּב: בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה: [מֵאִשָּׁה לָא בְּטִיל] מִדְּקָתָנֵי לֹא יִבָּטֵל אָדָם מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה אֶלָּא א"כ יֵשׁ לוֹ בָּנִים וְלָא קָתָנֵי לֹא יִבָּטֵל אָדָם מֵאִשָּׁה אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בָּנִים שְׁמַע מִנָּהּ הָא יֵשׁ לוֹ בָּנִים מֵאִשָּׁה לָא בְּטִיל דְּצָרִיךְ לִשָּׂא אִשָּׁה אֲבָל אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר אַחַר רְאוּיָה לְבָנִים: לִמְכֹּר ס"ת כְּדֵי לִשָּׂא בַּת בָּנִים וְאִם יֵשׁ לוֹ בָּנִים לֹא יִמְכֹּר אֶלָּא יִשָּׂא עֲקָרָה אוֹ זְקֵנָה: ב"ש אוֹמְרִים שְׁנֵי זְכָרִים אֲבָל לֹא זָכָר וּנְקֵבָה: יָלְפִינַן מִמֹּשֶׁה שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי בָּנִים פֵּרֵשׁ מִן הָאִשָּׁה: מִבְּרִיָּתוֹ שֶׁל עוֹלָם אָדָם וְחַוָּה:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסז סעי׳ ג ד:

ג מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג:

ד מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ א, סמג עשין מט, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ א:

ה מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ד, ש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ה:

ו מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ טז:

ז מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כו, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ח:

ח מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ טז:

ט מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כו, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ח:

מסורת הש״ס

א בבא בתרא קעב:; גיטין כז.; בבא מציעא כ:

ב לקמן קיט.; בכורות יט:; נדה לב.

ג לקמן פה:; ספרא אמור פרק א ז

ד לקמן עו.; תמורה כט:; לעיל נט:; סנהדרין נא.

גליון הש״ס

גמ' א"ל רב חסדא לרבה פוק. עיין גיטין דף כז ע"א:

שם ר"ע אומר זונה זו מופקרת. עי' סנהדרין דף ג ע"ב תד"ה ת"ל ובת כהן:

שם פתויי קטנה אונס הוא. וכן הוא בירושלמי פ"א דסוטה הובא בתוס' בסוטה דף כ"ח ע"ב ד"ה מכאן עיין כתובות דף ט ע"א תד"ה ואב"א ושם דף מ ע"ב תד"ה הא לאו:

תורה אור השלם

וְאָכְלוּ וְלֹא יִשְׂבָּעוּ הִזְנוּ וְלֹא יִפְרֹצוּ כִּי־אֶת־יְהוָה עָזְבוּ לִשְׁמֹר [הושע ד, י]

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא [ויקרא כא, ג]

אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה [ויקרא כא, יד]

וְהַנַּעֲרָ טֹבַת מַרְאֶה מְאֹד בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ וַתֵּרֶד הָעַיְנָה וַתְּמַלֵּא כַדָּהּ וַתָּעַל [בראשית כד, טז]

זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הִבָּרְאָם [בראשית ה, ב]

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ [בראשית ב, יח]

בְּנֵי מֹשֶׁה גֵּרְשׁוֹם וֶאֱלִיעֶזֶר [דברי הימים א כג, טו]

(א)מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר. וּבֵית הִלֵּל נָמֵי, לֵילְפוּ מִמֹּשֶׁה! אָמְרִי לָךְ: מֹשֶׁה מִדַּעְתֵּיהּ הוּא דַּעֲבַד. דְּתַנְיָא: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים עָשָׂה מֹשֶׁה מִדַּעְתּוֹ, וְהִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם: פֵּירַשׁ מִן הָאִשָּׁה, וְשִׁיבֵּר הַלּוּחוֹת, וְהוֹסִיף יוֹם אֶחָד. (ב)פֵּירַשׁ מִן הָאִשָּׁה, מַאי דְּרַשׁ? אָמַר: וּמָה יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא דִּבְּרָה עִמָּהֶם שְׁכִינָה אֶלָּא לְפִי שָׁעָה, וְקָבַע לָהֶם זְמַן, אָמְרָה תּוֹרָה: "אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה" — אֲנִי, שֶׁמְּיוּחָד לְדִבּוּר בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וְלֹא קָבַע לִי זְמַן — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וְהִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֵךְ אֱמוֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם. וְאַתָּה פֹּה עֲמוֹד עִמָּדִי". (ג)שִׁיבֵּר אֶת הַלּוּחוֹת, מַאי דְּרַשׁ? אָמַר: וּמָה פֶּסַח, שֶׁהוּא אֶחָד מִשֵּׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת, אָמְרָה תּוֹרָה "כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ". הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, וְיִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּדִים — עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וְהִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם, דִּכְתִיב: "אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ", וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: יִישַׁר כֹּחֲךָ שֶׁשִּׁבַּרְתָּ. הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ, מַאי דְּרַשׁ? דִּכְתִיב: "וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר". הַיּוֹם כְּמָחָר: מָה מָחָר לֵילוֹ עִמּוֹ, אַף הַיּוֹם לֵילוֹ עִמּוֹ. וְלַיְלָה דְּהָאִידָּנָא נְפַק לֵיהּ, שְׁמַע מִינַּהּ תְּרֵי יוֹמֵי לְבַר מֵהָאִידָּנָא. וְהִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם — דְּלָא שָׁרְיָא שְׁכִינָה עַד שַׁבְּתָא. תַּנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: זָכָר וּנְקֵבָה. אָמַר רַב הוּנָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי נָתָן אַלִּיבָּא דְּבֵית שַׁמַּאי? דִּכְתִיב: "וַתֹּסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל": הֶבֶל וַאֲחוֹתוֹ, קַיִן וַאֲחוֹתוֹ, וּכְתִיב: "כִּי שָׁת לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל כִּי הֲרָגוֹ קָיִן". וְרַבָּנַן? אוֹדוּיֵי הוּא דְּקָא מוֹדְיָא. (ד)תַּנְיָא אִידַּךְ, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: זָכָר וּנְקֵבָה, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אוֹ זָכָר אוֹ נְקֵבָה. אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי נָתָן אַלִּיבָּא דְּבֵית הִלֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ", וְהָא עֲבַד לַהּ שֶׁבֶת. [א](ה)אִיתְּמַר: הָיוּ לוֹ בָּנִים בְּגַיּוּתוֹ וְנִתְגַּיֵּיר, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: קִיֵּים פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לֹא קִיֵּים פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: קִיֵּים פְּרִיָּה וּרְבִיָּה — דְּהָא הֲווֹ לֵיהּ. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: לֹא קִיֵּים פְּרִיָּה וּרְבִיָּה — גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי. [ב](ו)וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ, דְּאִיתְּמַר: הָיוּ לוֹ בָּנִים בְּגַיּוּתוֹ וְנִתְגַּיֵּיר, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין לוֹ בְּכוֹר לְנַחֲלָה, דְּהָא הֲוָה לֵיהּ "רֵאשִׁית אוֹנוֹ". וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: יֵשׁ לוֹ בְּכוֹר לְנַחֲלָה, גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי. וּצְרִיכָא: דְּאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָהִיא קַמַּיְיתָא, בְּהָהִיא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן — מִשּׁוּם דְּמֵעִיקָּרָא נָמֵי בְּנֵי פְּרִיָּה וּרְבִיָּה נִינְהוּ, אֲבָל לְעִנְיַן נַחֲלָה, דְּלָאו בְּנֵי נַחֲלָה נִינְהוּ — אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרֵישׁ לָקִישׁ. וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא — בְּהָא קָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, אֲבָל בְּהַהִיא — אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן, צְרִיכָא. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: "בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח בְּרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל וְגוֹ'"! אֲמַר לֵיהּ בְּגַיּוּתָן — אִית לְהוּ חַיִּיס, נִתְגַּיְּירוּ — לֵית לְהוּ חַיִּיס. [גד]אָמַר רַב: הַכֹּל מוֹדִין בְּעֶבֶד שֶׁאֵין לוֹ חַיִּיס, דִּכְתִיב: "שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר": עַם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר. מֵיתִיבִי: "וּלְצִיבָא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּנִים וְעֶשְׂרִים עֲבָדִים"! אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: כְּ"פַר בֶּן בָּקָר". אִי הָכִי, הָכָא נָמֵי! שָׁאנֵי הָתָם, דְּיַחֲסִינְהוּ בִּשְׁמַיְיהוּ וּבִשְׁמָא דַאֲבוּהוֹן, וְהָכָא לָא מְפָרֵשׁ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: יַחֲסִינְהוּ בְּדוּכְתָּא אַחֲרִיתִי בַּאֲבוּהוֹן וּבְאַבָּא דַאֲבוּהוֹן, דִּכְתִיב: "וַיִּשְׁלָחֵם הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶל בֶּן הֲדַד בֶּן טַבְרִימּוֹן בֶּן חֶזְיוֹן מֶלֶךְ אֲרָם הַיּוֹשֵׁב בְּדַמֶּשֶׂק לֵאמֹר". [ה]אִיתְּמַר: הָיוּ לוֹ בָּנִים וּמֵתוּ, רַב הוּנָא אָמַר: קִיֵּים פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קִיֵּים. (ז)רַב הוּנָא אָמַר: קִיֵּים — מִשּׁוּם דְּרַב אַסִּי. דְּאָמַר רַב אַסִּי: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל נְשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וְגוֹ'", וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קִיֵּים פְּרִיָּה וּרְבִיָּה — "לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ" בָּעֵינַן, וְהָא לֵיכָּא. מֵיתִיבִי:

בְּנֵי

מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר דְּאִי לָא אִבְרַאי חַוָּה לָא הֲוָה נְקֵבָה אַחֲרִיתִי אֲבָל הָכָא מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁנֵי זְכָרִים נְקֵבוֹת הַרְבֵּה בָּעוֹלָם: מִדַּעְתֵּהּ מִשּׁוּם שְׁכִינָה וְאָסוּר לִשְׁאָר כָּל אָדָם לַעֲשׂוֹת כֵּן: הוֹסִיף יוֹם אֶחָד הקב"ה אָמַר לוֹ וְקִדַּשְׁתֶּם הַיּוֹם וּמָחָר וְהוּא אָמַר הֱיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים: וְלֹא קָבַע לִי זְמַן אֵימָתַי יְדַבֵּר עִמִּי שֶׁאֶפְרוֹשׁ יוֹם אֶחָד קֹדֶם: לְאָהֳלֵיכֶם לִנְשֵׁיכֶם: אֲשֶׁר לְשׁוֹן יִישַׁר: עַד שַׁבְּתָא בְּמַס' שַׁבָּת בְּפֶרֶק ר"ע (שַׁבָּת דַּף פו.) גָּמְרִינַן לַהּ דַּעֲבוּד פְּרִישָׁה בְּאַרְבַּע בְּשַׁבְּתָא וּפֵרְשׁוּ חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי שְׁלֵמִים וּבְשַׁבְּתָא שָׁרְיָא שְׁכִינָה וְהוּא שְׁלִישִׁי לַיָּמִים הַשְּׁלֵמִים וְיוֹם רִאשׁוֹן לָא חָשִׁיב שֶׁלֹּא הָיָה לֵילוֹ עִמּוֹ: אֶת קַיִן אֶת הֶבֶל אֵתִין רִבּוּיִין [הֵן] לוֹמַר נְקֵבוֹת הָיוּ עִמָּהֶן: כִּי שָׁת לִי זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל אַלְמָא תַּשְׁלוּמִין בָּעֵי וְלָא סַגְיָא בְּלֹא שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת: תְּרֵי תַּנָּאֵי אַלִּיבָּא דָּר' נָתָן: מ"ט דָּר' נָתָן אַלִּבָּא דב"ה אוֹ זָכָר אוֹ נְקֵבָה וְלֹא מִבְּרִיַּת עוֹלָם יָלֵיף וְלֹא מִמֹּשֶׁה: לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לֹא בָּרָא עוֹלָמוֹ לְתֹהוּ אֶלָּא לָשֶׁבֶת לִהְיוֹת עֲסוּקִים בְּיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם: אֵין לוֹ בְּכוֹר לַנַּחֲלָה בֵּן בְּכוֹר שֶׁיִּוָּלֵד לוֹ מִשֶּׁיִּתְגַּיֵּר אֵינוֹ נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם: בְּנֵי נֹחַ בְּנֵי פְּרִיָּה וּרְבִיָּה נִינְהוּ דִּכְתִיב וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ (בְּרֵאשִׁית ט':א'): בְּנָכְרִיּוּתָן לָאו בְּנֵי דִּין נַחֲלָה נִינְהוּ דְּבַת כְּבֵן וּבְכוֹר כְּפָשׁוּט אֲבָל יְרֻשָּׁה נָהֲגָא בְּהוּ כִּדְאָמְרִינַן בְּקִדּוּשִׁין (דַּף יז:) עוֹבֵד כּוֹכָבִים יוֹרֵשׁ אָבִיו דְּבַר תּוֹרָה: בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן אַלְמָא בָּנִים מִקְּרוּ: חַיֵּס מִתְיַחֲסִין אַחֲרֵי אֲבִיהֶם: נִתְגַּיְּרוּ אֵין לָהֶם חַיֵּס מֵרִאשׁוֹנִים דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי: שְׁבוּ לָכֶם פֹּה אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם הֲוָה: צִיבָא עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁל מְפִיבֹשֶׁת הֲוָה: שָׁאנֵי הָכָא דְּיַחְסִינֵהוּ בִּשְׁמַיְהוּ שֶׁהִזְכִּיר שְׁמוֹ [וּשְׁמוֹ] שֶׁל אָבִיו בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן אַלְמָא בָּנִים אִיַּקְּרוּ אֲבָל הָכָא לֹא הֻזְכְּרוּ בִּשְׁמוֹתָן: מִשּׁוּם דְּרַב אַסִּי כְּלוֹמַר טַעְמָא דִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה מִשּׁוּם דְּרַב אַסִּי וְהַאי כֵּיוָן דְּנָטְלוּ עַל יָדוֹ מִנְּשָׁמוֹת שֶׁבְּאוֹתוֹ אוֹצָר שֶׁשְּׁמוֹ גּוּף הֲרֵי קִיֵּם מִצְוַת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה:

מִדַּעְתֵּהּ הוּא דַּעֲבַד אע"ג דק"ו קָאָמַר אֵין זֶה ק"ו גָּמוּר דְּאַטּוּ מִפְּנֵי שֶׁצִּוָּה פַּעַם אֶחָד לְבַטֵּל יִבָּטֵל לְעוֹלָם פְּרוּ וְרָבוּ אִי נָמֵי דַּוְקָא אָז אָמַר לְבַטֵּל מִשּׁוּם עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת: **וְקָבַע** לָהֶם זְמַן וא"ת אַדְּרַבָּה מִשּׁוּם דְּקָבַע לָהֶם זְמַן וַיְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּוַדַּאי יֵשׁ לִפְרוֹשׁ יוֹתֵר מֵעַל הַסָּפֵק וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא פִּי' וְקָבַע לָהֶם זְמַן (מֹשֶׁה) שְׁלֹשָׁה יָמִים וְלֹא הָיוּ צְרִיכִים לִפְרוֹשׁ אֶלָּא יוֹם אֶחָד מִשּׁוּם קֶרִי אֶלָּא דְּמִשּׁוּם סָפֵק פְּלִיטָה הֻזְקְקוּ לִפְרוֹשׁ שְׁלֹשָׁה יָמִים ק"ו אֲנִי שֶׁלֹּא קָבַע לִי זְמַן וְיֵשׁ סָפֵק שֶׁיִּתְיַחֵד הַדִּבּוּר בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ אוֹ בְּיוֹם תַּשְׁמִישׁ: **דִּכְתִיב** אֱמֹר לָהֶם וא"ת וּמִנַּלַן שֶׁפֵּרַשׁ מִדַּעְתּוֹ וַהֲלֹא מִשָּׁעָה שֶׁנֶּאֱסַר בְּמַתַּן תּוֹרָה עִם יִשְׂרָאֵל שׁוּב לֹא הֻתַּר לוֹ כִּדְכְתִיב וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִי לָאו דְּפֵרַשׁ מִדַּעְתּוֹ לָמָּה כָּעֲסוּ עָלָיו אַהֲרֹן וּמִרְיָם אֶלָּא וַדַּאי כְּשֶׁשָּׁמַע מִפִּי הַגְּבוּרָה אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה נָשָׂא ק"ו בְּעַצְמוֹ וְגִלָּה לָהּ דַּעְתּוֹ וְעָשָׂה לָהּ אֹהֶל בִּפְנֵי עַצְמוֹ אוֹ נָתַן לָהּ גֵּט וּלְפִיכָךְ כָּעֲסוּ עָלָיו וא"ת וְלָמָּה הִמְתִּינוּ כָּל כָּךְ שֶׁלֹּא כָּעֲסוּ עָלָיו אֶלָּא בַּחֲצֵרוֹת שֶׁהוּא זְמַן גָּדוֹל אַחַר מַתַּן תּוֹרָה וי"ל שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה לָהֶם אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כִּדְתַנְיָא בְּסִפְרֵי שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הקב"ה לְמֹשֶׁה לִקַּח ע' זְקֵנִים מִיִּשְׂרָאֵל אָמְרָה מִרְיָם אַשְׁרֵי נְשׁוֹתֵיהֶן שֶׁל אֵלּוּ שֶׁנִּתְבַּקְּשׁוּ לִגְדֻלָּה אָמְרָה צִפּוֹרָה אוֹי לָהֶן לִנְשׁוֹתֵיהֶן שֶׁל אֵלּוּ שֶׁמִּיּוֹם שֶׁדִּבְּרָה הַשְּׁכִינָה עִם אָחִיךָ פֵּרַשׁ מִמֶּנִּי וא"ת וְלָמָּה כָּעֲסוּ עָלָיו מֵאַחַר שֶׁהִסְכִּים לוֹ הַמָּקוֹם וְי"ל מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן (בְּמַכּוֹת דַּף י:) בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ וְסִיְּעוּהוּ בְּבָא לִטַהֵר: **הַתּוֹרָה** כֻּלָּהּ וְיִשְׂרָאֵל מוּמָרִים כּוּ' אֵין זֶה ק"ו גָּמוּר דְּשָׁאנֵי פֶּסַח מִשּׁוּם דְּקָדָשִׁים אֲבָל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ אַדְּרַבָּה יֵשׁ לוֹ לְלַמְּדָם וּלְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה: **אַף** הַיּוֹם לֵילוֹ עִמּוֹ אֵין זוֹ דְּרָשָׁה גְּמוּרָה דְּהַיּוֹם מַשְׁמַע הַיּוֹם מַמָּשׁ: **רַבִּי** יוֹחָנָן אָמַר קִיֵּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה אע"ג דִּלְעִנְיַן כַּמָּה דְּבָרִים אָמְרִינַן (לְעֵיל יְבָמוֹת כב.) גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי מִכָּל מָקוֹם מִסְתַּבְּרָא לֵיהּ לְר' יוֹחָנָן הָכָא כֵּיוָן דִּבְנָכְרִיּוּתוֹ קִיֵּם דְּזַרְעוֹ מְיֻחָס אַחֲרָיו בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִפְּטַר נָמֵי כְּשֶׁנִּתְגַּיֵּר: **בְּנֵי** פְּרִיָּה וּרְבִיָּה נִינְהוּ וא"ת דִּבְפֶּ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְ' נט: וְשָׁם) מַשְׁמַע דִּבְנֵי נֹחַ לָא מִפְקָדוּ אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְי"ל דְּהָכָא לָאו בְּנֵי חִיּוּב אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה קָאָמַר אֶלָּא כְּלוֹמַר שֶׁבְּנֵיהֶם נִקְרָאִים עַל שְׁמָם כִּדְאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ: **דְּלָאו** בְּנֵי נַחֲלָה נִינְהוּ כְּלוֹמַר נַחֲלַת בְּכוֹרָה אֲבָל עוֹבֵד כּוֹכָבִים יוֹרֵשׁ אֶת אָבִיו דְּבַר תּוֹרָה כִּדְאָמְרִינַן בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יז:): **הַכֹּל** מוֹדִים בְּעֶבֶד שֶׁאֵין לוֹ חַיִּס כּוּ' וְאִם נִשְׁתַּחְרֵר לֹא קִיֵּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וא"ת הָא דְּאָמְרִינַן גַּבֵּי חֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין לִשָּׂא שִׁפְחָה אֵינוֹ יָכוֹל מַשְׁמַע דְּאִם הָיָה יָכוֹל לִשָּׂא שִׁפְחָה הֲוָה סַגִּי לֵיהּ בְּהָכִי וְאַמַּאי וְהָא לָא. מִפְקָד אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְלָא מִפְּטַר בְּהָכִי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִם הָיָה יָכוֹל לִשָּׂא שִׁפְחָה לָא הֲוָה כָּפֵינַן לְרַבּוֹ לְשַׁחְרְרוֹ כֵּיוָן דְּשֶׁבֶת מִיהָא הָיָה יָכוֹל לְקַיֵּם אַף עַל גַּב דִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה לֹא מְקַיֵּם בְּהָכִי וְאַף עַל גַּב דִּלְעֵיל מַשְׁמַע דִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה תָּלֵי בְּשֶׁבֶת דְּקָאָמַר רָבָא מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי נָתָן אַלִּבָּא דְּבֵית הִלֵּל לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ וְהָא עֲבַד לֵהּ שֶׁבֶת מִכָּל מָקוֹם לָא הֲוָה כָּפֵינַן לְרַבּוֹ כֵּיוָן דְּיָכוֹל לְקַיֵּם כָּל דְּהוּ:

מסורת הש״ס

א אבות דרבי נתן; שבת פז.
ב שבת פז.
ג שבת פז.
ד תוספתא יבמות
ה בכורות מז.
ו בכורות מז.
ז לקמן סג:; מסכת כלה רבתי

גליון הש״ס

גמ' קין ואחותו. עיין סנהדרין דף לח ע"ב תד"ה וירדו ובסוטה דף ט ע"ב רש"י ד"ה קין ובב"ב דף קכג ע"א ובמהרש"א חדושי אגדות שם:

שם ר' יוחנן אמר קיים כו'. עיין טורי אבן ר"ה דף כח ע"א תד"ה אילימא:

שם מיתיבי ולציבא. עיין טורי אבן חגיגה דף ב ע"א ד"ה כאן כמשנה ראשונה:

תורה אור השלם

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיַּרְא אֶת־הָעֵגֶל וּמְחֹלֹת וַיִּחַר־אַף מֹשֶׁה וגו׳ [שמות לב, יט]

וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם הֱיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל־תִּגְּשׁוּ אֶל־אִשָּׁה [שמות יט, טו]

בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם תֵּלֵכוּ לְמַעַן תִּחְיוּן וגו׳ [דברים ה, ל]

מִי־יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם לְיִרְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וגו׳ [דברים ה, כו-כז]

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח כָּל־בֶּן־נֵכָר לֹא־יֹאכַל וגו׳ [שמות יב, מג]

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה פְּסָל־לְךָ שְׁנֵי־לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל־הַלֻּחֹת וגו׳ [שמות לד, א]

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵךְ אֶל־הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְּסוּ וגו׳ [שמות יט, י]

וַתֹּסֶף לָלֶדֶת אֶת־אָחִיו אֶת־הָבֶל וַיְהִי־הֶבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה וגו׳ [בראשית ד, ב]

וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת וגו׳ [בראשית ד, כה]

כִּי אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־הַשְּׂנוּאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל וגו׳ [דברים כא, יז]

בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח בְּרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן־בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ־בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה וגו׳ [מלכים ב כ, יב]

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה וגו׳ [בראשית כב, ה]

וְעָבַדְתָּ לּוֹ אֶת־הָאֲדָמָה אַתָּה וּבָנֶיךָ וַעֲבָדֶיךָ וְהֵבֵאתָ וְהָיָה לְבֶן־אֲדֹנֶיךָ וגו׳ [שמואל ב ט, י]

וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בָּעוֹף בַּבְּהֵמָה וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וגו׳ [בראשית ט, י]

וַיִּקַּח אָסָא אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הַנּוֹתָרִים בְּאוֹצְרוֹת בֵּית־יְהֹוָה וְאֶת־אוֹצְרוֹת בֵּית וגו׳ [מלכים א טו, יח]

כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לָנֶצַח אֶקְצוֹף כִּי־רוּחַ מִלְּפָנַי וגו׳ [ישעיהו נז, טז]

כִּי כֹה אָמַר־יְהֹוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֹצֵר הָאָרֶץ וגו׳ [ישעיהו מה, יח]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ו, סמג עשין מט, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ז:
ב מיי׳ פב׳ מהל׳ נחלות הל׳ יב, סמג עשין צו, טוש״ע חו״מ סי׳ ערז סעי׳ ט:
ג מיי׳ פב׳ מהל׳ נחלות הל׳ יב:
ד מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ו, סמג עשין צו, סמג עשין ט, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ז:
ה מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ה, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ו:

בְּנֵי בָנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים! כִּי תַּנְיָא הַהִיא, לְהַשְׁלִים. [אב]מֵיתִיבִי: בְּנֵי בָנִים הֲרֵי הֵם כְּבָנִים, מֵת אֶחָד מֵהֶם אוֹ שֶׁנִּמְצָא סָרִיס — לֹא קִיֵּים פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. תְּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא תְּיוּבְתָּא. [ג]בְּנֵי בָנִים הֲרֵי הֵם כְּבָנִים. סְבַר אַבָּיֵי לְמֵימַר, בְּרָא לִבְרָא וּבְרַתָּא לִבְרַתָּא, וְכָל שֶׁכֵּן בְּרָא לִבְרַתָּא. אֲבָל בְּרַתָּא לִבְרָא — לָא. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: "לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ" בָּעֵינָא, וְהָא אִיכָּא. [ד]דְּכוּלֵּי עָלְמָא מִיהַת תְּרֵי מֵחַד לָא. וְלָא? וְהָא אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנַן לְרַב שֵׁשֶׁת: נְסֵיב אִיתְּתָא וְאוֹלֵיד בְּנֵי, וַאֲמַר לְהוּ: בְּנֵי בְרַתִּי — בְּנַי נִינְהוּ! הָתָם דַּחוּיֵי קָמְדַחֵי לְהוּ, דְּרַב שֵׁשֶׁת אִיעֲקַר מִפִּירְקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה לְרָבָא בַּר מָארִי: מְנָא הָא מִילְּתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן בְּנֵי בָנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים? אִילֵּימָא מִדִּכְתִיב "הַבָּנוֹת בְּנוֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי", אֶלָּא מֵעַתָּה: "וְהַצֹּאן צֹאנִי" הָכִי נָמֵי?! אֶלָּא דִּקְנֵית מִינַּאי, הָכָא נָמֵי — דִּקְנֵית מִינַּאי. אֶלָּא מֵהָכָא: "וְאַחַר בָּא חֶצְרוֹן אֶל בַּת מָכִיר אֲבִי גִלְעָד וַתֵּלֶד לוֹ אֶת שְׂגוּב", וּכְתִיב: "מִנִּי מָכִיר יָרְדוּ מְחוֹקְקִים", וּכְתִיב "יְהוּדָה מְחוֹקְקִי". (א)מַתְנִיתִין דְּלָאו כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: נָשָׂא אָדָם אִשָּׁה בְּיַלְדוּתוֹ — יִשָּׂא אִשָּׁה בְּזִקְנוּתוֹ. הָיוּ לוֹ בָּנִים בְּיַלְדוּתוֹ — יִהְיוּ לוֹ בָּנִים בְּזִקְנוּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵי זֶה יִכְשַׁר הֲזֶה אוֹ זֶה וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים". רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לָמַד תּוֹרָה בְּיַלְדוּתוֹ — יִלְמוֹד תּוֹרָה בְּזִקְנוּתוֹ. הָיוּ לוֹ תַּלְמִידִים בְּיַלְדוּתוֹ — יִהְיוּ לוֹ תַּלְמִידִים בְּזִקְנוּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְגוֹ'". אָמְרוּ: שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף זוּגִים תַּלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא מִגְּבַת עַד אַנְטִיפְּרַס, וְכוּלָּן מֵתוּ בְּפֶרֶק אֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָהֲגוּ כָּבוֹד זֶה לָזֶה. וְהָיָה הָעוֹלָם שָׁמֵם, עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא אֵצֶל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּדָּרוֹם וּשְׁנָאָהּ לָהֶם: רַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ, וְהֵם הֵם הֶעֱמִידוּ תּוֹרָה אוֹתָהּ שָׁעָה. תָּנָא, כּוּלָּם מֵתוּ מִפֶּסַח וְעַד עֲצֶרֶת. אָמַר רַב חָמָא בַּר אַבָּא וְאִיתֵּימָא רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבִין: כּוּלָּם מֵתוּ מִיתָה רָעָה. מַאי הִיא? אָמַר רַב נַחְמָן: אַסְכָּרָה. אָמַר רַב מַתְנָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. [ה](ב)אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם אָמַר רַבִּי חֲנִילַאי: כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה — שָׁרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה, בְּלֹא בְרָכָה, בְּלֹא טוֹבָה. בְּלֹא שִׂמְחָה, דִּכְתִיב: "וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ". בְּלֹא בְרָכָה, דִּכְתִיב: "לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ". בְּלֹא טוֹבָה, דִּכְתִיב: "לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ". בְּמַעְרְבָא אָמְרִי: בְּלֹא תּוֹרָה, בְּלֹא חוֹמָה. בְּלֹא תּוֹרָה, דִּכְתִיב: "הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי וְתוּשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי". בְּלֹא חוֹמָה, דִּכְתִיב: "נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר". רָבָא בַּר עוּלָּא אָמַר: בְּלֹא שָׁלוֹם, דִּכְתִיב: "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא". [ו]אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל הַיּוֹדֵעַ בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא יִרְאַת שָׁמַיִם וְאֵינוֹ פּוֹקְדָהּ — נִקְרָא חוֹטֵא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וְגוֹ'". וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: חַיָּיב אָדָם לִפְקוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וְגוֹ'". [ז](ג)הָא מֵהָכָא נָפְקָא? מֵהָתָם נָפְקָא: "וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ", מְלַמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה מִשְׁתּוֹקֶקֶת עַל בַּעְלָהּ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ! אָמַר רַב יוֹסֵף: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא סָמוּךְ לְוִוסְתָּהּ. [חט]וְכַמָּה? אָמַר רָבָא: עוֹנָה. וְהָנֵי מִילֵּי לִדְבַר הָרְשׁוּת, אֲבָל לִדְבַר מִצְוָה — מִיטְּרִידִי. [י־יב](ד)תָּנוּ רַבָּנַן: הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ, וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, וְהַמַּדְרִיךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְהַמַּשִּׂיאָן סָמוּךְ לְפִירְקָן — עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ". הָאוֹהֵב אֶת שְׁכֵנָיו, וְהַמְקָרֵב אֶת קְרוֹבָיו, וְהַנּוֹשֵׂא אֶת בַּת אֲחוֹתוֹ,

וְהַמַּלְוֶה

וְכָל שֶׁכֵּן בְּרָא לִבְרַתָּא אע"ג דְּאָמְרִינַן לְעֵיל אֵין שְׁנֵי זְכָרִים חֲשׁוּבִים כְּבֵן וּבַת הָכָא שֶׁבָּא מִכֹּחַ מִי שֶׁפְּטָרַתּוּ מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה פְּשִׁיטָא דְּקָאֵי שַׁפִּיר הַבֵּן בִּמְקוֹם הַבַּת: **חַיָּיב** אָדָם לִפְקֹד אֶת אִשְׁתּוֹ אוֹמֵר ר"ת דִּפְקִידָה זוֹ אֵינוֹ תַּשְׁמִישׁ אֶלָּא כְּשֶׁהוּא רוֹצֶה לָצֵאת בַּדֶּרֶךְ אִם הוּא רָחוֹק מִמֶּנָּה לֹא יֵצֵא לַדֶּרֶךְ אא"כ יָשׁוּב אֵלֶיהָ וְיִפְקְדֶנָּה אוֹ בְּתַשְׁמִישׁ אוֹ בִּשְׁאָר דְּבָרִים וִידַבֵּר עַל לִבָּהּ וּפָרִיךְ מֵהָתָם נָפְקָא לֵהּ מְלַמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה מִשְׁתּוֹקֶקֶת עַל בַּעְלָהּ כְּשֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ וּמִסְתָּמָא כֵּיוָן שֶׁמִּתְאַוָּה לוֹ יֵשׁ לוֹ לְפָקְדָהּ דְּהַמְכַבֵּד אִשְׁתּוֹ עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר אָז תִּקְרָא וְגוֹ' וּמְשַׁנֵּי אָמַר רַב יוֹסֵף לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְאִשְׁתּוֹ נִדָּה ה"ג בְּכָל הַסְּפָרִים יְשָׁנִים וְהָכִי פֵּי' דְּחַד קְרָא אֲתָא דַּאֲפִילּוּ בְּאִשְׁתּוֹ נִדָּה יֵשׁ לוֹ לְפָקְדָהּ וְכַמָּה עוֹנָה אע"פ שֶׁאָסוּר לְשַׁמֵּשׁ מ"מ שִׂמְחָה וְתַעֲנוּג הוּא לָהּ הוֹאִיל וְרוֹצֶה לָצֵאת בַּדֶּרֶךְ וְהָכִי אָמְרִי' בְּרֵישׁ הֶדֵּר (עֵירוּבִין סג: וְשָׁם) הַיָּשֵׁן בְּקִלְעָא שֶׁאִישׁ וְאִשְׁתּוֹ יְשֵׁנִים שָׁם עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר נְשֵׁי עַמִּי תְּגָרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ וְאָמַר רַב יוֹסֵף הָתָם וַאֲפִלּוּ אִשְׁתּוֹ נִדָּה וּמַה שֶּׁהִגִּיהוּ בִּסְפָרִים לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ אֵין נִרְאֶה כְּלָל דְּהִגִּיהוּ כֵּן לְפִי שֶׁרוֹצִין לְפָרֵשׁ דִּפְקִידָה הַיְנוּ תַּשְׁמִישׁ וּבִשְׁבוּעוֹת (דַּף יח: וְשָׁם) מוֹכִיחַ דְּסָמוּךְ לְוִסְתָּהּ מִדְּאוֹרַיְתָא מִוְּהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' וְעוֹד דְּמוֹקֵי לָהּ בְּיוֹצֵא לִדְבַר הָרְשׁוּת וא"כ אֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר (נִדָּה דַּף טו.) וְסָתוֹת דְּרַבָּנָן אִם כֵּן סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ נָמֵי דְּרַבָּנָן מִכָּל מָקוֹם לָמָּה יְהֵא מֻתָּר בְּיוֹצֵא לִדְבַר הָרְשׁוּת: **סָמוּךְ** לְפִרְקָן אַבָּנָיו נָמֵי קָאֵי כִּדְאָמְרִי' בְּהַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְ' דַּף עו: וְשָׁם) ואע"ג דְּקָטָן לָא תִּקִּינוּ לֵהּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (יְבָמוֹת דַּף סח.) מ"מ לְהָכִי תִּקִּינוּ לֵיהּ נִשּׂוּאִין דְּלָא הָוְיָא בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת: **וְהַנּוֹשֵׂא** אֶת בַּת אֲחוֹתוֹ פֵּרֵשׁ רַשְׁבַּ"ם דה"ה בַּת אָחִיו אֲבָל אֲחוֹתוֹ נָקַט לְפִי שֶׁמְּשַׁדַּלְתּוֹ בִּדְבָרִים וּשְׁכִיחַ שֶׁנּוֹשֵׂא בִּתָּהּ ור"ת אוֹמֵר דְּדַוְקָא נָקַט בַּת אֲחוֹתוֹ לְפִי שֶׁהִיא בַּת מַזָּלוֹ כִּדְאָמְרִי' רֹב בָּנִים דּוֹמִין לַאֲחֵי הָאֵם:

בְּנֵי בָנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים קס"ד שֶׁמֵּת הַזָּכָר אוֹ הַנְּקֵבָה וְהָיָה לוֹ בֵּן שֶׁיִּצְטָרֵף עִם אֲחוֹת אָבִיו אוֹ עִם אֲחִי אִמּוֹ אֵין אֲבִי הָאָב חַיָּב עוֹד בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה וְטַעֲמָא שֶׁהָיָה לוֹ לָמֵת בֵּן הָא לָאו הָכִי לָא קִיֵּים דְּשֶׁבֶת בָּעֵינַן וְקַשְׁיָא לְרַב הוּנָא: כִּי תַּנְיָא הַהִיא לְהַשְׁלִים כְּגוֹן שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לַזָּקֵן אֶלָּא בֵּן אֶחָד וְנָשָׂא הַבֵּן אִשָּׁה וְהוֹלִיד בַּת פָּטוּר הַזָּקֵן שֶׁהֲרֵי הִשְׁלִים זֶה אֶת חוֹבָתוֹ אֲבָל אִי הֲוָה לֵיהּ מֵעִקָּרָא זָכָר וּנְקֵבָה וַאֲפִלּוּ מֵתוּ בְּלֹא בָּנִים קִיֵּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה: דְּכֻלֵּי עָלְמָא בֵּין לְאַבָּיֵי בֵּין לְרָבָא: תְּרֵי מֵחַד וְהַשֵּׁנִי מֵת בְּלֹא בָנִים לֹא קִיֵּם הַזָּקֵן פְּרִיָּה וּרְבִיָּה: אִעֲקַר מִפִּרְקֵהּ דְּרַב הוּנָא שֶׁהָיָה מַאֲרִיךְ בִּדְרָשָׁיו וּצְרִיכִים לְמֵי רַגְלַיִם וּמַעֲמִידִים עַצְמָן וְנֶעֱקָרִים כִּדְתַנְיָא בִּבְכוֹרוֹת (דַּף מד:): מְנָא הָא מִלְּתָא כו' אַבְנֵי בִּתּוֹ קָאֵי דְּבֶן בְּנוֹ פְּשִׁיטָא לָן: מִנִּי מָכִיר יָרְדוּ מְחֹקְקִים וְלֹא מָצִינוּ לְמֵימַר מִבְּנֵי בָנָיו אֶלָּא מִבְּנֵי בִּתּוֹ דְּהָא כְּתִיב קְרָא אַחֲרֵינָא יְהוּדָה מְחֹקְקִי וְלָא מַשְׁכַּחַת לָהּ דְּלֵיתוּ מִתַּרְוַיְהוּ אֶלָּא הָכִי דִּנְפַקוּ מְחוֹקְקִים מֵחֶצְרוֹן מִבִּתּוֹ שֶׁל מָכִיר אַלְמָא בְּנֵי בִּתּוֹ כְּבָנָיו: מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי אא"כ כו' הָא אִם יֵשׁ לוֹ יִבָּטֵל דְּלָא כְּר' יְהוֹשֻׁעַ: לָעֶרֶב לְעֵת זִקְנָתוֹ: אֵי זֶה יִכְשַׁר אֵיזֶה זֶרַע יְהֵא הָגוּן וִירֵא שָׁמַיִם וּמִתְקַיֵּם: מִגְּבַת עַד אַנְטִיפְּרַס [בֵּין הֶעֱיָרוֹת הַלָּלוּ הָיוּ כֻּלָּם]: שָׁמֵם שֶׁנִּשְׁתַּכְּחָה תּוֹרָה: בֵּיתְךָ אִשָּׁה: הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי אִשְׁתִּי דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ב':י"ח) עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ מִיַּד תּוּשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי שֶׁצָּרִיךְ לַעֲסֹק בְּצָרְכֵי בֵּיתוֹ וְתַלְמוּדוֹ מִשְׁתַּכֵּחַ: וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לְךָ אֹהֶל וְאֵין אָהֳלוֹ אֶלָּא אִשְׁתּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם: וְאֵין פּוֹקְדָהּ בְּתַשְׁמִישׁ בְּעֵת עוֹנָתָהּ: כִּי שָׁלוֹם אָהֳלְךָ שְׁלֵמָה בְּיִרְאַת שָׁמַיִם: בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ מִשּׁוּם שֶׁמִּתְאַוָּה לוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹתֵר: תְּשׁוּקָתְךָ תַּאֲוָתְךָ: ה"ג לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ [אע"ג] דַּאֲמוּר רַבָּנָן (שְׁבוּעוֹת דַּף יח:) חַיָּב אָדָם לִפְרֹשׁ מֵאִשְׁתּוֹ וְכוּ' וְאַפֵּ"ה כְּשֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ יִפְקְדֶנָּה: עוֹנָה אִם רְגִילָה לִרְאוֹת בַּיּוֹם אֲסוּרָה כָּל הַיּוֹם וְאִם רְגִילָה לִרְאוֹת בַּלַּיְלָה אֲסוּרָה כָּל הַלַּיְלָה: וה"מ דְּחַיָּב לְפָקְדָהּ כִּי אָזַל לִדְבַר הָרְשׁוּת אֲבָל לִדְבַר מִצְוָה לֹא מִשּׁוּם דִּטְרִיד בְּמִצְוָה אִי נָמֵי מִטְרִיד בְּתַשְׁמִישׁ וִיבַטֵּל מִמִּצְוָה: יוֹתֵר מִגּוּפוֹ דְּזִילוּתָא דְּאִתְּתָא קָשֶׁה מִדְּגַבְרָא: וְהַנּוֹשֵׂא בַּת אֲחוֹתוֹ גַּעְגּוּעֵי אָדָם רַבִּין עַל אֲחוֹתוֹ יוֹתֵר מִן אָחִיו וּמִתּוֹךְ כָּךְ נִמְצָא מְחַבֵּב אֶת אִשְׁתּוֹ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ה, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ו:

ב מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ד, ש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ה:

ג מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ו:

ד מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ ו:

ה טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ א:

ו טוש״ע יו״ד סי׳ קפד סעי׳ י:

ז טוש״ע יו״ד סי׳ קפד סעי׳ י:

ח מיי׳ פד׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב:

ט מיי׳ פח׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, טוש״ע או״ח סי׳ רמ סעי׳ א:

י מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יט:

יא מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כה, סמג לאוין קכו, טור אה״ע סי׳ א:

יב מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יד:

מסורת הש״ס

א קוהלת רבה

ב קוהלת רבה

ג אבות דרבי נתן

ד תנא דבי אליהו רבה; אוצר מדרשים מדרש לעולם; מסכת דרך ארץ רבה; סנהדרין עו:

גליון הש״ס

גמ' מנא הא מילתא דאמור רבנן דבני בנים הרי הן כבנים. עיין יומא דף סו ע"ב ולעיל דף יז ע"א ובפי' רש"י בחומש בראשית כ"ב ובמ"ב ח כו וברד"ק שם ובמ"א טו י וצ"ע ובראשית כ"ט ה ש"ב יט כה ובמהרש"א ח"א סוף סוטה ד"ה א"ל אשקיין:

תורה אור השלם

וַיַּעַן לָבָן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי וְהַצֹּאן וגו׳ [בראשית לא, מג]

מִנִּי אֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם בַּעֲמָלֵק אַחֲרֶיךָ בִנְיָמִין בַּעֲמָמֶיךָ מִנִּי מָכִיר יָרְדוּ מְחֹקְקִים וּמִזְּבוּלֻן וגו׳ [שופטים ה, יד]

לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחֹקְקִי [תהילים ס, ט]

וְאַחַר בָּא חֶצְרוֹן אֶל־בַּת־מָכִיר אֲבִי גִלְעָד וְהוּא לְקָחָהּ וְהוּא וגו׳ [דברי הימים א ב, כא]

בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת־זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל־תַּנַּח יָדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ וגו׳ [קהלת יא, ו]

וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר־תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וגו׳ [דברים יד, כו]

וְרֵאשִׁית כָּל־בִּכּוּרֵי כֹל וְכָל־תְּרוּמַת כֹּל מִכֹּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם לַכֹּהֲנִים יִהְיֶה וגו׳ [יחזקאל מד, ל]

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר וגו׳ [בראשית ב, יח]

הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי וְתֻשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי [איוב ו, יג]

עַד־מָתַי תִּתְחַמָּקִין הַבַּת הַשּׁוֹבֵבָה כִּי־בָרָא יְהוָה חֲדָשָׁה בָּאָרֶץ נְקֵבָה וגו׳ [ירמיהו לא, כב]

וְיָדַעְתָּ כִּי־שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא [איוב ה, כד]

אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וגו׳ [בראשית ג, טז]

וְהַמַּלְוֶה סֶלַע לֶעָנִי בִּשְׁעַת דָּחְקוֹ — עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "אָז תִּקְרָא וַה׳ יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי". [א]סִימָן: אִשָּׁה. וְקַרְקַע. עֵזֶר. זֹאת. שְׁתֵּי. הַבְּרָכוֹת. תַּגָּרֵי. פָּחֲתִי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה — אֵינוֹ אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם". וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע — אֵינוֹ אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה׳ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם". וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי דִּכְתִיב "אֶעֱשֶׂה לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ": זָכָה — עוֹזַרְתּוֹ, לֹא זָכָה — כְּנֶגְדּוֹ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: רַבִּי אֶלְעָזָר רָמֵי, כְּתִיב "כְּנַגְדּוֹ", וְקָרֵינַן "כְּנֶגְדּוֹ". זָכָה — כְּנֶגְדּוֹ, לֹא זָכָה — מְנַגַּדְתּוֹ. אַשְׁכְּחֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי לְאֵלִיָּהוּ, אֲמַר לֵיהּ, כְּתִיב: "אֶעֱשֶׂה לּוֹ עֵזֶר", בַּמֶּה אִשָּׁה עוֹזַרְתּוֹ לָאָדָם? אֲמַר לֵיהּ: אָדָם מֵבִיא חִיטִּין — חִיטִּין כּוֹסֵס? פִּשְׁתָּן — פִּשְׁתָּן לוֹבֵשׁ? לֹא נִמְצֵאת מְאִירָה עֵינָיו וּמַעֲמִידָתוֹ עַל רַגְלָיו?! וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי דִּכְתִיב: "זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי" — מְלַמֵּד שֶׁבָּא אָדָם עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְלֹא נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ עַד שֶׁבָּא עַל חַוָּה. (א)וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי דִּכְתִיב: "וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה", אֲמַר לֵיהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת טוֹבוֹת יֵשׁ לִי לְהַבְרִיךְ בְּךָ: רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה, וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית. "כֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה" — אֲפִילּוּ מִשְׁפָּחוֹת הַדָּרוֹת בָּאֲדָמָה אֵין מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. "כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ" — אֲפִילּוּ סְפִינוֹת הַבָּאוֹת מִגַּלְיָא לְאַסְפַּמְיָא אֵינָן מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. (ב)וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עֲתִידִים כָּל בַּעֲלֵי אוּמָּנִיּוֹת שֶׁיַּעַמְדוּ עַל הַקַּרְקַע, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיָרְדוּ מֵאֳנִיּוֹתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט מַלָּחִים כֹּל חֹבְלֵי הַיָּם עַל הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ". וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵין לְךָ אוּמָּנוּת פְּחוּתָה מִן הַקַּרְקַע, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיָרְדוּ". רַבִּי אֶלְעָזָר חֲזָיֵיהּ לְהַהִיא אַרְעָא דְּשָׁדֵי בֵּיהּ כְּרָבָא לְפוּתְיָא, אֲמַר לֵיהּ: אִי תִּשְׁדְּיֵיהּ לְאוּרְכָּיךְ — הֲפוֹכֵי בְּעִיסְקָא טַב מִינָּךְ. [ג]רַב עָל לְבֵינֵי שִׁיבְלֵי, חֲזַנְהוּ דְּקָא נָיְיפָן, אֲמַר לְהוּ: אִי נָיְיפַתְּ — אִיתְנוֹפֵי. הֲפוֹכֵי בְּעִיסְקָא טַב מִינָּךְ. אָמַר רָבָא: מְאָה זוּזֵי בְּעִיסְקָא — כֹּל יוֹמָא בִּשְׂרָא וְחַמְרָא, מְאָה זוּזֵי בְּאַרְעָא — מִילְחָא וַחֲפוּרָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא מַגְנְיָא לֵיהּ אַאַרְעָא, וּמַרְמְיָא לֵיהּ תִּיגְרֵי. אָמַר רַב פָּפָּא: זְרַע וְלָא תִּזְבֵּין. אַף עַל גַּב דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ, הָנֵי מְבָרְכָן. זַבֵּין וְלָא תֵּיזוֹל. הָנֵי מִילֵּי בִּיסְתַּרְקֵי, אֲבָל גְּלִימָא — לָא מִיתְרַמְיָא לֵיהּ. טוּם וְלָא תְּשַׁפֵּיץ. שַׁפֵּיץ וְלָא תִּיבְנֵי. שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן — מִתְמַסְכֵּן. קְפוֹץ זְבִין אַרְעָא, מְתוֹן נְסֵיב אִיתְּתָא. נְחֵית דַּרְגָּא נְסֵיב אִיתְּתָא. סַק דַּרְגָּא בְּחַר שׁוֹשְׁבִינָא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר אֲבִינָא: אֵין פּוּרְעָנוּת בָּאָה לָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִכְרַתִּי גוֹיִם נָשַׁמּוּ פִּנּוֹתָם הֶחֱרַבְתִּי חוּצוֹתָם", וּכְתִיב: "אָמַרְתִּי אַךְ תִּירְאִי אוֹתִי תִּקְחִי מוּסָר". רַב הֲוָה מִיפְּטַר מֵרַבִּי חִיָּיא, אֲמַר לֵיהּ: רַחֲמָנָא לִיצְּלָךְ מִמִּידֵּי דְּקָשֶׁה מִמּוֹתָא. וּמִי אִיכָּא מִידֵּי דְּקָשֶׁה מִמּוֹתָא? נְפַק, דַּק וְאַשְׁכַּח: "וּמוֹצֶא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה וְגוֹ׳". רַב הֲוָה קָא מְצַעֲרָא לֵיהּ דְּבֵיתְהוּ, כִּי אָמַר לַהּ "עֲבִידִי לִי טְלוֹפְחֵי", עָבְדָא לֵיהּ חִימְצֵי. "חִימְצֵי", עָבְדָא לֵיהּ טְלוֹפְחֵי. כִּי גְּדַל חִיָּיא בְּרֵיהּ, אֲפֵיךְ לַהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִיעַלְיָא לָךְ אִמָּךְ! אֲמַר לֵיהּ: אֲנָא הוּא דְּקָא אָפֵיכְנָא לַהּ. אֲמַר לֵיהּ, הַיְינוּ דְּקָא אָמְרִי אִינָשֵׁי: דְּנָפֵיק מִינָּךְ, טַעְמָא מַלְּפָךְ. אַתְּ לָא תַּעֲבֵיד הָכִי, שֶׁנֶּאֱמַר: "לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר שֶׁקֶר הַעֲוֵה וְגוֹ׳". רַבִּי חִיָּיא הֲוָה קָא מְצַעֲרָא לֵיהּ דְּבֵיתְהוּ. כִּי הֲוָה מַשְׁכַּח מִידֵּי, צָיֵיר לֵיהּ בְּסוּדָרֵיהּ וּמַיְיתֵי נִיהֲלַהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב: וְהָא קָא מְצַעֲרָא לֵיהּ לְמָר? אֲמַר לֵיהּ: דַּיֵּינוּ שֶׁמְּגַדְּלוֹת בָּנֵינוּ, וּמַצִּילוֹת אוֹתָנוּ

מִן

אָז תִּקְרָא לְעֵיל מִנֵּהּ כְּתִיב כִּי תִרְאֶה עָרֹם וְכִסִּיתוֹ הַיְנוּ דּוֹחֵק הֶעָנִי וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם הַיְנוּ אוֹהֵב אֶת שְׁכֵנָיו שֶׁהֵן כִּקְרוֹבָיו וּמְקָרֵב אֶת קְרוֹבָיו וְנוֹשֵׂא בַּת אֲחוֹתוֹ: כְּנֶגְדּוֹ חֲלֻקָּה עָלָיו וְסוֹתֶרֶת דְּבָרָיו: מְנַגַּדְתּוֹ מִדְּלָא כְּתִיב יו"ד לְשׁוֹן נִגְדָּא דְּמַלְקוּת: חִטִּים כּוֹסֵס בִּתְמִיהַּ: זֹאת הַפַּעַם מִכְּלָל דִּפְעָמִים אֲחֵרִים שִׁמֵּשׁ וְלֹא עָלוּ בְּדַעְתּוֹ: שְׁתֵּי בְּרָכוֹת כְּמוֹ מַבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן (כִּלְאַיִם פ"ז מ"א): רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית יָצְאוּ מֵהֶם מְלָכִים וּנְבִיאִים נַעֲמָה אִמּוֹ שֶׁל רְחַבְעָם וְיָצָא מִמֶּנָּה חִזְקִיָּה וְאָסָא וִיהוֹשָׁפָט דַּהֲווּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים וִישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא דְּאָמַר מַר אָמוֹץ וַאֲמַצְיָה אַחִים הֲווּ (מְגִלָּה דַּף י:): שֶׁיַּעַמְדוּ עַל הַקַּרְקַע יַנִּיחוּ אֻמָּנוּתָם לַעֲסֹק בֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר: וְיָרְדוּ מֵאֳנִיּוֹתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט אֶל הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ: וְיָרְדוּ לְשׁוֹן יְרִידַת עֲנִיּוּת: דְּשָׁדֵי בָּהּ כְּרָבָא זֶרַע כְּרוּב. לִשָּׁנָא אַחְרִינָא כְּרָבָא חֲרִישָׁה כְּמוֹ כְּרוּב וְתָנֵי (ב"ב דַּף יב.) כַּמָּה דְּמַסִּיק תַּעֲלָא מִבֵּי כְּרָבָא (נִדָּה דַּף סה:): לְפֻתְיָא לְרֹחַב הָעֲרוּגָה: אִי תִּשְׁדְּיֵהּ לְאֻרְכִּיךְ כְּלוֹמַר אֲפִלּוּ תַּחֲזֹר וְתַחַרְשֶׁנָּה לֹא יוֹעִיל כְּלוּם לְפִי עִסְקָא: דְּהִפּוּכֵי בְּעִסְקָא טוֹב לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר: דְּקָא נְיָפָן הָרוּחַ מְנַשֶּׁבֶת זוֹ בְּזוֹ: אִי תְּנִיפֵנוּ כַּמָּה שֶׁתֶּרְצוּ תְּנוּפְפוּ אֵין תּוֹעֶלֶת בָּהֶן לְפִי פְּרַקְמַטְיָא. תְּנִיפֵנוּ לְשׁוֹן הָנִיפִי לִי בִּמְנִיפָה (ב"מ דַּף פו.): חֲפוּרָה שַׁחַת שֶׁשְּׂכָרָהּ מוּעָט וְאוֹכֵל עֲשָׂבִים וְחָזִיז בְּמֶלַח: חֲפוּרָה יָרָק מִן הַתְּבוּאָה עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁלִישׁ: מַגְנְיָא לֵיהּ אַאַרְעָא [מַשְׁכֶּבֶת אוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ] לִשְׁמוֹר כָּל הַלַּיְלָה: [וּמַרְמְיָא לֵיהּ תִּגְרֵי בִּשְׁבִילָהּ מִתְקוֹטֵט עִם בְּנֵי אָדָם]: זְרַע תְּבוּאָה לַאֲכִילַת בֵּיתֶךָ: וְלָא תִּזְבּוֹן לֹא תִּקְנֶה תְּבוּאָה מִן הַשּׁוּק: ואע"ג דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ אֲפִילּוּ חִטִּין בְּזוֹל וְקַרְקָעֲךָ אֵינוֹ חָשׁוּב וְאֵין לְךָ שָׂכָר לְפִי הַשָּׁעָה אַפֵּ"ה הָנֵי מִתְבָּרְכִין. בְּרָכָה מְצוּיָה בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹקֵחַ בְּדָמִים וְאֵין כָּלֶה מַהֵר: בְּרָכָה פוישו"ן בְּלַעַ"ז: זְבַן וְלָא תִּזּוֹל מְכֹר כְּלֵי תַּשְׁמִישְׁךָ וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּדָּמִים בִּפְרַקְמַטְיָא קֹדֶם שֶׁתָּבֹא לִידֵי עֲנִיּוּת: בִּסְתַּרְקֵי כְּלֵי הַבַּיִת טאפי"ט (טפי"ד: שָׁטִיחַ (רְאֵה בְּסֵפֶר זְהוּיִּים שׁוֹנִים. אֲנִי בָּחַרְתִּי אֶת הַתַּעְתִּיק הַזֶּה, הַקָּרוֹב יוֹתֵר לְדַף הַגְּמָרָא שֶׁלָּנוּ. ד.ג.)) בְּלַעַ"ז: אֲבָל גְּלִימָא שֶׁהִיא לְהִתְכַּבֵּד בִּלְבִישָׁתָהּ לֹא יִמְכֹּר דִּלְמָא כִּי הֲדַר בָּעֵי לָהּ לָא מִתְרַמְיָא לֵיהּ הֲגוּנָה כְּמוֹתָהּ: טוּם תַּרְגּוּם שֶׁל סָתוּם כְּמוֹ סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים (בְּרֵאשִׁית כ"ו:ט"ו) טָמִינוּן פְּלִשְׁתָּאֵי. טוּם וְלֹא תְּשַׁפּוֹץ אִם יֵשׁ לְךָ חוֹר קָטָן בְּכֹתֶל רָעוּעַ סָתוּם אוֹתוֹ מִיָּד וְלֹא תַּרְחִיב בַּנֶּקֶב לְשַׁפֵּץ בּוֹ טִיט וּלְבֵנִים הַרְבֵּה לְיַפּוֹתוֹ: שְׁפּוֹץ פלשטי"ר (פלשטי"ר: לְטַיֵּחַ) בְּלַעַ"ז. וְאִם בַּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה לְהִנָּאוֹת בְּבִנְיָנְךָ הָרְחָב הַנֶּקֶב וְשַׁפְּצֵהוּ לִהְיוֹת יָפֶה: וְלָא תִּבְנֵי לֹא תַּפִּיל אֶת כָּל הַכֹּתֶל וְתִבְנֵהוּ: מְתוּן נְסִיב אִיתְּתָא הַמְתֵּן עַד שֶׁתִּבְדֹּק מַעֲשֶׂיהָ שֶׁלֹּא תְּהֵא רָעָה וְקַנְטְרָנִית: נְחִית דַּרְגָּא וְנָסֵב אִתְּתָא לֹא תִּקַּח אִשָּׁה חֲשׁוּבָה מִמְּךָ שֶׁמָּא לֹא תִּתְקַבֵּל עָלֶיהָ: שׁוֹשְׁבִינָא אוֹהֵב טוֹב. בְּחַר לְךָ אָדָם חָשׁוּב לְהִדָּבֵק אַחֲרָיו: בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל לְיָרְאָם כְּדֵי שֶׁיַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה: חִמְצֵי מִין קִטְנִית: אַפֵּיךְ לָהּ הָיָה אוֹמֵר הָאָב לִבְנוֹ אֱמֹר לְאִמְּךָ לַעֲשׂוֹת עֲדָשִׁים וְהוּא אוֹמֵר לָהּ עֲשִׂי חִמְצֵי וְהִיא עוֹשָׂה עֲדָשִׁים: טַעְמָא מִלְּפָךְ פְּעָמִים שֶׁהַבֵּן מַחְכִּים אֶת אָבִיו אֲנִי הָיָה לִי לַעֲשׂוֹת כֵּן: אֲבָל אַתָּה דְּבַר שֶׁקֶר הוּא וּכְתִיב לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר שֶׁקֶר: כִּי הֲוָה מַשְׁכַּח מִדֵּי דָּבָר הָרָאוּי לָהּ:

הַמַּלְוֶה סֶלַע לֶעָנִי בִּשְׁעַת דָּחְקוֹ מַקְשֶׁה ר"ת דבפ"ק דַּחֲגִיגָה (דַּף ה. וְשָׁם) אָמַר וּמְצָאוּהוּ צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת זֶה הַמַּמְצִיא מָעוֹת לֶעָנִי בִּשְׁעַת דָּחְקוֹ וְאוֹמֵר ר"ת דְּהָתָם מַיְּרֵי שֶׁשּׁוֹאֵל מִמֶּנּוּ הַמּוֹשֵׁל מַס וְזָקוּק לִמְכֹּר בֵּיתוֹ אוֹ שָׂדֵהוּ עַל כָּךְ וְזֶה מַמְצִיא לוֹ מָעוֹת וְאִם לֹא הָיָה מוֹצֵא לִמְכֹּר הָיוּ מְקִלִּין מֵעָלָיו וְהַיְנוּ צָרוֹת רַבּוֹת שֶׁצָּרִיךְ לִמְכֹּר בְּזוֹל וּמַפְסִיד הַכֹּל וּמַסִּיק עֲלָהּ דְּהַיְנוּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי זוּזָא לְעַלְלָא לָא שְׁכִיחַ כֵּלוֹ׳ לִקְנוֹת תְּבוּאָה אֵין מַמְצִיאִין לוֹ מָעוֹת לִתְלִיתָא שְׁכִיחַ כְּשֶׁדּוֹחֲקִין אוֹתוֹ לִמְכֹּר כְּמוֹ תַּלְיוּהוּ וְזַבֵּין (ב"ב דַּף מז:) וְרַשִׁ"י פֵּרֵשׁ שָׁם בְּעִנְיָן אַחֵר: **אֲפִלּוּ** סְפִינוֹת הַבָּאוֹת מִגַּלְיָא לְאַסְפַּמְיָא מִכָּל דְּרֵישׁ שֶׁבָּא לְרַבּוֹת אֲפִלּוּ הָנָךְ שֶׁאֵין עוֹמְדִים אֶלָּא מְעַט בָּאָרֶץ: **שֶׁאֵין** לְךָ אֻמָּנוּת פְּחוּתָה כו' אַף עַל גַּב דְּרַבִּי אֶלְעָזָר גּוּפֵהּ קָאָמַר לְעֵיל כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע אֵינוֹ אָדָם צָרִיךְ לוֹמַר קַרְקַע לִבְנוֹת עָלָיו שֶׁיָּדוּר בּוֹ וְגַם לְצֹרֶךְ מְזוֹנוֹתָיו כִּדְאָמַר רַב פָּפָּא בְּסָמוּךְ זֶרַע וְלָא תִּזְבּוֹן וְהָכָא מַיְּרֵי בְּאָדָם שֶׁעִקַּר אֻמָּנוּתוֹ בַּקַּרְקַע: **זַבֵּין** וְלָא תִּזּוֹל פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס לְשׁוֹן דַּלּוּת כְּלוֹמַר מְכֹר כְּלֵי תַּשְׁמִישְׁךָ קֹדֶם שֶׁתַּעֲנִי וְקָשֶׁה דְּמַאי שְׁנָא דְּנָקַט בִּסְתַּרְקֵי טְפֵי מִשְּׁאָר מִלֵּי וְנִרְאֶה לר"ת כְּפֵרוּשׁ ר"ח דְּתִזּוֹל עִנְיַן אֲרִיגָה כְּמוֹ סָתַר זוֹלְלֵי בְּשׁוּקָא (חֻלִּין ס.) כְּלוֹמַר קְנֵה בְּגָדִים וְלֹא תֶּאֱרֹג כִּי יוֹתֵר תַּרְוִיחַ בְּקִנְיָן מִבַּאֲרִיגָה אֲבָל גְּלִימָא טוֹב לֶאֱרֹג דְּאִימּוּר לָא מִתְרַמֵּי לֵיהּ כִּרְצוֹנוֹ:

מסורת הש"ס

א בבא קמא לח:

ב קוהלת רבה

ג תנא דבי אליהו רבה; אוצר מדרשים מדרש לעולם; מסכת דרך ארץ רבה

תורה אור השלם

אָז תִּקְרָא וַיהֹוָה יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי אִם־תָּסִיר מִתּוֹכְךָ וגו׳ [ישעיהו נח, ט]

זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם וגו׳ [בראשית ה, ב]

הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהֹוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם [תהילים קטו, טז]

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר וגו׳ [בראשית ב, יח]

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת וגו׳ [בראשית ב, כג]

וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה וגו׳ [בראשית ב, כ]

וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה [בראשית יב, ג]

וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרְכוּ־בוֹ כֹּל גּוֹיֵי וגו׳ [בראשית יח, יח]

וְיָרְדוּ מֵאֳנִיּוֹתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט מַלָּחִים כֹּל חֹבְלֵי הַיָּם וגו׳ [יחזקאל כז, כט]

הִכְרַתִּי גוֹיִם נָשַׁמּוּ פִּנּוֹתָם הֶחֱרַבְתִּי חוּצוֹתָם מִבְּלִי עוֹבֵר נִצְדּוּ וגו׳ [צפניה ג, ו]

אָמַרְתִּי אַךְ־תִּירְאִי אוֹתִי תִּקְחִי מוּסָר וְלֹא־יִכָּרֵת מְעוֹנָהּ כֹּל אֲשֶׁר־פָּקַדְתִּי וגו׳ [צפניה ג, ז]

וּמוֹצֶא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים לִבָּהּ וגו׳ [קהלת ז, כו]

וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יְהָתֵלּוּ וֶאֱמֶת לֹא יְדַבֵּרוּ לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר־שֶׁקֶר וגו׳ [ירמיהו ט, ד]

עין משפט נר מצוה

א טוש"ע אה"ע סי׳ א סעי׳ א:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ דעות הל׳ י:

מִן הַחֵטְא. מַקְרֵי לֵיהּ רַב יְהוּדָה לְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ "וּמוֹצֶא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה". אֲמַר לֵיהּ: כְּגוֹן מַאן? כְּגוֹן אִמָּךְ. (א)וְהָא מַתְנֵי לֵיהּ רַב יְהוּדָה לְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ: אֵין אָדָם מוֹצֵא קוֹרַת רוּחַ אֶלָּא מֵאִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "יְהִי מְקוֹרְךָ בָרוּךְ וּשְׂמַח מֵאֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ", וַאֲמַר לֵיהּ: כְּגוֹן מַאן? כְּגוֹן אִמָּךְ! מִתְקָף תְּקִיפָא, וַעֲבוּרֵי מִיעַבְרָא בְּמִלַּהּ. הֵיכִי דָּמֵי אִשָּׁה רָעָה? אָמַר אַבָּיֵי: מְקַשְׁטָא לֵיהּ תַּכָּא וּמְקַשְׁטָא לֵיהּ פּוּמָא. רָבָא אָמַר: מְקַשְׁטָא לֵיהּ תַּכָּא וּמַהְדְּרָא לֵיהּ גַּבָּא. א(ב)אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: כֵּיוָן שֶׁנָּשָׂא אָדָם אִשָּׁה עֲוֹנוֹתָיו מִתְפַּקְקִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה'". בְּמַעְרְבָא כִּי נָסֵיב אִינָשׁ אִיתְּתָא, אָמְרִי לֵיהּ הָכִי: "מָצָא" אוֹ "מוֹצֵא"? "מָצָא" דִּכְתִיב: "מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב", מוֹצֵא דִּכְתִיב: "וּמוֹצֶא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה". אָמַר רָבָא: אִשָּׁה רָעָה מִצְוָה לְגָרְשָׁהּ, דִּכְתִיב: "גָּרֵשׁ לֵץ וְיֵצֵא מָדוֹן וְיִשְׁבֹּת דִּין וְקָלוֹן", וְאָמַר רָבָא: אִשָּׁה רָעָה וּכְתוּבָּתָהּ מְרוּבָּה — צָרָתָהּ בְּצִדָּהּ. דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: בַּחֲבֶרְתַּהּ, וְלָא בְּסִילְתָּא. וְאָמַר רָבָא: קָשָׁה אִשָּׁה רָעָה כְּיוֹם סַגְרִיר, שֶׁנֶּאֱמַר: "דֶּלֶף טוֹרֵד בְּיוֹם סַגְרִיר וְאֵשֶׁת מִדְיָנִים נִשְׁתָּוָה". וְאָמַר רָבָא: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה, וְכַמָּה רָעָה אִשָּׁה רָעָה. כַּמָּה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה, דִּכְתִיב: "מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב", אִי בְּגַוַּהּ מִשְׁתַּעֵי קְרָא — כַּמָּה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה, שֶׁהַכָּתוּב מְשַׁבְּחָהּ. אִי בַּתּוֹרָה מִשְׁתַּעֵי קְרָא — כַּמָּה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה, שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשְׁלָה בָּהּ. כַּמָּה רָעָה אִשָּׁה רָעָה, דִּכְתִיב: "וּמוֹצֶא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה". אִי בְּגַוַּהּ מִשְׁתַּעֵי קְרָא — כַּמָּה רָעָה אִשָּׁה רָעָה, שֶׁהַכָּתוּב מְגַנֶּהָ. אִי בְּגֵיהִנָּם מִשְׁתַּעֵי קְרָא — כַּמָּה רָעָה אִשָּׁה רָעָה, שֶׁגֵּיהִנָּם נִמְשְׁלָה בָּהּ. (ג)"הִנְנִי מֵבִיא רָעָה אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לָצֵאת מִמֶּנָּה", אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: זוֹ אִשָּׁה רָעָה וּכְתוּבָּתָהּ מְרוּבָּה. "נְתָנַנִי ה' בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם", אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא בַּר חִיָּיא: זוֹ אִשָּׁה רָעָה וּכְתוּבָּתָהּ מְרוּבָּה. בְּמַעְרְבָא אָמְרוּ: זֶה שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו תְּלוּיִן בְּכַסְפּוֹ. "בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ נְתוּנִים לְעַם אַחֵר", אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: זוֹ אֵשֶׁת הָאָב. "בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם", אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא אָמַר רַב: זוֹ אִשָּׁה רָעָה וּכְתוּבָּתָהּ מְרוּבָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵלּוּ הַמִּינִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים וְגוֹ'". בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: אֵלּוּ אַנְשֵׁי בַּרְבַּרְיָא וְאַנְשֵׁי מַרְטְנַאי, שֶׁמְּהַלְּכִין עֲרוּמִּים בַּשּׁוּק. שֶׁאֵין לְךָ מְשׁוּקָּץ וּמְתוֹעָב לִפְנֵי הַמָּקוֹם יוֹתֵר מִמִּי שֶׁמְּהַלֵּךְ בַּשּׁוּק עָרוֹם. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵלּוּ חַבָּרִים. אֲמַרוּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֲתוֹ חַבָּרֵי לְבָבֶל, שְׁגָא נְפַל. אֲמַרוּ לֵיהּ: מְקַבְּלִי שׁוּחְדָא, תָּרֵיץ יְתֵיב. גָּזְרוּ עַל שְׁלֹשָׁה מִפְּנֵי שְׁלֹשָׁה. גָּזְרוּ עַל הַבָּשָׂר — מִפְּנֵי הַמַּתָּנוֹת, גָּזְרוּ עַל הַמֶּרְחֲצָאוֹת — מִפְּנֵי הַטְּבִילָה. קָא מְחַטְּטִי שָׁכְבֵי — מִפְּנֵי שֶׁשְּׂמֵחִים בְּיוֹם אֵידָם. שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיְתָה יַד ה' בָּכֶם וּבַאֲבוֹתֵיכֶם". אָמַר רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: (זוֹ) חַטּוּטֵי שָׁכְבֵי. דְּאָמַר מָר: בַּעֲוֹן חַיִּים — מֵתִים מִתְחַטְּטִין. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַבָּה בַּר מָארִי, כְּתִיב: "לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ לְדוֹמֶן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ", וּכְתִיב: "וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים". אֲמַר לֵיהּ: נִבְחַר מָוֶת לָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא יִחְיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיֶחֶטְאוּ, וְיִפְּלוּ בְּגֵיהִנָּם. (ד)כָּתוּב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא: "אִשָּׁה טוֹבָה מַתָּנָה טוֹבָה לְבַעְלָהּ", וּכְתִיב: "טוֹבָה בְּחֵיק יְרֵא אֱלֹהִים תִּנָּתֵן". "אִשָּׁה רָעָה צָרַעַת לְבַעְלָהּ", מַאי תַּקַּנְתֵּיהּ — "יְגָרְשֶׁנָּה וְיִתְרַפֵּא מִצָּרַעְתּוֹ". "אִשָּׁה יָפָה אַשְׁרֵי בַּעְלָהּ, מִסְפַּר יָמָיו כִּפְלַיִם". "הַעְלֵם עֵינֶיךָ מֵאֵשֶׁת חֵן פֶּן תִּלָּכֵד בִּמְצוּדָתָהּ. אַל תֵּט אֵצֶל בַּעְלָהּ לִמְסוֹךְ עִמּוֹ יַיִן וְשֵׁכָר, כִּי בְתוֹאַר אִשָּׁה יָפָה רַבִּים הוּשְׁחֲתוּ, וַעֲצוּמִים כָּל הֲרוּגֶיהָ". "רַבִּים הָיוּ פִּצְעֵי רוֹכֵל". "הַמַּרְגִּילִים לְדָבָר עֶרְוָה כְּנִיצוֹץ מַבְעִיר גַּחֶלֶת. כִּכְלוּב מָלֵא עוֹף — כֵּן בָּתֵּיהֶם מְלֵאִים מִרְמָה". "אַל תֵּצַר צָרַת מָחָר, כִּי לֹא תֵדַע מַה יֵּלֶד יוֹם. שֶׁמָּא מָחָר בָּא וְאֵינֶנּוּ, נִמְצָא מִצְטַעֵר עַל הָעוֹלָם שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ". "מְנַע רַבִּים מִתּוֹךְ בֵּיתֶךָ, וְלֹא הַכֹּל תָּבִיא בֵּיתֶךָ". "רַבִּים יִהְיוּ דּוֹרְשֵׁי שְׁלוֹמֶךָ. גַּלֵּה סוֹד לְאֶחָד מֵאָלֶף". (ה)אָמַר רַבִּי אַסִּי: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי". תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל מִי שֶׁאֵין עוֹסֵק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה — כְּאִילּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ", וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ: "וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ". ב(ו)רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: כְּאִילּוּ מְמַעֵט הַדְּמוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם", וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ: "וְאַתֶּם פְּרוּ וְגוֹ'". בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: כְּאִילּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים וּמְמַעֵט הַדְּמוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ". ג(ז)אָמְרוּ לוֹ לְבֶן עַזַּאי: יֵשׁ נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּים, נָאֶה מְקַיֵּים וְאֵין נָאֶה דּוֹרֵשׁ, וְאַתָּה נָאֶה דּוֹרֵשׁ, וְאֵין נָאֶה מְקַיֵּים. אָמַר לָהֶן בֶּן עַזַּאי: וּמָה אֶעֱשֶׂה שֶׁנַּפְשִׁי חָשְׁקָה בַּתּוֹרָה, אֶפְשָׁר לָעוֹלָם שֶׁיִּתְקַיֵּים עַל יְדֵי אֲחֵרִים. תַּנְיָא אִידַּךְ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל מִי שֶׁאֵין עוֹסֵק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה — כְּאִילּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם", וּסְמִיךְ לֵיהּ: "וְאַתֶּם פְּרוּ וְגוֹ'". רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: כְּאִילּוּ מְמַעֵט הַדְּמוּת. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר וְכוּ'. אָמְרוּ לוֹ לְבֶן עַזַּאי: יֵשׁ נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְכוּ'. (ח)תָּנוּ רַבָּנַן: "וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה ה' רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל" —

מְלַמֵּד

צָרָתָהּ בְּצִדָּהּ רָבָא לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר בְּסוֹף פִּרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת סה.) נוֹשֵׂא אָדָם כַּמָּה נָשִׁים עַל אִשְׁתּוֹ: שֶׁיִּתְקַיֵּם ע"י אֲחֵרִים אע"ג דְּמַשְׁמַע בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף סג. וְשָׁם) שֶׁנָּשָׂא בִּתּוֹ שֶׁל ר"ע דְּקָאָמַר הָתָם בְּרַתֵּיהּ שֶׁל ר"ע עֲבַדָא לֵהּ לְבֶן עַזַּאי הָכִי הָא אָמַר בְּפ"ק דְּסוֹטָה (דַּף ד:) דְּנָשָׂא וְגֵרֵשׁ:

מִן הַחֵטְא הִרְהוּר עֲבֵרָה: עֲבוּרֵי מִעַבְרָא בְּמִלָּה נוֹחָה לְרַצּוֹת וּמַעֲבֶרֶת עַל מִדּוֹתֶיהָ: פֻּמָּא לְקַלֵּל וּלְגַדֵּף עַד זְמַן סְעוּדָה כְּדֵי לְצַעֲרוֹ: וּמְהַדְּרָא לֵיהּ גַּבָּא שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל עִמּוֹ וּמְצַעַרְתּוֹ: מִתְפַּקְקִין נִסְתָּמִין לָשׁוֹן וַיָּפֶק כְּמוֹ פּוֹקְקִין הַנְּקָבִים (שַׁבָּת דַּף קכה:): צָרָתָהּ בְּצִדָּהּ יִשָּׂא אַחֶרֶת אֶצְלָהּ: בַּחֲבֶרְתַּהּ מְקַבֶּלֶת תּוֹכָחָה יוֹתֵר: בְּסִלְתָּא קוֹץ: סַגְרִיר יוֹם בָּרָד וְרוּחַ: דֶּלֶף טוֹרֵד וְגוֹ' וְאֵשֶׁת מִדְיָנִים נִשְׁתָּוָה שָׁוִין הֵן: תְּלוּיִן בְּכַסְפּוֹ שֶׁאֵין לוֹ זְרִיעָה בַּקַּרְקַע דְּכָל שָׁעָה מֵצֵר וְדוֹאֵג שֶׁמָּא תִּיקַּר הַתְּבוּאָה אוֹ יִנְעֲלוּ שַׁעֲרֵי שֶׁבֶר: אֵין אֱלֹהִים מִי שֶׁאָמַר אֵין אֱלֹהִים קְרִי נָבָל: חַבָּרֵי פַּרְסִיִּים רְשָׁעִים וּמְבַזִּין וְאֵינָם מַכִּירִים כְּבוֹדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל: שְׁגָא כָּפַף: נָפַל מֵרֹב צַעַר שֶׁהָיוּ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה מְסוּרִים בְּיָדָם: אֲמַרוּ לֵהּ מְקַבְּלִי שֹׁחְדָּא לְבַטֵּל גְּזֵרְתָא: תָּרֵיץ יָתֵיב וְשָׂמַח: אָמְרוּ לֵיהּ עַל שְׁלֹשָׁה גָּזְרוּ אָמַר לָהֶם מִפְּנֵי שְׁלֹשָׁה עֲבֵרוֹת שֶׁהָיוּ בְּיַד בְּנֵי בָבֶל: גָּזְרוּ עַל הַבָּשָׂר שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ בְּשַׂר שְׁחוּטָה: אָמַר לָהֶם מִפְּנֵי עֲבֵרָה שֶׁבְּיָדָם שֶׁהָיוּ גּוֹזְלִים מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה זְרוֹעַ וּלְחָיַיִם וְקֵבָה: [וְעַל הַמֶּרְחֲצָאוֹת מִפְּנֵי הַטְּבִילָה שֶׁלֹּא הָיוּ זְהִירִין בָּהּ: מְחַטְּטִי שָׁכְבֵי מוֹצִיאִים הַנִּקְבָּרִים מִקִּבְרֵיהֶם]: שֶׁשְּׂמֵחִים בְּיוֹם אֵידָם בָּאָה עֲלֵיהֶם זוֹ הַגְּזֵרָה לְהִתְאַבֵּל בָּהּ: בָּכֶם וּבַאֲבוֹתֵיכֶם וַאֲבוֹתָם כְּבָר מֵתוּ וּמַה מַּכָּה יֵשׁ בָּהֶן [אֶלָּא] חִטּוּטֵי שָׁכְבֵי: וּכְתִיב וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים בָּתְרֵהּ דְּהַהוּא קְרָא דְּהוֹאִיל וְאֵין נִתָּנִים לִקְבוּרָה הֵיאַךְ יִבְחֲרוּ הַחַיִּים לָמוּת: א"ל הַאי נִבְחַר לָא קָאָמַר שֶׁיְּהוּ הֵן בּוֹחֲרִין מָוֶת מֵחַיִּים אֶלָּא נָבִיא הוּא דְּקָאָמַר לְהוּ מוּטָב לָהֶן לָרְשָׁעִים שֶׁיָּמוּתוּ מִמַּה שֶׁיֶּחֶטְאוּ וְיִחְיוּ: מִסְפַּר יָמָיו כִּפְלַיִם כְּלוֹמַר שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְדוֹמֶה לוֹ כְּאִלּוּ יָמָיו כִּפְלַיִם: מֵאֵשֶׁת חֵן שֶׁל אֲחֵרִים: רוֹכֵל הַמּוֹכֵר בְּשָׂמִים לְנָשִׁים לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶן וּמָצוּי בּוֹ נִאוּף וּבָא בַּעְלָהּ וּפְצָעוֹ: כְּנִיצוֹץ אֵשׁ הַמַּבְעִיר גַּחֶלֶת כֵּן יִצְרוֹ מַבְעִירוֹ: כִּכְלוּב קֵן עוֹפוֹת: מָחָר מֵת וְאֵינֶנּוּ בָּעוֹלָם וְלֹא יִרְאֶה אוֹתָהּ דְּאָגָה שֶׁהוּא מֵצֵר וְיָרֵא וְדוֹאֵג עָלֶיהָ וְנִמְצָא שֶׁנִּצְטַעֵר אֶתְמוֹל עַל עוֹלָם שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ: גּוּף פַּרְגּוֹד שֶׁחוֹצֵץ בֵּין שְׁכִינָה לַמַּלְאָכִים וְשָׁם רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת נְתוּנוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית הָעֲתִידוֹת לְהִנָּתֵן בְּגוּפִים הָעֲתִידִים לְהַבָּרְאוֹת: שֶׁנֶּאֱמַר כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף הַגְּאֻלָּה וּנְשָׁמוֹת שֶׁאֲנִי עָשִׂיתִי: יַעֲטֹף לָשׁוֹן עַכָּבָה כְּדִכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ל) וְהָיָה הָעֲטֻפִים לְלָבָן. וְרֵישֵׁהּ מִשְׁתַּעֵי בִּגְאֻלָּה כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְגוֹ': וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ בָּתְרֵהּ דְּתַרְוַיְהוּ כְּתִיב הִלְכָּךְ כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה שְׁתֵּיהֶן הוּא:

עין משפט נר מצוה

א טוש"ע אה"ע סי' א סעי' א:

ב טוש"ע אה"ע סי' א סעי' א:

ג מיי' פט"ו מהל' אישות הל' ג, טוש"ע אה"ע סי' א סעי' ד:

מסורת הש"ס

א סנהדרין כב.

ב ברכות ח.

ג איכה רבה

ד אוצר מדרשים חופת אליהו חופת אליהו רבה רנד; סנהדרין ק:

ה לעיל סב.; מסכת כלה רבתי; נדה יג:; אוצר מדרשים מדרשי רבי עקיבא אלפא ביתא דרבי עקיבא נוסחא א לה

ו בראשית רבה; קוהלת רבה; תוספתא יבמות

ז חגיגה יד:; תוספתא חגיגה

ח בבא קמא פג.

תורה אור השלם

וּמוֹצֶא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים לִבָּהּ וגו' [קהלת ז, כו]

יְהִי־מְקוֹרְךָ בָרוּךְ וּשְׂמַח מֵאֵשֶׁת נְעוּרֶךָ [משלי ה, יח]

מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵיְהוָה [משלי יח, כב]

גָּרֵשׁ לֵץ וְיֵצֵא מָדוֹן וְיִשְׁבֹּת דִּין וְקָלוֹן [משלי כב, י]

דֶּלֶף טוֹרֵד בְּיוֹם סַגְרִיר וְאֵשֶׁת (מדונים) [מִדְיָנִים] נִשְׁתָּוָה [משלי כז, טו]

לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא אֲלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר וגו' [ירמיהו יא, יא]

נִשְׂקַד עֹל פְּשָׁעַי בְּיָדוֹ יִשְׂתָּרְגוּ עָלוּ עַל־צַוָּארִי הִכְשִׁיל כֹּחִי וגו' [איכה א, יד]

בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ נְתֻנִים לְעַם אַחֵר וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת וְכָלוֹת אֲלֵיהֶם וגו' [דברים כח, לב]

הֵם קִנְאוּנִי בְלֹא־אֵל כִּעֲסוּנִי בְּהַבְלֵיהֶם וַאֲנִי אַקְנִיאֵם בְּלֹא־עָם בְּגוֹי נָבָל וגו' [דברים לב, כא]

לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ הִתְעִיבוּ וגו' [תהילים יד, א]

וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח וגו' [דברים יח, ג]

וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהָיְתָה יַד־יְהוָה וגו' [שמואל א יב, טו]

וּשְׁטָחוּם לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכֹל צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֲהֵבוּם וַאֲשֶׁר וגו' [ירמיהו ח, ב]

וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים לְכֹל הַשְּׁאֵרִית הַנִּשְׁאָרִים מִן־הַמִּשְׁפָּחָה הָרָעָה הַזֹּאת וגו' [ירמיהו ח, ג]

אַל־תִּתְהַלֵּל בְּיוֹם מָחָר כִּי לֹא־תֵדַע מַה־יֵּלֶד יוֹם [משלי כז, א]

כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לָנֶצַח אֶקְצוֹף כִּי־רוּחַ מִלְּפָנַי וגו' [ישעיהו נז, טז]

שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים וגו' [בראשית ט, ו]

וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שִׁרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־בָהּ [בראשית ט, ז]

וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְהוָה רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ [במדבר י, לו]

מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל פָּחוֹת מִשְּׁנֵי אֲלָפִים וּשְׁנֵי רְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי אֲלָפִים וּשְׁנֵי רְבָבוֹת חָסֵר אֶחָד, וְזֶה לֹא עָסַק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה — לֹא נִמְצָא זֶה גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל?! אַבָּא חָנָן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: חַיָּיב מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם", הָא הָיוּ לָהֶם בָּנִים — לֹא מֵתוּ. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ", בִּזְמַן שֶׁזַּרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ — שְׁכִינָה שׁוֹרָה, אֵין "זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ" — עַל מִי שׁוֹרָה? עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים?! [א]

[ד](א)מַתְנִי' נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה — אֵינוֹ רַשַּׁאי לְבַטֵּל. גֵּירְשָׁהּ — מוּתֶּרֶת לִינָּשֵׂא לְאַחֵר. וְרַשַּׁאי הַשֵּׁנִי לִשְׁהוֹת עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים. וְאִם הִפִּילָה — מוֹנֶה מִשָּׁעָה שֶׁהִפִּילָה. (ב)גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנַן: נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה, שֶׁמָּא לֹא זָכָה לְהִבָּנוֹת מִמֶּנָּה. [ה]אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר: "מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשֶׁבֶת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" — לְלַמֶּדְךָ שֶׁאֵין יְשִׁיבַת חוּץ לָאָרֶץ עוֹלָה לוֹ מִן הַמִּנְיָן. לְפִיכָךְ, חָלָה הוּא אוֹ שֶׁחָלְתָה הִיא, אוֹ שְׁנֵיהֶם חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִים — אֵין עוֹלִין לוֹ מִן הַמִּנְיָן. (ג)אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: וְלֵילַף מִיִּצְחָק, דִּכְתִיב: "וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה וְגוֹ'", וּכְתִיב: "וְיִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אוֹתָם"! אֲמַר לֵיהּ: יִצְחָק עָקוּר הָיָה. (ד)אִי הָכִי, אַבְרָהָם נָמֵי עָקוּר הָיָה! הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לִכְדְרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא. דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָמָּה נִמְנוּ שְׁנוֹתָיו שֶׁל יִשְׁמָעֵאל — כְּדֵי לְיַיחֵס בָּהֶן שְׁנוֹתָיו שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: יִצְחָק אָבִינוּ עָקוּר הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ". "עַל אִשְׁתּוֹ" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "לְנוֹכַח", מְלַמֵּד שֶׁשְּׁנֵיהֶם עֲקוּרִים הָיוּ. אִי הָכִי: "וַיֵּעָתֶר לוֹ" — "וַיֵּעָתֵר לָהֶם" מִיבְּעֵי לֵיהּ! לְפִי שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק לִתְפִלַּת צַדִּיק בֶּן רָשָׁע. (ה)אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִפְּנֵי מָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ עֲקוּרִים — מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּעֶתֶר — מָה עֶתֶר זֶה מְהַפֵּךְ הַתְּבוּאָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כָּךְ תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְהַפֶּכֶת מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמִּדַּת רַגְזָנוּת לְמִדַּת רַחֲמָנוּת. אָמַר רַבִּי אַמֵּי: אַבְרָהָם וְשָׂרָה טוּמְטְמִין הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַבִּיטוּ אֶל צוּר

חֲצַבְתֶּם

מַתְנִי' אֵינוֹ רַשַּׁאי לְבַטֵּל אֶלָּא אוֹ יְגָרְשֶׁנָּה אוֹ יִשָּׂא אַחֶרֶת עִמָּהּ: מֻתֶּרֶת לְנָשֵׂא לְאַחֵר וְלָא אָמְרִינַן עֲקָרָה הִיא דְּשֶׁמָּא הָרִאשׁוֹן לֹא זָכָה לִבָּנוֹת מִמֶּנָּה: גְּמ' מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים בָּא עַל הַגֵּר וְהַאי דְּלָא נָסֵב לָהּ בְּהָנָךְ שְׁנֵי קַמָּאֵי עַד שֶׁלֹּא בָּא לְאֶרֶץ כְּנַעַן שֶׁהָיוּ שָׁנִים מְרֻבּוֹת בְּפַדַּן אֲרָם לְלַמֶּדְךָ שֶׁאֵין יְשִׁיבַת חוּצָה לָאָרֶץ עוֹלָה לוֹ דִּלְמָא מִשּׁוּם עֲוֹן חוּצָה לָאָרֶץ הֵם עֲקוּרִים: לְפִיכָךְ הוֹאִיל וְקָא חָזֵינַן שֶׁאֵין יְשִׁיבַת חוּצָה לָאָרֶץ מִן הַמִּנְיָן דְּתָלֵינַן בְּכָל דָּבָר הַמּוֹנֵעַ מִן הַהֵרָיוֹן חָלָה הוּא אוֹ חָלְתָה הִיא כוּ': וְלֵילַף מִיִּצְחָק שֶׁשָּׁהָה עֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא נָשָׂא אַחֶרֶת: עָקוּר הָיָה וְיוֹדֵעַ שֶׁמֵּחֲמַת עַצְמוֹ הוּא וּלְקַמָּן נָפְקָא לָן דְּעָקוּר הָיָה: אַבְרָהָם נָמֵי עָקוּר הָיָה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן וְהֵיכִי יַלֶּפֶת מִנֵּהּ: הַהוּא מִבְּעֵי לֵהּ כוּ' כְּלוֹמַר יִצְחָק עָקוּר הָיָה מִשּׁוּם הָכִי לָא נָסֵב אַחֲרִיתִי וּקְרָא דְּיִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה לֹא יַתִּירָא הוּא דְּתֵימָא לְהָכִי כַּתְבֵהּ רַחֲמָנָא לְמִגְמַר מִנֵּהּ שֶׁהִיַּית עֶשְׂרִים שָׁנָה דְּהַהוּא מִבְּעֵי לֵהּ כוּ' אֲבָל מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים דְּאַבְרָהָם אע"ג דְּעָקוּר הֲוָה יָלְפִינַן מִנֵּהּ דְּאִי לָאו לְדָרְשָׁא לְמַאי הִלְכְתָא קָאַשְׁמְעִינַן קְרָא מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים: לְיַחֵס בָּהֶן לֵידַע שְׁנוֹתָיו שֶׁל יַעֲקֹב בֶּן כַּמָּה שָׁנִים הָיָה כְּשֶׁהָלַךְ לְבֵית עֵבֶר וּכְשֶׁעָמַד עַל הַבְּאֵר וּבִשְׁלְהֵי גְּמָרָא דִּמְגִלָּה (דַּף יז.) מְפָרֵשׁ לָהּ וְהַאי קְרָא דְּיִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה מַיְתֵי לֵיהּ הָתָם דְּיָלְפִינַן מִנֵּהּ דְּגָדוֹל תַּלְמוּד תּוֹרָה מִכִּבּוּד אָב וָאֵם שֶׁכָּל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּבֵית עֵבֶר לֹא נֶעֱנַשׁ עֲלֵיהֶם: וַיֵּעָתֵר לָהֶם מִבְּעֵי לֵהּ בִּשְׁלָמָא אִי אָמְרַתְּ תְּפִלַּת יִצְחָק עַל אִשְׁתּוֹ הָיְתָה הַיְנוּ דִּכְתִיב וַיֵּעָתֶר לוֹ כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ עַל עַצְמוֹ הָיָה מִתְפַּלֵּל וּלְנֹכַח אִשְׁתּוֹ מַשְׁמַע שֶׁשְּׁנֵיהֶם הָיוּ צוֹעֲקִים זֶה מוּל זֶה וַיֵּעָתֵר לָהֶם מִבְּעֵי לֵהּ: לְפִי שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה תְּפִלָּתוֹ שֶׁהָיָה צַדִּיק בֶּן צַדִּיק לִתְפִלָּתָהּ שֶׁהָיְתָה צַדֶּקֶת בַּת רָשָׁע לְפִיכָךְ תָּלָה בּוֹ הַכָּתוּב: עֶתֶר פל"א בְּלַעַ"ז:

יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה בְּסוֹף הַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת עז. וְשָׁם) אִיכָּא פְּלֻגְתָּא דְאָמוֹרָאֵי כְּשֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים אִם כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא אִם לָאו וְקָשֶׁה דִּלְמ"ד אֵין כּוֹפִין תִּקְשֵׁי לֵיהּ מֵהָכָא דְּקָתָנֵי יוֹצִיא וּלְשׁוֹן יוֹצִיא מַשְׁמַע בִּכְפִיָּה כִּדְמַשְׁמַע הָתָם דְּאָמַר רַב הָאוֹמֵר אֵינִי זָן וְאֵינִי מְפַרְנֵס יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה וּפָרִיךְ עָלֶיהָ שְׁמוּאֵל עַד שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא יִכְפּוּהוּ לָזוּן וְנִרְאֶה דְּלָא מַשְׁמַע יוֹצִיא לִכְפִיָּה אֶלָּא הֵיכָא שֶׁעוֹשֶׂה לָאִשָּׁה שֶׁלֹּא כְּדִין אֲבָל הָכָא שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ רַשַּׁאי לְבַטֵּל מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה לֹא מַשְׁמַע לְשׁוֹן כְּפִיָּה וְכָל הָנְהוּ דְּהַמַּדִּיר (גז"ש) דִּתְנַן בְּהוּ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה בִּכְפִיָּה קָאָמַר כֵּיוָן שֶׁמִּתְנַהֵג עִמָּהּ שֶׁלֹּא כַּדִּין וּלְעֵיל בְּהַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף לט.) נָמֵי אָמְרִי' כְּשֶׁאֵין רוֹצֶה לֹא לְיַבֵּם וְלֹא לַחֲלֹץ דְּחוֹזְרִין אֵצֶל גָּדוֹל לְמִכְפְּיֵהּ לְפִי שֶׁמִּתְנַהֵג עִמָּהּ שֶׁלֹּא כְּדִין שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לֹא לִכְנֹס וְלֹא לִפְטֹר וְנִרְאֶה דְּכוֹפִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹטִים דְּאִי בְּמִלֵּי הָא אָמַר בְּסוֹף הַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת עז. וְשָׁם) דִּבְדְבָרִים לֹא יוּסַר עֶבֶד וְתֵמַהּ דְּכִי פָּרִיךְ בְּהַמַּדִּיר לְמַאן דְּאָמַר כּוֹפִין בְּנָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים דְּלִתְנְיֵי' בַּהֲדֵי אֵלּוּ שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא תִּקְשֵׁי לֵיהּ נָמֵי מִכָּל הָנְהוּ דִּתְנַן בְּהַמַּדִּיר (ג"ז שָׁם) וְהַהִיא דְּנַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה (שָׁם מח.) דְּהָאוֹמֵר אִי אֶפְשִׁי אֶלָּא אֲנִי בְּבִגְדִי וְהִיא בְּבִגְדָהּ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה וְהַהוּא דְּסוֹף פִּרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סה.) דְּאָמַר ר' אַמִּי הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה וי"ל דְּלָא קָתָנֵי הָנָךְ דְּאָתְיָה כְּפִיָּה דִּידְהוּ עַל יְדֵי פְּשִׁיעַת בַּעַל אֶלָּא הַנְהוּ דְּאָתְיָן מִמֵּילָא כְּגוֹן מֻכֵּה שְׁחִין וּבַעַל פּוֹלִיפּוּס וְהָא דְּקָתָנֵי מְצָרֵף וּמְקַמֵּץ וּבֻרְסִי אע"פ שֶׁנַּעֲשׂוּ אַחַר שֶׁנְּשָׂאוּ הָנְהוּ אֵינָן מִתְכַּוְּנִים לְהַקְנִיט וּלְצַעֵר אֶת הָאִשָּׁה וּמִיהוּ קַשְׁיָא דְּלִתְנֵי בָּאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה דְּאָמַר בְּסוֹף פִּרְקִין (שָׁם:) דְּכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא אע"פ שֶׁאֵין פּוֹשֵׁעַ דְּמַה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שֶׁהוּא עָקוּר וְנִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּקָתָנֵי סֵיפָא בֵּין שֶׁהָיוּ עַד שֶׁלֹּא נִשְּׂאוּ בֵּין מִשֶּׁנִּשְּׂאוּ בְּכֻלָּן אָמַר ר' מֵאִיר יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר סְבוּרָה הָיִיתִי לְקַבֵּל כּוּ' וְהָכָא לֹא שַׁיָּךְ לְמִתְנֵי בָּהּ סְבוּרָה הָיִיתִי שֶׁאֲנִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל וְרַבָּן מִתָּרְצִי בְּהַהִיא שְׁנוּיָא וּבִירוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע דְּאֵין כּוֹפִין בְּהָנְהוּ דִּתְנַן בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת עז.) ור"ח הֱבִיאוֹ בִּשְׁלְהֵי אע"פ (כְּתֻבּוֹת סג:) וּלְשׁוֹנוֹ בִּירוּשַׁלְמִי דְּסוֹף אַלְמָנָה נִיזּוֹנֶית תְּנֵינַן גֵּט הַמְעֻשֶּׂה בְּיִשְׂרָאֵל כָּשֵׁר בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים פָּסוּל אָמַר שְׁמוּאֵל פָּסוּל וּפוֹסֵל לִכְהֻנָּה וְאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין מַעֲשִׂים אֶלָּא לִפְסוּלוֹת (אָמַר שְׁמוּאֵל) וְהַתְּנֵינַן הַמַּדִּיר אִשְׁתּוֹ מִלְּהֲנוֹת כוּ' וּמִשַּׁנֵּי שָׁמַעְנוּ שֶׁמּוֹצִיא שָׁמַעְנוּ שֶׁכּוֹפִין בִּתְמִיהַ ש"מ דְּאֵין כּוֹפִין אֶלָּא הֵיכָא דְּקָתָנֵי כּוֹפִין אֲבָל הֵיכָא דְּאָמוּר רַבָּנָן יוֹצִיא וְלֹא פֵּרְשׁוּ כּוֹפִין אוֹמְרִים לוֹ חִיּוּב רַבָּנָן לְהוֹצִיא וְאִם לֹא הוֹצִיא מֻתָּר לִקְרוֹתוֹ עֲבַרְיָנָא אֲבָל לִכְפּוֹתוֹ בְּשׁוֹטִים לֹא וּגְרָ"ח כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר אֵינִי זָן וְאֵינִי מְפַרְנֵס כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה וְהַהִיא דְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת לט.) דְּחוֹזְרִים אֵצֶל גָּדוֹל לְמַכְפְּיָה הַיְנוּ טַעְמָא דְּכוֹפִין לְפִי שֶׁמּוֹנְעָהּ מִכָּל עִנְיְנֵי אִישׁוּת בֵּין תַּשְׁמִישׁ בֵּין מְזוֹנוֹת אֲבָל מִשּׁוּם תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה לְחוּדֵיהּ אוֹ מִשּׁוּם מְזוֹנוֹת לְחוּדַיְהוּ אֵין כּוֹפִין וּמֵהַהוּא עֻבְדָּא דְּבֵי נְשִׂיאָה בְּקֵיסָרִי דְּסוֹף פִּרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת סה:) דְּקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה דְּמַשְׁמַע הָתָם דְּכוֹפִין לֵיהּ אֵין רְאָיָה דְּכוֹפִין כָּל הֵיכָא דְּקָאָמַר יוֹצִיא דְּהָתָם לָאו מֵימְרָא הִיא אֶלָּא כְּשֶׁבָּא מַעֲשֶׂה לְפָנָיו צִוָּה לָהֶם שֶׁיּוֹצִיא מַשְׁמַע שֶׁאָמַר לָהֶם לִכְפּוֹתוֹ וְכָל הֵיכָא דְּלָא קָאָמַר בְּהֶדְיָא כּוֹפִין אֵין כּוֹפִין שֶׁלֹּא יְהֵא גֵּט מְעֻשֶּׂה בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא כְּדִין וּפָסוּל: **יוֹצִיא** וְיִתֵּן כְּתֻבָּה נִרְאֶה דִּבְכָל הָנְהוּ דִּתְנַן (כְּתֻבּוֹת עז.) שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא שֶׁנּוֹתֵן כְּתֻבָּה אע"פ שֶׁמְּגָרֵשׁ בְּעַל כָּרְחוֹ מִדְּפָרִיךְ הָתָם דְּלִתְנֵי בַּהֲדַיְהוּ הַךְ דְּשָׁהָה י' שָׁנִים וְקָאָמַר הָכָא דְּאִית לָהּ כְּתֻבָּה וּמַשְׁמַע נָמֵי הָתָם (שָׁם) דַּהֲוָה תָּנֵי בַּהֲדַיְהוּ אַלְמָנָה לְכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט אִי לָאו מִשּׁוּם דְּאוֹרָיְתָא לָא קָתָנֵי וְהָנְהוּ אִית לְהוּ כְּתֻבָּה כִּדְאָמַר בְּיֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת פה.) וּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה אָמְרִינַן לְקַמָּן (שָׁם) דְּיֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה אע"פ שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְגָרֵשׁ וְרַבֵּינוּ גֵּרְשׁוֹם כָּתַב בִּתְשׁוּבָה דְּמוּכַּת שְׁחִין אֵין לָהּ כְּתֻבָּה וְדִקְדֵּק מִדְּקָתָנֵי גַּבֵּי בֻּרְסִי שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה יְכוֹלָה שֶׁתֹּאמַר כִּסְבוּרָה הָיִיתִי לְקַבֵּל וְעַכְשָׁו אֵינִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל וְאִם הָיוּ כּוֹפִין לִתֵּן כְּתֻבָּה אִם כֵּן כָּל שָׁעָה תַּעֲרִים וְתִנָּשֵׂא וְתֹאמַר כֵּן כְּדֵי לִגְבּוֹת כְּתֻבָּה לְאַלְתַּר וְי"ל דְּשֶׁמָּא אוֹתָהּ אֵין לָהּ כְּתֻבָּה כֵּיוָן שֶׁיְּכוֹלָה לְהַעֲרִים אֲבָל אֲחֵרְנִי יֵשׁ לָהֶם כְּתֻבָּה וּבְהֶדְיָא תָּנֵי בַּתּוֹסֶפְתָּא יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה: **אע"פ** שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר רְאָיָה גְּמוּרָה אֵינָהּ דְּמִשָּׁם אֵין לִלְמֹד שֶׁיְּהֵא זָקוּק לְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ אֲפִלּוּ אִם אִי אֶפְשָׁר בְּלֹא גֵּרוּשִׁין וְאַדְּרַבָּה רָאוּי לִלְמֹד מִכָּאן דְּאַפֵּי' את"ל בְּעָלְמָא הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה הֵיכָא דְּשָׁהָה עִמָּהּ י' שָׁנִים שָׁרֵי לְהַכְנִיס צָרָתָהּ כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּאַבְרָהָם אוּלַי יְרַחֲמוּ מִן הַשָּׁמַיִם וְיִזְכֶּה עֲדַיִן לִבָּנוֹת מִמֶּנָּה כְּמוֹ שֶׁלְּבַסּוֹף זָכָה אַבְרָהָם מִשָּׂרָה: **וְלֵילַף** מִיִּצְחָק וְאִם תֹּאמַר יִצְחָק נָמֵי לֹא שָׁהָה יוֹתֵר מִי' לְפִי מַה שֶּׁפֵּי' שֶׁלֹּא הָיְתָה רִבְקָה אֶלָּא בַּת ג' כְּשֶׁנְּשָׂאָהּ וְעַד שֶׁהָיְתָה בַּת י"ב לֹא הָיְתָה רְאוּיָה לְהוֹלִיד וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמִדְרָשִׁים חֲלוּקִין כִּדְפָרֵשִׁי' לְעֵיל וְעוֹד דְּמוּכָח בְּפֶרֶק בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה (סַנְהֶדְרִין סט:) שֶׁדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ רְאוּיִין לְהוֹלִיד הַרְבֵּה קֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה: **אִי** הָכִי אַבְרָהָם נָמֵי עָקוּר הָיָה כִּדְאָמַר לְקַמָּן אַבְרָהָם וְשָׂרָה טוּמְטְמִים הָיוּ וְאע"פ שֶׁמִּסְתָּמָא כְּבָר נִקְרַע כְּשֶׁנָּשָׂא שָׂרָה הָכָא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה פָּרִיךְ דְּאָמְרִינַן בְּהֶעָרֵל (לְקַמָּן יְבָמוֹת פא.) טֻמְטוּם שֶׁנִּקְרַע אֵין מוֹלִיד וְעוֹד דְּאַפֵּי' לְרַבָּנָן נָמֵי דִּפְלִיגֵי עָלֶיהָ לָא שְׁכִיחַ שֶׁיּוֹלִיד:

מסורת הש"ס

א שיר השירים רבה; פסיקתא דרב כהנא; בראשית רבה; תוספתא יבמות
ב כתובות עז.
ג פסיקתא רבתי
ד מגילה יז.
ה סוכה יד.; במדבר רבה
ו בבא קמא פג.

תורה אור השלם

וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְהוָה בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל־פְּנֵי אַהֲרֹן אֲבִיהֶם [במדבר ג, ד]

וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לִבְרִית עוֹלָם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ [בראשית יז, ז]

וַתִּקַּח שָׂרַי אֵשֶׁת־אַבְרָם אֶת־הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשֶׁבֶת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִישָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה [בראשית טז, ג]

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת־רִבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה [בראשית כה, כ]

וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם [בראשית כה, כו]

וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ [בראשית כה, כא]

שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מְבַקְשֵׁי יְהוָה הַבִּיטוּ אֶל־צוּר חֻצַּבְתֶּם וְאֶל־מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם [ישעיהו נא, א]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ז, סמג עשין מט, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ י:
ב מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יא:
ג מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יב:
ד מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יד, ש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ יא יב יז:
ה מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יא:
ו מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יב:
ז מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ יא יב יז:

חֲצַבְתֶּם וְאֶל מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם", וּכְתִיב, "הַבִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תְּחוֹלֶלְכֶם". אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: שָׂרָה אִמֵּנוּ אַיְלוֹנִית הָיְתָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד", אֲפִילּוּ בֵּית וָלָד אֵין לָהּ. (א)אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁשְּׁנוֹתֵיהֶן מְרוּבּוֹת. אֲבָל בְּדוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים, שֶׁשְּׁנוֹתֵיהֶן מוּעָטוֹת — שְׁתֵּי שָׁנִים וּמֶחֱצָה, כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה עִיבּוּרִים. רַבָּה אָמַר רַב נַחְמָן: שָׁלֹשׁ שָׁנִים, כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ פְּקִידוֹת. דְּאָמַר מָר: בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִפְקְדוּ שָׂרָה רָחֵל וְחַנָּה. אָמַר רַבָּה: לֵיתַנְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי. מִכְּדֵי מַתְנִיתִין מַאן תַּקֵּין — רַבִּי, וְהָא בִּימֵי דָוִד אִימַּעוּט שְׁנֵי, דִּכְתִיב: "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה". וְהַאי "שֶׁמָּא לֹא זָכָה לְהִבָּנוֹת הֵימֶנָּה", וְדִלְמָא אִיהִי דְּלָא זָכְיָא? אִיהִי כֵּיוָן דְּלָא מְפַקְּדָא אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה, לָא מִיעַנְשָׁה. אִינִי? וְהָא אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא: נְסֵיב אִיתְּתָא וְאוֹלֵיד בְּנֵי, וַאֲמַר לְהוּ: אִי זְכַאי — הֲווֹ לִי מִקַּמַּיְיתָא. הָתָם דַּחוּיֵי קָא מְדַחֵי לְהוּ לְרַבָּנַן, דְּרַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא אִיעֲקַר מִפִּרְקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. רַב גִּידֵּל אִיעֲקַר מִפִּרְקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. רַבִּי חֶלְבּוֹ אִיעֲקַר מִפִּרְקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. רַב שֵׁשֶׁת אִיעֲקַר מִפִּרְקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אַחַדְתֵּיהּ סוּסְכִינְתָּא, תַּלְיוּהּ בְּאַרְזָא דְּבֵי רַב וּנְפַק מִינֵּיהּ כְּהוּצָא יַרְקָא. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: שִׁיתִּין סָבֵי הֲוֵינָא וְכוּלְּהוּ אִיעֲקוּר מִפִּרְקֵיהּ דְּרַב הוּנָא לְבַר מֵאֲנָא, דְּקַיֵּימִי בְּנַפְשַׁאי "הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ".

[א]גֵּירְשָׁהּ מוּתֶּרֶת וְכוּ׳. שֵׁנִי — אִין, שְׁלִישִׁי — לָא. [ב](ב)מַתְנִיתִין מַנִּי? רַבִּי הִיא. דְּתַנְיָא: מָלָה הָרִאשׁוֹן וָמֵת, שֵׁנִי וָמֵת, שְׁלִישִׁי — לֹא תָּמוּל, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁלִישִׁי תָּמוּל, רְבִיעִי — לֹא תָּמוּל. וְהָתַנְיָא אִיפְּכָא, הֵי מִינַּיְיהוּ (אַחֲרִינִיתָא)? [ג]תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֶׂה בְּאַרְבַּע אֲחָיוֹת בְּצִפּוֹרִי שֶׁמָּלָה רִאשׁוֹנָה וָמֵת, שְׁנִיָּה וָמֵת, שְׁלִישִׁית וָמֵת, רְבִיעִית בָּאת לִפְנֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר לָהּ: אַל תָּמוּלִי. וְדִלְמָא אִי אֲתְיָא שְׁלִישִׁית נָמֵי הֲוָה אָמַר לָהּ? אִם כֵּן, מַאי אַסְהָדוּתֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא? וְדִלְמָא הָא קָא מַשְׁמַע לַן דַּאֲחָיוֹת מַחֲזִיקוֹת. [ד]אָמַר רָבָא: הַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ אֲחָיוֹת מַחֲזִיקוֹת, לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה לֹא מִמִּשְׁפַּחַת נִכְפִּין וְלֹא מִמִּשְׁפַּחַת מְצוֹרָעִים. וְהוּא דְּאִתַּחְזַק תְּלָתָא זִימְנֵי. מַאי הֲוָה עֲלַהּ? כִּי אֲתָא רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף, אָמַר: עוֹבָדָא הֲוָה קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בִּכְנִישְׁתָּא דְמָעוֹן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, וּמָלָה רִאשׁוֹנָה וָמֵת, שְׁנִיָּה וָמֵת, שְׁלִישִׁית בָּאָה לְפָנָיו. אָמַר לָהּ: לְכִי וּמוּלִי. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: חֲזִי דְּקָשָׁרֵית אִיסּוּרָא וְסַכַּנְתָּא. סְמַךְ עֲלַהּ אַבָּיֵי, וַאֲזַל נַסְבַהּ לְחוּמָה בְּרַתֵּיהּ דְּאִיסִי בְּרֵיהּ דְּרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, דִּנְסַבַהּ רַחֲבָא דְּפוּמְבְּדִיתָא וּשְׁכֵיב, רַב יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה וּשְׁכֵיב, וְנַסְבַהּ הוּא וּשְׁכֵיב. אָמַר רָבָא: וּמִי אִיכָּא דְּעָבֵיד עוֹבָדָא בְּנַפְשֵׁיהּ כִּי הַאי, וְהָא אִיהוּ דְּאָמַר: אָבִין — דְּסַמְכָא, יִצְחָק סוּמָּקָא — לָאו בַּר סַמְכָא. אָבִין — יֶשְׁנוֹ בַּחֲזָרָה, יִצְחָק סוּמָּקָא — אֵינוֹ בַּחֲזָרָה. וְעוֹד: אֵימַר דִּפְלִיגִי לְעִנְיַן מִילָה, בְּנִישּׂוּאִין מִי פְּלִיגִי? [ה]אִין, וְהָתַנְיָא: נִיסֵּת לָרִאשׁוֹן וָמֵת, לַשֵּׁנִי וָמֵת, לַשְּׁלִישִׁי — לֹא תִּנָּשֵׂא, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לַשְּׁלִישִׁי — תִּנָּשֵׂא, לָרְבִיעִי — לֹא תִּנָּשֵׂא. [ו]בִּשְׁלָמָא גַּבֵּי מִילָה, אִיכָּא מִשְׁפָּחָה דְּרָפֵי דְּמָא וְאִיכָּא מִשְׁפָּחָה דְּקָמִיט דְּמָא, אֶלָּא נִישּׂוּאִין מַאי טַעְמָא? אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדֳּכַי לְרַב אָשֵׁי: הָכִי אָמַר אֲבִימִי מֵהַגְרוֹנְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב הוּנָא: מַעְיָן גּוֹרֵם. וְרַב אָשֵׁי אָמַר: מַזָּל גּוֹרֵם. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּאֵירְסַהּ וּמִית, אִי נָמֵי דִּנְפַל מִדִּיקְלָא וּמִית. אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרָבָא, בְּעַי מִינֵּיהּ מֵרַב יוֹסֵף: הֲלָכָה כְּרַבִּי? וַאֲמַר לִי: אִין. הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? וַאֲמַר לִי: אִין, אַחוֹכֵי אַחֵיךְ בִּי! אֲמַר לֵיהּ: לָא, סְתָמֵי הִיא וּפְשִׁיט לָךְ: נִישּׂוּאִין וּמַלְקִיּוֹת — כְּרַבִּי. וְוֶסֶתוֹת וְשׁוֹר הַמּוּעָד — כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. [זח](ג)נִישּׂוּאִין — הָא דַּאֲמַרַן. מַלְקִיּוֹת — דִּתְנַן: מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה — בֵּית דִּין כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְכִיפָּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׂעוֹרִים עַד שֶׁתְּהֵא כְּרֵיסוֹ נִבְקַעַת. וְוֶסֶתוֹת — דִּתְנַן: אֵין הָאִשָּׁה

קוֹבַעַת

יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה אע"ג דְּהַאי קְרָא בִּתְפִלַּת מֹשֶׁה כְּתִיב מִסְּתָמָא דָּוִד אֲמָרוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁחַי כָּךְ אֲבָל מֹשֶׁה מָצִינוּ שֶׁחַי יוֹתֵר: **בְּעַי** מִנֵּהּ מֵרַב יוֹסֵף אר"י דְּנִרְאֶה שֶׁשְּׁאֵלוּ הֲלָכָה כְּרַבִּי אוֹ כְּרַשְׁבָּ"ג וְהֵשִׁיבוּ דַּהֲלָכָה כִּשְׁנֵיהֶם: **דִּתְנַן** מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה כו' הִקְשָׁה הָ"ר מֹשֶׁה דִּבְהַנִּשְׂרָפִים (סַנְהֶדְרִין פא: וְשָׁם) מוּקֵי לָהּ אֲפִילּוּ כְּרַשְׁבָּ"ג וַעֲבֵרוֹת מַחֲזִיקוֹת וְאָמַר ר"י דאע"ג דְּאִיכָּא תַּנָּא הָתָם דְּאָמַר עֲבֵרוֹת מַחֲזִיקוֹת מִתּוֹךְ לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה מַשְׁמַע לֵיהּ לְרַב יוֹסֵף דְּקָסָבַר מַלְקִיּוֹת מַחֲזִיקוֹת דְּנִרְאֶה לוֹ דֹּחַק דְּלָא נְקַט מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה אֶלָּא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאַיְּרֵי בַּעֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מַלְקוּת וְאַפֵּי' את"ל דְּקָסָבַר עֲבֵרוֹת מַחֲזִיקוֹת שֶׁמָּא סָבַר רַב יוֹסֵף דְּכִפָּה צְרִיכָה הַתְרָאָה:

חוֹצֶבְתֶּם נַעֲשָׂה לוֹ זַכְרוּת: נוּקַרְתֶּם נַעֲשָׂה לָהּ נְקֵבוּת כְּמוֹ אֲנִי קַרְתִּי וְשָׁתִיתִי מָיִם (יְשַׁעְיָהוּ ל"ז:כ"ה): אֵין לָהּ וָלָד קְרָא יַתִּירָא הוּא דְּהָא כְּתִיב עֲקָרָה: לֹא שָׁנוּ דְּשׁוֹהֶה עֶשֶׂר שָׁנִים: שְׁלֹשָׁה עִבּוּרִים כ"ז חֳדָשִׁים לִימֵי הַוָּלָד וְחֹדֶשׁ לְכָל עִבּוּר וְעִבּוּר לִימֵי טֻמְאָה וְטָהֳרָה דְּאִשָּׁה מִתְעַבֶּרֶת סָמוּךְ לְוִסְתָּהּ: שָׁלֹשׁ פְּקִידוֹת שהקב"ה פּוֹקֵד הָעֲקָרוֹת לִשְׁמֹעַ תְּפִלָּתָן בר"ה וְגוֹזֵר עֲלֵיהֶן הֵרָיוֹן: לְהָנֵי כְּלָלֵי דְּקָאָמַר כָּל דּוֹרוֹת שֶׁל עַכְשָׁו שְׁתֵּי שָׁנִים וּמֶחֱצָה שֶׁהִיָּתָן: וְדִלְמָא אִיהִי דְּלָא זָכְיָא וְלֹא תִּטּוֹל כְּתֻבָּה: כֵּיוָן דְּלָא מְפַקְּדָא אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה לֹא אִכְפַּת לָהּ וְלֹא עָנֵשׁ לָהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל עֲוֹנוֹתֶיהָ: אִינִי וְהָא אָמְרוּ לֵהּ כו' אַמַּתְנִי' פָּרִיךְ דְּקָתָנֵי יִשָּׂא אַחֶרֶת שֶׁמָּא לֹא זָכָה לְהִבָּנוֹת מִמֶּנָּה וְיִזְכֶּה לְהִבָּנוֹת מִן הַשְּׁנִיָּה: סוּסְכִינְתָּא חֹלִי מֵעֹצֶר הַשֶּׁתֶן וְאָדָם נֶעֱקַר הֵימֶנּוּ: כְּהוּצָא יַרְקָא יָרוֹק כְּכַף תָּמָר: שְׁלִישִׁי לֹא דְּהֻחְזְקָה עֲקָרָה: הֵי מִנַּיְהוּ אַחֲרִינְתָּא אֵיזוֹ מֵהַמִּשְׁנָיוֹת נִשְׁנֵית אַחֲרוֹנָה דְּנִסְמֹךְ עֲלָהּ אַמִּלְּתָא דְּמַר וּדְמַר דְּכָל חַד וְחַד הָדַר מִשִּׁיטָתֵהּ קַמַּיְיתָא וּנְקַט שִׁיטָתֵהּ דַּחֲבְרֵהּ וּבָתְרַיְתָא עִקָּר דַּהֲדוּר בְּהוּ מִקַּמָּיְתָא: אָמַר לָהּ אַל תָּמוּלִי אַלְמָא מַתְנִיתָא קַמַּיְיתָא אַחֲרִינְתָּא דְּהַאי מַעֲשֶׂה בְּסוֹף יָמָיו שֶׁל רַשְׁבָּ"ג הֲוָה מִדְּקָא מַסְהִיד עָלֶיהָ ר' יוֹחָנָן שֶׁהָיָה אָמוֹרָא וְסוֹף הַתַּנָּאִים וְהוּא רָאָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה: דַּאֲחָיוֹת מַחֲזִקוֹת דְּכִי הֵיכִי דְּאִשָּׁה מַחְזֶקֶת בַּג' פְּעָמִים כָּךְ הִיא מַחְזֶקֶת בְּשָׁלֹשׁ אַחְיוֹתֶיהָ: נִכְפִּין חֲלִין: אִסּוּרָא וְסַכַּנְתָּא שֶׁאִם חֲזָקָה בִּשְׁנֵי פְּעָמִים וְהַשְּׁלִישִׁי נִתָּן לִדְחוֹת מִמֶּנָּה הָוְיָא מִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ וְאֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת: וְסַכַּנְתָּא סַכָּנַת נְפָשׁוֹת: סָמַךְ עֲלָהּ אַבַּיֵּי עַל הָא דְּרַב יִצְחָק דְּאָמַר מִשְּׁמֵהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בִּתְלָת זִמְנֵי הוּא דְּהָוְיָא חֲזָקָה: בְּנַפְשֵׁהּ בְּסַכָּנַת נַפְשׁוֹ: אָבִין דְּסָמְכָא מַה שֶּׁאָמַר אָבִין מִשּׁוּם רַבִּי יוֹחָנָן יֵשׁ לִסְמֹךְ עָלָיו: יֶשְׁנוֹ בַּחֲזָרָה חוֹזֵר עַל תַּלְמוּד. לָשׁוֹן אַחֵר מָצוּי כָּל שָׁעָה לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְאִם חָזַר בּוֹ רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁאָמַר תְּחִלָּה שׁוֹמֵעַ אָבִין וְחוֹזֵר גַּם הוּא בּוֹ אֲבָל רַב יִצְחָק אֵינוֹ מָצוּי לְפָנָיו וּפְעָמִים שֶׁשָּׁמַע דָּבָר מֵרַבִּי יוֹחָנָן וּלְמָחָר חָזַר בּוֹ רַבִּי יוֹחָנָן וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ: דְּאֵרְסָהּ הַשְּׁלִישִׁי וּמֵת: אִי נָמֵי דְּנָסְבָה וְסִלֵּק לְדִקְלָא וְנָפַל וּמֵת לְמָ"ד מַעְיָן גּוֹרֵם לֹא הֻחְזְקָה זוֹ שֶׁהֲרֵי מַעְיָנָהּ לֹא גָּרַם לוֹ שֶׁיָּמוּת שֶׁהֲרֵי לֹא מֵת מֵחֹלִי: ה"ג בְּעֵי מִנֵּהּ מֵרַב יוֹסֵף הֲלָכָה כְּרַבִּי וַאֲמַר לִי אִין הֲלָכָה כְּרַשְׁבָּ"ג וַאֲמַר לִי אִין אַחוֹכֵי אַחֵיךְ בִּי שָׁאַלְתִּי מֵרַב יוֹסֵף אִם הֲלָכָה כְּרַבִּי וַאֲמַר לִי הֲלָכָה וּפַעַם אַחֶרֶת שְׁאִלְתִּיו אִם הֲלָכָה כְּרשב"ג וְאָמַר לִי הֲלָכָה וְכִמְדֻמֶּה אֲנִי שֶׁשָּׂחַק בִּי: ה"ג אֲמַר לֵיהּ סְתָמֵי הוּא וּפְשִׁיט לָךְ לֹא שִׂחֵק בְּךָ סְתוּמוֹת שֶׁל מִשְׁנָה הֵן יֵשׁ שֶׁסְּתָמָהּ כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְיֵשׁ שֶׁסְּתָמָהּ כְּרַבִּי דְּאִיכָּא מִלְּתָא דְּמַחְזְקִינַן לָהּ בִּתְרֵי זִמְנֵי וְאִיכָּא מִלְּתָא דְּבָעֵינַן תְּלָתָא זִמְנֵי וּמִשּׁוּם הָכִי פָּשַׁט לָךְ כְּמַר וּכְמַר כִּסְתוּמִים: נִשּׂוּאִין הָא דַּאֲמָרָן דִּסְתַם לָן תַּנָּא דִידַן כְּרַבִּי דְּקָתָנֵי רַשַּׁאי הַשֵּׁנִי שֵׁנִי אִין שְׁלִישִׁי לָא: כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְכִפָּה אִם חָזַר וְחָטָא בִּשְׁלִישִׁית דְּמַחְזְקִינַן לֵיהּ בְּרַשִׁיעָא מִתְּרֵי זִמְנֵי שֶׁלָּקָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ יז:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ מילה הל׳ יח, סמג עשין כח, טוש״ע יו״ד סי׳ רסג סעי׳ ב:

ג טוש״ע יו״ד סי׳ רסג סעי׳ ג:

ד מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ל, טוש״ע אה״ע סי׳ ב סעי׳ ז:

ה מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ לא, סמג לאוין קכו, טוש״ע אה״ע סי׳ יט סעי׳ א:

ו מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ לא, סמג לאוין קכו, טוש״ע אה״ע סי׳ יט סעי׳ א:

ז מיי׳ פי״ח מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ד:

ח מיי׳ פח׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה, סמג לאוין קיא, טוש״ע יו״ד סי׳ קפט סעי׳ ב:

מסורת הש״ס

א עירובין סד:

ב תוספתא שבת

ג סנהדרין פא:; משנה סנהדרין

גליון הש״ס

שם א"ב דאירסה ומית. עיין לקמן דף קח ע"א ובתו' שם ד"ה קטנה:

תורה אור השלם

הַבִּיטוּ אֶל־אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל־שָׂרָה תְּחוֹלֶלְכֶם כִּי־אֶחָד קְרָאתִיו וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ [ישעיהו נא, ב]

שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מְבַקְשֵׁי יְהֹוָה הַבִּיטוּ אֶל־צוּר חֻצַּבְתֶּם וְאֶל־מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם [ישעיהו נא, א]

וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד [בראשית יא, ל]

יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה [תהילים צ, י]

כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ [קהלת ז, יב]

וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם־בְּעָלָיו יוּמָת [שמות כא, כט]

[א](א)קוֹבַעַת לָהּ וֶסֶת, עַד שֶׁתִּקְבָּעֶנָּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְאֵין מִטַּהֶרֶת מִן הַוֶּסֶת, עַד שֶׁתֵּעָקֵר מִמֶּנָּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְשׁוֹר הַמּוּעָד — דִּתְנַן: אֵין הַשּׁוֹר נַעֲשֶׂה מוּעָד, עַד שֶׁיָּעִידוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים. [ב](ב)תָּנוּ רַבָּנַן: נִיסֵּת לָרִאשׁוֹן וְלֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים, לַשֵּׁנִי וְלֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים, לַשְּׁלִישִׁי לֹא תִּנָּשֵׂא אֶלָּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים. נִישֵּׂאת לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים — תֵּצֵא בְּלֹא כְּתוּבָּה. [ג]אִיבַּעְיָא לְהוּ: נִישֵּׂאת לַשְּׁלִישִׁי וְלֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים, מַהוּ דְּלִיתְבְּעוּהָ הָנָךְ קַמָּאֵי? מִי מָצוּ אָמְרִי לַהּ: אִיגַּלַּאי מִילְּתָא דְּאַתְּ הוּא דִּגְרַמְתְּ. אוֹ דִלְמָא מָצֵית אֲמַרָה לְהוּ: הַשְׁתָּא הוּא דִּכְחַשִׁי. מִסְתַּבְּרָא מָצְיָא אֲמַרָה לְהוּ הַשְׁתָּא הוּא דִּכְחַשִׁי. אִיבַּעְיָא לְהוּ: נִישֵּׂאת לָרְבִיעִי וְהָיוּ לָהּ בָּנִים, מַהוּ דְּתִיתְבְּעֵיהּ לִשְׁלִישִׁי! אָמְרִינַן לַהּ: שְׁתִיקוּתִיךְ יָפָה מִדִּיבּוּרִיךְ. דְּמָצֵי אָמַר לַהּ: אֲנָא אַדַּעְתָּא דְּהָכִי לָא גֵּרַשְׁתִּיךְ. [ד]מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: אִי אִיהִי שָׁתְקָא, אֲנַן מִי שָׁתְקִינַן?! נִמְצָא גֵּט בָּטֵל, וּבָנֶיהָ מַמְזֵרִין! אֶלָּא אָמְרִינַן: הַשְׁתָּא הוּא דִּבְרַיַּית. [ה]הוּא אָמַר מִינַּהּ, וְהִיא אָמְרָה מִינֵּיהּ, אֲמַר רַבִּי אַמֵּי: דְּבָרִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ — נֶאֱמֶנֶת, וְטַעְמָא מַאי? הִיא (קַיְימָא) [קִים] לַהּ בְּיוֹרֶה כְּחֵץ, הוּא לָא קִים לֵיהּ בְּיוֹרֶה כְּחֵץ. [ו]אֲמַר אִיהוּ: אֵיזִיל אִינְסִיב אִיתְּתָא וְאֶיבְדּוֹק נַפְשַׁאי. אָמַר רַבִּי אַמֵּי: אַף בָּזוֹ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל אִשְׁתּוֹ — יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. רָבָא אָמַר: נוֹשֵׂא אָדָם כַּמָּה נָשִׁים עַל אִשְׁתּוֹ, וְהוּא דְּאִית לֵיהּ לְמֵיזַיְינִינְהִי.

הוא

קוֹבַעַת לָהּ וֶסֶת לִסְמֹךְ עָלֶיהָ לִהְיוֹת דַּיָּהּ שְׁעָתָהּ דִּתְנַן (נִדָּה דַּף ב.) כָּל אִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ וֶסֶת דַּיָּהּ שְׁעָתָהּ וְלָא מְטַמְּאִינַן לָהּ לְמַפְרֵעַ מֵעֵת לְעֵת וְעוֹד דְּאִם קוֹבַעַת לָהּ וֶסֶת וְהִגִּיעַ זְמַן וִסְתָּהּ וְלֹא בָּדְקָה טְמֵאָה דְּאוֹרֵחַ בִּזְמַנּוֹ בָּא: וְאֵינָהּ מְטַהֶרֶת מִן הַוֶּסֶת אֲפִלּוּ נֶעֶקְרָה פְּעָמִים שֶׁבָּדְקָה בָּב' וְסָתוֹת וְלֹא רָאֲתָה וְשִׁנְּתָה רְאִיָּתָהּ לְיוֹם אַחֵר ב' פְּעָמִים אֲפִלּוּ הָכֵי מַחְזְקִינַן וִסְתָּהּ לִכְשֶׁיַּגִּיעַ וְאִם לֹא בָּדְקָה טְמֵאָה דְּאוֹרֵחַ בִּזְמַנּוֹ בָּא: אַדַּעְתָּא דְּהָכִי לָא גֵּרַשְׁתִּיךְ אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתְּ בַּת בָּנִים לֹא גֵּרַשְׁתִּיךְ וְנִמְצָא גֵּט בָּטֵל לְמַפְרֵעַ: מַתְקִיף לַהּ רַב פָּפָּא וְאִי מָצֵי בַּעֲלָהּ לְבַטּוֹלֵי גֵּט בְּהָכִי כִּי שָׁתַק מַאי הָוֵי אֲנַן מִי שָׁתְקִינַן הָא וַדַּאי אַדַּעְתָּא דְּהָכִי לֹא גֵּרְשָׁהּ אֶלָּא מִדְּשָׁתְקִינַן וַדַּאי לָא מָצֵי לְבַטּוֹלֵי דְּאָמְרִינַן לֵיהּ מִסְפֵּיקָא קָא מְגָרֶשֶׁת לָהּ וְלָא אִכְפַּת לָךְ בָּהּ וְגָמַרְתָּ בְּדַעְתִּיךְ לְגֵרוּשִׁין: אֶלָּא אִי אִיכָּא לְמִפְטְרֵהּ הָכִי פָּטְרִינַן לֵיהּ דְּאָמְרִינַן לֵיהּ הַשְׁתָּא הִיא דְּאִבְרִית שֶׁחָזְרָה לִהְיוֹת בְּרִיאָה מֵחָלְיָהּ: מִנָּהּ יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁמֵּחֲמָתָהּ הוּא שֶׁאֵין לִי בָּנִים וְלֹא אֶתֵּן כְּתֻבָּה: כָּל שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כְּחֵץ אֵינָהּ מַזְרַעַת:

וְשׁוֹר הַמּוּעָד רַבִּי לָא פְּלִיג אַקְּרָא אֶלָּא כְּלוֹמַר הָתָם מִתְקַיְּמִין דִּבְרֵי רַשְׁבָּ"ג דְּלָא מִתְחַזֵּק אֶלָּא בִּתְלָת זִמְנֵי: **נִשֵּׂאת** לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה מַשְׁמַע דְּמִן הַשֵּׁנִי יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה וְכֵן מַשְׁמַע בְּסָמוּךְ דְּקָאָמַר נִשֵּׂאת לַשְּׁלִישִׁי וְלֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים מַהוּ דְּלִתְבְּעוּהָ הָנָךְ קַמָּאֵי מַשְׁמַע שֶׁהַשֵּׁנִי נָתַן לָהּ כְּתֻבָּה וְתֵמַהּ לר"י דְּאַמַּאי יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה מִן הַשֵּׁנִי הָא כֵּיוָן דְּאָסַר לָהּ לַשְּׁלִישִׁי א"כ סָבַר דְּבִתְרֵי זִמְנֵי הָוְיָא חֲזָקָה וכ"ת מִשּׁוּם דְּאָמְרָה לֵיהּ הַשְׁתָּא הוּא דְּכַחֲשִׁי וְנִסְתַּחֲפָה שָׂדֵהוּ אִם כֵּן מַאי קָבָעֵי נִשֵּׂאת לַשְּׁלִישִׁי כו' מִי מָצֵי אָמְרִי לָהּ דְּאִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּאַתְּ גָּרַמְתְּ אוֹ דִּלְמָא מָצְיָא אָמְרָה הַשְׁתָּא הוּא דְּכַחֲשִׁי הֲלֹא אע"ג דְּלָא נִשֵּׂאת לַשְּׁלִישִׁי אֵין לָהּ כְּתֻבָּה מִן הַשֵּׁנִי אֶלָּא מִטַּעַם דְּמָצֵי אָמְרָה הַשְׁתָּא הוּא דְּכַחֲשִׁי ואר"י דִּלְעִנְיַן מָמוֹן מוֹדֶה רַבִּי דְּלָא הָוֵי חֲזָקָה עַד דְּאִיתְחַזַּיק בַּג' זִמְנֵי כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּשׁוֹר הַמּוּעָד דִּבְשׁוֹר הַמּוּעָד לָא פְּלִיג כִּדְפֵרַשְׁתִּי לְעֵיל וּמִיהוּ תֵּמַהּ דְּהַשְׁתָּא לְעִנְיַן אִסּוּרָא לָא סָמְכִינַן אַרוֹב נָשִׁים דְּחַזְיָן לְבָנִים מִשּׁוּם דְּאִתְרַע רֻבָּא ע"י דְּאִתְחֲזַק בִּתְרֵי זִמְנֵי וּלְעִנְיַן מָמוֹן סָמְכִינַן אַהַאי רֻבָּא אע"ג דְּאִתְרַע בִּתְרֵי זִמְנֵי וּבְעָלְמָא אָמְרִי' אִיפְּכָא דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא לְעִנְיַן אִסּוּרָא וּלְעִנְיַן מָמוֹנָא לָא אָזְלִינַן: **תֵּצֵא** בְּלֹא כְּתֻבָּה לִכְאוֹרָה נִרְאֶה דַּוְקָא בְּשָׁהֲתָה עִם הַשְּׁלִישִׁי דּוּמְיָא דְּנִשֵּׂאת לַשְּׁלִישִׁי וְלֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים דִּבְסָמוּךְ וְטַעֲמָא דִּלְעִנְיַן מָמוֹן לָא מַחְזְקִינַן לָהּ בַּעֲקָרָה עַד דְּאִתְּחַזַּק בִּתְלָת זִמְנֵי וא"ת מִן הַשְּׁלִישִׁי נַמִּי לֹא תַּפְסִיד כְּתֻבָּה דְּתֵימָא לֵיהּ הַשְׁתָּא הוּא דְּכַחֲשִׁי כְּמוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת לָרִאשׁוֹן וְלַשֵּׁנִי י"ל דְּטַעֲנָה דְּהַשְׁתָּא הוּא דְּכָחֲשִׁי לָא מְהַנֵּי לְהוֹצִיא אֶלָּא לְעִנְיַן שֶׁלֹּא תַּחֲזִיר מַה שֶּׁגָּבְתָה מֵרִאשׁוֹן וּמִשֵּׁנִי אֲבָל קָשֶׁה דְּאִי בְּשָׁהֲה עִמָּהּ י' שָׁנִים הֵיכִי קָאָמַר בְּסָמוּךְ גַּבֵּי נִשֵּׂאת לָרְבִיעִי וְהָיוּ לָהּ בָּנִים אוֹ דִּלְמָא מָצֵי אָמַר לָהּ אַדַּעְתָּא דְּהָכִי לָא גֵּרַשְׁתִּיךְ וְהָא אע"ג שֶׁהִיא בַּת בָּנִים עַל כָּרְחוֹ הוּא צָרִיךְ לְגָרְשָׁהּ כֵּיוָן דְּלָא זָכָה לְבָנוֹת מִמֶּנָּה לְכָךְ נִרְאֶה לר"י דִּלְאַלְתַּר תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתֻבָּה וְלֹא מִשּׁוּם קְנָס דִּקְנָסוּהָ כְּמוֹ בִּשְׁנִיּוֹת לְפִי שֶׁנִּשֵּׂאת בְּאִסּוּר מִדְּקָבָעֵי בְּסָמוּךְ נִשֵּׂאת לָרְבִיעִי וְהָיוּ לָהּ בָּנִים מַהוּ דְּתִתְבְּעֵהּ לַשְּׁלִישִׁי וְאִי קְנָס הוּא הֵיכִי תִּתְבַּע לַשְּׁלִישִׁי אֶלָּא נִרְאֶה לר"י דְּבִשְׁלֹא הִכִּיר בָּהּ אַיְרֵי וְתֵצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתֻבָּה מִשּׁוּם דַּהֲוֵי מֶקַח טָעוּת ומ"מ כְּשֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים מִן הָרְבִיעִי חוֹזֶרֶת וְתוֹבַעַת לַשְּׁלִישִׁי דְּאִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּלָאו מֶקַח טָעוּת הוּא וְכֵן מָצָא ר"י בַּהֲלָכוֹת דְּרַב יְהוּדַאי גָּאוֹן דִּבְלֹא הִכִּיר בָּהּ אַיְרֵי אֲבָל הִכִּיר בָּהּ יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה וְהָא דְּקָתָנֵי בַּתּוֹסֶפְתָּא נִשֵּׂאת לְמִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתֻבָּה מִפְּנֵי שֶׁנִּשּׂוּאֶיהָ נִשּׂוּאֵי מִינוּת נִרְאֶה שֶׁהַסּוֹפְרִים טָעוּ וְכָתְבוּ מִינוּת בִּמְקוֹם טָעוּת דְּלָא שַׁיָּךְ כָּאן לְשׁוֹן מִינוּת כְּלָל: **אִי** אִיהִי שָׁתְקָא אֲנַן מִי שָׁתְקִינַן וא"ת דִּתְנַן בְּהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין מו: וְשָׁם) הַמּוֹצִיא אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אַיְלוֹנִית רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יַחֲזִיר כו' נִשֵּׂאת לְאַחֵר וְהָיוּ לָהּ בָּנִים וְהִיא תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ א"ר יְהוּדָה אוֹמֵר לָהּ שְׁתִיקוּתִיךְ יָפֶה מִדִּבּוּרֵיךְ וְהַשְׁתָּא תִּקְשֶׁה הָתָם אִי הִיא שָׁתְקָה אֲנַן מִי שָׁתְקִינַן וְי"ל דְּהָתָם כֵּיוָן דְּתָקִינַן לְרַבִּי יְהוּדָה דְּלָא יַחֲזִיר לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְקִלְקוּלָא וְרַבָּנַן אע"ג דְּיַחֲזִיר לָא חָיְשִׁינַן הָתָם לְקִלְקוּלָא כֵּיוָן דְּלָא חָשִׁיב לִבְדֹּק יָפֶה בְּסִימָנֵי אַיְלוֹנִית גָּמַר בְּדַעְתּוֹ לְגָרֵשׁ בְּכָל עִנְיָן וּלְהָכִי שָׁתְקִינַן וְכִי תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ מָצֵי אָמַר לָהּ אַדַּעְתָּא לְמֵיתַב כְּתֻבָּה לֹא גֵּרַשְׁתִּיךְ אֲבָל הָכָא דְּלֵיכָּא תַּקָּנָה דְּלָא יַחֲזִיר פָּרִיךְ שַׁפִּיר הֵיכִי שָׁתְקִינַן וְאַפִּי' רַבָּנַן דְּלָא חָיְשִׁי הָתָם לְקִלְקוּלָא הַיְנוּ דַּוְקָא בִּסְפֵק אַיְלוֹנִית דְּכֵיוָן דְּלָא חָשַׁשׁ לִבְדֹּק יָפֶה גָּמַר לְגָרֵשׁ בְּכָל עִנְיָן אֲבָל הָכָא אֵין בְּיָדוֹ לִבְדֹּק וּמוֹכִיחַ הַדָּבָר שֶׁמִּשּׁוּם בָּנִים מוֹצִיאָהּ שֶׁכְּבָר נִשֵּׂאת לִשְׁנַיִם וְלֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים אִיכָּא קִלְקוּלָא וּלְהָכִי פָּרִיךְ לכ"ע אֲנַן מִי שָׁתְקִינַן וְאָתֵי נַמִּי שַׁפִּיר הָא דְּמַשְׁמַע בְּהַשּׁוֹלֵחַ דְּלָא מָצֵי מְקַלְקֵל לָהּ אֶלָּא כְּשֶׁאָמַר לָהּ מִשּׁוּם שֵׁם רַע וְנֶדֶר וְאַיְלוֹנִית אֲנִי מוֹצִיאֵךְ וְהָכָא אע"ג דְּלָא אָמַר לָהּ מִשּׁוּם עֲקָרוּת אֲנִי מוֹצִיאֵךְ מָצֵי מְקַלְקֵל לָהּ כִּדְפֵי' וּמְשַׁנֵּי דְּהָכָא לֹא שַׁיָּךְ קִלְקוּלָא דְּאָמְרִינַן הַשְׁתָּא הוּא דְּבָרֵיתָא וּבְשָׁעָה שֶׁגֵּרְשָׁהּ לֹא הָיְתָה רְאוּיָה אֲבָל בְּשֵׁם רַע וְנֶדֶר וְאַיְלוֹנִית אִיכָּא קִלְקוּלָא כְּשֶׁנִּתְגַּלָּה לְבַסּוֹף שֶׁהַשֵּׁם רַע הָיָה שֶׁקֶר וְלֹא הָיְתָה אַיְלוֹנִית גַּם מִתְּחִלָּה דְּאִם הָיְתָה לֹא הָוְיָא בְּרִיאָה לְעוֹלָם וְנֶדֶר נַמִּי כֵּיוָן שֶׁיָּכוֹל לְהָפֵר כְּאִלּוּ לֹא הָיָה נֶדֶר וְאִם תֹּאמַר דבפ"ק דְּנִדָּה (דַּף יב: וְשָׁם) אָמַר גַּבֵּי אִשָּׁה שֶׁאֵין לָהּ וֶסֶת לֹא יַחֲזִיר אַפִּי' הָדַר וְאִתְּקַן מִשּׁוּם קִלְקוּלָא וְהַשְׁתָּא וְהָא אֵין יָכוֹל לְקַלְקְלָהּ דְּאָמַר הַשְׁתָּא הוּא דִּבְרִיאַת כִּדְאָמְרִי' הָכָא ואר"י דְּלָא דָּמֵי דְּקִלְקוּל בָּנִים אֵין רְפוּאָה מוֹעֶלֶת כ"כ וּלְכָךְ בְּשָׁעָה שֶׁגֵּרְשָׁהּ לֹא הָיְתָה בַּת בָּנִים דְּלָא שְׁכִיחַ שֶׁתִּתְרַפֵּא לְגַמְרֵי מְגָרֵשׁ לָהּ אֲבָל קִלְקוּל דְּוֶסֶת שְׁכִיחַ לְהִתְרַפְּאוֹת וְלֹא גָּמַר וּמְגָרֵשׁ דְּיֹאמַר אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁסַּם מוֹעִיל לָהּ לֹא הָיִיתִי מְגָרְשָׁהּ וה"ר שְׁלֹמֹה מדריו"ש תֵּרֵץ דְּהָתָם יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁתִּקְבַּע וֶסֶת כְּמוֹ שֶׁהִתְחִילָה לִקְבֹּעַ סָמוּךְ לְגֵרוּשִׁין דְּלֵיכָּא לְמֵימַר הַשְׁתָּא הוּא דִּבְרִיאַת דְּהָא אִגַּלַּאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דִּבְעוֹד שֶׁהָיְתָה תַּחְתָּיו אִיבְּרִיאַת:

שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ הִיא נֶאֱמֶנֶת תֵּמַהּ דְּבְמַאי אַיְרֵי דְּאִי בְּשֶׁהָתָה עֶשֶׂר שָׁנִים עִמּוֹ לָמָּה לִי טַעְמָא דְּאֵין יוֹרֶה כַּחֵץ אֲפִילּוּ יוֹרֶה כַּחֵץ נַמִּי יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה לְפִי שֶׁלֹּא זָכָה לִבָנוֹת מִמֶּנָּה וְאִי לֹא שָׁהָה נָחוּשׁ שֶׁמָּא עֵינֶיהָ נָתְנָה בְּאַחֵר כְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה דְּסוֹף נְדָרִים (דַּף צ:) דִּתְנַן בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים ג' נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְנוֹטְלוֹת כְּתֻבָּה הַשָּׁמַיִם בֵּינִי לְבֵינָךְ פֵּי' גָּלוּי לַשָּׁמַיִם שֶׁאֵין יוֹרֶה כַּחֵץ דְּהָכִי מַשְׁמַע הָתָם בַּגְּמָרָא כו' חָזְרוּ לוֹמַר שֶׁלֹּא תְּהֵא אִשָּׁה נוֹתֶנֶת עֵינֶיהָ בְּאַחֵר וּמְקַלְקֶלֶת עַל בַּעְלָהּ אֶלָּא הַשָּׁמַיִם בֵּינִי לְבֵינָךְ יַעֲשׂוּ דֶּרֶךְ בַּקָּשָׁה יְבַקְשׁוּ שְׁנֵיהֶם רַחֲמִים אוֹ כְּמוֹ שפר"ח שֶׁיַּעֲשׂוּ סְעוּדָה וְיִתְפַּיְּסוּ וכ"ת דְּהָתָם בְּאֵינָהּ בָּאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה וְהָכָא בְּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה מ"מ נָחוּשׁ שֶׁמָּא נָתְנָה עֵינֶיהָ בְּאַחֵר וְעוֹד דְּהָתָם אִם אֵין בָּאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה מַאי נָפְקָא לָהּ מִנָּהּ וּבְמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה לָמָּה אָמְרוּ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה וְהַהִיא דְּסוֹף שְׁמַעְתִּין דְּכוֹפִין בְּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה וְלָא חָיְשִׁי' שֶׁמָּא עֵינֶיהָ נָתְנָה בְּאַחֵר אִיכָּא לְאוֹקְמָא בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא עָקוּר אוֹ בְּשֶׁהָתָה עִמּוֹ י' שָׁנִים וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת דְּאִי לָאו דְּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה לֹא הָיוּ כּוֹפִין מִשּׁוּם בִּטּוּל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה כֵּיוָן דְּיֵשׁ לוֹ בָּנִים וְהַךְ דְּהָכָא לֵיכָּא לְאוֹקְמָהּ בְּשָׁהָה י' שָׁנִים וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים וּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה דא"כ אַפִּי' יוֹרֶה כַּחֵץ נַמִּי כּוֹפִין כֵּיוָן דְּלָא זָכָה לִבָנוֹת מִמֶּנָּה וּמִיהוּ י"ל קְצָת דְּכֵיוָן דְּיֵשׁ לוֹ בָּנִים אֵין לִתְלוֹת בְּאֹנֶס שֶׁלּוֹ אֶלָּא אִית לָן לְמֵימַר דְּאַדְּרַבָּה אִיהִי הִיא דְּלָא זָכְתָה כִּדְאָמַר לְעֵיל וּלְכָךְ צְרִיכָה טַעַם דְּיוֹרֶה כַּחֵץ ואע"פ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁמָּא אַחַ"כ נִתְקַלְקֵל וְיֵשׁ לְהַאֲמִינָהּ דְּמוּכָח מִלְּתָא דְּשָׁהֲה י' שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה וּמַה שֶּׁלֹּא אָמְרָה מִיָּד מִשּׁוּם דְּעַד י' שָׁנִים לֹא הָיִינוּ חוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ דַּהֲוָה תָּלֵינַן בְּעֵינֶיהָ נָתְנָה בְּאַחֵר א"נ אִיכָּא לְאוֹקְמָא בִּדְלָא שָׁהָה עִמָּהּ י' שָׁנִים וּבְבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה דְּכֵיוָן שֶׁיֵּשׁ לָהּ טַעֲנָה מְעַלְּיָא לֹא רָצוּ לְהַפְסִידָהּ וְאוֹקְמוּהָ אַדִּין מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה דְּלָא חָשׁוּ לְעֵינֶיהָ נָתְנָה בְּאַחֵר וְהַהִיא דִּנְדָרִים בְּאֵינָהּ בָּאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה ומ"מ לְמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה מִשּׁוּם דְּשֶׁמָּא אֵין לָהּ הֲנָאַת תַּשְׁמִישׁ כ"כ כְּשֶׁאֵין יוֹרֶה כַּחֵץ אוֹ שֶׁטּוֹעֶנֶת שֶׁרוֹצָה שֶׁיְּהֵא לָהּ זָכָר דָּמֵי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים חָשׁוּב כְּמֵת והר"ר יִצְחָק בֶּן רַבֵּינוּ מֵאִיר פֵּרֵשׁ דְּהָכָא אֲנִיסַתְּ לַשְּׁלִישִׁי קָאֵי דְּאָמְרוּ תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה וקמ"ל דְּאִי אָמְרָה דְּאֵין יוֹרֶה כַּחֵץ דְּנֶאֱמֶנֶת וְלֹא תַּפְסִיד כְּתֻבָּתָהּ מִמֶּנּוּ דַּחֲזְיָא לֵיהּ כֵּיוָן דְּאֵין רָאוּי לְבָנִים וְקָשֶׁה לר"י דְּמִתּוֹךְ הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע דְּהוּא אָמַר מִנָּהּ וְהִיא אָמְרָה מִנֵּהּ דְּמֵחֲמַת שֶׁהָיוּ יַחַד הַרְבֵּה וְלֹא הוֹלִידוּ מֵחֲמַת כֵּן בָּאִים לב"ד וְעוֹד ק"ק דִּלְמָה אֵין לָחוּשׁ שֶׁטּוֹעֶנֶת כֵּן וּמְשַׁקֶּרֶת בִּשְׁבִיל כְּתֻבָּה וה"ר שְׁמוּאֵל ב"ר חַיִּים פֵּרֵשׁ דְּהָכָא אַיְרֵי כְּשֶׁשָּׁהֲתָה עִם הַשְּׁלִישִׁי י' שָׁנִים וּכְרַשְׁבָּ"ג דְּאָמַר בִּתְלָת זִמְנֵי הָוְיָא חֲזָקָה דְּמַסְקָנָא דִּשְׁמַעְתִּין כְּוָתֵהּ אַתְיָא כִּדְקָאָמַר הוּא אוֹמֵר אַפִּילָה תְּרֵי וְהִיא אָמְרָה תְּלָתָא וְהַשְׁתָּא נִיחָא הָא דְּקָאָמַר הוּא אוֹמֵר מִנָּהּ שֶׁהֲרֵי עַכְשָׁו הֻחְזְקָה בִּתְלָת זִמְנֵי וְיֵשׁ לָהּ לְהַפְסִיד כְּתֻבָּתָהּ וְהִיא אָמְרָה מִנֵּהּ וּמַסִּיק דְּנֶאֱמֶנֶת וְאִם טוֹעֶנֶת דְּאֵין יָכוֹל לְהַזְקִיק פָּסְקוּ רַבּוֹתֵינוּ דְּנֶאֱמֶנֶת אֲפִילּוּ לְמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה דְּדַוְקָא כְּשֶׁטּוֹעֶנֶת שֶׁאֵין יוֹרֶה כַּחֵץ חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא מְשַׁקֶּרֶת לְפִי שֶׁבַּעְלָהּ לֹא יָדַע בָּהּ דִּמְשַׁקֶּרֶת כִּדְאָמְרִי' בְּסוֹף נְדָרִים (דַּף צא.) אֲבָל בְּמִלְּתָא דְּיָדַע בָּהּ דִּמְשַׁקְּרָא נֶאֱמֶנֶת מִדְּרַב הַמְנוּנָא לְפִי שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מְעִזָּה פָּנֶיהָ בִּפְנֵי בַּעְלָהּ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ נזקי ממון הל׳ א:

ב מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יד, סמג עשין מט, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ יז:

ג טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ יח:

ד טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ יט:

ה מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ ו:

ו מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ ו:

ז מיי׳ פי״ד מהל׳ אישות הל׳ א, סמג עשין מט, טוש״ע אה״ע סי׳ עו סעי׳ ז:

מסורת הש״ס

א נדה סג:; משנה נדה; משנה בבא קמא

ב תוספתא יבמות

גליון הש״ס

גמ' היא קיימא לה ביורה כחץ. עיין נדה דף מג ע"א תד"ה בראויה:

[א]הוּא אָמַר: אַפִּלַת בְּגוֹ עֲשַׂר. וְהִיא אָמְרָה: לָא אַפֵּלִית. אָמַר רַבִּי אַמֵּי: אַף בְּזוֹ הִיא נֶאֱמֶנֶת. דְּאִם אִיתָא דְּאַפִּלָה — נַפְשַׁהּ בְּעַקָּרְתָה לָא מַחְזְקָה. [ב]הִפִּילָה, וְחָזְרָה וְהִפִּילָה, וְחָזְרָה וְהִפִּילָה — הוּחְזְקָה לִנְפָלִים. הוּא אָמַר: אַפִּילָה תְּרֵי, וְהִיא אָמְרָה: תְּלָת, אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר: עוֹבָדָא הֲוָה בֵּי מִדְרְשָׁא, וַאֲמַרוּ: הִיא מְהֵימְנָא, דְּאִם אִיתָא דְּלָא אַפִּלָה — נַפְשַׁהּ בְּנִיפְלֵי לָא מַחְזְקָה. [ג](א)מַתְנִי׳ הָאִישׁ מְצֻוֶּוה עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, אֲבָל לֹא הָאִשָּׁה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: עַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר: ״וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם [אֱלֹהִים] פְּרוּ וּרְבוּ״. גְּמָ׳ מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי אִילְעָא מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: אָמַר קְרָא: ״וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשׁוּהָ״. אִישׁ דַּרְכּוֹ לְכַבֵּשׁ, וְאֵין אִשָּׁה דַּרְכָּהּ לְכַבֵּשׁ. אַדְּרַבָּה: ״וְכִבְשׁוּהָ״ תַּרְתֵּי מַשְׁמַע! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: ״וְכָבְשָׁהָ״ כְּתִיב. רַב יוֹסֵף אָמַר, מֵהָכָא: ״אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה״, וְלָא קָאָמַר ״פְּרוּ וּרְבוּ״. וְאָמַר רַבִּי אִילְעָא מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: כְּשֵׁם שֶׁמִּצְוָה עַל אָדָם לוֹמַר דָּבָר הַנִּשְׁמָע — כָּךְ מִצְוָה עַל אָדָם שֶׁלֹּא לוֹמַר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִשְׁמָע. רַבִּי אַבָּא אוֹמֵר: חוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אַל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׂנָאֶךָּ הוֹכַח לְחָכָם וְיֶאֱהָבֶךָּ״. וְאָמַר רַבִּי אִילְעָא מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: מוּתָּר לוֹ לָאָדָם לְשַׁנּוֹת בִּדְבַר הַשָּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אָבִיךָ צִוָּה וְגוֹ׳ כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אָנָּא שָׂא נָא וְגוֹ׳״. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וְגוֹ׳״. (ב)דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁינָּה בּוֹ, דְּמֵעִיקָּרָא כְּתִיב: ״וַאדֹנִי זָקֵן״, וּלְבַסּוֹף, כְּתִיב: ״וַאֲנִי זָקַנְתִּי״. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר. אִתְּמַר, רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, חַד אָמַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, וְחַד אָמַר: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. (ג)תִּסְתַּיֵּים דְּרַבִּי יוֹחָנָן הוּא דְּאָמַר אֵין הֲלָכָה: דְּיָתֵיב רַבִּי אֲבָהוּ וְקָאָמַר מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה, וְאַהְדְּרִינְהוּ רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי לְאַפַּיְיהוּ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר, וְאַהְדְּרִינְהוּ רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי לְאַפַּיְיהוּ. אָמַר רַב פָּפָּא: בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אַמְרַהּ, מִשּׁוּם כְּבוֹד בֵּי קֵיסָר לָא אָמְרוּ לֵיהּ וְלָא מִידֵּי. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אַמְרַהּ — לֵימְרוּ לֵיהּ: לָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי. מַאי הֲוָה עֲלַהּ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי אַסִּי: עוֹבָדָא הֲוָה קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בִּכְנִישְׁתָּא דְּקֵיסָרִי, וַאֲמַר: יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לָא מְפַקְּדָה — כְּתוּבָּה מַאי עֲבִידְתַּהּ? דִּלְמָא בְּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה. [ד](ד)כִּי הַהִיא דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי. אֲמַרָה לֵיהּ: הַב לִי כְּתוּבָּה! אֲמַר לַהּ: זִיל, לָא מִיפַּקְדַתְּ! אֲמַרָה לֵיהּ: מְסֵיבוּ דִּילַהּ מַאי תֶּיהֱוֵי עֲלַהּ דְּהָךְ אִתְּתָא? אָמַר: כִּי הָא — וַדַּאי כָּפֵינַן. [ה]הָהִיא דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן. אֲמַר לַהּ: לָא מִיפַּקְדַתְּ. אֲמַרָה לֵיהּ: לָא בָּעֲיָא הָךְ אִתְּתָא חוּטְרָא לִידָהּ וּמָרָה לִקְבוּרָה? אֲמַר: כִּי הָא וַדַּאי כָּפֵינַן. יְהוּדָה וְחִזְקִיָּה תְּאוֹמִים הָיוּ, אֶחָד נִגְמְרָה צוּרָתוֹ לְסוֹף תִּשְׁעָה, וְאֶחָד נִגְמְרָה צוּרָתוֹ לִתְחִלַּת שִׁבְעָה. יְהוּדִית, דְּבֵיתְהוּ דְּרַבִּי חִיָּיא, הֲוָה לַהּ צַעַר לֵידָה. שַׁנַּאי מָנַהּ, וַאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא, אֲמַרָה: אִתְּתָא מְפַקְּדָא אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה? אֲמַר לַהּ: לָא. אֲזַלָא אִשְׁתְּיָא סַמָּא דַּעֲקַרְתָּא. לְסוֹף אִיגַּלַּאי מִילְּתָא. אֲמַר לַהּ: אִיכּוֹ יְלַדְתְּ לִי חֲדָא כַּרְסָא אַחְרִיתָא, דְּאָמַר מָר: יְהוּדָה וְחִזְקִיָּה אַחֵי, פַּזִּי וְטָוִי אַחְווּתָא.

הוּא אָמַר אַפִּלַת בְּגוֹ עֲשַׂר כְּשֶׁאָנוּ בָּאִין לְכוֹפוֹ לְהוֹצִיא הוּא אוֹמֵר הִפִּילָה בְּתוֹךְ עֶשֶׂר וַעֲדַיִן אֵין זְמַן לְהוֹצִיא דִּתְנַן מוֹנֶה מִשָּׁעָה שֶׁהִפִּילָה: **וְהִיא אָמְרָה לָא** אַפֵּלִית אֶלָּא עֲקָרָה אֲנִי: **הֶחְזְקָה** לִנְפָלִים וְיוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה שֶׁמָּא לֹא זָכָה לִבָנוֹת מִמֶּנָּה: **אֲפִילָה תְּרֵי וְלֹא** אוֹצִיא: **הִיא מְהֵימְנָא** וְכוֹפִין אוֹתוֹ וְלֹא שֶׁהִיא תוֹבַעַת גֵּרוּשִׁין אֶלָּא שֶׁעָלֵינוּ לְכוֹפוֹ לְקַיֵּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה: **מַתְנֵי׳ אֲבָל** לֹא הָאִשָּׁה וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: **גְּמ׳ לוֹמַר** דָּבָר הַנִּשְׁמָע דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא יט) הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ לְהוֹכִיחַ מִי שֶׁמְּקַבֵּל הֵימֶנּוּ: **אָבִיךָ צִוָּה** יַעֲקֹב לֹא צִוָּה אֶלָּא הֵם שִׁנּוּ מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם: **אֵיךְ אֵלֵךְ** וּכְתִיב וַיֹּאמֶר ה׳ עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ וְגוֹ׳ הקב״ה צִוָּה לְשַׁנּוֹת: **וַאֲדוֹנִי זָקֵן** שָׂרָה אָמְרָה לְשׁוֹן בִּזּוּי וּכְשֶׁגִּלָּה הקב״ה הַדָּבָר לְאַבְרָהָם כְּתִיב לָמָּה זֶה צָחֲקָה שָׂרָה וְגוֹ׳ וַאֲנִי זָקַנְתִּי וְשִׁנָּה הַדָּבָר מִפְּנֵי הַשָּׁלוֹם: **מִשְּׁמֵהּ** דְּרַבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּר׳ יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: **וְאַהְדְּרִינְהוּ** לְאַפַּיְהוּ דְּלָא אֲמָרָהּ רַבִּי יוֹחָנָן מֵעוֹלָם וְחָלְקוּ לוֹ כָּבוֹד וְלֹא רָצוּ לְהַכְחִישׁוֹ: **רַבִּי אֲבָהוּ** קָרוֹב לְמַלְכוּת הֲוָה כִּדְאָמַר בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף יד.) וּבִכְתֻבּוֹת (דַּף יז.) דִּמְשָׁרָן אַמְהָתָא דְּבֵי קֵיסָר רָבָא דְּעַמֵּהּ מְדַבְּרָנָא דְּאֻמְּתֵהּ: **עֻבְדָּא** הֲוָה וְהִיא תוֹבַעְתּוֹ לְגָרְשָׁהּ לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ לָהּ בָּנִים: **דַּאֲתַאי לְקַמֵּהּ** דְּרַבִּי אַמֵּי וְתוֹבַעְתּוֹ לְגָרְשָׁהּ: **לָא** מְפַקֶּדֶת וְאִם רוֹצָה אַתְּ לָצֵאת אֵין לָךְ כְּתֻבָּה: **מְסֵיבוּ** דִּלָּהּ בְּזִקְנָתָהּ מַה תְּהֵא עָלֶיהָ: **חוּטְרָא לְיָדָהּ** עֵץ שֶׁתִּשָּׁעֵן עָלָיו לְעֵת זִקְנָתָהּ וְאִם תָּמוּת יִקְבְּרֶנָּה: **אִיכּוֹ יְלַדְתְּ לִי חֲדָא כַּרְסָא** וּמִי יִתֵּן שֶׁלֹּא שָׁתִית וְתֵלְדִי לִי עוֹד כֶּרֶס אֶחָד שְׁנֵי בָנִים: **אֲחֵי** תְּאוֹמִים:

וְלָא קָאָמַר פְּרוּ וּרְבוּ אע״ג דִּלְאָדָם הָרִאשׁוֹן קָאָמַר פְּרוּ וְרְבוּ הַהוּא בְּרָכָה בְּעָלְמָא וְלֹא לְמִצְוָה: **וְאִי** סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּלָא מְפַקְדָא כְּתֻבָּה מַאי עֲבִידְתֵּהּ מַשְׁמַע דְּאִי מְפַקְדָא נִיחָא דְּיֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה וְתֵמַהּ דְּאִי מְפַקְדָא א״כ מִיעַנְשָׁא אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְאִית לָן לְמֵימַר דְּאַדְּרַבָּה אִיהִי הִיא דְּלָא זָכְתָה כִּדְמוֹכַח לְעֵיל וְתֵרֵץ ר״י בֶּן ר׳ מֵאִיר דְּהָכָא בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא עָקוּר אֲבָל ק״ק אַמַּאי פָּרֵיךְ כְּתֻבָּה מַאי עֲבִידְתֵּהּ וְלָא פָּרֵיךְ נַמֵּי אַמַּאי יוֹצִיא: **כִּי** הָא וַדַּאי כָּפֵינַן פר״ח דְּכָל הָנָךְ דְּכוֹפִין מֵחֲמָתָהּ דַּוְקָא מָנֶה וּמָאתַיִם אִית לָהּ אֲבָל תּוֹסֶפֶת לֵית לָהּ דְּאַדַּעְתָּא לְמִפַּק לָא אוֹסִיף לָהּ וְדַיֵּק מֵהָא דְּאָמַר בְּרֵישׁ אע״פ (כְּתֻבּוֹת דַּף נד:) תְּנַאי כְּתֻבָּה כִּכְתֻבָּה נָפְקָא מִנַּהּ לְמוֹרֶדֶת כּוּ׳ וְלָא קָאָמַר נָפְקָא מִנַּהּ לְבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ וְהָא דְּלָא קָאָמַר נ״מ לְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים שֶׁיֵּשׁ לָהּ נַמֵּי תּוֹסֶפֶת דְּלָא גָּרְעָה מֵאַיְלוֹנִית דְּאָמַר בְּסוֹף אַלְמָנָה נִזּוֹנֶת (כְּתֻבּוֹת ד׳ קא.) דְּיֵשׁ לָהּ תּוֹסֶפֶת מִלְּתָא דִּפְשִׁיטָא הִיא כֵּיוָן דְּלָא מֵחֲמָתָהּ כּוֹפִין דְּמָה הִיא יְכוֹלָה אִם ב״ד כּוֹפִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה ור״ת מְפָרֵשׁ דִּלְכָל מִלֵּי הָוֵי תְּנַאי כְּתֻבָּה כִּכְתֻבָּה וּמְמָאֶנֶת וַחֲבְרוֹתֶיהָ דְּאֵין לָהֶם כְּתֻבָּה אע״פ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תּוֹסֶפֶת הָתָם מִשּׁוּם דְּאִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּלָא נִתְקַדְּשָׁה מֵעוֹלָם וְלֹא יִתָּכֵן דִּלְעִנְיַן פָּרַעְתִּי לָא הָוֵי תְּנַאי כְּתֻבָּה כִּכְתֻבָּה דְּאַכְּתֻבָּה לֹא אָמַר כְּלוּם וּבְתוֹסֶפֶת נֶאֱמָן לוֹמַר פָּרַעְתִּי כִּדְמוֹכַח בְּעֻבְדָּא דְּשַׁבְּתַאי בְּרֵהּ דְּרַבִּי מָרִינוּס (ב״מ יז.) וְיֵשׁ לִדְחוֹת דְּהָתָם לֹא הוֹסִיף חָתָן עַצְמוֹ כ״א שַׁבְּתַאי אָבִיו וְלָא חָשִׁיב כִּשְׁאָר תּוֹסֶפֶת וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאן כֵּן מָצָאתִי בִּתְשׁוּבָה אַחַת שֶׁפָּסַק ריצב״א עַל אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה טוֹעֶנֶת עַל בַּעְלָהּ כִּי אֵין לָאִישׁ גְּבוּרָתוֹ וְהָאִישׁ הָיָה טוֹעֵן כִּי הָיָה לוֹ גְּבוּרַת אֲנָשִׁים אַף הִיא בּוֹעֶטֶת וְגוֹרֶמֶת שֶׁאֵין יָכוֹל לִבְעֹל דְּלָא מְהֵימְנָא מִדְּרַב הַמְנוּנָא כֵּיוָן שֶׁהָיְתָה תּוֹבַעַת כְּתֻבָּה וְהֵיכָא שֶׁהוֹדָה הַבַּעַל שֶׁאֵין יָכוֹל לִבְעֹל פָּסַק דְּצָרִיךְ לִתֵּן גֵּט וּכְתֻבָּה אֲפִלּוּ אֵינָהּ בָּאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה כֵּיוָן דְּאֵין יָכוֹל כְּלָל לְקַיֵּם לָהּ עוֹנָה וְדַוְקָא מָנֶה וּמָאתַיִם אֲבָל תּוֹסֶפֶת לֹא יִתֵּן דְּהָא בְּנִכְנְסָה לַחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה עָמַד בְּתֵיקוּ בְּרֵישׁ אע״פ (כְּתֻבּוֹת דַּף נו. וְשָׁם) דְּשֶׁמָּא לֹא כָּתַב אֶלָּא ע״מ חִבַּת בִּיאָה וּלְרַב הַאי גָּאוֹן דְּכָל תֵּיקוּ חוֹלְקִין שַׁיָּךְ כָּאן דִּין חוֹלְקִין אֲבָל נְדֻנְיָתָהּ שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ יַחֲזִיר הַכֹּל מַה שֶּׁיָּדְעוּ שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ אֲבָל מָה שֶׁכּוֹתְבִין נְדוּנְיָא גְּדוֹלָה לִכְבוֹד הַכַּלָּה נִרְאֶה לוֹ דְּהָוֵי כְּעֵין תּוֹסֶפֶת וּמִיהוּ אִם יָכוֹל לְהִתְקַשּׁוֹת וְיֵשׁ כָּאן לְכָל הַפָּחוֹת הַכְנָסַת עֲטָרָה אֲבָל אֵין לוֹ כֹּחַ לְמָרֵק עַל זֶה נִרְאֶה לוֹ דְּיֵשׁ תּוֹסֶפֶת דְּיֵשׁ כָּאן חִבַּת בִּיאָה בְּהַכְנָסַת עֲטָרָה וְאִם אֵין יָכוֹל לִבְעֹל מֵחֲמַת שֶׁרַחְמָהּ צַר כָּתַב דְּאִם הִמְתִּין ג׳ שָׁנִים דְּיַמְתִּין עוֹד שָׁנָה וְאַף עַל הַקִּשּׁוּי כָּתַב שֶׁאֵין לָהּ לְמַהֵר לִסְתּוֹר בִּנְיָנָהּ כִּי רַחֲמֵי שַׁדַּי מְרֻבִּים וּמִטַּעַם דְּפָסַק ר״ח דְּאֵין תּוֹסֶפֶת בְּבָאָה מֵחֲמַת טַעֲנָה מִשּׁוּם דְּאַדַּעְתָּא לְמִפַּק לֹא כָּתַב לָהּ זֶה הַטַּעַם אֵין שַׁיָּךְ בְּאֵין יָכוֹל לִבְעוֹל דְּמֵידָע יְדִיעַ דְּנִשֵּׂאת לוֹ מִתְּחִלָּה לְכָךְ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יג, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ יג:

ב מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ יג, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ יד:

ג מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ א סעי׳ א יג:

ד מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ י, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ ז:

ה מיי׳ פט״ו מהל׳ אישות הל׳ י, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ ז:

מסורת הש״ס

א פסיקתא דרב כהנא; שבת קיא.; גיטין מג:

ב בבא מציעא פז.

ג יומא עג.

ד כתובות קד:

תורה אור השלם

וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל־הָאָרֶץ [בראשית א, כח]

וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ [בראשית לה, יא]

אַל־תּוֹכַח לֵץ פֶּן־יִשְׂנָאֶךָּ הוֹכַח לְחָכָם וְיֶאֱהָבֶךָּ [משלי ט, ח]

לֹא־תִשְׂנָא אֶת־אָחִיךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עֲמִיתֶךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא [ויקרא יט, יז]

כֹּה־תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אָנָּא שָׂא נָא פֶּשַׁע אַחֶיךָ וְחַטָּאתָם כִּי־רָעָה גְמָלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפֶשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיֵּבְךְּ יוֹסֵף בְּדַבְּרָם אֵלָיו [בראשית נ, יז]

וַיְצַוּוּ אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר [בראשית נ, טז]

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיהוָה בָּאתִי [שמואל א טז, ב]

וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה־לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן [בראשית יח, יב]

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף אֻמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי [בראשית יח, יג]

אַחְווּתָא. [א](א)וְלָא מִיפַּקְדִי? וְהָאָמַר רַב אַחָא בַּר רַב קַטִּינָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁחֶצְיָהּ שִׁפְחָה וְחֶצְיָהּ בַּת חוֹרִין, וְכָפוּ אֶת רַבָּהּ וַעֲשָׂאָהּ בַּת חוֹרִין! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מִנְהַג הֶפְקֵר נָהֲגוּ בָּהּ.

הֲדַרַן עֲלָךְ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ

[ב](ב)**אַלְמָנָה** לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, הִכְנִיסָה לוֹ עַבְדֵי מְלוֹג וְעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל, עַבְדֵי מְלוֹג — לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה, עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל — יֹאכֵלוּ. [גד]וְאֵלּוּ הֵן עַבְדֵי מְלוֹג: אִם מֵתוּ — מֵתוּ לָהּ, וְאִם הוֹתִירוּ — הוֹתִירוּ לָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹתָן הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. וְאֵלּוּ הֵן עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל: אִם מֵתוּ — מֵתוּ לוֹ, וְאִם הוֹתִירוּ — הוֹתִירוּ לוֹ, הוֹאִיל וְהוּא חַיָּיב בְּאַחְרָיוּתָן — הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. [הו]בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּיסֵּת לְכֹהֵן וְהִכְנִיסָה לוֹ עֲבָדִים, בֵּין עַבְדֵי מְלוֹג, בֵּין עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל — הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. וּבַת כֹּהֵן שֶׁנִּיסֵּת לְיִשְׂרָאֵל וְהִכְנִיסָה לוֹ עֲבָדִים, בֵּין עַבְדֵי מְלוֹג, בֵּין עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל — הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה. [זח](ג)גְּמָ׳ וְעַבְדֵי מְלוֹג לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה, אַמַּאי? לֶהֱוֵי כְּקִנְיָנוֹ שֶׁקָּנָה קִנְיָן! דְּתַנְיָא: מִנַּיִן לְכֹהֵן שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה וְקָנָה עֲבָדִים שֶׁיֹּאכְלוּ בִּתְרוּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ״. [ט]וּמִנַּיִן לְאִשָּׁה שֶׁקָּנְתָה עֲבָדִים, וַעֲבָדָיו שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים, שֶׁיֹּאכְלוּ בִּתְרוּמָה — שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ״, קִנְיָנוֹ שֶׁקָּנָה קִנְיָן — אוֹכֵל. כָּל הָאוֹכֵל — מַאֲכִיל, כֹּל שֶׁאֵין אוֹכֵל — אֵינוֹ מַאֲכִיל. וְלָא? וַהֲרֵי עָרֵל, וְכָל הַטְּמֵאִים שֶׁאֵינָן אוֹכְלִין, וּמַאֲכִילִין! הָתָם, פּוּמַיְיהוּ כָּאֵיב לְהוּ. וַהֲרֵי מַמְזֵר, שֶׁאֵין אוֹכֵל, וּמַאֲכִיל! [י]אָמַר רָבִינָא: קִנְיַן אוֹכֵל קָאָמַר, קִנְיַן אוֹכֵל — מַאֲכִיל, שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל — אֵינוֹ מַאֲכִיל. וְרָבָא אָמַר: מִדְּאוֹרָיְיתָא מֵיכָל אָכְלִי, וְרַבָּנַן הוּא דְּגָזְרִי בְּהוּ, כְּדֵי שֶׁתֹּאמַר: אֲנִי אֵינִי אוֹכֶלֶת, עֲבָדַי אֵינָן אוֹכְלִין — זוֹנָה הִיא אֶצְלוֹ?! הִלְכָּךְ אָתֵי לְאַפּוֹקַהּ. רַב אָשֵׁי אָמַר: גְּזֵירָה שֶׁמָּא תַּאֲכִיל לְאַחַר מִיתָה. אֶלָּא מֵעַתָּה, בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן לֹא תַּאֲכִיל, גְּזֵירָה שֶׁמָּא תַּאֲכִיל לְאַחַר מִיתָה! אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: בְּאַלְמָנָה כֹּהֶנֶת, דְּאָתְיָא לְאוֹרוֹיֵי: מֵעִיקָּרָא אֲכַלִי בִּתְרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא, אִינְּסֵבִי לֵיהּ לְהַאי — אֲכַלִי בִּתְרוּמָה דְּגַבְרַאי, וְהַשְׁתָּא הֲדַרִי לִי לְמִילְּתַאי קַמַּיְיתָא. וְלָא יָדְעָה דְּמֵעִיקָּרָא לָא שַׁוְּיתַהּ לְנַפְשַׁהּ חֲלָלָה, הַשְׁתָּא שַׁוְּיתַהּ לְנַפְשַׁהּ חֲלָלָה. תִּינַח אַלְמָנָה כֹּהֶנֶת, אַלְמָנָה בַּת יִשְׂרָאֵל מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? בְּאַלְמְנוּתַהּ לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן. אִיתְּמַר: הַמַּכְנֶסֶת שׁוּם לְבַעְלָהּ, הִיא אוֹמֶרֶת: כֵּלַי אֲנִי נוֹטֶלֶת, וְהוּא אוֹמֵר: דָּמִים אֲנִי נוֹתֵן, הַדִּין עִם מִי? רַב יְהוּדָה אָמַר:

הַדִּין

אַחְוָתָא תְּאוֹמוֹת וּבְנוֹתָיו הָיוּ: וַעֲשָׂאָהּ בַּת חוֹרִין כְּדֵי שֶׁתְּהֵא מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא. וּמִדְּכָפֵינַן לְרַבָּהּ אַלְמָא מִפַּקְדָא: מִנְהַג הֶפְקֵר נָהֲגוּ בָּהּ לְפִי שֶׁלֹּא הָיְתָה יְכוֹלָה לִנָּשֵׂא הָיְתָה מַפְקֶרֶת עַצְמָהּ וְחוֹטְאִים בָּהּ לְפִיכָךְ כָּפוּ אֶת רַבָּהּ לְשַׁחְרְרָהּ: פֶּרֶק שְׁבִיעִי אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל מַתְנִי׳ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. הִכְנִיסָה לוֹ עַבְדֵי מְלוֹג מַה שֶּׁהָאִשָּׁה מַכְנֶסֶת לְבַעְלָהּ וְשָׂמָהּ לוֹ לְקַבְּלָם עָלָיו בְּאַחְרָיוּת כְּתֻבָּתָהּ כְּמוֹ שֶׁכּוֹתְבִין וְדָא נְדוּנְיָא דְּהִנְעֲלַתְּ לֵיהּ וְהוּא מוֹסִיף כְּנֶגְדָּן וְכוֹתֵב סַךְ הַכֹּל קִבֵּל עָלָיו פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ בִּכְתֻבָּתָהּ קוֹרִין צֹאן בַּרְזֶל וְיֵשׁ שֶׁמַּכְנֶסֶת מָמוֹן הַרְבֵּה וְאֵינָהּ כּוֹתֶבֶת כֻּלּוֹ בִּכְתֻבָּתָהּ וּמְשַׁיֶּרֶת לְעַצְמָהּ הֵן נִכְסֵי מְלוֹג וְהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת וְהַקֶּרֶן שֶׁלָּהּ קַיָּם וְאִם מֵתוּ מֵתוּ לָהּ אוֹ פָּחֲתוּ פָּחֲתוּ לָהּ. לְשׁוֹן צֹאן בַּרְזֶל קֶרֶן קַיָּם שֶׁאֵין פּוֹחֵת וְנִפְסָד שֶׁאֲפִילּוּ מֵתוּ כֻּלָּן אַחְרָיוּתָן עָלָיו לְשַׁלֵּם לָהּ כְּשֶׁיָּמוּת אוֹ יְגָרְשֶׁנָּה: עַבְדֵי מְלוֹג לֹא יֹאכְלוּ לְפִי שֶׁהֵן שֶׁלָּהּ וְהִיא חֲלָלָה וּלְקַמָּן בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא: בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּסֵּת לְכֹהֵן אֲפִילּוּ עַבְדֵי מְלוֹג שֶׁאֵינָן שֶׁלּוֹ יֹאכְלוּ דְּהַיְינוּ קִנְיָנוֹ שֶׁקָּנָה קִנְיָן וְיָלְפִינַן בַּגְּמָרָא דְּקִנְיָנוֹ שֶׁקָּנָה קִנְיָן אוֹכֵל: גְּמ׳ שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה וְקָנָה עֲבָדִים אוֹ קָנָה עֲבָדִים: וּמִנַּיִן לְאִשָּׁה בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן שֶׁקָּנְתָה עֲבָדִים מִנִּכְסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ אוֹ עֲבָדָיו שֶׁל כֹּהֵן שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים: וַעֲבָדָיו שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים גָּרְסִי׳. וְא״ת מַה שֶּׁקָּנָה עֶבֶד קָנָה רַבּוֹ וּלְמַאי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוֹיֵינְהוּ מַשְׁכַּחַת לָהּ כְּגוֹן שֶׁנָּתְנוּ לוֹ לָעֶבֶד מָנֶה עַל מְנָת שֶׁאֵין לְרַבּוֹ רְשׁוּת בּוֹ: וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ קִנְיַן כַּסְפּוֹ קְרָא יַתִּירָא וְדָרְשִׁינַן דִּלְהָכִי אֲתָא וְהָכִי מַשְׁמַע כֹּהֵן כִּי יִקְנֶה קִנְיַן כַּסְפּוֹ נֶפֶשׁ שֶׁעַבְדּוֹ יִקְנֶה עֶבֶד הוּא יֹאכַל בּוֹ: הֶעָרֵל כֹּהֵן עָרֵל אֵינוֹ אוֹכֵל וַעֲבָדָיו אוֹכְלִין כְּדִתְנַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף ע.): פּוּמַיְהוּ כָּאֵב לְהוּ כְּלוֹמַר מְחֻסְּרֵי תַּקַּנְתָּא הֵם אֲבָל עוֹמְדִים לְתַקֵּן וְלֶאֱכֹל אֲבָל זוֹ שֶׁהִיא נַעֲשֵׂית חֲלָלָה אֵין לָהּ תִּקּוּן עוֹלָמִית: וַהֲרֵי מַמְזֵר בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּסֵּת לְכֹהֵן וְיָלְדָה בַּת וְהַבַּת נִיסֵּת לְמַמְזֵר וְיָלְדָה בֵּן וּמֵתָה וְהַבֵּן קַיָּם וַהֲרֵי אִם אִמּוֹ אֵשֶׁת כֹּהֵן אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִילוֹ תְּרוּמָה לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ לְפִי שֶׁיֵּשׁ לָהּ זֶרַע מִן הַכֹּהֵן כִּדְתְנַן בְּסֵיפָא בְּפִרְקִין (דַּף סט:) וְהוּא אֵינוֹ אוֹכֵל דְּזָר הוּא. וְהוּא הַדִּין נָמֵי אִי כָּשֵׁר הֲוָה שֶׁנּוֹלַד מִיִּשְׂרָאֵל כָּשֵׁר נָמֵי אֵין אוֹכֵל וּמַאֲכִיל אִם אִמּוֹ וְהָא דִּנְקַט לְאוֹתוֹבֵי מַמְזֵר מִשּׁוּם דְּמַתְנִיתִין הִיא: שֶׁמָּא תַּאֲכִיל עַבְדֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ לְאַחַר מִיתַת הַכֹּהֵן בַּעְלָהּ אֲבָל בְּעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל לֵיכָּא לְמִגְזַר דְּהַשְׁתָּא לָאו מִשּׁוּם דִּידָהּ אָכְלֵי אֶלָּא מִשּׁוּם כֹּהֵן שֶׁהוּא רַבָּן: אֶלָּא מֵעַתָּה בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן לֹא תַּאֲכִיל עַבְדֵי מְלוֹג בִּתְרוּמָה: גְּזֵרָה שֶׁמָּא תַּאֲכִיל לְאַחַר מִיתָה אַלְמָה תְּנַן בְּמַתְנִיתִין בֵּין עַבְדֵי מְלוֹג בֵּין עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל יֹאכֵלוּ: בְּאַלְמָנָה כֹּהֶנֶת בַּת כֹּהֵן שֶׁשָּׁבָה לִתְרוּמַת אָבִיהָ מִמִּיתַת בַּעֲלָהּ. וְאִי אָמְרִינַן יֹאכְלוּ עַבְדֵי מְלוֹג בִּתְרוּמָה בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ כֹּהֵן גָּדוֹל זֶה מִשּׁוּם קִנְיָנוֹ שֶׁקָּנָה קִנְיָן דְּלָא גָּרְעָה הַךְ חֲלָלָה מֵעֶבֶד שֶׁקָּנָה עֲבָדִים אָתְיָא לְאוֹרוֹיֵי הֶתֵּירָא אַחַר מִיתָתוֹ לְהַאֲכִילָם בִּתְרוּמָה מֵחֲמַת אָבִיהָ דְּאָמְרָה מֵעִקָּרָא בְּאַלְמְנוּתִי הָרִאשׁוֹן הָיוּ עֲבָדַי אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא: אִנַּסְבִי לֵיהּ לכ״ג אָכְלֵי עַבְדֵי בִּתְרוּמָה דְּגַבְרַאי הַשְׁתָּא כְּשֶׁמֵּת הָדְרֵי לְמִלְּתָא קַמַּיְיתָא וְיֹאכְלוּ עַבְדֵי בִּתְרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא כְּמֵעִקָּרָא בְּאַלְמְנוּתִי הָרִאשׁוֹן: אַלְמָנָה בַּת יִשְׂרָאֵל דְּלָא אָתְיָא לְאוֹרוֹיֵי מַאי אִכָּא לְמֵימַר מַאי טַעְמָא לָא אָכְלֵי בְּחַיָּיו הָא לָא גָּרְעָה מֵעֶבֶד שֶׁקָּנָה עֲבָדִים: לָא פְּלִיגֵי לֹא חָלְקוּ בֵּין אַלְמָנָה לְאַלְמָנָה: הַמַּכְנֶסֶת שׁוּם לְבַעְלָהּ נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל שֶׁשָּׂמָה לוֹ בִּכְתֻבָּתָהּ וְהָיוּ בָּהֶן כֵּלִים וְדָבָר הַמְּסֻיָּם וּכְשֶׁגֵּרְשָׁהּ וּבָאתָה לִטֹּל כְּתֻבָּתָהּ: הִיא אוֹמֶרֶת כֵּלַי אֲנִי נוֹטֶלֶת וְהוּא אוֹמֵר דָּמִים אֲנִי נוֹתֵן כְּמוֹ שֶׁקִּבַּלְתִּי עָלַי בְּשׁוּמָא וּמֵאָז הֵן בְּאַחְרָיוּתִי וְשֶׁלִּי הֵן:

אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל: עַבְדֵי מְלוֹג לֹא יֹאכְלוּ אֲפִילּוּ לְמַ״ד (גִּטִּין דַּף מז:) קִנְיַן פֵּרוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי לָא חָשִׁיב בְּהָכִי קִנְיַן כַּסְפּוֹ כֵּיוָן שֶׁאֵין הַגּוּף שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שֶׁאֵין יוֹצְאִין בְּשֵׁן וָעַיִן לָאִישׁ אֲפִילּוּ לְמַ״ד קִנְיַן פֵּרוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי כִּדְאָמַר בְּהַחוֹבֵל (ב״ק דַּף פט: וְשָׁם) וּקְצָת יֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה דְּבִתְרוּמָה אָזְלִינַן בָּתַר קִנְיַן הַגּוּף דִּבְרֵישׁ פֶּרֶק בָּתְרָא דִּכְרִיתוֹת (דַּף כֹּד:) אָמַר גַּבֵּי הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵרוּת דִּמְעַכֵּב גֵּט שִׁחְרוּר אוֹכֵל בִּתְרוּמָה אע״פ שֶׁאֵין לָרַב פֵּרוֹת אֶלָּא הַגּוּף וַאֲפִלּוּ לְמַ״ד קִנְיַן פֵּרוֹת כְּקִנְיַן הַגּוּף דָּמֵי אָתְיָא: **מִנַּיִן** לְכֹהֵן כו׳ מִמַּתְנִיתִין דְּקָתָנֵי בְּסֵיפָא בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּסֵּת לְכֹהֵן דְּעַבְדֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ אוֹכְלִין לָא בָּעֵי לְמִפְרַךְ דְּהֵ״א דְּאָכְלִי מִכֹּחַ הָאִשָּׁה עַצְמָהּ שֶׁאוֹכֶלֶת וְלֹא מִכֹּחַ הַבַּעַל מִשּׁוּם קִנְיָנוֹ שֶׁקָּנָה קִנְיָן לְהָכִי פָּרֵיךְ מִבָּרַיְתָא דְּקָתָנֵי קִנְיָנוֹ שֶׁקָּנָה קִנְיָן אוֹכֵל וא״כ אֲפִילּוּ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת יֵשׁ לָהֶם לֶאֱכֹל: **לְכֹהֵן** שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה כו׳ ה״ה שֶׁאֵרַס אֶלָּא נְקַט נָשָׂא מִשּׁוּם דַּאֲרוּסָה מִדְּרַבָּנַן לֹא אָכְלָה מִשּׁוּם דְּעֻלָּא (כְּתֻבּוֹת דַּף נז:) אוֹ מִשּׁוּם סִמְפּוֹן: **שֶׁנֶּאֱמַר** וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ וְהָא דְּדָרְשִׁינַן לְעֵיל בְּפֶ׳ הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (יְבָמוֹת דַּף נז.) פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת גֵּרִים הַיְינוּ מִנֶּפֶשׁ יַתִּירָא: **וַעֲבָדָיו** שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים אֲפִלּוּ לְרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר (בְּקִדּוּשִׁין דַּף כג:) אֵין קִנְיָן לְעֶבֶד בְּלֹא רַבּוֹ אֲפִילּוּ ע״מ שֶׁיֵּצֵא בּוֹ לְחֵרוּת מַשְׁכַּחַת לָהּ עֲבָדִים שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים בְּמַפְקִיר עַבְדּוֹ דְּאוֹכֵל בִּתְרוּמָה כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּכְרִיתוֹת (ד׳ כד:): **גְּזֵרָה** שֶׁמָּא תַּאֲכִיל לְאַחַר מִיתָה וּבְעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל לֹא שַׁיָּךְ לְמִגְזַר אַפִּי׳ לְמַ״ד בְּסָמוּךְ הַדִּין עִמָּהּ דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא גָּבְתָה אוֹתָם בב״ד אוֹכְלִין מִכֹּחוֹ וְאַחַר שֶׁגָּבְתָה וְשָׁמוּ לָהּ ב״ד הֲרֵי כְּאִלּוּ קָנְתָה עֲבָדִים לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ: **אֶלָּא** מֵעַתָּה בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּסֵּת לְכֹהֵן לֹא תַּאֲכִיל שֶׁמָּא כו׳ תֵּמַהּ דְּלָא דָּמֵי דְּהָתָם לֵיכָּא לְמִטְעֵי דְּהָא בְּחַיֵּי הַבַּעַל הָיְתָה אוֹכֶלֶת בְּעַצְמָהּ וְעַכְשָׁו אֵינָהּ אוֹכֶלֶת אֲבָל כָּאן אִם יֹאכְלוּ עֲבָדִים בְּחַיֵּי הַבַּעַל אע״פ שֶׁבְּעַצְמָהּ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת אִיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא תַּאֲכִיל גַּם לְאַחַר מִיתָה וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסִי בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּסֵּת לְכֹהֵן לֹא תֹאכַל וּפָרֵיךְ דְּהִיא עַצְמָהּ לֹא תֹאכַל שֶׁמָּא תֹאכַל אַחַר מִיתָה וְלִסְפָרִים דְּגָרְסִי נָמֵי לֹא תַּאֲכִיל אִכָּא לְמֵימַר דְּאַכּוּלֵּי מִלְּתָא פָּרֵיךְ שֶׁלֹּא תֹאכַל וְלֹא תַּאֲכִיל אֶלָּא דִּנְקַט לֹא תַּאֲכִיל מִשּׁוּם דְּנִיחָא לֵיהּ לְאַקְשׁוֹיֵי מֵעֲבָדִים אַעֲבָדִים:

מסורת הש״ס

א גיטין לח.
ב תוספתא יבמות
ג ספרא אמור פרשה ה א

גליון הש״ס

גמ׳ ועבדיו שקנו עבדים. עי׳ נזיר ד׳ סא ע״ב תד״ה אי הכי בעבדים נמי:

תורה אור השלם

וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ [ויקרא כב, יא]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט׳ מהל׳ עבדים הל׳ ו, סמג עשין פב, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ עט:
ב מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ כ, טור יו״ד סי׳ שלד:
ג מיי׳ פט״ז מהל׳ אישות הל׳ א, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ פה סעי׳ ב:
ד מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות הל׳ כה, ש״ע אה״ע סי׳ פה סעי׳ טז:
ה מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יח, טור יו״ד סי׳ שלד:
ו מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יט:
ז מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ג, טור יו״ד סי׳ שלד, ש״ע אה״ע סי׳ פה סעי׳ ב:
ח מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ א:
ט מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יח, טור יו״ד סי׳ שלד, ש״ע אה״ע סי׳ פה סעי׳ ב:
י מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יח, טור יו״ד סי׳ שלד, ש״ע אה״ע סי׳ פה סעי׳ ב:

[א]הַדִּין עִמָּהּ, וְרַב אַמֵּי אָמַר: הַדִּין עִמּוֹ. רַב יְהוּדָה אָמַר הַדִּין עִמָּהּ — מִשּׁוּם שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ דִּידַהּ הָוֵי. רַבִּי אַמֵּי אָמַר: הַדִּין עִמּוֹ — כֵּיוָן דְּאָמַר מָר: אִם מֵתוּ — מֵתוּ לוֹ, וְאִם הוֹתִירוּ — הוֹתִירוּ לוֹ, הוֹאִיל וְחַיָּיב בְּאַחְרָיוּתָן — יֹאכֵלוּ. אָמַר רַב סַפְרָא: מִי קָתָנֵי "וְהֵן שֶׁלּוֹ"? "הוֹאִיל וְחַיָּיב בְּאַחְרָיוּתָן" קָתָנֵי, וּלְעוֹלָם לָאו דִּידֵיהּ נִינְהוּ. [ב](א)וְכָל הֵיכָא דְּחַיָּיב בְּאַחְרָיוּתָן אָכְלִי בִּתְרוּמָה? וְהָתְנַן: יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֹּהֵן — הֲרֵי זֶה יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה. כֹּהֵן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁמְּזוֹנוֹתֶיהָ עָלָיו — לֹא יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה! [ג]וְתִסְבְּרָא? נְהִי נָמֵי דְּמִחַיֵּיב בִּגְנֵיבָה וַאֲבֵדָה, בְּאוֹנְסֶיהָ בְּכַחְשָׁהּ וּבְנִפְחַת דָּמֶיהָ — מִי מִיחַיֵּיב? הָא לָא דָּמְיָא אֶלָּא לְסֵיפָא: יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁם פָּרָה מִכֹּהֵן, לָא יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה. אֲבָל כֹּהֵן שֶׁשָּׁם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל — יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה. [ד]יָתֵיב רַבָּה וְרַב יוֹסֵף בְּשִׁילְהֵי פִּרְקֵיהּ דְּרַב נַחְמָן וְיָתְבִי וְקָאָמְרִי: תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וְתַנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי. תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי: עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל יוֹצְאִין בְּשֵׁן וָעַיִן. לָאִישׁ, אֲבָל לֹא לָאִשָּׁה. [ה]תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: הַמַּכְנֶסֶת שׁוּם לְבַעְלָהּ, אִם רָצָה הַבַּעַל לִמְכּוֹר — לֹא יִמְכּוֹר. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִילּוּ הִכְנִיס לָהּ שׁוּם מִשֶּׁלּוֹ, אִם רָצָה הַבַּעַל לִמְכּוֹר — לֹא יִמְכּוֹר. מָכְרוּ שְׁנֵיהֶם לְפַרְנָסָה, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְאָמַר: הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת. אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּרַב יְהוּדָה. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: וְהַתַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי! אַף עַל גַּב דְּתַנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, מִסְתַּבְּרָא טַעְמָא דְּרַב יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ. הָהִיא אִיתְּתָא דְּעַיְּילָה לֵיהּ לְגַבְרָא אִיצְטְלָא דְמֵילָתָא בִּכְתוּבְּתַהּ. שְׁכֵיב, שַׁקְלוּהָ יַתְמֵי וּפַרְסוּהָ אַמִּיתָנָא. [ו]אֲמַר רָבָא: קַנְיֵיהּ מִיתָנָא. אֲמַר לֵיהּ נָאנַאי בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב כָּהֲנָא: וְהָאָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּרַב יְהוּדָה? אֲמַר לֵיהּ: מִי לָא מוֹדֶה רַב יְהוּדָה דִּמְחוּסַּר גּוּבְיָינָא. וְכֵיוָן דִּמְחוּסַּר גּוּבְיָינָא — בִּרְשׁוּתֵיהּ קָאֵי. רָבָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רָבָא: הֶקְדֵּשׁ, חָמֵץ,

וְשִׁחְרוּר

הַדִּין עִמָּהּ וְתִטּוֹל כֵּלֶיהָ: יֹאכְלוּ וּמִדְּאָכְלִי בִּתְרוּמָה ש"מ דִּידַהּ נִינְהוּ: שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל וְהָא שׂוֹכֵר חַיָּב בְּאַחְרָיוּתָהּ אִם נִגְנְבָה אוֹ נֶאֶבְדָה וְקָתָנֵי לֹא יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה: ה"ג וְתִסְבְּרָא נְהִי נָמֵי דְּחַיָּב בִּגְנֵבָה וַאֲבֵדָה בְּאֳנָסֶיהָ וּבְכַחֲשָׁהּ וּבְנִפְחַת דָּמֶיהָ מִי מְחַיַּב שׂוֹכֵר פָּטוּר מִן הָאֳנָסִין וְכֵן אִם כָּחֲשָׁה וְאִם הוּזַל דָּמֶיהָ: הָא מַתְנִיתִין לָא דָּמְיָא אֶלָּא לְסֵיפָא: אֲבָל כֹּהֵן שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּדָמִים כְּשֶׁשְּׂכָרָהּ הֵימֶנּוּ שָׁמְאָה לוֹ וְהִתְנָה עִמּוֹ לְהַחֲזִירָהּ לוֹ בַּדָּמִים הַלָּלוּ שֶׁאִם תִּכְחַשׁ אוֹ תֵּאָנֵס אוֹ יוּזְלוּ פֵּרוֹת בָּעוֹלָם יִתֵּן הַדָּמִים: יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה הוֹאִיל וְקִבְּלָהּ בְּאַחֲרָיוּתוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁחוֹזֶרֶת בְּעֵינֶיהָ אִם לֹא יִפְחֲתוּ דָּמֶיהָ כָּל כַּמָּה דְּלָא הָדְרָה דִּידֵהּ הוּא. וְגַבֵּי עֲבָדִים נָמֵי אע"ג דְּהָדְרֵי בְּעֵינַיְהוּ כֵּיוָן דִּלְעִנְיַן יֻקְרָא וְזוּלָא קָיְמֵי בִּרְשׁוּתֵהּ אָכְלִי: בְּשִׁלְהֵי פִּרְקֵהּ כְּשֶׁסִּיֵּם הַדְּרָשָׁה: בְּשֵׁן וָעַיִן לְאִישׁ אִם סִמֵּא הַבַּעַל אֶת עֵינוֹ: אֲבָל לֹא לְאִשָּׁה אִם סִיְּמָתָהּ עֵינוֹ דְּלָאו דִּדָּהּ הוּא: לֹא יִמְכֹּר שֶׁאִם יְגָרְשֶׁנָּה תִּטֹּל כֵּלֶיהָ: מָכְרוּ שְׁנֵיהֶם אוֹ זֶה אוֹ זֶה: לְפַרְנָסָה אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא נָקַט שֶׁאֵין אָדָם מוֹכֵר כְּלֵי תַּשְׁמִישָׁיו אֶלָּא לִמְזוֹנוֹת: הַבַּעַל מוֹצִיא לָא מִבַּעְיָא דְּאִם מָכַר הוּא בְּלֹא דַּעְתָּהּ וּמֵת אוֹ גֵּרְשָׁהּ דְּהִיא מוֹצִיאָה מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת אֶלָּא אֲפִלּוּ מֵתָה הִיא הוּא מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת דִּמְכִירָה לָאו מְכִירָה הֲוַאי (שֶׁמָּא יָמוּת הוּא בְּחַיֶּיהָ וְנִמְצֵאת מְכִירָה שֶׁלֹּא כַּדִּין) כָּל זְמַן שֶׁהִיא קַיֶּמֶת: קַנְיֵהּ מִיתָנָא תַּכְרִיכֵי הַמֵּת אִסּוּרֵי הֲנָאָה הֵן כְּהֶקְדֵּשׁ דְּגָמַר שָׁם שָׁם מֵעֶגְלָה עֲרוּפָה בְּפֶ' נִגְמַר הַדִּין (סַנְהֶדְרִין דַּף מז:): מִי לָא מוֹדֶה רַב יְהוּדָה דִּמְחַסַּר גֻּבְיָנָא אע"ג דְּהַדִּין עִמָּהּ מוֹדֶה הוּא דְּכָל כַּמָּה דְּלָא גְּבָתִינְהוּ מִנֵּהּ לָאו בִּרְשׁוּתָהּ קָיְמִי אֶלָּא שִׁעְבּוּדָא בְּעָלְמָא אִית לָהּ עֲלַיְהוּ דְּהָא אִם נֶאֶנְסוּ אוֹ נֶאֶבְדוּ חַיָּב בְּאַחְרָיוּתָן וְכֵיוָן דִּבְרְשׁוּת יַתְמֵי נִינְהוּ אָתֵי הֶקְדֵּשׁ דְּאַקְדְּשׁוּהָ יַתְמֵי וּמַפְקַע לָהּ לְשִׁעְבּוּדַיְהוּ וְיָהֲבֵי דָּמֵי: רָבָא לְטַעְמֵהּ כו' הֶקְדֵּשׁ דַּוְקָא קְדֻשַּׁת הַגּוּף כִּי הַאי גַּוְנָא אֲבָל קְדֻשַּׁת דָּמִים לֹא כִּדְתְנַן (עֲרָכִין דַּף כג:) מוֹסִיף עוֹד דִּינָר וּפוֹדֶה הַנְּכָסִים הַלָּלוּ כו': חָמֵץ עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁהִלְוָה אֶת יִשְׂרָאֵל עַל חֲמֵצוֹ אַחַר הַפֶּסַח אָסוּר בַּהֲנָאָה דְּאָתֵי אִסּוּר חָמֵץ וּמַפְקַע לֵיהּ לְשִׁעְבּוּדָא דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים. וְהָא דִּתְנַן בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף ל.) מֻתָּר בַּהֲנָאָה רָבָא מוֹקֵי לָהּ הָתָם כְּשֶׁהִרְהִינוֹ אֶצְלוֹ שֶׁנְּתָנוֹ יִשְׂרָאֵל בְּבֵיתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּהַהוּא לָא מְחַסַּר גּוּבַיְנָא:

כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה אר"י דְּעִקָּרָם קָיְמִי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה דְּאִם הָיוּ עִקָּרָם לְאָדָם הָיָה אָסוּר לִיתְּנָם לִבְהֵמָה מִשּׁוּם הֶפְסֵד תְּרוּמָה ומ"מ חֲזוּ לְאָדָם דְּאִי לָא חֲזוּ כְּלָל לְאָדָם פְּטוּרִין מִתְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ כְּלָל גָּדוֹל (שַׁבָּת דַּף סח. וְשָׁם): **לָא** יַאֲכִילֶנָּה כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה וְהָא דִּתְנַן (עֵירוּבִין דַּף כו:) מְעָרְבִין לְיִשְׂרָאֵל בִּתְרוּמָה דְּשָׁרֵי בַּהֲנָאָה אר"ת דְּהַיְנוּ דַּוְקָא הֲנָאָה שֶׁאֵין שֶׁל כִּלּוּי אֲבָל הֲנָאָה שֶׁל כִּלּוּי כְּגוֹן לְהַאֲכִיל לִבְהֶמְתּוֹ אָסוּר וְכֵן לְהַדְלִיקָהּ וּלְהַסִּיקָהּ תַּחַת תַּבְשִׁילוֹ כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת (פי"א מ"י) מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה בִּמְבוֹאוֹת הָאֲפֵלוֹת ע"ג כֹּהֵן בִּרְשׁוּת כֹּהֵן פֵּי' כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁם כֹּהֵן שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹתָהּ אוֹרָה דְּנֵר לְאֶחָד נֵר לְמֵאָה אֲבָל לֹא בִּרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל וְהָא דְּאָמַר בְּכָל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף לד.) אַבָּא שָׁאוּל גַּבָּל שֶׁל בֵּית רַבִּי הֲוָה וְהָיָה מְחַמֵּם חַמִּין בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמְאָה אָמַר ר"ת דְּהַיְנוּ לַכֹּהֲנִים שֶׁבְּבֵית רַבִּי וְטַעֲמָא דְּלָא אָסוּר אֶלָּא הֲנָאָה שֶׁל כִּלּוּי מְפָרֵשׁ ר"י מִשּׁוּם דְּדָרְשִׁינַן בְּפֶ' בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף כו. וְשָׁם) גַּבֵּי אֵין מַדְלִיקִין בְּטֶבֶל טָמֵא אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי בִּשְׁתֵּי תְרוּמוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר אַחַת תְּרוּמָה טְמֵאָה וְאַחַת תְּרוּמָה טְהוֹרָה מָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה אֵין לְךָ בָּהּ אֶלָּא מִשְּׁעַת הֲרָמָה וְאֵילָךְ פֵּרוּשׁ עִקַּר הֲנָאָתָהּ דְּהַיְנוּ אֲכִילָה אַף תְּרוּמָה טְמֵאָה אֵין לְךָ בָּהּ עִקַּר הֲנָאָה דְּהַיְנוּ הַדְלָקָה אֶלָּא מִשְּׁעַת הֲרָמָה וְאֵילָךְ וּמֵהָכָא יָלֵיף דְּאֵין מַדְלִיקִין בְּטֶבֶל טָמֵא וּבְטֶבֶל טָהוֹר נָמֵי מַשְׁמַע גַּבֵּי עֻבְדָּא דְּרַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר (חֻלִּין דַּף ז.) דְּאִסּוּר הֲנָאָה שֶׁל כִּלְוִי הַיְנוּ מִשּׁוּם דַּהֲדַר יָלְפִינַן תְּרוּמָה טְהוֹרָה מִטַּמְאָה וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ שָׁם בַּקּוּנְטְרֵס דכ"ש בְּטֶבֶל טָהוֹר דְּכָל שֶׁכֵּן לָא הָוֵי דְּטָהוֹר מִטַּמֵּא הוּא דְּיָלְפִינַן וְכִי הֵיכִי דְּיָלְפִינַן לֶאֱסֹר טֶבֶל בַּהֲנָאָה שֶׁל כִּלּוּי הָכִי נָמֵי יָלְפִינַן לֶאֱסֹר זוֹ בִּתְרוּמָה דְּמִשְּׁעַת הֲרָמָה לֹא הֻתְּרָה אֶלָּא לַכֹּהֲנִים וְלֹא לְיִשְׂרָאֵל: **יִשְׂרָאֵל** שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֹּהֵן שֶׁמַּאֲכִילָהּ כַּרְשִׁינֵי תְּרוּמָה אע"פ שֶׁמְּזוֹנוֹתֶיהָ עָלָיו אר"י הַיְנוּ מִשּׁוּם דִּבְהֵמָה הָאוֹכֶלֶת הִיא קִנְיַן כַּסְפּוֹ שֶׁל כֹּהֵן וְיִשְׂרָאֵל אֵין נֶהֱנֶה אֶלָּא הַדָּמִים וַהֲרֵי הוּא כְּמוֹכֵר תְּרוּמָה לְכֹהֵן וְהַדָּמִים שֶׁלּוֹ אֲבָל כֹּהֵן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל לֹא יַאֲכִילֶנָּה דְּלָאו קִנְיַן כַּסְפּוֹ דְּכֹהֵן הוּא דִּשְׂכִירוּת לָא קָנְיָא: **דִּמְחַיֵּב** בִּגְנֵבָה וַאֲבֵדָה כו' כָּאן מַשְׁמַע דְּהִלְכְתָא כמ"ד דְּשׂוֹכֵר כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר דָּמֵי בְּהָאֻמָּנִים (ב"מ דַּף פ:) וְכֵן הֲלָכָה כִּדְמַשְׁמַע בְּרֵישׁ הַמַּפְקִיד (בָּבָא מְצִיעָא דַּף לו.) גַּבֵּי שׂוֹכֵר וְשׁוֹאֵל פְּעָמִים שֶׁשְּׁנֵיהֶם בְּאָשָׁם כו' וּבְפֶרֶק הַשּׁוֹאֵל (שָׁם דַּף צז.) גַּבֵּי הַהוּא דַּאֲגַר כֵּדְנֵי לְבֵי חוֹזָאֵי: **אֲבָל** כֹּהֵן שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס כְּשֶׁשְּׂכָרָהּ הֵימֶנּוּ הִתְנָה לְהַחֲזִיר לוֹ דָּמִים אֵלּוּ אִם תִּכְחַשׁ אוֹ תֵּאָנֵס אוֹ יוּזְלוּ הַפֵּרוֹת ואר"י דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִשּׁוּם רִבִּית כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק אֵיזֶהוּ נֶשֶׁךְ (בָּבָא מְצִיעָא דַּף סד.) אֶלָּא אַיְּרֵי בְּשׁוֹאֵל: **עַבְדֵי** צֹאן בַּרְזֶל יוֹצְאִין בְּשֵׁן וָעַיִן תֵּמַהּ לר"י מָה רְאָיָה מַיְתֵי מֵהָכָא לְרַבִּי אַמִּי דְּהָא רַב יְהוּדָה נָמֵי מוֹדֶה דְּיוֹצְאִין בְּשֵׁן וָעַיִן לְאִישׁ דַּחֲשִׁיב כְּעַבְדּוֹ כִּי הֵיכִי דַּחֲשִׁיב כַּסְפּוֹ לְעִנְיַן תְּרוּמָה דִּתְנַן עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה דִּתְרוּמָה וְשֵׁן וָעַיִן עִנְיָן אֶחָד הוּא כִּדְפֵי' בְּמַתְנֵי' וְעוֹד הִקְשָׁה הָר' מֹשֶׁה כֹּהֵן דָּמֵי לָא מוֹדֶה רַב יְהוּדָה דְּמִחַסְּרֵי גּוּבַיְנָא וא"כ בִּרְשׁוּתֵהּ קָיְמֵי וְשִׁחְרוּר מַפְקִיעַ מִידֵי שִׁעְבּוּד כִּדְאָמַר לְקַמָּן גַּבֵּי אִצְטְלָא דְּמִלְתָא דְּפַרְסוּהָ אַמִּיתָנָא דְּאַפֵּי' לְרַב יְהוּדָה מַפְקִיעִין מִידֵי שִׁעְבּוּד דְּאַפֵּי' שִׁחְרוּר דְּשֵׁן וָעַיִן דְּמִמֵּילָא אָמְרִינַן בְּהַחוֹבֵל (ב"ק דַּף פט: וְשָׁם) דְּמַפְקִיעַ מִידֵי שִׁעְבּוּד וְאֵין לוֹמַר דְּרַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּדַיְקִי מֵהָכָא תַּנְיָא כְּוָתֵהּ דְּרַבִּי אַמֵּי לֵית לְהוּ דְּרָבָא דְּאָמַר שִׁחְרוּר מַפְקִיעַ מִידֵי שִׁעְבּוּד דְּהָא מִמַּתְנִי' דְּהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף מ: וְשָׁם) דָּיֵק לָהּ וְאֵין לוֹמַר לֵית לְהוּ הַהוּא טַעְמָא דִּלְקַמָּן כֵּיוָן דִּמְחַסְּרִי גּוּבַיְנָא בִּרְשׁוּתֵהּ קָיְמֵי דְּהָא רָבָא אִית לֵהּ הַהוּא טַעְמָא בְּסָמוּךְ וְאַפֵּ"ה קָאָמַר רָבָא לְרַב נַחְמָן וְהָא תַּנְיָא כְּוָתֵהּ דְּרַבִּי אַמֵּי וְתֵרֵץ ה"ר שְׁמוּאֵל בַּר' חַיִּים מוורדי"ש דְּדָיֵק מֵאָבֵל לֹא לְאִשָּׁה וּמֵחַיִּים לָא אִצְטְרִיךְ דִּפְשִׁיטָא אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה קָאָמַר דְּאֵין יוֹצְאִין לְאִשָּׁה מִשּׁוּם דְּהַדִּין עִמּוֹ: **הַבַּעַל** מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דַּאֲפִילּוּ מֵתָה הִיא מוֹצִיא הוּא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת מַשְׁמַע מִתּוֹךְ פֵּרוּשׁוֹ דְּכָל זְמַן שֶׁהָאִשָּׁה חַיָּה אֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְהוֹצִיאָם כְּשֶׁמָּכַר הוּא עַצְמוֹ אֶלָּא כְּשֶׁמֵּתָה הָאִשָּׁה דְּאָז יוֹרֵשׁ כֹּחָהּ וְהִיא הָיְתָה יְכוֹלָה לִמְחוֹת בַּחַיִּים וְתֵמַהּ הוּא דְּכֵיוָן שֶׁהַמְּכִירָה קַיֶּמֶת כָּל זְמַן שֶׁהָאִשָּׁה שׁוֹתֶקֶת לָמָּה תּוּכַל לְבַטֵּל מְכִירָתוֹ בְּמֶחָאָתָהּ עַל חִנָּם דְּמֵחַיִּים אֵין לָהּ בָּהֶם כְּלוּם וְעוֹד דַּאֲפִילּוּ אִם הָאִשָּׁה תּוּכַל לְהוֹצִיא מֵחַיִּים נִרְאֶה דְּאֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְהוֹצִיא אַחַר מִיתָה וְלָא אָמְרִינַן דְּבִמְקוֹם אִשְׁתּוֹ קָאֵי כֵּיוָן שֶׁמָּכַר בְּעַצְמוֹ כִּדְמַשְׁמַע בְּפֶרֶק מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי (כְּתֻבּוֹת דַּף צא:) גַּבֵּי הַהוּא גַּבְרָא דְּזַבֵּין כְּתֻבְּתָהּ דְּאִמֵּהּ בְּטוֹבַת הֲנָאָה אָמַר אִי אָתְיָא אֵם וּמְעַרְעֲרָה לָא מְפַצֵּינָא לָךְ שְׁכִיבָא אִמֵּהּ אֲתָא אִיהוּ וְקָא מְעַרְעַר סְבַר רָמֵי בַּר חָמָא אִיהוּ בִּמְקוֹם אִמֵּהּ קָאֵי א"ל רָבָא נְהִי דְּאַחְרָיוּת דְּאִמֵּהּ לָא קַבֵּיל עִלָּוֵהּ אַחְרָיוּת דִּידֵהּ קַבֵּיל עִלָּוֵהּ וְנִרְאֶה כפר"ח דְּאֵין הַמִּקָּח קַיָּם כְּלָל אַפִּי' שָׁעָה אַחַת דְּתַקּוּן רַבָּנָן שֶׁלֹּא תְּהֵא אִשָּׁה צְרִיכָה לִטְרֹחַ וּלְחַזֵּר לְהוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת אַחַר מִיתַת הַבַּעַל דְּלָא דָּמֵי לְאִשָּׁה הַטּוֹרֶפֶת מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים לִכְתֻבָּה דְּהָתָם הָוְיָא מְכִירָה דְּשֶׁמָּא לֹא תְּהֵא אִשָּׁה צְרִיכָה לִטְרֹחַ שֶׁיִּפָּרְעוּ לָהּ כְּתֻבָּתָהּ אוֹ תִּטְרוֹף מִבְּנֵי חָרֵי אֲבָל הֵיכָא שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְסַלְּקָהּ בִּשְׁאָר נְכָסִים תִּקְּנוּ שֶׁהַמִּקָּח בָּטֵל לְאַלְתַּר:

עין משפט
נר מצוה

א טוש"ע אה"ע סי' פח סעי' ג:

ב מיי' פט' מהל' תרומות הל' ז, טור יו"ד סי' שלא:

ג מיי' פט' מהל' תרומות הל' ח:

ד מיי' פה' מהל' עבדים הל' טז, טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' לח:

ה מיי' פל' מהל' מכירה הל' ה:

ו מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' טו, סמג עשין פב, טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' יד:

ז מיי' פי"ד מהל' אבל הל' כב, סמג עשין דרבנן, טוש"ע יו"ד סי' שעט סעי' ג:

מסורת הש"ס

א עבודה זרה טו.; משנה תרומות

תורה אור השלם

וְכִי־יַכֶּה אִישׁ אֶת־עֵין עַבְדּוֹ אוֹ־אֶת־עֵין אֲמָתוֹ וְשִׁחֲתָהּ לַחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת עֵינוֹ [שמות כא, כו]

וְשִׁחְרוּר — מַפְקִיעִין מִידֵי שִׁעְבּוּד. [א]אָמַר רַב יְהוּדָה: הִכְנִיסָה לוֹ שְׁנֵי כֵלִים בְּאֶלֶף זוּז, וְשָׁבְחוּ וְעָמְדוּ עַל שְׁנֵי אֲלָפִים. אֶחָד נוֹטַלְתּוֹ בִּכְתוּבָּתָהּ, וְאֶחָד נוֹתֶנֶת דָּמִים וְנוֹטַלְתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן — שֶׁבַח בֵּית אָבִיהָ דִּידַהּ הָוֵי? הָא אַמְרַהּ רַב יְהוּדָה חֲדָא זִימְנָא! מַהוּ דְּתֵימָא: הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּמָטְיָא לְמִשְׁקַל בִּכְתוּבְּתַהּ, אֲבָל מִיתָּן דְּמֵי וּמִישְׁקָל — לָא, קָא מַשְׁמַע לַן. [ב(א)]מַתְנִי׳ בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּיסֵּת לְכֹהֵן וּמֵת, וְהִנִּיחָהּ מְעוּבֶּרֶת — לֹא יֹאכְלוּ עֲבָדֶיהָ בִּתְרוּמָה, מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עוּבָּר, שֶׁהָעוּבָּר פּוֹסֵל. וְאֵינוֹ מַאֲכִיל, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. אָמְרוּ לוֹ: מֵאַחַר שֶׁהֵעַדְתָּ לָנוּ עַל בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן — אַף בַּת כֹּהֵן לְכֹהֵן וּמֵת, וְהִנִּיחָהּ מְעוּבֶּרֶת — לֹא יֹאכְלוּ עֲבָדֶיהָ בִּתְרוּמָה, מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עוּבָּר. גְּמָ׳ אִיבַּעְיָא לְהוּ: טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי מִשּׁוּם דְּקָסָבַר עוּבָּר בִּמְעֵי זָרָה — זָר הוּא, אוֹ דִלְמָא: יָלוּד — מַאֲכִיל, שֶׁאֵינוֹ יָלוּד — אֵינוֹ מַאֲכִיל? [ג]לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ — לְעוּבָּר בִּמְעֵי כֹּהֶנֶת, מַאי? אָמַר רַבָּה, הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי: דְּקָסָבַר עוּבָּר בִּמְעֵי זָרָה זָר הוּא. רַב יוֹסֵף אָמַר: יָלוּד — מַאֲכִיל, שֶׁאֵין יָלוּד — אֵינוֹ מַאֲכִיל. מֵיתִיבִי, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יוֹסֵי: מֵאַחַר שֶׁהֵעַדְתָּ לָנוּ עַל בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן, בַּת כֹּהֵן לְכֹהֵן מַהוּ? אָמַר לָהֶם: זוֹ שָׁמַעְתִּי וְזוֹ לֹא שָׁמַעְתִּי. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא: עוּבָּר בִּמְעֵי זָרָה זָר הוּא — הַיְינוּ דְּקָאָמַר לְהוּ: זוֹ שָׁמַעְתִּי וְזוֹ לֹא שָׁמַעְתִּי. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ: יָלוּד — מַאֲכִיל, שֶׁאֵין יָלוּד — אֵין מַאֲכִיל, מַאי זוֹ שָׁמַעְתִּי וְזוֹ לֹא שָׁמַעְתִּי? אִיהִי הִיא קַשְׁיָא. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ בָּנִים — אוֹכְלִים מִשּׁוּם בָּנִים. אֵין לוֹ בָּנִים — אוֹכְלִים מִשּׁוּם אַחִים. אֵין לוֹ אַחִים — אוֹכְלִים מִשּׁוּם מִשְׁפָּחָה כּוּלָּהּ. (ב)״זוֹ״ וְלָא סְבִירָא לֵיהּ. הָא אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב חָנָא בַּגְדָתָאָה: פּוּק אַיְיתִי לִי בֵּי עַשְׂרָה, דְּאֵימָא לָךְ בְּאַנְפַּיְיהוּ: הַמְזַכֶּה לְעוּבָּר — קָנָה. אֶלָּא: ״זוֹ״ וּסְבִירָא לֵיהּ. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן — דִּפְלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי. וּמִי פְּלִיגִי? מֵתִיב רַבִּי זַכַּאי: זוֹ עֵדוּת הֵעִיד רַבִּי יוֹסֵי מִפִּי שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן, וְהוֹדוּ לוֹ! אָמַר רַב אָשֵׁי: מִי קָתָנֵי ״וְקִבְּלוּ״? ״וְהוֹדוּ לוֹ״ קָתָנֵי, דְּמִסְתַּבַּר טַעְמֵיהּ. [ד(ג)]תָּנוּ רַבָּנַן: הִנִּיחַ בָּנִים — אֵלּוּ וָאֵלּוּ אוֹכְלִים. הִנִּיחָהּ מְעוּבֶּרֶת — אֵלּוּ וָאֵלּוּ אֵין אוֹכְלִים. הִנִּיחַ בָּנִים, וְהִנִּיחָהּ מְעוּבֶּרֶת — עַבְדֵי מְלוֹג אוֹכְלִים כְּדֶרֶךְ שֶׁהִיא אוֹכֶלֶת, עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל — לֹא יֹאכְלוּ, מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עוּבָּר. שֶׁהָעוּבָּר פּוֹסֵל וְאֵינוֹ מַאֲכִיל, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. [ה]רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו: הַבַּת — מַאֲכֶלֶת, הַבֵּן — אֵינוֹ מַאֲכִיל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר: זְכָרִים יֹאכְלוּ כּוּלָּן, נְקֵבוֹת לֹא יֹאכֵלוּ, שֶׁמָּא יִמָּצֵא עוּבָּר זָכָר, וְאֵין לַבָּנוֹת בִּמְקוֹם הַבֵּן כְּלוּם. מַאי אִירְיָא שֶׁמָּא יִמָּצֵא עוּבָּר זָכָר? תִּיפּוֹק לֵיהּ דִּנְקֵבָה נָמֵי פָּסְלָה! חֲדָא וְעוֹד קָאָמַר: חֲדָא, דִּנְקֵבָה נָמֵי פָּסְלָה. וְעוֹד, שֶׁמָּא יִמָּצֵא עוּבָּר זָכָר, וְאֵין לַבָּנוֹת בִּמְקוֹם הַבֵּן כְּלוּם. זְכָרִים יֹאכֵלוּ: וְהָאִיכָּא עוּבָּר! קָסָבַר:

אֵין

וְשִׁחְרוּר יִשְׂרָאֵל שֶׁשִּׁעְבֵּד עַבְדּוֹ לב"ח וְשִׁחְרְרוֹ הַלֹּוֶה יָצָא לְחֵרוּת וְהַמַּלְוֶה גּוֹבֶה מַלְוֶה מִמָּקוֹם אַחֵר: **בִּכְתֻבָּתָהּ** שֶׁהִיא אֶלֶף זוּז דְּהָא מַאי דְּאַשְׁבַּחוּ בִּרְשׁוּתֵי' אַשְׁבַּחוּ: **אֲבָל לְמִתַּן דָּמֵי וּמִשְׁקַל** לָא אֶלָּא שֶׁלּוֹ הֵן עוּלְמֵי' קמ"ל: **מַתְנִי' וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת** אע"פ שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים הֵימֶנּוּ וְהִיא אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה לֹא יֹאכְלוּ עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל בִּתְרוּמָה לְפִי שֶׁהֵן שֶׁל יוֹרְשִׁים וְיֵשׁ לָעֻבָּר בָּהֶן חֵלֶק וְאֵין לָעֻבָּר כֹּחַ לְהַאֲכִילָן בִּתְרוּמָה אִי מִשּׁוּם דְּקָסָבַר עֻבָּר בִּמְעֵי זָרָה זָר הוּא אִי מִשּׁוּם דְּקָסָבַר יָלוּד מַאֲכִיל שֶׁאֵין יָלוּד אֵין מַאֲכִיל שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כ"ב:י"א) וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ קְרִי בֵהּ יַאֲכִילוּ: **שֶׁהָעֻבָּר פּוֹסֵל** אִם בַּת כֹּהֵן נִשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת וְאֵין לָהּ בֵּן אַחֵר פּוֹסְלָהּ מִלָּשׁוּב לְבֵית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ: **וְאֵינוֹ מַאֲכִיל** אִם בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן הִיא וּמֵת וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת אֵין בָּעֻבָּר כֹּחַ לְהַאֲכִילָהּ וה"ה לַעֲבָדִים: **אַף בַּת כֹּהֵן לְכֹהֵן** כֵּיוָן דַּאֲמַרְתְּ שֶׁאֵין יָלוּד אֵינוֹ מַאֲכִיל הֵיאַךְ הָעֲבָדִים אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר שֶׁהֲרֵי עֲבָדָיו הֵן וְאֵין אוֹכְלִים אֶלָּא בִּשְׁבִילוֹ וְהוּא אֵין בּוֹ כֹּחַ לְהַאֲכִיל: **גמ' בִּמְעֵי כֹּהֶנֶת** בַּת כֹּהֵן מְעֻבֶּרֶת מִכֹּהֵן. אִי אָמְרַתְּ מִשּׁוּם זָרוּת לֵיכָּא וְאִי מִשּׁוּם שֶׁאֵין יָלוּד אִיכָּא: **וְזוֹ לֹא שָׁמַעְתִּי** לְאִסּוּר אֶלָּא לְהֶתֵּירָא: **יֵשׁ לוֹ בָּנִים** אֲחֵרִים לְבַד מֵעֻבָּר זֶה: **אוֹכְלִים הָעֲבָדִים** בִּשְׁבִיל בָּנִים דְּעֻבָּר לֵית לֵהּ זְכִיָּה: **בִּשְׁבִיל מִשְׁפָּחָה** שֶׁאֵין אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא נוֹלַד הָעֻבָּר זוֹכֶה הַקָּרוֹב לִירֻשַּׁת כֹּהֵן וְאוֹכְלִים בְּגִינוֹ: **זוֹ** דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי וְלָא סְבִירָא לֵהּ לִשְׁמוּאֵל דְּעֻבָּר אִית לֵהּ זְכִיָּה: **בַּגְדָתָאָה** בַּעַל אַגָּדָה. ל"א שֵׁם מָקוֹם שֶׁהוּא בְּבָבֶל שֶׁשְּׁמוֹ בַּגְדָּד: **בֵּי עַשְׂרָה** לְפַרְסֵם אֶת הַדָּבָר: **הִנִּיחַ בָּנִים** הַכֹּהֵן וְלֹא הִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת: **אֵלּוּ וְאֵלּוּ** עַבְדֵי מְלוֹג וְעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל אוֹכְלִין דְּעַבְדֵי מְלוֹג אוֹכְלִין בִּשְׁבִילָהּ שֶׁהִיא אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בָּנֶיהָ וְעַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל אוֹכְלִין בִּשְׁבִיל בָּנִים: **הִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת** וְלֹא הִנִּיחַ לָהּ בָּנִים: **אֵלּוּ וְאֵלּוּ אֵין אוֹכְלִין** שֶׁהָעֻבָּר אֵינוֹ מַאֲכִיל לֹא אֶת אִמּוֹ וְלֹא אֶת הָעֲבָדִים: **הִנִּיחַ בָּנִים וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת עַבְדֵי מְלוֹג** אוֹכְלִים שֶׁהֵם שֶׁלָּהּ וְאֵין לָעֻבָּר חֵלֶק בָּהֶן וְהִיא אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בָּנֶיהָ: **עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל** לֹא יֹאכְלוּ מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק בָּהֶן דְּאִית לֵיהּ זְכִיָּה וְלָא יָדְעִינַן הֵי מִתְרַמֵּי לְחֶלְקוֹ לְפִיכָךְ עֲבָדִים אֲסוּרִים לֶאֱכֹל: **שֶׁהָעֻבָּר פּוֹסֵל** בַּת כֹּהֵן הַמְעֻבֶּרֶת מִיִּשְׂרָאֵל: **וְאֵינוֹ מַאֲכִיל** בַּת יִשְׂרָאֵל הַמְעֻבֶּרֶת מִכֹּהֵן וְלֹא אֶת עֲבָדָיו: **הַבַּת מַאֲכֶלֶת** לְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ: **כֻּלָּן** זְכָרִים ל"ג כֻּלָּן אֶלָּא ה"ג זְכָרִים יֹאכְלוּ כֻּלָּן נְקֵבוֹת לֹא יֹאכֵלוּ אִם יֵשׁ זָכָר בְּבָנִים אוֹכְלִים הָעֲבָדִים בִּשְׁבִילוֹ וְלָא חָיְישִׁינַן לְחֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר דְּשֶׁמָּא נְקֵבָה הִיא וְאֵין לָהּ חֵלֶק בִּמְקוֹם בֵּן ואת"ל זָכָר הוּא שֶׁמָּא תַּפִּיל שֶׁכָּל הַיּוֹלְדוֹת מֶחֱצָה זְכָרִים וּמֶחֱצָה נְקֵבוֹת וְיֵשׁ שֶׁמַּפִּילוֹת סָמוּךְ מִעוּטָא דְּמַפִּילוֹת לְמֶחֱצָה דִּנְקֵבוֹת הָווּ לְהוּ זְכָרִים הָרְאוּיִם לִירֵשׁ מִעוּטָא וּלְמִעוּטָא לָא חָיְישִׁינַן. **כֻּלָּן נְקֵבוֹת לֹא יֹאכֵלוּ** שֶׁמָּא יְהֵא עוֹבֵר זָכָר כו': **תִּפּוֹק לֵהּ** דא"נ הָוְיָא נְקֵבָה פָּסְלָה דְּכֵיוָן שֶׁכָּל אוֹתָן שֶׁלְּפָנֵינוּ נְקֵבוֹת יֵשׁ לָעֻבָּר חֵלֶק בָּהֶן אֲפִלּוּ הִיא נְקֵבָה:

פּוֹסֵל וְאֵין מַאֲכִיל נִרְאֶה לְפָרֵשׁ שֶׁהָעֻבָּר פּוֹסֵל בְּעַבְדֵי אָבִיו וְאֵין מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ דְּתַרְוַיְהוּ אַעֲבָדִים לֵיכָּא לְמֵימַר פּוֹסֵל בְּעַבְדֵי אָבִיו וְאֵין מַאֲכִיל בְּעַבְדֵי אָבִיו דְּכֵיוָן דְּאַשְׁמוּעִינַן דְּפוֹסֵל הֵיכִי מַשְׁכַּחַת שֶׁיַּאֲכִיל וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ כֻּלָּהּ מִלְּתָא אַאִמּוֹ ואע"ג דְּאַעֲבָדִים קָאֵי ה"ק שֶׁהָעֻבָּר פּוֹסֵל וְאֵין מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ וה"ה לַעֲבָדָיו דְּפוֹסֵל: **לְמַאי** נָפְקָא מִנַּהּ לְעֻבָּר בִּמְעֵי כֹּהֶנֶת אע"ג דע"כ דָּרְשִׁינַן הַהִיא דְּרָשָׁא דְּיָלוּד מַאֲכִיל דְּמֵהַאי טַעְמָא אָמְרִינַן לְקַמָּן דְּבַת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת דְּלָא מַאֲכִיל דְּהָתָם לֹא שַׁיָּךְ טַעְמָא דְּעֻבָּר בִּמְעֵי זָרָה זָר הוּא דַּאֲפִילּוּ זָר מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ וַאֲפִילּוּ מַמְזֵר כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת ד' סט:) מ"מ מִבַּעְיָא לֵיהּ לְעִנְיַן עֲבָדִים דְּאִיכָּא לְמֵימַר דַּוְקָא לְעִנְיַן אִמּוֹ דִּכְתַב בָּהּ קְרָא וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ דְּמִנַּהּ דָּרְשִׁינַן שֶׁמַּאֲכִיל אֶת אִמּוֹ דָּרְשִׁינַן יָלוּד מַאֲכִיל אֲבָל עֲבָדִים שֶׁאוֹכְלִים מִטַּעַם קִנְיַן כַּסְפּוֹ לָא קָאָמַר קְרָא יָלוּד מַאֲכִיל שֶׁאֵינוֹ יָלוּד לֹא: **הַיְנוּ** דְּקָאָמַר זוֹ שָׁמַעְתִּי כו' וְרַבָּנָן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ כֵּן הָווּ סָבְרִי דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּיָלוּד מַאֲכִיל: **אוֹכְלִין** בִּשְׁבִיל כָּל הַמִּשְׁפָּחָה כֻּלָּהּ ה"מ לְמֵימַר דְּטַעֲמָא דְּרַבָּנָן מִשּׁוּם דְּלָא סְבִירָא לְהוּ דְּרָשָׁא דְּשֶׁאִין יָלוּד אֵין מַאֲכִיל לְגַבֵּי עֲבָדִים וְלֵית לְהוּ נַמֵּי דְּעֻבָּר בִּמְעֵי זָרָה זָר הוּא אֶלָּא קַבָּלָה הָיְתָה בְּיָדוֹ דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּלָא זָכֵי בְּהוּ עֻבָּר וּקְצָת תֵּמַהּ דְּהָא מִסְתָמָא מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם עַד שֶׁיִּוָּלֵד הוּא לְעֻבָּר וְלֹא לִבְנֵי מִשְׁפָּחָה קָשֶׁה לְרִ"י דִּתְנַן בְּפֶרֶק יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה ד' מד.) דְּבֶן יוֹם אֶחָד פּוֹסֵל מִן הַתְּרוּמָה וּפָרִיךְ בַּגְּמָרָא מַאי אִרְיָא בֶּן יוֹם אֶחָד אֲפִי' עוֹבֵר נָמֵי וּמְשַׁנֵּי רַב שֵׁשֶׁת מַתְנִיתִין בְּכֹהֵן שֶׁיֵּשׁ לוֹ ב' נָשִׁים אַחַת גְּרוּשָׁה וְאַחַת שֶׁאֵינָהּ גְּרוּשָׁה וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים מִשֶּׁאֵינָהּ גְּרוּשָׁה וּבֶן יוֹם אֶחָד מִן הַגְּרוּשָׁה פּוֹסֵל בְּעַבְדֵי אָבִיו וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יוֹסֵי דְּאָמַר עֻבָּר נָמֵי פּוֹסֵל קמ"ל בֶּן יוֹם אֶחָד אִין עֻבָּר לָא וְהַשְׁתָּא לָמָּה לֵיהּ לְאוֹקְמֵי כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים אֲפִי' אֵין לוֹ אֶלָּא אַחַת גְּרוּשָׁה וְדַוְקָא בֶּן יוֹם אֶחָד אֲבָל עֻבָּר לָא דְּאוֹכְלִין בִּשְׁבִיל כָּל הַמִּשְׁפָּחָה כֻּלָּהּ לְרַבָּנָן ואר"י דְּרַב שֵׁשֶׁת לְטַעְמֵהּ דְּאִית לֵיהּ בְּמִי שֶׁמֵּת הַמְזַכֶּה לְעֻבָּר קָנָה וְלָא אָכְלִי בִּשְׁבִיל הַמִּשְׁפָּחָה וּלְהָכִי מוּקֵי בְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים מִשֶּׁאֵינָהּ גְּרוּשָׁה וְאֵין הָעֻבָּר שֶׁבִּמְעֵי גְּרוּשָׁה פּוֹסֵל מִשּׁוּם דְּלָא חָיְישִׁינַן לְמִעוּטָא דְּסָמוּךְ מִעוּטָא דְּמַפִּילוֹת לְמֶחֱצָה דִּנְקֵבוֹת וְהָווּ לְהוּ זְכָרִים מִעוּטָא כִּדְלְקַמָּן וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּר' יוֹסֵי דְּרַבִּי יוֹסֵי חָיֵשׁ לְמִעוּטָא וְאָתֵי שַׁפִּיר דִּבְפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת (ב"ב קמב. וְשָׁם) פָּרִיךְ לְמ"ד הַמְזַכֶּה לְעֻבָּר קָנָה מִדִּתְנַן בְּיוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מד. וְשָׁם) בֶּן יוֹם אֶחָד נוֹחֵל וּמַנְחִיל אֲבָל עוֹבֵר לֹא וְלָא פָּרִיךְ מֵרֵישָׁא דְּבֶן יוֹם אֶחָד פּוֹסֵל דְּאִיכָּא לְאוֹקְמָא בִּשְׁתֵּי נָשִׁים כו': **זוֹ** וּסְבִירָא לֵהּ אע"ג דִּשְׁמוּאֵל פְּסִיק בְּאע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף נט.) כְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר דְּאֵין אָדָם מַקְנֶה דשלב"ל שְׁמוּאֵל חָשִׁיב עוֹבֵר כְּבָא לָעוֹלָם:

מסורת הש״ס

א שב שמעתתא שמעתתא ו

ב כתובות ז:; בבא בתרא קמב:

ג תוספתא יבמות

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות הל׳ כו, טוש״ע אה״ע סי׳ פח סעי׳ ג:

ב מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ד, טור יו״ד סי׳ שלא:

ג מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ד, טור יו״ד סי׳ שלא:

ד מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ד, טור יו״ד סי׳ שלא, ש״ע אה״ע סי׳ פח סעי׳ ג:

ה מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ד, טור יו״ד סי׳ שלא, ש״ע אה״ע סי׳ פח סעי׳ ג:

אֵין חוֹשְׁשִׁין לְמִיעוּטָא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם קָסָבַר חוֹשְׁשִׁין לְמִיעוּטָא, דְּעָבְדִינַן לֵיהּ תַּקַּנְתָּא כְּרַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל. א(א)דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: יְתוֹמִים שֶׁבָּאוּ לַחֲלוֹק בְּנִכְסֵי אֲבִיהֶם, בֵּית דִּין מַעֲמִידִין לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, וּבוֹרֵר לָהֶם חֵלֶק יָפֶה. הִגְדִּילוּ — יְכוֹלִין לְמַחוֹת. וְרַב נַחְמָן דִּידֵיהּ אָמַר: הִגְדִּילוּ — אֵין יְכוֹלִין לְמַחוֹת, דְּאִם כֵּן מָה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה. (ב)לֵימָא דְּרַב נַחְמָן תַּנָּאֵי הִיא? לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַב נַחְמָן. וְהָכָא בְּחוֹשְׁשִׁין לְמִיעוּטָא קָמִיפַּלְגִי. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו: הַבַּת מַאֲכֶלֶת, הַבֵּן אֵינוֹ מַאֲכִיל. מַאי שְׁנָא בֵּן דְּלָא מַאֲכִיל — מִשּׁוּם חֶלְקוֹ שֶׁל עוּבָּר? בַּת נָמֵי לָא תַּאֲכִיל — מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עוּבָּר! אָמַר אַבָּיֵי: הָכָא בִּנְכָסִים מוּעָטִים עָסְקִינַן. וּכְגוֹן דְּאִיכָּא בֵּן בַּהֲדֵי בַּת, מָה נַפְשָׁךְ: אִי הַאי דִּמְעַבְּרָא בֵּן הוּא — לָא עֲדִיף מֵהַאי דְּקָאֵי. אִי בַּת הִיא, אַמַּאי אָכְלָה — בְּתַקַּנְתָּא דְּרַבָּנַן, כַּמָּה דְּלָא נְפַק לַאֲוִיר הָעוֹלָם לָא תַּקִּינוּ רַבָּנַן. ב בְּמַאי אוֹקֵימְתַּא — בִּנְכָסִים מוּעָטִים, אֵימָא סֵיפָא: שֶׁמָּא יִמָּצֵא הָעוּבָּר זָכָר, וְאֵין לַבָּנוֹת בִּמְקוֹם בֵּן כְּלוּם. אַדְּרַבָּה, נְכָסִים מוּעָטִים דְּבָנוֹת נִינְהוּ! סֵיפָא אֲתָאן לִנְכָסִים מְרוּבִּין. ג(ג)וּנְכָסִים מוּעָטִים דְּבָנוֹת נִינְהוּ? וְהָאָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: יְתוֹמִין שֶׁקָּדְמוּ וּמָכְרוּ בִּנְכָסִים מוּעָטִים — מַה שֶּׁמָּכְרוּ מָכְרוּ?! וְאֶלָּא, מַאי "בַּת" דְּקָתָנֵי — אֵם. אִי הָכִי, הַיְינוּ רַבִּי יוֹסֵי? כּוּלָּהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי קָתָנֵי לַהּ. ד(ד)מַתְנִי׳ הָעוּבָּר, וְהַיָּבָם, וְהָאֵירוּסִין, וְהַחֵרֵשׁ, וּבֶן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — פּוֹסְלִין, וְלֹא מַאֲכִילִין. ה(ה)סָפֵק שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד סָפֵק שֶׁאֵינוֹ, סָפֵק הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְסָפֵק שֶׁלֹּא הֵבִיא, ו(ו)נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל בַּת אָחִיו, וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵת רִאשׁוֹן — צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. ז גְּמָ׳ הָעוּבָּר. אִי בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל הִיא — פָּסֵיל לָהּ. "כִּנְעוּרֶיהָ" — פְּרָט לִמְעוּבֶּרֶת. אִי בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן הִיא — לֹא מַאֲכִיל לָהּ, יָלוּד — מַאֲכִיל, שֶׁאֵינוֹ יָלוּד — אֵינוֹ מַאֲכִיל. ח הַיָּבָם. אִי בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל הִיא — פָּסֵיל לָהּ. "וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ" — פְּרָט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם. אִי בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן הִיא — לָא מַאֲכֵיל לָהּ, "קִנְיַן כַּסְפּוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהָא קִנְיָן דְּאָחִיו הוּא. ט וְהָאֵירוּסִין. אִי בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל הִיא — פָּסֵיל לָהּ, דְּהָא

אֵין חוֹשְׁשִׁין לְמִעוּטָא לְשֶׁמָּא יְהֵא זָכָר וְיֵשׁ לוֹ חֵלֶק בָּהֶן דְּבָתַר רֻבָּא אָזְלִינַן וְרֻבָּא יוֹלְדוֹת אוֹ נְקֵבוֹת אוֹ מַפִּילוֹת כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: דְּעָבְדִינַן לֵיהּ תַּקַּנְתָּא בּוֹרְרִין לְעֻבָּר שְׁאָר נְכָסִים לְחֶלְקוֹ וְנִמְצְאוּ הָעֲבָדִים כֻּלָּן לְחַלֵּק הַנּוֹלָדִים אֲבָל הֵיכָא דְּכֻלָּן נְקֵבוֹת לֹא מָצִינוּ לְמֶעְבַּד תַּקַּנְתָּא שֶׁמָּא יְהֵא הָעֻבָּר זָכָר וִיהֵא הַכֹּל שֶׁלּוֹ: יְתוֹמִים קְטַנִּים שֶׁבָּאוּ לַחֲלֹק מַעֲמִידִין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וּבוֹרֵר כָּל אַפּוֹטְרוֹפּוֹס חֵלֶק אֶחָד יָפֶה לְחֶלְקוֹ: הִגְדִּילוּ הַיְּתוֹמִים יְכוֹלִים לִמְחוֹת וּמְהַנְיָא חֲלֻקָּה לְפֵרוֹת דְּעַד מְחָאָה: לֵימָא דְּרַב נַחְמָן תַּנָּאֵי הִיא מִדְּאָמַר ר׳ שִׁמְעוֹן זְכָרִים יֹאכְלוּ מִשּׁוּם תַּקַּנְתָּא דְּרַב נַחְמָן מִכְּלָל דת"ק דְּאָמַר עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל לֹא יֹאכְלוּ אֲפִי׳ בְּתַקַּנְתָּא קָאָמַר וְלֵית לֵיהּ דְּרַב נַחְמָן וְאֵינָן רַשָּׁאִין לַחֲלֹק עַד שֶׁיַּגְדִּילוּ: לָא דְּכֻלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַב נַחְמָן וְאִי דַּעֲבַד לְהוּ תַּקַּנְתָּא הָכִי נָמֵי דְּאָכְלִי אֲפִלּוּ לְתַנָּא קַמָּא וְהָכָא בִּדְלָא עֲבוּד תַּקַּנְתָּא פְּלִיגִי וְקָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן יֹאכְלוּ וְלָא חָיֵישׁ לְמִעוּטָא וְתַנָּא קַמָּא חָיֵישׁ לְמִעוּטָא: הַבַּת מַאֲכִיל קס"ד ה"ק אִם יֵשׁ כָּאן בַּת וְלֹא בֵּן מַאֲכִיל עֲבָדִים אֲבָל אִם זְכָרִים הֵם לֹא יֹאכְלוּ הָעֲבָדִים: בִּנְכָסִים מוּעָטִים דְּתִקּוּן רַבָּנָן הַבָּנוֹת יִזּוֹנוּ וְהַבָּנִים יִשְׁאֲלוּ עַל הַפְּתָחִים: וּכְגוֹן דְּאִיכָּא בֵּן בַּהֲדָהּ דְּהַךְ בַּת דְּהָווּ כּוּלְּהוּ בְּחֶזְקַת הַבֵּן מִדְּאוֹרַיְתָא דְּהַשְׁתָּא מִמָּה נַפְשָׁךְ אִי עֻבָּר זָכָר הוּא לָא עֲדִיף מֵהַאי דְּשַׁקְלִינְהוּ רַבָּנָן מִנֵּיהּ וְאוֹקְמִינְהוּ בִּרְשׁוּת בַּת וְאִי עֻבָּר בַּת הִיא כֵּיוָן דְּיֵשׁ בֵּן זָכָר לְפָנֵינוּ אֵין לְעֻבָּר נְקֵבָה חֵלֶק בָּהֶן אֶלָּא בְּתַקַּנְתָּא דְּרַבָּנָן וְכַמָּה דְּלָא נְפַק כו׳. וּלְהָכִי נְקַט בֵּן בַּהֲדָהּ דְּאִי לָא הֲוָה בֵּן אִית לֵיהּ זְכִיָּה לְעֻבָּר נְקֵבָה מִדְּאוֹרַיְתָא בַּנְּכָסִים בְּתוֹרַת יְרֻשָּׁה בַּהֲדֵי הַךְ בַּת וְהָכִי מְפָרֵשׁ מִלְּתָא דְּר׳ יִשְׁמָעֵאל הַבַּת עִם הַבֵּן מַאֲכֶלֶת אֲבָל אִם יֵשׁ בֵּן בְּלֹא בַּת אֵינוֹ מַאֲכִיל: מַה שֶּׁמָּכְרוּ מָכְרוּ וְכֵיוָן דִּלְעִנְיַן מְכִירָה בִּרְשׁוּתַיְהוּ קָיְמִי הֵיכִי אָכְלִי: אֶלָּא מַאי הַבַּת דְּקָתָנֵי אֵם וְהָכִי קָאָמַר הָאֵם מַאֲכֶלֶת עַבְדֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהָיְתָה אוֹכֶלֶת וְהַבֵּן אֵינוֹ מַאֲכִיל אֶת עַבְדֵי צֹאן בַּרְזֶל מִפְּנֵי חֶלְקוֹ שֶׁל עֻבָּר: מַתְנִי׳ הָעֻבָּר פּוֹסֵל בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּסֵּת לְיִשְׂרָאֵל וּמֵת וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת: וְאֵינוֹ מַאֲכִיל בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן וּמֵת וְהִנִּיחָהּ מְעֻבֶּרֶת: וְהַיָּבָם בַּת כֹּהֵן שׁוֹמֶרֶת לַיָּבָם יִשְׂרָאֵל פְּסָלָהּ מִתְּרוּמַת אָבִיהָ וּבַת יִשְׂרָאֵל שׁוֹמֶרֶת לְיָבָם כֹּהֵן אֵינוֹ מַאֲכִילָהּ: וְהָאֵרוּסִין בַּת כֹּהֵן מְאֹרֶסֶת לְיִשְׂרָאֵל פְּסָלָהּ וּבַת יִשְׂרָאֵל מְאֹרֶסֶת לְכֹהֵן אֵינוֹ מַאֲכִילָהּ: וּבֶן ט׳ שָׁנִים בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ לָהּ: סָפֵק שֶׁהוּא בֶּן ט׳ סָפֵק שֶׁאֵינוֹ הָוֵי נָמֵי כְּבֶן ט׳ וּפוֹסֵל וְאַמִּלְּתָא דִּלְעֵיל קָאֵי: סָפֵק שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת כו׳ לְעֵיל קָאֵי לְעִנְיַן הָאֵרוּסִין דְּקָתָנֵי פּוֹסְלִין וְהָכִי קָאָמַר קָטָן שֶׁקִּדֵּשׁ הָאִשָּׁה סָפֵק הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְקִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין סָפֵק שֶׁלֹּא הֵבִיא פּוֹסֵל בַּת כֹּהֵן הַמְאֹרֶסֶת לוֹ מִן הַתְּרוּמָה: נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל בַּת אָחִיו שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ סָפֵק הוּא מֵת תְּחִלָּה וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי אָחִיו וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ מִשּׁוּם צָרַת הַבַּת סָפֵק בַּת אָחִיו מֵתָה רִאשׁוֹנָה וּבִשְׁעַת נְפִילָה לַיָּבָם לָא הֲוַאי צָרָתָהּ צָרַת עֶרְוָה דִּתְנַן (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף ב:) וְכֻלָּן אִם מֵתוּ אוֹ מֵאֲנוּ צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת: צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת אַיְּידֵי דְּאַיְּירֵי בְּסָפֵק לְחוּמְרָא תָּנֵי לָהּ בַּהֲדַיְהוּ: גְּמ׳ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מַשְׁמַע בִּזְמַן שֶׁהִיא דּוֹמָה לִנְעוּרֶיהָ: יָלוּד מַאֲכִיל יִשְׂרְאֵלִית הָאוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת אֶלָּא אִם כֵּן יָלוּד. בֵּן מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ נַפְקָא לָן בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים [אֱמֹר פֶּרֶק ד] מִוִּילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלַחְמוֹ (וַיִּקְרָא כב) קְרִי בֵּהּ יַאֲכִילוּ וּמֵהָכָא יָלוּד הוּא דְּמִשְׁתַּמַּע: וְשָׁבָה פְּרָט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁאֵינָהּ בִּרְשׁוּתָהּ לָשׁוּב דְּהָא אֲגִידָא בֵּהּ:

אֵין חוֹשְׁשִׁין לְמִעוּטָא כו׳ הִקְשָׁה הָר"ר שְׁמוּאֵל בַּר׳ חַיִּים הָא כִּי הָוֵי נָמֵי נֵפֶל פָּסִיל כִּדְמוּכַח בְּפֶ׳ מִי שֶׁמֵּת (ב"ב דַּף קמב. וְשָׁם) דִּלְמַאן דְּאָמַר הַמְזַכֶּה לְעֻבָּר קָנָה זוֹכֶה הָעֻבָּר בְּנִכְסֵי אָבִיו עַד שֶׁתַּפִּיל הָאִשָּׁה דְּתַנְיָא (שָׁם) גַּבֵּי גֵּר שֶׁמֵּת וּבִזְבְּזוּ יִשְׂרָאֵל נְכָסָיו וְשָׁמְעוּ שֶׁאִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת וְהֶחֱזִירוּ וְאַחַר כָּךְ שָׁמְעוּ שֶׁהִפִּילָה וְהֶחֱזִיקוּ הֶחֱזִיק בַּשְּׁנִיָּה זָכָה בָּרִאשׁוֹנָה לֹא זָכָה ואר"י דְּהָכָא יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק שֶׁמָּא כְּבָר הוּא נֵפֶל וא"ת דְּהָכָא חָיֵישׁ רַבִּי יוֹסֵי לְמִעוּטָא וּבְפֶ׳ מִצְוַת חֲלִיצָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קה:) קָאָמַר דִּקְטַנָּה חוֹלֶצֶת וְאַמַּאי הָא אֵין עוֹלָה לְיִבּוּם כֵּיוָן דְּחָיֵישׁ לְמִעוּטָא דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תִּמָּצֵא אַיְלוֹנִית וְכֵיוָן דְּאֵין עוֹלָה לְיִבּוּם אֵין עוֹלָה לַחֲלִיצָה וי"ל דַּחֲשִׁיב עוֹלָה לְיִבּוּם כֵּיוָן דְּאִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר דְּאֵינָהּ אַיְלוֹנִית הָיְתָה יְכוֹלָה לְהִתְיַבֵּם וְלָא דָּמְיָא לְחוֹלֶצֶת תּוֹךְ ג׳ חֳדָשִׁים דַּאֲפִי׳ יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר דְּלָא מִעַבְּרָא לָא מַשְׁגְּחִינַן בֵּהּ וְא"ת דבפ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף יד:) לָא חָיֵישׁ ר׳ יוֹסֵי לְמִעוּטָא בְּתִינֹקֶת שֶׁנֶּאֶנְסָה ואר"י דִּבְרֵבָא דְּאִיתֵהּ קַמָּן כ"ע מוֹדוּ דְּלָא חָיְישִׁינַן לְמִעוּטָא וּמִיהוּ צ"ע בְּרֵישׁ הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת (ב"ב דַּף צג:) דְּאָזֵל רַבִּי יוֹסֵי בָּתַר רֻבָּא דִּזְרִיעָה לְהוֹצִיא מָמוֹן וְאַיְתִי מִנֵּהּ רְאָיָה לְרַב דְּאָמַר הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרֹב אַלְמָא לָא חָיֵישׁ רַבִּי יוֹסֵי לְמִעוּט לְעִנְיַן מָמוֹנָא וְכָל שֶׁכֵּן לְעִנְיַן אִסּוּרָא וְיֵשׁ לְחַלֵּק: **יְתוֹמִים** שֶׁבָּאוּ לַחֲלֹק כו׳ מְפֹרָשׁ בְּהַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין דַּף לד.): **מוּעָטִים** עָסְקִינַן אע"ג דְּפָסְקִינַן בְּפֶ׳ נַעֲרָה בִּכְתֻבּוֹת (דַּף נא.) דִּמְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת מִמְּקַרְקְעֵי וְלֹא מִמִּטַּלְטְלֵי סַגְיָא דְּהָכָא סְבָרָא דְּעַבְדָּא כִּמְקַרְקְעֵי דָּמֵי כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר בפ"ק דב"ק (דַּף יא: וְשָׁם) הֲלָכָה גּוֹבִין מִן הָעֲבָדִים וּמִיהוּ אֵין הֲלָכָה כֵּן אֶלָּא כְּרַב נַחְמָן דִּפְלִיג עֲלֵי׳ דקי"ל כְּכָל הָנֵי שְׁמַעְתָּתָא דְּשָׁלַח לֵיהּ ר׳ אַבָּא לְרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב דַּף קכח.) דְּמַסִּיק הָתָם דְּשָׁלַח לֵיהּ אֵין גּוֹבִין אֲבָל אֵין לוֹמַר דַּחֲשִׁיב עַבְדָּא כְּמִטַּלְטְלֵי וְסָבַר כְּרַבִּי דְּאָמַר בְּפֶרֶק נַעֲרָה (כְּתֻבּוֹת דַּף נא.) מְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת בֵּין מִמְּקַרְקְעֵי בֵּין מִמִּטַּלְטְלֵי דא"כ בְּסָמוּךְ דְּפָרִיךְ בְּמַאי אוֹקֵימְתַּא בִּנְכָסִים מוּעָטִים וְדֹחַק לוֹמַר דְּסֵיפָא אֲתָא לִנְכָסִים מְרֻבִּין ה"ל לְמֵימַר דְּסָבַר לָהּ ר"ש בֶּן יוֹחַאי כר"ש בֶּן אֶלְעָזָר דקי"ל (שָׁם) כְּוָתֵהּ דִּמְזוֹנֵי מְקַרְקְעֵי וְלָא מִמִּטַּלְטְלֵי: **שֶׁקָּדְמוּ** וּמָכְרוּ כו׳ מִלְּשׁוֹן קָדְמוּ מַשְׁמַע דְּאַיְירֵי שֶׁקָּדְמוּ לִמְכֹּר קֹדֶם שֶׁהֶחֱזִיקוּ בָּהֶן בֵּית דִּין לְצֹרֶךְ בָּנוֹת אֲבָל אֵין נִרְאֶה לְר"י דְּא"כ הֲוָה לֵיהּ לְאוֹקְמֵי כְּגוֹן שֶׁכְּבָר הֶחֱזִיקוּ בָּהֶן בָּנוֹת ע"פ ב"ד אֶלָּא אֵין שׁוּם חֲזָקָה מוֹעֶלֶת אֶלָּא קָדְמוּ קֹדֶם שֶׁיֹּאכְלוּ הַבָּנוֹת קָאָמַר וּמִיהוּ אר"י דְּיֵשׁ לִדְחוֹת דְּמַשְׁמַע לֵיהּ דְּבַת אוֹכֶלֶת מִיָּד אַחַר מִיתַת הַבַּעַל בְּלֹא הַחֲזָקָה עַל פִּי ב"ד: **מַה** שֶּׁמָּכְרוּ מָכְרוּ וְהַדָּמִים שֶׁלָּהֶם דְּאִם לֹא כֵּן בְּחֶזְקַת הַבָּנוֹת הֵן וְכֵן מַשְׁמַע בְּסוֹטָה (דַּף כא:) דַּחֲשִׁיב לֵיהּ רָשָׁע עָרוּם זֶה הַמַּשִּׂיא עֵצָה לִמְכֹּר בִּנְכָסִים מוּעָטִים: **קִנְיַן** כַּסְפּוֹ אָמַר רַחֲמָנָא וְהַאי קִנְיָן דְּאָחִיו הוּא אָמַר ר"ת דְּאַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא דְּמִדְּאוֹרַיְתָא מֵיכַל אָכְלָה דְּהָא לְמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה דְּפֶרֶק אַף עַל פִּי (כְּתֻבּוֹת דַּף נז. וְשָׁם) הֵיכָא דְּאָכְלָה בְּחַיֵּי הַבַּעַל אָכְלָה נָמֵי בְּחֶזְקַת הַיָּבָם וְדָיֵיק ר"ת מִדְּקָתָנֵי הָתָם וַאֲפִלּוּ כֻּלָּם בִּפְנֵי הַבַּעַל חָסֵר יוֹם אֶחָד מַשְׁמַע הָא כֻּלָּן בִּפְנֵי הַבַּעַל אוֹכֶלֶת וְעוֹד דְּתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא (דִּכְתֻבּוֹת פ"ה) זוֹ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה אֲבָל רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ אֵין הָאִשָּׁה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה עַד שֶׁתִּכָּנֵס לַחֻפָּה וְלֹא הַיְבָמָה עַד שֶׁתִּבָּעֵל מַשְׁמַע דִּלְמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה אוֹכֶלֶת וּבַיְרוּשַׁלְמִי דְּפֶרֶק אע"פ הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נִשְּׂאוּ אוֹ שֶׁמֵּתוּ בַּעֲלֵיהֶן אוֹכְלוֹת מִשֶּׁלּוֹ וְאוֹכְלוֹת בִּתְרוּמָה וְהַיְינוּ בְּלֹא בִּיאָה דְּאִי אַחַר בִּיאָה פְּשִׁיטָא דְּאִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה הִיא וְהַיְינוּ טַעְמָא דְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה דְּאֵינָהּ אוֹכֶלֶת הֵיכָא דְּלָא אָכְלָה מִשּׁוּם דְּאֵין חַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ אֶלָּא הֵיכָא דְּעָמַד בְּדִין וּבָרַח כִּדְאָמְרִינַן בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מא: וְשָׁם) וְלָא מְיַחֵד לָהּ דַּכְתָּא וּמִשּׁוּם סִמְפּוֹן נָמֵי אִיכָּא לְמֵיחַשׁ דְּשֶׁמָּא יֵשׁ סִמְפּוֹן וְלֹא הָיְתָה אִשְׁתּוֹ מֵעוֹלָם כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַן בְּחַיֵּי הַבַּעַל וְלֹא בָּרַח וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְעֻלָּא דְּאָמַר (כְּתֻבּוֹת דַּף נז:) טַעְמָא מִשּׁוּם שֶׁמָּא תַּשְׁקֶה כִּי אָכְלָה בְּחַיֵּי הַבַּעַל נָמֵי לָא תֵּיכוֹל כֵּיוָן דְּאֵין יָבָם חַיָּב בִּמְזוֹנוֹתֶיהָ לָא מְיַחֵד לָהּ דַּכְתָּא דְּאִיכָּא לְמֵימַר כֵּיוָן דְּזָכְתָה זָכְתָה אֲבָל קָשֶׁה דְּא"כ מַאי פָּרִיךְ בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף נז: וְשַׁאֲלָא מֵעַתָּה לָקִיט כֹּהֵן בְּבֵית יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאכַל בִּתְרוּמָה שָׁאנֵי לָקִיט דִּכְבָר אָכַל כָּל יְמֵי חַיָּיו וְי"ל דְּכֵיוָן דְּהִגִּיעַ זְמַן וְיִחֵד לָהּ דַּכְתָּא בְּבֵית אָבִיהָ שׁוּב אֵינָהּ זָזָה מִשָּׁם וְלָא דָּמְיָא לְלָקִיט כֹּהֵן בְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְא"ת וּמֵאַחַר דְּאָכְלָה מִדְּאוֹרַיְתָא מִפְּנֵי מָה אֲסָרוּהָ לְמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה עַד שֶׁתִּבָּעֵל אֲפִילּוּ נָפְלָה מִן הַנִּשּׂוּאִין הָא לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ תּוּ לְסִמְפּוֹן וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכֵיוָן דַּאֲסוּרָה אֲרוּסָה בְּהַגָּעַת זְמַן לְמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה אָסְרוּ נָמֵי יְבָמָה מִשּׁוּם דְּמִחַלְּפָא בָּהּ שֶׁשְּׁתֵּיהֶן זְמַן כְּנִיסָתָן לְאַלְתַּר וּמִיהוּ הָא דְּדָרְשִׁינַן לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף סו.) בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן דְּאָכְלָה בִּתְרוּמָה מִקִּנְיַן כַּסְפּוֹ דְּרָשָׁא גְּמוּרָה הִיא דְּהָא לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף נז.) דָּרְשִׁינַן מֵהָתָם פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת גֵּרִים שֶׁמַּאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה ואע"ג דבפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (ד׳ י: וְשָׁם) מַיְתֵי לָהּ מק"ו דְּבֶן בַּג בַּג וּנְשׂוּאָה דָּרֵישׁ בְּסִפְרֵי מִכָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ וְאִית דְּמַפִּיק לָהּ מֵאִתָּם וּבֵיתְכֶם הַהִיא דְּסִפְרֵי אַסְמַכְתָּא הוּא וְכַמָּה דְּרָשׁוֹת יֵשׁ בַּגְּמָרָא שֶׁדּוֹרֵשׁ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים וּבְסִפְרֵי מִפְּסוּקִים אֲחֵרִים וּמִיהוּ לֹא יִתְיַשֵּׁב הָא דְּמַיְתִי הַךְ אַסְמַכְתָּא דְּהַאי קִנְיָן דְּאָחִיו הוּא הָתָם בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף נח. וְשָׁם) דְּמַיְתֵי לָהּ עַל מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה דְּקָתָנֵי הַיָּבָם אֵין מַאֲכִיל לְפִי מַה שֶּׁפֵּרַשְׁנוּ דְּהַיְינוּ דַּוְקָא הֵיכָא דְּלָא אָכְלָה דְּמֵהַךְ דְּרָשָׁא אֲפִי׳ אָכְלָה בְּחַיֵּי הַבַּעַל לֹא תֹּאכַל בְּחַיֵּי הַיָּבָם וְאָמַר רַבֵּינוּ תָּם דְּהָתָם ה"פ קִנְיַן כַּסְפּוֹ אָמַר רַחֲמָנָא שֶׁאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה וְרַבָּנָן הוּא דְּתַקּוּן מִשְּׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ וּלְהַלָּן דְּאוֹכֶלֶת וְהַאי קִנְיָן דְּאָחִיו הוּא וְלָא תַּקּוּן רַבָּנָן שֶׁתֹּאכַל מֵחֲמַת הַיָּבָם אֶלָּא עַד שֶׁתִּבָּעֵל אִם לֹא שֶׁכְּבָר אָכְלָה בְּחַיֵּי הַבַּעַל:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ נחלות הל׳ ד, סמג עשין צו, טוש״ע חו״מ סי׳ רפט סעי׳ א:

ב מיי׳ פי״ט מהל׳ אישות הל׳ יז, סמג עשין כו, טוש״ע אה״ע סי׳ קיב סעי׳ יא:

ג מיי׳ פי״ט מהל׳ אישות הל׳ יט, סמג עשין פא, טוש״ע אה״ע סי׳ קיב סעי׳ יד:

ד מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ א, טור יו״ד סי׳ שלא:

ה מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ יא:

ו מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כב, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ ח:

ז מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ב, טור יו״ד סי׳ שלא:

ח מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:

ט מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ז:

מסורת הש״ס

א סנהדרין מה.; גיטין לג:; כתובות ק.; סוטה ח:; קידושין מב.

ב בבא מציעא פב.; שבועות מד:; בבא קמא צ.

ג כתובות קג.; בבא בתרא קמ.; סוטה כא:

ד תוספתא יבמות

ה משנה יבמות

ו לעיל לא.

גליון הש״ס

תוס׳ ד"ה אין חוששין וכו׳. וי"ל דחשיב עולה ליבום. עיין לעיל דף מא ע"ב:

בא"ד בסופו ויש לחלק. עי׳ בר"ן שבת פ׳ יט דף נט ע"ב ובב"י יו"ד סי׳ קצא בשם תשובת הר"ן וצ"ע:

תורה אור השלם

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ [ויקרא כב, יא]

דְּהָא קַנְיַהּ בַּהֲוָיָה. וְאִי בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן הִיא — לֹא מַאֲכִיל לָהּ מִשּׁוּם דְּעוּלָּא. [א]וְהַחֵרֵשׁ. אִי בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל הִיא — פָּסֵיל לַהּ, דְּהָא קַנְיַהּ בְּתַקַּנְתָּא דְרַבָּנַן. וְאִי בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן הִיא — לָא מַאֲכֵיל, "קִנְיַן כַּסְפּוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהַאי לָאו בַּר קִנְיָן הוּא. וּבֶן תֵּשַׁע שָׁנִים וְכוּ'. קָא סָלְקָא דַּעְתִּין, בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם לְבֶן תֵּשַׁע וְיוֹם אֶחָד. לְמַאי? אִי לְמִיפְסַל — קָטָן נָמֵי מִיפְסָל פָּסֵיל, אִי לְאוֹכוֹלֵי — גָּדוֹל נָמֵי לֹא מַאֲכִיל! [בג(א)]אָמַר אַבָּיֵי: הָכָא בְּיָבָם בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ עָסְקִינַן. דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא קַנְיָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וּמִדְּאוֹרָיְיתָא קַנְיָא לֵיהּ וּבִיאָתוֹ בִּיאָה, אֵימָא לוֹכֵיל, קָא מַשְׁמַע לַן עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּמַאֲמָר בְּגָדוֹל. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: אִי הָכִי, סֵיפָא דְּקָתָנֵי: סָפֵק בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד סָפֵק שֶׁאֵינוֹ — הַשְׁתָּא וַדַּאי בֶּן תֵּשַׁע לֹא מַאֲכִיל, סָפֵק מִיבַּעְיָא?! [דה(ב)]אֶלָּא אָמַר רָבָא: בְּבֶן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד דְּהָנָךְ פְּסוּלִים קָתָנֵי, דְּפָסְלִי בְּבִיאָתָן. וְכִדְתַנְיָא: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, גֵּר, עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, מִצְרִי וַאֲדוֹמִי, כּוּתִי, נָתִין, חָלָל וּמַמְזֵר שֶׁבָּאוּ עַל כֹּהֶנֶת לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית — פְּסָלוּהָ. וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: אִם אֵינָן רְאוּיִן לָבֹא בְּיִשְׂרָאֵל — הֲרֵי אֵלּוּ פּוֹסְלִים, מִכְּלָל דְּרֵישָׁא לָאו בִּפְסוּלִים עָסְקִינַן! רֵישָׁא פְּסוּלֵי קָהָל, סֵיפָא פְּסוּלֵי כְהוּנָּה. גּוּפָא: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, גֵּר, עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, מִצְרִי וַאֲדוֹמִי, כּוּתִי, נָתִין, חָלָל וּמַמְזֵר שֶׁבָּאוּ עַל כֹּהֶנֶת לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית — פְּסָלוּהָ. (ג)רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כֹּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל — פּוֹסֵל, כֹּל שֶׁאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל — אֵינוֹ פּוֹסֵל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֹּל שֶׁאַתָּה נוֹשֵׂא בִּתּוֹ — אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ, וְכֹל שֶׁאֵין אַתָּה נוֹשֵׂא בִּתּוֹ — אִי אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ. [ו]מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אָמַר קְרָא: "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר", כֵּיוָן שֶׁנִּבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ — פְּסָלָהּ. [ח]הַאי מִיבְּעֵי לֵיהּ דְּקָאָמַר רַחֲמָנָא בַּת כֹּהֵן דְּמִינַּסְבָא לְזָר — לָא תֵּיכוּל! הָהִיא, מִ"וְּשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל" נָפְקָא. מִדְּקָאָמַר רַחֲמָנָא: "וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ ... תֹּאכֵל", מִכְּלָל דְּמֵעִיקָּרָא לָא אָכְלָה. (ד)אִי מֵהַהִיא, הֲוָה אָמֵינָא: לָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה — עֲשֵׂה, כְּתַב רַחֲמָנָא הַאי לְלָאו. [לָאו] מִ"וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ" נָפְקָא.

הָהוּא

דְּקַנְיָה בַּהֲוָיָה וּמִשְּׁעַת הֲוָיָה אִפְּסִילָה כְּדִכְתִיב וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר: מִשּׁוּם דְּעוּלָּא בְּמַס' כְּתֻבּוֹת בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף נז:) דְּבַר תּוֹרָה אֲרוּסָה בַּת יִשְׂרָאֵל אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה דִּכְתִיב קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וּמַה טַּעַם אָמְרוּ אֵינָהּ אוֹכֶלֶת גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְמַזְּגוּ לָהּ כּוֹס בְּבֵית אָבִיהָ וְתֵלֵךְ וְתַשְׁקֶה לְאַחֶיהָ וְלַאֲחוֹתָהּ: בְּתַקַּנְתָּא דְּרַבָּנָן דְּחֵרֵשׁ אע"ג דְּלָאו בַּר דַּעַת הוּא תַּקִּינוּ בֵּהּ רַבָּנָן נִשּׂוּאִין לְקַמָּן בְּפֶ' חֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא (יְבָמוֹת דַּף קיב:): קס"ד בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם לְבֶן ט' וְלֹא בָּא עָלֶיהָ. וּלְמַאי הִלְכְתָא נְקַט בֶּן ט' אִי לְמִפְסַל לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּכֵיוָן דַּחֲזֵי לְבִיאָה פָּסֵיל לָהּ בְּזִקַּת יְבָמִין מַאי אִרְיָא בֶּן ט' אֲפִילּוּ קָטָן נָמֵי דְּלָא קָרֵינַן בָּהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ וְלַשְׁמְעִינַן בְּצִיר מִבֶּן ט': וְאִי לְאֲכוּלֵי כו' וְאִי לְהָכִי נְקַט בֶּן ט' לְאַשְׁמוֹעִינַן רְבוּתָא דְּאע"ג דַּחֲזֵי לְבִיאָה לֹא מַאֲכִיל יְבִמְתּוֹ בְּזִקָּתוֹ אֲפִילּוּ גָּדוֹל מַמָּשׁ לֹא מַאֲכִיל דְּלָאו קִנְיָנוֹ הוּא דְּהָא אַשְׁמַעִי' בְּגָדוֹל בְּרֵישָׁא דְּמַתְנִי': הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ דְּאִלּוּ גָּדוֹל הֲוָה אָכְלִי וְאַשְׁמוֹעִינַן רְבוּתָא דְּאע"ג דְּבִיאָתוֹ בִּיאָה לֹא מַאֲכִיל וּפוֹסְלִין דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִיתִין אַשְּׁאָרָא קָאֵי אַעֲבָר וְיָבָם בְּלֹא בִּיאָה וַאֲרוּסִין וְחֵרֵשׁ אֲבָל בֶּן ט' לָא נְקַט לֵיהּ אֶלָּא מִשּׁוּם וְאֵין מַאֲכִילִין: אִי הָכִי דְּמִשּׁוּם אֵינוֹ מַאֲכִיל נְקַט לֵיהּ לָמָּה לִי לְמִתְנֵי סֵיפָא דְּקָתָנֵי סָפֵק שֶׁהוּא בֶּן תִּשְׁעָה סָפֵק שֶׁאֵינוֹ הָוֵי נָמֵי כְּבֶן ט' הַשְׁתָּא וַדַּאי בֶּן ט' כו': פְּסוּלִין כְּגוֹן מַמְזֵר וְנָתִין וּמִשּׁוּם פּוֹסְלִין נְקַט לֵיהּ וְלֹא מַאֲכִילִין לֹא אֶבֶן ט' קָאֵי אֶלָּא אַשְּׁאָרָא עוּבֵר וְיָבָם אֵרוּסִין וְחֵרֵשׁ: בֶּן תִּשְׁעָה שֶׁהוּא גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי וְכוּ' דַּאֲסוּרִין לָבֹא בַּקָּהָל: מִצְרִי וַאֲדוֹמִי עַד דּוֹר שְׁלִישִׁי בַּעֲשֵׂה: כּוּתִי וְנָתִין בְּלֹא תִתְחַתֵּן בָּם דְּקָסָבַר גֵּרֵי אֲרָיוֹת הֵן: חָלָל פָּסוּל לִכְהֻנָּה: פְּסָלוּהָ אִם בַּת כֹּהֵן מִן הַתְּרוּמָה וּלְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית לִנָּשֵׂא לִכְהֻנָּה עוֹלָמִית: מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא דְּמַתְנִיתִין: סֵיפָא פְּסוּלֵי כְּהֻנָּה חָלָל. ואע"ג דְּקָתָנֵי שֶׁאֵינָן רְאוּיִן לָבֹא בְּיִשְׂרָאֵל לָא מַיְרֵי אֶלָּא בִּכְהֻנָּה דְּמֵרֵישָׁא הֲוָה אֲמִינָא פְּסוּלֵי קָהָל הוּא דְּפָסְלִי אֲבָל בִּיאַת חָלָל לֹא לְהָכִי תָּנֵי סֵיפָא מִשְׁנָה יַתִּירָא לְאַשְׁמוֹעִינַן חָלָל: פְּסָלוּהָ כֹּהֶנֶת מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא וּמִן הַכְּהֻנָּה לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית מִן הַכְּהֻנָּה: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כוּ' טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי וְרַבָּן שִׁמְעוֹן מְפָרֵשׁ לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין מַאי קָאָמְרִי וּמַאי פְּלֻגְתַּיְהוּ: לָאו מוּכָל זָר נָפְקָא וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ וְהַשְׁתָּא סָלְקָא דַעְתָּךְ דְּקָסָבַר דְּהַךְ בַּת כֹּהֵן נָמֵי מִשְׁתַּמַּע מִנֵּהּ הוֹאִיל וְנִיסַּת לְיִשְׂרָאֵל:

אִי בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל הִיא פָּסֵל לַהּ דְּהָא קַנְיַהּ בְּהָא הֲוָיָה מִתּוֹךְ הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע דְּמִקְּרָא דְּמִכִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר נָפְקָא כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וּמִיהוּ לְקַמָּן מַפִּיק לָהּ מִוְּשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ מִכְּלָל דְּמֵעִקָּרָא לָא אָכְלָה וְכִי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר מוּקְמִינַן לְנִבְעֲלָה לִפְסוּל לָהּ פְּסָלָהּ וְהָכָא הַהוּא דְּרָשָׁא הַפְּשׁוּטָה נְקַט דְּאִי לָאו דְּנָפְקָא לָן מוּשָׁבָה הֲוָה מוּקְמִינַן לַאֲרוּסִין דְּפָסְלִי וְכֵן דֶּרֶךְ הַגְּמָרָא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְעוֹד אָמַר ר"י דְּמִשּׁוּם דְּמֵהַאי קְרָא דְּכִי תִהְיֶה דָּרְשִׁינַן נָמֵי דְּאֵינָהּ חוֹזֶרֶת בַּהֲוָיָה דַּאֲרוּסִין לְחָזֶה וְשׁוֹק לְהָכִי נַקְטֵהּ נָמֵי הָכָא: **קָנְיָא** לֵיהּ לָאו דַּוְקָא אֶלָּא כְּלוֹמַר זְקוּקָה לוֹ דְּבִיאַת בֶּן תֵּשַׁע לָא הָוֵי אֶלָּא כְּמַאֲמָר בְּעָלְמָא וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יט.) מְמַעֲטִין לֵיהּ דְּלָא קָנְיָא מִקְּרָא דְּאֵשֶׁת אִישׁ פְּרָט לְאֵשֶׁת קָטָן וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי חַזְיָא לֵיהּ וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא זְקוּקָה וּבִיאָתוֹ בִּיאָה וְלָא בָּעֵינַן כַּוָּנָה בִּיבָמָה קס"ד דְּקָנֵי לָהּ מִדְּאוֹרַיְתָא וְלוֹכֵל קָא מַשְׁמָע לַן דְּלָא מִשּׁוּם דְּלָא קָנֵי לָהּ: **רֵישָׁא** פְּסוּלֵי כְּהֻנָּה סֵיפָא פְּסוּלֵי קָהָל וְכֵן גִּרְסַת ר"ח וְלָא כַּסְּפָרִים דְּגָרְסִי אִיפְּכָא דְּהָא קָתָנֵי סֵיפָא וְאִם אֵינוֹ רָאוּי לָבֹא בְּיִשְׂרָאֵל וא"ת וְכֵיוָן דִּתְנָא רֵישָׁא פְּסוּל כְּהֻנָּה לָמָּה לִי לְמִתְנֵי בְּסֵיפָא פְּסוּל קָהָל דכ"שׁ הוּא וְיֵשׁ לוֹמַר דִּתְנָא סֵיפָא לְגַלּוּיֵי אַרֵישָׁא שֶׁלֹּא תֹּאמַר רֵישָׁא פְּסוּלֵי קָהָל דַּוְקָא וְאִם תֹּאמַר וְסָפֵק בֶּן ט' הֵיאַךְ פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ נוֹקְמֶיהָ אַחֲזָקָה קַמַּיְיתָא דַּהֲוָה פָּחוֹת מִבֶּן תִּשְׁעָה וְנוֹקֵי אִתְּתָא בְּחֶזְקַת כַּשְׁרוּת וּמִיהוּ לִכְהֻנָּה נִיחָא דְּלָא אָזְלִינַן בָּתַר חֲזָקָה לְיוּחֲסִין כִּדְקָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּפֶרֶק קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת (דַּף יג.) לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין אֶלָּא הִיא בְּחֶזְקַת בְּעוּלָה לְנָתִין וּמַמְזֵר וְאַפֵּי' בְּרוֹב כְּשֵׁרִים אֶצְלָהּ כִּדְאָמַר הָתָם וְלָא מוּקְמִינַן לָהּ אַחֲזָקָה וַאֲפִלּוּ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמַכְשְׁרִי הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּאָמְרָה לְכָשֵׁר נִבְעַלְתִּי אֲבָל הָכָא דְּלָא יָדְעָה אִם הוּא בֶּן תִּשְׁעָה לֹא אֲבָל לִתְרוּמָה קַשְׁיָא אַמַּאי לָא מוּקְמִינַן לְהוּ אַחֲזָקָה דַּאֲפִילּוּ לְעִנְיַן תְּרוּמָה אַיְּרֵי כְּמוֹ לְעִנְיַן. עֲבָדִים וְלִתְרוּמָה מוּקְמִינַן אַחֲזָקָה דְּהָא בִּכְתֻבּוֹת בפ"ב (דַּף כו. וְשָׁם) גַּבֵּי מַחְזָק לַן בַּאֲבוּהּ דְּהַאי דְּכֹהֵן הוּא וּנְפַק עֲלֵהּ קָלָא דְּבֶן גְּרוּשָׁה הוּא כוּ' וּמוֹקֵי לָהּ בִּתְרֵי וּתְרֵי מַשְׁמַע דְּאִי לָאו מִשּׁוּם זִילוּתָא דְּבֵי דִינָא הֲוָה מַסְקִי לֵיהּ לְכֻלֵּי עָלְמָא וְהַיְנוּ לְעִנְיַן תְּרוּמָה דְּאִי לִכְהֻנָּה לָא מַסְּקִינַן לֵיהּ בִּתְרֵי וּתְרֵי כִּדְמוּכַח בְּקִדּוּשִׁין בְּהָאוֹמֵר (דַּף סו.) גַּבֵּי עֻבְדָּא דְּיַנַּאי הַמֶּלֶךְ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא כְּגוֹן דְּהַשְׁתָּא דְּאָתֵי קַמַּן הָוֵי וַדַּאי בֶּן תִּשְׁעָה אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה סָפֵק כְּשֶׁבָּא עָלֶיהָ לָא מוּקְמִינַן לֵיהּ אַחֲזָקָה קַמַּיְיתָא אֶלָּא אָזְלִינַן בָּתַר הַשְׁתָּא שֶׁהוּא וַדַּאי בֶּן תִּשְׁעָה דַּחֲזָקָה קַמַּיְיתָא אִתְרַע לֵיהּ:

מסורת הש״ס

א קידושין יט.

ב תוספתא יבמות; קידושין עד: תוספתא נדה

ג קידושין עח.

ד חגיגה י:

תורה אור השלם

וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: [ויקרא כב, יא]

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל: [ויקרא כב, יב]

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ: [ויקרא כב, יג]

וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ: [ויקרא כב, י]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט׳ מהל׳ תרומות הל׳ ט:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעי׳ א:

ד מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ יא, טור יו״ד סי׳ שלא:

ה מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, סמג לאוין קב, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ ח:

ו מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ז:

ז מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ י:

ח מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:

הָהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְגוּפֵיהּ! תְּרֵי "וְכָל זָר" כְּתִיבִי. (א)וְאַכַּתִּי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: "וְכָל זָר" — זָרוּת אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא אֲנִינוּת! דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא מִן "זָר" "וְכָל זָר" נָפְקָא. א(ב)וְאַכַּתִּי מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת — חוֹזֶרֶת לִתְרוּמָה וְאֵינָהּ חוֹזֶרֶת לְחָזֶה וָשׁוֹק. וְאָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רָבִינָא בַּר רַב שֵׁילָא: מַאי קְרָא, דִּכְתִיב: "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִיא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל" — לֹא תֹאכַל בַּמּוּרָם מִן הַקֳּדָשִׁים. [ב]אִם כֵּן, לִכְתּוֹב קְרָא: "הִיא בַּקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכַל". מַאי "בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים"? שָׁמְעַתְּ מִינַּהּ תַּרְתֵּי. (ג)אַשְׁכְּחַן כֹּהֶנֶת — לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית מְנָלַן? כִּדְאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב — "בַּת" "וּבַת", הָכָא נָמֵי — "בַּת" "וּבַת". כְּמַאן — כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּדָרֵישׁ וָוִין? אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, כּוּלֵּיהּ "וּבַת" קְרָא יַתִּירָא הוּא. אַשְׁכְּחַן לִתְרוּמָה, לִכְהוּנָּה מְנָלַן? אַטּוּ לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית לָא לִכְהוּנָּה מְרַבֵּינַן לְהוּ? דְּאִי לִתְרוּמָה, בְּנוֹת מֵיכַל תְּרוּמָה נִינְהוּ? אַלְמָה לָא, מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּקָאָכְלָה בִּשְׁבִיל בְּנָהּ. בִּשְׁבִיל בְּנָהּ קַל וָחוֹמֶר: וּמָה כֹּהֶנֶת, דְּבִקְדוּשָּׁה דְּנַפְשַׁהּ אָכְלָה — פָּסֵיל לָהּ, לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית, דְּלָא אָכְלָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל בְּנָהּ — לֹא כָּל שֶׁכֵּן? ג(ד)וְהִיא הַנּוֹתֶנֶת: כֹּהֶנֶת דְּקַדִּישׁ גּוּפַהּ — פָּסֵיל לַהּ, הָא, דְּלָא קַדִּישׁ גּוּפַהּ — לָא פָּסֵיל לַהּ. אֶלָּא לִכְהוּנָּה, קַל וָחוֹמֶר מִגְּרוּשָׁה: וּמָה גְּרוּשָׁה שֶׁמּוּתֶּרֶת בִּתְרוּמָה — אֲסוּרָה לִכְהוּנָּה, זוֹ שֶׁאֲסוּרָה בִּתְרוּמָה — אֵינוֹ דִּין שֶׁפְּסוּלָה לִכְהוּנָּה?! וְכִי מַזְהִירִין מִן הַדִּין? גִּלּוּי מִילְּתָא בְּעָלְמָא הוּא. וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ — חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת, "כִּי תִהְיֶה" אָמַר רַחֲמָנָא: הָנָךְ דְּאִית בְּהוּ הֲוָיָה. חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת לָאו בְּנֵי הֲוָיָה. (ה)אִי הָכִי, גּוֹי וְעֶבֶד לָא לִיפְסְלוּ! הָנָךְ פָּסְלִי מִדְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מִנַּיִן לְגוֹי וְעֶבֶד שֶׁבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל וְעַל כֹּהֶנֶת וּלְוִיָּה, שֶׁפְּסָלוּהָ — שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְגוֹ'" —

מִי

הַאי מִבְּעֵי לֵהּ לְגוּפֵהּ לְזָר גָּמוּר אֲבָל הַךְ דְּלָאו זָרָה הִיא אִצְטְרִיכָא וּבַת כֹּהֵן לְאָסְרָהּ: תְּרֵי וְכָל זָר כְּתִיבִי וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ (וַיִּקְרָא כ"ב:י"ג) וְעוֹד גַּבֵּי בַּת כֹּהֵן כְּתִיב וְשָׁבָה אֶל וְגוֹ' מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ (שָׁם) וּמֵהָכָא תִּפּוֹק לָאו לְבַת כֹּהֵן הַנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל לְאָסְרָהּ תַּחַת בַּעֲלָהּ לִתְרוּמָה: דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּר' חֲנִינָא בְּפֶרֶק הֶעָרֵל לְהַתִּיר אוֹנֵן בִּתְרוּמָה: וְאַכַּתִּי הַאי דְּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה מִבְּעֵי לֵהּ לְלִקּוּחִין גְּמוּרִים וּלְאַשְׁמוֹעִינַן כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ בְּמִיתַת הַבַּעַל וְזֶרַע אֵין לָהּ אֵינָהּ חוֹזֶרֶת לְחָזֶה וָשׁוֹק שֶׁל שְׁלָמִים לֶאֱכֹל כִּשְׁאָר אֲחָיוֹת הָאוֹכְלוֹת כִּדְכְתִי' אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ (וַיִּקְרָא י':ט'): אַשְׁכְּחַן כֹּהֶנֶת דְּמִפַּסְלָא לִתְרוּמָה בְּבִיאַת פָּסוּל: כדא"ר אַבָּא בְּפֶ' יֵשׁ מֻתָּרוֹת: ר' עֲקִיבָא דּוֹרֵשׁ וָוִין בְּסַנְהֶדְרִין בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין ד' נא:) יִשְׁמָעֵאל אֲחִי בַּת וּבַת אֲנִי דּוֹרֵשׁ: כֻּלֵּהּ וּבַת קְרָא יַתִּירָא הוּא דְּהָא כְּתִיב לְעֵיל מִנֵּהּ וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ וְגוֹ' וִילִיד בֵּיתוֹ וּמָצֵי לְמִכְתַּב אַבָּתְרֵהּ וְכִי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר: לִכְהֻנָּה מִנַּלַן שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא עוֹד לְכֹהֵן מִשֶּׁבָּא עָלֶיהָ פָּסוּל: אַלְמָה לָא בִּתְמִיהַּ. וְהָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּקָאָכְלָה בִּשְׁבִיל בְּנָהּ וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאִם תִּבָּעֵל לְפָסוּל לָהּ תֵּאָסֵר: ק"ו וְלָא אִצְטְרִיךְ וּבַת לְרִבּוּיָהּ: וְהִיא הַנּוֹתֶנֶת קוּשְׁיָא הִיא כְּלוֹמַר אִצְטְרִיךְ לְרִבּוּיָהּ דק"ו הַהוּא דְּקִלַּפְתְּ מִנֵּהּ אִסּוּרָא הִיא הַמִּדָּה נוֹתֶנֶת הַדִּין לְהַתִּיר וְלֹא לֶאֱסֹר כֹּהֶנֶת דְּקַדֵּישׁ גּוּפָהּ כו': וְכִי מַזְהִירִים מִן הַדִּין מִדִּין ק"ו לְאוֹקְמֵהּ בְּלָאו גָּמוּר הָא קיי"ל (מַכּוֹת דַּף יז:) דְּאֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין: גִּלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא וְלָאו מֵילַף מִנֵּהּ יָלְפִינַן לָאו לִכְהֻנָּה מִתְּרוּמָה דְּמִמֵּילָא כֵּיוָן דְּאִפַּסְלָה לִתְרוּמָה אִפַּסְלָה לִכְהֻנָּה דִּתְרוּמָה הַיְנוּ קְדֻשַּׁת כְּהֻנָּה: וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ חַיָּבֵי כָרֵתוֹת שֶׁאִם בָּא עָלֶיהָ אָחִיהָ פְּסָלָה מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׂא אֲבָל חַיָּבֵי לָאוִין כֵּיוָן דְּתָפְסִי לְהוּ בָּהּ קִדּוּשֵׁי לָא פָּסְלִי לָהּ וְכוּתִי וְנָתִין וּמַמְזֵר דְּפָסְלִי מְנָלַן: הָנָךְ דְּאִית בְּהוּ הֲוָיָה מִדְּאַפְּקָהּ לְהַךְ בִּיאָה בִּלְשׁוֹן הֲוָיָה שְׁמַע מִנֵּהּ בִּבְנֵי קִדּוּשִׁין מַשְׁתַּעֵי קְרָא וְאַפֶּ"ה פָּסְלִי: לְאַפּוֹקֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת ל"ג: חַיָּבֵי כָרֵתוֹת לָאו בְּנֵי הֲוָיָה נִינְהוּ בְּקִדּוּשִׁין בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ (ד' סז:): אִי הָכִי אֵימָא קְרָא דַּוְקָא בְּנֵי קִדּוּשִׁין נְקַט וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד לָא פָּסְלִי. וה"ה דְּמָצֵי נָמֵי לְמֵימַר חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת לָא לִיפְסְלִי אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאַיְּרֵי בְּהוּ לְעֵיל דְּקָתָנֵי כּוּתִי הַיְנוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּבְמַתְנִיתִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סט:) תְּנַן הָעֶבֶד פּוֹסֵל מִשּׁוּם בִּיאָה: עֶבֶד כְּנַעֲנִי לֵית לֵהּ קִדּוּשִׁין דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית כ"ב:ה') עִם הַחֲמוֹר עַם הַדּוֹמֶה לַחֲמוֹר. עוֹבֵד כּוֹכָבִים לֵית לֵהּ קִדּוּשִׁין דְּאָמְרִינַן (סַנְהֶדְרִין דַּף נב:) אֵשֶׁת רֵעֵהוּ פְּרָט לְאֵשֶׁת אֲחֵרִים וּבִשְׁאִלְתּוֹת דְּרַב אַחַאי יָלֵיף לָהּ מִדְּתָנֵי רַב חֲנַנְיָא (שָׁם נז:) בְּעוּלַת בַּעַל יֵשׁ לָהֶן מִדֵּי אַחֲרִינָא לָא וְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל מַקִּישׁ הֲוָיוֹת לְהַדְדֵי מַאן דְּאִית לֵהּ קִדּוּשֵׁי כֶּסֶף וּשְׁטָר אִית לֵהּ בָּהּ קִדּוּשֵׁי בִּיאָה אֲבָל עוֹבֵד כּוֹכָבִים דְּלֵית לֵהּ קִדּוּשֵׁי כֶּסֶף וּשְׁטָר לֵית לֵהּ קִדּוּשֵׁי בִּיאָה. וּמְשַׁנֵּי פְּסִיל מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן וּמֵהַאי קְרָא גּוּפֵהּ מַשְׁתַּמְעֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת לִפְסוּלָא: וְאִית דִּמְפָרְשִׁי וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ חַיָּבֵי כָרֵתוֹת נָמֵי מ"ש דְּלָא תָּנֵי לְהוּ לְעֵיל. וּמְשַׁנֵּי כִּי תִהְיֶה כְּתִיב מִדְּאַפְּקָהּ רַחֲמָנָא לִבְעִילָה בִּלְשׁוֹן הֲוָיָה לָא פְּסִיל מִתְּרוּמָה אֶלָּא בַּר קִדּוּשֵׁי דַּוְקָא דִּבְנֵי הֲוָיָה לְאַפּוֹקֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת דְּלָאו בְּנֵי הֲוָיָה נִינְהוּ כו' וּסְבִירָא לְהוּ דְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת לָא פָּסְלִי. וְקַשְׁיָא לִי בְּגַוֵּהּ טוּבָא חֲדָא (דִּתְמִיהַּ הִיא דְּהָא חֲמִירֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת מֵחַיָּבֵי לָאוִין וְעוֹד) דִּתְנַן בְּפֶ' ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לג:) אִם הָיוּ כֹּהֲנוֹת נִפְסְלוּ מִתְּרוּמָה בִּבְעִילַת אֵשֶׁת אִישׁ וְעוֹד ק"ו חַיָּבֵי לָאוִין פָּסְלִי חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת לָא פָּסְלִי וְעוֹד הָא אָמְרִינַן בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עז:) דְּכֹהֵן הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ עֲשָׂאָהּ זוֹנָה וְכֵיוָן דְּזוֹנָה הִיא בְּעִילָתוֹ פּוֹסַלְתָּהּ דְּתַנְיָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צא.) לְוִיָּה שֶׁנִּשְׁבֵּית אוֹ שֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זְנוּת נוֹתְנִים לָהּ מַעֲשֵׂר וְאוֹכֶלֶת לְוִיָּה אִין אֲבָל תְּרוּמָה לְכֹהֶנֶת לֹא וְעוֹד הָא תְּנַן בְּמַתְנִיתִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סט:) מַמְזֵר פּוֹסֵל וּמַאֲכִיל וְלָא מַשְׁכַּחַת לָהּ אֶלָּא בְּאֵם אִמּוֹ וְאִי חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת לָא פָּסְלִי בְּבִיאָתָם מַשְׁכַּחַת לָהּ דְּמַמְזֵר פּוֹסֵל וּמַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ כֵּיצַד בַּת כֹּהֵן שֶׁבָּא עָלֶיהָ אָחִיהָ מֵאִמָּהּ וְהוּא יִשְׂרָאֵל וְיָלְדָה לוֹ בֵּן פּוֹסֵל מִן הַתְּרוּמָה וּבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא עָלֶיהָ אָחִיהָ מֵאִמָּהּ כֹּהֵן וְיָלְדָה לוֹ בֵּן הֲרֵי זֶה מַמְזֵר וּמַאֲכִילָהּ אֶלָּא מִדְּלָא נְקַט אִמּוֹ ש"מ בִּיאַת אָחִיהָ אַפֵּי' בְּלֹא יָלְדָה נָמֵי פּוֹסַלְתָּהּ: שֶׁפְּסָלוּהָ מִן הַתְּרוּמָה:

לֵימָא קְרָא הִיא בַּקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכַל פֵּי' דְּאִי לִתְרוּמָה לְחוּדָהּ אֲתָא א"כ לֵימָא קְרָא הִיא בְּקֳדָשִׁים דְּכֻלָּהּ פָּרַשְׁתָּא לִתְרוּמָה קָדָרֵישׁ וּמִדִּכְתִיב בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים שְׁמַע מִנָּהּ דִּלְמוּרָם מִן הַקֳּדָשִׁים נָמֵי אֲתָא וְאִם תֹּאמַר וְאֵימָא דְּכוּלֵּיהּ לְהָכִי אֲתָא לוֹמַר שֶׁאֵין חוֹזֶרֶת לְחָזֶה וָשׁוֹק וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דִּפְשָׁטָא דִּקְרָא אַיְּרֵי בִּתְרוּמָה דְּאַיְּרֵי בָּהּ בְּכָל הַפָּרָשָׁה:

רַבִּי עֲקִיבָא דְּדָרֵישׁ וָוִין בְּסַנְהֶדְרִין פֶּרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נא.) רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֲחִי בַּת וּבַת אֲנִי דּוֹרֵשׁ: **כְּמַאן** כְּר' עֲקִיבָא דְּדָרֵשׁ וָוִין הַק' הר' משֶׁה מריגנשבור"ג דְּמַאן תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵהּ דְּר' עֲקִיבָא הָתָם גַּבֵּי בַּת וּבַת בְּפֶ' אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נא:) רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְהָתָם בְּהַהִיא שְׁמַעְתָּא גּוּפָא אָמְרִינַן וְר' יִשְׁמָעֵאל הַאי בַּת וּבַת מַאי דָּרֵישׁ בֵּהּ לְרַבּוֹת בַּת בַּעֲלֵי מוּמִין אַלְמָא דְּר' יִשְׁמָעֵאל נָמֵי דָּרֵישׁ וַי וְתֵרֵץ דה"פ כְּמַאן כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּדָרֵשׁ וָוֵי דְּמוּקֵי וָיו דְּבַת לְרַבּוֹת נְשׂוּאָה וְלֹא מַצְרִיךְ לְרַבּוֹת בַּת בַּעֲלֵי מוּמִין וְהוּא הַדִּין דִּמְרַבֶּה הָכָא לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית אֲבָל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּמַצְרִיךְ הָתָם לְרַבּוֹת בַּת בַּעֲלֵי מוּמִין כִּדְקָאָמַר לְפִי שֶׁמָּצִינוּ שֶׁחִלֵּק הַכָּתוּב בֵּין תְּמִימִם לְבַעֲלֵי מוּמִין יָכוֹל נַחְלֹק בִּבְנוֹתֵיהֶן ה"נ יְהֵא צָרִיךְ כָּאן לְרַבּוֹת בַּת בַּעֲלֵי מוּמִין וְלָא נוֹקְמֶיהָ לְרַבּוֹת לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית וק"ק בְּסָמוּךְ דְּקָאָמַר ר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' יִשְׁמָעֵאל מִנַּיִן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד שֶׁבָּאוּ עַל כֹּהֶנֶת לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית כו' וּמְרַבֵּינַן (לֵיהּ) לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית מוּבַת וּפָרִיךְ כְּמַאן כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּדָרֵשׁ וָוֵי טְפֵי הֲוָה לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי דְּר' יִשְׁמָעֵאל אַדְּר' יִשְׁמָעֵאל דְּהֵיכִי דָּרֵישׁ מוּבַת לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית וְהָא אִצְטְרִיךְ לְבַת בַּעֲלֵי מוּמִין כִּדְדָרֵשׁ הָתָם ואר"י דְּלָא נְקַט הָכָא ר' עֲקִיבָא לְאַפּוֹקֵי ר' יִשְׁמָעֵאל דְּהָא ר' יִשְׁמָעֵאל נָמֵי דָּרֵישׁ וַי אֶלָּא לְאַפּוֹקֵי שְׁאָר תַּנָּאֵי דְּלָא דָּרְשֵׁי וַי בְּעָלְמָא תֵּדַע דְּלָא קָאָמַר אַפֵּי' תֵּימָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֶלָּא אֲפִלּוּ תֵּימָא רַבָּנַן וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּר' יִשְׁמָעֵאל לָא דָּרֵישׁ וַי וְהָא דְּקָאָמַר בְּסַנְהֶדְרִין (שָׁם:) וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל הַאי בַּת וּבַת מַאי עָבִיד לֵיהּ לָא מַסִּיק הָכִי אֶלָּא לְיַשֵּׁב דְּרָשָׁא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְמַאן דְּדָרֵשׁ וַי: **עוֹבֵד** כּוֹכָבִים וְעֶבֶד דְּלָאו בְּנֵי הֲוָיָה נִינְהוּ לָא לִפְסְלוּ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דה"ה דה"מ לְמֵימַר נָמֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת לֹא לִפְסְלוּ אֶלָּא נְקַט עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד מִשּׁוּם דְּאַיְּרֵי בְּהוּ לְעֵיל דְּקָתָנֵי כּוּתִי דְּהַיְנוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּבְמַתְנִי' (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף סט:) תְּנַן הָעֶבֶד פּוֹסֵל מִשּׁוּם בִּיאָה וּמְשַׁנֵּי דְּפָסְלִי מִדְּר' יוֹחָנָן כו' וּמֵהַאי קְרָא מִשְׁתַּמְעֵי נָמֵי חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וְק' לר"י דְּכָל הֵיכָא דְּקָתָנֵי כּוּתִי לָאו בְּתוֹרַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים נָקֵט לֵיהּ אֶלָּא לִפְסוּלָא בְּעָלְמָא כִּי הַהִיא דִּתְנַן (קִדּוּשִׁין דַּף עד.) אֵלּוּ הַסְּפֵקוֹת שְׁתוּקִי וַאֲסוּפִי וְכוּתִי וּבְאֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף כט. וְשָׁם) דִּתְנַן הַבָּא עַל הַמַּמְזֶרֶת וְהַנְּתִינָה וְהַכּוּתִית יֵשׁ לָהֶן קְנָס וְדַיְקִינַן בְּפֶ' שׁוֹר שֶׁנָּגַח ד' וָה' (ב"ק דַּף לח: וְשָׁם) דְּקָסָבַר כּוּתִים גֵּרֵי אֱמֶת הֵן מִדְּיֵשׁ לָהֶן קְנָס וְעוֹד ר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם ר' יִשְׁמָעֵאל דִּנְקַט עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד אַמַּאי לֹא נְקַט חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וְנִרְאֶה לר"י דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ לְהַשַּׁ"ס דְּעִקַּר קְרָא דִּלְאִישׁ זָר אַיְּרֵי בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת כִּדְאָמַר פ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עה:) גַּבֵּי עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַשְׁתָּא מַמְזֵר הָוֵי מִפְסַל בְּבִיאָתוֹ מִבַּעְיָא וַאֲפִילּוּ לְר' יְהוֹשֻׁעַ דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת מ"מ כֵּיוָן דַּחֲמִירֵי חֲשִׁיבֵי לְאִישׁ זָר וְאַפֵּי' אוֹתָם חַיָּבֵי כְּרִיתוֹת דְּלָא הָווּ זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא כֵּיוָן דְּעִקַּר קְרָא בְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת אַיְּרֵי וְהָכִי פָּרִיךְ וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ חַיָּבֵי כָרֵתוֹת דַּוְקָא וְלֹא חַיָּבֵי לָאוִין וּמְשַׁנֵּי כִּי תִהְיֶה אָמַר רַחֲמָנָא לְרַבּוֹת חַיָּבֵי לָאוִין וּמִיהוּ חַיָּבֵי לָאוִין כֵּיוָן דְּלָא חֲמִירֵי בָּעֵינַן דְּלֶהֱוֵי זָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא כִּדְלְקַמָּן וּפָרִיךְ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד דְּלָאו בְּנֵי הֲוָיָה נִינְהוּ לָא לִפְסְלוּ דְּלָא אִתְרַבּוּ מִכִּי תִהְיֶה וְזָרִים נָמֵי לָא אִקְרוּ דְּאֵין בָּהֶם מַמְזֵרוּת וְלָא חֲמִירֵי דְּאֵין בָּהֶם אֶלָּא לָאו בְּעָלְמָא וּמְשַׁנֵּי דְּפָסְלִי מִדְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֲבָל חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת לָא נָפְקִי מֵהָתָם דִּבְנֵי אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין הָווּ לַאֲחֵרְנֵי אֶלָּא מִלְּאִישׁ זָר וְעִקַּר קְרָא בְּדִידְהוּ מִשְׁתַּעֵי: **עוֹבֵד** כּוֹכָבִים וְעֶבֶד וא"ת וְהָא אִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לוֹמַר שֶׁחוֹזֶרֶת כְּשֶׁנִּתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה וְי"ל דְּא"כ לִכְתֹּב חַד מִנַּיְהוּ דְּלֵית לֵיהּ צְרִיכוּתָא דְּר' עֲקִיבָא דִּבְסָמוּךְ וּמִדְּכָתַב תַּרְוַיְהוּ דְּרֵישׁ לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין יָצְאוּ כו':

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' ט:
ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' ז:
ג מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' ח:

מסורת הש"ס

א לקמן עא.
ב לקמן פז.; קידושין סט:
ג לקמן פז.
ד סוטה כח.
ה קידושין עה:; לעיל מה.; סוטה כו:

גליון הש"ס

גמ' א"כ לכתוב קרא היא. עיין לעיל דף ח ע"ב תד"ה ויבמה:

שם גלוי מילתא בעלמא הוא. עיין בר"ש פ"ב מ"ג דטבול יום ועיין סנהדרין דף עו ע"א:

תורה אור השלם

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ [ויקרא כב, י]

וְקִדַּשְׁתָּ אֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הוּנַף וַאֲשֶׁר הוּרָם מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים מֵאֲשֶׁר לְאַהֲרֹן וּמֵאֲשֶׁר לְבָנָיו [שמות כט, כז]

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל [ויקרא כב, יב]

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵירוּשִׁין בָּהּ, יָצְאוּ גּוֹי וְעֶבֶד שֶׁאֵין לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵירוּשִׁין. אַשְׁכְּחַן כֹּהֶנֶת — לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית מְנָא לַן? כִּדְאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב: "בַּת" "וּבַת", הָכָא נָמֵי "בַּת" "וּבַת". כְּמַאן — כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּדָרֵישׁ וָוֵי? אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן — כּוּלֵּהּ "וּבַת" קְרָא יַתִּירָא הוּא. וְאֵימָא: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵירוּשִׁין בָּהּ, כִּי לֵית לֵיהּ זֶרַע — קָאָכְלָה, כִּי אִית לֵיהּ זֶרַע — לָא אָכְלָה. מִי שֶׁאֵין לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵירוּשִׁין בָּהּ, אַף עַל גַּב דְּאִית לֵיהּ זֶרַע נָמֵי תֵּיכוֹל! אִם כֵּן, רַבּוּיֵי לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית לְמָה לִי? וּלְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין, וּמַאי "כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר" — כִּי תִּיבָּעֵל, אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לְמָה לִי? אַלְמָנָה לְהַחְמִיר עָלֶיהָ, וּגְרוּשָׁה לְהָקֵל עָלֶיהָ. וּצְרִיכָא. דְּאִי אַשְׁמְעִינַן אַלְמָנָה: אַלְמָנָה הוּא דְּכִי לֵית לַהּ זֶרַע — אָכְלָה, מִשּׁוּם דַּחֲזְיָא לִכְהוּנָּה. אֲבָל גְּרוּשָׁה, דְּלָא חַזְיָא לִכְהוּנָּה, אֵימָא אַף עַל גַּב דְּלֵית לַהּ זֶרַע — לָא אָכְלָה. וְאִי אַשְׁמְעִינַן גְּרוּשָׁה: גְּרוּשָׁה הוּא דְּכִי אִית לַהּ זֶרַע — לָא אָכְלָה, מִשּׁוּם דְּלָא חַזְיָא לִכְהוּנָּה. אֲבָל אַלְמָנָה, דַּחֲזְיָא לִכְהוּנָּה, אֵימָא אַף עַל גַּב דְּאִית לַהּ זֶרַע — נָמֵי תֵּיכוֹל, צְרִיכָא. וְאֵימָא נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ אַף מַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ! "לְאִישׁ זָר" אָמַר רַחֲמָנָא, מִי שֶׁזָּר אֶצְלָהּ מֵעִיקָּרָא. לְאַפּוֹקֵי הַאי, דְּלָאו זָר אֶצְלָהּ מֵעִיקָּרָא הוּא. [א](א)אִי הָכִי, חָלָל, דְּלָאו זָר הוּא מֵעִיקָּרָא, לָא לִפְסוֹל! אָמַר קְרָא: "לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו", מַקִּישׁ זַרְעוֹ לוֹ, מָה הוּא פּוֹסֵל — אַף זַרְעוֹ נָמֵי פּוֹסֵל. וְאֵימָא מִשְּׁעַת הֲוָיָה! דּוּמְיָא דְּכֹהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה: מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה בְּבִיאָה, אַף הַאי נָמֵי בְּבִיאָה. [ב]וְאֵימָא: עַד דְּאִיכָּא הֲוָיָה וּבִיאָה?! דּוּמְיָא דְּכֹהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה: מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה בְּבִיאָה לְחוּדַהּ, אַף הַאי נָמֵי בְּבִיאָה לְחוּדַהּ. (ב)וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כֹּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל — פּוֹסֵל, וְכֹל שֶׁאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל — אֵינוֹ פּוֹסֵל. מַאי אִיכָּא בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְרַבִּי יוֹסֵי? (ג)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִצְרִי שֵׁנִי וַאֲדוֹמִי שֵׁנִי אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוּהָ אֶלָּא מִכֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה. תַּנָּא קַמָּא סָבַר: מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה, שֶׁבִּיאָתוֹ בַּעֲבֵירָה וּפוֹסֵל — אַף הַאי נָמֵי פּוֹסֵל. [ג]וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: כְּכֹהֵן גָּדוֹל. מָה כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל וּפוֹסֵל, אַף כֹּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל — פּוֹסֵל. לְאַפּוֹקֵי מִצְרִי שֵׁנִי דְּאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל. דִּכְתִיב: "בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל ה'". (ד)רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֹּל שֶׁאַתָּה נוֹשֵׂא בִּתּוֹ — אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ וְכוּ'. מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי יוֹסֵי לְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? אָמַר עוּלָּא: גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוּהָ אֶלָּא מִכֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה. רַבִּי יוֹסֵי סָבַר: מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל וּפוֹסֵל, אַף כֹּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל — פּוֹסֵל. [ד]רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה שֶׁכָּל זַרְעוֹ פָּסוּל וּפוֹסֵל, אַף שֶׁכָּל זַרְעוֹ פָּסוּל וּפוֹסֵל. לְאַפּוֹקֵי עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, דְּאֵין כָּל זַרְעוֹ פָּסוּל. דְּאָמַר מָר: "עַמּוֹנִי", וְלֹא עַמּוֹנִית, "מוֹאָבִי" וְלֹא מוֹאָבִית. [ה]מַתְנִי' הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַשּׁוֹטֶה — לֹא פּוֹסְלִין וְלֹא מַאֲכִילִין. וְאִם אֵינָן רְאוּיִין לָבֹא בְּיִשְׂרָאֵל — הֲרֵי אֵלּוּ פּוֹסְלִין. כֵּיצַד? (הָיָה) יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא עַל בַּת כֹּהֵן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה.

עִיבְּרָה

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין בָּהּ אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְלֹא מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד: **אַשְׁכְּחַן** כֹּהֶנֶת דְּפָסִיל לָהּ עֶבֶד: **כֻּלֵּהּ** וּבַת קְרָא יַתִּירָא הוּא דְּהָא כְּתִיב בִּקְרָא דִּלְעֵיל מִנֵּהּ וּבַת כֹּהֵן וּמָצֵי לְמִכְתַּב אַבָּתְרֵהּ וְכִי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה: **אע"ג** דְּאִית לָהּ זֶרַע תֵּיכוֹל וְכִבְהֵמָה בְּעָלְמָא חֲשִׁיב: **אִם כֵּן** דְּהַאי קְרָא לְקוּלָּא כְּתִיב וּלְאַשְׁמוּעִינַן דְּזֶרַע דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד לָא פָּסִיל רִבּוּיֵי לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית דִּכְתִיב בֵּהּ לָמָּה לִי דִּכְתַב וּבַת קְרָא יַתִּירָא הַשְׁתָּא כֹּהֶנֶת גּוּפָהּ אַשְׁמוּעִינַן דְּלָא מִפַּסְלָא בְּזֶרַע עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית מִבַּעְיָא וְאִי מִשּׁוּם לְאַשְׁמוּעִינַן דְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין אֲפִי' הָכִי כִּי אִית לֵהּ זֶרַע מִנֵּהּ לָא תֵּיכוֹל וְאִצְטְרִיךְ לְמֵיסַר לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית הָאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה בִּשְׁבִיל בְּנָהּ כֹּהֵן דְּכִי תִנָּשֵׂא לְזָר וִיהֵא לָהּ זֶרַע מִמֶּנּוּ לֹא תָשׁוּב לִתְרוּמָה בְּמִיתַת בַּעְלָהּ הָא פְּשִׁיטָא לָן דְּכֵיוָן דְּכֹהֶנֶת גּוּפָהּ מִפַּסְלָא בְּזֶרַע יִשְׂרָאֵל מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׂא כָּל שֶׁכֵּן יִשְׂרְאֵלִית הָאוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ אֶלָּא וַדַּאי כִּי רַבִּי קְרָא לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית לְהָכִי רַבְּיֵהּ שֶׁאִם אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ וְנִבְעֲלָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד אֲפִי' אֵין לָהּ זֶרַע נִפְסְלָה דְּלָא נָפְקָא לָן מִכֹּהֶנֶת כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף סח:) כֹּהֶנֶת הִיא דְּקַדֵּישׁ גּוּפָהּ כו': **וּלְרַבִּי עֲקִיבָא** דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין לְאָדָם פָּסוּל וְהַאי כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר דִּלְעֵיל לָאו מִשּׁוּם הֲוָיָה נְקַט וּלְמֵימְרָא דְּאֵין בִּיאַת פָּסוּל פּוֹסֶלֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁרָאוּי לְקַדֵּשׁ דְּהָא אֵין קִדּוּשִׁין לְשׁוּם פְּסוּל וְהַאי כִּי תִהְיֶה אִם בָּא לְלַמֵּד עַל בִּיאַת פְּסוּלִין אֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן בְּעִילָה וְכָל הַזָּרִים אֶצְלָהּ בְּמַשְׁמָע שֶׁתְּהֵא בִּיאָתָם פּוֹסֶלֶת אֲפִילּוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד: **אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה** לְאַשְׁמוּעִינַן עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד לָמָּה לִי: **אַלְמָנָה לְהַחְמִיר** כו' כְּלוֹמַר לָאו לְמַעוּטֵי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין אֶלָּא לְגוּפֵהּ אִצְטְרִיךְ אַלְמָנָה כְּדֵי לְהַחְמִיר עָלֶיהָ דְּאִי לָא כְּתִיב הֵ"א אַלְמְנַת יִשְׂרָאֵל וְהִיא בַּת כֹּהֵן תֵּיכוֹל וְאע"ג דְּאִית לָהּ זֶרַע וּגְרוּשָׁה אִצְטְרִיךְ לִכְתָבֵהּ רַחֲמָנָא לְהָקֵל עָלֶיהָ וּלְמֵימַר (דְּכִי נִתְגָּרְשָׁה מִיִּשְׂרָאֵל לְהָקֵל) דְּכִי לֵית לַהּ זֶרַע מִיִּשְׂרָאֵל תֵּיכוֹל דְּאִי לָא כַּתְבֵהּ הֵ"א אע"ג דְּלֵית לָהּ זֶרַע לָא תֵּיכוֹל דְּכֵיוָן דְּאִפַּסְלָה מִכְּהֻנָּה מִתְּרוּמָה נָמֵי מִפַּסְלָה: **וְאֵימָא** נִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ אַף מַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת לְאַחֵר דְּהָא זָר הוּא אֶצְלָהּ וְתָפְסִי לוֹ בָּהּ קִדּוּשִׁין אַלְמָה תַּנְיָא בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מד:) הִיא כְּשֵׁרָה וּוְלָדָהּ כָּשֵׁר וְאוֹקֵמְנָא כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה וכ"ש לִתְרוּמָה: **ה"ג** חָלָל דְּלָאו זָר אֶצְלָהּ הוּא לֹא לִפְסֹל דְּהָא חָלָל מֻתָּר אֲפִילּוּ בְּכֹהֶנֶת: **מַקִּישׁ** זַרְעוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל מִן הָאַלְמָנָה לוֹ מָה הוּא פּוֹסֵל הָאַלְמָנָה בְּבִיאָתוֹ מִן הַתְּרוּמָה כִּדְיָלֵיף בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עז.) וְלֹא יְחַלֵּל מִי שֶׁהָיָה כָּשֵׁר וְנִתְחַלֵּל וְזוֹ הִיא הָאַלְמָנָה אַף זַרְעוֹ הֶחָלָל פּוֹסֵל אִשָּׁה בְּבִיאָתוֹ מִן הַתְּרוּמָה: **וְאֵימָא** מִדְּאַפְּקָהּ רַחֲמָנָא בִּלְשׁוֹן כִּי תִהְיֶה מִשְּׁעַת הֲוָיָה אִי קִדֵּשׁ פָּסוּל אֶת הָאִשָּׁה פְּסוּלָה עוֹלָמִית וַאֲפִי' מֵת כְּאִלּוּ בָּא עָלֶיהָ: **כֹּהֵן גָּדוֹל** בְּבִיאָה הוּא דְּפָסִיל כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא כ"א:ט"ו) לֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ כְּשֶׁיֵּשׁ זֶרַע חָלָל וְהָכִי נָמֵי תְּנַן בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף נו:) נִתְאַרְמְלוּ אוֹ נִתְגָּרְשׁוּ מִן הַנְּשׂוּאִין פְּסוּלוֹת מִן הָאֲרוּסִין כְּשֵׁרוֹת: **מִצְרִי שֵׁנִי** פָּסוּל וְזַרְעוֹ כָּשֵׁר לת"ק כֵּיוָן דְּהוּא פָּסוּל פּוֹסְלָהּ בְּבִיאָה לְרַבִּי יוֹסֵי לָא פָּסִיל: **הָכִי גָּרְסִינַן** מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה בִּיאָתוֹ בַּעֲבֵרָה וּפוֹסֵל כו': **מִצְרִי** וַאֲדוֹמִי שֵׁנִי בִּיאָתָן בַּעֲבֵרָה דִּכְתִיב (דְּבָרִים כג) שְׁלִישִׁי וְלֹא שֵׁנִי: **כֹּל שֶׁאַתָּה** כֹּהֵן נוֹשֵׂא בִּתּוֹ אַתָּה כֹּהֵן נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ: **גֵּר עַמּוֹנִי** הוּא וּבְנוֹ וּבֶן בְּנוֹ עַד סוֹף הָעוֹלָם פְּסוּלִין אֲבָל בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה דְּקַיְמָא לָן (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עו:) עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית. לְרַבִּי יוֹסֵי דְּתָלֵי טַעְמָא בְּכָל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל פּוֹסֵל הוֹאִיל וְיֵשׁ בְּזַרְעוֹ פָּסוּל פּוֹסֵל וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּתָלֵי טַעְמָא בְּבִתּוֹ לֹא פָּסִיל: **מַתְנִי'** וְהַשּׁוֹטֶה אֲפִי' עַל יְדֵי חֻפָּה וְקִדּוּשִׁין לֹא פּוֹסֵל וְלֹא מַאֲכִיל דְּאֵין קִנְיָנוֹ קִנְיָן: **הֲרֵי אֵלּוּ** פּוֹסְלִין שֶׁהֲרֵי נִתְחַלְּלָה בְּבִיאַת פָּסוּל לָהּ: **הֲרֵי** יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא עַל בַּת כֹּהֵן בְּאֹנֶס אוֹ בְּפִתּוּי שֶׁלֹּא לְשֵׁם קִדּוּשִׁין:

וְאֵימָא מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמְנוּת וְגֵרוּשִׁין בָּהּ כו' תֵּמַהּ דִּבְכָל דּוּכְתָּא לְחוּמְרָא מַקְשִׁינַן וְהָכָא פָּרִיךְ דְּנַקִּישׁ לְקוּלָּא: **אִם** כֵּן רַבּוּיֵי לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית תֵּמַהּ דְּהָא אִצְטְרִיךְ לְרַבּוּיֵי לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית לְאַשְׁמוּעִינַן דְּחוֹזֶרֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ כִּדְאָמְרִינַן בְּסוֹף יֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף פז.) וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַשְׁמַע לֵיהּ דְּאִצְטְרִיךְ לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית לְכָל מִלֵּי דְּאַיְירֵי קְרָא וּלְאַשְׁמוּעִינַן דְּכִי אִית לַהּ זֶרַע נָמֵי מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים תֵּיכוֹל בִּשְׁבִיל בְּנָהּ לָא אִצְטְרִיךְ כֵּיוָן דְּאַשְׁמְעִינַן בְּכֹהֶנֶת דְּקַדֵּישׁ גּוּפָהּ: **כִּי** תִהְיֶה כִּי תִבָּעֵל וְאִם תֹּאמַר לְדִידֵהּ נָמֵי אִיכָּא לְאוֹקוּמֵי בְּאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל לְרַבִּי סִימַאי וּבִבְעוּלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל אֲפֵי' לְרַבִּי יְשֵׁבָב וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכָל פְּסוּלֵי כְּהֻנָּה נָפְקָא לָן דְּמִפַּסְלֵי בִּתְרוּמָה מִלֹּא יְחַלֵּל אִי נָמֵי לָא מַשְׁמַע לֵהּ לְאוֹקְמֵי לְאִישׁ זָר גַּבֵּי כֹּהֵן וא"ת וְלוֹקְמָא בְּסוֹטָה שֶׁבָּא עָלֶיהָ בַּעְלָהּ בַּדֶּרֶךְ דְּלֵיכָּא אֶלָּא עֲשֵׂה דְּוְנִטְמָאָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזָר אֶצְלָהּ מֵעִקָּרָא בָּעֵינַן אֲפִילּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא כֵּיוָן דְּלָא הָוֵי מַמְזֵר וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּלָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר מַאי כִּי תִהְיֶה כִּי תִבָּעֵל בִּפְשִׁיטוּת הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ דְּאַמַּאי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבִּי עֲקִיבָא לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד דְּהַשְׁתָּא מַמְזֵר הָוֵי מִפַּסְלָא בְּבִיאָתוֹ מִבַּעְיָא כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עה: וְשָׁם): **כֹּהֵן** גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה בְּבִיאָה לְחֻדַּהּ כִּדְאָמַר בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עח. וְשָׁם) בָּעַל לוֹקֶה מִשּׁוּם לֹא יְחַלֵּל וְאִם תֹּאמַר הִיא גּוּפָהּ מְנָלַן דְּלָא בָּעֵינַן תַּרְתֵּי הָא כְתִיב לֹא יִקָּח וְלֹא יְחַלֵּל וְיֵשׁ לוֹמַר דִּלְגַבֵּי כֹּהֵן אֵין לְהַצְרִיךְ קִדּוּשִׁין דכ"ש בְּלֹא קִדּוּשִׁין וְכֵיוָן שֶׁהַבֵּן נִפְסָל גַּם הִיא נִפְסֶלֶת: **וּשְׁנֵיהֶם** לֹא לְמָדוּהָ אֶלָּא מֵאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל עִקַּר טַעְמָא הָוֵי מִלְּאִישׁ זָר אֶלָּא דמכ"ג בְּאַלְמָנָה יָלְפִינַן בְּמַאי מִסְתַּבֵּר לְאוֹקְמֵי קְרָא וְאִי לָאו קְרָא דִּלְאִישׁ זָר לֵיכָּא לְמֵילַף מִקַּל וָחֹמֶר דְּאַלְמָנָה שֶׁתִּתְחַלֵּל כְּדְפָרֵשְׁתִּי לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף טו: ד"ה מה): **וְהַמְפַתֶּה** וְהַשּׁוֹטֶה הָא דְּלָא תְּנַן קָטָן בַּהֲדַיְיהוּ דְּלָא תַּקִּינוּ לֵהּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין כִּדְקָתָנֵי בַּגְּמָרָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צו:) שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּשְׂאוּ כו' אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּהַיְינוּ מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי בְּסֵיפָא וְיָלְדָה דְּלָא מִתְנֵי לֵיהּ בְּקָטָן: **לֹא** פּוֹסְלִין וְלֹא מַאֲכִילִין לָא אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן בְּאוֹנֵס וּמְפַתֶּה דְּאֵין מַאֲכִילִין וּמִשּׁוּם לֹא פּוֹסְלִין נַקְטֵהּ וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת עֲשָׂאָהּ זוֹנָה נִרְאֶה דְּלָא מִפַּסְלָה בִּתְרוּמָה דְּאֵין זֶה לְאִישׁ זָר:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' א, סמג לאוין קפא, טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ג, סמג לאוין קכה:

ג מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' יט, סמג לאוין קיב, סמג לאוין קטז, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ג:

ד מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' יח, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ב:

ה מיי' פח' מהל' תרומות הל' יג, טור יו"ד סי' שלא:

מסורת הש"ס

א קידושין עז.

ב קידושין עה.

ג קידושין עה:; לעיל מה.

ד קידושין עה.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כי תהיה וכו' דליכא אלא עשה. עיין לעיל דף יא ע"ב תד"ה מאי נסתרה.

תורה אור השלם

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל [ויקרא כב, יב]

לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה [דברים כד, ד]

וְלֹא־יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ [ויקרא כא, טו]

בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה [דברים כג, ט]

[א]עִיבְּרָה — לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. נֶחְתַּךְ הָעוּבָּר בְּמֵעֶיהָ — תֹּאכַל. הָיָה כֹּהֵן שֶׁבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה, עִיבְּרָה — לֹא תֹאכַל. יָלְדָה — תֹּאכַל. נִמְצָא כֹּחוֹ שֶׁל בֵּן גָּדוֹל מִשֶּׁל אָב. [ב](א)הָעֶבֶד פּוֹסֵל מִשּׁוּם בִּיאָה, וְאֵינוֹ פּוֹסֵל מִשּׁוּם זֶרַע. כֵּיצַד? בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן, בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בֵּן, וְהָלַךְ הַבֵּן וְנִכְבַּשׁ עַל הַשִּׁפְחָה, וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בֵּן — הֲרֵי זֶה עֶבֶד. הָיְתָה אֵם אָבִיו בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן — לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. [גד](ב)מַמְזֵר פּוֹסֵל וּמַאֲכִיל. כֵּיצַד? בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן, וּבַת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בַּת, וְהָלְכָה הַבַּת וְנִישֵּׂאת לְעֶבֶד אוֹ לְגוֹי וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בֵּן — הֲרֵי זֶה מַמְזֵר. הָיְתָה אֵם אִמּוֹ בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל — לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. [ה](ג)כֹּהֵן גָּדוֹל, פְּעָמִים שֶׁהוּא פּוֹסֵל. כֵּיצַד? בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בַּת, וְהָלְכָה הַבַּת וְנִיסֵּת לְכֹהֵן, וְיָלְדָה הֵימֶנּוּ בֵּן — הֲרֵי זֶה רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ, וּפוֹסֵל אֵם אִמּוֹ. זֹאת אוֹמֶרֶת: לֹא כִּבְנִי כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא פּוֹסְלֵנִי מִן הַתְּרוּמָה. [ו](ד)גְּמָ׳ תְּנֵינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים, וּמֵתוּ נְשׁוֹתֵיהֶן — פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם. כֵּיצַד? הָיָה יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא עַל בַּת כֹּהֵן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה, עִיבְּרָה — לֹא תֹאכַל. כֵּיוָן דְּעִיבְּרָה לֹא תֹאכַל? לֵיחוּשׁ שֶׁמָּא עִיבְּרָה! מִי לָא תְּנַן: מַפְרִישִׁין אוֹתָן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, שֶׁמָּא מְעוּבָּרוֹת הֵן? [ז](ה)אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: לְיוּחֲסִין חָשְׁשׁוּ, לִתְרוּמָה לֹא חָשְׁשׁוּ. וְלִתְרוּמָה לֹא חָשְׁשׁוּ? וְהָתַנְיָא: ״הֲרֵי זֶה גִּיטֵּיךְ שָׁעָה אַחַת קוֹדֶם לְמִיתָתִי״ — אֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה מִיָּד! אֶלָּא אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: בְּנִישּׂוּאִין חָשְׁשׁוּ, בִּזְנוּת לֹא חָשְׁשׁוּ. [ח]וּבְנִישּׂוּאִין מִי חָשְׁשׁוּ? וְהָתַנְיָא: בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּישֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל, וָמֵת — טוֹבֶלֶת, וְאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה לָעֶרֶב! [ט]אָמַר רַב חִסְדָּא: טוֹבֶלֶת וְאוֹכֶלֶת עַד אַרְבָּעִים, דְּאִי לָא מִיעַבְּרָא — הָא לָא מִיעַבְּרָא, וְאִי מִיעַבְּרָא — עַד אַרְבָּעִים מַיָּא בְּעָלְמָא הִיא. [י]אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: הוּכַּר עוּבָּרָהּ בְּמֵעֶיהָ — תְּהֵא מְקוּלְקֶלֶת לְמַפְרֵעַ. מַאי מְקוּלְקֶלֶת — עַד אַרְבָּעִים. [יא](ו)אִיתְּמַר: הַבָּא עַל אֲרוּסָתוֹ בְּבֵית חָמִיו — רַב אָמַר: הַוָּלָד מַמְזֵר, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הַוָּלָד שְׁתוּקִי. אָמַר רָבָא: מִסְתַּבְּרָא מִילְּתֵיהּ דְּרַב דְּדָיְימָא מֵעָלְמָא, אֲבָל לָא דָּיְימָא מֵעָלְמָא — בָּתְרֵיהּ דִּידֵיהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ. אָמַר רָבָא: מְנָא אָמֵינָא לַהּ — דְּקָתָנֵי: יָלְדָה — תֹּאכַל. הֵיכִי דָמֵי? אִילֵּימָא דְּדָיְימָא מֵעָלְמָא, יָלְדָה אַמַּאי תֹּאכַל? אֶלָּא לָאו: מִינֵּיהּ דָּיְימָא, וְלָא דָּיְימָא מֵעָלְמָא. וּמָה הָתָם, דִּלְהַאי אִיסּוּרָא וּלְהַאי אִיסּוּרָא — בָּתְרָא דִּידֵיהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ, הָכָא, דִּלְהַאי אִיסּוּרָא וּלְהַאי הֶיתֵּירָא — לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ כָּל הֵיכָא דְּדָיְימָא מִינֵּיהּ אַף עַל גַּב דְּלָא דָּיְימָא מֵעָלְמָא אָמַר רַב הַוָּלָד מַמְזֵר. מַאי טַעְמָא — דְּאָמְרִינַן: מִדְּאַפְקַרָא נַפְשָׁהּ לְגַבֵּי אָרוּס — אַפְקַרָא נַפְשָׁהּ לְעָלְמָא, וּמַתְנִיתִין שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִין. אִיכָּא דְּאָמְרִי: בְּבָא עָלֶיהָ — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּבָתְרֵיהּ דִּידֵיהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ. וְהָכִי אִיתְּמַר: אֲרוּסָה שֶׁעִיבְּרָה, רַב אָמַר: הַוָּלָד מַמְזֵר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: הַוָּלָד שְׁתוּקִי. אָמַר רָבָא: מִסְתַּבְּרָא מִילְּתֵיהּ דְּרַב דְּלָא דָּיְימָא מִינֵּיהּ וְדָיְימָא מֵעָלְמָא,

אֲבָל

עִבְרָה לֹא תֹאכַל כִּדְיָלְפִינַן לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף סז:) עֻבָּר פּוֹסֵל דִּכְתִיב כִּנְעוּרֶיהָ פְּרָט לִמְעֻבֶּרֶת: נֶחְתַּךְ הָעֻבָּר בְּמֵעֶיהָ תֹּאכַל מִיָּד וה"ה נָמֵי אִם יְלָדַתּוּ וּמֵת: עִבְרָה לֹא תֹאכַל שֶׁהָעֻבָּר אֵינוֹ מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ יִשְׂרְאֵלִית עַד שֶׁיֵּצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא כב) וִילִיד בֵּיתוֹ יֹאכְלוּ יָלוּד מַאֲכִיל שֶׁאֵין יָלוּד אֵין מַאֲכִיל: גָּדוֹל מִשֶּׁל אָב שֶׁהַבּוֹעֵל לֹא יָכוֹל לְהַאֲכִילָהּ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָּא עָלֶיהָ לְשֵׁם קִדּוּשִׁין וְלָאו קִנְיָנוֹ הוּא וּבְנוֹ מַאֲכִילָהּ: הָעֶבֶד פּוֹסֵל מִשּׁוּם בִּיאָה אִם בָּא עַל כֹּהֶנֶת פְּסָלָהּ מִן הַתְּרוּמָה כִּדְאָמְרִינַן בַּגְּמָרָא לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף סח:): וְאֵין פּוֹסֵל מִשּׁוּם זֶרַע אִם יֵשׁ לָהּ זֶרַע לְבַת כֹּהֵן מִיִּשְׂרָאֵל כָּשֵׁר שֶׁהוּא עֶבֶד וּמֵת בַּעְלָהּ יִשְׂרָאֵל וְנִשְׁאַר זֶה לָא אָמְרִינַן הֲרֵי זֶרַע יֵשׁ לָהּ מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא תָּשׁוּב לִתְרוּמַת אָבִיהָ דְּעֶבֶד וַדַּאי לָאו זֶרַע הוּא. וּמְפָרֵשׁ וְאָזֵל הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ שֶׁיְּהֵא בֶּן יִשְׂרָאֵל כָּשֵׁר עֶבֶד: וְנִכְבַּשׁ עַל הַשִּׁפְחָה נִדְחַק וְנִדְבַּק עָלֶיהָ לְשׁוֹן מַכְבֵּשׁ פריש"א בְּלַעַ"ז וּלְשׁוֹן גְּנַאי הוּא: הֲרֵי זֶה עֶבֶד שֶׁוְּלַד שִׁפְחָה כָּמוֹהָ דִּכְתִיב הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ (שְׁמוֹת כא): הָיְתָה אֵם אָבִיו בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל תֹּאכַל בִּתְרוּמָה אִם מֵת אָבִיו וְהוּא קַיָּם אע"ג דְּוָלָד וָלָד בְּעָלְמָא פָּסִיל כְּדַאֲמָרַן (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף ע.) זֶרַע זַרְעָהּ מִנַּיִן כּוּ' הַאי לָא פָּסִיל דְּהָא לָאו בָּתַר אַבָּהּ אָזֵל וְלָאו זַרְעוֹ הוּא. בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן וּמֵת בְּנָהּ מִכֹּהֵן וּבְנוֹ בֶּן בְּנָהּ קַיָּם וְהוּא עֶבֶד לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה דְּלָאו זֶרַע הוּא: כ"ג פְּעָמִים שֶׁהוּא פּוֹסֵל אֶת בַּת כֹּהֵן מִן הַתְּרוּמָה מִשּׁוּם זַרְעָהּ מִיִּשְׂרָאֵל: מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ לְאַחַר מִיתַת אָבִיו: וּפוֹסֵל אֶת אֵם אִמּוֹ אֲפִילּוּ לְאַחַר מִיתַת אִמּוֹ דְּאִי לָאו הוּא הֲוָה הָדְרָה אֵם אִמּוֹ לִתְרוּמָה דְּבֵי נָשָׁא לְאַחַר מִיתַת בִּתָּהּ כִּדְאָמַר בְּיֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת ד' פז.) מֵת בְּנָהּ מִיִּשְׂרָאֵל תֹּאכַל בִּתְרוּמָה: וְזֹאת הָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא כִּבְנִי כ"ג כְּלוֹמַר לֹא יִרְבּוּ כְּמוֹתוֹ: גְּמ' נְשׁוֹתֵיהֶן פְּטוּרוֹת אַלְמָא אֵין קִנְיָן לְשׁוֹטֶה: כֵּיוָן דְּאִי פְּשִׁיטָא לָן דְּעִבְּרָה אָמְרִינַן לָהּ לֹא תֹאכַל אַמַּאי קָתָנֵי מַתְנִיתִין יִשְׂרָאֵל הַבָּא עַל בַּת כֹּהֵן בְּאֹנֶס וּפִתּוּי תֹּאכַל לֵחוּשׁ שֶׁמָּא עִבְּרָה: מִי לָא תְּנַן בְּפֶ' ד' אַחִין גַּבֵּי נָשִׁים שֶׁהֶחְלְפוּ בִּשְׁעַת כְּנִיסָתָן לַחֻפָּה מַפְרִישִׁין אוֹתָן מִבַּעֲלֵיהֶן ג' חֳדָשִׁים שֶׁמָּא מְעֻבֶּרֶת הֵן וְהַוְּלָדוֹת מַמְזֵרִין וּבָעֵינַן הַבְחָנָה בֵּין וָלָד כָּשֵׁר לְוָלָד פָּסוּל אַלְמָא לַחֲדָא בִּיאָה חָיְישִׁינַן: לְיוּחֲסִין חָשְׁשׁוּ מַעֲלָה עָשׂוּ לְיוּחֲסִין לָחוּשׁ לְבִיאָה אַחַת וּלְסָפֵק: הֲרֵי זֶה גִּטֵּךְ כֹּהֵן לְבַת יִשְׂרָאֵל: אֲסוּרָה לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה מִיָּד דְּכָל שַׁעְתָּא אָמְרִינַן הַשְׁתָּא מָיֵית אַלְמָא אָסְרִי לַהּ מִסָּפֵק: אֶלָּא אָמַר רַבָּה לָא תֵּימָא לִתְרוּמָה לֹא חָשְׁשׁוּ דְּוַדַּאי חָיְישִׁינַן לִסְפֵיקָא אֶלָּא תָּרֵיץ לְפִרְכָא דִּלְעֵיל הָכִי: בְּנִשּׂוּאִין כְּגוֹן שֶׁנִּתְחַלְּפוּ בִּכְנִיסָתָן לַחֻפָּה חָשְׁשׁוּ לְשֶׁמָּא נִתְעַבְּרוּ דְּהָא לֹא הָפְכוּ: אֲבָל בִּזְנוּת לֹא חָשְׁשׁוּ כִּדְקַיְמָא לָן אִשָּׁה מְזַנָּה מִתְהַפֶּכֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר הִלְכָּךְ לֵיכָּא סָפֵק: וּמֵת בַּעֲלָהּ בּוֹ בַּיּוֹם: טוֹבֶלֶת מִשּׁוּם בִּיאָה דִּכְתִיב וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְגוֹ' (וַיִּקְרָא ט"ו:י"ח): יְצִירַת הַוָּלָד אַרְבָּעִים יוֹם: תְּהֵא מְקֻלְקֶלֶת לְמַפְרֵעַ לְשַׁלֵּם תְּרוּמָה שֶׁאָכְלָה קֶרֶן וְחֹמֶשׁ דְּאִשְׁתְּכַח דְּזָרָה הָוְיָא וְאָכְלָה תְּרוּמָה בְּשׁוֹגֵג וְאִי כִּדְקָאָמְרַתְּ מַאי מְקֻלְקֶלֶת הָא וַדַּאי כָּל מ' לָאו זָרָה הָוְיָא: עַד מ' אִם אָכְלָה לְאַחַר מ' תְּהֵא מְקֻלְקֶלֶת לְמַפְרֵעַ עַד יוֹם אַרְבָּעִים. וּמִדִּמְתָרֵץ רַב חִסְדָּא אוֹכֶלֶת עַד אַרְבָּעִים שְׁמַע מִנָּהּ מֵת בַּעְלָהּ דְּקָתָנֵי בַּבָּרַיְתָא הָוֵי דְּמֵת בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנְּשָׂאָהּ דְּאִי שָׁהָה אֶצְלָהּ זְמַן מְרֻבֶּה לְאַלְתַּר אֲסוּרָה דִּלְמָא מְעֻבֶּרֶת הִיא דַּהֲרֵי כְּבָר אַרְבָּעִים יוֹם: הַוָּלָד מַמְזֵר אע"פ שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים שֶׁבָּא עָלֶיהָ חָיְישִׁינַן הוֹאִיל וּפְרוּצָה הִיא אַחֵר נָמֵי בָּא עָלֶיהָ וְאֵעַבְרָה מִנֵּהּ: שְׁתוּקִי סָפֵק מַמְזֵר דְּהָא מְסַפְּקָא לָן אִי מֵאָרוּס הוּא וְכָשֵׁר אִי מֵאִינִישׁ אַחֲרִינָא הוּא הִלְכָּךְ מַמְזֵר סָפֵק הוּא: מִסְתַּבְּרָא מִלְּתֵהּ דְּרַב דִּמְשַׁוֵּי לֵיהּ מַמְזֵר וַדַּאי: דְּדַיְימָא מֵעָלְמָא שֶׁחֲשׁוּדָה מֵאֲחֵרִים דְּלֵיכָּא לְאַכְשׁוּרֵי כִּשְׁאָר בְּנֵי דוֹמֶה שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים דְּהָתָם כֵּיוָן דִּנְשׂוּאָה הִיא רֹב בְּעִילוֹת הָלַךְ אַחַר הַבַּעַל אֲבָל הָכָא לָאו אוֹרְחֵהּ לְמִבְעַל כֻּלֵּי הַאי בְּלֹא חֻפָּה: דְּקָתָנֵי בְּמָתְנֵי' יָלְדָה אֲנוּסָה וּמְפֻתָּה בַּת יִשְׂרָאֵל מִכֹּהֵן תֹּאכַל בִּתְרוּמָה מִשּׁוּם בְּנָהּ דְּמַחְזְקִינַן לֵיהּ בְּכֹהֵן: הֵיכִי דָּמֵי אִי דְּדַיְימָא נָמֵי מֵעָלְמָא אַמַּאי תֹּאכַל אֶלָּא לָאו דְּדַיְימָא מִנֵּהּ לְחוּדֵיהּ וְקָשָׁדֵינַן לֵיהּ אַבָּתְרֵהּ וְאע"ג דִּלְדִידֵהּ אֲסִירָא כְּכוּלֵּי עָלְמָא דְּגָזְרוּ עַל יִחוּד שֶׁל פְּנוּיָה וְכָל שֶׁכֵּן אֲרוּסָה דִּלְגַבֵּי אָרוּס הֶתֵּר וּלְעָלְמָא בְּאִסּוּרָא וַדַּאי הֵיכָא דְּדַיְימָא מִנֵּהּ לְחוּדֵיהּ אָמְרִינַן בָּתְרֵהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ לַוָּלָד: בְּבָא עָלֶיהָ כֻּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגֵי הֵיכָא דְּמוֹדֶה שֶׁבָּא עָלֶיהָ: הַוָּלָד מַמְזֵר וַדַּאי דְּבָתַר רֻבָּא דְּעָלְמָא שָׁדֵינַן לֵיהּ וּמֵאִינִישׁ אַחֲרִינָא הָוֵי:

וְנִשֵּׂאת לְעֶבֶד תֵּמַהּ דְּלָא קָתָנֵי וְנִכְבְּשָׁה עִם הָעֶבֶד כִּדְקָתָנֵי וְנִכְבַּשׁ עִם הַשִּׁפְחָה דְּנִשּׂוּאִין לָא שְׁכִיחִי בָּהּ: **בִּזְנוּת** לֹא חָשְׁשׁוּ כִּדְפֵי' בְּקוּנְטְרֵס דְּאִשָּׁה מְזַנָּה מִתְהַפֶּכֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר וְשׁוֹטָה נָמֵי אע"פ שֶׁנִּשֵּׂאת לוֹ מִתְהַפֶּכֶת וְאֵין רוֹצָה לְהִתְעַבֵּר מִמֶּנּוּ לְפִי שֶׁיֵּרָאָה שֶׁלֹּא תּוּכַל לְסָבְלוֹ כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק חֵרֵשׁ (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קיב: וְשָׁם) דְּאֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה אַחַת: **רַב** אָמַר הַוָּלָד מַמְזֵר כּו' בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף עה.) מְפָרֵשׁ פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּג' גַּוְנֵי: **אָמַר** לֵהּ אַבָּיֵי לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ אע"ג דְּלָא דָיְמָא מֵעָלְמָא אָמַר רַב הַוָּלָד מַמְזֵר וּלְהַאי לִשָּׁנָא הָא דְּקָאָמַר בפ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף יג:) הַהוּא אָרוּס וַאֲרוּסָתוֹ דַּאֲתוֹ לְקַמֵּהּ דְּרַב יוֹסֵף הִיא אָמְרָה מִנֵּהּ וְהוּא אָמַר אִין מִנַּאי אָמַר רַב יוֹסֵף לְמַאי נֵחוּשׁ לַהּ חֲדָא דְּהָא קָא מוֹדֶה וְעוֹד הָאָמַר רַב יְהוּדָה כו' לְאַבָּיֵי דְּאִית לֵיהּ הָכָא דִּלְרַב הַוָּלָד מַמְזֵר אע"ג דְּלָא דָּיֵמָא מֵעָלְמָא לָא סַגֵּי הָתָם בְּטַעֲמָא קַמָּא בְּלֹא וְעוֹד: **אִיכָּא** דְּאָמְרִי בְּבָא עָלֶיהָ כ"ע לָא פְּלִיגִי כו' פֵּרוּשׁ הֵיכָא דְּלָא דָּיֵמָא מֵעָלְמָא מוֹדֶה אַבָּיֵי דְּאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר אֶלָּא הָכִי אִיתְּמַר כו' וּפְלִיגֵי אַבָּיֵי וְרָבָא בְּדָיֵמָא מִנֵּהּ וּדְיֵמָא מֵעָלְמָא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ יד:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ טז, טור יו״ד סי׳ שלא:
ג מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יג:
ד מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יד:
ה מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ טו:
ו מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ טז:
ז מיי׳ פט׳ מהל׳ תרומות הל׳ א, סמג לאוין רכח, טור יו״ד סי׳ שלא:
ח מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ג, טור יו״ד סי׳ ש:
ט מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ג, טור יו״ד סי׳ ש:
י מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ג, טור יו״ד סי׳ ש:
יא מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יז, סמג לאוין קכה, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ כז:

מסורת הש״ס

א ספרא אמור פרק ה ה; ספרא אמור פרק ה ד
ב ספרא אמור פרשה ה י
ג ספרא אמור פרק ה ג; שמות רבה
ד לקמן צו:; לקמן קיב:
ה גיטין כח.; נדרים ג:; סוכה כג:
ו מסכת כלה רבתי

תורה אור השלם

וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זָרַע וְרָחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעָרֶב [ויקרא טו, יח]

וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ [ויקרא כב, יד]

אֲבָל דָּיְימָא מִנֵּיהּ, אַף עַל גַּב דְּדָיְימָא מֵעָלְמָא — בָּתְרֵיהּ דִּידֵיהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ. אָמַר רָבָא: מְנָא אָמֵינָא לַהּ — דְּקָתָנֵי: יָלְדָה — תֹּאכַל. הֵיכִי דָמֵי? אִילֵּימָא דְּדָיְימָא מִנֵּיהּ וְלָא דָיְימָא מֵעָלְמָא — צְרִיכָא לְמֵימַר דְּתֵיכוֹל?! אֶלָּא לָאו — דְּדָיְימָא נָמֵי מֵעָלְמָא, וּמָה הָתָם, דִּלְהַאי אִיסּוּרָא וּלְהַאי אִיסּוּרָא — בָּתְרֵיהּ דִּידֵיהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ, הָכָא, דִּלְהַאי אִיסּוּרָא וּלְהַאי הֶיתֵּירָא — לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ כָּל הֵיכָא דְּדָיְימָא מֵעָלְמָא, אַף עַל גַּב דְּדָיְימָא מִנֵּיהּ, אָמַר רַב: הַוָּלָד מַמְזֵר. וּמַתְנִיתִין בִּדְלָא דָיְימָא כְּלָל. הָעֶבֶד פּוֹסֵל מִשּׁוּם בִּיאָה כוּ׳. מַאי טַעְמָא — אָמַר קְרָא: ״הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה וְגוֹ׳״. אב(א)מַמְזֵר פּוֹסֵל וּמַאֲכִיל. תָּנוּ רַבָּנַן: ״וְזֶרַע אֵין לָהּ״, אֵין לִי אֶלָּא זַרְעָהּ, זֶרַע זַרְעָהּ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְזֶרַע אֵין לָהּ״ — מִכָּל מָקוֹם. אֵין לִי אֶלָּא זֶרַע כָּשֵׁר, זֶרַע פָּסוּל מִנַּיִן — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְזֶרַע אֵין לָהּ״, עַיֵּין עָלֶיהָ. וְהָא אַפֵּיקְתֵּיהּ לְזֶרַע זַרְעָהּ! זֶרַע זַרְעָהּ לָא אִיצְטְרִיךְ קְרָא, בְּנֵי בָנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים. כִּי אִיצְטְרִיךְ קְרָא, לְזֶרַע פָּסוּל. (ב)אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: כְּמַאן — כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי לָאוִין? אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, בְּגוֹי וְעֶבֶד מוֹדוּ, דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אַבְדִּימִי מִשּׁוּם רַבֵּינוּ: גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל — הַוָּלָד מַמְזֵר. כֹּהֵן גָּדוֹל, פְּעָמִים שֶׁפּוֹסֵל. תָּנוּ רַבָּנַן: הֲרֵינִי כַּפָּרַת בֶּן בִּתִּי כּוּתָא — שֶׁמַּאֲכִילַנִי בַּתְּרוּמָה, וְאֵינִי כַּפָּרַת בֶּן בִּתִּי כַּדָּא — שֶׁפּוֹסְלֵנִי מִן הַתְּרוּמָה.

הֲדַרַן עֲלָךְ אַלְמָנָה

גד**הֶעָרֵל** וְכָל הַטְּמֵאִים — לֹא יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה. נְשֵׁיהֶן וְעַבְדֵיהֶן יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה. הפְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה — הֵן וְעַבְדֵיהֶן יֹאכֵלוּ, וּנְשֵׁיהֶן לֹא יֹאכֵלוּ. וְאִם לֹא יְדָעָהּ מִשֶּׁנַּעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה — הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכֵלוּ. ו(ג)וְאֵי זֶהוּ פְּצוּעַ דַּכָּא — כָּל שֶׁנִּפְצְעוּ הַבֵּיצִים שֶׁלּוֹ, וַאֲפִילּוּ אַחַת מֵהֶן. וּכְרוּת שָׁפְכָה — כָּל שֶׁנִּכְרַת הַגִּיד, וְאִם נִשְׁתַּיֵּיר מֵעֲטָרָה אֲפִילּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה — כָּשֵׁר. ז(ד)גְּמָ׳ תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִנַּיִן לֶעָרֵל שֶׁאֵין אוֹכֵל בִּתְרוּמָה? נֶאֱמַר ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ בַּפֶּסַח, וְנֶאֱמַר ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ בַּתְּרוּמָה. מָה ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ הָאָמוּר בַּפֶּסַח — עָרֵל אָסוּר בּוֹ, אַף ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ הָאָמוּר בַּתְּרוּמָה — עָרֵל אָסוּר בּוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר ״אִישׁ אִישׁ״ — לְרַבּוֹת הֶעָרֵל. אָמַר מָר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נֶאֱמַר ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ בַּפֶּסַח, וְנֶאֱמַר ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ בַּתְּרוּמָה. מָה ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ הָאָמוּר בַּפֶּסַח — עָרֵל אָסוּר בּוֹ, אַף ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ הָאָמוּר בַּתְּרוּמָה — עָרֵל אָסוּר בּוֹ. (ה)מוּפְנֶה. דְּאִי לָאו מוּפְנֶה אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְפֶסַח, שֶׁכֵּן חַיָּיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא. לְאַיֵּי, אַפְנוּיֵי מוּפְנֶה. ח(ו)הֵי מוּפְנֶה? אִי דִּתְרוּמָה — מִצְרָךְ צְרִיכִי, דְּתַנְיָא: ״תּוֹשָׁב״ זֶה קְנוּי קִנְיַן עוֹלָם, ״שָׂכִיר״ — זֶה קְנוּי קִנְיַן שָׁנִים. (ז)וְיֵאָמֵר ״תּוֹשָׁב״ וְאַל יֵאָמֵר ״שָׂכִיר״, וַאֲנִי אוֹמֵר: קְנוּי קִנְיַן עוֹלָם אֵינוֹ אוֹכֵל — קְנוּי קִנְיַן שָׁנִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן! אִילּוּ כֵּן, הָיִיתִי אוֹמֵר ״תּוֹשָׁב״ — זֶה קְנוּי קִנְיַן שָׁנִים, אֲבָל קְנוּי קִנְיַן עוֹלָם — אוֹכֵל, בָּא שָׂכִיר וְלִימֵּד עַל תּוֹשָׁב, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּי קִנְיַן עוֹלָם — אֵין אוֹכֵל. טאֶלָּא דְּפֶסַח מוּפְנֵי. הַאי ״תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר״ דִּכְתַב רַחֲמָנָא בְּפֶסַח מַאי נִיהוּ? אִי נֵימָא תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר מַמָּשׁ, מִשּׁוּם דְּהָוֵה לֵיהּ תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר אִיפְּטַר לֵיהּ מִפֶּסַח?! וְהָא קַיְימָא לַן גַּבֵּי תְּרוּמָה דְּלָא אָכֵיל!

אַלְמָא

הָכִי גָּרְסִינַן ה"ד אִלֵּימָא דְּדָיְמָא מִנֵּהּ וְלָא דָיְמָא מֵעָלְמָא צְרִיכָא לְמֵימַר דְּתֵיכוֹל אֶלָּא לָאו דְּדָיְמָא נָמֵי מֵעָלְמָא: לֹא כ"ש דְּאִי דָיְמָא מִנֵּהּ וּמֵעָלְמָא דְּבָתְרֵהּ דִּידֵהּ שָׁדֵינַן לֵהּ: וּמַתְנִי' בִּדְלָא דָיְמָא כְּלָל מִקַּמֵּי הָכִי לָאו מִנֵּיהּ וְלָאו מֵעָלְמָא הִלְכָּךְ אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּתֹאכַל דְּאָמְרִינַן בְּהַהִיא בִּיאָה נִתְעַבְּרָה: בְּנֵי בָנִים הֲרֵי הֵן כְּבָנִים בְּפֶ' הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְעֵיל יְבָמוֹת סב:): כְּמַאן כר"ע מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד מַמְזֵר: מִשּׁוּם רַבֵּינוּ רַבִּי. ואע"ג דְּשָׁמְעִינַן דִּפְלִיג אדר"ע בְּפֶ' ר"ג (לְעֵיל יְבָמוֹת נב:) דְּאָמַר אֵין דְּבָרִים הַלָּלוּ אֲמוּרִים אֶלָּא לְדִבְרֵי ר"ע וְלֵיהּ לָא ס"ל אַפֶּ"ה בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד מוֹדֶה כִּדְאָמַר בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מה.) עוֹבֵד כּוֹכָבִים לֹא תִתְחַתֵּן וְעֶבֶד לֹא תִהְיֶה קְדֵשָׁה: כּוּתָא כְּלִי קָטָן כְּלוֹמַר מַמְזֵר שֶׁהוּא גָּרוּעַ: כַּדָּא כְּלִי חָשׁוּב כְּלוֹמַר כֹּהֵן גָּדוֹל: מַתְנִי' הֶעָרֵל כֹּהֵן שֶׁמֵּתוּ אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה: נְשֵׁיהֶם וְעַבְדֵיהֶם יֹאכֵלוּ דְּהָא מִשּׁוּם עֲרֵלוּת וְטֻמְאָה לֹא נָפְקִי מִכְּלַל כֹּהֲנִים אֶלָּא דְּאִינְהוּ גּוּפַיְהוּ מְחֻסְּרֵי תַּקַּנְתָּא: נְשֵׁיהֶם שֶׁל פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה לֹא יֹאכְלוּ דְּשַׁוְּיוּהָ חֲלָלָה בְּבִיאָתָן שֶׁהֲרֵי נִבְעֲלָה לִפְסוּל לָהּ: וְאִם לֹא יְדָעָהּ לֹא בָּא עָלֶיהָ אַחֲרֵי כֵן וְהָיְתָה נְשׂוּאָה לוֹ קֹדֶם לָכֵן: וְאִם נִשְׁתַּיֵּר מֵעֲטָרָה שֶׁנִּכְרַת מֵעֲטָרָה וְאֵילָךְ כָּשֵׁר דְּהָתָם בִּשְׂרָא בְּעָלְמָא הוּא וְלֹא גִּיד שֶׁאֵין גִּיד אֶלָּא מֵעֲטָרָה וְאֵילָךְ לְצַד הַגּוּף. עֲטָרָה שׁוּרַת בָּשָׂר הַמַּקֶּפֶת בִּמְקוֹם הַמִּילָה בְּגָבְהָהּ וְשׁוֹפֵעַ וְיוֹרֵד עַד סוֹפָהּ: גְּמ' תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר בִּתְרוּמָה דִּכְתִיב תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ: אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב לְרַבּוֹת עָרֵל כְּטָמֵא אֵצֶל אֲכִילַת תְּרוּמָה דִּבְהַאי קְרָא תְּרוּמָה כְּתִיב דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כב) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים וְהַיְנוּ תְּרוּמָה דְּסַגִּי לֵיהּ בְּהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ: שֶׁכֵּן חַיָּבִין עָלָיו קָרְבַּן חַטָּאת אִם אֲכָלוֹ פִּגּוּל אוֹ נוֹתָר אוֹ בְטֻמְאַת הַגּוּף דְּכֻלְּהוּ בְּכָרֵת דְּהָא קֳדָשִׁים הוּא: קָנוּי קִנְיַן עוֹלָם עֶבֶד עִבְרִי הַנִּרְצָע וּבָא הַכָּתוּב לְלַמֶּדְךָ שֶׁאֵין גּוּפוֹ קָנוּי לְכֹהֵן זֶה שֶׁיַּאֲכִילֵהוּ בִּתְרוּמָה כִּכְנַעֲנִי: קִנְיַן שָׁנִים סְתָם עֶבֶד שֶׁיּוֹצֵא בְּשֵׁשׁ שָׁנִים: אִילּוּ כֵּן דְּלָא נֶאֱמַר אֶלָּא תּוֹשָׁב: הָיִיתִי אוֹמֵר תּוֹשָׁב זֶה קָנוּי קִנְיַן שָׁנִים מִשּׁוּם הָכִי אָסוּר בִּתְרוּמָה בָּא שָׂכִיר יַתִּירָא וְלִמֵּד עַל כָּרְחָךְ דְּהַאי קְרָא לְנִרְצָע אֲתָא וְכֵיוָן דִּתְרֵי כְּתִיבֵי מִסְתַּבְּרָא דְּתוֹשָׁב זֶה הַמְיֻשָּׁב אֶצְלוֹ לִזְמַן מְרֻבֶּה וְשָׂכִיר זֶה הָעוֹמֵד לָצֵאת: אֶלָּא דְּפֶסַח מֵפְנֵי הַאי שָׂכִיר וְתוֹשָׁב דְּפֶסַח דִּכְתִיב לֹא יֹאכְלוּ בוֹ: מַאי נִינְהוּ אִי נֵימָא תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר מַמָּשׁ קָנוּי קִנְיַן שָׁנִים אוֹ נִרְצָע:

אֲבָל דָּיֵמָא מִנֵּהּ אע"ג דְּדַיְימָא נָמֵי מֵעָלְמָא בָּתַר דִּידֵהּ שָׁדֵינַן לֵהּ פִּי' דָּיֵמָא מִנֵּהּ שֶׁבָּא עָלֶיהָ בְּוַדַּאי וּדְיֵמָא מֵעָלְמָא הַיְנוּ שֵׁם רַע דְּאִי דָּיֵמָא מִנֵּהּ נָמֵי שֵׁם רַע בְּעָלְמָא א"כ מַאי מַיְתֵי רָבָא מִמַּתְנִי' דְּהָתָם בָּא עָלֶיהָ וַדַּאי מִשּׁוּם הָכִי בָּתַר דִּידֵהּ שָׁדֵינַן לֵהּ: **הֶעָרֵל** פֵּי' בַּקּוּנְטְ' שֶׁמֵּתוּ אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה וְכֵן נִרְאֶה דְּלָא דָּמֵי לְעָרְלָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ דְּמִבַּעְיָא לָן בגמ' (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עא.) אִי הָוְיָא עָרְלָה דְּהָתָם כַּיּוֹצֵא בוֹ לָא הָוֵי בַּר מִילָה בְּשׁוּם מָקוֹם אֲבָל אַחַר ח' אע"ג דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹ לָמוּל מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה הָוֵי עָרֵל כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן תֵּדַע דְּלָא פְּשִׁיט לֵיהּ בגמ' מִטֻּמְטוּם שֶׁאֵין אוֹכֵל בִּתְרוּמָה אַעָרְלָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ אע"ג דְּאֵין חַיָּב לִקְרֹעַ וְלָמוּל כִּדְמוֹכַח בַּגְּמָרָא (שָׁם:) דְּקָאָמַר זְכָרָיו דְּאִיתַנְהוּ בִּשְׁעַת אֲכִילָה וְלֵיתַנְהוּ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה מַשְׁכַּחַת לָהּ בְּטֻמְטוּם שֶׁנִּקְרַע בֵּינֵי בֵּינֵי וְנִמְצָא זָכָר דְּלָא קָרֵינַן בֵּהּ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה הִמּוֹל לוֹ כָל זָכָר וְאָז יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ דְּלָא מְחַיַּב לִקְרֹעַ וְלָמוּל ובפ"ק דַּחֲגִיגָה (דַּף ד.) נָמֵי אָמַר זְכוּרְךָ לְהוֹצִיא טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁפָּטוּר מִן הָרְאִיָּה וּמוּקֵי לָהּ כְּשֶׁבֵּיצָיו מִבַּחוּץ וּבַיְּרוּשַׁלְמִי מַיְתֵי רְאָיָה מִמַּתְנִי' אַאֲחָזָתוֹ חַמָּה דִּמַמְתִּינִין לוֹ לָמוּל ל' יוֹם דְּאָסוּר בִּתְרוּמָה מַשְׁמַע דְּמַתְנִיתִין אַיְּרֵי בְּעָרֵל שֶׁמֵּתוּ אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה וּבְהֶדְיָא מְחַלֵּק בַּיְּרוּשַׁלְמִי בֵּין עֲרֵלוּת שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ וּבֵין שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לָמוּל אֶלָּא שֶׁסַּכָּנָה הִיא לוֹ אֶלָּא שֶׁבָּזֶה חוֹלֵק עַל הַשַּׁ"ס שֶׁלָּנוּ דְּהָתָם פְּשִׁיטָא לֵיהּ דַּעֲרֵלוּת שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ לָא הָוְיָא עֲרֵלוּת וְאָכִיל בִּתְרוּמָה וּבַשַּׁ"ס שֶׁלָּנוּ בַּעְיָא הִיא בגמ' (דַּף עא.) וְלָא אִפְּשִׁיטָא: **מָה** תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר הָאָמוּר בַּפֶּסַח וא"ת בְּאוֹכֵל תְּרוּמָה בְּטֻמְאַת עַצְמָהּ נֵילַף בְּהַאי ג"ש דְּלִלְקֵי וּלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עג:) אָמְרִינַן דְּלֵית בָּהּ אֶלָּא עֲשֵׂה בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ לָזֶה וְלֹא לְאַחֵר ואר"י דְּהַךְ ג"ש לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לְעִנְיַן פְּסוּל הָאָדָם הָאוֹכֵל כְּגוֹן עָרֵל וְאוֹנֵן וְכַיּוֹצֵא בוֹ אֲבָל לְעִנְיַן פְּסוּל גּוּפָהּ כְּגוֹן טֻמְאַת עַצְמָהּ לֹא אֲבָל קָשֶׁה דְּאַכַּתִּי נֵילַף מִבִּכּוּרִים שֶׁיִּלְקֶה עָלֶיהָ בְּטֻמְאַת עַצְמָהּ דְּכִי הֵיכִי דְּיָלְפִינַן (שָׁם) בִּכּוּרִים מִתְּרוּמָה מִשּׁוּם דִּתְרוּמָה קְרִינְהוּ רַחֲמָנָא ה"נ נֵילֵיף תְּרוּמָה מִבִּכּוּרִים דְּהָא בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (חֻלִּין קכ:) גָּמְרִינַן תְּרוּמָה מִבִּכּוּרִים לְעִנְיַן דְּמַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן: **אִישׁ** אִישׁ לְרַבּוֹת הֶעָרֵל מֵהָכָא אָמְרִינַן בְּכָל דּוּכְתֵּי (חֲגִיגָה דַּף ד:) דר"ע מְרַבֶּה עָרֵל כִּי טָמֵא ומ"מ אִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב עָרֵל בְּפֶסַח דְּאִי לָאו דִּכְתִיב בְּהֶדְיָא מִשּׁוּם מָקוֹם שֶׁהוּא כְּטָמֵא לָא הֲוָה מְרַבֵּינַן לֵיהּ מֵאִישׁ אִישׁ אע"ג דְּמִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכַּבְתּוֹ בְּפֶסַח: **מָה** לְפֶסַח שֶׁכֵּן חַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל נוֹתָר וְטָמֵא יֵשׁ סְפָרִים דל"ג טָמֵא דְּבִתְרוּמָה נָמֵי אִיכָּא אִסּוּר טֻמְאָה וְאִית דְּגָרַס לֵיהּ מִשּׁוּם דִּבְפֶסַח אִיכָּא כָּרֵת לְאֹכֶל בְּטֻמְאַת הַגּוּף משא"כ בִּתְרוּמָה וּבַקּוּנְטְרֵס נָמֵי פֵּי' דְּחַיָּבִים עָלָיו חַטָּאת קָאָמַר וְהוּא הַדִּין דַּהֲוֵי מָצֵי לְמִפְרַךְ מִכָּל פנ"ק עכ"ס:

מסורת הש״ס

א ספרא קדושים פרשה ד ז; ספרא צו פרק ח א; סנהדרין סד:; ספרא צו פרק יג ד

ב לעיל מה.

ג לקמן עה.

ד לקמן עד.; ספרא אמור פרק ד יח; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

ה ספרא אמור פרשה ד א; משנה זבחים

ו זבחים פב:; ספרא אמור פרק ד יז; קידושין ד.

ז בבא קמא ג.

תורה אור השלם

אִם־אֲדֹנָיו יִתֶּן־לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה־לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ [שמות כא, ד]

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

לֹא־יָבֹא פְצוּעַ־דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דַּכָּה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהוָה [דברים כג, ב]

תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [שמות יב, מה]

וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ [ויקרא כב, י]

אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל־טְמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע [ויקרא כב, ד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יב:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יג, סמג לאוין רצ, טור יו״ד סי׳ שלא:

ג מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ י:

ד מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יב, סמג לאוין רצח, טור יו״ד סי׳ ש:

ה מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יג:

ו מיי׳ פי׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, סמג לאוין קיט, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ב:

ז מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ י, טור יו״ד סי׳ שלא:

ח מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:

ט מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:

(א)אַלְמָא לָא קָנֵי לֵיהּ רַבֵּיהּ. הָכָא נָמֵי לָא קָנֵי לֵיהּ רַבֵּיהּ, אֶלָּא לְאַפְּנוּיֵי. וְאַכַּתִּי מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד הוּא, וְשָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי אֱלְעָזָר דְּאָמַר: מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד, לְמֵדִין וּמְשִׁיבִין? כֵּיוָן דִּלְגוּפֵיהּ לָא צְרִיךְ — שְׁדִי חַד אַלָּמֵד וּשְׁדִי חַד אַמְּלַמֵּד, וְהָוֵה לֵיהּ גְּזֵירָה שָׁוָה מוּפְנָה מִשְּׁנֵי צְדָדִין. אִי: מָה פֶּסַח אוֹנֵן אָסוּר בּוֹ — אַף תְּרוּמָה אוֹנֵן אָסוּר בָּהּ. [אב]אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא, אָמַר קְרָא: ("זָר") "וְכָל זָר", זָרוּת אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא אֲנִינוּת. אֵימָא: וְלֹא עֲרֵלוּת! הָא כְּתִיב "תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר". [ג־ה]וּמָה רָאִיתָ? מִסְתַּבְּרָא עֲרֵלוּת הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוּיֵי, שֶׁכֵּן (מַעֲשִׂים. כְּרוּתִים. בִּדְבַר. הָעֶבֶד.) מְחוּסַּר מַעֲשֶׂה, וּמַעֲשֶׂה בְּגוּפוֹ, וְעָנוּשׁ כָּרֵת, וְיֶשְׁנוֹ לִפְנֵי הַדִּבּוּר, וּמִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכֶּבֶת! אַדְּרַבָּה: אֲנִינוּת הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוּיֵי, שֶׁכֵּן יֶשְׁנָהּ בְּכָל שָׁעָה, וְנוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים, וְאֵין בְּיָדוֹ לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ! הָנָךְ נְפִישָׁן. רָבָא אָמַר: בְּלָא הָנָךְ נְפִישָׁן נָמֵי לָא מָצֵית אָמְרַתְּ. שָׁבְקִינַן עֲרֵלוּת דִּכְתִיב בְּגוּפֵיהּ דְּפֶסַח, וְיָלְפִינַן אֲנִינוּת מִפֶּסַח?! דְּפֶסַח גּוּפֵיהּ מִמַּעֲשֵׂר גָּמְרִינַן. (ב)אִי: מָה פֶּסַח מִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכֶּבֶת, אַף תְּרוּמָה מִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכֶּבֶת! אָמַר קְרָא: "וּמַלְתָּה אוֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ". מִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכֶּבֶת בּוֹ מִלֶּאֱכוֹל בְּפֶסַח, וְאֵין מִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכֶּבֶת בִּתְרוּמָה. אִי הָכִי, אֵימָא: "כָּל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ", בּוֹ אֵינוֹ אוֹכֵל, אֲבָל אוֹכֵל הוּא בִּתְרוּמָה! הָא כְּתִיב "תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר"! וּמָה רָאִיתָ? מִסְתַּבְּרָא עֲרֵלוּת דְּגוּפֵיהּ הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוּיֵי, שֶׁכֵּן מַעֲשֶׂה בְּגוּפוֹ, וְעָנוּשׁ כָּרֵת. אַדְּרַבָּה: מִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוּיֵי, שֶׁכֵּן יֶשְׁנָהּ בְּכָל שָׁעָה! הָנָךְ נְפִישָׁן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: בְּלָא [הָנָךְ] נְפִישָׁן נָמֵי לָא מָצֵית אָמְרַתְּ. מִי אִיכָּא מִידֵי דַּעֲרֵלוּת דְּגוּפֵיהּ לָא מְעַכְּבָא בֵּיהּ, עֲרֵלוּת דְּאַחֲרִינֵי מְעַכְּבָא בֵּיהּ?! הַשְׁתָּא דְּאָמְרַתְּ: "בּוֹ" לִדְרָשָׁה הוּא דַּאֲתָא, "כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ" — לָמָה לִי? בּוֹ

מְשׁוּמָּדוּת

הָכָא נָמֵי לָא קָנֵי גּוּפֵהּ לְרַבֵּהּ וְיִשְׂרָאֵל מְעַלְּיָא הוּא וְחַיָּב בְּפֶסַח: **וְשָׁמְעִינַן** לֵיהּ לְר' אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר מֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד לְמֵדִין אִם אֵין לְהָשִׁיב וְאִם יֵשׁ לְהָשִׁיב מְשִׁיבִין וְכָאן יֵשׁ תְּשׁוּבָה מָה לְפֶסַח שֶׁכֵּן חַיָּבִין עָלָיו כו' כִּדְלְעֵיל. וּלְקַמָּן בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (יְבָמוֹת דַּף קד.) שָׁמְעִינַן לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר מֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד לְמֵדִין וּמְשִׁיבִין דְּקָתָנֵי חָלְצָה בִּשְׂמֹאל פְּסוּלָה וְר' אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר וְאָמְרִינַן מ"ט דְּתַנָּא קַמָּא יָלֵיף רֶגֶל רֶגֶל מִמְּצֹרָע דִּכְתִיב בֵּהּ עַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית וּקְרָא יַתִּירָא הוּא דְּכֵיוָן דִּכְתִיב עַל דַּם הָאָשָׁם וּבְדַם הָאָשָׁם כְּתִיב בְּרֶגֶל יְמָנִית וְלָא הֲוֵי בָּעֵי לְמֶהְדַּר וּמִכְתְּבֵהּ בְּשֶׁמֶן וְאָמְרִינַן בִּמְנָחוֹת בפ"ק (דַּף י.) מֻפְנֶה הוּא לְמִדְרְשֵׁהּ יָד יָד לִקְמִיצָה רֶגֶל רֶגֶל לַחֲלִיצָה אֹזֶן אֹזֶן לִרְצִיעָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר חֲלִיצָה בִּשְׂמֹאל דְּלָא גָּמַר מִמְּצוֹרָע דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ מָה לִמְצֹרָע שֶׁכֵּן טָעוּן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלַעַת וּמַקְשִׁינַן הָתָם (וּלְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קד.) וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לָא יָלֵיף רֶגֶל רֶגֶל מִמְּצֹרָע וְהָתַנְיָא מִנַּיִן לִרְצִיעָה שֶׁהִיא בְּיָמִין כו' וּמְשַׁנֵּינַן אֹזֶן אֹזֶן מֻפְנֶה רֶגֶל רֶגֶל לֹא מֻפְנֶה. ואע"ג דג"ש מֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד הוּא דְּרֶגֶל דִּמְצוֹרָע מֻפְנֶה הוֹאִיל וְרֶגֶל דַּחֲלִיצָה לָא מֻפְנֶה פָּרְכִינַן: **כֵּיוָן** דִּלְגוּפֵהּ לָא צְרִיךְ לֹא תוֹשָׁב וְלֹא שָׂכִיר דְּלָא אֶפְשָׁר לְאוֹקְמִינְהוּ כִּפְשָׁטַיְהוּ כְּלָל הֲוָה לֵיהּ תְּרֵי קְרָאֵי יַתִּירֵי: **שַׁדֵּי** חַד אַלָּמֵד וְחַד אַמְּלַמֵּד וּמֻפְנֶה מִשְּׁנֵי צְדָדִים דִּבְרֵי הַכֹּל לְמֵדִין וְאֵין מְשִׁיבִין אֲפִלּוּ יֵשׁ לְהָשִׁיב: **מַה** פֶּסַח אוֹנֵן כו' דְּיָלְפִינַן (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עג.) לְכוּלְּהוּ קֳדָשִׁים ק"ו מִמַּעֲשֵׂר: **מַעֲשִׂים** כְּרוּתִים בִּדְבַר הָעֶבֶד סִימָנָא הוּא וּמְפָרֵשׁ לֵיהּ: **וְעָנוּשׁ** כָּרֵת עַל הַמִּילָה: **וּמִילַת** זְכָרָיו וַעֲבָדָיו אִם יֵשׁ לוֹ בֵּן רָאוּי לָמוּל אוֹ עֶבֶד לָמוּל אָסוּר הָאָב אוֹ הָאָדוֹן לֶאֱכֹל בְּפֶסַח אא"כ מָלוֹ דִּכְתִיב (שְׁמוֹת י"ב:מ"ח) הִמּוֹל לוֹ כָל זָכָר וְאָז יִקְרַב וְגַבֵּי עֶבֶד כְּתִיב וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ הָאִישׁ בְּעָלָיו דְּאִי מִשּׁוּם עֶבֶד הָא כָּתַב כָּל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ: **אַדְּרַבָּה** אֲנִינוּת פָּסַל טְפֵי מֵעֲרֵלוּת דְּהָא אִית בֵּהּ חוּמְרָא שֶׁנּוֹהֵג כָּל שָׁעָה שֶׁמֵּת לוֹ מֵת אֲבָל עֲרֵלוּת דְּגוּפֵהּ מִשֶּׁמָּל פַּעַם אַחַת שׁוּב אֵינָהּ חוֹזֶרֶת עָלָיו: **לָא** מָצֵית אָמְרַתְּ דְּנֵילַף תְּרוּמָה מִפֶּסַח לְעִנְיַן אֲנִינוּת וּמוּקֵי קְרָא דִּמְעוּטָא לַעֲרֵלוּת: **שָׁבְקִינַן** עֲרֵלוּת דִּכְתִיב בְּגוּפֵהּ דְּפֶסַח וְלָא מַגְמְרִינַן לַהּ מִתְּרוּמָה בג"ש דְּתוֹשָׁב וְשָׂכִיר וְיָלְפִינַן אֲנִינוּת כו': **מִמַּעֲשֵׂר** גָּמַר לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף עג.): ה"ג **מִסְתַּבְּרָא** עֲרֵלוּת דְּגוּפֵהּ הֲוָה לֵהּ לְרַבּוּיֵי כו':

אַלְמָא לָא קָנֵי לֵהּ רַבֵּהּ וְהָא דְּאָמַר בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף טז. וְשָׁם) דְּעֶבֶד עִבְרִי גּוּפוֹ קָנוּי הַיְנוּ לְעִנְיַן שֶׁצָּרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר וְאֵין יוֹצֵא בַּאֲמִירָה בְּעָלְמָא אֲבָל לְעִנְיַן מִצְוֹת לֹא וְהָא דְּשָׁרֵי בְּשִׁפְחָה כְּנַעֲנִית הַיְנוּ מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיַּעֲבֹד אֶת רַבּוֹ בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה כְּדִכְתִיב (דְּבָרִים ט"ו:י"ח) כִּי מִשְׁנֶה שְׂכַר שָׂכִיר עֲבָדְךָ דְּשָׂכִיר קַרְיֵהּ רַחֲמָנָא וא"ת דְּמַשְׁמַע דְּמִטַּעְמָא דְּקָנֵי לֵיהּ רַבֵּהּ יֵשׁ לוֹ לִפָּטֵר וַהֲלֹא עֶבֶד כְּנַעֲנִי גּוּפוֹ חַיָּב בְּפֶסַח לְמֶ"ד (פְּסָחִים דַּף צא:) נָשִׁים בָּרִאשׁוֹן חוֹבָה וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר (שָׁם) רְשׁוּת מִכָּל מָקוֹם שָׁרִי לֶאֱכֹל פֶּסַח וְהָכָא כְּתִיב לֹא יֹאכַל בּוֹ וְי"ל דְּאִי הֲוָה קָנֵי לֵיהּ רַבֵּהּ לָא הֲוָה אָכֵיל אֶלָּא בְּהַמְנָאַת רַבּוֹ כְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי וְלֹא בְּהַמְנָאַת אֲחֵרִים: **אֶלָּא** לְאַפְּנוּיֵי וא"ת וְכִי בִּשְׁבִיל לְאַפְּנוּיֵי כְּתַב שֶׁקֶר דִּכְתַב לֹא יֹאכַל בּוֹ וְהֵם אוֹכְלִין וְאָמַר רִ"י דְּאִיכָּא לְאוֹקְמֵי קְרָא בְּשָׂכִיר וְתוֹשָׁב עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמִכָּל מָקוֹם לְגוּפֵהּ לָא אִצְטְרִיךְ דְּלָא עָדִיף מֵעָרֵל וּבֶן נֵכָר וּבְהֶדְיָא דָּרֵישׁ בַּמְּכִילְתָּא הָכִי תּוֹשָׁב זֶה גֵּר תּוֹשָׁב שָׂכִיר זֶה הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וא"ת כֵּיוָן דִּלְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לָא אִצְטְרִיךְ לִכְתֹּב תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר יֹאכַל בּוֹ וְנוֹקְמֵיהָ בְּיִשְׂרָאֵל וּלְאַפְּנוּיֵי וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּאִם כֵּן הֲוָה מַשְׁמַע גְּזֵרָה שָׁוָה לְהָקֵל וַהֲוָה דָּרְשִׁינַן גְּזֵרָה שָׁוָה לְהַתִּיר אוֹנֵן בְּפֶסַח וְהָא דְּיָלְפִינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עג.) דְּאוֹנֵן אָסוּר בְּפֶסַח מִגְּזֵרָה שָׁוָה דְּמִמֶּנּוּ מִמֶּנּוּ מִמַּעֲשֵׂר לָא הֲוֵי דָּרְשִׁי הָכִי אֶלָּא הֲוָה מוֹקְמִינַן לֶאֱסֹר עָרֵל בְּמַעֲשֵׂר כִּדְלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עד.): **שַׁדֵּי** חַד אַלָּמֵד וְחַד אַמְּלַמֵּד וְהָוֵי כְּאִלּוּ כְּתִיב הָכָא תּוֹשָׁב שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ וְהָכָא שָׂכִיר שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ ואע"ג דְּהָכָא תּוֹשָׁב וְהָכָא שָׂכִיר הָוְיָא שַׁפִּיר ג"ש כִּדְתָנֵי דְּבֵי ר' יִשְׁמָעֵאל (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף יז:) זוֹ הִיא שִׁיבָה זוֹ הִיא בִּיאָה: **אִי** מָה פֶּסַח אוֹנֵן אָסוּר בּוֹ אר"י אע"פ דִּתְנַן בְּפֶ' הָאִשָּׁה בִּפְסָחִים (דַּף צא:) דְּאוֹנֵן טוֹבֵל וְאוֹכֵל פִּסְחוֹ לָעֶרֶב וּמוֹקְמִינַן לֵיהּ בַּגְּמָרָא כמ"ד אֲנִינוּת לַיְלָה דְּרַבָּנָן וְלֹא הֶעֱמִידוּ דִּבְרֵיהֶם בִּמְקוֹם כָּרֵת הָכָא מָצֵי לְמֵימַר דְּאַתְיָא אַפֵּי' אַלִּבָּא דמ"ד אֲנִינוּת לַיְלָה מִדְּרַבָּנָן דְּלָא הָוֵי דְּרַבָּנָן אֶלָּא כְּשֶׁמֵּת בַּיּוֹם אוֹ נִקְבַּר בַּיּוֹם לְמַאן דְּאָזֵל בָּתַר קְבוּרָה דְּלָא תְּפִיס לֵילוֹ עִמּוֹ מִדְּאוֹרַיְתָא אֲבָל אִם מֵת בַּלַּיְלָה הָוֵי אוֹנֵן כְּמֵת בַּיּוֹם דְּהַיְנוּ כְּיוֹם מַר וְהָא דְּפָרִיךְ בְּפֶרֶק טְבוּל יוֹם (זְבָחִים צט: וְשָׁם) וְסָבַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אֲנִינוּת לַיְלָה דְּרַבָּנָן וְהָתַנְיָא רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׁלָמִים כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם הוּא מֵבִיא וְלֹא כְּשֶׁהוּא אוֹנֵן מִנַּיִן לְרַבּוֹת תּוֹדָה כו' מִנַּיִן לְרַבּוֹת פֶּסַח כו' קָתָנֵי מִיהָא פֶּסַח הָתָם לָא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי כְּשֶׁמֵּת בַּלַּיְלָה דְּמַשְׁמַע לֵיהּ דִּמְרַבֵּי לֵיהּ לְעִנְיַן הֲבָאָה דְּאֵין יָכוֹל לְהָבִיא כְּשֶׁהוּא אוֹנֵן וּלְהָכִי פָּרֵיךְ כִּי הָוֵי אוֹנֵן בִּשְׁעַת הֲבָאַת פֶּסַח יִפְסֹק הָאֲנִינוּת עַד הַלַּיְלָה שֶׁהוּא הַתְחָלַת זְמַן אֲכִילָתוֹ וְאַמַּאי אָסוּר לְהָבִיא: **אַף** תְּרוּמָה אוֹנֵן אָסוּר בָּהּ בְּלֹא גְּזֵרָה שָׁוָה הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ דְּלִתְּסַר אוֹנֵן בִּתְרוּמָה מִדְּאִתַּקַּשׁ תְּרוּמָה לְבִכּוּרִים לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עג:) וּבִכּוּרִים לְמַעֲשֵׂר וּמִיהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת יָכוֹל לוֹמַר וְלִיטַעֲמִךְ וְלָא קָאָמַר: **שֶׁכֵּן** מַעֲשִׂים כְּרוּתִים הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר שֶׁכֵּן נִכְרְתוּ עָלֶיהָ י"ג בְּרִיתוֹת: **הָנָךְ** נְפִישָׁן בְּלָא הָנָךְ נְפִישָׁן נָמֵי ה"מ לְמֵימַר דְּכָרֵת עֲדִיפָא לֵיהּ כִּדְלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עג:): **דְּפֶסַח** גּוּפֵהּ מִמַּעֲשֵׂר גָּמַר פֵּרוּשׁ בִּגְזֵרָה שָׁוָה דְּמִמֶּנּוּ מִמֶּנּוּ וא"ת וּשְׁאָר כָּל הַקֳּדָשִׁים מְנָלַן דְּכָל הַקֳּדָשִׁים אֲסוּרִים לְאוֹנֵן כִּדְאָמַר בִּזְבָחִים בְּפֶ' טְבוּל יוֹם (זְבָחִים דַּף קא.) מק"ו מִמַּעֲשֵׂר ואק"ו אִכָּא לְמִפְרַךְ מָה לְמַעֲשֵׂר שֶׁכֵּן טָעוּן כֶּסֶף צוּרָה דְּהָכִי פָּרֵיךְ רָבָא גּוּפֵהּ בְּפֶ' בָּתְרָא דְּמַכּוֹת (דַּף יז:) גַּבֵּי הָא דְּיָלֵיף מַלְקוּת בְּאוֹכֵל תּוֹדָה וּשְׁלָמִים חוּץ לַחוֹמָה בק"ו מִמַּעֲשֵׂר וי"ל דִּשְׁאָר קָדָשִׁים גָּמְרִינַן מִפֶּסַח בְּהֶיקֵּשָׁא דְּזֹאת הַתּוֹרָה דְּהָתָם אִתַּקּוּשׁ כָּל הַקֳּדָשִׁים כִּדְאָמַר בפ"ק דִּזְבָחִים (דַּף ד:) וּבִמְנָחוֹת בְּסוֹף הַתּוֹדָה (מְנָחוֹת דַּף פב:) וּבְהַהוּא קְרָא כְּתִיב נָמֵי פֶּסַח דְּדָרְשִׁינַן בְּיוֹם צַוּוֹתוֹ זֶה בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר וָפֶסַח ואע"ג דִּבְהַהוּא קְרָא נָמֵי כְּתִיב וּלְמִלּוּאִים שֶׁהֵם קָדְשֵׁי שָׁעָה וְקָדְשֵׁי שָׁעָה נֶאֱכָלִים בַּאֲנִינוּת כִּדְמוֹכַח בְּפֶ' טְבוּל יוֹם (זְבָחִים קא.) לָאו בְּכָל קָדְשֵׁי שָׁעָה קָאָמַר דְּנֶאֱכָלִין בַּאֲנִינוּת אֶלָּא בְּהָנְהוּ דְּאַיְּרֵי בְּהוּ הָתָם דַּוְקָא וְהָא דְּמַשְׁמַע בְּפֶרֶק אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן (זְבָחִים דַּף נ.) דְּהָוֵי פְּלוּגְתָּא בְּדָבָר הַלָּמֵד בִּגְזֵרָה שָׁוָה אִם חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּהֶיקֵּשָׁא הַיְנוּ הֵיכָא דִּמְלַמֵּד קוֹדֶשׁ וְאִיכָּא לְמֶ"ד הָתָם דַּוְקָא דְּכִי הָווּ שְׁנֵיהֶם קוֹדֶשׁ דְּאֵין חוֹזֵר וּמְלַמֵּד אֲבָל הָכָא דְּמַעֲשֵׂר דָּגָן חֻלִּין הוּא לְכֻלֵּי עָלְמָא חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּהֶקֵּשׁ כִּדְאַשְׁכְּחַן הָתָם בְּהֶדְיָא שֶׁלְּמָדְנוּ לְתוֹדָה שֶׁבָּאָה מִן הַמַּעֲשֵׂר מִדְּאִתַּקַּשׁ לִשְׁלָמִים וּשְׁלָמִים גּוּפַיְהוּ גָּמְרֵי שָׁם שָׁם מִמַּעֲשֵׂר (שָׁם): **אִי** מָה פֶּסַח מִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכַּבְתּוֹ כו' תֵּמַהּ דְּהָא הַךְ סַגְיָא כר' אֱלִיעֶזֶר וְר' אֱלִיעֶזֶר גּוּפֵהּ דָּרֵישׁ בַּמְּכִילְתָּא דְּמִילַת עֲבָדָיו אֵין מְעַכֶּבֶת אָדָם מִלֶּאֱכֹל בְּפֶסַח וּדְרֵישׁ אָז יֹאכַל בּוֹ הָעֶבֶד וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּגַמ' לְפוּם רְהִיטָא נָקֵט כר' עֲקִיבָא דְּדָרֵישׁ אָז יֹאכַל בּוֹ הָאָדוֹן ולר"א מִזְּכָרָיו פָּרִיךְ: **בּוֹ** אֵינוֹ אוֹכֵל אֲבָל אוֹכֵל הוּא בִּתְרוּמָה אֲבָל מִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכֶּבֶת בִּתְרוּמָה בג"ש דְּתוֹשָׁב וְשָׂכִיר וּבוֹ דִּכְתִיב בֵּהּ אֲתָא לְמֵימַר דְּאֵינָהּ מְעַכֶּבֶת בְּמַצָּה וּמָרוֹר: (**הָכִי** גָּרְסִינַן כָּל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ לְמָה לִי וְלָא גָּרְסִינַן תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר דְּהָא אוֹקִימְנָא קְרָא כו' לִגְזֵרָה שָׁוָה וַעֲקַרְנָא לֵיהּ מִפְּשָׁטֵהּ לְגַמְרֵי):

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פג׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ ה:

ב מיי׳ פי״ב מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ טו:

ג מיי׳ פא׳ מהל׳ מילה הל׳ א, סמג עשין כח, טוש״ע יו״ד סי׳ רסא סעי׳ א:

ד מיי׳ פה׳ מהל׳ קרבן פסח הל׳ ה:

ה מיי׳ פט׳ מהל׳ קרבן פסח הל׳ ט:

מסורת הש״ס

א שבת קלא.; בבא קמא כה:; שבת סד.

ב פסחים צו.

גליון הש״ס

רש"י ד"ה ושמעי' ליה כו' ולא הוי בעי למיהדר. עיין לקמן קד ע"א ברש"י ד"ה אוזן אוזן וכו' ובשבת דף קלא ע"א ד"ה מצד אחד ובקדושין דף טו ע"א ד"ה ונאמר להלן אוזן:

תורה אור השלם

וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ [ויקרא כב, י]

וְכָל־עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת־כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ [שמות יב, מד]

וכי־יגור... ועשה פסח. אין לשון "וכי" שבכאן לשון תנאי, וגו׳ [פירושי רד"צ הופמן על שמות יב:מח, א]

ויפגשהו... המיתו. כאשר יש לאדם התגלות אלוהית והוא שרוי וגו׳ [פירושי רד"צ הופמן על שמות ד:כד, ב]

וְכִי־יָגוּר אִתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה הִמּוֹל לוֹ כָל־זָכָר וגו׳ [שמות יב, מח]

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח כָּל־בֶּן־נֵכָר לֹא־יֹאכַל וגו׳ [שמות יב, מג]

[א]מְשׁוּמָּדוֹת פּוֹסֶלֶת, וְאֵין מְשׁוּמָּדוֹת פּוֹסֶלֶת בְּמַעֲשֵׂר. [ב](א)"כָּל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ" לָמָה לִי? בּוֹ אֵינוֹ אוֹכֵל, אֲבָל אוֹכֵל הוּא בְּמַצָּה וּמָרוֹר. (ב)וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "עָרֵל", וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "כָּל בֶּן נֵכָר". דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "עָרֵל", מִשּׁוּם דְּמָאִיס. אֲבָל בֶּן נֵכָר, דְּלָא מָאִיס — אֵימָא לָא. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "כָּל בֶּן נֵכָר", מִשּׁוּם דְּאֵין לִבּוֹ לַשָּׁמַיִם, אֲבָל עָרֵל, דְּלִבּוֹ לַשָּׁמַיִם — אֵימָא לָא, צְרִיכָא. "מִמֶּנּוּ" "מִמֶּנּוּ". לָמָה לִי? לִכְדְרַבָּה אָמַר רַבִּי יִצְחָק. (ג)אָמַר מָר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר "אִישׁ אִישׁ", לְרַבּוֹת אֶת הֶעָרֵל. וְאֵימָא: לְרַבּוֹת אֶת הָאוֹנֵן? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, אָמַר קְרָא: "וְכָל זָר" — זָרוּת אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא אֲנִינוּת. אֵימָא: וְלֹא עֲרֵלוּת? הָא כְּתִיב "אִישׁ אִישׁ". וּמָה רָאִיתָ? מִסְתַּבְּרָא עֲרֵלוּת הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוֹיֵי, שֶׁכֵּן: מַעֲשִׂים, כְּרוּתִים, בְּדָבָר, הָעֶבֶד. מְחוּסַּר מַעֲשֶׂה, וּמַעֲשֶׂה בְּגוּפוֹ, וְעָנוּשׁ כָּרֵת, וְיֶשְׁנוֹ לִפְנֵי הַדִּבּוּר, וּמִילַת זְכָרָיו וַעֲבָדָיו מְעַכֶּבֶת. אַדְּרַבָּה: אֲנִינוּת הֲוָה לֵיהּ לְרַבּוֹיֵי, שֶׁכֵּן: יֶשְׁנָהּ בְּכָל שָׁעָה, וְנוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וְנָשִׁים, וְאֵין בְּיָדוֹ לְתַקֵּן עַצְמוֹ! (ד)הָנָךְ נְפִישָׁן. רָבָא אָמַר: בְּלָא הָנָךְ נְפִישָׁן נָמֵי לָא מָצֵית אָמְרַתְּ. אָמַר קְרָא "אִישׁ אִישׁ", אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁיֶּשְׁנוֹ בָּאִישׁ וְאֵינוֹ בָּאִשָּׁה — הֱוֵי אוֹמֵר זֶה עֲרֵלוּת. וְרַבִּי עֲקִיבָא, הַאי "תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? אָמַר רַב שְׁמַעְיָא: לְאֵתוֹיֵי עַרְבִי מָהוּל וְגִבְעוֹנִי מָהוּל. ג(ה)וְהָנֵי מוּלִין נִינְהוּ? וְהָא תְּנַן: "קֻוֹנָם שֶׁאֲנִי נֶהֱנֶה לָעֲרֵלִים" — מוּתָּר בְּעַרְלֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָסוּר בְּמוּלֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם. "קֻוֹנָם שֶׁאֲנִי נֶהֱנֶה לְמוּלִין" — מוּתָּר בְּמוּלֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם, וְאָסוּר בְּעַרְלֵי יִשְׂרָאֵל! [ד]אֶלָּא, לְאֵתוֹיֵי גֵּר שֶׁמָּל וְלֹא טָבַל, וְקָטָן שֶׁנּוֹלַד כְּשֶׁהוּא מָהוּל. וְקָסָבַר: צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: גֵּר שֶׁמָּל וְלֹא טָבַל — גֵּר מְעַלְיָא הוּא, וְקָסָבַר: קָטָן כְּשֶׁנּוֹלַד מָהוּל — אֵין צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַאי "אִישׁ אִישׁ" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. בָּעֵי רַב חָמָא בַּר עוּקְבָא: קָטָן עָרֵל מַהוּ לְסוּכוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה? עֲרֵלוּת שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ מְעַכְּבָא, אוֹ לָא מְעַכְּבָא? ה(ו)אָמַר רַבִּי זֵירָא, תָּא שְׁמַע: אֵין לִי אֶלָּא מִילַת זְכָרָיו בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה, וַעֲבָדָיו בִּשְׁעַת אֲכִילָה. מִנַּיִן לִיתֵּן אֶת הָאָמוּר שֶׁל זֶה בָּזֶה, וְאֶת הָאָמוּר שֶׁל זֶה בָּזֶה — תַּלְמוּד לוֹמַר: "אָז" "אָז" לִגְזֵירָה שָׁוָה. בִּשְׁלָמָא עֲבָדָיו, מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּאִיתַנְהוּ בִּשְׁעַת אֲכִילָה וְלֵיתַנְהוּ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה, כְּגוֹן דְּזַבְנִינְהוּ בֵּינֵי בֵּינֵי. אֶלָּא זְכָרָיו, דְּאִיתַנְהוּ בִּשְׁעַת אֲכִילָה וְלֵיתַנְהוּ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ — לָאו דְּאִתְיְלוּד בֵּין עֲשִׂיָּה לַאֲכִילָה? שְׁמַע מִינַּהּ: עֲרֵלוּת שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ הָוְיָא עֲרֵלוּת! [ז]אָמַר רָבָא: וְתִסְבְּרָא? "הִמּוֹל לוֹ כָל זָכָר" אָמַר רַחֲמָנָא, "וְאָז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ". וְהַאי לָאו בַּר מְהִילָא הוּא. אֶלָּא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן שֶׁחֲלָצַתּוּ חַמָּה. [ח]וְנִיתֵּיב לֵיהּ כָּל שִׁבְעָה. דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: חֲלָצַתּוּ חַמָּה — נוֹתְנִין לוֹ כָּל שִׁבְעָה! דְּיָהֲבִינַן לֵיהּ כָּל שִׁבְעָה. וְנִימְהֲלֵיהּ מִצַּפְרָא! בָּעֵינַן

מֵעֵת

הֲמָרַת דָּת פּוֹסֶלֶת דְּאִם הֵמִיר דָּתוֹ וְנִתְנַכְּרוּ מַעֲשָׂיו לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם אֲמַר רַחֲמָנָא לֹא יֹאכַל בּוֹ: ה"ג כָּל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ לָמָה לִי בּוֹ מַאי מְמַעֵט. וְלָא גָּרְסִינַן תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר כְּלָל דְּהָא אוֹקְמְנָא כּוּלֵּי קְרָא לג"ש וְעָקְרִינַן לֵיהּ מִפְּשָׁטֵיהּ לְגַמְרֵי: מִמֶּנּוּ אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא. כֵּיוָן דַּאֲמַרְתְּ בּוֹ לְמַעוּטֵי מִמֶּנּוּ נָמֵי לְמַעוּטֵי מַשְׁמַע: לִכְדְרַבָּה כו' לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף עד.) תְּלָתָא מִמֶּנּוּ כְּתִיבִי בְּפֶסַח כו': וְרַבִּי עֲקִיבָא הַאי תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר דְּפֶסַח מַאי עָבֵיד לֵיהּ הָא לֵיכָּא לְאוֹקְמֵי בְּעֶבֶד עִבְרִי כְּלָל: לְאֵתוֹיֵי עַרְבִי וְגִבְעוֹנִי מָהוּל שֶׁלֹּא יֹאכַל בְּפֶסַח: גִּבְעוֹנִי שֵׁם אֻמָּה שֶׁמּוֹהֲלִין עַצְמָן: וְהָנֵי מוּלִין נִינְהוּ בִּתְמִיהַּ ול"ל לְמַעוֹטִינְהוּ הָא עֲרֵלִים נִינְהוּ וּמִכָּל עָרֵל מִמַּעֲטִי: בְּעַרְלֵי יִשְׂרָאֵל לְעִנְיַן נֶדֶר מוּלִין נִינְהוּ דְּהָלַךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְיִשְׂרְאֵלִים לָא קָרֵי לְהוּ עֲרֵלִים וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לָא קָרֵי לְהוּ מוּלִין: וְקָטָן שֶׁנּוֹלַד מָהוּל וְקָסָבַר ר"ע קָטָן שֶׁנּוֹלַד מָהוּל צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית: ור"א דְּלָא מְמַעֵט לְהוּ אָזֵיל לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר בְּהַחוֹלֵץ גֵּר שֶׁמָּל וְלֹא טָבַל גֵּר מְעַלְיָא הוּא וּבְקָטָן מָהוּל סְבִירָא לֵהּ א"צ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית: קָטָן עָרֵל תּוֹךְ שְׁמֹנָה: מַהוּ לְסוּכוֹ שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה דְּקַיְמָא לָן (שַׁבָּת דַּף פו.) דְּסִיכָה כִּשְׁתִיָּה דְּנָפְקָא לָן מוּתְבָא כַּמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו: מְעַכְּבָא מֵאֲכִילַת תְּרוּמָה: אֵין לִי לְעַכֵּב בְּפֶסַח אֶלָּא מִילַת זְכָרָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה דְּגַבֵּי מִילַת זְכָרָיו כְּתִיב (שְׁמוֹת י"ב:מ"ד) וְאָז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהַיְנוּ שְׁחִיטָה וְגַבֵּי עֲבָדָיו כְּתִיב אָז יֹאכַל בּוֹ דַּאֲפִילּוּ לָא הֲוָה לֵיהּ עֶבֶד בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה וְהָיָה לוֹ בִּשְׁעַת אֲכִילָה מְעַכְּבוֹ מִן אֲכִילַת פִּסְחוֹ: מִנַּיִן לִתֵּן כו' דְּגַבֵּי בָּנִים נָמֵי אִם רָאוּי לָמוֹל בִּשְׁעַת אֲכִילָה וְלֹא הָיָה לוֹ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה מִנַּיִן שֶׁמְּעַכְּבוֹ מֵאֲכִילַת פִּסְחוֹ: תַּלְמוּד לוֹמַר אָז אָז אָז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ: אֶלָּא זְכָרָיו דְּמַרַבֵּינַן לְהוּ בִּשְׁעַת אֲכִילָה אַלְמָא דְּלָא הָווּ בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה הֵיכִי דָמֵי לָאו דְּאִתְיְלוּד בֵּינֵי בֵּינֵי: אֶלָּא הָכָא כְּשֶׁחֲלָצַתּוּ חַמָּה שֶׁהָיָה חוֹלֶה וְנִתְרַפֵּא וְנִתְחַלְּצָה וְנִשְׁתַּלְּפָה מִמֶּנּוּ חַמָּה: וְנִתֵּב לֵהּ כָּל שִׁבְעָה וְאִי בֵּינֵי וּבֵינֵי אִתְפַּח אַמַּאי מְעַכֵּב לֵיהּ מֵאֲכִילָה אַכַּתִּי לָא מְטָא זִמְנֵיהּ דְּתַנְיָא לְקַמָּן יוֹם הַבְרָאָתוֹ כְּיוֹם הוּלְּדוֹ דְּעַד ז' יוֹמֵי לָא מָהֲלִינַן לֵיהּ: דְּיָהֲבִינַן לֵיהּ שֶׁכְּבָר נִתְרַפֵּא זֶה שְׁמוֹנָה יָמִים וְחָל שְׁמִינִי שֶׁלּוֹ לִהְיוֹת עֶרֶב הַפֶּסַח: וְנִמְהֲלֵהּ מִצַּפְרָא וְכֵיוָן דְּמִצַּפְּרָא בַּר מְהִילָא הוּא אִשְׁתְּכַח דִּמְעַכֵּב לֵיהּ מַעֲשֶׂיהָ וְלָמָּה לִי קְרָא לְרַבּוֹיֵי שְׁעַת אֲכִילָה:

בּוֹ הֲמָרַת דָּת פּוֹסֶלֶת כו' בּוֹ דְּכָל עָרֵל לֹא בָּעֵי לְמִדְרַשׁ הָכִי דְּאֵין עֲרֵלוּת פּוֹסֶלֶת בְּמַעֲשֵׂר דִּלְחֻמְרָא דָּרְשִׁינַן וּמוֹקְמִינַן לֵיהּ לְחַיֵּב בְּמַצָּה וּמָרוֹר וּמִבּוֹ דְּבֶן נֵכָר לֹא שַׁיָּךְ לְמִדְרַשׁ הָכִי בּוֹ אֵינוֹ אוֹכֵל אֲבָל אוֹכֵל הוּא בְּמַצָּה וּמָרוֹר דִּלְאַשְׁמוּעִינַן דְּלָא אָסוּר בְּמַצָּה וּמָרוֹר לָא אִצְטְרִיךְ דְּאַטּוּ מַצָּה וּמָרוֹר קְדוֹשָׁה אִית בְּהוּ וְאִי בָּעֵי לְמֵימַר אֲבָל חַיָּב בְּמַצָּה וּמָרוֹר פְּשִׁיטָא הוּא דְּחַיָּב לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּלְקַיֵּם כָּל הַמִּצְוֹת וּבוֹ דְּתוֹשָׁב וְשָׂכִיר פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּלָא דָּרֵישׁ מִידִי מִשּׁוּם דְּאוֹקְמְנָא (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף ע.) כּוּלֵּהּ קְרָא לִגְזֵרָה שָׁוָה וְעָקְרִינַן לֵיהּ מִפְּשָׁטֵיהּ לְגַמְרֵי וְנִרְאֶה שר"ל דְּאַיְּידֵי דִּכְתַבֵיהּ רַחֲמָנָא בְּעָרֵל וּבֶן נֵכָר כְּתָבֵיהּ נָמֵי בְּתוֹשָׁב וְשָׂכִיר וכה"ג אָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עד.) אַיְּידֵי דִּכְתִיב וְהַנּוֹתָר כְּתִיב נָמֵי מִמֶּנּוּ וּמִיהוּ לָא הָוֵי מַמָּשׁ כִּי הָכָא דְּהָתָם הָוֵי כְּמוֹ פָּרָשָׁה שֶׁנֶּאֶמְרָה וְנִשְׁנֵית בִּשְׁבִיל דָּבָר שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בָּהּ ור"ת מְפָרֵשׁ דְּבוֹ דְּתוֹשָׁב וְשָׂכִיר לְגוּפֵהּ כִּדְאָמַר לְקַמָּן (שָׁם) גַּבֵּי תְּלָתָא מִמֶּנּוּ חַד לְגוּפֵהּ וְאִית סְפָרִים דְּגָרְסִי הָכָא בּוֹ דְּעָרֵל וּבֶן נֵכָר בּוֹ אֵין אוֹכֵל אֲבָל אוֹכֵל בְּמַצָּה וּמָרוֹר וּבוֹ דְּתוֹשָׁב וְשָׂכִיר בּוֹ הֲמָרַת דָּת פּוֹסֶלֶת וְכֵן בְּכָל הַסְּפָרִים בְּסוֹף מִי שֶׁהָיָה טָמֵא (פְּסָחִים דַּף צו. וְשָׁם) וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כח:) וּבְעַרְבֵי פְּסָחִים (שָׁם דַּף קכ.) דְּמִתַּרְוַיְהוּ בּוֹ דְּעָרֵל וּבֶן נֵכָר דָּרְשִׁינַן אֲבָל אוֹכֵל בְּמַצָּה וּמָרוֹר וּמְיַשֵּׁב ר"י הַגִּרְסוֹת דְּשַׁיָּךְ שַׁפִּיר מִבּוֹ דְּבֶן נֵכָר לִדְרֹשׁ אֲבָל אוֹכֵל בְּמַצָּה וּמָרוֹר לְאַשְׁמוּעִינַן דְּחַיָּב לֶאֱכֹל בְּמַצָּה וּמָרוֹר אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה אע"ג דִּבְפֶסַח אֵין אוֹכֵל שֶׁהָיָה מוּמָר בִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת פֶּסַח וּבוֹ דְּתוֹשָׁב וְשָׂכִיר נָמֵי שַׁיָּךְ לְמִדְרַשׁ מִנֵּהּ בּוֹ הֲמָרַת דָּת פּוֹסֶלֶת דִּבְתוֹשָׁב וְשָׂכִיר עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַיְרֵי כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל: **וְאֵין** הֲמָרַת דָּת פּוֹסֶלֶת בְּמַעֲשֵׂר בְּסוֹף מִי שֶׁהָיָה טָמֵא (פְּסָחִים דַּף צו. וְשָׁם) גָּרְסִי' בְּכָל הַסְּפָרִים וְאֵין הֲמָרַת דָּת פּוֹסֶלֶת בִּתְרוּמָה וְשַׁפִּיר מְמַעֲטִינַן תַּרְוַיְהוּ מֵחַד בּוֹ דְּבוֹ מַשְׁמַע בּוֹ וְלֹא בִּדְבָרִים אֲחֵרִים וְאִצְטְרִיךְ לְמְעוּטֵי תַּרְוַיְהוּ תְּרוּמָה דְּלָא נֵילַף בִּגְזֵרָה שָׁוָה דְּתוֹשָׁב וְשָׂכִיר וּמַעֲשֵׂר בִּגְזֵרָה שָׁוָה דְּמִמֶּנּוּ מִמֶּנּוּ: **דְּאִי** כְּתַב רַחֲמָנָא עָרֵל כו' אע"ג דְּאִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב תַּרְוַיְהוּ מִשּׁוּם בּוֹ דְּאִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב בְּתַרְוַיְהוּ דְּהָיָה לְכוֹתְבָם בִּקְרָאֵי דִּצְרִיכִי: **וְהָנֵי** מוּלִין נִינְהוּ וְהָתְנַן קֻנָּם שֶׁאֲנִי נֶהֱנֶה אֵין לְהַקְשׁוֹת הֵיכִי פָּרֵיךְ מִנְּדָרִים לְלִשָּׁנָא דִּקְרָא דִּבְנְדָרִים הַלֵּךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם דִּבְסֵיפָא דְּמַתְנִי' דְּהָכָא מַפִּיק לֵיהּ מִקְּרָא שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרֵלִים וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל עַרְלֵי לֵב וְאֵין לְהַקְשׁוֹת מוּכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ דְּהַהוּא לָא אִצְטְרִיךְ אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁהַתַּנָּא לוֹמֵד נְדָרִים מִלִּשָּׁנָא דִּקְרָא כְּגוֹן הָכָא וּבְרֵישׁ פְּסָחִים (דַּף ב.) גַּבֵּי הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר דְּקָאָמַר הָא קָמַשְׁמַע לַן דְּאוֹר כּוֹכָבִים אוֹר הוּא לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ לְנוֹדֵר כִּדְתְנַן הַנּוֹדֵר מִן הָאוֹר אָסוּר בְּאוֹרָן שֶׁל כּוֹכָבִים וְהַיְנוּ דַּוְקָא הֵיכָא שֶׁאֵין הַלָּשׁוֹן יָדוּעַ מַיְיתֵי שַׁפִּיר רְאָיָה מִלִּשָּׁנָא דִּקְרָא אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁלְּשׁוֹן בְּנֵי אָדָם חָלוּק מִלִּשָּׁנָא דִּקְרָא בִּנְדָרִים הַלֵּךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר מִשְׁקָלִי (עֲרָכִין דַּף יט:) דְּאוֹרָיְתָא הַיָּד עַד הַפֶּרֶק בִּנְדָרִים הַלֵּךְ אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם: **שֶׁאֲנִי** נֶהֱנֶה כו' לֹא גָּרַס שֶׁאֵינִי דְּאִם כֵּן לָא הָוֵי נֶדֶר דְּהַיְנוּ דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ שֶׁאֵין אוֹסֵר עַל עַצְמוֹ כְּלוּם כְּמוֹ שֶׁאֵינִי יָשֵׁן דְּלָא אָמַר כְּלוּם אִי לֹא אָמַר קוּנָם עֵינַי בְּשֵׁנָה כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ אֵלּוּ מַתִּירִין (נְדָרִים טו.) אֶלָּא אוֹמֵר ר"ת דְּגָרַס שֶׁאֲנִי נֶהֱנֶה כְּלוֹמַר מַה שֶּׁאֲנִי נֶהֱנֶה יְהֵא עָלַי קוֹנָם וּמִיהוּ גָּרַס שַׁפִּיר שֶׁאֵינִי דְּאֵין דֶּרֶךְ הַתַּנָּא לְדַקְדֵּק בִּלְשׁוֹנוֹ כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּפ' בַּתְרָא דִּנְדָרִים (דַּף פא:) קוֹנָם שֶׁלֹּא אֶתֵּן תֶּבֶן לִפְנֵי בְּהֶמְתְּךָ וּבִשְׁבוּעוֹת בפ"ג (דַּף כ.) הֲרֵי עָלַי שֶׁלֹּא לֶאֱכוֹל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת יַיִן דִּכְהַאי גַּוְונָא לֹא חָל הַנֶּדֶר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט׳ מהל׳ קרבן פסח הל׳ ז:

ב מיי׳ פט׳ מהל׳ קרבן פסח הל׳ ח:

ג מיי׳ פט׳ מהל׳ נדרים הל׳ כב, טוש״ע יו״ד סי׳ ריז סעי׳ מא מב:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ מילה הל׳ ז, סמג עשין כח, טוש״ע יו״ד סי׳ רסג סעי׳ ד:

ה מיי׳ פט׳ מהל׳ קרבן פסח הל׳ ט:

ו מיי׳ פי״א מהל׳ תרומות הל׳ ז:

ז מיי׳ פט׳ מהל׳ קרבן פסח הל׳ ט:

ח מיי׳ פא׳ מהל׳ מילה הל׳ טז, סמג עשין כח, טוש״ע יו״ד סי׳ רסב סעי׳ ב:

מסורת הש״ס

א פסחים צו.

ב זבחים כב:; לעיל נה.; פסחים צו.

ג לעיל סח:; ספרא אמור פרק ד יח

ד לקמן עד:; קידושין טו.

ה עבודה זרה כז.; נדרים לא:

ו מנחות נא:; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; פסחים ה:; ראש השנה לד.; מנחות עד.

תורה אור השלם

וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי־אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל־מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ [שמות יב, ח]

אַל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם־צְלִי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כְּרָעָיו וְעַל־קִרְבּוֹ [שמות יב, ט]

וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ [שמות יב, י]

אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל־טְמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע [ויקרא כב, ד]

וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא־יֹאכַל קֹדֶשׁ [ויקרא כב, י]

לפי רש״י ע״א על פי המכילתא מדובר כאן בערבי מהול או בגבעוני מהול שהוא תושב או שכיר, ואולם כבר רמב״ן מעיר שהגמרא222יבמות עא ע״א (המ׳). דוחה דעה זו ומעמידה את הפסוק כמדבר בגר שמל ולא טבל. [פירושי רד״צ הופמן על שמות יב:מה, ג]

וְכִי־יָגוּר אִתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה הִמּוֹל לוֹ כָל־זָכָר וְאָז יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל־עָרֵל לֹא־יֹאכַל בּוֹ [שמות יב, מח]

וְכָל־עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת־כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ [שמות יב, מד]

מֵעֵת לְעֵת. [א]וְהָתָנֵי לוּדָאָה: יוֹם הַבְרָאָתוֹ כְּיוֹם הִוָּלְדוֹ. מַאי לָאו: מָה יוֹם הִוָּלְדוֹ לָא בָּעֵינַן מֵעֵת לְעֵת, אַף יוֹם הַבְרָאָתוֹ לָא בָּעֵינַן מֵעֵת לְעֵת? לָא, עֲדִיף יוֹם הַבְרָאָתוֹ מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ. דְּאִילּוּ יוֹם הִוָּלְדוֹ לָא בָּעֵינַן מֵעֵת לְעֵת, וְאִילּוּ יוֹם הַבְרָאָתוֹ בָּעֵינַן מֵעֵת לְעֵת. רַב פָּפָּא אָמַר: כְּגוֹן דְּכָאֵיב לֵיהּ עֵינֵיהּ לְיָנוּקָא וְאִיתְפַּח בֵּינֵי וּבֵינֵי. רָבָא אָמַר: כְּגוֹן שֶׁהָיוּ אָבִיו וְאִמּוֹ חֲבוּשִׁין בְּבֵית הָאֲסוּרִין. רַב כָּהֲנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נְחֶמְיָה אָמַר: כְּגוֹן טוּמְטוּם שֶׁנִּקְרַע, וְנִמְצָא זָכָר בֵּינֵי וּבֵינֵי. רַב שֵׁרֵבְיָא אָמַר: כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַפְּרוֹזְדוֹר. [ב]וּמִי חָיֵי? וְהָתַנְיָא: כֵּיוָן שֶׁיָּצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, נִפְתַּח הַסָּתוּם וְנִסְתַּם הַפָּתוּחַ. שֶׁאִלְמָלֵא כֵּן, אֵין יָכוֹל לִחְיוֹת אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן דְּזַנְתֵּיהּ אִישְׁתָּא. אִישְׁתָּא דְּמַאן? אִילֵימָא אִישְׁתָּא דִּידֵיהּ, אִי הָכִי כֹּל שִׁבְעָה בָּעֵי? אֶלָּא דְּזַנְתֵּיהּ אִישְׁתָּא דְּאִימֵּיהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא מְעַוֵּי, אֲבָל הֵיכָא דִּמְעַוֵּי, מְחַיֵּיא חָיֵי. [א]אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי בְּנָאָה: עָרֵל מְקַבֵּל הַזָּאָה, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בַּאֲבוֹתֵינוּ שֶׁקִּבְּלוּ הַזָּאָה כְּשֶׁהֵן עֲרֵלִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָעָם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן". בַּעֲשָׂרָה לָא מְהִילִי, מִשּׁוּם חוּלְשָׁא דְּאוֹרְחָא. הַזָּאָה אֵימַת עָבֵיד לְהוּ?! לָאו כְּשֶׁהֵן עֲרֵלִים? וְדִלְמָא לָא עֲבוּד פֶּסַח כְּלָל? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח". מַתְקֵיף לַהּ מָר זוּטְרָא: וְדִלְמָא פֶּסַח הַבָּא בְּטוּמְאָה הָיָה? אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי, תַּנְיָא בְּהֶדְיָא: מָלוּ, וְטָבְלוּ, וְעָשׂוּ פִּסְחֵיהֶן בְּטָהֳרָה. [ג]אָמַר רַבָּה בַּר יִצְחָק אָמַר רַב: לֹא נִיתְּנָה פְּרִיעַת מִילָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "בָּעֵת הַהִיא אָמַר ה׳ אֶל יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ חַרְבוֹת צֻרִים וְגוֹ׳". וְדִלְמָא הָנָךְ דְּלָא מְהוּל, דִּכְתִיב: "כִּי מֻלִים הָיוּ כָּל הָעָם הַיֹּצְאִים וְכָל הָעָם הַיִּלֹּדִים וְגוֹ׳". אִם כֵּן, מַאי "שׁוּב"? אֶלָּא לָאו לִפְרִיעָה. וּמַאי "שֵׁנִית" — [ד]לְאַקּוֹשֵׁי סוֹף מִילָה לִתְחִלַּת מִילָה: מָה תְּחִלַּת מִילָה מְעַכֶּבֶת — אַף סוֹף מִילָה מְעַכְּבִין בּוֹ. דִּתְנַן: אֵלּוּ הֵן צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה — בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת [רוֹב] הָעֲטָרָה, וְאֵין אוֹכֵל בִּתְרוּמָה. אָמַר רָבִינָא, וְאִיתֵּימָא רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר רַב: בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רוֹב גּוֹבְהָהּ שֶׁל עֲטָרָה. וּבַמִּדְבָּר מַאי טַעְמָא לָא מְהוּל? אִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם חוּלְשָׁא דְּאוֹרְחָא,

וְאִיבָּעֵית

מֵעֵט לְעֵת כְּגוֹן שֶׁחֲלָצַתּוּ חַמָּה אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם זֶה ח' יָמִים: וְהָתָנֵי לוּדָאָה שֵׁם חָכָם: יוֹם הַבְרָאָתוֹ כְּיוֹם הִוָּלְדוֹ צָרִיךְ לְהַמְתִּין שְׁמוֹנָה יָמִים: מַאי לָאו הָכִי קָאָמַר מָה יוֹם הִוָּלְדוֹ לָא בָּעֵינַן מֵעֵת לְעֵת אַף יוֹם הַבְרָאָה לָא בָּעֵי מֵעֵת לְעֵת: לָא עֲדִיף יוֹם הַבְרָאָתוֹ כו' וְהָא דִּתְנָא לוּדָאָה יוֹם הַבְרָאָתוֹ כְּיוֹם הִוָּלְדוֹ הָא אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּין עַד יוֹם שְׁמִינִי: דְּכָאֵב לֵהּ עֵינֵהּ לְיָנוּקָא וְאִתְפַּח בֵּין עֲשִׂיָּה לַאֲכִילָה וְאֵין נוֹתְנִין שִׁבְעָה יָמִים אֶלָּא לְמִי שֶׁחֲלָצַתּוּ חַמָּה: חֲבוּשִׁין בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה וּמִצְוַת מִילָה מֻטֶּלֶת עֲלֵיהֶם וְלֹא עַל אֲחֵרִים וְהֵם אֵינָן יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת אֶת פִּסְחָן וְשָׁחַט שְׁלוּחָן עֲלֵיהֶם וְאַשְׁמְעִינַן קְרָא שֶׁאִם יָצְאוּ בִּשְׁעַת אֲכִילָה מִילַת בְּנוֹ מְעַכַּבְתּוֹ: כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיא וָלָד רֹאשׁוֹ חוּץ לַפְּרוֹזְדוֹר וּכְבָר עָבְרוּ שִׁבְעָה יָמִים וּמֵהַהִיא שַׁעְתָּא הֲוָה לֵיהּ וָלָד דְּקַיְמָא לָן בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף כט.) יָצָא רֹאשׁוֹ הֲרֵי הוּא כְּיָלוּד וְהַשְׁתָּא בֵּין עֲשִׂיָּה לַאֲכִילָה יָצָא הַגּוּף דַּהֲוָיָא לֵיהּ זְמַן מִילָה: וְהָתַנְיָא בְּהַמַּפֶּלֶת בְּמַסֶּכֶת נִדָּה פִּיו סָתוּם וְטַבּוּרוֹ פָּתוּחַ וְכֵיוָן שֶׁיָּצָא לַאֲוִיר הָעוֹלָם נִפְתַּח הַסָּתוּם פִּיו וְנִסְתַּם הַפָּתוּחַ טַבּוּרוֹ: אֵין יָכוֹל לִחְיוֹת מִשּׁוּם דְּלָא יָנִיק: דְּזַנְתִּיהָ אִשְׁתָּא הַחֹלִי זָן אֶת הַחוֹלֶה: אִי נֵימָא אִשְׁתָּא דִּידֵהּ שֶׁאֲחָזַתּוּ חַמָּה וּכְשֶׁיָּצָא חֲלָצַתּוּ: כָּל שִׁבְעָה בָּעֵי אַמְתּוּנֵי מִשֶּׁיָּצָא דְּהָא אֲמָרָן יוֹם הַבְרָאָתוֹ כְּיוֹם הִוָּלְדוֹ: מְעַוֵּי צוֹעֵק כְּמוֹ עַוִּי עַוִּי וְלָא אַשְׁגַּחוּ בֵּהּ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף עז.): עָרֵל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּטְמָא בְּמֵת מְקַבֵּל הַזָּאָה לְטַהֵר מִטֻּמְאָתוֹ וּכְשֶׁיִּמּוֹל אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהַזּוֹת וְאוֹכֵל בְּקָדָשִׁים וְלָא אָמְרִינַן הַזָּאַת עֲרֵלוּת לֹא שְׁמָהּ הַזָּאָה: שֶׁכֵּן מָצִינוּ בַּאֲבוֹתֵינוּ בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ בְּפֶסַח גִּלְגָּל שֶׁקִּבְּלוּ הַזָּאָה מִטֻּמְאַת מֵת כְּשֶׁהֵן עֲרֵלִים: בַּעֲשָׂרָה לֹא מָהוּל אוֹתָן שֶׁהָיוּ בַּמִּדְבָּר שֶׁהָיוּ עֲרֵלִים: הַזָּאָה אֵימַת עֲבוּד לְטֻמְאַת מֵת שֶׁעֲלֵיהֶן שֶׁרֹב צִבּוּר טְמֵאֵי מֵת הָיוּ שֶׁנִּטְמְאוּ בַּאֲבוֹתֵיהֶן שֶׁכָּל יוֹצְאֵי מִצְרַיִם מֵתוּ בַּמִּדְבָּר וְאֵלּוּ הֵן בְּנֵיהֶם כִּדְכְתִיב (יְהוֹשֻׁעַ ה':ז') וְאֶת בְּנֵיהֶם הֵקִים תַּחְתָּם אֹתָם מָל יְהוֹשֻׁעַ וְהֵיאַךְ נִטְהֲרוּ לֶאֱכֹל פִּסְחֵיהֶן אִם לֹא קִבְּלוּ הַזָּאַת שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי כְּשֶׁהֵן עֲרֵלִים אוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד קִבֵּל הַזָּאָה לִשְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי שֶׁלּוֹ בְּעוֹדוֹ בַּמִּדְבָּר אוֹ עַכְשָׁו הִזּוּ עֲלֵיהֶן כֻּלָּן יַחַד בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ וּבְעֶרֶב הַפֶּסַח וְהָיוּ לָהֶן ד' יָמִים כַּמִּשְׁפָּט בֵּין הַזָּאָה לְהַזָּאָה דְּאִם לֹא הָיוּ מַזִּין עַד יוֹם אֶחָד עָשָׂר לְאַחַר מִילָה נִמְצֵאת הַזָּאָה שְׁנִיָּה מְחֻסֶּרֶת זְמַן. וְאִית דִּמְפָרֵשׁ לְהוּ הַזָּאָה מִשּׁוּם דְּכָל הַפּוֹרֵשׁ מִן הָעָרְלָה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקֶּבֶר וְלָאו מִלְּתָא הִיא דְּהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה בְּמַסֶּכֶת פְּסָחִים (דַּף צב.) לֹא שָׁנוּ אֶלָּא עָרֵל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֲבָל עָרֵל יִשְׂרָאֵל דִּבְרֵי הַכֹּל טוֹבֵל וְאוֹכֵל מִיָּד אֶת פִּסְחוֹ לָעֶרֶב וְלָשׁוֹן רִאשׁוֹן שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַזָּקֵן: א"כ מַאי שׁוּב דְּמַשְׁמַע זִמְנָא אַחֲרִיתִי אֶלָּא לָאו ש"מ לִפְרִיעָה: וּמַאי שֵׁנִית הַשְׁתָּא דְּדָרַשְׁתְּ שׁוּב שֵׁנִית מַאי תִּדְרוֹשׁ בֵּהּ: ל"א מַאי שׁוּב וּמַאי שֵׁנִית אֶלָּא לָאו לִפְרִיעָה וּלְהַאי לִשָּׁנָא גָּרְסִינַן וְדִלְמָא לְאַקּוֹשֵׁי סוֹף מִילָה כו' וְלָאו לִפְרִיעָה אֲתָא אֶלָּא לְעִכּוּב: סוֹף מִילָה צִיצִין שֶׁנִּשְׁתַּיְּרוּ שֶׁלֹּא חָתַךְ כָּל הָעָרְלָה: אֶת רֹב גָּבְהָהּ אע"ג דְּאֵין רֹב הֶקֵּפָה:

וְאִיבָּעֵית אֵימָא הָנֵי מִלֵּי הֵיכָא דְּלָא מְעֹרֶה פִּי' שֶׁהַטַּבּוּר אֵין מְעֹרֶה לְאִמּוֹ אֲבָל מְעֹרֶה מַחְיָא חָיֵי מִמַּה שֶׁאִמּוֹ אוֹכֶלֶת: **עָרֵל** מְקַבֵּל הַזָּאָה שֶׁכֵּן מָצִינוּ כו' תֵּמַהּ לר"י מָה רְאָיָה צָרִיךְ לָמָּה לֹא יְקַבֵּל הַזָּאָה אֲפִילּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דִּמְרַבֶּה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף ע.) לְעָרֵל כִּי טָמֵא דְּהָא טָמֵא מְקַבֵּל הַזָּאָה כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק דַּם חַטָּאת (זְבָחִים דַּף צג.) מֵי חַטָּאת שֶׁנִּטְמְאוּ מְטַהֲרִין שֶׁהֲרֵי נִדָּה מַזִּין עָלֶיהָ וְהִיא טְהוֹרָה: **וְדִלְמָא** פֶּסַח הַבָּא בְּטֻמְאָה הֲוָה תֵּמַהּ אִם כֵּן קְרָא לָמָּה לִי דִּבְפֶרֶק בָּתְרָא דִּזְבָחִים (דַּף קיח.) דָּיֵיק רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאַף צִבּוּר לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא פְּסָחִים וְחוֹבוֹת הַקָּבוּעַ לָהֶם זְמַן מִדִּכְתִיב (יְהוֹשֻׁעַ ה':י') וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּגִלְגָּל לָמָּה לִי קְרָא אֶלָּא הָא קָמַשְׁמַע לָן דְּחוֹבָה דְּהָוֵי כְּעֵין פֶּסַח קָרֵיב דְּלָאו כְּעֵין פֶּסַח לָא קָרֵב וְרַבָּנָן הַהוּא מִבְּעֵי לֵהּ כְּדָר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי בְּנָאָה דְּעָרֵל מְקַבֵּל הַזָּאָה וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דַּעֲדִיפָא קָמְשַׁנֵּי הָכָא דְּתַנְיָא בְּהֶדְיָא שֶׁעָשׂוּ פִּסְחֵיהֶם בְּטָהֳרָה: **לֹא** נִתְּנָה פְּרִיעַת מִילָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ ומ"מ אַבְרָהָם פָּרַע מִילָתָן אע"ג דְּלָא נִצְטַוָּה כִּדְאָמַר בב"ר (פ' ס"ד [מ"ז]) דַּאֲפִי' עֵרוּב תַּבְשִׁילִין קִיֵּם וא"ת אִם לֹא נִתְּנָה פְּרִיעָה עַד יְהוֹשֻׁעַ הֵיכִי גָּמְרִינַן מִנֵּהּ הָא כְּתִיב (וַיִּקְרָא כ"ז:ל"ד) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת שֶׁאֵין נָבִיא רַשַּׁאי לְחַדֵּשׁ דָּבָר מֵעַתָּה וְיֵשׁ לוֹמַר דַּהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הוּא וִיהוֹשֻׁעַ אַסְמְכֵהּ אַקְּרָא: **בַּקּוּנְטְרֵס** גָּרַס אִם כֵּן מַאי שׁוּב וּמַאי שֵׁנִית בָּעְיָא בְּאַנְפֵּי נַפְשָׁהּ הִיא וּמְשַׁנֵּי לְאַקּוֹשֵׁי ול"ג אֶלָּא לְאַקּוֹשֵׁי וְלָא וְדִלְמָא ור"ח מְפָרֵשׁ דְּמַאי שׁוּב וּמַאי שֵׁנִית כֻּלֵּהּ חֲדָא מִלְּתָא הִיא וְגָרְסִינַן וְדִלְמָא לְאַקּוֹשֵׁי כו' וּלְהָכִי אֲתָא וְלֹא לִפְרִיעָה וּלְגִי' זוֹ לָא מְשַׁנֵּי בְּמַסְקָנָא מִידִי אַהַךְ קֻשְׁיָא: **סוֹף** מִילָה כו' הָק' הָר' יִצְחָק הַלָּבָן דְּהָכָא דָּרֵישׁ מִשֵּׁנִית צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה וְהָתָם (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף עב.) דָּרְשִׁי הִמּוֹל יִמּוֹל לְצִיצִין כו' וְתֵרֵץ לוֹ ר"ת דְּהָכָא צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַפְּרִיעָה קָאָמַר ולר"י נִרְאֶה דאע"ג דְּנִצְטַוָּה אַבְרָהָם עַל הַצִּיצִין דָּרֵישׁ לְהוּ שַׁפִּיר מִקְּרָא דִיהוֹשֻׁעַ דְּהָא כִּי פָּרִיךְ נָמֵי דִּלְמָא הָנָךְ דְּלָא מָהוּל אֵין שׁוּם חִדּוּשׁ בִּקְרָא דִיהוֹשֻׁעַ אֶלָּא מָה שֶׁכְּבָר נִצְטַוָּה תְּחִלָּה וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן שׁוּב נָמֵי דְּאַיְּרֵי בִּפְרִיעָה מָצֵי לְמֵימַר דְּנִצְטַוָּה אַבְרָהָם וְהֵיכִי מוּכָח מִנֵּהּ דְּלָא נִתְּנָה פְּרִיעָה לְאַבְרָהָם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֵין לָנוּ לוֹמַר שֶׁנִּצְטַוָּה אֶלָּא מַאי דִּכְתִיב בֵּהּ בְּהֶדְיָא כְּגוֹן צִיצִין דְּדָרְשִׁינַן מֵהִמּוֹל יִמּוֹל דְּמַשְׁמַע דִּלְצִיצִין אֲתָא וְלֹא לִפְרִיעָה דְּהִמּוֹל יִמּוֹל מַשְׁמַע דָּבָר הַמְעַכֵּב גּוּף הַמִּילָה וה"ק לֹא נִתְּנָה פְּרִיעָה לְאַבְרָהָם כֵּיוָן דְּלָא כְּתִיב בְּהֶדְיָא אֶלָּא לִיהוֹשֻׁעַ: **מַאי** טַעְמָא לָא מְהוּל מַשְׁמַע דְּלָא מָהוּל כְּלָל וּבְפִרְקֵי דְּר' אֱלִיעֶזֶר (פ' כט) מַשְׁמַע שֶׁמָּלוּ דְּקָאָמַר מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב רָאָה כָּל הַמִּדְבָּר שֶׁהָיָה מָלֵא מֵעָרְלוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבִמְגִלַּת סְתָרִים דְּרַבֵּינוּ נִסִּים נָמֵי מַשְׁמַע שֶׁמָּלוּ וְלֹא פָּרְעוּ דִּכְתַב בְּהוּ כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר לֹא הָיוּ פּוֹרְעִים מִפְּנֵי עִנּוּי הַדֶּרֶךְ: **מַאי** טַעְמָא לָא מְהוּל כו' וְאִם תֹּאמַר וְאֵיךְ הָיוּ אוֹכְלִים קָדָשִׁים אוֹ אֲפִלּוּ בָּשָׂר כְּלָל כֵּיוָן שֶׁלֹּא מָלוּ שֶׁלֹּא הֻתַּר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה אֶלָּא עַל יְדֵי שְׁלָמִים וְעָרֵל אָסוּר בְּקָדָשִׁים וַאֲפִלּוּ אִם מָלוּ וְלֹא פָּרְעוּ כְּמוֹ שֶׁמַּשְׁמַע בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּבִמְגִלַּת סְתָרִים מ"מ כֵּיוָן דְּנִצְטַוּוּ עַל הַפְּרִיעָה וְלֹא פָּרְעוּ כְּאִלּוּ לֹא מָלוּ דְּאִי לָאו הָכִי הֵיאַךְ מְדַקְדֵּק דְּעָרֵל מְקַבֵּל הַזָּאָה מֵאֲבוֹתֵינוּ וי"ל דְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם מָלוּ וּפָרְעוּ וְאוֹתָם אָכְלוּ קָדָשִׁים אֲבָל הַיִּלּוֹדִים בַּמִּדְבָּר שֶׁלֹּא מָלוּ לֹא אָכְלוּ קָדָשִׁים אֲבָל בִּבְשַׂר תַּאֲוָה הָיוּ מֻתָּרִים שֶׁלֹּא נֶאֶסְרָה לָהֶם מֵאַחַר שֶׁאֵין יְכוֹלִין לֶאֱכֹל קָדָשִׁים מִידֵי דַּהֲוָה אַצְּבִי וְאַיִל דְּהֵיכָא דְּלָא אֶפְשָׁר בְּהַקְרָבָה שָׁרֵי בְּשַׂר תַּאֲוָה כִּדְפֵרֵשׁ בפ"ק דְּחֻלִּין (דַּף יז. וְשָׁם):

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ פרה אדומה הל׳ ג, סמג עשין רלג:

מסורת הש״ס

א שבת קלז.

ב אוצר מדרשים יצירת הולד הקדמה ב; נדה ל:

ג פסיקתא דרב כהנא

ד לעיל מז:; משנה שבת; שבת קלז.

תורה אור השלם

[יהושע ד, יט]

[יהושע ה, י]

[במדבר יט]

[יהושע ה, ב]

[יהושע ה, ה]

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מִשּׁוּם דְּלָא נָשִׁיב לְהוּ רוּחַ צְפוֹנִית. דְּתַנְיָא: כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר לֹא נָשְׁבָה לָהֶם רוּחַ צְפוֹנִית. מַאי טַעְמָא? אִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם דִּנְזוּפִים הָווּ, וְאִי בָּעֵית אֵימָא דְּלָא נִבַּדּוּר עַנְנֵי כָבוֹד. אָמַר רַב פָּפָּא: הִלְכָּךְ יוֹמָא דְעֵיבָא וְיוֹמָא דְשׁוּתָא — לָא מָהֲלִינַן בֵּיהּ, וְלָא מְסוֹכְרִינַן בֵּיהּ. וְהָאִידָּנָא דְּדָשׁוּ בַּהּ רַבִּים, ”שׁוֹמֵר פְּתָאִים ה׳”. תָּנוּ רַבָּנַן: כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, לֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נָשְׁבָה בּוֹ רוּחַ צְפוֹנִית בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ”וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַה׳ הִכָּה כָל בְּכוֹר וְגוֹ׳” מַאי תַּלְמוּדָא? הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּעֵת רְצוֹן מִילְּתָא הִיא. [א]אָמַר רַב הוּנָא: דְּבַר תּוֹרָה, מָשׁוּךְ — אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, וּמִדִּבְרֵיהֶם גָּזְרוּ עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּעָרֵל. [ב]מֵיתִיבִי: מָשׁוּךְ צָרִיךְ שֶׁיָּמוּל! מִדְּרַבָּנַן. וּדְקָאָרֵי לַהּ, מַאי קָאָרֵי לַהּ? הָא ”צָרִיךְ” קָתָנֵי! (א)קָטָעֵי בְּסֵיפָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יָמוּל, מִפְּנֵי שֶׁסַּכָּנָה הִיא לוֹ. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא הַרְבֵּה מָלוּ בִּימֵי בֶּן כּוֹזִיבָא וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: ”הִמּוֹל יִמּוֹל”, אֲפִילּוּ מֵאָה פְּעָמִים, וְאוֹמֵר: ”אֶת בְּרִיתִי הֵפַר” — לְרַבּוֹת אֶת הַמָּשׁוּךְ. מַאי ”וְאוֹמֵר”? וְכִי תֵּימָא: הַאי ”הִמּוֹל יִמּוֹל” לְרַבּוֹת צִיצִין הַמְעַכְּבִים אֶת הַמִּילָה — ”תָּא שְׁמַע: ”אֶת בְּרִיתִי הֵפַר”, לְרַבּוֹת אֶת הַמָּשׁוּךְ. הוּא סָבַר: מִדְּקָא נָסֵיב לַהּ תַּלְמוּדָא (קְרָא) — דְּאוֹרָיְיתָא הִיא. וְלָא הִיא: מִדְּרַבָּנַן, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא. [ג־ה](ב)מֵיתִיבִי: טוּמְטוּם — אֵין אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, נָשָׁיו וַעֲבָדָיו — אוֹכְלִין. מָשׁוּךְ, וְנוֹלַד כְּשֶׁהוּא מָהוּל — הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִים. אַנְדְּרוֹגִינוֹס — אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, וְאֵין אוֹכֵל בְּקָדָשִׁים. טוּמְטוּם — אֵינוֹ אוֹכֵל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּקָדָשִׁים. קָתָנֵי מִיהַת: מָשׁוּךְ, וְנוֹלַד כְּשֶׁהוּא מָהוּל — הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין, תְּיוּבְתָּא דְרַב הוּנָא! תְּיוּבְתָּא. [ו]אָמַר מָר: טוּמְטוּם — אֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, נָשָׁיו וַעֲבָדָיו — אוֹכְלִים. נָשָׁיו לְטוּמְטוּם מְנָא לֵיהּ? אִילֵּימָא דְּקַדֵּישׁ, דְּתַנְיָא: טוּמְטוּם שֶׁקִּידֵּשׁ — קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין, נִתְקַדֵּשׁ — קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין, אֵימַר דְּאָמַר לְחוּמְרָא, לְקוּלָּא מִי אָמְרִינַן? סְפֵק אִשָּׁה הוּא, וְאֵין אִשָּׁה מְקַדֶּשֶׁת אִשָּׁה? אָמַר אַבָּיֵי: כְּשֶׁבֵּיצָיו נִיכָּרוֹת מִבַּחוּץ. [ז](ג)רָבָא אָמַר: מַאי ”נָשָׁיו” — אִמּוֹ. אִמּוֹ, פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: מוֹלִיד — מַאֲכִיל, שֶׁאֵין מוֹלִיד — אֵינוֹ מַאֲכִיל, קָא מַשְׁמַע לַן. תָּא שְׁמַע: טוּמְטוּם — אֵינוֹ אוֹכֵל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּקָדָשִׁים. בִּשְׁלָמָא לְאַבָּיֵי, תְּנָא רֵישָׁא עָרֵל וַדַּאי, וְקָתָנֵי סֵיפָא סְפֵק עָרֵל. אֶלָּא לְרָבָא, טוּמְטוּם דְּסֵיפָא לְמָה לִי? מַאי טוּמְטוּם — עָרֵל. הַשְׁתָּא סְפֵק עָרֵל לָא אָכֵיל — וַדַּאי עָרֵל אָכֵיל?! מָה טַעַם קָאָמַר: מָה טַעַם טוּמְטוּם אֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה? מִפְּנֵי שֶׁסְּפֵק עָרֵל הוּא, וְעָרֵל אֵינוֹ אוֹכֵל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּקָדָשִׁים. [ח](ד)לֵימָא כְּתַנָּאֵי: מָשׁוּךְ (וְנוֹלַד כְּשֶׁהוּא מָהוּל), וְגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר כְּשֶׁהוּא מָהוּל, וְקָטָן שֶׁעָבַר זְמַנּוֹ, וּשְׁאָר כָּל הַנִּימּוֹלִים, לְאֵיתוֹיֵי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי עֲרָלוֹת — אֵינָן נִימּוֹלִין אֶלָּא בַּיּוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בִּזְמַנּוֹ —

אֵין

רוּחַ צְפוֹנִית נוֹחָה לֹא חַמָּה וְלֹא צוֹנֶנֶת וְחַמָּה זוֹרַחַת: לֹא נָשְׁבָה לָהֶם רוּחַ צְפוֹנִית בַּיּוֹם וְלֹא זָרְחָה חַמָּה עֲלֵיהֶם: אִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם דִּנְזוּפִים הָיוּ מִמַּעֲשֵׂה הָעֵגֶל וְלֹא הָיוּ רְאוּיִין לְאוֹר נֹגַהּ: וְאִיבָּעֵית אֵימָא מִשּׁוּם הָכִי לֹא נִשְׁבָה כִּי הֵיכִי דְּלָא נִבַּדְּרוּ עַנְנֵי כָבוֹד שֶׁהָיוּ מַקִּיפִין וְלֹא הָיְתָה חַמָּה יְכוֹלָה לִכָּנֵס: יוֹמָא דְעֵיבָא יוֹם הַמְעֻנָּן: יוֹמָא דְשׁוּתָא שֶׁרוּחַ דְּרוֹמִית מְנַשֶּׁבֶת וְהִיא קָשָׁה מִכָּל הָרוּחוֹת: עֵת רָצוֹן מִלְּתָא הִיא וְכֵיוָן דַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה עֵת רָצוֹן הֲוַאי לְמַכַּת בְּכוֹרוֹת הֲוַאי נָמֵי עֵת רָצוֹן לְרוּחַ צְפוֹנִית וְאֵין לְךָ יוֹם שֶׁרוּחַ צְפוֹנִית אֵין מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ בַּחֲצִי הַלַּיְלָה. וְזֶה הָיָה סִימָן לְדָוִד כִּנּוֹר תָּלוּי לוֹ לְמַעְלָה מִמִּטָּתוֹ וְנִקְבַּע כְּלַפֵּי צָפוֹן כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ חֲצוֹת לַיְלָה רוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ וּמְנַגֵּן מֵאֵלָיו וְהוּא נֵעוֹר. וְהַאי דְּנָקַט הָכָא אַרְבָּעִים שָׁנָה לוֹמַר לְךָ שֶׁאֲפִלּוּ אוֹתָן מ' שָׁנָה דִּנְזוּפִים הָיוּ וְלֹא נִשְׁבָה לְהוּ בַּיָּמִים נִשְׁבָה לְהוּ בַּחֲצוֹת לַיְלָה מִשּׁוּם דַּעַת רָצוֹן הוּא: מָשׁוּךְ מָהוּל שֶׁנִּמְשְׁכָה עָרְלָתוֹ וְכִסְּתָה אֶת הָעֲטָרָה: הָא צָרִיךְ קָתָנֵי מִדְּרַבָּנַן מִדְּלָא קָתָנֵי מָשׁוּךְ הֲרֵי זֶה עָרֵל: שֶׁסַּכָּנָה הִיא לוֹ שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה כְּרוּת שָׁפְכָה: בִּימֵי בֶּן כּוֹזֵבָא שֶׁמְּשָׁכוּם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים בְּאוֹנֶס בְּכֶרֶךְ בֵּיתָר וְגָבְרָה יַד בֶּן כּוֹזֵבָא וְנִלְחַם בָּהֶם וְנִצְּחָם וּמָלַךְ עַל יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שָׁנִים וּמֶחֱצָה וְחָזְרוּ וּמָלוּ בְּיָמָיו: הוּא סָבַר הַהוּא דְּאוֹתִיב לְעֵיל לְרַב הוּנָא מֵרֵישָׁא סָבַר מִדְּנָסְבִי לָהּ רַבָּנַן לְמוּד' לְמִלְּתַיְהוּ מִדְּאוֹרַיְתָא אַלְמָא מִדְּאוֹרַיְתָא הוּא: ה"ג מֵיתִיבִי טֻמְטוּם אֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה כו' וּבְסֵיפָא גָּרַס קָתָנֵי מִיהָא מָשׁוּךְ תְּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא תְּיוּבְתָּא: טֻמְטוּם אֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה שֶׁמָּא אִם הָיָה נִקְרַע יִמָּצֵא זָכָר וַהֲרֵי הוּא עָרֵל: נָשָׁיו וַעֲבָדָיו לְקַמָּן מְפָרֵשׁ נָשִׁים לְטֻמְטוּם מְנָא לֵהּ: אַנְדְּרוֹגִינוֹס מָהוּל מֻתָּר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה מִמָּה נַפְשָׁךְ בֵּין שֶׁהוּא אִישׁ בֵּין שֶׁהוּא אִשָּׁה בֵּין שֶׁהוּא בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ זַרְעוֹ שֶׁל כֹּהֵן הוּא: וְאֵין אוֹכֵל בַּקֳּדָשִׁים בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים קַמַּיְּרֵי כְּגוֹן חַטָּאת וְאָשָׁם וּשְׁיָרֵי מְנָחוֹת שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין אֶלָּא לְזִכְרֵי כְהֻנָּה וְזֶה סְפֵק אִשָּׁה הוּא: טֻמְטוּם אֵינוֹ אוֹכֵל לְקַמָּן מְפָרֵשׁ אַמַּאי הֲדַר נָקַט לֵיהּ: קָתָנֵי מִיהַת מָשׁוּךְ אוֹכֵל אַלְמָא לָא גְּזוּר עָלֶיהָ תְּיוּבְתָּא דְּרַב הוּנָא דְּאָמַר מִדִּבְרֵיהֶן גָּזְרוּ עָלָיו תְּיוּבְתָּא. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא גָּרְסִי' [לֵימָא מְסַיַּע לֵהּ [לְרַב הוּנָא] טֻמְטוּם אֵינוֹ אוֹכֵל כו' וְהַאי אוֹכְלִין דְּמָשׁוּךְ וְנוֹלַד מָהוּל מִדְּאוֹרַיְתָא קָאָמַר וְסִיַּעְתָּא דְּרַב הוּנָא וְזוֹ שָׁמַעְתִּי וְהִיא נִרְאֵית עִקָּר מִדְּקָאָמְרִינַן לְקַמָּן לֵימָא כְּתַנָּאֵי כו' מַאי לָאו בְּהָא קָא מִפַּלְגֵי דְּמָר סָבַר דְּאוֹרַיְתָא וּמָר סָבַר דְּרַבָּנַן אַלְמָא לֵיכָּא לְמַאן דְּמַכְשִׁיר לְגַמְרֵי: אִי נֵימָא דְּקַדֵּישׁ שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה וְשֶׁמָּא זָכָר הוּא וְקִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין דְּהָא תַּנְיָא טֻמְטוּם שֶׁקִּדֵּשׁ קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין מִסָּפֵק וּצְרִיכָה גֵּט: נִתְקַדֵּשׁ קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין וְנַפְקָא מִנָּהּ לְאִתְסוּרֵי הַאי דְּקַדְּשָׁהּ בַּאֲחוֹתוֹ שֶׁל טֻמְטוּם וּבְאִמּוֹ שֶׁמָּא אִשָּׁה הוּא: לְחוּמְרָא דְּבָעֵינַן גֵּט מִנֵּהּ: לְקֻלָּא מִי אָמְרִי' דְּנַחְזְקֵהּ כְּזָכָר וַדַּאי וְיַאֲכִיל בַּת יִשְׂרָאֵל בִּתְרוּמָה: מוֹלִיד מַאֲכִיל אֶת אִמּוֹ בִּתְרוּמָה דְּדָיְקִינַן לָהּ וִילִיד בֵּיתוֹ (וַיִּקְרָא כ"ב:י"א) בְּרָאוּי לְהוֹלִיד קָמַשְׁמַע לַן: מַאי טֻמְטוּם דְּקָתָנֵי בְּסֵיפָא עָרֵל גָּמוּר: מַה טַּעַם קָאָמַר סֵיפָא לְפָרוֹשֵׁי רֵישָׁא אֲתָא וְהָכִי קָאָמַר מָה טַּעַם טֻמְטוּם אֵין אוֹכֵל מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק עָרֵל וְעָרֵל אֵין אוֹכֵל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּקָדָשִׁים: נֵימָא כְּתַנָּאֵי מִלְּתָא דְּרַב הוּנָא תַּנָּאֵי הִיא אִי הָוֵי מָשׁוּךְ דְּאוֹרַיְתָא אוֹ דְּרַבָּנָן: (וְנוֹלַד כְּשֶׁהוּא מָהוּל שֶׁצָּרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית): וְגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּשֶׁהוּא מָהוּל כְּגוֹן עַרְבִי וְגִבְעוֹנִי שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ וְצָרִיךְ לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ דַּם בְּרִית: שְׁתֵּי עֲרֵלוֹת ב' עוֹרוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ:

מִשּׁוּם דְּלָא נָשִׁיב לְהוּ רוּחַ צְפוֹנִית בְּסִפְרֵי אוֹמֵר דְּבִגְנוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל סִפֵּר הַכָּתוּב שֶׁלֹּא עָשׂוּ אֶלָּא פֶּסַח אֶחָד בִּמ' שָׁנָה שֶׁהָיוּ בַּמִּדְבָּר שֶׁלֹּא מָצִינוּ שֶׁעָשׂוּ פֶּסַח אֶלָּא בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה וְתֵמַהּ וְכִי בְּמֵזִיד הָיוּ נִמְנָעִים וְאִי מִשּׁוּם מִילַת זְכָרִים שֶׁהָיוּ מְעַכְּבִים וַחֲשִׁיב גְּנוּת לְפִי שֶׁגָּרְמוּ הֵם דָּבָר זֶה וְהָא כֵּיוָן דְּלָא אֶפְשָׁר לֹא הָיְתָה מְעַכֶּבֶת כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף עא.) הִמּוֹל לוֹ אָמַר רַחֲמָנָא וְאָז יִקְרַב וְגוֹ' וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּעָשׂוּ פְּסָחִים אֲבָל לֹא עָשׂוּ כְּתִקְנָן אֶלָּא אֶחָד: **לֹא** נָשְׁבָה לָהֶם רוּחַ צְפוֹנִית פִּי' בִּפְנֵי עַצְמָהּ אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דְּלָא נִשְׁבָה כְּלָל דְּהָא אָמַר בְּסוֹף כָּל הַגֵּט (גִּטִּין דַּף לֹא: וְשָׁם) ד' רוּחוֹת מְנַשְּׁבוֹת בְּכָל יוֹם וְרוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת עִם כֻּלָּן שֶׁאִלְמָלֵא כֵּן אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם: **נְזוּפִין** הָיוּ אָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק מִמַּעֲשֵׂה מְרַגְּלִים וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס מִמַּעֲשֵׂה הָעֵגֶל שֶׁהֲרֵי מָחַל לָהֶם הקב"ה וְאָמַר לָהֶם סָלַחְתִּי שֶׁאַחַר כָּךְ נַעֲשָׂה מִשְׁכָּן וְהִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם: **דְּלָא** נִבַּדּוּר עַנְנֵי כָבוֹד לֹא מִשּׁוּם דְּתַקִּיפָה דְּנוֹחָה הִיא וְטוֹב לְנֶחְבָּלִים אֶלָּא שֶׁמְּפַזֶּרֶת הָעֲנָנִים וְהָעֵת יָפָה כִּדְאָמַר (מְגִלָּה דַּף כֹּח:) בָּעֲיָא שֶׁמַעְתְּתָא צִלּוּתָא כְּיוֹמָא דְּאִסְתָּנָא וּכְתִיב נָמֵי (אִיּוֹב ל"ז:כ"ב) מִצָּפוֹן זָהָב יֶאֱתֶה זָהָב לְשׁוֹן אוֹרָה כְּמוֹ הַמְּרִיקִין זָהָב (זְכַרְיָה ד) וְכֵן פֵּרֵשׁ מְנַחֵם וְאַף לְפִי הַמִּדְרָשׁ כֵּן הוּא דְּדָרְשִׁינַן (בב"ב דַּף כֹּה:) שֶׁמַּזֶּלֶת הַזָּהָב לְפִי שֶׁמְּפַזֶּרֶת אֶת הָעֲנָנִים וְהַגְּשָׁמִים נֶעֱצָרִים וְהַתְּבוּאָה בְּיֹקֶר וּלְכָךְ הַזָּהָב בְּזוֹל: **וּמִדִּבְרֵיהֶם** גָּזְרוּ עֲלֵיהֶם וְהָא דְּאָמַר בְּנִגְמַר הַדִּין (סַנְהֶדְרִין דַּף מד.) עָכָן מָשׁוּךְ בְּעָרְלָתוֹ הָיָה וּמַפִּיק לֵיהּ מִקְּרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הִיא וְהָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק קַמָּא דִּשְׁבוּעוֹת (דַּף יג.) דְּמָשׁוּךְ עָרְלָה בְּכָרֵת הַיְנוּ שֶׁלֹּא מָל כְּלָל: **מֵיתִיבִי** כו' דְּמָשׁוּךְ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה אע"ג דְּצָרִיךְ שֶׁיָּמוֹל מִדְּרַבָּנָן מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּעָרֵל לֹא אֲסָרוּהוּ בִּתְרוּמָה וּלְפִי הַסְּפָרִים דְּגָרְסִי לֵימָא מְסַיַּע לֵהּ צ"ל דְּמַשְׁמַע לֵיהּ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה אֲבָל מִדְּרַבָּנָן אָסוּר כִּדְמוֹכַח [בָּרַיְתָא] דְּקָתָנֵי צָרִיךְ שֶׁיָּמוּל: **מִבַּחוּץ** וא"ת אַכַּתִּי הֵיאַךְ מַאֲכִיל אֶת אִשְׁתּוֹ דְּכֵיוָן דְּאֵינוֹ בֶּן בִּיאָה לָא הָוֵי חֻפָּתוֹ חֻפָּה כְּמוֹ פְּחוּתָה מִבַּת ג' לְעֵיל בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (יְבָמוֹת דַּף נז:) וְי"ל דְּכֵיוָן דְּרָאוּי לִקְרֹעַ הָוֵי בַּר חֻפָּה:

מסורת הש״ס

א תוספתא שבת
ב תוספתא יבמות
ג לקמן פא.
ד תוספתא שבת

תורה אור השלם

[שמות יג]
[תהילים קטז, ו]
[שמות יב, כט]
[בראשית יז, יג]
[בראשית יז, יד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ י, טור יו״ד סי׳ שלא:
ב מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ י, טור יו״ד סי׳ שלא:
ג מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יא:
ד מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יד:
ה מיי׳ פי׳ מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ ט:
ו מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, סמג עשין מה, טוש״ע אה״ע סי׳ מד סעי׳ ה:
ז מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יב, טור יו״ד סי׳ שלא:
ח מיי׳ פא׳ מהל׳ מילה הל׳ ח, סמג עשין נז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסב סעי׳ א:

אֵין נִימּוֹלִין אֶלָּא בְּיוֹם, שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ — נִימּוֹלִין בְּיוֹם וּבַלַּיְלָה. מַאי לָאו, בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: דְּמָר סָבַר מָשׁוּךְ דְּאוֹרָיְיתָא, וּמָר סָבַר מָשׁוּךְ דְּרַבָּנַן. וְתִסְבְּרָא? קָטָן שֶׁעָבַר זְמַנּוֹ מִי אִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר דְּרַבָּנַן? אֶלָּא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא: מָשׁוּךְ — דְּרַבָּנַן, וְקָטָן שֶׁעָבַר זְמַנּוֹ — דְּאוֹרָיְיתָא. וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר דָּרְשִׁינַן ״וּבַיּוֹם״, וּמָר סָבַר לָא דָּרְשִׁינַן ״וּבַיּוֹם״. כִּי הָא דְּיָתֵיב רַבִּי יוֹחָנָן וְקָדָרֵישׁ: נוֹתָר, בִּזְמַנּוֹ — אֵינוֹ נִשְׂרָף אֶלָּא בַּיּוֹם, שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ — נִשְׂרָף בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה. [אב](א)וְאֵיתִיבֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֵין לִי אֶלָּא נִימּוֹל לִשְׁמִינִי שֶׁאֵין נִימּוֹל אֶלָּא בַּיּוֹם, מִנַּיִן לְרַבּוֹת לְתִשְׁעָה, לַעֲשָׂרָה, לְאַחַד עָשָׂר לִשְׁנֵים עָשָׂר (מִנַּיִן)? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וּבַיּוֹם״. וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּלָא דָּרֵישׁ וָאו, וָאו וְהֵי דָּרֵישׁ. אִישְׁתִּיק. בָּתַר דִּנְפַק, אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: רָאִיתִי לְבֶן פְּדָת שֶׁיּוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ כְּמֹשֶׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה. אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ: דִּידֵיהּ הִיא? מַתְנִיתָא הִיא. הֵיכָא תְּנָא לֵיהּ? בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים. נְפַק, תַּנְיֵיהּ בִּתְלָתָא יוֹמֵי, וְסַבְרַהּ בִּתְלָתָא יַרְחֵי. [ג־ה]אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עָרֵל שֶׁהִזָּה — הַזָּאָתוֹ כְּשֵׁרָה. מִידֵּי דַּהֲוָה אַטְּבוּל יוֹם, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאָסוּר בִּתְרוּמָה, כָּשֵׁר בַּפָּרָה. [ו]מָה לִטְבוּל יוֹם — שֶׁכֵּן מוּתָּר בְּמַעֲשֵׂר! אַטּוּ אֲנַן לַאֲכִילָה קָאָמְרִינַן, אֲנַן לִנְגִיעָה קָאָמְרִינַן: וּמָה טְבוּל יוֹם שֶׁאָסוּר בִּנְגִיעָה דִּתְרוּמָה — מוּתָּר בַּפָּרָה, עָרֵל שֶׁמּוּתָּר בִּנְגִיעָה — אֵינוֹ דִּין שֶׁמּוּתָּר בַּפָּרָה?! תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: עָרֵל שֶׁהִזָּה — הַזָּאָתוֹ כְּשֵׁרָה. וּמַעֲשֶׂה הָיָה וְהִכְשִׁירוּ חֲכָמִים הַזָּאָתוֹ. (ב)מֵיתִיבִי: טוּמְטוּם שֶׁקִּידֵּשׁ — קִידּוּשׁוֹ פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סְפֵק עָרֵל, וְעָרֵל פָּסוּל לְקַדֵּשׁ. וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁקִּידֵּשׁ — קִידּוּשׁוֹ כָּשֵׁר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף אַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁקִּידֵּשׁ — קִדּוּשָׁיו פְּסוּלִים, מִפְּנֵי שֶׁסָּפֵק אִשָּׁה [הוּא], וְאִשָּׁה פְּסוּלָה מִלְּקַדֵּשׁ. קָתָנֵי מִיהָא: עָרֵל וּסְפֵק עָרֵל פָּסוּל מִלְּקַדֵּשׁ! (ג)אָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי תְּנָא — תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי עֲקִיבָא הוּא, דִּמְרַבֵּי לֵיהּ לְעָרֵל כְּטָמֵא. דְּתַנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: ״אִישׁ אִישׁ״, לְרַבּוֹת הֶעָרֵל. אָמַר רָבָא: הֲוָה יָתֵיבְנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, וְקַשְׁיָא לִי: לָא לִישְׁתְּמִיט תַּנָּא וְלִיתְנֵי הֶעָרֵל וְהַטָּמֵא, וְלֵימָא רַבִּי עֲקִיבָא הִיא. וְלָא? וְהָא קָתָנֵי: הֶעָרֵל וְהַטָּמֵא פְּטוּרִים מִן הָרְאִיָּיה! הָתָם מִשּׁוּם דְּמְאִיס. [ז](ד)וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ. דְּתַנְיָא: הַכֹּל כְּשֵׁרִים לְקַדֵּשׁ — חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר בְּקָטָן וּפוֹסֵל בְּאִשָּׁה וּבְאַנְדְּרוֹגִינוֹס. מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן — דִּכְתִיב: ״וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵיפַת הַחַטָּאת״, הָנָךְ דְּפָסְלִי בַּאֲסִיפָה — פְּסוּלִין בְּקִידּוּשׁ, הָנָךְ דִּכְשֵׁרִין בַּאֲסִיפָה — כְּשֵׁרִים בְּקִידּוּשׁ. וְרַבִּי יְהוּדָה אָמַר לָךְ: אִם כֵּן, נֵימָא קְרָא ״וְלָקַח״, מַאי ״וְלָקְחוּ״? דַּאֲפִילּוּ הָנָךְ דִּפְסוּלִין הָתָם, כְּשֵׁרִים הָכָא. אִי הָכִי, אִשָּׁה נָמֵי! ״וְנָתַן״ וְלֹא ״וְנָתְנָה״. וְרַבָּנַן — אִי כְּתִיב: ״וְלָקַח״ ״וְנָתַן״, הֲוָה אָמֵינָא שָׁקֵיל חַד וְיָהֵיב חַד, כְּתַב רַחֲמָנָא ״וְלָקְחוּ״. [ח]וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא ״וְלָקְחוּ״ ״וְנָתְנוּ״, הֲוָה אָמֵינָא דְּשָׁקְלִי תְּרֵי וְיָהֲבִי תְּרֵי, כְּתַב רַחֲמָנָא ״וְלָקְחוּ״ ״וְנָתַן״ — דַּאֲפִילּוּ שָׁקְלִי תְּרֵי וְיָהֵיב חַד.

״וְהִזָּה״

מָר סָבַר דָּרְשִׁינַן וּבַיּוֹם וָי"ו יַתִּירָא דְּמָצֵי לְמִכְתַּב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל וּכְתִיב (וַיִּקְרָא יב) וּבַיּוֹם לְאֵתוּיֵי מִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ. ואע"ג דְּמָשׁוּךְ מֵהָכָא לָא מִתְרַבֵּי דְּהָא מִדְּרַבָּנַן הוּא וּבָתַר הָכִי תַּקּוּן כֵּיוָן דְּקָטָן שֶׁעָבְרָה זְמַנּוֹ מִתְרַבֵּי ואע"ג דְּשֶׁלָּא בִּזְמַנּוֹ הוּא הַאי נָמֵי תִּקְנוּהָ רַבָּנַן כְּעֵין דְּאוֹרָיְתָא: וּמָר סָבַר לָא דָּרְשִׁינַן וּבַיּוֹם וְלָא גָּמְרִינַן מִנֵּהּ קָטָן שֶׁעָבְרָה זְמַנּוֹ וְנִמּוֹל אֲפִי' בַּלַּיְלָה וכ"ש מָשׁוּךְ דְּמִדְּרַבָּנָן הוּא: כִּי הָא דְּתַנְיָא בִּתְיוּבְתָּא דְּאוֹתְבֵהּ ר' אֶלְעָזָר לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּקָטָן שֶׁעָבְרָה זְמַנּוֹ מִוּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי אִתְרַבִּי דְּאֵינוֹ נִמּוֹל אֶלָּא בַּיּוֹם: נוֹתָר בִּזְמַנּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה נוֹתָר אֵין נִשְׂרָף אֶלָּא בַּיּוֹם דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא ז) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי: שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ שֶׁשָּׁהָה שְׂרֵפָתוֹ: לְתִשְׁעָה לַעֲשָׂרָה לי"א לי"ב כִּדְקָתָנֵי בְּפֶ' ר' אֱלִיעֶזֶר בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת (דַּף קלז.) נוֹלַד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת נִמּוֹל לְתִשְׁעָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל ע"ש נִמּוֹל לַעֲשָׂרָה חָל יו"ט לְאַחַר הַשַּׁבָּת נִמּוֹל לי"א שְׁנֵי יו"ט שֶׁל ר"ה נִמּוֹל לי"ב: וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּלָא דָּרֵשׁ וָי"ו כְּגוֹן ר' אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר לְעֵיל שֶׁלֹּא בִּזְמַנּוֹ נִמּוֹל אֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה: וָי"ו וְהֵ"א כְּגוֹן וְהַנּוֹתָר אִיכָּא ו"ה יַתִּירָא: רָאִיתִי לְבֶן פְּדָת רָאִיתִי אֶת בֶּן פְּדָת שֶׁיּוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ אֶת מִקְרָאוֹת הַלָּלוּ כְּמֹשֶׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה בִּלְשׁוֹן תְּנָאִים. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת לָאו תַּנָּא הָיָה וְאָמוֹרָא הָיָה תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן וְהוּא רַבִּי אֶלְעָזָר סָתַם דְּמַיְירֵי בְּכָל הַשַּׁ"ס בגמ' וְרַבִּי אֶלְעָזָר סְתָמָא דְּמִשְׁנָה וּבָרַיְתָא הוּא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ: תַּנְיָה לְתוֹרַת כֹּהֲנִים: טְבוּל יוֹם אָסוּר בִּתְרוּמָה לְקַמָּן בְּהַאי פִּרְקָא (יְבָמוֹת דַּף עד:) קְרָאֵי דָּרְשִׁינַן: וּמֻתָּר בְּהַזָּאָה לְהַזּוֹת עַל טְמֵא מֵת כִּדְאָמַר לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין לְמֵד עַל טְבוּל יוֹם שֶׁכָּשֵׁר בְּפָרָה: אֲנַן בַּאֲכִילָה קָאָמְרִינַן בִּתְמִיהַּ וְכִי אֲנַן לַאֲכִילָה דְּפָרָה אֲדַמָּה קָמְרַבֵּינַן לֵיהּ דְּתִתְפְּרֹךְ תֹּאמַר בְּעָרֵל שֶׁאָסוּר בַּאֲכִילַת מַעֲשֵׂר לְפִיכָךְ אָסוּר בְּפָרָה: לִנְגִיעָה בְּעָלְמָא קָשָׁרֵינַן לֵיהּ וּבִנְגִיעָה לֵיכָּא לְאַקְשׁוּיֵי תֹּאמַר בְּעָרֵל שֶׁאָסוּר בִּנְגִיעַת מַעֲשֵׂר דְּהָא אֲפִילּוּ בִּנְגִיעַת קָדָשִׁים מֻתָּר וְהָכִי דָּרְשִׁינַן וּמָה טְבוּל יוֹם שֶׁאָסוּר בִּנְגִיעָה דִּתְרוּמָה כִּדְגָמְרִי' לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עה.) מִבְּמַיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְהָכָא נְגִיעָה הִיא דִּבְכְלִי מִשְׁתַּעֵי קְרָא וְקָאָמַר דְּבָעֵי הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ: מֻתָּר בְּהַזָּאָה דְּפָרָה: עָרֵל שֶׁמֻּתָּר כו': שֶׁקִּדֵּשׁ שֶׁעֵרַב אֵפֶר בְּמַיִם: אַנְדְּרוֹגִינוּס מָהוּל שֶׁקִּדֵּשׁ קִדּוּשׁוֹ כָּשֵׁר שֶׁאֲפִי' אִשָּׁה כְּשֵׁרָה לְקַדֵּשׁ לְרַבָּנַן וּלְקַמָּן יָלְפִינַן טַעְמַיְהוּ: רַבִּי עֲקִיבָא בְּרֵישׁ פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף ע.): אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְגוֹ' מִדְּרַבִּי לְעָרֵל גַּבֵּי טְמֵאִים שְׁמַע מִנָּהּ דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ וַאֲפִילּוּ לִנְגִיעָה דִּתְרוּמָה אָסוּר: לָא לִשְׁתְּמִיט אִם אִיתָא דְּר' עֲקִיבָא לְכָל מִלֵּי עָרֵל כְּטָמֵא מְשַׁוֵּי לֵיהּ לָא לִשְׁתְּמִיט תַּנָּא בְּעָלְמָא דְּלִתְנֵי לְעִנְיַן מַגַּע טֻמְאוֹת הֶעָרֵל וְהַטָּמֵא כִּי הֲדָדֵי וְנֵימָא ר"ע הִיא מִדְּלָא אַשְׁכְּחַן הָכִי הָכָא מִשּׁוּם חוּמְרָא דְּפָרָה הִיא אֲבָל לְעִנְיַן מַגַּע תְּרוּמָה עָרֵל מֻתָּר: דִּמְאִיס לֵרָאוֹת בָּעֲזָרָה: וְאַזְּדוּ לְטַעְמַיְהוּ ר' יְהוּדָה וְרַבָּנָן דְּאִפְּלִיגוּ לְעֵיל בְּאַנְדְּרוֹגִינוּס: הַכֹּל כְּשֵׁרִים כָּל הַטְּהוֹרִים כְּשֵׁרִין לְקַדֵּשׁ מֵי חַטָּאת אֲפִי' אִשָּׁה אֲבָל עָרֵל וְטָמֵא לֹא רַבִּי: וְלָקְחוּ לִטָּמֵא בָּתַר אֲסִיפַת אֶפְרָהּ כְּתִיב הַךְ עֲבוֹדָה דְּקִדּוּשׁ וְאֵין עֲבוֹדָה מַפְסֶקֶת בֵּינְתַיִם: הָנָךְ דִּפְסוּלִים בַּאֲסִיפָה פְּסוּלִים לְקִדּוּשׁ וְהָתָם (יוֹמָא דַּף מג.) דָּרְשִׁינַן וְאָסַף אִישׁ וְלֹא קָטָן טָהוֹר לְהַכְשִׁיר אֶת הָאִשָּׁה. וְלֵיכָּא לְמִדְרַשׁ אִיפְּכָא אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה טָהוֹר וַאֲפִי' קָטָן דְּאָמַר בְּפֶרֶק טָרַף בַּקַּלְפִּי (יוֹמָא דַּף מב:) כָּל הַפָּרָשָׁה כֻּלָּהּ מַשְׁמַע מוֹצִיא מִיַּד מַשְׁמָע וע"כ סֻגְיָא דִּשְׁמַעְתְּתָא הָכִי אִיתָא הָתָם:

אם כֵּן דְּהַהוּא אֲסִיפָה נָקַט לְגַבֵּי מִקְדָּשׁ לִכְתֹּב וְלָקַח לְטַמֵּא כִּי הֵיכִי דִּכְתַב בַּאֲסִיפָה וְאָסַף לְשׁוֹן יָחִיד: אֲפִילּוּ הָנָךְ דִּפְסוּלִין הָתָם כְּגוֹן קָטָן: דְּשָׁקֵל חַד אֶפְרָהּ וְיָהֵיב חַד מַיִם:

אֵין נִמּוֹל אֶלָּא בַּיּוֹם הִקְשָׁה הָר"ר אֶפְרַיִם דְּאַמַּאי אִצְטְרִיךְ פ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף כט. וְשָׁם) אוֹתוֹ וְלֹא אוֹתָהּ דְּאִשָּׁה לָא מְחַיְּבָא לָמוּל אֶת בְּנָהּ תִּפּוֹק לִי דְּהָוֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה דְּמֵהַאי טַעְמָא פָּטְרִינַן אִשָּׁה מִצִּיצִית וי"ל דְּלֵר' אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אִצְטְרִיךְ וְהָא דְּנִמּוֹל לִשְׁמוֹנָה לָא חֲשִׁיב זְמַן גְּרָמָא כֵּיוָן דְּמִשְּׁמוֹנָה וְאֵילָךְ כָּל שַׁעְתָּא זְמַנּוֹ הוּא: **מָר** סָבַר דָּרְשִׁינַן וּבַיּוֹם אע"ג דְּמִדִּכְתִיב ח' יָמִים דָּרְשִׁינַן (שַׁבָּת דַּף קלב.) וְלֹא לֵילוֹת וּבַיּוֹם דָּרְשִׁינַן (שָׁם) אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת מ"מ שַׁפִּיר דָּרֵישׁ מִוָּי"ו דּוּבַיּוֹם לְרַבּוּיֵי כָּל הָנֵי דְּאֵין נִמּוֹלִים אֶלָּא בַּיּוֹם: **שֶׁלֹּא** בִּזְמַנּוֹ נִשְׂרָף בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה וא"ת הָא דָּרְשִׁי' לִתֵּן בֹּקֶר שֵׁנִי עַל שְׂרֵפָתוֹ וְכֵיוָן דְּשֶׁלָּא בִּזְמַנּוֹ הוּא לָמָּה צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד הַבֹּקֶר יִשְׂרְפֶנּוּ בְּמוֹצָאֵי יו"ט דִּכְבָר נַעֲשָׂה נוֹתָר מִקֹּדֶם וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכֵיוָן דְּלָא אֶפְשָׁר לְשָׂרְפוֹ בְּיו"ט קָבַע זְמַנּוֹ בְּבֹקֶר שֵׁנִי: **שֶׁהִזָּה** כו' אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּהַזָּאָה כְּשֵׁרָה אע"ג דְּאָסוּר בִּתְרוּמָה וְקָדָשִׁים כִּי טָמֵא: **שֶׁמֻּתָּר** בִּנְגִיעָה דִּתְרוּמָה אֵינוֹ דִּין שֶׁמֻּתָּר בַּפָּרָה וא"ת מְחֻסַּר כַּפָּרָה יוֹכִיחַ שֶׁמֻּתָּר בִּתְרוּמָה וְאָסוּר בְּפָרָה וי"ל דְּמַה לִמְחֻסַּר כַּפָּרָה שֶׁכֵּן אָסוּר בִּנְגִיעַת קָדָשִׁים וְאִיכָּא לְמֶעְבַּד ק"ו מִתַּרְוַיְהוּ מַה טְבוּל יוֹם שֶׁאָסוּר בִּנְגִיעַת תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים מֻתָּר בַּפָּרָה עָרֵל שֶׁמֻּתָּר בִּנְגִיעַת תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים כו' דְּתוּ לֵיכָּא מְחֻסַּר כַּפָּרָה יוֹכִיחַ: **הָתָם** מִשּׁוּם דִּמְאִיס וְאַפֵּי' רַבָּנַן מוֹדוּ הָתָם דְּפָטוּר וְאִם תֹּאמַר בפ"ק דַּחֲגִיגָה (דַּף ד. וְשָׁם) לָמָּה לָן זְכוּרְךָ לְמְעוּטֵי טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוּס כְּשֶׁבֵּיצָיו מִבַּחוּץ תִּפּוֹק לִי דְּעָרֵל הוּא דְּפָטוּר וי"ל דְּטֻמְטוּם כֵּיוָן דְּלָא אֶפְשָׁר לָמוּל לָא מְאִיס וְלָא מִפְּטַר מִטַּעַם עָרֵל א"נ ה"פ הָתָם מִשּׁוּם דִּמְאִיס וַחֲשִׁיב הָתָם לְר' עֲקִיבָא עָרֵל כִּי טָמֵא אֲבָל לְרַבָּנַן לֹא וּלְרַבָּנַן אִצְטְרִיךְ זְכוּרְךָ לְמְעוּטֵי טֻמְטוּם: **חוּץ** מחש"ו פֵּי' הַקּוּנְט' דְּדָרְשִׁינַן וְאָסַף אִישׁ וְלֹא קָטָן וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דִּבְפֶרֶק טָרַף בַּקַּלְפִּי (יוֹמָא דַּף מג. וְשָׁם) דָּרֵישׁ בְּהֶדְיָא אִישׁ לְהַכְשִׁיר זָר טָהוֹר לְהַכְשִׁיר הָאִשָּׁה וְהִנִּיחַ מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לְהַנִּיחַ פְּרַט לחש"ו: **הָנָךְ** דִּפְסוּלִים הָתָם כְּשֵׁרִים הָכָא וּמַכְשִׁיר טְפֵי בְּקָטָן מִשּׁוּם דְּאָתֵי לִכְלַל אִישׁ: **וְנָתַן** וְלֹא וְנִתְּנָה קְרָא יַתִּירָא קָדָרֵישׁ וְלָא דָּרֵישׁ מִדְּכְתַב וְנָתַן וְלֹא וְנִתְּנָה שֶׁהֲרֵי כָּל הַתּוֹרָה בִּלְשׁוֹן זָכָר נֶאֶמְרָה: **דְּשָׁקֵל** חַד וְיָהֵב חַד פֵּי' אוֹתוֹ שֶׁנּוֹתֵן הָאֵפֶר בְּתוֹךְ מֵי חַטָּאת הוּא עַצְמוֹ יְעָרֵב הַמַּיִם וְהָאֵפֶר יַחַד:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי׳ פי״ט מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ ד:

ב מיי׳ פי״ט מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ ה:

ג מיי׳ פי׳ מהל׳ פרה אדומה הל׳ ו:

ד מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ ב, טור יו״ד סי׳ שלח:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ פרה אדומה הל׳ יג:

ו מיי׳ פג׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ ד:

ז מיי׳ פו׳ מהל׳ פרה אדומה הל׳ ב, סמג עשין רלב:

ח מיי׳ פי׳ מהל׳ פרה אדומה הל׳ ו, סמג עשין רלג:

מסורת הש״ס

א ספרא תזריע פרשת יולדת פרק א א

ב תוספתא פרה

ג חגיגה ד:

ד יומא מג.; ערכין ג.; תוספתא פרה; שבת קלז.; משנה פרה

תורה אור השלם

[ויקרא יב, ג]

[ויקרא ז, יז]

[במדבר יט]

[במדבר יט, יז]

[ויקרא כב, ד]

[במדבר יט, ט]

[א](א)"וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא", "טָהוֹר" — מִכְּלָל שֶׁהוּא טָמֵא, לִימֵּד עַל טְבוּל יוֹם שֶׁכָּשֵׁר בַּפָּרָה. [ב]בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת: עָרֵל מַהוּ בְּמַעֲשֵׂר? כִּי הֵיכִי דְּיָלֵיף פֶּסַח מִמַּעֲשֵׂר לְעִנְיַן אֲנִינוּת, יָלֵיף נָמֵי מַעֲשֵׂר מִפֶּסַח לְעִנְיַן עֲרֵלוּת, אוֹ דִלְמָא: חָמוּר מִקַּל יָלֵיף, קַל מֵחָמוּר לָא יָלֵיף. [גד](ב)אֲמַר לְהוּ, תְּנֵיתוּהָ: הַתְּרוּמָה וְהַבִּכּוּרִים חַיָּיבִים עֲלֵיהֶן מִיתָה וָחוֹמֶשׁ, וַאֲסוּרִין לְזָרִים, (ג)וְהֵן נִכְסֵי כֹּהֵן, וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה, וּטְעוּנִין רְחִיצַת יָדַיִם וְהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ. הֲרֵי אֵלּוּ בַּתְּרוּמָה וּבַבִּכּוּרִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּמַּעֲשֵׂר. וְאִם אִיתָא — נִיתְנֵי: עָרֵל אָסוּר בָּהֶן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּמַּעֲשֵׂר! תְּנָא וְשַׁיַּיר. וּמַאי שַׁיַּיר דְּהַאי שַׁיַּיר? [ה־יא](ד)שַׁיַּיר דְּקָא תָנֵי סֵיפָא: יֵשׁ בַּמַּעֲשֵׂר וּבַבִּכּוּרִים מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּתְּרוּמָה, שֶׁהַמַּעֲשֵׂר וְהַבִּכּוּרִים טְעוּנִין הֲבָאַת מָקוֹם, וּטְעוּנִין וִידּוּי, וַאֲסוּרִין לְאוֹנֵן, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. וְחַיָּיבִין בְּבִיעוּר, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. [יב]וְאִילּוּ אָסוּר לְבַעֵר מֵהֶן בְּטוּמְאָה,

וְאוֹכְלָן

הַטָּהוֹר שֶׁטִּהַרְתִּי לְךָ כָּאן מִכְּלָל שֶׁהוּא טָמֵא לְדָבָר אַחֵר כְּגוֹן טְבוּל יוֹם שֶׁטָּמֵא לִתְרוּמָה דְּאִי ס"ד טָהוֹר מַמָּשׁ לִשְׁתּוֹק קְרָא מִנֵּהּ וַאֲנָא יָדַעְנָא דְּטָמֵא אָסוּר בְּפָרָה דְּהָא חַטָּאת קַרְיֵהּ רַחֲמָנָא אֶלָּא מַאי טָהוֹר טָהוֹר כָּל דְּהוּ וְאַשְׁכְּחַן טְבוּל יוֹם דְּמִקְרֵי טָהוֹר דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא י"ד:ח') וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר: אֲנִינוּת גַּבֵּי מַעֲשֵׂר כְּתִיב וְלֹא בְּפֶסַח וּמִנֵּהּ יָלְפִינַן: מִיתָה טָמֵא הָאוֹכְלָהּ כְּדִכְתִיב (שָׁם כב) וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ וּבִכּוּרִים כִּתְרוּמָה דְּאָמַר מַר (מַכּוֹת יז.) וּתְרוּמַת יָדְךָ אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים: וְחֹמֶשׁ זָר הָאוֹכְלָן בְּשׁוֹגֵג אֲבָל בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לֹא דְּהָא זָרִים אָכְלִי לֵיהּ וְאֵין חֹמֶשׁ אֶלָּא בְּפוֹדֶה אֶת מַעַשְׂרוֹ: וְהֵן (הֵן) נִכְסֵי כֹּהֵן לְקַדֵּשׁ בָּהֶן אֶת הָאִשָּׁה וְלִקַּח בָּהֶן עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבְהֵמָה טְמֵאָה אֲבָל מַעֲשֵׂר לֹא נִתַּן אֶלָּא לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְסִיכָה וְאֵין אִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת בּוֹ וּסְתַם מִשְׁנָה ר"מ דְּאָמַר (בּ"ק דַּף סט:) מַעֲשֵׂר מָמוֹן גָּבוֹהַּ הוּא ואע"ג דְּקַלָּא הוּא לְגַבֵּי תְּרוּמָה וּבִכּוּרִים אַפֶּ"ה חֲשִׁיב לֵיהּ וְהָכִי נָמֵי אָמְרִינַן בב"מ פ' הַזָּהָב (בָּבָא מְצִיעָא דַּף נג.) דְּקַלָּא הוּא: בְּאֶחָד וּמֵאָה אֲבָל מַעֲשֵׂר בָּטֵל בְּרֹב וְלָא בָּעֵי אֶחָד וּמֵאָה: וּטְעוּנִין רְחִיצַת יָדַיִם אֲפִלּוּ הֵן פֵּרוֹת דִּסְתָם יָדַיִם שְׁנִיּוֹת הֵן מִדְּרַבָּנָן וּפוֹסְלוֹת אֶת הַתְּרוּמָה אֲבָל מַעֲשֵׂר וְחֻלִּין קי"ל (חֻלִּין דַּף קו.) הַנּוֹטֵל יָדָיו לְפֵרוֹת ה"ז מִגַּסֵּי הָרוּחַ: וְהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ כִּדְיָלְפִינַן בְּהַאי פִּרְקָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת עד:) טְבוּל יוֹם מֻתָּר בְּמַעֲשֵׂר וְאָסוּר בִּתְרוּמָה: וְאִם אִיתָא דְּקַל מֵחָמוּר לָא יָלֵיף וּמֻתָּר עָרֵל בְּמַעֲשֵׂר: הֲבָאַת מָקוֹם אֲבָל תְּרוּמָה נֶאֱכֶלֶת בַּגְּבוּלִין: וּטְעוּנִין וִדּוּי בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת (דְּבָרִים כו) הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית בְּבִכּוּרִים: וַאֲסוּרִין לְאוֹנֵן בִּכּוּרִים: ור"ש מַתִּיר בִּכּוּרִים לְאוֹנֵן. וּלְקַמָּן מְפָרֵשׁ טַעְמַיְהוּ: וְחַיָּבִין בְּבִעוּר בִּכּוּרִים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁאִם שָׁהָה מַעַשְׂרוֹתָיו שָׁנָה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה מוֹלִיכָן בַּשְּׁלִישִׁית לִירוּשָׁלַיִם וּמִתְוַדֶּה בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְכוּ' וְאִם לֹא הוֹלִיכָן מִתְבַּעֲרִין בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵן: ור"ש פּוֹטֵר בְּבִכּוּרִים: וְאִלּוּ אָסוּר לְבַעֵר מֵהֶן בְּטֻמְאָה לת"ק דְּמַקִּישׁ בִּכּוּרִים לְמַעֲשֵׂר לְכָל מִלֵּי ה"ל לְמִתְנֵי וְאָסוּר לְהַדְלִיק מֵהֶן אִם נִטְמְאוּ דְּאֵין טֻמְאָתָן מַתִּירָתָן לְהַבְעָרָה וְלָא אָמְרִי' אע"ג דְּלָא נִתַּן מַעֲשֵׂר אֶלָּא לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְסִיכָה כְּדִכְתִיב (שָׁם יד) וְאָכַלְתָּ הָנֵי מִלֵּי טָהוֹר אֲבָל הֵיכָא דְּנִטְמָא דְּלָא חֲזֵי לַאֲכִילָה יַדְלִיק בּוֹ אֶלָּא אָסוּר לְבַעֵר בְּטֻמְאָה כְּדִכְתִיב (שָׁם כו) וְלֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא: משא"כ בִּתְרוּמָה דְּטֻמְאָתָהּ מַתִּירָתָהּ בְּהַבְעָרָה כִּדְיָלֵיף לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין:

לִמֵּד עַל טְבוּל יוֹם שֶׁכָּשֵׁר בְּפָרָה וא"ת מֵהֵיכָא תִּסַּק אַדַּעְתֵּהּ לִפְסוֹל דְּאִי מִשּׁוּם דְּחַטָּאת קַרְיָהּ רַחֲמָנָא הָא לָא דָּמֵי הַזָּאָה לִשְׁאָר עֲבוֹדָה שֶׁהֲרֵי הַזָּר כָּשֵׁר בָּהּ וי"ל מְדַקְדֵּק קְרָא אַהֲנָחָה בְּמָקוֹם טָהוֹר וא"ת וְהֵיכִי יָלְפִינַן מֵהַזָּאָה לְהַכְשִׁיר טְבוּל יוֹם בִּשְׁאָר עֲבוֹדוֹת דְּפָרְכִינַן מַה לְהַזָּאָה שֶׁכֵּן זָר כָּשֵׁר בָּהּ וי"ל דְּאַפֶּ"ה כֵּיוָן דְּעִקַּר טָהֳרָה בְּהַזָּאָה אַתְיָא וְאַכְשַׁר בָּהּ רַחֲמָנָא טְבוּל יוֹם כָּל שֶׁכֵּן בִּשְׁאָר עֲבוֹדוֹת וא"ת וְאֵימָא לְרַבּוֹת מְחֻסַּר כִּפּוּרִים שֶׁהֶעֱרִיב שִׁמְשׁוֹ דְּלָא מְחַסֵּר אֶלָּא כַּפָּרָה לְחוּדָהּ אֲבָל טְבוּל יוֹם לֹא וְאָמַר ר"י דְּמוֹקְמָא קְרָא בְּטֻמְאָה דִּכְתִיבָא בְּהַאי פָּרָשָׁה כְּגוֹן טֻמְאַת מֵת דְּלָא שַׁיָּךְ כַּפָּרָה וְהָכִי אָמְרִינַן בִּזְבָחִים בפ"ב (דַּף יז: וְשָׁם) דְּמַאן דְּמַכְשִׁיר מְחֻסַּר כַּפָּרָה קָסָבַר טֻמְאָה דְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ דִּבְכָל טְבוּל יוֹם מַכְשִׁיר אֲפִילוּ הוּא מְחֻסַּר כַּפָּרָה וּמַאן דְּפָסַל קָסָבַר טֻמְאָה דְּאוֹתָהּ פָּרָשָׁה הַיְנוּ טְבוּל יוֹם דְּמֵת [דְּלָא בָּעֵי כַּפָּרָה] אֲבָל דְּזָב וּמְצוֹרָע וְיוֹלֶדֶת אַפֵּי' הֶעֱרִיב שִׁמְשׁוֹ לֹא: **קַל** מֵחָמוּר לָא יָלֵיף וא"ת מַאי מִבַּעְיָא לֵיהּ פְּשִׁיטָא דְּהֵיכִי נֵילַף קַל מֵחָמוּר וי"ל דִּמְסַפְּקָא לְהוּ הָא דְּיָלֵיף פֶּסַח מִמַּעֲשֵׂר אִי בג"ש דְּמִמֶּנּוּ יָלֵיף יָלְפִינַן נָמֵי מַעֲשֵׂר מִפֶּסַח אע"ג דְּהָוֵי קַל מֵחָמוּר אוֹ בק"ו יָלֵיף וְלָא בג"ש א"נ מְסַפְּקָא לֵהּ אִי ג"ש מֻפְנֶה אוֹ אֵינוֹ מֻפְנֶה: **וַאֲסוּרִים** לְזָרִים וא"ת כֵּיוָן דִּתְנָא דְּחַיָּבִין חֹמֶשׁ אַמַּאי אִצְטְרִיךְ תּוּ לְמִתְנֵי וַאֲסוּרִים לְזָרִים וְאֵין לוֹמַר מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִתְנֵי משא"כ בְּמַעֲשֵׂר דְּשָׁרֵי לְזָרִים דְּהָא בְּמַסֶּכֶת חַלָּה (פ"א מ"ט) קָתָנֵי (הַתְּרוּמָה וְהַבִּכּוּרִים) חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִיתָה וָחֹמֶשׁ וַאֲסוּר לְזָרִים אע"ג דְּלָא מְסַיֵּם הָתָם משא"כ בְּמַעֲשֵׂר וְתֵרֵץ בֶּעָרוּךְ עֶרֶךְ טָעַן דְּאָסוּר לְזָרִים אִצְטְרִיךְ לַחֲצִי שִׁעוּר דְּאָסוּר לְמָאן דְּאָמַר מִדְּרַבָּנָן וּלְמֶ"ד מִדְּאוֹרַיְתָא עוֹד פֵּי' לָשׁוֹן אַחֵר וְאָסוּר לְזָרִים אַפֵּי' ע"י פִּדְיוֹן וְאֵין נִרְאֶה פֵּרוּשׁ זֶה דְּאֵין לָהֶם פִּדְיוֹן אָמְרִינַן לְקַמָּן דְּשִׁיֵּר: **נִכְסֵי** כֹּהֵן בְּפֶרֶק הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם (חֻלִּין קלא.) מְפָרֵשׁ לָמָּה אָמְרוּ בִּכּוּרִים נִכְסֵי כֹהֵן לִקַּח בָּהֶן עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת וּבְהֵמָה טְמֵאָה משא"כ בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי כְּדִתְנַן בְּמַסֶּכֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"א מ"ז) וּמַיְתִי לָהּ בְּקִדּוּשִׁין בפ"ב (דַּף נו.) אֵין לוֹקְחִין בְּהֵמָה טְמֵאָה עֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע דְּדַוְקָא הָנֵי הוּא דַּאֲסִירִי אֲבָל לִקַּח מֵהֶן מַלְבּוּשִׁין שָׁרֵי וְכֵן תְּנַן בְּמַסֶּכֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"ה מִשְׁנָה יב) וּמַיְתִינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עד.) לֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת לִקַּח לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין מַשְׁמַע הָא לְחַי דּוּמְיָא דְמֵת נָתַתִּי דְּהַיְנוּ מַלְבּוּשִׁים דְּהָכִי דָּיֵיק לְקַמָּן גַּבֵּי סִיכָה וְקָשֶׁה דְּבִירוּשַׁלְמִי אָמַר בְּהֶדְיָא לֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת מָה אֲנַן קַיְמִינַן אִם לְהָבִיא אָרוֹן וְתַכְרִיכִין דָּבָר זֶה אָסוּר לְחַי וּלְמֵת מַשְׁמַע דְּאָסוּר לִקְנוֹת מַלְבּוּשִׁים לְחַי וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת תְּנַן בְּמַסֶּכֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"א מ"ז) דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת שׁוּם סְחוֹרָה בְּמַעֲשֵׂר וְלֹא נִתַּן אֶלָּא לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְסִיכָה ואר"י דמ"ל דְּהָנְהוּ מִשְׁנָיוֹת דְּאָסְרִי אָתוּ כְּר"מ דְּאָמַר (בְּקִדּוּשִׁין דַּף נב:) מָמוֹן גָּבוֹהַּ הוּא וְהָנָךְ כר"י דְּשָׁרֵי דְּאָמַר (שָׁם) מָמוֹן הֶדְיוֹט הוּא וְהָא דְּמַשְׁמַע בפ"ב דְּקִדּוּשִׁין (דַּף נד: וְשָׁם) דְּלֵיכָּא אֶלָּא חַד סְתָמָא כְּרַבִּי יְהוּדָה אע"ג דְּהַהִיא דְּשָׁרֵי מַלְבּוּשִׁים אַתְיָא כְּוָתֵהּ מ"מ יֵשׁ יוֹתֵר סְתָמוֹת כר"מ עוֹד נִרְאֶה לְר"י דְּהַמִּשְׁנָיוֹת אֵינָן חוֹלְקִין זוֹ עַל זוֹ וּמִן הַתּוֹרָה לֹא אֲסִירִי אֶלָּא עֲבָדִים וְקַרְקַע וּבְהֵמָה טְמֵאָה אֲבָל מַלְבּוּשִׁים שָׁרוּ וּמִדְּרַבָּנָן אָסְרוּ אֲפִילוּ מַלְבּוּשִׁים וְהָא דְּדָרֵישׁ בִּירוּשַׁלְמִי לֹא נָתַתִּי לְמֵת לִקַּח לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין לְחַי נָמֵי אָסוּר אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הִיא וַאֲכִילַת בְּהֵמָה דְּשָׁרְיָא בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּשְׁעַת דִּישָׁה לְמֶ"ד מָמוֹן הֶדְיוֹט הוּא נִרְאֶה דְּבִשְׁלָא בִּשְׁעַת דִּישָׁה אָסוּר מִיהָא מִדְּרַבָּנָן וּלְמֶ"ד מָמוֹן גָּבוֹהַּ נִרְאֶה דְּאָסוּר מִן הַתּוֹרָה לְהַאֲכִיל לִבְהֵמָה: **מַה** שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר תֵּמַהּ כֵּיוָן דִּלְקַמָּן (יְבָמוֹת עג ע"ב) יָלְפִינַן בִּכּוּרִים מִמַּעֲשֵׂר דַּאֲסוּרִין לְאוֹנֵן מִדְּאִתַּקּוּשׁ לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי נֵילַף נָמֵי מַעֲשֵׂר מִבִּכּוּרִים שֶׁיִּתְחַיֵּיב מִיתָה הָאוֹכְלוֹ בְּטֻמְאַת הַגּוּף וּלְעִנְיַן אִסּוּר זָרוּת נִיחָא דִּבְהֶדְיָא שָׁרְיָא רַחֲמָנָא לְזָרִים וי"ל דְּדָרְשִׁינַן וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ (וַיִּקְרָא כ"ב:ט') בּוֹ וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר כִּדְדָרְשִׁינַן בְּיֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת פו. וְשָׁם) בּוֹ וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן דַּאֲפִילוּ לר"מ דְּאָסַר לְזָרִים לָא מְחַיֵּב מִיתָה וְדָרְשִׁינַן נָמֵי בְּהַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין פד. וְשָׁם) בּוֹ וְלֹא בִּמְעִילָה וְהָא דְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בָּטֵל בְּרֹב הֵיכָא דְּאֵין לוֹ מַתִּירִין וְלָא יָלְפִינַן מִבִּכּוּרִים דְּעוֹלִים בְּאֶחָד וּמֵאָה מִשּׁוּם דְּבִכּוּרִים גּוּפַיְהוּ בְּטֵלִים בְּרוֹב מִדְּאוֹרַיְתָא וְהָא דְּדָרְשִׁינַן בְּסִפְרֵי מֵאַת מְקַדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הִיא כִּדְאָמַר בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין דַּף נד: וְשָׁם) נָפְלוּ וְנִתְפַּצְּעוּ וְהָא הָכָא דְּמִדְּאוֹרַיְתָא בָּטְלֵי בְּרֻבָּא כו' אַלְמָא עָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם בְּטֵלִים בְּרוֹב מִדְּאוֹרַיְתָא וְעוֹד בִּשְׁלֹהֵי פִּרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת פב.) גַּבֵּי שֶׁאֲנִי אוֹמֵר חֻלִּין לְתוֹךְ חֻלִּין נָפְלוּ דְּתָלִינַן לְהָקֵל כְּשֶׁרַבּוּ חֻלִּין עַל הַתְּרוּמָה מַשְׁמַע דְּבָטֵל בְּרֹב מִדְּאוֹרַיְתָא וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּנֵילַף בִּכּוּרִים מִמַּעֲשֵׂר לְעִנְיַן דְּלָא לֶהֱוֵי נִכְסֵי כֹּהֵן דְּהַיְנוּ לְחוּמְרָא וְלֹא מִתְּרוּמָה לְקֻלָּא וְאִם מַעֲשֵׂר גּוּפֵהּ הָוֵי מִדְּרַבָּנָן הָא דְּאֵין לוֹקְחִין בְּהֵמָה טְמֵאָה וַעֲבָדִים וְקַרְקָעוֹת הָוֵה נִיחָא אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן לְמַאי דְּפָרֵשִׁית לְעֵיל דְּמִדְּרַבָּנָן אַפֵּי' כָּל מִלֵּי נָמֵי אָסוּר (אֲבָל לְעִנְיַן עָרֵל כִּי קָאָמַר תְּנָא וְשַׁיֵּר ק"ק אַמַּאי לָא יָלֵיף מַעֲשֵׂר מִבִּכּוּרִים וּלְמַאי דְּפֵי' לְעֵיל דְּאִיכָּא לְמִעוּטֵי א"ש) וא"ת וְהֵיכִי קָתָנֵי לְעִנְיַן רְחִיצַת יָדַיִם משא"כ בְּמַעֲשֵׂר וְהָתַנְיָא בפ"ב דְּחֻלִּין (ד' לג:) כָּל הַטָּעוּן בִּיאַת מַיִם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אָסִיר בִּתְרוּמָה וּמֻתָּר בַּחֻלִּין וּבְמַעֲשֵׂר דִּבְרֵי ר"מ וַחֲכָמִים אוֹסְרִים בְּמַעֲשֵׂר ואר"י דְּהָתָם לַאֲכִילָה וְהָכָא לִנְגִיעָה וא"ת וְלִתְנֵי חַלָּה דְּבִכּוּרִים וּתְרוּמָה פָּטוּר מִן הַחַלָּה וּמַעֲשֵׂר חַיָּב וי"ל דְּהָא תְּנַן בְּמַסֶּכֶת חַלָּה (פ"א מ"ג) מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ חַיָּבִים בְּחַלָּה נִפְדּוּ אִין לֹא נִפְדּוּ לָא: **טְעוּנִין** הֲבָאַת מָקוֹם אע"ג דִּתְרוּמָה נָמֵי יָלְפָא מִבִּכּוּרִים כִּדְמוּכָח בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (חֻלִּין קכ:) שֶׁמָּא לְעִנְיַן שֶׁתְּהֵא טְעוּנָה הֲבָאַת מָקוֹם אֵין לְלְמֹד: **וּטְעוּנִין** וִדּוּי אע"ג דְּדָרְשִׁינַן בְּפֶ' בָּתְרָא דמ"ש (מ"י) וְגַם נְתַתִּיו לַלֵּוִי זוֹ תְּרוּמָה אר"י דְּלָא הָיָה מִתְוַדֶּה עַל הַתְּרוּמָה אֶלָּא אַגַּב מַעֲשֵׂר אֲבָל אִם אָבַד הַמַּעֲשֵׂר לֹא הָיָה מִתְוַדֶּה עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ: **וְחַיָּבִין** בְּבִעוּר פֵּי' ריב"ן דְּבִעוּר מַעֲשֵׂר לָאו כְּבִעוּר בִּכּוּרִים דְּבִעוּר מַעֲשֵׂר בְּשָׁנָה ד' וּבִעוּר דְּבִכּוּרִים לְאַחַר הֶחָג כִּדְאָמַר בְּמַכּוֹת (ד' יח: וְשָׁם) הִפְרִישׁ בִּכּוּרִים קֹדֶם הֶחָג וְעָבַר עֲלֵיהֶן הֶחָג יֵרָקְבוּ וְאֵין נִרְאֶה לְר"י דְּאֵין זֶה בִּעוּר וְהָתָם טַעְמָא דְּיֵרָקְבוּ לְפִי שֶׁנִּרְאוּ לִקְרִיאָה וְנִדְחוּ וּבִעוּר דְּבִכּוּרִים הָוֵי כְּשֶׁל מַעֲשֵׂר דְּכִי נְתָנָן לַכֹּהֵן קֹדֶם הֶחָג אוֹ הִפְרִישָׁן לְאַחַר הֶחָג יָכוֹל לְשָׁמְרָן עַד שָׁנָה ד' וא"ת תְּרוּמָה נָמֵי טְעוּנָה בִּעוּר כְּדִתְנַן בְּמַסֶּכֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"ה מִשְׁנָה ו) כֵּיצַד הָיָה הַבִּעוּר תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לִבְעָלִים וי"ל דִּתְרוּמָה א"צ לֵיהּ רַק לִתְּנָהּ לַכֹּהֵן וְהַכֹּהֵן יָכוֹל לְשָׁמְרָהּ כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה אֲבָל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּבִכּוּרִים צָרִיךְ לְבַעֲרָם מִן הָעוֹלָם בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵן ור"ש דְּפָטַר בְּבִכּוּרִים הַיְנוּ שֶׁאֵין הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְבַעֲרָם אֲבָל יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִיתְּנָם לַכֹּהֵן כִּתְרוּמָה וְהָכִי תְּנַן בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי עי"ט שֶׁל שָׁנָה רְבִיעִית וְשֶׁל שְׁבִיעִית הָיָה הַבִּעוּר כֵּיצַד הָיָה הַבִּעוּר נוֹתֵן תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לִבְעָלָיו וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לִבְעָלָיו אֲבָל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וּבִכּוּרִים מִתְבַּעֲרִים בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵן ור"ש אוֹמֵר בִּכּוּרִים נִתָּנִין לַכֹּהֵן כִּתְרוּמָה:

מסורת הש״ס

א יומא מג:

ב בבא מציעא נב:; משנה ביכורים; חגיגה יח:; משנה חלה

ג תוספתא ביכורים

ד תוספתא ביכורים; משנה ביכורים

גליון הש״ס

גמ' משא"כ בתרומה. עי' מנחות טו ע"א תד"ה לחם:

תורה אור השלם

[במדבר יט, יט]

[דברים כו, יד]

[ויקרא כב, יד]

[דברים כו]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ פרה אדומה הל׳ יג:

ב מיי׳ פג׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ ד, סמג לאוין רסב, סמג לאוין רסג:

ג מיי׳ פג׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ ה:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ יד:

ה מיי׳ פב׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ א:

ו מיי׳ פב׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ א:

ז מיי׳ פג׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ ה:

ח מיי׳ פי״א מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ א:

ט מיי׳ פג׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ י:

י מיי׳ פג׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ ה:

יא מיי׳ פי״א מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ ח:

יב מיי׳ פג׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ ב:

וְאוֹכְלָן בְּטוּמְאַת עַצְמָן לוֹקֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּתְּרוּמָה — לָא קָתָנֵי. אַלְמָא תָּנֵי וְשַׁיַּיר. [א](א)וַאֲסוּרִין לְאוֹנֵן, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. מְנָא לְהוּ — דִּכְתִיב: "לֹא תוּכַל לֶאֱכוֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְגוֹ' וּתְרוּמַת יָדֶךָ", וְאָמַר מָר: "תְּרוּמַת יָדֶךָ" — אֵלּוּ בִּכּוּרִים, וְאִיתַּקַּשׁ בִּכּוּרִים לְמַעֲשֵׂר: מָה מַעֲשֵׂר אָסוּר לְאוֹנֵן — אַף בִּכּוּרִים אָסוּר לְאוֹנֵן. [בג]וְרַבִּי שִׁמְעוֹן: תְּרוּמָה קְרִינְהוּ רַחֲמָנָא, מָה תְּרוּמָה מוּתֶּרֶת לְאוֹנֵן — אַף בִּכּוּרִים מוּתָּרִים לְאוֹנֵן. וְחַיָּיבִין בְּבִיעוּר, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר. מָר מַקִּישׁ וּמָר לָא מַקִּישׁ. [דה](ב)וְאָסוּר לְבַעֵר מֵהֶן בְּטוּמְאָה, וְאוֹכְלָן בְּטוּמְאַת עַצְמָן לוֹקֶה, מְנָלַן — דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "לֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא", בֵּין שֶׁאֲנִי טָמֵא וְהוּא טָהוֹר, בֵּין שֶׁאֲנִי טָהוֹר וְהוּא טָמֵא. (ג)וְהֵיכָא מוּזְהָר עַל אֲכִילָתוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ. טוּמְאַת הַגּוּף בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּיהּ: "נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בּוֹ וְטָמְאָה עַד הָעָרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים כִּי אִם רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם"! הָכִי קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ: טוּמְאַת עַצְמוֹ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תוּכַל לֶאֱכוֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ", וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר "בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי וְכָאַיָּל", וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: אֲפִילּוּ טָמֵא וְטָהוֹר אוֹכְלִין עַל שׁוּלְחָן אֶחָד בִּקְעָרָה אַחַת וְאֵינָן חוֹשְׁשִׁין, וְקָאָמַר רַחֲמָנָא: הָהוּא דַּאֲמַרִי לָךְ הָתָם "בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ" — הָכָא לָא תֵּיכוֹל. [וז](ד)מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּתְּרוּמָה. מְנָא לַן? אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר קְרָא: "לֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא" — מִמֶּנּוּ אִי אַתָּה מַבְעִיר, אֲבָל אַתָּה מַבְעִיר שֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא. (ה)וְאֵימָא: מִמֶּנּוּ אִי אַתָּה מַבְעִיר, אֲבָל אַתָּה מַבְעִיר שֶׁמֶן שֶׁל קֹדֶשׁ שֶׁנִּטְמָא! לָאו קַל וָחוֹמֶר הוּא? וּמָה מַעֲשֵׂר הַקַּל אָמְרָה תּוֹרָה "לֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא" — קֹדֶשׁ חָמוּר לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! אִי הָכִי, תְּרוּמָה נָמֵי קַל וָחוֹמֶר הוּא! הָא כְּתִיב "מִמֶּנּוּ"! וּמָה רָאִיתָ? מִסְתַּבְּרָא קֹדֶשׁ לָא מְמַעֵיטְנָא שֶׁכֵּן פנקעכ"ס: [ח־יד]פִּגּוּל, נוֹתָר, קָרְבָּן, מְעִילָה, כָּרֵת, וְאָסוּר לְאוֹנֵן. [טו־יח]אַדְּרַבָּה, תְּרוּמָה לָא מְמַעֵיטְנָא שֶׁכֵּן מחפ"ז: מִיתָה וָחוֹמֶשׁ, וְאֵין לָהּ פִּדְיוֹן, וַאֲסוּרָה לְזָרִים! הָנָךְ נְפִישָׁן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כָּרֵת עֲדִיפָא. [יט](ו)וְאוֹכְלָן בְּטוּמְאַת עַצְמָן לוֹקֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּתְּרוּמָה. מִילְקָא הוּא דְּלָא לָקֵי, הָא אִיסּוּרָא אִיכָּא — מְנָלַן? אָמַר קְרָא: "בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ" — לָזֶה וְלֹא לְאַחֵר. וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה — עֲשֵׂה. אָמַר רַב אָשֵׁי: מֵרֵישָׁא נָמֵי שָׁמְעַתְּ מִינַּהּ דְּתָנָא וְשַׁיַּיר — מִדְּלָא קָתָנֵי

וְנוֹהֲגִין

וְאוֹכְלָן בְּטֻמְאַת עַצְמָן שֶׁהַגּוּף טָהוֹר וְהֵם טְמֵאִים: לוֹקֶה כְּדְיָלֵיף לְקַמָּן: מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּתְּרוּמָה דְּאֵינוֹ מֻזְהָר בָּהּ אֶלָּא בְּטֻמְאַת הַגּוּף כְּדִכְתִיב (וַיִּקְרָא כ"ב:ד') בְּקֳדָשִׁים לֹא יֹאכַל וְגוֹ' אֲבָל בְּטֻמְאַת עַצְמָהּ לֹא מָצִינוּ אַזְהָרָה אֶלָּא אִסּוּר עֲשֵׂה הוּא דְּאַשְׁכְּחַן בֵּהּ לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין וּמִדְּלָא קָתָנֵי לֵיהּ שְׁמַע מִנַּהּ תְּנָא וְשַׁיַּר: וְאָמַר מַר בְּמַסֶּכֶת מַכּוֹת (דַּף יז.): וּתְרוּמַת יָדְךָ אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים דְּבָעֵי הֲבָאַת מָקוֹם כְּדִכְתִיב (דְּבָרִים כ"ו:ב') וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא וְהָלַכְתָּ וְהָתָם אַשְׁמְעִי' עֲשֵׂה וְהָכָא אַשְׁמְעִינַן אַזְהָרַת לָאו לְאָכְלָן בִּגְבוּלִין דְּאִלּוּ תְּרוּמָה מַמָּשׁ קָדְשֵׁי הַגְּבוּל הִיא וְלָא בָּעֲיָא חוֹמָה: תְּרוּמָה מֻתֶּרֶת לְאוֹנֵן כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף ע.) זָרוּת אָמַרְתִּי לְךָ וְלֹא אֲנִינוּת: מַר מַקִּישׁ ת"ק מַקִּישׁ בִּכּוּרִים לְמַעֲשֵׂר דִּכְתִיב בֵּהּ (דְּבָרִים כו) בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ: וְהֵיכָן מֻזְהָר עַל אֲכִילָה אֵינִי יוֹדֵעַ ת"ל לֹא תוּכַל כוּ' וְהָכִי גָּרְסִינַן לְלִשָּׁנָא דְּבָרַיְתָא בְּסִפְרֵי גַּבֵּי הַאי קְרָא דְּלָא תוּכַל מִכְּלָל שֶׁנֶּאֱמַר לֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא בֵּין שֶׁאֲנִי טָמֵא וְהוּא טָהוֹר בֵּין שֶׁאֲנִי טָהוֹר וְהוּא טָמֵא וְהֵיכָן מֻזְהָר עַל אֲכִילָה אֵינִי יוֹדֵעַ ת"ל לֹא תוּכַל כוּ'. וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ מִכְּלָל שֶׁנֶּאֱמַר בְּוִדּוּי מַעֲשֵׂר לֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא דְּמַשְׁמַע בֵּין שֶׁאֲנִי טָמֵא כוּ' הוּא מִתְוַדֶּה שֶׁלֹּא בִעֲרוֹ בָּאֵשׁ וְלֹא הִדְלִיק בּוֹ אֶת הַנֵּר וְכָל שֶׁכֵּן בְּטָהוֹר דְּלָא נִתַּן אֶלָּא לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְסִיכָה וּמִמֵּילָא שָׁמְעִינַן מִדְּלָא הֻצְרַךְ לְהִתְוַדּוֹת עַל הַטָּהוֹר שְׁמַע מִנַּהּ הָכִי קָאָמַר אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת הַטֻּמְאָה שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי לְאָכְלוֹ לֹא נְתַתִּיו לְהַדְלָקָה אַלְמָא אֵינוֹ נֶאֱכָל בְּטֻמְאָה וְהֵיכָן מֻזְהָר עַל כָּךְ: אֵינִי יוֹדֵעַ לָאו מְפֹרָשׁ לְכָךְ נֶאֱמַר לֹא תוּכַל וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ הַשַּׁ"ס מִקַּמֵּי דְּלִסַלֵּק לְמִלְּתֵהּ: טֻמְאַת הַגּוּף בְּהֶדְיָא כְּתִיבָא וְאַמַּאי קָתָנֵי אֵינִי יוֹדֵעַ: לֹא יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים וּמוֹקְמִינַן הַאי קְרָא בְּמַעֲשֵׂר לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף עד:) כְּדִכְתִיב כִּי אִם רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְלָא בָּעֵי הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ וּמְשַׁנֵּינַן הָכִי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ לְתַנָּא טֻמְאַת עַצְמוֹ מִנַּיִן ת"ל כוּ': בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ בִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין קָאֵי לְאַחַר פִּדְיוֹנָן שֶׁאוֹכְלָן זָר: הַהוּא בִּשְׁעָרֶיךָ דְּהָתָם דְּקַשְׁרֵי לֵיהּ לְטָהוֹר לְאוֹכְלוֹ אַחַר שֶׁנָּגַע טָמֵא בַּקְּעָרָה וְנִטְמְאָה קָאָמֵינָא לָךְ הָכָא בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לָא תֵּיכוּל: שֶׁמֶן קֹדֶשׁ כְּגוֹן שֶׁהֶקְדִּשׁ לִמְנָחוֹת וְנִטְמָא: שֶׁכֵּן מָצִינוּ חֻמְרוֹת בַּקֹּדֶשׁ וְאֵין נוֹהֲגוֹת בִּתְרוּמָה: פִּגּוּל נוֹתָר וְקָרוּי קָרְבָּן לַהֲבִיאוֹ לִפְנִים וְיֵשׁ בּוֹ מְעִילָה לַנֶּהֱנֶה מִמֶּנּוּ בְּשׁוֹגֵג וְכָרֵת לְאוֹכְלוֹ בְּטֻמְאַת הַגּוּף וְאָסוּר לְאוֹנֵן: מחפ"ז מִיתָה לְאוֹכְלוֹ בְּטֻמְאַת הַגּוּף דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כ"ב:ט') וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ: חֹמֶשׁ לְזָר הָאוֹכְלָהּ בְּשׁוֹגֵג לְעוֹלָם ואע"פ שֶׁמֻּתֶּרֶת לַכֹּהֲנִים אֲבָל קֹדֶשׁ מִשָּׁעָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁעַת הֶתֵּר לַכֹּהֲנִים אֵין בּוֹ מְעִילָה וְלֹא חֹמֶשׁ: וְאֵין לָהּ פִּדְיוֹן לִתְרוּמָה אֲבָל מָצִינוּ פִּדְיוֹן לְקֹדֶשׁ עַד שֶׁלֹּא קָדֵשׁ בִּכְלִי. וּתְרוּמָה אֲסוּרָה לְזָרִים אֲבָל קָדָשִׁים קַלִּים מֻתָּרִים לְזָרִים: הָא אִסּוּרָא אִיכָּא לֶאֱכֹל תְּרוּמָה טְמֵאָה:

וְאוֹכְלָן בְּטֻמְאַת עַצְמָן תֵּמַהּ לְר"י דְּאַמַּאי לָא לָקֵי נָמֵי בִּתְרוּמָה דְּנֵילַף מִבִּכּוּרִים וּלְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף ע. ד"ה מַה) כָּתַבְתִּי: **תְּרוּמַת** יָדְךָ אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן יָד וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ: **ור"ש** תְּרוּמָה קְרִינְהוּ רַחֲמָנָא תֵּמַהּ לר"י דִּבְפֶּ' אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין (מַכּוֹת דַּף יז:) אָמְרִינַן גַּבֵּי הָא דאר"ש וְכִי מָה בָּא זֶה לְלַמְּדֵנוּ אִם לְאוֹכֵל בִּכּוּרִים חוּץ לַחוֹמָה ק"ו מִמַּעֲשֵׂר הַקַּל אָמַר רָבָא מַאי חֻמְרָא דְּבִכּוּרִים מִמַּעֲשֵׂר שֶׁכֵּן אֲסוּרִים לְזָרִים אַדְּרַבָּה מַעֲשֵׂר חָמוּר שֶׁכֵּן אָסוּר לְאוֹנֵן וְהַשְׁתָּא אִסּוּר אוֹנֵן גּוּפָהּ מ"ט לָא יָלְפִינַן בִּכּוּרִים ק"ו מִמַּעֲשֵׂר דְּמֻתָּר לְזָרִים מִשּׁוּם דִּתְרוּמָה קְרִינְהוּ רַחֲמָנָא כִּדְאָמַר הָכָא א"כ מֵהַאי טַעְמָא גּוּפָהּ דִּתְרוּמָה קְרִינְהוּ רַחֲמָנָא לָא נֵילַף מִמַּעֲשֵׂר לְעִנְיַן חוּץ לַחוֹמָה וְי"ל כֵּיוָן דְּמַעֲשֵׂר וּבִכּוּרִים טְעוּנִים הֲבָאַת מָקוֹם וּתְרוּמָה אֵינָהּ טְעוּנָה הֲבָאַת מָקוֹם שַׁיָּךְ לְדַמּוֹת טְפֵי בִּכּוּרִים לְמַעֲשֵׂר לְעִנְיַן חוּץ לַחוֹמָה מִלִּתְרוּמָה: **וּמַר** לֹא מַקִּישׁ מִטַּעַם דִּתְרוּמָה קְרִינְהוּ רַחֲמָנָא: **וְהֵיכָן** מֻזְהָר עַל אֲכִילָתוֹ כוּ' תֵּימָא לר"י דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּמִלֹּא בִעַרְתִּי לָא נָפְקָא לַן אַזְהָרָה לַאֲכִילָה וּבְפֶּ' כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים דַּף כֹּד.) אָמְרִינַן וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְגוּפוֹ דְּנָפְקָא לַן מִמַּעֲשֵׂר הַקַּל דִּכְתִיב לֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וכ"ת אֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין הֶקֵּישָׁא הוּא דְּכָתַב לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ וְגוֹ' מַשְׁמַע דְּאִי מַזְהִירִין מִן הַדִּין יָדְעִינַן שַׁפִּיר לָאו מִלֹּא בִעַרְתִּי: **טֻמְאַת** עַצְמָן מִנַּיִן ת"ל לֹא תוּכַל וְגוֹ' אֵין לְהַקְשׁוֹת כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ אַזְהָרָה לְטֻמְאַת עַצְמָן לָמָּה לַן אַזְהָרָה לְאוֹכֵל בְּטֻמְאַת הַגּוּף דְּנָפְקָא מִנָּהּ דְּהֵיכָא שֶׁתָּחַב לוֹ חֲבֵרוֹ בְּבֵית הַבְּלִיעָה אִי נָמֵי בְּשֶׁלֹּא הֻכְשַׁר אֲבָל קָשֶׁה דְּמֵהַאי קְרָא גּוּפֵהּ דְּנָפְקָא לַן טֻמְאַת עַצְמָן תִּפּוֹק לֵהּ טֻמְאַת הַגּוּף דְּהַהוּא דְּאָמַר לָךְ בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ בֵּין טֻמְאַת הַגּוּף בֵּין טֻמְאַת עַצְמָן הָכָא לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל: **אָסוּר** לְבַעֵר מֵהֶן בְּטֻמְאָה מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּתְרוּמָה מְנָלַן וא"ת מֵהֵיכִי תֵּיתֵי דְּתִתְסַר תְּרוּמָה לְבַעֵר מִמֶּנָּה בְּטֻמְאָה וְאֵין לוֹמַר מִשּׁוּם דִּתְרוּמָה אִקְרֵי קֹדֶשׁ וַהֲוָה יָלְפִינַן לָהּ מִקְּדָשׁ אוֹ מִשּׁוּם שֶׁהִיא בִּשְׂרֵפָה כְּמֻקְדָּשִׁין שֶׁנִּטְמְאוּ ואע"ג דְּקָדָשִׁים חֲמִירֵי הֲוָה יָלְפִינַן תְּרוּמָה מִנַּיְהוּ דְּאָסוּר לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה בִּשְׁעַת שְׂרֵפָה דְּגִלּוּי מִלְּתָא הוּא דְּא"כ מַאי פָּרֵיךְ וּמָה רָאִיתָ וְאֵימָא מִמֶּנּוּ לְמַעוּטֵי קֹדֶשׁ אֲבָל תְּרוּמָה יְהֵא אָסוּר וְהַשְׁתָּא מֵהֵיכָא תֵּיתֵי כֵּיוָן דְּקֹדֶשׁ שָׁרִי וְי"ל דַּהֲוָה יָלְפִינַן תְּרוּמָה מִבִּכּוּרִים וּמִיהוּ בְּכֻלָּהּ שְׁמַעְתִּין לָא יָלְפִינַן תְּרוּמָה מִבִּכּוּרִים ואר"י דְּמִשּׁוּם הָכִי קָבָעֵי תְּרוּמָה מְנָלַן דַּהֲוָה לַן לְמֵילַף מק"ו דְּמַעֲשֵׂר כִּדְקָאָמַר בְּסָמוּךְ וְלֹא שַׁיָּךְ לְמִפְרַךְ מָה לְמַעֲשֵׂר שֶׁכֵּן הדסט"ב דִּלְגַבֵּי טֻמְאָה מִיהָא מָצִינוּ שֶׁתְּרוּמָה חֲמוּרָה מִמַּעֲשֵׂר וְלֵיכָּא לְמִפְרַךְ נָמֵי מַה לְמַעֲשֵׂר שֶׁכֵּן אוֹכְלָן בְּטֻמְאַת עַצְמָן לוֹקֶה דְּהִיא גּוּפָהּ נֵילַף בק"ו וּלְפִי הַמַּסְקָנָא דְּשַׁרְיָא לְבַעֵר תְּרוּמָה בְּטֻמְאָתָהּ תּוּ לֵיכָּא לְמֵילַף לְאוֹכֵל בְּטֻמְאַת עַצְמָהּ: **שֶׁכֵּן** פנקעכ"ס מְחֻסַּר כִּפּוּרִים לָא חָשֵׁיב מִשּׁוּם דְּמֵהַאי טַעְמָא גּוּפֵהּ נָפְקָא לַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עד:) אֲבָל תֵּמַהּ דִּלְחָשׁוֹב רְבִיעִי בַּקֹּדֶשׁ וְחִבַּת הַקֹּדֶשׁ דְּמַכְשֶׁרֶת וְחוֹזֶרֶת לִתְרוּמָה וְאֵינָהּ חוֹזֶרֶת לְחָזֶה וָשׁוֹק וּכְלִי מְצָרֵף לַקֹּדֶשׁ וְלֹא לִתְרוּמָה וּמוּמֶרֶת דְּפוֹסֶלֶת בַּקֹּדֶשׁ וְכוּ' וְטֻמְאָה עוֹשָׂה כַּיּוֹצֵא בָהּ לַקֹּדֶשׁ וְלֹא לִתְרוּמָה לְמ"ד בְּפֶרֶק קַמָּא דִּפְסָחִים (דַּף יד.) וְיֶשְׁנוֹ לִפְנֵי הַדִּבּוּר כְּגוֹן פֶּסַח וְתָמִיד לְמ"ד (חֲגִיגָה דַּף ו.) עוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עוֹלַת תָּמִיד הֲוַאי: **שֶׁכֵּן** מחפ"ז וא"ת דְּמֵעִקָּרָא אַלִּימָא לֵהּ כָּרֵת וּלְבַסּוֹף אַלִּימָא לֵהּ מִיתָה וְי"ל דְּהַשְׁתָּא לָאו מֵאוֹכֵל בְּטֻמְאַת הַגּוּף פָּרִיךְ אֶלָּא מִזָּר הָאוֹכְלָהּ מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּקֹּדֶשׁ דְּבַקֹּדֶשׁ יֵשׁ שֶׁמֻּתָּר לְזָרִים כְּגוֹן שְׁלָמִים וַאֲפִלּוּ קָדָשִׁים שֶׁאֵין נֶאֱכָלִים אֶלָּא לִכְהֻנָּה לֵיכָּא מִיתָה בְּזָר אֶלָּא אַזְהָרָה וַאֲפִלּוּ קֹדֶשׁ דָּבָר מְעִילָה לֵיכָּא מִיתָה לְרַבָּנָן דְּאָמְרֵי הַזִּיד בִּמְעִילָה בְּאַזְהָרָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פג׳ מהל׳ ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין הל׳ ה:
ב מיי׳ פי״ב מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ טו:
ג מיי׳ פג׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ א:
ד מיי׳ פי״ב מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ טו:
ה מיי׳ פג׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ א:
ו מיי׳ פב׳ מהל׳ תרומות הל׳ יד:
ז מיי׳ פי״א מהל׳ תרומות הל׳ א, טוש״ע יו״ד סי׳ שלא סעי׳ יט:
ח מיי׳ פי״ג מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ א:
ט מיי׳ פי״ג מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ ג:
י מיי׳ פא׳ מהל׳ מעילה הל׳ א:
יא מיי׳ פי״ח מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ יג:
יב מיי׳ פב׳ מהל׳ ביאת מקדש הל׳ ז:
יג מיי׳ פב׳ מהל׳ ביאת מקדש הל׳ ח:
יד מיי׳ פי״ב מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ טו:
טו מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ א:
טז מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ו:
יז מיי׳ פי׳ מהל׳ תרומות הל׳ א:
יח מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:
יט מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ ג:

מסורת הש״ס

א פסחים לו:, תוספתא סנהדרין
ב מכות יט:
ג ספרא אמור פרק ד ה
ד שבת כה.
ה זבחים קא:, פסחים כד.
ו פסחים מא:

תורה אור השלם

לֹא־תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל־נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ [דברים יב, יז]

לֹא־אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא־בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא־נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי [דברים כו, יד]

נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע־בּוֹ וְטָמְאָה עַד־הָעָרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן־הַקֳּדָשִׁים כִּי אִם־רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם [ויקרא כב, ו]

בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי וְכָאַיָּל [דברים טו, כב]

וְנוֹהֲגִין בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, וְאֵין לָהֶם פִּדְיוֹן. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר. שְׁמַע מִינַּהּ. תָּא שְׁמַע: נִשְׁתַּיְּירוּ בּוֹ צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה — הֲרֵי זֶה אֵינוֹ אוֹכֵל לֹא בִּתְרוּמָה, וְלֹא בְּפֶסַח, וְלֹא בְּקָדָשִׁים, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר. מַאי לָאו מַעְשַׂר דָּגָן, לָא — מַעְשַׂר בְּהֵמָה. מַעְשַׂר בְּהֵמָה הַיְינוּ קָדָשִׁים? וְלִיטַעְמָיךְ, מִי לָא תְּנַן פֶּסַח וְקָתָנֵי קָדָשִׁים! (א)בִּשְׁלָמָא פֶּסַח וְקָדָשִׁים צְרִיכִי, דְּאִי תְּנָא פֶּסַח — מִשּׁוּם דַּעֲרֵלוּת בְּפֶסַח כְּתִיבָא, אֲבָל קָדָשִׁים — אֵימָא לָא. וְאִי תְּנָא קָדָשִׁים, הֲוָה אָמֵינָא: מַאי קָדָשִׁים — פֶּסַח. אֶלָּא מַעְשַׂר בְּהֵמָה לְמָה לִי? אֶלָּא מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וְרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אָסוּר לְזָרִים. תָּא שְׁמַע, מִדְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא בַּר רַב מִדִּפְתִּי: עָרֵל אָסוּר בִּשְׁתֵּי מַעַשְׂרוֹת. מַאי לָאו: אֶחָד מַעְשַׂר דָּגָן וְאֶחָד מַעְשַׂר בְּהֵמָה! הָכָא נָמֵי, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וְרַבִּי מֵאִיר. (ב)תָּא שְׁמַע: אוֹנֵן — אָסוּר בְּמַעֲשֵׂר, וּמוּתָּר בִּתְרוּמָה וּבְפָרָה. טְבוּל יוֹם — אָסוּר בִּתְרוּמָה, וּמוּתָּר בְּפָרָה וּבְמַעֲשֵׂר. מְחוּסַּר כִּפּוּרִים — אָסוּר בְּפָרָה, וּמוּתָּר בִּתְרוּמָה וּבְמַעֲשֵׂר. וְאִם אִיתָא — נִיתְנֵי: עָרֵל אָסוּר בִּתְרוּמָה, וּמוּתָּר בְּפָרָה וּבְמַעֲשֵׂר! (ג)הַאי תַּנָּא — דְּבֵי רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דִּמְרַבֵּי לֵיהּ לְעָרֵל כְּטָמֵא. דְּתַנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "אִישׁ אִישׁ" — לְרַבּוֹת אֶת הֶעָרֵל. א(ד)וּמַאן תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא תַּנָּא דְּ(רַבִּי) יוֹסֵף הַבַּבְלִי הִיא. דְּתַנְיָא: שְׂרֵפַת אוֹנֵן וּמְחוּסַּר כִּפּוּרִים — כְּשֵׁרָה. (רַבִּי) יוֹסֵף הַבַּבְלִי אוֹמֵר: אוֹנֵן — כְּשֵׁרָה, מְחוּסַּר כִּפּוּרִים — פְּסוּלָה. (ה)וְאַף רַבִּי יִצְחָק סָבַר עָרֵל אָסוּר בְּמַעֲשֵׂר, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִנַּיִן לְעָרֵל שֶׁאָסוּר בְּמַעֲשֵׂר — נֶאֱמַר "מִמֶּנּוּ" בְּמַעֲשֵׂר, וְנֶאֱמַר "מִמֶּנּוּ" בְּפֶסַח. מָה "מִמֶּנּוּ" הָאָמוּר בְּפֶסַח — עָרֵל אָסוּר בּוֹ, אַף "מִמֶּנּוּ" הָאָמוּר בְּמַעֲשֵׂר — עָרֵל אָסוּר בּוֹ. (ו)מוּפְנֵי. דְּאִי לָא מוּפְנֵי, אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְפֶסַח, שֶׁכֵּן חַיָּיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא. לְאַיֵּי אַפְנוּיֵי מוּפְנֵי. מַאי מוּפְנֵי? אָמַר רָבָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: תְּלָתָא "מִמֶּנּוּ" כְּתִיבִי בְּפֶסַח: חַד לְגוּפֵיהּ, וְחַד לִגְזֵירָה שָׁוָה, וְחַד — לְמַאן דְּאָמַר: בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן לְךָ עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה — אַיְּידֵי דִּכְתִיב "נוֹתָר", כְּתִיב נָמֵי "מִמֶּנּוּ". וּלְמַאן דְּאָמַר לִיתֵּן לוֹ בֹּקֶר שֵׁנִי לִשְׂרֵיפָתוֹ — אַיְּידֵי דִּכְתִיב "עַד בֹּקֶר", כְּתִיב נָמֵי "מִמֶּנּוּ". תְּלָתָא "מִמֶּנּוּ" כְּתִיבִי בְּמַעֲשֵׂר: חַד לְגוּפֵיהּ, וְחַד לְדְרַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְחַד לְדְרֵישׁ לָקִישׁ. דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר רַבִּי סִימַאי: מִנַּיִן לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁנִּטְמָא שֶׁמּוּתָּר לְסוּכוֹ — שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת". לְמֵת הוּא דְּלֹא נָתַתִּי, הָא לְחַי דּוּמְיָא דְּמֵת — נָתַתִּי. אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁשָּׁוֶה בַּחַיִּים וּבַמֵּתִים? הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ סִיכָה. מַתְקֵיף לַהּ מָר זוּטְרָא: וְאֵימָא לִיקַּח לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִים? אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: "מִמֶּנּוּ" — מִגּוּפוֹ. רַב אָשֵׁי אָמַר: "לָא נָתַתִּי" דּוּמְיָא דְּ"לֹא אָכַלְתִּי": מָה לְהַלָּן מִגּוּפוֹ — אַף כָּאן מִגּוּפוֹ. (ז)וְאַכַּתִּי מוּפְנֶה מִצַּד אֶחָד הוּא. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר לְמֵדִין וְאֵין מְשִׁיבִין. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְמֵדִין וּמְשִׁיבִין, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? בג(ח)הָךְ דְּרַבִּי אֲבָהוּ — מִדְּרַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ נָפְקָא. דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: מַאי דִּכְתִיב: "וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי" — בִּשְׁתֵּי תְרוּמוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר: אַחַת תְּרוּמָה טְהוֹרָה, וְאַחַת תְּרוּמָה טְמֵאָה. וְאָמַר רַחֲמָנָא: "לְךָ" — שֶׁלְּךָ תְּהֵא, לְהַסָּקָה תַּחַת תַּבְשִׁילְךָ. (ט)וְכָל הַטְּמֵאִים כּוּ׳. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, אָמַר קְרָא: "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב וְגוֹ׳". אֵי זֶהוּ דָּבָר שֶׁשָּׁוֶה

בְּזַרְעוֹ

וְנוֹהֲגִין תְּרוּמָה וּבִכּוּרִים בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ בְּכָל שְׁנוֹת הַשְּׁמִטָּה אֲבָל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אֵין נוֹהֵג בַּג' וּבו': וְר' מֵאִיר הִיא דְּאָמַר בְּפֶרֶק יֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְקַמָּן יְבָמוֹת פה:) מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אָסוּר לְזָרִים הִלְכָּךְ לְעִנְיַן עֲרֵלוּת נָמֵי חָמוּר: אוֹנֵן מֻתָּר בְּפָרָה דְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת הִיא וְלֹא קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וּמָצִינוּ טְבוּל יוֹם מֻתָּר בָּהּ וְכָל שֶׁכֵּן אוֹנֵן: מְחֻסַּר כַּפָּרָה טֻמְאָה דְּבָעֲיָא קָרְבָּן כֹּל שֶׁלֹּא הֵבִיא כַּפָּרָתוֹ אָסוּר בָּהּ דִּמְחֻסַּר מַעֲשֶׂה הוּא וּכְמִי שֶׁטֻּמְאָתוֹ עָלָיו דָּמֵי וְכָל שֶׁכֵּן טְבוּל יוֹם דְּלָהּ דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי אֲבָל טְבוּל יוֹם דְּטֻמְאַת מֵת וְשֶׁרֶץ מֻתָּר בָּהּ דְּשִׁמְשָׁא מְמֵילָא עָרְבָא וְלָאו מְחֻסַּר מַעֲשֶׂה הוּא הִלְכָּךְ כִּי כְּתִיב וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא טָהוֹר מִכְּלָל שֶׁהוּא טָמֵא לְמִשְׁרֵי טְבוּל יוֹם אֲתָא וְלֹא מְחֻסַּר כִּפּוּרִים: וְאִם אִיתָא דְּעָרֵל מֻתָּר בְּמַעֲשֵׂר לִתְנֵי וְעָרֵל אָסוּר בִּתְרוּמָה וּמֻתָּר בְּפָרָה וּבְמַעֲשֵׂר כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף עב:) עָרֵל שֶׁהִזָּה הַזָּאָתוֹ כְּשֵׁרָה וּמִדְּלָא תַּנְיָה שְׁמַע מִנָּהּ מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר הוּא דִּשְׁבָקָהּ: תַּנָּא דְּבֵי ר' עֲקִיבָא הִיא דְּאָסַר לֵיהּ נָמֵי בְּפָרָה כִּדְתָנֵי לְעֵיל (שָׁם) טֻמְטוּם שֶׁקִּדֵּשׁ קִדּוּשׁוֹ פָּסוּל וְאוֹקְמִינַן כְּרַבִּי עֲקִיבָא: וּמַאן תַּנָּא דִּלְעֵיל דְּאַכְשַׁר עָרֵל בְּפָרָה וּפְלִיג עֲלֵהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא כִּדְקָתָנֵי לְעֵיל (שָׁם) עָרֵל שֶׁהִזָּה הַזָּאָתוֹ כְּשֵׁרָה: הָכִי גָּרְסִינַן תַּנָּא דְּיוֹסֵף הַבַּבְלִי הִיא ת"ק דְּיוֹסֵף הַבַּבְלִי הִיא דְּאָמַר מְחֻסַּר כִּפּוּרִים כָּשֵׁר בְּפָרָה וְהָא מַתְנִיתָא דְּאוֹקֵמְנָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא קָתָנֵי מְחֻסַּר כִּפּוּרִים פָּסוּל בְּפָרָה וְכִי הֵיכִי דִּפְלִיג אַמְחֻסַּר כִּפּוּרִים אִכָּא לְמֵימַר דְּאִיהוּ פְּלִיג נָמֵי עָלֶיהָ בְּעָרֵל לְעֵיל: הָכִי גָּרְסִינַן בַּתּוֹסֶפְתָּא (דְּפָרָה פ"ד ה"ב) שְׂרֵפַת אוֹנֵן וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים כְּשֵׁרָה יוֹסֵף הַבַּבְלִי אוֹמֵר אוֹנֵן כְּשֵׁרָה מְחֻסַּר כִּפּוּרִים פְּסוּלָה דְּכֵיוָן דִּמְחֻסַּר מַעֲשֶׂה הוּא עֲדַיִן טֻמְאָה עָלָיו וְלָא קָרֵינָא בֵּהּ טָהוֹר: תְּלָתָא מִמֶּנּוּ כְּתִיבִי בְּפֶסַח אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא (שְׁמוֹת י"ב:ט') לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ: בָּא הַכָּתוּב בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ (שְׁמוֹת י"ב:י') לִתֵּן עֲשֵׂה אַחַר ל"ת לוֹמַר שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו: בֹּקֶר שֵׁנִי דְּמָצֵי לְמִכְתַּב וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ מַאי עַד בֹּקֶר הָא כְּתִיב בְּרֵישָׁא דִּקְרָא לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר אֶלָּא הָכִי קָאָמַר וְהַנּוֹתָר לַבֹּקֶר הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא יו"ט הַמְתֵּן עַד בֹּקֶר שֵׁנִי שֶׁהוּא חוֹל וְשׂוֹרְפוֹ לְלַמֶּדְךָ שֶׁאֵין שׂוֹרְפִין קָדָשִׁים בְּיו"ט וְתַרְוַיְהוּ בְּכֵיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף פג:): וּתְלָתָא מִמֶּנּוּ בְּמַעֲשֵׂר לֹא אָכַלְתִּי וְלֹא בִעַרְתִּי וְלֹא נָתַתִּי (דְּבָרִים כ"ו:י"ד): לְכִדְרַבִּי אָבָהוּ דְּאָמַר לְעֵיל לְמִשְׁרֵי הַדְלָקָה בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמְאָה: שֶׁמֻּתָּר לְסוּכוֹ ואע"ג דְּקַיְמָא לָן (שַׁבָּת דַּף פו.) דְּסִיכָה כִּשְׁתִיָּה וַהֲוָה לֵיהּ כְּמַאן דְּשָׁתֵי לֵיהּ בְּטֻמְאָה: לֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת לְעֵיל מִנֵּהּ כְּתִיב לֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וּכְתִיב בָּתְרֵהּ וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת כְּלוֹמַר מִן הַמַּעֲשֵׂר טָמֵא לֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת הָא לְחַי דּוּמְיָא דְּמֵת נָתַתִּי וְאֵי זוֹ נְתִינָה מַשְׁכַּחַת בְּמֵת הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ סִיכָה וְקָדַיְקִינַן דִּכְוָתֵהּ בְּחַי שָׁרֵי: וְאֵימָא לֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת לֹא בְּסִיכָה קָאָמַר אֶלָּא כָּךְ הוּא מִתְוַדֶּה לֹא קָנִיתִי מִמֶּנּוּ אָרוֹן וְתַכְרִיכִים לְמֵת אֲפִילוּ כְּשֶׁנִּטְמָא דְּלָא יָכֹלְתִּי לְאָכְלוֹ וְלֹא שְׁנִיתִיו לְדָבָר שֶׁאֵינוֹ לַאֲכִילָה וְהוּא צָרְכֵי הַמֵּת הָא לְחַי דּוּמְיָא דְּמֵת נָתַתִּי וְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאַף עַל גַּב דְּמַעֲשֵׂר טָהוֹר לֹא נִתַּן אֶלָּא לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְסִיכָה אִם נִטְמָא מֻתָּר לְחַלְּלוֹ לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ חָלוּק: מֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד דְּהַהוּא דְּפֶסַח מֻפְנֶה לִגְזֵרָה שָׁוָה אֲבָל דְּמַעֲשֵׂר כּוּלְּהוּ תְּלָתָא אִצְטְרִכְתְּ לְהוּ: הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר פְּלֻגְתָּא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבָּנָן הִיא בְּהַמַּפֶּלֶת בְּמַס' נִדָּה (דַּף כב:): הָךְ דְּרַבִּי אֲבָהוּ דְּמַפִּיק חַד מִמֶּנּוּ לְמִשְׁרֵי הַדְלָקָה בְּשֶׁמֶן תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמֵאת מִדְּרַב נַחְמָן נָפְקָא:

אוֹנֵן מֻתָּר בְּפָרָה דְּלָא גָּרַע מִטְּבוּל יוֹם ואע"ג דְּאוֹנֵן אָסוּר בְּמַעֲשֵׂר וּטְבוּל יוֹם מֻתָּר הַיְינוּ לַאֲכִילָה אֲבָל לִנְגִיעָה תַּרְוַיְהוּ שָׁרֵי: **הָכִי** גָּרֵיס בַּקּוּנְטְ' שְׂרֵפַת אוֹנֵן וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים כְּשֵׁרָה וְגָרֵיס נָמֵי תַּנָּא דְּיוֹסֵף הַבַּבְלִי הִיא וּמְדַקְדֵּק דְּמִדִּפְלִיג אַתַּנָּא דִּלְעֵיל בִּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים הוּא הַדִּין בְּעָרֵל דְּכָשֵׁר וְקָשֶׁה לר"י דְּמָה עִנְיַן זֶה אֵצֶל זֶה דְּמִשּׁוּם דְּמַכְשַׁר בִּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים לֹא יַכְשִׁיר בְּעָרֵל וְעוֹד דְּלַיְתֵי מִבָּרַיְתָא דִּלְעֵיל דְּמַכְשְׁרָא בְּהֶדְיָא עָרֵל אוֹ מִדְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרֵישׁ פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף ע.) דְּלָא מְרַבֶּה עָרֵל כִּי טָמֵא וְלִסְפָרִים דְּגָרְסִי הָכָא שְׂרֵפַת עָרֵל וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים פְּסוּלָה יוֹסֵף הַבַּבְלִי אוֹמֵר עָרֵל כְּשֵׁרָה מְחֻסַּר כִּפּוּרִים פְּסוּלָה וְגָרְסִינַן יוֹסֵף הַבַּבְלִי הִיא הֲוָה נִיחָא דְּמַיְתֵי מֵהָכָא וְלֹא מֵהַהִיא דִּלְעֵיל דְּנִיחָא לֵיהּ לְאֵיתוּיֵי שֵׁם הַתַּנָּא דְּמַכְשַׁר בְּהֶדְיָא אֲבָל אָמַר ר"י דְּאִי אֶפְשָׁר לִגְרֹם כֵּן דבפ"ב דִּזְבָחִים (דַּף יז:) מוּכָח דְּיוֹסֵף הַבַּבְלִי וְרַבָּנָן פְּלִיגֵי בִּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים וְגָרְסִינַן נָמֵי אוֹנֵן בִּמְקוֹם עָרֵל ואר"י דְּאִי הֲוָה גָּרְסִינַן כְּגִרְסַת הַקּוּנְטְ' וַהֲוָה גָּרְסִינַן כָּאן וּבִזְבָחִים (דַּף יז:) עָרֵל בַּהֲדֵי אוֹנֵן הֲוָה נִיחָא: **מַה** לְפֶסַח כו' ה"מ לְמֵימַר שֶׁכֵּן פנקעכ"ס: **חַד** לְגוּפֵהּ אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא דְּאִי לֹא כְּתַב מִמֶּנּוּ הֵ"א דְּאַמִּצְוַת וּמְרוֹרִים דְּכָתַב לְעֵיל קָאֵי: **מִנַּיִן** לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁנִּטְמָא שֶׁמֻּתָּר לְסוּכוֹ דס"ד דְּאָסוּר מִשּׁוּם שֶׁמְּבַעֵר בְּטֻמְאָה: **לִקַּח** לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִים אע"ג דִּבְהֶדְיָא דָּרְשִׁי' לֵיהּ לְהָכִי בְּמַס' מַעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"ה מי"ב) הָכָא פָּרֵיךְ דִּלְמָא דַּוְקָא לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא אֲבָל סִיכָה אֲסוּרָה לְפִי שֶׁמְּבַעֲרוֹ בְּטֻמְאָה וּמְשַׁנֵּי דְּמִמֶּנּוּ מִגּוּפוֹ דְּמַשְׁמַע נָמֵי סִיכָה: **תְּהֵא** לְהַסָּקָה תַּחַת תַּבְשִׁילְךָ אע"ג דִּבְפֶרֶק כָּל פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁים (בְּכוֹרוֹת דַּף לד.) וְשָׁם) מוּקֵי לָהּ בִּתְרוּמָה תְּלוּיָה דְּבָעֲיָא שִׁמּוּר בְּמַסְקָנָא לָא קָאֵי הָתָם הָכִי א"נ הָתָם דָּרֵישׁ מִמִּשְׁמֶרֶת דְּלָא קָאֵי אַטְּמֵאָה אֲבָל לְךָ קָאֵי אַכּוּלְּהוּ תְּרוּמוֹת:

מסורת הש״ס

א זבחים צז.

ב תוספתא חגיגה

ג חגיגה ד:

ד זבחים יז:

ה לעיל ע.

ו ספרא אמור פרשה ד א; משנה זבחים

ז שבת סד.; בבא קמא כה:

ח בכורות לד.; שבת כה.

ט מכות יד:

תורה אור השלם

וְשָׂרַף אֶת־הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־עֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ וְאֶת־דָּמָהּ עַל־פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף [במדבר יט, ה]

אַל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם־צְלִי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כְּרָעָיו וְעַל־קִרְבּוֹ [שמות יב, ט]

לֹא־אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא־בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא־נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי [דברים כו, יד]

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק־עוֹלָם [במדבר יח, ח]

אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל־טְמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע [ויקרא כב, ד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ פרה אדומה הל׳ יד:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ תרומות הל׳ יד:

ג מיי׳ פי״א מהל׳ תרומות הל׳ א, טוש״ע יו״ד סי׳ שלא סעי׳ יט:

[א]בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן — הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ תְּרוּמָה. וְאֵימָא בְּחָזֶה וָשׁוֹק? אֵינָהּ בְּחוֹזֶרֶת. [ב]תְּרוּמָה נָמֵי, אֵינָהּ בַּחֲלָלָה! חֲלָלָה לָאו זַרְעוֹ דְּאַהֲרֹן הִיא. וּמִמַּאי דְּהַאי "עַד אֲשֶׁר יִטְהָר", עַד דְּאִיכָּא הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ, אֵימָא: עַד דְּמַיְיתֵי כַּפָּרָה? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בְּזָב בַּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת וּבִמְצוֹרָע מוּסְגָּר הַכָּתוּב מְדַבֵּר, דּוּמְיָא דְּ"טְמֵא נֶפֶשׁ", מָה "טְמֵא נֶפֶשׁ" דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה הוּא — הָנֵי נָמֵי דְּלָאו בְּנֵי כַּפָּרָה נִינְהוּ. וְאֵימָא, הָנֵי מִילֵּי דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה, אֲבָל דְּבַר כַּפָּרָה, עַד דְּמַיְיתֵי כַּפָּרָה?! [ג־ו(א)]וְתוּ, הָא דִּתְנַן: טָבַל וְעָלָה — אוֹכֵל בְּמַעֲשֵׂר, הֶעֱרִיב שִׁמְשׁוֹ — אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, הֵבִיא כַּפָּרָה — אוֹכֵל בְּקֳדָשִׁים, מְנָא לַן? אָמַר רָבָא אָמַר רַב חִסְדָּא: תְּלָתָא קְרָאֵי כְּתִיבִי. כְּתִיב: "וְלֹא יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים כִּי אִם רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם", הָא רָחַץ — טָהוֹר. וּכְתִיב: "וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים". וּכְתִיב: "וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה". הָא כֵּיצַד? כָּאן לְמַעֲשֵׂר, כָּאן לִתְרוּמָה, כָּאן לְקָדָשִׁים. וְאֵיפוֹךְ אֲנָא? מִסְתַּבְּרָא תְּרוּמָה עֲדִיפָא, שֶׁכֵּן מחפ"ז. אַדְּרַבָּה: מֵעֲשֵׂר עֲדִיפָא, שֶׁכֵּן הֲדַ"ס טָ"ב? אֲפִילּוּ הָכִי, מִיתָה עֲדִיפָא. רָבָא אָמַר: בְּלָא מִיתָה עֲדִיפָא, נָמֵי לָא מָצֵית אָמְרַתְּ, אָמַר קְרָא: "נֶפֶשׁ", אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁשָּׁוֶה בְּכָל נֶפֶשׁ? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה מַעֲשֵׂר. וְאַכַּתִּי, הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה, אֲבָל הֵיכָא דְּבַר כַּפָּרָה — עַד דְּמַיְיתֵי כַּפָּרָה! אָמַר אַבָּיֵי: תְּרֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי. בְּיוֹלֶדֶת כְּתִיב: "עַד מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ", כֵּיוָן שֶׁמָּלְאוּ יָמֶיהָ — טָהֲרָה. וּכְתִיב: "וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה". הָא כֵּיצַד? כָּאן לִתְרוּמָה, כָּאן לְקָדָשִׁים. וְאֵיפוֹךְ אֲנָא! מִסְתַּבְּרָא קֹדֶשׁ חָמוּר, שֶׁכֵּן פנקעב"ס. (ב)אַדְּרַבָּה תְּרוּמָה חֲמוּרָה, שֶׁכֵּן מחפ"ז? הָנָךְ נְפִישָׁן! רָבָא אָמַר: בְּלָא הָנָךְ נְפִישָׁן לָא מָצֵית אָמְרַתְּ, אָמַר קְרָא: "וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה", מִכְּלָל שֶׁהִיא טְמֵאָה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בְּקָדָשִׁים, אִיקְּרִי כָּאן: "וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל". אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ בִּתְרוּמָה. [ז]מַתְקֵיף לַהּ רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: וּמִי מָצֵית אָמְרַתְּ תְּרוּמָה כְּתִיבָא הָכָא? וְהַתַנְיָא: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", אֵין לִי אֶלָּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל — גִּיּוֹרֶת וְשִׁפְחָה מְשׁוּחְרֶרֶת מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִשָּׁה". וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בִּתְרוּמָה, גִּיּוֹרֶת וְשִׁפְחָה בְּנוֹת מֵיכַל תְּרוּמָה נִינְהוּ? אָמַר רָבָא: וְלָא? וְהָכְתִיב:

בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן בִּזְכָרִים וּנְקֵבוֹת דְּאִלּוּ קָדְשֵׁי קָדָשִׁים הַנִּתָּנִים לַכֹּהֲנִים אֵין נֶאֱכָלִים אֶלָּא לְזִכְרֵי כְהֻנָּה: וְאֵימָא חָזֶה וָשׁוֹק דִּשְׁלָמִים הַנִּתָּן לַכֹּהֲנִים וְנֶאֱכָל לִנְשֵׁיהֶן כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא י':ט') אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ וְהָנֵי הוּא דְּאָסַר רַחֲמָנָא לִטְמֵאִים מִשּׁוּם דְּקָדָשִׁים נִינְהוּ אֲבָל תְּרוּמָה לֹא: וּמְשַׁנֵּי לֵיתָא בְּחוֹזֶרֶת בַּת כֹּהֵן אַלְמָנָה מִיִּשְׂרָאֵל וְזֶרַע אֵין לָהּ דְּאָמַר בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (לְעֵיל יְבָמוֹת סח:) כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת חוֹזֶרֶת לִתְרוּמָה וְאֵין חוֹזֶרֶת לְחָזֶה וָשׁוֹק: וּמִמַּאי דְּהַאי עַד אֲשֶׁר יִטְהָר עַד דְּעָבֵד הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ וְתוּ לָא דְּאָמַר לְעֵיל מְחֻסַּר כִּפּוּרִים מֻתָּר בִּתְרוּמָה: זָב בַּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת לָאו בַּר קָרְבָּן הוּא כִּדְתַנְיָא בְּמַסֶּכֶת מְגִלָּה (דַּף ח.) מָנָה הַכָּתוּב שְׁתַּיִם וּקְרָאוֹ טָמֵא שָׁלֹשׁ וּקְרָאוֹ טָמֵא הָא כֵּיצַד שְׁתַּיִם לְטֻמְאָה וְשָׁלֹשׁ לְקָרְבָּן. וּמְצֹרָע מֻסְגָּר נָמֵי לָאו בַּר קָרְבָּן הוּא כִּדְתְנַן הָתָם אֵין בֵּין מְצֹרָע טָהוֹר מִתּוֹךְ הֶסְגֵּר לְטָהוֹר מִתּוֹךְ הֶחְלֵט אֶלָּא תִּגְלַחַת וְצִפֳּרִים וְכֵיוָן דְּתִגְלַחַת לֵיכָּא קָרְבָּן נָמֵי לֵיכָּא דְּבַהֲדֵי דְּתִגְלַחַת כְּתִיב קָרְבָּן: אֲבָל דְּבַר כַּפָּרָה כְּגוֹן זָב בַּעַל שָׁלֹשׁ רְאִיּוֹת וּמְצוֹרָע מֻחְלָט: הד"ס ט"ב הֲבָאַת מָקוֹם וִדּוּי אָסוּר לְאוֹנֵן וּלְבַעֵר מִמֶּנּוּ בְּטוּמְא' וְאוֹכְלוֹ בְּטֻמְאַת עַצְמוֹ לוֹקֶה וְחַיָּב בְּבִעוּר. ה' הֲבָאָה ד' וִדּוּי ס' אָסוּר לְאוֹנֵן ט' טֻמְאָה ב' בִּעוּר וְכֻלְּהוּ לֵיתַנְהוּ בִּתְרוּמָה: אֲמַר קְרָא נֶפֶשׁ בִּקְרָא דְּכִי אִם רָחַץ בְּשָׂרוֹ כְּתִיב נֶפֶשׁ כִּי תִגַּע בּוֹ אַלְמָא קְרָא קַמָּא בְּמַעֲשֵׂר מִשְׁתַּעֵי: וְאַכַּתִּי אֵימָא הָנֵי מִלֵּי דְּסַגֵּי בְּהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ לִתְרוּמָה הֵיכָא דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה הוּא דְּהָא אָמְרַתְּ בְּזָב בַּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת וּבִמְצֹרָע מֻסְגָּר מִשְׁתַּעֵי קְרָא: אֲבָל הֵיכָא דְּבַר כַּפָּרָה לָא סַגֵּי לֵיהּ בְּהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ וְלָא אָכִיל בִּתְרוּמָה עַד דְּמַיְיתֵי כַּפָּרָה: תְּרֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי בְּיוֹלֶדֶת דְּבַת כַּפָּרָה הִיא: כֵּיוָן שֶׁמָּלְאוּ יָמֶיהָ אַרְבָּעִים לְזָכָר וּשְׁמוֹנִים לִנְקֵבָה טָהֲרָה וְהוּא הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ שֶׁלָּהּ דְּמִשְּׁעַת טְבִילָה לְסוֹף שִׁבְעָה לְזָכָר וּשְׁבוּעַיִם לִנְקֵבָה עַד אוֹר הֲבָאַת קָרְבְּנוֹתֶיהָ לְיוֹם מָחָר הִיא נִקְרֵאת טְבוּלַת יוֹם אָרֹךְ בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף עא.) דֻּומְיָא דְּכָל מְחֻסְּרֵי כַּפָּרָה הַנִּקְרָאִים טְבוּלֵי יוֹם אָרֹךְ מִשְּׁעַת טְבִילָתָם עַד הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ דְּלֵיל הֲבָאַת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לַמָּחֳרָת (הָכָא נָמֵי הָוֵי טְבוּלַת יוֹם אָרֹךְ מִשְּׁעַת טְבִילָה עַד סוֹף יוֹמֵי הֲבָאַת קָרְבְּנוֹתֶיהָ): כָּאן לִתְרוּמָה בְּהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ וְלֵיכָּא לְמֵימַר כָּאן לְמַעֲשֵׂר בְּהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ דְּהָא אֲמָרָן לְעֵיל הָא רָחַץ טָהוֹר דְּלָא בָּעֵי הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ וּלְעִנְיַן טְבוּל יוֹם מַה לִּי בַּר כַּפָּרָה מַה לִּי לָאו בַּר כַּפָּרָה: מִכְּלָל שֶׁהִיא טְמֵאָה עַד הַשְׁתָּא וְאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ קְרָא קַמָּא דְּשָׁרֵי לְמֵיכַל מֵאוּרְתָּא בְּקָדָשִׁים: קְרִי כָּאן וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל וְהַאי מְחֻסַּר כִּפּוּרִים טָמֵא מִקְּרֵי כִּדְכְתִיב וְטָהֲרָה מִכְּלָל שֶׁהִיא טְמֵאָה: אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ אֵין לִי אֶלָּא בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מְטַמְּאוֹת בְּלֵדָה:

אֵינָהּ בְּחוֹזֶרֶת וא"ת תְּרוּמָה נָמֵי כְּשֶׁיֵּשׁ לָהּ בֵּן אֵינָהּ בְּחוֹזֶרֶת וְי"ל דְּאִם מֵת חוֹזֶרֶת: **הָא** רָחַץ טָהוֹר ואע"ג דִּבְהַהוּא קְרָא כְּתִיב וּטְמֵאָה עַד הָעֶרֶב אִכָּא לְמֵימַר דְּקָאֵי אַתְּרוּמָה וְקָדָשִׁים ומ"מ מַשְׁמַע הָא רָחַץ טָהוֹר: **הֱוֵי** אוֹמֵר זֶה מַעֲשֵׂר אע"ג דְּקָדָשִׁים קַלִּים שָׁוִים בְּכָל נֶפֶשׁ מִסְתַּבְּרָא קָדָשִׁים דַּחֲמִירִי לָא מִשְׁתְּרֵי בְּהוּ עַד דְּמַיְיתֵי כַּפָּרָה: **אֵימָא** ה"מ דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה אַתְּרוּמָה פָּרֵיךְ אֲבָל מַעֲשֵׂר כֵּיוָן דְּסַגֵּי בִּטְבִילָה בְּלֹא הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ וְלָא בָּעֵי שֶׁיִּטְהַר לְגַמְרֵי ה"ה בְּמִידֵי דְּבַר כַּפָּרָה הוּא: **יְמֵי** טָהֳרָה דַּהֲוָה מָצֵי לְמִכְתַּב וּבִמְלֹאת לַבֵּן אוֹ לַבַּת: **הָנָךְ** נְפִישָׁן ה"מ לְמֵימַר כָּרֵת עֲדִיפָא: **מִכְּלָל** שֶׁהִיא טְמֵאָה תֵּמַהּ דבפ"ב דִּזְבָחִים (דַּף יט:) דָּרְשִׁי דִּמְחֻסַּר כַּפָּרָה מְחַלֵּל עֲבוֹדָה מֵטְהָרָהּ מִכְּלָל שֶׁהִיא טְמֵאָה וּטְבוּל יוֹם דָּרֵישׁ הָתָם (דַּף יז.) חִלּוּל חִלּוּל מִתְּרוּמָה דְּפָסוּל בִּתְרוּמָה מְיַחֵל עֲבוֹדָה כוּ' וְאַמַּאי לָא יָלֵיף בִּטְבוּל יוֹם נָמֵי מוּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר מִכְּלָל שֶׁהוּא טָמֵא כִּדְאָמַר גַּבֵּי מְחֻסַּר כִּפּוּרִים וְתֵרֵץ הָרַב רַבֵּינוּ חַיִּים דְּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר הַיְנוּ טָהַר יוֹמָא וְלָא טָהַר גַּבְרָא כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ בְּרָכוֹת (דַּף ב.) ואע"ג דְּגַבֵּי יוֹלֶדֶת כְּתִיב וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָה דְּמַשְׁמַע מִכְּלָל שֶׁהִיא טְמֵאָה יוֹלֶדֶת מְחֻסֶּרֶת כַּפָּרָה הִיא וְלָא גָּמְרִי מִנָּהּ לִטְבֹל יוֹם בְּעָלְמָא וּקְרָא דְּלָא יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים עַד אֲשֶׁר יִטְהַר אִכָּא לְמֵימַר נָמֵי דְּתַנָּא דִּזְבָחִים מוּקֵי לָהּ בְּזָב בַּעַל ג' רְאִיּוֹת דְּהָוֵי מְחֻסַּר כַּפָּרָה כִּדְתְנָא לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף עה.) וּמִיהוּ תֵּמַהּ דְּגַבֵּי נְגִיעָה כְּתִיב וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר מִכְּלָל שֶׁהוּא טָמֵא וְנִרְאֶה לר"י דְּאִי לָאו דְּגַלֵּי לָן בִּטְבוּל יוֹם מוּלָא יְחַלְּלוּ דַּחֲשִׁיב כִּטְמֵא אע"ג דִּקְלִישָׁא טוּמְאָתֵהּ לָא הֲוָה דָּרְשִׁינַן לֹא בִּטְבוּל יוֹם וְלֹא בִּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים מִכְּלָל שֶׁהִיא טְמֵאָה כֵּיוָן דִּקְלִישָׁא טוּמְאָתַיְהוּ וְהָא דְּקָאָמַר הָתָם לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּטְבוּל יוֹם וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ אע"ג דְּאִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב טְבוּל יוֹם לְגַלּוּיֵי אַמְּחֻסַּר כִּפּוּרִים ה"ק לֹא לִכְתֹּב בִּטְבוּל יוֹם וּבִמְחֻסַּר כִּפּוּרִים יִכְתֹּב בְּפֵרוּשׁ וא"ת בְּפֶרֶק ג' מִינִין (נָזִיר דַּף מה.) דְּדָרְשִׁי' טָמֵא יִהְיֶה לְרַבּוֹת טְבוּל יוֹם עוֹד טֻמְאָתוֹ בּוֹ לְרַבּוֹת מְחֻסַּר כִּפּוּרִים לְעִנְיַן בִּיאַת מִקְדָּשׁ לָמָּה לִי קְרָא כֵּיוָן דְּאִקְרֵי טָמֵא וְיֵשׁ לוֹמַר מִשּׁוּם דִּבְטָמֵא הַנִּכְנָס לַמִּקְדָּשׁ כְּתִיב בְּטֻמְאַת מֵת וְלֹא יִתְחַטָּא וְהֵ"א דִּבְחִטּוּי תַּלְיָא מִלְּתָא וּמִכִּי הִזָּה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי תּוּ לָא מְחַיֵּב אַבִּיאַת מִקְדָּשׁ ואע"ג דְּאִתַּקּוּשׁ קֹדֶשׁ וּמִקְדָּשׁ אַהֲדָדֵי לָא הֲוָה גָּמְרִינַן לְהָכִי וא"ת וְלִשְׁתֹּק מֵטָהֳרָהּ דְּהָכָא וּמִלֹּא יְחַלְּלוּ דִּזְבָחִים וְנֵילַף קֹדֶשׁ וַעֲבוֹדָה מִדְּאִיַּקְּרוּ טְמֵאִים לְעִנְיַן בִּיאַת מִקְדָּשׁ ואר"י דְּאִי לָאו קְרָאֵי דְּהָכָא לָא הֲוָה דָּרְשִׁינַן הָתָם טָמֵא יִהְיֶה לְרַבּוֹת טְבוּל יוֹם כו' אֶלָּא הֲוָה מוֹקְמִינַן לֵיהּ לִדְרָשָׁא אַחֲרִיתִי: **קְרִי** כָּאן וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא כו' תֵּמַהּ לר"י דה"ל לְמֵימַר אִקְּרִי כָּאן וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה דִּבְטֻמְאַת הַגּוּף קַיְּמִין וי"ל דִּלְרְבוּתָא נַקְטֵהּ דַּאֲפִילּוּ טֻמְאַת בָּשָׂר אִיכָּא: **וְשִׁפְחָה** מְנַיִן אִית סְפָרִים דְּגָרְסִי מְשֻׁחְרֶרֶת וְכֵן נִרְאֶה מִדְּפָרֵיךְ גִּיֹּרֶת וְשִׁפְחָה בְּנוֹת מֵכַל תְּרוּמָה נִינְהוּ וְאִי כְּשֶׁאֵין מְשֻׁחְרֶרֶת בַּת מִיכַל תְּרוּמָה הִיא אִם הִיא שֶׁל כֹּהֵן וּמִיהוּ שֶׁאֵינָהּ מְשֻׁחְרֶרֶת נָמֵי טְמֵאָה לֵדָה דְּאָמַר בְּפֶרֶק ר' אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת קלה:) לָקַח שִׁפְחָה מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה אֶצְלוֹ זֶהוּ יְלִיד בַּיִת שֶׁנִּמּוֹל לַח' וְהָתָם מַשְׁמַע שֶׁאֵין נִמּוֹל לְח' אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁאִמּוֹ טְמֵאָה לֵדָה וּבְפֶרֶק קַמָּא דִּכְרִיתוֹת (דַּף ז:) נָמֵי תְּנַן וְכֵן שִׁפְחָה דִּמְבִיאָה קָרְבָּן וְנֶאֱכָל וּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים בְּהֶדְיָא גָּרְסִינַן גִּיּוֹרֶת וְשִׁפְחָה בֵּין מְשֻׁחְרֶרֶת בֵּין אֵינָהּ מְשֻׁחְרֶרֶת מִנַּיִן ת"ל אִשָּׁה וּמִיהוּ תֵּמַהּ הֵיכִי מִתְרַבְּיָא שִׁפְחָה מִקְּרָא דְּאִשָּׁה כֵּיוָן דְּאִצְטְרִיךְ לְגִיֹּרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת וְנִרְאֶה דְּשֶׁאֵינָהּ מְשֻׁחְרֶרֶת אָתְיָא לָהּ מֵאִשָּׁה כִּדְמַשְׁמַע בִּכְרִיתוֹת (ג"ז שָׁם): **וְשִׁפְחָה** בְּנוֹת מֵכַל תְּרוּמָה נִינְהוּ הַךְ סֻגְיָא דְּלָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן דְּשָׁרֵי לְעֵיל בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (יְבָמוֹת דַּף ס:) גִּיֹּרֶת פְּחוּתָה מִבַּת ג' לְכֹהֵן:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ט:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ז:

ג מיי׳ פג׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ ד, סמג לאוין רסד:

ד מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ ב, סמג לאוין רט:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ מחוסרי כפרה הל׳ א:

ו מיי׳ פי״ח מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ יד:

ז מיי׳ פד׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב:

מסורת הש״ס

א משנה נגעים

ב לעיל עא.

ג מכות יד:

גליון הש״ס

גמ' חללה לאו זרעו דאהרן. עי' קדושין דף סו ע"ב תוס' ד"ה ולזרעו:

תורה אור השלם

וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טָהוֹר אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ כִּי־חָקְךָ וְחָק־בָּנֶיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [ויקרא י, יד]

וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן־הַקֳּדָשִׁים כִּי לַחְמוֹ הוּא [ויקרא כב, ז]

וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְהֹוָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה מִמְּקֹר דָּמֶיהָ זֹאת תּוֹרַת הַיֹּלֶדֶת לַזָּכָר אוֹ לַנְּקֵבָה [ויקרא יב, ז]

נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע־בּוֹ וְטָמְאָה עַד־הָעָרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן־הַקֳּדָשִׁים כִּי אִם־רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמָּיִם [ויקרא כב, ו]

וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בִּדְמֵי טָהֳרָהּ בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגָּע וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד־מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ [ויקרא יב, ד]

וְאִם־לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי־תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה [ויקרא יב, ח]

וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר־יִגַּע בְּכָל־טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל־טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר [ויקרא ז, יט]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא [ויקרא יב, ב]

[א]וְהָכְתִיב: "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע" — לְרַבּוֹת [אֶת] הַתְּרוּמָה! אֶלָּא, קְרָא מִילֵּי קָא חָשֵׁיב. וּתְלָתָא קְרָאֵי בִּתְרוּמָה לְמָה לִי? צְרִיכִי, דְּאִי מֵ"עַד אֲשֶׁר יִטְהָר", לָא הֲוָה יָדְעִנָא בְּמַאי — כְּתַב רַחֲמָנָא: "וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר". וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ", הָנֵי מִילֵּי דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה, אֲבָל דְּבַר כַּפָּרָה אֵימָא עַד דְּמַיְיתֵי כַּפָּרָה — כְּתַב רַחֲמָנָא: "עַד מְלֹאת". וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "עַד מְלֹאת" — הֲוָה אָמֵינָא אֲפִילּוּ בְּלֹא טְבִילָה — כְּתַב רַחֲמָנָא: "עַד אֲשֶׁר יִטְהָר". וּלְהָךְ תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵיהּ דְּתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר בְּזָב בַּעַל שָׁלֹשׁ רְאִיּוֹת וּבִמְצוֹרָע מוּחְלָט הַכָּתוּב מְדַבֵּר, וְהַאי "עַד אֲשֶׁר יִטְהָר" — עַד דְּמַיְיתֵי כַּפָּרָה, תְּרֵי קְרָאֵי בְּקָדָשִׁים לְמָה לִי? (א)צְרִיכִי, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא בְּיוֹלֶדֶת — מִשּׁוּם דִּמְרוּבָּה טוּמְאָתָהּ, אֲבָל בְּזָב — אֵימָא לָא. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא בְּזָב — דְּלֹא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ, אֲבָל יוֹלֶדֶת — אֵימָא לָא, צְרִיכָא. [בג]"בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב" לְמָה לִי? אָמַר רַבִּי זֵירָא: לִנְגִיעָה. [דה](ב)דְּתַנְיָא: "וְטָמֵא" — יָכוֹל לַכֹּל, תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְטָהֵר". אִי "וְטָהֵר" — יָכוֹל לַכֹּל, תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְטָמֵא". הָא כֵּיצַד? כָּאן לְמַעֲשֵׂר, כָּאן לִתְרוּמָה. וְאֵיפוּךְ אֲנָא! מִסְתַּבְּרָא כִּי הֵיכִי דַּחֲמִירָא אֲכִילָה דִּתְרוּמָה מֵאֲכִילָה דְּמַעֲשֵׂר — הָכִי נָמֵי חֲמִירָא נְגִיעָה דִּתְרוּמָה מִנְּגִיעָה דְּמַעֲשֵׂר. (ג)וְאִיבָּעֵית אֵימָא נְגִיעָה דִּתְרוּמָה מֵהָכָא נָפְקָא: "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע" — אַזְהָרָה לָאוֹכֵל. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לַנּוֹגֵעַ? (ד)תַּלְמוּד לוֹמַר: "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא", מַקִּישׁ קֹדֶשׁ לַמִּקְדָּשׁ: מָה מִקְדָּשׁ — דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְטִילַת נְשָׁמָה, אַף קֹדֶשׁ — דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְטִילַת נְשָׁמָה. וּבִנְגִיעָה, נְטִילַת נְשָׁמָה לֵיכָּא, וְהַאי דְּאַפְּקֵיהּ בִּלְשׁוֹן נְגִיעָה, הָכִי קָאָמַר: נְגִיעָה כַּאֲכִילָה.

(ה)פְּצוּעַ דַּכָּא וְכוּ׳. מַאן תַּנָּא מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה, דְּאוֹרַיְיתָא אָכְלָה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּמַחְלוֹקֶת שְׁנוּיָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי מֵאִיר, שָׁאנֵי הָכָא שֶׁכְּבָר אָכְלָה. (ו)וְרַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁכְּבָר אָכְלָה לָא אָמְרִינַן. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן וּמֵת בַּעְלָהּ — תֹּאכַל, שֶׁכְּבָר אָכְלָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן: הָתָם — פָּקַע קִנְיָינֵיהּ, הָכָא — לָא פָּקַע קִנְיָינֵיהּ.

[ו](ז)אֵיזֶהוּ פְּצוּעַ. תָּנוּ רַבָּנַן: אֵיזֶהוּ פְּצוּעַ דַּכָּא — כָּל שֶׁנִּפְצְעוּ בֵּיצִים שֶׁלּוֹ, וַאֲפִילּוּ אַחַת מֵהֶן, וַאֲפִילּוּ נִיקְּבוּ, וַאֲפִילּוּ נִמּוֹקוּ, וַאֲפִילּוּ חָסְרוּ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: שָׁמַעְתִּי מִפִּי חֲכָמִים בַּכֶּרֶם בְּיַבְנֶה: כֹּל שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא בֵּיצָה אַחַת — אֵינוֹ אֶלָּא סְרִיס חַמָּה, וְכָשֵׁר. סְרִיס חַמָּה סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא: הֲרֵי הוּא כִּסְרִיס חַמָּה, וְכָשֵׁר. וְנִיקַּב לָא מוֹלִיד? וְהָא הָהוּא גַּבְרָא דִּסְלֵיק לְדִיקְלָא וְחַרְזֵיהּ

וְהָכְתִיב בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע בְּהַהִיא פָּרַשְׁתָּא וְאָמַר מַר בְּמַסֶּכֶת מַכּוֹת (דַּף יד:) בְּכָל קֹדֶשׁ לְרַבּוֹת הַתְּרוּמָה דַּאֲסוּרָה בָּהּ כָּל יְמֵי טֹהַר שֶׁהִיא טְבוּלַת יוֹם לְטֻמְאַת לֵדָתָהּ: וּתְלָתָא קְרָאֵי בִּתְרוּמָה בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְאוֹקֵמְנָא לְעֵיל מִנֵּהּ בִּתְרוּמָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר דָּבָר הַשָּׁוֶה בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר עַד מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ: לָא יָדְעִנָא בְּמַאי אֵיזֶהוּ הִיא גְּמַר טָהֳרָתוֹ דְּעַל כָּרְחֵךְ גְּמַר טָהֳרָה מַשְׁמַע: ה"מ הֵיכָא דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה דְּהָא כֻּלָּהּ עִנְיָנָא בְּבַעַל ב' רְאִיּוֹת וּמְצוֹרָע מֻסְגָּר וְטָמֵא שֶׁרֶץ וּמֵת מִשְׁתַּעֵי: כְּתַב רַחֲמָנָא עַד מְלֹאת דַּאֲפִי' יוֹלֶדֶת דְּבַת כַּפָּרָה הִיא טְהוֹרָה בְּהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ: וְהַאי עַד אֲשֶׁר יִטְהָר עַד דְּמַיְתֵי כַּפָּרָה וְעַל כָּרְחֵךְ בַּקֹּדֶשׁ מוֹקַמְתְּ לָהּ דְּהָא כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר דְּמֵקַמְתְּ לֵיהּ בִּתְרוּמָה: תְּרֵי קְרָאֵי עַד אֲשֶׁר יִטְהַר וְכִפֶּר עָלֶיהָ וְטָהֲרָה בְּקָדָשִׁים לָמָּה לִי לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּעַד דְּמַיְתֵי כַּפָּרָה: מְרֻבָּה טֻמְאָתָהּ שְׁמֹנִים יוֹם לַאֲכִילַת תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים: יוֹלֶדֶת הֻתְּרָה מִכְּלָלָהּ שֶׁרוֹאָה דָּם וּטְהוֹרָה לְבַעְלָהּ אֲבָל זָב לֹא הֻתַּר מִכְּלָלוֹ דְּכָל כַּמָּה דְּלָא פְּסִיק טָמֵא: בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב ע"כ לִתְרוּמָה אַיְרֵי מִדְּבָעֵי הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ לָמָּה לִי תִּפּוֹק לִי מוּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר: לִנְגִיעָה דִּקְרָא דִּלְעֵיל בַּאֲכִילָה מִשְׁתַּעֵי כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא כ"ב:ז') וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים וְהַאי קְרָא בְּכֵלִים מִשְׁתַּעֵי דִּנְגִיעָה בְּעָלְמָא הִיא וְאַשְׁמְעִינַן כְּלִי וה"ה לְאָדָם טְבוּל יוֹם לֹא יִגַּע בִּתְרוּמָה: וְטָמֵא בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא אַף לְאַחַר בִּיאַת הַמַּיִם קְרָאוֹ טָמֵא: יָכוֹל לְכָל הָוֵי טָמֵא ת"ל וְטָהֵר מִדְּלָא כְּתִיב וְיִטְהַר מַשְׁמַע דְּאַמֵּעִקָּרָא קָאֵי קֹדֶם הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ: וְאִי בָּעֵית אֵימָא נְגִיעָה דִּתְרוּמָה לִטְבֻל יוֹם מֵהָכָא נָפְקָא דְּתַנְיָא בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע אַזְהָרָה לָאוֹכֵל שֶׁלֹּא תֹאכַל בִּתְרוּמָה כָּל זְמַן שֶׁהִיא טְבוּלַת יוֹם אָרֹךְ: נְטִילַת נְשָׁמָה הַבָּא לַמִּקְדָּשׁ טָמֵא בְּכָרֵת שְׁנָא' (בַּמִּדְבָּר י"ט:כ') וְנִכְרְתָה כִּי אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא: אַף קֹדֶשׁ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְטִילַת נְשָׁמָה דְּהַיְנוּ אֲכִילָה בְּטֻמְאָה שֶׁהוּא גַּבֵּי קֹדֶשׁ בְּכָרֵת וְאוֹכֵל תְּרוּמָה בְּטֻמְאָה בְּמִיתָה דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כ"ב:ט') וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ: נְגִיעָה כַּאֲכִילָה הָאָסוּר לֶאֱכֹל אָסוּר לִיגַּע: מַאן תַּנָּא מִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָה פְּסוּלָה אָכְלָה דְּקָתָנֵי וְאִם לֹא יָדְעָה מִשֶּׁנַּעֲשָׂה פְּצוּעַ דַּכָּא הֲרֵי אֵלּוּ יֹאכְלוּ אע"ג דִּמְצַפֶּה וּמִשְׁתַּמֶּרֶת לְבִיאָתוֹ: בְּמַחֲלֹקֶת שְׁנוּיָה בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְעֵיל יְבָמוֹת נו:) אַלְמָנָה לְכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט מִן הָאֵרוּסִין לֹא יֹאכְלוּ בִּתְרוּמָה רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין: נִפְצְעוּ כְּמוֹ פֶּצַע (שְׁמוֹת כ"א:כ"ה) מַכַּת חֶרֶב וְסַכִּין: נָמַקּוּ מֵחֲמַת מַכָּה נָמַקּוּ וְהֻקְטְנוּ מֵאֲלֵיהֶן: וַאֲפִלּוּ חָסְרוּ כָּל שֶׁהוּא: בְּכֶרֶם שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת כְּכֶרֶם הַנָּטוּעַ שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת: סְרִיס חַמָּה ס"ד הָא סְרִיס חַמָּה בִּידֵי שָׁמַיִם (הוּא) מֵחֲמַת חֹלִי וְהַאי לָאו חֹלִי הוּא: כִּסְרִיס חַמָּה וְכָשֵׁר דְּלָא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא פְּצוּעַ וְדַךְ וּכְרוּת:

וְהָכְתִיב בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע לְרַבּוֹת אֶת הַתְּרוּמָה אע"ג דִּבְנוֹת מַגַּע תְּרוּמָה נִינְהוּ הַאי לֹא תִגַּע בַּאֲכִילָה אַיְרֵי כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ דְּלֹא תִגַּע אַזְהָרָה לְאֹכֶל וְתֵמַהּ דְּלָמָּה לִי קְרָא הָא אַזְהָרָה דִּתְרוּמָה נָפְקָא לָן מֵאִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וּמִיהוּ מָצִינוּ לְמֵימַר דְּאִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב נָמֵי גַּבֵּי יוֹלֶדֶת מִשּׁוּם דְּהֻתְּרָה מִכְּלָלָהּ כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ אֲבָל קָשֶׁה דְּהַהְ דְּרָשָׁא לָא אָתְיָא לֹא כְּרֵישׁ לָקִישׁ וְלָא כְּרַבִּי יוֹחָנָן דִּבְפֶרֶק כָּל הַפְּסוּלִין (זְבָחִים לג: וְשָׁם) דְּרֵישׁ ר"ל לֹא תִגַּע אַזְהָרָה לְטָמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וּמִדְּאַפְקִי' בִּלְשׁוֹן נְגִיעָה מַפִּיק אַזְהָרָה לַנּוֹגֵעַ בַּקֹּדֶשׁ וּמֵרִבּוּיָא דִּבְכָל אַזְהָרָה לָאוֹכֵל לִפְנֵי זְרִיקָה וּלְאַזְהָרָה לְאֹכֶל תְּרוּמָה לָא מוּקִי לָהּ כְּלָל אֶלָּא מַפִּיק לָהּ מֵאִישׁ אִישׁ וְר' יוֹחָנָן מוּקֵי לֹא תִגַּע אַזְהָרָה לַנּוֹגֵעַ בִּתְרוּמָה אֲבָל לָאוֹכֵל לָא מוּקֵי וְתֵרֵץ ה"ר אֶפְרַיִם דְּהָכָא דְּמוּקֵי לָהּ אַזְהָרָה לְאֹכֶל תְּרוּמָה הַיְינוּ לְמַאן דְּמוּקֵי קְרָא דְּאִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן בְּזָב בַּעַל שָׁלֹשׁ רְאִיּוֹת וְעַד אֲשֶׁר יִטְהָר עַד דְּמַיְתֵי כַּפָּרָה וּלְקֹדֶשׁ כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ וא"כ אַזְהָרָה לְאֹכֶל תְּרוּמָה לָא נָפְקָא אֶלָּא מֵהָכָא ואע"ג דְּהָכָא פָּרִיךְ לְמַאן דְּמוּקֵי הַהוּא קְרָא בְּזָב בַּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת מ"מ פָּרִיךְ שַׁפִּיר דְּהָא אִיכָּא מַאן דְּמוּקֵי לָהּ בִּתְרוּמָה אע"ג דְּגִיּוֹרֶת וְשִׁפְחָה לָאו בְּנוֹת מֵיכַל תְּרוּמָה נִינְהוּ ואע"ג דִּבְקָדָשִׁים מַצְרִיךְ תְּרֵי קְרָאֵי חַד בְּזָב וְחַד בְּיוֹלֶדֶת גַּבֵּי תְּרוּמָה לֹא צָרִיךְ כֵּיוָן דִּכְבָר חָזֵינַן דְּבַאֲכִילַת קֹדֶשׁ זָב וְיוֹלֶדֶת שָׁוִין ועוי"ל דִּתְרוּמָה דְּלָא תַּלְיָא בְּכַפָּרָה לָא בָּעֵי תְּרֵי קְרָאֵי לְזָב וְיוֹלֶדֶת אֶלָּא דַּוְקָא לְקֹדֶשׁ שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּין אֲכַפָּרָה: **דְּאִי** מֵעַד אֲשֶׁר יִטְהָר לָא יָדְעִנָא בְּמַאי אִי יִטְהַר בִּטְבִילָה לְחוּדָהּ אִי בְּהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ כְּתַב רַחֲמָנָא וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר בָּתַר כִּי אִם רָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם לְאוֹרוּיֵי דְּעַד אֲשֶׁר יִטְהַר דִּלְעֵיל בִּטְבִילָה וְהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ קָאָמַר וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא עַד מְלֹאת דְּהַיְנוּ נָמֵי הֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ הֵ"א דִּבְלֹא טְבִילָה קָאָמַר דִּבְכֻלָּהּ פָּרַשְׁתָּא לָא כְּתִיב הָתָם טְבִילָה כְּתַב רַחֲמָנָא עַד אֲשֶׁר יִטְהָר דְּמַשְׁמַע טְבִילָה כִּדְמִפָּרְשִׁי קְרָאֵי בָּתְרֵהּ וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא כְּתַב עַד מְלֹאת הֲוָה אָמֵינָא ה"מ דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה וְלֵיכָּא לְמֵימַר נָמֵי דְּלִכְתּוֹב וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְעַד מְלֹאת דְּעַד אֲשֶׁר יִטְהַר אִצְטְרִיךְ לְאַזְהָרָה לִטְבֹל יוֹם דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְעַד מְלֹאת וְלֹא כְּתַב וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ הֲוָה אֲמִינָא דְּעַד אֲשֶׁר יִטְהַר בִּטְבִילָה לְחוּדָהּ בְּמִידֵי דְּלָאו בַּר כַּפָּרָה וְהֶעֱרֵב שֶׁמֶשׁ בְּמִידֵי דְּבַר כַּפָּרָה כְּתַב רַחֲמָנָא וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ א"נ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר אִצְטְרִיךְ לְטַהֵר יוֹמָא כִּדְאִיתָא בְּרֵישׁ בְּרָכוֹת (דַּף ב.): **נְגִיעָה** דִּתְרוּמָה מֵהָכָא נָפְקָא תֵּמַהּ לְר"י כֵּיוָן דְּמֵהָכָא נָפְקָא אִם כֵּן תִּקְשֶׁה לָן כִּדְמֵעִקָּרָא בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר לָמָּה לִי וְעוֹד דִּבְפֶ' אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין (מַכּוֹת דַּף יד:) מַשְׁמַע דְּהַהְ בָּרַיְתָא דְּמוֹקְמִינַן הָכָא לִנְגִיעַת תְּרוּמָה דִּבְקוֹדֶשׁ מַיְרֵי דְּמַיְתִי מִנָּהּ סִיַּעְתָּא לְרֵישׁ לָקִישׁ דְּמוּקֵי הַאי קְרָא דִּבְכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע לַאֲכִילָה דְּקֹדֶשׁ וּנְגִיעָה דְּקֹדֶשׁ וְנִרְאֶה לר"י דה"נ בְּקָדָשִׁים מִתּוֹקְמָא וַאֲתָא לְשַׁנּוּיֵי דְּלָא נֵימָא וְאִיפּוּךְ אֲנָא דְּכִי הֵיכִי דְּגַבֵּי קֹדֶשׁ הֶחְמִיר בִּנְגִיעָה כְּבַאֲכִילָה הָכִי נָמֵי גַּבֵּי תְּרוּמָה: **כְּרוּת** שָׁפְכָה כָּל שֶׁנִּכְרַת הַגִּיד תֵּמַהּ לְר"י דְּאַמַּאי נָקַט פְּצִיעָה בְּבֵיצִים וּכְרִיתָה בְּגִיד הָא אָמְרִי' בַּגְּמָרָא פְּצוּעַ בְּכֻלָּן דַּכָּא בְּכֻלָּן כְּרוּת בְּכֻלָּן וְאָמַר ר"י דְּמִשּׁוּם דְּגִיד עַל יְדֵי כְּרִיתָה שׁוֹפֵךְ דִּבְלֹא כְּרִיתָה מְקַלֵּחַ נָקַט כְּרוּת שָׁפְכָה בְּגִיד: **נִקְּבוּ** וה"ה אֲפִלּוּ אַחַת מֵהֶן: **שֶׁאֵין** לוֹ אֶלָּא בֵּיצָה אַחַת אֵינוֹ אֶלָּא כִּסְרִיס חַמָּה וְכָשֵׁר תֵּמַהּ דְּהָא אָמַר מַר כָּל שֶׁנִּפְצְעוּ בֵּיצָיו וַאֲפִלּוּ אַחַת מֵהֶן וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּהָכָא בִּידֵי שָׁמַיִם דְּאִם כֵּן אֲפִלּוּ שְׁנֵיהֶן נָמֵי כִּדְאָמְרִינַן בְּסָמוּךְ גַּבֵּי פְּצוּעַ דְּכָשֵׁר בִּידֵי שָׁמַיִם וּמִסְתָּמָא הוּא הַדִּין כְּרוּת וְעוֹד דְּבִידֵי אָדָם נָמֵי הָא חָזֵינַן כַּמָּה בְּנֵי אָדָם שֶׁכּוֹרְתִין מֵהֶן בֵּיצָה אַחַת וּמוֹלִידִין וְלֹא מִסְתַּבֵּר לוֹמַר צֵא וַחֲזוֹר עַל בְּנֵיהֶם מֵאַיִן הֵם וְאָמַר רַבֵּינוּ תָּם דְּיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין נִטְּלָה הַבֵּיצָה לִפְצִיעָה דִּכְשֶׁנִּטְּלָה לְגַמְרֵי מוֹלִיד מִידֵי דַּהֲוָה אִנְּטוּל הַטְּחוֹל (חֻלִּין דַּף נה.) דִּכְשֵׁרָה וְנִקַּב בִּסְמִיכָה טְרֵפָה וְהָא דְּאָמַר לְקַמָּן בֵּין שֶׁנִּכְרְתוּ בֵּיצִים בֵּין חוּטֵי בֵּיצִים הַיְינוּ דַּוְקָא שְׁנֵיהֶן אֲבָל נִכְרַת אַחַת מִן הַבֵּיצִים כָּשֵׁר וְאַף אִם תִּמְצֵי לוֹמַר דְּר' יִשְׁמָעֵאל לִפְלוּגֵי אַתַּנָּא קַמָּא אָתֵי הִלְכְתָא כְּוָתֵהּ כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע מִפִּי חֲכָמִים בַּכֶּרֶם בְּיַבְנֶה דַּהֲוָה סָמְכָא כִּדְאָמַר בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מב:) מִמַּתְנִי' דִּכְרַמָּא הֲדַר בֵּהּ וּבִירוּשַׁלְמִי נָמֵי מַשְׁמַע דַּהֲלָכָה דְּכָשֵׁר אֲבָל מַשְׁמַע דְּאֵין מוֹלִיד דא"ר זֵירָא שָׁמַעְתִּי שֶׁהֲלָכָה כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְאָמַר נָמֵי שְׁמוּאֵל הָתָם אִם יָבֹא לְפָנַי בַּעַל בֵּיצָה אַחַת אֲנִי מַכְשִׁירוֹ א"ר יוּדָן בַּר חֲנִינָא וּבִלְבַד שְׁלֵמִין אר"י שֶׁיֵּשׁ לְפָרֵשׁ בִּתְרֵי גַּוְנֵי כְּלוֹמַר דַּוְקָא שֶׁנִּטְּלָה הָאַחַת וְהָאַחַת שְׁלֵמָה כָּשֵׁר אֲבָל נִפְצְעָה אֲפִלּוּ אַחַת גָּרַע טְפֵי כִּדְפִי' אֲבָל יוֹתֵר נִרְאֶה לר"י לְפָרֵשׁ שֶׁהֵם שְׁתֵּי תֵּבוֹת וּבִלְבַד בְּשֶׁל יָמִין וְחֻמְרָא גְּדוֹלָה וְטוֹב לְהַזְהִיר לָרוֹפְאִים לַחְתּוֹךְ שֶׁל שְׂמֹאל אִם אֶפְשָׁר וּמְסַיֵּם דְּעֻבְדָּא הֲוָה קַמֵּהּ דְּרַבִּי אַמִּי א"ל אֵין כָּרְתֵי אַתְּ שָׁרֵי לֵיהּ אֶלָּא הֲוֵי יָדְעָה דְּלָא מוֹלִיד מַשְׁמַע דִּלְכוּלְּהוּ הֲלָכָה כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּמַכְשֵׁר וּמַשְׁמַע הָתָם מִתּוֹךְ הַמַּסְקָנָא דְּאַיְירֵי בִּידֵי אָדָם:

מסורת הש״ס

א מנחות פג.
ב ספרא שמיני פרק ח ט
ג זבחים לג:; ספרא תזריע פרשת יולדת פרק א ח; מכות יד:
ד שבועות ז.; שבת קז:; ספרי במדבר
ה לקמן קיח.
ו לעיל נז.
ז לעיל ע.; משנה יבמות

תורה אור השלם

וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בִּדְמֵי טָהֳרָה בְּכָל־קֹדֶשׁ לֹא־תִגָּע וְאֶל־הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא עַד־מְלֹאת יְמֵי טָהֳרָהּ [ויקרא יב, ד]

וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַחַר יֹאכַל מִן־הַקֳּדָשִׁים כִּי לַחְמוֹ הוּא [ויקרא כב, ז]

אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל־טְמֵא־נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת־זָרַע [ויקרא כב, ד]

וְאִם־לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי־תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה [ויקרא יב, ח]

וְאִם־נְקֵבָה תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דְּמֵי טָהֳרָה [ויקרא יב, ה]

וְכֹל אֲשֶׁר־יִפֹּל־עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל־כְּלִי־עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ־עוֹר אוֹ שָׂק כָּל־כְּלִי אֲשֶׁר־יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהֵר [ויקרא יא, לב]

וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת־מִקְדַּשׁ יְהֹוָה טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא [במדבר יט, כ]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ מטמאי משכב ומושב הל׳ ד:
ב מיי׳ פי׳ מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ א:
ג מיי׳ פי׳ מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ ג:
ד מיי׳ פי׳ מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ א:
ה מיי׳ פי׳ מהל׳ שאר אבות הטומאות הל׳ ג:
ו מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ו, סמג לאוין קי, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ז:

וְחַרְזֵיהּ סִילְוָא בְּבֵיצִים, וּנְפַק מִינֵּיהּ כְּחוּט דְּמוּגְלָא, וְאוֹלֵיד! הָא שְׁלַח שְׁמוּאֵל לְקַמֵּיהּ דְּרַב וַאֲמַר לֵיהּ: צֵא וְחָזַר עַל בָּנָיו מֵאַיִן הֵם. [א]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: פְּצוּעַ דַּכָּא בִּידֵי שָׁמַיִם כָּשֵׁר. אָמַר רָבָא: הַיְינוּ דְּקָרֵינַן ״פְּצוּעַ״, וְלָא קָרֵינַן ״הַפָּצוּעַ״. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא, נֶאֱמַר: ״לֹא יָבֹא פְּצוּעַ״, וְנֶאֱמַר ״לֹא יָבֹא מַמְזֵר״. מָה לְהַלָּן בִּידֵי אָדָם, אַף כָּאן בִּידֵי אָדָם. [ב](א)אָמַר רָבָא: פָּצוּעַ — בְּכוּלָּן, דַּךְ — בְּכוּלָּן, כָּרוּת — בְּכוּלָּן. פָּצוּעַ בְּכוּלָּן — בֵּין שֶׁנִּפְצַע הַגִּיד, בֵּין שֶׁנִּפְצְעוּ בֵּיצִים, בֵּין שֶׁנִּפְצְעוּ חוּטֵי בֵּיצִים. דַּךְ בְּכוּלָּן — בֵּין שֶׁנִּידַּךְ הַגִּיד, בֵּין שֶׁנִּידַּכּוּ בֵּיצִים, בֵּין שֶׁנִּידַּכּוּ חוּטֵי בֵּיצִים. כְּרוּת [בְּכוּלָּן] — בֵּין שֶׁנִּכְרַת הַגִּיד, בֵּין שֶׁנִּכְרְתוּ בֵּיצִים, בֵּין שֶׁנִּכְרְתוּ חוּטֵי בֵּיצִים. אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מֵרַבָּנַן לְרָבָא: מִמַּאי דְּהַאי פְּצוּעַ דַּכָּא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם? אֵימָא מֵרֹאשׁוֹ? אֲמַר לֵיהּ: מִדְּלָא מְנָה בֵּיהּ דּוֹרוֹת, שְׁמַע מִינַּהּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. וְדִלְמָא הַאי דְּלָא מָנָה בּוֹ דּוֹרוֹת, דְּאִיהוּ הוּא דְּאָסוּר, בְּרֵיהּ וּבַר בְּרֵיהּ כָּשֵׁר? דּוּמְיָא דִּכְרוּת שָׁפְכָה: מָה כְּרוּת שָׁפְכָה — בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, אַף הַאי נָמֵי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. וּכְרוּת שָׁפְכָה גּוּפֵיהּ מִמַּאי דִּבְאוֹתוֹ מָקוֹם הוּא? אֵימָא מִשִּׂפְתֵיהּ! ״שָׁפְכָה״ כְּתִיב — בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹפֵךְ. וְאֵימָא מֵחוֹטְמוֹ? מִי כְּתִיב ״בְּשָׁפוּךְ״?! ״כְּרוּת שָׁפְכָה״ כְּתִיב — מִי שֶׁעַל יְדֵי כְּרִיתָה שׁוֹפֵךְ, שֶׁלֹּא עַל יְדֵי כְּרִיתָה אֵינוֹ שׁוֹפֵךְ אֶלָּא מְקַלֵּחַ. לְאַפּוֹקֵי הַאי, דְּאִידֵּי וְאִידֵּי שׁוֹפֵךְ הוּא. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא, נֶאֱמַר: ״לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא״, וְנֶאֱמַר: ״לֹא יָבֹא מַמְזֵר״. מָה לְהַלָּן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, אַף כָּאן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. [ג]נִיקַּב לְמַטָּה מֵעֲטָרָה, שֶׁכְּנֶגְדּוֹ לְמַעְלָה מֵעֲטָרָה, סָבַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא לְאַכְשׁוּרֵי. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַסִּי: הָכִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: עֲטָרָה כָּל שֶׁהִיא מְעַכֶּבֶת. [ד]וְאִם נִשְׁתַּיֵּיר מֵעֲטָרָה כּוּ׳. יָתֵיב רָבִינָא וְקָמִיבַּעְיָא לֵיהּ: מְלֹא הַחוּט שֶׁאָמְרוּ, עַל פְּנֵי כּוּלָּהּ אוֹ עַל פְּנֵי רוּבָּהּ? אֲמַר לֵיהּ רָבָא תּוֹסְפָּאָה לְרָבִינָא: מְלֹא הַחוּט — עַל פְּנֵי רוּבָּהּ, וּכְלַפֵּי רֵישָׁא. [ה]אָמַר רַב הוּנָא: כְּקוּלְמוֹס — כְּשֵׁרָה, כְּמַרְזֵב — פְּסוּלָה. הַאי — שָׁלֵיט בַּהּ אַוֵּירָא, וְהַאי — לָא שָׁלֵיט בַּהּ אַוֵּירָא. וְרַב חִסְדָּא אָמַר: כְּמַרְזֵב כְּשֵׁרָה, כְּקוּלְמוֹס פְּסוּלָה! הַאי — גָּרֵיד, וְהַאי — לָא גָּרֵיד. אָמַר רָבָא: כְּווֹתֵיהּ דְּרַב הוּנָא מִסְתַּבְּרָא. הַאי לָא שָׁלֵיט בַּהּ אַוֵּירָא וְהַאי שָׁלֵיט בַּהּ אַוֵּירָא, אִי מִשּׁוּם גְּרִידוּתָא — מִידֵּי דְּהָוֵה אַבַּרְזָא דְּחָבִיתָא. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְמָרִימָר, הָכִי אָמַר מָר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא: הִלְכְתָא, בֵּין כְּקוּלְמוֹס בֵּין כְּמַרְזֵב — כְּשֵׁרָה. מִיהוּ, מִיבַּעְיָא לֵיהּ: לְמַטָּה מֵעֲטָרָה, אוֹ לְמַעְלָה? פְּשִׁיטָא דִּלְמַעְלָה מֵעֲטָרָה, דְּאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ לְמַטָּה מֵעֲטָרָה — אֲפִילּוּ נִכְרַת הַגִּיד נָמֵי. וְרָבִינָא לְשַׁבּוֹשֵׁי לְמָרִימָר הוּא דְּבָעֵי. הָהוּא עוֹבָדָא דַּהֲוָה בְּמָתָא מַחְסֵיָא, שַׁפְּיֵיהּ מָר בַּר רַב אָשֵׁי כְּקוּלְמוֹס וְאַכְשְׁרֵיהּ. הָהוּא עוֹבָדָא דַּהֲוָה בְּפוּמְבְּדִיתָא, אִיסְתְּתִים גּוּבְתָּא דְּשִׁכְבַת זֶרַע, וְאַפֵּיק בִּמְקוֹם קְטַנִּים. סְבַר רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי לְאַכְשׁוּרֵי. אָמַר רַב פַּפִּי: מִשּׁוּם דְּאַתּוּ מִמּוּלָאֵי,

וְחַרְזֵיהּ סִלְוָא בְּבֵיצִים נְקָבוֹ קוֹץ בְּבֵיצָיו. לְשׁוֹן מַחְרוֹזוֹת שֶׁל דָּגִים (ב"מ דַּף כא.): וּנְפַק מִנֵּהּ שִׁכְבַת זֶרַע: כְּחוּט דְּמֻגְלָא כְּמִין לֵחָה וְאַפֵּי' הָכִי אוֹלִיד בָּתַר הָכִי: מֵאַיִן הֵם זָנְתָה אִשְׁתּוֹ: בִּידֵי שָׁמַיִם ע"י רְעָמִים וּבָרָד אוֹ מִמְּעֵי אִמּוֹ: אִי הֲוָה כְּתִיב הַפָּצוּעַ הֲוֵי מַשְׁמַע הַפָּצוּעַ מֵעִקָּרוֹ כְּגוֹן מִמְּעֵי אִמּוֹ: בְּכֻלָּן בֵּיצִים וְגִיד וְחוּטֵי בֵּיצִים שֶׁהַבֵּיצִים תְּלוּיִן בָּהֶן בְּתוֹךְ הַכִּיס: מִדְּלָא מְנָה בֵּהּ דּוֹרוֹת שְׁמַע מִנַּהּ מִדְּלָא כְּתִיבָא בֵּהּ עַד דּוֹר שְׁלִישִׁי אוֹ עֲשִׂירִי כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַמְזֵר וְעַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי וּמִצְרִי ש"מ מִשּׁוּם דְּלָאו בַּר אוֹלוֹדֵי הוּא: אֵימָא מִשִּׂפְתֵהּ שֶׁשּׁוֹפְכִים רוֹק: כְּרוּת שָׁפְכָה וּפִיו אֵינוֹ שׁוֹפֵךְ אֶלָּא זוֹרֵק לְמֵרָחוֹק: מִי כְּתִיב כָּרוּת בְּשֶׁפֶךְ מִמָּקוֹם הָרָגִיל לִשְׁפֹּךְ קֹדֶם לָכֵן: שׁוֹפֵךְ שׁוֹתֵת: אִידִי וְאִידִי קֹדֶם כְּרִיתָה וּלְאַחַר כְּרִיתָה: נִקַּב לְמַטָּה מֵעֲטָרָה בְּסוֹף הַגִּיד כְּלַפֵּי קַרְקַע וְהוֹלֵךְ הַנֶּקֶב בַּאֲלַכְסוֹן וְיוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ לְמַעְלָה מִן הָעֲטָרָה כְּלַפֵּי הַגּוּף: לְאַכְשׁוּרֵי הוֹאִיל וְאֵין שְׁנֵי רָאשֵׁי הַנֶּקֶב לְמַעְלָה מֵעֲטָרָה דְּכָל לְמַטָּה מֵעֲטָרָה בָּשָׂר בְּעָלְמָא הוּא כִּדְקָתָנֵי מַתְנִיתִין אִם נִשְׁתַּיֵּר מִן הָעֲטָרָה מְלֹא הַחוּט כָּשֵׁר. עֲטָרָה שׁוּרָה גְּבוֹהַּ הַמַּקֶּפֶת סְבִיבוֹת הַגִּיד: כָּל שֶׁהוּא כֵּיוָן שֶׁהַנֶּקֶב עוֹבֵר דֶּרֶךְ עַל פְּנֵי כָּל הָעֲטָרָה אַפֵּי' נֶקֶב כָּל שֶׁהוּא מְעַכֶּבֶת תּוֹלַדְתּוֹ וּפָסוּל: וְאִם נִשְׁתַּיֵּר מֵעֲטָרָה כּוּ' מַתְנִי' הִיא (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף ע.) וְאַכְּרִיתָה קָאֵי (פֵּרֵשׁ אֶכְרוּת שָׁפְכָה וְלֹא אַפְּצוּעַ דַּכָּא): וּכְלַפֵּי רֹאשָׁהּ לְצַד גּוּפוֹ נִשְׁתַּיֵּר מָלֵא הַשֵּׂעָר עַל פְּנֵי רֹב הֶקֵּפָהּ אֲבָל אִם נֶחְתְּכָה כְּלַפֵּי הַגּוּף וְנִשְׁתַּיֵּר מְלֹא הַחוּט מִן הָעֲטָרָה עַל פְּנֵי הֶקֵּף כָּל הַגִּיד בְּצִדָּהּ כְּלַפֵּי קַרְקַע פָּסוּל: כַּקֻּלְמוֹס כְּחִתּוּךְ קוּלְמוֹס שֶׁמְּחַתְּכִין אֶת חֻדּוֹ בַּאֲלַכְסוֹן לִכְתֹּב בָּהּ: כְּמַרְזֵב שֶׁנֶּחְקַק כְּסִילוֹן וְיֵשׁ לוֹ דְּפָנוֹת מִב' צְדָדִים וְהֶחָקָק בָּאֶמְצַע כְּמִין צִנּוֹר: כְּמַרְזֵב שַׁלִּיט בָּהּ אֲוִירָא הָרוּחַ נִכְנָס לְתוֹךְ הַדְּפָנוֹת וּמִתְקָרֵר הַגִּיד לְתוֹכוֹ וְאֵין הַזֶּרַע מִתְבַּשֵּׁל: כַּקֻּלְמוֹס לָא שַׁלִּיט אֲוִירָא בְּתוֹךְ הַגִּיד וּמִתְבַּשֵּׁל הַזֶּרַע בְּחִמּוּם כְּהִלְכָתוֹ: הַאי גָּרִיד כְּמַרְזֵב גָּרִיד שִׁכְבַת זֶרַע מִן הַגּוּף בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ וּמַזְרִיעַ שֶׁהֲרֵי לֹא נֶחְסַר הַגִּיד מֵעָבְיוֹ וְנוֹגֵעַ בְּצִדֵּי הָרֶחֶם וּמִתְחַמֵּם וּמוֹצִיא וְיוֹרֶה כַּחֵץ: וְהַאי לָא גָּרִיד כַּקֻּלְמוֹס ע"י שֶׁנֶּחְסַר עָבְיוֹ וְאֵינוֹ נוֹגֵעַ בְּכָתְלֵי הָרֶחֶם אֵין מִתְחַמֵּם כָּל כָּךְ וְאֵין נִמְשָׁךְ מִתּוֹךְ הַגּוּף בְּקִלּוּחַ אֶלָּא שׁוֹתֵת: מִדֵּי דַּהֲוָה אַבַּרְזָא דְּחָבִיתָא שֶׁקָּצַר וְדַק מִלְּפָנָיו וְאֵינוֹ נוֹגֵעַ בְּכָתְלֵי נֶקֶב הֶחָבִית בְּפָנָיו וּכְשֶׁהוּא תּוֹחֲבוֹ וּבָא עַד עָבְיוֹ נוֹגֵעַ כָּךְ אע"ג שֶׁאֵין רֹאשׁ הַגִּיד נוֹגֵעַ מִפָּנָיו מִתְחַמֵּם הוּא מֵחֲמַת נְגִיעַת אֲחוֹרָיו. אִית דְּאָמְרִי כַּקֻּלְמוֹס גָּרִיד שִׁכְבַת זֶרַע מִמְּעֵי אִשָּׁה וּמוֹצִיאוֹ וְאֵין נִקְלָט. בַּרְזָא דְּחָבִיתָא שֶׁאֵין שִׁפּוּעַ רֹאשׁוֹ נוֹגֵעַ בְּדָפְנֵי הֶחָבִית שֶׁבִּפְנִים: וַאֲפִלּוּ נִכְרַת נָמֵי כָּל הַגִּיד דְּהָא תְּנַן אִם נִשְׁתַּיֵּר מֵעֲטָרָה מְלֹא הַחוּט כָּשֵׁר אע"פ שֶׁנֶּחְתַּךְ כֹּל שֶׁמֵּעֲטָרָה וּלְמַטָּה: לְשַׁבּוּשִׁי לְמֵרִימֶר לֵדַע אִם מְחֻדָּד הוּא לְהָשִׁיב עַל שְׁאֵלָתוֹ: הַהוּא עֻבְדָּא דַּהֲוָה כְּמַרְזֵב: שַׁפְיָהּ חָתַךְ הַבָּשָׂר מִכָּל צַד וְנָטַל דָּפְנֵי מַרְזֵב וַעֲשָׂאוֹ כַּקֻּלְמוֹס וְאַכְשְׁרֵהּ כְּרַב הוּנָא: גֻּבְתָּא קָנֶה. נֶקֶב שֶׁרָאוּי לְהוֹצִיא בּוֹ זֶרַע נִסְתַּם וְהָיָה מוֹצִיא קֶרִי דֶּרֶךְ מֵי רַגְלַיִם דְּתַנְיָא בִּבְכוֹרוֹת (דַּף מד:) שְׁנֵי נְקָבִים בָּאָדָם אֶחָד מוֹצִיא שֶׁתֶן וְאֶחָד מוֹצִיא שִׁכְבַת זֶרַע וּבֵינֵיהֶן כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם: קְטַנִּים מֵי רַגְלַיִם: לְאַכְשׁוּרֵי שֶׁהֲרֵי אֵין כָּאן לֹא פָּצוּעַ וְלֹא דָּךְ וְלֹא כָּרוּת:

נַקַב לְמַטָּה מִן הָעֲטָרָה שֶׁכְּנֶגְדּוֹ לְמַעְלָה מִן הָעֲטָרָה ואר"י דְּעַל גַּב גִּיד הָעֲטָרָה מַאֲרֶכֶת וּבְתַחְתּוֹנוֹ שֶׁל גִּיד הוֹלֶכֶת וּמִתְקַצֶּרֶת לְרֹאשׁ הַגּוֹיָה וְקָאָמַר נִקַּב לְמַטָּה מִן הָעֲטָרָה בְּעֶלְיוֹנוֹ שֶׁל גִּיד וְהַנֶּקֶב מְפַלֵּשׁ וְהָוֵי בְּתַחְתּוֹנוֹ שֶׁל גִּיד לְמַעְלָה מִן הָעֲטָרָה לְפִי שֶׁמִּתְקַצֶּרֶת שָׁם וְקָאָמַר סָבַר רַבִּי חִיָּיא לְאַכְשׁוּרֵי כֵּיוָן דְּמִצַּד אֶחָד דְּהַיְינוּ בְּעֶלְיוֹנוֹ הָוֵי לְמַטָּה מֵעֲטָרָה וּמַסִּיק דַּעֲטָרָה כָּל שֶׁהוּא מְעַכֶּבֶת וּפָסוּל כֵּיוָן שֶׁמִּצַּד אֶחָד הוּא לְמַעְלָה מִן הָעֲטָרָה וְנִרְאֶה דְּנֶקֶב מְפַלֵּשׁ בָּעֵינַן דְּאֵין לוֹמַר אֲפִלּוּ לֹא נִקַּב אֶלָּא עַד חֲלַל הַגִּיד וַאֲפִלּוּ לְמַטָּה מֵעֲטָרָה פָּסוּל כֵּיוָן שֶׁאִם הָיָה נֶקֶב מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר הָיָה בְּצַד אֶחָד לְמַעְלָה מֵעֲטָרָה דְּהָא מַכְשְׁרִינַן בְּסָמוּךְ כַּקֻּלְמוֹס וּכְמַרְזֵב וְכֵיוָן דְּאַפֵּי' נֶחְתַּךְ לְגַמְרֵי כָּשֵׁר כָּל שֶׁכֵּן נִקַּב:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ח, סמג לאוין קי, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ י:

ב מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ב:

ג מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ה:

ד מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ב:

ה מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ג:

מסורת הש״ס

א סוכה מ:

תורה אור השלם

לֹא־יָבֹא פְּצוּעַ־דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דַּכָּה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ב]

לֹא־יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְהֹוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ג]

[א]מִמּוּלָאֵי, אָמְרִיתוּ מִילֵּי מוּלְיָתָא? בִּמְקוֹמָהּ — מְבַשְּׁלָה, שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָהּ — לָא מְבַשְּׁלָה. [ב]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: נִיקַּב וְנִסְתַּם, כֹּל שֶׁאִילּוּ נִקְרֵי וְנִקְרָע — פָּסוּל. וְאִי לָאו — כָּשֵׁר. הָוֵי בַּהּ רָבָא: הֵיכָא? אִילֵּימָא לְמַטָּה מֵעֲטָרָה — אֲפִילּוּ נִכְרַת נָמֵי, אֶלָּא בַּעֲטָרָה עַצְמָהּ. אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַב מָרִי בַּר מָר אָמַר מָר עוּקְבָא אָמַר שְׁמוּאֵל: נִיקַּב בַּעֲטָרָה עַצְמָהּ וְנִסְתַּם, כֹּל שֶׁאִילּוּ נִקְרֵי וְנִקְרָע פָּסוּל, וְאִי לָאו — כָּשֵׁר. שְׁלַח לֵיהּ רָבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה לְרַב יוֹסֵף: יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּינוּ, הֵיכִי עָבְדִינַן? אֲמַר לֵיהּ: מַיְיתִינַן נַהֲמָא חַמִּימָא דִּשְׂעָרֵי, וּמַנְּחִינַן לֵיהּ אַבֵּי פּוּקְרֵי, וּמִקְּרֵי, וְחָזֵינַן לֵיהּ. אָמַר אַבָּיֵי: אַטּוּ כּוּלֵּי עָלְמָא יַעֲקֹב אָבִינוּ הֲוַאי, דִּכְתִיב בֵּיהּ "כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי", שֶׁלֹּא רָאָה קֶרִי מִיָּמָיו! אֶלָּא, אָמַר אַבָּיֵי: מַעֲבְרִינַן קַמֵּיהּ בִּגְדֵי צִבְעוֹנִין. אָמַר רָבָא: אַטּוּ כּוּלֵּי עָלְמָא בַּרְזִילַּי הַגִּלְעָדִי הוּא?! אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא כִּדְשַׁנִּין מֵעִיקָּרָא. [ג(א)]תָּנוּ רַבָּנַן: נִיקַּב — פָּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹתֵת. נִסְתַּם — כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלִיד. וְזֶהוּ פְּסוּל שֶׁחוֹזֵר לְהֶכְשֵׁירוֹ. "זֶהוּ" לְמַעוֹטֵי מַאי? לְמַעוֹטֵי קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בָּרֵיאָה, דְּאֵינוֹ קְרוּם. שְׁלַח לֵיהּ רַב אִידִי בַּר אָבִין לְאַבָּיֵי: הֵיכִי עָבְדִינַן? מַיְיתִינַן שְׂעָרְתָּא וּמְסָרְטִינַן לֵיהּ, וּמַיְיתִינַן תַּרְבָּא וְשָׁיְיפִינַן, וּמַיְיתִינַן שׁוּמְשָׁנָא גַּמְלָא וּמְנַכְּתִינַן לֵיהּ, וּפָסְקִינַן לֵיהּ לְרֵישֵׁיהּ. וְדַוְקָא שְׂעָרְתָּא, אֲבָל פַּרְזְלָא — מִזְרַף זָרֵיף. וְהָנֵי מִילֵּי קָטָן, אֲבָל גָּדוֹל — אִיקַּפּוּלֵי מִיקַּפַּל. אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: הַמֵּטִיל מַיִם מִשְּׁתֵּי מְקוֹמוֹת, פָּסוּל. אָמַר רָבָא: לֵית הִלְכְתָא לָא כִּבְרָא וְלָא כְּאַבָּא, בְּרָא — הָא דַּאֲמַרַן. אַבָּא — דְּאָמַר רַב הוּנָא: נָשִׁים הַמְסוֹלְלוֹת זוֹ בָּזוֹ, פְּסוּלוֹת לַכְּהוּנָּה. [ד(ב)]וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: פָּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוּת עֲשָׂאָהּ זוֹנָה — הָנֵי מִילֵּי אִישׁ, אֲבָל אִשָּׁה פְּרִיצוּתָא בְּעָלְמָא. [ה]מַתְנִי' פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה מוּתָּרִין בְּגִיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת, וְאֵינָן אֲסוּרִין אֶלָּא מִלָּבֹא בַּקָּהָל, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל ה'". [ו]גְּמָ' בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת: פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן מַהוּ, בְּגִיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת? בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי וַאֲסִיר, אוֹ דִלְמָא לָאו בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי וּשְׁרֵי? [ז]אֲמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת, תְּנֵיתוּהָ: פְּצוּעַ דַּכָּא יִשְׂרָאֵל — מוּתָּר בִּנְתִינָה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בִּקְדוּשְׁתֵּיהּ קָאֵי, אִקְרִי כָּאן "לֹא תִתְחַתֵּן בָּם". אָמַר רָבָא: אַטּוּ הָתָם מִשּׁוּם קְדוּשָּׁה וְלָאו קְדוּשָּׁה הוּא? דִּלְמָא מוֹלִיד בֵּן, וְאָזֵיל פָּלַח לַעֲבוֹדָה זָרָה. וְהָנֵי מִילֵּי — בְּגוֹיוּתָן, כִּי מִגַּיְירִי (בְּיִשְׂרָאֵל) [מִישְׁרָא] שְׁרוּ, וְרַבָּנַן הוּא דִּגְזַרוּ בְּהוּ. וְכִי גְּזַרוּ בְּהוּ רַבָּנַן — בְּהָנָךְ דִּבְנֵי אוֹלוּדֵי, אֲבָל הַאי דְּלָאו בַּר אוֹלוּדֵי — לָא גְּזַרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן. [ח]אֶלָּא מֵעַתָּה, מַמְזֵר, דְּבַר אוֹלוּדֵי, הָכִי נָמֵי דַּאֲסִיר? וְהָא תְּנַן: מַמְזֵרִים וּנְתִינִים מוּתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה! אֶלָּא: כִּי גְּזוּר רַבָּנַן — בִּכְשֵׁרִים. בִּפְסוּלִים לָא גְּזוּר רַבָּנַן. הֲדַר אָמַר רָבָא: לָאו מִילְּתָא הִיא, בְּגוֹיוּתָן — לֵית לְהוּ חַתְנוּת, נִתְגַּיְּירוּ — אִית לְהוּ חַתְנוּת. [ט]מֵתִיב רַב יוֹסֵף: "וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת בַּת פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם"! גַּיּוֹרֵי גַּיְּירַהּ. וְהָא לֹא קִבְּלוּ גֵּרִים לֹא בִּימֵי דָוִד וְלֹא בִּימֵי שְׁלֹמֹה! מִידֵּי הוּא טַעְמָא — אֶלָּא לְשׁוּלְחַן מְלָכִים,

הָא

מְמֻלָּאֵי מִמִּשְׁפָּחָה אֲמְלָלָה מִבֵּית עֵלִי דְּאָמְרִינַן בפ"ק דר"ה (דַּף יח.) אַבַּיֵּי וְרָבָא מִדְּבֵית עֵלִי קָאָתוּ: מְבַשְּׁלָהּ מִתְבַּשֵּׁל שִׁכְבַת זֶרַע וְנִגְמַר לְהוֹלִיד וְלַעֲשׂוֹת פְּרִי: נִקַּב נֶקֶב קָטָן שֶׁנִּסְתַּם בְּכָל שֶׁהוּא וְאֵין נִכָּר רוֹאִים אִם גָּדוֹל כ"כ שֶׁאִם נִקְרֵי הָאִישׁ הַזֶּה נִקְרַע וּמַרְחִיב הַנֶּקֶב מֵחֲמַת דֹּחַק הַזֶּרַע שֶׁמִּתְאַסֵּף פָּסוּל: הֵיכָא אִלֵּימָא לְמַטָּה מֵעֲטָרָה כו' דְּהוּא בְּרֹאשׁ הַגִּיד. וּלְמַעְלָה מֵעֲטָרָה לֵיכָּא לְאוֹקוּמֵי דְּהָתָם וַדַּאי לָא מִקְרַע שֶׁאֵין הַזֶּרַע דּוֹחֶה וּמִתְאַסֵּף אֶלָּא אֵצֶל נֶקֶב יְצִיאָתוֹ: הֵיכִי עָבְדִינַן כִּי אָתֵי לְקַמָּן לְאוֹרוּיֵי הֵיכִי מַיְתִינַן לֵיהּ לִידֵי קֶרִי דְּלִחְזֵי אִי מִקְרַע לְמִבְדְּקֵיהּ וּלְאַכְשׁוּרֵהּ: אֲבִי פַּקְרֵי נֶקֶב בֵּית הָרְעִי וּמֵחֲמַת חֲמִימוּתוֹ הוּא נִקְרִי כָּךְ שָׁמַעְתִּי: רֵאשִׁית אוֹנִי הִיא הָיְתָה טִפַּת קֶרִי שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא רָאָה קֶרִי מִיָּמָיו. כְּלוֹמַר דְּמִצְרֶכֶת לֵיהּ כֻּלֵּי הַאי: מַעֲבִירִין לְפָנָיו בִּגְדֵי צִבְעוֹנִים שֶׁל אִשָּׁה וְהוּא מְהַרְהֵר בָּאִשָּׁה וְנִקְרֵי: בַּרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי שָׁטוּף בְּזִמָּה הָיָה דִּכְתִיב בֵּהּ אִם יִטְעַם עַבְדְּךָ וְאָמְרִי' בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת בְּפֶ' שׁוֹאֵל אָדָם (דַּף קנב.) שֶׁשָּׁטוּף בְּזִמָּה הָיָה לְפִיכָךְ קָפְצָה עָלָיו זִקְנָה דְּהַהִיא אַמְתָא דְּהָוְיָא בֵּי רַבִּי בַּת צ' וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְטַעְמָהּ קִדְרָא: מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹתֵת שֶׁמֵּחֲמִימוּת הַתַּאֲוָה יוֹצֵא דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב (וּכְשֶׁהַזֶּרַע יוֹצֵא דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב יְצִיאָתוֹ) אֵין יוֹרֶה כַּחֵץ וקי"ל (חֲגִיגָה דַּף טו.) שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁאֵין יוֹרֶה כַּחֵץ אֵינוֹ מַזְרִיעַ: לְמַעוֹטֵי קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בָּרֵאָה דְּאֵינוֹ קְרוּם מִשּׁוּם דְּהָדַר מִפְּחַת וְהַיְנוּ הָנָךְ סִרְכֵי דְּרֵאָה דְּמִטַּרְפָא בְּהוּ חֵיוּתָא: הֵיכִי עָבְדִינַן רְפוּאָה לִסְתֹּם גִּיד שֶׁנִּקַּב: שְׂעָרְתָּא שְׂעוֹרָה: וּמְסָרְטִינַן לֵיהּ כָּל סְבִיבוֹת הַנֶּקֶב כְּדֵי שֶׁיִּגָּלַע וְיוֹצִיא דָּם וּמִתּוֹךְ כָּךְ הוּא מַעֲלֶה אֲרוּכָה וּבָשָׂר עוֹלֶה: שׁוּמְשָׁנָא גַּמְלָא נְמָלָה גְּדוֹלָה: וּמְנַכְּתִינַן לֵיהּ מַנִּיחִין רֹאשָׁהּ שָׁם וְנוֹשֵׁךְ וְנִדְבָּק רֹאשׁוֹ בַּנֶּקֶב: וּפָסְקִינַן לֵיהּ לְרֵישֵׁהּ לִהְיוֹת סְתוּמָה וְכָל זְמַן שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּבָלָה הַבָּשָׂר עוֹלֶה וּמִתְחַבֵּר: מִזְרַף זְרִיף עוֹשֶׂה חַבּוּרָה אשגרטינ"א בְּלַעַ"ז לִשָּׁנָא אַחְרִינָא מִזְרַף זְרִיף מַעֲלֶה נֶפַח אופל"א בְּלַעַ"ז: אִקַּפּוֹלֵי מִקְפַּל לְאַחַר שֶׁעָלָה אֲרֻכָּה חוֹזֵר וְנִקְלָף וְנִסְתָּר: הַמְּסוֹלְלוֹת דֶּרֶךְ תַּשְׁמִישׁ זָכָר וּנְקֵבָה מְשַׁפְשְׁפוֹת נִקְבָּתָן זוֹ לְזוֹ וְכֵן הַמְסוֹלֶלֶת בִּבְנָהּ קָטָן דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף סט:): פְּסוּלוֹת לִכְהֻנָּה מִשּׁוּם זְנוּת: מַתְנִי' מֻתָּרִין בְּגִיּוֹרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת דְּלָא אִקְּרוּ קָהָל: גְּמ' כֹּהֵן [אֲבָל כֹּהֵן] כָּשֵׁר אָסוּר בְּגִיּוֹרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת מִשּׁוּם זוֹנָה שֶׁנִּבְעֲלָה מִקֹּדֶם: פְּצוּעַ דַּכָּא כֹּהֵן שֶׁאָסוּר בְּיִשְׂרְאֵלִית מַהוּ לִשָּׂא גִּיּוֹרֶת: פְּצוּעַ דַּכָּא יִשְׂרָאֵל ה"ג פְּצוּעַ דַּכָּא מֻתָּר בִּנְתִינָה וְלָא גָּרְסִינַן כֹּהֵן: נְתִינָה מִז' אֻמּוֹת מִן הַגִּבְעוֹנִים: וְאִי ס"ד פְּצוּעַ דַּכָּא בִּקְדֻשְׁתֵּהּ קָאֵי הֵיכִי שָׁרֵי יִשְׂרָאֵל בִּנְתִינָה הָא כְּתִיב לֹא תִתְחַתֵּן בָּם: אַטּוּ הָתָם דְּקָאָסַר רַחֲמָנָא לְהִתְחַתֵּן בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה וְלָאו קְדֻשָּׁה הוּא דְּלֵיסְרִינְהוּ אֲפִילּוּ נִתְגַּיְּרוּ כְּגוֹן נְתִינִים שֶׁהֵם גֵּרִים הָתָם טַעְמָא דִּלְמָא מוֹלִיד בַּר וּפָלַח לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים הִלְכָּךְ קְרָא בִּהְיוֹתָם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כְּתִיב אֲבָל נִתְגַּיְּרוּ שָׁרוּ דְּהָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן יִשְׂרָאֵל כָּשֵׁר לֹא יִשָּׂא נְתִינָה גְּזֵרָה הוּא דִּגְזוּר כִּדְאָמְרִינַן בְּהַאי פִּרְקָא (דַּף עח:) דָּוִד גָּזַר עֲלֵיהֶן וְכִי גְּזוּר רַבָּנַן בְּהָנֵי דִּבְנֵי אוֹלוּדֵי נִינְהוּ דּוּמְיָא דְּאִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא דְּטַעְמָא מִשּׁוּם אוֹלוּדֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה מַמְזֵר דְּבַר אוֹלוּדֵי הוּא וּמֻזְהָר עַל כָּל אִסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה וּמִדְּאוֹרַיְתָא אָסוּר בְּעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים ה"נ דְּאָסוּר מִדְּרַבָּנַן בִּנְתִינָה: בִּפְסוּלִין כְּגוֹן פְּצוּעַ דַּכָּא וּמַמְזֵר לָא גְּזוּר רַבָּנַן מִשּׁוּם דְּמִלְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא הִיא. א"נ שֶׁלֹּא הָיְתָה זוֹ גְּזֵרָה מִשּׁוּם אִסּוּר אֶלָּא לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ רַחֲמָנִים אָמַר דָּוִד אֵין רְאוּיִן לְהִתְעָרֵב יִשְׂרָאֵל בָּהֶן לְכָךְ לֹא אָסַר אֶת הַפְּסוּלִים: לָאו מִלְּתָא הִיא דְּאָמְרִי דְּאוֹקְמְנָא קְרָא בִּהְיוֹתָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים דְּבִהְיוֹתָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים לֵית לְהוּ חַתְנוּת אֶלָּא וַדַּאי קְרָא בְּגֵרִים כְּתִיב וּמִשּׁוּם קְדֻשָּׁה הִיא וּמִדְּשָׁרֵינַן פְּצוּעַ דַּכָּא בִּנְתִינָה שְׁמַע מִנָּהּ לָאו בִּקְדֻשְׁתֵּהּ קָאֵי: לֹא קִבְּלוּ גֵּרִים כו' קֻשְׁיָא הוּא: מִדֵּי הוּא טַעְמָא הַאי דְּלָא קִבְּלוּ גֵּרִים אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא הָווּ מְגַיְּרֵי אֶלָּא לְשֻׁלְחַן מְלָכִים הָא בַּת פַּרְעֹה לָאו צְרִיכָא לְהָכִי שֶׁהֲרֵי בַּת מֶלֶךְ הָיְתָה:

מְמֻלָּאֵי פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מְקֻטָּעִים מִשְׁפָּחָה אֲמְלָלָה וְקָשֶׁה דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר מִשּׁוּם דְּאַתּוּן מָלְאֵי וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁהוּא שֵׁם מָקוֹם כִּדְאָמְרִינַן בב"ר ר"מ אֲזַל לְמַמְלֵא חֲזָנְהוּ דַּהֲווּ שְׁחוֹרֵי רֹאשׁ אֲמַר לְהוּ מִדְּבֵית עֵלִי אַתּוּן דִּכְתִיב כָּל מַרְבִּית בֵּיתְךָ וְגוֹ': שֶׁלֹּא רָאָה קֶרִי מִיָּמָיו וְנִתְעַבְּרָה מִבִּיאָה רִאשׁוֹנָה שֶׁמִּעֲכָהּ בְּאֶצְבָּעָהּ כִּדְאָמְרִינַן בְּתָמָר בְּפֶרֶק ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת לד:): הַמְּסוֹלְלוֹת פֵּרֵשׁ רִיבָ"ן מְטִילוֹת שִׁכְבַת זֶרַע שֶׁקִּבְּלוּ מִבַּעֲלֵיהֶן וְלֹא יִתָּכֵן דִּבְפֶ' בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סה. וְשָׁם) אָמְרִי' שְׁמוּאֵל לָא שָׁבֵק לְהוּ לִבְנָתֵהּ דְּגָנְיָן גַּבֵּי הֲדָדֵי מִשּׁוּם דְּרַב הוּנָא דְּאָמַר נָשִׁים הַמְּסוֹלְלוֹת כו' וּמַשְׁמַע דְּלָא הָיוּ נְשׂוּאוֹת שֶׁהָיוּ עֲדַיִן בְּבֵית שְׁמוּאֵל וְלֹא יִתָּכֵן נָמֵי הָא דְּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס הָתָם דִּפְסוּלוֹת לְכֹהֵן גָּדוֹל דאע"ג דְּכֹהֵן גָּדוֹל לָא הֲוָה בִּימֵי שְׁמוּאֵל מִכָּל מָקוֹם מְכֹעָר הַדָּבָר כֵּיוָן שֶׁנִּפְסָלוֹת בְּכָךְ לְכֹהֵן גָּדוֹל דְּהָכָא מַשְׁמַע דִּפְסוּלוֹת אַף לְכֹהֵן הֶדְיוֹט מִשּׁוּם זוֹנָה מִדְּקָאָמַר אֲפִילּוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמַר פָּנוּי כוּ' מִכְּלָל דְּרַב הוּנָא מִשּׁוּם זוֹנָה פָּסֵיל לְהוּ: בִּהְיוֹתָן עוֹבְדֵי כוֹכָבִים לֵית לְהוּ חַתְנוּת וְהָא דְּפָרִיךְ בְּפֶ' אֵין מַעֲמִידִין (ע"ז דַּף לו. וְשָׁם) בְּנוֹתֵיהֶן דְּאוֹרָיְתָא נִינְהוּ דִּכְתִיב לֹא תִתְחַתֵּן בָּם אַסֵּיפָא דִּקְרָא סָמִיךְ דִּכְתִיב בִּתּוֹ לֹא תִקַּח לִבְנֶךָ וְכֵן בְּשִׁלְהֵי הָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סח: וְשָׁם) לָא גָּרְסִינַן הָתָם לֹא יְהֵא לְךָ חִתּוּן בָּהֶם דְּלָשׁוֹן זֶה מַשְׁמַע דְּמִלֹּא תִתְחַתֵּן דָּרֵישׁ ור"ת הִגִּיהַּ לֹא יְהֵא לְךָ לִקּוּחִין בָּהֶן דְּמִלֹּא תִקַּח דָּרֵישׁ כִּדְפָרֵשִׁית וְאַיְּרֵי בְּנָכְרִיּוֹתָן כִּדְדָרְשִׁינַן כִּי יָסִיר לְרַבּוֹת כָּל הַמְּסִירִים דְּלָא שַׁיָּךְ בְּגֵרוּת:

מסורת הש"ס

א תוספתא יבמות

ב לעיל סא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כהן וכו' שנבעלה מקודם. עיין תוס' לעיל סא ע"א ד"ה אין זונה:

תורה אור השלם

הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְגָדַעְתִּי אֶת־זְרֹעֲךָ וְאֶת־זְרֹעַ בֵּית אָבִיךָ מִהְיוֹת זָקֵן בְּבֵיתֶךָ [שמואל א ב, לא]

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי יֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עָז [בראשית מט, ג]

לֹא־יָבֹא פְצוּעַ־דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דַּכָּה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהוָה [דברים כג, ב]

וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בִּתְּךָ לֹא־תִתֵּן לִבְנוֹ וּבִתּוֹ לֹא־תִקַּח לִבְנֶךָ [דברים ז, ג]

וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיִּקַּח אֶת־בַּת־פַּרְעֹה וַיְבִיאֶהָ אֶל־עִיר דָּוִד עַד כַּלֹּתוֹ לִבְנוֹת אֶת־בֵּיתוֹ וְאֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־חוֹמַת יְרוּשָׁלַם סָבִיב [מלכים א ג, א]

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה, סמג לאוין קי, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ו:

ב מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ד:

ג מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ ד:

ד מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ח, סמג לאוין קכז, טוש״ע אה״ע סי׳ כ סעי׳ ב:

ה מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, סמג לאוין קיח, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ א:

ו מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, סמג לאוין קיח, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ א:

ז מיי׳ פט״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, סמג לאוין קיח, טוש״ע אה״ע סי׳ ה סעי׳ א:

ח מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ לג:

ט מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טז:

י מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו:

הָא לָא צְרִיכָא לֵיהּ. (א)[וְתִיפּוֹק לֵיהּ] דְּהָא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה הִיא! וְכִי תֵּימָא: הָנָךְ אָזְלִי לְעָלְמָא וְהָנֵי אַחֲרִינֵי נִינְהוּ, (ב)וְהָא תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִנְיָמִין גֵּר מִצְרִי הָיָה לִי חָבֵר מִתַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר: אֲנִי מִצְרִי רִאשׁוֹן, וְנָשָׂאתִי מִצְרִית רִאשׁוֹנָה. אַשִּׂיא לִבְנִי מִצְרִית שְׁנִיָּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בֶּן בְּנִי רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל! (ג)אָמַר רַב פָּפָּא: אֲנַן מִשְּׁלֹמֹה לֵיקוּ וְנֵתִיב? שְׁלֹמֹה לָא נְסֵיב מִידֵּי, דִּכְתִיב בֵּיהּ: "מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר ה׳ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תָבוֹאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא יָבוֹאוּ בָכֶם אָכֵן יַטּוּ אֶת לְבַבְכֶם אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם, בָּהֶם דָּבַק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה". אֶלָּא קַשְׁיָא "וַיִּתְחַתֵּן"! מִתּוֹךְ אַהֲבָה יְתֵירָה שֶׁאֲהֵבָהּ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ נִתְחַתֵּן בָּהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי, וְהָא אֲנַן תְּנַן: פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה מוּתָּרִים בְּגִיּוֹרֶת וּמְשׁוּחְרֶרֶת. הָא בִּנְתִינָה — אֲסִירִי! אֲמַר לֵיהּ: וְלִיטַעְמָיךְ, אֵימָא סֵיפָא: וְאֵינָן אֲסוּרִין אֶלָּא מִלָּבֹא בַּקָּהָל. הָא בִּנְתִינָה שָׁרוּ! אֶלָּא מֵהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִינַּהּ. [א]מַתְנִי׳ עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי — אֲסוּרִים, וְאִיסּוּרָן אִיסּוּר עוֹלָם. אֲבָל נְקֵבוֹתֵיהֶם — מוּתָּרוֹת מִיָּד. [ב]מִצְרִי וַאֲדוֹמִי אֵינָם אֲסוּרִים אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר אֶת הַנְּקֵבוֹת מִיָּד. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, קַל וָחוֹמֶר הַדְּבָרִים: וּמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁאָסַר אֶת הַזְּכָרִים אִיסּוּר עוֹלָם — הִתִּיר אֶת הַנְּקֵבוֹת מִיָּד, מָקוֹם שֶׁלֹּא אָסַר אֶת הַזְּכָרִים אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת — אֵינוֹ דִּין שֶׁנַּתִּיר אֶת הַנְּקֵבוֹת מִיָּד? אָמְרוּ לוֹ: אִם הֲלָכָה — נְקַבֵּל, וְאִם לַדִּין — יֵשׁ תְּשׁוּבָה. אָמַר לָהֶם: לֹא כִּי, הֲלָכָה אֲנִי אוֹמֵר. גְּמָ׳ מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר קְרָא: "וְכִרְאוֹת שָׁאוּל אֶת דָּוִד יוֹצֵא לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי אָמַר אֶל אַבְנֵר שַׂר הַצָּבָא בֶּן מִי זֶה הַנַּעַר אַבְנֵר וַיֹּאמֶר אַבְנֵר חֵי נַפְשְׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם יָדָעְתִּי". וְלָא יָדַע לֵיהּ? וְהָכְתִיב: "וַיֶּאֱהָבֵהוּ מְאֹד וַיְהִי לוֹ נוֹשֵׂא כֵלִים"! אֶלָּא אַאֲבוּהּ קָא מְשַׁאֵיל. (ד)וְאָבִיו לָא יָדַע לֵיהּ? וְהָכְתִיב: "וְהָאִישׁ בִּימֵי שָׁאוּל זָקֵן בָּא בַאֲנָשִׁים", וְאָמַר רַב, וְאִיתֵּימָא רַבִּי אַבָּא: זֶה יִשַׁי אֲבִי דָוִד, שֶׁנִּכְנַס בְּאוּכְלוּסָא וְיָצָא בְּאוּכְלוּסָא! [ג]הָכִי קָאָמַר שָׁאוּל: אִי מִפֶּרֶץ אָתֵי, אִי מִזֶּרַח אָתֵי? אִי מִפֶּרֶץ אָתֵי — מַלְכָּא הָוֵי, שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת דֶּרֶךְ וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ. אִי מִזֶּרַח אָתֵי — חֲשִׁיבָא בְּעָלְמָא הָוֵי. (ה)מַאי טַעְמָא אֲמַר לֵיהּ שַׁאֵל עֲלֵיהּ, דִּכְתִיב: "וַיַּלְבֵּשׁ שָׁאוּל אֶת דָּוִד מַדָּיו", כְּמִדָּתוֹ. וּכְתִיב בֵּיהּ בְּשָׁאוּל: "מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה גָּבוֹהַּ מִכָּל הָעָם". אֲמַר לֵיהּ דּוֹאֵג הָאֲדוֹמִי: עַד שֶׁאַתָּה מְשַׁאֵיל עָלָיו אִם הָגוּן הוּא לַמַּלְכוּת אִם לָאו, שְׁאַל עָלָיו אִם רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל אִם לָאו. מַאי טַעְמָא? דְּקָאָתֵי מֵרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה. אֲמַר לֵיהּ אַבְנֵר, תְּנֵינָא: "עַמּוֹנִי", וְלֹא עַמּוֹנִית. "מוֹאָבִי", וְלֹא מוֹאָבִית. אֶלָּא מֵעַתָּה: "מַמְזֵר", וְלֹא מַמְזֶרֶת? "מַמְזֵר" כְּתִיב — מוּם זָר. "מִצְרִי", וְלֹא מִצְרִית! שָׁאנֵי הָכָא, דִּמְפָרֵשׁ טַעְמָא דִּקְרָא: "עַל אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם" — דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְקַדֵּם, וְלֹא דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לְקַדֵּם. הָיָה לָהֶם לְקַדֵּם אֲנָשִׁים לִקְרַאת אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לִקְרַאת נָשִׁים! אִישְׁתִּיק. מִיָּד: "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאַל אַתָּה בֶּן מִי זֶה הָעֶלֶם". הָתָם קָרֵי לֵיהּ "נַעַר", הָכָא קָרֵי לֵיהּ "עֶלֶם"? הָכִי קָא אֲמַר לֵיהּ: הֲלָכָה נִתְעַלְּמָה מִמְּךָ — צֵא וּשְׁאַל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. שָׁאַל, אָמְרוּ לֵיהּ: "עַמּוֹנִי", וְלֹא עַמּוֹנִית. "מוֹאָבִי", וְלֹא מוֹאָבִית. אַקְשִׁי

וְתִפּוֹק לֵהּ דְּאַפֵּי' גִּיֹּרֶה מִצְרִית רִאשׁוֹנָה הִיא וְאַפֵּ"ה קָרֵי לֵהּ חַתְנוּת: הָנָךְ אָזְלֵי לְעָלְמָא מֵתוּ וְטָבְעוּ בִּימֵי פַּרְעֹה וְכִי אַזְהַר רַחֲמָנָא מֵעֶרֶב רַב: וְהָנֵי אַחֲרִינֵי נִינְהוּ אֻמּוֹת אֲחֵרִים בָּאוּ וְיָשְׁבוּ בְּאַרְצָם: אַשִּׂיא לִבְנֵי מִצְרִית שְׁנִיָּה שֶׁאִם אַשִּׂיאֶנּוּ מִצְרִית רִאשׁוֹנָה יְהֵא בְּנָהּ שֵׁנִי לָהּ דְּאָמְרִינַן בְּפִרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת עח.) הָלַךְ אַחַר פְּסוּלָן אַלְמָא לָא אַזְּדוּ לְעָלְמָא וְהָנֵי מִצְרַיִם נִינְהוּ: לָא נָסֵב מִידֵי אֶלָּא לִזְנוּת הָיָה מִתְכַּוֵּן: דָּבֵק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה וְלֹא לְאִשּׁוּת: וְהָא אֲנַן לָא תְּנַן הָכִי כִּי הַךְ מַתְנִיתָא דְּקָתָנֵי לְעֵיל פְּצוּעַ דַּכָּא מֻתָּר בִּנְתִינָה: גִּיֹּרֶת וּמְשֻׁחְרֶרֶת אִין דְּלְיִשְׂרָאֵל כָּשֵׁר נָמֵי שַׁרְיָא: הָא בִּנְתִינָה אָסוּר כְּיִשְׂרָאֵל מְעַלְּיָא דִּבְקְדֻשְּׁתֵּהּ קָאֵי: מַתְנֵי' אִם הֲלָכָה שָׁמַעְתָּ מֵרַבּוֹתֶיךָ שֶׁהַנְּקֵבוֹת מֻתָּרוֹת מִיָּד בְּמִצְרִי וַאֲדוֹמִי נְקַבֵּל מִמְּךָ: וְאִם לְדִין שֶׁאַתָּה דָּן ק"ו מֵעַצְמְךָ יֵשׁ תְּשׁוּבוֹת לְהָשִׁיב וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ לָהּ: לֹא כִּי אֲפִלּוּ אֲנִי דָּן מֵעַצְמִי אֵין לָכֶם תְּשׁוּבָה כִּדְמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא וּמ"מ הֲלָכָה אֲנִי אוֹמֵר: גְּמ' וְלָא יָדַע לֵיהּ שָׁאוּל לְדָוִד: בְּאוּכְלוּסָא שַׂר עַל ס' רִבּוֹא: שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹרֵץ גְּדֵרוֹת שֶׁל אֲחֵרִים לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ קָצָר מִבֵּיתוֹ לְפַרְדֵּסוֹ אוֹ לְכַרְמוֹ: חֲשִׁיבָא בְּעָלְמָא הָוֵי כִּדְמְפָ' דַּחֲזָא בֵּהּ סִימָנֵי מַלְכוּת הִלְכָּךְ לָא אֶפְשָׁר דְּלָא הָוֵי רֵישָׁא: מַאי טַעְמָא אֲמַר לֵהּ שַׁאֵל מַאי חֲזָא דְּמִסְתְּפֵי מִנֵּהּ מִמַּלְכוּתָא: מַמְזֵר כְּתִיב מוּם זָר כֹּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם זָרוּת:

וְתִפּוֹק לֵהּ מִשּׁוּם דַּהֲוְיָא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה פֵּי' בַּקּוּנְטְ' וְאַפֵּ"ה קָרֵי לֵהּ חַתְנוּת וְקָשֶׁה דִּפְשִׁיטָא דְּשַׁיָּךְ בָּהּ חַתְנוּת דְּהָא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין וְנִרְאֶה דְּפָרִיךְ דְּהֵיאַךְ נְשָׂאָהּ שְׁלֹמֹה הָא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה הֲוַאי וַאֲסוּרָה בַּקָּהָל:

וְכִי תֵּימָא הָנָךְ אֲזַלוּ לְעָלְמָא פֵּי' אֻמָּה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁאָמַר עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם וְלֹא שֵׁנִי הָלְכוּ לְהִתְיַשֵּׁב בִּשְׁאָר אֲרָצוֹת וְהָנֵי אַחֲרִינֵי נִינְהוּ שֶׁאֻמָּה אַחֶרֶת נִתְיַשְּׁבָה שָׁם וְהָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה מִנְיָמִין גֵּר מִצְרִי כו' וּפָשַׁט לוֹ דְּמִנְיָמִין בָּא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם דְּאִי מִן הַמִּצְרִיִּים שֶׁנִּתְיַשְּׁבוּ בִּשְׁאָר אֲרָצוֹת לֹא הָיָה קוֹרֵהוּ גֵּר מִצְרִי שֶׁלֹּא הָיוּ יְדוּעִים בִּשְׁאָר אֲרָצוֹת: מִנְיָמִין גֵּר מִצְרִי כו' וא"ת וְלָמָּה לֹא הָיָה מֻתָּר לָבֹא בַּקָּהָל וַהֲלֹא אֵין מִצְרִיִּים בִּמְקוֹמָן שֶׁכְּבָר עָלָה סַנְחֵרִב וּבִלְבֵּל כָּל הָעוֹלָם וּמִטַּעַם זֶה הִתִּיר ר' יְהוֹשֻׁעַ אֶת יְהוּדָה גֵּר הָעַמּוֹנִי בְּמַס' יָדַיִם (פ"ד מ"ד) וּמַיְתִי לָהּ בְּפֶרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (בְּרָכוֹת דַּף כֹּח.) שֶׁאָמַר לוֹ ר' יְהוֹשֻׁעַ מֻתָּר אַתָּה שֶׁכְּבָר עָלָה כו' וּבְסוֹטָה (דַּף ט. וְשָׁם) פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא שֶׁאָמַר לוֹ ר' עֲקִיבָא מִנְיָמִין טָעִיתָ שֶׁכְּבָר עָלָה סַנְחֵרִיב וּבִלְבֵּל כָּל הָעוֹלָם ובה"ג תֵּרֵץ דְּמִצְרַיִם שָׁבוּ לִמְקוֹמָן דְּנָתַן לָהֶם הַכָּתוּב קִצְבָּה כְּדִכְתִיב (יְחֶזְקֵאל כ"ט:י"ג) מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה אֲקַבֵּץ אֶת מִצְרַיִם מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר נָפוֹצוּ שָׁם ואע"ג דְּגַבֵּי עַמּוֹן כְּתִיב וְאַחַר כֵּן אָשִׁיב אֶת שְׁבוּת בְּנֵי עַמּוֹן לֹא נָתַן לָהֶם קִצְבָּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לר"ג בְּמַס' יָדַיִם (פ"ד מ"ד) אֲמַר לֵיהּ ר' יְהוֹשֻׁעַ וְהָא כְּתִיב וְשַׁבְתִּי אֶת שְׁבוּת יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וַעֲדַיִן לֹא שָׁבוּ וְהָכִי תַּנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא דְּמַסֶּכֶת יָדַיִם בָּתַר עֻבְדָּא דִּיהוּדָה גֵּר הָעַמּוֹנִי שֶׁהוֹדָה ר"ג לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְהֵתַּר לָבֹא בַּקָּהָל אָמַר לֵיהּ ר"ג גֵּר מִצְרִי כַּיּוֹצֵא בָּזֶה אֲמַר לֵיהּ לְמִצְרַיִם נָתַן לָהֶם קִצְבָּה ור"ע לָא אַסִּיק אַדַּעְתֵּהּ שֶׁנָּתַן לָהֶם קִצְבָּה וְקָשֶׁה לר"י עַל הַהִיא דִּבְרָכוֹת וּמַסֶּכֶת יָדַיִם דְּמַשְׁמַע דְּסַנְחֵרִיב בִּלְבֵּל עַמּוֹן דְּהָא כְּתִיב בְּיִרְמְיָה (מט) בְּעַמּוֹן גַּבֵּי חֻרְבָּן שֶׁהֶחֱרִיבָן נְבוּכַדְנֶצַּר מַדּוּעַ יָרַשׁ מַלְכָּם אֶת גָּד וְעַמּוֹ בְּעָרָיו יָשָׁב וְגוֹ' הֵילִילִי חֶשְׁבּוֹן כִּי שׁוּדְּדָה וְגוֹ' הֲרֵי מַשְׁמַע שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיוּ יוֹשְׁבִים בִּמְקוֹמָם וּבְאוֹתָהּ פָּרָשָׁה כְּתִיב וְאַחַר כֵּן אָשִׁיב אֶת שְׁבוּת בְּנֵי עַמּוֹן א"כ לֹא בִּלְבְּלָם סַנְחֵרִיב וְאִם בִּלְבְּלָם חָזְרוּ קֹדֶם שֶׁהֶחֱרִיבָם נְבוּכַדְנֶצַּר וְכֵן מַשְׁמַע נָמֵי בְּחֵלֶק שֶׁבִּמְקוֹמָם הָיוּ בִּימֵי נְבוּכַדְנֶצַּר דְּאָמַר הָתָם (סַנְהֶדְרִין דַּף צו:) עַמּוֹן וּמוֹאָב שְׁכֵנֵי בִּישֵׁי דְּיִשְׂרָאֵל הָווּ שָׁלְחוּ לִנְבוּכַדְנֶצַּר תָּא עֲלַיְהוּ וְנִרְאֶה לר"י דְּגַבֵּי יְהוּדָה גֵּר עַמּוֹנִי אַחֻרְבָּן דִּנְבוּכַדְנֶצַּר סָמִיךְ דִּנְבוּכַדְנֶצַּר נָמֵי בִּלְבֵּל אע"ג דְּאֵין מַזְכִּיר בְּסוֹטָה (דַּף מו: וְשָׁם) אֶלָּא סַנְחֵרִיב דְּקָאָמַר עָלָה סַנְחֵרִיב וְלֹא בִּלְבְּלָהּ נְבוּכַדְנֶצַּר וְלֹא הֶחֱרִיבָהּ הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּסַנְחֵרִיב לֹא הָיָה מַחֲרִיב אֶלָּא מַעֲבִיר אוֹתָם לֶעָרִים הָגְלַת שְׁלוֹמִים וּלְכָךְ לֹא הִזְכִּיר בּוֹ חֻרְבָּן אֲבָל נְבוּכַדְנֶצַּר בִּלְבֵּל וְהֶחֱרִיב וְאֵינוֹ תּוֹלֶה הַבִּלְבּוּל בְּסַנְחֵרִיב בִּבְרָכוֹת וּבְמַסֶּכֶת יָדַיִם אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִתְחִיל הַבִּלְבּוּל וּמִשּׁוּם דְּבִלְבֵּל כָּל הָעוֹלָם כְּתִיב סְתָם (יְשַׁעְיָהוּ י':י"ג) וְאָסִיר גְּבוּלוֹת עַמִּים דְּמַשְׁמַע בְּכָל הָאֻמּוֹת וְעִקַּר מִלְּתָא אַנְּבוּכַדְנֶצַּר סָמִיךְ וא"ת הָא דְּאָמַר בִּמְגִלָּה (דַּף יב:) דְּאָמְרוּ לוֹ סַנְהֶדְרִין לַאֲחַשְׁוֵרוֹשׁ זִיל לְגַבֵּי עַמּוֹן וּמוֹאָב דְּיָתְבִי אַדּוּכְתַּיְהוּ דִּכְתִיב שַׁאֲנַן מוֹאָב וְגוֹ' וַהֲלֹא כְּבָר הֶחֱרִיבָן נְבוּכַדְנֶצַּר שֶׁהָיָה הַרְבֵּה קֹדֶם אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וי"ל בְּמִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא דְּאוֹקְמוּהוּ כִּי לֹא מוֹאָבִים הָיוּ אוֹתָם שֶׁנִּתְיַשְּׁבוּ שָׁם אֶלָּא שְׁאָר אֻמּוֹת וְשֶׁמָּא גַּם מִמּוֹאָב הָיוּ מְעֹרָב בָּהֶם וְהָיוּ קוֹרִין לָהֶם מוֹאָבִים כְּמוֹ בִּימֵי חֲכָמִים שֶׁהָיוּ קוֹרִין לִיהוּדָה גֵּר עַמּוֹנִי וְעוֹד שֶׁלֹּא הָיָה הַדָּבָר בָּרוּר אִם שָׁבוּ וְאִם לֹא שָׁבוּ וְאַף עַל פִּי שֶׁהִגְלָם נְבוּכַדְנֶצַּר מ"מ לְפִי שֶׁלֹּא גָּלוּ בִּימֵי סַנְחֵרִיב כִּשְׁאָר אֻמּוֹת אָמְרוּ לַאֲחַשְׁוֵרוֹשׁ שֶׁעָמַד טַעְמָם בָּם: שְׁלֹמֹה לָא נְסֵב מִדֵּי דְּבָהֶם דָּבַק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה כְּתִיב שֶׁלֹּא הָיָה אֶלָּא דֶּרֶךְ אַהֲבָה וְלֹא דֶּרֶךְ חַתְנוּת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יח, סמג לאוין קיד, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ב:

ב מיי׳ פי״ב מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ג:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ מלכים ומלחמות הל׳ ג:

מסורת הש״ס

א סוטה ט.

ב לקמן עח.; תוספתא קידושין

ג במדבר רבה; שיר השירים רבה

ד ברכות נח.

ה ויקרא רבה

תורה אור השלם

לֹא־תְתַעֵב אֲדֹמִי כִּי אָחִיךָ הוּא לֹא־תְתַעֵב מִצְרִי כִּי־גֵר הָיִיתָ וגו׳ [דברים כג, ח-ט]

בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה [דברים כג, ט]

מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר־יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־תָבֹאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא־יָבֹאוּ וגו׳ [מלכים א יא, ב]

וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיִּקַּח אֶת־בַּת־פַּרְעֹה וַיְבִיאֶהָ אֶל־עִיר וגו׳ [מלכים א ג, א]

וְכִרְאוֹת שָׁאוּל אֶת־דָּוִד יֹצֵא לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי אָמַר אֶל־אַבְנֵר שַׂר וגו׳ [שמואל א יז, נה]

וַיָּבֹא דָוִד אֶל־שָׁאוּל וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֶּאֱהָבֵהוּ מְאֹד וַיְהִי־לוֹ נֹשֵׂא וגו׳ [שמואל א טז, כא]

וְדָוִד בֶּן־אִישׁ אֶפְרָתִי הַזֶּה מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ יִשַׁי וגו׳ [שמואל א יז, יב]

וַיַּלְבֵּשׁ שָׁאוּל אֶת־דָּוִד מַדָּיו וְנָתַן קוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבֵּשׁ וגו׳ [שמואל א יז, לח]

וְלוֹ־הָיָה בֵן וּשְׁמוֹ שָׁאוּל בָּחוּר וָטוֹב וְאֵין אִישׁ מִבְּנֵי וגו׳ [שמואל א ט, ב]

לֹא־יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא וגו׳ [דברים כג, ד]

עַל־דְּבַר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וגו׳ [דברים כג, ה]

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאַל אַתָּה בֶּן־מִי־זֶה הָעָלֶם [שמואל א יז, נו]

(א)אַקְשֵׁי לְהוּ דּוֹאֵג כֹּל הָנֵי קוּשְׁיָיתָא, אִישְׁתִּיקוּ. בָּעֵי לְאַכְרוֹזֵי עֲלֵיהּ. מִיַּד "וַעֲמָשָׂא בֶּן אִישׁ וּשְׁמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרְאֵלִי אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַל בַּת נָחָשׁ", וּכְתִיב, "יֶתֶר הַיִּשְׁמְעֵאלִי", אָמַר רָבָא: מְלַמֵּד שֶׁחָגַר חַרְבּוֹ כְּיִשְׁמָעֵאל, וְאָמַר: כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ הֲלָכָה זוֹ — יִדָּקֵר בַּחֶרֶב. כָּךְ מְקוּבְּלַנִי מִבֵּית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי: "עַמּוֹנִי", וְלֹא עַמּוֹנִית. "מוֹאָבִי", וְלֹא מוֹאָבִית. [א](ב)וּמִי מְהֵימַן? וְהָאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמּוֹרֶה הֲלָכָה וּבָא, אִם קוֹדֶם מַעֲשֶׂה אֲמָרָהּ — שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאִם לָאו — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ! שָׁאנֵי הָכָא, דְּהָא שְׁמוּאֵל וּבֵית דִּינוֹ קַיָּים. מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא! הָכָא תַּרְגִּימוּ: "כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה". בְּמַעַרְבָא אָמְרִי, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יִצְחָק, אָמַר קְרָא: "וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וְגוֹ'". כְּתַנָּאֵי: "עַמּוֹנִי", וְלֹא עַמּוֹנִית, "מוֹאָבִי", וְלֹא מוֹאָבִית, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם" — דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְקַדֵּם וְכוּ'. דָּרֵשׁ רָבָא, מַאי דִּכְתִיב: "פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי" — אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שְׁנֵי מוֹסֵרוֹת שֶׁהָיוּ עָלַי, פִּתַּחְתָּם: רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית. דָּרֵשׁ רָבָא: מַאי דִּכְתִיב "רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה ה' אֱלֹהַי נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ". "אֵלַי" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "אֵלֵינוּ" — מְלַמֵּד שֶׁהָיָה רְחַבְעָם יוֹשֵׁב בְּחֵיקוֹ שֶׁל דָּוִד, אָמַר לוֹ: עָלַי וְעָלֶיךָ נֶאֶמְרוּ שְׁתֵּי מִקְרָאוֹת הַלָּלוּ. דָּרֵשׁ רָבָא, מַאי דִּכְתִיב: "אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִילַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי", אָמַר דָּוִד: אֲנִי אָמַרְתִּי "עַתָּה בָּאתִי", וְלֹא יָדַעְתִּי שֶׁ"בִּמְגִילַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי". הָתָם כְּתִיב: "הַנִּמְצָאוֹת", הָכָא כְּתִיב: "מָצָאתִי דָּוִד עַבְדִּי בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי מְשַׁחְתִּיו". (ג)אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּת גֵּר עַמּוֹנִי כְּשֵׁרָה לַכְּהוּנָּה. אֲמַר לֵיהּ רָבָא בַּר עוּלָּא לְעוּלָּא: כְּמַאן? אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה, הָא אָמַר: בַּת גֵּר זָכָר — כְּבַת חָלָל זָכָר! וְאִי כְּרַבִּי יוֹסֵי, פְּשִׁיטָא, הָא אָמַר: אַף גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת — בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לַכְּהוּנָּה. וְכִי תֵּימָא, בְּהָנָךְ דִּרְאוּיִן לָבֹא בַּקָּהָל, אֲבָל הַאי דְּאֵין רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל — לָא, מְנָא לֵיהּ? דְּיָלֵיף מִכֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה. מָה לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה — שֶׁכֵּן בִּיאָתוֹ בַּעֲבֵירָה. חָלָל יוֹכִיחַ! מָה לְחָלָל שֶׁכֵּן יְצִירָתוֹ בַּעֲבֵירָה — (ד)כֹּהֵן גָּדוֹל יוֹכִיחַ. וְחָזַר הַדִּין: לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, וְלֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן: שֶׁאֵינוֹ בְּרוֹב קָהָל, וּבִתּוֹ פְּסוּלָה. אַף כָּאן, שֶׁאֵינוֹ בְּרוֹב קָהָל — וּבִתּוֹ פְּסוּלָה. מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד עֲבֵירָה! [ב]דִּלְמָא וַדַּאי בְּעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל קָאָמְרַתְּ, אַף עַל גַּב דְּבִיאָתוֹ בַּעֲבֵירָה — בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה! אֲמַר לֵיהּ: אִין. [ג]דְּכִי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בַּת גֵּר עַמּוֹנִי, וּבַת מִצְרִי שֵׁנִי, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כְּשֵׁרָה, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: פְּסוּלָה. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר פְּסוּלָה — דְּיָלֵיף לַהּ מִכֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר כְּשֵׁרָה —

דְּתָנֵי

אִם קֹדֶם מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאת הוֹרָאָה לְיָדוֹ אֲמָרָהּ וּשְׁנָאָהּ לְתַלְמִידָיו בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּשֵׁם רַבּוֹ שׁוֹמְעִין לוֹ בִּשְׁעַת הוֹרָאָה וְאִם לָאו אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ שֶׁמָּא מֵחֲמַת מַעֲשֶׂה הַבָּא לְיָדוֹ אֲמָרָהּ: **דְּהָא שְׁמוּאֵל** וּבֵית דִּינוֹ קַיָּם וּמִלְּתָא דַּעֲבִידָא לְגַלּוּיֵי הוּא וְלֹא מְשַׁקֵּר בָּהּ: **הִנֵּה בָאֹהֶל** דְּאֵין דֶּרֶךְ אִשָּׁה לָצֵאת מִבֵּיתָהּ: **כְּתַנָּאֵי** דְּאִיכָּא דְּנָפְקָא לֵיהּ מֵעַמּוֹנִי וְאִיכָּא דְּנָפְקָא לֵיהּ מֵעַל דְּבַר: **מוֹסֵרוֹת** הֵן רְצוּעוֹת שֶׁקּוֹשְׁרִין בָּהֶן הָעֹל: **פִּתַּחְתָּ** שֶׁהִתַּרְתָּ אֶת הַנְּקֵבוֹת: **נַעֲמָה** אִמּוֹ שֶׁל רְחַבְעָם וּמִמֶּנָּה יָצְאוּ מַלְכֵי בֵּית דָּוִד: **נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ** עָלַי וְעַל רְחַבְעָם בֶּן בְּנִי חָשַׁבְתָּ לְטוֹבָה כְּשֶׁהִתַּרְתָּ אֶת הַנְּקֵבוֹת: **אֲנִי אָמַרְתִּי** בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְשַׁחְתִּי עַתָּה בָּאתִי לִגְדֻלָּה וּמִקָּרוֹב פָּסְקוּ לִי גְּדֻלָּה זוֹ וְלֹא יָדַעְתִּי שֶׁמִּימֵי אַבְרָהָם נִכְתְּבָה עָלַי בִּמְגִלַּת סֵפֶר: **בַּת גֵּר עַמּוֹנִי** קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ עַמּוֹנִי שֶׁנִּתְגַּיְּרָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ וְהוֹרָתָהּ וְלֵדָתָהּ בִּקְדֻשָּׁה: **בַּת חָלָל** פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין וּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְר' יוֹסֵי בְּפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין: **מְנָא לֵהּ** מְנָא תֵּיתֵי לָן הַאי דְּמִשּׁוּם דְּאֵין רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל בִּתּוֹ פְּסוּלָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר גֵּרִים הוֹאִיל וּנְקֵבוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת: **מִכֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה** דְּהוֹאִיל וְאֵינוֹ רָאוּי בָּהּ בִּתּוֹ חֲלָלָה וּפְסוּלָה לִכְהֻנָּה: **מַה לכ"ג** שֶׁכֵּן בִּיאָתוֹ בַּעֲבֵרָה תֹּאמַר בְּעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא עַמּוֹנִית שֶׁאֵין בִּיאָתוֹ בַּעֲבֵרָה: **חָלָל זָכָר יוֹכִיחַ** שֶׁמֻּתָּר בְּבַת יִשְׂרָאֵל וְאֵין בִּיאָתוֹ בָּהּ בַּעֲבֵרָה וּבִתּוֹ פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה: **מָה לְחָלָל** שֶׁכֵּן יְצִירָתוֹ בַּעֲבֵרָה שֶׁבִּיאַת אָבִיו וְאִמּוֹ בַּעֲבֵרָה תֹּאמַר בְּעַמּוֹנִי שֶׁאֵין יְצִירָתוֹ בַּעֲבֵרָה: **כ"ג יוֹכִיחַ** שֶׁאֵין יְצִירָתוֹ בַּעֲבֵרָה וּבִתּוֹ מֵאַלְמָנָה פְּסוּלָה: **הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן** שֶׁאֵינָן בְּרֹב קָהָל אֵינָן כִּשְׁאָר רֹב יִשְׂרָאֵל שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בְּכֻלָּן צַד פָּגוּם כֹּהֵן גָּדוֹל בִּיאָתוֹ בַּעֲבֵרָה חָלָל יְצִירָתוֹ בַּעֲבֵרָה עַמּוֹנִי אֵינוֹ רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל: **צַד עֲבֵרָה** בַּת כֹּהֵן גָּדוֹל יְצִירָתָהּ בַּעֲבֵרָה בַּת חָלָל יְצִירַת אָבִיהָ בַּעֲבֵרָה תֹּאמַר בְּעַמּוֹנִית שֶׁאֵין עֲבֵרָה לֹא בִּיצִירָתָהּ וְלֹא בִּיצִירַת אָבִיהָ וּפְשִׁיטָא שֶׁכְּשֵׁרָה: **אֲמַר לֵיהּ אִין.** וּלְקַמָּן יָלֵיף מֵעַמָּיו: **בַּת גֵּר עַמּוֹנִי וּמִצְרִי שֵׁנִי** שֶׁנָּשְׂאוּ בַּת יִשְׂרָאֵל וּבִיאָתָן בַּעֲבֵרָה:

אִם קֹדֶם מַעֲשֶׂה אֲמָרָהּ שׁוֹמְעִין לוֹ אר"ת דְּהַיְנוּ דַּוְקָא הֵיכָא דְּהוּא עַצְמוֹ נוֹגֵעַ בַּדָּבָר כְּגוֹן יִתְרָא שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְאוֹתָהּ הוֹרָאָה שֶׁהֲרֵי בַּת יִשַׁי נָשָׂא כְּדִכְתִיב אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַיִל בַּת נָחָשׁ וְאָמְרִינַן בפ"ק דְּבָבָא בָּתְרָא (דַּף יז. וְשָׁם) בַּת מִי שֶׁמֵּת בְּעֶטְיוֹ שֶׁל נָחָשׁ וְכֵן בְּפֶרֶק נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צח. וְשָׁם) גַּבֵּי גֵּר שֶׁהֵעִיד עַל אִשְׁתּוֹ וְשִׁבְעָה בָּנָיו וּבְפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף ע:) גַּבֵּי עֻבְדָּא דְּרַב יְהוּדָה בְּכָל דִּכְתָא דְּמַיְתִי לָהּ הָיוּ הֵן צְרִיכִין לְאוֹתָהּ הוֹרָאָה אֲבָל אִם אֵין צְרִיכִין לְאוֹתָהּ הוֹרָאָה שׁוֹמְעִין לוֹ אע"פ שֶׁלֹּא אֲמָרָהּ עַד שְׁעַת מַעֲשֶׂה: **כְּתַנָּאֵי** עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית וא"ת לְר' יְהוּדָה תִּקְשֵׁי לֵיהּ מִצְרִי וְלֹא מִצְרִית וְאָמַר ר"י דְּגַבֵּי עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי הָיָה לוֹ לְקַצֵּר וְלִכְתֹּב עַמּוֹן וּמוֹאָב הִלְכָּךְ מִדִּכְתִיב עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי אִית לָן לְמִדְרַשׁ דִּלְמַעֵט עַמּוֹנִית וּמוֹאָבִית קָאָתֵי אֲבָל מִצְרִי אִם הָיָה כּוֹתֵב מִצְרַיִם הָיָה מַאֲרִיךְ יוֹתֵר וְהָא דִּכְתִיב אֲדוֹמִי וְלָא כְּתִיב אֱדוֹם אַגַּב מִצְרִי כְּתִיב אֲדוֹמִי: **הָכָא** כְּתִיב מָצָאתִי דָּוִד אע"פ שֶׁדָּוִד עַצְמוֹ אֲמָרָהּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲמָרוֹ: **מִכֹּהֵן** גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה מָה לכ"ג כו' תֵּמַהּ דְּמַיְתֵי לְרַבִּי יוֹסֵי הַאי דִּינָא דכ"ג בְּאַלְמָנָה וְחָלָל דַּאֲפִילּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה לֵית לֵהּ הַאי דִּינָא מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ כִּדְפָרֵיךְ הָכָא מַה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד עֲבֵרָה כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף עח. וְשָׁם) וַהֲוָה לֵיהּ לְאֵתוּיֵי דִּינָא דְּדָאֵן מִנֵּהּ ר' יְהוּדָה דְּבַת גֵּר זָכָר כְּבַת חָלָל זָכָר מֵחָלָל וּמִצְרִי רִאשׁוֹן כִּדְאָמַר הָתָם וּמִיהוּ לְעִנְיַן שְׁאָר בְּנוֹת גֵּרִים אִכָּא לְמֵימַר לֵית לֵהּ לְרַבִּי יוֹסֵי דִּינָא דְּר' יְהוּדָה דְּלָא חָשִׁיב לֵיהּ צַד הַשָּׁוֶה שֶׁאֵינוֹ בְּרוֹב קָהָל כֵּיוָן דְּגֵר רָאוּי לַקָּהָל וְכֵן פֵּרֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס הָתָם אַרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב דִּפְלִיג אַרַבִּי יְהוּדָה אֲבָל הָכָא גֵּר עַמּוֹנִי דַּחֲשִׁיב הוּא צַד הַשָּׁוֶה כִּדְאָמַר הָכָא כֵּיוָן דְּאֵין רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל קָשֶׁה אַמַּאי לֹא נָדוֹן לְר' יוֹסֵי מֵחָלָל וּמִצְרִי רִאשׁוֹן שֶׁתִּפָּסֵל בַּת עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא עַמּוֹנִית לְכֹהֵן אע"ג שֶׁרְאוּיָה לָבֹא בַּקָּהָל וְי"ל דְּקָסָבַר ר' יוֹסֵי כֵּיוָן דְּבַת מִצְרִי רִאשׁוֹן אֵינָהּ רְאוּיָה לָבֹא בַּקָּהָל אֵין לַעֲשׂוֹת צַד הַשָּׁוֶה מִפְּסוּל כְּהֻנָּה וּפְסוּל קָהָל לִלְמֹד מֵהָא בְּעָלְמָא לִפְסוּל כְּהֻנָּה וְאֵין לְהַקְשׁוֹת דְּנֵילַף שֶׁפּוֹסֵל גֵּר בְּבִיאָתוֹ מֵחָלָל וּמִצְרִי רִאשׁוֹן דְּהַשְׁתָּא יֵשׁ לַעֲשׂוֹת צַד הַשָּׁוֶה כֵּיוָן שֶׁאֵין אָנוּ בָּאִין לַעֲשׂוֹת צַד הַשָּׁוֶה מִמֶּנָּה מִמַּה שֶׁבְּנוֹתֵיהֶן פְּסוּלִין זוֹ לַקָּהָל וְזוֹ לִכְהֻנָּה אֶלָּא מִמַּה שֶׁאֵינוֹ בְּרוֹב קָהָל דְּגֵר חָשׁוּב בְּרוֹב קָהָל לְרַבָּנָן כִּדְפָרֵשִׁית וְעוֹד דְּמָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן זַרְעָם פָּסוּל תֹּאמַר בְּגֵר שֶׁבִּתּוֹ כְּשֵׁרָה אֲבָל קָשֶׁה דִּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וִיבָמָה לַשּׁוּק נֵילַף שֶׁיִּפָּסְלוּ בְּבִיאָתָן מֵחָלָל וּמִצְרִי רִאשׁוֹן וצ"ל כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בספ"ק (דַּף טו: וְשָׁם ד"ה מַה) דִּלְרַבָּנָן לָא יָלְפִינַן מֵאִסּוּר כְּהֻנָּה לַעֲשׂוֹתָהּ חֲלָלָה דְּאֵין חֲלָלָה אֶלָּא מֵאִסּוּרֵי כְּהֻנָּה וַאֲפִילּוּ בְּהַצַּד הַשָּׁוֶה מֵעָלְמָא וּמִפְּסוּל כְּהֻנָּה וְרַבִּי יְהוּדָה וַדַּאי יָלֵיף בַּמֶּה הַצַּד אֲפִילּוּ לִפְסֹל בְּבִיאָתוֹ כִּדְאָמַר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף עח.): **רַבִּי** יוֹחָנָן אָמַר כְּשֵׁרָה תֵּמַהּ לְר"י הֵיכִי יָלְפִינַן לְעֵיל בְּהַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מה.) מק"ו דְּאַלְמָנָה דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד פָּגוּם הָא אִכָּא לְמֵימַר לְרַבִּי יוֹחָנָן בַּת גֵּר עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל יוֹכִיחַ שֶׁאִסּוּרוֹ שָׁוֶה בְּכָל וּבִתּוֹ כְּשֵׁרָה וּלְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּקָאָמַר בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף סט.) דְּגֵר עַמּוֹנִי אֵינוֹ פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ אָתֵי שַׁפִּיר אֲבָל לת"ק וְרַבִּי יוֹסֵי קַשְׁיָא וּמִיהוּ מִמִּצְרִי שֵׁנִי אֵין לְהַקְשׁוֹת תּוֹכִיחַ דְּמָה לְמִצְרִי שֶׁכֵּן עֲשֵׂה: **רֵישׁ** לָקִישׁ אָמַר פְּסוּלָה הִקְשָׁה הָר' מֹשֶׁה כֹּהֵן דִּלְעֵיל (שָׁם) מַשְׁמַע דִּלְכֻלֵּי עָלְמָא בַּת עַמּוֹן וּמִצְרִי שֵׁנִי כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה דְּאָמַר מַאי אִכָּא בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְר' יוֹסֵי א"ר יוֹחָנָן מִצְרִי שֵׁנִי אִכָּא בֵּינַיְהוּ כו' לְאַפּוֹקֵי מִצְרִי שֵׁנִי דְּאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל כְּמוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה וְגַבֵּי גֵּר עַמּוֹנִי קָאָמַר דְּאֵין כָּל זַרְעוֹ פָּסוּל אַלְמָא בִּתּוֹ כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה וְאָמַר ר"י דְּסַגְיָא דְּהָתָם ר' יוֹחָנָן קָאָמַר לֵיהּ דְּאָמַר הָכָא כְּשֵׁרָה אֲבָל רֵישׁ לָקִישׁ דְּפוֹסֵל הָכָא יֹאמַר דְּתַנָּא קַמָּא דְּפָסִיל הָתָם הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּזַרְעוֹ פָּסוּל וְלֹא יְפָרֵשׁ מִלְּתֵהּ דת"ק כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ ר' יוֹחָנָן מַה כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁבִּיאָתוֹ בַּעֲבֵרָה כו' דְּא"כ הֲוָה מַשְׁמַע דְּמוֹדֶה לְר' יוֹסֵי דְּמִצְרִי שֵׁנִי אֵין זַרְעוֹ פָּסוּל אֶלָּא לְתַנָּא קַמָּא נָמֵי הֲוָה נְקַט בְּמִלְּתֵהּ מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל כו' דִּסְבִירָא לֵהּ דְּבַת גֵּר עַמּוֹנִי וּמִצְרִי שֵׁנִי זַרְעוֹ פָּסוּל וְר' יוֹסֵי דְּקָאָמַר כֹּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל כו' וּמְמַעֵט מִצְרִי שֵׁנִי אַלִּיבָּא דְּנַפְשֵׁהּ נָקֵט הַאי לִשָּׁנָא:

מסורת הש"ס

א בבא בתרא יז.

ב לקמן צח.; בכורות לח:; קידושין ע:

ג קידושין עח.

ד זבחים יב:; זבחים ה.; זבחים יא.; זבחים טז.; קידושין ה:; ברכות לה.; מכות ד:; שבת כח.; בבא קמא פח.; בבא מציעא פז:; קידושין כא.; בבא מציעא סא.; עבודה זרה מו.; קידושין עח.

תורה אור השלם

וְאֶת־עֲמָשָׂא שָׂם אַבְשָׁלֹם תַּחַת יוֹאָב עַל־הַצָּבָא וַעֲמָשָׂא בֶן־אִישׁ וּשְׁמוֹ וגו' [שמואל ב יז, כה]

וַאֲבִיגַיִל יָלְדָה אֶת־עֲמָשָׂא וַאֲבִי עֲמָשָׂא יֶתֶר הַיִּשְׁמְעֵאלִי [דברי הימים א ב, יז]

כָּל־כְּבוּדָּה בַת־מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ [תהילים מה, יד]

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל [בראשית יח, ט]

עַל־דְּבַר אֲשֶׁר לֹא־קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וגו' [דברים כג, ה]

לֹא־יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְהוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא וגו' [דברים כג, ד]

אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי־עַבְדְּךָ בֶּן־אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי [תהילים קטז, טז]

רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהַי נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ אֵין וגו' [תהילים מ, ו]

אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה־בָאתִי בִּמְגִלַּת־סֵפֶר כָּתוּב עָלָי [תהילים מ, ח]

וּכְמוֹ הַשַּׁחַר עָלָה וַיָּאִיצוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח וגו' [בראשית יט, טו]

מָצָאתִי דָּוִד עַבְדִּי בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי מְשַׁחְתִּיו [תהילים פט, כא]

עין משפט
נר מצוה

א טוש"ע יו"ד סי' רמב סעי' לו:

ב מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' יג, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ו:

ג מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' יג, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ו:

דְּתָנֵי רַבִּי זַכַּאי קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: ״כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה״, לְהָבִיא גִּיּוֹרֶת מִכַּנָּהּ — שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה לִכְהוּנָּה. וַאֲמַר לֵיהּ: אֲנִי שׁוֹנֶה ״עַמָּיו״, ״מֵעַמָּיו״ — לְהָבִיא בְּתוּלָה הַבָּאָה מִשְּׁנֵי עֲמָמִין, וְאַתְּ אָמְרַתְּ גִּיּוֹרֶת מִכַּנָּהּ וְתוּ לָא? מַאי ״שְׁנֵי עֲמָמִין״? אִילֵּימָא עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא עַמּוֹנִית, וּמַאי מִשְּׁנֵי עֲמָמִין, דִּזְכָרִים אֲסוּרִין וּנְקֵבוֹת מוּתָּרוֹת, הַיְינוּ גִּיּוֹרֶת מִכַּנָּהּ. אֶלָּא בְּעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אֲמַר לֵיהּ: אֲנִי שׁוֹנֶה ״עַמָּיו״ ״מֵעַמָּיו״ — לְהָבִיא בְּתוּלָה הַבָּאָה מִשְּׁנֵי עֲמָמִין, וּמֵעַם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי עֲמָמִין, וְאַתְּ אָמְרַתְּ גִּיּוֹרֶת מִכַּנָּהּ וְתוּ לָא? וּלְהָךְ לִישָּׁנָא, בַּת מִצְרִי שֵׁנִי, דִּכְשֵׁרָה לִכְהוּנָּה מְנָא לֵיהּ? וְכִי תֵּימָא דְּיָלֵיף מֵעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל: מָה לְעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכֵּן נְקֵבוֹת מוּתָּרוֹת. (א)מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית שְׁנִיָּה יוֹכִיחַ! מָה לְמִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית שְׁנִיָּה, שֶׁכֵּן אֵין בִּיאָתוֹ בַּעֲבֵירָה. עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל יוֹכִיחַ. וְחָזַר הַדִּין וְכוּ׳. אָמַר רַב יוֹסֵף: הַיְינוּ דִּשְׁמַעְנָא לֵיהּ לְרַב יְהוּדָה דְּאָמַר ״עַמָּיו״ ״מֵעַמָּיו״, וְלָא יָדַעְנָא מַאי קָאָמַר. כִּי אֲתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, אָמַר: הָכִי תְּנָא קַמֵּיהּ: אִשָּׁה עַמּוֹנִית — כְּשֵׁרָה, בְּנָהּ מֵעַמּוֹנִי — פָּסוּל, וּבִתָּהּ מֵעַמּוֹנִי — כְּשֵׁרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים: בְּעַמּוֹנִי וְעַמּוֹנִית שֶׁנִּתְגַּיְּירוּ, אֲבָל בִּתָּהּ מֵעַמּוֹנִי — פְּסוּלָה. אֲמַר לֵיהּ: פּוּק תְּנִי לְבָרָא. מַאי דַּאֲמַרְתְּ אִשָּׁה עַמּוֹנִית כְּשֵׁרָה — ״עַמּוֹנִי״ וְלֹא עַמּוֹנִית. בְּנָהּ מֵעַמּוֹנִי פָּסוּל — דְּהָא עַמּוֹנִי הוּא. וּבִתָּהּ מֵעַמּוֹנִי כְּשֵׁרָה, לְמַאי? אִילֵּימָא לָבֹא בַּקָּהָל — הַשְׁתָּא אִמָּהּ כְּשֵׁרָה, הִיא מִיבַּעְיָא? אֶלָּא לִכְהוּנָּה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים: בְּעַמּוֹנִי וְעַמּוֹנִית שֶׁנִּתְגַּיְּירוּ, אֲבָל בִּתָּהּ מֵעַמּוֹנִי פְּסוּלָה. מַאי בִּתָּהּ מֵעַמּוֹנִי? אִילֵּימָא עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא עַמּוֹנִית — הַיְינוּ גִּיּוֹרֶת מִכַּנָּהּ! אֶלָּא עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, אֲמַר לֵיהּ: פּוּק תְּנִי לְבָרָא. מִצְרִי וַאֲדוֹמִי אֵינָן אֲסוּרִין וְכוּ׳. מַאי תְּשׁוּבָה? (ב)אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר: עֲרָיוֹת יוֹכִיחוּ, שֶׁלֹּא אָסַר בָּהֶן אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת! מָה לַעֲרָיוֹת, שֶׁכֵּן כָּרֵת! מַמְזֵר יוֹכִיחַ. מָה לְמַמְזֵר, שֶׁכֵּן אֵינוֹ רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל לְעוֹלָם. עֲרָיוֹת יוֹכִיחוּ, וְחָזַר הַדִּין. לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, וְלֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁאֲסוּרִין, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת. אַף אֲנִי אָבִיא מִצְרִי וּמִצְרִית שֶׁיִּהְיוּ אֲסוּרִין, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת. מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן, שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד כָּרֵת. וְרַבָּנַן, מֵחָלָל דְּחַיָּיבֵי עֲשֵׂה, וּכְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. וּמַאי ״לָא כִּי״? הָכִי קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי, לָא סְבִירָא לִי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. לְדִידְכוּ, דִּסְבִירָא לְכוּ כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב — הֲלָכָה אֲנִי אוֹמֵר. תַּנְיָא, אָמַר לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן: הֲלָכָה אֲנִי אוֹמֵר, וְעוֹד: מִקְרָא מְסַיְּיעֵנִי, ״בָּנִים״ — וְלֹא בָּנוֹת. תָּנוּ רַבָּנַן: ״בָּנִים״ וְלֹא בָּנוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ״בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי״, הַכָּתוּב תְּלָאָן בְּלֵידָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אִי לָאו דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הַכָּתוּב תְּלָאָן בְּלֵידָה — לֹא מָצָא יָדָיו וְרַגְלָיו בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. כֵּיוָן דְּאָמַר מָר: קְהַל גֵּרִים אִיקְּרִי קָהָל,

מִצְרִי

דְּתָנֵי רַבִּי זַכַּאי כו׳ כְּלוֹמַר מֵהַאי כְּלָלָא שָׁמְעִינַן לֵהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּמַכְשִׁיר: גִּיּוֹרֶת מִכַּנָּהּ מִמְּכוֹנָהּ כְּלוֹמַר שֶׁאָבִיהָ וְאִמָּהּ מֵעַם אֶחָד וְנוֹלְדָה בִּקְדֻשָּׁה לְאַפּוֹקֵי גֵּר עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל דְּלָאו מִכַּנָּהּ הִיא הוֹאִיל וּבִיאָתָהּ בַּעֲבֵרָה בִּתּוֹ פְּסוּלָה: עַמָּיו מֵעַמָּיו מִדְּמָצֵי לְמִכְתַּב בְּתוּלַת עַמָּיו יִקָּח וּכְתִיב מֵעַמָּיו אַפֵּי׳ מִמִּקְצָת עַמָּיו וְעַם אַחֵר לְהָבִיא בְּתוּלָה הַבָּאָה מִשְּׁנֵי עֲמָמִין וּמֵהָכָא שָׁמְעִינַן לֵהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּמַכְשִׁיר: מַאי שְׁנֵי עֲמָמִין דְּקָאָמַר אִלֵּימָא כו׳: אִיכָּא דְּאָמְרִי הָכִי קָאָמַר לֵיהּ בְּהֶדְיָא לְהָבִיא בְּתוּלָה הַבָּאָה מִשְּׁנֵי עֲמָמִין מִיִּשְׂרְאֵלִית וְגֵר וְאוֹתוֹ גֵּר הָוֵי מֵעַם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי עֲמָמִין דְּהַיְנוּ עַמּוֹנִי: וּלְהַאי לִשָּׁנָא דְּקָתָנֵי בְּהֶדְיָא דְּלָא מְרַבֵּי אֶלָּא בַּת עַמּוֹנִי דְּקָתָנֵי מֵעַם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי עֲמָמִין: בַּת מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וּבִיאָתוֹ בַּעֲבֵרָה מְנָא לֵהּ לְר׳ יוֹחָנָן דִּכְשֵׁרָה: מַה לְעַמּוֹנִי שֶׁכֵּן נְקֵבוֹת עַמּוֹנִיּוֹת מֻתָּרוֹת מִיָּד תֹּאמַר בְּמִצְרִי שֵׁנִי שֶׁהֶחְמִיר בָּהֶם הַכָּתוּב לַעֲשׂוֹת נְקֵבוֹת כִּזְכָרִים עַד שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת: מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית שְׁנִיָּה יוֹכִיחַ שֶׁבִּתּוֹ כְּשֵׁרָה שֶׁהֲרֵי שְׁלִישִׁית הִיא ואע״פ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן צַד חָמוּר כִּדְקָאָמַר וַאֲפִלּוּ הָכֵי שָׁרְיָא אַף אֲנִי אָבִיא אֶת זוֹ הוֹאִיל וַהֲרֵי הִיא שְׁלִישִׁית כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה: וְחָזַר הַדִּין הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁאֵינוֹ בְּרֹב קָהָל וּבִתּוֹ כְּשֵׁרָה: וְלָא יָדַעְנָא מַאי קָאָמַר מֶה הֲוָה דְּרֵישׁ בָּהּ אֲבָל הַשְׁתָּא יָדַעְנָא דְּלְאַכְשׁוּרֵי בַּת עַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל קָאָתֵי: הָכִי תְּנָא קַמֵּהּ רַבִּי זַכַּאי קַמֵּהּ דְּר׳ יוֹחָנָן: אִשָּׁה עַמּוֹנִית כו׳ מְפָרֵשׁ לָהּ לְקַמֵּהּ: אֲמַר לֵיהּ פּוּק תְּנִי לְבָרָא דְּמַאי דְּקָאָמַר אִשָּׁה עַמּוֹנִית כְּשֵׁרָה לַקָּהָל שַׁפִּיר קָאָמַר דְּעַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית וּבְנָהּ מֵעַמּוֹנִי פָּסוּל לַקָּהָל דְּהָא עַמּוֹנִי הוּא: בִּתָּהּ מֵעַמּוֹנִי כְּשֵׁרָה לְמַאן אִלֵּימָא לַקָּהָל הַשְׁתָּא אִמָּהּ שֶׁלֹּא נוֹלְדָה בִּקְדֻשָּׁה אֲמַרְתְּ כְּשֵׁרָה בִּתָּהּ שֶׁנּוֹלְדָה בִּקְדֻשָּׁה מִבַּעְיָא אֶלָּא לִכְהֻנָּה. וַהֲדַר תָּנֵי בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּעַמּוֹנִי וְעַמּוֹנִית שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ וְיָלְדָה לוֹ בַּת דְּאֵין יְצִירָתָהּ בַּעֲבֵרָה וְהִיא גִּיּוֹרֶת מְכֻנֶּה אֲבָל בִּתָּהּ מֵעַמּוֹנִי פְּסוּלָה וּמַאי הִיא אִלֵּימָא בִּתָּהּ שֶׁל עַמּוֹנִית מֵעַמּוֹנִי הַיְנוּ גִּיּוֹרֶת מִכַּנָּהּ וְהָא אַכְשַׁרְתְּ לָהּ דְּהָא תָּנֵי רֵישָׁא בִּתָּהּ מֵעַמּוֹנִי כְּשֵׁרָה אֶלָּא וַדַּאי סֵיפָא דְּקָא פְּסֹלֶת בְּעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם דְּבִיאָתוֹ בַּעֲבֵרָה: פּוּק תְּנִי לְבָרָא דְּהָא נָמֵי כְּשֵׁרָה שֶׁהֲרֵי אֲנִי שׁוֹנֶה עַמָּיו מֵעַמָּיו: עֲרָיוֹת יוֹכִיחוּ שֶׁלֹּא אָסַר בָּהֶן אֶלָּא שְׁלֹשָׁה דּוֹרוֹת בַּת בִּתּוֹ אֲסוּרָה לוֹ וְהוּא בִּכְלַל (דְּהָוְיָא דּוֹר שְׁלִישִׁי) וְעָשָׂה בָּהֶן נְקֵבוֹת כִּזְכָרִים בַּת בִּתּוֹ כְּבַת בְּנוֹ: שֶׁכֵּן כָּרֵת תֹּאמַר בְּמִצְרִי וַאֲדוֹמִי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא עֲשֵׂה דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם וְלֹא רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה הִלְכָּךְ לֹא נַעֲשָׂה בּוֹ נְקֵבוֹת כִּזְכָרִים: מַמְזֵר יוֹכִיחַ שֶׁאֵין כָּרֵת בְּבִיאָתוֹ וְעָשָׂה בּוֹ בִּתּוֹ כִּבְנוֹ דְּאֶחָד מַמְזֶרֶת וְאֶחָד מַמְזֵר אָסוּר: עֲרָיוֹת יוֹכִיחוּ שֶׁכְּשֵׁרִים לְכָל יִשְׂרָאֵל חוּץ מִקְּרוֹבִים: צַד כָּרֵת שֶׁהֲרֵי מַמְזֵר אע״פ שֶׁאֵין כָּרֵת בְּבִיאָתוֹ מ״מ יֵשׁ כָּרֵת בִּיצִירָתוֹ שֶׁנּוֹלַד מֵאִשָּׁה שֶׁהִיא לְאָבִיו בְּכָרֵת: וְרַבָּנָן דְּאָמְרִי יֵשׁ תְּשׁוּבָה פָּרְכִין לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְחַלֵּל דְּחַיָּבֵי עֲשֵׂה כְּגוֹן כ״ג שֶׁנָּשָׂא אֲנוּסָה אוֹ מְפֻתָּה שֶׁהִיא עָלָיו בַּעֲשֵׂה בְּתוּלָה יִקַּח וְלֹא בְּעוּלָה וְאֵין כָּאן לָאו דְּזוֹנָה דְּלֵיכָּא לְמֶ״ד בִּיאַת פְּנוּיָה זְנוּת הִיא אֶלָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָתֵהּ כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (יְבָמוֹת דַּף סא:) וְקָאָמַר ר׳ אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הָתָם הַוָּלָד חָלָל. וְהָכִי פָּרְכִי לָהּ רַבָּנַן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן עֲרָיוֹת יוֹכִיחוּ מָה לַעֲרָיוֹת שֶׁכֵּן כָּרֵת חָלָל דְּחַיָּבֵי עֲשֵׂה יוֹכִיחַ שֶׁאֵין בּוֹ כָּרֵת וַאֲסוּרָה הַבַּת כְּבֵן מָה לְחָלָל שֶׁכֵּן יְצִירָתוֹ בַּעֲבֵרָה לְפִיכָךְ עָשָׂה נְקֵבוֹת כִּזְכָרִים עֲרָיוֹת יוֹכִיחוּ שֶׁאֵין יְצִירָתָם בַּעֲבֵרָה וְאָסַר בַּת בִּתּוֹ כְּבַת בְּנוֹ: מַאי לֹא כִּי דְּמַשְׁמַע דְּאֵין תְּשׁוּבַתְכֶם תְּשׁוּבָה: לָא סְבִירָא לִי דְּר׳ אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב דְּאֵין חָלָל מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה. וּמְחַלֵּל דְּחַיָּבֵי לָאוִין לָא מָצֵיתוּ לְמִפְרַךְ דְּאִכָּא לְמִפְרַךְ מָה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן לָאו תֹּאמַר בְּמִצְרִי וַאֲדוֹמִי שֶׁהֵן עֲשֵׂה וְאֵין חָמוּר: לְדִידְכוּ נָמֵי דִּסְבִירָא לְכוּ יֵשׁ חָלָל הֲלָכָה אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהַנְּקֵבוֹת מֻתָּרוֹת: אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ כָּל הַנּוֹלָדִים לָהֶם אֲפִלּוּ נְקֵבָה בְּמַשְׁמָע: לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא תְּלָאָן בְּלֵדָה תָּלָה הַבָּנִים בְּאֵם שֶׁיּוֹלֶדֶת אוֹתָם דְּאִם הִיא רִאשׁוֹנָה הַבֵּן שֵׁנִי וְאִי לָאו דִּנְקֵבוֹת אֲסוּרוֹת לְמַאי הִלְכְתָא תְּלָאָן בְּלֵדָה: אִי לָאו דְּאָמַר ר׳ יְהוּדָה הַכָּתוּב תְּלָאָן בְּלֵדָה וּנְקֵבוֹת נָמֵי אֲסוּרוֹת: לֹא מָצָא יָדָיו וְרַגְלָיו בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ כְּלוֹמַר לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד בִּדְבָרָיו: כֵּיוָן דְּאָמַר מָר קְהַל גֵּרִים אִקְּרִי קָהָל בְּמַס׳ קִדּוּשִׁין (דַּף עג.) אִי אִיתָא דִּנְקֵבוֹת שָׁרְיָן לְאַלְתַּר הָווּ לְהוּ קָהָל וַאֲסוּרוֹת מִצְרִית רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה לְמִצְרִי רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי בַּמֶּה יִטָּהֲרוּ וְיָבוֹאוּ לִידֵי דּוֹר שְׁלִישִׁי:

מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל מְנָא לֵהּ תֵּמַהּ מֵהֵיכִי תֵּיתֵי לָהּ דְּתִפָּסֵל אִלֵּימָא מֵחָלָל וְאַלְמָנָה מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן לָאו תֹּאמַר בְּמִצְרִי שֶׁכֵּן עֲשֵׂה וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּאָתֵי מֵחָלָל דְּחַיָּבֵי עֲשֵׂה כְּגוֹן בְּעוּלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל וכראב״י דְּאָמַר יֵשׁ חָלָל מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה: **שֶׁכֵּן** יֵשׁ בָּהֶן צַד כָּרֵת וְתֵמַהּ דְּאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן קָיְמִינַן וּלְדִידֵהּ אַשְׁכְּחַן מַמְזֵר בְּלֹא צַד כָּרֵת דְּקָסָבַר דְּיֵשׁ מַמְזֵר מֵעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל וְעוֹד תֵּמַהּ דַּהֲוָה מָצֵי לְמֵימַר מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁכֵּן לָאו תֹּאמַר בְּמִצְרִי דְּלֵיכָּא אֶלָּא עֲשֵׂה: **מְחַלֵּל** דְּחַיָּבֵי עֲשֵׂה הִקְשָׁה ר״י בְּרַבִּי מֵאִיר מִכָּל מָקוֹם אִכָּא לְמִפְרַךְ מַה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁכֵּן לָאו שֶׁאַף בְּאִסּוּר חָלָל דְּחַיָּבֵי עֲשֵׂה אִיכָּא לָאו דַּחֲלָלָה לֹא יִקָּח וְתֵרֵץ דְּשֶׁמָּא חֲלָלָה הַבָּאָה מֵחַיָּבֵי עֲשֵׂה לֵיכָּא לָאו אֶלָּא עֲשֵׂה לַכֹּהֵן הַבָּא עָלֶיהָ: **הֲלָכָה** אֲנִי אוֹמֵר לָאו הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי קָאָמַר דְּאִם כֵּן אַמַּאי פְּלִיג עֲלֵהּ רַבִּי יְהוּדָה אֶלָּא הָכִי קָאָמַר הֲלָכָה אֲנִי אוֹמֵר כָּךְ קִבַּלְתִּי מֵרַבּוֹתַי:

מסורת הש״ס

א לקמן פד:

ב משנה יבמות

גליון הש״ס

גמ׳ אמר רב יוסף היינו דשמענא. כעין זה שבת דף כח ע״ב לקמן דף פ ע״א:

תורה אור השלם

אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת־אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה [ויקרא כא, יד]

וְהוּא אִשָּׁה בִבְתוּלֶיהָ יִקָּח [ויקרא כא, יג]

בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהוָה [דברים כג, ט]

מִצְרִי שֵׁנִי בְּמַאי יִטְהַר? דִּלְמָא דְּאִי עֲבַר וּנְסֵיב. "דְּאִי" לָא כְּתִיב קְרָא. הֲרֵי מַמְזֵר "דְּאִי", וְכַתְבֵיהּ קְרָא! "דְּאִי" לְאִיסּוּרָא — כְּתַב, "דְּאִי" לְהֶיתֵּרָא — לָא כְּתַב. הֲרֵי מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ, "דְּאִי" לְהֶיתֵּרָא וְכַתְבֵיהּ? הָתָם מִשּׁוּם עִיקַּר אִיסּוּרָא הוּא דְּכַתְבֵיהּ. (א)תָּנוּ רַבָּנַן: אִם נֶאֱמַר "בָּנִים", לָמָּה נֶאֱמַר "דּוֹרוֹת"? וְאִם נֶאֱמַר "דּוֹרוֹת", לָמָּה נֶאֱמַר "בָּנִים"? אִם נֶאֱמַר "בָּנִים" וְלֹא נֶאֱמַר "דּוֹרוֹת", הָיִיתִי אוֹמֵר: בֵּן רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי — אָסוּר, שְׁלִישִׁי — מוּתָּר, לְכָךְ נֶאֱמַר "דּוֹרוֹת". וְאִם נֶאֱמַר "דּוֹרוֹת" וְלֹא נֶאֱמַר "בָּנִים", הָיִיתִי אוֹמֵר לְאוֹתָן הָעוֹמְדִים עַל הַר סִינַי, לְכָךְ נֶאֱמַר "בָּנִים". [א]"לָהֶם" — מֵהֶם מְנֵה. "לָהֶם" — הַלֵּךְ אַחַר פְּסוּלָן. [ב]וְאִיצְטְרִיךְ לְמִיכְתַּב "לָהֶם", וְאִיצְטְרִיךְ לְמִיכְתַּב "אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ". דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ", הֲוָה אָמֵינָא: מִבְּנֵיהֶם מְנֵה, כְּתַב רַחֲמָנָא "לָהֶם". וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "לָהֶם", הֲוָה אָמֵינָא: מִצְרִית מְעוּבֶּרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּירָה — הִיא וּבְנָהּ חַד, כְּתַב רַחֲמָנָא "אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ". וְאִיצְטְרִיךְ לְמִיכְתַּב "לָהֶם" הָכָא, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִיכְתַּב "לוֹ" גַּבֵּי מַמְזֵר. (ב)דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא הָכָא, מִשּׁוּם דְּבָא מִטִּיפָּה פְּסוּלָה, אֲבָל מַמְזֵר דְּבָא מִטִּיפָּה כְּשֵׁרָה — אֵימָא לָא. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא גַּבֵּי מַמְזֵר, מִשּׁוּם דְּאֵין רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל לְעוֹלָם, אֲבָל הָכָא — אֵימָא לָא, צְרִיכָא. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה — בְּנָהּ שְׁלִישִׁי הָוֵי. אַלְמָא קָסָבַר בָּתַר דִּידֵיהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ, [ג](ג)מֵתִיב רַב יוֹסֵף, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יְכוֹלִין מַמְזֵרִים לִיטָּהֵר. כֵּיצַד? מַמְזֵר נָשָׂא שִׁפְחָה — הַוָּלָד עֶבֶד. שִׁחְרְרוֹ — נִמְצָא בֶּן חוֹרִין. אַלְמָא בָּתַר דִּידַהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ! שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא: "הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדוֹנֶיהָ". (ד)מֵתִיב רָבָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִנְיָמִין גֵּר מִצְרִי הָיָה לִי חָבֵר מִתַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וְאָמַר: אֲנִי מִצְרִי רִאשׁוֹן, וְנָשָׂאתִי מִצְרִית רִאשׁוֹנָה, אַשִּׂיא לִבְנִי מִצְרִית שְׁנִיָּה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בֶּן בְּנִי רָאוּי לָבֹא בַּקָּהָל. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ בָּתְרֵיהּ דִּידֵיהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ — אֲפִילּוּ רִאשׁוֹנָה נָמֵי! הָא אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא: תְּנִי רִאשׁוֹנָה. [ד]כִּי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה — בְּנָהּ שֵׁנִי הָוֵי. אַלְמָא בָּתַר אִימֵּיהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ. [ה]אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא הָא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִפְרִישׁ חַטָּאת מְעוּבֶּרֶת וְיָלְדָה — רָצָה מִתְכַּפֵּר בָּהּ, רָצָה מִתְכַּפֵּר בִּוְלָדָהּ. [ו](ה)אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא עוּבָּר לָאו יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא — הָוֵה לֵיהּ כְּמַפְרִישׁ שְׁתֵּי חַטָּאוֹת לְאַחְרָיוּת, וְאָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא: הִפְרִישׁ שְׁתֵּי חַטָּאוֹת לְאַחְרָיוּת — מִתְכַּפֵּר בְּאַחַת מֵהֶן, וְהַשְּׁנִיָּה תִּרְעֶה. [ז]אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ עוּבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא, הָוֵה לֵיהּ וְלַד חַטָּאת, וּוְלַד חַטָּאת לְמִיתָה אָזֵיל? אִישְׁתִּיק. אֲמַר לֵיהּ: דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דִּכְתִיב: "אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ", הַכָּתוּב תְּלָאוֹ בְּלֵידָה. אֲמַר לֵיהּ: קַרְקַפְנָא, חֲזֵיתֵיהּ לְרֵישָׁךְ בֵּינֵי עַמּוּדֵי כִּי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן לְהָא שְׁמַעְתָּא. [ח]טַעְמָא דִּכְתִיב "אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ", הָא בְּעָלְמָא — בָּתַר אֲבוּהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ. אֶלָּא הָא דְּאָמַר רָבָא: גּוֹיָה מְעוּבֶּרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּירָה — בְּנָהּ אֵין צָרִיךְ טְבִילָה, אַמַּאי אֵין צָרִיךְ טְבִילָה? [ט](ו)וְכִי תֵּימָא מִשּׁוּם דְּרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: דְּבַר תּוֹרָה, רוּבּוֹ וּמַקְפִּיד עָלָיו — חוֹצֵץ, רוּבּוֹ שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עָלָיו — אֵינוֹ חוֹצֵץ.

וְהָא

דְּאִי עֲבַר וּנְסֵיב אוֹ בַּת יִשְׂרָאֵל אוֹ גִּיּוֹרֶת: דְּאִי לֹא כְּתַב קְרָא מִדֵּי דְּעַל יְדֵי עֲבֵרָה קָאָתֵי לֹא כְּתַב קְרָא לְמֵימַר בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ כוּ' דְּהָא לָא שְׁכִיחַ לְמִיתֵי לִידֵי דּוֹר שְׁלִישִׁי: וַהֲרֵי מַמְזֵר דְּאִיהוּ לָא הָוֵי מַמְזֵר אֶלָּא ע"י עֲבֵרָה שֶׁבָּא אָבִיו עַל חַיָּבֵי כְּרֵיתוֹת וְכַתְבֵהּ קְרָא לֹא יָבֹא מַמְזֵר ואע"ג דְּלָא שְׁכִיחַ אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמִכְתְּבֶיהָ דִּלְכִי מִתְרַמֵּי לָא נִטְמַע בֵּהּ: דְּאִי לְהֶיתֵּרָא כְּגוֹן שְׁלִישִׁי יָבֹא וְגוֹ': וַהֲרֵי מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּיסֵּת לְאַחֵר דְּאִי הוּא וְכָתַב קְרָא לְהֶיתֵּרָא דִּכְתִיב (דְּבָרִים כֹּד) כִּי תוֹעֵבָה הִיא וְדָרְשִׁינַן (קִדּוּשִׁין ד' עז.) הִיא תוֹעֵבָה וְאֵין בָּנֶיהָ תוֹעֵבִין: הָתָם מִשּׁוּם עִקַּר אִסּוּרָא כַּתְבֵהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאִיהִי מִיהָא תוֹעֵבָה הָוְיָא: אִם נֹאמַר בָּנִים כוּ' לִכְתֹּב בֵּן שְׁלִישִׁי יָבֹא וְגוֹ' אוֹ דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם וְלֹא לִכְתֹּב בָּנִים: בֵּן רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי גֵּר מִצְרִי שֶׁנּוֹלְדוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים לְאַחַר שֶׁנִּתְגַּיֵּר הַבֵּן הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי יֵאָסְרוּ וְהַשְּׁלִישִׁי מֻתָּר: לְכָךְ נֶאֱמַר דּוֹרוֹת לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּכָל בָּנָיו אֲסוּרִים וּבְנֵי בָנִים מֻתָּרִים: וְאִם נֶאֱמַר דּוֹר שְׁלִישִׁי וְלֹא נֶאֱמַר בָּנִים הָיִיתִי אוֹמֵר לְאוֹתָם יִשְׂרְאֵלִים הָעוֹמְדִים עַל הַר סִינַי הוּא אוֹמֵר דּוֹר שְׁלִישִׁי שֶׁלָּכֶם יָבוֹא לָהֶם בַּקָּהָל כְּלוֹמַר בָּכֶם וּבִבְנֵיכֶם אֲסוּרִין מִצְרִי וַאֲדוֹמִי אֲבָל בִּבְנֵי בָנִים מֻתָּרִים וּמִשָּׁם וָהָלְאָה מֻתָּרִין מִצְרִיִּים אֲפִלּוּ גֵּר רִאשׁוֹן: מֵהֶם מָנֶה הוּא רִאשׁוֹן בְּנוֹ שֵׁנִי וּבֶן בְּנוֹ מֻתָּר: לָהֶם הַלֵּךְ אַחַר פְּסוּלָן תְּרֵי לָהֶם כְּתִיבִי וּמַשְׁמַע הָלַךְ אַחֲרֵיהֶם דְּאִם נִטְמְעוּ בִּכְשֵׁרִים כְּגוֹן מִצְרִי שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וְיִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית הָלַךְ אַחֲרֵיהֶן וְהַוָּלָד פָּסוּל עַד דּוֹר שְׁלִישִׁי: וְאִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב לָהֶם דְּמַשְׁמַע דְּמֵהֶם מָנֶה וְאִצְטְרִיךְ אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ דְּלָא תֵּימָא אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ מִבְּנֵיהֶם מָנֶה וְקָשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי אֶלָּא לְמִלְּתָא אַחֲרִיתִי אִצְטְרִיךְ: כְּתַב רַחֲמָנָא אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לְמֵימַר דְּכָל לֵדָה דְּמִגֵּרוּת וְאֵילָךְ חֲדָא דָּרָא הִיא: לוֹ גַּבֵּי מַמְזֵר לְמֵימַר הָלַךְ אַחַר פְּסוּלוֹ שֶׁאִם נָשָׂא כְּשֵׁרָה בְּנוֹ מַמְזֵר: מִן טִפָּה כְּשֵׁרָה מִיִּשְׂרָאֵל טָהוֹר: שָׁאנֵי הָתָם גַּבֵּי שִׁפְחָה גְּזֵרַת הַכָּתוּב הִיא דִּוְלַד שִׁפְחָה כְּשִׁפְחָה: אַפֵּי' רִאשׁוֹנָה נָמֵי יַשִּׂיא לִבְנוֹ: רָצָה בָּהּ מִתְכַּפֵּר וְהַוָּלָד יִרְעֶה: רָצָה מִתְכַּפֵּר בִּוְלָדָהּ וְהִיא תִּרְעֶה: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא עֻבָּר לָאו יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא מִשּׁוּם הָכִי רָצָה בִּוְלָדָהּ מִתְכַּפֵּר דַּהֲוֵי חָשׁוּב בִּשְׁעַת הַפְרָשָׁה כִּבְהֵמָה בְּאַנְפֵּי נַפְשָׁהּ וַהֲוָה לֵיהּ כְּמַפְרִישׁ ב' חַטָּאוֹת בְּאַחְרָיוּת שֶׁאִם תֹּאבַד הָאַחַת יִתְכַּפֵּר בַּחֲבֶרְתָּהּ וְכִי אָמְרִינַן וְלַד חַטָּאת לְמִיתָה הֵיכָא דְּאַפְרִישׁ בְּהֵמָה רֵיקָנִית וְנִתְעַבְּרָה וְיָלְדָה: וְהַשְּׁנִיָּה תִּרְעֶה וְכִי אָמְרִינַן (תְּמוּרָה דַּף טז.) חַטָּאת שֶׁכִּפְּרוּ בְּעָלֶיהָ לְמִיתָה אָזְלָא כְּגוֹן שֶׁהִפְרִישׁ חַטָּאת וְאָבְדָה וְהִקְרִיב אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת רִאשׁוֹנָה: בְּלֵדָה הָלַךְ אַחַר הָאֵם: קַרְקְפָנָא אָדָם חָשׁוּב: בֵּי עַמּוּדֵי הֵיכָא דְּגָרְסִי: כִּי אָמַר ר' יוֹחָנָן וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה אָמַרְתָּ וְלֹא מִדַּעְתָּךְ: אֵין צָרִיךְ טְבִילָה לְשׁוּם גֵּרוּת דְּסָלְקָא לֵיהּ טְבִילָה דְּאִמֵּהּ: מִשּׁוּם דְּר' יִצְחָק דְּאָמַר דְּבַר תּוֹרָה רֻבּוֹ וּמַקְפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ וְהָכָא לָא קָפִיד בְּהַאי חֲצִיצָה הַאי וַלְדָּא דְּרְבִיתֵהּ הוּא וְאע"ג דְּאָמַר הָתָם גָּזְרוּ עַל רֻבּוֹ שֶׁאֵין מַקְפִּיד כוּ' הָכָא אוֹקְמְנָא אַדְּאוֹרָיְתָא:

מִצְרִי שֵׁנִי בְּמָה יִטְהַר וא"ת יִשָּׂא שְׁתוּקִית דְּהָא ר' יְהוּדָה אִית לֵהּ בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עג.) בְּקָהָל וַדַּאי הוּא דְּלֹא יָבֹא הָא בְּקָהָל סָפֵק יָבֹא וְהַבֵּן נַמֵּי יְהֵא מֻתָּר לָבֹא בַּקָּהָל דְּמַמְזֵר וַדַּאי הוּא דְּלֹא יָבֹא הָא מַמְזֵר סָפֵק יָבֹא וְיֵשׁ לוֹמַר דִּשְׁתוּקִין לָא שְׁכִיחֵי אִי נַמֵּי דְּמַמְזֶרֶת דְּלָא אֶפְשָׁר אֶלָּא בְּאִסּוּר חֲשִׁיב דְּאִי וַדַּאי לָא כְּתִיב וא"ת וְיִשָּׂא נְתִינָה וְהַוָּלָד כָּשֵׁר לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר בְּסָמוּךְ מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה בְּנָהּ שְׁלִישִׁי הָוֵי דְּבָתַר דִּידֵהּ שָׁדֵינַן וי"ל דְּר' יוֹחָנָן דְּהָכָא סָבַר כְּאִידָךְ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר רַב דִּימֵי א"ר יוֹחָנָן בְּנָהּ שֵׁנִי הָוֵי דְּבָתַר דִּיָּדָהּ שָׁדֵינַן לֵיהּ וְא"ת וְהָא כְּתִיב קְרָא דְּאִי לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּדָרְשִׁי לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף עז:) מֵעַמָּיו לְבַת גֵּר עַמּוֹנִי הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל וי"ל דְּיִתּוּרָא דִּקְרָא אָתֵי שַׁפִּיר לְדְאִי אֲבָל פְּשָׁטֵהּ דִּקְרָא לֹא: **הֲוָה** אָמֵינָא מִצְרִית מְעֻבֶּרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּרָה הִיא וּבְנָהּ חַד הוּא כְּתַב רַחֲמָנָא אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ וא"ת אִי סָבַר כְּרַבִּי יְהוּדָה א"כ לֵימָא דְּאִצְטְרִיךְ אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לוֹמַר שֶׁהַכָּתוּב תְּלָאָן בְּלֵדָה וְאִי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הֵיכִי ס"ד דְּהִיא וּבְנָהּ חַד הוּא כֵּיוָן דְּקָסָבַר מִצְרִי וְלֹא מִצְרִית וי"ל דקס"ד כֵּיוָן שֶׁהוֹרָתוֹ בְּנָכְרִית חֲשִׁיב דּוֹר רִאשׁוֹן: **חֲזֵיתֵהּ** לְרֵישָׁךְ בֵּינֵי עַמּוּדֵי פֵּרוּשׁ רַבְּךָ דְּמָצִינוּ רַבָּה שֶׁהָלַךְ לִלְמֹד לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן בְּשִׁלְהֵי כְּתֻבּוֹת (דַּף קיא.): **בְּעָלְמָא** בָּתַר אֲבוּהּ שָׁדֵינַן לֵהּ דְּעֻבָּר לָאו יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא וְהָא דְּמַשְׁמַע בְּסוֹף פֶּרֶק שֵׁנִי דְּגִטִּין (דַּף כג: וְשָׁם) דְּאִית לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן דְּעֻבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא גַּבֵּי הָא דְּקָאָמַר נִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁעֶבֶד מְקַבֵּל גֵּט מִיַּד רַבּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ כוּ' הָתָם אַלִּבָּא דְּרַבִּי אַיְּרֵי וְגָרְסִינַן הָתָם בְּסֵיפָא מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי: **אֶלָּא** הָא דְּאָמַר רָבָא נָכְרִית מְעֻבֶּרֶת כוּ' וא"ת וּמַאי פָּרִיךְ מֵרָבָא הָא בְּהֶדְיָא אִית לֵהּ דְּעֻבָּר יֶרֶךְ אִמּוֹ הוּא בְּפֶ' כָּל הָאֲסוּרִין (תְּמוּרָה ל:) וּבְפֶרֶק שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה (בּ"ק דַּף מז. וְשָׁם) דְּקָאָמַר הִיא וּוְלָדָהּ נָגְחוּ הִיא וּוְלָדָהּ נִרְבְּעוּ וְאָמַר ר"י שֶׁרוֹצֶה לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי רָבָא דְּהָכָא אֲפִילּוּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן: **רֻבּוֹ** וּמַקְפִּיד עָלָיו חוֹצֵץ לֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס בפ"ק דְּסֻכָּה (דַּף ו: וְשָׁם) דְּהַיְנוּ דַּוְקָא בִּשְׂעָרוֹ אֲבָל בְּגוּפוֹ חוֹצֵץ אֲפִלּוּ מִעוּטוֹ שֶׁאֵין מַקְפִּיד דא"כ לָמָּה לִי קְרָא לִשְׂעָרוֹ דְּדָרְשִׁינַן (שָׁם) אֶת בְּשָׂרוֹ אֶת הַטָּפֵל לִבְשָׂרוֹ כֵּיוָן דַּהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי נֶאֶמְרָה לוֹ בְּפֵרוּשׁ שְׂעָרוֹ רֻבּוֹ וּמַקְפִּיד עָלָיו כוּ' וְעוֹד מְדַקְדֵּק ר"ת דְּאִי בִּשְׂעָרוֹ דַּוְקָא ה"ל לְמֵימַר הָכָא אֵמוֹר דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק שְׂעָרוֹ בְּשָׂרוֹ מִי אָמַר וּמִיהוּ בְּלָאו הָכִי פָּרִיךְ שַׁפִּיר:

מסורת הש״ס

א זבחים מג:; בבא בתרא פ:

ב סנהדרין לו:

ג משנה קידושין; קידושין סט.

ד לעיל עו:; תוספתא קידושין; סוטה ט.

ה יומא סה.; חולין נח.; תמורה ל:; תמורה כה.; פסחים צז:; תמורה לא.

ו נדה סז:; עירובין ד:; סוכה ו.

גליון הש״ס

גמ' מצרי שני במאי יטהר. עי' קדושין סז ע"א תוד"ה בנה שלישי:

שם דאמר קרא האשה וילדיה. לעיל כב ע"ב:

שם בנה אין צריך טבילה. עי' לעיל מז ע"ב תד"ה מטבילין אותו:

תד"ה מצרי וכו' וא"ת וישא נתינה וכו'. עי' טורי אבן מגילה יד ע"ב ד"ה דאגיירה:

תורה אור השלם

לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהֹוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה [דברים כד, ד]

לֹא־יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְהֹוָה גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא־יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ג]

אִם־אֲדֹנָיו יִתֶּן־לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה־לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ [שמות כא, ד]

בָּנִים אֲשֶׁר־יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ט]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יט, סמג לאוין קיב, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ג ו:

ב מיי׳ פי״ב מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ד:

ג מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ד, סמג לאוין קיז, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ כ:

ד מיי׳ פי״ב מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כ, סמג לאוין קיב, סמג לאוין קטז, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ו:

ה מיי׳ פד׳ מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ ו:

ו מיי׳ פד׳ מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ ה:

ז מיי׳ פד׳ מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ א:

ח מיי׳ פי״ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז, סמג לאוין קטז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסח סעי׳ ו:

ט מיי׳ פא׳ מהל׳ מקואות הל׳ יב, סמג עשין רמח, טוש״ע יו״ד סי׳ קצח סעי׳ א:

וְהָא אָמַר רַב כָּהֲנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא רוּבּוֹ, אֲבָל כּוּלּוֹ — חוֹצֵץ! שָׁאנֵי עוּבָּר, דְּהַיְינוּ רְבִיתֵיהּ. א(א)כִּי אֲתָא רָבִינָא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּאוּמּוֹת, הַלֵּךְ אַחַר הַזָּכָר. נִתְגַּיְּירוּ, הַלֵּךְ אַחַר פָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם. בָּאוּמּוֹת הַלֵּךְ אַחַר הַזָּכָר, כִּדְתַנְיָא: מִנַּיִן לְאֶחָד מִן הָאוּמּוֹת שֶׁבָּא עַל הַכְּנַעֲנִית וְהוֹלִיד בֵּן, שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לִקְנוֹתוֹ בְּעֶבֶד — שֶׁנֶּאֱמַר: "וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ". (ב)יָכוֹל אֲפִילּוּ אֶחָד מִן הַכְּנַעֲנִים שֶׁבָּא עַל אַחַת מִן הָאוּמּוֹת וְהוֹלִיד בֵּן, שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לִקְנוֹתוֹ בְּעֶבֶד — תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם" — מִן הַנּוֹלָדִים בְּאַרְצְכֶם, וְלֹא מִן הַגָּרִים בְּאַרְצְכֶם. בנִתְגַּיְּירוּ הַלֵּךְ אַחַר פָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם. בְּמַאי? אִילֵימָא בְּמִצְרִי שֶׁנָּשָׂא עַמּוֹנִית — מַאי פָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם אִית בַּהּ? "עַמּוֹנִי" וְלֹא עַמּוֹנִית! אֶלָּא בְּעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית. אִי זָכָר הָוֵי — שַׁדְיֵיהּ בָּתַר עַמּוֹנִי, אִי נְקֵבָה הָוֵי — שַׁדְיֵיהּ בָּתַר מִצְרִית. ג־המַתְנִי' מַמְזֵרִין וּנְתִינִין אֲסוּרִין, וְאִיסּוּרָן אִיסּוּר עוֹלָם. אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת. גְּמָ' אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַמְזֶרֶת לְאַחַר עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת מוּתֶּרֶת. יָלֵיף "עֲשִׂירִי" "עֲשִׂירִי" מֵעַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי. מָה לְהַלָּן נְקֵבוֹת מוּתָּרוֹת — אַף כָּאן נְקֵבוֹת מוּתָּרוֹת. אִי: מָה לְהַלָּן מִיָּד, אַף כָּאן מִיָּד! כִּי אַהֲנִי גְּזֵירָה שָׁוָה, מֵעֲשִׂירִי וְאֵילָךְ. וְהָאֲנַן תְּנַן: מַמְזֵרִים וּנְתִינִין אֲסוּרִין, וְאִיסּוּרָן אִיסּוּר עוֹלָם, אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת! לָא קַשְׁיָא: הָא כְּמַאן דְּאָמַר דּוּן מִינָּהּ וּמִינָּהּ. הָא כְּמַאן דְּאָמַר דּוּן מִינָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָא. שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מַמְזֶרֶת לְאַחַר עֲשָׂרָה דָּרֵי מַהוּ? אָמַר לָהֶם: מִי יִתֵּן לִי דּוֹר שְׁלִישִׁי וַאֲטַהֲרֶנּוּ. אַלְמָא קָסָבַר מַמְזֵרָא לָא חָיֵי. וְכֵן אָמַר רַב הוּנָא: מַמְזֵרָא לָא חָיֵי. וְהָא אֲנַן תְּנַן: מַמְזֵרִין אֲסוּרִין, וְאִיסּוּרָן אִיסּוּר עוֹלָם! אָמַר רַבִּי זֵירָא: לְדִידִי מִפָּרְשָׁא לִי מִינֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה: דִּידִיעַ — חָיֵי, דְּלָא יְדִיעַ — לָא חָיֵי. דִּידִיעַ וְלָא יְדִיעַ — עַד תְּלָתָא דָּרֵי חָיֵי, טְפֵי — לָא חָיֵי. הָהוּא דַּהֲוֵי בִּשְׁבָבוּתֵיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי. אַכְרֵיז עֲלֵיהּ דְּמַמְזֵרָא הֲוָה. בָּכֵי וְאָזֵיל, אֲמַר לֵיהּ: חַיִּים נָתַתִּי לָךְ. (ג)אָמַר רַב חָנָא בַּר אַדָּא: נְתִינִים — דָּוִד גָּזַר עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעוֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְהַגִּבְעוֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה וְגוֹ'". (ד)מַאי טַעְמָא גְּזַר עֲלַיְיהוּ? דִּכְתִיב: "וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחַר שָׁנָה". שָׁנָה רִאשׁוֹנָה אָמַר לָהֶם: שֶׁמָּא עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה יֵשׁ בָּכֶם, דִּכְתִיב: "וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְגוֹ'". בָּדְקוּ, וְלֹא מָצְאוּ. (ה)שְׁנִיָּה אָמַר לָהֶם: שֶׁמָּא עוֹבְרֵי עֲבֵירָה יֵשׁ בָּכֶם, דִּכְתִיב: "וַיִּמָּנְעוּ רְבִיבִים וּמַלְקוֹשׁ לֹא הָיָה וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ וְגוֹ'". בָּדְקוּ, וְלֹא מָצְאוּ. שְׁלִישִׁית אָמַר לָהֶם: שֶׁמָּא פּוֹסְקֵי צְדָקָה בָּרַבִּים יֵשׁ בָּכֶם וְאֵין נוֹתְנִין, דִּכְתִיב: "נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אַיִן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר". בָּדְקוּ, וְלֹא מָצְאוּ. אָמַר: אֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בִּי, מִיָּד: "וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי ה'". מַאי הִיא? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: שֶׁשָּׁאַל בְּאוּרִים וְתוּמִּים. מַאי מַשְׁמַע? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָתְיָא "פְּנֵי" "פְּנֵי". כְּתִיב הָכָא: "וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי ה'", וּכְתִיב הָתָם: "וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי ה'". (ו)"וַיֹּאמֶר ה' אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית הַגִּבְעוֹנִים". "אֶל שָׁאוּל" — שֶׁלֹּא נִסְפַּד כַּהֲלָכָה, "וְאֶל בֵּית הַדָּמִים" — "עַל אֲשֶׁר הֵמִית הַגִּבְעוֹנִים". וְכִי הֵיכָן מָצִינוּ בְּשָׁאוּל שֶׁהֵמִית הַגִּבְעוֹנִים? אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהָרַג נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ מַסְפִּיקִין לָהֶם מַיִם וּמָזוֹן, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ הֲרָגָן. קָא תָּבַע אֶל שָׁאוּל שֶׁלֹּא נִסְפַּד כַּהֲלָכָה, וְקָא תָּבַע עַל אֲשֶׁר הֵמִית הַגִּבְעוֹנִים?! אִין, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב: "בַּקְּשׁוּ אֶת ה' כָּל עַנְוֵי אֶרֶץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ, בַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ — שָׁם פָּעֳלוֹ. אָמַר דָּוִד: שָׁאוּל, נַפְקוּ לְהוּ

תְּרֵיסַר

וְהָא אָמַר רַב כָּהֲנָא כו' אֲבָל כֻּלּוֹ חוֹצֵץ אע"ג דְּלָא מַקְפִּיד וְהָכָא כֻּלּוֹ הוּא מְכַסֶּה: דְּהַיְינוּ רְבִיתֵהּ וְלָאו חֲצִיצָה הִיא: בָּאֻמּוֹת בְּשֶׁבַע אֻמּוֹת לְעִנְיַן לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה הָלַךְ אַחַר הַזְּכָרִים וּכְדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן: נִתְגַּיְּרוּ הַלֵּךְ אַחַר הַפָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם לְעִנְיַן יוּחֲסִין וּכְדִמְפָרֵשׁ: לְאֶחָד מִן הָאֻמּוֹת שֶׁאֵינוֹ מִשִּׁבְעָה אֻמּוֹת וְאֵינוֹ בִּכְלַל לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה: שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לִקְנוֹתוֹ בְּעֶבֶד וְאִי אַתָּה מְצֻוֶּה לַהֲמִיתוֹ דְּשָׁדֵינַן לֵיהּ בָּתַר אַבָּהּ: ת"ל מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים שֶׁבָּאוּ מֵאוּמּוֹת אֲחֵרִים וְנַעֲשׂוּ אֲבוֹתָם תּוֹשָׁבִים בִּמְקוֹמְכֶם: מִן הַנּוֹלָדִים בְּאַרְצְכֶם שֶׁאִמּוֹ מֵאַרְצְכֶם וִילָדַתּוּ שָׁם וְלֹא מִן הַגָּרִים בְּאַרְצְכֶם שֶׁנּוֹלַד בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאִמּוֹ מִן שְׁאָר אֻמּוֹת וְאַחַ"כ בָּא לָגוּר אֵצֶל אָבִיו בְּאַרְצְכֶם. דֶּרֶךְ אִשָּׁה לִהְיוֹת בִּמְקוֹמָהּ וְדֶרֶךְ אִישׁ לְגַלּוֹת הִלְכָּךְ הַנּוֹלָדִים בָּאָרֶץ וַדַּאי אִמּוֹ מִשִּׁבְעָה אֻמּוֹת אֲבָל הַנּוֹלָדִים בְּמָקוֹם אַחֵר וַדַּאי אִמּוֹ מִשְּׁאָר אֻמּוֹת וּמִסְתַּבְּרָא כִּי מַעֲטִינְהוּ קְרָא הֵיכָא דְּאָבִיו כְּנַעֲנִי: אִילֵימָא בְּמִצְרִי שֶׁנָּשָׂא עַמּוֹנִית וְקָאָמַר דְּשָׁדֵינַן זַרְעָם אַחַר הָאָב דַּאֲפִילּוּ יָלְדָה נְקֵבָה אֲסוּרָה עַד ג' דּוֹרוֹת וְלָא שָׁדֵינַן לָהּ בָּתַר אִמָּהּ לְמִשְׁרְיֵהּ לְאַלְתַּר דְּעַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית: מַאי פָּגוּם שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם אִיכָּא דְּמַשְׁמַע דִּשְׁנֵיהֶם פְּגוּמִים אֶלָּא שֶׁזֶּה פָּגוּם מִזֶּה הָא עַמּוֹנִית לֹא פְּגוּמָה מִידֵּי דְּעַמּוֹנִי כְּתִיב וְלֹא עַמּוֹנִית: אֶלָּא בְּעַמּוֹנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית דִּשְׁנֵיהֶם פְּגוּמִים דְּמִצְרִית רִאשׁוֹנָה אֲסוּרָה: אִי זָכָר הוּא אִם יוּלַד לָהֶם זָכָר: שַׁדְיֵהּ בָּתַר עַמּוֹנִי וְיֵאָסֵר לְעוֹלָם: וְאִם נְקֵבָה הִיא שַׁדְיֵהּ בָּתַר מִצְרִית וְתִהְיֶה מִצְרִית שְׁנִיָּה וַאֲסוּרָה לְיִשְׂרָאֵל וְלָא תִּשְׁדְּיֵהּ בָּתַר עַמּוֹנִי לְאִשְׁתְּרוּיֵי לְאַלְתַּר מִשּׁוּם עַמּוֹנִית: מַתְנִי' נְתִינִים גִּבְעוֹנִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ בְּעָרְמָה בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ וּנְתָנָם עֲבָדִים לְחוֹטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם: גְּמ' גָּמַר עֲשִׂירִי עֲשִׂירִי מֵעַמּוֹנִי בְּסִפְרֵי מַה עֲשִׂירִי הָאָמוּר בְּעַמּוֹנִי עַד עוֹלָם אַף עֲשִׂירִי הָאָמוּר בְּמַמְזֵר עַד עוֹלָם הִלְכָּךְ מָה לְהַלָּן זְכָרִים וְלֹא נְקֵבוֹת אַף כָּאן כו': מֵעֲשִׂירִי וְאֵילָךְ דְּעַד עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת דְּאִסּוּרָא (בְּגוּפֵהּ) דְּמַמְזֵר כְּתִיב לֵיכָּא לְמִגְמַר מֵעַמּוֹנִי דִּנְקֵבוֹת מֻתָּרוֹת דְּהָא מַמְזֵר מוּם זָר מַשְׁמַע וַאֲפִילּוּ נְקֵבוֹת אֲבָל מֵעֲשִׂירִי וְאֵילָךְ דְּאִסּוּרָא בג"ש דְּעַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי יָלֵיף דְּהָא לָאו בְּמַמְזֵר כְּתִיבָא הִלְכָּךְ הֶתֵּירָא נָמֵי לִנְקֵבוֹת מִנֵּהּ יָלֵיף דְּאָמַר דּוּן מִנֵּהּ וּמִנֵּהּ כִּדְלְקַמָּן: הָא כְּמַאן דְּאָמַר דּוּן מִנֵּהּ וּמִנֵּהּ פְּלוּגְתָּא דר' אֱלִיעֶזֶר וְר' יְהוֹשֻׁעַ בְּהָעוֹר וְהָרֹטֶב (חֻלִּין קכ:): דּוּן מִנֵּהּ וּמִנֵּהּ כִּי גָּמְרִינַן מִלְּתָא מִמִּלְּתָא בג"ש גָּמְרִינַן לָהּ כֻּלָּהּ מִלְּתָא מִנָּהּ: דּוּן מִנָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָא לְמַאי דִּצְרִיכִי גָּמְרִינַן לְמַאי דְּלָא צְרִיכִינַן מוֹקְמִינַן בְּאַתְרָא. וְהָכָא מַאי גְּזֵרָה שָׁוָה אִיכָּא בְּמַמְזֵר לָא כְּתִיב עַד עוֹלָם וּבְעַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי כְּתִיב עַד עוֹלָם וְיָלְפִינַן מַמְזֵר מֵעַמּוֹנִי בג"ש כִּדְתָנֵי בְּסִפְרֵי דְּבֵי רַב נֶאֱמַר כָּאן עֲשִׂירִי וְנֶאֱמַר לְמַטָּה עֲשִׂירִי מַה עֲשִׂירִי הָאָמוּר לְמַטָּה עַד עוֹלָם אַף עֲשִׂירִי הָאָמוּר כָּאן עַד עוֹלָם: ר"ל סָבַר כְּמַאן דְּאָמַר דּוּן מִנֵּהּ וּמִנֵּהּ מָה לְהַלָּן עַד עוֹלָם אַף כָּאן עַד עוֹלָם וּמִנָּהּ מָה לְהַלָּן זְכָרִים וְלֹא נְקֵבוֹת אַף כָּאן זְכָרִים וְלֹא נְקֵבוֹת מִדּוֹר עֲשִׂירִי וְאֵילָךְ הוּא דְּגָמְרִינַן דְּהָא כָּל עֲשָׂרָה לָא אִצְטְרִיכוּ לָן לְמֵילַף בג"ש: וְתַנָּא דִּידַן סָבַר לָהּ כמ"ד דּוּן מִנָּהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָא דּוּן מִנָּהּ מַה לְהַלָּן עַד עוֹלָם אַף מַמְזֵר עַד עוֹלָם וְאוֹקֵי בְּאַתְרָא כִּדְמֵעִקָּרָא י' דּוֹרוֹת דִּקְרָא אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת דִּכְתִיב מַמְזֵר מוּם זָר הָכִי נָמֵי עַד עוֹלָם דְּמַיְתִינַן בג"ש אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת כָּךְ שָׁמַעְתִּי וְכֵן עִקָּר וְיֵשׁ שֶׁמְּפָרֵשׁ לָהּ בְּלָשׁוֹן אַחֵר: מִי יִתֵּן לִי דּוֹר שְׁלִישִׁי כְּלוֹמַר דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר הוּא: לָא חָיֵי שֶׁלֹּא יִטָּמְעוּ כְּשֵׁרִים בְּדוֹרוֹתָיו: מַמְזֵר דִּידִיעַ לְכָל בְּבֵרוּר חַיֵּי הוּא וְדוֹרוֹתָיו דְּלָא מִטַּמְעֵי בֵּהּ: דְּלָא יְדִיעַ כְּלָל לָא חָיֵי אֲפִלּוּ הוּא שֶׁלֹּא יִשָּׂא כְּשֵׁרָה: דִּידִיעַ וְלָא יְדִיעַ עַד תְּלָת דָּרֵי דְּזָהִירִי אִינָשֵׁי חָיֵי טְפֵי לָא חָיֵי דְּכֵיוָן דְּלָאו דָּבָר בָּרוּר הוּא מִשְׁתַּכְחָא מִלְּתָא: דָּוִד גָּזַר עֲלֵיהֶן כְּדִכְתִיב וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כְּלוֹמַר אֵינָם רְאוּיִין לָבֹא בַּקָּהָל: אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר שֶׁפּוֹסֵק וְאֵין נוֹתֵן גּוֹרֵם לַעֲצִירַת גְּשָׁמִים: כֹּהֲנִים הָיוּ מַסְפִּיקִין לָהֶם מָזוֹן לַגִּבְעוֹנִים שֶׁהָיוּ חֹטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם לַמִּזְבֵּחַ כְּדִכְתִיב בִּיהוֹשֻׁעַ וְלֹא יִכָּרֵת מִכֶּם חֹטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם לְבֵית אֱלֹהָי: קָתָבַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹד שָׁאוּל שֶׁלֹּא נִסְפַּד כַּהֲלָכָה וַהֲדַר קָתָבַע בְּפֻרְעָנוּתֵהּ דְּשָׁאוּל אֲשֶׁר הֵמִית כו': בַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ בְּמָקוֹם שֶׁדָּנִים הָאָדָם שָׁם מַזְכִּירִין פּוֹעַל צִדְקוֹתָיו:

מִי יִתֵּן לִי דּוֹר שְׁלִישִׁי וַאֲטַהֲרֶנּוּ סְתָמָא בָּעוּ מִנֵּהּ וְהֵשִׁיב לָהֶם כֵּן וְאִם הָיָה בְּיָדוּעַ הָיָה מֵשִׁיב לָהֶם דִּמֻתֶּרֶת דִּסְבִירָא לֵיהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דּוּן מִנֵּהּ וּמִנֵּהּ בְּפֶרֶק הָעוֹר וְהָרֹטֶב (חֻלִּין דַּף קכ:) וְלֹא רָצָה לְבָרֵר לָהֶם תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁכֵּן הָיָה דַּרְכּוֹ לִדְחוֹת עַצְמוֹ מִן הַשּׁוֹאֲלִים כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּפֶ' הַיָּשֵׁן (סֻכָּה דַּף כח.):

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פט' מהל' עבדים הל' ג, סמג עשין רב:

ב מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' כ, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ז:

ג מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' כא, סמג לאוין קיז, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' א:

ד מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' כב:

ה מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' כג:

מסורת הש"ס

א סוטה ג.:; קידושין סז.

ב ספרא בהר פרשה ו ד

ג במדבר רבה

ד מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

ה ספרא קדושים פרק ז ד

ו בבא קמא קיט.; ויקרא רבה

תורה אור השלם

[ויקרא כה, מה]
[דברים כ]
[דברים כג, ד]
[דברים כג, ג]
[שמואל ב כא, ב]
[דברים יא, טז]
[שמואל ב כא, א]
[ירמיהו ג, ג]
[משלי כה, יד]
[שמות כח, ל]
[במדבר כז, כא]
[צפניה ב, ג]

[א]תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, וְלָא דַּרְכֵּיהּ לְמִסְפְּדֵיהּ. נְתִינִים נִיקְרִינְהוּ וּנְפַיְּיסִינְהוּ: "וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעוֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם. מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם וּבַמָּה אֲכַפֵּר וּבָרְכוּ אֶת נַחֲלַת ה׳. וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעוֹנִים אֵין לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם שָׁאוּל וְעִם בֵּיתוֹ וְאֵין לָנוּ אִישׁ וְגוֹ׳ יֻתַּן לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו וְהוֹקַעֲנוּם לַה׳ וְגוֹ׳", פַּיְּיסִינְהוּ וְלָא מִיפַּיְּיסוּ. [בג]אָמַר, שְׁלֹשָׁה סִימָנִים יֵשׁ בְּאוּמָּה זוֹ: הָרַחְמָנִים, וְהַבַּיְּישָׁנִין, וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. רַחְמָנִים — דִּכְתִיב: "וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ". בַּיְּישָׁנִין — דִּכְתִיב: "בַּעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם". גּוֹמְלֵי חֲסָדִים — דִּכְתִיב: "לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ וְגוֹ׳". כֹּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה סִימָנִים הַלָּלוּ — רָאוּי לְהִדָּבֵק בְּאוּמָּה זוֹ. "וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְּנֵי רִצְפָּה בַת אַיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׁאוּל אֶת אַרְמֹנִי וְאֶת מְפִבֹשֶׁת וְאֶת חֲמֵשֶׁת בְּנֵי מִיכַל בַּת שָׁאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן בַּרְזִילַּי הַמְּחֹלָתִי". מַאי שְׁנָא הָנֵי? אָמַר רַב הוּנָא: הֶעֱבִירוּם לִפְנֵי אָרוֹן, כֹּל שֶׁאָרוֹן קוֹלְטוֹ — לְמִיתָה, כֹּל שֶׁאֵין אָרוֹן קוֹלְטוֹ — לְחַיִּים. מֵתִיב רַב חָנָא בַּר קַטִּינָא: "וַיַּחְמֹל הַמֶּלֶךְ עַל מְפִבֹשֶׁת בֶּן יְהוֹנָתָן בֶּן שָׁאוּל" — שֶׁלֹּא הֶעֱבִירוֹ. וְכִי מַשּׂוֹא פָּנִים יֵשׁ בַּדָּבָר? אֶלָּא: שֶׁהֶעֱבִירוֹ וּקְלָטוֹ, וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים, וּפְלָטוֹ. וְאַכַּתִּי: מַשּׂוֹא פָּנִים יֵשׁ בַּדָּבָר? אֶלָּא, שֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁלֹּא יִקְלְטֶנּוּ הָאָרוֹן. וְהָא כְּתִיב: "לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים וְגוֹ׳"? אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוּטָב שֶׁתֵּעָקֵר אוֹת אַחַת מִן הַתּוֹרָה, וְאַל יִתְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בְּפַרְהֶסְיָא. "וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת אַיָּה אֶת הַשַּׂק וַתַּטֵּהוּ לָהּ אֶל הַצּוּר מִתְּחִלַּת קָצִיר עַד נִתַּךְ מַיִם עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְלֹא נָתְנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְחַיַּת הַשָּׂדֶה לָיְלָה". וְהָא כְּתִיב: "לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ"! [ד(א)]אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: מוּטָב שֶׁתֵּעָקֵר אוֹת אַחַת מִן הַתּוֹרָה, וְיִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּפַרְהֶסְיָא. שֶׁהָיוּ עוֹבְרִים וְשָׁבִים אוֹמְרִים: מָה טִיבָן שֶׁל אֵלּוּ? הַלָּלוּ בְּנֵי מְלָכִים הֵם. וּמָה עָשׂוּ? פָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בְּגֵרִים גְּרוּרִים. אָמְרוּ: אֵין לְךָ אוּמָּה שֶׁרְאוּיָה לְהִדָּבֵק בָּהּ כָּזוֹ. וּמָה בְּנֵי מְלָכִים כָּךְ — בְּנֵי הֶדְיוֹטוֹת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! וּמָה גֵּרִים גְּרוּרִים כָּךְ — יִשְׂרָאֵל עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! מִיָּד נִתּוֹסְפוּ עַל יִשְׂרָאֵל מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף נוֹשֵׂא סַבָּל וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חוֹצֵב בָּהָר". וְדִלְמָא יִשְׂרָאֵל הֲווֹ? לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא נָתַן שְׁלֹמֹה עָבֶד". וְדִלְמָא דּוּגְזַר בְּעָלְמָא. אֶלָּא מֵהָכָא: "וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה כָּל הָאֲנָשִׁים הַגֵּרִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל [וְגוֹ׳] וַיִּמָּצְאוּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף [וְגוֹ׳] וַיַּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף (נוֹשֵׂא) סַבָּל וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף חוֹצֵב בָּהָר". וּנְתִינִים דָּוִד גָּזַר עֲלֵיהֶם? מֹשֶׁה גָּזַר עֲלֵיהֶם, דִּכְתִיב: "מֵחוֹטֵב עֵצֶיךָ עַד שׁוֹאֵב מֵימֶיךָ"! מֹשֶׁה גְּזַר לְהָהוּא דָּרָא, דָּוִד גְּזַר לְכוּלֵּי דָּרֵא. [הו(ב)]וְאַכַּתִּי יְהוֹשֻׁעַ גְּזַר עֲלַיְיהוּ, דִּכְתִיב: "וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חוֹטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם לָעֵדָה וּלְמִזְבַּח ה׳"! יְהוֹשֻׁעַ גָּזַר בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים, דָּוִד גָּזַר בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים.

בִּימֵי

תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא לָאו דַּוְקָא דְּהָא קָרוֹב לִתְלָתִין שְׁנִין הוּא שֶׁהֲרֵי סוֹף שְׁנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד הָיָה אֶלָּא לְפִי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ כָּבוֹד לִסְפֹּד אַחַר יב"ח אַחַר שֶׁנִּתְקַבְּלוּ תַּנְחוּמִין עַל הַמֵּת כִּדְאָמַר בְּמוֹעֵד קָטָן (דַּף כא:): אֵין לָנוּ לִתְבֹּעַ לְשָׁאוּל וּלְבֵיתוֹ לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב כִּי אִם נְפָשׁוֹת וְאֵין לָנוּ לְהָמִית בִּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל כִּי אִם בְּזַרְעוֹ: וְהוֹקַעְנוּם תְּלִיָּה: בְּאֻמָּה זוֹ יִשְׂרָאֵל: הָרַחֲמָנִים כו' וְהָנֵי גִּבְעוֹנִים כֵּיוָן דְּלָא מְרַחֲמִי אֵינָן רְאוּיִין לְדַבֵּק בָּהֶן מִיָּד גָּזַר עֲלֵיהֶן דָּוִד לְכָךְ נֶאֱמַר וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: וַיַּחְמֹל הַמֶּלֶךְ וְאִי בָּאָרוֹן תַּלְיָא מִלְּתָא כֵּיוָן דְּלָא קָלְטוּ אָרוֹן מַהוּ חֶמְלָתוֹ שֶׁל דָּוִד. וּמְשַׁנֵּי שֶׁלֹּא הֶעֱבִירוֹ: וְכִי מַשּׂוֹא פָּנִים יֵשׁ בַּדָּבָר וְכִי הָיָה לוֹ לְדָוִד לִשָּׂא פָּנִים בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת הָיָה לוֹ לְהַעֲבִיר אֶת כֻּלָּן: וְאַכַּתִּי מַשּׂוֹא פָּנִים יֵשׁ בַּדָּבָר הוֹאִיל וּקְלָטוֹ אָרוֹן לֹא הָיָה לוֹ לְהָמִית אַחֵר תַּחְתָּיו: וְאַל יִתְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם שֶׁיִּהְיוּ הָאֻמּוֹת אוֹמְרִים אֵין אֻמָּה זוֹ רְאוּיִין לְדָבֵק בָּהּ שֶׁהֲרֵי פָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בְּגֵרִים לִטֹּל מְזוֹנוֹתֵיהֶם וְלֹא עָשׂוּ בָּהֶן נְקָמָה: עַד נִתַּךְ מַיִם עֲלֵיהֶם עַד יְמוֹת הַגְּשָׁמִים לֹא נִתְּנוּ לִקְבוּרָה: דֻּגְזַר שְׂכִירִים: אֶלָּא מֵהָכָא וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה (אֶת) כָּל הָאֲנָשִׁים וַיִּמָּצְאוּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וַיַּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף (נוֹשֵׂא) סַבָּל: מֵחוֹטֵב עֵצֶיךָ מִדְּקָרֵינְהוּ לְחוֹטְבֵי עֵצִים בְּאַנְפַּיְהוּ שְׁמַע מִנָּהּ לָאו בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ וְלָאו בִּכְלַל גֵּרִים אֶלָּא עֲבָדִים וַעֲבָדִים פְּסוּלִים נִינְהוּ וְגִבְעוֹנִים חֹטְבֵי עֵצִים נִינְהוּ דִּלְהָכִי אַקְצִינְהוּ יְהוֹשֻׁעַ: מֹשֶׁה גָּזַר עֲלֵיהֶן לְהַהוּא דָּרָא עַל חֹטְבֵי עֵצִים שֶׁהָיוּ בְּיָמָיו: וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ אַלְמָא עֲבָדִים נִינְהוּ וִיהוֹשֻׁעַ לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים גָּזַר דִּכְתִיב (יְהוֹשֻׁעַ ט׳:כ״ג) לֹא יִכָּרֵת מִכֶּם חֹטְבֵי עֵצִים: בִּזְמַן שֶׁבהמ"ק קַיָּם דִּכְתִיב (שָׁם) לְמִזְבַּח ה':

אַרְמוֹנִי וּמְפִיבֹשֶׁת אוֹתוֹ מְפִיבֹשֶׁת הָיָה בֶּן שָׁאוּל וְאָמַר ר"ת דְּהוּא הָיָה רַבּוֹ שֶׁל דָּוִד דְּאָמַר בְּפֶרֶק קַמָּא דִּבְרָכוֹת (דַּף ד. וְשָׁם) שֶׁהָיָה מְבַיֵּשׁ פְּנֵי דָּוִד בַּהֲלָכָה וְגָרֵס הָתָם דְּלָא מְפִיבֹשֶׁת שְׁמוֹ אֶלָּא אִישׁ בַּעַל שְׁמוֹ כִּי מְפִיבֹשֶׁת בֶּן שָׁאוּל נִקְרָא אִישׁ בַּעַל בְּדִבְרֵי הַיָּמִים וְלֹא כַּמָּה שֶׁכָּתוּב בִּסְפָרִים אִישׁ בֹּשֶׁת שְׁמוֹ דְּלָא מָצִינוּ בְּשׁוּם מָקוֹם אִישׁ בֹּשֶׁת שֶׁנִּקְרָא מְפִיבֹשֶׁת וְאִישׁ בֹּשֶׁת נֶהֱרַג בִּתְחִלַּת מַלְכוּת בֵּית דָּוִד קֹדֶם מַעֲשֵׂה הַגִּבְעוֹנִים דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דִּמְפִיבֹשֶׁת בְּנוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן הָיָה רַבּוֹ שֶׁל דָּוִד דְּאוֹתוֹ לֹא מָצִינוּ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא לֹא אִישׁ בֹּשֶׁת וְלֹא אִישׁ בַּעַל וא"ת וְלָמָּה לֹא חָלַק לוֹ כָּבוֹד לְרַבּוֹ לְבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים שֶׁלֹּא יִקְלְטֶנּוּ הָאָרוֹן וְי"ל דְּשֶׁמָּא בִּקֵּשׁ וְלֹא נַעֲנָה: **וַתַּטֵּהוּ** לָהּ אֶל הַצּוּר אוֹמֵר בַּמִּדְרָשׁ אֶל הַצּוּר שֶׁהִצְדִּיקָה עָלָיו הַדִּין וְאָמְרָה הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ: **דּוּגְזַר** גָּרְסִי' מִדַּת שְׂכִירוּת דָּדוֹן לְשׁוֹן מִדָּה כִּדְאָמַר בְּבָבָא בָּתְרָא (דַּף צ:) וְקָרוּ לֵיהּ דּוּן פַּפָּא: **וּנְתִינִים** דָּוִד גָּזַר עֲלֵיהֶן בְּרֵישׁ שְׁמַעְתִּין פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁגָּזַר עֲלֵיהֶן חַתְנוּת וּכְדִכְתִיב וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה וְגוֹ' כְּלוֹמַר אֵין רְאוּיִין לְהִדָּבֵק בְּיִשְׂרָאֵל וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ דְּמֹשֶׁה גָּזַר עֲלֵיהֶן עַבְדוּת וְאָסוּר מִשּׁוּם לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ וּמְשַׁנֵּי דְּמֹשֶׁה לֹא גָּזַר אֶלָּא לְהַהוּא דָּרָא וִיהוֹשֻׁעַ בִּזְמַן שֶׁבהמ"ק קַיָּם וּמָצִינוּ לְמֵימַר דְּלָא נֶאֶסְרוּ בְּשׁוּם פַּעַם מִשּׁוּם לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ כֵּיוָן דְּלָא גָּזַר עֲלֵיהֶן עַבְדוּת אַף בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם וְדָוִד גָּזַר עֲלֵיהֶן חַתְנוּת וְלֹא שִׁעְבְּדָם לְכוּלְּהוּ דָּרֵי וְאָתֵי שַׁפִּיר הָא דְּאֵין בִּנְתִינִים תּוֹרַת עֲבָדִים דִּתְנַן בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף כט. וְשָׁם) דְּהַבָּא עַל הַנְּתִינָה יֵשׁ לָהּ קְנָס וְאִלּוּ בְּבָא עַל הַשִּׁפְחָה תְּנַן דְּאֵין לָהּ קְנָס וְאוֹמֵר בִּירוּשַׁלְמִי אַפֵּי' מְשֻׁמֶּרֶת שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה וְעוֹד דְּאִם יֵשׁ בָּהֶם תּוֹרַת עַבְדוּת לִתַּסְרוּ חֲרוּרֵי בִּנְתִינֵי דִּמְשֻׁחְרָר אָסוּר בְּשִׁפְחָה כִּדְאָמַר בְּחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין לִשָּׂא שִׁפְחָה אֵין יָכוֹל וּבְפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף סט.) קָאָמַר דַּחֲרוּרֵי וּנְתִינֵי מֻתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהָכִי פָּרִיךְ וְלֹא עַבְדוּת מַמָּשׁ מֹשֶׁה גָּזַר עֲלֵיהֶן וּמִסְתָּמָא גָּזַר נָמֵי שֶׁלֹּא יִתְחַתְּנוּ בָּהֶם דְּאֵין נָכוֹן שֶׁיִּתְחַתְּנוּ בָּהֶם כֵּיוָן דְּנִרְאִין כַּעֲבָדִים וְדָוִד נָמֵי נוּכַל לוֹמַר דְּגָזַר עֲלֵיהֶן עַבְדוּת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְחַתְּנוּ בָּהֶם וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ שַׁפִּיר דְּמֹשֶׁה גָּזַר עֲלֵיהֶן וְנִיחָא הַשְׁתָּא הָא דְּקָאָמַר בִּימֵי ר' בִּקְּשׁוּ לְהַתִּיר נְתִינִים לְהַפְקִיעַ שִׁעְבּוּד מֵהֶם וְעַל יְדֵי כֵּן יִהְיֶה מֻתָּר לְהִתְחַתֵּן בָּהֶם וּמַסִּיק דְּחֵלֶק מִזְבֵּחַ מִי יַתִּיר וְכֵיוָן דְּאִישְׁתַּיַּיר בָּהֶן שִׁעְבּוּד שֶׁל חֵלֶק מִזְבֵּחַ אֵין הָגוּן לְדַבֵּק בָּהֶם וּפְלִיגָא דְּרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא דְּאָמַר חֵלֶק מִזְבֵּחַ בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם מֻותָּר וְאִם הָיוּ מַפְקִיעִין חֵלֶק עֵדָה הָיוּ מֻתָּרִים לְגַמְרֵי וְשׁוּב לֹא יָחוּל שׁוּם עַבְדוּת שֶׁל חֵלֶק מִזְבֵּחַ אֲפִלּוּ לִכְשֶׁיִּבָּנֶה וְאֵין נִרְאֶה לְרַבֵּינוּ תָּם דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא אֲסִירֵי בְּלָאו דְּלֹא תִתְחַתֵּן כִּדְמַסִּיק רָבָא לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף עו.) דִּבְגֵרוּתָן אִית לְהוּ חַתְנוּת וּתְנַן (מַכּוֹת דַּף יג.) וְאֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין הַבָּא עַל הַמַּמְזֶרֶת וְעַל הַנְּתִינָה וּמִיהוּ אִכָּא לְמֵימַר דִּנְתִינָה אַגַּב שִׁטְפָּא דְּמַמְזֶרֶת נָקְטָה וְכֵן צָרִיךְ לוֹמַר לְמַאי דַּהֲוָה בָּעֵי רָבָא לְמֵימַר דִּבְגֵרוּתָן לֵית לְהוּ חַתְנוּת דִּבְכָל דִּכְתָא אַיְּירֵי בְּגֵרוּת גַּבֵּי קְנָס וּבַעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין סט.) בְּמַתְנִיתִין וְנִרְאֶה לְרַבֵּינוּ תָּם דְּדָוִד גָּזַר עֲלֵיהֶם שִׁעְבּוּד וְהָא דְּקָאָמַר לְעֵיל רָאוּי לְהִדָּבֵק עִם יִשְׂרָאֵל הַיְנוּ לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין כְּמוֹתָן אֲבָל חַתְנוּת אָסוּר מִדְּאוֹרַיְיתָא וְהָא דְּקָאָמַר בִּימֵי רַבִּי בִּקְּשׁוּ לְהַתִּיר נְתִינִים לֹא לְהִתְחַתֵּן בָּהֶם אֶלָּא לְהַפְקִיעַ עֲבוֹדָתָם וְאָמַר לָהֶם רַבִּי חֵלֶק מִזְבֵּחַ מִי יַתִּיר הִלְכָּךְ אֵין לָנוּ לְהַתִּיר אֲפִילּוּ חֶלְקֵנוּ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח חֵלֶק מִזְבֵּחַ וּפְלִיגָא דְּרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא דְּאָמַר חֵלֶק מִזְבֵּחַ בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם מֻותָּר מִמֵּילָא בְּלֹא שׁוּם הַתָּרָה וְאִם הָיָה מֵפְקַע מֵהֶם שִׁעְבּוּד לְגַמְרֵי שׁוּב לֹא הָיָה חָל עוֹד עֲלֵיהֶן וא"ת וְכֵיוָן דִּנְתִינֵי אֲסִירֵי מִדְּאוֹרַיְיתָא מִלֹּא תִתְחַתֵּן מַאי שְׁנָא דִּמְשֻׁחְרָר מֻתָּר בָּהֶן וּבְשִׁפְחָה אָסוּר מִשּׁוּם לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ וְי"ל דְּלָאו דְּלֹא תִתְחַתֵּן אִיכָּא לְמֵילַף מִשְּׁאָר פְּסוּלֵי קָהָל כְּגוֹן מַמְזֵר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי דְּשָׁרוּ בִּקְהַל גֵּרִים אֲבָל לָאו דְּלֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ לֹא שַׁיָּךְ לְמֵילַף דְּהָא לֹא תָּפְסִי קִדּוּשִׁין בְּשִׁפְחָה וְלָא הָוֵי דּוּמְיָא דִּשְׁאָר פְּסוּלִים וְאִם תֹּאמַר ומ"ש דְּמַמְזֵר מֻתָּר בְּשִׁפְחָה דִּתְנַן בְּהָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סט.) מַמְזֵר נוֹשֵׂא שִׁפְחָה אַפֵּי' לְכַתְּחִלָּה כִּדְמוֹכַח הָתָם בַּגְּמָרָא וְאָמַר ר"ת דְּלֹא שַׁיָּךְ לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ בְּמַמְזֵר דְּעִקָּרוֹ בָּא מִקְּדֵשׁוֹת מֵאִסּוּר דְּלֹא תָּפְסִי בוֹ קִדּוּשִׁין וְאֵין לְהַאֲרִיךְ:

מסורת הש"ס

א סנהדרין כא.; סנהדרין צו.
ב פסחים קכ.; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; ראש השנה יט:

תורה אור השלם

וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וגו׳ [שמואל ב כא, ב]

וְלֹא־יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וגו׳ [דברים יג, יח]

כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת־בָּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ וגו׳ [בראשית יח, יט]

לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם [שמות כ, כ]

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אֶתְכֶם בָּא וגו׳ [שמות כ, יז]

וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת־שְׁנֵי בְּנֵי רִצְפָּה בַת־אַיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׁאוּל וגו׳ [שמואל ב כא, ח]

וַיַּחְמֹל הַמֶּלֶךְ עַל־מְפִיבֹשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל עַל־שְׁבֻעַת יְהוָה אֲשֶׁר בֵּינֹתָם וגו׳ [שמואל ב כא, ז]

לֹא־יוּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יוּמְתוּ עַל־אָבוֹת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ [דברים כד, טז]

לֹא־תָלִין נִבְלָתוֹ עַל־הָעֵץ כִּי־קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קִלְלַת אֱלֹהִים וגו׳ [דברים כא, כג]

וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת־אַיָּה אֶת־הַשַּׂק וַתַּטֵּהוּ לָהּ אֶל־הַצּוּר מִתְּחִלַּת קָצִיר וגו׳ [שמואל ב כא, י]

וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף נֹשֵׂא סַבָּל וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר [מלכים א ה, כט]

וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־נָתַן שְׁלֹמֹה עָבֶד כִּי־הֵם אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַעֲבָדָיו וגו׳ [מלכים א ט, כב]

וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה כָּל־הָאֲנָשִׁים הַגֵּיּוֹרִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַסְּפָר וגו׳ [דברי הימים ב ב, טז]

טַפְּכֶם נְשֵׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מֵחֹטֵב עֵצֶיךָ עַד וגו׳ [דברים כט, י]

וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חֹטְבֵי עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי מַיִם לָעֵדָה וגו׳ [יהושע ט, כז]

עין משפט נר מצוה

א טוש"ע יו"ד סי' שצד סעי' ב:
ב מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' כד:
ג מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' יז:
ד מיי' פב' מהל' ממרים הל' ד:
ה מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' כב:
ו מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הל' כג:

בִּימֵי רַבִּי בִּקְשׁוּ לְהַתִּיר נְתִינִים. אָמַר לָהֶם רַבִּי: חֶלְקֵנוּ נַתִּיר, חֵלֶק מִזְבֵּחַ מִי יַתִּיר? וּפְלִיגָא דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא. דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֵלֶק עֵדָה — לְעוֹלָם אָסוּר, חֵלֶק מִזְבֵּחַ, בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים — אָסוּר, אֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים — שָׁרֵי. מַתְנִי׳ אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַסָּרִיס חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וְהַסָּרִיס לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וְאֵין לִי לְפָרֵשׁ. [א-ג]אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲנִי אֲפָרֵשׁ: סְרִיס אָדָם — חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר. סְרִיס חַמָּה — לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא כִּי, אֶלָּא: סְרִיס חַמָּה — חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְפוּאָה. סְרִיס אָדָם — לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ רְפוּאָה. הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתֵירָא עַל בֶּן מְגוּסַת שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם סְרִיס אָדָם, וְיִבְּמוּ אֶת אִשְׁתּוֹ, לְקַיֵּים דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. [ד-ה]הַסָּרִיס — לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַיבֵּם, וְכֵן אַיְילוֹנִית — לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. [ו]הַסָּרִיס שֶׁחָלַץ לִיבִמְתּוֹ — לֹא פְּסָלָהּ. בְּעָלָהּ — פְּסָלָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּעִילַת זְנוּת. וְכֵן אַיְילוֹנִית שֶׁחָלְצוּ לָהּ אַחִין — לֹא פְּסָלוּהָ. בְּעָלוּהָ — פְּסָלוּהָ, מִפְּנֵי שֶׁבְּעִילָתָהּ בְּעִילַת זְנוּת. (א)גְּמָ׳ מִכְּדִי שָׁמְעִינַן לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר חַיָּיבֵי לָאוִין כְּחַיָּיבֵי כְּרֵיתוֹת דָּמוּ, וְחַיָּיבֵי כְּרֵיתוֹת לָאו בְּנֵי חֲלִיצָה וְיִיבּוּם נִינְהוּ! [ח]אָמַר רַבִּי אַמֵּי: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּגוֹן שֶׁנָּשָׂא אָחִיו גִּיּוֹרֶת, וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: קְהַל גֵּרִים — לָא אִקְּרִי קָהָל. אִי הָכִי, יַבּוֹמֵי נָמֵי מְיַיבֵּם! אִין הָכִי נָמֵי, וְאַיְּידֵי דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חוֹלֵץ, אָמַר אִיהוּ נָמֵי חוֹלֵץ. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בְּתֵירָא עַל בֶּן מְגוּסַת שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם סְרִיס אָדָם, וְיִבְּמוּ אֶת אִשְׁתּוֹ לְקַיֵּים דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. שְׁמַע מִינַּהּ. [ט](ב)מֵתִיב רַבָּה: פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה, סְרִיס אָדָם וְהַזָּקֵן — אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַיבְּמִין. כֵּיצַד: מֵתוּ וְלָהֶם נָשִׁים, וְלָהֶם אַחִין, וְעָמְדוּ אַחִין וְעָשׂוּ מַאֲמָר בִּנְשׁוֹתֵיהֶן, וְנָתְנוּ גֵּט, אוֹ שֶׁחָלְצוּ — מַה שֶּׁעָשׂוּ עָשׂוּ, וְאִם בְּעָלוּ — קָנוּ. מֵתוּ אַחִין, וְעָמְדוּ הֵן וְעָשׂוּ מַאֲמָר בִּנְשׁוֹתֵיהֶן, וְנָתְנוּ גֵּט אוֹ חָלְצוּ — מַה שֶּׁעָשׂוּ עָשׂוּ. וְאִם בְּעָלוּ — קָנוּ, וְאָסוּר לְקַיְּימָן, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: ״לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל ה׳״, אַלְמָא בְּקָהָל עָסְקִינַן! אֶלָּא אָמַר רַבָּה: כְּגוֹן שֶׁנָּפְלָה לוֹ, וּלְבַסּוֹף נִפְצַע. (ג)אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וְלֵיתֵי אִיסּוּר פָּצוּעַ וְנִידְחֵי עֲשֵׂה דְּיִיבּוּם! מִי לָא תְּנַן, רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מֵיאֲנָה — מֵיאֲנָה, וְאִם לָאו — תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתֵצֵא הַלֵּזוּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. אַלְמָא: אָתֵי אִיסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְדָחֵי. הָכָא נָמֵי: נֵיתֵי אִיסּוּר פָּצוּעַ וְנִידְחֵי! (ד)אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי תַּנָּא — הָךְ תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר: מֵחַיָּיבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר הָוֵי מַמְזֵר, מֵחַיָּיבֵי לָאוִין גְּרִידֵי לָא הָוֵי מַמְזֵר. אִיקְּרִי כָּאן ״לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם״, וְהָא לָאו בַּר הָכִי הוּא? אָמַר רָבָא: אִם כֵּן, אֵין לְךָ אִשָּׁה שֶׁכְּשֵׁרָה לְיַבֵּם, שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה בַּעְלָהּ סְרִיס חַמָּה שָׁעָה אַחַת קוֹדֶם לְמִיתָתוֹ! לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, פֵּירוּקָא דְּרָבָא פִּירְכָא הִיא! הָתָם כְּחִישׁוּתָא דְּאַתְחִילָה בֵּיהּ. (ה)הֵיכִי דָּמֵי סְרִיס חַמָּה? אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כֹּל

שֶׁלֹּא

חֶלְקֵנוּ נַתִּיר דִּיכוֹלִין בֵּית דִּין לְהַתִּיר וּלְהַפְקִיר חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל דקי"ל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף פט:) הֶפְקֵר בֵּית דִּין הָיָה הֶפְקֵר: וּפְלִיגָא דְּר' חַיָּא הַאי דְּקָאָמַר חֵלֶק הַמִּזְבֵּחַ מִי יַתִּיר ואע"ג דְּמִזְבֵּחַ בִּימֵי רַבִּי לָא הֲוָה קָאָמַר דְּחֵלֶק מִזְבֵּחַ אָסוּר פְּלִיגָא דְּרַבִּי חַיָּא: חֵלֶק עֵדָה לְעוֹלָם אָסוּר עַד שֶׁיַּתִּירוּהוּ: מַתְנִי' וְהַסָּרִיס לֹא חוֹלֵץ כו' דִּכְתִיב לֹא יִמְחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל פְּרָט לְסָרִיס שֶׁשְּׁמוֹ מָחוּי: וְאֵין לִי לְפָרֵשׁ אֵינִי יוֹדֵעַ אֵי זֶה סָרִיס בֶּן חֲלִיצָה וְאֵי זֶה פָּטוּר: סְרִיס אָדָם שֶׁנִּסְתָּרֵס לְאַחַר שֶׁנּוֹלַד: סְרִיס חַמָּה מִמְּעֵי אִמּוֹ: לְקַיֵּם דִּבְרֵי ר"ע עֵדוּת זוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ ב"ב לְקַיֵּם דִּבְרֵי ר"ע הֵעִיד: לֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהֻנָּה שֶׁאֵין חֲלִיצָתָן חֲלִיצָה: בְּעִילַת זְנוּת שֶׁאֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה: גְּמ' כְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת דָּמֵי דא"ר עֲקִיבָא בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מט.) יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין וּסְרִיס אָדָם מֵחַיָּבֵי לָאוִין הוּא דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ג:ב') לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּא וְהֵיכִי קָאָמַר ר"ע סָרִיס [חוֹלֵץ] אֶת אֵשֶׁת אָחִיו הָא לָא רַמְיָא קַמֵּהּ וְאַבָּרַאי קַיְמָא כְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת וְקָאֵי עֲלֵהּ בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח: וְאַיְּדֵי דְּאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ חוֹלֵץ דִּלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ יַבּוּמֵי לָא דְּאִית לֵיהּ קְהַל גֵּרִים מִקְּרֵי קָהָל וּמִיהוּ מְחָלֵץ חָלְצָה דְּחַיָּבֵי לָאוִין לְר' יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי חֲלִיצָה נִינְהוּ: דַּיְקָא נָמֵי דִּלְר' עֲקִיבָא יִבּוּמֵי נָמֵי שָׁרֵי דְּקָתָנֵי וְכוּ' וְיִבְּמוּ אֶת אִשְׁתּוֹ: סְרִיס אָדָם הוֹאִיל וְהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר ור"ע הִיא: זָקֵן נָקַט לֵיהּ בַּהֲדֵי הָנָךְ מִשּׁוּם דְּדָמֵי לְהוּ דְּהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר וְהַשְׁתָּא פָּסַק מִלֵּדָה: וְנָתְנוּ גֵּט כְּלוֹמַר אוֹ נָתְנוּ לָהּ גֵּט: מַה שֶּׁעָשׂוּ עָשׂוּ וּצְרִיכוֹת גֵּט לְמַאֲמָרָן אוֹ אִם נָתְנוּ גֵּט אֲסוּרִין שׁוּב לְיַבְּמָן: וְאָסוּר לְקַיְּמָן לָאו אַזָּקֵן קָאֵי: שֶׁנִּפְלָה לוֹ וְהֻזְקְקָה לְיִבּוּם: וּלְבַסּוֹף נִפְצַע דְּהַשְׁתָּא בָּעֲיָא חֲלִיצָה לְאַפְקוּעֵי זִקָּה: דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּפֶרֶק ב"ש בִּגְדוֹלָה שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי בַּעַל אֲחוֹת קְטַנָּה. אַלְמָא אָתֵי אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה וְדָחֵי אע"ג דְּבִשְׁעַת נְפִילָה אִיחַזְיָא: אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף שֶׁנִּפְצַע וְאַחַ"כ נָפְלָה לוֹ וּדְקָאָמְרַתְּ הָא אִית לֵהּ לר"ע חַיָּבֵי לָאוִין כְּחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת הַאי תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין הַךְ תַּנָּא דְּבֵי ר"ע הוּא דְּאָמַר בְּהַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ (לְעֵיל יְבָמוֹת מט.) אֵי זֶהוּ מַמְזֵר כָּל שְׁאֵר בָּשָׂר שֶׁהוּא בְּלֹא יָבֹא וּדְלֹא כְּרַבִּי סִימַאי דְּאָמַר (כְּתֻבּוֹת דַּף כט:) מִן הַכֹּל הָיָה עוֹשֶׂה רַבִּי עֲקִיבָא מַמְזֵר חוּץ מֵאַלְמָנָה לכ"ג שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה לֹא יִקַּח וְלֹא יְחַלֵּל אֲבָל מִכָּל חַיָּבֵי לָאוִין גְּרִידֵי אֲפִלּוּ לֵיכָּא קֻרְבָה הַוָּלָד מַמְזֵר: וּפָרְכִינַן וְאַמַּאי סָרִיס חוֹלֵץ וַאֲפִילּוּ הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר אִקְּרִי כָּאן לְהָקִים כו': אָמַר רָבָא אִם כֵּן דִּשְׁעַת הַכֹּשֶׁר דְּמֵעִקָּרָא לָאו מִלְּתָא הִיא הוֹאִיל וּבִשְׁעַת מִיתָה לָא חֲזִי אֵין לְךָ אִשָּׁה כו': סָמוּךְ לְמִיתָתוֹ יִסּוּרֵי מִיתָה מַתִּישִׁים כֹּחוֹ. אֶלָּא אָמְרִינַן הוֹאִיל וּמֵעִקָּרָא בַּר הֲקָמָה הֲוָה בַּת חֲלִיצָה הִיא הָכָא נָמֵי לָא שְׁנָא: לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פֵּרוּקָא דְרָבָא פִּרְכָא הִיא גְּמָרָא פָּרִיךְ. כְּלוֹמַר הַאי פֵּרוּקָא דְרָבָא פִּרְכָא הִיא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּהָא וַדַּאי חָזֵינַן דִּשְׁעַת הַכֹּשֶׁר מִלְּתָא הִיא וְאַמַּאי קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סְרִיס אָדָם אֵין חוֹלֵץ דְּלָא מְהַנְּיָא לֵיהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר דְּמֵעִקָּרָא הָא וַדַּאי סְרִיסוּת שֶׁל מִיתָה אֵין לוֹ רְפוּאָה אֲפִלּוּ הָכֵי מִתְיַבֶּמֶת הָאִשָּׁה מִשּׁוּם שְׁעַת הַכֹּשֶׁר דְּמֵעִקָּרָא: כְּחִישׁוּתָא הוּא דְּאַתְחִילָה בֵּהּ וְלָאו סָרִיס הוּא אֶלָּא מִיתָה מַכְחֶשֶׁת כֹּחוֹ: הֵיכִי דָּמֵי סְרִיס חַמָּה דְּקָאָמְרַתְּ שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר:

בִּימֵי ר' בִּקְשׁוּ לְהַתִּיר נְתִינִים אֵין זֶה מְבַטֵּל דִּבְרֵי ב"ד חֲבֵרוֹ דְּהֶפְקֵר בֵּית דִּין הָיָה הֶפְקֵר:

אִי הָכִי יַבּוּמֵי נָמֵי תִּתְיַבֵּם פִּי' אא"ב בְּנָשָׂא יִשְׂרְאֵלִית אַיְּרֵי אע"ג דְּהִיא שַׁפִּיר מִתְיַבֶּמֶת אָז לָא תִּקְשֵׁי אַמַּאי אֵין מְיַבֵּם שֶׁהֲרֵי הוּא אָסוּר בָּהּ דְּהָוֵי פְּצוּעַ דַּכָּא וְאַיְּדֵי דְּקָאָמַר חוֹלֵץ קָאָמַר נָמֵי חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ אֲבָל כֵּיוָן דְּאַיְּרֵי בְּגִיּוֹרֶת אִיהוּ גּוּפֵהּ שָׁרֵי לְיַבֵּם: **וְאַיְּדֵי** דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חוֹלֵץ כו' וא"ת וְר' יְהוֹשֻׁעַ גּוּפֵהּ אַמַּאי נָקַט חוֹלֵץ כֵּיוָן דְּאַיְּרֵי בְּגִיּוֹרֶת אִי מִשּׁוּם דְּקָסָבַר דִּקְהַל גֵּרִים אִקְּרִי קָהָל כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס א"כ מַאי קָאָמַר וְאֵין לִי לְפָרֵשׁ הָאִיכָּא לְמִשְׁמַע מִדְּאַתְנְיוּהוּ חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין וְלָא אַתְנְיוּהוּ מְיַבֵּם וּמְיַבְּמִין ש"מ דִּבִסְרִיס אָדָם חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין דְּאִי בִּסְרִיס חַמָּה א"כ אַפֵּי' לְיַבֵּם נָמֵי שָׁרֵי וְי"ל דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נְקַט חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין אַגַּב דְּבָעֵי לְמֵימְרָא לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין דְּלָא מָצֵי לְמִנְקַט לֹא מְיַבֵּם וְלֹא מְיַבְּמִין דְּהָוֵי מַשְׁמַע יִבּוּמֵי הוּא דְּלָא אֲבָל מִחְלָץ שָׁרֵי מִיהוּ רַבִּי עֲקִיבָא הָוֵי מָצֵי לְמִתְנֵי לֹא מְיַבֵּם וְלֹא מְיַבְּמִין דְּכֵיוָן דְּפֵרֵשׁ הַטַּעַם מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר מִמֵּילָא הֲוָה יָדְעִנָא דְּמִחְלָץ נָמֵי לָא חָלֵיץ אֶלָּא אַגַּב דְּנָקַט ר' יְהוֹשֻׁעַ חוֹלֵץ נָקַט נָמֵי ר' עֲקִיבָא: **אַלְמָא** בַּקָּהָל עָסְקִינַן וּכְרַבִּי עֲקִיבָא אָתְיָא דִּסְרִיס אָדָם בַּר חֲלִיצָה וְיִבּוּם הוּא וְתֵמַהּ דִּלְמָא בְּהָא לָא סָבְרָהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא דִּמְשַׁוֵּי חַיָּבֵי לָאוִין כְּחַיָּבֵי כָּרֵתוֹת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ג:

ג מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, ש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ א:

ד מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב:

ה מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ א:

ו טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ א:

ז מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, סמג לאוין קפא, טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ ח:

ח טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ג:

ט מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ ג:

מסורת הש״ס

א סנהדרין נג:

ב תוספתא יבמות; לעיל כ:

ג לקמן קט.; לעיל יח.; משנה יבמות; תוספתא יבמות

ד לקמן צב.

ה תלמוד ירושלמי יבמות

גליון הש״ס

מתני' א"ר יהושע שמעתי. כעין זה פסחים צו ע"ב:

רש"י ד"ה והסריס וכו' דכתיב לא ימחה וכו'. לעיל כד ע"א:

תורה אור השלם

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

לֹא־יָבֹא פְּצוּעַ־דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דַּכָּה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ב]

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

(א)שֶׁלֹּא רָאָה שָׁעָה אַחַת בְּכַשְׁרוּתוֹ. מְנָא יָדְעִינַן? אָמַר אַבָּיֵי: כָּל הַמֵּטִיל מַיִם וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה כִּיפָּה. מִמַּאי הָוֵאי? דְּאָפְיָה אִימֵּיהּ בְּטִיהֲרָא וְשָׁתְיָא שִׁיכְרָא מַרְקָא. אָמַר רַב יוֹסֵף: הַיְינוּ דְּשַׁמַעְנָא לְאִמִּי דְּאָמַר: "כֹּל שֶׁמְּמְעֵי אִמּוֹ לָקוּי", וְלָא יָדַעְנָא מַאי נִיהוּ. וְלֵיחוּשׁ שֶׁמָּא הִבְרִיא בֵּינָתַיִם! כֵּיוָן דִּתְחִלָּתוֹ וְסוֹפוֹ לָקוּי — לָא חָיְישִׁינַן. [א](ב)מֵתִיב רַב מָרִי, רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים יוֹם! לְחַד אֵבֶר חָיְישִׁינַן, לְכוּלֵּיהּ גּוּפָא לָא חָיְישִׁינַן. [בג](ג)רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר לֹא כִּי וְכוּ׳. וּרְמִינְהוּ: בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת — יָבִיאוּ רְאָיָה שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים, וְהוּא הַסָּרִיס — לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַיבֵּם. בַּת עֶשְׂרִים וְלֹא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת — יָבִיאוּ רְאָיָה שֶׁהִיא בַּת עֶשְׂרִים, וְהִיא הָאַיְלוֹנִית — לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת, דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל. וּבֵית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: זֶה וָזֶה בְּנֵי שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַזָּכָר כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, וּנְקֵבָה כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה מְמַהֶרֶת לָבֹא לִפְנֵי הָאִישׁ! אָמַר רָמֵי בַּר דִּיקוּלֵי אָמַר שְׁמוּאֵל: חָזַר בּוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אִיבַּעְיָא לְהוּ: מֵהֵי הֲדַר בֵּיהּ? תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: סְרִיס חַמָּה — חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁכֵּן בְּמִינָן מִתְרַפְּאִין בַּאֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לְעוֹלָם לָא הֲדַר בֵּיהּ. וְכִי תְּנַן הָהִיא — לָעוֹנָשִׁין. [ד]אִיתְּמַר: אָכַל חֵלֶב, מִבֶּן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה [וְיוֹם אֶחָד] עַד בֶּן שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה, וְנוֹלְדוּ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס, וּלְאַחַר מִכָּאן הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. רַב אָמַר: נַעֲשָׂה סָרִיס לְמַפְרֵעַ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: קָטָן הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. מַתְקִיף לַהּ רַב יוֹסֵף: לְרַב, אַיְלוֹנִית לְרַבִּי מֵאִיר יְהֵא לָהּ קְנָס! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מִקַּטְנוּתָהּ יָצְתָה לְבֶגֶר. [ה] [ו]אֲמַר לֵיהּ: כֹּל כִּי הָנֵי מִילֵּי מְעַלְּיָיתָא יִתְאַמְרוּ מִשְּׁמַאי. דְּתַנְיָא: אֵין הַסָּרִיס נִידּוֹן כְּבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֶה — לְפִי שֶׁאֵין בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה נִידּוֹן אֶלָּא בַּחֲתִימַת זָקָן הַתַּחְתּוֹן. וְאֵין אַיְלוֹנִית נִידּוֹנֶית כְּנַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה — שֶׁמִּקַּטְנוּתָהּ יָצְתָה לְבֶגֶר. [חט]אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: סִימָנֵי סָרִיס, וְאַיְלוֹנִית וּבֶן שְׁמֹנָה אֵין עוֹשִׂין בָּהֶן מַעֲשֶׂה — עַד שֶׁיְּהוּ בֶּן עֶשְׂרִים. [יא](ד)וּבֶן שְׁמֹנֶה מִי קָחָיֵי? וְהָתַנְיָא: בֶּן שְׁמֹנָה — הֲרֵי הוּא כְּאֶבֶן, וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ, אֲבָל אִמּוֹ שׁוֹחָה עָלָיו וּמְנִיקָתוֹ

מִפְּנֵי

שֶׁלֹּא רָאָה שָׁעָה אַחַת בְּכַשְׁרוּתוֹ שֶׁלָּקָה מִמְּעֵי אִמּוֹ: כִּפָּה אדול"ר שֶׁאֵין קִלּוּחַ הַשֶּׁתֶן הוֹלֵךְ לְמֵרָחוֹק כְּשֶׁהוּא מֵטִיל כְּלַפֵּי מַעְלָה וְאֵין נַעֲשֶׂה כְּכִפָּה: דַּאֲפִיָּה אִמֵּהּ לֶחֶם בַּתַּנּוּר: בְּטִהֲרָא שֶׁמְּחַמַּמְתָּהּ חֹם הַתַּנּוּר וְחֹם הַצָּהֳרַיִם: שִׁכְרָא מַרְקָא שֵׁכָר מָזוּג. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי חָזָק: וְלָא יָדַעְנָא מַאי נִיהוּ כְּלוֹמַר וְלָא יָדַעְנָא מִמַּאי הָוֵי. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא ה"ג הַיְינוּ דְּשַׁמְעָנָא לְאִמִּי כֹּל שֶׁמְּמְעֵי אִמּוֹ לָקוּי וְלָא יָדַעְנָא מַאי הִיא כְּלוֹמַר לָא הֲוָה יָדַעְנָא אַהֵיכָא קָאֵי אֲבָל הַשְׁתָּא וַדַּאי יָדַעְנָא דִּסְרִיס חַמָּה קָמְפָרֵשׁ וְאָזֵל: וְלֵחוּשׁ שֶׁמָּא הִבְרִיא בֵּינְתַיִם שָׁעָה אַחַת וְאִשְׁתְּכַח דַּהֲוָה לֵיהּ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר: בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בִּבְכוֹרוֹת קָאֵי. חֲוַרְוַר וְהַמַּיִם הַקְּבוּעִים הֲרֵי זֶה מוּם וְאֵיזֶה הוּא חֲוַרְוַר הַקָּבוּעַ כֹּל שֶׁשָּׁהָה שְׁמוֹנִים יוֹם רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּתוֹךְ פ' יוֹם בְּרֹאשׁ פ' וּבְאֶמְצַע פ' וּבְסוֹף פ' אֲבָל בִּבְדִיקָה תְּחִלָּה וְסוֹף לָא סַגִּי שֶׁמָּא בֵּינְתַיִם עָבַר וְנִמְצָא שֶׁאֵין קָבוּעַ וְלָא אָמְרִינַן הוֹאִיל וּתְחִלָּתוֹ וְסוֹפוֹ לָקוּי וַדַּאי לֹא עָבַר: לְחַד אֵבֶר לָעַיִן: לְכוּלֵּיהּ גּוּפָא סְרִיס חַמָּה מֵחֲמַת חֹלִי כָּל הַגּוּף הוּא: יָבִיאוּ רְאָיָה אִם ב"ד מַצְרִיכִין אֶת הַיְּבָמָה לַחֲלֹץ וּלְיַבֵּם יָבִיאוּ קְרוֹבֵי הַיְּבָמָה רְאָיָה שֶׁהוּא בֶּן כ' וְתִפָּטֵר בְּלֹא חֲלִיצָה וְיִבּוּם: וְהוּא הַסָּרִיס כְּלוֹמַר וְנוֹלְדוּ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס. וְהָכִי מְפָרֵשׁ בְּנִדָּה בְּפֶ' יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מז:) דְּאִי לֹא נוֹלְדוּ לוֹ סִימָנֵי סָרִיס אָמְרִינַן הַאי דְּלָא מַיְתֵי מִשּׁוּם קַטְנוּת הוּא וּמַחְזְקִינַן לֵיהּ כְּקָטָן עַד רוֹב שְׁנוֹתָיו: הַזָּכָר כְּדִבְרֵי ב"ה אַלְמָא לְר' אֱלִיעֶזֶר סְרִיס חַמָּה לָא חָלֵץ: ת"ש כו' כִּי מַתְנֵי' וּסְמִי הַךְ דִּלְעֵיל מִקַּמֵּי תַּרְתֵּי וּשְׁמַע מִנָּהּ מֵהַהִיא הֲדַר בֵּהּ. אִי נָמֵי מִדְּקָא מַיְתֵי מַעֲשֶׂה דַּאֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּא לִדְבָרָיו ש"מ מֵהַהִיא דִּלְעֵיל הָדַר בֵּהּ וּמִמַּתְנִיתִין לֵיכָּא לְמִפְשַׁט הָכִי דְּקָתָנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְפוּאָה מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע דִּמְסַבְּרָא קָאָמַר הָכִי: וְכִי תְּנַן הַהִיא הַזָּכָר כְּדִבְרֵי ב"ה לָאו אַמַּאי דְּאָמְרִי לֹא חוֹלֵץ אֶלָּא לְאַשְׁמוֹעֵי' דְּעַד שֶׁיְּהֵא בֶּן עֶשְׂרִים חָשְׁבִינַן לֵיהּ קָטָן אִם לֹא הֵבִיא וּמִכָּאן וְאֵילָךְ אָמְרִינַן גָּדוֹל הוּא אִם לֹא הֵבִיא אֶלָּא שֶׁהוּא סָרִיס וְחַיָּב בָּעֳנָשִׁין שֶׁבַּתּוֹרָה: אִתְּמַר גָּרְסִינַן: מִבֶּן י"ב עַד י"ח אַתִּינֹקֶת קָאֵי כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר נְקֵבָה כב"ש וּמֵרֵישָׁא נָמֵי שָׁמְעִינַן לֵיהּ דְּקָאָמַר י"ב וְיוֹם אֶחָד וְאִי בְּתִינוֹק אֵין זְמַנּוֹ לְהָבִיא עַד י"ג שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד בְּפֶ' יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מו.): מִבֶּן י"ב דִּפָחוֹת מי"ב וְלֹא הַבִּיאָה וַדַּאי קְטַנָּה הִיא דִּזְמַן הֲבָאַת ב' שְׂעָרוֹת לְתִינֹקֶת מי"ב וְאֵילָךְ בְּפֶ' יוֹצֵא דֹּפֶן בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (שָׁם): נַעֲשָׂה סָרִיס לְמַפְרֵעַ אַיְּידֵי דְּאַיְרֵי בִּלְשׁוֹן זָכָר קָתָנֵי סָרִיס כֵּיוָן שֶׁעָבְרָה שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלֹא הֵבִיא אע"פ שֶׁחָזַר וְהֵבִיא אֵינוֹ כְּלוּם דְּלָא אָמְרִינַן כֵּיוָן דְּהַשְׁתָּא אַיְתִי אִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּעַד הַשְׁתָּא קָטָן הֲוָה דְּבִשְׂעָרוֹת תַּלְיָא מִלְּתָא אֶלָּא בְּסָרִיס מַחְזְקִינַן לֵיהּ וְחָשְׁבִינַן לָהּ בַּת עֳנָשִׁין מִשְּׁנֵים עָשָׂר וְאֵילָךְ שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהָבִיא דְּאָמַר הַאי דְּלָא אַיְתִי מִשּׁוּם דִּסְרִיס הֲוָה וְהָא דְּתַנְיָא לְקַמָּן דַּאֲפִילּוּ הֵבִיא לְאַחַר מִכָּאן הֲרֵי הוּא כְּסָרִיס לְכָל דְּבָרָיו לְמַפְרֵעַ הוּא דְּקָאָמַר וּמִשְּׁנֵים עָשָׂר הָוְיָא גְּדוֹלָה וְסָרִיס הֲוָה: וּשְׁמוּאֵל אָמַר קָטָן הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה דְּלָא מַחְזְקִינַן לֵיהּ בְּגָדוֹל אֶלָּא מִשְּׁמוֹנָה עָשָׂר וְאֵילָךְ שֶׁהוּא מֻחְזָק בְּסָרִיס וְהָא דְּתַנְיָא לְקַמָּן הֲרֵי הוּא כְּסָרִיס לְכָל דְּבָרָיו מִכָּאן וּלְהַבָּא קָאָמַר אֲבָל לְמַפְרֵעַ הָוֵי קָטָן. וְהוּא הַדִּין נָמֵי דַּאֲפִילּוּ לֹא הֵבִיא לְאַחַר זְמַן קָחָשִׁיב לֵיהּ שְׁמוּאֵל קָטָן עַד י"ח וּמִשּׁוּם רַב נָקֵט לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן רְבוּתָא דְּאע"ג דְּחָזַר וְהֵבִיא סָרִיס הוּא: לְרַב דְּאָמַר נַעֲשָׂה גָּדוֹל לְמַפְרֵעַ מי"ב וְאֵילָךְ: אַיְלוֹנִית לר"מ יְהֵא לָהּ קְנָס חֲמִשִּׁים כֶּסֶף אַלְמָה תַּנְיָא בְּמַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת (דַּף לה:) אַיְלוֹנִית אֵין לָהּ לֹא קְנָס וְלֹא פִּתּוּי בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת וּמוֹקְמִינַן לָהּ כְּר"מ דְּאָמַר קְטַנָּה אֵין לָהּ קְנָס וְאַיְלוֹנִית קְטַנָּה הִיא בַּיָּמִים שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לִנְעָרוּת וְאֵין לָהּ שְׂעָרוֹת הוֹאִיל וְלָא אָמְרִינַן כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ י"ח וְלֹא הַבִּיאָה נַעֲשֵׂית גְּדוֹלָה לְמַפְרֵעַ לְחַיֵּיב קְנָס אֶת הָאוֹנְסָהּ בִּימֵי נְעָרוֹת: א"ל אַבָּיֵי מִקַּטְנוּתָהּ יָצְתָה לְבֶגֶר לְעוֹלָם נַעֲשֵׂית גְּדוֹלָה לְמַפְרֵעַ וְהָא דְּאֵין לָהּ קְנָס לר"מ מִשּׁוּם דְּמִקַּטְנוּתָהּ יָצְתָה לְבֶגֶר דִּנְעָרוּת בְּסִימָנִים תְּלוּיָן וְזוֹ שֶׁאֵין לָהּ סִימָנִים חָשְׁבִינַן כָּל יְמֵי קַטְנוּתָהּ קְטַנָּה וּבִימֵי נְעָרוּת בּוֹגֶרֶת וְזוֹ וְזוֹ לר"מ אֵין לָהּ קְנָס אֲבָל לְרַבָּנָן אַיְלוֹנִית בִּימֵי קַטְנוּתָהּ יֵשׁ לָהּ קְנָס דְּרַבָּנָן פְּלִיגֵי עֲלֵהּ וְאָמְרֵי קְטַנָּה יֵשׁ לָהּ קְנָס יְמֵי קְטַנּוּת עַד שְׁנֵים עָשָׂר שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד: א"ל רַב יוֹסֵף שַׁפִּיר קָאָמְרַתְּ וְכָל כִּי הָנֵי מִלֵּי מְעַלְּיָתָא כו': סִימָנֵי סָרִיס וְאַיְלוֹנִית אֵין עוֹשִׂין בָּהֶן מַעֲשֶׂה לְהַחֲזִיקָם בִּגְדוֹלִים וְסָרִיסִים עַד שֶׁיְּהוּ בְּנֵי עֶשְׂרִים וְלֹא הֵבִיאוּ וּמִשְּׁנֵים עָשָׂר עַד עֶשְׂרִים מְצַפִּים לָהֶם אִם יָבִיאוּ הֲרֵי הֵם קְטַנִּים עַד עַכְשָׁו וְאִם לֹא יָבִיאוּ גְּדוֹלִים הֵם: וּבֶן ח' שֶׁנּוֹלַד לַח' חֳדָשִׁים אֵין עוֹשִׂין בּוֹ מַעֲשֶׂה לְהַחֲזִיקוֹ כְּבֶן קַיָּמָא בִּשְׁבִיל סִימָנִים כְּלוֹמַר אע"פ שֶׁגָּמְרוּ סִימָנֵי שְׂעָרוֹ וְצִפָּרְנָיו כְּשֶׁנּוֹלַד אַפְּ"ה לָא אָמְרִינַן בַּר קַיָּמָא הוּא וַדַּאי עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה:

אָכַל חֵלֶב מִבֶּן י"ב שָׁנָה וְעַד בֶּן י"ח בִּנְקֵבָה אַיְרֵי וְכַר' אֱלִיעֶזֶר וְאַיְּידֵי דִּנְקַט לְשׁוֹן זָכָר נְקַט סִימָנֵי סָרִיס וְלָא נְקַט סִימָנֵי אַיְלוֹנִית דְּלָא מִסְתַּבֵּר לְמֵימַר דְּסָבְרֵי לָהּ כב"ש: וּלְאַחַר מִכָּאן הֵבִיא שְׂעָרוֹת רְבוּתָא נְקַט דְּאַף עַל פִּי שֶׁהֵבִיא שְׂעָרוֹת לָא אָמְרִינַן דְּאִגַּלַּאי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ שֶׁהָיָה קָטָן עַד עַכְשָׁו שֶׁהֵבִיא שְׂעָרוֹת אֶלָּא חָשִׁיב לֵיהּ גָּדוֹל לְרַב מִשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה וְלִשְׁמוּאֵל מי"ח: נַעֲשָׂה סָרִיס לְמַפְרֵעַ וְלָקֵי עַל חֵלֶב שֶׁאָכַל דְּלָא חָשִׁיב הַתְרָאַת סָפֵק אע"ג דִּבְשַׁעַת הַתְרָאָה הָיָה סָפֵק שֶׁמָּא יָבִיא שְׂעָרוֹת קֹדֶם י"ח דְּהַשְׁתָּא מִיהָא אִגַּלַּאי לְמַפְרֵעַ שֶׁהָיָה גָּדוֹל בִּשְׁעַת הַתְרָאָה וְלָא דָּמֵי לְהִכָּה אֶת זֶה וְחָזַר וְהִכָּה אֶת זֶה (מַכּוֹת טז.) דְּאַף לְאַחַר שֶׁהִכָּה אֶת שְׁנֵיהֶם לֹא יָדִיעַ אֵיזֶהוּ אָבִיו: אַיְלוֹנִית לר"מ יְהֵא לָהּ קְנָס לִשְׁמוּאֵל נִיחָא כֵּיוָן שֶׁיְּמֵי קְטַנּוּת נִמְשָׁכִים עַד י"ח א"כ אֵין כָּאן נְעָרוּת דִּימֵי נְעָרוּת הֵם בְּשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים הַסְּמוּכִים לִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה כְּשֶׁפּוֹסְקִין אָז יְמֵי קְטַנּוּת אֲבָל לְרַב יְהֵא לָהּ קְנָס שֶׁפּוֹסְקִין בְּזֹאת יְמֵי קְטַנּוּת כְּמוֹ בִּשְׁאָר נָשִׁים: וְהָא תַּנְיָא בֶּן שְׁמוֹנָה אָסוּר לְטַלְטְלוֹ וְאִם יָכוֹל לִהְיוֹת בַּר קְיָמָא לֹא הָיָה אָסוּר לְטַלְטְלוֹ וּמְשַׁנֵּי הב"ע שֶׁגָּמְרוּ סִימָנִים דע"י סִימָנִים יֵשׁ הֶכֵּירָא לְהוֹצִיאוֹ מִתּוֹרַת נֵפֶל בְּכ' שָׁנָה לְרַבָּנָן כִּדְאַשְׁכְּחַן לְרַבִּי דִּכְי גָּמְרוּ סִימָנִים חָשִׁיב בַּר קְיָמָא בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם כִּשְׁאָר וְלָדוֹת וּמִלְּתֵהּ דְּר' אֲבָהוּ כְּרַבָּנָן אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דִּלְרַבָּנָן אֵין יוֹצֵא לְעוֹלָם מִתּוֹרַת נֵפֶל וּלְרַבִּי בְּכ' שָׁנָה וְר' אֲבָהוּ כְּרַבִּי דְּא"כ כִּי פָּרִיךְ אַרַבָּה תּוֹסְפָאָה כְּמַאן כְּרַבִּי הֲוָה לֵיהּ לְמִפְרַךְ אַר' אֲבָהוּ דְּקָאֵי בֵּהּ וְעוֹד דְּאִם כֵּן רַבָּה תּוֹסְפָאָה אֲפִילּוּ כְּרַבִּי לָא אָתֵי דְּלָא חָשִׁיב לְר' בַּר קְיָמָא לוֹמַר דְּאִשְׁתַּהִי אֶלָּא ע"י הוֹכָחָה יַתִּירָא שֶׁחַי כ' שָׁנָה אֶלָּא נִרְאֶה לר"י כִּדְפֵרַשְׁנוּ וְנִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ נִגְמְרוּ סִימָנִים דְּאָסוּר לְטַלְטְלוֹ דִּבְתוֹסֶפְתָּא בָּתַר הַהִיא דְּבֶן ח' הֲרֵי הוּא כְּאֶבֶן וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ קָתָנֵי אֵיזֶהוּ בֶּן שְׁמוֹנָה שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו וְהַיְינוּ אֲפִלּוּ גָּמְרוּ דְּאֵין יוֹצֵא מִתּוֹרַת נֵפֶל בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם אֶלָּא ע"י עֶשְׂרִים וּמִלְּתָא דְּלָא שְׁכִיחַ הִיא וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ:

מסורת הש״ס

א תלמוד ירושלמי יבמות

ב תוספתא בכורות

ג לקמן צז.; נדה מז:; בבא בתרא קנה:; משנה נדה

ד שבת קלה.; תוספתא שבת; בבא בתרא כ.

גליון הש״ס

גמ' אמר רב יוסף היינו דשמענא. כעין זה לעיל עז ע"ב שבת כח ע"ב:

תורה אור השלם

וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲר חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ־תִהְיֶה וגו׳ [דברים כב, כט]

כִּי יִהְיֶה נַעֲרָ בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר וגו׳ [דברים כב, כג-כז]

כִּי־יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וגו׳ [דברים כא, יח]

כִּי יִהְיֶה נַעֲרָ בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר וגו׳ [דברים כב, כג]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי המזבח הל׳ יב:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ ד:

ג מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, סמג עשין כ, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ו:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ יב:

ה מיי׳ פז׳ מהל׳ ממרים הל׳ ה:

ו מיי׳ פז׳ מהל׳ ממרים הל׳ ו:

ז מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ ה:

ח מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ ד:

ט מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ יב:

י מיי׳ פא׳ מהל׳ מילה הל׳ יג:

יא מיי׳ פכ״ה מהל׳ שבת הל׳ ו, טוש״ע יו״ד סי׳ רסו סעי׳ יא:

[א]מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — כְּשֶׁגָּמְרוּ סִימָנָיו. דְּתַנְיָא: אֵיזֶהוּ בֶּן שְׁמֹנֶה? כֹּל שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו. רַבִּי אוֹמֵר: סִימָנִין מוֹכִיחִין עָלָיו, שְׂעָרוֹ וְצִפָּרְנָיו שֶׁלֹּא גָּמְרוּ. טַעְמָא דְּלֹא גָּמְרוּ. הָא גָּמְרוּ — אָמְרִינַן הַאי בַּר שִׁבְעָה הוּא, וְאִישְׁתַּהוּיֵי הוּא דְּאִישְׁתַּהִי. [ב](א)אֶלָּא הָא דַּעֲבַד רָבָא תּוֹסְפָאָה עוֹבָדָא בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִישְׁתַּהִי עַד תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, וְאַכְשְׁרֵיהּ. כְּמַאן — כְּרַבִּי, דְּאָמַר מִשְׁתַּהֵא! (ב)כֵּיוָן דְּאִיכָּא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר מִשְׁתַּהֵי, כְּרַבִּים עֲבַד. דְּתַנְיָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁשָּׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם בָּאָדָם — אֵינוֹ נֵפֶל. [גד](ג)תָּנוּ רַבָּנַן: אֵיזֶהוּ סְרִיס חַמָּה? כָּל שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים, וְלֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. וַאֲפִילּוּ הֵבִיא לְאַחַר מִכָּאן הֲרֵי הוּא כְּסָרִיס לְכָל דְּבָרָיו. וְאֵלּוּ הֵן סִימָנָיו: כֹּל שֶׁאֵין לוֹ זָקָן, וּשְׂעָרוֹ לָקוּי, וּבְשָׂרוֹ מַחְלִיק. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן יָאִיר: כֹּל שֶׁאֵין מֵימָיו מַעֲלִין רְתִיחוֹת. [ה]וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כָּל הַמֵּטִיל מַיִם וְאֵין עוֹשֶׂה כִּיפָּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כֹּל שֶׁשִּׁכְבַת זַרְעוֹ דּוֹחָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: כֹּל שֶׁאֵין מֵימֵי רַגְלָיו מַחְמִיצִין. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כֹּל שֶׁרוֹחֵץ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְאֵין בְּשָׂרוֹ מַעֲלֶה הֶבֶל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כֹּל שֶׁקּוֹלוֹ לָקוּי, וְאֵין נִיכָּר בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה. [ו]וְאֵיזוֹ הִיא אַיְלוֹנִית? כֹּל שֶׁהִיא בַּת עֶשְׂרִים וְלֹא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וַאֲפִילּוּ הֵבִיאָה לְאַחַר מִכָּאן — הֲרֵי הִיא כְּאַיְלוֹנִית לְכָל דְּבָרֶיהָ. וְאֵלּוּ הֵן סִימָנֶיהָ: כֹּל שֶׁאֵין לָהּ דַּדִּים, וּמִתְקַשָּׁה בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֹּל שֶׁאֵין לָהּ שִׁיפּוּלֵי מֵעַיִם כְּנָשִׁים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כֹּל שֶׁקּוֹלָהּ עָבֶה, וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ. [ח]אִיתְּמַר: סִימָנֵי סָרִיס, רַב הוּנָא אָמַר: עַד שֶׁיְּהוּ כּוּלָּם. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ בְּאֶחָד מֵהֶן. הֵיכָא דְּהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בַּזָּקָן — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּעַד שֶׁיְּהוּ כּוּלָּן. כִּי פְּלִיגִי — בְּשֶׁלֹּא הֵבִיא. אֶלָּא הָא דַּאֲמַר לְהוּ רַבָּה בַּר אֲבוּהּ לְרַבָּנַן: עַיְּינוּ בֵּיהּ בְּרַב נַחְמָן, אִי בְּשָׂרוֹ מַעֲלֶה הֶבֶל אִיתֵיב לֵיהּ בְּרַת. כְּמַאן, כְּרַב הוּנָא! לָא, רַב נַחְמָן סִיכֵּי דִיקְנָא הַוְיָא לֵיהּ. הַסָּרִיס לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַיבֵּם, וְכֵן אַיְלוֹנִית וְכוּ׳. קָתָנֵי סָרִיס דּוּמְיָא דְּאַיְלוֹנִית: מָה אַיְלוֹנִית בִּידֵי שָׁמַיִם, אַף סָרִיס בִּידֵי שָׁמַיִם. וּסְתָמָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: בִּידֵי אָדָם — אִין, בִּידֵי שָׁמַיִם — לָא. הַסָּרִיס שֶׁחָלַץ לִיבִמְתּוֹ לֹא פְּסָלָהּ כּוּ׳. טַעְמָא דִּבְעָלָהּ הוּא, הָא אַחֵר — לָא,

לֵימָא

מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה סַכָּנַת שְׁנֵיהֶם הַבֵּן וְהָאֵם שֶׁלֹּא יַרְבֶּה חֲלֵב הַדַּדִּין וְתֵאָנֵס וְתָמוּת: טַעְמָא דְּלָא גָּמְרוּ כו' בְּנִיחוּתָא וְסִיּוּמָא דְּמִלְּתָא הִיא: בַּר שִׁבְעָה הוּא וּלְשִׁבְעָה נִגְמְרָה צוּרָתוֹ אֶלָּא שֶׁנִּשְׁתַּהָא וְחָזַר. וְאַשְׁמְעִינַן רַבִּי אָבָהוּ דְּאַפֵּי' לְרַבִּי לָא מַחְזְקִינַן לֵיהּ בְּבַר קַיָּמָא עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן כ': וְאִשְׁתַּהִי עַד תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא שֶׁלֹּא חָזַר וְיָלְדָה אִשְׁתּוֹ לְסוֹף שְׁנָתָהּ: וְאַכְשְׁרֵהּ רָבָא דְּקָסָבַר מִשְׁתֵּהָא הַוָּלָד אַחַר גְּמַר צוּרָתוֹ וְזֶה נִשְׁתַּהָא ג' חֳדָשִׁים וְלָא אָמְרִי' לְאַחַר שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ נִתְעַבְּרָה מֵאַחֵר: כֹּל שֶׁשָּׁהָא שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּאָדָם שֶׁחָיָה שְׁלֹשִׁים יוֹם: אֵינוֹ נֵפֶל וַאֲפִלּוּ לֹא כָּלוּ לוֹ חֳדָשֵׁי עִבּוּר דְּאָמְרִינַן לְשִׁבְעָה נִגְמְרָה צוּרָתוֹ וְאִשְׁתַּהִי עַד שְׁמִינִי. לְהָכִי נָקַט בְּאָדָם דְּאִלּוּ בִּבְהֵמָה קָתָנֵי הָתָם שְׁמֹנָה יָמִים שֶׁשָּׁהָה אֵין נֵפֶל: לָקוּי רַךְ: מַחֲלִיק חָלָק כִּבְשַׂר אִשָּׁה. דֶּרֶךְ בְּשַׂר אִישׁ לִהְיוֹת שָׂעִיר אשפר"א בְּלַעַ"ז: רְתִיחוֹת אשקומ"א: כִּפָּה קִלּוּחַ אָרֹךְ לְמֵרָחוֹק: דּוֹחֶה שֶׁאֵינוֹ קָשׁוּר אֶלָּא צָלוּל כַּמַּיִם: מַחְמִיצִין מַסְרִיחִין כְּשֶׁשּׁוֹהִים בִּכְלִי: הֶבֶל חֲמִימוּת כְּעֵין עָשָׁן: וּמִתְקַשָּׁה בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ תַּשְׁמִישׁ קָשֶׁה לָהּ: שִׁפּוּלֵי מֵעַיִם כְּמִין כַּף לְמַעְלָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם כִּדְאָמַר בְּפֶ' יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מז:): אֵיתִיב לֵיהּ בְּרַת אַלְמָא כֵּיוָן דְּלֵיתַנְהוּ כּוּלְּהוּ סִימָנֵי סָרִיס דִּבְצַר לֵיהּ הַאי לָא מַחְזְקִינַן לֵיהּ כְּסָרִיס: סִכֵּי דִּיקְנָא יְתֵדוֹת הַזָּקָן. כְּלוֹמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הֲוָה לוֹ שֵׂעָר בִּזְקָנוֹ: בִּידֵי אָדָם כְּלוֹמַר סְרִיס אָדָם בָּעֵי חֲלִיצָה סְרִיס חַמָּה לֹא: טַעְמָא דְּבַעְלָהּ הוּא דַּהֲוְיָא זוֹנָה דְּנִבְעֲלָה לַאֲחִי בַּעְלָהּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וְהִיא הָיְתָה עָלָיו בְּכָרֵת:

כֵּיוָן דְּאִיכָּא רַשְׁבָּ"ג דְּאָמַר מִשְׁתַּהֵי כו' תֵּמַהּ דְּהַשְׁתָּא מַשְׁמַע דִּפְלוּגְתָּא דְרַשְׁבָּ"ג וְרַבָּנַן בְּבֶן שְׁמוֹנָה דַּחֲשִׁיב בַּר קְיָמָא לְרַשְׁבָּ"ג וְלֹא לְרַבָּנַן וְקַשְׁיָא לר"י דִּלְעֵיל בְּהַחוֹלֵץ (דַּף לו:) וּבְפֶ' ר"א דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלה: וְשָׁם) מַשְׁמַע דִּפְלִיגֵי אִיפְּכָא וּבִסְתָם וְלָדוֹת דִּלְרַשְׁבָּ"ג הֵיכָא דְּלָא שָׁהָה חָשְׁבִינַן לֵהּ סְפֵיקָא וּלְרַבָּנַן חָשְׁבִינַן לֵיהּ בַּר קְיָמָא וְאָמַר ר"י דְּמַשְׁמַע לֵיהּ לַגְּמָרָא דִּפְלִיגֵי בְּתַרְתֵּי דְּעַל כָּרְחֵךְ רַשְׁבָּ"ג אַיְּרֵי בְּבֶן שְׁמֹנָה דְּמִדְּתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא בָּתַר פְּלֻגְתָּא דְּרַבִּי וְרַבָּנַן דִּלְעֵיל וּמִדְּקָאָמַר כֹּל שֶׁשָּׁהָה וְלָא נָקַט אִם שָׁהָה מַשְׁמַע דַּאֲתָא לְרַבּוּיֵי סְתָם וְלָדוֹת דְּאֵין יוֹצְאִין מִתּוֹרַת נֵפֶל אֶלָּא בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם וְעוֹד דְּבַתּוֹסֶפְתָּא מְסַיֵּם בְּמִלְּתֵהּ דְּרַשְׁבָּ"ג שֶׁנֶּאֱמַר וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה מַשְׁמַע דְּמַיְּרֵי בִּסְתָם וְלָדוֹת מִדְּמַיְתֵי קְרָא וְעוֹד דְּאִם לֹא בָּא לְהוֹסִיף רַשְׁבָּ"ג סְתָם וְלָדוֹת מַה בָּא לְהוֹסִיף עַל רַבִּי וְאַכַּתִּי קַשְׁיָא לְר"י הָא דְּאִבְּעִי לָן בְּסוֹף רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלו.) מִי פְּלִיגֵי רַבָּנַן עֲלֵהּ דְּרַשְׁבָּ"ג בִּסְתָם וְלָדוֹת אוֹ לֹא וּמְדַקְדֵּק מִדְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַשְׁבָּ"ג מִכְּלָל דִּפְלִיגֵי רַבָּנַן וּמַאי רְאָיָה הִיא דִּלְמָא מִשּׁוּם בֶּן ח' בָּא לִפְסֹק כְּמוֹתוֹ וְאָמַר ר"י דקי"ל דִּשְׁמוּאֵל בִּסְתָם וְלָדוֹת פּוֹסֵק כְּמוֹתוֹ א"נ דע"כ לֹא בְּבֶן שְׁמֹנָה פָּסַק כְּמוֹתוֹ אֶלָּא בִּסְתָם וְלָדוֹת דִּבְבֶן שְׁמֹנָה אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ מִדְּר' אָבָהוּ דְּהָכָא וְעוֹד דְּאִי בְּבֶן שְׁמוֹנָה פּוֹסֵק כְּמוֹתוֹ הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר הֲלָכָה כְּרַבִּי וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: **עַד** שֶׁיְּהֵא בְּכֻלָּן אע"ג דַּאֲמַרַן לְעֵיל דְּבָעֵינַן שֶׁיְּהֵא לָקוּי מִמְּעֵי אִמּוֹ וְיֵשׁ סִימָנִים שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהִוָּדַע מִשֶּׁנּוֹלַד מ"מ כֵּיוָן שֶׁנִּכָּר מִיָּד שֶׁאֵין עוֹשֶׂה כִּפָּה וּשְׁאָר סִימָנִים נִכָּרִים כָּל אֶחָד כְּשֶׁהוּא בִּזְמַנּוֹ הוֹכִיחַ הָרִאשׁוֹן עַל הָאֲחֵרִים שֶׁמִּמְּעֵי אִמּוֹ הוּא לָקוּי אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיוּ רְאוּיִן לִהְיוֹת נִכָּרִים סָמוּךְ לְלֵדָתוֹ וא"ת הָא דְּאָמְרִינַן (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קיא:) קָטָן וּקְטַנָּה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין קָטָן שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס כְּשֶׁמֵּטִיל מַיִם וְעוֹשֶׂה כִּפָּה יַחֲלֹץ וְיִבֵּם לְרַב הוּנָא דְּאָמַר עַד שֶׁיְּהֵא בְּכֻלָּן וַאֲפִלּוּ אִם יִוָּלְדוּ כָּל הַסִּימָנִים לְאַחַר מִכָּאן אֵין בְּכָךְ כְּלוּם כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה לָקוּי מִמְּעֵי אִמּוֹ וְאֵין לוֹמַר דִּבְאוֹתוֹ קָטָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס שֶׁאֵין עוֹשֶׂה כִּפָּה קָאָמַר דְּלָא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין דְּהָא בְּכָל דּוּכְתָּא מַשְׁמַע דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּחָיְישִׁינַן לְמִעוּט וְזֶה הָיָה תֵּמַהּ דְּאוֹתָן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן סִימָנֵי סָרִיס בְּקַטְנוּתָם רֻבָּם מִתַּקְּנִין וְלָאו סָרִיס נִינְהוּ וְעוֹד דִּלְקַמָּן בְּפֶרֶק בֵּית שַׁמַּאי (יְבָמוֹת דַּף קיא:) מַשְׁמַע דִּבְכָל קְטַנִּים אַיְּרֵי רַבִּי מֵאִיר גַּבֵּי יָבָם קָטָן שֶׁבָּא עַל יְבָמָה גְּדוֹלָה תְּגַדְּלֶנּוּ דְּקָאָמְרִינַן לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי מֵאִיר כו' וְאָמַר ר"י דְּהָא דְּבָעֵינַן לְעֵיל שֶׁיְּהוּ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס מִשֶּׁנּוֹלַד הַיְנוּ לֵחָשֵׁב וַדַּאי סָרִיס אֲבָל סָפֵק סָרִיס הָוֵי אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס וְכֵן פֵּרֵשׁ רַשְׁבַּ"ם בְּיוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מז: וְשָׁם) גַּבֵּי הָא דְּאָמַר וְכִי לֹא נוֹלְדוּ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס עַד כַּמָּה עַד רוֹב שְׁנוֹתָיו פֵּרוּשׁ עַד רוֹב שְׁנוֹתָיו אִם לֹא הֵבִיא הָוֵי גָּדוֹל וַדַּאי וְסָרִיס וַדַּאי אֲבָל קוֹדֶם לָכֵן הוּא קָטָן וְיֵשׁ לוֹ דִּין בֶּן תִּשְׁעָה מכ' וְעַד רוֹב שְׁנוֹתָיו וְאִם הֵבִיא ב' שְׂעָרוֹת מכ' וְעַד קוֹדֶם רוֹב שְׁנוֹתָיו הָוֵי גָּדוֹל וְלֹא סָרִיס: **דְּהֵבִיא** שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בַּזָּקָן כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי עַד שֶׁיְּהֵא בְּכֻלָּן וא"ת וְהָא לְעֵיל אָמְרִינַן בֶּן עֶשְׂרִים וְלֹא הֵבִיא שְׂעָרוֹת יָבִיאוּ כו' הָא הֵבִיא שְׂעָרוֹת קוֹדֶם כ' לָא חָשִׁיב וַדַּאי סָרִיס אע"פ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס וְאִם כֵּן מַאי קָאָמַר עַד שֶׁיְּהֵא בְּכֻלָּן אֲפִלּוּ כֻּלָּן אֵין מוֹעִילִין דְּהָא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בַּזָּקָן וְאָמַר ר"י דִּשְׂעָרוֹת דְּזָקָן אֵין מוֹעִילִין לְדִין הֲבָאַת שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת אַף עַל גַּב דִּבְכָל שְׁאָר מְקוֹמוֹת בַּגּוּף מוֹעִילִים וְאִם תֹּאמַר כֵּיוָן דְּהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בַּזָּקָן מַאי קָאָמַר עַד שֶׁיְּהֵא בְּכֻלָּן וַהֲלֹא אֶחָד מִן הַסִּימָנִים הוּא שֶׁאֵין לוֹ זָקָן וַהֲרֵי יֵשׁ לוֹ זָקָן וְאָמַר ר"י דְּאֵין חָשׁוּב בַּהֲבָאַת שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת לְבַד יֵשׁ לוֹ זָקָן אֶלָּא אִם כֵּן נִתְמַלֵּא זְקָנוֹ וא"ת הָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לה: וְשָׁם) זְקַן הָאִשָּׁה וְהַסָּרִיס וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס סְרִיס חַמָּה הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ לְמַ"ד עַד שֶׁיְּהֵא בְּכֻלָּן ואר"י דְּהָכָא מַיְּרֵי קוֹדֶם כ' אֲבָל מָה שֶׁהֵבִיא אַחַר כ' שֶׁכְּבָר הוּא סָרִיס וַדַּאי אֵין בְּכָךְ כְּלוּם: **כִּי** פְּלִיגִי בְּשֶׁלֹּא הֵבִיא וְהָא דְּקָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אַפִּי' בְּאֶחָד מֵהֶן לֹא שֶׁיִּצְטָרֵךְ סִימָן אֶחָד בַּהֲדֵי הַאי אֶלָּא בְּהַאי לְחוּדֵיהּ חָשׁוּב סָרִיס וְאֵין לִתְמוֹהַּ עַל הַלָּשׁוֹן דִּבְכִי הַאי גַּוְנָא אָמְרִי' בְּאֵלּוּ טְרֵפוֹת (חֻלִּין דַּף סב.) עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד טָהוֹר וְהָנֵי מִלֵּי דְּלָא דָּרֵס וְעַל כָּרְחֵךְ הָכִי פֵּרוּשׁוֹ הָנֵי מִלֵּי שֶׁאוֹתוֹ סִימָן הוּא דְּלָא דָּרֵס:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ מילה הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסו סעי׳ יא:

ב מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ יד:

ג מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ יב:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יג, ש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ה:

ה מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יג, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ה:

ו מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ו:

ז מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ ו, ש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ד:

ח טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א שבת קב:

ב ספרא בהר פרק ט ה; מגילה כט:; נדרים לב.; הוריות יג:; תענית ל:; גיטין עו.; ספרא אמור פרשה יא ה

ג תוספתא יבמות

ד שבת קלה.; בבא בתרא כ.

גליון הש״ס

תד"ה כיון וכו' ואמר ר"י דקי"ל דשמואל וכו'. עי' שבת ט ע"ב תד"ה הא לן וש"נ:

[א]לֵימָא תֶּיהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב הַמְנוּנָא, דְּאָמַר: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּינְּתָה פְּסוּלָה לִיבָמָהּ! לֹא: הוּא הַדִּין אֲפִילּוּ לְאַחֵר נָמֵי, וְאַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא בְּדִידֵיהּ, תְּנָא נָמֵי סֵיפָא בְּדִידֵיהּ. וְכֵן אַיְילוֹנִית שֶׁחָלְצוּ לָהּ אַחִין כּוּ׳. טַעְמָא דִּבְעָלוּהָ. הָא לֹא בְּעָלוּהָ — לָא. כְּמַאן? דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאִי רַבִּי יְהוּדָה, הָאָמַר: אַיְילוֹנִית זוֹנָה הִיא. [א]מַתְנִי׳ סְרִיס חַמָּה כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל — מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אַנְדְּרוֹגִינוֹס כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל — מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה. [ב][ב]רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טוּמְטוּם שֶׁנִּקְרַע וְנִמְצָא זָכָר — לֹא יַחְלוֹץ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּסָרִיס. אַנְדְּרוֹגִינוֹס נוֹשֵׂא אֲבָל לֹא נִישָּׂא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַנְדְּרוֹגִינוֹס חַיָּיבִין עָלָיו סְקִילָה כְּזָכָר. [ג]גְּמָ׳ פְּשִׁיטָא? מַהוּ דְּתֵימָא: מוֹלִיד — מַאֲכִיל, שֶׁאֵינוֹ מוֹלִיד — אֵינוֹ מַאֲכִיל, קָא מַשְׁמַע לַן. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אַנְדְּרוֹגִינוֹס. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה, וְאֵין מַאֲכִילָהּ בְּחָזֶה וָשׁוֹק. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אַף מַאֲכִילָהּ בְּחָזֶה וָשׁוֹק. וּלְרֵישׁ לָקִישׁ, מַאי שְׁנָא חָזֶה וָשׁוֹק — דְּאוֹרָיְיתָא? תְּרוּמָה נָמֵי דְּאוֹרָיְיתָא! [ד]הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — בִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּים מַאי — לֹא? אַדְּתָנֵי ״אֵין מַאֲכִילָהּ בְּחָזֶה וָשׁוֹק״, לִיפְלוֹג וְלִיתְנֵי בְּדִידַהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן, אֲבָל בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא — לָא! הָכִי נָמֵי קָאָמַר: כְּשֶׁהוּא מַאֲכִילָהּ — מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן, וְאֵין מַאֲכִילָהּ בִּזְמַן חָזֶה וָשׁוֹק, וַאֲפִילּוּ בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן, דִּלְמָא אָתֵי לְאוֹכְלַהּ בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא. [ג][ד]וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף מַאֲכִילָהּ בְּחָזֶה וָשׁוֹק. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: מִי סָבְרַתְּ תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן? אֲמַר לֵיהּ: אִין, שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה: עִיגּוּל בְּעִגּוּלִים עוֹלֶה. [ה]אֲמַר לֵיהּ, וַהֲלֹא אֲנִי שׁוֹנֶה: חֲתִיכָה בַּחֲתִיכוֹת — עוֹלָה. מִי סָבְרַתְּ ״כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ לִימָּנוֹת״ שָׁנִינוּ? ״אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִימָּנוֹת״ שָׁנִינוּ. [ה][ו]מַאי הִיא — דִּתְנַן: מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם — יִדָּלְקוּ. נִתְעָרְבוּ בַּאֲחֵרוֹת — כּוּלָּן

פְּסוּלָה לְיַבְמָהּ כְּאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁזִּנְּתָה שֶׁאֲסוּרָה לְבַעְלָהּ וְכֵיוָן דְּזוֹנָה הִיא אֲסוּרָה לִכְהֻנָּה: הָאָמַר אַיְלוֹנִית זוֹנָה הִיא בְּפֶרֶק הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף סא.) וְיָלֵיף לָהּ מֵהֶזְנוּ וְלֹא יִפְרֹצוּ: מַתְנִי׳ סְרִיס חַמָּה כֹּהֵן וְכוּ׳ אֲבָל סְרִיס אָדָם מִפְסָל נָמֵי פָּסֵיל לָהּ מִתְּרוּמָה דְּבֵי נָשָׂא דְּהַיְנוּ פְּצוּעַ דַּכָּא: לֹא יַחֲלֹץ אִם יֵשׁ אָח אַחֵר: אֲבָל לֹא נִשָּׂא שֶׁהוּא כְּזָכָר וְהַשּׁוֹכֵב עִמּוֹ הֲרֵי הוּא כְּבָא עַל הַזָּכָר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ פְּלֻגְתַּיְהוּ: גְּמ׳ מַהוּ דְּתֵימָא מוֹלִיד מַאֲכִיל דְּדָיְקִינַן וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ הָרָאוּי לְהוֹלִיד יַאֲכִיל: מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה כוּ׳ לְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ בִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן אֲבָל בְּמִידֵי דְּאוֹרָיְתָא לֹא מַאי טַעְמָא סְפֵק אִישׁ סְפֵק אִשָּׁה הוּא: ה״נ קָאָמַר כוּ׳ וְהָכִי מִשְׁתַּמַּע מִלְּתֵהּ דר״ל מַאֲכִילָהּ בִּתְרוּמָה כְּלוֹמַר בזה״ז שֶׁאֵין נוֹהֵג אֶלָּא תְּרוּמָה וְאֵינוֹ מַאֲכִילָהּ בִּכְלוּם בִּזְמַן שֶׁחָזֶה וְשׁוֹק נוֹהֲגִין דְּהַיְנוּ כְּשֶׁהַמִּקְדָּשׁ קַיָּם: אַפִּי׳ בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן כְּגוֹן תְּרוּמַת פֵּרוֹת הוֹאִיל וְאִיכָּא תְּרוּמָה דְּאוֹרָיְתָא כְּגוֹן דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר גָּזְרִי׳: אַף מְאֲכִילָה דְּזָכָר מְעַלְיָא הוּא: מִי סָבְרַתְּ תְּרוּמָה בזה״ז דְּרַבָּנָן דְּקָמוֹקְמַתְּ לָהּ לְמַתְנִיתִין בְּמִידֵי דְּרַבָּנָן וְאָסְרַתְּ לָהּ בְּחָזֶה וְשׁוֹק: שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה בָּרַיְתָא עִגּוּל שֶׁל תְּרוּמָה בָּטֵל בְּמֵאָה שֶׁל חֻלִּין אוֹ עִגּוּל שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה בָּטֵל בְּק׳ עִגּוּלִים שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְאִי תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּאוֹרָיְתָא כֵּיוָן דְּעִגּוּל דָּבָר חָשׁוּב הוּא וְדַרְכּוֹ לְמָנוֹת לָא בְּטִיל אַף עַל גַּב דִּתְרוּמַת תְּאֵנִים דְּרַבָּנָן הוֹאִיל וּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְתָא נוֹהֶגֶת לָא מְבַטְּלִינַן דְּרַבָּנָן גְּזֵרָה דְּרַבָּנָן אַטּוּ דְּאוֹרָיְתָא: אֲמַר לֵהּ וַהֲלֹא אֲנִי שׁוֹנֶה כוּ׳ כְּלוֹמַר מִי אִית לָךְ לְמִגְזַר בְּהָא דְּרַבָּנָן אַטּוּ דְּאוֹרָיְתָא אִי נָמֵי אָתֵית לְבַטּוּלֵי בִּדְאוֹרָיְתָא לָאו אִסּוּרָא הוּא שֶׁהֲרֵי אֲנִי שׁוֹנֶה חֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת טְמֵאָה בְּטֵל בִּטְהוֹרָה וְהָכָא מִידֵי דְּאוֹרָיְתָא הוּא וְאַף עַל גַּב דְּדַרְכּוֹ לְמָנוֹת דָּמֵי סָבְרַתְּ כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָנוֹת שָׁנִינוּ דְּלָא בְּטִיל אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָנוֹת בְּמִנְיָן שָׁנִינוּ שֶׁעֲשָׂאוּהוּ מְיֻחָד לְמִנְיָן אֲבָל חֲתִיכָה וְעִגּוּל פְּעָמִים שֶׁהֵם נִמְכָּרִים בְּאֹמֶד אַף עַל גַּב דִּרְגִילִים לְמָנוֹת הוֹאִיל וְאֵינָן מְיֻחָדִים בְּכָךְ בְּטֵלִין: תִּלְתָּן פניגר״י מִין קִטְנִית הוּא וּלְמַתֵּק הַקְּדֵרָה בָּא: יִדָּלְקוּ כִּלְאַיִם בִּשְׂרֵפָה דִּכְתִיב (דְּבָרִים כב) תִּקְדַּשׁ תּוּקַד אֵשׁ:

לֵימָא תֶּהֱוֵי תְּיוּבְתָּא דְּרַב הַמְנוּנָא כו׳ וא״ת לְעֵיל בְּפ״ק (יְבָמוֹת דַּף טו:) דְּקָאָמַר צָרוֹת מִתְיַרֵא אֲנִי בְּנֵי צָרוֹת מֵעִיד אֲנִי לָכֶם לְרַב הַמְנוּנָא מִבְּנֵי צָרוֹת לִפְשֹׁט שֶׁהַצָּרוֹת פְּטוּרוֹת מֵחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם שֶׁאִם הָיוּ זְקוּקוֹת לָאַחִין א״כ הָיוּ בְּנֵי צָרוֹת פְּסוּלוֹת מק״ו דְּאַלְמָנָה דְּלֵיכָּא לְמִפְרַךְ מָה לְאַלְמָנָה שֶׁכֵּן הִיא עַצְמָהּ מִתְחַלֶּלֶת שֶׁגַּם הַיְּבָמָה שֶׁזִּנְּתָה מִתְחַלֶּלֶת לְרַב הַמְנוּנָא וְאָמַר ר״י דְּמָה דְּפָשַׁט לָהֶם בְּנֵי צָרוֹת בָּזֶה לֹא הָיָה מִתְיָרֵא שֶׁאִם יַקְפִּידוּ עָלָיו יֹאמַר שֶׁאֵין הֲלָכָה כְּרַב הַמְנוּנָא: **וְאֵין** מַאֲכִילָהּ בִּזְמַן חָזֶה וָשׁוֹק אֲפִילּוּ בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן בְּפֶרֶק שֵׁנִי דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כה.) גַּבֵּי מַאי גְּדוֹלָה חֲזָקָה דְּקָאָמַר וְאִיבָּעֵית אֵימָא בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן אָכְלִי דְּאוֹרָיְתָא לָא אָכְלִי הַהִיא שִׁנּוּיָא לָא הָוְיָא כַּסֻּגְיָא דְּהָכָא דְּגָזְרִינַן דְּרַבָּנָן אַטּוּ דְּאוֹרָיְתָא וְהָא דְּאָמַר בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מד.) גַּבֵּי שְׁתֵּי מְדוֹכוֹת הַנַּח לִתְרוּמַת תַּבְלִין דְּרַבָּנַן וְלָא גָּזְרִינַן אַטּוּ דְּאוֹרָיְתָא אָמַר ר״י דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּאַקְרַאי בְּעָלְמָא וְלָא אִתַּחְזַק אִסּוּרָא דְּאֵימוֹר תְּרוּמָה לְתוֹךְ תְּרוּמָה נָפְלָה אֲבָל עִגּוּל בְּעִגּוּלִים דְּהָכָא אע״ג דְּאַקְרַאי בְּעָלְמָא אִתַּחְזַק אִסּוּרָא וְהָא דְּפָרִיךְ לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף פב.) דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן מִבָּרַיְתָא דִּשְׁתֵּי קֻפּוֹת הו״מ לְשַׁנּוּיֵי בִּתְרוּמַת פֵּרוֹת דְּרַבָּנָן כִּי הַהִיא דִּפְסָחִים אֶלָּא דִּמְשַׁנֵּי לָהּ שַׁפִּיר וא״ת וּמִי דָּחְקוֹ לר״ל דְּלָא אָכְלָה בִּתְרוּמָה בִּזְמַן חָזֶה וְשׁוֹק ואור״י מִשּׁוּם דְּשָׁמְעִינַן לְר׳ יוֹסֵי דְּאָמַר אַנְדְּרוֹגִינוֹס סְפֵיקָא הָוֵי דְּקָאָמַר שֶׁלֹּא הִכְרִיעוּ בּוֹ חֲכָמִים אִם הוּא זָכָר אִם הוּא נְקֵבָה וא״ת וְהָא לֵר׳ יוֹסֵי תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּאוֹרָיְתָא כִּדְמוֹכַח בָּרַיְתָא דְּסֵדֶר עוֹלָם דְּמַיְיתֵי לְקַמָּן בִּשְׁמַעְתִּין וְי״ל דְּקָסָבַר ר״ל דְּר׳ יוֹסֵי תְּנָא לָהּ וְלֹא סָבַר לָהּ דכה״ג אַשְׁכְּחַן בְּפֶרֶק יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מו:) וְעוֹד לְפִי שֶׁהָיָה שׁוֹנֶה אַלִּיבָּא דְּר׳ יוֹסֵי עִגּוּל בְּעִגּוּלִים עוֹלֶה וְרַבִּי יוֹחָנָן אִית לֵהּ לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף פב:) דְּתָנֵי לָהּ וְסָבַר לָהּ כִּדְדָיֵק מִמַּתְנִיתִין דִּמְשַׁנֵּי לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי לְאַנְדְּרוֹגִינוֹס וַדַּאי זָכָר מִדְּקָתָנֵי נוֹשֵׂא וּמִנָּהּ מוֹתְבִינַן לְקַמָּן (שָׁם) לְרֵישׁ לָקִישׁ וּלְדִידֵהּ לֵיתָא לְבָרַיְתָא מִקַּמֵּי מַתְנֵי׳: **אֲמַר** לֵיהּ ר׳ יוֹחָנָן לר״ל מִי סָבְרַתְּ תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן אע״ג דְּר׳ יוֹחָנָן גּוּפֵהּ אִית לֵהּ לְקַמָּן (שָׁם) דִּלְרַבָּנָן תְּרוּמָה בזה״ז דְּרַבָּנָן הָכָא אַלִּיבָּא דְּר׳ יוֹסֵי קָיְמִי וה״ק מִי סָבְרַתְּ דִּלְר׳ יוֹסֵי תְּרוּמָה בזה״ז דְּרַבָּנָן וְהַשְׁתָּא צ״ל דְּהָא דְּמַהְדַּר לֵיהּ ר״ל אֲנִי שׁוֹנֶה עִגּוּל בְּעִגּוּלִים עוֹלֶה אַלִּבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי הָיָה שׁוֹנֶה: **שֶׁאֲנִי** שׁוֹנֶה עִגּוּל בְּעִגּוּלִים עוֹלֶה כו׳ וא״ת אַכַּתִּי דִּלְמָא אע״ג דְּהָוֵי דְּאוֹרָיְתָא עוֹלֶה מִשּׁוּם דְּסָבַר כְּרַבָּנַן דְּאָמְרֵי אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ אֶלָּא ו׳ דְּבָרִים בִּלְבַד ואר״י דא״כ ה״ל לְמִינְקַט מִידֵי דְּאוֹרָיְתָא כְּגוֹן בֵּיצַת טְרֵפָה שֶׁנִּתְעָרְבָה וּמִדְּנָקַט עִגּוּל בְּעִגּוּלִים ש״מ מִשּׁוּם דִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן אֲבָל בְּמִידֵי דְּאוֹרָיְתָא אָסוּר כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ: **וַהֲלֹא** אֲנִי שׁוֹנֶה חֲתִיכָה בַּחֲתִיכוֹת עוֹלָה הַיְנוּ מַתְנֵי׳ דְּמַיְיתֵי בְּסָמוּךְ דַּחֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת וְכוּ׳ תֵּמַהּ מְנָא לֵהּ דְּאָתְיָא כְּר׳ יוֹסֵי דִּלְמָא רַבָּנָן הִיא דְּאָמְרֵי אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ אֶלָּא ו׳ דְּבָרִים בִּלְבַד וי״ל חֲדָא דְּבַר פְּלֻגְתֵּהּ דְּר׳ יְהוּדָה הוּא רַבִּי יוֹסֵי וְעוֹד מַאי אִרְיָא דְּנָקַט חֲתִיכָה דְּהָוֵי כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָנוֹת הֲוֵי לֵיהּ לְמִינְקַט מִלְּתָא דְּהָוֵי אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ כֵּיוָן דְּאֵין מְקַדֵּשׁ אֶלָּא שִׁשָּׁה דְּבָרִים וּמִדְּנָקַט חֲתִיכָה דַּוְקָא ש״מ דַּוְקָא חֲתִיכָה דְּהָוְיָא כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ עוֹלֶה אֲבָל אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ אוֹסֵר וה״נ הֲוָה מָצֵינַן לְשַׁנּוּיֵי לר״ל דְּשַׁפִּיר דָּיֵיק מֵהַהִיא דְּעִגּוּל בְּעִגּוּלִים דְּעַל כָּרְחָךְ לָא אָתֵי כְּרַבָּנַן מִדְּנָקַט עִגּוּל דְּהָוְיָא כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ וְלָא נָקַט אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ: **מַאי** הִיא דִּתְנַן מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִּלְתָּן כו׳ וא״ת לר״ל כֵּיוָן דִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן אַלְמָא בְּטֵלָה קְדֻשַּׁת הָאָרֶץ א״כ כִּלְאֵי הַכֶּרֶם נָמֵי דְּרַבָּנַן וְאַמַּאי תָּנֵי כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ הָא בִּדְרַבָּנַן אֵין אוֹסֵר כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ וְאֵין לוֹמַר דלר״מ תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּאוֹרָיְתָא דְּהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לר״מ דְּעִגּוּל בְּעִגּוּלִים עוֹלֶה בְּרֵישׁ מַסֶּכֶת בֵּיצָה (דַּף ג:) גַּבֵּי לִיטְרָא קְצִיעוֹת כו׳ וְי״ל דְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם חֲדָא דְּרַבָּנָן דְּבִזְמַן בהמ״ק הָוֵי דְּאוֹרָיְתָא אֲבָל עִגּוּל תַּרְתֵּי דְּרַבָּנַן חֲדָא דִּבְטֵלָה קְדֻשַּׁת הָאָרֶץ וְעוֹד דַּאֲפִילּוּ בִּזְמַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ תְּרוּמַת תְּאֵנִים דְּרַבָּנָן אִי נָמֵי חֲבִילֵי תִּלְתָּן הָוֵי אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ וְהָכֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁהָיָה ר״מ אוֹמֵר כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ בִּדְאוֹרָיְתָא מְקַדֵּשׁ וּלְכָךְ דִּין הוּא דְּאַתְּ שֶׁדַּרְכּוֹ יְקַדֵּשׁ אַפֵּי׳ בִּדְרַבָּנָן כְּגוֹן חֲבִילֵי תִּלְתָּן: **נִתְעָרְבוּ** בַּאֲחֵרוֹת אָמַר ר״ת דְּלָא גָּרְסִי׳ וַאֲחֵרוֹת בַּאֲחֵרוֹת מִדְּפָרִיךְ בְּהִתְעָרֶבֶת (זְבָחִים דַּף עד.) וְשָׁם) לִשְׁמוּאֵל דְּאָסַר סְפֵק סְפֵיקָא בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מִבָּרַיְתָא שֶׁמְּשַׁמֶּרֶת וְלָא מַשְׁכַּח דְּקָאֵי כִּשְׁמוּאֵל אֶלָּא ר׳ יְהוּדָה בְּבָרַיְתָא שֶׁאוֹסֵר אַפֵּי׳ בִּשְׁאָר אִסּוּרִין סְפֵק סְפֵיקָא וּשְׁמוּאֵל סָבַר כְּוָתֵהּ בַּחֲדָא בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּפְלִיג בִּשְׁאָר אִסּוּרִין וְאִי הֲוָה גָּרֵס הָכָא ובע״ז וּבְכָל דּוּכְתֵּי דְּכִי הַךְ מִשְׁנָה וַאֲחֵרוֹת בַּאֲחֵרוֹת הֲוָה לֵיהּ לְאֵתוּיֵי לִשְׁמוּאֵל סִיַּעְתָּא מִכָּל הָנָךְ מִשְׁנָיוֹת וי״מ דַּאֲפִילּוּ גָּרֵס בְּכָל הָנָךְ מִשְׁנָיוֹת וַאֲחֵרוֹת בַּאֲחֵרוֹת לֹא הָיָה יָכוֹל לְהָבִיא רְאָיָה מֵהֶם לִשְׁמוּאֵל דְּאָסַר סְפֵק סְפֵיקָא דְּדִלְמָא הָכִי קָאָמַר וְכָל הָאֲחֵרוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּאֲחֵרוֹת דְּלֵיכָּא אֶלָּא חַד סְפֵיקָא וְיֵשׁ חִדּוּשׁ יוֹתֵר בְּנִתְעָרֵב שְׁתֵּי פְּעָמִים מִבְּנִתְעָרֵב פַּעַם אַחַת דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא תְּרֵי רֵבִּי אֲסִיר דְּגַבֵּי שְׁאָר מִלֵּי אוֹסְרִין חַד רֵבָּא וְשָׁרֵינַן תְּרֵי רֵבִּי כְּגוֹן גַּבֵּי יוּחֲסִין בְּסוֹף פ״ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף טו. וְשָׁם) דְּאָמַר הוֹלְכִין אַחַר רֹב הָעִיר וְהוּא דְּאִכָּא רֹב סִיעָה בַּהֲדַהּ וְאֵין הוֹלְכִין אַחַר רֹב הָעִיר גְּרֵדְתָּא וְרֹב סִיעָה גְּרִידְתָּא:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ תרומות הל׳ יד, סמג לאוין רצח, טור יו״ד סי׳ שלא:
ב מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו:
ג מיי׳ פא׳ מהל׳ תרומות הל׳ כו, סמג עשין מג, טוש״ע יו״ד סי׳ שלא סעי׳ ב:
ד מיי׳ פי״ד מהל׳ תרומות הל׳ ב:
ה טוש״ע יו״ד סי׳ רצו סעי׳ ג:

מסורת הש״ס

א גיטין פ:
ב בכורות מב:
ג לעיל עב.
ד ראש השנה יח:
ה ביצה ג:; חולין ק.
ו משנה ערלה; משנה תרומות

תורה אור השלם

וְכֹהֵן כִּי־יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ [ויקרא כב, יא]

[א][ב]כּוּלָּן יִדָּלְקוּ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יַעֲלוּ בְּאֶחָד וּמָאתַיִם. שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לִימָּנוֹת — מְקַדֵּשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ אֶלָּא שִׁשָּׁה דְּבָרִים בִּלְבַד. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: שִׁבְעָה. אֵלּוּ הֵן: אֱגוֹזֵי פֶּרֶךְ, וְרִמּוֹנֵי בָּדָן, וְחָבִיּוֹת סְתוּמוֹת, וְחִלְפֵי תְרָדִין, וְקוּלְחֵי כְּרוּב, וְדַלַּעַת יְוָנִית. וְרַבִּי עֲקִיבָא מוֹסִיף אַף כִּכָּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. הָרְאוּיִן לְעָרְלָה — עָרְלָה. לְכִלְאֵי הַכֶּרֶם — כִּלְאֵי הַכֶּרֶם. רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר: "אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִימָּנוֹת" שָׁנִינוּ. וְרֵישׁ לָקִישׁ סָבַר: "כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לִימָּנוֹת" שָׁנִינוּ. [ג][ד](א)מַאי חֲתִיכָה — דְּתַנְיָא: חֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת טְמֵאָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת שֶׁל חַטָּאוֹת טְהוֹרוֹת, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים טְמֵאָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים טְהוֹרוֹת — תַּעֲלֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא תַּעֲלֶה. אֲבָל חֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת טְהוֹרָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת שֶׁל חוּלִּין טְהוֹרוֹת, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים טְהוֹרָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל חוּלִּין טְהוֹרוֹת — דִּבְרֵי הַכֹּל לָא תַּעֲלֶה. קָתָנֵי מִיהַת רֵישָׁא תַּעֲלֶה! אָמַר רַבִּי חִיָּיא בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא: בְּנִימוֹחָה. אִי הָכִי, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? רַבִּי

כֻּלָּן יִדָּלְקוּ דְּלָא בָּטְלִי כִּדְקָתָנֵי טַעְמָא שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת מְקַדֵּשׁ אֶת הַמִּתְעָרֵב עִמּוֹ וְאֵין בָּטֵל בְּרֹב שֶׁכִּלְאֵי הַכֶּרֶם בְּדָבָר שֶׁאֵין בְּמִנְיָן בְּטֵלִין בְּאֶחָד וּמָאתַיִם כִּדְאָמַר בִּפְסָחִים בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מח:) מִן הַמָּאתַיִם מְמוּתַּר שְׁתֵּי מֵאוֹת שֶׁנִּשְׁתַּיְּרוּ בַּבּוֹר מִכֵּן לְעָרְלָה וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁבְּטֵלִים בְּמָאתַיִם: מְקַדֵּשׁ מָאתַיִם אוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת דְּלָא בָּטֵל: פֶּרֶךְ מָקוֹם: הָרְאוּיִן לְעָרְלָה כְּגוֹן אֱגוֹזִים וְרִמּוֹן וְחָבִיּוֹת מְקַדְּשִׁין וְאוֹסְרִין אֶת הַכְּשֵׁרִים מִשּׁוּם עָרְלָה: הָרְאוּיִן לְכִלְאֵי הַכֶּרֶם כְּגוֹן תְּרָדִין וּכְרוּב וּדְלַעַת: רַבִּי יוֹחָנָן סָבַר אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת שֶׁמְּיֻחָד בְּמִנְיָן שָׁנִינוּ דְּלָא בָּטֵל הִלְכָּךְ חֲתִיכוֹת וְעִגּוּלִים אע"ג שֶׁדַּרְכָּן לְמָּנוֹת הוֹאִיל שֶׁדַּרְכָּן נַמֵּי לְמָּכֵר בְּאֹמֶד בָּטְלִי: ור"ל סָבַר כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת אֲפִלּוּ לִפְרָקִים שָׁנִינוּ דְּלָא בְּטִיל הִלְכָּךְ עִגּוּל אִי ס"ד תְּרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּאוֹרַיְיתָא לֹא הָיָה בְּטִיל: ר' יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא תַּעֲלֶה דְּקָסָבַר ר' יְהוּדָה בְּכָל דֶּכְתָּא מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵל: דִּבְרֵי הַכֹּל לָא תַּעֲלֶה ת"ק מוֹדֶה הוֹאִיל וְאֶפְשָׁר לְמָכְרָן לְכֹהֵן בְּהֶפְסֵד מוּעָט וַחֲתִיכָה וּפְרוּסָה דַּרְכָּן לְמָּנוֹת מִשּׁוּם הֶפְסֵד מוּעָט לָא מְבַטְּלִינַן אִסּוּרָא דְּאוֹרָיְתָא ואע"ג דְּעִגּוּל בָּטֵל בְּחֻלִּין וְלָא מְזַבְּנִינַן לֵיהּ לְכֹהֵן הָתָם הוּא דְּעִגּוּל גּוּפֵהּ תְּרוּמָה דְּרַבָּנָן הִיא וְרֵישָׁא תַּעֲלֶה דְּאֵין לָהֶם תַּקָּנָה אֶלָּא שְׂרֵפָה וְאִיכָּא הֶפְסֵד קָדָשִׁים: קָתָנֵי מִיהַת רֵישָׁא תַּעֲלֶה קַשְׁיָא לר"ל דְּאָמַר כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת שָׁנִינוּ דְּהָא הָכָא דַּרְכָּן לְמָּנוֹת וּבְטִיל:

כֻּלָּן יִדָּלְקוּ וְלֵיכָּא לְמֵימַר דִּלְנַיְּידִינְהוּ דְּגָזְרִינַן שֶׁמָּא יָבוֹאוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם בְּבַת אַחַת כו' כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ פ' הַתַּעֲרוֹבוֹת (זְבָחִים דַּף עג: וְשָׁם) וא"ת ומ"ש דְּלָא פְּלִיג ר' אֱלִיעֶזֶר הָכָא וְכֵן אָכַל הָנְהוּ דְּמַס' עָרְלָה (בפ"ג מ"ו) כִּדְקָאָמַר לְעִנְיַן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּסוֹף כָּל הַצְּלָמִים (ע"ז דַּף מט:) דְּיוֹלִיךְ הֲנָאָה לְיָם הַמֶּלַח וּמִיהוּ רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל פֵּרֵשׁ שָׁם דה"ה בְּכָל אִסּוּרִין וְנִרְאֶה דְּדַוְקָא גַּבֵּי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אִית לֵהּ הָכִי מִשּׁוּם דְּתוֹפֶסֶת אֶת דָּמֶיהָ וּכְשֶׁמּוֹלִיךְ הֲנָאָה נִרְאֶה כְּאִלּוּ הוֹלִיךְ הָאִסּוּר וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּדַוְקָא בְּתַנּוּר שֶׁהִסִּיקוֹ בַּעֲצֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפַּת וְנָטַל מִמֶּנָּה כִּכָּר וְאָרַג בּוֹ אֶת הַבֶּגֶד אָמְרִינַן יוֹלִיךְ הֲנָאָה לְיָם הַמֶּלַח כְּשֶׁנִּתְעָרֵב לְפִי שֶׁאֵין מַמָּשׁוּת הָאִסּוּר בְּעַיִן וְהַהוּא דְּאִתְעָרַב לוֹ חָבִיתָא דְּחַמְרָא דְּקָאָמַר (שָׁם) דְּיוֹלִיךְ הֲנָאָה הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּאֵין נֶהֱנֶה מִגּוּף הָאִסּוּר דְּאָסוּר בִּשְׁתִיָּה אֶלָּא אוֹ לְמְכֹּר אוֹ לִתֵּן לְפוֹעֲלָיו וא"ת וּמַה טַּעַם לָא אָמְרֵי' בְּכָל הָנָךְ דְּמַס' עָרְלָה (פ"ג מ"ו) יִמָּכְרוּ כֻּלָּן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים חוּץ מִדְּמֵי אִסּוּר שֶׁבּוֹ כִּדְאָמַר רַשְׁבָּ"ג בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַס' ע"ז (דַּף עד. וְשָׁם) גַּבֵּי יֵין נֶסֶךְ בַּיְרוּשַׁלְמִי פָּרֵיךְ לָהּ וּמְשַׁנֵּי דְּחָיְשִׁינַן בְּכוּלְּהוּ אִם יִמְכֹּר לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמָּא יַחֲזוֹר וְיִמְכֹּר לְיִשְׂרָאֵל וְכֵן בְּפַת וּבֶגֶד דְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף מט:) אע"ג דְּפַת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אָסוּר כֵּיוָן דְּשָׁרֵי בַּהֲנָאָה חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִקְנֶה מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל לִתֵּן לְפוֹעֲלָיו וְחָבִית דְּהַהוּא גַּבְרָא אִם הָיָה חָפֵץ לְמְכֹּר כָּל יֵינוֹ בְּיַחַד ה"ה דַּהֲוָה מָצֵי לְמְכֹּר חוּץ מִדְּמֵי אִסּוּר שֶׁבּוֹ: **פֶּרֶךְ** פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס שֵׁם מָקוֹם ור"י אוֹמֵר עַל שֵׁם שֶׁנִּפְרָכִים כִּדְאָמַר בַּפְּסִיקְתָּא דְּפָרַשְׁתָּא דִּיהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים אַחַר פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא דְּרֵישׁ עַל אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי שֶׁנִּמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לֶאֱגוֹז שֶׁיֵּשׁ בּוֹ ג' מִינִים שֶׁל פֶּרֶךְ שֶׁנִּפְרָךְ מֵעַצְמוֹ: **כִּכָּרוֹת** שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֲבָל שֶׁל נַחְתּוֹם שֶׁהֵם קְטַנּוֹת אֲפִי' ר"מ מוֹדֶה דְּלָא מְקַדֵּשׁ דְּהָא תְּנַן בְּמַס' עָרְלָה (פ"ג מ"ז) דְּתַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמָאתַיִם וְהָא דְּמַשְׁמַע לְקַמָּן דַּחֲתִיכָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים לֹא בָטְלָה בְּשֶׁל חֻלִּין שָׁאנֵי לֶחֶם הַפָּנִים דַּחֲמִיר טְפֵי וְרָאוּי לְהִתְכַּבֵּד בּוֹ וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפַּת דְּפֶ' כָּל הַצְּלָמִים (ע"ז דַּף מט:) דְּקָתָנֵי נִתְעָרְבָה בַּאֲחֵרוֹת כֻּלָּן אֲסוּרוֹת צָרִיךְ לְאוֹקְמָא בְּכִכָּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת: **הָרְאוּיָה** לְעָרְלָה עָרְלָה בַּיְרוּשַׁלְמִי מְדַקְדֵּק אַמַּאי לָא תָּנֵי נַמֵּי הָרָאוּי לִתְרוּמָה תְּרוּמָה דְּכֵיוָן דַּחֲשִׁיבֵי לָא בָטְלֵי בְּאֶחָד וּמֵאָה וּמְשַׁנֵּי מִשּׁוּם דְּכוּלְּהוּ שָׁיְכֵי בִּתְרוּמָה וְלָא מָצֵי לְמִתְנֵי הָרָאוּי לִתְרוּמָה תְּרוּמָה וְעוֹד מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּהַאי תַּנָּא תַּרְתֵּי אִית לֵהּ דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן וְאִסּוּר הֲנָאָה כִּדְאָמַר בְּפֶ' בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עד.) אַמַּתְנִיתִין דְּהָתָם: **רַבִּי** יוֹחָנָן אוֹמֵר אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִמָּנוֹת שָׁנִינוּ בִּירוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע דְּלָא הָוֵי אֶלָּא עֲשָׂרָה דְּבָרִים אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ וְנִרְאֶה דְּהַיְנוּ אוֹתָן שִׁשָּׁה דְּבָרִים דְּקָאָמְרִי רַבָּנַן וַחֲבִילֵי תִּלְתָּן הֲרֵי שִׁבְעָה וּבֶגֶד שֶׁצְּבָעוֹ בִּקְלִפֵּי עָרְלָה וְנִתְעָרְבָה בַּאֲחֵרִים וְצוֹבֵעַ מְלֹא הַסִּיט בִּקְלִפֵּי עָרְלָה וַאֲרָגוֹ בְּבֶגֶד וּתְרֵי מִלֵּי חֲשִׁיבֵי הֲרֵי ט' וְאוֹרֵג מְלֹא הַסִּיט מִצֶּמֶר הַבְּכוֹר בְּבֶגֶד וְאִית דַּחֲשִׁיב כִּכָּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת בַּעֲשִׂירִית וְקָשֶׁה לר"י דְּהָא אִיכָּא טוּבָא טַבָּעוֹת וְכוֹסוֹת שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּהַתַּעֲרוֹבוֹת (זְבָחִים עד.) וְכָל הָנְהוּ דִּתְנַן בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עד. וְשָׁם) יֵין נֶסֶךְ וְעוֹרוֹת לְבוּבִין וְכוּ' וְקָאָמַר הָתָם דְּהַאי תַּנָּא תַּרְתֵּי אִית לֵהּ דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן וְאִסּוּרֵי הֲנָאָה וְכָל הָנְהוּ הָווּ אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ דְּאִי לָאו הָכִי תִּקְשֶׁה הַהִיא מִשְׁנָה לְרַבִּי יוֹחָנָן וְדֹחַק לוֹמַר דְּתַנָּא דְּלִטְרָא קְצִיעוֹת הִיא דא"כ הֲוָה לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי וּלְשַׁנּוּיֵי הָכִי כִּדְפָרֵיךְ אַהַהִיא דְּהַתַּעֲרוֹבוֹת וּבְרֵישׁ מַסֶּכֶת בֵּיצָה (דַּף ג: וְשָׁם) וְעוֹד נִרְאֶה דַּעֲדִיפֵי מֵאֵת שֶׁדַּרְכּוֹ מִדְּפָרֵיךְ הָתָם וְלִתְנֵי נַמֵּי אֱגוֹזֵי פֶּרֶךְ וְרִמּוֹנֵי בָּאדָן וְלִתְנֵי נַמֵּי כִּכָּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת וּמְשַׁנֵּי אַכּוּלְּהוּ הָא תְּנָא לֵהּ הָתָם וּמֵחֲבִילֵי תִּלְתָּן דְּחָשֵׁיב הָכָא בְּרֵישָׁא לָא פָּרֵיךְ מַשְׁמַע דִּכְרַבָּנַן בָּעֵי לְאוֹקְמֵי דְּלָא סַגֵּי לְהוּ בְּאֵת שֶׁדַּרְכּוֹ וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּבַיְרוּשַׁלְמִי לָא חָשִׁיב אֶלָּא אוֹתָן שֶׁשְּׁנוּיִים שָׁם בְּמַסֶּכֶת עָרְלָה (פ"ג) אֲבָל אַכַּתִּי אִיכָּא טוּבָא וא"ת יֵין נֶסֶךְ דְּחָשֵׁיב הָתָם בְּמַסֶּכֶת ע"ז ע"כ בְּחָבִיּוֹת סְתוּמוֹת אַיְּרֵי דְּהָא כְּרַבָּנַן בָּעֵי לְאוֹקְמֵהּ וא"כ אַמַּאי חָשִׁיב לָהּ הָא תְּנָא לֵיהּ בְּמַסֶּכֶת עָרְלָה וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּמַחְמְרִינַן בְּיֵין נֶסֶךְ ואע"ג דְּלָא כְּתִיב אִסּוּרֵהּ בִּדְאוֹרָיְתָא אֶלָּא מִדִּבְרֵי קַבָּלָה אוֹ שֶׁמָּא אַשְׁמוֹעִינַן דְּדַוְקָא בְּיֵין נֶסֶךְ מַחְמְרִינַן וְלֹא בִּסְתָם יֵינָן וְאִם בִּסְתָם יֵינָן הָוֵי דִּינָא הָכִי כ"ש דְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן מִשּׁוּם סְתָם יֵינָן א"נ אַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא שָׁרֵי עַל יְדֵי פִּדְיוֹן לְאַפּוּקֵי מִדְּר' אֱלִיעֶזֶר וא"ת וְהָא קָתָנֵי שׁוֹר הַנִּסְקָל וּבְפֶ' הַתַּעֲרוֹבוֹת (זְבָחִים עב. וְשָׁם) מַשְׁמַע דְּשׁוֹר הַנִּסְקָל וְחַטָּאוֹת הַמֵּתוֹת לָא חֲשִׁיבֵי אֲפִילּוּ כַּחֲבִילֵי תִּלְתָּן וְאָמַר ר"י דְּדַוְקָא מֵחַטָּאוֹת מֵתוֹת הֵן כְּבָשׂוֹת קְטַנּוֹת פָּרֵיךְ בְּהַתַּעֲרוֹבוֹת דְּלָא חָשִׁיב שֶׁבְּמִנְיָן לְפִי שֶׁרְגִילִים לְמְכֹּר כָּל הָעֵדֶר יַחַד וַאֲפִלּוּ יֵחָשֵׁב כְּשֶׁהוּא שָׁחוּט כַּחֲתִיכָה הָרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד בָּהּ כְּשֶׁהוּא חַי גְּרִיעַ טְפֵי אֲבָל שׁוֹר הַנִּסְקָל שֶׁהוּא גָּדוֹל חָשִׁיב הוּא אֲפִילּוּ אַלִּבָּא דְּרַבָּנַן וּבַיְרוּשַׁלְמִי מוּקֵי הַהִיא דְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז בְּשׁוֹר הַנִּסְקָל שָׁחוּט דְּרָאוּי לְהִתְכַּבֵּד בּוֹ וּמִיהוּ אָמַר ר"י דִּלְפִי הַשַּׁ"ס שֶׁלָּנוּ מַשְׁמַע שֶׁמַּעֲמִידָהּ בְּחַי דִּבְפֶ' הַתַּעֲרוֹבוֹת (שָׁם דַּף עא:) עָבֵיד צְרִיכוּתָא מִמַּתְנִ' דְּהָתָם דְּאַשְׁמוֹעִינַן שׁוֹר הַנִּסְקָל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּקָדָשִׁים וּדְפֶרֶק בָּתְרָא דְּמַס' ע"ז דְּאַשְׁמוֹעִינַן שׁוֹר הַנִּסְקָל בְּחֻלִּין וְאִי בַּחֲתִיכָה אַיְּרֵי הַהוּא דְּמַס' ע"ז לָא הֲוָה צָרִיךְ לְטַעְמָא דְּהֶפְסֵד קָדָשִׁים דְּקָאָמַר הָתָם: **רַבִּי** יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא תַּעֲלֶה פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מִשּׁוּם דְּקָסָבַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָטֵל וְאֵין נִרְאֶה דְּדַוְקָא בְּדָבָר הַמִּתְעָרֵב אִית לֵהּ לְר' יְהוּדָה דְּמִין בְּמִינוֹ לָא בָטֵיל כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ אֶלָּא הַשְׁתָּא טַעְמָא דְּר' יְהוּדָה דְּקָסָבַר כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ לִמְנוֹת לָא בְּטִיל דְּר' יְהוּדָה לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר בְּלִטְרָא קְצִיעוֹת דְּלָא בָטְלָה בְּרֵישׁ הַתַּעֲרוֹבוֹת (שָׁם עג.) וּבְרֵישׁ מַס' בֵּיצָה (דַּף ד. וְשָׁם) וְכִי מוּקֵי לָהּ בְּנִימוֹחָה הוּא דְּקָאָמַר דְּטַעֲמָא דְּר' יְהוּדָה מִשּׁוּם דְּמִין בְּמִינוֹ לָא בָטֵיל: **דִּבְרֵי** הַכֹּל לָא תַּעֲלֶה נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּטַעֲמָא דְּסֵיפָא שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּשֶׁל חֻלִּין מִשּׁוּם דִּלְאַחַר שֶׁנִּתְבַּטְּלָה רְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד בָּהּ לְפִיכָךְ לד"ה לֹא בָטְלָה אֲבָל רֵישָׁא שֶׁנִּתְעָרְבָה בַּחֲתִיכוֹת טְהוֹרוֹת שֶׁל חַטָּאוֹת דְּכִי נַמֵּי תַּעֲלֶה אֵין רְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד בָּהּ דְּלָא שַׁיָּךְ כִּבּוּד בִּפְנֵי כֹּהֲנִים בַּמִּקְדָּשׁ וּלְהָכִי לת"ק תַּעֲלֶה דְּהָוֵי כָּל שֶׁדַּרְכּוֹ וְהָא דִּפְלִיגֵי בַּתּוֹסֶפְתָּא בְּמַס' תְּרוּמוֹת (פ"ה) בַּחֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת בֵּין טְהוֹרָה בֵּין טְמֵאָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּחֻלִּין דְּרַבָּנַן אָמְרֵי תַּעֲלֶה וְר' יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא תַּעֲלֶה צָרִיךְ לְאוֹקוּמֵהּ בְּנִימוֹחָה וְר' יְהוּדָה לְטַעְמֵהּ דְּאָמַר (חֻלִּין קח.) מִין בְּמִינוֹ לֹא בָטֵל וק"ק לְפִי זֶה אַמַּאי לָא נָקֵט טְמֵאָה בְּשֶׁל חֻלִּין ד"ה לֹא תַּעֲלֶה דְּאֵין לוֹמַר דִּטְהוֹרוֹת בִּטְהוֹרוֹת עֲדִיפָא לֵיהּ דְּמַשְׁמַע דְּלָא צָרִיךְ הַאי טַעְמָא אֶלָּא לר"ל וְנִרְאֶה דִּלְר' יוֹחָנָן הָוֵי חִדּוּשׁ טְפֵי לְאַשְׁמוֹעִינַן דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן וְלֹא אִסּוּר הֲנָאָה דִּמְקַדֵּשׁ מִבִּטְמֵאָה דְּהָוֵי דָּבָר שֶׁבְּמִנְיָן וְאִסּוּר הֲנָאָה דְּאֵין חִדּוּשׁ כָּל כָּךְ וְהָא דְּלָא חָשִׁיב בְּמַסֶּכֶת ע"ז חֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת טְמֵאָה בְּשֶׁל חֻלִּין דְּהַהוּא תַּנָּא תַּרְתֵּי אִית לֵהּ כִּדְקָאָמַר הָתָם אִכָּא לְמֵימַר דִּבְקָדָשִׁים לָא מַיְּרֵי וּלְפִי טַעְמָא שֶׁבַּקּוּנְטְרֵס שֶׁתּוֹלֶה בְּהֶפְסֵד מוּעָט לָא מָצֵי לְמִינְקַט בְּסֵיפָא טְמֵאָה בְּחֻלִּין:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פט״ו מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יד:

ב מיי׳ פט״ז מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ ט, טוש״ע יו״ד סי׳ קי סעי׳ א:

ג מיי׳ פו׳ מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ כג:

ד מיי׳ פו׳ מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ כד:

מסורת הש״ס

א תוספתא תרומות

ב ביצה ג:

ג משנה ערלה

תורה אור השלם

וְנָתַתָּ עַל־הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד [שמות כה, ל]

רַבִּי יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר: מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵיל. אֲבָל לֹא נִימּוֹחָה מַאי — לֹא תַּעֲלֶה, אַדְּתָנֵי: אֲבָל חֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת טְהוֹרָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת שֶׁל חוּלִּין טְהוֹרוֹת לֹא תַּעֲלֶה, נִיפְלוֹג וְנִיתְנֵי בְּדִידַהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁנִּימּוֹחָה, אֲבָל לֹא נִימּוֹחָה — לֹא תַּעֲלֶה! טְהוֹרוֹת בִּטְהוֹרוֹת עֲדִיף לֵיהּ. וּלְרֵישׁ לָקִישׁ, מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? אָמַר רַב שִׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: רֵישָׁא, בְּטוּמְאַת מַשְׁקִין דְּרַבָּנַן. סֵיפָא, דְּאוֹרָיְיתָא. אֲבָל טוּמְאַת שֶׁרֶץ מַאי — לֹא תַּעֲלֶה, אַדְּתָנֵי סֵיפָא: אֲבָל חֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת טְהוֹרָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת שֶׁל חוּלִּין טְהוֹרוֹת לֹא תַּעֲלֶה, נִיפְלוֹג וְלִיתְנֵי בְּדִידַהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּטוּמְאַת מַשְׁקִין, אֲבָל בְּטוּמְאַת שֶׁרֶץ — לֹא! טְהוֹרָה בִּטְהוֹרוֹת עֲדִיף לֵיהּ. רַבָּה אָמַר: רֵישָׁא — אִיסּוּר לָאו, סֵיפָא — אִיסּוּר כָּרֵת. וְהָא רַבָּה הוּא דְּאָמַר: כֹּל בִּדְאוֹרָיְיתָא, לָא שְׁנָא אִיסּוּר לָאו, וְלָא שְׁנָא אִיסּוּר כָּרֵת! קַשְׁיָא. [א(א)]רַב אָשֵׁי אָמַר: סֵיפָא — מִשּׁוּם דַּהֲוֵי לֵיהּ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין, וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין — אֲפִילּוּ בְּאֶלֶף לֹא בָּטֵיל. וְהָא דְּרַב אָשֵׁי בְּדוּתָא הִיא. לְמַאן? אִי לְכֹהֵן — מִישְׁרָא שְׁרֵי. אִי לְיִשְׂרָאֵל — לְעוֹלָם אָסוּר! אֶלָּא הָא דְּרַב אָשֵׁי בְּדוּתָא הִיא. [ב(ב)]וְסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן תְּרוּמָה בִּזְמַן הַזֶּה דְּאוֹרָיְיתָא? וְהָתַנְיָא: שְׁתֵּי קוּפּוֹת, אַחַת שֶׁל חוּלִּין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה, וְלִפְנֵיהֶם שְׁתֵּי סְאִין, אַחַת שֶׁל חוּלִּין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה, וְנָפְלוּ אֵלּוּ בְּתוֹךְ אֵלּוּ — הֲרֵי אֵלּוּ מוּתָּרִים, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: תְּרוּמָה לְתוֹךְ תְּרוּמָה נָפְלָה, וְחוּלִּין בְּתוֹךְ חוּלִּין נָפְלוּ. [ג]וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: וְהוּא שֶׁרַבּוּ חוּלִּין עַל הַתְּרוּמָה, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רַבּוּ חוּלִּין עַל הַתְּרוּמָה. בִּשְׁלָמָא לְרֵישׁ לָקִישׁ, קָסָבַר בִּדְרַבָּנַן נָמֵי רִבּוּיָא הוּא דְּבָעֵינַן. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן קַשְׁיָא? הָא מַנִּי — רַבָּנַן הִיא,

וַאֲנָא

ר' יְהוּדָה לְטַעְמֵהּ בְּכִסּוּי הַדָּם וּבְהַקּוֹמֵץ: אַדְּתָנֵי אֲבָל חֲתִיכָה כו' דְּמַשְׁמַע טַעְמָא מִשּׁוּם דְּהֶפְסֵד מוּעָט הוּא נִפְלוֹג בְּדִידָהּ ואע"ג דְּלֵיכָּא תַּקַּנְתָּא לֹא בָּטְלָה: טְהוֹרָה בִּטְהוֹרָה עֲדִיפָא לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דאע"ג דִּשְׁתֵּיהֶן טְהוֹרוֹת וְשַׁיָּךְ בְּהוּ בִּטּוּלָא טְפֵי דְּאַשְׁכְּחַן בְּמַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת (פ"ה מ"ג) דִּתְרוּמָה טְהוֹרָה בְּחֻלִּין טְהוֹרִין הַכֹּל מוֹדִין שֶׁעוֹלִין וּבִתְרוּמָה טְמֵאָה בִּטְהוֹרָה חֲלוּקִים ב"ש וב"ה (שָׁם מ"ד) וְעוֹד דְּנִמּוֹחָה וְאַפֵּ"ה לֹא תַּעֲלֶה: ולר"ל מַאי שְׁנָא רֵישָׁא ומ"ש סֵיפָא בִּשְׁלָמָא לְר' יוֹחָנָן דְּמוּקֵי לָהּ בִּשְׁלֵמָה סֵיפָא כֵּיוָן דְּהֶפְסֵד מוּעָט הוּא לֹא מְבַטְּלִינַן חֲתִיכָה שְׁלֵמָה הוֹאִיל וְדַרְכּוֹ לְמָּנוֹת וְאַף עַל גַּב דְּלֵר' יוֹחָנָן עִגּוּל דִּתְרוּמָה בָּטֵל בְּחֻלִּין דְּקָא מַהְדַּר לר"ל וַהֲלֹא אֲנִי שׁוֹנֶה כו' מִכְּלָל דְּמוֹדֶה בְּעִגּוּל דִּבְטִיל מִשּׁוּם הֶפְסֵד מוּעָט בַּחֲתִיכָה מוֹדֶה דְּיָהֲבִינַן כּוּלְּהוּ לְכֹהֵן הוֹאִיל וְהִיא גּוּפָהּ דְּאוֹרָיְתָא לָא חָיְשִׁי' לְהֶפְסֵד מוּעָט אֶלָּא לר"ל דְּאָמַר מִידִי דְּאוֹרָיְתָא לָא בְּטִיל וְהָכָא מִשּׁוּם דְּנִמּוֹחַ לָא חֲשִׁיב תּוּ אִסּוּר דִּלָּהּ וּבָטְלָה סֵיפָא אַמַּאי לֹא תַּעֲלֶה הָא לֵיתָא לְאִסּוּרָא בְּעֵינֵהּ: אָמַר רַב שִׁישָׁא בְּרֵהּ דְּרַב אִידִי לְעוֹלָם בְּנִימּוֹחָה וְרֵישָׁא בְּטֻמְאַת מַשְׁקִין דְּרַבָּנָן כְּגוֹן שֶׁנִּטְמְאָה חֲתִיכָה עַל יְדֵי מַשְׁקִין טְמֵאִין שֶׁנָּגְעוּ בַּכְּלִי דְּמִדְּאוֹרַיְתָא אֵין מַשְׁקֶה מְטַמֵּא כְּלִי ואע"ג דְּאִיכָּא לְמִגְזַר מִשּׁוּם טֻמְאָה דְּאוֹרָיְתָא מוֹדֶה רֵישׁ לָקִישׁ דִּבְטִיל הוֹאִיל וְאֵין דַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת: וְסֵיפָא קָדָשִׁים לְזָר אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא הוּא וּמִידִי דְּאוֹרָיְתָא מִין בְּמִינוֹ לְהַאי תַּנָּא סְבִירָא לֵהּ דְּלָא בְּטִיל וַאֲפִילּוּ שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת: לִפְלוֹג וְלִתְנֵי בְּדִידַהּ בְּטְמְאָה וְטָהֳרָה כְּדִנְקַט מִלְּתֵהּ וְאָתֵי מַאי שְׁנָא דְּשַׁבְקֵהּ תַּנָּא לְמִלְּתֵהּ לְמְנַקֵּט חֻלִּין וְקָדָשִׁים: טְהוֹרוֹת בִּטְהוֹרוֹת עֲדִיפָא לֵיהּ וְנִיחָא לֵיהּ לַתַּנָּא לְמִתְנֵי טְהוֹרוֹת בִּטְהוֹרוֹת דְּשַׁיָּךְ בְּהוּ בִּטּוּלָא טְפֵי כִּדְפָרֵשְׁי' לְעֵיל וְאַפֵּ"ה אָזְלִינַן לְחוּמְרָא הוֹאִיל וְאִסּוּר דְּאֲרָיי': אִסּוּר לָאו טֻמְאַת בְּשַׂר קָדָשִׁים לְאוֹכְלוֹ בְּלָאו וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא (וַיִּקְרָא ז':י"ט): סֵיפָא קָדָשִׁים בְּחֻלִּין אָתֵי לִידֵי כָּרֵת דְּאָכִיל לְהוּ בְּטֻמְאַת הַגּוּף וְטֻמְאַת הַגּוּף בְּכָרֵת דִּכְתִיב וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר וּלְעוֹלָם בְּשֶׁנִּמּוֹחָה: ל"א לְעוֹלָם בְּשֶׁלֹּא נִמּוֹחָה וְעִגּוּל הַיְנוּ טַעְמָא דר"ל דְּבִדְאוֹרָיְתָא לָא בְּטִיל דְּכֵיוָן דִּתְרוּמָה לְזָר בְּמִיתָה כְּכָרֵת דָּמְיָא: וְהָא רַבָּה הוּא דְּאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא (דַּף קיט.): כֹּל בִּדְאוֹרָיְתָא (לָא בְּטִיל) ל"ש אִסּוּר לָאו ל"ש אִסּוּר כָּרֵת אִם חַשׁוּ רַבָּנָן לְכָרֵת חַשׁוּ נָמֵי לְלָאו וַעֲבוּד תַּקַּנְתָּא: רַב אַשִׁי אָמַר בְּנִימּוֹחָה וְסֵיפָא הָוֵי דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין דְּמֻתָּרִין לְכֹהֵן: בְּדוּתָא הִיא דְּהָא דקי"ל (בֵּיצָה דַּף ג:) דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין לָא בְּטִיל כְּגוֹן דְּמִשְׁתַּרְיָא לְמָחָר לְמָאן דַּאֲסִירָא לֵיהּ הַשְׁתָּא כְּגוֹן בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב: מֵישְׁרָא שָׁרֵי אֲפִילּוּ הַשְׁתָּא: הֲרֵי אֵלּוּ הַחֻלִּין מֻתָּרִין לְזָר: וְהוּא שֶׁרַבּוּ חֻלִּין שֶׁבְּקֻפַּת חֻלִּין: עַל הַתְּרוּמָה שֶׁבִּסְאָה תְּרוּמָה הִלְכָּךְ תָּלֵינַן בְּשֶׁאֲנִי אוֹמֵר חֻלִּין לְתוֹךְ חֻלִּין נָפְלוּ דְּאִי נָמֵי הָוֵי אִיפְּכָא וְנָפְלָה סְאָה תְּרוּמָה בְּקֻפַּת חֻלִּין בָּטֵלָה בְּרֻבָּא: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא רַבּוּ דְּסָמְכִינַן אַשָּׁאֲנִי אוֹמֵר: אֶלָּא לְר' יוֹחָנָן קַשְׁיָא דָּמֵי תָּלֵינַן לְקֻלָּא בְּאִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא:

רַבִּי יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵל דַּוְקָא בְּדָבָר לַח וּמִתְעָרֵב אִית לֵיהּ לְר' יְהוּדָה דְּלָא בְּטִיל דּוּמְיָא דְּדַם הַפָּר וְדַם הַשָּׂעִיר דְּיָלֵיף מִנֵּהּ ר' יְהוּדָה בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כב. וְשָׁם) אֲבָל בְּדָבָר יָבֵשׁ לֹא דְּר' יְהוּדָה גּוּפֵהּ אִית לֵהּ בְּפֶ' נוֹטֵל (שַׁבָּת דַּף קמא:) דְּמַעֲלִין אֶת הַמְדֻמָּע בק"א וְאַפֵּ' מִין בְּמִינוֹ כִּדְמַשְׁמַע גַּבֵּי לִיטְרָא קְצִיעוֹת וּנְבֵלָה בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כג. וְשָׁם) דְּאִיכָּא לְמָאן דְּלָא בָּטֵל הַיְנוּ בְּנִימּוֹחָה וּסְבָרָא הוּא דְּדָבָר הַמִּתְעָרֵב מִתְפַּשֵּׁט טַעַם הָאִסּוּר בְּכָל הַהֶתֵּר וְלֹא בָּטֵל אֲבָל דָּבָר יָבֵשׁ הָאִסּוּר מֻנָּח בִּמְקוֹמוֹ אֶלָּא שֶׁאֵין נִכָּר הֵיכָן הוּא וְהַהִיא דִּשְׁלְהֵי בֵּיצָה (דַּף לח: וְשָׁם) דְּאָמַר דְּחִטִּין וּשְׂעוֹרִים בְּטֵלִים לְרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא חִטִּין בְּחִטִּין בְּקֶמַח אַיְרֵי דאל"כ חִטִּין בִּשְׂעוֹרִין אַמַּאי בָּטֵל וַהֲלֹא נִכָּרִים הֵן וְעוֹד נִרְאֶה דַּאֲפִילּוּ קֶמַח כֵּיוָן שֶׁצּוֹנֵן הוּא וְאֵין טַעַם מִתְפַּשֵּׁט בָּטֵל דְּאִי לָאו הָכִי אֲפִילּוּ קֶמַח חִטִּין וְקֶמַח שְׂעוֹרִים מִין בְּמִינוֹ הוּא לְרָבָא דְּאָזֵל בָּתַר שְׁמָא בְּפֶרֶק בָּתְרָא דע"ז (דַּף סו. וְשָׁם) כְּמוֹ חֲמִירָא דְּחִטֵּי וַחֲמִירָא דִּשְׂעָרֵי אֶלָּא הָתָם בְּרוֹתֵחַ אַיְרֵי וּבְהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף כג. וְשָׁם) דְּאָמַר דִּמְנָחוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ לָא בְּטִילֵי לְרַבִּי יְהוּדָה הָתָם נָמֵי מִתּוֹךְ שׁוּמָּנָן מִתְרַכְּכִין וְנוֹתְנִין טַעַם זֶה בָּזֶה א"נ כְּשֶׁיֹּאפֶה אוֹתָן יִתְּנוּ טַעַם זֶה בָּזֶה: **טְהוֹרוֹת** בִּטְהוֹרוֹת עֲדִיף לֵהּ דאע"פ שֶׁאֵין אִסּוּרָהּ אֶלָּא לְזָרִים אַפֵּ"ה חֲמִירָא וְלֹא בָּטְלָה וכ"ש טְמֵאָה דְּאִסּוּרָהּ אַף לַכֹּהֲנִים וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ טַעַם אַחֵר: **בְּטֻמְאַת** מַשְׁקִין דְּרַבָּנָן וְקָסָבַר רַב שִׁישָׁא בְּרֵהּ דְּרַב אִידִי דְּרַבָּנָן לָא פְּלִיגִי אַדְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר מִין בְּמִינוֹ לֹא בָּטֵל אֶלָּא בִּדְרַבָּנָן אֲבָל בִּדְאוֹרָיְתָא מוֹדוּ דְּלָא בָּטְלָה אֲבָל לֹא נִמּוֹחָה כֵּיוָן דְּכֹל שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת מְקַדֵּשׁ אַף בְּטֻמְאָה דְּרַבָּנָן לֹא בָּטֵל כְּמוֹ תְּרוּמָה בִּזְמַן הַזֶּה דְּאִי הָוְיָא דְּאוֹרָיְתָא לָא הֲוָה עִגּוּל בְּעִגּוּלִים עוֹלֶה אע"ג דִּתְרוּמַת פֵּרוֹת דְּרַבָּנָן: **רֵישָׁא** אִסּוּר לָאו סֵיפָא וְכוּ' אַמַּאי דְּאוֹקְמִינַן בְּשֶׁנִּמּוֹחָה קָאֵי וּבַקּוּנְטְרֵס פֵּרֵשׁ דְּאָתֵי לְפָרוֹשֵׁי בְּשֶׁלֹּא נִמּוֹחָה וְעִגּוּל הַיְנוּ טַעְמָא דר"ל דְּמִדְּאוֹרַיְתָא לָא בְּטִיל כֵּיוָן דִּתְרוּמָה לְזָר בְּמִיתָה כְּכָרֵת דָּמְיָא וַחֲבִילֵי תִּלְתָּן שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אע"ג דְּאִסּוּר לָאו הָוְיָא מ"מ לֹא בָּטֵל מִשּׁוּם דַּהֲוֵי אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ וְדַוְקָא בְּכָל שֶׁדַּרְכּוֹ הוּא דִּמְפַלֵּג רַבָּה בֵּין אִסּוּר לָאו לְאִסּוּר כָּרֵת ואע"ג דַּעֲלֵהּ קָתָנֵי שֶׁהָיָה ר"מ אוֹמֵר כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת מְקַדֵּשׁ יֵשׁ לְפָרֵשׁ כְּעֵין שָׁפֵי' לְעֵיל דה"ק שֶׁהָיָה ר"מ אוֹמֵר כֹּל שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָּנוֹת מְקַדֵּשׁ בְּאִסּוּר כָּרֵת אוֹ בְּאִסּוּר מִיתָה וְהוֹאִיל וְכֵן דִּין הוּא שֶׁיְּקַדֵּשׁ אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ אֲפִילּוּ בְּאִסּוּר לָאו וּמִיהוּ לֹא יִתָּכֵן כְּלָל לְפָרֵשׁ כֵּן דְּהָא חֲתִיכָה שֶׁל חַטָּאת טְהוֹרָה בְּחֻלִּין עֲדִיפָא אֲפִלּוּ מֵאֵת שֶׁדַּרְכּוֹ כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל מִטַּעַם דִּרְאוּיָה לְהִתְכַּבֵּד וּמַשְׁמַע דַּוְקָא מִשּׁוּם דַּהֲוֵי אִסּוּר כָּרֵת לֹא בָּטֵל אֲבָל אִסּוּר לָאו בָּטֵל: **מִשּׁוּם** דַּהֲוֵי לֵהּ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין לְמַאי דְּקָטָעֵי רַב אַשִׁי קָשֶׁה עִגּוּל בְּעִגּוּלִים אַמַּאי עוֹלֶה דַּאֲפִילּוּ בִּדְרַבָּנָן שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַב אַשִׁי (בֵּיצָה דַּף ד.) דְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין לֹא בָּטֵל וְיֵשׁ לְהַעֲמִיד הַהִיא דְּעִגּוּל בְּעִגּוּלִין בִּתְרוּמָה טְמֵאָה דְּאֵין לָהּ מַתִּירִין וּמִיהוּ קָשֶׁה לְמַאי דְּס"ד הַשְׁתָּא אַמַּאי תְּרוּמָה טְהוֹרָה עוֹלָה בק"א: **שְׁתֵּי** קֻפּוֹת אַחַת שֶׁל חֻלִּין הִקְשָׁה הָר"ר שְׁמוּאֵל מְאַכְזֵב אַדְּמַקְשֶׁה מִבָּרַיְתָא לוֹתֵב מִמַּתְנִי' דִּתְרוּמוֹת (רֵישׁ) פ"ז (מ"ה) דִּתְנַן ב' קֻפּוֹת אַחַת שֶׁל חֻלִּין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפְלָה סְאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ לְאֵיזֶה מֵהֶן נָפְלָה הֲרֵינִי אוֹמֵר לְתוֹךְ תְּרוּמָה נָפְלָה וְהָווּ לְהוּ לְרַבִּי יוֹחָנָן וְר"ל לְאִפְּלוּגֵי עֲלָהּ וְהֵשִׁיב ר"י דְּמִשּׁוּם רְבוּתָא דְּר' יוֹחָנָן מַיְתֵי בָּרַיְתָא דַּאֲפִילּוּ בְּבַ' קֻפּוֹת וּשְׁתֵּי סְאִין דְּלֵיכָּא לְמֵימַר כֵּלֵי הַאי אוֹקֵי חֻלִּין אַחֲזָקַיְהוּ דְּמַה שֶׁנָּפַל בְּקֻפָּה שֶׁל חֻלִּין סָפֵק הוּא וְאֵין לוֹ חֶזְקַת הֶתֵּר שָׁרֵי בָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן בְּלֹא רְבִיָּה וְאֶפְשָׁר דִּבְסְאָה אַחַת אֲפִלּוּ ר"ל שָׁרֵי בְּלֹא רְבִיָּה דְּסָמְכִינַן אַחֶזְקַת חֻלִּין שֶׁבַּקֻּפָּה וּמוּקֵי לָהּ אַחַזְקְתַיְהוּ וּלְהָכֵי לָא פְּלִיגֵי אַמַּתְנִיתִין אֶלָּא אַבָּרַיְתָא: **אֶלָּא** לְר' יוֹחָנָן מַאי אִכָּא לְמֵימַר פֵּרוּשׁ כֵּיוָן דִּתְרוּמָה בִּזְמַן הַזֶּה דְּאוֹרָיְתָא הֵיכִי סָמְכִינַן אַשָּׁאֲנִי אוֹמֵר לְהַתִּיר בְּלֹא רְבִיָּה תֵּמַהּ לְמַאי דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ הַשְׁתָּא דִּתְרוּמָה בִּזְמַן הַזֶּה דְּאוֹרָיְתָא אֲפִילּוּ הֲוָה מוּקֵי לָהּ רַבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁרַבּוּ תִּקְשֵׁי לֵיהּ הֵיכִי סָמְכִינַן אַשָּׁאֲנִי אוֹמֵר כֵּיוָן דְּאִית לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן בְּרֵישׁ אֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מד. וְשָׁם) כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס דְּאוֹרָיְתָא דְּהָכִי פָּרֵיךְ לָהּ הָתָם וּמִתּוֹךְ קֻשְׁיָא זוֹ מְשַׁנֵּי הָתָם הב"ע בִּתְרוּמָה בִּזְמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן וְיֵשׁ לוֹמַר דה"מ לְמֵימַר וְלִיטַעֲמֵיךְ וְהָתָם נָמֵי הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר וְלִיטַעְמָיךְ אֲפִילּוּ כְּזַיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס דְּרַבָּנַן תִּקְשֵׁי אַמַּאי אָמְרִינַן שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כֵּיוָן דְּרַבִּי יוֹחָנָן מוּקֵי לָהּ הָכָא בְּלֹא רְבִיָּה וְכֵן דֶּרֶךְ הַשַּׁ"ס בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת:

מסורת הש"ס

א ביצה לט:; ביצה ג:; בבא מציעא נג.

ב פסחים מד.; נזיר לו:; תוספתא תרומות; פסחים ט:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ שביתת יום טוב הל׳ כ, סמג עשין עה, טוש״ע יו״ד סי׳ קב סעי׳ א:

ב מיי׳ פי״ג מהל׳ תרומות הל׳ יד, טוש״ע יו״ד סי׳ קיא סעי׳ א:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ תרומות הל׳ יד, טוש״ע יו״ד סי׳ קיא סעי׳ א:

וַאֲנָא דְּאָמְרִי כְּרַבִּי יוֹסֵי. (א)דְּתַנְיָא בְּסֵדֶר עוֹלָם: ״אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבוֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ״, יְרוּשָּׁה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה — יֵשׁ לָהֶן, וּשְׁלִישִׁית — אֵין לָהֶן. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאן תְּנָא סֵדֶר עוֹלָם — רַבִּי יוֹסֵי. [א](ב)וְסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן בִּדְרַבָּנַן לָא בָּעֵינַן רִבּוּיָא? וְהָא תְּנַן: מִקְוֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סְאָה מְכֻוּוֹנוֹת, נָתַן סְאָה וְנָטַל סְאָה — כָּשֵׁר. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שֵׁילָא אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עַד רוּבּוֹ. מַאי לָאו, דְּנִשְׁתַּיֵּיר רוּבּוֹ! לָא, דְּלָא נִשְׁקוֹל רוּבּוֹ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: שָׁאנֵי הָכָא, דְּאִיכָּא לְמֵימַר ״שֶׁאֲנִי אוֹמֵר״. תְּנַן: אַנְדְּרוֹגִינוֹס נוֹשֵׂא! תְּנִי ״אִם נָשָׂא״. וְהָא ״נוֹשֵׂא״ קָתָנֵי! וְלִיטַעְמָיךְ: מַאי ״אֲבָל לֹא נִישָּׂא״? אֶלָּא מַאי ״נִישָּׂא״ — דִּיעֲבַד, ״נוֹשֵׂא״ נָמֵי — דִּיעֲבַד! אָמְרִי, לָא: ״נוֹשֵׂא״ — לְכַתְחִלָּה מַשְׁמַע, ״אֲבָל לֹא נִישָּׂא״ — דִּיעֲבַד נָמֵי לָא. וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַנְדְּרוֹגִינוֹס חַיָּיבִין עָלָיו סְקִילָה כַּזָּכָר, מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סַפּוֹקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ! [ב]בֵּין לְמָר בֵּין לְמָר מִפְשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ, אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ סְקִילָה מִשְּׁנֵי מְקוֹמוֹת. דְּמָר סָבַר: חַיָּיבִין עָלָיו סְקִילָה מִשְּׁנֵי מְקוֹמוֹת, וּמָר סָבַר: כְּזָכָר. אָמַר רַב: לֵיתַהּ

וַאֲנָא אָמֵינָא לְרַבִּי יוֹסֵי דְּהָא מַתְנֵי' ר' יוֹסֵי קָאָמַר לָהּ אַנְדְּרוֹגִינוֹס כֹּהֵן וְכוּ' וּלְדִידֵהּ אָמֵינָא אַף מַאֲכִילָהּ בְּחָזֶה וָשׁוֹק דְּהָא תְּרוּמָה נָמֵי לְר' יוֹסֵי דְּאוֹרַיְתָא הִיא אַף בַּזְּמַן הַזֶּה: יְרֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ הָוְיָא יְרֻשָּׁה וְכֵן שְׁנִיָּה דְּבִימֵי עֶזְרָא דִּכְשֶׁגָּלוּ גָּלוּת רִאשׁוֹנָה בָּטְלָה קְדֻשַּׁת הָאָרֶץ: שְׁלִישִׁית אֵין לָהֶם כְּלוֹמַר לָא בָּעֵי לְמֶהְדַּר וּמִיַּרְתָא דִּירֻשָּׁה עוֹמֶדֶת הִיא וְאַשְׁמְעִינַן הַאי קְרָא דְּלָא בָּטְלָה קְדֻשַּׁת הָאָרֶץ בְּגָלוּת טִיטוּס: וְסָבַר ר' יוֹחָנָן כּוּ' קס"ד הַאי דְּמוֹתֵב דְּטַעְמָא דְּר' יוֹחָנָן לָאו מִשּׁוּם דְּסָמִיךְ אַשָּׁאנֵי אוֹמֵר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאִי הָוֵי נָמֵי אִיפְּכָא לֹא אִכְפַּת לָן דְּלָא בָּעֵינַן רִבּוּיָא בִּדְרַבָּנָן אֶלָּא מִכִּי אִעָרַב בְּטִיל לֵיהּ: נָתַן סְאָה וְנָטַל סְאָה כָּשֵׁר גַּבֵּי שְׁאָר מַשְׁקִין וּמֵי פֵּרוֹת וּתְמָד שֶׁהֶחְמִיץ קָאֵי בְּמַס' מִקְוָאוֹת וְאַשְׁמוֹעֵי' דאע"ג דְּחָזַר וְנָטַל וְאִיכָּא לְמֵימַר הָא חָסֵר לֵיהּ מִקְוֶה שֶׁהַסְּאָה הַזֹּאת אֵין מַשְׁלִימָתוֹ שֶׁאֵין רְאוּיָה לַמִּקְוֶה אַפֵּ"ה כָּשֵׁר דְּמִכִּי יְהַבוּ לְגַבֵּהּ בָּטֵל לֵיהּ וְהָווּ לְהוּ אַרְבָּעִים וְחַד כֻּלָּן רְאוּיִן וְכִי שָׁקַל חַד סְאָה פָּשׁוּ אַרְבָּעִים אֲבָל אִיפְּכָא לֹא דְּכִי נָטַל סְאָה בְּרֵישָׁא חָסֵר לֵיהּ וְכִי הֲדַר מַלְיֵהּ הֲוָה לֵיהּ מִקְוֶה חָסֵר דְּמַשְׁקִין הַלָּלוּ אֵין מַשְׁלִימִין אֶת הַמִּקְוֶה: מַאי לָאו דְּנִשְׁתַּיֵּר רֻבּוֹ עַד י"ט סְאָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן אֲבָל טְפֵי לָא דְּבָעֵינַן דְּנֶהֱוֵי רֻבָּא מֵי גְּשָׁמִים. אַלְמָא אע"ג דִּפְסוּל שְׁאִיבָה דְּרַבָּנָן בָּעֵיָא רֻבָּא בְּכַשְׁרוּת: דְּלָא נִשְׁקוֹל רֻבָּא אֲבָל עַד פַּלְגָא שַׁפִּיר דָּמֵי: וְאִיבָּעֵית אֵימָא לְעוֹלָם בָּעֵינַן רִבּוּיָא בִּדְרַבָּנָן וְהַאי דְּקָאָמַר אע"פ שֶׁלֹּא רַבּוּ חֻלִּין מִשּׁוּם דְּתָלֵינַן אַשָּׁאנֵי אוֹמֵר חֻלִּין לְתוֹךְ חֻלִּין נָפְלוּ וְאֵין כָּאן אִסּוּר אֲבָל הָכָא לֵיכָּא לְמֵימַר שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כה"ג דְּהָא מַיָּא מִיָּד מִבַּלְבְּלֵי וְלֵיכָּא לְמֵימַר חָזַר וּנְטָלָהּ: תְּנַן אַנְדְּרוֹגִינוֹס נוֹשֵׂא לְכַתְּחִלָּה. אַלְמָא זָכָר מְעַלְיָא הוּא וְקַשְׁיָא לְרֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמַר אֵין מַאֲכִיל בְּחָזֶה וְשׁוֹק: תָּנֵי אִם נָשָׂא נְשׂוּי דְּבָעֲיָא גִּטָּא מִנֵּהּ מִשּׁוּם סָפֵק זָכָר וּלְעוֹלָם סְפֵיקָא הוּא: מַאי אֲבָל לֹא נִשָּׂא מַשְׁמַע דִּיעֲבַד: ה"ג נוֹשֵׂא נָמֵי דִּיעֲבַד אָמְרִי לָא נוֹשֵׂא לְכַתְּחִלָּה אֲבָל לֹא נִשָּׂא דִּיעֲבַד נָמֵי לָא וּלְעוֹלָם קָשֶׁה לֵיהּ לר"ל וְדַיְקָא כְּר' יוֹחָנָן: וּמוֹתְבִי' לְר' יוֹחָנָן וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא כוּ': מִשְּׁנֵי מְקוֹמוֹת אַפֵּי' בְּנַקְבוּתוֹ. וְטַעְמָא מְפָרֵשׁ לְקַמָּן מִקְרָא בִּשְׁמַעְתִּין: ור"א סָבַר כְּזָכָר בִּמְקוֹם זַכְרוּת אִין בִּמְקוֹם נַקְבוּת לָא:

יָרְשָׁה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה יֵשׁ לָהֶן כוּ' פר"ח רִאשׁוֹנָה יְרֻשַּׁת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב שְׁנִיָּה יְרֻשַּׁת יְהוֹשֻׁעַ וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ קְדוֹשָׁה לְעוֹלָם וְלֹא יִתָּכֵן לְפָרֵשׁ כֵּן דִּבְסוֹף פֶּרֶק יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מז. וְשָׁם) מְפַלֵּג רַבִּי יוֹסֵי בֵּין תְּרוּמָה לְחַלָּה וא"כ קְדֻשָּׁה שְׁנִיָּה הִיא קְדֻשַּׁת עֶזְרָא דִּבִקְדֻשַּׁת עֶזְרָא שַׁיָּךְ לְחַלֵּק בֵּין תְּרוּמָה לְחַלָּה מִשּׁוּם דְּגַבֵּי חַלָּה כְּתִיב בְּבוֹאֲכֶם וְכִי אַסְּקִינְהוּ עֶזְרָא לָאו כּוּלְּהוּ סִלּוּק עוֹד שָׁאַל ה"ר שְׁמוּאֵל מֵאַנְיוֹב אֶת ר"י דְּהָכָא קָאֵי ר' יוֹחָנָן כְּר' יוֹסֵי דִּירֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה יֵשׁ לָהֶם דִּקְדֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה לֹא קִדְּשָׁה לֶעָתִיד לָבֹא וּבְפֶרֶק הַשּׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלֶה (זְבָחִים דַּף קז:) קָאָמַר הַשַּׁ"ס לְר' יוֹחָנָן דִּקְדֻשָּׁה לֶעָתִיד וְהֵשִׁיב ר"י דִּלְמַעַשְׂרוֹת וַדַּאי לֹא קִדְּשָׁה הָאָרֶץ לֶעָתִיד אֲבָל קְדֻשַּׁת יְרוּשָׁלַיִם וְהַבַּיִת קִדְּשָׁה שֶׁקְּדֻשַּׁת מְחִצּוֹת קַיְמָא כָּל שָׁעָה מֵאֲשֶׁר לוֹ חוֹמָה דְּדָרְשִׁי' בִּמְגִלָּה (דַּף י: וְשָׁם) אַעַ"פּ שֶׁאֵין לוֹ עַכְשָׁו וְהָיָה לוֹ קֹדֶם לָכֵן אִי נָמֵי קְדֻשַּׁת יְרוּשָׁלַיִם מִשּׁוּם דְּאִקְרֵי נַחֲלָה אֵין לָהּ הֶפְסֵק א"נ מִשּׁוּם דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קל"ב:י"ד) זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד וְאָתֵי שַׁפִּיר דבפ"ק דִּמְגִלָּה (דַּף י.) בָּעֵי לְמֵימַר דְּקָסָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר קְדֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה קִדְּשָׁה לִשְׁעָתָהּ וְקִדְּשָׁה לֶעָתִיד וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אִית לֵיהּ הָתָם בְּהֶדְיָא הָכִי וּבְרֵישׁ בֵּיצָה (דַּף ד.) אִית לְהוּ דִּלְטְרָא קְצִיעוֹת בָּטְלָה וְאִם כֵּן סָבְרִי דִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן וּבָטְלָה קְדֻשַּׁת הָאָרֶץ וְכֵן לר"ל ר' יוֹסֵי סָבַר דִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן וּבְפֶ' קָדְשֵׁי קָדָשִׁים (זְבָחִים דַּף ס: וְשָׁם) גָּרַס בְּכָל הַסְּפָרִים א"ר יוֹסֵי מִשּׁוּם ר' יִשְׁמָעֵאל כוּ' לְעוֹלָם קָסָבַר קָדְשָׁה לֶעָתִיד אֶלָּא יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין קְדֻשַּׁת הָאָרֶץ לִמְחִצּוֹת עוֹד שָׁאֲלוּ דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן דִּקְדֻשַּׁת הָאָרֶץ דְּאוֹרַיְיתָא וּבְמִדְרַשׁ רוּת מַשְׁמַע דַּהֲוֵי דְּרַבָּנָן דְּקָאָמַר ר' יוֹחָנָן מַעַשְׂרוֹת כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ נִפְטְרוּ וְהֵם חִיְּבוּ עַצְמָן מֵאֲלֵיהֶן וְהֵשִׁיב ר"י דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּהָא דְּקָאָמַר הָכָא וַאֲנָא דְּאָמַר כְּר' יוֹסֵי לָאו מִשּׁוּם דְּסָבַר ר' יוֹחָנָן כְּוָתֵהּ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאַלִּבָּא דְּר' יוֹסֵי דְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס דְּמַתְנִי' קָיְמִי וְעוֹד אר"י דְּאֵין נִרְאֶה שֶׁשּׁוּם חָכָם יֹאמַר שֶׁקְּדֻשַּׁת הָאָרֶץ בִּזְמַן בַּיִת שֵׁנִי לְמַעַשְׂרוֹת וּלְכָל מִצְוֹת הַתְּלוּיוֹת בָּאָרֶץ הָיְתָה מִדְּרַבָּנָן וְהַהִיא דְּמִדְרַשׁ אִיכָּא לְאוֹקְמֵי בְּמַעְשַׂר פֵּרוֹת וה"ק כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ נִפְטְרוּ מִמַּעֲשֵׂר דְּאוֹרַיְיתָא וְהֵם חִיְּבוּ עַצְמָן מֵאֲלֵיהֶם כְּשֶׁחָזְרוּ יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָיוּ חַיָּבִים בַּתְּחִלָּה שֶׁהוֹסִיפוּ מַעֲשַׂר פֵּרוֹת וְעוֹד אר"י מִתּוֹךְ הַיְּרוּשַׁלְמִי דִּשְׁבִיעִית פ"י דְּהָכִי פֵּרוּשׁוֹ כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ נִפְטְרוּ שֶׁקְּדֻשָּׁה רִאשׁוֹנָה לֹא קִדְּשָׁה לֶעָתִיד וְלֹא הָיָה חוֹבָה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֶת כָּל א"י כִּדְאָמַר (חֻלִּין דַּף ז.) הַרְבֵּה כְּרַכִּים כוּ' וּכְמוֹ שֶׁהִנִּיחוּ בְּמִקְצָת הָיוּ רַשָּׁאִין לְהַנִּיחַ הַרְבֵּה יוֹתֵר אוֹ שֶׁמָּא הַכֹּל אִם הָיוּ רוֹצִים ואעפ"כ חִיְּבוּ עַצְמָן מֵאֲלֵיהֶן וְקִדְּשׁוּ וְכֵיוָן שֶׁקִּדְּשׁוּ קְדוֹשָׁה מִן הַתּוֹרָה: **נָתַן** סְאָה וְנָטַל סְאָה כָּשֵׁר קָשֶׁה דִּנְהִי דִּשְׁאִיבָה דְּרַבָּנָן כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת (ב"ב דַּף סו: וְשָׁם) מֵי פֵּרוֹת מִיהָא פְּסוּלִין מִדְּאוֹרַי' לִטְבֹּל בָּהֶן כִּדְמוֹכַח פ"ק דִּפְסָחִים (דַּף יז: וְשָׁם) דְּאָמַר מַשְׁקֵי בֵּי מִטְבְּחַיָּא בְּקַרְקַע טְהוֹרִים אָמַר רַב פָּפָּא לָא אָמְרַן אֶלָּא מַיִם אֲבָל דָּם לֹא וּמַיִם נָמֵי לָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּהָווּ רְבִיעִית דַּחֲזְיָא לְהַטְבִּיל מְחָטִין וְצִנּוֹרוֹת כוּ' מַשְׁמַע דְּדָם לָא חֲזֵי לְהַטְבִּיל בּוֹ וְעוֹד אָמְרִי' בְּכִסּוּי הַדָּם (חֻלִּין דַּף פד. וְשָׁם) דְּג' מַיִם כְּתִיבֵי וּמְמַעֲטִינַן מֵי פֵּרוֹת וְהֵיכִי פָּרִיךְ מֵהָכָא דְּמִדְּרַבָּנָן בָּעֲיָא רִבּוּיָא וְאַמֵּי פֵּרוֹת בְּהֶדְיָא קָתָנֵי לָהּ כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס וְי"ל דְּפָרֵיךְ מִשּׁוּם דְּקָא פָּסִיק וְתָנֵי עַד רֻבּוֹ אֲפִילּוּ לִמְחָטִין וְצִנּוֹרוֹת דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא לָא בָּעֵי מ' סְאָה וּנְהִי דִּכְשֶׁמֵּי פֵּרוֹת רַב מִתְבַּטְּלִים הַמַּיִם בְּמֵי פֵּרוֹת וּפָסוּל מִדְּאוֹרַיְיתָא אַף לִמְחָטִין מ"מ בְּמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה מִיהָא מִדְּאוֹרַיְיתָא כָּשֵׁר לִמְחָטִין וּמִדְּרַבָּנָן הוּא דְּבָעֵינַן רִבְיָהּ וְעוֹד י"ל דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא קַמָּא קַמָּא בְּטִיל וְאַפֵּ"ה בָּעֵינַן רֻבָּא לְכָךְ פָּרִיךְ שַׁפִּיר א"נ קָאֵי נָמֵי אַתְּמָד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַיִם דְּקָחָשִׁיב בְּמַס' מִקְוָאוֹת (פ"ז מ"ב) וְאַכֻּלְּהוּ קָא"ר יוֹחָנָן עַד רֻבּוֹ: **אָמַר** רַבִּי יוֹחָנָן עַד רֻבּוֹ מַשְׁמַע דִּבְרֻבּוֹ לָא אָמְרִינַן רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל וְכֵן בְּפֶרֶק בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סה: וְשָׁם) גַּבֵּי אַבָּהּ דִּשְׁמוּאֵל דַּעֲבַד לְהוּ לִבְנָתֵהּ מִקְוָאוֹת בְּיוֹמֵי נִיסָן שֶׁלֹּא יִרְבּוּ נוֹטְפִים עַל הַזּוֹחֲלִים וּבְפֶ' הַנּוֹדֵר מִן הַיָּרָק (נְדָרִים נז:) בְּצָל שֶׁעֲקָרוֹ בַּשְּׁבִיעִית וּנְטָעוֹ בַּשְּׁמִינִית וְרַבּוּ גִּדּוּלָיו עַל עִקָּרוֹ מֻתָּר וְתֵמַהּ דִּבְפֶרֶק בַּתְרָא דְּמַסֶּכֶת ע"ז (דַּף עג.) א"ר יוֹחָנָן הַמְעָרֶה יֵין נֶסֶךְ מֵחָבִית לַבּוֹר אֲפִלּוּ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל וְנִרְאֶה לר"י דְּהַהִיא דְּמַס' ע"ז דְּאָמְרִינַן רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן בָּטֵל הַיְינוּ דַּוְקָא עַד ס' אֲבָל אִם אֵין ס' מִן הַהֶתֵּר לֹא דא"א לְהִתְבַּטֵּל כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ נ"ט לְבַסּוֹף דְּהָא טַעַם כְּעִקָּר מִן הַתּוֹרָה הוּא כִּדְאָמַר בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (פְּסָחִים דַּף מד: וְשָׁם) וּבְפֶרֶק ג' מִינִים (נָזִיר דַּף לז: וְשָׁם) ומ"מ אע"ג דְּאִיכָּא ס' מִן הַהֶתֵּר אִי לָאו דִּנְפוּל קַמָּא קַמָּא הָיָה נֶאֱסָר כְּגוֹן אִם הָיָה נוֹפֵל בְּבַת אַחַת אוֹ אִם הָיָה מְעָרֶה בְּדָבָר דִּנְפִישׁ עַמּוּדֵיהּ טְפֵי מִפִּי חָבִית דְּלָא נְפִישׁ עַמּוּדֵהּ טְפֵי מִצַּרְצוּר קָטָן דְּבְיַיִן נֶסֶךְ הֶחְמִירוּ יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר אִסּוּרִים כִּדְתְנַן הָתָם (ע"ז דַּף עד.) שֶׁהוּא בְּכָל שֶׁהוּא וְקָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּכִי אִכָּא לְמֵימַר רִאשׁוֹן בָּטֵל בְּאִסּוּרָא לְגוֹ הֶתֵּירָא וְלָא נְפִישׁ עַמּוּדֵהּ שֶׁבָּטֵל וְהוֹלֵךְ עַד ס' וְלָא אָמְרִינַן שֶׁיֵּאָסֵר בְּכָל שֶׁהוּא דְּאַמַּתְנִיתִין דְּהָתָם קָאֵי וְכִי פָּרִיךְ הָתָם מִמַּתְנִי' דְּיַיִן נֶסֶךְ אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא מַאי לָאו דִּנְפוּל אִסּוּרָא לְגוֹ הֶתֵּרָא לָא הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּאַיְּרֵי בִּנְפִישׁ עַמּוּדֵיהּ מִפִּי חָבִית דְּהָא כָּל שֶׁהוּא קָתָנֵי דְּלָא נְפִישׁ וְהָא דְּפָרִיךְ עָלָהּ מִיַּיִן בְּמַיִם בנ"ט מַאי לָאו דִּנְפוּל חַמְרָא דְּאִסּוּרָא לְגוֹ מַיָּא דְּהֶתֵּירָא אע"ג דְּרַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי לָא קָאָמַר דְּבָטֵל אֶלָּא עַד ס' לָא פָּרֵיךְ אֶלָּא מִכֹּחַ רֵישָׁא מִדְּסֵיפָא אִסּוּרָא לְגוֹ הֶתֵּירָא רֵישָׁא נָמֵי אִסּוּרָא לְגוֹ הֶתֵּירָא וְקָתָנֵי בְּכָל שֶׁהוּא וּמַסִּיק דְּכֻלָּהּ מַתְנִיתִין הֶתֵּירָא לְגוֹ אִסּוּרָא ומ"מ אֱמֶת הוּא דבנ"ט אָסוּר בְּכָל עִנְיָן בֵּין אִסּוּרָא לְגוֹ הֶתֵּירָא בֵּין אִיפְּכָא: **דְּלָא** נִשְׁקוֹל רֻבָּא תֵּמַהּ הֵיכִי מָצֵי לְמֵימַר הָכִי הָא תְּנַן בְּמַס' מִקְוָאוֹת (פ"ד מ"ד) מַיִם שְׁאוּבִין וּמֵי גְשָׁמִים שֶׁהֵן מִתְעָרְבוֹת בֶּחָצֵר וּבַמְּעָרָה עַד מַעֲלוֹת הַמְּעָרָה אִם רֹב כָּשֵׁר כָּשֵׁר אִם רֹב פָּסוּל פָּסוּל מֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה פָּסוּל אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהֵן מִתְעָרְבִין עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לַמִּקְוֶה כוּ' מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא דִּשְׁאוּבִין דְּרַבָּנָן בָּעֵי רִבְיָהּ: **תְּנַן** אַנְדְּרוֹגִינוֹס נוֹשֵׂא פֵּרוּשׁ דְּמַשְׁמַע נִשּׂוּאִין גְּמוּרִים וַהֲרֵי הוּא כְּזָכָר וּמַאֲכִיל בִּתְרוּמָה דְּאוֹרַיְיתָא דְּאִי לָא הָווּ נִשּׂוּאִין וַדַּאי ה"ל לְמֵימַר אַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁקִּדֵּשׁ קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין וּמְשַׁנֵּי תָּנֵי אִם נָשָׂא דִּיעֲבַד וְלִישָּׁנָא דִּלְכַתְחִלָּה דְּהַךְ סַגְיָא הַיְינוּ פֵּי' נִשּׂוּאִין וַדַּאי אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דִּמְדַקְדֵּק מִדְּשָׁרֵי לְכַתְּחִלָּה לִשָּׂא וְלָא אָסְרִינַן לֵיהּ לְכַתְּחִלָּה מִסָּפֵק נָשִׁים הַמְסוֹלְלוֹת זוֹ בָּזוֹ דִּמֵאַחַר דְּמַאֲכִיל לר"ל בִּתְרוּמָה בַּזְּמַן הַזֶּה דְּרַבָּנָן לֹא מִסְתַּבֵּר לְאָסְרוֹ בַּתְּחִלָּה מִטַּעַם זֶה וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס נוֹשֵׂא מַשְׁמַע דְּחַיָּב לִשָּׂא דִּמְפֻקָּד אַפְּרִיָּה וּרְבִיָּה וא"ת וְהֵיכִי פָּרִיךְ מֵאַנְדְּרוֹגִינוֹס נוֹשֵׂא אַמִּלְּתֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי וְצָרִיךְ לִדְחֹק שֶׁהוּא סִיּוּם מִלְּתֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי אַף עַל פִּי שֶׁרַבִּי יְהוּדָה מַפְסִיק בֵּינְתַיִם:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ מקואות הל׳ ז, סמג עשין רמח, טוש״ע יו״ד סי׳ רא סעי׳ כד:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו:

מסורת הש״ס

א נדה מו:

ב זבחים כב.

גליון הש״ס

רש"י ד"ה נתן סאה וכו' ומי פירות וכו'. עי' זבחים דף עח ע"ב תוד"ה דלי שיש בו יין וכו':

תורה אור השלם

וֶהֱבִיאֲךָ יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ וְהֵיטִבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ [דברים ל, ה]

[א][ב]לֵיתַהּ לְמַתְנִיתִין מִקַּמֵּי בָּרַיְיתָא, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַנְדְּרוֹגִינוֹס — בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ הוּא, וְלֹא הִכְרִיעוּ בּוֹ חֲכָמִים אִם זָכָר אִם נְקֵבָה. אַדְּרַבָּה לֵיתַהּ לְבָרַיְיתָא מִקַּמֵּי מַתְנִיתִין! מִדְּשַׁבְקֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי לְבַר זוּגֵיהּ — שְׁמַע מִינַּהּ הֲדַר בֵּיהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לֵיתַהּ לְבָרַיְיתָא מִקַּמֵּי מַתְנִיתִין. אַדְּרַבָּה, לֵיתָא לְמַתְנִיתִין מִקַּמֵּי בָּרַיְיתָא, דְּהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל דְּחָיֵישׁ לִיחִידָאָה! הָנֵי מִילֵּי, כִּי לָא מִתְעַקְרָא מַתְנִיתִין, אֲבָל כִּי מִתְעַקְרָא מַתְנִיתִין — לָא חָיֵישׁ. אָמְרִי בֵּי רַב מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס וּבְהַרְכָּבָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּקוֹשִׁי וּבְקִידּוּשׁ. [ג](א)אַנְדְּרוֹגִינוֹס — הָא דַּאֲמַרַן. הַרְכָּבָה — דִּתְנַן: אֵין נוֹטְעִין וְאֵין מַבְרִיכִין וְאֵין מַרְכִּיבִין עֶרֶב שְׁבִיעִית פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְאִם נָטַע וְהִבְרִיךְ וְהִרְכִּיב — יַעֲקוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל הַרְכָּבָה שֶׁאֵינָהּ קוֹלֶטֶת בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים — שׁוּב אֵינָהּ קוֹלֶטֶת. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. [ד]וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שְׁלֹשִׁים — צָרִיךְ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים. לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שְׁלֹשָׁה — צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים. לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת — צָרִיךְ שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת וּשְׁלֹשִׁים. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּקוֹשִׁי וְקִידּוּשׁ. קוֹשִׁי — דִּתְנַן: [ה](ב)כַּמָּה יְהֵא קִישּׁוּיָהּ — רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אוֹ אַרְבָּעִים אוֹ חֲמִשִּׁים יוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דַּיָּיהּ חָדְשָׁהּ. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֵין קִישּׁוּי יוֹתֵר מִשְּׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. (ג)קִידּוּשׁ — דִּתְנַן: הַמְסַכֵּךְ גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְּבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ — הֲרֵי זֶה קִידֵּשׁ, וְחַיָּיב בְּאַחְרָיוּתוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֵין

לֵיתָא לְמַתְנִי' דְּקָתָנֵי לְר' יוֹסֵי אַנְדְּרוֹגִינוֹס מַאֲכִיל אֶת אִשְׁתּוֹ בִּתְרוּמָה: מִקַּמֵּי בָּרַיְתָא דְּקָתָנֵי לְר' יוֹסֵי סְפֵיקָא הוּא: מִדְּשַׁבְקֵהּ רַבִּי יוֹסֵי לְר' שִׁמְעוֹן בֶּן זוּגֵהּ דְּאַיְּרֵי בַּהֲדֵהּ בְּמָתְנֵי' וְאַיְרֵי בַּבָּרַיְתָא לְחוּדֵיהּ ש"מ הָדַר בֵּהּ וְלָאו תַּנָּאֵי הִיא דְּתֵימָא סַמִּי תַּנָּא דְּבָרַיְתָא מִקַּמֵּי תַּנָּא דְּמַתְנִי' דְּאִי תַּנָּאֵי הִיא תַּרְוַיְהוּ הֲוָה תָּנֵי לְהוּ נַמֵּי בַּבָּרַיְתָא וּמַפִּיךְ לִדְרַבִּי שִׁמְעוֹן כִּדְאִפְכָּא לִדְרַבִּי יוֹסֵי: דְּחָיֵשׁ לִיחִידָאָה דְּאָמַר שְׁמוּאֵל בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מא.) הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת אֲחוֹתָהּ וּמֵהָכָא אָמְרִינַן לָהּ בְּמַס' מְגִלָּה בְּפֶ' הַקּוֹרֵא (מְגִלָּה דַּף יח:): הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי דְּמַתְנִי' וְאָמְרִי בֵּי רַב הַיְנוּ רַב הוּנָא כִּדְלְקַמָּן וּפְלִיג אַדַּאֲמָרַן לְעֵיל אַלִּבָּא דְּרַב לֵיתָא לְמַתְנִיתִין וּבְהַרְכָּבָה לְקַמָּן מְפָרֵשׁ לָהּ וְכֵן קֹשִׁי וְקִדּוּשׁ וּבְכוּלְּהוּ אַיְּרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּהֲדֵהּ הִלְכָּךְ מִסְתַּבְּרָא דַּאֲדָר' יוֹסֵי דִּבְמַתְנִי' קָאֵי דְּאַיְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּהֲדֵהּ: יַעֲקֹר דְּקָא קָלְטָה בִּשְׁבִיעִית דְּאֵין הַרְכָּבָה קוֹלֶטֶת בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם: צָרִיךְ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים כְּדֵי שֶׁתִּקְלֹט שְׁלֹשִׁים לִפְנֵי שְׁבִיעִית דְּכָל שְׁלֹשִׁים לִפְנֵי שְׁבִיעִית כִּשְׁבִיעִית דָּמוּ דְּנָפְקָא לָן מִבֶּחָרִישׁ וּבַקָּצִיר תִּשְׁבֹּת בְּמַשְׁקִין בֵּית הַשְּׁלָחִין (מ"ק ג:): ג' וְל' ג' לִקְלִיטָה שֶׁתִּקְלֹט קֹדֶם זְמַן הָאִסּוּר: כַּמָּה יְהֵא קִשּׁוּיָהּ דקיי"ל (נִדָּה דַּף לו:) בְּנִדָּה דְּאוֹרַיְתָא הַמְקַשָּׁה בְּתוֹךְ י"א שֶׁבֵּין נִדָּה לְנִדָּה וְרוֹאָה דָּם ג' יָמִים רְצוּפִים מֵחֲמַת צַעַר וְוָלְדָה אֵינָהּ בָּאָה לִידֵי זִיבָה לִהְיוֹת צְרִיכָה סְפִירַת ז' נְקִיִּים כְּיוֹלֶדֶת בְּזוֹב אֶלָּא יְמֵי טֻמְאַת לֵדָה כְּיוֹלֶדֶת גְּרִידְתָּא דְּתַנְיָא (שָׁם) כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ דָּמָהּ מֵחֲמַת עַצְמָהּ וְלֹא מֵחֲמַת וָלָד וְכַמָּה יְהֵא קִשּׁוּיָהּ דְּאָמְרִי' מֵחֲמַת וָלָד הוּא אֲפִלּוּ מ' אוֹ חֲמִשִּׁים יוֹם קֹדֶם לֵדָה: דַּיָּהּ חָדְשָׁהּ חֹדֶשׁ תְּשִׁיעִי שֶׁהִיא יוֹלֶדֶת בּוֹ וּפְעָמִים שֶׁאֵין יוֹתֵר מִיּוֹם אוֹ יוֹמַיִם כְּגוֹן שֶׁיָּלְדָה בְּב' בַּחֹדֶשׁ אֵין הַוָּלָד מְטַהֵר אֶלָּא דָּמִים שֶׁרָאֲתָה מר"ח וְאֵילָךְ שֶׁאֵין בָּאָה עַל יָדוֹ לְזִיבָה אִם לֹא רָאֲתָה ג' יָמִים רְצוּפִים קֹדֶם ר"ח דְּקָסָבַר ר' יְהוּדָה שִׁפּוּרָא גָּרִים (שׁוֹפָר שֶׁבֵּית דִּין תּוֹקְעִים לְקִדּוּשׁ גּוֹרֵם הַקִּשּׁוּי) וּפְעָמִים שֶׁהוּא מְטַהֵר אֶת כָּל הַחֹדֶשׁ כְּגוֹן אִם יָלְדָה בְּסוֹפוֹ וְאֵין הַטָּהֳרָה אֶלָּא מִזִּיבָה אֲבָל מִנִּדָּה אֵינוֹ מְטַהֲרָהּ בִּימֵי נִדָּה וְאִם שְׁפָתָהּ מִן הַצַּעַר סָמוּךְ לַלֵּדָה יוֹם אֶחָד אַף מִזִּיבָה לֹא טָהֲרָה וַהֲרֵי הִיא יוֹלֶדֶת בְּזוֹב וּצְרִיכָה ז' נְקִיִּים דְּאִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּצַעַר קַמָּא לָאו מֵחֲמַת וָלָד הֲוָה: קִדֵּשׁ לְשׁוֹן פֶּן תִּקְדַּשׁ (דְּבָרִים כ"ב:ט'). אָסַר תְּבוּאַת חֲבֵרוֹ וְחַיָּב לְשַׁלֵּם:

בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ כוּ' אר"י דְּהַאי בְּרִיָּה לָא הָוֵי פֵּרוּשׁוֹ כְּגוֹן בְּרִיָּה שֶׁבִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים שֶׁאֵינוֹ סָפֵק אֶלָּא בְּרִיָּה דְּקָאָמַר הָכָא הַיְנוּ שֶׁהוּא סָפֵק כִּדְקָאָמַר וְלֹא הִכְרִיעוּ בּוֹ כוּ' וְכֵן מַשְׁמַע בְּהַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כח.) דְּאָמַר רַב טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁרָאוּ לֹבֶן אוֹ אֹדֶם אֵין שׂוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה רָאוּ לֹבֶן וְאֹדֶם כְּאַחַת שׂוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה אַלְמָא בְּהֶדְיָא מְשַׁוֵּי לֵיהּ רַב סְפֵיקָא וְהַיְנוּ ע"כ כְּר' יוֹסֵי דְּבָרַיְתָא דִּלְר' יוֹסֵי דְּמַתְנִי' זָכָר הוּא וְקָשֶׁה דְּבַתּוֹסֶפְתָּא דְּבִכּוּרִים (פ"ב) מְסַיֵּם בְּהַךְ בָּרַיְתָא דִּשְׁמַעְתִּין אֲבָל טֻמְטוּם אֵינוֹ כֵּן אֶלָּא אוֹ סָפֵק אִישׁ אוֹ סָפֵק אִשָּׁה מִכְּלָל דְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס לָא הָוֵי סָפֵק אֶלָּא אֵינוֹ לֹא אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה וְעוֹד מדלת"ק דְּר' יוֹסֵי דְּתוֹסֶפְתָּא דְּבִכּוּרִים הָוֵי אַנְדְּרוֹגִינוֹס סָפֵק וּמְטַמֵּא בְּאֹדֶם כְּנָשִׁים וּבְלֹבֶן כַּאֲנָשִׁים מִכְּלָל דִּלְר' יוֹסֵי לָא הָוֵי סָפֵק ואר"י דְּהָתָם ה"פ אֲבָל טֻמְטוּם אֵינוֹ כֵּן כְּמוֹ אַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁהוּא סָפֵק מֵחֲמַת שֶׁהוּא בְּרִיָּה מְשֻׁנָּה מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זַכְרוּת וְנַקְבוּת וְהוּא סָפֵק לְעוֹלָם אֲבָל טֻמְטוּם אֵינוֹ כֵּן אֶלָּא סָפֵק שֶׁהוּא אִישׁ וַדַּאי אוֹ אִשָּׁה וַדָּאִית אֶלָּא שֶׁהוּא מְכֻסֶּה וְאֵין נִכָּר וְאִם קִדֵּשׁ וְנִקְרַע וְנִמְצָא זָכָר אִגַּלַּאי מִלְּתָא דְּמִתְּחִלָּה הָיָה זָכָר וַדַּאי וְכֵן אִם נִתְקַדְּשָׁה וְנִמְצֵאת נְקֵבָה וְר' יוֹסֵי לֹא פְּלִיג אַתַּנָּא קַמָּא אֶלָּא לְפָרוֹשֵׁי טַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא קָאָתֵי אע"ג דְּקָתָנֵי ר' יוֹסֵי אוֹמֵר אִי נַמֵּי כֻּלָּהּ ר' יוֹסֵי הִיא וְתָנֵי שֶׁרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר ועי"ל דִּפְלִיג אַמַּאי דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא (שָׁם) הֲרֵינִי נָזִיר שֶׁזֶּה אִישׁ וְאִשָּׁה פֵּרוּשׁ שְׁנֵיהֶם בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה הֲרֵי זֶה נָזִיר וַעֲלָהּ פְּלִיג ר' יוֹסֵי שֶׁאֵין חָשׁוּב אִישׁ וְאִשָּׁה אֶלָּא אוֹ זֶה אוֹ זֶה ות"ק סָבַר שֶׁחָשׁוּב שְׁנֵיהֶם בְּמִקְצָת כְּאִישׁ וּבְמִקְצָת הוּא כְּאִשָּׁה וְקָאָמַר נָמֵי ת"ק הֲרֵינִי נָזִיר שֶׁאֵין זֶה לֹא אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה הֲרֵי זֶה נָזִיר לְפִי שֶׁאֵין זֶה לֹא אִישׁ גָּמוּר וְלֹא אִשָּׁה גְּמוּרָה: **רַבִּי** יוֹסֵי לְבַר זוּגֵהּ כוּ' תֵּמַהּ דִּלְמָא הָדַר בֵּהּ מִבָּרַיְתָא לְגַבֵּי ר' שִׁמְעוֹן דְּמַתְנִיתִין: **כִּי** מִתְעַקְּרָא מַתְנֵי' לָא חָיֵשׁ ואע"ג דְּכַמָּה מִשְׁנָיוֹת סוֹבְרוֹת דְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס סָפֵק בְּפֶ' אִם לֹא הֵבִיא (שַׁבָּת דַּף קלד:) וּבְהַמַּפֶּלֶת (נִדָּה דַּף כח. וְשָׁם) וּבְפֶרֶק עַל אֵלּוּ מוּמִין (בְּכוֹרוֹת דַּף מא. וְשָׁם) מ"מ לְר' יוֹסֵי אַנְדְּרוֹגִינוֹס הוּא זָכָר שֶׁהַמִּשְׁנָה הִיא עִקָּר מִן הַבָּרַיְתָא ומ"מ דָּיֵיק שַׁפִּיר לְקַמָּן דְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס לִשְׁמוּאֵל זָכָר הוּא אע"ג דְּכַמָּה מִשְׁנָיוֹת סָבְרֵי דִּסְפֵיקָא הָוֵי דְּאִם אִיתָא דְּסָבַר כְּהָנְהוּ מִשְׁנָיוֹת לֹא הָיָה אוֹמֵר דְּלֵיתָא לְבָרַיְתָא דְּכֵיוָן שֶׁתּוֹפֵס אוֹתָהּ סְבָרָא עִקָּר הָיָה לוֹ לוֹמַר דְּבָרַיְתָא הִיא עִקָּר שֶׁאוֹמֶרֶת כֵּן לְרַבִּי יוֹסֵי: **הֲלָכָה** כְּר' יוֹסֵי בְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דִּכְרַבִּי יוֹסֵי דְּמַתְנִיתִין פָּסַק דִּבְכָל הָנָךְ מִלֵּי דְּחָשֵׁיב הָכָא אַנְדְּרוֹגִינוֹס הַרְכָּבָה וְקֹשִׁי וְקִדּוּשׁ כֻּלָּם מִשְׁנָיוֹת הֵם וְאַיְרֵי ר' שִׁמְעוֹן בַּהֲדֵי רַבִּי יוֹסֵי ש"מ דְּאַאַנְדְּרוֹגִינוֹס דְּמַתְנִי' קָאֵי וְעוֹד דְּאָמְרִי בֵּי רַב הַיְנוּ רַב הוּנָא וְשָׁמְעִי' לֵהּ לְרַב הוּנָא דְּאָמַר לְקַמָּן מִשְּׁמֵהּ דְּרַב אַנְדְּרוֹגִינוֹס חַיָּבִין עָלָיו סְקִילָה מִשְּׁנֵי מְקוֹמוֹת וּפְלִיגֵי אַדַּאֲמָרַן לְעֵיל אַלִּבָּא דְּרַב דְּלֵיתָא לְמַתְנֵי' מִדְּקָאָמַר דְּלֵיתָא מַשְׁמַע דְּסָבַר כְּבָרַיְתָא כִּדְמְדַקְדֵּק לְקַמָּן אַדִּשְׁמוּאֵל דְּסָבַר כְּר' יוֹסֵי דְּמַתְנֵי' מִדְּקָאָמַר לֵיתָא לְבָרַיְתָא וְהַהִיא דְּהַמַּפֶּלֶת סָבַר רַב נָמֵי כְּר' יוֹסֵי דְּבָרַיְתָא גַּבֵּי טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁרָאוּ לֹבֶן אוֹ אֹדֶם וְהַשְׁתָּא אָמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּבָּא דְּרַב: **לְדִבְרֵי** הָאוֹמֵר שְׁלֹשִׁים צָרִיךְ ל' וּשְׁלֹשִׁים פר"ת דְּלָאו אַשְּׁבִיעִית קָאֵי דִּלְעִנְיַן נְטִיעָה לֵיכָּא תּוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית לֶאֱסֹר נְטִיעָה הַנִּקְלֶטֶת בְּתוֹסֶפֶת שְׁבִיעִית אֶלָּא לְעִנְיַן עָרְלָה קָאָמַר וה"ק לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שְׁלֹשִׁים לִקְלִיטָה צָרִיךְ לְגַבֵּי עָרְלָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים ואר"י דִּסְגִיָּא דפ"ק דר"ה (דַּף י: וְשָׁם) מוֹכַחַת כֵּן גַּבֵּי הָא דְּתַנְיָא אֶחָד הַנּוֹטֵעַ וְאֶחָד הַמַּבְרִיךְ וְאֶחָד הַמַּרְכִּיב עֶרֶב שְׁבִיעִית שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי ר"ה עָלְתָה לוֹ שָׁנָה וּמֻתָּר לְקַיְּמָן בִּשְׁבִיעִית כוּ' וְדַיֵּיק הָתָם דְּלָא מִתּוֹקְמָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר שְׁלֹשִׁים יוֹם בַּשָּׁנָה חֲשׁוּבִים שָׁנָה מִשּׁוּם דִּלְדִידֵהּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים בָּעֵי וּמוֹקֵי לַהּ כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה דְּיוֹם שְׁלֹשִׁים עוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן וְאִם אִיתָא דְּרַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אַשְּׁבִיעִית קָאֵי שַׁפִּיר מִתּוֹקְמָא הַהִיא דְּאֶחָד הַנּוֹטֵעַ כְּר' אֱלִיעֶזֶר וְלֹא הִזְכִּיר הַתַּנָּא אֶלָּא שְׁלֹשִׁים שֶׁל קְלִיטָה לֹא הִזְכִּיר כְּמוֹ שֶׁבְּמַתְנִי' דְּאֵין נוֹטְעִים דְּמִיתִי הִזְכִּיר ל' שֶׁל קְלִיטָה וְשִׁיֵּר שְׁלֹשִׁים שֶׁל הַתּוֹסֶפֶת הַנֶּחְשָׁבִין שָׁנָה: **קִדּוּשׁ** דִּתְנַן כוּ' אע"ג דִּפְסָקִי' בְּהַגּוֹזֵל (ב"ק דַּף ק. וְשָׁם) כִּי הָךְ דְּר' מֵאִיר דְּדָאֵין דִּינָא דִּגְרָמֵי מ"מ אֶפְשָׁר דַּהֲלָכָה כְּר' יוֹסֵי בְּהָא דְּקָאָמַר לֹא קִדֵּשׁ וְאֶפְשָׁר דְּר' יוֹסֵי מוֹדֶה לְר' מֵאִיר דְּאִם קִדֵּשׁ דְּחַיָּב בְּאַחְרָיוּתוֹ וְהָתָם לָא מַיְתֵי אֶלָּא דְּמֵהָכָא שָׁמְעִינַן דְּדָאֵין דִּינָא דִּגְרָמֵי וּלְעִנְיַן דִּינָא דִּגְרָמֵי הוּא דְּפָסְקִינַן כְּוָתֵהּ בְּעָלְמָא אֲבָל הָכָא הֲלָכָה כְּר' יוֹסֵי דְּלָא קִדֵּשׁ: **הַמְסַכֵּךְ** הוּא הַדִּין הַזּוֹרֵעַ כְּהַהוּא עֻבְדָּא דְּמַיְתֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּסֵיפָא אֶלָּא נְקַט הַמְסַכֵּךְ מִשּׁוּם רְבוּתָא דְּרַבִּי מֵאִיר דְּאַף בִּמְסַכֵּךְ אָסוּר: **רַבִּי** יוֹסֵי אוֹמֵר כוּ' בְּסֵיפָא מַיְתֵי רַבִּי יוֹסֵי מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזָּרַע כַּרְמוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְהִתִּיר רַבִּי עֲקִיבָא אִם בִּזְרִיעַת תְּבוּאָה דַּהֲוֵי כִּלְאַיִם דְּאוֹרַיְתָא הִתִּיר אִם כֵּן הָא דְּאָמַר בְּהַקּוֹמֶץ זוּטָא (מְנָחוֹת דַּף טו. וְשָׁם) מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזָּרַע כַּרְמוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ סְמָדַר וְאָסְרוּ חֲכָמִים אֶת הַזְּרָעִים וְהִתִּירוּ הַגְּפָנִים וּמַשְׁמַע דְּבִשְׁאָר זְרָעִים דַּהֲווּ דְּרַבָּנָן אַיְרֵי אֲבָל בְּקַנְבּוֹס וְלוּף אוֹ ה' הַמִּינִים שֶׁהֵם כִּלְאַיִם דְּאוֹרַיְתָא הָיוּ אוֹסְרִים גַּם הַגְּפָנִים שֶׁאֵינָן שֶׁל זוֹרֵעַ אִם כֵּן לָא אָתְיָא הַהִיא דִּמְנָחוֹת כְּרַבִּי יוֹסֵי אַף עַל גַּב דְּפָסִיק שְׁמוּאֵל כְּוָתֵהּ אֶלָּא כְּרַבָּנָן וְרַב הוּנָא אָמַר רַב אָמַר נָמֵי בְּסָמוּךְ דְּאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי וְהָא דְּלָא מוֹקֵי הָתָם כְּרַבִּי יוֹסֵי וְנֵימָא דְּהִתִּירוּ הַגְּפָנִים אֲפִילּוּ בְּכִלְאַיִם דְּאוֹרַיְתָא הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּקָסָבַר דִּלְרַבִּי יוֹסֵי אֲפִילּוּ זְרָעִים מֻתָּרִים דְּכֵיוָן דְּמִן הַתּוֹרָה אֵין אָדָם אוֹסֵר בְּכִלְאַיִם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ אֵין כָּאן כִּלְאַיִם וְהַכֹּל מֻתָּר:

מסורת הש״ס

א פסחים נה.; משנה שביעית; ראש השנה ט:

ב משנה נדה; ספרא מצורע פרשת זבים פרשה ה ב; נדה לו:

ג משנה כלאים; בבא קמא ק.

תורה אור השלם

[ויקרא כה]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ כד:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ נזירות הל׳ י:

ג מיי׳ פג׳ מהל׳ שמיטה ויובל הל׳ יא, סמג לאוין רסז:

ד מיי׳ פג׳ מהל׳ שמיטה ויובל הל׳ יא, סמג לאוין רסז:

ה מיי׳ פז׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ א, סמג לאוין קיא:

[א]אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: בְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס מָה לִי אָמַר שְׁמוּאֵל? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל לְרַב עָנָן: לֵיתַהּ לְבָרַיְיתָא מִקַּמֵּי מַתְנִיתִין. הַרְכָּבָה מָה לִי אָמַר שְׁמוּאֵל? תָּא שְׁמַע, דַּאֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב עָנָן: תְּנִי כְּמַאן דְּאָמַר שְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים. קוֹשִׁי מָה לִי אָמַר רַב? תֵּיקוּ. קִידּוּשׁ מָה לִי אָמַר רַב? אָמַר רַב יוֹסֵף: תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: מַאי חָזֵית דְּסָמְכַתְּ אַהָא? סְמוֹךְ אַהָא! דְּאָמַר רַב אַדָּא אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. "אָמְרִי בֵּי רַב" — מַנּוּ? רַב הוּנָא, וְרַב הוּנָא אָמַר: אֵין הֲלָכָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טוּמְטוּם וְכוּ׳. אָמַר רַבִּי אַמֵּי: מַאי עָבֵיד לֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה לְטוּמְטוּם דְּבֵירֵי, דְּאוֹתְבוּהּ אַבֵּי כּוּרְסְיָה וְאִיקְּרַע, וְאוֹלֵיד שִׁבְעָה בְּנִין! וְרַבִּי יְהוּדָה אָמַר לָךְ: חֲזֵר עַל בָּנָיו מֵאַיִן הֵם. (א)תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טוּמְטוּם לֹא יַחְלוֹץ, שֶׁמָּא יִקָּרַע וְנִמְצָא סְרִיס חַמָּה. אַטּוּ כֹּל דְּמִקְּרַע זָכָר הָוֵי? הָכִי קָאָמַר: שֶׁמָּא יִקָּרַע וְנִמְצָא נְקֵבָה, וַאֲפִילּוּ נִמְצָא זָכָר — שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס חַמָּה. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אָמַר רָבָא: לִפְסוֹל בִּמְקוֹם אַחִין וְלַחְלוֹץ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם אַחִין אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. [ב](ב)אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אָמַר רַבִּי אַבָּא אֲחוּהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה בַּר זַבְדִּי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אַנְדְּרוֹגִינוֹס חַיָּיבִין עָלָיו סְקִילָה, מִשְּׁתֵּי מְקוֹמוֹת. מֵיתִיבִי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אַנְדְּרוֹגִינוֹס חַיָּיבִין עָלָיו סְקִילָה כְּזָכָר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּזַכְרוּת שֶׁלּוֹ, אֲבָל בְּנַקְבוּת שֶׁלּוֹ — פָּטוּר! הוּא דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא, רַבִּי סִימַאי אוֹמֵר: אַנְדְּרוֹגִינוֹס חַיָּיבִין עָלָיו סְקִילָה מִשְּׁתֵּי מְקוֹמוֹת. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי סִימַאי? אָמַר רָבָא: בַּר הַמְדּוּרֵי אַסְבְּרַהּ לִי: "וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה", אֵי זֶהוּ זָכָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי מִשְׁכָּבוֹת — הֱוֵי אוֹמֵר זֶה אַנְדְּרוֹגִינוֹס. וְרַבָּנַן, אַף עַל גַּב דְּאִית בֵּיהּ שְׁנֵי מִשְׁכָּבוֹת — "אֶת זָכָר" כְּתִיב. וְרַבָּנַן, זָכָר גְּרֵידָא מְנָא לְהוּ? מֵ"אִשָּׁה". בְּאִשָּׁה שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ מְנָא לְהוּ? מִ"וְּאִשָּׁה". (ג)אָמַר רַב שֵׁיזְבִי אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא לַכֹּל אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אַנְדְּרוֹגִינוֹס זָכָר מְעַלְּיָא הוּא, שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר כֵּן, בְּמוּקְדָּשִׁין — יִקְדַּשׁ. [ג־ה](ד)וּמְנָלַן דְּלָא קָדֵשׁ — דְּתָנוּ רַבָּנַן: הַנִּרְבָּע וְהַמּוּקְצֶה וְהַנֶּעֱבָד וְהָאֶתְנַן וּמְחִיר וְטוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס — מְטַמְּאִין בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה. [ו]רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה. שֶׁהָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר זָכָר וּנְקֵבָה — אַתָּה מוֹצִיא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מִבֵּינֵיהֶם. וְעוֹף, הוֹאִיל וְלֹא נֶאֱמַר בּוֹ זָכָר וּנְקֵבָה — אִי אַתָּה מוֹצִיא טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מִבֵּינֵיהֶם. (ה)אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:

הַכִּלְאַיִם

אָמְרִי בֵּי רַב דַּאֲמוּר לְעֵיל הֲלָכָה כְּר' יוֹסֵי בְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס וּבְהַרְכָּבָה דְּקָמִבַּעְיָא לוֹ אַלִּבַּיְהוּ קִדּוּשׁ מַאי: מַנּוּ רַב הוּנָא בפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף יז:): וְרַב הוּנָא הָא קָאָמַר אֵין הֲלָכָה אע"ג דְּמְשַׁנֵּינַן הָתָם אָמְרִי בֵּי רַב רַב הַמְנוּנָא הַיְנוּ הֵיכָא דְּאָמַר רַב הוּנָא דְּאָמְרִי בֵּי רַב דְּמוֹכְחָא מִלְּתָא דְּאַאִינָשׁ אַחֲרִינָא קָאָמַר אֲבָל הֵיכָא דְּאִתְּמַר סְתָמָא וַדַּאי הָוֵי רַב הוּנָא: טֻמְטוּם דְּבִירִי שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְאוֹלִיד ז' בָּנִים אַלְמָא לָאו סָרִיס הוּא: מֵאַיִן הֵם אִשְׁתּוֹ זִנְּתָה: אַטּוּ כֹּל דְּמִקְּרַע זָכָר מִשְׁתַּכַּח דְּלָא מְסַפְּקָא לֵהּ לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה בִּנְקֵבָה אֶלָּא לְסָרִיס הוּא דְּחָיֵישׁ וְדִינוֹ כְּסָרִיס דְּלָא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם: ה"ק שֶׁמָּא יִקָּרַע וְיִמָּצֵא נְקֵבָה וַאֲפִלּוּ נִמְצָא זָכָר שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס חַמָּה: מַאי בֵּינַיְהוּ מַאי אִיכָּא בֵּין ר' יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה לְאַבוּהּ: לִפְסֹל בִּמְקוֹם אַחִין אִם יֵשׁ אַחִין שְׁלֵמִים עִמּוֹ וְחָלַץ לָהּ טֻמְטוּם לְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר שֶׁהוּא כְּסָרִיס מַחֲזִיק לֵיהּ בְּסָרִיס וַדַּאי וְלֹא פְּסָלָהּ עַל הָאַחִין וּמִתְיַבֶּמֶת וְלָר' יוֹסֵי שֶׁמָּא קָתָנֵי סְפֵיקָא הוּא וּפְסָלָהּ עַל הָאַחִין דִּלְמָא לָאו סָרִיס הֲוָה וַחֲלִיצָה הִיא: וְלַחְלֹץ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם אַחִין אִם אֵין שָׁם אָח אֶלָּא הוּא לְרַבִּי יְהוּדָה לָא בָּעֲיָא חֲלִיצָה מִנֵּהּ לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה בָּעֲיָא חֲלִיצָה מִסָּפֵק: זֶה אַנְדְּרוֹגִינוֹס וְעַל שְׁנֵי מִשְׁכָּבוֹת הִזְהִיר הַכָּתוּב: וְאֶת זָכָר כְּתִיב וה"ק אֶת זַכְרוּתוֹ שֶׁל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי מִשְׁכָּבוֹת לֹא תִשְׁכַּב: וְרַבָּנַן זָכָר גְּרֵידָא מְנָא לְהוּ בִּשְׁלָמָא לְר' סִימַאי וְאֶת זָכָר כָּל זְכָרִים בְּמַשְׁמָע מִשְׁכְּבֵי לְרַבּוֹת מִשְׁכָּב שֵׁנִי שֶׁל אַנְדְּרוֹגִינוֹס אֶלָּא לְרַבָּנָן דְּמִבְּעֵי לְהוּ זָכָר לְמְעוּטֵי נַקְבוּת דְּאַנְדְּרוֹגִינוֹס זָכָר גְּרֵידָא מְנָא לְהוּ: שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ מְנָא לְהוּ בֵּין לְמָר בֵּין לְמָר דְּהָוְיָא בִּיאָה לְעִנְיַן עֳנָשִׁין שֶׁל עֲרָיוֹת הוֹאִיל וּמַפְּקִי לְהַאי מִשְׁכְּבֵי לְאַנְדְּרוֹגִינוֹס: בְּמֻקְדָּשִׁים יִקַּדֵּשׁ לִקָּרֵב: הָרוֹבֵעַ ל"ג שֶׁאֵין לְךָ עוֹף רֹבַע אִשָּׁה: הַנִּרְבָּע וְהַמֻּקְצֶה כו' בִּמְלֻקִּין דְּקָדָשִׁים קָמַיְרֵי: מְטַמְּאִין בְּגָדִים כו' כְּדִין נִבְלַת עוֹף טָהוֹר דְּכֵיוָן דְּאֵין רְאוּיִין לְהַקְרָבָה כִּדְתַנְיָא מִן הַבְּהֵמָה לְהוֹצִיא רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע כו' בִּתְמוּרָה בְּפֶ' בָּתְרָא (דַּף כח.) וּמְלִיקָתוֹ נְבֵלָה: מֻקְצֶה שֶׁהִקְצָהוּ וְיִחֲדוֹ לְתִקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: נֶעֱבָד שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה לוֹ וַעֲשָׂאוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: נִבְלַת עוֹף טָהוֹר אֵין לָהּ טֻמְאָה אֶלָּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה כִּדְכְתִיב (וַיִּקְרָא כב) לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ: אַתָּה מוֹצִיא טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מִבֵּינֵיהֶן כִּדְדָרְשִׁינַן (נִדָּה דַּף כח:) זָכָר וַדַּאי נְקֵבָה וַדָּאִית וְלֹא טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס. אַלְמָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר לָא קָדְשִׁי:

אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ וא"ת ומ"ש מְנוֹתֵן נְבֵלָה אוֹ חָלָב בְּתַבְשִׁיל שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁנֶּאֱסַר ואר"י דִּבְדָבָר הַתָּלוּי בְּמַחְשָׁבָה הוּא דְּאָמַר הָכִי כְּגוֹן מִשְׁתַּחֲוֶה לְבֶהֱמַת חֲבֵרוֹ דספ"ב דְּחֻלִּין (דַּף מ. וְשָׁם) דְּאַפֵּי' עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה כְּגוֹן שֶׁשְּׁחָטָהּ אִיכָּא לְמ"ד דְּלָא אֲסָרָהּ וְאִסּוּר כִּלְאַיִם נָמֵי תָּלוּי בְּמַחְשָׁבָה כִּדְאָמַר בְּמַס' כִּלְאַיִם (פ"ה מ"ו) גַּבֵּי הָרוֹאֶה יָרָק כְּשֶׁאַגִּיעַ אֶלְקְטֶנּוּ אֲפִלּוּ הוֹסִיף מָאתַיִם מֻתָּר לִכְשֶׁאֶחֱזוֹר אֶלְקְטֶנּוּ אָסוּר וּמִטַּעַם זֶה מְפָרֵשׁ ר"ת דִּנְקַט בְּהַגּוֹזֵל (ב"ק דַּף ק: וְשָׁם) נִתְיָאֵשׁ הֵימֶנָּה וְלֹא גְּדָרָהּ דַּוְקָא נִתְיָאֵשׁ אֲבָל לֹא נִתְיָאֵשׁ שֶׁהָיָה עוֹסֵק בְּגֶדֶר וְלֹא הִסְפִּיק לִגְדֹּר עַד שֶׁהוֹסִיף מָאתַיִם לֹא קִדֵּשׁ:

אָמְרִי בֵּי רַב מַנּוּ רַב הוּנָא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס אע"ג דְּמְשַׁנֵּינַן בספ"ק דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף יז: וְשָׁם) אָמְרִי בֵּי רַב רַב הַמְנוּנָא הַיְנוּ הֵיכָא דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמְרִי בֵּי רַב דְּמוֹכְחָא מִלְּתָא דְּלָאו רַב הוּנָא הוּא אֲבָל סְתָמָא הוּא רַב הוּנָא אע"ג דְּרַב הַמְנוּנָא תַּלְמִיד חָבֵר דְּרַב חִסְדָּא הֲוָה וְרַב חִסְדָּא תַּלְמִיד חָבֵר דְּרַב הוּנָא כִּדְמוֹכַח בְּרֵישׁ הֶדַר (עֵירוּבִין דַּף סב: וְשָׁם) וְלֹא יִתָּכֵן שֶׁיֹּאמַר רַב הוּנָא מִשְּׁמֵהּ דְּרַב הַמְנוּנָא שֶׁהָיָה תַּלְמִידוֹ ע"כ תְּרֵי רַב הַמְנוּנָא הָווּ דְּאַשְׁכְּחַן רַב הַמְנוּנָא שֶׁהָיָה תַּלְמִיד שֶׁל רַב כִּדְאָמַר בְּהַגּוֹזֵל קַמָּא (ב"ק דַּף קו.) מִכְּדֵי רַב הַמְנוּנָא תַּלְמִידֵהּ דְּרַב הֲוָה וּבְפֶ' חַלּוֹן (עֵירוּבִין עז:) גַּבֵּי סֻלָּם הַמִּצְרִי לָא שְׁמַע לָךְ הָא דְּאָמַר רַב אַחָא בַּר אַדָּא אָמַר רַב הַמְנוּנָא אָמַר רַב וּבְכֵיצַד מְעַבְּרִין (שָׁם דַּף נד.) א"ל רַב לְרַב הַמְנוּנָא בְּרִי מִדְּאִית לָךְ אוֹטֵב לָךְ וְקָשֶׁה לר"ת עַל פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס דְּאִם כֵּן כִּי פָּרֵיךְ הָתָם אַמַּאי דְּאָמַר שְׁלַחוּ מִתָּם רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא מַחֲכוּ עֲלָהּ בְּמַעְרְבָא ר' אֶלְעָזָר וְהָא שְׁלַחוּ מִתָּם לְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא וּמְשַׁנֵּי אֶלָּא אִפּוּךְ מַאי דַּחְקֵהּ לְאַפּוֹכֵי תַּרְוַיְהוּ לֵימָא הֵיכָא דְּמוּכָח הָוֵי רַבִּי אֶלְעָזָר אֲבָל סְתָמָא הָוֵי רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא וּלְעוֹלָם מֵחִכוּ עֲלָהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְעוֹד דְּכֵיוָן דְּקָאָמַר הָתָם אֶלָּא רַב הַמְנוּנָא מַשְׁמַע דְּהָדַר בֵּהּ לְגַמְרֵי דה"ל לְמֵימַר הֵיכָא דְּמוֹכְחָא שָׁאנֵי וְרַבֵּינוּ תָּם מְפָרֵשׁ אֶלָּא רַב הַמְנוּנָא פֵּי' בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא רַב הוּנָא אָמְרִי בֵּי רַב לָא תֵּימָא רַב הוּנָא אֶלָּא אֵימָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא אָמְרִי בֵּי רַב וְהָא דְּאַשְׁכְּחַן בְּפֶרֶק אַרְבַּע מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף נז.) דִּפְלִיגֵי אָמְרִי בֵּי רַב אַרַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה וְכֻלְּהוּ תַּלְמִידֵי דְּרַב דִּלְמָא הָא דִּידֵהּ וְהָא דְּרַבֵּהּ וק"ק דִּבְפֶ' הַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ (זְבָחִים פז.) אָמַר אָמְרִי בֵּי רַב מ"ט דְּרַב חִסְדָּא וְרַב הוּנָא רַבּוֹ שֶׁל רַב חִסְדָּא הָיָה וְתֵמַהּ הוּא שֶׁבָּא לְפָרֵשׁ אֶת דְּבָרָיו: שֶׁמָּא יִקָּרַע וְנִמְצָא נְקֵבָה פֵּי' רַ"ח וְכֵן גָּרַס בִּבְכוֹרוֹת בְּפֶרֶק עַל אֵלּוּ מוּמִין (בְּכוֹרוֹת דַּף מב:) שֶׁמָּא יִקָּרַע וְיִמָּצֵא נְקֵבָה וְאִם יִמְצָא זָכָר שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס וְתֵמַהּ לר"י מְנָא לֵהּ הָא דִּלְמָא ה"ק שֶׁמָּא יִמְצָא נְקֵבָה וְאִם יִמְצָא זָכָר וַדַּאי יִמְצָא סָרִיס כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמַתְנִי' וְי"ל דְּהָא לָא מָצֵינָא לְמֵימַר דא"כ מַאי נָפְקָא מִנָּהּ בְּמַאי דְּקָאָמַר בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אֵין רָאוּי כְּלָל לְיַבֵּם וה"ל לְמֵימַר טֻמְטוּם הֲרֵי הוּא כְּסָרִיס: לֹא לַכֹּל אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אַנְדְּרוֹגִינוֹס זָכָר הוּא שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר כֵּן בְּמֻקְדָּשִׁים יְקַדֵּשׁ שָׁאַל הָר' שְׁמוּאֵל בָּחוּר מר"י דִּבְפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת (ב"ב דַּף קמ:) קָאָמַר רָבָא לְעוֹלָם דּוֹחִין אוֹתוֹ וְיֵשׁ לוֹ וְסֵיפָא רַשְׁבָּ"ג הִיא דְּתַנְיָא יָלְדָה טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס רַשְׁבָּ"ג אוֹמֵר אֵין קְדֻשָּׁה חָלָה עֲלֵיהֶן הֵיכִי מְדַמֵּי קָדָשִׁים לִשְׁאָר דּוּכְתֵּי דִּלְמָא בְּעָלְמָא סָבַר דִּסְפֵיקָא הוּא אֲבָל קָדָשִׁים בָּעֵינַן שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ סְפֵיקָא כִּדְקָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָכָא וְזָכָר מְפֻרְסָם וּנְקֵבָה מְפֻרְסֶמֶת לְמַעוּטֵי טֻמְטוּם וְהֵשִׁיב ר"י דְּגַרְס הָתָם דִּתְנַן כִּדְגָרֵיס רַבֵּינוּ שְׁמוּאֵל וּמַיְתִי רְאָיָה דִּבְרִיָּה הָוֵי דְּאִי סְפֵיקָא הָוֵי לִקְדֹּשׁ קְדֻשַּׁת פֶּה אע"פ שֶׁנִּתְמַעֵט מֵהַקְרָבָה דְּלָא יְהֵא אֶלָּא דִּקְלָא בְּעָלְמָא אֶלָּא וַדַּאי לָא הָוֵי לֹא זָכָר וְלֹא נְקֵבָה וּלְכָךְ לֹא חָלָה עָלָיו קְדֻשַּׁת פֶּה שֶׁאָמַר אִם זָכָר עוֹלָה אִם נְקֵבָה שֶׁל זִבְחֵי שְׁלָמִים ול"ג דְּתַנְיָא כְּמוֹ שֶׁגּוֹרֵס הר"א בֶּן מֵאגַשׁ וְאוֹמֵר דְּתַנְיָא גַּבֵּי בְּכוֹר דְּלָא הָיָה לוֹ לְרָבָא לְהַנִּיחַ הַמִּשְׁנָה וּלְהָבִיא הַבָּרַיְתָא שֶׁאֵין לְהוֹכִיחַ מִמֶּנָּה וְאֵין לְהַאֲרִיךְ: מְטַמְּאִין בְּגָדִים אַבֵּית הַבְּלִיעָה טְרֵפָה לָא חָשִׁיב הָכָא דִּפְלִיגִי בָּהּ ר"מ וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי בִּזְבָחִים בְּפֶרֶק חַטַּאת הָעוֹף (זְבָחִים דַּף סט:) בְּמוֹלֵק וְנִמְצָא טְרֵפָה אִם הִיא מְטַמְּאָה בְּגָדִים וְהָתָם נָמֵי מְפָרֵשׁ דְּכֹל שֶׁפְּסוּלוֹ בַּקֹּדֶשׁ אֵין מְטַמֵּא בְּגָדִים: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס אֵין מְטַמְּאִין בְּגָדִים מָצֵי לְמֵימַר דה"ה דִּכְשֵׁרִים לְהַקְרָבָה כִּדְקָאָמַר דְּאֵין אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מִבֵּינֵיהֶם אֶלָּא אַיְּדֵי דִּנְקַט ת"ק מְטַמְּאִין נְקַט נָמֵי אִיהוּ אֵין מְטַמְּאִין אוֹ שֶׁמָּא מִדְּרַבָּנָן אֲסוּרִים לְהַקְרָבָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ כלאים הל׳ ח, טוש״ע יו״ד סי׳ רצו סעי׳ ד:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו:

ג מיי׳ פג׳ מהל׳ איסורי המזבח הל׳ ו:

ד מיי׳ פג׳ מהל׳ איסורי המזבח הל׳ יא:

ה מיי׳ פז׳ מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ ד:

ו מיי׳ פג׳ מהל׳ איסורי המזבח הל׳ ג:

מסורת הש״ס

א בכורות מב:

ב משנה כלאים; משנה יבמות

ג שבת קלו:

ד זבחים פה:; בכורות נז.; תוספתא זבחים; בכורות מב.; מנחות ע.

ה תמורה יא.; תוספתא תמורה; תמורה יז.; משנה תמורה

גליון הש״ס

גמ' אמר רב יהודה אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה. בתוספות בדף זה ע"א ד"ה הלכה כר"י וכן בראשונים הגי' כאן אמר רב הונא אמר רב:

שם לא לכל אמר ר' אליעזר אנדרוגינוס. עי' נדה כח ע"ב תד"ה אמר עולא:

תורה אור השלם

וְאֶת־זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא [ויקרא יח, כב]

לֹא־תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל־נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ גַּם־שְׁנֵיהֶם [דברים כג, יט]

הַכִּלְאַיִם וּטְרֵפָה וְיוֹצֵא דוֹפֶן, טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס — לֹא קְדוֹשִׁין וְלֹא מַקְדִּישִׁין. [א]וְאָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא קְדוֹשִׁין — בִּתְמוּרָה. וְלֹא מַקְדִּישִׁין — בְּעוֹשֶׂה תְּמוּרָה. שְׁמַע מִינַּהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חַיָּיבִין עָלָיו סְקִילָה כַּזָּכָר. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי: כְּשֶׁהָלַכְתִּי לִלְמוֹד תּוֹרָה אֵצֶל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ, חָבְרוּ עָלַי תַּלְמִידָיו כְּתַרְנְגוֹלִים שֶׁל בֵּית בּוּקְיָא, וְלֹא הִנִּיחוּנִי לִלְמוֹד אֶלָּא דָּבָר אֶחָד בְּמִשְׁנָתֵינוּ — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַנְדְּרוֹגִינוֹס חַיָּיבִין עָלָיו סְקִילָה כַּזָּכָר.

הֲדַרַן עֲלָךְ הֶעָרֵל

(א) **יֵשׁ** מוּתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן, מוּתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. מוּתָּרוֹת לָאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ, וַאֲסוּרוֹת לָאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ. וְאֵלּוּ מוּתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן: כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה, וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן גָּדוֹל; חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה, וְיֵשׁ לוֹ אָח כָּשֵׁר; יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר; מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת, וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרָאֵל — מוּתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן. (ב)וְאֵלּוּ מוּתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן: כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקִּידֵּשׁ אֶת הָאַלְמָנָה, וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן הֶדְיוֹט; כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה, וְיֵשׁ לוֹ אָח חָלָל; יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת, וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר; מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרָאֵל — מוּתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן. וְאֵלּוּ אֲסוּרוֹת לָאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ: כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה, וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן גָּדוֹל; אוֹ כֹּהֵן הֶדְיוֹט כָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה, וְיֵשׁ לוֹ אָח כָּשֵׁר; יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת, וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרָאֵל; מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר — אֲסוּרוֹת לָאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ, וּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים מוּתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וּלְיִבְמֵיהֶן. [ב]שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, שְׁנִיָּיה לַבַּעַל וְלֹא שְׁנִיָּיה לַיָּבָם — אֲסוּרָה לַבַּעַל, וּמוּתֶּרֶת לַיָּבָם. שְׁנִיָּיה לַיָּבָם וְלֹא שְׁנִיָּיה לַבַּעַל — אֲסוּרָה לַיָּבָם וּמוּתֶּרֶת לַבַּעַל, שְׁנִיָּיה לָזֶה וְלָזֶה — אֲסוּרָה לָזֶה וְלָזֶה. [ג](ג)אֵין לָהּ לֹא כְּתוּבָּה וְלֹא פֵּירוֹת וְלֹא מְזוֹנוֹת וְלֹא בְּלָאוֹת. וְהַוָּלָד כָּשֵׁר, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. [ד](ד)אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְנָתִין וּלְמַמְזֵר — יֵשׁ לָהֶן כְּתוּבָּה. גְּמָ׳ מַאי אִירְיָא דְּתָנֵי "נָשָׂא"? לִיתְנֵי "קִידֵּשׁ"! (ה)וְכִי תֵּימָא: טַעְמָא דְּנָשָׂא — דַּהֲוָה לֵיהּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, אֲבָל קִידֵּשׁ — אָתֵי עֲשֵׂה וְדוֹחֶה לֹא תַעֲשֶׂה, וְהָא כּוּלֵּיהּ פִּירְקִין עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא, וְלָא אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה! מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִיתְנֵי סֵיפָא "כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה", דַּוְקָא נָשָׂא — דְּשַׁוְיַיהּ חֲלָלָה, אֲבָל קִידֵּשׁ — שַׁרְיָא לֵיהּ, תְּנָא נָמֵי רֵישָׁא "נָשָׂא"! (ו)וְאַדְּתָנֵי מִשּׁוּם סֵיפָא, לִיתְנֵי מִשּׁוּם מְצִיעֲתָא: כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁקִּידֵּשׁ אֶת הָאַלְמָנָה וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן הֶדְיוֹט! אֶלָּא מִשּׁוּם בַּת בּוּקְתָא, דְּקָבָעֵי לְמִיתְנֵי "חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה", טַעְמָא דְּנָשָׂא — דְּשַׁוְיַיהּ חֲלָלָה, אֲבָל קִידֵּשׁ — שַׁרְיָא לֵיהּ, מִשּׁוּם הָכִי קָתָנֵי "נָשָׂא". וּמַאי אִירְיָא דְּקָתָנֵי אַלְמָנָה? לִיתְנֵי בְּתוּלָה!

וְכִי

כִּלְאַיִם פָּסוּל לְהַקְרָבָה דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כ"ב:כ"ז) שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב פְּרָט לְכִלְאַיִם כִּי יִוָּלֵד פְּרָט לְיוֹצֵא דֹּפֶן. וְהָנֵי חֲמִשָּׁה יָלֵיף ר' אֱלִיעֶזֶר מִקְּרָאֵי בִּתְמוּרָה בְּפֶ' יֵשׁ בְּקָרְבָּנוֹת דְּלָא חָיֵיל קְדֻשָּׁה עֲלֵיהֶן ואע"ג דִּשְׁאָר פְּסוּלֵי הַקְרָבָה כְּגוֹן רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע מֻקְצֶה וְנֶעֱבָד וְאֶתְנָן וּמְחִיר חָיְלָא עֲלַיְהוּ קְדֻשַּׁת הַגּוּף וּצְרִיכִין מוּם קָבוּעַ לִפְדּוֹת עָלָיו וּלְאַחַר פִּדְיוֹן אֲסוּרִין בְּגִזָּה וַעֲבוֹדָה הָנֵי לָא חָיְלֵי עֲלַיְהוּ אֶלָּא קְדֻשַּׁת דָּמִים כְּדִקְלָא בְּעָלְמָא וְנִפְדִּין בְּלֹא מוּם וּמֻתָּרִין בְּגִזָּה וַעֲבוֹדָה לְאַחַר פִּדְיוֹנָן: לָא קְדוֹשִׁין בִּתְמוּרָה לָא מִבַּעְיָא תְּחִלַּת הֶקְדֵּשׁ דְּלָא קָדְשֵׁי דְּאַפִּי' בַּעַל מוּם שֶׁקָּדַם מוּמוֹ לְהֶקְדֵּשׁוֹ לָא נָחֲתָא לֵהּ קְדֻשַּׁת הַגּוּף כִּדְאָמַר בִּבְכוֹרוֹת בפ"ב (דַּף יד.) אֶלָּא אֲפִלּוּ אִם הֵמִיר קוֹדֶשׁ בָּהֶן הָנֵי לָא מִקָּדְשֵׁי דְּאִילּוּ בַּעַל מוּם חָיְלָא עֲלֵהּ קְדֻשַּׁת הַגּוּף לֶאֱסֹר בְּגִזָּה וַעֲבוֹדָה אַף מִשֶּׁיִּפָּדֶה דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כ"ז:ל"ג) טוֹב בְּרָע אִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ אֲפִלּוּ הָכֵי אַהֲנֵי לָא חָיְלָא. וְאֵין מְקַדֵּשׁ לַעֲשׂוֹת תְּמוּרָה אִם הֵם קְדוֹשִׁים וְהֵמִיר חֻלִּין בָּהֶם אֵינָן עוֹשִׂין תְּמוּרָה. וְהָתָם מוֹתְבִינַן בְּמַסֶּכֶת תְּמוּרָה וְכִי מֵאַחַר שֶׁאֵין קְדוֹשִׁין הֵיאַךְ מַקְדִּישִׁין אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלָּא בְּמַקְדִּישׁ בְּהֵמָה וְאַחַ"כ נִטְרְפָה בְּמַקְדִּישׁ וָלָד וְיָצָא דֶּרֶךְ דֹּפֶן אֲבָל כִּלְאַיִם וְטֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שֶׁנִּפְסְלוּ מִשְּׁעַת יְצִירָתָם אִי אַתָּה מוֹצֵא שֶׁיַּקְדִּישׁ אֶלָּא בִּוְלָדוֹת קָדָשִׁים שֶׁהָיְתָה אִמָּן קְדוֹשָׁה וּמַה תַּקָּנָתָם יִרְעוּ וְיִסְתָּאֲבוּ וְיִפְדֵּם וְיֹאכְלֵם וְהַטְּרֵפָה תִּקָּבֵר: שֶׁל בֵּית בּוּקְיָא בְּקִיאִים וַחֲרִיפִים וְאֵין מַנִּיחִין תַּרְנְגוֹל נָכְרִי בֵּינֵיהֶם: פֶּרֶק תְּשִׁיעִי יֵשׁ מֻתָּרוֹת מַתְנִי' יֵשׁ מֻתָּרוֹת. כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה ה"ה לִבְתוּלָה דִּכְשֶׁמֵּת נַעֲשֵׂית אַלְמָנָה וַאֲסוּרָה לכ"ג אָחִיו. וּבַגְּמָרָא פָּרִיךְ לִתְנֵי בְּתוּלָה: אָח כָּשֵׁר כֹּהֵן אָסוּר לְיַבְּמָהּ שֶׁנִּתְחַלְּלָה בְּבִיאַת חָלָל כְּדִילְפִינַן מוּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר בְּפֶ' אַלְמָנָה (לְעֵיל יְבָמוֹת סח.) וְחָלָל מֻתָּר בִּכְשֵׁרָה: שֶׁקִּדֵּשׁ אֲבָל נָשָׂא נִתְחַלְּלָה בְּבִיאָתוֹ וַאֲסוּרָה לְיַבְּמָהּ הֶדְיוֹט: שְׁנִיָּה לַבַּעַל וְלֹא שְׁנִיָּה לַיָּבָם אֵם אִמּוֹ שֶׁל בַּעַל וְלֹא שֶׁל יָבָם כְּגוֹן שֶׁהָיוּ אֶחָיו מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם: וְלֹא פֵּרוֹת אֵין מְשַׁלֵּם לָהּ פֵּרוֹת נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁאָכַל מִשֶּׁלָּהּ. וְאַף עַל גַּב דקי"ל בִּכְתֻבּוֹת (דַּף מז:) תִּקְּנוּ פִּרְקוֹנָהּ תַּחַת פֵּרוֹת נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁהוּא אוֹכֵל כִּדְתְנַן (שָׁם דַּף נא.) לֹא כָּתַב לָהּ דְּאִם תִּשְׁתְּבָאִי אֶפְרְקִינָךְ חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ שֶׁהוּא תְּנַאי ב"ד וְזוֹ אֵין חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ דְּלָא קָרֵינַן בֵּהּ וְאוֹתְבִנָּךְ לְאִנְתּוּ אֲפִי' הָכִי לֹא יְשַׁלֵּם לָהּ פֵּרוֹת שֶׁאָכַל מִשֶּׁלָּהּ כִּדְמְפָרֵשׁ בגמ' (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף פט.) תְּנַאי כְּתֻבָּה כִּכְתֻבָּה דָּמֵי וְכִי הֵיכִי דִּקְנָסוּהָ רַבָּנָן דְּלָא גָּבְיָא מִנֵּהּ כְּתֻבַּת נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ מִשֶּׁלָּהּ בְּתוֹרַת כְּתֻבָּה קְנָסוּהָ נָמֵי דְּלָא תִגְבֶּה מִנֵּהּ פֵּרוֹת שֶׁאָכַל בִּתְנַאי כְּתֻבָּה שֶׁל פִּרְקוֹנָהּ שֶׁהוּא תְּנַאי ב"ד שֶׁאֵין כָּתוּב בִּשְׁטַר כְּתֻבָּה: וְלֹא מְזוֹנוֹת לָא מִבַּעְיָא הֵיכָא דְּיָתְבָה תּוּתֵהּ דְּלָא כָּיְפִינַן לֵיהּ לְזוּנָהּ דְּהָא בַּעֲמוֹד וְהוֹצֵא קָאֵי אֶלָּא אֲפִלּוּ אִם הָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְלָוְתָה וְאָכְלָה לֹא מְשַׁלֵּם. וא"ת ה"ה לִכְשֵׁרָה דְּהָא קי"ל (בִּכְתֻבּוֹת דַּף קט.) כמ"ד הַמַּנִּיחַ מְעוֹתָיו עַל קֶרֶן הַצְּבִי לָאו מִלְּתָא הִיא וְלָא דָּמֵי הָתָם קָתָנֵי (שָׁם דַּף קז:) מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְעָמַד אֶחָד וּפִרְנֵס אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא הִלְוָה לָהּ כְּלוּם אֶלָּא בִּשְׁבִיל בַּעְלָהּ פַּרְנָסָהּ דְּהָתָם מִמַּאן תָּבַע הִיא לֹא לָוְתָה הוּא לֹא בִקֵּשׁ הֵימֶנּוּ הִלְכָּךְ מִצְוָה הוּא דַּעֲבַד אֲבָל הֵיכָא דְּהִלְוָה לָהּ בְּתוֹרַת הַלְוָאָה הוּא תּוֹבְעָהּ וְהִיא תּוֹבַעַת אֶת בַּעְלָהּ וּמְשַׁלֵּם כִּדְאָמַר לְקַמָּן בַּגְּמָרָא וְשֶׁמָּא תִּתְאַלְמֵן אוֹ תִּתְגָּרֵשׁ וּתְשַׁלֵּם מִשֶּׁלָּהּ דִּתְנַן (ב"ק דַּף פז.) נִתְגָּרְשָׁה הָאִשָּׁה נִשְׁתַּחְרֵר הָעֶבֶד חַיָּבִין לְשַׁלֵּם: וְלֹא בְּלָאוֹת אִם עֲדַיִן יֵשׁ לָהּ בְּלָאוֹת וּשְׁחָקִים מִן בְּגָדִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ אֵינָהּ נוֹטַלְתָּן כְּשֶׁיּוֹצְאָה דִּקְנָסוּהָ רַבָּנָן: אַלְמָנָה לְכ"ג כו' מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא טַעְמָא: גְּמָ' מַאי אִרְיָא דְּתָנֵי נָשָׂא אַנָּשָׂא אַלְמָנָה קָאֵי: לִתְנֵי קִדֵּשׁ דְּהָא נָמֵי מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ וַאֲסוּרָה לְיַבְּמָהּ: דַּהֲוָה לֵיהּ עֲשֵׂה בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח (וַיִּקְרָא כא) וְלֹא בְעוּלָה וְלֹא תַעֲשֶׂה אַלְמָנָה לֹא יִקָּח (שָׁם) וְאֵין עֲשֵׂה דְּיִבּוּם דּוֹחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה אֲבָל קִדֵּשׁ הֶדְיוֹט בְּתוּלָה אַלְמָנָה מִן הָאֵרוּסִין וּמֵת גַּם הוּא בְּאֵרוּסִין מְיַבֵּם לָהּ כ"ג דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה דְּאַלְמָנָה: וְהָא כּוּלֵּיהּ פִּרְקִין עֲשֵׂה דְּיִבּוּם וְלֹא תַעֲשֶׂה דְּאִסּוּר הוּא דְּרָמוּ אַהֲדָדֵי וְלָא אָתֵי עֲשֵׂה דְּיִבּוּם וְדָחֵי לְלָאו דְּאִסּוּר כְּגוֹן מַמְזֶרֶת לְיִשְׂרָאֵל אוֹ מַמְזֵר לְיִשְׂרְאֵלִית וְכֵן חֲלָלָה לְכֹהֵן וּמ"ט דְּהָא נַפְקָא לָן בפ"ב (לְעֵיל יְבָמוֹת כ.) מוֹעַלְתָּהּ יְבִמְתּוֹ הַשַּׂעֲרָה: אֲבָל קִדֵּשׁ שַׁרְיָא לֵהּ לְיָבָם הֶדְיוֹט: וְאַדְּתָנֵי נָשָׂא מִשּׁוּם סֵיפָא דְּמַתְנִי' נִתְנֵי קִדֵּשׁ מִשּׁוּם מְצִיעֲתָא דְּקָתָנֵי כ"ג שֶׁקִּדֵּשׁ דְּלָא מָצֵי לְמִתְנֵי נָשָׂא: ה"ג אֶלָּא מִשּׁוּם בַּת בֻּקְתָּא הָא דְּתָנֵי נָשָׂא בְּרֵישָׁא דְּפִרְקִין מִשּׁוּם בַּת בּוּקְתָא כְּלוֹמַר הַשְּׁנוּיָה בְּצִדָּהּ חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה כו': לִתְנֵי בְּתוּלָה וּכְשֶׁמֵּת נַעֲשֵׂית אַלְמָנָה:

לֹא קְדוֹשִׁין כו' וְהָא דְּלָא חָשִׁיב נִרְבָּע וּמֻקְצֶה וְאֶתְנָן וּמְחִיר מִשּׁוּם דְּהָנְהוּ קְדוֹשִׁין וּמַקְדִּישִׁין כִּדְמוּכַח בַּתּוֹסֶפְתָּא (דִּתְמוּרָה פ"ד): **רַבִּי** אֱלִיעֶזֶר גֵּר' בְּמִשְׁנָתֵנוּ וְכֵן בְּהַהִיא דְּאֵין מְטַמֵּא בְּגָדִים וְהַהִיא דְּלָא קְדוֹשִׁין וְלֹא מַקְדִּישִׁין בִּבְכוֹרוֹת (דַּף מב.) וּבִתְמוּרָה (דַּף יא.): **פֶּרֶק** תְּשִׁיעִי יֵשׁ מֻתָּרוֹת **מַתְנֵי'** יֵשׁ מֻתָּרוֹת פִּי' הר"ר יְהוּדָה בַּר' י"ט דְּכֵן דֶּרֶךְ הַתַּנָּא לְאַחַר שֶׁפֵּי' הִלְכוֹת הַמַּסֶּכְתָּא חוֹזֵר וְשׁוֹנֶה אוֹתָם בְּלָשׁוֹן קָצָר כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ מְסֻדָּרִים בְּיָדְךָ וּשְׁמוּרִים בְּפֶה וּבְלֵב וְעוֹד אָמַר ר"י דְּנַקְטִינְהוּ לְכוּלְּהוּ מִשּׁוּם בָּבָא דַּאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וּמֻתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן דאע"ג דְּמִכֹּחַ בַּעַל (דְּמִית קָמְיַבֵּם) לָא אָסְרֵי לָהּ אַיָּבָם אע"ג דַּאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן: **מַאי** אִרְיָא דְּתָנֵי נָשָׂא כו' בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת אֵין דֶּרֶךְ הַשַּׁ"ס לְדַקְדֵּק בָּזֶה דְּבְפֶרֶק ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת כו.) שׁוֹנֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְהָכָא דַּיֵּיק מִשּׁוּם דְּבִמְצִיעֲתָא קִדֵּשׁ קָתָנֵי: **וְהָא** כּוּלֵּיהּ פִּרְקִין לֹא תַעֲשֶׂה הוּא פֵּי' בְּקוּנְטְרֵס כְּגוֹן מַמְזֶרֶת לְיִשְׂרָאֵל וַחֲלָלָה לְכֹהֵן וְאֵין נִרְאֶה דְּבַחֲלָלָה נָמֵי אִיכָּא עֲשֵׂה דִּקְדֹשִׁים יִהְיוּ אֶלָּא אַאִסּוּר מַמְזֵרוּת קָאֵי שֶׁנִּזְכַּר בְּכַמָּה בָּבוֹת: **וְלָא** אָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה אַף עַל גַּב דְּלָאו דְּאַלְמָנָה אֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל וְגָרַע טְפֵי מ"מ מַיְתֵי רְאָיָה כֵּיוָן דְּגָזְרִינַן בִּיאָה רִאשׁוֹנָה אַטּוּ בִּיאָה שְׁנִיָּה בְּלָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל ה"ה דְּגָזְרִינַן אֲפֵי' שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל:

מסורת הש"ס

א נדרים ב:

ב סוטה ו.

ג סוטה מג.; משנה סוטה; תוספתא יבמות; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי

ד לעיל כ.

ה לעיל ג:

ו תמורה יא.; תוספתא תמורה; תמורה יז.; משנה תמורה

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פא' מהל' תמורה הל' יז:

ב מיי' פו' מהל' יבום וחליצה הל' יג, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ב:

ג מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' ב, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' קנד סעי' כ:

ד מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' ד, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' קטז סעי' א:

וְכִי תֵּימָא: קָסָבַר הַאי תַּנָּא נִישּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִין — הֲרֵי חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה, וְלָא אָמְרִינַן נִישּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִין! הָא וַדַּאי מִשּׁוּם סֵיפָא, מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִיתְנָא סֵיפָא: כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאַלְמָנָה, וְיֵשׁ לוֹ אָח כֹּהֵן גָּדוֹל אוֹ כֹּהֵן הֶדְיוֹט. דַּוְקָא אַלְמָנָה — אֲבָל בְּתוּלָה חַזְיָא לֵיהּ, מִשּׁוּם הָכִי קָתָנֵי אַלְמָנָה. (א)מַתְקֵיף לַהּ רַב פָּפָּא: אִם אִיתָא לְהָא דְּכִי אֲתָא רַב דִּימִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא מִצְרִית רִאשׁוֹנָה — בְּנָהּ שֵׁנִי הָוֵי, לִתְנֵי נָמֵי: מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא שְׁתֵּי מִצְרִיּוֹת, אַחַת רִאשׁוֹנָה וְאַחַת שְׁנִיָּה, וְהָיוּ לוֹ בָּנִים מֵרִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה. אִי נְסוּב כִּי אוֹרְחַיְיהוּ — מוּתָּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן. וְאִי אֵיפּוּךְ וּנְסוּב — מוּתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעְלֵיהֶן. מוּתָּרוֹת לָאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ — גִּיּוֹרוֹת. אֲסוּרוֹת לָאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ — אַיְלוֹנִיּוֹת! תְּנָא וְשַׁיַּיר. מַאי שַׁיַּיר דְּהַאי שַׁיַּיר? שַׁיַּיר פְּצוּעַ דַּכָּא. אִי מִשּׁוּם פְּצוּעַ דַּכָּא — לָאו שִׁיּוּרָא, דְּהָא תְּנָא לֵיהּ חַיָּיבֵי לָאוִין! אַטּוּ חַיָּיבֵי לָאוִין מִי לָא קָתָנֵי וַהֲדַר תָּנֵי? וְהָא קָתָנֵי כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה, וְחָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה! [א]הָהוּא, אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן כִּדְרַב יְהוּדָה אָמַר רַב. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא הוּזְהֲרוּ כְּשֵׁרוֹת לְהִנָּשֵׂא לִפְסוּלִין. וְהָא קָתָנֵי: חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ לוֹ אָח מַמְזֵר! הָא נָמֵי, לָא מְהַדַּר מִיתְנָא הִיא, דְּאַשְׁמוֹעִינַן לָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל, וְקָמַשְׁמַע לַן לָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל. הָא קָתָנֵי: יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרָאֵל (וּמַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא מַמְזֶרֶת וְיֵשׁ לוֹ אָח יִשְׂרָאֵל), אֶלָּא לָאו, שְׁמַע מִינַּהּ תְּנָא וְשַׁיַּיר. שְׁמַע מִינַּהּ. גּוּפָא. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא הוּזְהֲרוּ כְּשֵׁרוֹת לְהִנָּשֵׂא לִפְסוּלִין. לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה, מַאי לָאו כֹּהֶנֶת [הָרְאוּיָה לוֹ], וּמַאי ״כְּשֵׁרָה״ — כְּשֵׁרָה לִכְהוּנָּה? לָא, יִשְׂרְאֵלִית. וּמַאי ״כְּשֵׁרָה״ — כְּשֵׁרָה לַקָּהָל. (ב)אִי הָכִי: ״יֵשׁ לוֹ אָח כָּשֵׁר״, נָמֵי כָּשֵׁר לַקָּהָל, מִכְּלָל דְּהוּא פָּסוּל לַקָּהָל! אֶלָּא לָאו — כֹּהֵן, וּמִדְּהוּא כֹּהֵן, הִיא כֹּהֶנֶת! מִידֵּי אִירְיָא — הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא. (ג)מֵתִיב רָבִין בַּר נַחְמָן: ״לֹא יִקָּחוּ ... לֹא יִקָּחוּ״, מְלַמֵּד שֶׁהָאִשָּׁה מוּזְהֶרֶת עַל יְדֵי הָאִישׁ! אָמַר רָבָא: כֹּל הֵיכָא דְּהוּא מוּזְהָר — הִיא מוּזְהֶרֶת, וְכָל הֵיכָא דְּהוּא לֹא מוּזְהָר — הִיא לֹא מוּזְהֶרֶת. [ב](ד)וְהָא מֵהָכָא נָפְקָא? מִדְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב נָפְקָא! דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, וְכֵן תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: ״אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם״ — הִשְׁוָה הַכָּתוּב אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל עוֹנָשִׁין שֶׁבַּתּוֹרָה! אִי מֵהָהִיא, הֲוָה אָמֵינָא: לָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל. אֲבָל לָאו שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל, לָא.

וַהֲרֵי

נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנְּשָׂאָהּ אָח שֶׁמֵּת מַפִּילִין אוֹתָהּ לְיִבּוּם וּבָתַר הַהִיא שַׁעְתָּא אָזְלִינַן וְאִי לָאו אַלְמָנָה מֵאַחֵר הֲוַאי שָׁרֵינַן לָהּ לכ"ג יְבָמָה: וְהָא תְּנָא חָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה וְאָסַר לָהּ לְיַבּוֹמֵי לְאָח כָּשֵׁר: דַּוְקָא אַלְמָנָה שֶׁנִּתְחַלְּלָה בְּבִיאָתוֹ וְנֶאֶסְרָה לְאָחִיו הַהֶדְיוֹט אֲבָל בְּתוּלָה חַזְיָא לֵהּ לְהִתְיַבֵּם: אִם אִיתָא לְהָא דְּרַב דִּימֵי אִם הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ: מֵרִאשׁוֹנָה וּמִשְּׁנִיָּה דַּהֲוָה לְהוּ דּוֹר שְׁלִישִׁי וְדוֹר שֵׁנִי: נָסֵב כִּי אוֹרְחַיְיהוּ שְׁלִישִׁי נָשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וְשֵׁנִי מִצְרִית שְׁנִיָּה אֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן דִּשְׁלִישִׁי יִשְׂרָאֵל הוּא וְאָסוּר בַּשְּׁנִיָּה דְּמִצְרִי וַאֲדוֹמִי אֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֵבוֹת אֲסוּרִין עַד דּוֹר שְׁלִישִׁי וְשֵׁנִי אָסוּר בְּיִשְׂרְאֵלִית: אִי אֲפוּךְ וּנְסוּב שֶׁנָּשָׂא שְׁלִישִׁי שְׁנִיָּה וְשֵׁנִי נָשָׂא יִשְׂרְאֵלִי': גִּיּוֹרֶת מֻתֶּרֶת לִשְׁלִישִׁי דְּיִשְׂרָאֵל הוּא וְלַשֵּׁנִי דִּקְהַל גֵּרִים לָא אִקְּרִי קָהָל וְלָא קָרֵינַן שְׁלִישִׁי יָבֹא בַּקָּהָל וְלֹא שֵׁנִי דְּזוֹ לָאו קָהָל הֲוַאי וְאִם נָשָׂא הָאַחֵר גִּיּוֹרֶת וּמֵת מֻתֶּרֶת לְיַבְמָהּ כְּבַעְלָהּ: אֲסוּרוֹת לְאֵלּוּ וְאֵלּוּ אַיְלוֹנִית יִשְׂרְאֵלִית אִם שֵׁנִי נָשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וְהִיא אַיְלוֹנִית אֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם דְּיִשְׂרְאֵלִית הִיא וּכְשֶׁמֵּת אֲסוּרָה לִיבָמָהּ מִשּׁוּם אֲשֶׁר תֵּלֵד פְּרָט לְאַיְלוֹנִית שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת: שִׁיֵּר פְּצוּעַ דַּכָּא דַּהֲוָה מָצֵי לְמִתְנֵי בֵּהּ כּוּלְּהוּ. פְּצוּעַ דַּכָּא שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ וּמֻתֶּרֶת לְיַבְמָהּ כָּשֵׁר. וְהַכָּשֵׁר שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה וְיֵשׁ לוֹ אָח פְּצוּעַ דַּכָּא אֲסוּרָה לִיבָמָהּ וּמֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ. פְּצוּעַ דַּכָּא שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וְיֵשׁ לוֹ אָח פְּצוּעַ דַּכָּא אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ וּלְיַבֵּם. גִּיּוֹרֶת מֻתֶּרֶת לָזֶה וְלָזֶה: הַהוּא דְּחָלָל שֶׁנָּשָׂא כְּשֵׁרָה אִצְטְרִיךְ לֵיהּ וּבְכֹהֶנֶת עָסְקִינַן וְלָאו מִשּׁוּם אֲסוּרָה לִיבָמָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ וְקָמַשְׁמַע לָן דְּלָא הֻזְהֲרוּ כְּשֵׁרוֹת וְכֹהֲנוֹת מִלִּנָּשֵׂא לִפְסוּלִין לַחֲלָלִין שֶׁמֻּתָּרִין בְּיִשְׂרָאֵל ואע"פ שֶׁהַכֹּהֵן הֻזְהַר בַּחֲלָלָה כֹּהֲנוֹת לֹא הֻזְהֲרוּ בַּחֲלָלִים: מַאי כְּשֵׁרָה כְּשֵׁרָה לִכְהֻנָּה דְּקַיְמָא לָן כֹּהֵן כָּל זְמַן שֶׁמּוֹצֵא לִשָּׂא בַּת כֹּהֵן לֹא יִשָּׂא בַּת יִשְׂרָאֵל דְּאָמַר בִּפְסָחִים סְעוּדַת הָרְשׁוּת בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן בְּאֵלּוּ עוֹבְרִין (דַּף מט.): לֹא יִקְחוּ לָמָּה לִי לְמִכְתַּב לֹא יִקְחוּ תְּרֵי זִמְנֵי לְהַזְהִיר הָאִשָּׁה עַל יְדֵי הָאִישׁ קס"ד לְהַזְהִיר כְּשֵׁרוֹת שֶׁלֹּא יִנָּשְׂאוּ לַחֲלָלִים: אָמַר רָבָא כֹּל הֵיכָא כו' וְהַאי קְרָא לָאו לְהַזְהִיר כַּשְׁרוּת אָתֵי אֶלָּא פְּסוּלוֹת שֶׁלֹּא לִנָּשֵׂא לַכְּשֵׁרִים שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהַכֹּהֵן מֻזְהָר שֶׁלֹּא לִקַּח זוֹנָה וַחֲלָלָה כָּךְ הִיא מֻזְהֶרֶת שֶׁלֹּא תִּשָּׂאֶנּוּ: וְכָל הֵיכָא דְּהוּא לֹא מֻזְהָר כְּגוֹן חָלָל בִּכְשֵׁרָה: עֲנָשִׁים לָאו וְכָרֵת אֲבָל עֲשֵׂה לָא הָוֵי עֹנֶשׁ הִלְכָּךְ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא נָשִׁים פְּטוּרוֹת אֲבָל לֹא תַעֲשֶׂה בֵּין שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא בֵּין שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָא נָשִׁים חַיָּבוֹת: לָאו דִּכְהֻנָּה אֵינוֹ שָׁוֶה בַּכֹּל שֶׁאֵין נוֹהֲגִין בְּיִשְׂרָאֵל הִילְכָּךְ אִי לָא אַשְׁמַעִי' לֹא יִקְחוּ הֲוָה אָזְלִי' לְקֻלָּא וּמִיפַּטְרוּ נָשִׁים:

וְכִי תֵּימָא קָסָבַר הַאי תַּנָּא דְּנִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִין תֵּמַהּ דבכה"ג לָא אָמְרִינַן בְּשׁוּם דֻּכְתָּא נִשּׂוּאִין מַפִּילִין דִּלְהַחְמִיר הוּא דְּאָמַר הָכִי לֶאֱסֹר כָּנַס וְאח"כ גֵּרֵשׁ בפ"ד אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת ל:) אֲבָל לְהָקֵל לָא אַשְׁכְּחַן וְעוֹד דְּאַפֵּי' לְאַחַר מִיתָה אָמְרִי' בְּהֶעָרֵל (לְעֵיל יְבָמוֹת עט:) כְּשֶׁנָּפְלָה לוֹ וְאַחַ"כ נִפְצַע דְּחָיֵל אִסּוּר פְּצִיעָה וְי"ל דִּבְלָאו הָכִי פָּרֵיךְ לָהּ מִגּוּפָהּ: **אִי** נְסוּב כִּי אוֹרְחַיְהוּ מֻתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְיָבָמֵיהֶן לֹא שֶׁנָּשָׂא שֵׁנִי שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁי שְׁלִישִׁית דא"כ שְׁתֵּיהֶן מֻתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וּלְיִבְמֵיהֶן דְּהָא קָסָבַר דִּקְהַל גֵּרִים לָא אִקְרִי קָהָל כִּדְקָאָמַר מֻתָּרוֹת לָאֵלּוּ וְלָאֵלּוּ גִּיּוֹרוֹת אֶלָּא בֶּן הַשְּׁנִיָּה שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי נָשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וְהַיְנוּ כִּי אוֹרְחַיְהוּ שֶׁהוּא מֻתָּר בָּהּ ואר"י דַּאֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן לָא קָאֵי אַתַּרְוַיְהוּ דְּאֵשֶׁת שֵׁנִי שֶׁהִיא שְׁנִיָּה מֻתֶּרֶת לְיַבְמָהּ דִּקְהַל גֵּרִים לָא אִקְרִי קָהָל וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת שְׁלִישִׁי שֶׁהִיא יִשְׂרְאֵלִית נְקַט אֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן וְכֵן הָא דְּקָאָמַר אִי אֲפוּךְ מֻתָּרוֹת לְיָבָמֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן נָמֵי לָא קָאֵי אֶלָּא אַאֵשֶׁת מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וּמִשּׁוּם הָכִי נְקַט כה"ג אִי נְסוּב כִּי אוֹרְחַיְהוּ אִי אֲפוּךְ וּנְסוּב דְּלָא מָצֵי לְמִינְקַט כֻּלָּהּ מִלְּתָא בְּחַד גַּבְרָא וְקָאֵי מֵעִקָּרָא אַאֵשֶׁת שְׁלִישִׁי וּבָתַר הָכִי קָאֵי אַאֵשֶׁת שֵׁנִי וא"ת וְאַמַּאי לָא נְקַט דְּלֶהֱוֵי קָאֵי אַתַּרְוַיְהוּ כְּגוֹן מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁנָּשָׂא יִשְׂרְאֵלִית וּמִצְרִית רִאשׁוֹנָה דְּהַשְׁתָּא אֶחָד מֵהֶם יִשְׂרָאֵל גָּמוּר וְאֶחָד מִצְרִי שֵׁנִי נְסוּב כִּי אוֹרְחַיְהוּ שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן אֲפוּךְ וּנְסוּב אֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וי"ל דְּבֶן הַיִּשְׂרְאֵלִית מִמִּצְרִי שֶׁכִּי אֵין חָשׁוּב יִשְׂרָאֵל לְעִנְיַן קָהָל אֶלָּא חֲשִׁיב קְהַל גֵּרִים וא"ת אַפֵּי' לֵיתָא לִדְרַב דִּימֵי לִתְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא שְׁתֵּי נָשִׁים מִצְרִית רִאשׁוֹנָה וְיִשְׂרְאֵלִית וְהָיוּ לוֹ בָּנִים מִשְּׁתֵּיהֶן דְּבֶן מִצְרִית מִצְרִי שֵׁנִי וּבֶן יִשְׂרְאֵלִית יִשְׂרָאֵל נְסוּב כִּי אוֹרְחַיְהוּ אֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן אֲפוּךְ וּנְסוּב אֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וכ"ת דְּלָא תָּנֵי הָכִי לְפִי שֶׁנִּשּׂוּאֵי מִצְרִית הָוֵי בְּאִסּוּר וְהָא קָתָנֵי מַמְזֵר וְחָלָל שֶׁנָּשְׂאוּ בְּאִסּוּר וְאוֹמֵר ר"י דְּלָא פָּרֵיךְ אֶלָּא מִמַּה שֶׁשִּׁיֵּר דְּבָרִים שֶׁל חִדּוּשׁ דְּאִם אִיתָא לִדְרַב דִּימֵי הָיָה לוֹ לְכָלְלָהּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ וּלְהָכִי כִּי מְשַׁנֵּי שִׁיֵּר פְּצוּעַ דַּכָּא פָּרִיךְ הָא תְּנָא לֵהּ חַיָּבֵי לָאוִין וְאֵין זֶה חִדּוּשׁ וּלְבַסּוֹף מַסִּיק דמ"מ שִׁיּוּרָא הוּא וְהָא דְּלָא קָאָמַר שִׁיֵּר גְּרוּשָׁה זוֹנָה וּנְתִינָה מִשּׁוּם דְּלָא חֲשִׁיב לְהוּ שִׁיּוּרָא דְּכֵיוָן דִּתְנָא חֲלָלָה הוּא הַדִּין גְּרוּשָׁה וְזוֹנָה וּנְתִינָה הָוְיָא בִּכְלַל מַמְזֶרֶת דְּהַכֹּל עִנְיָן אֶחָד וא"ת וּמַאי מַקְשֶׁה לְרַב דִּימֵי לֵימָא דְּלָא תָּנֵי הָכִי מִשּׁוּם דְּבִפְלוּגְתָּא לָא קָמַיְירֵי דְּאִיכָּא לְמ"ד קְהַל גֵּרִים מִקְרֵי קָהָל וְעוֹד דְּר' שִׁמְעוֹן מַתִּיר הַנְּקֵבוֹת מִיָּד וְיֵשׁ לוֹמַר דַּעֲדִיפָא מְשַׁנֵּי וְעוֹד דְּמַתְנִי' אַיְרֵי בִּפְלֻגְתָּא דְּקָסָבַר קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין דְּקָתָנֵי בְּחַיָּבֵי לָאוִין אֲסוּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וּמֻתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן מַשְׁמַע דְּשַׁיָּךְ בְּהוּ יִבּוּם אַלְמָא תָּפְסִי בְּהוּ קִדּוּשִׁין: **שִׁיֵּר** פְּצוּעַ דַּכָּא אַפֵּי' נִפְצַע לְאַחַר שֶׁנְּשָׂאָהּ לָא מִתַּסְרָא בְּהָכִי לְיָבָם שֶׁאֵין פְּצוּעַ דַּכָּא וְלָא אָמְרִינַן בְּמוּתַּר לָהּ נֶאֶסְרָה כו' דְּלָא שַׁיָּךְ אֶלָּא כְּשֶׁנַּעֲשָׂה בְּאִשָּׁה שׁוּם מַעֲשֶׂה דְּנֶאֶסְרָה בְּכָךְ לְבַעַל כְּגוֹן סוֹטָה וּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ דפ"ק (דַּף יא:): **וְקָמַשְׁמַע** לַן לָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל מִשּׁוּם מֻתָּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן בְּלָאו הַשָּׁוֶה בְּכָל דְּאִי מִשּׁוּם אֲסוּרוֹת לְיִבְמֵיהֶן כֵּיוָן דְּאַשְׁמוֹעִינַן בְּלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל כָּל שֶׁכֵּן בְּלָאו הַשָּׁוֶה בַּכֹּל: **אֶלָּא** לָאו ש"מ תָּנָא וְשַׁיַּר וא"ת וְהָא אֵלּוּ קָתָנֵי דְּהָכִי פָּרֵיךְ בְּפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף טז: וְשָׁם) גַּבֵּי וְאֵלּוּ שֶׁמַּעֲנִיקִין לָהֶן וְגַבֵּי אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר בִּשְׁלְהֵי פִּרְקָא (שָׁם דַּף מ.) ואר"י דְּהָכָא לָא נְקַט אֵלּוּ אֶלָּא לְפָרוּשֵׁי הָא דְּקָתָנֵי עִנְיָנִים הַרְבֵּה בְּרֵישָׁא יֵשׁ מֻתָּרוֹת יֵשׁ אֲסוּרוֹת וּלְהָכִי לֹא שַׁיָּךְ לְמִפְרַךְ וְעוֹד דִּבְכָל מָקוֹם שֶׁשּׁוֹנֶה שְׁנֵי עִנְיָנִים אֵלּוּ וְאֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ וְאֵלּוּ שֶׁאֵין מְשַׁיֵּר אע"ג דְּתָנֵי אֵלּוּ כִּי הַהִיא דְּאֵלּוּ נְעָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קְנָס (כְּתֻבּוֹת דַּף כט.) דְּשִׁיֵּר מִצְרִי וַאֲדוֹמִי וּפְסוּל כְּהֻנָּה וּבְמִזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ (זְבָחִים דַּף פד.) דִּתְנַן אֵלּוּ שֶׁפְּסוּלָן בַּקֹּדֶשׁ וְלָא חָשִׁיב נְתָנִים לְמַעְלָה שֶׁנְּתָנָן לְמַטָּה כו' בַּחוּץ בִּפְנִים בִּפְנִים בַּחוּץ וּפֶסַח וְחַטָּאת שֶׁשְּׁחָטָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן דְּחָשֵׁב לְהוּ בָּרַיְתָא (שָׁם):

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא, סמג לאוין קכא, סמג לאוין קכב, טוש״ע אה״ע סי׳ ב סעי׳ ג:

ב מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ה:

מסורת הש״ס

א קידושין סז.; לעיל עז:

ב לעיל מד:

ג ספרא אמור פרק א יב

ד תמורה ב:; קידושין לה.; נדה מח:; בבא קמא טו.

גליון הש״ס

גמ' כל היכא דהוא מוזהר. עי' חגיגה דף יד ע"ב תוד"ה בסולה ובנדרים בת"י דף צ ע"ב ד"ה חזרו לומר:

תורה אור השלם

לֹא־יָבֹא פְּצוּעַ־דַּכָּא*(בספרי ספרד ורוב ספרי אשכנז דַּכָּה) וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְהֹוָה [דברים כג, ב]

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיהֹוָה וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא [במדבר ה, ו]

[א]וַהֲרֵי טוּמְאָה, דְּלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל, וְטַעְמָא דִּכְתַב רַחֲמָנָא "בְּנֵי אַהֲרֹן" וְלֹא בְּנוֹת אַהֲרֹן, הָא לָאו הָכִי, הֲוָה אָמֵינָא נָשִׁים חַיָּיבוֹת, מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב? לָא, דְּגָמְרִינַן מִ"לֹּא יִקָּחוּ". אִיכָּא דְּאָמְרִי: קִיחָה אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: לִיגְמַר מִטּוּמְאָה — קָמַשְׁמַע לַן. רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אִיקְּלַעוּ לְהִינְצְבוּ, לְאַתְרֵיהּ דְּרַב אִידִי בַּר אָבִין. בְּעוֹ מִינַּיְיהוּ: הוּזְהֲרוּ כְּשֵׁרוֹת לְהִנָּשֵׂא לִפְסוּלִין, אוֹ לָא? [ב־ד(א)]אֲמַר לְהוּ רַב פָּפָּא, תְּנֵיתוּהָ: עֲשָׂרָה יוּחֲסִין עָלוּ מִבָּבֶל: כֹּהֲנִים, לְוִיִּם, וְיִשְׂרְאֵלִים, חֲלָלִים, גֵּרִים, וַחֲרוּרִים, וּמַמְזֵרִים, נְתִינִים, שְׁתוּקֵי, וַאֲסוּפֵי. כֹּהֲנִים לְוִיִּם יִשְׂרְאֵלִים — מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. לְוִיִּם, יִשְׂרְאֵלִים, חֲלָלִים, גֵּרִים, חֲרוּרִים — מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. גֵּירֵי, חֲרוּרֵי, וּמַמְזֵרֵי, נְתִינֵי, שְׁתוּקֵי, וַאֲסוּפֵי — מוּתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה. וְאִילּוּ כֹּהֶנֶת לְחָלָל — לָא קָתָנֵי. אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: כֹּל הֵיכָא דְּהָנֵי נָסְבִי מֵהָנֵי וְהָנֵי נָסְבִי מֵהָנֵי — קָתָנֵי. כֹּהֵן, כֵּיוָן דְּאִילּוּ בָּעֵי לְמִינְסַב חֲלָלָה אֲסִירָא לֵיהּ — לָא קָתָנֵי. אֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב אִידִי בַּר אָבִין. אֲמַר לְהוּ: דַּרְדְּקֵי, הָכִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא הוּזְהֲרוּ כְּשֵׁרוֹת לִינָּשֵׂא לִפְסוּלִים. [(ב)]שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְכוּ׳. בְּעוֹ מִינֵּיהּ בְּנֵי בֵּירֵי מֵרַב שֵׁשֶׁת: שְׁנִיָּה לַבַּעַל וְלֹא שְׁנִיָּה לַיָּבָם, יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מִיָּבָם אוֹ לָא? כֵּיוָן דְּאָמַר מָר: כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן — לֵית לַהּ, אוֹ דִלְמָא: כֵּיוָן דְּאִילּוּ לֵית לַהּ מֵרִאשׁוֹן, תַּקִּינוּ לַהּ רַבָּנַן מִשֵּׁנִי — אִית לַהּ? [ה]אֲמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת, תְּנֵיתוּהָ: כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן. וְאִם הָיְתָה שְׁנִיָּה לַבַּעַל — אֲפִילּוּ מִיָּבָם אֵין לָהּ. מִכְּלָל דְּאִיכָּא דְּאִית לַהּ מִיָּבָם? חַסּוֹרֵי מִיחַסְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן, וְאִי לֵית לַהּ מֵרִאשׁוֹן — תַּקִּינוּ לַהּ מִשֵּׁנִי. וְאִם הָיְתָה שְׁנִיָּה לַבַּעַל — אֲפִילּוּ מִיָּבָם אֵין לָהּ. [(ג)]בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַבִּי יוֹחָנָן: אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, יֵשׁ לָהֶן מְזוֹנוֹת אוֹ אֵין לָהֶן מְזוֹנוֹת? הֵיכִי דָמֵי: אִילֵימָא דְּיָתְבָה תּוּתֵיהּ, בַּ"עֲמוֹד וְהוֹצֵא" קָאֵי, מְזוֹנוֹת אִית לַהּ? לָא צְרִיכָא, שֶׁהָלַךְ הוּא לִמְדִינַת הַיָּם, וְלָוְתָה וְאָכְלָה. מַאי? [ו]מְזוֹנֵי תְּנַאי כְּתוּבָה נִינְהוּ, מִדְּאִית לַהּ כְּתוּבָה אִית לַהּ מְזוֹנֵי, אוֹ דִלְמָא: כְּתוּבָּה דִּלְמִשְׁקַל וּמִיפַּק — אִית לַהּ, מְזוֹנֵי, דִּלְמָא תִּיעַכַּב גַּבֵּיהּ — לֵית לַהּ? אֲמַר לֵיהּ: לֵית לַהּ. [ז]וְהָתַנְיָא: יֵשׁ לָהּ! כִּי תַּנְיָא הָהִיא — לְאַחַר מִיתָה. אִית דְּאָמַר: אֲמַר לֵיהּ, תַּנְיָא: יֵשׁ לָהּ. הָא בַּ"עֲמוֹד וְהוֹצֵא" קָאֵי? וְאֶלָּא, הָתַנְיָא יֵשׁ לָהּ! כִּי תַּנְיָא הָהִיא, לְאַחַר מִיתָה. [ח־יא(ד)]תָּנוּ רַבָּנַן: אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה, פֵּירוֹת, מְזוֹנוֹת, בְּלָאוֹת, וְהִיא פְּסוּלָה, וּוְלָדָהּ פָּסוּל, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים — אֵין לָהּ כְּתוּבָּה, לֹא פֵּירוֹת, לֹא מְזוֹנוֹת, וְלֹא בְּלָאוֹת, וְהִיא כְּשֵׁירָה, וּוְלָדָהּ כָּשֵׁר, וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה — מִפְּנֵי שֶׁהוּא פָּסוּל וְהִיא פְּסוּלָה. וְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא פָּסוּל וְהִיא פְּסוּלָה —

קָנְסוּ

וַהֲרֵי לָאו דְּטֻמְאָה דְּאֵין שָׁוֶה בְּכָל דְּאֵין יִשְׂרָאֵל מֻזְהָרִין שֶׁלֹּא לִיגַּע דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כא) אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים כֹּהֲנִים מֻזְהָרִין וְלֹא יִשְׂרָאֵל: לָאו מִשּׁוּם דְּרַב יְהוּדָה אַלְמָא אַפֵּי' לָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל נָפְקָא לַן מֵהָתָם דְּנָשִׁים חַיָּבוֹת: לָא דְּגָמְרִי מִלֹּא יִקָּחוּ כְּלוֹמַר מֵאִישׁ אוֹ אִשָּׁה לָא נָפְקָא לַן אֶלָּא לָאו הַשָּׁוֶה בְּכָל וְהָא דְּאִצְטְרִיךְ לְמְעוּטֵי וְלֹא בְּנוֹת אַהֲרֹן מִשּׁוּם דְּאִי לָא מְעַטִי' הֲוָה גָּמְרִינַן מִלֹּא יִקְחוּ דִּמְחַיֵּב לְנָשִׁים אַלָּאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל: אִיכָּא דְּאָמְרִי קִיחָה אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמִכְתַּב דִּבְלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בְּכָל נָשִׁים מֻזְהָרוֹת וְאַף ע"ג דְּמִדְּרַב יְהוּדָה מִשְׁתַּמְעָא סד"א לִגְמַר מִטֻּמְאָה דְּלָאו שֶׁאֵין שָׁוֶה בַּכֹּל הוּא וְנָשִׁים פְּטוּרוֹת: ה"ג כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים מֻתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים חַלְלֵי גֵּרֵי חֲרוּרֵי מֻתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה אֲבָל כָּהֲנֵי בְּחַלְלֵי וְחַלְלֵי בְּכֹהֲנוֹת לֹא: אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא לְעוֹלָם חַלְלֵי בְּכֹהֲנוֹת שַׁפִּיר דָּמֵי וְהָא דְּלָא תְּנָנְהוּ מִשּׁוּם דְּכָהֲנֵי בְּחַלְלֵי אֲסִירֵי לָא פְּסִיקָא לֵהּ דְּכָל הֵיכָא דְּהָנֵי נָסְבִי מֵהָנֵי וְהָנֵי מֵהָנֵי קָתָנֵי וְכוּ': בְּנֵי בֵּירֵי מָקוֹם: כֵּיוָן דְּאָמַר מַר (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לח.): כְּתֻבָּתָהּ שֶׁל יְבָמָה עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן לֵית לַהּ מִיָּבָם וְאע"ג דְּהָא מֵרִאשׁוֹן לֵית לָהּ: אוֹ דִלְמָא כֵּוָן דְּאִי לֵית לַהּ לְיַבְמָהּ דְּעָלְמָא מֵרִאשׁוֹן כְּגוֹן דְּלֵית לֵיהּ נְכָסִים תַּקִּינוּ לַהּ רַבָּנַן מִשֵּׁנִי וְהָא נָמֵי לֵית לָהּ מֵרִאשׁוֹן הִלְכָּךְ אִית לָהּ מִיָּבָם: כְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אָכַל יְבָמוֹת קָאֵי וְקָתָנֵי אִם הָיְתָה שְׁנִיָּה לַבַּעַל אַפֵּי' מִיָּבָם אֵין לָהּ ש"מ: מִכְּלָל דְּאִכָּא דְּאִית לַהּ מְיַבֵּם בִּתְמִיהַּ. כְּלוֹמַר בַּעְיַן אִפְשִׁיטָא מִיהָא לִשָּׁנָא דְּבָרַיְתָא קַשְׁיָא דְּקָתָנֵי אֲפִלּוּ מִיָּבָם אֵין לָהּ וּמַשְׁמַע מִדְּקָתָנֵי אַפֵּי' מִכְּלָל דְּאִיכָּא יְבָמָה אַחֲרִיתִי דְּאִית לָהּ כְּתֻבָּה מִיָּבָם וְהָא קָתָנֵי רֵישָׁא כְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן: תַּקִּינוּ לָהּ מְשַׁנֵּי כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ: מְזוֹנֵי תְּנַאי כְּתוּבָה נִינְהוּ שֶׁכָּךְ כָּתַב לָהּ בִּכְתֻבָּה אַתְּ תְּהֵא יָתְבָא בְּבֵיתִי וּמִתַּזְנָא מִנִּכְסַי כֹּל יְמֵי מֵגַר אַרְמְלוּתִיךְ: לְאַחַר מִיתָה אִם מֵת וְלֹא גֵּרְשָׁהּ יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת כָּל יְמֵי אַלְמְנוּתָהּ כִּשְׁאָר אַלְמָנָה דִּמְזוֹנֵי תְּנַאי כְּתֻבָּה וְהָכָא לֵיכָּא לְמִגְזַר דִּלְמָא תִּתְעַכֵּב גַּבֵּהּ: וְיֵשׁ לָהּ פֵּרוֹת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאָכַל אֶת הַפֵּרוֹת כֵּיוָן דְּשֶׁלֹּא כַּדִּין אֲכָלָן שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה לוֹ בָּהּ נִשּׂוּאִין מֵעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב דְּאָמְרִינַן (כְּתֻבּוֹת עט:) גַּבֵּי כְּשֵׁרָה מַה שֶּׁאָכַל אָכַל וּמַה שֶּׁהוֹצִיא הוֹצִיא הָכָא קָנְסִינַן לֵיהּ דִּמְשַׁלֵּם אַפֵּי' מַה שֶּׁאָכַל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְגִּילָהּ לַעֲבֵרָה: ה"ג וכ"ן מצאת"י בתשוב"ת הגאוני"ם מִפְּנֵי שֶׁהוּא פָּסוּל וְהִיא פְּסוּלָה וְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא פָּסוּל וְהִיא פְּסוּלָה קָנְסוּ אוֹתוֹ רַבָּנָן כְּתֻבָּה וְהָכֵי פֵּרוּשׁ' מִפְּנֵי שֶׁהוּא פָּסוּל כְּדִתְנַן בִּבְכוֹרוֹ' (מה:) הַנּוֹשֵׂא נָשִׁים בַּעֲבֵרָה פָּסוּל עַד שֶׁיִּדֹּר הֲנָאָה וְהִיא פְּסוּלָה עַל יָדוֹ:

וְלָוְתָה וְאָכְלָה מַאי אִי לָוְתָה וְאָכְלָה קֹדֶם שֶׁפָּסְקוּ לָהּ ב"ד לֹא הָיָה הַבַּעַל חַיָּב לְשַׁלֵּם אַפֵּי' לָוְתָה בב"ד כִּדְפֵרֵשׁ ר"ת בְּסוֹף כְּתֻבּוֹת (דַּף קז. וְשָׁם) גַּבֵּי קָדְמוּ ב"ד וּפָסְקוּ מַה שֶּׁפָּסְקוּ פָּסְקוּ וְהָכָא מִבַּעְיָא לֵיהּ אִם יֵשׁ לב"ד לִפְסֹק לָהּ מְזוֹנוֹת כְּשֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וְתַלְוֶה וְתֹאכַל כִּשְׁאָר נָשִׁים אוֹ לֹא: **אַלְמָנָה** לְכ"ג יֵשׁ לָהּ פֵּרוֹת לְאַבַּיֵּי דְּאָמַר בְּפֶרֶק נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה (כְּתֻבּוֹת נא: וְשָׁם) אַלְמָנָה לְכ"ג נִשְׁבֵּית חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ דְּקָרֵינָא וּבְכֹהֶנֶת אַהְדְּרִנְתִּיךְ לִמְדִינְתִּיךְ הָוֵי פֵּרוֹת כְּמַשְׁמָעוֹ דִּין פֵּרוֹת דְּהַיְנוּ פִּרְקוֹנָהּ דְּהָוֵי תַּחַת פֵּרוֹת וּבִשְׁנִיָּה דְּקָתָנֵי אֵין לָהּ פֵּרוֹת הָוֵי נָמֵי דִּין פֵּרוֹת דְּאִם נִשְׁבֵּית אֵינוֹ חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ אע"ג דְּהַבַּעַל אוֹכֵל פֵּרוֹת כִּי הַהִיא דְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת פט.) דִּתְנָא נָמֵי אֵין לָהּ פֵּרוֹת וּמְזוֹנוֹת כו' וְאָמַר עֲלָהּ בִּירוּשַׁלְמִי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל א"ר חֲנִינָא הָא דְּתֵימָא כְּשֶׁאָכַל עַד שֶׁלֹּא בָּא הָרִאשׁוֹן כו' וּלְרָבָא דְּאָמַר הָתָם אַלְמָנָה לְכ"ג דְּאֵינוֹ חַיָּב לִפְדּוֹתָהּ נִרְאֶה לר"י לְפָרֵשׁ יֵשׁ לָהּ פֵּרוֹת דְּאִם נִשְׁבֵּית מְשַׁלֵּם הַבַּעַל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל לִפְדּוֹתָהּ בָּהֶם אֲבָל מַה שֶּׁפִּרְקוֹנָהּ יָתֵר עַל דְּמֵי פֵּרוֹת שֶׁאָכַל לָא יָהֵיב וּבִשְׁנִיּוֹת אֲפִילּוּ דְּמֵי הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל לָא יָהֵיב וּמִתּוֹךְ פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס מַשְׁמַע שֶׁאֵין לְבַעַל פֵּרוֹת בְּאַלְמָנָה כְּלָל וַאֲפִלּוּ לֹא נִשְׁבֵּית חַיָּב לְהַחֲזִיר פֵּרוֹת שֶׁאָכַל דְּפִי' יֵשׁ לָהּ פֵּרוֹת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאָכַל פֵּרוֹת כֵּיוָן דְּשֶׁלָּא כְּדִין אֲכָלָן מְשַׁלֵּם וְאַלִּבָּא דְּרָבָא דִּכְתֻבּוֹת פֵּרֵשׁ כֵּן אַךְ נִרְאֶה לְר"י כְּמוֹ שֶׁפֵּי' דְּלָא מְשַׁלֵּם בַּעַל אֶלָּא לְצֹרֶךְ פִּרְקוֹנָהּ כְּשֶׁנִּשְׁבֵּית וְכֵן פֵּרֵשׁ הריב"ן: **בְּלָאוֹת** פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס בְּמִשְׁנָתֵנוּ גַּבֵּי שְׁנִיָּה דְּאֵין לָהּ בְּלָאוֹת שֶׁאִם יֵשׁ לָהּ עֲדַיִן בְּלָאוֹת וּשְׁחָקִים מִבְּגָדִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ אֵינָהּ נוֹטַלְתָּן כְּשֶׁיּוֹצְאָה דִּקְנָסָא קָנְסוּ חֲכָמִים וְאֵין נִרְאֶה לר"י דִּבְהֶדְיָא מַשְׁמַע בְּסוֹף אַלְמָנָה נִיזּוֹנֵית (כְּתֻבּוֹת קא. וְשָׁם) דְּדַוְקָא מַה שֶּׁבָּלָה וְאֵין בְּעַיִן אֵין לָהּ אֲבָל מָה שֶׁבָּעַיִן שֶׁקְּלָה וְהֵיכָא דְּאַיְּרֵי בְּאוֹתָן שֶׁהֵן עֲדַיִן בְּעַיִן רָגִיל לְפָרֵשׁ בְּלָאוֹתֶיהָ קַיָּמִין כִּדְאָמַר הָתָם זִנְּתָה הִפְסִידָה בְּלָאוֹתֶיהָ קַיָּמִין וְכֵן בַּסּוֹף אַף עַל פִּי (כְּתֻבּוֹת סג:) גַּבֵּי מוֹרֶדֶת אֲבָל ק"ק כֵּיוָן דְּקָתָנֵי בְּאַלְמָנָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ פֵּרוֹת הַיְנוּ בְּלָאוֹת כֵּיוָן דְּאַיְּרֵי בִּבְלָאוֹת שֶׁאֵין קַיָּמִין כִּדְאָמַר הָתָם (כְּתֻבּוֹת עט: קא.) עַיְּלָא לֵהּ גְּלִימָא פֵּרָא הָוֵי וּמְכַסֵּי בָּהּ וְאָזֵל עַד דְּבָלֵי: **וְכָל** מָקוֹם שֶׁהוּא פָּסוּל וְהִיא פְּסוּלָה פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁהוּא פָּסוּל שֶׁנּוֹשֵׂא אוֹתָהּ בַּעֲבֵרָה כִּדְתְנַן בִּבְכוֹרוֹת (דַּף מה:) וְלָא תַּרְוַיְהוּ בָּעֵי אֶלָּא אִם הוּא פָּסוּל אוֹ הִיא פְּסוּלָה קָנְסוּ אוֹתוֹ דְּלָא מַרְגְּלָא לֵיהּ כֵּיוָן דְּמִפְּסַל בְּהָכִי חַד מִנַּיְהוּ כִּדְאָמַר בְּסָמוּךְ מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה אִכָּא בֵּינַיְהוּ וּפְרִיךְ ולר"א דְּאָמַר הֲרֵי זֶה עֶבֶד וּמַמְזֵר הָא לָא מַרְגְּלָא לֵהּ וְהָתָם בַּעַל לָא מִפְּסִיל דְּהָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר שֶׁיִּפָּסֵל עַל יָדָהּ וְאִיהִי נָמֵי לָא מִפַּסְלָא בְּהָכִי דְּהָא מֵעִקָּרָא מִפַּסְלָא וְקַיְמָא אֶלָּא מִשּׁוּם זֶרַע לְחוּד מְנָעָהּ וְלָא מַרְגְּלָא לֵיהּ שֶׁיִּרְאֶה לְהַרְגִּילוֹ כֵּיוָן שֶׁזַּרְעוֹ נִפְסָל עַל יָדָהּ וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּקָאָמַר בְּעוּלָה לכ"ג אִכָּא בֵּינַיְהוּ כוּ' וְאַמַּאי מַרְגְּלָא לֵיהּ וְהָא הוּא נִפְסָל עַל יָדָהּ שֶׁנּוֹשֵׂא נָשִׁים בַּעֲבֵרָה וְיֵרָאֶה לְהַרְגִּילוֹ ור"ת מְפָרֵשׁ דְּהוּא פָּסוּל דְּקָאָמַר אַוָּלָד קָאֵי וּבְפַסְלוּת דִּידֵהּ לְחוּד אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁהַוָּלָד כָּשֵׁר לָא מַרְגְּלָא לֵיהּ כִּדְאָמְרִינַן וּלְרַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ דְּקָאָמַר אֲפִלּוּ הָלַךְ כוּ' עֲשָׂאָהּ זוֹנָה הָא לָא מַרְגְּלָא לֵהּ וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי הוּא כָּשֵׁר וְהִיא פְּסוּלָה וְכֵן בַּתּוֹסֶפְתָּא דִּמְכִילְתִּין בפ"ב:

מסורת הש״ס

א משנה קידושין; קידושין סט.; לעיל לז.; תוספתא קידושין; תנא דבי אליהו רבה

ב כתובות נג:; לעיל נב.

ג קידושין מה.; קידושין יח:

ד תוספתא יבמות

תורה אור השלם

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא־יִטַּמָּא בְּעַמָּיו [ויקרא כא, א]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ אבל הל׳ ו, סמג עשין נח, סמג לאוין רלה, טוש״ע יו״ד סי׳ שעג סעי׳ ב:

ב מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ ח סעי׳ א:

ג מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ טז, ש״ע אה״ע סי׳ ח סעי׳ ב ג:

ד מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל׳ לג:

ה מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ קסח סעי׳ ט:

ו מיי׳ פכ״ד מהל׳ אישות הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קטז סעי׳ א:

ז מיי׳ פכ״ד מהל׳ אישות הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קטז סעי׳ א:

ח מיי׳ פכ״ד מהל׳ אישות הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קטז סעי׳ א:

ט מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ג, סמג לאוין קכב, טוש״ע אה״ע סי׳ קנד סעי׳ כ:

י מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ד:

יא מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ח, ש״ע אה״ע סי׳ ז סעי׳ יט:

קָנְסוּ אוֹתוֹ כְּתוּבָּה. וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ שְׁנִיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אֵין לָהֶן כְּתוּבָּה — מִפְּנֵי שֶׁהוּא כָּשֵׁר וְהִיא כְּשֵׁרָה. וְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא כָּשֵׁר וְהִיא כְּשֵׁרָה — קָנְסוּ אוֹתָהּ כְּתוּבָּה. [א(א)]רַבִּי אוֹמֵר: הַלָּלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה — וְדִבְרֵי תוֹרָה אֵין צְרִיכִין חִיזּוּק. וְהַלָּלוּ דִּבְרֵי סוֹפְרִים — וְדִבְרֵי סוֹפְרִים צְרִיכִין חִיזּוּק. דָּבָר אַחֵר: זֶה — הוּא מַרְגִּילָהּ, וְזוֹ — הִיא מַרְגִּילָתוֹ. דָּבָר אַחֵר מַאן קָתָנֵי לַהּ? אִיכָּא דְּאָמַר: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר קָתָנֵי לַהּ, וּמָה טַעַם קָאָמַר. מָה טַעַם אָמְרוּ הוּא פָּסוּל וְהִיא פְּסוּלָה קָנְסוּ אוֹתוֹ כְּתוּבָּה — מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְגִּילָהּ. וּמָה טַעַם הוּא כָּשֵׁר וְהִיא כְּשֵׁרָה קָנְסוּ אוֹתָהּ כְּתוּבָּה — מִפְּנֵי שֶׁהִיא מַרְגִּילָתוֹ. אִיכָּא דְּאָמַר: רַבִּי קָתָנֵי לַהּ, וַחֲלוּצָה קָא קַשְׁיָא לֵיהּ: וְהָא חֲלוּצָה דְּרַבָּנַן, וְאִית לַהּ כְּתוּבָּה! הֲדַר אָמַר: כֵּיוָן דְּפָסֵיל לָהּ מִדְּרַבָּנַן, זֶה — הוּא מַרְגִּילָהּ, וְזוֹ — הִיא מַרְגִּילָתוֹ. מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר? אָמַר רַב חִסְדָּא: מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. מַאן דְּאָמַר דְּאוֹרָיְיתָא — הָא נָמֵי דְּאוֹרָיְיתָא, מַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְגִּילָהּ — הָא הִיא מַרְגְּלָא לֵיהּ. [(ב)]וּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר הֲרֵי זֶה עֶבֶד וּמַמְזֵר, הָא לָא מַרְגְּלָא לֵיהּ וְלָא מִידֵּי! אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף: מַחֲזִיר גְּרוּשָׁה מִשֶּׁנִּיסֵּת אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. מַאן דְּאָמַר דְּאוֹרָיְיתָא — הָא נָמֵי דְּאוֹרָיְיתָא, וּמַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְגִּילָהּ — הָא הִיא מַרְגְּלָא לֵיהּ. וּלְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי לָאוִין, הָא לָא מַרְגְּלָא לֵיהּ וְלָא מִידֵּי! אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: בְּעוּלָה לְכֹהֵן גָּדוֹל אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. מַאן דְּאָמַר דְּאוֹרָיְיתָא — הָא נָמֵי דְּאוֹרָיְיתָא, וּמַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְגִּילָהּ — הָא הִיא מַרְגְּלָא לֵיהּ. וּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב דְּאָמַר יֵשׁ חָלָל מֵחַיָּיבֵי עֲשֵׂה, הָא לָא מַרְגְּלָא לֵיהּ וְלָא מִידֵּי! אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: מַחֲזִיר סָפֵק סוֹטָתוֹ אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. [(ג)]מַאן דְּאָמַר דְּאוֹרָיְיתָא — הָא נָמֵי דְּאוֹרָיְיתָא, וּמַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַרְגִּילָהּ — הָא הִיא מַרְגְּלָא לֵיהּ. וּלְרַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ, דְּאָמַר: אֲפִילּוּ הָלַךְ בַּעְלָהּ לְהַשְׁקוֹתָהּ, וּבָא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ — עֲשָׂאָהּ זוֹנָה, הָא לָא מַרְגְּלָא לֵיהּ וְלָא מִידֵּי! אֶלָּא אָמַר מָר בַּר רַב אָשֵׁי: סוֹטָה וַדַּאי אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. מַתְנִי׳ בַּת יִשְׂרָאֵל מְאוֹרֶסֶת לְכֹהֵן, מְעוּבֶּרֶת מִכֹּהֵן, שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְכֹהֵן, וְכֵן בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל — לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. בַּת יִשְׂרָאֵל מְאוֹרֶסֶת לְלֵוִי, מְעוּבֶּרֶת מִלֵּוִי, שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְלֵוִי, וְכֵן בַּת לֵוִי לְיִשְׂרָאֵל — לֹא תֹאכַל בְּמַעֲשֵׂר. בַּת לֵוִי מְאוֹרֶסֶת לְכֹהֵן, מְעוּבֶּרֶת מִכֹּהֵן, שׁוֹמֶרֶת יָבָם לְכֹהֵן, וְכֵן בַּת כֹּהֵן לְלֵוִי — לֹא תֹאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר. [ב(ד)]גְּמָ׳ וּתְהֵא זָרָה, זָרָה מִי לָא אָכְלָה בְּמַעֲשֵׂר?! אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: הָא מַנִּי — רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אָסוּר לְזָרִים. דְּתַנְיָא:

תְּרוּמָה

מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה אִכָּא בֵּינַיְיהוּ שֶׁיָּכוֹל לְטַהֵר אֶת בָּנָיו ע"י שִׁפְחָה ואע"פ שֶׁאֵין יָכוֹל לְטַהֵר אֶת הַנְּקֵבוֹת כִּדְאָמַר בְּסוֹף הָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סט.) בַּמֶּה תִּטְהַר אֶת הַנְּקֵבוֹת סְבוּרָה הִיא שֶׁלֹּא יַקְפִּיד כֵּיוָן שֶׁיָּכוֹל לְטַהֵר אֶת הַזְּכָרִים וְאַלְמָנָה לכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט דְּמַשְׁמַע דְּלָא מַרְגְּלָא לֵיהּ מִשּׁוּם פְּסוּל זַרְעָהּ שֶׁהֵם חֲלָלִים אע"פ שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִקְוֵה טָהֳרָה לַחֲלָלוֹת וּבְנוֹת יִשְׂרָאֵל מִקְוֵה טָהֳרָה לַחֲלָלִים לְרַבִּי דּוֹסְתַּאי בְּרַבִּי יַנַּאי (קִדּוּשִׁין דַּף עז.) מִכָּל מָקוֹם מַקְפִּיד הוּא עַל בָּנָיו שֶׁאֵינָם כֹּהֲנִים וְיִרְאֶה לְהַרְגִּילוֹ: **וּלְרַבִּי** עֲקִיבָא דְּאָמַר יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין הָא לָא מַרְגְּלָא לֵהּ הו"מ לְמֵימַר דְּר' עֲקִיבָא כַּר' טַרְפוֹן דְּאָמַר (שָׁם דַּף סט.) מַמְזֵר נוֹשֵׂא שִׁפְחָה וְאִיכָּא בֵּינַיְיהוּ מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה כִּדְלְעֵיל וא"ת וּמַאי קַשְׁיָא לֵיהּ דלר"ע כֵּיוָן דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין א"כ אֵינָהּ אִשְׁתּוֹ וְאֵין שַׁיָּךְ לְקָנְסוֹ שֶׁיִּתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה דַּאֲפִילּוּ גֵּט לָא בָּעֲיָא מִנֵּהּ כִּדְאָמַר בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מט. וְשָׁם) וְי"ל דְּלָאו מִשּׁוּם כְּתֻבָּה וּמְזוֹנוֹת פָּרִיךְ אֶלָּא מִשּׁוּם פֵּרוֹת וּבְלָאוֹת שֶׁאֵין לָהּ לְהַפְסִיד כֵּיוָן דְּלָא מַרְגְּלָא לֵיהּ: **וּלְרַבִּי** מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ כו' הָא לָא מַרְגְּלָא לֵהּ פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּנִיחָא לָהּ לִשְׁתּוֹת בְּרֵישָׁא דְּלָא לִפְסְלָה לִכְהֻנָּה וְקָשֶׁה דְּכֵיוָן דִּגְרֻשָׁהּ לָאו בַּת שְׁתִיָּה כִּדְמוֹכַח בְּסוֹף הָאִשָּׁה רַבָּה (לְקַמָּן יְבָמוֹת צה. וְשָׁם) דְּקָאָמַר מַאי אַרְיָא בָּא עָלֶיהָ אֲפִי' נָתַן לָהּ גֵּט נָמֵי וַאֲפִי' אָמַר אֵינִי מַשְׁקֶה נָמֵי פִּי' דְּשׁוּב אֵינָהּ שׁוֹתָה וְעוֹד קַשְׁיָא לְפִי' הַקּוּנְטְ' דְּמַאי אַרְיָא דְּפָרִיךְ לְרַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ לְרַבָּנַן נָמֵי תִּקְשֶׁה דְּלָא מַרְגְּלָא לֵיהּ שֶׁרוֹצָה לִשְׁתּוֹת תְּחִלָּה לִהְיוֹת מֻתֶּרֶת לִכְהֻנָּה דְּאִם יָבֹא עָלֶיהָ שׁוּב לֹא יַשְׁקֶנָּה דְּלָא הָוֵי מְנַקֶּה מֵעָוֹן וְאֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ אֶלָּא יֵשׁ לוֹמַר דִּלְרַבָּנַן נִיחָא לֵיהּ דְּהָא לָאו בַּת שְׁתִיָּה הִיא כֵּיוָן שֶׁגֵּרְשָׁהּ אֲבָל לְרַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ שֶׁנַּעֲשֵׂית זוֹנָה לָא מַרְגְּלָא לֵיהּ אע"ג דִּבְלָאו הָכִי הָיְתָה פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה מונטמאה וְעוֹד דִּגְרוּשָׁה הִיא וּבִתְרוּמָה נָמֵי אֲסִירָא וְקַיְמָא שֶׁהִיא זָרָה מִכָּל מָקוֹם פְּסוּל שֶׁל זְנוּת גְּנַאי הוּא לָהּ וְלָא מַרְגְּלָא לֵיהּ וּבְפֶרֶק עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עז:) נָמֵי חֲמִיר לֵיהּ פְּסוּל שֶׁל זְנוּת טְפֵי מִשְּׁאָר אִסּוּרֵי כְּהֻנָּה הוֹאִיל וְשֵׁם זְנוּת פּוֹסֵל בְּיִשְׂרָאֵל וְעוֹד לָא מַרְגְּלָא לֵיהּ מִשּׁוּם דְּאִיכָּא הַשְׁתָּא תְּרֵי לָאוֵי:

קָנְסוּ אוֹתוֹ כְּתֻבָּה כְּלוֹמַר לֹא קְנָסוּהָ מִשְּׁאָר כָּל הַנָּשִׁים. וְהַאי דְּקַנְסוּהָ רַבָּנַן לַשְּׁנִיָּה כְּתֻבָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַכֵּב אֶצְלוֹ הוּא דְּכֵיוָן דְּלָא תֶּהֱוֵי לָהּ כְּתֻבָּה מִנֵּהּ שָׁבְקָא לֵיהּ וְנָפְקָא אֲבָל הָכָא לֹא צָרִיךְ דְּמִמֵּילָא שָׁבְקָא לֵיהּ דְּכֵיוָן דְּהוּא נִפְסָל עַל יָדָהּ יֵשׁ קְטָטָה בֵּינֵיהֶם וְכֵן כְּשֶׁהִיא נִפְסֶלֶת עַל יָדוֹ: זֶה הוּא מַרְגִּילָהּ אַלְמָנָה לְכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט הוּא מַרְגִּילָהּ וּמְסִיתָהּ לִנָּשֵׂא לוֹ וְזוֹ שְׁנִיָּה דְּכֵיוָן דְּלָא אִיהִי מִפַּסְלָא וְלָאו זַרְעָהּ מִפְּסִיל וְלָא מַפְסְדָה מִידִי בְּבִיאָתוֹ הִיא מַרְגִּילָתוֹ שֶׁהָאִשָּׁה רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא יוֹתֵר מִן הָאִישׁ: אִכָּא דְּאָמַר רַבִּי קָתָנֵי לַהּ שֶׁנָּתַן טַעַם לִדְבָרָיו מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל תּוֹרָה וְקָשֶׁה לֵיהּ וְהָא חֲלוּצָה לְכֹהֵן לָאו דְּאוֹרַיְיתָא אֶלָּא דְּרַבָּנַן כִּדְאָמַר בֵּי' יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עח.) מִוְּאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵרִיבוּיָא דְּוָי"ו וּמוֹקְמִינַן לָהּ מִדְּרַבָּנַן וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא וְקָתָנֵי מַתְנִיתִין דְּאִית לָהּ כְּתֻבָּה: הֲדַר אָמַר כֵּוָן דְּפָסֵל לָהּ מִתְּרוּמָה דְּרַבָּנַן כו' וְהַיְנוּ דָּבָר אַחֵר דְּקָאָמַר: הָא הִיא מַרְגְּלָא לֵהּ הוֹאִיל וְאֵינָהּ גְּרוּעָה מֵחֲמָתוֹ טִרְחָא וּמַהְדְּרָא לְנָשֵׂא לְיִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהַעֲלוֹת זַרְעָהּ. ואע"ג דִּבְנָהּ נָמֵי מַמְזֵר דקי"ל (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף עח.) הָלַךְ אַחַר פְּסוּלָן אֲפִלּוּ הָכֵי כֵּיוָן דְּאִיכָּא תַּקַּנְתָּא לְמַמְזֵרִים כַּר' טַרְפוֹן דְּאָמַר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סט.) יְכוֹלִין מַמְזֵרִים לְטַהֵר טִרְחָא וּמִנַּסְבָא לְיִשְׂרָאֵל: וּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דִּפְלִיג עֲלֵהּ דְּרַבִּי טַרְפוֹן (שָׁם) וְאָמַר מַמְזֵר שֶׁנָּשָׂא שִׁפְחָה וְהוֹלִיד בֵּן אֵינוֹ נִטְהָר מִן הַמַּמְזֵרוּת בִּשְׁבִיל עַבְדוּתוֹ וַהֲוָה עֶבֶד וּמַמְזֵר הָא כֵּיוָן דְּלֵיכָּא תַּקַּנְתָּא לְזַרְעָהּ לָא מַהְדְּרָא לְמִפְסַל זַרְעֵהּ דְּגַבְרָא לְפִי שֶׁהִיא מַקְנִיטָתוֹ תָּמִיד: מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּיסַּת: בְּעוּלָה פְּנוּיָה לְכֹהֵן גָּדוֹל עֲשֵׂה אִיכָּא בְּתוּלָה וְלֹא בְעוּלָה וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה וְלָאו דְּזוֹנָה לֵיכָּא הָכָא דְּאֵין זוֹנָה אֶלָּא הַנִּבְעֶלֶת בִּיאָה אֲסוּרָה: וְלֵר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְעֵיל יְבָמוֹת ס.): סָפֵק סוֹטָה שֶׁקִּנֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה וְקָאֵי עֲלָהּ בְּאִסּוּרָא דְּאוֹרָיְתָא דִּכְתִיב וְנִטְמְאָה שְׁנֵי פְּעָמִים אֶחָד לַבַּעַל וְאֶחָד לַבּוֹעֵל: הָא לָא מַרְגְּלָא לֵהּ דְּנִיחָא לָהּ לִשְׁתּוֹת בְּרֵישָׁא דְּלָא לִפְסְלָא מִכְּהֻנָּה: סוֹטָה וַדַּאי אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁזִּנְּתָה דַּאֲסִירָא לֵיהּ מִדְּאוֹרַיְתָא כִּדְכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ה) וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה דְּמַשְׁמַע הוֹאִיל וְלֹא נֶאֶנְסָה אֲסוּרָה. וְאִי קַשְׁיָא הָא נָמֵי חַיָּבֵי לָאוִין הִיא לְרַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵהּ דְּר' יוֹסֵי בֶּן כִּפֵּר בפ"ק (לְעֵיל יְבָמוֹת יא:) דְּאָמְרִי אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה לְרַבּוֹת סוֹטָה וְלִפְרֹךְ ולר"ע דְּאָמַר יֵשׁ מַמְזֵר כו' לָאו פִּרְכָא הוּא דְּאִיכָּא לְתָרוֹצֵי דְּהָא אָמְרִינַן לְעֵיל בְּהַחוֹלֵץ (יְבָמוֹת דַּף מט:) הַכֹּל מוֹדִים בְּבָא עַל הַסּוֹטָה שֶׁאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר: מַתְנֵי' לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה כִּדְתְנַן בְּפֶ' אַלְמָנָה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף סז:) הָעֻבָּר וְהַיָּבָם וְהָאֵרוּסִין פּוֹסְלִין וְלֹא מַאֲכִילִין: לֹא תֹאכַל בְּמַעֲשֵׂר בַּגְּמ' פָּרִיךְ זָרָה גּוּפָהּ מִי לָא אָכְלָה בְּמַעֲשֵׂר: לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר תְּרוּמָה כְּדַאֲמָרַן דִּלְוִיָּה נָמֵי לְעִנְיַן תְּרוּמָה זָרָה הִיא. מַעֲשֵׂר מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ': גְּמ' מִי לָא אָכְלָה בְּמַעֲשֵׂר כָּל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ כְּתִיב (וַיִּקְרָא כ"ב:י') וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לָאו קֹדֶשׁ אִקְרִי:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פכ״ד מהל׳ אישות הל׳ ד:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ מעשרות הל׳ ב, סמג עשין קלח:

מסורת הש״ס

א תוספתא תענית; מגילת תענית שבט ג; ראש השנה יט.; תענית יז:

ב עבודה זרה מד:

ג לעיל סא:

ד חולין קלא:; בבא בתרא פא:

תורה אור השלם

כִּי אֶת־מַעְשַׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהֹוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה [במדבר יח, כד]

[א-ג]תְּרוּמָה לְכֹהֵן, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְלֵוִי, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מַתִּירוֹ לְכֹהֵן. מַתִּירוֹ?! מִכְּלָל דְּאִיכָּא מַאן דְּאָסַר? אֶלָּא אֵימָא: נוֹתְנוֹ אַף לְכֹהֵן. (א)מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה מִשְּׁמֵיהּ דִּגְמָרָא: "כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה". מָה תְּרוּמָה אֲסוּרָה לְזָרִים, אַף מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אָסוּר לְזָרִים. אִי מָה תְּרוּמָה חַיָּיבִין עָלָיו מִיתָה וָחוֹמֶשׁ — אַף מַעֲשֵׂר חַיָּיבִין עָלָיו מִיתָה וָחוֹמֶשׁ? אָמַר קְרָא: "וּמֵתוּ בוֹ כִּי יְחַלְּלֻהוּ", "וְיָסַף חֲמִישִׁיתוֹ עָלָיו". "בּוֹ" — וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר, "עָלָיו" — וְלֹא עַל מַעֲשֵׂר. וְרַבָּנַן, מָה תְּרוּמָה טוֹבֶלֶת, אַף מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן נָמֵי טוֹבֵל. [ד](ב)וְכִדְתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יָכוֹל לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל טֶבֶל שֶׁלֹּא הוּרַם מִמֶּנּוּ כָּל עִיקָּר. הוּרַם מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וְלֹא הוּרַם מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וַאֲפִילּוּ מַעְשַׂר עָנִי, מִנַּיִן? (ג)תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תוּכַל לֶאֱכוֹל בִּשְׁעָרֶיךָ", וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר: "וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ". מָה "שְׁעָרֶיךָ" הָאָמוּר לְהַלָּן — מַעְשַׂר עָנִי, אַף "שְׁעָרֶיךָ" הָאָמוּר כָּאן — מַעְשַׂר עָנִי, וְאָמַר רַחֲמָנָא "לֹא תוּכַל". וְאִי מֵהָתָם, הֲוָה אָמֵינָא לְלָאו, אֲבָל מִיתָה — לָא, קָא מַשְׁמַע לַן. [ה](ד)לִישָּׁנָא אַחֲרִינָא: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן דְּטָבֵיל, מִדְּרַבִּי יוֹסֵי נָפְקָא! אִי מֵהַהִיא, הֲוָה אָמֵינָא לְלָאו, אֲבָל מִיתָה — לָא, קָא מַשְׁמַע לַן. בְּמַאי אוֹקִימְתַּהּ — כְּרַבִּי מֵאִיר, אֵימָא סֵיפָא: בַּת לֵוִי מְאוֹרֶסֶת לְכֹהֵן, וּבַת כֹּהֵן לְלֵוִי — לֹא תֹּאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר, הָכָא מַאי זָרוּת אִיכָּא! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: מַאי "אֵינָהּ אוֹכֶלֶת" דְּקָתָנֵי — אֵינָהּ נוֹתֶנֶת רְשׁוּת לִתְרוֹם. מִכְּלָל דִּנְשׂוּאָה נוֹתֶנֶת רְשׁוּת? אִין, וְהָתַנְיָא: "וַאֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם" — לִימֵּד עַל נְשׂוּאָה בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנּוֹתֶנֶת רְשׁוּת לִתְרוֹם. אַתָּה אוֹמֵר רְשׁוּת לִתְרוֹם, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לֶאֱכוֹל? אָמַרְתָּ: תְּרוּמָה חֲמוּרָה אוֹכֶלֶת, מַעֲשֵׂר הַקַּל לֹא כׇּל שֶׁכֵּן?! אֶלָּא לִימֵּד עַל נְשׂוּאָה בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנּוֹתֶנֶת רְשׁוּת לִתְרוֹם. מָר בְּרֵיהּ דְּרַבְנָא אָמַר: לוֹמַר שֶׁאֵין חוֹלְקִין לָהּ מַעֲשֵׂר בְּבֵית הַגְּרָנוֹת. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם יִיחוּד, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה, גְּרוּשָׁה בַּת לֵוִי מִי לָא אָכְלָה בְּמַעֲשֵׂר?! וְלִיטַעְמָיךְ, גְּרוּשָׁה בַּת כֹּהֵן מִי לָא אָכְלָה בִּתְרוּמָה? אֶלָּא גְּזֵירָה מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה בַּת יִשְׂרָאֵל. (ה)אִי הָכִי, מַאי אִירְיָא מְאוֹרֶסֶת? אֲפִילּוּ נְשׂוּאָה נָמֵי! אַיְּידֵי דִּתְנָא רֵישָׁא מְאוֹרֶסֶת, תְּנָא נָמֵי סֵיפָא מְאוֹרֶסֶת. תָּנוּ רַבָּנַן: תְּרוּמָה לְכֹהֵן, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְלֵוִי, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר:

לְכֹהֵן.

תְּרוּמָה לְכֹהֵן נְתִינָתָהּ לְכֹהֵן וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְלֵוִי. קָתָנֵי מַעֲשֵׂר לַלֵּוִי דּוּמְיָא דִּתְרוּמָה לְכֹהֵן מַה תְּרוּמָה אֲכִילָתָהּ כִּנְתִינָתָהּ לְכֹהֵן וְלֹא לְזָר אַף מַעֲשֵׂר לַלֵּוִי אֲכִילָתוֹ לַלֵּוִי וְלֹא לְזָר דְּאִי לָאו הָכִי סְבִירָא לֵהּ לְר' מֵאִיר תְּרוּמָה לְמַאי קָתָנֵי נְהִי דְּמַעֲשֵׂר אִצְטְרִיכָא לֵיהּ לְאוֹרוּיֵי דְּלָא יָהֲבִינַן לֵיהּ לְכֹהֵן כְּר' אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אֶלָּא תְּרוּמָה ל"ל וְעוֹד מִדְּקָמַהְדַּר לֵיהּ ר"א לְשׁוֹן הֶתֵּר מִכְּלָל דר"מ נָמֵי בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר אַיְרֵי: מִכְּלָל דְּאִיכָּא לְמָאן דְּאָסַר מַעֲשֵׂר לְכֹהֵן לֶאֱכֹל בִּתְמִיהַּ וְהָא וַדַּאי כֹּהֲנִים לָאו זָרִים נִינְהוּ כִּדְאָמַר לְקַמָּן דְּכֹהֲנִים אִיקַּרוּ לְוִיִּם: נוֹתְנוֹ אַף לַכֹּהֵן כִּדְקָאָמַר לְקַמָּן טַעְמָא: מִשְּׁמֵיהּ דִּגְמָרָא כָּךְ קִבֵּל מֵרַבּוֹ וְרַבּוֹ מֵרַבּוֹ עַד ר"מ שֶׁשָּׁמַע מִשְּׁמוֹ וְלָאו מִן דַּעְתֵּיהּ קְמְפָרֵשׁ לְטַעְמָא דר"מ: מַה תְּרוּמָה טוֹבֶלֶת שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא הֻפְרְשָׁה חַיָּבִין מִיתָה עַל אֲכִילָתוֹ שֶׁל טֶבֶל דְּהָא מִיתָה כְּתִיב בֵּהּ: אַף מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן טוֹבֵל ואע"ג דִּבְדִידֵהּ לֵיכָּא מִיתָה חַיָּבִין מִיתָה עַל הַטֶּבֶל שֶׁלֹּא הֻפְרַשׁ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן מִמֶּנּוּ: אוֹ אֲפִלּוּ מַעְשַׂר עָנִי דְּקִיל כִּצְדָקָה בְּעָלְמָא דְּלָאו צַד קְדֻשָּׁה אִית בֵּהּ: וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית מִשְׁתַּעֵי קְרָא: הָכִי גָּרְסִינַן וְקָאָמַר רַחֲמָנָא לָא תֵיכוֹל וְאִי מֵהָתָם הֵ"א לְלָאו אֲבָל מִיתָה לָא קמ"ל: מַאי אֵינָהּ אוֹכֶלֶת דְּקָתָנֵי כֻּלָּהּ מַתְנֵי' לְגַבֵּי מַעֲשֵׂר: אֵינָהּ נוֹתֶנֶת רְשׁוּת לִשְׁלוּחָהּ לִתְרֹם מַעֲשֵׂר שֶׁל אָרוּס וּלְהָרִים מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וַהֲוָה לֵיהּ כְּתוֹרֵם שֶׁלֹּא מִדַּעַת: וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם הִשְׁוָה הַכָּתוּב אִשְׁתּוֹ לוֹ לִמֵּד עַל בַּת יִשְׂרָאֵל נְשׂוּאָה לְלֵוִי כו': ה"ג מָר בְּרֵהּ דְּרָבִינָא אָמַר לוֹמַר שֶׁאֵין חוֹלְקִין לָהּ מַעֲשֵׂר בְּבֵית הַגְּרָנוֹת הָנִיחָא לְמֶ"ד מִשּׁוּם יִחוּד אֶלָּא לְמ"ד מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה בַּת לֵוִי מִי לָא אָכְלָה בְּמַעֲשֵׂר וְלִיטַעְמָךְ גְּרוּשָׁה בַּת כֹּהֵן מִי לָא אָכְלָה בִּתְרוּמָה אֶלָּא גְּזֵרָה מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה בַּת יִשְׂרָאֵל וה"פ רֵישָׁא כִּדְאוֹקֵמְנָא בַּאֲכִילָה מַמָּשׁ ור"מ וְסֵיפָא בַּת לֵוִי לְכֹהֵן וּבַת כֹּהֵן לְלֵוִי דְּקָתָנֵי לְגַבֵּי מַעֲשֵׂר לוֹמַר שֶׁאֵין חוֹלְקִין לָהּ מַעֲשֵׂר בְּבֵית הַגְּרָנוֹת בְּלֹא בַּעֲלָהּ וה"ה לִנְשׂוּאָה וּלְקַמָּן פָּרִיךְ אַפִּי' נְשׂוּאָה נָמֵי: הָנִיחָא לְמ"ד בְּפֶרֶק נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף ק.) מִשּׁוּם יִחוּד אֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לָאִשָּׁה בַּגֹּרֶן אֶלָּא לְמ"ד טַעְמָא מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה שֶׁמָּא יְגָרְשֶׁנָּה בַּעְלָהּ וּתְהֵא זָרָה וְאֵין הַכֹּל יוֹדְעִים וְיַחְזְרוּ וְיִתְּנוּ תְּרוּמָה לְזָרָה: גְּרוּשָׁה בַּת לֵוִי מִי לָא אָכְלָה בְּמַעֲשֵׂר וְאַמַּאי בַּת לֵוִי שֶׁנִּתְאָרְסָה לְכֹהֵן דְּקָתָנֵי אֵין חוֹלְקִין לָהּ מַעֲשֵׂר בַּגֹּרֶן בִּשְׁבִיל בַּעֲלָהּ אַמַּאי גְּזוּר בָּהּ רַבָּנָן הָא אִי נָמֵי מְגָרֵשׁ לָהּ שַׁפִּיר קָאָכְלָה מַעֲשֵׂר: וְלִיטַעְמָךְ גְּרוּשָׁה בַּת כֹּהֵן מִי לָא אָכְלָה בִּתְרוּמָה כְּלוֹמַר וְלִיטַעֲמֵיךְ דְּמוֹתְבַתְּ אַמַּתְנִיתִין לְגַבֵּי מַעֲשֵׂר ה"נ בְּפֶרֶק נוֹשְׂאִין (שָׁם) דְּאִתְּמַר עִקַּר מִלְּתָא דְּקָתָנֵי אִשָּׁה אֵין חוֹלְקִין לָהּ תְּרוּמָה עַל הַגֹּרֶן וּפָרְשִׁינַן טַעְמָא מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה וְלָא פְּלִיג בֵּין בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן וּבַת כֹּהֵן לְכֹהֵן גְּרוּשָׁה בַּת כֹּהֵן מִי לָא אָכְלָה בִּתְרוּמָה אֶלָּא גְּזֵרָה מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה בַּת יִשְׂרָאֵל. וּמַאן דְּגָרֵיס אִיפְּכָא לָא מִתּוֹקְמָא כְּלָל דְּהֵיכִי מָצֵי פָּרֵיךְ מִתְּרוּמָה דְּמַתְנִי' דְּקָתָנֵי בַּת כֹּהֵן לְלֵוִי לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה הָא וַדַּאי שַׁפִּיר קָתָנֵי דְּאִפַּסְלָה בְּאֵרוּסֶיהָ וְטַעְמָא לָאו מִשּׁוּם שֶׁמָּא תִּתְגָּרֵשׁ הוּא: אַיְּדֵי דִּתְנָא רֵישָׁא מְאֹרֶסֶת לְגַבֵּי אֲכִילָה מַמָּשׁ דְּהָתָם דַּוְקָא מְאֹרֶסֶת דְּגַבֵּי בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל וּלְלֵוִי לְעִנְיַן תְּרוּמָה וּבַת לֵוִי לְיִשְׂרָאֵל לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר אַשְׁמוֹעִינַן דִּפְסִיל לָהּ אֵרוּסִין וְגַבֵּי בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן וּלְלֵוִי וּבַת לֵוִי לְכֹהֵן אַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא מוֹכְלִי לָהּ תְּנָא נָמֵי סֵיפָא בַּת כֹּהֵן לְלֵוִי וּבַת לֵוִי לְכֹהֵן לְעִנְיַן חֲלֻקָּה דְּמַעֲשֵׂר מְאֹרֶסֶת:

תְּרוּמָה לְכֹהֵן וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לְלֵוִי פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּדָיֵיק מִדְּקָתָנֵי מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַלֵּוִי דּוּמְיָא דִּתְרוּמָה לְכֹהֵן דַּאֲכִילָתָהּ כִּנְתִינָתָהּ דְּאִי לָאו הָכִי תְּרוּמָה לְמַאי קָתָנֵי לָהּ וְקָשֶׁה דא"כ לֵימָא נָמֵי ר"ע הִיא דְּקָתָנֵי נָמֵי לְקַמָּן כִּי הַאי לִשָּׁנָא וְאִי מִשּׁוּם דִּסְתָם מִשְׁנָה רַבִּי מֵאִיר הָא אָמְרִינַן (סַנְהֶדְרִין דַּף פו.) וְכוּלְּהוּ אַלִּיבָּא דר"ע וּמִדְּמַהְדַּר נָמֵי ר"א לְשׁוֹן הֶתֵּר אֵין לְדַקְדֵּק דְּדִלְמָא הָא דְּאַיְרֵי ר"מ בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר הַיְנוּ בִּתְרוּמָה דַּאֲסוּרָה לַלֵּוִי וְשַׁרְיָא לְכֹהֵן וּפֵרֵשׁ ריב"ן דְּגָרְסִינַן בְּהֶדְיָא בְּדִבְרֵי ר"מ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אָסוּר לְזָרִים: **רַבִּי** אֶלְעָזָר מַתִּירוֹ לַכֹּהֵן ל"ג בֶּן עֲזַרְיָה דְּר"א בֶּן עֲזַרְיָה קָדִים טוּבָא לר"מ וּלְקַמָּן בַּבָּרַיְתָא דר"ע גָּרַס ר' אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה דְּהוּא בַּר פְּלֻגְתֵּיהּ: **מַה** תְּרוּמָה טוֹבֶלֶת פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס בְּשֶׁלֹּא הֻפְרְשָׁה חַיָּבִין מִיתָה עַל אֲכִילָתוֹ שֶׁל טֶבֶל דְּהָא תְּרוּמָה מִיתָה כְּתִיבָא בֵּהּ וְקָשֶׁה לר"י מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן נָמֵי כְּתִיבָא בֵּהּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְעוֹד אִי מִטַּעַם זֶה לָא לִתְּסַר טֶבֶל לְכֹהֵן כֵּיוָן דִּתְרוּמָה שָׁרְיָא לֵיהּ וּפִי' ריב"ן מָשׁוּ' דְּדָרְשִׁי' בְּפֶ' הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין פג. וְשָׁם) וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ בַּעֲתִידִים לִתְרֹם הַכָּתוּב מְדַבֵּר וְיָלֵיף חִלּוּל מִתְּרוּמָה: **אַף** מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן טוֹבֵל אֲבָל אִסּוּר זָרוּת לָא יָלְפִינַן לְרַבָּנָן אע"ג דְּאֵין הֶקֵּשׁ לְמֶחֱצָה כֵּיוָן דְּלָא מָצֵי לְאַקּוֹשֵׁי לְגַמְרֵי לֶאֱסֹר אַף לַלְוִיִּם כְּמוֹ תְּרוּמָה וְעוֹד דְּמִסְתַּבֵּר לְאוֹקוֹמֵי הֶקֵּישָׁא אַמַּאי דְּאָסַר קְרָא בְּדֶכְתָא אַחֲרִינָא כְּמוֹ טֶבֶל דְּיָלְפִינַן בְּסָמוּךְ מִלֹּא תוּכַל לֶאֱכֹל וְאִית בֵּהּ לָאו וַאֲתָא הֶקֵּישָׁא לַאֲתוּיֵי נָמֵי מִיתָה אֲבָל לְאוֹקוֹמֵי בָּהּ אִסּוּרָא דְּלָא אַשְׁכְּחַן לָא מַקְשִׁינַן: **אִי** מֵהָתָם הֵ"א לְלָאו וּמֵהֶקֵּישָׁא לָא הֲוָה שָׁמְעִי' לְלָאו וּמִיתָה אִי לָאו דְּאַשְׁמְעִינַן לָאו מֵהָכָא כִּדְפֵי' וְעוֹד דְּאִצְטְרִיךְ לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל לְמַעְשַׂר עָנִי דְּטָבֵיל וא"ת מנ"ל דְּטָבַל מַעְשַׂר עָנִי בְּמִיתָה הָא לֹא אִתַּקַּשׁ לִתְרוּמָה וְי"ל דְּשֶׁמָּא אֵין בּוֹ מִיתָה אִי נָמֵי כֵּיוָן שֶׁאֵין חָלוּק מִשְּׁאָר טֶבֶל לְעִנְיַן אַזְהָרָה ה"ה לְעִנְיַן מִיתָה: **מַאי** אֵינָהּ אוֹכֶלֶת דְּקָתָנֵי אֵינָהּ נוֹתֶנֶת רְשׁוּת לִתְרֹם פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּקָאֵי אַכֻּלָּהּ מַתְנִיתִין לְגַבֵּי מַעֲשֵׂר דְּאֵינָהּ נוֹתֶנֶת רְשׁוּת וְקָשֶׁה לְרַבֵּינוּ יִצְחָק דַּהֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר אֶלָּא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת כֵּן דַּהֲדַר בֵּהּ מִשִּׁנּוּיָא קַמָּא וְעוֹד דְּכֵיוָן דִּכְלָל לֹא תוּכַל הַיְנוּ דְּאֵינָהּ נוֹתֶנֶת רְשׁוּת הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי בְּהֶדְיָא הָכִי וְעוֹד דְּלִתְנֵי אֲפִילּוּ בַּת לֵוִי לְלֵוִי וְעוֹד דִּמְעֻבֶּרֶת מַה שַּׁיָּיךְ לְמִתְנֵי לְעִנְיַן נְתִינַת רְשׁוּת ואר"י דִּלְרַב שֵׁשֶׁת נָמֵי מְפָרֵשׁ רֵישָׁא דְּמַתְנִי' כִּדְאָמְרַן וְעִקַּר מַתְנִי' אָתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן אִסּוּר אֲכִילָה וְכֵן בְּסֵיפָא בַּת לֵוִי לְכֹהֵן בַּת כֹּהֵן לְלֵוִי אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּלָא תֹאכַל בִּתְרוּמָה דִּסְלְקָא דַּעְתָּךְ שֶׁלֹּא יִפְסֹל בַּת כֹּהֵן מִן הַתְּרוּמָה כֵּיוָן דְּאוֹכֶלֶת מַעֲשֵׂר הָאָסוּר לְזָרִים וּמַעֲשֵׂר נְקַט לְעִנְיַן נְתִינַת רְשׁוּת וְאַגַּב תְּרוּמָה נְקַט לְשׁוֹן לֹא תֹאכַל וְהוּא הַדִּין אֲפִלּוּ בַּת לֵוִי לְלֵוִי וּבַת כֹּהֵן לְכֹהֵן אֵין נוֹתֶנֶת רְשׁוּת אֶלָּא אַיְּיְדֵי דִּנְקַט בַּת לֵוִי לְכֹהֵן וּבַת כֹּהֵן לְלֵוִי לְעִנְיַן אֲכִילָה אַיְּרֵי בְּהוּ נָמֵי לְעִנְיַן נְתִינַת רְשׁוּת:

מסורת הש"ס

א חולין קלו.

ב פסחים לה:; מכות טז:

ג ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה יב יד; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשה יג יד; מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי; ספרא אמור פרק יח ה; ספרא שמיני פרק ג

ד סנהדרין נא:

ה חולין קלא:; בבא בתרא פא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבי אלעזר וכו' קדים טובא לרבי מאיר וכו'. עיין בבכור שור ריש ברכות:

תורה אור השלם

[במדבר יח, כד]
[ויקרא כב, ט]
[ויקרא כב, יד]
[דברים כו, יב]
[דברים יב, יז]
[במדבר יח]
[במדבר יח, לא]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פו' מהל' תרומות הל' א:

ב מיי' פב' מהל' תרומות הל' יד, סמג לאוין רנד:

ג מיי' פא' מהל' מעשרות הל' א, סמג עשין קלח:

ד מיי' פי' מהל' מאכלות אסורות הל' כ:

ה מיי' פי' מהל' מאכלות אסורות הל' כ:

(א)לְכֹהֵן. לְכֹהֵן וְלֹא לְלֵוִי? אֵימָא אַף לְכֹהֵן. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא — דִּכְתִיב: ״וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם״, בִּלְוִיִּם קָא מִשְׁתַּעֵי קְרָא. וְאִידַּךְ כִּדְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ כֹּהֲנִים לְוִיִּם, וְזֶה אֶחָד מֵהֶם: ״וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק״. וְרַבִּי עֲקִיבָא, הָכָא לָא מָצֵית אָמְרַתְּ, דִּכְתִיב: ״וַאֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם״, מִי שֶׁיָּכוֹל לְאוֹכְלוֹ בְּכָל מָקוֹם. יָצָא כֹּהֵן, שֶׁאֵין יָכוֹל לְאוֹכְלוֹ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת. וְאִידַּךְ? כֹּל הֵיכָא דְּבָעֵי — דְּלָא בָּעֵי חוֹמָה, וְאִי אָכֵיל לֵיהּ בְּטוּמְאַת הַגּוּף — לָא לָקֵי. הָהִיא גִּינְּתָא דַּהֲוָה שָׁקֵיל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן מִינַּהּ. אֲזַל רַבִּי עֲקִיבָא אַהְדְּרֵיהּ לְפִתְחָא לְבֵי קִבְרֵי. אֲמַר: עֲקִיבָא בְּתַרְמִילוֹ, וַאֲנָא חָיֵי? [א]אִיתְּמַר, מִפְּנֵי מָה קָנְסוּ לְוִיִּם בְּמַעֲשֵׂר? פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יוֹנָתָן וְסַבָּיָא. חַד אָמַר: שֶׁלֹּא עָלוּ בִּימֵי עֶזְרָא. וְחַד אָמַר: כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ כֹּהֲנִים עָלָיו בִּימֵי טוּמְאָתָן. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר שֶׁלֹּא עָלוּ — מִשּׁוּם הָכִי קַנְסִינְהוּ. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ עָלָיו כֹּהֲנִים בִּימֵי טוּמְאָתָן — מִשּׁוּם כֹּהֲנִים קַנְסִינְהוּ לַלְוִיִּם?! אֶלָּא כּוּלֵּי עָלְמָא קְנָסָא שֶׁלֹּא עָלוּ בִּימֵי עֶזְרָא. וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר: קְנָסָא לַעֲנִיִּים, וּמָר סָבַר: כֹּהֲנִים בִּימֵי טוּמְאָתָן — עֲנִיִּים נִינְהוּ. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר קְנָסָא לַעֲנִיִּים — מִשּׁוּם הָכִי אַהְדְּרֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא לְפִתְחָא לְבֵי קִבְרֵי. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר לְכֹהֲנִים, אַמַּאי אַהְדְּרֵיהּ לְפִתְחָא לְבֵי קִבְרֵי? הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: אִי דְּקָא אָתֵית בְּתוֹרַת קְנָסָא — אִית לָךְ, וְאִי קָא אָתֵית בְּתוֹרַת חֲלוּקָּה — לֵית לָךְ. וּמְנָא לַן דְּלָא סְלִיקוּ בִּימֵי עֶזְרָא? דִּכְתִיב: ״וָאֶקְבְּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא עַל אַהֲוָא וַנַּחֲנֶה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאָבִינָה בָעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם״. אָמַר רַב חִסְדָּא: בַּתְּחִלָּה לֹא הָיוּ מַעֲמִידִים שׁוֹטְרִים אֶלָּא מִן הַלְוִיִּם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְשׁוֹטְרִים הַלְוִיִּם לִפְנֵיכֶם״, עַכְשָׁיו אֵין מַעֲמִידִין שׁוֹטְרִים אֶלָּא מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְשׁוֹטְרִים הָרַבִּים בְּרָאשֵׁיכֶם״. [ב]

[ד]מַתְנִי׳ בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּיסֵּת לְכֹהֵן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. נִיסֵּת לְלֵוִי — תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן — תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. נִיסֵּת לְיִשְׂרָאֵל — לֹא תֹאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן — לֹא תֹאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר. מֵת בְּנָהּ מִיִּשְׂרָאֵל — תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. מֵת בְּנָהּ מִלֵּוִי — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת בְּנָהּ מִכֹּהֵן — לֹא תֹאכַל לֹא בִּתְרוּמָה וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר.

בַּת

לְכֹהֵן וְלֹא לְלֵוִי בִּתְמִיהַּ הָא וַדַּאי קְרָא לְוִיִּם קָאָמַר: בְּנֵי צָדוֹק וְצָדוֹק כֹּהֵן הֲוָה וְקָרָא לְבָנָיו הַלְוִיִּם: ר״א בֶּן עֲזַרְיָה כֹּהֵן הֲוָה כִּדְאָמַר בִּבְרָכוֹת (דַּף כז:) דְּהוּא עֲשִׂירִי לְעֶזְרָא: עֲקִיבָא בְּתַרְמִילוֹ מִשּׁוּם דר״ע רַעְיָא דְּכַלְבָּא שָׁבוּעַ הֲוָה: תַּרְמִילוֹ חֵמֶת שֶׁל עוֹר בשטייל״א בְּלַעַ״ז וְרוֹעֶה נוֹתֵן בָּהּ פִּתּוֹ וְתוֹלֶה בְּצַוָּארוֹ: מִפְּנֵי מָה קָנְסוּ לְוִיִּם בְּמַעֲשֵׂר לָאו לְעֵיל קָאֵי דְּטַעֲמָא דְּהָכָא לָאו מִשּׁוּם קְנָסָא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּכֹהֲנִים נָמֵי לְוִיִּם אִקְרוּ כְּדַאֲמָרָן אֶלָּא דְּאָמַר בְּכַמָּה דֻּכְתִּין בְּהַשַּׁ״ס בָּתַר דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא (חֻלִּין דַּף קלא:) וּבְמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף מז:) תְּנַן יוֹחָנָן כ״ג הֶעֱבִיר הוֹדָיַת הַמַּעֲשֵׂר וְאָמַר מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַפְרִישִׁין אוֹתוֹ כְּתִקְנָן דְּרַחֲמָנָא אָמַר יְהָבָה לַלְוִיִּם וַאֲנַן יָהֲבִינַן לַכֹּהֲנִים וְהָכָא נָקַט לָהּ מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִפְרַךְ עֲלָהּ מֵהָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּאַהְדְּרֵהּ לְפִתְחָא לְבֵי קִבְרֵי: אֶלָּא ר׳ עֲקִיבָא מ״ט אַהְדְּרֵהּ כו׳ לְמ״ד קְנָסָא לַכֹּהֲנִים קָפְרִיךְ אִם אִיתָא דְּתַקַּנְתָּא לַכֹּהֲנִים הֲוַאי מִי הֲוָה מַהְדַּר ר״ע לְפִתְחָא לְבֵי קִבְרֵי נְהִי נָמֵי דִּקְרָא בִּלְוִיִּם כְּתִיב מִיהוּ ר״ע לְבָתַר דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא הֲוָה: וְשׁוֹטְרִים הָרַבִּים בְּרָאשֵׁיכֶם דְּהַיְנוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם רַבִּים מִלְוִיִּם: מַתְנִי׳ נִיסַת לְלֵוִי אַחַר שֶׁיָּלְדָה מִכֹּהֵן: תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר וְלֹא בִּתְרוּמָה דַּהֲדַר הָוְיָא זָרָה: מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר בִּשְׁבִיל בְּנָהּ וְהַאי בֵּן פָּסֵיל לָהּ מִתְּרוּמָה שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָהּ זֶרַע מִן הַזָּר וּכְתִיב (וַיִּקְרָא כ״ב:י״ג) וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה וַהֲרֵי יֵשׁ לָהּ זֶרַע ואע״ג דִּקְרָא בְּבַת כֹּהֵן כְּתִיב מְרַבֵּינַן מִנַּהּ בַּגְּמָרָא נָמֵי בַּת יִשְׂרָאֵל הָאוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ כֹּהֵן וְנִיסַּת לְזָר וּמֵת שֶׁחוֹזֶרֶת וְאוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ הִלְכָּךְ כִּי הֵיכִי דְּבַת כֹּהֵן כִּי אִית לֵהּ זֶרַע מִיִּשְׂרָאֵל לָא הָדְרָה בַּת יִשְׂרָאֵל הָאוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ כֹּהֵן נַמֵּי כִּי אִית לֵהּ זֶרַע בֵּין מִלֵּוִי אוֹ מִיִּשְׂרָאֵל לֹא הָדְרָה אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ כֹּהֵן:

מַאי טַעְמָא דר״ע לִכְאוֹרָה נִרְאֶה דר״מ ור״א פְּלִיגֵי בִּפְלוּגְתָּא דר״ע וְר׳ אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה דר״מ דִּלְעֵיל כר״ע וְתֵמַהּ דִּבְפֶּ׳ הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה (ב״ב פא: וְשָׁם) אָמַר דְּיָהֵיב לֵיהּ לְכֹהֵן וְכַר׳ אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְהָתָם מְתָרֵץ לָהּ בֵּין לְר״מ בֵּין לְרַבָּנָן וצ״ל דְּאַלִּבָּא דְּרַבָּנָן מוּקֵי לָהּ הָתָם כר״א בֶּן עֲזַרְיָה אֲבָל לְר״מ אִית לֵיהּ לְאוֹקוּמֵי בָּתַר דְּקַנְסִינְהוּ עֶזְרָא דלכ״ע לְכֹהֵן וַאֲפִלּוּ לְמ״ד קְנָסָא לַעֲנִיִּים יָכוֹל לִתֵּן לְכֹהֵן עָנִי: מִי שֶׁיָּכוֹל לְאָכְלוֹ בְּכָל מָקוֹם וא״ת לר״מ דְּאוֹסֵר לְזָרִים מ״ט דְּמַעֲשֵׂר לְלֵוִי וְלֹא לְכֹהֵן דְּלָא מָצֵי דָּרֵישׁ כר״ע מִי שֶׁיָּכוֹל לְאָכְלוֹ בְּכָל מָקוֹם דְּמֵהַהוּא טַעְמָא דְּאָסוּר לְזָרִים אָסוּר לְאָכְלוֹ נָמֵי בְּטֻמְאַת הַגּוּף וא״א לְאָכְלוֹ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וְי״ל דְּאע״ג דְּאָסוּר לְזָרִים גְּזֵרַת הַכָּתוּב הוּא וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם: מִפְּנֵי מָה קָנְסוּ לְוִיִּם בְּמַעֲשֵׂר פִּ׳ ר״י דְּלָא מָצִינוּ בְּהֶדְיָא אֶלָּא מָצִינוּ בְּעֶזְרָא וְהָיָה הַכֹּהֵן בֶּן אַהֲרֹן עִם הַלְוִיִּם בִּמְעַשֵּׂר הַלְוִיִּם וְאִיכָּא לְמֵימַר דְּהָכִי קָאָמַר כְּשֶׁיָּבֹאוּ הַלְוִיִּם לַחֲלֹק בְּבֵית הַגְּרָנוֹת יָבוֹאוּ עִמָּהֶם הַכֹּהֲנִים וְקָשֶׁה דְּלֵר׳ אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה דְּלָא שָׁקְלֵי לְוִיִּם כְּלָל בָּתַר קְנָסָא אֶלָּא כֹּהֲנִים הָא לָא מִשְׁתַּמַּע מֵהַהוּא קְרָא דְּהָא לֵיכָּא לְמֵימַר שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים עִם הַלְוִיִּם לְקַבֵּל מֵהֶם מַעֲשֵׂר מִשֶּׁלָּהֶם דְּהָא בְּשֶׁלָּהֶם לֹא קְנָסוּם כִּדְמוֹכַח בְּפֶּ׳ הַזְּרוֹעַ (חֻלִּין דַּף קָלָא:) וי״ל דלר״א בֶּן עֲזַרְיָה לֹא נִמְנְעוּ הַלְוִיִּם מִכֹּל וָכֹל מִלֵּילֵךְ לְבֵית הַגְּרָנוֹת לַחֲלֹק בְּמַעֲשֵׂר כִּדְמוֹכַח פ״ב דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כו. וְשָׁם) וכ״ש בִּימֵי עֶזְרָא שֶׁעֲדַיִן לֹא פָּשַׁט הַקְּנָס וּלְכָךְ נֶאֱמַר שֶׁיֵּלֵךְ הַכֹּהֵן עִם הַלְוִיִּם וְלְמ״ד קְנָסָא לַעֲנִיִּים נָקַט כֹּהֵן עִם הַלְוִיִּם מִשּׁוּם דִּשְׁכִיחֵי עֲנִיֵּי כֹּהֲנִים טְפֵי לְפִי שֶׁאֵין עֲסוּקִין בִּמְלָאכָה אֶלָּא בַּעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְגַם אֵין לָהֶם קַרְקָעוֹת וה״ה עֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל לְמ״ד מַעֲשֵׂר מֻתָּר לְזָרִים וְהַר׳ יוֹסֵף אוֹמֵר דְּנָפְקָא לָן מִדִּכְתִיב בְּמַלְאָכֵי הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר דְּבֵית הָאוֹצָר הוּא לִשְׁכָּה שֶׁתִּקֵּן עֶזְרָא לָתֵת שָׁם תְּרוּמַת כֹּהֲנִים כִּדְכְתִיב בְּעֶזְרָא (נְחֶמְיָה י לט) וְכֵיוָן שֶׁמִּצְוָה לָתֵת שָׁם מַעֲשֵׂר אִם כֵּן שֶׁל כֹּהֲנִים הוּא וקי״ל (מְגִלָּה טו.) מַלְאָכִי זֶה עֶזְרָא וְלְמ״ד קְנָסָא לַעֲנִיִּים מִצְוָה לָתֵת לַכֹּהֲנִים מִשּׁוּם דַּעֲנִיִּים שְׁכִיחִי בְּהוּ כִּדְפָרֵשִׁית: מָר סָבַר קְנָסָא לַעֲנִיִּים דַּוְקָא וְלֹא לַכֹּהֲנִים עֲשִׁירִים וְאַלִּבָּא דר״ע פְּלִיגֵי דלר״א בֶּן עֲזַרְיָה דְּשָׁקְלֵי כֹּהֲנִים מִן הַתּוֹרָה אֲפִי׳ עֲשִׁירִים בָּתַר דְּקַנְסִינְהוּ נָמֵי דְּהָוֵי לְכֹהֵן וְלֹא לְלֵוִי כִּדְמוֹכַח בְּהַזְּרוֹעַ (חֻלִּין קלא:) וּבְפֶרֶק ב׳ דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כו. וְשָׁם) שָׁקְלֵי נָמֵי כֹּהֲנִים עֲשִׁירִים דִּלְדִידְהוּ לֹא קְנִיס עֶזְרָא שֶׁהֲרֵי עָלוּ וּקְנָסָא לַעֲנִיִּים דְּקָאָמַר הָכָא אֵין לְפָרֵשׁ דַּוְקָא לַעֲנִיֵּי לְוִיִּם וְלֹא עֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל וְכֹהֲנִים דא״כ נִשְׂתַּכְּרוּ עֲנִיֵּי לְוִיִּם בַּמֶּה שֶׁלֹּא עָלוּ וְעוֹד דְּמַשְׁמַע הָכָא דְּאִי הָווּ כֹּהֲנִים בִּימֵי טֻמְאָתָן עֲנִיִּים הָווּ שָׁקְלֵי לכ״ע אע״ג דְּמִדְּאוֹרַיְתָא לר״ע לְלֵוִי וְלֹא לְכֹהֵן אֶלָּא וַדַּאי עֲנִיִּים דְּקָאָמַר אֲפִלּוּ עֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל וְכֹהֲנִים וּמִיהוּ לְמ״ד מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אָסוּר לְזָרִים אֵין נִרְאֶה שֶׁיִּנָּתֵן לַעֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְמָכְרוֹ דְּמִלְּתָא דְּאָתֵי לִידֵי תַּקָּלָה לָא הָווּ מְתַקְּנֵי רַבָּנָן דְּאִיכָּא לְמֵיחַשׁ דִּלְמָא אָתֵי לְמֵיכְלֵהּ וכה״ג אָמְרִינַן בְּפ״ב דִּכְתֻבּוֹת (שָׁם) וְנִרְאֶה דלר״ע לֹא הִפְקִיעַ עֶזְרָא כֹּחַ הַלְוִיִּם מִכֹּל וָכֹל לְהַשְׁווֹתָן לְכֹהֵן וּלְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִטְּלוּ מַעֲשֵׂר אֶלָּא עֲנִיִּים וְלֹא עֲשִׁירִים אֶלָּא לְוִיִּם בֵּין עֲנִיִּים בֵּין עֲשִׁירִים הָיוּ נוֹטְלִים לְעוֹלָם כִּדְמַשְׁמַע בְּכַמָּה דֻּכְתִּין שֶׁהָיוּ נוֹטְלִין בְּתוֹרַת לְוִיּוֹת דִּתְנַן בְּגִטִּין (דַּף ל.) הַמַּלְוֶה מָעוֹת אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַלֵּוִי לִהְיוֹת מַפְרִישׁ עֲלֵיהֶן וְאִיתָא בַּגְּמָרָא (שָׁם:) יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְבֶן לֵוִי כֹּר מַעֲשֵׂר לְאָבִיךְ בְּיָדִי וּבְהַזְּרוֹעַ (חֻלִּין קלא:) ובפ״ב דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כו.) פָּרִיךְ הַשַּׁ״ס מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן דְּלֵוִי הוּא וְטַעְמָא כֵּיוָן דְּמֵעִקָּרָא הָיָה הַמַּעֲשֵׂר שֶׁל לְוִיִּם לְבַדָּם לר״ע דַּיָּן שֶׁיִּקְנְסוּם לִתֵּן גַּם לַאֲחֵרִים עִמָּהֶם לְמַר לַעֲנִיִּים וּלְמַר לַכֹּהֲנִים וּסְתָמָא בְּכָל דֻּכְתָּא כר״ע ולר״א בֶּן עֲזַרְיָה דְּאָמַר מִדְּאוֹרַיְתָא אַף לְכֹהֵן בָּתַר קְנָסָא לְכֹהֵן דַּוְקָא כִּדְאָמַר בְּפֶּ׳ שֵׁנִי דִּכְתֻבּוֹת (שָׁם) וּלְדִידֵהּ דַּוְקָא מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן חֲזָקָה לִכְהֻנָּה וְלֹא לר״ע תֵּדַע דִּלְמ״ד לַעֲנִיִּים הֵיאַךְ יִהְיֶה חֲזָקָה לִכְהֻנָּה ולר״א בֶּן עֲזַרְיָה מַה שֶּׁבִּטֵּל יוֹחָנָן אֶת הַוִּדּוּי (סוֹטָה דַּף מז:) אַף עַל פִּי שֶׁדִּינוֹ הָיָה לַכֹּהֲנִים כְּמוֹ לַלְוִיִּם מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּנִצְטַוּוּ לְתִתּוֹ אַף לַלְוִיִּם כִּי שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם (בַּמִּדְבָּר י״ח:ל״א) כְּשֶׁמַּפְקִיעִין אוֹתוֹ מַלְוִיִּם לָתֵת כֻּלּוֹ לַכֹּהֲנִים אֵין זֶה כְּמִצְוָתוֹ: וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם וְהָא דִּתְנַן בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סט.) עֲשָׂרָה יוּחֲסִין עָלוּ מִבָּבֶל וְקָחָשִׁיב לְוִיִּם וּקְרָא נָמֵי כְּתִיב (עֶזְרָא א׳:ה׳) וַיָּקוּמוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לִיהוּדָה וּבִנְיָמִן וְהַלְוִיִּם וְגוֹ׳ אַלְמָא עָלוּ פרש״י בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (שָׁם) דְּאוֹתָן לְוִיִּם שֶׁעָלוּ עִמּוֹ הָיוּ קְצוּצֵי בְּהוֹנוֹת כְּשֶׁאָמַר לָהֶם נְבוּכַדְנֶצַּר שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן עָמְדוּ וְקָצְצוּ בְּהוֹנוֹתֵיהֶן וְאָמְרוּ אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר צִיּוֹן וּלְפִי שֶׁלֹּא מָצָא שָׁם רְאוּיִים לְשִׁיר עָמַד וּקְנָסָם וַאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר עִקַּר שִׁיר בַּפֶּה מִכָּל מָקוֹם הִקְפִּיד מִשּׁוּם דְּאִיכָּא נָמֵי מִצְוָה בְּכֵלִים:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי׳ פא׳ מהל׳ מעשרות הל׳ ד:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ג, טור יו״ד סי׳ שלא:
ג מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יב:
ד מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יז:

מסורת הש״ס

א בכורות ד.; תמיד כז.; חולין כד:

תורה אור השלם

וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר [במדבר יח, כו]

וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִקְדָּשִׁי בִּתְעוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעָלַי הֵמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשָׁרְתֵנִי וְעָמְדוּ לְפָנַי לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה [יחזקאל מד, טו]

וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכָר הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל מוֹעֵד [במדבר יח, לא]

וָאֶקְבְּצֵם אֶל־הַנָּהָר הַבָּא אֶל־אַהֲוָא וַנַּחֲנֶה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וָאָבִינָה בָעָם וּבַכֹּהֲנִים וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא־מָצָאתִי שָׁם [עזרא ח, טו]

וְהִנֵּה אֲמַרְיָהוּ כֹּהֵן הָרֹאשׁ עֲלֵיכֶם לְכֹל דְּבַר־יְהוָה וּזְבַדְיָהוּ בֶן־יִשְׁמָעֵאל הַנָּגִיד לְבֵית־יְהוּדָה לְכֹל דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְשֹׁטְרִים הַלְוִיִּם לִפְנֵיכֶם חִזְקוּ וַעֲשׂוּ וִיהִי יְהוָה עִם־הַטּוֹב [דברי הימים ב יט, יא]

וְאֶת־חֲשַׁבְיָה וְאִתּוֹ יְשַׁעְיָה מִבְּנֵי מְרָרִי אֶחָיו וּבְנֵיהֶם עֶשְׂרִים [עזרא ח, יט]

[א ד]בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּיסֵּת לְיִשְׂרָאֵל — לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן — לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. נִיסֵּת לְלֵוִי — תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן — תֹּאכַל בְּמַעֲשֵׂר. נִיסֵּת לְכֹהֵן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת וְלָהּ הֵימֶנּוּ בֵּן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת בְּנָהּ מִכֹּהֵן — לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה. מֵת בְּנָהּ מִלֵּוִי — לֹא תֹאכַל בְּמַעֲשֵׂר. מֵת בְּנָהּ מִיִּשְׂרָאֵל — חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ, וְעַל זוֹ נֶאֱמַר: "וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל". (א)גְּמָ' מֵת בְּנָהּ מִלֵּוִי — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. דְּהָדְרָא אָכְלָה מִשּׁוּם בְּנָהּ, מְנָלַן? אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב: "בַּת" "וּבַת". כְּמַאן, כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּדָרֵישׁ וָוֵי? אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, כּוּלֵּהּ "וּבַת" קְרָא יַתִּירָא הוּא. ה(ב)תָּנוּ רַבָּנַן: כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת — חוֹזֶרֶת לִתְרוּמָה, וְאֵינָהּ חוֹזֶרֶת לְחָזֶה וָשׁוֹק. אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רָבִינָא בַּר שֵׁילָא: מַאי קְרָא — "הִיא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל", בַּמּוּרָם מִן הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל. רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: "מִלֶּחֶם", וְלֹא כָּל לֶחֶם, פְּרָט לְחָזֶה וָשׁוֹק. (ג)מַתְקֵיף לַהּ רָמֵי בַּר חָמָא: אֵימָא: פְּרָט לַהֲפָרַת נְדָרִים! אָמַר רָבָא: כְּבָר פְּסָקָהּ תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְנֵדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה יָקוּם עָלֶיהָ", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? וַהֲלֹא מוּצָאָה מִכְּלַל אָב, וּמוּצָאָה מִכְּלַל בַּעַל! ו(ד)אֶלָּא, הֲרֵי שֶׁמָּסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, אוֹ שֶׁמָּסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה בַּדֶּרֶךְ, הֵיאַךְ אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ בֵּית אָבִיהָ שֶׁל זוֹ, אוֹ בֵּית בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ, אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: כֵּיוָן שֶׁיָּצְאָה שָׁעָה אַחַת מֵרְשׁוּת הָאָב — שׁוּב אֵינוֹ יָכוֹל לְהָפֵר. רַב סָפְרָא אָמַר: "מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל", לֶחֶם וְלֹא בָּשָׂר. רַב פָּפָּא אָמַר: "מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל", לֶחֶם הַקָּנוּי לְאָבִיהָ, פְּרָט לְחָזֶה וָשׁוֹק — דְּמִשֻּׁלְחַן גָּבוֹהַּ קָא זָכוּ. וְרָבָא אָמַר: "וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ אִתָּךְ" — בִּזְמַן שֶׁאִתְּךָ. [ז]אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, תָּנָא: כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ — חוֹזֶרֶת לִתְרוּמָה, וְאֵינָהּ חוֹזֶרֶת לְחָזֶה וָשׁוֹק. בִּשְׁבִיל בְּנָהּ — חוֹזֶרֶת אַף לְחָזֶה וָשׁוֹק. אֲזַל רַב מָרְדֳּכַי, אַמְרַהּ לִשְׁמַעְתָּא קַמֵּיהּ דְּרַב אָשֵׁי. אֲמַר: מֵהֵיכָא קָא מִתְרַבְּיָא — מִ"וּבַת", מִי עֲדִיפָא לַהּ מִינַּהּ? הָתָם כְּתִיבִי מִיעוּטֵי, הָכָא לָא כְּתִיבִי מִיעוּטֵי. חט(ה)בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּיסֵּת לְיִשְׂרָאֵל וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: "וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ" — פְּרָט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם. "כִּנְעוּרֶיהָ" — פְּרָט לִמְעוּבֶּרֶת. וַהֲלֹא דִּין הוּא: וּמָה בִּמְקוֹם שֶׁלֹּא עָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי לְפוֹטְרָהּ מִן הַיִּיבּוּם — עָשָׂה עוּבָּר כְּיָלוּד, מָקוֹם שֶׁעָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי לְפוֹסְלָהּ מִן הַתְּרוּמָה — אֵינוֹ דִּין שֶׁנַּעֲשֶׂה עוּבָּר כְּיָלוּד?! (ו)לָא, מָה לִי עָשָׂה עוּבָּר כְּיָלוּד לְעִנְיַן יִיבּוּם, שֶׁהֲרֵי עָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים — נַעֲשֶׂה עוּבָּר כְּיָלוּד לְעִנְיַן תְּרוּמָה, שֶׁלֹּא עָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים?! תַּלְמוּד לוֹמַר: "כִּנְעוּרֶיהָ" — פְּרָט לִמְעוּבֶּרֶת. וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב מְעוּבֶּרֶת, וְאִיצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב "וְזֶרַע אֵין לָהּ". דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "וְזֶרַע אֵין לָהּ", מֵעִיקָּרָא חַד גּוּפָא וְהַשְׁתָּא תְּרֵי גּוּפֵי, אֲבָל מְעוּבֶּרֶת, דְּמֵעִיקָּרָא חַד גּוּפָא וְהַשְׁתָּא חַד גּוּפָא — אֵימָא תֵּיכוֹל, צְרִיכָא. וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא מְעוּבֶּרֶת, דְּמֵעִיקָּרָא גּוּפָא

סְרִיקָא

בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה דִּפְסִיל לָהּ מִדְּקָאָמַר רַחֲמָנָא וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה מִכְּלָל דִּבְחַיֵּי בַעֲלָהּ לֹא אָכְלָה: מֵת בְּנָהּ מִכֹּהֵן לֹא תֹאכַל בִּתְרוּמָה דִּפְסִיל לָהּ לֵוִי: גְּמ' דְּהָדְרָא אָכְלָה מִשּׁוּם בְּנָהּ דְּקָתָנֵי מַתְנִיתִין גַּבֵּי בַּת יִשְׂרָאֵל מֵת בְּנָהּ מִלֵּוִי תֹּאכַל בִּתְרוּמָה בִּשְׁבִיל בְּנָהּ: מְנָלַן דְּזָרָה הָאוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ וְנִיסַּת לְזָר וּמֵת שֶׁחוֹזֶרֶת וְאוֹכֶלֶת: בַּת וּבַת וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה (וַיִּקְרָא כ"ב:י"ג): כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְּדָרֵישׁ וָוֵי בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין נא:) א"ל ר"ע יִשְׁמָעֵאל אָחִי בַּת וּבַת אֲנִי דּוֹרֵשׁ: כּוּלֵּיהּ קְרָא וּבַת יַתִּירָא הוּא דִּכְתִיב לְעֵיל מִנֵּהּ וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר וּסְמִיךְ לֵהּ וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּמָצֵי לְמִכְתַּב וְכִי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַאֲנָא יָדְעְנָא דִּבְבַת כֹּהֵן מִשְׁתַּעֵי דְּהָא מִנֵּהּ סָלֵיק: כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת כו' אַקְּרָא קָאֵי וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ חוֹזֶרֶת לִתְרוּמָה כו' אֲבָל אוֹכֶלֶת בִּשְׁבִיל בְּנָהּ דְּמַתְנִיתִין חוֹזֶרֶת אַף לְחָזֶה וָשׁוֹק כִּדְאָמַר לְקַמָּן: בַּמּוּרָם מִן הַקֳּדָשִׁים חָזֶה וָשׁוֹק מִדַּהֲוָה מָצֵי לְמִכְתַּב בַּקֳּדָשִׁים וְכָתַב בִּתְרוּמַת לַמּוּרָם הוּא דַּאֲתָא וְהַאי לֹא תֹאכַל לְעוֹלָם הוּא וְלָא תֵּימָא בְּיוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעֲלָהּ יִשְׂרָאֵל כִּדְמַשְׁמַע קְרָא וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר כּוּ' דְּהָא אוֹקֵמְנָא לְהַאי קְרָא בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (לְעֵיל יְבָמוֹת סח.) בְּנִבְעֲלָה לְפָסוּל לָהּ כְּגוֹן נָתִין וּמַמְזֵר וְחָלָל שֶׁפָּסוּל עוֹלָמִית וְכֹהֶנֶת דְּמִנַּסְבָא לְזָר דְּלָא אָכְלָה מְוּשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ יָלְפִינַן מִכְּלָל דְּמֵעִקָּרָא לָא אָכְלָה וּמִלְּתֵהּ דְּרַב חִסְדָּא מִבִּתְרוּמַת נָפְקָא דא"כ דְּכֻלֵּהּ קְרָא לְנִבְעֲלָה לְפְסֹל לָהּ אֲתָא לִכְתֹּב בַּקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכַל מַאי בִּתְרוּמַת שְׁמַע מִנַּהּ הָכִי קָאָמַר יֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת שֶׁאוֹכֶלֶת בְּקָדָשִׁים כְּגוֹן תְּרוּמָה וְאֵינָהּ אוֹכֶלֶת בַּמּוּרָם וְאֵי זוֹ זוֹ חוֹזֶרֶת דִּסְמִיךְ לָהּ וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וְהָכִי תְּרִיצְנָא לְהָא מִלְּתָא בְּפֶרֶק אַלְמָנָה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף סח:): מִלֶּחֶם וְלֹא כָּל לֶחֶם פְּרָט לְחָזֶה וָשׁוֹק וְהַאי לֶחֶם כָּל מַאֲכָל מַשְׁמַע דִּכְתִיב (דָּנִיֵּאל ה':א') בֵּלְשַׁצַּר מַלְכָּא עֲבַד לְחֶם רַב הִילְכָּךְ אִצְטְרִיךְ מִעוּטָא: וְאֵימָא פְּרָט לַהֲפָרַת נְדָרִים וְלָא תֵּימָא כִּי הֵיכִי דִּלְעִנְיַן תְּרוּמָה הָדְרָא לְמִלְּתָא קַמַּיְתָא תֶּהְדַּר נָמֵי לְעִנְיַן נְדָרִים: מוּצְאָהּ מִכְּלַל אָב כו' וּמִי יָפֵר לָהּ: בֵּית אָבִיהָ שֶׁל זוֹ הוֹאִיל וְלֹא יָצְתָה לְגַמְרֵי וְיָכוֹל הָאָב לְהָפֵר: אוֹ בֵּית בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ וַהֲרֵי הִיא נִשְׁאֲרָה אַלְמָנָה וְאֵין הָאָב מֵפֵר לְכָךְ יָצָא מִקְרָא הַזֶּה לוֹמַר לָךְ כֵּיוָן שֶׁיָּצְתָה כו': תְּרוּמָה הִיא קְנוּיָה לַכֹּהֲנִים שֶׁאֵינָהּ שְׁיָרֵי שֻׁלְחַן מֶלֶךְ אֲבָל שְׁיָרֵי קָדָשִׁים הֲרֵי הֵן כְּמַשְׂאֵת מֵאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים שֶׁהֵן שְׁיָרֵי שֻׁלְחָנוֹ: כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת בַּת כֹּהֵן. אֲבָל בַּת יִשְׂרָאֵל הַחוֹזֶרֶת לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה בִּשְׁבִיל בְּנָהּ כְּגוֹן יָלְדָה מִכֹּהֵן וְנִיסַּת לְיִשְׂרָאֵל וּמֵת חוֹזֶרֶת אַף לְחָזֶה וָשׁוֹק דְּגַבֵּי בַּת כֹּהֵן כְּתִיבִי מִעוּטֵי: פְּרָט לְשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ דְּהָא אֲגִידָא בֵּהּ: כִּנְעוּרֶיהָ בִּזְמַן שֶׁהִיא רֵיקָנִית כְּעֵין נְעוּרֶיהָ פְּרָט לִמְעֻבֶּרֶת: וַהֲלֹא דִּין הוּא וְלָמָּה לִי קְרָא וּמַה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא עָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן שֵׁנִי נִיסַּת לְאֶחָד וְיָלְדָה לוֹ וּמֵת וְנִיסַּת לְאַחֵר וּמֵת בְּלֹא בָנִים צְרִיכָה יִבּוּם וְלֹא פְּטָרָהּ וָלָד שֶׁיֵּשׁ לָהּ מִן הָרִאשׁוֹן: עָשָׂה עֻבָּר כְּוָלָד שֶׁאִם הָיְתָה מְעֻבֶּרֶת פְּטוּרָה דִּכְתִיב (דְּבָרִים כֹּה) בֵּן אֵין לוֹ עַיֵּן עָלָיו בְּכָל עִנְיָנִים: מָקוֹם שֶׁעָשָׂה וָלָד כו' בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּסֵּת לְיִשְׂרָאֵל וְיָלְדָה לוֹ וּמֵת וְנִיסַּת לְאַחֵר וּמֵת בְּלֹא בָנִים עֲדַיִן הִיא אֲסוּרָה בִּתְרוּמָה מִשּׁוּם וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן דְּהָא כְּתִיב וְזֶרַע אֵין לָהּ וַהֲרֵי יֵשׁ לָהּ: לְעִנְיַן יִבּוּם שֶׁהֲרֵי עָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים מֵת בַּעְלָהּ וְאַחַ"כ מֵת בְּנָהּ הֲרֵי הוּא כְּחִי וְאֵינָהּ חוֹזֶרֶת לְהִתְיַבֵּם כְּדַאֲמָרָן בִּשְׁמַעְתִּין דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם: לְעִנְיַן תְּרוּמָה שֶׁלֹּא עָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים בַּת כֹּהֵן שֶׁיָּלְדָה מִיִּשְׂרָאֵל וּמֵת בַּעְלָהּ וְאַחַ"כ בְּנָהּ חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ. וְכוּלְּהוּ נָפְקֵי מִקְּרָאֵי בִּשְׁמַעְתִּין: וְאִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב כִּנְעוּרֶיהָ לְמִעוּטֵי מְעֻבֶּרֶת וְאִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב וְזֶרַע אֵין לָהּ לְמִעוּטֵי יֵשׁ לָהּ וָלָד יָלוּד:

וְאֵימָא פְּרָט לַהֲפָרַת נְדָרִים פֵּי' בְּקוּנְטְ' דְּלָא תֵּימָא כִּי הֵיכִי דִּלְעִנְיַן תְּרוּמָה הָדְרָא לְמִלְּתָא קַמַּיְתָא הָדְרָא נָמֵי לְעִנְיַן נְדָרִים וּלְפִי טַעַם זֶה הָיָה נִרְאֶה דְּפָרִיךְ אֲכַל נְשׂוּאָה אֲפִילּוּ נִכְנְסָה לְחֻפָּה וְנִבְעֲלָה דְּאִי נִתְאַרְמְלָה תֶּהְדַּר לְמִלְּתָא קַמַּיְתָא וְעַל זֶה צ"ל הָא כְּבָר פָּסְקָהּ תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּמַשְׁמַע דִּפְשִׁיטָא לִי' בְּלֹא שׁוּם דְּרָשָׁה שֶׁמּוֹצְאָהּ מִכְּלַל אָב וּמִכְּלַל בַּעַל וְלָא הָדְרָא וְלָא אִצְטְרִיךְ לֵיהּ קְרָא אֶלָּא לְמָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּתֶהְדַּר מִשּׁוּם דְּאַכַּתִּי לֹא נִשֵּׂאת: **אַלְמָנָה** וּגְרוּשָׁה מַה תַּלְמוּד לוֹמַר תֵּמַהּ דְּאִצְטְרִיךְ לִכְדְדָרְשִׁינַן בְּפֶרֶק בַּתְרָא דִּנְדָרִים (דַּף פח:): **הֵיאַךְ** אֲנִי קוֹרֵא הֵיכָא דְּנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה הוּא דְּאִצְטְרִיךְ קְרָא שֶׁאֵין הָאָב יָכוֹל לְהָפֵר דְּהֵ"א שֶׁתּוֹעִיל כָּאן חֲזָרָה הוֹאִיל וְלֹא הָיְתָה כָּאן יְצִיאָה גְּמוּרָה אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְאַרְמְלָה פְּשִׁיטָא דְּאֵין יָכוֹל לְהָפֵר מִכֵּיוָן שֶׁמָּסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל בְּלָאו הַאי קְרָא דְּמִלְּזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ נָפְקָא בִּכְתֻבּוֹת בְּפֶ' נַעֲרָה (כְּתֻבּוֹת דַּף מח:) כִּדְדָרְשִׁי' הָתָם פְּרָט לְשֶׁמָּסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל וּנְדָרִים נָמֵי גָּמְרִי' מֵהָתָם: **הָתָם** כְּתִיבִי מִעוּטֵי הָכָא לָא כְּתִיבִי מִעוּטֵי תֵּמַהּ לר"י בִּשְׁלָמָא לְכָל הָנָךְ אָמוֹרָאֵי דְּדָרְשִׁי מִשְּׁאָר קְרָאֵי דִּכְתִיב בְּהוּ אָבִיהָ אָתֵי שַׁפִּיר דְּמִעוּטֵי כְּתִיב גַּבֵּי אָבִיהָ דַּוְקָא אֲבָל לְרָבִינָא בַּר שֵׁילָא דְּדָרֵישׁ מֵהִיא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים מַאי מַשְׁמַע דְּהַהִיא בְּחוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ מַיְרֵי וְי"ל כֵּיוָן דִּכְתַב רֵישֵׁהּ דִּקְרָא וּבַת אִישׁ כֹּהֵן נִרְאֶה דִּבְחוֹזֶרֶת לִרְשׁוּת אָבִיהָ מַיְרֵי וּמִיהוּ קָשֶׁה לְמַאן דְּדָרֵישׁ מִלֶּחֶם וְלָא מִבָּשָׂר דִּלְגַבֵּי בְּנָהּ נָמֵי כְּתִיב יְלִידֵי בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְּלַחְמוֹ וְדָרְשִׁינַן (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף סז.) יָלוּד מַאֲכִיל וַהֲוָה לָן לְמֵימַר בְּלַחְמוֹ וְלֹא בִּבְשָׂרוֹ:

מסורת הש״ס

א לעיל סח:

ב לעיל סח:

ג כתובות מט.

ד כתובות מח:; משנה כתובות; נדרים פט.

ה ספרא אמור פרק ו א

ו נדה מד.

תורה אור השלם

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל [ויקרא כב, יב]

וְנֵדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ [במדבר ל, י]

וְאִם־הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ [במדבר ל, ו]

וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכְלוּ בְּמָקוֹם טָהוֹר אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אִתָּךְ כִּי־חָקְךָ וְחָק־בָּנֶיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [ויקרא י, יד]

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה, טור יו״ד סי׳ שלא:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יג:

ג מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ח:

ד מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יח:

ה מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ז:

ו טוש״ע יו״ד סי׳ רלד סעי׳ יב:

ז מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ יח:

ח מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ה:

ט מיי׳ פח׳ מהל׳ תרומות הל׳ ב:

סְרִיקָא וְהַשְׁתָּא גּוּפָא מַלְיָא. אֲבָל "זֶרַע אֵין לָהּ", דְּמֵעִיקָּרָא גּוּפָא סְרִיקָא וְהַשְׁתָּא גּוּפָא סְרִיקָא — אֵימָא לָא, צְרִיכָא. [סִימָן: (אָמַר לֵיהּ) לֹא נַעֲשָׂה מַעֲשֶׂיהָ בְּמִיתָה נַעֲשָׂה וְלֹא נַעֲשָׂה בְּוָלָד יִבֵּם וּתְרוּמָה יִבּוּם וּתְרוּמָה — סִימָן]. אֲמַר לֵיהּ רַב יְהוּדָה מִדְּאִסְקַרְתָּא לְרָבָא: לֹא נַעֲשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים לְעִנְיַן יִבּוּם מִקַּל וְחוֹמֶר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁעָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי לְפוֹסְלָהּ מִן הַתְּרוּמָה — לֹא עָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים; מָקוֹם שֶׁלֹּא עָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי לְפוֹטְרָהּ מִן הַיִּיבּוּם — אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים?! תַּלְמוּד לוֹמַר: "דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נוֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם". וְנַעֲשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים לְעִנְיַן תְּרוּמָה מִקַּל וְחוֹמֶר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא עָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי לְפוֹטְרָהּ מִן הַיִּיבּוּם — עָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים; מָקוֹם שֶׁעָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי לְפוֹסְלָהּ מִן הַתְּרוּמָה — אֵינוֹ דִּין שֶׁנַּעֲשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים?! תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְזֶרַע אֵין לָהּ", וְהָא אֵין לָהּ. וְנַעֲשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי לְעִנְיַן יִבּוּם מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא עָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים לְעִנְיַן תְּרוּמָה — עָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי; מָקוֹם שֶׁעָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים לְעִנְיַן יִבּוּם — אֵינוֹ דִּין שֶׁנַּעֲשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי?! תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּבֵן אֵין לוֹ", וְהָא אֵין לוֹ. וְלֹא נַעֲשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי לִתְרוּמָה מִקַּל וָחוֹמֶר: מָה בְּמָקוֹם שֶׁעָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים לְפוֹטְרָהּ מִן הַיִּיבּוּם — לֹא עָשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי; מָקוֹם שֶׁלֹּא עָשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים לְעִנְיַן תְּרוּמָה — אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה וָלָד מִן הָרִאשׁוֹן כְּוָלָד מִן הַשֵּׁנִי?! תַּלְמוּד לוֹמַר: "אֵין לָהּ", וְהָא יֵשׁ לָהּ.

הֲדַרַן עֲלָךְ יֵשׁ מוּתָּרוֹת

א(א) **הָאִשָּׁה** שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ "מֵת בַּעְלִיךְ", וְנִיסֵּת, וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ — תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וּצְרִיכָה גֵּט מִזֶּה וּמִזֶּה, וְאֵין לָהּ כְּתוּבָּה, וְלֹא פֵּירוֹת, וְלֹא מְזוֹנוֹת, וְלֹא בְּלָאוֹת — לֹא עַל זֶה וְלֹא עַל זֶה. וְאִם נָטְלָה מִזֶּה וּמִזֶּה — תַּחְזִיר. בג(ב)וְהַוָּלָד מַמְזֵר מִזֶּה וּמִזֶּה. וְלֹא זֶה וָזֶה מִטַּמֵּא לָהּ, וְלֹא זֶה וָזֶה זַכָּאִים לֹא בִּמְצִיאָתָהּ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וְלֹא בַּהֲפָרַת נְדָרֶיהָ. ד־ז(ג)הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל — נִפְסְלָה מִן הַכְּהוּנָּה. וּבַת לֵוִי — מִן הַמַּעֲשֵׂר, וּבַת כֹּהֵן — מִן הַתְּרוּמָה. וְאֵין יוֹרְשִׁין שֶׁל זֶה וְיוֹרְשִׁין שֶׁל זֶה יוֹרְשִׁין אֶת כְּתוּבָּתָהּ. וְאִם מֵתוּ — אָחִיו שֶׁל זֶה וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָרִאשׁוֹן זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ מֵאָחִיו שֶׁל רִאשׁוֹן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. וְאֵין הַוָּלָד מִמֶּנּוּ מַמְזֵר. וְאִם נִיסֵּת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ. נִיסֵּת עַל פִּי בֵּית דִּין — תֵּצֵא, וּפְטוּרָה מִן הַקָּרְבָּן. (ד)לֹא נִיסֵּת עַל פִּי בֵּית דִּין — תֵּצֵא, וְחַיֶּיבֶת בְּקָרְבָּן. יָפֶה כֹּחַ בֵּית דִּין, שֶׁפּוֹטְרָהּ מִן הַקָּרְבָּן. הוֹרוּהָ בֵּית דִּין לִינָּשֵׂא, וְהָלְכָה וְקִלְקְלָה — חַיֶּיבֶת בְּקָרְבָּן, שֶׁלֹּא הִתִּירוּהָ אֶלָּא לִינָּשֵׂא.

(ה)**גְּמָ׳** מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: נִשֵּׂאת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ, שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין, אֶלָּא בְּעֵדִים. מִכְּלָל דְּרֵישָׁא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין, וּבְעֵד אֶחָד. אַלְמָא עֵד אֶחָד נֶאֱמָן. ח(ו)וּתְנַן נָמֵי: הוּחְזְקוּ לִהְיוֹת מַשִּׂיאִין עֵד מִפִּי עֵד, וְאִשָּׁה מִפִּי אִשָּׁה, וְאִשָּׁה מִפִּי עֶבֶד וּמִפִּי שִׁפְחָה. אַלְמָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן. ט(ז)וּתְנַן נָמֵי: עֵד אֶחָד אוֹמֵר "אָכַלְתָּ חֵלֶב", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא אָכַלְתִּי" — פָּטוּר. טַעְמָא דְּאָמַר "לֹא אָכַלְתִּי", הָא אִישְׁתִּיק — מְהֵימַן. אַלְמָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן מִדְּאוֹרָיְיתָא. (ח)מְנָא לַן? דְּתַנְיָא: "אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ". וְלֹא שֶׁיּוֹדִיעוּהוּ אֲחֵרִים. יָכוֹל אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַכְחִישׁוֹ יְהֵא פָּטוּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹ הוֹדַע אֵלָיו" — מִכָּל מָקוֹם. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דַּאֲתוֹ תְּרֵי וְלָא קָא מַכְחִישׁ לְהוּ, קְרָא לְמָה לִי? אֶלָּא לָאו — חַד, וְכִי לָא קָא מַכְחִישׁ לֵיהּ — מְהֵימַן, שְׁמַע מִינַּהּ עֵד אֶחָד נֶאֱמָן. וּמִמַּאי דְּמִשּׁוּם דִּמְהֵימַן? דִּלְמָא מִשּׁוּם דְּקָא שָׁתֵיק, וּשְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה דָּמְיָא? יא(ט)תֵּדַע, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: אָמְרוּ שְׁנַיִם "אָכַלְתָּ חֵלֶב", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא אָכַלְתִּי" — פָּטוּר. רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: קַל וָחוֹמֶר, אִם הֱבִיאוּהוּ שְׁנַיִם לִידֵי מִיתָה חֲמוּרָה — לֹא יְבִיאוּהוּ לִידֵי קָרְבָּן הַקַּל? יבאָמְרוּ לוֹ: מָה אִם יִרְצֶה לוֹמַר "מֵזִיד הָיִיתִי"! רֵישָׁא

מַאי

סְרִיקָא רֵיקָה כְּמוֹ אִילַן סְרָק (ב"ב דַּף כז:): וְלֹא נַעֲשָׂה מֵתִים כְּחַיִּים וְתַחֲזֹר לְזִקָּה אִם יָמוּת בְּנָהּ לְאַחַר זְמַן: דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְזוֹ שֶׁהָיָה לָהּ בֵּן וְלֹא נִזְקְקָה לַיָּבָם וְנִיסַּת לַשּׁוּק וּמֵת בְּנָהּ אִם תֹּאמַר תַּחֲלֹץ הֲרֵי הִיא מִתְגַּנָּה עַל בַּעֲלָהּ הִלְכָּךְ עַל כָּרְחָךְ בֵּן אֵין לוֹ בִּשְׁעַת מִיתָה קָאָמַר וַהֲרֵי יֵשׁ לוֹ: מַתְנִי' הָאִשָּׁה בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ כו' בְּעֵד אֶחָד כִּדְדָיְקִינַן בַּגְּמָרָא מִסֵּיפָא: תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה כִּשְׁאָר אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁזִּנְּתָה דְּהַךְ לָאו אֲנוּסָה הִיא. ואע"ג דְּהֵימְנוּהוּ רַבָּנָן לְעֵד אֶחָד בְּאִשָּׁה מִשּׁוּם עִגּוּנָא טַעְמָא מַאי מִשּׁוּם דְּהִיא גּוּפָא דָּיְקָא עַד דְּיָדְעָה בְּקוּשְׁטָא וּמִנַּסְבָא וְהָא דְּלָא דָּיְקָא קָנְסִי לָהּ: וּצְרִיכָה גֵּט מִזֶּה וּמִזֶּה אִם תִּרְצֶה לְהִנָּשֵׂא לְאַחֵר. וְטַעֲמָא דְּבָעֲיָא גֵּט מִשֵּׁנִי מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: מְזוֹנוֹת וַאֲפִילּוּ מַה שֶּׁלָּוְתָה וְאָכְלָה תַּחְתָּיו: בְּלָאוֹת וַאֲפִילּוּ שְׁחִיקַת בְּגָדִים שֶׁהָיוּ לָהּ לֹא תּוֹצִיא מִשָּׁם: וְהַוָּלָד מַמְזֵר מִזֶּה וּמִזֶּה אִם יָלְדָה מִשֵּׁנִי מַמְזֵר גָּמוּר וְאִם שׁוּב הֶחֱזִירָהּ רִאשׁוֹן וְיָלְדָה לוֹ הָוֵי מַמְזֵר מִדִּבְרֵיהֶם: נִפְסְלָה מִן הַכְּהֻנָּה מִשּׁוּם זוֹנָה: מִן הַמַּעֲשֵׂר קְנָסָא וְכֵן תְּרוּמָה דְּרַבָּנָן: יוֹרְשִׁין כְּתֻבָּתָהּ בַּגְּמָרָא פָּרִיךְ כְּתֻבָּה מַאי הִיא: חוֹלְצִין אָחִיו שֶׁל רִאשׁוֹן מִדְּאוֹרַיְתָא חוֹלֵץ וְרַבָּנָן גְּזוּר דְּלָא לְיַבֵּם וְאָחִיו שֶׁל שֵׁנִי חוֹלֵץ מִדְּרַבָּנַן מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּרַשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה כּו' כִּדְמְפָרֵשׁ בגמ' (לְקַמָּן יְבָמוֹת פח:) גַּבֵּי גֵּט: בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ אַרֵישָׁא פְּלִיג דְּקָתָנֵי לֹא מְיַבְּמִין: וְאֵין הַוָּלָד מַמְזֵר אִם הֶחֱזִירָהּ הָרִאשׁוֹן: נִיסַּת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת ב"ד שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי עֵדִים וְאָמְרוּ מֵת בַּעֲלִיךְ וְנִיסַּת מֵעַצְמָהּ שֶׁהֲרֵי לֹא הָיְתָה צְרִיכָה לְהֶתֵּר ב"ד: מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ דַּאֲנוּסָה הִיא: וּפְטוּרָה מִן הַקָּרְבָּן דְּיָחִיד שֶׁעָשָׂה בְּהוֹרָאַת ב"ד פָּטוּר: שֶׁלֹּא עַל פִּי ב"ד אֶלָּא בְּעֵדִים חַיֶּבֶת קָרְבָּן דְּשׁוֹגֶגֶת הִיא וְאֵין זֶה אֹנֶס לְהִפָּטֵר מִן הַקָּרְבָּן דְּאִבְעִי לָהּ לְאַמְתּוּנֵי: גְּמ' הָא אִשָּׁתֵק מְהֵימַן וְלָא אָמְרִינַן חֻלִּין לָעֲזָרָה קָא מַיְתֵי: אִי נֵימָא תְּרֵי אָמְרוּ לוֹ אָכַלְתָּ חֵלֶב: וְכִי לָא מַכְחִישׁ לֵיהּ מְהֵימַן אַלְמָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר דְּקָא מַיְתֵי חַטָּאת אַפֻּמֵּהּ וּמִתְאַכְלָא דְּאִי לָא מְהֵימַן הֵיכִי מִתְאַכְלָא דִּלְמָא חֻלִּין בָּעֲזָרָה נִינְהוּ: וּמָה אִם יִרְצֶה לוֹמַר מֵזִיד הָיִיתִי הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן לִפְטוֹר עַצְמוֹ מִקָּרְבָּן דְּאֵין עֵדִים מָצוּ לְהַכְחִישׁוֹ בְּהָא הִילְכָּךְ אִי אָמַר נָמֵי לֹא אָכַלְתִּי נֶאֱמָן. וּמִדְּאִפְּלִיגוּ בְּהָא מִכְּלָל דְּרֵישָׁא עֵד אֶחָד אוֹמֵר אָכַלְתָּ כו ' דְּדָיֵק מִנַּהּ הָא אִשְׁתֵּק חַיָּב דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא:

הָאִשָּׁה אַיְּידֵי דְּאַיְירֵי לְעֵיל בְּיֵשׁ מֻתָּרוֹת בִּפְסוּל תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר קָתָנֵי נָמֵי הָא פִּרְקָא בָּתְרָהּ דְּאַיְירֵי נָמֵי בְּהָכִי דְּקָתָנֵי הָיְתָה בַּת לֵוִי נִפְסְלָה מִן הַמַּעֲשֵׂר בַּת כֹּהֵן מִן הַתְּרוּמָה: **הַוָּלָד** מַמְזֵר מִזֶּה וּמִזֶּה אר"י דַּאֲפִילּוּ לְאַחַר שֶׁנָּתַן הָרִאשׁוֹן גֵּט הָוֵי מַמְזֵר מִן הַשֵּׁנִי מִידֵי דַּהֲוָה אַרִאשׁוֹן שֶׁהַוָּלָד מַמְזֵר מִמֶּנּוּ: **מִכְּלָל** דְּרֵישָׁא בִּרְשׁוּת ב"ד וּבְעֵד אֶחָד אַלְמָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן מְנָלַן לְמַאי דְּס"ד הַשְׁתָּא דְּעֵד אֶחָד מְהֵימַן מִדְּאוֹרַיְתָא הָא דְּקָרֵי לָהּ בִּרְשׁוּת ב"ד לְפִי שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁאֵין נֶאֱמָן לָהֶם וּצְרִיכָה לִשְׁאֹל לב"ד לְהַתִּירָהּ לִנָּשֵׂא עַל פִּיו אֲבָל בִּשְׁנַיִם הַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת ואע"ג דְּסָבוּר עַכְשָׁו דְּנֶאֱמָן מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹ שְׁנַיִם מ"מ אֲסוּרָה לַחֲזֹר דִּבְעֵד אֶחָד הֲוָה לָהּ לְמֵדַק אע"פ שֶׁהֶאֱמִינַתּוּ תּוֹרָה: **רַבִּי** מֵאִיר מְחַיֵּב וּמְמַשְׁכְּנִים אוֹתוֹ אִם אוֹמֵר שֶׁלֹּא לְהָבִי' וְלָא דָּמֵי לִשְׁאָר חַיָּבֵי חַטָּאוֹת דְּנִיחָא לְהוּ בְּכַפָּרָה וְלָא בָּעֵי מַשְׁכּוֹנִי: **וּמָה** אִם יִרְצֶה לוֹמַר מֵזִיד הָיִיתִי אר"י דְּאֵין לְהַקְשׁוֹת וְהָא מִגּוֹ בִּמְקוֹם עֵדִים הוּא דה"פ וּמָה אִם יִרְצֶה לוֹמַר בְּפֵרוּשׁ מֵזִיד הָיִיתִי הַשְׁתָּא נָמֵי דְּקָאָמַר לֹא אָכַלְתִּי הָכִי הוּא דְּבָעֵי לְמֵימַר לָא אָכַלְתִּי שׁוֹגֵג אֶלָּא מֵזִיד וְהָכִי מוּכָח בִּכְרִיתוּת (דַּף יב. וְשָׁם) וא"ת וְהֵיכִי מוּכָח הַשַּׁ"ס מִדְּפָטְרִי רַבָּנָן שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּהוֹדָאָתוֹ לְהִתְחַיֵּב קָרְבָּן מִדְּלָא מְחַיְּבִי לֵיהּ תְּרֵי קָרְבָּן אע"ג דְּמַכְחִישׁ לְהוּ הָא לָא מַכְחֲשִׁי לֵיהּ בְּמַאי דְּקָאָמַר מֵזִיד הָיָה וְאִי אֶפְשָׁר לְחַיְּבוֹ עַל פִּיהֶם בְּשׁוּם עִנְיָן וּלְעוֹלָם אִכָּא לְמֵימַר דִּלְעֵיל מְחַיְּבִי לֵיהּ מִשּׁוּם דְּעֵד אֶחָד מְהֵימַן בְּלֹא הוֹדָאָתוֹ דְּכֵיוָן שֶׁאֵין אוֹמֵר דְּמֵזִיד הָיָה יֵשׁ לָנוּ לוֹמַר דְּמִסְתָּמָא שׁוֹגֵג הָיָה דְּלָא מַחְזְקִינַן לֵיהּ בְּרַשִׁיעָא ואר"י דְּשַׁפִּיר מוּכָח דְּסָבַר הַשַּׁ"ס דְּאִי הֲוָה לַן לְמֵימַר מִסְתָּמָא שׁוֹגֵג הָיָה לָא הֲוָה כָּל כְּמִינֵּהּ לְמִפְטַר נַפְשֵׁהּ מִקָּרְבָּן וְלוֹמַר מֵזִיד הָיִיתִי וּלְאַפּוּקֵי נַפְשֵׁהּ מִסְתָּמָא וּמַשְׁמַע לֵיהּ דַּאֲפִילּוּ בְּאָמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם אָכַלְתָּ חֵלֶב בְּשׁוֹגֵג פָּטְרִי רַבָּנָן מִשּׁוּם דְּלָא שְׁכִיחַ שֶׁיּוּכְלוּ הָעֵדִים לֵדַע בֵּרוּר הַדָּבָר אִם שׁוֹגֵג הָיָה אוֹ מֵזִיד וע"כ הָא דִּמְחַיְּבִי רַבָּנָן כִּי שְׁתֵיק מִשּׁוּם דִּשְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה דָּמְיָא דְּאִי אֶפְשָׁר לְחַיְּבוֹ קָרְבָּן ע"י שׁוּם עֵדוּת וּמְסַפְּקָא לֵיהּ לר"י אִם אָמַר לֹא אָכַלְתִּי חֵלֶב לֹא שׁוֹגֵג וְלֹא מֵזִיד אִם נֶאֱמָן אִם לָאו דְּאֵין נֶאֱמָן לְהַכְחִישׁ הָעֵדִים אוֹ שֶׁמָּא נֶאֱמָן דְּהָא לָא מַכְחֲשִׁי לֵיהּ עֵדִים בַּמֶּה שֶׁאוֹמֵר לֹא אָכַלְתִּי שׁוֹגֵג וּבְמַה שֶּׁאוֹמֵר לֹא אָכַלְתִּי מֵזִיד אע"ג דְּמַכְחֲשִׁי לֵיהּ לֹא אִכְפַּת לָן כִּי זֶה אֵינוֹ שַׁיָּךְ לְחִיּוּב קָרְבָּן וְיָפֶה עוֹשֶׂה דְּלָא מְפָרֵשׁ חֲטָאֶיהָ וּבִכְרִיתוּת (ג"ז שָׁם) דְּקָאָמַר דְּאִיכָּא בֵּין טַעְמָא דִּמְתָרֵץ בְּדִבּוּרֵהּ לְטַעְמָא דְּאָדָם נֶאֱמָן עַל עַצְמוֹ יוֹתֵר מִמֵּאָה אִישׁ אָמְרוּ לוֹ נִטְמֵאתָ וְהוּא אוֹמֵר לֹא נִטְמֵאתִי דְּלָא מְתָרֵץ דִּבּוּרֵהּ וְלָא קָאָמַר דְּנַפְקָא מִנַּהּ בְּאָמַר לֹא אָכַלְתִּי לֹא שׁוֹגֵג וְלֹא מֵזִיד דַּאֲפִילּוּ אִם תִּמְצֵי לוֹמַר דְּלָא מְהֵימַן נִיחָא לְמִינְקַט נִטְמֵאתָ וְהוּא אוֹמֵר לֹא נִטְמֵאתִי דּוּמְיָא דְּאָכַלְתָּ וְלֹא אָכַלְתִּי בְּלֹא שׁוּם תּוֹסֶפֶת דִּבּוּר וְעוֹד דִּנְקַט הָכִי מִשּׁוּם דְּמַיְתִי בָּתַר הָכִי עֲלָהּ בָּרַיְתוֹת דִּלְעִנְיַן טֻמְאָה:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ ה, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ נו:
ב מיי׳ פב׳ מהל׳ אבל הל׳ ט, סמג לאוין רלה, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ נו:
ג מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ ז, סמג עשין נ:
ד מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ נו:
ה מיי׳ פא׳ מהל׳ מעשרות הל׳ ב:
ו מיי׳ פו׳ מהל׳ תרומות הל׳ ז:
ז מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, סמג עשין כב, טוש״ע אה״ע סי׳ קעו סעי׳ ד:
ח מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ טו, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ג:
ט מיי׳ פג׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:
י מיי׳ פג׳ מהל׳ שגגות הל׳ ב:
יא מיי׳ פג׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:
יב מיי׳ פג׳ מהל׳ שגגות הל׳ א:

מסורת הש״ס

א לקמן צב.; משנה גיטין; גיטין עט:; משנה יבמות; לקמן קיט.; תוספתא יבמות; לעיל לו.; ספרא אמור פרק א יא; כריתות יא:
ב תוספתא סנהדרין
ג לקמן צ:; כתובות נג.
ד לקמן צה:; הוריות ב.
ה כריתות יא:
ו לקמן קכב.
ז קידושין סה:
ח ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק י א; ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק ז ב
ט ספרא ויקרא דבורא דחובה פרק ז ג; כריתות יב.; בבא מציעא ג:; משנה כריתות

גליון הש״ס

תוס' ד"ה הולד ממזר וכו' שהולד ממזר ממנו. עי' לעיל דף מט ע"ב תוד"ה סוטה נמי:

תורה אור השלם

דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי־נֹעַם וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם [משלי ג, יז]

וּבַת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל־בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ [ויקרא כב, יג]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

אוֹ־הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים [ויקרא ד, כג]

אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ שְׂעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא [ויקרא ד, כח]

מַאי טַעְמָא קָא מְחַיְּיבִי רַבָּנַן? אִילֵּימָא מִשּׁוּם דִּמְהֵימַן — וְהָא תְּרֵי בְּעָלְמָא, דְּאַף עַל גַּב דְּקָא מַכְחִישׁ לְהוּ אִינְהוּ — מְהֵימְנִי, וְקָא פָּטְרִי רַבָּנַן. אֶלָּא לָאו, מִשּׁוּם דְּאִישְׁתִּיק — וּשְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה דָּמְיָא. [אב]אֶלָּא סְבָרָא הִיא, מִידֵּי דְּהָוֵה אַחֲתִיכָה סָפֵק שֶׁל חֵלֶב סָפֵק שֶׁל שׁוּמָּן, וַאֲתָא עֵד אֶחָד וְאָמַר: בָּרִי לִי, דְּשׁוּמָּן הוּא — דִּמְהֵימַן. [ג](א)מִי דָּמֵי? הָתָם לָא אִיתַּחְזַק אִיסּוּרָא, הָכָא אִיתַּחְזַק אִיסּוּרָא דְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְאֵין דָּבָר שֶׁבְּעֶרְוָה פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם! [ד]הָא לָא דָּמְיָא אֶלָּא לַחֲתִיכָה דְּוַדַּאי חֵלֶב, וַאֲתָא עֵד אֶחָד וְאָמַר: בָּרִי לִי דְּשׁוּמָּן הֲוָה — דְּלָא מְהֵימַן! מִי דָּמֵי? הָתָם, אֲפִילּוּ אָתוּ בֵּי מְאָה לָא מְהֵימְנִי. הָכָא, כֵּיוָן דְּכִי אָתוּ בֵּי תְרֵי מְהֵימְנִי — חַד נָמֵי לְהֵימְנֵיהּ, מִידֵּי דְּהָוֵה אַטֶּבֶל, הֶקְדֵּשׁ, וְקֻוֹנָּמוֹת. [ה]הַאי טֶבֶל, הֵיכִי דָּמֵי? אִי דִּידֵיהּ — מִשּׁוּם דְּבְיָדוֹ לְתַקְּנוֹ. אֶלָּא דְּאַחֵר, מַאי קָסָבַר: אִי קָא סָבַר: תּוֹרֵם מִשֶּׁלּוֹ עַל שֶׁל חֲבֵרוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ דַּעַת בְּעָלִים — מִשּׁוּם דְּבְיָדוֹ לְתַקְּנוֹ, וְאִי קָסָבַר: צָרִיךְ דַּעַת בְּעָלִים, וְאָמַר: אֲנָא יָדַעְנָא בֵּיהּ דְּמִתַּקַּן, הִיא גּוּפַהּ מְנָלַן? הֶקְדֵּשׁ נָמֵי, אִי קְדוּשַּׁת דָּמִים — מִשּׁוּם דְּבְיָדוֹ לִפְדּוֹתוֹ. אִי קְדוּשַּׁת הַגּוּף, אִי דִּידֵיהּ — מִשּׁוּם דְּבְיָדוֹ לְאִיתְשׁוֹלֵי עֲלֵיהּ. אֶלָּא דְּאַחֵר, וְאָמַר: יָדַעְנָא בֵּיהּ דְּאִיתְּשִׁיל מָרֵיהּ עֲלֵיהּ, הִיא גּוּפַהּ מְנָלַן? קֻוֹנָּמוֹת נָמֵי, אִי קָסָבַר: יֵשׁ מְעִילָה בְּקֻוֹנָּמוֹת, וּקְדוּשַּׁת דָּמִים נָחֲתָא לְהוּ — מִשּׁוּם דְּבְיָדוֹ לִפְדּוֹתוֹ, וְאִי קָסָבַר: אֵין מְעִילָה בְּקֻוֹנָּמוֹת, וְאִיסּוּר בְּעָלְמָא הוּא דְּרָכֵיב לְהוּ אַכַּתְפֵּיהּ, אִי דִּידֵיהּ — מִשּׁוּם דְּבְיָדוֹ לְאִיתְשׁוֹלֵי עֲלֵיהּ, אֶלָּא דְּאַחֵר, וְאָמַר: אֲנָא יָדַעְנָא דְּאִיתְּשִׁיל מָרֵיהּ עֲלֵיהּ — הִיא גּוּפַהּ מְנָלַן? אָמַר רַבִּי זֵירָא: מִתּוֹךְ חוֹמֶר שֶׁהֶחְמַרְתָּ עָלֶיהָ בְּסוֹפָהּ — הֵקַלְתָּ עָלֶיהָ בַּתְּחִלָּה. לָא לַיחְמִיר וְלָא לַיקֵּיל! [ו]מִשּׁוּם עִיגּוּנָא אַקִּילוּ בַּהּ רַבָּנַן. תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה וְכוּ׳. אָמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּיסֵּת בְּעֵד אֶחָד, אֲבָל נִיסֵּת עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים — לֹא תֵּצֵא. מַחֲכוּ עֲלֵיהּ בְּמַעְרְבָא: אֲתָא גַּבְרָא וְקָאֵי, וְאַתְּ אָמְרַתְּ לֹא תֵּצֵא? לָא צְרִיכָא, דְּלָא יָדְעִינַן לֵיהּ. (ב)אִי דְּלָא יָדְעִינַן לֵיהּ, בְּעֵד אֶחָד אַמַּאי תֵּצֵא? לָא צְרִיכָא, דַּאֲתוֹ בֵּי תְרֵי וְאָמְרִי: אֲנַן הֲוֵינַן בַּהֲדֵיהּ מִכִּי נְפַק וְעַד הַשְׁתָּא, וְאַתּוּן הוּא דְּלָא יָדְעִיתוּ לֵיהּ, דִּכְתִיב: "וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכִּירוּהוּ", וְאָמַר רַב חִסְדָּא: מְלַמֵּד שֶׁיָּצָא בְּלֹא חֲתִימַת זָקָן, וּבָא בַּחֲתִימַת זָקָן. (ג)סוֹף סוֹף תְּרֵי וּתְרֵי נִינְהוּ,

וְהַבָּא

מַאי טַעְמָא מְחַיְּבִי בָּהּ רַבָּנַן כִּי אִשְׁתֵּק: אִי נֵימָא כו' אֶלָּא הָא דְּהֵימְנוּהוּ רַבָּנַן לְעֵד אֶחָד בְּאִשָּׁה סְבָרָא הוּא: וְאָמַר בָּרִי לִי דְּשֻׁמָּן הוּא דִּמְהֵימַן וְהָא וַדַּאי פְּשִׁיטָא לָן דְּסָמְכִי' עָלֶיהָ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נֶחְשַׁד דְּאִי לָאו הָכִי אֵין לְךָ אָדָם אוֹכֵל מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ וְאֵין לְךָ אָדָם סוֹמֵךְ עַל בְּנֵי בֵּיתוֹ: לָא אִתַּחְזַק אִסּוּרָא בְּהַהִיא חֲתִיכָה: הָא לָא דָּמְיָא קֻשְׁיָא הִיא: מִדֵּי דַּהֲוָה אַטֶּבֶל וְהֶקְדֵּשׁ וְקוֹנָמוֹת דאע"ג דְּאִתַּחְזַק אִסּוּרָא סָמְכִינַן עֲלֵהּ: אִי קְדֻשַּׁת הַגּוּף קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ: אִי קָסָבַר יֵשׁ מְעִילָה בְּקֻנָּמוֹת דְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת הֵן מִשֶּׁאָמַר קוֹנָם דָּבָר זֶה עָלַי: וְאִי קָסָבַר אֵין מְעִילָה דְּקוֹנָם לְשׁוֹן נֶדֶר הוּא: שֶׁהֶחְמַרְתָּ עָלֶיהָ בְּסוֹפָהּ שֶׁאִם בָּא בַּעְלָהּ אַתָּה נוֹתֵן עָלֶיהָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ שֶׁבְּמִשְׁנָתֵנוּ: הֵקַלְתָּ עָלֶיהָ בַּתְּחִלָּה לְהַתִּירָהּ לְנָשֵּׂא מִפְּנֵי שֶׁהִיא חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא תִּתְקַלְקֵל וְלָא מִנַּסְבָא עַד דְּבָדְקָה שַׁפִּיר: לֹא תֵּצֵא קס"ד לֹא תֵּצֵא מִשֵּׁנִי: אֲנַן הֲוֵינַן בַּהֲדֵהּ כו' הִלְכָּךְ לְגַבֵּי עֵד אֶחָד מְהֵימְנֵי אֲבָל לְגַבֵּי תְּרֵי הוֹאִיל וְנִיסַּת לֹא תֵּצֵא:

דִּשְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה דָּמְיָא פֵּי' כֵּיוָן דִּשְׁתֵיק נִרְאֶה לוֹ אֱמֶת וְיוֹדֵעַ קְצָת שֶׁיֵּשׁ רַגְלַיִם לַדָּבָר אֲבָל לֵיכָּא לְמֵימַר הוֹדָאָה מַמָּשׁ שֶׁיּוֹדֵעַ וַדַּאי שֶׁכֵּן הוּא כֵּיוָן שֶׁהוּא שׁוֹתֵק דְּאִם כֵּן בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין סו. וְשָׁם) דְּאָמַר אִי מְהֵימַן לָךְ דְּלָאו גַּזְלָנָא הוּא זִיל אַפְקָהּ אֲפִילּוּ גַּזְלָן נָמֵי מֵאַחַר שֶׁהוּא שׁוֹתֵק כְּמוֹ שמפר"ת הָתָם מִכֹּחַ הַהִיא דְּגִטִּין (דַּף נד: וְשָׁם) דְּטַעֲמָא דְּאָמַר לֵיהּ עֵד אֶחָד אָכַלְתָּ חֵלֶב וְשׁוֹרְךָ נִרְבַּע וְנִטְמְאוּ טָהֳרוֹתֶיךָ וְהַלָּה שׁוֹתֵק דְּנֶאֱמָן מִשּׁוּם דִּשְׁתִיקָה כְּהוֹדָאָה דָּמְיָא כִּדְמַסִּיק הָכָא וְעוֹד אִם הִיא הוֹדָאָה מַמָּשׁ לֹא הֲוָה שַׁיָּךְ לְמֵימַר הָתָם נֶאֱמָן הָעֵד וְהַהוּא סַמְיָא נָמֵי (קִדּוּשִׁין שָׁם) הֵיכִי מָצֵי לֵדַע וַדַּאי שֶׁזִּנְּתָה אֶלָּא וַדַּאי לָאו הוֹדָאָה מַמָּשׁ הִיא: בָּרִי לִי דְּשֻׁמָּן דִּמְהֵימַן י"מ דְּגָמְרִינַן מִנִּדָּה דְּאָמַר בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת עב. וְשָׁם) וְסָפְרָה לָהּ לְעַצְמָהּ וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן אֲפִלּוּ אִתְחֲזַק אִסּוּרָא נָמֵי וְאָמַר ר"י נִדָּה נְהִי שֶׁעַכְשָׁו רָאֲתָה מכ"מ לָא אִתְחֲזַק אִסּוּרָא שֶׁתִּרְאֶה לְעוֹלָם: מִדֵּי דַּהֲוָה אַטֶּבֶל וְהֶקְדֵּשׁ וא"ת וְהֵיכִי יָלְפִינַן אִשָּׁה מִטֶּבֶל וְהֶקְדֵּשׁ דְּאֵין דָּבָר שֶׁבְּעֶרְוָה פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם ואר"י דְּאִי הֲוָה שַׁיָּךְ לְמֵילַף מִטֶּבֶל וְהֶקְדֵּשׁ הֲוָה אֲמִינָא דְּהַאי דְּאֵין דָּבָר שֶׁבְּעֶרְוָה פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם הָנֵי מִלֵּי לְאָסְרָהּ עַל בַּעְלָהּ דְּאֵין אֶחָד נֶאֱמָן לֶאֱסֹר דִּלְעִנְיַן אִסּוּר כְּתִיב כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר אֲבָל לְהַתִּירָהּ חַד נָמֵי נֶאֱמָן: אִי קְדֻשַּׁת דָּמִים מִשּׁוּם דְּבְיָדוֹ לִפְדּוֹתוֹ וְאַפֵּי' דַּחֲבְרֵהּ וְלָא דָּמְיָא לְנֶטַע רְבָעִי דְּאֵין יָכוֹל לִפְדּוֹת אֶלָּא בְּעָלָיו דַּחֲשִׁיב בִּרְשׁוּת בְּעָלִים אע"פ שֶׁהוּא מָמוֹן גָּבוֹהַּ כֵּיוָן שֶׁהֵם אוֹכְלִים אוֹתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם אֲבָל הֶקְדֵּשׁ לָא חֲשִׁיב בִּרְשׁוּת בְּעָלִים יוֹתֵר מִשְּׁאָר כָּל אָדָם: אִי קָסָבַר יֵשׁ מְעִילָה בְּקֻנָּמוֹת הִקְשָׁה רַבֵּינוּ יִצְחָק בֶּן רַבֵּינוּ מֵאִיר דְּבִשְׁבוּעוֹת פֶּרֶק ג' (דַּף כב. וְשָׁם) מַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ לְמָאן דְּאָמַר יֵשׁ מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת אֵין לָהֶם פִּדְיוֹן דְּתַנְיָא הָתָם כִּכָּר זוֹ הֶקְדֵּשׁ וַאֲכָלָהּ בֵּין הוּא בֵּין חֲבֵרוֹ מָעַל לְפִיכָךְ יֵשׁ לָהּ פִּדְיוֹן כִּכָּר זוֹ עָלַי הֶקְדֵּשׁ הוּא מָעַל וַחֲבֵרוֹ לֹא מָעַל לְפִיכָךְ אֵין לָהּ פִּדְיוֹן וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לֹא מָעַל מַשְׁמַע דִּבְרֵישָׁא דַּהֲוֵי הֶקְדֵּשׁ גָּמוּר יֵשׁ לָהּ פִּדְיוֹן אֲבָל סֵיפָא דְּקָאָמַר עָלַי דַּהֲוֵי קוֹנָם אע"פ שֶׁמָּעַל אֵין לָהּ פִּדְיוֹן וְתֵרֵץ רַבֵּינוּ תָּם דְּקוֹנָמוֹת דְּאָסַר לְהוּ אַכֻּלֵּי עָלְמָא יֵשׁ לָהּ פִּדְיוֹן לְרַבִּי מֵאִיר דְּהָתָם כֵּיוָן דְּדָמְיָא לְהֶקְדֵּשׁ תֵּדַע מִדְּנָקַט כִּכָּר זוֹ עָלַי וְאִם תֹּאמַר וְלִפְלֹג בְּקוֹנָם גּוּפֵהּ וְנִרְאֶה דְּרֵישָׁא גּוּפָהּ אַיְרֵי בְּקוֹנָם וְהָא דְּקָתָנֵי כִּכָּר זוֹ הֶקְדֵּשׁ כְּהֶקְדֵּשׁ קָאָמַר דְּרַבִּי מֵאִיר לָא שָׁנֵי לֵהּ בֵּין קָרְבָּן לְכְקָרְבָּן בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דִּנְדָרִים (דַּף יג.) וה"ה בֵּין הֶקְדֵּשׁ לְכְהֶקְדֵּשׁ כֵּיוָן דְּדַעְתֵּהּ אַקּוֹנָם אִי נָמֵי כְּגוֹן שֶׁפֵּרֵשׁ בְּהֶדְיָא כְּהֶקְדֵּשׁ וְאַיְּידֵי דְּלָא אַיְרֵי לְפָרוֹשֵׁי בְּסֵיפָא דְּהָא קָאָמַר עָלַי לָא פָּרֵישׁ לֵיהּ נַמֵּי בְּרֵישָׁא וְהַשְׁתָּא פְּלִיגִי חֲכָמִים בֵּין אַרֵישָׁא בֵּין אַסֵּיפָא וּבְרוֹב סְפָרִים גָּרַס בְּרֵישׁ אֵין בֵּין הַמֻּדָּר (נְדָרִים לָה.) וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא מָעַל וְגָרְסִינַן נָמֵי הָתָם בְּרֵישָׁא קֻנָּם כִּכָּר זוֹ הֶקְדֵּשׁ: מִתּוֹךְ חֹמֶר שֶׁהֶחְמַרְתָּ עָלֶיהָ בְּסוֹפָהּ כו' נִרְאֶה לר"י דְּלֵית לָן לְמֵימַר אֲנַן סָהֲדֵי דְּדָיְקָא וּמִנַּסְבָא וְנֶאֱמָן עֵד אֶחָד בְּכָךְ מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא מִתַּקָּנַת חֲכָמִים הוּא דְּנֶאֱמָן וְאֵין זֶה עֲקִירַת דָּבָר מִן הַתּוֹרָה כֵּיוָן שֶׁדּוֹמֶה הַדָּבָר הָגוּן לְהַאֲמִין כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף פט:) שֶׁבְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ קְצָת טַעַם וְסֶמֶךְ לָא חֲשִׁיב עוֹקֵר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה: אֲתָא גַּבְרָא וְקָאֵי כו' וְאִם תֹּאמַר כֵּיוָן דְּאִיכָּא תְּרֵי דְּאָמְרִי מֵת אַפֵּי' אִיכָּא מֵאָה דְּאָמְרִי שֶׁזֶּהוּ מָה בְּכָךְ הָא תְּרֵי כְּמֵאָה דָּמוּ וְיֵשׁ לוֹמַר דִּלְגַבֵּי דָּבָר הַנִּרְאֶה וְיָדוּעַ לְכָל לֹא הָיָה אוֹמֵר רַב אֲבָל בִּשְׁנֵי עֵדִים לֹא תֵּצֵא:

מסורת הש״ס

א גיטין ב:

ב בבא מציעא לט:; כתובות כז:

ג כתובות כב:

גליון הש״ס

גמרא דאתו בי תרי ואמרי אנן הוינן. עי' תשובת מהריב"ל ח"ג סי' מ"ה:

תוס' ד"ה מתוך וכו' לא חשיב עוקר וכו'. וכ"כ תוס' בנזיר דף מג ע"א ד"ה והאי מ"מ וכו'. ובע"ז דף יג ע"א תוד"ה אמר אביי. ועי' ברכות דף טז ע"א תוס' ד"ה וחותם. ובשבת דף קמה ע"ב רש"י ד"ה לעדות אשה. ועי' בב"מ דף כ ע"א תוס' ד"ה שובר:

תורה אור השלם

וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכִּרֻהוּ [בראשית מב, ח]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פג׳ מהל׳ שגגות הל׳ ב:

ב מיי׳ פי״א מהל׳ עדות הל׳ ז, טוש״ע יו״ד סי׳ קכז סעי׳ ג:

ג מיי׳ פכ״ד מהל׳ אישות הל׳ יח, טוש״ע אה״ע סי׳ קעח סעי׳ ט:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ עדות הל׳ ז, טוש״ע יו״ד סי׳ קכז סעי׳ ב:

ה מיי׳ פי״א מהל׳ עדות הל׳ ז, טוש״ע יו״ד סי׳ קכז סעי׳ ב:

ו מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כט:

[אב]וְהַבָּא עָלֶיהָ בְּאָשָׁם תָּלוּי קָאֵי! אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: כְּגוֹן שֶׁנִּיסֵּת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ. [גד](א)הִיא גּוּפַהּ בְּאָשָׁם תָּלוּי קָיְימָא! בְּאוֹמֶרֶת "בָּרִי לִי". אִי הָכִי, מַאי לְמֵימְרָא? אֲפִילּוּ רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי לָא קָאָמַר אֶלָּא כְּשֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאַחַר כָּךְ נִיסֵּת, אֲבָל נִיסֵּת וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים — לָא אָמַר. [הו](ב)דְּתַנְיָא: שְׁנַיִם אוֹמְרִים "מֵת" וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים "לֹא מֵת", שְׁנַיִם אוֹמְרִים "נִתְגָּרְשָׁה" וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים "לֹא נִתְגָּרְשָׁה" — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא, וְאִם נִיסֵּת — לֹא תֵּצֵא. רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר: תֵּצֵא. אָמַר רַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי: אֵימָתַי אֲנִי אוֹמֵר תֵּצֵא? בִּזְמַן שֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאַחַר כָּךְ נִיסֵּת. אֲבָל נִיסֵּת וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים — הֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא! כִּי קָאָמַר רַב נָמֵי, בִּזְמַן שֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאַחַר כָּךְ נִיסֵּת. לְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי. וְאִיכָּא דְּאָמַר: טַעְמָא דְּנִיסֵּת וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים, אֲבָל בָּאוּ עֵדִים וְאַחַר כָּךְ נִיסֵּת — תֵּצֵא. כְּמַאן — כְּרַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי. [זו](ג)מֵתִיב רָבָא: מִנַּיִן שֶׁאִם לֹא רָצָה — דָּפְנוֹ, תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְקִדַּשְׁתּוֹ", בְּעַל כָּרְחוֹ. הֵיכִי דָּמֵי, אִילֵימָא דְּלָא נִיסֵּת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ וְלֹא קָאָמְרָה "בָּרִי לִי", צְרִיכָא לְמֵימַר דְּדָפְנוֹ? אֶלָּא לָאו, דְּנִיסֵּת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ, וְקָאָמְרָה "בָּרִי לִי", וְקָתָנֵי דָּפְנוֹ. אַלְמָא, מַפְּקִינַן לַהּ מִינֵּיהּ! אִיסּוּר כְּהוּנָּה שָׁאנֵי. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מַאי דָּפְנוֹ — דָּפְנוֹ בְּעֵדִים. וְאִבָּעֵית אֵימָא: כְּשֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאַחַר כָּךְ נִיסֵּת, וְרַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי הִיא. רַב אָשֵׁי אוֹמֵר: מַאי "לֹא תֵּצֵא" דְּקָאָמַר רַב — לֹא תֵּצֵא מֵהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן. הָא אַמְרַהּ רַב חֲדָא זִימְנָא, דִּתְנַן: נִיסֵּת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ. וְאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: הָכִי הִלְכְתָא! חֲדָא מִכְּלָלָא דַּחֲבֶרְתַּהּ אִיתְּמַר. אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא מַכְחַשְׁתּוֹ, אֲבָל מַכְחַשְׁתּוֹ — לֹא תֵּצֵא. בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא בְּבֵי תְרֵי, כִּי מַכְחֲשָׁא לֵיהּ מַאי הָוֵי! אֶלָּא בְּחַד, טַעְמָא דְּמַכְחַשְׁתּוֹ, הָא שָׁתְקָה — תֵּצֵא. [ח](ד)וְהָאָמַר עוּלָּא: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד, הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם! הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן — בִּפְסוּלֵי עֵדוּת, וְכִדְרַבִּי נְחֶמְיָה. [ט]דְּתַנְיָא, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד — הַלֵּךְ אַחַר רוֹב דֵּעוֹת. וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד. (ה)וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כֹּל הֵיכָא דַּאֲתָא עֵד אֶחָד כָּשֵׁר מֵעִיקָּרָא, אֲפִילּוּ מֵאָה נָשִׁים — כְּעֵד אֶחָד דָּמְיָין. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן דְּאָתְיָא אִשָּׁה מֵעִיקָּרָא. [י](ו)וְתִרְצַהּ לִדְרַבִּי נְחֶמְיָה הָכִי: רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד — הַלֵּךְ אַחַר רוֹב דֵּעוֹת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִשָּׁה אַחַת — כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד אֲבָל שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד — כְּפַלְגָא וּפַלְגָא דָּמֵי. צְרִיכָה גֵּט מִזֶּה וּמִזֶּה. בִּשְׁלָמָא מֵרִאשׁוֹן תִּבְעֵי גֵּט, אֶלָּא מִשֵּׁנִי אַמַּאי? זְנוּת בְּעָלְמָא הוּא! (ז)אָמַר רַב הוּנָא: גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּירֵשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה, וְנִמְצֵאת אֵשֶׁת אִישׁ יוֹצְאָה בְּלָא גֵּט. אִי הָכִי, סֵיפָא דְּקָתָנֵי: אָמְרוּ לָהּ "מֵת בַּעְלִיךְ" וְנִתְקַדְּשָׁה, וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ. הָתָם נָמֵי, נֵימָא: גֵּירֵשׁ זֶה וְקִידֵּשׁ זֶה, וְנִמְצֵאת אֵשֶׁת אִישׁ יוֹצְאָה שֶׁלֹּא בַּגֵּט! לְעוֹלָם בָּעֲיָא גֵּט. אִי הָכִי, נִמְצָא זֶה מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה! כְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפֵּר, דְּאָמַר: מִן הַנִּשּׂוּאִין — אֲסוּרָה, מִן הָאֵירוּסִין — מוּתֶּרֶת. (ח)הָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: אַף עַל פִּי

שֶׁנָּתַן

בָּרִי לִי כְּגוֹן ע"י סִימָנִים וְאָשָׁם תָּלוּי אֵינוֹ בָּא אֶלָּא עַל מִי שֶׁלִּבּוֹ נוֹקְפוֹ: שֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאָמְרֵי לֹא מֵת וְאוֹקְמְנָא לְהַהִיא בִּכְתֻבּוֹת (דַּף כב:) בְּאִשָּׁה שֶׁנִּיסֵת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ וְאוֹמֶרֶת בָּרִי לִי: כִּי קָאָמַר רַב נָמֵי כְּשֶׁבָּאוּ עֵדִים כוּ' וה"ק רַב לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּעֵד אֶחָד דְּהָתָם אע"ג דְּנָיְסַתְּ וְאַחַ"כ בָּא בַּעְלָהּ כִּדְקָתָנֵי מַתְנֵי' תֵּצֵא אֲבָל ע"פ שְׁנַיִם עֵדִים אֲפֵי' בָּא בַּעְלָהּ וְאַחַ"כ נִיסֵּת לֹא תֵּצֵא אִי לָא יָדְעִינַן לֵיהּ וְכִדְתָרֵצְנָא: וּלְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי מְנַחֵם מִדְּלָא אִצְטְרִיךְ מִלְּתֵהּ דְּרַב אֶלָּא בְּהָכִי עַל כָּרְחָךְ בְּהָכִי מִתּוֹקְמָא וְאַשְׁמְעִינַן הֲלָכָה כת"ק: וְאִיכָּא דְּאָמְרִי הָא אֲתָא רַב לְאַשְׁמוֹעֵי' טַעְמָא דְּנִסֵּת וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ עֵדִים כִּי מַתְנִיתִין הָתָם הוּא דְּדָיְקִית אֲבָל בִּשְׁנֵי עֵדִים לֹא תֵּצֵא אֲבָל בְּעָלְמָא אֲפִילּוּ בִּשְׁנֵי עֵדִים כְּגוֹן בָּאוּ עֵדִים וְאַחַר כָּךְ נִסֵּת תֵּצֵא. וּמִדְּאַמְרַהּ רַב לְמִלְּתֵהּ אַמַּתְנִי' ש"מ אֲבָל בְּעָלְמָא לֹא אַלְמָא כְּרַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי יוֹסֵי סְבִירָא לֵהּ: מִנַּיִן שֶׁאִם לֹא רָצָה כֹּהֵן לְהִתְקַדֵּשׁ מִן טֻמְאָה וּמִנָּשִׁים פְּסוּלוֹת: דָּפְנוֹ הִכָּהוּ וְקִדְּשׁוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ: הֵיכִי דָּמֵי כוּ' דְּהָא וַדַּאי בְּאִסּוּר מְפֻרְסָם וַאֲפֵי' בְּאִסּוּר סָפֵק לָא אִצְטְרִיךְ קְרָא דְּוַדַּאי כָּפֵינַן לֵיהּ: אֶלָּא לָאו כה"ג דְּנִשֵּׂאת תְּחִלָּה לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ וְאַחַ"כ בָּאוּ עֵדִים שֶׁהָיָה חַי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּמֵת וְלֹא רָצָה לְהוֹצִיא מִשּׁוּם זוֹנָה: וְקָתָנֵי דָּפְנוֹ וְקַשְׁיָא לְרַב. וּבְעֵד א' לָא מָצֵי לְאוֹקוּמֵי דא"כ לְמָה לִי קְרָא הָא וַדַּאי אֵין אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם: דָּפְנוֹ בְּעֵדִים ב"ד מְזַהֲרִים לִטְרֹחַ אַחַר עֵדִים לְהַכְחִישׁ אֶת הָרִאשׁוֹנִים הַמַּתִּירִים אוֹתָהּ כְּדֵי לְקַדֵּשׁ אֶת הַכֹּהֵן שֶׁלֹּא יִשָּׂאֶנָּה אֲבָל מִשֶּׁנִּיסֵת לֹא תֵּצֵא: וְאִיבָּעֵית אֵימָא לְעוֹלָם דְּנָיְסַתְּ וּכְגוֹן דְּבָאוּ עֵדִים וְאַחַ"כ נִיסַת וּבְהָא מוֹדֶה רַב: מַאי לֹא תֵּצֵא דְּקָאָמַר רַב לְעֵיל אֲבָל בִּשְׁנֵי עֵדִים לֹא תֵּצֵא: מֵהַיַּתִּירָה הָרִאשׁוֹן דְּחוֹזֶרֶת לָרִאשׁוֹן דַּאֲנוּסָה הֲוַאי: לֹא שָׁנוּ מַתְנֵי' דְּתֵצֵא: אִי נֵימָא בְּבֵי תְרֵי דְּאָמְרִי זֶה בַּעֲלָהּ: הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם הֲרֵי הוּא חָשׁוּב כִּשְׁנַיִם כְּגוֹן בְּעֵדוּת אִשָּׁה לוֹמַר שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וּבְעֵדוּת סוֹטָה לוֹמַר נִטְמְאָה: וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד דְּאָמַר לֹא מֵת בִּמְקוֹם שְׁנַיִם: הָכָא דְּכִי מַכְחֲשָׁא לָא נָפְקָא: בִּפְסוּלֵי עֵדוּת עָסְקִינַן וּלְעוֹלָם בִּתְרֵי כְּגוֹן קְרוֹבִים אוֹ נָשִׁים אָתוּ בַּהֲדֵהּ דְּאָמְרִי זֶהוּ. וְקָמַשְׁמַע לָן שְׁמוּאֵל דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֹב דֵּעוֹת הוֹאִיל וְאֵין כָּאן עֵדוּת כְּשֵׁרָה: וּכְדַר' נְחֶמְיָה כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד אֵין דִּין עֵדוּת בַּדָּבָר מִדְּעַד אֶחָד נֶאֱמָן בָּהּ הִלְכָּךְ פְּסוּלִים נֶאֱמָנִים כִּכְשֵׁרִין וְהָלַךְ אַחַר הָרֹב: וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים הַמַּכְחִישׁוֹת אִישׁ אֶחָד כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד דִּמְהֵימְנֵי הִלְכָּךְ אִלּוּ לֹא בָּא הַבַּעַל וְעֵד אוֹמֵר מֵת וּשְׁנֵי פְּסוּלֵי עֵדוּת אוֹמְרִים לֹא מֵת לָא נָפְקָא לָהּ מֵחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ דְּהָלַךְ אַחַר רֹב דֵּעוֹת וְכֵן כְּשֶׁבָּא הַבַּעַל וְאֵלּוּ שְׁנֵי פְּסוּלֵי עֵדוּת עִמּוֹ הָאוֹמְרִים זֶהוּ וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁאֵין מַכֶּרֶת אִם זֶה אִם לָאו כִּי לָא מַכְחֲשָׁא לְהוּ נָפְקָא דְּהָא שְׁתֵּי נָשִׁים מַכְחִישׁוֹת עֵד הָרִאשׁוֹן שֶׁהִשִּׂיאָהּ וְלֹא יָצְתָה מֵחֶזְקָתָהּ אֲבָל הֵיכָא דְּאָמְרָה בָּרִי לִי שֶׁאֵין זֶה דַּל עֵד קַמָּא מֵהָכָא אֵין פְּסוּלֵי עֵדוּת נֶאֱמָנִים לְהָעִיד עַל אָדָם כָּשֵׁר אֲפִלּוּ הֵן אֶלֶף שֶׁכָּל אָדָם נֶאֱמָן עַל עַצְמוֹ בְּאִסּוּרִין בְּדָבָר הַבָּרוּר לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עֵדוּת כְּשֵׁרָה בַּדָּבָר הִלְכָּךְ כְּמַאן דְּלֵיתַנְהוּ דָּמוּ וּמֵחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ יָצְתָה לָהּ עַל פִּי רִאשׁוֹן: וְאִיבָּעֵית אֵימָא כֹּל הֵיכָא דַּאֲתָא עֵד אֶחָד כָּשֵׁר מֵעִקָּרָא דְּאָמַר מֵת אֲפִילּוּ ק' נָשִׁים אָתְיָן אַחַר שֶׁנִּשֵּׂאת וְאָמְרִי לֹא מֵת כְּעֵד אֶחָד דָּמְיָן וְהָווּ לְהוּ עֵד מַכְחִישׁ עֵד וְאַחֲרוֹן אֵינוֹ כְּלוּם כִּדְעֻלָּא וְלָא נָפְקָא וְלִשְׁמוּאֵל אֲפִילּוּ שָׁתְקָה וְהָכָא דְּכִי שָׁתְקָה אָמַר שְׁמוּאֵל תֵּצֵא כְּגוֹן שֶׁנִּיסֵת עַל פִּי אִשָּׁה מֵעִקָּרָא הִלְכָּךְ כִּדְהָדְרָן וְאָתְיָן תְּרֵי אִי שָׁתְקָה אִיהִי הֲוָה לֵיהּ רֹב דֵּעוֹת לְאִסּוּרָא: וְתִרְצָה לִדְרַבִּי נְחֶמְיָה כוּ' וְלָא תָּנֵי בָּהּ עָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד כוּ': כְּפַלְגָא וּפַלְגָא דָּמוּ כְּעֵד מַכְחִישׁ עֵד וַאֲפִילּוּ שָׁתְקָה אִיהִי לֹא תֵּצֵא הוֹאִיל וְנִיסַת כִּדְעֻלָּא דְּרִאשׁוֹן נֶאֱמָן כִּשְׁנַיִם וְהָנָךְ כּוּלְּהִי כְּעֵד אֶחָד: גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ כְּשֶׁרוֹאִין הָרִאשׁוֹן חַי סְבוּרִים שֶׁשֵּׁנִי זֶה כְּשֶׁנְּשָׂאָהּ עַל יְדֵי שֶׁגֵּרְשָׁהּ רִאשׁוֹן נְשָׂאָהּ וְאֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה הִיא וְאִם מוֹצִיאָהּ שֶׁלֹּא בְּגֵט נִמְצֵאת אֵשֶׁת אִישׁ כו': נִמְצָא זֶה מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה כְּלוֹמַר אָתֵי לְמֵימַר דְּמֻתָּר לְהַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּתְאָרְסָה דְּסָבְרֵי גֵּרַשׁ זֶה וְקִדֵּשׁ זֶה וְחָזַר וְגֵרֵשׁ וְחָזְרָה לָרִאשׁוֹן:

וְהַבָּא עָלֶיהָ בְּאָשָׁם תָּלוּי קָאֵי אע"ג דְּרַב בָּעֵי חֲתִיכָה מִשְּׁתֵּי חֲתִיכוֹת בְּפֶ' סָפֵק אָכַל (כְּרִיתוֹת דַּף יז: וְשָׁם) הָכָא הָוֵי כִּשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת דְּלֵר' זֵירָא דִּמְפָרֵשׁ הָתָם טַעְמָא דְּרַב מִשּׁוּם דִּשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אֶפְשָׁר לְבָרֵר אִסּוּר פֵּי' בִּשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אֶפְשָׁר לְבָרֵר שֶׁיָּבֹא הַבָּקִי וְיַכִּיר אוֹתָהּ שֶׁנִּשְׁתַּיְּרָה הָכָא נָמֵי אֶפְשָׁר לְבָרֵר ע"י הֲזָמָה וּלְרַב נַחְמָן נָמֵי דִּמְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּרַב מִשּׁוּם דְּב' חֲתִיכוֹת אִקְּבַע אִסּוּרֵהּ ה"נ אִקְּבַע אִסּוּרָא שֶׁהִיא בְּחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ וא"ת לְמַאי דְּאַסֵּקְנַן בְּפֶ' ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לא.) דִּתְרֵי וּתְרֵי סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן וּמוֹקְמִי לָהּ אַחֲזָקָה אַמַּאי נְקַט אָשָׁם תָּלוּי אַפֵּי' חַטָּאת אִיכָּא דְּאוֹקְמָה בְּחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ וְעוֹד מַאי קָא מְשַׁנֵּי בְּנִיסַת לְא' מֵעֵדֶיהָ הֵיכִי שָׁבְקִינַן לֵיהּ הָא מְחַיֵּב מִיתַת ב"ד דְּאוֹקְמָה אַחֲזָקָה ואר"י דְּמַה שֶׁאִשָּׁה דַּיְקָא וּמִנַּסְבָא מָרְעָא לֵיהּ לַחֲזָקָה וּבִשְׁנַיִם אוֹמְרִים נִתְגָּרְשָׁה דִּבְסָמוּךְ נָמֵי דַּיְקָא לְפִי שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדִים וְיָזֵמּוּ עֵדֶיהָ אוֹ יִפָּסְלוּ אוֹתָם בְּגַזְלָנוּתָא וּלְהָכִי לָא מוֹקְמִינַן לָהּ אַחֲזָקָה: אִי הָכִי סֵיפָא אָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלֵךְ וְנִתְקַדְּשָׁה הָא דְּלָא מַיְתֵי נִשֵּׂאת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת שֶׁהִיא בְּרֵישָׁא בְּמַתְנִיתִין מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמֵימַר דִּבְגֵט אַיְרֵי וְעוֹד דְּאִיכָּא דְּמוֹקֵי לָהּ לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף צא.) כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְסָבַר דִּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן אַפֵּי' בִּרְשׁוּת לָא בָּעֲיָא גֵּט:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ ו:
ב מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מב:
ג מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ ו:
ד מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מב:
ה מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ ו:
ו מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מב:
ז טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ ו:
ח מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ יח, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לז:
ט מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מ:
י מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לז:

מסורת הש״ס

א בבא בתרא לא:
ב כתובות כב:
ג ספרא אמור פרק א יג
ד סוטה מז:; סוטה לא:; לקמן קיז:
ה סוטה מז:; סוטה לא:
ו כתובות כב:
ז תוספתא יבמות
ח לקמן צב.; ספרא אמור פרק א יא; משנה גיטין; גיטין פא.

תורה אור השלם

וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי־אֶת־לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדֹשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה מְקַדִּשְׁכֶם [ויקרא כא, ח]

לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה [דברים כד, ד]

שֶׁנָּתַן לָהּ אַחֲרוֹן גֵּט — לֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה, מִכְּלָל דְּלָא בָּעֲיָא גֵּט. דְּאִי בָּעֲיָא גֵּט, אַמַּאי לֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה? אֶלָּא סֵיפָא, אָמְרִי: קִידּוּשֵׁי טָעוּת הֲווֹ. (א)רֵישָׁא נָמֵי, אָמְרִי: נִישּׂוּאֵי טָעוּת הֲווֹ? קַנְסוּהָ רַבָּנַן. סֵיפָא נָמֵי לִיקְנְסוּהָ! רֵישָׁא, דַּעֲבַדָא אִיסּוּרָא — קַנְסוּהָ. סֵיפָא, דְּלָא עֲבַדָא אִיסּוּרָא — לָא קַנְסוּהָ רַבָּנַן. (ב)אֵין לָהּ כְּתוּבָּה. מַאי טַעְמָא תַּקִּינוּ לַהּ רַבָּנַן כְּתוּבָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ — הָא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ. אֵין לָהּ פֵּירוֹת וְלֹא מְזוֹנוֹת וְלֹא בְּלָאוֹת. תְּנַאי כְּתוּבָּה — כִּכְתוּבָּה דָּמֵי. נָטְלָה מִזֶּה וּמִזֶּה. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: כֵּיוָן דְּתָפְשָׂה לָא מַפְּקִינַן מִינַּהּ, קָא מַשְׁמַע לַן. א(ג)הַוָּלָד מַמְזֵר. תְּנַן הָתָם: אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר, וְאִם תָּרַם, בְּשׁוֹגֵג — תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, בְּמֵזִיד — לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם. מַאי לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם? אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם כָּל עִיקָּר, דַּאֲפִילּוּ הָהִיא גְּרִיוָא הָדַר לְטִיבְלֵיהּ. [ב]רַב נָתָן בְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם — לְתַקֵּן אֶת הַשִּׁירַיִם, אֲבָל תְּרוּמָה הָוְיָא. רַב חִסְדָּא לָא אָמַר כְּרַב נָתָן בְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא, דְּאִי אָמְרַתְּ הָוְיָא תְּרוּמָה, זִימְנִין דְּפָשַׁע וְלָא מַפְרִישׁ. ג(ד)מַאי שְׁנָא מֵהָא דִּתְנַן: הַתּוֹרֵם קִישׁוּת וְנִמְצֵאת מָרָה, אֲבַטִּיחַ וְנִמְצָא סָרוּחַ — תְּרוּמָה, וְיַחְזוֹר וְיִתְרוֹם! שׁוֹגֵג אַמֵּזִיד קָרָמֵית? שׁוֹגֵג — לָא עֲבַד אִיסּוּרָא, מֵזִיד — קָעָבֵד אִיסּוּרָא. וּרְמִי שׁוֹגֵג אַשּׁוֹגֵג — הָכָא קָתָנֵי: בְּשׁוֹגֵג תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, הָתָם קָתָנֵי: תְּרוּמָה, וְיַחְזוֹר וְיִתְרוֹם! הָתָם — שׁוֹגֵג קָרוֹב לְמֵזִיד, דְּאִיבְּעִי לֵיהּ לְמִיטְעֲמֵיהּ. [ד]וּרְמִי מֵזִיד אַמֵּזִיד — הָכָא קָתָנֵי: בְּמֵזִיד לֹא עָשָׂה כְלוּם, הָתָם תְּנַן: הַתּוֹרֵם מִשֶּׁאֵין נָקוּב עַל נָקוּב — תְּרוּמָה, וְיַחְזוֹר וְיִתְרוֹם! בִּתְרֵי מָאנֵי — צָיֵית, בְּחַד מָנָא — לָא צָיֵית. וּלְרַב נָתָן בְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא, דְּאָמַר: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם — לְתַקֵּן שִׁירַיִם, אֲבָל תְּרוּמָה הָוְיָ, מַאי

שֶׁנָּתַן לָהּ אַחֲרוֹן גֵּט שֶׁאֵרְסָהּ: מִכְּלָל דְּלָא בָּעֲיָא גֵּט אֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנַן דְּאִי בָּעֲיָא גֵּט הָא קי"ל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צד.) דְּאַפֵּי' רֵיחַ הַגֵּט פּוֹסֵל לִכְהֻנָּה: סֵיפָא לְגַבֵּי קִדּוּשִׁין וַדַּאי כִּדְקָאָמְרַתְּ דְּלָא בָּעֲיָא גֵּט וּדְקַשְׁיָא לָךְ שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּרַשׁ זֶה וְקִדֵּשׁ זֶה כו' לָא אָתֵי לְמֵימַר הָכִי אֶלָּא אָמְרִי מִדְּנָפְקָא בְּלֹא גֵּט קִדּוּשֵׁי טָעוּת הָווּ כְּגוֹן עַל מְנָת שֶׁאֲנִי כֹּהֵן וְנִמְצָא יִשְׂרָאֵל: יֵשׁ חוֹלֵץ לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק אע"פ שֶׁהִיא מֵחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים הַפּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן וְכֵן לְבִתּוֹ וְאִמּוֹ: תְּנַאי כְּתֻבָּה מְזוֹנָיְכִי וּכְסוּתָיְכֵי וּפֵרוֹת שֶׁאָכַל נָמֵי לֹא מְשַׁלֵּם אע"ג דְּאֵין לָהּ כְּתֻבָּה מִשּׁוּם דְּרַבָּנַן קְנָסוּהָ. וּמִשּׁוּם דְּאַשְׁכְּחַן בְּאַלְמָנָה דְּיֵשׁ לָהּ פֵּרוֹת שֶׁאָכַל הוּא דְּאִצְטְרִיךְ לְמֵימַר הָכָא דְּאֵין לָהּ: אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא כו' מִשּׁוּם הֶפְסֵד כֹּהֵן: בְּשׁוֹגֵג תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה כְּדְרַבִּי אִלְעַאי לְקַמָּן: הַהִיא גְּרִיוָא דִּתְרוּמָה: אֶת הַשִּׁירַיִם אֶת הַטָּהוֹר שֶׁזֶּה הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ שִׁירַיִם: אֲבָל תְּרוּמָה הָוֵי וְקִדְּשָׁה וְיַחֲזֹר וְיִתְרֹם מִן הַטָּהוֹר: דִּלְמָא פָּשַׁע וְלָא הֲדַר מַפְרִישׁ מִן הַטָּהוֹר. וּלְקַמָּן פָּרֵיךְ כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא תְּרוּמָה הִיא מִדְּקָתָנֵי בְּשׁוֹגֵג תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה הֵיכִי מַפְקְעִינַן לָהּ מִקְּדֻשָּׁתָהּ מִשּׁוּם דִּלְמָא פָּשַׁע: וְנִמְצֵאת מָרָה שׁוֹגֵג הוּא מִדְּקָתָנֵי נִמְצֵאת מִכְּלָל דְּמֵעִקָּרָא לָא הֲוָה יָדַע: בִּתְרֵי מָאנֵי צָיֵית כְּלוֹמַר הָתָם כֵּיוָן דְּמִתְּרֵי מָאנֵי כִּי אָמְרַתְּ לֵיהּ הֲדַר תְּרוֹם מֵאִידָךְ צָיֵית לָךְ וְלֵיכָּא לְמִגְזַר דִּלְמָא פָּשַׁע אֲבָל מְטַמֵּא עַל הַטָּהוֹר דִּתְרַוַיְהוּ בְּחַד מָנָא רַבּוֹ בְּעָצִיץ נָקוּב כִּי אָמְרַתְּ לֵיהּ תֵּן זוֹ וַחֲזוֹר וְהַפְרֵשׁ אַחֶרֶת אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְךָ וְנוֹתֵן אֶת הַטְּמֵאָה לַכֹּהֵן וּמוּטָב תַּחֲזֹר זוֹ לְטִבְלָהּ וְיִתֵּן טְהוֹרָה לַכֹּהֵן: אֲבָל תְּרוּמָה הָוֵי וְהַכֹּהֵן מַדְלִיקָהּ מִיָּד:

אָמְרִי קִדּוּשֵׁי טָעוּת פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס כְּגוֹן ע"מ שֶׁאֲנִי כֹּהֵן וְנִמְצָא לֵוִי וְקָשֶׁה דְּאִם כֵּן הֵיכִי פָּרֵיךְ רֵישָׁא נָמֵי נִשּׂוּאֵי טָעוּת הָא אָמְרִי' לְקַמָּן דְּאֵין תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין ואר"י דְּקִדּוּשֵׁי טָעוּת הַיְנוּ שֶׁסְּבוּרָה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְלֹא מֵת כְּמוֹ שֶׁהוּא אֱמֶת וְהַשְׁתָּא פָּרֵיךְ שַׁפִּיר רֵישָׁא נָמֵי נִשּׂוּאֵי טָעוּת וא"ת וְלֵימָא טַעְמָא דְּסֵיפָא מִשּׁוּם קִדּוּשֵׁי טָעוּת דְּכֹהֵן וְנִמְצָא לֵוִי וְלֹא יוּכַל לְהַקְשׁוֹת מֵרֵישָׁא דְּאֵין תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין ואר"י דְּקִדּוּשֵׁי טָעוּת לָא שְׁכִיחִי דְּלָא חָיְשִׁינַן לְשֶׁמָּא יִתְלוּ בְּקִדּוּשֵׁי טָעוּת וְרַבִּי עֲקִיבָא לְחוּדֵיהּ הוּא דְּחָיֵישׁ לְהָכִי לְקַמָּן בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף צד:) גַּבֵּי רַבִּי עֲקִיבָא מוֹסִיף אַף אֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אִשָּׁה אֲבָל רַבָּנַן לָא חָיְשִׁי: **מַאי** טַעְמָא תַּקִּינוּ לַהּ רַבָּנַן כְּתֻבָּה כו' אע"ג דְּקי"ל כְּתֻבָּה דְּאוֹרַיְתָא שֶׁכּוֹתְבִין בִּכְתֻבּוֹת כְּסַף זוּזֵי מָאתַן דְּחָזוּ לִיכִי מִדְּאוֹרַיְתָא הָכָא אָמַר ר"י דה"פ מ"ט תַּקִּינוּ לָהּ רַבָּנַן לְאַלְמָנָה כְּתֻבָּה שֶׁהִיא דְּרַבָּנָן לד"ה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ הָכִי נָמֵי אַפֵּי' בְּתוּלָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ כְּתֻבָּה מִן הַתּוֹרָה קְנָסוּהָ בִּכְתֻבָּה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ וּכְעִנְיָן זֶה אַשְׁכְּחַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף צ:) גַּבֵּי הֲפָרַת נְדָרִים דְּאִית סְפָרִים דְּגָרְסִי מ"ט אֲמוֹר רַבָּנָן דְּבַעַל מֵפֵר אע"ג דְּבַעַל מֵפֵר מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא ה"ק מַאי טַעְמָא אֲמוּר רַבָּנַן בַּעַל מֵפֵר הֵיכָא דְּאֵין מֵפֵר מִן הַתּוֹרָה כִּי הַהִיא דְּפֶ' ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת כט: וְשָׁם) גַּבֵּי שׁוֹמֶרֶת יָבָם דְּאָמַר כְּדְרַב פִּנְחָס כָּל הַנּוֹדֶרֶת עַל דַּעַת בַּעְלָהּ נוֹדֶרֶת מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תִּתְגַּנֶּה וְכֵיוָן דְּאִיכָּא טַעְמָא דְּתִתְגַּנֶּה אִם כֵּן אֲפִלּוּ בִּדְאוֹרַיְתָא כְּמוֹ הָכָא אָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא יָפֵר כְּדֵי שֶׁתִּתְגַּנֶּה: **אֵין** תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר רִיבָ"ן פֵּרֵשׁ מִשּׁוּם דִּכְתִיב (דְּבָרִים יח) תִּתֵּן לוֹ וְלֹא לְאוּרוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דִּבְפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים לג. וְשָׁם) פָּרֵיךְ עֲלָהּ וְאִם תָּרַם בְּשׁוֹגֵג תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְאַמַּאי לֵימָא לוֹ וְלֹא לְאוּרוֹ וּמְשַׁנֵּי הָתָם שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר וְתִתֵּן לוֹ וְלֹא לְאוּרוֹ בְּשֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר כְּגוֹן דְּאַחְמִיץ בִּמְחֻבָּר אוֹ שֶׁתְּלָשָׁהּ טָמֵא וּמַשְׁקֶה טוֹפֵחַ עָלֶיהָ וְהָתָם אַפֵּי' בְּדִיעֲבַד אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְהָכָא הַיְנוּ טַעַם דִּלְכַתְּחִלָּה אֵין תְּרוּמָה מִשּׁוּם הֶפְסֵד כֹּהֵן כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס אִי נָמֵי הֵיכָא שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר גָּזְרוּ דִּלְכַתְּחִלָּה לֹא יִתְרֹם אַטּוּ הֵיכָא דְּלֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר וְעוֹד אר"י מִשּׁוּם מִכָּל חֶלְבּוֹ צָרִיךְ לִתְרֹם מִן הַיָּפֶה וּמִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר הָוֵי מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה ואע"ג דִּבְמִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה אֲפִילּוּ בְּמֵזִיד תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִתְרֹם כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת (פ"ב מ"ו) מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְלָא קָתָנֵי וְיַחֲזֹר וְיִתְרֹם בְּטָמֵא הֶחְמִירוּ טְפֵי מִשּׁוּם דְּלֹא חֲזֵי לַאֲכִילָה כְּלָל אֲבָל רָעָה חַזְיָא קְצָת וְהַיְנוּ טַעְמָא דְּקִשּׁוּת וְנִמְצֵאת מָרָה דְּצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִתְרֹם מִשּׁוּם דְּלָא חַזְיָא לֶאֱכֹל כְּמוֹ שְׁאָר רָעָה כִּדְמוֹכַח בִּירוּשַׁלְמִי דְּקָרֵי לָהּ סָפֵק אוֹכְלִין: **קִשּׁוּת** וְנִמְצֵאת מָרָה בְּשׁוֹגֵג אַיְרֵי כִּדְמוֹכַח בִּשְׁמַעְתִּין וא"ת דִּבְתוֹרֵם יַיִן עַל יַיִן וְנִמְצָא חֹמֶץ אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה לְפִי שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת חֹמֶץ תְּרוּמָה כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת בְּפֶ' הַתּוֹרֵם קִשּׁוּת הַתּוֹרֵם חָבִית שֶׁל יַיִן וְנִמְצֵאת שֶׁל חֹמֶץ אִם יָדוּעַ שֶׁהָיְתָה שֶׁל חֹמֶץ עַד שֶׁלֹּא תְּרָמָהּ אֵינָהּ תְּרוּמָה וְגַבֵּי קִשּׁוּת נָמֵי אַמַּאי הָוְיָא תְּרוּמָה כֵּיוָן שֶׁאֵין חָפֵץ לַעֲשׂוֹת תְּרוּמָה גְּרוּעָה כָּל כָּךְ וְאֵין לוֹמַר דְּהָתָם כְּרַבִּי דְּאָמַר יַיִן וְחֹמֶץ שְׁנֵי מִינִין בְּהַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה (ב"ב דַּף פד: וְשָׁם) דְּא"כ אֲפִילּוּ בְּמִתְכַּוֵּן לִתְרֹם מִן הַחֹמֶץ עַל הַיַּיִן אוֹ מִן הַיַּיִן עַל הַחֹמֶץ לֹא תְּהֵא תְּרוּמָה כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת (פ"ב מ"ד) אֵין תּוֹרְמִין מִמִּין עַל שֶׁאֵין מִינוֹ וְאִם תָּרַם אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וַאֲפִילּוּ מִן הַיָּפֶה עַל הָרָעָה כִּדְקָתָנֵי הָתָם ואר"י דְּיַיִן וְחֹמֶץ אע"פ שֶׁהֵם מִין אֶחָד מִכָּל מָקוֹם שְׁנֵי שֵׁמוֹת הֵן זֶה יַיִן וְזֶה חֹמֶץ וּלְכָךְ הָוֵי טָעוּת טְפֵי וְלָא הָוְיָא תְּרוּמָה אֲבָל קִשּׁוּת וְנִמְצֵאת מָרָה לָא הָוֵי טָעוּת כָּל כָּךְ דִּלְקִשּׁוּת נִתְכַּוֵּן וַהֲרֵי הִיא קִשּׁוּת וְכֵן מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר בְּשׁוֹגֵג תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה דְּתָרַם אוֹתוֹ שֵׁם שֶׁנִּתְכַּוֵּן לוֹ מִיהוּ בְּתוֹסֶפְתָּא מַשְׁמַע דְּהַהִיא חֹמֶץ עַל יַיִן דְּלָא הָוְיָא תְּרוּמָה כְּרַבִּי אָתְיָא דִּמְסַיֵּם בָּהּ בְּהֶדְיָא דִּבְרֵי רַבִּי שֶׁרַבִּי אוֹמֵר יַיִן וְחֹמֶץ שְׁנֵי מִינִין וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מִין אֶחָד וְאֶפְשָׁר דִּלְרַבָּנַן דְּאָמְרִי מִין אֶחָד בְּמִתְכַּוֵּן לִתְרֹם מִן יַיִן וְנִמְצָא חֹמֶץ הָוֵי תְּרוּמָה וְיַחֲזֹר וְיִתְרֹם כְּמוֹ בְּתוֹרֵם קִשּׁוּת וְנִמְצֵאת מָרָה וַאֲפֵי' לְרַבִּי אִם בְּמִתְכַּוֵּן תּוֹרֵם מִן הַחֹמֶץ עַל הַיַּיִן הָוְיָא תְּרוּמָה דְּמִדְּאוֹרַיְתָא הָוֵי מִין אֶחָד וְכֵן מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא בִּירוּשַׁלְמִי ספ"ב דִּתְרוּמוֹת דִּפְלִיג רַבִּי אַר' יִשְׁמָעֵאל בַּר' יוֹסֵי שֶׁאָמַר מִשּׁוּם אָבִיו תּוֹרְמִין מִיַּיִן עַל חֹמֶץ וְרַבִּי אוֹמֵר דְּאֵין תּוֹרְמִין וְקָאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִסְתַּבְּרָא יוֹדֶה רַבִּי לְדִבְרֵי תּוֹרָה וּמַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר שֶׁמֻּתָּר לִתְרֹם מִיַּיִן עַל חֹמֶץ אַף הוּא סָבַר שֶׁמֻּתָּר לִתְרֹם חֹמֶץ עַל יַיִן אע"ג דְּלָא גָּזַר בְּעָלְמָא מִן הַיָּפֶה עַל הָרָעָה אַטּוּ דִּלְמָא אָתֵי לִתְרֹם מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה גַּבֵּי חֹמֶץ אִיכָּא לְמִגְזַר טְפֵי מִשּׁוּם דְּאִיכָּא דְּנִיחָא לֵיהּ בְּחַלָּא טְפֵי מִבְּחַמְרָא כִּדְאָמַר בְּהַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה (ג"ז שָׁם) וּשְׁנֵי מִינִין דְּקָאָמַר רַבִּי הַיְנוּ שֶׁעֲשָׂאוּהוּ חֲכָמִים כִּשְׁנֵי מִינִין וְלָא הָוְיָא תְּרוּמָה הֵיכָא דְּטָעָה שֶׁהָיָה מִתְכַּוֵּן לְיַיִן וְנִמְצָא חֹמֶץ: **מֵזִיד** עֲבַד אִסּוּרָא וּלְכָךְ שַׁוְּיוּהָ רַבָּנָן כְּאִלּוּ לֹא תָּרַם כְּלָל וַהֲדַר הַהוּא גְּרִיוָא לְטִבְלָא דְּאִי אָמְרַתְּ תְּרוּמָה הוּא אָתֵי לְמִפְשַׁע דְּהָא שָׁוֵי נַפְשֵׁהּ רָשָׁע שׁוֹגֵג לָא עֲבַד אִסּוּרָא מִדַּעַת הִלְכָּךְ לָא חָשִׁיד דִּלְמָא פָּשַׁע כֵּן פֵּי' רִיבָ"ן אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דְּשׁוֹגֵג לָא עֲבַד אִסּוּרָא לָא קְנָסוּהָ אֲבָל מֵזִיד קָנְסוּ דְּאֵין זֶה קְנָס דְּהָדַר לְטִבְלָהּ דִּטְפֵי דָּמֵי קְנָס הָא דְּאָמַר דְּיַחֲזֹר וְיִתְרֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַפְרִישׁ שְׁתֵּי תְּרוּמוֹת: **אִבְּעֵי** לֵיהּ לְמִטְעֲמֵיהּ כְּלוֹמַר יַפְרִישׁ עַל מַה שֶּׁהוּא מֵנֵהּ וּבֵהּ כְּדֵי שֶׁיִּטְעֹם וְתוּ לָא: **לְרַב** נָתָן בַּר' אוֹשַׁעְיָא דְּאָמַר לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם לְתַקֵּן אֶת הַשִּׁירַיִם אֲבָל תְּרוּמָה הָוֵי וּמְתַקֵּן הַהוּא גְּרִיוָא מַאי שְׁנָא מֵהָא דִּתְנַן מִן הַנָּקוּב עַל שֶׁאֵינוֹ נָקוּב כו' דְּהַהוּא גְּרִיוָא גּוּפֵהּ לָא מִתַּקֵּן מִשּׁוּם דְּמִדְּאוֹרַיְתָא לָא הָוֵי תְּרוּמָה הָכִי נָמֵי מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא לָא הָוֵי מְתַקֵּן כִּדְסָלְקָא דַּעְתָּךְ הַשְׁתָּא אַמַּאי מְשַׁנֵּי לֵיהּ מְתַקֵּן מִדְּרַבָּנַן לְהַפְקִיעַ אִסּוּר מִדְּאוֹרַיְתָא אֲבָל לְרַב חִסְדָּא דִּמְשַׁוֵּי לֵיהּ טֶבֶל נִיחָא וְהַאי דִּבְשׁוֹגֵג תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּלֹא קָפֵיד קְרָא אֶלָּא אַמֵּזִיד כִּדְכְתִיב וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא (בְּמִדְבַּר י"ח:ל"ב) דְּמַשְׁמַע מֵזִיד דְּאִיכָּא נְשִׂיאוּת חֵטְא אֲבָל בְּשׁוֹגֵג הָוֵי תְּרוּמָה וא"ת וּמַאי נָפְקָא לָן מִנָּהּ בְּמִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר בְּמַאי דְּהָוֵי תְּרוּמָה וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְתַקֵּן הַהִיא גְּרִיוָא וְהָא בְּכָל עִנְיָן אָסוּר בַּאֲכִילָה וי"ל דְּנַפְקָא לָן מִנָּהּ לְעִנְיַן הַסָּקָה דְּמֻתָּר לְהַסִּיק בִּתְרוּמָה טְמֵאָה וְאֵין מַדְלִיקִין בְּטֶבֶל טָמֵא כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף כו. וְשָׁם):

מסורת הש"ס

א מנחות טו:

ב לעיל נב.; כתובות לט:

ג קידושין סב.; משנה תרומות; מנחות כה:; תמורה ה.; פסחים לג.; עירובין מט:; בכורות נג:

ד קידושין מו:; משנה תרומות

ה לקמן צב.; ספרא אמור פרק א יא; משנה גיטין; גיטין פא.

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' תרומות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' נב:

ב מיי' פה' מהל' תרומות הל' ח, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' נב:

ג מיי' פה' מהל' תרומות הל' כב, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' סה:

ד מיי' פה' מהל' תרומות הל' טז:

[א](א)מַאי שְׁנָא מֵהָא דִּתְנַן: מִן הַנָּקוּב עַל שֶׁאֵין נָקוּב — תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וְלֹא תֵּאָכֵל עַד שֶׁיּוֹצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר מִמָּקוֹם אַחֵר. [ב](ב)שָׁאנֵי הָכָא, דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא תְּרוּמָה מְעַלַּיְיתָא הִיא, כִּדְרַבִּי אִלְעַאי. דְּאָמַר רַבִּי אִלְעַאי: מִנַּיִן לַתּוֹרֵם מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה שֶׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה — דִּכְתִיב: ״וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ״. וְאִם אֵין קָדוֹשׁ — נְשִׂיאוּת חֵטְא לָמָּה? מִיכָּן לַתּוֹרֵם מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה — שֶׁתְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. [ג]אֲמַר לֵיהּ רַבָּה לְרַב חִסְדָּא: לְדִידָךְ דְּאָמְרַתְּ לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם כָּל עִיקָּר, דַּאֲפִילּוּ הָהוּא גְּרִיוָא הָדַר לְטִיבְלֵיהּ, מַאי טַעְמָא — גְּזֵירָה דִּלְמָא פָּשַׁע וְלָא מַפְרֵישׁ, מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא הָוֵי תְּרוּמָה, וּמִשּׁוּם דִּלְמָא פָּשַׁע אַפְּקוּהּ רַבָּנַן לְחוּלִּין? וְכִי בֵּית דִּין מַתְנִין לַעֲקוֹר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה? [ג]אֲמַר לֵיהּ: וְאַתְּ לָא תִּסְבְּרַא? וְהָתְנַן: הַוָּלָד מַמְזֵר מִזֶּה וּמִזֶּה. בִּשְׁלָמָא מִשֵּׁנִי מַמְזֵר — אֶלָּא מֵרִאשׁוֹן אַמַּאי? אִשְׁתּוֹ הִיא, וְיִשְׂרָאֵל מְעַלְּיָא הוּא, וְקָא שָׁרֵינַן לֵיהּ בְּמַמְזֶרֶת! [ד]אֲמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: אָסוּר בְּמַמְזֶרֶת. וְכֵן כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָסוּר בְּמַמְזֶרֶת. וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ ״מַמְזֵר״ — לְאוֹסְרוֹ בְּבַת יִשְׂרָאֵל. שְׁלַח לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרַבָּה בְּיַד רַב אַחָא בַּר רַב הוּנָא: וְאֵין בֵּית דִּין מַתְנִין לַעֲקוֹר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה? וְהָתַנְיָא: מֵאֵימָתַי אָדָם יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ קְטַנָּה? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִשֶּׁתַּעֲמוֹד בְּקוֹמָתָהּ, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִשֶּׁתִּכָּנֵס לַחוּפָּה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִשֶּׁתִּבָּעֵל. וְיוֹרְשָׁהּ, וּמִיטַּמֵּא לָהּ, וְאוֹכֶלֶת בְּגִינוֹ תְּרוּמָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִשֶּׁתַּעֲמוֹד בְּקוֹמָתָהּ. אַף עַל גַּב דְּלֹא נִכְנְסָה לַחוּפָּה? אֵימָא: מִשֶּׁתַּעֲמוֹד בְּקוֹמָתָהּ וְתִכָּנֵס לַחוּפָּה. וְהָכִי קָאָמְרוּ לֵיהּ בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל: דְּקָאָמְרִיתוּ מִשֶּׁתִּכָּנֵס לַחוּפָּה, אִי עָמְדָה בְּקוֹמָתָהּ — מְהַנְיָא לַהּ חוּפָּה, וְאִי לָא — לָא מְהַנְיָא לַהּ חוּפָּה. [ה]רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִשֶּׁתִּבָּעֵל. וְהָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵין מַעֲשֵׂה קְטַנָּה כְּלוּם! אֵימָא: מִשֶּׁתַּגְדִּיל וְתִבָּעֵל. [ו](ד)קָתָנֵי מִיהַת יוֹרְשָׁהּ — וְהָא הָכָא, דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא אֲבוּהָ יָרֵית לַהּ, וּמִדְּרַבָּנַן יָרֵית לַהּ בַּעַל?! הֶפְקֵר בֵּית דִּין הֶפְקֵר. [ז]דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִנַּיִן שֶׁהֶפְקֵר בֵּית דִּין הֶפְקֵר — שֶׁנֶּאֱמַר: ״כֹּל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים בַּעֲצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה״. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מֵהָכָא: ״אֵלֶּה הַנְּחָלוֹת אֲשֶׁר נִחֲלוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״, וְכִי מָה עִנְיַן רָאשִׁים אֵצֶל אָבוֹת? אֶלָּא לוֹמַר לָךְ: מָה אָבוֹת מַנְחִילִין בְּנֵיהֶם כָּל מַה שֶּׁיִּרְצוּ — אַף רָאשִׁים מַנְחִילִין אֶת הָעָם כָּל מַה שֶּׁיִּרְצוּ. וּמִיטַּמֵּא לָהּ. וְהָא הָכָא, דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא אָבִיהָ מִיטַּמֵּא לָהּ, וּמִדְּרַבָּנַן מִיטַּמֵּא לָהּ בַּעַל! מִשּׁוּם דְּהָוְיָא לַהּ מֵת מִצְוָה. [ח](ה)וּמִי הָוְ[יָ]א מֵת מִצְוָה? וְהָתַנְיָא: אֵי זֶהוּ מֵת מִצְוָה — כֹּל שֶׁאֵין לוֹ קוֹבְרִין. קוֹרֵא וַאֲחֵרִים עוֹנִין אוֹתוֹ — אֵין זֶה מֵת מִצְוָה! הָכָא נָמֵי, כֵּיוָן דְּלָא יָרְתִי לַהּ — קָרְיָא וְלָא עָנוּ לַהּ.

וְאוֹכֶלֶת

מַאי שְׁנָא מֵהָא דִּתְנַן לֹא תֹּאכַל לְכֹהֵן עַד שֶׁיִּתֵּן עַל סְאָה זוֹ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר מִמָּקוֹם אַחֵר דְּמַחְזְקִינַן לֵיהּ בְּטֶבֶל גָּמוּר [וְכָאן כְּמוֹ כֵן לֹא הָיָה לִתֵּן לַכֹּהֵן שֶׁמָּא יִשְׂרֹף טֶבֶל טָמֵא וְאָסוּר לְהַדְלִיקוֹ כִּדְמוֹכַח בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת כו.)]: שָׁאנֵי הָכָא בְּטָמֵא וְטָהוֹר דְּמִדְּאוֹרָיְתָא תְּרוּמָה מְעַלַּיְיתָא הִיא. אֲבָל מִן הַנָּקוּב עַל שֶׁאֵין נָקוּב הֲוָה לֵיהּ מֵהַחִיּוּב עַל הַפָּטוּר וְכֵיוָן דְּאַפְּטוּר קָא מַפְרִישׁ לָא חָיֵיל עֲלָהּ שֵׁם תְּרוּמָה הִלְכָּךְ טֶבֶל הוּא וְאָסוּר אַף לְכֹהֵן וְרַבָּנָן הוּא דִּגְזָרִי לְמִתְבַהּ לְכֹהֵן הוֹאִיל וְקָרָא עָלֶיהָ שֵׁם תְּרוּמָה וְיִשְׂרָאֵל זֶה שֶׁנְּתָנָהּ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ עֲלָהּ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְהַפְרִישׁ מִמַּה שֶּׁאֵין נָקוּב דִּתְרוּמָה דִּילֵהּ מִדְּרַבָּנָן הִיא וְהָא אַפְרִישׁ עָלֶיהָ. וּמִן שֶׁאֵין נָקוּב עַל הַנָּקוּב דְּאָמְרִינַן לְעֵיל תְּרוּמָה הִיא וּמֻתָּר לְכֹהֵן דַּהֲוָה לֵהּ מִן הַפְּטוּר עַל הַחִיּוּב הִלְכָּךְ אע"ג דְּהָא דְּאַפְרִישׁ עֲלָהּ לָא מִפְּטָר בְּהַךְ תְּרוּמָה וְלָא חָיֵיל עָלֶיהָ שֵׁם תְּרוּמָה אֲפִי' הָכִי לָא אָמְרִי' לֹא תֹּאכַל כּוּ' דְּהָא לֹא אִכְפַּת לָן אִי אָכַל לָהּ כֹּהֵן בְּטֶבֶל דְּאֵין עָלֶיהָ דִּין טֶבֶל וּתְרוּמָה כו': וְלֹא תִשְׂאוּ הָא אִם לֹא תָרִימוּ מִן הַמֻּבְחָר תִּשְׂאוּ חֵטְא וְאִם אֵינוֹ קָדוֹשׁ נְשִׂיאוּת חֵטְא לָמָּה: לְאָסְרוֹ בְּבַת יִשְׂרָאֵל וּקְנָסָא בְּעָלְמָא הוּא וּלְהַחְמִיר וְלַעֲשׂוֹת סְיָג לַתּוֹרָה וְאֵין זוֹ עֲקִירָה אֲבָל לְהָקֵל עַל דִּבְרֵי תוֹרָה עֲקִירָה הִיא: אֶת אִשְׁתּוֹ קְטַנָּה אִם מֵתָה וְלָא אָמְרִינַן שֶׁמָּא עֲתִידָה הָיְתָה לְמָאֵן וְאִשְׁתְּכַח דְּלָאו אִשְׁתּוֹ הֲוַאי וּבִיתוֹמָה עָסְקִינַן: מִשֶּׁתַּעֲמֹד בְּקוֹמָתָהּ כְּשֶׁתַּגִּיעַ לְפִרְקָהּ בְּשָׁנִים וּבַהֲבָאַת שֵׂעָר: ואע"ג דְּלָא נִכְנְסָה לְחֻפָּה וְהָא קי"ל (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כט:) אֲפִי' בִּגְדוֹלָה אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה לֹא אוֹנֵן וְלֹא מְטַמֵּא לָהּ מֵתָה אֵין יוֹרְשָׁהּ: וְהָאָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר אֵין מַעֲשֵׂה קְטַנָּה כְּלוּם בְּפֶרֶק ב"ש (לְקַמָּן יְבָמוֹת קח.): מִדְּאוֹרָיְתָא אַבָּהּ יָרֵית לָהּ כְּלוֹמַר קְרוֹבֵי הָאָב יָרְתִי לָהּ דְּנִשּׂוּאֵי קְטַנָּה מִדְּרַבָּנָן נִינְהוּ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר כִּדְאָמַר בְּחֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא פִּקַּחַת (לְקַמָּן יְבָמוֹת קיב:) אֲבָל תּוֹרָה לֹא זִכְּתָה לְקַדֵּשׁ אֶת הַבַּת לֹא לְאִמָּהּ וְלֹא לְאַחֶיהָ: הֶפְקֵר ב"ד הָיָה הֶפְקֵר וְכָל מִידֵּי דְּמָמוֹנָא לָאו עֲקִירָה הִיא: כֹּל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא וְגוֹ' בְּסֵפֶר עֶזְרָא: וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמַטּוֹת הֲוֵי לֵיהּ לְמִכְתַּב וְרָאשֵׁי מַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְלֹא תֹּאכַל כּוּ' פֵּרֵשׁ רִיבָ"ן דְּלָא הָוֵי תְּרוּמָה אֶלָּא לְעִנְיַן שֶׁיִּתְּנֶה לְכֹהֵן וְלֹא לְדָבָר אַחֵר שֶׁאֵינָהּ אֲסוּרָה לְזָרִים וְאֵין נִרְאֶה לר"י דְּכֵיוָן דִּפּוֹטֶרֶת שֶׁאֵין נָקוּב דְּחַיָּב בִּתְרוּמָה מִדְּרַבָּנָן הָכִי נָמֵי תְּרוּמָה מִדְּרַבָּנָן כְּמוֹ בַּמָּן שֶׁאֵין נָקוּב עַל שֶׁאֵינוֹ נָקוּב: **מָקוֹם** אַחֵר אָמַר ר"י דְּמִנֵּהּ וּבֵהּ לֹא מִשּׁוּם דְּלָא לֵיתֵי לְמֵיכַל הַשִּׁירַיִם לְזָרִים כֵּיוָן שֶׁיִּקְרָא עָלָיו שֵׁם מַעֲשֵׂר לֹא יִזָּהֲרוּ עָלָיו לְשָׁמְרוֹ בְּתוֹרַת תְּרוּמָה וְכֻלָּהּ גְּרִיוָא מִדְּרַבָּנָן תְּרוּמָה דְּהָא מִתַּקֵּן בֵּהּ דְּשָׁאִין נָקוּב: **בְּקוֹמָתָהּ** פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁתַּגִּיעַ לְפִרְקָהּ בְּשָׁנִים וּבַהֲבָאַת שְׂעָרוֹת וְאֵין הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע כֵּן דְּאִם כֵּן ה"ל לְמֵימַר מִשֶּׁתַּגְדִּיל אֶלָּא אר"י מִשֶּׁתַּעֲמֹד בְּקוֹמָתָהּ הַיְנוּ שֶׁנִּרְאֵית גְּדוֹלָה קְצָת אע"פ שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעָה לְפִרְקָהּ לְפִי שֶׁנִּרְאֵית כְּאִשְׁתּוֹ אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁנִּרְאֵית קְטַנָּה הָיוּ נִרְאִים דִּבְרֵי חֲכָמִים כְּמוֹ חוּכָא וְאִטְלוּלָא אִם הָיָה יוֹרְשָׁהּ: **דְּלָא** נִכְנְסָה לְחֻפָּה דקס"ד דְּכִי הֵיכִי דב"ה לָא בָּעוּ עֲמִידַת קוֹמָה דב"ש הָכִי נָמֵי לָא בָּעוּ בֵּית שַׁמַּאי שֶׁתִּכָּנֵס לְחֻפָּה דְּבֵית הִלֵּל: **מִשֶּׁתַּעֲמֹד** בְּקוֹמָתָהּ וְתִכָּנֵס לַחֻפָּה וְהוּא הַדִּין אִם נִכְנְסָה לְחֻפָּה וְאַחַ"כ עָמְדָה בְּקוֹמָתָהּ דִּמְהַנְיָא חֻפָּה שֶׁבַּקְּטַנּוּת דמ"ש מִקִּדּוּשִׁין דִּמְהַנּוּ כְּשֶׁהָיוּ בְּקַטְנוּת וְאַחַר כָּךְ עָמְדָה בְּקוֹמָתָהּ: **מִשֶּׁתַּגְדִּיל** וְתִבָּעֵל וא"ת אַכַּתִּי כֵּיוָן דְּאֵין מַעֲשֵׂה קָטָן כְּלוּם הֵיכִי מְהַנְיָא חֻפָּה שֶׁהָיְתָה בְּקַטְנוּת וי"ל דְּכֵיוָן שֶׁהִיא בְּבֵיתוֹ שֶׁל בַּעַל הָוְיָא כִּמְסִירָה לְחֻפָּה וּכְשֶׁבּוֹעֵל בְּגַדְלוּת לְשֵׁם קִדּוּשִׁין וַאֲפִלּוּ את"ל דְּבִיאָה אֵרוּסִין עוֹשָׂה חֲשׁוּבָה מִיָּד כִּנְשׂוּאָה מִידִי דַּהֲוָה אֶהְיֶה לוֹ חָצֵר בַּדֶּרֶךְ וְנִכְנְסָה עִמּוֹ לְשֵׁם נִשּׂוּאִין אִי נָמֵי כֵּיוָן שֶׁהַקִּדּוּשִׁין בְּגַדְלוּת וַאֲרוּסָה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה דְּבַר תּוֹרָה מְהַנְיָא הָכָא חֻפָּה שֶׁהָיְתָה בְּקַטְנוּת דְּלֵיכָּא לְמִחַשׁ לְסִמְפּוֹן וְלֹא לְדַעֲלָא כֵּיוָן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ וְטַעֲמָא דְּיוֹרְשָׁהּ מִשּׁוּם דְּהָוֵי הֶפְקֵר ב"ד דְּהָיָה הֶפְקֵר: **שֶׁהֶפְקֵר** ב"ד הָיָה הֶפְקֵר אֲבָל מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר לֵיכָּא לְמֵימַר דְּאַפְקוּהָ מֵרְשׁוּתֵהּ בִּשְׁעַת הַפְרָשָׁה כֵּיוָן דְּבָתַר הָכִי נָמֵי שֶׁלּוֹ הוּא וְעָלָיו לְתַקְּנוֹ: **כֵּוָן** דְּלָא יָרְתִי לַהּ קְרֵי וְלֹא עָנוּ לָהּ מַשְׁמַע דְּכָל הֵיכָא דְּיָרֵית לָהּ מְטַמֵּא לָהּ דְּהָוֵי מְטַמֵּא לְמֵת מִצְוָה וּלְפִי זֶה אַלְמָנָה לְכ"ג גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט לָא יָרֵית לָהּ מִדְּאָמַר (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צ:) וְאֵין מְטַמֵּא לְאִשְׁתּוֹ פְּסוּלָה דְּאִי הֲוָה יָרֵית לָהּ הֲוָה מְטַמֵּא לָהּ כְּמוֹ לְמֵת מִצְוָה וּמִיהוּ עַל כָּרְחָךְ לָאו הָא בְּהָא תַּלְיָא דְּהָא נִשֵּׂאת עַל פִּי ב"ד וְאַחַ"כ בָּא בַּעְלָהּ אָמְרִי' דְּאֵין מְטַמֵּא אע"ג דְּבַעְלָהּ הָרִאשׁוֹן יוֹרְשָׁהּ דִּלְדִידֵהּ לֹא קָנְסוּ ואע"ג דְּאֵין זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ הַיְנוּ מִשּׁוּם קְנָס דִּדָּה אֲבָל יֶרֶשָּׁה אַמַּאי לְפְסֵד בַּעַל וְעוֹד דא"כ כֹּהֵן גָּדוֹל וְנָזִיר יִטַּמְּאוּ לִקְרוֹבֵיהֶם וּלְכָל מוֹרִישֵׁיהֶם כְּשֶׁאֵין יוֹרֵשׁ אֶלָּא הֵם וְכֵן לִנְשֵׁיהֶם וְעוֹד לְמ"ד (כְּתֻבּוֹת דַּף פג.) יֶרֶשָּׁה דְּבַעַל דְּאוֹרָיְתָא אַמַּאי אִצְטְרִיךְ קְרָא שֶׁהַבַּעַל מְטַמֵּא לְאִשְׁתּוֹ פְּשִׁיטָא דְּמֵת מִצְוָה הִיא וְנִרְאֶה לר"י דְּמִשּׁוּם דְּיָרֵית לָהּ לָא הָוְיָא מֵת מִצְוָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּיֵשׁ כֹּחַ בְּיַד חֲכָמִים לַעֲקֹר דָּבָר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה בְּדָבָר הַדּוֹמֶה כִּדְפֵרַשְׁתִּי לְעֵיל דְּכֵיוָן דְּלָא יָרְתִי לָהּ דּוֹמֶה לְמֵת מִצְוָה וּמִיהוּ אֵינָהּ מֵת מִצְוָה גָּמוּר וְכֵן נִרְאֶה דְּאִי מִשּׁוּם דְּהָוְיָא מֵת מִצְוָה גָּמוּר מְטַמֵּא לָהּ אִם כֵּן הֵיאַךְ יִטַּמָּא לָהּ בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ יִשְׂרָאֵל דְּהָא בְּמֵת מִצְוָה אִם יֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְכֹהֵן אָמְרִינַן בְּנָזִיר (דַּף מז.) יִטַּמָּא יִשְׂרָאֵל וְאַל יִטַּמָּא כֹּהֵן וּבְנִשּׂוּאֵי קְטַנָּה דַּהֲווּ דְּרַבָּנָן מַשְׁמַע דִּמְטַמֵּא כִּשְׁאָר בַּעַל שֶׁמְּטַמֵּא לְאִשְׁתּוֹ דְּאוֹרָיְתָא אִם יֵשׁ שָׁם כַּמָּה יִשְׂרָאֵל וּמִדְּאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף צ:) נָמֵי וְלֹא זֶה וְזֶה מֵפֵר נְדָרֶיהָ מִשּׁוּם דְּתִתְגַּנֶּה וְתִתְגַּנֶּה אֵין לְהוֹכִיחַ דְּאֵין מֵפֵר לְאִשְׁתּוֹ פְּסוּלָה כְּגוֹן אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל דְּהָתָם רַבָּנָן הוּא דִּקְנָסוּהָ דְּלֹא יָפֵר אֲבָל אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל כִּי הֵיכִי דְּלָא קְנָסוּהָ בִּכְתֻבָּתָהּ דְּהָא יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף פה.) ה"נ לֹא קְנָסוּהָ בַּהֲפָרַת נְדָרֶיהָ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פה' מהל' תרומות הל' טז:

ב מיי' פה' מהל' תרומות הל' ג:

ג מיי' פא' מהל' ממרים הל' ב:

ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' כב, סמג לאוין קכא, טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' כה:

ה מיי' פ"א מהל' גירושין הל' ד, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' כה:

ו מיי' פא' מהל' נחלות הל' ח:

ז מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין והעונשין המסורין להם הל' ו, סמג לאוין רמ, טוש"ע חו"מ סי' ב סעי' א:

ח מיי' פג' מהל' אבל הל' ח, סמג לאוין רלה, טוש"ע יו"ד סי' שעד סעי' ג:

מסורת הש"ס

א קידושין מו:; משנה דמאי

ב בבא בתרא קמג.; משנה תרומות; בבא מציעא נו.; קידושין מו:

ג בראשית רבה

ד גיטין לו:

ה עירובין יז:; נזיר מג:

גליון הש"ס

גמ' והא הכא דמדאוריי' וכו'. עי' כתובות דף קא ע"א תוס' ד"ה ובהפרת נדריה:

תורה אור השלם

וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ [במדבר יח, לב]

כִּי אִם־לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו [ויקרא כא, ב]

וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים כַּעֲצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יָחֳרַם כָּל־רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה [עזרא י, ח]

אֵלֶּה הַנְּחָלֹת אֲשֶׁר נִחֲלוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמַטּוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּגוֹרָל בְּשִׁלֹה לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַלּוּ מֵחַלֵּק אֶת־הָאָרֶץ [יהושע יט, נא]

(א)וְאוֹכֶלֶת בְּגִינוֹ תְּרוּמָה. בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן. תָּא שְׁמַע: אָכַל תְּרוּמָה טְמֵאָה — מְשַׁלֵּם חוּלִּין טְהוֹרִים. שִׁילֵּם חוּלִּין טְמֵאִים, סוֹמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: בְּשׁוֹגֵג — תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין, בְּמֵזִיד — אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה — תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין, וְחוֹזֵר וּמְשַׁלֵּם חוּלִּין טְהוֹרִין. וְהָוֵינַן בַּהּ: בְּמֵזִיד אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין? תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה, דַּאֲכַל מִינֵּיהּ מִידֵּי דְּלָא (קָ)חֲזֵי לֵיהּ בִּימֵי טוּמְאָתוֹ, וְקָא מְשַׁלֵּם מִידֵּי דְּ(קָ)חֲזֵי לֵיהּ בִּימֵי טוּמְאָתוֹ. [א]וְאָמַר רָבָא, וְאָמְרִי לַהּ כְּדִי: חַסּוּרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: אָכַל תְּרוּמָה טְמֵאָה — מְשַׁלֵּם כׇּל דְּהוּ. אָכַל תְּרוּמָה טְהוֹרָה — מְשַׁלֵּם חוּלִּין טְהוֹרִין, שִׁילֵּם חוּלִּין טְמֵאִים — סוֹמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: בְּשׁוֹגֵג — תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין, בְּמֵזִיד — אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד — תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין, וְחוֹזֵר וּמְשַׁלֵּם חוּלִּין טְהוֹרִין. וְהָא הָכָא, דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא תַּשְׁלוּמֵי מְעַלְּיָא הָוֵי, דְּאִי מְקַדֵּשׁ בְּהוּ כֹּהֵן אִשָּׁה — תָּפְסוּ לַהּ קִידּוּשֵׁי, וַאֲמוּר רַבָּנַן אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין, וְקָשָׁרֵינַן אֵשֶׁת אִישׁ לְעָלְמָא! מַאי אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין דְּקָאָמַר רַבִּי מֵאִיר — דְּבָעֵי לְמֶיהְדַּר שַׁלּוֹמֵי חוּלִּין טְהוֹרִין. אִי הָכִי, סוֹמְכוֹס הַיְינוּ רַבָּנַן! (ב)אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: קָנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ. (ג)תָּא שְׁמַע: דָּם שֶׁנִּטְמָא וּזְרָקוֹ, בְּשׁוֹגֵג — הוּרְצָה, בְּמֵזִיד — לֹא הוּרְצָה. [בג(ד)]וְהָא הָכָא, דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא אַרְצוֹיֵי מְרַצֵּה, דְּתַנְיָא: עַל מָה הַצִּיץ מְרַצֶּה — עַל הַדָּם, וְעַל הַבָּשָׂר, וְעַל הַחֵלֶב שֶׁנִּטְמָא, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאוֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן, בֵּין בְּיָחִיד בֵּין בְּצִבּוּר. וְאָמְרִי רַבָּנַן: לֹא הוּרְצָה, וְקָא הָדַר מְעַיֵּיל חוּלִּין לָעֲזָרָה! [דה]אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: מַאי "לֹא הוּרְצָה" דְּקָאָמַר — לְהַתִּיר בָּשָׂר בַּאֲכִילָה, אֲבָל בְּעָלִים נִתְכַּפְּרוּ בּוֹ. (ה)סוֹף סוֹף קָמִתְעַקְּרָא אֲכִילַת בָּשָׂר, וּכְתִיב: "וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם", מְלַמֵּד שֶׁהַכֹּהֲנִים אוֹכְלִים וּבְעָלִים מִתְכַּפְּרִים! אָמַר לֵיהּ: שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה שָׁאנֵי.

אֲמַר

אָכַל תְּרוּמָה בְּשׁוֹגֵג: מְשַׁלֵּם חֻלִּין טְהוֹרִים דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא כ"ב:י"ד) וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ דָּבָר הָרָאוּי לִהְיוֹת קֹדֶשׁ בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים לב.): בְּשׁוֹגֵג תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין אִם בְּשׁוֹגֵג שִׁלֵּם טְמֵאִים כְּסָבוּר טְהוֹרִים הֵם: בְּמֵזִיד אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין דְּקָנְסִינַן לֵיהּ: תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה כו' אַמַּאי קְנַסְתְּ לֵיהּ מַאי מֵזִיד יֵשׁ כָּאן אע"פ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהֵן טְמֵאִים נִתְכַּוֵּן הוּא לְתַשְׁלוּמִין הֲגוּנִים: דְּאָכַל מִנֵּהּ וְכוּ' ואע"ג דְּתַשְׁלוּמִין נַעֲשִׂים תְּרוּמָה וְלָא חֲזוּ לֵיהּ בִּימֵי טֻמְאָה הָא מִיהָא לְתַשְׁלוּמִין מְעַלְיָא אִכַּוַּן: תְּרוּמָה טְמֵאָה לָא חַזְיָא לַאֲכִילָה כֹּהֵן טָהוֹר קָאֵי עֲלָהּ בַּעֲשֵׂה בְּפֶ' הֶעָרֵל (לְעֵיל יְבָמוֹת עג:) וְכֹהֵן טָמֵא קָאֵי עֲלָהּ בְּמִיתָה דְּלָא חִלֵּק הַכָּתוּב לְגַבֵּי טֻמְאַת הַגּוּף בֵּין קָדָשִׁים טְהוֹרִים לְקָדָשִׁים טְמֵאִים: כָּל דְּהוּ וְאַפֵּי' חֻלִּין טְמֵאִים: וְהָכָא דְּמִדְּאוֹרַיְתָא תַּשְׁלוּמִין מְעַלְיָא נִינְהוּ דְּחֻלִּין טְמֵאִים נָמֵי רְאוּיִין לִהְיוֹת קֹדֶשׁ כִּדְרַבִּי אִילְעַי לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף פט): וַאֲמוּר רַבָּנַן אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין כו' מֵדְּר' מֵאִיר קָמוֹתֵב: קָנְסוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד אִכָּא בֵּינַיְהוּ לְרַבִּי מֵאִיר בְּשׁוֹגֵג תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין וְלָא בָּעֵי לְשַׁלּוּמֵי תּוּ טְהוֹרִים וְאָתוּ רַבָּנַן לְמֵימַר בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד בָּעֵי מִהְדָּר תַּשְׁלוּמִין: אֲבָל בְּעָלִים נִתְכַּפְּרוּ וְלָא בָּעֵי לְאֵתוּיֵי קָרְבָּן אַחֲרִינָא: שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה לָאו עֲקִירָה הִיא כְּגוֹן אֲכִילַת בָּשָׂר עֲשֵׂה הִיא וְאֶמֹר רַבָּנַן שֵׁב וְאַל תֹּאכַל לָאו עֲקִירָה בְּיָדַיִם הוּא אֶלָּא מִמֵּילָא הִיא מִעַקְּרָא אֲבָל תְּרוּמָה דְּקָאָמַר לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם וּמַפְּקַתְּ לָהּ לְחֻלִּין עֲקִירָה מַמָּשׁ הִיא:

וְאוֹכֶלֶת בְּגִינוֹ תְּרוּמָה בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן וְלָא בָּעֵי לְאוֹקוּמֵי אַפֵּי' בִּתְרוּמָה דְּאוֹרַיְתָא וּמִשּׁוּם דְּקָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת הוּא דְּהָא בַּעְיָא הִיא בְּפֶ' חֵרֵשׁ (לְקַמָּן יְבָמוֹת קיג: וְקִיד. וְשָׁם) אִי בֵּית דִּין מְצֻוִּין לְהַפְרִישׁוֹ אוֹ לֹא וְלָא אִפְּשִׁיטָא וְעוֹד דְּאוֹכֶלֶת בְּגִינוֹ מַשְׁמַע דְּאַפֵּי' כִּי גְּדֵלָה אוֹכֶלֶת מִכֹּחַ זֶה אע"פ שֶׁעֲדַיִן לֹא בָּעַל: **אָכַל** תְּרוּמָה טְמֵאָה מְשַׁלֵּם כו' בִּתְרוּמָה לֹא שַׁיָּךְ לְפָטְרוֹ מִשּׁוּם דְּקָם לֵהּ בִּדְרַבָּה מִנֵּהּ אֲפִילּוּ לְאַבַּיֵּי דְּאִית לֵיהּ (בִּכְתֻבּוֹת דַּף ל:) אַלִּבָּא דְּר' נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה דַּאֲפִילּוּ בְּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם הוּא עוֹשֶׂה כְּמִיתָה בִּידֵי אָדָם לְתַשְׁלוּמִין דְּשָׁאנֵי תְּרוּמָה דְּגַלֵּי קְרָא בְּהֶדְיָא וְיָסַף חֲמִישִׁיתוֹ עָלָיו וְעוֹד א"ר יִצְחָק דְּתַשְׁלוּמִין דִּתְרוּמָה לְכַפָּרָה קָאָתוּ וְלֹא שַׁיָּךְ קָם לֵהּ בִּדְרַבָּה מִנֵּהּ כִּדְאָמַר בְּמַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת (פ"ז מִשְׁנָה ד) שֶׁאַפֵּי' אִם רָצָה הַכֹּהֵן לִמְחֹל אֵינוֹ יָכוֹל לִמְחֹל וְאַפֵּי' אָכַל תְּרוּמָה מִשֶּׁל עַצְמוֹ מַפְרִישׁ קֶרֶן הָרָאוּי לִהְיוֹת קֹדֶשׁ לְעַצְמוֹ וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק כָּל שָׁעָה (פְּסָחִים לב. וְשָׁם) דִּלְרַבִּי יוֹסֵי דְּשָׁרֵי חָמֵץ בְּפֶסַח בַּהֲנָאָה דְּהָאוֹכֵל תְּרוּמַת חָמֵץ בְּפֶסַח בְּמֵזִיד פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין לְרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אֲבָל בְּשׁוֹגֵג חַיָּב אע"ג דְּלָא גַּלֵּי קְרָא בְּכָרֵת אֶלָּא מִשּׁוּם דִּבְשׁוֹגֵג אָתוּ תַּשְׁלוּמִין לְכַפָּרָה וְאֶפְשָׁר דְּאִם אָכַל תְּרוּמָה בְּמֵזִיד שֶׁיִּפְטֹר לְרַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה מִשּׁוּם דִּבְמֵזִיד לָא אָתוּ לְכַפָּרָה שֶׁהֲרֵי הַכֹּהֵן יָכוֹל לִמְחֹל כִּדְתְנַן בְּמַסֶּכֶת תְּרוּמוֹת (פ"ז מ"א) א"נ מְחַיֵּב מִשּׁוּם דְּמִדְּאַגְבְּהֵהּ קַנְיֵהּ כִּדְאָמַר בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת דַּף לא: וְשָׁם): **בְּשׁוֹגֵג** תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין כו' אֵין לְפָרֵשׁ הַאי שׁוֹגֵג וּמֵזִיד אַאֲכִילָה קָאֵי כִּדְפֵּרֵשׁ ריב"ן אֲבָל הַתַּשְׁלוּמִין הֵם בְּמֵזִיד דְּאִם כֵּן בְּמֵזִיד אַמַּאי אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין דַּאֲפִילּוּ סֵבִין יָכוֹל לְשַׁלֵּם דְּתַשְׁלוּמִין אֵין נַעֲשִׂין קֹדֶשׁ אֶלָּא נִרְאֶה לר"י דְּשׁוֹגֵג וּמֵזִיד אַתַּשְׁלוּמִין קָאֵי כִּדְפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְהַהִיא דְּקָאָמַר וְהָוֵינַן בַּהּ בְּמֵזִיד אֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה כו' אע"ג דְּכִי מְשַׁלֵּם חֻלִּין טְמֵאִים נַעֲשִׂין תְּרוּמָה טְמֵאָה מִכָּל מָקוֹם תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה דְּנִפְסָד הוּא שֶׁמְּשַׁלֵּם יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהִפְסִיד לַכֹּהֵן: **חַסּוּרֵי** מִחַסְּרָא כו' אָכַל תְּרוּמָה טְהוֹרָה כו' וא"ת אִי לְפִי דָּמִים מְשַׁלֵּם כְּשֶׁמְּשַׁלֵּם כָּאן חֻלִּין טְמֵאִין אַמַּאי תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין וַהֲלֹא הֵן נַעֲשִׂין תְּרוּמָה טְמֵאָה וְאֵינָם שָׁוִים כִּתְרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁאָכַל וְיֵשׁ לוֹמַר דִּמְשַׁלֵּם חֻלִּין טְמֵאִים כָּל כָּךְ דִּכְשֶׁנַּעֲשִׂין תְּרוּמָה טְמֵאָה יִהְיוּ שָׁוִים לְהַסָּקָה כִּתְרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁאָכַל וּמִכָּל מָקוֹם קָנְסִינַן לֵיהּ כְּשֶׁמְּשַׁלֵּם בְּמֵזִיד אע"פ שֶׁשָּׁוִים כִּדְמֵי תְּרוּמָה מִשּׁוּם דִּמְשַׁלֵּם מִדֵּי דְּלָא קָפֵץ עֲלֵהּ זַבְנָא: **אָזַל** כֹּהֵן וּמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה כו' וא"ת וְלָמָּה אֵינוֹ מְדַקְדֵּק דְּמִדְּאוֹרַיְתָא תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין וְנַעֲשֵׂית תְּרוּמָה וְקָאָמְרִי רַבָּנַן דְּאֵינָן תַּשְׁלוּמִין וְהָוֵי חֻלִּין וּשְׁרֵין לְזָרִים וְאָמַר ר"י דַּהֲוָה מָצֵי לְמֵימַר דְּאֵין תַּשְׁלוּמָיו תַּשְׁלוּמִין דְּקָאָמַר הַיְנוּ לְגַבֵּי הָא דְּהָדְרֵי לְמָרַיְהוּ וּלְעוֹלָם תְּרוּמָה הָווּ וא"ת וּמַאי מְדַקְדֵּק מִקִּדּוּשִׁין דִּלְמָא הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּהֶפְקֵר ב"ד הָיָה הֶפְקֵר כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף פט:) וְאָמַר ר"י דְּהָכָא אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר כֵּן דְּמָה פָּשַׁע כֹּהֵן שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְהַפְקִיר מָמוֹנוֹ: **וְהָא** הָכָא דְּמִדְּאוֹרַיְתָא אַרְצוּיֵי מְרַצֶּה דִּתְנַן עַל מָה הַצִּיץ מְרַצֶּה כו' תֵּמַהּ דִּבְהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת כה:) וּבְכֵיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים פ: וְשָׁם) פָּרֵיךְ לְהוּ אַהֲדָדֵי וּמְשַׁנֵּי רָבִינָא וְרַב שִׁילָא חַד אָמַר טֻמְאָה בֵּין בְּמֵזִיד וּזְרִיקָתוֹ בְּשׁוֹגֵג הֻרְצָה בְּמֵזִיד לֹא הֻרְצָה וְחַד אָמַר אִיפְּכָא וְהָכָא מַשְׁמַע דַּחֲדָא מַתְנִיתִין אַיְּרֵי מִדְּאוֹרַיְתָא וַחֲדָא מִדְּרַבָּנָן וְאוֹמֵר ר"י דְּהָתָם לָא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּהַךְ דְּקָתָנֵי בֵּין בְּמֵזִיד בֵּין בְּשׁוֹגֵג הַיְנוּ מִדְּאוֹרַיְתָא אֲבָל מִדְּרַבָּנָן בְּמֵזִיד לֹא הוּרְצָה דְּמַשְׁמַע כֵּיוָן דְּקָתָנֵי סְתָמָא דִּפְסַק הֲלָכָה אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּבֵין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד מְרַצֶּה אֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנָן וְהָכָא מוּכָח נָמֵי שַׁפִּיר דְּמֵאַחַר דְּקָתָנֵי דְּצִיץ מְרַצֶּה בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד אַטֻּמְאָה אוֹ אַזְּרִיקָה לְמָר כִּדְאִית לֵהּ וּלְמָר כִּדְאִית לֵהּ מִדְּאוֹרַיְתָא לֵיכָּא לִפְלוּגֵי וּמְרַצֶּה בִּתְרַוַיְהוּ בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד וְנִרְאֶה לר"י דִּבְהָא סְבָרָא פְּלִיגֵי דְּמָר סָבַר דִּבְטֻמְאָה אִיכָּא לְמִקְנַס טְפֵי בְּמֵזִיד דְּהָוֵי אַתְחַלְתָּא דִּפְסוּלָה וְלָא עָבִיד נָמֵי מִצְוָה בְּשָׁעָה שֶׁמְּטַמֵּא וּמָר סָבַר בִּזְרִיקָה שַׁיָּךְ לְמִקְנַס טְפֵי שֶׁמַּקְרִיב דָּבָר טָמֵא לְגָבוֹהַּ וְזִילָא מִלְּתָא טְפֵי: **וְעַל** הַבָּשָׂר לְמַאן דְּאָמַר (פְּסָחִים עז.) יֵשׁ דָּם אע"פ שֶׁאֵין בָּשָׂר נָפְקָא מִנַּהּ בַּמֶּה שֶׁהַצִּיץ מְרַצֶּה עַל הַבָּשָׂר דִּמְשַׁוֵּי לֵיהּ כִּי טָהוֹר לְמִקַּבְּעֵי' בְּפִגּוּל וּלְאַפּוּקֵהּ מִידֵי מְעִילָה כִּדְמְפָרֵשׁ בְּפֶ' כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים עח. וְשָׁם) אֲבָל לְהַתִּיר בָּשָׂר בַּאֲכִילָה לָא מְהַנֵּי רִצּוּי צִיץ כִּדְמוּכָח הָתָם: **בֵּין** בְּיָחִיד בֵּין בְּצִבּוּר כְּמַאן דְּאָמַר טֻמְאָה דְּחוּיָה בְּצִבּוּר (אֶלָּא) דִּלְמַאן דְּאָמַר הֻתְּרָה בְּצִבּוּר לָא בָּעֵי צִיץ לְרַצּוּיֵי כִּדְמוּכָח בְּכֵיצַד צוֹלִין (שָׁם):

מסורת הש״ס

א גיטין נד.; תוספתא תרומות
ב מנחות כה:
ג פסחים טז:
ד יומא ז.; פסחים פ:; מנחות כה:; פסחים טז:; תוספתא נזיר
ה יומא סח:; לעיל מ.; פסחים נט:

גליון הש״ס

גמ' א"ל שב ואל תעשה שאני. עי' סוטה ח ע"א תוס' ד"ה אם היה:

רש"י ד"ה תרומה טמאה כו' דלא חלק הכתוב כו'. עי' חולין קיג ע"ב וצ"ע. ועי' רש"י בכורות יב ע"ב ד"ה חלה טמאה ויש ליישב קצת על פי דברי הר"ש פי"א מ"ג דפרה דמתני' דהתם פליג אהא דחולין הנ"ל וצ"ע:

תורה אור השלם

וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו [ויקרא א, ד]

וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם לְמַלֵּא אֶת־יָדָם לְקַדֵּשׁ אֹתָם וְזָר לֹא־יֹאכַל כִּי־קֹדֶשׁ הֵם [שמות כט, לג]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ תרומות הל׳ כ:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ ביאת מקדש הל׳ ז:
ג מיי׳ פד׳ מהל׳ קרבן פסח הל׳ ב:
ד מיי׳ פד׳ מהל׳ ביאת מקדש הל׳ ז:
ה מיי׳ פד׳ מהל׳ קרבן פסח הל׳ ב:

אֲמַר לֵיהּ, בְּעַאי לְאוֹתוֹבָךְ: עָרֵל, הַזָּאָה. וְאִזְמֵל, סָדִין בְּצִיצִית. וְכִבְשֵׂי עֲצֶרֶת, וְשׁוֹפָר, וְלוּלָב. הַשְׁתָּא דְּשַׁנִּית לַן "שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה" לָא מִיעֲקַר הוּא, כּוּלְּהוּ נָמֵי "שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה" נִינְהוּ. [א]תָּא שְׁמַע: "אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן" — אֲפִילּוּ אוֹמֵר לְךָ: עֲבוֹר עַל אַחַת מִכׇּל מִצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, כְּגוֹן אֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל, הַכֹּל לְפִי שָׁעָה — שְׁמַע לוֹ. שָׁאנֵי הָתָם, דִּכְתִיב: "אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן". וְלִיגְמַר מִינֵּיהּ! מִיגְדַּר מִילְּתָא שָׁאנֵי. (א)תָּא שְׁמַע: בִּטְּלוֹ — מְבוּטָּל, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ יָכוֹל לֹא לְבַטְּלוֹ, וְלֹא לְהוֹסִיף עַל תְּנָאוֹ. אִם כֵּן — מָה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה. ב(ב)וְהָא הָכָא, דְּמִדְּאוֹרָיְיתָא בָּטֵל גֵּט, וּמִשּׁוּם "מָה כֹּחַ בֵּית דִּין" קָא שָׁרֵינַן אֵשֶׁת אִישׁ לְעָלְמָא! מַאן דִּמְקַדֵּשׁ — אַדַּעְתָּא דְּרַבָּנַן מְקַדֵּשׁ, וְאַפְקְעִינְהוּ רַבָּנַן לְקִידּוּשִׁין, אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: הָתִינַח דְּקַדֵּישׁ בְּכַסְפָּא, קַדֵּישׁ בְּבִיאָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? שַׁוְּיוּהּ רַבָּנַן לִבְעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת. גד(ג)תָּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב: שָׁמַעְתִּי שֶׁבֵּית דִּין מַכִּין וְעוֹנְשִׁין שֶׁלֹּא מִן הַתּוֹרָה, וְלֹא לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת סְיָיג לַתּוֹרָה. וּמַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁרָכַב עַל סוּס בַּשַּׁבָּת בִּימֵי יְוָנִים — וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵית דִּין וּסְקָלוּהוּ, לֹא מִפְּנֵי שֶׁרָאוּי לְכָךְ, אֶלָּא שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהֵטִיחַ בְּאִשְׁתּוֹ תַּחַת הַתְּאֵנָה, וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵית דִּין וְהִלְקוּהוּ. לֹא מִפְּנֵי שֶׁרָאוּי לְכָךְ, אֶלָּא שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ! מִיגְדַּר מִילְּתָא שָׁאנֵי. (ד)וְלֹא זֶה וָזֶה מְטַמְּאִין לָהּ. מְנָלַן? דִּכְתִיב: "כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרוֹב אֵלָיו", וְאָמַר מָר: "שְׁאֵרוֹ" — זוֹ אִשְׁתּוֹ, (ה)וּכְתִיב: "לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחַלּוֹ", יֵשׁ בַּעַל שֶׁמִּיטַּמֵּא, וְיֵשׁ בַּעַל שֶׁאֵין מִיטַּמֵּא. הָא כֵּיצַד? מִיטַּמֵּא הוּא לְאִשְׁתּוֹ כְּשֵׁרָה, וְאֵינוֹ מִיטַּמֵּא לְאִשְׁתּוֹ פְּסוּלָה. (ו)וְלֹא זֶה וָזֶה זַכָּאִין בִּמְצִיאָתָהּ וְכוּ׳. טַעְמָא מַאי אֲמוּר רַבָּנַן מְצִיאַת אִשָּׁה לְבַעְלָהּ — כִּי הֵיכִי דְּלָא תִּיהְוֵי לֵיהּ אֵיבָה. הָכָא תִּיהְוֵי לֵיהּ אֵיבָה וְאֵיבָה. וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ. טַעְמָא מַאי אָמְרִי רַבָּנַן מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לְבַעְלָהּ — מִשּׁוּם דְּקָאָכְלָה מְזוֹנֵי, הָכָא כֵּיוָן דִּמְזוֹנֵי לֵית לַהּ — מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לָאו דִּידֵיהּ. וְלֹא מֵיפֵר נְדָרֶיהָ. טַעְמָא מַאי אֲמַר רַחֲמָנָא בַּעַל מֵיפֵר — כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְגַּנֶּה, הָכָא תִּתְגַּנֶּה וְתִתְגַּנֶּה. (ז)הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל נִפְסְלָה מִן הַכְּהוּנָּה וְכוּ׳.

פְּשִׁיטָא!

אֲמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא לְרָבָא: בְּעַאי לְאוֹתוֹבָךְ עָרֵל וְהַזָּאָה וְכוּ' דְּכׇל הָנֵי עוֹקְרִין בֵּית דִּין דָּבָר מִן הַתּוֹרָה: עָרֵל דְּאָמַר בִּפְסָחִים (דַּף צב.) הַפּוֹרֵשׁ מִן הָעׇרְלָה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקֶּבֶר וְגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר עֶרֶב הַפֶּסַח אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו וְאָמַר בַּגְּמָרָא טַעְמָא דְּבֵית הִלֵּל גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִטַּמֵּא לְשָׁנָה הַבָּאָה כו' בְּפֶרֶק הָאִשָּׁה. אַלְמָא מִשּׁוּם גְּזֵרָה דְּרַבָּנַן מְבַטְּלִינַן לֵיהּ מִפֶּסַח: הַזָּאָה שְׁבוּת וְלֵית עֲלָהּ בְּשַׁבָּת אֶלָּא אִסּוּרָא דְּרַבָּנַן וְעוֹמֶדֶת בִּפְנֵי הַפֶּסַח וּמְבַטַּלְתּוֹ דְּאָמְרִי' הַזָּאָה שְׁבוּת וְאֵינָהּ דּוֹחָה שַׁבָּת: וְאִזְמֵל לְגַבֵּי מִילָה אָמַר רַבָּנַן (שַׁבָּת דַּף קל:) אֵין מְבִיאִין אוֹתוֹ דֶּרֶךְ גַּגּוֹת וְקַרְפֵּיפוֹת וְהוֹצָאָה דִּידְהוּ מִדְּרַבָּנַן וּמִעַקְּרָא מִילָה בִּזְמַנָּהּ: וְסָדִין בְּצִיצִית דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא שָׁרֵי דִּכְתִיב (דְּבָרִים כב) לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז אֲבָל גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ וּגְזוּר רַבָּנַן מִשּׁוּם כְּסוּת לַיְלָה שֶׁפָּטוּר מִן הַצִּיצִית וְהָוֵי כִּלְאַיִם שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה בְּמַסֶּכֶת מְנָחוֹת בְּהַתְּכֵלֶת (מְנָחוֹת דַּף מ.): וְכִבְשֵׂי עֲצֶרֶת לֹא קִבַּלְתִּי מֵרַבּוֹתַי וּמ"מ כָּךְ נִרְאֶה בְּעֵינַי וְכָשֵׁר הַדָּבָר שֶׁשָּׁנוּ בַּתּוֹסֶפְתָּא וּמַיְתִי לָהּ בְּמַסֶּכֶת בֵּיצָה בַּגְּמָרָא פֶּרֶק שֵׁנִי (דַּף כ:) כִּבְשֵׂי עֲצֶרֶת שֶׁשְּׁחָטָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן הַדָּם יִזָּרֵק וְהַבָּשָׂר יֵאָכֵל דְּכׇל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרִין אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה וַהֲרֵי הֵן כִּשְׁלָמִים דְּעָלְמָא וְאִם הָיְתָה שַׁבָּת שֶׁחָלָה עֲצֶרֶת בְּשַׁבָּת וְנִתְּנָה שַׁבָּת לִדָּחוֹת אֵצֶל לִשְׁמָן וְטָעָה זֶה וְשָׁגַג בְּשֶׁלֹּא לִשְׁמָן לֹא יִזְרֹק וְאִם זָרַק הֻרְצָה כו'. וְהָא הָכָא דִּזְרִיקָה בְּשַׁבָּת שְׁבוּת בְּעָלְמָא הוּא כִּדְשַׁנִּינַן הָתָם שָׁאנֵי שְׁבוּת דְּשַׁבָּת כו' וְקָתָנֵי לֹא יִזְרֹק וְעָקְרָא שְׁבוּת דְּרַבָּנַן ג' עֲשֵׂה דִּזְרִיקַת דָּם וּדְהַקְטָרַת אֵמוּרִים וְדַאֲכִילַת בָּשָׂר אֶלָּא שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה שָׁאנֵי: שׁוֹפָר וְלוּלָב מִצְוַת עֲשֵׂה וּמְבַטְּלִינַן לְהוּ בְּשַׁבָּת מִדְּרַבָּנַן מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִטְּלֶנּוּ בְּיָדוֹ כו': אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן בְּנָבִיא אֱמֶת כְּתִיב: כְּגוֹן אֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל שֶׁהִקְרִיב בְּבָמָה וּשְׁעַת אִסּוּר הַבָּמוֹת הָיְתָה וְאִיכָּא כָּרֵת דִּשְׁחוּטֵי חוּץ וְכָרֵת דְּהַעֲלָאָה: מִגְדַּר מִלְּתָא לַעֲשׂוֹת גֶּדֶר וְתַקָּנָה כִּי הָתָם שֶׁהֱשִׁיבָן עַל יְדֵי כֵּן מֵעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים: בִּטְּלוֹ בַּעַל שֶׁשָּׁלַח גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְקָדַם וּבָא אֶצְלָהּ אוֹ שֶׁשָּׁלַח לָהּ שָׁלִיחַ וְאָמַר לָהּ גֵּט שֶׁשִּׁלַּחְתִּי לָךְ בָּטֵל הוּא הֲרֵי זֶה בָּטֵל וּתְנַן (גִּטִּין דַּף לב.) בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה עוֹשֶׂה בֵּית דִּין בְּמָקוֹם אַחֵר וּמְבַטְּלוֹ וְלֹא הָיָה מוֹדִיעַ לָהּ הִתְקִין רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן שֶׁלֹּא יִהְיוּ עוֹשִׂין כֵּן מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם דִּזְמְנִין דִּמְבַטֵּל וְלָא יָדְעָה וְאִנַּסְבָא וּבָנֶיהָ מַמְזֵרִים וְעָלָה תָּנֵי בִּטְּלוֹ לַגֵּט לִפְנֵי בֵּית דִּין בְּמָקוֹם אַחֵר אַחַר תַּקָּנַת רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְבֻטָּל: מַה כֹּחַ ב"ד יָפֶה שֶׁהִתְקִינוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כֵּן: וְהָא הָכָא דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא מָצֵי מְבַטֵּל לֵיהּ עַד דְּמָטֵי לְיָדָהּ דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ד:א') וְנָתַן בְּיָדָהּ וְעַד דְּמָטֵי לְיָדָהּ לָאו גִּטָּא הוּא: אַדַּעְתָּא דְּרַבָּנַן תּוֹלֶה בְּדַעַת חֲכָמִים דְּהָא כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל קָאָמַר: וְאַפְקְעִינְהוּ רַבָּנַן עַל יְדֵי גֵּט זֶה לְקִדּוּשִׁין מִנָּהּ וְשַׁוְּינְהוּ לְמָעוֹת דְּקִדּוּשִׁין מַתָּנָה לְמַפְרֵעַ דְּהֶפְקֵר ב"ד הֶפְקֵר: הָתֵינַח קַדֵּישׁ בְּכַסְפָּא אִכָּא לְמֵימַר אַפְקַעְתָּא דְּשַׁוְּינְהוּ לְמָעוֹת מַתָּנָה: קַדֵּישׁ בְּבִיאָה מַאי אַפְקַעְתָּא אִכָּא לְמֵימַר הַאי בִּיאָה מַאי שַׁוְּיוּהָ: א"ל כֵּיוָן דִּבְדַעְתָּא דְּרַבָּנַן תָּלָה וְרַבָּנַן אֲמוֹר דְּכִי יָהֵיב לָהּ גֵּט כִּי הַאי תִּבָּטֵל בִּיאָה דְּתֶהֱוֵי בְּעִילַת זְנוּת. וְאִית דְּאָמְרִי תֵּינַח קַדֵּישׁ בְּכַסְפָּא דְּקִדּוּשֵׁי כֶּסֶף דְּרַבָּנַן קַדֵּישׁ בְּבִיאָה דְּקִדּוּשִׁין דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא נִינְהוּ מַאי אִכָּא לְמֵימַר וְטָעוּת גָּדוֹל הוּא בְּיָדָם דְּקִדּוּשֵׁי כֶּסֶף דְּאוֹרַיְיתָא נִינְהוּ וּמג"ש דְּקִיחָה קִיחָה מִשְּׂדֵה עֶפְרוֹן גָּמַר לָהּ בְּמַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין (דַּף ב.) וג"ש בְּסִינַי נֶאֶמְרָה וְכׇל י"ג מִדּוֹת וְאִי קִדּוּשֵׁי כֶּסֶף מִדְּרַבָּנַן מִי קָטְלִינַן נַפְשָׁא עֲלַיְהוּ דְּבַעַל אֲרוּסָה בִּסְקִילָה וְעוֹד מַאי שְׁנוּיָא דְּשָׁנֵי שַׁוְּיוּהָ רַבָּנַן כו' הָא קַשְׁיָא לֵיהּ הֵיכִי מָצוּ רַבָּנַן לְאַפְקוֹעֵי מִידֵי דְּאוֹרַיְיתָא וּמְשַׁנֵּי לֵיהּ שַׁוְּיוּהָ רַבָּנַן הָא נָמֵי אַפְקַעְתָּא הִיא: שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל סוּס וְאֵלּוּ הֵן מִשּׁוּם שְׁבוּת לֹא עוֹלִין בָּאִילָן וְלֹא רוֹכְבִין ע"ג בְּהֵמָה (בֵּיצָה דַּף לו:): וּסְקָלוּהוּ כִּמְחַלֵּל שַׁבָּת גָּמוּר: צְרִיכָה לְכָךְ הָיְתָה עֵת צָרָה וְהָיוּ פְּרוּצִין בַּעֲבֵרָה: שֶׁהֵטִיחַ בָּעַל: כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְגַּנֶּה עַל בַּעְלָהּ כְּגוֹן נִדְרֵי עִנּוּי נֶפֶשׁ שֶׁלֹּא אֶרְחַץ שֶׁלֹּא אֶתְקַשֵּׁט:

כֻּלְּהוּ נָמֵי שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה הוּא וא"ת סָדִין בְּצִיצִית הֵיכִי הָוֵי שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה דְּכִי מְכַסֶּה בְּטַלִּית דְּבַת חִיּוּבָא הִיא וְאֵין בּוֹ צִיצִית הֲרֵי עוֹבֵר בְּיָדַיִם וי"ל דְּבִשְׁעַת עִטּוּף אַכַּתִּי לָא מִחַיַּיב עַד אַחַר שֶׁנִּתְעַטֵּף דִּכְסוּתְךָ מַשְׁמַע שֶׁאַתָּה מְכַסֶּה בָּהּ כְּבָר וַאֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ אָתָא לִדְרָשָׁא אַחֲרִינָא כִּדְאָמְרִינַן בִּמְנָחוֹת (דַּף מא. וְשָׁם) וּלְאַחַר שֶׁנִּתְעַטֵּף דְּמִתְחַיֵּיב שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה הוּא וא"ת בְּפֶרֶק מִי שֶׁמֵּתוּ (בְּרָכוֹת כ. וְשָׁם) מַשְׁמַע כְּשֶׁהוּא לָבוּשׁ כִּלְאַיִם וְאֵין פּוֹשְׁטָן לָא חָשֵׁיב שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה אֶלָּא עֲמוֹד וַעֲשֵׂה ואר"י דְּשָׁאנֵי כִּלְאַיִם דְּעִקַּר הָאִסּוּר בִּשְׁעַת לְבִישָׁה שֶׁלָּבַשׁ בְּאִסּוּר אֲבָל כָּאן לֹא מִתְחַיֵּיב עַד אַחַר שֶׁנִּתְעַטֵּף כִּדְפָרֵשִׁית וּמִיהוּ קָשֶׁה מִדִּמְבָרְכִינַן לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית מַשְׁמַע דְּבִשְׁעַת הָעִטּוּף עָבִיד מִצְוָה וּמִלְּשׁוֹן לְהִתְעַטֵּף מוֹכִיחוֹת נָמֵי [בה"ג] דְּקַיְימָא לָן בְּצִיצִית דְּחוֹבַת גַּבְרָא הוּא: וְלִגְמַר מִנֵּהּ וא"ת שָׁאנֵי הָתָם דְּעַל פִּי הַדִּבּוּר הָיָה מִתְנַבֵּא לַעֲבֹר וְהֵיכִי נִגְמַר מִנֵּהּ לַעֲבֹר מִשּׁוּם תַּקַּנְתָּא דְּרַבָּנַן שֶׁלֹּא עַל פִּי הַדִּבּוּר וְנִרְאֶה דְּכֵיוָן דְּעַל פִּי הַדִּבּוּר שָׁרִי מִשּׁוּם צֹרֶךְ שָׁעָה הוּא הַדִּין שֶׁלֹּא עַל פִּי הַדִּבּוּר שֶׁהֲרֵי אֵין נָבִיא רַשַּׁאי לְחַדֵּשׁ דָּבָר מֵעַתָּה כִּדְנָפְקָא לָן בִּמְגִלָּה (דַּף ב:) מִקְּרָאֵי וא"ת דְּאָמַר בְּפֶרֶק אֵלּוּ הֵן הַנֶּחֱנָקִים (סַנְהֶדְרִין פט: וְשָׁם) הֵיכָא דְּמֻחְזָק שָׁאנֵי דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי אַבְרָהָם הֵיכִי שָׁמַע לֵהּ יִצְחָק בְּהַר הַמּוֹרִיָּה אֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל הֵיכִי סָמְכִי עֲלֵהּ וְעָבְדִי שְׁחוּטֵי חוּץ אֶלָּא הֵיכָא דְּמֻחְזָק שָׁאנֵי וּבְאֵלִיָּהוּ לָמָּה לָן מִשּׁוּם דְּמֻחְזָק הָא מַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ בְּלֹא נָבִיא שָׁרֵי נָמֵי לְבֵית דִּין לַעֲבֹר מִשּׁוּם מִגְדַּר מִלְּתָא ואר"י מִשּׁוּם דְּאִתַּחְזַק בִּנְבִיאוּת הָיוּ סוֹמְכִים עָלָיו בַּמֶּה שֶׁהָיָה מַבְטִיחַ בִּירִידַת אֵשׁ וְשׁוֹחֲטִים עַל הַבְטָחָתוֹ קָדָשִׁים בַּחוּץ שֶׁבִּזְכוּתוֹ וּתְפִלָּתוֹ תֵּרֵד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְיִהְיֶה מִגְדַּר מִלְּתָא שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הקב"ה בָּרַבִּים וע"י כָּךְ יַחְזְרוּ יִשְׂרָאֵל לְמוּטָב: כֹּל דִּמְקַדֵּשׁ אַדַּעְתָּא דְּרַבָּנַן מְקַדֵּשׁ פֵּי' בְּפֶרֶק הַשּׁוֹלֵחַ (גִּטִּין לג.) [וְעַ"ע תּוֹס' ב"ב מח:]: טַעְמָא מַאי אֲמוּר רַבָּנַן מְצִיאַת הָאִשָּׁה לְבַעְלָהּ מִשּׁוּם דְּלָא תִּהְוֵי לֵהּ אֵיבָה תֵּמַהּ דִּבְרֵישׁ מְצִיאַת הָאִשָּׁה (כְּתֻבּוֹת סו. וְשָׁם) דְּאָמְרִי מְצִיאָתָהּ כְּהַעֲדָפָה עַל יְדֵי הַדְּחָק דָּמֵי מַשְׁמַע דִּמְצִיאָתָהּ תַּחַת מְזוֹנוֹת כְּמוֹ מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ כֵּיוָן דִּמְדַמֵּי לֵהּ לְהַעֲדָפָה וְהָכָא מַשְׁמַע טַעְמָא דִּמְצִיאָה מִשּׁוּם אֵיבָה וּמִיהוּ מָצִינוּ לְמֵימַר דְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ מִשּׁוּם אֵיבָה הֵן כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת נח:) ק כִּי תִּקִּינוּ רַבָּנַן מְזוֹנֵי עִקָּר וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ מִשּׁוּם אֵיבָה אֲבָל קַשְׁיָא כֵּיוָן דִּמְצִיאָה וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ תַּרְוַיְהוּ מִשּׁוּם מְזוֹנוֹת וְאֵיבָה מַאי שְׁנָא דְּגַבֵּי מְצִיאָה קָאָמַר טַעְמָא מִשּׁוּם אֵיבָה וְגַבֵּי מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ קָאָמַר מִשּׁוּם דְּקָמִתַּזְנָא הֲוָה לֵהּ לְמֵימַר בְּתַרְוַיְהוּ חַד טַעְמָא: הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל נִפְסְלָה מִן הַכְּהֻנָּה פְּשִׁיטָא וא"ת אַמַּאי פְּשִׁיטָא וְהָא בְּפֶרֶק ד' אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת לה. וְשָׁם) אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמֵדַק מִמַּתְנִיתִין דְּאֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֶנְסָה דִּפְסוּלָה מִן הַכְּהֻנָּה וְאוֹמֵר ר"י דְּהָתָם לָא אִצְטְרִיךְ לְמֵדַק אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמֻּתֶּרֶת לְבַעְלָהּ אֲפִי' הָכִי פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה אֲבָל הָכָא כֵּיוָן דְּאַשְׁמְעִינַן מַתְנֵי' דַּאֲסוּרָה לְבַעְלָהּ מִדְּרַבָּנַן דְּקָתָנֵי תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה פְּשִׁיטָא דִּפְסוּלָה נָמֵי לִכְהֻנָּה כֵּיוָן דְּמִדְּרַבָּנַן נָמֵי קָרֵינַן בַּהּ וְנִטְמְאָה:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי׳ פט׳ מהל׳ יסודי התורה הל׳ ג:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ גירושין הל׳ טז, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קמא סעי׳ ס:

ג מיי׳ פכ״ד מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ד:

ד מיי׳ פכ״ד מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ה, סמג לאוין רמ, טוש״ע חו״מ סי׳ ב סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א גיטין לג.

ב גיטין עג.; בבא בתרא מח:; לקמן קי.

ג סנהדרין מו.; אוצר מדרשים השכם מדרש השכם טו

ד לעיל כב:

ה ספרא אמור פרשה א טו

ו בבא מציעא יב:

ז גיטין עט:; משנה גיטין; לעיל פז:; משנה יבמות

תורה אור השלם

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא־קֹדֶשׁ [ויקרא כג, כד]

וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהֹוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אַיִל אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה [במדבר כח, כז]

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ־עָבֹת וְעַרְבֵי־נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים [ויקרא כג, מ]

נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לְךָ יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן [דברים יח, טו]

כִּי אִם־לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו [ויקרא כא, ב]

לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחַלּוֹ [ויקרא כא, ד]

פְּשִׁיטָא! בַּת לֵוִי מִן הַמַּעֲשֵׂר אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ. א(א)וּבַת לֵוִי מִן הַמַּעֲשֵׂר מִי מִיפַּסְלָא בִּזְנוּת? וְהָתַנְיָא: לְוִיָּה שֶׁנִּשְׁבֵּית, אוֹ שֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זְנוּת — נוֹתְנִין לָהּ מַעֲשֵׂר וְאוֹכֶלֶת. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: קְנָסָא. בַּת כֹּהֵן מִן הַתְּרוּמָה. אֲפִילּוּ בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן. (ב)וְאֵין יוֹרְשָׁיו שֶׁל זֶה וְיוֹרְשָׁיו שֶׁל זֶה יוֹרְשִׁין כְּתוּבָּתָהּ וְכוּ׳. כְּתוּבָּה מַאי עֲבִידְתַּהּ! אָמַר רַב פָּפָּא: כְּתוּבַּת בְּנִין דִּיכְרִין. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: לְדִידַהּ דַּעֲבַדָא אִיסּוּרָא — קַנְסוּהָ רַבָּנַן, לְזַרְעַהּ לָא קְנַסוּ רַבָּנַן — קָא מַשְׁמַע לַן. אָחִיו שֶׁל זֶה וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין. אָחִיו שֶׁל רִאשׁוֹן חוֹלֵץ — מִדְּאוֹרָיְיתָא, וְלָא מְיַיבֵּם — מִדְּרַבָּנַן. אָחִיו שֶׁל שֵׁנִי חוֹלֵץ — מִדְּרַבָּנַן, וְלָא מְיַיבֵּם — לָא מִדְּאוֹרָיְיתָא וְלָא מִדְּרַבָּנַן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כְּתוּבָּתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ וְכוּ׳. אָמַר רַב הוּנָא: בָּתְרָאֵי מוֹדוּ לְקַמָּאֵי, קַמָּאֵי לָא מוֹדוּ לְבָתְרָאֵי. רַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר: דְּמָה בִּיאָה דְּעִיקַּר אִיסּוּרָא — לָא קָנֵיס, וְכָל שֶׁכֵּן מְצִיאָתָהּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ — דְּמָמוֹנָא הוּא. וְרַבִּי אֶלְעָזָר לָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן: מְצִיאָתָהּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ דְּמָמוֹנָא הוּא — לָא קָנֵיס, אֲבָל בִּיאָה דְּאִיסּוּרָא הוּא — קָנֵיס. וְתַרְוַיְיהוּ מוֹדוּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי: הָנֵי דְּיָתְבָא תּוּתֵיהּ לָא קָנֵיס, וְכָל שֶׁכֵּן כְּתוּבָּה דִּלְמִשְׁקַל וּמִיפַּק קָאֵי. וְרַבִּי יוֹסֵי לָא מוֹדֵי לְהוּ, כְּתוּבָּה דִּלְמִשְׁקַל וּמִיפַּק — הוּא דְּלָא קָנֵיס, אֲבָל הָנֵי דְּיָתְבָא תּוּתֵיהּ — קָנֵיס. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: קַמָּאֵי מוֹדוּ לְבָתְרָאֵי, בָּתְרָאֵי לָא מוֹדוּ לְקַמָּאֵי. רַבִּי יוֹסֵי מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר: כְּתוּבָּה, דְּמִדִּידֵיהּ לְדִידַהּ — לָא קָנֵיס, וְכָל שֶׁכֵּן מְצִיאָתָהּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, דְּמִדִּידַהּ לְדִידֵיהּ. וְרַבִּי אֶלְעָזָר לָא מוֹדֵי לֵיהּ: מְצִיאָתָהּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ הוּא דְּמִדִּידַהּ לְדִידֵיהּ — לָא קָנֵיס, אֲבָל כְּתוּבָּה דְּמִדִּידֵיהּ לְדִידַהּ — קָנֵיס. וְתַרְוַיְיהוּ מוֹדוּ לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן: וּמָה הָנֵי, דְּמֵחַיִּים — לָא קָנְסִי, בִּיאָה דִּלְאַחַר מִיתָה — לֹא כָּל שֶׁכֵּן. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא מוֹדֵי לְהוּ: בִּיאָה הוּא דִּלְאַחַר מִיתָה לָא קָנֵיס, אֲבָל הָנֵי דְּמֵחַיִּים — קָנֵיס. (ג)נִשֵּׂאת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת וְכוּ׳. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: הָכִי הִלְכְתָא. אֲמַר לֵיהּ רַב נַחְמָן: גַּנָּבָא גַּנּוּבֵי לְמָה לָךְ? אִי סְבִירָא לָךְ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵימָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דִּשְׁמַעְתָּיךְ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן קָאָזְלָה. וְכִי תֵּימָא: אִי אָמֵינָא הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן — מַשְׁמַע אֲפִילּוּ בְּקַמַּיְיתָא, אֵימָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בָּאַחֲרוֹנָה! קַשְׁיָא. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אָמֵינָא, כִּי נָיֵים וְשָׁכֵיב רַב אַמְרַהּ לְהָא שְׁמַעְתְּתָא. הֲלָכָה מִכְּלָל דִּפְלִיגִי, מַאי הֲוָה לַהּ לְמִיעְבַּד — מֵיאָנֵס אֲנִיסָה? ב(ד)וְעוֹד תַּנְיָא: כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין צְרִיכוֹת הֵימֶנּוּ גֵּט, חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁנִּיסֵּת עַל פִּי בֵּית דִּין. עַל פִּי בֵּית דִּין הוּא דְּבָעֲיָא גִּיטָּא, עַל פִּי עֵדִים לָא בָּעֲיָא גִּיטָּא. (ה)מַנִּי? אִילֵימָא רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל פִּי בֵּית דִּין מִי בָּעֲיָא גֵּט? וְהָתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עָשׂוּ בֵּית דִּין בְּהוֹרָאָתָן — כִּזְדוֹן אִישׁ בְּאִשָּׁה. עַל פִּי עֵדִים — כְּשִׁגְגַת אִישׁ בְּאִשָּׁה. אִידֵּי וְאִידֵּי לָא בָּעֲיָא גֵּט. אֶלָּא לָאו רַבָּנַן הִיא. לְעוֹלָם רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, וְתָרֵיץ הָכִי: רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עָשׂוּ בֵּית דִּין בְּהוֹרָאָתָן — כְּכַוּוֹנַת אִישׁ בְּאִשָּׁה [וּבָעֲיָא גֵּט], עַל פִּי עֵדִים — כְּשֶׁלֹּא בְּכַוּוֹנַת אִישׁ בְּאִשָּׁה [וְלֹא בָּעֲיָא גֵּט]. רַב אָשֵׁי אָמַר, לְעִנְיַן אִיסּוּרָא קָתָנֵי, וְהָכִי קָאָמַר: עָשׂוּ בֵּית דִּין בְּהוֹרָאָתָן — כִּזְדוֹן אִישׁ בְּאִשָּׁה, וּמִיתַּסְרָא עַל בַּעְלַהּ. עַל פִּי עֵדִים — כְּשִׁגְגַת אִישׁ בְּאִשָּׁה, וְלָא מִיתַּסְרָא עַל בַּעְלַהּ. רָבִינָא

פְּשִׁיטָא זוֹנָה הִיא: לְוִיָּה שֶׁנִּשְׁבֵּית וְחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא נִבְעֲלָה לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים: אוֹ שֶׁנִּבְעֲלָה בְּעִילַת זְנוּת כְּגוֹן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד וְחָלָל וְכָל הָנָךְ דְּאָמַר בְּאַלְמָנָה לכ״ג (לְעֵיל יְבָמוֹת סח.) דְּמִפַּסְלָא בְּהוּ בַּת כֹּהֵן מִתְּרוּמָה גַּבֵּי לְוִיָּה לָא פָּסְלִי מִמַּעֲשֵׂר: בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן דְּאִלּוּ בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְתָא לָא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי דְּכֵיוָן דִּקְנָסוּהָ אַמַּעֲשֵׂר כ״ש אַתְּרוּמָה: כְּתֻבָּה מַאי עֲבִידְתֵּהּ הָא תְּנַן בְּרֵישָׁא אֵין לָהּ כְּתֻבָּה: כְּתֻבַּת בְּנִין דִּיכְרִין דִּתְנַן בִּכְתֻבּוֹת (דַּף נב:) כְּתֻבַּת בְּנִין דִּיכְרִין דִּיהֱוֹן לִיכִי מִנַּאי אִנּוּן יָרְתִין כֶּסֶף כְּתֻבְּתִיךְ יָתֵר עַל חוּלְקְהוֹן דְּעִם אֲחוּהוֹן וְאִם מֵתָה בְּחַיָּיו וְנָשָׂא שְׁנִיָּה וְיָלְדָה לוֹ וּמֵת הוּא בְּנֵי שְׁנִיָּה אַפֵּי׳ הֵן נְקֵבוֹת נוֹטְלִין כְּתֻבַּת אִמָּן כְּחוֹב גָּמוּר שֶׁהֲרֵי נִתְאַלְמְנָה מֵאֲבִיהֶן וּבְנֵי רִאשׁוֹנָה אִם יֵשׁ זְכָרִים נוֹטְלִין כְּתֻבַּת אִמָּן וְאַף עַל גַּב דְּמֵתָה בְּחַיָּיו דְּרַבָּנָן תַּקּוּן כְּתֻבַּת בְּנִין דִּכְרִין כְּדֵי שֶׁיִּקְפֹּץ אָדָם וְיִתֵּן לְבִתּוֹ כִּבְנוֹ. וְהָכָא לָא שָׁקְלִי יוֹרְשִׁין דִּלָּהּ כְּתֻבַּת בְּנִין דִּיכְרִין אֶלָּא בְּנֵי הַכְּשֵׁרָה נוֹטְלִין כְּתֻבַּת אִמָּן וְהַשְּׁאָר חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה: וְלֹא מְיַבֵּם מִדְּרַבָּנָן דְּרַבָּנָן קְנָסוּהָ: אָחִיו שֶׁל שֵׁנִי חוֹלֵץ מִדְּרַבָּנַן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא לָא רַמְיָא קַמֵּהּ וְרַבָּנַן הוּא דְּאַצְרְכוּהָ חֲלִיצָה מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּרֵשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה כְּדַאֲמָרַן לְגַבֵּי גֵּט: בִּיאָה דְּעִקַּר אִסּוּרָא לָא קָנֵס דְּקָתָנֵי בִּיאָתָהּ קוֹנָה אוֹתָהּ לִפְטוֹר צָרָתָהּ: הָנֵי דְּיָתְבָא תּוּתֵהּ וְאִיכָּא לְמֵימַר אָתֵי לְקִיּוּמָהּ הוֹאִיל וְנוֹהֵג בָּהּ מִנְהַג נָשִׁים וַאֲפֵ׳ הָכֵי לָא קָנְסִי כ״ש כְּתֻבָּה דְּזֶהוּ תְּחִלַּת גֵּרוּשִׁין כִּי שָׁקְלָה כְּתֻבָּה: דְּמֵחַיִּים בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ: נִשֵּׂאת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת רַבִּי שִׁמְעוֹן קָאָמַר לָהּ: בְּקַמָּיְתָא בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ כו׳ בְּנִשֵּׂאת בְּעֵד אֶחָד: מִכְּלָל דִּפְלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵהּ דְּר׳ שִׁמְעוֹן בְּסֵיפָא בְּנִשֵּׂאת בְּעֵדִים: כָּל עֲרָיוֹת שֶׁאָמְרוּ שֶׁהֵן עֶרְוָה אֵין צְרִיכוֹת גֵּט מִמֶּנּוּ אִם נִיסַּת לְמִי שֶׁהִיא עֶרְוָה עָלָיו: חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁנִּיסַּת בְּעֵד אֶחָד ע״פ בֵּית דִּין דְּאַצְרְכוּהָ רַבָּנַן גִּטָּא כְּדַאֲמָרַן בְּמָתְנֵי׳: לָא בָּעֲיָא גֵט דַּאֲנוּסָה הִיא: עָשׂוּ בְּהוֹרָאָתָן הוֹרוּהָ לִנָּשֵׂא בְּעֵד אֶחָד: כִּזְדוֹן אִישׁ בְּאִשָּׁה כְּהַבָּא בְּזָדוֹן עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְנֶאֶסְרָה עַל בַּעֲלָהּ: כְּשִׁגְגַת אִישׁ בְּאִשָּׁה וְלֹא נֶאֶסְרָה: אִדֵּי וְאִידֵי לָא בָּעֲיָא גֵּט מִדְּקָא מְדַמֵּי לֵיהּ לְזָדוֹן וּלְשׁוֹגֵג: אֶלָּא לָאו רַבָּנַן הִיא וּשְׁמַע מִנַּהּ בְּעֵדִים מוֹדוּ: לְעוֹלָם רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא הַךְ קַמַּיְיתָא דְּקָתָנֵי חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ כו׳: כְּכַוָּנַת אִישׁ בְּאִשָּׁה כִּפְנוּיָה שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְקַדְּשָׁהּ דְּבָעֲיָא גִּטָּא: כְּשֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה כְּבָא עַל הַפְּנוּיָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם קִדּוּשִׁין: לְעִנְיַן אִסּוּרָא וּלְעוֹלָם כִּדְקָא ס״ד מֵעִקָּרָא כִּזְדוֹן אִישׁ בְּאֵשֶׁת אִישׁ וּמִיהוּ לְעִנְיַן גֵּט לָא קָמַיְירֵי דאע״ג דִּמְדַמֵּי לָהּ לְזָדוֹן בָּעֲיָא גִּטָּא:

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת קְנָסָא וְלָא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּמַתְנִיתִין כְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף פֹּה:) מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן אָסוּר לְזָרִים דְּגָמַר מִתְּרוּמָה וה״ק מַה תְּרוּמָה מִתַּסְרָא לְזוֹנָה אַף מַעֲשֵׂר כֵּן דַּאֲפִילּוּ ר״מ מוֹדֶה דְּזוֹנָה לָא מִתַּסְרָא בְּמַעֲשֵׂר דְּלָא יָלְפִי׳ מִתְּרוּמָה לְגַבֵּי הָא מִשּׁוּם דְּמַה תְּרוּמָה לָא מִפַּסְלָה מִתְּרוּמָה אֶלָּא בְּבִיאָה דְּמִפַּסְלָה לִכְהֻנָּה אַף בְּמַעֲשֵׂר נָמֵי לָא מִפַּסְלָה בְּמַעֲשֵׂר אֶלָּא בְּבִיאָה דְּמִפַּסְלָה בָּהּ לִלְוִיָּה דע״כ בָּרַיְתָא דְּפָרִיךְ מִנָּהּ ר׳ מֵאִיר הִיא דִּלְרַבָּנָן לָא אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי זוֹנָה אוֹכֶלֶת בְּמַעֲשֵׂר דְּמֵהֵיכָא ס״ד דְּמִפַּסְלָה אֶלָּא וַדַּאי לר״מ נָמֵי שַׁרְיָא אִם לֹא מִטַּעַם קְנָסָא כִּדְקָאָמַר וְשֶׁמָּא לְרַבִּי מֵאִיר דַּוְקָא מִפַּסְלָה בַּאֲכִילַת מַעֲשֵׂר דִּקְנָסוּהָ שֶׁתֵּחָשֵׁב כְּזָרָה וְזָר אָסוּר בְּמַעֲשֵׂר אֲבָל לְרַבָּנָן לֹא שַׁיָּךְ לְקָנְסָהּ דְּלָא גָּרְעָה מִזָּר וּמַתְנִי׳ ר״מ הִיא אִי נָמֵי אֲפִילּוּ כְּרַבָּנָן דִּקְנָסוּהָ שֶׁלֹּא לִתֵּן מַעֲשֵׂר לָהּ אַף עַל פִּי שֶׁמֻּתֶּרֶת לְאָכְלוֹ: כָּל שֶׁכֵּן מְצִיאָתָהּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ דְּמָמוֹן הוּא דְּלָא קָנֵיס וַחֲשִׁיב קְנָס מַה שֶּׁאֵין מְצִיאָתָהּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לְבַעַל מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לָהּ אֵיבָה וְגַם מִתּוֹךְ כָּךְ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת וּמִכָּל מָקוֹם קָאָמַר לְקַמָּן מִדִּידָהּ לְדִידֵהּ מִשּׁוּם דִּסְתָם נָשִׁים מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶן עוֹדְפוֹת מִמְּזוֹנוֹתֵיהֶן: הָנֵי דְּמֵחַיִּים קָנִיס וא״ת כֵּיוָן דְּר׳ שִׁמְעוֹן מוֹדֶה דִּצְרִיכָה גֵּט מִזֶּה וּמִזֶּה אַלְמָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא גֵּרְשָׁהּ זֶה וְנָשָׂא זֶה דִּבְהָכִי תָּלֵי טַעְמָא כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף פח:) מֵהַאי טַעְמָא גּוּפֵהּ א״כ לֹא תִּתְיַבֵּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּרֵשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה וְנִמְצָא נוֹשֵׂא גְּרוּשַׁת אָחִיו ואר״י דְּמִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּלָא קָנֵיס לְאַחַר מִיתָה לָא חָיְישִׁינַן מִידֵי דַּהֲוָה אַנִּתְקַדְּשָׁה וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ דְּמֻתֶּרֶת לוֹ: עַל פִּי בֵּית דִּין הוּא דְּבָעֲיָא גִּטָּא ע״פ עֵדִים לָא בָּעֲיָא גִּטָּא וא״ת הֵיכִי מְדַקְדֵּק מִזֶּה דע״פ עֵדִים מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לְרַבָּנָן לְעוֹלָם אֵימָא לָךְ דַּאֲסוּרָה אע״ג דְּלָא בָּעֲיָא גֵּט מִידֵי דַּהֲוָה אַנִּשֵּׂאת ע״פ ב״ד לְר׳ שִׁמְעוֹן דְּאָמַר אִדֵּי וְאִידֵי לָא בָּעֲיָא גֵּט וְאַפֵּ״ה מוֹדֶה ר״ש בְּנִשֵּׂאת בְּעֵד אֶחָד דְּתֵצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה ואר״י דְּאֵין רְאָיָה מִדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבָּנָן דִּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן לֵית לֵהּ קְנָסָא דְּגֵט בְּשׁוּם מָקוֹם אֲבָל רַבָּנַן דִּקְנְסוּ לְהַצְרִיכָהּ גֵּט מִזֶּה וּמִזֶּה בְּעֵד אֶחָד אִם אִיתָא דַּהֲוָה קָנְסִינַן בְּב׳ עֵדִים הֲוָה בָּעֲיָא גִּטָּא וּמִדְּלָא בָּעֲיָא גֵּט שְׁמַע מִנָּהּ דְּלָא קְנָסוּהָ בִּשְׁנֵי עֵדִים וּמֻתֶּרֶת לַחֲזֹר:

מסורת הש״ס

א בכורות מז.

ב כתובות נג.

ג כתובות יט.

ד לקמן צד:; לעיל נב:

ה גיטין עט:; משנה גיטין; לעיל פז:; משנה יבמות

תורה אור השלם

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ מעשרות הל׳ ב, סמג עשין קלח, טור יו״ד סי׳ שלא:

ב מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ ט, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ כז:

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי׳ פג׳ מהל׳ גירושין הל׳ יד:

ב מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קנ סעי׳ א:

ג מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ כ, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ מו סעי׳ ח:

מסורת הש״ס

א גיטין עט:; משנה גיטין

ב תוספתא גיטין; משנה גיטין

ג משנה גיטין; גיטין פ.

ד משנה גיטין

ה גיטין פ:; גיטין פ.

גליון הש״ס

גמ׳ איבעי לה לאקרויי כו׳. עי׳ גיטין יט ע״ב תוס׳ ד״ה צריכין למקרייה:

רַבִינָא אָמַר, לְעִנְיַן קָרְבָּן קָתָנֵי: עָשׂוּ בֵּית דִּין בְּהוֹרָאָתָן — כְּזָדוֹן אִישׁ בְּאִשָּׁה, וְלָא מַתְיָא קָרְבָּן. עַל פִּי עֵדִים — כְּשִׁגְגַת אִישׁ בְּאִשָּׁה, וּמַתְיָא קָרְבָּן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא קַמַּיְיתָא — רַבָּנַן הִיא, וְתָרֵיץ הָכִי: חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ, וְשֶׁנִּיסֵּת עַל פִּי בֵּית דִּין. (א)מֵתִיב עוּלָּא: מִי אָמְרִינַן מַאי הֲוָה לַהּ לְמִיעְבַּד? וְהָתְנַן: כָּתַב לְשֵׁם מַלְכוּת שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת, לְשֵׁם מַלְכוּת מָדַי, לְשֵׁם מַלְכוּת יָוָן, לְבִנְיַן הַבַּיִת, לְחוּרְבַּן הַבַּיִת, הָיָה בַּמִּזְרָח וְכָתַב בַּמַּעֲרָב, בַּמַּעֲרָב וְכָתַב בַּמִּזְרָח — תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ. וְאַמַּאי? לֵימָא: מַאי הֲוָה לַהּ לְמִיעְבַּד! אִיבְּעִי לַהּ לְאַקְרוֹיֵי לְגִיטָּא. (ב)אָמַר רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְהָלְכָה צָרָתָהּ וְנִשֵּׂאת, וְנִמְצֵאת זוֹ אַיְלוֹנִית — תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ. וְאַמַּאי? נֵימָא: מַאי הֲוָה לַהּ לְמִיעְבַּד? אִיבְּעִי לַהּ לְאַמְתּוֹנֵי. (ג)אָמַר אַבָּיֵי, תָּא שְׁמַע: כָּל עֲרָיוֹת שֶׁאָמְרוּ פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן, הָלְכוּ צָרוֹת וְנִישְּׂאוּ וְנִמְצְאוּ אֵלּוּ אַיְלוֹנִיּוֹת — תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ. וְאַמַּאי? נֵימָא: מַאי הֲוָה לַהּ לְמִיעְבַּד? אִיבְּעִי לַהּ לְאַמְתּוֹנֵי. (ד)אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע: כָּתַב סוֹפֵר גֵּט לָאִישׁ וְשׁוֹבָר לָאִשָּׁה, וְטָעָה וְנָתַן גֵּט לָאִשָּׁה וְשׁוֹבָר לָאִישׁ, וְנָתְנוּ זֶה לָזֶה וְזֶה לָזֶה, וּלְאַחַר זְמַן הֲרֵי הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי הָאִישׁ, וְשׁוֹבָר מִתַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה — תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ. וְאַמַּאי? נֵימָא: מַאי הֲוָה לַהּ לְמֶיעְבַּד! אִיבְּעִי לַהּ לְאַקְרוֹיֵי לְגִיטָּא. אב(ה)אָמַר רַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: שִׁינָּה שְׁמוֹ וּשְׁמָהּ, שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָהּ — תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ. וְאַמַּאי? נֵימָא: מַאי הֲוָה לַהּ לְמִיעְבַּד! אִיבְּעִי לַהּ לְאַקְרוֹיֵי לְגִיטָּא. אָמַר רָבִינָא, תָּא שְׁמַע: כְּנָסָהּ בְּגֵט קֵרֵחַ תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה כו׳ — אִיבְּעִי לַהּ לְאַקְרוֹיֵי לְגִיטָּא. רַב פָּפָּא סָבַר לְמִיעְבַּד עוֹבָדָא בְּמַאי הֲוָה לַהּ לְמִיעְבַּד. אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא: וְהָתַנְיָא כָּל הָנֵי מַתְנְיָיתָא! [ג]אֲמַר לֵיהּ: וְלָאו שַׁנִּינְהוּ! אֲמַר לֵיהּ: וְאַשִׁינּוּיֵי לֵיקוּ וְלִיסְמוֹךְ! (וּפְסַק). אָמַר רַב אָשֵׁי, וּלְקָלָא לָא חָיְישִׁינַן. הֵי קָלָא? אִילֵימָא קָלָא דְּבָתַר נִשּׂוּאִין — הָא אַמְרַהּ רַב אָשֵׁי חֲדָא זִימְנָא, דְּאָמַר רַב אָשֵׁי:

כֹּל

רבינא אמר לענין קרבן קתני והכי קאמר עשו ב"ד בהוראתן כזדון איש באשה וְלָא מַיְתָא קָרְבָּן דְּיָחִיד שֶׁעָשָׂה בְּהוֹרָאַת ב"ד פָּטוּר כִּדְיָלְפִינַן בְּהוֹרָיוֹת (דַּף ב:) מִבַּעֲשׂוֹתָהּ: הַךְ קַמַּיְתָא דְּקָתָנֵי חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ כֻּלָּהּ רַבָּנַן הִיא וְלָא תִּתְנֵי שֶׁנִּיסַּת דְּמַשְׁמַע אֲבָל בְּעֵדִים לֹא אֶלָּא תָּרֵץ וְשֶׁנִּיסַּת וּמִשְׁתַּמְעִין תַּרְוַיְהוּ: חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ דְּהַיְנוּ בְּעֵדִים וְשֶׁנִּיסַּת ע"פ ב"ד בְּעֵד אֶחָד דְּתַרְוַיְהוּ בָּעוּ גֵּט וְכֵיוָן דִּבְעֵינַן גִּיטָּא אַלְמָא מִלְּתָא הִיא וּמִתַּסְרָא אַקַּמָּא: כָּתַב לְשֵׁם מַלְכוּת שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת סוֹפֵר שֶׁהָיָה צָרִיךְ לִמְנוֹת לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ לְשֵׁם מַלְכוּת אַחֶרֶת כְּגוֹן לְשֵׁם מַלְכֵי רוֹמִי וְתַנָּא קָרֵי לָהּ שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת מִשּׁוּם דְּאֵין לָהֶם לֹא כְּתָב וְלֹא לָשׁוֹן כִּדְכְתִיב (עוֹבַדְיָה א׳:ב׳) בָּזוּי אַתָּה מְאֹד: תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה אִם נִיסַּת בְּאוֹתוֹ גֵּט: כָּל הַדְּרָכִים כָּל הָנָךְ קִלְקוּלֵי דְּמַתְנִי׳: מַאי הֲוָה לָהּ לְמֶעְבַּד סְבוּרָה הָיְתָה שֶׁהוּא גֵּט כָּשֵׁר: לְאַקְרוֹיֵהּ לְגִטָּא לִפְנֵי חָכָם: וְהָלְכָה צָרָתָהּ וְנִשֵּׂאת לַשּׁוּק שֶׁנִּפְטְרָה בְּיִבּוּם חֲבֶרְתָּהּ וְאַחַ"כ נִמְצֵאת זוֹ אַיְלוֹנִית וְאֵין בִּיאָתָהּ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ כִּדְאָמַר בפ"ק (דַּף יב.) פְּרָט לְאַיְלוֹנִית שֶׁאֵין יוֹלֶדֶת: תֵּצֵא צָרָתָהּ מִזֶּה שֶׁנִּיסַּת לוֹ וּמִיְּבָמָהּ וְרַבִּי עֲקִיבָא הִיא (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צב.) דַּעֲבִיד חַיָּבֵי לָאוִין כְּגוֹן יְבָמָה לַשּׁוּק כְּחַיָּבֵי כְּרִיתוֹת כְּאֵשֶׁת אִישׁ מַמָּשׁ: כָּל עֲרָיוֹת שֶׁאָמְרוּ פּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה וְיִבּוּם כְּגוֹן ט"ו נָשִׁים דפ"ק (דַּף ב.): הָלְכוּ צָרוֹת אֵלּוּ וְנִשְּׂאוּ לַשּׁוּק וְנִמְצֵאת הָעֶרְוָה אַיְלוֹנִית וְנוֹדַע שֶׁהֻזְקְקָה צָרָתָהּ לְיִבּוּם לְמַפְרֵעַ דְּעֶרְוָה אַיְלוֹנִית אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ דְּאַיְלוֹנִית מֶקַח טָעוּת הוּא וְלָאו אִשְׁתּוֹ הִיא וְאֵין זוֹ צָרַת עֶרְוָה וּזְקוּקָה לַיָּבָם כִּדְתְנַן בפ"ק (שָׁם) וְכֻלָּן שֶׁמֵּתוּ אוֹ שֶׁמֵּאֲנוּ אוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ אַיְלוֹנִית צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת: תֵּצֵא הַצָּרָה מִזֶּה וּמִזֶּה כו׳: גֵּט לָאִישׁ וְשׁוֹבָר לָאִשָּׁה שֶׁהַבַּעַל נוֹתֵן שְׂכַר הַגֵּט וְהָאִשָּׁה כּוֹתֶבֶת שׁוֹבֵר לִגְבּוֹת כְּתֻבָּתָהּ מִן בַּעֲלָהּ וְלָתֵת לוֹ הַשּׁוֹבֵר שֶׁאִם לֹא הָיְתָה נוֹתֶנֶת לוֹ שׁוֹבֵר לֹא יִפְרַע לָהּ כְּתֻבָּה: וְנָתְנוּ זֶה לָזֶה כִּסְבוּרָה זוֹ לְקַבֵּל גֵּט מִיַּד בַּעְלָהּ וְקִבְּלָה שׁוֹבֵר וְהִיא נָתְנָה לוֹ גֵּט: גֵּט קֵרֵחַ בְּגֵט מְקֻשָּׁר קָמַיְרֵי כִּדְאָמַר בְּבָבָא בָּתְרָא (דַּף קס.) גֵּט פָּשׁוּט עֵדָיו מִתּוֹכוֹ גֵּט מְקֻשָּׁר עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו כְּשֶׁהָיָה כּוֹפְלוֹ חוֹתֵם הָעֵד עַל הַכֶּפֶל וְחוֹזֵר וְכוֹפְלוֹ וְחוֹתֵם עֵד שֵׁנִי וְכֵן שְׁלִישִׁי וְאִם הָיוּ קְשָׁרָיו מְרֻבִּים מֵעֵדָיו הַיְנוּ גֵּט קֵרֵחַ וּפָסוּל: סָבַר לְמִעְבַּד עוֹבָדָא בְּמַאי הֲוָה לַהּ לְמֶעְבַּד וּלְהַחֲזִיר לְבַעֲלָהּ אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁנִּשֵּׂאת בְּעֵדִים: וְהָתַנְיָא כָּל הָנֵי וְלָא אָמְרִינַן מַאי הֲוָה לַהּ לְמֶעְבַּד: אֲמַר לֵיהּ וְלָא שַׁנִּינְהוּ אֲמַר לֵהּ וְאַשְׁנוּיֵי לִסְמֹךְ אִם זֶה דֹּחַק וּמְתָרֵץ לְדֹחַק הַתְּשׁוּבָה אֲנַן מִמֵּילָא שָׁמְעִינַן דְּלָא אָמְרִינַן מַאי הֲוָה לַהּ לְמֶעְבַּד (: וּפְסַק.) וְנִמְנַע וְלָא עֲבַד עוּבְדָא: וּלְקָלָא לָא חָיְישִׁינַן אִם נִיסַּת בְּבֵית דִּין וְאַחַ"כ יָצָא קוֹל שֶׁבַּעְלָהּ חַי וּלְפָנֵינוּ לֹא בָּא:

וְלֵיכָּא לְמֵימַר מִשּׁוּם דַּחֲשִׁיבָא כִּמְזִידָה הוּא דְּלָא מְחַיְּבָא קָרְבָּן מִשּׁוּם דַּהֲוֵי לָהּ לְמֵדַק דְּהָא תְּנַן (לְעֵיל יְבָמוֹת פז: ע"ש) הוֹרוּהָ ב"ד לִנָּשֵׂא וְחָזְרָה וְקִלְקְלָה חַיֶּבֶת בְּקָרְבָּן שֶׁלֹּא הוֹרוּהָ אֶלָּא לִנָּשֵׂא וְיוֹתֵר קְרוֹבָה הִיא לְמֵזִיד כְּשֶׁקִּלְקְלָה מִכְּשֶׁנִּיסַּת אֶלָּא טַעְמָא מִשּׁוּם יָחִיד שֶׁעָשָׂה בְּהוֹרָאַת ב"ד פָּטוּר דְּהָכִי אִית לֵהּ לְר׳ שִׁמְעוֹן בפ"ק דְּהוֹרָיוֹת (דַּף ג:) וְהַאי דִּנְקַט הָכָא כְּזָדוֹן אִישׁ בְּאִשָּׁה סִימָנָא בְּעָלְמָא הוּא:

מַלְכוּת יָוָן כו׳ וְהָא דְּאָמַר בע"ז (דַּף י.) דְּבַגּוֹלָה אֵין מוֹנִין אֶלָּא לְמַלְכוּת יָוָן בִּלְבַד אר"ת דְּהַיְנוּ בִּשְׁאָר שְׁטָרוֹת דִּבְגֵט שַׁיָּךְ שְׁלוֹם מַלְכוּת דְּדָבָר גָּדוֹל הוּא בְּעֵינֵיהֶם לְהַפְרִיד אִישׁ מֵאִשְׁתּוֹ וְאֵין מוֹנִין אֶלָּא לְמַלְכוּת אוֹתָהּ הָעִיר בִּלְבַד: **הָיָה** בַּמִּזְרָח וְכָתַב בַּמַּעֲרָב לֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רִיבָ"ן דְּאַבַּעַל קָאֵי דִּבְהֶדְיָא אָמְרִי׳ בְּגִטִּין (ד׳ פ. וְשָׁם) הָיָה בַּמִּזְרָח מַאן אִילֵימָא בַּעַל הַיְנוּ שִׁנָּה שֵׁם עִירוֹ אֶלָּא סוֹפֵר כִּדַאֲמַר לְהוּ רַב לְסָפְרֵי כִּי יָתְבִיתוּ בְּהִינֵי כְּתוּבוּ בְּהִינֵי כּוּ׳ וְא"ת בִּשְׁלָמָא בְּעֵדִים צָרִיךְ לִכְתֹּב מָקוֹם שֶׁחוֹתְמִים דְּאִיכָּא קְפִידָא שֶׁיְּכוֹלִין לָבֹא לִידֵי הֲזָמָה אֲבָל בְּסוֹפֵר מַאי קְפִידָא אִיכָּא וְעוֹד תֵּמַהּ דְּעַכְשָׁו נוֹהֲגִין לְכַתְחִלָּה שֶׁהַסּוֹפֵר כּוֹתֵב כְּתֻבָּה בְּעִיר זוֹ וְשׁוֹלְחָהּ לֶחָתָן לְעִיר אַחֶרֶת שֶׁהוּא מְקוֹם חֻפָּה וְכוֹתְבִין שֵׁם עִיר הַחֻפָּה שֶׁשָּׁם חוֹתְמִין וְשֶׁמָּא י"ל הָא דִּנְקַט הַגְּמָרָא הָיָה סוֹפֵר בַּמִּזְרָח לָאו דַּוְקָא מִשּׁוּם סוֹפֵר אֶלָּא מִשּׁוּם עֵדִים אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמַתְנִי׳ קָתָנֵי הָיָה בַּמִּזְרָח לְשׁוֹן יָחִיד דְּמַשְׁמַע סוֹפֵר וְאוֹרְחָא דְּמִלְּתָא דִּבְמָקוֹם שֶׁהַסּוֹפֵר כּוֹתֵב שָׁם עֵדִים חוֹתְמִים וְלֵיכָּא פְּסוּלָא אֶלָּא מִשּׁוּם עֵדִים וְרַב דְּקָאָמַר נָמֵי לְסוֹפְרִים לֹא הָיָה מַקְפִּיד אֶלָּא מִשּׁוּם עֵדִים וּבִשְׁאָר שְׁטָרוֹת אֲפִילּוּ שִׁנָּה מְקוֹם עֵדִים דִּיעֲבַד כָּשֵׁר כִּדְקָתָנֵי בְּאֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין לב. וְשָׁם) שְׁטָר שֶׁזְּמַנּוֹ כָּתוּב בְּאֶחָד בְּנִיסָן אע"פ שֶׁבָּאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ בְּאֶחָד בְּנִיסָן עִמָּנוּ הֱיִיתֶם שְׁטָר כָּשֵׁר וְעֵדָיו כְּשֵׁרִים חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא אִחֲרוּהוּ וּכְתָבוּהוּ אֶלָּא בְּגִטִּין הֶחְמִירוּ וְהָא דְּגִטִּין הַמְאֻחָרִים כְּשֵׁרִים הַיְנוּ כְּשֶׁהָעֵדִים וְהַסּוֹפֵר הָיוּ בְּאוֹתָהּ הָעִיר בַּזְּמַן הַכָּתוּב בַּגֵּט וא"ת מָצְאוּ בָּאַשְׁפָּה אַמַּאי כָּשֵׁר לְרַבִּי מֵאִיר נְחוּשׁ שֶׁמָּא אִחֲרוּ וְכָתְבוּ וְלֹא חָשׁ הַסּוֹפֵר לִהְיוֹת בָּעִיר בַּיּוֹם הַכָּתוּב בּוֹ וּזְרָקוֹ לָאַשְׁפָּה וְהַהוּא דְּהָיָה בַּמִּזְרָח כר"מ נָמֵי אָתֵי כִּדְמוֹכַח בְּהַמְגָרֵשׁ (גִּטִּין פו.) לפר"ת גַּבֵּי גִּטִּין פְּסוּלִים דְּפָרִיךְ וְהָא אִכָּא שְׁלוֹם מַלְכוּת דְּפִי׳ דְּלָאו אַשְּׁלוֹם מַלְכוּת קְפִידִינַן דְּהַהוּא מֻתָּר אֲפִי׳ לְכַתְחִלָּה לְרַבָּנָן דְּר׳ מֵאִיר כְּמוֹ שֶׁאָנוּ כּוֹתְבִים לִבְרִיאַת עוֹלָם אֶלָּא מִסֵּיפָא דְּהָיָה בַּמִּזְרָח וְכָתַב בַּמַּעֲרָב פָּרִיךְ וְכֵן מוּכָח בפר"ח דְּגָרַס הָאִיכָּא כָּתַב לְשֵׁם מַלְכוּת כו׳ מַשְׁמַע דְּמִסֵּיפָא פָּרִיךְ וּמוֹכְחָא סַגְיָא דְּאַתְיָא כְּר׳ מֵאִיר ואר"י דְּלָא מַחְזְקִינַן לֵיהּ כִּמְאֻחָר דְּמִסְתָּמָא בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּמְצָא נִכְתַּב כְּמוֹ שֶׁמּוֹכִיחַ מִתּוֹכוֹ וּמִסְתָּמָא שָׁם הָיָה הַסּוֹפֵר וְכָתַב מְקוֹמוֹ אִי נָמֵי בְּיָדוּעַ שֶׁהַסּוֹפֵר שָׁם [וְע"ע תּוֹס׳ גִּטִּין פ. ד"ה כִּי יָתְבִיתוּ]: **תָּא** שְׁמַע כָּל עֲרָיוֹת כו׳ ס"ד בְּכוֹנֵס יְבִמְתּוֹ שַׁיָּךְ לְמֵימַר אִבְּעִי לָהּ לְאַמְתּוֹנֵי שֶׁהָיְתָה בְּחֶזְקַת אִסּוּר לַשּׁוּק עוֹמֶדֶת וְאֵין לָהּ לְהִנָּשֵׂא עַד שֶׁיִּתְבָּרֵר הַדָּבָר שֶׁמֻּתֶּרֶת לַשּׁוּק אֲבָל כָּאן בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לַשּׁוּק עוֹמֶדֶת: **תָּא** שְׁמַע כָּתַב סוֹפֵר גֵּט לָאִישׁ כו׳ ס"ד דְּהָכָא לֹא שַׁיָּךְ אִבְּעִי לָהּ לְאַקְרוֹיֵי גִּטָּא כְּמוֹ לְעֵיל דְּמַיְרֵי אֲפִילּוּ אַקְּרִיאַת גִּטָּא אַחַר כְּתִיבָה קֹדֶם נְתִינָה וְעַיְּלֵהּ לְבֵי יְדֵיהּ וְאִחַלַּף וּמְשַׁנֵּי דְּאִבְּעִי לָהּ לְאַקְרוֹיֵי לְגִטָּא לְאַחַר שֶׁנָּתַן לָהּ הַסּוֹפֵר: **תָּא** שְׁמַע שִׁנָּה שְׁמוֹ וּשְׁמָהּ כו׳ כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ ב׳ שֵׁמוֹת אֶחָד בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגָּלִיל וְהָיָה בִּיהוּדָה וְכָתַב שֵׁם שֶׁל גָּלִיל ס"ד דְּהָכָא מַאי ה"ל לְמֶעְבַּד אע"ג דְּאַקְרוֹיֵהּ לְגִטָּא קס"ד כָּשֵׁר וּמְשַׁנֵּי דְּאִבְּעִי לָהּ לְאַקְרוֹיֵהּ גִּטָּא וְלִשְׁאֹל וּלְאַסּוֹקֵי דַּעְתָּא דְּכָאן בִּיהוּדָה אֵין שְׁמוֹ כָּךְ: **שֵׁם** עִירוֹ וְשֵׁם עִירָהּ נִרְאֶה לר"י דְּלָא חָיְישִׁינַן לִכְתֹּב מְקוֹם עֲמִידָתוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם אֶלָּא מְקוֹם עִקַּר דִּירָתוֹ דְּהָא בְּגִטִּין הַבָּאִים מִמְּדִינַת הַיָּם אִי אֶפְשָׁר לֵידַע מְקוֹם עֲמִידָתָם בְּאוֹתוֹ יוֹם: **תָּא** שְׁמַע כְּנָסָהּ בְּגֵט קֵרֵחַ ס"ד דְּהָכָא לֹא פָּשְׁעָה כָּל כָּךְ דְּלָא אִבְּעִי לָהּ לְאַסּוֹקֵי אַדַּעְתָּא דִּמְפַסֵּיל בְּהָכִי וּמְשַׁנֵּי דְּאִבְּעִי לָהּ לְאַקְרוֹיֵי גִּטָּהּ בְּבֵית דִּין הַבְּקִיאִין בַּדָּבָר הַרְבֵּה וְאֵין הַגְּמָרָא מֵבִיא הָנָךְ מִשְׁנָיוֹת כְּסֵדֶר הַמִּשְׁנָה אֶלָּא כְּסֵדֶר הָרָאוּי לְהַקְשׁוֹת זֶה אַחַר זֶה דְּלָא מִתָּרְצָא בָּתְרַיְתָא בְּשִׁנּוּיָא קַמַּיְתָא כִּדְפָרֵשִׁית [וְע"ע תּוֹס׳ כְּתֻבּוֹת קב: ד"ה ת"ש מֵתוּ]:

[אב]כֹּל קָלָא דְּבָתַר נִשּׂוּאִין לָא חָיְישִׁינַן! מַהוּ דְּתֵימָא: הוֹאִיל וַאֲתַאי לְבֵי דִינָא וּשְׁרֵינַן, כְּקָלָא דְּקַמֵּי נִשּׂוּאִין דָּמֵי וְתִיתְּסַר, קָא מַשְׁמַע לַן. [גד]נִיסֵּת עַל פִּי בֵּית דִּין תֵּצֵא וְכוּ'. אָמַר זְעֵירִי: לֵיתַהּ לְמַתְנִיתִין, מִדִּתְנַן בֵּי מִדְרְשָׁא. דְּתָנֵי בֵּי מִדְרְשָׁא: הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁשָּׁקְעָה חַמָּה, וּלְבַסּוֹף זָרְחָה — אֵין זוֹ הוֹרָאָה, אֶלָּא טָעוּת. וְרַב נַחְמָן אָמַר: הוֹרָאָה הִיא. אָמַר רַב נַחְמָן: תֵּדַע דְּהוֹרָאָה הִיא, דִּבְכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ עֵד אֶחָד לָא מְהֵימַן וְהָכָא מְהֵימַן, מַאי טַעְמָא? לָאו מִשּׁוּם דְּהוֹרָאָה הִיא. אָמַר רָבָא: תֵּדַע דְּטָעוּת הוּא, דְּאִילּוּ הוֹרוּ בֵּית דִּין בְּחֵלֶב וּבְדָם לְהֶיתֵּירָא, וַהֲדַר חֲזוֹ טַעְמָא לְאִיסּוּרָא, כִּי הָדְרִי וְאָמְרִי לְהֶיתֵּירָא — לָא מַשְׁגְּחִינַן בְּהוּ. וְאִילּוּ, הֵיכָא דַּאֲתָא עֵד אֶחָד — שְׁרֵינָא. אֲתוֹ תְּרֵי — אֲסַרְנָא. כִּי הֲדַר אֲתָא עֵד אַחֲרִינָא — שָׁרֵינַן לַהּ. מַאי טַעְמָא, לָאו מִשּׁוּם דְּטָעוּת הוּא?! [ה](א)וְאַף רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר דְּטָעוּת הוּא, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יִקּוֹב הַדִּין אֶת הָהָר, וְתָבִיא חַטָּאת שְׁמֵינָה. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּטָעוּת הוּא — מִשּׁוּם הָכִי מַתְיָא קָרְבָּן, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ דְּהוֹרָאָה הִיא, אַמַּאי מַתְיָא קָרְבָּן? (ב)וְדִלְמָא קָסָבַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר יָחִיד שֶׁעָשָׂה בְּהוֹרָאַת בֵּית דִּין חַיָּיב?! אִם כֵּן, מָה "יִקּוֹב הַדִּין אֶת הָהָר". [ו]הוֹרוּהָ בֵּית דִּין לְהִנָּשֵׂא כּוּ'. מַאי "קִלְקְלָה"? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: זִינְּתָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט. מַאן דְּאָמַר זִינְּתָה — כָּל שֶׁכֵּן אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. מַאן דְּאָמַר אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, אֲבָל זִינְּתָה — לָא. מַאי טַעְמָא — [דְּאָמְרָה] אַתּוּן הוּא דְּשַׁוִּיתוּן פְּנוּיָה. (ג)תַּנְיָא כְּווֹתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הוֹרוּהָ בֵּית דִּין לְהִנָּשֵׂא וְהָלְכָה וְקִלְקְלָה, כְּגוֹן: אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט — חַיֶּיבֶת בְּקָרְבָּן עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה, דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר, [ז]וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁאִם נִשֵּׂאת לַחֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם — שֶׁחַיֶּיבֶת בְּקָרְבָּן עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הוֹאִיל וְגוּפִין מוּחְלָקִין.

[ח](ד)מַתְנִי' הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: מֵת בַּעְלִיךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנֵךְ, וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: חִילּוּף הָיוּ הַדְּבָרִים — תֵּצֵא, וְהַוָּלָד רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מַמְזֵר. [ט](ה)אָמְרוּ לָהּ: מֵת בְּנֵךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִיךְ, וְנִתְיַיבְּמָה, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: חִילּוּף הָיוּ הַדְּבָרִים — תֵּצֵא, וְהַוָּלָד רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מַמְזֵר. אָמְרוּ לָהּ: מֵת בַּעְלִיךְ וְנִיסֵּת, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: קַיָּים הָיָה וָמֵת — תֵּצֵא, וְהַוָּלָד רִאשׁוֹן — מַמְזֵר, וְהָאַחֲרוֹן — אֵינוֹ מַמְזֵר. [י](ו)אָמְרוּ לָהּ: מֵת בַּעְלִיךְ, וְנִתְקַדְּשָׁה, וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעְלָהּ — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן לָהּ אַחֲרוֹן גֵּט — לֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. אֶת זוֹ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא: "וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ" — וְלֹא מֵאִישׁ שֶׁאֵינוֹ אִישָׁהּ.

[יא]גְּמָ' מַאי רִאשׁוֹן וּמַאי אַחֲרוֹן? אִילֵּימָא רִאשׁוֹן — לִפְנֵי שְׁמוּעָה, וְאַחֲרוֹן — לְאַחַר שְׁמוּעָה, לִיתְנֵי: הַוָּלָד מַמְזֵר! מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִיתְנֵי סֵיפָא: אָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלִיךְ וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ קַיָּים הָיָה וּמֵת, הָרִאשׁוֹן מַמְזֵר וְהָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מַמְזֵר — תְּנָא נָמֵי רֵישָׁא רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מַמְזֵר. [יב]תָּנוּ רַבָּנַן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין. אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַמְזֵר מִיְּבָמָה. וְלֵימָא: אֵין מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי לָאוִין! (ז)הַאי תַּנָּא — הָךְ תַּנָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא הוּא, דְּאָמַר: מֵחַיָּיבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר הָוֵי מַמְזֵר, מֵחַיָּיבֵי לָאוִין גְּרִידִי — לָא הָוֵי מַמְזֵר. אָמַר רַב יְהוּדָה

אָמַר

כֹּל קָלָא דְּבָתַר נִשּׂוּאִין כְּגוֹן כֹּהֵן שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה וְאַחַ"כ יָצָא עָלֶיהָ קוֹל גְּרוּשָׁה אוֹ זוֹנָה: כֵּיוָן דַּאֲתַאי לב"ד וְשָׁרֵינַן לָהּ הוֹאִיל וְהֻצְרְכָה לָבֹא לב"ד לְהַתִּירָהּ אַלְמָא בְּחַי הֲוָה מְסַפְּקִינַן לֵיהּ קֹדֶם נִשּׂוּאִין וְהִלְכָּךְ כְּמִי שֶׁיָּצָא הַקּוֹל מֵאוֹתָהּ שָׁעָה דָּמִי קמ"ל: הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁשָּׁקְעָה חַמָּה בְּשַׁבָּת וְהִתִּירוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה: אֵין זוֹ הוֹרָאָה לִסְמֹךְ עָלֶיהָ וְלִפְטוֹר יָחִיד שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם אוֹ אִם עָשׂוּ צִבּוּר עַל פִּיהֶם אֵין מְבִיאִין פַּר כִּשְׁאָר הֶעְלֵם דָּבָר אֶלָּא כָּל אֶחָד כִּשְׂבָּה אוֹ שְׂעִירָה שֶׁאֵין זֶה הֶעְלֵם דָּבָר אֶלָּא טָעוּת כִּסְבוּרִים שֶׁבָּא בָּעוֹלָם דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא דְּהָא לכ"ע גַּלְיָא הַשְׁתָּא דְּטָעוּת הֲוַאי. וְהָכָא נָמֵי דְּמַתְנִי' טָעוּת הִיא כִּסְבוּרִים שֶׁמֵּת וְהִנֵּה בָּא בַּעְלָהּ וְהַכֹּל רוֹאִים אֶלָּא אַעֵד סָמוּךְ: תֵּדַע דְּהוֹרָאָה הִיא ע"י הוֹרָאַת ב"ד הִיא נָיְסַתְ וַעֲלַיְהוּ תַּלְיָא וְלָא אַעֵד דְּהָא בְּכָל הַתּוֹרָה עֵד אֶחָד לָא מְהֵימַן וְהָכָא מְהֵימַן דְּתוֹרָה לֹא הֶאֱמִינַתּוּ וְהֵם הֶאֱמִינוּהוּ וְעָבְדִינַן אַפֻּמַּיְהוּ: מַאי טַעְמָא לָאו מִשּׁוּם דְּהוֹרָאָה הִיא וּכְשֶׁהוֹרוּ שֶׁחֵלֶב הַקֵּבָה מֻתָּר דְּאִעָלֵם מִנַּיְהוּ וְסָמוּךְ אַדַּעְתַּיְהוּ. וְהָכָא נָמֵי אַדַּעְתַּיְהוּ הוּא דְּסָמוּךְ דְּאָמְרִי כָּל אִשָּׁה דַּיְקָא וּמְנַסְבָא וְנִמְצָא דְּטָעוּ בְּהוֹרָאָתָן דְּהָא לָא דַּיְקָא וְאִנַּסְבָא: חָזוּ טַעְמָא טַעַם מֻבְהָק: וְכִי הֲדַר אָמְרִי לְהֶתֵּירָא בְּטַעַם שֶׁאֵינוֹ מֻבְהָק מִי מַשְׁגִּיחִין בְּהוּ: אָתוּ תְּרֵי וַאֲסָרוּהָ הֲרֵי טַעַם בָּרוּר: כִּי הֲדַר אֲתָא עֵד אֶחָד וְאָמַר עַכְשָׁו מֵת שָׁרֵינַן לָהּ: מ"ט לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן עֵד קַמָּא אִטְעֵיָן וְהַאי בָּתְרָאָה מְהֵימַן דְּאִי קַמַּיְתָא הוֹרָאָה הִיא דְּאַדַּעְתִּין סָמְכִי מִכִּי חָזֵינַן טַעְמָא עַל יְדֵי הַשְּׁנַיִם הַלָּלוּ דְּלָא אוֹרֵינַן שַׁפִּיר הֵיכִי מָצֵינַן לְמֶהְדַּר לְדַעְתִּין קַמַּיְתָא: יִקֹּב הַדִּין אֶת הָהָר בְּנִיסַּת ע"פ ב"ד לָא אָמְרִינַן ע"פ ב"ד הוּא וּמִפַּטְרָא אֶלָּא הוֹלְכִין אַחַר עֹמֶק הַדְּבָרִים וְאָמְרִינַן טָעוּתָא הוּא דְּאַעֵד סָמוּךְ וְתָבִיא חַטָּאת שְׁמֵנָה: א"כ מַאי יִקֹּב כו' מִדְּתָנֵי הָכִי מַשְׁמַע דְּאִי לָא מְעַיְּנִין בָּהּ שַׁפִּיר לְפוּם רִיהֲטָא הֲוָה פָּטַר לָהּ: כָּל שֶׁכֵּן אַלְמָנָה לְכֹהֵן דִּלְהָכִי לָא שַׁרְיוּהָ: עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה קָסָבַר רַבִּי אֶלְעָזָר בִּיאוֹת מְחֻלָּקוֹת וְטַעֲמָא בְּמַס' כְּרִיתוֹת (דַּף טו.): קָרְבָּן אֶחָד עַל הַכֹּל הוֹאִיל וְלֹא נוֹדַע לָהּ בֵּינְתַיִם וְהָוְיָא לָהּ כְּאוֹכֵל שְׁנֵי זֵיתֵי חֵלֶב בְּהֶעְלֵם אֶחָד: מַתְנִי' וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנֵךְ וְלֹא הֱזְקְקָה לְיִבּוּם וְנִשֵּׂאת לַשּׁוּק: רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ': מַמְזֵר וכר"ע מִתּוֹקְמָא דְּאָמַר (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מט.) יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין: קַיָּם הָיָה כְּשֶׁנִּיסֵּת: הַוָּלָד הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לָהּ בְּעוֹדֶנּוּ חַי: גְּמ' אֵין מַמְזֵר מִיבָמָה שֶׁנִּשֵּׂאת לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה הוֹאִיל וְלֵיתֵהּ עָלֶיהָ אֶלָּא בְּלָאו: הַאי תַּנָּא וחכ"א אֵין מַמְזֵר מִיבָמָה אַלְמָא סְבִירָא לְהוּ דְּיֵשׁ חַיָּבֵי לָאוִין שֶׁהַוָּלָד מַמְזֵר מֵהֶן תַּנָּא דְּבֵי ר"ע הִיא דְּאִיכָּא תַּנָּא בְּפַ' הַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מט.) אַלִּבָּא דר"ע דְּאָמַר יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין דִּשְׁאֵר דְּמֵחֲמַת קֻרְבָה כְּגוֹן אֲנוּסַת אָבִיו לְר' יְהוּדָה דְּאָמַר קָאֵי עֲלָהּ בְּלָאו בְּפֶ' נוֹשְׂאִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת צז.) וּכְגוֹן נוֹשֵׂא אֶת חֲלוּצָתוֹ דְּקָאֵי עֲלָהּ בְּלֹא יִבְנֶה (דְּבָרִים כֹּה) וְלָאו דְּקֻרְבָא הוּא הָוֵי מַמְזֵר: מֵחַיָּבֵי לָאוִין גְּרִידֵי כְּגוֹן יְבָמָה לַשּׁוּק וְדוֹמֶה לָהּ:

כֹּל קָלָא דְּבָתַר נִשּׂוּאִין לָא חָיְישִׁינַן י"מ דַּוְקָא דְּיָצָא הַקּוֹל שֶׁתְּחִלַּת הַנִּשּׂוּאִין הָיוּ בְּאִסּוּר דִּלְקָלָא כִּי הַאי לָא חָיְישִׁינַן דְּמִדַּעֲבַד נִשּׂוּאִין מִסְתָמָא דַּיְקוּ בָּהּ בְּמִלְּתָא וְשֶׁקֶר הֲוָה אֲבָל בְּמַאי דַּהֲוָה אַחַר נִשּׂוּאִין אָסְרִינַן שַׁפִּיר בְּקָלָא וּלְפִי זֶה אָתֵי שַׁפִּיר הַהִיא דְּרוֹכֵל דִּלְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף כֹּד:) ואר"י דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן דִּבְהֶדְיָא אָמְרִינַן בְּגִטִּין (דַּף פֹּא. וְשָׁם) דִּבְכָל עִנְיָן לָא חָיְישִׁינַן גַּבֵּי כָּתַב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְהִיא יוֹשֶׁבֶת וּמְשַׁמַּשְׁתּוֹ תֵּצֵא וְהַדָּבָר צָרִיךְ בְּדִיקָה וּפָרִיךְ עֲלָהּ וְהָאָמַר רַב אָשֵׁי כֹּל קָלָא דְּבָתַר נִשּׂוּאִין לָא חָיְישִׁינַן וְהַהִיא דְּרוֹכֵל דִּלְעֵיל כִּדְפֵי' לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף כֹּד: ד"ה אָמַר): **וְאָמְרוּ** לָהּ מֵת בַּעֲלִיךְ וַהֲדַר מֵת בְּנֵךְ כו' הַוָּלָד הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן מַמְזֵר אָמַר ר"י דְּרִאשׁוֹן הַיְנוּ לִפְנֵי שְׁמוּעָה וְהָאַחֲרוֹן אַחַר שְׁמוּעָה כִּי הַהִיא דְּסֵיפָא כִּדְמְפָרֵשׁ בגמ' דְּאֵין לְפָרֵשׁ דִּלְמַסְקָנָא דִּגְמָ' הָוֵי דְּהָכָא מִבַּעַל רִאשׁוֹן וּמִבַּעַל אַחֲרוֹן דְּהַיְנוּ מִיָּבָם דְּקָנְסוּ נָמֵי לְאָסְרָהּ אַיָּבָם דְּהָא ע"כ הַאי מַמְזֵר דְּהָכָא מִדְּאוֹרַיְתָא קָאָמַר כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ וּמִיָּבָם לָא הָוֵי מַמְזֵר מִדְּאוֹרַיְתָא אֲפִילּוּ לְר"ע דִּמְשַׁוֵּי זְנוּת יְבָמָה כִּזְנוּת דְּאֵשֶׁת אִישׁ לְאָסְרָהּ אַיָּבָם דַּאֲפִילּוּ אֵשֶׁת אִישׁ לָא מִתַּסְרָא מִדְּאוֹרַיְתָא ע"י טָעוּת וַאֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנָן לָא מִתַּסְרָא אַיָּבָם הָכָא לְמַאי דְּמוֹקֵי לָהּ לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף צַד.) בִּתְרֵי וּתְרֵי וּבְעֵידֵי הֲזָמָה וְגֵט נָמֵי לָא בָּעֵי' מֵאוֹתוֹ מִן הַשּׁוּק אִם מִתְּחִלָּה נִשֵּׂאת בִּשְׁנֵי עֵדִים כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה מֻתֶּרֶת לְבַעַל אִם הָיָה קַיָּם: **אֲבָל** חֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין מַמְזֵר מִיְּבָמָה וא"ת הָא מַשְׁמַע בְּגִטִּין דַּאֲפִי' לְרַבָּנָן הָוֵי מַמְזֵר מִיבָמָה לַשּׁוּק דִּבְפֶרֶק הַזּוֹרֵק (גִּטִּין דַּף פ: וְשָׁם) בָּעֵי הַשַּׁ"ס אַמִּשְׁנָה דְּכָל עֲרָיוֹת שֶׁאָמְרוּ צָרוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת נִשְּׂאוּ אֵין זִנּוּ לָא לֵימָא תֶּהְוֵי תְּיוּבְתָּא לְרַב הַמְנוּנָא וּבְנִשּׂוּאִין דַּוְקָא מִשּׁוּם דְּמִחַלְּפָא בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם אוֹ דִּלְמָא נִשְּׂאוּ וה"ה זִנּוּ וּמְסַיַּע לְרַב הַמְנוּנָא א"כ בָּעֵי לְמֵימַר דְּהַהִיא מִשְׁנָה אָתְיָא כְּרַבָּנָן דִּלְר' עֲקִיבָא הָא וַדַּאי אֲסוּרָה לַיָּבָם אֲפִילּוּ מַאן דְּלֵית לֵיהּ דְּרַב הַמְנוּנָא כִּדְמוּכַח בְּסוֹטָה בְּפֶרֶק הָיָה מֵבִיא (סוֹטָה דַּף יח: וְשָׁם) וּבְהַהִיא מִשְׁנָה קָתָנֵי כָּל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ אַלְמָא הָוֵי מַמְזֵר לְרַבָּנָן מִיְּבָמָהּ ואר"י דְּהָתָם הָוֵי מַמְזֵר מִדְּרַבָּנָן מִשּׁוּם דְּמִחַלְּפָא בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ אֲבָל מַתְנִי' מַשְׁמַע לֵיהּ דְּהָוֵי מַמְזֵר מִדְּאוֹרַיְתָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא אָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלֵךְ וְנִשֵּׂאת כו' וְהָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מַמְזֵר וְאִי רֵישָׁא מַמְזֵר מִדְּרַבָּנָן הָאַחֲרוֹן אַמַּאי אֵינוֹ מַמְזֵר דְּכִי הֵיכִי דִּקְנָסוּהָ גַּבֵּי בַּעַל ה"נ קָנְסִי לָהּ לְגַבֵּי בּוֹעֵל דַּאֲפִילּוּ אַחַר שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ אוֹ גֵּרְשָׁהּ אָסוּר בָּהּ וְהַוָּלָד מַמְזֵר מִמֶּנּוּ וְאִי מַיְרֵי בְּנִשֵּׂאת בְּעֵדִים וּלְכָךְ לֹא קְנָסוּהָ א"כ בְּרֵישָׁא לָמָּה קָנְסוּ לְגַבֵּי יְבָמָה וְאֵין לְהַקְשׁוֹת כֵּיוָן דִּלְרַבָּנָן נָמֵי הָוֵי מַמְזֵר מִיבָמָה מִדְּרַבָּנָן הֵיכִי קָאָמַר לְעֵיל סוֹף פ"ק (דַּף טו: וְשָׁם) בְּנֵי צָרוֹת מֵעִיד אֲנִי לָכֶם שֶׁהֵם כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים אֲפֵי' לב"ש שֶׁהָיוּ בְּנֵי יְבָמָה לַשּׁוּק דְּהָתָם שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת בְּטָעוּת אֶלָּא בְּהוֹרָאַת ב"ד וְאֵין עוֹמֶדֶת לָצֵאת כְּלָל דְּלָא שַׁיָּךְ טַעְמָא דְּמִחַלְּפָא בְּאִשָּׁה אֶלָּא דַּוְקָא בְּנִשֵּׂאת בְּטָעוּת שֶׁעוֹמֶדֶת לָצֵאת וּבִירֻשַׁלְ' מוּקֵי לְהַהִיא דְּגִטִּין כְּר' עֲקִיבָא וְאָמַר ר"י דִּירֻשַׁלְ' אָתֵי כְּלִשָּׁנָא קַמָּא דְּרַב גִּדֵּל דִּבְסָמוּךְ דְּאָמַר יְבָמָה קִדּוּשִׁין וְנִשּׂוּאִין אֵין בָּהּ דְּנִשּׂוּאִין נָמֵי לָא אָסְרִי לָהּ אַיָּבָם דְּלֵית לֵיהּ דְּרַב הַמְנוּנָא וְכֵיוָן דִּבְמֵזִיד בִּזְנוּת לָא מִתַּסְרָא בְּנִשּׂוּאֵי שׁוֹגֵג נָמֵי לֹא גָּזְרוּ וְלֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יֹאמְרוּ חָלַץ זֶה וְנָשָׂא זֶה נִמְצָא מַחֲזִיר חֲלוּצָתוֹ דְּהָא אֲפִילּוּ בְּאִשָּׁה לָא חָיְישִׁינַן לְהָכִי אֶלָּא מִשּׁוּם קְנָס דְּהָא בְּנִתְקַדְּשָׁה מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ וְלָא חָיְישִׁינַן לְהָכִי מִשּׁוּם דְּלָא קָנְסִינַן לָהּ וְלָא חָיְישִׁינַן נָמֵי לְהַאי לִשָּׁנָא דְּמִחַלְּפָא בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּלְהַאי לִשָּׁנָא עַל כָּרְחָךְ הַהִיא דְּהַזּוֹרֵק (גִּטִּין דַּף פ: וְשָׁם) כר"ע וְהָא דְּאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף צַד.) בְּסַגְיָא דְּעֵד אֶחָד בִּיבָמָה מַהוּ לְר' עֲקִיבָא אִצְטְרִיךְ דס"ד הוֹאִיל וְאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא יֵשׁ מַמְזֵר מִיְּבָמָהּ חָיְישִׁינַן לְקִלְקוּלָא (וְדַיְקָא) מַשְׁמַע דִּלְרַבָּנָן לֵיכָּא קִלְקוּלָא בְּנִשֵּׂאת לַשּׁוּק בִּשְׁמוּעַת טָעוּת לָאו מִשּׁוּם דְּרַב הַמְנוּנָא וְלָאו מִשּׁוּם דְּמִחַלְּפָא ע"כ הַהִיא סַגְיָא לָא אָתְיָא כִּסְתָמָא דְּהַשַּׁ"ס דְּגִטִּין אֶלָּא כְּלִשָּׁנָא קַמָּא דְּרַב גִּדֵּל וְכִירוּשַׁלְמִי אִי נָמֵי פְּשִׁיטָא לְהוּ כֵּיוָן דִּרְגִילָה הַהוּא דְּסַגְיָא לֵהּ טְפֵי מִדְּרַחֲמָא לֵיהּ סְבָרָא דְּלָא חָיְישִׁינַן אֶלָּא אַקִּלְקוּלָא דְּאוֹרַיְתָא אע"ג דִּבְעָלְמָא חָיְישִׁינַן אַקִּלְקוּלָא דְּרַבָּנָן תֵּדַע דְּהָא מַסִּיק דַּאֲפִילּוּ לְקִלְקוּלָא דְּאוֹרַיְתָא לָא חָיְישִׁינַן הִלְכָּךְ אֵין תֵּמַהּ אִי לָא אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאַקִּלְקוּלָא דְּרַבָּנָן לָא חָיְישִׁינַן וְנִרְאֶה לר"י כִּתְרֵי לִשָּׁנֵי בָּתְרָאֵי דְּרַב גִּדֵּל דְּהַוָּלָד מַמְזֵר לְרַבָּנָן כְּסַגְיָא דְּגִטִּין (דַּף פ: וְשָׁם) אע"ג דְּלֵיתָא לִדְרַב הַמְנוּנָא כִּדְאָמְרִינַן בְּסוֹטָה (דַּף יח: וְשָׁם) מ"מ מִטַּעַם דְּמִחַלְּפָא הָוֵי מַמְזֵר מִדְּרַבָּנָן וַאֲפִלּוּ אִם תִּמְצָא לוֹמַר דְּהִלְכְתָא כְּלִשָּׁנָא קַמָּא דְּרַב גִּדֵּל וְכִירוּשַׁלְמִי דִּלְרַבָּנָן לָא הָוֵי מַמְזֵר מ"מ תֵּצֵא וְכֵן פָּסַק ר"ח וְרַב אַלְפַּס דַּאֲפֵי' יֵשׁ לָהּ כַּמָּה בָּנִים תֵּצֵא וַאֲפֵי' לְרַבָּנָן וְכֵן יֵשׁ בִּירוּשַׁלְמִי דְּמוּקֵי מַתְנִיתִין דְּגִטִּין כר"ע אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין מַמְזֵר מִיְּבָמָה אֲבָל לָצֵאת תֵּצֵא וּבְשֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים אַיְרֵי דְּהָא קָאָמַר הָתָם תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר דָּבָר בָּהּ וּדְלֹא כה"ג דִּמְחַלְּקִי בֵּין יֵשׁ לָהּ בָּנִים לְאֵין לָהּ בָּנִים וְיֵשׁ סְפָרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם לְקַמָּן כָּל לָשׁוֹן ה"ג:

מסורת הש"ס

א שבת קל.
ב שבת צג.
ג תוספתא יבמות
ד כריתות יא:; תוספתא יבמות; משנה יבמות; לעיל פז:; לעיל לו.; לקמן קיט.
ה תוספתא יבמות
ו גיטין פא.; לעיל פח:; ספרא אמור פרק א יא
ז לעיל יג:; לעיל עט:

תורה אור השלם

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי' מהל' גירושין הל' כג:
ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' כ, טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ה:
ג מיי' פה' מהל' שגגות הל' ה:
ד מיי' פי"ד מהל' שגגות הל' ג:
ה מיי' פי"ד מהל' שגגות הל' ג:
ו מיי' פה' מהל' שגגות הל' ג:
ז מיי' פה' מהל' שגגות הל' ג:
ח מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' יט, סמג לאוין פג, טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ב:
ט מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' יט, סמג לאוין פג, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' נז:
י מיי' פי' מהל' גירושין הל' ו, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' קנ סעי' א:
יא מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' יט:
יב מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' יט, סמג לאוין פג, טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ב:

אָמַר רַב: מִנַּיִן שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר" — לֹא תְּהֵא בָּהּ הֲוָיָה לְזָר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בַּעֲנִיּוּתֵינוּ, צְרִיכָה גֵּט. מְסַפְּקָא לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל הַאי "לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת", אִי לְלָאו הוּא דַּאֲתָא, אִי דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין הוּא דַּאֲתָא. [א]אֲמַר לֵיהּ רַב מָרִי בַּר רָחֵל לְרַב אָשֵׁי, הָכִי אָמַר אַמֵּימָר: הֲלָכָה כְּווֹתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. אָמַר רַב אָשֵׁי: הַשְׁתָּא דְּאָמַר אַמֵּימָר הִלְכְתָא כְּווֹתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל — אִם הָיָה יְבָמָהּ כֹּהֵן, חוֹלֵץ לָהּ, וְשַׁרְיָא לֵיהּ. [ב]אִיתְגּוֹרֵי אִיתְגַּר, אִם כֵּן מָצִינוּ חוֹטֵא נִשְׂכָּר! אֶלָּא, אִם הָיָה יְבָמָהּ יִשְׂרָאֵל, נוֹתֵן לָהּ שֵׁנִי גֵּט, וְהוּתְּרָה לוֹ. אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב חִיָּיא בַּר יוֹסֵף אָמַר רַב: יְבָמָה — קִדּוּשִׁין אֵין בָּהּ, נִשּׂוּאִין יֵשׁ בָּהּ. אִי קִדּוּשִׁין אֵין בָּהּ — נִשּׂוּאִין נָמֵי אֵין בָּהּ! אֵימָא: קִדּוּשִׁין וְנִשּׂוּאִין אֵין בָּהּ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מַאי "נִשּׂוּאִין יֵשׁ בָּהּ" — בִּזְנוּת, כִּדְרַב הַמְנוּנָא. דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּינְּתָה — אֲסוּרָה לִיבָמָהּ. [ג]וְאִי בָּעֵית אֵימָא, לְעוֹלָם כְּדַאֲמַרַן מֵעִיקָּרָא: קִדּוּשִׁין אֵין בָּהּ, נִשּׂוּאִין יֵשׁ בָּהּ. דְּמִיחַלְּפָא בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם. [ד(א)]אָמַר רַבִּי יַנַּאי: בַּחֲבוּרָה, נִמְנוּ וְגָמְרוּ: אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי, לֹא מִשְׁנָתֵנוּ הִיא זוֹ? דִּתְנַן, הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: "הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּיר", "לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּירִי", "לְאַחַר שֶׁאֶשְׁתַּחְרֵר", "לְאַחַר שֶׁתִּשְׁתַּחְרְרִי", "לְאַחַר שֶׁיָּמוּת בַּעְלִיךְ", "לְאַחַר שֶׁתָּמוּת אֲחוֹתִיךְ", אוֹ "לְאַחַר שֶׁיַּחֲלוֹץ לִיךְ יְבָמִיךְ" — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. אֲמַר לֵיהּ: אִי לָאו דְּדַלַּאי לָךְ חַסְפָּא, מִי מַשְׁכַּחַתְּ מַרְגָּנִיתָא תּוּתֵיהּ? אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ: אִי לָאו דְּקַלְסָךְ גַּבְרָא רַבָּה, הֲוָה אֲמֵינָא לָךְ אֲנָא: מַתְנִיתִין רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר: אֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּיבֵי לָאוִין. (ב)וְאִי רַבִּי עֲקִיבָא, כִּי אָמַר לַהּ "לְאַחַר שֶׁיַּחֲלוֹץ לִיךְ יְבָמִיךְ" לִיתְפְּסוּ בַּהּ קִידּוּשֵׁי! דְּהָא שָׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם. דִּתְנַן:

קֻונָּם

בַּעֲנִיּוּתֵנוּ מִתּוֹךְ עֲנִיּוּת דַּעְתֵּנוּ שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים פֵּי' הַמִּקְרָא: אִי לְלָאו הוּא דַּאֲתָא הֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר חַיָּבֵי לָאוִין וְתָפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין: אִם הָיָה יְבָמָהּ כֹּהֵן וְזוֹ נִשֵּׂאת לַשּׁוּק בְּעֵד אֶחָד אוֹ בִּשְׁנֵי עֵדִים שֶׁאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלִיךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנֵךְ וְאָמַר שְׁמוּאֵל בָּעֲיָא גֵּט וְכֵיוָן דְּיָהֵיב לָהּ גִּטָּא מִפַּסְלָא עַל הַיָּבָם שֶׁהוּא כֹּהֵן מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה: חוֹלֵץ לָהּ יָבָם וְשַׁרְיָא לְבַעְלָהּ: וְהֻתְּרָה לוֹ לַיָּבָם: נִשּׂוּאִין יֵשׁ בָּהּ קס"ד לְעִנְיַן גֵּט דְּאִם נִיסַּת לְזָר שֶׁאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעֲלִיךְ וְאַחַ"כ בְּנֵךְ צְרִיכָה גֵּט: בִּזְנוּת דְּהָוֵי כִּזְנוּת וּמִתַּסְרָא אַיָּבָם כְּרַב הַמְנוּנָא. וְרַב אַשִׁי דְּאָמַר לְעֵיל נוֹתֵן לָהּ שֵׁנִי גֵּט וְהֻתְּרָה לוֹ לֵית לֵהּ דְּרַב הַמְנוּנָא: כְּדְאָמַר מֵעִקָּרָא נִשּׂוּאִין יֵשׁ בָּהּ לְעִנְיַן גֵּט וְלָאו מִשּׁוּם דְּקִדּוּשֵׁי נִינְהוּ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאִי מַפְקַעַת לָהּ בְּלֹא גֵּט אָתֵי לְמֵימַר נָמֵי בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וְנִיסַּת ע"פ ב"ד בְּעֵד אֶחָד תֵּצֵא בְּלֹא גֵּט אֲבָל נִתְקַדְּשָׁה לָא בָּעֲיָא גִּטָּא דְּהָא אֵשֶׁת אִישׁ גּוּפָהּ שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה עַל פִּי ב"ד בְּעֵד אֶחָד תֵּצֵא בְּלֹא גֵּט כְּדִתְנַן אע"פ שֶׁנָּתַן לָהּ הָאַחֲרוֹן גֵּט לֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהֻנָּה: נִמְנוּ וְגָמְרוּ כו' דְּדָרְשִׁינַן לֹא תִהְיֶה לֹא תְּהֵא בָּהּ הֲוָיָה: אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת כֵּיוָן דְּהַשְׁתָּא לָא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשֵׁי לְקַמֵּהּ נָמֵי לָא תָּפְסִי דְּאֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם: מִי מַשְׁכַּחַת מַרְגָּנִיתָא אִי לָאו דְּאָמְרִי לָךְ לָא הֲוֵית מַסִּיק אַדַּעְתִּיךְ דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשֵׁי הַשְׁתָּא הוּא אֶלָּא דְּאֵין מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם וַאֲפִלּוּ יֵשׁ בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו: אֲמַר לֵהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן:

אָמַר רַב מִנַּיִן שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה אֲפִילוּ לְרַבָּנָן דְּרַבִּי עֲקִיבָא דִּכְרַבָּנָן סְבִירָא לֵהּ לְרַב מִדְּמַכְשִׁיר עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מה. וְשָׁם) וּלְרַבִּי עֲקִיבָא הָוֵי מַמְזֵר כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶ' עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עה:) וּלְקַמָּן נָמֵי בִּשְׁמַעְתִּין דְּאָמַר ר' יַנַּאי נִמְנוּ וְגָמְרוּ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה אֲמַר לֵהּ רַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי לֹא מִשְׁנָתֵנוּ הִיא זוֹ כו' וְדָחֵי הָא מַנִּי ר"ע הִיא מִכְּלָל דְּאִיהוּ אָמַר אֲפִילוּ אַלִּבָּא דְּרַבָּנָן וְהָא דְּקָתָנֵי לְעֵיל זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחַיָּבֵי לָאוִין מַשְׁמַע דִּבְהָכִי תְּלוּי מָה שֶׁהוּא מַמְזֵר בִּיבָמָה פֵּרַשְׁתִּי בְּסוֹף הַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מט. ד"ה הַכֹּל):

אִי לְלָאו הוּא דַּאֲתָא פר"ת אִי לְלָאו גְּרֵידָא הוּא דַּאֲתָא אִי לְקִדּוּשִׁין דְּלָא תָּפְסִי נָמֵי הוּא דַּאֲתָא וּלְעֵיל פֵּרַשְׁתִּי (שָׁם): **נוֹתֵן** לָהּ שֵׁנִי גֵּט וְהֻתְּרָה אר"ת דְּאַיְּרֵי שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה וְלֹא נִשֵּׂאת וְדַוְקָא הֵיכָא דְּבָעֵי יָבָם לְיַבּוּמֵי הוּא דַּאֲסִירָא לַשֵּׁנִי אֲבָל אִי לָא בָּעֵי לְיַיבּוּמֵי חוֹלֵץ לָהּ וְשַׁרְיָא לֵהּ לְהַאי שֶׁקִּדְּשָׁהּ דִּבְקִדּוּשִׁין לָא קָנְסִינַן אֲפִי' בְּאֵשֶׁת אִישׁ אֶלָּא דַּוְקָא כְּשֶׁנִּיסֵּת דַּעֲבָדָה אִסּוּרָא וְכִי הֵיכִי דְּמֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ מֻתֶּרֶת נָמֵי לַמְקַדֵּשׁ אִם מֵת הַבַּעַל אוֹ גֵּרַשׁ וכ"ש הָכָא בִּיבָמָה דְּשַׁרְיָא לַמְקַדֵּשׁ וְכֵן הוֹרָה ר"ת הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה שֶׁלֹּא יָדְעָה שֶׁהָיָה לָהּ יָבָם וְנִתְקַדְּשָׁה וְהִתִּירָהּ לַמְקַדֵּשׁ אַחַר חֲלִיצַת הַיָּבָם וְהָא דְּפָרִיךְ הָכָא אִתְגּוֹרֵי אִתְגּוּר הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּקָאָמַר חוֹלֵץ לָהּ יָבָם וְשַׁרְיָא לְבַעְלָהּ דְּמַשְׁמַע חוֹלֵץ בְּעַל כָּרְחוֹ שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ אע"פ שֶׁבִּרְצוֹנוֹ הָיָה מְיַבֵּם אִלּוּ לֹא קִדְּשָׁהּ ומש"ה פָּרִיךְ אִתְגּוֹרֵי אִתְגּוּר אֲבָל אִם מִדַּעְתּוֹ הָיָה חוֹלֵץ הָיְתָה מֻתֶּרֶת לוֹ וְאֵין זֶה אִתְגּוֹרֵי אִתְגּוּר וְהָא לָא אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְרַב אַשִׁי לְאַשְׁמוֹעִינַן וא"ת וְהַשְׁתָּא נָמֵי מַאי קמ"ל דְּקָאָמַר נוֹתֵן שֵׁנִי גֵּט דִּלְאַשְׁמוֹעִינַן דְּבָעֲיָא גֵּט לָא אִצְטְרִיךְ דִּכְבָר פָּסַק אָמֵימָר בְּהֶדְיָא הִלְכְתָא כִּשְׁמוּאֵל ואר"ת דקמ"ל שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן גֵּט כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה חוֹטֵא נִשְׂכָּר אֲבָל אִם נִשֵּׂאת אֲפִלּוּ רָצָה הַיָּבָם לַחְלֹץ אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ וְתֵצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה כִּדְמַסִּיק בַּיְּרוּשַׁלְמִי דִּיבָמָה שֶׁנִּשֵּׂאת בְּלֹא חֲלִיצָה תֵּצֵא וְלָא אָמְרִי' זֶה חוֹלֵץ וְזֶה מְקַיֵּם וּמַתְנִי' דְּהַזּוֹרֵק (גִּטִּין דַּף פ.) קָתָנֵי בִּיבָמָה לַשּׁוּק תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה אֲפִילוּ בְּנִשּׂוּאֵי טָעוּת וכ"ש בְּנִשּׂוּאֵי מֵזִיד דְּקָנְסִינַן לָהּ טְפֵי וַאֲפִלּוּ את"ל בִּכְשֶׁנִּשְּׂאָה בְּמֵזִיד לֹא שַׁיָּךְ לְמִגְזַר וּלְמִקְנְסֵהּ כִּי הֵיכִי דְּלָא קָנְסִינַן לֵיהּ בְּזִנּוּ מִשּׁוּם דְּנִשּׂוּאֵי מֵזִיד לָא שְׁכִיחִי כְּמוֹ זְנוּת מ"מ לָא מִסְתַּבֵּר לְאוֹקְמֵי הַךְ מִלְּתָא בְּנִשּׂוּאֵי מֵזִיד דְּלָא אַיְּרֵי הַגְּמָרָא בְּהָכִי וּמִיהוּ מָצִינוּ חוֹטֵא נִשְׂכָּר מַשְׁמַע קְצָת דִּבְמֵזִיד אַיְּרֵי וּמִתּוֹךְ פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס מַשְׁמַע דְּאַיְּרֵי בְּנִיסַת דְּפֵרֵשׁ בְּסָמוּךְ דְּרַב אַשִׁי דְּהָכָא לֵית לֵהּ דְּרַב הַמְנוּנָא ור"ח פָּסַק כַּהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת דַּאֲפִי' נִתְקַדְּשָׁה תֵּצֵא מִן הַמְקַדֵּשׁ וּכְדִבְרֵי ר"ת נִרְאֶה לְרִ"י עִקָּר:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ יד, סמג עשין מא, טוש״ע אה״ע סי׳ מד סעי׳ ז:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט, סמג לאוין פג, טוש״ע אה״ע סי׳ קנט סעי׳ א:

ג טוש״ע אה״ע סי׳ קנט סעי׳ ב:

ד מיי׳ פז׳ מהל׳ אישות הל׳ טו, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ מ סעי׳ ו:

מסורת הש״ס

א קידושין סב.; משנה קידושין; תוספתא קידושין; בבא מציעא טז:; כתובות נח:; מכות כא:

ב כתובות סו.

ג לעיל יג:

גליון הש״ס

גמרא אמר רבי ינאי בחבורה נמנו וגמרו כו'. כעין זה מכות כא ע"ב:

תורה אור השלם

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

(א)קֻונָּם שֶׁאֲנִי עוֹשָׂה לְפִיךְ — אֵין צָרִיךְ לְהָפֵר. [א]רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יָפֵר, שֶׁמָּא תַּעֲדִיף עָלָיו יוֹתֵר מִן הָרָאוּי לוֹ. [ב]הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ: אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: בְּאוֹמֶרֶת: "יִקְדְּשׁוּ יָדַי לְעוֹשֵׂיהֶם", דְּיָדַיִם אִיתַנְהוּ בְּעָלְמָא. (ב)וּפְלִיגָא דְּרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק. דְּאָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: רַב הוּנָא כְּרַב, וְרַב כְּרַבִּי יַנַּאי, וְרַבִּי יַנַּאי כְּרַבִּי חִיָּיא, וְרַבִּי חִיָּיא כְּרַבִּי, וְרַבִּי כְּרַבִּי מֵאִיר, וְרַבִּי מֵאִיר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם. (ג)רַב הוּנָא מַאי הִיא? דְּאִיתְּמַר: הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת דֶּקֶל לַחֲבֵרוֹ, אָמַר רַב הוּנָא: עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לָעוֹלָם — יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. מִשֶּׁבָּאוּ לָעוֹלָם — אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. [ג]וְרַב נַחְמָן אָמַר: אַף מִשֶּׁבָּאוּ לָעוֹלָם — יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. אָמַר רַב נַחְמָן: מוֹדֵינָא דְּאִי שָׁמֵיט וְאָכֵיל — לָא מַפְּקִינַן מִינֵּיהּ. (ד)רַב — דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ "שָׂדֶה זוֹ שֶׁאֲנִי לוֹקֵחַ לִכְשֶׁאֶקָּחֶנָּה, קְנוּיָה לְךָ מֵעַכְשָׁיו" — קָנָה. רַבִּי יַנַּאי כְּרַבִּי חִיָּיא — דְּרַבִּי יַנַּאי הֲוָה לֵיהּ אֲרִיסָא דַּהֲוָה מַיְיתֵי לֵיהּ כַּנְתָּא דְּפֵירֵי כָּל מַעֲלֵי שַׁבְּתָא. הָהוּא יוֹמָא נְגַהּ לֵיהּ וְלָא אֲתָא. שְׁקַל עַשַּׂר מִפֵּירֵי דְּבֵיתֵיהּ עֲלַיְיהוּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא, אֲמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ. דְּתַנְיָא: "לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים" — אֵלּוּ שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. לְמַאי הִלְכְתָא? אִילֵימָא לְעַשּׂוֹרֵי וּמֵיכַל, אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמִישְׁרֵי טִלְטוּל דְּרַבָּנַן?! אֶלָּא

קֻנָּם שֶׁאֲנִי עוֹשָׂה לְפִיךְ אִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לְבַעְלָהּ מַה שֶּׁאֲנִי עוֹשָׂה מְלָאכָה יְהֵא אָסוּר לְפִיךְ בְּקוֹנָם: אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָפֵר דְּכֵיוָן דְּקָא מְשַׁעְבְּדָא לֵיהּ לְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לָא מָצְיָא נָדְרָה: שֶׁמָּא תַּעֲדִיף עָלָיו כּוּ' דִּתְנַן (כְּתֻבּוֹת דַּף סד:) מָה הִיא עוֹשָׂה לוֹ מִשְׁקַל ה' סְלָעִים שְׁתֵּי כּוּ' וּטְפֵי לָא מְשַׁעְבְּדָא לֵיהּ וְאַהַעְדָּפָה חָיֵיל נֶדֶר ואע"ג דַּעֲדַיִן לֹא נַעֲשֵׂית הַמְּלָאכָה: וּפְלִיגָא דְּרַב נַחְמָן הָא דְּאוֹקְמְנָא דלר"ע אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם: רַב הוּנָא כְּרַב כְּלוֹמַר מֵרַב שֶׁהוּא רַבֵּהּ קַבָּלָה וְרַב מֵרַבִּי יַנַּאי וְכֵן כֻּלָּם. זֶה לְמַעְלָה מִדּוֹרוֹ שֶׁל זֶה הָיָה: הַמּוֹכֵר פֵּרוֹת דֶּקֶל בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים: עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לָעוֹלָם אִם בָּא לַחֲזֹר בּוֹ קֹדֶם נִיסָן שֶׁאָז הָאִילָנוֹת מוֹצִיאִין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ: מִשֶּׁבָּאוּ לָעוֹלָם אֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ דְּכִי אָתוּ חָיֵיל זְבִינֵי. אַלְמָא אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם: הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ קֹדֶם שֶׁקָּנָה אֶת הַשָּׂדֶה: קָנָה וְהָוְיָא מַתָּנָה. אַלְמָא מֵרַב שְׁמֵעַ לֵיהּ: נָגַהּ לֵיהּ שָׁהָה יוֹתֵר מִזְּמַנּוֹ: עִלָּוַיְהוּ ואע"ג דְּאַכַּתִּי לָא אָתוּ: לְמַעַן תִּלְמַד גַּבֵּי תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת כְּתִיב וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' וְגוֹ': כָּל הַיָּמִים אֵלּוּ יו"ט וְשַׁבָּתוֹת הָוֵי לָמֵד לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִבָּטֵל עֹנֶג שַׁבָּת בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הַטֶּבֶל: לְמַאי הִלְכְתָא וּמָה אָתָא קְרָא לְאַזְהוֹרֵי: אִי נֵימָא עַשּׂוּרֵי בְּשַׁבְּתָא וּמֵיכַל וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דאע"ג דְּשַׁבָּת הוּא מְתַקְּנָן פְּשִׁיטָא וְכִי אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמִשְׁרֵי טִלְטוּל דְּרַבָּנַן הַפְרָשַׁת מַעַשְׂרוֹת בְּשַׁבָּת אֵינָהּ אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת דִּתְנַן אֵלּוּ הֵן מִשּׁוּם שְׁבוּת לֹא מַגְבִּיהִין תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת בְּמַסֶּכֶת בֵּיצָה (דַּף לו:) וְהֵיכָא אָסַר לָן קְרָא טִלְטוּל בְּעָלְמָא דְּאִצְטְרִיךְ לְמִשְׁרְיָהּ הָכָא:

אֵין צָרִיךְ לְהָפֵר בְּמַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת וּמָעָה כֶּסֶף אַיְּרֵי וּלְכָךְ אֵין צָרִיךְ לְהָפֵר שֶׁהַמּוֹתָר הַכֹּל שֶׁלּוֹ וְהַעְדָּפָה שע"י הַדְּחָק נָמֵי סָבַר דְּהָוְיָא לַבַּעַל אֲבָל אֵין לוֹמַר דְּאֵין צָרִיךְ לְהָפֵר מִשּׁוּם דְּקָסָבַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם דְּא"כ אַמַּאי נְקַט שֶׁאֲנִי עוֹשָׂה לְפִיךְ לִתְנֵי הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל עַצְמוֹ: **רַבִּי** עֲקִיבָא אוֹמֵר יָפֵר דְּקָסָבַר הַעְדָּפָה שֶׁעַל יְדֵי הַדְּחָק לָאִשָּׁה כִּדְאָמַר בְּרֵישׁ מְצִיאַת הָאִשָּׁה (כְּתֻבּוֹת סו. וְשָׁם) וא"ת וְהֵיאַךְ יָכוֹל לְהָפֵר וְהָא אֵין זֶה דָּבָר שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ וי"ל דַּחֲשִׁיב נָמֵי בֵּינוֹ לְבֵינָהּ לְפִי שֶׁאֵין יָכוֹל לִזָּהֵר וְלִקַּח בְּצִמְצוּם אֶת הָרָאוּי לוֹ לִקַּח א"נ גַּם חֶלְקָהּ מְשֻׁעְבָּד לוֹ שֶׁיִּלָּקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת וא"ת וא"כ הֵיאַךְ יְכוֹלָה לְהַדִּירוֹ כֵּיוָן דִּמְשֻׁעְבֶּדֶת לוֹ וְי"ל דַּוְקָא בְּעִקַּר מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ אַלְּמוּהָ לְשִׁעְבּוּדֵהּ דְּבַעַל שֶׁהֵם לְגַמְרֵי שֶׁלּוֹ אֲבָל הָכָא דְּאֵין לוֹ אֶלָּא פֵּרוֹת לֹא אַלְּמוּהָ: **יִתְקַדְּשׁוּ** יָדַי לְעוֹשֵׂיהֶן להקב"ה שֶׁעֲשָׂאָם אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ לְעוֹשֵׂיהֶן הַיְנוּ לִמְלַאכְתָּם דְּא"כ הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר לְמַעֲשֵׂיהֶן כִּדְאָמַר בְּסוֹף פ"ק דִּנְדָרִים (דַּף יג:) יָדַי לְמַעֲשֵׂיהֶם: **וְרַב** נַחְמָן אָמַר אַף מִשֶּׁבָּאוּ לָעוֹלָם וְכוּ' סְבָרַת רַב הוּנָא הֲפוּכָה מִדְּרַב נַחְמָן לְעִנְיַן דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כִּדְפֵי' בפ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף ז: ד"ה הַמְזַכֶּה) וּבְסוֹף פ"ק דְּגִטִּין (דַּף יג: וְשָׁם ד"ה לְדָבָר): **קְנוּיָה** לְךָ מֵעַכְשָׁו קָנָה וְקָשֶׁה לר"י לָמָּה צָרִיךְ מֵעַכְשָׁו דְּכֵיוָן דְּאִית לֵיהּ אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כְּאִלּוּ בָּא לָעוֹלָם וּבְדָבָר שֶׁבָּא לָעוֹלָם א"צ מֵעַכְשָׁו כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף נט.) גַּבֵּי הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לְאַחַר ל' יוֹם וּבָא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם מְקֻדֶּשֶׁת לְשֵׁנִי לֹא בָּא אַחֵר וְקִדְּשָׁהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים מַהוּ רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְהוּ מְקֻדֶּשֶׁת אע"פ שֶׁנִּתְאַכְּלוּ וְכוּ' וּלְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף צב:) נָמֵי גַּבֵּי לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּרִי לֵיכָּא מֵעַכְשָׁו וְכֵן גַּבֵּי פֵּרוֹת עֲרוּגָה לְקַמָּן ואר"ת דְּהָכָא אִצְטְרִיךְ מֵעַכְשָׁו מִשּׁוּם דִּסְתָם קִנְיַן שָׂדֶה הוּא בַּחֲלִיפִין אוֹ בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה דְּכֶסֶף אֵין קוֹנֶה בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹתְבִין שְׁטָר אִם לֹא שֶׁפֵּרֵשׁ בְּהֶדְיָא אִי בְּעֵינָא בְּכַסְפָּא אַקְנֵי בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף כו.) וּבִמְקוֹמוֹ שֶׁל רַב הָיוּ כּוֹתְבִין אֶת הַשְּׁטָר וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת מָצִינוּ בְּהַשַּׁ"ס שֶׁלֹּא הָיוּ קוֹנִין בְּכֶסֶף כִּדְאָמַר בְּחֶזְקַת הַבָּתִּים (ב"ב דַּף נד:) עוֹבֵד כּוֹכָבִים מִכִּי מָטֵי זוּזֵי לִידֵהּ אִסְתַּלִּיק לֵהּ יִשְׂרָאֵל לָא קָנֵי עַד דְּמָטֵי שְׁטָרָא לִידֵהּ ובפ"ק דב"מ (דַּף טז.) מִכְּדֵי הַאי גַּבְרָא בְּמַאי קָנֵי לֵיהּ בְּהַאי שְׁטָרָא הַאי שְׁטָרָא חַסְפָּא בְּעָלְמָא וּלְהָכִי צָרִיךְ מֵעַכְשָׁו דַּאֲפִילּוּ בְּדָבָר שֶׁבָּא לָעוֹלָם אִי אָמַר קָנֵי בַּחֲזָקָה אוֹ בַּחֲלִיפִין לְאַחַר ל' וְלֹא אָמַר מֵעַכְשָׁו לֹא קָנָה הוֹאִיל וּבְשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ לְקִנְיָן לָחוּל דְּהַיְנוּ לְאַחַר ל' כְּבָר פָּסְקָה הַחֲזָקָה אוֹ הֶחְזֵר הַסּוּדָר כִּדְאָמְרִינַן בְּהָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ (כְּתֻבּוֹת דַּף פב. וְשָׁם) מְשֹׁךְ פָּרָה זוֹ וְלֹא תְּהֵא קְנוּיָה לְךָ עַד אַחַר ל' לֹא קָנָה כִּי לֹא אָמַר מֵעַכְשָׁו לְפִי שֶׁבִּשְׁעַת הַקִּנְיָן כְּבָר פָּסְקָה הַמְּשִׁיכָה וְכֵן כְּשֶׁקָּנָה בִּשְׁטָר צָרִיךְ מֵעַכְשָׁו שֶׁאֲפִלּוּ יִהְיֶה נִקְרַע הַשְּׁטָר אוֹ נֶאֱבַד קָנָה דְּאִי לֹא אָמַר מֵעַכְשָׁו וְנִקְרַע בְּתוֹךְ כָּךְ אוֹ אָבַד לֹא קָנָה כֵּיוָן דְּבִשְׁעַת קִנְיָן אֵין כָּאן שְׁטָר כִּדְאָמַר לְמֶ"ד דִּמְקֻדֶּשֶׁת וּמְגֹרֶשֶׁת לִכְשֶׁיִּבָּא דְּאִם נִקְרַע אוֹ אָבַד הַגֵּט אֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת אֲבָל גַּבֵּי אַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּרִי א"צ מֵעַכְשָׁו דִּסְתָם קִדּוּשִׁין בְּכֶסֶף הֵם דַּאֲפִילּוּ נִתְאַכְּלוּ הַמָּעוֹת חָשׁוּב כָּל שָׁעָה כְּאִלּוּ הֵם בְּעַיִן שֶׁהַמָּעוֹת נִשְׁאֲרוּ אֵצֶל הַמַּקְנֶה וְאִם לֹא נַעֲשָׂה הַקִּנְיָן הָיָה מֵטַל עָלָיו לְהַחֲזִירָם וְחָשׁוּב כְּאִלּוּ הֵם בְּעַיִן לְשֵׁם קִדּוּשִׁין דְּלָאו לְמִלְוָה דָּמֵי וְלֹא לְפִקָּדוֹן כִּדְאָמַר בְּהָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין דַּף נט.) וּבְפֵרוֹת עֲרוּגָה נָמֵי לָא בָּעֵי מֵעַכְשָׁו לְפִי שֶׁאֲמִירָתוֹ לַגָּבוֹהַּ כִּמְסִירָתוֹ לַהֶדְיוֹט דָּמֵי וְחָשׁוּב כְּאִלּוּ מוּסְרָם לְיַד הַקּוֹנֶה לַעֲמֹד בְּיָדוֹ וְלִקְנוֹת כְּשֶׁיַּגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁקָּבַע אע"ג דְּרַב מְסַפְּקָא לֵהּ (שָׁם:) בְּמֵעַכְשָׁיו וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אִי תְּנָאָה הָוֵי אוֹ חֲזָרָה הָוֵי מ"מ מְהַנֵּי הָכָא בְּשָׂדֶה מֵעַכְשָׁו דְּהָכָא פְּשִׁיטָא דְּלָאו חֲזָרָה הָוֵי דְּוַדַּאי בְּדָבָר שֶׁבְּיָדוֹ לְהַקְנוֹת עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק כְּשֶׁאָמַר וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים שֶׁחוֹזֵר מִמַּה שֶּׁאָמַר בַּתְּחִלָּה מֵעַכְשָׁו אֲבָל בְּדָבָר שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְהַקְנוֹת עַכְשָׁו כִּי הָכָא כְּשֶׁאוֹמֵר לִכְשֶׁאֶקָּחֶנָּה אֵין זֶה חֲזָרָה אֶלָּא דְּאִי אֶפְשָׁר לוֹ בע"א וְעוֹד דְּהָכָא שֶׁאָמַר מֵעַכְשָׁו לְבַסּוֹף אֵין שַׁיָּךְ לְהִסְתַּפֵּק כְּלָל וְא"ת כֵּיוָן דְּמֵעַכְשָׁו וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים הָוֵי אוֹ תְּנָאָה אוֹ חֲזָרָה הָא דְּא"ר יוֹחָנָן בְּפֶ' הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ (כְּתֻבּוֹת פב. וְשָׁם) מְשֹׁךְ פָּרָה זוֹ וְלֹא תְּהֵא קְנוּיָה לְךָ עַד לְאַחַר ל' יוֹם קָנָה וּמוֹקֵי לָהּ דְּאָמַר מֵעַכְשָׁו אֲפִי' עוֹמֶדֶת בָּאֲגַם אִי חֲזָרָה הָוֵי אַמַּאי קָנָה וְאִי תְּנָאָה הָוֵי וְנִגְמַר הַקִּנְיָן מֵעַכְשָׁו לָמָּה לִי עוֹמֶדֶת בָּאֲגַם אֲפִי' בִּרה"ר אוֹ בִּרְשׁוּת מַקְנֶה נָמֵי וּבְהַכּוֹתֵב (שָׁם פו.) מַשְׁמַע דְּדַוְקָא נְקַט אֲגַם שֶׁרָאוּי לִמְשִׁיכָה ואר"י דְּלָא קָשֶׁה מִידֵי דְּר' יוֹחָנָן לְטַעְמֵהּ דְּאִית לֵיהּ בְּהָאוֹמֵר (קִדּוּשִׁין ס.) דְּמֵעַכְשָׁו וּלְאַחַר ל' לָא הָוֵי לָא תְּנָאָה וְלֹא חֲזָרָה אֶלָּא ה"ק דְּמֵעַכְשָׁו יַתְחִיל הַקִּנְיָן וּלְאַחַר ל' יִגְמֹר וּלְהָכִי בָּעֵינַן שֶׁתְּהֵא בְּסוֹף שְׁלֹשִׁים בְּמָקוֹם הָרָאוּי לְקִנְיָן וְלִמְשִׁיכָה שֶׁאָז נִגְמַר הַקִּנְיָן וְדִין קִנְיָן אַחַר שְׁלֹשִׁים פר"י דְּהָכִי הָוֵי דִּבְכֶסֶף אֲפִילּוּ אֵינוֹ בְּעַיִן וּבִשְׁטָר כְּשֶׁהוּא בְּעַיִן בִּרְשׁוּת קוֹנֶה בְּסוֹף ל' קָנֵי בְּלֹא מֵעַכְשָׁו לכ"ע אֲבָל מְשִׁיכָה וַחֲזָקָה וַחֲלִיפִין וּשְׁטָר שֶׁנִּקְרַע לֹא מְהַנֵּי לכ"ע וְאַף דְּאִם אָמַר מֵעַכְשָׁו וּלְאַחַר ל' מְהַנֵּי לכ"ע שְׁטָר הַנֶּאֱבָד' וַחֲזָקָה וַחֲלִיפִין לָא מְהַנֵּי לִקְנוֹת לְגַמְרֵי לְרַבִּי יוֹחָנָן כֵּיוָן דְּבִשְׁעַת גְּמַר הַקִּנְיָן אֵין שְׁטָר וַחֲזָקָה וַחֲלִיפִין אֲבָל מְשִׁיכָה קוֹנָה בְּמֵעַכְשָׁיו וּלְאַחַר ל' כֵּיוָן דִּבְסוֹף ל' הַפָּרָה עוֹמֶדֶת בָּאֲגַם שֶׁהוּא מָקוֹם הָרָאוּי לְקִנְיָן דע"י תְּחִלַּת מְשִׁיכָה שֶׁהִתְחִיל קִנְיָן נַעֲשָׂה הָאֲגַם רְשׁוּתוֹ וְהָוֵי לָהּ כִּמְשִׁיכָה אֲרִיכְתָּא וַאֲפִילּוּ יָצְתָה מִן הָאֲגַם תּוֹךְ ל' אוֹ אֲפִלּוּ מְשָׁכָהּ הַמַּקְנֶה לַחֲצֵרוֹ וְשָׁב בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים חָזְרָה לָאֲגַם קָנֵי וּלְרַב דִּמְסַפְּקָא לֵיהּ אִי חֲזָרָה הָוֵי לָא מְהַנֵּי מִידֵי מַה שֶּׁעוֹמֶדֶת בָּאֲגַם וְלִשְׁמוּאֵל דִּפְשִׁיטָא לֵהּ דִּתְנָאָה הָוֵי בְּכוּלְּהוּ קָנֵי כֵּיוָן שֶׁלֹּא חָזַר בּוֹ תּוֹךְ הַזְּמַן וא"ת וְאַמַּאי לָא קָנֵי לְר' יוֹחָנָן פָּרָה אֲפִילּוּ בִּרה"ר אוֹ בִּרְשׁוּת הַמַּקְנֶה כְּמוֹ שֶׁקָּנָה קַרְקַע בְּמֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה דְּקָנֵי מֵהַיּוֹם גּוּף וּלְאַחַר מִיתָה פֵּרוֹת וְשֶׁמָּא בְּמֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה מַשְׁמַע טְפֵי שֶׁרוֹצֶה לְהַקְנוֹת גּוּף מֵהַיּוֹם וּמִסְתַּבְּרָא דְּכֵיוָן דְּאָמַר לְאַחַר מִיתָה דִּלְהַבְרִיחַ נְכָסִים מִשְּׁאָר יוֹרְשִׁים קָאָתֵי וּמַקְנֵי לֵיהּ לַגּוּף מֵהַשְׁתָּא. ר"י: **מַיְתֵי** כַּנְתָּא דְּפֵירֵי אר"י דְּמִשֶּׁל אָרִיס הָווּ שֶׁהָיָה נוֹתֵן לְרַבִּי יַנַּאי דְּאִי מִשֶּׁל רַבִּי יַנַּאי לֹא חָשׁוּב דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם וַאֲפִלּוּ הָווּ מְחֻבָּרִים כֵּיוָן שֶׁבְּיָדוֹ לִתְלֹשׁ כִּדְמוּכָח בְּהָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סב. וְשָׁם) וְלֹא מִסְתַּבֵּר לוֹמַר דְּלָא חֲשִׁיב הָכָא בְּיָדוֹ לְפִי שֶׁהָיָה רָחוֹק מֵהֶם דְּאֵין נִרְאֶה לְחַלֵּק בֵּין קָרוֹב בֵּין רָחוֹק:

מסורת הש"ס

א נדרים פה.; משנה נדרים; כתובות נט.

ב בבא מציעא לג:; בבא בתרא קלא.

ג בבא מציעא סו:; תוספתא סנהדרין

ד בבא מציעא טז:

ה כתובות סו.

גליון הש"ס

גמ' כר"ע דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. עי' בר"ן סוכה דף רל"א:

שם אצטריך קרא למשרי טלטול דרבנן. וכ"ה ביומא פג ע"ב וצ"ע לשון טלטול והו"ל למימר מתקן דרבנן:

רש"י ד"ה ורב הונא כרב כו' זה למעלה מדורו וכו'. עי' תשובת חו"י סימן צד דף צג:

תורה אור השלם

וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת־יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל־הַיָּמִים [דברים יד, כג]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' י, סמג לאוין רמב, טוש"ע אה"ע סי' פא סעי' ב:

ב מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' י, סמג לאוין רמב, טוש"ע אה"ע סי' פא סעי' ב:

ג מיי' פכ"ב מהל' מכירה הל' ב, סמג עשין מב, טוש"ע חו"מ סי' רט סעי' ד:

אֶלָּא לָאו, כִּי הַאי גַּוְונָא. אֲמַר לֵיהּ: וְהָא אַקְרְיוּן בְּחֶלְמָא ״קָנֶה רָצוּץ״, מַאי לָאו, הָכִי קָאָמְרִי לִי: ״הִנֵּה בָטַחְתָּ לְּךָ עַל מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ הַזֶּה״? לָא, הָכִי קָאָמְרִי לָךְ: ״קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבּוֹר וּפִשְׁתָּה כֵהָה לֹא יְכַבֶּנָּה״. (א)רַבִּי — דְּתַנְיָא: ״לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדוֹנָיו״, רַבִּי אוֹמֵר: בְּלוֹקֵחַ עֶבֶד עַל מְנָת לְשַׁחְרְרוֹ הַכָּתוּב מְדַבֵּר. הֵיכִי דָּמֵי? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: דִּכְתַב לֵיהּ לִכְשֶׁאֶקָּחֲךָ — הֲרֵי עַצְמְךָ קָנוּי לְךָ מֵעַכְשָׁיו. רַבִּי מֵאִיר — דִּתְנַן, הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: ״הֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּיר״, ״לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּירִי״, ״לְאַחַר שֶׁאֶשְׁתַּחְרֵר״, ״לְאַחַר שֶׁתִּשְׁתַּחְרְרִי״, ״לְאַחַר שֶׁיָּמוּת בַּעְלִיךְ״, ״לְאַחַר שֶׁתָּמוּת אֲחוֹתִיךְ״, ״לְאַחַר שֶׁיַּחְלוֹץ לִיךְ יְבָמִיךְ״ — אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְקוּדֶּשֶׁת. (ב)רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב — דְּתַנְיָא: יָתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: אֲפִילּוּ אִם אָמַר ״פֵּירוֹת עֲרוּגָה זוֹ תְּלוּשִׁים יְהוּ תְּרוּמָה עַל פֵּירוֹת עֲרוּגָה מְחוּבָּרִים״, אוֹ ״פֵּירוֹת עֲרוּגָה מְחוּבָּרִים עַל פֵּירוֹת זוֹ תְּלוּשִׁין, לִכְשֶׁיָּבִיאוּ שְׁלִישׁ וְיִתָּלְשׁוּ״, וְהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ וְנִתְלְשׁוּ — דְּבָרָיו קַיָּימִין. רַבִּי עֲקִיבָא — דִּתְנַן: ״קֻונָּם שֶׁאֲנִי עוֹשָׂה לְפִיךְ״ — אֵינוֹ צָרִיךְ לְהָפֵר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יָפֵר, שֶׁמָּא תַּעֲדִיף עָלָיו יֶתֶר מִן הָרָאוּי לוֹ. (ג)בְּעוֹ מִינֵּיהּ מֵרַב שֵׁשֶׁת: עֵד אֶחָד בִּיבָמָה, מַהוּ? טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד — מִשּׁוּם דְּמִילְּתָא דַּעֲבִידָא לְאִיגַּלּוֹיֵי לָא מְשַׁקַּר, וְהָכָא נָמֵי לָא מְשַׁקַּר. אוֹ דִלְמָא: טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד מִשּׁוּם — דְּאִיהִי דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא. וְהָכָא, כֵּיוָן דְּזִימְנִין דְּרָחֲמָא לֵיהּ — לָא דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא. (ד)אֲמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת: תְּנֵיתוּהָ, אָמְרוּ לָהּ: מֵת בְּנֵךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִיךְ וְנִתְיַיבְּמָה, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ חִילּוּף הַדְּבָרִים — תֵּצֵא, וְהַוָּלָד רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מַמְזֵר. הֵיכִי דָּמֵי: אִילֵּימָא תְּרֵי וּתְרֵי — מַאי חָזֵית דְּסָמְכַתְּ אַהָנֵי, סְמוֹךְ אַהָנֵי! וְעוֹד, מַמְזֵר? סְפֵק מַמְזֵר הוּא. וְכִי תֵּימָא לָא דָּק, וְהָא מְדִקְתָנֵי סֵיפָא: הָרִאשׁוֹן מַמְזֵר וְהָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מַמְזֵר, שְׁמַע מִינַּהּ דַּוְקָא קָתָנֵי. [א]אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: חַד. וְטַעְמָא דַּאֲתוֹ בֵּי תְרֵי אַכְחֲשׁוּהּ, הָא לָאו הָכִי — מְהֵימַן. וְאִיכָּא דְּאָמַר: הָא לָא תִּבְעֵי לָךְ דַּאֲפִילּוּ אִיהִי נָמֵי מְהֵימְנָא, דִּתְנַן: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה מֵת בַּעְלִי — תִּנָּשֵׂא. מֵת בַּעְלִי — תִּתְיַיבֵּם. כִּי תִּיבְּעֵי לָךְ לְמִישְׁרֵי יְבָמָה לְעָלְמָא: מַאי טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד — מִשּׁוּם דְּמִילְּתָא דַּעֲבִידָא לְאִיגַּלּוֹיֵי לָא מְשַׁקַּר, הָכָא נָמֵי לָא מְשַׁקַּר. אוֹ דִלְמָא: טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד, מִשּׁוּם דְּאִיהִי דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא, וְהָא לָא דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא — דְּמִיסְנָא הוּא דְּסָנְיָא

אֶלָּא לָאו כה"ג דְּמֻתָּר לְעַשֵּׂר עַל מַה שֶּׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם וְעָתִיד לָבֹא לְצֹרֶךְ עֹנֶג שַׁבָּת: **וְהָא אַקְרְיוּן בְּחֶלְמָא** לֵיל שַׁבָּת זֶה: **קָנֶה רָצוּץ** מִקְּרָא אֶחָד וּשְׁמוֹ קָנֶה רָצוּץ: **מַאי לָאו** הִנֵּה בָטַחְתָּ כו' וְלָאו שַׁפִּיר עֲבַדִית: **לָא** קְרָא אַחֲרִינָא אַקְרְיוּךְ: **קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבּוֹר** סֵיפֵהּ דִּקְרָא לֶאֱמֶת יוֹצִיא מִשְׁפָּט דְּשַׁפִּיר עֲבַדְתְּ: **עַל מְנָת לְשַׁחְרְרוֹ** וּמֻזְהָר שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּעְבֵּד בּוֹ: **לִכְשֶׁיָּבִיאוּ שְׁלִישׁ** דְּהָוֵי גְּמַר מְלָאכָה כִּדְאָמַר בר"ה (דַּף יג.) וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ אַל תִּקְרֵי לִשְׁלֹשׁ אֶלָּא לִשְׁלִישׁ: **עֵד אֶחָד בִּיבָמָה** מֵעִיד שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ כְּדֵי שֶׁתִּתְיַבֵּם: **דְּרָחֲמָא לֵיהּ** אוֹהֶבֶת אֶת יְבָמָהּ: **הַוָּלָד מַמְזֵר** דְּבַר חַיָּבֵי כְּרִיתוּת הוּא דְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים בְּכָרֵת: **מֵת בַּעְלִי תִּנָּשֵׂא** אִם אֵין כָּאן יִבּוּם: **יְבָמָה לְעָלְמָא** עֵד אֶחָד מַתִּירָהּ לַשּׁוּק שֶׁאוֹמֵר לָהּ מֵת יַבְמִיךְ אוֹ מֵת בַּעֲלִיךְ וְאַחַ"כ מֵת בְּנֵךְ:

אֶלָּא לָאו כה"ג מִתּוֹךְ פֵּרוּשׁ הַקּוּנְטְרֵס מַשְׁמַע דְּאִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמֵילַף מִקְּרָא מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם וְקָשֶׁה לר"י דְּמַה לִּי שַׁבָּתוֹת ויו"ט מִשְּׁאָר יָמִים וְנִרְאֶה לר"י כְּמוֹ שפר"ח דַּאֲתָא קְרָא לְמִשְׁרֵי שַׁבָּת שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף וא"ת וְכֵיוָן דְּשָׁרֵי לִתְרֹם בְּשַׁבָּת מִדְּאוֹרַיְתָא הֵיכִי אֲתָא קְרָא לְמִשְׁרֵי שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף כֵּיוָן דְּיָכוֹל לְהַמְתִּין עַד הַשַּׁבָּת וְיִתְרֹם מִן הַמֻּקָּף וי"ל דַּאֲתָא קְרָא דְּהֵיכָא דְּיֵּשׁ לוֹ פֵּרוֹת בְּעִיר אַחֶרֶת וְאֵין לוֹ בְּיָדוֹ אֶלָּא כְּדֵי סְעוּדַת שַׁבָּת דְּאִי הֲוָה מְעַשֵּׂר מִנַּיְהוּ גּוּפַיְהוּ הֲוָה בָּצַר לֵיהּ וְשָׁרִי מִשּׁוּם עֹנֶג שַׁבָּת לְעַשֵּׂר מֵאוֹתָן שֶׁל עִיר אַחֶרֶת שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף וא"ת וּבְהַאי עֻבְדָּא דְּרַבִּי יַנַּאי הֵיכִי הֲוָה שָׁרִי לִתְרֹם שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא יָכוֹל לִתְרֹם לְמָחָר מִן הַמֻּקָּף וְי"ל דְּהָכָא בִּתְרוּמַת פֵּרוֹת דְּרַבָּנָן הִתִּירוּ שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף מִשּׁוּם עֹנֶג שַׁבָּת כֵּיוָן דִּבְעָלְמָא כְּשֶׁהֵם בְּעִיר אַחֶרֶת שֶׁאֵין יָכוֹל לְתַקֵּן שָׁרֵי מִדְּאוֹרַיְתָא ועי"ל דְּשָׁרֵי לִתְרֹם בע"ש שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לִטְרֹחַ וְלִתְרֹם בְּשַׁבָּת דְּכָל זֶה עֹנֶג שַׁבָּת:

לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּר לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּרִי כו' וא"ת דְּאָמַר בפ"ק דְּגִטִּין (דַּף יג: וְשָׁם) אֲפִילּוּ לְר"מ דְּאָמַר אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם ה"מ לְדָבָר שֶׁבָּעוֹלָם אֲבָל לְדָבָר שֶׁאֵינוֹ בָּעוֹלָם לֹא וְהַשְׁתָּא מֵהֵיכָא דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם דְּהַיְנוּ לְאַחַר שֶׁתִּתְגַּיְּרִי שָׁמְעִינַן נַמֵּי לְדָבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כְּגוֹן לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּר וְאָמַר ר"י דְּלָא חֲשִׁיב לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּר לֹא בָּא לָעוֹלָם כ"כ כֵּיוָן שֶׁהַגּוּף הוּא בָּעוֹלָם רַק שֶׁמְּחֻסָּר גֵּרוּת אֲבָל הָתָם נוֹלָדִים לֹא בָּאוּ לָעוֹלָם כְּלָל ואר"י שֶׁבְּעִנְיָן זֶה תֵּרֵץ הר"ר אֶלְעָזָר משזנ"א אַהָא דְּמַקְשִׁינַן דְּאָמַר בְּרֵישׁ הַמַּפְקִיד (ב"מ דַּף לג. וְשָׁם) אֵימוֹר דְּאָמַר ר"מ כְּגוֹן פֵּרוֹת דֶּקֶל דַּעֲבִידֵי דְּאָתוּ וְתֵמַהּ דְּהָא כָּל הָנְהוּ דְּהָכָא לָא עֲבִידֵי דְּאָתוּ וְתֵרֵץ דְּלָא בָּעֵינַן עֲבִידֵי דְּאָתוּ אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁאֵין בָּעוֹלָם כְּלָל אֲבָל הָנָךְ דְּהָכָא דְּהָווּ בָּעוֹלָם לָא בָּעֵינַן עֲבִידֵי דְּאָתוּ וא"ת א"כ בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת דַּף נח: וְשָׁם) גַּבֵּי מַקְדִּישׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ דִּמְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לְכֹפָהּ לְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ נַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר יִקָּדְשׁוּ יָדֶיהָ לְעוֹשֵׂיהֶם וְיָדֶיהָ אִיתְנְהוּ בָּעוֹלָם וּפָרִיךְ וְסָבַר רַבִּי מֵאִיר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם וְהָתַנְיָא הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּר וְכוּ' וּמְשַׁנֵּי מֵהַהִיא אִין מֵהָא לֵיכָּא לְמִשְׁמַע מִנָּהּ וְהַשְׁתָּא הָא מֵהַהִיא נַמֵּי לָא שָׁמְעִינַן שֶׁיָּכוֹל לְהַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כְּלָל כְּגוֹן מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ וְאַכַּתִּי מָצֵינַן לְמֵימַר דְּלָא קָדְשֵׁי מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁלָּהּ אִי לָאו מִשּׁוּם דְּנַעֲשָׂה כְּאוֹמֵר יִקָּדְשׁוּ יָדֶיךָ לְעוֹשֵׂיהֶם וְי"ל כֵּיוָן דְּחָזֵינַן דִּבְמִקְצָת סָבַר כְּר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב רַבּוֹ ה"ה דִּבְדָבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כְּלָל סָבַר כְּוָתֵהּ וְאִיהוּ אִית לֵהּ בְּסָמוּךְ דְּאָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כְּלָל וְא"ת דִּבְפֶרֶק מִי שֶׁמֵּת (ב"ב דַּף קמָא:) מַשְׁמַע דְּגָרַע עֻבָּר לְר' מֵאִיר מִגֵּר דְּאָמַר לר"מ הַמְזַכֶּה לְעֻבָּר לֹא קָנָה וְרַב הוּנָא נַמֵּי דְּסָבַר הָכָא כר"מ סְבִירָא לֵהּ אַף מִשֶּׁתֵּלֵד לֹא קָנָה וְאַפֵּ"ה לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּר מְקֻדֶּשֶׁת וּלְרַבִּי חֲנִינָא הָוֵי אִיפְּכָא בְּקִדּוּשִׁין בְּפֶרֶק הָאוֹמֵר (דַּף סב:) דְּקָסָבַר לְאַחַר שֶׁאֶתְגַּיֵּר אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת וְאַפֵּ"ה אָמַר רַבִּי חֲנִינָא (שָׁם) הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ אִם יָלְדָה אִשְׁתְּךָ נְקֵבָה מְקֻדֶּשֶׁת לִי דְּאִם אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת דְּבָרָיו קַיָּמִין וי"ל דְּאֵין לָחוּשׁ כָּל כָּךְ שֶׁכְּמוֹ כֵן מָצִינוּ סְבָרוֹת רַב נַחְמָן וּדְרַב הוּנָא הֲפוּכוֹת זוֹ מִזּוֹ וְעוֹד י"ל דִּדְרַבִּי חֲנִינָא לְמ"ד אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם דַּוְקָא מַסִּיק הָכִי אע"פ שֶׁהַמִּשְׁנָה סוֹבֶרֶת אֵין אָדָם מַקְנֶה מ"מ נִיחָא לֵיהּ לְאוֹקְמֵי הָא דְּקָתָנֵי הָתָם אִם יָלְדָה אִשְׁתְּךָ נְקֵבָה מְקֻדֶּשֶׁת לִי אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת לְדִבְרֵי הַכֹּל מִשּׁוּם דְּלָא קָתָנֵי לָהּ בגמ' בִּבְרַיְתָא בִּפְלֻגְתָּא דר"מ וְרַבָּנָן: **עֵד** אֶחָד בִּיבָמָה מַהוּ טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד וְכוּ' וא"ת מַאי קָמִבַּעְיָא לְהוּ הָא וַדַּאי טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד מִשּׁוּם דְּדָיְקָא וּמִנַּסְבָא הוּא כִּדְמוֹכַח לְעֵיל ואר"י דְּמִבַּעְיָא לְהוּ הָא דְּסָמְכִינַן אַדִּיּוּקָא דְּדָה מִשּׁוּם דַּעֲבִידָא לְאִגַּלּוֹיֵי הוּא וְהַאי דַּעֲבִידָא לְאִגַּלּוֹיֵי הוּא עִקַּר הַטַּעַם וּלְהָכִי יֵּשׁ לִסְמֹךְ אַדִּיּוּקָא זוּטָא כִּי הָכָא דְּלָא דָּיְקָא כְּלֵי הַאי מִשּׁוּם דִּמְרַחֲמָא לֵיהּ אוֹ דִלְמָא עִקַּר טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד מִשּׁוּם דְּדָיְקָא וְהוֹאִיל וְכֵן בָּעֵינַן דִּיּוּקָא רַבָּה וְהָכָא כֵּיוָן דִּמְרַחֲמָא לֵהּ לָא דָּיְקָא כְּלֵי הַאי וּמִמַּאי דְּהִיא גּוּפָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת בַּעְלִי לְהִתְיַבֵּם לָא בָּעֵי לְמִפְשַׁט לְהָא לְשָׁנָא דְּקָסָבַר דְּוַדַּאי מִשּׁוּם דִּמְרַחֲמָא לֵיהּ לָא מְשַׁקְּרָא בְּמֵזִיד אֲבָל אַעֵד אֶחָד אִכָּא לְמֵימַר דְּסָמְכָה שַׁפִּיר וְלָא דָּיְקָא הָכָא כִּבְעָלְמָא וּפְשִׁיט רַב שֵׁשֶׁת תְּנֵיתוּהָ אָמְרוּ לָהּ מֵת בְּנֵךְ וְאַחַ"כ כו' אַלְמָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן כָּאן אע"פ שֶׁהִיא אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת בְּנִי וְאַחַ"כ מֵת בַּעְלִי כְּשֶׁהָלְכָה הִיא וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם כְּדִתְנַן בְּהֶדְיָא בְּהָאִשָּׁה שָׁלוֹם (לְקַמָּן יְבָמוֹת קיח:) דְּחָיְישִׁינַן דִּמְשַׁקְּרָא מִשּׁוּם דִּמְרַחֲמָא לֵיהּ כָּל שֶׁכֵּן בְּמֵת בַּעֲלִיךְ שֶׁבְּעַצְמָהּ נֶאֱמֶנֶת שע"א יְהֵא נֶאֱמָן וא"ת וְהֵיכִי מָצֵי לְמֵימַר דְּדָיְקָא כְּשֶׁמַּתִּירָהּ ע"א לְהִתְיַבֵּם וְהָא לֵיכָּא חֹמֶר בְּסוֹפָהּ כְּשֶׁנּוֹפֶלֶת מִן הַנְּשׂוּאִין דְּבֵין לְרַב וּבֵין לִשְׁמוּאֵל דִּפְלִיגֵי בִּיבָמָה מִן הָאֲרוּסִין אִם הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ וַאֲסוּרָה לַחֲזֹר אוֹ לֹא אֲבָל מִן הַנְּשׂוּאִין לכו"ע מֻתֶּרֶת לוֹ לַחֲזֹר וי"ל דְּדָיְקָא מ"מ לְפִי שֶׁאֵין יוֹדַעַת אִם יִכְנֹס אוֹ יַחֲלֹץ וְחָיְישָׁת שֶׁמָּא יַחֲלֹץ וְתִנָּשֵׂא לַשּׁוּק וְאִיכָּא חֹמֶר וְעוֹד הוֹאִיל וְאִיכָּא חֹמֶר בְּכָל שְׁאָר נָשִׁים מְדַקְדֶּקֶת גַּם זוֹ כַּאֲחֵרוֹת שֶׁמֻּרְגָּלוֹת לְדַקְדֵּק: **מַאי** חָזֵית דְּסָמְכַתְּ אַהָנֵי סְמוֹךְ אַהָנֵי אע"ג דִּתְרֵי וּתְרֵי סְפֵיקָא דְּרַבָּנָן וְאִיכָּא לְאוֹקְמָא בְּחֶזְקַת אִסּוּר לַיַּבֵּם אר"י הֵיכָא דְּיָבָם אוֹמֵר בָּרִי לִי וְהִיא אוֹמֶרֶת בָּרִי לָא הֲוָה לָן לְמֵימַר תֵּצֵא מִדֵּי דַּהֲוָה אֲנִיסַת לְאֶחָד מֵעֵדֶיהָ דְּרֵישׁ פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף פח:): **כִּי** תִּיבְּעֵי לָךְ יְבָמָה לְעָלְמָא דְּהָתָם אִכָּא לְמֵימַר טְפֵי דְּלָא דָּיְקָא שַׁפִּיר מִשּׁוּם דְּסָנְיָא לֵיהּ אע"ג דְּמִשּׁוּם דִּמְרַחֲמָא לֵיהּ לָא שָׁבְקָה מִלְּמֵדַק מִשּׁוּם דְּסָנְיָא שָׁבְקָה טְפֵי שֶׁגְּדוֹלָה שִׂנְאַת הַשּׂוֹנְאוֹת מֵאַהֲבַת הָאוֹהֲבוֹת וּשְׁכִיחַ טְפֵי דְּסָנְיָא לֵיהּ מִדִּמְרַחֲמָא לֵיהּ כִּדְמַשְׁמַע בְּסוֹף הָאִשָּׁה שָׁלוֹם (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קיז. וְדַף קיח:) וְעוֹד שֶׁיּוֹתֵר קָשֶׁה לָהּ כְּשֶׁתִּפּוֹל לְפָנָיו כְּשֶׁשּׂוֹנְאָהּ אוֹתוֹ מִמַּה שֶּׁנּוֹחַ כְּשֶׁאוֹהֶבֶת אוֹתוֹ דִּכְשֶׁאוֹהֶבֶת אוֹתוֹ אֵין לָהּ כ"כ נוֹחַ כְּשֶׁתִּפּוֹל לְפָנָיו כִּי שֶׁמָּא יַחֲלֹץ וַאֲפִלּוּ יִכְנֹס אֵינָהּ שְׂמֵחָה כָּל כָּךְ כִּי הַרְבֵּה יֵשׁ לָהּ לִמְצוֹא כַּיּוֹצֵא בוֹ אוֹ טוֹבִים מִמֶּנּוּ אֲבָל אִם שׂוֹנֵאתוֹ אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ לְהִנָּשֵׂא לְאַחֵר אִם לֹא יַחֲלֹץ וְעַל כָּרְחֵךְ צְרִיכָה לִנָּשֵׂא לְשׂנוּי לָהּ אוֹ תִּתְעַגֵּן לְהָכִי מִבַּעְיָא לֵיהּ אִי עִקַּר טַעְמָא הָוֵה מִשּׁוּם דְּדָיְקָא וְהָכָא לָא דָּיְקָא שַׁפִּיר וְאִי טַעְמָא מִשּׁוּם דַּעֲבִידָא לְאִגַּלּוֹיֵי הוּא אִיכָּא לְמִסְמַךְ אַדִּיּוּקָא פֻּרְתָּא ה"נ דָּיְקָא קְצָת אע"ג דְּסָנְיָא לֵיהּ וְא"ת וּמַאי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ וְהִתְנַן בְּהָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה (שָׁם) שֶׁהִיא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת בַּעְלָהּ וְאַחַ"כ מֵת בְּנָהּ כֵּיוָן דְּאִיהִי מְהֵימְנָא כ"ש עֵד אֶחָד וי"ל דְּאִיהִי מְהֵימְנָא מִשּׁוּם דְּאִית לָהּ מִגּוֹ דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְשָׁתְקָה מִבֵּן אֲבָל בְּעֵד אִיכָּא לְמֵיחַשׁ שֶׁמָּא שְׂכָרוּהוּ אוֹ שׂוֹנֵא אוֹתָהּ אוֹ הִיא עַצְמָהּ חֲשׁוּדָה לְקַלְקְלָהּ הֵיכָא דִּמְסַמְּכָה עָלֶיהָ וְלָא דָּיְקָא שַׁפִּיר וּלְכָךְ אֵין לְהַאֲמִינוֹ כְּמוֹתָהּ דְּאִיהִי אִית לָהּ מִגּוֹ וְאִיהוּ לֵית לֵהּ מִגּוֹ דְּסָבַר אִי אַסְהִידְנָא אַבַּעַל לְחוּדֵיהּ כִּי שָׁמְעָה דְּמֵת הַבֵּן תַּחְקֹר אֵיזֶה מֵת רִאשׁוֹן וְלֹא אוּכַל לְקַלְקְלָהּ אֲבָל אִי אַסְהִידְנָא אַתַּרְוַיְהוּ אֶבֶן וּבַעַל כִּי שָׁמְעָה נַמֵּי דְּמֵת בֵּן סָמְכָא עִלָּוַאי וּמִיקַלְקְלָא וַאֲפִילּוּ מְהֵימַן כָּאן עֵד בְּהָנָךְ תַּרְתֵּי בָּעְיֵי אַכַּתִּי אִיכָּא לְמִבְעֵי לְקַמָּן עֵד אֶחָד בִּקְטָטָה וְעֵד אֶחָד בַּמִּלְחָמָה דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּהָכָא דָּיְקָא טְפֵי מֵהָתָם וְהָתָם נַמֵּי הָכִי בָּעֵי אִי עִקַּר טַעְמָא מִשּׁוּם דְּדָיְקָא וּבָעֵינַן דִּיּוּקָא רַבָּה אוֹ עִקַּר טַעְמָא מִשּׁוּם דַּעֲבִידָא לְאִגַּלּוֹיֵי וּלְהָכִי סָמְכִינַן אַדִּיּוּקָא זוּטָא כִּי הָנְהוּ:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פג׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קנח סעי׳ ג:

מסורת הש״ס

א גיטין מה.

ב קידושין סב:

ג לקמן קטו.; לקמן קטז:

ד משנה יבמות

תורה אור השלם

עַתָּה הִנֵּה בָטַחְתָּ לְּךָ עַל־מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ הַזֶּה עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא בְכַפּוֹ וּנְקָבָהּ כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְכָל־הַבֹּטְחִים עָלָיו [מלכים ב יח, כא]

קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבּוֹר וּפִשְׁתָּה כֵהָה לֹא יְכַבֶּנָּה לֶאֱמֶת יוֹצִיא מִשְׁפָּט [ישעיהו מב, ג]

לֹא־תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָיו אֲשֶׁר־יִנָּצֵל אֵלֶיךָ מֵעִם אֲדֹנָיו [דברים כג, טז]

דְּסָנְיָא לֵיהּ. אֲמַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת: תְּנֵיתוּהָ. אָמְרוּ לָהּ: "מֵת בַּעְלִיךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנֵךְ" וְנִשֵּׂאת, וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לָהּ: "חִילּוּף הָיוּ הַדְּבָרִים" — תֵּצֵא, וְהַוָּלָד רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן מַמְזֵר. הֵיכִי דָּמֵי: אִילֵּימָא תְּרֵי וּתְרֵי — מַאי חָזֵית דְּסָמְכַתְּ אַהָנֵי, סְמוֹךְ אַהָנֵי? וְעוֹד, מַמְזֵר? סְפֵק מַמְזֵר הוּא. וְכִי תֵּימָא לָא דָּק — הָא מְדְקָתָנֵי סֵיפָא: הָרִאשׁוֹן מַמְזֵר וְהָאַחֲרוֹן אֵינוֹ מַמְזֵר, שְׁמַע מִינַּהּ דְּדַוְקָא קָתָנֵי! (א)אֶלָּא לָאו: חַד, וְטַעְמָא דַּאֲתוֹ בֵּי תְּרֵי אַכְחֲשׁוּהּ, הָא לָאו הָכִי — מְהֵימַן! לְעוֹלָם תְּרֵי וּתְרֵי, וְכִדְאָמַר רַב אַחָא בַּר מִנְיוֹמֵי, בְּעֵדֵי הֲזָמָה, הָכָא נָמֵי בְּעֵדֵי הֲזָמָה. (ב)אֲמַר לֵיהּ רַב מָרְדֳּכַי לְרַב אָשֵׁי, וְאָמְרִי לֵיהּ רַב אַחָא לְרַב אָשֵׁי, תָּא שְׁמַע: אֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת יְבָמִי, שֶׁאֶנָּשֵׂא, וְלֹא מֵתָה אֲחוֹתִי, שֶׁאֶכָּנֵס לְבֵיתָהּ. הִיא נִיהִי דְּלָא מְהֵימְנָא, הָא עֵד אֶחָד — מְהֵימַן! וְלִיטַעְמָיךְ, אֵימָא סֵיפָא: אֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר מֵת אָחִי, שֶׁאֲיַיבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ, וְלֹא מֵתָה אִשְׁתִּי, שֶׁאֶשָּׂא אֶת אֲחוֹתָהּ. הוּא נִיהוּ דְּלָא מְהֵימַן, הָא עֵד אֶחָד — מְהֵימַן, בִּשְׁלָמָא גַּבֵּי אִשָּׁה, מִשּׁוּם עִיגּוּנָא אַקִּילוּ בַּהּ רַבָּנַן, אֶלָּא גַּבֵּי אִישׁ מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֶלָּא, כִּי אִיצְטְרִיךְ — לְרַבִּי עֲקִיבָא אִיצְטְרִיךְ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הוֹאִיל וְאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּיבֵי לָאוִין, אֵימָא חָיְישָׁא אַקִּלְקוּלָא דְּזַרְעָא וְדָיְיקָא, קָא מַשְׁמַע לַן (דְּאַקִּלְקוּלָא דִידַהּ חָיְישָׁא, אַקִּלְקוּלָא דְזַרְעָא לָא חָיְישָׁא).

א(ג)רָבָא אָמַר: עֵד אֶחָד נֶאֱמָן בִּיבָמָה מִקַּל וָחוֹמֶר. לְאִיסּוּר כָּרֵת הִתַּרְתָּ, לְאִיסּוּר לָאו לֹא כָּל שֶׁכֵּן?! אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מֵרַבָּנַן לְרָבָא: הִיא עַצְמָהּ תּוֹכִיחַ, דִּלְאִיסּוּר כָּרֵת הִתַּרְתָּ — לְאִיסּוּר לָאו לֹא הִתַּרְתָּ! וְאֶלָּא אִיהִי מַאי טַעְמָא לָא מְהֵימְנָא, דְּכֵיוָן דְּזִימְנִין דְּסָנְיָא לֵיהּ, לָא דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא, עֵד אֶחָד נָמֵי: דְּכֵיוָן דְּזִמְנִין דְּסָנְיָא לֵיהּ, לָא דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא. זֶה מִדְרָשׁ דָּרַשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא וְכוּ'. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲוָה לֵיהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר לְמִדְרַשׁ בֵּיהּ מַרְגָּנִיתָא וּדְרַשׁ בֵּיהּ חַסְפָּא. ב(ד)מַאי מַרְגָּנִיתָא — דְּתַנְיָא: "וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ", אֲפִילּוּ לֹא נִתְגָּרְשָׁה אֶלָּא מֵאִישָׁהּ — פְּסוּלָה לַכְּהוּנָּה, וְהַיְינוּ רֵיחַ הַגֵּט דְּפוֹסֵל בִּכְהוּנָּה. גמַתְנִי' מִי שֶׁהָלְכָה אִשְׁתּוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ "מֵתָה אִשְׁתְּךָ", וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ, וְאַחַר כָּךְ בָּאת אִשְׁתּוֹ — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ.

דְּסָנְיָא לֵיהּ לְיַבָּם: וְהַוָּלָד מַמְזֵר כר"ע: בְּעֵדֵי הֲזָמָה שֶׁהָאַחֲרוֹנִים הֵזֵמּוּ אֶת הָרִאשׁוֹנִים וְאָמְרוּ עִמָּנוּ הֱיִיתֶם דְּרַחֲמָנָא הֵימְנִינְהוּ כְּדִכְתִיב וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר (דְּבָרִים י"ט:י"ח) וּמוֹקְמִינַן לֵיהּ בְּעִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּמַסֶּכֶת מַכּוֹת (דַּף ה.): שֶׁאֶכָּנֵס לְבֵיתָהּ וְאִנַּסְבָא לְבַעְלָהּ: סֵיפָא דְּקָתָנֵי כו' הָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן בִּתְמִיהַּ מִי מְהֵימַן עֵד אֶחָד לוֹמַר מֵתָה אִשְׁתְּךָ לִשָּׂא אֲחוֹתָהּ: אֶלָּא לָא תֵּדוּק מִנַּהּ הָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן דְּהִיא גּוּפָהּ אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעֵי' דְּלָא מְהֵימְנָא וְאַלִּבָּא דר"ע אִצְטְרִיךְ דסד"א הוֹאִיל וְאָמַר ר"ע יֵשׁ מַמְזֵר מִיבָמָה לַשּׁוּק חָיְישָׁא אַקִּלְקוּלָא וְכִי אָמְרָה מֵת יְבָמִי תִּנָּשֵׂא קמ"ל דְּלָא מְהֵימְנָא מִשּׁוּם דְּזִמְנִין דְּסָנְיָא לֵיהּ וּכְדַאֲמַרַן אֲבָל גַּבֵּי בַּעֲלָהּ לָא אָמְרִי' סָנְיָא לֵיהּ. וְאִית דְּגָרֵס קמ"ל דְּאַקִּלְקוּלָא דִּדָה חָיְישָׁא כְּגוֹן מֵת בַּעְלִי דְּאִי אָתֵי בַּעְלָהּ אָמְרִינַן תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה וְכָל קִלְקוּלֵי דְּמַתְנִיתִין בָּהּ הִלְכָּךְ מְהֵימְנָא אַקִּלְקוּלָא דְּזַרְעָהּ כְּגוֹן מֵת יְבָמָה דְּאִי נָמֵי מִשַּׁקְּרָא לָא מְקַלְקְלָא אֶלָּא זַרְעָהּ וַאֲפִילּוּ לר"ע לָא חָיְישָׁא וְלָא נְהִירָא לִי דְּהָא לר"ע הִיא גּוּפָהּ מְקַלְקְלָא בְּכָל קִלְקוּלֵי דְּמַתְנִי' כְּדִתְנַן בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין (דַּף פ.) וּלְעֵיל בִּשְׁמַעְתִּין מַיְתִינַן לָהּ בִּתְיוּבְתָּא הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְהָלְכָה צָרָתָהּ וְנִיסַּת כו' תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ וְאוֹקֵמְנָא כר"ע אַלְמָא בִּיבָמָה לַשּׁוּק נָמֵי אִית לַן כָּל הָנֵי קִלְקוּלֵי וְעוֹד אִי אִיהִי לָא מִיקַּלְקְלָא לָמָּה לִי לְמִתְנְיֵיהּ כְּלָל הָא מִסֵּיפָא שָׁמְעִינַן דְּאַקִּלְקוּלָא דְּזַרְעָהּ לָא חָיְישָׁא דְּקָתָנֵי אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵתָה אֲחוֹתִי שֶׁאֶכָּנֵס לְבֵיתָהּ וְהָנֵי וַדַּאי לְדִבְרֵי הַכֹּל מַמְזֵרִים נִינְהוּ וְקָתָנֵי דְּלָא מְהֵימְנָא וכ"ש מֵת יְבָמִי דְּחַיָּיבֵי לָאוִין בְּעָלְמָא נִינְהוּ אֶלָּא הָא אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן דאע"ג דְּאִיהִי מִיקַּלְקְלָא דְּתֵצֵא מִבַּעְלָהּ וּמְיַבֵּם לָא מְהֵימְנָא מִשּׁוּם דְּזִמְנִין דְּסָנְיָא לֵיהּ: לְאִסּוּר כָּרֵת לוֹמַר מֵת בַּעֲלִיךְ הִנָּשְׂאִי: לֹא נִתְגָּרְשָׁה אֶלָּא מֵאִישָׁהּ כְּגוֹן שֶׁכָּתַב לָהּ גֵּט וְאָמַר לָהּ הֲרֵי אַתְּ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנִּי וְאִי אַתְּ מֻתֶּרֶת לְכָל אָדָם שֶׁלֹּא נִתְגָּרְשָׁה זוֹ לְגַמְרֵי אֶלָּא מֵאִישָׁהּ נִפְרְדָה: פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה אִם מֵת וְהֻתְּרָה לְנָשָׂא: ה"ג וְהַיְנוּ רֵיחַ הַגֵּט דְּפוֹסֵל בִּכְהֻנָּה: מַתְנִי' מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ דְּקִדּוּשֵׁי שְׁנִיָּה אֵינָן כְּלוּם וַהֲרֵי הִיא כִּזְנוּת וְאָמַר בגמ' (לְקַמָּן יְבָמוֹת צה.) אוֹתָהּ שְׁכִיבָתָהּ אוֹסַרְתָּהּ וְאֵין שְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ אוֹסַרְתָּהּ:

וְלִיטַעֲמֵיךְ סֵיפָא דְּקָתָנֵי אֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן כו' וא"ת ל"ל לְמֵדַק מִסֵּיפָא מִגּוּפָהּ הֲוָה לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי הֵיאַךְ עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לוֹמַר מֵתָה אֲחוֹתָהּ שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ דְּמַאי עִגּוּנָא שַׁיָּךְ הָתָם דְּאִי לָא מִנַּסְבָא לְהַאי מִנַּסְבָא לְאַחֲרִינָא וְאָמַר ר"י דַּהֲוֵי מָצֵי לְדַחוּיֵי גַּבֵּי אִשָּׁה שַׁיָּךְ לוֹמַר עִגּוּנָא אֲפִילּוּ בְּכִי הַאי גַּוְנָא דְּשֶׁמָּא לֹא תִּמָּצֵא אָדָם שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה אֲבָל מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁיִּשָּׂא אֲחוֹתָהּ הָתָם לָא חָזֵינָא דְּבָעֲיָא לְאִנְּסוּבֵי לֵיהּ דְּהָא מִשּׁוּם גַּבְרָא קָאָתֵי הַאי עֵד כִּדְמַשְׁמַע לִשָּׁנָא וא"ת מ"מ יָכוֹל לְדַקְדֵּק דע"כ לָא מְהֵימַן עֵד אֶחָד בְּמֵתָה אֲחוֹתָהּ שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ וַאֲפִלּוּ שַׁיָּךְ בָּהּ עִגּוּנָא דְּהָא לָא דָּיְקָא הָכָא כֵּיוָן דְּלֵיכָּא תֹּמֶר בְּסוֹפָהּ וּלְפִי מַה שֶּׁפֵּרַשְׁתִּי לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף צג: ד"ה עַד) דְּנָשִׁים מֵרְגָּלוֹת לְדַקְדֵּק נִיחָא: **לְרַבִּי עֲקִיבָא** אִצְטְרִיךְ לְרַבָּנָן לָא אִצְטְרִיךְ אע"ג דַּהֲוֵי מַמְזֵר מִדְּרַבָּנָן כִּדְפֵי' לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף צב: ד"ה אֲבָל): **לְאִסּוּר** כָּרֵת הִתַּרְתָּ פר"י דְּעֵד אֶחָד נֶאֱמָן לוֹמַר מֵת בַּעְלָהּ שֶׁתִּתְיַבֵּם וְלֹא אָמַר דְּלָא דָּיְקָא מִשּׁוּם דִּמְרַחֲמָא לֵיהּ לְאִסּוּר לָאו לֹא כ"ש דְּלָא אָמְרִינַן מִשּׁוּם דְּסָנְיָא לֵהּ לָא דָּיְקָא אֲבָל מָה שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס לְאִסּוּר כָּרֵת מֵת בַּעֲלִיךְ תִּנָּשֵׂא אֵין נִרְאֶה לר"י דְּהָתָם לֵיכָּא טַעְמָא לְמֵימַר דְּלָא תֵּדוּק כִּי הָכָא דְּסָנְיָא לֵיהּ: **הִיא** עַצְמָהּ תּוֹכִיחַ דְּנֶאֱמֶנֶת לוֹמַר דְּתִתְיַבֵּם אע"ג דִּמְרַחֲמָא לֵיהּ וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת יְבָמִי מִשּׁוּם דְּסָנְיָא לֵיהּ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' ה, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנח סעי' ג:

ב מיי' פי' מהל' גירושין הל' א, סמג לאוין קנג, טוש"ע אה"ע סי' קנ סעי' ג:

ג מיי' פי' מהל' גירושין הל' ט, סמג לאוין קנג, טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כז:

מסורת הש"ס

א קידושין סו.

ב משנה יבמות; לקמן קיח:

ג לעיל מב.

ד לעיל נב.

תורה אור השלם

אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי־קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו [ויקרא כא, ז]

לוֹ. וּמוּתָּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁנִיָּה, וּשְׁנִיָּה מוּתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו. וְאִם מֵתָה רִאשׁוֹנָה — מוּתָּר בַּשְּׁנִיָּה. [א(א)]אָמְרוּ לוֹ: מֵתָה אִשְׁתּוֹ, וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ. וְאַחַר כָּךְ אָמְרוּ לוֹ: קַיֶּימֶת הָיְתָה, וּמֵתָה. הַוָּלָד רִאשׁוֹן — מַמְזֵר, וְהָאַחֲרוֹן — אֵין מַמְזֵר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל שֶׁפּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים — פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ, וְכֹל שֶׁאֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים — אֵינוֹ פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. גְּמָ' וְאַף עַל גַּב דַּאֲזוּל אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, דְּאַהֲנֵי הָנֵי נִשּׂוּאִים דְּקָמִיתַּסְרָא אֵשֶׁת גִּיסוֹ אַגִּיסוֹ, אֲפִילּוּ הָכִי: אֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסִירָא, אִשְׁתּוֹ שַׁרְיָא, [ב]וְלָא אָמְרִינַן: מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֶסְרָה אֵשֶׁת גִּיסוֹ אַגִּיסוֹ, תֵּיאָסֵר אִשְׁתּוֹ עָלָיו. לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאִי רַבִּי עֲקִיבָא — הָוְיָא לַהּ אֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ. [גד(ב)]דְּתַנְיָא: כָּל עֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה — אֵין צְרִיכוֹת הֵימֶנּוּ גֵּט, חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁנִּשֵּׂאת עַל פִּי בֵּית דִּין, וְרַבִּי עֲקִיבָא מוֹסִיף אַף אֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אִשָּׁה. וְכֵיוָן דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא בָּעֲיָא גֵּט, מִמֵּילָא אִיתַּסְרָא עֲלֵיהּ, דְּהָוְיָא לַהּ אֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ. [ה]וְלָאו אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב חִיָּיא בַּר יוֹסֵף אָמַר רַב: הַאי אֵשֶׁת אָח הֵיכִי דָּמֵי — כְּגוֹן שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת הָאִשָּׁה, וְהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע שֶׁמֵּת אָחִיו, וְעָמַד וְנָשָׂא אֶת אִשְׁתּוֹ, דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: הָךְ קַמָּא, תְּנָאָה הֲוָה לֵיהּ בְּקִידּוּשִׁין, וְהַאי שַׁפִּיר נָסֵיב. [ו]וְהַאי אֲחוֹת אִשָּׁה נָמֵי הֵיכִי דָּמֵי — כְּגוֹן שֶׁקִּידֵּשׁ אֶת אִשָּׁה, וְהָלְכָה לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע שֶׁמֵּתָה, עָמַד וְנָשָׂא אֶת אֲחוֹתָהּ. דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: הָךְ קַמַּיְיתָא, תְּנָאֵי הֲוָה לֵיהּ בְּקִדּוּשֶׁיהָ, וְהָא שַׁפִּיר נָסֵיב. אֶלָּא נִשּׂוּאִין, מִי אִיכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוָה לֵיהּ בְּנִשּׂוּאִין? אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְרַב כָּהֲנָא: אִי רַבִּי עֲקִיבָא, לִיתְנֵי נָמֵי חֲמוֹתוֹ. דְּהָא שְׁמְעִינַן לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה — לָאו בִּשְׂרֵפָה. [זח(ג)]דְּתַנְיָא: "בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן" — אוֹתוֹ וְאֶת אַחַת מֵהֶן, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אוֹתוֹ וְאֶת שְׁתֵּיהֶן. בִּשְׁלָמָא לְאַבָּיֵי דְּאָמַר מַשְׁמָעוּת דּוֹרְשִׁין אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר: חֲדָא כְּתִיב, וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: תַּרְתֵּי כְּתִיב — שַׁפִּיר. [ט]אֶלָּא לְרָבָא, דְּאָמַר: חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ — לִיתְנֵי נָמֵי חֲמוֹתוֹ! [יאיב]אֲמַר לֵיהּ: נְהִי דְּמַיעֲטַהּ קְרָא מִשְּׂרֵפָה — מֵאִיסּוּרָא מִי מַיעֲטַהּ קְרָא? וְתֵאָסֵר בִּשְׁכִיבָה דַּאֲחוֹתָהּ, מִידֵּי דְּהָוֵה אַאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם! לָא דָּמֵי: אִשְׁתּוֹ, דִּבְמֵזִיד אֲסִירָא מִדְּאוֹרָיְיתָא, בְּשׁוֹגֵג גְּזַרוּ בַּהּ רַבָּנַן,

אֲחוֹת

וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹת הַשְּׁנִיָּה לִשָּׂא בִּתָּהּ דקי"ל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צז.) נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפֻתָּה: ר' יוֹסֵי בגמ' מְפָרֵשׁ לָהּ: גְּמ' וְגִיסוֹ בָּעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ וּבָא עֵד אֶחָד וְאָמַר לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ וְלָזוֹ אָמַר מֵת בַּעֲלִיךְ וְעָמַד וּנְשָׂאָהּ וְאַחַ"כ בָּאוּ אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ: לֵימָא מַתְנֵי' דְּקָתָנֵי מֻתֶּרֶת לַחֲזוֹר לוֹ: דְּלָא כְּר"ע דְּאִי ר"ע כֵּיוָן דְּבָעֲיָא הַךְ גִּטָּא מִנֵּהּ הָוְיָא לֵיהּ אִשְׁתּוֹ אֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ: חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁנִּשֵּׂאת ע"פ ב"ד וּמִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּרֵשׁ זֶה כו' כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל בְּפִרְקִין (יְבָמוֹת דַּף פח:): ר"ע מוֹסִיף וְהַשְׁתָּא ס"ד אֲפִילּוּ נְשׂוּאַת אָחִיו וְשָׁמַע שֶׁמֵּת וִיבָמָהּ וּבָא אָחִיו בָּעֲיָא גֵּט וְכֵן בַּאֲחוֹת אִשָּׁה. וְטַעְמָא לָא יָדְעִינַן דְּהָכָא לֵיכָּא לְמֵימַר גֵּרְשָׁהּ זֶה וּנְשָׂאָהּ זֶה שֶׁאֲפִילּוּ גֵּרְשָׁהּ בַּעְלָהּ אֵין קִדּוּשִׁין שֶׁל זֶה תּוֹפְסִין בָּהּ וְכֵן לְגַבֵּי אֲחוֹת אִשָּׁה מֵאַחַר שֶׁבָּאת אִשְׁתּוֹ גָּלוּי לְכָל שֶׁאֵין קִדּוּשֵׁי שְׁנִיָּה קִדּוּשִׁין וְאַפֵּ"ה קְנִיס לָהּ ר"ע אַגִּטָּא: אֲבָל נִשּׂוּאִין כִּי מַתְנֵי' דְּאִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה נְשׂוּאָה לוֹ מִי אִכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוָה לֵהּ בְּנִשּׂוּאִין הָא כ"ע יָדְעִי דְּאֵין אָדָם מֵשִׂים בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת הִלְכָּךְ קִים לְהוּ דְּנִשּׂוּאֵי שְׁנִיָּה אֵינָם כְּלוּם: אִי ר"ע אִי מַתְנֵי' ר"ע הִיא דְּקָמְהַפְּכַתְּ לְאוֹקוּמֵי נָמֵי כר"ע לִתְנֵי חֲמוֹתוֹ אָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ וְנָשָׂא אִמָּהּ דלר"ע חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ שָׁרְיָא: וְאֶת אַחַת מֵהֶן שֶׁכֵּן בְּלָשׁוֹן יְוָנִי קוֹרִין לְאַחַת הִינָא וְאָמְרָה רַחֲמָנָא אַחֲרוֹנָה שֶׁנָּשָׂא בְּאִסּוּר תִּשָּׂרֵף: אוֹתוֹ וְאֶת שְׁתֵּיהֶן כִּדְקָבְעִינַן הָתָם בְּסַנְהֶדְרִין מַאי בֵּינַיְיהוּ הָא וַדַּאי אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה לֹא אָמַר ר"ע דְּבִשְׂרֵפָה שֶׁהֲרֵי עֲנִיָּה זוֹ מַה חָטְאָה הֲרֵי בְּהֶתֵּר נִשֵּׂאת לוֹ וְאָמַר אַבָּיֵי מַשְׁמָעוּת דּוֹרְשִׁין אִכָּא בֵּינַיְיהוּ דר"ע סָבַר תַּרְתֵּי כְּתִיבִי חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ נָפְקִי מֵהַאי קְרָא דְּבִשְׂרֵפָה דְּהָכִי אָמַר קְרָא אִישׁ כִּי יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאִמָּהּ וּשְׁתֵּיהֶן לְאִסּוּר כְּגוֹן שֶׁנָּשָׂא חֲמוֹתוֹ וְאֵם חֲמוֹתוֹ בָּאֵשׁ יִשָּׂרְפוּ וְר' יִשְׁמָעֵאל סָבַר חֲדָא כְּתִיב חֲמוֹתוֹ לְחוּדָהּ שָׁמְעִינַן מִנָּהּ דְּהַאי כִּי יִקַּח אֶת אִשָּׁה הַיְנוּ אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה הַנִּשֵּׂאת בְּהֶתֵּר וְאֶת אִמָּהּ זוֹ חֲמוֹתוֹ וְאָמַר רַחֲמָנָא יִשָּׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶת אַחַת מֵהֶן וְאֵם חֲמוֹתוֹ דְּבִשְׂרֵפָה מג"ש נָפְקָא לָן בְּאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין עה:) וְרָבָא אָמַר חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ אִכָּא בֵּינַיְיהוּ דִּלְר' יִשְׁמָעֵאל בִּשְׂרֵפָה דה"ק אוֹתוֹ וְאֶת אַחַת מֵהֶן אֲפִי' אֵין שְׁתֵּיהֶן קַיָּמוֹת כְּגוֹן שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ וְנָשָׂא אֶת אִמָּהּ תִּשָּׂרֵף ור"ע סָבַר אוֹתוֹ וְאֶת שְׁתֵּיהֶן בִּזְמַן שֶׁשְּׁתֵּיהֶן קַיָּמוֹת אִשְׁתּוֹ וַחֲמוֹתוֹ יִשָּׂרְפוּ אוֹתוֹ וּמִסְתָּמָא כְּדִינוֹ כֵּן דִּין חֲמוֹתוֹ דְּהִשְׁוָה הַכָּתוּב אִשָּׁה לְאִישׁ לְכָל עֳנָשִׁין שֶׁבַּתּוֹרָה וּמַתְנִי' דְּלָא קָתָנֵי חֲמוֹתוֹ הָנִיחָא לְאַבָּיֵי דְּאָמַר מַשְׁמָעוּת דּוֹרְשִׁין אִכָּא בֵּינַיְיהוּ לר"ע נָפְקָא לֵהּ אֵם חֲמוֹתוֹ מֵהַאי קְרָא וְלֵר' יִשְׁמָעֵאל לָא נָפְקָא לֵהּ מֵהָכָא וְלָא אַיְּרֵי ר' יִשְׁמָעֵאל וְר"ע בַּחֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה כְּלָל שַׁפִּיר אֶלָּא לְרָבָא לִתְנְיֵהּ. וּמְשַׁנֵּינַן נְהִי דִּמְעֲטָהּ קְרָא לַחֲמוֹתוֹ אַחַר מִיתָה מִשְּׂרֵפָה כו': וְתֵאָסֵר אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה עָלָיו בִּשְׁכִיבָתָהּ דַּאֲחוֹתָהּ: מִדֵּי דְּהָוֵה אַאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם דְּמִתַּסְרָא לְבַעֲלָהּ בִּשְׁכִיבַת הָאַחֲרוֹן ואע"פ שֶׁהִיא שׁוֹגֶגֶת וְאַמַּאי קָתָנֵי מַתְנֵי' מֻתֶּרֶת לַחֲזוֹר לוֹ: וּמְשַׁנֵּינַן לָא דָּמֵי אִשָּׁה שֶׁהָלַךְ כו': דִּבְמֵזִיד מִתַּסְרָא מִדְּאוֹרַיְתָא דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ה) וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה דְּמַשְׁמַע אִסּוּרָא הִלְכָּךְ בְּשׁוֹגֵג כְּגוֹן ע"פ ב"ד גָּזְרוּ בָּהּ רַבָּנָן:

ואע"ג דְּאָזֵל אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ לִמְדִינַת הַיָּם אֵין לְפָרֵשׁ דְּמַשְׁמַע לֵיהּ מַתְנֵי' בַּאֲזִיל אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ מִשּׁוּם דַּאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ פְּנוּיָה לֹא הָיָה צ"ל דְּמֻתֶּרֶת לַחֲזוֹר לוֹ דְּהָא אִצְטְרִיךְ דְּלָא נֵימָא דִּשְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ אוֹסֶרֶת' מק"ו דא"א כִּדְקָאָמַר לְקַמָּן אֶלָּא מַשְׁמַע לֵיהּ דְּאַיְּרֵי בִּנְשׂוּאָה מִדְּקָאָמַר עֲלָהּ רַבִּי יוֹסֵי כֹּל שֶׁפּוֹסֵל ע"י אֲחֵרִים כו' מַשְׁמַע דת"ק אַיְּרֵי בְּפוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים וּמַיְּרֵי בְּאָמְרוּ לוֹ שְׁנֵי עֵדִים שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ וְעֵד אֶחָד עַל גִּיסוֹ אֲבָל בְּעֵד אֶחָד עַל מִיתַת אִשְׁתּוֹ אֵין יָכוֹל לִשָּׂא אֲחוֹתָהּ א"נ בְּדְאִיכָּא תְּרֵי עַל גִּיסוֹ נָמֵי וכמ"ד לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף צֵא.) דְּרַבָּנָן פְּלִיגִי אַרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּנִיסַת שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת וּקְנִיס אֲפִלּוּ בָּב' עֵדִים וּלְקַמָּן נָמֵי בִּשְׁמַעְתִּין דְּפָרִיךְ וְתֵאָסֵר בִּשְׁכִיבָתָהּ דַּאֲחוֹתָהּ מִדֵּי דְּהָוֵה אַאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם עַל כָּרְחָךְ פָּרִיךְ אַלִּיבָּא דְּמַאן דְּקָנֵס בָּב' עֵדִים דְּמִיתַת אִשְׁתּוֹ לָא מִתּוֹקְמָא אֶלָּא בָּב' עֵדִים: **אֵשֶׁת** גִּיסוֹ אֲסוּרָה דְּקָנְסִינַן כְּכוּלְּהוּ קְנָסָא דְּמַתְנִיתִין אֲבָל גֵּט לָא בָּעֲיָא דְּלָא שַׁיָּךְ כָּאן שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּרַשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה דְּכֵיוָן דְּאִשְׁתּוֹ קַיֶּימֶת לֹא שַׁיָּךְ בָּהּ קִדּוּשִׁין וְיָדְעִי דְּעַל יְדֵי שְׁמוּעַת טָעוּת נִשֵּׂאת לוֹ ומש"ה אִשְׁתּוֹ שָׁרְיָא וְהָא דְּקָתָנֵי מַתְנֵי' אִם מֵתָה רִאשׁוֹנָה מֻתָּר בַּשְּׁנִיָּה הַהִיא לָאו בַּאֲזִיל אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ אַיְּרֵי דְּכֵיוָן דַּאֲסִירָא אַגִּיסוֹ לְדִידֵהּ נָמֵי תֵּאָסֵר אֶלָּא בִּפְנוּיָה מַיְּרֵי: **לֵימָא** מַתְנֵי' דְּלָא כְּר"ע מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע לֵיהּ דְּאָזֵל אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ קָאָמַר מַתְנֵי' דְּלָא כְּר"ע אֲבָל אִי הֲוָה מַיְּרֵי בִּפְנוּיָה בְּהַהִיא פְּשִׁיטָא דְּלָא בָּעֲיָא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ גֵּט אַפֵּי' לר"ע כֵּיוָן דְּלָא שַׁיָּךְ בָּהּ קְנָסָא כִּדְאָמַר לְקַמָּן דְּלָא קָנְסִינַן כֵּיוָן דִּבְמֵזִיד אֵין שְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ אוֹסַרְתָּהּ: **רַבִּי** עֲקִיבָא מוֹסִיף אַף אֵשֶׁת אָח כו' אֵשֶׁת אָבִיו וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו לָא בָּעֵי לְמִינְקַט דְּלָא שְׁכִיחַ דְּנָסְבִי לְהוּ ע"י שְׁמוּעַת טָעוּת דַּאֲסִירִי לְאַחַר מִיתָה: **וְלָאו** אִתְּמַר עֲלָהּ כו' הָךְ שְׁנוּיָא לָא מִתּוֹקְמָא אֶלָּא כַּר' אַמִּי לְקַמָּן (יְבָמוֹת צה:) דִּלְר' יִצְחָק נַפָּחָא לָא מִתּוֹקְמָא ת"ק כר"ע דִּלְדִידֵהּ רַבִּי יוֹסֵי הוּא דְּקָאֵי כְּר' עֲקִיבָא דִּמְפַלֵּג בֵּין אֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ לְאִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ אֲבָל ת"ק לָא שָׁנֵי לֵיהּ: **אֶלָּא** נִשּׂוּאִין מִי אִכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוָה לֵהּ בְּנִשּׂוּאִין וַאֲפִילּוּ לְמ"ד (כְּתֻבּוֹת דַּף עַד.) הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנַאי וּבָעַל אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט מ"מ לָא שְׁכִיחָא מִלְּתָא שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ הַנִּשּׂוּאִין מֵחֲמַת הַתְּנַאי מִשּׁוּם דְּאִיכָּא חִבַּת בִּיאָה וְשֶׁלֹּא יְהֵא בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת תֵּדַע דְּהָא שְׁמוּאֵל אִית לֵהּ הַאי סְבָרָא וְאִית לֵיהּ יֵשׁ תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין לְקַמָּן בְּפֶרֶק בֵּית שַׁמַּאי (יְבָמוֹת דַּף קז: וְשָׁם): **אִי** ר"ע נִתְנֵי נַמֵּי חֲמוֹתוֹ אַבָּרַיְתָא לֹא קָשֶׁה לֵיהּ אַמַּאי לָא מוֹסִיף נָמֵי רַבִּי עֲקִיבָא חֲמוֹתוֹ דְּאִיכָּא לְמֵימַר דִּלְדִבְרֵיהֶם דְּרַבָּנָן קָאָמַר לְדִידִי אַף חֲמוֹתוֹ נָמֵי אֶלָּא לְדִידְכוּ אוֹדוּ לִי מִיהַת בְּאֵשֶׁת אָח וַאֲחוֹת אִשָּׁה אֲבָל בְּמָתְנֵי' הֲוָה לֵיהּ לְמִינְקַט חֲמוֹתוֹ דְּהָוֵי חִדּוּשׁ טְפֵי מֵאֲחוֹת אִשָּׁה: **מֵאִסּוּרָא** מִי מְעֲטָהּ רַחֲמָנָא כְּלוֹמַר מִלָּאו וְכָרֵת לֹא מְעֲטָהּ אֶלָּא מִשְּׂרֵפָה:

עין משפט
נר מצוה

א טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כט:

ב טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כח:

ג מיי' פי' מהל' גירושין הל' ט, סמג לאוין קכג, טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כז:

ד מיי' פי' מהל' גירושין הל' ח, טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ד:

ה מיי' פי' מהל' גירושין הל' ח, סמג לאוין קכג, טוש"ע אה"ע סי' קנט סעי' ד:

ו מיי' פי' מהל' גירושין הל' ח, סמג לאוין קכג, טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כז:

ז מיי' פב' מהל' איסורי ביאה הל' ז:

ח מיי' פב' מהל' איסורי ביאה הל' ח:

ט מיי' פב' מהל' איסורי ביאה הל' ז:

י מיי' פב' מהל' איסורי ביאה הל' ח:

יא מיי' פב' מהל' איסורי ביאה הל' ז:

יב מיי' פב' מהל' איסורי ביאה הל' ח:

מסורת הש"ס

א תוספתא יבמות

ב לעיל נב:; לעיל צא.

ג סנהדרין עו:; ספרא קדושים פרק י טו

תורה אור השלם

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם [ויקרא כ, יד]

אֲחוֹת אִשָּׁה, דִּבְמֵזִיד לָא אֲסִירָא מִדְּאוֹרָיְיתָא, בְּשׁוֹגֵג לָא גְּזַרוּ בַּהּ רַבָּנַן. וּמְנָלַן דְּלָא אֲסִירָא, דְּתַנְיָא: "אוֹתָהּ", אוֹתָהּ — שְׁכִיבָתָהּ אוֹסַרְתָּהּ, וְאֵין שְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ אוֹסַרְתָּהּ. שֶׁיָּכוֹל, וַהֲלֹא דִּין הוּא: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁבָּא עַל אִיסּוּר קַל — נֶאֱסָר הָאוֹסֵר, מְקוֹם שֶׁבָּא עַל אִיסּוּר חָמוּר — אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֱסָר הָאוֹסֵר. [א](א)אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּבָא עַל חֲמוֹתוֹ שֶׁפָּסַל אֶת אִשְׁתּוֹ, עַל מָה נֶחְלְקוּ — בְּבָא עַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: פָּסַל, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא פָּסַל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּבָא עַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא פָּסַל אֶת אִשְׁתּוֹ, עַל מָה נֶחְלְקוּ — בְּבָא עַל חֲמוֹתוֹ, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: פָּסַל, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא פָּסַל. לְפִי שֶׁבַּתְּחִלָּה, הוּא מוּתָּר בְּכָל הַנָּשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהִיא מוּתֶּרֶת בְּכָל הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם. קִדְּשָׁהּ — הוּא אֲסָרָהּ, וְהִיא אֲסָרַתּוּ. מְרוּבֶּה אִיסּוּר שֶׁאֲסָרָהּ, מֵאִיסּוּר שֶׁאֲסָרַתְהוּ. שֶׁהוּא אֲסָרָהּ בְּכָל אֲנָשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם, וְהִיא לֹא אֲסָרַתְהוּ אֶלָּא בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. וַהֲלֹא דִּין הוּא: וּמָה הוּא, שֶׁאֲסָרָהּ בְּכָל אֲנָשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם, שָׁגְגָה בְּאָסוּר לָהּ — אֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת בְּמוּתָּר לָהּ, הִיא, שֶׁלֹּא אֲסָרַתְהוּ אֶלָּא בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, שָׁגַג בְּאָסוּר לוֹ — אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא נֶאֱסַר (לוֹ) בְּמוּתָּר לוֹ?! וְזֶה הַדִּין לְשׁוֹגֵג. לְמֵזִיד מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹתָהּ", אוֹתָהּ — שְׁכִיבָתָהּ אוֹסַרְתָּהּ, וְאֵין שְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ אוֹסַרְתָּהּ. אָמַר רַבִּי אַמֵּי אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה — דִּכְתִיב: "בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן", וְכִי כָּל הַבַּיִת כּוּלּוֹ בִּשְׂרֵפָה?! אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִשְׂרֵפָה, תְּנֵהוּ עִנְיָן לְאִיסּוּרָא. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. הָהוּא דַּעֲבַד אִיסּוּרָא בַּחֲמָתֵיהּ. אַתְיֵיהּ רַב יְהוּדָה, נַגְּדֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אִי לָאו דְּאָמַר שְׁמוּאֵל אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה — אַסְרִיתַהּ עֲלָךְ אִיסּוּרָא דְּעָלַם. מַאי "אִיסּוּר קַל"? אָמַר רַב חִסְדָּא: מַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת. בָּא עָלֶיהָ הַאי — אַסְרַהּ עֲלֵיהּ דְּהַאי. בָּא עָלֶיהָ אִידַּךְ — אַסְרַהּ עֲלֵיהּ דְּהַאי. מָה לְמַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת, שֶׁכֵּן נִטְמָא הַגּוּף, וְאִיסּוּרָהּ בְּרוֹב, וְאִיסּוּרָהּ אִיסּוּר עוֹלָם. אֶלָּא אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: יְבָמָה. יְבָמָה לְמַאן? אִילֵימָא לְאַחֵר, וְכִדְרַב הַמְנוּנָא, דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּינְּתָה אֲסוּרָה לִיבָמָהּ — מָה לִיבָמָה שֶׁכֵּן נִטְמָא הַגּוּף, וְאִיסּוּרָהּ בְּרוֹב. אֶלָּא יְבָמָה לָאַחִין. עֲבַד בַּהּ מַאֲמָר הַאי — אַסְרַהּ עֲלֵיהּ דְּהַאי. בָּא עָלֶיהָ אִידַּךְ — אַסְרַהּ עֲלֵיהּ דְּהַאי. מַאי אִירְיָא שֶׁבָּא עָלֶיהָ שֵׁנִי? אֲפִילּוּ עֲבַד בָּהּ נָמֵי מַאֲמָר! הָא לָא קַשְׁיָא, כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, דְּאָמַר: אֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר. אֶלָּא, אֲפִילּוּ נָתַן לָהּ גֵּט, וַאֲפִילּוּ חָלַץ לָהּ! [ב]אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: סוֹטָה. סוֹטָה לְמַאן? אִילֵימָא לַבַּעַל: בָּא עָלֶיהָ בַּעַל — אַסְרַהּ עֲלֵיהּ דְּבוֹעֵל. מַאי אִירְיָא בָּא עָלֶיהָ? אֲפִילּוּ נָתַן לָהּ גֵּט — וַאֲפִילּוּ אָמַר "אֵין אֲנִי מַשְׁקֶה"! אֶלָּא סוֹטָה לַבּוֹעֵל. הַאי אִיסּוּר קַל הוּא? אִיסּוּר חָמוּר הוּא, דְּהַיְינוּ אֵשֶׁת אִישׁ!

אֶלָּא

אֲחוֹת אִשָּׁה דַּאֲפִילּוּ בְּמֵזִיד בָּא עַל אֲחוֹתָהּ לָא מִתַּסְרָא אִשְׁתּוֹ עִלָּוֵהּ מִדְּאוֹרַיְיתָא כִּדְקָתָנֵי לְקַמָּן הִלְכָּךְ בְּשׁוֹגֵג כו': אוֹתָהּ וְשָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ: וַהֲלֹא דִּין הוּא שֶׁתֵּאָסֵר וּלְכָךְ נֶאֱמַר אוֹתָהּ: מְקוֹם שֶׁבָּא עַל אִסּוּר קַל לְקַמָּן מוּקֵם לָהּ בְּאֵשֶׁת אִישׁ וְאַמַּאי קָרֵי לַהּ אִסּוּר קַל שֶׁאֵין הָאוֹסְרָהּ אוֹסְרָהּ כָּל יָמָיו שֶׁהֲרֵי הֶתֵּר יֵשׁ בַּגֵּט: נֶאֱסַר הָאוֹסֵר נֶאֱסַר בָּהּ בַּעְלָהּ הָאוֹסְרָהּ לַאֲחֵרִים: מְקוֹם שֶׁבָּא עַל אִסּוּר חָמוּר כְּגוֹן אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ אוֹסֶרֶת אֶת אֲחוֹתָהּ כָּל יָמֶיהָ: אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֱסָר הָאוֹסֵר שֶׁתֵּאָסֵר אִשְׁתּוֹ הָאוֹסֶרֶת אֶת אֲחוֹתָהּ לְכָךְ נֶאֱמַר אוֹתָהּ: בְּבָא עַל חֲמוֹתוֹ שֶׁפּוֹסֵל אֶת אִשְׁתּוֹ עָלָיו וּלְקַמָּן יָלֵיף לָהּ מִקְּרָא: שב"ש אוֹמְרִים פּוֹסֵל מק"ו כְּדַאֲמָרָן וְאוֹתָהּ לָא דָּרְשִׁי: אָמַר ר' יוֹסֵי לֹא נֶחְלְקוּ כו' שֶׁלֹּא פּוֹסֵל דְּדוֹרְשִׁין אוֹתָהּ: שבש"א פּוֹסֵל דְּדָרְשִׁי' אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן כְּדִלְקַמָּן: לְפִי שֶׁבַּתְּחִלָּה כו' רַבִּי יוֹסֵי מְפָרֵשׁ טַעֲמָא דְּלָא נֶחְלְקוּ עַל אֲחוֹת אִשָּׁה: שֶׁבַּתְּחִלָּה עַד שֶׁלֹּא קִדֵּשׁ אִשְׁתּוֹ: הוּא אוֹסְרָהּ עַל כָּל אָדָם וְהִיא אוֹסַרְתּוֹ בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: לֹא נֶאֶסְרָה בַּמֻּתָּר לָהּ כִּדְדָרְשִׁינַן (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף נו:) הָא נִתְפְּשָׂה מֻתֶּרֶת: שָׁגַג בְּאִסּוּר לוֹ בַּאֲחוֹתָהּ: וְזֶה הַדִּין לְשׁוֹגֵג הַדִּין הַזֶּה מְלַמְּדֵנוּ עַל הַשּׁוֹגֵג שֶׁלֹּא פְּסָלָהּ: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר הַבָּא עַל חֲמוֹתוֹ פָּסַל אֶת אִשְׁתּוֹ: וְכִי כָּל הַבַּיִת כֻּלּוֹ בִּשְׂרֵפָה אִשְׁתּוֹ מַה חַטָּאת: אַסְרִיתַהּ עֲלָךְ לְאִנְתְּתָךְ: בָּא עָלֶיהָ הַאי כְּשֶׁנְּשָׂאָהּ הָאַחֲרוֹן אֲסָרָהּ עַל הָרִאשׁוֹן: בָּא עָלֶיהָ הָאֶחָד גֵּרְשָׁהּ הַשֵּׁנִי וְהֶחֱזִירָהּ הָרִאשׁוֹן הֲרֵי לְךָ אִסּוּר קַל בְּלָאו וַאֲסָרָהּ עַל הַשֵּׁנִי דַּהֲדַר הָוְיָא לְגַבֵּהּ גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת וְהַיְינוּ נֶאֱסַר הָאוֹסֵר נֶאֱסַר שֵׁנִי זֶה שֶׁהָיָה אוֹסְרָהּ עַל זֶה הָרִאשׁוֹן שֶׁהֶחֱזִירָהּ: מַה לְמַחֲזִיר כו' תֹּאמַר בְּבָא עַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁתֵּאָסֵר אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא נִטְמָא גּוּפָהּ וְאִסּוּר אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אֵינוֹ אִסּוּר עוֹלָם שֶׁאִם מֵתָה אִשְׁתּוֹ מֻתָּר בַּאֲחוֹתָהּ: אִסּוּר בְּרוֹב לָא גָּרְסִי': יְבָמָה לְמַאן מִי בָּא עָלֶיהָ בְּאִסּוּר: אִלֵּימָא יְבָמָה לְאַחֵר שֶׁבָּא עָלֶיהָ אֶחָד מִן הַשּׁוּק וְהַיְינוּ אִסּוּר קַל דְּלָאו בְּעָלְמָא וְקָתָנֵי נֶאֱסַר הָאוֹסֵר נֶאֱסַר בָּהּ יְבָמָה שֶׁהָיָה אוֹסְרָהּ עַל זֶה וְכִדְרַב הַמְנוּנָא: וְאִסּוּרָהּ בְּרוֹב לְכָל אָדָם הִיא בְּאִסּוּר עַד שֶׁלֹּא חָלְצָה תֹּאמַר בַּאֲחוֹת אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ אֲסוּרָה אֶלָּא לָזֶה: אֶלָּא יְבָמָה לָאַחִין שֶׁבָּא עָלֶיהָ אֶחָד מִן הָאַחִין בְּאִסּוּר אֲסָרָהּ עַל הָאוֹסְרָהּ עָלָיו וְהֵיכִי דָּמֵי דַּעֲבַד בָּהּ קַמָּא מַאֲמָר וַאֲסָרָהּ עַל אִידָּךְ וְהַאי מַאֲמַר יְבָמִין דְּרַבָּנַן הוּא וְלָאו קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין לְמֶהֱוֵי אֵשֶׁת אִישׁ וְכִי בָּא עָלֶיהָ שֵׁנִי בָּא עַל אִסּוּר קַל הוּא וְאַפֵּ"ה אֲסָרָהּ עַל הָרִאשׁוֹן הָאוֹסְרָהּ עָלָיו: מַאי אִרְיָא בָּא עָלֶיהָ שֵׁנִי דְּקָתָנֵי מְקוֹם שֶׁבָּא עַל אִסּוּר קַל אֲפִלּוּ חָזַר וְעָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר נָמֵי אֲסָרָהּ לְבַעַל הַמַּאֲמָר הָרִאשׁוֹן כְּרַבָּנַן דְּאָמְרִי יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר: אֶלָּא אֲפִלּוּ נָתַן גֵּט כְּלוֹמַר אֶלָּא פָּרֵיךְ הָכִי אֲפִלּוּ עָשָׂה זֶה מַאֲמָר וּבָא אָחִיו וְנָתַן גֵּט אוֹ חָלַץ פְּסָלָהּ עַל יָדוֹ: סוֹטָה לְמַאן לְמִי נִבְעֲלָה דְּקָרֵי לָהּ אִסּוּר קַל: אִי נֵימָא לְבַעַל שֶׁנִּבְעֲלָה לְבַעַל אַחֵר שֶׁקִּנֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה דַּאֲסִירָא לֵיהּ דִּכְתִיב וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה (בַּמִּדְבָּר ה':י"ג) וְקָתָנֵי נֶאֱסַר הָאוֹסֵר אֲסָרָהּ עַל הַבּוֹעֵל אֲפִילּוּ לְאַחַר מִיתָתוֹ אוֹ אֲפִילּוּ כְּשֶׁיְּגָרְשֶׁנָּה: מַאי אִרְיָא בָּא עָלֶיהָ בְּלֹא בָּא עָלֶיהָ נָמֵי מִשָּׁעָה שֶׁנִּסְתְּרָה עִמּוֹ נֶאֶסְרָה עַל בַּעַל וְעַל בּוֹעֵל לְעוֹלָם עַד שֶׁתִּשְׁתֶּה כְּדִתְנַן (סוֹטָה דַּף כז:) נִטְמָאָה נִטְמָאָה שְׁתֵּי פְּעָמִים אֶחָד לַבַּעַל וְאֶחָד לַבּוֹעֵל: אֶלָּא סוֹטָה שֶׁנִּבְעֲלָה לַבּוֹעֵל נֶאֱסַר בַּעְלָהּ הָאוֹסְרָהּ עָלָיו: וְהַאי מִי הָוֵי בָּא עַל אִסּוּר קַל אִסּוּר חָמוּר הוּא דְּהַיְינוּ אֵשֶׁת אִישׁ:

עַל מָה נֶחְלְקוּ בְּבָא עַל חֲמוֹתוֹ שב"ש אוֹמְרִים פּוֹסֵל וְטַעֲמָא דב"ש כְּדִמְפָרֵשׁ בְּסָמוּךְ לְר' יְהוּדָה וְכִי כָּל הַבַּיִת כֻּלּוֹ בִּשְׂרֵפָה כו': **זֶה** הַדִּין לְשׁוֹגֵג לְמֵזִיד מִנַּיִן וְתֵימַהּ אַמַּאי מִבְּעֵי לֵהּ קְרָא לְמֵזִיד מֵהֵיכָא תֵּיתֵי לָן לְאִסּוּרָא אִי מִשּׁוּם ק"ו דְּקָאָמַר לְעֵיל וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁבָּא עַל אִסּוּר קַל נֶאֱסָר הָאוֹסְרָהּ כו' כֵּיוָן דְּאִית לֵיהּ הַהוּא דִּינָא לָמָּה לֵיהּ לְר' יוֹסֵי דִּינָא דְּהָכָא הָיָה לוֹ לַחֲלֹק עַל ר' יְהוּדָה בִּפְשִׁיטוּת שֶׁאֵין דִּין זֶה עִנְיָן לְמַחֲלָקְתּוֹ כְּלָל: **מַה** לְמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ שֶׁכֵּן אִסּוּרָהּ בְּרוֹב כְּלוֹמַר ע"י כָּל אָדָם יָכוֹל לָבֹא לִידֵי אִסּוּר זֶה שֶׁגְּרוּשָׁתוֹ נֶאֶסְרָה ע"י כָּל מִי שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה אֲבָל אֲחוֹת אִשָּׁה אֲפִילּוּ תֵּאָסֵר אִשְׁתּוֹ מִשְּׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ לָא מִתַּסְרָא אִשְׁתּוֹ עָלָיו בַּמֶּה שֶׁיָּבֹא אִינִישׁ דְּעָלְמָא עַל אֲחוֹתָהּ: **עֲבַד** בַּהּ מַאֲמָר הַאי אַסְרַהּ עֲלֵהּ דְּהָאֵיךְ הַשְׁתָּא נְקַט מִלְּתֵהּ כְּמַאן דְּאָמַר (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף כט.) מַאֲמָר קוֹנֶה מִדְּאוֹרַי': **מַאי** אִרְיָא בָּא עָלֶיהָ כו' נָתַן גֵּט אוֹ חָלַץ נָמֵי כְּלוֹמַר לָא דָּמֵי לַאֲחוֹת אִשָּׁה דְּאָתֵינָא לְאָסְרָהּ עַל יְדֵי בִּיאַת אִסּוּר אֲבָל כָּאן הַדָּבָר תָּלוּי בְּזִקָּה: **אִלֵּימָא** בְּסוֹטָה לְבַעַל פֵּרוּשׁ כְּשֶׁבָּא עָלֶיהָ בַּעַל אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל לְעוֹלָם שֶׁשּׁוּב אֵין מַיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ מַאי אִרְיָא בְּבָא עָלֶיהָ אַפֵּי' נָתַן לָהּ גֵּט וְיַחֲזֹר וִיקַדְּשֶׁנָּה וְיַכְנִיסֶנָּה לְחֻפָּה אוֹ אָמַר אֵינִי מַשְׁקֶה שׁוּב אֵין יָכוֹל לְהַשְׁקוֹתָהּ וַאֲסוּרָה לַבּוֹעֵל לְעוֹלָם ותימ' לְרַבֵּינוּ יִצְחָק דְּמִנָּלַן כְּשֶׁאוֹמֵר אֵינִי רוֹצֶה לְהַשְׁקוֹתָהּ דְּשׁוּב אֵין יָכוֹל לְהַשְׁקוֹתָהּ וְאָמַר רַבֵּינוּ יִצְחָק שֶׁיֵּשׁ לְהוֹכִיחַ קְצָת דְּכִי אָמַר אֵינִי מַשְׁקֶה קָתָנֵי בְּמַתְנִיתִין בְּסוֹטָה (כג.) בַּהֲדֵי הָנְהוּ דְּמִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת שֶׁאֵין רְאוּיוֹת עוֹד לִשְׁתּוֹת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ י, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ כז:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ סוטה הל׳ יב, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ יא סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א ביצה כ.

תורה אור השלם

וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה [במדבר ה, יג]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם [ויקרא כ, יד]

לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה [דברים כד, ד]

עין משפט
נר מצוה

א טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ כח:
ב מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ ח, טוש״ע אה״ע סי׳ קנט סעי׳ ג:
ג טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ כח:

אֶלָּא אָמַר רָבָא: אֵשֶׁת אִישׁ. וְכֵן כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵשֶׁת אִישׁ. וּמַאי קָרֵי לַהּ "אִיסּוּר קַל" — שֶׁאֵין הָאוֹסְרָהּ אוֹסְרָהּ כָּל יָמָיו. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: אַבָּא חָנָן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵשֶׁת אִישׁ. (א)וּמָה בִּמְקוֹם הַבָּא עַל אִיסּוּר קַל, שֶׁאֵין הָאוֹסְרָהּ אוֹסְרָהּ כָּל יָמָיו — נֶאֱסָר הָאוֹסֵר, הַבָּא עַל אִיסּוּר חָמוּר, שֶׁהָאוֹסְרָהּ אוֹסְרָהּ כָּל יָמָיו — אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֱסָר הָאוֹסְרָהּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אוֹתָהּ", אוֹתָהּ — שְׁכִיבָתָהּ אוֹסַרְתָּהּ, וְאֵין שְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ אוֹסַרְתָּהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כֹּל שֶׁפּוֹסֵל וְכוּ׳. מַאי קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי? אִילֵימָא דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא, דְּאָזֵיל אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ לִמְדִינַת הַיָּם — אֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסִירָא, וְאִשְׁתּוֹ שַׁרְיָא, (ב)וְקָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי: כִּי הֵיכִי דְּאִשְׁתּוֹ שַׁרְיָא — אֵשֶׁת גִּיסוֹ נָמֵי שַׁרְיָא. אִי הָכִי, כָּל שֶׁאֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים — אֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ, כֹּל שֶׁאֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ — אֵינוֹ פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים, מִיבַּעְיָא לֵיהּ! וְאֶלָּא כִּי הֵיכִי דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסִירָא — אִשְׁתּוֹ נָמֵי אֲסִירָא. הָתִינַח "כֹּל שֶׁפּוֹסֵל", — "כֹּל שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵל" מַאי עֲבִידְתֵּיהּ? (ג)אָמַר רַבִּי אַמֵּי אַרֵישָׁא: נִיסֵּת עַל פִּי בֵּית דִּין — תֵּצֵא, וּפְטוּרָה מִן הַקָּרְבָּן. עַל פִּי עֵדִים — תֵּצֵא, וְחַיֶּיבֶת בְּקָרְבָּן. יָפֶה כֹּחוֹ שֶׁל בֵּית דִּין, שֶׁפְּטָרָהּ מִן הַקָּרְבָּן. וְקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא: לָא שְׁנָא עַל פִּי עֵדִים, דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ שַׁרְיָא. וְלָא שְׁנָא עַל פִּי בֵּית דִּין, דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסִירָא. (ד)וְקָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי: עַל פִּי בֵּית דִּין, דְּפוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים — פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. עַל פִּי עֵדִים, דְּאֵינוֹ פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים — אֵינוֹ פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא אָמַר: לְעוֹלָם אַסֵּיפָא (הָא — דִּנְסֵיב אֵשֶׁת גִּיסוֹ, וְהָא — דִּנְסֵיב אֲרוּסַת גִּיסוֹ). הָא — דְּאָזְלִי אֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ, הָא — דְּאָזְלִי אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ, וְקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא: לָא שְׁנָא אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ, וְלָא שְׁנָא אֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ — אֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסִירָא, וְאִשְׁתּוֹ שַׁרְיָא, וְקָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי: אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ, דְּלֵיכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוָה לֵיהּ בְּנִשּׂוּאִין, דְּאֵינוֹ פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחֵר — אֵינוֹ פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. אֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ, דְּאִיכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוָה לֵיהּ בְּקִידּוּשִׁין, וּפוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים — אַף פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. [א]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. מַתְקִיף לַהּ רַב יוֹסֵף: וּמִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָכִי? וְהָאִתְּמַר: יְבָמָה, רַב אָמַר: הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ כְּאֵשֶׁת אִישׁ. וְאָמַר רַב הוּנָא: כְּגוֹן שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אֶת הָאִשָּׁה, וְהָלַךְ לוֹ לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע שֶׁמֵּת אָחִיו, וְעָמַד וְנָשָׂא אֶת אִשְׁתּוֹ. [ב]דְּרַב אָמַר: הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ — וַאֲסוּרָה לַיָּבָם, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ כְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְשַׁרְיָא לֵיהּ! [ג]אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: וּמִמַּאי דְּכִי אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי — אַדְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא קָאָמַר? דִּלְמָא אַדְּרַבִּי אַמֵּי קָאָמַר! וְאִי נָמֵי אַדְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא, מִמַּאי דְּאַ"פּוֹסֵל",

וְדִלְמָא

אֶלָּא אָמַר רָבָא אֵשֶׁת אִישׁ לֹא שַׁיָּךְ לְמִפְרַךְ שֶׁכֵּן חֶנֶק דְּיֵשׁ לָנוּ לְהַחְמִיר כֵּיוָן שֶׁהָאִסּוּר נִמְשָׁךְ כָּל יָמָיו אֲבָל ק"ק לר"י דְּאַכַּתִּי תִּקְשֶׁה לֵיהּ כָּל הָנֵי פִּרְכֵי דִּלְעֵיל שֶׁכֵּן נִטְמָא הַגּוּף וְאִסּוּרָהּ בְּרֹב: **כֹּל** שֶׁאֵין פּוֹסֵל מַאי עֲבִידְתֵּהּ וְלֹא מִסְתַּבֵּר לְמֵימַר כֹּל שֶׁאֵין פּוֹסֵל ע"י אֲחֵרִים כְּמוֹ שֶׁאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ פְּנוּיָה דִּלְשָּׁנָא דְּכֹל שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵל ע"י אֲחֵרִים מַשְׁמַע דְּאִיכָּא אֲחֵרִים שֶׁאֵין פּוֹסֵל עַל יָדָם: **וְקָאָמַר** ת"ק לָא שְׁנָא אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ לָא שְׁנָא אֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ אֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסִירָא וא"ת וּמְנָא לֵיהּ דלת"ק אֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסוּרָה דִּלְמָא לת"ק אֲפִי' בַּאֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ שַׁרְיָא אֵשֶׁת גִּיסוֹ כֵּיוָן דְּלָא בָּעֲיָא גֵּט כִּי הֵיכִי דִּלְרַבִּי יוֹסֵי הֵיכָא דְּלָא בָּעֲיָא גֵּט אֵשֶׁת גִּיסוֹ מְשַׁנֵּי כְּגוֹן בְּאִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ קָאָמַר דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ שַׁרְיָא ואר"י דְּמִדְּאַיְרֵי ת"ק בְּשַׁרְיוּתָא דְּאִשְׁתּוֹ וּבְאֵשֶׁת גִּיסוֹ לָא אַיְרֵי ש"מ דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסוּרָה אַגִּיסוֹ אע"ג דְּלָא בָּעֲיָא גֵּט וְלֵיכָּא לְמֵימַר דִּתְנָאָה הֲוָה לֵיהּ וְגֵרַשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה דִּבְכָל עִנְיָן קָנְסִי רַבָּנָן אֲבָל ר' יוֹסֵי וַדַּאי לָא קָנִיס לַחֲזֹר לְגִיסוֹ אֶלָּא הֵיכָא דְּבָעֲיָא גֵּט דְּדָמְיָא לְמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ כְּמוֹ בַּאֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ דְּאִכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוָה לַהּ בְּקִדּוּשִׁין וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר בְּסָמוּךְ דַּאֲרוּסַת אָחִיו אֵינָהּ כְּאֵשֶׁת אִישׁ סָבַר לַהּ כְּרַבָּנָן בַּחֲדָא דִּבְתְנָאָה לָא תָּלוּ אִינָשֵׁי וְסָבַר לַהּ כְּר' יוֹסֵי בַּחֲדָא דְּהֵיכָא דְּלָא בָּעֲיָא גֵּט לָא דָּמְיָא לְמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ וְלָא מִתַּסְרָא מִשּׁוּם קְנָס:

אֶלָּא אָמַר רָבָא אֵשֶׁת אִישׁ וְהַיְנוּ אִסּוּר קַל לְגַבֵּי אֲחוֹת אִשָּׁה לְפִי שֶׁאֵין הָאוֹסֵר אוֹסְרָהּ כָּל יָמָיו שֶׁאֲפִלּוּ בְּחַיָּיו יֵשׁ לָהּ הֶתֵּר בְּגֵט אֲבָל אִשְׁתּוֹ הָאוֹסַרְתּוֹ בַּאֲחוֹתָהּ אוֹסַרְתּוֹ כָּל יָמֶיהָ: ה"ג כֹּל שֶׁאֵין פּוֹסֵל ע"י עַצְמוֹ אֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים מִבָּעֵי לֵהּ: אֶלָּא כִּי הֵיכִי דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסוּרָה אִשְׁתּוֹ נָמֵי אֲסוּרָה הוֹאִיל וְאַהֲנוּ הָנֵי נִשּׂוּאִין לְפָסְלָהּ עַל בַּעֲלָהּ אַהֲנוּ נָמֵי לִהְיוֹת חֲשׁוּבָה כְּאִשְׁתּוֹ וְלֶאֱסֹר אֶת אֲחוֹתָהּ עָלָיו מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה מִדְּרַבָּנָן: כֹּל שֶׁאֵין פּוֹסֵל מַאי עֲבִידְתֵּהּ אֵינוֹ פּוֹסֵל מַאן אַיְּרִי בָּהּ לְעֵיל: א"ר אַמִּי הַאי כֹּל שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵל אַרֵישָׁא קָאֵי דְּאַיְּרֵי בָּאֵנוּ פּוֹסֵל ע"י אֲחֵרִים דְּאַיְּרִי לְעֵיל בְּנִשֵּׂאת עַל פִּי עֵדִים תֵּצֵא וְהִיא מֻתֶּרֶת לְבַעֲלָהּ וְקָתָנֵי סֵיפָא וְאַחַר כָּךְ בָּאתָה אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ לָא שְׁנָא ע"פ עֵדִים שֶׁאָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ וְלַאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אָמְרוּ מֵת בַּעֲלִיךְ דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ שָׁרְיָא לַחֲזֹר לְבַעֲלָהּ לָא שְׁנָא ע"פ עֵד אֶחָד דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסוּרָה אִשְׁתּוֹ שָׁרְיָא: וקא"ל רַבִּי יוֹסֵי בַּעַל פִּי ב"ד פָּלֵגְנָא עֲלָךְ דְּהוֹאִיל וּפוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים פּוֹסֵל ע"י עַצְמוֹ אֲבָל בַּעַל פִּי עֵדִים מוֹדֵינָא לָךְ: לְעוֹלָם אַסֵּיפָא כְּדְנָקַט וְאָזֵל סִדְרָא דְּמַתְנִיתִין בְּנִשֵּׂאת בְּעֵד אֶחָד וּמַאי פּוֹסֵל וְאֵין פּוֹסֵל אִיכָּא חֲדָא דְּאָזֵל אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ לִמְדִינַת הַיָּם וַחֲדָא דְּאָזֵל אֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ לִמְדִינַת הַיָּם: וקא"ל רַבִּי יוֹסֵי אִשְׁתּוֹ דְּלֵיכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוַאי לֵיהּ לְהַאי בְּאִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה וכ"ע יָדְעֵי דְּנִשּׂוּאֵי שְׁנִיָּה טָעוּת הֵן וְלָא אָתֵי לְמֵימַר גֵּרְשָׁהּ בַּעְלָהּ וּנְשָׂאָהּ זֶה דְּהָא אֲפִילּוּ גֵּרְשָׁהּ בַּעְלָהּ אֲסוּרָה לְהַאי וּמִידַע יָדְעֵי דְּסָהֲדֵי אַטְעִינְהוּ אֵינוֹ פּוֹסֵל ע"י גִּיסוֹ כִּשְׁאָר אִשָּׁה הַנִּשֵּׂאת בְּעֵד אֶחָד דְּהָתָם הוּא דְּאָתֵי לְמֵימַר גֵּרֵשׁ זֶה כוּ' וְאִי מַחֲזִיר אָמְרִי זֶה מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִן הַנִּשּׂוּאִין אֲבָל הָכָא לֹא הִלְכָּךְ אֵין פּוֹסֵל נָמֵי עַל יְדֵי עַצְמוֹ אֲבָל הֵיכָא דַּהֲוַאי קַמַּיְיתָא אֲרוּסָתוֹ דְּאִכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוָה לֵהּ בְּקִדּוּשִׁין סָבְרִי אִינָשֵׁי דְּנִשּׂוּאֵי שְׁנִיָּה נִשּׂוּאִין גְּמוּרִין וְאָמְרִי גֵּרְשָׁהּ בַּעְלָהּ וּנְשָׂאָהּ זֶה וְאִי מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה תְּנָאָה הֲוָה לוֹ בְּקִדּוּשֵׁי רִאשׁוֹנָה וְלֹא נִתְקַיֵּם וְאִי הָדְרָא אֵשֶׁת גִּיסוֹ לְבַעֲלָהּ אָמְרִי אִינָשֵׁי מֻתָּר לְהַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּיסַת הִלְכָּךְ הוּא פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים וְהוֹאִיל וְאַהֲנוּ מַעֲשָׂיו פּוֹסֵל נָמֵי ע"י עַצְמוֹ וּלְתַנָּא קַמָּא טַעְמָא דְּהַנָּיְסַתְּ בְּעֵד אֶחָד אֲסוּרָה לַחֲזֹר לָאו מִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ זֶה מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקַנְסוּהָ רַבָּנַן מִשּׁוּם דְּלָא דָּיְקָא שַׁפִּיר הִלְכָּךְ כָּל מַאן דְּנָסְבָהּ פָּסַל לָהּ אַקַּמָּא: ה"ג הָא דְּאָזֵל אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ וְהָא דְּאָזֵל אֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ - וה"ג אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ דְּלֵיכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה ה"ל בְּנִשּׂוּאִין דְּאֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אֲחֵרִים: לִשָּׁנָא אַחְרִינָא גָּרַס לָהּ הָא דִּנְסֵב אֵשֶׁת גִּיסוֹ וְהָא דִּנְסֵב אֲרוּסַת גִּיסוֹ - וְאֵין אָדָם יָכוֹל לְהַעֲמִידָהּ: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי קָסָלְקָא דַּעְתָּךְ אַכֻּלָּא מִלְּתָא דְּרַבִּי יוֹסֵי קָאֵי שְׁמוּאֵל וְאָמַר דְּהַאי דְּמִתַּסְרָא אִשָּׁה הַנִּשֵּׂאת בְּעֵד אֶחָד מִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּרַשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה וְהוּא מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת וְכָל הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמֵימַר הָכִי מִתַּסְרָא וַאֲפִילּוּ הִיא אֲחוֹת אֲרוּסָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן הוֹאִיל וְאִיכָּא לְמֵימַר תְּנָאָה הֲוָה לֵהּ בְּקַמַּיְיתָא: הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ רַב הוּנָא מְפָרֵשׁ מַאי הִיא: וְאָמַר רַב הוּנָא מַאי אֵשֶׁת אִישׁ דְּקָאָמַר רַב כְּגוֹן שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו אִשָּׁה כו' שֶׁאִלְמָלֵא נְשָׂאָהּ רִאשׁוֹן תַּרְוַיְהוּ מוֹדוּ דְּמֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ דְּלֵיכָּא לְמֵימַר מַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ הוּא דְּהָא הַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁטָּעוּת הָיְתָה שֶׁאִם גֵּרְשָׁהּ לֹא הָיְתָה נִשֵּׂאת לְאָחִיו אֲבָל קִדֵּשׁ בְּהַהִיא אָמַר רַב הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ הַנִּכְנֶסֶת בְּעֵד אֶחָד שֶׁאֲסוּרָה לְבַעְלָהּ וְזוֹ נָמֵי אֲסוּרָה לָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא עַכְשָׁו יְבָמָהּ דְּאָמְרִי אִינָשֵׁי הָרִאשׁוֹן תְּנָאָה הֲוָה לֵהּ בְּקִדּוּשִׁין וְלֹא נִתְקַיֵּם וּמֻתֶּרֶת הָיְתָה לַשֵּׁנִי וְעַכְשָׁו יוֹצְאָה מִשֵּׁנִי וְנוֹשְׂאָהּ רִאשׁוֹן וְנִמְצָא נוֹשֵׂא אֶת אֵשֶׁת אָחִיו: וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינָהּ כְּאֵשֶׁת אִישׁ וְשַׁרְיָא לָרִאשׁוֹן דְּלָא אָמְרִי תְּנָאָה הֲוָה דְּמִלְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא הִיא אֶלָּא יָדְעֵי דְּטָעוּת הוּא וְאַטְעִינְהוּ סָהֲדֵי. אַלְמָא לִשְׁמוּאֵל לָא מַסְּקִי אִינָשֵׁי תְּנָאָה אַדַּעְתַּיְהוּ וְגַבֵּי אֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ אַמַּאי אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי דְּמִתַּסְרָא אֵשֶׁת גִּיסוֹ לְגִיסוֹ: דִּלְמָא אַדְּרַבִּי אַמִּי כִּדְתָרְצָהּ רַבִּי אַמִּי לְטַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי דְּלָא אַיְרֵי בִּתְנָאָה כְּלָל דַּאֲפִילּוּ בְּאִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ נָמֵי פּוֹסֵל ואע"ג דְּלֵיכָּא לְמִחַשׁ לִתְנָאָה. וְדִשְׁמוּאֵל אַדִּשְׁמוּאֵל תּוּ לָא קַשְׁיָא דְּלָא דָּמֵי אֲחוֹת אִשָּׁה וְאֵשֶׁת אָח דַּאֲחוֹת אִשָּׁה אִי קָדִים וַאֲתָא גִּיסוֹ מְקַמֵּי אִשְׁתּוֹ הָא מִתַּסְרָא אֵשֶׁת גִּיסוֹ מִיָּד אַגִּיסוֹ וּבָעֲיָא גֵּט מִשֵּׁנִי מִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ גֵּרַשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה וְאִי אֲמַרְתְּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה אָמְרִי מֵתָה אִשְׁתּוֹ אֲבָל בְּאֵשֶׁת אָחִיו מִכִּי חָזוּ דַּאֲתָא אָחִיו תּוּ לָא אָמְרִי גֵּרַשׁ זֶה וְנָשָׂא זֶה דְּהָא גְּרוּשַׁת אָחִיו הִיא לוֹ: וא"נ אַדְּרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא מִמַּאי דְּאַפּוֹסֵל קָאָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה וְתִקְשֶׁה לָךְ דִּלְמָא לִשְׁמוּאֵל אֲפִילּוּ בַּאֲרוּסָתוֹ וְגִיסוֹ נָמֵי לָא פְּסִיל וְהַאי דְּקָאָמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי אַאֵין פּוֹסֵל קָאָמַר לְאַפּוֹקֵי מִדְּתַנָּא קַמָּא דַּאֲפִילּוּ גַּבֵּי אִשְׁתּוֹ וְגִיסוֹ דְּאֵשֶׁת גִּיסוֹ אֲסִירָא קָא מַשְׁמַע לַן שְׁמוּאֵל כְּרַבִּי יוֹסֵי דְּשָׁרְיָא:

מסורת הש״ס

א קידושין עז:; ספרי במדבר
ב משנה יבמות
ג לעיל פז:; משנה יבמות
ד מסכת עבדים

גליון הש״ס

גמ׳ כאשת איש ושריא ליה וכו׳. עיין לעיל צג ע"ב תד"ה עד אחד ולקמן קז ע"א תד"ה ב"ש ודף קיז ע"א תד"ה חוץ מחמותה:

וְדִלְמָא אַ"אֵינוֹ פּוֹסֵל"?! אִי נָמֵי: מִמַּאי דְּאִיתַהּ לְדְרַב הוּנָא? דִּלְמָא לֵיתַהּ דְּרַב הוּנָא כְּלָל, וּבִדְרַב הַמְנוּנָא קָמִיפַּלְגִי. דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּינְּתָה — אֲסוּרָה לִיבָמָהּ. [א]דְּרַב אָמַר: הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ, וּמִיפַּסְלָא בִּזְנוּת. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ כְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְלָא מִיפַּסְלָא בִּזְנוּת. וְאִי נָמֵי, בְּקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה קָמִיפַּלְגִי, דְּרַב אָמַר: הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְלָא תָּפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ כְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְתָפְסִי בַּהּ קִדּוּשִׁין. וְהָא אִפְּלִיגוּ בַּהּ חֲדָא זִימְנָא? חֲדָא מִכְּלָל דַּחֲבֶרְתַּהּ אִיתְּמַר. (א)מַתְנִי' אָמְרוּ לוֹ: "מֵתָה אִשְׁתְּךָ", וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאָבִיהָ. מֵתָה, וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ. מֵתָה, וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאָבִיהָ. מֵתָה, וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ, וְנִמְצְאוּ כּוּלָּן קַיָּימוֹת — מוּתָּר בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁלִישִׁית וּבַחֲמִישִׁית, וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן. וְאָסוּר בַּשְּׁנִיָּה וּבָרְבִיעִית, וְאֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. (ב)וְאִם בָּא עַל הַשְּׁנִיָּה לְאַחַר מִיתַת הָרִאשׁוֹנָה — מוּתָּר בַּשְּׁנִיָּה וּבָרְבִיעִית, וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן, וְאָסוּר בַּשְּׁלִישִׁית וּבַחֲמִישִׁית, וְאֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. [ב]בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — הוּא פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין, וְהָאַחִין פּוֹסְלִין עַל יָדוֹ. אֶלָּא הוּא פּוֹסֵל תְּחִלָּה, וְהָאַחִין פּוֹסְלִין תְּחִלָּה וָסוֹף. (ג)כֵּיצַד? בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ — פָּסַל עַל יְדֵי אַחִין. בָּאוּ עָלֶיהָ אַחִין וְעָשׂוּ בָּהּ מַאֲמָר, נָתְנוּ גֵּט אוֹ חָלְצוּ — פּוֹסְלִין עַל יָדוֹ. גְּמָ' אַטּוּ כּוּלְּהוּ לָאו לְאַחַר מִיתַת רִאשׁוֹנָה נִינְהוּ? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לְאַחַר מִיתַת רִאשׁוֹנָה וַדַּאי. (ד)בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְכוּ'. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, תְּחִלָּה פָּסֵיל בְּסוֹף לָא פָּסֵיל? וְהָתָנֵי רַב זְבִיד בַּר רַב אוֹשַׁעְיָא: הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ בָּא אָחִיו שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עָלֶיהָ — פְּסָלָהּ! [ג]אָמְרִי: בִּיאָה — פָּסֵיל אֲפִילּוּ בְּסוֹף, מַאֲמָר — תְּחִלָּה פָּסֵיל, בְּסוֹף לָא פָּסֵיל. וּבִיאָה אֲפִילּוּ בְּסוֹף פָּסֵיל? וְהָא קָתָנֵי: אֶלָּא שֶׁהוּא פּוֹסֵל תְּחִלָּה, וְהֵן תְּחִלָּה וָסוֹף. כֵּיצַד? בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְכוּ'! חַסּוּרֵי מִיחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — הוּא פּוֹסֵל תְּחִלָּה, וְהֵן פּוֹסְלִין תְּחִלָּה וָסוֹף. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּמַאֲמָר, אֲבָל בִּיאָה פּוֹסֶלֶת אֲפִילּוּ בַּסּוֹף. כֵּיצַד: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ — פָּסַל עַל יְדֵי אַחִין. [ד](ה)וּמִי אִית לֵיהּ מַאֲמָר כְּלָל עַל יְדֵי אַחִין? וְהָתַנְיָא: בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, הוּא פּוֹסֵל בְּדָבָר אֶחָד, וְהָאַחִין פּוֹסְלִין עַל יָדוֹ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים. הוּא פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין בְּבִיאָה, וְהָאַחִין פּוֹסְלִין עַל יָדוֹ בְּבִיאָה, בְּמַאֲמָר, בְּגֵט, בַּחֲלִיצָה! [ה]בִּיאָה דְּפָסְלָה בֵּין בִּתְחִלָּה בֵּין בְּסוֹף — פְּסִיקָא לֵיהּ, מַאֲמָר דְּבִתְחִילָּה פָּסֵיל, בְּסוֹף לָא פָּסֵיל — לָא פְּסִיקָא לֵיהּ. אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: יֵשׁ לוֹ גֵּט. וְכֵן אָמַר רַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִימִי: יֵשׁ לוֹ מַאֲמָר. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: יֵשׁ לוֹ גֵּט, וְיֵשׁ לוֹ מַאֲמָר, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. [ו]וְסָבַר רַבִּי מֵאִיר יֵשׁ לוֹ גֵּט? וְהָתַנְיָא: עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע כְּמַאֲמָר בְּגָדוֹל, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עָשׂוּ חֲלִיצַת בֶּן תֵּשַׁע כְּגֵט בְּגָדוֹל. וְאִם אִיתָא — לִיתְנֵי: כְּגִיטּוֹ! אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: אִית לֵיהּ וְזוּטַר. לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל, דְּאָמַר אֵין גֵּט אַחַר גֵּט — הָנֵי מִילֵּי בְּגָדוֹל אַחַר גָּדוֹל וְקָטָן אַחַר קָטָן, אֲבָל גָּדוֹל אַחַר קָטָן — מַהֲנֵי. לְרַבָּנַן, דְּאָמְרִי יֵשׁ גֵּט אַחַר גֵּט — הָנֵי מִילֵּי בְּגָדוֹל אַחַר גָּדוֹל, אוֹ בְּקָטָן אַחַר קָטָן, אֲבָל קָטָן אַחַר גָּדוֹל — לָא מַהֲנֵי.

מַתְנִי'

הָכִי גָּרְסִינַן אִי נָמֵי לֵיתָא לִדְרַב הוּנָא כְּלָל וּבִדְרַב הַמְנוּנָא קָמִפַּלְגִי: וְהָא אִפְּלִיגוּ בָּהּ חֲדָא זִמְנָא בְּהַאי פִּרְקָא גּוּפֵהּ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף צב:) דְּאָמַר שְׁמוּאֵל בַּעֲנִיּוּתֵנוּ צְרִיכָה גֵּט: מַתְנִי' אָמְרוּ לוֹ מֵתָה אִשְׁתְּךָ וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאָבִיהָ שֶׁלֹּא מֵאִמָּהּ: וְחָזְרוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵתָה הַשְּׁנִיָּה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ שֶׁל שְׁנִיָּה מֵאִמָּהּ וְלֹא מֵאָבִיהָ וְנִמְצֵאת שְׁלִישִׁית רְחוֹקָה מִן הָרִאשׁוֹנָה וְלֹא קְרוֹבָתָהּ הִיא: חָזְרוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵתָה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ שֶׁל שְׁלִישִׁית זוֹ מֵאָבִיהָ וְלֹא מֵאִמָּהּ נִמְצֵאת רְבִיעִית רְחוֹקָה מִן הַשְּׁנִיָּה וכ"ש מִן הָרִאשׁוֹנָה: חָזְרוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵתָה וְנָשָׂא אֲחוֹתָהּ מֵאִמָּהּ וּרְחוֹקָה מִן הַשְּׁלִישִׁית וְאַחַ"כ אָמְרוּ לוֹ כֻּלָּן קַיָּמוֹת: מֻתָּר בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשְּׁלִישִׁית וּבַחֲמִישִׁית שֶׁאֵין קְרוֹבוֹת זוֹ לְזוֹ וְאַף עַל גַּב שֶׁהַשְּׁלִישִׁית אֲחוֹת הַשְּׁנִיָּה הִיא שָׁרְיָא דְּקִדּוּשֵׁי שְׁנִיָּה לָא תָּפְסִי דַּאֲחוֹת אִשָּׁה הִיא וְהָוְיָא לָהּ כַּאֲנוּסָה וּמְפֻתָּה וְתַנְיָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צז.) אָנַס אִשָּׁה מֻתָּר לִשָּׂא בִּתָּהּ דְּלָא אָסְרָה תּוֹרָה אֶלָּא אֲחוֹת אִשָּׁה וְהֵיכָא דְּלָא תְּפוּס קִדּוּשִׁין לָאו אִשָּׁה הִיא וְכֵן חֲמִישִׁית אַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֲחוֹת הָרְבִיעִית מֻתֶּרֶת הוֹאִיל וְתָפְסִי קִדּוּשֵׁי שְׁלִישִׁית נִמְצֵאת בִּיאַת רְבִיעִית שֶׁהִיא אֲחוֹת שְׁלִישִׁית בִּיאַת זְנוּת וְלֹא אָסְרָה חֲמִישִׁית עָלָיו: וּפוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן אִם מֵת וּבָא יָבָם וְיִבֵּם אֶת אַחַת מֵהֶן נִפְטְרָה צָרָתָהּ: וְאָסוּר בַּשְּׁנִיָּה וּבָרְבִיעִית בַּשְּׁנִיָּה מִשּׁוּם רִאשׁוֹנָה וּבָרְבִיעִית מִשּׁוּם שְׁלִישִׁית: לְאַחַר מִיתַת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאֱמֶת הָיוּ הַדְּבָרִים שֶׁל רִאשׁוֹנָה וּשְׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁקֶר הָיוּ: וְאָסוּר בַּשְּׁלִישִׁית מִפְּנֵי שְׁנִיָּה וּבַחֲמִישִׁית מִפְּנֵי רְבִיעִית: הוּא פּוֹסֵל תְּחִלָּה כְּשֶׁבָּעַל תְּחִלָּה אֲבָל לֹא בַּסּוֹף כִּדְמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: פּוֹסְלִין עַל יָדוֹ דְּבִיאָתוֹ לָא קַנְיֵהּ לְגַמְרֵי אֶלָּא כְּמַאֲמָר בְּעָלְמָא וְהָא קי"ל (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף נ.) דְּיֵשׁ מַאֲמָר וְגֵט וּבִיאָה וַחֲלִיצָה אַחַר מַאֲמָר: גְּמ' לְבַסּוֹף לָא פְּסִיל אִם עָשָׂה בָּהּ גָּדוֹל מַאֲמָר קֹדֶם בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע לָא פָּסֵיל לָהּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע אַבַּעַל מַאֲמָר: וְהַתָּנֵי רַב זְבֵד כו' וּמְשַׁנֵּי בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע פְּסָלָה אֲפֵי' בַּסּוֹף אֲבָל מַאֲמָרוֹ שֶׁל בֶּן תֵּשַׁע אִם הוּא תְּחִלָּה פְּסִיל לְבַסּוֹף לָא פְּסִיל: וְהָא קָתָנֵי הוּא פּוֹסֵל תְּחִלָּה וּמְפָרֵשׁ בִּיאָה לְאַלְתַּר אַלְמָא אַבִּיאָה קָאֵי: חַסּוּרֵי מְחַסְּרָא כו' אֲבָל בִּיאָה אֲפֵי' בְּסוֹף כֵּיצַד בֶּן ט' שָׁנִים שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ פָּסַל ע"י אַחִין שֶׁעָשׂוּ בָּהּ מַאֲמָר תְּחִלָּה דְּהָא כֵּיצַד אַבְּסוֹף קָאֵי: יֵשׁ לוֹ גֵּט לְפָסְלָהּ ע"י אַחִין דְּקַיְמָא עֲלַיְהוּ בְּכִוֵּן שֶׁלֹּא בָּנָה שׁוּב לֹא יִבְנֶה: עָשׂוּ חֲלִיצַת בֶּן ט' לִדְחוֹת כְּגֵט בְּגָדוֹל שֶׁפּוֹסֵל ע"י אַחִין וּצְרִיכָה חֲלִיצָה כֵּן חֲלִיצַת בֶּן ט' אֵינָהּ לִפְטוֹר אֶלָּא לִפְסוֹל: אִית לֵהּ גֵּט: וְזוּטָר מִגֵּט דְּגָדוֹל אֲבָל חֲלִיצָתוֹ הָוְיָא כְּגֵט דְּגָדוֹל וּמִשּׁוּם הָכִי לָא תָּנֵי כְּגִטּוֹ. וְהַשְׁתָּא קָמְפָרֵשׁ וְאָזֵל מַאי בְּצִירוּתֵהּ דְּגִטּוֹ מִגֵּט דְּגָדוֹל לר"ג כו':

וְדִלְמָא אַאֵינוֹ פּוֹסֵל וְאִם תֹּאמַר וּמַאי דְּחָקֵהּ לוֹמַר כֵּן נֵימָא דְּבִדְרַב הַמְנוּנָא פְּלִיגִי וְאַכֻּלָּהּ מִלְּתָא דְּר' יוֹסֵי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָא מִסְתַּבַּר לֵיהּ לְמֵימַר דִּפְלִיגִי בִּדְרַב הַמְנוּנָא מִשּׁוּם דְּאָמַר בְּסוֹטָה בְּסוֹף הָיָה מֵבִיא (סוֹטָה דַּף יח: וְשָׁם) דְּלֵית הֲלָכָה כְּוָתֵהּ וְלָא נִיחָא לֵיהּ נַמֵּי לוֹמַר דִּפְלִיגִי בְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה מִשּׁוּם דְּאִפְּלִיגוּ בָּהּ חֲדָא זִמְנָא: **וְכֵן** אָמַר רַב תַּחְלִיפָא בַּר אֲבִימִי יֵשׁ לוֹ מַאֲמָר אר"י דמ"ד יֵשׁ לוֹ מַאֲמָר אֲבָל גֵּט לֹא דְּמַאֲמָר עָדִיף שֶׁהוּא בִּמְקוֹם בִּיאָה אֲבָל גֵּט הָוֵי בִּמְקוֹם חֲלִיצָה וּבִיאָה עֲדִיפָא מֵחֲלִיצָה דְּהָא בִּיאָה אָמְרִינַן דִּפְסִיקָא לֵהּ בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בַּסּוֹף אֲבָל חֲלִיצָה לֹא וּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר גֵּט יֵשׁ לוֹ כ"ש מַאֲמָר דְּיֵשׁ לוֹ: **רַבִּי** מֵאִיר אוֹמֵר עָשׂוּ חֲלִיצַת בֶּן ט' כו' אר"י דלר"מ יֵשׁ לוֹ חֲלִיצָה וכ"ש בִּיאָה אֲבָל לְרַבָּנָן דַּוְקָא בִּיאָה יֵשׁ לוֹ אֲבָל חֲלִיצָה אֵין לוֹ וּמַתְנִיתִין וּבָרַיְתָא דִּלְעֵיל דְּקָתָנֵי בֶּן ט' פּוֹסֵל ע"י אַחִין בְּדֶרֶךְ אֶחָד ע"כ רַבָּנָן הִיא דִּלְרַבִּי מֵאִיר פְּסִיקָא לֵהּ חֲלִיצָה כְּמוֹ בִּיאָה דְּאָמַר חֲלִיצַת בֶּן ט' כְּגֵט בְּגָדוֹל וְגֵט שֶׁל גָּדוֹל פּוֹסֵל אֲפֵי' לְבַסּוֹף וְהָא דִּפְלִיגֵי שְׁמוּאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵישׁ כָּל הַגֵּט (גִּטִּין דַּף כֹּד:) דְּלִשְׁמוּאֵל חֲלִיצַת קָטָן פְּסוּלָה וּפוֹסֶלֶת וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת לֵיכָּא לְמֵימַר דְּאַלִּבָּא דְּרַבָּנָן פְּלִיגִי וְסָבַר שְׁמוּאֵל דִּלְרַבָּנָן פּוֹסֶלֶת בַּתְּחִלָּה וְרַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר דְּאַפֵּי' בַּתְּחִלָּה לֹא פָּסְלָה דע"כ מוֹדֶה שְׁמוּאֵל דִּלְרַבָּנָן אֵין לוֹ חֲלִיצָה כְּלָל דִּבְפֶּרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (לְקַמָּן יְבָמוֹת קה:) אַמַּתְנִיתִין דְּהַחוֹלֶצֶת מִן הַקָּטָן חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה אָמַר שְׁמוּאֵל זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין חֲלִיצַת קָטָן כְּלוּם וְאַלִּבָּא דר"מ נָמֵי לֵיכָּא לְמֵימַר דִּפְלִיגֵי דְּהָא בְּהֶדְיָא קָאָמַר הָכָא עָשׂוּ חֲלִיצַת בֶּן ט' כְּגֵט בְּגָדוֹל אֶלָּא בְּמָתְנֵי' דְּפֶ' מִצְוַת חֲלִיצָה (ג"ז שָׁם) פְּלִיגֵי דִּשְׁמוּאֵל מוֹקֵי לָהּ כְּר' מֵאִיר וְרַבִּי אֶלְעָזָר מוֹקֵי לָהּ כְּרַבָּנָן:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, סמג לאוין פג, טוש״ע אה״ע סי׳ קנט סעי׳ ג:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ טז:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ טז:

ד מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ טז:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ טז:

ו מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ טז:

מסורת הש״ס

א לעיל נד:

ב לקמן קי.; משנה יבמות

ג תוספתא יבמות

ד משנה יבמות

ה תוספתא יבמות

א(א)מַתְנִי׳ בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ אָחִיו שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד — פּוֹסֵל עַל יָדוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא פָּסַל. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, וְאַחַר כָּךְ בָּא עַל צָרָתָהּ — פָּסַל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא פָּסַל. (ב)גְּמָ׳ תַּנְיָא, אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲכָמִים: אִם בִּיאָה רִאשׁוֹנָה בִּיאָה — בִּיאָה שְׁנִיָּה אֵינָהּ בִּיאָה. וְאִם בִּיאָה רִאשׁוֹנָה אֵינָהּ בִּיאָה — בִּיאָה שְׁנִיָּה נָמֵי אֵינָהּ בִּיאָה. (ג)מַתְנִיתִין דְּלָא כְּבֶן עַזַּאי. דְּתַנְיָא, בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת. וְאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד. בג(ד)מַתְנִי׳ בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וּמֵת — חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. נָשָׂא אִשָּׁה וָמֵת — הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ, וּמִשֶּׁהִגְדִּיל נָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת, וָמֵת, אִם לֹא יָדַע אֶת הָרִאשׁוֹנָה מִשֶּׁהִגְדִּיל — הָרִאשׁוֹנָה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת, וְהַשְּׁנִיָּיה אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. דה(ה)רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְיַיבֵּם לְאֵי זוֹ שֶׁיִּרְצֶה, וְחוֹלֵץ לַשְּׁנִיָּיה. אֶחָד שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְאֶחָד שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. גְּמָ׳ אָמַר רָבָא: הָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן זִיקַת שְׁנֵי יְבָמִין, מִיחְלָץ חָלְצָה יַבּוֹמֵי לָא מְיַבְּמָה, לָא תֵּימָא הֵיכָא דְּאִיכָּא צָרָה, דְּאִיכָּא לְמִגְזַר מִשּׁוּם צָרָה. דְּהָא הָכָא לֵיכָּא צָרָה, מִיחְלָץ חָלְצָה, יַבּוֹמֵי לָא מְיַבְּמָה. (ו)נָשָׂא אִשָּׁה וּמֵת כו׳. תְּנֵינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּשְׂאוּ וּמֵתוּ — נְשׁוֹתֵיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם. בֶּן תֵּשַׁע וְכוּ׳ מִשֶּׁהִגְדִּיל וְכוּ׳. וְיַעֲשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל, וְתִדָּחֶה צָרָה מִיִּבּוּם! אָמַר רַב: לֹא עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עָשׂוּ וְעָשׂוּ. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עָשׂוּ וְעָשׂוּ. וְיַעֲשׂוּ? תַּנָּאֵי הִיא. הָךְ תַּנָּא דְּאַרְבָּעָה אַחִין גָּזַר מִשּׁוּם צָרָה. וְאַשְׁמְעִינַן בְּגָדוֹל, וְהוּא הַדִּין בְּקָטָן. וְהַאי דְּאָמַר גָּדוֹל — מִשּׁוּם דִּבְגָדוֹל קָאֵי. וְהַאי תַּנָּא דְּהָכָא סְבִירָא לֵיהּ עָשׂוּ, וְלָא גָּזַר מִשּׁוּם צָרָה. וְאַשְׁמְעִינַן בְּקָטָן, וְהוּא הַדִּין בְּגָדוֹל. וְהַאי דְּקָאָמַר בְּקָטָן — דִּבְקָטָן קָאֵי. (ז)אֲזַל רַבִּי אֶלְעָזָר אֲמַר לִשְׁמַעְתָּא בֵּי מִדְרְשָׁא, וְלָא אַמְרַהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. שְׁמַע רַבִּי יוֹחָנָן אִיקְפַּד. עוּל לְגַבֵּיהּ רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי. אֲמַרוּ לֵיהּ: לֹא כָּךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁל טְבֶרְיָא בְּנֶגֶר שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁוֹ גְּלוֹסְטְרָא, שֶׁנֶּחְלְקוּ בּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי, עַד שֶׁקָּרְעוּ סֵפֶר תּוֹרָה בַּחֲמָתָן. קָרְעוּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא אֵימָא שֶׁנִּקְרַע סֵפֶר תּוֹרָה בַּחֲמָתָן. וְהָיָה שָׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִיסְמָא, אָמַר: תָּמֵיהַּ אֲנִי אִם לֹא יִהְיֶה בֵּית הַכְּנֶסֶת זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה. וְכֵן הֲוָה. הֲדַר אִיקְפַּד טְפֵי, אֲמַר: חַבְרוּתָא נָמֵי?! עוּל לְגַבֵּיהּ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי. אֲמַר לֵיהּ: ״כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לֹא הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֶת מֹשֶׁה״, וְכִי עַל כָּל דָּבָר שֶׁאָמַר יְהוֹשֻׁעַ הָיָה אוֹמֵר לָהֶם: כָּךְ אָמַר לִי מֹשֶׁה? אֶלָּא יְהוֹשֻׁעַ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ סְתָם, וְהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁתּוֹרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הִיא. אַף רַבִּי אֶלְעָזָר תַּלְמִידְךָ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ סְתָם, וְהַכֹּל יוֹדְעִין כִּי שֶׁלְּךָ הִיא. (ח)אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אִי אַתֶּם יוֹדְעִין לְפַיֵּיס כְּבֶן אִידִי חֲבֵרֵינוּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן מַאי טַעְמָא קְפֵיד כּוּלֵּי הַאי? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַאי דִּכְתִיב: ״אָגוּרָה בְאָהָלְךָ עוֹלָמִים״, וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לָגוּר בִּשְׁנֵי עוֹלָמִים? אֶלָּא אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יְהִי רָצוֹן

שֶׁיֹּאמְרוּ

מַתְנִי' פּוֹסֵל עַל יָדוֹ דַּהֲוְיָא לֵיהּ כְּמַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר דִּשְׁנֵיהֶם תּוֹפְסִין בָּהּ וְכֵיוָן דְּבָעֲיָא גֵּט מִשֵּׁנִי קָם בֵּיתָא עָלֶיהָ בְּכֵוָן שֶׁלֹּא בָּנָה שׁוּב לֹא יִבְנֶה: וְר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא פּוֹסֵל כִּדְתָנֵי טַעְמָא בגמ' וּכְגוֹן דִּבְבִיאַת שֵׁנִי שְׁגָגָה דְּאִי בְּמֵזִיד הָא קי"ל (נִדָּה דַּף מה.) בִּיאָתוֹ בִּיאָה וְנֶהֱרֶגֶת עָלָיו: פְּסָלָהּ לָרִאשׁוֹנָה עַל עַצְמוֹ וכ"ש לִשְׁנִיָּה דְּבַיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵין בּוֹנֶה שְׁנֵי בָתִּים וְכֵיוָן דְּאֵין בִּיאָתוֹ בָּרִאשׁוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר מְהַנְּיָא בִּיאַת שְׁנִיָּה לְהַצְרִיכָהּ גֵּט וְכֵיוָן דְּיָהֵיב גֵּט קָם כּוּלֵּיהּ בֵּיתָא בְּלֹא יִבְנֶה: ור"ש אוֹמֵר לֹא פּוֹסֵל דִּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן בִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע לָא קָנְיָא וּמִשֵּׁיְּרָא אֶלָּא סָפֵק קָנְיָא סָפֵק לָא קָנְיָא אִי קָנְיָא קָנֵי לְגַמְרֵי וְלָא קְמְהַנְּיָא בִּיאַת אָחִיו וְכֵן בִּיאָתוֹ בְּצָרָתָהּ וְאִי לָאו קָנְיָא הֲוָה לֵיהּ כְּמִי שֶׁלֹּא בָּעַל לֹא זוֹ וְלֹא זוֹ וּמֻתָּר לְקַיֵּם הָרִאשׁוֹנָה אֲבָל שְׁנִיָּה לֹא מְקַיֵּם דִּלְמָא בִּיאָתוֹ קָנְיָא בָּרִאשׁוֹנָה וְקַיְמָא שְׁנִיָּה עָלֶיהָ בְּאִסּוּר שְׁנֵי בָתִּים: גְּמ' בִּיאַת שֵׁנִי אֵינָהּ בִּיאָה דקי"ל (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף נ.) אֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה וַהֲוָה לֵיהּ בִּיאַת שֵׁנִי כְּבִיאַת אִינִישׁ דְּעָלְמָא וְכֵיוָן דְּשׁוֹגֶגֶת הִיא שַׁרְיָא: מַתְנֵי' דְּלָא כְּבֶן עַזַּאי מַתְנֵי' דְּחָשֵׁיב בִּיאָה זוֹ כְּמַאֲמָר וְקָתָנֵי דִּמְהַנֵּי מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בֵּין בְּיָבָם אֶחָד וּשְׁתֵּי יְבָמוֹת כִּי סֵיפָא בֵּין שְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת כְּגוֹן רֵישָׁא דְּלָא כְּבֶן עַזַּאי: יֵשׁ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁנֵי יְבָמִין וִיבָמָה אַחַת דְּתַרְוַיְהוּ מֵעִקָּרָא לְעִנְיַן זִקָּה כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ וּמַאֲמָר דְּקַמָּא לָאו קִנְיָן גָּמוּר הוּא דְּבִיאָה הוּא דִּכְתַב רַחֲמָנָא וְרַבָּנָן הוּא דַּאֲמוּר דְּלִיהַנֵּי מִשּׁוּם גְּזֵרָה כִּדְמְפָרֵשׁ בְּפֶ' רַבָּן גַּמְלִיאֵל (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף נ:) הִלְכָּךְ לָא גָּרַע בָּתְרָא מִקַּמָּא דִּלְכָל חַד וְחַד תַּקִּינוּ מַאֲמָר בָּהּ: וְאֵין מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת וְיָבָם אֶחָד שֶׁכָּל כֹּחוֹ וְקִנְיָנוֹ שֶׁהָיָה לוֹ לְעִנְיַן מַאֲמָר נָתַן בָּרִאשׁוֹנָה וְדָחָה אֶת הַשְּׁנִיָּה. וְאִית דְּגָרַס לָהּ אִיפְּכָא וְלָשׁוֹן רִאשׁוֹן נִרְאֶה וְכֵן שָׁמַעְתִּי: מַתְנִי' בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וּמֵת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין שֶׁבְּמַאֲמָר זֶה לֹא יָצְתָה מִידֵי זִקַּת נְפִילָה רִאשׁוֹנָה וְחָלָה עָלֶיהָ זִקַּת נְפִילָה שְׁנִיָּה וּתְנַן בְּפֶ' אַרְבָּעָה אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לא:) מִי שֶׁעָלֶיהָ זִיקַת יָבָם אֶחָד וְלֹא שֶׁעָלֶיהָ זִיקַת שְׁנֵי יְבָמִין: נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ יְבִמְתּוֹ וְלוֹ אַחִין: הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה ואע"ג דְּבִיאָתוֹ בִּיאָה קִדּוּשָׁיו אֵינָן קִדּוּשִׁין וְאֵין קִנְיַן קָטָן כְּלוּם עַד שֶׁיָּבִיא ב' שְׂעָרוֹת אֲבָל בִּיבָמָה הוֹאִיל וּזְקוּקָה לֵיהּ שַׁוְיוּהָ רַבָּנָן כְּמַאֲמָר: אִם לֹא יָדַע אֶת הָרִאשׁוֹנָה מִשֶּׁהִגְדִּיל רִאשׁוֹנָה חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת דְּזִקַּת שְׁנֵי יְבָמִים עָלָהּ הוֹאִיל וְלֹא יְדָעָהּ מִשֶּׁהִגְדִּיל וְלֹא יָצְאָה מִידֵי נְפִילָה רִאשׁוֹנָה: ר' שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מְיַבֵּם לְאֵי זוֹ שֶׁיִּרְצֶה דְּלֵית לֵיהּ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין וּבְהָא נַמֵּי פְּלִיג רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּאַרְבָּעָה אַחִין (שָׁם): וְחוֹלֵץ לִשְׁנִיָּה דְּהָא לָאו צָרוֹת נִינְהוּ לְאִפְּטוֹרֵי חֲדָא בְּיִבּוּם חֲבֶרְתָּהּ וְיַבּוּמֵי תַּרְוַיְהוּ לָא הוֹאִיל וְהָוְיָא צָרָתָהּ בְּמִקְצָת בְּמַאֲמָר דְּרַבָּנָן אָתוּ לְמֵימַר שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד מִתְיַבְּמוֹת: אֶחָד בֶּן ט' וְאֶחָד בֶּן עֶשְׂרִים שְׁנֵיהֶם שָׁוִים לְכָל דִּין שֶׁל מַעְלָה דְּכָל כַּמָּה דְּלָא מַיְתֵי שְׂעָרוֹת קָטָן הוּא: גְּמ' לָא תֵּימָא הֵיכָא דְּאִכָּא צָרָה כְּגוֹן הַךְ דְּאַרְבָּעָה אַחִין (שָׁם) דִּתְנַן ג' אַחִין נְשׂוּאִין ג' נָכְרִיּוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה בָּהּ הַשֵּׁנִי מַאֲמָר וּמֵת הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת וְאָמְרִי' בגמ' אִי זִקַּת ב' יְבָמִין דְּאוֹרָיְתָא חֲלִיצָה נָמֵי לָא תִּבְעֵי וּמְשָׁנֵינַן מִדְּרַבָּנַן גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד מִתְיַבְּמוֹת כו': וְיַעֲשׂוּ בִּיאַת בֶּן ט' כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל לִדְחוֹת אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה מִיִּבּוּם כִּי הַהִיא דְּד' אַחִין (שָׁם) דְּקָתָנֵי הֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וַאֲפִי' אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה נִדְחֵית מִפְּנֵי שֶׁהִיא צָרַת בַּעֲלַת זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין וְאַמַּאי קָתָנֵי מַתְנֵי' שְׁנִיָּה אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת: וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן עָשׂוּ וְעָשׂוּ: וַיַּעֲשׂוּ וְאַמַּאי מִיַּבְּמָה שְׁנִיָּה: בְּנֶגֶר שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁוֹ גְּלוֹסְטְרָא שֶׁרֹאשׁוֹ עָב וְרָאוּי לִשְׁחִיקַת שׁוּמִים וְלִשְׁאָר תַּשְׁמִישׁ וְנֶחְלְקוּ בּוֹ לְעִנְיַן נְעִילַת דֶּלֶת רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹסֵר לִנְעֹל בּוֹ וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר לְפִי שֶׁיֵּשׁ תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו וּמֻתָּר לְטַלְטְלוֹ: חַבְרוּתָא נָמֵי אֶת תַּלְמִידֵי אַתֶּם עוֹשִׂים חֲבֵרִי שֶׁאַתֶּם מְבִיאִים לִי רְאָיָה מֵרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי שֶׁהָיוּ חֲבֵרִים: וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ הֵעִיד עָלָיו הַמִּקְרָא שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה מִפִּי מֹשֶׁה עָשָׂה וַאֲפִי' מַה שֶּׁאָמַר סְתָם שֶׁהֲרֵי א"א בְּכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁאָמַר יְהוֹשֻׁעַ אָמַר כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה וַאֲפִלּוּ הָכִי אַסְהִיד קְרָא דְּמִפִּי מֹשֶׁה הֲוָה:

נָשָׂא אִשָּׁה וָמֵת הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה ואע"ג דְּלָא תַּקִּינוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין לְקָטָן מ"מ אר"י דְּלֵיכָּא אִסּוּר' דְּלָא חֲשִׁיבָא בִּיאַת זְנוּת וּמִצְוָה נָמֵי אִיכָּא לְהַשִּׂיא אִשָּׁה לִבְנוֹ קָטָן כִּדְאָמַר בְּהַנִּשְׂרָפִין (סַנְהֶדְרִין דַּף עו: וְשָׁם) דְּעָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וְגוֹ': קָרְעוּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ קָרְעוּ מַשְׁמַע בְּכַוָּנָה: אָגוּרָה בְּאָהָלְךָ עוֹלָמִים כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה שִׂפְתוֹתָיו נָעוֹת בַּקֶּבֶר כְּאִלּוּ מְדַבְּרוֹת נִמְצָא שֶׁבְּשָׁעָה אַחַת דָּר בִּשְׁנֵי עוֹלָמִים:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קע סעי׳ טז:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ל, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ ו:

ג מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח, טור אה״ע סי׳ קעב, ש״ע אה״ע סי׳ קסז סעי׳ ב:

ד מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כב:

ה מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יא:

ו טוש״ע אה״ע סי׳ קסז סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב משנה כריתות; ספרא תזריע פרשת יולדת פרק ג ו; לעיל נא:; כריתות ט:

ג לעיל נג.; לעיל נא.

ד תוספתא יבמות; לעיל יט.; לעיל יח:

ה נדה מז:

ו לקמן קיב:; לעיל סט:

ז תוספות על יומא ד.

ח ברכות ד.

גליון הש״ס

גמ' שמע ר' יוחנן איקפד. עי' ירושלמי רפ"ב דברכות:

תורה אור השלם

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהֹוָה אֶת־מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן־צִוָּה מֹשֶׁה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לֹא־הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהֹוָה אֶת־מֹשֶׁה [יהושע יא, טו]

אָגוּרָה בְאָהָלְךָ עוֹלָמִים אֶחֱסֶה בְסֵתֶר כְּנָפֶיךָ סֶּלָה [תהילים סא, ה]

שֶׁיֹּאמְרוּ דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן זְעֵירָא, וְאִיתֵּימָא שִׁמְעוֹן נְזִירָא: מַאי קְרָאָה — "וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים". כְּכוֹמֶר שֶׁל עֲנָבִים: מָה כּוֹמֶר שֶׁל עֲנָבִים, כֵּיוָן שֶׁמַּנִּיחַ אָדָם אֶצְבָּעוֹ עָלָיו — מִיָּד דּוֹבֵב; אַף תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כֵּיוָן שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה — שִׂפְתוֹתֵיהֶם דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר. [א](א)אֶחָד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְכוּ'. וּרְמִינְהוּ: בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת — יָבִיאוּ רְאָיָה שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים, וְהוּא הַסָּרִיס — לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַיבֵּם. (ב)בַּת עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת — יָבִיאוּ רְאָיָה שֶׁהִיא בַּת עֶשְׂרִים, וְהִיא הָאַיְלוֹנִית — לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. [ב]הָא אִתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק אָמַר רַב: וְהוּא שֶׁנּוֹלְדוּ לוֹ סִימָנֵי סָרִיס. אָמַר רָבָא: דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי: וְהוּא הַסָּרִיס. שְׁמַע מִינַּהּ. [ג]וְכִי לֹא נוֹלְדוּ לוֹ סִימָנֵי סָרִיס, עַד כַּמָּה? תָּנֵי דְּבֵי רַבִּי חִיָּיא: עַד רוֹב שְׁנוֹתָיו. כִּי אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אִי כָּחוּשׁ אָמַר לְהוּ: זִילוּ אַבְרְיוּהּ. וְאִי בָּרִיא אָמַר לְהוּ: זִילוּ אַכְחֲשׁוּהּ. דְּהָנֵי סִימָנִין, זִמְנִין דְּנָתְרִי מֵחֲמַת כְּחִישׁוּתָא, וְזִמְנִין דְּנָתְרִי מֵחֲמַת בְּרִיוּתָא.

הֲדַרַן עֲלָךְ הָאִשָּׁה רַבָּה

[ד](ג)**נוֹשְׂאִין** עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפוּתָּה, הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה עַל הַנְּשׂוּאָה — חַיָּיב. נוֹשֵׂא אָדָם אֲנוּסַת אָבִיו וּמְפוּתַּת אָבִיו, אֲנוּסַת בְּנוֹ וּמְפוּתַּת בְּנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וּמְפוּתַּת אָבִיו. [ג]גְּמָ' תְּנֵינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: אָנַס אִשָּׁה — מוּתָּר לִישָּׂא בִּתָּהּ, נָשָׂא אִשָּׁה — אָסוּר לִישָּׂא בִּתָּהּ. וּרְמִינְהוּ: הַנִּטְעָן מִן הָאִשָּׁה — אָסוּר בְּאִמָּהּ וּבְבִתָּהּ וּבַאֲחוֹתָהּ! מִדְּרַבָּנַן. [ה]וְכֹל הֵיכָא דְּאִיכָּא אִיסּוּרָא מִדְּרַבָּנַן תָּנֵי נוֹשְׂאִין לְכַתְּחִלָּה?! כִּי תְּנַן מַתְנִיתִין — לְאַחַר מִיתָה. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנַן: בְּכוּלָּן נֶאֱמַר שְׁכִיבָה, וְכָאן נֶאֱמַר קִיחָה, לוֹמַר לְךָ: דֶּרֶךְ לִיקּוּחִין אָסְרָה תּוֹרָה. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, גַּבֵּי אֲחוֹתוֹ דִּכְתִיב: "אִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ", הָכִי נָמֵי דֶּרֶךְ קִיחָה הוּא דַּאֲסִיר, דֶּרֶךְ שְׁכִיבָה שְׁרֵי?! אֲמַר לֵיהּ: לִיקּוּחִין כְּתִיבִי בַּתּוֹרָה סְתָם. הָרָאוּי לְקִיחָה — קִיחָה, הָרָאוּי לִשְׁכִיבָה — שְׁכִיבָה. (ד)רָבָא אָמַר: אָנַס אִשָּׁה — מוּתָּר לִישָּׂא בִּתָּהּ מֵהָכָא, כְּתִיב: "עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה", הָא בַּת בְּנָהּ דִּידַהּ, וּבַת בִּתָּהּ דִּידַהּ — גַּלִּי, וּכְתִיב: "עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח", הָא כֵּיצַד? כָּאן בָּאוֹנָסִין, כָּאן בִּנְשׂוּאִין. אֵיפוֹךְ אֲנָא? עֲרָיוֹת "שְׁאֵר" כְּתִיב בְּהוּ. בִּנְשׂוּאִין אִיכָּא שְׁאֵר, בָּאוֹנָסִין לֵיכָּא שְׁאֵר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וְכוּ'. אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דִּכְתִיב: "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו", כָּנָף שֶׁרָאָה אָבִיו לֹא יְגַלֶּה. וּמִמַּאי דְּבַאֲנוּסָה כְּתִיב — דִּכְתִיב מֵעִילָּוֵיהּ דִּקְרָא: "וְנָתַן הָאִישׁ הַשּׁוֹכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כָּסֶף". וְרַבָּנַן: אִי הֲוָה סְמִיךְ לֵיהּ — כִּדְקָאָמְרַתְּ. הַשְׁתָּא דְּלָא סְמִיךְ לֵיהּ, מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַב עָנָן. דְּאָמַר רַב עָנָן אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּשׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁל אָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר. וּמַאי "כְּנַף אָבִיו" — כָּנָף הָרָאוּי לְאָבִיו לֹא יְגַלֶּה. וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם דּוֹדָתוֹ! לַעֲבוֹר עָלֶיהָ בִּשְׁנֵי לָאוִין. וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם יְבָמָה לַשּׁוּק! לַעֲבוֹר עָלֶיהָ בִּשְׁלֹשָׁה לָאוִין. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: לְאַחַר מִיתָה.

"אַח

שֶׁיֹּאמְרוּ דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁיִּהְיוּ שִׂפְתֵי נָעוֹת בַּקֶּבֶר כְּאִלּוּ אֲנִי חַי: דּוֹבְבוֹת נָעוֹת לְשׁוֹן דָּבָר שֶׁמַּרְתִּיחַ וּמְבַצְבֵּץ: כֹּמֶר כְּלִי שֶׁמַּנִּיחִין בּוֹ עֲנָבִים עַד שֶׁמִּתְחַמְּמִין וְיֵינוֹ נוֹחַ לָצֵאת כְּמוֹ מִכְמַר בִּשְׂרָא דְּתָמִיד נִשְׁחָט (פְּסָחִים נח.): דּוֹבֵב הַיַּיִן רוֹחֵשׁ וְנָע וְיוֹצֵא לְמַעְלָה. דּוֹבֵב פריט"ה: לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם דְּלָאו בַּר אוֹקוֹמֵי שֵׁם לְאָחִיו הוּא. אַלְמָא כְּגָדוֹל חָשִׁיב וְלָא אָמְרִינַן קָטָן הוּא וְיַמְתִּינוּ לוֹ: וְהוּא שֶׁנּוֹלְדוּ כו' הָא דְּקָתָנֵי דְּחָשְׁבִינַן לֵיהּ כְּגָדוֹל כְּגוֹן שֶׁנּוֹלְדוּ לוֹ סִימָנֵי סָרִיס דְּמוֹכְחָא מִלְּתָא דְּהַאי דְּלָא מַיְתֵי מִשּׁוּם דְּסָרִיס הוּא אֲבָל כָּל כַּמָּה דְּלָא חָזֵינַן בֵּהּ סִימָנֵי סָרִיס תָּלֵינַן בֵּהּ קַטְנוּת וְחָיְישִׁינַן דִּלְמָא אָתוּ: עַד כַּמָּה נִדּוֹן כְּקָטָן: כִּי אָתוּ לְקַמֵּהּ דְּרָבָא בֶּן כ' שֶׁלֹּא הֵבִיא לְמִבְדַּק אִי מִשּׁוּם קַטְנוּת אִי מִשּׁוּם סָרִיסוּת: אַבְרְיוּהוּ הֶאֱכִילוּהוּ וְהַשְׁקוּהוּ עַד שֶׁיְּהֵא בָּרִיא וְשָׁמֵן: מַתְנִי' נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה לְאַחַר שֶׁאָנַס וּפִתָּה אֶת הָאִשָּׁה מֻתָּר לִשָּׂא בִּתָּהּ וַאֲחוֹתָהּ וְאִמָּהּ: ר' יְהוּדָה אוֹסֵר כו' בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא: גְּמ' הַנִּטְעָן הַנֶּחְשָׁד וְיָצָא עָלָיו קוֹל: מִדְּרַבָּנָן מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא לְאַחַר שֶׁיִּשָּׂא אֶת בִּתָּהּ יִזְנֶה עִם הָרִאשׁוֹנָה וַהֲוָה אֹנֶס וּמְפַתֶּה עַל הַנְּשׂוּאָה: תָּנֵי נוֹשְׂאִין לְכַתְּחִלָּה בִּתְמִיהַ: לְאַחַר מִיתָה שֶׁמֵּתָה הָאֲנוּסָה וְהַמְפֻתָּה דְּתוּ לֵיכָּא לְמִגְזַר מִידֵי: בְּכֻלָּן נֶאֱמַר שְׁכִיבָה בְּכָל עֲרָיוֹת בְּפָרָשָׁה קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ בְּכַלָּתוֹ וְדוֹדָתוֹ בְּזָכוּר וּבַבְּהֵמָה: וְכָאן בְּאִשָּׁה וְאִמָּהּ וּבַקְּרוֹבוֹת הַנֶּאֱסָרוֹת לוֹ מֵחֲמַת אִשְׁתּוֹ: נֶאֶמְרָה קִיחָה אִישׁ כִּי יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ (וַיִּקְרָא כ':י"ד) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח (שָׁם יח): דֶּרֶךְ לְקוּחִין שֶׁהָיְתָה רִאשׁוֹנָה לְקוּחָתוֹ חַיָּב עַל הַשְּׁנִיָּה כְּשֶׁבָּא עָלֶיהָ דְּבַשְּׁנִיָּה לֵיכָּא לְמֵימַר לְקוּחִין דְּהָא לָא תָּפְסִי בָּהּ קִדּוּשִׁין: הָרָאוּי לִשְׁכִיבָה הֵיכָא דְּלֵיכָּא לְמֵימַר לְקוּחִין מַמָּשׁ: וְאִפּוּךְ אֲנָא בַּת בִּנְךָ דִּמְמַעֵט לְבַת בְּנָהּ בִּנְשׂוּאָתוֹ מִשְׁתַּעֵי וְאִידָךְ קְרָא דְּאָסַר לְבַת בְּנָהּ ואע"ג דְּלָאו מִנֵּהּ בַּאֲנוּסָה מוֹקְמִינַן לֵיהּ: לְאַחַר מִיתָה שֶׁמֵּת אָבִיו דְּלֵיכָּא לָאו דִּיבָמָה לַשּׁוּק וְאוֹקְמָא קְרָא עָלֶיהָ בְּלָאו דִּכְנַף הָרָאוּי לְאָבִיו וּבְלָאו דְּדוֹדָתוֹ:

מַתְנִי' נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה אַיְּידֵי דִּתְנָא בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְעֵיל יְבָמוֹת צה.) דְּאֵין שְׁכִיבַת אֲחוֹתָהּ אוֹסַרְתָּהּ תַּנָּא נָמֵי בְּהַאי פִּרְקָא דְּאִם אָנַס אִשָּׁה מֻתָּר לִשָּׂא קְרוֹבוֹתֶיהָ: **וְכֹל** הֵיכָא דְּאִכָּא אִסּוּרָא דְּרַבָּנָן תָּנֵי נוֹשְׂאִין לְכַתְּחִלָּה ה"ה דה"מ לְמִפְרַךְ מִבָּרַיְתָא דְּקָתָנֵי דְּמֻתָּר אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ לְמִפְרַךְ מִמַּתְנִיתִין: **הָרָאוּי** לְקִיחָה קִיחָה מִדְּלָא כְּתִיב בִּלְשׁוֹן שְׁכִיבָה מַשְׁמַע דִּלְדְרָשָׁה דְּדֶרֶךְ לְקוּחִין הוּא דַּאֲתָא לְכָךְ בָּא לְמַעֵט אֲנָסִין אֲבָל כִּי יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ הָתָם לֵיכָּא לְמִטְעֵי שר"ל קִיחָה אֶלָּא שְׁכִיבָה דכ"ע יָדְעִי דְּאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּאֲחוֹתוֹ: **וְאִפּוּךְ** אֲנָא דַּאֲנָסִין יֵשׁ לֶאֱסֹר יוֹתֵר כֵּיוָן דַּעֲבַד אִסּוּרָא וְעָבַר עַל וּמָלְאָה הָאָרֶץ זִמָּה (וַיִּקְרָא י"ט:כ"ט) אֲבָל בִּנְשׂוּאִין דְּלָא עֲבַד אִסּוּרָא אֵין לֶאֱסֹר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ: **עֲרָיוֹת** שְׁאֵר כְּתִיב בְּהוּ וא"ת כֵּיוָן דְּאִסּוּר אִשָּׁה וּבִתָּהּ מֵעָרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה נָפְקָא אֵימָא שֶׁלֹּא אָסַר הַכָּתוּב אֶלָּא הֵיכָא דְּגַלִּי עֶרְוַת שְׁתֵּיהֶן אֲבָל נִכְנְסָה לְחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה מֻתָּר לְגַלּוֹת עֶרְוַת הָאַחֶרֶת ואר"י דִּסְבָרָא הִיא כֵּיוָן דִּכְתַב שְׁאֵר בִּקְרָא וְעַל יְדֵי הַנִּשּׂוּאִין בָּאָה הַשְּׁאֵרוּת: **אִיבָּעֵית** אֵימָא לְאַחַר מִיתָה וּכְנַף אָבִיו הוּא הַיְנוּ כָּנָף שֶׁרָאוּי לְאָבִיו בְּחַיָּיו:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, סמג עשין נו, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ו:

ב מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, סמג עשין נו, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ ו:

ג מיי׳ פב׳ מהל׳ אישות הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ יג:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא, סמג לאוין קג, סמג לאוין קד, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ יג:

ה מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ י:

ו מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, ש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ ה:

ז מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ ה:

ח מיי׳ פב׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ ה:

מסורת הש״ס

א בבא בתרא קנה:; לעיל פ.; משנה נדה; נדה מז:

ב נדה מז:

ג ברכות כא:; לעיל ד.; ספרא קדושים פרק י יב

ד לעיל כב:

גליון הש״ס

תוס' ד"ה עריות וכו' ואר"י דסנרא היא וכו'. ע' לעיל ד' ב' ע"ב תד"ה בתו:

תורה אור השלם

וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים [שיר השירים ז, י]

וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אֲחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ בַת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֶרְוָתָהּ וְהִיא־תִרְאֶה אֶת־עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֶרְוַת אֲחֹתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא [ויקרא כ, יז]

עֶרְוַת בַּת־בִּנְךָ אוֹ בַת־בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה [ויקרא יח, י]

עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה אֶת־בַּת־בְּנָהּ וְאֶת־בַּת־בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא [ויקרא יח, יז]

לֹא־יִקַּח אִישׁ אֶת־אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו [דברים כג, א]

וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ־תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא־יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל־יָמָיו [דברים כב, כט]

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ עֶרְוַת דֹּדוֹ גִּלָּה חֶטְאָם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמֻתוּ [ויקרא כ, כ]

"אַח מֵאַב וְלֹא מֵאֵם, וְהוּא בַּעֲלַהּ דְּאֵם, וַאֲנָא בְּרַתַּהּ דְּאִנְתְּתֵיהּ". אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: דְּלָא כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמַתְנִיתִין. "אָח הוּא, וּבְרִי הוּא, אֲחָתֵיהּ אֲנָא דְּהַאי דְּדָרֵינָא אַכַּתְפַּאי" — מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּגוֹי הַבָּא עַל בִּתּוֹ. "שְׁלָמָא לָךְ בְּרִי, בַּת אֲחָתִיךְ אֲנָא" — מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּגוֹי הַבָּא עַל בַּת בִּתּוֹ. "דַּלָּאֵי דְּדָלוּ דַּוְולָא, לִיפּוֹל בְּכוּ סְתַר פְּתַר: דְּהַאי דְּדָרֵינָא הוּא בַּר, וַאֲנָא בְּרַת אֲחוּהּ" — מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּגוֹי הַבָּא עַל בַּת בְּנוֹ. "בִּיָּיא בִּיָּיא מֵאַח, וְהוּא אַב, וְהוּא בְּעַל, וְהוּא בַּר בְּעַל, וְהוּא בַּעְלַהּ דְּאֵם, וַאֲנָא בְּרַתַּהּ דְּאִיתְּתֵיהּ, וְלָא יָהֵיב פִּיתָא לַאֲחוּהּ יַתְמֵי בְּנֵי בְּרַתֵּיהּ" — מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּגוֹי הַבָּא עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בַּת, וְחָזַר וּבָא עַל אוֹתָהּ בַּת, וְחָזַר זָקֵן וּבָא עָלֶיהָ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בָּנִים. "אֲנָא וְאַתְּ — אַחֵי, אֲנָא וַאֲבוּךְ — אַחֵי, אֲנָא וְאִמָּךְ — אַחֵי" — מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּגוֹי הַבָּא עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה שְׁתֵּי בָנוֹת, וְחָזַר וּבָא עַל אַחַת מֵהֶן, וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֵּן, וְקָרְיָא לֵיהּ אֲחָתֵיהּ דְּאִימָּא וְקָאָמְרָה לֵיהּ הָכִי. "אֲנָא וְאַתְּ — בְּנֵי אַחֵי, אֲנָא וַאֲבוּךְ — בְּנֵי אַחֵי, אֲנָא וְאִמָּךְ — בְּנֵי אַחֵי". הָא בְּהֶיתֵּירָא נָמֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ — כְּגוֹן רְאוּבֵן שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי בָנוֹת, וַאֲתָא שִׁמְעוֹן וּנְסַב חֲדָא מִינַּיְיהוּ, וַאֲתָא בַּר לֵוִי וּנְסַב חַד מִינַּיְיהוּ, וְקָאָמַר לֵיהּ בְּרֵיהּ דְּשִׁמְעוֹן לְבַר בְּרֵיהּ דְּלֵוִי. אב(א)מַתְנִי׳ הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּירוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ לֹא — חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין, אֲפִלּוּ הוֹרָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה, וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה. וְכֵן שִׁפְחָה שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ. ג גְּמָ׳ בְּנֵי יוֹדָן אַמְתָּא אִשְׁתַּחְרוּר, שְׁרָא לְהוּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב לְמִינְסַב נְשֵׁי דַּהֲדָדֵי. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְהָא רַב שֵׁשֶׁת אָסַר! אֲמַר לֵיהּ: הוּא אָסַר וַאֲנָא שָׁרֵינָא. ד(ב)מִן הָאָב וְלֹא מִן הָאֵם — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּשְׁרֵי. מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב — כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דַּאֲסִיר. כִּי פְּלִיגִי, מִן הָאָב וּמִן הָאֵם. מַאן דִּשָׁרֵי: בָּתַר אַבָּא שָׁדֵינַן, דְּהָא "בְּנֵי פְלָנְיָא" קָרוּ לְהוּ. וְרַב שֵׁשֶׁת: קָרוּ לְהוּ נָמֵי "בְּנֵי פְלוֹנִית". וְאִיכָּא דְּאָמַר: פְּלִיג רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אֲפִילּוּ בְּאַחִין מִן הָאֵם, וּמַאי טַעְמָא? גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּיר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי. תְּנַן: הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּירוּ בָּנֶיהָ עִמָּהּ — לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין. מַאי טַעְמָא, לָאו מִשּׁוּם דַּאֲסִירִי! לָא, דְּאֵינָהּ בְּתוֹרַת חֲלִיצָה וְיִיבּוּם, וְשַׁרְיָא לְעָלְמָא. וְאִינְהוּ נָמֵי שְׁרוּ. וְהָא קָתָנֵי "אֲפִילּוּ", אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא אֲסִירִי, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "אֲפִילּוּ" — דְּאַף עַל גַּב דְּרִאשׁוֹן הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה, וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה, וְכִשְׁתֵּי אִמָּהוֹת דָּמוּ, אֲפִילּוּ הָכִי — אֲסִירִי. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שָׁרוּ, מַאי "אֲפִילּוּ"? דְּאַף עַל גַּב דְּתַרְוַיְיהוּ לֵידָתָן בִּקְדוּשָּׁה, וְאָתֵי לְאִיחַלּוֹפֵי בְּיִשְׂרָאֵל, אֲפִילּוּ הָכִי — שְׁרֵי. אִיכָּא דְּאָמְרִי: הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא דִּשְׁרוּ, דְּקָתָנֵי "אֲפִילּוּ". אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא שְׁרוּ — הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "אֲפִילּוּ", דְּאַף עַל גַּב דְּתַרְוַיְיהוּ לֵידָתָן בִּקְדוּשָּׁה, דְּאָתֵי לְאִיחַלּוֹפֵי בְּיִשְׂרָאֵל — אֲפִילּוּ הָכִי שְׁרוּ. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ אֲסִירִי, מַאי "אֲפִילּוּ"? דְּאַף עַל גַּב דְּרִאשׁוֹן הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה, וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה, דְּכִשְׁתֵּי אִמָּהוֹת דָּמֵי — אֲפִילּוּ הָכִי אֲסִירִי. ה־ז תָּא שְׁמַע: שְׁנֵי אַחִים תְּאוֹמִים גֵּרִים, וְכֵן מְשׁוּחְרָרִים — לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין, וְאֵין חַיָּיבִין מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח. הָיְתָה הוֹרָתָן שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה וְלֵידָתָן בִּקְדוּשָּׁה — לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין, אֲבָל חַיָּיבִין מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח. הָיְתָה הוֹרָתָן וְלֵידָתָן בִּקְדוּשָּׁה — הֲרֵי הֵן כְּיִשְׂרְאֵלִים לְכָל דִּבְרֵיהֶן. קָתָנֵי מִיהַת: אֵין חַיָּיבִין מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח, חִיּוּבָא לֵיכָּא —

הָא

אָח הוּא בְּרִי הוּא כָּל אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂים לֹא מַשְׁמִיעִין לָךְ מִידִי אֶלָּא לִתְשׁוּבוֹת הַצְּדוֹקִים: אָח מֵאָב כו' מְשַׁלְוַת הֵן וּרְגִילִים בְּנֵי אָדָם לְאָמְרָן: וְהוּא בַּעֲלָהּ דְּאֵם אָחִי מֵאָבִי נָשָׂא אֶת אִמִּי הַיְנוּ דְּיַעֲקֹב אָנַס אֶת אִשָּׁה וְהוֹלִיד בַּת וְנָשָׂא רְאוּבֵן אֶת אֲנוּסַת אָבִיו וּבַת יַעֲקֹב אוֹמֶרֶת כֵּן: וּבְרִי הוּא בְּנִי הוּא: שָׁלוֹם עָלֶךְ בְּרִי שָׁלוֹם לְךָ בְּנִי: בַּת אֲחוֹתְךָ אֲנִי בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַבָּא עַל בַּת בִּתּוֹ וְהוֹלִיד בֵּן וְנִמְצֵאת זוֹ אִמּוֹ וּבַת אֲחוֹתוֹ שֶׁאִמָּהּ שֶׁל זוֹ אֲחוֹתוֹ מִן הָאָב: דַּלָּאֵי דְּדָלוּ דַּוְולָא לִבְנֵי פּוֹעֲלִין הַמַּשְׁקִין אֶת הַשָּׂדוֹת אֲנִי שׁוֹאֶלֶת חִידָה זוֹ: לִפֹּל לְכוּ סָתַר פָּתַר הֲרֵי נָפְלָה לָכֶם חִידָה סְתוּמָה וּמְסֻתֶּרֶת לְהִפָּתֵר: ה"ג בַּר הוּא וַאֲנָא בַּת אֲחָוָה מַשְׁכַּחַת לָהּ בְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַבָּא עַל בַּת בְּנוֹ: בַּיָּא מֵאָח קוֹבֶלֶת אֲנִי עַל אָחִי שֶׁהוּא אָבִי וּבַעֲלִי וּבֶן בַּעְלִי וְהוּא בַּעֲלָהּ דְּאִם שֶׁהוֹלִידַנִי מֵאִמִּי וְהַיְנוּ נָמֵי דְּהוּא אָב אֶלָּא לְאַפּוּשֵׁי מִלֵּי הוּא: לַאֲחוּהּ יַתְמֵי בְּנֵי בְרַתֵּהּ אֵלּוּ בְּנֵי הַזָּקֵן שֶׁהוֹלִיד מִמֶּנָּה דְּהָווּ אַחִין מֵאָבִיו וּבְנֵי בְּרַתֵּהּ: וְחָזַר הַזָּקֵן אָבִיו שֶׁל זֶה וְקָאָמְרָה הַךְ בַּת שֶׁל אָבִיהָ הָכִי דְּהוּא אָחִיהָ מִן הָאֵם וְגַם אָבִיהָ הוּא וּבַעְלָהּ שֶׁחָזַר וּבָא עָלֶיהָ וּבֶן בַּעְלָהּ שֶׁחָזַר הַזָּקֵן וּבָא עָלֶיהָ וְהוֹלִיד בָּנִים: וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בֵּן וְקָאָמְרָה לֵיהּ אֲחוֹת אִמּוֹ אֲנָא וְאַתְּ אָחִי מֵאָב אֶחָד אֲנָא וְאִמְּךָ אָחִי מִן אָב אֶחָד וַאֲנָא וַאֲבוּךְ אָחִי מִן הָאֵם: וקא"ל בְּרֵהּ דְּשִׁמְעוֹן לְבַר בְּרֵהּ דְּלֵוִי אֲנָא וְאַתְּ בְּנֵי אַחֵי בְּנֵי שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אֲנָא וַאֲבוּךְ בְּנֵי שְׁנֵי אַחִים אֲנָא וְאִמְּךָ בְּנֵי שְׁנֵי אַחִים: מַתְנֵי' לֹא חוֹלְצִין כו' דְּאַחֲוָה מִן הָאָב בָּעֵינַן וְגֵר אֵין לוֹ שְׁאֵר הָאָב דְּרַחֲמָנָא אַפְקְרִי' כִּזְרַע בְּהֵמָה שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל כ"ג:כ') וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם: גְּמ' נְשֵׁי דַּהֲדָדִי אֵשֶׁת אָחִיו וְלָאו מִשּׁוּם יִבּוּם אֶלָּא אֲפִלּוּ בִּמְקוֹם בָּנִים דְּקָסָבַר אֵין קֻרְבָה לְגֵר דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי: מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב דכ"ע אֲסִיר דְּאָתֵי לְאִחַלּוּפֵי בְּיִשְׂרָאֵל: בָּתַר אָבִיו שָׁדֵינַן לֵיהּ דְּהָא בְּנֵי פְלָנְיָא קָרוּ לְהוּ הִלְכָּךְ לָא מַסְּקִי אִינָשֵׁי אַדַּעְתַּיְהוּ שֶׁהֵן אַחִין מִן הָאֵם וּמִידָע יָדְעִי דְּהַאי דְּשָׁרֵינַן לְהוּ מִשּׁוּם דְּאֵין אַחֲוָה מִן הָאָב לְגֵר דִּסְתָם עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים זוֹנָה הִיא וּמֵאִישׁ אַחֵר הוּא: קָרוּ לְהוּ נָמֵי בְּנֵי פְּלָנִיתָא וְאָמְרִי אִינָשֵׁי הָנֵי וַדַּאי אַחֵי נִינְהוּ וְקָא שָׁרֵינַן לְהוּ בְּאֵשֶׁת אָחִיו וְאָתֵי לְמִשְׁרֵי נָמֵי בְּיִשְׂרָאֵל כה"ג: מ"ט לָאו מִשּׁוּם דַּאֲסִירִי מִשּׁוּם אַחֲוָה וְאַשְׁמְעִינַן מַתְנֵי' דְּלָא שַׁיְּכָא בְּהוּ יִבּוּם וְקַיְמָא עָלֶיהָ בְּאֵשֶׁת אָח: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא לֹא מְיַבְּמִין דְּקָתָנֵי מַתְנֵי' הָכִי אַשְׁמְעִינַן דַּאֲסִירָא לְיַבֵּם הַיְנוּ דְּקָתָנֵי אַפֵּי' דאע"ג כו' וְאִיכָּא לְמֵימַר דְּתֶהֱוֵי עָלֶיהָ כְּנָכְרִית וְאִי בָּעֵי לְיַבּוּמֵי מְיַבֵּם אֲפִי' הָכִי אֲסִירָא: אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מַתְנִיתִין לָא אֲתָא לְאַשְׁמוּעִינַן אֶלָּא דִּשְׁרְיָא לְעָלְמָא מַאי אַפֵּי' דְּמַשְׁמַע אע"ג דְּכִשְׁתֵּי אִמָּהוֹת דָּמוּ שָׁרוּ לְעָלְמָא לְגַבֵּי יְבָמָה לַשּׁוּק לֹא אִכְפַּת לָן אִי בְּנֵי אֵם אַחַת נִינְהוּ אוֹ לֹא: דאע"ג דְּתַרְוַיְהוּ לֵדָתָן בִּקְדֻשָּׁה דְּאָתֵי לְאִחַלּוּפֵי בְּיִשְׂרָאֵל וּלְמִשְׁרֵי יְבָמָה לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה אֲפִי' הָכִי שָׁרוּ לְעָלְמָא דְּמִידָע יָדְעִי דְּיִבּוּם מִן הָאָב הוּא וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵין לוֹ אָב. וַדְוָקָא לְעָלְמָא אֲבָל לְדִידְהוּ מוֹדֵי רַב אֲחָא דְּאַפֵּי' כָּרֵת דְּאֵשֶׁת אָח אִיכָּא כֵּיוָן דְּלֵדָתָן בִּקְדֻשָּׁה הֲרֵי כָּאן אַחֲוָה מִן הָאֵם וּדְקָא מְשַׁנֵּי רַב אֲחָא וּלְדִידְהוּ נָמֵי שָׁרְיָן אַרֵישָׁא קָאָמַר וְלָא אַסֵּיפָא: שְׁנֵי אַחִים תְּאוֹמִים דְּהָנֵי וַדַּאי אַחִים נִינְהוּ מִן הָאָב דקי"ל (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף צח.) טִפָּה אַחַת הִיא וּמִתְחַלֶּקֶת לִשְׁתַּיִם אֲפִלּוּ הָכֵי לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין: וְאֵין חַיָּבִין מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח אַפֵּי' קִדְּשׁוּ לְאַחַר שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ דְּגֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי הִלְכָּךְ אֵין לוֹ אַחֲוָה וַאֲפִילּוּ מִן הָאֵם: לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין דְּצַד יִבּוּם מִן הָאָב הוּא וְהָנֵי אֵין לָהֶם אָב דְּזֶרַע מִצְרִי כִּבְהֵמָה: אֲבָל חַיָּבִין כָּרֵת מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח מִן הָאֵם שֶׁהֲרֵי הִיא כְּיִשְׂרְאֵלִית שֶׁיָּלְדָה בָּנִים:

דְּדָלוּ דַּוְולָא פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס פּוֹעֲלִין הַמַּשְׁקִין שָׂדוֹת וּבֶעָרוּךְ פֵּי' חֲכָמִים דּוֹלֵי מַיִם מִבּוֹרוֹת עֲמֻקִּים כְּלוֹמַר מְבִינִין הַכֹּל בְּחָכְמָה: מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב כ"ע לָא פְּלִיגֵי דַּאֲסִירֵי פֵּי' דִּלְמָא אָתֵי לְאִיחַלּוּפֵי בְּיִשְׂרָאֵל וּלְעֵיל בְּפֶ' שֵׁנִי (יְבָמוֹת דַּף כב. ד"ה עֶרְוָה) פֵּרַשְׁנוּ: וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה אַפֵּ"ה אָסוּר וא"ת מַאי אֲפִלּוּ אַדְּרַבָּה כֵּיוָן דְּלֵדָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן בִּקְדֻשָּׁה דּוֹמֶה שֶׁהוּא אָחִיו גָּמוּר שֶׁדּוֹמֶה יוֹתֵר כְּיִשְׂרָאֵל וְי"ל דְּמ"מ דָּמְיָא כִּשְׁתֵּי אִמָּהוֹת וּלְכָךְ הֲוָה ס"ד דְּשָׁרֵי טְפֵי וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּלַשְׁמְעִינַן רְבוּתָא טְפֵי וְאַפֵּי' הוֹרָתוֹ וְלֵדָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה דְּהָתָם יָכוֹל לִהְיוֹת דְּשָׁרֵי:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח:

ב מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יא, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ג:

ג מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יב, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ א ב:

ד מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ג:

ה מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח:

ו מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ד:

ז מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יד:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב ספרא קדושים פרק יא יב; שבת לט.; שבת קמו:

[א]הָא אִיסּוּרָא אִיכָּא! הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ אִיסּוּרָא נָמֵי לֵיכָּא, וְאַיְּידֵי דְּבָעֵי לְמִיתְנֵי סֵיפָא "אֲבָל חַיָּיבִין", תָּנָא נָמֵי רֵישָׁא "אֵין חַיָּיבִין". אָמַר רָבָא, הָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן: אֵין אָב לְגוֹי, לָא תֵּימָא מִשּׁוּם דִּשְׁטוּפֵי בְּזִמָּה, דְּלָא יְדִיעַ, אֲבָל יְדִיעַ — חָיְישִׁינַן, אֶלָּא אֲפִילּוּ דִּידִיעַ — נָמֵי לָא חָיְישִׁינַן. דְּהָא שְׁנֵי אַחִין תְּאוֹמִים, דְּטִפָּה אַחַת הִיא וְנֶחְלְקָה לִשְׁתַּיִם, וְקָתָנֵי סֵיפָא: לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין, שְׁמַע מִינַּהּ: אַפְקוֹרֵי אַפְקְרֵיהּ רַחֲמָנָא לְזַרְעֵיהּ, דִּכְתִיב: "בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם". תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּנִיפְטַיִים הַגֵּר שֶׁנָּשָׂא אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ: אֵין אִישׁוּת לַגֵּר. וְאֶלָּא גֵּר דְּקַדֵּישׁ הָכִי נָמֵי לָא תָּפְסִי בַּהּ קִידּוּשִׁין?! אֶלָּא אֵימָא: אֵין אִסּוּר אֵשֶׁת אָח לַגֵּר. מַאי לָאו דְּנַסְבַהּ אַח כְּשֶׁהוּא גֵּר! [ב](א)לָא, דְּנַסְבַהּ כְּשֶׁהוּא גּוֹי. כְּשֶׁהוּא גּוֹי, מַאי לְמֵימְרָא? מַהוּ דְּתֵימָא: לִיגְזוֹר כְּשֶׁהוּא גּוֹי אַטּוּ כְּשֶׁהוּא גֵּר, קָא מַשְׁמַע לַן. תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר בֶּן יָאסְיָין: כְּשֶׁהָלַכְתִּי לִכְרַכֵּי הַיָּם מָצָאתִי גֵּר אֶחָד שֶׁנָּשָׂא אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, מִי הִרְשְׁךָ? אָמַר לִי: הֲרֵי אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ, עַל סַפְסָל זֶה יָשַׁב רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר שְׁנֵי דְּבָרִים: גֵּר נוֹשֵׂא אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ, וְאָמַר: "וַיְהִי דְּבַר ה׳ אֶל יוֹנָה שֵׁנִית לֵאמֹר" — שֵׁנִית דִּבְּרָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, שְׁלִישִׁית לֹא דִּבְּרָה עִמּוֹ שְׁכִינָה. קָתָנֵי מִיהַת גֵּר נוֹשֵׂא אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ. מַאי לָאו, דְּנַסְבַהּ אָחִיו כְּשֶׁהוּא גֵּר? לָא, דְּנַסְבַהּ כְּשֶׁהוּא גּוֹי. מַאי לְמֵימְרָא? מַהוּ דְּתֵימָא: נִגְזוֹר כְּשֶׁהוּא גּוֹי אַטּוּ כְּשֶׁהוּא גֵּר, קָא מַשְׁמַע לַן. (ב)וּמִי מְהֵימַן, וְהָאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמּוֹרֶה הֲלָכָה וּבָא, אִם קוֹדֶם מַעֲשֶׂה אֲמָרָהּ — שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאִם לָאו — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ! אִיבָּעֵית אֵימָא: מוֹרֶה וּבָא הָיָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: מִשּׁוּם דְּקָאָמַר הֲרֵי אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: שָׁאנֵי הָכָא, דְּקָאָמַר מַעֲשֶׂה אַחֲרִינָא בַּהֲדֵהּ. אָמַר מָר: "וַיְהִי דְּבַר ה׳ אֶל יוֹנָה שֵׁנִית לֵאמֹר", שֵׁנִית דִּבְּרָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, שְׁלִישִׁית לֹא דִּבְּרָה עִמּוֹ. וְהָא כְּתִיב: "הוּא הֵשִׁיב [אֶת] גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר ה׳ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי הַנָּבִיא"! אָמַר רָבִינָא: עַל עִסְקֵי נִינְוֵה קָאָמַר. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר, הָכִי קָאָמַר: "כִּדְבַר ה׳ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ הַנָּבִיא" — כְּשֵׁם שֶׁנֶּהְפַּךְ לְנִינְוֵה מֵרָעָה לְטוֹבָה, כָּךְ בִּימֵי יָרָבְעָם בֶּן יוֹאָשׁ נֶהֱפַךְ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מֵרָעָה לְטוֹבָה. [ג](ג)תָּא שְׁמַע: גֵּר שֶׁהָיָה לֵידָתוֹ בִּקְדוּשָּׁה וְהוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָּׁה — יֵשׁ לוֹ שְׁאֵר הָאֵם, וְאֵין לוֹ שְׁאֵר הָאָב. כֵּיצַד? נָשָׂא אֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם — יוֹצִיא. מִן הָאָב — יְקַיֵּים. אֲחוֹת הָאָב מִן הָאֵם — יוֹצִיא,

מִן

הָא אִסּוּרָא אִיכָּא מִדְּרַבָּנָן דְּלָא לֵיתֵי לְאִיחַלּוּפֵי בְּיִשְׂרָאֵל וְקַשְׁיָא לְרַב אֲחָא: הָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן אֵין אָב לְמִצְרִי וַאֲפִילּוּ הֵיכָא דְּלֵיכָּא לְמֵימַר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי כְּגוֹן הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה וְלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה דְּיֵשׁ לוֹ שְׁאֵר מִן הָאֵם כִּשְׁאָר יִשְׂרָאֵל גָּמוּר וְאֵין לוֹ שְׁאֵר מִן הָאָב: לָא תֵּימָא מִשּׁוּם דִּשְׁטוּפֵי זִמָּה הוּא וְלָא יָדְעִינַן אַבּוּהַ מַנּוּ אֲבָל הֵיכָא דִּידִיעַ כְּגוֹן הָיוּ אָבִיו וְאִמּוֹ חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִים דְּלָא נִבְעֲלָה לְאַחֵר חָיְישִׁינַן וְאִי נוֹלַד בִּקְדֻשָּׁה דְּלֵיכָּא לְמֵימַר כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד לֶהֱוֵי לֵיהּ נָמֵי שְׁאָר אָב דְּהָא וַדַּאי אַבּוּהַ הוּא: דְּהָא שְׁנֵי אַחִין תְּאוֹמִים כוּ': ה"ג וְקָאָמַר לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין וּמִסֵּיפָא יָלֵיף טַעְמָא דְּאִי מֵרֵישָׁא לָא מָצֵי לְמֵילַף דַּאֲפִילּוּ שְׁאָר הָאֵם אֵין לוֹ דְּטַעְמָא לָאו מִשּׁוּם דְּזִרְמַת סוּסִים הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי: זִרְמַת זֶרַע שֶׁהוּא יוֹרֶה כַּחֵץ כְּזֶרֶם מַיִם הַמְקַלֵּחַ בְּכֹחַ: בְּנִפְטַיִים הַגֵּר: דְּנָסְבָא אָחִיו הַמֵּת כְּשֶׁהוּא גֵּר דְּהָוְיָא קִדּוּשָׁיו קִדּוּשִׁין וְשַׁרְיָא לְאָחִיו דְּאֵין לוֹ אַחֲוָה דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי: כְּשֶׁהוּא עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר לֹא יָדְעָה דְּלָא הֲוָה לֵיהּ בָּהּ קִדּוּשִׁין הִלְכָּךְ שָׁרֵי לְאַחְוָה: הֲרֵי אִשָּׁה גִּיּוֹרֶת וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ שֶׁהִתִּיר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא לִשָּׂא אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָחִיו וּמֵהֶן לָמַדְתִּי: אִם קֹדֶם שֶׁבָּא מַעֲשֶׂה לְיָדוֹ הָיָה רָגִיל לְשַׁנּוֹתוֹ לְתַלְמִידָיו שׁוֹמְעִין לוֹ וְאִם לָאו הוֹאִיל וְדָבָר חִדּוּשׁ הוּא שֶׁמָּא בִּשְׁבִיל מַעֲשֶׂה שֶׁבָּא לְיָדוֹ אוֹמְרָהּ: הֲרֵי אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בָּנֶיהָ רְאָיָה שֶׁל קֹדֶם לָכֵן הֵבִיא: וְאִי בָּעֵית אֵימָא שָׁאנֵי הָכָא דְּקָאָמַר מִלְּתָא דְּיוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי בַּהֲדַהּ וּמִגּוֹ דִּמְהֵימַן אַהָא מְהֵימַן נָמֵי אַהָא דְּנִכָּרִין דִּבְרֵי אֱמֶת שֶׁבְּיַחַד קִבְּלָן: הוּא הֵשִׁיב יָרָבְעָם בֶּן יוֹאָשׁ: עַל עִסְקֵי נִינְוֵה קָאָמַר דְּלָא דִּבְּרָה עִמּוֹ עַל עִסְקֵי נִינְוֵה אֶלָּא שְׁתֵּי פְּעָמִים: ה"ג גֵּר שֶׁהָיְתָה הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה וְלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה: נָשָׂא אֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם שֶׁנּוֹלְדָה בִּהְיוֹתָהּ עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים יוֹצִיא. ואע"ג דְּלָאו אֲחוֹתוֹ הִיא דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי גְּזֵרָה דִּלְמָא אָתֵי לְמִנְּסֵב אֲחוֹתוֹ שֶׁנּוֹלְדָה אַחֲרָיו דִּבְהָהִיא אִיכָּא כָּרֵת דְּלֵדַת שְׁנֵיהֶם בִּקְדֻשָּׁה וַאֲחוֹתוֹ גְּמוּרָה מִן הָאֵם הָוְיָא כְּיִשְׂרְאֵלִית שֶׁיָּלְדָה בֵּן וּבַת: מִן הָאָב יְקַיֵּם שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִין דְּאֵין אָב לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וא"נ אָתֵי לְמִנְּסֵב בַּת אָבִיו שֶׁיּוֹלִיד מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת מִשֶּׁנִּתְגַּיֵּר לֹא אִכְפַּת לָן דְּהָא לָאו בְּנוֹ הוּא: אֲחוֹת הָאָב מִן הָאֵם יוֹצִיא גְּזֵרָה מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם כְּדַאֲמָרָן:

עַל עִסְקֵי נִינְוֵה תֵּמַהּ דְּאַמַּאי אִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב שֵׁנִית וְלֹא שְׁלִישִׁית דְּלָא אַשְׁכְּחַן שֶׁדִּבְּרָה עִמּוֹ שְׁלִישִׁית וְשֶׁמָּא כֵּיוָן שֶׁמָּצִינוּ שֶׁחָזְרוּ לְקִלְקוּלָם וְנִתְנַבֵּא עֲלֵיהֶם נַחוּם הָאֶלְקֹשִׁי הָיִינוּ יְכוֹלִים לִסְבֹּר שֶׁגַּם אָז נִתְנַבֵּא עֲלֵיהֶן יוֹנָה וא"ת וְהָא אַשְׁכְּחַן דְּדִבְּרָה עִמּוֹ שְׁלִישִׁית בְּעִסְקֵי נִינְוֵה דִּכְתִיב וַיֹּאמֶר ה' אֶל יוֹנָה הַהֵיטֵב חָרָה לְךָ עַל הַקִּיקָיוֹן וְגוֹ' וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל נִינְוֵה וְגוֹ' וְי"ל דְּהָנֵי לָאו עִסְקֵי נִינְוֵה נִינְהוּ וּמִיהוּ לְרַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק דְּאָמַר שׁוּב לֹא דִּבְּרָה עִמּוֹ קַשְׁיָא וי"ל שֶׁזֶּה הָיָה אוֹתוֹ יוֹם וְחָשִׁיב הַכֹּל נְבוּאָה אַחַת: **רַב** נַחְמָן בַּר יִצְחָק אוֹמֵר ה"ק כוּ' אָמַר ר"י שֶׁחוֹלֵק עַל אוֹתוֹ מִדְרָשׁ שֶׁהֵבִיא רַשִׁ"י בְּפֵרוּשׁ נְבִיאִים (מְלָכִים ב י':ל') וַיֹּאמֶר ה' אֶל יֵהוּא יַעַן אֲשֶׁר הֱטִיבֹתָ וְגוֹ' ע"י יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי אָמַר לוֹ אוֹ שֶׁמָּא אֵינוֹ חוֹשֵׁב אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁהוּא צֹרֶךְ גָּדוֹל כְּגוֹן מַעֲשֵׂה נִינְוֵה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ: **נָשָׂא** אֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם יוֹצִיא פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּגָזְרִינַן שֶׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ שֶׁנּוֹלְדָה אַחֲרָיו שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּרֵת מַשְׁמַע שֶׁסּוֹבֵר דְּאִם הָיְתָה גַּם לֵדָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה הָיָה מֻתָּר בַּאֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם שֶׁנּוֹלְדָה בְּנָכְרִיּוּת כֵּיוָן דְּתַרְוַיְהוּ שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה דְּהָתָם לֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ שֶׁנּוֹלְדָה אַחֲרָיו וְקָשֶׁה דְּהָא לְעֵיל בפ"ב (ד' כב. וְשָׁם) אֲמֵימָר אָמַר [אַפֵּי'] הָאַחִין מִן הָאֵם מְעִידִים לְכַתְּחִלָּה וּמַאי שְׁנָא מֵעֲרָיוֹת פֵּי' שֶׁאַפֵּי' נִתְגַּיְּרוּ וְנוֹלְדוּ בְּנָכְרִיּוּת שַׁיָּךְ בְּהוּ קֻרְבָה וּמְשַׁנֵּי עֶרְוָה לְכָל מְסוּרָה כוּ' מַשְׁמַע דַּאֲפִילּוּ נוֹלְדוּ בְּנָכְרִיּוּת שַׁיָּךְ בְּהוּ קֻרְבָה דְּאֵם דִּבְסְתָם גִּיֹּרֶת מַיְּרֵי וְעוֹד בְּנֵי יוֹדָן אַמְתָא הוֹרָתָן וְלֵדָתָן שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה הֲוָה אַפֵּ"ה אָסַר לְהוּ רַב שֵׁשֶׁת (לְעֵיל יְבָמוֹת ד' צז:) לְמִינְסַב נְשֵׁי דַּהֲדָדֵי אֶלָּא י"ל דְּטַעֲמָא דְּדִלְמָא אָתֵי לְאִיחַלּוּפֵי בְּיִשְׂרָאֵל וְאַפֵּי' בְּנוֹלְדוּ בִּהְיוֹתָם נָכְרִיּוֹת יֵשׁ לִגְזֹר בְּקֻרְבַת אֵם וְהָא דְּנָקַט הָכָא לֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה לְרְבוּתָא נַקְטֵהּ דאע"ג דְּלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה דִּכְשְׁתֵּי אִמָּהוֹת דָּמוּ אַפֵּ"ה אֲסִירֵי דִּלְמָא אָתוּ לְאִחַלּוּפֵי בְּיִשְׂרָאֵל וְרִיבָ"א פֵּי' דִּלְהָכִי נְקַט הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה דְּאִי בִּקְדֻשָּׁה הֲרֵי הוּא כְּיִשְׂרָאֵל גָּמוּר וּמֻתָּר בַּאֲחוֹתוֹ שֶׁנּוֹלְדָה בִּהְיוֹתָהּ נָכְרִית כֵּיוָן דְּלֵית בֵּהּ צַד נָכְרִיּוֹת כְּלָל וְלֹא שַׁיָּךְ בָּהּ שֶׁמָּא יֹאמְרוּ אִי נָמֵי מִשּׁוּם הָכִי נְקַט הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה וְלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה דִּפְסִיקָא לֵהּ מִלְּתָא שֶׁאָז אַיְּרֵי בֵּין נוֹלְדָה לְפָנָיו בְּנָכְרִיּוּת בֵּין נוֹלְדָה אַחֲרָיו בִּקְדֻשָּׁה וה"ר חַיִּים פֵּרֵשׁ דְּדַוְקָא נְקַט וְלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה דְּאָז מִן הָאָב יְקַיֵּם שֶׁלֹּא רָאָה עַצְמוֹ בְּנָכְרִיּוּת וְלֵיכָּא לְמֵימַר בֵּהּ שֶׁמָּא יֹאמְרוּ בָּאנוּ מִקְּדֻשָּׁה חֲמוּרָה לִקְדֻשָּׁה קַלָּה אֲבָל אִם גַּם לֵדָה שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה אַפֵּי' מִן הָאָב יוֹצִיא דְּכֵיוָן שֶׁרָאָה עַצְמוֹ בְּנָכְרִיּוּת אָתֵי לְמֵימַר בָּאנוּ מִקְּדֻשָּׁה חֲמוּרָה כוּ' דְּהָא שָׁמְעִינַן לְרַבִּי מֵאִיר דְּהָכָא בִּירוּשַׁלְמִי וּבִבְרֵאשִׁית רַבָּה דְּאָסַר בֶּן נֹחַ בַּאֲחוֹתוֹ בֵּין מִן הָאָב בֵּין מִן הָאֵם דְּדָרֵישׁ עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ (בְּרֵאשִׁית ב':כ"ד) בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאָבִיו בְּסָמוּךְ לוֹ מֵאִמּוֹ וּמִיהוּ נִרְאֶה לר"י דְּהַךְ בָּרַיְתָא פְּלִיגָא אַיְּרוּשַׁלְמִי וּבְרֵאשִׁית רַבָּה דְּהָא מַשְׁמַע דכ"ע מוּקֵי הָכָא קְרָא לַאֲחוֹת אָב וַאֲחוֹת אֵם וְהַיְנוּ כְּרַבָּנָן דְּהָתָם וְעוֹד דְּטַעֲמָא דַּאֲחוֹת אָב מִן הָאֵם יוֹצִיא מַשְׁמַע בְּפֶ' ד' מִיתוֹת (סַנְהֶדְרִין נח.) דְּהָוֵי מִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ בָּאנוּ דְּאִילּוּ טַעְמָא דְּאִחַלּוּפֵי לֵיתֵהּ הָכָא בְּקֻרְבַת אָב א"כ מַשְׁמַע דִּבְהַאי גֵּר דְּלֵדָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה שַׁיָּךְ שַׁפִּיר טַעְמָא שֶׁמָּא יֹאמְרוּ אע"פ שֶׁלֹּא רָאָה עַצְמוֹ שָׁעָה אַחַת בְּנָכְרִיּוּת וְזֶה דֹּחַק לוֹמַר דַּאֲחוֹת אָב מִן הָאֵם לָא קָאֵי אַגֵּר דְּרֵישָׁא אֶלָּא מַיְּרֵי בְּלֵדָתוֹ שֶׁלֹּא בִּקְדֻשָּׁה כִּי הֵיכִי דְּלָא קָאֵי נָמֵי סֵיפָא דְּקָתָנֵי נָשָׂא אִשָּׁה וּבִתָּהּ אַרֵישָׁא כִּדְפֵי' בְּקֻוּנְט' דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּקָאֵי אַגֵּר דְּרֵישָׁא: **אֲחוֹת** הָאָב מִן הָאֵם יוֹצִיא פֵּי' בַּקּוּנְט' דְּגָזְרִינַן מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם וְאֵין נִרְאֶה דִּבְהֶדְיָא מַשְׁמַע בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת (נ"ז שָׁם) דְּטַעְמָא מִשּׁוּם שֶׁמָּא יֹאמְרוּ דְּמוּקֵי הָתָם הַךְ בָּרַיְתָא כְּר' אֱלִיעֶזֶר דְּדָרֵישׁ אֶת אָבִיו זוֹ אֲחוֹת אָבִיו וְאִם כֵּן מִתַּסְרָא בְּנָכְרִיּוּת:

מסורת הש״ס

א סוכה כד:

ב קידושין ע:; בכורות לח:; לעיל עז.

ג סנהדרין נח.

גליון הש״ס

תוס' ד"ה רב נחמן בר יצחק וכו' על אותו מדרש שהביא וכו'. והוא בסדר עולם:

תורה אור השלם

וַתַּעְגְּבָה עַל פִּלַגְשֵׁיהֶם אֲשֶׁר בְּשַׂר־חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם [יחזקאל כג, כ]

וַיְהִי דְבַר־יְהֹוָה אֶל־יוֹנָה שֵׁנִית לֵאמֹר [יונה ג, א]

הוּא הֵשִׁיב אֶת־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד־יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר יְהֹוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ יוֹנָה בֶן־אֲמִתַּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגַּת הַחֵפֶר [מלכים ב יד, כה]

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פ״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ג:

ב מיי׳ פ״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ג:

ג מיי׳ פ״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ב:

[א]מִן הָאָב — יְקַיֵּים. אֲחוֹת הָאֵם מִן הָאֵם — יוֹצִיא, מִן הָאָב — רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יוֹצִיא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְקַיֵּים. שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל עֶרְוָה שֶׁהִיא מִשּׁוּם שְׁאֵר הָאֵם — יוֹצִיא, מִשּׁוּם הָאָב — יְקַיֵּים. [ב]וּמוּתָּר בְּאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ, וּבְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו. וּשְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת מוּתָּרוֹת לוֹ. לְאֵיתוֹיֵי אֵשֶׁת הָאָב. [ג]נָשָׂא אִשָּׁה וּבִתָּהּ — כּוֹנֵס אַחַת וּמוֹצִיא אַחַת. לְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְנוֹס. מֵתָה אִשְׁתּוֹ — מוּתָּר בַּחֲמוֹתוֹ. וְאִיכָּא דְּתָנֵי: אָסוּר בַּחֲמוֹתוֹ. [ד]קָתָנֵי מִיהַת: מוּתָּר בְּאֵשֶׁת אָחִיו, מַאי לָאו, דְּנַסְבַהּ אָחִיו כְּשֶׁהוּא גֵּר? לָא, דְּנַסְבַהּ כְּשֶׁהוּא גּוֹי. מַאי לְמֵימְרָא? מַהוּ דְּתֵימָא: לִיגְזוֹר כְּשֶׁהוּא גּוֹי אַטּוּ כְּשֶׁהוּא גֵּר, קָא מַשְׁמַע לַן. אָמַר מָר: נָשָׂא אִשָּׁה וּבִתָּהּ — כּוֹנֵס אַחַת וּמוֹצִיא אַחַת. לְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְנוֹס. הַשְׁתָּא אַפּוֹקֵי מַפֵּיק — לְכַתְּחִלָּה מִיבַּעְיָא?! הָתָם קָאֵי, וְהָכִי קָאָמַר: הָךְ דַּאֲמוּר רַבָּנָן יְקַיֵּים, לְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְנוֹס. מֵתָה אִשְׁתּוֹ — מוּתָּר בַּחֲמוֹתוֹ. וְאִיכָּא דְּתָנֵי: אָסוּר בַּחֲמוֹתוֹ. חֲדָא כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וַחֲדָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא. מַאן דְּאָסַר, כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר: חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה — בְּאִיסּוּרָא קָיְימָא, וְגַבֵּי גֵר גְּזַרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן. וּמַאן דְּשָׁרֵי, כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה — קְלַשׁ לֵיהּ אִיסּוּרָא, וְגַבֵּי גֵר לָא גְּזַרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן. [ה]מַתְנִי׳ חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁנִּתְעָרְבוּ וַלְדוֹתֵיהֶן, הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים, וּמֵתוּ — אַרְבָּעָה חוֹלְצִין לְאַחַת, וְאֶחָד מְיַיבֵּם אוֹתָהּ. הוּא וּשְׁלֹשָׁה חוֹלְצִין לְאַחַת, וְאֶחָד מְיַיבֵּם. נִמְצְאוּ אַרְבַּע חֲלִיצוֹת וְיִיבּוּם לְכָל אַחַת וְאַחַת. (א)גְּמָ׳ וְדַוְקָא מִיחְלַץ וַהֲדַר יַבּוֹמֵי, אֲבָל יַבּוֹמֵי בְּרֵישָׁא — לָא, דְּקָפָגַע בִּיבָמָה לַשּׁוּק. מַאי הוּא וּשְׁלֹשָׁה חוֹלְצִין לְאַחַת? דְּלָא תֵּימָא לְיַבְּמִינְהוּ חַד לְכוּלְּהוּ, אֶלָּא כֹּל חַד וְחַד מְיַיבֵּם חֲדָא, דִּלְמָא מִתְרַמְיָא לֵיהּ דִּידֵיהּ. [ו](ב)מִקְצָתָן אַחִין וּמִקְצָתָן שֶׁאֵין אַחִין — הָאַחִין חוֹלְצִין, וְשֶׁאֵין אַחִין מְיַיבְּמִין. מַאי קָאָמַר? אָמַר רַב סַפְרָא, הָכִי קָאָמַר: מִקְצָתָן אַחִין מִן הָאָב וּמִקְצָתָן אַחִין מִן הָאֵם. אַחִין מִן הָאֵם — חוֹלְצִין, וְאַחִין מִן הָאָב — מְיַיבְּמִין. מִקְצָתָן כֹּהֲנִים וּמִקְצָתָן שֶׁאֵינָן כֹּהֲנִים — כֹּהֲנִים חוֹלְצִין, שֶׁאֵינָן כֹּהֲנִים — מְיַיבְּמִין. מִקְצָתָן כֹּהֲנִים וּמִקְצָתָן אַחִין מִן הָאֵם — אֵלּוּ וָאֵלּוּ חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין.

תָּנוּ

מִן הָאָב ר' מֵאִיר אוֹמֵר יוֹצִיא הוֹאִיל וְאִיכָּא צַד אֵם: וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְקַיֵּם דְּלָא דָּמְיָא לַאֲחוֹת הָאָב מִן הָאֵם דִּבְהָהִיא אִיכָּא לְמִגְזַר מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם דְּדָמְיָא לָהּ אֲבָל אֲחוֹת הָאֵם מִן הָאָב לָא דָּמְיָא לַאֲחוֹתוֹ מִן הָאֵם: וּמֻתָּר בְּאֵשֶׁת אָחִיו וַאֲפִי' מֵאִמּוֹ שֶׁנּוֹלַד בִּהְיוֹתוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלָא גְּזוּר רַבָּנָן מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו הַנּוֹלָד אַחֲרָיו דִּבְקֻרְבָה גְּזוּר רַבָּנָן אֲבָל בְּמִידִי דְּלָא אָתֵי אֶלָּא ע"י קִדּוּשִׁין לָא גְּזוּר: נָשָׂא אִשָּׁה וּבִתָּהּ אֲגַב דְּעָלְמָא קָאֵי שֶׁנָּשָׂא בִּהְיוֹתוֹ עוֹבֵד כּוֹכָבִים אִשָּׁה וּבִתָּהּ וְנִתְגַּיְּרוּ עִמּוֹ דְּאִילּוּ הַאי דְּנוֹלַד בִּקְדֻשָּׁה לָא נָסֵב אִשָּׁה וּבִתָּהּ. וא"ת שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרוֹת שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ הָאֵם וְהַבַּת דְּלֵית לְהוּ קֻרְבָה דִּכְקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמֵי לָמָּה לִי גֵּר אַפֵּי' בְּיִשְׂרָאֵל נַמֵּי מָצֵי לְמֵימַר הָכִי: כּוֹנֵס אַחַת וּמוֹצִיא אַחַת דְּלָא לַיְתֵי לְמִשְׁרֵי בְּיִשְׂרָאֵל אִשָּׁה וּבִתָּהּ: לְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְנוֹס לְקַמָּן מְפָרֵשׁ: מֻתָּר בַּחֲמוֹתוֹ דְּכֵלֵי הַאי לָא גְּזוּר רַבָּנָן: וְאִכָּא דְּתָנֵי אָסוּר בַּחֲמוֹתוֹ פְּלֻגְתַּיְהוּ מְפָרֵשׁ לְקַמָּן: הָנָךְ דַּאֲמוּר רַבָּנָן יְקַיֵּם כְּגוֹן אֲחוֹתוֹ מִן הָאָב וַחֲבְרוֹתֶיהָ: קְלַשׁ לֵיהּ אִסּוּרָא דִּלְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ בִּשְׂרֵפָה: פְּלוּגְתָּא דְּר' יִשְׁמָעֵאל וְר' עֲקִיבָא מְפָרֵשׁ [לְעֵיל] בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (דַּף צַד:): מַתְנִי' שֶׁנִּתְעָרְבוּ וַלְדוֹתֵיהֶן זְכָרִים וְיֵשׁ לְכָל אַחַת בֵּן וַדַּאי שֶׁלֹּא נִתְעָרֵב: אַרְבָּעָה חוֹלְצִין לְאַחַת בֵּן וַדַּאי שֶׁל כָּל אַחַת מִן הָאַרְבַּע חוֹלֵץ לְאַחַת מֵהֶן דְּכָל חַד סָפֵק לֵיהּ בְּאֵשֶׁת אָחִיו וּבֶן הַחֲמִישִׁית יִשָּׂאֶנָּה מִמָּה נַפְשָׁךְ אִם אֵשֶׁת אָחִיו הִיא הֲרֵי טוֹב וְאִם לָאו הֲרֵי חָלַץ לָהּ יְבָמָה: הוּא וּשְׁלֹשָׁה זֶה שֶׁיִּבֵּם חוֹלֵץ לָאַחֶרֶת וּשְׁלֹשָׁה עִמּוֹ וְהַחֲמִישִׁי מְיַבֵּם מִמָּה נַפְשָׁךְ וְחוֹזְרִים הַשְּׁנַיִם הַלָּלוּ וְחוֹלְצִין לַשְּׁלִישִׁית וּשְׁנַיִם עִמָּהֶן וְהַחֲמִישִׁי מְיַבֵּם וְכֵן כֻּלָּם אַרְבָּעָה חוֹלְצִין תְּחִלָּה לְפִי שֶׁאֵין אֶחָד רַשַּׁאי לְיַבֵּם עַד שֶׁיַּחְלְצוּ לָהּ הָאַרְבָּעָה דְּלָא לִפְגַּע בִּיבָמָה לַשּׁוּק. וה"ה נַמֵּי דְּמָצוּ אַרְבָּעָה לְמִחְלַץ לְכֻלְּהוּ וְהַחֲמִישִׁי יִשָּׂא אֶת כֻּלָּן אֶלָּא אָמְרִינַן בגמ' דְּהָכִי שַׁפִּיר טְפֵי דִּלְמָא לְכָל חַד מִתְרַמְיָא דִּידֵהּ וּמִיקַּיְּמָא מִצְוַת יִבּוּם: גְּמ' דַּוְקָא מְחָלֵץ מִכָּל אַרְבָּעָה הַוַּדָּאִין וַהֲדַר יִבּוּמֵי לַחֲמִישִׁי: מַאי הוּא וּשְׁלֹשָׁה מַאי אִכְפַּת לָן אִי חָלְצִי לָהּ הָנָךְ אַרְבָּעָה גּוּפַיְהוּ וְהַאי דְּיִבֵּם לְקַמָּיְתָא לְיַבֵּם נָמֵי הַךְ. וּמְשַׁנֵּי לֹא לְיַבְּמָהּ חַד כו': הָכִי גָּרְסִינַן מִקְצָתָן אַחִין וּמִקְצָתָן שֶׁאֵין אַחִין אַחִין חוֹלְצִין שֶׁאֵינָן אַחִין מְיַבְּמִין מַאי קָאָמַר מִקְצָתָן אַחִין מִן הָאָב וּמִקְצָתָן אַחִין מִן הָאֵם מִקְצָתָן שֶׁל וַדָּאִין אַחִין לִבְנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת מִן הָאָב וּמִקְצָתָן יֵשׁ לָהֶן בְּהָנֵי תַּעֲרוֹבוֹת אַחִין מִן הָאֵם שֶׁלֹּא מִן הָאָב לְבַד אַחִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן בְּתוֹכָן מִן הָאָב כְּגוֹן רְאוּבֵן שֶׁנָּשָׂא רָחֵל וְחַנָּה וְיָלְדָה לוֹ רָחֵל אֶת יוֹסֵף גֵּרְשָׁהּ לְרָחֵל וּנְשָׂאָהּ בֹּעַז וְלוֹ בֵּן מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת וְנִתְעַבְּרָה רָחֵל וְיָלְדָה הִיא וְחַנָּה אִשְׁתּוֹ שֶׁל רְאוּבֵן וְג' נָשִׁים אֲחֵרוֹת ה' זְכָרִים בְּמַחֲבֵא וְנִתְעָרְבוּ נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְיוֹסֵף בַּתַּעֲרוֹבוֹת הַלָּלוּ ב' אַחִין אֶחָד מִן הָאָב וְא' מִן הָאֵם בְּנָהּ שֶׁל חַנָּה אָחִיו מִן הָאָב וּבְנָהּ שֶׁל רָחֵל מִבֹּעַז אָחִיו מִן הָאֵם: אַחִין מִן הָאֵם חוֹלְצִין יוֹסֵף זֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּתַעֲרוֹבוֹת אָח מִן הָאֵם חוֹלֵץ לְכֻלָּן לִפְטוֹר אֶת אֵשֶׁת אָחִיו מִן הָאָב וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לְיַבֵּם אַחַת מֵהֶן אַפֵּי' לְאַחַר חֲלִיצָתָהּ מֵאַרְבָּעָה חֲבֵרָיו שֶׁמָּא יִפְגַּע בְּאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ שֶׁהִיא בְּכָרֵת: וְאַחִין מִן הָאָב אַרְבָּעָה הָאֲחֵרִים שֶׁאֵין לָהֶם בְּתַעֲרוֹבוֹת אֶלָּא אַחִין מִן הָאָב מְיַבְּמִין כָּל אַחַת וְאַחַת אַחַר שֶׁחָלְצָה מִן הָאַרְבָּעָה יִשָּׂאֶנָּה הַחֲמִישִׁי נִמְצָא אֶחָד מְיַבֵּם שְׁתַּיִם אוֹ יִהְיוּ לְאַחַת ה' חֲלִיצוֹת. וְהָכִי מִתּוֹקְמָא לִשָּׁנָא קַמַּיְתָא דִּשְׁמַעְתָּא מִקְצָתָן אַחִין שֶׁל וַדָּאִין אַחִין מִן הָאֵם לְאֶחָד מִן הַתַּעֲרוֹבוֹת וּמִקְצָתָן שֶׁאֵינָן לָהֶם אַחִין מִן הָאֵם אֶלָּא מִן הָאָב (אַחִין חוֹלְצִין) אוֹתָן שֶׁהֵן אַחִין מִן הָאֵם חוֹלְצִין לְכֻלָּם וְשֶׁאֵינָן אַחִין לָהֶן מִן הָאֵם אֶלָּא מִן הָאָב מְיַבְּמִין: מִקְצָתָן שֶׁל וַדָּאִין וְתַעֲרָבְתָּן כֹּהֲנִים וּמִקְצָתָן שֶׁאֵין כֹּהֲנִים כֹּהֲנִים חוֹלְצִין לְכֻלָּן וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְיַבֵּם הוֹאִיל וְחָלְצָה אַרְבַּע חֲלִיצוֹת שֶׁמָּא הָאֶחָד הַחוֹלֵץ לָהּ הָיָה יְבָמָה וַחֲלִיצָתוֹ חֲלִיצָה וְכֹהֵן אָסוּר בָּהּ:

אֵשֶׁת אָבִיו הַךְ בָּרַיְתָא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲבָל רַבִּי עֲקִיבָא פְּלִיג עֲלֶיהָ וְאָסַר אֵשֶׁת אָבִיו וְשָׁרֵי אֲחוֹת אָבִיו וה"ג פּוֹסְקִין כְּר' עֲקִיבָא דְּר' אֱלִיעֶזֶר שַׁמּוּתִי הוּא וּמִיהוּ יֵשׁ לִזָּהֵר כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: **נָשָׂא** אִשָּׁה וּבִתָּהּ בִּנְשָׂאָן כְּשֶׁהוּא וְהֵן בְּנָכְרִיּוֹת אַיְרֵי כְּמוֹ שֶׁמְּדַקְדֵּק בַּקּוּנְטְרֵס וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדֵּק מִדְּתָנֵי כּוֹנֵס אַחַת וְאִי בְּיִשְׂרָאֵל אַיְרֵי הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר יְקַיֵּם אַחַת: **אִשָּׁה** וּבִתָּהּ וה"ה אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ מִן הָאֵם אוֹ אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ אֲבָל אִשָּׁה וּבַת בְּנָהּ אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ מִן הָאָב דְּהַיְנוּ שְׁאָר הָאָב פְּשִׁיטָא שֶׁאֵין מוֹצִיא וְשֶׁמָּא לְכַתְּחִלָּה לֹא יִכְנֹס אוֹ שֶׁמָּא כֵּיוָן שֶׁאֵין הָאִסּוּר בָּא אֶלָּא ע"י קִדּוּשִׁין אַף לְכַתְּחִלָּה יִכְנֹס כִּדְאָמְרִינַן שֶׁמֻּתָּר בְּאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ וְלָא גָּזְרִינַן מִשּׁוּם אָחִיו הַנּוֹלָד אַחֲרָיו לְפִי' הַקּוּנְט': **מֻתָּר** בְּאֵשֶׁת אָחִיו מַאי לָאו דְּנַסְבַהּ כְּשֶׁהוּא גֵּר תֵּמַהּ לְרִ"י דְּאַמַּאי שָׁרֵינַן כְּשֶׁהוּא גֵּר הָא לְעֵיל גָּזְרִינַן בַּאֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ מִשּׁוּם דְּאָתֵי לְאִחַלּוֹפֵי הָכָא נַמֵּי וכ"ת כֵּיוָן שֶׁהוּא ע"י קִדּוּשִׁין לָא גָּזְרִינַן וְהָא חֲמוֹתוֹ דע"י קִדּוּשִׁין וְקָתָנֵי דְּאָסוּר וְי"ל דְּשָׁאנֵי חֲמוֹתוֹ דע"י קִדּוּשֵׁי עַצְמוֹ אֲבָל אֵשֶׁת אָחִיו דע"י קִדּוּשֵׁי אָחִיו הוּא וְעוֹד דְּאֵשֶׁת אָחִיו בֵּי אָחִיו לָא שְׁכִיחָא אֲבָל אִמָּהּ וּבִתָּהּ שְׁכִיחֵי אַהֲדָדֵי אִי נָמֵי חֲמוֹתוֹ נִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ דְּקָרוּ לָהּ חֲמָתֵהּ דִּפְלָנְיָא אֲבָל אֵשֶׁת אָחִיו לָא מִקַּרְיָא אֵשֶׁת אֲחִי פְּלוֹנִי: **קְלַשׁ** לָהּ אִסּוּרָא תֵּמַהּ דמ"מ מַאי מְשַׁנֵּי אַכַּתִּי אִיכָּא כָּרֵת דְּלָא מִעֲטָהּ הַכָּתוּב אֶלָּא מִשְּׂרֵפָה כִּדְאָמְרִינַן לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף צַד:) וְי"ל דְּמ"מ כֵּיוָן דִּקְלִישׁ אִסּוּרָא לֹא רָצוּ חֲכָמִים לִגְזֹר בְּגֵרִים לְאַחַר מִיתָה כֵּיוָן דְּאַף מֵחַיִּים שַׁרְיָא מִן הַדִּין וא"ת לְאַבַּיֵּי דְּאָמַר בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (שָׁם) דְּלָא שָׁרֵי רַבִּי עֲקִיבָא חֲמוֹתוֹ לְאַחַר מִיתָה מַאי אִכָּא לְמֵימַר וי"ל דִּלְאַבַּיֵּי וַדַּאי לֵיכָּא מַאן דְּתָנֵי מֻתָּר בַּחֲמוֹתוֹ: **מִקְצָתָן** אַחִין בָּרַיְתָא הִיא ור"ח גָּרֵיס ת"ר:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ג:
ב מיי׳ פי״ד מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יג, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ב:
ג טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ה ו:
ד טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ ג:
ה מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ י, טוש״ע יו״ד סי׳ קעו סעי׳ ח:
ו טוש״ע יו״ד סי׳ קעו סעי׳ ח:

מסורת הש״ס

א לעיל כג:; קידושין נב.; לקמן ק:
ב סנהדרין נח.; תוספתא יבמות

(א)תָּנוּ רַבָּנַן: יֵשׁ חוֹלֵץ לְאִמּוֹ מִסָּפֵק, לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק, לְבִתּוֹ מִסָּפֵק. כֵּיצַד? אִמּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת, וְלָהֶן שְׁנֵי זְכָרִים, וְחָזְרוּ וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחֲבֵא, וּבָא בְּנָהּ שֶׁל זוֹ וְנָשָׂא אִמּוֹ שֶׁל זֶה, וּבְנָהּ שֶׁל זוֹ נָשָׂא אִמּוֹ שֶׁל זֶה, וּמֵתוּ בְּלֹא בָנִים — זֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, וְזֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן. נִמְצָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאִמּוֹ מִסָּפֵק. לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק כֵּיצַד? אִמּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁיָּלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת בְּמַחֲבֵא, וּבָאוּ אֲחֵיהֶן שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם וּנְשָׂאוּם, וּמֵתוּ בְּלֹא בָנִים — חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן, נִמְצָא חוֹלֵץ לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק. לְבִתּוֹ מִסָּפֵק כֵּיצַד? אִשְׁתּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁיָּלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת בְּמַחֲבֵא, וּבָאוּ אֲחֵיהֶן וּנְשָׂאוּם, וּמֵתוּ בְּלֹא בָנִים — זֶה חוֹלֵץ לְבִתּוֹ מִסָּפֵק, וְזֶה חוֹלֵץ לְבִתּוֹ מִסָּפֵק. (ב)תַּנְיָא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִישׁ וְאִשָּׁה פְּעָמִים שֶׁמּוֹלִידִין חָמֵשׁ אוּמּוֹת. כֵּיצַד? יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקַח עֶבֶד וְשִׁפְחָה מִן הַשּׁוּק, וְלָהֶן שְׁנֵי בָנִים, וְנִתְגַּיֵּיר אֶחָד מֵהֶן — נִמְצָא אֶחָד גֵּר וְאֶחָד גּוֹי. הִטְבִּילָן לְשֵׁם עַבְדוּת וְנִזְקְקוּ זֶה לָזֶה, הֲרֵי כָּאן גֵּר וְגוֹי וְעֶבֶד. שִׁחְרֵר אֶת הַשִּׁפְחָה וּבָא עָלֶיהָ הָעֶבֶד, הֲרֵי כָּאן גֵּר וְגוֹי וְעֶבֶד וּמַמְזֵר. שִׁחְרֵר שְׁנֵיהֶם, וְהִשִּׂיאָן זֶה לָזֶה — הֲרֵי כָּאן גֵּר וְגוֹי וְעֶבֶד וּמַמְזֵר וְיִשְׂרָאֵל. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן — גּוֹי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד מַמְזֵר. תָּנוּ רַבָּנַן: יֵשׁ מוֹכֵר אֶת אָבִיו לְהַגְבּוֹת אִמּוֹ כְּתוּבָּתָהּ. כֵּיצַד? יִשְׂרָאֵל לָקַח עֶבֶד וְשִׁפְחָה מִן הַשּׁוּק וְלָהֶם בֵּן. וְשִׁחְרֵר אֶת הַשִּׁפְחָה וּנְשָׂאָהּ, וְעָמַד וְכָתַב כָּל נְכָסָיו לִבְנָהּ, נִמְצָא זֶה מוֹכֵר אֶת אָבִיו לְהַגְבּוֹת לְאִמּוֹ כְּתוּבָּתָהּ. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? כּוּלַּהּ רַבִּי מֵאִיר הִיא, וְעַבְדָּא מִטַּלְטְלֵי, וּמִטַּלְטְלֵי מִשְׁתַּעְבְּדִי לִכְתוּבָּה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא קָמַשְׁמַע לַן עַבְדָּא כִּמְקַרְקַע דָּמֵי. [א]מַתְנִי׳ הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְעָרֵב וְלָדָהּ בִּוְלַד כַּלָּתָהּ, הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים, וּמֵתוּ — בְּנֵי הַכַּלָּה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין, שֶׁהוּא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו, סָפֵק אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו. בְּנֵי הַזְּקֵנָה אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַיבְּמִין, שֶׁ[הוּא] סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת בֶּן אָחִיו. [ב]מֵתוּ הַכְּשֵׁרִים, הַתַּעֲרוֹבוֹת לִבְנֵי הַזְּקֵנָה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין, שֶׁהוּא סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו. לִבְנֵי הַכַּלָּה — אֶחָד חוֹלֵץ, וְאֶחָד מְיַיבֵּם. (ג)כֹּהֶנֶת שֶׁנִּתְעָרֵב וְלָדָהּ בִּוְלַד שִׁפְחָתָהּ — הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִים בִּתְרוּמָה — וְחוֹלְקִין חֵלֶק אֶחָד בַּגּוֹרֶן,

וְאֵינָן

יֵשׁ חוֹלֵץ לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק אע"פ שֶׁהִיא מֵחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים הַפּוֹטְרוֹת צָרוֹתֵיהֶן וְכֵן לְבִתּוֹ וְאִמּוֹ: אִמּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁיָּלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחֲבֵא וְהוּא א' מֵהֶן וְלָהֶן שְׁנֵי זְכָרִים וַדָּאִין כְּגוֹן רָחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב שֶׁהָיָה לָהּ יוֹסֵף מִמֶּנּוּ וְחַנָּה אֵשֶׁת רְאוּבֵן שֶׁהָיָה לָהּ חֶצְרוֹן מִמֶּנּוּ וְחָזְרוּ וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחֲבֵא וּמֵתוּ יַעֲקֹב וּרְאוּבֵן וּבָא יוֹסֵף בְּנָהּ שֶׁל רָחֵל וְנָשָׂא חַנָּה אִמּוֹ שֶׁל חֶצְרוֹן וְחֶצְרוֹן נָשָׂא אֶת רָחֵל וּמֵתוּ יוֹסֵף וְחֶצְרוֹן וְנָפְלוּ לִפְנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת רָחֵל לִפְנֵי בְּנָהּ שֶׁל חַנָּה שֶׁהוּא אֲחִי חֶצְרוֹן וְחַנָּה לִפְנֵי בְּנָהּ שֶׁל רָחֵל שֶׁהוּא אֲחִי יוֹסֵף וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵין יָדוּעַ מִי בְּנָהּ וּמִי יְבָמָה צְרִיכָה חֲלִיצָה מִשְּׁנֵיהֶן נִמְצָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאִמּוֹ מִסָּפֵק: ה"ג לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק כֵּיצַד אִמּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁיָּלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת בְּמַחֲבֵא וְעָמְדוּ שְׁנֵי אַחִים מִן הָאָב וּנְשָׂאוּם חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן נִמְצָא חוֹלֵץ לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק כָּךְ שְׁנוּיָה בַּתּוֹסֶפְ' (דִּמְכִילְתִּין פי"ב ה"ב). אִמּוֹ שֶׁיָּלְדָה מֵאִישׁ אַחֵר שֶׁנְּשָׂאָהּ לְאַחַר מִיתַת אָבִיו וְיָלְדָה עִם אִשָּׁה אַחֶרֶת שְׁתֵּיהֶן שְׁתֵּי נְקֵבוֹת וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ בַּת לְאֵיזוֹ אֵם וְעָמְדוּ שְׁנֵי אַחִין שֶׁהָיוּ לָזֶה מֵאָבִיו שֶׁלֹּא מֵאִמּוֹ וּנְשָׂאוּם לִשְׁתֵּי הַנְּקֵבוֹת הַלָּלוּ הַמְעֹרָבוֹת וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי זֶה לְיִבּוּם וְאַחַת מֵהֶן אֲחוֹתוֹ מֵאִמּוֹ וְאִלּוּ הָיָה מַכִּירָהּ לֹא הָיְתָה צְרִיכָה חֲלִיצָה וְעַכְשָׁו שֶׁאֵין מַכִּירָהּ שְׁתֵּיהֶן צְרִיכוֹת חֲלִיצָה. לִשָּׁנָא אַחְרִינָא וּבָאוּ אֲחֵיהֶן שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם וּנְשָׂאוּם אָחִיו שֶׁל רְאוּבֵן נָשָׂא אַחַת וְאָחִיו שֶׁל חֶצְרוֹן נָשָׂא אַחַת רְאוּבֵן חוֹלֵץ לְאֵשֶׁת אָחִיו וְשֶׁמָּא אֲחוֹתוֹ הִיא וְכֵן חֶצְרוֹן ז"ו שמעת"י ולב"י מגמג"ם ב"ה דְּהָא שֶׁמָּא לָאו אֲחוֹתוֹ הִיא וְהָכִי אִבְּעִי לֵיהּ לְמֵימַר זֶה חוֹלֵץ לִסְפֵק אֲחוֹתוֹ וְזֶה חוֹלֵץ לִסְפֵק אֲחוֹתוֹ אֲבָל לַאֲחוֹתוֹ מִסָּפֵק מַשְׁמַע שֶׁחָלַץ וַדַּאי לַאֲחוֹתוֹ מֵחֲמַת סָפֵק שֶׁבְּיָדוֹ: אִשְׁתּוֹ וְאִשָּׁה אַחֶרֶת אֵשֶׁת רְאוּבֵן וְאֵשֶׁת כָּלֵב שֶׁיָּלְדוּ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת בְּמַחֲבֵא נִמְצֵאת הָאַחַת בִּתּוֹ וּבָאוּ (אֲחִיהֶן אֲחֵי הַבְּעָלִים הֵם) שְׁנֵי אֲחֵי רְאוּבֵן וּנְשָׂאוּם נִמְצָא רְאוּבֵן חוֹלֵץ לְבִתּוֹ מִסָּפֵק שֶׁשְּׁתֵּיהֶן צְרִיכוֹת חֲלִיצָה וְאִם הָיָה מַכִּיר בִּתּוֹ הָיְתָה פְּטוּרָה וְאִם שְׁנֵי אֲחֵי כָלֵב נְשָׂאוּם הֲרֵי כָלֵב חוֹלֵץ לְבִתּוֹ מִסָּפֵק. וּלְשׁוֹן מור"י אָחִיו שֶׁל רְאוּבֵן נָשָׂא אַחַת וְאָחִיו שֶׁל כָּלֵב נָשָׂא אַחַת רְאוּבֵן חוֹלֵץ לְאֵשֶׁת אָחִיו ואע"פ שֶׁסָּפֵק בִּתּוֹ הִיא וְכֵן כָּלֵב וְלָאו הַיְנוּ נָמֵי חוֹלֵץ לְבִתּוֹ מִסָּפֵק אֶלָּא חוֹלֵץ לִסְפֵק בִּתּוֹ: אֶחָד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאַחֵר גֵּר דְּבָנִים שֶׁיָּלְדָה בְּעוֹדָהּ תַּחַת יְדֵי הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים הַמּוֹכְרָהּ אֵינָן עֲבָדִים דקי"ל בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מו.) מֵהֶם תִּקְנוּ אַתֶּם קוֹנִים מֵהֶם וְלֹא הֵם מִכֶּם וְלֹא הֵם קוֹנִין זֶה מִזֶּה: שִׁחְרֵר אֶת הַשִּׁפְחָה וַהֲרֵי הִיא כְּיִשְׂרְאֵלִית וּבָא עָלֶיהָ הָעֶבֶד הַוָּלָד מַמְזֵר: וְלָהֶם בֵּן וְלֹא קָנָה אֶת הַבֵּן: וְכָתַב לוֹ כָּל נְכָסָיו וּמֵת וַהֲרֵי אִמּוֹ תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ מִן הַנְּכָסִים: כֻּלָּהּ ר"מ הִיא הָא מַתְנִיתָא בָּתְרָיְתָא דְּיֵשׁ מוֹכֵר ר"מ נָמֵי אֲמָרָהּ וְסֵיפָא דְּקַמַּיְתָא הִיא ומש"ה קָתָנֵי עֶבֶד מְשֻׁעְבָּד לִכְתֻבָּה דְּר"מ סָבַר מִטַּלְטְלִים מִשְׁתַּעְבְּדִי לִכְתֻבָּה בְּמַס' כְּתֻבּוֹת בְּפֶ' הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ (כְּתֻבּוֹת ד' פ:) דְּקָתָנֵי הִנִּיחַ פֵּרוֹת הַתְּלוּשִׁים מִן הַקַּרְקַע כו': מַתְנִי' לִבְנֵי הַכַּלָּה לְאֵשֶׁת בֶּן הַכַּלָּה וַדַּאי: אֶחָד מִן הַתַּעֲרוֹבוֹת חוֹלֵץ תְּחִלָּה וְאח"כ מְיַבֵּם הַשֵּׁנִי ממ"נ אִם יְבִמְתּוֹ הִיא הֲרֵי טוֹב וְאִם אֵשֶׁת בֶּן אָחִיו הִיא הֲרֵי חָלַץ לָהּ יְבָמָה וּמֻתֶּרֶת לוֹ: אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה אֶחָד כֹּהֵן וְאֶחָד עֶבֶד כֹּהֵן: חוֹלְקִין חֵלֶק אֶחָד מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ':

כָּתַב כָּל נְכָסָיו לִבְנָהּ כו' בְּסָמוּךְ מוּקֵי לָהּ כְּר"מ דְּאָמַר מִטַּלְטְלֵי מִשְׁתַּעְבְּדִי לִכְתֻבָּה תֵּמַהּ לר"ת דִּבְכָל דּוּכְתָּא מַשְׁמַע דִּבְמִנֵּהּ פְּלִיגִי בְּהָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סה:) גַּבֵּי שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ מִמְּדִינַת הַיָּם וַחֲבִילָה עִמָּהֶן כו' דְּקָאָמַר אִשָּׁה גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ מִן הַחֲבִילָה וּמוּקֵי לָהּ כְּר"מ וְכֵן בִּנְדָרִים (דַּף סה:) גַּבֵּי אֲפִלּוּ אַתָּה מוֹכֵר שְׂעַר רֹאשְׁךָ חַיָּב אַתָּה לִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה שְׁמַע מִנָּהּ מִטַּלְטְלֵי מִשְׁתַּעְבְּדִי לִכְתֻבָּה וְהָא עִקַּר פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּהָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ (כְּתֻבּוֹת ד' פ: וְשָׁם) גַּבֵּי הִנִּיחַ אָחִיו מָעוֹת כו' דִּפְלִיגִי הָתָם ר"מ וְרַבָּנַן אִי מִשְׁתַּעְבְּדִי לִכְתֻבָּה אוֹ לֹא מַשְׁמַע דִּבְיַתְמֵי פְּלִיגִי אֲבָל מִנֵּהּ מוֹדוּ רַבָּנַן דְּמִשְׁתַּעְבְּדִי כְּמוֹ בְּבַעַל חוֹב דַּאֲפִילּוּ מִגְּלִימָא דְּעַל כַּתְפֵּהּ ואר"ת דְּיָבָם בִּמְקוֹם אָחִיו קָאֵי וְהָוֵי כְּמִנֵּהּ אֲבָל מִיַּתְמֵי אֲפִלּוּ רַבִּי מֵאִיר מוֹדֶה דְּלָא מִשְׁתַּעְבְּדִי וְכֵן נִרְאֶה לְרִ"י דְּאִי לר"מ מִיַּתְמֵי נָמֵי אִית לֵהּ דְּמִשְׁתַּעְבְּדִי א"כ סְבָרַת ר"מ הֲפוּכָה מִדְּרַבָּנַן דִּלְרַבָּנַן כְּתֻבָּה גְּרוּעָה מב"ח דְּמִטַּלְטְלֵי לָא מִשְׁתַּעְבְּדִי לִכְתֻבָּה אֲפִ' מִנֵּהּ וב"ח אֲפִ' מִגְּלִימָא דְּעַל כַּתְפֵּהּ ולר"מ עֲדִיפָא דַּאֲפִילּוּ מִטַּלְטְלֵי דְּיַתְמֵי מִשְׁתַּעְבְּדִי לָהּ ולב"ח לָא מִשְׁתַּעְבְּדִי אֶלָּא וַדַּאי לכ"ע מִטַּלְטְלֵי דְּיַתְמֵי לָא מִשְׁתַּעְבְּדִי לִכְתֻבָּה וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּמִטַּלְטְלֵי דְּמַתָּנָה מִשְׁתַּעְבְּדִי לר"מ וּמַתָּנָה אַלִּימָא מִיַּתְמֵי דִּשְׁטָרָא שֶׁאֵין בּוֹ אַחְרָיוּת לָא גָּבֵי מִמְּקַבֵּל מַתָּנָה כִּדְמַשְׁמַע בפ"ק דב"מ (דַּף יב:) דִּתְנַן מָצָא שְׁטָר שֶׁאֵין בּוֹ אַחְרָיוּת נְכָסִים יַחֲזִיר וְלָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה קְנוּנְיָא עַל מְקַבֵּל מַתָּנָה וְאִלּוּ מִיַּתְמֵי אֲפִ' מִלְוָה עַל פֶּה קי"ל (ב"ב דַּף קעו.) דְּגַבֵּי ואר"י דְּהָכָא בְּמַתְּנַת ש"מ אַיְרֵי דִּגְרוּעָה כְּגוֹן יְרֻשָּׁה אֲבָל מִמַּתְּנַת בָּרִיא לָא גָּבְיָא וְכֵן מַשְׁמַע בְּיֵשׁ נוֹחֲלִין דְּקָאָמַר מַה יְּרֻשָּׁה דְּאוֹרָיְתָא אַלְמְנָתוֹ נִזּוֹנֵית מִנְּכָסָיו מַתְּנַת ש"מ דְּרַבָּנַן לֹא כ"ש וּלְפִי מַה שֶּׁתִּקְּנוּ דְּגוֹבָה אִשָּׁה לִכְתֻבָּתָהּ מִמִּטַּלְטְלֵי דְּיַתְמֵי כ"ש דְּגָבְיָא מִמִּטַּלְטְלֵי דְּמַתְּנַת ש"מ אֲבָל מִמַּתְּנַת בָּרִיא דַּעֲדִיפָא לָא תִּקִּינוּ שֶׁתִּגְבֶּה: **מַנִּי** ר' מֵאִיר הִיא דְּאָמַר מִטַּלְטְלֵי מִשְׁתַּעְבְּדִי לִכְתֻבָּה אע"ג דִּבְכָל דּוּכְתָּא אָמְרִינַן הֻקְּשׁוּ עֲבָדִים לְקַרְקָעוֹת הָכָא יֵשׁ לְחָשְׁבָם כְּמִטַּלְטְלֵי דְּלָא סָמְכָה דַּעְתָּהּ עִלָּוַיְהוּ לְפִי שֶׁמֵּתִים וּבוֹרְחִים וּלְלִשָּׁנָא דַּחֲשִׁיב לְהוּ מְקַרְקְעֵי סָבַר דְּסָמְכָה דַּעְתָּהּ עִלָּוַיְהוּ כְּמוֹ קַרְקָעוֹת: **סָפֵק** אֵשֶׁת אָחִיו וְאֵשֶׁת בֶּן אָחִיו אָמְרִי' בַּיְרוּשַׁלְמִי זֹאת אוֹמֶרֶת מֻתָּר לְאָדָם לִשָּׂא אֵשֶׁת בֶּן אָחִיו פִּי' אע"פ שֶׁיָּכוֹל לָבֹא לִידֵי בִּטּוּל מִצְוַת יְבָמִין אִם יָמוּת וְתִפֹּל לִפְנֵי הָאַחִין אַפֶּ"ה מֻתָּר מִכָּאן יָכוֹל לִהְיוֹת רְאָיָה לְפֵרוּשׁ ריב"ן שֶׁפֵּ' בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְעֵיל יְבָמוֹת סב:) וְהַנּוֹשֵׂא בַּת אֲחוֹתוֹ דַּוְקָא בַּת אֲחוֹתוֹ אֲבָל בַּת אָחִיו אֵין עוֹשֶׂה כ"כ מִצְוָה דִּמְבַטֵּל מִצְוַת יְבָמִין:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב תוספתא קידושין

ג גיטין מב:

גליון הש״ס

תוס' ד"ה מני וכו'. דלא סמכה דעתה וכו'. וכ"כ הרשב"ם ב"ב ד' קכח ע"א ד"ה ור"נ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ קעו סעי׳ ה:

ב מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ קעו סעי׳ ו:

וְאֵינָן מִטַּמְּאִין לְמֵתִים. וְאֵינָן נוֹשְׂאִין נָשִׁים, בֵּין כְּשֵׁרוֹת בֵּין פְּסוּלוֹת. הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְשִׁחְרְרוּ זֶה אֶת זֶה — נוֹשְׂאִין נָשִׁים רְאוּיוֹת לַכְּהוּנָּה. וְאֵינָן מְטַמְּאִין לְמֵתִים, וְאִם נִטְמְאוּ — אֵינָן סוֹפְגִין הָאַרְבָּעִים. וְאֵינָן אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה, וְאִם אָכְלוּ — אֵינָן מְשַׁלְּמִין קֶרֶן וָחוֹמֶשׁ. וְאֵינָן חוֹלְקִין עַל הַגּוֹרֶן. וּמוֹכְרִין אֶת הַתְּרוּמָה, וְהַדָּמִים שֶׁלָּהֶן. (א)וְאֵינָן חוֹלְקִין בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵין נוֹתְנִים לָהֶם קָדָשִׁים. וְאֵין מוֹצִיאִין שֶׁלָּהֶם מִידֵיהֶם. וּפְטוּרִין מִן הַזְּרוֹעַ וּמִן הַלְּחָיַיִם וּמִן הַקֵּיבָה, וּבְכוֹרוֹ יְהֵא רוֹעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב. וְנוֹתְנִין עָלָיו חוּמְרֵי כֹהֲנִים וְחוּמְרֵי יִשְׂרְאֵלִים. **גְּמָ׳** מֵתוּ הַכְּשֵׁרִים וְכוּ׳. אֶלָּא הָנָךְ, מִשּׁוּם דְּאִיעָרוּב לְהוּ הָווּ לְהוּ פְּסוּלִין? אָמַר רַב פָּפָּא, אֵימָא: וּמֵתוּ הַוַּדָּאִין. (ב)לִבְנֵי הַכַּלָּה אֶחָד חוֹלֵץ וְכוּ׳. דַּוְקָא מִיחְלָץ וַהֲדַר יַבּוּמֵי, אֲבָל יַבּוּמֵי בְּרֵישָׁא — לָא, דְּקָפָגַע בִּיבָמָה לַשּׁוּק. כֹּהֶנֶת שֶׁנִּתְעָרֵב וְכוּ׳. חֵלֶק אֶחָד פְּשִׁיטָא! אֵימָא חֵלֶק כְּאֶחָד. (ג)תְּנַן כְּמַאן דְּאָמַר אֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לְעֶבֶד אֶלָּא אִם כֵּן רַבּוֹ עִמּוֹ. דְּתַנְיָא: אֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לְעֶבֶד אֶלָּא אִם כֵּן רַבּוֹ עִמּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יָכוֹל שֶׁיֹּאמַר, אִם כֹּהֵן אֲנִי — תְּנוּ לִי בִּשְׁבִיל עַצְמִי, וְאִם עֶבֶד כֹּהֵן אֲנִי — תְּנוּ לִי בִּשְׁבִיל רַבִּי. בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הָיוּ מַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיוּחֲסִין. בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי לֹא הָיוּ מַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיוּחֲסִין. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק: מִיָּמַי לֹא הֵעַדְתִּי אֶלָּא עֵדוּת אֶחָד, וְהֶעֱלוּ עֶבֶד לַכְּהוּנָּה עַל פִּי. (ד)הֶעֱלוּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! הַשְׁתָּא בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא תַקָּלָה עַל יָדָן, צַדִּיקִים עַצְמָן לֹא כָּל שֶׁכֵּן! אֶלָּא אֵימָא: בִּקְּשׁוּ לְהַעֲלוֹת עֶבֶד לַכְּהוּנָּה עַל פִּי. חֲזָא בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי — וַאֲזַל וְאַסְהֵיד בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה. א(ה)תָּנוּ רַבָּנַן: עֲשָׂרָה אֵין חוֹלְקִין לָהֶם תְּרוּמָה בְּבֵית הַגְּרָנוֹת, וְאֵלּוּ הֵן: חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה, וְקָטָן, טוּמְטוּם, וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, וְהָעֶבֶד, וְהָאִשָּׁה, וְהֶעָרֵל, וְהַטָּמֵא, וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ. וְכוּלָּן מְשַׁגְּרִין לָהֶם לְבָתֵּיהֶם, חוּץ מִטָּמֵא וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ. בִּשְׁלָמָא חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן — לָאו בְּנֵי דֵּיעָה נִינְהוּ. טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס נָמֵי —

בְּרִיָּה

בֵּין כְּשֵׁרוֹת מִשּׁוּם עֶבֶד: בֵּין פְּסוּלוֹת כְּגוֹן שִׁפְחָה מִשּׁוּם כֹּהֵן: הָרְאוּיוֹת לִכְהֻנָּה וְלֹא גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה מִשּׁוּם כֹּהֵן: אֵין סוֹפְגִין כו' דְּכָל חַד אָמַר אֲנָא לָאו כֹּהֵן אֲנָא (וְהַתְרָאַת סָפֵק הִיא): אֵין מְשַׁלְּמִין דְּכָל חַד אָמַר אֲנָא כֹּהֵן: וְאֵין חוֹלְקִין עַל הַגֹּרֶן אֵין נוֹתְנִין לָהֶם תְּרוּמָה עַל הַגֹּרֶן שֶׁהַמְּשַׁחְרֵר יִשְׂרָאֵל הוּא: וּמוֹכְרִין אֶת הַתְּרוּמָה תְּרוּמַת תְּבוּאָתָן כְּשֶׁמַּפְרִישִׁין אוֹתָהּ אֵין צְרִיכִין לְתִתָּהּ לְכֹהֵן דְּכָל חַד אָמַר לַכֹּהֵן אַיְתִי רְאָיָה דְּלָאו כֹּהֵן אֲנָא וּשְׁקוֹל וּמ"מ לְאוֹכְלָהּ א"א אֶלָּא מוֹכְרִין אוֹתָהּ לַכֹּהֲנִים וְהַדָּמִים שֶׁלָּהֶן: ה"ג וְאֵין חוֹלְקִין בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ כְּגוֹן עוֹרוֹת קָדָשִׁים: וְאֵין נוֹתְנִין לָהֶם קָדָשִׁים לְהַקְרִיב: וְאֵין מוֹצִיאִין שֶׁלָּהֶן מִיָּדָם אִם הָיוּ חַיָּבִין חַטָּאת אוֹ אָשָׁם אוֹ עוֹלָה אֵין כּוֹפִין אוֹתָם לְתִתָּן לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר וְלִהְיוֹת עֲבוֹדָתָם וְעוֹרָם לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר דְּכָל חַד אָמַר אֲנָא כֹּהֵן וְתַנְיָא (ב"ק דַּף קט:) מִנַּיִן לְכֹהֵן שֶׁבָּא וּמַקְרִיב קָרְבְּנוֹתָיו כָּל שָׁעָה שֶׁיִּרְצֶה וַאֲפִלּוּ בְּמִשְׁמָר שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ ת"ל וּבָא בְּכָל אַוַּת נַפְשׁוֹ וְשֵׁרֵת וּמִנַּיִן שֶׁעֲבוֹדָתָם וְעוֹרָם שֶׁלּוֹ ת"ל וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ וְתַעֲרוֹבוֹת הַלָּלוּ הוֹאִיל וְהָאֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן אֵין ב"ד יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָן בְּעַל כָּרְחָם וּלְתִתָּם לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר אֶלָּא יַקְרִיבוּ קָרְבְּנוֹתֵיהֶן וְיַחְזְרוּ לָהֶן הַבָּשָׂר וְהָעוֹר וְיִתְּנוּם לְכָל מִי שֶׁיִּרְצוּ אוֹ הַלָּלוּ יַעֲשׂוּ שָׁלִיחַ כָּל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצוּ לְהַקְרִיב אֶת קָרְבָּנָם אוֹ יֶשְׁהוּ אֶת קָרְבָּנָם עַד שֶׁיִּתְרַצּוּ הֵם לְתִתָּן לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר: לָשׁוֹן אַחֵר וְעִקָּר וְאֵין נוֹתְנִים לָהֶם קָדָשִׁים בִּבְכוֹר וַחֲרָמִים קָאָמַר. וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלָּהֶם מִיָּדָם דְּאָמַר אֲנָא כֹּהֵן וְגַבֵּי חֲרָמִים נָמֵי תְּנַן (עֲרָכִין דַּף כֹּח.) הַכֹּהֲנִים אֵין מַחֲרִימִין שֶׁהַחֲרָמִים שֶׁלָּהֶן. וַהֲדַר אוֹרִי מַאי קָעֲבִיד בִּבְכוֹר שֶׁלּוֹ יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְלֹא יַקְרִיבֶנּוּ תָּם דא"כ לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ שֶׁהַמַּקְרִיב יְעַכְּבֶנּוּ. וּלְלָשׁוֹן רִאשׁוֹן קָשֶׁה לִי דְּאָמְרִינַן בְּהַגּוֹזֵל (ב"ק דַּף קי.) דְּהֵיכָא דְּלָא מָצֵי עָבֵד עֲבוֹדָה שָׁלִיחַ נָמֵי לָא מָצֵי מְשַׁוֵּי: וּבְכוֹרוֹ יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב אֲפִי' בִּזְמַן הַבַּיִת דְּהָא לָא מָצֵי לְמִכְפִּינְהוּ לְמִתַּן לַכֹּהֲנִים לְאַקְרוּבֵי וְלֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרוֹ וְאִינְהוּ נָמֵי לָא מָצוּ לְמֵיתְבֵהּ לְכֹהֵן וּלְהַחֲזִיר לָהֶן הַבָּשָׂר דִּבְכוֹר תָּם אֵינוֹ נֶאֱכָל אֶלָּא לַכֹּהֲנִים דִּכְתִיב בֵּהּ וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה בִּבְכוֹרוֹת פֶּרֶק עַד כַּמָּה (בְּכוֹרוֹת דַּף כֹּח.) הִלְכָּךְ יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וּמֻתָּר לְשׁוֹחֲטוֹ בַּמְּדִינָה וְיֹאכְלוּהוּ הֵם דִּבְכוֹר בַּעַל מוּם אֵין בּוֹ מִשּׁוּם זָרוּת אֶלָּא מִשּׁוּם גֶּזֶל דְּמַתְּנוֹת כְּהֻנָּה וְהָכָא גֶּזֶל לֵיכָּא דְּהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה: חוּמְרֵי יִשְׂרְאֵלִים וְחֻמְרֵי כֹּהֲנִים מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: גְּמ' (חֵלֶק א' ס"ד חֵלֶק אֶחָד מַשְׁמַע שֶׁל כָּל אֶחָד): חֵלֶק כְּאֶחָד אִם בָּאוּ שְׁנֵיהֶם עַל הַגֹּרֶן נוֹתְנִים לָהֶם אֲבָל זֶה בְּלֹא זֶה אֵין חוֹלְקִין לָהֶם דְּקָסָבַר אֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לְעֶבֶד אא"כ רַבּוֹ עִמּוֹ דִּלְמָא אָתֵי לְאַסּוֹקֵי לְיוּחֲסִין דְּסָבְרֵי כֹּהֵן הוּא: אִם כֹּהֵן אֲנִי כו' אַסְּפֵק כֹּהֵן וּסְפֵק עֶבֶד קָאֵי כִּי מַתְנִיתִין: הָיוּ מַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיֻחֲסִין לָאו מַאֲכִילָתָהּ אֶלָּא מֵחֲלֻקָּה הִלְכָּךְ אֵין חוֹלְקִין לוֹ דְּלָא לֵיתֵי לְאַסּוֹקֵי לְיוּחֲסִין: בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים חֲמוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר: עֲשָׂרָה אֵין חוֹלְקִין כּוּלְּהוּ מְפָרֵשׁ טַעְמָא: וְהָאִשָּׁה אֵשֶׁת כֹּהֵן: וְהֶעָרֵל כֹּהֵן שֶׁמֵּתוּ אֶחָיו מֵחֲמַת מִילָה: שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת פְּסוּלָה לִכְהֻנָּה: מְשַׁגְּרִין לָהֶן לְבָתֵּיהֶן וְאוֹכְלִין וְעָרֵל שֶׁאָסוּר לֶאֱכֹל מַאֲכִיל לְנָשָׁיו וַעֲבָדָיו: חוּץ מִטַּמֵּא כו' לְקַמֵּהּ מְפָרֵשׁ: דְּלָאו בְּנֵי דֵּעָה נִינְהוּ וְזִילוּתָא דִּתְרוּמָה לְחַלֵּק לָהֶן בַּגֹּרֶן לְעֵין כֹּל:

וְאֵינָן מִטַּמְּאִין לְמֵתִים תֵּמַהּ לְר"י דְּאַמַּאי לָא קָתָנֵי נָמֵי וְאֵין סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים כִּדְקָתָנֵי בְּסֵיפָא וְאִי מִשּׁוּם דִּתְנַן בְּסֵיפָא לֹא חָשׁ לְשַׁנּוֹתוֹ הָא קָתָנֵי וְאֵין מְטַמְּאִין לְמֵתִים ואע"ג דִּתְנָא בְּסֵיפָא: **וְאִם** אָכְלוּ אֵין מְשַׁלְּמִין קֶרֶן וְחֹמֶשׁ נְהִי דְּאֵין מְשַׁלְּמִין מ"מ צְרִיכִין לְהַפְרִישׁ מִשּׁוּם כַּפָּרָה: **וְאֵינָן** חוֹלְקִין עַל הַגֹּרֶן וַאֲפִי' יָבֹאוּ שְׁנֵיהֶם עַל הַגֹּרֶן וְיֹאמְרוּ אִם כֹּהֵן אֲנִי תְּנוּ לִי בִּשְׁבִילִי וְאִם חֲבֵרִי כֹּהֵן תְּנוּ לִי בִּשְׁבִילוֹ אַפֵּ"ה אֵין חוֹלְקִין כֵּיוָן דְּאֵין אוֹכְלִין דִּלְמָא אָתֵי לִידֵי תַּקָּלָה: **וְאֵין** מוֹצִיאִין פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס בל"א אִם הָיוּ חַיָּבִין עוֹלָה אוֹ חַטָּאת וְאָשָׁם אֵין כּוֹפִין אוֹתָם לְתִתָּם לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר לִהְיוֹת עֲבוֹדָתָם וְעוֹרָם שֶׁלָּהֶם דְּכָל חַד אָמַר אֲנָא כֹּהֵן אֲנָא וְכֹהֵן יַקְרִיב בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצֶה וַאֲפִי' בְּמִשְׁמָר שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ אֶלָּא אוֹ יַקְרִיבוּ לָהֶם קָרְבָּנוֹת וְיַחְזְרוּ לָהֶם הַבָּשָׂר וְיִתְּנוּ לְכָל מִי שֶׁיִּרְצוּ אוֹ אֵלּוּ יַעֲשׂוּ שָׁלִיחַ כָּל כֹּהֵן שֶׁיִּרְצוּ לְהַקְרִיב בְּקָרְבָּן וְהִקְשָׁה עַל זֶה בַּקּוּנְט' דְּהָא אָמְרִינַן בְּהַגּוֹזֵל קַמָּא (ב"ק דַּף קי. וְשָׁם) דְּהֵיכָא דְּלָא מָצֵי עָבֵד עֲבוֹדָה שָׁלִיחַ נָמֵי לָא מָצֵי מְשַׁוֵּי ואר"י דְּאֵין זֶה קֻשְׁיָא דְּשָׁאנֵי הָכָא אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר שֶׁהוּא כֹּהֵן הָיָה רָאוּי לַעֲבֹד עֲבוֹדָה כְּמוֹ חוֹלֶה וְזָקֵן שֶׁנּוֹתֵן לְאֵיזֶה מִשְׁמָר שֶׁיִּרְצֶה הוֹאִיל וע"י הַדְּחָק רָאוּי לַעֲבוֹדָה כִּדְמְפָרֵשׁ בְּהַגּוֹזֵל (שָׁם) וְכֵן מָצָא ה"ר אֶלְחָנָן בְּהֶדְיָא בִּירוּשַׁלְמִי דְּקָאָמַר הָיָה זָקֵן אוֹ חוֹלֶה נוֹתְנָהּ לְכָל מִשְׁמָר שֶׁיִּרְצֶה הָיָה טָמֵא וּבַעַל מוּם נוֹתְנָהּ לְאוֹתוֹ מִשְׁמָר וּמַסִּיק דהתערובו' עָבְדִינַן לְהוּ כְּחוֹלֶה וְזָקֵן דִּתְנֵינַן אֵין מוֹצִיאִין שֶׁלָּהֶן מִידֵיהֶם וְעַל לָשׁוֹן שֵׁנִי שֶׁפֵּי' וְאֵין נוֹתְנִין לָהֶם קָדָשִׁים בִּבְכוֹר וַחֲרָמִים קָאָמַר קָשֶׁה לר"י מִדְּתָנֵי בַּעֲרָכִין (דַּף כט.) חֶרְמֵי כֹּהֲנִים עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְיַד כֹּהֵן הֲרֵי הֵם כְּהֶקְדֵּשׁ מִשֶּׁבָּאוּ לְיַד כֹּהֵן הֲרֵי הֵן חֻלִּין לְכָל דִּבְרֵיהֶם א"כ אֵיךְ מַנִּיחִין אוֹתָם בְּיָדָם וְאָמַר ר"י שֶׁיִּתְּנוּ זֶה לָזֶה וְיִתְּנוּ בֵּינֵיהֶם: **חֵלֶק** אֶחָד פְּשִׁיטָא פִּי' פְּשִׁיטָא שֶׁאֵין לָהֶם אֶלָּא חֵלֶק אֶחָד: **וְאִם** עֶבֶד כֹּהֵן אֲנִי תְּנוּ לִי בִּשְׁבִיל רַבִּי הַקּ' ה"ר אֶלְחָנָן לְמ"ד לְקַמָּן אֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לְאִשָּׁה מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה ה"נ גַּבֵּי עֶבֶד נְחוּשׁ שֶׁמָּא יִשְׁאַל לְאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּחְרֵר הָעֶבֶד וְאָמַר ר"י דְּאֵין לָחוּשׁ לְכָךְ שֶׁלֹּא יַחֲזִיק עַצְמוֹ בְּעֶבֶד וְהָא נָמֵי לָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִמְכְּרֶנּוּ רַבּוֹ לְיִשְׂרָאֵל וְיִשְׁאַל דְּכֵיוָן דִּמְזוֹנוֹתָיו עַל רַבּוֹ לֹא יְהֵא חוֹטֵא וְלֹא לוֹ אַךְ קָשֶׁה דְּמַסְקִינַן בפ"ק דְּגִטִּין (דַּף יב. וְשָׁם) שֶׁיָּכוֹל הָרַב לוֹמַר לָעֶבֶד עֲשֵׂה עִמִּי וְאֵינִי זָנְךָ וְאַמַּאי לָא חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִשְׁאַל אָז כֵּיוָן שֶׁאֵין רַבּוֹ מְפַרְנְסוֹ וְשֶׁמָּא הָא לָא שְׁכִיחַ: **ס"ד** הַשְׁתָּא בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים נִרְאֶה דל"ג לֵיהּ דְּלָא שַׁיָּךְ הַךְ פִּרְכָא אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהֶחָכָם עַצְמוֹ נִכְשַׁל בַּאֲכִילַת אִסּוּר וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאן: **וְאֵלּוּ** הֵן חש"ו הַיְנוּ דַּוְקָא בְּקָטָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשָּׂא כַּפָּיו דִּבְסוֹף לוּלָב הַגָּזוּל (סֻכָּה מב. וְשָׁם) תַּנְיָא יוֹדֵעַ לִשָּׂא אֶת כַּפָּיו חוֹלְקִין לוֹ תְּרוּמָה וְאַקָּטָן קָאֵי הָתָם קָטָן הַיּוֹדֵעַ לִשָּׂא אֶת כַּפָּיו עוֹלֶה עִם הַגְּדוֹלִים אֲבָל בִּפְנֵי עַצְמוֹ עַד שֶׁיָּבִיא ב' שְׂעָרוֹת כִּדְאָמַר בפ"ג דִּמְגִלָּה (דַּף כֹּד. וְשָׁם) לִשָּׂא בִּקְבִיעוּת עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא זְקָנוֹ: **וְכֻלָּן** מְשַׁגְּרִין לְבָתֵּיהֶן וא"ת וְלָמָּה מְשַׁגְּרִין לְחֵרֵשׁ וְשׁוֹטֶה וַהֲלֹא לֹא יִשְׁמְרוּהָ בְּטָהֳרָה וי"ל שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַפּוֹטְרוֹפּוֹס בְּבָתֵּיהֶן ומ"מ אֵין חוֹלְקִין לָהֶם פֶּן יָבֹאוּ לְחַלֵּק אֲפִלּוּ אֵין לָהֶם אַפּוֹטְרוֹפּוֹס:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ב מהל' תרומות הל' כב:

מסורת הש"ס

א משנה יבמות
ב קידושין נב.; לעיל כג:
ג כתובות כח:
ד חולין ה:; חולין ז.; חולין ו.; גיטין ז.
ה תוספתא תרומות; מסכת דרך ארץ רבה

תורה אור השלם

וְאִישׁ כִּי־יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת־הַקֹּדֶשׁ [ויקרא כב, יד]

בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ נִינְהוּ. עֶבֶד נָמֵי — דִּלְמָא אָתֵי לְאַסּוֹקֵי מִתְּרוּמָה לְיוּחֲסִין. עָרֵל וְטָמֵא — מִשּׁוּם דִּמְאִיסִי. נוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ — מִשּׁוּם קְנָסָא. אֶלָּא אִשָּׁה, מַאי טַעְמָא לָא? [א]פְּלִיגִי בַּהּ רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ. חַד אָמַר: מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה. וְחַד אָמַר: מִשּׁוּם יִחוּד. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ בֵּי דָרֵי דִּמְקָרַב לְמָתָא, וְלָא שְׁכִיחִי בְּהוּ אִינָשֵׁי. אִי נָמֵי: דִּמְרַחַק, וּשְׁכִיחִי בֵּהּ אִינָשֵׁי. וְכוּלָּן מְשַׁגְּרִין לָהֶם לְבָתֵּיהֶן, חוּץ מִטָּמֵא וְנוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ. אֲבָל עָרֵל מְשַׁגְּרִינַן לֵיהּ, מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם דַּאֲנִיס. טָמֵא נָמֵי, הָא אֲנִיס? הַאי נְפִישׁ אוּנְסֵיהּ, וְהַאי לָא נְפִישׁ אוּנְסֵיהּ. תָּנוּ רַבָּנַן: הָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה, אֵין חוֹלְקִין לָהֶם תְּרוּמָה בְּבֵית הַגֳּרָנוֹת. וּבְמָקוֹם שֶׁחוֹלְקִין — נוֹתְנִין לָאִשָּׁה תְּחִלָּה וּפוֹטְרִין אוֹתָהּ מִיָּד. מַאי קָאָמַר? [ב]הָכִי קָאָמַר: בְּמָקוֹם שֶׁחוֹלְקִין מַעֲשַׂר עָנִי — נוֹתְנִין לְאִשָּׁה תְּחִלָּה. מַאי טַעְמָא — מִשּׁוּם זִילוּתָא. [ג]אָמַר רָבָא: מֵרֵישָׁא, כִּי הֲווֹ אָתוּ גַּבְרָא וְאִתְּתָא לְדִינָא קַמַּאי, הֲוָה שָׁרֵינָא תִּיגְרָא דְגַבְרָא בְּרֵישָׁא. אָמֵינָא: דְּמִיחַיֵּיב בְּמִצְוֹת. כֵּיוָן דִּשְׁמַעְנָא לְהָא, שָׁרֵינָא תִּיגְרָא דְאִתְּתָא בְּרֵישָׁא. מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם זִילוּתָא. [ד](א)הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְכוּ׳. שִׁיחְרְרוּ, אִי בָּעֵי — אִין, אִי לָא בָּעֵי — לָא, וְאַמַּאי? לִישָּׂא שִׁפְחָה אֵינוֹ יָכוֹל, בַּת חוֹרִין אֵינוֹ יָכוֹל! אָמַר רָבָא, אֵימָא: כּוֹפִין אוֹתָן, וּמְשַׁחְרְרִין זֶה אֶת זֶה. [ה](ב)נוֹתְנִין עֲלֵיהֶם חוּמְרֵי וְכוּ׳. לְמַאי הִלְכְתָא? אָמַר רַב פָּפָּא: לְמִנְחָתָם נִקְמֶצֶת כְּמִנְחַת יִשְׂרָאֵל וְאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת כְּמִנְחַת כֹּהֲנִים. הָא כֵּיצַד? הַקּוֹמֶץ קָרֵב בְּעַצְמוֹ, וְהַשִּׁירַיִם קְרֵיבִין בְּעַצְמָן. [ו](ג)אִיקְרִי כָּאן: כֹּל שֶׁמִּמֶּנּוּ לָאִשִּׁים, הֲרֵי הוּא בְּ״בַל תַּקְטִירוּ״. [ז]אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי: דְּמַסֵּיק לְהוּ לְשׁוּם עֵצִים, כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: ״לְרֵיחַ נִיחוֹחַ״ אִי אַתָּה מַעֲלֶה, אֲבָל אַתָּה מַעֲלֶה לְשׁוּם עֵצִים. [ח](ד)הָנִיחָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר. אֶלָּא לְרַבָּנַן, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? דְּעָבֵיד לַהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הַקּוֹמֶץ קָרֵב לְעַצְמוֹ, וְהַשִּׁירַיִם מִתְפַּזְּרִין עַל בֵּית הַדֶּשֶׁן. וַאֲפִילּוּ רַבָּנַן לָא פְּלִיגִי עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אֶלָּא בְּמִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים, דְּבַת הַקְרָבָה הִיא, אֲבָל הָכָא — אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ. [ט](ה)מַתְנִי׳ מִי שֶׁלֹּא שָׁהֲתָה אַחַר בַּעֲלָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְנִשֵּׂאת, וְיָלְדָה, וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן — הָיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן וּבָנִים מִן הַשֵּׁנִי, חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. וְכֵן הוּא לָהֶם — חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם.

הָיוּ

בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ נִינְהוּ וְהָוְיָא זִילוּתָא דְּקָדָשִׁים: מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה שֶׁמָּא יְגָרְשֶׁנָּה בַּעְלָהּ וְהִיא זָרָה וְלָא יָדְעִי אִינָשֵׁי וּפָלְגִי לָהּ: דִּמְקָרַב לְמָתָא מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה לֵיכָּא דְּהָא סָמוּךְ לְמָתָא הוּא וְיָדְעִי לָהּ אִי גְּרוּשָׁה הִיא וּמִשּׁוּם יִחוּד אִיכָּא הוֹאִיל דְּלָא שְׁכִיחִי בֵּהּ אִינָשֵׁי: אִי נָמֵי דִּמְרַחַק מִשּׁוּם גְּרוּשָׁה אִיכָּא מִשּׁוּם יִחוּד לֵיכָּא: חוּץ מְטַמֵּא קְנָסָא הוּא דְּלָא אִזְדְּהַר: נְפִישׁ אֻנְסֵהּ שֶׁמֵּתוּ אֶחָיו: מַאי קָאָמַר קָתָנֵי אֵין חוֹלְקִין וַהֲדַר קָתָנֵי בְּמָקוֹם שֶׁחוֹלְקִין: ה"ק הַאי בְּמָקוֹם שֶׁחוֹלְקִין לָאו אַתְּרוּמָה קָאֵי וְהָכִי קָאָמַר וְדָבָר שֶׁחוֹלְקִין נָמֵי לְנָשִׁים כְּגוֹן מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁהוּא מִתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת בָּעִיר וְאֵין כָּאן מִשּׁוּם יִחוּד דִּשְׁכִיחֵי אִינָשֵׁי נוֹתְנִין לְאִשָּׁה תְּחִלָּה מִשּׁוּם דְּזִילָא בָּהּ מִלְּתָא לְמֵיקַם: מַעֲשַׂר עָנִי אֵין מִתְחַלֵּק בַּגֹּרֶן אֶלָּא בְּתוֹךְ הַבַּיִת כְּדִכְתִיב לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְגוֹ' (דְּבָרִים כו) וְעוֹד מִשּׁוּם דְּלָא לִכַּסְפוּ עֲנִיִּים: גַּבְרָא וְאִתְּתָא זֶה תּוֹבֵעַ בַּעַל דִּינוֹ וְזוֹ תּוֹבַעַת בַּעַל דִּינָהּ וְאֵין הַדִּין בֵּין שְׁנֵיהֶם: שָׁרֵינָא תִּגְרָא דְגַבְרָא בְּרֵישָׁא הָיִיתִי נִזְקָק לָאִישׁ תְּחִלָּה לִגְמֹר אֶת דִּינוֹ וְאַחַ"כ הָיִיתִי נִזְקָק לָדוּן בֵּין אִשָּׁה וּבֵין בַּעַל דִּינָהּ: לֹא שִׁחְרְרוּ לָא כְּלוֹמַר לָא כָּפֵינַן לְהוּ לְשַׁחְרֵר זֶה אֶת זֶה בִּתְמִיהַּ וְהָא לִשָּׂא שִׁפְחָה אֵינוֹ יָכוֹל וּתְנַן גַּבֵּי מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין מִשּׁוּם הַאי טַעְמָא: מִנְחַת יִשְׂרָאֵל נִקְמֶצֶת וּשְׁיָרֶיהָ נֶאֱכָלִים כְּדִכְתִיב (וַיִּקְרָא ב':ג') וְקָמַץ (הַכֹּהֵן) וְהַנּוֹתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו (שָׁם ו) וּמִנְחַת כֹּהֵן אֵין נִקְמֶצֶת לְפִי שֶׁכֻּלָּהּ כָּלִיל שֶׁנֶּא' (שָׁם) כָּל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה. וְאֶחָד מִתַּעֲרוֹבוֹת הַלָּלוּ שֶׁמִּתְנַדֵּב מִנְחָה צְרִיכָה קְמִיצָה שֶׁמָּא יִשְׂרָאֵל הוּא וּמִנְחָה שֶׁלֹּא נִקְמְצָה פְּסוּלָה כְּזֶבַח שֶׁלֹּא נִשְׁחַט וּשְׁיָרֶיהָ אֵין נֶאֱכָלִין דִּלְמָא כֹּהֵן הוּא: אִקְרִי כָּאן כו' הֵיכִי מָצֵי מַקְטִיר לְהוּ לְשִׁירַיִם וְדִלְמָא מִנְחַת יִשְׂרָאֵל הִיא וְשִׁירַיִם גְּמוּרִים הֵן וַהֲרֵי הֵן בְּבַל תַּקְטִירוּ דִּכְתִיב (שָׁם ב) לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַה' כֹּל שֶׁמִּמֶּנּוּ לָאִשִּׁים שֶׁנִּקְטַר הֵימֶנּוּ דָּבָר הָרָאוּי לְהַקְטִיר הֲרֵי הַשִּׁירַיִם בְּבַל תַּקְטִירוּ (דִּכְתִיב לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַה'): וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ בָּתְרֵהּ דְּהַאי קְרָא דְּלָא תַקְטִירוּ כְּתִיב. וּמִלְּתֵהּ דר' אֶלְעָזָר בִּזְבָחִים בְּפֶ' הַתַּעֲרוֹבוֹת (דַּף עז.) גַּבֵּי אֵבְרֵי חַטָּאת שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּאֵבְרֵי עוֹלָה רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר יִנָּתְנוּ כֻּלָּם לְמַעְלָה וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת בְּשַׂר הַחַטָּאת שֶׁהֵן שִׁירַיִם וּבְבַל תַּקְטִירוּ כְּאִלּוּ הֵן עֵצִים דְּכֵיוָן דְּלָא מְכַוֵּן לְאִקְטוֹרֵי לָאו הַקְטָרָה הִיא וּמֻתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִפְּנֵי תַּקָּנַת עוֹלָה וַחֲכָמִים אוֹמְרִים תְּעֻבַּר צוּרָתָם וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה: רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר גַּבֵּי כֹּהֵן הַמְטַמֵּא הֶקְדֵּשׁ בְּדַלְיֵ דַּלּוּת שֶׁמֵּבִיא מִנְחַת חוֹטֵא (מְנָחוֹת דַּף עַד.) וְכָתַב בָּהּ בְּמִנְחַת חוֹטֵא וְהָיְתָה לַכֹּהֵן כְּמִנְחָה כְּלוֹמַר אִם חוֹטֵא זֶה כֹּהֵן הוּא הֲרֵי הִיא כְּמִנְחַת יִשְׂרָאֵל מַה מִנְחַת יִשְׂרָאֵל נִקְמֶצֶת אַף מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁל כֹּהֲנִים נִקְמֶצֶת אִי מַה מִנְחַת יִשְׂרָאֵל שְׁיָרֶיהָ נֶאֱכָלִין אַף זֶה שְׁיָרֶיהָ נֶאֱכָלִין ת"ל וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה הָא כֵּיצַד הַקּוֹמֶץ קָרֵב בְּעַצְמוֹ וְהַשִּׁירַיִם קְרֵבוֹת לְעַצְמָן דִּבְרֵי ר' שִׁמְעוֹן ר' אֶלְעָזָר ב"ר שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַקּוֹמֶץ קָרֵב לְעַצְמוֹ וְהַשִּׁירַיִם מִתְפַּזְּרִין אַבֵּית הַדֶּשֶׁן לְמַטָּה מָקוֹם שֶׁנּוֹתְנִים שָׁם תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְהַנּוֹצָה וְהַיְנוּ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ. וְעַד כָּאן לָא פְּלִיגֵי רַבָּנַן עֲלֵהּ וְאָמְרוּ דְּשִׁירַיִם קְרֵבִים אֶלָּא בְּמִנְחַת חוֹטֵא כֹּהֵן דִּסְבִירָא לְהוּ כֻּלָּהּ בַּת הַקְרָבָה הִיא כְּמִנְחַת נִדְבָתוֹ אֲבָל הָכָא דְּלָא מָצֵי לְאַקְרוֹבַהּ מִשּׁוּם שֶׁמָּא זָר הוּא וְשִׁירַיִם גְּמוּרִים הֵם וּבְבַל תַּקְטִירוּ אֲפִילּוּ רַבָּנָן מוֹדוּ דְּמִתְפַּזְּרִין: מַתְנִי' חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין לְאִשְׁתּוֹ שֶׁל סָפֵק זֶה בְּנֵי הָרִאשׁוֹן חוֹלְצִין שֶׁמָּא בֶּן אֲבִיהֶם הָיָה וְלֹא מְיַבְּמִין שֶׁמָּא בֶּן הָאַחֲרוֹן הוּא וַהֲרֵי הוּא אֲחִיהֶן מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב וְזוֹ עֲלֵיהֶם בְּכָרֵת וְכֵן בְּנֵי הָאַחֲרוֹן וְכֵן הוּא לִנְשׁוֹתֵיהֶם:

מַעֲשַׂר עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְאר"ת דִּתְרֵי גַּוְנֵי מַעֲשַׂר עָנִי הוּא כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּנְדָרִים (דַּף פד:) כָּאן בְּמַעֲשַׂר עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת כָּאן בְּמַעֲשַׂר עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַגֳּרָנוֹת וּמַעֲשַׂר עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת הַיְנוּ עֶרֶב פֶּסַח כִּדְתַנְיָא בְּסִפְרֵי כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (דְּבָרִים י"ד:כ"ח) מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא וְגוֹ' וְהִנַּחְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ דְּמַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ לְהַנִּיחוֹ בַּגֹּרֶן וּבָאִין עֲנִיִּים וְנוֹטְלִין אוֹתוֹ וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שָׁם כו) כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּ וְגוֹ' דְּמַשְׁמַע שבעה"ב מְחַלְּקוֹ מִדִּכְתִיב וְנָתַתָּ הָא כֵּיצַד עַד הַפֶּסַח שֶׁהוּא זְמַן גְּשָׁמִים וְאִם מַנִּיחוֹ בַּחוּץ נִפְסָד מְחַלֵּק בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְזֶהוּ מַעֲשַׂר עָנִי הַמִּתְחַלֵּק בְּתוֹךְ הַבַּיִת דִּכְתִיב בֵּהּ נְתִינָה וּמִפֶּסַח שֶׁהוּא זְמַן בִּעוּר הָיָה מַנִּיחוֹ בַּגֹּרֶן וְהָיָה הֶפְקֵר וְלֹא הָיָה בּוֹ דִּין חֲלֻקָּה: וְהַשִּׁירַיִם מִתְפַּזְּרִין פֵּי' בַּקּוּנְטְ' מָקוֹם שֶׁמַּנִּיחִין שָׁם תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְאֵין נִרְאֶה לר"י דְּתַנְיָא פֶּרֶק טְבוּל יוֹם (זְבָחִים קד) ר' חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר ב' בָּתִּים הָיוּ שָׁם אֶחָד בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ וְאֶחָד בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ וְאוֹתוֹ שֶׁהָיָה בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ הָיוּ נוֹתְנִין שָׁם מֻרְאוֹת הָעוֹף וְדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַמְּנוֹרָה וְזֶהוּ אוֹתָהּ שֶׁל תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן כִּדְמוֹכַח הָתָם וְזֶהוּ שֶׁהָיָה בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ הָיוּ שׂוֹרְפִין פְּסוּלֵי קָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים וּבְמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ שֶׁשּׂוֹרְפִין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים הָיוּ מִתְפַּזְּרִים שִׁירַיִם דְּהָכָא דְּהָא מִתְפַּזְּרִין הַיְנוּ נִשְׂרָפִין דְּהָא פְּסוּלוֹ בִּבְעָלִים וְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק כֵּיצַד צוֹלִין (פְּסָחִים דַּף פב: וְשָׁם) כָּל שֶׁפְּסוּלוֹ בַּדָּם וּבִבְעָלִים תְּעֻבַּר צוּרָתוֹ וְיוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה וכה"ג תְּנַן בְּסוֹטָה (דַּף כ.) עַד שֶׁלֹּא נִמְחֲקָה הַמְּגִלָּה אָמְרָה אֵינִי שׁוֹתָה מְגִלָּתָהּ נִגְנֶזֶת וּמִנְחָתָהּ מִתְפַּזֶּרֶת עַל בֵּית הַדֶּשֶׁן וע"כ הַיְנוּ לִשְׂרֵפָה דְּקַחֲשִׁיב לַהּ בַּהֲדֵי אוֹתָן שֶׁמִּנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת:

מסורת הש״ס

א פסחים פח:; ערכין ב:; בבא בתרא יג.; משנה עדיות; חגיגה ב:
ב סוטה כג.
ג זבחים עו:; יומא מז:; מנחות קו:
ד מנחות עד.; תוספתא מנחות
ה בכורות מו.; בכורות מז.; משנה בכורות; תוספתא יבמות

גליון הש״ס

גמ' כופין אותן ומשחררין כו'. עי' בטורי אבן חגיגה דף ב בד"ה ולישא שפחה בסה"ד:

תורה אור השלם

וֶהֱבִיאָהּ אֶל־בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְקָמַץ מִשָּׁם מְלֹא קֻמְצוֹ מִסָּלְתָּהּ וּמִשַּׁמְנָהּ עַל כָּל־לְבֹנָתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אַזְכָּרָתָהּ הַמִּזְבֵּחָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהֹוָה [ויקרא ב, ב]

וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל [ויקרא ו, טז]

כָּל־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהֹוָה לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל־שְׂאֹר וְכָל־דְּבַשׁ לֹא־תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיהֹוָה [ויקרא ב, יא]

קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַיהֹוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא־יַעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ [ויקרא ב, יב]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ תרומות הל׳ כב:
ב מיי׳ פו׳ מהל׳ מתנות עניים הל׳ יג:
ג מיי׳ פכ״א מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ו, סמג עשין קו, טוש״ע חו״מ סי׳ טו סעי׳ ב:
ד מיי׳ פז׳ מהל׳ עבדים הל׳ ז, סמג עשין פז, טוש״ע יו״ד סי׳ רסז סעי׳ סג:
ה מיי׳ פי״ב מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ י:
ו מיי׳ פה׳ מהל׳ איסורי המזבח הל׳ ה:
ז מיי׳ פה׳ מהל׳ איסורי המזבח הל׳ ג:
ח מיי׳ פי״ב מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ יא:
ט מיי׳ פח׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ קעו סעי׳ ז:

הָיוּ לוֹ אַחִים מִן הָרִאשׁוֹן וְאַחִים מִן הַשֵּׁנִי, שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם — הוּא חוֹלֵץ וּמְיַיבֵּם, וְהֵם — אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַיבֵּם. [א](א)הָיָה אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֵן — נוֹשֵׂא אִשָּׁה רְאוּיָה לְכֹהֵן, וְאֵין מִטַּמֵּא לְמֵתִים. וְאִם נִטְמָא — אֵינוֹ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. אֵינוֹ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, וְאִם אָכַל — אֵינוֹ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וָחוֹמֶשׁ. וְאֵינוֹ חוֹלֵק עַל הַגּוֹרֶן. וּמוֹכֵר הַתְּרוּמָה, וְהַדָּמִים שֶׁלּוֹ. וְאֵינוֹ חוֹלֵק בְּקָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים. וְאֵין נוֹתְנִין לוֹ אֶת הַקֳּדָשִׁים, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת שֶׁלּוֹ מִיָּדוֹ. וּפָטוּר מִן הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּיבָה. וּבְכוֹרוֹ יְהֵא רוֹעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב. וְנוֹתְנִין עָלָיו חוּמְרֵי כֹהֲנִים וְחוּמְרֵי יִשְׂרְאֵלִים. [ב][ג]הָיוּ שְׁנֵיהֶם כֹּהֲנִים — הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם, וְהֵם אוֹנְנִים עָלָיו. הוּא אֵינוֹ מִטַּמֵּא לָהֶם, וְהֵם אֵינָן מְטַמְּאִים לוֹ. הוּא אֵינוֹ יוֹרֵשׁ אוֹתָן, אֲבָל הֵם יוֹרְשִׁין אוֹתוֹ. [ד](ב)וּפָטוּר עַל מַכָּתוֹ וְעַל קִלְלָתוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה. עוֹלֶה בְּמִשְׁמָרוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה, וְאֵינוֹ חוֹלֵק. אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּמִשְׁמָר אֶחָד — נוֹטֵל חֵלֶק אֶחָד. (ג)גְּמָ׳ דַּוְקָא מִיחְלַץ וַהֲדַר יַבּוֹמֵי, אֲבָל יַבּוֹמֵי בְּרֵישָׁא — לָא, דְּקָא פָּגַע בִּיבָמָה לַשּׁוּק. [ה](ד)אָמַר שְׁמוּאֵל: עֲשָׂרָה כֹּהֲנִים עוֹמְדִים, וּפֵירַשׁ אֶחָד מֵהֶם, וּבָעַל — הַוָּלָד שְׁתוּקִי. מַאי ״שְׁתוּקִי״? אִילֵימָא שֶׁמְּשַׁתְּקִין אוֹתוֹ מִנִּכְסֵי אָבִיו — פְּשִׁיטָא! מִי יָדְעִינַן אֲבוּהּ מַנּוּ? אֶלָּא שֶׁמְּשַׁתְּקִין אוֹתוֹ מִדִּין כְּהוּנָּה. מַאי טַעְמָא? אָמַר קְרָא: ״וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו״, בָּעֵינַן זַרְעוֹ מְיוּחָס אַחֲרָיו, וְלֵיכָּא. מַתְקִיף לַהּ רַב פָּפָּא: אֶלָּא מֵעַתָּה גַּבֵּי אַבְרָהָם, דִּכְתִיב: ״לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ״, הָתָם מַאי קָא מַזְהַר לֵיהּ רַחֲמָנָא? הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: לָא תִּנְסַב גּוֹיָה וְשִׁפְחָה, דְּלָא לֵיזִיל זַרְעָךְ בָּתְרַהּ. [ו]מֵיתִיבִי: רִאשׁוֹן רָאוּי לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל. וְהָא בָּעֵינַן זַרְעוֹ מְיוּחָס אַחֲרָיו, וְלֵיכָּא! זַרְעוֹ מְיוּחָס אַחֲרָיו — דְּרַבָּנַן, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא. וְכִי גְּזוּר רַבָּנַן — בִּזְנוּת, בִּנְשׂוּאִין לָא גְּזוּר רַבָּנַן. וּבִזְנוּת מִי גְּזוּר רַבָּנַן? וְהָתְנַן: מִי שֶׁלֹּא שָׁהֲתָה אַחַר בַּעְלָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וְנִשֵּׂאת וְיָלְדָה. מַאי ״אַחַר בַּעְלָהּ״? אִילֵימָא אַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, אֵימָא סֵיפָא: הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם, וְהֵם אוֹנְנִים עָלָיו. בִּשְׁלָמָא הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם — מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בִּנְשׂוּאִין דְּשֵׁנִי וְלִיקּוּט עֲצָמוֹת דְּקַמָּא. אֶלָּא: הֵם אוֹנְנִים עָלָיו, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? קַמָּא הָא מִית לֵיהּ! וְאֶלָּא בִּגְרוּשָׁה, וּמַאי ״אַחַר בַּעְלָהּ״ — אַחַר גֵּט בַּעְלָהּ. אֵימָא סֵיפָא: הוּא אֵין מְטַמֵּא לָהֶם וְהֵם אֵינָן מְטַמְּאִין לוֹ. בִּשְׁלָמָא הֵן אֵין מְטַמְּאִין לוֹ — לְחוּמְרָא, דְּכׇל חַד וְחַד דִּלְמָא לָאו בְּרֵיהּ הוּא. אֶלָּא הוּא אֵין מְטַמֵּא לָהֶם, אַמַּאי? בִּשְׁלָמָא לְשֵׁנִי לָא לִיטַּמֵּי לֵיהּ, אֶלָּא לְרִאשׁוֹן לִיטַּמֵּי לֵיהּ מִמָּה נַפְשָׁךְ? אִי בְּרֵיהּ הוּא — שַׁפִּיר קָא מִטַּמֵּא לֵיהּ, וְאִי בַּר בָּתְרָא הוּא — שַׁפִּיר קָא מִטַּמֵּא לֵיהּ, דְּחָלָל הוּא. אֶלָּא לָאו, בִּזְנוּת. וּמַאי ״אַחַר בַּעְלָהּ״ — אַחַר בּוֹעֲלָהּ. וְקָתָנֵי סֵיפָא: עוֹלֶה בְּמִשְׁמָר שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה. וּתְיוּבְתָּא דִּשְׁמוּאֵל! אָמַר רַב שְׁמַעְיָא: בִּמְמָאֶנֶת. (ה)מְמָאֶנֶת מִי קָא יָלְדָה? וְהָתָנֵי רַב בֵּיבַי קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן: שָׁלֹשׁ נָשִׁים מְשַׁמְּשׁוֹת בְּמוֹךְ: קְטַנָּה, מְעוּבֶּרֶת, וּמְנִיקָה. קְטַנָּה — שֶׁמָּא תִּתְעַבֵּר וְתָמוּת, מְעוּבֶּרֶת — שֶׁמָּא תַּעֲשֶׂה עוּבָּרָהּ סַנְדָּל, מְנִיקָה — שֶׁמָּא תִּגְמוֹל אֶת בְּנָהּ וְיָמוּת. וְאֵיזוֹ הִיא קְטַנָּה — מִבַּת אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד עַד בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. פָּחוֹת מִיכֵּן אוֹ יָתֵר עַל כֵּן — מְשַׁמֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ מְשַׁמֶּשֶׁת כְּדַרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת, וּמִן הַשָּׁמַיִם יְרַחֲמוּ. שֶׁנֶּאֱמַר: ״שֹׁמֵר פְּתָאִים ה׳״! (ו)מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּקִידּוּשֵׁי טָעוּת, וְכִדְרַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל. דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: ״וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה״ — אֲסוּרָה, הָא נִתְפָּשָׂה — מוּתֶּרֶת. [ז]וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְפָּשָׂה, מוּתֶּרֶת. וְאֵי זוֹ — זוֹ שֶׁקִּידּוּשֶׁיהָ קִידּוּשֵׁי טָעוּת, שֶׁאֲפִילּוּ בְּנָהּ מוּרְכָּב לָהּ עַל כְּתֵפָהּ — מְמָאֶנֶת וְהוֹלֶכֶת לָהּ.

הָיוּ

הָיוּ לוֹ אַחִין מִן הָרִאשׁוֹן וּמִן הַשֵּׁנִי כו' פִּי' וּמֵתוּ כֻּלָּן וְלֹא נִשְׁאַר כִּי אִם הוּא לְבַדּוֹ חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם אֲבָל אִם הָיָה לוֹ אָח אַחֵר לָא דְּהָוְיָא לָהּ יְבָמָה לַשּׁוּק: וְאֵי זוֹ זוֹ שֶׁקִּדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשֵׁי טָעוּת אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הִיא דִּפְשִׁיטָא דְּלָאו קִדּוּשֵׁי נִינְהוּ:

הָיוּ לוֹ אַחִין מִן הָרִאשׁוֹן וּמִן הָאַחֲרוֹן שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם הוּא אוֹ חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם לְאֵשֶׁת בֵּן הָרִאשׁוֹן אִם אָחִיו הוּא הֲרֵי טוֹב וְאִם לָאו נָכְרִית הִיא אֶצְלוֹ וּכְגוֹן שֶׁאֵין אָח אֶלָּא הוּא דְּלֵיכָּא לְסַפּוֹקֵי בִּיבָמָה לַשּׁוּק וְכֵן לְאֵשֶׁת בֵּן הָאַחֲרוֹן: וְהֵן אַחִין אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם אוֹ בֶּן הָרִאשׁוֹן אוֹ בֶּן הָאַחֲרוֹן חוֹלֵץ לָהּ וַחֲבֵרוֹ מְיַבֵּם אִם יְבִמְתּוֹ הִיא הֲרֵי טוֹב וְאִם לָאו נָכְרִית הִיא וּמִשּׁוּם יְבָמָה לַשּׁוּק לֵיכָּא שֶׁהֲרֵי חָלַץ לָהּ יְבָמָהּ: אֵין סוֹפֵג דִּלְמָא לָאו כֹּהֵן הוּא: הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם לְחוּמְרָא שֶׁמָּא זֶה אָבִיו וּבְיוֹם מִיתָתוֹ אָסוּר זֶה לֶאֱכֹל בַּקֳּדָשִׁים שֶׁמָּא אֲנִינוּת חָלָה עָלָיו וְכֵן הֵן אוֹנְנִים עָלָיו וּבְיוֹם מוֹתוֹ אֲסוּרִים שְׁנֵיהֶם בְּקָדָשִׁים. וּפָרִיךְ בַּגְּמָרָא ה"ד דִּשְׁנֵיהֶם חַיִּין א"ת בִּגְרוּשָׁה אַמַּאי הוּא אֵין מְטַמֵּא לָרִאשׁוֹן אִם בְּנוֹ הוּא הֲרֵי טוֹב וְאִם אֵינוֹ בְּנוֹ הֲרֵי הוּא חָלָל וְכוּ' מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא: הוּא אֵינוֹ יוֹרֵשׁ אוֹתָן דְּיוֹרְשָׁיו מַדְחִין אוֹתוֹ אֵלּוּ אֵצֶל אֵלּוּ וְהֵן יוֹרְשִׁין אוֹתוֹ דָּמֵי מְעַכֵּב עַל יָדָן וְהָוֵי מָמוֹן הַמֻּטָּל בְּסָפֵק וְחוֹלְקִין בֵּין שְׁנֵיהֶם: וְעוֹלֶה בְּמִשְׁמָרוֹ כו' לַעֲבֹד וְאֵין בְּנֵי מִשְׁמָר מְעַכְּבִין עָלָיו אֲבָל אֵינוֹ חוֹלֵק דְּכָל מִשְׁמָר דָּחֵי לֵיהּ לְגַבֵּי חַבְרֵהּ: גְּמָ' דַּוְקָא מִחְלַץ וַהֲדַר יַבּוֹמֵי הָיוּ לוֹ אַחִין מִן הָרִאשׁוֹן וּמִן הַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא מֵאוֹתָהּ הָאֵם דְּקָתָנֵי מַתְנֵי' וְהֵן אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַבֵּם דַּוְקָא מִחְלַץ חַד וַהֲדַר יַבּוֹמֵי חַבְרֵהּ אֲבָל יַבּוֹמֵי בְּרֵישָׁא לָא דִּלְמָא פָּגַע בִּיבָמָה לַשּׁוּק שֶׁמָּא יְבִמְתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ הִיא וְלֹא שֶׁלּוֹ: הַוָּלָד שְׁתוּקִי וְכָשֵׁר הוּא דְּהָא פְּשִׁיטָא לָן דְּבֶן כֹּהֵן הַבָּא עַל הַפְּנוּיָה הוּא: מִדִּין הַכְּהֻנָּה מִלַּעֲבֹד עֲבוֹדָה. וְאַף עַל גַּב דִּלְעִנְיַן יוּחֲסִין לִשָּׂא אִשָּׁה כָּשֵׁר הוּא פָּסוּל לַעֲבוֹדָה: אַחֲרָיו שֶׁנִּכָּר זַרְעוֹ שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ: מַאי קָא מַזְהַר לֵהּ רַחֲמָנָא הוֹאִיל וְהַהוּא אַחֲרָיו קָא דָּרְשַׁתְּ לֵיהּ לְעִנְיַן פְּסוּל כְּהֻנָּה הָכָא מַאי פְּסוּל קָא דָּרְשַׁתְּ בֵּהּ הָא וַדַּאי גַּבֵּי יִשְׂרָאֵל כָּשֵׁר הוּא כְּגוֹן עֲשָׂרָה כְּשֵׁרִים עוֹמְדִים וּפֵרַשׁ אֶחָד מֵהֶם וּבָעַל: זַרְעֲךָ בָּתְרָהּ כִּדְאָמַר בפ"ג דְּקִדּוּשִׁין (דַּף סח:) שִׁפְחָה הַוָּלָד כָּמוֹהָ דִּכְתִיב הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים דִּכְתִיב כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ בִּנְךָ הַבָּא מִן הַיִּשְׂרְאֵלִית קָרוּי בִּנְךָ וְאֵין בִּנְךָ הַבָּא מִן הָעוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים קָרוּי בִּנְךָ אֶלָּא בְּנָהּ: רִאשׁוֹן רָאוּי לִהְיוֹת כ"ג הֵיכָא שֶׁמְּיַבֵּם אֵשֶׁת אָחִיו בְּתוֹךְ ג' וְיָלְדָה סָפֵק בֶּן ט' לָרִאשׁוֹן סָפֵק בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן בְּפֶרֶק הַחוֹלֵץ: בִּשְׁלָמָא הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ אֲפִילּוּ בִּנְשׂוּאִין ואע"ג דְּקַמָּא מִית לֵיהּ כְּגוֹן שֶׁלִּקְּטוּ עַצְמוֹתָיו לְסוֹף שָׁנִים מְרֻבּוֹת אוֹנֵן זֶה סָפֵק עֲלֵיהֶם וְאָסוּר בְּקָדָשִׁים דִּתְנַן בִּפְסָחִים (דַּף צא:) הַשּׁוֹמֵעַ עַל מֵתוֹ וְהַמְלַקֵּט עֲצָמוֹת אוֹכֵל בַּקֳּדָשִׁים לָעֶרֶב אֲבָל כָּל הַיּוֹם אָסוּר: בִּשְׁלָמָא לַשֵּׁנִי לֹא לִטָּמֵא שֶׁמָּא בֶּן הָרִאשׁוֹן הוּא וְכֹהֵן כָּשֵׁר הוּא: אֶלָּא לָאו בִּזְנוּת שֶׁשְּׁנֵיהֶם בָּאוּ עָלֶיהָ בִּזְנוּת וְהִלְכָּךְ אֵין מְטַמֵּא לָהֶן דְּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ כֹּהֵן כָּשֵׁר הוּא וּמַשְׁכַּחַת הוּא אוֹנֵן עֲלֵיהֶם וְהֵן עָלָיו דְּהָא תַּרְוַיְהוּ חָזוּ לֵיהּ: בִּמְמָאֶנֶת לְעוֹלָם בִּזְנוּת לָא מִתּוֹקְמָא דְּהָא פָּסוּל לַעֲבוֹדָה וְלָא מָצֵי לְמִתְנֵי עוֹלֶה בְּמִשְׁמָרוֹ שֶׁל זֶה וְשֶׁל זֶה אֶלָּא הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּרוֹאָה בְּמִיתַת שְׁנֵיהֶם וְאֵין מְטַמֵּא לָהֶן דְּכֹהֵן כָּשֵׁר הוּא בִּמְמָאֶנֶת יְתוֹמָה שֶׁמֵּאֲנָה בְּבַעְלָהּ וְלֹא שָׁהֲתָה שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וְנִיסַּת: מְשַׁמְּשׁוֹת בְּמוֹךְ מֻתָּרוֹת (לְשַׁמֵּשׁ) לִתֵּן מוֹךְ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁלֹּא יִתְעַבְּרוּ: שֶׁמָּא תַּעֲשֶׂה עֻבָּרָהּ סַנְדָּל עֻבָּר שֵׁנִי דּוֹחֵק אֶת הָרִאשׁוֹן וּפוֹחֵת אֶת צוּרָתוֹ בְּהַמַּפֶּלֶת (נִדָּה כה.): וְאֵי זוֹ הִיא קְטַנָּה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת וּמֵתָה: מִבַּת י"א כו' וּלְעִנְיַן מֵאוּן נָמֵי בַּת י"ב וְיוֹם אֶחָד לֹא מְמָאֶנֶת וּמְקַמֵּי הָכִי קָתָנֵי דְּאִי מִעַבְּרָא מֵתָה פָּחוֹת מִכָּאן אֵינָהּ מִתְעַבֶּרֶת כְּלָל יוֹתֵר עַל זֶה אִי מִעַבְּרָא לֹא מֵתָה: בְּקִדּוּשֵׁי טָעוּת עַל תְּנַאי וְלֹא נִתְקַיֵּם דְּנָפְקָא מִנֵּהּ בְּלָא גִּטָּא וְנִיסַּת בְּתוֹךְ ג' וּמַשְׁכַּחַת לַהּ דְּרוֹאָה מִיתַת שְׁנֵיהֶן וְכֹהֵן כָּשֵׁר הוּא לְפִיכָךְ אֵין מְטַמֵּא לָהֶן וְעוֹלֶה בְּמִשְׁמָרוֹ לַעֲבֹד דְּבִזְנוּת כְּהַאי גַּוְונָא דְּהָוֵי ע"י נִשּׂוּאִין לָא גְּזוּר רַבָּנַן: הִיא מְעוּטָא הוּא וְהָכִי קָאָמַר הִיא כְּלוֹמַר אִשָּׁה גְּמוּרָה דְּכִי לֹא נֶאֶנְסָה וְזִנְּתָה אֲסוּרָה וְיֵשׁ לְךָ אַחֶרֶת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁנִּבְעֲלָה תַּחַת בַּעְלָהּ בְּרָצוֹן מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ וְאֵי זוֹ זוֹ כו': וְהוֹלֶכֶת לָהּ וְכֵיוָן דְּלָא בָּעֲיָא מִנֵּהּ גִּטָּא לָאו אִשְׁתּוֹ הָוְיָא וְאִי זִנְּתָה הֲרֵי הִיא כִּפְנוּיָה שֶׁזִּנְּתָה וּמֻתֶּרֶת לוֹ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פכ׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעי׳ ח:

ב מיי׳ פכ׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יח, טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעי׳ ט:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ נחלות הל׳ ג, סמג עשין לו:

ד מיי׳ פכ׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יח:

ה מיי׳ פכ׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעי׳ ט:

ו מיי׳ פכ׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ כ, טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעי׳ ט:

ז מיי׳ פג׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ב:

מסורת הש״ס

א משנה יבמות

ב לעיל כג:; תוספתא אהלות; ספרא שמיני פרשה ה ז

ג לעיל צח:; קידושין נב.

ד קידושין עה.; כתובות יג:

ה לעיל יב:; נדה מה.; נדה מה:; קידושין סג:; אוצר מדרשים פרקי רבינו הקדוש; כתובות לט.; ברכות כד.; קידושין פא:; משנה נדה; תוספתא נדה; נדרים לה:

ו לעיל נו:; כתובות עד.; נדה נב.; במדבר רבה; כתובות נא:

תורה אור השלם

כִּי אִם־לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו [ויקרא כא, ב]

וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [במדבר כה, יג]

וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לִבְרִית עוֹלָם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ [בראשית יז, ז]

שֹׁמֵר פְּתָאיִם יְהוָה דַּלֹּתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ [תהילים קטז, ו]

וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה [במדבר ה, יג]

(א)הָיוּ שְׁנֵיהֶם כֹּהֲנִים וְכוּ׳. תָּנוּ רַבָּנַן: הִכָּה זֶה וְחָזַר וְהִכָּה זֶה, קִלֵּל זֶה וְחָזַר וְקִלֵּל זֶה, קִלֵּל שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת, הִכָּה שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת — חַיָּיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּבַת אַחַת — חַיָּיב, בָּזֶה אַחַר זֶה — פָּטוּר. וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פָּטוּר בְּבַת אַחַת! תְּרֵי תַּנָּאֵי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה. מַאי טַעְמָא דְּמַאן דְּפָטַר? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: נֶאֶמְרָה בְּרָכָה לְמַטָּה, וְנֶאֶמְרָה בְּרָכָה לְמַעְלָה. מָה לְמַעְלָה שֶׁאֵין בָּהּ שׁוּתָּפוּת — אַף לְמַטָּה שֶׁאֵין בָּהּ שׁוּתָּפוּת. וְאִיתַּקַּשׁ הַכָּאָה לִקְלָלָה. וְעוֹלֶה בְּמִשְׁמָרוֹ וְכוּ׳. וְכִי מֵאַחַר דְּאֵינוֹ חוֹלֵק, לָמָּה עוֹלֶה?! הָאָמַר: בָּעֵינָא דְּנֶיעְבֵּיד מִצְוָה! אֶלָּא: ״עָלָה״ לָא קָתָנֵי, אֶלָּא ״עוֹלֶה״ — בְּעַל כָּרְחוֹ. אָמַר רַב אַחָא בַּר חֲנִינָא אָמַר אַבָּיֵי אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה. וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּמִשְׁמָר כּוּ׳. מַאי שְׁנָא שְׁנֵי מִשְׁמָרוֹת דְּלָא — דְּאָזֵיל לְהָא מִשְׁמָרָה וּמַדְחוּ לֵיהּ, וְאָזֵיל לְהָא מִשְׁמָרָה וּמַדְחוּ לֵיהּ. מִשְׁמָר אֶחָד נָמֵי: אָזֵיל לְהַאי בֵּית אָב וּמַדְחוּ לֵיהּ! [א]אָמַר רַב פַּפָּא, הָכִי קָאָמַר: אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם מִשְׁמָר אֶחָד וּבֵית אָב אֶחָד — נוֹטֵל חֵלֶק אֶחָד.

הֲדַרָן עֲלָךְ נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה

[בג]**מִצְוַת** חֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה דַּיָּינִין, וַאֲפִילּוּ שְׁלָשְׁתָּן הֶדְיוֹטוֹת. חָלְצָה בְּמִנְעָל — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה, בְּאַנְפִּילְיָא — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. בְּסַנְדָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָקֵב — כָּשֵׁר, וְשֶׁאֵין לוֹ עָקֵב — פָּסוּל. [דה](ב)מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַטָּה — חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה. מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה — חֲלִיצָה פְּסוּלָה. חָלְצָה בְּסַנְדָּל שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ, אוֹ בְּסַנְדָּל שֶׁל עֵץ, אוֹ בְּשֶׁל שְׂמֹאל בְּיָמִין — חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה. חָלְצָה בְּגָדוֹל שֶׁהוּא יָכוֹל לַהֲלוֹךְ בּוֹ, אוֹ בְּקָטָן שֶׁהוּא חוֹפֶה אֶת רוֹב רַגְלוֹ — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. [ו](ג)גְּמָ׳ וּמֵאַחַר דַּאֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה הֶדְיוֹטוֹת, דַּיָּינִין לְמָה לִי? הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּבָעֵינַן בִּשְׁלֹשָׁה שֶׁיּוֹדְעִים לְהַקְרוֹת כְּעֵין דַּיָּינִים. תְּנֵינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: מִצְוַת חֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה שֶׁיּוֹדְעִין לְהַקְרוֹת כְּעֵין דַּיָּינִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה. (ד)מַאי טַעְמָא דְּתַנָּא קַמָּא, דְּתַנְיָא: ״זְקֵנִים״ — שְׁנַיִם, וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד — הֲרֵי כָּאן שְׁלֹשָׁה. וְרַבִּי יְהוּדָה: ״זִקְנֵי״ — שְׁנַיִם, ״זְקֵנִים״ — שְׁנַיִם, וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל, מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד — הֲרֵי כָּאן חֲמִשָּׁה. וְתַנָּא קַמָּא, הַאי ״זִקְנֵי״ מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְרַבּוֹיֵי אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה הֶדְיוֹטוֹת. וְרַבִּי יְהוּדָה, הֶדְיוֹטוֹת מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִ״לְעֵינֵי״, דְּאָמַר מָר: ״לְעֵינֵי״ — פְּרָט לְסוּמִים, [ז]וּמִדְּאִיצְטְרִיךְ ״לְעֵינֵי״ לְמַעוּטֵי סוּמִים, שְׁמַע מִינַּהּ דַּאֲפִילּוּ הֶדְיוֹטוֹת. דְּאִי סָלְקָא דַעְתָּךְ סַנְהֶדְרִין בָּעֵינַן, לְמָה לִי לְמַעוּטֵי סוּמִין? מִדְּתָנֵי רַב יוֹסֵף נָפְקָא, דְּתָנֵי רַב יוֹסֵף: כְּשֵׁם שֶׁבֵּית דִּין מְנוּקִּים בְּצֶדֶק, כָּךְ בֵּית דִּין מְנוּקִּים מִכָּל מוּם, שֶׁנֶּאֱמַר:

חַיָּב שֶׁהֲרֵי אֶחָד מֵהֶם אָבִיו (קָסָבַר הַתְרָאַת סָפֵק שְׁמָהּ הַתְרָאָה הוֹאִיל וממ"נ עוֹבֵר) וְהִכָּהוּ: בְּבַת אַחַת שֶׁחֲבָטָן בְּמַקֵּל בְּהַכָּאָה אַחַת: חַיָּב דִּבְהַתְרָאַת וַדַּאי הִתְרוּ בּוֹ אַל תַּכֶּה שְׁנֵיהֶם שֶׁבְּמַכָּה זוֹ אַתָּה מִתְחַיֵּב: בְּזֶה אַחַר זֶה פָּטוּר דְּאִיכָּא שְׁתֵּי הַתְרָאוֹת וְכָל חֲדָא וַחֲדָא הֲוָה הַתְרָאַת סָפֵק ולת"ק הַתְרָאַת סָפֵק שְׁמָהּ הַתְרָאָה הוֹאִיל וּמִמַּה נַּפְשָׁךְ עָבַר: מ"ט דְּמַאן דְּפָטַר בְּבַת אַחַת הָא וַדַּאי הַתְרָאָה הִיא: לְמַטָּה בְּאָבִיו וְאִמּוֹ: לְמַעְלָה כְּלַפֵּי מַעְלָה כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו (וַיִּקְרָא כ"ד:ט"ו): אִתַּקַּשׁ הַכָּאָה לִקְלָלָה בְּפָרָשַׁת וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים סְמָכָן הָעִנְיָן אֶלָּא שֶׁפָּסוּק אֶחָד מַפְסִיק בֵּינֵיהֶן וְאִיכָּא לְמ"ד הֶקֵּשׁ הוּא בְּאֵלּוּ הֵן הַנֶּחֱנָקִין (סַנְהֶדְרִין פה.): הָאָמַר בָּעֵינַן דְּאֶעֱבֵד מִצְוָה בִּתְמִיהַּ גָּרְסִינַן לָהּ דְּקָא אָמְרַתְּ לָמָּה עוֹלֶה הָא וַדַּאי בְּלֹא חֲלֻקָּה נִיחָא לֵיהּ לְמֶעְבַּד עִבּוּד' אֶלָּא בָּעֵי הָכִי עָלָה לָא קָתָנֵי דְּנִתְנֵי עָלָה בְּמִשְׁמָרוֹ אֵינוֹ חוֹלֵק: בְּעַל כָּרְחוֹ דאע"ג דְּאֵינוֹ חוֹלֵק כָּפֵינַן לֵיהּ לַעֲבֹד: מִשּׁוּם פְּגָם שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת שֶׁבּוֹשִׁין עָלָיו שֶׁיֹּאמְרוּ בְּנֵי אָדָם פָּסוּל הוּא לַעֲבוֹדָה (וּבְנֵי מִשְׁמָרוֹת יְכוֹלִין לְכוֹפוֹ וְלוֹמַר לוֹ הוֹאִיל וְאוֹמְרִים עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה מִמִּשְׁפָּחָה שֶׁלָּנוּ עֲבֹד בְּמִשְׁמָר שֶׁלָּנוּ שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא רָאוּךָ עוֹבֵד בְּמִשְׁמָר אַחֵר פָּסוּל הוּא זֶה וְכֵן בְּמִשְׁמָרוֹ שֶׁל אַחֵר): כָּל מִשְׁמָר חָלוּק לְשִׁשָּׁה בָּתֵּי אָבוֹת וְכָל אֶחָד עוֹבֵד אֶת יוֹמוֹ וְנוֹטֵל עוֹרוֹת קָדָשִׁים הַבָּאִים בְּיוֹמוֹ: מַתְנִי' וַאֲפִילּוּ שְׁלָשְׁתָּן הֶדְיוֹטוֹת שֶׁאֵינָן (מִסַּנְהֶדְרֵי עִירָן). וּבַגְּמָרָא פָּרִיךְ מַאי דַּיָּנִין: מִנְעָל שֶׁל עוֹר רַךְ הוּא כְּעֵין שֶׁלָּנוּ: חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לֹא כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן מִשּׁוּם מִנְעָל הַמְרֻפָּט שֶׁנִּטַּל גַּבּוֹ אֲבָל עִקַּר חֲלִיצָה בְּסַנְדָּל וְהוּא שֶׁל עוֹר קָשֶׁה וּמְבֻשָּׁל וּמִשֶּׁנִּפְחַת אֵין לוֹ תַּקָּנָה וְאֵין דֶּרֶךְ לְנוֹעֲלוֹ: בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד קלצו"ן בְּלַעַ"ז: פְּסוּלָה דְּמִידֵי דְּמֵגֵן בָּעֵינַן דִּכְתִיב (דְּבָרִים כֹּה) נַעֲלוֹ וְנַעַל מִידֵי דְּמֵגֵן הוּא דִּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל ט"ז:י') וָאֶנְעֳלֵךְ תַּחַשׁ וְהוּא עוֹר: עָקֵב שול"א בְּלַעַ"ז: מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה שֶׁנֶּחְתַּךְ רַגְלוֹ מִן הָאַרְכֻּבָּה וְחָלַץ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה: אוֹ בְּשֶׁל שְׂמֹאל בְּיָמִין כְּשֵׁרָה אֲבָל חֲלִיצָה שֶׁל שְׂמֹאל קָתָנֵי בְּפִרְקִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת קד.) פְּלוּגְתָּא: חָלְצָה בְּגָדוֹל סַנְדָּל שֶׁלֹּא הָיָה לְמִדַּת רַגְלוֹ אֲבָל הוּא יָכוֹל לָלֶכֶת בּוֹ: הָכִי גָּרְסִינַן אוֹ בְּקָטָן הַחוֹפֶה אֶת רֹב רַגְלוֹ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה: גְּמ' לְהַקְרוֹת לַיָּבָם לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ (דְּבָרִים כ"ה:ט') מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים וְגוֹ' כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ וְכֻלָּן בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: זְקֵנִים וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים (שָׁם): זִקְנֵי וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ (שָׁם). אֲבָל וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים (שָׁם) לָא קָא חָשִׁיב דְּכֵיוָן דִּכְתִיב הַזְּקֵנִים אַהֲנָךְ דִּלְעֵיל קָאֵי: כָּךְ ב"ד מְנֻקִּים מִכָּל מוּם יָלֵיף מֵהַאי קְרָא כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי דְּאַיְּרֵי בְּסַנְהֶדְרִין:

הִכָּה זֶה כו' קִלֵּל אֶת זֶה כו' אוֹ הִכָּה שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת חַיָּב זוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קָתָנֵי וְלֹא חָשׁ לְמִתְנֵי בע"א כֵּיוָן דְּרַבִּי יְהוּדָה פְּלִיג עֲלָהּ וּמְחַלֵּק בֵּין זֶה אַחַר זֶה לְבַת אַחַת ור"ח גָּרֵיס הִכָּה שְׁנֵיהֶם אוֹ קִלֵּל שְׁנֵיהֶם בֵּין בָּזֶה אַחַר זֶה בֵּין בְּבַת אַחַת חַיָּב וְאֵין לְהַקְשׁוֹת הָא דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ בְּהִתְעָרוֹבוֹת (זְבָחִים דַּף עח.) הַפִּגּוּל וְהַנּוֹתָר שֶׁבְּלָלָן זֶה בָּזֶה פָּטוּר א"א שֶׁלֹּא יַרְבֶּה מִין עַל חֲבֵרוֹ וִיבַטְּלֶנּוּ וְדַיֵּק הָתָם דְּהַתְרָאַת סָפֵק לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה וּמַאי שְׁנָא מֵהַכֹּה שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת לָא דָּמֵי דְּהָכָא יוֹדֵעַ הוּא דְּעוֹבֵר עַל לָאו וּמִיתָה דְּמַכֶּה אָבִיו בְּבֵרוּר אֲבָל הָתָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִי זוֹ מִין הַרְבֵּה עַל חֲבֵרוֹ אִם עוֹבֵר מִשּׁוּם פִּגּוּל אוֹ מִשּׁוּם נוֹתָר וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כָּאן: **עוֹלָה** בְּעַל כָּרְחוֹ תֵּמַהּ קְצָת הֵיכִי מַשְׁמַע לֵיהּ דְּעוֹלָה בְּעַל כָּרְחוֹ דִּלְמָא בְּעַל כָּרְחָם דִּבְנֵי מִשְׁמָרָה קָאֵי: **וְאִם** הָיוּ שְׁנֵיהֶם כו' תֵּמַהּ אַמַּאי לָא פָּרֵיךְ חֵלֶק אֶחָד פְּשִׁיטָא וְשֶׁמָּא מִשּׁוּם דִּתְנָא לֵיהּ לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף צט:) תְּנָא לֵיהּ נַמֵּי הָכָא: **מַתְנֵי'** מִצְוַת חֲלִיצָה. הָא קמ"ל דְּבָעֵינַן שְׁלֹשָׁה שֶׁיּוֹדְעִין לְהַקְרוֹת כְּעֵין דַּיָּנִים אֲבָל בִּשְׁאָר דְּבָרִים אֵין צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ בְּקִיאִין בָּהֶן וְכִי לֹא עָשׂוּ בְּטוֹב יוּכְלוּ לִשְׁאֹל לִבְקִיאִין אֲבָל קְרִיאָה אִם לֹא יָדְעוּ לְהַקְרוֹת לֹא יוּכְלוּ לִשְׁאֹל לַבְּקִיאִין אִם הִקְרוּ יָפֶה: **וְאֵין** ב"ד שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד הָכָא גַּבֵּי חֲלִיצָה אָתֵי שַׁפִּיר דְּאֵין ב"ד שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד דְּהָא אִיכָּא כַּמָּה פְּלֻגְתֵּי בְּמָתְנֵי' אֲבָל לְעִנְיַן סְמִיכַת פַּר דְּבָעֵינַן נַמֵּי שְׁלֹשָׁה קָשֶׁה וְי"ל דְּהָתָם נַמֵּי אִיכָּא פְּלֻגְתָּא אִי בָּעֵינַן בְּכָל כֹּחוֹ (חֲגִיגָה טז:) ועי"ל דִּבְכָל דִּכְתִין דְּבָעֵינַן רָאוּי לב"ד אֵין ב"ד שָׁקוּל: **זְקֵנֵי** שְׁנַיִם זְקֵנִים שְׁנַיִם פֵּרֵשׁ בַּקֻּנְטְ' וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים אַהֲנָךְ דִּלְעֵיל קָאֵי וְאֵין נִרְאֶה לר"י דִּבְרֵישׁ סַנְהֶדְרִין (דַּף ג:) מַפִּיק הָא דְּבָעֵינַן שְׁלֹשָׁה מֵמְחִין מִדִּכְתִיב ג' הָאֱלֹהִים וְלָא אָמְרִינַן הָאֱלֹהִים בָּתְרָא אַדִּלְעֵיל קָאֵי וְאָמַר ר"י דְּהַזְּקֵנִים דִּלְעֵינֵי אִצְטְרִיךְ לְמִכְתַּב דְּאִי הֲוָה כְּתַב וְנָגְשָׁה יְבִמְתּוֹ לְעֵינֵיהֶם הֲ"א אִי יָבָם סוּמָא לֹא יַחֲלֹץ וּלְהָכִי כְּתִיב לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים אֲבָל חָלְצָה מִן הַסּוּמֵא חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה: **מִבְּעֵי** לֵהּ לְרַבּוֹת הֶדְיוֹטוֹת וא"ת וּמִזְּקֵנִים אַמַּאי לָא מַשְׁמַע לֵהּ זִקְנֵי הַשּׁוּק כְּדְאָמַר בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְסוֹטָה (דַּף מד.) וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף יד.) אִי לָא וְשׁוֹפְטֶיךָ הֲוָה אֲמִינָא זְקֵנֶיךָ אֲפִילּוּ זִקְנֵי הַשּׁוּק גַּבֵּי עֶגְלָה עֲרוּפָה וְי"ל דְּשָׁאנֵי הָכָא דִּכְתִיב הַשַּׁעֲרָה דְּמַשְׁמַע סַנְהֶדְרִין: **ב"ד** מְנֻקִּים מִכָּל מוּם בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף לו: וְשָׁם) וּבְפֶ' בָּא סִימָן (נִדָּה מט: וְשָׁם) דְּקָאָמַר חֲדָא לְאֵתוֹיֵי גֵּר וַחֲדָא לְאֵתוֹיֵי מַמְזֵר אַמַּתְנִי' דְּאֵין הַכֹּל כְּשֵׁרִים לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת לָא מָצֵי לְמֵימַר לַאֲתוּיֵי בַּעֲלֵי מוּמִין דְּבִפְסוּל יוּחֲסִין אַיְּרֵי כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא אֵין כְּשֵׁרִים אֶלָּא כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים הַמַּשִּׂיאִים לִכְהֻנָּה:

מסורת הש״ס

א חולין צא.; מכות טז.; חולין פב:; תוספתא יבמות
ב קידושין יד.; שבת סו.
ג סנהדרין ג:
ד משנה סוטה; סנהדרין יד.; סוטה מד:

גליון הש״ס

תוס' ד"ה ואין ב"ד כו' דהתם נמי איכא פלוגתא. עי' פסחים ד' פט ע"א תד"ה דאילו פסח:

תורה אור השלם

[שמות כב, כז]
[ויקרא כ, ט]
[ויקרא כד, טו]
[דברים כה, ח]
[דברים כה, ז]
[דברים כז]
[דברים כה, ט]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פכ׳ מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יח:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה, סמג עשין נא, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ א:
ג מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, ש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ כב:
ד מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ לה:
ה מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט, ש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ יד:
ו מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה:
ז מיי׳ פב׳ מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ו, סמג עשין נו:

[א](א)שֶׁנֶּאֱמַר: ״כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ״. וְאִידַּךְ: הַהוּא ״לְעֵינֵי״ מַאי עָבֵיד לֵיהּ? הַהוּא לְכִדְרָבָא הוּא דַּאֲתָא. דְּאָמַר רָבָא: צְרִיכִי דַּיָּינֵי לְמִיחְזֵי רוּקָא דְּקָא נָפֵיק מִפּוּמָּא דִּיבָמָה, דִּכְתִיב: ״לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים ... וְיָרְקָה״. וְאִידַּךְ נָמֵי, מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרָבָא! אִין הָכִי נָמֵי, וְאֶלָּא הֶדְיוֹטוֹת מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא מִ״בְּיִשְׂרָאֵל״ — יִשְׂרָאֵל כֹּל דְּהוּ. [ב](ב)וְאִידַּךְ, הַאי ״יִשְׂרָאֵל״ מַאי עָבֵיד לֵיהּ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתָנֵי רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: ״בְּיִשְׂרָאֵל״ — בְּבֵית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בְּבֵית דִּין שֶׁל גֵּרִים. [ג](ג)וְאִידַּךְ? ״בְּיִשְׂרָאֵל״ אַחֲרִינָא כְּתִיב. וְאִידַּךְ? מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: פַּעַם אַחַת הָיִינוּ יוֹשְׁבִין לִפְנֵי רַבִּי טַרְפוֹן, וּבָאָה יְבָמָה לַחְלוֹץ, וְאָמַר לָנוּ, עֲנוּ כּוּלְּכֶם: ״חֲלוּץ הַנָּעַל״. וְאִידַּךְ? מִ״וְּנִקְרָא״ נָפְקָא. (ד)אֶלָּא מֵעַתָּה, ״וְקָרְאוּ״ — שְׁנַיִם, ״וְדִבְּרוּ״ שְׁנַיִם! הָכִי נָמֵי, לְרַבִּי יְהוּדָה הֲרֵי כָּאן תִּשְׁעָה, לְרַבָּנַן הֲרֵי כָּאן שִׁבְעָה! (ה)הַהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: ״וְקָרְאוּ לוֹ״ — וְלֹא שְׁלוּחָם, ״וְדִבְּרוּ אֵלָיו״ — מְלַמֵּד שֶׁמַּשִּׂיאִין לוֹ עֵצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ. שֶׁאִם הָיָה הוּא יֶלֶד וְהִיא זְקֵנָה, הוּא זָקֵן וְהִיא יַלְדָּה, אוֹמְרִים לוֹ: מָה לְךָ אֵצֶל יַלְדָּה, מָה לְךָ אֵצֶל זְקֵנָה? כְּלָךְ אֵצֶל שֶׁכְּמוֹתְךָ, וְאַל תַּכְנִיס קְטָטָה לְתוֹךְ בֵּיתְךָ. אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה, חֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה, הוֹאִיל וּסְתַם לַן תְּנָא כְּווֹתֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: אִי הָכִי, מֵיאוּן נָמֵי, דִּתְנַן: הַמֵּיאוּן וְהַחֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה. [ד](ו)וְכִי תֵּימָא: הָכִי נָמֵי, וְהָתַנְיָא: מֵיאוּן, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בֵּית דִּין מוּמְחִין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּבֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁצָּרִיךְ שְׁלֹשָׁה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי מַכְשִׁירִין בִּשְׁנַיִם. וְאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוּג. הָתָם חַד סְתָמָא, וְהָכָא תְּרֵי סְתָמֵי. הָתָם נָמֵי תְּרֵי סְתָמֵי נִינְהוּ, דִּתְנַן: מֵיאֲנָה אוֹ שֶׁחָלְצָה בְּפָנָיו — יַשִּׂיאֶנָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּבֵית דִּין. אֶלָּא, הָתָם תְּרֵי סְתָמֵי הָכָא תְּלָתָא סְתָמֵי. (ז)מִכְּדֵי הָא סְתָמָא וְהָא סְתָמָא, מָה לִי חַד סְתָם, מָה לִי תְּרֵי סְתָם, מָה לִי תְּלָתָא? אֶלָּא, אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הוֹאִיל וּסְתָם בִּמְקוֹם מַחְלוֹקֶת, [הו](ח)דִּתְנַן: סְמִיכַת זְקֵנִים וְעֶגְלָה עֲרוּפָה בִּשְׁלֹשָׁה, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה. הַחֲלִיצָה וְהַמֵּיאוּנִין בִּשְׁלֹשָׁה, וְלָא קָפָלֵיג רַבִּי יְהוּדָה — שְׁמַע מִינַּהּ הֲדַר בֵּיהּ רַבִּי יְהוּדָה. שְׁמַע מִינַּהּ. [זח]אָמַר רָבָא: צְרִיכִי דַּיָּינֵי לְמִיקְבַּע דּוּכְתָּא, דִּכְתִיב: ״וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים״. רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ עָבְדִי עוֹבָדָא בַּחֲמִשָּׁה. כְּמַאן — כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְהָא הֲדַר בֵּיהּ! לְפִרְסוֹמֵי מִילְּתָא. רַב אָשֵׁי אִיקְּלַע לְבֵי רַב כָּהֲנָא, אֲמַר לֵיהּ: סְלֵיק מָר לְגַבַּן לְמַלּוֹיֵי בֵּי חַמְשָׁה. אָמַר רַב כָּהֲנָא: הֲוָה קָאֵימְנָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וַאֲמַר לִי: תָּא סַק לְזִירְזָא דִּקְנֵי, לְאִיצְטְרוֹפֵי בֵּי חַמְשָׁה. אָמְרוּ לוֹ: לָמָּה לִי חַמְשָׁה? אֲמַר לְהוּ: כִּי הֵיכִי דְּלִיפַּרְסַם מִילְּתָא. רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה הֲוָה קָאֵי קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אֲמַר לֵיהּ: סַק תָּא לְזִירְזָא דִּקְנֵי לְאִצְטְרוֹפֵי בֵּי חַמְשָׁה, לְפַרְסוֹמֵי מִילְּתָא. אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵינָא: ״בְּיִשְׂרָאֵל״ — בְּבֵית דִּין יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּבֵית דִּין שֶׁל גֵּרִים, וַאֲנָא גֵּר אֲנָא. [ט]אָמַר רַב יְהוּדָה: כְּגוֹן רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה, מַפֵּיקְנָא מָמוֹנָא אַפּוּמֵּיהּ. מַפֵּיקְנָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ? וְהָא ״עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים״ אָמַר רַחֲמָנָא! אֶלָּא: מְרַעְנָא שְׁטָרָא אַפּוּמֵּיהּ. אָמַר רָבָא:

גֵּר

בְּיִשְׂרָאֵל לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל: וּסְתַם לַן תְּנָא כְּוָתֵיהּ בְּמַתְנֵי': הַחֲלִיצָה וְהַמֵּיאוּנִין בִּשְׁלֹשָׁה וּסְתָמָא הִיא בפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין: בְּבֵית דִּין סַנְהֶדְרִין: חֲלִיצָה תְּרֵי סְתָמֵי נִינְהוּ הַךְ מַתְנֵי' דִּידַן וְהַךְ דְּסַנְהֶדְרִין: דִּתְנַן בְּפֶ' כֵּיצַד מִי שֶׁאָסַר אֶת הָאִשָּׁה בְּנֶדֶר הֲרֵי זֶה לֹא יַשִּׂאֶנָּה מֵאֲנָה אוֹ שֶׁחָלְצָה בְּפָנָיו יַשָּׂאֶנָּה וְלֵיכָּא מִשּׁוּם הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה: מִפְּנֵי שֶׁהוּא ב"ד כְּלוֹמַר לֹא יָחִיד הָיָה שָׁם דְּנֵימָא בִּשְׁבִילוֹ נִתְכַּוֵּן שֶׁהֲרֵי ב"ד הָיָה שָׁם וְאֵין ב"ד פָּחוּת מִשְּׁלֹשָׁה: הוֹאִיל וּסְתָמָא בִּמְקוֹם מַחֲלֹקֶת הִיא שֶׁנֶּחֱלַק שָׁם רַבִּי יְהוּדָה בְּדָבָר אַחֵר וּבְדָבָר זֶה לֹא נֶחֱלַק ש"מ הָדַר בֵּהּ אֲבָל מֵאוּן לָאו סְתָמָא בִּמְקוֹם מַחֲלֹקֶת הִיא דְּהָנָךְ תַּנָּאֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה ור"א בְּרַבִּי יוֹסֵי לָא מַיְתִינַן הָתָם אַפְּלוּגְתָּא אַחֲרִיתִי דְּנֵימָא מִדְּלָא אִפְּלוּג בְּהָא ש"מ הָדְרִי בְּהוּ: לְמִקְבַּע דֻּכְתָּא לְשֵׁם כָּךְ: הַשַּׁעְרָה מָקוֹם מְזֻמָּן לְכָךְ מַשְׁמַע: לְפִרְסוּמֵי מִלְּתָא דַּחֲלוּצָה הִיא וְלָא לִינַּסְבָא לְכֹהֵן א"נ דְּלֵיתוּ אִינָשֵׁי וְלִקְפְּצוּ עֲלָהּ: לְזִרְזָא דְּקָנֵי חֲבִילָה שֶׁל קָנִים וְהָלְכוּ לֵישֵׁב שָׁם לְשֵׁם חֲלִיצָה זוֹ: תְּנֵינָא גָּרְסִינַן. יֵשׁ בָּרַיְתָא בְּיָדִי וְקָתָנֵי בָּהּ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל כו' וְהָכִי אָמַר לְעֵיל דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה קָתָנֵי לָהּ: וַאֲנָא גֵּר אֲנָא הוּא וְאָבִיו נִתְגַּיְּרוּ הִלְכָּךְ פְּסִילְנָא לַחֲלִיצָה: מָרַעְנָא שְׁטָרָא אַפֻּמֵּהּ דְּאִי אוֹמֵר יָדַעְנָא בֵּהּ דִּפְרִיעַ לָא מִזְדַּקְקְנָא לְמִיגְבָּא בֵּהּ:

יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ אֲבָל מֵוְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמְּךָ בְּדוֹמִין לָךְ לֹא דָּרְשִׁינַן אֶלָּא לְעִנְיַן פְּסוּל יוּחֲסִין דְּהָתָם לֵיכָּא עֲבוֹדָה שֶׁיְּהֵא סְבָרָא לִפְסֹל בַּעֲלֵי מוּמִין: **מִוְּנִקְרָא** שְׁמוֹ נָפְקָא מִבְּיִשְׂרָאֵל דְּרֵישׁ דִּסְמִיךְ אֵצֶל וְנִקְרָא שְׁמוֹ דְּמִוְּנִקְרָא שְׁמוֹ לְחוּדֵיהּ לָא הֲוָה מַשְׁמַע לַעֲנוֹת כֻּלָּם אֶלָּא דַּוְקָא אַדַּיָּנִין וְלֹא אָכַל הָעוֹמְדִים שָׁם וְקָשֶׁה לר"י דְּהָכָא דָּרְשִׁינַן תְּרֵי בְּיִשְׂרָאֵל לְמָר כִּדְאִית לֵהּ וּלְמָר כִּדְאִית לֵהּ ובפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יד.) דָּרְשִׁינַן דְּכֵיוָן שֶׁחָלַץ לָהּ נַעַל הֻתְּרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאָמַר ר"י דְּהָתָם דָּרְשִׁינַן מִדִּסְמִיכֵהּ לְבִישְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנַּעַל וַהֲוָה מָצֵי לְמִכְתַּב וּבְיִשְׂרָאֵל יִקְרְאוּ שְׁמוֹ בֵּית חֲלוּץ הַנַּעַל אִי לָאו אֲתָא אֶלָּא לִדְרָשָׁא דְּהָכָא וּמִדִּסְמִיכֵהּ יִשְׂרָאֵל אֵצֶל חֲלוּץ הַנַּעַל דָּרְשִׁינַן נַמֵּי כֵּיוָן שֶׁחָלַץ לָהּ נַעַל הֻתְּרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל: **וְקָרְאוּ** לוֹ וְלֹא שְׁלוּחָן וְתֵמַהּ אַדְּיָלְפִינַן בפ"ב דְּקִדּוּשִׁין (דַּף מא.) מִקְּרָאֵי דִּשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ אַדְּרַבָּה נֵילַף מֵהָכָא דְּאֵין שְׁלוּחוֹ כְּמוֹתוֹ וי"ל דְּיֵשׁ כַּמָּה כְּתוּבִים הַבָּאִים כְּאֶחָד דְּגַבֵּי עֶגְלָה עֲרוּפָה נָמֵי דָּרְשִׁינַן וְיָצְאוּ הֵן וְלֹא שְׁלוּחָן וּבִמְנָחוֹת בְּפֶ' שְׁתֵּי מִדּוֹת (מְנָחוֹת דַּף צג: וְשָׁם) דָּרְשִׁינַן וְסָמַךְ יָדוֹ וְלֹא שְׁלוּחוֹ וּבִנְדָרִים (דַּף עב:) מְמַעֵט שָׁלִיחַ מֵהֲפָרַת נְדָרִים לְרַבִּי יֹאשִׁיָּה וא"ת ל"ל קְרָאֵי בְּקִדּוּשִׁין נֵילַף מֵהָנָךְ קְרָאֵי דְּמִדְּאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן מִכְּלָל דִּבְעָלְמָא הָוֵי כְּמוֹתוֹ וְי"ל דְּאִי לָאו קְרָאֵי דְּהָתָם הֲוָה דָּרְשִׁינַן כָּל הָנֵי קְרָאֵי לִדְרָשָׁה אַחֲרִיתִי ה"ר אֶלְחָנָן: **הוֹאִיל** וּסְתַם לַן תְּנָא כְּוָתֵהּ אֲבָל מִשּׁוּם דְּיָחִיד וְרַבִּים הֲלָכָה כְּרַבִּים אֵין לִפְסֹק כְּוָתֵהּ דְּמִסְתַּבֵּר טַעְמָא דְּיָחִיד: **אִי** הָכִי אֲפִילּוּ מֵאוּן נָמֵי וא"ת מַאי פָּרֵיךְ וְכִי בִּשְׁבִיל כָּךְ נִפְסֹק כְּכָל סְתָמֵי הַמִּשְׁנָיוֹת וי"ל דַּחֲלִיצָה וּמֵאוּן דָּמוּ לַהֲדָדֵי שֶׁתֵּצֵא ע"י מַעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם וּמִתְנוּ נָמֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי: **ש"מ** הָדַר בֵּהּ ר' יְהוּדָה ש"מ פָּסַק ר"ת דְּסוּמָא בְּאַחַת מֵעֵינָיו כָּשֵׁר לַחֲלִיצָה כֵּיוָן דְּלָא מְמַעֲטִינַן מִלְעֵינֵי וְסַגִּי בְּאֶחָד וְיָכוֹל לִרְאוֹת הָרֹק מִפִּי הַיְּבָמָה: **וַאֲנָא** גֵּר אֲנָא וא"ת לפר"ת דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה דְּהָכָא הָיָה בֶּן רַב יְהוּדָה הַנְּדְוָאָה דְּאָמַר בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף כב:) דְּגֵר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁין הֲוָה וְנִתְגַּיֵּר הוּא וְאָבִיו לָמָּה הָיָה לוֹ לְהָבִיא בָּרַיְתָא דִּפְסִיל גֵּר לַחֲלִיצָה לְדִינֵי מָמוֹנוֹת נָמֵי מִפְּסָל לָדוּן לְיִשְׂרָאֵל כֵּיוָן דְּאֵין אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאִצְטְרִיךְ לִפְסוֹל אֲפִילּוּ לַחֲלִיצַת גֵּרִים א"נ כָּשֵׁר הוּא לְדִינֵי מָמוֹנוֹת לָדוּן בְּלֹא כְּפִיָּה דְּלָא שַׁיְכָא שִׂימָה וְדָבָר שֶׁל שְׂרָרָה דִּכְתִיב שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ (דְּבָרִים יז) אֶלָּא בִּכְפִיָּה: **מָרַעְנָא** שְׁטָרָא אַפֻּמֵּהּ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס בִּכְתֻבּוֹת בְּפֶרֶק הַכּוֹתֵב (כְּתֻבּוֹת דַּף פה. וְשָׁם) דְּלָא מְקָרַע קַרְעְנָא לֵיהּ וְלָא מִיגְבָּא גָּבֵינָא בֵּהּ וְאֵין נִרְאֶה דְּאִם כֵּן ה"ל לְמֵימַר בְּהֶדְיָא הַהוּא לִשָּׁנָא כִּדְאָמַר בְּאֵלּוּ נְעָרוֹת (שָׁם דַּף לו:) גַּבֵּי הַיּוֹצֵאת מִשּׁוּם שֵׁם רָע וְרַבֵּינוּ תָּם מְפָרֵשׁ וְכֵן ר"ח בִּשְׁבוּעוֹת (דַּף מב. ד"ה אִתְּרַע) דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יוּכַל בַּעַל הַשְּׁטָר לִגְבּוֹת בְּלֹא שְׁבוּעָה אַפֻּמֵּהּ אֲפִלּוּ הוּא קָרוֹב לַלֹּוֶה אוֹ לַמַּלְוֶה דִּבְאֵינוֹ קָרוֹב אֲפִילּוּ שְׁאָר אָדָם מְחַיֵּב נָמֵי שְׁבוּעָה כְּדִתְנַן (כְּתֻבּוֹת דַּף פז.) עֵד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְּרוּעָה לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה וְהָא דא"ל רָבָא לְרַב פָּפָּא בְּהַכּוֹתֵב (שָׁם דַּף פה.) שֶׁהֵעִיד עַל הַשְּׁטָר שֶׁהוּא פָּרוּעַ אִיכָּא אִינָשׁ אַחֲרִינָא בַּהֲדֵי מַר צ"ל שֶׁרַב פָּפָּא הָיָה קְרוֹבוֹ שֶׁל תּוֹבֵעַ אוֹ שֶׁל נִתְבָּע וּבִכְתֻבּוֹת פר"ח מָרַעְנָא שְׁטָרָא אַפֻּמֵּהּ אֲפִילּוּ כָּתוּב נֶאֱמָנוּת בַּשְּׁטָר נִשְׁבָּע וְגוֹבֶה וְנִרְאֶה לר"י שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר שֶׁכָּתַב לוֹ לֹוֶה לַמַּלְוֶה בְּתוֹךְ הַשְּׁטָר דִּמְהֵימַן לֵיהּ בְּלֹא שְׁבוּעָה כָּל אֵימַת דְּאָמַר לָא פַּרְעְנָא אֲפִילּוּ פְּרָעוֹ בְּעֵד אֶחָד וּפוֹגֵם וְנִפְרָע שֶׁלֹּא בְּפָנָיו דַּהֲוָה צָרִיךְ שְׁבוּעָה אִי לָא דְּכָתַב לֵיהּ הָכִי וכה"ג מַיְרֵי הָכָא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, סמג עשין צב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ לח:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ א:
ג מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מב:
ד מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ ח, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ ד:
ה מיי׳ פד׳ מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ג, סמג עשין לד:
ו מיי׳ פה׳ מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ה:
ז מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ב, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ ד:
ח מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה, ש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ ג:
ט מיי׳ פכ״ד מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ א, סמג לאוין סג, טוש״ע חו״מ סי׳ טו סעי׳ ה:

מסורת הש״ס

א לקמן קו:
ב קידושין יד.
ג תוספתא יבמות
ד סוטה מה.
ה לעיל מד.
ו לקמן קז.; לקמן קז:; משנה יבמות
ז קידושין נד:
ח סנהדרין ב.; משנה סנהדרין

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה וקראו וכו׳ מהפרת נדרים לרבי יאשיה. ותו איכא שמירה בבעלים דממעטינן שלוחו בב״מ דף צו ע״א ובעיר הנדחת בסנהדרין דף קיא ע״ב ובתורת כהנים פרשה מצורע פ״ה אות ז אשר לו הבית שלא ישלח ביד שליח. ובירושלמי רפ״ב דקדושין ואם המר ימירנו למעט שלוחו ורצע אדוניו את אזנו אדוניו ולא שלוחו וכן הוא במכילתא פרשת משפטים:

תורה אור השלם

[שיר השירים ד, ז]
[דברים כה, ט]
[דברים כה, ח]
[דברים כא]
[דברים כה, ז]
[דברים ז]
[דברים כה, י]
[דברים יט, טו]

[א]גֵּר דָּן אֶת חֲבֵירוֹ דְּבַר תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה׳ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ". "עָלֶיךָ" הוּא דְּבָעֵינַן "מִקֶּרֶב אַחֶיךָ", אֲבָל גֵּר דָּן אֶת חֲבֵירוֹ גֵּר. [בג]וְאִם הָיְתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל — דָּן אֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל. וּלְעִנְיַן חֲלִיצָה עַד שֶׁיְּהֵא אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל". [ד]אָמַר רַבָּה אָמַר רַב כָּהֲנָא אָמַר רַב: אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר: "חוֹלְצִין בְּמִנְעָל" — שׁוֹמְעִין לוֹ. "אֵין חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל" — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁכְּבָר נָהֲגוּ הָעָם בְּסַנְדָּל. וְרַב יוֹסֵף אָמַר רַב כָּהֲנָא אָמַר רַב: אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר: "אֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל" — שׁוֹמְעִין לוֹ. "אֵין חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל" — אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁכְּבָר נָהֲגוּ הָעָם בְּסַנְדָּל. [ה]מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ מִנְעָל לְכַתְּחִלָּה. וּלְמַאן דְּאָמַר אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה, וְהָתְנַן: חָלְצָה בְּמִנְעָל — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא! הוּא הַדִּין דַּאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה. וְאַיְּידֵי דְּבָעֵי לְמִיתְנֵי סֵיפָא בְּאַנְפִּילְיָא חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, דַּאֲפִילּוּ דִּיעֲבַד, תְּנָא נָמֵי רֵישָׁא דִּיעֲבַד. וּמִנְעָל לְכַתְּחִלָּה תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: פַּעַם אַחַת הָלַכְתִּי לִנְצִיבִין, מָצָאתִי זָקֵן אֶחָד. אָמַרְתִּי לוֹ: כְּלוּם אַתָּה בָּקִי בְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא? אָמַר לִי: הֵן, וְעַל שׁוּלְחָנִי הוּא תָּדִיר. כְּלוּם רָאִיתָ שֶׁחָלַץ בִּיבָמָה? (א)אָמַר לִי: רָאִיתִי שֶׁחָלַץ הַרְבֵּה פְּעָמִים. בְּמִנְעָל אוֹ בְּסַנְדָּל? אָמַר לִי: וְכִי חוֹלְצִין בְּמִנְעָל?! (וְהַתּוֹרָה אָמְרָה "נַעֲלוֹ", וְלֹא מִנְעָלוֹ), אָמַרְתִּי לוֹ: אִם כֵּן, מָה רָאָה רַבִּי מֵאִיר לוֹמַר חָלְצָה בְּמִנְעָל חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה?! רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: חוֹלְצִין בְּמִנְעָל לְכַתְּחִלָּה. וּמַאן דְּאָמַר לְכַתְּחִלָּה לָא, מַאי טַעְמָא? אִילֵימָא מִשּׁוּם דְּהָוְיָא פַּנְתָּא מֵעַל וְאַרְקְתָא מֵעַל דְּמֵעַל, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה "מֵעַל", וְלֹא מֵעַל דְּמֵעַל — אִי הָכִי, אֲפִילּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי לָא! גְּזֵירָה מִשּׁוּם מִנְעָל מְרוּפָּט. אִי נָמֵי מִשּׁוּם חֲצִי מִנְעָל. [ו]אָמַר רַב: אִי לָאו דַּחֲמִיתֵיהּ לְחַבִּיבִי דַּחֲלַץ בְּסַנְדָּל דְּאִית לֵהּ שִׁינְצִין, אֲנָא לָא הֲוַאי חָלֵיצְנָא אֶלָּא בְּסַנְדָּלָא דְטַיָּיעָא דְּמִיהַדַּק טְפֵי. וְהַאי דִּידַן, אַף עַל גַּב דְּאִית בֵּיהּ חוּמַרְתָּא, קָטְרִינַן בֵּיהּ מִיתְנָא, כִּי הֵיכִי דְּתֶהְוֵי חֲלִיצָתָהּ מְעַלַּיְיתָא. [ז]סִימָן: הַתָּרַת יְבָמָה סַנְדָּל. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַתָּרַת יְבָמָה לַשּׁוּק — בִּשְׁמִיטַת רוֹב הֶעָקֵב. [ח]מֵיתִיבִי: הוּתְּרוּ רְצוּעוֹת מִנְעָל וְסַנְדָּל, אוֹ שֶׁשָּׁמַט רוֹב הָרֶגֶל — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. טַעְמָא דְּשָׁמַט הוּא, הָא שָׁמְטָה הִיא — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. רוֹב הָרֶגֶל אִין, רוֹב הֶעָקֵב לָא! לֹא: הַיְינוּ רוֹב הָרֶגֶל, הַיְינוּ רוֹב הֶעָקֵב. וְאַמַּאי קָרוּ לֵיהּ רוֹב הָרֶגֶל — דְּכוּלָּא חֵיילָא דְּכַרְעָא עֲלֵיהּ דְּחִיס. [ט](ב)מְסַיֵּיעַ לֵיהּ לְרַבִּי יַנַּאי: דְּאָמַר רַבִּי יַנַּאי בֵּין שֶׁהִתִּיר הוּא וְשָׁמְטָה הִיא, בֵּין שֶׁהִתִּירָה הִיא וְשָׁמַט הוּא — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, עַד שֶׁתַּתִּיר הִיא וְתַשְׁמִיט הִיא. בָּעֵי רַבִּי יַנַּאי: קְרָעַתְהוּ, מַהוּ? שְׂרָפַתְהוּ, מַהוּ? גַּלּוֹיֵי כַּרְעָא בָּעֵינַן, וְהָאִיכָּא? אוֹ דִלְמָא חֲלִיצָה בָּעֵינַן, וְלֵיכָּא? תֵּיקוּ. [י]בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי נְחֶמְיָה מֵרַבָּה: שְׁנֵי מִנְעָלִים זֶה עַל גַּב זֶה, מַהוּ? הֵיכִי דָמֵי: אִילֵימָא דִּשְׁלַפְתֵּיהּ לְעִילַּאי וְקָאֵי תַּתַּאי — "מֵעַל" אָמַר רַחֲמָנָא, וְלֹא מֵעַל דְּמֵעַל. לָא צְרִיכָא: דִּקְרַעְתֵּיהּ לְעִילַּאי וּשְׁלַפְתֵּיהּ לְתַתַּאי, וְקָאֵי עִילַּאי, מַאי? חֲלִיצָה בָּעֵינַן, וְהָא אִיכָּא? אוֹ דִלְמָא גַּלּוֹיֵי כַּרְעָא בָּעֵינַן, וְלֵיכָּא?

וּמִי

גֵּר דָּן אֶת חֲבֵרוֹ דִּינֵי נְפָשׁוֹת דְּאִלּוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת אֲפִילּוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל דִּתְנַן (סַנְהֶדְרִין דַּף לב.) הַכֹּל כְּשֵׁרִים לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאָמְרִי' הַכֹּל לְאַתּוּיֵי מַאי לְאַתּוּיֵי גֵּר: עָלֶיךָ הוּא דְּבָעֵינַן מִקֶּרֶב אַחֶיךָ אֲבָל עַל הַגֵּר אַפֵּי' חֲבֵרוֹ אַתָּה מֵקִים עָלָיו. דַּיָּן בִּכְלַל מֶלֶךְ דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי כ"ט:ד') מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ אִם דּוֹמֶה דַּיָּן לְמֶלֶךְ שֶׁאֵין צָרִיךְ כְּלוּם יַעֲמִיד אֶרֶץ וְעוֹד שֶׁיָּמוֹת הַרְבֵּה כְּתוּבִים כָּאן כָּל מְשִׂימוֹת שֶׁאַתָּה מֵשִׂים לֹא יְהוּ אֶלָּא מִקֶּרֶב אַחֶיךָ: בְּיִשְׂרָאֵל מַשְׁמַע שֶׁיְּהֵא יִשְׂרָאֵל מִכָּל צְדָדִין: בְּמִלְּתֵהּ דְּרַבָּה גָּרְסִינַן חוֹלְצִין בְּמִנְעָל שׁוֹמְעִין לוֹ אֵין חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל אֵין שׁוֹמְעִין וּמִדְּקָאָמַר אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ כוּ' דְּכָל כַּמָּה דְּלָא אָתֵי אֵלִיָּהוּ וְאָמַר לָא חָלְצִינַן אַלְמָא מִנְעָל לְכַתְּחִלָּה לֹא. וּבִדְרַב יוֹסֵף גָּרְסִי' אִם יָבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר אֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל שׁוֹמְעִין לוֹ אֵין חוֹלְצִין בְּסַנְדָּל אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ וְכָל כַּמָּה דְּלָא אָמַר לָן אֵלִיָּהוּ אֵין חוֹלְצִין בְּמִנְעָל חָלְצִינַן לְכַתְּחִלָּה: ה"ג אָמַר לוֹ וְכִי חוֹלְצִין בְּמִנְעָל ול"ג וְהַתּוֹרָה אָמְרָה נַעֲלוֹ וְלֹא מִנְעָלוֹ שֶׁאֵין מִנְעָל כָּתוּב בְּכָל הַתּוֹרָה אֶלָּא נַעֲלוֹ כְּגוֹן שֶׁל נַעַלְךָ (שְׁמוֹת ג) שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ (רוּת ד':ז') דְּמַשְׁמַע בֵּין סַנְדָּל בֵּין מִנְעָל דְּמִנְעָל לְשׁוֹן חֲכָמִים וְנַעַל לְשׁוֹן תּוֹרָה וְהַאי דְּאָמַר מִנְעָל לְכַתְּחִלָּה אָסוּר לָאו מִקְּרָא יָלֵיף אֶלָּא מִשּׁוּם גְּזֵרָה כִּדְלְקַמָּן. וְהַאי דִּכְתִיב בְּאוֹרָיְתָא (דְּבָרִים ל"ג:כ"ה) בַּרְזֶל וּנְחֹשֶׁת מִנְעָלֶיךָ לְשׁוֹן מַנְעוּל וּבְרִיחַ הוּא: מִשְּׁמוֹ דר"מ: פַּנְתָּא גַּב הַמִּנְעָל: וְאַרְקְתָא שְׂרוֹךְ נַעַל (בְּרֵאשִׁית י"ד:כ"ג) מְתַרְגֵּם אַרַקְתָּא דִּמְסָאנָא שֶׁכּוֹפְלִין רְצוּעוֹת עַל אָזְנָיו וְהָווּ לֵיהּ כִּשְׁנֵי נְעָלִים זֶה עַל גַּב זֶה אֲבָל סַנְדָּל אֵין קוֹשְׁרִין וְכוֹפְלִין רְצוּעוֹת שֶׁל אָזְנָיו שֶׁהֲרֵי קָשֶׁה הוּא וְאֵין הָרְצוּעָה דּוֹחַקְתּוֹ אֲבָל בְּשָׂפַת פִּיו יֵשׁ כְּמוֹ קֶשֶׁר לְקַצֵּר אֶת פִּיו: א"ה אֲפִלּוּ דִּיעֲבַד נָמֵי אֶלָּא מִדְּאָמְרִינַן חֲלִיצָתוֹ כְּשֵׁרָה ש"מ גְּלוּיֵי כַּרְעָא בָּעֵינָא וַאֲפִלּוּ שְׁנֵי מִנְעָלִים זֶה עַל גַּב זֶה כִּי שׁוֹלֶפֶת לְתַרְוַיְהוּ שַׁפִּיר דָּמֵי כִּדְאָמַר לְקַמָּן ב' מִנְעָלִים כו' מַהוּ וְעַד כָּאן לָא מִבַּעְיָא לֵהּ אֶלָּא דִּקְרַעְתֵּהּ לְעִלַּאי וּשְׁלַפְתֵּהּ לְתַתַּאי אֲבָל שְׁלַפְתִּינְהוּ לְתַרְוַיְהוּ שַׁפִּיר דָּמֵי: מְרֻפָּט מְבֻקָּע קָרוּעַ מִלְמַעְלָה דְּכֵיוָן דְּרַכִּיךְ אע"ג דְּקָרוּעַ מְיַתַּב לֵיהּ אַכַּרְעֵהּ אֲבָל סַנְדָּל שֶׁהוּא קָשֶׁה אֵין יָכוֹל לְיַשְּׁבוֹ עַל רַגְלוֹ מִשֶּׁנִּפְחַת וְלֵיכָּא לְמִגְזַר מִידִי: שִׁנְצִי אשטר"ל וְנוֹחַ לְחָלְצוֹ: אע"ג דְּאִית בֵּהּ חוּמַרְתָּא קֶשֶׁר קָשׁוּר עַל שְׂפָתָיו וּמַעֲמִידוֹ שֶׁלֹּא יָצָא מִן הָרֶגֶל אַפֵּ"ה בִּשְׁעַת חֲלִיצָה קָטְרִינַן בֵּהּ מִתְנָא כִּי הֵיכִי דְּתִיתֵי הִיא וְתִשְׁרֵי וַהֲדַר תַּחֲלֹץ וְתֶהֱוֵי חֲלִיצָה מְעַלְּיָא: בִּשְׁמִטַּת רֹב הֶעָקֵב כְּגוֹן שֶׁשָּׁמְטָה אֶת רֹב הֶעָקֵב מִן הַסַּנְדָּל אע"פ שֶׁלֹּא חֲלָצַתּוּ כֻּלּוֹ הֻתְּרָה: הֻתְּרוּ רְצוּעוֹת מִנְעָל שֶׁלֹּא הִתִּירָתַן הִיא: אוֹ שֶׁשָּׁמַט הוּא רֹב הָרֶגֶל וְהִיא חֲלָצַתּוּ לְגַמְרֵי: עֶקֶב שלו"ן: דְּחִיס נִסְמָךְ. לְשׁוֹן דָּחוּס בריימב"ר בְּלַעַ"ז: מְסַיַּע לֵהּ כו' הָא דְּקָתָנֵי הֻתְּרוּ רְצוּעוֹת כו': שְׂרָפַתְהוּ הִשְׁלִיכָה גַּחֶלֶת עַל הַסַּנְדָּל כְּשֶׁהוּא כָּרוּךְ בְּרַגְלוֹ וּשְׂרָפַתּוּ:

גֵּר דָּן אֶת חֲבֵרוֹ דְּבַר תּוֹרָה פֵּרֵשׁ בַּקֻּנְטְ' הַיְנוּ לְדִינֵי נְפָשׁוֹת וְאֵין נִרְאֶה כִּדְכָתַבְתִּי בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף מה:): לְעִנְיַן חֲלִיצָה עַד שֶׁיְּהֵא אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל פִּי' בְּאִמּוֹ לָא סַגִּי עַד שֶׁיְּהֵא גַּם אָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל אֲבָל בְּאָבִיו לְחוּד סַגִּי דְּהָא אַפֵּי' לְעִנְיַן יִחוּס כְּהֻנָּה סַגִּי בְּאָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל כִּדְאָמְרִינַן בַּעֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין עז.) הִקְשָׁה ר"י דִּבְפֶרֶק נַעֲרָה בִּכְתֻבּוֹת (דַּף מד:) אָמַר גַּבֵּי נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל דְּהוֹרָתָהּ וְלֵדָתָהּ בִּקְדֻשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית מְעַלַּיְיתָא הִיא וְתֵרֵץ כֵּיוָן דְּהוֹרָתָהּ וְלֵדָתָהּ בִּקְדֻשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית מְעַלַּיְיתָא הִיא א"כ לַחֲלִיצַת גֵּרִים נָמֵי כֵּיוָן שֶׁהוֹרַת' וְלֵדַת' בִּקְדֻשָּׁה הָווּ נָמֵי יִשְׂרָאֵל מְעַלְּיָא וְקָרֵינַן בְּהוּ עָלֶיךָ וא"כ בְּלָאו מוּנְקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל נָפְקָא פְּסוּל גֵּר לַחֲלִיצַת גֵּרִים עַד שֶׁתְּהֵא אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דְּבָעֵינַן מִקֶּרֶב אָחִיךָ וּלְהָכֵי אִית לָן לְמִדְרַשׁ מוּנְקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיְּהֵא אָבִיו מִיִּשְׂרָאֵל וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לוֹמַר דְּרַב שְׁמוּאֵל הָיְתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דְּהָא לָא אִצְטְרִיךְ בָּרַיְתָא לְמִפְסַל אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: ה"ה דַּאֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה וְאַיְּידֵי דִּתְנָא סֵיפָא כו' תֵּמַהּ תִּקְשֶׁה לֵיהּ סֵיפָא דְּקָתָנֵי בְּסַנְדָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עָקֵב כָּשֵׁר מַשְׁמַע הָא לְכַתְּחִלָּה לֹא אֶלָּא ע"כ מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי סֵיפָא אִם אֵין בּוֹ עָקֵב פָּסוּל נְקַט רֵישָׁא כָּשֵׁר וי"ל דה"מ לְמֵימַר וְלִיטַעֲמֵךְ: וְעַל שֻׁלְחָנִי הוּא תָּדִיר בַּיְרוּשַׁלְמִי גָּרַס שֻׁלְחָנִי הָיִיתִי בְּעִירִי וְעַל שֻׁלְחָנִי כו': וְכִי חוֹלְצִין בְּמִנְעָל ול"ג וְהַתּוֹרָה אָמְרָה נַעֲלוֹ וְלֹא מִנְעָלוֹ כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְגַם רַב יְהוּדַאי גָּאוֹן מְחָקוֹ מִן הַסְּפָרִים וּבַתּוֹסֶפְתָּא אֵינוֹ: גְּזֵרָה מִשּׁוּם מִנְעָל הַמְרֻפָּט וְאִם תֹּאמַר דְּתָנֵי בְּסוֹף פֶּרֶק תּוֹלִין (שַׁבָּת דַּף קַמָּא: וְשָׁם) לֹא תֵּצֵא אִשָּׁה בְּמִנְעָל הַמְרֻפָּט וְלֹא תַּחֲלֹץ בּוֹ וְאִם חָלְצָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה וְי"ל דְּהָתָם אֵינוֹ מְרֻפָּט כ"כ שֶׁלֹּא יְהֵא רָאוּי לִנְעֹל בּוֹ: ואע"ג דְּאִית בֵּהּ חוּמַרְתָּא קָטְרִינַן בֵּהּ מִתְנָא בַּיְרוּשַׁלְמִי בְּפִרְקִין גָּרְסִינַן כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה קוֹשְׁרוֹ עַד שֶׁיְּהֵא יָכוֹל לַהֲלֹךְ בּוֹ מֵאֵלָיו רַבִּי חֲנִינָא בְּרֵהּ דְּרַבִּי הִלֵּל אוֹמֵר עוֹנְבוֹ כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְהַתִּירוֹ בְּאַחַת מִיָּדָיו כֵּיצַד הִיא עוֹשָׂה מַתִּירָתוֹ בְּיָמִין וְתוֹפַסְתּוֹ בִּשְׂמֹאל וְשׁוֹמֶטֶת עֵקֶב בְּיָמִין וְגוֹרַרְתּוֹ בִּשְׂמֹאל עַד שֶׁתְּהֵא הַתָּרָה וַחֲלִיצָה בְּיָמִין עַד כָּאן יְרוּשַׁלְמִי וּמִיהוּ נָהֲגוּ לִקְשֹׁר הֵיטֵב בְּקֶשֶׁר גָּמוּר וְגַם צָרִיךְ שֶׁתַּתִּירֶנּוּ בְּיָדָהּ הַיְמָנִית לְפִי הַיְרוּשַׁלְמִי ואע"פ שֶׁלֹּא מָצִינוּ שֶׁפּוֹסֵל בִּשְׂמֹאל אֶלָּא בָּרֶגֶל אֲבָל בְּיַד כָּשֵׁר לַחְלֹץ אֲפִילּוּ בִּשְׂמֹאל וְאָמְרִינַן נָמֵי לְקַמָּן בְּסוֹף פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף קה.) גִּדֶּמֶת חוֹלֶצֶת בְּשִׁנֶּיהָ מַשְׁמַע דְּלָא מִפַּסְלָא אִם לֹא חָלְצָה בְּיָדָהּ הַיְמָנִית:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב מנחות יא.

גליון הש״ס

רש"י ד"ה מרופט מבוקע. וכן האי תיבותא דאירפט מגילה דף כו ע"ב:

תוס' ד"ה ואע"ג וכו' דלא מפסלא אם לא חלצה בידה הימנית. עי' חולין כ ע"א תד"ה לא למעוטי:

תורה אור השלם

שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אָחִיךָ הוּא [דברים יז, טו]

וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל [דברים כה, י]

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ יא, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ יא:

ב מיי׳ פי״א מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ יא, טוש״ע יו״ד סי׳ רסט סעי׳ יא:

ג מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה, סמג עשין כב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ ב:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, סמג עשין כב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ טז:

ה מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, סמג עשין כב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ טז:

ו טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ יט:

ז מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז:

ח מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ לג:

ט מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כא:

י מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כא:

וּמִי אִיכָּא כִּי הַאי גַּוְונָא? אִין, דְּחַזְיוּהּ רַבָּנַן לְרַב יְהוּדָה דְּנָפַק בְּחַמְשָׁא זוּזֵי מוּקֵי לְשׁוּקָא. [א]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: יְבָמָה שֶׁהִגְדִּילָה בֵּין הָאַחִין — מוּתֶּרֶת לִינָּשֵׂא לְאֶחָד מִן הָאַחִין, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא חָלְצָה סַנְדָּל לְאֶחָד מֵהֶן. טַעְמָא, דְּלָא חֲזֵינַן, הָא חֲזֵינַן — חָיְישִׁינַן. (א)וְהָא תַּנְיָא: בֵּין שֶׁנִּתְכַּוֵּין הוּא וְלֹא נִתְכַּוְּונָה הִיא, בֵּין שֶׁנִּתְכַּוְּונָה הִיא וְלֹא נִתְכַּוֵּין הוּא — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, עַד שֶׁיִּתְכַּוְּונוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד! הָכִי קָאָמַר: אַף עַל גַּב דַּחֲזֵינַן — אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא כִּוְּונוּ. [ב]וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: טַעְמָא, דְּלָא חֲזֵינַן, הָא חֲזֵינַן — חוֹשְׁשִׁין. וּדְקָא תָּנֵי בָּעֵי כַּוּוֹנָה — הָנֵי מִילֵּי לְאִישְׁתְּרוּיֵי לְעָלְמָא, אֲבָל לְאַחִין מִיפַּסְלָא. [ג]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: סַנְדָּל הַתָּפוּר בְּפִשְׁתָּן — אֵין חוֹלְצִין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וָאֶנְעֲלֵךְ תָּחַשׁ". וְאֵימָא: תַּחַשׁ — אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא — לָא! "נַעַל" "נַעַל" רִיבָּה. אִי "נַעַל" "נַעַל" רִיבָּה, אֲפִילּוּ כֹּל מִילֵּי נָמֵי! אִם כֵּן, "תָּחַשׁ" מַאי אַהֲנִי לֵיהּ? [ד]בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַב: הוּא שֶׁל עוֹר, וּתְרֵיסִיּוֹתָיו שֶׁל שֵׂעָר, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: מִי לָא קָרֵינַן בֵּיהּ "וָאֶנְעֲלֵךְ תָּחַשׁ"? אִי הָכִי, כּוּלּוֹ שֶׁל שֵׂעָר נָמֵי! הָהוּא קֻרְקָא מִקְּרֵי. (ב)אֲמַר לֵיהּ רַב כָּהֲנָא לִשְׁמוּאֵל: מִמַּאי דְּהַאי "וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ" מִישְׁלַף הוּא — דִּכְתִיב: "וְחִלְּצוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֵן הַנָּגַע". וְאֵימָא זָרוֹזֵי הוּא, דִּכְתִיב: "הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא"! הָתָם נָמֵי — שַׁלּוֹפֵי מִבֵּיתָא לִקְרָבָא. וְהָכְתִיב: "יְחַלֵּץ עָנִי בְעָנְיוֹ"! בִּשְׂכַר עָנְיוֹ, יְחַלְּצוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנָּם. אֶלָּא הָא דִּכְתִיב: "חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם"! בִּשְׂכַר יְרֵאָיו יְחַלְּצֵם מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנָּם. (ג)אֶלָּא הָא דִּכְתִיב: "וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ", וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: זוֹ מְעוּלָּה שֶׁבִּבְרָכוֹת, וְאָמַר רָבָא: זָרוֹזֵי גַּרְמֵי! אִין, מַשְׁמַע הָכִי וּמַשְׁמַע הָכִי. דְּהָכָא, אִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ זָרוֹזֵי הוּא, אִם כֵּן, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "וְחָלְצָה נַעֲלוֹ בְּרַגְלוֹ"! (ד)אִי כְּתַב רַחֲמָנָא "בְּרַגְלוֹ", הֲוָה אָמֵינָא: "בְּרַגְלוֹ" — אִין, בְּשׁוֹקוֹ — לָא, כְּתַב רַחֲמָנָא "מֵעַל רַגְלוֹ" דַּאֲפִילּוּ בְּשׁוֹקוֹ. אִם כֵּן, לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא "בְּמֵעַל רַגְלוֹ". מַאי "מֵעַל רַגְלוֹ" — שְׁמַע מִינַּהּ מִישְׁלַף הוּא. אֲמַר לֵיהּ הָהוּא מִינָא לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל: עַמָּא דַּחֲלַץ לֵיהּ מָרֵיהּ מִינֵּיהּ, דִּכְתִיב: "בְּצֹאנָם וּבִבְקָרָם יֵלְכוּ לְבַקֵּשׁ אֶת ה' וְלֹא יִמְצָאוּ חָלַץ מֵהֶם". אֲמַר לֵיהּ: שׁוֹטֶה, מִי כְּתִיב "חָלַץ לָהֶם"? "חָלַץ מֵהֶם" כְּתִיב, וְאִילּוּ יְבָמָה דְּחָלְצוּ לָהּ אַחִין — מִידֵּי מְשָׁשָׁא אִית בֵּיהּ? בְּאַנְפִּילְיָא חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה כו'. לְמֵימְרָא דְּאַנְפִּילְיָא לָאו מִנְעָל הוּא? [ה]וּתְנַן נָמֵי: אֵין הַתּוֹרֵם נִכְנָס לֹא בְּפַרְגּוֹד חָפוּת וְלֹא בְּאַנְפִּילְיָא, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בְּמִנְעָל וְסַנְדָּל, לְפִי שֶׁאֵין נִכְנָסִין בְּמִנְעָל וְסַנְדָּל לָעֲזָרָה. [ו]וּרְמִינְהוּ: אֶחָד מִנְעָל וְסַנְדָּל וְאַנְפִּילְיָא, לֹא יְטַיֵּיל בָּהֶן, לֹא מִבַּיִת לְבַיִת וְלֹא מִמִּטָּה לְמִטָּה! [ח](ה)אָמַר אַבָּיֵי: דְּאִית בֵּיהּ כְּתִיתֵי, וּמִשּׁוּם תַּעֲנוּג. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וּמִשּׁוּם תַּעֲנוּג בְּלֹא מִנְעָל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים מִי אֲסִירִי? וְהָא רַבָּה בַּר רַב הוּנָא כָּרֵיךְ סוּדָרָא אַכַּרְעֵיהּ וְנָפֵיק! אֶלָּא אָמַר רָבָא: לָא קַשְׁיָא, כָּאן בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל עוֹר, כָּאן בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, קַשְׁיָא יוֹם הַכִּפּוּרִים אַיּוֹם הַכִּפּוּרִים. דְּתַנְיָא: לֹא יְטַיֵּיל אָדָם בְּקוֹרְדַּקִּיסִין בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲבָל מְטַיֵּיל הוּא בְּאַנְפִּילִין בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ! אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינַּהּ: כָּאן בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל עוֹר, כָּאן בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד — שְׁמַע מִינַּהּ. [ט](ו)תַּנְיָא כְּווֹתֵיהּ דְּרָבָא: חָלְצָה בְּמִנְעָל הַנִּפְרָם שֶׁחוֹפֶה אֶת רוֹב הָרֶגֶל, בְּסַנְדָּל הַנִּפְחָת שֶׁמְּקַבֵּל אֶת רוֹב הָרֶגֶל, בְּסַנְדָּל שֶׁל שַׁעַם וְשֶׁל סִיב, בְּקַב הַקִּיטֵּעַ, בְּמוּק, בִּסְמִיכַת הָרַגְלַיִם, בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל עוֹר, וְהַחוֹלֶצֶת מִן הַגָּדוֹל,

בֵּין

מוּקֵי קלשונ"ש קָשִׁים הֵם וְכֵן בִּלְשׁוֹן עַרְבִי קוֹרִין לְמִנְעָלִים אלמו"ק: הָא חֲזֵינַן דְּחָלְצָה חָיְישִׁינַן דִּלְמָא חֲלִיצָה הִיא לְפָסְלָהּ עֲלֵיהֶן ואע"ג דְּלָא נִתְכַּוְּנוּ לַחֲלִיצַת מִצְוָה: וְאִיכָּא דְּאָמְרִי אִין וַדַּאי טַעְמָא דְּלָא חֲזֵינַן דְּחָלְצָה הָא חֲזֵינַן דְּחָלְצָה חָיְישִׁינַן דִּלְמָא נִתְכַּוְּנוּ וּמִפַּסְלָא עֲלַיְהוּ: הַתָּפוּר בְּפִשְׁתָּן שֶׁתָּפוּר בְּתוֹכוֹ בֶּגֶד פִּשְׁתָּן כְּעֵין שֶׁתּוֹפְרִין בְּתוֹכוֹ לְבָדִין פלטרא"ש. ל"א הַתָּפוּר בְּפִשְׁתָּן שֶׁתְּפָרוֹ בִּמְשִׁיחָה כְּעֵין שֶׁלָּנוּ: אֵין חוֹלְצִין בּוֹ דְּבָעֵינַן כּוּלֵּיהּ דְּעוֹר דִּכְתִיב וָאֶנְעֲלֵךְ תָּחַשׁ אַלְמָא לָא קָרֵי לֵהּ נַעַל עַד שֶׁיְּהֵא כֻּלּוֹ שֶׁל עוֹר: מִדֵּי אַחֲרִינָא עוֹר בְּהֵמָה אַחֶרֶת אוֹ סַנְדָּל: תְּרֵסִיּוֹתָיו רְצוּעוֹתָיו: שֶׁל שֵׂעָר מְנוּצָה שֶׁל עִזִּים: קֻרְקָא: זֵרוּזִי הִיא שֶׁנּוֹטַלְתּוֹ מֵעַ"ג קַרְקַע וּמַנְעִילָתוֹ בְּרַגְלוֹ: וְהָכְתִיב יְחַלֵּץ עָנִי בְעָנְיוֹ כְּלוֹמַר יְזָרְזֶנּוּ וְיִתֵּן לוֹ כֹּחַ. וּמְשַׁנֵּי הָכָא נָמֵי שְׁלוּפִי הוּא וה"ק בִּשְׂכַר עָנְיוֹ שֶׁכִּפֵּר עָלָיו בְּחַיָּיו יְחַלְּצֶנּוּ וְיַצִּילֶנּוּ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנָּם: וַיְחַלְּצֵם קס"ד זֵרוּזֵי הוּא שֶׁיַּחֲלִיפוּ כֹּחַ: אֲפִי' בְּשׁוֹקוֹ אִם נֶחְתַּךְ רַגְלוֹ: ה"ג א"כ נִכְתּוֹב בְּמֵעַל רַגְלוֹ מַאי מֵעַל רַגְלוֹ ש"מ שְׁלוּפִי הוּא: ה"ג שׁוֹטֶה מִי כְּתִיב חָלַץ לָהֶם חָלַץ מֵהֶם כְּתִיב הוּא קִבֵּל חֲלִיצָה מֵהֶם וְאִלּוּ יְבָמָה דְּחָלְצִי מִנָּהּ אַחִין שֶׁהַיָּבָם קִבֵּל הֵימֶנָּה מִדֵּי מְשָׁשָׁא אִית בֵּהּ: אֵין הַתּוֹרֵם אֶת הַלִּשְׁכָּה נִכְנָס לִתְרוֹם: לֹא בְּפַרְגּוֹד חָפוּת חָלוּק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אִמְרָא שֶׁלֹּא יַחְשְׁדוּהוּ לוֹמַר בְּתוֹךְ הָאִמְרָא הֶחְבִּיא כְּסָפִים וַחֲבֵרוֹ בְּמַס' יוֹמָא (דַּף עז:) שֶׁלֹּא יוֹצִיא יָדוֹ מִתַּחַת חֵפֶת חֲלוּקוֹ: וְלֹא בְּאַנְפִּילְיָא נָמֵי מִשּׁוּם חֲשָׁד: וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִנְעָל וְסַנְדָּל דִּבְלָאו חֲשַׁד נָמֵי אָסוּר דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָהוּ א':י"ב) מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיֶּדְכֶם רְמֹס חֲצֵרָי. וּמִדְּקָתָנֵי אֵין צָרִיךְ לוֹמַר כו' מִכְּלָל דְּאַנְפִּילְיָא לָאו בִּכְלַל מִנְעָל: לֹא יְטַיֵּיל בָּהֶן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּהָוְיָא נְעִילַת סַנְדָּל: כְּתִיתִין חֲתִיכוֹת דַּקּוֹת שֶׁל מוֹכִין וְעוֹר רַךְ וּמִשּׁוּם תַּעֲנוּג וְלָאו מִשּׁוּם דְּתֶהֱוֵי נְעִילָה: הָכִי גָּרְסִינַן אֶלָּא אָמַר רָבָא לָא קַשְׁיָא כו' מַתְנֵי' דִּתְרוּמַת הַלִּשְׁכָּה בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד דְּלָאו מֵגֵן הָוֵי וְלָא הָוֵי נַעַל וּלְגַבֵּי עֲזָרָה נָמֵי לֵיכָּא בִּזָּיוֹן דְּאֵין דֶּרֶךְ לְהַכְנִיסָהּ בְּטִיט וְהָא דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים בְּשֶׁל עוֹר: בְּקוֹרְדַּקִּיסִין מִנְעָלִים דַּקִּים שֶׁנּוֹעֲלִין תַּחַת מִנְעָלִים עָבִים לְהָגֵן מִן הַמַּיִם וְנִקְרָאִים אונדרשו"ך בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: הַנִּפְרָם לְשׁוֹן לֹא תִפְרֹמוּ (וַיִּקְרָא י) וְשַׁיָּךְ פְּרִימָה בְּמִנְעָל וּפְחִיתָה וְקִבּוּל שַׁיָּךְ בְּסַנְדָּל: שַׁעַם וְגֶמִי קָשֶׁה הוּא וּמֵגֵן הוּא: בְּקַב הַקִּטֵּעַ שֶׁנִּקְטְעָה רַגְלוֹ עוֹשֶׂה כְּמִין דְּפוּס רֶגֶל וְיֵשׁ בָּהּ בֵּית קִבּוּל קָטָן וּמַכְנִיס שָׁם רֹאשׁ שׁוֹקוֹ וְאֵין נִסְמָךְ עָלָיו וְהוּא קָרוּי קַב וּלְמִשְׁעֶנֶת הֲלִיכָה יֵשׁ לוֹ אשקינ"א קְשׁוּרָה בְּשׁוֹקָיו וּמִשְׁעֶנֶת יָדָיו שֶׁקּוֹרִין קרוק"א: בְּמוּק קילצו"ן שֶׁל לֶבֶד קָשֶׁה וּמֵגֵן: בִּסְמִיכַת הָרַגְלַיִם מִי שֶׁמְּהַלֵּךְ בְּיָדוֹ וְגוֹרֵר אֶת רַגְלָיו עוֹשֶׂה לָהֶם סְמִיכָה שֶׁל עֵץ אוֹ שֶׁל עוֹר וּמַכְנִיס לְתוֹכוֹ:

וּמִי אִיכָּא כה"ג וא"ת דִּבְפ' בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה (חֻלִּין ע. שָׁם) שׁוֹאֵל הַשַּׁ"ס בְּלָעַתּוּ חֻלְדָּה בְּבַת אַחַת וְכֵן הִדְבִּיק ב' רַחֲמִים זֶה בָּזֶה וא"כ מַאי קָאָמַר הָכָא וּמִי אִיכָּא כה"ג ואר"י דְּוַדַּאי פְּשִׁיטָא לֵיהּ שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת אֶלָּא מִבַּעְיָא לֵיהּ וּמִי הָוְיָא חֲלִיצָה כה"ג הֲלֹא אֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִנְעֹל בּוֹ וּמְשַׁנֵּי דְּדֶרֶךְ הוּא דְּחַזְיוּהּ רַבָּנַן לְרַב יְהוּדָה כו': **וּדְקָתָנֵי** תַּנָּא בָּעֵי כַּוָּנָה כו' וּמִדְּקָתָנֵי עַד שֶׁיִּתְכַּוְּנוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד מַשְׁמַע דְּבָעֵינַן שֶׁנֵּדַע שֶׁהֵם מִתְכַּוְּנִין לַחֲלִיצָה: **סַנְדָּל** הַתָּפוּר בְּפִשְׁתָּן רַב סְבִירָא לֵהּ כְּרַבָּנָן דִּפְלִיגֵי אַר' מֵאִיר דִּפְלִיג אַקַּב הַקִּטֵּעַ וְטַעְמַיְהוּ מִשּׁוּם דְּבָעֵינַן תַּחַשׁ אֲבָל ר"מ לֹא מַצְרִיךְ אֶלָּא מִידִי דְּמֵגֵן: **וָאֶנְעֲלֵךְ** תַּחַשׁ מִכָּאן אר"ת שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מִנְעָל מֵעוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה דְּתַחַשׁ כְּתִיב וְאֵין נִרְאֶה כִּי אֵין לְהַקְפִּיד אִם חָלַץ בְּמִנְעָל בְּהֵמָה טְמֵאָה: **מַאי** מֵעַל רַגְלוֹ שְׁמַע מִנַּהּ שָׁלוּפֵי הוּא וא"ת וְהָא אִצְטְרִיךְ מֵעַל לְהַכְשִׁיר שׁוֹק לַחֲלִיצָה כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קג.) וְי"ל דְּא"כ ה"מ לְמִכְתַּב (בַּעַל) מֵרַגְלוֹ מַאי מֵעַל ש"מ תַּרְתֵּי: **אֶלָּא** ש"מ כָּאן בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל עוֹר הֲוָה מָצֵי לְפַלּוּגֵי בְּדִידָהּ וּלְמִתְנֵי לֹא יְטַיֵּיל אָדָם בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל עוֹר אֶלָּא נְקַט תַּנָּא דָּבָר הַהוֹוֶה דִּרְגִילוּת הוּא לְטַיֵּיל בְּקוֹרְדַּקִּיסִין: **בְּקַב** הַקִּטֵּעַ תֵּמַהּ כֵּיוָן דְּכָשֵׁר לַחֲלִיצָה אִם כֵּן עֲבִיד לְהִלּוּכָא וְאִם כֵּן אַמַּאי לֹא טָמֵא מִדְרָס בְּלֹא כְּתִיתִין וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֵין עָשׂוּי כָּל כָּךְ לְהִלּוּכָא שֶׁיְּהֵא טָמֵא מִדְרָס ומ"מ רָאוּי לַחֲלֹץ דְּלָא גָּרַע מִסַּנְדָּל דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וְסַנְדָּל דְּבֵי דִּינָא כִּדְאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קג: וְקד.):

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כח, סמג עשין פב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מד:

ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כח, סמג עשין פב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מד:

ג מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ טו:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ טו:

ה מיי׳ פב׳ מהל׳ שקלים הל׳ י:

ו מיי׳ פז׳ מהל׳ בית הבחירה הל׳ ב, סמג עשין קסד:

ז מיי׳ פג׳ מהל׳ שביתת עשור הל׳ ז, סמג לאוין סט, טוש״ע או״ח סי׳ תריד סעי׳ ב:

ח מיי׳ פג׳ מהל׳ שביתת עשור הל׳ ז, סמג לאוין סט, טוש״ע או״ח סי׳ תריד סעי׳ ב:

ט מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט:

מסורת הש״ס

א לקמן קו.; כתובות עד.

ב ויקרא רבה

ג עירובין כז:; סנהדרין טו:

ד לעיל ד:

ה יומא עח:

ו תוספתא יבמות

גליון הש״ס

תוס' ד"ה ודקתני וכו' ודקתני עד שיתכוונו. עי' בתשובת מהריב"ל ח"ב סימן יא באריכות:

ד"ה ואנעלך וכו' מכאן אר"ת וכו'. עי' רא"ם תרומה בפ"ה ד"ה תחשים:

תורה אור השלם

וָאַלְבִּישֵׁךְ רִקְמָה וָאֶנְעֲלֵךְ תָּחַשׁ וָאֶחְבְּשֵׁךְ בַּשֵּׁשׁ וַאֲכַסֵּךְ מֶשִׁי [יחזקאל טז, י]

וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְּצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֵן הַנָּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֶתְהֶן אֶל־מִחוּץ לָעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא [ויקרא יד, מ]

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא וְיִהְיוּ עַל־מִדְיָן לָתֵת נִקְמַת־יְהוָה בְּמִדְיָן [במדבר לא, ג]

יְחַלֵּץ עָנִי בְעָנְיוֹ וְיִגֶל בַּלַּחַץ אָזְנָם [איוב לו, טו]

חֹנֶה מַלְאַךְ־יְהוָה סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם [תהילים לד, ח]

וְנָחֲךָ יְהוָה תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא־יְכַזְּבוּ מֵימָיו [ישעיהו נח, יא]

בְּצֹאנָם וּבִבְקָרָם יֵלְכוּ לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה וְלֹא יִמְצָאוּ חָלַץ מֵהֶם [הושע ה, ו]

[א־ד]בֵּין עוֹמֵד, בֵּין יוֹשֵׁב, בֵּין מוּטֶּה, וְהַחוֹלֶצֶת מִן הַסּוּמָא — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. אֲבָל בְּמִנְעָל הַנִּפְרָם שֶׁאֵין חוֹפֶה אֶת רוֹב הָרֶגֶל, בְּסַנְדָּל הַנִּפְחָת שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל אֶת רוֹב הָרֶגֶל, וּבִסְמִיכַת הַיָּדַיִם, וּבְאַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד, וְחוֹלֶצֶת מִן הַקָּטָן — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. [ה(א)]קַב הַקִּיטֵּעַ, מַנִּי — רַבִּי מֵאִיר הִיא, דִּתְנַן: הַקִּיטֵּעַ יוֹצֵא בְּקַב שֶׁלּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר. בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד, אֲתָאן לְרַבָּנַן! [ו]אָמַר אַבָּיֵי: מִדְּסֵיפָא רַבָּנַן, רֵישָׁא נָמֵי רַבָּנַן. וְרֵישָׁא, בִּמְחוּפֶּה עוֹר. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: אֲבָל אֵין מְחוּפֶּה עוֹר, מַאי — פָּסוּל? אִי הָכִי, אַדְּתָנֵי סֵיפָא בְּאַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד, לִיפְלוֹג בְּדִידַהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים: בִּמְחוּפֶּה עוֹר, אֲבָל אֵין מְחוּפֶּה עוֹר — פָּסוּל! אֶלָּא אָמַר רָבָא: מִדְּרֵישָׁא רַבִּי מֵאִיר, סֵיפָא נָמֵי רַבִּי מֵאִיר: הַאי — מַגֵּין, וְהַאי — לָא מַגֵּין. [ז]אָמַר אַמֵּימָר: הַאי מַאן דְּחָלֵיץ, צָרִיךְ לְמִדְחֲסֵיהּ לְכַרְעֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר, וְהָתַנְיָא: בֵּין עוֹמֵד, בֵּין יוֹשֵׁב, בֵּין מוּטֶּה! אֵימָא: וּלְעוֹלָם דְּדָחֵיס לְכַרְעֵיהּ. [ח]וְאָמַר אַמֵּימָר: הַאי מַאן דְּמַסְגֵּי עַל לִיחֲתָא דְּכַרְעֵיהּ, לָא חָלֵיץ. אֲמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר, וְהָתַנְיָא: סְמִיכוּת הָרַגְלַיִם, לָאו דְּחָלֵיץ בַּהּ אִיהוּ? לָא, דְּיָהֵיב לֵיהּ לְאַחֵר וְחָלֵיץ. אָמַר רַב אָשֵׁי: לְמַאי דְּקָאָמַר אַמֵּימָר, לָאו בַּר אוֹבָא חָלֵיץ, וְלָאו בַּר קִיפּוֹף חָלֵיץ. [ט]מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַטָּה כּוּ׳. וּרְמִינְהִי: רְגָלִים — פְּרָט לְבַעֲלֵי קַבִּין! (ב)שָׁאנֵי הָכָא, דִּכְתִיב: ״מֵעַל רַגְלוֹ״. אִי הָכִי, לְמַעְלָה מִן הָאַרְכּוּבָּה נָמֵי! ״מֵעַל״, וְלָא מֵעַל דְּמֵעַל. אָמַר רַב פָּפָּא: שְׁמַע מִינַּהּ, הַאי אִיסְתְּוִירָא עַד אַרְעָא נָחֵית. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מִיפְסָק פָּסֵיק, הָוֵה לֵיהּ אִיהוּ ״מֵעַל״, וְשׁוֹקָא מֵעַל דְּמֵעַל! אָמַר רַב אָשֵׁי: אֲפִילּוּ תֵּימָא מִיפְסָק פָּסֵיק, כֹּל דְּבַהֲדֵי כַּרְעָא — כְּכַרְעָא דָּמֵי. מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה. מֵתִיב רַב כָּהֲנָא: ״וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵאת מִבֵּין רַגְלֶיהָ״! אָמַר אַבָּיֵי: בְּשָׁעָה שֶׁכּוֹרַעַת לֵילֵד, נוֹעֶצֶת עֲקֵבֶיהָ בְּיַרְכוֹתֶיהָ וְיוֹלֶדֶת. תָּא שְׁמַע: ״לֹא עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא עָשָׂה שְׂפָמוֹ״! לִישָּׁנָא מְעַלְיָא. תָּא שְׁמַע: ״וַיָּבֹא שָׁאוּל לְהָסֵךְ אֶת רַגְלָיו״! לִישָּׁנָא מְעַלְיָא. תָּא שְׁמַע: ״אַךְ מֵסִיךְ הוּא רַגְלָיו בַּחֲדַר הַמְּקֵרָה״! לִישָּׁנָא מְעַלְיָא. ״בֵּין רַגְלֶיהָ כּוּ׳״! לִישָּׁנָא מְעַלְיָא. (ג)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁבַע בְּעִילוֹת בָּעַל אוֹתוֹ רָשָׁע בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכָב בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפָל בַּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שָׁדוּד״. וְהָא קָא מִתְהַנְיָא מֵעֲבֵירָה! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: כָּל טוֹבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים —

רָעָה

סְמִיכוּת הַיָּדַיִם שֶׁעוֹשֶׂה לְיָדָיו בָּתִּים שֶׁל עוֹר מִפְּנֵי שֶׁמַּכְנִיסָם בְּטִיט וְסוֹמֵךְ עֲלֵיהֶן וְגוֹרֵר אֶת רַגְלָיו: קַב הַקִּטֵּעַ דַּחֲשִׁיב לֵיהּ מִנְעָל מַנִּי רַבִּי מֵאִיר הִיא: יוֹצֵא בְּשַׁבָּת: אַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד דְּקָתָנֵי סֵיפָא חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה אֲתַאן לְרַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵהּ דְּרַבִּי מֵאִיר בְּקַב הַקִּטֵּעַ אַלְמָא דְּלָא הָוֵי מִנְעָל דְּאִי רַבִּי מֵאִיר כֵּיוָן דְּקַב הַקִּטֵּעַ הֲוָה נַעַל אַלְמָא וְאֶנְעֳלֵךְ תַּחַשׁ לָא דַּיֵּיק אַנְפִּילְיָא נָמֵי תֶּהֱוֵי נַעַל: מִדְּסֵיפָא רַבָּנַן רֵישָׁא דְּקַב הַקִּטֵּעַ נָמֵי רַבָּנַן וְדַיְקִי וָאֶנְעֳלֵךְ תַּחַשׁ וּדְקָתָנֵי קַב הַקִּטֵּעַ כָּשֵׁר בִּמְחֻפֶּה עוֹר: אַדְּתָנֵי סֵיפָא אַנְפִּילְיָא שֶׁל בֶּגֶד פְּסוּלָה הַאי הוּא וַדַּאי דְּלָאו נַעַל הוּא דְּהָא לָא מֵגֵן לִשְׁמְעִינַן חִלּוּק בְּקַב הַקִּטֵּעַ דאע"ג דְּמֵגֵן לָאו נַעַל וכ"ש הַאי: סֵיפָא נָמֵי ר' מֵאִיר וְלֹא דַּיֵּיק תָּחַשׁ וַאֲפִלּוּ הָכִי שֶׁל בֶּגֶד לֹא מִשּׁוּם דְּלָא מֵגֵן אֲבָל קַב הַקִּטֵּעַ מֵגֵן הִלְכָּךְ אֲפִילּוּ אֵין מְחֻפֶּה עוֹר כָּשֵׁר: לְמִדְחָסֵיהּ לִדְחֹף רַגְלוֹ בְּקַרְקַע: מֻטֶּה לָאו אוֹרְחֵהּ לְמִדְחָסֵיהּ: עַל לִיחֲתָא דְּכִרְעֵיהּ שֶׁרַגְלוֹ הָפוּךְ וְדוֹרֵס בְּעֶלְיוֹנוֹ שֶׁל רֶגֶל. לִיחֲתָא לְשׁוֹן לְוָחִים (שַׁבָּת דַּף מז.) פלנקא. כְּלוֹמַר שֶׁאֵינוֹ דּוֹרֵס בִּמְקוֹם מִדְרַס רַגְלוֹ. ואע"ג דִּתְנַן (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף קא.) מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה כְּשֵׁרָה הָתָם הוּא דְּכִי נֶחְתַּךְ רַגְלוֹ קָם לֵיהּ שׁוֹק וְרַחֲמָנָא אָמַר מֵעַל רַגְלוֹ דְּהַיְנוּ שׁוֹקוֹ אֲבָל הַאי לָאו רֶגֶל הוּא: וְהָתַנְיָא בִּסְמִיכוּת הָרַגְלַיִם כְּשֵׁרָה: מַאי לָאו דְּחָלֵיץ בְּהוּ אִיהוּ הַגּוֹרֵר אֶת רַגְלָיו וְהֵם עֲקֻמִּים: לְאַחֵר שֶׁרַגְלוֹ יְשָׁרָה: בַּר אוֹבָא וּבַר קִיפּוֹף בְּפֶ' אֵלּוּ מְגַלְּחִין (מ"ק כה:) דְּאֶחְלְשׁוּ לְדַעְתֵּיהּ דְּרַב אַשִׁי וְאִתְהֲפוּךְ כְּרָעַיְהוּ: רְגָלִים שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג (שְׁמוֹת כ"ג:י"ד): פְּרָט לְבַעֲלֵי קַבִּין שֶׁפְּטוּרִים מִן הָרְאִיָּה. אַלְמָא שׁוֹק לָאו רֶגֶל הוּא: מֵעַל רַגְלוֹ מַשְׁמָע מִדָּבָר שֶׁהוּא עַל רַגְלוֹ מִדְּלָא כְּתִיב וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵרַגְלוֹ: שְׁמַע מִנָּהּ מִמַּתְנִי' דְּקָא מַכְשַׁר מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה: הַאי אִסְתְּוִירָא קביל"א הַמַּפְסֶקֶת בֵּין שׁוֹק לָרֶגֶל: עַד אַרְעָא נְחִית וְאֵין עוֹד פֶּרֶק אַחֵר לְמַטָּה הֵימֶנָּה בֶּעָקֵב: דִּלַהֲדֵי כַּרְעָא הַשָּׁוֶה וְעוֹמֵד לָמוּל כַּף הָרֶגֶל לָאו מֵעַל הוּא וּכְכַרְעָא דָּמֵי: וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵאת מִבֵּין רַגְלֶיהָ אַלְמָא יְרֵכַיִם נָמֵי מִקְּרוּ רֶגֶל: נוֹעֶצֶת עֲקֵבֶיהָ בְּיַרְכוֹתֶיהָ וְהַוָּלָד יוֹצֵא מִבֵּין רַגְלֶיהָ מַמָּשׁ וְהַיְנוּ דִּכְתִיב מִבֵּין רַגְלֶיהָ: לֹא עָשָׂה רַגְלָיו לֹא הֵסִיר שְׂעַר זְקַן הַתַּחְתּוֹן: לְהָסֵךְ אֶת רַגְלָיו מֵי רַגְלַיִם. אַלְמָא יְרֵכַיִם רֶגֶל מִקְּרוּ: אַךְ מֵסִיךְ הוּא אֶת רַגְלָיו בְּעֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב כְּתִיב: בֵּין רַגְלֶיהָ בֵּין יַרְכוֹתֶיהָ שֶׁבָּא עָלֶיהָ סִיסְרָא וְנִתְכַּוְּנָה כְּדֵי לְיַגְּעוֹ: כָּרַע נָפַל שָׁכַב שִׁבְעָה כְּתִיבֵי בִּקְרָא:

בֵּין עוֹמֵד בֵּין יוֹשֵׁב וא"ת וּמֵהֵיכָא ס"ד לִפְסֹל יוֹשֵׁב וְי"ל מִשּׁוּם דְּאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קד.) דְּהָוְיָא כִּגְמַר דִּין וְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק שְׁבוּעַת הָעֵדוּת (שְׁבוּעוֹת דַּף ל: וְשָׁם) בִּשְׁעַת גְּמַר דִּין ד"ה דַּיָּנִים בִּישִׁיבָה וּבַעֲלֵי דִינִין בַּעֲמִידָה וּמֵהַאי טַעְמָא בָּעֵינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קו.) עֲמִידָה לְכַתְּחִלָּה דא"ל רַבִּי חִיָּא בָּתֵּי עֲמוּדֵי לל"א שָׁפֵי' בַּקּוּנְטְ' וְעוֹד דִּכְתִיב וְעָמַד וְאָמַר וּמִיהוּ עִכּוּבָא לֵיכָּא מִדְּלָא כְּתִיב וְיַעֲמוֹד וְיֹאמַר אֲבָל וְעָמַד וְאָמַר אֵינוֹ אֶלָּא סִפּוּר דְּבָרִים בְּעָלְמָא וְהָכִי נָמֵי מְפָרֵשׁ בְּמַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן (דַּף כא. וְשָׁם) גַּבֵּי מִנַּיִן לִקְרִיעָה מְעֻמָּד אֲבָל וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אע"ג דְּלָא כְּתִיב וַיַּעַמְדוּ הַיְנוּ לְפִי שֶׁאֵין כְּתִיב שָׁם מַעֲשֶׂה אַחַר כָּךְ אֲבָל הָכָא אַחַר וְעָמַד כְּתִיב הַמַּעֲשֶׂה וְאֵין כָּאן אֶלָּא סִפּוּר דְּבָרִים בְּעָלְמָא כְּמוֹ עָמְדוּ וְקִדְּשׁוּ וְעָמְדָה וְנִשֵּׂאת וְהָא דְּדָרְשִׁינַן בְּסִפְרֵי וְעָמַד אֵין דְּבָרִים הַלָּלוּ אֶלָּא בַּעֲמִידָה אוֹמֵר רַבֵּינוּ יְהוּדָה דְּשֶׁמָּא לְכַתְּחִלָּה בָּעֵי הָכִי כִּדְפָרֵשִׁית: **וְהַחוֹלֶצֶת** מִן הַסּוּמָא חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה וא"ת מֵהֵיכָא ס"ד לְמַעוּטֵי סוּמָא וְי"ל מִדִּכְתִיב לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְהֵ"א דה"ה לִפְנֵי יָבָם א"נ מִשּׁוּם דִּכְתִיב וְיָרְקָה בְּפָנָיו דְּהָוֵי כְּמוֹ לְעֵינָיו קמ"ל דְּלָא: **הַקִּטֵּעַ** מַנִּי רַבִּי מֵאִיר הִיא דַּחֲשִׁיב מִנְעָל מִמַּה שֶּׁאֵין רְגִילִים לַעֲשׂוֹת: **בְּאַנְפִּילְיָא** שֶׁל בֶּגֶד אֲתָאן לְרַבָּנַן דְּלָא חֲשִׁיב מִנְעָל מִבֶּגֶד כֵּיוָן דְּאֵין רְגִילוּת לַעֲשׂוֹת כֵּן וה"ה אַנְפִּילְיָא הִקְשָׁה ר"ת דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּר' יוֹסֵי לָא חֲשִׁיב קַב הַקִּטֵּעַ מִנְעָל מִדְּמוּקֵי בָּרַיְתָא דְּמַכְשְׁרָא לֵיהּ לַחֲלִיצָה כְּר' מֵאִיר דַּוְקָא וְכֵן מַשְׁמַע בְּפֶרֶק בַּמֶּה אִשָּׁה (שַׁבָּת דַּף סה: וְשָׁם) וְאִלּוּ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף עח: וְשָׁם) אָמְרִינַן דְּקַב הַקִּטֵּעַ בֵּין לְר' מֵאִיר בֵּין לְרַבִּי יוֹסֵי מִנְעָל הוּא וְטַעַם דְּר' יוֹסֵי גַּבֵּי שַׁבָּת דִּלְמָא מִפְסַק וְאָתֵי לְאֵתוּיֵי ד' אַמּוֹת בִּרְה"ר וְעוֹד קַשְׁיָא דְּהָכָא שָׁרֵינַן שֶׁל שַׁעַם לַחְלֹץ וּבְפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (שָׁם) אָמְרִינַן אֲנִי רָאִיתִי אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שֶׁיָּצָא בְּסַנְדָּל שֶׁל שַׁעַם בְּיה"כ וּבִשְׁמַעְתִּין מְדַמֵּי יה"כ לַחֲלִיצָה: **מַאן** דְּמַסְגֵּי עַל לִיחֲתָא דְּכַרְעֵהּ לָא חָלֵיץ פֵּי' בַּקּוּנְטְ' שֶׁאֵין זֶה קָרוּי רֶגֶל כֵּיוָן שֶׁהוֹפְכוֹ כָּל שׁוֹק דִּידֵהּ נָמֵי לָא מִקְּרֵי מֵעַל רַגְלוֹ אֲבָל הֵיכָא שֶׁנִּקְטְעָה רַגְלוֹ שׁוֹקוֹ הַיְנוּ מֵעַל רַגְלוֹ דְּכֵיוָן דְּקֹדֶם קְטִיעָה הָיָה שׁוֹקוֹ מֵעַל רַגְלוֹ אַחַר קְטִיעָה נָמֵי קָרֵינָא מֵעַל רַגְלוֹ וּבְעִנְיָן זֶה פֵּי' גָּאוֹן אֶחָד ור"ח פֵּי' טַעְמָא דְּלָא חָלֵיץ מַאן דְּמַסְגֵּי עַל לִיחֲתָא דְּכַרְעֵהּ דְּלָא מָצֵי שַׁפִּיר לְמִדְחָסֵיהּ לְכֻלֵּי כְּרָעֶיהָ אַאַרְעָא לְפִי זֶה נָמֵי אָתֵי שַׁפִּיר הָא דְּגָרִיעַ מִקִּטֵּעַ דְּקִטֵּעַ דְּחָיֵס שַׁפִּיר כּוּלֵּיהּ שׁוֹקֶיהָ אַאַרְעָא מִתּוֹךְ פֵּרוּשָׁם מַשְׁמַע דִּפְשִׁיטָא לְהוּ דְּקִטֵּעַ חוֹלֵץ אֲבָל אֵין נִרְאֶה לְר"י דְּהָא בִּירוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ הָא דְּקָתָנֵי בְּמַתְנִי' מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה הַיְנוּ בְּקוֹשֵׁר רְצוּעוֹת הַסַּנְדָּל מֵאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה אֲבָל בְּקִטֵּעַ לָא אַיְרֵי מִידִי וְהָא דְּקָתָנֵי בְּבָרַיְתָא קַב הַקִּטֵּעַ אִיכָּא לְפָרוּשֵׁי נָמֵי דְּיָהֵיב לְאַחֵר וְחָלֵץ כִּדְאָמַר אַסְּמִיכוּת רַגְלַיִם וה"מ לְמֵימַר וְלִיטַעֲמֵךְ קַב הַקִּטֵּעַ מִי חָלֵץ אֶלָּא דְּיָהֵיב לְאַחֵר וְכֵן דֶּרֶךְ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְּיָכוֹל לוֹמַר וְלִיטַעֲמֵךְ וְאֵין אוֹמֵר וְעוֹד מֵעִקָּרָא דְּסָבַר דִּבְרֶגֶל הֲפוּכָה שַׁיְּכָא חֲלִיצָה ה"ה דְּקִטֵּעַ נָמֵי חָלֵץ אֲבָל לְפִי הַמַּסְקָנָא לֹא וְהָא דְּפָרִיךְ רְגָלִים פְּרָט לְבַעֲלֵי קַבִּין הָכִי פָּרִיךְ כֵּיוָן דְּשׁוּק לָא מִקְּרֵי רֶגֶל א"כ לְמַטָּה מֵהָאַרְכֻּבָּה אַמַּאי כְּשֵׁרָה הָא לָא הָוְיָא קְשִׁירָה בִּמְקוֹם רֶגֶל וְרַבֵּינוּ נִסִּים נָמֵי פֵּרֵשׁ בִּמְגִלַּת סְתָרִים דְּקִטֵּעַ לָא חָלֵץ מכ"ש דְּרַגְלוֹ הֲפוּכָה וּמִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה דְּמַכְשִׁיר בְּמַתְנִי' לָאו בְּאִפְסְקָא לְכַרְעֵיהּ אֶלָּא בִּקְשִׁירַת רְצוּעוֹת אַיְרֵי כִּדְאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי: **פְּרָט** לְבַעֲלֵי קַבִּין וְאַף עַל פִּי דְּעִקַּר דְּרָשָׁא נָפְקָא לָן מִפְּעָמִים בְּפֶרֶק קַמָּא דַּחֲגִיגָה (דַּף ג. וְשָׁם) מִכָּל מָקוֹם פָּרִיךְ שַׁפִּיר מִדְּאַסְמְכֵהּ תַּנָּא אַרְגָלִים: **וְהָא** קָא מִתְהַנְיָא מֵעֲבֵרָה לֵיכָּא לְמֵימַר דְּפָרִיךְ אַמַּאי לֹא מָסְרָה עַצְמָהּ שֶׁהֲרֵי קַרְקַע עוֹלָם הִיא כִּדְאָמַר גַּבֵּי אֶסְתֵּר וְעוֹד כִּי הוּא לֹא הָיָה מְאַנְּסָהּ וְאַדְּרַבָּה הִיא שִׁדְּלַתּוּ בִּדְבָרִים לְהַכְרִיעוֹ לַהֲבִיאוֹ עָלֶיהָ כְּדֵי לְהַתִּישׁ כֹּחוֹ לְהַצִּיל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא פָּרֵיךְ אַמַּאי מְשַׁבְּחָהּ הַכָּתוּב כָּל כָּךְ דִּכְתִיב תְּבֹרַךְ מִנָּשִׁים וְגוֹ' וְאָמְרִינַן בְּנָזִיר (דַּף כג: וְשָׁם) וּבְהוֹרָיוֹת (דַּף י:) גְּדוֹלָה עֲבֵרָה לִשְׁמָהּ מִמִּצְוָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ פֵּרוּשׁ מֵאִמָּהוֹת לְפִי שֶׁהָיוּ נֶהֱנוֹת מִן הַבִּיאָה וַיָּעֵל לֹא הָיְתָה נֶהֱנֵית מִן הַבִּיאָה וּמְשַׁנֵּי דְּוַדַּאי לֹא הָיְתָה נֶהֱנֵית מִשּׁוּם דְּטוֹבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים כו' וְאַהַהִיא מִלְּתָא קַיְמָא הַךְ פִּרְקָא בְּנָזִיר (דַּף כג:) וּבְהוֹרָיוֹת (דַּף י:):

מסורת הש״ס

א שבת סו.

ב ערכין יט:

ג נזיר כג:; הוריות י:

ד תוספתא יבמות

גליון הש״ס

רש"י ד"ה האי אסתוירא קבילא וכו'. עי' מנחות לג ע"א רש"י ד"ה אסתוירא ושם דף לז ע"א בתוס' ד"ה קיבורת בסוף הדבור:

תורה אור השלם

שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי בַּשָּׁנָה [שמות כג, יד]

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וגו׳ [דברים כה, ט]

וּבְשִׁלְיָתָהּ הַיּוֹצֵת מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבְבָנֶיהָ אֲשֶׁר תֵּלֵד כִּי־תֹאכְלֵם בְחֹסֶר־כֹּל וגו׳ [דברים כח, נז]

וּמְפִבֹשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וְלֹא־עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא־עָשָׂה שְׂפָמוֹ וגו׳ [שמואל ב יט, כה]

וַיָּבֹא אֶל־גִּדְרוֹת הַצֹּאן עַל־הַדֶּרֶךְ וְשָׁם מְעָרָה וַיָּבֹא שָׁאוּל לְהָסֵךְ וגו׳ [שמואל א כד, ד]

וַיִּקַּח שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ בָּחוּר מִכָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ לְבַקֵּשׁ וגו׳ [שמואל א כד, ג]

וְהוּא יָצָא וַעֲבָדָיו בָּאוּ וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה דַּלְתוֹת הָעֲלִיָּה נְעֻלוֹת וגו׳ [שופטים ג, כד]

בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכָב בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפָל בַּאֲשֶׁר כָּרַע וגו׳ [שופטים ה, כז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו:

ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח:

ג מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, טוש״ע או״ח סי׳ קסז סעי׳ ג:

ה מיי׳ פי״ט מהל׳ שבת הל׳ טו, סמג לאוין סה, טוש״ע או״ח סי׳ שא סעי׳ טו:

ו מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ כב:

ז מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ ל:

ח מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז:

ט מיי׳ פב׳ מהל׳ חגיגה הל׳ א, סמג עשין רכז, סמג עשין רכח, סמג עשין רכט:

רָעָה הִיא אֵצֶל צַדִּיקִים. שֶׁנֶּאֱמַר: "הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע", בִּשְׁלָמָא רַע — לְחַיֵּי, אֶלָּא טוֹב אַמַּאי לָא? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: טוֹבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים — רָעָה הִיא אֵצֶל צַדִּיקִים. בִּשְׁלָמָא הָתָם, דִּלְמָא מַדְכַּר לֵיהּ שְׁמָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה. אֶלָּא הָכָא, מַאי רָעָה אִיכָּא? (א)דְּקָא שָׁדֵי בָּהּ זוּהֲמָא. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשָׁעָה שֶׁבָּא נָחָשׁ עַל חַוָּה הֵטִיל בָּהּ זוּהֲמָא. יִשְׂרָאֵל, שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי — פָּסְקָה זוּהֲמָתָן. גּוֹיִם, שֶׁלֹּא עָמְדוּ בְּהַר סִינַי — לֹא פָּסְקָה זוּהֲמָתָן. (ב)חָלְצָה בְּמִנְעָל שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: "נַעֲלוֹ", אֵין לִי אֶלָּא נַעֲלוֹ. נַעַל שֶׁל כָּל אָדָם, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "נַעַל" — נַעַל מִכָּל מָקוֹם. [א]אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "נַעֲלוֹ"? נַעֲלוֹ הָרָאוּי לוֹ. פְּרָט לְגָדוֹל שֶׁאֵין יָכוֹל לַהֲלוֹךְ בּוֹ, וּפְרָט לְקָטָן שֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה רוֹב רַגְלוֹ, וּפְרָט לְסַנְדָּל הַמְּסוּלְיָּים שֶׁאֵין לוֹ עָקֵב. [ב]אַבָּיֵי הֲוָה קָאֵי קַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אֲתַאי יְבָמָה לַחְלוֹץ. אֲמַר לֵיהּ: הַב לֵיהּ סַנְדָּלָךְ, יְהַיב לֵיהּ סַנְדָּלָא דִּשְׂמָאלָא, אֲמַר לֵיהּ: אֵימַר דַּאֲמוּר רַבָּנַן, דִּיעֲבַד, לְכַתְּחִלָּה מִי אֲמוּר? [ג]אֲמַר לֵיהּ: אִי הָכִי, סַנְדָּל שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ נָמֵי: אֵימַר דַּאֲמוּר רַבָּנַן דִּיעֲבַד, לְכַתְּחִלָּה מִי אֲמוּר? אֲמַר לֵיהּ: הָכִי קָאָמֵינָא לָךְ: הַב לֵיהּ וְאַקְנִי לֵיהּ. [ד](ג)סַנְדָּל שֶׁל עֵץ. מַאן תַּנָּא? אָמַר שְׁמוּאֵל: רַבִּי מֵאִיר הִיא, דִּתְנַן: הַקִּיטֵּעַ יוֹצֵא בְּקַב שֶׁלּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹסֵר. אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל אוֹמֵר: בִּמְחוּפֶּה עוֹר, וְדִבְרֵי הַכֹּל. אָמַר רַב פַּפִּי מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: סַנְדָּל הַמּוּסְגָּר — לֹא תַּחֲלוֹץ בּוֹ, וְאִם חָלְצָה — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. סַנְדָּל הַמּוּחְלָט — לֹא תַּחֲלוֹץ בּוֹ, וְאִם חָלְצָה — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. [ה]רַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא אָמַר: אֶחָד סַנְדָּל הַמּוּסְגָּר וְאֶחָד סַנְדָּל הַמּוּחְלָט — לֹא תַּחֲלוֹץ בּוֹ, וְאִם חָלְצָה — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. [ו](ד)מֵיתִיבִי: בַּיִת הַמּוּסְגָּר — מְטַמֵּא מִתּוֹכוֹ. מוּחְלָט — מִתּוֹכוֹ וּמֵאֲחוֹרָיו. וְזֶה וָזֶה מְטַמְּאִין בְּבִיאָה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כִּדְמְכַתַּת דָּמֵי — וְהָא בָּעֵינַן: "וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת", וְלֵיכָּא! שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא: "וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת", אֲפִילּוּ בִּשְׁעַת נְתִיצָה קָרוּי בַּיִת. [ז](ה)תָּא שְׁמַע: מַטְלִית שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ כְּזַיִת, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס רוּבָּהּ לְבַיִת טָהוֹר — טִמְּאַתְהוּ. מַאי לָאו, מוּחְלֶטֶת? לָא, מוּסְגֶּרֶת. [ח]אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: הָיוּ בָּהּ כַּמָּה זֵיתִים, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס מִמֶּנָּה כְּזַיִת לְבַיִת טָהוֹר — טִמְּאַתְהוּ, אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא מוּחְלֶטֶת, הַיְינוּ דְּאִיתַּקַּשׁ לְמֵת. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מוּסְגֶּרֶת, אַמַּאי אִיתַּקַּשׁ לְמֵת? שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא: "וְשָׂרַף אֶת הַבֶּגֶד", אֲפִילּוּ בִּשְׁעַת שְׂרֵיפָה קָרוּי בֶּגֶד. וְלִיגְמַר מִינֵּיהּ! אִיסּוּר מִטּוּמְאָה לָא גָּמְרִינַן. [ט]אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: אֶחָד סַנְדָּל הַמּוּסְגָּר, וְאֶחָד סַנְדָּל הַמּוּחְלָט, וְאֶחָד סַנְדָּל שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה — לֹא תַּחְלוֹץ, וְאִם חָלְצָה — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. שֶׁל תִּקְרוֹבֶת עֲבוֹדָה זָרָה,

וְשֶׁל

רָעָה הִיא שֶׁשּׂוֹנְאִים הָרְשָׁעִים וְקָצָה נֶפֶשׁ צַדִּיק בַּהֲנָאָתָן הִלְכָּךְ לָאו הֲנָאָה הִיא: שְׁמָא דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לָמָּה גָנַבְתָּ אֶת אֱלֹהָי (בְּרֵאשִׁית ל"א:ל'): נָעַל מ"מ חֲלוּץ הַנָּעַל: פְּרָט לְסַנְדָּל הַמְּסוּלְיָּים הַנִּפְחַת שֶׁאֵין לוֹ עֶקֶב שׁוּל"א. לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא עַל שֵׁם מְקוֹמוֹ נִקְרָא מְסוּלְיָּים לְשׁוֹן מור"י: הַב לֵיהּ סַנְדָּלָךְ לַיָּבָם וְתַחֲלֹץ בּוֹ: יָהֵיב לֵיהּ דִּשְׂמָאלָא בְּמִתְכַּוֵּן עֲבַד דְּלָא סְבִירָא לֵהּ לְאַבַּיֵי דְּסַנְדָּל שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה: אֲמַר לֵהּ רַב יוֹסֵף אֵימַר דַּאֲמוּר רַבָּנַן בְּמַתְנִיתִין בְּשֶׁל שְׂמֹאל בַּיָּמִין חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה דִּיעֲבַד לְכַתְּחִלָּה מִי אֲמוּר: הַב לֵהּ וְאַקְנִי לֵהּ שֶׁיְּהֵא שֶׁלּוֹ בְּמַתָּנָה: סַנְדָּל שֶׁל עֵץ דְּקָתָנֵי מַתְנֵי' חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה מַנִּי: רַבִּי מֵאִיר הִיא דְּאָמַר קַב הַקִּיטֵּעַ נַעַל הוּא לָצֵאת בּוֹ בְּשַׁבָּת: סַנְדָּל הַמֻּסְגָּר שֶׁפָּרְחָה בּוֹ הַצָּרַעַת לֹא תַחֲלֹץ בּוֹ בִּימֵי הֶסְגֵּרוֹ דְּלָא לֵיתֵי לְמֶעְבַּד בְּמֻחְלָט: וְאִם חָלְצָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה דְּלָאו בַּר שְׂרֵפָה הוּא וְשִׁעוּרֵהּ קָאֵי: מֻחְלָט חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה דִּלִשְׂרֵפָה קָאֵי וַאֲנַן שִׁעוּרָא בָּעֵינַן חוֹפֶה אֶת רֹב רַגְלוֹ וְהַאי כַּתּוּתֵי מִכְתַּת שִׁעוּרֵהּ: מְטַמֵּא מִתּוֹכוֹ בְּמַגָּע וְאַעַ"ג דְּלָא נִכְנַס גּוּפוֹ לְתוֹכוֹ דְּלֶהֱוֵי טָמֵא מִשּׁוּם בָּא אֶל הַבַּיִת אִם נָגַע בַּכֹּתֶל מְטַמֵּא: וְהַמֻּחְלָט מְטַמֵּא אַף מֵאֲחוֹרָיו: מְטַמְּאִין בְּבִיאָה אִם נִכְנַס דֶּרֶךְ בִּיאָה כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס רֻבּוֹ לְתוֹכוֹ טָמֵא מִשּׁוּם וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת. וּמִקְּרָאֵי נָפְקָא לָן בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים דְּמֻסְגָּר מְטַמֵּא מִתּוֹכוֹ וְלֹא מִן אֲחוֹרָיו וּבְמֻחְלָט כְּתִיב טָמֵא הוּא הוֹסִיף לוֹ טֻמְאָה אַחֶרֶת לוֹמַר לְךָ שֶׁמְּטַמֵּא מֵאֲחוֹרָיו: מַטְלִית בֶּגֶד הַמְנֻגָּע: שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ הָוֵי בֶּגֶד דַּחֲזֵי לַעֲנִיִּים: שֶׁאֵין בָּהּ כַּזַּיִת שְׁחוּטָה דַּק: כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס רֻבָּהּ לְבַיִת טָהוֹר טִמְּאַתְהוּ טִמְּאָה אֶת כָּל כְּלֵי הַבַּיִת דִּמְצוֹרָע מְטַמֵּא בְּבִיאָה וְכֵן בֶּגֶד וְאֶבֶן הַמְנֻגַּעַת כֻּלָּן מְטַמְּאִים בְּאֹהֶל וְהָא כֵּיוָן דְּעַל רֻבָּהּ כְּכֻלָּהּ דָּמְיָא: מַאי לָאו מֻחְלֶטֶת וַאֲפִלּוּ הָכִי אָמְרַתְּ שָׁדֵי מִעוּטָא בָּתַר רֻבָּא וַהֲוָה לֵיהּ כְּמַאן דְּעָיְלָא כֻּלָּהּ וְאִי כְּמַאן דִּמְכַתְּתָא דָּמְיָא זִיל בָּתַר מַה דְּעָיֵיל וְאֵין בַּבַּיִת ג' עַל ג': הָיוּ בָּהּ כַּמָּה זֵיתִים וְאֵין בָּהּ אֶלָּא ג' עַל ג' אֶלָּא שְׁחוּטָה עָבָה כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס הֵימֶנָּה כַּזַּיִת לַבַּיִת טִמְּאַתּוּ וְאַעַ"פ שֶׁאֵין כָּאן בֶּגֶד דְּהָא לֹא עַל רֻבָּהּ: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא מֻחְלֶטֶת הַיְינוּ דִּמְטַמֵּא בִּכְזַיִת אֲפִילּוּ אֵין כָּאן בֶּגֶד שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ מִשּׁוּם דְּמֻחְלָט אִתַּקַּשׁ לְמֵת וּמֵת מְטַמֵּא בִּכְזַיִת וְהֵיכָא אִתַּקַּשׁ דִּכְתִיב אַל נָא תְהִי כַּמֵּת שְׁמָרִים מֻסְגֶּרֶת הֲוַאי וְקָאָמַר לֵיהּ אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה אַל נָא תֻחְלַט שֶׁלֹּא תְּהֵא כְּמֵת: הָכִי גָּרְסִי' אֶלָּא שָׁאנֵי הָתָם כּוּ' וּלְעוֹלָם בְּמֻחְלָט וּמִשּׁוּם הָכִי שָׁדֵינַן מִעוּטָא בָּתַר רֻבָּא לְעִנְיַן טֻמְאָה וְלָא אָמְרִי' כְּמַאן דִּמְכַתַּת דָּמֵי דִּכְתִיב וְשָׂרַף: וְלִגְמַר מִנֵּהּ לְעִנְיַן חֲלִיצָה לִהְיוֹת חָשׁוּב שָׁלֵם: אִסּוּרָא מִטֻּמְאָה לָא גָּמְרִינַן שֶׁהִלְכוֹת טֻמְאָה חִדּוּשׁ הוּא: שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁנּוֹעֲלִים אוֹתוֹ לַצֶּלֶם בְּרַגְלָיו כְּשֶׁמַּסִּיעִין אוֹתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם: חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה מֻחְלָט כְּדַאֲמָרָן שֶׁאֲפִלּוּ בִּשְׁעַת שְׂרֵפָה קָרוּי בֶּגֶד וְלָאו מֵילָף הוּא אֶלָּא גִּלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא וְשֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים נָמֵי הוֹאִיל לְהִלּוּכָא עֲבִיד וּמְשַׁמְּשֵׁי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לָאו לִשְׂרֵפָה קָיְמִי דְּאִית לְהוּ תַּקַּנְתָּא בְּבִטּוּל וְאִי מִשּׁוּם אִסּוּר הֲנָאָה חֲלִיצָה לָאו הֲנָאָה הִיא דְּמִצְוֹת לָאו לֵהָנוֹת נִתְּנוּ: שֶׁל תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁהִקְרִיבוּ וּמְסָרוּהוּ לְפָנָיו לְשֵׁם דּוֹרוֹן וקי"ל (ע"ז דַּף נ.) תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֵין לָהּ בִּטּוּל עוֹלָמִית דְּאִתַּקַּשׁ לְמֵת דִּכְתִיב וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים הִלְכָּךְ לֵית לַהּ תַּקַּנְתָּא וְכַתּוּתֵי מִכְתַּת שִׁעוּרָא:

ת"ל נַעַל מ"מ אע"ג דְּדָרְשִׁינַן לֵיהּ לְעֵיל דְּלָא נֵימָא תַּחַשׁ אִין מִדֵּי אַחֲרִינָא לָא שְׁקוּלִים הֵם וְיָבוֹאוּ שְׁנֵיהֶם וא"ת וְהֵיכִי דָּרְשִׁינַן הָנָךְ דְּרָשׁוֹת מִנְעָל הָא אִצְטְרִיךְ לְגוּפֵהּ שֶׁצָּרִיךְ לִקְרֹא חֲלוּץ הַנָּעַל וְיֵשׁ לוֹמַר דְּדָרְשִׁינַן שַׁפִּיר מִמַּה שֶּׁצָּרִיךְ לִקְרוֹת דה"נ דָּרְשִׁינַן בְּמַתְנִיתִין (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קד:) מִכָּכָה עִכּוּבָא אע"ג שֶׁהוּא עִקַּר קְרִיאָה: **שֶׁאֵין** חוֹפֶה אֶת רֹב הָרֶגֶל אֲבָל הָכָא לָא סַגֵּי בִּשְׁמִטַּת רֹב עָקֵב דְּאֵין קָרוּי מִנְעָל אֶלָּא כְּשֶׁחוֹפֶה רֹב הָרֶגֶל אֲבָל לְעִנְיַן חֲלִיצָה סַגֵּי בִּשְׁמִטַּת רֹב הֶעָקֵב כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף קב.) דַּחֲשִׁיב שַׁפִּיר גִּלּוּי כַּרְעֵיהּ בְּהָכִי: **הַמְּסוּלְיָּים** שֵׁם סַנְדָּל אֶחָד כֵּן דְּאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי נְפַק בְּסוּלְיָּיא בְּלֵילֵי צוֹמָא רַבָּה וְאָמְרִינַן נָמֵי (מִדְרַשׁ רַבָּה ש"ה) מַה שֶּׁעָשְׂתָה חָכְמָה עֲטָרָה לְרֹאשָׁהּ עָשְׂתָה עֲנָוָה עֵקֶב לְסוּלְיָּיתָא דִּכְתִיב רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה' וּכְתִיב עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה' וְגוֹ' וְהָא דְּאָמַר בְּמִדְרָשׁ (שָׁם) ג' דְּבָרִים שְׁקוּלִים זֶה כָּזֶה חָכְמָה יִרְאָה עֲנָוָה אר"י דִּשְׁקוּלִים הַיְינוּ דְּהָא בְּלָא הָא לָא סַגֵּי אֲבָל עֲנָוָה גְּדוֹלָה מִכֻּלָּן: **מְטַמֵּא** מֵאֲחוֹרָיו פֵּי' אִם נָגַע בְּנֶגַע מֵאֲחוֹרָיו שֶׁל בַּיִת וּמִיהוּ מְסַפְּקָא לר"י בְּבַיִת מֻסְגָּר אִם נָגַע בְּנֶגַע שֶׁמִּתּוֹכוֹ בְּלֹא בִּיאָה אִי חָשִׁיב כַּאֲחוֹרָיו דְּמֻחְלָט דִּמְטַמֵּא בִּנְגִיעָה אוֹ שֶׁמָּא גָּרַע וּמִתּוֹכוֹ דִּמְסֻגָּר הַיְינוּ שֶׁנִּכְנַס כֻּלּוֹ לַבַּיִת כִּדְפֵרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וּבת"כ דְּרֵישׁ כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת מִתּוֹכוֹ מְטַמֵּא וְאֵין מְטַמֵּא מֵאֲחוֹרָיו וְהַאי קְרָא בִּמְסֻגָּר כְּתִיב מַשְׁמַע שֶׁדּוֹרֵשׁ דְּנֶגַע הַנּוֹלָד בְּתוֹךְ הַבַּיִת מְטַמֵּא וְלֹא הַנּוֹלָד מֵאֲחוֹרָיו: **כֵּיוָן** שֶׁנִּכְנַס רֻבּוֹ לְבַיִת טָהוֹר טִמְּאַתּוּ אָמַר ר"י אע"פ שֶׁלֹּא יָשַׁב שָׁם אֶלָּא שֶׁהִכְנִיסָהּ וְהוֹצִיאָהּ טָמֵא וְאַעַ"ג דִּתְנַן וּמַיְתִינַן לָהּ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (דַּף לג:) טָמֵא עוֹבֵר תַּחַת הָאִילָן וְטָהוֹר יוֹשֵׁב טָהוֹר הַיְינוּ דַּוְקָא גַּבֵּי אִילָן שֶׁאֵין שָׁם מְחִצּוֹת בָּעֵינַן שֶׁיְּהֵא יוֹשֵׁב כִּדְכְתִיב בָּדָד יֵשֵׁב אֲבָל בְּבַיִת דְּאִיכָּא מְחִצּוֹת כְּאִלּוּ יוֹשֵׁב תַּחְתָּיו הַטָּמֵא וּמְטַמֵּא הַבַּיִת וְאִם תֹּאמַר דְּהָכָא מַשְׁמַע דִּמְצוֹרָע מְטַמֵּא בְּאֹהֶל וּבְרֵישׁ מַסֶּכֶת כֵּלִים (פ"א מ"ד) אָמַר לְמַעְלָה מֵהֶן מֵת שֶׁמְּטַמֵּא בְּאֹהֶל מַה שֶּׁאֵין כֻּלָּן מְטַמְּאִין וְהָתָם לְעֵיל חָשִׁיב מְצֹרָע בַּהֲדַיְהוּ וְאָמַר רַבֵּינוּ יְהוּדָה דמ"מ מֵת חָמוּר דַּאֲפִילּוּ עוֹבֵר תַּחַת הָאִילָן מְטַמֵּא בְּאֹהֶל כָּל מַה שֶּׁתַּחַת הָאִילָן וְעוֹד דְּמֵת חָמוּר שֶׁמְּטַמֵּא אַפֵּי' מַה שֶּׁבְּבַיִת אַחֵר אִם יֵשׁ בּוֹ חַלּוֹן פּוֹתֵחַ טֶפַח מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּמְצוֹרָע דְּאֵין מְטַמֵּא אֶלָּא בַּבַּיִת שֶׁנִּכְנַס בּוֹ דִּכְתִיב וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת: **סַנְדָּל** שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֹא תַּחֲלֹץ פֵּי' בַּקּוּנְט' דְּמַיְּרֵי בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְקֹדֶם בִּטּוּל דְּכֵיוָן דְּרָאוּי לְבַטֵּל לָא מְכַתַּת שִׁיעוּרֵהּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְבַּטֵּל עֲדַיִן וְכֵן פִּי' בְּפֶ' רָאוּהוּ ב"ד (ר"ה כח.) גַּבֵּי שׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֹא יִתְקַע וְאִם תָּקַע יָצָא וְתֵמַהּ דְּאָמְרִי' בְּסוֹף פֶּרֶק כִּסּוּי הַדָּם (חֻלִּין פט. וְשָׁם) שׁוֹפָר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֹא יִתְקַע בּוֹ וְאִם תָּקַע לֹא יָצָא וּמְפָרֵשׁ הָתָם מִשּׁוּם דַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים כַּתּוּתֵי מְכַתַּת שִׁיעוּרֵהּ וְי"ל דְּהָתָם בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּלָא סַגֵּי לָהּ בְּבִטּוּל דְּכִי הַאי גַּוְנָא מְשַׁנֵּי בְּפֶרֶק לוּלָב הַגָּזוּל (סֻכָּה לא: וְשָׁם) אַהָא דְּאָמַר רָבָא לוּלָב שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לֹא יִטּוֹל וְאִם נָטַל יָצָא וּפָרִיךְ מִמַּתְנִי' דְּלוּלָב שֶׁל אֲשֵׁרָה פָּסוּל וּמְשַׁנֵּי בַּאֲשֵׁרָה שֶׁל מֹשֶׁה וא"ת אִי בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל מַאי קָאָמַר דִּמְכַתַּת שִׁיעוּרֵהּ וְהָא טְעוּנָה גְּנִיזָה דְּמַפִּיק לָהּ בְּפֶ' רַבִּי יִשְׁמָעֵאל (ע"ז דַּף נב:) מוּשָׁם בַּסֵּתֶר וְי"ל כֵּיוָן דִּטְעוּנָה גְּנִיזָה אֵין כַּתּוּתֵי שִׁיעוּר גָּדוֹל מִזֶּה א"נ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁעֲבָדָהּ לְדַעַת יִשְׂרָאֵל שֶׁטְּעוּנָה שְׂרֵפָה וא"ת וּבַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִכִּי אַגְבְּהָהּ הָוְיָא דְּיִשְׂרָאֵל כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף מב.) גְּזֵרָה דִּלְמָא מַגְבַּהּ לַהּ וַהֲדַר מְבַטֵּל לַהּ וְי"ל כְּגוֹן שֶׁהִגְבִּיהַּ הַשּׁוֹפָר וְהַסַּנְדָּל עַל מְנָת שֶׁלֹּא לִקְנוֹתוֹ דְּהָא תְּנַן (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף קא.) בְּמִנְעָל שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה וְלוּלָב אַיְּרֵי בְּיו"ט שֵׁנִי וּבְסֻכָּה הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי דְּאַיְּרֵי בְּיו"ט רִאשׁוֹן וְלָא הֲוָה צָרִיךְ לְאוֹקוּמֵי בַּאֲשֵׁרָה דְּמֹשֶׁה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּקָתָנֵי אֲשֵׁרָה דּוּמְיָא דְּעִיר הַנִּדַּחַת דַּאֲפִילּוּ בְּיו"ט שֵׁנִי וְהָא דִּנְקַט בְּסַנְדָּל שֶׁל תִּקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה הֲוָה מָצֵי לְמִנְקַט סַנְדָּל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְמִנְקַט כּוּלֵּיהּ מִלְּתָא בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים ור"ת מְפָרֵשׁ דְּכוּלְּהוּ בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְהָכָא לְאַחַר בִּטּוּל וְהָתָם קֹדֶם בִּטּוּל וּלְאַחַר בִּטּוּל נָמֵי לְכַתְּחִלָּה לֹא יִתְקַע וְלֹא יַחֲלֹץ דִּמְאִיס לְעִנְיַן מִצְוָה לְפִי שֶׁהָיָה עָלָיו שֵׁם עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֲפִילּוּ אִם תִּמְצָא לוֹמַר דְּשָׁרֵי לְכַסּוֹת בְּעָפָר שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים לְכַתְּחִלָּה כְּמוֹ בְּשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת לָא דָּמְיָא כִּסּוּי לַחֲלִיצָה דִּלְעִנְיַן כִּסּוּי לָא חָיְישִׁי' לְמֵאוּס וְהָא דִּמְשַׁנֵּי בְּסֻכָּה מַתְנִי' בַּאֲשֵׁרָה דְּמֹשֶׁה וְלָא מְשַׁנֵּי בִּדְעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְקֹדֶם בִּטּוּל מִשּׁוּם דַּאֲפִילּוּ נִקְצַץ לוּלָב מִן הַדֶּקֶל נִתְבַּטֵּל וְהָא דְּקָתָנֵי בְּסוֹף פ' כִּסּוּי הַדָּם (חֻלִּין דַּף פט. וְשָׁם) דְּלוּלָב שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אִם נָטַל לֹא יָצָא אַיְּרֵי שֶׁהַלּוּלָב בְּעַצְמוֹ (שֶׁל) עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֲבָל לוּלָב שֶׁל אֲשֵׁרָה מַשְׁמַע שֶׁנִּלְקַט מִן הָאֲשֵׁרָה וְהָכִי הָוֵי מָצֵי לְמִנְקַט בְּסָמוּךְ דְּאִם חָלְצָה קֹדֶם בִּטּוּל פָּסוּל וּלִיפַלּוּגֵי בְּשֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים עַצְמָהּ אֶלָּא אַגַּב אוֹרְחֵהּ אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּתִקְרֹבֶת עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אֵינָהּ בְּטֵלָה עוֹלָמִית וְאִם תֹּאמַר כֵּיוָן דִּבְבִטְלָהּ אַיְּרֵי רָבָא מַאי קָמִבַּעְיָא לֵיהּ לר"ל בְּפֶרֶק כָּל הַצְּלָמִים (ע"ז מז.) דֶּקֶל שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים שֶׁבִּטְּלוֹ לוּלָבוֹ מַהוּ לְמִצְוָה תִּפְשׁוֹט מִדְּרָבָא דְּסֻכָּה לְכַתְּחִלָּה לֹא יִטּוֹל וְאִם נָטַל יָצָא וי"ל דִּלְרָבָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ וּלְרֵישׁ לָקִישׁ מִבַּעְיָא לֵיהּ אע"ג דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ הָתָם מַר' יוֹחָנָן רַבֵּהּ מִכָּל מָקוֹם מִדְּרָבָא לָא בָּעֵי לְמִפְשַׁט:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ כב:

ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ כב:

ג מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ יד:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יט:

ה מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ:

ו מיי׳ פט״ז מהל׳ טומאת צרעת הל׳ ב, סמג עשין רלט:

ז מיי׳ פי״ג מהל׳ טומאת צרעת הל׳ יד, סמג עשין רלח:

ח מיי׳ פי״ג מהל׳ טומאת צרעת הל׳ יד, סמג עשין רלח:

ט מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כ, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ כג:

מסורת הש״ס

א עבודה זרה כב:; שבת קמה:

ב קידושין יד.

ג שבת סו.; משנה שבת

ד משנה נגעים

ה משנה נגעים

גליון הש״ס

רש"י ד"ה חליצתה כשרה. ואי משום איסור הנאה. עי' ערכין כ ע"ב תד"ה אע"פ:

תורה אור השלם

וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־לָבָן הָאֲרַמִּי בַּחֲלֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן־תְּדַבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע [בראשית לא, כד]

וְעַתָּה הָלֹךְ הָלַכְתָּ כִּי־נִכְסֹף נִכְסַפְתָּה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גָנַבְתָּ אֶת־אֱלֹהָי [בראשית לא, ל]

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל [דברים כה, י]

וְהַבָּא אֶל־הַבַּיִת כָּל־יְמֵי הִסְגִּיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד־הָעָרֶב [ויקרא יד, מו]

וְנָתַץ אֶת־הַבַּיִת אֶת־אֲבָנָיו וְאֶת־עֵצָיו וְאֵת כָּל־עֲפַר הַבָּיִת וְהוֹצִיא אֶל־מִחוּץ לָעִיר אֶל־מָקוֹם טָמֵא [ויקרא יד, מה]

אַל־נָא תְהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ וַיֵּאָכֵל חֲצִי בְשָׂרוֹ [במדבר יב, יב]

וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד אוֹ אֶת־הַשְּׁתִי אוֹ אֶת־הָעֵרֶב בַּצֶּמֶר אוֹ בַפִּשְׁתִּים אוֹ אֶת־כָּל־כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בוֹ הַנָּגַע כִּי־צָרַעַת מַמְאֶרֶת הִוא בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף [ויקרא יג, נב]

וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת, וְשֶׁל זָקֵן הֶעָשׂוּי לִכְבוֹדוֹ — לֹא תַּחְלוֹץ, וְאִם חָלְצָה — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: מַאי שְׁנָא זָקֵן הֶעָשׂוּי לִכְבוֹדוֹ — דְּלָאו לְהִילוּכָא עֲבִיד, דְּבֵי דִינָא נָמֵי — לָאו לְהִילוּכָא עֲבִיד! אֲמַר לֵיהּ: אִילּוּ מְסַגֵּי בֵּיהּ שְׁלוּחָא דְּבֵי דִינָא, מִי קָפֵיד עֲלֵיהּ דַּיָּינָא? [אב]מַתְנִי׳ חָלְצָה בַּלַּיְלָה — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר פּוֹסֵל. בִּשְׂמֹאל — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר מַכְשִׁיר.

(א)גְּמָ׳ לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: דְּמָר סָבַר מַקְּשִׁינַן רִיבִים לִנְגָעִים, וּמָר סָבַר לָא מַקְּשִׁינַן רִיבִים לִנְגָעִים? לָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא מַקְּשִׁינַן רִיבִים לִנְגָעִים, דְּאִי מַקְּשִׁינַן — אֲפִילּוּ גְּמַר דִּין בַּלַּיְלָה נָמֵי לָא, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי: מָר סָבַר: חֲלִיצָה כִּתְחִלַּת דִּין דָּמְיָא, וּמָר סָבַר: חֲלִיצָה כִּגְמַר דִּין דָּמְיָא. רַבָּה בַּר חִיָּיא קְטוֹסְפָּאָה עֲבַד עוֹבָדָא בְּמוּק, וּבִיחִידִי, וּבַלַּיְלָה. אָמַר שְׁמוּאֵל: כַּמָּה רַב גּוּבְרֵיהּ דְּעָבֵיד כִּיחִידָאָה. מַאי קַשְׁיָא? אִי מוּק — סְתָמָא תַּנְיָא. אִי לַיְלָה — סְתָמָא תַּנְיָא. (ב)אֶלָּא יְחִידִי קָא קַשְׁיָא לֵיהּ: הֵיכִי עָבֵיד בִּיחִידִי, דִּיחִידָאָה קָתָנֵי לַהּ. דִּתְנַן: חָלְצָה בִּשְׁנַיִם אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר מַכְשִׁירִים. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁחָלַץ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְהִכְשִׁיר. וְאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי [אָמַר רַב נַחְמָן]: אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוּג. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כּוּלְּהוּ נָמֵי יְחִידָאָה קָתָנֵי לְהוּ. דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: אֲנִי רָאִיתִי אֶת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע שֶׁחָלַץ בְּמוּק, בְּיָחִידִי, וּבַלַּיְלָה. בִּשְׂמֹאל חֲלִיצָתָהּ כּוּ׳. מַאי טַעְמָא דְּרַבָּנַן? אָמַר עוּלָּא: יָלְפִינַן ״רֶגֶל״ ״רֶגֶל״ מִמְּצוֹרָע. מָה לְהַלָּן דְּיָמִין, אַף כָּאן דְּיָמִין. [גד](ג)וְרַבִּי אֶלְעָזָר לָא יָלֵיף ״רֶגֶל״ ״רֶגֶל״ מִמְּצוֹרָע? וְהָתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מִנַּיִן לִרְצִיעָה שֶׁהִיא בְּאֹזֶן הַיְמָנִית? נֶאֱמַר כָּאן ״אֹזֶן״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ״אֹזֶן״. מָה לְהַלָּן יָמִין, אַף כָּאן יָמִין! אָמַר רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָה. רָבָא אָמַר: לְעוֹלָם לָא תֵּיפוּךְ, ״אֹזֶן״ ״אֹזֶן״ מוּפְנֵי, ״רֶגֶל״ ״רֶגֶל״ לָא מוּפְנֵי. [ה]וְכִי לָא מוּפְנֵי, מַאי פִּירְכָא אִיכָּא? אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לִמְצוֹרָע, שֶׁכֵּן טָעוּן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלָעַת.

[וז](ד)מַתְנִי׳ חָלְצָה וְרָקְקָה, אֲבָל לֹא קָרְאָה — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. קָרְאָה וְרָקְקָה, אֲבָל לֹא חָלְצָה — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. חָלְצָה וְקָרְאָה, אֲבָל לֹא רָקְקָה — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה.

אָמַר

וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת נָמֵי לִשְׂרֵפָה קַיְמָא: וְשֶׁל זָקֵן הֶעָשׂוּי לִכְבוֹדוֹ לְתַכְרִיכֵי מִיתָה הוֹאִיל וְלָאו לְהִילּוּכָא עֲבִיד לָאו נַעַל הוּא: דְּבֵי דִינָא נָמֵי סַנְדָּל שֶׁהָיָה לב"ד וּמְיֻחָד לַחֲלִיצָה: לִנְגָעִים כָּל רִיב וְכָל נָגַע (דְּבָרִים כ"א:ה') מַה נְּגָעִים רְאִיָּתָם בַּיּוֹם דִּכְתִיב (וַיִּקְרָא י"ג:י"ד) וּבְיוֹם הֵרָאוֹת בּוֹ אַף רִיבִים בַּיּוֹם וַחֲלִיצָה דִּין הוּא דְּגוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ: אַפֵּי' גְּמַר דִּין נָמֵי לָא וַאֲנַן תְּנַן דִּינֵי מָמוֹנוֹת דָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִים בַּלַּיְלָה (סַנְהֶדְרִין ד' לב.): כִּתְחִלַּת דִּין דָּמְיָא דְּנָפְקָא לָן בְּסַנְהֶדְרִין בְּאֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת (סַנְהֶדְרִין דַּף לד:) דִּתְחִלַּת דִּין בַּיּוֹם: בְּמוּק אע"פ שֶׁאֵינוֹ שֶׁל עוֹר: כַּמָּה רַב גּוּבְרֵיהּ בִּלְשׁוֹן גְּנַאי אָמְרָה: אִי מוּק סְתָמָא תַּנְיָא בְּבָרַיְתָא דִּלְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף קב:) בְּקַב הַקִּטֵּעַ בְּמוּק בִּסְמִיכַת הָרַגְלַיִם: לַיְלָה סְתָמָא תְּנֵינָא בְּמַתְנִיתִין חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה: בִּיחִידִי יְחִידָאָה תָּנֵי לָהּ בְּמָתְנֵי' דִּתְנַן וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְהִכְשִׁיר: רֶגֶל רֶגֶל מִמְּצוֹרָע דִּכְתִיב עַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְּמָנִית (וַיִּקְרָא י"ד:י"ד): וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אֹזֶן בִּמְצוֹרָע: אֹזֶן אֹזֶן מֻפְנֶה מִשַּׁנֵּי צְדָדִין בֵּין בִּמְצוֹרָע בֵּין בְּנִרְצָע דִּקְרָא דִּמְצוֹרָע עָנִי מְיֻתָּר לְגַמְרֵי כְּדַאֲמַרַן בִּמְנָחוֹת בפ"ק (דַּף י:) יָד יָד לִקְמִיצָה רֶגֶל רֶגֶל לַחֲלִיצָה אֹזֶן אֹזֶן לִרְצִיעָה וְגַבֵּי רְצִיעָה תְּרֵי אָזְנוֹ כְּתִיבִי וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ (שְׁמוֹת כ"א:ו') וְנָתַתָּ בְּאָזְנוֹ וּבַדֶּלֶת (דְּבָרִים ט"ו:י"ז): לָא מֻפְנֵי מִשַּׁנֵּי צְדָדִין אֶלָּא מִצַּד אֶחָד דִּמְצוֹרָע מְיֻתָּר אֲבָל בַּחֲלִיצָה לֹא וְלֵיכָּא אֶלָּא חַד וְקָסָבַר ר' אֶלְעָזָר מֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד לְמֵדִים אִם אֵין תְּשׁוּבָה וְאִם יֵשׁ לְהָשִׁיב מְשִׁיבִין: וְכִי לָא מֻפְנֵי מַאי פִּרְכָא אִכָּא מֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד לְמֵדִין וּמְשִׁיבִין וְהָכָא מַאי פִּרְכָא אִכָּא. וּמֵהָכָא נָפְקָא לָן בְּכָל דֻּכְתָּא לֵר' אֶלְעָזָר מֻפְנֶה מִצַּד אֶחָד לְמֵדִין וּמְשִׁיבִין (שַׁבָּת דַּף קָלָא.): מַתְנֵי' חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה דִּקְרִיאָה לָא מְעַכְּבָא דִּכְתִיב כָּכָה יֵעָשֶׂה כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה מְעַכֵּב דְּכִי כְּתִיב כָּכָה דְּמַשְׁמַע עִכּוּבָא אַמַּעֲשֶׂה כְּתִיב וְקַרְיֵהּ דִּבּוּרָא בְּעָלְמָא הוּא:

מָר סָבַר חֲלִיצָה כִּתְחִלַּת דִּין דָּמְיָא לְכָךְ פְּסוּלָה וּבִירוּשַׁלְמִי בְּפֶרֶק אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת גָּרְסִינַן מִנַּיִן שֶׁדָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִים בַּלַּיְלָה שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וּפָרִיךְ אִית קְרָא לְשֶׁעָבַר אֶלָּא מִנַּיִן שֶׁאִם טָעוּ וְדָנוּ בַּלַּיְלָה שֶׁדִּינָם דִּין ת"ל וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְגוֹ' דּוֹמֶה שֶׁהוּא טָעוּת וְעוֹד דְּלָא פָּרֵיךְ שַׁפִּיר אַגּוֹמְרִין בַּלַּיְלָה וְאִית קְרָא לְשֶׁעָבַר אֶלָּא גָּרְסִינַן אִיפְּכָא מִנַּיִן שֶׁטָּעוּ וְדָנוּ בַּלַּיְלָה שֶׁדִּינָן דִּין שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְאִית קְרָא לְשֶׁעָבַר אֶלָּא מִנַּיִן שֶׁגּוֹמְרִין בַּלַּיְלָה וְכוּ' וּגְמָרָא שֶׁלָּנוּ (סַנְהֶדְרִין דַּף לד:) מוּקֵי נָמֵי הַאי קְרָא לְגוֹמְרִין בַּלַּיְלָה וְהַרְבֵּה דְּבָרִים יֵשׁ בִּירוּשַׁלְמִי שֶׁצָּרִיךְ לְהָפְכָם:

אִי מוּק סְתָמָא תַּנְיָא הֲוָה מָצֵי לְמִפְרַךְ אֵימוֹר דְּאָמְרִי רַבָּנָן בְּדִיעֲבַד לְכַתְּחִלָּה מִי אָמוּר אֶלָּא פָּרֵיךְ אַדִּשְׁמוּאֵל שֶׁלֹּא הִקְפִּיד אֶלָּא עַל מַה שֶּׁעָשָׂה כִּיחִידָאָה וּמַסִּיק כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע וְהוּא עָשָׂה כֵּן לְכַתְּחִלָּה: **אָמַר** רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹסֵי אֲנִי רָאִיתִי אֶת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע כָּךְ כָּתוּב בַּסְּפָרִים וְקַשְׁיָא לר"י אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁרָאָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹסֵי אֶת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע שֶׁנֶּהֱרַג קֹדֶם רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל כָּפוּף וְיוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי וְיוֹם שֶׁמֵּת ר"ע נוֹלַד רַבִּי וּמִיהוּ אֵין לִמְחוֹק הַסְּפָרִים בִּשְׁבִיל כָּךְ כִּי מָה בְּכָךְ שֶׁרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי הָיָה כָּפוּף וְיוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי כִּי גַּם רַבִּי יוֹסֵי אָבִיו אִלּוּ הָיָה קַיָּם הָיָה כָּפוּף וְיוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי וּלְמַאי דְּפֵרֵשׁ ר"י דִּתְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע הָווּ אָתֵי שַׁפִּיר דְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּהֱרַג הָיָה זְקֵנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע שֶׁרָאוּהוּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹסֵי דְּאֶפְשָׁר שֶׁחָיָה הַרְבֵּה אַחַר רַבִּי עֲקִיבָא:

מסורת הש״ס

א סנהדרין ו.; סנהדרין פה:

ב משנה יבמות

ג קידושין טו.

ד תוספתא יבמות

גליון הש״ס

רש"י ד"ה אזן אזן וכו' דמצורע עני מיותר. עיין לעיל דף ע ע"ב ברש"י ד"ה ושמעינן ליה לר' אליעזר וש"נ:

רש"י ד"ה וכי לא מופנה וכו' למדין ומשיבין. שבת קלא ע"א ולעיל ע ע"ב:

תורה אור השלם

וּבְיוֹם הֵרָאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי יִטְמָא [ויקרא יג, יד]

וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְהֹוָה וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל־רִיב וְכָל־נָגַע [דברים כא, ה]

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית [ויקרא יד, יד]

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל־הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל־הַדֶּלֶת אוֹ אֶל־הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת־אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם [שמות כא, ו]

וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי־צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב [ויקרא יד, ד]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ ו:

ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז:

ג מיי׳ פג׳ מהל׳ עבדים הל׳ ט:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ מחוסרי כפרה הל׳ ב:

ה מיי׳ פי״א מהל׳ טומאת צרעת הל׳ א, סמג עשין רלו:

ו מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מג:

ז מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ ב:

ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יג:

ג מיי׳ פי״ז מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ ו:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מה:

ה מיי׳ פט׳ מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ יא:

ו מיי׳ פי״ז מהל׳ פסולי המוקדשין הל׳ יח:

ז מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מג:

מסורת הש״ס

א לקמן קי.

ב תוספתא יבמות

ג מנחות קג:, נדה סו:, מכות יח:, קידושין כח.

ד פסחים יג:

ה מנחות מז:, תוספתא מנחות, מנחות עב:

תורה אור השלם

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

וְקָרְאוּ־לוֹ זִקְנֵי־עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ [דברים כה, ח]

וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אַיִל אֶחָד שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה [במדבר כח, כז]

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: "כָּכָה יֵעָשֶׂה" — כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה מְעַכֵּב. אָמַר לֵיהּ רַבִּי עֲקִיבָא: מִשָּׁם רְאָיָה? "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ" — כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה בָּאִישׁ. [א]הַחֵרֵשׁ שֶׁנֶּחְלַץ, וְהַחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצָה, וְחוֹלֶצֶת לְקָטָן — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה — תַּחְלוֹץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל, וְאִם לֹא חָלְצָה — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. חָלְצָה בִּשְׁנַיִם אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר מַכְשִׁירִין. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁחָלַץ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְהִכְשִׁיר.

(א)גְּמָ׳ אָמַר רָבָא: הַשְׁתָּא דְּאָמַרְתְּ קְרִיאָה לָא מְיַעַכְּבָא, לְפִיכָךְ אִלֵּם וְאִלֶּמֶת שֶׁחָלְצוּ — חֲלִיצָתָן כְּשֵׁירָה. (ב)תְּנַן: חֵרֵשׁ שֶׁנֶּחְלַץ, וְהַחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצָה, וְהַחוֹלֶצֶת מִן הַקָּטָן — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. מַאי טַעְמָא — לָאו מִשּׁוּם דְּלָא בְּנֵי קְרִיָּיה נִינְהוּ! לָא, מִשּׁוּם דְּלָאו בְּנֵי דֵעָה נִינְהוּ. אִי הָכִי, אִלֵּם וְאִלֶּמֶת נָמֵי! אָמַר רָבָא: אִלֵּם וְאִלֶּמֶת בְּנֵי דֵעָה נִינְהוּ, וּפוּמַיְיהוּ הוּא דְּכָאֵיב לְהוּ. וְהָא אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: לְפִי שֶׁאֵינוֹ בְּ"אָמַר" "וְאָמְרָה"! אֶלָּא, כִּי אִתְּמַר דְּרָבָא אַסֵּיפָא אִתְּמַר: חֵרֵשׁ שֶׁנֶּחְלַץ, וְהַחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצָה, וְהַחוֹלֶצֶת מִן הַקָּטָן — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. [ב](ג)אָמַר רָבָא: הַשְׁתָּא דְּאָמַרְתְּ קְרִיָּיה מְעַכְּבָא, לְפִיכָךְ אִלֵּם וְאִלֶּמֶת שֶׁחָלְצוּ — חֲלִיצָתָן פְּסוּלָה. וּמַתְנִיתִין כְּרַבִּי זֵירָא. [ג]דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא: כָּל הָרָאוּי לְבִילָּה — אֵין בִּילָּה מְעַכֶּבֶת בּוֹ. וְכֹל שֶׁאֵין רָאוּי לְבִילָּה — בִּילָּה מְעַכֶּבֶת. [ד]שְׁלַחוּ לֵיהּ לַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: יְבָמָה שֶׁרָקְקָה — תַּחְלוֹץ. מִכְּלָל דְּאִיפַּסְלָא לַהּ מֵאַחִין. מַנִּי? אִילֵימָא רַבִּי עֲקִיבָא, הַשְׁתָּא וּמָה בִּמְקוֹם מִצְוָה, דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִידֵּי דַּהֲוֵה אַאֵימוּרִים, דְּכִי לֵיתַנְהוּ — לָא מְעַכְּבִי, [ה]וְכִי אִיתַנְהוּ — מְעַכְּבִי, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לָא מְעַכְּבָא, מֵאַחִין אִיפַּסְלָא? וְאֶלָּא לְרַבִּי אֶלְעָזָר — (ד)וְהָא שְׁנֵי דְּבָרִים הַמַּתִּירִין נִינְהוּ, וּשְׁנֵי דְּבָרִים הַמַּתִּירִין — אֵין מַעֲלִין זֶה בְּלֹא זֶה. [ו](ה)אֶלָּא כְּרַבִּי. דְּתַנְיָא: כִּבְשֵׂי עֲצֶרֶת — אֵין מְקַדְּשִׁין הַלֶּחֶם אֶלָּא בִּשְׁחִיטָה. כֵּיצַד? שְׁחָטָן לִשְׁמָן, וְזָרַק דָּמָן לִשְׁמָן — קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שָׁחַט שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, וְזָרַק לִשְׁמָן — לֹא קָדַשׁ הַלֶּחֶם. שְׁחָטָן לִשְׁמָן, וְזָרַק דָּמָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן — קָדוֹשׁ וְאֵינוֹ קָדוֹשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינוֹ קָדוֹשׁ עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט לִשְׁמָן וְיִזְרוֹק דָּמָן לִשְׁמָן. [ז]וּמִי אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא רְקִיקָה לָא פָּסְלָה? וְהָתַנְיָא: חָלְצָה וְלֹא

רָקְקָה

כָּל דָּבָר שֶׁמַּעֲשֶׂה וּרְקִיקָה מַעֲשֶׂה הִיא: מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ חֲלִיצָה שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּפוֹ שֶׁל אִישׁ לְאַפּוּקֵי רְקִיקָה דְּלָאו מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ הוּא: הַחֵרֵשׁ שֶׁחָלַץ חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה לְפָטְרָהּ בִּמְקוֹם אָח כָּשֵׁר: וְחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצָה חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה הִיא עַצְמָהּ אֵינָהּ נִפְטֶרֶת בַּחֲלִיצָתָהּ כִּדְאָמְרִי׳ לְקַמָּן בְּפֶ׳ ב"ש (יְבָמוֹת דַּף קי.) וְאֵין לָהּ תַּקָּנָה אֶלָּא בְּיִבּוּם וְאִם רָצָה לְהוֹצִיא יוֹצִיא בְּגֵט: חָלְצָה בִּשְׁנַיִם כְּשֵׁרִים אוֹ בַּג׳ וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב דַּהֲדַר הָווּ לְהוּ שְׁנַיִם חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה: וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְר׳ יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר מַכְשִׁירִים ול"ג בִּשְׁנַיִם דְּהָא בִּשְׁנַיִם עָסֵיק נָמֵי ת"ק: גְּמ׳ אִלֵּם וְאִלֶּמֶת שֶׁחָלְצוּ חֲלִיצָתָן כְּשֵׁרָה: וְהָאָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי וּמְפָרֵשׁ טַעֲמָא דְּמַתְנִי׳ דְּחֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן בְּוְאָמַר וְאָמְרָה דִּתְנַן (תְּרוּמוֹת פ"א מ"ב) חֵרֵשׁ שֶׁדִּבְּרוּ חֲכָמִים בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵעַ וְלֹא מְדַבֵּר: וְעָמַד וְאָמַר וְעָנְתָה וְאָמְרָה: חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה וּמַתְנִי׳ דְּקָתָנֵי לֹא קָרְאָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה כַּר׳ זֵירָא דא"ר זֵירָא בְּפֶרֶק הַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים (מְנָחוֹת קג:) כָּל הָרָאוּי לְבִלָּה כו׳ דְּקָתָנֵי הָאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי ס"א עֶשְׂרוֹנִים מֵבִיא ס׳ בִּכְלִי אֶחָד וְאֶחָד בִּכְלִי אַחֵר וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּקִים לְהוּ לְרַבָּנָן דְּשִׁשִּׁים נִבְלָלוֹת בִּכְלִי אֶחָד אֲבָל ס"א אֵינָן נִבְלָלוֹת יָפֶה וּמוֹתְבִינַן וְכִי אֵין נִבְלָלִין מַאי הָוֵי וְהָתְנַן (שָׁם יח.) אִם לֹא בָּלַל כָּשֵׁר וּמְשַׁנֵּי רַבִּי זֵירָא הָרָאוּי לְבִלָּה אֵין בִּלָּה מְעַכֶּבֶת בּוֹ דַּאֲפִילוּ לֹא בָּלַל כָּשֵׁר וְשֶׁאֵין רָאוּי לְבִלָּה בִּלָּה מְעַכֶּבֶת בּוֹ דְּרָאוּי לְבִלָּה בָּעֵינַן דְּאֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם בָּהּ מִצְוַת מִנְחָה וְהָכָא נָמֵי אע"ג דְּקַרְיֵיהּ לָא מְעַכְּבָא בְּרָאוּי לְקַרְיָיה אֲבָל בְּשֶׁאֵין רָאוּי מְעַכֶּבֶת: יְבָמָה שֶׁרָקְקָה לִפְנֵי ב"ד: תַּחֲלֹץ דְּנִפְסֶלֶת עֲלֵיהֶן מִיִּבּוּם: בִּמְקוֹם מִצְוָה: בִּשְׁעַת חֲלִיצָה שֶׁהָרְקִיקָה מִצְוָה: אַאֵמוּרִים דְּכִי אִיתַנְהוּ מְעַכְּבִי בָּשָׂר מֵאֲכִילָה בְּפֶ׳ תָּמִיד נִשְׁחַט (פְּסָחִים נט:) וְכִי לֵיתַנְהוּ לָא מְעַכְּבִי כְּגוֹן שֶׁנִּטְמְאוּ אוֹ שֶׁאָבְדוּ וְהָכָא נָמֵי נֵימָא אע"ג דְּלָאו מַעֲשֶׂה חָשׁוּב בְּאִישׁ הוּא הוֹאִיל וְאֶפְשָׁר לָרֹק לִיעַכֵּב וְקָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לָא מְעַכְּבָא: אֶלָּא לְר׳ אֶלְעָזָר דְּאָמַר בְּמָתְנֵי׳ מְעַכְּבָא אַלְמָא מַעֲשֶׂה הוּא: ה"ג וְהָא שְׁנֵי דְּבָרִים הַמַּתִּירִין אֵין מַעֲלִין זֶה בְּלֹא זֶה: אֵין מְקַדְּשִׁין שְׁתֵּי הַלֶּחֶם לִהְיוֹת קָדוֹשׁ קְדֻשַּׁת הַגּוּף לִפָּסֵל בְּיוֹצֵא וְלִינָה אֶלָּא בִּשְׁחִיטָה וְאע"פ שֶׁהֵן טְעוּנִין תְּנוּפָה חַיִּין עִם הַלֶּחֶם אֵין תְּנוּפָתָן מְקַדְּשָׁן אֶלָּא שְׁחִיטָתָן דְּגָמַר מֵאֵיל נָזִיר דִּכְתִיב (בַּמִּדְבָּר ו׳:י"ז) וְאֶת הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַה׳ עַל סַל הַמַּצּוֹת תָּלָה הַכָּתוּב עֲשִׂיַּת סַל הַמַּצּוֹת בִּזְבִיחַת הָאַיִל בְּפֶ׳ הַתְּכֵלֶת: כֵּיצַד ל"ג: לֶחֶם קָדוֹשׁ לִפָּסֵל בְּיוֹצֵא וְאֵין קָדוֹשׁ לִהְיוֹת נִתָּר בַּאֲכִילָה:

כָּכָה יֵעָשֶׂה דָּבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה מְעַכֵּב וא"ת וְלַמֶּ"ד (סַנְהֶדְרִין דַּף סה:) דַּעֲקִימַת פִּיו הָוֵי מַעֲשֶׂה הֵיכִי מְמַעֲטִינַן קְרִיאָה וי"ל דְּמ"מ מַעֲשֶׂה גָּרוּעַ הוּא יוֹתֵר מֵרְקִיקָה אִי נָמֵי לָא דָּמֵי לְמַנְהִיג בְּקוֹל שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה גָּדוֹל: **וְהָא** אָמְרִי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי לְפִי שֶׁאֵינוֹ בְּאָמַר וְאָמְרָה וא"ת מְנָא לֵיהּ לְרַבִּי יַנַּאי הַאי טַעְמָא דִּלְמָא מִשּׁוּם דְּלָאו בְּנֵי דֵעָה נִינְהוּ וְתַנְיָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קו.) דְּבָעֵינַן שֶׁיִּתְכַּוְּנוּ שְׁנֵיהֶם וְאַמַּאי נָמֵי אָמְרִינַן לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קה:) דִּקְטַנָּה חוֹלֶצֶת בְּפָעוֹטוֹת וְקָטָן נָמֵי הֲוָה חָלֵץ אִי לָאו דְּאִישׁ כְּתִיב בַּפָּרָשָׁה כֵּיוָן דְּלָאו בְּנֵי דֵעָה נִינְהוּ וי"ל שב"ד עוֹמְדִים עַל גַּבָּם וּמוֹרִים לָהֶם לַעֲשׂוֹת חֲלִיצָה כְּתִקְנָהּ דְּהָכִי נָמֵי אָמְרִינַן בְּפֶרֶק ב׳ דְּגִטִּין (דַּף כב: וְשָׁם) דחש"ו שֶׁכָּתְבוּ גֵּט וְגָדוֹל עוֹמֵד עַל גַּבָּם דְּכָשֵׁר וּמִיהוּ לְעִנְיַן חֲלִיצָה שׁוֹטֶה לָא חָלֵץ אע"ג דב"ד עוֹמְדִים ע"ג כִּדְאָמַר בַּתּוֹסֶפְתָּא לְפִי שֶׁיֵּשׁ בַּחֲלִיצָה רִבּוּיֵי דְּבָרִים וְאֵין בּוֹ דַּעַת כְּלָל לַעֲשׂוֹת לְדַעַת ב"ד אֲבָל גַּבֵּי גֵט שֶׁנּוֹחַ לַעֲשׂוֹת כִּי גָּדוֹל עוֹמֵד ע"ג כָּשֵׁר וּמַחֲשַׁבְתּוֹ נִכֶּרֶת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו שֶׁכּוֹתֵב הַגֵּט לִשְׁמָהּ שֶׁכּוֹתֵב שֵׁם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה וְהַזְּמַן וְשֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָהּ וְהָא דְּאָמַר בפ"ק דְּחֻלִּין (דַּף יב: וְשָׁם) גַּבֵּי וְכֻלָּן שֶׁשָּׁחֲטוּ וַאֲחֵרִים רוֹאִין אוֹתָן שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה וּמוּקֵי לָהּ כְּר׳ נָתָן דְּלָא בָּעֵי כַּוָּנָה לִשְׁחִיטָה מַשְׁמַע דִּלְרַבָּנָן דְּבָעוּ כַּוָּנָה לִשְׁחִיטָה לָא מְהַנֵּי גָּדוֹל עוֹמֵד ע"ג דְּהָתָם אֲחֵרִים אֵין מְלַמְּדִים אוֹתוֹ אַף שֶׁרָאוּהוּ שֶׁלֹּא קִלְקֵל וְגַם אֵין מַחְשַׁבְתּוֹ נִכֶּרֶת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו כְּמוֹ חֲלִיצָה דְּאֵין מִתְכַּוֵּן אֶלָּא לַחְתּוֹךְ בָּשָׂר בְּעָלְמָא כִּדְאָמַר בפ"ק דְּחֻלִּין (דַּף יג.) דְּבָעֵינַן מַחְשַׁבְתּוֹ נִכֶּרֶת מִתּוֹךְ מַעֲשָׂיו: **דְּאָמַר** רַבִּי זֵירָא כָּל הָרָאוּי לְבִלָּה כו׳ מִלְּתֵיהּ דְּר׳ זֵירָא בְּפֶ׳ הַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים (מְנָחוֹת קג: וְשָׁם) גַּבֵּי שִׁשִּׁים וְאֶחָד אֵין נִבְלָלִים וּפָרִיךְ וְכִי לֹא בָּלַל מַאי הָוֵי וְהִתְנַן (שָׁם דַּף יח.) אִם לֹא בָּלַל כָּשֵׁר וא"ת מַאי קָשֶׁה וְהָא לְכַתְּחִלָּה בָּעֵינַן בִּלָּה וְאוֹמֵר ר"י דְּשָׁאנֵי הָתָם כֵּיוָן דְּאָמַר הֲרֵי עָלַי מִנְחָה ס"א עִשָּׂרוֹן לְקָרְבָּן גָּדוֹל קָמְכַוֵּן וּלְכָךְ הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בִּכְלִי אֶחָד אִם בְּדִיעֲבַד כָּשֵׁר בְּלֹא בַּלִּילָה וְדַוְקָא כִּי אָמַר הֲרֵי עָלַי מִנְחָה אָמְרִינַן דִּלְקָרְבָּן גָּדוֹל קָמְכַוֵּן אֲבָל סְתָם בְּלֹא מִנְחָה לֹא מַשְׁמַע קְבִיעוּת בְּחַד מָנָא כִּדְתְנַן הָתָם (דַּף קב:) הֲרֵי עָלַי שְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לְהָבִיא בִּכְלִי אֶחָד וְהֵבִיא בִּשְׁנֵי כֵּלִים פָּסוּל מַשְׁמַע דְּאִם אָמַר סְתָם וְלֹא אָמַר בִּכְלִי אֶחָד יָכוֹל לְהָבִיא בִּשְׁנֵי כֵּלִים וא"ת מְנָא לֵיהּ דְּאִם לֹא בָּלַל דְּכָשֵׁר אֵימָא לֹא בָּלַל כֹּהֵן אֶלָּא זָר אֲבָל לֹא בָּלַל כְּלָל פְּסוּלָה דְּהָכִי נָמֵי אָמְרִינַן בְּהַקּוֹמֵץ רַבָּה (מְנָחוֹת דַּף יח. וְשָׁם) לֹא יָצַק כָּשֵׁר וּמְפָרֵשׁ דְּהַיְנוּ לֹא יָצַק כֹּהֵן אֶלָּא זָר וי"ל דְּקַבָּלָה הָיָה לוֹ דַּאֲפִילוּ לֹא בָּלַל כְּלָל דְּלֵיכָּא עִכּוּבָא וא"ת וְאַמַּאי לֹא מְעַכֶּבֶת וַהֲלֹא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת כְּתִיב (וַיִּקְרָא ב׳:ד׳) בְּלוּלָה בְּמִנְחַת מַאֲפֵה תַּנּוּר וְשֶׁל מַחֲבַת וּבְמִנְחַת נְסָכִים (בַּמִּדְבָּר טו) כְּתִיב טוּבָא בְּלוּלָה וְכֵן בְּקָרְבַּן נְשִׂיאִים תְּרֵיסַר זִמְנֵי וי"ל דְּלָא מַשְׁמַע לֵיהּ עִכּוּבָא כֵּיוָן דְּלָא כְּתִיב וְיִבְלֹל לְשׁוֹן צִוּוּי וצ"ע אִם יֵשׁ עִכּוּבָא בְּעָלְמָא בכה"ג א"נ כּוּלְּהוּ צְרִיכֵי לְשׁוּם דְּרָשָׁה וא"ת מְנָא לֵיהּ דִּמְעַכְּבָא בְּשֶׁאֵין רָאוּי לְבִלָּה וי"ל דִּסְבָרָא הוּא דִּכְתִיב בְּלוּלָה וְאָמַר רַחֲמָנָא דְּלָא מְעַכְּבָא מִסְתָמָא לְהָכִי אַהֲנֵי הָא דִּכְתָבֵהּ דְּבָעֵינַן רָאוּי לְבִלָּה וְהָא דִּמְסַפְּקָא בְּפֶ׳ נַעֲרָה בִּנְדָרִים (דַּף עג.) אִי חֵרֵשׁ מֵפֵר אִי לֹא מֵפֵר מִשּׁוּם דְּלָאו בַּר שְׁמִיעָה הוּא וְכִדְרַבִּי זֵירָא הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּשֶׁמָּא לָא כְּתִיב קְרָא וּשְׁמַע אֶלָּא אוֹרְחָא דְּמִלְּתָא דְּהָכִי הָוֵי דְּכִי שָׁמַע מֵפֵר וְקָשֶׁה לר"י עָרֵל וְטָמֵא אַמַּאי מְשַׁלְּחִין קָרְבְּנוֹתֵיהֶן נְהִי דִּסְמִיכָה לָא מְעַכְּבָא נֵימָא כֹּל שֶׁאֵין רָאוּי לְבִלָּה בִּלָּה מְעַכֶּבֶת בּוֹ וי"ל מִדְּדָרְשִׁינַן בת"כ מִזּוֹבוֹ וְלֹא מִנִּגְעוֹ ש"מ דְּטָמֵא מְשַׁלֵּחַ קָרְבָּנוֹת דְּבַהֲבָאַת קָרְבָּנוֹת אַיְירֵי וְעוֹד מִדְּמַמַעֲטִינַן בפ"ק דַּחֲגִיגָה (דַּף ד: וְשָׁם) טָמֵא מוּבָאת שָׁמָּה וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה כָּל שֶׁיֶּשְׁנוֹ בְּבִיאָה יֶשְׁנוֹ בַּהֲבָאָה ש"מ דִּשְׁאָר קָרְבָּנוֹת מְשַׁלְּחִין וְלָא חָיְישִׁינַן שֶׁיְּהֵא רָאוּי לִסְמִיכָה וה"ר שִׁמְעוֹן הִקְשָׁה מִדְּאָמַר בְּפֶ׳ נִגְמַר הַדִּין (סַנְהֶדְרִין דַּף מה:) דְּאִיכָּא מ"ד נִקְטְעָה יַד הָעֵדִים חַיָּב דְּלָא בָּעֵי קְרָא כִּדְכְתִיב וְאַמַּאי לָא אָמְרִי׳ כֵּיוָן דִּכְתִיב יַד הָעֵדִים דְּבָעֵינַן רָאוּי לְיַד הָעֵדִים וְשֶׁמָּא יֵשׁ שׁוּם יִתּוּר דִּמְחַיֵּב אע"פ שֶׁנִּקְטְעָה יָדָם אִי נָמֵי אֵין סְבָרָא לוֹמַר שֶׁיִּפָּטֵר מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָעֵדִים יָד:

[א]רָקְקָה וְלֹא קָרְאָה — חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה, רָקְקָה וְלֹא חָלְצָה וְלֹא קָרְאָה — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. קָרְאָה וְלֹא רָקְקָה וְלֹא חָלְצָה — אֵין כָּאן בֵּית מֵיחוֹשׁ. מַנִּי? אִילֵימָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: חָלְצָה וְלֹא רָקְקָה וְלֹא קָרְאָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה? וְהָא אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: "כָּכָה יֵעָשֶׂה", דָּבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה מְעַכֵּב! אֶלָּא פְּשִׁיטָא רַבִּי עֲקִיבָא, וְקָתָנֵי: רָקְקָה וְלֹא חָלְצָה וְלֹא קָרְאָה — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. לְמַאן? [ב]אִילֵימָא לְעָלְמָא, פְּשִׁיטָא! מִי הָוְיָא חֲלִיצָה דְּאִישְׁתַּרְיָא לְעָלְמָא? אֶלָּא לָאו לָאַחִין, שְׁמַע מִינַּהּ. וּלְרַבִּי עֲקִיבָא, מַאי שְׁנָא רְקִיקָה וּמַאי שְׁנָא קְרִיָּיה? קְרִיָּיה, דְּאִיתַהּ בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בַּסּוֹף — לָא מִיחַלְּפָא לֵיהּ. רְקִיקָה, דְּבִתְחִלָּה לֵיתַהּ וּלְבַסּוֹף אִיתַהּ — מִיחַלְּפָא לֵיהּ, וְאָתוּ לְמִישְׁרֵי חֲלוּצָה לָאַחִין. [ג]וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, הָכִי שְׁלַחוּ לֵיהּ: יְבָמָה שֶׁרָקְקָה — תַּחְלוֹץ, וְאֵינָהּ צְרִיכָה לָרוֹק פַּעַם אַחֶרֶת. כִּי הַהִיא דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, הֲוָה יָתֵיב רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל קַמֵּיהּ. רַקְקָה מִקַּמֵּי דְּתַחְלוֹץ. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַמֵּי: חֲלוֹץ לַהּ, וּשְׁרֵי לַהּ תִּיגְּרָא. [ד]אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: וְהָא בָּעֵינַן מֵירַק! הָא רְקַקָה לַהּ. וְתֵירוֹק, וּמָה בְּכָךְ? נָפֵיק מִינֵּיהּ חוּרְבָּא, דְּאִי אָמְרַתְּ תִּיהְדַּר וְתֵירוֹק, אָמְרִי: רְקִיקָה קַמַּיְיתָא לֵית בַּהּ מַשָּׁשָׁא, וְאָתֵי לְמִישְׁרֵי חֲלוּצָה לָאַחִין. [ה](א)וְהָא בָּעֵינַן כְּסִדְרָן! כְּסִדְרָן לָא מְעַכְּבָא. הוּא סָבַר: דַּחוּיֵי קָא מְדַחֵי לֵיהּ. נְפַק, דָּק וְאַשְׁכַּח, דְּתַנְיָא: בֵּין שֶׁהִקְדִּים חֲלִיצָה לִרְקִיקָה, בֵּין שֶׁהִקְדִּים רְקִיקָה לַחֲלִיצָה — מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. לֵוִי נְפַק לְקִרְיָיתָא. בְּעוֹ מִינֵּהּ: גִּידֶּמֶת, מַהוּ שֶׁתַּחְלוֹץ? יְבָמָה שֶׁרָקְקָה דָּם, מַהוּ? "אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת" — מִכְּלָל דְּאִיכָּא כְּתָב שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת? [וז]לָא הֲוָה בִּידֵיהּ. אֲתָא שַׁאֵיל בֵּי מִדְרְשָׁא, אֲמַרוּ לֵיהּ: מִי כְּתִיב "וְחָלְצָה בַּיָּד"? וּמִי כְּתִיב "וְיָרְקָה רוֹק"? "אֲבָל אַגִּיד לְךָ הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת", וְכִי יֵשׁ כְּתָב שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת? (ב)לָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּגְזַר דִּין שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה. כָּאן בִּגְזַר דִּין שֶׁאֵין עִמּוֹ שְׁבוּעָה. כִּדְרַב שְׁמוּאֵל בַּר אַמֵּי. דְּאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אַמֵּי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מִנַּיִן לִגְזַר דִּין שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה שֶׁאֵינוֹ מִתְקָרֵעַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "לָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם". אָמַר רַבָּה: בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל מִתְכַּפֵּר הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה. אַבָּיֵי אָמַר: בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל מִתְכַּפֵּר בִּגְמִילוּת חֲסָדִים. רַבָּה וְאַבָּיֵי מִדְּבֵית עֵלִי קָאָתוּ, רַבָּה דַּעֲסַק בַּתּוֹרָה — חֲיָה אַרְבְּעִין שְׁנִין, אַבָּיֵי דַּעֲסַק בְּתוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים — חֲיָה שִׁיתִּין שְׁנִין. (ג)תָּנוּ רַבָּנַן: מִשְׁפָּחָה אַחַת הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁהָיוּ מֵתִים כְּבֶן שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה. בָּאוּ וְהוֹדִיעוּ אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. אָמַר לָהֶם: שֶׁמָּא מִמִּשְׁפַּחַת עֵלִי אַתֶּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכָל מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים" — לְכוּ וְעִסְקוּ בַּתּוֹרָה וְתִחְיוּ. הָלְכוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה וְחָיוּ, וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתָן "מִשְׁפַּחַת יוֹחָנָן" עַל שְׁמוֹ. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אוּנְיָא אָמַר רַב: מִנַּיִן לִגְזַר דִּין שֶׁל צִבּוּר שֶׁאֵינוֹ נֶחְתָּם? אֵינוֹ נֶחְתָּם?! וְהָא כְּתִיב: "כִּי אִם תְּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי לָךְ בּוֹרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי"! (ד)אֶלָּא: מִנַּיִן שֶׁאֲפִילּוּ נֶחְתַּם מִתְקָרֵעַ — שֶׁנֶּאֱמַר: "מִי כַּה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו", וְהָכְתִיב: "דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ"! לָא קַשְׁיָא: הָא בְּיָחִיד, הָא בְּצִיבּוּר. יָחִיד אֵימַת? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים. [ח]שְׁלַחוּ לֵיהּ לַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל: יְבָמָה שֶׁרָקְקָה דָּם — תַּחְלוֹץ, לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַדָּם בְּלֹא צִחְצוּחַ רוֹק. [ט](ה)מֵיתִיבִי: יָכוֹל יְהֵא דָּם הַיּוֹצֵא מִפִּיו וּמִפִּי הָאַמָּה טָמֵא — תַּלְמוּד לוֹמַר: "זוֹבוֹ טָמֵא", וְאֵין דָּם הַיּוֹצֵא מִפִּיו וּמִפִּי הָאַמָּה טָמֵא, אֶלָּא טָהוֹר. [יא]לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּמוּצֶּצֶת, כָּאן בְּשׁוֹתֶת. חֵרֵשׁ שֶׁנֶּחְלַץ וְכוּ'.

אָמַר

רָקְקָה וְלֹא חָלְצָה וְלֹא קָרְאָה חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה וּפוֹסַלְתָּהּ עַל הָאַחִין כִּדְמְפָרֵשׁ וְאָזִיל: אֵין כָּאן בֵּית מֵחוֹשׁ וְאַפֵּי' מִיִּבּוּם לֹא פָּסְלָה: לְמָאן כְּלוֹמַר לְמַאי הִלְכְתָא תָּנֵי פְּסוּלָה: אִלֵּימָא דְּלָא מִשְׁתַּרְיָא בָּהּ לְעָלְמָא פְּשִׁיטָא: אֶלָּא לָאו לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּאִפַּסְלָה מֵאַחִין דקי"ל בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין (דַּף כֹּד:) כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנִינוּ חֲלִיצָה פְּסוּלָה וּפוֹסֶלֶת עַל הָאַחִין גֵּט פָּסוּל פָּסוּל וּפוֹסֵל מִן הַכְּהֻנָּה: מַאי שְׁנָא רְקִיקָה דְּפָסְלָה: וּמַאי שְׁנָא קְרִיאָה דְּלָא פָּסְלָה דְּקָתָנֵי אֵין כָּאן בֵּית מֵחוֹשׁ הוֹאִיל וְתַרְוַיְהוּ לְדִידֵהּ לָא קָא מְעַכְּבִי: קַרְיֵהּ בֵּין קֹדֶם חֲלִיצָה מַאן יְבָמִי בֵּין לְאַחַר חֲלִיצָה כָּכָה יֵעָשֶׂה אִי נָמֵי אָמְרִינַן תִּתְיַבֵּם לָא מִחַלְּפָא לְאִינָשֵׁי בַּחֲלוּצָה דְּלֵיתִי לְמֵימַר הַךְ בָּתַר חֲלִיצָה אֶתְיַבֵּם דְּאָמְרִי הַךְ קַרְיֵהּ דְּמִקַּמֵּי חֲלִיצָה הֲוַאי אֲבָל רְקִיקָה דְּלֵיתָא אֶלָּא בָּתַר חֲלִיצָה מִחַלְּפָא לְאִינָשֵׁי וְיֹאמְרוּ הַךְ מְדַרְקְקָה וַדַּאי חָלְצָה לָהּ בְּרֵישָׁא וַאֲפִלּוּ הָכִי הָדְרָה וּמִתְיַבֶּמֶת וְאָתֵי לְמִשְׁרֵי חֲלוּצָה לָאַחִין: וְשָׁרֵי לָהּ תִּגְרָא כְּלוֹמַר פָּטוּר וְשַׁלְּחֶנָּה מִבֵּית דִּין: אָמְרִי רְקִיקָה קַמַּיְתָא לֵית בַּהּ מַשָּׁשָׁא וְלֹא פָּסְלָה מֵאַחִין וּמַאן דְּחָזֵי דְּמִתְיַבְּמָה סָבַר רְקִיקָה בָּתַר חֲלִיצָה הֲוַאי כִּי אוֹרְחֵהּ וְשָׁרֵינַן חֲלוּצָה לָאַחִין: מַהוּ שֶׁתַּחֲלֹץ בְּשִׁנֶּיהָ: יְבָמָה שֶׁרָקְקָה דָּם מַהוּ מִי הֲוַאי חֲלִיצָה מְעַלְּיָיתָא: אֲבָל אַגִּיד לְךָ כוּ' מִקְרָא הוּא בְּדָנִיֵּאל שֶׁהַמַּלְאָךְ אָמַר לוֹ אַגִּיד לְךָ אֶת כָּל הַנִּגְזָר בַּשָּׁמַיִם וְרָשׁוּם בִּכְתָב וְהוּא אֱמֶת מִכְּלָל דְּאִיכָּא בְּשָׁמַיִם כְּתָב דְּאֵינוֹ אֱמֶת בִּתְמִיהַּ: מִי כְּתִיב וְיָרְקָה רוֹק דְּלֶהֱוֵי מַשְׁמַע דְּלָא יְהֵא שָׁם אֶלָּא רוֹק וְיָרְקָה סְתָמָא כְּתִיב וַאֲפִילּוּ רוֹק וד"א וְהָכָא נָמֵי אִי אֶפְשָׁר בְּלֹא צִחְצוּחֵי רֹק: בִּכְתַב אֱמֶת שהקב"ה מְאַמְּתוֹ וּמְקַיְּמוֹ וְאֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבַטְּלוֹ: אָמַר רָבָא גָּרְסִינַן. ול"ג וְאָמַר רָבָא: בְּהִמָּצְאוֹ מַשְׁמַע שֶׁאֵין מָצוּי בְּכָל עֵת: תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם עוֹד דְּאִפַּסְלָה עֲלַיְהוּ: יָכוֹל יְהֵא דָּם הַיּוֹצֵא מִפִּיו טָמֵא כְּרוֹק וְדָם הַיּוֹצֵא מִפִּי אַמָּתוֹ טָמֵא כְּזוֹבוֹ וְקִרְיוֹ וּמֵימֵי רַגְלָיו שֶׁהֵן מַעְיָנוֹתָיו שֶׁל זָב וּטְמֵאִין טֻמְאָה חֲמוּרָה: מוֹצֶצֶת אִי אֶפְשָׁר בְּלֹא צִחְצוּחֵי רוֹק:

לָאַחִין פְּסוּלָה מַשְׁמַע שֶׁפּוֹסְלָהּ לָאַחִין מִדְּקָתָנֵי פְּסוּלָה וְאַפֵּי' לְמֶ"ד בְּכָל הַגֵּט (גִּטִּין דַּף כֹּד:) כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנוּ חֲכָמִים חֲלִיצָה פְּסוּלָה אֵינָהּ פּוֹסֶלֶת עַל הָאַחִין הָכָא דָּיֵיק מִדְּלָא קָתָנֵי אֵין כָּאן בֵּית מֵחוֹשׁ וּדְלֹא כְּפֵי' הַקּוּנְטְרֵס דְּפֵרֵשׁ דְּאָתְיָא כמ"ד כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנוּ חֲכָמִים חֲלִיצָה פְּסוּלָה פּוֹסֶלֶת דא"כ בְּלֹא שׁוּם דִּיּוּק הֲוָה מָצֵי לְאוֹקוּמֵי כְּוָותֵהּ: **מִי** כְּתִיב וְחָלְצָה בַּיָּד וְהָא דְּקָאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי שֶׁחוֹלַצְתּוֹ בְּיָמִין לְמִצְוָה בְּעָלְמָא אֲבָל עִכּוּבָא לֵיכָּא: **רָבָא** וְאַבָּיֵי מִדְּבֵית עֵלִי קָאָתוּ רַבָּה גָּרַס דְּרָבָא לָא הֲוָה כֹּהֵן כִּדְאָמַר בְּפֶ' הַזְּרוֹעַ (חֻלִּין קלג. וְשָׁם) דְּאָמַר לֵיהּ לְשַׁמָּעֵהּ זָכֵי לִי מַתְּנָתָא אֲבָל רַבָּה הָיָה כֹּהֵן דְּאָמַר בְּפֶרֶק עַד כַּמָּה (בְּכוֹרוֹת כז.) רַבָּה בָּטִיל לָהּ בְּרֹב וְאָמְרִינַן בְּמַס' מוֹעֵד קָטָן (דַּף כֹּח. וְשָׁם) אָמַר רָבָא חַיֵּי בְּנֵי וּמְזוֹנֵי לָאו בִּזְכוּתָא תַּלְיָא מִלְּתָא כו' עַד רַבָּה חָיָה אַרְבְּעִין שְׁנִין וְרַב חִסְדָּא תִּשְׁעִים שְׁנִין כִּדְאָמַר נָמֵי הָכָא רַבָּה חָיָה אַרְבְּעִין שְׁנִין הִקְשָׁה הָר"ר אֶלְחָנָן דְּבִגְמִילוּת חֲסָדִים נָמֵי עָסֵק דְּאָמַר בְּחֵלֶק (סַנְהֶדְרִין דַּף צח:) אָמַר רַבָּה יֵיתֵי וְלָא אִחְמִינֵהּ אֲמַר לֵהּ אַבָּיֵי מַאי טַעְמָא אָמַר מָר הָכִי כו' מַר תּוֹרָה אִיכָּא גְּמִילוּת חֲסָדִים אִיכָּא וְאָמַר ר"י דְּלָא עָסֵק כָּל כָּךְ בִּגְמִילוּת חֲסָדִים שֶׁיִּנָּצֵל מִגְּזֵרַת בֵּית עֵלִי אֲבָל כְּדֵי שֶׁיִּנָּצֵל מֵחֶבְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הָיָה בְּיָדוֹ שֶׁגַּם שְׁאָר זְכִיּוֹת עוֹמְדוֹת לוֹ וא"ת וּמַאי הָא דְּקָאָמַר בְּמַס' מוֹעֵד קָטָן (דַּף כֹּח.) דְּלָא בִּזְכוּתָא תַּלְיָא מִלְּתָא אֶלָּא בְּמַזָּלָא מִדְּרַבָּה לֹא חָיָה אֶלָּא אַרְבְּעִין שְׁנִין וְדִלְמָא הַיְנוּ טַעַם לְפִי שֶׁהָיָה מִבְּנֵי עֵלִי וְיֵ"ל דִּסְבִירָא לֵיהּ לְרָבָא דְּבַתּוֹרָה בִּלְבַד הוּא מִתְכַּפֵּר כְּמוֹ לְרַבָּה וְעוֹד שֶׁגַּם רַבָּה עָסַק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים כִּדְאָמַר בְּחֵלֶק (סַנְהֶדְרִין דַּף צח:): **יְבָמָה** שֶׁרָקְקָה דָּם תַּחְלֹץ מֵעִקָּרָא שְׁלַחוּ לֵיהּ הַהוּא דִּלְעֵיל הַיְּבָמָה שֶׁרָקְקָה וְאַחַ"כ שְׁלַחוּ לֵיהּ דַּאֲפִילּוּ רָקְקָה דָּם תַּחֲלֹץ:

מסורת הש"ס

א לקמן קו:; סנהדרין מט:
ב ראש השנה יח.
ג תנא דבי אליהו רבה
ד לעיל מט:; אוצר מדרשים פסיקתא פסיקתא חדתא מ
ה ספרא מצורע פרשת זבים פרשה א י; נדה נו.

גליון הש"ס

גמ' לוי נפק לקרייתא. כעין זה עירובין דף כח ע"ב:

תורה אור השלם

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת־הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת וְאֵין אֶחָד מִתְחַזֵּק עִמִּי עַל־אֵלֶּה כִּי אִם־מִיכָאֵל שַׂרְכֶם [דניאל י, כא]

וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם־יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית־עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד־עוֹלָם [שמואל א ג, יד]

וְאִישׁ לֹא־אַכְרִית לְךָ מֵעִם מִזְבְּחִי לְכַלּוֹת אֶת־עֵינֶיךָ וְלַאֲדִיב אֶת־נַפְשֶׁךָ וְכָל־מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים [שמואל א ב, לג]

כִּי אִם־תְּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי־לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהֹוִה [ירמיהו ב, כב]

כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו כַּיהֹוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קָרְאֵנוּ אֵלָיו [דברים ד, ז]

דִּרְשׁוּ יְהֹוָה בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב [ישעיהו נה, ו]

דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טָמֵא הוּא [ויקרא טו, ב]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' יב, סמג עשין נב, טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מה מז:
ב מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' יב, טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מה:
ג מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' י, טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מג:
ד מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' יא:
ה מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' י, סמג עשין נב, טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מג:
ו מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' כג:
ז מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' יח, טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' לא מ:
ח מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' יח:
ט מיי' פא' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' טז:
י מיי' פא' מהל' מטמאי משכב ומושב הל' טז:
יא מיי' פד' מהל' יבום וחליצה הל' כג, טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מ:

[א]אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חֲלִיצַת קָטָן כְּלוּם. קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה וְכוּ׳. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: "אִישׁ" כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה, וּמַקְּשִׁינַן אִשָּׁה לְאִישׁ. אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: "אִישׁ" כְּתִיב בַּפָּרָשָׁה. אִשָּׁה — בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה. מַאן חֲכָמִים? רַבִּי יוֹסֵי הִיא. דְּרַבִּי חִיָּיא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי הֲווֹ יָתְבִי. פְּתַח חַד מִינַּיְיהוּ וַאֲמַר: הַמִּתְפַּלֵּל, צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עֵינָיו לְמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים". [ב]וְחַד אָמַר: עֵינָיו לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל כַּפָּיִם". אַדְּהָכִי אֲתָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי לְגַבַּיְיהוּ. אֲמַר לְהוּ: בְּמַאי עָסְקִיתוּ? אֲמַרוּ לֵיהּ: בִּתְפִלָּה. אֲמַר לְהוּ: כָּךְ אָמַר אַבָּא: הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עֵינָיו לְמַטָּה וְלִבּוֹ לְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּימוּ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת הַלָּלוּ. אַדְּהָכִי, אֲתָא רַבִּי לִמְתִיבְתָּא. אִינְהוּ דַּהֲווֹ קַלִּילֵי, יְתִיבוּ בְּדוּכְתַּיְיהוּ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, אַגַּב יוּקְרֵיהּ הֲוָה מְפַסַּע וְאָזֵיל. [ג]אֲמַר לֵיהּ אַבְדָּן: מִי הוּא זֶה שֶׁמְּפַסֵּעַ עַל רָאשֵׁי עַם קָדוֹשׁ! אֲמַר לֵיהּ: אֲנִי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי שֶׁבָּאתִי לִלְמוֹד תּוֹרָה מֵרַבִּי. אֲמַר לֵיהּ: וְכִי אַתָּה הָגוּן לִלְמוֹד תּוֹרָה מֵרַבִּי? אֲמַר לֵיהּ: וְכִי מֹשֶׁה הָיָה הָגוּן לִלְמוֹד תּוֹרָה מִפִּי הַגְּבוּרָה? אֲמַר לֵיהּ: וְכִי מֹשֶׁה אַתָּה? אֲמַר לֵיהּ: וְכִי רַבְּךָ אֱלֹהִים הוּא? אָמַר רַב יוֹסֵף: שַׁקְלֵיהּ רַבִּי לְמַטְרַפְסֵיהּ — דְּקָאָמַר לֵיהּ: "רַבְּךָ" וְלָא "רַבִּי". אַדְּהָכִי אַתְיָא יְבָמָה לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי לְאַבְדָּן: פּוּק בְּדַקַהּ. לְבָתַר דִּנְפַק, אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, כָּךְ אָמַר אַבָּא: "אִישׁ" כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה, אֲבָל אִשָּׁה — בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה. אֲמַר לֵיהּ: תָּא, לָא צְרִיכַתְּ, כְּבָר הוֹרָה זָקֵן. קָמְפַסַּע אַבְדָּן וְאָתֵי. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: מִי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ עַם קָדוֹשׁ, יְפַסֵּעַ עַל רָאשֵׁי עַם קָדוֹשׁ. מִי שֶׁאֵין צָרִיךְ לוֹ עַם קָדוֹשׁ, הֵיאַךְ יְפַסֵּעַ עַל רָאשֵׁי עַם קָדוֹשׁ? אֲמַר לֵיהּ רַבִּי לְאַבְדָּן: קוּם בְּדוּכְתִּיךְ! תָּאנָא: בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִצְטָרַע אַבְדָּן, וְטָבְעוּ שְׁנֵי בָנָיו, וּמֵאֲנוּ שְׁתֵּי כַלּוֹתָיו. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּכַסְפֵיהּ לְאַבְדָּן בְּהַאי עָלְמָא. [ד]אָמַר רַבִּי אַמֵּי: מִדְּבָרָיו שֶׁל בְּרַבִּי נִלְמוֹד: קְטַנָּה חוֹלֶצֶת בִּפְעוּטוֹת. רָבָא אָמַר: עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְעוֹנַת נְדָרִים. וְהִלְכְתָא: עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. חָלְצָה בִּשְׁנַיִם וְכוּ׳. אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוּג. וְהָא אָמַר רַב נַחְמָן חֲדָא זִימְנָא. דְּאָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: חֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה! צְרִיכִי, דְּאִי אִיתְּמַר הָךְ קַמַּיְיתָא, הֲוָה אָמֵינָא: הָנֵי מִילֵּי לְכַתְּחִילָּה, אֲבָל דִּיעֲבַד — אֲפִילּוּ תְּרֵי, קָא מַשְׁמַע לַן: אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוּג. וְאִי אַשְׁמוֹעִינַן אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוּג, אֶלָּא כְּתַנָּא קַמָּא, הֲוָה אָמֵינָא: דִּיעֲבַד, אֲבָל לְכַתְּחִילָּה לִיבְעֵי חֲמִשָּׁה, צְרִיכָא. מַעֲשֶׂה שֶׁחָלְצוּ כּוּ׳. בֵּינוֹ לְבֵינָהּ מִי יָדְעָנָא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: וְעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מִבַּחוּץ. (א)אִיבַּעְיָא לְהוּ: מַעֲשֶׂה שֶׁחָלְצוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ אַבָּרַאי, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא בְּבֵית הָאֲסוּרִין, אוֹ דִלְמָא: מַעֲשֶׂה שֶׁחָלְצוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ בְּבֵית הָאֲסוּרִין? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּבֵית הָאֲסוּרִין הָיָה מַעֲשֶׂה, וּלְבֵית הָאֲסוּרִין בָּא מַעֲשֶׂה.

תָּנוּ

קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה תַּחְלֹץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל וְאִם לֹא חָלְצָה חֲלִיצָה פְּסוּלָה וא"ת אַמַּאי לָא עָרֵיב וְתָנֵי לְהוּ קְטַנָּה בַּהֲדֵי חֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת וְקָטָן וי"ל (כִּדְמוֹכַח) מִשּׁוּם דִּבְקְטַנָּה פְּלִיג רַבִּי יוֹסֵי בגמ' וְאִם תֹּאמַר מ"מ כֵּיוָן דִּתְנָא פְּסוּלָה אַמַּאי תָּנֵי שֶׁתַּחֲלֹץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל וְעוֹד דְּלָא תָּנֵי לֵיהּ גַּבֵּי קָטָן וי"ל דְּאִי לָא הֲוָה תָּנֵי גַּבֵּי קְטַנָּה הֲ"א דַּחֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה מִדְּרַבָּנָן דְּהָא דְּמַקְּשִׁינַן אִשָּׁה לְאִישׁ אֵינוֹ מִן הַתּוֹרָה לְהָכִי תָּנֵי תַּחֲלֹץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל יִתּוּר לָשׁוֹן לְאַשְׁמוֹעִינַן דַּחֲלִיצַת קְטַנָּה אֵינָהּ כְּלוּם כְּמוֹ חֲלִיצַת קָטָן וּמִיהוּ בַּיְרוּשַׁלְמִי גָּרְסִי' בְּסֵדֶר הַמִּשְׁנָה תַּחֲלֹץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל וְאִם לֹא חָלְצָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה מַשְׁמַע שֶׁסּוֹבֵר דְּהָא דְּמַקִּישׁ רַבִּי מֵאִיר אִשָּׁה לְאִישׁ הַיְנוּ מִדְּרַבָּנָן אֲבָל לְרַבִּי יוֹסֵי חוֹלֶצֶת לְכַתְּחִלָּה כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּעֻבְדָּא דִּלְקַמָּן וּבַיְרוּשַׁלְמִי נָמֵי מוּקֵי לָהּ כְּר"מ: אַבָּא יוֹדָן בִּירוּשַׁלְמִי וְאַבְדָּן לִשָּׁנָא קַלִּילָא: **מִי** שֶׁצָּרִיךְ לוֹ עַם קָדוֹשׁ יְפַסֵּעַ עַל רָאשֵׁי עַם קָדוֹשׁ וְהָא דְּאָמַר בְּפֶ' קַמָּא דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף ז:) אַזְהָרָה לְדַיָּן שֶׁלֹּא יְפַסֵּעַ עַל רָאשֵׁי עַם קָדוֹשׁ הַיְנוּ הֵיכָא שֶׁלֹּא יָצָא לְצֹרֶךְ עַם קָדוֹשׁ אִי נָמֵי אֲפִילּוּ יָצָא לְצֹרֶךְ יֵשׁ לוֹ לְקַצֵּר דַּרְכּוֹ כָּל מַה שֶּׁיָּכוֹל כִּדְאָמְרִינַן (קִדּוּשִׁין דַּף לב:) אַזְהָרָה לְזָקֵן שֶׁלֹּא יַטְרִיחַ מְוּרֵאת וּבְהוֹרָיוֹת (דַּף יג:) תַּנְיָא בְּנֵי חֲכָמִים ות"ח בִּזְמַן שֶׁהַצִּבּוּר צְרִיכִין לָהֶם מְפַסִּיעִין עַל רָאשֵׁי הָעָם כו' יָצָא לְצֹרֶךְ נִכְנָס וְיוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ פֵּרוּשׁ לְצֹרֶךְ הָעָם וּבַתּוֹסֶפְתָּא גָּרְסִינַן בְּהֶדְיָא יָצָא לְצֹרֶךְ הָעָם: **רָבָא** אָמַר מִשֶּׁתַּגִּיעַ לְעוֹנַת נְדָרִים וְאִם תֹּאמַר דִּבְפֶּרֶק יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה מו. וְשָׁם) קָאָמַר רָבָא קְטַנָּה שֶׁהִגִּיעָה לִכְלַל שְׁנוֹתֶיהָ אֵינָהּ צְרִיכָה בְּדִיקָה חֲזָקָה הֵבִיאָה סִימָנִין וּמַסִּיק כִּי קָאָמַר רָבָא לְמֵאוּן אֲבָל לַחֲלִיצָה בָּעֲיָא בְּדִיקָה אַלְמָא קְטַנָּה לֹא חָלְצָה ואר"ת דְּרָבָא אַיְּרֵי הָכָא אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי אֲבָל אִיהוּ גּוּפֵהּ סָבַר עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְהָא דְּמַסִּיק הָכָא וְהִלְכְתָא עַד שֶׁתָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת סִיּוּמָא דְּמִלְּתָא הוּא וּבְפֶרֶק הִתְקַבֵּל (גִּטִּין סה. וְשָׁם) דְּקָאָמַר רָבָא גַּבֵּי שָׁלֹשׁ מִדּוֹת בְּקָטָן הִגִּיעַ לְעוֹנַת נְדָרִים נִדְרוֹ נֶדֶר וְהֶקְדֵּשׁוֹ הֶקְדֵּשׁ וּכְנֶגְדָּן בִּקְטַנָּה חוֹלֶצֶת מִדָּה זוֹ עוֹשָׂה אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי וְעוֹד דר"י הוֹכִיחַ שָׁם מִכֹּחַ הַהִיא דְּמִי שֶׁמֵּת (ב"ב קנה.) דְּרַבָּה גָּרַס וְלֹא רָבָא: **רַבִּי** שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר מַכְשִׁירִים בִּשְׁנַיִם וְלָאו דַּוְקָא שְׁנַיִם אֶלָּא לְשׁוֹן עֵדוּת בְּעָלְמָא נְקַט שְׁנַיִם וּבַקּוּנְטְרֵס ל"ג שְׁנַיִם: **לְכַתְּחִלָּה** בָּעֵי חֲמִשָּׁה מִכָּאן יֵשׁ לִלְמֹד דְּאֵין צָרִיךְ חֲמִשָּׁה אַפֵּי' לְכַתְּחִלָּה וּמִיהוּ לְפִרְסוּמֵי מִלְּתָא עָבְדִינַן בַּחֲמִשָּׁה: **וּבָא** מַעֲשֶׂה לִפְנֵי ר' עֲקִיבָא בְּבֵית הָאֲסוּרִין וא"ת וְהָא בְּמָתְנֵי' מַשְׁמַע בְּהֶדְיָא שֶׁחָלְצָה בְּבֵית הָאֲסוּרִין דְּקָתָנֵי מַעֲשֶׂה שֶׁחָלְצָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ בְּבֵית הָאֲסוּרִין וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְיֵשׁ לוֹמַר דִּבְהַרְבֵּה סְפָרִים גָּרְסִי' בָּא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי ר' עֲקִיבָא בְּלֹא וָי"ו וְקָאֵי נָמֵי בְּבֵית הָאֲסוּרִין אַרַבִּי עֲקִיבָא וְאִם תֹּאמַר וְהֵיכִי פְּשִׁיט שֶׁהַמַּעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא בְּבֵית הָאֲסוּרִין וְלֹא בָּא אַבָּרַאי וְיֵשׁ לוֹמַר דְּיוֹדֵעַ הַגְּמָרָא שֶׁבָּא לְפָנָיו בְּבֵית הָאֲסוּרִין כִּדְאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר עָבַר קוֹמֵי חֲבוּשִׁין דְּרַבִּי עֲקִיבָא הָיָה מַכְרִיז וְאָמַר מַאן בָּעֵי מְחָטִין וּמַאן בָּעֵי צִנּוֹרִין חָלְצָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ מַהוּ אֲדִיק לֵיהּ רֵישֵׁהּ מִן כְּוָתֵהּ אֲמַר לֵיהּ אִית לָךְ כּוֹשִׁין אִית לָךְ כָּשֵׁר:

זוֹ דִּבְרֵי ר' מֵאִיר דְּאָמַר בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְעֵיל יְבָמוֹת צו.) עָשׂוּ חֲלִיצַת בֶּן תֵּשַׁע כְּגֵט בַּגָּדוֹל: אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים דִּפְלִיגֵי עֲלֵהּ הָתָם וְאָמְרֵי עָשׂוּ בִּיאַת בֶּן ט' כְּמַאֲמָר בַּגָּדוֹל אֲבָל בַּחֲלִיצָה לָא ס"ל כְּוָתֵהּ: אֵין חֲלִיצַת קָטָן כְּלוּם אַפֵּי' לְפָסְלָהּ עָלָיו: זוֹ דִּבְרֵי ר' מֵאִיר דְּשָׁמְעִינַן לֵיהּ דְּאָמַר קָטָן וּקְטַנָּה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין: אִשָּׁה וְאִישׁ דִּכְתִיב (דְּבָרִים כֹּה) וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ וְלֹא קָטָן וְאִשָּׁה נָמֵי אע"ג דְּלָא כְּתִיב מִעוּטָא בָּעֵינַן גְּדוֹלָה כְּאִישׁ דְּאִתַּקַּשׁ לָהּ דִּכְתִיב בְּהַהוּא קְרָא וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשָּׁעְרָה: עֵינָיו לְמַטָּה כְּלַפֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם דִּשְׁכִינָה הָתָם קַיְּמָא כִּדְכְתִיב וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם: אֲתָא רַבִּי לִמְתִיבְתָּא לְמִדְרַשׁ וְאִבְּעִי כָּל חַד לְמֵיתַב אַדּוּכְתֵּהּ: ר' יִשְׁמָעֵאל בְּר' יוֹסֵי בַּעַל בָּשָׂר הֲוָה כִּדְאָמְרִי' בְּהַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים (ב"מ פד.): מְפַסֵּעַ וְאָזֵל הוֹלֵךְ לְאַט: אַבְדָּן תַּלְמִידוֹ שֶׁל רַבִּי הָיָה: שַׁקְלֵהּ רַבִּי לְמַטְרַפְסֵהּ לִגְמוּלוֹ עַל שֶׁשָּׁמַע וְלֹא מִחָה: פּוּק בָּדְקָהּ אִם הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת: לָא צְרִיכַת לְמִבַּדְקָהּ: כְּבָר הוֹרָה זָקֵן רַבִּי יוֹסֵי: נִצְטָרַע אָבְדָן עָנְשׁוֹ שֶׁל לָשׁוֹן הָרַע נְגָעִים: מִדְּבָרָיו שֶׁל בְּרַבִּי ר' יוֹסֵי. כָּל בְּרַבִּי לְשׁוֹן אָדָם גָּדוֹל: קְטַנָּה חוֹלֶצֶת מִשֶּׁהִיא כִּפְעוּטוֹת כְּבַר שֵׁת כְּבַר שֶׁבַע דִּתְנַן בְּמַס' גִּטִּין (דַּף נט.) הַפָּעוּטוֹת מִקָּחָן מִקָּח וּמִמְכָּרָן מִמְכָּר בְּמִטַּלְטְלִין הִלְכָּךְ לְעִנְיַן חֲלִיצָה הוֹאִיל וְלָא כְּתִיב מִעוּט כְּשֵׁרָה מִשֶּׁהִיא בַּפֶּרֶק הַזֶּה שֶׁיּוֹדַעַת מְעַט לְהַבְחִין: לְעוֹנַת נְדָרִים שָׁנָה אַחַת קֹדֶם לִזְמַן שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת כִּדְתְנַן בְּפֶרֶק יוֹצֵא דֹפֶן (נִדָּה מה:) בַּת אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד נְדָרֶיהָ נִבְדָּקִים אִם יוֹדַעַת לְשֵׁם מִי נָדְרָה וְהִקְדִּישָׁהּ דְּבָרֶיהָ קַיָּמִין: אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוּג אֶלָּא כְּתַנָּא קַמָּא דְּבָעֵי ג': וְהָאָמַר רַב נַחְמָן כוּ' בְּרֵישׁ פִּרְקָא (דַּף קא:): קמ"ל אֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוּג דאע"ג דְּאִי עָבֵד הוּא כִּדְקָתָנֵי חָלְצָה בִּשְׁנַיִם וְקָתָנֵי מַכְשִׁירִין: הָנֵי מִלֵּי דְּסַגֵּי בִּתְלָתָא דִּיעֲבַד כִּדְקָתָנֵי חָלְצָה בִּשְׁלֹשָׁה וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל פְּסוּלָה הָא כֻּלָּם כְּשֵׁרִים חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לִבְעֵי חֲמִשָּׁה כְּרַבִּי יְהוּדָה קמ"ל גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה הִלְכְתָא כת"ק:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, סמג עשין פב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מג:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ תפילה וברכת כהנים הל׳ ד, סמג עשין יט, טוש״ע או״ח סי׳ צה סעי׳ ב:

ג מיי׳ פכ״ה מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ב, סמג לאוין רח, טוש״ע חו״מ סי׳ ח סעי׳ ד:

ד מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מג:

מסורת הש״ס

א משנה יבמות

גליון הש״ס

גמ' רבי יוסי היא. עי' לעיל דף סז ע"ב תוס' ד"ה אין חוששין:

תוס' ד"ה קטנה שחלצה. ומיהו בירושל' גרסי' וכו'. עי' בכורות דף כב ע"ב תוס' ד"ה תירום ותירקב:

תורה אור השלם

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֵלָיו שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתְךָ וְאֶת־תְּחִנָּתְךָ אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתָּה לְפָנַי הִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִתָה לָשׂוּם־שְׁמִי שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל־הַיָּמִים [מלכים א ט, ג]

נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל־כַּפָּיִם אֶל־אֵל בַּשָּׁמָיִם [איכה ג, מא]

(א)תָּנוּ רַבָּנַן: חֲלִיצָה מוּטְעֵת — כְּשֵׁרָה. אֵי זוֹ הִיא חֲלִיצָה מוּטְעֵת? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כֹּל שֶׁאוֹמְרִים לוֹ: חֲלוֹץ, וּבְכָךְ אַתָּה כּוֹנְסָהּ. [א](ב)אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן, אֲנִי שׁוֹנֶה: בֵּין שֶׁנִּתְכַּוֵּון הוּא וְלֹא נִתְכַּוְּונָה הִיא, בֵּין שֶׁנִּתְכַּוְּונָה הִיא וְלֹא נִתְכַּוֵּון הוּא — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה, עַד שֶׁיִּתְכַּוְּונוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. וְאַתְּ אָמְרַתְּ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁירָה?! [ב]אֶלָּא כֹּל שֶׁאוֹמְרִים לוֹ: ״חֲלוֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז״. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: חֲלִיצָה מוּטְעֵת — כְּשֵׁירָה. אֵי זוֹ הִיא חֲלִיצָה מוּטְעֵת — כֹּל שֶׁאוֹמְרִים: חֲלוֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז. וּמַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁנָּפְלָה לִפְנֵי יָבָם שֶׁאֵין הָגוּן לָהּ, וְאָמְרוּ לוֹ: ״חֲלוֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז״, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי חִיָּיא וְהִכְשִׁירָהּ. [ג]הַהוּא דַּאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא. אֲמַר לַהּ: בְּתִי, עֲמוֹדִי! אֲמַרָה לֵיהּ: אֵימָא יְשִׁיבָתָהּ זוֹ הִיא עֲמִידָתָהּ. אֲמַר לַהּ: יָדְעַתְּ לֵיהּ? אֲמַרָה לֵיהּ: אִין, מָמוֹנָא הוּא דַּחֲזָא לַהּ וְקָבְעֵי לְמֵיכְלֵיהּ מִינַּהּ. [ד]אֲמַר לַהּ: לָא נִיחָא לָךְ? אֲמַרָה לֵיהּ: לָא. אֲמַר לֵיהּ: חֲלוֹץ לָהּ, וּבְכָךְ אַתָּה כּוֹנְסָהּ. לְבָתַר דַּחֲלַץ לַהּ, אֲמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא, מִינָּךְ אִפַּסְלָא לַהּ, חֲלוֹץ לַהּ חֲלִיצָה מְעַלַּיְיתָא, כִּי הֵיכִי דְּתִישְׁתְּרֵי לְעָלְמָא. בַּת חֲמוּהּ, דְּרַב פָּפָּא נָפְלָה לִפְנֵי יָבָם שֶׁאֵין הָגוּן לָהּ. אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי, אֲמַר לֵיהּ: חֲלוֹץ לָהּ, וּבְכָךְ אַתָּה כּוֹנְסָהּ. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא: לָא סָבַר לַהּ מָר לְהָא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן? וְאֶלָּא הֵיכִי אֵימָא לֵיהּ? [ה](ג)אֲמַר לֵיהּ: חֲלוֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז. לְבָתַר דַּחֲלַץ לַהּ, אֲמַר לַהּ: זִיל הַב לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: מְשַׁטָּה אֲנִי בָּךְ עֲבַדָה לֵיהּ. [ו]מִי לָא תַּנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָיָה בּוֹרֵחַ מִבֵּית הָאֲסוּרִין, וְהָיְתָה מַעְבּוֹרֶת לְפָנָיו, וַאֲמַר לֵיהּ: טוֹל דִּינָר וְהַעֲבִירֵנִי — אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ. אַלְמָא אָמַר לֵיהּ מְשַׁטֶּה אֲנִי בָּךְ — הָכָא נָמֵי, מְשַׁטֶּה אֲנִי בָּךְ. אֲמַר לֵיהּ: אֲבוּךְ הֵיכָא? אֲמַר לֵיהּ: בְּמָתָא. אִימָּךְ הֵיכָא? אֲמַר לֵיהּ: בְּמָתָא. יְהַב בְּהוּ עֵינֵיהּ (וּשְׁכִיבָן). [ז]תָּנוּ רַבָּנַן: חֲלִיצָה מוּטְעֵת — כְּשֵׁרָה. גֵּט מוּטְעֶה — פָּסוּל. חֲלִיצָה מְעוּשֵּׂית — פְּסוּלָה. גֵּט מְעוּשֶּׂה — כָּשֵׁר. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאָמַר ״רוֹצֶה אֲנִי״ — אֲפִילּוּ חֲלִיצָה נָמֵי, וְאִי לָא אָמַר ״רוֹצֶה אֲנִי״ — גֵּט נָמֵי לָא. [ח]הָכִי קָאָמַר: חֲלִיצָה מוּטְעֵת לְעוֹלָם כָּשֵׁר, וְגֵט מוּטְעֶה לְעוֹלָם פָּסוּל. חֲלִיצָה מְעוּשֵּׂית וְגֵט מְעוּשֶּׂה — זִימְנִין כָּשֵׁר וְזִימְנִין פָּסוּל. הָא דְּאָמַר ״רוֹצֶה אֲנִי״, הָא דְּלָא אָמַר ״רוֹצֶה אֲנִי״. [ט־י](ד)דְּתַנְיָא: ״יַקְרִיב אוֹתוֹ״ — מְלַמֵּד שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ. יָכוֹל בְּעַל כָּרְחוֹ — תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לִרְצוֹנוֹ״. הָא כֵּיצַד? כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר ״רוֹצֶה אֲנִי״. וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּגִיטֵּי נָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר ״רוֹצֶה אֲנִי״. (ה)אָמַר רָבָא אָמַר רַב סְחוֹרָה אָמַר רַב הוּנָא: חוֹלְצִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין, מְמָאֲנִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין. לְפִיכָךְ אֵין כּוֹתְבִין גֵּט חֲלִיצָה אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין, וְאֵין כּוֹתְבִין גֵּט מֵיאוּן אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין, דְּחָיְישִׁינַן לְבֵית דִּין טוֹעִין. [יא־יג](ו)וְרָבָא דִּידֵיהּ אוֹמֵר: אֵין חוֹלְצִין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין, וְאֵין מְמָאֲנִין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין. לְפִיכָךְ כּוֹתְבִין גֵּט חֲלִיצָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין, וְכוֹתְבִין גֵּט מֵיאוּן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין, וְלָא חָיְישִׁינַן לְבֵית דִּין טוֹעִין.

מַתְנִי׳

עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז וְאַע"ג דְּלָא יָהֲבָא לֵיהּ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה כִּדְמְפֹרָשׁ בִּכְתֻבּוֹת בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת דַּף עד.) דְּכָל תְּנַאי מִבְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן גָּמְרִינַן תְּנָאָה שֶׁאֶפְשָׁר לְהִתְנוֹת עַל יְדֵי שָׁלִיחַ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ שָׁלִיחַ לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד הָוֵי תְּנָאֵהּ תְּנָאָה וְכָל תְּנַאי דְּלָא אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי שָׁלִיחַ כְּגוֹן חֲלִיצָה אֵין תְּנַאי מוֹעִיל בָּהּ וְזֶהוּ טַעְמוֹ שֶׁל דָּבָר: בָּתֵּי עַמּוּדֵי עַמּוּדֵי וְהִתְיַבְּמִי לוֹ: יְשִׁיבָתָהּ מֵהִתְיַבֵּם לוֹ: זוֹ הִיא עֲמִידָתָהּ זוֹ הִיא תַּקָּנָתָהּ: לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא בָּתֵּי עַמּוּדֵי עַמּוּדֵי עַל רַגְלָיִךְ דִּכְתִיב (דְּבָרִים י"ט:י"ז) וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים בַּעֲמִידָה: יְשִׁיבָתָהּ זוֹ הִיא עֲמִידָתָהּ קְטַנַּת הִיא אוֹ חוֹלָה. אֲמַר לָהּ יָדַע לָהּ מַכִּיר הוּא בָּהּ שֶׁרוֹצֶה לְיַבְּמָהּ אָמְרָה לֵהּ אִין וּמָמוֹנָא חֲזָא בָהּ: יָדַעְתְּ לֵיהּ מַכַּרְתְּ הִיא בּוֹ שׁוּם דָּבָר גְּנַאי: אֲמַרָה לֵהּ אִין מָמוֹנָא חֲזָא לָהּ דָּבָר זֶה הִיא יוֹדַעַת בּוֹ שֶׁאֵין בָּא לְיַבְּמָהּ אֶלָּא כְּדֵי לֶאֱכֹל וּלְכַלּוֹת מְמֻנָּהּ וּלְגָרְשָׁהּ: לְהָא דְּר' יוֹחָנָן דְּאָמַר לְעֵיל עַד שֶׁיִּתְכַּוְּנוּ שְׁנֵיהֶם: הַב לֵיהּ דְּהָא קַבֵּלְתְּ עֲלָהּ וְאַע"ג דַּחֲלִיצָה בְּהָכִי לָא מִפַּסְלָא מִיהָא אִחַיְּבָא לְקַיּוֹמֵי תְּנָאָה מִדִּינָא כִּשְׁאָר שְׂכִירוּת דְּעָלְמָא: אֲמַר לֵיהּ כֵּיוָן דַּחֲלִיצָה כְּשֵׁרָה הִיא מִשּׁוּם דִּינָא נָמֵי לֵית לֵהּ דְּכֵיוָן דַּעֲלֵהּ רְמִיָא לְמֶעְבַּד וְלָא בָּעֵי מְשַׁטָּה אֲנִי בָּךְ עֲבַדָה לֵהּ: מְעַבְּרָא מֵעֵבֶר יָם בִּסְפִינָה: אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵּי לְרַב פָּפָּא: אֲבוּךְ הֵיכָא כְּלוֹמַר כִּמְדֻמֶּה אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לְךָ אָב וָאֵם סְמוּכִין לְךָ לְסַפֵּק צְרָכֶיךָ לְפִיכָךְ קָא מְחַדְּדָן שְׁמַעְתִּיךְ: וּשְׁכִבוּ אַבֹּהּ וְאִמֵּהּ: גֵּט מֻטְעֶה פָּסוּל אִם אֵינָהּ מְקַיֶּמֶת תְּנָאָה דְּאֶפְשָׁר לְגֵט ע"י שָׁלִיחַ שֶׁהָאוֹמֵר לִשְׁנַיִם כִּתְבוּ וּתְנוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי הֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ הִלְכָּךְ דָּמֵי לִתְנַאי בְּנֵי גָד וּמְהַנֵּי בֵּהּ תְּנָאָה: וְכֵן בְּגִטֵּי נָשִׁים כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר רוֹצֶה אֲנִי: חוֹלְצִין אע"פ שֶׁאֵין מַכִּירִין יָבָם וִיבָמָה שֶׁבָּאוּ לְפָנֵינוּ לַחְלֹץ וְאֵין אָנוּ מַכִּירִין בּוֹ שֶׁהוּא יְבָמָהּ נִזְקָקִין לָהֶן ב"ד וְחוֹלְצִין: וּמְמָאֲנִין ב"ד נִזְקָקִין לְמֵאוּן אע"פ שֶׁאֵין מַכִּירִין: לְפִיכָךְ הוֹאִיל וְנִזְקָקִין לָהֶם אע"פ שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתָם: אֵין כּוֹתְבִין גֵּט חֲלִיצָה עֵדִים הָרוֹאִים בַּחֲלִיצָה וּבְמֵאוּן אֵין כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין לָהּ לִהְיוֹת בְּיָדָהּ לִזְכוּת אא"כ מַכִּירִין שֶׁהֵן יָבָם וִיבָמָה. וְהַשְׁתָּא דְּאֵין כּוֹתְבִין אא"כ מַכִּירִין אִי נָמֵי לָאו יְבָמָה הוּא לֹא נָפֵק חֻרְבָּה מִנֵּהּ דְּכָל כַּמָּה דְּלֵית לָהּ גֵּט חֲלִיצָה לָא נָסְבִי לָהּ: חָיְישִׁינַן לב"ד טוֹעִין אִם כָּתְבוּ לָהּ עֵדִים רָאִינוּ שֶׁחָלְצָה בְּפָנֵינוּ מִפְּלוֹנִי וַאֲפִלּוּ לֹא כָּתְבוּ בּוֹ וְאִישְׁתְּמוֹדְעִינָהוּ חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא תַּרְאֶה גֵּט זֶה לב"ד אַחֵר וְיִסְמְכוּ עָלָיו וְלֹא יִבְדְּקוּ אִם פְּלוֹנִי זֶה הַכָּתוּב בְּגֵט זֶה יְבָמָהּ הוּא אִם לָאו וְיַשִּׂיאוּ אוֹתָהּ וְיִהְיוּ טוֹעִין בַּהֲלָכָה שֶׁאֵין יוֹדְעִין שֶׁחוֹלְצִין וּמְמָאֲנִין וְאע"פ שֶׁאֵין מַכִּירִין: לְפִיכָךְ הוֹאִיל וְאֵין חוֹלְצִין אא"כ מַכִּירִין: כּוֹתְבִין גֵּט חֲלִיצָה עֵדִים שֶׁרָאוּ שֶׁחָלְצָה יְכוֹלִין לִכְתֹּב לָהּ וְאע"פ שֶׁאֵין מַכִּירִין וְלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא טָעוּ ב"ד בַּהֲלָכָה זוֹ לוֹמַר חוֹלְצִין אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין וְחָלְצוּ לָהּ מִמִּי שֶׁאֵינוֹ יְבָמָהּ:

בָּתֵּי עַמּוּדֵי לְלָשׁוֹן שֶׁפֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס עַמּוּדֵי וְחִלְצִי לוֹ מַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ עֲמִידָה לַחְלֹץ וְשֶׁמָּא לְכַתְּחִלָּה בָּעֵי וְלָא מִפַּסְלָא בְּהָכִי כִּדְפָרֵשִׁי' לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף קג.) גַּבֵּי בֵּין עוֹמֵד בֵּין יוֹשֵׁב בֵּין מֻטֶּה: **אֵין** לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הַיְנוּ דַּוְקָא כְּגוֹן הָכָא שֶׁשּׁוֹאֵל דָּבָר גָּדוֹל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין לוֹקְחִין אֶלָּא דָּבָר מוּעָט וְכֵן הַהִיא דְּהַגּוֹזֵל בָּתְרָא (ב"ק קטז: וְשָׁם) גַּבֵּי הָלַךְ לְהָבִיא כְּרוּב וְדוֹרְמַסְקִין לְחוֹלֶה דְּאֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ אֲבָל הֵיכָא שֶׁלּוֹקְחִין דָּבָר גָּדוֹל הָתָם אֵין יָכוֹל לוֹמַר לוֹ מְשַׁטֶּה אֲנִי בְּךָ וְאע"פ שֶׁלֹּא הוֹצִיא כְּלוּם מֵאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁתּוֹבֵעַ עָלָיו שָׂכָר: **רָבָא** אָמַר רַב סְחוֹרָה וְהָא דְּאָמַר בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף לג. וְשָׁם) אָמַר רָבָא כְּגוֹן רַב סְחוֹרָה דְּאַסְבְּרַן זוּהֲמָא לִסְטְרוֹן פֵּרוּשׁ שֶׁהֵאִיר עֵינַי בְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה אַחַת רַבָּה גָּרַס הָתָם אֲבָל רָבָא הָיָה תַּלְמִידוֹ מֻבְהָק כִּדְמַשְׁמַע הָכָא וּבְכַמָּה דּוּכְתִּין וְאִית דְּגָרְסִי הָתָם רָבָא וְי"ל דְּה"ק אֲפִלּוּ לֹא אַסְבְּרַן אֶלָּא זֻהֲמָא לִסְטְרוֹן בִּלְבַד אֲנִי חַיָּב לִקְרֹעַ עָלָיו: **לְפִיכָךְ** אֵין כּוֹתְבִין גֵּט חֲלִיצָה אא"כ מַכִּירִין כו' פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס דְּחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יִטְעוּ בֵּית דִּין הָאַחֲרוֹן וְיַשִּׂיאוּהָ בְּלֹא הַכָּרַת יָבָם וְיִסְמְכוּ עַל בֵּית דִּין הָרִאשׁוֹן וא"ת וְאַמַּאי חוֹלְצִין בֵּית דִּין הָרִאשׁוֹן אע"פ שֶׁאֵין מַכִּירִין וְנִחוּשׁ דִּלְמָא מַיְתֵי סָהֲדֵי שֶׁחָלְצָה בב"ד וְיִסְמְכוּ בֵּית דִּין הָאַחֲרוֹן עֲלַיְהוּ וְיַשִּׂיאוּהָ לַשּׁוּק בְּלֹא הַכָּרָה וי"ל דְּעֵדִים אֵינָם מְעִידִין לַחֲצָאִין וְיִשְׁאֲלוּ לָהֶם אִם הִכִּירוּם בֵּית דִּין הָרִאשׁוֹן דְּכֻלֵּי הַאי וַדַּאי לָא חָיְישִׁינַן: **וְרָבָא** דִּידֵהּ אָמַר כו' וְלָא חָיְישִׁינַן לְבֵית דִּין טוֹעִין פֵּרוּשׁ שֶׁמָּא טָעוּ ב"ד הָרִאשׁוֹן וְעָשׂוּ בְּלֹא הַכָּרָה כָּךְ פֵּרֵשׁ הַקּוּנְטְרֵס וְקָשֶׁה דְּאֵין פֵּרוּשׁ בֵּית דִּין טוֹעִין שָׁוֶה דְּחָיְישִׁינַן לְבֵית דִּין טוֹעִין דְּרַב סְחוֹרָה הַיְנוּ בֵּית דִּין אַחֲרוֹן וְלָא חָיְישִׁינַן לְבֵית דִּין טוֹעִין דְּרָבָא הַיְנוּ בֵּית דִּין הָרִאשׁוֹן וְעוֹד קָשֶׁה לְר"י דְּאָמַר פ' יֵשׁ נוֹחֲלִין (ב"ב דַּף קלח: וְשָׁם) אָמַר רַב דִּימִי הִלְכְתָא לָא חָיְישִׁינַן לב"ד טוֹעִין וּפָרִיךְ מ"ש מִדְּרָבָא דְּאָמַר רָבָא אֵין חוֹלְצִין אא"כ מַכִּירִין דְּחָיְשִׁי' לְבֵית דִּין טוֹעִין כו' אַלְמָא בִּדְרָבָא גָּרְסִי' חוֹשְׁשִׁין לְבֵית דִּין טוֹעִין וְנִרְאֶה לר"י כְּגִרְסַת סְפָרִים יְשָׁנִים דְּגָרְסִי בִּדְרַב סְחוֹרָה לָא חָיְישִׁינַן וּבִדְרָבָא חָיְישִׁינַן וה"פ לָא חָיְישִׁינַן לְבֵית דִּין טוֹעִין שֶׁמָּא יִטְעוּ בֵּית דִּין אַחֲרוֹן לְהַשִּׂיאָהּ ע"י חֲלִיצָה שֶׁיָּעִידוּ בַּחֲלִיצָה וְלֹא בְּהֶכֵּירָא דְּכֻלֵּי הַאי לָא חָיְישִׁינַן אֶלָּא יַחְזְרוּ עֲלֵיהֶם אִם הִכִּירוּ ב"ד הָרִאשׁוֹן וְרָבָא סָבַר דְּאֵין חוֹלְצִין אא"כ מַכִּירִין שֶׁמָּא יִטְעוּ בֵּית דִּין הָאַחֲרוֹן לְהַשִּׂיאָהּ עַל יְדֵי עֵדִים וְיֹאמְרוּ שֶׁלֹּא עָשׂוּ כ"א בְּהַכָּרָה וְהִקְשָׁה הר"ר יְהוּדָה מִדְּתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא (פי"ב) חוֹלְצִין לְאִשָּׁה אע"פ שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתָהּ תִּקְשֶׁה לְרָבָא מִשְּׁמֵהּ דְּנַפְשֵׁהּ וְתֵרֵץ דְּתוֹסֶפְתָּא מַיְרֵי דְּאוֹרָיְתָא וְאָמוֹרָאֵי דְּהָכָא אַיְרֵי דְּרַבָּנָן:

מסורת הש״ס

א כתובות עד.

ב לעיל קב:

ג בבא קמא קטז.

ד קידושין מט:; משנה ערכין; ערכין כא.; בבא בתרא מח.; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה ג טו; ראש השנה ו.

ה מגילה י.; שבועות טז.

ו משנה בבא בתרא; בבא בתרא קלח:; בבא בתרא קסז.; ספרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יד ט

גליון הש״ס

תוס' ד"ה אין לו וכו' וכן ההיא דהגוזל בתרא וכו'. ע' תשובת לחם רב סימן רכז ובספר כתנות אור על התורה להגאון בעל פנים מאירות בפרשה תולדות:

תורה אור השלם

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל־נִדְרֵיהֶם וּלְכָל־נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַיהוָה לְעֹלָה [ויקרא כב, יח]

אִם־עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן־הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי יְהוָה [ויקרא א, ג]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ מד:

ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כד:

ג מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ יב:

ד מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כד:

ה מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כד:

ו מיי׳ פי״ב מהל׳ גזילה ואבידה הל׳ ז, סמג עשין עד, טוש״ע חו״מ סי׳ רסד סעי׳ ז:

ז מיי׳ פח׳ מהל׳ גירושין הל׳ א, סמג עשין מא, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קמג סעי׳ א:

ח מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כה, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ יג:

ט מיי׳ פי״ד מהל׳ מעשה הקרבנות הל׳ טז:

י מיי׳ פב׳ מהל׳ גירושין הל׳ כ, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קלד סעי׳ ה:

יא מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כט, סמג עשין נב, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ ח:

יב מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ י, סמג עשין כ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ ח:

יג מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ ט, ש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ נו:

[א](א)מַתְנִי׳ מִצְוַת חֲלִיצָה: בָּא הוּא וִיבִמְתּוֹ לְבֵית דִּין, וְהֵן מַשִּׂיאִין לוֹ עֵצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו״, [ב-ד]וְהִיא אוֹמֶרֶת: ״מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי״, וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ״. וּבִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ הָיוּ אוֹמְרִים. ״וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו״, רוֹק הַנִּרְאֶה לַדַּיָּינִים. ״וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו״. עַד כָּאן הָיוּ מַקְרִין. [ה](ב)וּכְשֶׁהִקְרָא רַבִּי הוּרְקָנוֹס תַּחַת הָאֵלָה בִּכְפַר עֵיטָם, וְגָמַר אֶת כָּל הַפָּרָשָׁה, הוּחְזְקוּ לִהְיוֹת גּוֹמְרִין כָּל הַפָּרָשָׁה. ״וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל״. מִצְוָה בַּדַּיָּינִין, וְלֹא מִצְוָה בַּתַּלְמִידִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִצְוָה עַל כָּל הָעוֹמְדִים שָׁם לוֹמַר ״חֲלוּץ הַנָּעַל״. [ו](ג)גְּמָ׳ אָמַר רַב יְהוּדָה, מִצְוַת חֲלִיצָה: קוֹרְאָה וְקוֹרֵא, וְחוֹלֶצֶת וְרוֹקֶקֶת וְקוֹרְאָה. מַאי קָמַשְׁמַע לַן? מַתְנִיתִין הִיא! הָא קָמַשְׁמַע לַן מִצְוָה הָכִי, וְאִי אָפֵיךְ, לֵית לַן בַּהּ. (ד)תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: בֵּין שֶׁהִקְדִּים חֲלִיצָה לִרְקִיקָה, וּבֵין שֶׁהִקְדִּים רְקִיקָה לַחֲלִיצָה — מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. אָמַר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּמַקְרֵי גֵּט חֲלִיצָה, לָא לִיקְרֵי לְדִידַהּ ״לֹא״ לְחוֹדֵיהּ וְ״אָבָה יַבְּמִי״ לְחוֹדֵיהּ, דְּמַשְׁמַע: ״אָבָה יַבְּמִי״. אֶלָּא: ״לֹא אָבָה יַבְּמִי״. וְלָא לִיקְרֵי לְדִידֵיהּ ״לֹא״ לְחוֹדֵיהּ ״חָפַצְתִּי״ לְחוֹדֵיהּ, דְּמַשְׁמַע ״חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ״, אֶלָּא ״לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ״. רָבָא אָמַר: אַפְּסוֹקֵי מִילְּתָא הִיא, וְאַפְּסוֹקֵי מִילְּתָא לֵית לַן בַּהּ. רַב אָשֵׁי אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַב כָּהֲנָא דְּקָמִצְטַעַר וּמַקְרֵי לַהּ ״לֹא אָבָה יַבְּמִי״, אֲמַר לֵיהּ: לָא סָבַר לֵיהּ מָר לְהָא דְּרָבָא? [ז]אֲמַר לֵיהּ: מוֹדֵה רָבָא בְּ״לֹא אָבָה יַבְּמִי״. אָמַר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּכָתֵב גִּיטָּא דַּחֲלִיצְתָּא — לִיכְתּוֹב הָכִי: אַקְרֵינוּהָ לְדִידַהּ מִן ״מֵאֵן יְבָמִי״ עַד ״אָבָה יַבְּמִי״, וְאַקְרֵינוּהִי לְדִידֵיהּ מִן ״לֹא״ עַד ״לְקַחְתָּהּ״, וְאַקְרֵינוּהָ לְדִידַהּ מִן ״כָּכָה״ וְעַד ״חֲלוּץ הַנָּעַל״. [ח]מָר זוּטְרָא מְשַׂרְטֵט וְכָתֵיב לְכוּלַּהּ פָּרָשָׁה. מַתְקֵיף לַהּ מָר בַּר אִידִי: וְהָא לֹא נִיתַּן לִיכָּתֵב! וְהִלְכְתָא כְּווֹתֵיהּ דְּמָר זוּטְרָא. [ט]אָמַר אַבָּיֵי: רָקְקָה וּקְלָטַתּוּ הָרוּחַ — לֹא עָשְׂתָה וְלֹא כְּלוּם. מַאי טַעְמָא — ״וְיָרְקָה בְּפָנָיו״ בָּעֵינַן. הִלְכָּךְ, הוּא אָרוֹךְ וְהִיא גּוּצָה, קְלָטַתְהוּ הָרוּחַ — אִיכָּא ״בְּפָנָיו״. הִיא אֲרוּכָּה וְהוּא גּוּץ — בָּעֵינַן עַד דְּמָטֵי לַהֲדֵי אַפֵּיהּ וַהֲדַר אָזֵיל. [י](ה)אָמַר רָבָא: אֲכַלָה תּוּמָא וְרָקַת, אֲכָלָה גַּרְגִּישְׁתָּא וְרָקַתה — לֹא עָשְׂתָה וְלֹא כְּלוּם. מַאי טַעְמָא — ״וְיָרְקָה״ מֵעַצְמָהּ בָּעֵינַן, וְלֵיכָּא. וְאָמַר רָבָא: צְרִיכִי דַּיָּינֵי לְמִיחְזֵי רוּקָא כִּי נָפֵיק מִפּוּמַּהּ דִּיבָמָה. דִּכְתִיב: ״לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים ... וְיָרְקָה״. (ו)״וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל״ — מִצְוָה בַּדַּיָּינִין וְלֹא בַּתַּלְמִידִים. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: פַּעַם אַחַת הָיִינוּ יוֹשְׁבִים לִפְנֵי רַבִּי טַרְפוֹן, וּבָאתָה יְבָמָה לַחֲלוֹץ, וְאָמַר לָנוּ, עֲנוּ כּוּלְּכֶם: ״חֲלוּץ הַנָּעַל״, ״חֲלוּץ הַנָּעַל״, ״חֲלוּץ הַנָּעַל״.

הֲדַרַן עֲלָךְ מִצְוַת חֲלִיצָה

בֵּית

מַתְנִי׳ עֵצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ כְּלָךְ אֵצֶל שֶׁכְּמוֹתְךָ וְאַל תַּכְנִיס קְטָטָה לְתוֹךְ בֵּיתְךָ: בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ הָיוּ אוֹמְרִים בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (דַּף לב.) נָפְקָא לַן מִקְּרָאֵי בְּפֶ׳ אֵלּוּ נֶאֱמָרִין: בִּכְפַר עֵיטָם בְּתַלְמִידִים הַיּוֹשְׁבִים שָׁם לִפְנֵי רַבָּן בִּשְׁעַת הַחֲלִיצָה: גְּמ׳ קוֹרְאָה מַאן יְבָמִי (דְּבָרִים כֹּה): וְקוֹרֵא לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ (שָׁם): חוֹלֶצֶת וְרוֹקֶקֶת וְקוֹרְאָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ (שָׁם): דְּמַקְרֵי גֵּט חֲלִיצָה הַמַּקְרָא אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁעַת חֲלִיצָתָהּ: מוֹדֵה רָבָא בְּלֹא אָבָה יַבְּמִי דְּבָעֵינַן שֶׁלֹּא יַפְסִיק דְּאִי מַפְסִיק מַשְׁמַע דְּהַאי לֹא אַרֵישָׁא קָאֵי דְּאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא כְּלוֹמַר לֹא מֵאֵן אֶלָּא אָבָה יַבְּמִי אֲבָל בְּלֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ שֶׁהִיא פְּתִיחַת קְרִיאָתוֹ לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי לָא לְעֵיל קָאֵי וְאִי מַפְסִיק לֵית לַן בַּהּ: מְמָאֵן עַד יְבָמִי וּמִפְּנֵי שֶׁהַגֵּט אֵינוֹ מְשֻׂרְטָט לָא בָּעֵי לְמִכְתַּב כּוּלֵּיהּ פָּסוּק דקי״ל (גִּטִּין דַּף ו:) אֵין כּוֹתְבִין ד׳ תֵּבוֹת בְּלֹא שִׂרְטוּט: מְשַׂרְטֵט גֵּט חֲלִיצָה וְכָתַב לְכֻלָּא פָּרַשְׁתָּא אַקְרִינוּהָ לְדִידָהּ מַאן יְבָמִי וְגוֹ׳ וְכֵן כֻּלָּם וְקַיְמָא לָן שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת שֶׁל מִקְרָא כּוֹתְבִין בְּלֹא שִׂרְטוּט ד׳ אֵין כּוֹתְבִין בְּפֶ׳ קַמָּא דְּגִטִּין (דַּף ו:): וְהָא לֹא נִתְּנוּ לִכָּתֵב פָּרָשָׁה בִּפְנֵי עַצְמָהּ בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין בְּפֶרֶק הַנִּזָּקִין (גִּטִּין דַּף ס.) דְּקָתָנֵי אֵין כּוֹתְבִין מְגִלָּה לְתִינוֹק לְהִתְלַמֵּד בָּהּ: וְהִלְכְתָא כְּמַר זוּטְרָא דְּכוֹתְבִין דְּלָא דָּמֵי לְכוֹתֵב מְגִלָּה לְתִינוֹק לְהִתְלַמֵּד בָּהּ דְּהָתָם אַדַּעְתָּהּ דְּפָרַשְׁתָּא כְּתִיב לֵיהּ דְּתֶהֱוֵי כִּמְגִלָּה קְטַנָּה וְקִים לָן (שָׁם) תּוֹרָה חֲתוּמָה נִתְּנָה אֲבָל הַאי סְפִירַת דְּבָרִים הוּא וְלָאו בִּקְדֻשְּׁתֵהּ הוּא הִלְכָּךְ הִלְכְתָא כְּמַר זוּטְרָא דְּבִמְקוֹם מִצְוָה שָׁרִי: וּקְלָטַתּוּ הָרוּחַ לָרֹק וְהֶעֱבִירוֹ שֶׁלֹּא בָּא לִפְנֵי הַיָּבָם: אִיכָּא בְּפָנָיו כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מִפִּיהָ הָיָה בְּפָנָיו: לַהֲדֵי אַפֵּהּ לְנֶגֶד פָּנָיו שֶׁיִּרְאֵהוּ לָמוּל פָּנָיו קֹדֶם שֶׁיִּקְלְטֵהוּ הָרוּחַ: תּוּמָא שׁוּמִים: גַּרְגִּישְׁתָּא ארזיל״א. בְּמַעֲבֵה הָאֲדָמָה (מְלָכִים א ז׳:מ״ו) מִתַּרְגְּמִינַן בְּגַרְגִּישְׁתָּא דְּאַרְעָא:

רָבָא אָמַר אַפְּסוֹקֵי מִלְּתָא לֵית לַן בַּהּ וא״ת דְּאָמַר רָבָא בְּפֶרֶק לוּלָב הַגָּזוּל (סֻכָּה לח: וְשָׁם) לָא לֵימָא אִינִישׁ בָּרוּךְ הַבָּא וַהֲדַר בְּשֵׁם ה׳ רַב סָפְרָא אָמַר אַפְּסוֹקֵי מִלְּתָא הִיא וְלֵית לַן בַּהּ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּקַבָּלָה מֵרַב סָפְרָא אוֹ שֶׁמָּא יֵשׁ לְחַלֵּק: מוֹדֶה רָבָא בְּלֹא אָבָה יַבְּמִי לֹא אָבָה כְּתִיב בִּסְפָרִים מְדֻיָּקִים וְכֵן מוּכָח בַּמָּסוֹרָה לֹא אָבָה ג׳ דִּסְמִיכִי לֹא אָבָה ה׳ הַשְׁחִיתֶךָ (דְּבָרִים י׳:י׳) לֹא אָבָה יַבְּמִי (שָׁם כה) יִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה לִי (תְּהִלִּים פא) וְיֵשׁ שְׁנַיִם רֵישׁ פָּסוּק בְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה וְלֹא אָבָה סִיחוֹן (דְּבָרִים ב׳:ל׳) וְלֹא אָבָה ה׳ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם (שָׁם כג) וְיֵשׁ עוֹד פְּסוּקִים דְּלָא שָׁיְכִי לְאוֹתוֹ מָסֹרֶת וְלֹא אָבָה נֹשֵׂא כֵלָיו דְּשָׁאוּל (שְׁמוּאֵל א ל״א:ד׳) וְגַם אֶל מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה דְּיִפְתָּח (שׁוֹפְטִים י״א:י״ז): עַד דְּמָטֵי לַהֲדֵי אַפֵּהּ וַהֲדַר אָזֵל וְהָא דְּאָמַר בְּהַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת לט: וְשָׁם) וְרַקַּת קֳדָמַנָא רְקָא בְּבֵי דִּינָא דְּמִתְחֲזֵי עַל אַרְעָא וּבְכָל סְפָרִים אִיתֵהּ וְכֵן בְּסַנְהֶדְרִין בִּירוּשַׁלְמִי שֶׁמָּא לְמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר הוּא דְּבָעֵינַן הָכִי. [וְעִי׳ לְעֵיל (יְבָמוֹת לט:) תּוֹס׳ ד״ה דְּמִתְחַזְיָא]:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ א, סמג עשין כא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסז סעי׳ א:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, סמג עשין כא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסט סעי׳ כט:
ג מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח:
ד מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כג:
ה מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ח:
ו מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט:
ז מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ד:
ח מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כט:
ט מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כג:
י מיי׳ פד׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כב:

מסורת הש״ס

א סנהדרין מט:
ב תוספתא יבמות
ג סנהדרין מט:
ד לעיל קה.
ה לעיל קא:
ו קידושין יד.

גליון הש״ס

גמ׳ מתקיף לה מר בר רב אידי. גירסת הרי״ף והרא״ש מר בר רב אשי:

תורה אור השלם

וְקָרְאוּ־לוֹ זִקְנֵי־עִירוֹ וְדִבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ [דברים כה, ח]

וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו [דברים כה, ט]

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל [דברים כה, י]

א**בֵּית** שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מְמָאֲנִין אֶלָּא אֲרוּסוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֲרוּסוֹת וּנְשׂוּאוֹת. ב(א)בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: בַּבַּעַל וְלֹא בַּיָּבָם, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בַּבַּעַל וּבַיָּבָם. ג(ב)בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: בְּפָנָיו, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּפָנָיו וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: בְּבֵית דִּין. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּבֵית דִּין וְשֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין. דאָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: מְמָאֶנֶת וְהִיא קְטַנָּה, אֲפִילּוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ פְּעָמִים. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי: אֵין בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הֶפְקֵר, אֶלָּא מְמָאֶנֶת וּמַמְתֶּנֶת עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וּתְמָאֵן, וְתִנָּשֵׂא. הגְּמָ' אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: מַאי טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי — לְפִי שֶׁאֵין תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין. וְאִי נְשׂוּאָה תְּמָאֵן, אָתֵי לְמֵימַר יֵשׁ תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין. ונִכְנְסָה לְחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? לְפִי שֶׁאֵין תְּנַאי בְּחוּפָּה. מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? לָא פְּלוּג רַבָּנַן. זוּבֵית הִלֵּל: מִידַּע יָדְעִי דְּנִישּׂוּאֵי קְטַנָּה דְּרַבָּנַן נִינְהוּ. רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי, לְפִי שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת. נִכְנְסָה לַחוּפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? לָא נִיחָא לֵיהּ דְּתִיהְוֵי חוּפָּה דְּאִיסּוּרָא. מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? לָא פְּלוּג רַבָּנַן. וּבֵית הִלֵּל, כֵּיוָן דְּאִיכָּא קִדּוּשִׁין וּכְתוּבָּה — לָא אָתוּ לְמֵימַר דִּבְעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת. רַב פָּפָּא אָמַר: טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי מִשּׁוּם פֵּירֵי, טַעְמָא דְּבֵית הִלֵּל מִשּׁוּם פֵּירֵי. טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי מִשּׁוּם פֵּירֵי — דְּאִי אָמְרַתְּ נְשׂוּאָה תְּמָאֵן, שָׁמֵיט וְאָכֵיל לְהוּ מִינַּהּ, דְּסוֹף סוֹף לְמִיפַּק קָיְימָא. וּבֵית הִלֵּל: אַדְּרַבָּה, כֵּיוָן דְּאָמְרַתְּ תְּמָאֵן — אַשְׁבּוּחֵי מַשְׁבַּח לְהוּ. סָבַר דְּאִי לָא, עָיְיצִי לַהּ קְרוֹבֶיהָ, וּמַפְּקִי לַהּ מִינֵּיהּ. רָבָא אָמַר: הַיְינוּ טַעְמָא דְּבֵית שַׁמַּאי — שֶׁאֵין אָדָם טוֹרֵחַ בִּסְעוּדָה וּמַפְסִידָהּ. וּבֵית הִלֵּל: תַּרְוַיְיהוּ נִיחָא לְהוּ, כְּדֵי דְּלִיפּוֹק עֲלַיְיהוּ קָלָא דְּאִישׁוּת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בַּבַּעַל וְכוּ'. אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: מְמָאֶנֶת לְמַאֲמָרוֹ, וְאֵינָהּ מְמָאֶנֶת לְזִיקָתוֹ. אָמַר רַב חִסְדָּא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא? מַאֲמָר, דְּמִדַּעְתַּהּ — מָצְיָא עָקְרָא. זִיקָה, דִּבְעַל כָּרְחַהּ — לָא מָצְיָא עָקְרָא. וַהֲרֵי בִּיאָה, דִּבְעַל כָּרְחַהּ,

וּמָצְיָא

מַתְנִי' אֵין מְמָאֲנִין יְתוֹמָה שֶׁהִשִּׂיאוּהָ אִמָּהּ וְאַחֶיהָ אֶלָּא מִן הָאֵרוּסִין: בַּבַּעַל אֲבָל אִם מֵת וְלֹא מֵאֲנָה בּוֹ וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם אֵינָהּ יוֹצֵאת בְּמֵאוּן אֶלָּא תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתַחְלֹץ: אֵין בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הֶפְקֵר וְאַפֵּי' מִן הָאֵרוּסִין לֹא תְּמָאֵן וְתֵאָרֵס לְאַחֵר וְתַחֲזֹר וּתְמָאֵן אֶלָּא מְמָאֶנֶת בָּזֶה וְתַמְתִּין מִלְּאָרוּס לְאַחֵר עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְיִהְיוּ קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים וְלֹא תֵּצֵא עוֹד מִשֵּׁנִי בְּמֵאוּן: וּתְמָאֵן בָּרִאשׁוֹן וְתִנָּשֵׂא. וּבַגְּמָרָא פָּרִיךְ הָא מֵאֲנָה בּוֹ כְּבָר חֲדָא זִמְנָא: גְּמ' מ"ט דב"ש דְּאָמְרִי נְשׂוּאָה לֹא מְמָאֲנָה הָא קְטַנָּה הִיא: לְפִי שֶׁאֵין תְּנַאי מוֹעִיל בְּנִשּׂוּאִין שֶׁל גְּדוֹלָה וְאַפֵּי' הֲוָה לֵיהּ תְּנָאָה בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין אַחֲלֵי אַחָלְיָהּ בִּשְׁעַת בִּיאָה וְחֻפָּה וַהֲוָלָא לְהוּ קִדּוּשִׁין קַמָּאֵי וְאִי אָמְרַתְּ נְשׂוּאָה קְטַנָּה תְּמָאֵן לָא יָדְעִי אִינָשֵׁי דְּמִשּׁוּם קְטַנּוּת הוּא אֶלָּא אָמְרִי תְּנָאָה ה"ל בְּנִשּׂוּאִין וְאָתוּ לְמֵימַר יֵשׁ תְּנַאי בְּנִשּׂוּאֵי גְּדוֹלָה: נִכְנְסָה לְחֻפָּה כו' מַאי אִכָּא לְמֵימַר לב"ש אַמַּאי לֹא מְמָאֶנֶת דְּקָאָמְרִי אֵין מְמָאֲנִין אֶלָּא אֲרוּסוֹת וּמַשְׁמַע לְאַפּוּקֵי נִכְנְסָה לְחֻפָּה אוֹ שֶׁנִּמְסְרָה לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל דְּנַפְקָא לָהּ מִכְּלַל אֲרוּסָה: לְפִי שֶׁאֵין תְּנַאי מוֹעִיל בְּחֻפָּה וְאִי אָמְרַתְּ קְטַנָּה שֶׁנִּכְנְסָה לַחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה תְּמָאֵן אָמְרִי תְּנָאָה הֲוָה לְהוּ וְאָתֵי לְמֵימַר יֵשׁ תְּנַאי בְּחֻפָּה: מָסַר הָאָב מְסָרָהּ הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל מַאי אִכָּא לְמֵימַר א"נ אָתֵי לְמֵימַר תְּנַאי מוֹעִיל בִּמְסִירָה שַׁפִּיר קָאָמְרִי שֶׁהֲרֵי אֵין כָּאן חִבָּה דְּנֵימָא אַחָלְיָהּ לִתְנָאֵהּ דְּקִדּוּשִׁין. הַאי מָסַר הָאָב לָאו דַּוְקָא דְּאִלּוּ מִשֶּׁקִּבֵּל אָבִיהָ קִדּוּשֶׁיהָ לָא נָפְקָא בְּמֵאוּן דְּהָאָב זַכַּאי בְּקִדּוּשֵׁי בִּתּוֹ וְאֵין מֵאוּן אֶלָּא בִּיתוֹמָה שֶׁקִּדְּשׁוּהָ אִמָּהּ וְאַחֶיהָ וה"ק מָסַר הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל דקי"ל בִּכְתֻבּוֹת (דַּף מח:) דְּנִשּׂוּאִין נִינְהוּ וְדִכְוָתַהּ הָכָא מְסָרוּהָ אַחִין לִשְׁלוּחִין הָווּ נִשּׂוּאִין ולב"ש לֹא מְמָאֶנֶת מַאי אִכָּא לְמֵימַר: לָא פְּלוּג רַבָּנַן בֵּין נִשּׂוּאִין לְנִשּׂוּאִין: לְפִי שֶׁאֵין אָדָם כו' וְרַבָּנַן תַּקִּינוּ נִשּׂוּאִין לִקְטַנָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר כִּדְאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קיב:) בְּחֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא וְאִי אָמְרַתְּ מְמָאֲנָה מִמַּנְעִי וְלָא נָסְבִי לַהּ דְּאֵין אָדָם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת וּמִעַקְּרָא תַּקַּנְתָּא דְּרַבָּנָן: דְּאִסּוּרָא דִּבְעִילַת זְנוּת: מָסַר הָאָב כו' דקי"ל דְּנִשּׂוּאִין נִינְהוּ וְדִכְוָתַהּ בְּנִשּׂוּאִין דְּרַבָּנָן הָוְיָא מְסִירַת אַחִין נִשּׂוּאִין ולב"ש לָא מְמָאֲנָה דְּהָא מִלְּתָא פְּסִיקָא קָאָמְרִי דְּאֵין מְמָאֲנִין אֶלָּא אֲרוּסוֹת מַאי אִכָּא לְמֵימַר לָאו בְּעִילַת זְנוּת הִיא וְלָא מִמַּנְעִי: מִשּׁוּם פֵּירֵי שֶׁלֹּא יַפְסִיד פֵּרוֹת נִכְסֵי מְלוֹג אֲבָל אָרוּס לֵית לֵהּ פֵּירֵי: סָבַר דְּאִי לָא דְּאִם אֵינִי מַשְׁבִּיחָן עָיְצִי לָהּ קְרוֹבֶיהָ כו': בִּסְעוּדָה סְעוּדַת נִשּׂוּאִין. הִלְכָּךְ אִי אָמְרַתְּ תְּמָאֵן מִמַּנְעִי וְלָא נָסְבִי: נִיחָא לְהוּ כו' הִלְכָּךְ לָא מִמַּנְעִי: אָמַר ר' אוֹשַׁעְיָא מְמָאֶנֶת לְמַאֲמָרוֹ לב"ה דְּאָמְרִי מְמָאֶנֶת בַּיָּבָם לְמַאֲמָרוֹ מְמָאֶנֶת שֶׁאִם עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר מְמָאֶנֶת וְעוֹקַרְתּוֹ שֶׁלֹּא תְּהֵא צְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרוֹ אֲבָל חֲלִיצָה שֶׁהִיא בִּשְׁבִיל זִקָּה לָא עָקְרָא: דִּבְעַל כָּרְחָהּ מִקִּדּוּשֵׁי רִאשׁוֹן וּמִכֹּחַ נִשּׂוּאִין רַמְיָא עֲלֵהּ וּבָרִאשׁוֹן לֹא מֵאֲנָה: וַהֲרֵי בִּיאַת יָבָם בְּעַל כָּרְחָהּ הִיא כִּדְאָמַר בְּהַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ (לְעֵיל יְבָמוֹת נד.) יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ בע"כ:

בֵּית שַׁמַּאי: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מ"ט דב"ש לְפִי שֶׁאֵין תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין תֵּמַהּ דִּבְפֶ' הַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת עג. וְשָׁם) גַּבֵּי קִדְּשָׁהּ עַל תְּנַאי וּכְנָסָהּ סְתָם קָאָמַר שְׁמוּאֵל דְּאֵין צְרִיכָה גֵּט וּמוּקִי אַבַּיֵּי פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּבַעַל דִּמְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּרַב שֶׁאֵין אָדָם בּוֹעֵל בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת אַלְמָא אֲפִלּוּ בְּבַעַל לִשְׁמוּאֵל יֵשׁ תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין וב"ה נָמֵי לָא פְּלִיגֵי אֶלָּא מִשּׁוּם דְּסָבְרֵי דְּלֵיכָּא לְמִגְזַר דְּמִידַּע יָדְעִי דְּנִשּׂוּאֵי קְטַנָּה דְּרַבָּנַן נִינְהוּ אֲבָל הָא מוֹדוּ דְּאֵין תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין וריב"ן הִגִּיהַּ כָּאן אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב ואר"י מ"מ תִּקְשֶׁה לְרָבָא דְּאָמַר הָתָם (דַּף עג:) בְּטָעוּת אִשָּׁה גְּרִידְתָּא מוֹדֶה רַב דְּיֵשׁ תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין וְעוֹד דְּאַפֵּי' נִכְנְסָה לְחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה קָאָמַר הָכָא דְּאֵין תְּנַאי בְּחֻפָּה וְנִרְאֶה לר"י דְּאַבַּיֵּי לֹא הָיָה מְפָרֵשׁ טַעְמָא דב"ה מִשּׁוּם דְּמִידַּע יָדְעִי כו' אֶלָּא מִשּׁוּם דְּיֵשׁ תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין וְסַגְיָא דְּהָכָא כְּעֻלָּא אָמַר ר' אֶלְעָזָר דְּאָמַר הָתָם הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנַאי וּבָעַל ד"ה צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט דְּאֵין תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין וְגָרַס הָכָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב דְּלִשְׁמוּאֵל בְּנִכְנְסָה לְחֻפָּה וְלֹא נִבְעֲלָה יֵשׁ תְּנַאי וְהָא דְּאָמַר אַבַּיֵּי לְעֵיל בס"פ הָאִשָּׁה רַבָּה (יְבָמוֹת דַּף צה:) גַּבֵּי פְּלוּגְתָּא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל דִּיבָמָה הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אִישׁ דְּאָמַר אַבַּיֵּי לְחַד לִשָּׁנָא דִּשְׁמוּאֵל אֶדְר' יִצְחָק נַפָּחָא קָאֵי דִּמְפָרֵשׁ מִלְּתֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי מִשּׁוּם דְּאֵין תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין לָאו מִשּׁוּם דְּלָא מְהַנֵּי תְּנָאָה קָאָמַר אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאֵין רְגִילוּת שֶׁיְּהוּ נִשּׂוּאִין מִתְבַּטְּלִין מֵחֲמַת תְּנַאי שֶׁהָיָה בַּקִּדּוּשִׁין דִּרְגִילוּת הוּא אוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ וְיִמָּנַע מִלִּשָּׂא אוֹ גָּמְרִי וּמָחֲלִי אַהֲדָדֵי בִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין וְכֵן צָרִיךְ לְפָרֵשׁ ע"כ הָא דְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל אֵינָהּ כא"א דִּבְקִדּוּשִׁין אַיְּרֵי וּבְקִדּוּשִׁין כ"ע מוֹדוּ דְּיֵשׁ תְּנַאי וְהַר' חַיִּים הָיָה מְפָרֵשׁ הָא דְּהָכָא נָמֵי בְּעִנְיָן זֶה וה"פ לְפִי שֶׁאֵין תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין פֵּרוּשׁ אֵין רְגִילוּת שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ נִשּׂוּאִין מֵחֲמַת שׁוּם תְּנַאי וְאִי אָמְרַתְּ נְשׂוּאָה תְּמָאֵן אָתֵי לְמֵימַר יֵשׁ תְּנַאי בְּנִשּׂוּאִין בִּתְמִיהַּ וְכִי יַעֲלֶה עַל לֵב לוֹמַר שֶׁמֵּחֲמַת תְּנַאי נִתְבַּטְּלוּ הָא אֵין רְגִילוּת מֵחֲמַת קִדּוּשֵׁי קְטַנָּה נָמֵי לָא יָדְעִי אֶלָּא יֹאמְרוּ דְּאֵשֶׁת אִישׁ יוֹצְאָה בְּלָא גֵּט: **טַעְמָא** דב"ש לְפִי שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת וְקָשֶׁה לר"י דִּבְפֶ' הַזּוֹרֵק (גִּטִּין דַּף פא. וְשָׁם) גַּבֵּי הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלָנָה עִמּוֹ בְּפֻנְדְּקִי דְּאָמְרִי ב"ש אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא טַעְמָא דְּסָבְרִי אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת וְאֵין לָנוּ לָחוּשׁ שֶׁקִּדְּשָׁהּ בְּבִיאָה אֶלָּא בָּא עָלֶיהָ בְּלֹא קִדּוּשִׁין וְתֵרֵץ דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּכֵיוָן דְּגֵרְשָׁהּ וְנִתְיַחֵד עִמָּהּ גַּלֵּי אַדַּעְתֵּהּ שֶׁבְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת אֲבָל הָכָא שֶׁהָיָה מִתְּחִלָּה דֶּרֶךְ נִשּׂוּאִין אוֹ בְּעָלְמָא שֶׁאֵין הוֹכָחָה אֵין לָנוּ לוֹמַר שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת: **דְּאִי** אָמְרַתְּ תְּמָאֵן שָׁמֵט וְאָכֵל לְהוּ וא"ת וְהָאָמַר בְּפֶ' הַמַּפְקִיד (ב"מ לט.) הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ קְטַנָּה כְּמוֹצִיא עַל נִכְסֵי אַחֵר דָּמֵי וִישַׁלְּמוּ לוֹ מַה שֶּׁהוֹצִיא וא"כ לֹא יַפְסִיד כְּלוּם בְּמֵאוּנָהּ ואר"י דמ"מ שַׁמֵּט וְאָכִיל אַפֵּי' הַזְּמוֹרוֹת וְגוּף הַקַּרְקַע אִם כִּלָּה דא"צ לְשַׁלֵּם אע"פ שֶׁאָכַל שֶׁלֹּא כְּדִין כִּדְמוֹכַח בִּכְתֻבּוֹת בס"פ אַלְמָנָה (דַּף קא. וְשָׁם) דְּאָמַר שְׁמוּאֵל אַמַּתְנִיתִין וְלֹא בְּלָאוֹת לֹא שָׁנוּ אֶלָּא נִכְסֵי מְלוֹג אֲבָל נִכְסֵי צֹאן בַּרְזֶל יֵשׁ לָהּ הָוֵי בַּהּ רַב פָּפָּא אַהֵיָא אִלֵּימָא אַמְּמָאֶנֶת אִי דְּאִיתַנְהוּ אִידֵי וְאִידֵי שָׁקְלָה וְאִי דְּלֵיתַנְהוּ אִידֵי וְאִידֵי לֵית לָהּ וְאַיְּרֵי בְּהָנָךְ שֶׁכִּלָּה שֶׁלֹּא כְּדִין שֶׁכִּלָּה גַּם אֶת הַקֶּרֶן דְּאִי בְּהָנֵי שֶׁכִּלָּה כְּדִין א"כ הֵיכִי מַסִּיק גַּבֵּי אַיְלוֹנִית אִי דְּלֵיתַנְהוּ אִפְּכָא מִבְּעֵי לֵהּ דִּישַׁלֵּם פֵּרוֹת נִכְסֵי מְלוֹג וְלָמָּה יְשַׁלֵּם הַפֵּרוֹת כֵּיוָן שֶׁאֲכָלָם כְּדִין אֶלָּא וַדַּאי מַיְירֵי בְּפֵרוֹת שֶׁאֲכָלָם שֶׁלֹּא כְּדִין כֵּיוָן דְּלֵיתַנְהוּ בְּעַיִן לֹא יְשַׁלֵּם וּלְכָךְ קָאָמַר שַׁפִּיר דְּשַׁמֵּט וְאָכִיל פֵּרֵי כֵּיוָן שֶׁלֹּא יְשַׁלֵּם כְּלוּם: **תַּרְוַיְהוּ** נִיחָא לְהוּ כו' ה"ג בפר"ח תַּרְוַיְהוּ נִיחָא לְהוּ דְּלִפּוֹק עֲלַיְהוּ קָלָא דְאִישׁוּת וְלָא גָּרְסִינַן נִיחָא לֵיהּ דִּלְדִידָהּ נָמֵי נִיחָא לָהּ כִּדְאָמְרִי' (גִּטִּין דַּף מט:) יוֹתֵר מִשֶּׁהָאִישׁ רוֹצֶה לִשָּׂא אִשָּׁה רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא וְאָמְרִי' נָמֵי (קִדּוּשִׁין מא.) טָב לְמֵיתַב טַן דּוּ:

מסורת הש"ס

א מנחות מא:
ב לעיל קא:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ג, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' ג:
ב מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ג, טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' ה:
ג מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ג, טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' ד:
ד מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ג:
ה מיי' פו' מהל' אישות הל' כג, טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' לו:
ו מיי' פו' מהל' אישות הל' כב, טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' לה:
ז מיי' פו' מהל' אישות הל' כג:

וּמָצְיָא עָקְרָא! אֶלָּא: בִּיאָה וּמַאֲמָר, דְּהוּא קָעָבֵיד — מָצְיָא עָקְרָא. זִיקָה, דְּרַחֲמָנָא רְמָא עֲלַהּ — לָא מָצְיָא עָקְרָא. עוּלָּא אָמַר: מְמָאֶנֶת אַף לְזִיקָתוֹ. מַאי טַעְמָא — נִישּׂוּאֵי קַמָּאֵי קָא עָקְרָא. (א)אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְעוּלָּא: כֹּל שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן וְלֹא מֵיאֲנָה — צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. וְאַמַּאי? תְּמָאֵן הַשְׁתָּא וְתִעְקְרִינְהוּ לְנִישּׂוּאֵי קַמָּאֵי, וְתִתְיַיבֵּם צָרָתָהּ! צָרַת עֶרְוָה שָׁאנֵי. דְּתָנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל: מֵיאֲנָה בְּבַעַל — מוּתֶּרֶת לְאָבִיו. בְּיָבָם — אֲסוּרָה לְאָבִיו. אַלְמָא בְּשַׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּכַלָּתוֹ, הָכָא נָמֵי בִּשְׁעַת נְפִילָה נִרְאֵית כְּצָרַת בִּתּוֹ. אָמַר רַב: מֵיאֲנָה בָּזֶה — אֲסוּרָה לָזֶה, מִידֵּי דַּהֲוֵה אַבַּעֲלַת הַגֵּט. בַּעֲלַת הַגֵּט, לָאו כֵּיוָן דְּאִיתַּסְרָא לַהּ לְחַד, אִיתַּסְרָא לְהוּ לְכוּלְּהוּ — הָכָא נָמֵי לָא שְׁנָא. [א]וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מֵיאֲנָה בָּזֶה — מוּתֶּרֶת לָזֶה, וְלָא דָּמְיָא לְבַעֲלַת הַגֵּט. בַּעֲלַת הַגֵּט, הוּא דְּקָא עָבֵיד בַּהּ. הָכָא, הִיא קָעָבְדָא בֵּיהּ, דְּאָמְרָה: "לָא רָעֵינָא בָּךְ, וְלָא צָבֵינָא בָּךְ". בָּךְ הוּא דְּלָא רָעֵינָא, הָא בְּחַבְרָךְ רָעֵינָא. רַב אַסִּי אָמַר: מֵיאֲנָה בָּזֶה — מוּתֶּרֶת אֲפִילּוּ לוֹ. לֵימָא כְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא סְבִירָא לֵיהּ, דְּאָמַר: אֵינָהּ מְמָאֶנֶת לְזִיקָתוֹ. בְּחַד יָבָם הָכִי נָמֵי דְּמָצְיָא עָקְרָא. הָכָא, בִּשְׁנֵי יְבָמִין עֲסִיקִינַן, דְּאֵין מֵיאוּן לַחֲצִי זִיקָה. (ב)כִּי אֲתָא רָבִין, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵיאֲנָה בָּזֶה — מוּתֶּרֶת לָאַחִין, וְלֹא הוֹדוּ לוֹ. מַאן לֹא הוֹדוּ לוֹ? אָמַר אַבָּיֵי: רַב. רָבָא אָמַר: רַבִּי אוֹשַׁעְיָא. וְאָמְרִי לַהּ רַב אַסִּי. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: בְּפָנָיו וְכוּ׳. תַּנְיָא, אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: וַהֲלֹא פִּישׁוֹן הַגַּמָּל מֵיאֲנָה אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו! אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל: פִּישׁוֹן הַגַּמָּל בְּמִדָּה כְּפוּשָׁה מָדַד, לְפִיכָךְ מָדְדוּ לוֹ בְּמִדָּה כְּפוּשָׁה. מִדְּקָא אָכֵיל פֵּירֵי, פְּשִׁיטָא נְשׂוּאָה הִיא. וְהָאָמְרִי בֵּית שַׁמַּאי נְשׂוּאָה לָא מְמָאֲנָה! תְּרֵי קִיטְרֵי עֲבַדוּ בֵּיהּ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: בִּפְנֵי בֵּית דִּין וְכוּ׳. תְּנַן הָתָם: הַחֲלִיצָה וְהַמֵּיאוּנִין בִּשְׁלֹשָׁה. מַאן תַּנָּא? אָמַר רַבָּה: בֵּית שַׁמַּאי הִיא. אַבָּיֵי אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא בֵּית הִלֵּל, עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי בֵּית הִלֵּל אֶלָּא דְּלָא בָּעֵינַן מוּמְחִין, אֲבָל שְׁלֹשָׁה בָּעֵינַן. (ג)כִּדְתַנְיָא, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: בִּפְנֵי בֵּית דִּין, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בִּפְנֵי בֵּית דִּין וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵּית דִּין. וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁצָּרִיךְ שְׁלֹשָׁה. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁירִין בִּשְׁנַיִם. אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מִנְיוֹמֵי אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ הַזּוּג. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תְּמָאֵן וְכוּ׳. וְהָא מֵיאֲנָה חֲדָא זִימְנָא! אָמַר שְׁמוּאֵל: עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתֹאמַר: "רוֹצָה אֲנִי בַּמֵּיאוּנִים הָרִאשׁוֹנִים". עוּלָּא אָמַר, תַּרְתֵּי קָתָנֵי: אוֹ שֶׁתְּמָאֵן וְתַגְדִּיל וְתֵיאָרֵס, אוֹ שֶׁתְּמָאֵן וְתִנָּשֵׂא לְאַלְתַּר. בִּשְׁלָמָא עוּלָּא, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי "עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתִנָּשֵׂא". אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל "עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתֹאמַר" מִיבְּעֵי לֵיהּ! קַשְׁיָא. [בג]מַתְנִי׳ אֵי זוֹ הִיא קְטַנָּה שֶׁצְּרִיכָה לְמָאֵן — כֹּל שֶׁהִשִּׂיאוּהָ אִמָּהּ וְאַחֶיהָ לְדַעְתָּהּ. הִשִּׂיאוּהָ שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ — אֵינָהּ צְרִיכָה לְמָאֵן. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: כָּל תִּינוֹקֶת שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִשְׁמוֹר קִידּוּשֶׁיהָ — אֵינָהּ צְרִיכָה לְמָאֵן. (ד)רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין מַעֲשֵׂה קְטַנָּה כְּלוּם, אֶלָּא כִּמְפוּתָּה. בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן — לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה, בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כָּל עַכָּבָה שֶׁהִיא מִן הָאִישׁ — כְּאִילּוּ הִיא אִשְׁתּוֹ. כָּל עַכָּבָה שֶׁאֵינָהּ מִן הָאִישׁ — כְּאִילּוּ אֵינָהּ אִשְׁתּוֹ. גְּמָ׳ אָמַר רַב יְהוּדָה, וְאָמְרִי לַהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כּוֹתְבִין גֵּט מֵיאוּן: "לָא רָעֵינָא בֵּיהּ וְלָא צָבֵינָא בֵּיהּ וְלֵית אֲנָא בָּעֲיָא לְהִתְנַסְבָא לֵיהּ". כֵּיוָן דַּחֲזוֹ דִּנְפִישׁ דִּיבּוּרָא, אָמְרִי:

אָתֵי

מִדֵּי דַּהֲוָה אַבַּעֲלַת הַגֵּט הִקְשָׁה רַבֵּינוּ יְהוּדָה א"כ מֵאֲנָה בְּבַעַל אַמַּאי מֻתֶּרֶת לְאָבִיו נָחוּשׁ מִדֵּי דַּהֲוָה אַבַּעֲלַת הַגֵּט שֶׁאֲסוּרָה לְאָבִיו וְאוֹמֵר דְּשֶׁמָּא הָכָא שַׁיָּךְ לְמֵחַשׁ טְפֵי כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ אִשְׁתּוֹ וְאֵינָהּ אֲסוּרָה בְּמֵאוּן ה"ה דְּגֵט לֹא אָסַר לָהּ כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ אִשְׁתּוֹ: **מַאן** לֹא הוֹדוּ לוֹ אָמַר אַבָּיֵי רַב מַשְׁמַע אֲבָל ר' אוֹשַׁעְיָא הוֹדָה לוֹ וּמֵאֲנָה בָּזֶה מֻתֶּרֶת לָאַחִין דְּקָאָמַר הַיְנוּ לְכָל הָאַחִין ה"ל כְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא דְּאָמַר אֵינָהּ מְמָאֶנֶת לְזִקָּתוֹ מַאן לֹא הוֹדָה לוֹ רַבִּי אוֹשַׁעְיָא דְּיֵשׁ לוֹ דְּאֵין מֵאוּן לְכֻלָּהּ זִקָּה אֲבָל רַב אַסִּי הוֹדָה לוֹ דְּאִית לֵיהּ אֵין מֵאוּן לַחֲצִי זִקָּה הָא לְכֻלָּהּ זִקָּה יֵשׁ מֵאוּן וְהָא דְּקָאָמַר מֻתֶּרֶת לָאַחִין הַיְנוּ אַף לוֹ כֵּיוָן דְּאֵין מֵאוּן לַחֲצִי זִקָּה אִיכָּא דְּאָמְרֵי אָמְרוּ רַב אַסִּי וְכָל שֶׁכֵּן ר' אוֹשַׁעְיָא וְכֵן פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס: **תְּרֵי** קִטְרֵי עֲבַדוּ בֵּהּ בַּיְּרוּשַׁלְמִי פָּרִיךְ אִלּוּ הָעוֹשֶׂה דָּבָר שֶׁלֹּא כַּשּׁוּרָה מַתִּירִין עֶרְוָה שֶׁלּוֹ וּמְשַׁנֵּי רַב חִסְדָּא (הִיא) הֲדָא אָמְרָה עָבְרָה וּמֵאֲנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין וְשֶׁלֹּא בְּפָנָיו עַל דַּעְתַּיְהוּ דְּבֵית שַׁמַּאי מֵאוּנָהּ מֵאוּן וְאֵין זוֹ קוּשְׁיָא כ"כ דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּקִדּוּשֵׁי קְטַנָּה דְּרַבָּנָן נִינְהוּ וְאַפְקְעִינְהוּ רַבָּנָן לְקִדּוּשִׁין מִנַּיְהוּ: **מַכְשִׁירִין** בִּשְׁנַיִם הוּא הַדִּין בְּחַד אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ לָעֵדוּת שֶׁמֵּאֲנָה: **הֲלָכָה** כְּאוֹתוֹ הַזּוּג פר"ח דַּוְקָא בְּדִיעֲבַד אֲבָל לְכַתְּחִלָּה לָא דְּמַכְשִׁירִים דִּיעֲבַד מַשְׁמַע:

וּמָצְיָא עָקְרָא שֶׁלֹּא תְּהֵא צְרִיכָה גֵּט לְבִיאָתוֹ דְּהָא אָמְרֵי ב"ה מְמָאֶנֶת בְּיָבָם דּוּמְיָא דְּבַעַל: נִשּׂוּאִין קַמָּאֵי עָקְרָא וְשׁוּב אֵין כָּאן זִקָּה: כֹּל שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן בְּפֶרֶק קַמָּא (לְעֵיל יְבָמוֹת ב:) בִּתּוֹ קְטַנָּה הַנְּשׂוּאָה לְאָחִיו וְלֹא קִבֵּל אָבִיהָ קִדּוּשִׁין כְּגוֹן שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ תְּחִלָּה לְאַחֵר וְנִתְגָּרְשָׁה וְהִיא יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב וִיכוֹלָה לְמָאֵן וְלֹא מֵאֲנָה בּוֹ וּמֵת צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת שֶׁאֵינָהּ צָרַת הַבַּת לְהִפָּטֵר מִשּׁוּם צָרַת עֶרְוָה הוֹאִיל וְהַבַּת יְכוֹלָה לְמָאֵן אֵינָן נִשּׂוּאִין גְּמוּרִין וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת הוֹאִיל וְלֹא מֵאֲנָה הַבַּת הָוְיָא לָהּ הַךְ צָרַת עֶרְוָה בְּמִקְצָת: צָרַת עֶרְוָה שָׁאנֵי דאע"ג דִּמְהַנֵּי מֵאוּן לִקְטַנָּה יְבָמָה בְּעָלְמָא לְמִפַּק בְּלֹא חֲלִיצָה לָא מְהַנֵּי לְגַבֵּי עֶרְוָה אִם מֵאֲנָה בְּאָבִיהָ שֶׁהוּא יְבָמָה לְמֶהֱוֵי צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם: דְּתָנֵי רָמֵי בַּר יְחֶזְקֵאל קְטַנָּה שֶׁמֵּאֲנָה בְּבַעַל מֻתֶּרֶת לִנָּשֵׂא לְאָבִיו דַּעֲקַרְתִּינְהִי לְנִשּׂוּאִין וְהָוְיָא כַּאֲנוּסָה וּמְפֻתָּה אֲבָל מֵת בַּעְלָהּ וְלֹא מֵאֲנָה בּוֹ וּמֵאֲנָה בְּיָבָם אע"ג דְּנָפְקָא בְּלֹא חֲלִיצָה אַלְמָא נִשּׂוּאֵי קַמָּאֵי עָקְרָא אַפֵּ"ה אֲסוּרָה לְאָבִיו מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן דְּמִשְּׁעַת נְפִילָה דְּאַהֲנֵי נִשּׂוּאֵי קַמָּאֵי לְמִפַּל קַמֵּי יָבָם וּלְהַצְרִיכָהּ מֵאוּן לְגַבֵּי יָבָם נִרְאֵית כַּלָּתוֹ שֶׁל חָמִיהָ: ה"נ אע"ג דְּעָקְרָא לְנִשּׂוּאֵי קַמָּאֵי נִרְאֵית צָרָתָהּ כְּצָרַת בִּתּוֹ הוֹאִיל וְאַהֲנוּ נִשּׂוּאֵי אָחִיו בְּבִתּוֹ לְמִרְמֵי קַמֵּהּ: מֵאֲנָה יְבָמָה בְּאֶחָד מִן הָאַחִין יְבָמִין אֲסוּרָה לְכֻלָּן: אַבַּעֲלַת הַגֵּט אִם נָתַן לָהּ הָאֶחָד גֵּט פְּסָלָהּ עַל כֻּלָּן: אָמַר אַבַּיֵּי רַב לֹא הוֹדָה לוֹ דְּאִיהוּ אָמַר לְעֵיל מֵאֲנָה בָּזֶה אֲסוּרָה לָזֶה: רַבִּי אוֹשַׁעְיָא לֹא הוֹדָה לוֹ מִדְּקָאָמַר ר' יוֹחָנָן מֻתֶּרֶת לָאַחִין אע"ג דְּאִיהוּ גּוּפֵהּ נָמֵי בְּמַשְׁמָע וּמִיהוּ אִי אִיכָּא אַחִין אִין דַּהֲוָה לֵיהּ מֵאוּן לַחֲצִי זִקָּה כְּרַב אַסִּי אֲבָל בְּחַד יָבָם דְּמֵאֲנָה בְּזִקָּה שְׁלֵמָה אֲסוּרָה וּלְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא אַפֵּי' בְּחַד יָבָם נַמֵּי שָׁרְיָא דְּאֵין מֵאוּן לְזִקָּה: וְאָמְרִי לַהּ רַב אַסִּי נָמֵי לֹא הוֹדָה לוֹ וְכָל שֶׁכֵּן רַבִּי אוֹשַׁעְיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן דַּוְקָא לָאַחִין אָמַר וְלֹא לוֹ: בְּמִדָּה כְּפוּשָׁה מָדַד בְּמִדָּה כְּפוּיָה מָדַד לְשׁוֹן אוֹנָאָה כְּמוֹדֵד בְּשׁוּלֵי הַמִּדָּה וַחֲבֵרוֹ מָצָאתִי בַּתּוֹסֶפְתָּא דְּאָהָלוֹת קְדֵרָה שֶׁהִיא נְתוּנָה כו' הָיְתָה כְּפוּשָׁה לְשׁוֹן הִכְפִּישַׁנִי בָּאֵפֶר (אֵיכָה ג':ט"ז) שֶׁהָיָה מַפְסִיד נִכְסֵי מְלוֹג שֶׁלָּהּ: תְּרֵי קִטְרֵי עֲבַדוּ בֵּהּ שְׁנֵי קְשָׁרִים עָשׂוּ עָלָיו לְרָעָתוֹ: וַהֲרֵי מֵאֲנָה חֲדָא זִמְנָא בְּבַעְלָהּ וְאַמַּאי קָתָנֵי וּתְמָאֵן וְתִנָּשֵׂא: רוֹצָה אֲנִי שֶׁמָּא חָזְרָה: תַּרְתֵּי קָתָנֵי לָאו לְמִהְדַּר לְמָאֵן זִמְנָא אַחֲרִיתִי אֶלָּא תַּרְתֵּי מִלֵּי נִינְהוּ מְמָאֶנֶת וּמַמְתֶּנֶת מִלְּאָרֵס לְאַחֵר עַד שֶׁתַּגְדִּיל כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּחֲזֹר וּתְמָאֵן בַּשֵּׁנִי אוֹ אִם רָצְתָה לְהִנָּשֵׂא מְמָאֶנֶת בַּבַּעַל וְתִנָּשֵׂא לְאַלְתַּר דְּתוּ לֹא מְמָאֶנֶת לְבֵית שַׁמַּאי דִּנְשׂוּאָה הִיא: מַתְנֵי' אֵין מַעֲשֵׂה קְטַנָּה אֶלָּא כִּמְפֻתָּה כִּדְקָתָנֵי בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן לֹא תֹּאכַל כו' דִּכְמִי שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת דָּמֵי: כָּל עַכָּבָה כו' כָּל מַה שֶּׁהִיא מְעַכֶּבֶת אֶצְלוֹ בִּשְׁבִילוֹ כְּאִלּוּ הִיא אִשְׁתּוֹ וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ מַה הִיא:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ טז, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יד:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ ז:
ג מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ ז, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ א ב:

מסורת הש״ס

א לעיל יג.; לעיל יב.; תוספתא יבמות
ב שבת סו.
ג לעיל קא:; ראש השנה ל.
ד ספרא אמור פרק ה ד

[א]אָתֵי לְאִיחַלּוֹפֵי בְּגִיטָּא. תַּקִּינוּ הָכִי: "בְּיוֹם פְּלוֹנִי מֵיאֲנָה פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי בְּאַנְפַּנָא". [ב](א)תָּנוּ רַבָּנַן: אֵי זֶהוּ מֵיאוּן? אָמְרָה: "אִי אֶפְשִׁי בִּפְלוֹנִי בַּעְלִי", "אִי אֶפְשִׁי בְּקִידּוּשִׁין שֶׁקִּידְּשׁוּנִי אִמִּי וְאַחַי". יָתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֲפִילּוּ יוֹשֶׁבֶת בְּאַפִּרְיוֹן וְהוֹלֶכֶת מִבֵּית אָבִיהָ לְבֵית בַּעְלָהּ, וְאָמְרָה: "אִי אֶפְשִׁי בִּפְלוֹנִי בַּעְלִי" — זֶהוּ מֵיאוּן. יָתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֲפִילּוּ הָיוּ אוֹרְחִין מְסוּבִּין בְּבֵית בַּעְלָהּ וְהִיא עוֹמֶדֶת וּמַשְׁקָה עֲלֵיהֶם, וְאָמְרָה לָהֶם: "אִי אֶפְשִׁי בִּפְלוֹנִי בַּעְלִי" — הֲרֵי הוּא מֵיאוּן. יָתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה: אֲפִילּוּ שִׁיגְּרָהּ בַּעְלָהּ אֵצֶל חֶנְוָנִי לְהָבִיא לוֹ חֵפֶץ מִשֶּׁלּוֹ, וְאָמְרָה: "אִי אֶפְשִׁי בִּפְלוֹנִי בַּעְלִי" — אֵין לְךָ מֵיאוּן גָּדוֹל מִזֶּה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: כָּל תִּינוֹקֶת וְכוּ׳. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס. תָּנָא: קְטַנָּה שֶׁלֹּא מֵיאֲנָה, וְעָמְדָה וְנִשֵּׂאת, מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אָמְרוּ: נִישּׂוּאֶיהָ הֵן הֵן מֵיאוּנֶיהָ. אִיבַּעְיָא לְהוּ: נִתְקַדְּשָׁה, מַהוּ? תָּא שְׁמַע: קְטַנָּה שֶׁלֹּא מֵיאֲנָה וְעָמְדָה וְנִתְקַדְּשָׁה — מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אָמְרוּ: קִידּוּשֶׁיהָ הֵן הֵן מֵיאוּנֶיהָ. (ב)אִיבַּעְיָא לְהוּ: פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹ לָא? אִם תִּימְצֵי לוֹמַר פְּלִיגִי: בְּקִידּוּשִׁין, אוֹ אֲפִילּוּ בְּנִישּׂוּאִין? וְאִם תִּימְצֵי לוֹמַר פְּלִיגִי אֲפִילּוּ בְּנִישּׂוּאִין: הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ אוֹ אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ? וְאִם תִּימְצֵי לוֹמַר הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ: בְּנִישּׂוּאִין אוֹ אֲפִילּוּ בְּקִידּוּשִׁין? תָּא שְׁמַע, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה. הֲלָכָה — מִכְּלָל דִּפְלִיגִי. וְאַכַּתִּי תִּיבְּעֵי לָךְ: דַּהֲוָה נְסִיבָא מֵעִיקָּרָא, אוֹ דִלְמָא מִיקַּדְּשָׁא? תָּא שְׁמַע: דְּכַלָּתֵיהּ דְּאַבְדָּן, אִימְּרוּד, שַׁדַּר רַבִּי זוּגֵי דְּרַבָּנַן לְמִיבְדְּקִינְהוּ. אָמְרִי לְהוּ נְשֵׁי: חֲזוּ גַּבְרַיְיכוּ דְּקָאָתוּ. אָמְרִי לְהוּ: נִיהֱווֹ גַּבְרַיְיכוּ דִּידְכוּ. [ג]אָמַר רַבִּי: אֵין לְךָ מֵיאוּן גָּדוֹל מִזֶּה. מַאי לָאו, דַּהֲוָה נְסִיבָא? לָא, דַּהֲוָה מִיקַּדְּשָׁא קִידּוּשֵׁי. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה, וַאֲפִילּוּ בְּנִישּׂוּאִין דְּקַמָּא. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר וְכוּ׳. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חוֹזַרְנִי עַל כָּל צִדְדֵי חֲכָמִים וְלֹא מָצָאתִי אָדָם שֶׁהִשְׁוָה מִדּוֹתָיו בִּקְטַנָּה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. שֶׁעֲשָׂאָהּ רַבִּי אֶלְעָזָר כִּמְטַיֶּילֶת עִמּוֹ בֶּחָצֵר, וְעוֹמֶדֶת מֵחֵיקוֹ וְטוֹבֶלֶת וְאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה לָעֶרֶב. (ג)תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מַעֲשֵׂה קְטַנָּה כְּלוּם, וְאֵין בַּעְלָהּ זַכַּאי לֹא בִּמְצִיאָתָהּ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וְלֹא בַּהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, וְאֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ, וְאֵין מִיטַּמֵּא לָהּ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: אֵינָהּ כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁצְּרִיכָה מֵיאוּן. [ד]רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּעְלָהּ זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, וְיוֹרְשָׁהּ, וּמִיטַּמֵּא לָהּ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁיּוֹצְאָה בְּמֵיאוּן. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִדִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִשְׁוָה מִדּוֹתָיו בִּקְטַנָּה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חָלַק. מַאי חָלַק? אִי אִשְׁתּוֹ הִיא — תִּיבְעֵי גֵּט. לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר נָמֵי: אִי לָאו אִשְׁתּוֹ הִיא — מֵיאוּן נָמֵי לָא תִּיבְעֵי! אֶלָּא בִּכְדִי תִּיפּוֹק?! רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר וְכוּ׳. הֵיכִי דָּמֵי עַכָּבָה שֶׁהִיא מִן הָאִישׁ וְעַכָּבָה שֶׁאֵינָהּ מִן הָאִישׁ? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: תְּבָעוּהָ לִינָּשֵׂא, וְאָמְרָה: "מֵחֲמַת פְּלוֹנִי בַּעְלִי" — זוֹ הִיא עַכָּבָה שֶׁהִיא מִן הָאִישׁ. "מֵחֲמַת בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם מְהוּגָּנִין לִי" — זוֹ הִיא עַכָּבָה שֶׁאֵינָהּ מִן הָאִישׁ. (ד)אַבָּיֵי בַּר אָבִין וְרַב חֲנִינָא בַּר אָבִין דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: נָתַן לָהּ גֵּט — זוֹ הִיא עַכָּבָה שֶׁהִיא מִן הָאִישׁ, וְהוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. מֵיאֲנָה בּוֹ — זוֹ הִיא עַכָּבָה שֶׁאֵינָהּ מִן הָאִישׁ, וְהוּא מוּתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא מוּתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו, וְלֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. הָא קָתָנֵי לְקַמַּן: הַמְּמָאֶנֶת בָּאִישׁ — הוּא מוּתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא מוּתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו, וְלֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. נָתַן לָהּ גֵּט — הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה! פָּרוֹשֵׁי קָמְפָרֵשׁ. [ה]מַתְנִי׳ הַמְּמָאֶנֶת בָּאִישׁ — הוּא מוּתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא מוּתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו, וְלֹא פְּסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. נָתַן לָהּ גֵּט — הוּא אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו, וּפְסָלָהּ מִן הַכְּהוּנָּה. נָתַן לָהּ גֵּט וְהֶחְזִירָהּ, מֵיאֲנָה בּוֹ וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ. מֵיאֲנָה בּוֹ וְהֶחְזִירָהּ, נָתַן לָהּ גֵּט וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה — אֲסוּרָה לַחְזוֹר לוֹ.

זֶה

גמ' אָתֵי לְאַחֲלוֹפֵי בְּגִטָּא שֶׁיִּכְתְּבֶנּוּ סוֹפֵר בּוּר בְּגֵט גֵּרוּשִׁין לְגָרֵשׁ בּוֹ אִשָּׁה: אפי' כְּשֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּאַפִּרְיוֹן וְנוֹשְׂאִין אוֹתָהּ מִבֵּית אָבִיהָ לְבֵית בַּעְלָהּ לַחֻפָּה וְאָמְרָה אִי אֶפְשִׁי בּוֹ דְּאִיכָּא לְמֵימַר אִי לָא בָּעֲיָא לֵיהּ תֵּיחוֹת וְתֵיזִל אֲפִי' הָכִי הָוֵי מֵאוּן: אפי' אוֹרְחִים דְּלֵיכָּא בֵּית דִּין וְתוּ דְּהָנֵי מִשְׁתַּק שָׁתְקִי וְלָא קָא מוֹדְעֵי: אֵצֶל חֶנְוָנִי דְּלֵיכָּא אֶלָּא חֶנְוָנִי וְאִיכָּא לְמֵימַר מִשּׁוּם דְּאִטְרְחָהּ הוּא לְהָבִיא לוֹ חֵפֶץ מִשֶּׁלּוֹ: ל"ג וְהִגְדִּילָה: נִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר בְּלֹא מֵאוּן: בְּקִדּוּשִׁין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר פְּלִיגֵי דְּלָא הָוֵי מֵאוּן אֲבָל בְּנִשּׂוּאִין מוֹדוּ אוֹ דִּלְמָא אֲפִי' בְּנִשּׂוּאִין שֶׁנִּשֵּׂאת לְאַחֵר בְּלֹא מֵאוּן פְּלִיגֵי: הֲלָכָה כְּר' יְהוּדָה אַתַּרְוַיְהוּ אִתְּמַר: דַּהֲוָה נְסִיבָא מֵעִקָּרָא לָרִאשׁוֹן וַאֲפִלּוּ הָכִי נָפְקָא בְּמֵאוּן קַל: לְמִבְדְּקִינְהוּ אִי הֲווּ מְהַדְּרִין מִמַּרְדַּיְהוּ: וְעוֹמֶדֶת מֵחֵיקוֹ אִם בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל הִיא: וְטוֹבֶלֶת מִפְּנֵי תַּשְׁמִישׁ שֶׁשִּׁמְּשָׁה וְאוֹכֶלֶת לָעֶרֶב בִּתְרוּמָה: ר' יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ דְּרַבָּנַן אַפְקְרוּהָ גַּבֵּהּ וְהֶפְקֵר בֵּית דִּין הָיָה הֶפְקֵר: וּמִטַּמֵּא לָהּ אִם כֹּהֵן הוּא ואע"ג דְּנִשּׂוּאִין דִּידָהּ דְּרַבָּנַן הָא אוֹקִימְנָא בְּהָאִשָּׁה כֵּיוָן דְּיָרֵית לָהּ הָוְיָא לָהּ כְּמֵת מִצְוָה: תְּבָעוּהָ לִנָּשֵׂא בְּעוֹדָהּ תַּחְתָּיו וְנִתְעַכְּבָה מִלִּנָּשֵׂא בִּשְׁבִילוֹ כְּאִלּוּ הִיא אִשְׁתּוֹ וּצְרִיכָה מֵאוּן: נָתַן לָהּ גֵּט זוֹ הִיא עַכָּבָה מִן הָאִישׁ דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא מֵאֲנָה בּוֹ גַּלְיָא דַּעְתָּהּ דְּבִשְׁבִילוֹ הָיְתָה מְעַכֶּבֶת אֶצְלוֹ וְאִשְׁתּוֹ הִיא לֶאֱסֹר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וּפְסָלָהּ בְּגִטּוֹ מִן הַכְּהֻנָּה: עַכָּבָה שֶׁאֵינָהּ מִן הָאִישׁ לֹא נִתְעַכְּבָה אֶצְלוֹ בִּשְׁבִיל אִישׁוּת: מַתְנִי' נָתַן לָהּ גֵּט וַאֲפִי' הִיא קְטַנָּה הֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר גְּרוּשׁוֹת וַאֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו: מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ אַף עַל גַּב דְּאִם לֹא הֶחֱזִירָהּ וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר מִתּוֹךְ הַגֵּרוּשִׁין וְנִתְאַרְמְלָה אֲסוּרָה לָרִאשׁוֹן אֲפִי' הָכִי כִּי הֶחֱזִירָהּ וּמֵאֲנָה בּוֹ אָתֵי מֵאוּן וְגַלֵּי עֲלָהּ דִּקְטַנָּה הִיא וּבִטְלוּהָ לְגִטָּהּ וְלָא הָוֵי בַּחֲזָרָה שְׁנִיָּה כְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּיסֵּת לְאַחֵר:

אָתֵי לְאַחֲלוֹפֵי בְּגִטָּא פֵּרוּשׁ שֶׁיִּכְתְּבֶנּוּ סוֹפֵר בּוּר בְּגֵט וּמַשְׁמַע מִכָּאן לְשַׁבֵּשׁ מַה שֶּׁכָּתַב בְּתִקּוּנֵי גֵּט מֵאוּן לָא רָעֵינָא בֵּהּ כו' אֶלָּא כָּתְבִינַן לֵיהּ כִּדְמַשְׁמַע הָכָא: **קְטַנָּה** שֶׁלֹּא מֵאֲנָה וְעָמְדָה וְנִתְקַדְּשָׁה קִדּוּשֶׁיהָ הֵן הֵן מֵאוּנֶיהָ וְהָא דְּתַנְיָא לְעֵיל וְנִשֵּׂאת הוּא הַדִּין נִתְקַדְּשָׁה אֶלָּא לֹא חָשׁ לְדַקְדֵּק כֵּיוָן שֶׁאֵין יוֹדֵעַ חִלּוּק בֵּין קִדּוּשִׁין בֵּין נִשּׂוּאִין: **תָּא** שְׁמַע דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה וְאַכֻּלְּהוּ קָאֵי בֵּין אַקִּדּוּשִׁין בֵּין אַנִּשּׂוּאִין מִכְּלָל דְּרַבָּנַן פְּלִיגֵי עָלֶיהָ אֲפִלּוּ בְּנִשּׂוּאִין: **כְּלָלוֹ** שֶׁל דָּבָר אֵינָהּ כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר לְאַתּוּיֵי בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן לֹא תֹּאכַל בִּתְרוּמָה וּבַת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל תֹּאכַל וּלְר' יְהוֹשֻׁעַ אִיפְּכָא: **מֵחֲמַת** בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים לִי זוֹ הִיא עַכָּבָה שֶׁאֵין מִן הָאִישׁ פֵּרוּשׁ וְהָוֵי מֵאוּן וְתֵמַהּ דְּאִם כֵּן תִּפְשֹׁט הָא דִּבְעֵי לְעֵיל אִי הֲלָכָה כְּר' יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בְּנִשּׂוּאִין דְּהָכָא מַשְׁמַע בְּשֶׁאֵינָהּ רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא מֵחֲמַת שֶׁאֵינָן מְהֻגָּנִין לָהּ דְּהָוְיָא מֵאוּן כ"ש אִם נִשֵּׂאת לוֹ וּמִשְׁנַת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב קַב וְנָקִי וְי"ל דְּהָכָא לָא אַיְרֵי בְּמֵאוּן אֶלָּא בִּקְטַנָּה שֶׁנִּשֵּׂאת שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ קָאֵי וְקָאָמַר עֲלָהּ ר"א בֶּן יַעֲקֹב דְּאִי אָמְרָה מֵחֲמַת בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן מְהֻגָּנִים הָוֵי שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ מֵחֲמַת פְּלוֹנִי בַּעֲלִי הָוֵי לְדַעְתָּהּ וּצְרִיכָה מֵאוּן וְהַשְׁתָּא לֹא שַׁיָּךְ מִידֵּי לְהַהִיא דִּלְעֵיל:

מסורת הש"ס

א תוספתא יבמות

ב שבת קלו.; בבא מציעא כד.

ג גיטין עג:; כתובות עח:; תוספתא יבמות

ד לעיל לה:; כתובות קא.; משנה יבמות; תוספתא יבמות

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ יא:

ב מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ ח, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ ג:

ג מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ ח, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ ג:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ י:

ה מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ י:

(א)זֶה הַכְּלָל: גֵּט אַחַר מֵיאוּן — אֲסוּרָה לַחְזוֹר לוֹ, מֵיאוּן אַחַר גֵּט — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ. הַמְמָאֶנֶת בָּאִישׁ וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר וְגֵירְשָׁהּ, לְאַחֵר וּמֵיאֲנָה בּוֹ, לְאַחֵר וְגֵירְשָׁהּ, זֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁיּוֹצְאָה הֵימֶנּוּ בְּגֵט — אֲסוּרָה לַחְזוֹר לוֹ, בְּמֵיאוּן — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ.

גְּמָ׳ אַלְמָא אָתֵי מֵיאוּן וּמְבַטֵּל גֵּט. וּרְמִינְהִי: הַמְמָאֶנֶת בָּאִישׁ וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר וְגֵירְשָׁהּ, לְאַחֵר וּמֵיאֲנָה בּוֹ, לְאַחֵר וְגֵירְשָׁהּ, זֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁיָּצְתָה הֵימֶנּוּ בְּגֵט — אֲסוּרָה לַחְזוֹר לוֹ, בְּמֵיאוּן — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ. אַלְמָא לָא אָתֵי מֵיאוּן דְּחַבְרֵיהּ וּ[מְ]בַטֵּיל גִּיטָּא דִּידֵיהּ. (ב)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: תַּבְרַהּ, מִי שֶׁשָּׁנָה זוֹ לֹא שָׁנָה זוֹ. אָמַר רָבָא: וּמַאי קוּשְׁיָא? וְדִלְמָא: מֵיאוּן דִּידֵיהּ מְבַטֵּל גֵּט דִּידֵיהּ, מֵיאוּן דְּחַבְרֵיהּ לָא מְבַטֵּל גִּיטָּא דִּידֵיהּ. וּמַאי שְׁנָא מֵיאוּן דְּחַבְרֵיהּ דְּלָא מְבַטֵּל גִּיטָּא דִּידֵיהּ — אַיְּידֵי דִּמְכַּרֶת בִּרְמִיזוֹתָיו וּקְרִיצוֹתָיו אָזֵיל מְשַׁבֵּשׁ וּמַיְיתֵי לַהּ, מֵיאוּן דִּידֵיהּ נָמֵי לָא לִיבַטֵּל גִּיטָּא דִּידֵיהּ — דְּאַיְּידֵי דִּמְכַּרֶת בִּרְמִיזוֹתָיו וּקְרִיצוֹתָיו אָזֵיל מְשַׁבֵּשׁ וּמַיְיתֵי לַהּ! הָא כְּבָר שַׁבְּשַׁהּ וְלָא אִישְׁתַּבַּשָׁא. אֶלָּא אִי קַשְׁיָא, דְּחַבְרֵיהּ אַדְּחַבְרֵיהּ קַשְׁיָא: מֵיאֲנָה בּוֹ וְהֶחְזִירָהּ, נָתַן לָהּ גֵּט וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר, וְנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה — אֲסוּרָה לַחְזוֹר לוֹ. טַעְמָא דְּנִתְאַרְמְלָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה. הָא מֵיאֲנָה — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ, אַלְמָא אָתֵי מֵיאוּן דְּחַבְרֵיהּ וּמְבַטֵּל גִּיטָּא דִּידֵיהּ. וּרְמִינְהִי: הַמְמָאֶנֶת בָּאִישׁ וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר וְגֵירְשָׁהּ, לְאַחֵר וּמֵיאֲנָה בּוֹ, זֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁיָּצְתָה מִמֶּנּוּ בְּגֵט — אֲסוּרָה לַחְזוֹר לוֹ, בְּמֵיאוּן — מוּתֶּרֶת לַחְזוֹר לוֹ. אַלְמָא לָא אָתֵי מֵיאוּן דְּחַבְרֵיהּ וּמְבַטֵּל גִּיטָּא דִּידֵיהּ! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: תַּבְרַהּ, מִי שֶׁשָּׁנָה זוֹ לֹא שָׁנָה זוֹ. עוּלָּא אָמַר: כְּגוֹן שֶׁשִּׁלְּשָׁה בְּגִיטִּין, דְּמִיחַזְיָא כִּגְדוֹלָה. מַאן תַּנָּא? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מַאי דִּכְתִיב: "מֵימֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ עֵצֵינוּ בִּמְחִיר יָבֹאוּ"? בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה נִתְבַּקְּשָׁה הֲלָכָה זוֹ: הֲרֵי שֶׁיָּצְאָה מֵרִאשׁוֹן בְּגֵט וּמִשֵּׁנִי בְּמֵיאוּן, מַהוּ שֶׁתַּחֲזוֹר לָרִאשׁוֹן? [א]שָׂכְרוּ אָדָם אֶחָד בְּאַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָא בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְאָסַר. אֶת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בִּנְצִיבִין, וְאָסַר. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: לְזוֹ לֹא הוּצְרַכְנוּ. לְאִיסּוּר כָּרֵת הִתַּרְתָּ, לְאִיסּוּר לָאו — לֹא כָּל שֶׁכֵּן. בְּרַם כָּךְ שָׁאֲלוּ: הֲרֵי הָיְתָה אֵשֶׁת אֲחִי אִמּוֹ, שֶׁהִיא שְׁנִיָּיה לוֹ, וּנְשָׂאָהּ אָחִיו מֵאָבִיו וּמֵת, מַהוּ שֶׁתְּמָאֵן הַשְׁתָּא וְתִעַקְרִינְהוּ לְנִישּׂוּאִין קַמָּאֵי, וְתִתְיַיבֵּם (צָרָתָהּ). יֵשׁ מֵיאוּן לְאַחַר מִיתָה בִּמְקוֹם מִצְוָה, אוֹ לָא? [ב]שָׂכְרוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם בְּאַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָא בְּבֵית הָאֲסוּרִין, וְאָסַר. אֶת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בִּנְצִיבִין, וְאָסַר. אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַשְׁיָאן: וּמוֹדֶה רַב, שֶׁמּוּתֶּרֶת לְאָחִיו שֶׁל זֶה שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו. פְּשִׁיטָא, הוּא נִיהוּ דְּמַכֶּרֶת בִּרְמִיזוֹתָיו וּקְרִיצוֹתָיו, אֲבָל אָחִיו לָא! מַהוּ דְּתֵימָא: לִיגְזַר הַאי אַטּוּ הַאי, קָא מַשְׁמַע לַן. [ג]וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אַשְׁיָאן: כְּשֵׁם שֶׁאֲסוּרָה לוֹ, כָּךְ אֲסוּרָה לְאָחִין. וְהָא אֵינָהּ מַכֶּרֶת בִּקְרִיצוֹתֵיהֶם וּרְמִיזוֹתֵיהֶם? גְּזֵירָה אָחִיו אַטּוּ הוּא.

[ד]מַתְנִי׳ הַמְגָרֵשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְהֶחְזִירָהּ — מוּתֶּרֶת לְיַבָּם.

וְרַבִּי

זֶה הַכְּלָל כְּלוֹמַר אֲפִלּוּ פְּעָמִים הַרְבֵּה גֵּרְשָׁהּ וְהֶחֱזִירָהּ וּמֵאֲנָה אִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר מִתּוֹךְ גֵּט אֲסוּרָה לַחֲזֹר לוֹ מִתּוֹךְ הַמֵּאוּן מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ: לְאַחֵר וּמֵאֲנָה בּוֹ כְּלוֹמַר חָזְרָה וְנִשֵּׂאת לַשְּׁלִישִׁי וּמֵאֲנָה בּוֹ: כֹּל שֶׁיּוֹצְאָה מִמֶּנּוּ בְּגֵט אֲסוּרָה לַחְזֹר לוֹ אַף עַל פִּי שֶׁיָּצְתָה מִשֶּׁל אַחֲרוֹן בְּמֵאוּן לָא בַּטְּלָהּ לְגִטָּא דִּידֵהּ. וּבַגְּמָרָא פָּרְכִינַן רֵישָׁא לְסֵיפָא: גְּמ' תַּבְרָא קַשְׁיָן אַהֲדָדֵי: וּמַאי שְׁנָא מֵאוּן דַּחֲבֵרָהּ דְּלָא מְבַטֵּל גִּטָּא דְּקַמָּא לְאִשְׁתְּרוּיֵי לָהּ לְקַמָּא: דְּאַיְּידֵי דְּמַכֶּרֶת בִּרְמִיזוֹתָיו וּבִקְרִיצוֹתָיו דְּקַמָּא: אָזֵל וּמְשַׁבֵּשׁ לָהּ עַד דִּמְמָאֶנֶת בְּבָתְרָא וּמַהְדַּר לָהּ: הָא שַׁבְּשָׁא וְלָא אִשְׁתַּבְּשָׁא שֶׁהֲרֵי לְאַחַר גֵּרוּשִׁין הֶחֱזִירָהּ וְלֹא יָכוֹל לְפַיְּסָהּ שֶׁתַּעֲמֹד עִמּוֹ וּמֵאֲנָה בּוֹ הִלְכָּךְ לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לָהּ לְשִׁבּוּשָׁא וְכֵן כָּל הַיּוֹצֵאת בְּמֵאוּן לָא חָיְשִׁינַן לְשִׁבּוּשָׁא דְּמִסְתָמָא פִּיְּסָהּ כִּי הֲוַאי גַּבֵּהּ שֶׁלֹּא תְּמָאֵן וְלָא אִיפַּיְּסָה אֲבָל כִּי נִשֵּׂאת לְאַחֵר מִתּוֹךְ הַגֵּט הוֹלֵךְ וּמְפַיְּסָהּ וְאָמַר מִתְחָרֵט אֲנִי בְּגֵרוּשִׁין וְהִיא אוֹהַבְתּוֹ שֶׁהֲרֵי עַל כָּרְחָהּ יָצְתָה מִמֶּנּוּ הִלְכָּךְ הָדְרָה וּמְמָאֶנֶת בַּשֵּׁנִי: הָא מֵאֲנָה מֻתֶּרֶת לַחְזֹר לָרִאשׁוֹן: אַלְמָא אָתֵי מֵאוּן דַּחֲבֵרָהּ וּמְגַלֶּה עַל קַטְנוּת וּמְבַטֵּל גִּטָּא מִקַּמָּא: שֶׁשִּׁלְּשָׁה בְּגִטִּין שֶׁהוֹצִיאָהּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּגֵט דְּמִיחַזְיָא כִּגְדוֹלָה תּוּ לָא הָדְרָא לְחַד מִנַּיְהוּ דְּלָא אָתֵי מֵאוּן דְּאַחֵר לְבַטּוּלֵי אֲבָל קֹדֶם שֶׁתְּשַׁלֵּשׁ אָתֵי מֵאוּן דַּחֲבֵרָהּ וּמְבַטֵּל גִּטָּא וְאִי בָּעֲיָא לְאַהְדּוּרַהּ מַהְדַּר לָהּ: מַאן תְּנָא דַּאֲמַרַן לְעֵיל מִי שֶׁשָּׁנָה זוֹ לֹא שָׁנָה זוֹ: בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה שֶׁנִּגְזַר שֶׁלֹּא יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה: בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ עַל יְדֵי שְׂכִירוּת לָמַדְנוּ: אֶת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּר' יוֹסֵי וְהִתִּיר ל"ג אֶלָּא אַדְּרַב פְּלִיג וְאָמַר לֹא אֶת זוֹ אָסְרוּ רַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וּתְנַאי דְּקָאָמַר הַיְנוּ רַב וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּרַב נָמֵי תַּנָּא הוּא: לְאִסּוּר כָּרֵת אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ הַפְקָעַת מִמֶּנָּה בְּלֹא גֵּט. אַלְמָא אֵין מַעֲשֶׂה שֶׁלָּהּ כְּלוּם: לְאִסּוּר לָאו דְּמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ לֹא כ"ש דְּגַלֵּי דִּקְטַנָּה הִיא וְלָא הֲוָה גִּטָּהּ כְּלוּם: אֵשֶׁת אֲחִי הָאֵם שְׁנִיָּה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים גְּזֵרָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אֲחִי הָאָב שֶׁהִיא עֶרְוָה: מַהוּ שֶׁתְּמָאֵן בְּנִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים שֶׁלֹּא תְּהֵא שְׁנִיָּה לוֹ וְתִתְיַבֵּם. אֲבָל בְּאִשּׁוּת דְּעֶרְוָה כְּגוֹן אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ קְטַנָּה וּמֵת וּנְשָׂאָהּ אָחִיו מֵאָבִיו פְּשִׁיטָא לָן דְּלָא אָתֵי מֵאוּן דִּלְאַחַר מִיתָה לְמִשְׁרֵי עֶרְוָה לְיִבּוּמָהּ: וּמוֹדֶה רַב אע"ג דְּלָא אָתֵי מֵאוּן דַּחֲבֵרָהּ וּמְבַטֵּל גִּטָּא דִּידֵהּ נְהִי דִּלְדִידֵהּ לָא הָדְרָה אֲבָל לְגַבֵּי אָחִיו נִתְבַּטֵּל דְּלָא תֶּהֱוֵי גְּרוּשַׁת אָחִיו. וְהָא דְּקָתָנֵי מַתְנִי' נָתַן לָהּ גֵּט אֲסוּרָה בִּקְרוֹבָיו הֵיכָא דְּתוּ לָא נָפֵק מֵאֲחֵרִים בְּמֵאוּן דְּלָא אֶבְטֵל גִּטָּא דְּקַמָּא: פְּשִׁיטָא דְּהָא תְּנַן בְּמַתְנִי' אָתֵי מֵאוּן וּמְבַטֵּל גִּטָּא וְאַפֵּי' דִּידֵהּ לָא אָסְרְנָא אֶלָּא אַיְּידֵי דְּמַכֶּרֶת בִּרְמִיזוֹתָיו אָזֵל וּמְשַׁבֵּשׁ לָהּ אֲבָל אָחִיו לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי: מַהוּ דְּתֵימָא נִגְזֹר אָחִיו אַטּוּ הוּא דְּאִי שָׁרְיָא לֵיהּ לְאָחִיו אָמְרִי הָא חָזֵינַן דְּבָטֵל גִּטָּא וְאָתֵי אִיהוּ לְמִינְסַב: מַתְנִי' מֻתֶּרֶת לְיַבָּם וְלָא אָמְרִינַן נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִים יְבָמָה לִפְנֵי יָבָם וַהֲרֵי נֶאֶסְרוּ עָלָיו אוֹתָן נִשּׂוּאִין בִּשְׁעַת שֶׁגֵּרְשָׁהּ אָחִיו וְהָוְיָא לֵיהּ גְּרוּשַׁת אָחִיו:

אַלְמָא אָתֵי מֵאוּן וּמְבַטֵּל גִּטָּא וּרְמִינְהִי הַמְמָאֶנֶת בְּאִישׁ כו' מִגּוּפָהּ דְּסֵיפָא הֲוָה מָצֵי לְאַקְשׁוּיֵי דְּמַאי טַעְמָא אָמְרִינַן כֹּל שֶׁיּוֹצְאָה מִמֶּנּוּ בְּגֵט אֲסוּרָה וְאַמַּאי לָא אָמְרִינַן אָתֵי מֵאוּנָהּ וּמַפְקַע קִדּוּשֵׁי שֵׁנִי וַהֲוֵי כְּמוֹ שֶׁזִּנְּתָה אַחַר גֵּרוּשִׁין דְּמֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ כְּדִתְנַן בפ"ב דְּסוֹטָה (דַּף יח: וְשָׁם) אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי רֵישָׁא אַסֵּיפָא: **אָזֵל** וּמְשַׁבֵּשׁ וּמַיְתִי לָהּ אֲבָל לָא נִיחָא לֵיהּ לְמֵימַר דְּאַפֵּי' לֵיכָּא גֵּט לֹא יַחֲזִיר דִּלְמָא אָזֵל וּמְשַׁבֵּשׁ לָהּ (תַּחְתָּיו) דְּהָא כֵּיוָן דְּלֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְמִדֵּי לָא גָּזְרִינַן: **אָמַר** ר' אֶלְעָזָר תַּבְרָא כו' רָבָא הוּא דְּמַסִּיק הָכִי אע"ג דְּרַב יְהוּדָה הֲוָה בְּשִׁנּוּיָא קַמָּא יוֹדֵעַ הָיָה רָבָא שֶׁכָּךְ הָיְתָה הַקֻּשְׁיָא וּמִשְּׁמֵהּ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר [נֶאֶמְרָה] וכה"ג בְּפֶרֶק כִּירָה (שַׁבָּת מד. וְשָׁם) דְּאָמַר רַב הוּנָא מִטָּה שֶׁיִּחֲדָהּ לְמָעוֹת כו' וּמוֹתֵב רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק כו' אֶלָּא אִי אִתְּמַר הָכִי אִתְּמַר אָמַר רַב יְהוּדָה כו' וְלָא קָאָמַר מִשְּׁמֵהּ דְּרַב הוּנָא כִּדְמֵעִקָּרָא לְפִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ הָאֱמֶת שֶׁרַב יְהוּדָה אֲמָרָהּ: **כְּגוֹן** שֶׁשִּׁלְּשָׁה בְּגִטִּין דְּמִחַזְיָא כִּגְדוֹלָה וא"ת לְר' אֶלְעָזָר לָמָּה אִצְטְרִיךְ לְמִתְנֵי מֵאֲנָה לְאַחֵר וְגֵרְשָׁהּ תְּרֵי זִמְנֵי וי"ל דקמ"ל אע"ג דְּגֵרְשָׁהּ תְּרֵי זִמְנֵי לָא חָיְשִׁינַן לְמֶחֱזֵי כִּגְדוֹלָה: **לְאִסּוּר** כָּרֵת הִתַּרְתָּ לְאִסּוּר לָאו לֹא כ"ש פֵּרֵשׁ בַּקֻּנְט' אִסּוּר כָּרֵת דא"א שֶׁהַמֵּאוּן מַפְקִיעַ הַקִּדּוּשִׁין וְהִקְשָׁה ריב"ן דְּלָא דָּמֵי אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ לְמַחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ דְּמֵאוּן מַפְקִיעַ הַקִּדּוּשִׁין שֶׁאוֹמֶרֶת אִי אֶפְשִׁי בְּקִדּוּשִׁין שֶׁקִּדְּשׁוּנִי אִמִּי וְאַחַי אֲבָל גֵּט לֹא מַפְקִיעַ וְלָאו קֻשְׁיָא הִיא דְּמֵהַאי טַעְמָא שֶׁמַּפְקִיעַ הַמֵּאוּן אִסּוּר דְּאֵשֶׁת אִישׁ א"כ הָוְיָא כְּזוֹנָה אֶצְלוֹ וּמֻתֶּרֶת לַחֲזֹר לוֹ לְאַחַר שֶׁגֵּרְשָׁהּ כְּדִתְנַן פֶּרֶק שֵׁנִי דְּסוֹטָה (דַּף יח: וְשָׁם) וריב"ן פֵּרֵשׁ אִסּוּר כָּרֵת הִתַּרְתָּ שֶׁמֻּתֶּרֶת בִּקְרוֹבָיו וְהוּא בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ אַפֵּי' לְמִי שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ בְּגֵט דְּהַיְנוּ אֵשֶׁת אָחִיו וַאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ וְאֵין נִרְאֶה דְּא"כ תִּקְשֶׁה לְמ"ד בְּסָמוּךְ כְּשֵׁם שֶׁאֲסוּרָה לוֹ כָּךְ אֲסוּרָה לְאָחִיו אַלְמָא לְאִסּוּר כָּרֵת לֹא הִתַּרְתָּ: **יֵשׁ** מֵאוּן אַחַר מִיתָה בְּאָחִיו אוֹ לֹא דַּוְקָא הָכָא הוּא דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ בְּאִסּוּר שְׁנִיָּה דְּרַבָּנָן הִיא אֲבָל בְּאִסּוּר עֶרְוָה דְּאוֹרָיְתָא תְּנַן כֹּל שֶׁיְּכוֹלָה לְמָאֵן וְלֹא מֵאֲנָה צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ טז, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ י:

ב טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יג:

ג מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ טז, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ י:

ד מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ טז:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב שבת צב:

גליון הש״ס

גמ' כגון ששלשה בגיטין. אף דבמתני' תני רק נתגרשה ב' פעמים י"ל דמתני' נקט לה אליבא דרבי דתרי זימני הוי חזקה ועולא נקט אליבא דרשב"ג דג' זימני הוי חזקה כ"כ בתשובת ב"ח ח"ב סי' יג:

תורה אור השלם

מֵימֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ עֵצֵינוּ בִּמְחִיר יָבֹאוּ [איכה ה, ד]

[א]וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹסֵר. וְכֵן הַמְגָרֵשׁ אֶת הַיְתוֹמָה וְהֶחֱזִירָהּ — מוּתֶּרֶת לַיָּבָם. וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹסֵר. קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ, וְנִתְגָּרְשָׁה — כִּיתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב. וְהֶחְזִירָהּ — דִּבְרֵי הַכֹּל אֲסוּרָה לַיָּבָם. גְּמָ׳ אָמַר עֵיפָה: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר — הוֹאִיל וְעָמְדָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּאִיסּוּרָא. אֲמַרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְעֵיפָה: אִי הָכִי, חֲלִיצָה נָמֵי לָא תִּיבְעֵי! וְכִי תֵּימָא: הָכִי נָמֵי, וְהָתַנְיָא, מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ: חוֹלֶצֶת! אֶלָּא אָמַר עֵיפָה: רַבִּי אֶלְעָזָר לָא יָדַעְנָא מַאי טַעְמָא. אָמַר אַבָּיֵי, הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר: מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי מִיתָה מַפֶּלֶת, אִי נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִים. אִי מִיתָה מַפֶּלֶת — הָא רַמְיָא קַמֵּיהּ לְיִיבּוּם, אִי נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים מַפִּילִים — הָא עָמְדָה עָלָיו שָׁעָה אַחַת בְּאִיסּוּר. רָבָא אָמַר: לְעוֹלָם פְּשִׁיטָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּמִיתָה מַפֶּלֶת, וּמִיהוּ הַכֹּל בְּקִיאִין בְּגֵירוּשִׁין, וְאֵין הַכֹּל בְּקִיאִין בַּחֲזָרָה. אַדְּרַבָּה: חֲזָרָה, כֵּיוָן דְּיָתְבָא תּוּתֵיהּ, אִית לֵיהּ קָלָא! מִי לָא עָסְקִינַן דְּאַהְדְּרַהּ בְּאוּרְתָּא וּשְׁכֵיב בְּצַפְרָא. רַב אָשֵׁי אָמַר: הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּגָזַר הָנֵי מִשּׁוּם יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב וְהֶחְזִירָהּ. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְנִתְגָּרְשָׁה, כִּיתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב. וְהֶחְזִירָהּ — דִּבְרֵי הַכֹּל שֶׁאֲסוּרָה לַיָּבָם. הַאי מַאי לְמֵימְרָא? פְּשִׁיטָא! אֶלָּא לָאו הָא קָא מַשְׁמַע לַן, טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר דְּגָזַר הָנָךְ מִשּׁוּם הַאי. שְׁמַע מִינַּהּ. (א)תַּנְיָא כְּווֹתֵיהּ דְּרַב אָשֵׁי: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר בִּקְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְנִתְגָּרְשָׁה — הֲרֵי הִיא כִּיתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב, וְהֶחְזִירָהּ — שֶׁאֲסוּרָה לַיָּבָם, מִפְּנֵי שֶׁגֵּירוּשֶׁיהָ גֵּירוּשִׁין גְּמוּרִין, וְאֵין חֲזָרָתָהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה. [ב](ב)בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — שֶׁגֵּירְשָׁהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְהֶחְזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה. אֲבָל גֵּירְשָׁהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְהֶחְזִירָהּ כְּשֶׁהִיא גְּדוֹלָה, אִי נָמֵי הֶחְזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְגָדְלָה אֶצְלוֹ וָמֵת — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ: חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: צָרָתָהּ, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ: הִיא גּוּפַהּ גְּזֵירָה, וַאֲנַן נֵיקוּם וְנִיגְזוֹר גְּזֵירָה לִגְזֵירָה? (ג)וְהָא תַּנְיָא, מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ: הִיא וְצָרָתָהּ חוֹלֶצֶת. הִיא וְצָרָתָהּ סָלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא לָאו: אוֹ הִיא אוֹ צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת? לָאו תָּרוֹצֵי קָמְתָרְצַתְּ, תָּרֵיץ הָכִי: הִיא — חוֹלֶצֶת, צָרָתָהּ — אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַיבֶּמֶת. [ג](ד)מַתְנִי׳ שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת קְטַנּוֹת, וּמֵת בַּעְלָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן — הַלֵּזוּ תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. וְכֵן שְׁתֵּי חֵרְשׁוֹת. גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה, מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל קְטַנָּה — תֵּצֵא הַקְּטַנָּה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. [ד]מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל גְּדוֹלָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ. (ה)רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מֵיאֲנָה — מֵיאֲנָה, וְאִם לָאו — תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתֵצֵא הַלֵּזוּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. (ו)רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִי לוֹ עַל אִשְׁתּוֹ, אִי לוֹ עַל אֵשֶׁת אָחִיו. מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט — וְאֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. [ה]גְּמָ׳ וּמִי שְׁרֵי? וְהָתָנֵי בַּר קַפָּרָא: לְעוֹלָם יִדְבַּק אָדָם בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְיִתְרַחֵק מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים. יִדְבַּק בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: בַּחֲלִיצָה, וּבַהֲבָאַת שָׁלוֹם, וּבַהֲפָרַת נְדָרִים. וְיִתְרַחֵק מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים: מִן הַמֵּיאוּן, וּמִן הַפִּקְדוֹנוֹת, וּמִן הָעֲרָבוֹנוֹת! מֵיאוּן דְּמִצְוָה שָׁאנֵי. (ז)גּוּפָא. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: לְעוֹלָם יִדְבַּק אָדָם בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: בַּחֲלִיצָה — כְּאַבָּא שָׁאוּל, דְּתַנְיָא, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ לְשֵׁם נוֹי, לְשֵׁם אִישׁוּת, לְשֵׁם דָּבָר אַחֵר — כְּאִילּוּ פּוֹגֵעַ בְּעֶרְוָה, וְקָרוֹב בְּעֵינַי לִהְיוֹת הַוָּלָד מַמְזֵר. בַּהֲבָאַת שָׁלוֹם, דִּכְתִיב: ״בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ״, וְאָמַר

וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹסֵר מְפָרֵשׁ טַעְמָא בגמ': וְכֵן הַמְגָרֵשׁ הַיְתוֹמָה קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאוּהָ אִמָּהּ וְאַחֶיהָ וְהֶחֱזִירָהּ בֵּין בְּקַטְנוּתָהּ בֵּין בְּגַדְלוּתָהּ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם כִּדְאָמַר דְּמִיתָה מַפֶּלֶת וּבִשְׁעַת מִיתָה הָיְתָה אִשְׁתּוֹ: קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְנִתְגָּרְשָׁה בְּקַטְנוּתָהּ וְקִבֵּל אָבִיהָ גִּטָּהּ כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה (כְּתֻבּוֹת מו:) וּמְקַבֵּל אֶת גִּטָּהּ הֲרֵי הִיא כִּיתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב אע"פ שֶׁאָבִיהָ חַי הוּא הִיא כִּיתוֹמָה לְעִנְיַן קִדּוּשִׁין דְּשׁוּב אֵין לוֹ כֹּחַ לְקַבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ כִּדְאָמַר הָתָם אִם מִשֶּׁהִשִּׂיאָהּ אֵין לְאָבִיהָ רְשׁוּת בָּהּ: וְהֶחֱזִירָהּ בְּקַטְנוּתָהּ אֲסוּרָה לַיָּבָם אִם מֵת בְּקַטְנוּתָהּ וְאַפֵּי' לְרַבָּנַן דְּגֵרוּשֶׁיהָ גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִין וְאֵין חֲזָרָתָהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה דְּקִדּוּשֵׁי קְטַנָּה אֵינָן כְּלוּם הוֹאִיל וּפָקַע זְכוּת אָב וְהִיא אֵין לָהּ יָד וְהָוְיָא לָהּ כִּגְרוּשָׁה וְעוֹמֶדֶת: גְּמ' עֵיפָה שֵׁם חָכָם: שָׁעָה אַחַת בְּאִסּוּר גְּרוּשַׁת אָחִיו שֶׁהִיא בְּכָרֵת: אִי מִיתַת בַּעַל מַפֶּלֶת לְיִבּוּם אוֹ כֹּחַ נִשּׂוּאִין הָרִאשׁוֹנִים: בְּקִיאִים בְּגֵרוּשִׁין הַכֹּל רוֹאִין שֶׁגֵּרְשָׁהּ דְּגֵרוּשִׁין קָלָא אִית לְהוּ אֲבָל חֲזָרָה לֵית לֵהּ קָלָא דִּזְמְנִין דְּקָא מַהְדַּר לָהּ בְּאֻרְתָּא וּשְׁכֵיב בְּצַפְרָא דְּלָא חָזוּ אִינָשֵׁי בַּחֲזָרָתָהּ וְאָמְרִי זֶה מְיַבֵּם גְּרוּשַׁת אָחִיו: מִי לָא עָסְקִינַן מִי לֵיכָּא לְאוֹקוּמֵי נָמֵי מַתְנֵי' בְּהָכִי דִּזְמְנִין דְּהָוֵי הָכִי: פְּשִׁיטָא דְּהוֹאִיל וְאֵין לְאָבִיהָ רְשׁוּת בָּהּ וְהִיא קְטַנָּה אֵין חֲזָרָתָהּ חֲזָרָה וַהֲרֵי הִיא כִּגְרוּשָׁה אֶלָּא לְהָכִי תַּנְיֵהּ בְּמָתְנֵי' לְאַשְׁמוֹעִינַן דְּטַעֲמָא דְּקַמַּיְתָא מִשּׁוּם הָא: דְּגָזַר הָנָךְ כָּל מַחְזֶרֶת גָּזַר מִשּׁוּם יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב דְּאָמְרִי' בְּמָתְנֵי' דִּלְאַחַר חֲזָרָתָהּ הֲרֵי הִיא כִּגְרוּשָׁה: בד"א דַּחֲכָמִים מוֹדִים כְּשֶׁגֵּרְשָׁהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְקִבֵּל אָבִיהָ גִּטָּהּ וְהֶחֱזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה דְּאֵין כֹּחַ לֹא לְאָבִיהָ וְלֹא לָהּ לְקַדְּשָׁהּ וּמֵת כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה דְּלָא בַּעְלָהּ מִשֶּׁגָּדְלָה דְּתֶהֱוֵי בִּיאָה מִשֶּׁגָּדְלָה קִדּוּשִׁין: וְגָדְלָה אֶצְלוֹ אָמְרִי' סְתָם בִּיאָה רִאשׁוֹנָה מִשֶּׁגָּדְלָה קִדּוּשִׁין הֵן: מִשּׁוּם ר' אֶלְעָזָר אָמְרוּ כוּ' וּמִדְּקָתָנֵי לְעֵיל וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר בִּיתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב אַלְמָא אַיְּרֵי בָּהּ רַבִּי אֶלְעָזָר דְּטַעֲמָא דִּבְאַחֲרַנְיָיתָא מִשּׁוּם הָא: צָרָתָהּ דִּמְחֻזֶּרֶת גְּדוֹלָה לר"א מַהוּ: הִיא גּוּפָא גְּזֵרָה מִשּׁוּם יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב: גְּזֵרָה לִגְזֵרָה צָרָתָהּ אַטּוּ הִיא: הִיא חוֹלֶצֶת אִם בָּא יָבָם לְהִזָּקֵק לָהּ חוֹלֶצֶת וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת אֲבָל אִם נִזְקַק לְצָרָתָהּ אוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת וְהִיא נִפְטֶרֶת: מַתְנֵי' תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וּפְטוּרָה מֵחֲלִיצָה וּמִיִּבּוּם: מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל גְּדוֹלָה וְנָפְלָה לִפְנֵי בַּעַל הַקְּטַנָּה זִקָּתָהּ שֶׁל גְּדוֹלָה שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה אוֹסֶרֶת הַקְּטַנָּה עָלָיו דְּנִשּׂוּאֶיהָ מִדְּרַבָּנָן וְלָא אַלִּימָא לְאַפְקוֹעֵי זִקָּה דְּאוֹרָיְתָא וְהָוְיָא לָהּ אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ וּמַה יַּעֲשׂוּ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ וְתַעֲקֹר נִשּׂוּאֶיהָ וִיהֵא מְיַבֵּם אֶת הַגְּדוֹלָה: ר"ג אוֹמֵר אֵין זִקָּתָהּ אוֹסֶרֶת אֶת זוֹ דר"ג סוֹבֵר אֵין זִקָּה כְּלוֹמַר לָא אַלִּימָא זִקָּה כִּדְפֵי' בְּפֶ' ר"ג (לְעֵיל יְבָמוֹת נא.) הִלְכָּךְ אִם מֵאֲנָה מֵאֲנָה וְתִתְיַבֵּם גְּדוֹלָה וְאִם לָאו תַּמְתִּין קְטַנָּה אֶצְלוֹ עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְיִהְיוּ נִשּׂוּאֶיהָ גְּמוּרִין וְתֵצֵא הַלֵּזוּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה אֲבָל מְחַלֵּץ לַגְּדוֹלָה לֹא דְּפָסַל אֶת הַקְּטַנָּה עָלָיו מִשּׁוּם אֲחוֹת חֲלוּצָה: אִי לוֹ אוֹי לוֹ: מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט וְאֵין מְלַמְּדִין אוֹתָהּ לְמָאֵן כִּדְאָמַר בגמ' יִתְרַחֵק אָדָם מִן הַמֵּאוּנִין וּמִיתַּב נָמֵי לָא יָתְבָה תּוּתֵהּ דְּקָסָבַר יֵשׁ זִקָּה אֶלָּא תֵּצֵא בְּגֵט וְזוֹ לֹא תִתְיַבֵּם מִשּׁוּם אֲחוֹת גְּרוּשָׁה אֶלָּא תֵּצֵא בַּחֲלִיצָה: גְּמ' וּמִי שָׁרֵי לְלַמֵּד קְטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן: יִדְבַּק אָדָם כוּ' מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּכוּלְּהוּ לְקַמָּן: מִן עֵרָבוֹן שֶׁלֹּא יְהֵא עָרֵב: כְּאַבָּא שָׁאוּל פֶּרֶק הַחוֹלֵץ הַכּוֹנֵס יְבִמְתּוֹ לְשֵׁם נוֹי וְכוּ':

הִיא גּוּפָהּ גְּזֵרָה וַאֲנַן נֵיקוּם וְנִגְזוֹר גְּזֵרָה לִגְזֵרָה פֵּי' בְּקוּנְטְרֵס הִיא גּוּפָהּ גְּזֵרָה מִשּׁוּם יְתוֹמָה בְּחַיֵּי הָאָב וְאֵין נִרְאֶה לְר"י דְּהָא רַב אַשִׁי הוּא דְּאָמַר לְהַאי טַעְמָא וְלֹא רָבָא אֶלָּא יֵשׁ לְפָרֵשׁ הִיא גּוּפָהּ גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֹאמְרוּ הָעוֹלָם יְיַבֵּם גְּרוּשַׁת אָחִיו לְפִי שֶׁהַכֹּל בְּקִיאִין בְּגֵרוּשִׁין וְאֵין הַכֹּל בְּקִיאִין בַּחֲזָרָה כִּדְאָמַר רָבָא לְעֵיל וְלָאו דַּוְקָא קָאָמַר גְּזֵרָה לִגְזֵרָה דְּלָא שַׁיָּךְ הָכָא אֶלָּא כְּלוֹמַר אֵינָהּ אֶלָּא אִסּוּרָא דְּרַבָּנָן: **וְיִתְרַחֵק** מִן הַמֵּאוּנִים פר"ח בְּרֵישׁ פִּרְקִין (לְעֵיל יְבָמוֹת קז:) בְּשֵׁם גָּאוֹן דְּאֵין לְקַדֵּשׁ יְתוֹמָה עַד שֶׁיָּבִיאוּ רְאָיָה שֶׁהִיא בּוֹגֶרֶת כְּדֵי לְהִתְרַחֵק מִן הַמֵּאוּנִים וְהָא דְּתַקִּינוּ לָהּ רַבָּנָן נִשּׂוּאִין כִּדְאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קיב:) צָרִיךְ לוֹמַר לְדִבְרֵי הַגָּאוֹן דְּהַיְינוּ דַּוְקָא הֵיכָא שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר וּמִיהוּ מֵהָכָא אֵין לוֹ רְאָיָה אֶלָּא שֶׁלֹּא יְלַמְּדוּהָ לְמָאֵן:

מסורת הש״ס

א כתובות עג:; תוספתא יבמות
ב בבא קמא קו:
ג לעיל יא:; משנה יבמות
ד לקמן קיא.
ה לעיל עט:; לעיל יח.; תוספתא יבמות
ו משנה עדיות
ז לעיל לט:; תוספתא יבמות

גליון הש״ס

רש"י ד"ה קטנה שהשיאה וכו' וקבל אביה גיטה וכו'. ע' קדושין מג ע"ב ברש"י ד"ה היא ואביה ובסנהדרין סט ע"א ברש"י ד"ה קנאה. וע' קידושין דף י ע"א תוד"ה ומקבל ושם מג ע"ב תוד"ה תנן התם:

תורה אור השלם

סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ [תהילים לד, טו]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יג, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ טז:
ב מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קעג סעי׳ יז:
ג מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ ט:
ד מיי׳ פז׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ יא:
ה מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ טז:

א(א)וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: אָתְיָא ״רְדִיפָה״ ״רְדִיפָה״. כְּתִיב הָכָא: ״בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ״, וּכְתִיב הָתָם: ״רוֹדֵף צְדָקָה וָחָסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד״. בַּהֲפָרַת נְדָרִים, כְּרַבִּי נָתָן. דְּתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: הַנּוֹדֵר — כְּאִילּוּ בָּנָה בָּמָה. וְהַמְקַיְּימוֹ — כְּאִילּוּ הִקְרִיב עָלֶיהָ קָרְבָּן. וְיִתְרַחֵק מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים: מִן הַמֵּיאוּנִין — דִּלְמָא גָּדְלָה וּמִיחַרְטָא בָּהּ. מִן הַפִּקְדוֹנוֹת — בְּבַר מָתָא, דְּבַיְיתֵיהּ כִּי בַּיְיתֵיהּ דָּמֵי. מִן הָעֵרָבוֹן — בַּעֲרָבֵי שַׁלְצִיּוֹן. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַאי דִּכְתִיב: ״רַע יֵרוֹעַ כִּי עָרַב זָר״ — רָעָה אַחַר רָעָה תָּבֹא לִמְקַבְּלֵי גֵרִים, וְלַעֲרָבֵי שַׁלְצִיּוֹן, וּלְתוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה. מְקַבְּלֵי גֵרִים — כְּרַבִּי חֶלְבּוֹ. דְּאָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ: קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת בָּעוֹר. עֲרָבֵי שַׁלְצִיּוֹן — דְּעָבְדִי שְׁלוֹף דּוֹץ. תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה — דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תּוֹרָה — אֵין לוֹ תּוֹרָה. פְּשִׁיטָא! אֶלָּא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה — אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה. הָא נָמֵי פְּשִׁיטָא! אֶלָּא דַּאֲפִילּוּ תּוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פָּפָּא, אָמַר קְרָא: ״וּלְמַדְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם״ — כֹּל שֶׁיֶּשְׁנוֹ בַּעֲשִׂיָּה יֶשְׁנוֹ בִּלְמִידָה, כֹּל שֶׁאֵינוֹ בַּעֲשִׂיָּה אֵינוֹ בִּלְמִידָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, לְעוֹלָם כִּדְאָמְרִיתוּ מֵעִיקָּרָא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה — אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה, לָא צְרִיכָא דְּקָא מַגְמַר לַאֲחֲרִינֵי וְאָזְלִי וְעָבְדִי. מַהוּ דְּתֵימָא: אִית לֵיהּ אַגְרָא לְדִידֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה: בְּדַיָּינָא דְּאָתֵי דִּינָא לְקַמֵּיהּ, וְגָמַר הֲלָכָה וּמְדַמֵּי מִילְּתָא לְמִילְּתָא, וְאִית לֵיהּ רַבָּה וְלָא אָזֵיל מְשַׁאֵיל. ב(ב)דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: לְעוֹלָם יִרְאֶה דַּיָּין עַצְמוֹ כְּאִילּוּ חֶרֶב מוּנַּחַת לוֹ בֵּין יְרֵיכוֹתָיו, וְגֵיהִנָּם פְּתוּחָה לוֹ מִתַּחְתָּיו, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת״, מִפַּחַד שֶׁל גֵּיהִנָּם שֶׁדּוֹמֶה לְלַיְלָה. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם מֵיאֲנָה וְכוּ׳. בְּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר מֵרַב: מַאי טַעְמָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל — מִשּׁוּם דְּקָסָבַר קִידּוּשֵׁי קְטַנָּה מִיתְלָא תְּלוּ, וְכִי גָּדְלָה גָּדְלִי בַּהֲדַהּ, אַף עַל גַּב דְּלָא בְּעַל, אוֹ דִלְמָא מִשּׁוּם דְּקָסָבַר: הַמְקַדֵּשׁ אֲחוֹת יְבָמָה — נִפְטְרָה יְבָמָה וְהָלְכָה לָהּ, אִי בְּעַל — אִין, אִי לָא בְּעַל — לָא? אֲמַר לֵיהּ: הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, מִשּׁוּם דְּקָסָבַר: הַמְקַדֵּשׁ אֲחוֹת יְבָמָה — נִפְטְרָה יְבָמָה וְהָלְכָה לָהּ, אִי בְּעַל — אִין, אִי לָא בְּעַל — לָא. גאָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אָמֵינָא, כִּי נָיֵים וְשָׁכֵיב רַב, אֲמַר לְהָא שְׁמַעְתָּא. דְּתַנְיָא: הַמְקַדֵּשׁ אֶת הַקְּטַנָּה — קִידּוּשֶׁיהָ תְּלוּיִין. מַאי ״תְּלוּיִין״? לָאו כִּי גָּדְלָה גָּדְלִי בַּהֲדַהּ, וְאַף עַל גַּב דְּלָא בָּעַל? אֲמַר לֵיהּ רָבִין בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן: הָא מִילְּתָא דִּקְטַנָּה, מִיתְלָא תַּלְיָא וְקָיְימָא, אִי בְּעַל — אִין, אִי לָא בְּעַל — לָא. דְּאָמְרָה: הוּא עָדִיף מִינַּאי, וַאֲנָא עֲדִיפְנָא מִינֵּיהּ. ד(ג)וְסָבַר רַב: אִי בְּעַל — אִין, אִי לָא בְּעַל — לָא? וְהָא אִיתְּמַר: קְטַנָּה שֶׁלֹּא מֵיאֲנָה, וְהִגְדִּילָה, וְעָמְדָה וְנִשֵּׂאת, רַב אָמַר: אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי.

מַאי

אָתְיָא רְדִיפָה רְדִיפָה אֲבָל מִדִּכְתִיב לְעֵיל מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים וְגוֹ' לָא מָצֵי דָיֵיק דְּדִלְמָא קָאֵי אַכֻּלָּא פָּרַשְׁתָּא נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב וְגוֹ' דְּהַיְנוּ כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ אִי נָמֵי הָכָא כְּתִיב צְדָקָה חַיִּים וְכָבוֹד דְּלָא הֲוָה נָפְקָא לָן מֵהַהוּא קְרָא בפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף מ.) דְּאָדָם אוֹכֵל מִפֵּרוֹתֵיהֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא: **הַנּוֹדֵר** כְּאִילּוּ בָּנָה בָּמָה י"מ דְּנָפְקָא לָן חֲדָלָה חֲדָלָה כְּתִיב הָכָא וְכִי תֶחְדַּל לִנְדֹּר וּכְתִיב הָתָם חִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ כִּי בַמֶּה נֶחְשָׁב וְאָמַר בפ"ק דִּבְרָכוֹת (דַּף יד. וְשָׁם) אַל תִּקְרֵי בַּמֶּה אֶלָּא בָּמָה וג"ש דַּחֲדָלָה דָּרֵישׁ בְּפֶרֶק ד' נְדָרִים (נְדָרִים דַּף כב.) אָמַר שְׁמוּאֵל הַנּוֹדֵר אע"פ שֶׁמְּקַיְּמוֹ נִקְרָא רָשָׁע אָמַר ר' אָבָהוּ מַאי קְרָאָהּ כְּתִיב הָכָא וְכִי תֶחְדַּל לִנְדֹּר וּכְתִיב הָתָם שָׁם רְשָׁעִים חָדְלוּ רֹגֶז: **רָעָה** אַחַר רָעָה תָּבֹא לִמְקַבְּלֵי גֵרִים אָמַר ר"י דְּהַיְנוּ הֵיכָא שֶׁמַּשִּׂיאִין אוֹתָן לְהִתְגַּיֵּר אוֹ שֶׁמְּקַבְּלִין אוֹתָן מִיָּד אֲבָל אִם הֵן מִתְאַמְּצִין לְהִתְגַּיֵּר יֵשׁ לָנוּ לְקַבְּלָם שֶׁהֲרֵי מָצִינוּ שֶׁנֶּעֶנְשׁוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב שֶׁלֹּא קִבְּלוּ לְתִמְנַע שֶׁבָּאתָה לְהִתְגַּיֵּר וְהָלְכָה וְהָיְתָה פִּלֶגֶשׁ לֶאֱלִיפַז בֶּן עֵשָׂו וּנְפַק מִנַּהּ עֲמָלֵק דְּצַעֲרִינְהוּ לְיִשְׂרָאֵל כִּדְאָמְרִינַן בְּהַגָּדַת חֵלֶק (סַנְהֶדְרִין צט:) וְגַם יְהוֹשֻׁעַ קִבֵּל רָחָב הַזּוֹנָה וְנַעֲמָה וְרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וּבְרֵישׁ פֶּרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת לא.) שֶׁגִּיֵּיר הִלֵּל אוֹתוֹ שֶׁאָמַר גַּיְּרֵנִי עַל מְנָת שֶׁתְּשִׂימֵנִי כ"ג וְאוֹתוֹ דְּעַל מְנָת שֶׁתְּלַמְּדֵנִי כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ ואע"פ שֶׁלֹּא הָיוּ מִתְאַמְּצִין לְהִתְגַּיֵּר יוֹדֵעַ הָיָה הִלֵּל בָּהֶן שֶׁסּוֹפָם לִהְיוֹת גֵּרִים גְּמוּרִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְבַסּוֹף: **מַהוּ** דְּתֵימָא אִית לֵיהּ אַגְרָא תֵּמַהּ דְּאָמְרִי' בְּפֶרֶק בָּתְרָא דְּיוֹמָא (דַּף פז.) כָּל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ וּמְפָרֵשׁ טַעְמָא הָתָם שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הָרַב בְּגֵיהִנָּם וְתַלְמִידוֹ בְּגַן עֵדֶן וְעוֹד קָשֶׁה לר"י הֲרֵי אַחֵר דר"מ לָמַד לְפָנָיו וְאַפֵּ"ה יָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה וְשֶׁמָּא הֵיכָא שֶׁהוּא רַע מִתְּחִלָּה קֹדֶם שֶׁמְּלַמֵּד אֲחֵרִים הָתָם לֹא שַׁיָּךְ הַאי טַעְמָא אֲבָל הֵיכָא שֶׁהָיָה טוֹב מִתְּחִלָּה אָז וַדַּאי אֵין חֵטְא בָּא עַל יָדוֹ וְאַחֵר מִתְּחִלָּתוֹ הָיָה רַע כִּדְאָמַר בַּחֲגִיגָה (דַּף טו:) שֶׁכְּלֵי זֶמֶר לֹא פָּסַק מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְגַם סִפְרֵי צְדוֹקִים הָיוּ נוֹשְׁרִים מֵחֵיקוֹ: **שִׁשִּׁים** גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס [הָכָא] וּבְסַנְהֶדְרִין (דַּף ז.) דְּאַלִּשְׁכַּת הַגָּזִית קָאֵי וְקָשֶׁה דה"ל לְמֵימַר ע' אוֹ ע"א אֶלָּא י"ל דְּאַשִּׁשִּׁים רִבּוֹא יִשְׂרָאֵל קָאֵי: **אֲחוּזֵי** חֶרֶב מַשְׁמַע לֵיהּ מְזֻיָּנִין בַּדִּין כִּדְדָרְשִׁינַן בְּסַנְהֶדְרִין (דַּף לו.) מִוַּיַּחֲגוֹר דָּוִד חַרְבּוֹ שֶׁדָּנוּ לְנָבָל בְּסַנְהֶדְרִין ואע"ג דְּבַתּוֹרָה כְּתִיב חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר (תְּהִלִּים מ"ה:ד'): **וְכִי** גָּדְלָה גָּדְלִי בַּהֲדַהּ ואע"ג דְּלָא בָּעַל וְאַפֵּ' סְבִירָא לָן מְקַדֵּשׁ אֲחוֹת יְבָמָה לֹא נִפְטְרָה יְבָמָה מ"מ הֵיכָא שֶׁהַקִּדּוּשִׁין הָיוּ בָּאִים מִמֵּילָא נִפְטְרָה יְבָמָה מֵעַצְמָהּ: **הוּא** עָדִיף מִנַּאי פֵּרוּשׁ שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיאֵנִי בְּגֵט בְּעַל כָּרְחִי וַאֲנָא עֲדִיפָא מִנֵּהּ שֶׁאוּכַל לְמָאֵן בּוֹ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא בָּעַל וְהַיְנוּ דַּוְקָא מִן הַתּוֹרָה יְכוֹלָה לְמָאֵן אֲבָל מִדְּרַבָּנָן אֵין יְכוֹלָה מִשֶּׁהֵבִיאָה ב' שְׂעָרוֹת דִּתְנַן בְּפֶ' בָּא סִימָן (נִדָּה נב.) עַד מָתַי הַבַּת מְמָאֶנֶת עַד שֶׁתָּבִיא ב' שְׂעָרוֹת וְהַיְנוּ אֲפִלּוּ לֹא בָּעַל דִּבְבַעַל לָא הֲוָה פְּלִיג רַבִּי יְהוּדָה עַד שֶׁיִּרְבֶּה הַשָּׁחוֹר עַל הַלָּבָן כִּדְאָמַר הָתָם בַּגְּמָרָא דְּמוֹדֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּבַעַל:

וא"ר אָבָהוּ בְּמַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין: אָתְיָא רְדִיפָה רְדִיפָה תַּשְׁלוּם שָׂכָר גָּדוֹל לַהֲבָאַת שָׁלוֹם שֶׁאוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא כִּגְמִילוּת חֲסָדִים דִּכְתִיב בְּהוּ יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה בָּעוֹלָם הַבָּא וְכָבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה: כְּאִלּוּ בָּנָה בָּמָה בִּשְׁעַת אִסּוּר הַבָּמוֹת דְּחוֹטֵא הוּא דִּכְתִיב (דְּבָרִים כ"ג:כ"ג) וְכִי תֶחְדַּל לִנְדֹּר וְגוֹ' הָא לֹא תֶחְדַּל יִהְיֶה בְךָ חֵטְא: כְּאִלּוּ הִקְרִיב קָרְבָּן שֶׁעָבַר עָלָיו שְׁתֵּי עֲבֵרוֹת אֶלָּא יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וְיַתִּירֶנּוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא רָגִיל בְּכָךְ: בְּבַר מָתָא לֹא יְקַבֵּל פִּקָּדוֹן מִבֶּן עִירוֹ: דְּבֵיתֵהּ כִּי בֵיתֵהּ דָּמֵי שֶׁרָגִיל אֶצְלוֹ וְיִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ וְיַחֲזֹר וְיִתְבָּעֶנּוּ: שֶׁלְצִיּוֹן שֵׁם מָקוֹם שֶׁמַּנִּיחִין הַלֹּוֶה וְתוֹפְסִין הֶעָרֵב לִשָּׁנָא אַחֲרִינָא שֶׁלְצִיּוֹן קוֹרְאִין שֵׁם הָעֵרָבוֹן עַל שֵׁם נוֹטָרִיקוֹן שְׁלוֹף דּוֹץ שׁוֹלֵף עַצְמוֹ מִן הַלֹּוֶה וְתוֹקֵעַ עַצְמוֹ עַל הֶעָרֵב: רַע יֵרוֹעַ רָעָה אַחַר רָעָה: כִּי עָרֵב זָר הַמְּעָרֵב זָרִים גֵּרִים בְּיִשְׂרָאֵל וְהַנִּכְנָס בְּעֵרָבוֹן נָמֵי מַשְׁמַע: וּלְתוֹקֵעַ עַצְמוֹ סֵיפָא דִּקְרָא וְשֹׂנֵא תוֹקְעִים בּוֹטֵחַ וְכֻלָּהּ מְפָרֵשׁ לָהּ: תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה שֶׁאוֹמֵר הֲרֵינִי שׁוֹנֶה וְאֵינִי מְקַיֵּם וַאֲקַבֵּל שְׂכַר לִמּוּד: קָשִׁים גֵּרִים שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹת וּלְמֵדִין יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂיהֶן: כְּסַפַּחַת לִשָּׁנָא דִּקְרָא נְקַט וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב (יְשַׁעְיָהוּ י"ד:א'): דּוֹץ לְשׁוֹן תִּקוּעַ כִּדְאָמַר דָּצָה שַׁלְפָּה (שַׁבָּת דַּף נ:): אֵין לוֹ תוֹרָה אֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה: אֵין לוֹ תוֹרָה אֵין מְקַבֵּל שְׂכַר לִמּוּד: אֶלָּא תוֹרָה וְאֵין מְקַיֵּם: אֲפִלּוּ תוֹרָה אַפֵּי' שְׂכַר לִמּוּד אֵין לוֹ: וְאִיבָּעֵית אֵימָא כִּדְמֵעִקָּרָא אֵין לוֹ אֶלָּא תוֹרָה וּדְקָאָמַרְתְּ הַאי נָמֵי פְּשִׁיטָא לָא צְרִיכָא כו': אִית לֵהּ אַגְרָא דַּעֲשִׂיָּה: וּגְמַר הֲלָכָה יוֹדֵעַ הֲלָכָה שֶׁאֵין דּוֹמֶה לְדִין הַבָּא לְפָנָיו כָּל כָּךְ וּמְדַמֵּי מִלְּתָא לְמִלְּתָא וְלֹא מַשְׁאִיל לְרַבֵּהּ. וְהַיְנוּ תוֹקֵעַ שֶׁסּוֹמֵךְ וְנִשְׁעָן עַל הַהֲלָכָה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ: גִּבּוֹרִים דַּיָּנִים: שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ: מִטָּתוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשָּׁם לִשְׁכַּת הַגָּזִית: מַאי טַעְמָא דְּר' גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר כְּשֶׁתַּגְדִּיל זוֹ תֵּצֵא זוֹ בִּוְלֹא כְלוּם: גָּדְלִי בַּהֲדֵהּ ואע"ג דְּלָא בָּעַל דְּנִתְקַדְּשָׁה הַשְׁתָּא מ"מ מִשֶּׁגָּדְלָה תָּפְסִי קִדּוּשֵׁי מֵעִקָּרָא וְאִגְלֵי מִלְּתָא לְמַפְרֵעַ דְּזִקָּה דְּהַךְ לֹא כְלוּם הוּא: אוֹ דִלְמָא קִדּוּשִׁין קַמָּאֵי לֹא כְלוּם נִינְהוּ וּמִשּׁוּם קִדּוּשִׁין דִּבְעִילָה דְּמִשֶּׁגָּדְלָה נָפְקָא הַךְ יְבָמָה. ואע"ג דְּזִקָּה קוֹדֶמֶת לְקִדּוּשִׁין קָסָבַר הַמְקַדֵּשׁ אֲחוֹת יְבָמָה נִפְטְרָה יְבָמָה דְּאָתֵי קִדּוּשֵׁי וּמְבַטְּלִי לְזִקָּה: מִיתְלָא תָּלֵי כָּל יְמֵי קְטַנּוּת סָפֵק יִבְעֹל מִשֶּׁתַּגְדִּיל וְתִהְיֶה אִשְׁתּוֹ סָפֵק לֹא יִבְעֹל וְלָא סָמְכָה דַּעְתָּהּ: דְּאָמְרָה אִיהוּ עָדִיף מִנַּאי וְיוֹצִיאֵנִי בְּגֵט בְּעַל כָּרְחִי: וַאֲנָא עֲדִיפָנָא מִנֵּהּ וְכָל זְמַן שֶׁאֶרְצֶה אֵצֵא בְּמֵאוּן עַל כָּרְחוֹ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ג מהל׳ נדרים הל׳ כה, סמג לאוין רמב, טוש״ע יו״ד סי׳ רג סעי׳ ג:

ב מיי׳ פכ״ג מהל׳ סנהדרין והעונשין המסורין להם הל׳ ח, סמג לאוין רח, טוש״ע חו״מ סי׳ ח סעי׳ ב:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כג:

ד מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ ו, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ כא:

מסורת הש״ס

א נדרים כב.; נדרים ס:; גיטין מו:

ב אוצר מדרשים מדרש לעולם

ג כתובות עג.

תורה אור השלם

סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ [תהילים לד, טו]

רֹדֵף צְדָקָה וָחָסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד [משלי כא, כא]

רַע־יֵרוֹעַ כִּי־עָרַב זָר וְשֹׂנֵא תֹקְעִים בּוֹטֵחַ [משלי יא, טו]

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹּבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם [דברים ה, א]

הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל [שיר השירים ג, ז]

[א]מַאי לָאו, דְּלָא בְּעַל? לָא, דִּבְעַל. אִי דִּבְעַל, מַאי טַעְמָא דִּשְׁמוּאֵל? קָסָבַר: כָּל הַבּוֹעֵל — עַל דַּעַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים הוּא בּוֹעֵל. (א)וְהָא פְּלִיגִי בַּהּ חֲדָא זִימְנָא, דְּאִיתְּמַר: קִדְּשָׁהּ עַל תְּנַאי, וּכְנָסָהּ סְתָם — רַב אָמַר: צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט. [ב]רַב אָמַר צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט — כֵּיוָן דְּנַסְבַהּ אַחוּלֵי אַחֲלֵיהּ לִתְנָאֵיהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט, כָּל הַבּוֹעֵל, עַל דַּעַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים הוּא בּוֹעֵל! צְרִיכָא, דְּאִי אִיתְּמַר הָהִיא, בְּהָהִיא קָאָמַר רַב, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא תְּנָאָה, וְכֵיוָן דִּבְעַל, אַחֲלֵיהּ לִתְנָאֵיהּ. אֲבָל בְּהָא, אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ, לִשְׁמוּאֵל. וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא: בְּהָךְ קָאָמַר שְׁמוּאֵל, אֲבָל בְּהָךְ, אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לְרַב, צְרִיכָא. וּמִי אָמַר רַב כִּי בְּעַל — אִין, אִי לָא בְּעַל — לָא? הָא הָהִיא עוֹבָדָא דַּהֲוָה בְּנַרֶשׁ, וְאִיקַּדִּישָׁה כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה, וְגָדְלָה, וְאוֹתְבַהּ אַבֵּי כּוּרְסְיָיא, וַאֲתָא אַחֲרִינָא וַחֲטָפַהּ מִינֵּיהּ. וְרַב בְּרוֹנָא וְרַב חֲנַנְאֵל תַּלְמִידֵי דְּרַב הֲווֹ הָתָם, וְלָא אַצְרְיכוּהָ גִּיטָּא מִבָּתְרָא! (ב)אָמַר רַב פָּפָּא: בְּנַרֶשׁ מִינְסַב נָסְבִי, וַהֲדַר מוֹתְבִי אַבֵּי כּוּרְסְיָיא. רַב אָשֵׁי אָמַר: הוּא עָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהוֹגֶן, לְפִיכָךְ עָשׂוּ בּוֹ שֶׁלֹּא כַּהוֹגֶן, וְאַפְקְעִינְהוּ רַבָּנַן לְקִידּוּשֵׁי מִינֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: תִּינַח דְּקַדֵּישׁ בְּכַסְפָּא, קַדֵּישׁ בְּבִיאָה מַאי? שַׁוְּיוּהָ רַבָּנַן לִבְעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. [גד](ג)מַתְנִי׳ מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי לִשְׁתֵּי יְתוֹמוֹת קְטַנּוֹת, וּמֵת — בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶם פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. וְכֵן שְׁתֵּי חֵרְשׁוֹת. קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת — אֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. [ה]פִּקַּחַת וְחֵרֶשֶׁת — בִּיאַת הַפִּקַּחַת פּוֹטֶרֶת הַחֵרֶשֶׁת, וְאֵין בִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת פּוֹטֶרֶת אֶת הַפִּקַּחַת. גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה — בִּיאַת הַגְּדוֹלָה פּוֹטֶרֶת הַקְּטַנָּה, וְאֵין בִּיאַת הַקְּטַנָּה פּוֹטֶרֶת הַגְּדוֹלָה. (ד)גְּמָ׳ וְחֵרֶשֶׁת בַּת חֲלִיצָה הִיא? וְהָתְנַן: חֵרֵשׁ שֶׁנֶּחֱלַץ, וְחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצָה, וְחוֹלֶצֶת מִן הַקָּטָן — חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה! [ו]אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: אַבִּיאָה. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא אַחֲלִיצָה — כָּאן בְּחֵרֶשֶׁת מֵעִיקָּרָא, כָּאן בְּפִקַּחַת וְאַחַר כָּךְ נִתְחָרְשָׁה. חֵרֶשֶׁת מֵעִיקָּרָא, כִּי הֵיכִי דְּעָל — הָכִי נָפֵק, פִּקַּחַת וְאַחַר כָּךְ נִתְחָרְשָׁה — לָא, דִּמְעַכְּבָא בַּהּ קְרִיָּיה. (ה)אֵיתִיבֵיהּ אַבָּיֵי: וְחֵרֶשֶׁת מֵעִיקָּרָא בַּת חֲלִיצָה הִיא? וְהָתְנַן: שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת, אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? כּוֹנֵס. וְאִם רָצָה לְהוֹצִיא — יוֹצִיא. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? כּוֹנֵס, וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם. מַאי לָאו, בְּחֵרֶשֶׁת מֵעִיקָּרָא, וְקָתָנֵי: כּוֹנֵס אִין,

חוֹלֵץ

מַאי לָאו דְּלָא בְּעַל רִאשׁוֹן מִשֶּׁגָּדְלָה וְקָאָמַר רַב אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי דְּחָלוּ קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים כְּשֶׁגָּדְלָה: כְּשֶׁבָּעַל לְפִיכָךְ אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי דִּבְעִילָה שֶׁבָּעַל הָרִאשׁוֹן מִשֶּׁגָּדְלָה סְתָמָא לְשֵׁם קִדּוּשִׁין נִתְכַּוֵּן דְּיוֹדֵעַ הָיָה שֶׁאֵין קִדּוּשֵׁי קְטַנָּה כְּלוּם: עַל תְּנַאי שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים אוֹ מוּמִין: וּכְנָסָהּ סְתָם וְאַחַ"כ נִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים צְרִיכָה גֵּט דְּבִיאָה לְשֵׁם קִדּוּשִׁין הֲוַאי דְּיוֹדֵעַ הָיָה שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים כְּלוּם: ה"ג צְרִיכָא דְּאִי אִתְּמַר בְּהָא בְּהָא קָאָמַר רַב מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא תְּנַאי וְהָכִי אִיתָא בִּכְתֻבּוֹת פ' הַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת דַּף עג.): דְּאִי אִתְּמַר בְּהָא גַּבֵּי קְטַנָּה שֶׁלֹּא מֵאֲנָה בְּהָא קָאָמַר רַב דְּאַסִּיק אַדַּעְתִּי' לִבְעֹל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין מִשֶּׁגָּדְלָה מִשּׁוּם דְּלֵיכָּא תְּנָאָה אֵין פְּסוּל קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים מִשּׁוּם תְּנַאי אֶלָּא מִשּׁוּם קַטְנוּת וְאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים כְּלוּם וְחָזַר וּבָעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין: אֲבָל בְּהַהִיא דְּאִיכָּא תְּנַאי אֵימָא מוֹדֶה לִשְׁמוּאֵל וְאַדַּעְתָּא דִּתְנַאי בָּעֵיל כְּסָבוּר שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים וְקַיְמָא תְּנַאי שֶׁבֵּינֵיהֶן: אֲבִי כֻּרְסְיָא בְּאַפִּרְיוֹן וקס"ד כִּשְׁאָר חֻפּוֹת שֶׁעֲדַיִן לֹא בְּעָלָהּ וְאַפֵּ"ה לֹא הִצְרִיכוּהָ גִּטָּא מִבָּתְרָא. אַלְמָא חָלוּ קִדּוּשֵׁי קַמָּאֵי: מִינְסָב נָסְבִי וְנִתְקַדְּשָׁה בִּבְעִילָה מִשֶּׁגָּדְלָה: וְקָא אַפְקְעִינְהוּ לְקִדּוּשִׁין מִנֵּהּ דְּכֹל דִּמְקַדֵּשׁ תּוֹלֶה בְּדַעַת חֲכָמִים הוּא דְּהָא כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל קָאָמְרִינַן וְרַבָּנָן אָמְרִי דְּחוֹטֵף אִשָּׁה מִבַּעְלָהּ לָא נֶהֱוֵי קִדּוּשִׁין: תִּינַח דְּקַדֵּישׁ בְּכַסְפָּא אִכָּא לְמֵימַר דְּאַפְקְעִינְהוּ לְקִדּוּשִׁין וְשָׁווּ מָעוֹת מַתָּנָה דְּהֶפְקֵר ב"ד הָיָה הֶפְקֵר: קַדִּישׁ בְּבִיאָה מַאי הֶפְקֵר ב"ד אִכָּא לְמֵימַר: שַׁוְּיוּהָ לִבְעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת וְהוּא בְּדַעְתָּם תָּלָה: כַּר' אֱלִיעֶזֶר דִּמְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה לְמָאֵן: מַתְנִי' שְׁתֵּי יְתוֹמוֹת נָכְרִיּוֹת: אוֹ חֲלִיצָתָהּ לְאַחַר שֶׁתַּגְדִּיל: קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת לָא יָדְעִינַן בְּהֵי נִיחָא לֵיהּ וְהֵי חֲשִׁיבָה אִשְׁתּוֹ טְפֵי: גְּמָ' וְחֵרֶשֶׁת בַּת חֲלִיצָה הִיא דְּקָתָנֵי מַתְנִיתִין וְכֵן שְׁתֵּי חֵרְשׁוֹת: כִּי הֵיכִי דְּעַל לְבַעַל הָרִאשׁוֹן שֶׁכְּנָסָהּ בִּרְמִיזָה הָכִי נָמֵי נָפֵק מִיָּבָם בִּרְמִיזָה: נְשׂוּאִין שְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת פִּקַּחַת לְפִקֵּחַ וְחֵרֶשֶׁת לְחֵרֵשׁ: כּוֹנֵס שֶׁאֵינָהּ בַּת חֲלִיצָה מִשּׁוּם קְרִיָּה אֶלָּא כּוֹנְסָהּ וְאִם רָצָה לְהוֹצִיאָהּ אַחַ"כ מוֹצִיאָהּ בְּגֵט שֶׁכְּשֵׁם שֶׁנִּכְנְסָה בִּרְמִיזָה כָּךְ תֵּצֵא בִּרְמִיזָה וְלֹא צְרִיכָה חֲלִיצָה: כּוֹנֵס וְאֵין מוֹצִיאָהּ לְעוֹלָם שֶׁאֵין גִּטּוֹ מַפְקִיעַ קִדּוּשֵׁי אָחִיו פִּקֵּחַ שֶׁהִזְקִיקוּהָ לוֹ לְיִבּוּם:

קָסָבַר שְׁמוּאֵל כָּל הַבּוֹעֵל עַל דַּעַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים הוּא בּוֹעֵל וא"ת לִשְׁמוּאֵל דְּלֵית לֵיהּ דְּקִדּוּשִׁין גָּדְלֵי בַּהֲדָהּ מ"ט דר"ג וּלְעֵיל בְּרֵישׁ פ"ב (יְבָמוֹת דַּף יח.) מַשְׁמַע דִּשְׁמוּאֵל אִית לֵהּ מִלְּתָא דר"ג דְּפָרֵיךְ אַמִּלְּתֵהּ וְאִי אֵין זִיקָה תִּבְטַל דְּהָא אָמַר ר"ג כו' וְי"ל דְּלִשְׁמוּאֵל צ"ל דְּמַיְרֵי כִּדְמְפָרֵשׁ בְּהֶדְיָא שֶׁבּוֹעֵל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין וְעוֹד אור"י דְּהָתָם כֵּיוָן דִּיבְּמְתּוֹ וְאִשְׁתּוֹ שְׁתֵּיהֶן לְפָנָיו אֲפִלּוּ בִּסְתָמָא בּוֹעֵל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין כְּדֵי לִדְחוֹת יְבִמְתּוֹ מִמֶּנּוּ דִּבְאִשְׁתּוֹ נִיחָא לֵיהּ מִיְּבִמְתּוֹ וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּתִקְשֶׁה לִשְׁמוּאֵל מִדְּרַבָּנָן דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּשֶׁהֶחֱזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה וְגָדְלָה אֶצְלוֹ דְּמִסְתָמָא בּוֹעֵל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין דְּלֵיכָּא לְמֵימַר דְּאַיְרֵי כְּשֶׁפֵּרֵשׁ שֶׁבּוֹעֵל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין דְּא"כ הֵיכִי פָּרֵיךְ מִנֵּהּ בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת דַּף עג:) וְשָׁם) לְרַב אֶלָּא ע"כ כְּשֶׁבּוֹעֵל סְתָם וְלָא מָצֵי לְאוֹקוּמֵי כְּשֶׁפֵּרֵשׁ דְּא"כ הַיְנוּ הֶחֱזִירָהּ כְּשֶׁהִיא גְּדוֹלָה ואר"י דִּשְׁמוּאֵל סְבִירָא לֵי' כר"ש בֶּן יְהוּדָה (מִשּׁוּם ר' יִשְׁמָעֵאל) דְּאָמַר בְּהַמַּדִּיר (ג"ז שָׁם) אִם בְּעָלוּ לֹא קָנוּ אִי נָמֵי כְּר' יִשְׁמָעֵאל דְּאָמ' שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה כו': **וְהָא** אִפְּלִיגוּ בָּהּ חֲדָא זִמְנָא תֵּמַהּ לְר"י וְהָא תַּרְוַיְהוּ צְרִיכִי דְּאִי אִתְּמַר הַהִיא דְּאָמַר רַב צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט הֵ"א צְרִיכָה מִסָּפֵק דְּלָא יָדְעִינַן אִי בָּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין אִם לָאו קמ"ל דְּאֵין צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי דְּוַדַּאי רִאשׁוֹן בָּעַל לְשֵׁם קִדּוּשִׁין וְאִי אִתְּמַר הַהִיא דְּקָאָמַר שְׁמוּאֵל צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי הֵ"א הַיְנוּ מִסָּפֵק וּמֵרִאשׁוֹן נָמֵי צְרִיכָה גֵּט מִדְּאוֹרַיְתָא דְּשֶׁמָּא לְשֵׁם קִדּוּשִׁין בָּעַל ואר"י דְּהָכִי פָּרֵיךְ וְהָא אִפְּלִיגוּ בָּהּ חֲדָא זִמְנָא וְאַמַּאי פְּלִיגִי בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת דִּבְחַד מֵהָנָךְ הֲוָה מָצֵי לְאַשְׁמוֹעֵי' וְלֵימָא הָכִי קִדְּשָׁהּ עַל תְּנַאי וּבָעַל רַב אָמַר צְרִיכָה גֵּט מֵרִאשׁוֹן וְלֹא מִשֵּׁנִי וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵין צְרִיכָה גֵּט מֵרִאשׁוֹן אֶלָּא מִשֵּׁנִי אִי נָמֵי לִתְנֵי בְּאִידָךְ קְטַנָּה שֶׁהִגְדִּילָה וְעָמְדָה וְנִשֵּׂאת רַב אָמַר אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי אֶלָּא מֵרִאשׁוֹן וּשְׁמוּאֵל אָמַר צְרִיכָה גֵּט מִשֵּׁנִי וְלֹא מֵרִאשׁוֹן מה"ת אֲבָל מִדְּרַבָּנָן צְרִיכָה: **בְּהַהִיא** קָאָמַר רַב מִשּׁוּם דְּאִכָּא תְּנַאי אַחֲלֵי' אַחָלְיָהּ לִתְנָאֵהּ פֵּי' מִשּׁוּם דְּאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת אִית לָן לְמֵימַר דְּאַחֲלֵהּ לִתְנָאֵהּ וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁיָּחוּלוּ קִדּוּשֵׁי כֶּסֶף מִדְּלָא הִזְכִּיר הַתְּנַאי אֲבָל בְּהָא דְּלֵיכָּא בְּעִילַת זְנוּת שֶׁהֲרֵי יֵשׁ שָׁם קִדּוּשִׁין דְּרַבָּנָן וְעוֹד דְּלֵיכָּא קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים דְּנֵימָא שֶׁיָּחוּלוּ אֵימָא מוֹדֵי לֵהּ לִשְׁמוּאֵל וּבַקּוּנְטְרֵס הִגִּיהַּ הָכָא צְרִיכוּתָא דִּכְתֻבּוֹת וְאֵין לִמְחֹק גִּרְסָא זוֹ דְּהָא לְמ"ד בְּהַמַּדִּיר (כְּתֻבּוֹת דַּף עַד.) קִדְּשָׁהּ ע"ת וּבָעַל ד"ה צְרִיכָה הֵימֶנּוּ גֵּט וְאַפֵּ"ה פְּלִיגִי (שָׁם דַּף עג. וְשָׁם) בִּקְטַנָּה שֶׁלֹּא מֵאֲנָה וְהִגְדִּילָה וְעָמְדָה וְנִשֵּׂאת א"כ פְּשִׁיטָא לֵיהּ טְפֵי בִּמְקַדֵּשׁ ע"ת דִּצְרִיכָה גֵּט מִבִּקְטַנָּה שֶׁלֹּא מֵאֲנָה דִּכְוָתֵהּ מִתּוֹקְמָא הַךְ צְרִיכוּתָא דְּהָכָא וּצְרִיכוּתָא דִּכְתֻבּוֹת (ג"ז שָׁם) אַלִּבָּא דְּאַבַּיֵּי: **לְפִיכָךְ** עָשׂוּ לוֹ שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן וְאַפְקְעִינְהוּ לְקִדּוּשֵׁי מִנֵּהּ מְסַפְּקָא לר"י אִי טַעְמָא דְּאַפְקְעִינְהוּ מִשּׁוּם דְּכֹל דִּמְקַדֵּשׁ אַדַּעְתָּא דְּרַבָּנָן מְקַדֵּשׁ אוֹ מִשּׁוּם דְּיֵשׁ כֹּחַ בְּיַד חֲכָמִים לַעֲקֹר דָּבָר מִן הַתּוֹרָה מִדְּלָא הִזְכִּיר כָּאן כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּיר בְּכָל מָקוֹם כָּל דִּמְקַדֵּשׁ אַדַּעְתָּא דְּרַבָּנָן מְקַדֵּשׁ: **וְחֵרֶשֶׁת** בַּת חֲלִיצָה הִיא וְהָתְנַן כו' וא"ת תִּקְשֵׁי נָמֵי מִקְּטַנָּה דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין דַּחֲלִיצַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ וְאִלּוּ בְּפֶרֶק מִצְוַת חֲלִיצָה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף קד:) תְּנַן קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה תַּחְלוֹץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל וְאִם לֹא חָלְצָה חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה וּמִיהוּ בַּקּוּנְט' פֵּי' דַּחֲלִיצָתָהּ לִכְשֶׁתַּגְדִּיל פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ וְעוֹד דְּאִיכָּא לְאוֹקְמָא מַתְנִי' דְּהָכָא כְּר' יוֹסֵי דְּאָמַר אִשָּׁה בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה וּלְפִי הַיְּרוּשַׁלְמִי' דְּגָרְסִי' לְעֵיל וְאִם לֹא חָלְצָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה אָתֵי שַׁפִּיר טְפֵי:

מסורת הש״ס

א כתובות עב:

ב לעיל צ:; גיטין לג.; גיטין עג.; כתובות ג.; בבא בתרא מח:

ג לעיל צו.; לעיל מג:; תוספתא יבמות; משנה יבמות

ד תוספתא יבמות; לעיל קד:

ה לקמן קיב:; לקמן קיד:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״א מהל׳ גירושין הל׳ ו, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ כא:

ב מיי׳ פז׳ מהל׳ אישות הל׳ כג, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ לח סעי׳ לה:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כג, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ ב:

ד מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כד, ש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ א:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כה, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ ד ג:

ו מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כג, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ ב:

חוֹלֵץ לָא! לָא, בְּפִקַּחַת וְאַחַר כָּךְ נִתְחָרְשָׁה. תָּא שְׁמַע: שְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת, אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת, מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? כּוֹנֵס, וְאִם רוֹצֶה לְהוֹצִיא יוֹצִיא. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? אוֹ חוֹלֵץ אוֹ מְיַיבֵּם. מַאי לָאו: מִדְּהוּא פִּקֵּחַ מֵעִיקָּרָא, הִיא נָמֵי חֵרֶשֶׁת מֵעִיקָּרָא, וְקָתָנֵי: כּוֹנֵס אִין, חוֹלֵץ לָא! מִידֵּי אִירְיָא? הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא. (א)אֵיתִיבֵיהּ: שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ, נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם. וְכִי תֵּימָא הָכָא נָמֵי בְּפִקֵּחַ וְאַחַר כָּךְ נִתְחָרֵשׁ — מִי מָצֵי מַפֵּיק? וְהָתְנַן: נִתְחָרְשָׁה — יוֹצִיא, נִשְׁתַּטֵּית — לֹא יוֹצִיא. נִתְחָרֵשׁ הוּא אוֹ נִשְׁתַּטָּה — לֹא יוֹצִיא עוֹלָמִית. אֶלָּא לָאו, בְּחֵרֵשׁ מֵעִיקָּרָא, וּמִדְּהוּא חֵרֵשׁ מֵעִיקָּרָא — הִיא נָמֵי חֵרֶשֶׁת מֵעִיקָּרָא. וּמִדַּאֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת מֵעִיקָּרָא — נָכְרִיּוֹת נָמֵי חֵרְשׁוֹת מֵעִיקָּרָא, וּתְנַן גַּבֵּי נָכְרִיּוֹת: כּוֹנֵס אִין, חוֹלֵץ לָא! אִישְׁתִּיק. כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אֲמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא תּוֹתְבֵיהּ מֵהָא, דְּיָכֵיל לְשַׁנּוֹיֵי לָךְ: אֲחָיוֹת — חֵרְשׁוֹת מֵעִיקָּרָא, נָכְרִיּוֹת — פִּקְחוֹת וְאַחַר כָּךְ נִתְחָרְשׁוּ. (ב)אֶלָּא אִיבְּעִי לָךְ לְאוֹתְבֵיהּ מֵהָא: שְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת, אוֹ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת, אוֹ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. וְכֵן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת נְשׂוּאוֹת לִשְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין, אוֹ לִשְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין, אוֹ לִשְׁנֵי אַחִין אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ — הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. וְאִם הָיוּ נָכְרִיּוֹת — יִכְנוֹסוּ, וְאִם רָצוּ לְהוֹצִיא — יוֹצִיאוּ. הֵיכִי דָמֵי? אִילֵימָא בְּפִקְחִים וּלְבַסּוֹף נִתְחָרְשׁוּ, מִי מָצֵי מַפְּקִי? וְהָתְנַן: נִשְׁתַּטֵּית — לֹא יוֹצִיא, נִתְחָרֵשׁ הוּא אוֹ נִשְׁתַּטָּה — לֹא יוֹצִיא עוֹלָמִית! אֶלָּא לָאו אַחֵרְשִׁין מֵעִיקָּרָא, וּמִדְּהֵן חֵרְשִׁין מֵעִיקָּרָא — אִינְהוּ נָמֵי חֵרְשׁוֹת מֵעִיקָּרָא, וְקָתָנֵי: אִם הָיוּ נָכְרִיּוֹת — יִכְנוֹסוּ. יִכְנוֹסוּ — אִין, יַחְלְצוּ — לָא! תְּיוּבְתָּא דְּרַבָּה תְּיוּבְתָּא. קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת וְכוּ׳. אָמַר רַב נַחְמָן: אַשְׁכַּחְתֵּיהּ לְרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה וּלְרַב חָנָא חַתְנֵיהּ, דְּיָתְבִי וְקָמַקְווּ אַקְווֹתָא בְּשׁוּקָא דְּפוּמְבְּדִיתָא וְאָמְרִי, הָא דִּתְנַן: קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת, אֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ, הָנֵי מִילֵּי דִּנְפַלָה לֵיהּ מֵאָחִיו פִּקֵּחַ, דְּלָא יָדְעִינַן אִי בִּקְטַנָּה נִיחָא לֵיהּ אִי בְּחֵרֶשֶׁת נִיחָא לֵיהּ אִי בִּקְטַנָּה נִיחָא לֵיהּ — דְּאָתְיָא לִכְלַל דֵּיעָה, אִי בְּחֵרֶשֶׁת נִיחָא — דִּגְדוֹלָה הִיא, וּבַת בִּיאָה הִיא. אֲבָל נָפְלָה מֵאָחִיו חֵרֵשׁ — וַדַּאי בְּחֵרֶשֶׁת נִיחָא לֵיהּ, דְּבַת בִּיאָה הִיא וּבַת מִינֵּיהּ הִיא. (א)וְאָמֵינָא לְהוּ אֲנָא: אֲפִילּוּ נְפַלָה לֵיהּ מֵאָחִיו חֵרֵשׁ נָמֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ. (ב)כֵּיצַד תַּקָּנָתָן? אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַב: כּוֹנֵס הַחֵרֶשֶׁת וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט, וּקְטַנָּה תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתַחְלוֹץ. אָמַר רַב חִסְדָּא: שְׁמַע מִינַּהּ, קָסָבַר רַב: חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשׁוּיֶּירֶת, קְטַנָּה קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה. דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה, קְטַנָּה קְנוּיָה וּמְשׁוּיֶּירֶת, חֵרֶשֶׁת אַמַּאי כּוֹנֵס וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט?

תִּיתֵּיב

מַאי לָאו מִדְּהוּא פִּקֵּחַ מֵעִקָּרָא דְּהָכִי מַשְׁמַע שֶׁפִּקֵּחַ נָשָׂא חֵרֶשֶׁת מַשְׁמַע שֶׁבִּשְׁעַת נִשּׂוּאִין הָיָה זֶה פִּקֵּחַ וְזוֹ חֵרֶשֶׁת אֲבָל בְּבָבָא קַמַּיְתָא דְּחֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת לָא מָצֵי לְאוֹקוּמֵי בְּחֵרֶשֶׁת מֵעִקָּרָא דֻּומְיָא דְּפִקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת דְּהָא לָא שָׁיְכִי מִידִי אַהֲדָדֵי: וְכִי תֵּימָא הָכָא נָמֵי בְּפִקֵּחַ וְאַחַ"כ נִתְחָרֵשׁ וּמִי מָצֵי מַפִּיק לָהּ הֲוָה מָצֵי לְאַקְשׁוּיֵי טְפֵי דְּכֵיוָן דְּפִקֵּחַ הֲוָה דְּנִשּׂוּאִין דְּאוֹרָיְתָא הָוֵי אַמַּאי צָרִיךְ לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ דְּקָתָנֵי וּמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט וַהֲלֹא תֵּצֵא אֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה אֶלָּא לְרַבּוֹת' נַקְטֵהּ דְּאַפֵּי' הָיָה צָרִיךְ גֵּט מִי מָצֵי לְאַפּוּקֵי: אוֹ נִשְׁתַּטָּה לֹא יוֹצִיא עוֹלָמִית וא"ת מַאי קוּשְׁיָא וְהָא רַשְׁבָּ"ג פְּלִיג עָלֶיהָ בְּפֶ' מִי שֶׁאֲחָזוֹ (גִּטִּין דַּף עא. וְשָׁם) וְאִית לֵיהּ בְּפִקֵּחַ וְאַחַ"כ נִתְחָרֵשׁ הוּא הָיָה כּוֹתֵב וַאֲחֵרִים חוֹתְמִים וְנוֹקֵי הַךְ מִשְׁנָה כְּרַשְׁבָּ"ג וי"ל דְּלָא בָּעֵי לְאוֹקוּמֵי כְּרַשְׁבָּ"ג כֵּיוָן דְּרֵישָׁא לָא מִתּוֹקְמָא כְּוָתֵהּ הַהִיא דְּנָקַט חֵרֵשׁ אוֹ נִשְׁתַּטָּה וְעוֹד דִּבְלָאו הָכִי הֲוָה פָּרֵיךְ לֵיהּ וּמִי מָצֵי לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ כִּדְמְפָרֵשׁ: וּתְנַן גַּבֵּי נָכְרִית כּוֹנֵס אִין חוֹלֵץ לָא אִשְׁתִּיק הָכָא לָא בָּעֵי לְשַׁנּוּיֵי הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא כְּדִמְשַׁנֵּי לְעֵיל גַּבֵּי פִּקֵּחַ וְחֵרֶשֶׁת שֶׁהֵם שְׁנֵי מִינִין אֲבָל הָכָא שְׁנֵיהֶם חֵרְשִׁים וּבְמִין אֶחָד לֹא שַׁיָּךְ לְמֵימַר הָא כִּדְאִיתָא וְהָא כִּדְאִיתָא:

מַאי טַעְמָא לָא תּוֹתְבֵהּ מֵהָא תֵּמַהּ לר"י דְּמֶה הָיָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁל אַבַּיֵי שֶׁלֹּא הִקְשָׁה לוֹ מִזֹּאת הַבָּבָא שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה וְקֻשְׁיָא טוֹבָה וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לְכָל אֵלּוּ הַבָּבוֹת: וְקָמַקְווּ אַקְוָתָא פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מַקְשִׁין קֻשְׁיוֹת זֶה לָזֶה וְכֵן פֵּי' רַ"ח וְהֵבִיא רְאָיָה מַר' יְהוֹשֻׁעַ קִהָה וְטָהַר (נְגָעִים פ"ד מי"א) דִּקְדֵּק בַּדָּבָר הַרְבֵּה וְטִהֵר: קָסָבַר רַב חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת קְטַנָּה קְנוּיָה כו' וא"ת וְהֵיכִי שָׁמְעִינַן דְּקָסָבַר רַב הָכִי דִּלְמָא לְעוֹלָם מְסַפְּקָא לֵהּ אִי חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת קְטַנָּה קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה אוֹ אִיפְּכָא לְהָכִי קָאָמַר כּוֹנֵס אֶת הַחֵרֶשֶׁת וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט וּקְטַנָּה תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל דְּמִסְפֵּיקָא אָזֵל לְחוּמְרָא וְי"ל דְּקִים לֵיהּ לְרַב חִסְדָּא דַּחֲדָא קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת וַחֲדָא קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה אֶלָּא דְּהוּא לָא הֲוָה יָדַע הֵי מִנַּיְהוּ וְהַשְׁתָּא פְּשִׁיטָא דְּחֵרֶשֶׁת מְשֻׁיֶּרֶת וּקְטַנָּה קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה וּמִבָּרַיְתָא נָמֵי מָצֵי לְמִפְשַׁט דִּקְטַנָּה קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה אֲבָל כָּל כַּמָּה דְּלָא יָדַע בָּרַיְתָא פְּשִׁיט מִמִּלְּתֵהּ דְּרַב:

חוֹלֵץ לֹא מִשּׁוּם קַרְיָהּ: מוֹצִיא אִשְׁתּוֹ בְּגֵט דְּזִקַּת אֲחוֹתָהּ פִּקַּחַת אוֹסַרְתָּהּ שֶׁנִּשּׂוּאֶיהָ גְּמוּרִין וְזוֹ סָפֵק וְאֵין כֹּחַ בְּקִדּוּשֶׁיהָ לִפְטוֹר אֶת אֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה: וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם דְּחֵרֵשׁ לָא מָצֵי חָלֵיץ וּמִכְנָס נָמֵי לָא מָצֵי כָּנֵס לָהּ דַּאֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ הִיא דַּאֲחוֹתָהּ חֵרֶשֶׁת הָיְתָה קְנוּיָה בְּמִקְצָת לְאָחִיו הַחֵרֵשׁ הִלְכָּךְ לֹא אֶפְשָׁר (שֶׁהֲרֵי אֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ הִיא). וּמֵהַךְ מַתְנִיתִין לָא מוֹתִיב לֵיהּ לְרַבָּא דְּהָכָא מִדִּינָא לָא חָלֵיץ הַאי חֵרֵשׁ לַפִּקַּחַת שֶׁהֲרֵי אֵשֶׁת פִּקֵּחַ הָיְתָה וְזִקָּתוֹ גְּמוּרָה וְלֵיכָּא לְמֵימַר כִּי הֵיכִי דְּעָל הָכִי נָפֵק אֶלָּא לְהָכִי מַיְתֵי לָהּ לְגַלּוּיֵי אַהָנָךְ תַּרְתֵּי תְּיוּבְתֵּי קַמַּיְתָא דִּבְחֵרֶשֶׁת וְחֵרֵשׁ מֵעִקָּרָא קַמַיְירֵי דְּהָא כּוּלְּהוּ תַּנְיָא לְהוּ גַּבֵּי הֲדָדֵי בְּמָתְנֵי' לְקַמָּן בְּחֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא פִּקַּחַת (יְבָמוֹת דַּף קיב:): מִי מָצֵי מַפִּיק דְּקָתָנֵי מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט וּמִדְּקָתָנֵי בְּגֵט מַשְׁמַע שֶׁתְּהֵא מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים: נִשְׁתַּטֵּית לֹא תֵּצֵא פִּקַּחַת שֶׁנִּשְׁתַּטֵּית לֹא תֵּצֵא מִבַּעְלָהּ אע"פ שֶׁהָאִשָּׁה יוֹצֵאת לְרָצוֹן וְשֶׁלֹּא לְרָצוֹן רַבָּנָן תַּקּוּן שֶׁלֹּא תֵּצֵא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר לְפִי שֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת לִשְׁמוֹר עַצְמָהּ אֲבָל נִתְחָרְשָׁה יוֹצֵאת דְּלָא בָּעֵינַן דַּעַת אִשָּׁה בְּגֵט שֶׁהֲרֵי אֲפֵי' פִּקַּחַת בְּעַל כָּרְחָהּ מוֹצִיא וְהָכָא לָא תַּקּוּן רַבָּנָן מִידִי דְּהָא יוֹדַעַת לִשְׁמוֹר עַצְמָהּ: נִתְחָרֵשׁ הוּא כו' דְּקִדּוּשָׁיו הָיוּ גְּמוּרִין וְגֵרוּשִׁין בְּלֹא דַּעַת: נָכְרִיּוֹת נָמֵי הָנָךְ תַּרְתֵּי דִּלְעֵיל חֵרְשׁוֹת מֵעִקָּרָא קָאָמַר דְּהָא גַּבֵּי הֲדָדֵי תַּנְיָין. וְהַמְגַמְגֵּם לוֹמַר לָמָּה לִי כָּל הָנָךְ דִּיּוּקֵי דְּקָאָמַר מִדְּהוּא חֵרֵשׁ מֵעִקָּרָא אִיהִי נַמֵּי חֵרֶשֶׁת מֵעִקָּרָא כו' וּמִדַּאֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת מֵעִקָּרָא כו' לוֹתֵב מֵחַד וּמִדְּהוּא חֵרֵשׁ מֵעִקָּרָא הָנָךְ נָמֵי דִּלְעֵיל חֵרְשׁוֹת מֵעִקָּרָא וְקָתָנֵי בְּהוּ כּוֹנֵס אִין חוֹלֵץ לָא לָאו מִלְּתָא הִיא דְּכָל הָנָךְ חֵרְשִׁין דִּלְעֵיל נָפְלָה לִפְנֵיהֶם פִּקַּחַת מִכֹּחַ קִדּוּשֵׁי פִּקֵּחַ וְלֵיכָּא לְמֵימַר כִּי הֵיכִי דְּעָל הָכִי נָפֵק אֲבָל בְּחֵרֶשֶׁת דִּלְעֵיל אִכָּא לְמֵימַר הָכִי וַאֲפִלּוּ הָכִי קָתָנֵי כּוֹנֵס פִּקֵּחַ וְלֹא חוֹלֵץ: שְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין נִשּׂוּאֵיהֶן שָׁוִין בֵּין שֶׁהֵן פִּקְחוֹת בֵּין שֶׁהֵן חֵרְשׁוֹת בֵּין אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת שֶׁהֲרֵי כְּנִיסָתָן לְבַעֲלֵיהֶן בִּרְמִיזָה וְכֵן שְׁתֵּי חֵרְשׁוֹת כְּנִיסָתָן בִּרְמִיזָה ואע"פ שֶׁהֵן פִּקְחִין אוֹ אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ נִשּׂוּאֵיהֶן שָׁוִין הִלְכָּךְ יוֹצֵאת הַיְּבָמָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה: וְאִם הָיוּ נָכְרִיּוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶן יִכְנֹס הַשֵּׁנִי דְּלָאו בַּר חֲלִיצָה הוּא אוֹ הִיא אֵינָהּ בַּת חֲלִיצָה: וּמִדְּהֵן חֵרְשִׁין מֵעִקָּרָא כו' ל"ג דִּבְלָאו הָכִי מָצֵי מוֹתֵב מִנַּיְהוּ: וּמִקְווּ אַקְוָתָא מַקְהִילִים תַּלְמִידִים סְבִיבָם שֶׁהָיוּ בָּאִים לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵיהֶם. ל"א דִּמְקַהוּ אַקְהָתָא מְשִׁיבִין קֻשְׁיוֹת זל"ז: כֵּיצַד תַּקָּנָתָן דִּקְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת הוֹאִיל וְאֵין הָאַחַת פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ וְחֵרֶשֶׁת לָאו בַּת חֲלִיצָה הִיא דְּנִפּוּק תַּרְוַיְהוּ בַּחֲלִיצָה וְאִי מְיַבֵּם לָהּ וְחָלֵץ לִקְטַנָּה כְּשֶׁתַּגְדִּיל מִפַּסְלָא קַמַּיְתָא עָלֶיהָ דְּקָם לֵיהּ בְּלֹא יִבְנֶה דְּהָא בִּיאָה דְּחֵרֶשֶׁת לָא דָּחְיָא זִקָּה דְּנֵימָא אֵין אַחֲרֶיהָ כְּלוּם: כּוֹנֵס אֶת הַחֵרֶשֶׁת וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט דַּחֲלִיצַת קְטַנָּה תִּפָּסֵל לָהּ עָלֶיהָ: חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה בְּמִקְצָת וּמְשֻׁיֶּרֶת קְטַנָּה סָפֵק קְנוּיָה כֻּלָּהּ סָפֵק אֵינָהּ קְנוּיָה כְּלָל. דִּבִשְׁתֵּיהֶן קְנוּיוֹת וּמְשֻׁיָּרוֹת לֵיכָּא לְמֵימַר דְּמִמַּתְנִ' שָׁמְעִינַן לָהּ דא"כ תִּפָּטֵר חֲדָא בְּבִיאַת חֲבֶרְתָּהּ וּשְׁתֵּיהֶן סָפֵק נָמֵי לֵיכָּא לְמֵימַר מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא דְּמַתְנִ' בָּא יָבָם עַל הַקְּטַנָּה וְחָזַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה בָּא יָבָם עַל הַחֵרֶשֶׁת וְחָזַר וּבָא עַל הַקְּטַנָּה פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת וְאִי שְׁתֵּיהֶן סָפֵק קַמַּיְיתָא תִּיתֵּיב גַּבֵּהּ מִמָּה נַפְשָׁךְ דְּהָא אַחֲרוֹנָה לֹא פְּסָלָה לָהּ עָלֶיהָ דְּאִם שְׁתֵּיהֶן קְנוּיוֹת אֵין הָאַחֲרוֹנָה פּוֹסֶלֶת הָרִאשׁוֹנָה דְּאֵין אַחַר בִּיאָה כְּלוּם וְאִם זוֹ (קְנוּיָה) וְזוֹ אֵינָהּ קְנוּיָה אֵינָן צָרוֹת זוֹ לָזוֹ אֶלָּא חֲדָא קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת וַחֲדָא סָפֵק. וּמִדְּרַב שָׁמְעִינַן דְּחֵרֶשֶׁת הִיא הַקְּנוּיָה וְהַמְשֻׁיֶּרֶת וּקְטַנָּה סָפֵק מִשּׁוּם הָכִי תֵּצֵא הַחֵרֶשֶׁת בְּגֵט דִּלְמָא קְטַנָּה קְנוּיָה הִיא לְגַמְרֵי וַעֲדִיפָא מֵחֵרֶשֶׁת וּפְסָלָהּ לָהּ חֲלִיצָתָהּ עָלֶיהָ:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כד, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ א:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כד, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א לקמן קיב:

ב לקמן קיב:; גיטין עא:; משנה יבמות; תוספתא יבמות; מנחות צד.

מסורת הש״ס

א משנה יבמות
ב לעיל קט.; תוספתא יבמות
ג משנה יבמות; תוספתא יבמות
ד יומא כז:

תִּיתֵיב גַּבֵּיהּ מִמָּה נַפְשָׁךְ: אִי קְנוּיָה הִיא — הָא קְנוּיָה הִיא, וְאִי לָאו קְנוּיָה הִיא — הָא נָכְרִית בְּעָלְמָא הִיא. וְכִי תֵּימָא, קְטַנָּה אַמַּאי תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתַחְלוֹץ? תִּיתֵיב גַּבֵּיהּ, אִי קְנוּיָה הִיא — הָא קְנוּיָה הִיא, אִי לָאו קְנוּיָה הִיא — נוּכְרִיתָא בְּעָלְמָא הִיא! אִם כֵּן, חֵרֶשֶׁת בְּמָה תִּיפּוֹק. (א)אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הָכִי נָמֵי מִיסְתַּבְּרָא, כִּדְקָא מְתָרֵץ רַב חִסְדָּא אַלִּיבָּא דְּרַב, (ב)דְּתַנְיָא: שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת יְתוֹמוֹת, קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת, מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל קְטַנָּה — חֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט, וּקְטַנָּה תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתַחְלוֹץ. מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל חֵרֶשֶׁת — קְטַנָּה יוֹצְאָה בְּגֵט, וְחֵרֶשֶׁת אֲסוּרָה לְעוֹלָם. וְאִם בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת — נוֹתֵן לָהּ גֵּט, וְהוּתְּרָה. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשׁוּיֶּרֶת, קְטַנָּה קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה — מִשּׁוּם הָכִי דְּכִי בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְהוּתְּרָה, דְּאָמְרַתְּ מִמָּה נַפְשָׁךְ: אִי קְטַנָּה קְנוּיָה הִיא — הָא נָפְקָא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה, אִי לָאו קְנוּיָה — שַׁפִּיר מְיַבֵּם. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה, קְטַנָּה קְנוּיָה וּמְשׁוּיֶּרֶת, כִּי בָּא עַל חֵרֶשֶׁת אַמַּאי נוֹתֵן גֵּט וְהוּתְּרָה? הָוְיָא לֵיהּ בִּיאָה פְּסוּלָה — וּבִיאָה פְּסוּלָה לָא פָּטְרָה. הָא מַנִּי — רַבִּי נְחֶמְיָה הִיא, דְּאָמַר: בִּיאָה פְּסוּלָה, פּוֹטֶרֶת מֵחֲלִיצָה. (ג)אִי רַבִּי נְחֶמְיָה, אֵימָא סֵיפָא: מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי יְתוֹמוֹת, קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת, וּמֵת. בָּא יָבָם עַל הַקְּטַנָּה, וְחָזַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת — נֶאֶסְרוּ שְׁתֵּיהֶן עָלָיו. כֵּיצַד תַּקָּנָתָן? חֵרֶשֶׁת יוֹצֵאת בְּגֵט, וּקְטַנָּה תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתַחְלוֹץ. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשׁוּיֶּרֶת, קְטַנָּה קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה, וְרַבָּנַן הִיא — מִשּׁוּם הָכִי תַּמְתִּין עַד שֶׁתַּגְדִּיל, וְתַחְלוֹץ — דְּדִלְמָא קָדֵים וּבָעֵיל חֵרֶשֶׁת בְּרֵישָׁא, וְהָוְיָא לֵיהּ בִּיאָה דִּקְטַנָּה בִּיאָה פְּסוּלָה. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ רַבִּי נְחֶמְיָה, הָא אָמַר בִּיאָה פְּסוּלָה פָּטְרָה! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ רַבָּנַן הִיא. שְׁמַע מִינַּהּ. אָמַר רַב אָשֵׁי: מֵרֵישָׁא נָמֵי שְׁמַע מִינַּהּ דְּרַבָּנַן הִיא, דְּקָתָנֵי: אִם בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת — נוֹתֵן לָהּ גֵּט, וְהוּתְּרָה, וְלָא קָתָנֵי: אִם בָּא עַל הַקְּטַנָּה — נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְהוּתְּרָה. (ד)אִי מִשּׁוּם הָא לָא אִירְיָא: חֵרֶשֶׁת, דְּלֵית לַהּ תַּקַּנְתָּא דְּהֶיתֵּירָא — קָתָנֵי תַּקַּנְתָּא דְּאִיסּוּרָא. קְטַנָּה, דְּאִית לַהּ תַּקַּנְתָּא דְּהֶיתֵּירָא — לָא תָּנֵי תַּקַּנְתָּא דְּאִיסּוּרָא. מַתְנִי׳ מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי לִשְׁתֵּי יְתוֹמוֹת קְטַנּוֹת, וּמֵת, וּבָא יָבָם עַל הָרִאשׁוֹנָה, וְחָזַר וּבָא עַל הַשְּׁנִיָּה, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַשְּׁנִיָּה —

לֹא

הָא קְנוּיָה הִיא וְתוּ לֵיכָּא זִקָּה אַבָּתְרָיְתָא: נָכְרִית בְּעָלְמָא הִיא וְלֹא פְּסָלָה לָהּ חֲלִיצַת קְטַנָּה: (וְלִיטַעֲמֵךְ) קְטַנָּה אַמַּאי תַּמְתִּין וְתַחֲלֹץ יִשָּׂאֶנָּה מִתְּחִלָּה וְתֵשֵׁב אֶצְלוֹ מִמַּה נַפְשָׁךְ: חֵרֶשֶׁת בְּמַאי תִּפּוֹק הָא לָאו בַּת חֲלִיצָה הִיא וְרַב תַּקַּנְתָּא לְתַרְוַיְהוּ קָתָנֵי. וְאִי קַשְׁיָא מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי בָּא עַל הַקְּטַנָּה וְחָזַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה אַמַּאי פְּסָלָהּ הוֹאִיל וְנִסְּבָה בְּרֵישָׁא תִּפּוֹק חֵרֶשֶׁת בְּגֵט וּקְטַנָּה תִּיתֵיב גַּבֵּהּ מִמָּה נַפְשָׁךְ כְּדַאֲמַרַן וְאִיכָּא תַּקַּנְתָּא לְתַרְוַיְהוּ תָּרֵץ מַתְנִיתִין מִשּׁוּם גְּזֵרָה דִּלְמָא אָתֵי לְמִבְעַל חֵרֶשֶׁת בְּרֵישָׁא וְהָכִי נָמֵי מְתָרֵץ לָהּ בַּבָּרַיְתָא לְקַמָּן: כִּדְקָא מְתָרֵץ כו' חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת קְטַנָּה קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה: מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל קְטַנָּה חֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט דְּזִקַּת קְטַנָּה אוֹסַרְתָּהּ עָלָיו דְּחֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת וּקְטַנָּה שֶׁמָּא קְנוּיָה לְגַמְרֵי וְהָוְיָא לָהּ חֵרֶשֶׁת אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ: קְטַנָּה תֵּצֵא בְּגֵט דְּזִקַּת חֵרֶשֶׁת אֲחוֹתָהּ אוֹסַרְתָּהּ שֶׁמָּא קְטַנָּה אֵינָהּ קְנוּיָה כְּלָל וְהָוְיָא כִּמְפֻתָּה וְחֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת וְהָוְיָא לָהּ אִשְׁתּוֹ אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ: וְחֵרֶשֶׁת אֲסוּרָה לְעוֹלָם לְכָנְסָהּ אִי אֶפְשָׁר שֶׁמָּא קְטַנָּה קְנוּיָה הִיא וְזוֹ אֲחוֹת גְּרוּשָׁתוֹ וְאֵין זְקוּקָה לוֹ וַאֲפִילּוּ מֵתָה קְטַנָּה אַחַר כָּךְ וּפָקַע אִסּוּר אֲחוֹת אִשָּׁה אֲסוּרָה מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח הוֹאִיל וּבִשְׁעַת נְפִילָה נִפְטְרָה מִמֶּנּוּ וּבַחֲלִיצָה אִי אֶפְשָׁר דְּלָאו בַּת חֲלִיצָה הִיא: וְאִם עָבַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת אַחַר שֶׁגֵּרֵשׁ הַקְּטַנָּה נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְהֻתְּרָה לַשּׁוּק מִמָּה נַפְשָׁךְ אִי קְטַנָּה קְנוּיָה הֲוַאי נָפְקָא לָהּ הַךְ מֵרֵישָׁא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וְהַךְ כְּנִיסָה זְנוּת בְּעָלְמָא הִיא וְאִי קְטַנָּה לָאו קְנוּיָה הִיא שַׁפִּיר יְיַבֵּם: אַמַּאי נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְהֻתְּרָה הָא אִכָּא לְמֵימַר דִּלְמָא חֵרֶשֶׁת קְנוּיָה הִיא לְגַמְרֵי לְאָחִיו וּזְקוּקָה לוֹ וּקְטַנָּה לָא דָּחֲיָא לָהּ דִּקְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת הִיא וּבִיאָתָהּ בִּיאָה פְּסוּלָה שֶׁהֲרֵי אֲחוֹת אִשָּׁה בְּמִקְצָת הִיא וּבִיאָה פְּסוּלָה לָא פָּטְרָה מִיִּבּוּם וּצְרִיכָה גֵּט לְבִיאָתוֹ וַחֲלִיצָה לְזִקָּתוֹ וְחֵרֶשֶׁת לָאו בַּת חֲלִיצָה הִיא: ר' נְחֶמְיָה בְּפֶרֶק ר"ג (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף נ:): יְתוֹמוֹת מִשּׁוּם קְטַנָּה נְקַט: נֶאֶסְרוּ שְׁתֵּיהֶן עָלָיו אע"ג דִּקְטַנָּה מִדִּינָא לָא מִפַּסְלָא עָלֶיהָ מִשּׁוּם בִּיאָה דְּחֵרֶשֶׁת מִמָּה נַפְשָׁךְ אִי קְטַנָּה קְנוּיָה לֵיכָּא מִידִּי בָּתַר בִּיאָתָהּ וְאִי לָאו קְנוּיָה הִיא נָכְרִית בְּעָלְמָא הִיא אַפֵּ"ה אֲסוּרָה כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּן מִשּׁוּם גְּזֵרָה דִּלְמָא אָתֵי לְמֶעְבַּד אִיפְּכָא וּבָעֵיל חֵרֶשֶׁת בְּרֵישָׁא וּבִיאַת קְטַנָּה פְּסָלָה לָהּ דְּשֶׁמָּא קְנוּיָה הִיא כֻּלָּהּ וְאָתֵי לְמֵימַר נָמֵי תִּיתֵיב חֵרֶשֶׁת גַּבֵּהּ: חֵרֶשֶׁת יוֹצִיא בְּגֵט וְשַׁרְיָא מִמָּה נַפְשָׁךְ אִי קְטַנָּה קְנוּיָה הִיא מִפַּטְרָא חֵרֶשֶׁת בְּבִיאָתָהּ דִּקְטַנָּה וְאִי לָאו קְנוּיָה הִיא פְּטוּרָה בְּבִיאָה דִּדָּה: קְטַנָּה תַּמְתִּין כו' כְּדִמְפָרֵשׁ טַעְמָא: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא רֵישָׁא גַּבֵּי אֲחָיוֹת דְּקָתָנֵי אִם בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְהֻתְּרָה מִשּׁוּם דְּחֵרֶשֶׁת קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת וּקְטַנָּה קְנוּיָה וְאֵינָהּ קְנוּיָה וּמִמַּה נַפְשָׁךְ חֵרֶשֶׁת בָּתַר גִּטָּא מִפַּטְרָא אִי מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה אִי מִשּׁוּם יְבוּמָהּ שֶׁהָיָה בְּהֶתֵּר שֶׁאֲחוֹתָהּ לֹא הָיְתָה קְנוּיָה אֲבָל אִי הֲוָה אָמְרִינַן אִיפְּכָא קְטַנָּה קְנוּיָה הִיא וּמְשֻׁיֶּרֶת וְחֵרֶשֶׁת סָפֵק תּוּ לָא מִפַּטְרָא חֵרֶשֶׁת בְּגֵט דִּלְמָא קְנוּיָה הִיא וְלָא נָפְקָא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה שֶׁקִּנְיַן אֲחוֹתָהּ הַקְּטַנָּה מְשֻׁיֶּרֶת וּבְבִיאָתָהּ נָמֵי לָא מִפַּטְרָא דְּבִיאָה פְּסוּלָה הִיא שֶׁהֲרֵי אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ הִיא וּמַתְנִי' רַבָּנָן הִיא. ומש"ה קָתָנֵי סֵיפָא גַּבֵּי נָכְרִית קְטַנָּה בָּעֲיָא חֲלִיצָה ואע"ג דְּמִמַּה נַפְשָׁךְ בִּיאָתָהּ בְּהֶתֵּר הֲוַאי וְגִטָּהּ גֵּט גָּמוּר מִשּׁוּם גְּזֵרָה דִּלְמָא קָדֵם וּבָעֵל חֵרֶשֶׁת בְּרֵישָׁא וְאָתֵי לְמֵימַר נָמֵי תַּרְוַיְהוּ לִפְּקוּ בְּגֵט וּקְטַנָּה שֶׁהִיא אַחֲרוֹנָה לָא סַגֵּי לָהּ בְּגִטָּא דִּלְמָא קְנוּיָה הִיא וְרַמְיָא קַמֵּהּ דְּלָא אִפַּטְרָא בְּבִיאַת חֵרֶשֶׁת הַמְשֻׁיֶּרֶת וּבְבִיאָה דִּדָּה נָמֵי לָא מִפַּטְרָא דְּבִיאָה פְּסוּלָה הִיא דְּקָם עֲלֶיהָ בְּאִסּוּר שְׁנֵי בָּתִּים: אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ קְטַנָּה קְנוּיָה וּמְשֻׁיֶּרֶת וְחֵרֶשֶׁת סָפֵק וּמֵרֵישָׁא דְּקָתָנֵי בַּאֲחָיוֹת אִם בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְהֻתְּרָה שְׁמְעִינַן דְּבִיאָה פְּסוּלָה פּוֹטֶרֶת סֵיפָא בְּנָכְרִית אַמַּאי קְטַנָּה בָּעֲיָא חֲלִיצָה בִּשְׁלָמָא אַפּוּקֵי מַפְּקִינַן לָהּ מִינֵּהּ דִּלְמָא חֵרֶשֶׁת אַחֲרוֹנָה קְנוּיָה כֻּלָּהּ וּפְסָלָהּ לָהּ עִלָּוֵהּ אֶלָּא בְּגִטָּא תִּסְגֵּי לָהּ דְּבִיאַת עַצְמָהּ פּוֹטַרְתָּהּ דְּבִיאָה כְּשֵׁרָה הִיא וְאִי נָמֵי חָשִׁיב לָהּ פְּסוּלָה מִשּׁוּם דְּקַיְמָא זִקַּת חֵרֶשֶׁת דְּאִיכָּא לְמֵימַר קְנוּיָה לְגַמְרֵי הָא א"ר נְחֶמְיָה בִּיאָה פְּסוּלָה פָּטְרָה: מֵרֵישָׁא נָמֵי גַּבֵּי אֲחָיוֹת: ש"מ דְּרַבָּנָן הִיא דְּקָתָנֵי גַּבֵּי מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל חֵרֶשֶׁת אִם בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְגַבֵּי מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל קְטַנָּה דְּקָתָנֵי קְטַנָּה תַּמְתִּין וְלָא קָתָנֵי אִם בָּא עַל הַקְּטַנָּה נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְהֶתֵּרָה אַלְמָא רַבָּנָן הִיא ומש"ה לָא נָפְקָא בְּגֵט דְּבִיאָתָהּ פְּסוּלָה דְּחֵרֶשֶׁת קְנוּיָה בְּמִקְצָת וְזוֹ אֲסוּרָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וּמִיִּבּוּם לָא מִדַּחְיָא דִּלְמָא קְטַנָּה קְנוּיָה כֻּלָּהּ וְקִנְיַן מְשֻׁיֶּרֶת דַּאֲחוֹתָהּ לָא דָּחֵי לָהּ: דְּלֵית לַהּ תַּקַּנְתָּא דְּהֶתֵּירָא דְּקָתָנֵי בָּהּ וְחֵרֶשֶׁת אֲסוּרָה לְעוֹלָם:

תִּיתֵיב גַּבֵּהּ מִמָּה נַפְשָׁךְ פֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס וְאִי קַשְׁיָא מַתְנִי' הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה וְאַחַר כָּךְ בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה וְאַמַּאי לֹא אָמַר תֵּיתֵב גַּבֵּהּ הַקְּטַנָּה מִמָּה נַפְשָׁךְ אִי קְנוּיָה הִיא קְנוּיָה הִיא וְאִי לָא נָכְרִית בְּעָלְמָא הִיא וְתֵרֵץ דְּגָזְרִינַן דִּלְמָא בָּעֵיל חֵרֶשֶׁת בְּרֵישָׁא כִּדְלְקַמָּן בִּבְרַיְת' וְקָשֶׁה דְּקָתָנֵי בַּבָּרַיְתָא וְאִם בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת נוֹתֵן לָהּ גֵּט וְהֶתְּרָה וְאַמַּאי לָא גָּזְרִינַן בָּא עַל הַחֵרֶשֶׁת אַטּוּ מֵת בַּעְלָהּ שֶׁל קְטַנָּה וּבָא עָלֶיהָ דְּלָא מִשְׁתַּרְיָא בְּגֵט אֶלָּא בַּחֲלִיצָה דְּבִיאָה פְּסוּלָה לֹא פָּטְרָה כִּי הֵיכִי דְּגָזְרִינַן בְּמַתְנֵי' וְשֶׁמָּא כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה תַּקַּנְתָּא לְחֵרֶשֶׁת לֹא רָצוּ לְאָסְרָהּ אִסּוּר עוֹלָם:

הָוְיָא לֵהּ בִּיאָה פְּסוּלָה וְלֹא פְּטָרָהּ וא"ת הַתֵּנַח לְעֵיל פֶּרֶק ר"ג (יְבָמוֹת דַּף נ:) דְּבִיאָה פְּסוּלָה לֹא פָּטְרָה דְּגָזְרִינַן בִּיאָה אַחַר הַגֵּט אַטּוּ בִּיאָה אַחַר חֲלִיצָה אֲבָל הָכָא מַאי חֲשָׁשָׁא אִיכָּא וְי"ל דְּהָכָא נַמֵּי אִי פָּטְרָה אָמְרִי דְּבִיאַת חֵרֶשֶׁת בִּיאָה כְּשֵׁרָה הִיא ואע"פ שֶׁהִיא אַחַר בִּיאַת הַקְּטַנָּה וְאָתֵי לְאַחֲלוֹפֵי בַּגְּדוֹלָה שֶׁאַחַר שֶׁבָּא עַל הַגְּדוֹלָה יַחֲזֹר וְיָבֹא עַל אֲחוֹתָהּ:

[א]לֹא פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנָה, וְכֵן שְׁתֵּי חֵרְשׁוֹת. [ב]קְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת. בָּא יָבָם עַל הַקְּטַנָּה, וְחָזַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת — פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה. [ג]בָּא יָבָם עַל הַחֵרֶשֶׁת, וְחָזַר וּבָא עַל הַקְּטַנָּה, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה — פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת. [ד]פִּקַּחַת וְחֵרֶשֶׁת. בָּא יָבָם עַל הַפִּקַּחַת, וְחָזַר וּבָא עַל הַחֵרֶשֶׁת, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת — לֹא פָּסַל אֶת הַפִּקַּחַת. בָּא יָבָם עַל הַחֵרֶשֶׁת וְחָזַר וּבָא עַל הַפִּקַּחַת, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַפִּקַּחַת — פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת. [ה](א)גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. בָּא יָבָם עַל הַגְּדוֹלָה, וְחָזַר וּבָא עַל הַקְּטַנָּה, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה — לֹא פָּסַל אֶת הַגְּדוֹלָה. בָּא יָבָם עַל הַקְּטַנָּה, וְחָזַר וּבָא עַל הַגְּדוֹלָה, אוֹ שֶׁבָּא אָחִיו עַל הַגְּדוֹלָה — פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ. גְּמָ׳ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. (ב)וּצְרִיכָא, דְּאִי אִיתְּמַר בְּהָא קַמַּיְיתָא, בְּהָךְ קָאָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר — מִשּׁוּם דְּלָא קַיֵּים מִצְוַת יִיבּוּם, אֲבָל בְּהָא, דְּאִיקַּיַּים מִצְוַת יִיבּוּם — אֵימָא תַּרְוַיְיהוּ לִפְּקוּ בְּגֵט, וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָא, מִשּׁוּם דִּגְדוֹלָה רַמְיָא קַמֵּיהּ. אֲבָל אִידַּךְ — לָא. צְרִיכָא. [ו]מַתְנִי׳ יָבָם קָטָן, שֶׁבָּא עַל יְבָמָה קְטַנָּה — יִגְדְּלוּ זֶה עִם זֶה. בָּא עַל יְבָמָה גְּדוֹלָה — תְּגַדְּלֶנּוּ. [ח](ג)הַיְּבָמָה שֶׁאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם "לֹא נִבְעַלְתִּי" — כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם — מְבַקְשִׁין הֵימֶנּוּ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ. וּבִזְמַן שֶׁהוּא מוֹדֶה — אֲפִילּוּ לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ. [ט]הַנּוֹדֶרֶת הֲנָאָה מִיְּבָמָהּ, בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ — כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ. לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ — מְבַקְשִׁין הֵימֶנּוּ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ. וְאִם נִתְכַּוְּונָה לְכָךְ — אֲפִילּוּ בְּחַיֵּי בַעְלָהּ מְבַקְשִׁין הֵימֶנּוּ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ. גְּמָ׳ לֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי מֵאִיר. דְּתַנְיָא: קָטָן וּקְטַנָּה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִתְיַיבְּמִין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי מֵאִיר, כִּי אָמַר רַבִּי מֵאִיר, גְּדוֹלָה לְקָטָן וּקְטַנָּה לְגָדוֹל, דְּחַד מִינַּיְיהוּ בִּיאָה דְּאִיסּוּרָא הוּא. אֲבָל קָטָן הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה, דְּתַרְוַיְיהוּ כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ, לָא אָמַר. וְהָא קָתָנֵי: בָּא עַל יְבָמָה גְּדוֹלָה — תְּגַדְּלֶנּוּ! אָמַר רַבִּי חֲנִינָא חוֹזָאָה: בָּא שָׁאנֵי. וְהָא תְּגַדְּלֶנּוּ קָאָמַר, דְּכָל בִּיאָה וּבִיאָה דְּאִיסּוּרָא הוּא! אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי מֵאִיר. קְרִי כָּאן "לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם", וְהַאי לָאו בַּר הָכִי הוּא! אָמַר אַבָּיֵי, אָמַר קְרָא: "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" — כָּל דְּהוּ. (ד)רָבָא אָמַר: בְּלָאו הָכִי נָמֵי לָא מָצֵית אָמְרַתְּ, מִי אִיכָּא מִידֵּי דְּהַשְׁתָּא אֲסִירָא לֵיהּ וּלְבָתַר שַׁעְתָּא שַׁרְיָא? וְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל יְבָמָה שֶׁאֵין אֲנִי קוֹרֵא בִּשְׁעַת נְפִילָה "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" — הֲרֵי הִיא כְּאֵשֶׁת אָח שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים, וַאֲסוּרָה. וְאֵימָא הָכִי נָמֵי! אָמַר קְרָא: "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו", אֲפִילּוּ בֶּן יוֹם אֶחָד. יְבָמָה שֶׁאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם וְכוּ׳. מַאן תַּנָּא דְּעַד תְּלָתִין יוֹמִין מוֹקֵים אִינִישׁ אַנַּפְשֵׁיהּ? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי מֵאִיר הִיא. דְּתַנְיָא: טַעֲנַת בְּתוּלִים — כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. [י]רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נִסְתְּרָה — לְאַלְתַּר, לֹא נִסְתְּרָה — אַף לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים. רַבָּה אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי. עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָתָם אֶלָּא בַּאֲרוּסָתוֹ דְּגִיס בַּהּ. אֲבָל אֵשֶׁת אָחִיו —

מִיבְּזָז

לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ וְאִם תֹּאמַר מַה הוּא מַפְסִיד אִם חוֹלֵץ לָהּ וְלָמָּה אֵין כּוֹפִין כְּדֵי לְהַתִּירָהּ וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ בְּבֵית דִּין לַחְלֹץ לָהּ שֶׁתִּרוֹק בְּפָנָיו: לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ וְלָא אָמְרִינַן כּוֹפִין שֶׁנָּתַן אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ שֶׁלֹּא הֵפֵר לָהּ שֶׁהֲרֵי אֵין יָכוֹל לְהָפֵר עַד שֶׁיִּבְעֹל וְאִי סְבִירָא לֵהּ דְּמָצֵי מֵפֵר דִּפְלוּגְתָּא הִיא בִּנְדָרִים בְּפֶ' נַעֲרָה (נְדָרִים דַּף עַד.) וּמַיְתִי לָהּ בְּפֶ' אַרְבָּעָה אַחִין (לְעֵיל יְבָמוֹת ד' כט:) סְבִירָא לֵהּ כמ"ד בִּכְתֻבּוֹת (דַּף נט:) הִיא נָתְנָה אֶצְבַּע בֵּין שִׁנֶּיהָ וּלְהָכִי מְבַקְשִׁים וְלֹא כּוֹפִין: קְרִי כָּאן לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל וְהַאי לָאו בַּר הָכִי הוּא ואע"פ שֶׁיָּבֹא לִכְלַל הֲקָמַת שֵׁם לָא מְהַנְּיָא כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר כִּי הֵיכִי דִּפְסְלִינַן בְּהֶעָרֵל (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף עט:) סְרִיס חַמָּה שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר אע"פ (לְעֵיל יְבָמוֹת פ.) שֶׁבִּמִינוּ מִתְרַפְּאִים בַּאֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּא שֶׁל מִצְרַיִם וּמְשַׁנֵּי אֲמַר קְרָא כו' וְלָא דָּמֵי לִסְרִיס חַמָּה שֶׁאֵין רְפוּאָתוֹ בְּרוּרָה לָבוֹא כְּמוֹ קָטָן שֶׁיַּגִּיעַ לִכְלַל גַּדְלוּת: יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ כָּל דְּהוּ מִדְּלָא כְּתִיב אֲחִי הַמֵּת יָבֹא עָלֶיהָ: אָמַר קְרָא כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמְמַעֲטִינַן מִנֵּהּ לְעֵיל בפ"ב (יְבָמוֹת דַּף יז: וְשָׁם) אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ מִכְּלָל שֶׁאִם הָיָה בְּעוֹלָמוֹ אֲפִילּוּ יוֹם אֶחָד מְיַבֵּם אֲבָל לֵיכָּא לְמֵימַר דְּמִיַּחְדּוּ דְּרֵישׁ דְּאִם כֵּן אַפֵּי' סָרִיס נָמֵי לְיַבֵּם מֵהַאי טַעְמָא דְּהָא יַחְדּוּ אִיתְנְהוּ: טַעֲנַת בְּתוּלִים כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם אַפֵּי' רָאִינוּ שֶׁנִּסְתְּרָה כְּבָר רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר נִסְתְּרָה לְאַלְתַּר לָאו דַּוְקָא דְּאִי אֶפְשָׁר לִטְעוֹן עַד שֶׁיִּמָּצֵא בֵּית דִּין: לֹא נִסְתְּרָה אַפֵּי' אַחַר כַּמָּה שָׁנִים כְּלוֹמַר שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁנִּסְתְּרָה אע"פ שֶׁנִּכְנְסָה לַחֻפָּה ור"מ סְבִירָא לֵהּ דְּלָא מוֹקֵי אִינִישׁ אַנַּפְשֵׁהּ שֶׁלֹּא יִסָּתֵר וְיִבְעֹל בְּעִילַת מִצְוָה אִי נָמֵי לֹא נִסְתְּרָה שֶׁאָנוּ יוֹדְעִין בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא נִסְתְּרָה וּבְהָא לָא פְּלִיג רַבִּי מֵאִיר:

מַתְנִי' לֹא פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהֲרֵי בִּיאָתָן שָׁוָה וְאִי רִאשׁוֹנָה קְנוּיָה הִיא הֲרֵי הִיא אִשְׁתּוֹ וְאַחֲרוֹנָה בִּיאַת זְנוּת וְאִי לָאו קְנוּיָה הִיא הֲרֵי שְׁתֵּיהֶן נָכְרִיּוֹת אֶצְלוֹ שֶׁלֹּא הָיְתָה קְנוּיָה לְאָחִיו וּמְקַיֵּם אֶת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלֹּא נִפְסְלָה עָלָיו אֲבָל אַחֲרוֹנָה לֹא דִּלְמָא קְנוּיוֹת הֲווּ וּמִשֶּׁבָּא עַל הָרִאשׁוֹנָה קָמָה הַךְ עָלֶיהָ בְּאִסּוּר שְׁנֵי בָתִּים: פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה מִשּׁוּם גְּזֵרָה דִּלְמָא קָדֵם וּבָעֵל חֵרֶשֶׁת בְּרֵישָׁא וְכִדְאָמַר בַּגְּמָרָא ואע"ג דְּמִמָּה נַפְשָׁךְ הִיא שַׁרְיָא לֵיהּ הוֹאִיל וְרִאשׁוֹנָה הִיא אִי קְנוּיָה הִיא הָא קְנוּיָה הִיא אִי לָאו קְנוּיָה הִיא נָכְרִית בְּעָלְמָא הִיא: פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת שֶׁמָּא קְטַנָּה קְנוּיָה כֻּלָּהּ וְקִנְיַן הַחֵרֶשֶׁת מְשֻׁיֶּרֶת: רַבִּי אֶלְעָזָר ה"ג בְּמָתְנִי'. וּבְקַמָּיְתָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גָּרֵס וְהָכִי אֲמָרָן בפ"ק דְּנִדָּה (דַּף ח.): מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן בּוֹ וְתֵעָקֵר נִשּׂוּאֶיהָ וִיקַיֵּם אֶת הַגְּדוֹלָה: גְּמ' וְכֵן א"ר אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת דְּאָמוֹרָא הוּא הֲלָכָה כר"א דְּמַתְנִיתִין וְהוּא ר"א בֶּן שַׁמּוּעַ: וּצְרִיכָא לִשְׁמוּאֵל וְר' אֶלְעָזָר בֶּן פְּדָת לְמֵימַר בְּקַמַּיְיתָא הֲלָכָה כַּר' אֱלִיעֶזֶר וּבְהָא נָמֵי הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר דִּבְתַרְוַיְהוּ מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה לְמָאֵן: דְּאִי אִתְּמַר בְּקַמַּיְיתָא גַּבֵּי אֲחָיוֹת (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף קט.) מִשּׁוּם דְּאַכַּתִּי לָא אַיְּקַיֵּים מִצְוַת יִבּוּם הִלְכָּךְ מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה אִשְׁתּוֹ לְמָאֵן וְתִתְיַבֵּם יְבִמְתּוֹ: אֲבָל בְּהָא דְּאִקַּיַּם מִצְוַת יִבּוּם בִּשְׁתֵּיהֶן אֵימָא לֹא אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר אֶלָּא יוֹצִיא שְׁתֵּיהֶן בְּגֵט: וְאִי אַשְׁמְעִינַן בְּהָא מִשּׁוּם דִּגְדוֹלָה רַמְיָא קַמֵּהּ לְיַבּוֹמֵי מִשּׁוּם הָכִי מְהַדְּרִינַן אַמֵּאוּן דִּקְטַנָּה כְּדֵי שֶׁתִּתְיַבֵּם גְּדוֹלָה: אֲבָל אִידָּךְ בְּהַהִיא דַּאֲחָיוֹת דִּגְדוֹלָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ הִיא נֵימָא לָא רַמְיָא קַמֵּהּ וְלֹא יְלַמְּדוּ קְטַנָּה לְמָאֵן בִּשְׁבִיל יִבּוּמֶיהָ שֶׁל גְּדוֹלָה צְרִיכָא: מַתְנִי' יִגְדְּלוּ זֶה עִם זֶה וְאִם בָּא לְגָרְשָׁהּ אֵינוֹ יָכוֹל עַד שֶׁיַּגְדִּיל דְּגֵט קָטָן אֵינוֹ גֵּט: הַיְּבָמָה שֶׁאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁכְּנָסָהּ הַיָּבָם: לֹא נִבְעַלְתִּי לוֹ לַיָּבָם וְגֵט יְבָמִין יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ כִּדְמְפָרֵשׁ בגמ' וְהוּא אוֹמֵר בְּעַלְתִּיךְ וְדַיֵּיךְ בְּגֵט כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ דְּהִיא נֶאֱמֶנֶת דְּעַד תְּלָתִין יוֹמִין מוּקֵי אִינִישׁ אַנַּפְשֵׁהּ מִלִּבְעֹל: לְאַחַר ל' יוֹם הוּא נֶאֱמָן דְּלָא מוֹקֵם אִינִישׁ אַנַּפְשֵׁהּ מִלִּבְעֹל וּמִיהוּ אִיהִי לָא מִשְׁתַּרְיָא דְּשַׁוִּיתָהּ לְנַפְשָׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא וּבָעֲיָא חֲלִיצָה וּמְבַקְשִׁין הֵימֶנּוּ אֲבָל כּוֹפִין לֹא דְּהָא בָּעַל: בְּחַיֵּי בַעְלָהּ וְלֹא נִתְכַּוְּנָה לִפְטוֹר עַצְמָהּ הֵימֶנּוּ לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ אֶלָּא שֶׁהָיָה לָהֶם כַּעַס זֶה עִם זֶה: גְּמ' לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין קָטָן שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס קְטַנָּה שֶׁמָּא תִּמָּצֵא אַיְלוֹנִית וְאֵינָם בְּנֵי יִבּוּם נִמְצְאוּ פּוֹגְעִין בְּעֶרְוָה: בִּיאָה דְּאִסּוּרָא קָטָן בִּגְדוֹלָה דִּגְדוֹלָה בַּת עֳנָשִׁין הִיא וְשֶׁמָּא הַקָּטָן יִמָּצֵא סָרִיס וַהֲרֵי נִבְעֲלָה לֶאֱסֹר לָהּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וְכֵן גָּדוֹל בִּקְטַנָּה אִם תִּמָּצֵא אַיְלוֹנִית נִמְצָא שֶׁפָּגַע גָּדוֹל בְּעֶרְוָה אֲבָל קָטָן וּקְטַנָּה אֲפִילּוּ אֵינָן בְּנֵי יִבּוּם כְּגוֹן הוּא סָרִיס וְהִיא אַיְלוֹנִית אֵין כָּאן אִסּוּר דְּקָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת אֵין ב"ד מְצֻוִּין לְהַפְרִישׁוֹ וה"נ שְׁנֵיהֶן לָאו בְּנֵי עוֹנְשִׁין: וּלְבָתַר שַׁעְתָּא כְּשֶׁיַּגְדִּלוּ: וְאֵימָא הָכִי נָמֵי לְעוֹלָם אֲסוּרָה לוֹ: אַפֵּי' בֶּן יוֹם אֶחָד יֵשְׁבוּ יַחְדָּו קָאָמַר קְרָא יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וְאַפֵּי' לָא הָוֵי מַשְׁמַע כָּל דְּהוּ מִסְּבָרָא שַׁרְיָא לֵיהּ בְּקַטְנוּת כִּדְאָמַר: טַעֲנַת בְּתוּלִים לְהַפְסִיד כְּתֻבָּתָהּ: כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם דְּיָכוֹל לִטְעוֹן לֹא בָּעַלְתִּי עַד עַתָּה: נִסְתְּרָה לְאַלְתַּר הוּא טוֹעֵן וְאִם טוֹעֵן לְאַחַר זְמַן אֵינוֹ נֶאֱמָן דְּוַדַּאי מֵרֵישָׁא בָּעַל וּמְצָאָהּ בְּתוּלָה וְשָׁתַק וְהַשְׁתָּא הוּא דְּרָתַח עֲלָהּ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כו, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ ה ו:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כז, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ ז:

ג מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ כח, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ ח:

ד מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ט, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ ט:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ל, טוש״ע אה״ע סי׳ קעא סעי׳ י:

ו מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז:

ז מיי׳ פא׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסז סעי׳ ה:

ח מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ה, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קסז סעי׳ ו:

ט מיי׳ פב׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טו, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קה סעי׳ ב:

י מיי׳ פי״א מהל׳ אישות הל׳ טו, סמג לאוין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ סח סעי׳ י:

מסורת הש״ס

א נדה ז:

ב גיטין פ:

ג תוספתא יבמות

ד לעיל כז:; לעיל ל.

גליון הש״ס

מתני׳ תגדלנו. עי׳ לעיל כ ע"א תוד"ה יבא עשה ודף לה ע"ב תוס׳ ד"ה תיגלי:

תורה אור השלם

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ [דברים כה, ה]

מִיבְזָז בְּזִיז מִינַּהּ. [א]עַד שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לַחְלוֹץ — נִיכְפֶּנּוּ לְיַיבֵּם! אָמַר רַב: בְּשֶׁגִּיטָּהּ יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ. [ב]מֵיתִיבִי: יְבָמָה שֶׁאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם "לֹא נִבְעַלְתִּי" — בֵּין שֶׁהוּא אוֹמֵר "בָּעַלְתִּי", בֵּין שֶׁהוּא אוֹמֵר "לֹא בָּעַלְתִּי", כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם — מְבַקְשִׁין הֵימֶנּוּ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ. הִיא אוֹמֶרֶת "נִבְעַלְתִּי", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא בָּעַלְתִּי" — הֲרֵי זֶה יוֹצִיא בְּגֵט. הוּא אוֹמֵר "בָּעַלְתִּי", וְהִיא אוֹמֶרֶת "לֹא נִבְעַלְתִּי" — אַף עַל פִּי שֶׁחָזַר וְאָמַר "לֹא בָּעַלְתִּי", צָרִיךְ גֵּט וַחֲלִיצָה. [ג]אָמַר רַבִּי אַמֵּי: צְרִיכָה חֲלִיצָה עִם גִּיטָּהּ. רַב אָשֵׁי אָמַר: הָתָם — גֵּט לְזִיקָתוֹ, הָכָא — גֵּט לְבִיאָתוֹ. הָנְהוּ שְׁנַיִם מוֹדִים דַּאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לְהוּ רָבָא: חֲלוּצוּ לַהּ, וּשְׁרוֹ לַהּ תִּיגְרָא. אֲמַר לֵיהּ רַב שֵׁרֵבְיָא לְרָבָא: וְהַתַּנְיָא צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה! אֲמַר לֵיהּ: אִי תַּנְיָא — תַּנְיָא. בְּעָא מִינֵּיהּ הוּן בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן מִדְּרַב נַחְמָן: צָרָתָהּ מַהוּ? [ד]אֲמַר לֵיהּ: וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ כּוֹפִין וּמְבַקְשִׁין, תֵּיאָסֵר צָרָה? (א)הַנּוֹדֶרֶת הֲנָאָה וְכוּ'. תְּנַן הָתָם, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: שָׁלֹשׁ נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְנוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה. הָאוֹמֶרֶת "טְמֵאָה אֲנִי לְךָ", "הַשָּׁמַיִם בֵּינִי לְבֵינָךְ", "נְטוּלָה אֲנִי מִן הַיְּהוּדִים". [ה][ו]חָזְרוּ לוֹמַר, שֶׁלֹּא תְּהֵא אִשָּׁה נוֹתֶנֶת עֵינֶיהָ בְּאַחֵר וּמְקַלְקֶלֶת עַל בַּעְלָהּ. אֶלָּא: "הָאוֹמֶרֶת טְמֵאָה אֲנִי לְךָ" — תָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ. "הַשָּׁמַיִם בֵּינִי לְבֵינָךְ" — יַעֲשׂוּ דֶּרֶךְ בַּקָּשָׁה. [ח](ב)"נְטוּלָה אֲנִי מִן הַיְּהוּדִים" — יָפֵר חֶלְקוֹ, וּמְשַׁמְּשַׁתּוֹ, וּתְהֵא נְטוּלָה מִן הַיְּהוּדִים. אִיבַּעְיָא לְהוּ: "נְטוּלָה אֲנִי מִן הַיְּהוּדִים" לְיַבָּם מַהוּ? מִי מַסְּקָה אַדַּעְתַּהּ דְּמָיֵית בַּעֲלָהּ וְנָפְלָה קַמֵּי יָבָם, אוֹ לָא. [ט]רַב אָמַר: יָבָם אֵינוֹ כְּבַעַל, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: יָבָם הֲרֵי הוּא כְּבַעַל. אָמַר אַבָּיֵי: כְּווֹתֵיהּ דְּרַב מִסְתַּבְּרָא, דִּתְנַן: הַנּוֹדֶרֶת הֲנָאָה מִיְּבָמָהּ בְּחַיֵּי בַעְלָהּ, כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחְלוֹץ. וְאִם אִיתָא דְּמַסְּקָה אַדַּעְתַּהּ — "מְבַקְשִׁין"

מִיבְזָז בַּזִּיז בּוֹשׁ הֵימֶנָּה: בְּשֶׁגִּטָּהּ יוֹצֵא שֶׁנָּתַן לָהּ גֵּט וקס"ד גֵּט גָּמוּר לְבִיאָתוֹ הוּא: הִיא אוֹמֶרֶת נִבְעַלְתִּי לְאַחַר שְׁלֹשִׁים קָאֵי: יוֹצִיא בְּגֵט אִם בָּא לְהוֹצִיאָהּ דַּיָּהּ בְּגֵט דְּהִיא נֶאֱמֶנֶת דְּכֻלֵּי הַאי לָא מוֹקֵם: צְרִיכָה גֵּט לְבִיאָתוֹ מִשּׁוּם דְּאָמַר בָּעַלְתִּי וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אִיהוּ מְהֵימַן: וַחֲלִיצָה מִשּׁוּם דְּהִיא שַׁוִּיתַהּ לְנַפְשַׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא. וּמִדְּקָאָמַר צְרִיכָה גֵּט מִכְּלָל דִּבְאֵין לָהּ גֵּט עָסְקִינַן וְאַמַּאי קָתָנֵי רֵישָׁא כּוֹפִין לַחְלֹץ נֵיכְפִּינְהוּ לְיַבֵּם: אָמַר רַבִּי אַמִּי לְעוֹלָם בְּשֶׁגִּטָּהּ בְּיָדָהּ וְהָכִי קָאָמַר צְרִיכָה חֲלִיצָה עִם גִּטָּהּ ואע"פ דְּקָתָנֵי אַמְּבַקְשִׁים קָאֵי וְה"ק אע"פ שֶׁחָזַר וְאָמַר לֹא בָּעַלְתִּי דְּאִיכָּא לְמֵימַר כּוֹפִין הוֹאִיל וּמוֹדֶה אַפֵּ"ה אֵין כּוֹפִין אֶלָּא צְרִיכָה חֲלִיצָה וְאִי לָא בָּעֵי לְמִחְלַץ לָא כָּיְפִינַן דְּסָמְכִינַן אַדִּבּוּרֵהּ קַמָּא הוֹאִיל וּלְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם הוּא: רַב אַשִׁי אָמַר לְעוֹלָם צְרִיכָה גֵּט אַחֵר לְבַד גֵּט הָרִאשׁוֹן דְּהָתָם גֵּט לְזִקָּתוֹ וְנִפְסְלָה עָלָיו לְפִיכָךְ לָא נַכְפִּינַן לְיַבֵּם וְכֵיוָן דְּאָמַר בָּעַלְתִּי צְרִיכָה גֵּט לְבִיאָתוֹ דְּיֵשׁ בִּיאָה אַחַר הַגֵּט וְהַשְׁתָּא מִסְתַּבְּרָא אע"פ דְּקָתָנֵי וה"ק אע"פ שֶׁחָזַר וְאָמַר לֹא בָּעַלְתִּי וְאִיכָּא לְמֵימַר לָא תִּבְעֵי גֵּט אֶלָּא חֲלִיצָה אַפֵּ"ה בָּעֲיָא גֵּט: שְׁנֵיהֶם מוֹדִים שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה וּמֵעִקָּרָא אָמַר בָּעַלְתִּי: הוּן כָּךְ שְׁמוֹ: צָרָתָהּ מַהוּ יְבָמָה שֶׁכְּנָסָהּ הַיָּבָם וְנִפְטְרָה צָרָתָהּ וְאָמְרָה יְבָמָה לְאַחַר זְמַן לֹא נִבְעַלְתִּי מַהוּ לֵאָסֵר צָרָתָהּ מִפְּנֵי דִּבּוּרָהּ שֶׁל זוֹ: מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ כּוֹפִין וּמְבַקְשִׁים לְצָרְכָהּ דְּאִיהִי שַׁוִּיתַהּ לְנַפְשַׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא נֶאֶסְרָה צָרָתָהּ וַדַּאי לָא מִתַּסְרָא דַּחֲזָקָה הַכּוֹנֵס אֶת הָאִשָּׁה בּוֹעֵל לְאַלְתַּר: הָאוֹמֶרֶת טְמֵאָה אֲנִי לָךְ אֵשֶׁת כֹּהֵן שֶׁאָמְרָה לְבַעְלָהּ נֶאֱנַסְתִּי דְּאִתַּסְרָא עָלֶיהָ וּכְתֻבָּתָהּ לָא מִיפַּסְדָה וּבְאֵשֶׁת כֹּהֵן מוֹקְמִינַן לָהּ בְּפֶרֶק בָּתְרָא דִּנְדָרִים: הַשָּׁמַיִם בֵּינִי לְבֵינְךָ גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו שֶׁאֵינְךָ נִזְקָק לִי כְּדֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם וְאֵין אִישׁ עֵד לְהוֹכִיחַ בֵּין שְׁנֵינוּ: נְטוּלָה אֲנִי מִן הַיְּהוּדִים נָדְרָה הִיא שֶׁלֹּא תִּבָּעֵל לַיְּהוּדִים. וּמִדְּאָסְרָה נַפְשַׁהּ אַכֻּלֵּי עָלְמָא ש"מ תַּשְׁמִישׁ קָשֶׁה לָהּ וַאֲנוּסָה הִיא לְפִיכָךְ נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ: נוֹתֶנֶת עֵינֶיהָ בְּאַחֵר וְתֵלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין בָּהּ וּבְנִדְרָהּ וְתִנָּשֵׂא לוֹ: תָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ וְאִם לָאו לֹא כֹּל כְּמִינָהּ דְּאָסְרָה נַפְשַׁהּ עָלֶיהָ: יַעֲשׂוּ דֶּרֶךְ בַּקָּשָׁה לַבַּעַל לְהִתְנַהֵג בָּהּ מִנְהָג יָפֶה: לְיַבָּם מַהוּ מִי אֲסִירָא לְיַבָּם מִפְּנֵי נֶדֶר זֶה שֶׁנָּדְרָה בְּחַיֵּי בַעְלָהּ אוֹ לֹא: מִי מַסְּקָה אַדַּעְתַּהּ דְּמָיֵית בַּעֲלָהּ בְּלֹא בָּנִים וְנָפְלָה קַמֵּי יָבָם וְנָדְרָה נָמֵי אַדַּעְתָּא דִּידֵהּ וּבַעַל לֹא הֵפֵר אֶלָּא לְחֶלְקוֹ וְיָבָם נָמֵי לָא מָצֵי מֵיפַר שֶׁאַפִּי' בַּעַל אֵין מֵפֵר בַּקּוֹדְמִים וַאֲסוּרָה לוֹ: אוֹ לֹא אַסְּקַהּ אַדַּעְתָּהּ וְלֹא נָדְרָה זוֹ אֶלָּא לֶאֱסֹר עַצְמָהּ עַל כָּל מִי שֶׁמֻּתֶּרֶת לוֹ ע"י גֵּרוּשֵׁי בַּעְלָהּ וּלְהַפִּיס דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל שֶׁלֹּא יַחְשְׁדֶנָּה בְּנוֹתֶנֶת עֵינֶיהָ בְּאַחֵר כְּדֵי שֶׁיִּתְרַצֶּה לְגָרְשָׁהּ אֲבָל אַיָּבָם שֶׁאֲסוּרָה לוֹ וְעוֹמֶדֶת אֲפִי' אַחַר גֵּרוּשִׁין לֹא נִתְכַּוְּנָה וּמֻתֶּרֶת לוֹ אִם מֵת בַּעְלָהּ וְלֹא גֵּרְשָׁהּ: אֵינוֹ כְּבַעַל שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ לְהָפֵר כְּבַעַל דְּאַדַּעְתָּא דְּבַעַל נָדְרָה וְצָרִיךְ הוּא לְהָפֵר אֲבָל לַיָּבָם מֻתֶּרֶת בְּלֹא הֲפָרָה:

הִיא אוֹמֶרֶת נִבְעַלְתִּי וְהוּא אוֹמֵר לֹא בָּעַלְתִּי יוֹצִיא בְּגֵט פֵּי' בַּקּוּנְטְ' דְּאַאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם קָאֵי וְכֵן נִרְאֶה דּוּמְיָא דְּסֵיפָא דְּהוּא אוֹמֵר בָּעַלְתִּי וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא נִבְעַלְתִּי אעפ"כ צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה וְהַיְנוּ דַּוְקָא אַחַר שְׁלֹשִׁים דִּבְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים מַשְׁמַע בְּרֵישָׁא דְּאֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט דְּקָתָנֵי כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחֲלֹץ וְלָא קָתָנֵי וּצְרִיכָה גֵּט וה"ה דְּהַךְ בָּבָא נָמֵי דְּהִיא אוֹמֶרֶת נִבְעַלְתִּי אַלְּאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם קָאֵי אֲבָל בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם צְרִיכָה חֲלִיצָה דְּאִי אַתּוֹךְ שְׁלֹשִׁים נָמֵי קָאֵי לִתְנְיֵהּ נָמֵי לְעֵיל גַּבֵּי תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים שֶׁלֹּא נִטְעֶה לְהַעֲמִידָהּ דַּוְקָא אַלְּאַחַר ל' כְּמוֹ סֵיפָא וּלְפִי זֶה לֹא יִתָּכֵן הָא דְּאָמַר בְּסָמוּךְ וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ כּוֹפִין וּמְבַקְשִׁים נֶאֱסֹר צָרָתָהּ וּפֵרֵשׁ בַּקּוּנְט' וְכֵן ר"ח וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ כּוֹפִין בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים וּמְבַקְשִׁים אַחַר שְׁלֹשִׁים נֶאֶסְרָה צָרָתָהּ וְאַמַּאי שָׁרְיָא צָרָתָהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים הָא אִיהִי גּוּפָהּ כִּי אָמְרָה נִבְעַלְתִּי בְּתוֹךְ ל' בָּעֲיָא חֲלִיצָה וכ"ש צָרָתָהּ דְּלָא קִים לָהּ בִּבְעִילָה כְּמוֹתָהּ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְאָסְרָהּ בְּלֹא חֲלִיצָה אֶלָּא נִרְאֶה דְּצָרָתָהּ לָא שָׁרְיָא בְּסָמוּךְ אֶלָּא אַחַר ל' דַּוְקָא וְכוֹפִין הַיְנוּ כִּי אָמַר בָּעַלְתִּי וְחָזַר וְאָמַר לֹא בָּעַלְתִּי דּוּמְיָא דְּסֵיפָא דִּבְרַיְתָא אֲבָל כְּשֶׁלֹּא אָמַר מִתְּחִלָּה בָּעַלְתִּי אֶלָּא שְׁנֵיהֶם מוֹדִים מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף שֶׁלֹּא בָּעַל אֲפִילוּ אַחַר ל' לֹא שָׁרְיָא צָרָה דְּהָא מַשְׁמַע בְּסֵיפָא דַּוְקָא כְּשֶׁאָמַר מִתְּחִלָּה בָּעַלְתִּי צְרִיכָה גֵּט אֲבָל אִם אָמַר מִתְּחִלָּה לֹא בָּעַלְתִּי אֵינָהּ צְרִיכָה גֵּט וְלֹא יִתָּכֵן שֶׁתְּהֵא מֻתֶּרֶת הַצָּרָה כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים שֶׁלֹּא בָּעַל וּלְהַחֲזִיקָהּ כְּוַדַּאי בְּעוּלָה כֵּיוָן דְּאִיהִי לָא בָּעֲיָא גֵּט וּמִיהוּ י"ל דְּאִיהִי נָמֵי בָּעֲיָא גֵּט אַפֵּי' שְׁנֵיהֶם מוֹדִים שֶׁלֹּא בָּעַל וְהָא דְּנָקַט וְהוּא אוֹמֵר בָּעַלְתִּי וְחָזַר וְאָמַר כו' ה"ה אַפֵּי' אָמַר לֹא בָּעַלְתִּי בָּעֲיָא גֵּט אֶלָּא לָא נָקַט אָמַר בַּתְּחִלָּה בָּעַלְתִּי אֶלָּא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאַפֵּי' הָכֵי כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ וְלֹא כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס ור"ח דְּאֵין כּוֹפִין וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ דִּבְסָמוּךְ שָׁרְיָא צָרָתָהּ אַפִּי' תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ בַּקּוּנְטְרֵס ור"ח וְהוּא אוֹמֵר לֹא בָּעַלְתִּי קָאֵי נָמֵי אַתּוֹךְ שְׁלֹשִׁים וְכֵן סֵיפָא דְּהוּא אוֹמֵר בָּעַלְתִּי קַיְמָא נָמֵי אַתּוֹךְ ל' וְאַפֵּי' שְׁנֵיהֶם מוֹדִים שֶׁלֹּא בָּעַל צְרִיכָה גֵּט בַּהֲדֵי חֲלִיצָה אַפֵּי' תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים וְלָאו דַּוְקָא נָקַט הוּא אוֹמֵר בָּעַלְתִּי כִּדְפֵּי' וְרֵישָׁא דְּקָתָנֵי כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ ה"ה דְּגֵט נָמֵי בָּעֲיָא כִּדְקָתָנֵי בְּסֵיפָא אֶלָּא אַכַּתִּי לָא אֲתָא לְאַשְׁמוּעִינַן תַּקַּנְתָּא דְּגֵט בַּהֲדֵי חֲלִיצָה אֶלָּא דִּין כְּפִיָּה וּבַקָּשָׁה דַּחֲלִיצָה וּמֵחֲמַת שְׁתֵּי הַלְּשׁוֹנוֹת שפר"י נִרְאֶה לֶאֱסֹר הַצָּרָה עַד לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אִם לֹא יוֹדוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁבָּעַל וּלְהַצְרִיךְ גֵּט לִכְנוּסָה אַפֵּי' תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים אַפֵּי' שְׁנֵיהֶם מוֹדִים שֶׁלֹּא בָּעַל: **אָמַר** ר' אַמִּי לָא בָּעֵי לְאוֹקוּמֵי הַךְ מִשְׁנָה כְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף לט:) דְּמִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת וּלְכָךְ כּוֹפִין לַחְלֹץ דְּאַמַּתְנִי' קָאֵי וּמַתְנִיתִין דְּאַיְרֵי בְּדִינֵי יִבּוּם לְפִי מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה קַיְמָא: **אָמַר** רַבִּי אַמִּי צְרִיכָה חֲלִיצָה עִם הַגֵּט פֵּי' גִּטָּהּ שֶׁהָיָה כְּבָר וְאִם תֹּאמַר וא"כ מַאי הָא דְּקָתָנֵי ואע"פ שֶׁחָזַר וְאָמַר לֹא בָּעַלְתִּי צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה אַדְּרַבָּה הִיא הַנּוֹתֶנֶת דְּכֵיוָן דְּלָא בָּעַל צְרִיכָה חֲלִיצָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי קָאָמַר אע"פ שֶׁאָמַר לֹא בָּעַלְתִּי צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּיָדָהּ גִּטָּהּ לִרְאָיָה כִּי לֹא תּוּכַל לְהִנָּשֵׂא עַל פִּי חֲלִיצָה בִּלְבַד. ר"י: **הַשָּׁמַיִם** בֵּינִי לְבֵינְךָ פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס גָּלוּי וְיָדוּעַ לַשָּׁמַיִם שֶׁאֵין נִזְקָק עִמִּי כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם וְלָא נְהִירָא דְּבִשְׁלְהֵי נְדָרִים (דַּף צא.) מְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא בְּהֶדְיָא דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כַּחֵץ: **יַעֲשׂוּ** דֶּרֶךְ בַּקָּשָׁה פר"ת יִתְפַּלְּלוּ לַמָּקוֹם וְיִתֵּן לָהֶם בָּנִים ור"ח פֵּי' יַעֲשֶׂה סְעוּדָה וִיפַיְּסֶהָ וְכֵן בִּירוּשַׁלְמִי: **אִבַּעְיָא** לְהוּ נְטוּלָה אֲנִי מִן הַיְּהוּדִים מַהוּ לְיַבֵּם פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מִי אֲסוּרָה לְיַבָּם מִשּׁוּם נֶדֶר זֶה דְּמַסְּקָה אַדַּעְתַּהּ דְּמָיֵית בַּעֲלָהּ וְנָפְלָה קַמֵּהּ וַאֲסוּרָה לוֹ אוֹ לָא מַסְּקָה אַדַּעְתָּהּ וְלֹא אָסְרָה נַפְשַׁהּ אַיָּבָם וְקָשֶׁה לר"י עַל פֵּרוּשׁוֹ דִּפְשִׁיטָא דְּאָסְרָה נַפְשַׁהּ אָכֹל הַיְּהוּדִים וְעוֹד מַאי אֵינוֹ כְּבַעַל אֵינוֹ כִּשְׁאָר אָדָם מִבְּעֵי לֵהּ וְעוֹד מַאי קָאָמַר ש"מ כּוֹפִין כְּרַב וַהֲלֹא הִיא מֻתֶּרֶת לוֹ עַל כֵּן נִרְאֶה לוֹ לְפָרֵשׁ דְּמִבַּעְיָא לֵיהּ אִי מַסְּקָה אַדַּעְתָּהּ לֶאֱסֹר נַפְשַׁהּ עַל הַיָּבָם וּמְבַקְשִׁין לַחְלֹץ אוֹ שֶׁמָּא לֹא עָשְׂתָה כְּדֵי לֶאֱסֹר עַצְמָהּ עַל יְבָמָהּ כְּמוֹ עַל בַּעְלָהּ וְקָאָמַר רַב יָבָם אֵינוֹ כְּבַעַל דְּלָא מַסְּקָה אַדַּעְתָּהּ לֶאֱסֹר עַצְמָהּ אַיְּבָמָהּ כְּמוֹ עַל בַּעְלָהּ וּלְכָךְ כּוֹפִין שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ וּשְׁמוּאֵל אָמַר יָבָם הֲרֵי הוּא כְּבַעַל וּמְבַקְשִׁין שֶׁיַּחֲלֹץ דְּמַסְּקָה אַדַּעְתָּהּ לֶאֱסֹר עַצְמָהּ עַל יְבָמָהּ. כֵּן נִרְאֶה לִי עִקָּר לְפִי שִׁטָּה זוֹ:

מסורת הש"ס

א נדרים צ:; משנה נדרים

ב נדרים פא:; נדרים פד.

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' ה, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ו:

ב מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' ה, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ו:

ג מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' ה, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ו:

ד מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' ה, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסז סעי' ו:

ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' כג, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' קטו סעי' ו:

ו מיי' פי"ד מהל' אישות הל' טו:

ז מיי' פט"ו מהל' אישות הל' טו, טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' ב:

ח מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' ח, סמג לאוין רמב, טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' סח:

ט מיי' פב' מהל' יבום וחליצה הל' טו, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קסה סעי' ב:

”מְבַקְשִׁין” מִיבְּעֵי לֵיהּ. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, בְּאִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים, דְּכוּלֵּי הַאי לָא מַסְּקָה אַדַּעְתַּהּ. אֲבָל אֵין לָהּ בָּנִים, מַאי — מְבַקְשִׁין? אַדְּתָנֵי ”אִם נִתְכַּוְּונָה לְכָךְ, אֲפִילּוּ בְּחַיֵּי בַעְלָהּ מְבַקְשִׁין מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחְלוֹץ לָהּ”, לִיפְלוֹג וְלִיתְנֵי בְּדִידַהּ: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּשֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים, אֲבָל אֵין לָהּ בָּנִים — מְבַקְשִׁין! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: לָא שְׁנָא יֵשׁ לָהּ בָּנִים, וְלָא שְׁנָא אֵין לָהּ בָּנִים — כּוֹפִין אוֹתוֹ כְּרַב, שְׁמַע מִינַּהּ.

הֲדַרַן עֲלָךְ בֵּית שַׁמַּאי

[אב]**חֵרֵשׁ** שֶׁנָּשָׂא פִּקַּחַת וּפִקֵּחַ שֶׁנָּשָׂא חֵרֶשֶׁת, אִם רָצָה לְהוֹצִיא — יוֹצִיא, וְאִם רָצָה לְקַיֵּים — יְקַיֵּים. כְּשֵׁם שֶׁהוּא כּוֹנֵס בִּרְמִיזָה — כָּךְ הוּא מוֹצִיא בִּרְמִיזָה. [גד]פִּקֵּחַ שֶׁנָּשָׂא פִּקַּחַת וְנִתְחָרְשָׁה, אִם רָצָה — יוֹצִיא, וְאִם רָצָה — יְקַיֵּים. נִשְׁתַּטֵּית — לֹא יוֹצִיא. נִתְחָרֵשׁ הוּא אוֹ נִשְׁתַּטָּה — אֵינוֹ מוֹצִיאָהּ עוֹלָמִית. [ה](א)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: מִפְּנֵי מָה הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְחָרְשָׁה יוֹצְאָה, וְהָאִישׁ שֶׁנִּתְחָרֵשׁ אֵינוֹ מוֹצִיא? אָמְרוּ לוֹ: אֵינוֹ דּוֹמֶה הָאִישׁ הַמְגָרֵשׁ לָאִשָּׁה הַמִּתְגָּרֶשֶׁת, שֶׁהָאִשָּׁה יוֹצְאָה לִרְצוֹנָהּ וְשֶׁלֹּא לִרְצוֹנָהּ, וְהָאִישׁ אֵינוֹ מוֹצִיא אֶלָּא לִרְצוֹנוֹ. (ב)הֵעִיד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא עַל הַחֵרֶשֶׁת שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ שֶׁהִיא יוֹצְאָה בְּגֵט. אָמְרוּ לוֹ: אַף זוֹ כַּיּוֹצֵא בָּהּ. [ו](ג)שְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת, אוֹ לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת, אוֹ לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקַּחַת. אוֹ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת (נְשׂוּאִין) [נְשׂוּאוֹת] לִשְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין, אוֹ לִשְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין, אוֹ לִשְׁנֵי אַחִין אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ — הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּיבּוּם. וְאִם הָיוּ נָכְרִיּוֹת — יִכְנוֹסוּ, וְאִם רָצוּ לְהוֹצִיא — יוֹצִיאוּ. [ז](ד)שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת. מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל הַפִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל הַפִּקַּחַת — תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל הַפִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת — מוֹצִיא אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם. [ח](ה)שְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקַּחַת. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת — תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת — מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֶת אֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. [ט]שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקַּחַת. מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת — תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת — מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם. [יא]שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת פִּקְחוֹת. מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת — אוֹ חוֹלֵץ אוֹ מְיַיבֵּם. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת — כּוֹנֵס וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם. [יב יג](ו)שְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת, אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת — כּוֹנֵס, וְאִם רָצָה לְהוֹצִיא — יוֹצִיא. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת — אוֹ חוֹלֵץ אוֹ מְיַיבֵּם. שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ, נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי נָכְרִיּוֹת, אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת פִּקַּחַת. מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת — כּוֹנֵס, וְאִם רָצָה לְהוֹצִיא — יוֹצִיא. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת — כּוֹנֵס וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם. [יד טו](ז)גְּמָ׳ אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: מַאי שְׁנָא חֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת דְּתַקִּינוּ לְהוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין, וּמַאי שְׁנָא דְּשׁוֹטֶה וְשׁוֹטָה דְּלָא תַּקִּינוּ לְהוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין? דְּתַנְיָא: שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים וּמֵתוּ — נְשׁוֹתֵיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם! חֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת, דְּקָיְימָא תַּקַּנְתָּא דְרַבָּנַן — תַּקִּינוּ לְהוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין. שׁוֹטֶה וְשׁוֹטָה, דְּלָא קָיְימָא תַּקַּנְתָּא דְרַבָּנַן, דְּאֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה אַחַת — לָא תַּקִּינוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין. [טז]וּמַאי שְׁנָא קָטָן דְּלָא תַּקִּינוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין, וְחֵרֵשׁ תַּקִּינוּ לֵיהּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין? חֵרֵשׁ, דְּלָא אָתֵי לִכְלַל נִשּׂוּאִין — תַּקִּינוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין, קָטָן, דְּאָתֵי לִכְלַל נִשּׂוּאִין — לָא תַּקִּינוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין. [יז]וַהֲרֵי קְטַנָּה, דְּאָתְיָא לִכְלַל נִשּׂוּאִין, וְתַקִּינוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין! הָתָם — שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ [בָּהּ] מִנְהַג הֶפְקֵר. וּמַאי שְׁנָא קְטַנָּה דִּמְמָאֲנָה, וּמַאי שְׁנָא חֵרֶשֶׁת דְּלָא מְמָאֲנָה? דְּאִם כֵּן,

מִימַּנְעִי

מְבַקְשִׁין מִבְּעֵי לֵהּ דְּאִיכָּא לְמֵימַר לְהָכִי אִכַּוְּנָה: מַתְנִי' חֵרֵשׁ. כְּשֵׁם שֶׁכּוֹנֵס בִּרְמִיזָה מַה טַּעַם קָאָמַר כְּלוֹמַר כְּקִדּוּשִׁין כָּךְ גֵּרוּשִׁין וְכֵן פִּקֵּחַ בְּחֵרֶשֶׁת בִּרְמִיזָה כָּנַס שֶׁרָמַז בְּאֶצְבַּע עַד שֶׁנִּתְרַצֵּית לוֹ וּבִרְמִיזָה אִם רָצָה לְהוֹצִיא יוֹצִיא: פִּקֵּחַ שֶׁנָּשָׂא פִּקַּחַת וְנִתְחָרְשָׁה אע"פ שֶׁקִּדּוּשֶׁיהָ גְּמוּרִים אִם רָצָה יוֹצִיא דִּבְגֵט לָא בָּעֵינַן דַּעַת הָאִשָּׁה כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן בְּמַתְנִיתִין: נִשְׁתַּטֵּית לֹא יוֹצִיא בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר וְתַקַּנְתָּא דְּרַבָּנַן הִיא: נִתְחָרֵשׁ הוּא לְאַחַר קִדּוּשִׁין הוֹאִיל וְקִדּוּשֶׁיהָ גְּמוּרִים הָיוּ לֹא יוֹצִיא עוֹלָמִית: שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ בְּקַטְנוּתָהּ וְקִבֵּל קִדּוּשֶׁיהָ וְהָווּ קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים שֶׁיּוֹצְאָהּ בְּגֵט וְאַפֵּי' מִשֶּׁגָּדְלָה וּפָקַע כֹּחַ אָב מְקַבֶּלֶת הִיא אֶת גִּטָּהּ: אַף זוֹ פִּקַּחַת שֶׁנִּתְחָרְשָׁה כַּיּוֹצֵא בָּהּ: הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרוֹת דְּהוֹאִיל וּשְׁתֵּיהֶן חֵרְשׁוֹת אוֹ שְׁנֵיהֶן חֵרְשִׁים כְּקִדּוּשֵׁי זוֹ כָּךְ קִדּוּשֵׁי זוֹ וְאָתוּ קִדּוּשִׁין דְּאִשְׁתּוֹ וּמַפְקְעִי זִקָּה: יִכְנֹסוּ שֶׁאֵין חֲלִיצָה בְּחֵרֶשֶׁת וְחֵרֵשׁ שֶׁאֵינָן בְּאָמַר וְאָמְרָה וְאַחַ"כ אִם רָצוּ יוֹצִיאוּ בְּגֵט דַּאֲתָא גֵּט בִּרְמִיזָה וּמַפְקִיעַ נִשּׂוּאִין דִּידֵהּ וְזִקַּת אָחִיו דְּהוּא בִּרְמִיזָה: מוֹצִיא אִשְׁתּוֹ בְּגֵט דְּזִקַּת אֲחוֹתָהּ הַבָּאָה מִכֹּחַ קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים אוֹסַרְתָּהּ עָלָיו וְאֵין כֹּחַ בְּקִדּוּשִׁין דִּדָה לִדְחוֹתָהּ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה: וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם דְּחֵרֵשׁ לָא חָלֵץ וְלִכְנֹס אִי אֶפְשָׁר מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה: כּוֹנֵס וְאֵין מוֹצִיא לְעוֹלָם דְּלָא אָתֵי גֵּט דִּידֵהּ וּמַפְקַע זִקַּת יִבּוּמֵי אָחִיו הָרִאשׁוֹן: גְּמ' דְּתַקִּינוּ לְהוּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין דְּקָתָנֵי מַתְנִי' שֶׁצְּרִיכוֹת חֲלִיצָה אַלְמָא יֵשׁ נִשּׂוּאִין וְקִדּוּשִׁין לְחֵרֵשׁ ואע"ג דְּלָאו בַּר דֵּעָה הוּא וּמִדְּאוֹרַיְתָא אֵין קִנְיָנוֹ קִנְיָן: ה"ג שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים נְשׁוֹתֵיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם: דְּקַיְמָא תַּקַּנְתָּא דְּרַבָּנַן שֶׁדַּרְכָּן לִהְיוֹת שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם אַפֵּי' חֵרֵשׁ עִם חֵרֶשֶׁת וכ"ש כְּשֶׁהָאִישׁ פִּקֵּחַ אֲבָל שׁוֹטֶה אֲפִלּוּ בְּפִקַּחַת לְשׁוֹטֶה וְשׁוֹטָה לְפִקֵּחַ אֵין שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם וכ"ש שׁוֹטֶה לְשׁוֹטָה: בִּכְפִיפָה בְּתוֹךְ קֻפָּה אַחַת: וּמַאי שְׁנָא קָטָן דְּקָתָנֵי לְעֵיל שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁנָּשְׂאוּ כו': חֵרֵשׁ דְּלָא אָתֵי לְעוֹלָם לִכְלַל נִשּׂוּאִין דְּאוֹרַיְתָא: תַּקִּינוּ לֵהּ רַבָּנַן נִשּׂוּאִין כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבָּטֵל: שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר אִי לֹא מוֹצְאָהּ דִּמְנַסְּבָה אֵין לָהּ מִי יִשְׁמְרֶנָּה וְיִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר בִּזְנוּת:

מַתְנִי' וְאִם רָצָה לְקַיֵּם יְקַיֵּם הָא פְּשִׁיטָא אֶלָּא אַגַּב דִּתְנָא יוֹצִיא תְּנָא יְקַיֵּם: הֵעִיד ר' יוֹחָנָן בֶּן גֻּדְגְּדָא רַבָּנָן הֱבִיאוּהָ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לְהָבִיא רְאָיָה לְדִבְרֵיהֶם מַאֲמָרוֹ לוֹ אַף זוֹ כַּיּוֹצֵא בָּהּ וְאִם תֹּאמַר לְר' יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לָמָּה אֵינָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת הֲלֹא אֵינָהּ חוֹזֶרֶת כְּשֶׁמְּרַמְּזִים לָהּ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמִכָּל מָקוֹם בִּשְׁעַת נְתִינַת הַגֵּט מְשַׁלְּחָהּ וְחוֹזֶרֶת הִיא וְאֵינָהּ מְבִינָה עַד שֶׁמּוֹצִיאִין אוֹתָהּ עַל כָּרְחָהּ: יֵשׁ גּוֹרְסִים בְּמִשְׁנָה וְעַל קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה כְּמוֹ שֶׁהוּא בַּגְּמָרָא בְּפֶרֶק הַנִּזָּקִין (גִּטִּין דַּף נה. וְשָׁם) וְאֵין צָרִיךְ לִגְרֹס זוֹ כָּאן שֶׁהֲרֵי לֹא הֵבִיאוּ הָעֵדוּת אֶלָּא רְאָיָה לְדִבְרֵיהֶם וּקְטַנָּה לָמָּה יַזְכִּירוּ כָּאן: דְּאֵין אָדָם דָּר עִם נָחָשׁ בִּכְפִיפָה אַחַת מִיהוּ הֵיכָא שֶׁנִּשֵּׂאת לוֹ כְּבָר תִּקְּנוּ רַבָּנָן שֶׁאֵינָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת כֵּיוָן שֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת לִשְׁמוֹר עַצְמָהּ כִּדְלְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קיג:):

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ ט:
ב מיי׳ פב׳ מהל׳ גירושין הל׳ יז, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ קכא סעי׳ ו:
ג מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ כג, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קיט סעי׳ ו:
ד מיי׳ פב׳ מהל׳ גירושין הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ קכא סעי׳ ו:
ה מיי׳ פא׳ מהל׳ גירושין הל׳ ב, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קיט סעי׳ ו:
ו מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ יג:
ז מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ יב:
ח מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ י:
ט מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ קעה סעי׳ יב:
י מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז:
יא מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ יג:
יב מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ו, טוש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ יד:
יג מיי׳ פו׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ ז, ש״ע אה״ע סי׳ קעב סעי׳ טו:
יד מיי׳ פד׳ מהל׳ אישות הל׳ ט:
טו מיי׳ פי״א מהל׳ אישות הל׳ ו, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ סז סעי׳ ז:
טז מיי׳ פי״א מהל׳ אישות הל׳ ו, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ מג סעי׳ א:
יז מיי׳ פי״א מהל׳ אישות הל׳ ו, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א תוספתא כתובות
ב משנה גיטין; גיטין נה.
ג לקמן קיד:; לעיל קי:; גיטין עא:; תוספתא יבמות
ד לקמן קיד:
ה לעיל קי:
ו לעיל קי.
ז לעיל צו:; לעיל סט:

מִימַּנְעִי וְלָא נָסְבִי לַהּ. [א(א)]וּמַאי שְׁנָא קְטַנָּה דְּאָכְלָה בִּתְרוּמָה, וּמַאי שְׁנָא חֵרֶשֶׁת דְּלָא אָכְלָה בִּתְרוּמָה? דִּתְנַן: הֵעִיד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא עַל הַחֵרֶשֶׁת שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ שֶׁיּוֹצְאָה בְּגֵט, וְעַל קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשֵּׂאת לְכֹהֵן שֶׁאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה, וְאִילּוּ חֵרֶשֶׁת לָא אָכְלָה! [ב(ב)]גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַאֲכִיל חֵרֵשׁ בְּחֵרֶשֶׁת. וְלֵיכוּל, קָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת הוּא! [ג]גְּזֵירָה שֶׁמָּא יַאֲכִיל חֵרֵשׁ בְּפִקַּחַת. וְחֵרֵשׁ בְּפִקַּחַת נָמֵי לֵיכוּל בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן! גְּזֵירָה דִּלְמָא אָתֵי לְאוֹכְלַהּ בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְיתָא. וּמַאי שְׁנָא קְטַנָּה דְּאִית לַהּ כְּתוּבָּה, וּמַאי שְׁנָא חֵרֶשֶׁת דְּלֵית לַהּ כְּתוּבָּה? דְּאִם כֵּן — מִימַּנְעִי וְלָא נָסְבִי לַהּ. [ד-ו(ג)]וּקְטַנָּה מְנָלַן דְּאִית לַהּ כְּתוּבָּה? דִּתְנַן: הַמְמָאֶנֶת, וְהַשְּׁנִיָּיה, וְאַיְילוֹנִית — אֵין לָהֶן כְּתוּבָּה. אֲבָל יוֹצְאָה בְּגֵט וּקְטַנָּה — יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה. [ז]וְחֵרֶשֶׁת מְנָלַן דְּלֵית לַהּ כְּתוּבָּה? דְּתַנְיָא: חֵרֵשׁ וְשׁוֹטֶה שֶׁנָּשְׂאוּ פִּקְחוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְפַּקֵּחַ הַחֵרֵשׁ, וְנִשְׁתַּפָּה הַשּׁוֹטֶה — אֵין לָהֶם עֲלֵיהֶם כְּלוּם. רָצוּ לְקַיְּימָן — יֵשׁ לָהֶם כְּתוּבָּה. [ח(ד)]וּפִקֵּחַ שֶׁנָּשָׂא חֵרֶשֶׁת אוֹ שׁוֹטָה, אֲפִילּוּ כָּתַב לָהּ מֵאָה מָנֶה — כְּתוּבָּתָהּ קַיֶּימֶת, מִפְּנֵי שֶׁרָצָה לָזוּק בִּנְכָסָיו. טַעְמָא דְּרָצָה, הָא לֹא רָצָה — אֵין לָהּ, דְּאִם כֵּן מִימַּנְעִי וְלָא נָסְבִי לַהּ. אִי הָכִי, פִּקַּחַת לְחֵרֵשׁ לִיתַּקֵּן לַהּ כְּתוּבָּה, דְּאִם כֵּן מִימַּנְעִי וְלָא מִינַּסְבִי! יוֹתֵר מִשֶּׁהָאִישׁ רוֹצֶה לִישָּׂא, אִשָּׁה רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא. [(ה)]הָהוּא חֵרֵשׁ דַּהֲוָה בְּשִׁבָבוּתֵיהּ דְּרַב מַלְכִּיּוֹ, אַנְסְבֵיהּ אִיתְּתָא וּכְתַב לַהּ אַרְבַּע מְאָה זוּזֵי מִנִּכְסֵיהּ. אָמַר רָבָא: מַאן חַכִּים כְּרַב מַלְכִּיּוֹ, דְּגַבְרָא רַבָּה הוּא. קָסָבַר: אִילּוּ רָצָה שִׁפְחָה לְשַׁמְּשׁוֹ מִי לָא זָבְנִינַן לֵיהּ? כׇּל שֶׁכֵּן הָכָא, דְּאִיכָּא תַּרְתֵּי. [ט]אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵשֶׁת חֵרֵשׁ — אֵין חַיָּיבִין עָלֶיהָ אָשָׁם תָּלוּי. [יא(ו)]לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ, וְאִם תָּרְמוּ — אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. וְאֵלּוּ הֵן: חֵרֵשׁ, שׁוֹטֶה, וְקָטָן, וְהַתּוֹרֵם אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְגוֹי שֶׁתָּרַם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפִילּוּ בִּרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל — אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. [(ז)]הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. דְּתַנְיָא: רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: תְּרוּמַת חֵרֵשׁ לֹא תֵּצֵא לְחוּלִּין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. אִי סְבִירָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, אָשָׁם תָּלוּי נָמֵי לִיחַיַּיב! [יב-יג]בָּעֵינַן חֲתִיכָה מִשְּׁתֵּי חֲתִיכוֹת. וּמִי בָּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר חֲתִיכָה מִשְּׁתֵּי חֲתִיכוֹת? וְהָתַנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כּוֹי — חַיָּיבִין עַל חֶלְבּוֹ אָשָׁם תָּלוּי. [יד-טו]שְׁמוּאֵל סָבַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בַּחֲדָא, וּפְלִיג עֲלֵיהּ בַּחֲדָא. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵשֶׁת חֵרֵשׁ חַיָּיבִין עָלֶיהָ אָשָׁם תָּלוּי. מֵיתִיבִי: חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ! סָבַר לַהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר. בְּעָא רַב אָשֵׁי: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר? מִיפְשָׁט פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּחֵרֵשׁ דַּעְתָּא קְלִישְׁתָּא הוּא, וּמִיהוּ מְסַפְּקָא לֵיהּ אִי דַּעְתָּא צִילּוּתָא

אִי

מִמַּנְעֵי וְלָא נָסְבֵי לַהּ הוֹאִיל וּלְעוֹלָם הִיא יְכוֹלָה לְמָאֵן מִפְּנֵי חֵרְשׁוּתָהּ אֲבָל קְטַנָּה גְּבוֹל יֵשׁ לָהּ וְסָבַר מְפַיְּסְנָא לָהּ כָּל שַׁעְתָּא עַד שֶׁיַּעֲבֹר זְמַן מֵאוּנָהּ: מַאי שְׁנָא דְּאָכְלָה בִּתְרוּמָה אִם הִשִּׂיאַתָּה אִמָּהּ לְכֹהֵן: וּמַאי שְׁנָא חֵרֶשֶׁת שֶׁלֹּא הִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ בְּקַטְנוּתָהּ שֶׁאֵין נִשּׂוּאֶיהָ גְּמוּרִין דְּלָא אָכְלָה כִּדְתְנַן כו' אַלְמָא לָא אָכְלָה: עַל הַחֵרֶשֶׁת שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ בְּקַטְנוּתָהּ שֶׁיּוֹצְאָה בְּגֵט וְאַפֵּי' מִשֶּׁתַּגְדִּיל וְאֵין אָבִיהָ מְקַבֵּל גִּטָּהּ מְקַבַּלְתּוֹ הִיא וְיוֹצְאָה ואע"ג דְּקִדּוּשֶׁיהָ גְּמוּרִין הָווּ וְגֵרוּשֶׁיהָ בְּלֹא דַּעַת הָוֵי גִּטָּא לְפִי שֶׁהָאִשָּׁה יוֹצֵאת לִרְצוֹנָהּ וְשֶׁלֹּא לִרְצוֹנָהּ: וְעַל קְטַנָּה בַּת יִשְׂרָאֵל יְתוֹמָה הַנִּשֵּׂאת ע"פ אִמָּהּ שֶׁאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה אע"פ שֶׁאֵין נִשּׂוּאֶיהָ נִשּׂוּאִין גְּמוּרִים אָכְלָה בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן כָּךְ אוֹקֵמְנָא בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף צ.): וְאִלּוּ חֵרֶשֶׁת לָא אָכְלָה מִדְּשָׁבְקָה לְחֵרֶשֶׁת דְּקָעָסֵיק בָּהּ וְאָתֵי וּנְקַט קְטַנָּה וְלָא קָתָנֵי וְעַל הַחֵרֶשֶׁת שֶׁנִּשֵּׂאת מֵעַצְמָהּ שֶׁאוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה: גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַאֲכִיל חֵרֵשׁ בְּחֵרֶשֶׁת וְהַאי לָאו שִׁנּוּיָא מְעַלְּיָא הוּא מַה לִּי פִּקֵּחַ בְּחֵרֶשֶׁת מַה לִּי חֵרֵשׁ בְּחֵרֶשֶׁת שְׁנֵיהֶן אֵינָן נִשּׂוּאִין וְאִם זוֹ מֻתֶּרֶת אַף זוֹ מֻתֶּרֶת שֶׁהֲרֵי צַד הֶתֵּר שֶׁלָּהֶן אֵינוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָאו בְּנֵי עֳנָשִׁין נִינְהוּ וְהָווּ כְּקָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת אֶלָּא כֵּלָהּ מִשּׁוּם גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַאֲכִיל חֵרֵשׁ בְּפִקַּחַת הוּא דְּאִיכָּא עָלֶיהָ חִיּוּב מִיתָה כִּדְאָמְרִי' בַּמַּסְקָנָא דְּמִלְּתָא וּלְהָכִי נָקַט בְּרֵישָׁא שֶׁמָּא יַאֲכִיל חֵרֵשׁ בְּחֵרֶשֶׁת וְלָא נָקַט שֶׁמָּא יַאֲכִיל חֵרֵשׁ בְּפִקַּחַת מִשּׁוּם דְּחֵרֵשׁ בְּפִקַּחַת לָא מִחַלַּף בְּפִקֵּחַ בְּחֵרֶשֶׁת אֲבָל חֵרֶשֶׁת אֵשֶׁת חֵרֵשׁ מִחַלְּפָא בְּחֵרֶשֶׁת אֵשֶׁת פִּקֵּחַ וַהֲדַר מִחַלַּף חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת בְּחֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת אֲבָל קְטַנָּה לְגָדוֹל לֵיכָּא לְמִגְזַר מִשּׁוּם גְּדוֹלָה לְקָטָן דְּאֵין לְקָטָן נִשּׂוּאִין: וְלֵיכוּל אַפֵּי' חֵרֵשׁ בְּפִקַּחַת בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן הָא אִית לָהּ נִשּׂוּאִין מִדְּרַבָּנָן: ומ"ש כו' לְקַמָּן בָּעֵי תַּרְוַיְהוּ מְנָא לַן דְּהָא אִית לָהּ וְהָא לֵית לָהּ: מִמַּנְעֵי וְלָא נָסְבֵי לַהּ אֲבָל בִּקְטַנָּה לָא מִמַּנְעֵי דְּאָתְיָא לִכְלַל דֵּעָה: מְמָאֶנֶת לֵית לָהּ כְּתֻבָּה דְּהָא בְּעַל כָּרְחוֹ נָפְקָא: שְׁנִיָּה מד"ס: אֵין לָהּ כְּתֻבָּה דְּרַבָּנָן קְנָסוּהָ כִּדְאָמַר בְּיֵשׁ מֻתָּרוֹת (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף פה:): אַיְלוֹנִית מִשּׁוּם דְּמִקַּח טָעוּת הוּא: אֲבָל יוֹצְאָה בְּגֵט כו' מְדִיּוּקָא דְּמַתְנִי' דְּקָתָנֵי מְמָאֶנֶת שְׁמְעִינַן מִנָּהּ טַעְמָא מִשּׁוּם דְּבַעַל כָּרְחוֹ נָפְקָא הָא הוֹצִיאָהּ אִית לָהּ אַלְמָא יֵשׁ כְּתֻבָּה לִקְטַנָּה: אֵין לָהֶן עֲלֵיהֶם כְּלוּם דְּאֵין לָהֶם דַּעַת וְאֵין תְּנָאוֹ הָרִאשׁוֹן תְּנַאי ואע"ג דְּתַקּוּן רַבָּנַן נִשּׂוּאִין לְחֵרֵשׁ לָא תַּקִּינוּ לַהּ רַבָּנַן כְּתֻבָּה מִנֶּהּ כִּדְמְפָרֵשׁ לְקַמָּן יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָאִישׁ רוֹצֶה לִשָּׂא אִשָּׁה רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא: שֶׁרוֹצֶה לָזוּק בִּנְכָסָיו ואע"פ שֶׁלֹּא (נָשָׂא) תִּקְנוּ לָהּ חֲכָמִים כְּתֻבָּה הֲרֵי הוּא כָּתַב לָהּ הוֹאִיל וְרוֹצֶה לְהַפְסִיד וְלִהְיוֹת נִזּוֹק מִנְּכָסָיו תְּנָאוֹ קַיָּם: הָא לֹא רָצָה דְּלָא כָּתַב לָהּ אֵין לָהּ מִתַּקָּנַת חֲכָמִים: א"כ דְּבָעֵי לְמֵיתַב לָהּ כְּתֻבָּה מִמַּנְעֵי וְלָא נָסְבֵי לַהּ: אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ אָשָׁם תָּלוּי דְּנֵימָא סָפֵק אֵשֶׁת אִישׁ הִיא סָפֵק הָיָה בּוֹ דַּעַת סָפֵק אֵין בּוֹ וְהַבָּא עָלֶיהָ בְּאָשָׁם תָּלוּי דְּוַדַּאי אֵין לוֹ שׁוּם קִנְיָן מִן הַתּוֹרָה: הַתּוֹרֵם אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ וְלֹא צִוָּהוּ בַּעַל הַבַּיִת דִּשְׁלִיחוּת נָפְקָא לָן (קִדּוּשִׁין דַּף מא:) מֵאִתָּם גַּם אַתֶּם לְרַבּוֹת שְׁלוּחֲכֶם הִלְכָּךְ מָה אַתֶּם לְדַעְתְּכֶם אַף שְׁלוּחֲכֶם לְדַעְתְּכֶם: וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁתָּרַם אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַפֵּי' בִּרְשׁוּת בְּעָלִים אֵינָהּ תְּרוּמָה דִּבְעֵינַן מָה אַתֶּם בְּנֵי בְרִית אַף שְׁלוּחֲכֶם בְּנֵי בְרִית. וְקָתָנֵי מִיהָא חֵרֵשׁ אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וּמֻתֶּרֶת לְזָר וְאִי סָפֵק הוּא תְּרוּמָה וְיַחֲזֹר וְיִתְרֹם מִבְּעֵי לֵהּ: הוּא דְּאָמַר כְּר' אֶלְעָזָר כְּלוֹמַר מֵהָא לָא תְּסַיְּיעֵהּ דְּגַבֵּי תְּרוּמָה ס"ל לִשְׁמוּאֵל כְּר' אֶלְעָזָר דְּסָפֵק הוּא וְגַבֵּי אִשְׁתּוֹ אע"ג דְּסָפֵק הוּא אֵינָהּ בְּאָשָׁם תָּלוּי דְּגַבֵּי אָשָׁם תָּלוּי כְּתִיב אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' (וַיִּקְרָא ה':י"ז) וְקָרֵינַן מִצְוֹת דְּמַשְׁמַע חֲדָא מִתַּרְתֵּי שֶׁיֵּשׁ הֶתֵּר וְאִסּוּר לְפָנָיו כְּגוֹן אִשְׁתּוֹ וא"א עִמּוֹ בַּבַּיִת וְסָבוּר אֵין שָׁם אֶלָּא אִשְׁתּוֹ וּבָא עַל הָאַחַת וּלְבַקֵּר נִמְצְאוּ שְׁתֵּיהֶן וְלֹא יָדַע עַל אֵי זוֹ בָּא וְכֵן חֵלֶב וְשֻׁמָּן לְפָנָיו וְסָבַר שְׁתֵּיהֶן שֻׁמָּן וְאָכַל אַחַת מֵהֶן וּלְסוֹף נוֹדַע לוֹ שֶׁהָאַחַת חֵלֶב וְלֹא יֵדַע אֵי זוֹ אָכַל דְּאִי יָדַע מַיְתֵי חַטָּאת נְקֵבָה וְכָל דְּהוּ אַפֵּי' בַּת דַּנְקָא וְהַשְׁתָּא דְּלָא יָדַע מֵבִיא אָשָׁם זָכָר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים אֲבָל הָכָא שֶׁהַסָּפֵק תָּלוּי בַּחֲתִיכָה אַחַת סָפֵק אִסּוּר סָפֵק הֶתֵּר לָא מַיְתֵי אָשָׁם תָּלוּי: כּוֹי חַיָּבִין עַל חֶלְבּוֹ אָשָׁם תָּלוּי וְהָא הָכָא כָּל הַסָּפֵק תָּלוּי בָּהּ: מ"ט דר"א בְּאֵשֶׁת חֵרֵשׁ: קְלִישְׁתָּא דַּקָּה. כְּלוֹמַר דַּעְתּוֹ מוּעֶטֶת שֶׁאֵין מְחֻדָּד לְהָבִין כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם וּמִיהוּ מְסַפְּקָא לֵהּ אִי דַּעְתָּא צְלוּתָא הִיא אוֹתָהּ קְצָת הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִם צְלוּלָה הִיא וּבְמַה שֶּׁהוּא נוֹתֵן דַּעְתּוֹ וְעוֹשֶׂה דָּבָר וַדַּאי כַּוָּנָתוֹ כַּוָּנָה אִי לָאו דַּעְתּוֹ צְלוּלָה הִיא וּלְעוֹלָם כָּל יָמָיו שֶׁל חֵרֵשׁ פְּשִׁיטָא לֵהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר דַּחֲדָא דַּעְתָּא אִית לֵהּ לְחֵרֵשׁ דְּאֵינוֹ עִתִּים חָלִים עִתִּים שׁוֹטֶה:

וְאִלּוּ חֵרֶשֶׁת לָא אָכְלָה וא"ת מִנָּלַן אִי מִשּׁוּם דְּנָקַט קְטַנָּה דִּלְמָא כ"ש חֵרֶשֶׁת שֶׁלֹּא תָּבֹא לִכְלַל גַּדְלוּת וְאִי הֲוָה נָקֵט חֵרֶשֶׁת אָכְלָה הֲ"א דִּקְטַנָּה לֹא אָכְלָה כֵּיוָן שֶׁבָּאָה לִכְלַל נִשּׂוּאִין וְי"ל דְּדַיֵּק מִדְּלָא תְּנָא חֵרֶשֶׁת בַּהֲדֵי קְטַנָּה: **שֶׁמָּא** יַאֲכִיל חֵרֵשׁ בְּפִקַּחַת אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁמָּא יַאֲכִיל קָטָן בִּגְדוֹלָה לָא גָּזְרִינַן שֶׁלֹּא תֹאכַל קְטַנָּה בִּתְרוּמָה דְּמִשּׁוּם זְמַן מוּעָט לָא גָּזְרִינַן שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁיַּגְדִּיל וְיִבְעֹל יִהְיוּ קִדּוּשִׁין דְּאוֹרָיְתָא וּבִירוּשַׁלְמִי מְפָרֵשׁ בִּקְטַנָּה לָא גָּזְרִינַן מִשּׁוּם חִנָּא שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל קוֹפְצִין עָלֶיהָ לִשָּׂאנָהּ וְשֶׁמָּא בְּחֵרֶשֶׁת לֹא שַׁיָּךְ הַאי טַעְמָא מִשּׁוּם דְּחֵרְשׁוּתָהּ גָּרְמָה לָהּ וּבְקוֹנ' פֵּי' בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין ד' נה. ד"ה בְּפִקַּחַת) דְּלָא גָּזְרִינַן אַטּוּ קָטָן שֶׁיִּשָּׂא גְּדוֹלָה מִשּׁוּם דְּלֵית לֵיהּ נִשּׂוּאִין כִּדְאָמַר הָכָא וּמִלְּתָא דְּלָא שְׁכִיחָא הִיא וְאֵין נִרְאֶה דְּהָא מַשִּׂיאָן סָמוּךְ לְפִרְקָן מְעַלְּיוּתָא הִיא כִּדְפֵי' לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף סב: ד"ה סָמוּךְ): **דִּלְמָא** אָתֵי לְאוֹכְלַהּ בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְתָא אֲבָל בִּקְטַנָּה דְּלָא אָכְלָה אֶלָּא בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן כִּדְאָמַר בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף צ. וְשָׁם) לֹא גָּזְרוּ אַטּוּ דְּאוֹרָיְתָא כֵּיוָן שֶׁתַּגִּיעַ לִכְלַל גַּדְלוּת: **דְּאִם** כֵּן מִמַּנְעֵי וְלָא נָסְבֵי לַהּ וְאִי מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ לֹא חָשׁוּ חֲכָמִים לְכָךְ: **מַאן** חַכִּים לְמֶעְבַּד הָכִי דַּוְקָא בְּמִטַּלְטְלֵי תְּנַן בְּהַנִּזָּקִין (גִּטִּין דַּף נט.) חֵרֵשׁ רוֹמֵז וְנִרְמָז אֲבָל בְּמְקַרְקְעֵי לֹא וּמַה שֶּׁשִּׁעְבֵּד בִּכְתֻבָּה מְקַרְקְעֵי מִשּׁוּם שֶׁהָיָה לוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס וְגַם זָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. ר"י:

מסורת הש"ס

א משנה עדיות
ב גיטין נה.
ג כתובות ק:
ד תוספתא כתובות
ה כתובות נא.
ו שבת קנג:; משנה תרומות
ז שבת קנג.; תוספתא תרומות

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פו' מהל' תרומות הל' ו:
ב מיי' פו' מהל' תרומות הל' ד:
ג מיי' פו' מהל' תרומות הל' ד:
ד מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' ה, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' קטז סעי' ה:
ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' ב, ש"ע אה"ע סי' קטז סעי' ד ג:
ו מיי' פי"א מהל' אישות הל' ג, טוש"ע אה"ע סי' סז סעי' ד:
ז מיי' פי"א מהל' אישות הל' ו, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' סז סעי' י:
ח מיי' פי"א מהל' אישות הל' ה, טוש"ע אה"ע סי' סז סעי' ט ח:
ט מיי' פח' מהל' שגגות הל' ב:
י מיי' פח' מהל' שגגות הל' ג:
יא מיי' פד' מהל' תרומות הל' ב, סמג עשין קלד, טוש"ע יו"ד סי' שלא סעי' ל:
יב מיי' פח' מהל' שגגות הל' ב:
יג מיי' פח' מהל' שגגות הל' ג:
יד מיי' פח' מהל' שגגות הל' ב:
טו מיי' פח' מהל' שגגות הל' ג:

אִי לָאו דַּעְתָּא צִילּוּתָא, וּלְעוֹלָם חֲדָא דַּעְתָּא הוּא. אוֹ דִּלְמָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּדַעְתֵּיהּ קְלִישְׁתָּא וְלָאו דַּעְתָּא צִילּוּתָא הוּא, וְהָכָא הַיְינוּ טַעְמָא: כֵּיוָן דְּעִתִּים חָלִים וְעִתִּים שׁוֹטֶה. לְמַאי נָפְקָא מִינַּהּ — לְהוֹצִיא אִשְׁתּוֹ בְּגֵט. אִי אָמְרַתְּ חֲדָא דַּעְתָּא הוּא — כְּקִדּוּשִׁין כָּךְ גֵּירוּשִׁין. וְאִי אָמְרַתְּ עִתִּים חָלִים וְעִתִּים שׁוֹטֶה — קַדּוֹשֵׁי מָצֵי מְקַדֵּשׁ, גָּרוֹשֵׁי לָא מָצֵי מְגָרֵשׁ. מַאי? תֵּיקוּ. (א)נִשְׁתַּטֵּית וְכוּ׳. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: דְּבַר תּוֹרָה שׁוֹטָה מִתְגָּרֶשֶׁת, מִידֵּי דְּהָוֵה אַפִּקַּחַת בְּעַל כָּרְחָהּ. וּמָה טַעַם אָמְרוּ אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת? שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא דְּיוֹדַעַת לִשְׁמוֹר גִּיטָּהּ וְיוֹדַעַת לִשְׁמוֹר עַצְמָהּ — מִי נָהֲגִי בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר? אֶלָּא, דְּאֵין יוֹדַעַת לִשְׁמוֹר לֹא גִּיטָּהּ וְלֹא עַצְמָהּ. דְּבַר תּוֹרָה שׁוֹטָה מִתְגָּרֶשֶׁת? וְהָא אָמַר דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי: "וְנָתַן בְּיָדָהּ", מִי שֶׁיֵּשׁ לָהּ יָד לְגָרֵשׁ עַצְמָהּ, יָצְתָה זוֹ, שֶׁאֵין לָהּ יָד לְגָרֵשׁ עַצְמָהּ. וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ", מִי שֶׁמְּשַׁלְּחָהּ וְאֵינָהּ חוֹזֶרֶת, יָצְתָה זוֹ, שֶׁמְּשַׁלְּחָהּ וְחוֹזֶרֶת. [א]לָא צְרִיכָא, דְּיוֹדַעַת לִשְׁמוֹר גִּיטָּהּ וְאֵינָהּ יוֹדַעַת לִשְׁמוֹר עַצְמָהּ. דְּבַר תּוֹרָה שׁוֹטָה מִתְגָּרֶשֶׁת, דְּהָא יוֹדַעַת לִשְׁמוֹר גִּיטָּהּ. וַאֲמוּר רַבָּנַן לָא לַיפְּקַהּ, שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר. אָמַר אַבָּיֵי: דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי גַּבֵּי דִידַהּ "נִשְׁתַּטֵּית לֹא יוֹצִיא", וְגַבֵּי דִידֵיהּ "לֹא יוֹצִיא עוֹלָמִית". מַאי שְׁנָא הָכָא דְּקָתָנֵי "עוֹלָמִית" וּמַאי שְׁנָא הָתָם דְּלָא קָתָנֵי "עוֹלָמִית"? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ, הָא — דְּאוֹרָיְיתָא, הָא — דְּרַבָּנַן. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וְכוּ׳. אִיבַּעְיָא לְהוּ? רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, אִישׁ פְּשִׁיטָא לֵיהּ, וְאִשָּׁה קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ. אוֹ דִלְמָא: אִשָּׁה פְּשִׁיטָא לֵיהּ, וְאִישׁ קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ. (ב)תָּא שְׁמַע, מִדְּקָאָמְרוּ לֵיהּ: אֵינוֹ דּוֹמֶה הָאִישׁ הַמְגָרֵשׁ לָאִשָּׁה הַמִּתְגָּרֶשֶׁת, שֶׁהָאִשָּׁה יוֹצֵאת לִרְצוֹנָהּ וְשֶׁלֹּא לִרְצוֹנָהּ, וְהָאִישׁ אֵינוֹ מוֹצִיא אֶלָּא לִרְצוֹנוֹ — שְׁמַע מִינַּהּ אִישׁ קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ. אַדְּרַבָּה, מִדְּקָאָמְרוּ לֵיהּ: אַף זוֹ כַּיּוֹצֵא בָּהּ — שְׁמַע מִינַּהּ אִשָּׁה קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ. אֶלָּא, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְדִבְרֵיהֶם קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי, כִּי הֵיכִי דְּאִישׁ לָא מָצֵי מְגָרֵשׁ — אִשָּׁה נָמֵי לָא מִיגָּרְשָׁא, אֶלָּא לְדִידְכוּ, מַאי שְׁנָא אִשָּׁה וּמַאי שְׁנָא אִישׁ! אֲמַרוּ לֵיהּ: אֵינוֹ דּוֹמֶה הָאִישׁ הַמְגָרֵשׁ לָאִשָּׁה הַמִּתְגָּרֶשֶׁת. [ב](ג)הֵעִיד רַבִּי יוֹחָנָן וְכוּ׳. אָמַר רָבָא: מֵעֵדוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא, אָמַר לְעֵדִים: "רְאוּ גֵּט זֶה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן", וְאָמַר לָהּ: "כִּנְסִי שְׁטַר חוֹב זֶה" — הֲרֵי זוֹ מְגוֹרֶשֶׁת. מִי לָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּדְגְּדָא לָא בָּעֵינַן דַּעְתַּהּ, הָכָא נָמֵי לָא בָּעֵינַן דַּעְתַּהּ. פְּשִׁיטָא? מַהוּ דְּתֵימָא: מִדַּאֲמַר לַהּ "כִּנְסִי שְׁטַר חוֹב זֶה" — בַּטּוֹלֵי בַּטְּלֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לַן. אִי אִיתָא דְּבַטְּלֵיהּ — לְעֵדִים הֲוָה קָאָמַר לְהוּ, וּמִדְּלָא אֲמַר לְעֵדִים — לָא בַּטְּלֵיהּ וְלָא מִידֵּי. וְהַאי דְּקָאָמַר הָכִי — מֵחֲמַת כִּיסוּפָא הוּא דְּקָאָמַר לְהוּ. רַב יִצְחָק בַּר בִּיסְנָא אִירְכַסוּ לֵיהּ מַפְתְּחֵי דְּבֵי מִדְרְשָׁא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים בְּשַׁבְּתָא, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי פְּדָת. אֲמַר לֵיהּ: זִיל

דְּבַר

או דִלְמָא פְּשִׁיטָא לֵהּ דְּלָאו דַּעְתָּא צְלוּתָא הִיא אֶלָּא הַיְנוּ טַעְמָא דְּמְסַפְּקָא לֵהּ דְּעִתִּים שֶׁהוּא חָלִים לְגַמְרֵי וְדַעְתּוֹ צְלוּלָה וְחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין חָלִים הָיָה: לְהוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט חֵרֵשׁ מֵעִקָּרוֹ לֵר' אֶלְעָזָר אִם יָכוֹל לְגָרֵשׁ אוֹ לֹא דִּבְשְׁלָמָא לְרַבָּנַן פְּשִׁיטָא לָן דְּמוֹצִיא כִּדְאָמְרִינַן בְּמָתְנֵי' (לְעֵיל יְבָמוֹת קיב:) כְּשֵׁם שֶׁכּוֹנֵס בִּרְמִיזָה כָּךְ מוֹצִיא בִּרְמִיזָה אֶלָּא לְר' אֶלְעָזָר דִּמְשַׁוֵּי לֵיהּ סָפֵק מַאי: שֶׁמְּשַׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ וְחוֹזֶרֶת שֶׁכֵּן מִנְהַג הַשּׁוֹטִים שֶׁאֵין בּוֹשִׁין: ש"מ אִישׁ מִבַּעְיָא לֵיהּ וְאִשָּׁה פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּאִי אִשָּׁה מִבַּעְיָא לֵיהּ וְאִישׁ פְּשִׁיטָא לֵיהּ הָכִי אִבְעִי לְהוּ לְאַהְדוּרֵי אֵינוֹ דוֹמֶה אִשָּׁה הַמִּתְגָּרֶשֶׁת לְאִישׁ הַמְגָרֵשׁ: אִשָּׁה נָמֵי לָא מִגָּרְשָׁא וְעָלָה קָמַיְיתוּ לָהּ רַבָּנַן רְאָיָה לְדִבְרֵיהֶם אַף זוֹ כַּיּוֹצֵא בָּהּ וְאֵינוֹ דוֹמֶה דְּקָמְהַדְּרֵי לֵיהּ אַאִישׁ מִשּׁוּם דְּאִיהוּ ה"ק לְדִידְכוּ דְּאָמְרִיתוּ אִשָּׁה מְגָרְשָׁא מ"ש אִישׁ ומ"ש אִשָּׁה: מֵעֵדוּתוֹ שֶׁל ר' יוֹחָנָן דְּאָמַר דְּאַפֵּי' בִּמְקוֹם קִדּוּשִׁין גְּמוּרִים לָא בָּעֵינַן דַּעְתָּא דְּאִשָּׁה בְּגֵרוּשִׁין: אָמַר לָעֵדִים רְאוּ גֵּט זֶה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לָהּ וְהִיא לֹא שָׁמְעָה וְחָזַר וְאָמַר לָהּ לְאִשְׁתּוֹ פִּקַּחַת כִּנְסִי שְׁטַר חוֹב זֶה וְלֹא הוֹדִיעָהּ שֶׁהוּא גִּטָּהּ ה"ז מְגֹרֶשֶׁת: לָאו אָמַר ר' יוֹחָנָן לָא בָּעֵינַן דַּעְתָּהּ דְּאִשָּׁה בְּגֵרוּשִׁין דְּקָתָנֵי חֵרֶשֶׁת יוֹצֵאת בְּגֵט: פְּשִׁיטָא דְּלֵר' יוֹחָנָן וַדַּאי הָכִי הוּא:

יָצְתָה זוֹ שֶׁאֵין לָהּ יָד לְגָרֵשׁ עַצְמָהּ אר"ת דְּהַיְנוּ דַּוְקָא בְּאֵין לָהּ אָב וּבְפֶ' הִתְקַבֵּל (גִּטִּין דַּף סד: וְשָׁם) וְכֵן בפ"ב דְּקִדּוּשִׁין (דַּף מג:) גַּבֵּי כָּל קְטַנָּה שֶׁאֵין יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְגָּרֵשׁ פֵּי' בַּקּוּנְטְ' אַפֵּי' ע"י אָבִיהָ וְאֵין נִרְאֶה לְר"ת דְּהָא ר' יַנַּאי מַפִּיק לָהּ הָכָא מוּנָתָן בְּיָדָהּ מִי שֶׁיֵּשׁ לָהּ יָד לְגָרֵשׁ אֶת עַצְמָהּ יָצְתָה זוֹ שֶׁאֵין לָהּ יָד וְכֵיוָן שֶׁיֵּשׁ לָהּ אָב הֲרֵי יֵשׁ לָהּ יָד דְּאַפֵּי' נַעֲרָה בֵּין הִיא בֵּין אָבִיהָ מְקַבֵּל גִּטָּהּ וּלְרַבִּי יְהוּדָה אָבִיהָ וְלֹא הִיא וְר' יִשְׁמָעֵאל נַמֵּי דְּדָרֵשׁ מְשַׁלְּחָהּ מַשְׁמַע דְּלָא פְּלִיג אַרַבִּי יַנַּאי אֶלָּא דְּדָרֵשׁ מִקְּרָא אַחֲרִינָא וְטַעֲמָא דְּיֵשׁ לָהּ אָב מְשַׁלְּחָהּ וְאֵינָהּ חוֹזֶרֶת הִיא שֶׁאָבִיהָ מְשַׁמְּרָהּ מִלַּחֲזוֹר וְעוֹד הֵבִיא ר"ת רְאָיָה מִיְּרוּשַׁלְמִי דְּפִרְקִין דְּקָאָמַר הָתָם נִשְׁתַּטֵּית לֹא יוֹצִיא דְּבֵי ר' יַנַּאי אָמְרִי מִפְּנֵי גְּרִירָה ה"פ שֶׁנִּגְרֶרֶת אַחַר כָּל אֶחָד וְנוֹהֲגִין בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר ר' זֵירָא וְר' מְנָא תַּרְוַיְהוּ אָמְרִי שֶׁאֵין יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ רַבִּי נְחֶמְיָה בְּשֵׁם ר' יְהוּדָה אָמַר תְּלָתָא מִלֵּי אִכָּא בֵּינַיְהוּ עָבַר וְגֵרֵשׁ מ"ד מִפְּנֵי גְּרִירָה מֻתָּר כֵּיוָן דְּלֵיכָּא אֶלָּא אִסּוּר דְּרַבָּנָן שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ הֶפְקֵר אִם עָבַר וְגֵרֵשׁ ה"ז גֵּט לְמֶ"ד לְפִי שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ אָסוּר פִּי' מִדְּאוֹרַיְתָא אֵין הַגֵּט גֵּט וְעוֹד אִכָּא בֵּינַיְהוּ יֵשׁ לָהּ אָב וּפְעָמִים שׁוֹטָה וּפְעָמִים חֲלוּמָה מ"ד מִפְּנֵי גְּרִירָה אָסוּר שֶׁאֵין הָאָב יָכוֹל לְשָׁמְרָהּ מִן הַהֶפְקֵר וְכֵן בְּעִתִּים שֶׁהִיא שׁוֹטָה אֵין נִזְהֶרֶת מִן הַהֶפְקֵר אֲבָל לְמ"ד שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ יֵשׁ לָהּ אָב יָכוֹל לִשְׁמוֹר אֶת גִּטָּהּ וְכֵן פְּעָמִים חֲלוּמָה יֵשׁ לָהּ עִתִּים יְכוֹלָה לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ וה"מ לְמֵימַר דְּאִיכָּא בֵּינַיְהוּ יוֹדַעַת לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ וְלֹא אֶת עַצְמָהּ דְּלָמֶ"ד מִפְּנֵי גְּרִירָה אָסוּר כִּדְאָמַר הָכָא וְלָמֶ"ד שֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ זוֹ יוֹדַעַת לִשְׁמוֹר גִּטָּהּ אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְמֵימַר אִכָּא בֵּינַיְהוּ אַפֵּי' בְּאֵין יוֹדַעַת לִשְׁמֹר אֶת גִּטָּהּ וְלֹא עַצְמָהּ ואע"ג דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּלֵיכָּא מַאן דִּפְלִיג שֶׁלֹּא יִנְהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר וְרַבִּי יַנַּאי הוּא דְּדָרֵשׁ הָכָא שֶׁאֵין יְכוֹלָה לִשְׁמוֹר גִּטָּהּ מוּנָתָן בְּיָדָהּ וּבִירוּשַׁלְמִי קָאָמַר ר' יַנַּאי מִשּׁוּם גְּרִירָה וּפְלִיג אַטַּעְמָא דְּאָמַר דְּאֵינָהּ יְכוֹלָה לִשְׁמוֹר גִּטָּהּ אֵין זֶה תֵּמַהּ כ"כ כִּי יֵשׁ סֻגְיוֹת וּמֵימְרוֹת הֲפוּכוֹת מֵהַשַּׁ"ס שֶׁלָּנוּ וי"מ דִּגְרִירָה דְּקָאָמַר בִּירוּשַׁלְמִי הַיְנוּ מְשַׁלְּחָהּ וְחוֹזֶרֶת וִיכוֹלָה לִשְׁמוֹר גִּטָּהּ הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ יָד לִשְׁמוֹר גִּטָּהּ וְהַיְנוּ פְּלֻגְתָּא דְּאָמוֹרָאֵי דְּהָכָא ולפ"ז מַאן דְּמַפִּיק מְשַׁלְּחָהּ אַפֵּי' יֵשׁ לָהּ אָב אֵינָהּ מִתְגָּרֶשֶׁת דְּקָאָמַר יֵשׁ לָהּ אָב לְמָאֵן דְּאָמַר מִפְּנֵי גְּרִירָה אָסוּר וּמִיהוּ אֵין נִרְאֶה פֵּרוּשׁ זֶה דְּעָבַר וְגֵרֵשׁ אַמַּאי מֻתָּר לָמֶ"ד מִפְּנֵי גְּרִירָה כֵּיוָן דְּהָוֵי דְּאוֹרַיְתָא וְעוֹד עִתִּים שׁוֹטָה וְעִתִּים חֲלוּמָה אַמַּאי קָאָמַר דְּלָמֶ"ד מִפְּנֵי גְּרִירָה אָסוּר כֵּיוָן דְּקַבָּלָה גֵּט כְּשֶׁהִיא חֲלוּמָה הֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מְשַׁלְּחָהּ וְאֵינָהּ חוֹזֶרֶת הִיא וְהוֹרָה כֵּן ר"ת הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה ובפ"ב דְּקִדּוּשִׁין הֶאֱרִיךְ בתוס' יוֹתֵר וְהָכָא דְּפָרִיךְ וְאֶלָּא דְּאֵין יוֹדַעַת לִשְׁמֹר לֹא גִּטָּהּ וְלֹא עַצְמָהּ דְּבַר תּוֹרָה שׁוֹטָה מִתְגָּרֶשֶׁת וְהָאָמַר דְּבֵי ר' יַנַּאי כוּ' הֲוָה מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי בְּיֵשׁ לָהּ אָב אֶלָּא שֶׁזֶּהוּ בִּכְלַל שִׁנּוּיָא דִּמְשַׁנֵּי בְּיוֹדַעַת לִשְׁמוֹר אֶת גִּטָּהּ וְלֹא אֶת עַצְמָהּ: **אָמַר** אַבָּיֵי דַּיְקָא נָמֵי דְּקָתָנֵי גַּבֵּי דִידַהּ כוּ' וא"ת דְּהָכָא קָאָמַר אַבָּיֵי גּוּפֵהּ עוֹלָמִית לְכִדְרַבִּי יִצְחָק וּבְפֶרֶק מִי שֶׁאֲחָזוֹ (גִּטִּין ד' עא: וְשָׁם) קָאָמַר אַבָּיֵי מַתְנֵי' נָמֵי דַּיְקָא דַּחֲלוּקִין עָלָיו חֲבֵרָיו עַל רַשְׁבָּ"ג דְּאָמַר בְּפִקֵּחַ שֶׁנִּתְחָרֵשׁ שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר מִתּוֹךְ הַכְּתָב דְּאֵין יָכוֹל לְגָרֵשׁ מִדְּקָתָנֵי עוֹלָמִית וְדָחֵי לֵיהּ רַב פָּפָּא דִּלְמָא עוֹלָמִית לְכַדֵּר' יִצְחָק וְהָכָא קָאָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי גּוּפֵהּ ואר"י דְּעוֹלָמִית קָאֵי אַנִּתְחָרְשׁ' וְאַנִּשְׁתַּטָּה וְהָתָם דַּיֵּיק דְּחוֹלְקִין עָלָיו חֲבֵרָיו מִמַּאי דְּקָאָמַר עוֹלָמִית אַנִּתְחָרֵשׁ וְרַב פַּפָּא סָבַר דִּלְמָא לָא אַתְיָא כְּלָל אֶלָּא לְכַדֵּר' יִצְחָק: **אָמַר** רָבָא מֵעֵדוּתוֹ שֶׁל ר' יוֹחָנָן כוּ' הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר מִדְּרַבָּנָן דְּאָמְרִי חֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט אֶלָּא נִיחָא לֵיהּ לְמִינְקַט ר' יוֹחָנָן שֶׁחֲכָמִים מְבִיאִין רְאָיָה מִדְּבָרָיו וְעוֹד מִשּׁוּם דְּכָל עֵדוּת הֲלָכָה הִיא: **מַהוּ** דְּתֵימָא כִּי אָמַר לָהּ כִּנְסִי שט"ח כוּ' וְהִקְשָׁה ר"י דְּהָא הֵיכָא דְּאָמַר לָהּ כִּנְסִי שְׁטָר זֶה לָא שָׁמְעִי' מִדְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גֻּדְגְּדָא אֶלָּא מִסְּבָרָא דְּאִם אִיתָא דְּבַטְּלֵהּ כוּ' וְלָא שָׁמְעִי' מִדְּבָרָיו אֶלָּא דְּלָא בָּעֵינַן דַּעְתָּהּ וְאַכַּתִּי תִּקְשֶׁה פְּשִׁיטָא וי"ל דְּאַמִּלְּתֵהּ דְּרָבָא פָּרִיךְ פְּשִׁיטָא וְלָמָּה לֵיהּ לְרָבָא לְמֵימַר כְּלָל וּמְשַׁנֵּי דְּרָבָא הִשְׁמִיעָנוּ בְּכִנְסִי שְׁטַר חוֹב:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי׳ מהל׳ גירושין הל׳ כג, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קיט סעי׳ ו:

ב מיי׳ פא׳ מהל׳ גירושין הל׳ י, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ קלו סעי׳ ה:

מסורת הש״ס

א גיטין עא:

ב תוספתא כתובות; משנה יבמות

ג גיטין נה.

תורה אור השלם

כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא תִמְצָא־חֵן בְּעֵינָיו כִּי־מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ [דברים כד, א]

וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר־לְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה [דברים כד, ג]

[א־ד]דְּבַר טְלֵי וְטַלְיָא וְלִיטַיְּילוּ הָתָם, דְּאִי מַשְׁכְּחִי לְהוּ, מַיְיתֵי לְהוּ. אַלְמָא קָסָבַר: קָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת — אֵין בֵּית דִּין מְצֻוִּוין לְהַפְרִישׁוֹ. לֵימָא מְסַיַּיע לֵיהּ: לֹא יֹאמַר אָדָם לְתִינוֹק ״הָבֵא לִי מַפְתֵּחַ״, ״הָבֵא לִי חוֹתָם״, אֶלָּא מַנִּיחוֹ תּוֹלֵשׁ, מַנִּיחוֹ זוֹרֵק. [ה]אָמַר אַבָּיֵי: ״תּוֹלֵשׁ״ — בְּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב, ״זוֹרֵק״ — בְּכַרְמְלִית דְּרַבָּנַן. [ו](א)תָּא שְׁמַע: גּוֹי שֶׁבָּא לְכַבּוֹת — אֵין אוֹמְרִים לוֹ ״כַּבֵּה״ וְ״אַל תְּכַבֶּה״, מִפְּנֵי שֶׁאֵין שְׁבִיתָתוֹ עֲלֵיהֶם. קָטָן הַבָּא לְכַבּוֹת — אוֹמְרִים לוֹ ״אַל תְּכַבֶּה״, שֶׁשְּׁבִיתָתוֹ עֲלֵיהֶם. [ז](ב)אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת אָבִיו, דִּכְוָותֵיהּ גַּבֵּי גּוֹי דְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת יִשְׂרָאֵל, מִי שְׁרֵי? גּוֹי אַדַּעְתָּא דְּנַפְשֵׁיהּ עָבֵיד. (ג)תָּא שְׁמַע: בֶּן חָבֵר שֶׁרָגִיל לֵילֵךְ אֵצֶל אֲבִי אִמּוֹ עַם הָאָרֶץ — אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יַאֲכִילֶנּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵינָם מְתוּקָּנִים. מָצָא בְּיָדוֹ פֵּירוֹת — אֵין זָקוּק לוֹ! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בִּדְמַאי הֵקִילוּ. אֶלָּא טַעְמָא דִּדְמַאי, הָא וַדַּאי בְּעָא לְעַשּׂוֹרֵי? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת אָבִיו! אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵיהּ, קָאֵי הָכָא מְדַחֵי, קָאֵי הָכָא מְדַחֵי. תָּא שְׁמַע: בֶּן חָבֵר כֹּהֵן שֶׁרָגִיל לֵילֵךְ אֵצֶל אֲבִי אִמּוֹ כֹּהֵן עַם הָאָרֶץ — אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יַאֲכִילֶנּוּ תְּרוּמָה טְמֵאָה, מָצָא בְּיָדוֹ פֵּירוֹת — אֵין זָקוּק לוֹ! בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנַן. (ד)תָּא שְׁמַע: יוֹנֵק תִּינוֹק וְהוֹלֵךְ מִגּוֹיָה וּמִבְּהֵמָה טְמֵאָה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין בְּיוֹנֵק שֶׁקֶץ. וְלֹא יַאֲכִילֶנּוּ נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים. וּמִכּוּלָּן יוֹנֵק מֵהֶם וַאֲפִילּוּ בַּשַּׁבָּת. וּבְגָדוֹל אָסוּר. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: נוֹהֲגִין הָיִינוּ שֶׁיּוֹנְקִים מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם טוֹב. קָתָנֵי מִיהָא אֵין חוֹשְׁשִׁין בְּיוֹנֵק שֶׁקֶץ! הָתָם מִשּׁוּם סַכָּנָה. אִי הָכִי — גָּדוֹל נָמֵי! גָּדוֹל בָּעֵי אוּמְדָּנָא. קָטָן נָמֵי לִיבְעֵי אוּמְדָּנָא! אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: סְתָם תִּינוֹק מְסוּכָּן אֵצֶל חָלָב. (ה)אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: נוֹהֲגִין הָיִינוּ שֶׁיּוֹנְקִים מִבְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם טוֹב. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּאִיכָּא סַכָּנָה — אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת נָמֵי, וְאִי דְּלֵיכָּא סַכָּנָה — אֲפִילּוּ בְּיוֹם טוֹב אָסוּר! לָא צְרִיכָא דְּאִיכָּא צַעֲרָא. וְקָסָבַר מְפָרֵק כִּלְאַחַר יָד הוּא. שַׁבָּת דְּאִיסּוּר סְקִילָה — גְּזַרוּ רַבָּנַן, יוֹם טוֹב דְּאִיסּוּר לָאו — לָא גְּזַרוּ בֵּיהּ רַבָּנַן. [ח]תָּא שְׁמַע: ״לֹא תֹאכְלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם״, לֹא תַּאֲכִילוּם — לְהַזְהִיר הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים. מַאי לָאו, דְּאָמַר לְהוּ לֹא תֵּאכְלוּ! לָא, דְּלָא לִיסְפּוּ לֵיהּ בְּיָדַיִם. [ט](ו)תָּא שְׁמַע: ״כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם״, לְהַזְהִיר הַגְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים. מַאי לָאו, דְּאָמְרִי לְהוּ לֹא תֵּאכְלוּ! לָא, דְּלָא לִיסְפּוּ לְהוּ בְּיָדַיִם. [י]תָּא שְׁמַע: ״אֱמוֹר ... וְאָמַרְתָּ״, לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים. מַאי לָאו, דְּאָמַר לְהוּ לָא תִּיטַּמּוּ! לָא, דְּלָא לִיטַמּוֹ לְהוּ בְּיָדַיִם. וּצְרִיכִי: דְּאִי אַשְׁמְעִינַן שְׁקָצִים —

מִשּׁוּם

דְּבַר טְלִי וְטַלְיָא הַנְהֵג תִּינוֹקוֹת זְכָרִים וּנְקֵבוֹת: לִיטַיְּילוּ הָתָם יְשַׂחֲקוּ שָׁם. שַׁבָּת הָיְתָה: הָבֵא לִי מַפְתֵּחַ דֶּרֶךְ רה"ר בְּשַׁבָּת: לְכַבּוֹת הַדְּלֵקָה: בְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת אָבִיו שֶׁהַתִּינוֹק צוֹפֶה בְּאָבִיו וְרוֹאֶה שֶׁנּוֹחַ לוֹ בְּכָךְ וְאָבִיו עוֹמֵד עָלָיו דַּהֲוָה כְּאִלּוּ הוּא מְצַוֵּהוּ לַעֲשׂוֹת אֲבָל הָנֵךְ מַפְתְּחוֹת דְּרַב יִצְחָק לֹא הוֹדִיעָן שֶׁנֶּאֶבְדוּ שָׁם וְלֹא הִכִּירוּ בְּדַעְתּוֹ שֶׁנּוֹחַ לוֹ: עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַדַּעְתָּא דְּנַפְשֵׁהּ עָבֵיד אֲפִלּוּ בְּלֹא יְדִיעַת יִשְׂרָאֵל הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִתְכַּוֵּן לַהֲנָאָתוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁיִּטֹּל שָׂכָר: שֶׁאֵינָן מְתֻקָּנִין שֶׁאֵינָן מְעֻשָּׂרִין: אֵין זָקוּק לוֹ לִטְלוֹ הֵימֶנּוּ: והא"ר יוֹחָנָן לְעֵיל בְּעוֹשֶׂה עַל דַּעַת אָבִיו אֲבָל לְהַפְרִישׁוֹ אֵינוֹ מְצֻוֶּה הֵיכָא דְּתִינוֹק עָבֵיד אַדַּעְתָּא דְּנַפְשֵׁהּ: תְּרוּמָה טְמֵאָה וְהָא הָכָא דְּאִסּוּרָא דְּאוֹרָיְתָא הוּא כִּדְאָמַר בְּהֶעָרֵל (לְעֵיל יְבָמוֹת עג:) בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ לָזֶה אַתָּה אוֹכֵל בְּטֻמְאַת עַצְמוֹ כְּדִכְתִיב הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר וְלֹא לְאַחֵר לְמַעוּטֵי תְּרוּמָה דַּאֲסוּרָה בְּטֻמְאַת עַצְמָהּ: וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹמַר שֶׁהוּא יוֹנֵק שֶׁקֶץ כְּלוֹמַר דָּבָר הַמְשֻׁקָּץ וְנֶאֱסַר: וְלֹא יַאֲכִילֶנּוּ בְּיָדַיִם דְּבָרִים הָאֲסוּרִים. חֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה אָסוּר בְּגָדוֹל מִדְּאוֹרַיְתָא דְּנָפְקָא לָן מִגָּמָל גָּמָל ב' פְּעָמִים בפ"ק דִּבְכוֹרוֹת (ד' ו:): סַכָּנָה שֶׁאִם לֹא יִינַק יָמוּת בַּצָּמָא: אֻמְדָּנָא אִם יָכוֹל לְהַמְתִּין עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיֵעָשֶׂה בְּהֶתֵּר: חוֹלֵב בְּיָדָיו חַיָּב מִשּׁוּם מְפָרֵק דָּבָר מִגִּדּוּלוֹ וְהַיּוֹנֵק הָוֵי מְפָרֵק ע"י שִׁנּוּי וְהַיְנוּ כִּלְאַחַר יָד: שַׁבָּת דְּאִסּוּר סְקִילָה יֵשׁ בִּמְפָרֵק בְּיָדָיו גָּזְרוּ רַבָּנָן בְּיוֹנֵק ואע"ג דְּמִשְׁנָה הוּא וְאֵינָהּ מְלָאכָה מִן הַתּוֹרָה אֲבָל י"ט דְּכִי עָבִיד בְּיָדַיִם לֵיכָּא אֶלָּא אִסּוּר לָאו לָא גְּזוּר רַבָּנָן בְּיוֹנֵק: (לֹא תֹאכְלוּם) לֹא תֹאכְלוּם כִּי שֶׁקֶץ הֵם קְרָא יַתִּירָא הוּא דְּהָא כְּתִיבֵי אַזְהָרוֹת הַרְבֵּה בִּשְׁרָצִים: לֹא תֹאכַל דָּם קְרָא יַתִּירָא הוּא דְּהָא כְּתִיבֵי אַזְהָרוֹת הַרְבֵּה גַּבֵּי דָּם: אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ שְׁתֵּי אֲמִירוֹת הַלָּלוּ לָמָּה לְהַזְהִיר גְּדוֹלִים עַל הַקְּטַנִּים שֶׁלֹּא יִטָּמְאוּ:

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בִּדְמַאי הֵקִילוּ ה"מ לְמֵימַר דַּאֲפִילּוּ לֹא הֵקִילוּ בִּדְמַאי כֵּיוָן דְּאֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן שָׁאנֵי כִּדְקָאָמַר לְעֵיל אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהַאי שְׁנוּיָא מְשַׁנֵּי בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי א"נ כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ לִסְפֵק טֶבֶל דַּהֲוֵי דְּאוֹרָיְתָא הֶחְמִירוּ אִי לָאו טַעְמָא דְּבִדְמַאי הֵקִילוּ:

אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵהּ וְהָא דְּקָאָמַר הַשַּׁ"ס בס"פ יוֹצֵא דֹּפֶן (נִדָּה דַּף מו: וְשָׁם) אַלִּיבָּא דר' יוֹחָנָן דְּאָמַר מֻפְלָא סָמוּךְ לְאִישׁ דְּאוֹרָיְתָא וְקָטָן הָאוֹכֵל נְבֵלוֹת אֵין ב"ד מְצֻוִּין לְהַפְרִישׁוֹ עַל בָּרַיְתָא דְּמוֹתֵב לֵיהּ הָתָם הֲוָה מָצֵי לְמֵימַר וְלִיטַעֲמֵךְ וְהָא ר' יוֹחָנָן סְפוּקֵי מְסַפְּקָא לֵהּ הָכָא אֶלָּא דִּבְלָאו הָכִי שַׁפִּיר קָאָמַר הָתָם ה"ר אֶלְחָנָן: **וְקָסָבַר** דַּהֲוֵי מְפָרֵק כִּלְאַחַר יָד וא"ת וַאֲפִלּוּ לָא הָוֵי כִּלְאַחַר יָד נָמֵי דְּהָא אֵין דִּישָׁה אֶלָּא בְּגִדּוּלֵי קַרְקַע כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק כְּלָל גָּדוֹל (שַׁבָּת דַּף עה. וְשָׁם) גַּבֵּי פּוֹצֵעַ חִלָּזוֹן וכ"ת אע"ג דְּחִלָּזוֹן לָא חָשִׁיב גִּדּוּלֵי קַרְקַע בְּהֵמָה חֲשִׁיבָא גִּדּוּלֵי קַרְקַע כִּדְאָמְרִי' בְּרֵישׁ פ' בְּכָל מְעָרְבִין (עֵירוּבִין ד' כז:) דִּמְמַעֵט דָּגִים מִדְּכָתִי' בָּקָר וְצֹאן מָה הַפְּרָט מְפֹרָשׁ גִּדּוּלֵי קַרְקַע כוּ' זֶה אֵין לוֹמַר דְּנְהִי דַּחֲשִׁיב בְּהֵמָה גִּדּוּלֵי קַרְקַע מ"מ כֵּיוָן דְּגָמְרִי' מִסַּמְמָנִין בָּעֵינַן מַמָּשׁ שֶׁיְּהֵא גָּדֵל מִן הַקַּרְקַע כְּמוֹ סַמְמָנִין דִּלְגַבֵּי גִּדּוּלֵי קַרְקַע מַמָּשׁ לֹא חָשִׁיב בְּהֵמָה גִּדּוּלֵי קַרְקַע כִּדְמוֹכַח בְּהַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים (ב"מ דַּף פט. וְשָׁם) דְּתַנְיָא דַּיִשׁ מָה דַּיִשׁ מְיֻחָד כו' יָצָא הַחוֹלֵב וְהַמְגַבֵּן וְהַמְחַבֵּץ שֶׁאֵינָם גִּדּוּלֵי קַרְקַע וְאֵין פּוֹעֵל אוֹכֵל בּוֹ אַלְמָא גַּבֵּי דָּבָר הַגָּדֵל מַמָּשׁ מִן הָאָרֶץ לָא חֲשִׁיבָא בְּהֵמָה גִּדּוּלֵי קַרְקַע וְכֵן מַשְׁמַע בְּפ"ק דְּקִדּוּשִׁין (דַּף יז.) גַּבֵּי גֹּרֶן וָיֶקֶב וְי"ל דְּאִצְטְרִיךְ טַעְמָא דְּהָכָא דִּמְפָרֵק כִּלְאַחַר יָד הוּא מִשּׁוּם ר' יְהוּדָה דְּסָבַר יֵשׁ דִּישָׁה שֶׁלֹּא בְּגִדּוּלֵי קַרְקַע דִּמְחַיֵּב בְּפוֹצֵעַ חִלָּזוֹן נָמֵי מִשּׁוּם דָּשׁ ור"ת מְפָרֵשׁ דִּמְפָרֵק חַיָּב מִשּׁוּם מְמַחֵק שֶׁמַּחֲלִיק הָעוֹר וּמֵאֲבוֹת מְלָאכוֹת הוּא וְקָשֶׁה לר"י מִדְּאָמַר בְּפֶ' חָבִית (שַׁבָּת דַּף קמד. וְשָׁם) חוֹלֵב אָדָם עֵז לְתוֹךְ הַקְּדֵרָה אֲבָל לֹא לְתוֹךְ הַקְּעָרָה וּלְפִי' הַקּוּנְטְרֵס נִיחָא דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דִּכְשֶׁחוֹלֵב לְתוֹךְ הַקְּדֵרָה הָוֵי מַשְׁקֶה הַבָּא לְאֹכֶל וְאֹכֶל הוּא וְאֵין זֶה בּוֹרֵר אֲבָל לֹא לְתוֹךְ הַקְּעָרָה דְּבוֹרֵר מַשְׁקֶה מֵאֹכֶל וְדוֹמֶה לְדָשׁ שֶׁבּוֹרֵר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת אֲבָל לְפֵרוּשׁ ר"ת בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לְחַיֵּב מִשּׁוּם מְמַחֵק: **שַׁבָּת** דְּאִסּוּר סְקִילָה גְּזוּר רַבָּנָן כוּ' קָשֶׁה דְּאָמְרִי' בְּפֶרֶק אע"פ (כְּתֻבּוֹת ד' ס.) גּוֹנֵחַ יוֹנֵק חָלָב בְּשַׁבָּת קָסָבַר מְפָרֵק כִּלְאַחַר יָד הוּא וּמִשּׁוּם צַעֲרָא לָא גְּזוּר רַבָּנָן וְהָכָא אָסַר לֵיהּ בְּשַׁבָּת וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּהָתָם בִּמְסֻכָּן דְּאִם כֵּן אֲפִילּוּ מְלָאכָה גְּמוּרָה וְאֵינוֹ כִּלְאַחַר יָד שָׁרֵי וְאָמַר ר"ת דְּהָתָם מֵחֲמַת חֹלִי וְהָכָא מֵחֲמַת רָעָב קָרֵי שַׁפִּיר צַעַר כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק שְׁלִישִׁי דִּשְׁבוּעוֹת (ד' כו: וְשָׁם) נִשְׁבַּע עַל הַכִּכָּר וּמִסְתַּכֵּן עָלֶיהָ מַהוּ מִסְתַּכֵּן לִשְׁרֵי לֵהּ מָר אֶלָּא מִצְטַעֵר עָלֶיהָ מַהוּ וְקָשֶׁה לר"י דְּאִם כֵּן מַאי קָאָמַר הָכָא אִי דְּאִכָּא סַכָּנָה אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת מֻתָּר וְהָא אֲפִילּוּ בְּחוֹלִים בְּעָלְמָא מֻתָּר כֵּיוָן שֶׁאֵין בָּהֶן מְלָאכָה גְּמוּרָה וּלְרַבִּי נִרְאֶה דְּאֵין זוֹ קוּשְׁיָא דְּהָא אַכַּתִּי לֹא פֵּרֵשׁ הַשַּׁ"ס דִּמְפָרֵק כִּלְאַחַר יָד הוּא וְקָאָמַר דַּאֲפִילּוּ מְלָאכָה גְּמוּרָה מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ לוֹ לִדְחוֹת לִהְיוֹת מֻתָּר כֵּיוָן דְּאִיכָּא סַכָּנָה ור"י תֵּרֵץ דְּהַךְ דְּהָכָא פְּלִיגָא וְכֵן מַשְׁמַע הָתָם (כְּתֻבּוֹת דַּף ס.) דְּאָמַר הֲלָכָה כְּר' מָרִינוּס מִכְּלָל דְּאִיכָּא דִּפְלִיגֵי עֲלֵיהּ וְאִיכָּא דִּמְפָרֵשׁ דְּהָכָא בְּצַעַר שֶׁל בְּהֵמָה אַיְירֵי שֶׁמִּתְקַשָּׁה לָהּ רֹב חָלָב בְּדַדֶּיהָ וְקָשֶׁה לר"י דְּלָמָּה הָיוּ יוֹנְקִים וַהֲלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לַחֲלֹב לְתוֹךְ הַקְּדֵרָה וּמִיהוּ לְפֵרוּשׁ ר"ת לֹא קָשֶׁה דְּמִסְתָּמָא כֵּיוָן שֶׁהָיוּ רְעֵבִים לֹא הָיָה לָהֶם שׁוּם מַאֲכָל בִּקְדֵרָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ שבת הל׳ ז:
ב מיי׳ פכ״ד מהל׳ שבת הל׳ יא:
ג מיי׳ פי״ז מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ כז:
ד מיי׳ פג׳ מהל׳ אבל הל׳ יב, סמג עשין רמג, סמג לאוין קמח, טוש״ע יו״ד סי׳ שעג סעי׳ א:
ה מיי׳ פכ״ד מהל׳ שבת הל׳ יא:
ו מיי׳ פי״ב מהל׳ שבת הל׳ ז, סמג לאוין קמח, טוש״ע או״ח סי׳ שלד סעי׳ כה:
ז מיי׳ פי״ב מהל׳ שבת הל׳ ז, סמג לאוין קמח, טוש״ע או״ח סי׳ שלד סעי׳ כה:
ח מיי׳ פי״ז מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ כז, טוש״ע או״ח סי׳ שמג סעי׳ א:
ט מיי׳ פג׳ מהל׳ אבל הל׳ יב, טוש״ע יו״ד סי׳ שעג סעי׳ א:
י מיי׳ פג׳ מהל׳ אבל הל׳ יב, טוש״ע יו״ד סי׳ שעג סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א שבת קכא.; משנה שבת
ב שבת קכא.
ג תוספתא דמאי
ד תוספתא נדה
ה בבא מציעא כא.; פסחים כה.
ו ספרא אחרי מות פרשה ז ו

גליון הש״ס

גמ' וצריכי דאי אשמעינן שקצים. עי' במכילתא דה"ל בקרא דגבי שבת ובנך ובתך להזהיר גדולים על קטנים. ועי' בתשובת מוצל מאש סי' ד':

תורה אור השלם

כֹּל הוֹלֵךְ עַל־גָּחוֹן וְכֹל הוֹלֵךְ עַל־אַרְבַּע עַד כָּל־מַרְבֵּה רַגְלַיִם לְכָל־הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל־הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלוּם כִּי־שֶׁקֶץ הֵם [ויקרא יא, מב]

עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם [ויקרא יז, יב]

וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא־יִטַּמָּא בְּעַמָּיו [ויקרא כא, א]

מִשּׁוּם דְּאִיסּוּרָן בְּמַשֶּׁהוּ, אֲבָל דָּם — דְּעַד דְּאִיכָּא רְבִיעִית, אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן דָּם — מִשּׁוּם דְּאִיכָּא כָּרֵת, אֲבָל שְׁרָצִים, אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי — מִשּׁוּם דְּאִיסּוּרָן שָׁוֶה בַּכֹּל, אֲבָל טוּמְאָה, אֵימָא לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן טוּמְאָה — כֹּהֲנִים שָׁאנֵי, מִשּׁוּם דְּרִיבָּה בָּהֶן מִצְוֹת יְתֵרוֹת, אֲבָל הָנֵי, אֵימָא לָא, צְרִיכָא. (א)תָּא שְׁמַע: שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ, נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְּחוֹת. מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל פִּקַּחַת? מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם. אַמַּאי מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט? תִּיתִּיב גַּבֵּיהּ, קָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת הוּא! מִשּׁוּם אִיסּוּרָא דִּידַהּ. (ב)תָּא שְׁמַע: שְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בַּגֵּט, וְאֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. וְאַמַּאי מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט? תִּיתֵּיב גַּבֵּיהּ, קָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת הוּא! מִשּׁוּם אִיסּוּרָא דִּידֵיהּ. אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע: שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד חֵרֵשׁ וְאֶחָד פִּקֵּחַ נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. מֵת חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת, מָה יַעֲשֶׂה פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת? תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. מֵת פִּקֵּחַ בַּעַל פִּקַּחַת, מָה יַעֲשֶׂה חֵרֵשׁ בַּעַל חֵרֶשֶׁת? מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט, וְאֵשֶׁת אָחִיו אֲסוּרָה לְעוֹלָם. וְהָא הָכָא דְּלָאו אִיסּוּרָא דִּידַהּ אִיכָּא, וְלָאו אִיסּוּרָא דִּידֵיהּ אִיכָּא, וְקָתָנֵי: מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט! אָמַר רַב שְׁמַעְיָה: גְּזֵירָה מִשּׁוּם הַתָּרַת יְבָמָה לַשּׁוּק.

הֲדַרַן עֲלָךְ חֵרֵשׁ

א(ג) **הָאִשָּׁה** שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם. שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וּבָאָה וְאָמְרָה: "מֵת בַּעְלִי" — תִּנָּשֵׂא. "מֵת בַּעְלִי" — תִּתְיַיבֵּם. [ב]שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וּמִלְחָמָה בָּעוֹלָם. קְטָטָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וּבָאתָה וְאָמְרָה: "מֵת בַּעְלִי" — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, אֶלָּא אִם כֵּן בָּאתָה בּוֹכָה, וּבְגָדֶיהָ קְרוּעִין. אָמְרוּ לוֹ: אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ תִּנָּשֵׂא. גְּמָ' תְּנָא "שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ", מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִיתְנֵי "קְטָטָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ". תְּנָא "שָׁלוֹם בָּעוֹלָם", מִשּׁוּם דְּקָבָעֵי לְמִיתְנֵי "מִלְחָמָה בְּעוֹלָם". אָמַר רָבָא: מַאי טַעְמָא דְּמִלְחָמָה — מִשּׁוּם דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי: סָלְקָא דַּעְתָּא בְּכֹל הָנֵי דְּאִיקְטוּל, הוּא פָּלֵיט? אִם תִּימְצָא לוֹמַר, כֵּיוָן דְּשָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ נָטְרָא עַד דְּחָזְיָא, זִימְנִין דְּמָחוּ לֵיהּ בְּגִירָא אוֹ בְּרוּמְחָא וְסָבְרָא וַדַּאי מֵת, וְאִיכָּא דְּעָבֵד סַמְתָּרֵי וְחָיֵה. סָבַר רָבָא לְמֵימַר רְעָבוֹן אֵינוֹ כְּמִלְחָמָה, דְּלָא אָמְרָה בִּדְדָמֵי. הֲדַר אָמַר רָבָא: רְעָבוֹן הֲרֵי הוּא כְּמִלְחָמָה. דְּהַהִיא דַּאֲתָת לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַרָה לֵיהּ: "בַּעְלִי מֵת בְּרָעָב". אֲמַר לַהּ: שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ דְּשֵׁיזַבְתְּ נַפְשִׁיךְ? סָלְקָא דַּעְתָּךְ דִּבְהָהוּא פּוּרְתָּא דִּנְפָפִיתָא דִּשְׁבַקְתְּ לֵיהּ הֲוָה חָיֵי? אֲמַרָה לֵיהּ: מָר נָמֵי יָדַע דְּכִי הַאי גַּווְנָא לָא חָיֵי. [ג]הֲדַר אָמַר רָבָא: רְעָבוֹן גְּרִיעָה מִמִּלְחָמָה. דְּאִילּוּ מִלְחָמָה, כִּי אָמְרָה: "מֵת בַּעְלִי בַּמִּלְחָמָה" הוּא דְּלָא מְהֵימְנָא, הָא "מֵת עַל מִטָּתוֹ" — מְהֵימְנָא. וְאִילּוּ גַּבֵּי רְעָבוֹן, עַד דְּאָמְרָה: "מֵת וּקְבַרְתִּיו". [ד]מַפּוֹלֶת — הֲרֵי הוּא כְּמִלְחָמָה, דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי. שִׁילּוּחַ נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים — הֲרֵי הֵן כְּמִלְחָמָה, דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי. [ו]דֶּבֶר — אָמְרִי לַהּ הֲרֵי הוּא כְּמִלְחָמָה, וְאָמְרִי לַהּ אֵינוֹ כְּמִלְחָמָה. אָמְרִי לַהּ הֲרֵי הוּא כְּמִלְחָמָה, דְּאָמְרִי בִּדְדָמֵי. וְאָמְרִי לַהּ אֵינוֹ כְּמִלְחָמָה, דְּסָמְכִי אַדְּאָמְרִי אִינָשֵׁי: שַׁב שְׁנִין הֲוָה מוֹתָנָא, וְאִינָשׁ בְּלָא שְׁנֵי לָא אָזֵיל. אִיבַּעְיָא לְהוּ: הֶחְזִיקָה הִיא מִלְחָמָה בָּעוֹלָם, מַהוּ? מִי אָמְרִינַן מָה לָהּ לְשַׁקֵּר,

דְּאִי

בְּמַשֶּׁהוּ בְּכַעֲדָשָׁה כְּטֻמְאָתָן: מִשּׁוּם דִּדָה שֶׁהִיא פִּקַּחַת וּבַת עֲנָשִׁין. וּבִמְצִיעָא גָּרַס מִשּׁוּם דִּידָהּ: מִשּׁוּם גְּזֵרַת הַתָּרַת יְבָמָה לַשּׁוּק דְּאִי אָמְרִי' תִּיתֵּיב חֵרֶשֶׁת גַּבֵּי חֵרֵשׁ לָא יָדְעִי אִינָשֵׁי דְּטַעְמָא מִשּׁוּם קָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת הוּא וְסָבְרִי דְּקִדּוּשִׁין דִּידֵהּ דָּחוּ לָהּ לְזִקָּה דְּפִקַּחַת אֲחוֹתָהּ וְאֵין בּוֹעֵל אֲחוֹת זְקוּקָתוֹ הִלְכָּךְ אָתֵי לְמִשְׁרְיֵהּ לַאֲחוֹתָהּ לַשּׁוּק כִּשְׁאָר אֲחוֹת אִשָּׁה שֶׁפְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה: מַתְנִי' הָאִשָּׁה וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁאֵין שְׁעַת חֵרוּם דְּתֵימָא בִּדְדָמֵי מֵאֹמֶד לִבָּהּ אִם פֵּרַשׁ הֵימֶנָּה חֹדֶשׁ אוֹ חָדְשַׁיִם וַדַּאי הוֹאִיל וְלֹא חָזַר הֲרָגוּהוּ לִסְטִים דְּהוֹאִיל וְלָאו שְׁעַת חֵרוּם אִי לָא חֲזִיתֵהּ דְּמִית חָיְישָׁא לְקִלְקוּלָא שֶׁמָּא יָבֹא לְאַחַר שֶׁנִּיסַּת וּתְהֵא מְקֻלְקֶלֶת כִּדְאָמַר בְּהָאִשָּׁה רַבָּה (לְעֵיל יְבָמוֹת דַּף פז:) וְלֹא אָמְרָה בִּדְדָמֵי: קְטָטָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ י"ל מִתּוֹךְ שֶׁשּׂוֹנְאתוֹ הִיא רוֹצָה לֶאֱסֹר עַצְמָהּ עָלָיו: גְּמ' בִּדְדָמֵי מֵאֹמֶד לִבָּהּ ואע"ג דְּלָא חֲזִיתֵהּ דְּמִית כִּדְפָרֵשִׁית דְּסָבְרָה סָלְקָא דַּעְתָּא בְּכֹל הָנֵי דְּאִקְטוּל הוּא פָּלֵט בִּתְמִיהַּ: סַמְתָּרֵי תַּחְבֹּשֶׁת: שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ לְנַסּוֹתָהּ וּלְתָפְשָׂהּ מִתּוֹךְ דְּבָרֶיהָ נִתְכַּוֵּן: דְּשֵׁיזַבְתְּ נַפְשָׁךְ שֶׁהִנַּחְתָּ אוֹתוֹ אֲפֵי' חַי וּבָרַחְתָּ לָךְ מִשּׁוּם דְּכִי תַּעֲלֶה בְּדַעְתֵּיךְ דִּבְהָהוּא פֵּרְתָּא דִּנְפָפִיתָא קֶמַח מְנֻפֶּה בְּנָפָה חַיֵּי בִּתְמִיהַּ: מַר נָמֵי יָדַע כו' אַלְמָא אָמְרָה בִּדְדָמֵי וּמִשּׁוּם הַאי מַעֲשֶׂה הֲדַר בֵּהּ רָבָא: מֵת וּקְבַרְתִּיו דְּאִלּוּ בַּמִּלְחָמָה סָבְרָה שֶׁמָּא בָּרַח וְנִצַּל אֲבָל בְּרָעָב הִיא סְבוּרָה אֵיךְ יִחְיֶה: מַפֹּלֶת שֶׁנָּפַל הַבַּיִת עָלָיו אוֹ בָּא רוּחַ סְעָרָה וְהָיָה מַפִּיל כָּל בָּתֵּי הָעִיר: הֶחְזִיקָה הִיא מִלְחָמָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיִינוּ יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ מִלְחָמוֹת בְּאוֹתָן מְדִינוֹת אֶלָּא מִפִּיהָ:

מִשּׁוּם דְּאִסּוּרָן בְּמַשֶּׁהוּ פֵּי' בַּקּוּנְטְ' אִסּוּרָן בְּכַעֲדָשָׁה וְלָא דַק דִּבְהֶדְיָא אָמַר בִּמְעִילָה בְּפֶרֶק קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ (מְעִילָה דַּף טז: וְשָׁם) דִּשְׁרָצִים לוֹקִין עֲלֵיהֶם בִּכְזַיִת דַּאֲכִילָה כְּתִיב בְּהוּ וְאָמְרִי' נַמֵּי בְּפֶ' בַּתְרָא דְּמַכּוֹת (דַּף טז: וְשָׁם) רִסֵּק ט' נְמָלִים וְאֶחָד חַי וְהִשְׁלִים לְכַזַּיִת וְכֵן מַשְׁמַע בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי אֶלָּא יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּאִסּוּרָן בְּמַשֶּׁהוּ דְּלוֹקֶה עַל נְמָלָה מִשּׁוּם דְּהָוֵי בְּרִיָּה וְכֵן נִרְאֶה לר"י: **מַתְנִי'** הָאִשָּׁה שָׁלוֹם. אָמְרוּ לוֹ אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ תִּנָּשֵׂא אֵין לְהַקְשׁוֹת דְּהַיְנוּ ת"ק דְּהָא מֵעִקָּרָא לֹא פִּי' אִי מַיְרֵי אֲפֵי' בְּלֹא בּוֹכֶה וְהָכָא מְפָרֵשׁ לֵיהּ: **תְּנָא** שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם דְּלָא צָרִיךְ לְמִתְנֵי דְּהָא סְתָמָא דְּמִלְּתָא הָכִי הוּא דְּשָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם אֶלָּא תַּנְיָא מִשּׁוּם סֵיפָא: **זִמְנִין** דְּמָחוּ לֵהּ בְּגִירָא אוֹ בְּרֻמְחָא וְהִיא יְרֵאָה לַעֲמֹד עַד שֶׁיָּמוּת לְפִי שֶׁזּוֹרְקִין חִצִּים וְאַבְנֵי בַּלִּסְטְרָאוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאֵינָם מִתְכַּוְּנִים עַל מִי שֶׁיִּפֹּל אֲבָל לְקַמָּן גַּבֵּי נָפְלוּ עָלֵינוּ לִסְטִים נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר נֶהֱרַג שֶׁעוֹמֶדֶת שָׁם עַד שֶׁיָּמוּת וְלֹא אָמְרָה בִּדְדָמֵי: **מִי** אָמְרִי' (כו') מָה לִי לְשַׁקֵּר וּמַרַע לֵיהּ לְחִזְקִיָּה תֵּמַהּ לר"י דע"כ לֹא שַׁיָּךְ מִגּוֹ כֵּיוָן דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי דְּאִי שַׁיָּךְ מִגּוֹ א"כ בְּמִלְחָמָה בָּעוֹלָם אַמַּאי לָא מְהֵימְנָא בְּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה מֵת עַל מִטָּתוֹ אֶלָּא ש"מ דְּלָא שַׁיָּךְ מִגּוֹ כֵּיוָן דְּאֵינָהּ חֲשׁוּדָה לְשַׁקֵּר ואר"י כֵּיוָן דְּדָיְקָא כְּלֵי הַאי שֶׁהֶחֱזִיקָה מִלְחָמָה בָּעוֹלָם וְאוֹמֶרֶת כִּי מִלְחָמָה הִיא אִם כֵּן וַדַּאי לָא אָמְרָה בִּדְדָמֵי וּמִטַּעְמָא דְּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה שָׁלוֹם הוּא בָּעוֹלָם יֵשׁ לָהּ לְהַאֲמִינָהּ כֵּיוָן דְּדָיְקָא כְּלֵי הַאי אֲבָל כִּי לֹא הֶחֱזִיקָה אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת בַּעְלָהּ בַּמִּלְחָמָה מִתּוֹךְ שֶׁיְּכוֹלָה לוֹמַר מֵת עַל מִטָּתוֹ דְּאֵין זֶה מִגּוֹ כֵּיוָן שֶׁיָּדוּעַ לְעוֹלָם שֶׁהִיא מִלְחָמָה יְרֵאָה לוֹמַר מֵת עַל מִטָּתוֹ וְיָדוּעַ שֶׁהִיא מְשַׁקֶּרֶת אֲבָל בְּהֶחֱזִיקָה וַדַּאי דַּיְקָא טְפֵי וּמִיהוּ קָשֶׁה לְר"י דְּאָמַר פֶּ' כָּל הַנִּשְׁבָּעִין (שְׁבוּעוֹת דַּף מה: וְשָׁם) גַּבֵּי שָׂכִיר נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁשְּׂכָרוֹ בְּעֵדִים אֲבָל שְׂכָרוֹ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לֹא שְׂכַרְתִּיךְ מֵעוֹלָם יָכוֹל לוֹמַר שְׂכַרְתִּי וְנָתַתִּי לְךָ שְׂכָרְךָ וּמָה מִגּוֹ הוּא זֶה וַהֲלֹא אֵינוֹ חָשׁוּד לַשֶּׁקֶר [אֶלָּא] דְּבַעַל הַבַּיִת טָרוּד בְּפוֹעֲלָיו הוּא כִּדְאָמַר הָתָם וְאָמַר בִּדְדָמֵי וּמֵהַאי טַעְמָא מִבְּעֵי לֵהּ הָכָא דִּלְמָא לָא אָתֵי מָה לִי לְשַׁקֵּר וּמַרַע לַחֲזָקָה מִשּׁוּם דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי וְי"ל דְּשָׁאנֵי הָתָם דִּנְהִי דְּטָרוּד בְּפוֹעֲלָיו הוּא מִכָּל מָקוֹם נֶחְשָׁב קְצָת שַׁקְרָן בַּמֶּה שֶׁטּוֹעֵן דֶּרֶךְ וַדַּאי שֶׁפְּרָעוֹ וּלְכָךְ יֵשׁ לְהַאֲמִינוֹ בְּמִגּוֹ דְּלָא שְׂכַרְתִּיךְ כֵּיוָן שֶׁטּוֹעֵן שֶׁבָּרוּר לוֹ שֶׁפְּרָעוֹ וְאֵינוֹ תּוֹלֶה בְּשִׁכְחָה וְגַם יֵשׁ לוֹ מִגּוֹ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ טו, סמג עשין כ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מג מח:

ב מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מח:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ ב, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מח:

ד מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ ה, ש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ נג:

ה מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ ד, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ נא:

ו מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ ז, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ נה:

ז מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ ג, ש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מט:

מסורת הש״ס

א לעיל קיב:; לעיל קי.

ב גיטין עא:; משנה יבמות; תוספתא יבמות; לעיל קיב:

ג לקמן קיח.; לקמן קכ.; תוספתא עדויות; משנה יבמות

דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה: "שָׁלוֹם בָּעוֹלָם". אוֹ דִלְמָא: כֵּיוָן דְּאִיַחְזְקָה — אָמְרָה בִּדְדָמֵי, וְלָא אָתֵי "מָה לִי לְשַׁקֵּר" וּמַרַע חֶזְקָתֵיהּ. [א]תָּא שְׁמַע: "עִישְּׁינוּ עָלֵינוּ בַּיִת", "עִישְּׁינוּ עָלֵינוּ מְעָרָה", "הוּא מֵת, וַאֲנִי נִצַּלְתִּי" — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר לָהּ: כִּי הֵיכִי דִּלְדִידָךְ אִיתְרְחִישׁ נִיסָּא, לְדִידֵיהּ נָמֵי אִיתְרְחִישׁ נִיסָּא. [ב]תָּא שְׁמַע: "נָפְלוּ עָלֵינוּ גּוֹיִם", "נָפְלוּ עָלֵינוּ לִיסְטִים", "הוּא מֵת, וְנִצַּלְתִּי" — נֶאֱמֶנֶת. הָתָם, כִּדְרַב אִידִי. דְּאָמַר רַב אִידִי: אִשָּׁה כְּלֵי זַיְינָהּ עָלֶיהָ. הָהוּא גַּבְרָא דִּבְשִׁילְהֵי הִלּוּלֵיהּ אִיתְּלֵי נוּרָא בֵּי (גנני) [גְּנָנֵיהּ]. אֲמַרָה לְהוּ דְּבֵיתְהוּ: "חֲזוֹ גַּבְרַאי! חֲזוֹ גַּבְרַאי!" אֲתוֹ, חֲזוֹ גַּבְרָא חָרוּכָא דִּשְׁדֵי, וּפִסְתָּא דִּידָא דִּשְׁדְיָא. סָבַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין לְמֵימַר: הַיְינוּ "עִישְּׁינוּ עָלֵינוּ בַּיִת, עִישְּׁינוּ עָלֵינוּ מְעָרָה". אָמַר רָבָא: מִי דָּמֵי? הָתָם לָא קָאָמְרָה "חֲזוֹ גַּבְרַאי, חֲזוֹ גַּבְרַאי". וְעוֹד, גַּבְרָא חָרוּכָא דִּשְׁדֵי, וּפִסְתָּא דִּידָא דִּשְׁדְיָא. וְרַב חִיָּיא בַּר אָבִין — גַּבְרָא חָרוּכָא דִּשְׁדֵי, אֵימָא אִינִישׁ אַחֲרִינָא אֲתָא לְאַצּוֹלֵי, וַאֲכַלְתֵּיהּ נוּרָא. וּפִסְתָּא דִּידָא דִּשְׁדְיָא — נוּרָא אִיתְּלַיָא וְאִתְיְלִיד בֵּיהּ מוּמָא, וּמֵחֲמַת כִּיסּוּפָא אֲזַל וַעֲרַק לְעָלְמָא. [ג(א)]אִיבַּעְיָא לְהוּ: עֵד אֶחָד בַּמִּלְחָמָה מַהוּ? טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד מְהֵימַן — מִשּׁוּם דְּמִילְּתָא דַּעֲבִידָא לְאִיגַּלּוּיֵי הוּא לָא מְשַׁקַּר, הָכָא נָמֵי לָא מְשַׁקַּר. אוֹ דִלְמָא: טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד מִשּׁוּם דְּהִיא גּוּפָא דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא, וְהָכָא [כֵּיוָן דְּזִימְנִין דְּסָנְיָא לֵיהּ], לָא דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא. [דה(ב)]אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: תָּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כְּשֶׁיָּרַדְתִּי לִנְהַרְדְּעָא לְעַבֵּר הַשָּׁנָה, מְצָאַנִי נְחֶמְיָה אִישׁ בֵּית דְּלִי, וְאָמַר לִי: שָׁמַעְתִּי שֶׁאֵין מַשִּׂיאִין אֶת הָאִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל פִּי עֵד אֶחָד, אֶלָּא רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא. וְנַמְתִּי לוֹ: כֵּן הַדְּבָרִים. אָמַר לִי, אֱמוֹר לָהֶם מִשְּׁמִי: אַתֶּם יוֹדְעִים הַמְּדִינָה הַזּוֹ מְשׁוּבֶּשֶׁת בִּגְיָיסוֹת? כָּךְ מְקוּבְּלַנִי מֵרַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן, שֶׁמַּשִּׂיאִין הָאִשָּׁה עַל פִּי עֵד אֶחָד. מַאי מְדִינָה מְשׁוּבֶּשֶׁת בִּגְיָיסוֹת? לָאו, אַף עַל גַּב דִּמְדִינָה זוֹ מְשׁוּבֶּשֶׁת, כָּךְ מְקוּבְּלַנִי שֶׁמַּשִּׂיאִין עַל פִּי עֵד אֶחָד. אַלְמָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן. אָמַר רָבָא: אִי הָכִי, מַאי שְׁנָא "מְדִינָה זוֹ"? "כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ גְּיָיסוֹת" מִיבְּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: אַתֶּם יוֹדְעִים שֶׁמְּדִינָה זוֹ מְשׁוּבֶּשֶׁת בִּגְיָיסוֹת, וְלָא אֶפְשָׁר לִי לְמִשְׁבַּק אִינָשֵׁי בֵיתִי וּמֵיתֵי קַמֵּי רַבָּנַן. כָּךְ מְקוּבְּלַנִי מֵרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁמַּשִּׂיאִין הָאִשָּׁה עַל פִּי עֵד אֶחָד. תָּא שְׁמַע: מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהָיוּ בָּאִין עִם אַבָּא יוֹסֵי בֶּן סִימַאי בִּסְפִינָה, וְטָבְעָה, וְהִשִּׂיא רַבִּי נְשׁוֹתֵיהֶן עַל פִּי נָשִׁים. וְהָא מַיִם כְּמִלְחָמָה דָּמוּ. וְנָשִׁים, אֲפִילּוּ מֵאָה — כְּעֵד אֶחָד דָּמוּ, וְקָתָנֵי: הִשִּׂיא! (ג)וְתִסְבְּרָא? מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף נִינְהוּ, וּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף — אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. אֶלָּא הֵיכִי דָּמֵי, דְּאָמְרִי: אַסְּקִינְהוּ קַמַּן וַחֲזֵינְהוּ

דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם וּמְהֵימְנָא הַשְׁתָּא נָמֵי מְהֵימְנָא אוֹ דִלְמָא הָכָא לֵיכָּא לְמֵימַר מַה לָּהּ לְשַׁקֵּר דְּאִיהִי גּוּפָא לָא מִכַּוְּנָה לְשַׁקּוּרֵי אֶלָּא כֵּיוָן דְּאִתַּחְזַק מִלְחָמָה אָמְרָה בִּדְדָמֵי וּסְבוּרָה הִיא שֶׁמֵּת. וְאִי קַשְׁיָא תִּפְשׁוֹט לֵיהּ מִמַּתְנִיתִין דְּקָתָנֵי שָׁלוֹם בָּעוֹלָם נֶאֱמֶנֶת דְּהָא וַדַּאי מֵת בַּעְלִי בַּמִּלְחָמָה קָאָמְרָה דְּאִי עַל מִטָּתוֹ מַאי אִרְיָא שָׁלוֹם בָּעוֹלָם אֲפִּי' מִלְחָמָה בָּעוֹלָם אֲמָרַן לְעֵיל כִּי אָמְרָה מֵת עַל מִטָּתוֹ מְהֵימְנָא אֶלָּא וַדַּאי מֵת בַּמִּלְחָמָה אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעֵי' הַיְינוּ הֶחְזִיקָה הִיא מִלְחָמָה בָּעוֹלָם תָּרֵץ מַתְנִיתִין דְּאָמְרָה מֵת סְתָמָא וְאַשְׁמוֹעִינַן מַתְנִיתִין דְּהוֹאִיל וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם אע"ג דְּלָא אָמְרָה עַל מִטָּתוֹ בְּהֶדְיָא מִסְּתָמָא מֵת עַל מִטָּתוֹ קָאָמְרָה וּבִזְמַן שֶׁיֵּשׁ מִלְחָמָה בָּעוֹלָם מִסְּתָמָא מֵת בַּמִּלְחָמָה קָאָמְרָה עַד דְּאָמְרָה מֵת עַל מִטָּתוֹ וְכִי קָמִבַּעְיָא לֵהּ לְרָבָא כְּגוֹן דְּיֵשׁ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם וְאָמְרָה אִיהִי מֵת בַּמִּלְחָמָה: עִשְּׁנוּ עָלֵינוּ בַּיִת הִצִּיתוּהוּ בָּאֵשׁ וְנִתְמַלֵּא עָשָׁן וַאֲנִי בָּרַחְתִּי וְהוּא נִשְׁאַר שָׁם וּמֵת: אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת וְהָא הָכָא דְּהֶחֱזִיקָה הִיא מִלְחָמָה זוֹ וְקָתָנֵי אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת וְלָא אָמְרִי' מַה לָּהּ לְשַׁקֵּר דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה מֵת סְתָמָא: שָׁאנֵי הָתָם דְּהָכִי קָאָמְרָה דִּכְשֶׁנִּתְמַלֵּא עָשָׁן בָּרְחָה וְלֹא הִמְתִּינָה עַד שֶׁתִּרְאֵהוּ מֵת וְאִי מִשּׁוּם עָשָׁן כִּי הֵיכִי דִּלְדִידָךְ אִתְרְחִישׁ נִסָּא כו' אֲבָל לְגַבֵּי מִלְחָמָה אִכָּא לְמֵימַר לֹא אָמְרָה אִי לָא חֲזִיתֵהּ דְּהָא אִי בָּעֲיָא לְשַׁקּוּרֵי לָא הָוֵי מַחֲזָקָה מִלְחָמָה בָּעוֹלָם: נָפְלוּ עָלֵינוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כו' וְהָא הָכָא הִיא הֶחֱזִיקָה וְקָתָנֵי נֶאֱמֶנֶת אַלְמָא אָמְרִינַן מָה לָהּ לְשַׁקֵּר: הָתָם כִּדְרַב אִידִי בַּר אָבִין כְּלוֹמַר הָכָא כֵּיוָן דְּמִלְחָמָה קְטַנָּה הִיא דְּאִיהִי הֲוָה בַּהֲדֵהּ לָא אָמְרָה בִּדְדָמֵי אֶלָּא נַטְרֵהּ וְחַזְיָא לֵיהּ דְּמִית דְּאִשָּׁה לָא מִסְתַּפְּיָא מִלִּסְטִים: כְּדְר' אִידִי בְּמַסֶּכֶת ע"ז בְּפֶּ' אֵין מַעֲמִידִין (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף כֹּה:): חֲזוּ גַּבְרַאי שֶׁהָאֵשׁ אוֹכַלְתּוֹ: הַיְנוּ עִשְּׁנוּ דַּאֲמַרַן כִּי הֵיכִי דִּלְדִידָךְ אִתְרְחִישׁ כו': פִּסְתָּא דִּידָא מֵאִישׁ אַחֵר [הַבָּא לְהַצִּילוֹ]: וְאִתְיַלֵּד מוּמָא בְּבַעְלָהּ: עֵד אֶחָד בַּמִּלְחָמָה מִלְחָמָה בָּעוֹלָם וּבָא עֵד אֶחָד וְאָמַר מֵת בַּעֲלִיךְ מִי מְהֵימַן אוֹ לֹא: וְהָכָא לָא דָּיְקָא וְתַרְוַיְהוּ אָמְרִי בִּדְדָמֵי: כֵּן הַדְּבָרִים כַּאֲשֶׁר אַתָּה אוֹמֵר: מַיִם כְּמִלְחָמָה דְּאִיכָּא לְמֵימַר בִּדְדָמֵי: מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף מְפָרֵשׁ בְּפֶּ' בָּתְרָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת קכא.) כֹּל שֶׁעוֹמֵד וְאֵין רוֹאֶה מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו: אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה ואע"פ שֶׁיֵּשׁ עֵדִים כְּשֵׁרִים שֶׁטָּבַע שֶׁמָּא צָף מִתַּחַת הַמַּיִם וְיָצָא:

דְּאִי בָּעֲיָא אָמְרָה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם וא"ת אַמַּאי לָא קָאָמַר מִגּוֹ שֶׁיְּכוֹלָה לוֹמַר מֵת עַל מִטָּתוֹ וְנִרְאֶה דְּהֵיכָא שֶׁנֶּהֱרַג בַּמִּלְחָמָה אָמְרִינַן מִתּוֹךְ שֶׁיְּכוֹלָה לוֹמַר נֶהֱרַג וְלֹא בַּמִּלְחָמָה אֲבָל נֶהֱרַג אַטּוּ מֵת לֹא: **אוֹ** דִלְמָא לָא אָתֵי מָה לִי לְשַׁקֵּר וּמַרַע לַחֲזָקָה אר"י דְּלָא דָּמֵי לְהָא דְּמִבַּעְיָא בפ"ק דְּבָבָא בָּתְרָא (דַּף ה: וְשָׁם) פְּרַעְתִּיךְ בְּתוֹךְ זְמַנֵּי אִי מְהֵימַן בְּמִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי לְמֵימַר פְּרַעְתִּיךְ אַחַר זְמַנֵּי אִי אָתֵי מָה לִי לְשַׁקֵּר וּמַרַע לָהּ לַחֲזָקָה אוֹ לֹא דְּהָתָם מְרַע לָהּ הָכָא לָא מְרַע לָהּ כֵּיוָן דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי וְאִי לָא מְרַע הָתָם לְפִי שֶׁאֵין הוֶה כְּלָל שֶׁיִּהְיֶה פּוֹרֵעַ בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ אֲבָל הָכָא מְרַע דְּיָכוֹל לִהְיוֹת אֱמֶת דְּמֵת בַּמִּלְחָמָה וְכֵן הָא דְּקָאָמַר בְּפֶּ' הָאוֹמֵר בְּקִדּוּשִׁין (דַּף סד.) אָמַר בִּשְׁעַת קִדּוּשִׁין יֵשׁ לִי בָּנִים וְאֵין לִי אַחִים וּבִשְׁעַת מִיתָה אָמַר אֵין לִי בָּנִים וְיֵשׁ לִי אַחִים נֶאֱמָן לְהַתִּיר פֵּרוּשׁ אִי הָוֵי אִיפְּכָא וְאֵין נֶאֱמָן לֶאֱסֹר דִּבְרֵי רַבִּי וְר' נָתָן אוֹמֵר כו' וּמְפָרֵשׁ הָתָם טַעְמָא דְרַבִּי מִשּׁוּם דְּאָתֵי מָה לִי לְשַׁקֵּר וּמַרַע לָהּ לַחֲזָקָה מִגּוֹ דְּאִי בָּעֵי פָּטַר לֵהּ בְּגִטָּא אֲבָל הָכָא אָמְרָה בִּדְדָמֵי וּלְכָךְ לָא מְרַע וּלְרַבִּי נָתָן דְּאָמַר הָתָם לָא מְרַע הָתָם דְּבִשְׁעַת מִיתָה יֵשׁ לוֹ לִהְיוֹת נֶאֱמָן יוֹתֵר: **טַעְמָא** דְּעֵד אֶחָד נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּמִלְּתָא דַּעֲבִידָא לְאִגַּלּוּיֵי לָא מְשַׁקַּר הָכָא נָמֵי לָא מְשַׁקַּר וְלֹא יֹאמַר בִּדְדָמֵי כֵּיוָן שֶׁהַדָּבָר יִהְיֶה גָּלוּי אוֹ דִלְמָא טַעְמָא דְּנֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּדָיְקָא וּמִנַּסְבָא וְהָכָא לָא דָּיְקָא כְּלוֹמַר לְעוֹלָם לֹא יֹאמַר עֵד אֶחָד בִּדְדָמֵי כְּמוֹ הָאִשָּׁה עַצְמָהּ וּמִכָּל מָקוֹם אֵין לְהַאֲמִינוֹ דִּנְהִי דְּלָא אָמַר בִּדְדָמֵי הָאִשָּׁה לָא דָּיְקָא כָּאן וְסוֹמֶכֶת עָלָיו יוֹתֵר מִמַּה כְּשֶׁאוֹמֵר מֵת עַל מִטָּתוֹ כֵּיוָן דְּיֵשׁ רַגְלַיִם לַדָּבָר אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ אוֹ דִלְמָא טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד מִשּׁוּם דְּדָיְקָא וַאֲפִּי' אָמַר בִּדְדָמֵי נֶאֱמָן דְּהָא אֲפִילּוּ דְּדָיְקָא הָאִשָּׁה לָמָּה לוֹ לִהְיוֹת נֶאֱמָן כֵּיוָן דְּאָמַר בִּדְדָמֵי: **אָמַר** רַבִּי עֲקִיבָא כְּשֶׁיָּרַדְתִּי לִנְהַרְדְּעָא לְעַבֵּר שָׁנָה בְּסוֹף מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (דַּף סג.) אָמְרִי' דְּרַבִּי עֲקִיבָא לֹא הִנִּיחַ כְּמוֹתוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְכָךְ הָיָה יָכוֹל לְעַבֵּר שָׁנִים בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְכֵן צָרִיךְ לוֹמַר בְּפֶּ' שֵׁנִי דִּמְגִלָּה (דַּף יח:) גַּבֵּי ר"מ שֶׁהָלַךְ לְעַבֵּר שָׁנָה בְּעַסְיָא שֶׁלֹּא הִנִּיחַ כְּמוֹתוֹ בְּאֶרֶץ דְּעַסְיָא חוּצָה לָאָרֶץ הִיא כִּדְאָמְרִינַן בְּחֶזְקַת הַבָּתִּים (ב"ב דַּף נו.) קֵינִי קְנִזִּי וְקַדְמוֹנִי עַסְיָא עַרְדִּיסְקִיס אַסְפַּמְיָא וּמַה שֶּׁלֹּא עִבְּרוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל י"ל דְּשׁוּם אֹנֶס הָיָה וְכֵן יֵשׁ בַּיְּרוּשַׁלְמִי יִרְמְיָה עִבֵּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְכֵן יְחֶזְקֵאל וּבָרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה וּמִיהוּ קַשְׁיָא לְר"י דִּבְפֶּ' זֶה בּוֹרֵר (סַנְהֶדְרִין דַּף כו. וְשָׁם) ר' חַיָּא בֶּן זַרְנוּקֵי וְר' שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק כו' וְשָׁם הָיָה רַבִּי יוֹחָנָן גָּדוֹל מֵהֶם מִדְּרֵישׁ לָקִישׁ הָיָה קוֹרֵא אוֹתָם רוֹעֵי בָקָר וי"ל דִּלְעַבֵּר דְּקָאָמַר הָתָם לָאו דַּוְקָא אֶלָּא חִשּׁוּב בְּעָלְמָא עָשׂוּ אִם הַשָּׁנָה צְרִיכָה לְהִתְעַבֵּר דְּהָא שְׁנַת שְׁבִיעִית הָיְתָה כִּדְמוֹכַח הָתָם דְּקָאָמַר כֹּהֵן וְחָרִישׁ וּבְפֶּ' קַמָּא דְּסַנְהֶדְרִין (דַּף יב. וְשָׁם) אָמַר דְּאֵין מְעַבְּרִין שָׁנָה שְׁבִיעִית וְשׁוּם אֹנֶס הָיָה שֶׁלֹּא חִשְּׁבוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּדְפָרֵשִׁי' לְעֵיל: **וְהָא** מַיִם דִּכְמִלְחָמָה דָּמוּ הַשְׁתָּא סָלְקָא דַעְתָּךְ שֶׁרָאוּ הַנָּשִׁים שֶׁטָּבְעוּ אֲבָל לֹא רָאוּ שֶׁהֶעֱלוּם הַמַּיִם וּלְכָךְ אָמְרוּ בִּדְדָמֵי:

מסורת הש״ס

א לעיל צג:

ב לקמן קכב.; משנה יבמות

ג לקמן קכא.; תוספתא יבמות

עין משפט
נר מצוה

א סמג עשין כ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ נב:

ב טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ נד:

ג מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ יט, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לג:

ד מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ יט:

ה מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ טו, סמג עשין כ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ג:

וַחֲזִינְהוּ לְאַלְתַּר, וְקָאָמְרִי סִימָנִין. דְּלָאו עֲלַיְיהוּ סָמְכִינַן, אֶלָּא אַסִּימָנִים. הָהוּא גַּבְרָא דְּאַפְקֵיד שׁוּמְשְׁמֵי גַּבֵּי חַבְרֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ: הַב לִי שׁוּמְשְׁמַי. אֲמַר לֵיהּ: שְׁקַלְתִּינְהוּ: וְהָא כֵּן וְכֵן הָוַיִין, וּבְחָבִיתָא רַמְיָין. אֲמַר לֵיהּ: דִּידָךְ שְׁקַלְתִּינְהוּ, וְהָנֵי — אַחֲרִינֵי נִינְהוּ. סְבַר רַב חִסְדָּא לְמֵימַר: הַיְינוּ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְלָא אָמְרִינַן: הָנָךְ אֲזַלוּ לְעָלְמָא, וְהָנֵי אַחֲרִינֵי נִינְהוּ. [א]אֲמַר לֵיהּ רָבָא: מִי דָּמֵי? הָתָם, קָאָמְרִי סִימָנִים. הָכָא, שׁוּמְשְׁמֵי מַאי סִימָנָא אִית לְהוּ? וּדְקָאָמַר "כֵּן וְכֵן הָוַיִין" — אֵימַר חוּשְׁבָּנָא אִיתְרְמִי. [ב(א)]אֲמַר לֵיהּ מָר קַשִּׁישָׁא בַּר רַב חִסְדָּא לְרַב אָשֵׁי: וּמִי חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא פִּינָּן? וְהָתְנַן: מָצָא כְּלִי וְכָתוּב עָלָיו קוּף — קָרְבָּן, מֵם — מַעֲשֵׂר, דָּלֶת — דְּמוּעַ, טֵית — טֶבֶל, תָּיו — תְּרוּמָה. שֶׁבִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה הָיוּ כּוֹתְבִין תָּיו תַּחַת תְּרוּמָה! אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אָשֵׁי: וְלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא פִּינָּן? אֵימָא סֵיפָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִילּוּ מָצָא חָבִית וְכָתוּב עָלֶיהָ תְּרוּמָה — הֲרֵי אֵלּוּ חוּלִּין, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: אֶשְׁתָּקַד הָוְתָה מְלֵאָה תְּרוּמָה, וּפִינָּהּ! אֶלָּא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא פִּינָּן, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: אִם אִיתָא דְּפִינָּהוּ — מִיכְפָּר הֲוָה כָּפַר. וְאִידָךְ: אֵימַר אִישְׁתְּלוּיֵי אִישְׁתְּלִי. אִי נָמֵי, לְפַנְחַיָּא שַׁבְקֵיהּ. [ג]יִצְחָק רֵישׁ גָּלוּתָא, בַּר אֲחָתֵיהּ דְּרַב בִּיבִי, הֲוָה קָאָזֵיל מִקּוּרְטְבָא לְאַסְפַּמְיָא, וּשְׁכֵיב. שְׁלַחוּ מֵהָתָם: יִצְחָק רֵישׁ גָּלוּתָא, בַּר אֲחָתֵיהּ דְּרַב בִּיבִי, הֲוָה קָאָזֵיל מִקּוּרְטְבָא לְאַסְפַּמְיָא, וּשְׁכֵיב. מִי חָיְישִׁינַן לִתְרֵי יִצְחָק, אוֹ לָא? אַבָּיֵי אָמַר: חָיְישִׁינַן. רָבָא אָמַר: לָא חָיְישִׁינַן. [דה]אָמַר אַבָּיֵי: מְנָא אָמֵינָא לַהּ, דְּהָהוּא גִּיטָּא דְּאִשְׁתְּכַח בִּנְהַרְדְּעָא וּכְתִיב: בְּצַד קְלוֹנְיָא מָתָא אֲנָא אַנְדְּרוֹלִינַאי נְהַרְדָּעָא פְּטַרִית וְתָרֵכִית יָת פְּלוֹנִית אִנְתְּתִי. וְשַׁלְחַהּ אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה. וּשְׁלַח לֵיהּ: תִּיבָּדֵק נְהַרְדְּעָא כּוּלָּהּ. וְרָבָא אָמַר: אִם אִיתָא — "יִבָּדֵק כָּל הָעוֹלָם" מִיבְּעֵי לֵיהּ?! אֶלָּא מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דַּאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל הוּא דִּשְׁלַח הָכִי. [ו]אָמַר רָבָא: מְנָא אָמֵינָא לַהּ — דְּהָנְהוּ תְּרֵי שְׁטָרֵי דִּנְפְקִי בְּמָחוֹזָא וּכְתִיב בְּהוּ: חָבֵי בַּר נַנַּאי וְנַנַּאי בַּר חָבֵי, וְאַגְבִּי בְּהוּ רַבָּא בַּר אֲבוּהּ זוּזֵי. וְהָא חָבֵי בַּר נַנַּאי וְנַנַּאי בַּר חָבֵי בְּמָחוֹזָא שְׁכִיחֵי טוּבָא. וְאַבָּיֵי?

לְמַאי

וְקָאָמְרִי סִימָנִים דְּאִי לָאו סִימָנִים חָיְישִׁינַן דִּלְמָא אֲחֵרִים נִינְהוּ לְפִי שֶׁהַמַּיִם מְשַׁנִּים צוּרַת הַפָּנִים וְאֵין נִכָּר כָּל כָּךְ: שְׁקַלְתִּינְהוּ כְּבָר הֶחֱזַרְתִּים לְךָ: אֲמַר לֵיהּ מַפְקִיד: וְהָא כֵּן וְכֵן הָוַיִין כָּךְ וְכָךְ סְאִין הָיוּ: וּבְחָבִיתָא רַמְיָן וַעֲדַיִן הֵן אֶצְלְךָ בְּחָבִית צֵא וּבְדוֹק בָּהּ תִּמְצָא כְּחֶשְׁבּוֹנִי: אֲמַר לֵהּ דִּידָךְ שְׁקַלְתִּינְהוּ וְהָנֵי אַחֲרִינֵי נִינְהוּ וְשֶׁלִּי הֵם: הַיְינוּ שְׁנֵי ת"ח דְּתַנְיָא לְעֵיל וְהִשִּׂיא רַבִּי אֶת נְשׁוֹתֵיהֶן עַל פִּי נָשִׁים וְתָרְצִינַן דְּאָמְרִי סִימָנֵי וְלָא אָמְרִינַן אַחֲרִינֵי נִינְהוּ וְסִימָנִים הָכִי אִיתְרְמוּ: חֶשְׁבָּנָא אִכָּא לְמֵימַר דְּמִתְרַמִּי: וּמִי חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא פִּנָּן הֵיכָא דְּסִימָנָא קַמָּא אִיתָא קַמַּן: קָרְבָּן הֶקְדֵּשׁ: דִּמּוּעַ חֻלִּין וּתְרוּמָה שֶׁנִּתְעָרְבוּ וְאֵין נֶאֱכָל אֶלָּא לְכֹהֵן: הַסַּכָּנָה שֶׁגָּזְרוּ שֶׁלֹּא לְקַיֵּם מִצְוֹת אַלְמָא לָא אָמְרִינַן שֶׁמָּא פִּנּוּ אוֹתָהּ תְּבוּאָה שֶׁנָּתַן בָּהּ בִּכְתִיבַת אוֹת זֶה וְאֵלּוּ אֲחֵרִים: הֲרֵי אֵלּוּ חֻלִּין דְּאָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא: מִכַּפַּר הֲוָה כְּפַר לֵיהּ מְקַנֵּחַ וְגוֹרֵר הָיָה אֶת הָאוֹת: לְפַנְחַיָּא שָׁבְקָהּ לְהַצָּלַת פֵּרוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ הִנִּיחַ בָּהּ אוֹת זֶה וְלֹא גְּרָרָהּ כְּדֵי שֶׁיִּבָּדְלוּ בְּנֵי אָדָם מֵהֶן: פַּנְחַיָּא לְשׁוֹן שׁוֹמֵר כְּאָדָם שֶׁתּוֹלֶה מָמוֹנוֹ בְּאָדָם חָשׁוּב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִגְזְלוּהוּ הֵימֶנּוּ וְדוֹמֶה לוֹ בְּהַגּוֹזֵל עֵצִים (ב"ק דַּף קג.) הַלּוֹקֵחַ שָׂדֶה בְּשֵׁם רֵישׁ גָּלוּתָא כוּ' וּפַנְחַיָּא בְּעָלְמָא קָבְעִינַן: מִי חָיְישִׁינַן לִתְרֵי יִצְחָק הֵיכָא דְּלָא הֻחְזְקוּ שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן בְּעִיר אַחַת: רָבָא אָמַר לָא חָיְישִׁינַן הוֹאִיל וְלֹא הֻחְזְקוּ אֲבָל הֵיכָא דְּהֻחְזְקוּ מוֹדֶה כִּדְאָמַר לְקַמָּן (יְבָמוֹת דַּף קטז.): הַהוּא גִּטָּא דְּאִשְׁתְּכַח בִּנְהַרְדְּעָא כוּ' הָאִשָּׁה עוֹמֶדֶת וְתוֹבַעְתּוֹ לְפָנֵינוּ: בְּצַד קְלוֹנְיָא שֵׁם עִיר: תִּבָּדֵק כָּל נְהַרְדְּעָא אִם יֵשׁ שָׁם אַנְדְּרוֹלִינַאי אַחֵר חוּץ מִבַּעַל אִשָּׁה זוֹ: וְאִם אִיתָא דְּחָיְישִׁינַן יִבָּדֵק כָּל הָעוֹלָם מִבְּעֵי לֵהּ שֶׁמָּא אַנְדְּרוֹלִינַאי אַחֵר הָיָה בִּנְהַרְדְּעָא וְהָלַךְ לוֹ: מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁלֹּא לְהַחֲזִיקוֹ כְּטוֹעֶה וְשׁוֹאֵל דָּבָר שֶׁאֵין צָרִיךְ: שְׁכִיחֵי טוּבָא וְאַפֵּ"ה מַגְבִּינַן כְּשֶׁמּוֹצִיא שט"ח עַל אֲחֵרִים וְלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא אַחֵר הָיָה וְכֵיוָן דִּלְעִנְיַן מָמוֹנָא אַף עַל גַּב דְּהֻחְזְקוּ לָא חָיְישִׁינַן לְעִנְיַן אִסּוּרָא כִּי לֹא הֻחְזְקוּ מִיהָא לָא חָיְישִׁינַן:

וַחֲזִינְהוּ לְאַלְתַּר פִּי' לְאַלְתַּר שֶׁהֶעֱלוּם מִן הַמַּיִם אֲבָל אִם שָׁהוּ בְּמַיִם הַרְבֵּה אֵין לָחוּשׁ דְּמַיָּא מְצַמֵּת צָמְתִי כִּי לֵיתָא לַמַּכָּה כִּדְאָמַר בְּפֶ' בָּתְרָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת קכא.) אֲבָל כְּשֶׁשּׁוֹהֶה אַחַר הַעֲלָאָה מִתְפַּח תָּפַח: וְקָאָמְרִי סִימָנִים אֲבָל עַל יְדֵי טְבִיעַת עַיִן אֵין לְהַאֲמִינָם דְּאָמְרִי בִּדְדָמֵי וּבְדָבָר מוּעָט יֹאמְרוּ שֶׁאֵלּוּ בַּעֲלֵיהֶן שֶׁל אֵלּוּ אֲבָל מַה שֶּׁפֵּי' בַּקֻּוְנְט' דָּמִים מְשַׁנִּים צוּרַת הַפָּנִים אֵין נִרְאֶה דְּהָא אָמְרִי' לְקַמָּן בְּפֶרֶק בָּתְרָא (שָׁם) דְּמַיָּא מְצַמֵּת צָמְתִי הֵיכָא דְּלֵיכָּא מַכָּה וְאִי סִימָנִים לָאו דְּאוֹרָיְתָא אַיְּרֵי הָכָא בְּסִימָנִים מֻבְהָקִים דְּהָווּ דְּאוֹרָיְתָא כִּדְאָמְרִינַן בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת (בּ"מ דַּף כז: וְשָׁם) אִי נָמֵי מְהַנֵּי ע"פ טְבִיעוּת עֵינָא. ר"י: וְקָאָמְרִי סִימָנִים פֵּי' רַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל ש"מ דְּאִשָּׁה וְעֵד אֶחָד בִּסְפִינָה שֶׁטָּבְעָה וְאָמְרוּ מֵת לָא מְהַנֵּי וְכָל שֶׁכֵּן עוֹבֵד כּוֹכָבִים אַפֵּי' מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ וְתֵמַהּ הֵיאַךְ מַשִּׂיאִין נְשֵׁי בְּנֵי אָדָם שֶׁטָּבְעוּ עַל יְדֵי טְבִיעַת עַיִן בְּלֹא שׁוּם הַכָּרַת סִימָנִים וְשֶׁמָּא אַיְּרֵי כְּשֶׁנִּשְׁחֲתָה קְצָת צוּרַת פְּנֵיהֶם דַּאֲכָלוּם כְּוֵרֵי וְלֹא נִשְׁאַר אֶלָּא מָה שֶּׁשָּׁנוּ בַּמִּשְׁנָה בְּפֶ' בָּתְרָא (לְקַמָּן יְבָמוֹת קכ.) וְכֵן מְפָרֵשׁ רַבֵּינוּ תָּם לְקַמָּן גַּבֵּי אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַד ג' יָמִים שֶׁכְּשֶׁנִּשְׁחֲתָה צוּרַת פָּנָיו מַיְּרֵי כְּמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ בַּמִּשְׁנָה אֲבָל אִם צוּרַת פָּנָיו שְׁלֵמָה שַׁרְיָא אַפֵּי' אַחַר כַּמָּה יָמִים: וְכֵן הַוַּיִן וּבְחָבִיתָא רַמְיִין אר"י דְּאַיְּרֵי בְּהִפְקִיד אֶצְלוֹ בְּעֵדִים וּלְכָךְ הָיָה נוֹטֵל בְּסִימָן מֻבְהָק דְּאִי לֵיכָּא עֵדִים מַה מּוֹעִיל הַסִּימָן יָכוֹל לוֹמַר לְקוּחִין הֵן בְּיָדִי וְכֵן הָא דְּאָמַר פֶּרֶק אֵיזֶהוּ נֶשֶׁךְ (בּ"מ דַּף ע. וְשָׁם) הָנֵי זוּזֵי דְּיַתְמֵי הֵיכִי עָבְדִינַן לְהוּ חָזֵינָא אִינִישׁ דְּאִית לֵהּ דַּהֲבָא פְּרִיכָא כּוּ' וְדַוְקָא דַּהֲבָא פְּרִיכָא אֲבָל כֵּלִים לָא דִּלְמָא אַפְקְדִינְהוּ גַּבֵּהּ וְיָהֵיב סִימָנָא וּשְׁקִיל לְהוּ וּמִיהוּ קָשֶׁה דְּאָמַר בְּהַכּוֹתֵב (כְּתֻבּוֹת דַּף פֵּה: וְשָׁם) גַּבֵּי כָּסָא דְּכַסְפָּא דְּאַפְקִידוּ בֵּי חָסָא שֶׁכֵּב חָסָא וְלָא פַּקֵּד כוּ' עַד וְלָא אֲמַרַן אֶלָּא דְּלָא רְגִיל דְּעָיֵל לְבֵיתֵהּ אֲבָל רָגִיל דְּעָיֵל לְבֵיתֵהּ אָמַר אִינִישׁ אַחֲרִינָא אַפְקֵד וּמִיחְזָא חֲזָא וּמַשְׁמַע דְּאַיְּרֵי שֶׁלֹּא הִפְקִיד זֶה בְּעֵדִים וְאַפֵּ"ה קָאָמַר חֲדָא דְּיָדַעְנָא בֵּהּ בְּחָסָא דְּלָא אֲמִיד וְעוֹד הָא קָיָהֵיב סִימָנָא וּמַה מּוֹעִיל הַסִּימָן כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִפְקִיד אֶצְלוֹ בְּעֵדִים וי"ל שֶׁשְּׁנֵי הַטְּעָמִים מַצְרִיךְ דְּלָא אֲמִיד וְקָא יָהֵיב סִימָנָא וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן בספ"ק דִּכְתֻבּוֹת (דַּף יג:) גַּבֵּי אָרוּס וַאֲרוּסָתוֹ דְּקָאָמַר רַב יוֹסֵף חֲדָא דְּהָא קָא מוֹדֵי וְעוֹד הָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וַאֲמַר לֵהּ אַבָּיֵי וּבְהָא כִּי לָא מוֹדֵי מִי מַכְשַׁר רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּמַאי קוּשְׁיָא דִּלְמָא רַב יוֹסֵף מַצְרִיךְ שְׁנֵי הַטְּעָמִים וְי"ל דְּאִי טַעְמָא דְּהָא קָא מוֹדֵי לָא מְהַנֵּי לְחוּדֵיהּ לָא מְהַנֵּי נָמֵי מַאי דַּהֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל כֵּיוָן דְּלָא מַכְשַׁר רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֶלָּא בְּרוֹב כְּשֵׁרִים אֶצְלָהּ וְהָכָא כֻּלָּן פְּסוּלִין לְבַד מֵאָרוּס וּלְהָכִי פָּרֵיךְ כִּי לָא מוֹדֵי פֵּרוּשׁ כִּי לָא מְהַנֵּי טַעְמָא דְּמוֹדֵי לְחוּדֵיהּ מִי מְהַנֵּי בַּהֲדֵהּ טַעְמָא דַּהֲלָכָה כר"ג כוּ': אִתְרְמוּיֵי אִתְּרְמִי לֵיהּ הָכָא מַשְׁמַע דְּמִנְיָן וּמִדָּה לָא הָוֵי סִימָן וְהָא דְּאָמַר בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת (בּ"מ דַּף כג:) מִדְּמִשְׁקָל הָוֵי סִימָן מִדָּה וּמִנְיָן נָמֵי הָוֵי סִימָן הָתָם מַיְּרֵי בְּעִנְיָן שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַצְנִיעַ אֲבָל הָכָא דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַצְנִיעַ בְּמִדָּה זוֹ: וּמִי חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא פִּנָּן תֵּמַהּ מַאי קַשְׁיָא הִיא מֵהַאי דְּהָא בְּמָמוֹנָא יֵשׁ לָחוּשׁ לְעוֹלָם שֶׁמָּא פִּנָּן וְלָא נָפֵק מָמוֹנָא מֵחֶזְקָתֵהּ וי"ל דְּנִרְאֶה לוֹ לְדַמּוֹת כֵּיוָן דִּרְגִילוּת לְפַנּוֹתָם וְאַפֵּי' הָכִי לָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא פִּנָּן לְעִנְיַן מָמוֹנָא נָמֵי מַפְּקִינַן לֵיהּ מֵחֲזָקָה כֵּיוָן דְּלָא חָיְישִׁינַן אע"ג דִּרְגִילוּת הוּא: אֵימוֹר אִשְׁתְּלוּיֵי אִשְׁתְּלִי פֵּי' רַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל בִּירוּשַׁלְמִי דְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּפֶרֶק ב' רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי הֲווּ שֻׁתָּפֵי בְּגַרְבֵי דְּחַמְרָא כַּד דְּמָךְ רַבִּי יוֹנָה אָמַר רַבִּי מָנִי בְּרֵהּ דְּרַבִּי יוֹנָה לְרַבִּי יוֹסֵי כָּל גַּרְבֵי דִּכְתִיב בֵּהּ רַבִּי יוֹנָה דִּידֵהּ הוּא א"ל אֶשְׁתָּקַד הֲוָה דִּידֵהּ וְהַשְׁתָּא דִּידִי: יִצְחָק רֵישׁ גָּלוּתָא בַּר אֲחָתֵהּ כוּ' אַיְּרֵי דְּלָא הֻחְזְקוּ תְּרֵי יִצְחָק וּבִשְׁכִיחֵי שַׁיָּרְתָא דְּאִי לָא שְׁכִיחֵי שַׁיָּרְתָא וְלֹא הֻחְזְקוּ הִתְנַן בפ"ק דְּבָבָא מְצִיעָא (דַּף כ. וְשָׁם) דְּכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין הֲרֵי זֶה יַחֲזִיר וְאִי שְׁכִיחֵי שַׁיָּרְתָא וְהֻחְזְקוּ תְּרֵי יִצְחָק א"כ אַמַּאי לָא חָיֵישׁ רָבָא דְּהָא לְקַמָּן גַּבֵּי עָנָן בַּר חִיָּא מֵחַגְרָא חָיֵישׁ רָבָא דִּלְמָא בְּגַמְלָא פָּרְחָא אֲזַל כֵּיוָן שֶׁהֻחְזְקוּ שֶׁהָיָה שָׁם עָנָן אַחֵר אַלְמָא בְּלֹא הֻחְזְקוּ אַיְּרֵי: אָמַר רָבָא מְנָא אָמֵינָא לַהּ דְּהָנְהוּ תְּרֵי שְׁטָרֵי כוּ' וא"ת וְאַמַּאי לָא מַיְתֵי רָבָא מֵרַבָּה רַבֵּהּ דְּאָמַר בפ"ק דב"מ (דַּף יח: וְשָׁם) וּבְפֶרֶק כָּל הַגֵּט (גִּטִּין דַּף כז.) גַּבֵּי גִּטָּא דְּאִשְׁתְּכַח בְּבֵי דִּינָא דְּרַב הוּנָא וְאָמַר דְּיַחֲזִיר מִשּׁוּם דְּלָא הֻחְזְקוּ אַפֵּי' בְּשַׁיָּרוֹת מְצוּיוֹת וי"ל דְּאֵין הָכִי נָמֵי אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ לְאֵיתוּיֵי רְאָיָה מֵאָמוֹרָאֵי קַמָּאֵי: וְהָא חָבֵי בַּר נַנַּאי כוּ' וא"ת הֵיכִי פָּשֵׁיט רָבָא אִסּוּרָא מִמָּמוֹנָא דְּהָכִי פָּרְכִי' עַל רַבָּה בפ"ק דב"מ (דַּף כ: וְשָׁם) גַּבֵּי גִּטָּא דְּאִשְׁתְּכַח בֵּי דִּינָא דְּרַב הוּנָא וְעוֹד הָא בְּהֻחְזְקוּ תְּרֵי יִצְחָק מוֹדֶה רָבָא כִּדְפֵי' לְעֵיל וְהָכָא בְּהֻחְזְקוּ שְׁנֵי חָבֵי בַּר נַנַּאי וי"ל דִּמְדַמֶּה רָבָא מָמוֹנָא הֵיכָא דְּהֻחְזְקוּ לְאִסּוּרָא דְּלָא הֻחְזְקוּ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פו׳ מהל׳ שאלה ופיקדון הל׳ ד, סמג עשין עח, טוש״ע חו״מ סי׳ רצז סעי׳ א:

ב מיי׳ פו׳ מהל׳ מעשר שני ונטע רבעי הל׳ ח:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כד, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ יח:

ד מיי׳ פג׳ מהל׳ גירושין הל׳ ט:

ה מיי׳ פג׳ מהל׳ גירושין הל׳ י, טוש״ע אה״ע סי׳ קלב סעי׳ ד:

ו מיי׳ פכ״ד מהל׳ מלווה ולווה הל׳ ח, סמג עשין צד, טוש״ע חו״מ סי׳ מט סעי׳ ז:

מסורת הש״ס

א משנה מעשר שני

לְמַאי נֵיחוּשׁ לַהּ? אִי לִנְפִילָה — מִזְהָר זְהִיר בֵּיהּ. אִי לְפִקָּדוֹן — כֵּיוָן דִּשְׁמֵיהּ כִּשְׁמֵיהּ לָא מַפְקֵיד גַּבֵּיהּ. מַאי אָמְרַתְּ, דִּלְמָא מְסַר לֵיהּ? אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה. הָהוּא גִּיטָּא דְּאִשְׁתְּכַח בְּסוּרָא וּכְתִיב בֵּיהּ הָכִי: בְּסוּרָא מָתָא אֲנָא עָנָן בַּר חִיָּיא נְהַרְדָּעָא פְּטַרִית וְתָרֵכִית פְּלוֹנִית אִנְתְּתִי. וּבְדַקוּ רַבָּנַן מִסּוּרָא וְעַד נְהַרְדְּעָא, וְלָא הֲוָה עָנָן בַּר חִיָּיא אַחֲרִינָא לְבַר מֵעָנָן בַּר חִיָּיא מְחַגְרָא דַּהֲוָה בִּנְהַרְדְּעָא. וַאֲתוֹ סָהֲדִי וֶאֱמוֹר דְּהָהוּא יוֹמָא כִּי אִיכְּתַב הָהוּא גִּיטָּא, עָנָן בַּר חִיָּיא מְחַגְרָא גַּבַּן הֲוָה. אָמַר אַבָּיֵי: אַף לְדִידִי דְּאָמֵינָא חָיְישִׁינַן — הָכָא לָא חָיְישִׁינַן, דְּהָא קָאָמְרִי סָהֲדִי דִּבִנְהַרְדְּעָא הֲוָה, מַאי בָּעָא בְּסוּרָא. [א]אָמַר רָבָא: אַף לְדִידִי דְּלָא חָיְישִׁינַן — הָכָא חָיְישִׁינַן, דִּלְמָא בְּגַמְלָא פָּרְחָא אֲזַל. אִי נָמֵי בִּקְפִיצָה. אִי נָמֵי מִילֵּי מְסַר. [בג(א)]כְּדַאֲמַר לְהוּ רַב לְסָפְרֵי, וְכֵן אֲמַר לְהוּ רַב הוּנָא לְסָפְרֵי: כִּי אִיתַנְכוּ בְּשִׁילֵי כְּתוּבוּ בְּשִׁילֵי, אַף עַל גַּב דְּמִימַּסְרָן מִילֵּי בְּהִינֵי. וְכִי אִיתַנְכוּ בְּהִינֵי כְּתוּבוּ בְּהִינֵי, אַף עַל גַּב דְּמִימַּסְרָן מִילֵּי בְּשִׁילֵי. [ד]מַאי הֲוָה עֲלַיְיהוּ דְּשׁוּמְשְׁמֵי? רַב יֵימַר אָמַר: לָא חָיְישִׁינַן. רָבִינָא אָמַר: חָיְישִׁינַן. וְהִלְכְתָא: חָיְישִׁינַן. קְטָטָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וְכוּ׳. הֵיכִי דָּמֵי קְטָטָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּאוֹמֶרֶת לְבַעְלָהּ ״גָּרְשֵׁינִי״. כּוּלְּהוּ נָמֵי אָמְרוּ הָכִי! אֶלָּא בְּאוֹמֶרֶת לְבַעְלָהּ ״גֵּירַשְׁתַּנִי״. [הו(ב)]וְלִיהֶמְנַהּ מִדְּרַב הַמְנוּנָא. דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: אִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לְבַעְלָהּ ״גֵּירַשְׁתַּנִי״ — נֶאֱמֶנֶת. חֲזָקָה אֵין אִשָּׁה מְעִיזָּה פָּנֶיהָ בִּפְנֵי בַּעְלָהּ! [ו]בְּאוֹמֶרֶת ״גֵּירַשְׁתַּנִי בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי״, וְשַׁאֵילְנָא וְאָמְרוּ: ״לֹא הָיוּ דְּבָרִים מֵעוֹלָם״. מַאי טַעְמָא דִּקְטָטָה? רַב חֲנִינָא אָמַר: מִשּׁוּם דִּמְשַׁקְּרָא. רַב שִׁימִי בַּר אָשֵׁי אָמַר: מִשּׁוּם דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי. מַאי בֵּינַיְיהוּ?

אִיכָּא

דִּלְמָא מְסַר לֵיהּ נְתָנוּ לוֹ וְלֹא קָנוּ מִיָּדוֹ בְּקִנְיָן וְשֶׁמָּא יַחֲזֹר בּוֹ לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְהָכִי דְּאוֹתִיּוֹת כְּגוֹן שְׁטָר נִקְנוֹת בִּמְסִירָה בְּלֹא קִנְיָן וְאֵין יָכוֹל לַחֲזֹר בּוֹ: גַּבָּן הֲוָה אֶצְלֵנוּ הָיָה בִּנְהַרְדְּעָא וְגִטָּא כְּתִיב בְּסוּרָא: הָכָא לָא חָיְישִׁינַן דְּהָא אִבַּדְקָא כָּל נְהַרְדְּעָא וּלְהַאי עָנָן לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ דְּהָא אָמְרֵי סָהֲדֵי כו' וְאַבַּיֵּי לָא חָיֵישׁ לְדִלְמָא אֲזַל לֵיהּ לְעָלְמָא וּבְדִיקָה הוּא דְּקָמַצְרֵךְ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם: הָכָא חָיְישִׁינַן הוֹאִיל וְהֶחְזַק אִישׁ אַחֵר בְּעִירוֹ כִּשְׁמוֹ: גַּמְלָא פִּרְחָא הוֹלֵךְ מַהֵר כְּעוֹף פּוֹרֵחַ: בִּקְפִיצָה עַל יְדֵי שֵׁם: מִלֵּי מָסַר ואע"פ שֶׁלֹּא הָיָה עִמָּהֶם שֶׁמָּא מִתְּחִלָּה אָמַר לָהֶם בְּעִירוֹ כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי וְאַחַ"כ הָלְכוּ הָעֵדִים לְסוּרָא: שֵׁילֵי וְהִינֵי מְקוֹמוֹת הֵן: ה"ג מַאי הָוֵי עֲלַיְהוּ דְּשׁוּמְשְׁמֵי מִי חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא פִּנָּן: אָמְרוּ הָכִי בִּשְׁעַת כַּעֲסָן: מ"ט דִּקְטָטָה דִּתְנַן בְּמַתְנִיתִין כִּי אָמְרָה מֵת בַּעְלִי לָא מְהֵימְנָא: דִּמְשַׁקְּרָא מֵרֹב שִׂנְאָה מִתְכַּוֶּנֶת לֶאֱסֹר עַצְמָהּ עָלָיו: דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי כָּל מְקוֹם סַכָּנָה שֶׁרָאֲתָה אֵינָהּ נוֹתֶנֶת דַּעְתָּהּ לוֹמַר שֶׁמָּא לֹא מֵת וְלֹא אֶנָּשֵׂא דְּהוֹאִיל וְסָנְיָא לֵיהּ לָא דָּיְקָא כֻּלֵּי הַאי:

לְמַאי נֵחוּשׁ לַהּ אִי לִנְפִילָה כו' וְהָא דְּאָמְרִי' בְּפֶ' גֵּט פָּשׁוּט (ב"ב קעג.) אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה אַבַּיֵּי אָמַר צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה פֵּרוּשׁ דְּחָיְישִׁינַן לִנְפִילָה וּפִקָּדוֹן וְי"ל דְּהָתָם אַיְרֵי בִּנְפִילָה דְּרַבִּים אֲבָל לִנְפִילָה דְּיָחִיד שֶׁיִּפֹּל מִיּוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן וְיִמְצָאֶנּוּ יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן אַחֵר וַדַּאי לָא חָיְישִׁינַן וְהָכִי נָמֵי מְפַלֵּג בְּפֶ' גֵּט פָּשׁוּט (בָּבָא בָּתְרָא דַּף קעב:) בֵּין נְפִילָה דְּיָחִיד לִנְפִילָה דְּרַבִּים וא"ת א"כ הֵיכִי קָאָמַר הָתָם אַהָא דִּתְנַן בְּמָתְנֵי' (שָׁם:) דִּשְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן מוֹצִיאִים שְׁטַר חוֹב עַל אֲחֵרִים וְתַנָּא דִּבְרַיְתָ' קָאָמַר דְּאֵין מוֹצִיאִין בִּפְלֻגְתָּא דִּפְלִיגִי אַבַּיֵּי וְרָבָא בְּצָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה אוֹ אֵין צָרִיךְ דְּמ"ד אֵין מוֹצִיאִין סָבַר לָהּ כְּאַבַּיֵּי דְּחָיֵישׁ לִנְפִילָה וְהָא לִנְפִילָה דְּחַד לָא חָיֵישׁ אַבַּיֵּי שֶׁיִּפֹּל מִיּוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן זֶה וְיִמְצָאֶנּוּ אַחֵר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָאו מַמָּשׁ בִּפְלוּגְתָּא דְּאַבַּיֵּי וְרָבָא פְּלִיגִי אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאַבַּיֵּי חָשַׁשׁ לִנְפִילָה דְּרַבִּים חוֹשֵׁשׁ אוֹתוֹ תַּנָּא אַפֵּי' לִנְפִילָה דְּיָחִיד וא"ת וְהֵיכִי מַיְתֵי הָתָם רְאָיָה אַבַּיֵּי לְמִלְּתֵהּ דְּחָיְישִׁינַן לְהָבִיא רְאָיָה אַלְמָא חָיְישִׁינַן לִנְפִילָה מֵהַהוּא דְּאֶחָד מִן הָאַחִין שֶׁהָיָה שְׁטַר חוֹב יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ עָלָיו לְהָבִיא רְאָיָה אַלְמָא חָיְישִׁינַן לִנְפִילָה וְהָא אַחִין הָוֵי נְפִילָה דְּחַד וְלָא חָיֵישׁ אַבַּיֵּי וְיֵשׁ לוֹמַר דִּמְדַמֵּי אַחִים דִּשְׁמְטֵי מֵהֲדָדֵי כִּדְמְפָרֵשׁ הָתָם לִנְפִילָה דְּרַבִּים וְאִי חָיְישִׁינַן לִנְפִילָה דְּרַבִּים הָתָם נָמֵי יֵשׁ לָחוּשׁ: **מַאי** אָמְרַתְּ דִּלְמָא מְסַר לֵהּ אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה וא"ת וְרָבָא הֵיכִי מַיְיתֵי מִנָּהּ רְאָיָה הָא שַׁפִּיר קָאָמַר אַבַּיֵּי וְכִי תֵּימָא דְּחָיֵישׁ לִנְפִילָה וּפִקָּדוֹן הָאָמְרִי' בְּפֶרֶק גֵּט פָּשׁוּט (בָּבָא בָּתְרָא קעג:) אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה אַבַּיֵּי אָמַר צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה רָבָא אָמַר אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה אַלְמָא אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה אִי חָיְישִׁינַן לִנְפִילָה וּפִקָּדוֹן וי"ל דְּרָבָא סְבִירָא לֵהּ דְּאֵין אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה וְלָכֵן מַיְתֵי רְאָיָה דְּאִי חָיְישִׁינַן לִתְרֵי יִצְחָק הָכָא נָמֵי גַּבֵּי חֲבִי בַּר נַנַּאי הֲוָה לָן לְמֵיחַשׁ דִּלְמָא מְסַר לֵיהּ וְהַשְׁתָּא חוֹזֵר בּוֹ וְהָא דְּקָאָמַר בְּפֶ' גֵּט פָּשׁוּט (ג"ז שָׁם) אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה כו' וְרָבָא אָמַר אֵין צָרִיךְ לָאו מִשּׁוּם דְּרָבָא ס"ל הָכִי אֶלָּא אַלִּיבָּא דְר' מֵאִיר דְּאִית לֵיהּ הָכִי בְּמָתְנֵי' דְּהָתָם פְּלִיגִי וא"ת בְּרֵישׁ כָּל הַגֵּט (גִּטִּין כד:) אָמַר קְטַנָּה הוּא דְּלָא מָצֵי מְגָרֵשׁ הָא גְּדוֹלָה מָצֵי מְגָרֵשׁ אָמַר רָבָא זֹאת אוֹמֶרֶת שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן הַדָּרִים בְּעִיר אַחַת מוֹצִיאִין שְׁטַר חוֹב עַל אֲחֵרִים וּמָה רְאָיָה הוּא גֵּט לִשְׁטַר חוֹב בְּגֵט אֵין לָחוּשׁ שֶׁמָּא תִּמְסוֹר לַחֲבֶרְתָּהּ לְהִתְגָּרֵשׁ בּוֹ שֶׁיָּדוּעַ שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהִתְגָּרֵשׁ וּבִשְׁטָר יֵשׁ לָחוּשׁ דִּלְמָא מְסַר לֵיהּ וְי"ל דְּהָתָם גָּרַס רַבָּה מִדְּמְהַדַּר אַבַּיֵּי בָּתְרֵהּ וְהָכָא גָּרַס רָבָא אִי נָמֵי אַפֵּי' גָּרַס הָתָם נָמֵי רָבָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהָכִי דַּיְּקִינַן הָתָם דְּכִי הֵיכִי דִּגְדוֹלָה מָצֵי מְגָרֵשׁ וְלָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא מְסָרָהּ לָצֹר עַל פִּי צְלוֹחִיתוֹ ה"נ לָא חָיְישִׁינַן לִשְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן שֶׁמָּא מְסָרָם זֶה לָזֶה לָצוּר עַל פִּי צְלוֹחִיתוֹ דְּלִגְבּוֹת הַחוֹב הֵם יוֹדְעִין שֶׁאֵין הַמְּסִירָה מוֹעֶלֶת דְּאֵין אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה וה"ר אֶלְחָנָן תֵּרֵץ דִּמְדַמֵּי שְׁטָר לְגֵט דִּכְמוֹ שֶׁהָיָה לָנוּ לָחוּשׁ בְּגֵט לִנְפִילָה כֵּיוָן דְּלָא מִזַּדְהֲרָא בֵּהּ הָכִי נָמֵי הָיָה לָחוּשׁ בִּשְׁטָר דִּלְמָא מְסַר לֵיהּ וּמִדְּלָא חָיְישִׁינַן בְּגֵט לִנְפִילָה הוּא הַדִּין דְּלָא חָיְשִׁי' דִּלְמָא מְסַר לֵיהּ: **אוֹתִיּוֹת** נִקְנוֹת בִּמְסִירָה הָא אֵינָן נִקְנוֹת חָיְישִׁינַן דִּלְמָא מְסַר לֵיהּ וְתֵמַהּ מַאי שְׁנָא בִּדְבָרִים שֶׁאֵין עֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר שֶׁהַמַּחְזָק בּוֹ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ כִּי אֲפִלּוּ יָדוּעַ שֶׁמַּאֲמִינִים זֶה לָזֶה אֵין לָחוּשׁ עַל פִּקָּדוֹן אֶלָּא בִּדְבָרִים הָעֲשׂוּיִם לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׂכִּיר וְגוֹדְרוֹת שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא לְקָחָם א"כ גַּבֵּי אוֹתִיּוֹת נָמֵי הָיָה לָנוּ לְהַאֲמִינוֹ כְּשֶׁאוֹמֵר שֶׁהֵם שֶׁלּוֹ וְכִי תֵּימָא כֵּיוָן דְּאֵין אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת בִּמְסִירָה דְּצָרִיךְ שְׁטָר וְאֵין לוֹ שְׁטָר חָיְישִׁינַן דְּאֵינָן שֶׁלּוֹ מ"מ לָחוּשׁ שֶׁמָּא הִקְנָה לוֹ אַגַּב קַרְקַע דִּשְׁטָר נִקְנֶה אַגַּב קַרְקַע כִּדְאָמְרִינַן בְּהַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה (ב"ב דַּף עו: וְשָׁם) בִּשְׁמַעְתָּא דְּאֵין אוֹתִיּוֹת נִקְנוֹת וְשֶׁמָּא קִנְיָן אַגַּב קַרְקַע לָא שְׁכִיחָא אִי נָמֵי לָא מְהַנֵּי קִנְיָן אַגַּב קַרְקַע אֶלָּא בִּשְׁטָר שֶׁל אוֹתָהּ קַרְקַע כִּדְאָמְרִינַן הָתָם כֵּיוָן שֶׁהֶחֱזִיקוּ בַּקַּרְקַע נִקְנָה הַשְּׁטָר בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא דִּשְׁטָר אַפְסָרָא דְּאַרְעָא הוּא אֲבָל שְׁטַר חוֹב בְּעָלְמָא אֵין נִקְנֶה אַגַּב קַרְקַע דְּלָא דָּמֵי לְמִטַּלְטְלִין אֲבָל תֵּמַהּ לר"י דְּלָמָּה לָא נֵימָא שֶׁהֵם שֶׁלּוֹ וְלֹא נָתַן לוֹ חֲבֵרוֹ כְּלוּם וְשֶׁמָּא כֵּיוָן דִּשְׁמֵהּ כִּשְׁמֵהּ וְאֵין מוֹכִיחַ מִתּוֹךְ הַשְּׁטָר שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ וְלֹא עָשָׂה בּוֹ סִימָן יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא שֶׁל חֲבֵרוֹ הָיָה כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יְהֵא סִימָן לָזֶה שֶׁאֵין בָּזֶה וְשׁוּב פר"י דְּוַדַּאי הַקָּלָף יָכוֹל לְעַכֵּב שֶׁלֹּא יַפְסִיד חֶזְקָתוֹ אע"פ שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַפְקִיד גַּבֵּהּ אֲבָל הַחוֹב לֹא יוּכַל לְהוֹצִיא כָּל זְמַן שֶׁנּוּכַל לְהִסְתַּפֵּק דִּלְמָא הִפְקִיד גַּבֵּהּ וְהַיְנוּ נָמֵי דְּאָמַר בְּגֵט פָּשׁוּט (שָׁם קעג.) גַּבֵּי שָׁאנֵי הָכָא דְּאַחִין מִשְׁתַּמְּטֵי מֵהֲדָדֵי וְאֵין הַחוֹב לַמַּחְזָק שֶׁלֹּא יוּכַל לִגְבּוֹת הַחוֹב אֲבָל הַקְּלָף נִרְאֶה לר"י שֶׁיּוּכַל לְעַכֵּב וְכֵן חֵפֶץ אַחֵר: **הָכָא** חָיְישִׁינַן דִּלְמָא בְּגַמְלָא פָּרְחָא אֲזַל וא"ת בפ"ק דְּמַכּוֹת (דַּף ה. וְשָׁם) אָמַר רָבָא (בַּר אַבָּא) אָתוּ בֵּי תְּרֵי וְאָמְרוּ בְּחַד בְּשַׁבָּא בְּצַפְרָא הָרַג פְּלוֹנִי אֶת הַנֶּפֶשׁ בִּנְהַרְדְּעָא וְאָתוּ בֵּי תְּרֵי וַאֲמַרוּ בְּפַנְיָא בְּחַד בְּשַׁבָּא עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּסוּרָא חָזֵינַן אִי מִצַּפְרָא לְפַנְיָא מָצוּ אָזְלִי אֵין נֶהֱרָגִין וְאִי לָא מָצוּ אָזְלִי נֶהֱרָגִין פְּשִׁיטָא מַהוּ דְּתֵימָא נֵחוּשׁ לְגַמְלָא פִּרְחָא קמ"ל ואר"ת דְּהָכָא כֵּיוָן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לְקַלְקֵל אֵשֶׁת חֲבֵרוֹ אָזַל בְּגַמְלָא פָּרְחָא אֲבָל הָתָם אִם הָלְכוּ בְּגַמְלָא פָּרְחָא הָיָה מְקַלְקְלָם יוֹתֵר וה"ר מְנַחֵם פֵּי' דְּהָתָם אִם אִיתָא דַּאֲזַלוּ בְּגַמְלָא פִּרְחָא הָיָה לָהֶן לִטְעוֹן כֵּן וּמִדְּלָא אָמְרוּ הָכִי ש"מ דְּשֶׁקֶר הֵם מְעִידִים: **אע"ג** דְּמִמַּסְרָן לְכוּ מִלֵּי בְּשִׁילֵי אר"ת דְּשִׁילֵי וְהִינֵי שְׁנֵי מְקוֹמוֹת הֵן וּסְמוּכוֹת זֶה לָזֶה כִּדְאָמַר בְּמַס' בֵּיצָה (דַּף כֹּה:) רַב הוּנָא בְּשַׁבְּתָא דְּרִגְלָא מְכַתְּפֵי לֵיהּ מֵהִינֵי לְשִׁילֵי וְלִרְבוּתָא נְקַט הָנֵי מְקוֹמוֹת שֶׁסְּמוּכִין זֶה לָזֶה: **וְלִיהַמְּנָהּ** מִדְּרַב הַמְנוּנָא אָמַר ר"י דְּהִלְכְתָא כְּרַב הַמְנוּנָא מִדְּפָרִיךְ סְתָמָא דִּגְמָרָא מֵרַב הַמְנוּנָא ובפ"ב דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כב: וְשָׁם) גַּבֵּי אָמְרָה נִשְׁבֵּיתִי דַּיֵּיק לְאוֹקוֹמֵי אָמוֹרָאֵי דְּהָתָם כְּרַב הַמְנוּנָא וּבְפֶ' הִתְקַבֵּל (גִּטִּין סד:) נָמֵי פָּרִיךְ אדר"י מִדְּרַב הַמְנוּנָא וְהָא דִּבְשִׁלְהֵי נְדָרִים (דַּף צא. וְשָׁם) דָּחָה רַבָּה לְמִלְּתֵהּ דִּחוּיָא בְּעָלְמָא הוּא וְאַפֵּי' פְּלִיג הִלְכְתָא כְּרַב הַמְנוּנָא כִּדְפֵי' וא"ת בְּסוֹף פֶּרֶק הַכּוֹתֵב (כְּתֻבּוֹת פט. וְשָׁם) גַּבֵּי הוֹצִיאָה גֵּט דְּקָאָמַר רַב יוֹסֵף הב"ע שֶׁאֵין שָׁם עֵידֵי גֵרוּשִׁין דְּמִגּוֹ דְּיָכוֹל לוֹמַר לֹא גֵרַשְׁתִּיהָ יָכוֹל לוֹמַר גֵּרַשְׁתִּיהָ וְנָתַתִּי לָהּ כְּתֻבָּתָהּ וְהֵיאַךְ יָכוֹל לוֹמַר כֵּן כֵּיוָן שֶׁנֶּאֱמֶנֶת לוֹמַר גֵּרַשְׁתַּנִי וְיֵשׁ לוֹמַר דִּכְשֶׁתּוֹבַעַת כְּתֻבָּה אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת אֶלָּא דַּוְקָא לְעִנְיַן נִשּׂוּאִין:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' י, טוש"ע אה"ע סי' קלב סעי' ד:
ב מיי' פא' מהל' גירושין הל' כה:
ג מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ה, סמג עשין צד, טוש"ע חו"מ סי' מג סעי' כ:
ד מיי' פי' מהל' שאלה ופיקדון הל' ד, סמג עשין פח, טוש"ע חו"מ סי' רצז סעי' א:
ה מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' ד:
ו מיי' פי"ז מהל' אישות הל' כו, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' קנב סעי' ב:
ז מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' א, סמג עשין נט, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' מח:

מסורת הש"ס

א גיטין פ.; בבא בתרא קעב.
ב גיטין פט:; גיטין סד:; כתובות כב:

אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּאַרְגֵּיל הוּא קְטָטָה. א(א)אִיבַּעְיָא לְהוּ: עֵד אֶחָד בִּקְטָטָה, מַהוּ? מַאי טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד מְהֵימַן: מִשּׁוּם דְּמִילְּתָא דַּעֲבִידָא לְאִיגַּלּוֹיֵי לָא מְשַׁקֵּר — הָכָא נָמֵי לָא מְשַׁקֵּר, אוֹ דִּלְמָא: טַעְמָא דְּעֵד אֶחָד מְהֵימַן מִשּׁוּם דְּהִיא דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא, וְהָכָא, כֵּיוָן דְּאִית לֵיהּ קְטָטָה, לָא דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא? תֵּיקוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְעוֹלָם אֵינָהּ וְכוּ׳. תַּנְיָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: לִדְבָרֶיךָ, פִּקַּחַת — תִּנָּשֵׂא, שׁוֹטָה — לֹא תִּנָּשֵׂא?! אֶלָּא, אַחַת זוֹ וְאַחַת זוֹ תִּנָּשֵׂא. הָהִיא דַּאֲתַאי לְבֵי דִינָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, אָמְרִי לַהּ: סִפְדִי בַּעְלִךְ, קְרַעִי מָאנִיךְ, סִתְרִי מַזְיֵיךְ. אַלְפוּהָ שִׁיקְרָא? אִינְהוּ כְּרַבָּנַן סְבִירָא לְהוּ, אָמְרִי: תַּעֲבֵיד הָכִי כִּי הֵיכִי דְּלִישְׁרְיֵהָ. (ב)מַתְנִי׳ בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא שָׁמַעְנוּ אֶלָּא בְּבָאָה מִן הַקָּצִיר, וּבְאוֹתָהּ מְדִינָה, וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי: אַחַת הַבָּאָה מִן הַקָּצִיר, וְאַחַת הַבָּאָה מִן הַזֵּיתִים, וְאַחַת הַבָּאָה מִן הַבָּצִיר, וְאַחַת הַבָּאָה מִמְּדִינָה לִמְדִינָה. לֹא דִּבְּרוּ חֲכָמִים בַּקָּצִיר אֶלָּא בַּהוֹוֶה. חָזְרוּ בֵּית הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּבֵית שַׁמַּאי. גְּמָ׳ תַּנְיָא, אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי לְבֵית הִלֵּל: לְדִבְרֵיכֶם, אֵין לִי אֶלָּא קְצִיר חִטִּים — קְצִיר שְׂעוֹרִים, מִנַּיִן? וְאֵין לִי אֶלָּא קוֹצֵר — בּוֹצֵר, מוֹסֵק, גּוֹדֵר, עוֹדֵר, מִנַּיִן? אֶלָּא מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בַּקָּצִיר, וְהוּא הַדִּין לְכוּלְּהוּ. הָכָא נָמֵי: מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּאוֹתָהּ מְדִינָה, וְהוּא הַדִּין לְכוּלְּהוּ. וּבֵית הִלֵּל: בְּאוֹתָהּ מְדִינָה דִּשְׁכִיחִי אִינָשֵׁי — מִירְתַת, מִמְּדִינָה לִמְדִינָה אַחֶרֶת, דְּלָא שְׁכִיחִי אִינָשֵׁי — לָא מִירְתַת. וּבֵית שַׁמַּאי: הָכָא נָמֵי שְׁכִיחִי שַׁיָּירָתָא. מַאי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שִׁילְפֵי קָצִיר חִטִּין הָיוּ, וְהָלְכוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם לִקְצוֹר חִטִּין, נְשָׁכוֹ נָחָשׁ לְאֶחָד מֵהֶן וּמֵת, וּבָאת אִשְׁתּוֹ וְהוֹדִיעָה לְבֵית דִּין. וְשָׁלְחוּ וּמָצְאוּ כִּדְבָרֶיהָ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה ״מֵת בַּעְלִי״ — תִּנָּשֵׂא, ״מֵת בַּעְלִי״ — תִּתְיַיבֵּם. ב(ג)נֵימָא רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִיבָא וְרַבָּנַן בִּפְלוּגְתָּא דְּבֵית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל קָמִיפַּלְגִי? דְּתַנְיָא: לֹא יִשָּׂא אָדָם מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת וְיַעֲבִירֵם בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה, (ד)וְלֹא יַעֲמוֹד בְּצַד זֶה וְיִזְרֹק לְצַד אַחֵר, וְלֹא יְשִׁיטֵם עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְלֹא יַרְכִּיבֵם לֹא עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה וְלֹא עַל גַּבֵּי חֲבֵרוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ רַגְלָיו נוֹגְעוֹת בַּקַּרְקַע. אֲבָל מַעֲבִירָם עַל הַגֶּשֶׁר, אֶחָד יַרְדֵּן וְאֶחָד שְׁאָר נְהָרוֹת. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא יַרְדֵּן, וּבִסְפִינָה, וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. לֵימָא רַבָּנַן דְּאָמְרִי כְּבֵית שַׁמַּאי. וְרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִיבָא דְּאָמַר כְּבֵית הִלֵּל. (ה)אָמְרִי לָךְ רַבָּנַן: אֲנַן דְּאָמְרִינַן אַף כְּבֵית הִלֵּל, עַד כָּאן לָא קָאָמַר בֵּית הִלֵּל הָתָם, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּמִירַתְתָ[א]; בְּמָקוֹם קָרוֹב — מִירַתְתָ[א], בְּמָקוֹם רָחוֹק — לָא מִירַתְתָ[א]. הָכָא, מָה לִי יַרְדֵּן מָה לִי שְׁאָר נְהָרוֹת. (ו)רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִיבָא אָמַר לָךְ: אֲנָא דַּאֲמַרִי אַף לְבֵית שַׁמַּאי. עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי בֵּית שַׁמַּאי הָתָם, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאִיהִי דָּיְיקָא וּמִינַּסְבָא, מָה לִי מָקוֹם קָרוֹב מָה לִי מָקוֹם רָחוֹק. הָכָא, מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה דַּהֲוָה מַעֲשֶׂה — גְּזוּר רַבָּנַן, בִּשְׁאָר נְהָרוֹת דְּלָא הֲוָה מַעֲשֶׂה — לָא גְּזוּר רַבָּנַן. גמַאי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם שֶׁהָיָה מַעֲבִיר מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה, וְנִמְצָא כְּזַיִת מִן הַמֵּת תָּחוּב בְּקַרְקָעִית שֶׁל סְפִינָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ: לֹא יִשָּׂא אָדָם מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת וְיַעֲבִירֵם בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה. (ז)מַתְנִי׳ בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תִּנָּשֵׂא, וְתִטּוֹל כְּתוּבָּתָהּ. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: תִּנָּשֵׂא, וְלֹא תִּטּוֹל כְּתוּבָּתָהּ. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי: הִתַּרְתֶּם עֶרְוָה חֲמוּרָה, וְלֹא נַתִּיר מָמוֹן הַקַּל?! אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הִלֵּל: מָצִינוּ שֶׁאֵין

אִכָּא בֵּינַיְהוּ דְּאַרְגִּיל בָּהּ קְטָטָה פִּי׳ לְמַ"ד מִשּׁוּם דְּמְשַׁקְּרָא הָיְתָה יְרֵאָה כ"כ לְשַׁקֵּר כֵּיוָן דְּרַחֲמָא לֵיהּ וְלְמַ"ד דְּאָמְרָה בִּדְדָמֵי כֵּיוָן דְּיֵשׁ קְטָטָה בְּדָבָר מוּעָט אָמְרָה בִּדְדָמֵי ול"ג דְּאַרְגִּילָא הִיא כִּי לְעוֹלָם יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁתְּשַׁקֵּר כֵּיוָן שֶׁשּׂוֹנְאתוֹ וא"ת וְאַמַּאי לֹא תְּשַׁקֵּר וַהֲלֹא הִיא מְשַׁקֶּרֶת שֶׁאָמְרָה גֵּרַשְׁתַּנִי בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְשָׁיְלִינַן לְהוּ וְאָמְרוּ להד"מ וי"ל דְּזֶה לֹא הָיְתָה עוֹשָׂה שֶׁתְּשַׁקֵּר לוֹמַר מֵת בַּעְלִי וְאִם יָבֹא תֵּצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ: **לֹא** דִּבְּרוּ בַּקָּצִיר אֶלָּא בַהֹוֶה יְרוּשַׁלְמִי לָמָּה קָצִיר א"ר מְנָא דְּאֱנָסָא דִּשְׁכִיחַ שֶׁאֲנִי הַחַמָּה קוֹדַחַת בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם בִּשְׁעַת הַקָּצִיר הָדָא הָא דִּכְתִיב וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל אָבִיו אֶל הַקֹּצְרִים וַיֹּאמֶר אֶל אָבִיו רֹאשִׁי רֹאשִׁי וְרַבָּנָן אָמְרֵי דְּרִיחְשָׁא שְׁכִיחַ: **בְּאוֹתָהּ** שָׁעָה אָמְרוּ הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה מֵת בַּעְלִי כו׳ מִשּׁוּם דְּחָזוּ דְּאִיכָּא עִגּוּנָא טְפֵי אִם לֹא הָיוּ מַאֲמִינִים אוֹתָהּ וא"ת וְאַמַּאי לָא מְהֵימְנִינַן לָהּ בְּמִגּוֹ שֶׁהָיְתָה יְכוֹלָה לוֹמַר גֵּרַשְׁתַּנִי לְמָאן דְּאָמַר בְּפֶ׳ שֵׁנִי דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כג. וְשָׁם) דְּאִתְּמַר דְּרַב הַמְנוּנָא אֲפִי׳ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְיֵשׁ לוֹמַר דְּאֵין זֶה מִגּוֹ שֶׁאִם תַּאֲמִינֶהָ לוֹמַר מֵת הָיְתָה אוֹמֶרֶת כַּמָּה פְּעָמִים בִּדְדָמֵי וּלְכָךְ אֵין לְהַאֲמִינָהּ אִי לָאו מִשּׁוּם דְּחָיֵשׁ לְעִגּוּנָא וְעוֹד י"ל דְּהַהוּא אָמוֹרָא דְּאָמַר שֶׁלֹּא בְּפָנָיו [נָמֵי] אֵינָהּ מְעִזָּה הַיְנוּ דַּוְקָא אַמַּתְנִי׳ דְּהָתָם שֶׁאוֹמֶרֶת אֵשֶׁת אִישׁ הָיִיתִי וּגְרוּשָׁה אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לְהַאֲמִינָהּ מִטַּעַם דְּהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר ואע"ג דְּאִיכָּא אִסּוּר דְּאֵשֶׁת אִישׁ כֵּיוָן דְּשֶׁלֹּא בְּפָנָיו אֵינָהּ מְעִזָּה אֲבָל בְּעָלְמָא לֹא הָיְתָה נֶאֱמֶנֶת:

עֵד אֶחָד בִּקְטָטָה קְטָטָה בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וְהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָא עֵד אֶחָד וְאָמַר מֵת מִי מְהֵימַן אִי לָא: אַלְפּוּהָ שִׁקְרָא בְּתְמִיהַּ. אִם כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לְהוּ דְּאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת אא"כ בּוֹכָה לָמָּה הוֹרוּהָ לִבְכּוֹת: מַתְנֵי׳ אֶלָּא בְּבָאָה מִן הַקָּצִיר שֶׁכָּךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה כִּדְאָמְרִי׳ לְקַמָּן וְלֹא הִתִּירוּ חֲכָמִים אֶלָּא כְּגוֹן דֻּגְמָתוֹ שֶׁיְּהֵא הַדָּבָר קָרוֹב לָנוּ וּמִרַתְּתָא וְלָא מְשַׁקְּרָא אֲבָל מִמְּדִינַת הַיָּם אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת: אֶלָּא בַּהוֹוֶה מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה וְהוּא הַדִּין לְכָל מְקוֹמוֹת: גְּמ׳ לְדִבְרֵיכֶם שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים כְּעֵין הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בָּעֵינַן: אֵין לִי אֶלָּא קְצִיר חִטִּים דְּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בִּקְצִיר חִטִּים הָיָה כִּדְלְקַמָּן: גּוֹדֵר תְּמָרִים: עוֹדֵר מְלַקֵּט תְּאֵנִים: הָכָא נָמֵי לְעִנְיַן מְדִינַת הַיָּם: שִׁלְפֵי סוֹף קְצִיר חִטִּים. שִׁלְפֵי לְשׁוֹן שָׁלַף אִישׁ (רוּת ד׳:ז׳) שֶׁכְּבָר הָיָה הַקָּצִיר מִשְׁתַּלֵּף וְעוֹבֵר: וְיַעֲבִירֵם בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בַּיַּרְדֵּן וּבִסְפִינָה וְנִטְמְאוּ כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן: וְיִזְרְקֵם בְּצַד זֶה שֶׁל נָהָר דְּהַיְנוּ נָמֵי דֻּומְיָא דִּסְפִינָה שֶׁפּוֹרְחִין בָּאֲוִיר עַל פְּנֵי הַמַּיִם: לֹא יַרְכִּיבֵם עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה בְּתוֹךְ הַמַּיִם דְּהַיְנוּ נָמֵי דֻּומְיָא דִּסְפִינָה שֶׁהָאָדָם הַנּוֹשְׂאוֹ יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ וּסְפִינָתוֹ נוֹטַלְתּוֹ וּמוֹלִיכָתוֹ וּסְפִינָה פְּעָמִים שֶׁהִיא גּוֹשֶׁשֶׁת וְנוֹגַעַת בַּקַּרְקַע: אֶלָּא אִם כֵּן רַגְלָיו שֶׁל עֶלְיוֹן נוֹגְעוֹת בַּמַּיִם בַּקַּרְקַע: עַל הַגֶּשֶׁר דִּכְאַרְעָא סַמֵּכְתָּא הִיא וְהָאָדָם הַמַּעֲבִירוֹ הוֹלֵךְ כָּל שָׁעָה בְּרַגְלָיו וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לִסְפִינָה: תָּחוּב בְּקַרְקָעִיתָהּ וְהֶאֱהִיל הַכְּלִי שֶׁל מֵי חַטָּאת עֲלֵיהֶן וְנִטְמְאוּ: מַתְנֵי׳ תִּנָּשֵׂא וְתִטּוֹל כְּתֻבָּתָהּ עַל פִּיהָ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ א, סמג עשין נט, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מח:
ב מיי׳ פי׳ מהל׳ פרה אדומה הל׳ ב:
ג מיי׳ פי׳ מהל׳ פרה אדומה הל׳ ב:

מסורת הש״ס

א לעיל צג:
ב משנה עדיות
ג חגיגה כג.
ד נדרים מ.; תוספתא פרה
ה קידושין עט:
ו סוכה נו.
ז תוספתא עדיות

[אב]שֶׁאֵין הָאַחִין נִכְנָסִין לַנַּחֲלָה עַל פִּיהָ! [גד]אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שַׁמַּאי: וַהֲלֹא מִסֵּפֶר כְּתוּבָּה נִלְמוֹד, שֶׁהוּא כּוֹתֵב לָהּ: שֶׁאִם תִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיכִי. וְחָזְרוּ בֵּית הִלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. [ה]גְּמָ׳ אָמַר רַב חִסְדָּא: נִתְיַיבְּמָה — יְבָמָהּ נִכְנָס לַנַּחֲלָה עַל פִּיהָ. הֵם דָּרְשׁוּ מִדְרַשׁ כְּתוּבָּה — אָנוּ לֹא נִדְרוֹשׁ מִדְרַשׁ תּוֹרָה?! "יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו" אָמַר רַחֲמָנָא, וַהֲרֵי קָם. [ו]אָמַר רַב נַחְמָן: בָּאת לְבֵית דִּין וְאָמְרָה "מֵת בַּעְלִי, הַתִּירוּנִי לְהִנָּשֵׂא" — מַתִּירִין אוֹתָהּ לְהִנָּשֵׂא וְנוֹתְנִין לָהּ כְּתוּבָּתָהּ. "תְּנוּ לִי כְּתוּבָּתִי" — אַף לְהִנָּשֵׂא אֵין מַתִּירִין אוֹתָהּ. מַאי טַעְמָא — אַדַּעְתָּא דִּכְתוּבָּה אֲתַאי. [ז]אִיבַּעְיָא לְהוּ: "הַתִּירוּנִי לְהִנָּשֵׂא וּתְנוּ לִי כְּתוּבָּתִי", מַהוּ? כֵּיוָן דְּאָמְרָה כְּתוּבְּתַהּ — אַדַּעְתָּא דִּכְתוּבָּה אֲתַאי, אוֹ דִּלְמָא: כֹּל מִילֵּי דְּאִית לֵיהּ לְאִינִישׁ אָמַר לְהוּ לְבֵי דִינָא. [וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר כֹּל מִילֵּי דְּאִית לֵיהּ לְאִינִישׁ, אָמַר לְהוּ לְבֵי דִינָא] "תְּנוּ לִי כְּתוּבָּתִי וְהַתִּירוּנִי לְהִנָּשֵׂא", מַהוּ? הָכָא וַדַּאי אַדַּעְתָּא דִּכְתוּבָּה אֲתַאי, אוֹ דִּלְמָא: הוֹאִיל דְּלָא יָדְעָה בְּמַאי מִשְׁתַּרְיָא?! תֵּיקוּ. [ח(א)]מַתְנִי׳ הַכֹּל נֶאֱמָנִין לַהֲעִידָהּ, חוּץ מֵחֲמוֹתָהּ, וּבַת חֲמוֹתָהּ, וְצָרָתָהּ, וִיבִמְתָּהּ, וּבַת בַּעֲלָהּ. מָה בֵּין גֵּט לְמִיתָה — שֶׁהַכְּתָב מוֹכִיחַ. גְּמָ׳ אִיבַּעְיָא לְהוּ: בַּת חָמִיהָ מַהוּ? טַעְמָא דְּבַת חֲמוֹתָהּ — מִשּׁוּם דְּאִיכָּא אִימָּא דְּסָנְיָא לַהּ, הִיא נָמֵי סָנְיָא לַהּ, וְהָכָא לֵיכָּא אִימָּא דְּסָנְיָא לַהּ. אוֹ דִּלְמָא טַעְמָא דְּבַת חֲמוֹתָהּ, דְּאָמְרָה: "קָאָכְלָה לְגִירְסָנָא דְּאִימָּא", הָכָא נָמֵי קָאָמְרָה: "אָכְלָה לְגִירְסָנָא דְּבֵי נָשַׁאי". תָּא שְׁמַע: הַכֹּל נֶאֱמָנִין לַהֲעִידָהּ חוּץ מֵחָמֵשׁ נָשִׁים. וְאִם אִיתָא, שֵׁית הָוְיָין! דִּלְמָא טַעְמָא דְּבַת חֲמוֹתָהּ, דְּאָמְרָה: "קָאָכְלָה לְגִירְסָנָא דְּבֵי נָשַׁאי", לָא שְׁנָא בַּת חֲמוֹתָהּ וְלָא שְׁנָא בַּת חָמִיהָ. וְהָאֲנַן תְּנַן: חוּץ מִשֶּׁבַע נָשִׁים! הָהִיא, רַבִּי יְהוּדָה הִיא. דִּתְנַן: רַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיף אַף אֵשֶׁת אָב וְהַכַּלָּה. אָמְרוּ לוֹ: אֵשֶׁת אָב הֲרֵי הִיא בִּכְלַל בַּת הַבַּעַל, כַּלָּה הֲרֵי בִּכְלַל חֲמוֹתָהּ. וְרַבִּי יְהוּדָה, בִּשְׁלָמָא חֲמוֹתָהּ סָנְיָא לַהּ לְכַלָּה, דְּאָמְרָה: קָאָכְלָה לְגִירְסָנִי. אֶלָּא כַּלָּה מַאי טַעְמָא סָנְיָא לַחֲמוֹתָהּ? בִּשְׁלָמָא בַּת הַבַּעַל דְּסָנְיָא לְאֵשֶׁת הָאָב, דְּאָמְרָה: קָאָכְלָה לְגִירְסָנֵי דְּאֵם. אֶלָּא אֵשֶׁת הָאָב, מַאי טַעְמָא סָנְיָא לְבַת הַבַּעַל? אֶלָּא מַאי מוֹסִיף תַּרְתֵּי? אֶלָּא: כַּלָּה מַאי טַעְמָא סָנְיָא לַחֲמוֹתָהּ — דִּמְגַלָּה לִבְנָהּ כֹּל דְּעָבְדָה, אֵשֶׁת אָב נָמֵי סָנְיָא לְבַת הַבַּעַל — דִּמְגַלָּה לַאֲבִיהָ כֹּל דְּעָבְדָה. [(ב)]וְרַבָּנַן: "כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם". וְרַבִּי יְהוּדָה: הָהִיא בְּדִבְרֵי תוֹרָה כְּתִיב. [ט]אָמַר רַב אַחָא בַּר עַוְיָא, בָּעוּ בְּמַעְרְבָא: חֲמוֹתָהּ הַבָּאָה לְאַחַר מִיכֵּן מַהוּ? מִי מַסְּקָה אַדַּעְתַּהּ דְּמָיֵית בַּעַל וְנָפְלָה קַמֵּי יָבָם וְסָנְיָא לַהּ, אוֹ לָא?

תָּא

שֶׁאֵין הָאַחִין נִכְנָסִין לְנַחֲלָתוֹ שֶׁל בַּעֲלָהּ עַל פִּיהָ דְּרַחֲמָנָא אָמַר ע"פ שְׁנַיִם עֵדִים (דְּבָרִים יט) וּלְגַבֵּי נִשּׂוּאִין דְּדָה הוּא דְּאַקִּילוּ רַבָּנָן מִשּׁוּם עִגּוּנָא: כְּשֶׁתִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר וַהֲרֵי נִשֵּׂאת: גמ' לְנַחֲלָה זָכָה בְּנַחֲלַת אָחִיו כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק הַחוֹלֵץ (לְעֵיל יְבָמוֹת מ.) הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ זָכָה בְּנִכְסֵי אָחִיו: וַאֲנַן לֹא נִדְרוֹשׁ מִדְרַשׁ תּוֹרָה בִּתְמִיהַ: אַדַּעְתָּא דִּכְתֻבָּה אֲתַאי וּבְאַפּוּקֵי מָמוֹנָא סָהֲדֵי בָּעֵינַן: כָּל מִלֵּי דְּאִינִישׁ כו' וְעִקָּר אַדַּעְתָּא דְּנִשּׂוּאִין אֲתַאי וְשָׁרֵינַן לָהּ וְכֵיוָן דְּשָׁרֵינַן לָהּ שָׁקְלָה נָמֵי כְּתֻבָּה דְּמִסֵּפֶר כְּתֻבָּה נִלְמוֹד: דְּלָא יָדְעָה בְּמַאי מִשְׁתַּרְיָא וְכֵיוָן דְּהִזְכִּירָה נִשּׂוּאִין גַּלְיָא דַּעְתָּא דִּלְמִשְׁרְיָה אֲתַאי וְהָא דְּאָמְרָה בְּרֵישָׁא תְּנוּ לִי כְּתֻבָּתִי שֶׁמָּא כִּסְבוּרָה הִיא שֶׁזּוֹ הַתָּרָתָהּ: מַתְנִי' וִיבִמְתָּהּ אֵשֶׁת יְבָמָהּ. וְטַעֲמָא דְּכוּלְּהוּ מִפְּנֵי שֶׁשּׂוֹנְאוֹת אוֹתָהּ וּמִתְכַּוְּנוֹת לְקַלְקְלָהּ. חֲמוֹתָהּ שׂוֹנְאָתָהּ שֶׁאוֹמֶרֶת בְּלִבָּהּ זוֹ תֹּאכַל כָּל יְגִיעַי וַעֲמָלִי. וְכֵן בַּת חֲמוֹתָהּ אוֹמֶרֶת זוֹ תִּירַשׁ כָּל עֲמַל אָבִי וְאִמִּי וַאֲנִי אֶדְחֶה. וִיבִמְתָּהּ יֵרָאֶה שֶׁמָּא סוֹפָהּ לִהְיוֹת צָרָתָהּ. וּבַת בַּעֲלָהּ זוֹ בָּאָה בִּמְקוֹם אִמִּי אוֹכֶלֶת כָּל עֲמָלָהּ: מָה בֵּין גֵּט לְמִיתָה דְּאָמַר בפ"ב דְּגִטִּין (דַּף כג:) אַף הַנָּשִׁים שֶׁאֵין נֶאֱמָנוֹת לוֹמַר מֵת בַּעְלָהּ נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא גִּטָּהּ מִמְּדִינַת הַיָּם ואע"ג דַּעֲלַיְהוּ סָמְכִינַן דִּצְרִיכוֹת לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וּבְפָנַי נֶחְתַּם: שֶׁהַכְּתָב מוֹכִיחַ וְסָמְכִינַן עִקָּר אַכְּתָבָא: גְּמ' בַּת חָמִיהָ שֶׁאֵין בַּת חֲמוֹתָהּ מַהוּ: לְגִרְסָנָא יְגִיעַ אִמִּי שֶׁהֱבִיאָהּ לְאָבִי מִבֵּית אָבִיהָ: וְהָכָא נָמֵי אע"ג דְּהִיא לֹא אָכְלָה לְגִרְסָנָא דְּאִמָּהּ שֶׁהֲרֵי אֵין בַּעֲלָהּ שֶׁל זוֹ אָחִיהָ מִן הָאֵם וּבְנֵי אִמָּהּ נוֹטְלִין מַה שֶּׁהֵבִיאָה אִמָּהּ דִּתְנַן (כְּתֻבּוֹת דַּף נב:) בְּנִין דִּיכְרִין דִּי יְהַוְיָן לִיכִי מִנַּאי אִנּוּן יִרְתוּן כֶּסֶף כְּתֻבְּתִיךְ יָתֵר עַל חוּלְקְהוֹן דְּעִם אֲחוּהוֹן אַפֵּ"ה הָא קָא אָכְלָה לְגִרְסָנָא דְּבֵי נָשַׁאי וְסָנְיָא לָהּ: אֵשֶׁת אָב הֲרֵי הִיא בִּכְלַל בַּת הַבַּעַל כֵּיוָן דְּזוֹ אֵינָהּ מְעִידָה לְזוֹ מִמֵּילָא נָפְקָא דְּאֵשֶׁת אָב נַמֵּי אֵינָהּ מְעִידָה לְבַת בַּעֲלָהּ הִלְכָּךְ אֵין זוֹ תּוֹסֶפֶת וְלֹא הֻצְרְכוּ לְהַזְכִּירוֹ: וְר' יְהוּדָה אָמַר לָךְ וַדַּאי הֻצְרְכוּ דְּבִשְׁלָמָא חֲמוֹתָהּ סָנְיָא לַכַּלָּה מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפָהּ לְיָרְשֶׁנָּה וְאָמְרָה קָאָכְלָה לְגִירְסָנַאי כו' הִלְכָּךְ אִצְטְרִיךְ לְמִמְנִינְהוּ: אֶלָּא מַאי מוֹסִיף כו' כֵּיוָן דְּאֵין לָהּ עַל מַה לְשָׂנְאוֹת חֲמוֹתָהּ אַמַּאי קָא מוֹסִיף לָהּ ר' יְהוּדָה לוֹמַר אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וּמְשַׁנֵּי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה כַּלָּה סָנְיָא לָהּ לַחֲמוֹתָהּ מִשּׁוּם דִּמְגַלָּה לִבְרָהּ מִלֵּי עֲלָהּ: וְרַבָּנַן כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים קְרָא כְּתִיב כַּמַּיִם הַפָּנִים לִפְנִים כַּמַּיִם הַלָּלוּ שֶׁאָדָם צוֹפֶה בָּהֶן וְרוֹאֶה בָּהֶם פָּנִים כְּפָנָיו אִם הוּא שׂוֹחֵק הֵם שׂוֹחֲקוֹת וְאִם הוּא עוֹקֵם הֵם עֲקוּמוֹת כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם הָאַחֵר אִם הוּא אוֹהֵב אֶת זֶה גַּם זֶה הוּא אוֹהֲבוֹ וְאִם הוּא שׂוֹנֵא אֶת זֶה גַּם הוּא שׂוֹנְאוֹ הִלְכָּךְ לָא בָּעֵי לְאוֹסְפִינְהוּ דְּמִטַּעְמָא קַמָּא שְׁמַעִינַן דְּאֵין נֶאֱמָנוּת דְּכֵיוָן דַּחֲמוֹתָהּ סָנְיָא לְכַלָּה מִשּׁוּם דְּקָאָכְלָה לְגִרְסָנָא כַּלָּה נָמֵי סָנְיָא לַחֲמוֹתָהּ דְּסָנְיָא לָהּ וְכֵיוָן דְּבַת הַבַּעַל סָנְיָא לְאֵשֶׁת אָב אֵשֶׁת אָב נָמֵי סָנְיָא לָהּ לְדִידָהּ: בְּדִבְרֵי תּוֹרָה כְּתִיב לְפִי פָּנִים וָלֵב שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לַתּוֹרָה לִבְּךָ עוֹמֵד לְךָ לְהַעֲמִיד גִּרְסָא אִם יָגַעְתָּ בָּהּ תִּמְצָא אִם לֹא יָגַעְתָּ לֹא תִּמְצָא: ל"א אִם רַבּוֹ מַסְבִּיר לוֹ פָּנִים הוּא מַחְכִּים וְאִם לָאו אֵינוֹ מַחְכִּים מֵרַבּוֹ: חֲמוֹתָהּ הַבָּאָה לְאַחַר מִכָּאן מַהוּ אִם יְבָמָהּ הִיא וְלֹא אֵם בַּעֲלָהּ וְשֶׁמָּא סוֹפָהּ לִהְיוֹת חֲמוֹתָהּ מִי נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת בַּעֲלֵיךְ וְהִתְיַבְּמִי לִבְנִי אוֹ חָלְצִי וְהִנָּשְׂאִי לְאַחֵר: מִי מַסְּקָה הַךְ אִם יָבָם אַדַּעְתָּהּ דִּלְמָא מָיֵית בַּעַל וְנָפְלָה קַמֵּי יָבָם בְּרָהּ וְקָאָכְלָה לְגִרְסָנָא וּמִתְכַּוֶּנֶת לְקַלְקְלָהּ מֵעַכְשָׁו כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְיַבֵּם עוֹד לִבְנָהּ אוֹ לֹא. ואע"ג דְּצָרָה הַבָּאָה לְאַחַר מִכֵּן פְּשִׁיט לָן כִּדְאָמַר בְּמַתְנִי' וִיבִמְתָּהּ דְּהַיְנוּ מִשּׁוּם צָרוֹת הָעֲתִידוֹת לָבֹא הָתָם הוּא דְּצַעֲרָא דְּגוּפָהּ הוּא וּמַסְּקָא אַדַּעְתָּהּ טְפֵי אֲבָל שִׂנְאַת חֲמוֹתָהּ לְכַלָּה מֵחֲמַת מָמוֹן הוּא וְלָא מַסְּקָא אַדַּעְתָּהּ כֻּלֵּי הַאי אוֹ לֹא:

שֶׁאֵין הָאַחִין נִכְנָסִין לַנַּחֲלָה עַל פִּיהָ וְהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק הַמַּפְקִיד (ב"מ לח: וְשָׁם) בְּשָׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת כֻּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמוֹרִידִין קָרוֹב לְנִכְסֵי שָׁבוּי מָצֵי לְאוֹקוּמֵי כְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ בִּשְׁנֵי עֵדִים דְּאִי בְּעֵד אֶחָד מַיְרֵי הָא אִשָּׁה דְּהָכָא כְּעֵד אֶחָד דָּמְיָא אַפֵּ"ה אֵין הָאַחִין נִכְנָסִין לַנַּחֲלָה עַל פִּיהָ וא"ת מ"מ תִּקְשֵׁי אַדְּמַסִּיק הָתָם כִּי פְּלִיגִי בְּשֶׁלֹּא שָׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת פֵּרוּשׁ בַּשְּׁנֵי עֵדִים אֶלָּא בְּעֵד אֶחָד דְּאִי לֹא שָׁמְעוּ בּוֹ כְּלָל פְּשִׁיטָא דְּאֵין מוֹרִידִין וא"כ הֵיכִי קָאָמַר שְׁמוּאֵל הָתָם מוֹרִידִין וְי"ל דְּהָכָא מַיְירֵי לָרֵד וְלִמְכֹּר וְהָתָם מַיְרֵי לֶאֱכֹל כִּדְמַשְׁמַע הָתָם וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת הַיְנוּ בְּעֵד אֶחָד וְלֶאֱכֹל דְּאִי בִּשְׁנֵי עֵדִים אֲפִי' לָרֵד וְלִמְכֹּר וא"ת וא"כ הֵיכִי פְּלִיגִי בְּלֹא שָׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת דְּמוֹרִידִין וי"ל דְּלָא שָׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת בְּעֵד אֶחָד אֶלָּא ע"י קוֹל בְּעָלְמָא כִּדְאָמְרִי' בְּשִׁלְהֵי דְּמַס' גִּטִּין (דַּף פט.) כְּשֶׁשָּׁמַע פְּלוֹנִי מִפְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מִפְּלוֹנִי וְהָלְכוּ לָהֶם לִמְדִינַת הַיָּם וּמִיהוּ בְּפֶ' בָּתְרָא דִּכְתֻבּוֹת (דַּף קז.) אִיכָּא טוּבָא כְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת וְאַיְרֵי בִּשְׁנֵי עֵדִים וּמָצִינוּ לְמֵימַר נָמֵי הָכָא שֶׁיָּצָא לָדַעַת וְהָתָם אֵין מוֹרִידִין קָרוֹב לִנְכָסָיו כִּדְאָמַר בְּפֶרֶק הַמַּפְקִיד (ב"מ דַּף לח: וְשָׁם): **וְחָזְרוּ** ב"ה לְהוֹרוֹת כב"ש וְהָא דְּאָמַר בְּפֶ' הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ (כְּתֻבּוֹת פא. וְשָׁם) גַּבֵּי וְלֵימָא אָח אֲנִי יוֹרֵשׁ אִשְׁתּוֹ אֵינִי קוֹבֵר וְאִי מִשּׁוּם כְּתֻבָּה לֹא נִתְּנָה כְּתֻבָּה לִגְבּוֹת מֵחַיִּים וְדָחֵי מַאן שָׁמְעַתְּ לֵהּ דְּאִית לֵהּ מִדְרַשׁ כְּתֻבָּה בֵּית שַׁמַּאי הָא אִית לְהוּ שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבּוֹת כְּגָבוּי דָּמֵי וּמַאי קוּשְׁיָא דִּלְמָא אֲפִילּוּ ב"ה נִינְהוּ דְּהוֹדוּ לְהוּ וי"ל דב"ה לֹא חָזְרוּ בָּהֶם מִטַּעַם מִדְרַשׁ כְּתֻבָּה אֶלָּא מִטַּעַם קַל וָחֹמֶר א"נ הָתָם דִּחוּיָא בְּעָלְמָא הוּא דְּמוּקֵי כְּבֵית שַׁמַּאי וְלַמַּסְקָנָא דְּהָדַר אָתֵי שַׁפִּיר כְּבֵית הִלֵּל וי"מ דְּלָא דָּרְשִׁי ב"ה מִדְרַשׁ כְּתֻבָּה כָּל כָּךְ כְּמוֹ ב"ש וְלֹא יִתָּכֵן דְּאִי מִסְתַּבֵּר לְדָרְשׁוֹ בִּכְתֻבּוֹת כְּמוֹ הָכָא אַמַּאי לָא דָּרְשִׁי לֵיהּ ב"ה וְאִי לֹא מִסְתַּבֵּר מְנָא לֵהּ דְּדָרְשִׁי אֲפֵי' ב"ש: **בֵּית** הִלֵּל כו' וְתֵמַהּ וְכִי נֶחְלְקוּ ב"ה עַל הִלֵּל רַבָּן שֶׁדּוֹרֵשׁ מִדְרַשׁ כְּתֻבָּה בְּפֶ' הַמְקַבֵּל (ב"מ קד.) דְּקָאָמַר הָתָם הִלֵּל הָיָה דּוֹרֵשׁ לְשׁוֹן הֶדְיוֹט אַנְשֵׁי אֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּא הָיוּ מְקַדְּשִׁים נְשׁוֹתֵיהֶם וּבִשְׁעַת כְּנִיסָתָן לַחֻפָּה בָּאוּ אֲחֵרִים וְחוֹטְפִין אוֹתָן כו' וּמָצָא כָּתוּב בָּהֶן לִכְשֶׁתִּנָּשְׂאִי לִי תֶּהֱוֵי לִי לְאִנְתּוּ וְאוֹמֵר ר"י דְּלָא דָּמֵי דְּהָתָם וַדַּאי הַדָּבָר יָדוּעַ וּמוֹכִיחַ שֶׁהָיוּ כּוֹתְבִין בִּשְׁבִיל שֶׁחוֹטְפִין לָהֶן אֲבָל הָכָא כְּשֶׁתִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר הַיְנוּ עַל יְדֵי עֵדוּת בְּרוּרָה וְלֹא ע"י דָּבָר אַחֵר וב"ש סָבְרִי דמ"מ תִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר קָרֵינָא בֵּהּ: **חוּץ** מֵחֲמוֹתָהּ כו' וִיבִמְתָּהּ פֵּי' שֶׁרוֹצָה לְקַלְקְלָהּ לְפִי שֶׁיֵּרָאֶה שֶׁיָּמוּת בַּעְלָהּ אוֹ יְבָמָהּ וְיִהְיוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ וְאַפֵּי' לִשְׁמוּאֵל דְּאָמַר לְעֵיל בְּסוֹף הָאִשָּׁה רַבָּה (יְבָמוֹת דַּף צו.) דְּאֵינָהּ כְּאֵשֶׁת אִישׁ א"כ כְּשֶׁיָּבֹא הַיָּבָם תְּהֵא מֻתֶּרֶת לַחֲזֹר מ"מ מִתְכַּוֶּנֶת הִיא לְבַיְּשָׁהּ וְעוֹד שֶׁמָּא יַחֲלֹץ לָהּ בַּעְלָהּ וְתִנָּשֵׂא לְאַחֵר אָז אֲסוּרָה לָזֶה וְלָזֶה וְלֹא תִּפּוֹל עוֹד לִפְנֵי בַּעְלָהּ לְיַבֵּם וא"ת וַהֲלֹא כְּשֶׁמְּעִידָה עַל יְבָמָהּ שֶׁמֵּת שֶׁמָּא יְיַבְּמֶנָּה בַּעְלָהּ וּתְהֵא צָרָתָהּ לְאַלְתַּר וי"ל שֶׁאֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת בְּכָךְ כֵּיוָן שֶׁיּוֹדַעַת שֶׁבַּעְלָהּ חַי וְיַחֲזֹר וּלְבַסּוֹף יְקַלְקְלֶנָּה: **וְהָא** תְּנַן חוּץ מִז' נָשִׁים אַמַּתְנִי' פָּרִיךְ דְּלָא קָתָנֵי אֶלָּא חָמֵשׁ:

מסורת הש"ס

א משנה גיטין; גיטין כג:

ב תוספתא עדויות

תורה אור השלם

וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל־שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא־יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל [דברים כה, ו]

כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב־הָאָדָם לָאָדָם [משלי כז, יט]

[תהילים כז, יט]

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פז' מהל' נחלות הל' א:

ב מיי' פז' מהל' נחלות הל' ב, סמג עשין צו, טוש"ע חו"מ סי' רפד סעי' ב:

ג מיי' פז' מהל' נחלות הל' ב:

ד מיי' פט"ז מהל' אישות הל' כו, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' מג:

ה מיי' פז' מהל' נחלות הל' ב, סמג עשין צו, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' מג:

ו מיי' פט"ז מהל' אישות הל' לא, סמג עשין מח, טוש"ע אה"ע סי' ק סעי' ז:

ז מיי' פט"ז מהל' אישות הל' לא, טוש"ע אה"ע סי' ק סעי' ח:

ח מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' טז, סמג עשין כ, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ד:

ט טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ד:

(א)תָּא שְׁמַע, אָמְרָה: "מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת חָמִי" — תִּנָּשֵׂא וְתִטּוֹל כְּתוּבָּה, וַחֲמוֹתָהּ אֲסוּרָה. מַאי טַעְמָא חֲמוֹתָהּ אֲסוּרָה? לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן לָא בַּעְלַהּ מִיית וְלָא חֲמוּהָ מִיית, וְהָא דְּקָאָמְרָה הָכִי — לְקַלְקוּלַא לַחֲמוֹתָהּ הוּא דְּקָמִיכַּוְּונָא, סָבְרָה: לְבָתַר שַׁעְתָּא לָא תֵּיתֵי (תִּצְטַעֲרַן). דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דִּרְגִישׁ לַהּ צַעֲרָא.

א(ב)מַתְנִי׳ עֵד אוֹמֵר "מֵת", וְנִשֵּׂאת, וּבָא אֶחָד וְאָמַר "לֹא מֵת" — הֲרֵי זוֹ לֹא תֵּצֵא. עֵד אוֹמֵר "מֵת", וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים "לֹא מֵת" — אַף עַל פִּי שֶׁנִּשֵּׂאת, תֵּצֵא. שְׁנַיִם אוֹמְרִים "מֵת", וְעֵד אוֹמֵר "לֹא מֵת" — אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת, תִּנָּשֵׂא. ב(ג)גְּמָ׳ טַעְמָא דְּנִשֵּׂאת, הָא לֹא נִשֵּׂאת — לֹא תִּנָּשֵׂא. וְהָאָמַר עוּלָּא: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד — הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם, וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם. גהָכִי קָאָמַר: עֵד אֶחָד אוֹמֵר "מֵת", וְהִתִּירוּהָ לְהִנָּשֵׂא, וּבָא אֶחָד וְאָמַר "לֹא מֵת" — לֹא תֵּצֵא מֵהֶיתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן. דעֵד אוֹמֵר "מֵת" — פְּשִׁיטָא, דְּאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד בִּמְקוֹם שְׁנַיִם! לָא צְרִיכָא, בִּפְסוּלֵי עֵדוּת, וְכִדְרַבִּי נְחֶמְיָה. דְּתַנְיָא, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד — הַלֵּךְ אַחַר רוֹב דֵּעוֹת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד. ה(ד)וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כֹּל הֵיכָא דַּאֲתָא עֵד אֶחָד כָּשֵׁר מֵעִיקָּרָא — אֲפִילּוּ מֵאָה נָשִׁים כְּעֵד אֶחָד דָּמְיָין. אֶלָּא כְּגוֹן דַּאֲתַאי אִשָּׁה מֵעִיקָּרָא. וְתִרְצָה לְדְרַבִּי נְחֶמְיָה הָכִי, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד — הַלֵּךְ אַחַר רוֹב דֵּעוֹת, וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִשָּׁה אַחַת כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד. אֲבָל שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד — כְּפַלְגָא וּפַלְגָא דָּמֵי. ושְׁנַיִם אוֹמְרִים "מֵת" וְכוּ׳. מַאי קָמַשְׁמַע לַן? בִּפְסוּלֵי עֵדוּת, וְכִדְרַבִּי נְחֶמְיָה, דְּאָזֵיל בָּתַר רוֹב דֵּעוֹת? הַיְינוּ הָךְ! ז(ה)מַהוּ דְּתֵימָא: כִּי אָזְלִינַן בָּתַר רוֹב דֵּעוֹת — לְחוּמְרָא, אֲבָל לְקוּלָּא — לָא, קָא מַשְׁמַע לַן. חמַתְנִי׳ אַחַת אוֹמֶרֶת "מֵת" וְאַחַת אוֹמֶרֶת "לֹא מֵת". זוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת "מֵת" — תִּנָּשֵׂא וְתִטּוֹל כְּתוּבָּתָהּ, וְזוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת "לֹא מֵת" — לֹא תִּנָּשֵׂא וְלֹא תִּטּוֹל כְּתוּבָּתָהּ. ט(ו)אַחַת אוֹמֶרֶת "מֵת" וְאַחַת אוֹמֶרֶת "נֶהֱרַג", רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הוֹאִיל וּמַכְחִישׁוֹת זוֹ אֶת זוֹ — הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יִנָּשְׂאוּ. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: הוֹאִיל וְזוֹ וָזוֹ מוֹדוֹת שֶׁאֵין קַיָּים — יִנָּשְׂאוּ. עֵד אוֹמֵר "מֵת" וְעֵד אוֹמֵר "לֹא מֵת",

אִשָּׁה

אָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַ"כ מֵת חָמִי רְבוּתָא אַשְׁמוֹעִינַן דאע"ג דְּאָמְרָה בְּרֵישָׁא מֵת בַּעְלִי וְנִמְצָא שֶׁאֵין זוֹ חֲמוֹתָהּ וַהֲרֵי הִיא לָהּ כְּנָכְרִית אֲפִי' הָכִי לָא מְהֵימְנָא אַדְּאָמְרָה מֵת חָמִי וַחֲמוֹתָהּ אֲסוּרָה מ"ט הָא לָאו חֲמוֹתָהּ הִיא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָמְרִי הַךְ לָאו בַּעְלָהּ מָיֵת וַעֲדַיִן זוֹ חֲמוֹתָהּ וְלֹא חָמִיהָ מָיֵת וְזוֹ כַּלָּתָהּ מִתְכַּוְּנָה לְקַלְקְלָהּ ואע"ג דְּהַשְׁתָּא הֲרֵי בְּנָהּ שֶׁל זוֹ בִּמְדִינַת הַיָּם וְאֵין אִמּוֹ אֶצְלוֹ לְדַבֵּר לוֹ עַל כַּלָּתָהּ דְּבָרִים רָעִים אַפֵּ"ה מַסְקָא כַּלָּה אַדַּעְתָּהּ לְקַלְקְלָהּ מֵעַכְשָׁו כִּי הֵיכִי דִּלְבָתַר שַׁעְתָּא כְּשֶׁיָּשׁוּב בַּעְלִי וּבַעְלָהּ תִּדְחֶה לַחֲרָפוֹת וְלָא תֵּיתֵי לְטָרְדַן וה"ה לַחֲמוֹתָהּ הַבָּאָה לְאַחַר מִכֵּן דְּהָא נָמֵי אַחַר מִכֵּן הוּא: דַּרְגָּשׁ לָהּ צַעֲרָא כְּבָר הִרְגִּישָׁה כַּלָּה זוֹ בְּצַעַר שֶׁמְּצַעַרְתָּהּ חֲמוֹתָהּ וּשְׂנֵאָהּ יְשָׁנָה הִיא אֲבָל בַּחֲמוֹתָהּ לְאַחַר מִכֵּן שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיְתָה חֲמוֹתָהּ לֹא תִּפְשׁוֹט: הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם הֲרֵי הוּא חָשׁוּב כִּשְׁנַיִם: לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן וְדַוְקָא הִתִּירוּהָ קֹדֶם שֶׁיָּבֹא עֵד שֵׁנִי הַמַּכְחִישׁוֹ אֲבָל בָּא קֹדֶם שֶׁיַּתִּירוּהָ מוֹדֶה עֻלָּא דְּלָא סָמְכִינַן אַקַּמָּא דְּאַכַּתִּי לָא אַחְשְׁבִינֵהּ כִּתְרֵי: עֵד אוֹמֵר מֵת וּבָאוּ עֵדִים וְאָמְרוּ לֹא מֵת פְּשִׁיטָא דְּמוֹדֵי עֻלָּא דִּלְגַבֵּי תְּרֵי חָשִׁיב כְּחַד וּבָטֵל וְלָא אָמְרִינַן תְּרֵי וּתְרֵי נִינְהוּ: בִּפְסוּלֵי עֵדוּת ואע"ג דִּשְׁנַיִם שֶׁאָמְרוּ לֹא מֵת נָשִׁים הָיוּ הֲרֵי עֵד רִאשׁוֹן בָּטֵל אֶצְלָן וְאִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוֹעִינַן כִּי הַאי גַּוְנָא: כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד אֵין שָׁם תּוֹרַת עֵדוּת כִּי הֵיכִי דְּחַד חָשִׁיב פְּסוּלֵי עֵדוּת נָמֵי חֲשִׁיבֵי הִלְכָּךְ הַלֵּךְ אַחַר רֹב דֵּעוֹת וְאֵין עָלֶיךָ לִבְדֹּק אִם כְּשֵׁרִים אִם פְּסוּלִים: וְעָשׂוּ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁהִכְחִישׁוּ עֵד אֶחָד וְאָמְרוּ לֹא מֵת כִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד שֶׁהָרִאשׁוֹן בָּטֵל וַאֲפִלּוּ נְיָסַתְּ תֵּצֵא: כָּל הֵיכָא דַּאֲתָא ע"א כָּשֵׁר מֵעִקָּרָא וְהִתִּירוּהָ עַל פִּיו אֲפִלּוּ מֵאָה נָשִׁים כְּעֵד אֶחָד דָּמְיָן וְכִי הֵיכִי דְּעֵד אֶחָד בָּטֵל דְּאָמְרִינַן רִאשׁוֹן הֲרֵי הוּא כִּשְׁנַיִם וְאֵין דְּבָרָיו שֶׁל אַחֲרוֹן בִּמְקוֹם שְׁנַיִם מֵאָה נָשִׁים נָמֵי בְּטֵלִים לְגַבֵּהּ וּבְכִי הַאי גַּוְנָא לָא אַשְׁמוֹעִינַן מַתְנִי' דְּתֵצֵא אֶלָּא מַתְנִי' דְּקָתָנֵי אַף עַל פִּי שֶׁנִּשֵּׂאת תֵּצֵא כְּגוֹן דַּאֲתַאי אִשָּׁה מֵעִקָּרָא וְנִשֵּׂאת עַל פִּיהָ וְאַשְׁמוֹעִינַן מַתְנֵי' דְּתֵצֵא ע"פ שְׁתֵּי נָשִׁים הַבָּאוֹת אַחֲרֵי כֵן וְלָא מוֹקְמִינַן קַמַּיְתָא בִּמְקוֹם עֵד כָּשֵׁר ואע"ג דְּאַחְשְׁבִינֵהּ כִּתְרֵי לְמִשְׁרְיֵהּ עַל פּוּמָהּ: כְּפַלְגָא וּפַלְגָא בְּעֵד אֶחָד אוֹמֵר מֵת וְהִתִּירוּהָ לְנָשֵׂא וּבָא אַחֵר וְאָמַר לֹא מֵת דְּאָמַר בְּמַתְנִי' לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן: לְחוּמְרָא כְּגוֹן מְצִיעֲתָא דְּקָתָנֵי תֵּצֵא: מַתְנִי' אַחַת אוֹמֶרֶת מֵת שְׁתֵּי נָשִׁים צָרוֹת הַבָּאוֹת מִמְּדִינַת הַיָּם אַחַת אוֹמֶרֶת מֵת בַּעְלִי וְצָרָתָהּ אוֹמֶרֶת לֹא מֵת: הוֹאִיל וְהֵן מַכְחִישׁוֹת כו' וּבַגְּמָ' פָּרִיךְ לִפְלוֹג נָמֵי ר' מֵאִיר בְּרֵישָׁא דְּזוֹ שֶׁאוֹמֶרֶת מֵת לֹא תִּנָּשֵׂא: הוֹאִיל וְזוֹ וָזוֹ מוֹדוֹת כו' הָא אַחַת מוֹדָה וְהָאַחַת אֵינָהּ מוֹדָה לֹא יִנָּשְׂאוּ שְׁתֵּיהֶן אֶלָּא הָאַחַת:

לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן לָא בַּעְלַהּ מֵת וְלֹא חָמִיהָ מֵת ומ"מ מַתִּירִים אוֹתָהּ לְנָשֵׂא כֵּיוָן דְּחַזְיָא דַּחֲמוֹתָהּ אֲסוּרָה אַף הִיא לֹא מְקַלְקְלָה נַפְשָׁהּ וא"ת מָה יֵשׁ לָחוּשׁ מִכָּל מָקוֹם נַתִּיר לַחֲמוֹתָהּ כְּשֶׁנִּשֵּׂאת הַכַּלָּה דְּהַשְׁתָּא לָא תֵּיתֵי וְתִצְטַעֵר שֶׁהֲרֵי לֹא תַּחֲזֹר לִהְיוֹת כַּלָּתָהּ וְי"ל דְּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לָחוּשׁ פֶּן תִּנָּשֵׂא חֲמוֹתָהּ קֹדֶם שֶׁתִּנָּשֵׂא הַכַּלָּה וְהִיא מִתְכַּוֶּנֶת לְכָךְ וְנִמְצֵאת שֶׁאֲסָרָהּ אֶת חֲמוֹתָהּ וּלְכָךְ לֹא רָצוּ חֲכָמִים לְהַתִּירָהּ אֲפִלּוּ כְּשֶׁתִּנָּשֵׂא הַכַּלָּה: **דִּלְמָא** שָׁאנֵי הָתָם דַּרְגָּשׁ לָהּ צַעֲרָהּ ה"ה דה"מ לְמֵימַר שָׁאנֵי הָתָם דְּלָא מַסְקָא אַדַּעְתָּהּ שֶׁמָּא יָמוּת בַּעְלָהּ אֲבָל כַּלָּה יְכוֹלָה לֵדַע שֶׁיָּבֹא בַּעְלָהּ וּמְמַלְלָא לִבְרָהּ מִלֵּי עִלָּוֶהּ אִי נָמֵי מְשַׁנֵּי אוֹתָם הַגְּמָרָא לְפִי שֶׁאֵין דָּבָר בָּרוּר כָּל כָּךְ שֶׁיַּחֲזֹר בַּעְלָהּ מִמְּדִינַת הַיָּם: **עֵד** אֶחָד אוֹמֵר מֵת וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא מֵת תֵּצֵא אֲבָל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה אַחַר זֶה לֹא תֵּצֵא אֲבָל לֹא תִּנָּשֵׂא שְׁנַיִם אוֹמְרִים מֵת וְאֶחָד אוֹמֵר לֹא מֵת אע"פ שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת תִּנָּשֵׂא אֶחָד וְאֶחָד בְּבַת אַחַת לֹא תִּנָּשֵׂא וּבְזֶה אַחַר זֶה מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא מה"ת אִי לָאו מִשּׁוּם לְזוּת שְׂפָתַיִם: **הָא** לֹא נִשֵּׂאת לֹא תִּנָּשֵׂא וְהָא אָמַר כו' קָשֶׁה לְר"י דִּבְפֶּרֶק ב' דִּכְתֻבּוֹת (דַּף כב: וְשָׁם) גַּבֵּי מִלְּתֵהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דִּשְׁנַיִם אוֹמְרִים מֵת כו' מַשְׁמַע דְּמִלְּתֵהּ דְּעֻלָּא אַיְרֵי בְּדִיעֲבַד אֲבָל לְכַתְּחִלָּה מוֹדֶה דְּלָא תִּנָּשֵׂא מִשּׁוּם דְּרַב אַסִּי הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה וְי"ל דְּהָכָא דָּיֵיק הָכִי טַעְמָא דְּנִשֵּׂאת מִשּׁוּם הָכִי לֹא תֵּצֵא הָא לֹא נִשֵּׂאת לֹא תִּנָּשֵׂא וְאִם נִשֵּׂאת תֵּצֵא דְּהָכִי מַשְׁמַע דַּוְקָא נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא הָא לֹא נִשֵּׂאת לֹא תִּנָּשֵׂא וְאִם נִשֵּׂאת תֵּצֵא מִשּׁוּם הָכִי פָּרִיךְ מִדְּעֻלָּא וא"ת וְהֵיכִי מְשַׁנֵּי הִתִּירוּהָ לְנָשֵׂא וּבָא אַחֵר וְאָמַר לֹא מֵת לֹא תֵּצֵא מֵהֶתֵּירָהּ הָרִאשׁוֹן מַשְׁמַע וְתִנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּוַדַּאי לְכַתְּחִלָּה לֹא תִּנָּשֵׂא וְלֹא תֵּצֵא מֵהַיַּתִּירָה הָרִאשׁוֹן הַיְנוּ לְעִנְיַן דְּאִם נִשֵּׂאת לֹא תֵּצֵא וְסֵיפָא דע"א אוֹמֵר מֵת וְאֶחָד אוֹמֵר לֹא מֵת הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא אַיְרֵי בְּבַת אַחַת וַאֲפִי' נִשֵּׂאת תֵּצֵא וא"ת וְר' יוֹחָנָן בפ"ב דִּכְתֻבּוֹת (ג"ז שָׁם) מַאי קמ"ל מַתְנִי' הִיא וי"ל דְּר' יוֹחָנָן אֲתָא לְאַשְׁמוֹעִינַן דִּלְכַתְּחִלָּה לֹא תִּנָּשֵׂא מִשּׁוּם דְּרַב אַסִּי ור"י אוֹמֵר דְּפָרִיךְ מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע לֵיהּ הָא לֹא נִשֵּׂאת לֹא תִּנָּשֵׂא מִדְּאוֹרַיְתָא מִדְּקָאָמַר תֵּצֵא וְלָא קָתָנֵי הַוָּלָד מַמְזֵר וְעוֹד מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא עֵד אֶחָד אוֹמֵר מֵת וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר לֹא מֵת לֹא תִּנָּשֵׂא מַשְׁמַע דְּהַיְנוּ בְּבַת אַחַת וְאִי מִדְּרַבָּנָן אֲפִילּוּ בְּזֶה אַחַר זֶה נָמֵי וא"ת דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּעֻלָּא לָא אַיְרֵי אֶלָּא בְּזֶה אַחַר זֶה דְּהַיְנוּ בְּהִתִּירוּהָ לְנָשֵׂא וּבְפֶ' מִי שֶׁקִּנֵּא (סוֹטָה לא: וְשָׁם) מַשְׁמַע דְּאַיְרֵי עֻלָּא בְּכָל עִנְיָן בֵּין בְּבַת אַחַת בֵּין בָּזֶה אַחַר זֶה דִּתְנַן הָתָם עֵד אֶחָד אוֹמֵר נִטְמֵאת וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר לֹא נִטְמֵאת הָיְתָה שׁוֹתָה כו' דְּדָיֵיק בגמ' טַעְמָא דְּהַאי מַכְחִישׁ אֲבָל לֹא מַכְחִישׁ עֵד אֶחָד נֶאֱמָן מה"מ כו' וּפָרִיךְ כֵּיוָן דְּמִדְּאוֹרַיְתָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן אִדַּךְ הֵיכִי מָצֵי לְהַכְחִישׁ לֵהּ וְהָאָמַר עֻלָּא כָּל מָקוֹם שֶׁהֶאֱמִינָה תּוֹרָה עֵד אֶחָד הֲרֵי כָּאן שְׁנַיִם אֶלָּא אָמַר עֻלָּא תְּנִי לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה וְר' חִיָּא אָמַר הָיְתָה שׁוֹתָה וּלְרַבִּי חִיָּא קָשֶׁה מַתְנִי' לְעֻלָּא לָא קַשְׁיָא כָּאן בְּבַת אַחַת כָּאן בְּזֶה אַחַר זֶה מַשְׁמַע דְּעֻלָּא נָמֵי אַיְרֵי בְּבַת אַחַת כְּמוֹ בְּזֶה אַחַר זֶה וּלְכָךְ צָרִיךְ לְהַגִּיהַּ וְלָא מְשַׁנֵּי כְּדִמְשַׁנֵּי רַבִּי חִיָּא וּמִיהוּ י"ל דְּעֻלָּא לָא אַיְרֵי אֶלָּא בְּזֶה אַחַר זֶה אֶלָּא שֶׁנִּרְאֶה לוֹ דֹּחַק לְהַעֲמִיד הַמִּשְׁנָה בְּבַת אַחַת מִשּׁוּם דְּמַשְׁמַע לֵיהּ דְּאַיְרֵי נָמֵי בְּזֶה אַחַר זֶה וְעוֹד אָמַר ר"י דַּאֲפִילּוּ אַיְרֵי עֻלָּא בְּכָל עִנְיָן ה"מ הָתָם דְּמִדְּאוֹרַיְתָא עֵד אֶחָד מְהֵימַן בְּסוֹטָה כִּדְנַפְקָא לֵיהּ הָתָם מוֹעֵד אֵין בָּהּ אֲבָל הָכָא גַּבֵּי אִשָּׁה דְּלָא מְהֵימַן אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן לָא חָשִׁיב כִּשְׁנַיִם אֶלָּא בְּזֶה אַחַר זֶה ואע"ג דְּיֵשׁ חִלּוּק בֵּין דְּאוֹרַיְתָא בֵּין דְּרַבָּנָן מַיְתֵי מִדְּעֻלָּא דְּנִרְאֶה לוֹ דַּחֲשִׁיב כִּשְׁנַיִם בְּזֶה אַחַר זֶה בִּדְרַבָּנָן כְּמוֹ בִּדְאוֹרַיְתָא בְּבַת אַחַת: **לָא** צְרִיכָא בִּפְסוּלֵי עֵדוּת וְהָא דְּאָמַר בְּפֶרֶק מִי שֶׁקִּנֵּא (סוֹטָה לא: וְשָׁם) תְּנַן עֵד אֶחָד אוֹמֵר נִטְמֵאת וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נִטְמֵאת הָיְתָה שׁוֹתָה הָא חַד וְחַד אֵינָהּ שׁוֹתָה תְּיוּבְתָּא דְּרַבִּי חִיָּא וְלִיטַעְמָךְ אֵימָא סֵיפָא שְׁנַיִם אוֹמְרִים נִטְמֵאת וְאֶחָד אוֹמֵר לֹא נִטְמֵאת כו' אֶלָּא בִּפְסוּלֵי עֵדוּת כו' וְאַמַּאי לָא מוֹקֵי רֵישָׁא בִּפְסוּלֵי עֵדוּת מִטַּעַם דְּפָרִיךְ הָכָא פְּשִׁיטָא וְי"ל דְּנִיחָא לֵיהּ לְאַקְשׁוּיֵי מִסֵּיפָא כֵּיוָן דְּמַשְׁכַּח לָהּ אִי נָמֵי דְּרֵישָׁא דְּהָתָם כֵּיוָן דְּעֵד אֶחָד נֶאֱמָן מִן הַתּוֹרָה הָוֵי כִּתְרֵי וּתְרֵי וְאִי מַכְחֲשִׁי אַהֲדָדֵי לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה אֲבָל הָכָא תַּקַּנְתָּא דְּרַבָּנָן הִיא: **וּמַכְחִישׁוֹת** זוֹ אֶת זוֹ הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יִנָּשְׂאוּ דְּוַדַּאי אַחַת מֵהֶן שַׁקְרָנִית וְאוּלַי שְׁתֵּיהֶם אוֹמְרוֹת שֶׁקֶר כִּי לֹא יָדְעוּ אֲמִתַּת הַדְּבָרִים וְאִיכָּא מַאן דְּאָמַר בגמ' דר"מ פְּלִיג בְּרֵישָׁא וְאִיכָּא נָמֵי הַכְחָשָׁה וְלֹא תִּנָּשֵׂא וְהָא דְּלָא נָקַט פְּלֻגְתַּיְהוּ בְּרֵישָׁא מִשּׁוּם דַּהֲוָה אָמֵינָא דִּבְסֵיפָא מוֹדֶה: **[הוֹאִיל]** וְזוֹ וָזוֹ מוֹדוֹת שֶׁאֵין קַיָּם אֲבָל הַמַּכְחֶשֶׁת וְאוֹמֶרֶת קַיָּם אוֹתָהּ לֹא תִּנָּשֵׂא דְּרֵישָׁא מִתּוֹקְמָא כְּוָתַיְהוּ:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לז:
ב מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לז:
ג מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לז:
ד מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לז:
ה מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כ, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לז:
ו מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כג, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מ:
ז מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כג, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מ:
ח מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כד, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מג:
ט מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ כד, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ט מז:
י מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ יט, ש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לז:

מסורת הש״ס

א לקמן קיט:; משנה יבמות
ב כתובות כב:; תוספתא יבמות
ג לעיל פח:; סוטה מז:; סוטה לא:
ד סוטה לא:; סוטה מז:
ה סוטה לב.; סוטה מז:
ו משנה סוטה; משנה כריתות; משנה טהרות; כריתות יא:; סוטה לא:; תוספתא סוטה

אִשָּׁה אוֹמֶרֶת: "מֵת", וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת: "לֹא מֵת" — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא. גְּמָ' טַעְמָא דְּאָמְרָה "לֹא מֵת", הָא אִישְׁתִּיקָא — תִּנָּשֵׂא? הָא אֵין צָרָה מְעִידָה לַחֲבֶרְתָּהּ! "לֹא מֵת" אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: הָא מָיֵית, וְהָא דְּקָאָמְרָה "לֹא מֵת" — לְקַלְקוֹלַהּ לְצָרָה הִיא דְּקָמִיכַּוְּונָא, וְ"תָמוֹת נַפְשָׁהּ עִם פְּלִשְׁתִּים" קָאָמְרָה, קָמַשְׁמַע לַן. (א)אַחַת אוֹמֶרֶת מֵת כּוּ'. וְלִיפְלוֹג רַבִּי מֵאִיר בְּרֵישָׁא! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּמַחְלוֹקֶת שְׁנוּיָה, וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי מֵאִיר, בְּהָא אֲפִילּוּ רַבִּי מֵאִיר מוֹדֶה דְּכֹל "לֹא מֵת" בְּעֵדוּת אִשָּׁה לָאו הַכְחָשָׁה הִיא. תְּנַן: עֵד אוֹמֵר "מֵת", וְעֵד אוֹמֵר "לֹא מֵת", אִשָּׁה אוֹמֶרֶת "מֵת" וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת "לֹא מֵת" — הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא. בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר — סְתָמָא כְּרַבִּי מֵאִיר, אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן קַשְׁיָא! קַשְׁיָא.

אב(ב)מַתְנִי' הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאָה וְאָמְרָה "מֵת בַּעְלִי" — תִּנָּשֵׂא וְתִטּוֹל כְּתוּבָּתָהּ, וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה. הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה, דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין זוֹ דֶּרֶךְ מוֹצִיאָתוֹ מִידֵי עֲבֵירָה, עַד שֶׁתְּהֵא אֲסוּרָה לִינָּשֵׂא, וַאֲסוּרָה מִלֶּאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. אָמְרָה: "מֵת (לִי) בַּעְלִי, וְאַחַר כָּךְ מֵת חָמִי" — תִּנָּשֵׂא וְתִטּוֹל כְּתוּבָּתָהּ, וַחֲמוֹתָהּ אֲסוּרָה. הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן — תֹּאכַל בִּתְרוּמָה, דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין זוֹ דֶּרֶךְ מוֹצִיאָ[תָ]הּ מִידֵי עֲבֵירָה, עַד שֶׁתְּהֵא אֲסוּרָה לִינָּשֵׂא וַאֲסוּרָה מִלֶּאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. גְּמָ' וּצְרִיכָא, דְּאִי אִיתְּמַר הָךְ קַמַּיְיתָא — בְּהָא קָאָמַר רַבִּי טַרְפוֹן, מִשּׁוּם דְּצַעֲרָא דְּגוּפַהּ. אֲבָל חֲמוֹת, דְּצַעֲרָא מִילֵּי דְּעָלְמָא — אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא. וְאִי אִיתְּמַר בְּהָא — בְּהָא קָאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲבָל בְּהָךְ — אֵימָא מוֹדֶה לֵיהּ לְרַבִּי טַרְפוֹן, צְרִיכָא. (ג)אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי טַרְפוֹן. אָמַר אַבָּיֵי, אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: "נִיתַּן לִי בֵּן בִּמְדִינַת הַיָּם. מֵת בְּנִי, וְאַחַר כָּךְ בַּעְלִי" — נֶאֱמֶנֶת. "בַּעְלִי, וְאַחַר כָּךְ בְּנִי" — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ, וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. לִדְבָרֶיהָ הוּא דְּחוֹשְׁשִׁין, הָא לְדִבְרֵי צָרָה — אֵין חוֹשְׁשִׁין. שְׁמַע מִינַּהּ.

מַתְנִי'

אִשָּׁה אָמְרָה מֵת וְאִשָּׁה אָמְרָה לֹא מֵת הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא הוֹאִיל וּבָאת שְׁנִיָּה קֹדֶם שֶׁיַּתִּירוּהָ עַל פִּי רִאשׁוֹנָה וַאֲפֵי' שְׁנִיָּה זוֹ צָרָתָהּ אוֹסַרְתָּהּ. וּבַגְּמָ' מוֹקְמִינָא לָהּ לְהַאי סְתָמָא כְּר' מֵאִיר דְּאָמַר צָרָתָהּ נָמֵי מַכְחֲשָׁא לָהּ: גְּמ' לֹא מֵת אִצְטְרִיכָא לֵהּ דאע"ג דְּאִי שָׁתְקָא פְּשִׁיטָא לָן דְּלָא תִּנָּשֵׂא בְּעֵדוּת חֲבֶרְתָּהּ אִצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינַן הֵיכָא דְּמַכְחֲשָׁה לָהּ נָמֵי לֹא תִּנָּשֵׂא דְּמַהוּ דְּתֵימָא כֵּיוָן דְּאָתְיָא וּמְעַרְעֲרָא גַּלְיָא דַּעְתָּא דִּלְצַעוּרֵי לְצָרָה קָאָתְיָא וּלְעַגְּנָהּ שֶׁלֹּא תִּנָּשֵׂא וְתָמוּת נַפְשָׁהּ עִם פְּלִשְׁתִּים קָעָבְדָא הִלְכָּךְ אַפֵּי' הִיא תִּשְׁתְּרֵי קָמַשְׁמַע לַן: בְּמַחֲלֹקֶת שְׁנוּיָה בְּמַחֲלֹקֶת אַחֲרוֹנָה אַף רִאשׁוֹנָה שְׁנוּיָה דְּלָא תֵּימָא סְתָמָא דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא אֶלָּא ר' יְהוּדָה וְר"ש הִיא דְּאָמְרִי צָרָה לָא מַכְחֲשָׁה: לֹא מֵת לָאו הַכְחָשָׁה הִיא דְּרַבָּנָן הֵימַנוּהָ לְקַמָּא: וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא מֵת אַפֵּי' צָרָתָהּ בַּמַּשְׁמָע: מַתְנִי' הָיְתָה צָרָתָהּ בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן: תֹּאכַל בִּתְרוּמָה בְּחֶזְקַת שֶׁבַּעְלָהּ קַיָּם וְאֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת לְעֵדוּת צָרָתָהּ הוֹאִיל וְאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְהַשִּׂיאָהּ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְפָסְלָהּ: וַחֲמוֹתָהּ אֲסוּרָה שֶׁאֵין כַּלָּה מְעִידָה לַחֲמוֹתָהּ ואע"ג דְּאָמְרָה בְּרֵישָׁא מֵת בַּעְלִי דְּפַקַע לָהּ צַד כַּלּוֹת וְהָוְיָא נָכְרִית אֲפִלּוּ הָכֵי לָא מְהֵימְנָא כִּדְאָמַר לְעֵיל (יְבָמוֹת דַּף קיז:) הָא לָאו בַּעְלַהּ מִית וְלָא חֲמוּהָ מִית כו': הָיְתָה חֲמוֹתָהּ בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן כו': גְּמ' צַעֲרָא דְּגוּפָהּ תַּשְׁמִישׁ מוֹנַעַת לָהּ מִבַּעְלָהּ הָא וַדַּאי מְשַׁקְּרָא כְּדֵי לְקַלְקְלָהּ שֶׁתִּנָּשֵׂא וְאַפֵּי' שֶׁהִיא נִשֵּׂאת תָּמוּת נַפְשָׁהּ עִם פְּלִשְׁתִּים: מוֹדֵי לֵיהּ לר"ע דְּלָא מַחְזְקִינַן לָהּ בְּשַׁקְרָנִית כֻּלֵּי הַאי וּנְהִי דִּלְהַשִּׂיאָהּ לָא מְהֵימְנָא אֲבָל לְחוּמְרָא לְעִנְיַן תְּרוּמָה תִּחוֹשׁ: נִתַּן לִי בֵּן אִשָּׁה שֶׁהָלְכָה עִם בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּכְשֶׁיָּצְתָה מִכָּאן לֹא הָיָה לָהּ בֵּן וְעוֹמֶדֶת בְּחֶזְקַת יִבּוּם וּבָאת וְאָמְרָה נִתַּן לִי בֵּן בִּמְדִינַת הַיָּם וּמֵת בְּנִי וְאַחַ"כ מֵת בַּעְלִי דְּלָא מַפְּקָא נַפְשָׁהּ מֵחֲזָקָה קַמַּיְיתָא שֶׁעֲדַיִן הִיא צְרִיכָה לְיַבֵּם נֶאֱמֶנֶת וּמֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם: אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְהִנָּשֵׂא לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה דְּכִי הֵימַנּוּהָ רַבָּנָן לְאִשָּׁה אַבַּעְלָהּ הֵימַנּוּהָ דְּדַיְקָא וּמִנַּסְבָא אֲבָל לְאַפּוֹקֵי נַפְשָׁהּ מִיָּבָם לָא הֵימַנּוּהָ דִּזְמְנִין דְּסָנְיָא לֵיהּ: וְחָיְשִׁינַן לִדְבָרֶיהָ דְּאַפְּקָהּ נַפְשָׁהּ מֵחֲזָקָה וְאִם בָּא יָבָם לְיַבְּמָהּ לָא שָׁבְקִינַן לָהּ וְחוֹלֶצֶת: לִדְבָרֶיהָ מִעוּטָא מַשְׁמַע:

טַעְמָא דְּאָמְרָה לֹא מֵת הָא אִשְׁתִּיקָא כו' וא"ת מַאי דָּיֵיק וְהָא לֹא מֵת אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְאַשְׁמוּעִינַן שאע"פ שֶׁמַּכְחֲשָׁה צָרָתָהּ תִּנָּשֵׂא וְלֵיכָּא לְמֵימַר דְּהָא פְּשִׁיטָא כֵּיוָן שֶׁאֵין צָרָה מְעִידָה לַחֲבֶרְתָּהּ דְּהָא אִצְטְרִיךְ טוּבָא דִּפְלִיג ר"מ עֲלָהּ וְלֵר' יוֹחָנָן נָמֵי אַשְׁמַעִי' דר"מ מוֹדֶה בְּהָא ואר"י דְּדַיֵּיק מִדְּקָאָמַר זֹאת שֶׁאוֹמֶרֶת לֹא מֵת לֹא תִּנָּשֵׂא דְּלָא הָוֵי לֵיהּ לְמִתְנֵי אֶלָּא אַחַת אוֹמֶרֶת מֵת וְאַחַת אוֹמֶרֶת לֹא מֵת תִּנָּשֵׂא וַאֲנָא יָדְעְנָא דְּאַאוֹמֶרֶת מֵת קָאֵי דְּהַהִיא דְּלָא מֵת שַׁוִּיתַהּ לְנַפְשַׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא: **סד"א** הָא מֵמָת מָיֵית יֵשׁ לָנוּ לוֹמַר שֶׁמֵּת יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָיְתָה שׁוֹתֶקֶת דְּאִי שָׁתְקָה וַדַּאי בָּעֲיָא לְקִלְקוּלָהּ אֲבָל כְּשֶׁאוֹמֶרֶת לֹא מֵת מֵחֲמַת שִׂנְאָה אוֹמֶרֶת כֵּן שֶׁהִיא רוֹצָה שֶׁתִּתְעַגֵּן דְּאִי לֹא יָדְעָה דְּמִית הָיְתָה שׁוֹתֶקֶת לְקַלְקְלָהּ וא"ת מִכָּל מָקוֹם הֵיכִי סָלְקָא דַּעְתָּא לְמִשְׁרְיֵהּ כֵּיוָן דְּשַׁוִּיתָהּ לְנַפְשָׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא וי"ל דְּאַפֵּי' מוֹדָה וְנָתְנָה אֲמַתְלָא לִדְבָרֶיהָ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת וְלָא דָּמְיָא (כְּתֻבּוֹת כב.) לְאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה אֵשֶׁת אִישׁ אֲנִי וְחָזְרָה וְאָמְרָה פְּנוּיָה אֲנִי דְּנֶאֱמֶנֶת כְּשֶׁנָּתְנָה אֲמַתְלָא לִדְבָרֶיהָ: **דְּכֹל** לֹא מֵת בְּעֵדוּת אִשָּׁה לָאו הַכְחָשָׁה הִיא נִרְאֶה לְרַבֵּינוּ יוֹאֵל דה"ק דְּכָל לֹא מֵת אַפִּי' בְּבַת אַחַת וּבְצָרוֹת דַּוְקָא לָא הָוְיָא הַכְחָשָׁה דְּהֵימַנּוּהָ רַבָּנָן וְצָרָתָהּ שֶׁאוֹמֶרֶת שׁוּב לֹא מֵת אֵין לְהַאֲמִינָהּ אֲבָל בְּעֵד וְעֵד בְּבַת אַחַת אָמַר בְּמָתְנֵי' בְּסֵיפָא לֹא תִּנָּשֵׂא וְאָמְרִינַן לְעֵיל עֵד אוֹמֵר מֵת וְהִתִּירוּהָ לִנָּשֵׂא הָא לֹא הִתִּירוּהָ לִנָּשֵׂא אֶלָּא בָּאוּ שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת לֹא תִּנָּשֵׂא וְעַל כֵּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ דִּבְצָרוֹת דַּוְקָא אַיְרֵי וְטַעֲמָא דְּלָא מֵת דְּלָא הָוֵי הַכְחָשָׁה שֶׁמַּכְחַשְׁתָּהּ צָרָתָהּ וְאֵין לָנוּ לְהַאֲמִינָהּ וּלְכָךְ תִּנָּשֵׂא הָאַחֶרֶת אֲבָל זוֹ אוֹמֶרֶת מֵת וְזוֹ אוֹמֶרֶת נֶהֱרַג הָוְיָא וַדַּאי הַכְחָשָׁה כֵּיוָן דִּשְׁתֵּיהֶן בָּאוֹת לְהַתִּיר עַצְמָן וְאֵינָן מְכֻוָּנוֹת דִּבְרֵיהֶן דְּאָמְרִי בִּדְדָמֵי וְאֵין יוֹדְעוֹת אֲמִתּוּת הַדְּבָרִים וְהַשְׁתָּא דָּיֵיק שַׁפִּיר מִסֵּיפָא דְּקָתָנֵי אִשָּׁה אוֹמֶרֶת מֵת וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא מֵת הֲרֵי זוֹ לֹא תִּנָּשֵׂא וְאַפֵּי' צָרוֹת מַשְׁמַע כִּדְפֵי' בַּקּוּנְטְרֵס דְּאִי לָאו הָכִי מַה מַּשְׁמִיעֵנוּ הַיְנוּ עֵד וְעֵד דְּעָלְמָא וְקָאָמַר בִּשְׁלָמָא לר"א סְתָמָא כר"מ וּפְלִיגָא אַרֵישָׁא דְּאָמַר תִּנָּשֵׂא אַפֵּי' בְּבַת אַחַת אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן קָשֶׁה כו' אֲבָל אִם הָיִינוּ מְפָרְשִׁים דְּר' יוֹחָנָן אַיְרֵי דְּכָל לֹא מֵת הַיְנוּ בְּזֶה אַחַר זֶה א"כ מַאי מַקְשֶׁה מִסֵּיפָא לְר' יוֹחָנָן וְגַם לְכֻלֵּי עָלְמָא יֵשׁ לְהַעֲמִידָהּ לר"א דְּאַיְרֵי בְּבַת אַחַת אֶלָּא ש"מ דְּכֻלָּהּ שְׁמַעְתָּא אַיְרֵי בְּבַת אַחַת וְדַוְקָא בְּצָרָה דְּכֹל לֹא מֵת בְּעֵדוּת אִשָּׁה לָאו דַּוְקָא אֶלָּא בְּצָרָה כִּדְפֵי': **אִשָּׁה** אוֹמֶרֶת מֵת וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא מֵת אִי אָמְרִי' דְּאִשָּׁה אַחַת מַכְחֶשֶׁת אֶת הָעֵד הֵיכָא שֶׁבָּאִין יַחַד וְאִם אֱמֶת הוּא כֵּן הֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי הָכִי דַּהֲוֵי לֵיהּ רְבוּתָא טְפֵי וּבִירוּשַׁלְמִי מָצָא ר' יְהוּדָה דְּאִין הָכִי נָמֵי וּמַיְתִי בָּרַיְתָא הָכִי: **אֶלָּא** לְר' יוֹחָנָן קַשְׁיָא דְּאִשָּׁה אוֹמֶרֶת אַפֵּי' בְּצָרָתָהּ מַשְׁמַע וא"ת מִנָּלַן דִּלְמָא בְּנָשִׁים בְּעָלְמָא אַיְרֵי דְּהָכִי תְּנַן בְּפֶ' מִי שֶׁקִּנֵּא (סוֹטָה דַּף לא:) עֵד אֶחָד אוֹמֵר נִטְמֵאת וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר לֹא נִטְמֵאת אִשָּׁה אוֹמֶרֶת נִטְמֵאת כּוּ' וְהָתָם לָא קָאֵי אַצָּרוֹת וְאַפ"ה קָתָנֵי אִשָּׁה וְי"ל דְּהָתָם לֵיכָּא לְמִטְעֵי דִּבְצָרוֹת אַיְרֵי: **בַּת** יִשְׂרָאֵל לְכֹהֵן תֹּאכַל בִּתְרוּמָה מְסַפְּקָא לר"י אִי דַּוְקָא בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן אִי נָמֵי בִּתְרוּמָה דְּאוֹרָיְתָא דְּאוֹקְמָה אַחֲזָקָה דְּדַיְקָא וּמִנַּסְבָא וְעַל צָרָתָהּ אֵין לְהַאֲמִינָהּ וְאוֹקְמַהּ אַחֶזְקַת אֵשֶׁת אִישׁ מִדֵּי דַּהֲוָה אַשְּׁנֵי שְׁבִילִין מִיהוּ אִיכָּא הָכָא חֲדָא דַּעֲבִיד אִסּוּרָא ממ"נ וּבְכִי הַאי גַּוְונָא לָא יָלְפִינַן מִסּוֹטָה כִּדְמַשְׁמַע בְּרֵישׁ מַסֶּכֶת נִדָּה (דַּף ב: וְשָׁם) וּבְמַס' חֻלִּין (דַּף ט: וְשָׁם): **אַף** אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא הָא דְּלָא מַיְתֵי רֵישָׁא דְּהָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ שֶׁמָּא מִשּׁוּם דְּסֵיפָא מַיְרֵי בְּהֶתֵּר יְבָמָה לַשּׁוּק כְּמִלְּתֵהּ דְּרַבִּי טַרְפוֹן דָּיֵיק מִנֵּהּ: **לִדְבָרֶיהָ** הוּא דְּחוֹשְׁשִׁין תֵּמַהּ לר"י דְּהֵיכִי מַיְיתֵי סִיַּעְתָּא לר"ט מֵהַךְ דְּקָתָנֵי לִדְבָרֶיהָ חוֹשְׁשִׁין וְלֹא לְדִבְרֵי צָרָתָהּ דִּלְמָא הָכָא ר"ע מוֹדֶה כֵּיוָן שֶׁאִם לֹא נָחוּשׁ לְדִבְרֵי צָרָה לֵיכָּא עֲבֵרָה כְּלָל אֲבָל בִּדְרַבִּי עֲקִיבָא אִלּוּ לָא נָחוּשׁ לְדִבְרֵי צָרָה וְאָכְלָה בִּתְרוּמָה אִיכָּא עֲבֵרָה בְּוַדַּאי וְאָמַר ר"י דְּלָא דָּיֵיק אֶלָּא מִיָּתוּר וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ:

מסורת הש"ס

א לעיל עה.

ב לקמן קכ.; לעיל קיד:; בבא קמא קג:

ג משנה יבמות

ד משנה סוטה; משנה כריתות; משנה טהרות; כריתות יא:; סוטה לא:; תוספתא סוטה

תורה אור השלם

וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן תָּמוֹת נַפְשִׁי עִם־פְּלִשְׁתִּים וַיֵּט בְּכֹחַ וַיִּפֹּל הַבַּיִת עַל־הַסְּרָנִים וְעַל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים אֲשֶׁר הֵמִית בְּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הֵמִית בְּחַיָּיו [שופטים טז, ל]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין הל׳ טו, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ מה:

ב מיי׳ פט׳ מהל׳ תרומות הל׳ ד:

[א](א)מַתְנִי׳ קִידֵּשׁ אַחַת מֵחָמֵשׁ נָשִׁים, וְאֵין יוֹדֵעַ אֵי זוֹ קִידֵּשׁ, כָּל אַחַת אוֹמֶרֶת: ״אוֹתִי קִידֵּשׁ״ — נוֹתֵן גֵּט לְכָל אַחַת וְאַחַת, וּמַנִּיחַ כְּתוּבָּה בֵּינֵיהֶן, וּמִסְתַּלֵּק, דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. [ב](ב)רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין זוֹ דֶּרֶךְ מוֹצִיא מִידֵי עֲבֵירָה, עַד שֶׁיִּתֵּן גֵּט וּכְתוּבָּה לְכָל אַחַת וְאַחַת. גָּזַל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה וְאֵין יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה גָּזַל, כָּל אֶחָד אוֹמֵר ״אוֹתִי גָּזַל״ — מַנִּיחַ גְּזֵילָה בֵּינֵיהֶן וּמִסְתַּלֵּק, דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין זוֹ דֶּרֶךְ מוֹצִיא מִידֵי עֲבֵירָה, עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. גְּמָ׳ ״קִידֵּשׁ״ — קָתָנֵי, ״בָּעַל״ — לָא קָתָנֵי. ״גָּזַל״ — קָתָנֵי, ״לָקַח״ — לָא קָתָנֵי. מַנִּי מַתְנִיתִין? לָא תַּנָּא קַמָּא וְלָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר! [ג]דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָא עַל שֶׁקִּידֵּשׁ אַחַת מֵחָמֵשׁ נָשִׁים וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִידֵּשׁ, שֶׁמַּנִּיחַ כְּתוּבָּה בֵּינֵיהֶן וּמִסְתַּלֵּק. עַל מָה נֶחְלְקוּ — עַל שֶׁבָּעַל. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: מַנִּיחַ כְּתוּבָּה בֵּינֵיהֶן וּמִסְתַּלֵּק, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם לְכָל אַחַת וְאַחַת. [ד](ג)לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָא עַל שֶׁלָּקַח מִקָּח מֵחֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם וְאֵין יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מֵהֶן לָקַח — שֶׁמַּנִּיחַ דְּמֵי מִקָּח בֵּינֵיהֶן וּמִסְתַּלֵּק. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא שֶׁגָּזַל מֵחֲמִשָּׁה, שֶׁאָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: מַנִּיחַ גְּזֵילָה בֵּינֵיהֶם וּמִסְתַּלֵּק, וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּשַׁלֵּם גְּזֵילָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. מִדְּקָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר בְּ״קִידֵּשׁ״ וְ״לָקַח״ לָא פְּלִיגִי, מִכְּלָל דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר פְּלִיגִי. מַנִּי? אִי תַּנָּא קַמָּא — לִיתְנֵי ״קִידֵּשׁ״ וְ״לָקַח״. אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר — לִיתְנֵי ״בָּעַל״ וְ״גָזַל״. לְעוֹלָם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, וּמַאי ״קִידֵּשׁ״ — קִידֵּשׁ בְּבִיאָה. תְּנָא ״קִידֵּשׁ״, לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיסּוּרָא דְּרַבָּנַן עֲבַד, קָנֵיס! תְּנָא ״גָּזַל״, לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי טַרְפוֹן, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיסּוּרָא דְּאוֹרָיְיתָא עֲבַד, לָא קָנֵיס.

[ה](ד)מַתְנִי׳ הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבְנָהּ עִמָּהֶם, וּבָאת וְאָמְרָה: ״מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנִי״ — נֶאֱמֶנֶת. מֵת בְּנִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי״ — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ, וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. [ו](ה)״נִיתַּן לִי בֵּן בִּמְדִינַת הַיָּם״, וְאָמְרָה: ״מֵת בְּנִי, וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי״ — נֶאֱמֶנֶת. ״מֵת בַּעְלִי, וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנִי״ — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ, וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. [ז]״נִיתַּן לִי יָבָם בִּמְדִינַת הַיָּם״, אָמְרָה: ״מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת יְבָמִי״, ״יְבָמִי וְאַחַר כָּךְ בַּעְלִי״ — נֶאֱמֶנֶת. [ח](ו)הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ וִיבָמָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, אָמְרָה: ״מֵת בַּעְלִי, וְאַחַר כָּךְ יְבָמִי״, ״יְבָמִי, וְאַחַר כָּךְ בַּעְלִי״ — אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, שֶׁאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר ״מֵת יְבָמִי״ שֶׁתִּנָּשֵׂא, וְלֹא ״מֵתָה אֲחוֹתָהּ״ שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתוֹ, וְאֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר ״מֵת אָחִי״ שֶׁיְּיַבֵּם אִשְׁתּוֹ, וְלֹא ״מֵתָה אִשְׁתּוֹ״, שֶׁיִּשָּׂא אֲחוֹתָהּ. [ט־יא]גְּמָ׳ בְּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נַחְמָן: הַמְזַכֶּה גֵּט לְאִשְׁתּוֹ בִּמְקוֹם יָבָם, מַהוּ? כֵּיוָן דְּסָנְיָא לֵיהּ — זְכוּת הוּא לָהּ, וְזָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. אוֹ דִלְמָא: כֵּיוָן דְּזִימְנִין דְּרָחֲמָא לֵיהּ, חוֹב הוּא לָהּ, וְאֵין חָבִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. [יב]אֲמַר לֵיהּ, תְּנֵינָא: וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ, וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת. [יג](ז)אֲמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: הַמְזַכֶּה גֵּט לְאִשְׁתּוֹ בִּמְקוֹם קְטָטָה, מַהוּ? כֵּיוָן דְּאִית לַהּ קְטָטָה בַּהֲדֵיהּ — זְכוּת הוּא לָהּ. אוֹ דִלְמָא, נְיָחָא דְּגוּפָא עֲדִיף לַהּ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: טָב לְמֵיתַב טַן דּוּ מִלְּמֵיתַב אַרְמְלוּ. אַבָּיֵי אָמַר: דְּשׁוּמְשְׁמָנָא גַּבְרָא, כּוּרְסְיַהּ בֵּי חָרָתָא רָמוּ לַהּ. רַב פָּפָּא אָמַר: דְּנַפָּצָא גַּבְרָא, תִּיקְרֵי בְּסִיפֵּי בָבָא וְתִיתִּיב. רַב אָשֵׁי אוֹמֵר: דְּקוּלְסָא גַּבְרָא, לָא בָּעֲיָא טְלָפְחֵי לְקִידְרָא. תָּנָא: וְכוּלָּן מְזַנּוֹת וְתוֹלוֹת בְּבַעְלֵיהֶן.

הֲדַרַן עֲלָךְ הָאִשָּׁה שָׁלוֹם

הָאִשָּׁה

אָמַר לֵיהּ תְּנֵינָא וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ וא״ת הַאי דְּאֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת מִשּׁוּם דְּשַׁוְּיתָהּ לְנַפְשָׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּר׳ וְי״ל דְּדַיֵּיק מִדְּקָתָנֵי חוֹלֶצֶת דְּמַשְׁמַע שֶׁכֵּן הַדִּין מִדְּלָא קָאָמַר מְבַקְשִׁים לַחֲלוֹץ אִי נָמֵי מַשְׁמַע דְּחוֹלֶצֶת אֲפִילוּ נָתְנָה אֲמַתְלָא לִדְבָרֶיהָ: **דְּקוּלְסָא** מוֹכֵר קְלָסֵי כְּרוּב:

מַתְנִי׳ נוֹתֵן גֵּט לְכָל אַחַת אִם אֵינוֹ חָפֵץ לִשָּׂא אֶת כֻּלָּן: גְּמ׳ קִדֵּשׁ קָתָנֵי דְּאִיכָּא לְמֵימַר הָתָם הוּא דְּקָאָמַר ר׳ טִרְפוֹן דְּמַנִּיחָהּ בֵּינֵיהֶם דְּלָא עָשָׂה מַעֲשֶׂה אֲבָל בָּעַל לָא קָתָנֵי דִּלְפְלֹג ר׳ טִרְפוֹן דְּכֵיוָן דְּעָשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה וְגִנָּה אוֹתָהּ בְּקִדּוּשֵׁי בִּיאָה צָרִיךְ לְהוֹצִיא עַצְמוֹ מִידֵי עֲבֵרָה וְלִתֵּן לְכֻלָּן: גָּזֶל קָתָנֵי דְּהוֹאִיל וְאִסּוּרָא עֲבַד קְנִיס לֵיהּ ר״ע אֲבָל לָקַח מִקָּח מֵחֲמִשָּׁה וְאֵין יוֹדֵעַ אֵי זֶהוּ לָא קָתָנֵי דִּלְקְנְסֵהּ ר״ע: מִכְּלָל דת״ק פְּלִיג עָלֶיהָ וְאָמַר בְּקִדֵּשׁ וְלָקַח פְּלִיגִי דְּלֵיכָּא אִסּוּר כְּלֵי הַאי אֲבָל בְּבַעַל וְגָזַל אֲפִי׳ ר׳ טִרְפוֹן מוֹדֶה: וּמַאי קִדֵּשׁ קִדֵּשׁ בְּבִיאָה דְּגִנָּה אוֹתָהּ וְאַפֵּ״ה פָּטַר רַבִּי טִרְפוֹן וְלָא תֵּימָא לִתְנֵי גָּזֵל וְלָא אִבְעִי קִדֵּשׁ דְּתַרְוַיְהוּ אִצְטְרִיךְ תְּנָא קִדֵּשׁ בְּבִיאָה לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דר״ע דְּאִסּוּרָא דְּרַבָּנָן הוּא קָעֲבִיד דְּרַב מְנַגֵּד אַמַּאן דִּמְקַדֵּשׁ בְּבִיָּא׳ וְאֵין כָּאן אִסּוּרָא דְּאֳרַיְי׳ אַפֵּ״ה קְנִיס: מַתְנִי׳ מֵת בַּעְלִי וְאַחַ״כ מֵת בְּנִי וַהֲרֵנִי מֻתֶּרֶת לַשּׁוּק נֶאֱמֶנֶת שֶׁהֲרֵי בְּחֶזְקַת לַשּׁוּק יָצְאָה וְהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר: אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לְהִתְיַבֵּם לוֹ וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ דְּאַפְּקָהּ נַפְשָׁהּ מֵחֲזָקָה וְלָא מִשְׁתַּרְיָא בְּלֹא חֲלִיצָה דְּשַׁוִּיתָהּ לְנַפְשָׁהּ חֲתִיכָה דְּאִסּוּרָא מֵעָלְמָא: נִתַּן לִי בֵּן וְהִיא הָלְכָה בְּלֹא בֵּן וּבְחֶזְקַת עֲתִידָה לְיַבֵּם: נִתַּן לִי יָבָם שֶׁהָלְכָה חֲמוֹתִי בִּמְדִינַת הַיָּם וְהִיא הָלְכָה בְּחֶזְקַת שֶׁאֵין לָהּ יָבָם: מֵת בַּעְלִי וְאַחַ״כ מֵת יְבָמִי כו׳ דְּתַרְוַיְהוּ קָשַׁרְיָא נַפְשָׁהּ לַשּׁוּק נֶאֱמֶנֶת וּמֻתֶּרֶת לַשּׁוּק בְּחֶזְקָתָהּ הָרִאשׁוֹנָה דְּהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר: גְּמ׳ הַמְזַכֶּה גֵּט לְאִשְׁתּוֹ שֶׁעָשָׂה שָׁלִיחַ לְקַבָּלָה וְזִכָּה לָהּ ע״י שָׁלִיחַ שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ מֵעַכְשָׁו: בִּמְקוֹם יָבָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח וְנִתְכַּוֵּן לְפָטְרָהּ הֵימֶנּוּ דְּשֶׁלָּא בִּמְקוֹם יָבָם וְהוּא בָּא לְגָרְשָׁהּ פְּשִׁיטָא לָן דְּלָא מִגָּרְשָׁה עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְיָדָהּ דְּאֵין חָבִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו אֶלָּא הָכָא מִי אָמְרִי׳ זְכוּת הוּא לָהּ כוּ׳: וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ מִדְּקָתָנֵי בְּתַרְוַיְהוּ חוֹשְׁשִׁין בְּיָצְאָה בְּחֶזְקַת [הֶתֵּר] לַשּׁוּק וּבָאָה וְהֶחֱזִיקָה עַצְמָהּ לַיָּבָם וְקָתָנֵי חוֹשְׁשִׁין וְלָא אָמְרִינַן אוֹקְמָה אַחֲזָקָה וְתִנָּשֵׂא דְּהָא וַדַּאי מְשַׁקְּרָא מִשּׁוּם דְּרָחֲמָא לֵיהּ קָאָמְרָה אַלְמָא לָא מַחְזְקִינַן לָהּ בְּאַהֲבָה וּמִדְּקָתָנֵי נָמֵי בְּחֶזְקַת יוֹצְאָה לַיָּבָם וּבָאָה וְהֶחֱזִיקָה עַצְמָהּ לַשּׁוּק כְּגוֹן נִתַּן לִי בֵּן וּמֵת בַּעְלִי וְאַחַ״כ בְּנִי וְקָתָנֵי חוֹשְׁשִׁין וְלֹא תִתְיַבֵּם וְלָא אָמְרִי׳ וַדַּאי מְשַׁקְּרָא וּמִשּׁוּם דְּסָנְיָא לֵיהּ קָאָמְרָה אַלְמָא זִמְנִין דְּלָא סָנְיָא לֵיהּ. אַלְמָא מְסַפְּקָא לָן וְגַבֵּי מְזַכֶּה גֵּט נַמֵּי מְסַפְּקָא לָן אִי רָחֲמָא לֵיהּ וְחוֹב הוּא לָהּ אִי סָנְיָא לֵיהּ וּזְכוּת הוּא לָהּ וְתַחֲלֹץ וְלֹא תִתְיַבֵּם: טַן דּוּ גּוּפִים שְׁנַיִם כָּל דְּהוּ בַּעַל: דְּשֻׁמְשְׁמָנָא גַּבְרָא גּוּץ כִּנְמָלָה: כֻּרְסְיַהּ בֵּי חַרְתָּא רַמְיָא מַחֲזֶקֶת עַצְמָהּ כִּנְשׂוּאָה וְנוֹתֶנֶת כִּסְאָהּ אֵצֶל חֲשׁוּבוֹת חוֹרוֹת הָאָרֶץ: דְּנַפָּצָא אוּמַנְתּוֹ מְאוּסָה מְנַפֵּץ צֶמֶר: דְּקוּלְסָא גַּבְרָא שֶׁמֶץ פְּסוּל מִשְׁפָּחָה: טְלָפְחֵי עֲדָשִׁים שֶׁהוּא מַאֲכָל קַל וְאֵין חֶסְרוֹן כִּיס כָּל כָּךְ אֵינָהּ שׁוֹאֶלֶת מִמֶּנּוּ אַף יִקְרָא שְׁמוֹ עָלֶיהָ:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פט׳ מהל׳ אישות הל׳ כא, טוש״ע אה״ע סי׳ מט סעי׳ א:
ב מיי׳ פד׳ מהל׳ גזילה ואבידה הל׳ ט, סמג עשין עג, טוש״ע חו״מ סי׳ שסה סעי׳ א:
ג מיי׳ פט׳ מהל׳ אישות הל׳ כא, טוש״ע אה״ע סי׳ מט סעי׳ א:
ד מיי׳ פכ׳ מהל׳ מכירה הל׳ ב, סמג עשין פב, טוש״ע חו״מ סי׳ רכב סעי׳ ב:
ה מיי׳ פג׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יג, סמג עשין נא, טוש״ע אה״ע סי׳ קנו סעי׳ יא:
ו מיי׳ פג׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יד, טוש״ע אה״ע סי׳ קנו סעי׳ יב:
ז מיי׳ פג׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, סמג עשין מא, טוש״ע אה״ע סי׳ קנח סעי׳ ב:
ח מיי׳ פג׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יב, טוש״ע אה״ע סי׳ קנח סעי׳ א:
ט מיי׳ פד׳ מהל׳ זכייה ומתנה הל׳ ב:
י מיי׳ פה׳ מהל׳ עבדים הל׳ ב:
יא מיי׳ פו׳ מהל׳ עבדים הל׳ א, סמג עשין פב, טוש״ע אה״ע סי׳ קמ סעי׳ ה:
יב מיי׳ פט׳ מהל׳ גירושין הל׳ כא, סמג עשין מ, טוש״ע אה״ע סי׳ קמ סעי׳ ה:
יג טוש״ע אה״ע סי׳ קמ סעי׳ ה:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות
ב בבא מציעא לז:
ג בבא קמא קג:
ד כתובות קז:; ספרא אמור פרק א יא; משנה יבמות
ה לעיל לח:; משנה בבא בתרא; בבא בתרא קנז.; בבא בתרא קנט:; משנה עדיות
ו לעיל צד.
ז כתובות עה.

א(א) **הָאִשָּׁה** שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: ״מֵת בַּעְלִיךְ״ — לֹא תִּנָּשֵׂא, וְלֹא תִּתְיַיבֵּם עַד שֶׁתֵּדַע שֶׁמָּא מְעוּבֶּרֶת הִיא צָרָתָהּ. בג(ב)הָיְתָה לָהּ חָמוֹת — אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת. יָצְתָה מְלֵיאָה — חוֹשֶׁשֶׁת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת. גְּמָ׳ מַאי ״הִיא צָרָתָהּ״? הָא קָא מַשְׁמַע לַן: לְהָא צָרָה הוּא דְּחָיְישִׁינַן, אֲבָל לְצָרָה אַחֲרִיתִי לָא חָיְישִׁינַן. לֹא תִּנָּשֵׂא וְלֹא תִּתְיַיבֵּם וְכוּ׳. בִּשְׁלָמָא יַבּוֹמֵי לָא, דְּדִלְמָא מִיעַבְּרָא, וְקָפָגְעָה בְּאֵשֶׁת אָח דְּאוֹרָיְיתָא. אֶלָּא לֹא תִּנָּשֵׂא, אַמַּאי? הַלֵּךְ אַחַר רוֹב נָשִׁים, וְרוֹב נָשִׁים מִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת! (ג)לֵימָא רַבִּי מֵאִיר הִיא דְּחָיֵישׁ לְמִיעוּטָא? אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, כִּי אָזְלִי רַבָּנַן בָּתַר רוּבָּא — רוּבָּא דְּאִיתֵיהּ קַמַּן, כְּגוֹן תֵּשַׁע חֲנוּיוֹת וְסַנְהֶדְרִי. אֲבָל רוּבָּא דְּלֵיתֵיהּ קַמַּן — לָא אָזְלִי רַבָּנַן בָּתַר רוּבָּא. (ד)וַהֲרֵי קָטָן וּקְטַנָּה, דְּרוּבָּא דְּלֵיתָא קַמַּן הִיא, וְאָזְלִי רַבָּנַן בָּתַר רוּבָּא! דְּתַנְיָא: קָטָן וּקְטַנָּה לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַיבְּמִין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: יָפֶה אָמַרְתָּ שֶׁאֵין חוֹלְצִין. ״אִישׁ״ כְּתִיב בַּפָּרָשָׁה, וּמַקְּשִׁינַן אִשָּׁה לְאִישׁ. אֶלָּא מָה טַעַם אֵין מְיַיבְּמִין! אָמַר לָהֶם: קָטָן שֶׁמָּא יִמָּצֵא סָרִיס, קְטַנָּה שֶׁמָּא תִּמָּצֵא אַיְלוֹנִית, וְנִמְצְאוּ פּוֹגְעִים בְּעֶרְוָה. וְרַבָּנַן סָבְרִי: זִיל בָּתַר רוּבָּא דִּקְטַנִּים, וְרוֹב קְטַנִּים לָאו סָרִיסֵי נִינְהוּ. זִיל בָּתַר רוֹב קְטַנּוֹת, וְרוֹב קְטַנּוֹת לָאו אַיְלוֹנִית נִינְהוּ. אֶלָּא, מְחַוַּורְתָּא מַתְנִיתִין רַבִּי מֵאִיר הִיא. (ה)בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא כְּרַבִּי מֵאִיר, אֵימָא סֵיפָא: הָיְתָה לָהּ חָמוֹת — אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת. אַמַּאי? הַלֵּךְ אַחַר רוֹב נָשִׁים, וְרוֹב נָשִׁים מִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת, מִיעוּט מַפִּילוֹת, וְכָל הַיּוֹלְדוֹת — מֶחֱצָה זְכָרִים וּמֶחֱצָה נְקֵבוֹת. סְמוֹךְ מִיעוּטָא דְּמַפִּילוֹת לְמֶחֱצָה נְקֵבוֹת, וְהָווּ לֵיהּ זְכָרִים מִיעוּטָא — וְלֵיחוּשׁ! דִּלְמָא כֵּיוָן דְּאִיחְזְקָה לַשּׁוּק, לָא חָיֵישׁ. רֵישָׁא דְּאִיחְזַק לְיִיבּוּם — תְּיַיבֵּם! אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: רֵישָׁא דְּאִיסּוּר כָּרֵת — חָשְׁשׁוּ, סֵיפָא דְּאִיסּוּר לָאו — לֹא חָשְׁשׁוּ. אָמַר רָבָא: מִכְּדֵי, הָא דְּאוֹרָיְיתָא וְהָא דְּאוֹרָיְיתָא — מָה לִי אִיסּוּר כָּרֵת מָה לִי אִיסּוּר לָאו?! אֶלָּא אָמַר רָבָא:

רֵישָׁא,

מַתְנִי׳ הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ כו׳ לֹא תִּנָּשֵׂא הוֹאִיל וּבְלֹא בָּנִים יָצָא בַּעְלָהּ: וְלֹא תִתְיַבֵּם שֶׁמָּא יָלְדָה צָרָתָהּ. וּבַגְּמָ׳ פָּרֵיךְ אַמַּאי לֹא תִּנָּשֵׂא תַּחֲלֹץ וְתִנָּשֵׂא מִמַּה נַפְשָׁךְ: הִיא צָרָתָהּ מְפָרֵשׁ בַּגְּמָ׳: הָיְתָה לָהּ חָמוֹת בִּמְדִינַת הַיָּם וּכְשֶׁיָּצְאָה לֹא הָיָה לָהּ בֵּן וְאֵין יָבָם לְזוֹ אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא נִתַּן לָהּ יָבָם. אע״ג דְּחָיְישִׁינַן לְעֵיל שֶׁמָּא יָלְדָה צָרָה הָתָם הוּא דְּכָל מַה דְּיָלְדָה צָרָה בֵּין זָכָר בֵּין נְקֵבָה מַפִּיק לָהּ לְהָא מִיַּבֵּם אֲבָל חָמוֹת דְּאִי נָמֵי יָלְדָה לָא זָקִיק לָהּ לְהַךְ אא״כ יָלְדָה זָכָר וְכוּלֵּי הַאי לָא חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָלְדָה וְזָכָר הָיָה: יָצְתָה מְלֵאָה יָצְתָה חֲמוֹתָהּ מְעֻבֶּרֶת: חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא זָכָר הָיָה: אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת דְּאִיכָּא לְמֵימַר שֶׁמָּא הִפִּילָה ואת״ל לֹא הִפִּילָה שֶׁמָּא נְקֵבָה הָיְתָה: גְּמ׳ לְצָרָה אַחֲרִיתִי אִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁאֵין צָרָתָהּ מְעֻבֶּרֶת אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא אִשָּׁה אַחֶרֶת נָשָׂא וּמֻתֶּרֶת לַיָּבָם: רַבִּי מֵאִיר חָיֵישׁ לְמִעוּטָא בְּפֶ׳ הַכֹּל שׁוֹחֲטִין (חֻלִּין ו.) גַּבֵּי כּוּתִים שֶׁגָּזַר עַל כָּל כּוּתִים מִשּׁוּם אוֹתָם שֶׁמָּצְאוּ דְּמוּת יוֹנָה בְּהַר גְּרִזִים וְהִשְׁתַּחֲווּ לָהּ: תֵּשַׁע חֲנוּיוֹת דְּתַנְיָא (שָׁם דַּף צה.) וּבַנִּמְצָא הָלַךְ אַחַר הָרֹב דְּכֵיוָן דַּחֲנוּיוֹת לְפָנֵינוּ הֵן וְאָנוּ רוֹאִין שֶׁרֻבָּן מוֹכְרוֹת בְּשַׂר שְׁחוּטָה: וְסַנְהֶדְרֵי י״ב מְזַכִּין וי״א מְחַיְּבִין דקי״ל דְּזַכַּאי (סַנְהֶדְרִין דַּף מ.) דְּהוֹאִיל וְרֹב מְזַכִּין וְקָמִן נִינְהוּ: דְּלֵיתָא קַמַּן כְּגוֹן הָכָא דְּנֵזִיל בָּתַר רוֹב נָשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם: אֵימָא סֵיפָא הָיְתָה לָהּ חָמוֹת אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת אַמַּאי נְהִי נָמֵי דִּזְכָרִים מִעוּטָא כְּדִמְפָרֵשׁ וְאָזֵיל מִיהוּ הַלֵּךְ אַחַר רֹב נָשִׁים וְכֵיוָן דְּרֹב נָשִׁים מִתְעַבְּרוֹת לֵיכָּא לְמֵימַר בִּזְכָרִים מִעוּטָא דְּמִעוּטָא אֶלָּא חַד מִעוּטָא דְּרֹב נָשִׁים מִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת וּמִעוּט כו׳: ה״ג וְהָווּ לְהוּ זְכָרִים מִעוּטָא וְלֵיחוּשׁ: דְּאִסּוּר כָּרֵת חָשְׁשׁוּ שֶׁמָּא נִתְעַבְּרָה צָרָתָהּ: לֹא חָשְׁשׁוּ שֶׁמָּא נִתְעַבְּרָה חֲמוֹתָהּ וְאוֹקְמָהּ אַחֲזָקָה: מָה לִי אִסּוּר לָאו מִי לָא בָּעֵינַן לְמִחַשׁ לִסְפֵק אִסּוּר לָאו כִּי הֵיכִי דְּחָיְישִׁינַן לִסְפֵק אִסּוּר כָּרֵת הָא מִידֵי דִּסְפֵיקָא לָאו הַרְחָקָה דְּרַבָּנַן הִיא בְּדָבָר הַמֻּתָּר דְּנֵימָא לְכָרֵת עֲבִיד הַרְחָקָה לְלָאו לָא עֲבִיד הַרְחָקָה בְּדָבָר הַמֻּתָּר דְּהָכָא שֶׁמָּא אִסּוּרָא דְּאוֹרָיְתָא מַמָּשׁ קָעֲבִיד:

מַתְנִי׳ הָאִשָּׁה. יָצְתָה מְלֵאָה חוֹשֶׁשֶׁת אע״ג דְּאִיכָּא חֲזָקָה דִּמְסַיֵּעַ לְרֻבָּא דִּנְקֵבוֹת וּמַפִּילוֹת חוֹשֶׁשֶׁת דְּאִתְרַע לַהּ חֲזָקָה שֶׁיָּצְתָה מְלֵאָה: **אֲבָל** לְצָרָה אַחֲרִיתִי לָא חָיְישִׁינַן מֵהַיִּתּוּר לְשׁוֹן דְּהִיא צָרָתָהּ דַּיֵּק דְּהִיא צָרָתָהּ מַשְׁמַע לֵיהּ שֶׁהַצָּרָה עַצְמָהּ מְעֻבֶּרֶת וְלֹא מַשְׁמַע צָרָה אַחֶרֶת אִם נָשָׂא: **אַמַּאי** הַלֵּךְ אַחַר רֹב נָשִׁים כו׳ וא״ת דִּתְנַן לְעֵיל בְּאִידָךְ פִּרְקִין (יְבָמוֹת דַּף קיח:) נִתַּן לִי בֵּן במד״ה מֵת בַּעְלִי וְאַחַ״כ מֵת בְּנִי לָמָּה אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת בְּמִגּוֹ שֶׁהָיְתָה יְכוֹלָה לוֹמַר עֲדַיִן בְּנִי קַיָּם וְסָמְכִינַן אַרֹב נָשִׁים שֶׁמִּתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת וי״ל דְּמַיְירֵי כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי עֵדִים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁשְּׁנֵיהֶם מֵתוּ דְּהַשְׁתָּא אֵינָהּ יְכוֹלָה לוֹמַר עֲדַיִן בְּנִי קַיָּם: **רַבִּי** מֵאִיר הִיא וא״ת אַמַּאי לָא מוֹקֵי לָהּ נַמֵּי כְּרַבָּנָן וְכִי אָזְלִי רַבָּנַן בָּתַר רֻבָּא הַיְנוּ בִּדְלָא תָּלֵי בְּמַעֲשֶׂה אֲבָל דְּתָלֵי בְּמַעֲשֶׂה לָא אָזְלִי׳ בָּתַר רֻבָּא דכה״ג מְשַׁנֵּי בפ״ג דִּבְכוֹרוֹת (דַּף כ. וְשָׁם) וי״ל דְּהָכָא כְּרַבָּה דְּלֵית לֵיהּ הַהוּא שִׁנּוּיָא א״נ אֵין חָשׁוּב תָּלֵי בְּמַעֲשֶׂה אֶלָּא מִמֵּילָא הוּא בָּא שֶׁאָדָם נִזְקָק לְאִשְׁתּוֹ: **כְּגוֹן** ט׳ חֲנוּיוֹת וְסַנְהֶדְרִין כו׳ תֵּמַהּ הֵיכִי פְּלִיג ר״מ וְהָכְתִיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וְעוֹד הֵיכָא אַשְׁכְּחַן דִּפְלִיגִי ר״מ וְרַבָּנָן בְּט׳ חֲנוּיוֹת הָא לָא אַשְׁכְּחַן דִּפְלִיגִי אֶלָּא בְּקָטָן וּקְטַנָּה וְשֶׁמָּא לָאו דַּוְקָא נְקַט ט׳ חֲנוּיוֹת וְסַנְהֶדְרִין אֶלָּא כְּגוֹן מִעוּטָא דִּפְלִיגִי בְּחֻלִּין (דַּף יא.) וּבְמַס׳ ע״ז (דַּף מ:). [עַי׳ תּוֹסְפוֹת בְּכוֹרוֹת יט: ד״ה בְּרֻבָּא]: **מְחַוַּרְתָּא** מַתְנִי׳ ר״מ הִיא דְּחָיֵישׁ לְמִעוּטָא מִיהוּ אֲנַן לָא קי״ל כר״מ אַף עַל גַּב דְּאָתֵי סְתָמָא דְּמַתְנִי׳ כר״מ בְּהָא דְּחָיֵישׁ לְמִעוּטָא [אַפֶּ״ה] לָא קי״ל כְּוָתֵהּ מִדְּאָמַר בפ״ק דְּחֻלִּין (דַּף יא: וְשָׁם) וְר׳ מֵאִיר הֵיכִי אָכִיל בְּיִשְׂרָאֵל מַשְׁמַע דַּאֲנַן שַׁפִּיר אָכְלִינַן וְקָשֶׁה דִּבְפֶרֶק הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה (בְּכוֹרוֹת כד. וְשָׁם) פְּסִיק ר׳ יוֹחָנָן כְּרַשְׁבָּ״ג דְּאָמַר בְּלוֹקֵחַ בְּהֵמָה מְנִיקָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים דִּפְטוּרָה מִן הַבְּכוֹרָה כְּשֶׁבְּנָהּ כָּרוּךְ אַחֲרֶיהָ מִשּׁוּם דְּלָא מְרַחֲמָא אא״כ יָלְדָה אֲבָל מִטַּעְמָא דְּחָלָב לָא מִפַּטְרָא אע״ג דְּרֹב בְּהֵמוֹת אֵין חוֹלְבוֹת אא״כ יוֹלְדוֹת אַלְמָא חָיְישִׁינַן לְמִעוּט אע״ג דְּלֵיכָּא חֲזָקָה בַּהֲדֵי מִעוּטָא דְּאִי אָמְרַתְּ אוֹקֵי בְּהֵמָה בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא יָלְדָה אַדְּרַבָּה הַעֲמֵד הַוָּלָד בְּחֶזְקַת שֶׁאֵין קָדוֹשׁ בִּבְכוֹרָה שֶׁהָיָה חֻלִּין בִּמְעֵי אִמּוֹ וְיֵשׁ לוֹמַר דְּר׳ יוֹחָנָן לָא פְּסִיק כְּוָתֵהּ אֶלָּא בְּהָא דְּלָא מְרַחֲמָא אֶלָּא אִם כֵּן יָלְדָה ונ״מ לְהֵיכָא שֶׁרְאִינוּהָ שֶׁהָיָה לָהּ חָלָב קֹדֶם לֵדָה דְּהַהִיא לָא מִפַּטְרָא מִטַּעַם חָלָב וְאֶפְשָׁר דְּרַשְׁבָּ״ג סָבַר חָלָב פּוֹטֵר וְהַשְׁתָּא אָתֵי שַׁפִּיר דְּמַשְׁכַּחַת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּלָא חָיֵישׁ לְמִעוּטָא בְּרֵישׁ פֶּרֶק כָּל הַצְּלָמִים (ע״ז דַּף מ: וְשָׁם) דְּלָא גָּזַר שְׁאָר מְקוֹמוֹת אַטּוּ אוֹתוֹ מָקוֹם כִּדְגָזַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם וְקָאָמַר נָמֵי רַשְׁבָּ״ג כָּל מִצְוֹת שֶׁהֶחֱזִיקוּ בָּם כּוּתִים כו׳ אַלְמָא לָא חָיֵישׁ לְמִעוּט וְרַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי אָכִיל מִשְּׁחִיטַת כּוּתִים וּמִיהוּ מִכּוּתִים אֵין לְהָבִיא רְאָיָה דְּמִשּׁוּם דְּאֶחָד רָשָׁע אֵין לְהַחְזִיק כֻּלָּם רְשָׁעִים אֲבָל בְּפֶ׳ עֲשָׂרָה יוּחֲסִין (קִדּוּשִׁין דַּף פ. וְשָׁם) גַּבֵּי שְׁנֵי דְּבָרִים אֵין בָּהֶן דַּעַת לִשְׁאֹל וַעֲשָׂאוּם כו׳ מַשְׁמַע דְּסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי כְּרַבָּנָן דְּרַבִּי מֵאִיר וְהָא דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בס״פ אֵין מַעֲמִידִין (ע״ז דַּף לט:) לִמְעוּטֵי מוּרְיָס וּגְבִינוֹת בֵּית אוּנְיָקֵי וּסְתָמָא כְּרַבִּי מֵאִיר הָתָם הָוֵי סְתָם וְאַחַ״כ מַחְלֹקֶת בְּרֵישׁ כָּל הַצְּלָמִים (עֲבוֹדָה זָרָה דַּף מ:) וְהָא דְּאַרַשְׁבָּ״ג כֹּל שֶׁשָּׁהָה ל׳ יוֹם בָּאָדָם אֵינוֹ נֵפֶל הָא לֹא שָׁהָה סְפֵיקָא הָוֵי אֲפִילּוּ נָפַל מִן הַגַּג אוֹ אֲכָלוֹ אֲרִי בְּפֶרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שַׁבָּת דַּף קלו. וְשָׁם) וְקַיְמָא לַן הָתָם כְּוָתֵהּ אע״ג דְּרֹב אֵינָם נְפָלִים וְכֵן תּוֹךְ ח׳ יָמִים בִּבְהֵמָה אָסַר הָתָם וְלָא אָזְלִינַן בָּתַר רֻבָּא הָתָם מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָבֹא לְהָקֵל בְּעֶרְוָה וְהִצְרִיכוּהָ חֲלִיצָה בְּמֵת תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים וְלֹא רָצוּ לִסְמֹךְ עַל הָרֹב לְהַתִּירָהּ לַשּׁוּק בְּלֹא חֲלִיצָה שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הָעוֹלָם שֶׁפִּהֵק וּמֵת וְיָבֹא לִידֵי לַעַז וְקִלְקוּל וּלְכָךְ גַּם לְעִנְיַן אֲבֵלוּת פָּטוּר שֶׁלֹּא יָבֹא לְהָקֵל בְּעֶרְוָה וְעוֹד דִּבְלָאו הָכִי יֵשׁ לְהָקֵל הָתָם דְּקַיְמָא לַן הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַמֵּיקֵל בְּאָבֵל וְאָסְרוּ כְּמוֹ כֵן בִּבְהֵמָה דְּגָזְרוּ בְּהֵמָה אַטּוּ אָדָם דְּאִי לָא הָא לָא קַיְמָא הָא אִי נָמֵי אָסְרוּ בִּבְהֵמָה בְּבָרִיא שֶׁמָּא יָבֹא לְהַתִּיר בְּחוֹלֶה שֶׁיְּהֵא קָרוֹב לְפַהֵק וּמֵת וא״ת ולר״מ דְּחָיֵישׁ לְמִעוּט הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּמַאי כֵּיוָן דְּאִיכָּא מִעוּט עַם הָאָרֶץ שֶׁאֵין מְעַשְּׂרִין וְעוֹד דְּאִיכָּא חֲזָקָה דְּטֶבֶל וּמִיהוּ אִי לָא חָיֵישׁ ר״מ לְמִעוּט מה״ת אֲפִלּוּ הֵיכָא דְּאִיכָּא חֲזָקָה בַּהֲדֵהּ אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן הֲוָה אָתֵי שַׁפִּיר וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָא חָיְישִׁינַן כה״ג לְמִעוּט דְּאִם הוּא הֶחְזִק כָּל יִשְׂרָאֵל מִי הֶחְזִקוּ אע״ג דְּגַבֵּי כּוּתִים גָּזַר ר״מ עַל כֻּלָּם מִשּׁוּם מִעוּט שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ כִּדְאָמַר בפ״ק דְּחֻלִּין (דַּף ו.) שָׁאנֵי כּוּתִים דְּאֻמָּה אַחַת הֵן וְאֵין נִזְהָרִין בְּמִצְוֹת כְּיִשְׂרָאֵל: **רֵישָׁא** דְּאִחְזְקָה לְיִבּוּם תִּתְיַבֵּם דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ הַשְׁתָּא כְּמוֹ דַּחֲזָקָה לַשּׁוּק מְהַנֵּי בַּהֲדֵי רֹב ה״נ מְהַנֵּי חֲזָקָה לְיִבּוּם בַּהֲדֵי מִעוּט דְּמַפִּילוֹת וְתִתְיַבֵּם:

מסורת הש״ס

א לעיל פז:; לעיל לו.; לעיל צב.; משנה יבמות; כריתות יא:; תוספתא יבמות
ב בכורות כ:
ג בכורות יט:
ד לעיל סא:; נדה לב.
ה חולין עז:

גליון הש״ס

גמ׳ מה לי איסור כרת. עי׳ קדושין יד ע״א תד״ה ותהא ושם יב ע״ב תד״ה אם הקלנו ועי׳ לעיל קיד ע״א ועי׳ מנחות נג ע״ב תד״ה אין מחמיצין:

תורה אור השלם

וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת־יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְּמִי [דברים כה, ז]

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פג׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ טז, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנו סעי׳ יג:
ב מיי׳ פג׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יז:
ג מיי׳ פג׳ מהל׳ יבום וחליצה הל׳ יח, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קנז סעי׳ ט:

רישא, חזקה לייבום, ורובא לשוק. וחזקה לא עדיף כי רובא. ואייתי מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה, והוה ליה פלגא ופלגא — לא תנשא ולא תתייבם. סיפא, חזקה לשוק, ורובא לשוק. והוי ליה זכרים מיעוטא דמיעוטא, ומיעוטא דמיעוטא — לא חייש רבי מאיר. לא תנשא ולא תתייבם וכו'. ולעולם! אמר זעירי: לעצמה — שלשה חדשים, לחברתה — תשעה, וחולצת ממה נפשך. [א]רבי חנינא אמר: לעצמה — שלשה, לחברתה — לעולם. ותחלוץ ממה נפשך! [ב](א)אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין אמרי תרוייהו: גזירה שמא יהא ולד בן קיימא, ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה. וליצרכה? דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה, ואמרי: קשרו חלוצה לכהן. (ב)תנן: "ניתן לי בן במדינת הים", ואמרה: "מת בני ואחר כך בעלי" — נאמנת. "מת בעלי ואחר כך בני" — אינה נאמנת, וחוששין לדבריה, וחולצת ולא מתייבמת. [ג]וליחוש דלמא אתו עדים ואמרי כדקאמרה, ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה! אמר רב פפא: בגרושה. רב חייא בריה דרב הונא אמר, באמרה: "אני והוא נחבאנו במערה". [ד]מתני' שתי יבמות, זו אומרת: "מת בעלי", וזו אומרת: "מת בעלי". זו אסורה מפני בעלה של זו, וזו אסורה מפני בעלה של זו. לזו עדים, ולזו אין עדים. את שיש לה עדים — אסורה, ואת שאין לה עדים — מותרת. לזו בנים, ולזו אין בנים. את שיש לה בנים — מותרת, ואת שאין לה בנים — אסורה. [ה](ג)נתייבמו, ומתו היבמין — אסורות להנשא. רבי אלעזר אומר: הואיל והותרו ליבמין — הותרו לכל אדם. גמ' תנא: לזו עדים ובנים, ולזו לא עדים ולא בנים — שתיהן מותרות. נתייבמו ומתו היבמין — אסורין להנשא. רבי אלעזר אומר: הואיל והותרו ליבמין — הותרו לכל אדם. (ד)בעי רבא: מאי טעמא דרבי אלעזר? משום דקסבר צרה מעידה לחברתה, או דלמא משום דהיא לא מקלקלא נפשה. למאי נפקא מינה?

לאנסובי

רישא חזקה מיתי לה ליבום ורבא מיתי לה להתיר שוק דרב נשים מתעברות ויולדות והרי ילדה צרתה ונפטרה גם היא וחזקה לא עדיף כי רבא דנזיל אבתרה הלכך לא תתיבם ולשוק נמי לא כר' מאיר דחייש למעוטא: סיפא חזקה לשוק שהרי בלא יבם היתה תחלה כשיצתה ורבא לשוק דא"נ נתעברה חמותה שמא נקבה היתה או נפל דרב עוברים נפלים ונקבות כדאמרינן לעיל דמחצה דוולדי קימי נקבות הוו ומעוט עוברים נפלים הוו זכרים דקימא מעוטא לגבי ולדות והכא נמי איכא חזקה לרב דמרע נמי לחששא דמעוטא דזכרים הוו להו מעוטא דמעוטא: ולעולם בתמיה'. תחלץ ממה נפשך ותנשא לשוק: לעצמה שלשה בשביל עצמה תמתין שלשה חדשים דכל הנשים צריכות להמתין ג' חדשים ואפי' בעלה מת במדינת הים דליכא למחש שמא מעוברת היא דהא זקנה ואילונית נמי צריכות להמתין שלשה חדשים כדאמרינן בהחולץ (לעיל יבמות מב:) הלכה כלן צריכות להמתין: לחברתה תשעה בשביל חברתה שמא מעוברת היא צרתה צריכה להמתין ט' חדשים שאפי' חלצה לא תנשא בתוך ט' שמא חברתה מעוברת היא והולד של קימא ואין חליצה פוטרת לזו אלא ולד פוטר והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם: לחברתה לעולם בשביל חברתה צריכה להמתין לעולם עד שתדע אם יש לה ולד אם לאו: ותחלץ לאחר ט' ממה נפשך ותנשא אם ילדה צרתה הרי נפטרה בולד ואם לאו הרי חליצתה פוטרתה: מצריכה כרוז להכריז שלא היתה חלוצה ומתרת לכהנה: מת בני ואח"כ מת בעלי והריני זקוקה ליבם כבתחלה: נאמנת במה שאמרה מת בני ראשון ואח"כ בעלי ולא חיישינן דלמא משום דרחמא ליבם קאמרה מאי טעמא הואיל ובחזקת יבום היתה עומדת ופיה אסר עצמה על היבם כשאמרה נתן לי בן והוא הפה יכול להתיר עצמה ליבם ולומר מת בני ראשון: אינה נאמנת להנשא לשוק הואיל ובחזקת יבום יצתה וחיישינן דלמא משום דסניא ליה קאמרה נתן לי בן וחוששין לדבריה שמא אמת הן ואסורה ליבם וחולצת: כדקאמרת דלא היתה זקוקה לו ואין חליצתה כלום ומתרת לכהנה: בגרושה שהיתה גרושה כבר מאיש אחר שפסלה לכהנה עולמית: אני ובני ובעלי נחבאנו במערה ואין איש עמנו לבא ולהעיד הלכך ליכא למיחש דלמא אתי סהדי: מתני' שתי יבמות נשי שני אחים: זו אסורה לשוק מפני בעלה של זו שהוא יבמה דשמא חי הוא וזקוקה לו ואע"פ שאשתו אומרת מת אינה נאמנת איבמתה שתנשא על פיה שאין יבמה מעידה על חברתה שהיא אחת מחמש נשים שאין נאמנות להעידה: לזו עדים שמת בעלה: זו שיש לה עדים אסורה לנשא מפני יבמה דשמא חי הוא דעדים מאי אהנו לה הא היא נמי מהימנא לומר מת בעלי: וזו שאין לה עדים מתרת לשוק דהא אמרה שהוא מת ובשביל יבמה נמי לא חיישינן שהרי יש עדים שמת: לזו בנים ולזו אין בנים ואין עדים לא לזו ולא לזו את שיש לה בנים מתרת כו': נתיבמו שהיה להם כאן שני יבמין ונתיבמו שהאשה שאמרה מת בעלי תתיבם דלענין יבום לא הצרכה זאת לעדותה של זו. וארישא קאי שאין להם לא עדים ולא בנים: ומתו היבמין אסורות להנשא לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו וזו מפני בעלה הראשון של זו שמא עדין הם חיים ואע"פ שנשאו שתיהן ליבמין בחזקת שמתו בעליהם אצל עצמן נאמנות אבל עכשו כשינשאו לשוק נמצא עדותה של זו מועיל לזו ואין יבמות מעידות זו על זו צד התר: הואיל והתרו ליבמין בחזקת שמתו בעליהם תו לא מתסרן דנחוש לשמא חיין הם: גמ' שתיהן מתרות שאין כאן זקת יבום זו מפני בניה וזו בעדי חברתה: צרה מעידה לחברתה דהא שתי יבמות צרות נינהו ומפני צד צרות לא נפסלו מלהעיד זו לזו:

וחזקה לא עדיף מרבא לא הוה צריך דלא עדיף דאפי' עדיף מרב נשים מתעברות ויולדות מכל מקום יש לחוש דר"מ חייש למעוט אלא האמת אומר דלא עדיף מרבא: **סמוך** מעוטא לחזקה והוה לה פלגא ופלגא וא"ת דבפרק בתרא דקדושין (דף פ.) ובפרק כסוי הדם (חלין פו. ושם) גבי תינוק שנמצא בצד העסה אמרינן סמוך מעוטא דאין מטפחין לחזקת טהרה ואתרע ליה רבא ומטהרין לעסה והכא קאמר דהוי פלגא ופלגא ומחמרינן ואומר רבינו חיים דתינוק הוי דבר שאין בו דעת לשאל והוי ספקו טהור ואפלו ברשות היחיד ולהכי איתרע ליה רבא: **סיפא** חזקה לשוק ורבא לשוק הוו להו זכרים מעוט' דמעוט' ולמעוטא דמעוטא לא חיישינן הקשה ה"ר אלחנן א"כ היכי פריך מנה בפ"ג דבכורות (דף כ: ושם) על רבי יהושע דחייש למעוטא והכא לא חייש למעוטא והא הכא איכא מעוטא דמעוטא ולהכי לא חייש ותרץ דיצתה מלאה אתרע ליה חזקה כיון שיש לה עבר במעיה ואפ"ה לא חייש רבי יהושע וחשיב ליה כמו מעוט כיון דת"ק אסר ביציאתה מלאה ועוד הקשה דת"ק דר' יהושע דאמר יצתה מלאה חוששת וחיישינן למעוט אע"ג דליכא חזקה בהדה וברישא גבי האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים בעי חזקה בהדי מעוט ותרץ דודאי לא בעי חזקה בהדי מעוט והא דנקט דבעינן ברישא חזקה בהדי מעוטא לא בעינן הכי אלא שלא תהא חזקה מסייעתא לרב דאז הוי המעוט מעוט דמעוט וצ"ע גבי גבינת בית אונייקי דאסר ליה ר"מ משום דרב עגלים נשחטים לעבודת כוכבים של אותה העיר ופריך מאי אריא רב אפלו מעוט נמי דר"מ חייש למעוט ומאי קשיא כיון דרב עגלים אין נשחטים וחזקה דחלב בחזקת התר אם כן איתרע ליה רבא כדאמר הכא: **את** שיש לה עדים אסורה וכו' תמה לר"י מאי קמ"ל ושמא אשמעינן דלא אסרינן הא אטו הא: **מאי** טעמא דרבי אלעזר משום דקסבר צרה מעידה לחברתה כו' תמה לר"י אמאי לא פליג רבי אלעזר באידך פרקא (לעיל יבמות קיז.) גבי הכל נאמנים להעידה חוץ מחמותה כו' וקחשיב צרתה ויבמתה ואי ר' אלעזר איירי לבתר דאנסבא צרה מכל מקום ליפלגי גבי ההיא דמת בעלי ואח"כ מת חמי תנשא וחמותה אסורה ור' אלעזר לא אסר כיון שנשאת הכלה ונראה לר"י דלא דמי דלעיל ודאי שהצרה או היבמה באה להעיד על חברתה אין לה להיות נאמנת אפי' לר' אלעזר אבל הכא כל אחת אינה מתכוונה להעיד על חברתה אלא על עצמה וממילא נאמנת על צרתה כיון שאין מתכוונה להעיד על חברתה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' טז, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' יג:

ב מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' טז:

ג מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' טו, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' יב:

ד מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' ז, סמג עשין נא, טוש"ע אה"ע סי' קנח סעי' ה:

ה מיי' פג' מהל' יבום וחליצה הל' י, טוש"ע אה"ע סי' קנח סעי' ו:

מסורת הש"ס

א לעיל לו.; לעיל מא:

ב משנה יבמות; לעיל קיז:

ג תוספתא יבמות

ד עירובין נ.

לְאַנְסוּבֵי לְצָרָה מִקַּמֵּי דִּידַהּ: אִי אָמְרַתְּ צָרָה מְעִידָה לַחֲבֶרְתָּהּ, אַף עַל גַּב דְּלָא אִינְסִיב — מַנְסְבִינַן לַהּ לְצָרָה. אִי אָמְרַתְּ מִשּׁוּם דְּהִיא לָא מְקַלְקְלָא נַפְשַׁהּ, אִינְסִיב — מַנְסְבִינַן לַהּ לְצָרָה, אִי לָא אִינְסִיב — לָא מַנְסְבִינַן לַהּ. מַאי? תָּא שְׁמַע, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהוּתְּרוּ לַיְּבָמִין — הוּתְּרוּ לְכָל אָדָם. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא דְּהִיא לָא מְקַלְקְלָא נַפְשַׁהּ — הַיְינוּ דְּכִי אִינְסִיב, מַנְסְבִינַן לַהּ, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מִשּׁוּם דְּצָרָה מְעִידָה לַחֲבֶרְתָּהּ — אַף עַל גַּב דְּלָא אִינְסִיב נָמֵי! אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר מִשּׁוּם דְּאִינְסִיב הוּא, וְלָא מְקַלְקְלָא נַפְשַׁהּ. רַבִּי אֶלְעָזָר לְדִבְרֵיהֶם קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי, צָרָה מְעִידָה לַחֲבֶרְתָּהּ, וְאַף עַל גַּב דְּלָא אִינְסִיב — מַנְסְבִינַן לַהּ. אֶלָּא לְדִידְכוּ, אוֹדוּ לִי מִיהַת דְּהֵיכָא דְּאִינְסִיב — מַנְסְבִינַן לַהּ, מִשּׁוּם דְּהִיא לָא מְקַלְקְלָא נַפְשַׁהּ. וְרַבָּנַן, ״תָּמוֹת נַפְשִׁי עִם פְּלִשְׁתִּים״ הוּא דְּקָעָבְדָה. (א)תָּא שְׁמַע: הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאָה וְאָמְרָה: ״מֵת בַּעְלִי״ — תִּנָּשֵׂא וְתִטּוֹל כְּתוּבָּתָהּ, וְצָרָתָהּ אֲסוּרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהוּתְּרָה הִיא — הוּתְּרָה נָמֵי צָרָתָהּ. אֵימָא: הוֹאִיל וְהוּתְּרָה וְנִשֵּׂאת. וְלֵיחוּשׁ דִּלְמָא בְּגִיטָּא אֲתַאי, וְהַאי דְּקָאָמְרָה הָכִי — לְקַלְקוּלַהּ לְצָרָה הִיא מִיכַּוְּונָה! אִי דְּאִינְסִיב לְיִשְׂרָאֵל — הָכִי נָמֵי. הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, דְּאִינְסִיב לְכֹהֵן. א־ג(ב)מַתְנִי׳ אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַל פַּרְצוּף פָּנִים עִם הַחוֹטֶם. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ סִימָנִין בְּגוּפוֹ וּבְכֵלָיו — אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ. וַאֲפִילּוּ רָאוּהוּ מְגוּיָּיד וְצָלוּב וְהַחַיָּה אוֹכֶלֶת בּוֹ — אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא אוֹמֵר: לֹא כָּל הָאָדָם וְלֹא כָּל הַמָּקוֹם וְלֹא כָּל הַשָּׁעוֹת שָׁוִין. ד(ג)גְּמָ׳ תָּנוּ רַבָּנַן: פַּדַּחַת וְלֹא פַּרְצוּף פָּנִים, פַּרְצוּף פָּנִים וְלֹא פַּדַּחַת — אֵין מְעִידִין, עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶם עִם הַחוֹטֶם. אָמַר אַבָּיֵי, וְאִיתֵּימָא רַב כָּהֲנָא: מַאי קְרָא — ״הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם״. (ד)אַבָּא בַּר מָרְתָא דְּהוּא אַבָּא בַּר מְנְיוֹמֵי הֲוָה מַסְּקִי בֵּיהּ דְּבֵי רֵישָׁא גָּלוּתָא זוּזֵי. אַיְיתִי קִירָא, דַּבֵּק בִּבְלִייתָא, דַּבֵּק בְּאַפּוּתֵיהּ. חֲלַף קַמַּיְיהוּ וְלָא בַּשְׁקְרוּהּ. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ סִימָנִין וְכוּ׳. לְמֵימְרָא דְּסִימָנִין לָאו דְּאוֹרָיְיתָא. ה(ה)וּרְמִינְהִי: מְצָאוֹ קָשׁוּר בְּכִיס וּבְאַרְנָקִי וּבְטַבַּעַת, אוֹ שֶׁנִּמְצָא בֵּין כֵּלָיו, אֲפִילּוּ לִזְמַן מְרוּבֶּה — כָּשֵׁר. ו(ו)אָמַר אַבָּיֵי, לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן מַהֲבַאי, הָא רַבָּנַן. דְּתַנְיָא: אֵין מְעִידִין עַל הַשּׁוּמָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן מַהֲבַאי אוֹמֵר: מְעִידִין. מַאי לָאו בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר סִימָנִין דְּאוֹרָיְיתָא, וּמָר סָבַר סִימָנִין דְּרַבָּנַן? זאָמַר רָבָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא סִימָנִין דְּאוֹרָיְיתָא. הָכָא, בְּשׁוּמָא מְצוּיָה בְּבֶן גִּילוֹ קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: שׁוּמָא מְצוּיָה בְּבֶן גִּילוֹ, וּמָר סָבַר: אֵינָהּ מְצוּיָה בְּבֶן גִּילוֹ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: הָכָא בְּשׁוּמָא הָעֲשׂוּיָה לְהִשְׁתַּנּוֹת לְאַחַר מִיתָה קָמִיפַּלְגִי. מָר סָבַר: עֲשׂוּיָה לְהִשְׁתַּנּוֹת לְאַחַר מִיתָה. וּמָר סָבַר: אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְהִשְׁתַּנּוֹת לְאַחַר מִיתָה. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רָבָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא סִימָנִין דְּרַבָּנַן. וְהָכָא, בְּשׁוּמָא

סִימָן

לְאִנְסוּבֵי לְצָרָה בְּעָלְמָא מִקַּמֵּי דִּדָּה הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה לִמְדִינַת הַיָּם עִם בַּעְלָהּ וּבָאָה וְאָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְהָיְתָה לָהּ כָּאן צָרָה אִם זוֹ תִּנָּשֵׂא בְּעֵדוּתָהּ שֶׁל זוֹ קֹדֶם שֶׁתִּנָּשֵׂא הִיא: הוֹאִיל וְהֻתְּרָה הִיא אַלְמָא מִשְּׁעַת הֶתֵּר דִּדָּה שָׁרֵינַן לְצָרָתָהּ ואע"ג דַּעֲדַיִן הִיא לֹא נִיסַּת: לִחוּשׁ דִּלְמָא בְּגִטָּא אֲתַאי אִי טַעְמָא דר"א לָאו מִשּׁוּם דְּצָרָה מְעִידָה לַחֲבֶרְתָּהּ הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מְקַלְקְלָא נַפְשָׁהּ נִחוּשׁ דִּלְמָא הָא בְּגִטָּא אֲתַאי וְהֶחְבִּיאָה גִּטָּהּ וְאָמְרָה מֵת בַּעְלִי וּכְדֵי שֶׁתִּנָּשֵׂא גַּם צָרָתָהּ וְאִיהִי לָא מְקַלְקְלָא דִּבְשְׁלָמָא בְּמַתְנֵי' הֵיכָא דְּנִתְיַבְּמוּ לֵיכָּא לְמֵימַר הָכִי דְּאִי נָמֵי בְּגִטָּא אֲתַאי אִיקַּלְקְלָא שֶׁנִּשֵּׂאת לַאֲחִי בַּעְלָהּ אֲבָל לַשּׁוּק לִחוּשׁ: דְּאִנְסִיב לְכֹהֵן דְּאִי אָתֵי בַּעְלָהּ וּמִבְעֵי לָהּ לְאַחְוְויֵי גִּטָּא מִפַּסְלָא אַכֹּהֵן וְנָפְקָא: מַתְנֵי' אֵין מְעִידִים עַל הָאִישׁ שֶׁמֵּת אא"כ רָאוּהוּ מֵת בְּפַרְצוּף פָּנָיו עִם חָטְמוֹ שֶׁיְּכוֹלִין לְהַכִּירוֹ שֶׁזֶּהוּ אֲבָל לֹא רָאוּהוּ בְּפַרְצוּף אוֹ שֶׁנִּטַּל חָטְמוֹ אֵין מְעִידִין עָלָיו לְהַשִּׂיא אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁמָּא אֵין הוּא: וְאַפֵּי' רָאוּהוּ מְגֻיָּד לְשׁוֹן גֹּדּוּ אִילָנָא (דָּנִיֵּאל ד':י"א) מְנֻתָּח וּמָלֵא פְּצָעִים וְחַבּוּרוֹת חֶרֶב: אוֹ צָלוּב עַל הַצְּלִיבָה אוֹ חַיָּה דּוֹרַסְתּוֹ וְאוֹכֶלֶת בּוֹ: אֵין מְעִידִין עַד שֶׁיִּרְאוּ שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ: וְאֵין מְעִידִים אֶלָּא עַד ג' יָמִים אִם רָאוּהוּ בְּתוֹךְ ג' יָמִים לְמִיתָתוֹ מְעִידִין עָלָיו אֲבָל אִם לֹא רָאוּהוּ עַד לְאַחַר ג' יָמִים חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא נִשְׁתַּנּוּ מַרְאִית פָּנָיו וְאֵין זֶה שֶׁהֵם סְבוּרִים: רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא אוֹמֵר לֹא כָּל הָאָדָם כו' יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁמְּמַהֵר לְהִנָּפֵחַ מִשְּׁאָר אָדָם כְּגוֹן אָדָם שָׁמֵן וְיֵשׁ לְךָ מָקוֹם שֶׁחַמָּה נוֹגַעַת בּוֹ יוֹתֵר וְאָדָם מֵת מְמַהֵר לְהַסְרִיחַ וּלְהִשְׁתַּנּוֹת וְיֵשׁ לְךָ שָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם חַם וְהַמֵּת מְמַהֵר לְהַסְרִיחַ. וּבַגְּמָ' בָּעֵי לְחוּמְרָא פְּלִיג אוֹ לְקֻלָּא פְּלִיג: גְּמ' פַּדַּחַת מֵצַח: הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם הֵעִידָה בָּם. אַלְמָא אֵין עֵדוּת בִּשְׁאָר הַגּוּף אֶלָּא בְּהֶכֵּר פָּנִים: קִירָא שַׁעֲוָה: דָּבֵק בִּבְלִייתָא הִדְבִּיקָהּ בִּמְעַט מַטְלִית בְּלוּיָה: בְּלָיְתָא בֶּגֶד בָּלוּי: בַּאֲפוּתֵהּ בְּמִצְחוֹ: מָצְאוּ קָשׁוּר הַמֵּבִיא גֵּט לָאִשָּׁה וְאָבַד הֵימֶנּוּ: בֵּין כֵּלָיו בֵּין כְּלֵי בֵיתוֹ וּמַכִּיר אֶת הַכִּיס וְאֶת הַטַּבַּעַת שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ כָּשֵׁר וְלָא חָיְשִׁינַן דִּלְמָא הַאי כִּיס וְהַאי טַבַּעַת דְּאִינִישׁ אַחֲרִינָא הֲוָה וְהַאי גֵּט אַחֵר הוּא. אַלְמָא סָמְכִינַן אַסִּימָנָא דְּאִית לֵיהּ בְּכִיס וּבְאַרְנָקִי וְאַפֵּי' לְמִשְׁרֵי אִסּוּר אֵשֶׁת אִישׁ דְּאוֹרַיְתָא אַלְמָא סִימָנִין דְּאוֹרַיְתָא: שׁוּמָא ורוא"ה: סִימָנִין דְּאוֹרַיְתָא אַף הַשִּׂמְלָה בִּכְלָל הָיְתָה כו' בְּפֶ' וְאֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף כז.): בֶּן גִּילוֹ שֶׁנּוֹלַד בְּפֶרֶק אֶחָד וּבְמַזָּל אֶחָד ור"א בֶּן מַהֲבַאי סָבַר אֵין שׁוּמָא מְצוּיָה בְּבֶן גִּילוֹ: לְהִשְׁתַּנּוֹת מִמַּרְאֶהָ: סִימָנִין דְּרַבָּנַן וְלָא דְּרֵישׁ אַף הַשִּׂמְלָה לְסִימָן אֶלָּא לְתוֹבְעִין דְּהָתָם פְּלוּגְתָּא הִיא:

אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַל פַּרְצוּף פָּנִים כו' וְאֵין מְעִידִין אֶלָּא עַד ג' יָמִים פִּי' מִשּׁוּם דְּמִשָּׁם וְאֵילָךְ מִשְׁתַּנֶּה כו' ואר"ת דְּהַיְנוּ דַּוְקָא כְּשֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא הַפַּרְצוּף אֲבָל כָּל גּוּפוֹ שָׁלֵם אֲפִי' אֵין כָּאן פַּדַּחַת וְחֹטֶם נִכָּר הוּא הֵיטֵב ע"י סִימָנֵי הַגּוּף וְעוֹד דְּשֶׁמָּא דַּוְקָא בְּסִימָנִין הוּא דְּקָאָמַר הָכִי אֲבָל ע"י טְבִיעוּת עַיִן נִכָּר הֵיטֵב ע"י סִימָנֵי הַגּוּף כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ כָּל גּוּפוֹ וְאַפֵּי' לְאַחַר כַּמָּה יָמִים וְהֵיכָא שֶׁאֵינוֹ נֶחְבָּל בְּפָנִים וַדַּאי נִרְאֶה דָּבָר פָּשׁוּט שֶׁיּוּכְלוּ לְהַכִּירוֹ אַפֵּי' אַחַר כַּמָּה יָמִים כִּי אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה כָּל כָּךְ וְדָבָר יָדוּעַ הוּא שֶׁהוּא נִכָּר אַפֵּי' אַחַר כַּמָּה יָמִים אַפֵּי' הוּא אֱמֶת דְּהֵיכָא שֶׁנֶּחְבַּל בְּפַרְצוּף אֵין מְעִידִין עָלָיו אֶלָּא בְּתוֹךְ ג' יָמִים כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁאַר גּוּפוֹ שָׁלֵם וְגַם יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהוּא בְּתוֹךְ ג' יָמִים כְּגוֹן הֵיכָא שֶׁאֵין יָדוּעַ מָתַי נֶהֱרַג אֵין לִתְלוֹתוֹ אֶלָּא בְּתוֹךְ ג' יָמִים דַּוְקָא וּתְשׁוּבַת ר"ת כְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַיָּשָׁר:

הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם פֵּרוּשׁ שֶׁצָּרִיךְ פַּדַּחַת שֶׁל פְּנֵיהֶם לְהָכִי מַיְיתֵי הַאי קְרָא דִּכְתִיב הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם דְּמַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ הַכָּרָה לְבַד מִן הַפָּנִים וְעַל פִּי' הַקּוּנְט' קַשְׁיָא דִּבְפֶ' יֵשׁ בְּכוֹר (בְּכוֹרוֹת מו: וְשָׁם) מַיְתֵי לָהּ אַבָּרַיְתָא דְּהָכָא וְלֹא עַל הַמִּשְׁנָה דְּהָתָם וְהָכָא נָמֵי מַשְׁמַע דְּאַבָּרַיְתָא לְחוּדָהּ קָאֵי דְּמַיְיתִי עֻבְדָּא וְדַבֵּק קִירָא בַּאֲפוּתֵהּ הַיְנוּ עַל מִצְחוֹ וּבִירוּשַׁלְמִי דְּהָכָא מַשְׁמַע דְּאַחֹטֶם קָאֵי: **מְצָאוֹ** קָשׁוּר בְּכִיס וּבְאַרְנָקִי כו' וא"ת מַאי קוּשְׁיָא דִּלְמָא הָכָא שָׁאנֵי דְּמַכִּירוֹ לְגֵט אוֹ לְכִיס בִּטְבִיעוּת עַיִן דְּאַפֵּי' עַם הָאָרֶץ אִית לֵהּ טְבִיעוּת עַיִן כִּדְאָמַר בְּגֵט פָּשׁוּט (ב"ב קסח.) הַאי צֻרְבָא מֵרַבָּנַן דְּאָזֵל לְקַדּוֹשֵׁי אִתְּתָא לְדַבַּר עַם הָאָרֶץ בַּהֲדֵהּ וְיֵשׁ לוֹ לִהְיוֹת נֶאֱמָן בְּמִגּוֹ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לֹא אִבַּדְתִּיו מֵעוֹלָם וְי"ל כְּגוֹן דְּאִיכָּא עֵדִים שֶׁאִבְּדוֹ דְּהַשְׁתָּא לֵיכָּא מִגּוֹ א"נ בְּמָצְאוּ אַחֵר וּמַחֲזִירוֹ ע"י סִימָן זֶה שֶׁקָּשׁוּר בְּכִיס וּלְהָכִי נָקַט כִּיס וְאַרְנָקִי: **שֶׁנִּמְצָא** בֵּין כֵּלָיו ואע"ג דְּרַבִּים מְצוּיִם שָׁם וְאִם נִמְצָא בַּקַּרְקַע הָיָה לָחוּשׁ לְיוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן אַחֵר הַשְׁתָּא שֶׁמְּצָאוֹ בֵּין כֵּלָיו אֵין לָחוּשׁ שֶׁנָּתְנוּ אַחֵר שָׁם אֶלָּא הוּא: **אָמַר** רָבָא דְּכֻלֵּי עָלְמָא סִימָנִין דְּרַבָּנַן וְאִם תֹּאמַר בָּרַיְתָא דִּמְצָאוֹ קָשׁוּר בַּכִּיס כְּמַאן תּוֹקְמָא וְי"ל דְּמֵעִקָּרָא ס"ד דְּאָדָם אַחֵר מְצָאוֹ כִּדְפָרֵשִׁית וּלְכָךְ בָּעֵי לְמִפְשַׁט מִנָּהּ דְּסִימָנִין דְּאוֹרַיְתָא אֲבָל הַשְׁתָּא סָבַר דְּמַיְרֵי שֶׁמְּצָאוֹ בְּעַצְמוֹ וּמַכִּיר הַכִּיס בִּטְבִיעוּת עַיִן וְנֶאֱמָן בְּמִגּוֹ שֶׁיּוּכַל לוֹמַר לֹא אִבַּדְתִּיו אִי נָמֵי שֶׁיֵּשׁ עֵדִים שֶׁהָאַרְנָקִי וְכִיס וְטַבַּעַת שֶׁלּוֹ וְיָדוּעַ שָׁם א"נ דַּחֲשִׁיבִי כִּיס וְטַבַּעַת סִימָן מֻבְהָק:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כא, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ כד:
ב מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ טו, ש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ כט:
ג מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ יח, ש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לא כו:
ד מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כא, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ כד:
ה מיי׳ פג׳ מהל׳ גירושין הל׳ ט, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ קלב סעי׳ ד:
ו מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כא, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ כד:
ז מיי׳ פי״ג מהל׳ גזילה ואבידה הל׳ ה, סמג עשין עד, טוש״ע חו״מ סי׳ רסז סעי׳ ד ה:

מסורת הש״ס

א לעיל קיח.; משנה יבמות; כתובות קז:; לעיל קיד:
ב בבא מציעא כז:; בראשית רבה; ויקרא רבה
ג בכורות מו:
ד שבת קכא:
ה גיטין כז:
ו בבא מציעא כז:; שבת קנד:

גליון הש״ס

גמ׳ לא כל האדם. כעין זה פסחים מח ע"ב:

תורה אור השלם

וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן תָּמוֹת נַפְשִׁי עִם־פְּלִשְׁתִּים וַיֵּט בְּכֹחַ וַיִּפֹּל הַבַּיִת עַל־הַסְּרָנִים וְעַל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים אֲשֶׁר הֵמִית בְּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הֵמִית בְּחַיָּיו [שופטים טז, ל]

הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם וְחַטָּאתָם כִּסְדֹם הִגִּידוּ לֹא כִחֵדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי־גָמְלוּ לָהֶם רָעָה [ישעיהו ג, ט]

סִימָן מוּבְהָק קָא מִיפַּלְגִי. מָר סָבַר סִימָן מוּבְהָק, וּמָר סָבַר לָאו סִימָן מוּבְהָק. וּלְהַךְ לִישָּׁנָא דְּאָמַר רָבָא סִימָנִין דְּאוֹרָיְיתָא, הָא קָתָנֵי: אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ סִימָנִין בְּגוּפוֹ וּבְכֵלָיו! גּוּפוֹ — דְּאָרוֹךְ וְגוּץ. כֵּלָיו — דְּחָיְישִׁינַן לִשְׁאֵלָה. וְאִי חָיְישִׁינַן לִשְׁאֵלָה, חֲמוֹר בְּסִימָנֵי אוּכָּף הֵיכִי מַהְדְּרִינַן? לָא שָׁיְילִי אִינָשֵׁי אוּכָּפָא, דְּמַסְקֵיב לֵיהּ לַחֲמָרָא. מְצָאוֹ קָשׁוּר בְּכִיס וּבְאַרְנָקִי וּבְטַבַּעַת, הֵיכִי מַהְדְּרִינַן? טַבַּעַת — חָיְישִׁי לְזִיּוּפֵי. כִּיס וְאַרְנָקִי — מְנַחֲשִׁי אִינָשֵׁי וְלָא מוֹשְׁלִי. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: כֵּלָיו, בְּחִיוָּרֵי וְסוּמָּקֵי. [א](א)וַאֲפִילּוּ רָאוּהוּ מְגוּיָּיד וְכוּ׳. לְמֵימְרָא דִּמְגוּיָּיד חָיֵי? וּרְמִינְהִי: אָדָם אֵינוֹ מְטַמֵּא עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ, אֲפִילּוּ מְגוּיָּיד, וַאֲפִילּוּ גּוֹסֵס. טַמּוֹיֵי לָא מְטַמֵּא, הָא מִיחְיָיא — לָא חָיֵי! אָמַר אַבָּיֵי, לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, הָא רַבָּנַן, דְּתַנְיָא: מְעִידִין עַל הַמְגוּיָּיד, וְאֵין מְעִידִין עַל הַצָּלוּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף עַל הַמְגוּיָּיד אֵין מְעִידִין, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לְכָוּוֹת וְלִחְיוֹת. (ב)וּמִי מָצֵית לְאוֹקוֹמֵי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר? וְהָא קָתָנֵי סֵיפָא: מַעֲשֶׂה בְּעַסְיָא בְּאֶחָד שֶׁשִּׁילְשְׁלוּהוּ לַיָּם, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם אֶלָּא רַגְלוֹ, וְאָמְרוּ חֲכָמִים: מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה — תִּנָּשֵׂא, מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַטָּה — לֹא תִּנָּשֵׂא. שָׁאנֵי מַיָּא דְּמַרְזוּ מַכָּה. וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: לְדִידִי חֲזֵי לִי הַהוּא טַיָּיעָא דְּשָׁקֵיל סַפְסִירָא וְגַיְּידֵיהּ לְגַמְלֵיהּ, וְלָא אַפְסֵיקְתֵּיהּ לְנַעֲרוּתֵיהּ! אָמַר אַבָּיֵי: הָהִיא כְּחִישָׁא הַוְיָא. רָבָא אָמַר: בְּסַכִּין מְלוּבֶּנֶת, וְדִבְרֵי הַכֹּל. [ב]וְהַחַיָּה אוֹכֶלֶת וְכוּ׳. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מִמָּקוֹם שֶׁאֵין נַפְשׁוֹ יוֹצְאָה, אֲבָל מִמָּקוֹם שֶׁנַּפְשׁוֹ יוֹצְאָה — מְעִידִין. [ג](ג)וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שָׁחַט בּוֹ שְׁנַיִם, אוֹ רוֹב שְׁנַיִם, וּבָרַח — מְעִידִין. [ד](ד)אִינִי? וְהָאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שָׁחַט בּוֹ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם, וְרָמַז וְאָמַר: "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי" — הֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ. חַי הוּא, וְסוֹפוֹ לָמוּת. [ה]אֶלָּא מֵעַתָּה, יְהֵא גּוֹלֶה עַל יָדוֹ. אַלְמָה תַּנְיָא: שָׁחַט שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם — הֲרֵי זֶה אֵינוֹ גּוֹלֶה! הָא אִיתְּמַר עֲלַהּ, אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא: חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא הָרוּחַ בִּלְבְּלַתּוּ. אִי נָמֵי, שֶׁמָּא אִיהוּ

קֵירַב

מֻבְהָק הוּא ואע"ג דְּסִימָנִין דְּרַבָּנָן אַסִּימָן כִּי הַאי סָמְכִינַן אֲפִלּוּ אַאִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא: דְּאָרוֹךְ וְגוּץ לָאו סִימָנִין נִינְהוּ: כֵּלָיו בְּגָדָיו שֶׁמָּא לְאַחֵר הִשְׁאִילָן וְאוֹתוֹ אַחֵר מֵת וְרָאוּהוּ אֵלּוּ וּסְבוּרִים שֶׁזֶּהוּ בַּעַל הַבְּגָדִים: חֲמוֹר בְּסִימָנֵי אֻכָּף דְּקַיְמָא לָן בְּאֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף כז.) דִּמְהַדְּרִינַן: לָא שָׁיְלִי אִינָשֵׁי בַּעַל הַחֲמוֹר לֹא הָיָה שׁוֹאֵל אֻכָּפוֹ שֶׁל זֶה לַחֲבֵרוֹ: דְּמַסְקֵב לֵיהּ דאשי"ר בְּלַעַ"ז: מְצָאוֹ קָשׁוּר בְּכִיס כו' מַאי אִכָּא לְמֵימַר לָחוּשׁ אע"פ שֶׁהוּא מַכִּיר אֶת הַכִּיס יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא הִשְׁאִילוֹ לְאַחֵר וְקָשַׁר בּוֹ גֵּט זֶה וְהֶחֱזִירוֹ לָזֶה וְשָׁכַח בּוֹ אֶת הַגֵּט: לְזִיּוּפָא שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה חוֹתָם וְצוּרָה כְּנֶגֶד טַבַּעְתּוֹ וְיֵלֵךְ וְיַרְאֵהוּ לְאִשְׁתּוֹ וְיִטֹּל הֵימֶנָּה כָּל אֲשֶׁר יִשְׁאַל: מְנַחֲשֵׁי אִינָשֵׁי שֶׁלֹּא יִטֹּל זֶה מַזָּלוֹ. וְאִי קַשְׁיָא הָא קָתָנֵי אוֹ שֶׁנִּמְצָא בֵּין כֵּלָיו הָא אֲמָרָן דְּחָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה לָא קַשְׁיָא כֵּלָיו דְּמַתְנִיתִין הַיְנוּ בְּגָדָיו וְדֶרֶךְ לְהַשְׁאִיל מַלְבּוּשִׁים וְכֵלָיו דְּגִטִּין הַיְנוּ בֵּין כְּלֵי תַּשְׁמִישֵׁי בֵּיתוֹ בְּתֵבָתוֹ שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְהַשְׁאִילָם: וְאִיבָּעֵית אֵימָא כֵּלָיו דְּמַתְנִי' דְּקָתָנֵי בְּגוּפוֹ וּבְכֵלָיו דְּלָא סָמְכִינַן אַסִּימָנַיְהוּ: בְּסֻמָּקֵי וְחִוָּרֵי דְּלָא אָמְרִינַן הָוֵי סִימָן בְּמַלְבּוּשָׁיו אִי שְׁחוֹרִין הָיוּ אוֹ לְבָנִים הָיוּ דְּאֵין זֶה סִימָן שֶׁהַרְבֵּה יֵשׁ שְׁחוֹרִין וּלְבָנִים וַאֲדֻמִּים: וְהָא קָתָנֵי סֵיפָא דְּמַתְנִי' (לְקַמָּן יְבָמוֹת דַּף קכא.): מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה לֹא תִּנָּשֵׂא דְּחַיֵּי וְאִי מִשּׁוּם טְבִיעָה הוֹאִיל וּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יָצָא מִן הַמַּיִם וְעָלָה בְּרִחוּק פַּרְסָה אוֹ יוֹתֵר וְלֹא רָאוּהוּ קָתָנֵי מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה תִּנָּשֵׂא אַלְמָא מְגֻיָּד לָא חָיֵי: שָׁאנֵי מַיָּא דְּמַרְזוּ מַכָּה מַחֲזִיקוֹת וּמְגַדְּלוֹת כְּאֵב הַמַּכָּה. וַחֲבֵרוֹ מִטְרָא רַזְיָא לְאִילָנֵי בְּמַס' תַּעֲנִית (דַּף ג:): גַּיְּדֵהּ לְגַמְלֵהּ לְשׁוֹן גֹּדּוּ אִילָנָא (דָּנִיֵּאל ד): וְלָא אַפְסְקֵהּ לְנַעֲרוּתֵהּ וְלֹא הִפְסִיק לִגְמֹר אֶת קוֹל נַעֲרוּתוֹ שֶׁהָיָה נוֹעֵר עַד שֶׁמֵּת: מְלֻבֶּנֶת בָּאֵשׁ שֶׁמִּתּוֹךְ הַמִּכְוָה מִתְרַפֵּא: וּבָרַח הַנִּשְׁחָט: יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ אַלְמָא כְּחִי מַחְזְקִינַן: וּמְשַׁנֵּי חַי הוּא לְפִיכָךְ גִּטּוֹ גֵּט וְסוֹפוֹ לָמוּת הִלְכָּךְ מְעִידִין: אֶלָּא מֵעַתָּה הוֹאִיל וַדַּאי יָמוּת יְהֵא גּוֹלֶה הַשּׁוֹחֲטוֹ אִם נָפַל סַכִּין מִיָּדוֹ עָלָיו וּשְׁחָטוֹ אַלְמָה תַּנְיָא אֵין גּוֹלֶה וַאֲפִלּוּ מֵת שֶׁמָּא מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר מֵת: עַל יָדוֹ בִּשְׁבִילוֹ: הָרוּחַ בִּלְבְּלַתּוּ וּמֵחֲמַת הָרוּחַ מֵת הִלְכָּךְ לְגַבֵּי גָּלוּת פָּטוּר וּמִיהוּ לְעִנְיַן אִשְׁתּוֹ מְעִידִין עָלָיו דְּוַדַּאי יָמוּת:

כֵּלָיו דְּחָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה וְכֵלָיו דְּמָצָא קָשׁוּר דְּלָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה אִכָּא לְמֵימַר בְּכֵלִים שֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהַשְׁאִילָם כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רִיבָ"ן דְּלָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה: **כֵּלָיו** דְּחָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה וְאִם תֹּאמַר מָצָא פֵּרוֹת בִּכְלִי דִּבְפֶּ' אֵלּוּ מְצִיאוֹת (ב"מ דַּף כד:) מַשְׁמַע דְּהָוֵי סִימָן וְיַחֲזִיר וְאַמַּאי לָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה אֶלָּא בְּדָבָר אִסּוּר אֲבָל בְּמָמוֹן לָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה וא"ת א"כ מַאי פָּרִיךְ הָכָא וְהָתָם חֲמוֹר בְּסִימָנֵי אֻכָּף הֵיכִי מַהְדְּרִינַן נְחוּשׁ לִשְׁאֵלָה וְהָא בְּמָמוֹן לָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה וְי"ל דִּפְשִׁיטָא לֵיהּ וַדַּאי אַפֵּי' אִי חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה מִן הַתּוֹרָה אֲבָל מִדְּרַבָּנָן לָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה לְהַחֲזִיר אֲבֵדָה אֲבָל קָשֶׁה הֵיכִי מַפְּקִינַן מִקְּרָא דְּמַהְדְּרִי חֲמוֹר בְּסִימָנֵי אֻכָּף נְחוּשׁ לִשְׁאֵלָה מִן הַתּוֹרָה מִיהוּ לַמַּסְקָנָא אָתֵי שַׁפִּיר דְּלָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה אַפֵּי' בְּאִסּוּר: **אִיבָּעֵית** אֵימָא כֵּלָיו בְּחִוָּרֵי כו' וּלְעוֹלָם לָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה וא"ת בְּפֶרֶק כָּל הַגֵּט (גִּטִּין כז. וְשָׁם) תְּנַן מְצָאוֹ בַּחֲפִיסָה אוֹ בִּדְלוֹסְקָמָא אִם מַכִּירוֹ כָּשֵׁר פֵּי' אִם מַכִּיר הַגֵּט וְלָמָּה לִי שֶׁיַּכִּיר הַגֵּט אֲפִלּוּ אֵינוֹ מַכִּירוֹ נָמֵי כֵּיוָן דְּמַכִּיר חֲפִיסָה וּדְלוֹסְקָמָא דַּי בְּכָךְ דְּהָא לָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה וְיֵשׁ לוֹמַר דה"פ אִם מַכִּירוֹ לַחֲפִיסָה וּדְלוֹסְקָמָא שֶׁהֵם שֶׁלּוֹ כָּשֵׁר ואע"ג דְּנָקַט לְשׁוֹן יָחִיד אֵין לָחוּשׁ ואע"ג דַּחֲפִיסָה הָוֵי לְשׁוֹן נְקֵבָה דִּמְפָרֵשׁ הָתָם דַּחֲפִיסָה הִיא חֵמֶת קְטַנָּה מ"מ נָקַט לְשׁוֹן זָכָר מִשּׁוּם דְּלוֹסְקָמָא דְּהָוֵי לְשׁוֹן זָכָר כִּדְתָנֵי בַּתּוֹסֶפְתָּא עֲשָׂרָה דְּלוֹסְקָמוֹת מְלֵאִים שְׁטָרוֹת מָסַרְתִּי לְךָ וּלְלִישָּׁנָא קַמָּא דְּחָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה מַיְרֵי הָתָם שֶׁיָּדוּעַ שֶׁכֵּן אִבְּדוּ בַּחֲפִיסָה וּלְהָכִי לָא חָיְשִׁינַן לִשְׁאֵלָה וְשָׁם אַאֲרִיךְ בע"ה: **לְמִמְרָא** דִּמְגֻיָּד חָיֵי וּרְמִינְהוּ כו ' טַמּוֹיֵי הוּא דְּלָא מְטַמֵּי הָא מִחְיָא לָא חָיֵי תֵּמַהּ דְּהָא קָתָנֵי בָּהּ גּוֹסֵס אע"ג דְּחַיֵּי דְּרוֹב גּוֹסְסִים לְמִיתָה וּמִעוּטָן חַיִּין וּתְנַן נָמֵי אֵין מְעִידִין עַל הַגּוֹסֵס וְיֵשׁ לוֹמַר בְּגוֹסֵס שֶׁהוּא מְגֻיָּד כֵּיוָן שֶׁהוּא גּוֹסֵס עַל יְדֵי אָדָם לָא חָיֵי ומ"מ מוֹכִיחַ שַׁפִּיר דִּמְגֻיָּד לָא חָיֵי מִדְּלָא קָתָנֵי וַאֲפִילּוּ גּוֹסֵס מְגֻיָּד וְעוֹד אָמַר ר"י לְפָרֵשׁ דְּוַדַּאי פְּשִׁיטָא דִּמְגֻיָּד דְּמַתְנִי' מֵת לְבַסּוֹף כֵּיוָן שֶׁמְּגֻיָּד בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ טְרֵפָה כְּמוֹ נֶחְתַּךְ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה כִּדְמַשְׁמַע בְּסָמוּךְ אֲבָל אֵינוֹ דָּבָר בָּרוּר שֶׁיָּמוּת קֹדֶם שֶׁיַּתִּירוּהָ לִנָּשֵׂא וְהַשְׁתָּא פָּרִיךְ לֵיהּ מִמְּגֻיָּד וְגוֹסֵס וְאוֹתוֹ גּוֹסֵס שֶׁסּוֹפוֹ לָמוּת הוּא מֵת לְאַלְתַּר וְהוּא הַדִּין נָמֵי דִּמְגֻיָּד מָיֵית לְאַלְתַּר מִדְּקָתָנֵי מְגֻיָּד בַּהֲדֵי גּוֹסֵס וא"ת בְּלָאו מִלְּתֵהּ דְּרַשְׁבָּ"א תִּקְשֵׁי לֵיהּ רֵישָׁא לְסֵיפָא וי"ל דְּמֵעִקָּרָא לָא קַשְׁיָא לֵיהּ רֵישָׁא לְסֵיפָא דְּמָצֵי לְאוֹקְמֵי רֵישָׁא דְּאֵין מְעִידִין הַיְנוּ לְאַלְתַּר וְסֵיפָא דְּתִנָּשֵׂא הַיְנוּ לְאַחַר י"ב חֹדֶשׁ אֲבָל אַמִּלְּתֵהּ דְּרַשְׁבָּ"א לָא מָצֵי לְשַׁנּוּיֵי: **אֶלָּא** מֵעַתָּה יְהֵא גּוֹלֶה עַל יָדוֹ לִשְׁמוּאֵל דַּחֲשִׁיב לֵיהּ מֵת קָפְרִיךְ דְּכֵיוָן דְּמֵת הוּא יֵשׁ לוֹ לִגְלוֹת דס"ד טַעְמָא דְּחַיָּב לִגְלוֹת לְפִי שֶׁמֵּת לְאַלְתַּר אֲבָל לֹא מֵת לְאַלְתַּר לֹא יִתְחַיֵּב גָּלוּת כְּלָל דְּלִשָּׁנָא דְּוַיָּמוֹת דִּכְתִיב גַּבֵּי גָּלוּת מַשְׁמַע לֵיהּ שֶׁמֵּת לְאַלְתַּר וְלֵית לֵיהּ הַשְׁתָּא הָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק אֵלּוּ נְעָרוֹת (כְּתֻבּוֹת לג: וְשָׁם) וְנִקָּה הַמַּכֶּה בְּשׁוֹגֵג מַאי וְנִקָּה וְנִקָּה מִגָּלוּת ואע"פ שֶׁחַיָּב מִיתָה בְּמֵזִיד אֲפִלּוּ לֹא מֵת זְמַן מְרֻבֶּה יֵשׁ חִלּוּק בֵּין מִיתָה לְגָלוּת כִּי הֵיכִי דִּמְפַלְּגִי בֵּין דֶּרֶךְ יְרִידָה לְדֶרֶךְ עֲלִיָּה גַּבֵּי גָּלוּת וְלֹא גַּבֵּי מִיתָה אֲבָל אֵין לוֹמַר דְּמִשּׁוּם רוּחַ בִּלְבְּלַתּוּ אוֹ קֵרֵב מִיתָתוֹ אֵין לָנוּ לְפָטְרוֹ כֵּיוָן שֶׁמֵּת לְאַלְתַּר דְּהָא אַכַּתִּי לָא יָדְעִינַן לְהָנֵי טַעְמֵי: **חָיְיְשִׁינַן** שֶׁמָּא הָרוּחַ בִּלְבְּלַתּוּ וְדַוְקָא בְּגָלוּת וְלֹא בְּמִיתָה כִּדְפָרֵשִׁית לְעֵיל וְהָא דְּאָמַר וְנִקָּה הַמַּכֶּה מִגָּלוּת הָא לֹא הָלַךְ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ אע"פ שֶׁשָּׁהָה הַרְבֵּה חַיָּב גָּלוּת אִכָּא לְמֵימַר כְּגוֹן דְּלֵיכָּא בִּלְבּוּל דְּרוּחַ כְּגוֹן בְּבֵיתָא דְּשַׁיְשָׁא וְלֹא פִּרְכֵּס כְּלָל:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פא׳ מהל׳ טומאת מת הל׳ טו, סמג לאוין רלא, טוש״ע יו״ד סי׳ שע סעי׳ א:

ב מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ יח, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לא:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ל:

ד מיי׳ פב׳ מהל׳ גירושין הל׳ יג, סמג עשין מח, טוש״ע אה״ע סי׳ קכא סעי׳ ח:

ה מיי׳ פה׳ מהל׳ רוצח ושמירת נפש הל׳ ב:

מסורת הש״ס

א נזיר מג.; משנה אהלות

ב משנה יבמות

ג גיטין ע:

ד גיטין ע:

תורה אור השלם

[דברים יט]

קֵירַב מִיתָתוֹ. מַאי בֵּינַיְיהוּ? [א]דְּשַׁחְטֵיהּ בְּבֵיתָא דְּשֵׁישָׁא וּפַרְכֵּיס. אִי נָמֵי: דְּשַׁחְטֵיהּ בְּבָרָא וְלָא פַּרְכֵּיס. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא כָּל וְכוּ׳. אִיבַּעְיָא לְהוּ: רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא לְקוּלָּא פְּלִיג, אוֹ לְחוּמְרָא פְּלִיג. [ב]תָּא שְׁמַע: דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּטָבַע בְּכַרְמֵי, וְאַסְּקוּהוּ אַבֵּי הֲדַיָא לְבָתַר תְּלָתָא יוֹמִין, וְאַנְסְבַהּ רַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא לִדְבֵיתְהוּ. וְתוּ: הָהוּא גַּבְרָא דְּאִטְבַע בְּדִגְלַת, וְאַסְּקוּהוּ אַגִּישְׁרָא דְּשַׁבִּיסְתָּנָא, וְאַנְסְבַהּ רָבָא לִדְבֵיתְהוּ אַפּוּמָּא דְּשׁוֹשְׁבִינֵי לְבָתַר חַמְשָׁה יוֹמֵי. אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא לְקוּלָּא פְּלִיג, אִינְהוּ דַּעֲבוּד כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לְחוּמְרָא פְּלִיג, אִינְהוּ דַּעֲבוּד כְּמַאן? שָׁאנֵי מַיָּא, דְּצָמְתִי. [ג]וְהָאָמְרַתְּ מַיָּא מַרְזוּ מַכָּה! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּאִיכָּא מַכָּה, אֲבָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא מַכָּה — מִיצְמָת צָמֵית. וְהָנֵי מִילֵּי דְּכִי אַסְּקֵיהּ חַזְיֵיהּ בְּשַׁעְתֵּיהּ. אֲבָל אִישְׁתַּהִי, מִיתְפָּח תָּפַח. (א)מַתְנִ׳ נָפַל לְמַיִם, בֵּין שֶׁיֵּשׁ לָהֶן סוֹף, בֵּין שֶׁאֵין לָהֶן סוֹף — אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנָּפַל לְבוֹר הַגָּדוֹל, וְעָלָה לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים. [ד]אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה בְּסוּמָא שֶׁיָּרַד לִטְבּוֹל בִּמְעָרָה, וְיָרַד מוֹשְׁכוֹ אַחֲרָיו, וְשָׁהוּ כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁם — וְהִשִּׂיאוּ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּעַסְיָא, בְּאֶחָד שֶׁשִּׁלְשְׁלוּהוּ לַיָּם, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם אֶלָּא רַגְלוֹ, אָמְרוּ חֲכָמִים: מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה — תִּנָּשֵׂא. מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַטָּה — לֹא תִּנָּשֵׂא. [ה](ב)גְּמָ׳ תָּנוּ רַבָּנַן: נָפַל לַמַּיִם, בֵּין שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף, בֵּין שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף — אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף — אִשְׁתּוֹ מוּתֶּרֶת, וְשֶׁאֵין לָהֶם סוֹף — אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. [ו]הֵיכִי דָּמֵי מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף? אָמַר אַבָּיֵי: כֹּל שֶׁעוֹמֵד וְרוֹאֶה מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו. הָהוּא גַּבְרָא דִּטְבַע בְּאַגְמָא דְּסַמְקֵי, אַנְסְבַהּ רַב שֵׁילָא לִדְבֵיתְהוּ. אֲמַר לֵיהּ רַב לִשְׁמוּאֵל, תָּא נְשַׁמְּתֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: נִשְׁלַח לֵיהּ בְּרֵישָׁא. שְׁלַחוּ לֵיהּ: מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה אוֹ מוּתֶּרֶת? שְׁלַח לְהוּ: אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. וְאַגְמָא דְּסַמְקֵי — מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף, אוֹ מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף? שְׁלַח לְהוּ: מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף הוּא. וּמָר, מַאי טַעְמָא עֲבַד הָכִי? מִיטְעָא טְעֵינָא, אֲנָא סְבַרִי כֵּיוָן דִּקְווּ וְקָיְימִי — כְּמַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף דָּמֵי, וְלָא הִיא: כֵּיוָן דְּאִיכָּא גַּלֵּי — אֵימוֹר גַּלֵּי אַשְׁפְּלוּ[הּ]. (ג)קָרֵי שְׁמוּאֵל עֲלֵיהּ דְּרַב: ״לֹא יְאוּנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן״. קָרֵי רַב עֲלֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: ״וּתְשׁוּעָה בְּרוֹב יוֹעֵץ״. (ד)תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי: מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם מְכַמְּרִין מִכְמוֹרִין בַּיַּרְדֵּן, וְנִכְנַס אֶחָד מֵהֶם לִמְחִילָה שֶׁל דָּגִים, וְשָׁקְעָה חַמָּה וְלֹא רָאָה פִּתְחָהּ שֶׁל מְחִילָה, וְשָׁהָה חֲבֵרוֹ כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ, וּבָא וְהוֹדִיעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. לְמָחָר, זָרְחָה חַמָּה וְהִכִּיר פִּתְחָהּ שֶׁל מְחִילָה, וּבָא וּמָצָא הֶסְפֵּד גָּדוֹל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. אָמַר רַבִּי: כַּמָּה גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים, שֶׁאָמְרוּ: מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף — אִשְׁתּוֹ מוּתֶּרֶת, שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף — אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. אִי הָכִי, מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף נָמֵי, לֵיחוּשׁ לִמְחִילָּה שֶׁל דָּגִים! בְּמַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף מְחִילָּה שֶׁל דָּגִים לָא שְׁכִיחָא. אָמַר רַב אָשֵׁי: הָא דַּאֲמַרוּ רַבָּנַן מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה — הָנֵי מִילֵּי בְּאִינִישׁ דְּעָלְמָא, אֲבָל צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן — לָא. אִי דִּסְלֵיק — קָלָא אִית לֵיהּ. וְלָא הִיא: לָא שְׁנָא אִינִישׁ דְּעָלְמָא, וְלָא שְׁנָא צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן, דִּיעֲבַד — אִין, לְכַתְּחִלָּה — לָא. תַּנְיָא, אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בִּסְפִינָה, וְרָאִיתִי סְפִינָה אַחַת שֶׁנִּשְׁבְּרָה. וְהָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבָּהּ, וּמַנּוּ — רַבִּי עֲקִיבָא. וּכְשֶׁעָלִיתִי בַּיַּבָּשָׁה, בָּא וְיָשַׁב וְדָן לְפָנַי בַּהֲלָכָה. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, מִי הֶעֶלְךָ? אָמַר לִי: דַּף שֶׁל סְפִינָה נִזְדַּמֵּן לִי, וְכָל גַּל וְגַל שֶׁבָּא עָלַי — נִעְנַעְתִּי לוֹ רֹאשִׁי. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: אִם יָבוֹאוּ רְשָׁעִים עַל אָדָם — יְנַעְנֵעַ לוֹ רֹאשׁוֹ. אָמַרְתִּי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה: כַּמָּה גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים, שֶׁאָמְרוּ: מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף — מוּתֶּרֶת, מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף — אֲסוּרָה. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בִּסְפִינָה, וְרָאִיתִי סְפִינָה אַחַת שֶׁמִּטָּרֶפֶת בַּיָּם, וְהָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבָּהּ, וּמַנּוּ — רַבִּי מֵאִיר. כְּשֶׁעָלִיתִי לִמְדִינַת קַפּוֹטְקְיָא, בָּא וְיָשַׁב וְדָן לְפָנַי בַּהֲלָכָה. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, מִי הֶעֶלְךָ? אָמַר לִי: גַּל טְרָדַנִי לַחֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, עַד שֶׁהֶקִיאַנִי לַיַּבָּשָׁה. אָמַרְתִּי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה: כַּמָּה גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים, שֶׁאָמְרוּ: מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף — אִשְׁתּוֹ מוּתֶּרֶת, מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף — אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה. [ז](ה)תָּנוּ רַבָּנַן: נָפַל לְגוֹב אֲרָיוֹת — אֵין מְעִידִין עָלָיו. לַחֲפוּרָה מְלֵאָה נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים — מְעִידִין עָלָיו. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: אַף לַחֲפוּרָה מְלֵאָה נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים אֵין מְעִידִין עָלָיו, חָיְישִׁינַן

שֶׁמָּא

קֵרֵב מִיתָתוֹ עַל יְדֵי שֶׁפִּרְכֵּס יוֹתֵר מִדַּאי מֵת הִלְכָּךְ אֵין גּוֹלֶה אֶלָּא אִם כֵּן מֵת תַּחַת יָדוֹ: בְּבֵיתָא דְּשֵׁישָׁא שֶׁאֵין שָׁם רוּחַ. לְלִישָּׁנָא דְּרוּחַ בִּלְבְּלַתּוּ הָכָא גּוֹלֶה דְּאֵין כָּאן רוּחַ וּמֵחֲמָתוֹ מֵת וּלְלִישָּׁנָא דְּהוּא קֵרֵב אֶת מִיתָתוֹ אֵינוֹ גּוֹלֶה: הָכִי גָּרְסִינַן אִי נָמֵי בְּדַבְרָא וְלֹא פִּרְכֵּס: לְקֻלָּא פְּלִיג דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַד ג' יָמִים וַאֲתָא רַבִּי יְהוּדָה לְמֵימַר יֵשׁ לְךָ אָדָם אוֹ מָקוֹם אוֹ שָׁעָה שֶׁאֵינוֹ מָהִיר לִנְפּוֹחַ וּלְהִשְׁתַּנּוֹת וְיָכוֹל לְהָעִיד אֲפִי' לְאַחַר ג' יָמִים: אוֹ לְחוּמְרָא פְּלִיג דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים מְעִידִים וַאֲתָא אִיהוּ לְמֵימַר פְּעָמִים שֶׁאֲפִי' תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה אֵין מְעִידִין: בְּכַרְמֵי שֵׁם הָעִיר: וְאַסְּקוּהוּ אַבֵּי הֲדַיָא לְבָתַר תְּלָתָא יוֹמִין: וְאַסְּקוּהוּ אַגִּשְׁרָא דִּשְׁבִיסְתָּנָא לְאַחַר חֲמִשָּׁה יוֹמִין: דְּצָמְתִי צוֹמְתִין צוּרַת הַפָּנִים וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לִנְפּוֹחַ וּלְהִשְׁתַּנּוֹת: הֵיכָא דְּאִיכָּא מַכָּה מְקוֹם הַמַּכָּה מֵרְזוּ מַכְבִּידִין הַכְּאֵב וְנוֹפֵחַ: מִתְפָּח תָּפַח לְאַחַר שֶׁמַּעֲלִין אוֹתוֹ לַיַּבָּשָׁה וּמִשְׁתַּנֵּית צוּרָתוֹ: מַתְנִ' שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף לְקַמָּן מְפָרֵשׁ הֵיכִי דָּמֵי: אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה שֶׁמָּא לְאַחַר פְּרִישָׁתוֹ מִשָּׁם יָצָא וְהָלַךְ לוֹ דְּסָבַר רַבִּי מֵאִיר אָדָם יָכוֹל לִחְיוֹת וְלִשְׁהוֹת בַּמַּיִם יוֹם אוֹ יוֹמַיִם: מְעָרָה מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף הֵם וּפְלִיג ר' יוֹסֵי וְאָמַר אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת דְּקָסָבַר אֵין אָדָם יָכוֹל לִשְׁהוֹת בְּמַיִם כָּל כָּךְ וְאִי מִשּׁוּם שֶׁמָּא יָצָא לְאַלְתַּר אֵין זוֹ חֲשָׁשָׁא דְּהָא אִי נְפַק הֲווּ חָזוּ לֵיהּ אֲבָל בְּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף מוֹדֶה ר' יוֹסֵי דַּאֲסוּרָה שֶׁמָּא יָצָא לְאַלְתַּר לְמֵרְחוֹק וְלֹא רָאוּהוּ: מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה הוֹאִיל וְיָכוֹל לִחְיוֹת לֹא תִּנָּשֵׂא שֶׁמָּא יָצָא וְלֹא רָאוּהוּ דָּמִים שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף הֵן: גְּמ' מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ כְּגוֹן מְעָרָה מְלֵאָה מַיִם וְהָרוֹאֶה שֶׁנָּפַל שׁוֹהֶה שָׁם בִּכְדֵי שֶׁאֵין יָכוֹל לִהְיוֹת חַי בְּתוֹךְ הַמַּיִם וּבָא לוֹ: אַגְמָא דְּסַמְקֵי אֲגַם שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם אֲגַם מרש"ט בְּלַעַ"ז עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ וְאֵינָם מַיִם חַיִּים: כְּמַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף דָּמוּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָשׁוּט עַל פְּנֵיהֶם לְמֵרָחוֹק הִלְכָּךְ אִם אִיתָא דְּסָלֵיק הֲוֵי חָזוּ לֵיהּ: גַּלֵּי אַשְׁפְּלוֹ לְמָקוֹם רָחוֹק וּמִשָּׁם יָצָא: לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן שֶׁלֹּא בָּאתָה תַּקָּלָה זוֹ לְיָדוֹ שֶׁל רַב לְנַדּוֹת אֶת רַב שֵׁילָא: תְּשׁוּעָה בְּרוֹב יוֹעֵץ תְּשׁוּעָתִי מִן הַמִּכְשׁוֹל עַל יְדֵי שֶׁנָּטַלְתִּי עֵצָה מִשְּׁמוּאֵל: לִמְחִילָה שֶׁל דָּגִים שֶׁחוֹטְטִים סָמוּךְ לִשְׂפַת הַנָּהָר בֵּין לְמַטָּה מִן הַמַּיִם בֵּין לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם בְּגֹבַהּ שְׂפָתוֹ וְאֵין מִתְמַלֵּאת כֻּלָּהּ וְאָדָם הַנִּכְנָס שָׁם מַגְבִּיהַּ צַוָּארוֹ בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם: לָחוּשׁ לִמְחִילָה וְשֶׁמָּא לְיוֹם מָחָר יָצָא וְהָלַךְ: נִעְנַעְתִּי לוֹ רֹאשִׁי וְעָבַר עַל גַּבֵּי וְהָלַךְ לוֹ: יְנַעְנֵעַ לוֹ רֹאשׁוֹ יִדְחֶה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה וְלֹא יִתְגָּרֶה בָּהֶן:

לְקֻלָּא פְּלִיג אוֹ לְחֻמְרָא פְּלִיג וְהָכִי נַמֵּי מָצֵי לְמִבְעֵי בֵּין לְקֻלָּא וּבֵין לְחֻמְרָא אֶלָּא אַכַּתִּי לָא פְּשִׁיטָא מַאי דְּבָעֵי: וְלָא הִיא לָא שְׁנָא צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן כו' וְאַף עַל גַּב דְּרֻבַּיְהוּ צוּרְבָּא מֵרַבָּנַן אִי סָלֵיק קָלָא אִית לֵהּ מִכָּל מָקוֹם לָא חָיְישִׁינַן לְאוֹתוֹ רֹב וְלֹא תִּנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה כְּמוֹ גַּבֵּי (רֹב) גּוֹסְסִין דְּאֵין מְעִידִין עֲלֵיהֶן אַף עַל פִּי שֶׁרֻבָּן מֵתִים:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות
ב לעיל קטו.
ג חולין נט.
ד תוספתא יבמות
ה ברכות לג.

תורה אור השלם

לֹא־יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל־אָוֶן וּרְשָׁעִים מָלְאוּ רָע [משלי יב, כא]

בְּאֵין תַּחְבֻּלוֹת יִפָּל־עָם וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ [משלי יא, יד]

**עין משפט
נר מצוה**

א מיי׳ פה׳ מהל׳ רוצח ושמירת נפש הל׳ ב:
ב מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כב, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ כו:
ג מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כב, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ כו:
ד מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לב:
ה מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לב:
ו מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ טז, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לב:
ז מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ יז, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ כט:

שֶׁמָּא חָבֵר הוּא. וְתַנָּא קַמָּא, אַגַּב אִיצְצָא מַזְּקִי לֵיהּ. [א](א)תָּנוּ רַבָּנַן: נָפַל לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ — מְעִידִין עָלָיו. לְיוֹרָה מְלֵאָה יַיִן וָשֶׁמֶן — מְעִידִין עָלָיו. מִשּׁוּם רַבִּי אַחָא אָמְרוּ: שֶׁל שֶׁמֶן — מְעִידִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַבְעִיר. שֶׁל יַיִן — אֵין מְעִידִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֶּה. אָמְרוּ לוֹ: תְּחִלָּתוֹ מְכַבֶּה וְסוֹפוֹ מַבְעִיר. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנָּפַל לַבּוֹר הַגָּדוֹל וְכוּ׳. תַּנְיָא, אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר: אֵין מַזְכִּירִין מַעֲשֵׂה נִסִּים. מַאי מַעֲשֵׂה נִסִּים? אִילֵימָא דְּלָא אֲכַל וְלָא אִישְׁתִּי — וְהָכְתִיב: ״וְצוּמוּ עָלַי וְאַל תֹּאכְלוּ וְאַל תִּשְׁתּוּ״. [ב](ב)אֶלָּא דְּלָא נָיֵים. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אִישַׁן שְׁלֹשָׁה יָמִים — מַלְקִין אוֹתוֹ, וְיִישַׁן לְאַלְתַּר. וְרַבִּי מֵאִיר מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב כָּהֲנָא: כִּיפִּין עַל גַּב כִּיפִּין הֲווֹ. וְרַבָּנַן — דְּשֵׁישָׁא הֲווֹ. וְרַבִּי מֵאִיר: אִי אֶפְשָׁר דְּלָא מְסָרֵיךְ וְנָיֵים פּוּרְתָּא. (ג)תָּנוּ רַבָּנַן: מַעֲשֶׂה בְּבִתּוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין שֶׁנָּפְלָה לְבוֹר הַגָּדוֹל, וּבָאוּ וְהוֹדִיעוּ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. שָׁעָה רִאשׁוֹנָה, אָמַר לָהֶם: שָׁלוֹם. שְׁנִיָּה, אָמַר לָהֶם: שָׁלוֹם. שְׁלִישִׁית, אָמַר לָהֶם: עָלְתָה. (ד)אָמַר לָהּ: בִּתִּי, מִי הֶעֱלֵךְ? אָמְרָה לוֹ: זָכָר שֶׁל רְחֵלִים נִזְדַּמֵּן לִי, וְזָקֵן מַנְהִיגוֹ. אָמְרוּ לוֹ: נָבִיא אַתָּה? אָמַר לָהֶם: ״לֹא נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶּן נָבִיא אָנֹכִי״, אֶלָּא: דָּבָר שֶׁהַצַּדִּיק מִתְעַסֵּק בּוֹ — יִכָּשֵׁל בּוֹ זַרְעוֹ? (ה)אָמַר רַבִּי אַבָּא: אַף עַל פִּי כֵן מֵת בְּנוֹ בְּצָמָא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה מְאֹד״, מְלַמֵּד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם סְבִיבָיו כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה. רַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מֵהָכָא: ״אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדוֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו״. [ג]מַתְנִי׳ אֲפִילּוּ שָׁמַע מִן הַנָּשִׁים אוֹמְרוֹת ״מֵת אִישׁ פְּלוֹנִי״ — דַּיּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ שָׁמַע מִן הַתִּינוֹקוֹת אוֹמְרִים ״הֲרֵי אָנוּ הוֹלְכִין לִסְפּוֹד וְלִקְבּוֹר אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי״. בֵּין שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּין, וּבֵין שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין. [ה]רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּין, וּבְגוֹי אִם הָיָה מִתְכַּוֵּין — אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת. [ו]גְּמָ׳ וְדִלְמָא לָא אָזְלִי? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּקָאָמְרִי: ״הֲרֵינוּ בָּאִין מִלִּסְפּוֹד וּמִלִּקְבּוֹר אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי״. וְדִלְמָא קַמְצָא בְּעָלְמָא שְׁכֵיב לֵיהּ וְאַסִּיקוּ לֵיהּ עַל שְׁמֵיהּ! דְּקָאָמְרִי: כֵּן וְכֵן רַבָּנַן הֲווֹ הָתָם. כֵּן וְכֵן סַפְדָּנֵי הֲווֹ הָתָם. וּבְגוֹי, אִם הָיָה מִתְכַּוֵּין וְכוּ׳. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּתְכַּוֵּין לְהַתִּיר, אֲבָל נִתְכַּוֵּין לְהָעִיד — עֵדוּתוֹ עֵדוּת. הֵיכִי יָדְעִינַן? אָמַר רַב יוֹסֵף: בָּא לְבֵית דִּין וְאָמַר: ״אִישׁ פְּלוֹנִי מֵת, הַשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ״ — זֶהוּ נִתְכַּוֵּין לְהַתִּיר. ״מֵת״ סְתָם — זֶהוּ נִתְכַּוֵּין לְעֵדוּת. (ו)אִיתְּמַר נָמֵי, אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּתְכַּוֵּין לְהַתִּיר, אֲבָל נִתְכַּוֵּין לְהָעִיד — עֵדוּתוֹ עֵדוּת. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא כָּךְ הָיָה מַעֲשֶׂה בְּאוֹשַׁעְיָא בְּרַבִּי, שֶׁהִתִּירָם עִם שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה זְקֵנִים. אָמַר לָהֶם: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁנִּתְכַּוֵּין לְהַתִּיר, אֲבָל נִתְכַּוֵּין לְהָעִיד — עֵדוּתוֹ עֵדוּת. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים. [ז]אֶלָּא מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי: וּבְגוֹי, אִם הָיָה מִתְכַּוֵּין — אֵין עֵדוּתוֹ עֵדוּת, הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? בְּמֵסִיחַ לְפִי תוּמּוֹ. כִּי הָהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל: ״מַאן אִיכָּא בֵּי חִיוַּאי, מַאן אִיכָּא בֵּי חִיוַּאי, שְׁכֵיב חִיוַּאי״, וְאַנְסְבַהּ רַב יוֹסֵף לִדְבֵיתְהוּ. הָהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל: ״וַי לֵיהּ לְפָרָשָׁא זְרִיזָא דַּהֲוָה בְּפוּמְבְּדִיתָא דִּשְׁכֵיב״, וְאַנְסְבַהּ רַב יוֹסֵף, וְאִיתֵּימָא רָבָא, לִדְבֵיתְהוּ. [ח]הָהוּא דַּהֲוָה קָאָמַר וְאָזֵיל: ״מַאן אִיכָּא בֵּי חָסָא, טְבַע חָסָא״. אָמַר רַב נַחְמָן: הָאֱלֹקִים! אֲכַלוּ כְּווֹרֵי לְחָסָא מִדִּיבּוּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן. אֲזַלָא דְּבֵיתְהוּ דְחָסָא וְאִינַּסְבָא, וְלָא אֲמַרוּ לָהּ וְלָא מִידֵּי. אָמַר רַב אָשֵׁי: שְׁמַע מִינַּהּ, הָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה, הָנֵי מִילֵּי לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל אִי נָסֵיב — לָא מַפְּקִינַן לַהּ מִינֵּיהּ. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אַנְסְבַהּ רַב נַחְמָן לִדְבֵיתְהוּ, אֲמַר: חָסָא גַּבְרָא רַבָּה אִיתֵיהּ, אִם אִיתָא דִּסְלֵיק — קָלָא אִית לֵיהּ לְמִילְּתָא. וְלָא הִיא: לָא שְׁנָא גַּבְרָא רַבָּה, לָא שְׁנָא לָאו גַּבְרָא רַבָּה — דִּיעֲבַד אִין, לְכַתְּחִלָּה לָא. (ז)הָהוּא גּוֹי דַּהֲוָה קָאָמַר לֵיהּ לְיִשְׂרָאֵל: קְטוֹל אַסְפַּסְתָּא וּשְׁדִי לְחֵיוָ[תַ]אי בְּשַׁבְּתָא, וְאִי לָא — קָטֵילְנָא לָךְ כְּדִקְטֵילְנָא לִפְלוֹנִי בַּר יִשְׂרָאֵל, דַּאֲמַרִי לֵיהּ: בַּשֵּׁיל לִי קְדֵירָה בְּשַׁבָּת, וְלָא בַּשֵּׁיל לִי, וּקְטֵילְתֵּיהּ. שְׁמַעָה דְּבֵיתְהוּ, וַאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי. (שְׁהֵיתָא)

תְּלָתָא

שֶׁמָּא חָבֵר הוּא יוֹדֵעַ לִלְחוֹשׁ: אַגַּב אִצְצָא שֶׁדּוֹחֲקָן כְּשֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם. אֲבָל גַּב אֲרָיוֹת רָחָב הוּא וְאֵין עוֹמֵד עֲלֵיהֶן וּפְעָמִים שֶׁאֵינָם רְעֵבִים וְאֵין אוֹכְלִין אוֹתוֹ: לְיוֹרָה מְלֵאָה יַיִן וָשֶׁמֶן מְרַתַּחַת עַל הָאוּר: שֶׁהוּא מַבְעִיר כְּשֶׁנָּפַל אָדָם לְתוֹכוֹ וְנִתַּז הַשֶּׁמֶן עַל הָאוּר וּמַבְעִירוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְלֹא שָׁבְתָה רְתִיחַת הַיּוֹרָה וְצָמְקוּ רַגְלָיו וְלֹא יָכוֹל לָצֵאת וּמֵת: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֶּה כְּשֶׁנִּתַּז עַל הָאוּר כִּבָּהוּ. ואע"פ שֶׁלֹּא יָכוֹל לָצֵאת לֹא מֵת שֶׁהַיּוֹרָה נִתְקָרְרָה לְאַחַר זְמַן שֶׁשָּׁבְתוּ רְתִיחוֹתֶיהָ כְּשֶׁכָּבָה הָאֵשׁ: וְסוֹפוֹ מַבְעִיר דֶּרֶךְ בְּקַעַת שֶׁמְּכַבִּין אוֹתָהּ בַּמַּיִם לִהְיוֹת חוֹזֶרֶת וְדוֹלֶקֶת יוֹתֵר מִבַּתְּחִלָּתָהּ: מַעֲשֵׂה נִסִּים אֲפִלּוּ אֵינוֹ מֵת מֵחֲמַת הַמַּיִם הָיָה לוֹ לָמוּת מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר: כִּפִּין עַל גַּבֵּי כִּפִּין כִּפִּין כְּמִין בִּנְיָנִים וְאוּלַמּוֹת וְנִשְׁעַן עֲלֵיהֶן וְיָשַׁן: דְּשֵׁישָׁא הֲוֵי וַחֲלָקִין וּמֵעוֹמֵד אֵין אָדָם יָשֵׁן: מַסְרִיךְ מִתְחַזֵּק וְנִדְבָּק עֲלֵיהֶן מְעַט: חוֹפֵר שִׁיחִין לְעוֹלֵי רְגָלִים וּמַיִם מִתְכַּנְּסִים בָּהֶן וְהָיוּ שׁוֹתִין הֵן וּבְהֶמְתָּן: שָׁלוֹם שֶׁעֲדַיִן יְכוֹלָה לִחְיוֹת וְכֵן בַּשְּׁנִיָּה אֲבָל שְׁלִישִׁית שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִחְיוֹת אָמַר לָהֶן עָלְתָה לָהּ שֶׁיָּדוּעַ הָיָה לוֹ שֶׁלֹּא תָּמוּת שָׁם כִּדְלְקַמָּן דָּבָר שֶׁהָיָה מִתְעַסֵּק בּוֹ אוֹתוֹ צַדִּיק אָבִיהָ לֹא יִכָּשֵׁל בּוֹ זַרְעוֹ: שֶׁל רְחֵלִים זֶה אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק: זָקֵן אֶחָד מַנְהִיגוֹ זֶה אַבְרָהָם: נָבִיא אַתָּה לֵדַע שֶׁלֹּא תָּמוּת: מִתְעַסֵּק בּוֹ בְּטֹרַח עֲשִׂיָּתוֹ: אע"פ כֵּן מֵת בְּנוֹ שֶׁל ר׳ נְחוּנְיָא בְּצָמָא שֶׁכָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל מָקוֹם לְדַקְדֵּק עִם הַחֲסִידִים: וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה לְשׁוֹן חוּט הַשַּׂעֲרָה. עִם סְבִיבָיו עִם צַדִּיקִים הַהוֹלְכִים אַחֲרָיו: מַתְנִי׳ אֲפִלּוּ שָׁמַע מִן הַנָּשִׁים שֶׁלֹּא הָיוּ מִתְכַּוְּנוֹת לְהָעִיד וּמְסִיחוֹת לְפִי תֻּמָּן: דַּיּוֹ וְיָכוֹל לֵילֵךְ לְהָעִיד וּלְהַשִּׂיא אֶת אִשְׁתּוֹ: בֵּין שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּן לְעֵדוּת: גְּמ׳ קַמְצָא בְּעָלְמָא חָגָב אוֹ נְמָלָה הֵמִיתוּ הַתִּינוֹקוֹת וְהֶעֱלוּ לָהּ שֵׁם אִישׁ פְּלוֹנִי כְּדֶרֶךְ שֶׁהַתִּינוֹקוֹת מְשַׂחֲקִין: אֲבָל נִתְכַּוֵּן לְהָעִיד וְלֹא לְהַתִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ: עֵדוּתוֹ עֵדוּת וְתִנָּשֵׂא אִשְׁתּוֹ: הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ דְּלָא נִתְכַּוֵּן לְהָעִיד וְלֹא לְהַתִּיר: חִיוַּאי שֵׁם הָאִישׁ: מַאן אִכָּא בֵּי חִוַּאי מִי מֵאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ שֶׁל בֵּית חִיוַּאי שֶׁיִּשְׁמַע דִּבְרֵי דִּשְׁכִיב חִיוַּאי: לְפִרְשָׁא זְרִיזָא גִּבּוֹר חַיִל וְיִשְׂרָאֵל הָיָה: מִדִּבּוּרֵהּ דְּרַב נַחְמָן דְּאָמַר אֲכָלוּהָ כּוֹרֵי וְלֹא אָמַר מִי יִתֵּן שֶׁיַּעֲלֶה וְיִנָּצֵל אָזְלָא דְּבֵיתְהוּ וְאִנַּסְבָא: קְטוֹל אַסְפַּסְתָּא וְשַׁדֵי קְצֹץ שַׁחַת לִבְהֵמוֹתַי: שָׁמְעָה דְּבֵיתְהוּ דְּהַהוּא דְּאָמַר עוֹבֵד כּוֹכָבִים עָלֶיהָ קְטֵילְתֵּיהּ וַאֲתַת לְקַמֵּהּ דְּאַבַּיֵי:

אָמְרוּ לוֹ תְּחִלָּתוֹ מְכַבֶּה וְסוֹפוֹ מַבְעִיר אִית דְּגָרְסִי לְעֵיל לְיוֹרָה מְלֵאָה יַיִן וָשֶׁמֶן אֵין מְעִידִין עָלָיו וַהֲוֵי הַאי תַּנָּא שְׁלִישִׁי וְלִסְפָרִים דְּגָרְסִי לְעֵיל מְעִידִין עָלָיו הֲוֵי תַּנָּא קַמָּא וְכֵן פר"ח דְּתַנָּא דְּסֵיפָא לָא פְּלִיג אַתַּנָּא קַמָּא אֶלָּא מְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּמִלְּתֵהּ:

אֵין מַזְכִּירִין מַעֲשֵׂה נִסִּים תֵּמַהּ לְר"י וְהָא קָאָמַר לְעֵיל נָפַל לְגֹב אֲרָיוֹת אֵין מְעִידִים עָלָיו וְכֵן מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף וְי"ל דְּאֵינוֹ מַמָּשׁ מַעֲשֵׂה נִסִּים אֶלָּא יֵשׁ לִתְלוֹת שֶׁאֵינָם רְעֵבִים וּבְמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף יֵשׁ לִתְלוֹת בְּדַף שֶׁל סְפִינָה וְגַל טוֹרֵד וּמִיהוּ יֵשׁ בִּירַשַׁ׳לְ׳ נָפַל לְגֹב שֶׁל אֲרָיוֹת אֵין מְעִידִין עָלָיו שֶׁמָּא נַעֲשָׂה לוֹ נֵס כְּדָנִיֵּאל נָפַל לְכִבְשָׁן שֶׁל אֵשׁ אֵין מְעִידִין עָלָיו חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא נַעֲשָׂה לוֹ נֵס כַּחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁנָּפַל בָּאֵשׁ וּבָרַח לוֹ מִן הָאֵשׁ בְּשׁוּם עִנְיָן וְר׳ מֵאִיר חוֹלֵק אַבְּרַיְתָא דִּלְעֵיל: אַף עַל פִּי כֵן מֵת בְּנוֹ בְּצָמָא מִכָּל מָקוֹם לָא הֲוֵי דָּבָר שֶׁנִּצְטַעֵר בּוֹ הַצַּדִּיק שֶׁלֹּא עָשָׂה הַבּוֹר:

הֲרֵי אָנוּ בָּאִין מִלִּסְפֹּד כו׳ וּמַתְנִי׳ הָכִי פֵּרוּשָׁא הֲרֵי אָנוּ הוֹלְכִין לְבֵיתֵנוּ שֶׁבָּאנוּ מִלִּסְפֹּד:

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ יז, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ל:

ב מיי׳ פה׳ מהל׳ שבועות הל׳ כ, סמג לאוין רלח, טוש״ע יו״ד סי׳ רלו סעי׳ ד:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כט, סמג עשין ז, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ג ה:

ד מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ ט, ש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ יג:

ה מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ב יד:

ו מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ ט, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ יג:

ז מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כה, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ יד:

ח מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ יא, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ לד:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב סוכה נג.; נדרים טו.; שבועות כה.

ג בבא קמא נ.

ד ספרא שמיני מכילתא דמילואים ב לג; ויקרא רבה; ברכות לד:; תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא מבוא ט; עירובין סג.

ה אוצר מדרשים מדרשים על משה רבינו דרש לפטירת מרעה ד

ו עירובין מ.

ז סנהדרין עד:

גליון הש״ס

גמ׳ א"ר נחמן האלקים כו׳. בתשובת מיי׳ ס׳ נשים סימן יב כ׳ ואין לתמוה על ר"נ דאשתבע דאכלי כוורי לחסא היכי אשתבע הכי כיון דאמר אשתו אסורה אלמא מספקא ליה אי מיית אי לא. וי"ל דרובם אין ניצולין ור"נ שפיר אשתבע דאפי׳ בדיני נפשות אזלי׳ בתר רובא אלא דבערוות מחמירין ואמרי׳ דלכתחילה לא תנשא אע"ג דרובם מייתי עכ"ל. ועי׳ תשובת הראנ"ח ח"ב סימן מא:

תורה אור השלם

לֵךְ כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאַל־תֹּאכְלוּ וְאַל־תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וָיוֹם גַּם־אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אָצוּם כֵּן וּבְכֵן אָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כַדָּת וְכַאֲשֶׁר אָבַדְתִּי אָבָדְתִּי [אסתר ד, טז]

וַיַּעַן עָמוֹס וַיֹּאמֶר אֶל־אֲמַצְיָה לֹא־נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶן־נָבִיא אָנֹכִי כִּי־בוֹקֵר אָנֹכִי וּבוֹלֵס שִׁקְמִים [עמוס ז, יד]

יָבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאַל־יֶחֱרַשׁ אֵשׁ־לְפָנָיו תֹּאכֵל וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה מְאֹד [תהילים נ, ג]

אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד־קְדֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל־כָּל־סְבִיבָיו [תהילים פט, ח]

תְּלָתָא רִיגְלֵי. אֲמַר לַהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: זִיל לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, דְּחָרִיף סַכִּינֵא. [א]אֲזַלָה קַמֵּיהּ. פְּשַׁט מֵהָא מַתְנִיתִין: גּוֹי שֶׁהָיָה מוֹכֵר פֵּירוֹת בַּשּׁוּק, וְאָמַר: "פֵּירוֹת הַלָּלוּ שֶׁל עָרְלָה הֵן" "שֶׁל עֲזֵיקָה הֵן", "שֶׁל נֶטַע רְבָעִי הֵן" — לֹא אָמַר כְּלוּם, לֹא נִתְכַּוֵּון אֶלָּא לְהַשְׁבִּיחַ מִקָּחוֹ. [בג]אַבָּא יוּדָן אִישׁ צַיְדָן אָמַר: מַעֲשֶׂה בְּיִשְׂרָאֵל וְגוֹי שֶׁהָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ, וּבָא גּוֹי וְאָמַר: "חֲבָל עַל יְהוּדִי שֶׁהָיָה עִמִּי בַּדֶּרֶךְ שֶׁמֵּת בַּדֶּרֶךְ, וּקְבַרְתִּיו", וְהִשִּׂיאוּ אִשְׁתּוֹ. [דה]וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּקוֹלָר שֶׁל בְּנֵי אָדָם, שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין לְאַנְטוֹכְיָא, וּבָא גּוֹי אֶחָד וְאָמַר: "חֲבָל עַל קוֹלָר שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁמֵּתוּ, וּקְבַרְתִּים", וְהִשִּׂיאוּ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּשִׁשִּׁים בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין לְכַרְכּוֹם בֵּיתֵר, וּבָא גּוֹי וְאָמַר: "חֲבָל עַל שִׁשִּׁים בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בְּדֶרֶךְ בֵּיתֵר שֶׁמֵּתוּ, וּקְבַרְתִּים" וְהִשִּׂיאוּ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם.

[ו](א)מַתְנִ' מְעִידִין לְאוֹר הַנֵּר וּלְאוֹר הַלְּבָנָה, וּמַשִּׂיאִין עַל פִּי בַּת קוֹל. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁעָמַד עַל רֹאשׁ הָהָר וְאָמַר: "אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי מֵת". הָלְכוּ וְלֹא מָצְאוּ שָׁם אָדָם, וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. [ז]וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּצַלְמוֹן, בְּאֶחָד שֶׁאָמַר: "אֲנִי אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי, נְשָׁכַנִי נָחָשׁ וַהֲרֵי אֲנִי מֵת". וְהָלְכוּ וְלֹא הִכִּירוּהוּ, וְהָלְכוּ וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. גְּמָ' אָמַר רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: תָּנָא, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מַשִּׂיאִין עַל פִּי בַּת קוֹל. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מַשִּׂיאִין עַל פִּי בַּת קוֹל. מַאי קָא מַשְׁמַע לַן, מַתְנִיתִין הִיא! הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּאִי מַשְׁכַּחַתְּ סְתָמָא דְּאֵין מַשִּׂיאִין — בֵּית שַׁמַּאי הִיא. [ח](ב)וְהָלְכוּ וְלֹא מָצְאוּ. וְדִלְמָא שֵׁד הֲוָה? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שֶׁרָאוּ לוֹ דְּמוּת אָדָם. אִינְהוּ נָמֵי דָּמוּ! דַּחֲזוֹ לֵיהּ בָּבוּאָה. וְאִינְהוּ נָמֵי אִית לְהוּ בָּבוּאָה! דַּחֲזוֹ לֵיהּ בָּבוּאָה דְּבָבוּאָה. וְדִלְמָא לְדִידְהוּ אִית לְהוּ בָּבוּאָה דְּבָבוּאָה. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, אָמַר לִי יוֹנָתָן שֵׁידָא: בָּבוּאָה — אִית לְהוּ, בָּבוּאָה דְּבָבוּאָה — לֵית לְהוּ. וְדִלְמָא צָרָה הֲוַאי? תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַכִּירִין. (ג)מַתְנִ' אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כְּשֶׁיָּרַדְתִּי לִנְהַרְדְּעָא לְעַבֵּר הַשָּׁנָה, מְצָאַנִי נְחֶמְיָה אִישׁ בֵּית דְּלִי, אָמַר לִי: שָׁמַעְתִּי שֶׁאֵין מַשִּׂיאִין אֶת הָאִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל פִּי עֵד אֶחָד אֶלָּא יְהוּדָה בֶּן בָּבָא. וְנוּמֵיתִי לוֹ: כֵּן הַדְּבָרִים. אָמַר לִי, אֱמוֹר לָהֶם מִשְּׁמִי: אַתֶּם יוֹדְעִים שֶׁהַמְּדִינָה מְשׁוּבֶּשֶׁת בִּגְיָיסוֹת, מְקוּבְּלַנִי מֵרַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן שֶׁמַּשִּׂיאִין אֶת הָאִשָּׁה עַל פִּי עֵד אֶחָד. וּכְשֶׁבָּאתִי וְהִרְצֵיתִי הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל, שָׂמַח לִדְבָרַי, וְאָמַר: מָצָאנוּ חָבֵר לְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא. (ד)מִתּוֹךְ הַדָּבָר, נִזְכַּר רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁנֶּהֶרְגוּ הֲרוּגִים בְּתֵל אַרְזָא, וְהִשִּׂיא רַבָּן גַּמְלִיאֵל נְשׁוֹתֵיהֶן עַל פִּי עֵד אֶחָד. וְהוּחְזְקוּ לִהְיוֹת מַשִּׂיאִין עֵד מִפִּי עֵד, מִפִּי עֶבֶד, מִפִּי אִשָּׁה, מִפִּי שִׁפְחָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמְרִים: אֵין מַשִּׂיאִין אֶת הָאִשָּׁה עַל פִּי עֵד אֶחָד. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא עַל פִּי אִשָּׁה, וְלֹא עַל פִּי עֶבֶד, וְלֹא עַל פִּי שִׁפְחָה, וְלֹא עַל פִּי קְרוֹבִים.

[טי](ה)גְּמָ' וְסָבַר רַבִּי עֲקִיבָא עַל פִּי אִשָּׁה לָא? וְהָתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא: אִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לְהָבִיא גִּיטָּהּ מִקַּל וָחוֹמֶר; וּמָה נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין נֶאֱמָנוֹת לוֹמַר "מֵת בַּעְלָהּ" — נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא גִּיטֵּיהֶן, זוֹ שֶׁנֶּאֱמֶנֶת לוֹמַר "מֵת בַּעְלָהּ" — אֵינוֹ דִּין שֶׁנֶּאֱמֶנֶת לְהָבִיא גִּיטָּהּ. נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים הוּא דְּלָא מְהֵימְנִי, אִשָּׁה בְּעָלְמָא — מְהֵימְנָא. לָא קַשְׁיָא: כָּאן קוֹדֶם שֶׁהֶחֱזִיקוּ, כָּאן לְאַחַר שֶׁהֶחֱזִיקוּ. מַתְנִ' אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה בִּבְנֵי לֵוִי שֶׁהָלְכוּ לְצוֹעַר עִיר הַתְּמָרִים, וְחָלָה אֶחָד מֵהֶם, וֶהֱבִיאוּהוּ בְּפוּנְדָּק. וּבַחֲזָרָתָם אָמְרוּ לַפּוּנְדְּקִית: "אַיֵּה חֲבֵרֵנוּ?" נוּמֵית לָהֶם: "מֵת, וּקְבַרְתִּיו", וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. וְלֹא תְּהֵא כֹּהֶנֶת כְּפוּנְדְּקִית? אֲמַר לְהוּ: לִכְשֶׁתְּהֵא כְּפוּנְדְּקִית — נֶאֱמֶנֶת. הַפּוּנְדְּקִית הוֹצִיאָה לָהֶם מַקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ וְסֵפֶר תּוֹרָה שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ.

גְּמָ'

תְּלָתָא רִגְלֵי שֶׁהָיוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים נִקְבָּצִים לִשְׁמֹעַ דְּרָשָׁה הִלְכוֹת פֶּסַח בְּפֶסַח וְהָיְתָה שׁוֹאֶלֶת מֵהֶם. וּבִתְשׁוּבַת הַגְּאוֹנִים מָצָאתִי כָּל הָנָךְ רִגְלֵי דְּאָמוֹרָאֵי הַיְנוּ יוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָדָם גָּדוֹל קוֹבְעִים אוֹתוֹ לִכְבוֹדוֹ וּמִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה כְּשֶׁמַּגִּיעַ אוֹתוֹ יוֹם מִתְקַבְּצִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִכָּל סְבִיבָיו וּבָאִים עַל קִבְרוֹ עִם שְׁאָר הָעָם לְהוֹשִׁיב יְשִׁיבָה שָׁם: שֶׁל עָרְלָה הֵן פֵּרוֹת נְטִיעָה הֵן וְיֶשְׁנָם מְשֻׁבָּחִים מִפֵּרוֹת אִילָן זָקֵן: שֶׁל עֲזֵקָה מִפַּרְדֵּס מְעֻזָּק וְגָדֵר סָבִיב לוֹ לְשָׁמְרוֹ וְהִיא שְׁנַת שְׁבִיעִית. וְקַשְׁיָא לִי דְּמַאי אִסּוּר יֵשׁ כָּאן אִם עָבַר זְמַן הַבִּעוּר לָא שְׁנָא מִן הַמְשֻׁמָּר ול"ש מִן הַמֻּפְקָר אֲסוּרִים וְקֹדֶם הַזְּמַן אֵלּוּ וְאֵלּוּ מֻתָּרִים: לֹא אָמַר כְּלוּם לְאָסְרָם עַל כָּךְ אֶלָּא הָלַךְ אַחַר הָרֹב שֶׁזֶּה מְשַׁקֵּר וּלְהַשְׁבִּיחַ מִקָּחוֹ נִתְכַּוֵּן וְכֵן נֶטַע רְבָעִי לְהוֹדִיעַ שֶׁפֵּרוֹת נְטִיעָה הֵן. וְכִמְדֻמֶּה לִי דְּהַאי עֲזֵקָה שֵׁם הָעִיר שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּפֵרוֹתֶיהָ מְשֻׁבָּחִים וְאִם הָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים זֶה בְּחוּצָה לָאָרֶץ וּמְשַׁבְּחָם וְאָמַר מֵעֲזֵקָה הֵבֵאתִי אֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹמַר אֱמֶת דְּבָרָיו וְשֶׁמָּא לֹא נִתְעַשְּׂרוּ וְיִשְׂרָאֵל מְכָרָם לוֹ אֶלָּא לְהַשְׁבִּיחַ מִקָּחוֹ. וְהָכָא נָמֵי לֹא נִתְכַּוֵּן עוֹבֵד כּוֹכָבִים זֶה אֶלָּא לְאַיֵּם עַל זֶה שֶׁיִּקְצֹר לוֹ מִסְפּוֹא לְבַהֲמוֹתָיו: חֶבֶל הֶפְסֵד וְעָגְמַת נֶפֶשׁ הוּא: קוֹלָר חֲבוּרָה: לְכַרְכֹּם בֵּיתָר כְּשֶׁבָּאָה בֵּיתָר בְּמָצוֹר: מַתְנֵי' עַל פִּי בַּת קוֹל שֶׁשָּׁמְעוּ קוֹל צוֹעֶקֶת פְּלוֹנִי מֵת וְלֹא רָאוּ אָדָם בְּצַלְמוֹ: גְּמ' מַאי קמ"ל רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל דִּלְבֵית הִלֵּל מַשִּׂיאִין וַנְּעָבֵד כְּוָתַיְהוּ סְתָם מַתְנֵי' נָמֵי הָכִי אֲמָרָהּ וּמִמֵּילָא הִלְכְתָא הִיא כִּסְתָם מִשְׁנָה: בֵּית שַׁמַּאי הִיא וְאֵין הֲלָכָה כְּאוֹתוֹ סְתָם: שֶׁרָאוּ לוֹ דְּמוּת אָדָם מִתְּחִלָּה כְּשֶׁצָּעַק: בָּבוּאָה דְּבָבוּאָה צֵל צִלּוֹ: לִמְדַנִי יוֹנָתָן שֵׁידָא שֵׁד הָיָה אוֹ בָּקִי בָּהֶן: וְדִלְמָא צָרָה הֲוַאי שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה בְּמָקוֹם אַחֵר וּבָאָה לְקַלְקְלָהּ וְהָלְכָה לָהּ: בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה שֶׁאָדָם מְסֻכָּן כְּגוֹן מִי שֶׁהָיָה מֻשְׁלָךְ בְּבוֹר וְאָמַר כָּל שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ יִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין וְסָמְכִינַן עָלֶיהָ בְּכָל דְּבָרָיו שֶׁאוֹמֵר אֲנִי הוּא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי. וְהָכָא נָמֵי כִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה דָּמְיָא שֶׁאִם לֹא תַּאֲמִין לָזֶה לֹא תִּמְצָא אַחֵר וְתֵשֵׁב עֲגוּנָה: מַתְנֵי' וְנוּמֵיתִי לוֹ אָמַרְתִּי לוֹ: כֵּן הֵן הַדְּבָרִים שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁכֻּלָּן חֲלוּקִין עָלָיו: מְשֻׁבֶּשֶׁת בִּגְיָסוֹת שֶׁאֵינִי יָכוֹל לֵילֵךְ אֶצְלָם וּלְהָעִיד זֶה שֶׁשָּׁמַעְתִּי: גְּמ' לְהָבִיא אֶת גִּטָּהּ מִמְּדִינַת הַיָּם ואע"פ שֶׁצְּרִיכִים אָנוּ לְמַאֲמַר פִּיהָ שֶׁתֹּאמַר בְּפָנַי נִכְתַּב וְנֶחְתַּם דְּאַפֵּי' אָדָם כָּשֵׁר הֱבִיאוֹ צָרִיךְ לוֹמַר כֵּן: נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ חָמֵשׁ נָשִׁים דְּפִרְקִין דִּלְעֵיל (יְבָמוֹת ד' קיז.): נֶאֱמָנוֹת לְהָבִיא גִּטָּהּ בפ"ב דְּגִטִּין (דַּף כג:): מַתְנֵי' אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא מַעֲשֶׂה בִּבְנֵי לֵוִי כו': נוּמִית לָהֶם אָמְרָה לָהֶם: וְלֹא תְּהֵא כֹּהֶנֶת כְּלוֹמַר וְכִי לֹא תְּהֵא בַּת יִשְׂרָאֵל אוֹ כֹּהֶנֶת מְיֻחֶסֶת נֶאֱמֶנֶת כְּפֻנְדָּקִית זוֹ גְּרוּעָה. וּבַגְּמָ' מְפָרֵשׁ מַאי גְּרִיעוּתָא: אָמַר לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא: לִכְשֶׁתְּהֵא הַפֻּנְדָּקִית נֶאֱמֶנֶת כְּלוֹמַר לִכְשֶׁיִּמְצָא דָּבָר זֶה אֱמֶת שֶׁהֶאֱמִינוּ אֶת הַפֻּנְדָּקִית שֶׁהֲרֵי לֹא עָלֶיהָ סָמְכוּ אֶלָּא לְפִי תֻּמָּהּ הֵסִיחָה וְהֵבִיאָה לָהֶם מַקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ: [ס"א לִכְשֶׁתְּהֵא כְּפֻנְדָּקִית נֶאֱמֶנֶת כְּלוֹמַר בְּאוֹתוֹ עִנְיָן שֶׁהֶאֱמִינוּ פֻּנְדָּקִית הָוֵי נָמֵי שְׁאָר אִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת שֶׁהֲרֵי פֻּנְדָּקִית הוֹצִיאָה לָהֶן וְעַל הַסִּימָנִים סָמְכוּ]:

שֶׁל עֲזֵקָה פֵּי' בַּקּוּנְטְרֵס מִפַּרְדֵּס מְעֻזָּק וּמְשֻׁמָּר וּשְׁבִיעִית הוּא וְקָשֶׁה לוֹ אִי (מְשֻׁמָּר) קֹדֶם הַבִּעוּר לְעוֹלָם מֻתָּר וְאֵין נִרְאֶה לְר"ת דְּהָא בְּהֶדְיָא תַּנְיָא בְּת"כ וְאֶת עִנְּבֵי נְזִירֶיךָ לֹא תִבְצֹר מִן הַמְשֻׁמָּר אִי אַתָּה בּוֹצֵר אֲבָל אַתָּה בּוֹצֵר מִן הַמֻּפְקָר וא"ת דְּתַנְיָא בת"כ וּבְפֶרֶק הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה (ב"מ קיח.) שׁוֹמְרֵי סְפִיחִים נוֹטְלִין שְׂכָרָן מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה קָרֵי כָּאן מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל מִן הַמֻּתָּר לְיִשְׂרָאֵל וּמְשֻׁמָּר אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל כו' כִּדְפֵי' ואר"י שֶׁלֹּא הָיוּ שׁוֹמְרִין אוֹתוֹ אֶלָּא מוֹנְעִים רַגְלֵי בְּהֵמָה מִשָּׁם וּמוֹדִיעִין לִבְנֵי אָדָם שֶׁהֵם לְצֹרֶךְ וּמֻפְקָר נָמֵי לָא שָׁרֵי לִבְצֹר אֶלָּא ע"י שִׁנּוּי ובת"כ דְּקָתָנֵי מִן הַמְשֻׁמָּר אִי אַתָּה בוֹצֵר הַיְנוּ אַפֵּי' עַל יְדֵי שִׁנּוּי וּמִן הַמֻּפְקָר אַתָּה בוֹצֵר הַיְנוּ כְּלוֹמַר אוֹכֵל: דַּחֲזוּ לֵיהּ בָּבוּאָה בַּיְרוּשַׁלְמִי רַבִּי אַחָא בַּר חֲנִינָא בְּשֵׁם רַבִּי חָמָא הָדָא דְּתֵימָא בְּשָׂדֶה אֲבָל בָּעִיר אֲפִלּוּ לֹא רָאוּ בָּבוּאָה שֶׁל אָדָם וְהָא תַּנְיָין מִי שֶׁהָיָה מֻשְׁלָךְ בְּבוֹר וְאָמַר מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ יִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתּוֹ הֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ וא"ר נָתָן וְהוּא שֶׁרָאָה בָּבוּאָה שֶׁל אָדָם אָמַר רַבִּי בּוֹן מַזִּיקִין מְצֻיָּן בְּבוֹרוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁהֵם מְצֻיָּן בַּשָּׂדוֹת וְהָא דְּאָמַר (מְגִלָּה ד' ג.) אַל יִתֵּן אָדָם שָׁלוֹם לַחֲבֵרוֹ בַּלַּיְלָה דְּחָיְשִׁינַן שֶׁמָּא שֵׁד הוּא הַיְנוּ בַּשָּׂדֶה דֻּומְיָא דִּיהוֹשֻׁעַ שֶׁהָיָה חוּץ לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל בִּירוּשַׁלְמִי פְּלִיגִי אָמוֹרָאֵי בְּנִמְצָא כָּתוּב בַּשְּׁטָר מֵת פְּלוֹנִי אוֹ נֶהֱרַג אִם מַשִּׂיאִין אֶת אִשְׁתּוֹ:

מסורת הש"ס

א תוספתא יבמות
ב גיטין סו.
ג לעיל קטו.
ד לעיל פז:; בכורות מו:
ה גיטין כג:; תוספתא גיטין

גליון הש"ס

גמ' ואמר חבל על קולר של ב"א וכו'. ברי"ף איתא שהיו מהלכין לאנטוכיא:

שם שהיו מהלכין בדרך ביתר. ברי"ף איתא לכרכום של ביתר:

שם הא קמ"ל דאי משתכחת סתמא וכו'. עי' ערובין דף י"ז ע"ב תוד"ה אמר רב הונא:

תורה אור השלם

[ויקרא כה]
[ויקרא יט, כד]
[עזרא ב, נט]
[נחמיה ז, סא]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' יב, סמג עשין ז, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' יד:
ב מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' יא:
ג מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' כו, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' יז:
ד מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' יא:
ה מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' כו, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' יז:
ו מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' כב, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' כב י:
ז מיי' פי"ג מהל' גירושין הל' כג, טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' כג:
ח טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' י:
ט מיי' פז' מהל' גירושין הל' כב, סמג עשין נ, טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' יג:
י מיי' פז' מהל' גירושין הל' ב, טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' נד:

גְּמָ׳ מַאי גְּרִיעוּתָא דְּפוּנְדָּקִית? אָמַר רַב כָּהֲנָא: פּוּנְדָּקִית — גּוֹיָה הָיְתָה, וּמְסִיחָה לְפִי תוּמָּה הָיְתָה: ״זֶה מַקְלוֹ, וְזֶה תַּרְמִילוֹ, וְזֶה קֶבֶר שֶׁקְּבַרְתִּיו בּוֹ״. וְכֵן תָּנֵי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַב מִנְיוֹמֵי בַּר חִיָּיא: פּוּנְדָּקִית גּוֹיָה הָיְתָה, וּמְסִיחָה לְפִי תוּמָּה הָיְתָה: ״זֶה מַקְלוֹ, וְזֶה תַּרְמִילוֹ, וְזֶה קֶבֶר שֶׁקְּבַרְתִּיו בּוֹ״. [א]וְהָא ״אַיֵּה חֲבֵרֵנוּ״ קָאָמְרִי לַהּ? כֵּיוָן דַּחֲזֵיתִינְהוּ, בָּכְיָא. אָמְרוּ לָהּ: ״אַיֵּה חֲבֵרֵנוּ?״ אָמְרָה לָהֶם: ״מֵת וּקְבַרְתִּיו״. תָּנוּ רַבָּנַן: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁבָּא לְהָעִיד עַל הָאִשָּׁה לִפְנֵי רַבִּי טַרְפוֹן. אָמַר לוֹ: ״בְּנִי, הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ בְּעֵדוּת אִשָּׁה זוֹ?״ אָמַר: ״אֲנִי וָהוּא הָיִינוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְרָדַף אַחֲרֵינוּ גַּיִיס, וְנִתְלָה בְּיִיחוּר שֶׁל זַיִת וּפְשָׁחוֹ, וְהֶחְזִיר אֶת הַגַּיִיס לַאֲחוֹרָיו״. (א)״אָמַרְתִּי לוֹ: ׳אַרְיֵה! יִישַׁר כֹּחֲךָ׳. אָמַר לִי: ׳מִנַּיִן אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאַרְיֵה שְׁמִי? כָּךְ קוֹרִין אוֹתִי בְּעִירִי: יוֹחָנָן בְּרַבִּי יְהוֹנָתָן, אַרְיֵה דִּמְכְּפַר שִׂיחְיָא׳. לְיָמִים חָלָה וּמֵת.״ וְהִשִּׂיא רַבִּי טַרְפוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ. (ב)וְרַבִּי טַרְפוֹן לָא בָּעֵי דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה? וְהָתַנְיָא: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁבָּא לִפְנֵי רַבִּי טַרְפוֹן לְהָעִיד עֵדוּת אִשָּׁה. אָמַר לוֹ: ״בְּנִי, הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ עֵדוּת זוֹ?״ אָמַר לוֹ: ״אֲנִי וָהוּא הָיִינוּ הוֹלְכִין בַּדֶּרֶךְ, וְרָדַף אַחֲרֵינוּ גַּיִיס, וְנִתְלָה בְּיִיחוּר תְּאֵנָה וּפְשָׁחוֹ. וְהֶחְזִיר אֶת הַגַּיִיס לַאֲחוֹרָיו. אָמַרְתִּי לוֹ: ׳יִישַׁר כֹּחֲךָ אַרְיֵה!׳ אָמַר לִי: ׳יָפֶה כִּוַּונְתָּ לִשְׁמִי, שֶׁכָּךְ קוֹרִין אוֹתִי בְּעִירִי: יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיֵה דִּמְכְּפַר שִׂיחְיָא׳. לְיָמִים חָלָה וּמֵת״. [ב]אָמַר לוֹ: ״לֹא כָּךְ אָמַרְתָּ לִי יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן דִּמְכְּפַר שִׂיחְיָא אַרְיֵה?״ אֲמַר לֵיהּ: ״לֹא, אֶלָּא כָּךְ אָמַרְתִּי לָךְ: יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיֵה דִּמְכְּפַר שִׂיחְיָא״. וְדִקְדֵּק עָלָיו שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה פְּעָמִים, וְכִיוֵּן אֶת דְּבָרָיו, וְהִשִּׂיא רַבִּי טַרְפוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ. [ג][ד]תַּנָּאֵי הִיא. דְּתַנְיָא: אֵין בּוֹדְקִין עֵדֵי נָשִׁים בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: בּוֹדְקִין. [ה](ג)וְקָמִיפַּלְגִי בִּדְרַבִּי חֲנִינָא. דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא: דְּבַר תּוֹרָה, אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה. שֶׁנֶּאֱמַר: ״מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם״. וּמָה טַעַם אָמְרוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת אֵין צְרִיכִין דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה — שֶׁלֹּא תִּנְעוֹל דֶּלֶת בִּפְנֵי לֹוִין. (ד)וּבְמַאי קָמִיפַּלְגִי — מָר סָבַר: כֵּיוָן דְּאִיכָּא כְּתוּבָּה לְמִשְׁקַל — כְּדִינֵי מָמוֹנוֹת דָּמֵי, וּמָר סָבַר: כֵּיוָן דְּקָא שָׁרֵינַן אֵשֶׁת אִישׁ לְעָלְמָא — כְּדִינֵי נְפָשׁוֹת דָּמֵי. (ה)אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ״.

הֲדַרַן עֲלָךְ הָאִשָּׁה בָּתְרָא וּסְלִיקָא לַהּ מַסֶּכֶת יְבָמוֹת

וְהָא אַיֵּה חֲבֵרֵנוּ קָאָמְרִי לַהּ אַלְמָא לָאו לְפִי תֻּמָּהּ הֲוָה: הֲוָה בָּכְיָא וְהַיְנוּ לְפִי תֻּמָּהּ דְּקוֹדֶם שֶׁשְּׁאָלוּהָ הִתְחִילָה לוֹמַר: וְנִתְלָה בְּיִחוּר שֶׁל תְּאֵנָה אָחַז בְּנוֹף שֶׁל תְּאֵנָה וּפְשָׁחוֹ לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מַקֵּל: פְּשָׁחוֹ נִתְּקוֹ: יִישַׁר כֹּחֲךָ אַרְיֵה גִּבּוֹר חַיִל וְלֵב אַרְיֵה יֵשׁ לְךָ: יָפֶה כִּוַּנְתָּ אֶת שְׁמִי אַרְיֵה שֶׁכָּךְ קוֹרִין אוֹתִי בְּעִירִי: לֹא כָּךְ אָמַרְתָּ לִי יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן דּוֹרֵשׁ וְחוֹקֵר הָיָה אוּלַי יַהֲפֹךְ אֶת דְּבָרָיו לֹא כָּךְ אָמַרְתָּ לִי דִּמְכַּפֵּר שִׂחְיָא אַרְיֵה שֶׁהַכְּפָר הָיוּ קוֹרִין אַרְיֵה וְלֹא אוֹתוֹ: דְּרִישָׁה בְּדִיקוֹת כִּי הַאי גַּוְנָא לְכַוֵּן אֶת דְּבָרָיו: וַחֲקִירָה בְּאֵיזֶה יוֹם וּבְאֵיזֶה שָׁעָה: מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְכֵיוָן דְּאַשְׁכְּחַן דִּכְתִיב בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְגוֹ' (דְּבָרִים יג) הוּא הַדִּין לְדִינֵי מָמוֹנוֹת: כֵּוָן דְּאִכָּא כְּתֻבָּה לְמִשְׁקַל כְּשֶׁתִּנָּשֵׂא עַל פִּיהֶם תִּטֹּל כְּתֻבָּה דְּמִסֵּפֶר כְּתֻבָּה נִלְמוֹד כְּשֶׁתִּנָּשְׂאִי לְאַחֵר תִּטְּלִי מַה שֶּׁכָּתוּב לִיכִי: כְּדִינֵי נְפָשׁוֹת דָּמֵי דְּהַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ בְּחֶנֶק הִלְכָּךְ עֵדֵי נָשִׁים בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה: הָכִי גָּרְסִינַן אָמַר ר' אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ:

פֵּנְדְּקִית עוֹבֶדֶת כּוֹכָבִים (אַחַת) הָיְתָה וּמְסִיחָה לְפִי תֻּמָּהּ וא"ת מַאי מַיְיתוּ רַבָּנַן רְאָיָה מִן הַפֵּנְדְּקִית דְּהָא מְסִיחָה לְפִי תֻּמָּהּ הָיְתָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּלָא הָיְתָה מַמָּשׁ מְסִיחָה לְפִי תֻּמָּהּ דְּמַה שֶׁהוֹצִיאָה מַקְלוֹ וְתַרְמִילוֹ (מַה) [זֶה] הָיְתָה יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת כֵּן לְעֵדוּת וְר' עֲקִיבָא אָמַר לָהֶם כִּי אֵין זֶה רְאָיָה דְּוַדַּאי אֵין לְךָ מֵסִיחַ לְפִי תֻּמָּהּ גָּדוֹל מִזֶּה כֵּיוָן דְּכִי [חֲזִיתִינְהוּ] בָּכְיָא כֵּן מַשְׁמַע קְצָת בִּירוּשַׁלְמִי דְּקָאָמַר עָשׂוּ אוֹתָהּ כִּמְסִיחָה לְפִי תֻּמָּהּ מַשְׁמַע שֶׁלֹּא הָיְתָה מַמָּשׁ מְסִיחָה לְפִי תֻּמָּהּ אֶלָּא שֶׁמְּבִיאִין רְאָיָה דְּלָא גָּרְעָה מֵעֵד אֶחָד: **אֵין** בּוֹדְקִין עֵדֵי נָשִׁים בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל דְּקַיְמָא לָן כְּהַאי תַּנָּא דְּלָא בָּעֵי דְּרִישָׁה וַחֲקִירָה:

עין משפט
נר מצוה

א מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ יד, סמג עשין נ, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ טו:

ב מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ טו, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ ה:

ג מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ טו:

ד מיי׳ פי״ג מהל׳ גירושין הל׳ כט, טוש״ע אה״ע סי׳ יז סעי׳ כא:

ה מיי׳ פג׳ מהל׳ עדות הל׳ א, סמג עשין קט, טוש״ע חו״מ סי׳ ל סעי׳ א:

מסורת הש״ס

א תוספתא יבמות

ב תוספתא יבמות

ג סנהדרין לב.; משנה סנהדרין; סנהדרין ב:

ד סוכה כ:

ה מגילת תענית אדר כ; תנא דבי אליהו זוטא נספחים לסדר אליהו זוטא פרקי דרך ארץ ב; תמיד לב:; נזיר סו:; ברכות סד.

תורה אור השלם

מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְהֹוָה אֱלֹהֵיכֶם [ויקרא כד, כב]

וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ [דברים יג, טו]

וְכָל־בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְהֹוָה וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ [ישעיהו נד, יג]

חִדּוּשֵׁי הֲלָכוֹת – מַהַרְשָׁ"א

דף ב.

תוס' בד"ה בתו פירש בקונטרס כו' אלא יש לפרש בנשואין קמיירי רבי חייא דהכי משמע מילתיה דרבי חייא כו' עכ"ל ואע"ג דהשתא נמי לפירושם ע"כ לאביי רבי חייא באונסין קמיירי י"ל דבהא פליגי דרב יהודה דייק ליה מלתיה דרבי חייא בכולן אני מוצא כו' דלישנא משמע מוצא כולן בהיתר ולהכי קאמר דדוקא בנשואין ואביי לא דייק ליה האי לישנא ומוקי ליה באונסין אבל לפירוש הקונטרס לית כאן סברא במאי דפליגי רב יהודה ואביי כיון דאביי מפרש ליה דמיירי באונסין מי דחקו לרב יהודה דמיירי בנשואין ומה שיש עוד לדקדק בזה לפרש"י עיין במקומו:

דף ב:

בד"ה ואי אתה יכול לומר בחמותו כו' מיהו בפ' בא סימן משמע דבקדושי קטנות נמי קמיירי כו' עכ"ל לכאורה פי' דאנן אליבא דרבי ישמעאל קיימינן ומשכחת ליה שפיר שהיתה חמותו קטנה כשנשאה אחיו והיה לו בת עמה ונשאה זה ומתה הבת דאל"כ לית כאן דין יבום ואיסור חמותו אף לאחר מיתת הבת בשריפה הוא לרבי ישמעאל בפ' הנשרפין ובפרק נושאין אבל לרבי עקיבא דלית ליה התם איסור חמותו אף לאחר מיתת הבת ע"כ לא משכחת איסור חמותו אלא שאותה הבת היתה לה מאיש אחר ואח"כ נשאה אחיו ומת בלא בנים כפרש"י במתניתין וא"כ ע"כ גדולה היתה כשנשאה אחיו דקטנה אינה ראויה לילד דהכי פרכינן בפשיטות בפרק אלו נערות ובפרק יוצא דופן ובפרק אין בין המודר מההיא דג' נשים משמשות במוך דתני רב ביבי וגרסינן במלתיה דרב ביבי קטנה שמא תתעבר ותמות וליכא לתרץ קושית התוס' דכיון דאליבא דר' עקיבא לא משכחת לה לא קתני לה ובכה"ג נמי אמרינן דבפלוגתא לא קמיירי דהא לא אתא כרבי ישמעאל דלרבי ישמעאל משכחת לה שפיר ולא אתמר הכי דבפלוגתא לא קמיירי אלא בשאינו סותר חד מהני תנאי ועוד דמ"מ להני אמוראי דלקמן דאמרי דבפלוגתא קמיירי מאי איכא למימר ומיהו אין אנו צריכין לכל זה אלא דדברי התוס' נמשכים כפי מאי דמסקינן בפרקין (א) אההיא דרב ביבי דגרסינן במלתיה שמא תמות ואיכא קטנה דמיעברא ולא מתה והשתא שפיר משכחת לרבי ישמעאל דבקדושי קטנות קמיירי ואפילו באותה הבת שהיתה לה מאיש אחר קודם שנשאת לאחיו ושוב כשזכינו ללמוד פ' האשה רבה ראינו שכתבו התוס' שם דלרבי עקיבא לא מיעט קרא חמותו לאחר מיתת הבת אלא משריפה אבל כרת איכא ולפי זה אתיין דבריהם הכא כהוגן אפי' אליבא דר"ע ומיהו מהרש"ל כתב שם דלישנא דתלמודא דפרק הנשרפין לא משמע כן אלא דאיסורא בעלמא הוא כנראה מפרש"י וסמ"ג ודו"ק:

דף ג.

גמ' כולהו נמי מדרשא אתו כו' פי' והדרא קושיין לדוכתא כיון דכהדדי נינהו חמותו דחמירא דעיקר שריפה כתיב בה ליתני ברישא ועוד כלתו ליתני בתר חמותו ומיהו בהא דמשני עיקר איסורא מדרשא אכתי לא יתורץ ליתני כלתו בתר חמותו אלא שהמתרץ לא אסיק כאן מלתיה כיון דלא קאי האי תירוצא ולקמן מסיק למלתיה דקאמר ובדין הוא דליקדמיה לכלתו כו' כפרש"י שם משום דחמירא טפי ולפירוש התוס' צריך עיון לקמן:

שם אי תנא אוסרות ה"א אסורות לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל כו' ופי' דודאי אי הוה תני אוסרות סתם הוה קא מפרשינן ליה אף שלא במקום מצוה אלא דהמקשה קאמר דליתני אוסרות לייבם כמו שפירשו התוס' ואהא קא משני דאי נמי הוה קתני הכי ה"א דאסורה לייבם ומטעם דשלא במקום מצוה נמי אסורה ולא קתני אסורה לייבם אלא למידק מיניה דמחלץ חלצה קמ"ל ואהא קפריך דליתני אסורה לחלוץ ומשני דאי נמי הוה קתני הכי ה"א אכתי דמש"ה קתני אסורה לחלוץ לרבותא דאפילו במקים מצוה אסורה ומכ"ש שלא במקום מצוה דאסורה כמ"ש התוס' קמ"ל פוטרות זהו הנראה לנו מתוך סוגיא דשמעתין ואין להאריך:

דף ג:

תוס' בד"ה למעוטי דרב כו' וי"ל דהכא לא מצי למתנינהו כדמסיק לפי שאינן בצרת צרה כו' (ב) עכ"ל והמקשה דפריך לרב ולרב אסי ליתנינהו ה"ה דה"מ למפרך לימעטו תרויהו ממנינא דרישא כיון דלא מסיק אדעתיה השתא לפי שאינן בצרת צרה אלא דניחא ליה למפרך הכי לרב ולרב אסי בפשיטות:

בד"ה טעמא דכתב כו' ורבא לא היה צ"ל אלא להיתירא לא מצית אמרת כו' עכ"ל וליכא לאקשויי כיון דעיקר קושיית התלמוד הוא מכח דלא דרש להיתירא א"כ לא קמשני רבא כלום לקמן די"ל דודאי לפי סברת המקשה דאתא קרא לאשמועינן דבעלמא דחי א"כ לא אתי קרא כלל לגופיה ואית לן למימר טפי דאתא לגופיה להיתירא ואהא קמשני רבא שפיר דאתא קרא לגופיה למשרי צרה שלא במקום מצוה ורב אשי לא פריך עליה דרבא אלא דאכתי מאי חזית דאתא קרא להיתירא דצרת ערוה שלא במקום מצוה נימא דאתא קרא להיתרא דערוה גופה במקים מצוה וק"ל:

בד"ה לא תעשה שיש בו כרת כו' ועוד דחדא איסורא מיהא נילף מאשת אח עכ"ל פי' דהאי תירוצא דסד"א נילף מאשת אח כו' קאי לקמן במסקנא וא"כ חדא איסורא מיהא נילף בעלמא דדחי ואנן קי"ל דבשום מקום אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת גם לאידך שינויא דמסקנא יש להקשות כך ומהרש"ל הבין בשמעתין דכל הנך שנויא דמסקנא אית להו דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת בחדא איסורא זולת לפי תירוצא דרבא דמסקנא ואינו כן דהא לפי מה שכתבו התוס' כאן ואור"י דמאשת אח לא מצי למילף מידי דלידחי כו' א"כ אפי' חדא איסורא ליכא למילף דדחי בעלמא וכן לשנויא דסד"א דאתיא מהיקשא דרבי יונה כו' א"כ כל ל"ת שיש בו כרת בעלמא ודאי לא הוה מצינן למילף מידי מאשת אח מהאי טעמא אלא דאצטריך עליה לעריות דלא אתי מאשת אח מהיקשא דרבי יונה כו' וכן פרש"י לקמן בהדיא ועיין עוד בזה לקמן במקומו:

בא"ד אלא דוקא אחות אשה כו' עכ"ל ואהא ודאי שפיר פרכינן הכא תרי איסורי כו' כמו שפר"י דמאשת אח לא מצינן למילף בעלמא דדחי משום דאשת אח מצותו בכך וה"נ ליכא למילף תרי איסורי דאחות אשה מאשת אח כיון דאיסור אחות אשה אין מצותו בכך וק"ל:

דף ד.

בד"ה דכתיב לא תלבש כו' ולמ"ד דתפילין לאו מצות עשה שהזמן גרמא אפשר דלדידיה נשים חייבות בציצית מסמוכין כו' עכ"ל ומיהו אצטריך למילף דחייבות מסמוכין משום דלא נילף מבנין אב דהתם דפטורות מכל מצות עשה שהזמן גרמא וצ"ל דסמוכין עדיפי מבנין אב וק"ל:

בא"ד וע"כ נשים חייבות בכלאים כו' עכ"ל יש להקשות דהא מתוך שמעתין איכא לאוכוחי דנשים חייבות בכלאים דאל"כ ה"ל לאו דכלאים אינו שוה בכל ומאי אולמיה ליה לאתויי לקמן מלאו דכלאים דעשה דוחה ל"ת גרידא טפי מההיא דראשו דדוחה ל"ת דלא תקיפו וי"ל בדוחק דלקמן מייתי מכלאים באם אינו ענין דללאו שאינו שוה בכל לא אצטריך דאתיא מראשו ועי"ל דהכא גם העשה דציצית אינו שוה בכל דנשים פטורות מציצית וצ"ע:

דף ד:

בד"ה א"כ לשתוק קרא כו' וי"ל דבמסקנא דנפקא לן הפנאה לרבנן משעטנז לרבי ישמעאל נמי תיפוק ליה מהתם כו' עכ"ל דברי מהרש"ל בזה מעורבבים ותבא על תוכן דבריהם בתוס' דפרק במה מדליקין בד"ה אלא הא דרב פפא בדותא כו' ע"ש:

בד"ה ואמר רחמנא כו' ויליף התם לבן מתכלת כו' עכ"ל הוצרכו לזה משום מה שכתבו לקמן דאסר במנחות בלבן במקום שאין תכלת והיינו נמי ע"כ דצריך להיות הלבן שוע טווי ונוז כמו התכלת דאל"כ לא הוי כלאים כלל:

בא"ד ובמנחות דקדק דקשר העליון דאורייתא מדשרי רחמנא כלאים בציצית עכ"ל ר"ל דמהא דקשר עליון דאורייתא ליכא לאוכוחי דצריך ב' תכיפות דהיא גופה מנלן דהא במנחות לא דקדק דקשר עליון דאורייתא אלא מדשרי רחמנא כלאים בציצית ובעל פורת יוסף לא הבין דברי התוס' בזה והקשה מה שהקשה:

בד"ה ואפילו צמר לפשתים כו' וקשה דבפ' ב"מ קאמר תלמודא הדר ביה רבא מההיא וסבר דאף כל לאתויי שרצים כו' וצ"ל דסוגיא דהכא כרב נחמן כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל דזה סותר מה שכתבו כבר לעיל דהכנף לאו ריבוי הוא ותרי שינויא הם בתוס' מחולקים כו' עכ"ל ואין זה מוכרח כלל אלא דקושייתם הכא אמאי קאמר תלמודא דרבי ישמעאל לית ליה דרבא כיון דרבא סובר בפרק ב"מ כרבי ישמעאל למילף בנין אב דאף כל כו' לענין שרצים דהא ודאי בנין אב דאף כל כו' לענין שרצים ולכל מילי דאיכא למידרש דרשינן ליה כדאיתא בשמעתין דיליף ליה לענין כלאים ובעי תלמודא למילף מיניה נמי לענין ציצית ובתוס' ילפי מיניה נמי לענין כהנים וא"כ ע"כ לענין ציצית דלא דרשינן האי בנין אב דאף כל כו' משום דהכנף דהוא רבויא למין כנף דהיינו שאר מינין מפקא ליה מהאי בנין אב דאף כל כו' וא"כ ה"נ נימא לרבי ישמעאל דאית ליה דרבא ואמאי קאמר תלמודא הכא דרבי ישמעאל לית ליה דרבא וע"ז תירצו דסוגיא דהכא אתיא כרב נחמן ב"י דהתם דאמר אף כל לאתויי ציצית דהשתא ודאי לית ליה דרבא דאיהו מחייב בשאר מינין בציצית ולעיל שכתבו בתוס' דהכנף לאו רבויא הוא היינו נמי למאי דקאמר דרבי ישמעאל לית ליה דרבא והיינו אליבא דרב נחמן ב"י כמו שכתבו כאן דע"כ כיון דאו בגד מרבה שאר בגדים ומפיק מבנין אב דאף כל ע"כ אית לן למימר בציצית דלא נימא הכי דמפקא מבנין אב דאף כל היינו משום דהכנף לאו רבויא היא ותו לא מידי:

דף ה.

בד"ה לרבנן מנא להו כו' ואר"י דהיינו ההיא ברייתא כו' דמחייב מדאורייתא כו' עכ"ל יש לדקדק אע"ג דלית לה לההיא ברייתא דשאר מינין חייבין מדאורייתא מ"מ איכא למימר דאית להו בנין אב דאף כל כו' וא"כ הוה ליה צמר ופשתים גבי כלאים מופנה לסמוכין אלא דגבי ציצית לית להו דרשא דאף כל משום דהכנף מין כנף רבויא הוא ומפקא ליה מהאי בנין אב דאף כל כו' דכמו כן ניחא לרבא דאית ליה אף כל לגבי שרצים ולית ליה דרשא דאף כל לגבי ציצית משום דהכנף רבויא הוא וי"ל דאף אם נדרוש אף כל כו' גבי כלאים וצמר ופשתים מופנה הוא לסמיכות מ"מ נימא לכדרבא לחוד קאתא למדרש סמוכים דצמר ופשתים פוטרים אף שלא במינן ומנלן דאתא למשרי כלאים וכך הקשו התוס' לקמן במסקנא דשעטנז מופנה הוא ותירצו שם דהכי משמע סמיכות מופנה דשעטנז לא תלבש שעטנז וגו' גדילים תעשה לך מהם (א) אבל השתא דלא מופנה שעטנז אלא צמר ופשתים אכתי אית לן למימר הכי דלא אתא קרא דסמיכות למשרי כלאים אלא לכדרבא לחוד דצמר ופשתים פוטרים בשאר מינין וק"ל:

בד"ה מה ללאו דהקפה כו' אבל סוגיא דשמעתין סברי דמזקנו לא הוה מוקמינן בכהנים אי לאו דכתיב ראשו כו' עכ"ל פירוש למאי דדחי ליה הכא וקאמר דסד"א שאני כהנים כו' סבירא ליה הכא דאצטריך ראשו לגלויי אזקנו דמיירי בכהנים ומיהו למאי דקאמר בשמעתין דאתיא ראשו לנזיר ע"כ הא דמוקים זקנו לכהן סבירא ליה דזקנו משמע בין כהן בין ישראל וכההיא סוגיא דנזיר ובזה יתיישב דהמתרץ נמי דבעי לאוכוחי מההיא דזקנו דאם אינו ענין כו' ולא ידע אכתי דאצטריך קרא לכהנים הואיל וריבה או משום דה"ל ל"ת ועשה כמ"ש התוס' וא"כ אמאי לא תקשי ליה אמאי מוקי ליה תנא דברייתא לקרא דזקנו לכהנים טפי מישראל דאיכא למימר דהאי המתרץ נמי ידע דאיכא ל"ת ועשה בכהנים אלא דסבירא ליה כההיא סוגיא דנזיר דזקנו משמע נמי כהן וא"כ לא אצטריך ראשו ללאו שאינו שוה בכל ואם אינו ענין כו' והמדחה השיב לו דסד"א כהנים שאני כו' ולא הוה מוקמינן קרא לכהנים אלא לישראל ואצטריך ראשו לגלויי אזקנו דמיירי בכהנים וכמ"ש התוס' ודו"ק:

בפרש"י בד"ה ראשו מת"ל בראשו דמצורע נמי קאי כו' ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אא"ע כו' עכ"ל תימה לפי' דבפ"ב דנזיר אמרינן בהדיא דלאו דנזיר שוה בכל הוא והתוס' הביאו זה בשמעתין ומהרש"ל כתב דהא דאמרינן דלאו דנזיר שוה בכל הוא נגד לאו דכהנים אבל חשיב אינו שוה בכל נגד שאר לאוין וכה"ג כתב מהר"י סמיג"ה באריכות בזה בספר פורת יוסף ואין כל זה מספיק דאכתי קשיא מנלן למימר תנהו ענין ללאו השוה בכל גמור כיון דאצטריך האי לאו דנזיר לגופיה דכיון דשוה בכל הוא גבי לאו דכהנים לא נפקא ליה לאו דנזיר מלאו דכהנים גם אמאי

פרש"י כך בפשיטות דמקרי לאו דנזיר אינו שוה בכל כיון דסוגיא דנזיר קרי ליה שוה בכל ועוד כיון דנשים איתנהו בנזיר אמאי אינו שוה בכל הוא טפי מלאו דהקפה וראיתי בספרים מדויקים שמחקו כל זה מפרש"י ואיזה תלמיד טועה כתבו:

דף ה:

תוס' בד"ה כולכם חייבים בכבודי מאני ה' כו' וא"ת ל"ל קרא בכיבוד אב ואם דלא דחי כו' עכ"ל פי' דל"ל קרא למסקנא דאתא קרא דשבת לגופיה ללאו דמחמר אבל למאי דס"ד השתא הא ודאי לא אצטריך אלא למידק מיניה דבעלמא דחי ועוד נכתוב בזה לקמן בסמוך:

בד"ה טעמא דכתב רחמנא כו' דמה לכיבוד אב ואם שכן הכשר מצוה כו' עכ"ל אבל ליכא למפרך דמה לפסח תמיד ומילה שכן ישנם לפני הדבור כדפריך בגמרא דכיבוד אב נמי ישנו לפני הדבור כדאמר בפרק ד' מיתות וצריך לומר דאע"ג דאכתי לא אסיק אדעתיה דאיכא למפרך מה להנך שכן הכשר מצוה היינו למפרך פירכא זו דלא נילף לחומרא בעלמא דלא דחי מלאו דמחמר אבל דנילף כיבוד אב דדחי שבת דהיינו לקולא ודאי אית ליה נמי האי פירכא ומהאי טעמא נמי לפי מאי דס"ד השתא דדחי בעלמא אפ"ה איצטריך תמיד פסח ומילה דס"ד למילף מכיבוד אב דלא דחי כמ"ש התוס' לקמן ולא הוה פרכינן דמה לכיבוד אב שכן הכשר מצוה כדפרכינן הכא משום דלחומרא לא פרכינן האי פירכא ומיהו המדחה קאמר דלחומרא נמי פרכינן האי פירכא דלא נילף בעלמא דלא דחי מלאו דמחמר וק"ל:

דף ו.

בא"ד וא"ת אי בעלמא דחי א"כ קרא דכלאים בציצית ל"ל כו' עכ"ל הקשה בעל פורת יוסף דהא אצטריך האי קרא לאשמועינן דקשר עליון דאורייתא דאינו יוצא ידי חובת מצות ציצית כ"א דהוה כלאים בטלית של פשתן דהיינו בב' תכיפות כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש:

בא"ד ומפסח ומילה ותמיד לא קשיא מידי כו' עכ"ל אגב שיטפי' נקטו לישנא דתלמודא דקאמר פסח תמיד ומילה דממילה בלאו הכי לא קשיא מידי דליכא למילף מהכא דבעלמא דחי כיון דעשה דמילה אינו שוה בכל וק"ל:

בד"ה נגמור מהכא דלא דחי כו' וא"ת והיכי נגמור מהכא דלא דחי כו' ואר"י דעשה דכיבוד הואיל ועדיף כולי האי דהוקש כבודם לכבוד המקום חשיב עשה דשבת כמאן דליתא כו' עכ"ל וצ"ע דא"כ לדידיה דמוקים ליה בשחיטה ובישול מי ניחא דהא יליף נמי מהכא בברייתא היטמא ואל תחזור דלא דחי כמ"ש התוס' לקמן בסמוך וא"כ נילף מיניה דלאו גרידא נמי לא דחי בעלמא דלגבי עשה דכיבוד ה"ל עשה דהיטמא ואל תחזור כמאן דליתא והוה כמאן דליכא אלא לאו גרידא ויש לומר דבשלמא אי אתי קרא לשחיטה ובישול ע"כ עשה דכיבוד גרע טפי דהא בעלמא דחי עשה לא תעשה שיש בו כרת ועשה דכיבוד לא דחי לא תעשה שיש בו כרת ומשום הכי לית לן למימר דהיטמא ואל תחזור ליתא לגבי דכיבוד וליכא למיגמר מיניה בעלמא דלא דחי לאו גרידא אבל למאי דמוקי לה בלאו דמחמר ואין לך הכרח דנימא דעשה דכיבוד גרע אית לן למימר דעדיף עשה דכיבוד ועשה אחרינא הוה כמאן דליתא לגביה וק"ל:

בא"ד דליכא אלא לאו גרידא דלא הוה אתי למטעי עכ"ל לאו דוקא לאו גרידא דהא בלאו דמחמר איכא לאו ועשה אלא גרידא שאין בו כרת כגון גבי היטמא ואל תחזור ועוד כיון דבעי למגמר מיניה אפי' לאו גרידא בעלמא ע"כ לאו דמחמר לאו גרידא מקרי וכמ"ש התוס' לקמן דלגבי עשה דכיבוד עשה דשבת כמאן דליתא הוא וק"ל:

בא"ד ועשה דבת כהן עדיפא מעשה דשבת כו' עכ"ל לא ידעתי מי הכריח אותם למימר דעשה דבת כהן עדיף מעשה דשבת דהא לא בעי תלמודא למילף התם מבת כהן דעשה דוחה לאו גרידא בעלמא כדבעי התם למילף מעשה דכיבוד אב ומעשה דמורא מקדש וי"ל בדוחק דלפי מאי דאמרינן לקמן למאי דס"ד מעיקרא מאי או אינו דקאמר כו' הדר אמר אימר דאמרינן כו' ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי משמע מזה דוקא משום שיש בלאו דשבת כרת לא שמעינן ליה מכלאים הא בלאו הכי הוה שפיר שמעינן ליה דדחי לאו גרידא אע"ג דבשבת איכא לאו ועשה וא"כ אית לן למימר דעשה דשבת כמאן דליתיה דעשה דבת כהן עדיף מיניה ודו"ק:

בא"ד וא"ת מנלן דלא דחי עשה דכיבוד אפילו לאו גרידא כו' וי"ל דכיון דגלי כו' עכ"ל בספר פורת יוסף הקשה על דבריהם דנימא דאה"נ דלא אשכחן דלא דחי אלא אדרבה דחי והא דקאמר נגמור היינו דעשה דבעלמא לא תדחי לאו גרידא כיון דהאי עשה מעולם לא דחי ל"ת ועשה ועוד מ"ש דמכלאים לא מצי גמר משום דכיבוד הוי הכשר מצוה קשה דהשתא לפי סברת המקשה אנן קיימין דעדיין לא ידע פירכא דהכשר מצוה כו' ועוד האריך בזה והנראה בכוונת דבריהם אלו שהם סמכו עצמם אמה שהביאו לעיל מפ"ק דקדושין הנח כבוד אביך ועשה מצוה כו' דמהכא ילפינן ליה התם ומשמע דאפילו לאו גרידא דחי עשה דכיבוד ואהא הקשו דהאי תרוצא דאתי ללאו דמחמר קאי הכא במסקנא לשיטת התוס' וכיון דהשתא לפי סברת המקשה עדיף ליה עשה דכיבוד כ"כ דעשה דשבת כמאן דליתא לגביה אם כן היאך יגרע במסקנא דכל שאר העשיין דוחין לאו גרידא דילפינן להו מכלאים ועשה דכיבוד אינו דוחה אפילו לאו גרידא ותירצו דכיון דגלי לן קרא דלא אלימא כו' עדיפי שאר עשיין דדוחין לאו גרידא לילף מכלאים אבל עשה דכיבוד לא מצי גמר מכלאים משום דכיבוד הוה הכשר מצוה ותו לא מידי:

בד"ה שכן הכשר מצוה כו' ועוד דלקמן לפי האמת דאיכא קרא בכלאים ל"ל קרא כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דודאי גליון הוא זה דלעיל בתוס' תירצו קושיא זו ע"ש עכ"ל ואין זה מוכרח דודאי לפי סברת המקשה דבעי למימר דמיירי בשחיטה ובישול ואצטריך ליה הא בעלמא דחי איכא לתרוצי דאצטריך קרא דכלאים בציצית לכדרבא כו' כמו שתירצו התוס' לעיל וכיון דלא קאי האי קס"ד אין לחוש למאי איצטריך תלמודא למילף דדחי בעלמא עשה את ל"ת שיש בו כרת אע"ג דאינו אמת אלא לפרש"י דקאי הכי במסקנא דמיירי בשחיטה ובישול א"כ לפי האמת אמאי הוצרך תלמודא למילף דעשה דוחה ל"ת גרידא מכלאים כיון דאיכא למילף מכיבוד אב אף לפי המסקנא ועוד המסקנא דהכא סותר דבשום מקום אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת כו' ויש לדקדק לשיטת רש"י דבמסקנא איירי קרא בשחיטה ובישול ואיצטריך דבעלמא דחי בהכשר מצוה א"כ אמאי איצטריך תלמודא למימר בסוף פרק אלו מציאות דאיצטריך האי קרא משום דסד"א הואיל והוקש כבודם לכבוד המקום לידחי ל"ת ועשה הא בלאו הכי אצטריך האי קרא לאשמועינן דבעלמא דחי לאו שיש בו כרת בהכשר מצוה ולשיטת התוס' ניחא דההיא סוגיא דהתם אתיא לפי המסקנא דהכא דאיירי במחמר דלית ביה כרת ואיצטריך קרא לגופיה כמ"ש התוס' לעיל וי"ל לפרש"י דהתם לאו אקרא קאי דאיצטריך משום דסד"א הואיל והוקש כו' דקרא בלאו הכי איצטריך במסקנא דהכא לאשמועינן דבעלמא דחי לאו שיש בו כרת בהכשר מצוה אלא אתנא דהתם קאי דקתני בהיטמא ואל תחזיר שלא ישמע ויליף לה מהאי קרא ל"ל למיתני דלא דחי דכיון דל"ת ועשה הוא מהיכא תיתי דלידחי ואהא קמשני דהוצרך למיתני ולילף מהאי קרא משום דסד"א הואיל והוקש כו' ודברי הרא"ם תמוהים בזה שהוא מביא סוגיא דשמעתין כמסקנא לשיטת רש"י דלא אתא קרא אלא לשחיטה ובישול ומשום דסד"א הואיל והוקש כו' כדאמרינן בפרק אלו מציאות וזה סותר סוגיא דשמעתין דהא לפי סוגיא דשמעתין אי אתא קרא לשחיטה ובישול לא איצטריך קרא אלא למידק מיניה דבעלמא דחי כפרש"י ותוס' אבל משום דסד"א דהואיל והוקש כבודם כו' לא הוה צריך האי קרא לשחיטה ובישול כיון דיש בו כרת כמו שהוכיחו התוס' לעיל מתוך שמעתין ואולי שהרא"ם סובר לשיטת רש"י דתלמודא דדחי הכא וקאמר דאיכא למפרך כו' ה"ה דה"מ למדחי ולמימר דאתא קרא גרידא בשחיטה ובישול משום דסד"א הואיל והוקש כו' כדאמרינן בפרק אלו מציאות ול"ת שיש בו כרת נמי ה"א דלידחי והתלמוד הכא בלאו הכי דחי ליה שפיר ודו"ק:

דף ו:

בד"ה טעמא דכתב רחמנא לא תבערו כו' ור"ש נפקא ליה לחלק כו' עכ"ל אבל ר' יוסי נפקא ליה לחלק מאחת מהנה ולר"ש ליכא למימר הכי דבהדיא פליג ר"ש עליה דר"י בפרק הבונה ודריש ליה לדרשא אחריתא כ"כ התוס' בפ' האורג:

בא"ד גליון וי"ל כיון דגלי לן קרא דלא אמרינן מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא בהכשר מצוה ה"ה כו' עכ"ל יש לדקדק דלמאי דמסיק לעיל לשיטת התוס' דאיש אמו ואביו תיראו בלאו דמחמר קמיירי ומיניה נגמר בעלמא דלאו גרידא נמי לא דחי בהכשר מצוה א"כ שפיר אמרינן בהכשר מצוה מ"ל חומרא רבה מ"ל זוטא דבכל גוונא לא דחי וה"נ איכא למימר במצוה גופה דמה לי חומרא רבה כו' דבכל גוונא דחי וי"ל דהשתא דקיימינן לפי סברת המקשה דנילף מבת כהן דדחי בעלמא בהכשר מצוה אפילו לאו שיש בו כרת ע"כ אית לן למימר כדס"ד מעיקרא לפי סברת המקשה דאיש אמו ואביו תיראו וגו' בשחיטה ובישול מיירי אבל לאו גרידא אפי' בהכשר מצוה דחי בעלמא דאל"כ האי בנין אב דלאו דמחמר דנשמע מניה דאפילו לאו גרידא דחי בעלמא בהכשר מצוה יהיה סותר האי מדאיצטריך דבת כהן דשמעינן מניה דבעלמא דחי אפילו לאו שיש בו כרת בהכשר מצוה ודו"ק:

דף ז.

בד"ה ומה עבודה כו' ובפרק כיצד הרגל דאמרו רבנן לר' טרפון דיו ולא דיינינן ומה שן ורגל כו' עכ"ל צ"ע דהתם במתני' קבעי ר' טרפון למילף משן ורגל ואפ"ה השיבו לו דיו ולא פרכינן ליה משום שיש הנאה להזיקן וע"ש בתוס':

בד"ה ת"ל לא תבערו וא"ת אמאי כו' השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת אין רציחה דוחה עבודה מק"ו כו' עכ"ל וליכא למימר דמת מצוה יוכיח דאינו דוחה שבת ודוחה עבודה דאיכא למימר השתא דמת מצוה דוחה שבת מק"ו דשמעתין דהשתא ליכא למימר רציחה תוכיח דהא רציחה אינו דוחה לא שבת ולא עבודה מק"ו וכה"ג פירשו התוס' מכח קושיא אחרת התם ע"ש:

דף ז:

בד"ה שחדשו בה דברים כו' וי"ל דמשמע ליה שלא חדשו אלא על החצר כו' ואילו טמא מת אסור אפי' בחיל עכ"ל וליכא לאקשויי אתנא גופיה דמנ"ל הא גופיה דלמא בטמא מת חידשו שאסור בחצר דהיינו בעזרת נשים ולא בחיל דאיכא למימר דודאי אית להו מסברא כך בהרחקת עשה דרבנן בטבול יום לאסור בעזרת נשים ובטמא מת אפי' בחיל אלא דארבי יוחנן הוה קשיא להו אמאי מפרש ליה לקרא שחידשו מטבול יום ובעזרת נשים דלמא חידשו מטמא מת ובחיל ותירצו דקרא לא משמע אלא עזרת נשים דכתיב חצר וק"ל:

גמ' ואמר עולא מה טעם הואיל והותר כו' בתוס' בפרק כל הפסולין וא"ת ואי מטעם הואיל והותר כו' ל"ל טעמא יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת בלאו הכי נמי וי"ל כו' עכ"ל ע"ש:

דף ח.

גמ' כי איצטריך עליה היכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי כו' וקשה דהיכי נשא אחות זקוקתו דאיכא למ"ד ברפ"ב דאסור ואין סברא דאיצטריך עליה להיכא דנשאה באיסור ונראה לומר דאפילו מאן דאוסר אחות זקוקתו אינו אלא מדרבנן וי"ל עוד דהאי שנויא אזלא כמ"ד לקמן אין זיקה:

תוס' בד"ה תרי איסורי מחד איסורא כו' אבל שלא במקום יבום כגון צרת בתו ילפינן כו' עכ"ל טעות קחזינא הכא דמשמע מזה דחד איסורא נילף שפיר דדחי מאשת אח והתוס' לעיל בריש הסוגיא בד"ה ל"ת שיש בו כרת מי דחי כתבו בפשיטות דאפי' חדא איסורא לא נילף מאשת אח לפי המסקנא וכתבו שם דאר"י דשאני אשת אח דמצותו בכך ואע"ג דיש לדחות דודאי חד איסורא בעלמא לא ילפינן מאשת אח משום דשאני אשת אח דמצותו בכך אבל צרת בתו שלא במקום ייבום דאע"ג דאין מצותו בכך שפיר ילפינן ליה מאשת אח מהיקשא דר' יונה דהשתא לפי האי תירוצא דיליף מהקישא דר' יונה אנו קיימין דמ"מ אכתי תקשי דערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי מהיקשא דר' יונה לאשת אח כיון דליכא בה נמי אלא חד איסורא ועוד לקמן כתבו התוס' בהדיא דלהני שנויי נפקא להו למשרי צרה שלא במקום מצוה דשרי מהיכא דנפקא ליה לר' ובספרים המדויקים מחקו כל זה מדברי התוס':

דף ט.

גמ' יחיד ונשיא אתיא מצות כו' בסוגיא דהוריות יליף יחיד דוי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון דכתיב בפרשת ויקרא ואם נפש אחת וגו' ויש מקשי' דהיקשא דתורה אחת ל"ל לרבנן ליחיד ונשיא ליליף ליה מג"ש דמצות מצות משאר מצות כדיליף ליה לרבי וי"ל דאע"ג דאיכא התם בפ' איזהו מקומן דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בג"ש מ"מ דבר הלמד בהיקש בתחלה דהיינו צבור בע"ז דיליף ליה מהיקשא דוי"ו וחוזר ונלמד בג"ש דעיני עיני לשאר מצות שוב אינו נלמד בג"ש ליחיד ונשיא וק"ל:

תוס' בד"ה ורבנן האי כו' וי"ל דעליה דכתיב גבי אחות אשה וגבי חטאת לא מופנה כו' עכ"ל ומיהו רבי דדריש ההיא ג"ש סבר כמ"ד בפרק המפלת דג"ש דאינו מופנה כלל למדין ממנה והתלמוד דקבעי ור' האי עליה מאי עביד ליה ולא קאמר דסבר כמ"ד דאין למדין מג"ש דאינו מופנה כלל משום דאין סברא שיחלוקו רבי ורבנן בג"ש זו אם היא מקובלת אם לאו א"נ דקושטא דמילתא קאמר דרבי דריש לה לענין חטאת:

בד"ה גליון ורבנן לית להו כרת בפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים כו' עכ"ל פי' דלית להו לרבנן דאתא האי קרא הכרת תכרת לפורק עול ומפר ברית כו' ומיהו ליכא מאן דפליג דאיכא במפר ברית בשר כרת ואגב שיטפם נקטו לישנא דקאמר רבי פורק עול ומפר ברית כו' דבמפר ברית אי נמי הוה אתי ליה האי קרא לכרת מ"מ לא הוה קשיא דליחשב בהדי ל"ו כריתות לרבנן דהא מפר ברית קום עשה הוא כדאיתא במסכת מכות וכמ"ש התוס' לעיל:

דף ט:

בפרש"י בד"ה גבי וכן אחות אמו כו' ונשא יעקב ב' בנות יחצאל זו לאחר מיתת אחותה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לא היה צריך לפרש שנשא ב' אחיות כו' עכ"ל אבל ניחא ליה לרש"י לפרש כך שלא היו למחלה ונועה אלא ב' אנשים דהיינו כלב ויחצאל דאם לא היה מפרש כך הוצרך לפרש שג' אנשים היו וק"ל אך הא קשיא לי בא"ד שפירש ולוי בן יעקב מאשה אחרת נשא את בת כלב כו' עכ"ל שלא היה צריך לפרש כך אלא דלוי היה ג"כ מבת נועה והיה אח לשמעון ונשא בת כלב ממחלה וכן יהודה היה ג"כ בן מחלה אח ראובן ונשא בת כלב מנועה וכמו כן פירש לעיל גבי אחותו מאמו דראובן ולוי אחים היו מרחל ושמעון ויהודה מבלהה ודו"ק:

בד"ה ורב יהודה מתרגם כו' באונסין לא קמיירי מתני' כו' עכ"ל יש להקשות לרב יהודה מאי קא קשיא ליה לוי לר' דליתני אנוסת אביו במתני' כיון דבאונסין לא קמיירי מתני':

דף י.

תוס' בד"ה לעולם לית ליה לרבי כו' דפליגי בהמגרש ר"א ורבנן דלר' אליעזר הוי גט ואסורה כו' עכ"ל דברי התוס' הכא נמשכים כתנא דברייתא דהתם דפליגי בע"מ אבל בחוץ מודה ר"א דהוי שיור בגט ואינו גט אבל לתנא דמתני' דהתם דפליגי בחוץ אבל בע"מ מודו רבנן דהוי גט ואסורה לפלוני תפול קושית התוס' דליתני א"א שפוטרת צרתה אף לרבנן ואפילו למ"ד דבפלוגתא לא קמיירי וכך הם דברי התוס' שם בד"ה אפי' לא נתגרשה כו' אלא דהכא לא הקשו אלא למ"ד דבפלוגתא קמיירי והיינו משום דאיכא לאוקמי מתני' דהכא כתנא דברייתא דהתם דבע"מ פליגי וק"ל:

בא"ד אי חשיב שיור כמו בחוץ מפלוני א"כ שריא ליה כי נשאת לאחיו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל פי' ור"א פסק דאף שיור בגט הוי גט מ"מ סבר היכא דנשאת לאחר בינתים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאישות דראשון כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש אין אלו דברי פה קדוש ואולי איזה תלמיד טועה כתב כך לפרש דברי התוס' דהא השתא אנו קיימינן דבע"מ פליגי אבל בחוץ ר"א מודה דלא הוי גט כלל וכתנא דברייתא דהתם כמ"ש לעיל דאל"כ תפול קושייתם לכ"ע אפי' לרבנן ודברים אלו שכתב היכא שנשאת לאחר בינתיים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאישות הראשון כו' לא נאמר זה אלא אי פליגי בחוץ וסבר ר"א דבחוץ נמי הוי גט דהכי איתא בהדיא התם אברייתא דנכנסו ד' זקנים כו' ובמאי אילימא בחוץ משרא שרי דתניא מודה ר"א במגרש כו' אלא בע"מ ועוד האי לישנא דאי חשיב שיור שכתבו התוס' לא נאמר התם ובשום מקום אלא באינו גט כלל ודברי התוס' גם כן מוכיחין כך אבל דברי התוס' מפורשים כך משום דבעי לאשכוחי צרת א"א שהיתה מותרת לאחיו המת ואסורה ליבם ואהא קאמרי דבע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי לא מצינן לאשכוחי דאי חשיב שיורא בגט כמו בחוץ ולא הוה גט כלל כדקיימינן השתא דמודה ר"א בחוץ א"כ כי נשאת לאחיו המת קודם ע"כ גם אליו שריא דבגט זה גם לאחיו המת היתה אסורה ואם נשאה בהיתר וכגון שמת המגרש או שגירשה בגט אחר א"כ גם אליו שריא וזה ברור:

בד"ה לר' יהודה נמי כו' ואר"י דע"כ מתני' סברה דאפי' בחייבי לאוין דשאר קדושין תופסין מדקתני ו' עריות ולא קתני ח' כו' עכ"ל פי' דאנן קיימינן השתא לרב אשי דבפלוגתא קמיירי וה"ל למיתני ח' לרבי עקיבא ולעיל דקאמר בפירקין קאמרינן ליכא לאקשויי דהא בפרקין נמי קתני דלא כר' עקיבא מדלא קתני ח' עריות דאיכא למימר מש"ה לא קתני משום דבפלוגתא לא קמיירי דהכי קיימינן לעיל וק"ל:

דף י:

בד"ה החולץ ליבמתו וחזר וקדשה כו' וה"ה דה"מ למנקט וחזר ובא עליה אחד מן האחין עכ"ל מהרש"ל הגיה וחזר א' מן האחין וקדשה וה"פ כו' ואין צורך אבל דברי התוס' נמשכים לגירסת ר"ת ור"ח לקמן גבי הבא על יבמה ובא כו' דפליגי בה רב אחא ורבינא ובפלוגתא דר"ל ור"י וגרסינן שם וחזר ובא הוא או אחד מן האחים על צרתה וא"כ ה"נ הכא בפלוגתא דר"י ור"ל בחלץ ליבמתו ה"ל נמי לתלמודא למנקט בכה"ג ואהא קאמרי התוס' דחזר הוא ובא עליה ודאי לא ה"מ למנקט הכא דכ"ע מודו הכא דהוא אינו חייב על חלוצתו כרת אלא לקמן נקט שפיר וחזר הוא ובא על צרתה דעל צרתה ודאי חייב כרת לר"ל דלא יבנה לא קאי אלא אדידה וצרה כדקיימי קיימי אמנם כתבו דהאי מלתא אחריתא דהיינו ובא אחד מן האחין ודאי ה"ה דה"מ למנקט הכא כדהתם:

דף יא.

תד"ה ר"ש אומר ביאתה כו' וא"ת לרב חסדא שרוצה לדקדק מכאן דסוטה דאורייתא שריא תקשי ליה מתני' כו' עכ"ל ולא מסתבר להו למימר דההיא מתני' אתיא כת"ק דר"ש דסבר אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מייבמין דהא רבנן לא פליגי עליה אלא דאסורה לייבם מדרבנן דהא בסוטה דרבנן מיירי התם אבל לא מצינו דפליגי דאסור לייבומי מדאורייתא וההיא מתני' משמע להו השתא דאסורה מדאורייתא כדמוכח התם:

דף יא:

בפרש"י בד"ה פסולה פסולה ליה כו' דאע"ג דכתיב בה טומאה צרתה כשרה דכתיב היא תועבה כו' עכ"ל ולפירושו למפשט בעיא בתרייתא אתא דאפילו לרבי יוסי בן כיפר צרתה כשרה ולא כדברי התוספות שהוכיחו דלמפשט בעיא קמייתא אתא וליכא לאקשויי לפירושו דא"כ היכי קתני חולץ לפסולה כיון דטומאה כתיבא בה לר"י בן כיפר דאיכא למימר דרש"י ס"ל דטומאה דכתיב בה לא אסור אלא ליבום אבל חליצה בעי ולא דמיא לסוטה דטומאה פוטרת בה אף מחליצה וכן פי' הנ"י בשם הרשב"א (א) ושלא כדברי התוס' שפירשו דלר"י בן כיפר בהיא גופא פשיטא ליה דפטורה אף מן החליצה ומיהו כיון דאין פירושם מוכרח לומר כן אלא דאיכא לפרש כפרש"י מש"ה לא רצו להוכיח מזה דלמפשט בעיא קמייתא אתא למפשט וק"ל:

דף יב.

גמרא ת"ש המחזיר גרושתו כו' היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה כו' עכ"ל צ"ל לאבעיא בתרייתא דלא אתא למפשט האבעיא דא"כ לא קדחי מידי דהא א"נ תריץ או חולצת או מתייבמת מ"מ תיפשוט בעיא בתרייתא אלא דאתא לאקשויי על פשיטותא דיליה בצרתה דלא אלים ק"ו למדחי צרה והכא קתני או היא או צרתה חולצת ואהא קדחי שפיר תריץ או חולצת או מתייבמת:

תוס' בד"ה מאי לאו למעוטי כו' וא"ת אמאי לא פריך מיניה לעיל למאן דאסר צרת מחזיר גרושתו כו' וי"ל דלא כו' עכ"ל והא דלא קשיא להו אמאי לא פריך מיניה לשמואל דאסר צרת ממאנת דהתם ליכא לשנויי דאפילו חליצה לא בעי כדמשני באיילונית דצרת ממאנת כיון דאינה אסורה אלא משום גזירה ודאי חליצה בעי וליכא לתרוצי נמי כדמתרצי' התוס' במחזיר גרושתו דהא ממאנת היתה מותרת לבעלה אלא די"ל דלא דמיא לאשת ב' מתים דאיסור נפילה גרם לה דקודם שמיאנה מותרת להתייבם ומיהו מצרת סוטה ה"מ לאקשויי אלא דחדא מינייהו נקטי ובתירוצם מצרת סוטה נמי ניחא וק"ל:

דף יב:

בד"ה שכבר ילדו כו' ואר"י דסברת המקשה דאע"ג דבקטנה איירי לית בה מיאון מדרבנן כו' עכ"ל פי' סברת המקשה מרבה בר שמואל מדקתני שכבר ילדו אית ליה האי סברא אבל תלמודא דקפריך לעיל מדקאמר שמא תמות מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה וא"כ מצינו חמותו כו' ע"כ לית ליה האי סברא אלא דמתני' מיירי דלית בה מיאון מדאורייתא ומזה שכתבו התוס' אבל לרב ביבי לא קשיא מידי כו' פי' דאע"ג דתלמודא קפריך לעיל לרב ביבי דא"כ מצינו חמותו כו' לפי סברת המקשה דהשתא דמתני' מצי לאורויי דלית בה מיאון מדרבנן ע"כ לא פריך אלא לרבה בר ליואי כו' אבל לרב ביבי ודאי לא קשיא מידי דאע"ג דאיכא קטנה דמיעברה מ"מ לית בה מיאון מדרבנן ומהרש"ל כתב ליישב דברי התוס' בע"א אבל תלמודא דקפריך לעיל לרב ביבי דא"כ מצינו חמותו כו' אינו מתיישב לפי דרכו ועיין בנ"י בשמעתין תבא מדבריו בביאור דברי התוס' דשמעתין:

ויש לדקדק בשמעתין מי הכריח המתרץ למימר לעולם שמא תמות כו' עד שהוכרח מזה לפרש בדוחק הא דאמר רב ספרא בנים הרי הן כסימנים דעדיפי מהן דבנים בתוך הזמן הרי הן כסימנים אחר הזמן ותוך הזמן דקאמר רבה בר ליואי הוצרכנו לפרש ג"כ תוך שנה שלפני גדלות כמ"ש התוס' אמאי לא הניח המתרץ סברתו דלעיל דגרסינן במלתיה דרב ביבי שמא תתעבר ותמות דה"ג במלתיה בכמה דוכתין בפ' אלו נערות ובפרק יוצא דופן ובפ' אין בין המודר דפריך התם וקטנה מי מיעברה כו' והא דקתני שכבר ילדו מיירי לאחר י"ב וליכא שערות ובנים ה"ל כסימנים לאחר י"ב אבל תוך י"ב ודאי מתה כפשטא דרבה בר ליואי וי"ל משום דמשמע ליה שכבר ילדו דבלידה לחוד תליא מלתא ולא בשנים דבתוך י"ב מיעברה ולא מתה ודו"ק:

דף יג.

בד"ה רב זביד אמר אין כו' ולה"ק נמי רבה בר ליואי תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת ואע"ג דפעמים חיה כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דר"ל לרב זביד תוך הזמן דקאמר רבה בר ליואי אתיא כפשטה וקאי אשנת י"ב וקאמר דודאי מתה משום דלא שכיח שתהיה חיה דא"כ מי הכריח לתוספות לפרש לעיל ברב ספרא דלא קאי אשנת י"ב אלא תוך שנה שלפני גדלות כיון דאיכא לפרשו נמי הכי משום דלא שכיח שתהיה חיה בשנת י"ב קאמר רבה בר ליואי דודאי מתה אלא ע"כ דהא ודאי מקרי שכיח שתלד תוך י"ב בגדלות ותהיה היא ועוברה חי וא"כ ה"נ הכא לא קאמרינן לא שכיח אלא בעיבור בלא סימנים אבל בעיבור בסימנים שכיח תוך י"ב והיא ועוברה חי ואדרבה לרב זביד שכיח טפי שתלד תוך י"ב כיון דאפשר למצוא אף בקטנות משא"כ לרב ספרא דלא אפשר אלא בגדלות אבל דבריהם מבוארים דודאי השתא נמי אית לן למימר כדלעיל דתוך הזמן לא קאי אשנת י"ב אלא אתוך שנה שלפני גדלות אלא דקשיא להו לרב זביד כיון דזימנין איתא דאית לה לקטנה ולד קיימא תוך שנה שלפני גדלות דהיינו בלא סימנים א"כ אמאי קאמר רבה בר ליואי אתוך הזמן שהיא שנה שלפני גדלות דהיא ועוברה מת ותירצו דלה"ק רבה בר ליואי אתוך הזמן דהיא מתה כו' משום דלא שכיח כו' דאינו מצוי להיות בן קיימא בלא סימנים כדפירשו התוספות וכל זה אינו מספיק למה שכתבו בתר הכי וברייתא דרב ביבי דנקט שמא תמות בשביל המיעוט כו' עכ"ל דכיון דרב ביבי אשנת י"ב קאי שכיח הוא שתהיה חיה שאפשר שיהיה לה סימנים וטפי שכיח הוא לרב זביד מאליבא דרב ספרא כמ"ש ואולי דלרבותא קאמרי הכי דאליבא דרב ביבי אף אם נימא דרב ביבי לא קאי אשנת י"ב סתמא אלא שיהיה ההיא שנת י"ב שנה דלפני גדלות מ"מ שפיר קאמר שמא תמות בשביל המיעוט כיון דזימנין אפשר להיות חיה בעיבור בלא סימנים משא"כ לרב ספרא דלא אשכחת שמא תמות בשנה דלפני גדלות:

בד"ה משום צער לידה כו' וא"ת כיון דאין בנים בלא כו' נבדוק קמי לידה כו' עכ"ל צ"ע דלמאי נבדוק לה קמי לידה דהא הבדיקה הוא כדי למאן דהיינו אחר לידה דנעשית אז חמותו ונ"י כתב לפרש דברי התוס' דבעודה מעוברת אפשר לקדשה כדעת הרמב"ם שכתב דבהוכר עוברה מקודשת ואם לא היו סימנים לה מצינו חמותו ממאנת עכ"ל אבל א"א לפרש כן דברי התוס' שלפנינו שכתבו לתרץ דלכך קאמר צער לידה משום דאקשי ליה ונבדוק את החמותו כדי למאן דהיינו אחר לידה כו' (ב) ולפי' נ"י הא שפיר אקשי ליה ונבדוק את החמותו קודם לידה אחר עיבור ואכתי ה"ל לשנויי אחר צער עיבור וצ"ע:

דף יג:

בד"ה דלא אתי איסור אחות אשה כו' וא"ת כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם כו' וי"ל דאיסור אחות אשה מיתלא תלי כו' עכ"ל התימה מדבריהם שסתמו דבריהם כאילו מפיהם אנו חיין וזו הקושיא בעצמה ופירוקה גמרא ערוכה היא בפ' ד' אחין דפרכינן לר"ש כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם ומשני אמר רב אשי איסור אחות אשה מתלי תלי וקאי כו' ע"ש:

דף יד.

בד"ה לא עשו ב"ש כדבריהם תימה כו' ותניא בפרק אלו טריפות כו' ומוקי לה קודם בת קול כו' עכ"ל פי' וקשה ללישנא דמוקי הכא פלוגתייהו בקודם בת קול אבל ללישנא דמוקי הכא בלאחר בת קול לא קשיא מידי ומיהו איכא התם חד לישנא דמוקי נמי ההיא דכל הרוצה לעשות כדברי ב"ש מיירי אפי' לאחר בת קול:

דף טו.

בפרש"י בד"ה לצרה עצמה כו' והאי ומה נעשה לאו אבנים קאי דהא אפילו לב"ש כשרים לקהל כו' עכ"ל ואע"ג דאיכא למימר דרשב"ג סבר לה כרבי יוחנן בן נורי דהולד פגום לדברי ב"ש מ"מ משום דהבנים פגומים לכהונה אי הוה כשר לקהל לא הוה אמר רשב"ג מה נעשה אי לאו משום צרה גופה:

דף טו:

גמ' נהי נמי דממזר לא הוי פגום כו' למאי דבעי למימר השתא דעשו ב"ש ואבני צרות דב"ש לב"ה קאמר מתיירא אני משום דפגום מיהא הוי אין לפרש נמי הא דקאמר מעיד אני לכם כו' שהם בני צרות שהם כהנים גדולים אבני צרות דב"ש דא"כ ה"ל עדותו לסתור דבריו דקאמר מתיירא אני משום דפגום הויין אלא דצ"ל דלצדדין קתני מתיירא אני אבני צרות דב"ש לב"ה דפגום מיהא הויין ומעיד אני לכם אבני צרות דב"ה לב"ש דלאו פגומין הן כדמסיק דליכא למילף מאלמנה לכ"ג וק"ל:

בפרש"י בד"ה היא עצמה מתחללת כו' דכתיב לא יחלל זרעו בעמיו ועמיו היינו אשתו עכ"ל אבל לקמן בפרק החולץ (יבמות דף מ"ד) פרש"י שכן היא עצמה מתחללת כו' דכתיב לא יחלל זרעו ולא כתיב לא יחל ומשמע ב' חילולין א' לו וא' לה כו' וכן פרש"י בפ' י' יוחסין ובפרק ד' מיתות דף נ"א וכתב שם מהרש"ל דזה לא היה ולא נברא אלא דבפרק י' יוחסין (קידושין דף ע"ז) ילפינן לה בברייתא מלשון חילול דמשמע מי שהיה כשר ונתחלל כו' ע"כ תוכן דבריו ונעלם מעיני הרב סוגיא דפ"ק דתמורה דבהדיא אמרינן התם נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל א' לו וא' לה והיינו כפרש"י בפרק החולץ ובפרק ד' מיתות אבל פירושו דהכא דיליף לה מבעמיו לא מצינו בשום מקום וצ"ע:

דף טז:

תוספות בד"ה אמוראי נינהו כו' וליכא למימר משום דסברא דהולד כשר דבתר עובד כוכבים ועבד שדינן ליה כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל עבד דקאמר לאו דוקא דלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד אלא לומר כשנוהג עצמו כעובד כוכבים הרי הוא כשאר עובדי כוכבים וכמעט שאין בהן דין ישראל כו' עכ"ל וכה"ג כתב לקמן בתוס' בד"ה עובד כוכבים שקידש בזמן הזה כו' בסופו ע"ש בדבריו ודבר תמוה פירש וכי משום שנוהג כעובד כוכבים יהיה כעובד כוכבים שלא ניחוש לקידושיו דהא כיון דבתר אמו שדינן ליה ישראל מומר מקרי ופשיטא דחוששין לקידושיו אף אם נהג עצמו כעובד כוכבים ועוד דבתר עובד כוכבים ועבד שדינן ליה שכתבו התוס' משמע שהולד הולך אחר העובד כוכבים ממש וכ"ה בתוס' פרק י' יוחסין דאיכא לפרש הא דקאמר הולד כשר היינו שהולד הולך אחר העובד כוכבים ממש וז"ל שם בתוספות בד"ה ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא כו' ואם תאמר אמאי איצטריך למימר דקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דהולד ממזר לימא דהולד כשר וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא תינשא לעובד כוכבים ושמא י"ל אם הולד כשר א"כ היה הולך אחר העובד כוכבים כדאמר בספ"ב דלעיל וליכא למיחש כ"כ אם תנשא לעובד כוכבים אבל השתא דקסבר הולד ממזר א"כ הולך אחר אמו ואיכא למיחש שלא תנשא לעובד כוכבים כו' עכ"ל ותו לא מידי:

בד"ה קסבר עובד כוכבים ועבד כו' דלמא גמר מאשת אב או מאנוסת אביו כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא רבי עקיבא ודאי מאנוסת אביו קא גמר ובאנוסת אביו קמשתעי קרא כדאיתא ס"פ החולץ מ"ט דרבי עקיבא כו' סבר לה כרבי יהודה דאמר באנוסת אביו הכתוב מדבר דה"ל חייבי לאוין וסמיך ליה לא יבא ממזר גו' אבל קושייתם דכמו דנימא למאן דקסבר באשת אב הכתוב מדבר דבעינן דומיא דאשת אב דלדידיה לא תפסי קידושין הא לאחריני תפסי ה"נ אית לן למימר לרבי עקיבא דקסבר דבאנוסת אביו הכתוב מדבר וכן הוא לשון התוספות בזה בפ' י' יוחסין בד"ה ור' ישמעאל כו' גם מ"ש התוספות עוד וי"ל דתנן בהדיא בפרק אלמנה כו' וע"כ רבי עקיבא היא עכ"ל מבואר יותר בע"א בתוספות פ' י' יוחסין שכתבו שם וי"ל דע"כ ר"ע לא בעי דומיא דאנוסת אביו שהרי קסבר ר"ע יש ממזר מחייבי לאוין אפילו דלאו דשאר כגון עמוני ומואבי ואין בה דומיא דאנוסת אביו כו' עכ"ל ולתירוצם דהכא ליכא לאקשויי דהא ר"י גופיה מוקי בס"פ אלמנה ההיא מתניתין דפרק אלמנה אפילו תימא רבנן בעובד כוכבים ועבד מודו דכי אתא רב דימי כו' די"ל דהך מימרא דר"י אזלא נמי אליבא דמאן דאית ליה אליבא דר"י בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דהולד ממזר אבל מאן דאית ליה אליבא דר"י דהולד כשר לא מוקי ההיא מתני' אלא כר"ע וק"ל:בד"ה עובד כוכבים שקידש בזמן הזה כו' ונראה דטעמא דרב יהודה כו' וע"כ ר"י דאמר וכולן לפסול לא משום שבאו על העובדת כוכבים כו' עכ"ל אין ראייתם מכרעת לפירושם זה דאיכא למימר לפרש"י דהך מימרא דר"י וכולן לפסול נמי מהנך מימרות דאזלי אליבא דר"י דסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וה"ה איפכא כמ"ש התוס' לפרש"י מיהו לפי זה לא הוה צריך רש"י לפרש בההיא דר"י וכולן לפסול משום דלא נזהרו ונשאו זה אחותו או בתו והרי הן ממזרין אלא דהוו ממזרים משום שנולדו מישראל הבא על העובדת כוכבים כפירושו בדברי רב אסי גם לפי מה שהגיה מהרש"ל בפרש"י בההיא דוכולן לפסול משום בנות הוא צ"ע מי הכריחו לפרש בדברי רב אסי בענין אחר לפוסלם משום דקסבר בעובדת כוכבים שילדה מישראל דהולד ממזר וי"ל דמשמע ליה לרש"י מדפריך בתר מלתיה דשמואל והאיכא בנות כו' ע"כ שמואל דא"ל בנך הבא מן הישראלית כו' לא השיב אמלתיה דרב אסי אלא דאין לפוסלם משום ישראל הבא על העובדת כוכבים דמהאי טעמא פסלם רב אסי וזה שדקדק רש"י לפרש כי אמריתה קמיה דשמואל להא דרב אסי ולא בעי לפרש נמי להא דרבי יוחנן דאמילתיה דר"י דפסלה משום בנות כמו שהגיה מהרש"ל לא השיב שמואל כלום דלא הל"ל אלא דבנתא דההוא דרא אצטרויי איצטרו כדמסיק וצ"ע לפי' התוס' דרב אסי נמי משום בנות פסלם א"כ מה השיב לו שמואל מהא דבנך הבא מן הישראלית ודו"ק:

דף יז:

גמרא מאי שנייה שנייה בנשואין כו' יראה השתא דמפרש לה שנייה בנשואין ה"ה. דהמ"ל שנייה בנפילה שנפלה ב' פעמים אלא משום דבעי למימר שנייה לנשואין מסיק נמי למלתיה בנשואין וק"ל:

שם מדה"ל למכתב רעים וכתב אחים ש"מ לאפנויי כו' לא דהאמת כך הוא דאחים דלוט מופנה הוא דהא קמשני לעיל אפירכא ולילף אחוה מלוט כו' מסתברא מבני יעקב ה"ל למילף משום דמופנה מזה מוכח בהדיא דתלמודא אית ליה דאחים דלוט אינו מופנה אלא דה"ק הכא דאי לאו יחדיו ה"א דאחים דלוט מופנה מדה"ל למכתב רעים אבל קושטא דמלתא הוא דאינו מופנה ושפיר כתיב אחים בלוט משום דבני בנים הרי הן כבנים כדאמרינן בפרק ד' מיתות גבי אמנה אחותי היא גו' ע"ש:

תוס' בד"ה ולימא הלכה כדברי האומר אין כו' וליכא למימר נמי דהיינו ר' יהושע דאמר יפר לא' ולא לב' כו' מוקי פלוגתייהו בעבד בה מאמר כו' עכ"ל לפי מה שפירשו התוספות כאן דפליגי אי מאמר קונה אי לאו יש לקיים פרש"י דבשמעתין דהא דקאמר ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד היינו רבי עקיבא דאמר אפילו חד אין מיפר נדריה כיון דלית ליה זיקה בעבד בה מאמר מכ"ש בזיקה לחוד אבל הא דקאמר מעיקרא ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה ליכא למימר דהיינו רבי יהושע דאמר יפר לא' כו' דא"כ מאי קאמר ה"מ בתרי אבל בחד יש זיקה דהא רבי יהושע אפילו בחד לית ליה זיקה אלא משים דהתם איכא נמי מאמר ומיהו בפרק ד' אחין פירשו התוס' למאן דאית ליה התם דפליגי בנודרת על דעתו דלא יתכן לפי מה שפירש בקונטרס הכא דמ"ד אין זיקה אפילו בחד היינו ר"ע כו' עכ"ל וצ"ל לפי זה דהיינו ר"מ דסבר הכי בשמעתין דאפילו בחד אין זיקה וכ"כ מהרש"ל:

בד"ה אבל מחיים לא דאסור לבטל מצות יבמין ואפילו ר"ג דאמר כו' דשאני התם שכבר נשואה לו עכ"ל ולקמן דפריך אר"מ דאסיר לבטל מצות יבמין מר"ג דשרי אפירכא דלקמיה סמיך דר"מ חייש אפילו לספיקא ור"ג אפילו לודאי לא חייש כ"כ התוס' בפרק ד' אחין:

דף יח:

גמרא א"נ בתרי ולא ייבם ולא מית כו' עי' פרש"י יש מקשין לפי זה כיון דרישא לא קתני אלא להודיעך כחו דר"ש דאפילו בנולד ולבסוף ייבם מתיר אמאי לא קתני רבותא טפי דאפילו בלא ייבם ומת מתיר ר"ש וי"ל דרישא לפרושי פרקין קמא קאתי כמ"ש התוס' ולפטור צרתה וצרת צרתה לא משכחת לה אלא בייבם:

דף יט.

גמ' אמר רבא שנייה שבזוג זה ושנייה שבזוג זה כו' יש לדקדק למאי דס"ד השתא אמאי לא נפטרו כולהו דכיון דמודה ר"ש בב' יבמין דזיקה לאו ככנוסה היא ומשום דלא ידעינן קמיה מאן מינייהו רמיא ה"נ נימא בב' יבמות דלא ידעינן הי מנייהו מן הראשונות קמיה רמיא דחשבת ליה ככנוסה וי"ל דלא דמיא דבב' יבמות כיון דברצונו תליא מלתא לייבם איזה מהן שירצה שפיר חשבינן כ"א מהן ככנוסה משום זיקתה משא"כ בב' יבמין דלא ברצונו תליא מלתא שיהיה זיקת שניהם ליחשב אותם ככנוסה להן:

שם לרבנן איצטריך ולא זו אף זו קתני כו' ולא בעי למימר השתא דר"ש מודה ברישא איצטריך למתניי' לרישא לפרושי פרקא קמא קאתא אליבא דכ"ע דבפלוגתא לא קמיירי כדאמרינן בפ"ק דא"כ הוה מתני ברישא בהדיא דר"ש מודה בה וזה שדקדק רש"י בריש הסוגיא דקאמר אילימא לרבנן כו' דהא לא איסור ולא היתר לר"ש שמעת מינה דהא לא איירי בה עכ"ל ומש"ה הוצרך תלמודא ע"כ למימר דלרבנן איצטריך ומשום לא זו אף זו ומיהו ר"ש מודה בה דבפלוגתא לא קמיירי:

דף יט:

גמ' חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה כו' צ"ע אמאי לא דייק מהכא תיובתא לר' אושעיא מדלא קתני ייבם או חלץ לבעלת מאמר כו' כדקתני ברישא דמלתיה ביאתה או חליצתה כו' כיון דזיקה ככנוסה היא לר' אושעיא מותרת לייבם ומיהו בתירוץ של התוס' שכתבו אקושיא דאמאי לא נפטרה צרתה יתיישב גם קושייתנו דכיון דאסור לייבמה גזירה שלא יבא להתיר אשת אח שלא היה בעולמו מש"ה לא קתני ייבם:

דף כ.

תוס' בד"ה א"ה חייבי לאוין נמי פי' כיון דאין עולין לייבום לא יעלו לחליצה ותימה כו' עכ"ל ביאור דבריהם דלפי פירוש זה דגם המקשה סבר בחייבי לאוין דאין עולין לייבום יפול בו התימה דכיון דמהסברא עולה לייבום דעשה דוחה ל"ת גרידא ע"כ הא דסבר המקשה דאין עולה הוא מקרא דיבמתו וא"כ מהתם נמי שמעינן דעולה לחליצה אבל לפי מה דבעו התוס' לפרש דה"פ א"ה חייבי לאוין נמי נשוה חליצה וייבום מהאי קרא איכא למימר דסבר המקשה דיבמתו לא אתא כלל לחייבי לאוין ושפיר נשוה חליצה וייבום דעולה מהאי קרא והמתרץ השיב דא"כ יבמתו דכתב רחמנא למאי אתא:

דף כ:

בא"ד ועיקר פירכא מחייבי עשה עכ"ל ה"ה דהמ"ל דעיקר פירכא מאלמנה מן הנשואין וכן בדיבור שאחר זה המתחיל מסתברא שכתבו נוקי קרא בחייבי עשה גרידא כו' עכ"ל ה"ה דהמ"ל נוקי קרא באלמנה מן הנשואין דהיינו חייבי לאוין ועשה וכ"כ התוס' לקמן במסקנא *):

בד"ה גזירה ביאה כו' דאלמנה מן הנשואין דעולה לחליצה נפקא לן נמי מיבמתו:

בפרש"י בד"ה תיובתא דרבא ותיובתא דר"ל דאמרו לעיל כו' עכ"ל נ"ל דצ"ל תיובתא דרבא ותיובתא דרב אשי דאמרו לעיל כו' ולאפוקי מר"ל דליכא תיובתא עליה כדמסיק לקמן:

גמ' ביאת כ"ג כו' פוטרת צרתה כו' לכאורה דבצרה דוקא פליגי באלמנה מן האירוסין ואיכא מ"ד אינה פוטרת צרתה כיון דאין עשה דוחה ל"ת והכא לא מקוים בה מצות ייבום כלל ועדיין צרתה זקוקה לייבם (א) אבל בהיא גופה כ"ע לא פליגי דסגי לה בגט דאפילו למ"ד אין עשה דוחה ל"ת והכא לא מקוים בה מצות ייבום מ"מ הרי היא כאשתו לכל דבר דהא קידושין תופסין בחייבי לאוין

וסגיא לה בגט ואפילו באלמנה מן הנשואין איכא למימר הכי לכ"ע דסגי לה בגט דקידושין תופסין בחייבי לאוין ועשה אבל מפרש"י שפי' פוטרת אותה ואת צרתה מחליצה וסגיא לה בגט עכ"ל משמע דלמאן דאמר דאינה פוטרת צרתה אינה פוטרת גם אותה ולא סגי לה בגט אלא בחליצה וצ"ע לפי' אדפליגי בצרתה ליפלגי בהיא גופה אי סגי לה בגט אי לא:

דף כא.

תוס' בד"ה א"ה אשת חמיו נמי מאם אם חמיו לא מצי פריך דתימא ליה אני כו' דבעיא היא כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה מאם אם חמיו וטעמו דאם אם חמיו לא תימא אני מותרת דהיא משניות דר' חייא ולפי הגהתו מקשינן הא בתה אינה אסורא מדאורייתא ואיך תאמר בדידי לא גזרו רבנן וכתב לתרץ וצ"ל אף דלמטה דידה ליכא ערוה דאורייתא מ"מ מאחר דבהאי דרי איכא ערוה דאורייתא עדיף לגזור כמו אשת חמיו כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ואין אלו אלא דברים דחוקים למבין דהא ודאי רבותא דאשת חורגו ואשת חמיו דתימא אני מותרת כו' אינו אלא משום דאע"ג דבתי אסורה לך מדאורייתא אפ"ה לא גזרו בדידי שאינו אלא דור א' למעלה משום שנייה אבל דלא נגזור דור אחד למעלה או למטה על השנייה משום השנייה אין זו רבותא דאי לא תימא הכי אין לדבר סוף בכל השניות ומא קמבעיא ליה לקמן בכל שניות דר"ח כדמשמע לקמן בתוס' אם יש להן הפסק הא ודא בשלישי שבבתו ושבבת אשתו אין להן הפסק מה"ט גם אם היה כוונת דברי התוס' כמ"שי מהרש"ל לא היה להם לסתום כוונתם אלא לפרש דאין אלו אלא דברי נביאות וע"ק לפי תירוץ התוספות דלכך לא מ"ל באם אם חמיו דתימא ליה אני מותרת כו' משום דבעיא היא לקמן כו' עכ"ל א"כ תפשוט מזה האבעיא דע"כ שניות דר"ח אין להן הפסק דאל"כ לתני באם אם חמיו דתימא ליה אני מותרת כו' וע"ק דאי אית ליה להאי תנא דברייתא דשניות דר"ח אין להן הפסק דמש"ה לא מצי למתני אם אם חמיו דתימא ליה כו' א"כ אכתי תקשי לן השתא דליתני כלת בת בתו דתימא ליה אני מותרת לך ובתי אסורה לך דהיא משניות דר"ח דהיינו שלישי שבבנו ושבבתו דאין להן הפסק וע"כ הנראה לקיים כל גירסת הספרים שלנו דבכולהו גרסינן אם אם חמיו וכוונתם כך הוא דעולה על דעתם בתחלת העיון דהאי תנא דמתני' לית ליה שניות כלל אלא הני דקתני בברייתא וכדבעי למפשט לקמן דלא גזרו באשת אחי אבי האב ובאחות אבי האב מדקתני מה הן שניות ולא קחשיב להו בהדייהו וא"כ הוא גם אם אם חמיו שהיא שנייה דר"ח מותרת להאי תנא ואהא קאמרי התוס' דתימא ליה אם אם חמיו שאע"ג דבתי אסורה מדאורייתא בדידי לא גזרו רבנן משום שנייה ותירצו מדבעי' לקמן לסתמא דתלמודא אם שניות דר"ח יש להן הפסק או לא מוכח מינה דליכא מאן דפליג להתיר שניות דר"ח דאי הוה מאן דלית ליה כלל שניות דר"ח לא הוה סתמא דתלמודא מסתפק בהו אם אפילו הפסק אין להן כיון דאיכא מאן דמתיר השניה גופה וכה"ג כתב המרדכי דמשמע מדבריו דבתחלת העיון היה עולה על הדעת לומר דהאי תנא לית ליה שניות דר"ח מדלא קחשיב להו בהדייהו וז"ל ושניות דר"ח לא איפשיטא אם יש להן הפסק או לא ואזלינן לחומרא כו' ותנא דמתני' אית ליה שניות דר"ח ותנא ושייר ור"ח מוסיף הוא עכ"ל והתוס' לא רצו להוכיח דהאי תנא אית ליה שניות דר"ח מדקמשני לקמן דתנא ושייר ומאי שייר דהאי שייר שאר שניות דר"ח משים דאיכא למימר דהאי שנויא אינו אלא דחייה בעלמא אהא דבעו למפשט להיתירא אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב ומש"ה ניחא להו לאתויי ראיה מדבעיא ליה לתלמודא אם שניות דר"ח יש להן הפסק דההיא ודאי ראיה נכונה היא וכמו שפירשנו דבריהם וכ"ז ברור ודו"ק:

דף כא:

גמ' דכולהו דבי דודי קרי להו מאי כו' ואע"ג דאשת אחי האם מן האם נמי דבי דודי קרי ליה מ"מ כיון דליכא ביה צד אב כלל מבעיא ליה אי גזרו ביה אי לא:

תוס' בד"ה מאי שייר דהאי שייר אע"ג דתרתי נינהו חדא חשיב להו כו' ולא כמו שפירש ריב"ם כו' עכ"ל ולפ"ה ל"ק בהיפך דלישני דשייר אשת אחי האם מן האם דבלא"ה משני שפיר דשייר שניות דר"ח אבל לפי' ריב"ם יפול הקושיא על המקשה דקארי ליה מאי קארי ליה מאי שייר דהאי שייר כיון דהני מילי גופייהו תרתי מילי חשיב להו וק"ל:

דף כב.

תוס' ד"ה ערוה לכל מסורה כו' והכא משמע דטעמא משום דאתי לאחלופי כו' עכ"ל פירוש דלענין עדות לא שייך טעמא דשמא יאמרו באנו מקדושה כו' דעדות קרוב מותר בעובד כוכבים כדאיתא בפרק ד' מיתות וכן פירש הנ"י בשמעתין:

דף כב:

בד"ה בן אין לו עיין עליו כו' ולהכי ע"כ ההוא דנחלה אתי לרבות בן הבן והא כו' עכ"ל וגבי יבום דפוטר בן הבן ילפינן ליה מנחלה כ"כ התוספות בפ' יש נוחלין לשיטת ר"י ע"ש וכ"כ הרא"ש בשמעתין:

גמ' ור"י ב"י האי בת אשת אביך מאי עביד ליה כו' פי' ולא לכתוב נמי היא כיון דלא הוה כתיב בת אשת אביך לא איצטריך לן נמי למעט דלא לחייב משום בת אשת אביו ומיהו אחותך ליכתוב באידך קרא לחייב על בת אביו ואמו:

דף כג.

תוס' בד"ה ואי אשמועינן עובדת כוכבים כו' וי"ל דה"א טעמא דלא שייכא במצות עדיף כו' עכ"ל פירוש דע"כ אית ליה לתלמודא דהני טעמי אינם שקולים דאל"כ לימעטו תרוייהו מבת אשת אביך דהי מנייהו מפקת אלא דאית ליה לתלמודא דחד טעמא עדיף ודקדקו התוספות לומר דהאי טעמא דלא שייך במצות הוא עדיף אבל ליכא למימר דאית ליה לתלמודא דטעמא דאין לו חייס עדיף דאם כן תוסיף הקושיא דלעיל דהשתא ודאי לא היה צריך כלל לצריכותא דעובדת כוכבים דכיון דלא מפרש בהדיא דאידך קרא ודאי לא הוה מוקמינן ליה אלא בשפחה דאין לה חייס עדיף ולכך הוכרחו למימר דלא שייך במצות עדיף דבזה יתיישב נמי קושיא דלעיל דצריך לצריכותא דעובדת כוכבים משום דקים ליה לתלמודא דהאי קרא דלא מפרש בהדיא לא הוה מוקמינן ליה אלא בעובדת כוכבים משום דטעם דלא שייך במצות עדיף טפי ומיהו לא הוה אתיא מהך קרא דמפרש ביה שפחה כיון דאיכא בשפחה טעם כל דהו דלא הוי בעובדת כוכבים וכמ"ש התוספות:

דף כד.

גמ' ואימא כי מייבם בכור לשקול נחלה כו' פי' ולא הוקשה ישיבת אחים זה לזה ' כדאמרינן לעיל אלא לענין יבום דבקרא דכתיב ביה כי ישבו אחים יחדיו כתיב ביה ויבמה אבל בהאי קרא דנחלה כתיב בכור אימא דלהכי קרייה רחמנא בכור דכי מייבם בכור לשקול נחלה כו':

דף כד:

תוס' בד"ה א"ה לכתחלה נמי אא"ב דאינה גיורת גמורה ניחא כו' עכ"ל פי' דספק גיורת היא אם תנשא לזה הנטען ולכך לא יכנוס לכתחלה אבל אם לא תינשא לו גיורת גמורה היא ואחר שרי לכונסה לכתחלה כדדייק המקשה גופיה מעיקרא הא גיורת מיהא הוי כו' וכמ"ש התוספות לעיל ומה שהכריח התוספות לפרש דהמקשה פריך מעיקרא מדיוקא דמתני' דהוא לא יכנוס אבל אחר שרי לכנוס לכתחלה ובברייתא קתני אינן גרים ולא שנפרש דפריך מעיקרא אהא דקתני ואם כנס אין מוציאין מידו ובברייתא קתני אינן גרים י"ל דהיינו נמי מהאי טעמא משום דאיכא למימר דברייתא נמי דקתני אינן גרים היינו משום דספק הוא דשמא נתגיירה לשום אישות ומיהו אדיוקא דמתניתין דלאחר שרי לכנוס לכתחלה פריך שפיר דאינן גרים משמע דלגבי כולי עלמא אינן גרים ואף לאחר לא תינשא דנתגיירה לשום אישות דקתני דומיא דלשום עבדי שלמה דאינן גרים לגבי כ"ע:

שם גמ' כי אתא אחר ואפסקיה לקלא כו' (א) האי לישנא קצת מגומגם כיון דבאיכא עדים קיימינן השתא מאי אפסקיה לקלא שייך כאן ולא ה"ל למימר אלא אי דאיכא עדים כי אתא אחר מאי הוי ועיין במרדכי בשם מהר"ם שכתב ליישב זה לשיטת רש"י ושאלתות והניח דבר זה בצ"ע לשיטת התוס' שכתבו בשמעתין בשם ר"ת ור"ח ור"י ע"ש:

שם אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אריא דתני הוציאוה כו' בכל נוסחות הגמרות שלפנינו גרסינן נמי בברייתא דלעיל הנטען על א"א והוציאוה כו' (ב) ונראה דצ"ל והוציאה דע"כ הברייתא בדליכא עדים קמיירי כדאמרינן לעיל:

דף כה.

תוס' בד"ה הכא איכא כתבא דתנן מה בין כו' ואע"ג דלאביי בספ"ב דגיטין איירי הך משנה בח"ל כו' עכ"ל לכאורה מאי קא קשיא להו דהא מכ"ש הוא ומייתי שפיר ראיה מח"ל דיש לסמוך על הכתב בא"י כדמשמע בהדיא בשמעתין אבל אחר העיון שם בספ"ב דגיטין וראינו דבריהם ומה שיש לדקדק עוד בזה על נכון דהכי איתא שם דנאמנת חמותה להביא גיטה ופריך והתניא כשם שאינה נאמנת לומר מת בעלה כך אינה נאמנת להביא גיטה ומשני רב יוסף לא קשיא כאן בא"י דלאו אדיבורא דידה קסמכינן מהימנא בח"ל דאדיבורא דידה קא סמכינן לא מהימנא א"ל אביי אדרבה איפכא מסתברא בא"י דאי אתא בעל ומערער משגחינן ביה ואיכא למימר לקלקולא קמכוונא לא מהימנא בח"ל דאי אתא בעל ומערער לא משגחינן ביה מהימנא והשתא שיעור דברי התוס' כך הוא ואע"ג דלאביי בסוף פ"ב דגיטין הך משנה דקתני גבי חמותו מה בין גט למיתה אלא שהכתב מוכיח איירי דוקא בח"ל אבל בא"י אינה נאמנת ולא נימא בה שהכתב מוכיח וא"כ מאי מייתי ראיה מהתם אדהכא בא"י דהא התם גופיה בא"י אינה נאמנת ולא נימא בה שהכתב מוכיח ואהא תירצו דתלמודא לא בעי לדייק מהתם אלא דיש לסמוך על הכתב וה"נ הכא בא"י שפיר יש לסמוך על הכתב וכיון דלא שייך הכא טעמא דקלקולא דהא דלא סמכינן התם על הכתב היינו משום דאיכא למימר דלקלקולא קמכוונא וכן בהיפך בח"ל דסמכינן התם על הכתב היינו נמי כיון דלא שייך קלקולא בח"ל משא"כ הכא דלאו בקלקולא תליא מילתא וכיון דעל דיבוריה קסמכינן לא אמרינן ביה שהכתב מוכיח והשתא מהאי טעמא לא הוי דינייהו דהכא ודהתם הפוכים והתוספות קצרו בכל זה במקום שהיה להם להאריך ואין להקשות לפ"ז ל"ל התם טעמא דמה בין גט למיתה שהכתב מוכיח דהא בלאו הכי איכא טעמא כיון דבקלקול תליא מלתא התם ובגט דח"ל ליכא קלקול דמהאי טעמא מפלגינן בין ח"ל לא"י התם די"ל דבמיתה נמי לא שכיח קלקול כ"כ דהיא גופה דייקא ומנסבא:

דף כה:

בד"ה לימא רב יוסף דאמר כר' יהודה תימה דהכא לר"י כו' ומיהו י"ל דהתם לא מטעם עדות נאמן דהא אדם קרוב אצל עצמו ועוד כו' וההיא דר"י גופא קשיא ושם וכו' עכ"ל וע"ש פי' לדבריהם דהכא לא אמרינן דפלגינן דיבוריה אלא משום דאדם קרוב אצל עצמו וא"כ התם מכ"ש דאית לן למימר מהאי טעמא דאדם קרוב אצל עצמו דלא פלגינן דיבוריה וכמו שאינו יכול לפסול בניו כך אינו נאמן על עצמו ואפילו רב יוסף גופיה דפליג הכא וסבר דלא אמרינן אדם קרוב אצל עצמו היינו משום דלא פלגינן דיבוריה אבל התם ודאי מודה במכ"ש דאמרינן אדם קרוב אצל עצמו ולא פלגינן דיבוריה וכתבו ועוד דהתם לא שייך למימר פלגינן דיבוריה כדהכא דהכא איכא לפלוגי דיבוריה שהוא נאמן על הרובע שרבע אותו אבל אינו נאמן על עצמו שאומר לרצוני אלא שהיה באונס אבל התם איך יתכן למימר שבניו כשרים והוא עדיין עובד כוכבים אלא ע"כ דהתם טעמא משום דשויא אנפשיה כו' וכתבו וההיא דר' יהודה קשיא ר"ל דההיא דרבי יהודה מצד עצמו קשיא דהיכי דמי אי אשתו עובדת כוכבים ממ"נ בניו פסולין כו' ואי אשתו ישראלית ממ"נ כשרים כו' וכמפורש שם בתוס' באריכות ע"ש ומהרש"ל היה לו בכאן דרך אחרת ומחק כל זה מדברי התוס' ודרכו ומה שהכריחו לכך לא ידענו:

גמ' והתניא א"ל לרב יהודה מעשה בלסטים כו' א"ל משם ראיה באומר אני הייתי עם כו' לכאורה לפי גירסא זו שהיא בכל גמרות שלנו צ"ל דהאי והתניא בניחותא הוא אבל לפ"ז דחוק האי לישנא דפריך והא לסטים קתני והא יוצא ליהרג קתני דכיון דאר"י גופיה קפריך הכי הל"ל והא לסטים קאמרי ליה והא יוצא ליהרג קאמרי ליה גם דרכו של רש"י לפרש והתניא בניחותא וזה הביאני שבדקתי בתוספתא דה"ג א"ל משם ראיה שלא אמר להם אלא הרגנוהו וה"נ יש לגרוס בשמעתין א"ל משם ראיה שלא א"ל אלא הרגנוהו ה"נ באומר אני הייתי כו' והשתא י"ל דשפיר פריך ארב יהודה דמפרש דהרגנוהו היינו אני הייתי כו' והא תניא כו' וסמך עצמו אדלקמן דמשמע ליה כיון דלסטים קתני ויוצא ליהרג קתני ע"כ הרגנוהו לאו באומר אני הייתי כו' והמתרץ השיב לו דאפ"ה התם נמי באומר אני הייתי כו' והשתא המקשה מפרש קושייתו והא לסטים קתני כו':

דף כו:

תוס' בד"ה וחליצה פסולה צריכה לחזור כו' א"נ כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל א"כ בחנם דחק כו' עכ"ל וצ"ע דהיכא תיסק אדעתין למימר דמיירי כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל דא"כ א"נ דנימא יש זיקה תקשי ליה אלא צרה דלאה תיפטר מדקאמר א"ה חלץ לאחיות כו' אלא צרה דלאה תיפטר משמע דדוקא אי נימא דאין זיקה תקשי ליה הכי:

בד"ה דנפול בזה אחר זה כו' אי משום ביטול מצות יבמין אי משום שנאסרה עליו שעה א' כו' עכ"ל פי' אי משום ביטול מצות יבמין למ"ד אין זיקה אי משום שנאסרה עליו שעה א' למ"ד יש זיקה כדפירש בתוס' לעיל פרק כיצד (יבמות דף כ"ד) בד"ה אי למ"ד יש זיקה אר"י כו' ע"ש:

דף כז.

גמ' מאי אחד חולץ לכולן נמי דקאמר אאמצעית כו' עיין ברא"ש שכתב כדברי התוספות דהאי תירוצא סבר כרב אשי וסיים דדוקא אמצעית חולצת מאחד אבל שתים ראשונות אי נפול בבת אחת זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת עכ"ל וצ"ע דהא שמואל דקאמר אחד חולץ לכולן עליה דרב קאי ומלתא דרב מוקמינן לה בנפול בזה אחר זה ומי הכריח אותו לפרש מלתיה דשמואל דאחד חולץ לכולן בבת אחת ונ"ל להגיה בדבריו אפילו בנפול בבת אחת דאע"ג דבשתים הראשונות חליצות שניהם גרועות מ"מ הראשון שחלץ לראשונה חליצתו בשניה גרועה טפי מחליצת השני דלראשון הויא השניה אחית חלוצתו ולשני אינה נאסרה עליו אלא משום דנאסרה עליו שעה אחת ולהכי חליצתו חליצה כשירה מקריא לגבי חליצת הא' ולא דמיא לחליצת האמצעית שהוא שוה בגריעותא לשניהם דהויא להו אחות חלוצה וכ"כ התוס' לקמן בהדיא בד"ה שמואל התחיל ולא התחיל כו' דאע"ג דשמואל סבר בהחולץ כיון שנאסרה עליו שעה אחת נאסרה עולמית מ"מ הויא חליצת רחל חליצה כשירה כו' ע"ש בתוס':

דף כז:

תוס' בד"ה איתיביה ריב"ח כו' ואע"ג דלעיל בר"פ כיצד מוקי ליה סתמא דתלמידא כר"מ דאמר (א) אין זיקה כו' עכ"ל וצ"ל לפ"ז דסתמא דתלמודא אית ליה דאפילו למ"ד אין זיקה אמרינן הואיל ונאסרה עליו שעה אחת אסורה עולמית דאל"כ תקשי להו הך פירכא לחלוץ לחדא כו':

בא"ד אבל ר' יוחנן דסבר דע"כ יש זיקה כו' ומפירכא דפריך ריב"ח כו' עכ"ל יש מקשים כיון דלא הוכיחו אלא מכח פירכא דפריך ריב"ח דע"כ הוה ידע דר' יוחנן סבר יש זיקה הא מהך פירכא גופא דפריך ריב"ח יש להוכיח כן דאי לא הוה ידע ריב"ח בר' יוחנן דסבר יש זיקה א"כ לא הוה קא מקשה ליה מידי כמו דלא קשיא ליה לרב וי"ל דמכח קושיא זו אין להוכיח כלל דה"ל תדע מכח קשיא ואדרבה אית לן למימר מכח קושיא זו דאין הפי' של ר"ח אמת אלא כפריב"ן או כפר"י ולכן הוכרחו להוכיח מכח קשיא דאמאי קפריך ריב"ח וליקו חד מנייהו כו' ולא קפריך ויתייבמו שניהם דלכל הפירושים צ"ל מכח הך קושיא דידע ריב"ח בר' יוחנן דסבר יש זיקה וק"ל:

בד"ה ולימא ליה דלמא קדים וחליץ לראשונה כו' אבל במיתת שניה לא שייך למגזר כה"ג ומשני כו' עכ"ל פי' לדבריהם דאע"ג דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה למימר למיתה לא חייש מ"מ אית ליה מסברא כיון דהמיתה גופה אינה אלא חששא בעלמא אין לחוש בהן כה"ג דהיינו שיטעו להתיר השניה במיתת הראשונה שלא הותרה מתחלה בשביל שנתיר הראשונה במיתת שניה שכבר הותרה מתחלה דאע"ג דמחיים בחליצה יש לחוש בכה"ג לפר"י השתא מ"מ כיון דהמיתה גופה אינה אלא חששא אין לחוש בכה"ג ומהרש"ל האריך בזה בדחוקים ואין להאריך:

דף כח.

תוס' בד"ה הך דאין חמותה ברישא וא"ת מ"מ תקשי לרב דשרי אפי' שניה וי"ל דרב אית ליה אין זיקה כו' עכ"ל והיינו כפר"י דלעיל דמתרץ ה"נ לרב רישא דהך מתני' דמקשה ליה ריב"ח לר' יוחנן וכן לפר"ח דלעיל איכא למימר נמי הכא דרב מוקי להך מתני' כמ"ד יש זיקה אך לפריב"ן דמתרץ לעיל מתני' דאית לה חליצה פסולה צריכה לחזור הך מתני' א"א לתרוצי הכי אלא אי כפר"ח אי כפר"י (ב) וא"כ צ"ע מי דחקו לתרץ מתני' דלעיל בע"א:

דף כח:

גמרא ואי אשמועינן הכא אדרבה תרוייהו מוכחי אהדדי כו' יראה הכא לא מצי למימר הך צריכותא דלעיל ואי אשמועינן הכא משום דליכא למגזר משום שני אבל אידך דאיכא למגזר משום שני אימא לא צריכא דהא נמי ידעינן מההיא דפרק שני כדאמרינן לעיל ומיהו לקמן גבי איסור מצוה דעביד צריכותא מ"ד כי לא אמר אוקי איסור מצוה כו' היכא דאיכא למיגזר משום שני כו' ה"מ למעבד הך צריכותא דהכא מ"ד כי לא אמר אוקי איסור מצוה כו' היכא דלא מוכחי תרוייהו אהדדי אבל היכא דמוכחי אהדדי אימא להאי אוקימנא איסור מצוה כו' אלא דחדא מהני צריכותא נקט:

דף כט.

בפרש"י בד"ה דמיגמר גמירי לה אינשי והכל כו' אבל ערוה דנעשו צרות דר"ש לא כ"ע גמירי כו' ואי מפקת לה בלא חליצה אתי נמי למיפק אחותה כו' עכ"ל צ"ע לפירושו דאי לא הוה גמיר הא דר"ש מאיזה טעם יטעה לומר אי מפקת לה בלא חליצה אתי נמי למיפק אחותה ועוד אם יטעה לומר שוב דאחותה נפקא לה בלא חליצה משום דאיסור מצוה הוא במקום איסור ערוה א"כ למה נפקא ראשונה בלא חליצה דהא זקוקה היא בעצמה ואינה אחות זקוקה כלל וצ"ל כדברי התוס' ורש"י קיצר במקום שהיה לו להאריך דודאי ההוא דיאמר כיון דאחותה אפקת בלא חליצה כו' גמיר בהא דר"ש ומהאי טעמא אתי למישרי נמי אחותה שהיא איסור מצוה בלא חליצה דהא נעשו צרות זו לזו אלא דשוב אח"כ איש אחר דלא גמיר בהא דר"ש ויראה דלא חלצו לההיא דאיסור מצוה ובאידך לא יראה אם חלצו לה אם לאו והשתא כיון דלא גמיר בהא דר"ש יטעה לומר דחלצו לראשונה ובההיא דאיסור מצוה לא חלצו משום דהיא במקום ערוה [ונפקא מינה חורבה] לאיסור מצוה דעלמא ודו"ק:

בפרש"י בד"ה דמגמר גמירי אינשי וידעי כו' ולא אתי למשרי אחות זקוקה דעלמא עכ"ל ביש ספרים מדויקים הגיהו בכאן לישנא אחרינא מגמר כו' ואפשר ליישב דרש"י כבר כתב לעיל דמשום דמגמר גמירי לא אתו למשרי אחותה וכאן הוסיף לומר דמהאי טעמא נמי לא אתי למשרי אחות זקוקה דעלמא כדגזרינן בההיא דר"ש באיסור מצוה ואין להקשות דהא אה"נ דקושטא דמילתא לר"ש שרי אחות זקוקה דעלמא דנעשו צרות זו לזו די"ל דבאחות זקוקה בעלמא בב' יבמין מודה ר"ש דאסור כדפי' התוס' לעיל ואע"ג דלא גזרינן בשמעתין ביבם אחד אטו ב' יבמין הכא באחות ערוה בב' יבמין מיהת איכא למיגזר אטו אחות זקוקה בב' יבמין דעלמא:

תוס' בד"ה בש"א אשתו עמו כו' ומיהו י"ל דתצא משום אחות אשה דהיינו אחר שיבעל אבל קשה כו' עכ"ל לשיטת רש"י לקמן כמו שפירשו התוספות א"א לומר כן דהא תלמודא דפריך ארב אשי ואלא הא דקתני בש"א אשתו עמו כו' לא בעי למימר דמיירי אחר שבעל כדמוכח לקמן בתוס' לשיטת רש"י אלא משום דלשיטת ר"י לקמן בתוספות היה אפשר לפרש כן דמיירי אחר שבעל מש"ה הוצרכו לדחות מההיא דאבל קשה כו':

דף כט:

בד"ה אלא לענין מסירה לחופה וא"ת כו' וי"ל דעבד בה מאמר ובא עליה והביאה עושה אותה ככנוסה עכ"ל וכתב מהרש"ל ומ"מ נראה סתמא דתלמודא דמייתי מתני' דנדרים לא איירי כלל בביאה ותדע דאל"כ מאי מקשה ולר"א דאמר מאמר אינו קונה אלא לדחות כו' אי איירי בביאה וק"ל ואינה קושיא השתא ארוסה כו' עכ"ל והאריך ע"ש ודבריו סותרים מצד עצמם (ג) דאם נימא לענין נדרים דוקא דמאמר אלימא מארוסה היכי מייתי מיניה לשאר דברים דא"ל למימר השתא ארוסה לא מאמר בלא ביאה מיבעיא ועוד דהיכי מייתי משם דמאמר לחוד בלא ביאה אלימא מארוסה משום דזיקה נמי אלימא מארוסה דהא א"ל דזיקה עושה ככנוסה כפי' הר"ן אבל במאמר פרחה הזיקה וחלה עליו זיקת ארוסין ממש אבל הנראה הך סברא דקאמר השתא ארוסה לא עבד בה מאמר מבעיא ודאי קאי במסקנא והך מתני' דמייתי נמי בביאה איירי וה"ק אא"ב נשואין עושה המאמר משום הכי מצי מיפר לאחר שבא עליה אא"א ארוסין עושה המאמר וביאה שלאחריה אינה כלום כמו ביאה שאחר ארוסין דעלמא א"כ אמאי מצי מיפר והא דפריך ולר"א כו' ה"פ דבשלמא אי נשואין עושה איכא למימר דהתם בביאה איירי ולכך מיפר אפילו לר"א אלא אי ארוסין עושה המאמר ופרחה ממנו זיקת יבמין א"כ לר"א דאינו קונה קנין גמור אמאי מיפר בשותפות דודאי הביאה אינה עושה ארוסין להיות מיפר בשותפות דלא מצינו בשום מקום דהביאה עושה ארוסין אלא דהביאה עושה נשואין היכא דלא פרחה ממנו זיקת יבמין ומיהו יש להקשות לשיטתינו למאי דבעי למימר דבשלמא נשואין עושה מש"ה מיפר דהיינו אחר ביאה וא"כ אמאי פליגי רבי יהושע ורבי עקיבא דהא ביאה ודאי עושה אותה נשואה לכ"ע כדכתיב יבמה יבא עליה בע"כ וי"ל דרבי יהושע סבר דודאי ביאה אחר זיקה בעלמא עושה נשואה לכל מילי אלא דהכא לב"ה דמאמר מדרבנן הוא מבטל קצת הזיקה דלא יועיל כלום אחריה הביאה ומיהו בחד יבם כיון דאיכא זיקה מדאורייתא אזלינן בתר זיקה לחוד וזיקה ככנוסה משא"כ בב' יבמין דליכא למיזל בתר זיקה לחוד דאין ברירה ור' עקיבא סבר דאף ביבם אחד כיון דהמאמר ביטל הזיקה דלא יועיל הביאה אחריה ליכא למיזל נמי אחר הזיקה דאורייתא לחוד דאית ליה זיקה לאו ככנוסה ותו לא מידי ודו"ק היטיב:

דף ל.

במשנה שלשה אחין ב' נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית מת נשוי נכרית כו' עשה בה מאמר ומת נכרית חולצת ולא מתייבמת צ"ע דהכא בלאו איסור דאחיות נמי אסירא דה"ל אשת ב' מתים כיון דעשה בה מאמר וכה"ג הקשה רש"י לקמן בשמעתין אמתני' דלקמן ע"ש:

תוס' בד"ה זאת אומרת יש זיקה כו' אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו כו' עכ"ל פי' דלא מצינו אסור לכנוס משום זיקה אף אם לא ייבם אחיו אלא כשמת אחיו ונפלו שתיהן לפניו דהיינו מת ולא גירש כדמוקי לה רבא למתני' אבל בלא מת מותרת לכ"א מהם אף בלא גירש ומת וגירש דאסור לרב אשי אינו אסור אלא אם ייבם אחיו אותה אבל אם לא ייבם אותה מותרת לזה מחמת זיקת אחיו הראשון כפרש"י והרא"ש הביא דברי התוס' אבל דבריו מגומגמים וטעות נפל בהם וצ"ל כדברי התוס':

דף ל:

בפרש"י בד"ה אלא אי סבר לה כרבא כו' השתא כינס ואח"כ גירש שריא גירש ואח"כ כינס מבעיא עכ"ל לא איצטריך להאי ק"ו דהא כיון דר"נ אית ליה אין זיקה ע"כ גירש ואח"כ כינס שרי וק"ל:

לשון הרי"ף בשמעתין טעמא דגירש כו' ואע"ג דגירש לה לאחות אשה לא משתריא לה נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין כו' עכ"ל והאריך ע"ש מהרש"ל הבין מפי' הרי"ף דרב אשי נמי מודה לרבא הכא בכנס ואח"כ גירש דשרי ורבא מודה לרב אשי במת ואח"כ גירש דאסור ולפי דרכו כתב ה"ג לקמן לרבא למעוטי מת ואח"כ גירש וזה הפי' מוכח ודלא כפרש"י דהא אנו קי"ל כרבא בכנס ואח"כ גירש דשרי וקי"ל כרב אשי דאסר במת ואח"כ גירש והטור נמי אוסר במת ואח"כ גירש ומתיר בכינס ואח"כ גירש ע"כ תוכן דבריו ודבר תמוה הבין בדבריו' (א) דהשתא יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דהא כיון דבמת ואח"כ גירש אוסר מטעם דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה ולא מהני בה גרושין אם כן הך דכנסה נמי בשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה מעיקרא וכי משום דכנסה פקע זיקתה דהא הזיקה גופה אינה אוסרת בעלמא אלא משום דדמיא כאילו כנוסה וה"ל אחות אשה ועוד דבהדיא כתב הטור גבי מת ואח"כ גירש דאפילו אם לא כינס הנכרית אסורה לאחר משמע דמכ"ש בכינס דאסורה ואם כן יהיו דברי הטור סותרים זה את זה שהרי מתיר בכינס ואח"כ גירש ועוד דלא לשתמיט בשום פרשן ופוסק להזכיר שהיה לרי"ף ולטור גירסא אחרת בשמעתין אבל דברי הרי"ף מפורשים כך דאנן קי"ל כרב אשי הכא במת ואח"כ גירש אסור ולא תקשה לך הא דקי"ל במתני' דפ"ק דבין בכינס ואח"כ גירש בין גירש ואח"כ כינס דשרי דרב אשי אית ליה דדוקא הכא דבאיסור זיקה נפלה קמיה אסורה ואין חילוק בין כינס ואח"כ גירש ובין גירש ואח"כ כינס ובין גירש ולא כינס כלל כיון דמעיקרא באיסור זיקה נפלה ממיתת אחיו הראשון בכל גוונא אסורה אבל בצרת ערוה מן הנשואין דהיינו מתני' דפ"ק דנשאה מעיקרא ולא נפלה באיסור זיקה מאח הראשון וכן הוא בפרש"י לרי"ף דצרת ערוה מן הנשואין דקאמר הרי"ף היינו מתני' דפ"ק דכיון דלא נפלה מעיקרא קמיה באיסור זיקה מהני בה גרושין ובין כינס ואח"כ גירש ובין גירש ואח"כ כינס שרי כמו שפסק הרי"ף בפ"ק ואלו הם בעצמם דברי הטור דבתחלה כתב ההיא דרב אשי דבנפלה לפניו באיסור זיקה מעיקרא דאסורה אפילו בלא כינס ואח"כ כתב בכינס הנכרית דמותרת היינו בכניסה בלא נפלה לפניו כמתני' דפ"ק והשתא לרב אשי לא קשיא כלל רומיא דמתני' אהדדי ורבא דקא קשיא ליה וקאמר

דזו ואצ"ל זו קתני ע"כ אית ליה דאפילו בנפלה לפניו באיסור זיקה כמתני' דהכא שרי אפילו בכינס ואח"כ גירש ומש"ה הוכרח תלמודא למימר אליביה דלא אתא זהו למעוטי אלא מת בלא גירש והשתא יהיה שיטת וגירסת הרי"ף כפרש"י אלא שהרי"ף בא ליישב לרב אשי דהלכתא כמתניתין דפ"ק וכמתניתין דהכא ולא תיקשו אהדדי והדברים ברורים למבין:

דף לא.

בפרש"י בד"ה ליתני ספק קרוב לו כו' דאי קדיש לה למגורשת איניש דעלמא והדר קדיש לאחותה כו' עכ"ל אבל בהיא גופה א"נ דאתי למימר שהיא מקודשת לא אתי מיניה חורבה ומש"ה לא שייך נמי הכא הך מילתא דשייך לעיל גבי קידושין דאזל איהו ומקדש לה לאחותה כו' דהכא א"נ אתי למימר שהיא מקודשת לא אתי מיניה חורבה ועוד דהכא לא שייכא הך מילתא כלל דא"נ גרושין גמורין הוה אין קידושין תופסין באחותה דה"ל אחות גרושתו וק"ל:

בד"ה ואית דמפרשי הכי אי בב' כיתי עדים כו' עכ"ל להך פירושא צ"ל דגרסינן ודלמא כמו לפי' התוס' ול"ג ותו וק"ל:

תוס' בד"ה אי בב' כיתי עדים כו' ונראה לר"י דה"פ דומיא דקידושין כו' עכ"ל הוכרחו לפרש כך לכל הפירושים דהא דקאמר דומיא דקידושין ע"כ אית ליה הוכחה דמתני' מיירי נמי בספיקא דרבנן דאל"כ כדפריך וקידושין גופייהו ממאי דבכת אחת דלמא בב' כיתי עדים נימא דהכי פריך בפשיטות דלמא מתני' מיירי בב' כיתי עדים ובספיקא דאורייתא וא"כ לא הוה קמשני מידי ודו"ק:
:

דף לא:

בד"ה והא עבדא דאיכא דקני כו' וא"ת בפ"ק דגיטין כו' וי"ל דכל מילי דחשיב התם כו' אבל זמן דשחרורי עבדים בא להתירו בבת ישראל וגיטי נשים משום פירי עכ"ל ולמ"ד נמי דאיתקון זמן משום שמא יחפה על בת אחותו מ"מ לא בא הזמן להתירה דהא א"נ מחקה ליה לזמן לא קטלינן לה מספיקא וע"י הזמן שיראה למוחקו קטלינן לה וא"כ אדרבה הזמן לא בא אלא לאוסרה (ב) כפי' התוס' לקמן ובתוס' בפ"ק דגיטין תירצו קושייתם בע"א וע"ש:

דף לב.

תוד"ה שנשא חי ואח"כ נשא מת אע"ג דבכה"ג שרי ב"ש כו' ר"ש לית ליה האי סברא כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דר"ש ודאי לא שרי צרות לייבומי כב"ש כדמשמע בפרק כיצד דאית ליה כבית הלל דאוסרין הצרות של ערוה והשתא קאמרי התוס' דאע"ג דמהאי טעמא דקאמר ר"ש דלא חייל איסור אשת אח סבירא להו לב"ש להתיר הצרות דחשבי ליה מהאי טעמא שלא במקום מצוה ר"ש לית ליה האי סברא ואית ליה דאע"ג דלא חייל איסור אשת אח מ"מ חשיב במקום מצוה דהרי היא אשת אחיו ומהרש"ל פי' דברי התוס' בע"א ולא ידעתי מי הכריחו לכך:

דף לב:

בד"ה איסור כולל הוא וא"ת כו' ומיהו אר"י דלההוא לישנא דלקמן דסבר רבי חייא דרבי יוסי מחייב תרתי באיסור כולל צ"ל כו' עכ"ל מדבריהם נראה דלר' חייא צ"ל כן ולא לבר קפרא וק"ק מי דחקו למימר הכי לרבי חייא דוקא ולההוא לישנא דפליגי ר' חייא ובר קפרא באיסור כולל אליבא דר' יוסי הא למסקנא דפליגי באיסור בת אחת אליבא דר"ש ע"כ אפילו בר קפרא סבר הכי דחייב תרתי באיסור כולל לרבי יוסי כדמוכח לקמן ואפילו לרב אשי דמוקי בזר ששימש בשבת למנ"מ לקוברו בין רשעים גמורים מ"מ בבעל מום ששימש בטומאה חייב לגמרי שתים לר' יוסי כמו שכתבו התוס' לקמן וא"כ לבר קפרא נמי צ"ל כך דא"א ונעשית חמותו אינו חשוב איסור כולל כו' כי היכי דלא תקשי דר' יוסי אדר"י וצ"ע:

בד"ה אלא אמר רבא מעלה כו' לפי המסקנא דהכא לא איצטריך לר' אבהו למימר דמודה ר' יוסי כו' דמודה כו' עכ"ל ולא בעו למימר דהא דמייתי בהנשרפין מדר' אבהו היינו לר' חייא ובר קפרא דסבירא להו במסקנא דהכא דר' יוסי באיסור כולל מחייב תרתי והאי תירוצא דרבא קאי במסקנא דניחא להו למימר דסתמא דתלמודא דהתם בהנשרפין אזלא אפילו אליבא דר' יוחנן דפליג עלייהו וסבר דר' יוסי אינו מחייב באיסור כולל וקושטא דמלתא קאמר דמחייב ר' יוסי באיסור מוסיף דרבין משמיה דרבי יוחנן גופיה דפליג הכא קאמר בהדיא בפרק אמרו לו דמחייב רבי יוסי באיסור מוסיף ע"ש:

דף לג.

תוד"ה לא מחייב אלא חדא פי' בקונטרס והא דקתני רש"א כו' ונראה דבר קפרא נמי תני לה ולקוברו בין רשעים גמורים עכ"ל כתב מהרש"ל ולפי זה צ"ל דסבירא ליה האי סוגיא כדרב אדא דלקמן דמוקי לזר ששימש בפר של כ"ג ולא איירי לענין לקוברו כרב אשי דלקמן ודו"ק עכ"ל ואין זה מוכרח דכמו דנימא למסקנא דלקמן לרב אשי דמיירי בבת אחת ובזר ששימש בשבת חייב ב' לקוברו בין כו' ובטמא ששימש בעל מום שחייב ב' לגמרי לר"ש ה"נ נימא הכא לר' יוסי באיסור כולל דלרבי חייא בזר ששימש בשבת חייב ב' לקוברו בין כו' כדמוקי לה רב אשי לקמן ובטמא ששימש ובנשא מת ואח"כ נשא חי חייב ב' לגמרי ובר קפרא ס"ל לר' יוסי בטמא ששימש בעל מום ובנשא מת ואח"כ נשא חי דאינו חייב ב' אלא לקוברו בין כו' ובזר ששימש בשבת אפילו לקוברו כו' אינו חייב ב' משום דאיסורו קל דלא שייך ביה חיוב חטאת וק"ל:

גמ' א"נ שחתך אצבעו בסכין טמאה כתב מהרש"ל יש להקשות אמאי לא מוקי שנטמא ואח"כ חתך אצבעו או שאר מום דהא טומאה הותרה בציבור א"כ אתיא בבת אחת דומיא דב' שערות בשבת כו' עכ"ל ונראה דלאו קושיא הוא (ג) דהא כיון דנטמא כבר קודם שנעשה בעל מום והיה בר עבודה בטומאתו בקרבן ציבור לכ"ע היאך יחול עליו שוב איסור טומאה משנעשה בעל מום ולא דמיא לזר ששימש בשבת והביא ב' שערות דמעולם לא היה בר עבודה באיסורו ושפיר חלו תרוייהו בבת אחת כשהביא ב' שערות וכן בעל מום ואטמי אח"כ והביא אח"כ ב' שערות מעולם לא היה בר עבודה בטומאתו וק"ל:

בתוס' בד"ה בר קפרא סבר לא מחייב כו' וקשיא לר"י כו' וכי מסקינן דמיפלגי באיסור בת אחת ואליבא דר"ש וחייב לר' חייא ב' כו' ואפ"ה לית ליה איסור מוסיף דקתני לעיל אין חייב כו' עכ"ל וצ"ע דהא לשיטת הקונטרס שכתב לעיל לאוקמתא דפליגי באיסור כולל לר' יוסי דהא דקתני רש"א אינו חייב אלא משום אשת אח דר' חייא תני לה ולא בר קפרא ה"נ נימא הכא דהא דקתני לעיל אינו חייב אלא משום אחות אשה בר קפרא תני לה ולא ר' חייא ואפשר לומר דר' חייא תני לה ולא בר קפרא איכא למימר אבל בר קפרא תני לה ולא ר' חייא ליכא למימר דסתם ברייתא בבי ר' חייא מתניי' וק"ל:

בא"ד דדוקא באיסור בת אחת דהכא כגון אחות אשה וטומאה ושבת ונבילה דלא חיילא היינו משום דהותרה בהדי ההיא דלא הותרה כו' עכ"ל לא ידענא מה שייך למימר דהותרה גבי איסור אחות אשה כיון דמיירי באשתו קיימת כפרש"י בריש שמעתין (ד) גם אין להגיה דבאיסור אשת אח שייך למימר דהותרה כשמת אחיו דהא כיון דרחמנא פטרה קמה לה באשת אח כפרש"י בריש שמעתין ואולי שהתוספות מפרשים דמיירי שמתה אשתו אחר שמת אחיו והרי היא אסורה עליו משום שנאסרה עליו שעה אחת דהשתא שפיר שייך באחות אשה למימר דהותרה והשתא ניחא דמייתי הך פלוגתא דר"ש ור' יוסי אהך מתני' דהכא דהוי פלוגתייהו דומיא דמתני' דהכא אבל ק"ק דאמאי חייב משום אחות אשה לרבי חייא כיון דמתה אשתו וצ"ע:

דף לג:

בד"ה אמר ר' יוסי הבערה כו' וא"ת דאמר לקמן מאן האי תנא כו' ומשמע דאיסור אחות אשה חייל באיסור כולל אאיסור א"א דחמיר מיניה וי"ל דאיסור א"א קיל דיש לה היתר כו' עכ"ל ומיהו קשה בההיא דלקמן דאכתי היאך יחול איסור אחות אשה באיסור כולל אאיסור אשת אח דחמיר מיניה כמ"ש התוספות לעיל דבבת אחת אינו חייב אלא משום אשת אח לר"ש משום דחמיר דאין לו היתר לאחר מיתה אלא במקום ייבום ואחות אשה שרי לאחר מיתת אשתו וכה"ג כתבו התוס' לעיל לרבי יוסי נמי דאי הוה בעל מום ששימש במיתה לא הוה חל באיסור כולל איסור טומאה דהוא נמי במיתה עליה כיון דהותר איסור טומאה ויש לחלק קצת ודו"ק:

דף לד.

תוד"ה והוציא בפיו כו' ואר"י דאיסור בבת אחת היינו איסור הוצאה דשבת ואיסור הוצאה דיוה"כ כו' עכ"ל וכך הם דברי הרי"ף ע"ש באורך:

בד"ה מתוך י"ג לאחר י"ג כו' גרסי' בשופעת מתוך ג' לאחר ג' כו' זו הגירסא מבוארת בדברי בעל המאור פי' כגון שקבל בהם אביהם קידושין פחותות מבנות ג' שנים ואפילו נולדו בזו אחר זו ונתקדשו זו אחר זו אין אנו צריכין לאיסור בת אחת לכל ט"ז חטאות אלא לכל אחד ואחד מב' האנשים ולכל אחת ואחת מב' הנשים באותן ד' חטאות באיסור בת אחת עכ"ל:

דף לד:

בא"ד ובין לגירסת הקונטרס ובין לגירסת זו שופעת לאו דוקא אלא כו' פי' לגירסת הקונטרס לא מיירי בשופעת אלא שראתה קודם ר"ה שהיא שנת י"ד לזכרים ושנת י"ג לנקבות ולא טבלה בינתיים ואז אחר ר"ה חייבים כולן ולגירסת ר"ת צ"ל דלא טבלה משראתה בתוך ג' עד לאחר י"ב לחיובי אינהו ומהרש"ל הגיה לעיל בתוספות ואר"ת דבכל ספרים קדמונים כן אבל בספר בשר ע"ג גחלים כו' עכ"ל ולא ידענו כוונתו מי דחקו למחוק כל נוסחאות התוספות שלנו ובהדיא כתבו התוספות בסוף דבריהם דגירסת ר"ת היא כגירסת ספר בשר ע"ג גחלים:

גמ' והא תמר בביאה ראשונה איעברה כו' והא דלא פריך מלאה דאמרינן לקמן בפרק הערל דבביאה ראשונה איעברה דכתיב כחי וראשית אוני י"ל דהתם איכא למימר כיון דיעקב כבש מעיינו פ"ד שנים ולא ראה קרי כבש נמי מעיינו ולא הזריע בביאה ראשונה ובביאה שנייה נתעברה וכדמוקי ליה מתני' דלעיל בבעל ושנה ומיהו למסקנא דהכא אית לן למימר נמי התם דמיעכה באצבעה כמו שפירשו התוס' שם:

שם כמעשה ער ואונן דכתיב והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה וגו' משמע מזה דמהאי קרא ושחת גו' לא משתמע אלא ביטול ש"ז וכן פרש"י ושחת ארצה דש מבפנים וזורה מבחוץ וקשה מנא להו למימר דהוי נמי בער ואונן ששמשו שלא כדרכם עד שהוכרחו מזה למימר ולדחוק דתמר בביאה ראשונה איעברה אלא שמיעכה באצבעה ואולי איזה סמך היה להם מתוך הכתוב למימר הכי:

דף לה.

גמ' הוא דאמר כר' יוסי כו' פרש"י כר' יוסי דלא גזר כו' ומיהו בישראלית גזר " שמואל זנות אטו נשואין שמתעברת ולא סבר כר' יוסי דלא גזר כו' אבל בגיורת לא גזר זנות משום נשואין דאפילו גיורת נשואה כו' עכ"ל באלו הדברים יתיישב פסק ר"ח שפסק לאסור באנוסה ומפותה והרי"ף תמה עליו למה לא פסק באנוסה ומפותה נמי כר"י דאין מקום לתמיה זו דהא שמואל לית ליה כוותיה דר"י באנוסה ומפותה משום גזירת זנות אטו נשואין ובגיורת ליכא למגזר דנשואה גופא שריא כיון דדעתה לאיגיורי מתהפכת כפרש"י גם הרז"ה כתב ליישב פסק ר"ח בדרך הזה אלא שכתב דבנשואין גר וגיורת נמי צריכות להמתין מההיא דפרק החולץ אבל דוחק לשיטתו (א) דאם גזרו זנות אטו נשואין בישראלית למה לא נגזור נמי בגיורת כך זנות אטו נשואין וצ"ל לשיטת רש"י דההיא ברייתא דפרק החולץ אתיא כר' יהודה כמו שכתבו התוספות בתירוץ קמא וק"ל:

דף לה:

גמרא אלא לדידך דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה אמאי פסלה כו' הא דלא נקט במילתיה אמאי אסור בקרובותיה דהוא ריש מילתיה דמתניתין וכן נקטי התוספות בדבריהם בשמעתין אההיא דתוך ג' חדשים לאו חליצה היא י"ל דודאי מודה ר"ל דאסור בקרובותיה כיון דחליץ לה ועביד בה מעשה כל דהו ה"ל לגבי דידיה חליצתו חליצה לאסור בקרובותיה דמהאי טעמא כתבו הרא"ש ונ"י דדוקא חליצת אחים כשרים אבל הוא לא מצי חליץ לה דהורעה זיקתו אבל לדעלמא לפוסלה מן הכהונה פריך שפיר אמאי פסלה כיון דלאו שמה חליצה וצריכה חליצה אחרת מן האחין ודו"ק:

דף לו.

גמ' שמא לא יהא הולד בן קיימא וחליצת מעוברת כו' צ"ע אלשון שמא דקאמר דהא אם הולד בן קיימא לכ"ע אין חליצת מעוברת שמה חליצה והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם כדמסיק (ב) ויש ליישב דאף לאחר שתלד ויצא הולד לאויר העולם לא תינשא צרתה משום שמא לא יהיה הולד בן קיימא שימות תוך ל' וחליצתה לא תהא חליצה דמעוברת היתה ואליבא דר"מ קאמר הכי

דחייש למיעוטא דנשים יולדות שלא בן קיימא וה"נ מוקי בפרק בתרא מתני' דמייתי בסמוך כר"מ ומיהו סיפא דברייתא דקאמר וא"ת הלך אחר רוב נשים כו' ע"כ אליבא דרבנן קאמר הכי:

דף לו:

בפרש"י בד"ה תנא משום ר"א וכו' ואע"ג דהשתא איגלאי מילתא דייבום מעליותא הוא ומיהו בגט בלא חליצה סגי עכ"ל לר' יוחנן פי' כך אבל לר"ל דאנן קי"ל כוותיה דביאת מעוברת אינה ביאה לא סגי לה בגט וצריכה נמי חליצה אבל אין סברא דקאמר דיוצאת בגט אחר שיחזור ויבעול כיון דקנסינן ליה להוציאה היאך יחזור ויבעול קודם שיוציא איתה:

תוס' בד"ה ולא קתני יפריש כו' אפילו לר"מ כיון דבלאו הכי אסורה לו דכלה כו' עכ"ל צ"ע דהא לר"מ אינו יכול להפרישה התם במעוברת חבירו שקינא לה אע"ג דבלאו הכי אסורה ליה מדאורייתא (ג) וראיתי דברי הרא"ש שהביא דברי ר"י מאורליינ"ש כמ"ש התוספות ולא כתב בדבריו אפילו לר"מ:

דף לז:

ייחודי בעלמא הוו מיחדי כו' ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא כו' עכ"ל מה שהכריחם לפרש דבהאי תירוצא יחודי בעלמא כו' בא התלמוד לתרץ ג"כ קושיא דלעיל דלא ישא אדם כו' עיין בתוספות בפ"ק דיומא דף י"ח:

בד"ה דאמר ליה אי שתקת כו' בפ"ק דב"ק גבי מכרן כו' עכ"ל עיין במהרש"ל שכתב מה שכתבו התוס' ובפ"ק דב"ק כו' חוזר על פרש"י ע"ש באורך והוא דחוק גם ראיתי בנוסחאות המרדכי גם בב"י שהביאו דברי התוס' וכתבו וכן בפ"ק דב"ק גבי כו' דזה מוכח כדברי המפרשים דברי התוס' שמביאים ראיה לדבריהם דבלאו טעמא דמוזלינן לך לא אמרינן לכי תיהדר כיון דאין מפקיע דינו וזה מיקרי אין מפקיע דינו כיון דאתי מכח ד' ומה שכתב דמדברי התוס' לסוף מסכת כתובות מוכח דדוקא לרש"י הוא דמפרשינן כו' אבל התוס' לא סבירא להו לשם דאמרינן בשום ענין לכי תיהדר כו' עכ"ל והא לך דברי התוס' דבסוף הדיבור שם ורש"י פירש לשם דוקא מניזקין כו' ולפי מה שפירש הוצרך לפרש כאן ואוזיל גבך כו' ולא משמע כלל הלשון ועוד דקתני במתני' כו' עכ"ל ואין זה מוכרח כמו שהבין מהרש"ל אלא דר"ל דרש"י ז"ל הוצרך לפרש כן דאוזיל גבך משום דאית ליה דה"ל הכא מפקיע דינו אבל אין הלשון משמע כך אלא דבלאו אוזיל גבך לא מיקרי מפקיע דינו וכן פירשו התוספות בהדיא בפרק קמא דב"ק כפרש"י דלא מצי אמר לכי תיהדר משום דאין מפקיע מדינא וזהו שלא כדברי מהרש"ל שכתב דלדברי התוס' לא אמרינן בשום ענין לכי תיהדר ודו"ק:

בגמרא ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא כו' ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין וכתב הרא"ש ותימה ולימא יבם כו' אני יורש של מיתנא ואתה ספק ותנן הוא לא יורש אותו כו' כי הוחזקה נחלה לאותו שבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה וצ"ל דמיירי שהסבא קיים הלכך כו' עכ"ל וכן פסק הטור א"ה סימן קס"ג כתירוצו דדוקא אם הסבא קיים אז יחלוקו כו' אבל אם מת הסבא אז יטול היבם הכל כו' עכ"ל ודבריהם תמוהים (א) דא"כ לפי סברא זו בסבא וספק בנכסי יבם אמאי אמרינן לקמן בשמעתין דחולקין דלימא סבא אני יורש של יבם ואתה ספק וכיון דהוחזקה נחלה לאותו שבט הוא לא יוציא הנחלה מספק אלא ע"כ אית לן למימר דלא שייך כאן לומר הוחזקה נחלה לאותו שבט כיון דלפי דברי הספק שאומר שהוא בנו תעמוד הנחלה בחזקת אותו השבט ולא דמיא לההיא דפרק מי שמת בנפל הבית עליו ועל אמו דמסיק שם בחזקת יורשי האם מטעם הואיל והוחזקה נחלה לאותו שבט דהתם לפי דברי ראובן שאומר כי יוסף אחיו מן האב מת אחר אמו רחל תוציא הנחלה מחזקת שבט אביה של האם לחזקת שבט אביו של ראובן ויוסף גם בההיא דהוא אינו יורש אותן דפרק נושאין לאו מטעם דהוחזק אותו שבט נגעי בה דלפי דברי הספק שאומר שהוא בנו תעמוד הנחלה בחזקת אותו שבט אבל התם איירי שיש לכל אחד בנים ואינהו דקא מדחי ליה דאינהו ודאי יורשין בקצת ממון ויודעין מכח מי הם באים לירש ואיהו ספק והכי משמע בכולהו שמעתין דמהאי טעמא הוא ולא מטעמא דהוחזקה נחלה לאותו שבט וצ"ע:

דף לח.

תוס' בד"ה ובה"א הנכסים כו' וא"ת ולמ"ד בחזקת יורשי האשה מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דמודים ב"ה שיחלוקו כו' עכ"ל אבל למ"ד דהוו בחזקת יורשי הבעל לא קשיא להו מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דיחלוקו דבנכסי צאן ברזל כיון דאם פחתו פחתו לו הוי כמוחזק טפי וכן בנכסי מלוג דהוו בחזקת יורשי האשה לא קשיא להו מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו דיחלוקו דכיון דאם פחתו פחתו לה הוו בחזקתה טפי וכה"ג כתבו התוס' פ' מי שמת בד"ה הואיל והוחזקה כו' ע"ש:

דף לח:

תוספות בד"ה ואביי לותביה מהא וא"ת אדרבה תקשי ליה כו' וי"ל לפי שהיא באה בטענת ברי כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דא"כ מאי קפריך לותביה מהא דלמא התם היינו טעמא משום שהיא באה בטענת ברי (ב) די"ל דאי בדעלמא אין ספק מוציא מידי ודאי לא אלימא לן טענת ברי שלה להוציא מידי ודאי וק"ל:

דף לט:

תוד"ה אמר רב אין כופין כו' ור"ת גריס כו' אבל אחריני אין מניחים לייבם אלא אדרבה כופין לחלוץ כו' עכ"ל פי' כופין לחלוץ כופין במילי וכן נראה מדברי התוס' בפ' אע"פ דאל"כ תיקשי גם לפר"ת הקושיות שהקשו לפרש"י וע' בב"י טור א"ה סי' קס"ה ובתרתי פליג ר"ת על פרש"י דלפרש"י אם היא אינה רוצה כופין בכל גוונא ולר"ת אין כופין אלא במילי ולפרש"י אם תרוייהו ניחא להו לייבם אין כופין ומניחין אותן לייבם אבל לפר"ת כופין אותן ואין מניחין אותן לייבם ומיהו אין כופין אותו לחלוץ אלא במילי ובזה תבין גם דברי הרא"ש בזה:

דף מ.

גמ' למאי הלכתא לומר שאדם יוצא בה י"ח בפסח כו' יש לדקדק דמאי קא קשיא ליה למאי הלכתא קאמרת דחלוט מצה היא דהא שפיר איכא הלכתא הכא דאי הוי אמר לאו מצה היא ע"כ אתא קרא דמצות תאכלו לעכב ממש והשתא דמצה היא מהיכא תיתי לעכב אלא למצוה אמר רחמנא דלא תיעבד כמו שפירשו התוס' וי"ל דהא נמי קא קשיא לך דמנא לך הא למימר דמצה היא ולא אתא קרא אלא למצוה דלמא לאו מצה היא ואתא קרא לעכב ממש ולפי זה הא דמשני לומר שאדם יוצא בה י"ח בפסח דאיכא התם יתורא דקרא לומר דמצה היא (ג) וק"ל:

דף מ:

בפרש"י בד"ה וקתני אחיו מן האם כו' וכגון שהיה החולץ והמת אחין מן האב ומן האם ולשניהם אח מן האם שלא מן האב עכ"ל צ"ע למאי דבעי למימר השתא דקתני אחיו מן האם ומשום מיתנא א"נ לא הוה אחיו של החולץ כלל אלא דהמיתנא והאחד מן אחים מן האם ולא מן האב סגי ואמאי נקט במתני' אחיו של החולץ וכן יש להקשות לקמן גבי אבי אמו למאי דבעי למימר משום מיתנא א"נ לא היו אחים מן האם ולא היה אבי אמו של החולץ אלא של המת הוה סגי וק"ל:

דף מא.

גמרא א"ל ר"א היא דאמר כיון שעמדה עליו כו' באיסור כו' יש לדקדק לפי דברי התוס' דרב מודה באיסור דאורייתא היכא דלא הותרה דאסור וא"כ ע"כ רב גופיה כר"א סבירא ליה דאוסר בההיא דהמגרש אשתו והחזירה דהתם נמי לא הותרה ויש ליישב בדוחק דרב נמי סבירא ליה כתירוצא דלקמן אליבא דשמואל ורב אסי דע"כ לא קמפלגי רבנן עליה דר"א אלא משום דמנפילה ואילך לא מיתסר כו' וק"ל אך צ"ע לדברי התוס' דיש לחלק בין זיקה דרבנן לאיסור דאורייתא א"כ מאי קמייתי תלמודא מהא דתנא ר"א מתה יבמתו מותר באשתו כו' דאתיא ברייתא דג' אחין כו' כר"א דהא איכא למימר דע"כ לא קאמר ר"א התם אלא באיסור דאורייתא אבל בזיקה דרבנן כההיא דג' אחין לא וק"ל:

דף מא:

תוס' בד"ה אלא ארוסה כו' גופה משום כרוז בעלמא ליכא למגזר ותימה כו' עכ"ל כתבו כך בפשיטות לר' יוחנן דליכא למגזר דאל"כ מאי קפריך מעיקרא גרושה מאי איכא למימר ודו"ק:

בפרש"י בד"ה הכי השתא כו' וכל הנך דאמור רבנן חולצות ולא מתייבמות כגון אחות חלוצתה ואחות זקוקתה וספק צרת ערוה התם משום דלא אפשר כו' עכ"ל ספק צרת ערוה כדי נסיב הכא דהשתא לפי תירוצא דאנן קיימינן בה דהא אם יבא אליהו דקרוב לה יבמינן לה ובלאו טעמא דא"א ניחא אלא לפי סברת המקשה דאכתי לא ידע הא דאם יבא אליהו כו' צריכין אנו לומר הא דלא מקשה מספק צרת ערוה (א) היינו משום דלא אפשר וכמ"ש התוס' אהא דלא פריך מההיא דריש ד' אחין ודו"ק:

דף מב.

בפרש"י בד"ה ויפטור את יבמתו כו' וגבי גר וגיורת לחדא מהני הוא דאיכא למיחש לשמא ייבם אשת אחיו מאמו כו' דכיון שזה נזרע שלא בקדושה וסתם עובדת כוכבים זונה היא איכא למימר שמא אינו בנו כו' עכ"ל פירושו תמוה דמי הכריחו לפרש משום דסתם עובדת כוכבים זונה היא כו' דהא א"נ הוא ודאי בנו כיון שלא נזרע בקדושה ליכא ביה יבום שהוא מצד אב וחייב משום אשת אחיו מאמו כדאיתא בהדיא בפרק נושאין ב' אחים תאומים שנזרעו שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין וחייבים משום אשת אח מאם ועוד קשה דאם נימא לתירוצא דרבא דניחוש שמא זינתה ואין זה בנו של גר אישה א"כ מאי קפריך רבא לתירוצא דשמואל דהא שפיר איכא הבחנה בין ב' זרעים של ב' בני אדם דשמא זינתה בעודה עובדת כוכבים ונתעברה או שמא נתעברה בקדושה מן הגר דהא ודאי משום דהראשון עובד כוכבים והב' גר לא עדיף מאם היו שניהם ישראלים דרבא לא בעי למימר דליכא הבחנה אלא בזרע של אדם אחד של גר זה ומשום דסתם עובדת כוכבים זונה היא שכתב רש"י איכא למימר דאין לחוש הכא דכיון דבעי לאיגיורי אם היא מזנה מתהפכת לבד מזרע אישה שאינה מתהפכת ממנו כמ"ש התוס' בס"פ ד' אחין לדעת ר"י דאתיא ברייתא כוותיה ואולי דאיזה תלמיד טועה כתב כך בפרש"י ודו"ק:

דף מב:

בפרש"י בד"ה הי נינהו בתולות כו' דהיכי משכחת לה בתולה יבמה אם לא ארוסה עכ"ל דהא דקתני אחד בתולות כו' ואחד בעולות ארישא דמתני' היבמה לא תחלוץ כו' נמי קאי ומשום דודאי אפשר למצוא בתולה דאינה ארוסה הוצרך לפרש ונקט במלתיה חדא דבתולה יבמה לא משכחת אם לא ארוסה ודו"ק:

בד"ה ה"ק כלומר לא תיתני כו' בין מן האירוסין דהיינו בתולות בין כו' עכ"ל פירושו שבכאן אינו מדוקדק לפי לשון התלמוד ובעירובין פרק מי שהוציאוהו פרש"י בע"א והוא נכון ע"ש:

תוס' בד"ה ר' יוסי אומר כו' ועוד היכי מוכח בגמרא דהדר ביה ר"י ממתני' דכרמא כו' ואר"ת דגרס בברייתא דרדופה ר' יוסי מתיר ליארס כו' עכ"ל כל הקושיות מתיישבין לפר"ת לבד מהך קושיא דהיכי מוכח דהדר ביה ר"י ממתני' דכרמא אינה מתיישבת לכאורה גם לפר"ת ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בד"ה סתם ואח"כ מחלוקת הוא וא"ת כו' וי"ל דנהי דלא חשיב סתם גמור מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד עכ"ל מיהו אינו מוכרח להיות הלכה כאותן רבים שהן דברי יחיד דהא במתני' דהכא בעי למימר מעיקרא דהלכה כר' יוסי משום דהוי סתם ואח"כ מחלוקת וכן כתב הנ"י בשם הרמב"ן ומיהו אי הוה ההוא סתם דברי רבים אע"ג דפליג יחיד עליה והוי סתם ואח"כ מחלוקת מסתבר טפי לפסוק כהני רבים כדמוכח בשמעתין דקאמר מכלל דיחידאה פליג עליה והתניא כו' משמע דאי לא הוה רישא דמתני' אתיא כיחידאה לא הוה לר"י לפסוק הלכה כר' יוסי אע"ג דסתם ואח"כ מחלוקת היא ודו"ק:

דף מג.

בד"ה במקום שמותר לכבס כו' דהכי כתב בה"ג כשם שאסור לגלח במועד כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה כפי מה שראה הגירסא בתלמוד שלנו ובה"ג שלפנינו וא"א לומר כן דמשמע מדברי התוס' שבאו להביא ראיה מדברי בה"ג אתירוצא דר"י אורליינ"ש ואתירוצם דמצינו למימר דהכא אליבא דרבי יוסי קיימינן כו' ולפי גירסת התלמוד שלנו ליכא ראיה כלל ועוד דאי הוה ראיה מתלמוד ערוך שלפנינו לא ה"ל להביא ראיה מדברי בה"ג אלא מהתלמוד גופיה וע"כ הנראה דלכך מביאים

התוס' דברי בה"ג כי לפי גירסתו בתלמוד ראיה הוא לתירוצם שכתבו אבל לפי גירסת התלמוד שלפנינו ליכא ראיה כלל ודו"ק:

בד"ה ומה במקום שאסור לישא כו' ועוד תימה דתספורת יהא אסור כו' עכ"ל ולא הקשו נמי דיהא משא ומתן שרי בקודם דקודם מק"ו דל' יום דאסור בתספורת משום דאין לומר שלא יהא סברא אחת מוכרחת ומשמע להו דאיסור משא ומתן בקודם דקודם מוכרחת וק"ל:

דף מג:

בד"ה ולית ליה לר' יוסי להבחין לית ליה ורדופה וחברותיה דנקט לעיל משום ר"מ עכ"ל יש לתמוה לדבריהם אלו מאי קא קשיא להו לעיל (יבמות דף מ"ב ע"ב) בד"ה ר' יוסי אומר כו' לפי' ר"ת דגרס ר' יוסי מתיר ליארס דליארס אפילו נשואה שריא דהא איכא למימר ה"נ הכי דרדופה וחברותיה דנקט משום רבותא דר"מ ויש ליישב דדוחק להו לומר כך לפי האמת דלרבותא דר"מ נקט הכי אלא למאי דס"ד השתא הוצרך למימר הכי וק"ל:

גמ' אי הכי מלישא ולינשא נמי למעבד סעודת נשואין כו' יראה דודאי המקשה נמי ידע דאיכא לחלק בין נשואין לאירוסין דהא בהדיא קתני לעיל ומארסין אבל לא כונסין ולא קא קשיא ליה לישא נמי אמאי אסור אלא דהכי פריך מכח דומיא דמשמע ליה דבגוונא חדא קתני ואסור ליארס ולינשא וכיון דאירוסין דקתני דוקא סעודתא הוא ה"נ נשואין דקתני דוקא סעודתא אבל לישא גרידא שפיר דמי ולעיל קתני דאסור והמתרץ השיב לו כיון דנשואין בלא סעודה איכא שמחה כמו אירוסין בסעודה שפיר קתני להו בגוונא חדא וק"ל:

דף מד.

תוס' בד"ה וייבם לחדא ונחלוץ כו' ועוד דאינו חולץ לב' בתים משמע כו' עכ"ל ולכאורה קשה לדבריהם דא"כ הא דאינו מייבם לב' בתים נמי משמע דהשניה מותרת לשוק כו' ומאי קפריך וייבם לחדא ונחלוץ לחדא ויש ליישב דגבי אינו בונה ב' בתים שפיר משתמע מההוא דרשא דמותרת לשוק דכיון דאינו בונה ב' בתים אי אפשר לחלוץ לשניה כיון דאין עולה ליבום אינו עולה לחליצה אבל לפי הגירסא דממעט שלא נחלוץ לחדא ולייבם לחדא מדרשא אחרינא מדכתיב אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה א"כ מההוא דרשא דאינו חולץ לב' בתים לא משתמע השניה דמותרת לשוק ובספרים הישנים האי ועוד דאינו חולץ לב' בתים אינו וק"ל:

בד"ה א"כ לשמעינן שאר חייבי כריתות אכתי ה"מ למפרך תנינא דסתם לן כו' עכ"ל צ"ע מפרש"י משמע דהא דקאמר לעולם לא איירי בה ואיידי דתנא מחזיר גרושתו כו' לא הדר ביה מתירוצא דסתים לן תנא כשמעון התימני אלא דלא קתני כל חייבי כריתות משום איידי וא"כ אמאי הדר ביה במסקנא מהא דקאמר איירי ביה דהא ע"כ איירי ביה דאי משום דקסתם לן תנא כשמעון התימני הא סתם לן כוותיה בקדושין כמ"ש התוס' ודו"ק:

דף מד:

גמרא איכא למפרך מה לאלמנה כו' ועוד היא תועבה ואין בניה כו' ויש להקשות לפי סברת המקשה ע"כ חדא מהני קושיות ליתא דאי הפירכא פירכא גמורה א"כ ל"ל קרא דהיא תועבה ואין בניה כו' (ב) וי"ל בדוחק דודאי הפירכא פירכא גמורה היא כדמסיק והיא תועבה ידע המקשה דאיכא למדרש ביה דרשא אחרינא אלא דפריך אי נמי לא הוה הפירכא פירכא גמורה מ"מ מנ"ל למילף האי ק"ו אליבא דשמעון התימני דהא איכא למימר דדריש היא תועבה ואין בניה תועבין והמתרץ השיב כיון דאיכא למדרש מיניה ואין צרתה תועבה מסברא לית לן למדרש היא תועבה ואין בניה תועבין:

דף מה.

גמרא א"ל אי ניהוי כיהושע בן נון לא יהבינא ליה ברתי כו' אולי שרמז לו אע"ג דאינו ממזר מ"מ פגום הוא כדאמרינן לעיל בשמעתין לריב"ל ובתו פסולה לכהונה דבת חלל זכר פסולה לכהונה כדאמרינן בפ' י' יוחסין ולכך נקט כיהושע בן נון שלא היה לו בן והיה לו בת [א"נ] שא"ל דאף אם חשוב במעלות כיהושע בן נון מ"מ לא אתן לו בתי משום חשש בתי שתיפסל לכהונה:

דף מה:

ההוא דהוו קרו ליה בר ארמאה אריב"ל כו' יש מקשים דמשמע דלפסלו הוו קרו ליה הכי דומיא דההוא דהוו קרו ליה בר ארמייתא כו' וא"כ קשה ממ"נ אם היתה אשתו עובדת כוכבים מה יועיל אם טבל הוא לקריו דהא בן ישראל הבא מן העובדת כוכבים עובד כוכבים הוא ואם היתה אשתו ישראלית מה בכך אף אם לא טבל לקריו דהא אית ליה לריב"ל עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר וי"ל דריב"ל לטעמיה (א) דאמר לעיל פגום מיהא הוי בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אבל אם טבל לקריו אינו פגום ולא סבירא ליה ריב"ל כרבי יהודה דאמר בפרק י' יוחסין דבת גר זכר כבת חלל ודו"ק:

דף מו:

תוס' בד"ה כי פליגי במל ולא טבל כו' וי"ל דלעולם כר' יהושע כו' ור"ע סבר מדמעטיה קרא בפסח כו' עכ"ל יש להקשות אכתי בשמעתין אמאי דחק תלמודא למימר אליבא דרבי יהושע דבאבות נמי טבילה הוה הא איכא למימר דרבי יהושע נמי כר"ע סבירא ליה ומדמעטיה קרא בפסח ש"מ דאינו גר עד שימול ויטבול ר"ל דדוחק ליה לתלמודא למימר דסבר ר' יהושע כר"ע בההיא דרשא דפרק הערל דפליגי התם ר' אליעזר ור"ע למאי דדרשינן תושב ושכיר דא"כ ה"ל למיתני התם וכן רבי יהושע אומר כדברי ר"ע וכה"ג פרכינן בפרק י' יוחסין כמ"ש התוס' לקמן (יבמות דף מ"ט ע"א):

דף מח.

גמרא אמר רבא מ"ט דר"ש ב"א דכתיב כל עבד איש גו'. הרא"ש כתב דמפרש"י בשמעתין משמע דבטבילה לשם עבדות כ"ע מודו דהיא בע"כ והאריך בזה עיין בדבריו אבל הסוגיא אינה מוכחת כן דהא האי קרא כל עבד איש במל לשם עבדות קמיירי (ב) ולרבנן נמי נימא דאתי האי קרא דלשם עבדות בע"כ הוא ואמאי מפקיה תלמודא האי קרא לרבנן לכדשמואל ואין לחלק בין מל לטבל דא"כ מאי מייתי טעמיה דרשב"א ממל לשם עבדות אטבילה לשם שיחרור גם דברי רש"י אין מוכרחין כמו שהבינם הרא"ש ודו"ק:

דף מט.

תוס' בד"ה שמעון התימני אומר כו' וכמה אמוראי דאיירו בצרת מחזיר גרושתו כו' עכ"ל לשיטת ר"ת דלקמן בדף זה בתוס' בד"ה הכל מודים בבא כו' דכתבו דמחזיר גרושתו מקרי לאו דשאר א"ש דמהא דאיירו אמוראי בצרת מחזיר גרושתו מוכח דלית הלכה אפילו כר"ע דמתני' דמצריך לאו דשאר ומיהו מהא דפסקינן דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אינו מוכח אלא דלית הלכה כרבי סימאי דמחייב אפילו בלאו דלאו שאר וכן פירשו התוס' ג"כ בד"ה הכל מודים כו' וכן כתב מהרש"ל:

בד"ה לכתוב רחמנא או לא יקח או לא יגלה בקונטרס גרס כו' וקשה חדא שמוחק כו' ונראה לר"י כגירסת הספרים כו' עכ"ל ולפר"י א"ל דאימעיט דלא נילף מהיקשא דר' יונה כל חייבי כריתות דא"כ לא לכתוב תרוייהו אלא או לא יקח או לא יגלה דהיינו שומרת יבם ומדכתיבי תרוייהו דרשינן מלא יקח עד לא יגלה ואינו בכלל ויש לדקדק דא"כ לפי זה יש לקיים פרש"י וליישב כל הקושיות וסבר ר' יהושע כרבנן דלא יגלה היינו שומרת יבם ואי לאו לא יגלה הוה ילפינן גם שאר חייבי כריתות מלא יקח מהקישא דר' יונה אבל השתא דכתיב לא יגלה דמיירי בשומרת יבם ומיניה נמי משתמע כל חייבי כריתות ע"כ לא יקח לא אתא אלא למעט חייבי כריתות ודלא נילף מהקישה דר' יונה וי"ל דהתוס' הקשו לפרש"י כל אלו הקושיות כפי מה שפירש דמצי לא יגלה לאורויי אליבא דר' יהושע באנוסת אביו ומיהו התוס' לא רצו לפרש כפרש"י וכמ"ש דר' יהושע סבר כרבנן דבשומרת יבם איירי משום קושיא זו דבין לא יקח עד לא יגלה לא משמע כפרש"י אלא כפר"י ודו"ק:

דף מט:

בד"ה סוטה נמי דהא תפסי כו' ובפ' י' יוחסין נמי משמע דלהיות לו משמע לשון הויה דקאמר ושניהם מודים במחזיר גרושתו כו' עכ"ל צ"ע לפר"י כיון דלהיות לו לאשה משמע תפיסת קדושין ולהכי אינו ממזר בסוטה א"כ אמאי אינו מודה ר"ע גם במחזיר גרושתו דלא הוי ממזר כיון דקדושין תופסין בה ובתוספת ס"פ האומר דחו פר"י מכח קושיא זו דעיקר קרא דלהיות לו במחזיר גרושתו כתיב וקיימו שם פרש"י ע"ש:

בד"ה אי כרב אי כשמואל כו' ושמואל מספקא ליה אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחיה דקרא או לאשמועינן דלקי אקדושין כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה דצ"ל אורחיה דקרא ולאשמועינן דלקי אקדושין אי אתי למה דלא תפסי קדושין עכ"ל ואין זה מובן כיון דאשמועינן דלקי אקדושין מי הכריחם לומר דתהיה אורחיה דקרא ולפי מה שהגיה בסוף או אתי למה דלא קתפסי קדושין עדיין קושית התוס' במקימה עומדת דכיון דאתא למה דלא תפסי קדושין לא נשמע מניה דיבמה לשוק היא מחייבי לאוין וע"כ הנראה לקיים גירסת ספרים הישנים אי ללאו הוא דאתא ותהיה אורחיה דקרא או לאשמועינן דלקי אקדושין ובסוף צריך להגיה אי לקדושין דלא תפסי נמי הוא דאתי ופירוש לדבריהם דשמואל מספקא ליה אי לא אתא קרא אלא ללאו בעלמא לאסור ביאה ותהיה אורחיה דקרא או דמשום הכי כתיב תהיה ללקות אקידושין ובשני הדרכים אלו לא אתא קרא כלל דלא תפסי קדושין או נימא דודאי אתא קרא לחד מב' דרכים הללו ומיהו אתי קרא נמי דלא תפסי קדושין וכרב וקרוב לזה כתבו התוס' בשם ר"ת בפ' האשה רבה (יבמות דף צ"ב) ע"ש:

דף נ.

תוספות בד"ה תדע שהרי נביא עומד וא"ת והלא אם לא התפלל חזקיהו כו' ואור"י הדורות נגזרו להוולד כו' עכ"ל ע"ש וצ"ל נמי שאין הנביא מתנבא דברים שעתידין להיות אלא לפי הגזירה ולא לפי הזכות דאי לא כן מאי קא מקשה להו רבי עקיבא לרבנן שהרי נביא עומד כו' דשמא לפי מה שראוי להיות לפי הזכות שיוסיפו לו ט"ו שנים ניבא שיולד בן ליחזקיהו וק"ל:

דף נ:

בפרש"י בד"ה אין גט אחר גט ב' יבמות כו' דאי קמא אהני כו' ואי קמא לא אהני למדחי כו' עכ"ל צ"ע אמאי פי' לפי מאי דס"ד למימר מעיקרא דהא אביי דחי ליה בגמ' ומפרש לה דלעולם פשיטא ליה בגט דדחי כו':

בד"ה חלץ ועשה מאמר כו' איבם א' ואיבמה א' קמהדר ואע"ג דתניא לעיל הדר תניא הכא משום סיפא דבעי לפלוגי בין ביאה לחליצה כו' עכ"ל ואע"ג דהא דמפלגינן בין ביאה לחליצה מתפרש טפי בב' יבמות ויבם א' כפרש"י לקמן מ"מ נקט התנא במלתיה יבם א' ויבמה א' דהוא ריש מלתא דמתניתין ועלה קתני כבר אחת יבמה אחת כו' ואחת ב' יבמות:

בד"ה אין אחריה כלום ונפקא בגט ובלא חליצה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל כך פרש"י לפום ריהטא אבל אינו נכון אלא צריכה חליצה ואין כו' וכן פרש"י גופיה לקמן בהיפוך הדף דביאה פסולה כו' עכ"ל ודבריו תמוהים דהא לקמן בשמעתין דמפרש תלמודא טעמא דרבנן דביאה פסולה יש אחריה כלום ופרש"י שם כולה שמעתין דהיינו לענין דצריכה נמי חליצה ומוכח מזה דלר' נחמיה דסבר דאין אחריה כלום אינה צריכה חליצה כלל ואינו דומה שיפרש כל זה לפום ריהטא אבל דברי רש"י בהיפוך הדף מפורשים ג"כ הכי כמו שפירש כאן וה"פ והא ביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן והיינו רבנן דפליגי עליה דר' נחמיה וסברי דביאה פסולה יש אחריה כלום ולא נפקא מיניה בגט וקא בעי' נמי חליצה לזיקתו ומנייהו נשמע לר' נחמיה דסבר דאין אחר ביאה כלום ולא קבעי' חליצה לזיקתו היינו משום דביאה פסולה קונה קנין גמור וה"ה למאמר דהא כמאמר שויוה רבנן דפליגי עליה ובהא ודאי לא פליגי וקרוב לזה פר"י בתוס' שם ודו"ק:

דף נא.

בפרש"י בד"ה ה"ג ונתן גט לזו וגט לזו ר"ג כו' חולץ לראשונה וכ"ש דאי חלץ לשניה כו' אלא עצה טובה אשמועינן שלא יאסור עצמו כו' עכ"ל יש לדקדק למאי איצטריך להאי טעמא דהא משנה שלימה שנינו בפ' החולץ וחולץ לפסולה משום דלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם וה"נ הכא כיון דגט דראשונה גט הוא גט שניה אינו גט וחולץ לראשונה שהיא פסולה ואולי דרש"י סובר דגט שניה נמי הוא גט לפסולה לכהונה דאפילו ריח גט פוסל לכהונה כדלקמן אפילו לא נתגרשה אלא מאישה פסול מלא יקחו כו':

דף נא:

תוס' בד"ה ביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן כו' ועוד דא"כ הל"ל נמי דאין אחר הגט כלום עכ"ל צ"ע אמאי לא תקשי להו נמי דהול"ל דאין אחר מאמר כלום ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בא"ד אלא טעמא דרבנן דאי אמרינן דאין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה כו' עכ"ל ויש לדקדק לפי זה אמאי איצטריך תלמודא לעיל למימר טעמא דרבנן משום דכל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ביבמה דהא בלאו הכי ניחא טעמא דרבנן משום דאי אין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה דלא גרעה ביאה ממאמר כפר"י וי"ל דהוצרך לטעמא דלעיל דהא כיון דסברא דר"ג טובה דאין מאמר אחר מאמר לפי שקנה מאמר הראשון כל מה שיש לו לקנות היאך יטעה הטועה לומר כיון שאין מאמר אחר מאמר אתי למימר נמי דאין מאמר אחר ביאה פסולה ומש"ה קאמר דיטעה לומר דכל חד וחד תקינו ליה רבנן גט ומאמר ביבמה והשתא שפיר אתי למימר דכיון דאין מאמר אחר מאמר ה"נ אין מאמר אחר ביאה פסולה וק"ל:

דף נב.

תובד"ה דמקדש בביאה אר"ת דאפילו ביבמה דצריך ביאה דפריצותא הוא שעושה תחלת קנינו בביאה עכ"ל פירוש לדבריהם משום דאיכא לפרש במאן דמקדש בביאה משום פריצותא לפי שצריך עדי ביאה ודבר מכוער הוא שמעמיד עדים על כך אבל יבמה דצריך ביאה מדאורייתא דאינה נקנית אלא בביאה ע"כ לאו משום עדים תליא טעמא דפריצותא אלא ע"כ דהיינו פריצות שעושה תחלת קנינו בביאה דומיא דמקדש בלא שידוכין וכך הם דברי התוס' בפ"ק דקידושין דף י"א בשם פר"י והכא נתחלף להם אר"ת במקום אר"י ע"ש:

דף נב:

גמרא אלא אמר אביי הב"ע כגון דא"ל התקדשי לי במאמר יבמין רבי סבר כו' יש להקשות להאי אוקימתא אמאי קאמר רבי דמתני' דקתני חלץ ועשה מאמר אין אחריה כלום אליבא דר"ע מיתנייא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין דהא לדידיה אי נמי כמאן דאמר קידושין תופסין בחייבי לאוין ניחא כיון דקידשה במאמר יבמין ויש לומר משום חלץ ובעל אין אחר חליצה כלום דמשמע אפילו בעל לשם אישות קאמר הכי דלא אתיא אלא כר"ע וק"ל:

דף נג.

גמ' מר סבר חליצה פסולה פוטרת ומ"ס חליצה פסולה אינה פוטרת הקשה הרי"ף היכי אמרו רבנן חליצה פסולה אינה פוטרת דהא כוליה פרקין חליצה פסולה פוטרת דתנן אין אחר חליצה כלום ועוד אי לאו כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש וקשה לדבריו דמאי קא קשיא ליה דהא איכא אבא יוסי בן חנן לקמן דסבר דיש אחר חליצה פסולה כלום דגזר חליצה משום ביאה ואמאי לא נימא נמי דרבנן דפליגי עליה דרבי סברי כוותיה דאבא יוסי בן חנן:

דף נג:

שם בשלמא חלץ ועשה מאמר איצטריך סד"א כו' יש לדקדק אמאי קיימא הך אתקפתא הכא כיון דאיבם א' ואיבמה א' קאי ה"ל לאתויי הך אתקפתא ארישא דקתני נמי חלץ ועשה מאמר חלץ ונתן גט כו' ביבם א' ויבמה א' וע"ק מאי קאמר וליטעמיך אימא סיפא בעל כו' דלא שייך למימר וליטעמיך אלא היכא דהוה ניחא ליה למקשה לחד תנא או אמורא ולאינך הוה קשה קאמר וליטעמיך הא אליביה נמי קשיא סיפא אבל הכא וכי משום דקא מקשה ארישא מי יימר לן דניחא ליה אסיפא ואין כן מדרך התלמוד לומר וליטעמיך ונראה לומר דהך בשלמא קאי אדלעיל דקא מוקי לר"ל בב' יבמות ויבם א' דכולהו בבי משנה דלאו צריכה היא אלא משום איידי דיבם א' ויבמה א' וקאמר דהשתא חלץ ונתן גט ביבם א' ויבמה א' ל"ל דודאי לר' יוחנן איכא למימר דקתני הכא ביבם א' ויבמה א' חלץ ונתן גט איידי דקתני ליה חלץ ונתן גט בב' יבמות ויבם א' דמשנה דצריכה היא לר"י אבל לר"ל ההיא גופיה משנה דאינה צריכה דכולהו בבי משנה שאינה צריכה היא אלא דאיידי דיבם א' ויבמה א' וקמשני וליטעמיך לר' יוחנן בעל ועשה מאמר ביבם א' ויבמה א' ל"ל דבהך בבא ליכא למימר איידי דקתני לה גבי ב' יבמות ויבם א' דהא בב' יבמות ויבם א' או בב' יבמין ויבמה א' הך בבא משנה שאינה צריכה כדפרכינן לעיל איצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין באשת איש אלא ע"כ לר"י נמי אית לן למימר דקתני בעל ועשה מאמר איידי דחלץ ועשה מאמר לר"ל נמי איכא למימר דתנא חלץ ונתן גט איידי דבעל ונתן גט ונראה עוד למסקנא אין אנו צריכין לר"י למימר כדאמר לעיל דאיידי התרת יבם א' ויבמה א' קתני נמי ב' יבמות ויבם א' או ב' יבמין ויבמה א' דהא כולהו בבי גופייהו איצטריך חוץ מבעל ועשה מאמר ואיכא למימר השתא דקתני ליה איידי דחלץ ועשה מאמר דמהאי טעמא גופיה קתני לה ביבם א' ויבמה א' אלא אליביה דר"ל דכולהו בבי דב' יבמות ויבם א' משנה שאינה צריכה היא הוצרך למימר לעיל איידי דקתני יבם א' ויבמה א' קתני ב' יבמות ויבם א' ודו"ק:

שם תוס' בד"ה אין אונס לערוה כו' בסופו ומהדר ליה התם דחשיב שפיר נעבד באונס אע"ג דפטור ממיתה כו' עכ"ל לא בהדיא קמשני התם כך אלא התוס' מפרשי תירוצא דרבא התם הכי וע"ש בתוספות:

דף נה.

בפרש"י בד"ה אלמא אחות אשה כו' וטעמא דשניה לאו אשתו היא מש"ה כו' עכ"ל לאו דקושיית המקשה קא מדייק הכי דהא לא איצטריך לדיוקא דבסיפא קתני בהדיא בברייתא דאסור בשלישית אלא לפי סברת המקשה מפרש רש"י רישא דברייתא דקתני מותר בשלישית היינו משום דשניה לאו אשתו היא ואה"נ הוו קידושי שניה קדושין הוה אסור בשלישית וכדקתני בסיפא דברייתא ודו"ק:

גמ' ודלמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם יש לה בנים שריא לעלמא ושריא ליבם צ"ע לעיל גבי אסורה (א) בחיי בעלה מנין דקאמר הנך תרתי דחיות בתרייתא דקאמר הכא אמאי לא קאמר נמי הך דחייה קמייתא דקאמר כאן דלמא לאחר מיתת בעלה אסורה לעלמא ושריא ליבם בחיי בעלה שריא לעלמא וליבם ודו"ק:

דף נה:

תוס' בד"ה קיחה קיחה תימה כו' וי"ל דאינו מופנה לג"ש כו' עכ"ל יש להקשות הא אי נמי דקיחה דיבמה אינו מופנה מ"מ קיחה דאשה לבעלה מופנה דהא דרשינן לה נמי לגז"ש וא"כ ה"ל מופנה מצד א' כמו ביאה לג"ש דאינו מופנה אלא מצד אחד כמ"ש התוס' לעיל וליכא למימר דקיחה דאשה לבעלה נמי אינו מופנה אלא דגמר לה מג"ש דקיחה דעריות דהוא מופנה דא"כ מאי קא קשיא להו וא"ת נילף מקיחה דחייבי לאוין דדרשינן ליה לג"ש הא איכא למימר דקיחה דחייבי לאוין נמי אינו מופנה אלא דיליף הג"ש מקיחה דעריות שהוא מופנה וי"ל דודאי קיחה דאשה לבעלה מופנה הוא אלא דקים ליה לתלמודא שום פירכא על ג"ש דקיחה קיחה והיכא דהוי הג"ש מופנה מב' צדדין קאמר תלמודא דגמרינן לה ואין משיבין עליה אבל מקיחה דיבמה כיון דאינו מופנה ה"ל הג"ש אינה מופנה אלא מצד א' ומשיבין עליה וזו היא המדה:

בד"ה לאחר מיתה נמי שארו כו' בסופו ואפילו למ"ד דממעט התם מקרא איכא למימר דמקרא דהתם פשיטא ליה לאביי הכא עכ"ל בפרק ד' מיתות דקאמר ואידך מעשה הורדוס לאו כלום הוא לא רצו התוס' לפרש דה"נ מקרא דהכא פשיטא ליה התם דלישנא דלאו כלום הוא לא משמע להו דמקרא דהכא קאמר אלא דלאו כלום הוא ולא צריך קרא אבל לישנא דאביי דאמר הכא פריצותא אסר רחמנא משמע להו שפיר דאקרא דהתם סמך לומר הכי וק"ל:

דף נו:

בפרש"י בד"ה אשלא כדרכה דקתני כו' וגמר ביאה ביאה מיבמה דרבינן בה ולקחה שלא כדרכה עכ"ל מהרש"ל מחק כל זה מפרש"י וטעמא דלא מצינו שום ג"ש דביאה ביאה בעריות מיבמה אבל לפי מה שנדקדק דא"כ בלאו הא דקאמר עיקר שלא כדרכה בעריות כתיב היכי קס"ד כלל למילף עריות מיבמה כיון דלית כאן שום ג"ש וע"כ הנראה לקיים כל הנוסחאות הישנות שבפרש"י וה"פ לפי מאי דס"ד השתא דבעי למילף שלא כדרכה בעריות מיבמה היינו משום דילפינן ביאה דחייבי לאוין מביאה דיבמה וכיון דשלא כדרכה הוי ביאה בחייבי לאוין מכ"ש דהוי ביאה בחייבי כריתות כדאמר לעיל ואין להקשות דא"כ מי הכריח רש"י ז"ל לפרש הא דקאמר במסקנא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין היינו חייבי לאוין דכהונה הא איכא לפרש כדבעי למימר השתא אחייבי לאוין דלאו דכהונה וילפינן ביאה ביאה מיבמה וכמו שפר"י בתוס' וי"ל דרש"י ס"ל דלמאי דמסיק דעיקר קרא דשלא כדרכה בעריות כתיב אין אנו צריכין למילף חייבי לאוין ביאה ביאה מיבמה אלא דשמעינן ליה שפיר ע"י עריות ושפחה דא"כ לשתוק קרא למעט שלא כדרכה בשפחה חרופה דהכי ילפינן ליה לעיל לענין הערעה והתוס' שפי' בשם ר"י למסקנא דהאי וכן קאי אשאר חייבי לאוין דלאו דכהונה לית להו הך סברא ואית להו דמיהת תרוייהו דהיינו הערעה ושלא כדרכה לא שמעינן מדאיצטריך קרא למעט בשפחה חרופה דמשום חדא מלתא מהני נמי איצטריך קרא ולהכי קאמר תלמודא שפיר הכא דלענין שלא כדרכה ילפינן להו מיבמה וק"ל:

בד"ה ה"ג אלא מאי וכן אשלא כדרכה דחייבי לאוין אלמנה לכ"ג כו' עכ"ל צ"ע דמהיכא קא יליף חייבי לאוין דכהונה מיבמה וי"ל בדוחק דיליף קיחה קיחה מיבמה דאע"ג דקיחה דיבמה אינו מופנה כמו שהוכיחו התוס' לעיל מ"מ קיחה דחייבי לאוין דכהונה מופנה וה"ל מופנה מצד א' דכמו כן ילפינן ביאה ביאה מיבמה אע"ג דביאה דיבמה אינו מופנה כמ"ש התוס' לעיל ומיהו לעיל גבי הא דבעי למילף עריות מיבמה לא בעי לפרש דבעי למילף קיחה דעריות מקיחה דיבמה משום דניחא ליה למינקט ביאה לג"ש דנקטה תלמודא לעיל אבל הך ג"ש קיחה קיחה מיבמה לא הוזכרה בשום מקום וק"ל:

דף נז.

בפרש"י בד"ה כשרות איתוספא כו' ולאו קדושה לאקרויי קהל ומותרת לפצוע דכא כו' עכ"ל ונ"ל דהך אבעיא לא אזלא אלא אי ס"ל לראב"י כר' יוסי קהל גרים לא איקרי קהל אבל לר' יהודה אי נמי דלאו אמה מישראל אסורה לפצוע דכא דקהל גרים אקרי קהל וק"ל:

תוס' בד"ה דהא אמר אף גר כו' דאי לא קאי סגי ליה בטעם דקהל גרים כו' עכ"ל פי' דלר' יוסי אי נמי לא סבירא ליה דגר שנשא גיורת דכשרה לכהונה מצינו למימר דהיינו משום דכתיב מזרע ישראל כדאמר בפ' י' יוחסין אבל תרומה אוכלת דלא הויא ממש כחללה אלא לר' יהודה כתבו התוספות לעיל דליכא למימר הכי משום דעיקר טעמיה מק"ו וק"ל:

דף נז:

בד"ה רב אמר יש חופה וכו' וחופה דלאחר קדושין נמי לא מהניא בפסולות כו' עכ"ל פירוש אפילו לר"מ דפסולה וקיימא משעת קדושין לאכילת תרומה מ"מ החופה לא מהניא כלום לענין השקאת סוטה ולענין נערה המאורסה לאפוקי מסקילה לחנק וק"ל:

בא"ד ולא מסתבר נמי לאוקמא בארוסה שכבר אכלה בהגעת זמן כו' עכ"ל פירוש ואח"כ נעשה פצוע דכא ויש להקשות וכי זו שאכלה כבר מכחו עדיפא מכבר אכלה מכח אביה דהיא בת כהן דמיפסלה בכה"ג כדמוכח בההיא דכהן שקידש קטנה ובגרה תחתיו כמ"ש התוספות לעיל וי"ל דודאי עדיפא זו דאית בה תרתי דאכלה כבר מכח אביה ואכלה כבר מכח בעלה ועי"ל דודאי עדיפא דכיון דאכלה בהגעת זמן ה"ל כמו נשואה דלא מיפסלא אם כבר אכלה לר"י ודו"ק:

דף נח.

תוד"ה דהני תנאי דת"ק סבר כו' וי"ל דלצדדין קתני אוכלת משלו לאחר מיתה ואוכלת בתרומה מחיים עכ"ל יש לדקדק דהכא אמרינן דאע"ג דאינה אוכלת משלו מחיים משום דבעמוד והוצא קאי כו' מ"מ אוכלת בתרומה מחיים בשבילו ולעיל במתני' הקשה הר"מ כהן בפשיטות לפרש"י דכיון דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והוצא קאי אינה אוכלת נמי בתרומה וי"ל דלעיל אין טעם להאכילה אלא משום הגעת זמן כמשנה ראשונה (ב) מסברא אית לן למימר כיון דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והוצא כו' אינה אוכלת נמי בתרומה בשבילו אבל הכא כיון דנכנסה לחופה איכא טעמא אחרינא דאוכלת בתרומה דהא ליכא למיחש כלל לסימפון ולמזיגת הכוס כמ"ש התוספות וא"נ דאינה אוכלת משלו משום דבעמוד והוצא קאי כו' מ"מ אוכלת בתרומה ודו"ק:

בד"ה דכוותה גבי שומרת יבם כו' דכרבי יאשיה אתיא מתניתא דשלא שטיתי שומרת כו' עכ"ל קושטא דמלתא קמפרשי דלרבי יאשיה שומרת יבם בת משתיא היא ואין אנו צריכין לפרש

בשומרת יבם כפרש"י דמיירי נמי בנכנסה לחופה ולא נבעלה ועוד דנראה להם דחופה לא שייכא ביבמה כפרש"י בל"א ורש"י דמפרש בשומרת יבם נמי דמיירי בנכנסה לחופה ולא נבעלה צ"ל דסבירא ליה דסוגיא דהכא אתיא אליבא דרבי יונתן דסבר התם דאפילו בבא עליה בבית חמיה לא שתיא הכא כיון דנכנסה לחופה שתיא דלא מקריא שומרת יבם ואע"ג דחופה לא שייכא ביבמה היינו קודם ביאה אבל הכא דכבר בא עליה בבית חמיה קניה כארוסה ושייך שפיר בה חופה וכן צ"ל ללשון שני שפרש"י דקשיא ליה נמי הא לאו בת אשקויי ומוקים לה כגון שבא עליה היינו אליבא דרבי יונתן וכגון שנכנסה נמי לחופה אחר כך ואע"ג דללשון שני פרש"י דלא שייכא חופה היינו קודם ביאה אבל לאחר ביאה שפיר שייכא חופה תדע דהא כי בעי לאוקמי ללשון שני כגון שבא עליה וכשמואל הא אכתי לאו בת אשקייי היא דשומרת יבם אקריא אליבא דשמואל דהא לא קנה אותה אלא לדברים האמורים בפרשה ולא קנה אותה ליורשה וליטמא ולהפר נדריה ולא עדיפא היא מארוסה דאף אם בא עליה כבר בבית אביה לא מקריא תחת אישך עד שנכנסה לחופה אלא ע"כ דה"נ בשומרת יבם כדמוקי לה בבא עליה וכשמואל מיירי בנכנסה לחופה אח"כ דלאחר ביאה שייכא שפיר חופה ביבמה זהו הנראה לנו ליישב פרש"י אך קשה לן ללשון שני למסקנא דמוקי לה בעבד בה מאמר מאי פריך א"ה היינו ארוסה דמאי שייכא שומרת יבם לארוסה דהא לאו בגוונא חדא קאיירי דארוסה מיירי בבא עליה בבית אביה ונסתרה ואחר כך נכנסה לחופה ולא נבעלה ושומרת יבם לא מיירי כלל בבא עליה (ג) ולא בנכנסה לחופה אלא בנסתרה ואח"כ עבד בה מאמר וצ"ע:

דף נח:

בד"ה ע"י גלגול ולא בעי לאפוקי גלגול מגלגול דאיש אחר כו' עכ"ל קאי על פרש"י שכתב דמכאן לגלגול שבועה מן התורה עכ"ל:

דף נט.

תוד"ה אפילו מקצת בתולים לא מצי למימר לר"מ בתולה שלימה משמע כו' עכ"ל וכן בהיפך אליבא דר"א ור"ש לא מצי למימר דבתולה אפילו מקצת בתולים משמע בתוליה עד דאיכא כל הבתולים למעט שלא כדרכה בבתוליה להכשיר בוגרת דלא משמע ליה למדרש מבי"ת אלא לענין שלא כדרכה וכן לפי תירוץ השני ע"כ לר"ש נמי בתולה שלימה משמע דשמעינן ליה לר"ש התם בפ' אלמנה ניזונית דמקצת כסף אינו ככל הכסף אך לפי תירוץ הג' שכתבו לר"מ דא"א דבתולה שלימה משמע למעט שלא כדרכה כו' בזה לא יתורץ הקושיא בהיפך לר"א ור"ש וצ"ע ודו"ק:

בד"ה אלא לאו שלא כדרכה כו' וכן משמע מתוך הך דשמעתין דאי יש קנס בהעראה ה"ל לשנויי כגון שלא עשה אלא נשיקה כו' עכ"ל יראה לפרש דפשיטא להו לתוס' דלענין בעילה לפוסלה לכהונה ודאי (ד) אין להשוות הערא‍ה לשלא כדרכה ואפילו רב דפסלה לכהונה בעולה שלא כדרכה לא פסל בהעראה והיינו טעמא דמהיכא דאימעט שלא כדרכה לר"א מבי"ת דבבתוליה לא משמע אלא למעט שלא כדרכה כמ"ש התוספת לעיל אבל אי הוה ס"ד להשוות נמי לפסול כהונה כדסלקא דעתין השתא להשוותן לענין קנס א"כ לא הוה משני מידי דא"נ דיש קנס בהעראה ליכא לשנויי דמיירי בנשיקה דמה לי בנשיקה ומה לי שלא כדרכה דהא שוים הם ודו"ק:

דף נט:

בא"ד אבל קשה אי לא מחייב קנס בהעראה א"כ מאי פריך בפרק בן סורר כו' הא לדידיה נמי א"ש כו' עכ"ל יש להקשות אמאי לא תקשי להו הכי גם לפר"ת וריב"א דמאי פריך אלא למ"ד הערא‍ה זו הכנסת עטרה מא"ל הא לדידיה נמי ניחא דאע"ג דמשלם קנס בהעראה מ"מ כיון דבהכנסת עטרה קים ליה בדרבה מיניה וניתן להצילו בנפשו לא משלם עד גמר ביאה ממש וי"ל דלפר"ת וריב"א איכא למימר דסבירא ליה לתלמודא כיון דמחייב קנס אהעראה לית לן לחיוביה קנס אגמר ביאה ממש כיון דכבר השיר בתולים בהכנסת עטרה וק"ל:

גמ' מאי אריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא לה זונה כו' יש מקשים הא רב סתמא קאמר נבעלה שלא כדרכה פסולה לכהונה ודלמא אה"נ דמשום זונה קאמר דפסולה לכהונה וי"ל דמלתיה דרב אהך דמתני' דהכא נאמרה דמיירי בפסולה לכ"ג וא"כ משום בעולה קאמר דפסולה לכ"ג דאי משום זונה הויא פסולה גם לכהן הדיוט וכה"ג כתבו התוספות לקמן בדף ס' דהא רב אברייתא קאי כו' וק"ל:

תוס' בד"ה שנים ולא ד' כו' ובפרק כל האסורין מהאי דרשא דשנים ולא ד' נפקא לן דאין זנות לבהמה עכ"ל כצ"ל ופירוש לדבריהם דגרסינן בפרק כל האסורין מנא הא מלתא דאמרי רבנן דאין זנות לבהמה א"ל לא נשמוט קרא ונכתוב אתנן זונה וכלב תניא נמי הכי אתנן כו' שנים ולא ד' וכ"כ התוס' בסוטה פ' ארוסה דה"ג בפרק כל האסורין והשתא כתבו התוס' לקושייתם דקושטא דמלתא הוא בפ' כל האסורין יליף ליה מהאי דרשא דה"ל למכתב הכי אתנן כלב וזונה והיינו למ"ד דמשמע נמי א' בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו והא דהוצרך למילף נמי התם משנים ולא ד' היינו למ"ד דלא משמע א' בפני עצמו וליכא למכתב הכי אף שהתוס' שם פירשו הסוגיא בדרך אחרת בהרבה דחוקים ע"ש ולפי דרכם מחקו גירסת כל הספרים דלפי שיטתם גרסינן לא נשמוט תנא ולתני אתנן כו' והתוס' דבפרק הארוסה מסכימים לגירסת כל הספרים שלנו כמו שכתבו לעיל ודו"ק כי דברינו ברורים הם לפרש כוונת התוס' דשמעתין לפי סוגיא דפרק כל האסורין כגירסת כל הספרים שם:

דף ס.

גמרא אליו לרבות הבוגרת הא ל"ל קרא והאמר ר"מ בתולה אפילו מקצת בתולים משמע כו' וליכא למימר דטעמא דידיה נמי התם מהכא דהא דקאמר ר"מ בתולה אפילו מקצת משמע משמע ליה דמשמעות לשון בתולה הוא כך בלאו רבויא דקרא וכה"ג משנינן לקמן אליבא דר"ש דטעמא דידיה נמי התם מהכא מדאליו לרבות בוגרת שמעינן דאי לאו קרא דאליו בתולה בתולה שלימה משמע וליכא לאקשויי נמי למאי דמשני סד"א נילף בתולה בתולה כו' לפרש"י מאונס ומפתה דא"כ לפי האמת למאי איצטריך י' דבבתוליה בכ"ג למעט בוגרת לר"מ לכתוב בתולה ונילף בתולה בתולה מאונס ומפתה מה להלן נערה כו' דאיכא למימר דהשתא דכתיב אליו לרבות בוגרת בטומאה לא הוה ידעינן אי למילף בתולה בתולה מאונס ומפתה למעט בוגרת או למילף מטומאה לרבות בוגרת ולהכי איצטריך י' דבבתוליה לממט בוגרת וק"ל:

דף ס:

תוס' בד"ה והאמר רבי שמעון בתולה שלימה משמע תימה כו' עכ"ל ע"ש וליכא לאקשויי אמאי לא תקשי להו בפשיטות דמאי פריך והא אר"ש בתולה שלימה משמע דדלמא אליו לרבות בוגרת מפקא ליה מהך משמעות דבתולה שלימה משמע דכה"ג אמרינן לעיל אליבא דר"ש דהקרובה מרבה ארוסה שנתגרשה ומפקא ליה מג"ש דראויה לכ"ג בעינן די"ל דודאי ריבויא דקרא מצי להוציא מג"ש אבל משמעות לשון בתולה אית ליה לתלמודא אין סברא דאתא [ריבויא] להוציא אך הא קשיא לן דממאי קא משמע להו מהא דפריך והא אר"מ בתולה אפילו מקצת בתולים משמע דאי הוה סבר בתולה שלימה משמע לא הוה קשיא ליה מידי דדלמא בכל חד קושטא דמלתא קפריך דלר"מ דסבר לעיל דבתולה אפילו מקצת בתולים משמע לא קא קשיא ליה אלא למאי איצטריך אליו לרבות בוגרת ולר"ש דסבר דבתולה שלימה משמע לא קא קשיא ליה ל"ל אליו אלא דקשיא ליה דהיכא קא מפיק אליו לרבות בוגרת ממשמעותו דבתולה שלימה והא דמשני לעיל אליבא דר"מ דסד"א נילף בתולה בתולה מה להלן נערה אף כאן נערה קמ"ל לא קא מפיק קרא כלל ממשמעותו אלא מג"ש וי"ל דהכי קא קשיא להו מדקאמר תלמודא הכי אליבא דר"מ דסבר בתולה אפילו מקצת בתולה משמע ל"ל אליו משמע דלרבי יהודה דסבר נמי בהא כר"מ דאליו לרבות בוגרת לא קשיא מידי והיינו ע"כ משום דאית לן למימר דרבי יהודה סבר בהא כר"ש בתולה שלימה משמע והשתא פריך איפכא דמדקא פריך הכי אליבא דר"ש דסבר בתולה שלימה משמע היכא קא מפיק אליו לרבות בוגרת משמע דלר"י דסבר נמי בהא כר"ש דאליו לרבות בוגרת לא קשיא מידי והיינו ע"כ משום דאית לן למימר דר' יוסי בהא סבר כר"מ בתולה אפילו מקצת משמע כנ"ל לפרש דברי התוס':

גמ' בראויה ליבעל הכתוב מדבר עיין ברא"ם שהביא דברי התוס' וכתב בתר הכי וא"ת כיון דאשה דהכא לאו בגדולה קמיירי אלא בראויה ליבעל כו' דשם אשה נופל על הקטנה וכיון שכן מנ"ל לרבנן ז"ל לומר כו' דלמא אשה דהכא בקטנה קמיירי כו' טף ונבעלו הרוגו טף ולא נבעלו קיימו אע"פ שראויה ליבעל וי"ל הא דשם אשה נופל על הקטנה היינו כשנכלל בה גדולה וקטנה כו' עכ"ל ועוד האריך בזה ואין צורך כי מדברי התוס' יצא לנו לתרץ זה דא"נ הוה נופל שם אשה על הקטנה מ"מ הכא דלא איצטריך מלת אשה כלל ע"כ הקרא בראויה ליבעל קמשתעי דה"ל גדולה נמי בכלל אשה ודו"ק:

דף סא:

תוס' בד"ה וכה"א והנערה טובת מראה כו' והרד"ש כו' הוכיח שהיתה בת י"ד שנים כו' עכ"ל בריש פ' תולדות האריך הרא"ם גם בזה והוכיח בחשבון לפי זה שהיתה בת י"ד שנים וחצי כשנשאה יצחק וטעות הוא בידו כי הוא לא חשב אלא שנה וחצי שהיה בדרך ואינו כן אלא החשבון מכוון כדברי התוס' שהיתה בת י"ד שנים וב' שנים היה בדרך דהכי איתא בספ"ק דמגילה דאשתהי באורחא ב' שנין כו' בא לו לסכות ועשה שם י"ח חודש שנאמר כו' ובבית אל עשה ו' חדשים והקריב זבחים כו' גם מה שהקשה מההיא דפ' אע"פ דאיתא התם דנותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה וכו' ומייתי לה התם מרבקה ואם היתה י"ד שנים וחצי א"כ היתה בוגרת כו' ואין נותנין לה רק ל' יום כו' עכ"ל לאו קושיא היא דאיכא למימר שלא היה לה שערות אלא עד אותו זמן ואז נעשית נערה דהא דקאמרינן אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים היינו משתביא ב' שערות אחר שתהיה י"ב שנים אבל אם לא תביא ב' שערות עדיין קטנה היא עד כ' שנים כמ"ש הרמב"ם פ"ב מהלכות אישות וכפרש"י בפ' אלו נערות ודו"ק:

בד"ה א"ד כו' בטיל להאי לישנא דייק מדלא קתני כו' עכ"ל נראה דלא דיוק גמור הוא דהא איכא למידק איפכא כדדייקינן ללישנא קמא מדלא קתני לא יבטל אדם מאשה ומש"ה לא חש המתרץ להשיב על האי דיוקא וק"ל:

גמ' וב"ש לילפו מברייתו של עולם אין דנין אפשר משא"א כו' יש להקשות דהכא סברי ב"ש דאין דנין איפשר משאי איפשר וב"ה סברי דדנין ובפ' החולץ גבי פסח דורות שאינו בא אלא מן החולין שמעינן לר"א דדנין אפשר משא"א ור"ע סבר דאין דנין וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל בעלמא הלכה כר"ע מחבירו והכא קי"ל כב"ה (א) וי"ל דהכא אפילו ר"ע מודה דדנין דמסתברא כיון דמצות פ"ו הוא לקיום עולם צריך נקבה וזכר כמו תחלת ברייתו:

דף סב.

גמ' וכתיב כי שת לי אלהים זרע גו' עיין ע"ז במהרש"ל באורך ופירושו דחוק דהא ודאי מהא דהיו לאדם וחוה ב' בנים וב' בנות ליכא למילף מידי דדלמא הכי הוו להו בנין ואין זה מבריאת עולם כדילפינן לעיל מאדם וחוה גופייהו אלא הכא מדכתיב כי שת לי גו' משמע ליה דשת אתא לתשלומין מה שנחסר מהבנים שנזכרו בהאי קרא ותוסף ללדת גו' שנתחייב בהן אדם הראשון ויראה עוד מפרש"י דמאת קין דריש הכא נקבה לקין אבל את אחיו ואת הבל הני את בהבל קמשתעי ובב"ר דריש מיניה שני תאומות להבל וכן כתבו התוס' בפ' א' דיני ממונות בשם ב"ר ע"ש:

דף סב:

בפרש"י בד"ה מנא הא מלתא כו' אבני בתו קאי דבן בנו פשיטא לן עכ"ל צ"ע דהא לעיל אמרינן דברא לברא וברתא לברתא מקרי בני בנים כבנים (ב) וכ"ש ברא לברתא ודוחק לומר דהאי כ"ש ברא לברתא לא קאי אלא על ברתא לברתא ולא על ברא לברא דא"כ הכי הל"ל ברתא לברתא וכ"ש ברא לברתא וכ"ש ברא לברא וק"ל:

דף סד.

תוס' בד"ה יוציא ויתן כתובה כו' אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לחודייהו אין כופין כו' עכ"ל יראה לשמואל דפריך לרב עד שיכפוהו להוציא יכופוהו לזון קאמרי דמשום מזונות לחודיה אין כופין להוציא אבל רב הא סבירא ליה בהדיא לגירסת ר"ח דהאומר איני זן ואיני מפרנס כופין להוציא ואפשר לומר דאיני זן ואיני מפרנס לאו הוא מזונות לחודייהו דפרנסה הוא דבר אחר בלא מזונות וק"ל:

דף סה.

בד"ה שבינו לבינה היא נאמנת כו' והריב"ם פי' דהכא אניסת לג' קאי כו' וקשה לר"י דמתוך הלשון משמע דהוא אומר מינה כו' דמחמת שהיו יחד הרבה ולא הולידו כו' עכ"ל הך קושית ר"י תפול גם לפי א"נ שכתבו התוס' לעיל דאיכא לאוקמא בדלא שהה עמה י' שנים ובא מחמת טענה כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

דף סו.

תוס' בד"ה מנין לכהן כו' דה"א דאכלי מכח האשה עצמה שאוכלת ולא מכח הבעל משום קנינו כו' עכ"ל יש להקשות דסברת המקשה הפוכה מהמתרץ דהשתא לפי סברת המקשה עדיפא ליה קנינו שקנה קנין מאוכל מכח האשה עצמה דבקנינו שקנה קנין בעי למימר דאפילו אינה אוכלת יש להאכיל אע"ג דבאוכל מחמת אשה עצמה אינן אוכלין אא"כ אוכלת וסברת המתרץ במסקנא הוא בהיפך דגריעא אוכל משום קנינו שקנה קנין מאוכל מחמת ממזר עצמו דשאין אוכל מאכיל בו ובקנינו שקנה קנין אין אוכל אינו מאכיל וי"ל דהא דגריע אוכל מחמת אשה עצמה היינו משום דהיא גופה אינה אוכלת ומאכלת אח"כ אלא מכח הבעל ולא דמיא לממזר שמאכיל מחמת עצמו ודו"ק:

בפרש"י בד"ה והרי ממזר בת ישראל כו' וה"ה נמי אי כשר הוה כו' והא דנקט לאותובי ממזר כו' עכ"ל נראה דה"ה דה"מ למנקט בת ישראל שניסת לממזר ולא ילדה בן דכיון דניסת לממזר נעשית חללה מן התרומה ואינה אוכלת ומאכלת אמה אלא דנקט הכי משום דמתני' היא:

בד"ה גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה כו' ואי אמרינן יאכלו כו' משום קנינו שקנה קנין דלא גרעה הך חללה מעבד שקנה כו' עכ"ל יראה לדקדק מפירושו דמאשה שקנתה עבדים דקתני בברייתא לא פריך מידי מעקרא דאיכא לפלוגי בין אשה חללה דפסולה לינשא לכהונה לאינה חללה דכשירה לינשא לכהונה אלא דמעבדים שקנו עבדים פריך שפיר דלא גרעה הך חללה מעבדים שפסולים נמי לכהונה דהא דעבדים אוכלין ודאי לא עדיפי מחללה כדפרכינן והרי ערל כו' ויתיישב לפירושו דלא ה"מ להקשות בסיפא כמו שהקשו התוס' דהא הסיפא לאו בחללה קמיירי וק"ל:

דף סו:

תוס' בד"ה עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין כו' דתרומה ושן ועין ענין אחד הוא כו' עכ"ל אין להקשות דהא בנכסי מלוג תרומה ושן ועין לאו ענין אחד הוא דהא אין יוצאין בשן ועין לאיש ובתרומה אוכלים די"ל דלא קאמרי דתרומה ושן ועין א' הוא אלא לענין דחשיב קנין כספו והיינו כדפרש"י במתני' דאי הוה הא דקנין פירות כקנין הגוף דמי חשיב כקנין כספו לענין תרומה הוי נמי חשיב כקנין כספו לצאת בשן ועין והא דאוכלין בתרומה אינו אלא משום קנינו שקנה קנין דמרבינן ליה לעיל מיתורא דאוכלין בתרומה משא"כ בשן ועין דליכא יתורא לרבות ביה קנינו שקנה קנין שיצא בשן ועין אך קשה לי לתירוצו דהר"ש ברבי חיים שכתב דדייק מאבל לא לאשה כו' אלא לאחר מיתה קאמר דאין יוצאין לאשה משום דהדין עמו עכ"ל דמשמע לרב יהודה דקאמר דהדין עמה יוצאין בשן ועין לאשה דברשותה קאי נכסי צאן ברזל לאחר מיתת הבעל וא"כ לקמן במתני' דתנן בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה אמאי דכיון דברשותה קאי נכסי צאן ברזל והיא אוכלת יאכלו נמי העבדים בשבילה וי"ל דודאי לאחר מיתת הבעל ברשותייהו דיתמי (א) וברשותה הוו נכסי צאן ברזל דכיון דמחוסר גוביינא הוא הוה ברשותייהו דיתמי כדאמרינן גבי איצטלא דפרסוה יתמי אמיתנא דהקדש מפקיע שיעבודא אפילו לרב יהודה כיון דמחוסר גוביינא וה"נ הכא השיחרור מפקיע שיעבודא ומיהו ברשותה נמי הוו לרב יהודה כדפירש הר"ש דכיון דהדין עמה יוצאין לה בשן ועין והשתא לענין תרומה כיון דברשות תרוייהו קיימי נכסי צאן ברזל וברשות יתמי נמי הוו אית לן למימר דלא יאכלו בתרומה משום דיש גם לעובר חלק בו והעובר פוסל ודו"ק:

דף סז:

תובד"ה אין חוששין למיעוטא כו' ולא דמיא לחולצת תוך ג' חדשים דאפילו יבא אליהו כו' עכ"ל הכי אמרינן בפרק החולץ ומייתי ראיה שם דהא קטנה דלאו בת איעבורי צריכה להמתין ג' חדשים:

בד"ה מועטים עסקינן כו' ה"ל למימר דסבר לה רשב"י כרשב"א דקי"ל כוותיה דמזוני כו' עכ"ל והשתא דסבר דמזון האשה ממקרקעי ולא ממטלטלי וסבר דעבדי כמקרקעי ליכא לאקשויי הכי דנימא דסיפא סבר לה דעבדי כמטלטלי וכדקי"ל כרב נחמן דא"כ אתו הני אמוראי ר"א ור"ן בפלוגתא דתנאי דהכא וק"ל:

בד"ה קנין כספו אמר רחמנא כו' אור"ת דאסמכתא בעלמא היא דמדאורייתא מיכל אכלה כו' עכ"ל ובתוס' פ' אע"פ הקשו התוס' לשיטתו מתוך סוגיין דקאמר בשומרת יבם בת כהן לישראל דפסל לה דכתיב ושבה אל בית גו' הל"ל דהא קנייה כדקאמר גבי אירוסין כו' ע"ש:

דף סח.

תובד"ה רישא פסולי כהונה כו' דאפילו לענין תרומה איירי כמו לענין עבדים כו' עכ"ל יש מגיהים כמו לענין עובר ויבם ומיהו ק"ק דלא הוו צריכין לכל זה אלא דמסיפא דקתני ספק הביא שתי שערות ספק כו' דקאי אארוסין (א) ה"מ להקשות בפשיטות הכי דנוקמה אחזקה דהתם ודאי בפסול תרומה קאיירי דלא שייך פסול כהונה ודו"ק:

דף סח:

גמ' דרבי יוסי בר חנינא מן זר וכל זר נפקא כתב מהרש"ל הגירסא הנכונה דל"ג דרבי יוסי בר חנינא אלא גרסינן מן זר וכל זר נפקא וקאי אבת כהן כו' וגירסא זו עדיף דלא יתכן שפיר למילף הא דריב"ח מריבוי דכל וכן משמע להדיא מסמ"ג דמריבוי דכל נפקא בת כהן ע"ש עכ"ל ולפום חורפיה לא דק היטב דהא כתב הסמ"ג שם ודרשינן בפרק הערל זר וכל זר זרות אמרתי לך ולא אנינות ומה שכתב הסמ"ג שם אשת הזר הרי היא כזר שנאמר וכל זר בין הוא ובין אשתו לאו מריבוי דכל הוא אלא מדכתיב תרי וכל זר דרשינן חד לגופיה וחד לבת כהן אשת זר כדמסיק הכא ומריבוי דכל שפיר ילפינן הא דריב"ח וה"פ דכל זר בין אונן בין אינו אונן אסור הא כהן בין אונן בין אינו אונן מותר בתרומה וכל נוסחאות הגמרות בשמעתין ובר"פ הערל אינן נוחין לדברי מהרש"ל וק"ל:

תוס' בד"ה כמאן כר' עקיבא כו' ועי"ל דר' ישמעאל לא דריש וו"י והא דקאמר בסנהדרין כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דר' ישמעאל ודאי לא דריש וו"י דא"כ הדרא קושייתם לדוכתא אדפריך לקמן כמאן כר"ע טפי ה"ל לאקשויי דר' ישמעאל אדר"י דהכא דריש מובת לויה וישראלית והתם לא דריש וו"י אלא דה"פ דנוכל לומר דרבי ישמעאל לא דריש וו"י כו' ומיהו מצינן למימר דהוא נמי דריש לה וכדמסיק התם ותו לא מידי ודו"ק:

גמ' ק"ו ומה כהנת דבקדושה דנפשה אכלה פסל לה כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דהא אי נמי אתא פסול תרומה בלויה וישראלית מק"ו זה ואתא ריבוי ע"כ לפסול כהונה בלויה וישראלית אכתי פסול כהונה בכהנות מנלן דהא איכא למיפרך מה לויה וישראלית דפסלינן לה משום דלא אכלה אלא בשביל בנה (ב) אבל כהנת דבקדושה דנפשה אכלה לא פסל לה די"ל דהשתא כיון דלא איצטריך ריבוי לפסול תרומה כלל אלא לפסול כהונה טפי אית לן למימר דאתא ריבוי דובת כהן לכהנת גופה לפסול כהונה ולויה וישראלית אתי לפסול כהונה נמי מק"ו וק"ל:

בפרש"י בד"ה אימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות כו' אבל חייבי לאוין כיון דתפסי להו בה קידושין לא פסלי וכותי ונתין וממזר דפסלי מנלן עכ"ל שגירת לישנא דכולי תלמודא נקט דכותי לאו בתורת עובד כוכבים נקטו ליה אלא לפסולי בעלמא כמ"ש התוספות אבל כותי דקתני לעיל בברייתא סבירא ליה לתלמודא היינו עובד כוכבים וקסבר דכותים גירי אריות הן כפרש"י לקמן בשמעתין וק"ל:

בד"ה א"ה אימא כו' ומהאי קרא גופיה משתמעי חייבי כריתות לפסולא עכ"ל פירוש דלאו בני אלמנות וגרושין הוו לגבה דערוה דאין קדושין תופסין בה ולפיכך אית דמפרשי שכתב רש"י דלא פסלי חייבי כריתות צ"ל דסבירא להו כדברי התוס' דחייבי כריתות לא משתמעי מהאי קרא דבני אלמנות וגרושין הוו לאחריני ומהרש"ל כתב בזה דרך אחרת ואין צורך להאריך (ג) ויש להקשות לשיטת רש"י כיון דחייבי כריתות משתמעי שפיר מהאי קרא דכי תהיה אלמנה וגרושה וגו' א"כ ל"ל כי תהיה למימר דבהנך דאית בהו הויה דהיינו חייבי לאוין קמשתעי קרא דהא ע"כ קרא דלאיש זר אתא לחייבי לאוין דחייבי כריתות נפקי מכי תהיה אלמנה וגרושה גו' וי"ל דאי לאו כי תהיה הוה מוקמינן קרא דלאיש זר לחייבי כריתות וקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה הוה דרשינן מיניה צריכותא כדדרשינן אליבא דר"ע אבל השתא דכתיב תהיה דאתא קרא דכי תהיה לאיש זר לחייבי לאוין אית לן למימר מסברא לפסול נמי בחייבי כריתות ולאוקמי קרא דכי תהיה אלמנה וגרושה בהו ולא למימר דאתא לצריכותא בעלמא ודו"ק אך קשה לשיטתו כיון דבכלל מי שאין לו אלמנות וגרושין הוה נמי חייבי כריתות היאך קבעי למימר לקמן דבמי שאין לו אלמנות וגרושין בה אע"ג דאית לה זרע נמי תיכול דבשלמא בעבד ועובד כוכבים איכא למימר טעמא כפרש"י דכבהמה בעלמא חשיב אבל בחייבי כריתות מ"ט אית בהו דתיכול אפילו ביש לה זרע טפי מיש לה זרע מישראל כשר לה וצ"ע:

דף סט.

בפרש"י בד"ה א"כ דהאי קרא לקולא כתיב כו' ואי משום לאשמועי' דמי שיש לו אלמנות וגרושין אפ"ה כי אית לה זרע מיניה כו' דכיון דכהנת גופה מיפסלה בזרע ישראל כו' כ"ש ישראלית כו' עכ"ל פירוש דהשתא לית לן למימר היא הנותנת כהנת דקדיש גופה מיפסלא כו' דהא בזרע כשר מיפסלא בזרע ישראל ואית לן למימר כסברא קמייתא דכיון דהיא בקדושה דנפשה אכלה ופסל לה זרע כשר מישראל לויה וישראלית דאכלה בשביל בנה לא כ"ש ולא קאמרינן דהיא הנותנת כו' אלא היכא דמיפסלא בביאה אסורה או בזרע הבא מאסור לה וק"ל:

בד"ה ואימא נבעלה לפסול לה אף מחזיר כו' ואוקמינא כשירה לכהונה וכ"ש לתרומה עכ"ל אין פירושו דהיא כשירה לכהונה דהא פסולה וקיימא משעת גרושין כפרש"י ותוספות שם אלא דה"פ דולדה כשר לכהונה כדמסיק התם דליכא למיפסל בנה מק"ו דאלמנה לכ"ג משום דאיכא למיפרך מה לאלמנה לכ"ג שכן היא עצמה מתחללת וכ"ש דהיא עצמה כשירה לתרומה דהא בנה גופיה לא מתכשר אלא מתוך הך פירכא מה לאלמנה שכן היא מתחללת בתרומה משא"כ במחזיר גרושתו דאינה מתחללת בתרומה ולרבותא בעלמא נקט לה הכי דהא בפשיטות אית לן למימר התם דהיא כשרה לתרומה כדמסיק התם אילימא היא כשרה לקהל פשיטא משום דזניא איפסלא מקהל אלא לכהונה והיינו לתרומה וק"ל:

תוס' בד"ה כי תהיה כי תבעל וא"ת לדידיה נמי איכא לאוקמי באלמנה לכ"ג לר' סימאי כו' עכ"ל צ"ע דהיאך קס"ד למילף אלמנה לכ"ג מהאי קרא דכי תהיה לאיש זר דא"כ תיקשי ליה ואימא משעת הויה כו' או עד דאיכא הויה וביאה כדפרכינן לקמן וע"כ מלא יחלל נפקא כשיש זרע חילל ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בד"ה שניהם לא למדוה כו' ואי לאו קרא דלאיש זר ליכא למילף מק"ו וכו' עכ"ל הא ודאי דא"נ איכא למילף מק"ו מאלמנה לכ"ג מ"מ איצטריך איש זר ללאו דאין מזהירין מן הדין אלא דבאו לומר דאפילו איסורא ליכא למילף מק"ו כדפי' התוס' לעיל פ"ק (יבמות דף ט"ו) וע"ש:

דף סט:

בפרש"י בד"ה כיון דאי פשיטא לן דעיברה כו' באונס ופיתוי תאכל ליחוש כו' אלמא לחדא ביאה חיישינן עכ"ל מפירושו נראה דאאונס ופיתוי דהוה חד ביאה פריך דניחוש לה כההוא דמפרישין אותן ג' חדשים כו' דחיישינן אפילו לספיקא כי האי דלא הוה נמי אלא חדא ביאה אבל אשוטה דקתני במתניתין לא קפריך משום דאיכא למימר דעיברה דנקט היינו משום אונס ופיתוי דלא ניחוש בהן שמא עיברה כיון דלא הוה אלא חדא ביאה אבל בשוטה דהיו הרבה ביאות ודאי חיישינן לשמא עיברה ולא תאכל אלא כשידוע שאינה מעוברת ומש"ה לא קפריך הכא מההיא דספק בן ט' כו' וספק הביא שתי שערות כו' דלספק כי האי ודאי חיישינן והכא משום דלא הוה אלא חדא ביאה לא חיישינן לספיקא ומדמה לה להרי זה גיטך שעה אחת כו' דהוה נמי ספק גרוע שימות אותה שעה שתאכל ומיהו למסקנא דמוקי בזנות לא חששו משוטה נמי ניחא כמו שפירשו התוס' גם נראה דליכא לאקשויי הכא דהיאך קבעי למימר דניחוש לספיקא נוקמה לה אחזקה שלא היתה מעוברת ונוקי איתתא בחזקת כשרותה לתרומה די"ל דלא אמרינן דנוקמה אחזקה אלא היכא דליכא למיקם אמילתא כההיא דספק בן ט' כו' דלעיל אבל הכא כיון דאיכא למיקם אמלתא אם היא מעוברת אם לאו לא מוקמינן לה אחזקה (ד) דמהאי טעמא ניחא בחולצת תוך ג' חדשים דאפילו אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לא משגחינן ביה כדאיתא בפרק החולץ:

דף ע.

תוס' בד"ה איש איש לרבות הערל מהכא אמרינן בכל דוכתא כו' ומ"מ איצטריך למכתב ערל בפסח כו' עכ"ל ומערל דכתיב בפסח גופיה אע"ג דדינו כטמא מ"מ לא משמע ליה למיגמר מיניה דערל כטמא בכל דוכתא אלא מריבוי דאיש איש דמשמע דאיש ערל כאיש טמא:

בד"ה מה לפסח שכן חייבין כו' ואית דגרסינן ליה משום דבפסח איכא כרת לאוכל בטומאת הגוף כו' עכ"ל יש לתמוה אמאי לא ניחא להו בטומאת עצמה דבפסח עובר בלאו וחייב מלקות משא"כ בתרומה דלית בה אלא עשה בשעריך תאכלנו כמ"ש לעיל בסמוך:

גמ' אי דתרומה מצרך צריכי כו' יראה מהאי לישנא דתושב ושכיר דגבי תרומה אתי שפיר תרוייהו לגופיה משום דאי לאו שכיר הוה משמע תושב קנין שנים כדקאמר אבל תושב ושכיר דגבי פסח א"א לאוקמי תרוייהו לגופיה דשכיר ודאי משמע קנין שנים ולא קנין עולם ולהכי לא ה"מ לאוקמא בהיפך דתושב ושכיר דגבי פסח אתו לגופיה ומיירי בתושב ושכיר ממש ולא יאכל בו משום דקני ליה רביה וא"כ תושב ושכיר דגבי תרומה אמאי לא קני רביה אלא דאתי לאפנויי דאיכא למימר דכל מה דמצינן לאוקמא לגופיה מוקמינן ליה וגבי פסח א"א לאוקמי תרוייהו לגופיה דלכתוב שכיר דהוא קנין שנים דקני ליה רביה ולא לכתוב תושב דהוא קנין עולם ועוד נראה דליכא לאוקמא בהיפך משום דקים ליה לתלמודא בשום דוכתא אחריתא דאין עבד עברי קני ליה רביה ולא נקט תלמודא והא קי"ל גבי תרומה דלא אכיל כו' אלא משום דהכי קאמרינן בברייתא בשמעתין נמי גבי תרומה ודו"ק:

דף ע:

תוס' בד"ה אלמא לא קני ליה רביה כו' וי"ל דאי הוה קני ליה רביה לא הוה אכיל אלא בהמנאת רבו כעבד כנעני כו' עכ"ל והשתא דלא קני ליה רביה ליכא למימר דלא יאכל בו בהמנאת רבו כעבד כנעני דלא יאכל בו משמע דלא יאכל בו כסתם האוכלין דהיינו בהמנאת אחרים ושוב מצאתי שהראב"ד פירש כך בפ"ט מהלכות קרבן פסח דלמסקנא אתא קרא דלא יאכל לתושב ושכיר ישראל שלא יאכל בהמנאת רבו ומיהו צ"ל דאתא נמי לאפנויי דלהא לא איצטריך קרא וק"ל:

בד"ה דפסח גופיה ממעשר כו' היינו היכא דמלמד קודש ואיכא למ"ד התם דוקא דכי הוו שניהם קודש כו' עכ"ל ליתא הסוגיא התם הכי אלא דאיכא מ"ד דאזלינן בתר למד ואליביה שפיר ילפינן מההיא דתודה שבאה מן המעשר כו' דה"ה אי הוו שניהם קודש דחוזר ומלמד ואיכא מ"ד דאזלינן בתר מלמד וליכא למילף מידי מההיא דתודה כו' דהתם המלמד חול והנראה להגיה בדברי התוספות וכצ"ל היינו היכא דהמלמד קודש איכא למ"ד התם דכי הוו שניהם קודש דאין חוזר ומלמד כו' פי' וליכא למילף הא מלתא מההיא דתודה כו' דלא הוה המלמד קודש ודו"ק:

גמ' בו מילת זכרים ועבדיו מעכבת כו' אע"ג דלא כתיב בו אלא במילת עבדים הא גמרינן לה לקמן בג"ש דאז אז ליתן האמור של זה בזה ולר"א נמי דאין מילת עבדים מעכבת צ"ל דהאי בו דכתיב בעבדים לא איצטריך לגופיה ובאם אינו ענין תנהו למילת עבדים וק"ל:

דף עא.

תוס' בד"ה בו המרת דת פוסלת כו' בו דכל ערל לא בעי למדרש הכי דאין ערלות פוסלת במעשר כו' פי' לפי האמת הוה לן למדרש הני בו בגוונא חדא ומיהו אי הוה כתיב יאכל בו ונוקמיה בישראל ולאפנויי והוה דרשינן ג"ש להקל להתיר אונן בפסח וממנו הוה מוקמינן לאסור ערל במעשר כמ"ש התוס' לעיל לא הוה דרשינן בו דאין ערלות פוסלת במעשר אלא הוה מוקמינן ליה לחייב במצה ומרור וק"ל ומה שכתבו דלחומרא דרשינן ומוקמינן ליה לחייב במצה ומרור כו' ליכא לאקשויי בו דגבי מילת זכריו ועבדיו דדרשינן ליה דאין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה אמאי לא דרשינן ליה לחומרא לחייב במצה ומרור י"ל דלהא לא איצטריך כיון דבערל גופיה אשמועינן קרא דחייב במצה ומרור כ"ש בערלות דאחריני דאין מעכבות מלחייב במצה ומרור וק"ל:

גמ' ואיצטריך למכתב ערל כו' יש לדקדק דהיאך קבעי למימר דבן נכר וערל שוים הם דהא ערל אסיר בתרומה ומעשר ובן נכר מותר בהם ובתוס' פ' ע"פ פירשו דלאו אגופיה דקרא עביד צריכותא דפשיטא דתרוייהו צריכי וכי מזהירין מן הדין אלא אדיוקא דקרא בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור קיימא הך צריכותא כו' ע"כ תיכן דבריהם ע"ש והיינו לפי גירסת דמבו דבן נכר יליף נמי לחייב במצה ומרור וקצת נראה מתוך הסוגיא לפרש כך דלא נחית תלמודא הכא ליישב אלא הני מיעוטי דבו וממנו וק"ל:

תוס' בד"ה והני מולין נינהו כו' ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו דההוא לא איצטריך אלא לישראל עכ"ל כוונת דבריהם דאין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו דמיירי נמי בישראל ערל ובנדרים חשיב להו כמולין ותירצו למאי דעבדינן בשמעתין צריכותא בערל ובן נכר לא איצטריך ערל אלא לישראל ערל אבל עובד כוכבים כיון דאין לבו לשמים שפיר שמעינן ליה מבן נכר (א) וק"ק לפי זה דלא הוה ליה למפרך והני מולין נינהו כו' ולאתויי ההיא מתניתין דנדרים אלא ה"ל למיפרך בפשיטות דערבי מהול וגבעוני מהול אימעטו מכל בן נכר דאין לבם לשמים ודו"ק:

דף עא:

גמרא כגון שהיו אביו ואמו חבושין כו' ופרש"י חבושין בשעת עשייה ומצות מילה מוטלת עליהם כו' עכ"ל ויש לתמוה דהא אשה אינה חייבת למול את בנה דכתיב אותו ולא אותה כדאמרינן בפרק קמא דקדושין ויש לומר דהכא כיון דחייבת לעשות פסח מצוה נמי עליה למול בנה דמילת זכרים מעכבת נמי בה דהכי נמי מילת עבדים מעכבת בה כדמשמע בפרק החולץ מהא דאמר עבד איש ולא אשה כו' ע"ש:

דף עב.

תוספות בד"ה משום דלא נשיב רוח צפונית כו' וההיא כיון דלא אפשר לא היתה מעכבת כדאמר לעיל המול לו אמר רחמנא ואז יקרב גו' כו' עכ"ל ומה שחילקו התוס' בריש פרקין בין ערלה שלא בזמנה דלא הוי בר מילה בשום מקום ובין ערלה דאחר ח' אע"ג דא"א לו למול היינו דוקא במילת עצמן אבל במילת זכרים דמעכבת אין לחלק בזה וכן הוא בדברי בעל המאור וראיה לזה למאי דמוקמינן לברייתא בחלצתו חמה ובכל הני שנויי אע"ג דאחר ח' הן אפ"ה לא מעכב ערלתם עשיית הפסח וע"כ אית לן למימר כיון דלא אפשר לא מעכב אבל הרא"ם כתב בפרשה בהעלותך דבניהם שנולדו להם משיצאו ממצרים ערלים היו ומילת זכרים מעכבת מלאכול פסח כו' עכ"ל ואין מחוור כמו שהוכחנו מתוך שמעתין ואין סברא לחלק בין א"א למול משום חלצתו חמה ובין א"א למול משום דלא נשיב רוח צפונית כמ"ש התוס' ואולי נעלם מעיני הרא"ם דברי התוס':

גמ' המול ימול לרבות ציצין המעכבין את המילה וקשה דבפרק אין מעמידין לא ידע לאוקמי האי קרא דהמול ימול לרבי יהודה דפוסל מילת עובד כוכבים אלא דדברה תורה כלשון בני אדם אמאי לא קאמר דאתא לדרשא דהכא לרבות ציצין כו' וצ"ע:

בפרש"י ל"א גרסינן לימא מסייע כו' והיא נראית עיקר מדקאמרינן לקמן לימא כתנאי כו' אלמא ליכא למאן דמכשר לגמרי כו' עכ"ל מפירושו נראה דמאן דאית ליה דצריך שימול מדרבנן ודאי לא מכשיר לאכול בתרומה ולפי זה גם מברייתא דלעיל דקתני צריך שימול ה"מ להקשות להך לישנא דקאמר תיובתא לרב הונא הא לא הוי תיובתא כיון דהך ברייתא דלעיל דקתני צריך שימול אית לה כרב הונא דאסור בתרומה אבל לדברי התוספות ניחא דבין הך ברייתא דלעיל ובין הני תנאי דלקמן דסברי צריך שימול אפ"ה מצי סברי דמותר בתרומה כהך ברייתא דמייתינן מינה תיובתא לרב הונא ודו"ק:

דף עב:

גמרא אנן לנגיעה קאמרינן ומה טבול יום שאסור בנגיעה כו' וצ"ל דלא יליף ערל מטבול יום דא"כ אכתי איכא למפרך מה לטבול יום שכן מותר במעשר אלא דיליף פרה מנגיעה ומה נגיעה שאסורה בטבול יום מותרת בערל פרה שמותרת בטבול יום אינו דין שמותרת בערל וכיוצא בזה כתבו התוספות ברפ"ק דקדושין דף ד' אהא דבעי למילף ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף זו שנקנית בביאה אינו דין שנקנית בכסף וקאמר מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף כו' וכתבו התוספות וא"ת נילף כסף מביאה ומה ביאה שאינה קונה באמה קונה באשה כסף שקינה באמה אינו דין שיקנה באשה כו' עכ"ל ע"ש:

תוס' בד"ה שמותר בנגיעה כו' וא"ת מחוסר כפרה יוכיח כו' וי"ל כו' ואיכא למיעבד ק"ו מתרוייהו מה כו' דתו ל"ל מחוסר כפרה יוכיח עכ"ל וקשה דאכתי איכא למימר למאן דפוסל קטן בפרה קטן יוכיח דמותר בנגיעת תרומה וקדשים ואסור בפרה וכן למאן דפוסל אשה בפרה אשה תוכיח דמותרת בנגיעת קדשים וצ"ל דלא שייך למימר יוכיח מאשה וקטן כיון דאין פסולים משום טומאה כהני דנקט דערל וטבול יום ומחוסר כפורים כולהו משום סרך טומאה איכא למיפסלם ושוב ראיתי בפ"ב דזבחים [דף י"ז ע"ב ד"ה אונן] שהקשו התוס' שם (ב) בעל מום יוכיח שמותר בנגיעת קדשים ואסור בפרה ע"ש:

גמ' לא לישתמיט תנא כו' ופרש"י אם איתא דר"ע לכל כו' מדלא אשכחן הכי הכא משום חומרא דפרה היא אבל לענין מגע תרומה ערל מותר עכ"ל יש להקשות למאי דמסיק הכא דערל אסור בפרה נימא נמי מק"ו דאסור בנגיעת תרומה וקדשים ומה טבול יום דמותר בפרה אסור בנגיעת תרומה וקדשים ערל דאסור בפרה אינו דין שאסור בנגיעת תרומה וקדשים ומיהו אנגיעת תרומה איכא למימר מחוסר כפרה יוכיח ועוד מדאיצטריך תושב ושכיר לאסור ערל באכילת תרומה שמעינן דמותר בנגיעה דאל"כ לישתוק מיניה ונילף נמי אכילת תרומה בק"ו אבל בנגיעת קדשים (ג) קשיא דשפיר איכא למילף מהאי ק"ו לאסור ואפשר לומר דלאוקימתא דרבא אה"נ דאסור ערל בנגיעת קדשים ודו"ק:

שם אי הכי אשה נמי כו' לישנא דאי הכי מגומגם ובסוגיא דפ' טרף בקלפי ליתא ויש ליישב בדוחק:

תוס' בד"ה דשקיל חד ויהיב חד פי' אותו שנותן האפר בתוך מי חטאת הוא עצמו יערב המים והאפר יחד עכ"ל דקדקו לפרש כן שלא כפרש"י דשקל חד אפרא ויהיב חד מים כמשמעות הכתוב ולקחו לטמא וגו' ונתן עליו מים גו' דבכמה דוכתין משמע שהיו נותנין האפר על המים וע"כ פירשו דשקל חד היינו נתינת האפר על המים ויהיב חד היינו שמערב אותם במים וע"ש בתוס' ומה שהכריח אותם לפרש דאותו דשקל הוא עצמו דיהיב היינו משום דכל הפרשה ממילא משמע כאילו הוה כתיב ולקח ונתן דאותו שלקח הוא שיתן:

דף עג.

בפרש"י בד"ה מיתה. טמא האוכלה כדכתיב ומתו בו גו' עכ"ל וה"ה דה"מ לפרש מיתה בזר האוכלה במזיד וכן פרש"י אהך מתני' בפרק אין דורשין אלא דחדא מינייהו נקט ובפ' הזהב פרש"י תרוייהו מיתה בזר וטמא:

תוס' בד"ה משא"כ במעשר תימה כו' וא"ת והיכי קתני לענין רחיצת ידים משא"כ במעשר והתניא כו' ומותר בחולין ובמעשר דר"מ וחכמים אוסרים במעשר ואר"י דהתם לאכילה והכא לנגיעה כו' עכ"ל ויש לתמוה דמי הכריח אותם למימר הכי הא איכא למימר דאתיא הך מתני' דמייתי הכא כר"מ דמתיר במעשר והכי איתא בהדיא בפרק אין דורשין דמוקמינן לה כר"מ ומיהו למאי דמסיק התם ובפרק ב' דחולין דמודו רבנן בנגיעה דמעשר מותר ולא פליגי אלא באכילה דמעשר קושטא דמלתא הוא דמצי אתיא הך מתני' אפילו כרבנן ואיירי בנגיעה וע"ש בתוס':

דף עג:

תובד"ה ור"ש תרומה קרינהו כו' וי"ל כיון דמעשר ובכורים טעונין הבאת מקום כו' שייך לדמות טפי בכורים למעשר לענין חוץ לחומה מלתרומה עכ"ל ובזה יתיישב הא דלא קתני נמי במעשר ובכורים חוץ לחומה דאסור משא"כ בתרומה היינו משום דשייכא בהבאת מקום דקתני וכחדא נינהו:

בד"ה והיכן מוזהר על אכילתו כו' תימה לר"י דהכא משמע דמלא בערתי לא נפקא לן אזהרה לאכילה כו' משמע דאי מזהירין מן הדין ידעינן שפיר לאו מלא בערתי עכ"ל ודבריהם מגומגמים בקצת דהא למאי דקאמר נמי וכ"ת אין מזהירין מן הדין לא אדחייא אלא דקודש לא אתא מק"ו דמעשר אלא מהיקשא דמעשר אבל הלאו דמעשר גופיה ידעינן שפיר מלא בערתי ומיהו בעיקר קושייתם כבר תירצה רש"י התם בפרק כל שעה דלא בערתי אינו לאו אלא וידוי בעלמא הוא ונפקא ליה איסור לאו בפרק הערל מהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך כו' עכ"ל ור"ל הא דקאמר התם ומה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי גו' אהאי קרא דלא תוכל לאכול בשעריך גו' סמך וכן נראה מדברי סמ"ג לאוין סימן רס"ד אבל מדברי הרמב"ם בפ"ג דהלכות מעשר שני משמע דלוקין אלאו דלא בערתי ולא אכלתי באוני אע"פ שאינן אלא לשון וידוי וכנראה מדברי התוס' ועוד נראה לומר דמלא בערתי א"נ דאתא ללאו היינו לבער בטומאה אבל לאכול בטומאה לא שמעינן מיניה אלא מלא תוכל לאכול בשעריך כדמשמע הכא לא בערתי גו' והיכן מוזהר על

אכילתו כו' והשתא נוכל לומר דהתם דבעי לאתויי איסור הנאה לקודש ממעשר וכמ"ש התוס' שם דאם לא כן ל"ל היקשא התם תיפוק ליה דקודש כתיב בהדיא בהאי קרא אלא דצריך היקשא משום איסור הנאה מש"ה מייתי התם מלא בערתי דהיינו לאו לאיסור הנאה של ביעור במעשר ואתיא קודש מיניה בק"ו או בהקישא ואייתר לן והבשר אשר יגע גו' לכל איסורין שבתורה כדקאמר התם ודו"ק:

בד"ה אסור לבער מהן בטומאה כו' מנלן וא"ת מהיכי תיתי כו' עכ"ל וז"ל התוספות בפרק במה מדליקין תימה מהיכי תיתי אי ממעשר הקל כדמשמע בסמוך הא איכא למפרך מה למעשר שכן הדסט"ב כו' וקדש גופיה אסור בהנאה כו' דנפקא לן מק"ו דמעשר או מהיקשא כדקאמר בפרק כל שעה כו' וי"ל דהוה גמרינן תרומה מדאתקש לביכורים כו' ולקמן לא סמיך אק"ו רק אהיקשא סמיך ומיהו קודש אתי שפיר בק"ו כו' וא"ת אכתי היכי יליף בק"ו קודש ממעשר הא איכא למפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה כדפריך בפ"ב דמכות ואר"י דלא שייך הך פירכא אלא דוקא גבי חוץ לחומה כו' עכ"ל ובזה תבא בביאור התוספות דשמעתין ומיהו התוס' בר"פ לית להו האי סברא שכתבו שם מנלן דשאר קדשים אסורין לאונן דמק"ו ממעשר ליכא למילף לרבא דפריך גבי חוץ לחומה מה למעשר שכן טעון כסף צורה וצ"ל דרבא לא יליף לה איסור הנאה לטומאת קודש מק"ו אלא מהיקשא כדאמר בפרק כל שעה ומיהו קשה לפ"ז מהאי היקשא גופיה בפרק כל שעה הא איכא למילף נמי איסור אונן לקדשים ממעשר (א) ומי הכריח להתוס' ליישב בר"פ בדחוקים דילפינן פסח ממעשר בג"ש ושוב ילפינן קדשים ממעשר בהקישא דזאת התורה כו' וצ"ע לעיל בתוס' בד"ה ור"ש תרומה קרנהו רחמנא תימה לר"י כו' גבי הא דאר"ש וכי מה בא זה ללמדינו אם לאכול בכורים אמר רבא מאי חומרא כו' והשתא איסור אונן גופיה מ"ט לא ילפינן בכורים ק"ו כו' עכ"ל לא הוו צריכי לאתויי הא דאמר רבא מאי חומרא כו' אלא דאמלתא דר"ש גופיה ה"מ להקשות בפשיטות דהיאך קא ילפינן בכורים ק"ו ממעשר לענין חוץ לחומה הא תרומה קרנהו רחמנא דמהאי טעמא לא ילפינן איסור אונן ק"ו ממעשר ויש ליישב דמשום דאיכא לפרש דר"ש לדבריהם דחכמים דלית להו תרומה קרנהו רחמנא קאמר הכי מש"ה הוצרכו לאתויי הא דרבא דמוכח מיניה דאליבא דנפשיה קאמר הכי וק"ל:

דף עד.

תוד"ה אונן מותר בפרה דלא גרע מטבול יום כו' אבל לנגיעה תרוייהו שרי עכ"ל פי' ואנן לנגיעה ילפינן האי ק"ו כדלעיל גבי ערל שהזה כו' וכן פירשו התוס' בפ"ב דזבחים ויש לדקדק למאי דמסיק ומוקי ברייתא כר' עקיבא ומרבי לערל כטמא ואסר ליה נמי בפרה כפרש"י נימא דערל יוכיח שמותר בנגיעת תרומה וקדשים ואסור בפרה ואפשר לומר דלמאי דמוקי לה כר"ע אה"נ דמרבי ליה לערל כטמא לאסור בנגיעת תרומה וקדשים אבל מדברי הרמב"ם נראה דלא מרבינן הכא ערל כטמא אלא לאסור במעשר ולא לאוסרו בפרה שהוא פסק בהלכות מעשר שני פ"ג הערל אסור במעשר ובהלכות פרה פ"י פסק דערל כשר להזות והיה נראה לכאורה דטעמו שהוא סובר דאין ערל כטמא ולהכי כשר בפרה אלא דבמעשר אסור משום דר"י דיליף ממנו ממנו מפסח אבל אין לשונו משמע כן שכתב הערל כטמא ואם אכל מעשר שני לוקה לכן נראה שטעמו דודאי מרבינן ערל כטמא ומש"ה אסור במעשר אלא דבפרה מותר משום ק"ו דקאמר ר"א לעיל ותניא כוותיה והא דקאמר הכא האי תנא דבי ר"ע הוא היינו דאסור ערל במעשר (ב) ולא שיהיה אסור נמי בפרה כפרש"י כן נראה ליישב שיטת הרמב"ם ואין להאריך:

גמ' איזה דבר ששוה בחיים ובמתים הוי אומר זו סיכה כתב הרא"ם מה שכתב הרמב"ן גם זה לא ידעתי מהו שאם סך ממנו למת הרי ביערו בטמא וכבר התודה עליו לא בערתי ממנו בטמא לא קשיא ולא מידי דהא לא נתתי ממנו למת במעשר טמא קמיירי שהוא טמא בטמא ווידוי דלא בערתי ממנו בטמא הוא טמא בטהור או טהור בטמא וא"כ אין הסיכה למת נכללת בוידוי דלא בערתי ממנו בטמא עכ"ל ותירוצו דחוק דודאי בכלל לא בערתי נמי בשניהם טמאים אלא שי"ל דכיון דהסיכה בטמא אינה בכלל לא בערתי ממנו בטמא דאינה נקראת ביעור שהרי הותרה לחי ע"כ הוצרך הכתוב לאוסרו למת וק"ל:

דף עד:

גמרא דתנא דבי ר' ישמעאל בזב בעל ב' ראיות ובמצורע מוסגר הכתוב מדבר דומיא כו' למאי דמסיק דבתרומה אפילו בבר כפרה סגי בהערב שמש מדכתיב עד מלאת ימי טהרה ליכא לאקשויי דמי הכריחם לאוקמי האי קרא דעד אשר יטהר בזב בעל ב' ראיות ועד דאיכא הערב שמש נוקמא אפילו בזב בעל ג' ראיות ועד דאיכא הערב שמש די"ל דא"כ תרי קראי לבר כפרה ל"ל אבל השתא דמשתעי האי קרא בדלאו בר כפרה איצטריך האי קרא דעד אשר יטהר לאזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה כמ"ש התוס' לקמן ועוד נכתוב בזה לקמן:

תוס' בד"ה אימא ה"מ דלאו בר כפרה אתרומה פריך אבל מעשר כו' ה"ה במידי דבר כפרה הוא עכ"ל וליכא לאקשויי דהא איכא למ"ד בפרה דסגי בטבילה בלא הערב שמש ובמידי דבר כפרה פסול עד דמייתי כפרה די"ל דהתם מוכחי קראי דטומאה דאותו פרשה מכשיר הכתוב כדאיתא בפ"ב דזבחים וכמ"ש התוס' לעיל אבל הכא כיון דגלי לן קרא דסגי בטבילה במעשר בטבול יום בעלמא אית לן למימר דה"ה במידי דבר כפרה וקרא דמצריך עד דמייתי כפרה אתא לתרומה או לקדשים דחמירי:

בד"ה ימי טהרה דה"מ למכתב ובמלאת לבן או לבת עכ"ל יראה שדקדקו לפרש דמהאי קרא דרשינן הערב שמש לתרומה דמעד מלאת ימי טהרה כיון דגבי ואל המקדש לא תבא כתיב א"א למדרש הכי דהא מחוסר כפורים אסור בביאת מקדש כדדרשינן עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים ועוד דגבי בכל קודש לא תגע כתיב עד מלאת ימי טהרה ולר"ל הא מוקמינן ליה אזהרה לטמא שאוכל קודש דלא סגי ליה בהערב שמש וע"כ פירשו דמיתורא דקרא אחרינא דה"מ למכתב ובמלאת לבן כו' דרשו דסגי הערב שמש לתרומה ותלמודא דנקט עד מלאת וגו' לא חש למנקט קרא אחרינא דלתנא דפליג אדבי ר"י יליף אזהרה לאוכל תרומה מובכל קדש לא תגע כמ"ש התוס' לקמן וגביה כתיב עד מלאת גו' ושפיר דרשינן מיניה הערב שמש לתרומה ודו"ק:

בד"ה מכלל שהיא טמאה כו' ומיהו תימה דגבי נגיעה כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהיא טמאה כו' עכ"ל אע"ג דלקמן דרשינן וטהר מעיקרא לנגיעת מעשר מדלא כתיב ויטהר מ"מ משמע להו דאין המקרא יוצא מידי פשוטו וטהר השתא לאחר הערב שמש ובתוס' פ"ב דזבחים הקשו ותימה במים יובא וטמא עד הערב הלא מפורש בהדיא לטבול יום דאיקרי טמא וי"ל כו' ע"ש:

דף עה.

תובד"ה והכתיב בכל קודש לא תגע כו' ותירץ הר"א דהכא דמוקי לה אזהרה לאוכל תרומה כו' וא"כ אזהרה לאוכל תרומה לא נפקא אלא מהכא כו' עכ"ל והרא"ם כתב ע"ז ולבי מגמגם בזה דא"כ הא דבעי ג' קראי בתרומה ל"ל כו' ועוד כו' תיפוק ליה מובא השמש וטהר כו' עכ"ל והנני אשיב על דבריו דאין כאן גמגום דודאי למאן דמוקי ליה בב' ראיות מצריך הכא ג' קראי בתרומה ואע"ג דרישא דקרא בכל קודש לא תגע לא אתא לאוכל תרומה בין לר"ל בין לרבי יוחנן מ"מ סיפא דקרא מלאת ימי טהרה דמשמע מיניה הערב שמש ע"כ לאוכל תרומה אתא אי משום דלר"ל דמיירי קרא בקודש הא גבי קודש לא סגי בהערב שמש א"נ מיתורא דקרא דכתיב ובמלאת ימי טהרה לבן גו' כמ"ש התוס' לעיל ותדע דאית לן למימר הכי לר"ל ולר"י דמובמלאת ימי טהרה ילפינן הערב שמש לאוכל תרומה דאל"כ תקשי להו כדפריך לעיל ואכתי קשה ה"מ היכא דלא הוי בר כפרה אבל היכא דבר כפרה עד דמייתי כפרה ומה שהקשה עוד דאפילו למאן דמוקי ליה בג' ראיות ואין להוציא אזהרה לאוכל תרומה מעד אשר יטהר מ"מ תיפוק ליה מובא השמש וטהר עכ"ל דבריו תמוהים דובא השמש וטהר אינו אזהרה ולאו כלל כמ"ש התוס' לקמן בהדיא דא"נ הוה כתיב ובא השמש ועד מלאת לא הוה ידעינן אזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה:

בא"ד ואע"ג דבקדשים מצריך תרי קראי חד לזב וחד ליולדת כו' עכ"ל פי' לדבריהם דמשמע להו הא דמצריך ב' קראי חד לזב וחד ליולדת היינו בב' לאוין אבל אתרי קראי בעלמא לא עבדינן הך צריכותא דחד לזב וחד ליולדת דאל"כ אמאי לא עביד נמי הך צריכותא חד לזב וחד ליולדת למאן דמוקי עד אשר יטהר בב' ראיות ובמצורע מוסגר ומי הכריחו למימר צריכותא אחרינא ועוד מי הכריח לתנא דבי רבי ישמעאל לאוקמי בב' ראיות לוקמי בג' ראיות ועד אשר יטהר עד דאיכא הערב שמש ותרתי קראי משתעי בבר כפרה ואצטריכו חד לזב וחד ליולדת אלא דכיון דליכא התם ב' אזהרות ליכא למיעבד הך צריכותא דחד לזב וחד ליולדת אבל הכא דמוקמינן להאי תנא עד אשר יטהר אזהרה לקדשים איכא תרתי לאוין כיון דלא סבירא ליה כר"ל דבכל קודש לא גו' אזהרה לקדשים מסתמא אית ליה להאי תנא בהא כר"י דיליף בפ' אלו הן הלוקין אזהרה לקדשים מדכתיב טומאתו טומאתו א"נ דס"ל כר"ל דבכל קודש לא תגע גו' קרא גופיה לא אתי אלא לקדשים ומרבוייא דבכל מרבינן אוכל תרומה והכי משמע לישנא לרבות אוכל תרומה וזה נראה עיקר דהכי מוכח בפ"ק דשבועות ע"ש בתוס' וברש"י וא"כ ה"ל תרתי לאוין חד לזב וחד ליולדת אבל גבי תרומה ליכא אלא לאו דבכל קודש לא תגע אבל ובא השמש אינו לאו וכן נראה לעיל מדבריהם דלגבי ב' לאוי עבדינן הך צריכותא אפילו למאן דמוקי לה בב' ראיות דלמאי דבעי למימר דבכל קודש לא תגע גו' ועד אשר יטהר אתו לאזהרת תרומה כתבו דמצינן למימר דאיצטריך למכתב משום דהותר מכללו כו' ודו"ק:

בד"ה דאי מעד אשר יטהר כו' דעד אשר יטהר איצטריך לאזהרה לטבול יום דלאו בר כפרה כו' עכ"ל מדבריהם משמע דעד מלאת אתי לאזהרה לטבול יום דבר כפרה והיינו דוקא למאי דבעי למימר לעיל דבכל קודש לא תגע גו' אתי נמי לאזהרת אוכל תרומה אפילו למאן דמוקי עד אשר יטהר בב' ראיות ואיצטריך למכתב נמי גבי יולדת משום דהותר מכללו אבל לתירוץ ה"ר אפרים שכתבו התוס' לעיל דלמאן דמוקי לה בב' ראיות לא אתי בכל קודש לא תגע כלל לאזהרת אוכל תרומה אלא אי כר"ל אי כר"י והשתא לא שמעינן כלל אזהרה מעד מלאת דמיירי בבר כפרה אלא מעד אשר יטהר אתא אזהרת אוכל תרומה וקושטא דמלתא קאמרי דאתא עד אשר יטהר אזהרה לטבול יום אפילו דלאו בר כפרה וק"ל:

בא"ד ואי כתב כו' ה"א דעד אשר יטהר בטבילה לחודיה במידי דלאו בר כפרה והערב שמש במידי דבר כפרה כתב רחמנא ובא השמש כו' עכ"ל יראה מדבריהם אלו דאיכא לפלוגי בהך מלתא בין דלאו בר כפרה ובין דבר כפרה ולא אמרינן לענין טבול יום מה לי בר כפרה מה לי דלאו בר כפרה וכן נראה מדבריהם לעיל בשמעתין בד"ה מכלל שהיא טמאה כו' שכתבו שם ואע"ג דגבי יולדת כתיב ובמלאת ימי טהרה דמשמע מכלל שהיא טמאה יולדת מחוסרת כפרה היא ולא גמרינן מינה לטבול יום בעלמא כו' עכ"ל ויש לתמוה ע"ז למאי דמוקמינן לעיל עד מלאת ימי טהרה להערב שמש בתרומה וכתב שם רש"י דליכא למימר כאן למעשר בהערב שמש כו' ולענין טבול יום מה לי בר כפרה ומה לי לאו בר כפרה עכ"ל דהשתא לדברי התוס' דלית להו האי סברא ולא אמרינן מה לי בר כפרה ומה לי לאו בר כפרה א"כ הדרא קושיין לדוכתין דאימא דאתא קרא ובמלאת ימי טהרה למעשר דבעי הערב שמש בבר כפרה אבל בתרומה עד דמייתי כפרה (א) ויש מיישבין בדוחק וצ"ע:

בד"ה שאין לו אלא ביצה אחת כו' וליכא למימר דהכא בידי שמים כו' עכ"ל ולפ"ז הא דקאמר הרי הוא כסריס חמה צ"ל דתרי גווני בידי שמים הם ועיין בנ"י וכן צריכין אנו לחלק בפרש"י דב' גווני חולי הוא והרא"ש והטור דקדקו מפרש"י דחולה אינו בידי שמים ורש"י כתב גבי סריס בידי שמים מחמת חולה הוא עכ"ל אלא דאית לן לפלוגי דחולי דממעי אמו דהיינו סריס חמה דלקוי ממעי אמו כדלקמן בפרקין בידי שמים הוא אבל שאר כל מיני חולי אינו מקרי בידי שמים לענין זה וק"ל:

דף עה:

בד"ה ניקב למטה מן העטרה שכנגדו כו' ואר"י דע"ג גיד העטרה כו' עכ"ל דלישנא שכנגדו אינו מתיישב לפרש"י וכן הוא במרדכי ע"ש:

דף עו.

גמרא פצוע דכא כהן מהו בגיורת כו' הרמב"ם פי"ז מהלכות א"ב פסק דפצוע דכא מותר בנתינה וכל הספיקות ואסור בממזרת כו' עכ"ל והראב"ד השיג עליו שם גם הטור אה"ע סימן ה' כתב ואינו נראה דהא דשרי בנתינה דריש לה מקרא לא יבא ממזר בקהל ה' דהיינו בישראל לא יבא אבל באחריני שרי ואין חילוק עכ"ל. כתב הב"י לא מצאתי בגמרא שידרשו כן מפסוק זה ואולי כו' עכ"ל ואין דברי הטור מובנים כך דאיך עלה על הדעת להתיר פצוע דכא בנתינה מקהל ה' דכתיב גבי ממזר ולא מקהל ה' דכתיב גבי פצוע דכא גופיה אבל נראה דטעות נפל בספרי הטור וצ"ל במקום ממזר בקהל ה' פצוע דכא בקהל ה':

דף עו:

תוס' בד"ה מנימין גר מצרי כו' ובסוטה פי' בקונטרס דתניא בתוספתא שא"ל ר"ע מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כו' עכ"ל תירוצא הוא לקושייתם דאה"נ דהותר מנימין לבא בקהל אלא שטעה ומ"מ תלמודא פריך שפיר הכא דע"כ לא פליג ר"ע על מנימין אלא שנתבלבל בימי סנחריב אבל כ"ע מודו דבימי שלמה עדיין לא אזדו לעלמא וכה"ג כתבו התוס' בפ"ק דסוטה אסוגיא דהתם ע"ש:

דף עז.

תובד"ה אם קודם מעשה כו' כגון עמשא שהיה צריך כו' שהרי בת ישי נשא כו' עכ"ל צ"ל יתרא במקום עמשא וכן הוא בנ"י דיתרא נשא את אביגיל ועמשא בנם היה כדמוכחי קראי בדברי הימים:

גמ' עלי ועליך נאמרו שני מקראות הללו פי' מהרש"ל ב' מקראות עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ואין לשון ב' מקראות משמע כן אבל הב' מקראות היינו לא יבא עמוני ומואבי גו' ומקרא דעל דבר אשר לא קדמו גו' דמתרוייהו הני קראי ילפינן היתירא דעמונית ומואבית ודרשות תרוייהו יכולין להיות אמת:

תוס' בד"ה מכ"ג באלמנה כו' קשה אמאי לא נידון לר' יוסי מחלל ומצרי ראשון שתפסל בת עמוני כו' וי"ל דקסבר ר' יוסי כיון דבת מצרי ראשון כו' עכ"ל ולפום ריהטא אכתי לא יצאנו מידי קושייתם דכיון דר' יהודה אית ליה דאיכא למימר מה הצד בכה"ג מי יימר לן דר' יוסי פליג בהא עליה דנימא דלא פליג עליה אלא בגר דראוי לבא בקהל משום דלא חשיב מה הצד שאין ברוב קהל אבל בעמוני לא פליג עליה דר' יהודה כיון דאינן ראוין לבא בקהל ומהיכי תיתי ליה דקאמר פשיטא דר' יוסי פליג עליה דר' יהודה כו' נמי בגר עמוני דאין לעשות מה הצד מפסול כהונה ופסול קהל ודלמא הא אשמועינן עולא דבת גר עמוני כשרה לר' יוסי משום דאין לעשות מה הצד בכה"ג וי"ל דכיון דר' יוסי מכשיר בס"פ אלמנה בבת מצרי שני אע"ג דאין ראוי לבא בקהל ולא יליף ליה מהאי דינא מחלל ומצרי ראשון ע"כ היינו משום דאין לעשות מה הצד מפסול קהל ומפסול כהונה ומיהו אהא דבעי למימר וכ"ת בהנך דראויין לבא בקהל אבל בהנך דאין ראוין לבא בקהל לא ה"מ למפרך מהא דמכשר ר' יוסי בת מצרי שני דאיכא למימר דמה למצרי שני שכן עשה אבל בגר עמוני דאיכא לאו אימא דפסולה הבת ומיהו יש להקשות דר' יוסי סבר התם דמצרי שני אינו פוסל בביאה ואמאי לא נילף שיפסול בביאתו מחלל מצרי ראשון דהשתא אנו עושין שפיר צד השוה ממה שאינן ברוב הקהל ולחד תירוצא שכתבו התוס' הא דלא נילף בגר בעלמא שיפסול בביאה מחלל ומצרי ראשון יתורץ נמי הכא דמה להנך שכן זרעם פסול תאמר בגר מצרי שני שבתו כשרה דלענין בתו ליכא למילף מהתם כמ"ש גם לפי מה שכתבו דלא ילפינן פסול ביאה מאיסורי כהונה ניחא:

בד"ה ר"ל אמר פסולה כו' ולא יפרש מלתיה דת"ק כמו שמפרש ר' יוחנן כו' עכ"ל וצ"ל לפלוגתא דר' יוסי ורשב"ג דת"ק סובר בת גר עמוני פסול ולא נקט במלתיה כל שזרעו פסול כו' לגבי רשב"ג דא"כ הוה משמע דהוא מודה לרשב"ג דאין כל זרעו פסול אלא לת"ק לגבי רשב"ג נמי נקט במלתיה כל שאתה נושא בתו כו' ובגר עמוני אין אתה נושא בתו ורשב"ג לגבי ר' יוסי נקט האי לישנא דר' יוסי ודאי מודה לרשב"ג דבת גר עמוני כשרה מדנקט בברייתא האי לישנא כל שזרעו פסול כו' ודו"ק היטב:

דף עז:

תובד"ה מצרי שני שנשא כו' ואר"י דאתי מחלל דחייבי עשה כו' וכראב"י כו' עכ"ל ויש להקשות כיון דאיכא למילף מחלל דחייבי עשה ואלמנה לחומרא מאי קא משני דנילף ליה מעמוני ומצרי שני לקולא דהא כל היכא דאיכא דינא לחומרא ואיכא דינא לקולא לחומרא דיינינן ליה וי"ל דהאי דינא דקא עבדינן לקולא אינו אלא גילוי מלתא בעלמא למימר דמרבינן ליה להכשיר מעמיו דהוי נמי הבאה מב' עממין ודו"ק:

בפרש"י בד"ה עריות יוכיחו שלא אסר בהן כו' ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כבת בנו עכ"ל ואין זה דומה דא' זכרים וא' נקבות דגבי ממזר ומצרי היינו דהאיסור הוא הזכר או הנקבה אבל הכא האיסור הוא בגוונא חדא ומה לי בת בתו או בת בנו ולולי פרש"י היה נראה לכאורה לפרש דעשה בעריות נקבות כזכרים כמו שהזכר אסור בבת בנו ובבת בתו כך הנקבה אסורה בבן בנה ובבן בתה דהשתא הוה דומה ממש לא' זכרים וא' נקבות דגבי ממזר כמו דהנקבה אסורה בממזר זכר כך הזכר אסור בממזרת וכה"ג במצרי אבל א"א לפרש כן דהא דאסורה בבן בנה ובן בתה אינו אלא מן השניות כמו אם אמו ואם אביו ודו"ק:

בד"ה עריות יוכיחו שכשרים לכל ישראל חוץ מקרובים עכ"ל ולכאורה אין זה מדוקדק דמשמע הא דקאמר דעריות יוכיחו היינו דמותרים אחר ג' דורות כמו מצרי ולא דעריות יוכיחו שכשרים לאחר דהא מצרי אינו כשר לאחר כלל ומי הכריחו לפרש כך דהא שפיר איכא למימר עריות יוכיחו דמותר אחר ג' דורות ויש ליישב משום דאף אחר ג' דורות מיהת איסור עריות במקומה עומדת לאחר דאם הוא לו דור רביעי הוה ליה לבנו דור ג' דהשתא לא הוה דומה ממש להיתר ג' דורות דגבי מצרי דהותר לכל ומזה הוכרח לפרש דשפיר קאמר מיהת עריות יוכיחו דהותר אחר ג' דורות וכשרים לכל ישראל אחר ג' דורות חוץ מהקרובים ודו"ק:

גמ' ועוד מקרא מסייעני בנים כו' ומיהו לא איצטריך ליה בנים להך מלתא דהא מק"ו יליף ובנים איצטריך לכדלקמן אם נאמר דורות ולא נאמר בנים כו' דההיא דרשא כר"ש אתיא כמ"ש התוס' לקמן אך קשה אמאי איצטריך ליה לר' יהודה קרא דהכתוב תלאן בלידה דהא מהיכא תיתי לאסור דאק"ו דקבעי ר"ש למילף איכא תשובה כדקאמר דעריות יוכיחו כו' וי"ל דר' יהודה לאו היינו תנא דמתני' דקאמר ואם לדין יש תשובה אלא דר' יהודה נמי לא סבירא ליה כראב"י דהשתא ה"ל ק"ו גמור ואיצטריך ליה קרא דתלאן בלידה לאפוקי מק"ו ודו"ק:

דף עח.

תוס' בד"ה מצרי שני במאי יטהר כו' וי"ל דר' יוחנן דהכא סבר כאידך דר"י כו' דבתר דידה שדינן כו' עכ"ל יש לתמוה על דבריהם דהא השתא קיימינן אי לאו דתלאן הכתוב בלידה וא"כ לא שדינן בתר דידה (א) דהא ר' יוחנן סבירא ליה עובר לאו ירך אמו הוא בההיא דהפריש חטאת מעוברת אלא משום דתלאן בלידה קאמרינן בתר דידה שדינן והשתא דלא תלאן הכתוב בלידה לא אמרינן נמי דבתר דידה שדינן ויש ליישב דה"ק ר' יוחנן דאי לאו דא"ר יהודה דהכתוב תלאן בלידה היינו דלא הוה דרשינן מיניה הך מלתא לאסור הנקבות ומיהו להך מלתא דבתר אימיה שדינן ליה הוה דרשינן ליה וכגון אם נשא נתינה וק"ל:

בפרש"י בד"ה להם הלך אחר פסולן כו' כגון מצרי שנשא ישראלית כו' עכ"ל אבל במצרי שנשא מצרית אין אנו הולכין אחר הפסול לרבה בר בר חנה ולרב דימי לקמן וכן פרש"י בפרק האומר להם הלך אחר פסולן היינו לענין ישראל שנשא מצרית או מצרי שנשא ישראלית כו' אבל לענין מצרית לא מגמר האי להם מידי דהא בתרוייהו להם קרינא כו' עכ"ל:

דף עח:

בד"ה ת"ל מבני התושבים כו' ומסתברא כי מעטינהו קרא היכא דאביו כנעני עכ"ל פי' לדבריו משום דמדיוקא אבל לא מן הגרים כו' לא משמע אלא דאמו ממקום אחר ובין דאביו כנעני ובין דאביו נמי משאר אומות משמע מש"ה הוצרך לפרש דמסתברא כי מעטינהו קרא דוקא היכא דאיכא כנעני ודו"ק:

גמ' א"ל מי יתן לי דור ג' ואטהרנו כו' והא אנן תנן דממזרין אסורין כו' צ"ע השתא דלא ידע אכתי לפלוגי בין ידיע ללא ידיע מגופיה דקרא ה"ל לאקשויי דכתיב לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי והיאך קבעי לטהר דור ג' ויש ליישב משום דבקרא אינו מפורש נקבה כדבעי לעיל דואג למימר ממזר ולא ממזרת מש"ה ניחא ליה לאתויי מתני' דמיירי נמי בנקבות בסיפא ואנקבות שאלו לר"א וק"ל:

דף עט.

תוס' בד"ה ונתינים דוד גזר כו' ועוד יש לפרש דהכי פריך משה גזר עליהן עבדות ולא עבדות ממש כו' עכ"ל כן הוא בקצת נוסחאות בתוס' וכצ"ל וכן הוא בתוס' בר"פ אלו נערות דלא עבדות ממש גזרו עליהם דאם לא כן לא יתיישב ההוא דהבא על הנתינה יש לה קנס וההיא דחרורי ונתיני מותרים לבא זה בזה והוצרכו להך פירושא דלפי' קמא שכתבו לפ"ה דדוד לא גזר אלא חתנות קשיא דהיאך קאמר דבימי רבי באו להתיר נתינים הא אין ב"ד מבטל דברי ב"ד אחר ועוד מאי קאמר חלק מזבח מי יתיר דהא מזמן שבהמ"ק אינו קיים לא היה כלל עליהן שעבוד וע"כ כתבו לזה הפי' וניחא השתא הא דקאמר בימי רבי כו' דלפי' קמא אינו ניחא כמ"ש:

בא"ד דבכל דוכתא איירי נמי בגירות גבי קנס כו' עכ"ל קאי נמי על דברי ר"ת וכן הוא בתוס' ר"פ אלו נערות דאמה שכתב ר"ת דמסיק רבא דבגירות אית להו חתנות כתבו דכל היכא דחשיב נתינה איירי בגירות כמו גבי קנס כו' ע"ש:

בפרש"י בד"ה מחוטב עציך מדקרינהו כו' וגבעונים חוטבי עצים נינהו דלהכי אקצינהו יהושע עכ"ל פי' לדבריו דודאי ידע המקשה דבימי משה באו איזה אומה מכנענים ונתגיירו ושוב באו עוד גבעונים בימי יהושע ונתגיירו כדדרשינן ויעשו גם הם בערמה ואהנהו דבימי יהושע גזר דוד כדכתיב והגבעונים לא מבני ישראל גו' אלא דאית ליה לתלמודא דכיון דמשה גזר אחוטבי עצים שהיו בימיו שלא יהיו בכלל ישראל וגרים א"כ הגבעונים שהוקצו ג"כ בימי יהושע לחוטבי עצים נמי בכלל גזירת משה הם שגזר עבדות על חוטבי עצים ומשני דמשה לא גזר כלל עבדות אלא אחוטבי עצים שהיו בימיו:

דף עט:

תוס' בד"ה א"ה יבומי נמי תתייבם פירוש אא"ב בנשא ישראלית איירי אע"ג דהיא שפיר מתייבמת אז כו' עכ"ל מדבריהם נראה דהמקשה נמי ידע דודאי מייבמין לאשתו של סריס ולא קתני חולצין אלא איידי דקאמר חולץ וקשה דא"כ מאי קאמר דיקא נמי דקתני כו' וייבמו את אשתו דהא נמי ידע המקשה דמייבמין אשתו כיון דבת חליצה היא אמאי לא מתייבמת (ב) דהא ליכא בסריס חמה איסור לאו דפצוע דכה אלא דסבר המקשה דחולץ דוקא נקט ומשום חולץ נקט נמי חולצין ולא אסיק אדעתיה למימר דנקט חולץ איידי דא"ר יהושע חולץ ויש ליישב (ג) דלא המתרץ קאמר דיקא נמי דקתני כו' אלא תלמודא קאמר לן שלא נטעה לומר לדעת המקשה דחולצין נמי דוקא וקאמר דיקא נמי דקתני כו' וייבמו לאשתו ואם כן ע"כ המקשה נמי ידע דחולצין לאו דוקא אלא איידי דנקט חולץ נקט נמי חולצין אלא דלא אסיק אדעתיה למימר דמשום איידי דר' יהושע נקט חולץ וליכא לאקשויי נמי דהשתא דלא אסיק אדעתיה למימר דמשום איידי דר' יהושע נקט חולץ א"כ אמאי קאמר גבי סריס חמה חולץ וחולצין לר"א דהא היא שפיר מתייבמת והוא שפיר מייבם דליכא בסריס חמה איסור פצוע דכא די"ל דכיון דר"ע ור"א פליגי בפירושא דמילתיה דר' יהושע ור"ע נקט חולץ דוקא דבישראלית איירי נקט נמי ר"א הכי אבל אי בגיורת איירי א"כ לר"ע נמי שרי ליבומי ותרוייהו הל"ל יבום וק"ל:

דף פ.

תובד"ה והא תניא בן ח' אסור כו' ונראה דאפילו נגמרו סימנים דאסור לטלטלו דבתוספתא בתר ההיא דבן ח' כו' קתני איזהו בן ח' כו' והיינו אפילו גמרו כו' עכ"ל פי' לרבנן דאינו יוצא מתורת נפל אפילו בגמרו אלא עד כ' וההיא מלתא דלא שכיח הוא ואסור לטלטלו אפילו בגמרו אבל לרבי דיוצא מתורת נפל בשלשים יום בגמרו סמניו מלתא דשכיח הוא ומותר לטלטלו מיד בגמרו וההיא דבן ח' הרי הוא כאבן כו' מיירי לרבי דוקא בלא גמרו וכדמפרש לה רבי טעמא דלא גמרו הא גמרו כו' והשתא ניחא הא דמוקי לההיא דבן ח' הרי הוא כאבן כו' בשלא גמרו היינו אפילו לרבי אבל לרבנן מצינו לאוקמה אפילו בגמרו אלא כיון דאינו יוצא מתורת נפל אלא בכ' הוי מלתא דלא שכיח ואסיר לטלטלו ודו"ק:

דף פ:

בד"ה עד שיהא בכולן אע"ג כו' מ"מ כיון שניכר מיד שאין עושה כיפה כו' הוכיח הראשון על האחרים כו' עכ"ל ויש להקשות דאכתי לר' יוחנן דאמר אפי' באחד מהן ומוקי לה בשלא הביא ב' שערות ובהאי לחודיה דאין לו זקן חשיב סריס כמ"ש התוס' לקמן ואמאי הא איני ניכר משנולד ולית כאן הוכחה של הראשון וי"ל דודאי סריס מקרי אפילו אינו לקוי ממעי אמו ולא בעינן לקוי ממעי אמו אלא לענין חליצה דצריך שלא יהא לו שעת הכושר כיון דסריס אדם חולץ משום שהיה לו שעת הכושר וכן נראה מדברי נ"י והשתא ר' יוחנן דקאמר דאפילו באחד מהן נקרא סריס היינו לכמה שאר דברים ולא לענין יבום וחליצה דהא אינו לקוי ממעי אמו בהא דאין לו זקן דאינו ניכר

משנולד והשתא מה שהקשו התוס' מהא דקטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין כשעושה כיפה יחלוץ וייבם לרב הונא דאמר עד שיהא בכולן כו' כיון שלא היה לקוי ממעי אמו (א) ה"ה לר' יוחנן ה"מ להקשות הכי דהא לענין חליצה ויבום מודה ר' יוחנן דעד שיהו כולן דהאי אפילו באחד מהן דהיינו שאין לו זקן אינו מועיל לענין חליצה ויבום דהא אינו לקוי ממעי אמו והא דנקטו התוס' בדבריהם לרב הונא לאו דוקא אלא משום דרב הונא קאמר בהדיא עד שיהא בכולן וכן צ"ל לקמן שכתבו התוס' והקשו אההיא דפ"ק דקדושין זקן האשה והסריס היכי משכחת לה למ"ד עד שיהא בכולן לאו דוקא לרב הונא תקשי להו הכי אלא אפילו לר' יוחנן תקשי להו הכי דהא ר' יוחנן מודה היכא דיש לו ב' שערות בזקן דעד שיהא בכולן ודו"ק:

דף פא.

תובד"ה ואין מאכילה בזמן חזה ושוק כו' וא"ת ומי דחקו לר"ל דלא אכלה בתרומה כו' ועוד לפי שהיה שונה אליבא דר' יוסי עיגול בעיגולים עולה כו' עכ"ל דבריהם אינם מובנים לן דא"נ שהיה שונה עיגול בעיגולים עולה לר' יוסי ותרומה בזמן הזה דרבנן מ"מ אמאי לא נימא הכא דאכלה אפילו בתרומה דאורייתא וזכר ודאי הוא והנראה דהאי ועוד כו' אין כאן מקימו והוא שייך לקמן וכצ"ל נקבה וא"ת והא לר' יוסי תרומה כו' וי"ל דקסבר ר"ל דר' יוסי כו' דכה"ג אשכחן בפרק יוצא דופן ועוד לפי שהיה שונה אליבא דר' יוסי עיגול בעיגולים עולה ור' יוחנן אית ליה כו' וק"ל:

דף פא:

בד"ה ר' יהודה אומר לא תעלה פי' בקונטרס משום דקסבר מין במינו לא בטיל ואין נראה דדוקא בדבר המתערב כו' עכ"ל ומלישנא דמקשה דקאמר אי הכי מ"ט דר' יהודה אין ראיה לדחות פי' הקונטרס דאיכא למימר דודאי המקשה הוה סבר דטעמיה דר' יהודה דקסבר כל שדרכו לימנות אינו בטל אבל למאי דמסיק לר"ל דטעמיה דר"י משום דמין במינו לא בטיל איכא למימר דלר' יוחנן נמי מהאי טעמא לא בטיל וק"ל:

בד"ה דברי הכל לא תעלה כו' והא דפליגי בתוספתא כו' בין טהורה בין טמאה שנתערבה בחולין דרבנן אמרי תעלה כו' צריך לאוקמא בנימוחה כו' עכ"ל ולר"ל דמוקי ברייתא דהכא נמי בנימוחה צ"ל דהנהו רבנן דבתוספתא לאו הנהו רבנן דהכא דפליגי אדר' יהודה דרבנן דהכא מודו לר' יהודה דבדאורייתא מיהת מין במינו לא בטיל והנהו רבנן דבתוספתא אית להו דאפילו בדאורייתא בטיל מין במינו דאיכא רבנן דסברי הכי בפרק הקומץ רבה:

בא"ד ונראה דלר' יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה דמקדש מבטמאה כו' עכ"ל ומיהו לר"ל לא בעי למימר דהוי חידוש טפי למיתני טהורות בטהורות דלא הוי איסור הנאה מבטמאה דהוי איסור הנאה דכיון דבנימוחה איירי אין סברא לחלק בין איסור הנאה ללאו איסור הנאה ולא הוי חידוש טפי בלאו איסור הנאה אבל בדבר שבמנין לרבי יוחנן כיון דאיכא תנא בפ"ב דע"ז דתרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסור הנאה ודאי הוה הכא חידוש טפי למיתני דבר שבמנין ולא איסור הנאה ולאפוקי מהאי תנא דפ"ב דע"ז:

דף פב.

גמרא הא מני רבנן היא כו' ולא בעי לאוקמא כשרבו וכר' יוסי משום דאכתי תקשי ליה היכי סמכי אשאני אומר אפילו ברבייה כיון דאית ליה כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא כדפריך בפרק אלו עוברין:

דף פב:

תוספות בד"ה ירושה ראשונה ושניה כו' ובפ' קדשי קדשים גרסינן בכל הספרים א"ר יוסי משום ר' ישמעאל לעולם כו' עכ"ל צ"ל אר' יוסי משום כו' וק"ק דראייתם משם אינה מכרעת לחלק בין קדושת ארץ למחיצות דכמו דנימא ע"כ דהברייתא דסדר עולם ר' יוסי תנא לה ולא סבר לה לר"ל כמו שפירשו התוס' לעיל ה"נ נימא הך דפ' קדשי קדשים משום ר' ישמעאל אמרה ר' יוסי וליה (ב) לא סבירא ליה:

גמ' וליטעמיך מאי אבל לא נישא אלא מאי נישא דיעבד כו' וניחא ליה לר"ל אבל לא נישא דיעבד דאע"ג דגיטא ודאי בעי דספיקא הוי מ"מ קתני לא נישא דיעבד דהשוכב עמו הוא בא על ספק זכר אבל נושא שפיר בדיעבד דאפילו לכתחלה אין לאסור מספק נשים המסוללות כמו שפי' התוס':

דף פג.

תוס' בד"ה בריה בפני עצמה כו' וכן משמע בהמפלת דאמר רב כו' והיינו ע"כ כר' יוסי דברייתא דלר"י דמתני' זכר הוא כו' עכ"ל וליכא למימר הא דמשוי ליה רב ספיקא בהמפלת היינו כת"ק דר' יוסי דבתוספתא כמ"ש התוס' דמשמע דאית ליה לת"ק דספיקא הוי דהא ע"כ מדקאמר ליתא למתני' משמע דסבר כברייתא כדמדקדק לקמן לשמואל כמ"ש לקמן התוס' ולא סגי להו להוכיח בפשיטות מההיא דרב בהמפלת דמשוי ליה ספיקא דהברייתא נמי ע"כ ספיקא משוי ליה דאל"כ תקשי דרב אדרב דהא איכא אידך דרב כמ"ש התוס' לקמן ומשום הכי הוצרכו למימר דרב דבהמפלת דמשוי ליה ספיקא ע"כ אינו כאידך דרב דאידך דרב משוי ליה זכר ודאי כר' יוסי דמתני' ודו"ק:

בד"ה לדברי האומר שלשים כו' ואם איתא דרב נחמן כו' אשביעית קאי שפיר מתוקמא ההיא דא' הנוטע כר"א ולא הזכיר התנא אלא שלשים שנחשבים שנה כו' כמו שבמתני' דאין נוטעין דמייתי הזכיר שלשים של קליטה כו' עכ"ל מה שהביאם לומר דבההיא דא' הנוטע הזכיר שלשים של הנחשבים שנה ולא השלשים של קליטה ולא בעו למימר שהזכיר השלשים של קליטה ולא הזכיר השלשים של הנחשבים שנה דומיא דההיא דאין נוטעין שהזכיר שלשים של קליטה ולא שלשים הנחשבים שנה י"ל משום דלישנא דעלתה לו שנה דקאמר בההיא דא' הנוטע משמע דבשלשים של שנה קאיירי ולא בשלשים של קליטה ולמאי דמוקי לה נמי כר"מ דאיירי בשלשים של קליטה מ"מ כיון דיום א' מהשלשים חשוב שנה דיום שלשים עולה לכאן ולכאן שפיר קאמר אשלשים של קליטה דעלתה לו שנה אבל בתוס' פ"ק דר"ה ובפי' הר"ש במסכת שביעית כתוב דאיכא לאוקמא ההיא דאחד הנוטע נמי דהזכיר ל' של קליטה ולא הזכיר שלשים של שנה דומיא דההיא דאין נוטעין ולישנא דעלתה לו שנה לא משמע אשלשים של קליטה:

דף פג:

גמרא ולחלוץ שלא במקום אחין כו' למאי דקאמרינן הכא דאפילו שלא במקום אחין לא בעיא חליצה לרבי יהודה דסריס ודאי הוא פרש"י במתני' שכתב אהא דקאר"י טומטום כו' לא יחלוץ אם יש אח אחר עכ"ל אינו מדוקדק דהא אפילו באין לו אחין לא בעי חליצה ויש ליישב דלישנא דלא יחלוץ דקאר"י במתני' משמע ליה דביש לו אחין קמיירי ואשמועינן איסורא דלא יחלוץ דלא נפטרה בחליצתו דאי הוה מיירי ר' יהודה באין לו אחין *ולא שמעינן היתירא דלא בעי חליצה מיניה הל"ל לא חולץ כדקתני במתני' דלעיל גבי סריס וההוא לישנא גופיה דלא יחלוץ ר' יוסי בר יהודה קאמר ליה בברייתא דהיינו ע"כ ביש לו אחין ומיהו ע"כ דר' יהודה אית ליה דכסריס ודאי הוא ובאין לו אחין נמי לא בעי חליצה מניה מדלא קאמר שמא יקרע וימצא סריס כדקאמר ר' יוסי בר יהודה בברייתא:

תוס' בד"ה לא לכל אר"א כו' וסיפא רשב"ג היא דתניא כו' אבל קדשים בעינן שלא יהא בו ספיקא כו' ולהביא הברייתא שאין להוכיח ממנו כו' עכ"ל פי' לדבריהם לגירסת הראב"ן מגא"ש דגרס דתניא ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן לא מיירי כלל באומר אם הולד זכר עולה ואם נקבה שלמים אלא גבי בכור לחוד מיתני' דאין קדושת בכור חל עליהן דאל"כ לא ה"ל לישתוק מלמייתי כל הברייתא אי משתעי באומר אם זכר עולה כו' והשתא מקשה דלמא בבכור דהיינו קדשים בעינן שלא יהא בו נקבות דזכר ודאי בעינן אבל לגירסת רבינו שמואל דגרס דתנן והיא משנה בפרק כיצד מערימין בתמורה דמיירי באומר אם זכר עולה ואם נקבה שלמים ולא מייתי תלמודא אלא סיפא דארשב"ג שפיר מוכח מינה דבריה הוה דהא בקדושת פה קמיירי וה"ל לחול עליה מיהת קדושת דמים כדיקלא בעלמא אי הוה ספיקא והתוס' דחו גירסת ראב"ן דגרס דתניא וגבי בכור לחוד מיתני' דלמה הניח רבא המשנה והביא הברייתא שאין להוכיח ממנה דבריה הוה כמו שהקשה הר"ש בחור דלמא בקדשים שאני דבעינן זכר ודאי בבכור שלא יהא בו נקבות כלל ומהרש"ל פירש דברי התוס' שכתבו שאין להוכיח ממנו בע"א ולא ידעתי כוונתו ואין להאריך:

דף פד:

בפרש"י בד"ה דוקא אלמנה שנתחללה בביאתו ונאסרה לאחיו ההדיוט כו' עכ"ל דקדק לפרש דמשום אחיו ההדיוט שהוא היבם נקט אלמנה בסיפא ולא סגי ליה למימר דנקט אלמנה משום בעלה כ"ג גופיה דבתולה חזיא ליה היינו משום דדומיא דהכי בעי למימר דנקט אלמנה ברישא משום איסורא דיבם דלבעלה כהן הדיוט מותרת והשתא ניחא הא דקאמר הא ודאי משום סיפא כו' ולא קאמר דמשום מציעתא דנקט אלמנה נקט נמי ברישא אלמנה דהא לא הוה דומה דבמציעתא נקט אלמנה משום איסורא דבעלה כ"ג וברישא נקט אלמנה משום איסורא דיבם ודו"ק:

בד"ה נסיב כי אורחייהו שלישי נשא ישראלית כו' עכ"ל צ"ל דלאו דוקא נקט ישראלית דה"ה שלישית דהא שלישי ושלישית ישראלים גמורים הם לפירושו כדלקמן:

תוס' בד"ה אי נסיב כי אורחייהו כו' ומש"ה נקט כה"ג אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דבעו למימר דלפרש"י תקשי דה"ל למנקט כולה מלתא בחד גברא דהשני נשא ישראלית ושניה שהישראלית אסורה לבעלה ומותרת ליבם והשניה מותרת לבעלה ואסורה ליבם וכן בהיפך אם השלישי נשא שתיהן ולא הל"ל נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב אבל לפירושם ניחא דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כיון דהשניה מותרת לשניהם דא"כ לקמן שכתבו התוס' וא"ת אמאי לא נקט דליהוי קאי תרוייהו כו' ונסיב כי אורחייהו כו' עכ"ל (א) לא הל"ל הכי דהא טפי ניחא למנקט כולה מלתא בחד גברא ולא למימר אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב ועוד לפירושם נמי תיקשי דלא ה"ל למנקט דנסיב כי אורחייהו ב' נשים אלא בחד איתתא ישראלית סגי וע"כ הנראה דכוונתם לומר דודאי לפרש"י דקאי איסורא דלבעל וליבם אתרוייהו בין אישראלית ובין אשניה שפיר קאמר אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב אבל לפירושם דאיסורא דלבעל וליבם לא קאי אלא אישראלית תקשי להו דלא ה"ל למנקט כי האי לישנא אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך ונסיב דמשמע דאתרתי נשים קאי וקאמרי דאכתי איכא למימר דמש"ה נקט כה"ג אי נסיב כי אורחייהו ואי אפיך משום האנשים דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא כו' ודו"ק. :

דף פה.

גמרא א"ד א"ל תניא יש לה הא בעמוד והוצא קאי כו' נראה דלהאי לישנא צ"ל דבלותה ואכלה נמי שייך למימר בעמוד והוצא קאי וק"ל:

תוס' בד"ה אלמנה לכ"ג יש לה פירות כו' כי ההיא דהאשה רבה כו' ואמר עלה בירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל כו' עכ"ל פי' לדבריהם דהא ודאי אין לפרש הכא בפשיטות של הירושלמי דאין לה פירות שאינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל וכן פרש"י דהא באלמנה לכ"ג נמי דקאמר יש לה פירות ואפ"ה אינה יכולה להוציא ממנו הפירות שאכל כבר דהא חייב לפדותה אלא דע"כ הא דקאמר הכא דאין לה פירות היינו דאין לה דין פירות שאינו חייב לפדותה ומיהו משום (ב) דלא תימא כיון דאין לה פירות היינו דאינו חייב לפדותה אם אכלם נמי מוציאה ממנו דפירות תחת פרקונה הוא וע"ז הביאו ראיה מירושלמי דמפורש שם הא דקאמר אין לה פירות היינו נמי שאינה יכולה להוציאם ממנו ודו"ק:

בד"ה וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה פי' בקונטרס כו' ור"ת מפרש דהוא פסול דקאמר אולד קאי ובפסלות דידה לחוד כו' עכ"ל הוכרחו לזה לפי' ר"ת דכיון דהוא פסול קאי אולד וע"כ אז היא פסולה דבחד מינייהו סגי קאמר דהא בפסול זרע לחוד יריאה להרגילו כדהוכיחו התוס' לעיל ואהא קאמרי' דבפסיל דידה לחוד כו' לא מרגלא ליה כדאמרינן ולר' מתיא כו' וק"ל:

דף פה:

תוס' בד"ה ממזרת ונתינה איכא כו' ואלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דמשמע דלא מרגלא ליה משום פסול זרעה כו' עכ"ל ולפי דרך התוס' שכתבו לקמן לחד תירוצא אהא דאמרינן ולר' מתיא דאמר אפילו הלך בעלה להשקותה ובא עליה כו' הא דלא מרגלא ליה היינו משום דאיכא תרי לאוין (ג) ה"נ איכא למימר הכא באלמנה לכ"ג גרושה כו' דלא מרגלא ליה משום פסול דידה

גופה שנעשית חללה בביאתו ואיכא השתא תרי לאוין אלא דניחא להו לפרש הכא משום פסול זרעה לתירוץ ראשון של התוס' דלקמן ולפרש"י דמשמע דאינה חוששת להרגילו משום תרי לאוין:

בד"ה ולר' עקיבא דאמר יש ממזר כו' וא"ת ומאי קשיא ליה דלר"ע כיון דלא תפסי בה קדושין כו' וי"ל דלאו משום כתובה ומזונות פריך כו' עכ"ל וגופה דברייתא דקתני לכ"ע באלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט דיש להן כתובה ומזונות אע"ג דהוי חייבי לאוין מצי אתיא כר' עקיבא לר' סימאי דמודה ר' עקיבא באלמנה לכ"ג גרושה כו' דאין הולד ממזר מדכתיב לא יחלל חילולין הוא עושה כו' ושפיר תפסי בהו קדושין וק"ל:

בד"ה ולר' מתיא כו' וקשה כיון דגירשה לאו בת שתייה היא כו' עכ"ל יש מקשים אמאי לא תקשי להו לפרש"י דהיאך ניחא לשתות ברישא דלא ליפסלה לכהונה כיון דגרושה היא ופסולה לכהונה וי"ל דאיכא למימר דאיירי בבת כהן דמשום דגרושה היא אינה פסולה בתרומת אביה ולהכי ניחא לה לשתות ברישא והתוס' שכתבו לקמן ועוד דגרושה היא ובתרומה נמי אסירא וקיימא שהיא זרה כו' (ד) היינו משום דניחא להו לאוקמי אפילו בבת ישראל כיון דע"כ משום קושיא דפסולה לכהונה מונטמאה הוצרכו לפרש דפסול של זנות חמיר לה טפי א"נ דאיכא ב' לאוין ודו"ק:

דף פו.

בפרש"י בד"ה תרומה לכהן כו' ועוד מדקמהדר ליה ר' אלעזר לשון היתר כו' עכ"ל והא דקאמר תלמודא אלא אימא נותנו לא שמגיה כך אלא מתירו היינו נותנו ולא קאמר ר"א הך לישנא אלא משום דשמע ר"א מר"מ איסור והיתר דמעשר ראשון ללוי ואסור לזר קאמר איהו נמי לשון היתר:

בד"ה מכלל דאיכא למאן כו' דכהנים איקרו לוים עכ"ל אע"ג דאליבא דר"מ קיימינן ואליביה לא אמרינן דכהנים איקרו לוים לגבי נתינה דהא כרבי עקיבא סבירא ליה דאין נותנין אלא ללוי מ"מ הכא באיסור אכילה דבזרות תליא מלתא ודאי דכהנים אקרו לוים לכ"ע:

בד"ה מאי אינה אוכלת דקתני כולה מתני' לגבי מעשר כו' עכ"ל והשתא חזר בו מהא דאוקמה למתני' כר"מ וכן הבינו התוס' מפרש"י אבל לקמן בשנויא דאוקמא למתני' לומר שאין חולקין לה כו' לא רצה לפרש כן דכולה מתני' לגבי מעשר מיירי שאין חולקין לה כו' וחזר בו מהא דאוקמא כר"מ דמעשר אסור בזר דאין סברא לגזור שלא ליתן לגרושה בת לוי מעשר משום גרושה בת ישראל שמא יתנו לה מעשר כיון דליכא איסורא אבל לר"מ ניחא דמתוך שיתנו לה אתיא לאיסור אכילה כמו שאכלה בחיי בעלה וק"ל:

בד"ה איידי דתנא רישא כו' ובת לוי לכהן אשמועינן דלא מוכלי לה כו' עכ"ל כצ"ל דבת לוי לכהן אשמועינן דלא מוכלי לה בתרומה וכן מצאתי בספרים מדוייקים:

דף פו:

תוס' בד"ה מ"ס קנס לעניים כו' וקנס לעניים דקאמר הכא אין לפרש דוקא לעניים לוים כו' עכ"ל ויש לתמוה לדבריהם היאך קס"ד למימר דוקא לעניים לוים קאמר דא"כ קרא דוהיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר הלוים דמיניה ילפינן קנסא לעיל היאך מתוקם וכן לפי' הר"ר יוסף דבלשכה היו נותנין אותו לכהנים משום דעניים שכיחי בהו כמ"ש התוס' לעיל ובתוס' פרק האשה שנתארמלה כתבו ג"כ כל דבריהם שבשמעתין אך שהקדימו דבריהם אלו ואח"כ כתבו הא דפי' הר"ר יוסף ממה שקנסו לוים וכן נראה דדבריהם אלו כבר נאמרו מקודם ממה שכתבו לעיל בפשיטות לראב"ע דלא שקלו לוים כלל כו' ועדיין לא פירשו זה אלא בדיבור זה ולפי זה שנקדים דברים אלו יש ליישב קצת התמיהא ודו"ק גם מההיא דפרק הספינה שכתבו התוס' לעיל דקאמר דיהיב ליה לכהן מוכח שפיר דלאו דוקא לעניים לוים דאם כן היאך מיתוקמא לר"מ כמו שפירש לעיל התוס' אלא לפי שהתוס' בפ' האשה שנתארמלה לא דברו מזה כלום ואגב שיטפא לישנא דתוס' דפ' האשה שנתארמלה אזלי כאן בדבריהם אלו:

דף פז.

תוס' בד"ה התם כתיבי מיעוטי כו' ומיהו קשה למאן דדריש מלחם ולא מבשר דלגבי בנה נמי כתיב כו' עכ"ל אין כאן מקום לקושייתם דהא א"נ דאינה חוזרת נמי לחזה ושוק בשביל בנה איכא לאקשויי למאן דדריש מלחם ולא מבשר אמאי אוכלת כלל בשביל בנה חזה ושוק אפילו בלא חוזרת דהא מהאי קרא דילפינן מיניה דאוכלת בשביל בנה בלחמו כתיב אלא משום דלעיל אדרשא דרב ספרא דדרש מלחם ולא מבשר איכא למימר דקושטא דמלתא הוא דאינה אוכלת כלל בשביל בנה חזה ושוק מש"ה נטרי התוס' עד הכא דקאמר הכא לא כתיבי מיעוטי ואפילו בחוזרת אוכלת בשביל בנה חזה ושוק וק"ל:

דף פח.

תוס' בד"ה ומה אם ירצה לומר כו' ומשמע ליה דאפילו באמרו לו שנים אכלת חלב בשוגג פטרי רבנן כו' עכ"ל הוצרכו לזה משום דאיכא למימר אכתי מאי מוכח דהא א"נ דמסתמא לא נימא דשוגג היה איכא למימר דרישא איירי באומר בפירוש דשוגג היה ואהא קאמרי דמשמע ליה דאפי בא"ל ב' דשוגג היה פטרי רבנן משום דלא יוכלו לידע בירור הדבר כו' והשתא שפיר מוכח דא"א לחיובי קרבן ע"י שום עדות:

דף פח:

תוס' בד"ה והבא עליה באשם תלוי קאי כו' וא"ת כו' אמאי נקט אשם תלוי אפילו חטאת איכא דאוקמא בחזקת א"א ועוד מאי קא משני כו' הא מיחייב מיתת ב"ד עכ"ל אבל אהא דקאמר אשם תלוי לא תקשי להו הא אפילו מיתת ב"ד הוא דאוקמא אחזקת א"א די"ל דאה"נ דה"ק דעד השתא דבאו עדים ואמרו לא מת באשם תלוי קאי למפרע והיאך לא תצא דהשתא מזיד הוא וחייב מיתת ב"ד אבל הא קשיא להו דהא לאו באשם תלוי קאי למפרע אלא דחייבת חטאת דאוקמא בחזקת א"א ודו"ק:

בא"ד ואר"י דמה שהאשה דייקא ומינסבא כו' עכ"ל (א) צ"ע דהא בב' עדים קאיירי ובשום מקום לא מצינו דנימא דדייקא ומינסבא בב' עדים כיון דליכא חומר בסופה גם לקושייתם שהקשו דבניסת לא' מעידיה היכי שבקינן ליה הא מיחייב מיתת ב"ד דאוקמא אחזקה עכ"ל איכא למימר דלאו קושיא הוא דלא אמרינן בפרק ד' אחין דבתרי ותרי אוקמה אחזקה אלא למאן דמספקא ליה אבל לגבי העד הזה שאומר ברי לי לא אוקמה אחזקה ולקמן בסוגיא (יבמות דף צג ע"ב) דמבעיא לן עד א' ביבמה אהא דקאמרינן התם מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני כתבו התוס' אע"ג דתרי ותרי ספיקא דרבנן ואיכא לאוקמי בחזקת איסור ליבם אר"י היכא דיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי לי לא ה"ל למימר תצא מידי דהוי אניסת לא' מעידיה דר"פ עכ"ל ודבריהם אלו סותרין דבריהם דהכא והם מטין לדברינו וק"ל:

בד"ה אי הכי סיפא כו' הא דלא מייתי נשאת שלא ברשות שהוא ברישא דמתני' משום דאיכא למימר דבגט איירי כו' עכ"ל ואע"ג דאכתי איכא לאקשויי מרישא דא"כ נמצא זה מחזיר גרושתו משניסת ונגזור שמא יאמרו דמותר להחזיר גרושתו משניסת מ"מ ניחא ליה להקשות מסיפא בפשיטות אהך סברא גופה דקאמר דשמא יאמרו נמצא א"א יוצאה בלא גט דהסיפא משמע ליה דאיירי בלא גט כדמסיק מדקתני לא פסלה מן הכהונה ולמסקנא ודאי הרישא נמי ניחא כיון דע"פ ב' עדים ניסת לא בעיא גט דלא עבדה איסורא ולא קנסוה והכי איתא בהדיא לקמן ומהרש"ל כתב לתרץ בע"א ואין להאריך:

דף פט.

בפרש"י בד"ה תנאי כתובה כו' אע"ג דאין לה כתובה משום דרבנן קנסוה ומשום דאשכחן באלמנה דיש לה פירות כו' עכ"ל הא ודאי מהאי טעמא לחוד דאין לה כתובה ולא הויא כאשתו איצטריך למימר דאין לה פירות ולא משלם לה פירות שאכל אלא לרווחא דמלתא קאמר ומשום דאשכחן באלמנה דיש לה כו' דהשתא הוה לן למימר מק"ו הכא דיש לה פירות דהא אלמנה יש לה כתובה והויא כאשתו ואפ"ה משלם לה הפירות שאכל זו שאין לה כתובה ולא הויא כאשתו אינו דין שמשלם לה הפירות שאכל ומש"ה איצטריך לן למימר דאין לה:

גמ' ורמי מזיד אמזיד כו' בתרי מאני ציית כו' עיין פרש"י משמע מזה דבמזיד לא ציית בחד מנא אבל בשוגג כמו בתורם קישות ודאי ציית ובפרק האיש מקדש דקאמרינן נמי בתרי מאני לא ציית ופריך מההיא דתורם קישות כו' אע"ג דהוה שוגג צ"ל דההיא סוגיא אליבא דרב נתן בר אושעיא אזלא דאינו מחלק בין שוגג למזיד והא דמשנינן נמי התם שאני התם דמדאורייתא תרומה מעליא ופרש"י הלכך לא מצי למימר ליהדרה להיות טבל כו' היינו נמי לרב נתן בר אושעיא אבל לרב חסדא א"נ דמדאורייתא תרומה מעליא הדרה להיות טבל כדקאמר דאפילו ההוא גריוא הדר לטיבליה אלא דלרב חסדא צ"ל התם דיש לחלק בין שוגג למזיד ודו"ק:

דף פט:

תוס' בד"ה משתעמוד בקומתה כו' דמ"ש מקדושין דמהני כשהיו בקטנותה ואח"כ עמדה בקומתה עכ"ל משמע להו דבקדושין ודאי מהני קודם שתעמוד בקומתה דאם לא כן הל"ל נמי משתעמוד בקומתה ותיבעל למ"ד ביאה אירוסין עושה כדאר"א משתיבעל:

בד"ה משתגדיל ותיבעל וא"ת כו' וטעמא דיורשה משום דהפקר ב"ד היה הפקר עכ"ל ורב חסדא דלא סליק אדעתיה השתא טעמא דהפקר ב"ד היה הפקר אלא דב"ד עוקרין דבר מן התורה לר"א נמי לגבי ירושה עוקרין דבר מן התורה ולא קאמר אין מעשה קטנה כלום אלא לענין תרומה דהכי מיתנייא במתניתין בפרק ב"ש לגבי תרומה ומשתגדיל ותיבעל שפיר אוכלת בתרומה דליכא למיחש לדעולא ולא לסמפון כמ"ש התוס' ואע"ג דבברייתא התם קאמר נמי דאין מעשה קטנה כלום לגבי ירושה אולי דרב חסדא לא ידע הך ברייתא והתוס' שכתבו טעמא דיורשה משום דהפקר ב"ד היה הפקר היינו למסקנא דהכא ומיהו לא קאמרינן לר"א דהפקר ב"ד היה הפקר אלא לאחר שתגדיל ותיבעל אבל בקטנותה לא נימא דהפקר ב"ד היה הפקר כדתני התם בברייתא דאין מעשה קטנה כלום אף לגבי ירושה לר"א:

דף צ.

בד"ה חסורי מחסרא כו' וא"ת אי לפי דמים משלם כו' ויש לומר דמשלם חולין טמאים כ"כ כו' עכ"ל ארישא נמי דקתני אכל תרומה טמאה משלם כל דהו דהיינו אפילו חולין טמאים איכא לאקשויי הכי דאי לפי דמים משלם אינו משלם כל כך חולין טמאים כמו שהיתה התרומה טמאה שהחולין טמאין שוין יותר מהתרומה טמאה ושוב כשנעשין תרומה טמאה אינם שוים כתרומה [טמאה] שאכל וצ"ל נמי הכי דמשלם חולין טמאים כ"כ שיהיו נעשין כמו התרומה טמאה שאכל אלא דעיקר מילתייהו אסיומא דמילתייהו שכתבו ומכל מקום קנסינן ליה במזיד כו' דהא לא שייך ברישא דלא מחלק השתא ברישא באכל תרומה טמאה בין שוגג למזיד ולמאי דס"ד נמי מעיקרא ומחלק בין שוגג למזיד הא קושטא דמלתא הוא דפריך הכי במזיד תבא עליו ברכה כו':

דף צא.

בפרש"י ד"ה ולא מייבם מדרבנן דרבנן קנסוה עכ"ל לכאורה לפי שיטת רש"י גבי תצא מזה ומזה דקנסוה כיון דעבדה איסורא היינו משום דחשו לשמא יאמרו גירש זה ונשא זה אבל היכא דליכא למיחש לשמא יאמרו גירש זה כו' לא קנסוה אע"ג דעבדה איסורא כמ"ש כל זה הרא"ש לדעת רש"י וא"כ ה"נ הכא אית לן למימר דרבנן קנסוה שלא ייבם אותה אחיו של ראשון משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא נושא גרושת אחיו וקשה לפ"ז דא"כ אמאי קנסוה שלא ייבם אותה אחיו של שני דהא ליכא למיחש התם שמא יאמרו גירש כו' ויש שהיו רוצין לומר דהא דקתני ואם מתו כו' לא שמתו תרוייהו אלא שמת אחד מהם והשתא הא דלא מייבם אח של שני משום אשת איש והלשון לא משמע כן ועוד דבגיטין פרק הזורק גבי היה במזרח וכתב במערב כו' דקתני נמי כי הכא ואם מתו כו' ולא מייבמין ופרש"י שם משום קנסא משמע מפירושו דתרוייהו אסירי לייבם משום קנסא והנראה לשיטת רש"י דאע"ג דגבי גט לא קנסוה אלא היכא דאיכא למיחש שמא יאמרו גירש זה כו' גבי יבום קנסוה בלאו גזירה דשמא יאמרו כו' משום דביאה עיקר איסורא הוא כדלקמן:

דף צא:

בד"ה חוץ מא"א דהיינו בעדים ושניסת כו' וכיון דבעי' גט אלמא מלתא היא ומיתסר אקמא עכ"ל לדברי התוס' דלעיל (יבמות דף פ"ח ע"ב) בד"ה א"ה סיפא כו' שכתבו דמתני' דקתני בשלא ברשות מותרת לחזור איירי בגט ע"כ (א) אין זה מוכרח הכא לומר כיון דבעי גט מיתסר נמי אקמא אלא כיון דבעי הכא גט מצינן למימר נמי דאסורה אבל אי לאו בעי גט הא ודאי דע"כ הוה לן למימר נמי דמותרת לחזור כמו שפירשו התוס' מהא דמוכח דע"פ עדים לא בעי גיטא מיניה כו':

תוס' בד"ה היה במזרח כו' והא דגיטין המאוחרים כשרים היינו כשהעדים והסופר היו באותה העיר כו' עכ"ל ממה שכתבו העדים והסופר נראה דמה שכתבו לעיל דהיה הסופר במזרח לאו דוקא

משום סופר אלא משום עדים לא כתבו כן בהחלט אלא דשמא י"ל כך אבל לפי האמת דהחמירו בגיטין בין בסופר בין בעדים יש לחוש ואהא שפיר הקשו מההיא דמצאו באשפה דכשר לר"מ דיש לחוש בסופר וכמ"ש מהרש"ל:

דף צב.

תובד"ה וא"ל מת בעלך והדר כו' דאין לפרש דלמסקנא דגמרא הוי דהכא מבעל ראשון כו' עכ"ל פירוש למסקנא דהכא היינו למאי דמוקמינן לקמן בעד אחד דסברא הוא דליקנסוה איבם כמו דאסרוה אבעל בעד אחד:

בד"ה אבל חכמים אומרים כו' ואי מיירי בניסת בעדים ולכך לא קנסוה אם כן ברישא למה קנסוה לגבי יבמה עכ"ל ולמאי דמוקמינן ליה לקמן נמי בב' עדים צ"ל נמי דממזר הוי מדאורייתא כר' עקיבא ולכך ברישא בין קודם השמועה בין לאחר השמועה הוי ממזר מדאורייתא מיבמה לשוק דהא עדיין לא חלצה ובסיפא דמת בעליך לא הוי ממזר לאחר השמועה דהשתא ודאי מת הבעל:

דף צב:

בא"ד אבל חכ"א אין ממזר מיבמה אבל לצאת תצא כו' עכ"ל והא דמשמע ליה בסוגיא דגיטין ובשמעתין דרב המנונא דאסר בזנות ליבמה אית ליה דהוי נמי ממזר ולא נימא דאע"ג דתצא מיבמה מ"מ לא הוי ממזר וכההיא דירושלמי י"ל דכיון דאסר רב המנונא בזנות ליבמה איכא למגזר בהיא גופה לאוסרה איבם דשמא יאמרו חלץ זה ונשא זה ונמצא מחזיר חלוצתו ולכך יש בה כל הדרכים כמו באשה שהלך בעלה למדינת הים אבל הירושלמי אית ליה לישנא קמא דרב גידל דלא אסר לה בזנות ליבמה דהשתא ליכא למגזר בה שמא יאמרו חלץ כו' כמ"ש התוס' בסמוך ואין בה כל הדרכים וסבירא ליה לירושלמי דמיהת מטעם אחלופי תצא בניסת אבל לעשותו ממזר אין להחמיר כולי האי מטעם אחלופי כמ"ש הרא"ש ע"ש:

בד"ה נותן לה שני גט כו' ור"ח פסק כה"ג דאפילו נתקדשה תצא מן המקדש כו' עכ"ל והיינו דוקא בנתקדשה במזיד אבל נתקדשה בשוגג ובעד אחד לא תצא מן המקדש דהא לא גרעה מא"א שנתקדשה בע"א בשוגג דמותרת נמי למקדש אם מת הבעל כך נראה מדברי הנ"י ועוד נראה לחלק דבא"א כיון דלא עבדה איסורא בנתקדשה ואינה צריכה גט ממנו אין סברא לקונסה דתצא מן המקדש אם מת הבעל אבל ביבמה אע"ג דנתקדשה לא עבדה איסורא מ"מ כיון דצריכה גט ממנו מספיקא לשמואל קנסוה דתצא מן המקדש ואסורה לו:

דף צג.

תובד"ה אין צריך להפר כו' אבל אין לומר דאין צריך להפר משום דקסבר אין אדם מקדיש כו' עכ"ל הא ודאי לקמן דמוקי מתני' דמיירי באומרת יקדשו ידי לעושיהם ליכא לפרש דטעמא דת"ק הוא משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ועוד דבהדיא מפרש בר"פ מציאת האשה פלוגתייהו בהכי בהעדפה שע"י הדחק אלא שכוונתם לומר דהתלמוד דמפרש פלוגתייהו בהכי בהעדפה שע"י הדחק והויא לבעל לת"ק אית ליה דאין לומר משום דקסבר דאין אדם מקדיש כו' דא"כ ליתני המקדיש מעשה ידיו של עצמו:

בד"ה קנויה לך מעכשיו קנה וקשה לר"י כו' ואף אם אמר מעכשיו ולאחר שלשים לא מהני לכ"ע דשטר הנאבד וחזקה כו' עכ"ל כך היא הנוסחא בתוס' בקצת דפוסים ובספרים המדוייקים והיא הנכונה (כו') ושיעור דבריהם כך הוא דמשיכה וחזקה וחליפין ושטר הנקרע לא מהני לכ"ע בלא מעכשיו ואף אם אמר מעכשיו ולאחר ל' שכתבו לעיל בפשיטות דמהני לא לכ"ע הוא דמהני דשטר הנאבד כו' לא מהני לר' יוחנן אלא משיכה ולרב דמספקא ליה אי חזרה הוי אף משיכה לא מהני אלא לשמואל הוא דמהני בכולהו ועיין בתוס' בפרק האומר:

דף צג:

תובד"ה לאחר שאתגייר כו' ואר"י דלא חשיב לאחר שאתגייר לא בא לעולם כו' וא"ת א"כ בפ' אע"פ כו' עכ"ל אההיא דגיטין שהביאו ה"מ לדקדק הכי דהיכי אמר אפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר שהוא בעולם כו' דמשמע דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כלל דומיא דאין אדם מקנה לדבר שאינו בעולם דהיינו אינו בעולם כלל דבאיכא הגוף בעולם בלדבר שאינו בעולם נמי איכא כמו לאחר שאתגייר והא מנא ליה דהא מהיכא דשמעינן לר"מ דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו לאחר שתתגיירי דהגוף הוא בעולם כמו לאחר שאתגייר דלא שמעינן מיניה בלדבר אלא בדאיכא הגוף בעולם וכן דקדקו התוס' שם בפ"ק דגיטין מההיא דגיטין גופיה:

בא"ד ולר' חנינא הוי איפכא כו' דקסבר לאחר שאתגייר אינה מקודשת ואפ"ה א"ר חנינא כו' אם ילדה אשתך נקבה כו' עכ"ל לא דקאמר ר' חנינא התם בהדיא הכי דלאחר שאתגייר אינה מקודשת אלא דאמתני' דהתם דקתני בלאחר שאתגייר דאינה מקודשת קא"ר חנינא בילדה אשתך נקבה דמקודשת באשתו מעוברת אך מה שהוכיחו מלאחר שאתגייר דאינה מקודשת דר' חנינא סובר איפכא מר"מ אינו מדוקדק דמהא ליכא לאוכוחי מידי דלמא אה"נ דגרע עובר מגר כדסבר ר"מ ור' חנינא טעמא אחרינא אית ליה דגרע ליה לדבר שאינו בעולם מדבר שלא בא לעולם לדבר שהוא בעולם ולכך ילדה אשתך נקבה דהוי דבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם קונה שפיר ומקודשת ולאחר שאתגייר דהוה לדבר שאינו בעולם אינה מקודשת דה"נ גרע לר"מ לדבר שאינו בעולם מדבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם כדאמרינן בפ"ק דגיטין ונ"ל דהתוס' סמכו עצמם אבבא אחריתא דתנן בתר הכי דקתני לאחר שתתגיירי אינה מקודשת דהוי נמי דבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם דמהא שפיר מוכח דגרע גר מעובר לר' חנינא בדבר שאינו בעולם לדבר שהוא בעולם ולר"מ גרע עובר מגר בלדבר שאינו בעולם והוי סברת ר' חנינא איפכא מסברת ר' מאיר:

בד"ה מאי חזית דסמכת כו' אע"ג דתרי ותרי כו' ואר"י היכא דיבם אומר ברי לי כו' מידי דהוה אניסת לאחד מעידיה דריש פרקין עכ"ל (א) מה שיש לדקדק מדבריהם אלו אדבריהם דלעיל תמצא בר"פ שם בד"ה והבא עליה באשם תלוי כו' ע"ש:

דף צד:

בפרש"י בד"ה וגיסו בעל אחות אשתו ובא עד אחד ואמר לו מתה אשתך כו' עכ"ל צ"ע דהא בעד אחד שמתה אשתו אינו יכול לישא אחותה כדמשמע לעיל בשמעתין וי"ל בדוחק דרש"י סבר כמו שחילקו התוס' לעיל דלא בעי תלמודא למידק מרישא (א) משום דאיכא למימר דגבי אשה שייך לומר עיגונא אפילו בכה"ג כו' כמ"ש התוס' לעיל ועי"ל דמיירי בעבר ונשא שטעה לומר דכמו דעד אחד נאמן במת בעלה כך הוא נאמן על מיתת אשתו וק"ל:

תוס' בד"ה ר' עקיבא מוסיף כו' אשת אביו ואשת אחי אביו לא בעי למנקט כו' עכ"ל יראה דהכא נמי ר"ל בעבר ונשא שהכירה ואפ"ה צריכה גט דשמא יאמרו תנאה הוה ליה לקמא בקידושין כך נראה לפרש מדברי הרי"ף והרא"ש ע"ש ומהרש"ל פירש בע"א בדוחק ואין להאריך:

בד"ה מאיסורא מי מיעטיה רחמנא כלומר מלאו וכרת לא מיעטיה אלא משריפה עכ"ל מכאן יש לקיים דברי התוספות שכתבו בריש מכילתין בד"ה ואי אתה יכול לומר בחמותו כו' דבקידושי קטנות מיירי ומשכחת שפיר שהיתה חמותו קטנה כשנשאה אחיו והיה לו בת עמה ונשאה זה ומתה הבת דאפילו לרבי עקיבא ניחא דלא מיעטה קרא חמותו לאחר מיתת הבת אלא משריפה אבל כרת איכא אבל מהרש"ל כתב דלישנא דתלמודא בפרק הנשרפין לא משמע כן דקאמר התם לר"ע חמותה כו' איסורא בעלמא וכן נראה מלשון רש"י וסמ"ג עכ"ל:

דף צה.

תובד"ה זה הדין לשוגג כו' ותימה אמאי מבעיא ליה קרא למזיד מהיכא תיתי לן לאיסורא אי משום ק"ו כו' כיון דאית ליה ההוא דינא ל"ל לרבי יוסי דינא דהכא כו' עכ"ל פי' לדבריהם דאילו הוה לן שום דינא אחרינא למיסר במזיד אפשר דמההוא דינא הוה נמי למיסר בשוגג ושפיר הוה איצטריך רבי יוסי לההוא דינא להתיר בשוגג אע"ג שאין דין זה ענין למחלוקתו על רבי יהודה מ"מ הוה אתי ר' יוסי בההוא דינא דלהיתרא לאפוקי מההוא דינא דלאיסורא ואע"ג דאית ליה לרבי יוסי להתיר אפילו במזיד מדכתיב אותה מ"מ קאמר להתיר שוגג מדינא דא"נ לא הוה כתיב אותה להתיר מזיד הוה שרינן בשוגג מדינא וכה"ג איכא בכמה דוכתין דקאמרי התנאים אי לא כתיב קרא אבל השתא קאמרי התוס' דמהיכי תיתי לן למיסר במזיד בשום דינא אחרינא אלא מההוא דינא דר"י א"כ ל"ל לר' יוסי כלל ההוא דינא להתיר שוגג דמהיכי תיתי לן לאסור שוגג דאין זה ענין למחלוקתו דלא בא רבי יהודה לאסור מדינא אלא מזיד ודו"ק:

בד"ה עבד בה מאמר כו' השתא נקט מלתיה כמ"ד מאמר קונה מדאורייתא עכ"ל ומיהו אין המאמר קונה קנין גמור מדאורייתא דליהוי כאשת איש לגבי אחיו דבא עליה אח"כ דאל"כ תקשי ליה השתא האי איסור קל איסור חמור הוא דהיינו א"א ועוד דאכתי איכא למפרך פירכא דלעיל שכן נטמא גופה כו' וכה"ג אמרינן בפ' ד' אחין לב"ש דמאמר קונה מדאורייתא לאו לכל מילי אלא לענין לדחות לצרה בלבד ולפרש"י שפירש בשמעתין דמאמר יבמין דרבנן הוא ולאו קדושין גמורין למיהוי א"א כו' צ"ל דמדרבנן בא לאסור נמי אחות אשה מהאי דינא והא דממעט לה מדכתיב אותה אסמכתא בעלמא הוא כנ"ל:

בד"ה אילימא בסוטה כו' אפילו נתן לה גט ויחזור ויקדשנה ויכניסנה לחופה כו' עכ"ל פי' לדבריהם דלא תימא הא דנותן לה גט דאינה שותה היינו משום דאין לה בעל דא"כ לא הויא אסורה לעולם לבועל דאפשר שיקדשנה ויכניסנה שוב ותשתה ותהיה מותרת לבועל ולכך קאמרי דבנתן לה גט אפילו יחזור ויקדשנה כו' אינה שותה וא"כ בנתינת הגט אסורה היא לעולם וק"ל:

דף צה:

גמרא וקאמר ת"ק לא שנא ע"פ עדים ואשת גיסו שריא ול"ש ע"פ ב"ד דאשת גיסו אסירא כו' וצ"ע לעיל בתוס' בד"ה ואע"ג דאשת גיסו כו' שכתבו שם לחד פירושא דהא דאשת גיסו אסורה היינו בדאיכא נמי ב' עדים על גיסו וכמ"ד לעיל דרבנן פליגי אר"ש כו' עכ"ל דהא לרבי אמי הכא ע"כ לא מתפרש הא דאשת גיסו אסורה אלא בניסת בעד א' וצ"ל דהתוס' פירשו כך לעיל אליבא דרבי יצחק נפחא דאיכא לאוקמי איסורא דאשת גיסו בב' עדים וקצת דחוק הוא שהם בעצמם כתבו לעיל דאותה הסוגיא אליבא דרבי אמי אזלא:

בפרש"י בד"ה לעולם אסיפא כו' הלכך הוא פוסל ע"י אחרים והואיל ואהנו מעשיו פוסל נמי ע"י עצמו עכ"ל פי' דכיון דבעיא גיטא מיניה דלא לימא א"א יוצאה בלא גט כו' פוסל נמי ע"י עצמו ואיתסרא ליה אתתיה עליה דהוי ליה אחות גרושתו ע"כ מדברי הרי"ף והרא"ש ורש"י קיצר בפירושו דע"כ אית לן למימר הכי דכיון דאיתסרא אשת גיסו לגיסו משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה וה"ל מחזיר גרושתו משניסת מהאי טעמא נמי תבעי גט משני דשמא יאמרו גירש זה ונמצא א"א יוצאה בלא גט וק"ל:

דף צו.

תוס' בד"ה וכן אמר רב תחליפא כו' אבל גט הוי במקום חליצה כו' עכ"ל ולפי מה שכתבו התוס' לקמן דאליבא דרבנן אין חליצה כלל לקטן ואפילו בתחלה הא דאמר שמואל דיש לו גט ע"כ לר"מ אמר הכי דלרבנן ודאי אין לו גט דלא עדיף גט מחליצה גופה וכן הוא ברא"ש בהדיא:

בד"ה ר"מ אומר כו' דאמר חליצת בן ט' כגט בגדול וגט של גדול פוסל אפילו לבסוף כו' עכ"ל וק"ק לפי זה לא הוה איצטריך ליה למימר אהא דקפריך ליתני כגיטו דאית ליה זוטר לר"ג דאמר אין גט אחר גט כו' ולרבנן דאמרו יש גט כו' אלא דאית לן בפשיטות למימר כדמסיק לעיל דגט של גדול פוסל אפילו לבסוף וכן חליצתו פוסל אפילו לבסוף ומש"ה לא תני כגיטו דאינו פוסל אלא בתחלה וק"ל:

דף צו:

בפרש"י בד"ה ור"ש אומר לא פסל כו' וכגון דבביאת שני שגגה דאי במזיד כו' ונהרגת עליו עכ"ל ובפ' ר"ג פרש"י דאיירי אפילו במזיד שאין נאסרת על בעלה אלא בקינוי וסתירה והתוספות כתבו שם שהוא ט"ס ולא פירשו רש"י מעולם ופירשו שם כפרש"י דהכא (ב) דמיירי בשוגג ויראה הא דקאמר דבמזיד נהרגת לאו דוקא דהא א"נ דקני ביאת קטן לגמרי כמאמר אינו אלא מדרבנן כפרש"י לקמן בשמעתין גבי וחולץ לשנייה וייבומי תרוייהו לא הואיל וצרתה במקצת כמאמר דרבנן כו' אלא דה"ק כיון דאשה אחרת אסורה במזיד דנהרגת עליו בהך נשואין דרבנן אי הוה איירי במזיד נמי הוו חשו לאוסרה דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון ועיין בתוספות בפרק ר"ג בד"ה אם ביאה ראשונה ביאה כו':

גמ' הך תנא דד' אחין גזר משום צרה כו' והאי תנא דהכא ס"ל עשו ולא גזור משום צרה כו' פירושא דהך מלתא תמצא מבואר באורך בתוספות בפרק ד' אחין בד"ה מדרבנן וגזירה כו' ע"ש:

דף צז.

בפרש"י בד"ה דרך לקוחין כו' דבשנייה ליכא למימר לקוחין דהא לא תפסי בה קידושין עכ"ל פירוש דהשתא ע"כ אית לן למימר דבשניה אין חילוק בין נשואין לאונסין דהא לא שייך בה נשואין דקידושין לא תפסי בה וע"כ הקיחה דכתב קרא דצריך היינו בהך דשייך בה קיחה וראויה לנשואין והיינו הראשונה דשייך בה קיחה צריך שתהא בקיחה ונשואין ולא באונסין:

גמ' רבא אמר אנס אשה מותר לישא בתה כו' אינו בא לומר דרבא פליג אברייתא דמפיק ליה מדנאמר בכולן שכיבה וכאן נאמר קיחה כו' אלא דרבא בא לומר דלא תימא דדרך ליקוחין אסרה תורה וכ"ש באונסין דיש לאסור יותר כמו שפירשו התוספות ואהא קאמר רבא דאנס אשה מותר לישא בתה כו' ומהשתא אית לן למימר דה"ה בכל אינך דכתיב בהו קיחה אם אנס אחת שרי לישא אחריה הערוה והא דפריך איפוך אנא ה"ק דא"נ דרך ליקוחין אסרה תורה לא תימא בניסת הראשונה והשניה בין בנשואין בין באונסין אלא דאכתי אימא איפכא דדוקא בהראשונה באונסין אסור לישא אחריה הערוה דיש יותר לאסור באונסין כיון דעבד איסורא ועבר על ומלאה הארץ ומה כו' כמו שפירשו התוספות ואהא קמשני דבנשואין איכא שאר פי' דמשמע ליה דהיינו שאר בראשונה והא דקאמר בברייתא וכאן נאמר קיחה ולא קאמר דשאר כתיב בהו דמשמע נשואין היינו משום דלא נאמר שאר אלא באשה ובתה ולא באחות אשתו ולא באשתו ואמה אלא משום דמצינו באשה ובתה קיחה דכתיב בהו היינו נשואין מדכתיב בה שאר אית לן למימר נמי בכל אינך דכתיב בהו קיחה דדרך ליקוחין אסרה תורה והשתא ניחא לפי דרכינו דקמשני שאר כתיב בהו מדלא קאמר אלא לא חזר ע"כ רבא מהא דקא יליף ליה מרומיא דקראי כאן באונסין וכאן בנשואין ולא סגיא ליה בהא דשאר כתיב בהו והיינו משום דאיכא למימר דאשמועינן קרא בנשואין וכ"ש באונסין וק"ל:

תוס' בד"ה עריות שאר כתיב בהו וא"ת כיון כו' אימא דלא אסר הכתוב אלא היכא דגילה ערות שתיהן כו' עכ"ל דבכל שאר הנאסרות מחמת קורבה כגון בבת בנה ובבת בתה כתיב לא תגלה ערותה וכן באחות אשה כתיב לגלות ערותה דמשמע גילוי ערוה חדא דהיינו בנשואין של הראשונה לחוד אסור לגלות ערות השנייה וכן באשה ואמה לא כתיב כלל לשון גילוי ערוה אבל באשה ובתה דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה משמע ערות שתיהן לא תגלה ולא סגי בנשואין הראשונה לחוד תקשי להו אימא דלא אסר הכתוב כו' וק"ל:

דף צז:

גמרא וא"ד פליג רב אחא כו' ומ"ט גר שנתגייר כקטן שנולד דמי כו' הא ודאי דרב ששת נמי אית ליה דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי כדקתני בב' אחים תאומים דאין חייבים משום אשת אח אלא דה"ק דרב אחא שרי מטעמא דהכל יודעין דגר שנתגייר כקטן שנולד ולא גזרינן משום אחלופי כדגזר רב ששת וק"ל:

תוס' בד"ה והשני הורתו ולידתו בקדושה אפ"ה אסור וא"ת מאי אפילו אדרבה כו' עכ"ל ה"ה דה"מ להקשות דמאי אפילו אדרבה דבהורתו ולידתו בקדושה איסורא דאורייתא איכא וחייבין עליה משום אשת אח וברישא אינו אוסר אלא משום אחלופי ואין חייבין עליה ובתירוצם הא נמי ניחא:

דף צח.

גמרא ואבעית אימא משום דקאמר הרי אשה וז' בניה כו' מתוך שמעתין מוכח דההיא אשה וז' בניה לא היו של אותו הגר אלא שהביא ראיה על שנשא אשתו מההיא אשה וז' בניה דקודם לכן ודברי התוס' בפרק הערל בד"ה אם קודם מעשה אמרה כו' אינם מדוקדקים בזה שכתבו שם וכן בפרק נושאין גבי גר שהעיד על אשתו וז' בניו כו' עכ"ל שם:

תוס' בד"ה נשא אחותו מן האם כו' והא דנקט הכא לידתו בקדושה לרבותא נקטיה ואע"ג דלידתו בקדושה דכשתי אמהות כו' עכ"ל ויש להקשות לפי זה דמאי קא פריך מהא דמותר באשת אחיו מאמו ארב ששת דאסר דלמא רב ששת לא אסר אלא בשגם לידתו היה שלא בקדושה אבל הכא בלידתו בקדושה כיון דכשתי אמהות דמיין יש להקל באשת אחיו מאמו כיון שלא בא האיסור אלא ע"י קידושין וי"ל דאית ליה לתלמודא כיון דברישא גבי אחותו לא מפלגינן בין לידתו שלא בקדושה ובין שהיה בקדושה דבכל גוונא אסור לית לן לפלוגי נמי באשת אחיו מאמו דבכל גוונא מותר ודו"ק:

בא"ד וריב"א פירש דלהכי נקט הורתו שלא בקדושה כו' ולא שייך ביה שמא יאמרו א"נ מש"ה נקט הורתו שלא בקדושה כו' עכ"ל מתוך פרש"י ותוספות בפ"ד מיתות תבא בביאור דברי ריב"א דהכא שפרש"י שם אהך ברייתא והא דנקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה לא בא למעט הורתו ולידתו שלא בקדושה אלא למעוטי הורתו ולידתו בקדושה כיון דדמי ליה לישראל גזר ביה ר"מ כו' עכ"ל וכתבו שם התוספות די"ל איפכא דאדרבה כיון דהורתו ולידתו בקדושה הרי הוא כישראל ומותר אפילו באחותו מן האם כו' דליכא למגזר שמא יאמרו באנו מקדושה כו' עכ"ל דמשמע מדבריהם שם הא דלא נקט בהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה ונקט בכה"ג שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה משום דיוקא למעט הורתו ולידתו בקדושה דההוא שרי והם בעצמם דברי ריב"א הכא אך מה שכתבו שם והכא בדברי ריב"א דלא שייך ביה שמא יאמרו באנו כו' אינו מדוקדק לפי מה שפר"י לקמן דפליגא ברייתא דהכא אירושלמי ואב"ר ולא אסר קרא הכא בגיותם אלא אחות אב ואחות אם אבל אחותו בין מן האב בין מן האם שרי אף בגיותם ולא שייך כלל באחותו שמא יאמרו אלא משום דאתי לאחלופי שייך באחותו מן האם כמו שפירשו התוספות בעצמם ומה שכתבו התוספות עוד א"נ מש"ה נקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה דפסיקא ליה מילתא שאז אסור כו' עכ"ל הגיה מהרש"ל שאז איירי בין נולדה כו' ופירש כוונת דברי התוספות כפי מה שראה בתוספות בפ"ד מיתות שכתבו שם ועי"ל דהורתו ולידתו בקדושה נמי כן דינו והא דלא נקטיה לרבותא משום דלא פסיקא כו' עכ"ל ואין צריך להגיה הכא כל ספרים הישנים בדחוקים דהכא לא נחיתו לכך אלא לתרץ קושייתם דאמאי נקט בכה"ג הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ואהא קאמרי דנקט הכי משום דפסיקא ליה מלתא שאז אסור בין נולדה לפניו כו' אבל בהורתו ולידתו שלא בקדושה שרי בנולדה אחריו בקדושה וכן בהורתו ולידתו בקדושה שרי בנולדה לפניו שלא בקדושה כמו שפירשו לפריב"א וק"ל:

דף צח:

בפרש"י בד"ה ה"ג מקצתן אחין כו' ונשאה בועז ולו בן מאשה אחרת כו' עכ"ל דקדק לפרש שאותו בן הודאי של בועז הוא מאשה אחרת ואינו מרחל משום דאל"כ ההוא בן ודאי של בועז הוה נמי אסור לייבם משום דשמא יפגע בחלוצת אחיו מאמו דיוסף החולץ לכולן הוא אחיו מאמו בן רחל ותנן החולץ ליבמתו כו' היא אסורה בקרוביו וק"ל:

דף צט.

בתוספות בד"ה כתב כל נכסיו לבנה כו' וכן נראה לר"י דאי לר"מ מיתמי נמי כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דכן נראה לר"י להביא ראיה לפירוש ר"ת דמיתמי אפילו ר"מ מודה ודלא נימא בכל גוונא בין במיניה בין מיתמי פליגי אבל הא ודאי אין צריך ראיה דבמיניה פליגי כמו שהוכיח ר"ת דבכל דוכתא משמע דבמיניה פליגי דהשתא שפיר קאמרי התוספות דאי פליג ר"מ נמי ביתמי הוי סברת ר"מ הפוכה מדרבנן כו' ודו"ק:

דף צט:

תובד"ה ואינן מטמאין למתים תימה לר"י דאמאי לא קתני נמי ואין סופגין כו' עכ"ל ק"ק מאי קא קשיא ליה דהא כיון בשעדיין קטנים הם מיירי ברישא דבשהגדילו חייבין לשחרר זה את זה כדקתני בסיפא וא"כ אין שייך למתני ואין סופגין דהא קטנים הם אלא בסיפא דגדולים הם איצטריך למתני דאין סופגין משום דהוי התראת ספק (א) ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

גמ' חלק אחד פשיטא כו' כן הוא בכל נוסחאות גמרות שלנו אבל מפרש"י נראה דהוי גורס חלק אחד ס"ד וק"ל:

דף ק.

גמרא הניחא לר"א אלא לרבנן מא"ל כו' הא ודאי דאיכא למימר לרבנן נמי דעביד הכא כדעביד התם גבי תערובת אברי עולה באברי חטאת דקאמרי רבנן תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אלא דקושטא דמלתא קאמר דהכא מודו רבנן דמתפזרין על בית הדשן דניחא טפי בהכי:

דף ק:

בפרש"י בד"ה אלא לאו בזנות ששניהם באו עליה בזנות כו' עכ"ל לאו דוקא דא"נ השני נשאה אחר שבא עליה הראשון בזנות נמי ניחא דבין כך ובין כך כהן כשר הוא דקי"ל פנוי הבא על הפנויה לא עשאה זונה ושפיר נשאה כהן השני דאל"כ מה מועיל אם בא עליה השני בזנות:

דף קא.

תוס' בד"ה זקני שנים זקנים כו' ואור"י דהזקנים דלעיני כו' עכ"ל צ"ל דהזקנים דלעיני איצטריך כו':

בפרש"י בד"ה כך ב"ד מנוקים כו' יליף מהאי קרא כולך כו' בסנהדרין עכ"ל ר"ל הא דקאמר שנאמר כולך יפה גו' אינו מלשון הברייתא אבל תלמודא מייתי ליה הכא דמהאי קרא יליף לה במסכת סנהדרין והכי איתא התם בפ' א' דיני ממונות תני רב יוסף כשם שב"ד מנוקים כו' אמר אמימר מאי קרא כולך יפה כו' ומהרש"ל הגיה בפרש"י דאיירי בסנהדרין ואין צורך:

דף קא:

גמ' בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גרים יש להקשות דהשתא ל"ל קרא לרבות הדיוטות ואנן נימא מדאיצטריך בישראל למעוטי ב"ד של גרים ש"מ דאפילו הדיוטות דאי ס"ד סנהדרין בעינן ל"ל למעוטי ב"ד של גרים דמוהתיצבו שם עמך בדומין לך נפקא דכה"ג עבדינן לעיל מדאיצטריך למעט סומין כו' וי"ל דאי לא הוה כתיב אלא חד קרא לא הוה מוקמינן ליה למעוטי ב"ד של גרים אלא הוה מוקמינן ליה לרבויי הדיוטות:

דף קב.

תוס' בד"ה לענין חליצה עד שיהא אביו ואמו כו' הקשה ר"י דבפ' נערה כו' דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא היא כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל דפריך דלמא קרא אתא לחליצת גרים דלא סגי בהורתו ולידתו בקדושה כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ולא דק אלא דהא נמי קשיא ליה דלמא קרא דבישראל לא אתא אלא למעוטי הורתו שלא בקדושה לחליצת גרים ומיהו בהורתו ולידתו בקדושה סגי בלאו אמו מישראל כמו גבי נערה דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעלייתא הויא וכן הוא בהדיא בתוס' בפרק נערה בד"ה ואימא לרבות הורתה כו' ואכתי איכא לאקשויי אימא דבישראל אתא למעוטי הורתו שלא בקדושה אפיצו לחליצת בני גרים דמקרב גו' כו' עכ"ל ע"ש:

גמ' או ששמט רוב הרגל כו' טעמא דשמט הוא כו' אבל לא מצי לדקדק מדשמט הוא רוב הרגל דחליצתה פסולה אע"ג דשמטה היא המיעוט שהוא רוב העקב דבשמיטת רוב הרגל ודאי נשמט העקב שבדרך שמיטת מנעל נשמט העקב תחלה מן הרגל מש"ה הוצרך לדקדק טעמא דשמט הוא כו' דמסברא כהכשר החליצה כך הוא פסולו ומדנקט פסולו ברוב הרגל הכשרו נמי ברוב הרגל רוב הרגל אין כו' וק"ל:

דף קב:

שם הכי נמי מסתברא דאלת"ה קשיא יוה"כ איוה"כ כו' ליכא לפרש דקאמר הנ"מ כשנוייא דרבא ולא כאביי דהא לאביי נמי איכא לאוקמא ההיא דאבל מטייל אדם באנפיליא בדלית בהו כתיתין דלית בהו משום תענוג אלא משום דהוה מקשה מיוה"כ אחליצה ואתרומת הלשכה דהוה לבעל דין לחלוק ולמימר דאיכא לפלוגי בין חליצה ובין יה"כ ואהא קאמר דהנ"מ למימר שנויא דהא ע"כ תקשי יה"כ גופיה איה"כ וק"ל:

תוס' בד"ה אלא ש"מ כאן באנפיליא של עור ה"מ לפלוגי בדידה ולמתני לא יטייל כו' עכ"ל וצ"ע אמתניתין דהכא אמאי לא תקשי להו לפלוגי בדידיה ולמתני במקום מנעל אנפיליא של עור חליצתה כשירה וכן בההיא דתרומת הלשכה:

דף קג.

גמרא קב הקיטע מני ר"מ כו' באנפיליא של בגד אתאן לרבנן אמר אביי כו' יש לדקדק לסברת המקשה ולאביי דלא מפלגי בין דבר המגין ללא מגין ואנפיליא של בגד נמי מנעל הוא א"כ מאי קא קשיא להו לעיל אמתניתין דחליצה ודתרומת הלשכה מההיא דיה"כ דהא איכא לאוקמא ההיא דלא יטייל באנפיליא כו' כר"מ דחשיב ליה מנעל בההיא דקב הקיטע וצ"ע:

תוס' בד"ה באנפיליא של בגד כו' וע"ק דהכא שרינן של שעם לחלוץ ובפרק בתרא דיומא כו' עכ"ל לכאורה מאי קא קשיא להו דהא ע"כ ההיא דשרי סנדל של שעם לחלוץ כר"מ אתיא דלא דייק ליה דומיא דתחש ואם כן הוא איכא למימר דריב"ל שיצא בסנדל של שעם כרבי יוסי עביד דלא חשיב ליה מנעל כיון דלא הוה דומיא דתחש ונראה דר"ל לפי מאי דמסיק התם בפרק בתרא דיומא דלרבי יוסי נמי קב הקיטע מנעל אלא דגזר בשבת משום דאתי לאתויי קשה עוד קושיא מהא דריב"ל דיצא בסנדל של שעם ביה"כ מהא דשרינן הכא לחלוץ בו ודו"ק:

גמ' מתיב רב כהנא ובשליתה היוצאת מבין רגליה כו' הא ודאי דרגלו דהכא ליכא לפרושי ירך דאם כן מאי מעל דלמעלה מן הירך לא שייך חליצת מנעל אלא דפריך מלישנא דרגלו דהכא ע"כ לאו משמעו ירך ובשליתה היוצאת מבין רגליה משמעו ירך וק"ל:

דף קג:

תוספות בד"ה שאין חופה את רוב הרגל אבל הכא לא סגי בשמיטת רוב עקב כו' עכ"ל לאו מדנקט שאין חופה את רוב הרגל כתבו כך דהא איכא למימר דהיינו רוב הרגל היינו רוב העקב כו' כדאמרינן לעיל גבי שמיטה אלא מסברא דנפשייהו קאמרי דהכא דוקא רוב הרגל נקט דאין קרוי מנעל אלא כשחופה רוב הרגל:

גמ' סנדל של עץ מאן תנא אמר שמואל רבי מאיר היא כו' והא דקתני ברישא דמתני' באנפיליא חליצתה פסולה היינו משום דלא מגין וכשנויא דרבא דמפליג בין מגין ללא מגין ולמאי דאוקמא אבוה דשמואל נמי מתני' במחופה עור וד"ה צ"ל נמי דמפליג בין מגין ללא מגין דאל"כ לא אתיא רישא דמתני' באנפיליא פסולה כד"ה דהא לא אתיא כר"מ והשתא ניחא דלא תקשי ליה לאבוה דשמואל כדמקשי ליה רבא לעיל לאביי דליפלוג וליתני בדידיה במתני' אדתני ברישא באנפיליא פסולה ליפלוג בסנדל של עץ בד"א דכשר במחופה עור אבל אין מחופה עור פסול דהשתא כיון דכר"מ נמי אתיא לא ה"מ למתני במקום באנפיליא פסולה סנדל של עץ פסול דלר"מ כשר הוא אפילו באינו מחופה עור כיון דמגין וכשנויא דרבא ומיהו לפי זה לעיל בברייתא נמי הוה מצינן לאוקמא בהכי דאתיא ככ"ע ומיירי במחופה עור דהשתא לא תקשי ליפלוג וליתני בדידיה כיון דאתיא נמי כר"מ אלא דרבא נחית לעיל למימר אלא דכר"מ ע"כ אתיא ויש לנו לחלק בין מגין ללא מגין אבל כרבנן אינו מוכרח דאתיא מיהו מצינן למימר דאתיא נמי כרבנן ואיירי במחופה עור כאוקמתא דאבוה דשמואל הכא במתני' ודו"ק:

בפרש"י בד"ה יהיב ליה דשמאלא במתכוין עבד דלא ס"ל לאביי כו' עכ"ל עיין בנ"י אבל לא רצה לפרש דעבד כן משום דהוה ס"ל דשמאל מותר לכתחלה ומש"ה יהב שמאלא דמה לי ימינא ומה לי שמאלא דלא ניחא ליה לשוייה לאביי דטועה הוה במתני' דקתני לשון דיעבד בכולהו:

בד"ה סנדל המוסגר כו' לא תחלוץ בו כו' משום דלא ליתי למיעבד במוחלט עכ"ל ולא ידענא מי הכריחו לפרש כן דהא ע"כ למ"ד אחד המוסגר ואחד המוחלט לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשירה ליכא לפרש משום דלא ליתי למיעבד כן במוחלט דהא א"נ עבד כן במוחלט חליצתה כשירה ואם נימא שם טעמא אחרינא אשלא תחלוץ במוסגר אמאי לא נימא נמי ההוא טעמא הכא גם למ"ד דאם חלצה במוחלט פסולה:

בד"ה מאי לאו מוחלטת ואפ"ה אמרת שדי מיעוטא בתר רובא כו' ואי כמאן דמכתת דמיא כו' עכ"ל וצ"ע דהא א"נ בדעיילא כולה תקשי ליה כיון דכמאן דמכתת דמיא אין כאן בבית בגד ג' על ג' וי"ל בדוחק דמשמע ליה לרש"י כיון דמסיפא לא פריך בפשיטות כיון דכמאן דמכתת דמיא אין כאן בבית שיעור כזית אית ליה לתלמודא דודאי בדעיילא כולה אית לן שום יתורא ללמוד מיניה דמטמא בשיעורו ולא אמרינן ביה כמאן דמכתת דמיא אבל ממאי דלא עייל פריך שפיר אמאי שדינן ליה בתר רובא כיון דכמאן דמכתת דמיא ודו"ק:

תוס' בד"ה סנדל של עבודת כוכבים כו' משום דאפי' נקצץ לולב מן הדקל נתבטל כו' עכ"ל פירוש דודאי אם קצץ הלולב לצרכו דהוי כוונת ביטול והדקל עצמו נתבטל אלא אפילו נקצץ הלולב ממילא בלי כוונת בטול דהדקל אסור מכל מקום הלולב מותר כדאיתא פרק כל הצלמים גבי שפיים דמותרים משום דזריק להו ולא פלח להו ע"ש ולשון נקצץ ממילא בלי כוונה משמע מדלא נקטי קצץ כמו שדקדק הרמב"ן אהא דתנן בסמוך לקמן חרש שנחלץ ולא קתני שחלץ משום דחרש לאו בר כוונה הוא ע"ש:

בא"ד (בדף קד) וא"ת כיון דבבטלה איירי רבא מאי קמבעיא לי' לר"ל כו' עכ"ל אבל אי מיירי רבא בקודם ביטול י"ל דר"ל קמבעיא ליה בבטלה אם שרי ליטול לכתחלה דבקודם בטול קאמר רבא דלא יטול לכתחלה ועיין בתוס' פ' לולב הגזול שהאריכו שם בהך אבעיא דר"ל אפילו אי מיירי רבא בקודם בטול וע"ש:

דף קד.

גמרא אי מוק סתמא תניא כו' אף על גב דהך סתמא כיחידאה אתיא כרבי מאיר דלא דייק ליה תחש כדמוקי לה רבא לעיל מכל מקום כיון דסתמא תניא בברייתא לא ה"ל לשמואל למימר דעביד כיחידאה ולהך אוקמתא דעביד כיחידאה ביחידי ניחא דמאן דמכשיר אפילו בדיעבד אינו אלא יחידאה דהיינו רבי עקיבא ולאוקמתא דכולהו נמי כיחידאה כו' נמי אף על גב דמאן דמכשיר בדיעבד סתמא הוא במוק ובלילה מכל מקום מה שהוא עשה כן לכתחלה היינו כיחידאה כדמסיק כרבי ישמעאל בן אלישע כמו שכתבו התוס' ודו"ק:

דף קה.

תוס' בד"ה לאחין פסולה משמע כו' ודלא כפי' הקונטרס דפי' דאתיא כמ"ד כו' דא"כ בלא שום דיוק ה"מ לאוקמי כוותיה עכ"ל אבל אי דייק מדלא קתני אין כאן בית מיחוש הוצרך לדייק למאן אי לעלמא פשיטא כו' דאי לא הוה פשיטא בהא דמשתריא לעלמא לא הוה דייקא לן כלל הא דלא קתני אין כאן בית מיחוש ברישא משום דהיכא דאיכא חידושא בהא דמשתריא לעלמא לא קתני אלא לישנא דפסולה תדע דהא בכל מקום ששנינו חליצה פסולה אינה פוסלת על האחין למאן דאית ליה הכי ולא דייקא לן שם הא דלא קתני אין כאן בית מיחוש והיינו משום דבכל הנהו מקומות איכא חידושא בהא דמשתריא לעלמא והכא בסיפא דקתני אין כאן בית מיחוש היינו נמי משום דליכא חידושא בהא דמשתריא לעלמא והשתא קמדקדק הכא ברישא דקתני פסולה ע"כ לאו משום חידושא דמשתריא לעלמא דהא פשיטא אלא ע"כ משום פסול אחין נקט לישנא דפסולה דאי הוה משתריא לאחין ה"ל למתני אין כאן בית מיחוש כדקתני בסיפא ודו"ק:

גמ' ולרבי עקיבא מ"ש רקיקה ומ"ש קריאה כו' השתא דאכתי לא אסיק אדעתיה טעמא דרקיקה משום דאיתא לבסוף ומיחלפי ליה ה"ה דה"מ למפרך פירכא דלעיל השתא ומה במקום מצוה דא"ל מידי דהוה אאימורים כו' אלא משום דהשתא דמייתי ברייתא דאית ליה לר"ע הכי ניחא ליה למפרך אברייתא גופה מ"ש רקיקה מקריאה וק"ל:

דף קה:

גמרא אמר רב זו דברי רבי מאיר אבל חכ"א אין חליצת קטן כלום כו' מדברי התוס' דס"פ האשה ופ' כל הגט נראה דהוו גרסי אמר שמואל זו דברי ר"מ כו':

תוס' בד"ה ובא מעשה לפני כו' וא"ת היכי פשיט שהמעשה בא לפני ר"ע בבית האסורין כו' עכ"ל מדלא קאמר או דלמא ובא מעשה לפני רבי עקיבא אבראי היה ומעשה שחלצו בבית האסורין היה משמע להו דלא קמבעיא ליה אלא אמעשה שחלצו אם היה בבית האסורין אם לאו אבל הא פשיטא ליה אמעשה שבא לפני רבי עקיבא דבבית האסורין היה ואהא הקשו וא"ת והיכי פשיט לו לאבעיין טפי אמעשה שבא לפני רבי עקיבא ממעשה שחלצו אם היה בבית האסורין אם לאו דכמו דאיכא למימר דקאי בבית האסורין ארבי עקיבא לחוד ה"נ איכא למימר דקאי בית האסורין אמעשה שחלצו לחוד וק"ל:

דף קו:

תובד"ה מודה רבא בלא אבה יבמי לא אבה כתיב בספרים מדויקים כו' עכ"ל פי' לדבריהם דלא אבה אין בו וי"ו כמ"ש סה"ת וסמ"ק והוצרכו לזה הכא דאי הוה כתיב ולא אבה בוי"ו ודאי לא הוה לן למיחש שלא יפסיק דהאי ולא ודאי לא הוה משמע דקאי ארישא דאמר מאן יבמי גו' כו' כפרש"י וכתבו דכן מוכח במסורת שהביא לא אבה יבמי בג' חסרין וי"ו ויש שנים במשנה תורה כו' ר"ל דאותן שנים אינן במסורת החסרין לפי שהם מלאים אבל הן במסורת שכולן ריש פסוק ובמסורת רבתא יש די"ז הן ולא אבה ריש פסוק והתוספות לא הביאו אלא שנים שהן במשנה תורה וכתבו עוד ויש פסוקים דלא שייכי לאותו מסורת כו' ר"ל שאע"פ שהן בוי"ו לא שייכי לאותו מסורת לפי שאינן ר"פ וה"מ לאתויי מקרא דפ' בא ולא אבה לשלחם שהוא בוי"ו ואינו ריש פסוק וגם הוא לא שייך לאותו מסורת וק"ל ומדברי סה"ת נראה לא אבה ג' דסמיכי שכתבו בתוספות שלפנינו צ"ל לא אבה ג' חסרין ועיין במהרש"ל בזה ואין להאריך:

דף קז.

תוספות בד"ה אמר רב יהודה אמר שמואל כו' ונראה לר"י דאביי לא היה מפרש טעמא דב"ה כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין כו' וגרס הכא אר"י אמר רב דלשמואל בנכנסה לחופה ולא נבעלה יש תנאי עכ"ל פי' לדבריהם דאביי דמוקי פלוגתייהו בבעל ולמאי דמוקי לה רבה פלוגתייהו בב' נשים אבל באשה אחת מודה רב דיש תנאי בנשואין כמ"ש התוס' לעיל דאע"ג דקאמר התם איתיביה אביי לרבה כו' אינו דומה דפליג אביי עליה דהא משני ליה רבה התם שפיר ואביי לא פליג התם אלא אדעולא דמוקי פלוגתייהו בנכנסה לחופה ולא בעל כדאיתא התם והשתא הכא כיון דבאשה אחת קמיירי אי נמי דגרסינן הכא אמר רב כמ"ש התוספות שפיר מפרש אביי טעמא דב"ה משום דיש תנאי בנשואין ומהרש"ל כתב בזה דרך רחוק ודחוק בלשון התוספות ואין להאריך:

בא"ד וה"ר חיים היה מפרש הא דהכא נמי בענין זה כו' וכי יעלה על לב לומר שמחמת התנאי נתבטלו הא אין רגילות כו' עכ"ל ואע"ג דקידושין נמי אינן רגילין להתבטל מחמת תנאי כמו שהוכיחו התוספות מדקאמר שמואל אינה כא"א דבקידושין איירי מ"מ הם רגילים יותר להתבטל מהנשואין ומש"ה במיאון ארוסות הכא אף אם לא ידעי דמחמת קידושי קטנות יצאה במיאון מ"מ לא יאמרו דא"א יוצאה בלא גט אלא יתלו הדבר שנתבטלו הקידושין מחמת תנאי שהם רגילין קצת להתבטל ודו"ק:

דף קח.

גמרא הלכה כר"ח בן אנטיגנוס תנא קטנה כו' משום ר"י בן בתירא אמרו נישואיה הן הן מיאוניה הרמב"ם בפירוש המשנה כתב הא דקאמר רבי חנינא בן אנטיגנוס אינה צריכה למאן היינו דאינה צריכה מיאון בפני שנים אלא שתלך ותינשא כ"כ בנ"י והאריך בזה ע"ש ונראה שהרמב"ם דקדק לפרש כך הך דאינה צריכה למאן מדמייתי תלמודא הך מילתא דר"י בן בתירא דנישואיה הן הן מיאוניה הכא אמילתיה דרבי חנינא בן אנטיגנוס ולפי זה ר"י בן בתירא לאו בקטנה דצריכה מיאון גמור קמיירי אלא בההיא קטנה דקאיירי בה ר' חנינא בן אנטיגנוס דהיינו דאינה יודעת לשמור קידושיה ואי הוה מיירי רבי יהודה בן בתירא במיאון גמור ה"ל לאתויי הך מילתא דר"י בן בתירא לעיל דמפרש איזהו מיאון כו' אבל מדברי כל הפוסקים נראה דההיא דרבי יהודה בן בתירא במיאון גמור קמיירי גם בפי' המשנה שלפנינו לא כתוב בדברי הרמב"ם אמילתיה דרבי חנינא בן אנטיגנוס שתלך ותנשא אלא שתלך ותעשה רצונה וכן נראה מדבריו בפסקיו בפ' י"א מהלכות גירושין:

תוס' בד"ה מחמת בני אדם שאינם כו' ותימה דא"כ תיפשוט הא דבעי לעיל אי הלכה כר' יהודה בן בתירא בנשואין כו' עכ"ל לאו אפשטן תקשי להו דתיפשוט ליה מהכא דמהך דשמואל לא תפשוט אלא נשואין ומהך דשמואל דלעיל בעי ליפשוט אפילו בקידושין ועוד דהך דשמואל ניחא ליה לאתויי דקאמר בהדיא הלכה כר' יהודה בן בתירא ועוד דבעי לפשוט נמי הלכה מכלל דפליגי אלא דעל האיבעיין תקשי להו דמאי קמבעיא אי הלכה כרבי יהודה בן בתירא בנשואין תפשוט ליה מהכא דאע"ג דלא ידע האיבעיין הך דשמואל דקאמר הלכה כרבי יהודה בן בתירא מ"מ אינו דומה שלא ידע נמי הך דשמואל דהכא כיון דהוא פירושא דמתני' אע"ג דאיכא עוד פי' אחרינא אמתני' ודו"ק:

דף קח:

תובד"ה אלמא אתי מיאון ומבטל כו' מגופא דסיפא ה"מ לאקשויי כו' ואמאי לא אמרינן אתי מיאונה ומפקע קדושי שני כו' עכ"ל אם נפרש כונתם דה"מ לאקשויי הכי ולמאי דמסיק תברא ניחא נמי מהך קושיא זה הוא דחוק לומר תברא אהך מתני' דסוטה דליכא מאן דפליג עליה שתהא אסורה לחזור אחר שזינתה בתר גירושין ועוד לעולא דלא קאמר תברא מאי איכא למימר דמשום דשילשה בגיטין ודאי לית לן למימר דמיאונה לא חשיב זנות וא"נ לא אתי מיאון ומבטל גט מ"מ מיאונה אח"כ זנות הוא ואמאי אסורה לחזור לו ואם נפרש למאי דקאמר משום דאיידי דמכרת ברמיזותיו אזל ומשבש לה ניחא נמי מהך קושיא דמשום דאזל ומשבש לה לא חשבינן מיאונה זנות והשתא ניחא נמי לעולא דאית ליה נמי מהאי טעמא משום דאזל ומשבש לה לא חשבינן מיאונה כזנות ומיהו המיאון הוא מבטל גט אי לאו ששילשה בגיטין אך קשה לפ"ז מאי קא קשיא להו דה"מ לאקשויי אגופה דסיפא כו' דהא איכא למימר דהמקשה הכא ידע הך סברא דאזל ומשבש לה דהכי משמע מתוך שמעתין דידע הך סברא דאזל ומשבש לה אלא דלא ידע לפלוגי בין מיאון דידיה ובין דחבריה כדקאמר מ"ש מיאון דחבריה דלא מבטל כו' והשתא אגופיה דסיפא לא קשה מהך מתני' דסוטה דאע"ג דמיאונה חשיב כזנות הכא משום דאזל ומשבש לה לא חשבינן ליה כזנות ויש ליישב קצת דה"פ אגופיה דסיפא ה"מ כו' דר"ל דלא ה"ל להקשות מכח סברא דברישא דאתי מיאון ומבטל גט אלא דה"ל לאקשויי אגופה דסיפא מכח מתני' דסוטה דמיאונה חשיב כזנות ואי משום דאזל ומשבש לה א"כ ברישא נמי אמאי שרינן לה לחזור דמ"ש מיאון דחבריה ממיאון דידיה והוא דחוק דמ"מ לאו אגופיה דסיפא הוא מקשה אלא מכח רישא:

בד"ה כגון ששילשה בגיטין דמחזיא כגדולה כו' וי"ל דקמ"ל דאע"ג דגירשה תרי זימני לא חיישינן למחזי כגדולה עכ"ל לכאורה דפי' דרבותא קמ"ל לתנא דרישא דאית ליה מיאון מבטל גט אפי' בגירשה ב' זימני ולא חיישינן למחזי כגדולה והוא דחוק למיתני הך רבותא הכא בסיפא דפליג ארישא ואית ליה דאפילו בגט אחד אין המיאון מבטלו דברישא הו"ל למיתני הך רבותא דגירשה ב' זימני ויש מפרשים דרבותא קמ"ל בסיפא שלא נאסור אותה על בעל המיאון א"נ לאוסרה למאן אפי' בגירשה ב' זימני ולא חיישינן למחזי כגדולה לאוסרה אפילו על בעל המיאון א"נ לאוסרה למאן כלל וגם זה הוא דחוק דהך לישנא דמחזי כגדולה לא נאמר בשמעתין אלא לאוסרה על בעל הגט אבל לא לאוסרה גם על בעל המיאון או לאוסרה למאן כדמוקי עולא הסיפא דשילשה בגיטין ומחזי כגדולה ואפ"ה תנן דמותרת לבעל המיאון ומותרת למאן וצ"ע:

גמ' ותתייבם צרתה יש מיאון לאחר מיתה כו' מהרש"ל מחק צרתה דכן משמע מפרש"י שלפנינו וכן ברי"ף ובר"ש ולפי דרכו זה מה שכתבו התוספות בד"ה יש מיאון אחר מיתה באחיו כו' מוחק מלת באחיו ואין נראה למחוק כל זה מכל נוסחאות הישנות גם במקצת פרש"י ובטור איתא בהדיא דאצרה קמבעי והנראה שאלו המחקים באו בזה לפי מה שהבינו שהמיאון הוא בנשואין הראשונים בנשואין של אחי אמו אבל אין הפירוש כן אלא שהמיאון הוא בנשואין האחרונים בנשואי של אחיו כמ"ש התוספות יש מיאון אחר מיתה באחיו כו' והשתא אצרה דוקא קמבעיא ליה כיון דמיאנה מנשואי אחיו אין זו צרת השניה אבל השניה עדיין באיסורא עומדת דהא לא מיאנה בנשואי אחי אמו והשתא הא דקאמר הכא ותעקרינהו לנשואי קמאי הוי ממש כהא דקאמר לעיל גבי צרת הבת ותמאן השתא ותעקרינהו לנשואי קמאי (א) וזה הפירוש מדוקדק ומוכרע מתוך שמעתין דלא נקט גבי אחי אמו שמת ואח"כ נשא אחיו כו' דהשתא אי נמי לא מת אחי אמו אלא שנתן גט יש מיאון לאחר מיתה בנשואי אחיו אבל אי הוה קאי המיאון בנשואי אחי אמו אם יש מיאון לאחר מיתתו ה"ל למנקט גביה שמת וזה הפירוש נראה ברור לקיים כל הנוסחאות ודברי הטור ומקצת פרש"י וברש"י שלפנינו (ב) גם ברי"ף וברא"ש בטעות נמחק בהן מלת צרה:

דף קט.

גמרא מודים חכמים לר"א כו' הרי היא כיתומה כו' והחזירה שאסורה ליבם מפני שגירושיה כו' עכ"ל בפ' המדיר מייתי תלמודא הך ברייתא וגרסינן בה והרי היא יתומה בחיי אב והחזירה שחולצת ולא מתייבמת מפני שגירושיה כו' והרא"ש כתב בשמעתין דהכי איתא הגירסא בתוספתא וכן כתב הראב"ד דבעיא חליצה ואע"ג דאסורה ליה מן התורה מ"מ בעיא חליצה משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק וסברא גדולה הוא כו' עכ"ל ויש לתמוה לפ"ז אמאי דחי תלמודא הא דקאמר עיפא טעמא דר"א הואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור מדתני ר"א אומר חולצת דהא איכא למימר לר"א נמי דחולצת משום דאיכא מאן דלא ידע בגירושין ואתי למשרי יבמה לשוק (א) דמהאי טעמא חולצת נמי יתומה בחיי אב לרבנן אע"ג דהויא ערוה דאורייתא וצ"ע:

שם ומי שרי והתני בר קפרא לעולם כו' מהא דירחיק אדם מן המיאון פריך אבל מהא דידבק בחליצה לא פריך דאל"כ מאי קא משני מיאון דמצוה שאני והיינו משום דאיכא מאן דפליג אאבא שאול בפרק החולץ וסבר דמצות יבום קודמת למצות חליצה:

דף קי.

תוספות בד"ה קסבר שמואל כו' וא"ת דשמואל דלית ליה דקדושין גדלי בהדה מ"ט דר"ג כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא קושטא דמלתא לרב השתא דפליגי בבעל לית ליה דקדושי גדלי בהדה וטעמיה דר"ג משום דהמקדש אחות יבמה כו' אלא לשמואל תקשי להו מהא דקסבר אפילו בבעל דע"ד קידושין הראשונים הוא בועל וא"כ מ"ט דר"ג וכן הוא בהדיא בתוס' בפ' המדיר ע"ש:

בד"ה בההיא קאמר רב משום כו' דכוותיה מתוקמא הך צריכותא דהכא וצריכותא דכתובות אליבא דאביי עכ"ל פי' לדבריהם דבין צריכותא דהכא ובין צריכותא דכתובות אליבא דאביי דאמר התם דפליגי בבעל נאמרו אלא דצריכותא דהכא נאמרה לפי סברת כוותיה דמאן דעדיף ליה התם קידשה על תנאי מקטנה שלא מיאנה ולפי סברא זו קאמר הך צריכותא דהכא לאביי דאיצטריך אפילו בקידשה על תנאי פליג שמואל וההיא צריכותא דכתובות נאמרה נמי לאביי בהיפך זו הסברא ושני הסברות לאביי הם סברות מבחוץ דאביי מצי אמר דהסברא מבחוץ הוא כסברת מאן דעדיף ליה קידשה ע"ת מקטנה שלא מיאנה כצריכותא דהכא ומצי נמי אמר שהסברא מבחוץ הוא בהיפך כצריכותא דכתובות ועיין בתוספות שם בפ' המדיר ואין מקום בזה לתמיהת מהרש"ל ודו"ק:

דף קי:

בפרש"י ד"ה מוציא את אשתו בגט כו' אהנך תרתי תיובתא קמייתא דבחרשת וחרש מעיקרא קמיירי כו' עכ"ל בכדי נקט חרש דחרש א"נ דאיירי מעיקרא לא קשה מידי כיון דפקחת מכח קידושי פקח נפלה לפני החרש ליכא למימר ביה כי היכי דעל הכי נפק כפרש"י לקמן גם מ"ש רש"י לקמן ומדהוא חרש מעיקרא הנך נמי דלעיל חרשים מעיקרא כו' דכל הנך חרשים דלעיל כו' עכ"ל אינו מדוקדק דלא הוזכר חרש אלא בבבא קמייתא אבל בבתרייתא לא הוזכר חרש וק"ל:

תוס' בד"ה או נשתטה לא כו' ועוד דבלאו הכי הוה פריך ליה אמאי צריך לגרש את כו' כצ"ל:

בד"ה קסבר רב חרשת קנויה כו' וי"ל דקים ליה לר"ח דחדא קנויה ומשוירת וחדא קנויה ואינה קנויה אלא דהוא לא הוה ידע הי מנייהו כו' עכ"ל אין דבריהם אלו מספיקים לקושייתם דא"נ קים ליה דחדא קנויה ומשוירת וחדא קנויה ואינה קנויה מ"מ נימא דהוה מספקא ליה אי חרשת קנויה ומשוירת וקטנה קנויה ואינה קנויה או איפכא ועוד הא דחדא קנויה ומשוירת וחדא קנויה ואינה קנויה אין צריך ראייה כדמוכח ממתני' דהכא כפרש"י אבל צריכין אנו למימר לתרץ קושייתם דרב חסדא הוה קים ליה ברב דהוה ידע באיזה דהוה קנוייה ומשוירת ואיזה מהן דהוה קנויה ואינה קנויה אלא רב חסדא לא הוה ידע הי מנייהו והתוס' קצרו במקום שהיה להם להאריך ודו"ק:

דף קיא.

בפרש"י בד"ה חרשת במאי תיפוק הא לאו כו' ואי קשיא מתני' דקתני בא על הקטנה כו' אמאי פסלה כו' עכ"ל זו היא גירסת רש"י לקמן במתני' דגרס דפסל את הקטנה וכך הוא גירסת הראב"ד אבל הרי"ף והרמב"ם דגרסי לקמן במתני' דלא פסל את הקטנה כמ"ש הטור סי' קע"א לא קשיא מידי אך קשה לפ"ז רב חסדא דפשיט מרב דחרשת קנויה ומשוירת וקטנה קנויה ואינה קנויה ולא איפכא אמאי לא פשיט ליה ממתני' לפי גירסא זו דע"כ לא מתוקמא טעמא דהך מתני' הא דהבא על הקטנה ואח"כ על החרשת דלא פסל הקטנה ובבא על החרשת ואח"כ על הקטנה דפסל החרשת אלא בדנימא דחרשת קנויה ומשוירת וקטנה קנויה ואינה קנויה ומיהו רב ששת דפשיט מברייתא ולא פשיט מהך מתניתא לא קשיא דאיכא למימר דבעי למיפשט דאפילו למאן דפליג אמתניתא וסבר דאפילו בבא על הקטנה ואח"כ על החרשת דפסל הקטנה מ"מ אית ליה דקטנה קנויה ואינה קנויה וחרשת קנויה ומשוירת והא דפסל הקטנה אינו אלא משום גזירה דלמא אתי למבעל חרשת ברישא כדקאמר בהדיא בגמרא אברייתא:

דף קיא:

גמ' קרי כאן להקים לאחיו שם כו' אמר אביי א"ק יבמה יבא עליה כל דהו כו' אין לפרש דהוה יבומי ייבום קאמר הכי דמרבינן לקטן מקראי למר מיבמה כל דהו ולמר מיחדיו אפילו בן יום אחד דהא בהאשה רבה תנן דעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול דזה אינו אלא מדרבנן וכמ"ש התוס' בפ"ק דקידושין ע"ש אלא משום דלא נימא דכל ביאה וביאה דאיסורא הוא כיון דלאו בר מיקם שם הוא קאמר הכא דמרבינן ליה מקראי למר מיבמה כל דהו ולמר מיחדיו ודו"ק:

תוס' בד"ה לא נסתרה אפילו כו' מהרש"ל הגיה אף על פי שנכנסה לחופה במקום שלא נכנסה כו' אבל בספרים מדויקים ראיתי שהגיהו כך ואף על פי שלא נכנסה לחופה רבי מאיר כו' ור"ל דאע"פ שלא נכנסה לחופה סבירא ליה לרבי מאיר דלא מוקים והיינו כההיא דהכא ביבמה שאין שם כניסת חופה ודו"ק:

דף קיב.

תובד"ה היא אומרת נבעלתי כו' דבתוך ל' משמע ברישא דאינה צריכה גט כו' ולא קתני וצריכה גט כו' עכ"ל אבל אי איירי הסיפא בלאחר ל' וצריכה גט לא תקשי להו במציעתא דקתני בלאחר ל' מבקשין הימנו שיחלוץ לה דהיינו ע"כ בהיא אומרת לא נבעלתי והוא אומר בעלתי אמאי לא קתני בה וצריכה גט דאיכא למימר כיון דמבקשין לו שיחלוץ לה לא איצטריך ליה למתני דודאי הוא דצריכה גט דהא מחזקינן לה בנבעלה כיון דאין כופין אותו שיחלוץ ומזה יתיישב מ"ש התוספות לקמן ומיהו י"ל דאיהי נמי בעיא גט אפילו שניהם מודים שלא בעל כו' ולא נקט אמר לא בעלתי בתחלה אלא לאשמועינן דאפ"ה כופין לחלוץ כו' עכ"ל דמי הכריחם השתא לומר דסיפא דברייתא כופין הוא אמאי לא נימא השתא דמבקשין הוא כפרש"י וההיא וכי מפני שאנו כופין מיירי בששניהם מודים שלא בעל ולפי דרכינו ניחא דאי הוה בסיפא מבקשין לא הוה איצטריך למיתני וצריכא גט כמו דלא קתני ליה במציעתא וק"ל:

בפרש"י בד"ה אמר רבי אמי לעולם כו' ואע"ג דקתני אמבקשין כו' עכ"ל ויש להקשות לרבי אמי ע"כ הא דקתני בסיפא דמתניתין ובזמן שהודה אפילו לאחר י"ב חודש כופין כו' ומיירי באמר מתחלה לא בעלתי וא"כ לא שייך למימר ביה שנתן גט לביאתו והדרן קושיין לדוכתין עד שכופין לחלוץ נכפינו לייבם וי"ל דאיידי דקתני ברישא כופין לחלוץ קתני נמי בסיפא כופין לחלוץ:

תוס' בד"ה אבעיא להו נטולה כו' ועוד מאי קאמר ש"מ כופין כרב והלא היא מותרת לו כו' עכ"ל ובספר מלחמות הוסיף בזה ואם מפני שאר הנאותיה שאסורות עליו הרי יכול הוא לומר בעינא דעבידנא מצוה ואח"כ אם לא תמצא פתח לנדרה אוציא אותה בגט והיאך כו' עכ"ל ע"ש:

דף קיב:

גמרא אדתני אם נתכוונה לכך כו' ומהך בבא דלאחר מיתת בעלה מבקשין כו' לא בעי למידק אדתני לאחר מיתת בעלה ליפלוג וליתני בדידיה במחיים בד"א כו' דאיכא למימר למ"ד דמצי מיפר לה לא אשמועינן דאפ"ה מבקשין ולא כופין ומשום דהיא נתנה אצבע בין שיניה כמ"ש התוספות לעיל א"נ דאיכא למימר משום דלא רצה להאריך ליפלוגי בין יש לה בנים לאין לה בנים קתני לאחר מיתת בעלה דמבקשין דהוא מילתא דפסיקא באין לה בנים ודו"ק:

דף קיג.

תוס' בד"ה דלמא אתי לאכלה כו' אבל בקטנה דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן כו' עכ"ל והיינו למאן דאית ליה דקטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו כמו שפירשו התוס' שם ולפי זה בחרשת דלא אכלה בתרומה אין אנו צריכין למימר משום גזירת חרש בפקחת אלא דגזרו בחרשת גופה (א) בתרומה דרבנן אטו דאורייתא ובשמעתין דהוצרך למימר דגזרו חרשת אטו חרש בפקחת היינו למאן דאית ליה דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו ודו"ק:

דף קיד.

בד"ה שבת דאיסור סקילה כו' ולרבי נראה דאין זו קושיא כו' וריב"א מפרש דהכא בצער כו' כצ"ל וכן הוא בספרים מוגהים בדיוק:

גמ' וצריכי דאי כו' ואי אשמועינן טומאה כו' כתב הרא"ם פרשת אמור אך קשה א"כ לכתוב רחמנא טומאה ודם ולייתו שרצים מנייהו דכי פרכת מה לכהנים כו' הצד השוה שבהן כו' אף שרצים ושאר כל האסורין כו' עכ"ל ונראה לומר דלאו קושיא הוא דאיכא בטומאה ודם צד השוה דאית בהו כרת דאיכא בהפרשת טומאה נמי צד כרת דאוכל קדשים בטומאת הגוף חייב כרת וליכא לאקשויי נמי דלא לכתוב דם ותיתי משרצים וטומאה דאיכא למימר מה להנך שכן בכזית אבל דם דעד דאיכא רביעית דטומאת מת ונבילה הוא בכזית ועיקר אכילת שרצים לוקין בכזית כמ"ש התוס' ותלמודא לא חש להאריך למפרך מלמילף חדא מתרתי כיון דפרכינן ביה אפילו פירכא כל דהו וק"ל:

דף קטו.

תוס' בד"ה דאי בעיא אמרה כו' ואם תאמר אמאי לא קאמר מגו כו' אבל נהרג אטו מת לא עכ"ל יש מקשין דלעיל שכתבו תימה לר"י כו' א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא דאי בעיא אמרה מת על מטתו עכ"ל אמאי לא תירצו נמי הכי דמגו נהרג אטו מת לא אמרינן וי"ל דמלחמה בעולם דמתניתין דלא מהימנא איירי אפילו באמרה מת סתם דהשתא הוי שפיר מגו מת אטו מת דהיינו מת סתם מגו דמת על מטתו וק"ל:

בד"ה והא מים דכמלחמה דמי השתא ס"ד שראו אנשים שטבעו אבל לא ראו שהעלום כו' עכ"ל ונראה (דלפרש"י) [דלפר"י] דע"י טביעת עין לא היה להאמינם דאמרי בדדמי מצינן לפרש שפיר אפילו בראו שהעלום מן המים אלא דהוה קס"ד שלא ראו בו סימנים וע"י טביעת עין אמרי בדדמי וכמלחמה דמי אלא שהוכרחו לפרש כן לפר"ח לקמן דע"י טביעת עין יש להאמינם אם ראו שהעלום מהמים ועוד מדקאמר המתרץ ותסברא מים שאין להם סוף נינהו ואי הוה קס"ד דמקשה דמיירי בהעלום מהמים לא שייך בזה חשש מים שאין להם סוף (ב) ועוד מדקאמר המתרץ ה"ד דאמרי אסקינהו קמן משמע דהמקשה לא ידע דמיירי בהעלום וק"ל:

דף קטו:

בד"ה יצחק ריש גלותא כו' ואי שכיחי שיירתא והוחזקו תרי יצחק א"כ אמאי לא חייש רבא דהא לקמן גבי ענן בר חייא כו' עכ"ל דמשמע דמיירי בלא שכיחי שיירתא והתוספות לא חשו למנקט רבותא בהא מלתא דאפילו בלא שכיחי שיירתא אי הוחזקו תרי יצחק חייש רבא משום דכיון דהוחזקו ב' יצחק אין נפקותא שוב אי שכיחי שיירתא אי לא שכיחי דהא לא קאמרינן שכיחי שיירתא אלא לחוש לב' יצחק והכא בהוחזקו הא איכא ב' יצחק וק"ל:

דף קטז.

בד"ה מאי אמרת דלמא מסר כו' דכי היכא דגדולה מצי מגרש ולא חיישינן שמא מסרם לצור ע"פ צלוחיתו כו' דלגבות החוב הם יודעים כו' עכ"ל ולפ"ז בשמעתין רבא דמייתי ראיה מהיא דחבי בר ננאי נמי צ"ל הכי דאי הוה חיישינן לתרי יצחק ה"ל למיחש דלמא מסר ליה לצור ע"פ צלוחיתו אבל אדלמא מסר ליה לגבות החוב והשתא חזר בו ליכא לאתויי ראיה דלהא ודאי ליכא למיחש דלגבות החוב הם יודעים כו' ודו"ק:

גמ' מ"ט דקטטה כו' איכא בינייהו דארגיל הוא קטטה כתב הרא"ם בתשובה מדלא קאמר איכא בינייהו מת וקברתיו ש"מ במת וקברתיו לכ"ע לא מהימנא דלמ"ד משום דמשקרא בהא נמי משקרא ולמ"ד משום דאמרה בדדמי כיון שחושבת ע"פ האומדנא שבודאי מת ואינה יריאה שמא יבא כו' חיישינן דלמא משקרא ואמרה וקברתיו כדי להוציא הספק מלב השומעים שלא יחשבו שע"פ האומדנא אמרה שמת כו' עכ"ל והאריך עוד ועיין בזה בכסף משנה באורך ושם תמצא גם תשובת ר"י בן ל"ב בזה על דברי המגיד:

דף קטז:

תוספות בד"ה איכא בינייהו דארגיל כו' וא"ת ואמאי לא תשקר והלא היא משקרת שאמרה גירשתני כו' עכ"ל מדבריהם נראה דהא דקאמר איכא בינייהו דארגיל כו' וכיון דמרחמא ליה לא משקרא תקשי להו הא משקרא שאמרה גרשתני כו' וכמ"ש מהרש"ל אבל לעיל למ"ד טעמא דמתניתין משום דאמרה בדדמי לא תקשי להו דהא ע"כ משקרא שאמרה גרשתני דאיכא למימר דמוסיף הוא ואית ליה נמי טעמא דמשקרא והיכא דא"נ לא משקרא אינה נאמנת מטעמא דאמרה בדדמי וק"ל:

בד"ה באותה שעה כו' וא"ת אמאי לא מהימנינן לה מגו כו' גרשתני למ"ד כו' עכ"ל למאי דהוו סברי ב"ה מעיקרא דבמת בעלי תנשא ולא תטול כתובה תקשי להו הכי אבל למאי דחזרו להורות כב"ש שתטול כתובה אין כאן מגו (ג) דאי הויא קאמרה גרשתני לא הויא נוטלת כתובתה אך קשה דכיון דאינה מעיזה לומר גרשתני אפילו שלא בפניו אין כאן מגו לומר מת בעלי אטו גרשתני כיון דאינה מעיזה דמגו דהעזה לא אמרינן כההיא דריש ב"מ מפני מה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז כו' ואם נימא דלומר מת נמי אינה מעיזה א"כ לא ה"ל לאקשויי מכח מגו דיכולה לומר גרשתני אלא תקשי להו (ד) דמ"ש שאינה נאמנת במת מגרשתני דנאמנת אפילו שלא בפניו וצ"ע:

בא"ד ואע"ג דאיכא איסורא דא"א כיון דשלא בפניו אינה מעיזה כו' עכ"ל ר"ל דהשתא דאמתניתין קאי ומטעם דהפה שאסר הוא פה שהתיר יש להאמינה ליכא לאקשויי דא"כ ל"ל טעמא דאתמר דרב המנונא אפילו שלא בפניו ואהא קאמרי דאע"ג דאיכא איסור א"א לא היה להאמינה מטעם שהפה שאסר כו' בלחוד אי לאו האי טעמא דאית לן למימר נמי דשלא בפניו אינה מעיזה וק"ל:

בד"ה שאין האחין נכנסין לנחלה כו' וא"ת מ"מ תקשי כו' דאי לא שמעו בו כלל פשיטא דאין מורידין וא"כ כו' עכ"ל הא ודאי דאי הוה מיירי בלא שמעו בו כלל מכ"ש דתקשי להו אמאי קאמר שמואל דמורידין אלא דקושטא דמלתא קאמרי דבלא שמעו כלל פשיטא דלכ"ע אין מורידין וק"ל:

בא"ד ומיהו בפ' בתרא כו' ואיירי בב' עדים ומצינו למימר נמי הכא שיצא לדעת כו' עכ"ל ר"ל דבשמעו בו שמת מיירי בב' עדים אפילו לירד ולמכור ולא שמעו היינו שלא שמעו בב' עדים אלא בעד אחד ולשמואל דאמר דמורידין מוקי ההיא דהכא ביצא לדעת אבל למאן דקאמר התם אין מורידין בלא שמעו מוקי ההיא דהכא אפילו בשבוי ודו"ק:

דף קיז.

תובד"ה וחזרו ב"ה להורות כב"ש כו' ולמסקנא דהתם כו' עכ"ל כצ"ל וע"ש בתוספות בפ' האשה שנפלו:

דף קיז:

גמרא לאו משום דאמרינן לא בעלה מיית ולא חמוה כו' וליכא לאקשויי דהמ"ל דא"נ מיית בעלה אלא דלא מיית חמוה וכגון דאיכא יבם וקמכוונה לקלקל לחמותה דלא תיתי ליצטערן אחר שתתייבם ליבם שהוא בנה דמדקתני תנשא כו' משמע דתנשא לשוק בלא חליצה מיירי והיינו ע"כ בליכא יבם ומה שיש עוד לדקדק בסוגיין מבואר בפ"ב ע"ש:

תוס' בד"ה הא לא נשאת לא כו' ור"י אומר דפריך משום דמשמע ליה כו' מדאורייתא מדקאמר תצא ולא קתני הולד ממזר ועוד מדקתני סיפא כו' ואי מדרבנן אפילו בזה אחר זה נמי כו' עכ"ל דבריהם אינם מובנים בכללם דמ"ש דמשמע ליה כו' מדאורייתא מדקאמר תצא קשה דאדרבה דכל היכא דמדאורייתא תצא הוי הולד ממזר גמור אבל היכא דלא תצא אלא מדרבנן אפשר דלא הוי הולד ממזר כלל כדמוכח בפרק האשה רבה ועוד וכי משום דהאי תצא דקתני באידך בבא הוי מדאורייתא נימא נמי דהאי לא תנשא דבהך בבא נמי מדאורייתא הוא דאדרבה כיון דלא קתני בהך בבא אלא לא תנשא ולא קתני נמי תצא כמו באידך בבא אית לן למימר דלא תנשא היינו מדרבנן דהא בההיא דרבי יוחנן גופיה קתני נמי באידך בבא תצא ובבבא קמייתא לא תנשא וההוא לא תנשא אינו אלא משום הסר ממך עקשות פה כדאיתא התם גם מ"ש ועוד מדקתני סיפא כו' לא תנשא משמע דהיינו בבת אחת ואי מדרבנן כו' קשה כיון דמשמע להו דלא תנשא דיוקא דרישא הוי דומיא דלא תנשא דסיפא א"כ בלא מלתא דעולא ה"ל למפרך מרישא לסיפא דבין הני לא תנשא משמע מדאורייתא ובין משמע מדרבנן אמאי קתני בסיפא בבת אחת דהא אפילו בזה אחר זה נמי דינא הכי דקתני ביה ברישא לא תנשא ועוד יש כאן גמגומים ואין להאריך בהם גם בתוספות בכתובות אין שם האי תרוצא אהך קושית התוספות בשם ר"י אלא תירוץ קמא ישנו שם בשם ר"י וע"כ ראיתי דהאי ור"י אומר דפריך כו' ועוד כו' אין כאן מקומו והוא שייך לקמן למטה בסוף הדיבור שכתבו ואע"ג דיש חילוק בין דאורייתא בין דרבנן מייתי מדעולא כו' בבת אחת ע"כ סוף הדיבור ושם מקומו של ר"י אומר דפריך כו' ור"ל שבא לתרץ דהמקשה פריך דע"כ לית לן למימר משום דלא מהימן הכא אלא מדרבנן לא הוה חשיב כלל כשנים אלא דמהימן הכא גבי אשה וחשיב כב' כמו דנאמן מדאורייתא וחשיב כב' דאל"כ אמאי קתני באידך בבא תצא ולא קתני הולד ממזר אלא ע"כ דמהימן הכא גבי אשה וחשיב כב' כמו מדאורייתא ומש"ה לא הוה הולד ממזר ועוד מדקתני סיפא כו' ואי משום דלא מהימנינן ליה הכא גבי אשה אלא מדרבנן לא הוה חשיב כב' א"כ אמאי קתני בסיפא בבת אחת לא תינשא דהא אפילו בזה אחר זה נמי לא תינשא דהא לא חשיב כלל כב' הכא בעדות אשה ולמאי דמסיק דלא תצא מהיתירא הראשון צ"ל בסיפא דקתני בבת אחת לא תינשא אינו מאיסורא דאורייתא אלא מאיסורא דרבנן ובזה אחר זה אפילו איסור דרבנן לא הוה אלא משום לזות שפתים וכן הוא ברא"ש ותו לא מידי:

דף קיח.

בד"ה טעמא דאמרה לא מת כו' ואנא ידענא דאאומרת מת קאי דההיא דלא מת שויתה לנפשה כו' עכ"ל השתא לפי סברת המקשה בלאו האי טעמא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא אנא ידענא דאאומרת מת קאי דהא לא עדיפא אומרת לא מת מאישתיקא ודו"ק:

בד"ה סד"א הא מימת כו' וי"ל דאפילו מודה ונותנת אמתלא לדבריה כו' עכ"ל ומיהו אפילו בנותנת אמתלא לא עדיפא משתיקה דאל"כ לא הוי איצטריך ליה לתלמודא להך סברא דקאמר והא דקאמרה לא מת לקלקולה לצרה כו' וק"ל:

בד"ה דכל לא מת בעדות כו' דאי לאו הכי מה משמיענו היינו עד ועד דעלמא כו' עכ"ל נראה דכל זה מדברי רבינו יואל דדייק דאפילו צרות במשמע דאל"כ מה משמיענו היינו עד ועד דעלמא והתוס' דחו לקמן פי' זה מההיא דפרק מי שקינא דקתני ע"א אומר נטמאת וכו' ולא קאי אצרות ואפשר דרבינו יואל מיישב את זה דהתם ודאי (א) איצטריך למיתני אשה אומרת נטמאת כו' לאשמועינן דאשה נאמנת בסוטה כמו דמהימן ע"א מדאורייתא התם אבל הכא בין ע"א ובין אשה כולהו תקנתא דרבנן נינהו דנאמנים ואשה ואשה היינו עד ועד ודו"ק:

דף קיח:

בפרש"י בד"ה קידש קתני כו' אבל בעל לא קתני דליפלוג רבי טרפון דכיון דעשה בה מעשה וגינה כו' עכ"ל יראה שדקדק לפרש דקידש קתני אבל בבעל מודה רבי טרפון משום דגינה אותה ולא בעי לפרש דקידש קתני ובבעל מודה רבי טרפון משום דאיסורא עבד כדאמרינן לקמן דא"כ אמאי פליג רבי טרפון בגזל כיון דאיסורא דאורייתא עבד אבל אי משום טעמא דגינה אותה מודה רבי טרפון בבעל מצינן למימר שפיר דפליג בגזל אך קשה לפי זה מהך סברא גופה הוי מצי למעבד לקמן צריכותא אבעל וגזל דמתניתין דאשמועינן בעל להודיעך כחו דרבי טרפון דאע"ג דגינה אותה לא קניס ותנא גזל להודיעך כחו דרבי עקיבא ועוד קשה לפירושו דאם בא לתת טעם לפי סברת המקשה השתא דלא פליגי בבעל ופליגי בגזל א"כ לא ה"ל למשתק נמי מלתת טעם השתא לפי סברת המקשה אמאי פליגי בקידש ולא פליגי בלקח דהא בתרוייהו לא עבד איסורא וצ"ע:

תוס' בד"ה א"ל תנינא וחוששין לדבריה וא"ת האי דאינה מתייבמת כו' עכ"ל סמכו דבריהם אלו אסיפא ולא ארישא דקתני חוששין לדבריה וחולצת משום דמשמע להו דמחדא בבא קפשיט דאל"כ ה"ל למפשט מאינה נאמנת דרישא ודסיפא דאינה נאמנת ברישא משום דמרחמא ליה ובסיפא משום דזימנין סניא ליה אלא ע"כ דמחדא בבא קפשיט דקתני בכל חדא בבא אינה נאמנת וחוששין לדבריה דע"כ אית לן למימר דזימנין רחמא ליה וזימנין סניא ליה וניחא להו למימר דמאינה נאמנת וחוששין לדבריה דסיפא קא פשיט דהשתא דייק ליה שפיר הא דאינה מתייבמת לאו משום דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא הוא מדקתני חולצת דמשמע שכן הדין כמ"ש התוס' (ב) דארישא ליכא למידק הכי וק"ל:

דף קיט.

תוספות בד"ה אמאי הלך אחרי רוב נשים כו' וי"ל דמיירי כגון שיש ב' עדים שאומרים ששניהם מתו כו' עכ"ל דבריהם אינן מובנים לי דכיון דאיכא עדים שאומרים ששניהם מתו א"כ אי איכא חזקה שהיה לה בן מאי פה שאסר ופה שהתיר איכא הכא ואמאי נאמנת באומרת מת בני ואח"כ מת בעלי טפי מאומרת מת בעלי ואח"כ מת בני וצ"ע (ג):

דף קיט:

תובד"ה סיפא חזקה לשוק ורובא כו' והא דנקט דבעינן ברישא חזקה בהדי מיעוט כו' עכ"ל אבל ליכא למימר דנקט ברישא חזקה בהדי מיעוט משום רבנן דמודו לר"מ דחיישינן למיעוט היכא דאיכא חזקה בהדי מיעוט דבפרק עשרה יוחסין מוכח בהדיא דרבנן לא חיישי למיעוט אפילו היכא דאיכא חזקה בהדיה וע"ש בתוס' ורבי יהושע נמי דפליג בסיפא ה"ה דפליג ארישא דלא חייש למיעוט אפילו באיכא חזקה בהדיה והיינו כרבנן דר"מ אבל לפי מה שכתבו התוספות בבכורות בפרק הלוקח דרבי יהושע מודה ברישא ולא פליג עליה ודאי איכא למימר דנקט ברישא חזקה בהדי מיעוט משום דרבי יהושע מודה בה וק"ל:

בא"ד וחזקה דחלב בחזקת היתר א"כ איתרע ליה רובא כו' עכ"ל האי לישנא דא"כ איתרע ליה רובא אינו מכוון לפי דבריהם שלפנינו והכי הל"ל דא"כ נשחטין מיעוטא דמיעוטא וכן הוא לשון התוספות בפרק כיסוי דם ונראה שחסר כאן מדברי התוספות וכצ"ל ויש ליישב דשאני התם דלאחר שחיטה איתרע ליה רובא כדאמר הכא ודבריהם מבוארים בתוספות פרק אין מעמידין אקושיא אחרת וז"ל שם דהנך קיבות העומדות לפנינו לאחר שחיטה בספק ע"ז קיימי והתם נמי זימנין דחיישינן כגון ביצתה מליאה משום דאיכא ריעותא כו' עכ"ל ע"ש:

בד"ה מ"ט דר"א משום דקסבר צרה מעידה כו' מ"מ ליפלגי גבי ההיא דמת בעלי ואח"כ מת חמי כו' ונראה לר"י כו' עכ"ל ויש לדקדק אמאי לא תקשי להו דליפלגו ברישא דהך מתני' דקתני באידך פרקין באה ואמרה מת בעלי תנשא ותטול כתובה וצרתה אסורה דהך לא מיתרצה בתירוץ ר"י דהא הך אינה מתכוונת להעיד על חברתה אלא על עצמה וי"ל דאהך רישא לא פליג ר"א דאיכא לאוקמא באינסבא לישראל ואיכא למיחש דלמא בגיטא אתאי אבל בההיא דמת בעלי ואח"כ מת חמי ע"כ לאו משום דלמא בגיטא אתאי הוא דא"כ לא תחזור להיות כלתה ולא תיתי תיצטערן ואמאי לא נתיר לחמותה דאע"ג דהכא בצרה חיישינן דמקלקלא אפי' היכא דלא תחזור להיות צרתה כגון בדאתא בגיטא ולרבנן אמרינן דאפילו מקלקלא עצמה משום קלקול חברתה דתמות נפשה עם פלשתים קעבדה היינו משום דהיה לה עמה צער דגופה אבל בחמותה דלית לה צער אלא מילי דעלמא לא מקלקלא אא"כ כשתחזור להיות כלתה דהכי מוכח מתוך הסוגיא דלעיל בפרק האשה שלום דבעי למפשט חמותה הבאה לאחר מכן מהך מתניתין דמת בעלי ואח"כ מת חמי ואי הוה חיישינן בחמותה דמקלקלה משום צער שהיה עמה כבר לא ה"מ למפשט מידי וכן מוכח שם בתוס' ע"ש:

דף קכ.

בד"ה הכרת פניהם כו' וה"נ משמע דאברייתא לחודא קאי דמייתי עובדא ודבק קירא באפותיה היינו על מצחו כו' עכ"ל כצ"ל והד"א ועיין בתוס' בפ' יש בכור:

בד"ה מצאו קשור בכיס כו' ע"י סימן זה שקשור בכיס ולהכי נקט כיס וארנקי עכ"ל ר"ל דאי הוה מיירי על ידי טביעת עין לא ה"ל למנקט כלל כיס וארנקי דמה לי שיש לו טביעת עין בכיס ובארנקי ומה לי שיש לו טביעת עין בגט גופיה וה"ה נמי אי הוה מיירי כשיש לו סימן בכיס וארנקי לא ה"ל למנקט אלא כשיש לו סימן בגט גופיה ולא ה"ל למנקט כיס וארנקי כלל אבל נקט כיס וארנקי שזהו הסימן גופיה שהגט קשור בו ואין צריך סימן אחר לא בגט ולא בכיס ובארנקי וק"ל:

דף קכ:

תוד"ה למימרא דמגוייד כו' וסיפא (דלא תנשא) [דתנשא] היינו לאחר י"ב חודש כו' עכ"ל וכצ"ל:

בד"ה אלא מעתה יהא גולה על ידו לשמואל דחשיב כו' עכ"ל דבריהם מבוארים יותר בפ' מי שאחזו ע"ש:

דף קכא.

תוס' בד"ה ולא היא ל"ש צורבא מרבנן כו' ואע"ג דרובייהו צורבא מרבנן אי סליק קלא כו' עכ"ל כן הוא בספרים מדוייקים וכצ"ל וק"ל:

דף קכא:

תוס' בד"ה אין מזכירין מעשה ניסים תימה לר"י כו' ור' מאיר חולק אברייתא דלעיל עכ"ל כך נראה להגיה וכוונת דבריהם לפי סוגיא דשמעתין דלכ"ע אין מזכירין מעשה ניסים וטעמא דר"מ משום דכיפין ע"ג כיפין הוו דהשתא תימה מההיא דנפל לגוב אריות כו' כמאן אתיא אבל לפי דברי הירושלמי דאיכא מאן דחושש שמא נעשה לו נס השתא אית לן למימר נמי טעמא דר"מ בפשיטות הכי משום דחושש שמא נעשה לו נס והשתא ר"מ דמתניתין חולק אברייתא דלעיל דקתני בנפל לתוך כבשן האש דמעידין:

דף קכב:

גמ' אין בודקין עדי נשים בדרישה ובחקירה ר"ט ור"ע אומרים בודקין כצ"ל וכן הוא בתוספתא ובנ"י וכן נראה להוכיח מתוך שמעתין ומדברי התוס' ודו"ק :

חִדּוּשֵׁי אַגָּדוֹת – מַהַרְשָׁ״א

דף יג:

גמ' כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה כו' כגון אלים אלימה כו'. אלו שמות כולם שמות העיר וכן היא המדה גם בשאר שמות כמו הרה נסו ביתה בתואל ארצה כנען וכדאמרינן בשמעתין בחוצה ולא נקט הכא אלא הני שהם שם העיר לפי שהם יותר פשוטים ומפורסמים לפרש כן וקאמר כל תיבה שצריכה כו' דהיינו כל תיבה מהשמות שהיא ודאי צריכה למ"ד בתחלתה במקום אל אבל שאר תיבות מלה ופועל לא יתכן בהם שצריכה למ"ד בתחלתה ובזה תפול מה שהקשה מהר"ן בביאורו בשם הר"א המדקדק. ודע דבב"ר פריך אהך דהכא והא כתיב ישובו רשעים לשאולה ומשני ההוא בדיוטא התחתונה שבשאול ועיין הפי' ברא"ם ועוד נראה לפרש כוונת הב"ר ע"פ מ"ש בפ' הקומץ שה"א פתוחה מתחתיה רמז שכל הרוצה לצאת יצא וה"ק שהה"א שבסוף מלת לשאולה הוא רמז שהיא פתוחה מתחתיה ששם ירדו הרשעים לדיוטא התחתונה שבשאול וכה"ג פרש"י בפ' בראשית שהעה"ז נברא בה"א רמז שירדו למטה לשחת כה"א שסתומה מכל צד ופתוחה למטה לרדת שם עכ"ל וק"ל:

דף יד.

גמ' כי אזלינן בתר רובא היכי דכי הדדי נינהו כו'. פרש"י בחכמה ואע"ג דסתמא כתיב בתורה אחרי רבים להטות אפשר דמוקמינן לה דוקא דכי הדדי נינהו מדכתיב לא תענה על רב חסר יו"ד דמשמע ביש חכמה דהיינו רב לא תלך אחרי רבים להטות ודע דכל זה אמרו בקודם בת קול אבל לאחר בת קול קאמר ואי בעית אימא מ"ד לא עשו דהא נפקא ב"ק ומ"ד עשו ר"י היא דאמר אין משגיחין בב"ק ועיין בכל זה בתוספת גם בחידושינו בהלכות וק"ל:

לא נמנעו ב"ש לישא וכו' לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו. הגם שא"א שיהיו שני הדעות אמת לאמתו מ"מ מצד השלום ואהבה שהיה ביניהם כולם אמת כמ"ש בחגיגה כי כולם דברי אלהים חיים נתנו מרועה א' וק"ל:

דף טז.

א"ל רבי יהושע אני אלך כו'. לפי שהוא היה אב"ד באותו דור ואחריו ראב"ע שהוא היה נתמנה לנשיא ואחריו רבי עקיבא ששמו כשם הגדולים כדקאמר לקמן ששמך הולך מסוף כו' ולפי שהיה רבי יהושע בן חנניא גדול מהם בשנים שהוא היה מתלמידי ריב"ז בזמן הבית משא"כ ראב"ע שנתמנה לנשיא בן י"ח שנה אחר החורבן כמ"ש התוס' פרק במה בהמה וכן רבי עקיבא היה בזמן בן כוזיבא בביתר אחר החורבן כמה שנים וע"כ כשבאו לפניו בלי שאלה לרבי יהושע מי הוא תפסו והושיבו שנראה שהיה מכירו כבר בזמן הבית כדקא"ל יש לו בן לעזריה חבירנו כו' דרבי דוסא זקן גדול היה כדמוכח לקמן אבל לראב"ע ולרבי עקיבא לא הכיר ולא הושיבם עד ששאל עליהם מי הם גם לרבי יהושע ולראב"ע הושיב בכבוד על מטה של זהב לפי שזה היה נשיא וזה היה אב"ד ולא כן לרבי עקיבא אע"ג שסיפר בשבחו כדלקמן היה נחשב בעיניו כתלמיד גם שהיה תלמידו של רבי יהושע. ולזה קרא על ראב"ע המקרא הזה נער הייתי גו' בזמן עזריה אביו וגם זקנתי עתה בזמן בנו ר"א ולא ראיתי צדיק נעזב הוא עזריה וזרעו מבקש לחם הוא בנו ר"א וע"ש שעזריה ובנו ר"א עשירים גדולים היו כדמוכח פרק במה בהמה ולר' עקיבא אמר אתה הוא (רבי) עקיבא בן יוסף גר צדק מבני בניו של סיסרא כמותך ירבו בישראל ולא מן הגרים שיזכו בני ישראל לכך ולא גרים הבאים מעובדי כוכבים. ואמר התחילו מסבבים אותו בהלכות כו'. עשו כן כדי שלא ירגיש שעיקר ביאתם על דין צרת הבת ויתיירא לגלות להם האמת כדאמרינן לעיל בר"י שלא רצה לגלות הדבר שאמר מתיירא אני שמא ירוצו כו' לפי שבני צרות של אלו פגומים לאלו:

א"ל אח קטן יש לי בכור כו'. לפי דעת הרמב"ם שהאריך ר' דוסא ימים רבים כמעט כל זמן בית שני מזמן חגי הנביא עד אחר חורבן בית שני ניחא דאמר אח קטן יש לי בשנים שלא האריך ימים כ"כ ולא שמע קבלתי מחגי הנביא אבל בספר יוחסין דחה דברי הרמב"ם בזה ויש לפרש דה"ק דגם שהוא אחי קטן ממני הזהרו בו שלא יקפח אתכם בהלכות כי אין בידו קבלה מחגי הנביא כמו שקבלתי ממנו ולזה אמר כי בכור שטן בכור ע"ש שהוא סומך על כפול חכמתו ע"ד ויגד לה תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה גו' ושטן ע"ש שלא ישוב מפני כל ועומד על דבריו כפרש"י. ואמר תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד כו'. עיין בפי' התוס' ועוד נראה לפרש כי לפי הדין נשיא קודם לאב"ד אבל כשנכנסו נכנסו לפי ההיכרא שהיה להם עם ר' דוסא כמ"ש לעיל דעם ר' יהושע היה לו היכירא ואח"כ ראב"ע שלא היה לו היכירא עמו רק עם אביו עזריה ואח"כ ר"ע שלא היה לו היכירא גם עם אביו של רע"ק אבל כשיצאו אין מן הראוי שיצאו כסדר שנכנסו כיון דנשיא קודם לאב"ד ע"כ יצא רבי יהושע בפתח אחרת שלא יצא אחר ראב"ע כיון שכבר נכנס מקודם לו וכן צ"ל בר' עקיבא כיון שהיה גדול בחכמה לא היה ראוי לצאת אחריהם ויצא בפתח אחרת:

ואמר ועדיין לא הגעת לרועי בקר כו'. איכא לפרושי שרמז לו רמז על ששמע מאחיו ר' דוסא לאסור צרת הבת בקבלה מחגי הנביא כדאמרי' בשמעתין א"ל שאין לך לסמוך על קבלה זו מאחרון שבנביאים שהוא חגי כדאמרי' פרק בתרא דסוטה מאן נביאים אחרונים חגי זכריה מלאכי כי עדיין לא הגעת בקבלתך בדבר זה מנביאים הראשונים לומר שהיו רועי בקר כגון עמוס שנאמר בו בוקר אנכי גו' ואפשר שרמז לו על עמוס על שהיה ערל שפתים וכבד לשון כדאמרינן במדרשות ור"ל גם אם היה קבלתכם ממנו אינה מבוררת שלא תבינו לשונו יפה ודבורו וטעות הוא בידכם והשיב לו ר' עקיבא כו' הגעתי בקבלתי מחגי אפילו לרועי צאן שהוא רמז על משה רבינו שהיה רועה צאן וגם שהיה ג"כ כבד פה ולשון ודאי דאין לטעות בקבלתו ממנו דהא הך דרשא דעליה עליה לג"ש דמינה נילף לאסור צרת הבת היא בקבלה מסיני מפי משה דאין אדם דן ג"ש מעצמו ודו"ק:

דף טז:

משום בנות ירושלם כו' שנאמר נשים בציון ענו גו'. בפרק י' יוחסין פריך אכולי עלמא ודלמא מהנך דכתיב נשים בציון ענו גו' ושם מפורש וק"ל:

אילימא קודשא ב"ה מי איכא זקנה כו' אע"ג דאמרי' בסיני נראה להם כזקן כו' היינו לפי הדמיון של ישראל אבל הקב"ה לא הל"ל על עצמו זקנתי כיון דליכא זקנה קמיה וה"ה דהמ"ל ומי איכא נערות קמיה דקאמר הקב"ה על עצמו נער הייתי אלא משום אידך קושיא דאי דוד אמרה ומי קשיש כו' נקט הכי ואע"ג דגבי דוד כתיב ויהי דוד זקן בא גו' מ"מ כיון דלא קשיש כולי האי אלא עד שבעים שנה מאי רבותא דקאמר דכל אותן השנים לא ראה צדיק נעזב וזרעו גו' ולכך קאמר דשר עולם אמרו דהוה ודאי חידוש דמעולם לא ראה צדיק גו' ודו"ק:

זה עמון ומואב בשעה כו' שכתוב בו לא יבא עמוני גו' אסיפא דקרא ידו פרש צר גו' קסמיך כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צויתה לא יבואו בקהל גו' ומחמדיה היא התורה שנאמר בה הנחמדים מזהב גו' ודרש ישרף באש מלשון פר"ש דאותיותיו שרף וק"ל:

צוה ה' גו' כגון הומנייא כו'. נסמך זה לדלעיל שזכר בבנות עמון כדאמרינן בפרק י' יוחסין הומנייא איכא בבבל כולה דעמונאי ואמר סביביו צריו ע"פ מ"ש בפרק חלק עמון ומואב שבבי בישי דא"י הוו וק"ל:

דף יז.

גמ' קבא רבא וקבא זוטא מגנדר ואזיל לשאול כו'. נראה שכוונו בלשון זה ששני קבין היו שם ע"ש דאמרינן בפרק האיש מקדש דעשרה קבין עזות ירדו לעולם תשעה נטלה מישן כו' ועשרה קבין עצלות באו לעולם ט' נטלו עבדים כו' והיינו קבא רבא דמישן שהיו בה ממזרים ועזי פנים וקבא זוטא היינו תרמוד שהיו בה עבדי שלמה שעדיין לא נשתרבב בה ממזרות כמ"ש התוס' ובהכי ניחא לפרש"י דלפום ריהטא אין הלשון דומה דמעיקרא קאמר משאול לתרמוד דגרע טפי שוב מתרמוד למישן דמשמע דלא גרע כ"כ דלפי דרכינו ניחא דמישן גרע טפי משום עזות וממזרות ודו"ק:

סליק פרק חמש עשרה נשים

דף כ.

קדש עצמך במותר לך כו'. דזה ודאי נקרא קדוש כמ"ש בנזיר קדוש יהיה גו' ע"ש שהזיר עצמו מדבר המותר וק"ל:

דף כא.

דהאל לישנא דקשה הוא כו' קשה עונשן של מדות יותר כו' מבואר פרק הספינה בחדושינו שם:

ואיזן וחיקר כו' לכפיפה שאין לה אזנים כו'. לפי שלשון האזנה בכ"מ השומע מאחר כמו האזינו השמים גו' והאזינה תפלתי גו' אבל האי איזן וחיקר ותיקן גו' משמע שהוא בעצמו איזן בלי שומע מאחר וע"כ דרשוהו מלשון שעשה אוזן לכלי וק"ל:

פרעהו אל תעבור בו גו'. דלעיל מיניה כתיב באורח רשעים אל תבא גו' דהיינו אורח העריות אמר שתגדל ותוסיף אותו אורח לאיסור וק"ל:

דף כד:

הנטען מן העובדת כוכבים כו'. נטען משמע אע"ג שהוא יודע בעצמו שאינו אמת מכל מקום מפני החשד שיאמרו שכבר עשה עבירה עמה לא יכנוס והיינו הסר ממך עקשות דהיינו דבר עקום ואינו אמת ודו"ק:

אין כו' כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד כו'. והא דאמרינן פרק הערל נתוספו על ישראל ק"ן אלף גרים כו' מבואר בתוספות ועיין בחדושינו שם:

דף מז.

ומודיעין להן [וכו'] מצות חמורות. היינו אסיר לן ע"ז בכלל ז' מצות בני נח הם וגם העובדי כוכבים ממיתין עליה ואפשר דא"ל לפי שבת מלכים את ותחזור לסורך מא"י לח"ל כאילו עע"ז כמ"ש בדוד כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה':

כך מודיעין אותן מתן שכרן כו' ר"ל דיש לצדיקים חלק בב' עולמות דהיינו עיקר שכרן בעוה"ב אינו אלא לצדיקים וגם בעוה"ז יש להם חלק אלא שאין יכולין לקבל בעוה"ז לא רוב פורענות ולא רוב טובה כפרש"י משא"כ הרשע מקבל רוב טובה בעוה"ז כדי לטורדו מן העוה"ב לגמרי וק"ל:

דף מז:

ומודיעין להו עון לקט כו'. פרש"י ל"א הואיל והן מקפידין על הממון כ"כ כדקאמר דנהרג כו' מודיעין אותו עון לקט כו' שמא יחזור בו מלהתגייר ולשון זה עיקר כו' עכ"ל ואין זה מספיק דאכתי אמאי נקט הני שהן מתנות עניים ולא נקט גם תרומה ושאר מעשרות וי"ל לפי שעיקר מצות מתנות עניים בזמן שישראל על אדמתן היא מצוה ליתן לגר שאין לו חלק בארץ כמפורש בקרא פרשת קדושים ובפרשת ראה אמר שבזמן הזה אל יחשוב הגר המקפיד בממון עד היום הזה דבן נח כו' כיון שאין ישראל על אדמתן בטלה מצוה זו ע"כ יזהירו לו שלא יקפיד גם הוא בממונו כי יהיה לו עון בדבר בזמן הזה אם לא יתן הוא לשאר עניים וק"ל: א"ל אסיר לן תחום שבת כו'. ז"ש דמודיעין לו מצות קלות שבחמורות דהיינו הקלה במצות שבת דאפי' למ"ד תחומין דאורייתא מלקין עליה ואין ממיתין כדמוכח הסוגיא דספ"ק דעירובין וכן איסור יחוד מאיסור עריות היא הקלה דמלקין עליה והיינו דמודיעין להן הקלות כדי שיפרשו דאף על הקלות כזו הליכת תחום מאיסורי שבת דלא מחזי כמלאכה וכן יחוד דעריות דלא מחזי דעביד איסורא מלקין עליה:

ארבע מיתות נמסרו כו'. דודאי העובדי כוכבים יש להם כמה דיני מיתות אבל א"ל דפעמים גם באלו הקלות שזכר ממיתין לצורך שעה כדאמרינן בפרק האשה רבה בא' שרכב על סוס בשבת כו' ודריש מפקדינן אתרי"ג מצות מדכתיב עמך עמי מספר שורש ישי ך' פשוטה היא חמש מאות במנצפ"ך ועמך עם שלשה אותיות הרי תרי"ג ועוד נראה ע"פ מ"ש עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו לקבל כ"כ מצות עליכם ושאר עמים לא רצו בזאת וע"כ אמרה עמך עמי וק"ל:

בתוס' בד"ה קשים גרים כו' ועוי"ל כו' לפי שמתערבין בהן כו' עכ"ל וכפי' זה משמע בפרק י' יוחסין דאהא מייתי להו התם ועוד י"מ שם שהם קשים שהם מזכירים עונותיהם של ישראל כו' ע"ש וק"ל:

דף מח:

מאי קרא כו' אשר באת לחסות וגו'. עיין פרש"י ותוספת ונראה דמלשון הכפול ישלם ה' פעלך ותהיא משכרתך שלימה מעם ה' גו' דריש לה דה"ק ישלם ה' פעלך שנתגיירת ועוד תהא משכרתך שלימה על אשר באת ומיהרת לחסות גו' וק"ל:

דף מט:

משה רבך אמר כי לא יראני האדם וגו' ואתה כו'. הא דלא קשיא ליה בתורה גופה מדכתיב ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו' י"ל דראו אחוריו כמפורש בקרא וראית את אחורי ופני לא יראו אבל ואראה את ה' יושב על כסא משמע ליה שראה הפנים ובתוס' כתבו דלא לשויה מזיד פר"ח שרצה להשיבו דבמשה כתיב ויראו את אלהי ישראל עכ"ל אבל לא יתיישב אמאי לא קשיא ליה למנשה מתורה גופה דקשין אהדדי ובערוך בערך ספקלריא אמר ידענא ביה דלא מקבל ליה הוה בעי למימר והלא אותן העומדים עם משה נאמר בהן ויראו את אלהי ישראל וגו' וכתיב כי לא יראני וגו' וכתיב כי לא ראיתם כל תמונה אלא כבודו ראו גם כבודו ראיתי אני שיש כבוד למעלה מכבוד והכבוד שהוא ההוד שהוא קרוב לשכינה לא ראהו אדם כו' וכל הנביאים ראו כבודו מתוך אספקלריא שאינה מאירה באור כחוש ונדמה כו' וזהו כאדם זקן שאורו כחוש ורואה הנמוך כאילו גבוה והא' כשנים כו' ומשה רבינו נסתכל בכבוד והוד השכינה באספקלריא המאירה מאחורי הוד השכינה ובקש יותר כו' עכ"ל ועוד האריך לפי הגירסא שהיה לו בשמעתין תנאי היא ע"ש:

משה רבך אמר מי כה' אלהינו בכל קראנו וגו' משמע ליה ב' בכל היינו בכל זמן קראינו דאל"כ הל"ל לכל קראנו כמו קרוב ה' לכל קוראיו ומסיק הא ביחיד הא בצבור ובפרק מצות חליצה ובפ"ק דר"ה מסיק דבצבור אפי' נחתם גזר דין מתקרע מה שאין כן ביחיד והא דלא מוקי כולהו ביחיד והא בלא נחתם גזר דין והא בנחתם גזר דין דלא מתקרע משום דהאי קרא בכל קראנו אליו כולה ענינא בלשון רבים איירי אבל האי קרא דרשו ה' וגו' מסיים ביה בלשון יחיד יעזוב רשע דרכו וגו' והכי משמע דרשו כל א' מכם את ה' וגו' ומסים ויחיד אימת כו' אלו עשרה ימים שבין ר"ה כו' והטעם דבין ר"ה לי"ה עדיין לא נחתם גזר דין עד י"ה שבו החתימה לכל גזר דין וע"כ אפילו יחיד יכול אז לבטל דינו שעדיין לא נחתם והרמז בזה ב"ה מצאו שבשני וחמישי הן עיקר ימי רחמים שבהן עלה משה וירד מן ההר לקרוע גזר דינם של ישראל במעשה העגל ועד"ז י"ל קרא כי שם ה' אקרא וגו' ר"ל בזמן דאף היחיד קורא ה' דהיינו בעשרה הימים אז אתם הבו גודל לאלהינו שלא תקראו אותו אל שהוא שם משותף בשמכם אלא לגודלו תקראו אותו מלך כי הוא אז מלך על כל הארץ לדונם אז ובעי אפושי רחמים ולא כמבקש משותפו ועד"ז יש לכוון קרא ויגבה ה' צבאות במשפט והאל הקדוש וגו' וק"ל:

משה רבך אמר את מספר ימיך וגו' תנאי היא כו' זכה משלימין כו'. יש לדקדק דאמרינן פ"ק דקדושין ופ"ק דסוטה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין ת"ל היום אלא היום מלאו ימי ושנותי ללמדך שהקב"ה משלים שנותיהן של צדיקים מיום ליום כו' ולולי חטא מי מריבה היה בא לא"י והיה חי יותר מק"ך שנה שהם שני דורות שנגזרו לו ובשלמא לחכמים ניחא דאילו לאו חטא מי מריבה היה זוכה להוסיף לו אבל לרבי עקיבא דאין מוסיפין אפי' ע"י זכות מאי איכא למימר דליכא למימר דהיו מוסיפין לו שנים שנגזרו לשום אדם אחר כמ"ש התוס' מההיא דמגדלא נשיא דא"כ מאי אקשי ליה לר"ע מוהוספתי על ימיך ט"ו וגו' דהא איכא למימר נמי הכי אלא ע"כ דלית לן למימר הכי היכא דלא הוזכר כן בפירוש וצ"ל דההוא סוגיא דלא כר"ע וכתבו התוס' זכה מוסיפין לו והא דקאמר במ"ק חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא פשיטא דזכות גדול מועיל כו' עכ"ל ע"ש מדבריהם נראה הא דאמר לאו בזכותא תליא מלתא היינו שלא להוסיף על גזירת המזל בשביל זכות שאינו גדול כ"כ אבל לפחות מן המזל אם לא זכה הא ודאי דלא תליא במזל דמ"ה לא קשיא להו אלא מהא דמוסיפין לו דאמרי רבנן אבל מהא דלא זכה פוחתין לו דקאמר נמי ר"ע ל"ק להו וכמה קראי מוכיחין דבאין זכות מבטל גזירת המזל כדכתיב ואבדתם מהרה וגו' ואין להקשות הא ביש זכות נמי הא כתיב למען יאריכון ימיך וגו' כי הוא חייך ואורך וגו' די"ל דהיינו להאריך ימיך עד גזירת המזל ושלא לפחות מן הגזירה וע"כ לרע"ק צריך לפרש הני קראי הכי דהא אליביה אין מוסיפין כלל אפי' ע"י הזכות ודו"ק:

דף נ.

תוספות בד"ה תדע שהרי נביא עומד וא"ת והלא אם לא התפלל חזקיהו כו' ואור"י הדורות נגזרו להוולד כו' עכ"ל ע"ש וצ"ל נמי שאין הנביא מתנבא דברים שעתידין להיות אלא לפי הגזירה ולא לפי הזכות דאי לא כן מאי קא מקשה להו רבי עקיבא לרבנן שהרי נביא עומד כו' דשמא לפי מה שראוי להיות לפי הזכות שיוסיפו לו ט"ו שנים ניבא שיולד בן ליחזקיהו וק"ל:

סליק פרק החולץ ליבמתו

דף ס:

פרק הבא על יבמתו

העבירום לפני הציץ כל שפניה כו'. ע"ש יאר ה' פניו אליך שיהיו פניהם מצהיבין על ידי השם שהיה כתוב עליו דהיינו קודש לה' וההיפך היו פניה מוריקות וכן סימן של יין בעולה ריחה נודף כו' ע"ש הכתוב שהוא מורה על הזנות ועבירה דבתולות כמ"ש זנות ויין וגו' ותירוש ינובב בתולות וק"ל:

דף סא:

אע"פ שיש לו לאדם כמה בנים כו' שנאמר לא טוב היות האדם לבדו כו'. וכה"ג אמרי' לקמן מהאי קרא השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה והכוונה מהידוע דטוב הנאמר בכל מעשה בראשית הוא הרצון והקיום לפניו ית' ולכך אמר באדם לא טוב היות אדם לבדו כי בלבדו לא יקיים בלי בת זוגו קיום המין והוה שרוי בלא טובה וק"ל:

דף סב.

פירש מן האשה מאי דרש כו' יבואר בפרק רע"ק ע"ש:

ומה פסח שהוא א' מתרי"ג כו' מספר פענח רזי הקשה הר"פ מאי ק"ו הוא זה אימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון דאמרינן בפרק תמיד נשחט שחט למולין ולערלים כשר ה"נ הרי היו שבט לוי שלא טעו בעגל ועוד הא אמרינן אפי' עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי הוא ככ"ג וי"ל דשחטו למולים ולערלים דבלב ערלים נמי לשמים משא"כ כו' עכ"ל ועוד נראה הא דעובד כוכבים ועוסק בתורה כו' הא מוקמינן לה בפרק ד' מיתות דוקא שעוסק בז' מצות דידיה אבל בעוסק בכל התורה חייב וא"ת ולמה לא היה דן משה ק"ו זה מיד כשא"ל הקב"ה רד כי שחת עמך גו' וי"ל כדאמרינן במדרש אפשר שלא היה משה מאמין בהקב"ה שא"ל כי שחת גו' אלא הודיע לישראל שאפי' יהיה אדם שומע מפי יחידי נאמן לו אסור לקבל עדותו ולעשות דבר ע"פ ובעל עיקרים מאמר ד' פ' ט"ו תירץ שהדבר הנראה לעינים מצער אדם צער גדול יותר מהידיעה שהאדם יותר מתפעל מהמורגש בחוש יותר ממה שיתפעל מהנודע באמיתות כו' ע"ש גם עיין בזה בשאר מפרשי התורה וק"ל:

אשר שברת יישר כחך ששברת דה"מ למכתב ששברת א"נ אשר שברת כולה יתורא דקרא הוא דהוה סגי ליה במה שכתב על הלוחות הראשונים דודאי הן ששבר וכמ"ש ויפסול שני לחות אבנים כראשונים ולא כתיב ששבר ועיין בע"י בשם חידושי הרשב"א בזה וק"ל:

הוסיף יום אחד מדעתו כו' יבואר בפרק רבי עקיבא ע"ש:

א"ר הונא כו' את אחיו את הבל הבל ואחותו וקין ואחותו וכתיב כו' את אחיו לא משמע לרבות תאומה לקין דקאי אהבל וכן פי' רש"י בהדיא דמריבויא דאת קין דריש תאומה לקין וכ"ה בב"ר אבל מאת אחיו את הבל דריש ב' תאומות להבל ע"ש ובפרק אד"מ איתא א"ר חמא עלו למטה ב' וירדו ד' וכתב הרא"ם דלא דריש אתיים לריבויא עכ"ל מדבריו נראה שהוא מפרש דירדו ד' אדם וחוה קין והבל ונעלם ממנו דברי התוס' לשם שכתבו וירדו ארבעה אדם וחוה וקין ותאומתו אבל הבל עדיין לא נולד באותו פעם כדכתיב ותוסף ללדת את אחיו את הבל וב' תאומות נולדו עמו כו' עכ"ל וכולהו אתיים נדרשו לפי דרכן ודו"ק:

אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף כו' עיין בזה בחידושי אגדות בפרק כל היד:

דף סב:

ואחר בא חצרון כו' וכתיב מני מכיר גו' מחוקקים גו' כנראה מפרש"י דעיקר הראיה מהנך קראי אבל מהאי קרא קמא גופיה לחוד דד"ה יש להביא ראיה דכתיב בסיפא דענינא כל אלה בני מכיר גו' וכיון שנקראו בני חצרון מבת מכיר בני מכיר מוכח דבן בתו כבנים וצ"ל דמני מכיר מחוקקים כו' הוא ראיה שני' ודו"ק:

מפני שלא נהגו כבוד זה לזה כו' ולא חש כ"א מהם על כבוד תורה של חבירו דאין כבוד אלא תורה ולכך מתו במדה זו כי היא חייך גו' ואמרו שמתו במיתת אסכרה דאפשר דכ"א דיבר לשון הרע והיה מספר בגנות חבירו וסימן ללשון הרע אסכרה כדאמרינן פרק ב"מ ואמר שמתו בין פסח לעצרת להורות שמתו בהשגחה כי הוא הזמן ממוצע לבריאות וקרוב לרפואה כדאמרינן בשבת כל שקייני טבא בין דיבחא לעצרתא וק"ל:

כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה כו' דכתיב ושמחת אתה וביתך דלפי משמעות הל"ל בני ביתך אבל אשתו קרויה ביתו של אדם כדאמרינן בעלמא ולפי שמי שיש לו אשה יש לו מקום דירה ובית לשמוח בו נקט הטור אה"ע דירה במקום שמחה דאמרינן הכא ואין לפרש הקרא שהמצוה היא כך שישמח הוא עם אשתו באכילת מעשר שני בירושלם דכיון דאין האשה חייבת במצות ראייה וכי משום אכילת מעשר שני יצטרך להעלותה לירושלים ברוב שנים שהמעשר שני נוהג בו אלא דהכתוב לא השמיע לנו אלא שלא יהיה לו שמחה בלא אשתו עמו שם ודו"ק:

בלא ברכה כו' שנאמר להניח ברכה אל ביתך הכא איכא לפרושי לפי פשוטו בכל דבר שבביתך ואפשר כיון דסמך ליה האי קרא ביחזקאל למצות חלה ולא כ"כ לעיל מיניה בשאר מצות משמע ליה דביתך זו אשתך דמצות חלה מוטל עליה ביותר כדאמרינן בפרק ב"מ וק"ל:

אין עזרתי בי ותושיה גו' קרא התורה במקום הזה תושיה ע"ש שהיא מתשת כחו של אדם וא"א לו לעסוק בשאר צרכיו אי לאו שאשתו עוזרתו וק"ל:

באין חומה שנאמר נקבה תסובב גבר ר"ל שאשתו משמרתו מן החטא ומלחמת יצה"ר שהוא נקרא שונאך גו' כמ"ש אם רעב שונאך גו' כמו החומה שסובבת העיר ושומרת מן השונאים:

כל היודע באשתו שהיא יראת שמים כו' עיין פרש"י שהוא דריש שלום מלשון שלימה והוא דחוק ונראה לפרש שהכתוב עם ירא שמים מדבר אם ידעת כי גם היא יראת שמים ושלום אהלך דהיינו שהשם שלום שהוא שם י"ה אתכם כדאמרינן בסוטה אם זוכין השם יה ביניהם ואז ופקדת גו' ומאן דדריש ליה ביוצא לדרך דהיינו הצריך לשלום בדרך ואז ופקדת גו'. ולפי דרשא זו לא אצטריך למדרש ולא תחטא ואם אינו פוקדה תחטא כדדריש לעיל אלא לפי דרשא דהכא כדמסיק אפי' סמוך לוסתה קאמר דאפ"ה לא תחטא דודאי חטא הוא באילו יוצא לדרך ומאן דדריש ליה באוהב את אשתו כו' דהיינו כי שלום אהלך ופקדת נוך דהיינו בני ביתך שתדריכן בדרך ישרה כו' ולא תחטא שלא תביאם לידי חטא:

ומכבדה יותר מגופו דהיינו להלבישה בגדים מכובדים יותר ממנו כדאמרינן קרי למאני מכבדותיה וק"ל:

האוהב את שכיניו כו' והמלוה סלע לעני כו' עליו הכתוב אומר אז תקרא גו' עיין פרש"י פרק הנשרפין ויש לדקדק אמאי לא מייתי קרא דלעיל מיניה אז יבקע כשחר גו' דההוא קרא כתיב בתר כי תראה גו' ומבשרך לא תתעלם דדריש מיניה כל הני ואפשר דכל הני הוא שכר מעשה הטוב דנקט לעיל מיניה אבל שכר דהמלוה לעני בשעת דוחקו דקאמר אינו גדול כ"כ דלא היה לו להמתין מלעוזרו עד שעת דוחקו כמ"ש כי ימוך אחיך ומטה גו' והחזקת בו אל תניחהו שירד ויפול כו' כפרש"י בחומש לזה פרש"י בההיא דפ"ק דחגיגה שהביאו התוס' ע"ש בהכי מיירי הקרא כי תראה ערום גו' דלא היה לך להמתין כ"כ עד שיראה ערום ממש ולכך אמר שיהיה שכרו במדה זו שאילו החזקת בו קודם שמטה ידו כל כך גם היה שכרך כן כמ"ש טרם תקרא ואני אענה גו' אבל השתא שלא החזקת בו עד שירד ויפול גם אני לא אענה עד שתקרא לי ודו"ק:

דף סג.

כל אדם שאין לו אשה אינו אדם כו' הוא מבואר ע"פ מ"ש פ"ב דעירובין כל אותן שנים שהיה אדם הראשון בנדוי הוליד רוחין ושידין ולילין שנאמר ויחי אדם ק"ל שנה ויולד בדמותו כצלמו מכלל דעד השתא לאו כצלמו אוליד ולפי שכל המוליד מוליד בדומה וזה שאין לו אשה הרוחות ושידין מתחממין בו ומולידין ממנו רוחין ושידין הרי גם הוא אינו נקרא אדם דהמוליד מוליד בדומה והוא הענין בעצמו שאמר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם כו' דהיינו שאין לו קרקע מיוחדת לדירה ולפרנסתו כמ"ש התוס' לקמן אינו אדם דהוי כמו הרוחות והשידין שאין להם דירה מיוחדת בארץ והוא ענין קין שא"ל הקב"ה אחר שהיה עובד אדמה ארורה האדמה גו' לא תוסף תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ שלא תהיה לך עוד קרקע מיוחדת ובפרקי ר"א אמרו ויולד בדמותו מכאן אתה למד שלא היה קין לא מדמותו ולא מצלמו עד שנולד שת והיינו שנטרד מן האדמה שהיתה מיוחדת לו כי האדם נקרא ע"ש אדמה וק"ל:

זכה עוזרתו כו' וא"ד ר"א רמי כתיב כנגדו כו' רש"י בחומש הביא לשון ראשון וכתב הרא"ם ללישנא קמא יש לפרש נמי כנגדו מלשון נגידא ומלקות וע"ש באורך ואין זה מחוור דא"כ לא ה"ל לתלמודא לשנות הלשונות דבלישנא קמא קאמר לא זכה כנגדו ובלישנא בתרא קאמר לא זכה מנגדתו וגם רש"י לא פירש כן מלשון נגידא ומלקות אלא בלישנא בתרא גם מה שכתב הרא"ם דלישנא קמא סבר דיש אם למסורת ומש"ה לא דריש ליה אלא מלשון נגידא ומלקות הוא תמוה דהא מלשון נוכח לא מצינו ג"כ יו"ד בלשון כמו נגד ההר והרבה כמוהו וע"כ נראה דללישנא קמא דריש כנגדו מלשון נוכח כדרך הלוחם עם חבירו להעיז נגדו כמ"ש גם הרא"ם בפי' ראשון ואין להקשות גם לפי דברינו דלעיל כיון דנגד מלשון נוכח מצינו בכ"מ בלא יו"ד דהיינו המסורת וגם המקרא מסייעו א"כ ללישנא בתרא. אמאי נדרשהו לפי המסורת לחוד דהיינו מלשון נגידא ומלקות דכה"ג אמרי' בפ"ק דסנהדרין גבי חלב וגבי יראה דדרשינן המסורת אע"ג דהמקרא והמסורת כי הדדי נינהו ודו"ק:

ומ"ש חטין כו' פשתן כו' זכר אלו ב' דברים לפי שהם עיקר חיי וצרכי נפש שכל עצמו של יעקב לא ביקש רק ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש והאשה היא עוזרתו בכך:

ואת הפעם וגו' מלמד שבא על כל בהמה כו' כתב החזקוני וצ"ל שנתעברו קודם שבא עליהן דאלת"ה הא מתעקרין בביאת אדם עכ"ל ואין זה מספיק דהא משנתעברה בהמה אינה מקבלת זכר ואפילו זכר אדם כדמוכח פרק קמא דבכורות ואפשר לומר שנתעברו וילדו בו ביום קודם שבא עליהן דהא חוה נמי ילדה בו ביום כדאמרי' פרק אד"מ ובעל הנצחון כתב שאין זה כמשמעו שבא עליהם בתשמיש שא"א כו' אלא לפי שלא היה לו זוג היה חפץ לחפש ולבדוק בכל המינים אם ימצא עוד מין א' בלא עזר וכיון שלא מצא לא נתקררה כו' עכ"ל ע"ש:

שתי בריכות כו' לכאורה מכל משפחות גו' מריבויא דכל דריש אפילו משפחות האסורות לבא בקהל יבריכו בך נקיבות שלהם דעמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ואך יש לדקדק דמעיקרא דריש ונברכו מלשון הברכה ולבסוף דרשו ליה מלשון ברכה ממש אפי' משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא כו' וע"כ נראה דמלתא באנפי נפשיה הוא בא לדרוש כל דמשפחות גו' כמו שדרשו כל הגוים גו' כמ"ש התוס' והשתא אפשר דמעיקרא לאו מריבויא דכל דריש אלא משום דכל הני קראי דכתיבי כיוצא בזה כמו והתברכו בזרעך מתפרשים כי אדם אומר לבנו תהא כאברהם תהא כאפרים ומנשה אבל הכא שינה הכתוב למכתב ונברכו מלשון נפעל ע"י אחרים דהיינו שיעשה הקב"ה מהן שתי בריכות בתוכך או מלשון שיתברכו מן השמים ודו"ק:

עתידים כל בעלי אומניות כו' ר"ל שיניחו אומנותן החשובים לעבוד עבודה הפחותה מכל בעה"ז דהיינו עבודת קרקע שכל עצמן לעתיד לא יבקשו רק עבודת קרקע לצורך דירתן ומזונתן כמ"ש התוס' ואמר שאין לך אומנות פחותה בעוה"ז מעבודת קרקע שנאמר וירדו דלפי ענינו הוא היפך דמיבשה לים נאמר יורדי הים באניות וגו' אבל כתב כאן וירדו מים ליבשה ע"ש הירידה מאומנותן החשובה לפחותה דהיינו עבודת קרקע ועד"ז יש לפרש מ"ש פ"ק דסוטה וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה בתחלה בחומר ובלבנים ולבסוף בכל עבודה בשדה כוונתם בזה כמ"ש שהוסיפו בזיון בעבודתם יותר מאומנות חומר ולבנים דהיינו בעבודת קרקע בשדה שהיא העבודה הפחותה מכל אומניות וק"ל:

הפוכי בעסקי טב מינה כו' מאה זוזי בעסקא כו' לכאורה הם סותרים מ"ש בתר הכי במעלות מי שיש לו קרקע זרע ולא תזבין כו' קפוץ זבין ארעא כו' אבל הוא מיושב לפי דברי התוס' דהכא מיירי באדם שעיקר אומנותו בקרקע ולכך נסמכו אלו המאמרים לכאן וק"ל:

שכל העוסק בבנין מתמסכן כו' נקט האי לישנא ע"פ מ"ש פ"ק דסוטה ערי מסכנות דאמר מר כל העוסק בבנין מתמסכן ואמר מר היינו הכא וק"ל:

אין פורענות כו' שנאמר הכרתי גוים וגו' לפי דלעיל מיניה סיפר בתועבות ירושלם הוי גו' העיר היונה לא שמעה בקול גו' והפסיק בענין הכרתי גוים נשמו גו' ר"ל בשביל תועבותם וענך הכרתי עובדי כוכבים כו' שתראו אותי גו' וק"ל:

רחמנא ליצלן ממידי דקשה ממותא כו' ואשכח ומוצא אני מר ממות גו' לפי ענינו שמדבר בא"א אשר היא מצודים וגו' אבל אין בו טעם להיות מר ממות יותר משאר עבירות וע"כ דרשוהו באשה רעה שמצירה את אישה עד שאומר טוב מותי מחיי:

למדו לשונם דבר שקר העוה גו' ר"ל גם כי הכא שראוי לומר לכבוד אביו שקר מ"מ כדי שלא ירגיל האדם בכך לא יאמר שקר גם במקום הזה והיינו דכתיב למדו לשונם וגו' אמר על אותו דור הרע אחר שנלאו ולא היה בידם לומר שקר במקום העוה ואינו ישר למדו לשונם דבר שקר כדי להרגיל עצמם בכך:

דיינו שמגדלות כו' ומצילות אותנו מן החטא פרש"י הרהור עבירה עכ"ל נקט הרהור עבירה במקום עבירה גופה לפי שהרהור קשה מעבירה כדאמרינן ביומא גם שאין אדם ניצול מהרהור עבירה בכל יום כדאמרי' פרק גט פשוט ודקאמר לקמן עונותיו מתפקקים היינו נמי עון הרהור עבירה שהיה לו עד היום וק"ל:

דף סג:

אין אדם מוצא קורת רוח כו' עיין פרק כ"ג:

מצא או מוצא כו' ר"ל מצא קרי על האיש שמצא לו אשה טובה ראוי לשמח בה כאילו מצא מציאה אבל באשה רעה לא קאמר מצא האיש כי אינה מציאה לו אבל אמר שלמה ומוצא אני את האשה המיוחדת להיות מושלת עליו כדאמרינן פרק איזהו נשך כל שאשתו מושלת עליו צועק ואינו נענה ורמז האשה גי' איש שהיא במקום איש וסיים באשה טובה מצא טוב כשהיא אשה והוא איש כמ"ש והוא ימשול בך והיינו טוב כמ"ש לא טוב היות אדם לבדו וק"ל:

אשה רעה מצוה לגרשה שנאמר גרש לץ גו' היא האשה רעה דאמר לעיל מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא כו' ומהדרה ליה גבה דרך ליצנות:

קשה אשה רעה כיום סגריר שנאמר כו' משום דלכאורה בקרא מדמה אשה רעה לדלף הטורד ויום סגריר לא נקט אלא דאז הדלף טורד בבית ואמר דאינו כן אלא דעיקר הדמיון ליום סגריר שא"א לצאת לחוץ ביום ברד ורוח ולהנצל מן הדלף הטורדו בבית כן האשה רעה א"א להנצל ממנה ולצאת מחוץ לבית כל שעה כדלקמן אשר לא יוכלו לצאת ממנה זו אשה רעה וכיוצא בו אמר טוב לשבת על פנת גג מאשת מדנים וגו' דהיינו בבית א"א להנצל ממנה אם לא על פנת הגג:

כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה כו'. לכאורה נראה שמשבחה היינו שמצא טוב אבל לפי זה אשה טובה אינו מפורש בקרא ונראה לפרש דאסיפא דקרא סמך שסיים (ומשבחה) ויפק רצון מה' דהשתא מצא אשה מצא טוב היינו אשה טובה וכן כשנדרש על התורה אסיפא דקרא סמיך ויפק רצון מה' ולכך נדרש על התורה דלפי פשוטו ה"ל למכתב מצא אשה טובה ויפק גו' אבל על התורה מתפרש מצא אשה באיזה אשה אמרתי לך במצא טוב דהיינו התורה שנקראת טוב אז ויפק גו' ונמשלה התורה לאשה טובה שחביבה לבעלה כמ"ש באהבתה תשגה תמיד וגיהנם נמשלה לאשה רעה שנאמר שוחה עמוקה פי זרה וקאמר בגיהנם משתעי קרא הכא דלפי פשוטו מאי מר ממות אבל הגיהנם מתפרש ומוצא אני מר ממות שהיא מיתת הגוף את האשה שהוא הגיהנם שהיא מיתת הנשמה וק"ל:

אשר לא יוכלו לצאת ממנה גו' נתנני ה' בידי לא אוכל קום גו'. וכן בגוי נבל גו'. הני קראי בגלות איירי אבל לקחו הדמיון באשה רעה וכתובתה כו' מושלת על האיש כאילו האויב מושל עליו להכעיסו ואין להנצל ממנו וכן במי שמזונותיו תלוין בכספו שיד המוכר תבואה מושל עליו או שינעלו שערי שבר כפרש"י וק"ל:

בניך ובנותיך גו' זו אשת האב כו'. בגלות איירי אלא דגם בזו לקחו הדמיון שאשתו זאת מושלת על בניו הראשונים כאילו יד אויב מושל בהם ואפשר דמשמע להו למדרש כן משום דלעיל מיניה כתיב צאנך נתונים לאויביך גו' וכאן שינה למכתב נתונים לעם אחר דמשמע דלאו בשונא א"ה מיירי אלא בעם אחר דהיינו משפחה מאם אחרת דמצינו לשון עם בכה"ג ונתתיך לקהל עמים גו' וק"ל:

אלו המינים וכה"א אמר נבל בלבו אין גו'. נקרא נבל ע"ש שמנבל פיו נגד הקב"ה ודרש שמהלכין ערומין כו' ע"ש שמנבלין ומתעבין עצמן לפני המקום ור"י אומר אלו חברי כו' עיין בערוך ערך חברי שהיו כומרין פרסיים ורשעים היו מאוד כדאמרינן בכמה דוכתי ואמרו גזרו על המרחצאות מפני הטבילה כו' הוא דחוק לומר שלא היו מקיימין בבבל טבילת מצוה ואפשר לפרש שלא היתה הטבילה כמצוותה כמו שצריך טבילה סמוך לחפיפה וכיוצא בזה ובמדה זו נענשו וגזרו על המרחצאות וכן מפני המתנות דאין סברא שלא נתנו מתנות בבבל דהא תנן נוהגין בין בארץ בין בחוצה לארץ אלא שמצאו עילה ליפטר ממתנות כגון ע"י שותף עובד כוכבים ושמחים ביום אידם שהיו מקילין בדבר בבבל כדאמרינן עובדי כוכבים שבח"ל אינן עובדי עבודת כוכבים אלא שמנהג אבותיהם בידיהם ונענשו על השמחה זו במדה שבאו לידי אבלות כדין קובר עצמות אבותם ומייתי מדכתיב בכם ובאבותיכם כו' בעון חיים ששמחים במקום שלא היה להם לשמוח באים לידי איבול בקבורת עצמות אבות וק"ל:

כתיב לא יאספו גו' וכתיב ונבחר מות גו'. רש"י פי' שם לפי פשוטו אע"פ שרואין המתים בבזיון צרת החיים גדולה ממנה וכו' עכ"ל ע"ש והדרש דהכא ימאן זה דאע"פ חסר מן הכתוב גם לא הזכיר שצרת חיים גדולה ממנו וק"ל:

אשה טובה כו' בחיק ירא אלהים כו' ר"ל כן היה ראוי שתנתן לירא אלהים אבל המזל משנה כדאמרינן מ' יום קודם יצירת הולד בת קול מכריז בת פלוני לפלוני ועוד יש לפרש כן לפי האמת וכמ"ש מה' אשה משכלת ובזווג שני שהוא לפי מעשיו כדאמרינן ברפ"ק דסוטה גם לפי זכות גדול אפשר שישתנה המזל כמ"ש התוס' סוף מסכת שבת:

אשה רעה צרעת כו' ר"ל שהיא מכה בגוף כמו הצרעת דזכר ונקבה גוף א' הם כמ"ש והיו לבשר אחד וקאמר דמ"מ רפואתו אינה קשה כ"כ כמו הצרעת דצריך רפואה אבל זו יגרשנה ויתרפא כו' ולא תהיה עוד אשתו כגופו. ואמר אשה יפה כו' מספר ימיו כפלים כו' עיין פרש"י שהוא דחוק ונראה לפרש כענין שנאמר ברחל שהיתה יפת תואר ויאהב גו' ועבד בה עוד שבע שנים אחרות כי באהבתו אותה היו כימים אחדים הרי מספר ימיו כפלים. ואמר העלם עיניך מאשת חן כו' כי העינים הם סרסורי עבירה. ואמר למסוך עמו יין כו' גם הוא מביא לידי עבירה כמ"ש זנות יין ותירוש וגו' ואמר כי בתואר גו' רבים הושחתו כמו דור המבול שנאמר ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות גו' ונאמר בהם כי השחית כל בשר את דרכו ועצומים כל הרוגיה כמ"ש בשמשון שהיה איש עצום וגבור ונהרג על ידם ואמר כניצוץ מבעיר כו' בתחלה כניצוץ בעלמא ולבסוף גחלת כענין שאמרו בתחלה הוא דומה לבוכיא ולבסוף כעבות העגלה ואמר ככלוב מלא עוף גו' דרך הכלוב להיות בו עופות רבים קטנים וזה הוא מלא בעוף אחד גדול כן בתיהם מלא מרמה כי רבות מחשבות בלב איש אבל זה אין לו מחשבה ומרמה רק אחת כי כל מזימותיו לדבר ערוה ואיך ימלא תאותו ואמר אל תצר צרת כו' מחר בא ואיננו כו' אמר אל תצר כו' ולא תדע כו' בלשון נוכח ושוב אמר מחר בא ואיננו כו' עולם שאינו שלו הוא לשון נסתר מטעם דאין לו לתלות הקללה בו ועוי"ל כי הדואג בצרת מחר הוא שירא מפני רשע שגזם עליו להיצר לו למחר ואמר מחר בא ואיננו אותו הרשע ואז יהיה בעולם שאינו שלו דהיינו לעוה"ב שאין לרשע חלק בו ואמר מנע רבים כו' ולא הכל כו' כפל הענין בשינוי לשון ונראה לפרש כי מצוה היא להכניס אחרים לביתו כגון בהכנסת אורחים ובסעודת מצוה אבל הזהיר אותך בהכנסת אורחים שבאו לביתך מעצמם מנע אותם מתוך כו' דהיינו מתוכיי הבית ומחדרים הפנימיין כי מי יכיר אותם ופן יגנבו משם וילכו להם ועוד הזהירך בסעודת מצוה לא הכל תביא ביתך דהיינו שלא להזמין את שאינו הגון כמ"ש באנשי ירושלים שלא ישבו בסעודה כו' וק"ל:

כאילו שופך דמים כו' כאילו ממעט הדמות כו' מבואר כי מי שאינו עוסק בפ"ו מחסר הנפשות מן העולם וכאילו שפך דמן וענין מיעוט הדמות נראה לפרשו כמ"ש הרא"ם כי אדם הראשון נברא

בצלם ובחותם של הקב"ה כי הוא נברא ונעשה בכפו של הקב"ה שנאמר ותשת עלי כפכה אבל צלמי של שאר בני אדם שלא נדפסו בכפו של הקב"ה אלא בחותמו של אדם הראשון אין נקראים צלם של הקב"ה אלא דמות צלמו של הקב"ה ולכן נקרא צלם אדם הראשון דיוקנו של הקב"ה וצלמו של יעקב נקרא דמות דיוקנו בב"ב פ' ח"ה וכתב הר"ן פ' הגוזל צורת אדם נקראת דיוקני שהיא שנייה לקונה כו' כדכתיב כי בצלם אלהים גו' עכ"ל ע"ש ולזה מבואר שאמר שכל מי שאינו עוסק בפ"ו ממעט הדמות ר"ל שממעט דמות צלם של הקב"ה בעולם דהיינו צורת צלמו של כל אדם שהם אינם אלא דמות צלם של אדם הראשון ורש"י בחומש פי' נעשה אדם גו' כדמותנו להבין ולהשכיל עכ"ל ולפי זה יש לפרש ממעט הדמות כי הוא ממעט האדם שהוא מין מדברי ושכלי מהעולם שהוא מתדמה בו למלאכים העליונים וק"ל:

ובנוחה יאמר שובה גו' שאין השכינה שורה פחות משני אלפים כו' הוא מבואר בב"ר ויעל אלהים מעל אברהם הצדיקים הן מרכבה של מקום שהשכינה שורה עליהם כמו שהשכינה שורה על השמים אשר ע"ז נאמר רוכב שמים בעזרך גו'. ואמר שאינה שורה בפחות מכ"ב אלף כו' דוגמת מחנה שכינה של מעלה שהם כ"ב אלף מלאכים כמ"ש רכב אלהים רבותים אלפי גו' וכן בדוגמא זו היה באותו דור מחנה לויה כ"ב אלף כולם צדיקים שהשכינה שורה עליהם ולא היו בכלל חטא דור המדבר והם היו ממש המרכבה שהם נשאו כלי הקודש שהשכינה שורה עליהם ושאמר נמי לקמן בזמן שזרעך כו' היינו בזמן שזרעך אחריך כמותך צדיק השכינה שורה עליו ובזמן שאין כו' שאין לך זרע אחריך כמותך אלא שהוא רשע אין השכינה שורה עליו ועל מי כו' ודו"ק:

דף סד.

ללמדך שאין ישיבת ח"ל עולה כו' עיין פרש"י ור"ל כי בח"ל לא היה ראוי לבנים אלא זכותא דא"י שא"ל הקב"ה ואעשך לגוי גדול גו' אהניא ליה כדאמרינן פ"ק דר"ה למ"ד דאין שינוי מקום גורם אלא זכותא דא"י גורם והוא כוונת רש"י ג"כ בחומש ע"ש וסוגיא דהכא כמ"ד פ"ק דר"ה דזכות דא"י גורם דלמ"ד דשינוי מקום גורם מאי פריך מיצחק דאימא דאברהם נשתנה עקרותו ומזלו בשינוי מקום משא"כ יצחק שלא שינה מקומו אבל למ"ד דזכותא דא"י גורם פריך שפיר דע"כ לא אהני זכותא דא"י לבטל העקרות דאל"כ יצחק נמי היה לו זכותא דא"י ועקר היה והרא"ם הבין מדברי רש"י ז"ל בחומש כי הבטחת ואעשך לגוי גדול גו' הוא ענין ביטול עקורתו והאריך בדבר ליישב הא דפריך א"ה אברהם נמי עקר היה כו' ע"ש ואין מקום לקושייתו לפי דברינו לפי הסוגיא דפ"ק דר"ה:

ומ"ש ולילף מיצחק כו' כתבו התוס' וא"ת יצחק נמי לא שהה יותר לפי מה שפירש שלא היתה רבקה רק בת שלש כו' וי"ל דמדרשות חלוקות כו' עכ"ל ע"ש והרא"ם כתב על קושית התוס' דהמ"ל הכי דיצחק נמי לא שהה רק י' שנים אלא דעדיפא קמשני דאפי' היתה ראוי' להריון כו' עכ"ל ועוד כתב בפ' תולדות גבי ויצחק בן מ' שנה גו' שכתב רש"י עשר שנים עד שנעשית בת י"ג כו' וי' שנים צפה להמתין כמו שעשה אביו לשרה כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה ושפחה לא רצה כו' עכ"ל ופי' הרא"ם דבריו י' שנים צפה כו' כלומר וליכא למילף מיצחק לשהיית כ' שנים והא דשני בגמרא שאני יצחק כו' עדיפא קא משני כו' ושפחה לא רצה לישא כו' פי' וכ"ת בשלמא כו' עכ"ל ע"ש באורך ואין זה מחוור דאין זה דרכו של רש"י להקשות קושית התלמוד ולתרץ בע"א ויותר דחוק במקום דתלמודא עדיפא קמשני כמ"ש הרא"ם גופיה ולולי דברי התוס' היה נ"ל לומר דסוגיא דהכא אזלא אפי' לברייתא דסדר עולם ופריך שפיר ולילף מיצחק שאע"פ ששהה עשר שנים כמו אברהם ולא נשא אשה אחרת אלא שהוצרך להתפלל ומשני דעקר היה וליכא למילף מיניה והדברים ברורים לפרש"י בחומש דהא ודאי לא תקשי ליה דנילף מיצחק דהא מסקינן הכא דעקר היה ומאברהם נמי לא הוה ילפינן אי לאו מיתורא דקרא כדמסיק אלא דקשיא ליה יצחק גופיה דעקר היה כמו אברהם אפילו בלא יתורא דקרא ה"ל למילף מאברהם ואחר ששהה עשר שנים היה לו לישא אחרת ולא להתפלל נוכח אשתו ומתרץ דשפחה לא רצה כו' ולקושית התלמוד נמי ה"מ התלמוד לשנויי הכי דאין לנו ללמוד מיצחק משום דא"א לו לישא אחרת אלא דהאמת משני כדמסיק דאין ללמוד מיצחק ולא מאברהם משום דעקורים היו אי לאו מיתורא דקרא כדמסיק אבל יצחק דהיה ג"כ עקר כמו אביו ה"ל ללמוד ממנו אי לאו משום רשפחה לא רצה כו' ודו"ק:

למה נמנו שנותיו של ישמעאל כו' יבואר פ"ק דמגילה:

על אשתו לא נאמר אלא לנוכח כו' ופרש"י בחומש זה עומד בזוית זו כו' ע"ש ועיין על כוונת פירושו בדברי הרא"ם באורך אמנם יש לדקדק כאן לפי מאי דס"ד מעיקרא דיצחק לא היה עקר ולנוכח אשתו פי' על אשתו אמאי לא היתה רבקה מתפללת על עצמה ואין לומר דאה"נ שגם היא היתה מתפללת על עצמה א"כ תקשי ליה למאי דס"ד מעיקרא נמי לו להם מבעי ליה והנראה כי הוא מבואר שתפלת חבירו של אדם יותר מקובלת להיות האדם נהנה בה מבתפלת עצמו כמ"ש אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורין ומזה הטעם אמרה רחל ליעקב הבה לי בנים וכן שרה אמרה לאברהם חמסי עליך על שלא היה מתפלל עליה להיות תפלת אחר יותר מקובל מתפלת עצמה ולזה כדס"ד מעיקרא שרבקה עקרה היתה אבל יצחק לא היה עקר הוה ניחא שהוא היה מתפלל עליה מטעם שאמרנו ואמר שהוא היה מתפלל לנוכח אשתו דהיינו על אשתו ובשבילה וע"כ קאמר ויעתר לו כמו שהוא היה מתפלל עליה אבל השתא דקאמר רבי יצחק דלנוכח אשתו פירושו היינו בשוה לה כמו שהיא היתה עקרה גם הוא היה עקר ולנוכח היינו כמו בשוה לה דהיינו ששניהם היו מתפללים כפרש"י בשמעתין ולא כמו שהבין הרא"ם דלנוכח היינו לנוכח המקומי ומה שפרש"י בחומש זה עומד בזוית כו' לא כיון על נוכח המקומי אלא שבא לומר ששניהם היו מתפללים כדרך שמצינו במתפללים לעמוד בזויות כמ"ש ברבי עקיבא כשהיה עומד ומתפלל בזויות זה מצאוהו בזויות אחר והטעם שלא יטרידהו למתפלל דבר מהצדדים ולהכי פריך שפיר דאם שניהם היו עקורים וכ"א היה מתפלל על חבירו שכן מקובלת יותר להם מבעי ליה וק"ל:

ומ"ש אינו דומה תפלת צדיק בן וכו' אע"ג דבפ"ק דברכות בעי למימר דיש צדיק וטוב לו כגון צדיק בן צדיק ויש צדיק ורע לו צדיק בן רשע ואדחייא לה התם מדכתיב לא יומתו אבות גו' מ"מ לענין שתהא התפלה מקובלת יותר לבטל גזירת העקרות קיימא הך סברא כדאמר הכא אינו דומה כו' ודו"ק:

ויעתר אר"י למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר כו' ונראה הדמיון כי כמו שהעתר מהפך התבואה להבדיל המדה הרעה שהוא המוץ שבה ממדה טובה שבה כך תפלתן של צדיקים מהפכת להבדיל מדת הדין ממדת הרחמים ונזכר זה גבי יצחק טפי מבשאר אבות לפי שהיתה מדתו מדת הדין כמ"ש פחד יצחק וישבע יעקב בפחד אביו גו' כידוע לחכמים ואע"פ כן בתפלתו הפך מדת הדין למדת הרחמים לשנות בהם טבע העקרות וכ"ה בב"ר ר"ל שהפך את הגזירה ולפום כן קריין ליה עתרא דאפיך אדרא וק"ל:

טומטמין היו שנאמר הביטו אל צור גו' וכתיב הביטו אל אברהם גו' שהפסוק השני הוא פירושו של ראשון כפרש"י בספר ישעיה ע"ש ומסיים בהני קראי כי אחד גו' ר"ל דלפי תולדתו וטבעו היה לו עם אשתו להיות יחידים אבל קראתיו בשינוי שם אברהם ושרה ואברכהו לשנות מזלו וארבהו בפ"ו וק"ל:

דף סד:

אילונית היתה שנאמר ותהי שרה עקרה גו' לשון איילונית אמרינן בכתובות דוכרניתא דלא ילדה כמו האיל שאין לו בית ולד ומיתורא דאין לה ולד דריש ליה כמו שפרש"י ואפשר שלזה כיוון הכתוב באומרו ותצחק שרה בקרבה גו' לפי שראתה בקרבה סימן איילונית כדאמרינן פרק הערל סימני איילונית שאין לה דדים כו' ושאין לה שיפולי מעים ואשמעינן הפלא שנעשה בה כי טבע הנמנעות שהיה בה שאין לה בית ולד נעשה לאפשרית להיות לה הריון וק"ל:

דף סה:

איש דרכו לכבוש ואין אשה כו' בפ"ק דקדושין פרש"י איש דרכו לכבוש את הארץ במלחמה ואין כו' עכ"ל ע"ש ויהיה כינוי וכבשה שב על הארץ הסמוך לו שאיש דרכו לכבוש ארצות ולא האשה וכ"פ הרא"ם דבריו אבל לא ידעתי מי הכריח רש"י לפרש כן ולמה לא יהיה כינוי של וכבשה שב על הנקבה כדרך שאמר והוא ימשול בך אע"ג דלא נאמר כן עד אחר חטא של חוה מ"מ לענין מצות פ"ו נאמר כן קודם זה ויש ליישב דע"כ אית לן למימר וכבשה היינו שהם יכבשו את הארץ לפי מאי דס"ד וכבשוה תרתי משמע וכצ"ל לפי האמת לר"י ב"ב דלא דריש וכבשה כתיב אלא וכבשוה בלשון רבים דבזכרים רבים משתעי קרא שהם יכבשו את הארץ מיהו בב"ר משמע דר"י ב"ב מודה לדרשה דוכבשה למדרש שלא תהא יצאנית ע"ש וכמ"ש אבל לפי סוגית תלמודינו נראה כמו שביארנו:

ומ"ש ולא קאמר פרו ורבו כתבו התוס' אע"ג דלאדם הראשון קאמר פ"ו ההוא לברכה בעלמא ולא למצוה עכ"ל וכצ"ל למ"ד נמי דעל שניהם נאמר פ"ו הא דכתיב גבי יעקב אני אל שדי פרה ורבה ההוא ודאי לברכה בעלמא נאמר כדכתיב גבי גוי וקהל גוים גו' ולפי שעם יעקב לבד נתייחד הדבור ע"כ נאמר בלשון יחיד:

כשם שמצוה לאדם לומר דבר הנשמע כו' פרש"י דכתיב הוכח תוכיח להוכיח מי שמקבל ממנו עכ"ל מלשון כפול דריש ליה ובעלמא דרשינן מיניה הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים ועוד יש לפרש הוכח תוכיח לעמיתך כדדרשינן בעלמא עמיתך עמיתך במצות שמקבל תוכחה ובהפך שאינו מקבל תוכחה ומ"ש רבי אבא אמר חובה שנאמר אל תוכח לץ פן גו' נראה דחובה דבר נוסף על המצוה דוגמא דמים ראשונים מצוה ואחרונים חובה משום סכנה דמלח סדומית וה"נ מדכתיב פן ישנאך היינו סכנה למוכיח שינטור עליו שנאה וכן בהיפך יאהבך ויגיע לו טובה ממנו וק"ל:

מותר לאדם לשנות כו' שנאמר אביך צוה גו'. מפורש בירושלמי ובב"ר והיכן צוה לא מצינו שצוה ופרש"י בחומש דהא ודאי לא צוה שלא היה נחשד יוסף בעיניו עכ"ל ואין להקשות דא"כ למה היה נחשד בעיני אחיו די"ל דלאחר מיתת אביו נעשה חשוד ע"י שלא זימנן לסעודה או ע"י שהציץ בבור והוא לש"ש נתכוין והם חשבו לו ישטמנו כמפורש בב"ר והכי מסתבר שלא חשדוהו אלא עד אחר מיתת אביהם דאל"כ אמאי לא בקשו מאביהם שיצווהו לפני מותו ולא הוצרכו אז לשנות ועוד נראה לפי תלמודינו דהמקרא מוכיח כן מדכתיב ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו גו' ויצוו אל יוסף דמשמע מפני חשש השטימה א"ל כן שצוה ולא שצוה לפי האמת וק"ל:

ומ"ש ר"נ אומר מצוה כו'. הוסיף לומר מצוה כו' שהרי הקב"ה צוה לו לשנות ואע"ג דקושטא קאמר שעשה שם זבח כדכתיב בקרא ויאמר שלום לזבוח לה' גו' ויקרא להם לזבח מ"מ עיקר הליכתו למשוח את דוד היה צריך לשנות ולא עשה כן אלא מפני יראת שאול:

ומ"ש גדול השלום שאף הקב"ה כו' כתיב ואדוני זקן כו'. מדברי הרא"ם דלרז"ל שדרשו כן פירוש היתה לי עדנה כמשמעו כמ"ש שיש כו' וה"פ אחרי בלותי כבר היתה לי עדנה אבל אדוני זקן כו' עוד האריך ע"ש אבל קשה לפירושו יהיו דברי רש"י בחומש סותרים שהוא הביא דרש רז"ל ששינה מפני השלום והיינו שלא היתה צוחקת כלל על עצמה וא"כ היאך פי' רש"י שוב על ותצחק שרה בקרבה שהיתה מסתכלת במעיה ואמרה אפשר הקרביים כו' עכ"ל דא"כ גם על עצמה היתה צוחקת וע"כ נראה כפי' הרמב"ן ששרה ודאי בשניהם צחקה ופי' אחרי בלותי וגו' עבר במקום עתיד ומה שהביא לרז"ל לומר ששינה מפני השלום ואני זקנתי במקום ואדוני זקן ולא במקום שאמרה אחרי בלותי גו' דא"כ ה"ל למכתב בהאי לישנא ולמה זה צחקה גו' אחרי בלותי והיינו דקאמר בפ' הפועלים לא מותיב הקב"ה כדמתיב איהי ר"ל בהאי לישנא דקאמרה איהי אחרי בלותי אלא ואני זקנתי במקום ואדוני זקן ומשום ששינה מפני השלום:

סליק פרק הבא על יבמתו

דף עא:

מ"ט לא מהול איבעית אימא משום חולשא דאורחא כו'. האי טעמא קמא מפורש בקרא שאמר ואת בניהם גו' כי ערלים היו כי לא מלו אותם בדרך דהיינו בשביל חולשת הדרך ולטעמא בתרא דלא נשיב להו רוח צפונית דלא נבדרי כו' יש לפרשו בקרא שאמר ויהי כאשר תמו כל הגוי להמול וישבו תחתם עד חיותם ר"ל דלכך מלו עכשיו שהיו יכולים לישב במחנה במקומן ולהתרפאות שהיה רוח צפונית נשיב עלייהו שלא היו צריכים עוד עננים משא"כ במדבר שלא היו יכולין להתרפאות במקומן כיון דלא זרחה עליהם השמש מפני ענני כבוד ומחוץ למחנה מחוץ לענני כבוד לא היו יכולין לצאת מפני אויבים כענין מעשה עמלק וק"ל: וכתבו התוס' דלא נבדרי ענני כבוד לא משום דתקיפא דנוחה היא וטוב לנחבלים אלא כו' ר"ל דודאי הרוח קשה לנחבל כדאמרינן בפ' החובל אלא דרוח צפונית נוחה והעת יפה וטוב לנחבל כדכתיב שמש צדקה ומרפא גו' ומ"ש כדאמרינן בעיא שמעתא כו' וכתיב מצפון גו' ועוד יש להביא ראיה מקרא ורוח צפון תחולל גשם ותחולל לשון תבטל כמו לא יחל דברו וכפרש"י בפ"ק דתענית אבל במשלי פרש"י תחולל מלשון בריאה ולידה היפך התלמוד ודו"ק:

דף עב.

הא קמ"ל דעת רצון מלתא כו' עיין פרש"י ועוד נראה לפרש דה"ק דעת רצון חצות לילה ורוח של אותה שעה נוח וטוב לנחבלים אע"פ כן וה' הכה כל בכור באותה שעה כי יש ביד הקב"ה לשנות הטבע וק"ל:

דף עו:

מתוך אהבה יתירה שאהבה כו' כאילו נתחתן בה. לפי' התוס' דפריך היאך נשאה שלמה כו' ניחא רצ"ל מיהת דגיירה דאי לא גיירה בזנות נמי הוה אסירא ליה אבל לפרש"י דלא פריך אלא אהא דקרי ליה חתנות ק"ק דהשתא ה"מ לאוקמא אפילו בגיותה אלא מתוך אהבה כו' ודו"ק:

ואביו לא ידע ליה והכתיב והאיש בימי שאול גו'. לכאורה מהך ענינא גופא בפשיטות ה"ל לאתויי דכתיב הנה ראיתי בן לישי גו' וישלח שאול מלאכים אל ישי ויאמר שלח אלי את בנך דוד גו' ויש לפרש משום דאיכא לפרושי דהיה משאיל על אביו מאיזה שבט הוא דהא מלתא אפשר דלא ידע ליה ולכך מייתי מהך דישי אבי דוד נכנס באוכלסא כו' ואמרי' פ"ב דברכות אין אוכלסא פחות מס' ריבוא וכיון דאיש מפורסם היה כ"כ שר על ס' ריבוא ודאי דידע ביה מאיזה שבט הוה ויליף ליה מדכתיב בא באנשים דהיינו שבא במלחמה באנשים ומסתם כמה אנשים נאמר דעל מספר אנשי דור המדבר קאמר שהיו ס' ריבוא ומסיק גם שידע דמשבט יהודה הוא היה מסתפק אי מפרץ אי מזרח ולמנ"מ אם יהיה מלך:

מ"ט א"ל שאל דכתיב וילבש שאול את דוד מדיו כו'. פרש"י בספר שמואל נהפכו להיות כמדת דוד כו' נראה מפירושו דכינוי דמדיו על דוד קאי וא"כ הוא מהיכא קמשתמע מיניה שהיו הבגדים כמדתו של שאול משכמו ומעלה גבוה גו' שע"כ הכניס בו עין הרע ויותר נראה דכינוי דמדיו קאי על שאול דהיינו מדיו של שאול היו מכוונים לו בנס:

דף עז.

יתרא הישראלי אשר בא גו'. וכ"ה בספר שמואל וכתיב יתרא הישמעאלי גו' בספר ד"ה ונראה לפרש כיון שאינו מפרש איזה שם עיקר ועוד דודאי ישראלי הוה וע"כ נדרשו שניהם שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל שאינו שומע הלכה זו דהיינו שדוד הוא ישראלי ולא עמוני ידקר בחרב ובירושלמי איכא פלוגתא בהא איזה שם עיקר וגם שם גרסי' דחגר מתניו כישמעאל וכתב בעל יפה מראה וקשה לפי דברי תלמוד שלנו מאי חגר חרבו כישמעאל דהל"ל כאדומי שהוא בעל החרב ואולי שדקירת חרב הוא מדה כנגד מדה כי לפי דעת דואג דעמונית ומואבית בכלל האיסור ואין לקבל מהם גיורית והבא עליה קנאין פוגעין בדקירת חרב כמ"ש בפנחס וידקור את שניהם גו' גבי מואבית ועיין בזה בחידושינו ס"פ השותפין:

ויאמרו אליו איה שרה גו'. מפרש"י מדכתיב הנה באהל דאין דרך אשה כו' ע"ש ועיין בזה בחידושינו פ' הפועלים:

כתנאי עמוני ולא עמונית שכתבו התוס' וא"ת לר"י תקשי ליה מצרי ולא מצרית ואור"י דגבי עמוני ומואבי ה"ל לקצר ולכתוב עמון ומואב כו' והא דכתיב אדומי כו' עכ"ל. וע"ש וכל זה דוחק וכל הני דאקשי להו דואג כדלעיל למה לא השיבו לו כן ונראה דלרבי יהודה היה זה הלכה למשה מסיני עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית כדקאמר כך מקובלני מב"ד של שמואל הרמתי דהיינו הל"מ ואיך שיהיה יש לדקדק בענין זה שדואג וסיעתו חשבו לאסור עמונית ומואבית ולא האמינו בקבלתם והיאך חשבו שבועז זה אבצן והיה שופט כל ישראל כמה שנים כמפורש בקרא ואיך נשא פסולי הקהל ברבים כמ"ש ויקח עשרה אנשים גו' ויותר מזה בספר רות שהגואל השיב לבועז פן אשחית את נחלתי גו' ופרש"י שם לתת פגם בזרעו שנאמר לא יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית עכ"ל היאך מלאו לבו לדבר כן בפני בועז שהיה שופט בימיו והוא התירה בפניו כמ"ש ביום קנותך גו' אשת המת קנית להקים שם המת גו' גם קשה שהיה חש על פגם זרעו ולמה לא היה חש על האיסור לאו גופיה וכל ביאה וביאה אסורה לו וע"כ הנראה למאי דמסקינן בפ' כיצד דעשה דיבמה דוחה ל"ת וחייבי לאוין מתייבמין מן התורה אלא דאנן גזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה דאסור בה דכבר איקיים העשה בביאה ראשונה ואפשר דאז בימי בועז עדיין לא גזרו על כך והותר לו ביאה ראשונה במצות יבום דעשה דוחה ל"ת וכמ"ש המפרשים דדין יבום נהגו אז אף בקרובים כמ"ש הרמב"ן בפ' וישב וכדאיתא בב"ר וע"כ לא תלה הגואל את דעתו דמואבית אסורה לדחות היבום משום איסור ביאה דעשה דיבום דוחה ל"ת דמואבית אבל תלה הדבר על פגם הזרע דהולכין אחר פסול וכיון דהיא אסורה לבא בקהל בלא יבום בניה הולכין אחריה להיות פסולים בקהל וע"כ אמר לא אשחית את זרעי שיש לי כבר מאשה כשירה משא"כ בועז שלא יחוש ע"ז שלא היה לו בנים שמתו כולם בעובדא דמנוח כדאמרינן בפ' הספינה וזו היתה גם דעת דואג וסיעתו שאמרו מה שנשא אותה בועז שהיה שופט ישראל היינו בהיתר ע"י מצות יבום ובביאה ראשונה נתעברה ממנו כדאמרינן דבועז מת מיד אחר ביאה ראשונה ובנו עובד פסול קהל הוא דהולכין אחריה ולא האמין בקבלה בהל"מ עמוני ולא עמונית ובא רבא בדרשות והוסיף על הל"מ שיש רמז בתורה בזה מדכתיב אל תצר את מואב גו' ונמצאות שלא יאבדו מפני שני הפרידות טובות כו' ודו"ק:

מ"ד כו' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו גו'. פרש"י חשבת לטובה כשהתרת את הנקבות עכ"ל והוא דוחק דמאי נפלאותיך ומחשבותיך אבל הנראה ע"פ מ"ש בפ' שור שנגח אל תצר את מואב גו' וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה כו' נשא משה ק"ו ומה מדינים כו' מואבים עצמן לא כ"ש א"ל הקב"ה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי ב' פרידות טובות יש לי להוציא מהן רות המואביה ונעמה העמונית כו' והיינו נפלאותיך ומחשבותיך שלא כדעת ומחשבות משה אלינו שאמרת במואב אל תצר את מואב גו' ובעמון וקרבת מול בני עמון אל תצורם גו' והיינו ב' מקראות הללו דקאמר ובחדושי הלכות כתבנו פי' מהרש"ל בב' מקראות הללו והוא דחוק ע"ש ודו"ק:

ושאמר פתחת למוסרי אמר דוד כו' ב' מוסרות כו'. יראה דמשמע ליה למדרש כן מרישא דקרא אנא ה' גו' אני עבדך בן אמתך גו' דהיינו רות שקראה עצמה כן כדכתיב ופרשת כנפיך על אמתך גו' והלשון רבים דפתחת למוסרי דריש דרמז נמי על נעמה העמונית:

התם כתיב הנמצאות כו'. דאי לאו לדרשה הנמצאות ל"ל ומפורש בב"ר שתי בנותיך הנמצאות ב' מציאות רות המואביה ונעמה העמונית אר"י מצאתי דוד עבדי גו' היכן מצאתיו בסדום וקראם מציאה לפי שהיו קרובים להאבד עם אנשי סדום או ע"ש שבא משה לאבדם עד שא"ל הקב"ה אל תצר גו' כדלעיל או ע"ש שרצה דואג לאבדם מתוך הקהל כדלעיל:

ומ"ש במגילת ספר כו'. היא התורה אי למ"ד בפ' הניזקין דתורה מגילה מגילה ניתנה ואי למ"ד חתומה ניתנה וכולה נקראת מגילה דכתיב והנה מגילה עפה גו':

ומ"ש הכא כתיב דוד עבדי כתבו התוס' אע"פ שדוד עצמו אמרו ברוח הקדש אמרו עכ"ל ולא ידענא מי הכריחם לכך דהמזמור הזה מיוחס לאיתן האזרחי ויסדו ברוח הקודש על מלכות בית דוד וק"ל:

דף עח:

דלא ידיע לא חיי וכו'. ק"ק מההיא דפ' עשרה יוחסין דפריך עלה דרבי יהודה אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן דלמא מהני דכתיב בהו נשים בציון ענו גו' הא רב יהודה ס"ל הכא דלא ידיע לא חיי ויש ליישב:

שנה ראשונה א"ל שמא עובדי עבודת כוכבים יש כו' משמע להו הכי דמסתמא קודם שכלו הג' שנים פשפש ובדק ומסתמא על פי חומר העבירה בדק מתחלה על עבודת כוכבים ואח"כ על הזנות ואחר כך על הצדקה ואפשר שהוציא זה מלשון המקרא שהוסיף לומר שנה אחר שנה דלא איצטריך ליה דמסתמא נמי ג' שנים דכתיבי רצופים היו אלא דמשמע להו כל חד מג' השנים הוה באנפי נפשיה לענין הפשפוש אחר חטא של כל שנה ושנה:

ומ"ש אין הדבר תלוי אלא בי כו'. ר"ל דבר מלכות שצריך להיות נחתך ע"פ המלך כדמסיק וז"ש ששאל באורים ותומים דאי שאל בנבואה בראשונה ושנייה ה"ל נמי לישאל בנבואה מה הוא החטא אבל ודאי דלא שאל כלל בנבואה ולכך לפי דעתו שהיה בהם חטא ע"ז וג"ע וצדקה דבר שאין תלוי במלכות לא שאל באורים ותומים דאין שואלין באורים ותומים אלא למלך דהיינו דבר התלוי במלוכה:

ומ"ש אלא מתוך כו' שהיו מספיקין להם מים ומזון כו'. פרש"י כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים כו' עכ"ל לא הזכיר בפירושו מים דנקט בכל נוסחות גמרות שלפנינו גם אין סברא שיהיו הכהנים מספיקין מים לגבעונים שהם בעצמם היו שואבי מים והוא דבר שניתן לעולם בחנם גם קשה לפירושו שאמרו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם גו' דמזון ודאי שוה כסף הוא ולולי פירושו היה נראה לפרש שהגבעונים היו מספיקין להן מים ומזון לכהנים דהיינו לשאוב להם מים ולהסתפק להם צורכי מזון כגון לחטוב עצים שהיו עובדי ה' ואותו זכות שהיה להם לגבעונים לעבוד עבודת ה' ניטל מהם בהריגת נוב עיר הכהנים ולכך אמרו שפיר אין לנו כסף כו' אבל יש לנו דבר גדול עמהם שלא הניח לנו הזכות הגדול והוא ענין דהיו מקבלין אז גרים כדמסיק אע"ג דלא היו מקבלין גרים בימי דוד ושלמה אלו גרים ודאי לש"ש נתכוונו ולא לשלחן מלכים שהרי נתגיירו על ידי קידוש ש"ש בפרהסיא דע"כ נענשו גם בני מלכים ע"י שלא הניחו את הגרים מלזכות:

אשר משפטו שם פעלו כו'. לפי פשוטו כינוי דמשפטו פעלו קאי על הקב"ה אבל וי"ו דמשפטו הוא מיותר דהל"ל באשר משפט פעלו כמו הצור תמים פעלו וע"כ דרשו דכינוי דמשפטו פעלו קאי על האדם הנדון דבמקום משפטו של האדם שם נזכר גם פעלו זכותו:

אמר דוד שאול נפקו כו' ולא דרכיה למספדיה כו'. אע"ג דהעונש של רעב בא גם בשביל שלא נספד כהלכה מ"מ אמר דוד דדבר זה א"א לתקן ממש כיון דלא דרכיה למספדיה אחר י"ב חדשים אלא מעשה נתינים אפשר לתקן נקרינהו כו':

דף עט.

ג' סימנים יש באומה זו רחמנים כו'. ר"ל סימנים שהם ניכרים במדות הללו מתוך שאר אומות:

לענין הרחמים בפ' המביא בעובדא דשבתי כו'. שאמר הני מערב רב קאתו דכתיב ונתן לך רחמים גו' כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו כו' ובשבת פ' כ"ג כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך גו' ופי' הכתוב ונתן לך רחמים דהיינו שיהיה לך מדת הרחמים שתהיה אתה מרחם על הבריות ולא כן שאר האומות. ולענין הבושה אמרינן בנדרים בעבור תהיה יראתו על פניכם גו' זו הבושה כו' כי היראה הניכרת בפנים היא הבושה כמ"ש בושת פנים לג"ע וההפך עז פנים ולאו לפי מזגן וטבען קאמר דהא אמרו בביצה פ"ג ישראל עז באומות הן ומפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין אלא דעל שם זה נקראו ביישנים שהתורה מתשת כחן ומכנעת לבם כפרש"י שם וזה הכתוב בעבור תהיה יראתו גו' בענין נתינת התורה נאמר שנתן הקב"ה התורה שהיא יראתו על פנינו לבלתי נחטא כדאמרינן שם וה"נ מוכח ההיא דנדרים שהבושה באה לנו מנתינת התורה שאמרו שם דכל מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. ולענין ג"ח אמר דכתיב כי ידעתיו גו' ואע"ג שלא הוזכר בכתוב אלא משפט וצדקה הוציאו מן הכתוב הזה ג"כ ג"ח והוא בכלל ושמרו דרך ה' גו' כי הג"ח נקרא דרך ה' שילך בה האדם אחרי מדותיו ית' ב"ה כמ"ש אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר להלוך אחר שכינה כו' אלא להלוך אחר מדותיו מה הוא מלביש ערומים כו' ומיהו ק"ק אמאי לא קאמר נמי מהאי קרא דכי ידעתיו גו' דעוד סימנים ניכרים יש בהם בעלי משפט ובעלי צדקה ואפשר דאין אלו משפט וצדקה סימנים ניכרים כמו אלו ג' דנקט ודו"ק:

מ"ש הני אמר רב הונא העבירום כו'. לא ידענא מהיכא פסיקא ליה דהוו עוד בנים אחרים מזרע של שאול ואפשר דהשתא נמי פריך ממפיבושת בן יהונתן ולדברי התוס' ניחא טפי שכתבו דמפיבושת בן שאול היה רבו של דוד ולא מפיבושת בן יהונתן ופריך מ"ש הני דמפיבושת בן שאול הוא בכלל הז' בנים ולמה לא חלק לו כבוד והיה לו ליקח טפי בתוך הז' מפיבושת בן יהונתן שלא היה רבו ולמסקנא שבקש רחמים עליו ולא נענה כמ"ש התוס' וק"ל:

ומ"ש והכתיב לא יומתו אבות על בנים גו'. אסיפא דקרא סמיך דכתיב איש בחטאו יומתו וקרא דלא יומתו אבות על בנים מוקמינן במסכת סנהדרין בעדות בנים ולא יומתו בנים על אבות בעדות אבות ואע"ג דכתיב פוקד עון אבות על בנים הא מוקמינן ליה פ"ק דברכות היינו בשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם והכא פריך דמשמע דלא נדונו כלל רק בשביל חטא שאול בגבעונים ומחמשת בני מיכל נמי לא קשיא להו דאפשר דקטנים היו דבני מירב היו כדאמרינן בעלמא ונענשו שפיר בשביל עון אבותם שאול כדאמרינן איש בחטאו יומתו אבל שאינו איש דהיינו קטן יומת בעון אבות אבל מאדמוני ומפיבושת בני שאול שהיו גדולים באותה שעה פריך שפיר ולזה כיוונו לומר ותקח רצפה גו' אל הצור גו' ואמרה הצור תמים גו' כמ"ש התוס' ר"ל דאפילו היא לא הרהרה אחר מדת הדין למה נענשו בניה הגדולים בעון אבותם אלא שהצדיקה הדין כדאמרינן מוטב שתעקר כו' ודו"ק:

ומה גרים גרורים כך ישראל עאכ"ו כו'. ישראל ממש לא הוי רבותא לגבי עוברים ושבים שיהיו ראוים לידבק אבל ה"ק ומה גרים גרורים היינו הנתינים שגזרו בהן איסור חתנות ועוד גזרו שיעבוד עליהן לעולם כך שאר גרים דהוו כישראל לגבי חיתון לידבק בהן עאכ"ו ודו"ק:

סליק פרק הערל

דף פו:

גמ' ה"ק ליה אי בתורת קנסא קאתית אית לך כו'. מלשון זה משמע דלא ידע רע"ק דעת ראב"ע וק"ק דא"כ אמאי אהדר ליה פיתחא לבי קברא דשמא בתורת קנסא קשקיל לה וי"ל דה"ק אי בתורת קנסא הא אית לך דהיינו שיש לך עושר כדאמר פ' במה בהמה ולא היה לך ליטול קנס רק להניחו לעניים ולפי דרך זה יש לפרש הא דאמר רע"ק בתרמילו כו' דהיינו כלי של עני שהוא רוצה לזכות במעשר ראשון לעניים בתורת קנסא ואנא שהוא עשירי לעזרא חיי וידעתי בקבלה מאבותי דקנסא לכהנים ממש קאמר משום דבתורת חלוקה מדאורייתא נמי אית ביה לכהנים וק"ל:

ומבני לוי לא מצאתי שם כו'. מפורש בפ' עשרה יוחסין באורך בחידושינו ע"ש:

סליק פרק יש מותרות

דף פט:

מה אבות מנחילין בניהם כו'. דרך מתנה גם לאחרים שאינן בניהם מועיל אבל בלשון ירושה ונחלה קאמר דמנחילין בניהם דוקא שיוכל להרבות לא' ולמעט לא' וקאמר דדרשינן נמי כמו אבות ליטול נחלה שנפלה בגורל לזה וליתנה לאחר בדרך הפקר אע"ג דכתיב לרב תרבו ולמעט גו' וק"ל:

דף צ:

בתוס' בד"ה וליגמר מיניה כו'. הא משמע דאפילו בלא נביא שרי כו'. משום מגדר מלתא כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשה להו מגופה דברייתא דהכא דיליף לה מאליו תשמעון דהיינו לנביא ולמאי דמסיק משום מגדר מלתא הא ל"ל קרא דהא מה"ט אפילו בלא נביא שרי לב"ד לעבור ובתירוצם שכתבו יתיישב וק"ל:

דף צו:

אם לא יהיה בית הכנסת זו בית ע"ז כו'. שהכעס דוחק השכינה מבהכ"נ כדאמרינן בנדרים כל הכועס כאילו אין שכינה כנגדו שנאמר רשע כגובה אפו גו' אין אלהים גו'. ואמר דאקפד טפי. אמר חברותה נמי כו'. דודאי חבירים כר"א ור"י לא היה להם להתרגז בדבר הלכה כדאמרי' בפ"ק בב"ש וב"ה שחבה וריעות נהגו זה בזה לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו וכדאמרינן בעלמא שני ת"ח הנוחין זה לזה בהלכה כו' אבל זה ר"א תלמידו הוא עשה שלא כהוגן שלא אמרה בשמו כדמסיק. ואמר שנאמר כאשר צוה ה' גו' וכן עשה יהושע וכו'. וכי על כל דבר שאמר יהושע כו' יראה דלכאורה אין ראיה כ"כ מיהושע שלא היה לו ממי לקבל אלא ממשה וכמ"ש ומסרה ליהושע כו' ומסתמא כל דבריו מפי משה אבל בדורות שאחריהם שאפשר לקבל מרבים יש לו לומר שם אומרו וממי קבלו ולכך הביא מן המקרא שהעיד על יהושע שכל מה שאמר מפי משה הוא אע"ג דליכא לאסתפוקי ביה מפי אחרים אלא דע"כ משום דאיכא לאסתפוקי ביה דמדעת עצמו אמר כן וע"כ העיד עליו המקרא שכל דבריו מפי משה וע"ז אמר וכי על כל דבר כו' אלא ע"כ שלא נסתפק לנו אם מדעת עצמו אמרו דמסתמא מפי רבו משה אמרו ולא מדעתו וה"נ בר"א שהוא תלמידך מסתמא מפיך רבו מובהק אמרו ולא מדעת עצמו או מפי אחרים דא"כ ה"ל להזכיר שם אמרו דמסתמא מפי רבו הוא כי הכל שלך הוא. ושאמר מ"ט קפיד כולי האי כו'. דאי משום דאמרינן דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם אחרים נמי יש להם להקפיד בכך וע"כ אמר שהקפיד על דבר שהיה נהנה בו אילו אמרו בשמו כדאמר רב יהודה כו' אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לגור בפ"א בב' עולמות דאהליך לא שייך בעולם המיתה אלא שע"י אוהל של תורה שבעוה"ז אגורה בב' עולמות דהיינו גם בקבר ועיין בזה בדברי בעל עין יעקב ובעל יפה מראה שהאריכו בזה וכתבו שהוא רחוק מההקש כי שפתי המת איך יתנועעו כו' וכ"ש אחר עבור זמן וישוב אל העפר כו' ע"ש ואני אומר כי אין רחוק מן השכל כי הענין מבואר כי הדיבור הוא כח הנשמה ע"י כלי הגוף וכל דיבור משובח מוליד כח רוחני בדומה משובח ובאמרו בשם אומרו אותו כח רוחני שנולד כבר הוא מעורר מולידיו בב' עולמות שהם הנשמה בעה"ב וכלי הדיבור שהם השפתים בעוה"ז גם כי הם בקבר כבר ומביא הדמיון מיין הטוב המונח בבור הוא רוחש ודובב ע"י כח האצבע המעוררו כן השפתים גם כי מונחים בבור שחת רוחשים ע"י כח המעוררו ודו"ק:

סליק פרק האשה

דף צח.

פרק נושאין על האנוסה

שנית דברה עמו שכינה שלישית לא דברה כו'. והא דכתיב בתר הכי ויאמר אלהים אל יונה ההיטב חרה גו' ויאמר ה' אתה חסת גו' אין זה דבור שלישי אלא הוכחה בעלמא על שחרה לו וק"ל:

ה"ק כדבר ה' גו' כשם שנהפך כו' כך נהפך בימי ירבעם בן יואש מרעה לטובה כו'. כמפורש בתר הכי כי ראה ה' את עני ישראל גו' ולא דבר ה' למחות גו' ויושיעם ביד גו' וק"ל:

דף ק:

אלא מעתה גבי אברהם כו' ה"ק ליה דלא תנסיב עובדת כוכבים ושפחה כו'. הכא משמע דנאסר לאברהם ולזרעו קודם מתן תורה לישא שפחה ועובדת כוכבים דכל מצוה שנאמרה לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה כדאמרינן פ"ד מיתות והא דנשא אברהם את הגר שפחת שרה י"ל משום דממילא נשתחררה כדין הנושא שפחתו בפרק השולח ואף לפי המדרש שכתב החזקוני שהיתה הגר שפחת מלוג של שרה כדכתיב ולה שפחה מצרית מ"מ כיון ששרה עצמה נתנה אותה לאישה אברהם כדכתיב ותקח שרה גו' ותתן אותה גו' נשתחררה ממילא כדין הנושא לעבדו בת חורין יצא לחירות וכן צ"ל גבי יעקב שנשא שפחת רחל ולאה ומיהו באברהם אין זה מספיק דאף אם נשתחררה הגר מ"מ הויא לה מצרית ראשונה דעתידה התורה לאסור ואברהם קיים כל התורה אפילו עירוב תבשילין כדאמרינן ביומא וצ"ל כיון דנשאה קודם שנימול ואז לא קיים עדיין כל התורה דהא לא קיים מילה שוב לא גירשה אחר שנימול אע"ג שהיתה מצרית ראשונה אבל הרא"ם כתב בסוף פ' לך לך וז"ל כי אברהם קיים כל התורה אפילו עירוב תבשילין כדאמרינן ביומא אבל מצות מילה לא קיים דיודע היה דעתיד להצטוות עליה ואז יהיה מצווה ועושה דגדול כו' עכ"ל והוא דחוק גם קשה דא"כ למה נשא מצרית קודם שנימול אבל לפי שיטתינו ניחא דכל גר לא נצטווה במצות עד אחר מילה כדאמרינן בפרק החולץ ולכך הותר אברהם בהגר וכיון שנשאה בהיתר שוב לא גירשה גם אחר שנימול משום דעתידה תורה לאסור ועיין עוד בזה באורך בעזה"י ביומא ודו"ק ואיכא למידק אהך סוגיא דס"פ ד' מיתות למ"ד י' מצות נצטוו ישראל במרה כו' והקשו התוס' שם תימה האיכא גיד הנשה כו' ומילה שניתן לאברהם כו' עכ"ל אמאי לא תקשי להו נמי האיכא הך דהכא לאסור אברהם אבינו וזרעו בשפחה ועובדת כוכבים ויש ליישב ודו"ק:

סליק פרק נושאין

דף קב:

יחלץ עני בעניו בשכר עניו כו' בשכר יראיו יחלצם כו'. גבי בשכר עניו ניחא דב' בעניו כמו בשביל עניו דהיינו עניו ויסוריו שהיה לו בעוה"ז ממרקין אותו לחלצו מדינה של גיהנם אבל בשכר יראיו הוא מגומגם דלכאורה משמע שהקב"ה חולץ אחרים בשכר יראיו וצדיקיו ומהיכא משתמע כן ויש ליישב דליראיו לא הוה איצטריך למכתב ויחלצם מדינה של גיהנם כיון דכבר כתיב חונה מלאך ה' סביב ליראיו היאך יבואו לדינה של גיהנם אבל בשכר יראיו וזכותם יצילו גם אחרים מדינה של גיהנם כמ"ש במסכת סוטה בדוד בני אבשלום גו' הני תמניא בני למה דאסקיה מז' מדורי גיהנם ואידך כו' וכמ"ש בבני קרח דמקום נתבצר להם בגיהנם להצילם מדינה של גיהנם ודו"ק:

ועצמותיו יחליץ אר"א זו מעולה שבברכות ואמר רבא זרוזי כו'. ר"ל ע"פ מ"ש בפ"ק דב"ב המפייס לעני בדברים מתברך בי"א ברכות שנאמר ותפק לרעב נפשך גו' וזו הברכה ועצמותיך יחליץ דכתיב גביה הוא מעולה באותן י"א ברכות שיהיה מזורז בעצמיו שהם עיקר ועוצם הגוף שע"כ נקרא עצם ולכך היא מעולה שבכל י"א הברכות שזו הברכה לעצמית הגוף משא"כ כל ברכות האחרים וזרח בחושך אורך גו' הם מקריים שמחוץ לגוף ואי לאו דר"א שאמר זו מעולה כו' היה אפשר נמי לפרש ועצמותיך יחליץ גם כן מדינה של גיהנם אבל א"כ אמאי היא מעולה אלא זרוזי גרמי שהיא ברכה לעצמית הגוף ודאי מעולה היא ודו"ק:

עמא דחלץ ליה מריה מיניה דכתיב גו' ולא ימצאו חלץ מהם כו'. הוא מבואר כי ישראל בגלותם אמר שהיתה כאלמנה ושומרת יבם ליזקק והמין הזה דימה את ישראל לשאר שומרת יבם שהיא זקוקה לו ואחר שלא רצה בם ליבם חלץ לה היבם ואינה זקוקה לו עוד ואדרבה שהיא אסורה לו דכיון שלא בנה שוב לא יבנה וכבר החליף אתכם באומה אחרת ולא יבנה ירושלים ובהמ"ק והשיב ר"ג מי כתיב חלץ להם דהוה משמע כן אבל הם כשומרת יבם שחלץ מהם שהיא כ"י לא היתה חפצה בו ומרדה ביבם דודאי עדיין זקוקה לו וכשתשוב לבנות הימנו גם הוא ישוב אליה ולא יחלוץ לה שכבר נשבע להיות לך לאלהים גו' שלא להחליף אותנו באומה אחרת וק"ל:

דף קג.

טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים בשלמא כו' מפורש בהוריות ע"ש:

דף קג:

בשעה שבא נחש על חוה כו'. הוא מבואר כי האדם נברא בצלם אלהים נשמתו מעליונים גם גופו ממקום טהור מקום המזבח שמשם משתיתו של עולם ושהוא יחיד בתחתונים כה' בעליונים שע"כ נברא יחידי וכשבא הנחש על חוה ע"י חטא שאכלו מעץ הדעת כמ"ש הנחש אטעה את האדם שיאכל וימות ואשא את חוה ובזה הטיל בה זוהמא שיהיה גם האדם ככל שאר הנבראים להיות דבק בו צד הטומאה עד שבאו ישראל להר סיני שאז פסקה זוהמתן וחזרו להיות בצלם אלהים כמ"ש אני אמרתי אלהים אתם גו' וק"ל:

דף קה.

אבל אגיד לך אם הרשום בכתב אמת כו' ל"ק כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כו'. ובירושלמי אם רשום למה אמת ואם אמת למה רשום כו' דביש עמו שבועה אינו מתקרע ונעשה אמת אבל באין עמו שבועה כיון דפעמים נתקרע אינו רק כרושם בעלמא ולאו אמת היא ומייתי ליה מדכתיב אשר נשבעתי גו' ומסיים בזה עד עולם דהיינו שיתאמת ולא יבטל לעולם:

בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בד"ת כו' אבל מתכפר בג"ח. אלו הן ג' עמודי עולם כדתנן העולם עומד על ג' דברים על התורה ועל העבודה ועל ג"ח ולפי שהם חטאו בעבודה כמ"ש למה תבעטו בזבחי ומנחתי גו' ואין קטיגור נעשה סניגור אבל בב' עמודים השניים שהם התורה וג"ח מתכפר ולפי שבדיני שמים הוא בן עשרים נתוסף לרבה בשביל עמוד התורה עוד כ' שנים כימים הראשונים עד מ' שנים ולאביי נתוסף עוד כ' בשביל עמוד ג"ח כימים הראשונים כ' שנים עד ס' שנין וכדאמרינן פ"ק דברכות כל העוסק בתורה ובג"ח מוחלין לו כל עונותיו שנאמר בחסד ואמת יכופר עון כו' ע"ש. ואמר שהיו מתים כבן י"ח שנה כו' שנאמר וכל מרבית ביתך ימותו אנשים כו'. דהיינו בן י"ח לחופה לישא אשה שיבואו לכלל אנשים דמקודם זה נקראים ילדות ובחרות ופרש"י בספר שמואל שהוא מדה כנגד מדה אתם אכלתם קדשים לפני זמנן בטרם יקטירון כו' עכ"ל ע"ש ולפי דרכינו לפי שהם בעטו בא' מעמודי עולם שהיא העבודה שנאמר בה בכמה עבודות ולא תמותו ומכלל לאו אתה שומע הן:

ואמר מנין לגזר דין של צבור כו'. אינו נחתם והכתיב כי אם תכבסי בנתר גו'. עם כלל ישראל משתעי קרא אם תכבסי בנתר דהיינו בג"ח ותרבי לך ברית חסר וי"ו כתיב דהיינו שתרבי ללמוד בתורה שנקראת ברית עדיין נחתם עונך לפני גו' מלשון כתם כת"י הא כרושם כתמא דלא דכי כו' ומסיק שאפילו נחתם מתקרע שנאמר מי כה' אלהינו גו' מפורש בפ' החולץ ע"ש:

דף קה:

המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר והיו עיני ולבי גו'. משחרב בהמ"ק פליגי ודריש מכל הימים דאף בזמן הזה עיני ולבי גו' שהיא השכינה שם והכי מפורש בירושלמי ארשב"ן כו' משחרב בהמ"ק ה' בשמים כסאו סלק שכינתו בשמים ר"א בן פדת אומר בין חרב ובין לא חרב אינו זז ממקומו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים ומאן דפליג נמי הכא ואמר שיתן עיניו למעלה שנאמר נשא לבבינו גו' אל אל בשמים ירמיה אמרו לאחר החורבן אבל בזמן שבהמ"ק קיים לכ"ע עיניו למטה כמ"ש ושמעת אל תחנת עבדך גו' אשר יתפללו אל המקום הזה ואתה תשמע אל מקום שבתך גו' ונאמר שם והתפללו אליך דרך ארצם גו' ובא ר"י בר' יוסי ואמר פשרה ביניהם עיניו

למטה ולבו למעלה רמז שעיקר שכינתו סילק לשמים אבל עיניו למטה כי לא סילק ממש שכינתו משם כי דעתו לבא עוד שם בבהמ"ק בבנינו לקיים מה שנאמר כל הימים ועיין פי' המאמר הזה בדברי רבינו יונה בפרק אין עומדין באורך וק"ק דהכא מסיק לבו למעלה ובפרק תפלת השחר שנינו במתפלל שיכוין לבו כנגד בית קדשי קדשים ואפשר לפרש כנגד בית קדשי קדשים למעלה כמ"ש בהמ"ק שלמעלה מכוון כנגד בהמ"ק שלמטה ולא משמע כן שם בגמרא שאמרו היה עומד בח"ל יכוין לבו כנגד א"י כו' היה עומד בא"י יכוין לבו כו' ודו"ק:

מי הוא שמפסיע על ראשי עם קודש כו'. דבר זה מפורש בפ"ק דסנהדרין דיליף ליה מדכתיב לא תעלה במעלות גו' וכמ"ש שם שלא יעלה בדעתו שיש לו מעלות עליהם בגדולה ושראוי לפסוע על ראשם וע"כ א"ל אבדן לפי שאתה מתגאה ומשתרר ומיקל בכבודן כ"כ אין אתה ראוי להיות מתלמידיו של רבי שהיה מפורסם במדת ענוה כדאמרינן בסוף מסכת סוטה משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא והשיב לו וכי משה הגון ללמוד תורה כו' שעשה מעשים כאלו שנראים כמתגאה על הצבור כמ"ש וישב משה לשפוט גו' ויעמד העם על משה מן הבוקר גו' אלא דלפי צורך הענין יש היתר בדבר לעשות דבר הנראה כמשתרר או שיש לפרש ממש שפסע משה על ראשי עם קודש דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר גו' שכפה עליהם הר כגיגית וכתיב ויעל משה אל הר האלהים גו' וא"ל אבדן דאינו דומה וכי משה אתה דודאי כל ישראל היו צריכין לו משא"כ אתה דאין צריכין לך והשיב לו ר"י ב"ר יוסי לפי ערך זה וכי רבך אלהים שהכל צריכין לו וז"ש דשקליה למטרפסיה דקא"ל רבך כו' דהיינו שגם אני איני צריך לו בכל דבר וכן אירע לו ע"י יבמה שבאה לפניהם בבית המדרש שהיה רבי צריך לדברי ר"י בר' יוסי שראויה להתיבם גם קטנה היא ולא תמאן ואמר שטבעו ב' בניו וב' כלותיו מיאנו נראה לפרש במדה כנגד מדה דאותן ב' כלותיו נשי בניו שטבעו הם מיאנו או בקידושין הראשונים או ביבם ולא נתקיים בהם יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו גו' א"נ שנטבעו בים שאין לו סוף ולא היה אפשר להם לייבם ואי לאו שמאנו היו נשארות עגונות לעולם ודו"ק:

סליק פרק מצות חליצה

דף קח:

מ"ד מימינו בכסף שתינו כו' ושכרו אדם אחד בד' מאות זוז ושאלו את רע"ק בבית האסורין כו' את ר"י בנציבין כו'. מבואר דקאי אקרא דלעיל מיניה יתומים היינו ואין אב גו' שהיינו דור יתום באין רב עמנו ללמוד ממנו כמ"ש באלישע שקרא רבו אליהו אבי אבי גו' ואמותינו שהיא כ"י שנקראת אם שנאמר ואל תטוש תורת אמך היתה כאלמנה ועי"ז מימינו שהם ד"ת שנמשלה למים בכסף שתינו ועצינו מלשון עצת ה' במחיר גו' וק"ל:

דף קט.

לעולם ידבק אדם בשלשה דברים ויתרחק כו' בהבאת שלום דכתיב בקש שלום ורדפהו וא"ר אבהו אתיא רדיפה כו'. עיין פרש"י ואהכי מייתי ליה הך ג"ש בספ"ק דקידושין לענין תשלום שכר כפרש"י אבל לא ידעתי אמאי הוצרך לכך הכא דאי נמי לא הוה ביה בהבאת שלום שכר כ"כ יש לידבק בו מהאי קרא דבקש שלום גו' דמזהיר על כך כמו שיש לידבק בחליצה ובהפרת נדרים דלא אשכחן בהו שכר כ"כ ועוד דאי משום דיש בו שכר כ"כ יש לידבק בו בשלום אמאי שביק ג"ח גופיה ולימא ביה נמי דיש לידבק בו מה"ט ונראה דכל הני ג' דחשיב לידבק בהן היינו אע"פ דפעמים יש לצדד גם בהיפך דהיינו בחליצה כגון בידוע לנו שמייבם לשם מצוה דאפילו לאבא שאול מצות יבום קודמת ביה דדוקא קאמר הכונס את יבמתו לשום נוי כו' וכן בהפרת נדרים הנודר לשם מצוה ונודר בעת צרה כמו שמצינו ביעקב וידר יעקב נדר גו' וכן בהבאת שלום שאסור לעשות שלום באויבי ה' כמ"ש הלא משנאיך ה' אשנא ומתקוממיך /ובתקוממיך/ אתקוטט ואעפ"כ אמר לידבק על הרוב בג' אלו שזכר דהמיעוט הוא שמייבמין לשם מצוה וכן בנדרים המיעוט הוא למצוה וכן בשלום שיש לידבק עם רובא דעלמא בהבאת שלום ויליף ליה מלשון ורדפהו דמשמע שיש לידבק בו ולזה הוצרך הכא לג"ש דהאי כינוי דורדפהו קאי על השלום כמו רודף צדקה וחסד גו' דהרדיפה קאי על הצדקה וחסד ואי לאו ג"ש לא הוה מפרשינן כינוי דורדפהו על השלום אלא על השונא וה"ק קרא בקש שלום משונאיך ואם לא ירצה בו ורדפהו דהיינו רדוף אותו שלא תהא אתה נרדף ממנו כמ"ש אם בא להורגך השכם להורגו. ואמר בהפרת נדרים הנודר כאילו בנה כו'. עיין הדמיון בזה בר"ן פרק ד' נדרים ועי"ל דכמו בבונה במה גופה ליכא איסורא אלא שמביא לידי גוף איסור ההקרבה כן בנודר ליכא גוף האיסור אלא שמביא את המקיימו לידי איסור ובספר יפה מראה הקשה בזה דבשבועה אמרו היפך זה דטוב לקיימה כדאמר בעובדא דריב"ל אי איתשיל אשבועתיה נהדר ואי לא לא נהדר ואיך יתכן שיתחלפו מן הקצה אל הקצה דבנדרים תיחשב השאלה לצדקה ובשבועות לעבירה ושמא י"ל משום דנדר חל על דבר מצוה ועוד דרוב נדרים לאסור על נפשו חיי נפש כו' אבל שבועות לא עבידי אלא במשא ומתן או לקיים המצוה טוב שלא להתיר כו' עכ"ל והאריך ע"ש ועי"ל דשבועה מצינו בתורה לעשות כן כגון שבועת הפקדון ושבועת העדות וקבלת כל התורה ע"י שבועה היה והיינו טעמא דשבועה היא לאסור עצמו על הדבר משא"כ נדרים שהדבר נאסר עליו ולא מצינו בשום מקום בתורה לעשות כן. ואמר שיתרחק מג' דברים כו' הוא ג"כ בדרך הזה שאמרנו הגם שיש לצדד בהיפך לפעמים במיאונין כהך דתנן דמלמדין אותה למאן וכן בפקדון דודאי הוא ג"ח לשמור פקדון חבירו ולהתערב בעדו במקום שלא יבא נזק לו אבל אמר להתרחק מהן על הרוב. ואמר מן הפקדונות בבר מתא דבייתא כו'. עיין בפרש"י והוא דחוק ונראה לפרש דודאי יש לאדם לשמור פקדון חבירו אורח או בשאינו שמור בבית המפקיד כמו בבית הנפקד אבל בבר מתא דבייתא כי בייתיה שהוא שמור בבית המפקיד כמו בבית הנפקד אין לקבל ממנו. ואמר בערבי שלציון כו' פרש"י שם מקום כו'. ואולי שהוא שני תיבות של ציון ולא מדינא קאמר אלא שכן היה מנהגם בציון להיות ערב קבלן או לוה לו ואני פורע דמדינא הוה שלוף ודו"ק. ואמר רע ירוע כי ערב זר כו' למקבלי גרים פרש"י המערב זרים בגרים והנכנס בערבון כו' עכ"ל ולולי פירושו לענין גרים נמי מתפרש בלשון ערבות כמ"ש כל ישראל ערבים זה בזה והמקבל הגר להיות מכלל ישראל הרי הוא נעשה ערב גם בעדו והיינו כספחת שהוא נספח להיות ערב גם בעדו:

דף קט:

כל שישנו בעשייה ישנו בלמידה כו'. הכא מרישא לסיפא דריש וגבי וקשרתם וכתבתם גו' דריש ליה מסיפא לרישא כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ויש לפרש דהכא א"א למדרש מסיפא לרישא כל שישנו בלמידה ישנו בעשייה וכל שאינו כו' לענין שכר דודאי מי שאינו בלמידה אינו כלל בעשייה כמ"ש שהתלמוד מביא לידי מעשה ואמרו אין בור ירא חטא ולא ע"ה חסיד וקרוב לזה כתבו התוס' ספ"ק דקידושין ע"ש ודו"ק:

ששים גבורים כו' כתבו התוספות פירש בקונטרס בסנהדרין דאלשכת הגזית קאי וקשה דהל"ל ע' כו' עכ"ל ובחידושינו פ"ק דסנהדרין כתבנו דכפירוש הקונטרס איתא בב"ר וע"ש פי' דברי המאמר:

עוד כתבו התוספות אחוזי חרב משמע ליה מזויינין בדין כדדרשינן כו' עכ"ל ונראה דלענין הדין נקט יש ליזהר ביותר לשאל מרבו ולא יסמוך על שכלו כמ"ש ספ"ב דב"ב הרוצה שיחכים יעסוק בד"מ כו' והרוצה שיעסוק בד"מ ישמש שמעון בן ננס גם בד"מ אפשר שהמתחייב ילך וישאל את רבו אם טעה זה וע"כ ישאל הוא מקודם לזה ודו"ק:

סליק פרק בית שמאי

דף קכא.

וכל גל וגל שבא עלי נענתי לו ראשי מכאן א"ר אם יבואו רשעים כו'. הדמיון בזה כבר כתבנו בחדושינו ר"פ הספינה ע"ש:

דף קכא:

בתי מי העלך א"ל זכר של רחלים נזדמן לי וזקן כו' פרש"י של רחלים אילו של יצחק וזקן כו' זה אברהם עכ"ל דהיינו שזכות העקידה עמד לה בעת צרה כמ"ש בהר ה' יראה עקידה זו לסלוח לישראל כו' ולהצילם מן הפורענות כפרש"י בחומש ובתוס' פרק הפרה כתבו בשם ירושלמי דמלאך בדמות רבי חנינא נזדמן לה עכ"ל:

ושאמר אלא דבר שהצדיק מתעסק בו כו' ובפרק הפרה גרסינן דבר שהצדיק מצטער בו כו' שנאמר וסביביו נשערה גו' מדקדק עם סביביו כחוט השערה מדכתיב נשערה בשי"ן דריש לה מלשון שער והיינו שמדקדק עמהן כדאמרינן דמשלם צדיקים עונש על מיעוט עבירות בעוה"ז כדי לזכות אותו שכר משלם בעוה"ב וכה"ג דריש ונורא על כל סביביו כפרש"י בפ' שמיני כשהקב"ה עושה דין בצדיקים הוא מתירא ומתעלה כו' אם כן באלו כ"ש ברשעים וכה"א כו' דהיינו אם בצדיקים בעוה"ז כ"ש ברשעים בעוה"ב וכן בהיפך אמרו ומשלם לשונאיו על פניו א"כ ברשעים בעוה"ז כ"ש בצדיקים בעוה"ב וק"ל:

בסיומא דמסכת יבמות אר"א אר"ח ת"ח מרבים שלום כו' וכן מסיים בברכות ובנזיר ובכריתות והוסיף בברכות עוד בפסוקים אחרים שלום רב לאוהבי גו' ה' עוז גו' ודריש התם אל תקרי בניך אלא בוניך ומהיכא נפקא להו ואין ליתן טעם שסיימו כן בד' המסכתות אלו משום דדברי אגדה הוא דבברכות ליכא למימר הכי דבלאו הכי מסיים שם במסכת ברכות באגדה השיכא התם והך דאר"א אר"ח כו' לא שייכא התם כלל לכאורה נראה דודאי בארבע מקומות אלו יש טעם בדבר דמסיים בהך אגדה ובמקומו של כ"א יתפרש ונראה הטעם דהכא בהך מימרא לפי שיש במסכת זו דברים תמוהים לכאורה כאילו עוקרים דבר מן התורה דבפרק האשה פריך וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בכמה דברים ומשני לה והתוס' שם בר"פ גבי עיגונא הקילו בה רבנן כתבו ואין זה עקירת דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין כו' ע"ש והוא דחוק גם בשמעתין היאך הקילו בא"א לעקור דבר מן התורה דהא מן התורה בעי דרישה וחקירה גם בפ"ק דאמרי' הנך צרות דבית שמאי לבית הלל היכי ניעבד ליחלצו נמאסו אגוברייהו וכ"ת לימאסן דרכיה דרכי נועם גו' וכן בס"פ יש מותרות ולא נעשה מתים כחיים מק"ו כו' ת"ל דרכיה גו' והוא תמוה לכאורה וכי משום דלא נימאסן נימא דפטורה מחליצה ואין זה אלא דברי קבלה דרכיה דרכי נועם גו' שאם תמאס בעיניו יתן לה גט. ולזה סיים במסכת זו בדרש הזה ת"ח מרבים שלום בעולם שנא' וכל בניך למודי גו' ור"ל דאין זו עקירה מן התורה אבל דברים אלו נוגעים במדת השלום כמ"ש פ' נערה וראה בנים לבניך שלום על ישראל דלא אתיא לידי חליצה ויבום דזה מביא קטטה דשמא הוא לא יחלוץ והיא לא תחפוץ בו ותבא לידי עיגון ואין זה שלום כמ"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא שלום וכן להיפך ועוד כמו ששנינו בפרקין בב' יבמות לזו אין בנים ולזו יש בנים זו שיש לה בנים מותרת והיינו דביש בנים לבניך איכא לה שלום שתינשא לשוק משא"כ באין לה בנים וכן הרבה:

ואמר שלום רב לאוהבי תורתך דאין זה עקירה אלא ממדת שלום שלא תעגן האשה וכתיב דרכיה דרכי נועם גו' שלא תמאס בעיני בעלה ואם יתן לה גט אין זה נתיבות שלום ואין למו מכשול שתבא לבעלה ע"ד לא יאונה לצדיק כל און ואמר יהי שלום בחילך דהיינו שנאמנת שתינשא לשוק ושלום בארמנותיך דנאמנת שתתייבם ותשאר בביתה ולא תתעגן או שיש לפרש שנאמנת כשיש שלום בחילך אבל במלחמה אינה נאמנת ושלוה בארמנותיך כשאומרת מת על מטתי. ואמר למען אחי ורעי גו' לפי שהאמינו עד א' גם האשה עצמה נאמנת לומר מת בעלי או מת יבמי והיינו למען אחי לומר מת בעלי שתתייבם לאחיו ומת יבמי שתינשא לשוק לרעים ע"כ אמרו אדברה להעיד גם ביחידות בך מפני השלום שלא תתעגן. ועוד אמר למען בית ה' אלהינו גו' כ"א יתרבו העגונות שלא יהיה ע"א או האשה עצמה נאמנים יאריך בנין בית אלהינו כמ"ש אין בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף ע"כ אבקשה טוב לך לאשה כמ"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה וההיפך אם תתעגן תהיה היא בלא טובה. ומסיים ה' עוז לעמו יתן שאין זה עקירת דבר מן התורה כי הקב"ה נתן עוז וכח לעמו שהם ת"ח בדבר הזה להיות מקילין בדבר שהרי ה' יברך את עמו בשלום כמ"ש וכל נתיבותיה שלום ואין כאן שלום אם תתעגן ובדרך הזה יתפרש המקרא ישא ה' פניו אליך גם לעקור דבר מן התורה לפי שישים ה' לך שלום ובכן סיימנו המסכת זאת לשלום כן יזכינו האל ללמוד וללמד לשלום אכי"ר:

סליק פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות

מַהֲרַ״ם

דף ב.

מתני' חמותו פרש"י שמת בעלה ונשאה אחיו. ה"ה דהוה מצי לפרושי כגון שמעון שנשא בת ראובן ואין לראובן זרע אחר ומתה אותה הבת ואחר כך מת ראובן ונפלה אשת ראובן שהיא חמותו של שמעון לפני שמעון ליבום:

רש"י ד"ה ואם חמותו וכו' אבל בתו מאנוסתו לא ילפא מהכא ומקרא אחרינא. פירוש מדכתיב ערות בת בתך ובת בנך ובתו עצמה לא כתיב וילפינן לה מהנה הנה כדלקמן ריש דף נ':

ד"ה אחותו מאמו וכו' עד שאין חיוב יבום אלא באחיו מאביו. כתב זה לפי שהוקשה לו למה נקט התנא בזה הענין שאחותו מאמו נשואה לאחיו מאביו ולא נקט איפכא כגון שאחותו מאביו נשואה לאחיו מאמו לכך כתב שאין חיוב יבום וכו':

תוס' ד"ה עד סוף העולם וכו' עד דהתם ודאי לא היה צריך לכתוב וכו'. ר"ל דהתם בכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם ובפירי פירותיהם וכו' והתם בכתיבת השטר לא שייך לומר לא זו אף זו אבל בדברי התנא שייך לומר לא זו אף זו והדר הקשו התוס' הא אין רבותא טפי במה שתנא עד סוף העולם ולא הו"ל למיתני:

ד"ה בתו וכו' מאנוסתו וכו' עד דא"כ היינו בת אשתו וכדאמר נמי לקמן וכו'. יש לדקדק מה צריכין התוס' ראיה זו לסתור פרש"י הא רש"י בעצמו פי' הכא בהדיא דמיירי הכא בבתו מאנוסתו משום דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו וכו' וא"כ דברי רש"י הכא ודלקמן נסתרים מיניה וביה וי"ל דהתוס' הביאו ראיה זו שלא תאמר מנלן דדברי רש"י דלקמן אינם אמת נימא איפכא שמה שפירש לקמן הוה אמת ודהכא אינו אמת לכך הביא ראיה זו שדבריו שבכאן הם אמת:

בא"ד ועוד לאביי דאמר דכולן דר' חייא אכולה מתני' קאי וכו'. יש לדקדק מה מביא ראיה מדברי אביי לדברי רב יהודה הא פליגי לקמן בזה וי"ל דעד כאן לא פליגי אלא בפירוש דברי ר' חייא אבל בפירוש המשנה לא פליגי והואיל דלדברי אביי איירי מתני' בבתו מאנוסתו ה"ה לדברי רב יהודה דבהא לא פליגי:

ד"ה אשת אחיו מאמו עד ודוחק לומר ולפרש וכו'. יש לדקדק הא לא יתכן פירוש זה כלל דלפירוש זה ע"כ צ"ל דה"ק באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר ר"ל שאפילו באשת אחיו מאביו שאין לו בנים שיש לו היתר לאחר מיתה אעפ"כ אסורה מחיים אתה אומר וכו' או אינו אלא באשת אחיו מאמו ר"ל אשת אחיו מאביו מותרת אפילו מחיים וא"כ מה אומר אח"כ והדין נותן כו' מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם וכו' וזה הוא בהפוך ממה שצריך לדון וצ"ל דה"ק ושמא תאמר דע"כ לא מיירי אלא באשת אחיו מן האב דאשת אחיו מן האם ליכא למימר דמן האם אינה קרויה אחות ואין אסורה כלל זה אינו והדין נותן וכו' והואיל דאשת אחיו מאמו אסורה אית לן לאוקמא קרא דוקא באשת אחיו מן האם אבל אשת אחיו מאביו הואיל ויש לה היתר לאחר מיתה תשתרי ג"כ מחיים וק"ל:

בא"ד א"כ הו"ל לאקשויי אערירי דאשת אח ל"ל וכו'. פי' דאיפכא מבעיא ליה דערירי דכתיב גבי דודתו דכתיב בריש הפרשה הוי לן למימר דכתבי' להיקשא דכל התורה ואערירי דגבי אשת אח דכתיב לבסוף הוי ליה לאקשויי ל"ל:

דף ב:

תוס' ד"ה או שנמצאו איילונית וכו' עד תדע דע"כ ממאנת לא בעיא גיטא. פי' ואפ"ה תני אין להם כתובה דמשמע הא גיטא בעיא אלא ע"כ צ"ל דמשום שנייה נקט האי לישנא דהיא צריכא גט:

ד"ה ואי אתה יכול לומר בחמותו וכו' עד דליכא למימר דמשום ר' יהודה נמנו. ר"ל דשמא לעולם ר' ישמעאל איירי בקדושי טעות ובתו שבאה למאן היה בקדושי קטנות ומה שנמנו לא משום רבי ישמעאל דהוא לא קאמר אלא בקדושי טעות אלא משום רבי יהודה הוא דנמנו והא דאמרו דבר שאמר אותו צדיק לאו ממש אותו דבר שאיהו לא קאמר אלא בקדושי טעות אלא דומה לאותו דבר שהוא אמר שנמצא ענין שיכולה הבת למאן אפילו בנה מורכב על כתפה ונכשל בו זרעו שבאה ג"כ בתו למאן כשבנה מורכב על כתפה וק"ל:

דף ג.

תוס' ד"ה יכול שאני מרבה וכו' ה"מ למימר יכול שאני מרבה אף שלא במקום מצוה. פי' ט"ו נשים הנזכרים במתניתין רק שהן נשואות לנכרי ולא לאחר והכי ה"ל למימר אמרת מה אחות אשה שאסרה התורה היינו במקום מצות היבום כדדרשינן לעיל נאמר כאן עליה ונאמר להלן יבמה יבא עליה וכו' אף כל דוקא במקום מצוה:

ד"ה טעמא דכתב רחמנא ובו' עד דאין עשה דוחה ל"ת. פירוש שאין לתנא שום פסוק שעשה דוחה לא תעשה והא דכתיב עליה לא לגופיה אצטריך דבלאו הכי הוא אסור דמהי תיתי ה"א להתיר אלא לא כתבו אלא למידק מיניה דדוקא הכא הוא אסור הא בעלמא עשה דוחה ל"ת:

ב"ד ואמר ר"י דאי בעלמא אין עשה דוחה ל"ת. פירוש דאי לית ליה לתנא פסוק בעלמא דעשה דוחה ל"ת וכן מה שאמר אלא ודאי סבר האי תנא עשה דוחה ל"ת פירושו שיש לו פסוק ע"ז אלא שהמקשה שואל מנלן ר"ל איזה פסוק הוא ורבא לא היה צ"ל וכו' פי' מאחר שכתבנו שהיינו יכולין לתרץ שלעולם אין לתנא שום פסוק שעשה דוחה ל"ת והא דכתבה התורה עליה למילף מיניה דבעלמא דחי אלא שעיקר קושייתו של המקשה היה שא"כ היה לו לתנא למדרש עליה להיתרא א"כ רבא לקמן דאמר ערוה גופה לא צריכה קרא וכו' כי אצטריך קרא לצרת סוטה לא היה צריך לכל זה אלא היה לו להשיב הא דכתב עליה לא לגופיה אצטריך אלא למידק מיניה דבעלמא דחי מאי אמרת ה"ל לתנא למדרש עליה להיתרא להיתרא לא מצית אמרת דא"כ לגלות ערותה דחדא וכו' כדלקמן (יבמות דף ה':)

ד"ה לא תעשה שיש בו כרת וכו' עד אלא על כרחך לאו בכל דוכתי בעי למילף מאשת אח אלא דוקא אחות אשה וכו'. נראה דלאו דוקא אחות אשה אלא ה"ה דעריות במקום יבום דהא בכולן שייך לומר הואיל ואשתרי אשתרי אלא דר"ל רוקא באחות אשה ודומיה דהיינו במקום יבום אשת אח דשייך בהם לומר הואיל ואשתרי אשתרי אבל בכל התורה כולה לא ילפינן מיניה דעשה דוחה ל"ת וק"ל:

דף ד.

תוס' ד"ה דכתיב לא תלבש שעטנז וכו' עד דלמא אע"ג דסבר דהוי הזמן גרמא מחייבי נשים מסמוכין. פי' וסבר כמ"ד דתפילין לאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא דאל"כ הא כתבו התוס' לעיל מזה דהיקשא דתפילין עדיף מסמוכים:

ד"ה וסמיך ליה וכו' עד ורבנן לא דרשי וכו'. משמע דלא גרסי התוס' בגמרא ורבנן אי הוה סמיך וכו':

ד"ה דא"כ וכו' כיון שהלמוד נכתב במקומו וכו'. פירוש דלא מקרי מוכח אלא בגוונא דלא יגלה דהוא הלמד אינו נכתב במקומו אבל במכשפה הלמד שהוא מכשפה נכתב במקומו רק דפסוק כל שוכב עם בהמה לא נכתב במקומו ולכך לא נקרא מוכח ומיהו לענין מופנה וכו' משום דהא לקמן בסמוך אמר גבי ציצית (אמר) אב"א משום דמוכח דא"כ לכתוב רחמנא גבי פרשת ציצית וכו' ואב"א משום דמופנה מכדי כתיב בגד כלאים שעטנז וגו' וכו' א"כ דהלמד הוא גדילים והמופנה הוא פסוק לא תלבש שעטז:

דף ד:

תוס' ד"ה ואמר רחמנא עביד להו תכלת וכו' עד ובמנחות דקדק וכו'. פירוש ואין לומר דע"כ מיירי בקשורים דהא קשר עליון דאורייתא זה אינו דהא גופיה דקשר עליון דאורייתא דקדק במנחות מהא מדשרי רחמנא כלאים בציצית ואי לאו קשר לא היה כלאים וא"כ קשה ואימא ה"נ דקשר אינו דאורייתא ולא התיר הכתוב כלאים בציצית ולא משתמע מהא דאמר רחמנא עביד ליה תכלת:

דף ה.

גמ' נפקא ליה מראשו דתניא וכו' עד ת"ל ראשו ופרש"י אלמא אתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דלאו דאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל דהא נפקא לן מזקנו דאידך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל ובעיני הדברים אלה א"א ליישבם ואיזה תלמיד טועה כתבן דא"כ דבאם אינו ענין יליף לה א"כ מה פריך בתר הכי איכא למיפרך מה לנזיר ומצורע שכן ישנו בשאלה וכו' ומאי שייך פירכא אאם אינו ענין דהא ע"כ לא כתבי רחמנא אלא למילף מניה בכל התורה דהא לגופיה לא אצטריך וק"ל וא"ת ואם הא ליתא ולא יליף לה באם אינו ענין א"כ תקשה לן מה מצי למילף מנזיר הא איכא למפרך מה לנזיר שאינו שוה בכל י"ל דס"ל לגמרא דנזיר מקרי שוה בכל דהא נזירות שייך בכל ודברי ספר ח"ש אינם מובנים לי:

תוס' ד"ה מה ללאו דהקפה וכו' ופרכא גמורה היא דאל"כ נילף מזקנו דלדחי ל"ת ועשה. פי' דגבי כהן אשכחן נמי עשה ול"ת ל"ת פאת זקנם לא יגלחו עשה קדושים יהיו וד"ה ואם אינו ענין אינו דבור בפני עצמו אלא שייך לדבור שלפניו:

דף ה:

תוס' ד"ה עד שיהא שוע טווי ונוז וכו'. צ"ע לפירוש ריב"ן יחדיו דאתי לתוכף שתי תכיפות ל"ל דאם שוע וטווי הצמר והפשתים יחד בלא תכיפה נמי הוי שעטנז וא"ל דתכיפה הוי כאילו טווי יחד וא"כ מה מקשו התוס' כלאים בציצית היכי משכחת לפירוש ריב"ן שהרי צריך שיהיו שני חוטין תכלת צמר לבדין ומה בכך בקשירה דהוי כמו תכיפה והוי כאילו טווי יחד וצ"ע:

דף ו.

תוס' בסוף ד"ה (בדף ה') טעמא דכתב רחמנא וכו' ולעיל דהוי בעי למילף מעשה דמצורע דלדחי עשה את ל"ת משמע דבעי למילף וכו' כצ"ל. ור"ל והיאך יכול למילף מיניה ציצית והא גבי ציצית העשה הוא קיל שאינו שוה בנשים והלאו הוא חמור וגבי מצורע הוא בהפוך שהלאו הוא קיל שאינו שוה בנשים והעשה הוא חמור ולכך הוא דוחה וק"ל:

דף ו:

ד"ה או אינו וכו' עד ועוד קשה וכו' עד וא"כ כי כתיב לא תבערו אצטריך נמי עליה באחות אשה דליכא סקילה וכו'. הא דכתב ודוקא דליכא סקילה משום דלא יקשה לן אדדבה נילף מהכא דלא דחי כמו שמקשין התוס' ומתרצין בדבור שאחר זה ומזה מוכח שקושיא זו אינה במקומה אלא ראויה להיות לקמן בשנויא דמשני לא ?ר"י וק"ל:

דף ז:

תוס' ד"ה וראה קרי וכו' עד ואין נראה לר"י וכו'. ר"ל דמשמע מפרש"י מדכתב דלהכי לא נקט טמא שרץ ונבלה משום דמדאורייתא נכנסים למחנה לויה מכלל דר"ל הא דטבול יום דקרי דהוי עשה היינו מדאורייתא וזה אינו דאינו אלא מדרבנן כדתנן במסכת כלים וכו' משמע התם דלחיל נכנס טבול יום ואם היה מדאורייתא אפילו בחיל היה אסור דהא הכל נקרא מחנה לויה אלא לא הוי אלא מדרבנן ולא גזרו אלא בעזרת נשים דקרוב יותר לעזרת ישראל ובכל טבול יום גזרו ולא בחיל וכן הא דקתני שאין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסים בחיל הוי נמי מדרבנן דהא מת עצמו נכנס למחנה לויה ותימה איך עלה על דעת רש"י דהוי עשה מדאורייתא הא אמרי' בהדיא בסמוך דא"ר יוחנן דבר תורה אפילו עשה אין בו ונ"ל דרש"י ס"ל דרבי יוחנן פליג שלא כדברי התוס' דבסמוך:

דף ח.

גמ' ומאי שנא ערוה דלא צריכה קרא וכו' צרה נמי לא תיבעי קרא וכו'. השתא משמע דס"ד דאף שלא במקום מצוה צרה אסורה ויש בה כרת כערוה עצמה דלצרור משמע ליה דהצרה אסורה

כאחות אשה עצמה ולהכי קאמר דלא צריכה קרא למיסר במקום מצות יבום דמהיכי תיתי הוה לו להתירה הא אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת:

דף ח:

א"כ לימא ולקח וכו' ויבמה במקום יבום וכו'. ואם תקשה הא מסיק לעיל דצרה נמי לא צריכה קרא ולא אצטריך קרא אלא למשרי צרה שלא במקום מצוה היינו למאן דדריש לצרור למיסר צרה אבל רבי מפיק ליה לצרור לכדר"ש לדידיה אצטריך קרא למיסר צרה וק"ל:

דף ט.

תוס' ד"ה ורבנן האי סברא מנא להו וכו' עד וההיא דיבום מופנה היא. פירש קרא דיבמה יבא עליה ולכך ילפינן הג"ש לענין יבום ולא לענין חטאת ויש להקשות א"כ דילפותא דחטאת לא בא מעליה דכתיב גבי יבום שהוא מופנה א"כ כי פריך לעיל ורבי האי עליה מאי עביד ליה ע"כ ר"ל האי עליה דיבום שהוא מופנה עליה קא פריך מאי עביד ליה א"כ מאי משני מבעי ליה לכדתניא והא האי ילפותא דחטאת לא אתי מהאי עליה דיבום וא"כ הדרא קושיא לדוכתא האי עליה דיבום מאי עביד ליה ויש ליישב בדוחק דגמרא לא פריך לעיל איתורא דעליה לרבי מאי עביד ליה דיש לו שום דרשות אלא דכל ג"ש היא גמירא מסיני כידוע לכל בעלי הגמרא ופשיט הוא לגמרא דגמיר לן מסיני ג"ש דעליה וליכא מאן דפליג עליה ולכך פריך ורבי האי ג"ש דעליה המקובל לנו מסיני מאי עביד ליה ומשני דרבי ס"ל דהאי ג"ש מקובלת אדין חטאת וק"ל:

דף י.

תוס' ד"ה לעולם ל"ל לרבי הני כללי וכו' עד ואם נשאת לאחיו וכו'. פירש לאחיו של אותו פלוני:

בא"ד ובע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי. פירוש בשהתנה בה ע"מ שלא תנשאי וע"מ שלא תבעלי:

בא"ד מ"מ לא דמי כיון שאם תבעל ליבם וכו' הויא אשת איש. פירש למפרע הויא אשת איש בשעה שנשאה המת דהא הגט בטל למפרע:

בא"ד דמשכחת לה כו' כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון. פירש לא בראובן ושמעון אחים איירי אלא ר"ל ראובן ושמעון דעלמא ובא אותו שמעון וקדשה סתם פירש דהשתא מהני קדושי שמעון לאסור אראובן שקדשה בראשונה דאל"כ מאי אהני קדושי שמעון ולא הוו מקרי קדושין ומת שמעון ונפלה קמי אחיו ליבום ויש לו לשמעון ג"כ אשה אחרת וב' אסורים על היבם אחי שמעון משום דהא היא אסורה לו משום אשת איש מחמת קדושי ראובן שקדשה בראשונה וצרת צרה נמי משכחת כגון שקדשה ראובן דעלמא חוץ מב' אחים פירש וקדשה האח הא' סתם כדלעיל ומת ונפלה קמי האח הב' ליבום דהא לא נאסרה עליו משום אשת איש מחמת קידושי ראובן דהא ראובן חוץ מב' אחים קאמר והלך האח השני וייבם צרתה ומת גם הוא ולו אשה אחרת ונפלו קמי אח הג':

בא"ד וי"ל דלא קרינן לגביה אשת המת דכבר נאסרה עליו משום אשת אח. פירש כבר קודם שנשאה אחיו:

בא"ד כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון אחיו ובא שמעון וקדשה סתם. ויש לו ג"כ אשה אחרת ומת ונפלו קמי אחיהם הג' דשתיהן אסורות לו משום דהאחת אסורה עליו משום אשת ב' מתים דהיינו קדושי ראובן וקדושי שמעון:

ומשכחת בהן נמי צרת צרה. פירש אלעיל אכגון שבא ראובן וקדשה וכו' קאי ולא אהא דרבי יוחנן וכגון שקדשה ראובן חוץ משמעון ולוי אחיו וקדשה שמעון חוץ מלוי ומתו ראובן ושמעון ונפלה קמי לוי דהשתא לא נאסרה אלוי משום אשת שני מתים דהא לא אסרוה עליו וייבם לוי צרתה ומת לוי ויש לו ג"כ אשה אחרת ונפלו לפני יהודה דצרת אשת ב' מתים פוטרת צרתה:

דף י:

תוס' ד"ה לפי שאינה בצרת צרה וכו' כגון שנולד אחיו אחר שחלץ וקדשה וכו'. ואותו אח ייבם צרתה ומת ולו אשה אחרת ונפלו קמי האח שהיה בעולם בעת שחלץ וחזר וקדשה היבם הראשון ונאסרה אותה היבמה עליה וצרתה פוטרת צרתה:

בא"ד ולוי מיירי בפלוגתא כיון דקתני אנוסת אביו בסיפא. פירש דגם לוי תני ג"כ הסיפא ובסיפא תני אנוסת אביו דהיינו כר"י וא"כ איירי בפלוגתא והשתא צ"ל דלוי תני אנוסת אביו תרי זימני ברישא ובסיפא ברישא כגון שנשאה אחיו ובסיפא כשנשאה איש נכרי:

ד"ה החולץ ליבמתו וכו' עד ושניהם מודים במחזיר גרושתו וכו' דרך בנין אסרה תורה. נראה שהספר חסר וכך צ"ל הכל מודים במחזיר גרושתו שאם קידש ולא בעל שאין לוקה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אמרה רחמנא ה"נ דדרך בנין אסרה תורה ועיין בפרק עשרה יוחסין בקדושין דף ע"ח:

בא"ד וה"ה דהוי מצי למנקט וחזר ובא עליה אחד מן האחין. פירוש ופליגי דלר"ל חייב כרת ולר"י מלקות ובספר ח"ש גריס וחזר וקדשה אחד מן האחים ופליגי אי הקדושין תופסין לר"ל אי אין הקדושין תופסין דחייבי כריתות הן וכו':

דף יא.

תוס' ד"ה צרת סוטה וכו' עד ודוקא סוטה ודאי וכו'. פי' דסוטה ודאי היינו שיש עדים שזינתה וזו היא פוטרת צרתה מן החליצה ומן היבום והסוטה הכתובה בתורה שמשקין אותה מים המאררים נקראת ספק סוטה שהרי מחמת ספק משקין אותה ולכך מקשין התוס' מהא דדרשינן דג' פעמים ונטמאה אחד לבועל וא' לבעל וכו' וזה איירי בספק סוטה ותירצו דהתורה לא אסרה אלא משום ספק שמא נטמאה והכי קאמר קרא ונטמאה פירוש חיישינן שמא נטמאה ולעולם מעשה הזנות ממש קרוי טומאה ולא הספק:

בא"ד דההיא טומאה לא כתיבא אלא על ודאי נבעלה. ר"ל כדמסיק בסמוך לרבות סוטה הנסתרה מאי נסתרה נבעלה וכו':

בא"ד בסופו וא"ב היכי פריך וכו'. ר"ל במסכת סוטה דף ה' ע"ב:

דף יב.

תוס' ד"ה תני שהיו וכו' עד בסופו וי"ל דבהכיר בה איכא רבותא טפי. יש מקשין א"כ קשה על מה שתירצו התוס' בא"ד לעיל בסמוך על התוספתא דאצטריך לאשמועינן בין לאחר מיתה דס"ד למיסרה כשנמצאה לאחר מיתה וכו' הא בהכיר בה הוי רבותא טפי והוי לן לאשמועינן בהכיר בה כדכתבו הכא ול"נ דאין זו קושיא כלל כי אינו מן ההכרח שיצטרך התנא לאשמועינן כל דינים דאית בהו רבותא אפי' אית בהו רבותא כיון דבהאי דתני איכא נמי רבותא אבל במתני' דקתני שנמצאו אילונית ואיכא למטעי ולמימר דוקא נמצאו אבל הכיר בה לא מאי אמרת דלהכי תני נמצאו לאשמועינן נמצאו לאחר מיתה מאי נרויח בזה הלא כנגד זה נטעה בדין הכיר בה ולכך טפי הו"ל למיתני שהיו לאשמועינן דין הכיר בה דהוי רבותא טפי מלאשמועינן דין נמצא לאחר מיתה וק"ל:

דף יב:

תוס' ד"ה אחר הזמן הזה וכו' ואור"י וכו' אלא כשהביאה ב' שערות איירי וכו'. ולפי זה הא דקאמר קודם הזמן הזה וכו' תוך הזמן הזה וכו' הכל קאי אב' שערות וה"פ קודם זמן הזה ר"ל שנה אחת קודם שהיא ראויה להביא ב' שערות תוך הזמן ר"ל תוך אותו זמן שהיא ראויה להביא ב' שערות ואחר הזמן ר"ל אחר שהביאה ב' שערות כן משמע לקמן בסמוך ד"ה הרי הן כסימנים וזה ר"ל במאי דקאמר בא"ד בסופו כדפירש ר"י בהתחלת הסוגיא:

ד"ה שכבר ילדו וכו' עד ואר"י דסבר המקשה וכו' אבל לברייתא דרב ביבי ל"ק מידי וכו'. ר"ל לאפוקי לפי ריהטא דשמעתין דמתחלה הקשה על ברייתא דרב ביבי מדקאמר שמא תתעבר וכו' ומשני אימא שמא תתעבר ותמות וכו' וחזר להקשות איני וכו' דלפי ריהטא בא לסתור תירוצו של התרצן ולומר דהדרא קושיא הראשונה שהקשה על ברייתא דרב ביבי לדוכתה אבל לפירש ר"י אינו כן שלא בא השתא להקשות מידי אברייתא דרב ביבי כ"א ארבה בר ליואי אבל ברייתא דרב ביבי מיתרצא ליה שפיר וצ"ל לפירש ר"י דזה המקשה דפריך השתא איני וכו' אינו אותו המקשה שהקשה מתחלה אברייתא דרב ביבי מדקאמר שמא תתעבר ושמא תמות מכלל וכו' דהא למקשה זה מיתרצא ליה שפיר ברייתא דרב ביבי וק"ל ומה שכתב בספר ח"ש על זה נ"ל דשלא לצורך הוא:

ד"ה הרי הן כסימנין פי' משעת העיבור וכו'. רצונו לומר כשהיא יולדת בר קיימא נגלה שלמפרע היתה גדולה משעת העיבור:

בא"ד אלא הכי פירושא דמלתא קודם הזמן פי' קודם שנה שלפני גדלות וכו'. ר"ל דקודם הזמן ותוך הזמן לא אשנת י"ב קאי אלא ה"פ קודם שנה שהיתה ראויה להתעבר ולילד בר קיימא ולהיות גדולה משעת העיבור תוך הזמן תוך שנה שהיא ראויה להיות גדולה משעת העיבור וכו' וכן לאחר זמן כדפירש ר"י בתחלת הסוגיא כמו שכתבנו לעיל ואף שלפי' זה לא נודע לנו מתי הוא קודם הזמן או תוך הזמן כ"א בידי שמים ולא נודע זה לנו עד לאחר שתתעבר ותלד בר קיימא ולפי זה אפילו פחותה מבת י"א שנים ויום אחד היה לה לשמש במוך דשמא בתוך י"ב תתעבר ולד של קיימא ונמצא ששנת י"א הוא תוך הזמן של גדלות שאז יש לחוש שמא תתעבר ותמות שהרי אז היא מתה ועוברה מת אלא שצ"ל דלא שכיח הוא כל זה נדחקו התוס' כדי שנאמר שלפי שנויא דרב ספרא מתורץ ג"כ ברייתא דרב ביבי אף לרבה בר ליואי וכן נדחקו ג"כ לפרש בשנויא דרב זביד כדלקמן בסמוך (יבמות דף י"ג:)

דף יג.

תוס' ד"ה לא צרת ערוה שאני ובו' עד ותירץ הר"ר משה כהן דאיכא למימר דמיירי כשחלצה וכו'. ויש לדקדק א"כ הדרא קושית התוס' לדוכתה מנא ליה דטעמא דרמי ב"י משום דנראה ככלתו דלמא טעמא משום דאינה ממאנת לזיקתו מאי אמרת א"כ לעלמא נמי אסירא דלמא מיירי כשחלצה ולכך לעלמא שריא ולאביו אסורה על כל פנים ככל כלות דעלמא שחלצו ולאידך שנויא דתוס' אתי שפיר אבל לשנויא קמא דמיירי כשחלצה קשיא ונ"ל דמכל מקום מייתי שפיר ראיה מרמי בר יחזקאל דמתניתי' דאסורה לאביו ולא לכולי עלמא לפי ריהטא ע"כ הוי טעמא משום דבשעת נפילה נראית ככלתו אלא שלא נוכל להקשות מברייתא דרמי ארבי אושעיא דיכול הוא לתרץ עצמו בשנויא דחיקא דמיירי כשחלצה וק"ל:

דף יד.

תוס' ד"ה מי סברת ובו' עד וי"ל דאין חושש לדקדק וכו' דממילא הוא מוקשה. ר"ל דאין חושש לדקדק אר"ל דתכלית הקושיא לא הוי אלא להוכיח לו דבלא קושייתו הוא מוכרח לומר דיש לחלק בין ב' בתי דינין בעיר אחת כדבסמוך וזה ממילא מכח קושיא שהקשה ר"ל בעצמו ממגילה:

ד"ה כי אמרינן ובו' עד וכן נראה דאמרינן בירושלמי דבן עיר מוציא בן כפר כצ"ל ור"ל א"כ ע"כ צ"ל שבני הכפרים בעצמם קראו להם דהא אין בן עיר יכול להוציאם ולכך ודאי היו קורין בעירם ועיין באשר"י דפי' בע"א:

ד"ה לא מטלטל וכו' עד אבל אין לפרש דהכא איירי במוקצה מחמת מיאוס וכו' עד ועוד דעל מוקצה מחמת מיאוס א"ר יוחנן בפרק כירה וכו' כצ"ל:

דף יד:

תוס' ד"ה בשלמא וכו' עד אלא למ"ד עשו וכו'. ר"ל ולא הוי האי ה"נ מסתברא ככל ה"נ מסתברא שבגמרא דאתי להכריח התירוץ של המתרץ דאיכא למימר דלעולם לא מודיע להו והא דלא נמנעו מלעשות טהרות וכו' משום דלא עשו כדבריהם:

בא"ד והשתא לפי גירסא זו מוכח שפיר וכו' כצ"ל דלפי גירסת ר"ח ל"ג בגמרא ומאי אולמיה דהך וכו' דהא אולמא ואולמא היא דהא מההיא דטהרות בא להוכיח דאפילו למ"ד דלא עשו צ"ל דאודועי מודיעו להו והוי האי ה"נ מסתברא ככל ה"נ מסתברא שבגמ':

בא"ד בסופו א"נ נקט בשלמא משום אליביה דמ"ד לא עשו. ר"ל דהא השתא בא לומר ולהוכיח דאפילו למ"ד לא עשו צריך לומר דמודעי להו ולדידיה אמר בשלמא וכו':

דף טו.

תוס' ד"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום וכו' עד וא"נ בני יבמה לשוק פסולים יש להכשיר וכו' ואיכא למימר דאתא למידק דביבמה מן השוק בניה תועבים. ר"ל והיכי איכא למפשט מבני צרת דב"ה דהוו בני יבמה לשוק לב"ש דלמא אע"ג דבני יבמה מן השוק כשרים יש לפסול בני מחזיר גרושתו מטעם דכתיב בה טומאה או משום דכתיב בה תועבה וא"נ בני יבמה לשוק וכו'. ר"ל וי"ל ג"כ אפכא א"נ בני יבמה מן השוק פסולין בני מחזיר גרושתו כשרים מדקדוק היא תועבה ואין בניה תועבים ואיכא למימר וכו'. כמו ועוד ר"ל ואיכא נמי לומר דהיא תועבה לא אצטריך לגופה להכשיר בני מחזיר גרושתו אלא למידק מיניה דביבמה לשוק בניה תועבים כמו שכתבו התוס' בדבור זה לעיל:

ד"ה עירוב מקואות וכו' עד רבי יהודה אומר חלוף הדברים. פי' נסדק לשתי אין מצטרף ונסדק לערב מצטרף:

דף טו:

תוס' ד"ה אמר לי וכו' עד ולר"י נראה דודאי ידע ביה ר' יוחנן וכו'. דגם לפי' ר"י ע"כ צריך לשנויא קמא דהא לפי' ר"י יש לדקדק יותר במה דן רבי יוחנן את רבי צדוק שקנה החבית מעם הארץ אלא ודאי גם לדידיה צ"ל שדן אותו משום שהוא תלמיד ב"ש וס"ל דא"צ לנקוב ולכך לא חשש לקנותו מעם הארץ ולא הוסיף ר"י אלא שלפי' רש"י צ"ל שהיה ר' יוחנן חושש מן הספק שמא לא היה נזהר רבי צדוק ממגע ע"ה ולר"י לא היה חושש מן הספק אלא דודאי ידע ביה וכו':

דף טז.

תוס' ד"ה בני צרות וכו' עד וא"ת לשמואל דמספקא ליה וכו'. ר"ל ומה מספקא ליה תפשוט מהכא דאין תופסין דאי תופסין ביבמה לשוק א"כ פשיטא דכשירה ומה צריך רבי יהושע להעיד על זה:

דף טז:

תוס' ד"ה בשלמא למ"ד וכו' עד דעבדים אסורים בישראלית. ר"ל אפי' אם יהיו הבנים כשרים או שלא נשאו ישראלית כלל מ"מ אסור להתחתן בם משום העבדים עצמן שאסורים בישראלית ותירץ דמסתמא נתיאשו כבר עתה מהן ואין כאן איסור כ"א בעבור הבנים שנשתעבדו קודם שנתיאשו מהן והוצרכתי לפרש דברי התוס' כן דאל"כ מאי משני דמסתמא נתיאשו מהן וכו' א"כ גם איסור ממזרות אין כאן כיון דפקע מהן איסור עבדות אין כאן עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל וק"ל:

ד"ה עובד כוכבים שקדש בזמן הזה וכו' עד ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין. יש לתמוה א"כ הוא שרב אסי אתי כר"ע והלא ממזר הוא מחייבי לאוין ואין קדושין תופסין לר"ע א"כ למה אמר רב אסי עובד כוכבים שקידש בזמן הזה חוששין לקדושין ובספר ח"ש כתב דלית נגר ובר נגר דיפרקינה ותירץ הוא שם מה שתירץ והתירוץ שנראה לו לעיקר הוא זה שרב אסי סבר כר"ע בהא דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אבל לא סבר כוותיה בהא דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין ודחוק מאד דדברי התוס' אינם כן בהדיא שהרי כתבו ורב אסי סבר כר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מעובד כוכבים ועבד וכו' ונ"ל שיש לתרץ דרב אסי סבר כתירוצא בתרא דהתוס' דלעיל סוף ד"ה קסבר וכו' דמעובד כוכבים לא הוי ממזר מדאורייתא אלא מדרבנן ולכך לא הוי חייבי לאוין גמורים דמדאורייתא לא הוי ממזר וה"ה ישראל הבא על העובדת כוכבים ולפיכך חוששין לקדושי עובד כוכבים בזמן הזה ואע"ג דלא הוי ממזר גמור מ"מ ס"ל דהילד אינו מיוחס אחריה וק"ל:

דף יז.

תוס' ד"ה משאול לתרמוד שאול קורא בבל וכו'. נראה דהוקשה לתוס' דלפי פרש"י לישנא דגמ' דאמר קבא רבא וקבא זוטא מגנדר ואזיל לשאול ומשאול לתרמוד ואם כן לא מתיישב שפיר וק"ל:

דף יז:

תוס' ד"ה אשת אחיו וכו' עד ואע"ג דאצטריך למלתא אחריתי וכו'. פי' הא דילפי' אשת אחיו שלא היה בעולמו מקרא אע"ג דלגופיה לא אצטריך למילף דקרא אצטריך לן למילתא אחריתי דילפי' מיניה דמדאצטריך רחמנא לאסור אשת אחיו שלא היה בעולמו א"כ ש"מ אפי' אח שאינו בכור זקוקה לי' ליבום והכי אמרי' לקמן דדוקא כי איכא בכור א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דכתב רחמנא ל"ל ובפ' מצות חליצה נמי דייקינן מיניה מ"מ משמע דעיקריה של המקרא לגופיה אצטריך שאם נולד לאחר שמת אחיו דאינה זקוקה לו וא"כ הדרא קושיא לדוכתה דהא מצינו למילף מדרכיה דרכי נועם ואמר ר"י וכו':

דף יח.

תוס' ד"ה דלמא אדמיבם חד וכו' עד ושמעתין אתיא כאביי דמשמע דקבלה מיניה. י פירוש דהא איתא בשמעתין איתיביה אביי שני אחין וכו' ומשני הא מני ר"מ וכו' ופריך ומי ס"ל לר"מ וכו' ומשני לעולם אין זיקה ומשום דאסיר לבטל מצות יבמין וכו ' ומשמע דאביי קבל האי תירוצא מיניה:

דף יח:

תוס' ד"ה משכחת לה בחד אחא כו' עד וי"ל דמתני' דפרקין אתי לפרושי מתני' דפ"ק וכו'. ר"ל ובמתני' דפרקין תנא כיצד ב' אחין וכו' ואתא לפרושי פרקין קמא מכלל דפ"ק נמי איירי בב' אחין ולא בחד אחא וא"כ לר' אושעי' ע"כ צ"ל דאיירי בפלוגתא:

דף כג.

תוס' ד"ה קסבר רבינא וכו' עד וכן גורס התם וכו'. פירוש רש"י בעצמו גורס התם הולד ממזר:

בא"ד דאמר בפרק יש בכור וכו' עד והיינו מ"ד הולד ממזר. פירוש דמ"ד אין מזהמין הוא אותו מ"ד דס"ל דהולד ממזר משום דלא שדינן ליה בתר עובד כוכבים ומ"ד מזהמין היינו אותו מ"ד דס"ל דאין הולד ממזר משום דשדינן ליה בתר עובד כוכבים וה"ק לא מבעיא למאן דס"ל דהולד ממזר דלא שדינן ליה אחר עובד כוכבים אלא בתר דידה פשיטא דפטור מה' סלעים דהא היא לויה אלא אפי' למ"ד וכו' ורש"י פי' שם איפכא דמ"ד אין מזהמין דלא שדינן ליה בתר עובד כוכבים אלא בתר אימיה שדינן ליה היינו אותו מ"ד דס"ל דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ומ"ד מזהמין הוא מ"ד דס"ל דהולד ממזר ע"ש:

דף כג:

תוס' ד"ה ומ"ש וכו' עד ועוד דבסמוך מייתי סיפא דמתניתין וכו'. פי' דלקמן בסמוך דשם סיפא דמתניתין קדמו וכנסו וכו' ומביא ע"ז תני שילא וכו' ואי כפרש"י ל"ל לאתויי לקמן סיפא דמתניתין הא האי קושיא ופירוקא דפריך ומ"ש מהא דתנן וכו' כבר אזיל כולו אסיפא דמתניתין דקדמו וכנסו וכו' וכבר הביא אותה במה שרשם לזה שנים ולזה שנים וכו' דכתיבא וכו' הביא סיפא דמתניתין דקדמו וכנסו וכו':

דף כד:

תוס' ד"ה אי הכי לכתחלה נמי אא"ב דאינה גיורת גמורה ניחא דלכתחלה לא יכנוס וכו'. יש מקשין לפי זה דמדקתני במתניתין לא יכנוס לכתחלה הוה משמע ליה מינה למקשה דאינה גיורת גמורה ולכך פריך אי הכי וכו' א"כ קשה כשהקשה הא גיורת מיהא הוי ודמינהו וכו' ל"ל לאתויי הא מתני' דאחד איש שנתגייר מתניתין גופה ה"ל למרמי אהדדי דמדקתני לא יכנוס לכתחלה משמע דאינה גיורת גמורה ומדקתני הוא לא יכנוס אבל אחר שרי לכנוס לכתחלה משמע דגיורת מיהא הוי כדפריך השתא ברומיא דמתני' ויש ליישב דמתני' גופה לא הוי קשה לו מידי דנוכל לומד דמתניתין ס"ל דדוקא לאותו האיש הנטען עליה אסורה ליכנס לכתחלה דשמא נתגיירה בשבילו ולא הויא גיורת גמורה אבל אחר יכנוס משום דאף את"ל כשמתחלה כשנתגיירה לא נתגיירה לש"ש אלא בשביל אותו האיש הנטען עליה מ"מ בסופה כשנשאת לאחר ואינה חוזרת לסורה השתא היא מתגיירת לש"ש ודוגמת זה כתבו התוס' בדבור שאחר זה בטוח היה הלל דסופו לעשות לש"ש ולכך פריך ממתני' דאחד איש שנתגייר וכו' דקתני בה שהיה רבי נחמיה אומר א' גירי אריות וא' גירי חלומות וכו' וא"כ מדמדמי איש שנתגייר לשם אשה ואשה שנתגיירה לשם איש לגירי אריות וגירי חלומות משמע דלא הוו גרים כלל ואפילו אחר לא יכנס אותה דומיא דגירי אריות וחלומות וק"ל:

ד"ה אמר רבי וכו' עד דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפי' בקלא דפסיק וכו'. ר"ל ע"כ צ"ל דרוק למעלה מכילה לא עדיפא מקלא דלא פסיק אלא אדרבה לא חשיב אלא כקלא דפסיק דהא בסמוך אמר דלרבי מפקינן אפילו בקלא דפסיק ולא שמעינן לרבי דאמר מלתא אחריתא אלא הך ברייתא דרוכל ודרוק למעלה מן הכילה דרוק למעלה מן הכילה חשיב כקלא דפסיק:

דף כה.

תוס' ד"ה ואכתי מי דמי וכו' ועד לא היא חד שנויא הוא והכי פי' רבה בר נחמן הוציאה תני וכיון דתני הוציאה והכא בעל והכא בועל ולא ב"ד ואפ"ה קתני במתניתין וכו' כצ"ל נ"ל:

ד"ה מת הרגתיו וכו' עד ואפי' בהרגתיו לאחר תנשא. ר"ל אם התנא נתכוין להשמיענו דין דלא ישא את אשתו לא היה צריך למתני הרגנוהו דהא נשמע במכל שכן ממת ואם נתכוין לרבותא למידק מינה דלאחר תנשא גם בשביל כך לא היה צריך למתני הרגנוהו דזה נשמע מהרגתיו במכל שכן:

דף כו:

תוס' ד"ה למיתה דתרי לא חיישינן תימה דבפ"ק דיומא וכו'. והא דלא הקשו התוס' קושיא זו מיד אשנויא דמשני לעולם אימא לך אין זיקה וכו' דלמא אדמייבם חד מיית אידך וכו' דחיישי הכא למיתה ובפ"ק דיומא לא חיישי התם רבנן למיתה ויש ליישב דלעיל הוה סברינן דהכא אפילו הוו ד' או ה' אחין הרי חולצות ולא מתייבמות דלעולם חיישינן למיתה אפילו לתרי ויותר ולהכי הכא חיישינן למיתה דיש לתקן דיחליצו ולא יתייבמו אבל התם ביומא ה"ק רבנן לרבי יהודה אי חיישת למיתה א"כ אין לדבר סוף ואין כאן תיקון לזה ולכך לא חיישינן ואין מתקינין לו אשה אחרת ולהכי נטרי להקשות עד הכא דקאמר דלחד חיישינן ולתרי לא חיישינן ומקשו תימה וכו':

דף ל.

תוס' ד"ה אמר רב נחמן וכו' עד אמתני' דריש כיצד. ר"ל דקתני בה נמי בסיפא עשה בה מאמר וכו' היה יכול נמי לדקדק טעמא דעשה בה מאמר וכו' כדדייק הכא:

דף לה:

תוס' בדבור ראשון א"נ נקט נמצאת משום סיפא וכו'. ר"ל דלעולם דלשון החולץ למעוברת עדיף טפי דלכך נקט בגמ' החולץ למעוברת דלמה לו למנקט לשון ונמצאת והא דנקט במתני' לשון ונמצאת מוכרח היה התנא למיתני כן משום סיפא וכו':

ד"ה ונמצאת מעוברת וכו' עד וא"ת א"כ אין הולד של קיימא אמאי אסור בקרובותיה וכו' דהא תנן לקמן וכו'. ע"כ צריכין אנו לומר דקושית התוס' היא אליבא דר' יוחנן דלריש לקיש ל"ק מידי דאיהו ס"ל הא דקתני במתניתין אסור בקרובותיה וכו' ופסלה מן הכהונה היינו מדרבנן ולחומרא כדאיתא בגמרא וא"כ צריכין אנו לומד דס"ל לתוס' דלר' יוחנן אע"ג דס"ל דחליצת מעוברת שמה חליצה היינו בחולץ אחד ג' חדשים אבל בתוך ג' חדשים אפילו ר' יוחנן מודה דלא שמה חליצה דאל"כ הא מתני' דלקמן היבמה לא תחלוץ וכו' א"ר יוחנן ולקמן (יבמות דף מ"א ע"ב) פריך לה אר' יוחנן ומסיק דטעמא דמתני' לא הוי משום דשמא תפיל ותנשא בחליצה זו וחליצת מעוברת לא שמה חליצה אלא משום טעם דכל העולה ליבום עולה לחליצה וכו' א"כ ש"מ דאף ר' יוחנן מודה בזה וכן כתבו התוס' לקמן ריש דף ל"ו בסמוך ד"ה בשלמא וכו' עד דהא ודאי תוך ג' מודה ר' יוחנן וכו' וטעמא משום דאינה עולה ליבום דאפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת יבום היא ולכך אינה עולה לחליצה וכו' אלא דאנן צריכין ליתן טעם דמ"ש אחר ג' אפי' היא מעוברת אם יבא אליהו ויאמר דהא דאיעברה מפולי מפלה הויא בת חליצה ויבום ובתוך ג' אפי' אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת חליצה ויבום היא וי"ל דמשום תוך ג' תקנת חכמים דלא תתיבם שום יבמה בעולם תוך ג' ולא פלגי רבנן ולכך אפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברה לאו בת יבום היא משא"כ לאחר ג' דליכא שום תקנה ולכך אפילו היא מעוברת אם הפילה לאחר מכן שמה ביאה ושמה חליצה למפרע מטעם אם יבא אליהו וכן איתא בהדיא בגמרא לקמן (יבמות דף מ"א ע"ב)

על מתני' דהיבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש לה ג' חדשים הכא אם יבא אליהו ויאמר בהדיא לא איעברה מי משגחינן ביה ויבמינן לה בתמיה הא קטנה דלאו בת עיבורה היא ואפ"ה צריכה להמתין ג' חדשים אלא שיש להקשות לפי זה הא דאיתא בגמרא בשמעתין איתיביה ר"ל לר' יוחנן אין הולד של קיימא וכו' ומאי מותיב ליה הא מתני' בתוך ג' איירי ותוך ג' אפי' ר' יוחנן מודה דלא שמה חליצה מדרבנן לפי שנויא קמא דתוס' בדבור זה וי"ל דר"ל ס"ל אידך שנויא דתוס' עיקר דתוך ג' אם אינה מעוברת אם חלצה בדיעבד אפי' מדרבנן אינה צריכה חליצה אחרת ולכך פריך לר"י דאי אמרת חליצת מעוברת שמה חליצה אינה צריכה חליצה מן האחין מבעיא ליה אלא ודאי חליצת מעוברת לא שמה חליצה ולכך הואיל ונמצאת מעוברת צריכה חליצה אחרת וגם התוס' בעצמם אינם תופסים שנויא קמא לקושטא דמלתא לומר דמדרבנן לא הויא חליצה כלל אפילו בדיעבד אלא רצונם לומר דהא דקתני אסור בקרובותיה אתי שפיר אפי' את"ל דלא הויא חליצה כלל דנהי דלאו חליצה היא מ"מ אסור בקרובותיה וכו' וק"ל:

ד"ה תיגלי מלתא למפרע וכו' עד וא"ת לר"ל הכונס יבמתו מעוברת והפילה אמאי פטור מן הקרבן וכו'. לאו דוקא נקטו מעוברת דא"כ מזיד הוא ולא שייך כאן קרבן אלא ר"ל נמצאת מעוברת ואמתני' הקשו דקתני הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא יוציא וחייבים בקרבן אין הולד של קיימא יקיים דמשמע דאם אין הולד של קיימא דהיינו שהפילה אין חייבים בקרבן ואמאי פטור מן הקרבן וכו':

ד"ה הרי זו לא תינשא כ"ש היא שלא תנשא ולא תיבעל כו'. ר"ל שלא תיבעל דשמא יהא הולד בן קיימא ונמצא פוגע באשת אח שלא במקום מצוה ולא תנשא דאע"ג דהשתא לא אסיק אדעתיה הא דהולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם מ"מ אסורה לינשא לשום אדם דשמא לא יהא הולד של קיימא וא"כ לר' יוחנן יחזור ויבעול ולריש לקיש עכ"פ אם רוצה לינשא לאחר צריכה ממנו גט אלא אפילו צרה דס"ד דתנשא ממ"נ דאם יהא הולד של קיימא הולד פוטרתה ואם אין הולד של קיימא החליצה פוטרתה אפ"ה לא תנשא:

ד"ה כי פליגי בחליצה ובביאה כ"ע מודו שלא יבא לידי איסור. ר"ל שאם אתה אומר דהכונס למעוברת והפילה דביאתה ביאה למפרע אתי לייבם מעוברת לכתחלה ושמא יהא הולד של קיימא ויבא לידי איסור אשת אח וק"ל:

דף לו.

תוס' ד"ה הלכתא כר"ל בהני תלת וכו' עד ותימה דלא חשיב הא דפ"ק דע"ז דתניא כוותיה לא חשיב לה זה אינו דהא חשיב הכא מידי דתניא כוותיה דר"ל וכו'. ר"ל כיון דתנא כוותיה מסתמא הלכתא כר"ל א"כ לחשבי' וכ"ת היא הנותנת דהואיל ותניא כוותיה לא חשיב לה זה אינו דהא חשיב הכא מידי דתניא כוותיה ותירץ ואור"י דמ"מ ר"ל אע"ג דתניא כוותיה דריש לקיש לית הלכתא כוותיה אלא כר' יוחנן וכו' ולכך לא חשיב לה הכא וע"ש בתוס' במסכת ע"ז ובמה שכתבתי שם:

ד"ה משום ירושה לא אמר כלום וכו' עד ורבנן ביום הנחילו את בניו וכו' ולא יוכל לבכר. הוצרכו לכתוב זה משום דקשה להו לתוס' לרבנן לא לכתוב ולא יוכל לבכר ואנא ידענא ממילא דבין חלק פשוט ובין חלק בכורה לא יוכל להנחיל ולשנות מטעם דאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה ומהיכי תיתי שנוכל לשנות חלק בכורה דאצטריך קרא למעוטי ועיין בפ' יש נוחלין בתוספות דף ק"ל ריש ע"ב:

דף לו:

תוס' ד"ה ולא קתני יפריש עד וקצת היה מדקדק ר"י וכו' אם כשאירס צריך ליתן גט לא אצטריך תו למימר לא תנשא. ר"ל אלא ודאי הכי פירושא לא תיארס ואם אירסה אזי תמתין ולא תינשא מכלל דבקידשה אין צריך ליתן גט עיין באשר"י:

דף לז.

תוס' ד"ה כל היולדות כה"ג דייק בריש פ"ב דכתובות אבל בפ' אלו טריפות וכו' לא דייק וכו'. נ"ל דרצו התוס' לתרץ מאי הוה ס"ד דרב נחמן שאמר בתשובתו וכל היולדות לט' עוברה ניכר כו' ואי לא אסיק אדעתיה שיקשה לו אי כל היולדות לתשעה וכו' הא ודאי בר ז' לבתראה לכך כתבו התוס' דאיכא דוכתא דדייק הכי ואיכא דוכתא דלא דייק ולכך לא אסיק רב נחמן אדעתיה שידקדק כן:

ד"ה רוב היולדות וכו' עד וזהו תימה לומר שתהא האשה צריכה להמתין ג' חדשים וג' ימים. ר"ל דהשתא אם תלד לו' חדשים ובג' ימים משנשאת א"כ ע"כ מן השני הוא דאי מן הראשון הוא הוי ליה טפי מט' חדשים אפי' לא נקלט הזרע עד יום ג' ואם תלד לו' חדשים מצומצמים או פחות מזה אז ודאי בן ט' לראשון הוא:

בא"ד ואין לומר כוון דהמתינה וכו'. פי' כיון דהמתינה ג' חדשים ולא הוכר עוברה אמרינן ודאי אינה מעוברת מן הראשון ולא חיישינן ג"כ שתלד גבי שני לסוף ו' חדשים ובג' ימים דסמכינן ארובא ואמרינן דלא תלד גבי שני כ"א בט' חדשים משנשאת ולא לו' ובג' ימים דרוב נשים לא יולדות כ"א לט' א"כ אפילו תוך ג' חדשים תנשא וכו':

בא"ד וי"ל דכ"כ לא היה משתהה. ר"ל דהשתא כיון דהמתינה ג' חדשים אם תשהה גבי שני ב' חדשים ולא היה הוכר עוברה ודאי מן הב' הוי דאי מן הא' לא היה משתהה הכרת העובר של הא' עד שליש ימים מן הב' דהיינו ב' שלישית ואם יהא ניכר קודם שליש ימים של ב' אז ודאי מן הא' הוא:

ד"ה וזו הואיל ולא הוכר וכו' עד ולקמן הוא דאמר לה גבי האשה שהלך בעלה וצרתה למ"ה. פי' דהתם אין שום אדם רואה שום רעותא דשמא צרתה מעוברת אע"ג דכשהלכה מכאן לא היתה מעוברת שמא אחר מכן נפקדה ומתעברת ממנו אבל הכא דאנן רואין דלא הוכר בה שום עובר אין סברא כלל לומר וכו':

ד"ה סבר לה כרב וכו' הוא ט"ס וכצ"ל והא דפריך בי' יוחסין גבי הא דאמר רבא שתוקי מותר ומ"ט אמרו אסור וכו' אלא מעתה שתוקי שתוקי לא ישא ור"ל מדפריך אלא מעתה וכו' משמע דס"ל לגמ' דשתוקי בשתוקי שרי לרבא ולכך פריך לרבא דאם איתא דמטעם זה אתה אוסר שתוקי א"כ שתוקי שתוקי' נמי לא ישא ותירצו דאותו טעם שאמר רבא על איסור שתוקי אמר ג"כ לרבנן ולכך פריך גמ' דלרבנן ליכא למימר טעם זה דא"כ אלא מעתה שתוקי לא ישא ורבנן ס"ל דשרי אבל אין ה"נ דרבא עצמו כר"א ס"ל דאסר:

דף לז:

תוס' ד"ה יחודי בעלמא וכו' עד ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא כו'. ר"ל והא ע"כ לא הוי פת בסלו דהא עכ"פ היה אסור לבא עליה מטעם דלא ישא אדם אשה במדינה זו וכו' לכך קאמר ומשום נושא אשה במדינה אחרת נמי ליכא למיחש שאם היה אירע וכו' היה מוליכה עמו לעירו פי' אבל באמת לא אירע זה מעולם ומעולם לא היה מוליכה עמו לעירו ולכך פריך גמרא לעיל איני והא רב כי איקלע וכו' כי היה פשוט וידוע לבני גמרא שמעולם לא היה מוליכה לעירו ורבים מקשין מאי אצטריכו התוס' לזה הא כבר תירצו בגמרא קושית דלא ישא אדם וכו' שאני רבנן דפקיע שמייהו ורצו לחלק דיחודי בעלמא הוו מיחדי אלא שאם אירע שבא עליה ונתעברה ממנו לא שייך ואין לומר פקיעי שמייהו שלא היה מפורסם כ"כ וזה דוחק אלא נראה דס"ל להתוס' דהאי שנויא דשני בגמרא ואמר רבנן יחודי בעלמא הוו מייחדי קאי נמי אלעיל לתרץ קושיא הראשונה שהקשו איני והא רב וכו' ומשני דיחודי הוו מייחדי ולא בא עליה מעולם ולכך אין כאן משום נושא אשה במדינה אחרת ולכך הוצרכו התוס' לומר ומשום נושא אשה במדינה אחרת ליכא למיחש וכו' דבשנויא זה הדר ממאי דשני לעיל שאני רבנן דפקיע שמייהו ומה שמוכרחים התוס' לפרש הגמרא כן דהאי שנויא בתרא בא ג"כ לתרץ קושיא הראשונה שהקשו איני וכו' משום דלפי' דידהו לא הוי לה לגמרא למימר יחודי בעלמא הוו מייחדי דמשמע דלא באו עליהם מעולם אלא ה"ל למימר ליחודי בעלמא פי' היו מודיעים להן שלא היו רוצים אלא ליחוד בעלמא ולכך לא היו מחמדין ולא היו צריכין לישב שבעה נקיים אלא ודאי להכי קאמר יחודי הוו מייחדי ולא היו באין מעולם עליהם כדי לתרץ ג"כ קושית דלא ישא אדם אשה במדינה אחרת וכו' והדר משנויא דשאני רבנן דפקיעי שמייהו ודו"ק כי כן משמע בתוס' במסכת יומא דף י"ח ע"ב ד"ה יחודי בעלמא הוו מייחדי וכו' ע"ש ודו"ק היטב:

ד"ה דאמר לה אי שתקת וכו' ובפ"ק דב"ק גבי מכרן לאחד וכו'. נראה דכוונת התוס' להביא ראיה מפ"ק דב"ק דפי' אי שתקת הוי ולא תטול כלום דבפ"ק נמי קאמר גבי מכרן לאחד וכו' משום אי שתקת שתקת ולא מצי אמרה ליה לכי תהדר כיון שאין בא להפקיע מדינו ה"ה הכא לא מצי לומר לכי תהדר אע"ג דאמר ולא תטול כלום דה"נ לא בא להפקיעו מדינו מאחר דאתי מכח ד':

דף לח.

תוס' ד"ה וב"ה אומרים נכסים בחזקתן וכו' עד והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר. פי' נכסים בחזקתן הוא טעם למה אמרי' שנכסי צ"ב הן בחזקת יורשי הבעל משום דהן בחזקת מי שהיו עד עתה וכו' אבל בכתובה לא הוו צריך ליתן טעם דדבר פשוט יותר שהיא בחזקת יורשי הבעל ולכך לא יכול לכלול צ"ב עם הכתובה:

בא"ד וא"ת ולמ"ד בחזקת יורשי האשה מ"ש מנפל הבית עליו ועל אמו וכו'. הא דלא הקשו התוס' ג"כ למ"ד בחזקת יורשי הבעל מ"ש מהתם דמודים דיחלוקו משום דלדידיה א"ש משום דהא דס"ל גבי נפל הבית עליו ועל אשתו שנכסי ברזל הן בחזקת הבעל היינו מטעם דאחריותן על הבעל דאם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו וזה לא שייך גבי נפל הבית עליו ועל אמו דכבר היו כל הנכסים בידה אבל למאן דאמר בחזקת יורשי האשה קשה דכ"ש דהל"ל גבי נפל עליו ועל אמו שהיו בחזקת יורשי האם ובזה נמי יתורץ למה הקשו התוס' מנכסי מלוג דלכולי עלמא היו לב"ה בחזקת יורשי האשה והתם גבי נפל חבית עליו ועל אמו מודו דיחלוקו משום דהכא הוו הנכסים בחזקת האשה משום שהקרן שלה ויורשי הבעל באים להוציא אבל התם גבי נפל עליו ועל אמו כבר באו הנכסים ליד האשה ועכשיו שמתה הללו באים לירש והללו באים לירש ולכך יחלוקו:

דף לח:

תוס' ד"ה ב"ש אומר וכו' עד ועוד בארוסה ושומרת יבם יש לחושבה כעוברת על דת כצ"ל:

דף לט.

תוס' ד"ה וספק נשואה וכו' עד דמתוך תשובתו משמע דמודה דאין יורשה. פי' דהתם הכי איתא בעי רבא מאמר לב"ש נשואין עושה או אירוסין עושה א"ל אביי למאי הלכתא אילימא ליורשה וליטמא לה וכו' השתא ארוסה בעלמא וכו' אלא לענין מסירה לחופה והשיב רבא אלא שאני אומר כל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין וחלה עליו זיקת אירוסין פירוש ולכך איבעיא ליה אי צריכה חופה או לא. ומדהשיב לו כן משמע דלענין ירושה מודה רבא שאינו יורשה אלא שיש להקשות אפילו אי גרסי לעיל רבה מ"מ קשה א"כ ש"מ דלרבה אפילו עבד בה מאמר אינו יורשה ולעיל איתא אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה כשהיתה נשואה וזיקת נשואין עושה ספק נשואין לענין ירושה וכ"ש מאמר ויש ליישב דרבה ס"ל דזיקת נשואין עושה ספק נשואין אבל מאמר בלא זיקת נשואין אינו עושה ספק נשואין כגון העושה מאמר ביבמתו מן האירוסין ולעיל בעי אי מאמר לחוד אירוסין עושה או נשואין עושה ולא מטעם זיקת נשואין ויש מתרצין דעושה מאמר מיגרע גרע כדאיתא התם כל העושה מאמר ביבמתו פרח זיקת יבמין וכו' כמו שהבאתי לעיל:

דף לט:

תוס' ד"ה אמר רב אין כופין וכו' עד דאל"כ למה היו טורחין לקמן וכו'. פירוש דלקמן היו לה ג"כ קצת אמתלאות שלא היה היבם הגון לה כדאיתא התם ועיין שם ואע"ג דגם רש"י כתב כאן דלא כפינן ליה מיד אלא אם אין יכולין להטעותו אז כפינן ליה מ"מ למה היו מטריחין כל כך לקמן להטעותו ע"י טורח גדול היה להם לכופו מיד אחר שראו שלא היו יכולין להטעותו בקלות בלי טורח:

דף מ:

תוס' ד"ה ש"מ גזרו שניות בחלוצות והא דלא תני במתני' אבי אמו וכו' משום דתנא ושייר וכו'. יש מקשין הא כתבו התוס' בסמוך לעיל מזה ד"ה וליתני אחין מותרין וכו' ולא שייך לשנויא דתנא ושייר כיון דלא תנא שום שנייה ויש לתרץ דלעיל לא אסיק עדיין דמתני' איירי בשניות כלל ואדרבה שהרי הפשטן הוה סלקא אדעתיה השתא למפשט דלא גזרו שניות בחלוצות ואבי אביו ובן בנו ע"כ צריך אתה לומר שאותו פשטן היה מפרש דלאו משום חולץ הוא אלא משום מיתנא ולכך לא הוה שייך לשנויי תנא ושייר כיון דלא תנא שום שנייה כיון דאיכא לפרש דאבי אביו ובן בנו לאו משום

דחולץ אלא משום דמיתנא דאסיק דגזרי שניות בחלוצות ע"כ צ"ל דאבי אביו ובן בנו היו משום חולץ וא"כ תני מתני' שניות בחלוצות יש לתרץ ג"כ הא דלא תני במתני' אבי אמו ובן בתו משום דשייר ולפי זה הא דפריך לעיל ואילו אם אם אמה לא קתני וכו' ואסיק עלה קשיא לא הוי לפי המסקנא לפי מה דמסקינן ש"מ גזרו שניות בחלוצות ואבי אביו ובן בנו הוי מטעם שניות דגזרו בחלוצות וא"כ איירי תנא בשניות בחלוצות יש לשנויי ג"כ הא דלא תני אם אם אמה משום דתנא ושייר אלא דלא משמע כן קצת ויש מתרצין הקושיא שמקשין בענין זה דלעיל כונתם כן בהא דכתבו ולא שייך לשנויי תנא ושייר כיון דלא תנא שום שניה ר"ל דלא תנא כ"א אמה ואם אמה דהוו דאורייתא ודאי אם הוי תני אם אם אמה והוי עוד שניה שנית כגון אם אם אמה היינו יכולין לומר דשייר אבל הכא במסקנא כיון דתני במתני' אבי אביו דהוה שנייה נוכל לומר דה"ה אבי אמו דחדא מלתא היא אלא דשייר וכן כיון דתנא ובן בנו דהוה שניה ה"ה בן בתו דחד מלתא היא אלא דשייר וק"ל:

דף מא.

תוס' ד"ה הך דאזלא בהדה וכו' עד ולעיל בריש ד' אחין גבי התחיל באחיות וכו'. נ"ל דכן דלעיל וכו' מייתי למתני' דהכא ומשמע משום דאיידי ששניהם נשואות לאחים. ופי' הקונטרס יש ליישב קצת וכו'. נ"ל הא דר"ל דפירושו של רש"י דפי' הא דאזלא לב"ד כשלא חולצת מוליכה אחותה עמה לב"ד וכו' יש ליישבו ואין אנו צריכין לשנות פירושו רק במה שמשמע מפירושו דאפילו שתיהן נשואים לנכרי בזה יש לשנות מפירושו וכן ולפרש דבנשואה לאחיו איירי ולא לנכרי אבל פי' דשמעתין נשאר כפירושו וכן נ"ל לפרש דעת התוס':

ד"ה הדר אמר אימר דאמר ר"א וכו' אכתי הוה מצי למימר וכו'. פי' כמו עוד הוה מ"ל ר"ל בלא חילוק זה דמחלק בין היכא דלא חזיא ליה בשעת נפילה ובין היכא דחזיא הוה מצי למימר דלא דמי ההיא דר"א להך דהכא דההיא דר"א אית ליה טעמים אחרים המפורשים לקמן פ' ב"ש (יבמות דף ק"ט) דלא שייכי הכא:

דף מא:

תוס' ד"ה אמאי לימא תהוי תיובתא דר"י וכו' עד דלהא ליכא למיחש וכו' עד ואם תמצא מעוברת לא יבא לטעות. פירוש לא יבא לטעות לסמוך על אותה חליצה ולינשא קודם שתלד ועוד דאפי' לא היתה זקוקה ליבם לא הויא מתנסבא מטעם דלא ישא אדם מעוברת חבירו:

ד"ה עמד בדין וברח וכו' עד ולמאי דפרישית דבשלא ברח אין לה מזונות וכו' כדי שתעמוד על כוונת התוס' אציע לך סוגיא דשמעתא דהתם דשם איפליגו אמוראי אי פוסקין מזונות לאשת איש שהלך בעלה למ"ה ומפרש שם טעמא דמ"ד דאין פוסקין משום דחיישינן לצררי או משום דחיישינן קודם שהלך אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ואיתא שם ת"ש היבמה ג' חדשים הראשונים ניזונית משל בעלה וכו' עד עמד בדין וברח ניזונית משל יבם אלמא דפוסקין מזונות לאשת איש ולא חיישינן לצררי ולא משום שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ומשני התם למאי ניחוש אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא ליה וכו' ורוצים התוס' להוכיח משם דיבם שברח אע"פ שניזונית משלו אין מעשה ידיה שלו דהא קאמר התם בהדיא אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא ליה והדר אמרו התוס' דלפי מה דפרישית דבשלא ברח אין לה מזונות אין ראיה משם דאין מעשה ידיה שלו דלעולם אימא לך דכשברח דאז ניזונית משלו אז ג"כ מעשה ידיה שלו והתם ה"ק דכשברח נותנין לה מזונות דאין לחוש דשמא קודם שברח אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך דהא קודם שברח לא היתה אז ניזונית משלו ולכך לא היתה אז עדיין משועבדת לו למעשה ידיה עד שיברח ויפסקו לה מזונות ואז יהיו ג"כ מעשה ידיה שלו ולכך סיימו התוס' ומיהו אמר ר"י וכו' רצה לומר דלפי זה ל"ל למימר דקודם שברח לא משתעבדא ליה למעשה ידיה טפי ה"ל למימר הא קודם שברח אין לה מזונות כלל:

דף מג.

תוס' ד"ה במקום שמותר לכבס וכו' עד והר"ר יעקב מאורליינ"ש הביא מהך גירסא וכו'. ר"ל שהוא גריס הכא במקום שמותר לכבס ולספר ומפרש לה דהכא באשה איירי דשריא בסיפור ונטילת שער בימי אבלה והא דאמרינן ל' יום לגיהוץ ולתספורת היינו באנשים דוקא:

בא"ד דהכי כתב בעל ה"ג הספרים שלפנינו מוטעים בדבור זה וכך צ"ל כשם שאסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפרנים במועד דברי ר"י ור' יוסי מתיר כל ל' יום אסור לתספורת אחד זקנו ואחד שער ראשו וכו' וכשם שאסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרנים בימי אבלו ור' יוסי מתיר והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה וע"ש בדברי ה"ג וברייתא היא במועד קטן דף י"ח אלא שבעל ה"ג הוסיף בה קצת דברים ע"ש:

בא"ד ומיהו אין נראה וכו'. ר"ל דמ"מ אין לגרוס הכא לספר ולפרש דאיירי בנשים דא"כ מה יליף קל וחומר ואמר מה במקום שאסור לכבס ולספר וכו' מקום שמותר לכבס ולספר דשמא אשה דשריא הכא לספר שריא נמי התם וכן אי אליביה דר' יוסי קיימי' הכא ג"כ לא שייך ק"ו דשמא ר' יוסי דשרא לספר באבל שרא נמי בט' באב:

בא"ד וכן משמע מתוך ה"ג שהבאתי. ר"ל דכתב כל ל' יום אסור לתספורת וכו' ולא כתב דפליג עליה ר' יוסי עד לבסוף אחר שכתב כשם שאסור לגלח וכו' כתב פלוגתא דר"י ור' יוסי משמע מדבריו דלעיל לא פליג רבי יוסי:

ד"ה מלישא וליתן וכו' בפ"ב דתענית מוקי וכו' יש גורסים בפ' בתרא בירושלמי ועיין בטור א"ח בהלכות ט' באב:

דף מד.

תוס' ד"ה ודלמא קא סתים לן תנא כשמעון התימני תימה דסתם ואחר כך מחלוקת היא וכו'. יש לתמוה מה מקשין התוס' כל סתם ואח"כ מחלוקת תקשה למה סתם מתחלה הואיל ואחר כך שנה המחלוקת אלא ע"כ צ"ל דמתחלה עלה על דעת רבי לפסוק כסברא קמייתא ושנאה סתם ואחר כך חזר בו ושנאה במחלוקת ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה א"כ ה"נ הכא וכן יש להקשות על ההיא דיש נוחלין ואחר שהוקשה לי זה עיינתי שם בפרשב"ם ומצאתי שם שהוא ג"כ הרגיש בקושיא זו וכתב וז"ל כמאן כר' יוחנן בן ברוקה וכו' ועוד מאי אלא דאפילו אם תאמר שהרבה יש סתם ואחר כך מחלוקת בגמרא שמתחלה ראה את דברי התנא ההוא וסתמן ואחר כך חזר בו ופירשו ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה מאי אלא הרי שפי' שהמקשה שהקשה ועוד מאי אלא בא לתרץ קושיא זו ועיקר קושייתו היא מאי אלא אלא אדברי התוס' דהכא יש לתמוה דלמה הוצרכו לתירוץ זה שכתבו דנהי דלא חשיב סתם מ"מ חשיב כרבים לגבי יחיד ודו"ק וע"ש בתוס' דכתבו שם ענין אחר ממה שפירשו בכאן:

ד"ה א"כ וכו' אכתי ה"מ למפרך תנינא וכו'. ר"ל עדיין לא היה צריך להשיב א"כ ליתני שאר חייבי כריתות וכו' אלא ה"מ להשיב כמו שהשיב מתחלה הא קתני לה לקמן כמו כן ה"מ להשיב בכאן הא קתני לה בקדושין דסתם לן כוותיה:

דף מד:

תוס' ד"ה הכא נמי כיון דבא עליה וכו' עד ולא ממעטי מכי תהיה וכו' אלא עובד כוכבים ועבד ולהכי אצטריך קרא דאלמנה וגרושה וכו'. ר"ל דשם בפ' אלמנה פריך ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות פי' חייבי כריתות דוקא ומנ"ל לומר חייבי לאוין כגון גר עמוני ומואבי מצרי אדומי וכותי נתין וממזר ומשני כי תהיה אמר רחמנא הנך דאית בהו הויה ר"ל וחייבי כריתות לאו בני הויה נינהו מכלל דלא איירי קרא בחייבי כריתות אלא בחייבי לאוין הנך דזרים אצלה מעיקרא הנזכרים לעיל אי הכי עובד כוכבים ועבד לא ליפסל פי' משום דהם ג"כ לאו בני הויה נינהו ולא אתו מכי תהיה לאיש זר ומשני דאתו מכי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו אלמנות וגירושין וכו' והשתא מבואר שפיר דאי לאו לא תהיה דמשמע דהנך דאית בהו הויה לא הוי ילפינן מניה חייבי לאוין אלא הוה מוקמינן לקרא אחייבי כריתות והואיל וכן הוה ממעטינן מניה ג"כ עובד כוכבים ועבד לכך אצטריך אלמנה וגרושה למילף מניה עובד כוכבים ועבד דפסלי בתרומה:

בא"ד וקצת קשה דבפ' י' יוחסין וכו' ומיהא לר' יהושע וכו'. נ"ל דכך צ"ל ומיהו לר' יהושע דלא הוי ממזר מחייבי כריתות שם זונה גורם וכו' ור"ל דלר' יהושע אתי שפיר ואח"כ כתבו וזהו דוחק דבכל דוכתין דמשמע דשם זונה גורם וכו' אתי כר' יהושע כנ"ל למחוק הוי"ו גבי ושם ולהוסיף ד' גבי משמע ודו"ק:

בא"ד ולעיל בסוף פ' ד' אחין הביא ר"י כו'. אקושיא דבריש הדבור קא מהדר:

ד"ה עשאה זונה משמע דלר' יהושע אין קדושין תופסין וכו'. ר"ל מדקאמר עשאה זונה ע"כ צ"ל אע"ג דלא הוי הולד ממזר לדידיה מ"מ ס"ל דאין קדושין תופסין מדקאמר עשאה זונה ובתפיסת קדושין דוקא תלוי שם זנות וכו' וכן בפרק ר"ג וכו'. ר"ל דבס"פ ר"ג נמי משמע דלכ"ע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות מדפריך שם בגמרא אצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות משמע דליכא מאן דפליג וכו':

דף מה:

תוס' ד"ה כיון דאמו מישראל וכו' עד דהורדוס עשה תשובה. ר"ל והוא ידע בעצמו שהוא אסור בישראלית שהיה עבד ולכך לא נשא ישראלית:

דף מו.

תוס' ד"ה א"ל ר' עקיבא וכו' תימה לר"ע מנלן דאין משלשין במכות וכו'. פי' דאם העידו ג' עדים שחייב פלוני לפלוני נ' מאות והוזמו משלשין הממון ביניהם וכל אחד מהעדים משלמין שליש הממון ואין משלשין במכות שאם העידו ג' עדים שפלוני חייב מלקות אין משלשין המלקות ביניהם דיליף ממיתה דלא שייכא ליחלק:

דף מז:

תוס' ד"ה וכל דבר שחוצץ וכו' תימה דלענין הכשר מקוה פשיטא ליה דדייק לה מדקאמר מתחלה במקום שהנדה טובלת וכו' מקום הכשר בנדה וגבי חציצה לא קאמר הכי אלא תלה נדה עצמה בטבילות אחרות דקאמר וכל דבר שחוצץ בטבילה ובו':

בא"ד ובקונטריס לא גריס בנדה וכו'. פי' דרש"י לא גריס שם במסכת נדה הא דאיתא בספרים ה"מ לטהרות משום דהא הכא קאמר וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר וכו' ובנדה:

דף מח.

תוס' ד"ה המפקיד עבדו יצא לחירות וכו' ואמר ר"י דהכי פריך. ר"ל דזו אינו קושיא לומר ל"ל שטרא דחירות בעבד יפקירנו דאה"נ דאם רוצה להפקירו א"צ גט שחרור שהעבד יש לו ב' קנינים או גט שחרור או הפקר ואיזה שירצה יעשה והא דפריך בקדושין גבי ע"ע ל"ל שטרא וכו' אינו ר"ל ל"ל שטרא אלא יפקירנו אלא כשאינו מפקירו אלא משחררו בשטר קא פריך דל"ל שטרא לכתוב אותן הדברים בשטר יאמר לו אותן הדברים בע"פ וצ"ל דלפי מה דס"ד דתוס' דאהפקירא פריך הא ומשני דע"ע גופו קנוי ולכך אין מועיל הפקר וגבי עבד כנעני אמר שמואל הכא דהמפקיד עבדו א"צ גט שחרור וא"כ צ"ל דעבד כנעני אין גופו קנוי ובקונה העבד מן העובד כוכבים איירי כדלעיל (יבמות דף מ"ו) ודוחק קצת דע"ע יהיה גופו קנוי יותר מעבד כנעני וק"ל:

דף מח:

תוס' ד"ה אשר באת וכו' עד תמצא יותר ממאתים שנה רצה לומר א"כ ע"כ לא נתגיירה בימי נערותיה אלא לעת זקנותה וא"כ מה זה שאמר אשר מיהרת לבא לחסות וכו':

דף מט.

תוס' ד"ה שמעון התימני וכו' אע"ג דאין למדין הלכה וכו'. לשון האשר"י דקי"ל דאין למדין הלכה לא מפי משנה ולא מפי ברייתא וכו':

דף מט:

ד"ה אי כרב אי כשמואל וכו' עד ושמואל מספקא ליה אי ללאו הוא דאתא וההיא אורחא דקרא או לאשמועינן דלקי אקדושין ואי אתי דלא תפסי קדושין כן נ"ל דכך צריך לגרוס ור"ל מספקא אי ללאו לחודיה אתי והא דכתיב תהיה אורחא דקרא הוא דלשון המקרא כך הוא או נוכל לומר דכתב תהיה לאשמועינן דאפילו אקדושין לקי ולא למילף מניה דלא יתפסו הקדושין ואי אתי דלא תפסי קדושין ר"ל הא דכתב תהיה ללמוד דלא תפסי קדושין נמי אתי אבל על כל פנים עיקר הלאו אתי שתהא שומרת יבם בלאו לכ"ע:

דף נ:

תוס' ד"ה עשה מאמר בזו וכו' עד ולעיל פי' פ' ד' אחין (יבמות דף ל"ב) ד"ה גט למאמרו כצ"ל:

ד"ה צריכות ב' גיטין וכו' עד למ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור וכו'. פי' ביבמה אחת והרבה אחין וכ"ש ביבם א' וב' יבמות שאין חליצה פסולה של אחת פוטרת צרתה אלא גם השניה צריכה חליצה דלמיפטר צרתה חמיר טפי ועיין לקמן תוס' דף נ"א ע"ב ד"ה בן עזאי:

בא"ד ובסמוך דקתני עשה מאמר ונתן גט וכו' היינו בבא דסמיך לה מאמר בזו וגט בזו צריכה גט וחליצה:

דף נא.

תוס' ד"ה עדיפא ממאמר וכו' עד וביאה פסולה תופסת אחר מאמר אותו צד עצמו שתפס המאמר וכו'. הוצרכו התוס' לפרש כן ולא פירשו כפשוטו שהמאמר אינו תופס בכולה ולכך אתיא הביאה ותופס השיור משום דא"כ שהביאה תופסת שיעור יותר ממאמר א"כ יהיו הדברים סותרים זה את זה שהרי אחר כך אמר דמאמר אחר הגט קני לכולה שיורי דגט וביאה אחר גט לא קני לכולה שיורי דגט א"כ ש"מ שמאמר עדיף מביאה לענין תפיסה ולכך פירשו התוס' דאין ה"נ דלענין שיעור תפיסה מאמר תופס יותר מביאה כדאמר בסוף שהרי הביאה אינה קונה לכולה שיורא דגט והא דיש ביאה אחר מאמר היינו שתופס אותו צד עצמו שכבר תפס המאמר מטעם דביאה הוי דאורייתא לא משום שהביאה תופסת שיעור יותר וק"ל:

בא"ד ובקונטרס פי' דאילו ביאה אחר גט וכו' דיש ביאה אחר ביאה פסולה וכו'. בספרים שלנו לא נמצא כן בפרש"י:

דף נא:

תוס' ד"ה בן עזאי אומר וכו' עד ולהכי נקטיה אמתניתין דעשה מאמר וכו' לפרושי דעלה קאי וכו'. ר"ל דלהכי לא נקטי' אסיפא דמתניתין בין יבם א' ושתי יבמות ובין ב' יבמין ויבמה אחת ונקטי' ארישא דכיצד עשה מאמר בזו ומאמר בזו ראי נקטי' אסיפא דבין שני יבמין לא הוי ידעינן אאיזו חלוקה קאמר דלא כבן עזאי אי אמאמר בזו ומאמר בזו או מאמר בזו וגט לזו או מאמר בזו ובעל את זו דהא כמה חלוקים במתניתין להכי נקטי' ארישא מאמר בזו וכו' לפרושי דעל חלוקה זו דמאמר בזו ומאמר בזו קאי הא דקאמר מתניתין דלא כבן עזאי דהיינו אמאמר אחר מאמר אבל על כל פנים לא אדין דשתי יבמות ויבם א' קאי אלא אשני יבמין ויבמה אחת דקאי נמי אדין דמאמר אחר מאמר דרישא וק"ל ונראה דגירסת התוס' לא היה כגירסת הספרים שלנו דכתוב בהן אחד יבמה אחת אחד שתי יבמות דלא כבן עזאי אלא גירסת התוס' עשה מאמר בזו ומאמר בזו וכו' דלא כבן עזאי וכו':

דף נב.

תוס' ד"ה אם בעל וכו' ופריך והתניא לוקה ידע שפיר דמדרבנן לוקה וכו'. כתבו זה משום דקשה להו וכי לא ידע המקשה מתני' דקדושין דקתני היבמה נקנית בביאה וכן מתני' דהכא דקתני בבעילה בזמן שהיא בתחלה אין אחריה כלום:

ד"ה דמתפקר בשלוחי דבי דינא וכו' עד שמא החמיר עליו משום שביזה וכו'. ואין לדקדק ולהקשות א"כ מאי מייתי התוס' ראיה מזה דכל שליח דרבנן יש ללקות מדאשכחן דשמתיה רב יהודה לההוא טבחא שמא התם הוא משום דביזה את ר"י ולא משום דציער שלוחי דרבנן משום דהתם מפורש בהדיא בגמ' דא"ל רב יהודה לרב נחמן כשהזמינו לדין לפניו דמשום הכי שמתי' משום דציער שלוחא דרבנן ע"ש:

דף נג.

תוס' ד"ה רבינא אמר וכו' ועוד אדמיפלגי ביש תנאי בחליצה לענין מאמר שאחריה וכו'. האי ועוד הוי כמו ועוד תימה אחרת וקאי אדלעיל דקאמר תימה לר"י וכו' שבתחלת הדבור:

דף נג:

תוס' ד"ה ולא חילק בין ביאה לביאה וכו' ונראה שהסופרים טעו וכו' ומיהו וכו'. ר"ל שהסופרים טעו וכתבו בפרש"י איפכא ועל בבא הראשונה פרש"י שלא כדרכה ובשניה פי' שלא חילקו בין העראה לגמר ביאה ומיהו לא היה צריך רש"י לזה דיש לפרש ההיא דבבא שניה כמו הראשונה:

דף נד:

תוס' ד"ה אלא רמז ליבמה וכו' עד דכיון דשרא רחמנא וכו'. הוקשה לתוס' מאי בעי מנין ליבמה שאסורה בחיי בעלה מהיכי תיתי להתיר כי מאחר שאסרה תורה אשת אח וחייבה עליה כרת א"כ איצטריך לומר דהיינו דוקא כשיש לו בנים אבל באין לו בנים אפילו בחיי בעלה שרי ומהיכי תיתי לחלק כן הואיל ואוסרתו התורה בסתמא באזהרה בפרשת אחרי מות ובעונש עריריי בפרשת קדושים ותירצו דהוה לן לומר דכיון דשרא רחמנא אשת אח באין לו בנים אחר מיתה אין סברא לומר דבחיי בעלה אסורה משום דאם היתה אסורה בחיי בעלה א"כ תצטרך לומר דלאחר מיתה שריא מטעם דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בו כרת וזה אין סברא כל כמה דלא מוכח קרא בהדיא ולכך הוה סברא יותר לומר דמאי דאסרה רחמנא אשת אח היינו דוקא בשיש לו בנים אבל באין לו בנים אפילו בחיי בעלה שריא ולכך בעי רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין ויליף לה מנדה היא דבחיי בעלה אסורה אפילו באין לה בנים א"כ ע"כ מוכרחים אנו לומר דהא דשרי לאחר מיתה הוי מטעם דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בו כרת כן נ"ל כוונת התוס' בדבור זה:

דף נה:

תוס' ד"ה אשה לבעלה מנין וכו' עד תירץ הר"ר שמעון וכו'. עיין באלפסי שתירץ קושיא זו בענין אחר:

דף נו.

תוס' ד"ה מת ונפלה לפני יבם חדש וא"ת וכו'. ויש לרקדק למה לא מקשו התוס' אכל יבמה מן הארוסין אמאי לא חיישינן לסמפון שהרי לא הספיק לכונסה עד שמת ושמא אם היה בודקה היה מוצא בה סמפון והוו קדושי טעות ואינה זקוקה כלל ליבם והיאך אוכלת בתרומה גבי יבם אבל זה אינה קושיא דהתם כיון דהיבם פקח הוא בודקה כשכונסה ואף בלא קדושי הראשונים נשואיו נשואין גמורי הן ולכך אוכלת אצלו בתרומה אבל הכא דגם היבם חרש קשה וק"ל:

ד"ה ממזרת ונתינה וכו'. זה הדבור שייך אמתניתין:

דף נו:

תוס' ד"ה עיקר העראה בעריות כתיב וכו' עד דע"י עריות ושפחה חרופה שמעינן ליה בחייבי לאוין. ר"ל כמו שפירשו התוס' לעיל (יבמות דף נ"ה) ד"ה לשתוק קרא וכו' דעיקר הלימוד הוא משפחה חרופה מכל מקום אי לאו דכתיב קרא בחייבי כריתות ה"א מדגלי רחמנא בשפחה חרופה מכלל דחייבי כריתות בהערראה אבל חייבי לאוין הא הוי דוקא בגמר ביאה ועיין שם:

ד"ה ואיזו זו אשת כהן וכו' עד כי היכי דהוה אסמכתא דאמר ואיזו זו שקידושיה טעות. שם בכתובות דף נ"א קאמר לה ופירש רש"י כגון שקידשה על תנאי ולא נתקיים התנאי אם זנתה תחתיו מותרת לו שפנויה בעלמא היא ואינה אשתו ע"ש:

דף נז:

תוס' ד"ה רב אמר וכו' עד משמע דאין הלכה כמותו. פי' מדאמר ולרב הונא דאמר חופה קונה משמע רב הונא קאמר הכי ולן לא סבירא לן וכן משמע מאי דקאמר ור"ה כסף באישות מיהא לא אשכחן בעל כרחו וכו' משמע ולן לא ס"ל:

דף נח.

ד"ה דהני תנאי וכו' עד וי"ל דלצדדין קתני אוכלת משלו לאחר מיתה וכו'. פי' דמחיים אינה אוכלת משלו דאין לה מזונות כיון דלא תתעכב אצלו ויגרשה אבל אם מת ולא גירשה יש לה מזונות כל ימי אלמנותה בתנאי כתובה כשאר אלמנה דהכא ליכא למיגזר דלמא תתעכב אצלו ואוכלת בתרומה מחיים וצ"ל הא דקאמר ואוכלת בתרומה אינו ר"ל מתרומה שלו דהא אין לה מזונות מחיים אלא ר"ל דמותרת לאכול בתרומה בין דידיה בין דאחריני:

דף נח:

ד"ה אימר דאמר ר"מ וכו' גם מכאן וכו'. כתבו כן משום דלקמן בסמוך בסוגיא דכהן גדול שקידש הקטנה ובגרה תחתיו מפרש ר"י באופן דנשמע מינה דחשיב משתמרת לביאה פסולה אפילו היכא שהקדושין היו בהיתר לכך כתבו התוס' האי לישנא משמע כן מדקאמר אימר דאמר ר"מ וכו' מדאורייתא וכו' דרבנן מי אמר ולא אמר אימר דאמר ר"מ היכא דהקדושין היו בעבירה אבל היכא דלא הוו בעבירה מי אמר:

דף נט.

ד"ה הא לא אשתני גופה וכו' עד והא דאמרינן בפרק נערה בכתובות ודלמא כי קאמר רחמנא היכי דלא אשתני. אמוציא ש"ר קאי שדינה בסקילה ואם כשזנתה היתה נערה ובהוצאת שם רע היתה בוגרת נימא הואיל ואשתני גופה אשתני נמי דינה ותהא בחנק דהא כיון דאם זינתה לאחר שבגרה היתה בחנק השתא נמי יהא דינה בחנק כדאמר התם ע"ש:

ד"ה אפי' מקצת בתולים וכו' עד ומיהו קשה לר"י וכו' אמאי אצטריך גבי קנס למעוטי בוגרת וכו'. נ"ל להגיה אמאי אצטריך גבי קנס נערה למעוטי בוגרת וכן בסופו צ"ל ומיהו נערה דגבי קנס איכא למימר וכו' אע"ג דיש ליישב הספרים שלפנינו זה נראה יותר:

דף ס.

ד"ה שאינו משלם קנס במפותה וכו' עד ועוד נראה דהא דאמר רב מוציא בגט היינו מדרבנן וכו'. נ"ל להגיה ונראה דהא דקאמר רב וכו' ודרך פסק הוא ולא בא לתרץ הקושיא שבתחלת הדבור דאי הוי תירוצא אקושיא דלעיל ור"ל הא דקאמר אם נשא נשוי ופטור מן הקנס היינו מן התורה והוא דמוציאה בגט וא"כ אית לה כתובה דהיינו מדרבנן א"כ יקשה למה ליה לגמרא לשנות הא דקאמר אם נשא נשוי לומר שאין משלם קנס לישני הא דקתני אם נשא נשוי היינו מן התורה והא דקאמר ר"ה ומוציאה בגט היינו מדרבנן אלא ע"כ צ"ל לפי זה דפריך דמאחר דמדרבנן צריך להוציאה בגט א"כ לא ה"ל לתנא למתני אם נשא נשוי דמאי נפקא מינה דמן התורה אם נשא נשוי כיון דמדרבנן חייב להוציאה ומשני לומר וכו' א"כ צ"ל דהא דקתני אם נשא וכו' לומר שאין משלם קנס לא קאי אדאורייתא ולכך נ"ל דהאי לישנא דתוס' לא הוי תירוצא אקושיא דלעיל אלא דרך פסק הוא ומ"מ צ"ל השתא דכתבו התוס' דהא דמוציאה בגט היינו מדרבנן לא יתיישב לפי זה תירוצא דכתבו התוס' קודם זה דכתובת בעולה מדרבנן ור"ל והא דקתני אם נשא נשוי לומר שפטור מן הקנס הוי דאורייתא דהא השתא לפי מסקנא דתוס' כולא מלתא דרבנן איירי כמו שכתבתי אלא צ"ל דלפי זה הוי הנפקא מינה במה שאין משלם קנס לענין אם מחלה כתובתה או לענין עידית וזיבורית כתירוצים הראשונים של התוס' דו"ק נ"ל:

ד"ה חלל מחייבי עשה וכו' תימה וכו'. לא ירדתי לסוף דעתן של התוס' דמאי מקשו הא הפשט פשוט וברור דיש חלל מחייבי עשה ר"ל אפי' מהנך דלא מיתסרי בלאו בלא חילול זרע כגון אלמנה וגרושה דכתיב אלמנה וגרושה וגו' לא יקח דבלא חילול זרע קאי עלה בלאו לאפוקי בעולה דלא קאי עלה אלא בעשה בלא חילול זרע אפ"ה אמרינן דקאי עלה לאו דלא יחלל ויש ליישב בדוחק דקשה לתוס' דלא הוי לה לגמ' למימר ביש חלל מחייבי עשה וכו' אלא הוי לה למימר ביש חלל מבעולה קא מפלגי דמר סבר לא יחלל אכולהו קאי ורבנן סברי אלה הפסיק הענין ומדקרי לה גמרא חייבי עשה משמע דלכולי עלמא אפי' לראב"י דס"ל הולד חלל אין בו כי אם עשה ואין לוקין עליה ולפיכך הקשו הא לראב"י כיון דס"ל דלא יחלל קאי נמי אבעולה אם כן לדידיה לוקין עליה משום לא יחלל ודו"ק:

בד"ה נילף ומוכת עץ מהתם גמר לה ר' שמעון וכו'. יש מגיהין לומר דדבור זה נמשך לדבור שלפניו והכל דבור אחד הוא אבל לא יתיישב לשון התוס' לפי זה והוי כפילת דברים דהא דקאמר לעיל מזה ומשום דרבי שמעון גמר מהתם ונ"ל דדבור בפני עצמו הוא דקאי אמאי דקאמר ורבי יוסי ורבי שמעון מאי טעמייהו דרשי הכי לאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה ומוכת עץ וכדי שלא תטעה לומר דרבי שמעון כל שלשתן יליף מהבתולה גם מוכת עץ לכך כתבו התוס' ומוכת עץ מהתם גמר לה ר"ש ר"ל מכ"ג לא מתיבת הבתולה כן נ"ל:

דף ס:

ד"ה והא אמר ר"ש וכו' עד ואומר ר"י דצריך למכתב התם בתוליה ביווד וכו'. דבר תימה הוא פי' זה דא"כ ל"ל לגמרא לעיל לומר ור"א ור"ש סברי בתולה בתולה שלימה בתוליה אפי' מקצת בתולים וכו' הל"ל דאצטריך היו"ד משום הב' דבבתוליה או מאי פריך הכא והאמר ר"ש בתולה בתולה שלימה משמע לפי מה שפירשו התוס' הקושיא לימא דאין ה"נ דהיו"ד דבבתוליה לא אתיא להכשיר בוגרת אלא דצריך למכתב בתוליה ביו"ד משום דבענין אחר לא היה אפשר וכו' ונ"ל דלפי האמת היו"ד אתי להכשיר בוגרת דאי משום בי"ת דבבתוליה למדרש מיניה למעוטי שלא כדרכה היה יכול לכתוב שום מיעוט אחר למעט שלא כדרכה אלא ודאי להכשיר בוגרת אתי כדאמר לעיל אלא אם תקשה לך ל"ל היו"ד כלל להכשיר בוגרת לילף מהכא מטומאה ע"ז תירצו התוס' מאחר שבלאו הכי היה צריך למכתב שום מיעוט כדי למעט שלא כדרכה ומוכת עץ כתב המיעוט בלשון דבבתוליה כדי שיהא מוכרח למכתב ג"כ היו"ד כדי שאגב זה נילף מהיו"ד להכשיר בוגרת כן נ"ל ויש מקשין מנ"ל לגמרא לעיל דר"מ סבר בתולה אפי' מקצת בתולים כדי שנוכל למדרש בתוליה עד דאיכא כל הבתולים למעט בוגרת נימא דר"מ נמי סבר בתולה בתולה שלימה משמע אלא דהוה ילפינן מטומאה להכשיר בוגרת לכך כתב בתוליה ער דאיכא כל הבתולים למעט בוגרת ול"נ דאפי' ריח קושיא אין כאן דאי ס"ל דבתולה בתולה שלימה משמע לא שייך למדרש מהיו"ד עד דאיכא כל הבתולים דלא משתמע מיתורא דיו"ד דלהוי משמע כל הבתולים מאחר דלשון בתולה עצמו מורה על בתולה שלימה לכך מוכרח לומר דר"מ ס"ל דבתולה אפי' מקצת בתולים משמע דאז משתמע שפיר מלישנא דבתוליה עד דאיכא כל הבתולים וק"ל:

דף סא.

ד"ה אין העובדי כוכבים וכו' עד וכן ואתה אדם ולא אל דכתיב גבי חירם כצ"ל:

דף סב.

ד"ה אף היום וכו' אין זו דרשא גמורה וכו' דאל"כ לא מקרי מוסיף מדעתו:

דף סב:

גמ' בני בנים הרי הן כבנים סבר אביי למימר ברא לברא וכו'. עיין ביאור שיטת ההלכה זו בספרי שאלות ותשובות שלי בסימן ט"ז:

דף סה.

תוס' ד"ה תצא שלא בכתובה וכו'. לכאורה נראה דוקא בששהתה עם השלישי י' שנים דומיא דנשאת לשלישי וכו' דבסמוך. ר"ל הא דאבעיא נשאת לשלישי ולא היו לה בנים מתו דלתבעוה הנך קמאי דהתם ע"כ איירי בששהתה עם השלישי י' שנים דחזינן דאיהי קא גרמה ולכך בעי מהו דלתבעוה הנך קמאי אבל בלא שהתתה עמו י' שנים לא שייך למבעי מהו דליתבעוה וכו':

דף סו:

תוס' ד"ה עבדי צאן ברזל וכו' עד דהא אמתניתין דהשולח דייק לה אית ליה להו וכו' נ"ל דט"ס הוא וכן צ"ל ואין לומר דלית להו ההוא טעמא דלקמן וכו' :

דף סז:

ד"ה (בנכסים) מועטים עסקינן וכו' עד אבל אין לומר וכו' עד הל"ל דסבר לה כרבי שמעון ב"א וכו'. ויש לדקדק השתא נמי לפי פירש התוס' דפירשו דסוגיא דהכא סבר דעבדי כמקרקעי דמי כר"א דלא כהלכתא קשה נמי מאי פריך מסיפא לישני דסבר לה עבדי כממלטלי דמי כרב נחמן דקי"ל כוותיה וי"ל דא"כ הוי אתו ר"א ורב נחמן דאמוראי נינהו ופליגי בעבדים אי כמקרקעי דמי אי כמטלטלי דמי כתנאי אבל הא דמזון האשה והבנות אי גובין מטלטלין או דוקא מקרקעי הוה פלוגתא דתנאי וק"ל:

דף סט.

ד"ה כי תהיה כי תבעל וכו' באלמנה לכהן גדול ובבעולה לכ"ג. פי' דהנך תפסי בהו קדושין ואתא קרא דכי תהיה למילף דאפ"ה פסלי בבעילתן לכהונה וכי תהיה הוי שפיר לשון הויה וקדושין אבל למעוטי מהאי קרא כל חייבי לאוין דלא תפסי קדושין לר"ע דלא ליפסלו ליכא למימר לר"ע דהשתא ממזר הוי פוסל בביאתו מבעיא וזה הטעם נמי שייך בעובד כוכבים ועבד לר"ע כמו שהקשו התוס' סוף דבור זה ואין כוונת התוס' עתה להקשות דאפי' לר"ע וכי תהיה הוה אתי למעוטי עובד כוכבים ועבד ונצטרך לקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה למילף מניה עובד כוכבים ועבד דפסול אלא כוונת התוס' להקשות מנא לן דכי תהיה לר"ע כי תבעל דלמא לר"ע נמי הוי לשון קדושין ולרבות הנך לאוין דתפסי בהו קדושין אפי' לר"ע ואתא האי קרא למילף דאפ"ה פסלי וכן הא דהקשו התוס' ולוקמא בסוטה וכו' כוונתן ג"כ למה שאמרנו וע"ל בתוס' דף מ"ד ד"ה ה"נ כיון דבא עליה וכו':

דף ע.

ד"ה איש איש וכו' עד אע"ג דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח. ר"ל וא"כ ממילא משמע דכ"ש דערלות דגופיה מעכבת אפ"ה אי לא הוה כתב בהדיה כל ערל לא יאכל בו לא הוי מוקמינן ריבויא דאיש איש דכתיב בתרומה אערל ולכך לר"ע א"ש הא דאצטריך קרא למכתב כל ערל לא יאכל בו אע"ג דכ"ש הוא ממילת זכריו ועבדיו אלא לר"א דיליף ערל בתרומה מג"ש דתושב ושכיר קשה ל"ל למכתב בפסח כל ערל וגו' הא ק"ו הוא ממילת זכריו ועבדיו וכמ"ש לקמן בגמרא מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבת ביה וערלות דאחריני מעכבת ביה ולפי מה שכתוב בספרים שלנו בתוס' דף זה ע"ב ד"ה אי מה פסח וכו' דלר"א אין מילת זכריו ועבדיו מעכבת האדון בפסח אלא גמרא לפום ריהטא נקט א"ש קצת דלא הוי ק"ו אע"ג דלזכרים ועבדים עצמם מעכבת דאין אוכלין כל זמן שלא נימולו אבל לפי הספרים שכתוב בהם דאף לר"א מילת זכריו מעכבת האב אלא שמילת עבדיו אין מעכבת האדון קשה אבל אי מעיינת שפיר לא הוי ק"ו דמילת זכריו ועבדיו אין מעכבת אלא כשהן ראוים למול כדלקמן (יבמות דף ע"א) בגמרא אבל ערלה דגופיה מעכבתו מלאכול בפסח אפילו היכי שאין ראוי למול כגון ערל שמתו אחיו מחמת מילה ולכך לא הוי אתי בק"ו ממילת זכריו ועבדיו ואעפ"כ קאמר בגמרא לקמן מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבת וכו' אע"ג דלא דמי ערלות דגופיה לערלות דעבדיו וזכריו אפ"ה לא מסתבר ליה לומר דשום ערלה דעבדיו וזכריו מעכבת אם אין ערלות דגופיה מעכבת בכל ענין אפילו היכי דא"א למול כגון ערל שמתו אחיו מחמת מילה:

דף ע:

ד"ה הנך נפישין וכו' כדלקמן סוף דף ע"ג:

ד"ה דפסח גופיה ממעשר גמר וכו' עד ואק"ו איכא למפרך וכו'. והא דקאמר התם דכל הקדשים ילפינן דאסורין לאונן ק"ו ממעשר היינו לפום ריהטא דהא רבי שמעון יליף מלקות באוכל תודה ושלמים וכו' ק"ו ממעשר במכות פרק בתרא ואומר עליו רבא התם דאיכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה ולכך נקט בפ' טבול יום דכל הקדשים אתו בק"ו ממעשר לפום ריהטא כדאמר התם ר"ש במכות אבל כפי האמת לא אתו כל הקדשים בק"ו ממעשר לפי סברת רבא אלא מהיקשא דפסח כשנויא דתוס' דהכא דאתקוש כל הקדשים לפסח בקרא דזאת התורה דכתיב בההוא קרא ביום צוותו דדרשינן זה בכור ומעשר ופסח וכו' והאי מעשר הוי מעשר בהמה ולא מעשר שני ולכך אצטריך ג"ש דממנו ממנו דילפינן פסח ממעשר שני דכתיב ביה לא אכלתי באוני ממנו והדר גמרינן כל הקדשים מפסח בהאי היקשא דזאת התורה:

ד"ה אי מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבתו וכו'. כתוב בספרים שלפנינו דפוס גדול ור"א גופיה דריש במכילתא דמילת זכריו ועבדיו אין מעכבת וכו' ובתר הכי כתוב ואר"י דגמרא לפום ריהטא כר"ע דדריש אז יאכל בו האדון ולפי גירסא זו צ"ל דכוונת התוס' היא באף ע"ג דלר"א אין מילת זכריו ועבדיו מעכבת לא האב ולא האדון וסוגיא דשמעתין כולה היא אליבא דר"א דיליף ג"ש דתושב ושכיר וא"כ מאי פריך אי מה פסח וכו' ומשני אמר קרא אז יאכל בו וכו' הא גבי פסח גופיה ס"ל לר"א דאין מילת זכריו ועבדיו מעכבת מ"מ מאחר דלפום ריהטא משמעות פירוש הפסוק משמע טפי כר"ע לכך מסקא סוגיא דשמעתין ליישב ג"ש דתושב ושכיר לפי המפורש וסוגיא דעלמא בפי' הפסוק דאז יאכל בו קאי אאדון כדי שאם ימצא מ"ד שיסבור בדין דמילת זכריו ועבדיו כר"ע דמעכבת יכול שיסבור בדין דערל כר"א דגמר ליה מג"ש דתושב ושכיר ולא מריבויא דאיש איש כר"ע דמרבה ערל כטמא לכל התורה וק"ל אמנם מקרוב הוגה בספרים בדבור זה ור"א גופיה דריש במכילתין דמילת עבדיו אין מעכבת וכו' ובסופו גרסי ואמר ר"י דגמרא לפום ריהטא נקטה כר"ע וכו' ולר"א מזכריו פריך ור"ל עיקר קושיתו מזכריו פריך דמעכבת גבי פסח אליבא דכ"ע אפילו לר"א אלא דלפום ריהטא ושיגרא דלישנא נקט בהדי מילת עבדיו אלא שלפי גירסא זו לא יתיישב שנויא דגמרא דמשני אמר קרא ומלת אותו אז יאכל בו דפריך ממילת זכריו ומשני מקרא דעבדיו דהא האי קרא גבי עבדיו כתיב ובעבדיו ס"ל לר"א דגם גבי פסח גופיה לא מעכבת ומה אצטריך קרא למכתב גביה בו למעט תרומה אם לא שנאסר דהאי בו דכתיב גבי עבדיו אתי למעט מילת זכריו גבי תרומה וזה דוחק גדול דהא מילת זכריו כתיב בפרשה מאוחר הרבה אחר מילת עבדיו ואיך יכול האי בו דכתיב גבי מילת עבדיו למעט גבי תרומה מילת זכריו דכתיב גבי פסח בתר הכי מאוחר ממנו וק"ל:

דף עא.

תוס' ד"ה בו המרת דת פוסלת וכו' עד ונראה שר"ל דאיירי דכתביה וכו'. פי' שרש"י ר"ל כן:

ד"ה והני מולין נינהו וכו' עד ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו וכו'. נ"ל דכוונת התוס' בזה הוא ואין להקשות מאחר שכתבנו דהא דתני במתניתין דקונם וכו' הא דעובד כוכבים אפילו הוא מהול נקרא ערל וישראל אפילו הוא ערל ואינו מהול אינו נקרא ערל אלא מהול לענין נדרים כל זה מפיק מקרא וא"כ לפי זה ישראל אפילו מהול אינו נקרא ערל והא כתיב וכל ערל לא יאכל בו ומקרא זה לאו בעובדי כוכבים איירי אלא בישראל שאינו מהול וכדתני מתניתין דהכא ערל וכל הטמאים וכו' דאיירי במתו אחיו מחמת מילה וא"כ ש"מ דבלישנא דקרא ישראל שאינו מהול נקרא ערל אין זה קושיא דלעולם סתם ערל שבמקרא הוי עובד כוכבים ולא ישראל והכא שאני שע"כ האי וכל ערל לא יאכל בו איירי בישראל דבעובד כוכבים ליכא לאוקמי' כלל דפשיטא דלא יאכל בו ולא אצטריך אלא לישראל שאינו מהול ודוגמא זה מצינו לעיל דתושב ושכיר דכתיב גבי תרומה הוי פירושו ישראל דהוה קנוי קנין עולם או קנין שנים ותושב ושכיר דכתיב גבי פסח הוי פירושו עובד כובבים אע"ג דבשאר מקומות הוי פירושו ישראל משום דבפסח ליכא לאוקמי בישראל הלכך ע"כ מוקמינן ליה בעובד כוכבים נ"ל וק"ל:

גמ' ותסברא המול לו כל זכר אמר רחמנא וכו'. ואין להקשות א"כ נדוק מכאן דהואיל וגבי פסח כתיב המול לו כל זכר והאי לאו בר מילה הוא ולכך אינו מעכב א"כ נפשוט מכאן בעיא דלעיל דמילה שלא בזמנה אינה מעכבת די"ל דדוקא התם דלא הוי ערלות דגופיה אלא ערלות דזכריו ולכך כשאינו בר מילה אינו מעכב דמאי הוי ליה למעבד דהתם לא פסלה ליה רחמנא לאב מלאכול הפסח אלא שהטילה עליו למול את זכריו מקודם אם הם בני מילה ואם לאו בני מילה הם אין שום חיוב מוטל עליו אבל להאכיל להערל עצמו פסח או תרומה לא אפילו הוי שלא כזמנו ואינו ראוי למול דהא ערל דקרא דכתיב וכל ערל לא יאכל בו איירי נמי באינו ראוי למול כגון שמתו אחיו מחמת מילה ואפ"ה אמרה רחמנא לא יאכל בו או דלמא דכיון דכיוצא בו לא הוי בר מילה בשום מקום לא הוי ערל כמו שכתבו התוס' ריש פרקין ולכך בעיין לא איפשיטא:

דף עא:

גמ' והתניא כיון שיצא לאויר העולם וכו'. נ"ל שכוונת המקשה הוא זה דכיון דתניא שכיון שיצא לאויר העולם נסתם הפתוח הוא הטבור א"כ כיון שהוציא ראשו שהוא כילוד נסתם ג"כ הטבור ואינו אוכל תו ממה שאמו אוכלת ואם כן איך יכול לחיות הולד שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ד' ימים בלתי אכילה אבל טעם הברייתא דקתני שאלמלא כן אין יכול לחיות אפי' שעה א' לא הוי מטעם אכילה דלא יניק דהא עינינו רואות שהתינוק שנולד מתקיים כמה שעות בלתי יניקה ואכילה אלא הטעם הוא משום האויר דאם היה נשאר פיו סתום אינו מתקיים אפי' שעה אחת כי צריך הוא להנשימה מהאויר שיכנס דרך פיו וכן אם היה הטבור נשאר פתוח היה האויר נכנס לתוך מעיו מבחוץ ולא היה מתקיים ומה שכתוב בפירוש רש"י שלפנינו ד"ה והתניא וכו' אין יכול לחיות משום דלא יניק תמוה מאד ונראה דטעות סופר הוא וצריך להגיה בפירוש רש"י ע"ד מה שכתבתי בפירוש המקשה:

תוס' ד"ה ערל מקבל הזאה וכו' דהא טמא מקבל הזאה כדאמר בפרק דם חטאת מי חטאת שנטמאו וכו'. והוא בזבחים דף צ"ג וכוונת התוס' דהא טמא מקבל הזאה שהוא טמא בלאו הכי מטומאת מת דהזאה גבי טומאת מת היא ומה לי אם הוא טמא גם כן מחמת ערלות כדאמר בפרק דם חטאת וכו' שהרי נדה מזין עליה וכו' ר"ל נדה שהיא טמאה בטומאת מת מזין עליה ובריית‍א היא שם וקאמר התם דהאי תנא ס"ל דכשעוברין המי חטאת על אויר מקום טמא נטמאו המים וא"כ נטמאו המים משעברו על אויר הנדה והזאה לא הוי עד שנגעו המים בבשרה ואפ"ה עולה לה ההזאה ה"ה מי חטאת שנטמאו ממקום אחר קודם הזאה מטהרים ג"כ מביאים התוס' משם ראיה שהרי מזין על הנדה שנטמאה בטומאת מת ומטהרין אותה ע"י הזאה זו מטומאת מת אע"ג שנתוספה בה טומאה אחרת זולת טומאת מת והוא טומאת הנדה וה"ה הכא ערל שנטמא במת מקבל גם כן הזאה להטהר מטומאת מת אע"פ שיש בו גם כן טומאת ערלה וק"ל:

ד"ה ודלמא פסח הבא בטומאה הוה תימה א"כ קרא ל"ל וכו'. ר"ל קרא דכתיב ויעשו ישראל הפסח בגלגל ל"ל פשיטא דצבור עושין פסח אפי' בטומאה מדכתיב במועדו אפילו בטומאה דהא כפ' בתרא דזבחים לא אצטריך ליה לרבנן אלא למילף מיניה דערל מקבל הזאה ואי היה פסח הבא בטומאה ולא קבלו הזאה מאי אתא קרא לאשמועינן וק"ל:

דף עב.

ד"ה מיתיבי וכו' ולפי הספרים דגרסי לימא מסייע ליה וכו'. הוגה בספרים תנא דמסייע ליה וכן מגיהין ברש"י והאמת אתם דהא אין שם דיחוי השייך על לישנא דלימא בגמ':

דף עב:

ד"ה אין נימולין אלא ביום הקשה הר"ר אפרים וכו' דהוה מ"ע שהזמן גרמא. ר"ל מאחר שלרבנן לא מצינו שום מילה אפילו שלא בזמנה דנימולים בלילה אלא כאן נימולים דוקא ביום:

ד"ה הנך דפסולים התם וכו' עד ומכשיר טפי בקטן וכו' ר"ל ואע"ג דהנך דפסולים התם הן חרש שוטה וקטן כאן אינו מכשיר כ"א קטן לחודיה ומ"ט מכשיר טפי בקטן יותר מחרש ושוטה ותירץ ומכשיר טפי בקטן משום דאתי לכלל איש:

דף עג.

תוד"ה לימד על טבול יום וכו' וא"ת מהיכא תיסק אדעתיה לפסול וכו'. אם כוונת התוס' בזה לאקשויי מהיכא תיסק אדעתיה לפסול טבול יום אין כאן מקום לקושיא כלל דהוי ס"ד הואיל וטבול יום הוא טמא לתרומה ולקדשים הוי נמי טמא לפרה דהא לעיל אצטריך לאשמועינן דהזאה כשרה בערל משום דאסור בתרומה וקדשים כי טמא כ"ש טבול יום דאתי מטומאה ממש וכ"ת דטומאה עצמו מהיכי הוה ס"ד למפסל א"כ ה"ל לתוס' לאקשויי בהיפוך מנלן דטבול יום כשר בהזאה אי משום דכתיב והזה הטהור וגו' הא איצטריך לגופיה לפסול טמא בהזאה דלא הוה ידעינן כלל דטמא אסור בהזאה דאי משום דחטאת קרייה רחמנא הא לא דמי הזאה לשאר עבודות וכו' ונ"ל דאין ה"נ דקושיית התוס' זה מנלן דטבול יום כשר בהזאה דאי מדכתיב והזה הטהור ונו' הא אצטריך לגופיה למיסר טמא בהזאה דאי לאו קרא מהיכי תיסוק אדעתיה לפסול טמא בהזאה דאי משום דחטאת קרייה רחמנא הא לא דמי וכו' כנ"ל:

בא"ד וי"ל דאפילו הכי כיון דעיקר טהרה מהזאה אתיא וכו' כ"ש בשאר עבודות. מקשין העולם סוף סוף איכא למפרך מה להזאה שכשרה בזר וי"ל דהשתא ס"ל לתוס' דלענין טהרה יש קפידא להחמיר יותר בהזאה מבשאר עבודות אע"ג שכשרה בזר היינו משום דאינו עבודה כ"כ אבל לענין טומאה יש להחמיר בה יותר כיון דעיקר טהרה אתיא על ידה ואפ"ה אכשר בה רחמנא טבול יום כ"ש שאר עבודות וסברא זו ס"ל לתוס' דוקא אחר שמצינו דקפיד בה קרא אהנחה במקום טהור אבל בלא זה לא הוה אמרינן הכי אלא הוה אמרינן אע"ג דחטאת קרי' רחמנא כשרה בטמא משום דלא דמי הזאה לשאר עבודות שהרי זר כשר בה ובזה יתיישב למה לא תירצו התוס' בסברת' הקושיא ראשונה שהקשו מהיכי תיסוק אדעתין לפסול וכו' ה"ל לשנויי משום דעיקר טהרה בהזאה אתיא ולכך ס"ד לפסול וק"ל:

ד"ה קל מחמור לא יליף וכו' עד וי"ל דמספקא ליה וכו' מקשין העולם הא לעיל בדף ע' ע"ב ד"ה דפסח גופיה וכו' כתבו התוס' בהדיא דליכא למילף כלל ק"ו ממעשר דאיכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה וכו' ואין זה קושיא כלל דהתם לא כתבו התוס' אלא לפי סברת רבא אבל שאר אמוראי ס"ל דילפינן שפיר כל הקדשים ק"ו מפסח כדאמר פרק טבול יום וכדאמר רבי שמעון במכות דיליף מלקות באוכל תודה ושלמים חוץ לחומה ק"ו ממעשר אלא דרבא פריך התם האי פירכא דכסף צורה ארבי שמעון והני בעי מינה לא ס"ל הא דרבא:

ד"ה מה שא"כ במעשר וכו' עד אבל לענין ערלה כי קאמר תנא ושייר ק"ק וכו' ולמאי דפרישית לעיל דאיכא למעוטי מבו א"ש כצ"ל ור"ל דלעיל בדף ע"א בד"ה המרת דת פוסלת בו כתבו התוס' בו דכל ערל לא בעי למדרש הכי דאין ערלה פוסלת במעשר וכו' הלכך איכא למימר כי קאמר תנא ושייר וערלות אינו אסור במעשר איכא למימר הא דלא גמרינן מעשר מבכורים לאסור ערל היינו משום דס"ל להאי תנא דבו דכתיב גבי ערל דרשינן ג"כ בו ערלות פוסל ואין ערלות פוסלת במעשר ורב ששת דפשיט לאיסורא ס"ל דבו אתי למצה ולמרור כדלעיל בגמרא:

דף עג:

ד"ה ור"ש תרומה קרינהו רחמנא תימה לר"י וכו'. יש להקשות בלא רבא הוה להו לתוס' לאקשויי אר"ש גופיה דלמה לא יליף ר"ש הכא איסור אונן בבכורים ק"ו ממעשר אלא ע"כ צ"ל מדתרומה קרינהו רחמנא לא ילפינן להו ק"ו ממעשר ואם כן מהאי טעמא נמי לא נילף ק"ו ממעשר לענין חוץ לחומה וי"ל דהתוס' לא רצו להקשות אר"ש גופיה בלא רבא דה"א דר"ש נסתר מיניה וביה בלאו הכי הא סתריה רבא מכח פירכא דהתם אבל ארבא איכא לאקשויי והא פירכא זו דפריך אינה פירכא כלל דאיכא למימר איסור אונן גופיה נילף מק"ו אלא ע"כ צריך לומר דרבא פריך מטעם דאמר הכא דתרומה קרינהו רחמנא וא"כ בלא פירכא דאונן הוה ליה למפרך דליכא למילף בכורים ממעשר לענין חוץ לחומה מטעם דתרומה קרינהו רחמנא וק"ל:

ד"ה אסור לבער מהם בטומאה וכו' עד דא"כ מה פריך ומה ראית וכו'. נ"ל למחוק מה ראית ולגרוס מאי פריך אימא ממנו וכו' ור"ל מאי פריך מתחלה ואימא ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר שמן של קדש אבל תרומה יהא אסור דלא ידע עדיין דאיכא למילף תרומה ק"ו ממעשר וא"כ יש להקשות מהיכי תיתי לאסור תרומה כיון דקדש שרי אבל אמה ראית דפריך בתר הכי אין מקום לקושית התוס' דהשתא א"צ למילף תרומה מקדש אלא ילפינן תרומה ק"ו ממעשר וק"ל ויש ליישב ג"כ גירסת הספרים דאמה ראית דפריך בתר הכי מקשו התוס' ור"ל דאם איתא דבתחלת הסוגיא כשהקשה המקשה בתרומה מנלן הוה ס"ד דילפינן תרומה מקדש א"כ הוה ס"ל דקדש הוה מסתבר טפי לאסור מתרומה וא"כ מאי פריך בתר הכי ומה ראית ר"ל דלימא דממנו אתי למעוטי קדש ותרומה ילפינן לאסור מק"ו מהיכי תיתי למימר הכי והא הוה ס"ל דקדש מסתבר טפי לאסור ואם קדש שרי כ"ש תרומה וק"ל:

דף עד.

גמ' תלתא ממנו כתיבי במעשר חד לגופיה וכו' וחד לכדריש לקיש וכו' מנין למעשר שני שנטמא וכו'. נ"ל דממנו דריש לקיש דאיירי במעשר טמא דמדכתיב ולא נתתי ממנו למת ממנו קאי אמה דכתיב לעיל מניה ולא בערתי ממנו בטמא ועליה קאי ולא נתתי ממנו למת כמו שפירש רש"י דאי לא כתיב ממנו ה"א דולא נתתי למת קאי אסתם מעשר ולא אמעשר טמא ואע"ג דבסמוך מפיק ממנו מגופו ממילא משתמע מניה אבל עיקר קרא דממנו אתי לאורויי דאמעשר טמא קאי ובזה יתיישב הרבה דברים בשיטת הלכה זו:

תוס' ד"ה חד לגופיה וכו' עד ה"א דאמצות ומרורים דכתיב לעיל קאי מקשין העולם הא כתיב בהאי קרא אל תאכלו ממנו נא ונו' כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו וא"כ איך ס"ד לומר דלא קאי אפסח ונ"ל דהתוס' אין רצונם לומר דס"ד דלא הוה קאי אפסח אלא אמצות ומרורים דוקא אלא שר"ל דה"א דאמצות ומרורים נמי קאי אבל פשיטא דהוה אמרינן דקרא איירי בפסח אלא שה"א דאל תאכלו ממנו נא קאי נמי אמצות ומרורים ולא אפסח לחוד אבל השתא דכתיב ממנו אפסח לחוד דוקא קאי ולא אמצות ומרורים והא דלא פירשו התוס' דלמאי איצטריך גבי מעשר חד ממנו לגופיה דהתם פשוט הוא דאילו לא כתב ממנו ה"א דהאי דלא אכלתי באוני קאי אשאר דברים דכתיבי התם בקרא בכורים תרומה מעשר ראשון כדכתיב בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר וליתום וגו' דבמילי טובא איירי התם וכמו שפרש"י שם:

דף עד:

ד"ה ימי טהרה וכו' ובמלאת לבן או לבת. נראה דהתוס' ס"ל דלא מעד מלאת ימי טהרה שבתחלת המקרא יליף התם דלא הוה מצי למכתב בשום ענין אחר אלא מובמלאת ימי טהרה לבן או לבת דכתיב בתריה יליף דהתם ימי טהרה יתירה הוא ובגמרא דנקיט עד מלאת וכו' צ"ל דעל ובמלאת ימי טהרה דכתיב בתריה סמיך וק"ל:

ד"ה מכלל שהיא טמאה וכו' ומיהו תימה דגבי נגיעה כתיב וטמא עד הערב וטהר מכלל שהוא טמא וכו'. יש לתמוה מה צריך לדקדק מוטהר מכלל שהוא טמא הא כתיב בהדיא וטמא עד הערב וכן בפ' דלעיל כתיב ורחץ בשרו במים וטמא עד הערב ועיין שם בזבחים בתוס' כי שם הקשו כל קושיות הללו:

דף עה.

תוד"ה דאי מעד וכו' עד וליכא למימר דלכתוב ובא השמש עד מלאת. ר"ל דהשתא מעד מלאת ילפינן אפי' מידי דבר כפרה סגי בהערב שמש ומובא השמש וטהר שמעינן טבילה דקאי אורחץ בשרו דכתיב לעיל מניה ותירץ דעד אשר יטהר אצטריך לאזהרת טבול יום ר"ל אע"ג דכבר כתיב אזהרה בתרומה מדכתיב איש איש מזרע אהרן וגו' מקדשים לא יאכל ה"א כל זמן שלא טבל להכי כתיב עד אשר יטהר דלהוי נמי האי אזהרה אטבול יום דעד אשר יטהר משמע עד גמר הטהרה וק"ל:

בא"ד א"נ ובא השמש וטהר אצטריך לטהר יומא וכו'. פי' דה"א דמיד שיעריב ויבא השמש סגי כתיב וטהר דמשמע עד שיטהר ויפנה היום לגמרי דהיינו צאת הכוכבים והוא פי' התוס' שם ריש ברכות ורש"י פי' שם בע"א ע"ש:

ד"ה שאין לו אלא ביצה אחת בסופו א"ל אין ברתי את שריית ליה וכו' כצ"ל ופי' בת ישראל שאלה אם היא מותרת לינשא לבעל ביצה אחת והשיב הן בתי את מותרת לו כו':

דף עז.

ד"ה מכ"ג באלמנה עד וי"ל דקסבר ר"י כיון דבת מצרי ראשון אינה ראויה לבא בקהל אין לעשות צד השוה וכו'. יש להקשות מ"מ קשה מנלן לגמ' דסבר ר' יוסי הכי הא ר' יהודה ל"ל האי פירכא דהא הוא יליף האי הצד השוה ושמא גם ר"י ס"ל כוותיה בהא והא דלא יליף מינה בת גר וגיורת דעלמא משום דלא חשיב ליה אינה ברוב הקהל כיון דמותר לבא בקהל אבל בת עמוני דאינה ראויה לבא בקהל אמר לך דר"י יליף מניה כמו ר' יהודה ועכ"פ מאי פריך בגמרא פשיטא דהא פשיטא לא הוי משום דה"א דר"י יליף מהאי מה הצד בת גר עמוני כמו ר' יהודה כמו שכתבנו ויש ליישב דס"ל לגמרא דהא דפרכינן דבת מצרי ראשון אינה ראויה לבא בקהל ובת חלל היא פסולה לכהונה ולכך לא שייך לומר הצד השוה שבהן וכו' ובתם פסולה אף אני אביא וכו' כיון דפסול הבת בשניהם אינה שוה דבזה הוא פסול קהל ובזה הוא פסול כהונה פירכא זו גדולה יותר מהאי פירכא כדאמרי' דלא שייך בבת גרים לומר אינו ברוב הקהל משום דאע"ג דגר כשר לקהל מ"מ בא מטיפה פסולה ואי ס"ל לר' יוסי דבת גרים דעלמא לא ילפי' מהאי מה הצד משום האי פירכא כ"ש דס"ל דפירכא זו דפרכינן דהפסול שבשניהם לא הוה שוה הוה פירכא ולכך פשיטא הוא דגם בת גר עמוני ליכא למילף מהאי מה הצד לר' יוסי וק"ל:

תוס' ד"ה ר' יוחנן אמר כשרה וכו' עד הא איכא למימר לר' יוחנן בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח וכו'. יש להקשות הא איכא למפרך מה לעמוני שכן נקבות מותרות כדפריך בגמ' לקמן בסמוך וצ"ל דהתוס' אין רצונם לומר דנימא בת גר עמוני לחוד יוכיח אלא ר"ל בת גר עמוני שנשא בת ישראל ובת מצרי שני שנשא מצרית שניה דכי פרכת מה לבת גר עמוני שנשא בת ישראל שנקבות מותרות אמרינן מצרי שנשא מצרית שניה יוכיח מה למצרי שני שכן אין ביאתו בעבירה בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח כדלקמן בגמ' בתר הכי והא דקאמר בתוס' ומיהו ממצרי שני פי' שנשא בת ישראל אין להקשות תוכיח צ"ל דר"ל ממצרי שני לחוד בלא בת עמוני שנשא בת ישראל ודו"ק כנ"ל:

בא"ד ולר"ש ב"ג וכו' אתי שפיר. משום דאיכא למיפרך מה לגר עמוני שאינו פוסל בביאתו ולכך בתו כשרה לכהונה משא"כ עובד כוכבים ועבד שפוסלין בביאתם:

דף עז:

גמ' דקאמר מצרי שני וכו' יוכיח מה למצרי שני וכו' עד וחזר הדין ופרש"י ד"ה וחזר הדין הצד השוה שבהן שאינה ברוב הקהל ובתם כשרה שב"ה קיים וא"כ מה השיב רבי בגמרא חלקינו נתיר חלק מזבח מי יתיר הא כבר פסק מהם שעבוד של חלק העזרה וחלק מזבח אם לא שנאמר שחלקינו ר"ל חתנות וחלק מזבח כשיבנה ב"ה יחזרו לשעבודם וזה דוחק וגם לא יתיישב לפי' זה איך היו רוצים להתיר בימי רבי חתנות הא אין ב"ד מבטל דברי ב"ד חבירו כדמשמע בתוס' דף זה ע"ב ר"ה בימי רבי וכו' לכך כתבו ועוד יש לפרש וכו' דלעולם דכולם משה ויהושע ודוד כולם גזרו עליהם שעבוד ועבדות אלא שלא היה עבדות גמור שיהיו אסורים משום לא יהיה קדש ויהיה לנתינים תורת עבדות אלא שאותו עבדות גזרו עליהם כדי שלא יתחתנו בהם משום דנראין כעבדים ולפי זה יקשה לנו ההיא דפ' אלו נערות ודפרק עשרה יוחסין כי אין לנתינים שום תורת עבדים אע"פ שגם דוד גזר עליהם עבדות כי לא היה עבדות גמור ומתיישב ג"כ שפיר הא דלקמן בימי רבי וכו' וכך מדויקים דברי התוס' בפירוש וכצ"ל לפירוש ר"ת דפירש דחתנות אסור מן התורה א"א שדוד גזר עליהם שעבוד צ"ל דלאו שעבוד גמור גזר עליהם שיהיה להם תורת עבדים רק השתעבדות ושפלות כדי שלא יקשה עליו ההיא דפ' אלו נערות ודפ' י' יוחסין:

בא"ד בפירוש ר"ת והא דקאמר בימי רבי בקשו וכו' ואמר להם רבי חלק מזבח מי יתיר הלכך אין לנו להתיר וכו' הוצרכו לכתוב זה משום דלפי' זה דלא בקשו להתיר חתנות משום שהוא אסור מן התורה ולא תלי איסור חתנות כלל בעבדות שלהם מה אמר חלק מזבח מי יתיר מה נפקא לן בחלק מזבח הא לא בקשו להתיר כ"א שעבוד יתירה חלק שעבודם ומה אכפת להם בחלק מזבח ישאר חלק מזבח בחזקתו הראשונה לכך כתבו הלכך אין לנו להתיר אפילו חלקינו שלא ישתכח חלק מזבח וכו':

דף עח.

בתוס' ד"ה ואיידי דאמר רבי יהושע חולץ וא"ת וכו' א"כ מאי קאמר ואין לי לפרש וכו'. יש להקשות מה שייך קושיא זו לכאן ומה תלי במאי שפירש רש"י דלר' יהושע ס"ל דקהל גרים איקרי קהל וקושיא זו אינה שייכא כי אם על פשוטה של המשנה מאי קאמר ר' יהושע ואין לי לפרש הא איכא למשמע מדאתנייה חולץ וחולצין וכו' ולא מייבם ומייבמין ש"מ דבסריס אדם איירי וכו' ונ"ל דכוונת התוס' בזה שבאו עתה לסתור פי' רש"י ור"ל כיון שהקשה רש"י קושיא זו ותירץ שר' יהושע ס"ל דקהל גרים אקרי קהל ולכך נקט חולץ וכו' א"כ ס"ל לרש"י הא דאתניי' לרבי יהושע חולץ ידע רבי יהושע דאתני' הכי משום דיבום אסור א"כ יקשה על פשוטה של המשנה מפני מה אמר ואיני יודע לפרש הא איכא למשמע וכו' ולכך כתבו התוס' דאינו כן כפירוש רש"י ואין כאן מקום לקושייתו כלל דהא דנקט דבי יהושע חולץ וחולצין לא משום דיבום אסור אלא אגב דבעי למימר לא חולץ ולא חולצין נקט הכי ולפי זה לא אצטריך לפירושו של רש"י וק"ל:

דף פ.

גמ' היינו דשמעיה לאמימר פרש"י לישנא אחרינא ה"נ וכו'. ונ"ל דללישנא אחרינא גריס רש"י היינו דשמעיה לאמימר דאמר וכו' והשתא יתיישב שפיר האי דכתב בסופו דסריס חמה קמפרש ואזיל וק"ל:

דף פא.

תוס' ד"ה ואין מאכילה וכו' עד אר"י דשאני התם דאקראי בעלמא דלא איתחזק איסורא וכו'. נ"ל דצריך לומר דאקראי בעלמא דלא איתחזק איסורא וכו' ור"ל תרתי קאמר אחד שהוא אקראי בעלמא ועוד שלא איתחזק איסורא דהא לא ידעינן בודאי שאיסור נפל לשם אבל עיגול בעיגולים דהכא אע"ג דאקראי בעלמא הוא מ"מ איתחזק איסורא הוא דהא עכ"פ נתערבה תרומה בחולין:

בא"ד ואר"י משום דשמעינן ליה לרבי יוסי דאמר אנדרוגינוס ספיקא הוי וכו' ועוד לפי שהיה שונה וכו'. לפום ריהטא משמע דתרי שנויין הן דהא מכח טעמא דשמעינן ליה לרבי יוסי דאמר ספיקא הוי לחוד היה מוכרח ר"ל לפרש מתניתין דאיירי דוקא בתרומה דרבנן דבספיקא לא שייך לומר דמאכילה בתרומה דאורייתא לפי סברת ריש לקיש דסבר דההיא ברייתא דסבירא ליה לרבי יוסי ספיקא הוי תפסינן לעיקר אלא שלפי זה לא יתיישב האי ועוד וכו' אי הוה שנויא בפני עצמו דמשום שהיה שונה עיגול בעיגולים עולה דדייק מינה ריש לקיש דתרומה בזמן הזה דרבנן אינו מוכרח משום זה לפרש מתניתין בתרומה דרבנן דיכול להיות דאנדרוגינוס הוי ודאי זכר ומאכילה אפי' בתרומה וקדשים כסברת רבי יוחנן אלא שיש ליישב בדוחק דה"ק ועוד לפי שהיה שונה עיגול בעיגולים עולה דדייק מינה דתרומה בזמן הזה דרבנן וס"ל לר"ל כיון דשמעינן דס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן לא הוי ליה לרבי יוסי לשנות במתניתין מאכילה בתרומה דאיכא למימר שר"ל בתרומה דרבנן אלא היה לו לשנות מאכילה בחזה ושוק דליכא למטעי ביה אלא ודאי האמת הוא דר"ל תרומה דרבנן:

דף פא:

בתוס' ד"ה כולם ידלקו וכו' עד וההיא דאתערב ליה חביתא דחמרא וכו' אלא או למכור או ליתן לפועליו. יש להקשות א"כ הכא נמי אמאי אמרי' כולן ידלקו נימא נמי דיוליך הנאה לים המלח וימכרם או יתן לפועליו כמו התם גבי חמרא ויש ליישב דהאי תקנתא דיוליך הנאה לים המלח אינו מועיל אלא לענין שלא יהא אסור בהנאה אבל לא לענין איסור אכילה או שתיה ולכך גבי יין נסך דליכא למטעי בין איסור הנאה לשתיה דבכמה דינים מצינו ביין נסך דיש חילוק בין הנאה לשתיה דבכמה ענינים אסרינן ליה בשתיה ומתירין בהנאה הלכך בההיא דנתערב חביתא דחמרא כיון שהוליך הנאה לים המלח מתירין ליה בהנאה ואסרינן ליה בשתיה דהכל יודעין דיין נסך אפי' סתם יינם אסור בשתיה אבל גבי כלאי הכרם לא מצינו בשום ענין דמחלקין ביה בין איסור הנאה לאיסור אכילה ואי שרית ליה בהנאה אתו למשרי ליה באכילה הלכך לא התירו אותו ע"י הולכת הנאה לים המלח וק"ל:

ד"ה רבי יוחנן אומר וכו' עד ומהבילי תלתן דחשיב הכא ברישא לא פריך משמע דכרבנן בעי לאוקמא וכו'. ויש לדקדק היכי בעי לאוקמי כרבנן הא רבנן אמרי דז' דברים הן בלבד דלא בטלי מחמת חשיבותן ולא יותר וי"ל דמיני פירות הן ז' דלא בטלי מחמת חשיבותן אבל אין ה"נ דיש דברים אחרים יותר דחשיבי ולא בטלי אפילו לרבנן. ד"ה דברי הכל לא תעלה וכו' עד ונראה דר' יוחנן הוי חידוש טפי לאשמועינן דבר שבמנין ולא איסור הנאה וכו'. ר"ל דדוקא לרבי יוחנן הוי חידוש טפי אבל לר"ל דמוקי רישא בנימוחו פריך שפיר דליפלוג וליתני בדידיה וכו' כדי להשמיענו דאפילו דבר שדרכו לימנות ואינו מיוחד למנין אפ"ה לא בטיל לר"י:

דף פב.

בתוס' ד"ה רבי יהודה לטעמיה וכו' עד אלא התם ברותח איירי וכו'. ור"ל ולעולם לא בקמח איירי אלא בחטין ושעורין שלימין שנתבשלו יחד וקבלו טעם זה מזה וחטין בשעורין דהוי מין בשאינו מינו בטל הטעם לר"י רק שצריך לברר מתוכן החטים האסורים וחטין בחטין דהוי מין במינו לא בטל לר"י:

דף פב:

בתוס' ד"ה ירושה ראשונה ושנייה וכו' ובפרק קדשי קדשים גרסי בכל הספרים א"ר יוסי וכו'. ט"ס הוא וצ"ל אר"י וכו' ור"ל דהתם משני בגמרא אליבא דרבי יוסי דאמר דבר משום רבי ישמעאל וגרסי' התם באותה שנויא לעולם קסבר קדשה לעתיד וכו':

דף פג.

תוס' ד"ה הלכה כר' יוסי וכו' עד ועוד כו' ושמעינן לרב הונא דאמר לקמן משמיה דרב וכו'. בספרים שלנו כתוב לקמן אמר רב יהודה אמר רב וצ"ל דגירסת התוס' היתה אמר רב הונא אמר רב:

דף פד.

תוס' ד"ה רבי אליעזר גרסינן במשנתינו. ר"ל לאפוקי דל"ג ר"א בלא יו"ד הוא ר' אלעזר בן שמוע ובברייתא זו תניא שרבי אמר כשהלך ללמוד תורה אצל ר' אלעזר בן שמוע וכו' למד ממנו במשנתינו ר"א אומר אנדרוגינוס וכו' מכלל דר' אליעזר דמתני' לאו היינו ר' אלעזר בן שמוע וק"ל:

דף פד:

תוס' ד"ה ולא אתיא עשה וכו' כיון דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה וכו'. ר"ל דמן הדין הוה לן למימר אפי' בלאו השוה בכל דאתי עשה ודחי לא תעשה אלא דמדרבנן אסורה ליבם משום דגזרינן ביאה ראשונה דהוה עשה אטו ביאה שניה דלא הוי בה עשה שכבר קיים העשה בביאה ראשונה א"כ ה"ה דגזרינן בלאו שאינו שוה בכל:

דף פה:

ד"ה ממזרת ונתינה איכא בינייהו וכו' עד מ"מ מקפיד הוא על בניו וכו'. ר"ל אע"פ שלבנות יש תקנה ר"ל שהבנות הן מהבן הן מהבת יכולין ליטהר שהבן החלל נושא בת ישראל ואז בתו כשרה לכהונה וכן הבת נושאת את ישראל מ"מ בנו ובן בנו נשארין בחללותן ואינם כהנים ולכך היא יראה להרגילו:

ד"ה ולר' מתיא וכו' עד וקשה דכיון דגירשה לאו בת שתיה היא וכו'. והא דלא הקשו התוס' על פרש"י דפי' דלא מרגילה ליה משום דניחא לה לשתות ברישא דלא ליפסלה לכהונה והא פסולה ועומדת היא משום גרושה משום די"ל דניחא לה לשתות ברישא כדי שלא יתוסף עליה עוד פסול שני ומשום ונטמאה ולכך לא מרגלה ליה דאחר שיבא עליה לא תהא ראויה לשתיה לכך הקשו התוס' הא בלאו הכי אינה ראויה לשתות כיון דגירשה:

ועוד קשיא וכו' לרבנן נמי. ר"ל לפי סברת רש"י דפירש דהביאה שיבא עליה תגרום שלא תהיה ראויה לשתיה ככל סוטה דעלמא לרבנן נמי אע"פ שלא ס"ל בסוטה דעלמא שנעשית זונה בבא עליה בעלה מ"מ מודים שאין ראויה עוד לשתיה מטעם שאין האיש מנוקה מעון לכך פירשו התוס' דאין כוונת המקשן דמקשה מר' מתיא בן חרש דלא מרגילה משום דלא תהא ראויה לשתיה ותהא נמי אסורה משום ונטמאה דהא בלאו הכי אינה ראויה לשתיה אלא משום שניתוסף עליה ג"כ איסור דזונה כן הוא המשך דברי התוס' בדבור זה:

דף פו.

ע"א רש"י ד"ה ולטעמיך כו' ומאן דגריס איפכא וכו'. ר"ל דיש גורסים בגמרא אלא למ"ד משום גרושה גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה ולטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר וכו':

תוס' ד"ה מה תרומה טובלת וכו' עד וקשה לר"י מעשר ראשון נמי כתיבא ביה תרומת מעשר. הלשון מגומגם וכוונת התוס' הוא זה דמקשה על פרש"י דפירש הטעם שפשוט לגמ' דתרומה טובלת משום דהתרומה מעורבת בתוכה ותרומה במיתה ולכך חייבים ג"כ על הטבל מיתה א"כ לפי זה למה לן קרא למעשר ראשון תיפוק ליה נמי מטעם שמעורב בתוכו תרומת מעשר שיש לו דין תרומה ולכך אף לאחר שהורמה התרומה מהטבל חייבים מיתה על אכילה מאחר שעדיין לא הופרש ממנו מעשר ראשון שתרומת מעשר בתוכו:

ד"ה אף מעשר ראשון טובל וכו' ועוד דמסתבר לאוקמי וכו'. כוונת התוס' דאע"ג דאין היקש למחצה לא מסתבר להו לרבנן לאוקמי הקישא שיהא אסור לזרים שהוא איסור חדש דלא אשכחן ליה בדוכתא אחרינא ומוקמי לה לטבל דמעשר ראשון:

דף פו:

תוס' ד"ה מי שיכול לאוכלו בכל מקום וכו' עד וי"ל וכו' גזירת הכתוב הוא ואכלתם אותו בכל מקום. ר"ל דאע"ג דאסור לזרים אע"פ כן גזירת הכתוב הוא שמותר לאוכלו בטומאת הגוף ובבית הקברות כדמשמע מקרא דואכלתם אותו בכל מקום דמשמע אפי' בבית הקברות:

ד"ה מפני מה וכו' עד וי"ל דלראב"ע לא נמנעו וכו'. ר"ל אע"ג שלר' אלעזר בן עזריה שקנסו הלוים שלא יתנו להם מעשר כלל מכל מקום הלוים שלא חשו לזה והלכו מעצמן על כרחן של הב"ד ליטול המעשר לכך צוה שילכו הכהנים עמהם:

בא"ד לעיל מזה לקבל המעשר משלהם פירש כשהיה להם ללוים תבואה שלהם שקצרו משדותיהם היו מחויבים ליתן מאותה תבואה מעשר לכהנים:

ד"ה ומבני לוי לא מצאתי וכו' עד קצוצי בהונות היו וכו'. ודבר תמוה הוא שחיו כל אותן הימים עד שחזרו מן הגולה:

דף פז.

ד"ה ואימא פרט להפרת נדרים וכו' עד ועל זה צ"ל הא כבר פסקה וכו'. ר"ל הא דקאמר רבא כבר פסקה תנא דר"י לא אמסקנא דמלתא דתנא דר"י קאמר דמסיק כיון שיצאתה שעה אחת מרשות האב וכו' אלא אתחלת דבריו קאמר שאמר בפשיטות דלא צריך קרא להכי מה ת"ל והלא מוצאת מכלל אביה ומוצאת מכלל בעל וכו':

דף פח.

תוס' ד"ה ומה אם ירצה לומר וכו' ובכריתות דקאמר דאיכא בין טעמא דמתרץ בדיבוריה וכו'. ע"ש בכריתות דשם איכא ב' לישני דלחד לישנא טעמא דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים בדברים שיש בהם כפרה ולחד לישנא הטעם הוא משום דיכול לתרץ דיבוריה כמו שפירשו התוס' לעיל ומפרש התם נ"מ לאומר לא נטמאתי והיא טומאה חדשה היינו שאומרים היום נטמאת והיום נכנסת למקדש שלא יוכל לתרץ דיבוריה לומר הא דאמרתי לא נטמאתי היינו שטבלתי ונטהרתי מן הטומאה וע"ש:

דף פח:

תוס' ד"ה אי הכי אימא סיפא וכו' עד משום דאיכא למימר דבגט איירי. וצ"ע בהאי שנויא דהתוס' דאדרבה מרישא דמתניתין קשה טפי מההיא דנתקדשה דברישא ליכא לתרוצא דבגט איירי דא"כ תקשה כמו שמקשה אח"כ אי הכי נמצא מחזיר גרושתו משנשאת והכא ליכא לשנויא כר' יוסי בן כיפר דהא רישא בנשאת איירי ועוד יש לדקדק דלהאי שנויא דתוס' משמע דאיכא דלרבנן מותרת לחזור לראשון אע"פ שצריכה גט מן השני ולקמן (יבמות דף צ"א ע"א) בגמ' בפיסקא דנשאת שלא ברשות וכו' משמע מתוך הסוגיא דהתם דאי ס"ל לרבנן דצריכא גט מן השני לא ס"ל דמותרת לחזור לראשון אלא מתניתין כרבי שמעון אתיא ורבנן פליגי עליה אבל אי ס"ל דאין צריכה גט אז דייק מזה שגם רבנן מודו לר"ש דמותרת לחזור לראשון וע"ש בתוס' וי"ל ליישב דהתוס' ס"ל דהמקשה לא סמך עיקר קושייתו אקושיא דאי הכי נמצא זה מחזיר גרושתו וכו' דאין זו קושיא כ"כ דנוכל לומר דבמקום שלא קנסו אותו לא חיישינן לחששא זו שיאמרו שזה מחזיר גרושתו וכן משמע בתוס' לקמן (יבמות דף צ"א) ד"ה הני דמחייב קנס ולקמן (יבמות דף צ"ב ע"ב) בד"ה אבל חכמים אומרים וכו' ועיקר קושית המקשה דפריך א"ה סיפא דקתני אמרו לה וכו' ונתקדשה וכו' סמיך אהא דקתני סיפא אע"פ שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונה מכלל דלא בעיא גט דמינה נשמע בפשיטות דלא בעיא גט ולכך הקשה מסיפא ולא רצה להקשות מרישא דהיינו יכולין לומר דבגט איירי ולא לסמוך אקושיא דיאמרו דמחזיר גרושתו וכן אדקדוקים דלקמן בדף צ"א:

דף פט:

תוס' ד"ה משתגדל ותיבעל וא"ת וכו' היכי מהני חופה שהיתה בקטנות. והא דכתבו התוס' בדבור שלפני זה וה"ה אם נכנסה לחופה ואח"כ עמדה בקומתה דמהניא חופה שבקטנות וכו' לא כתבו זה אלא לסברת ב"ש דלא הצריכו בעילה אחר גדלות א"כ ס"ל דמהני קדושין דקטנות ה"ה חופה אבל ר"א דמצריך בעילה לאחר שתגדיל דלהוי קדושין בגדלות ולא מהני לדידיה קדושין דהוו בקטנות משום דאין מעשה קטן כלום לכך הקשו התוס' א"כ היכא מהני חופה שהיתה בקטנותה:

דף צ.

תוס' ד"ה אכל תרומה טמאה וכו' עד אע"ג דלא גלי קרא בכרת. ר"ל הכא ליכא לתרץ כמו שתירצו התוס' בדיבור זה לעיל מיניה דשאני תרומה דגלי קרא בהדיא ויסף חמישיתו עליו דלא אשכחן קרא דגלי בחמץ בפסח שהוא בכרת ואם כן נימא דקם ליה בדרבה מיניה אלא על כרחך צ"ל משום דבשוגג אתו לכפרה:

ד"ה והא הכא וכו' עד מדאורייתא ליכא לאפלוגי ומרצה בתרוויהו וכו'. פי' בין בזריקה בין בטומאה:

ד"ה ועל הבשר וכו' עד כדמוכח התם הוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר בין ביחיד וכו' ובא"ד נ"ל להגיה אבל למאן דאמר הותרה בצבור לא בעי ציץ לרצויי וכו':

דף צ:

תוד"ה ולגמור מיניה וכו' אברהם היכא שמע ליה יצחק בהר המוריה וכו' עד ואמר ר"י משום דאתחזק בנביאות היו סומכין עליו וכו'. ר"ל דלעולם אפילו לב"ד שרי לעבור משום מגדר מלתא והיינו משום דהב"ד יודעים דכשיעברו בענין זה יהיה גדר לדבר אבל התם אי לאו דהיה מוחזק איך היו סומכין עליו להקריב שחוטי חוץ כדי שירד אש מן השמים ויהיה מגדר מלתא לעבודת כוכבים שמא לא ירד האש ונמצא שיעברו על דברי תורה בחנם לכך צריך התם טעמא דמשום דהיה מוחזק בנביאות היו סומכין עליו וק"ל:

דף צא:

תוד"ה רבינא אמר וכו' עד סימנא בעלמא הוא. פי' הא דנקט בזדון איש באשה לא נקטי אלא שע"י זה נזכור שהוראת ב"ד פטור מקרבן כמו שלוקה אדם דבר לסימן לומד דין זה כמו זה אע"ג שאין דומין בטעם:

ד"ה היה במזרח וכו' עד וא"ת מצאו באשפה אמאי כשר לרבי מאיר וכו'. מקשין העולם מאי מקשו התוס' הא ע"כ לרבי מאיר דס"ל עידי חתימה כרתי וחתימת העדים צריך לשמה דהא איהו סבר דכי כתיב וכתב לה לשמה אחתימה קאי ולא אכתיבה ולכך מצאו באשפה כשר וא"כ ע"כ צ"ל דהשתא לאחר שמצאו ורוצה ליתנו לאשתו הוא מחתים עליו העדים וא"כ העדים עכשיו בעיר ומה לי אם אין הסופר בעיר הא אין קפידא בסופר אלא בעדים כמו שכתבו התוס' בסמוך ונ"ל דהאמת הוא דפיסול הוא משום עדים ולא משום סופר אבל מ"מ מאחר דאורחא דמלתא הוא שבמקום שהסופר כותב שם עדים חותמין לכך הצריכוה חכמים שגם הסופר צריך להיות באותה העיר וכדאמר רב לספרי והא דכתבו התוס' לעיל והא דנקט הגמ' היה סופר וכו' אלא משום דמתני' קתני היה במזרח לשון יחיד ומאי קושיא דלפי מה שכתבתי הוי קפידא גם על הסופר י"ל שהתוס' ר"ל כיון דעיקר פיסולה הוא משום העדים מנלן לגמרא דנקט סופר דלמא ליכא קפידא כלל בסופר ותירצו משום דקתני היה לשון יחיד וק"ל והשתא לא נצטרך לדחוק לפירושו של ספר ח"ש כי אין משמעות התוס' כדבריו ע"ש:

דף צב.

תוד"ה אבל חכמים אומרים וכו' א"כ ברישא למה קנסו לגבי יבמה. פי' יבמה לשוק כשאמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך ונשאת לשוק וכו' דקתני תצא והוי הולד ראשון ושני ממזר:

דף צג.

תוס' ד"ה קנויה לך מעכשיו וכו' עד ודין קנין אחר שלשים יום וכו' עד ואף אם אמר מעכשיו ולאחר ל' לא מהני לכ"ע. פי' לא כ"ע מודו בהא דמתני אלא דאית מ"ד דס"ל דמהני ואית מ"ד דלדידיה לא מהני כדמפרש ואזיל ובס' ח"ש הגיה דמהני לכ"ע לא ירדתי לסוף דעתו דהא כתבו התוס' בתר הכי דלר"י לא מהני בשטר ובחזקה ובחליפין לגמרי וגם במשיכה לא מהני לרב אפי' עומדת באגם:

דף צג:

תוד"ה אלא לאו כה"ג וכו' עד ויש לומר דהכא בתרומת פירות דרבנן התירו שלא מן המוקף משום עונג שבת. נ"ל דר"ל עונג שבת כל דהו שלא לטרוח בשבת אע"ג דאינו עונג שבת גדול כ"כ כההוא דיש לו פירות בעיר אחרת ואין לו בידו אלא כדי סעודות שבת מ"מ בתרומות פירות דרבנן הקילו בעונג שבת כל דהו:

ועי"ל דשרי לתרום וכו'. ר"ל דכדי שלא יצטרך לטרוח בשבת שחשיב עונג שבת גמור ואפי' בתרומה דאורייתא שרי לתרום שלא מן המוקף משום עונג כזה וק"ל:

ד"ה לאחר שאתגייר וכו' עד וי"ל כיון דחזינן דבמקצת סבר כראב"י וכו'. ר"ל אבל במקנה לדבר שלא בא לעולם לא אשכחן הכי דראב"י לא איירי אלא במקנה דבר שלא בא לעולם ולא במקנה לדבר שלא בא לעולם:

בא"ד ולרבי חנינא הוי אפכא. פי' רבי חנינא איירי במקנה דבר שב"ל ולא במקנה לדבר שלא בא לעולם רק שהתוס' מקשין דלר"מ לענין מקנה לדבר כגון לאחר שאתגייר דהוי לדבר דהאשה נקנית לו סבר דגר עדיף מעובר במקנה לעובר דהיינו לדבר ולרבי חנינא לענין מקנה דבר שלב"ל הוי איפכא והא דכתבו התוס' דקסבר לאחר שאתגייר אינה מקודשת אסיפא דמלתא סמוך דהיינו לאחר שתתגיירי:

בא"ד ועי"ל דרבי חנינא למ"ד אדם מקנה כו' דוקא מסיק הכי. פי' דשם איתא במתניתין וכן בסתמא בברייתא האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי אינה מקודשת ומוקי לה רבי חנינא ואמר לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת מקודשת ומפרשים התוס' דרבי חנינא אינו ר"ל דכשהיא מעוברת מקודשת אפילו לרבנן אלא אתא לאשמועינן דאפילו לר"מ לא ס"ל דמקודשת אלא כשהיא מעוברת אבל כשאינה מעוברת אפילו ר"מ מודה והא דקתני אם ילדה אשתך נקבה וכו' אינה מקודשת אתיא נמי כר"מ משום דחשיב התם בברייתא כל מילי דפליג בה ר"מ כגון לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי וכו' ולא השיב ג"כ אם ילדה אשתך נקבה וכו' משמע דאפי' ר"מ מודה בזה דאינו מקודשת והיינו כשאינה מעוברת:

ד"ה עד אחד ביבמה וכו' והא ליכא חומר בסיפא וכו'. פי' דשמעה שמת בעלה ונתייבמה ואח"כ בא בעלה אם היתה מתחלה נשואה לבעלה מותרת לחזור לו ועיין לקמן (יבמות דף צ"ה ע"ב) דפליגי רב ושמואל:

דף צד:

תוד"ה לימא מתניתין וכו' אלא אי הוה מיירי בפנויה וכו'. צ"ל אבל אי הוה מיירי בפנויה וכו':

ד"ה אלא נישואין וכו' עד תדע דהא שמואל אית ליה האי סברא ואית ליה אין תנאי בנשואין וכו'. ור"ל דשמואל אית ליה האי סברא דהמקדש על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט ואפ"ה אית ליה אין תנאי בנשואין אלא על כרחך צ"ל הא דאית ליה אין תנאי ר"ל אין רגילות שיתבטלו הנישואין מחמת התנאי וכו' ועיין לקמן בתוס' ריש פ' בית שמאי:

ד"ה אגורה באהלך וכו'. נ"ל להגיה ושפתותיו נעות בקבר ור"ל כשנשמתו של צדיק בישיבה של מעלה וגם שפתותיו נעות בקבר כשאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה א"כ אז הוא דר בשעה אחת בשני עולמות והוכרחו התוס' לפרש כן דאל"כ היכן מצינו דמשום שאומרים דבר שמועה מפיו הוא דר בב' עולמות:

דף צה.

תוד"ה זה הדין לשוגג וכו' עד ל"ל לר"י דינא דהכא היה לו לחלוק על ר' יהודה בפשיטות. וכו'. הא דלא הקשו התוס' קושיא זו דאין ענין למחלוקת והיה לו לחלוק בחמותו בפשיטות על ר' יהודה בלא קושיא קמייתא שהקשה תימה אמאי מיבעיא ליה קרא וכו' משום דבלא קושיא קמייתא היינו יכולין לומר דהאי דינא דר' יוסי שפיר לענין מחלוקת וה"ק ר' יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על אחות אשתו דתרווייהו לית להו האי ק"ו דלעיל אלא אחות אשתו כ"ע סבירא להו דלא פסל מטעם האי דינא בתרא אבל השתא דאמרי' דגם ר' יוסי אית ליה האי דינא קמא אם כן ל"ל לר' יוסי דינא דהכא שאין דין זה ענין למחלקותו וק"ל:

דף צח.

תוס' ד"ה נשא אחותו וכו' עד וריב"א פי' וכו' עד ולא שייך בה שמא יאמרו. ר"ל שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה דבגיותו היה אסור באחותו ור"ל דהא דנקט הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה לא למעט הורתו ולידתו שלא בקדושה אלא למעט הורתו ולידתו בקדושה דאי שניהם בקדושה הוי כישראל גמור והיה מותר באחותו שנולדה בהיותם עובדי כוכבים וכו'. אי נמי משום הכי נקט הורתו שלא בקדושה וכו' כצ"ל:

דפסיקא ליה מלתא וכו'. ר"ל אבל אי הוה הורתו ולידתו שלא בקדושה לא היה אסור אלא אחותו שנולדה מקודם אבל לא נולדה אחריו וכשהורתו ולידתו הוא בקדושה הוא בהפוך משום דכתרי אמהות דמי וק"ל כן משמע כוונת התוס' ובספר ח"ש פירש בע"א אבל אין משמעות התוס' דהכא

כן ואף שהביא ראיה מתוס' דפ' ד' מיתות כשיעוין שם היטב נראה שאין הנידון דומה לראיה ע"ש נ"ל:

דף צח:

תוד"ה נשא אשה ובתה וכו' מדקתני כונס וכו'. דכשנשאן בגיותן דלא הוה בהן קדושין בשום אחת שייך לומר דלאחר שנתגייר כונס א' מהן אבל אם איתא דנשאן לאחר שנתגייר דשייך לכל הפחות קדושין באחת הוה ליה למימר יקיים אחת וכו':

דף צט.

ד"ה כתב כל נכסיו וכו' עד וכן נראה לר"י דאי לר"מ וכו'. הלשון דחוק דמאי דיוק זה דמשמע דבעי למידק דבלא קושיא זו צ"ל דר"מ מודה ביתמי ר"ל אפי' לא הוי קשה לן ההיא דהכא אלא אההיא דהאשה שנפלו לחודיה צריכין אנו לומר דיבם במקום אחיו קאי דאל"כ הוי סברת ר"מ הפוכה מדרבנן וזה ליתא דבלאו ההיא דהכא נוכל לומד דר"מ אית ליה דמשעבדי אפי' בדיתמי ורבנן לא פליגי עליה אלא בדיתמי אבל מיניה מודו והשתא אינה סברא הפוכה דלרבנן הויא כתובה וב"ה שוין ולר' עדיפא כתובה מב"ה וק"ל ויש ליישב דה"ק וכן נראה לר"י תרוצו של ר"ת דאין לתרץ דלא קשיא מידי ההיא דהכא אההיא דהאשה שנפלו די"ל דבשניהם פליגי דרבנן אית להו אפילו מיניה לא גבי ממטלטלי ור"מ ס"ל דאפילו מיתמי גבי והכא אתא לאשמועינן רבותא דרבנן ובהאשה שנפלו אתא לאשמועינן רבותא דר"מ דא"כ הוה סברת ר"מ הפוכה מדרבנן וכו' ודו"ק נ"ל ברור:

דף צט:

גמ' חלק אחד פשיטא וכו'. גירסא זו שלפנינו היא גירסת התוס' אבל רש"י גריס בגמ' חלק א' סלקא דעתך ופי' דחלק אחד משמע שלכל אחד נותנים חלק אחר ולכך פריך ס"ד שנותנים לכל אחד חלק בפני עצמו ודו"ק ברש"י:

תוס' ד"ה ס"ד השתא בהמתן של צדיקים וכו' עד שהחכם עצמו נכשל באכילת איסור וכו'. והטעם הוא דדבר גנאי הוא להכם שיכנס דבר איסור לתוך פיו כן כתבו התוס' בשבת מההיא דר' ישמעאל קרא והטה ע"ש:

דף קא.

תוס' ד"ה הכה זה וכו' עד ולא חש למיתני בע"א. פי' לא חש למיתני בדרך לא זו אף זו כנהוג:

דף קא:

תוס' ד"ה ואין ב"ד שקול וכו' דהא איכא פלוגתא. פירוש דאיכא כמה דינים בחליצה דפליגי בהם תנאי לקמן במתניתין ושמא יבא אחד מן הדיינים לפסוק כדעת תנא זה והשני כדעת הב' לכך צריך שלישי שיכריע:

בא"ד דבכל דוכתא בעינן ראוי לב"ד. פירוש בכל דוכתא שילפינן מקרא דלא סגיא בחד א"כ ש"מ דקרא אתא לאשמועינן דבעינן ראוי לב"ד ואין ב"ד שקול כן נ"ל ודו"ק:

דף קב.

ד"ה לענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל כו' עד ישראלית מעליתא היא ותירץ כיון דהורתה ולידתה בקדושה ישראל מעליא הוא א"כ לחליצת גרים נמי כיון שהורתן ולידתן בקדושה הוה נמי ישראל מעליא וקרינן בהו עליך וכו'. פירוש הא דקאמר בגמרא אבל לחליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל היינו אפילו לחליצת גרים וחליצת גרים לא משכחת דנקראים אחים לענין יבום וחליצה אלא כשהיה הורתן ולידתן בקדושה ואם כן היא הנותנת מאחר דקי"ל דהורתן ולידתן בקדושה הוי ישראל מעליא א"כ בלאו האי קרא דבישראל שמעינן דאפילו לחליצת גרים בעינן מקרב אחיך דקרינן בהו שום תשים עליך וגו' אלא ודאי האי קרא אתא לאשמועינן דבעינן שיהיו הדיינים אביו ואמו מישראל אפילו לחליצת גרים:

ה"ה אפילו לכתחלה דבור בפני עצמו הוא:

ד"ה ואע"ג דאית ביה חומרתא וכו' עד כיצד היא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל ושומטת עקב בימין וגוררת בשמאל וכו' כצ"ל כנ"ל:

דף קב:

ד"ה מאי מעל כו' וא"ת והא אצטריך וכו' עד וי"ל דא"כ ה"מ למכתב מרגלו מאי מעל וכו' כצ"ל ורצונם לומר דהתוס' הקשו דבגמ' שפיר תירץ דלאו לישני דזרוזי הוא והאי דכתב מעל לאשמועינן דאפילו בשוקו דא"כ לכתוב רחמנא במעל אלא ש"מ דלישנא דשלופי הוא אבל אכתי תקשה אימא דילמא להאי לחודיה אתא דלישנא דשלופי הוא ומנלן ללמוד הימנו דחליצה כשרה בשוק ותירצו דא"כ דלשלופי לחוד אתי לכתוב וחלצה נעלו מרגלו דהוה שמעינן נמי דלישנא דשלופי הוא דאל"כ לכתוב ברגלו אלא ודאי מדכתיב מעל רגלו ש"מ תרתי:

דף קג.

תוס' ד"ה והחולצת מן הסומא וכו' עד א"נ משום דכתיב וירקה וכו' כצ"ל:

ד"ה פרט לבעלי קבין וכו' עד נפקא לן פעמים וכו'. ומרגלים יליף התם דחינר ברגל אחד פטור מראייה מ"מ פריך מדאסמכיה תנא ארגלים ש"מ דבעלי קבין לא מקרי רגלים מדאסמכיה תנא דרוש זה ארגלים:

דף קג:

תוד"ה מטמא מאחוריו כו' עד ומתוכו דמוסגר היינו שנכנס כולו לבית כדפירש הקונטרס ר"ל כדפירש הקונטרס בלשון שני שהיה כתוב ברש"י עוד לשון ב' וז"ל מטמא מתוכו מטמא כל דבר שכולו בתוכו אפי' אין שם ביאה כגון הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דקי"ל במסכת שבועות דאין זו ביאה ואפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור כי נכנס כולו מיהו טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית כו':

ד"ה כיון שנכנס וכו' עד הוי כאילו יושב תחת הטמא וכו' נ"ל להגיה כאלו יושב תחתיו הטמא וכו':

דף קד.

תוד"ה סנדל של ע"ז עד ותימה דאמרינן בסוף כיסוי הדם וכו' וי"ל דהתם באשרה של ישראל. פירוש דהתם איתא נמי לולב של אשרה לא יטול ומפרש אם נטל לא יצא לכך נקטו התוס' דהתם באשרה של ישראל:

בא"ד ומשני התם באשרה של משה. כלומר אותן האשרות שמצאו ישראל בא"י דהוו ע"ז של ישראל דלית להו בטול כדכתיב ואשריהם תשרפו באש וכתותי מכתת שיעוריה כן פירש הר"ן שם והשתא אתי שפיר שכתבו התוס' הכא דכי האי גוונא משני בפ' לולב הגזול וכו' אבל רש"י פי' שם קצת בע"א:

דף קד:

תוד"ה והא אמרי דבי ר' ינאי וכו' עד אבל גבי גט וכו' ומחשבתו ניכרת וכו' נ"ל להגיה דמחשבתו ניכרת וכו' וכן בסה"ד אך שראוהו שלא קלקל ואם אין מחשבתו וכו' נ"ל להגיה ושם אין מחשבתו או וגם אין מחשבתו וכו':

ד"ה דא"ר זירא וכו' אבל סתם בלא מנחה לא משמע קביעות בחד מנא וכו' כצ"ל:

דף קה.

תוד"ה לאחין פסולה וכו' מדקתני פסולה וכו' עד דא"כ בלא שום דיוק וכו'. מקשין העולם הא ע"כ הא דכתבו התוס' דא"כ בלא שום דיוק ר"ל הא דפריך בגמ' פסולה למאן אילימא לעלמא פשיטא וכו' וא"כ קשה לפי' התוס' נמי דפירשו דדייק לה מדלא קתני אין כאן בית מיחוש נמי יקשה ל"ל לגמרא לדיוקא פסולה למה לך וכו' בלא דיוק זה הוה מצי לאוקמי כוותיה מכח דיוקא מדלא קתני אין כאן בית מיחוש ונ"ל ליישב דאי אתי כמ"ד כל מקום ששנו חכמים חליצה פסולה פוסלת לא נצטרך לשום דיוק בעולם דהא בעלמא בלא שום דיוק ס"ל דכ"מ ששנו חכמים פסולה פוסלת אבל לפי' התוס' דאתיא אפי' למ"ד דכ"מ דקתני פסולה אינה פוסלת אצטריך דיוק והוכחה גמורה דהכא פסולה לאחין ולכך צריך גמרא למידק ולהוכיח מכח אילימא וכו' אבל האי דיוקא דלא קתני אין כאן בית מיחוש לא הוי הוכחה גמורה ולא כתבוה התוס' לאוקמא כמשמעות לישנא דברייתא דהא אע"ג דדייק גמרא מכח פשיטא דהאי דקתני פסולה היינו לאחין מ"מ צריך להעמיד ולאוקמא כמשמעות לישנא דברייתא מאחר דבעלמא כל מקום דתני פסולה אין פוסלת על האחין דו"ק נ"ל:

ד"ה יבמה שרקקה דם וכו' מעיקרא שלחו ליה וכו'. משום דאם מתחלה שלחו ליה דאפילו רקקה דם וכו' לא הוו צריכין תו למשלח יבמה שרקקה וכו' דכל שכן הוא:

דף קה:

ד"ה קטנה שחלצה וכו' ובירושלמי נמי מוקי לה כרבי מאיר. דלא תימא דלעולם דלר"מ פסולה מדאורייתא אפילו לפי סברת הירושלמי אלא שהירושלמי ס"ל דמתניתין אתיא כרבי יוסי ולכך גריס בסדר המשנה חליצתה כשרה לכך כתבו דבירושלמי נמי מוקי לה כרבי מאיר ואפ"ה גריס במשנה חליצתה כשרה:

דף קז.

תוד"ה אמר רב יהודה וכו' ועוד אפי' נכנסה לחופה ולא נבעלה וכו'. ר"ל ולאביי נכנסה לחופה ולא נבעלה לכ"ע יש תנאי אפילו לרב דהא אביי מפרש טעמא דרב לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וזה לא שייך כ"א בנבעלה:

בא"ד ונראה לר"י דאביי לא מפרש טעמא דב"ה וכו' אלא לפי שאין תנאי בנישואין וכו'. הא דנקטי התוס' דטעמא דב"ה לפי שאין תנאי בנשואין לאביי היינו לפום ריהטא אי גריס הכא אמר רב יהודה אמר שמואל כגירסת הספרים שלפנינו קודם שיקשה מנכנסה לחופה ולא נבעלה אבל לפי מסקנת התוס' דצריכין למימר דאפילו אי אתיא סוגיא דהכא כעולא דלא פליגי רב ושמואל אלא בלא נבעלה על כרחך אי גרסי' הכא אמר רב יהודה אמר שמואל יקשה עלינו מנכנסה לחופה ולא נבעלה דהא בלא נבעלה פליג שמואל וס"ל דיש תנאי וע"כ צריך לגרוס הכא כגירסת הריב"ן דגריס אמר רב יהודה אמר רב דרב ס"ל דאפילו בלא נבעלה אין תנאי לפי סברת עולא כמבואר שם פרק המדיר בתוס' לפי זה גם לאביי צריך לומר דטעמא דב"ה בנשואה משום דמידע ידעי ולא משום דיש תנאי דהא לרב ס"ל אין תנאי בנשואין דהיינו בנבעלה אלא בנכנסה לחופה ולא נבעלה הוי טעם דב"ה משום דיש תנאי בחופה לפי סברת אביי אליבא דרב ודו"ק:

דף קח:

תוד"ה אזיל ומשבש ובו' אבל לא ניחא ליה למימר וכו' דהא כיון דליכא למיחש למידי וכו'. ר"ל דלא גזרו זה אלא היכי דאיכא ג"כ צד איסור כשמחזירה כגון היכי דאיכא גט דכשמחזירה איכא צד איסור מחזיר גרושתו משנשאת אבל היכא דליכא גט דליכא למיחש לאיסור דמחזיר גרושתו לא גזרינן:

דף קי.

תוד"ה קסבר שמואל וכו' עד ומיהו קשה דתקשי לשמואל מדרבנן דר"א כצ"ל וכו' ואר"י דשמואל ס"ל כר"ש משום ר' ישמעאל וכו'. מקשין העולם היכי מיתרצא קושית התוס' דלעיל שהקשו דלעיל בריש פ"ב משמע דשמואל אית ליה מלתא דר"ג ובלאו הכי נמי קשה איך יתכן לומר דשמואל אית ליה הא דר"ג הא איתא בהדיא לעיל פ"ב דשמואל אית ליה יש זיקה ור"ג ס"ל אין זיקה אלא דהתם פריך לשמואל ממתני' ומשני הא מני ר"מ דאית ליה אין זיקה וכו' והדר פריך אי אין זיקה תיבטל דהא ר"ג אמר אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין דתנן ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה וכו' וא"כ היכי משתמע מינה דשמואל אית ליה הא דר"ג ונראה ליישב בדוחק דה"ק התוס' מדאקשי הגמרא ארבי מאיר מר"ג ואי אין זיקה תיבטל ומאי מקשה דלמא אע"ג דר"ג אית ליה דאין איסור לבטל מצות יבמין רבי מאיר אית ליה דאסור אלא ע"כ ס"ל לגמרא דכל כמה דלא אשכחן בהדיא דפליגי תנאי באותו דין לא מסתבר לן למימר דפליגי דמסתמא משוינן להו לתנאי בכל מה שיכולין להשוותן וה"ה במתני' אע"ג דפליגי ר"א ור"ג במת בעלה של גדולה דר"א ס"ל דיש זיקה ולכך מלמדין את הקטנה שתמאן ורבן גמליאל ס"ל דאין זיקה ולכך אמר אם מיאנה מיאנה וכו' מיהו בדין זה דאם הגדילה אצלו ולא מיאנה שתצא הלה משום אחות אשה לא אשכחן דפליגי בה ולכך שמואל נמי אע"ג דלא קים ליה כר"ג בדין דאין זיקה מ"מ בדין זה דס"ל

דכשהגדילה אצלו תצא הלה משום אחות אשה מוכרח שמואל למסבר כותיה כל כמה דלא אשכחן תנא דפליג עליה דר"ג בהדיא בהא ומסקי התוס' דשמואל ס"ל כר"ש משום רבי ישמעאל דפליג עליה דר"ג בהא בהדיא כנ"ל כוונת התוס' בדבור זה ובספר חכמת שלמה נתעורר גם כן לקושיא השנייה ופירש כוונת התוס' קצת בענין אחר אלא שנ"ל דחוק ודו"ק:

דף קי:

ד"ה או נשתטה לא יוציא וכו' עד כיון דרישא לא מתוקמי כוותיה וכו'. ר"ל דמתני' ההיא נתחרשה יוציא נשתטית לא יוציא נתחרש הוא או נשתטה לא יוציא עולמית היא רישא דמתני' דמותיב מינה דהיא שני אחין א' פיקח וא' חרש נשואין שתי אחיות וכו' ואם כן היאך יכול לאוקמה כרשב"ג כיון דקתני רישא נתחרש או נשתטה לא יוציא עולמית וק"ל. וכל הנך הן משניות לקמן ריש פ' חרש:

בא"ד ועוד דבלאו הכי הוה פריך ליה ומי צריך לגרש את אשתו כצ"ל כדפי'. ר"ל בריש עמוד זה ד"ה וכ"ת:

ד"ה מאי טעמא וכו' שהיא ראשונה וקשיא טובא כצ"ל ור"ל דבבא זו היא שנויא ברישא דמתניתין וגם קשיא טפי בחוזק מינה יותר מכל הבבות שהקשה מהן:

ד"ה קסבר רב חרשת קנויה ומשויירת וכו' עד וי"ל דקים ליה לרב חסדא וכו' והשתא פשיטא דחרשת וכו'. יש לדקדק מה תירצו התוס' הא עדיין יש להקשות היכי שמעינן דקסבר רב הכי דלמא מספקא וכו' כמו שהקשו מתחלה ויש ליישב דר"ל דקים ליה לרב חסדא וכו'. ר"ל ששמע מפי רבו שהגיד לו בפירוש אותה אחת דהיא קנויה ואינה קנויה והאחרת שהיא קנויה ואינה קנויה ומשויירת בלי שום ספק ומסתמא גם רב ידע איזה היא הקנויה ומשויירת אלא שרב חסדא לא הוה ידע ששכח איזו היא והשתא א"ש דפשיט מרב חרשת קנויה ומשויירת וכו':

דף קיא:

תוד"ה לא נסתרה וכו' כלומר וכו' אע"פ שנכנסה לחופה ור"מ ס"ל וכו' כצ"ל והא דכתבו התוס' כלומר וכו' ולא פירשוהו כפשוטו שלא נסתרה בודאי משום דלפום ריהטא משמע דגם על זה פליג רבי מאיר וס"ל דדוקא כל שלשים אית ליה טענת בתולים ולא יותר ואי ידעינן ודאי שלא נסתרה מ"ט דר' מאיר ולכך כתב גם כן א"נ וכו' ובהא לא פליג ר"מ אלא אהא דס"ל לר' יוסי נסתרה לאלתר פליג וק"ל:

דף קיב.

תוד"ה איבעיא להו נטולה אני וכו' עד ע"כ נראה לפרש וכו' עד או שמא לא עשתה כדי לאסור עצמה על יבמה כמו על בעלה. ר"ל וכופין אותו לחלוץ לה אבל מ"מ אסורה ליבם אע"ג דלא מסקא אדעתא לאסור עצמה איבמה מ"מ בכלל שאר יהודים הוא אלא דלזה מהני מה דלא אסקא אדעתא לאסור איבמה לענין שכופין אותו לחלוץ לה:

דף קיב:

תוד"ה העיד רבי יוחנן וכו' רבנן הביאוה לבית המדרש וכו'. משום דהקקשה להם לתוס' אם רבי יוחנן בן גודגדא ס"ל כרבי יוחנן בן נורי דהכא דאפילו אשה אינה יוצאה כדלקמן בגמרא ורבנן דאמרו לו היינו רבנן דהכא דפליגי ארבי יוחנן בן נורי אם כן מאי העיד הא הביא מעשה לסתור לכך פירשו התוס' דרבנן דאמרו לו היינו רבנן דבעלמא חבריו דרבי יוחנן בן גודגדא ורבנן דהכא דפליגי ארבי יוחנן בן נורי הביאו עדותו של רבי יוחנן בן גודגדא ומה שאמרו לו רבנן דהתם להביא ראיה לדבריהם מרבנן דהתם:

דף קיג.

גמ' מפני שרוצה לדון בנכסים וכו' נ"ל להגיה מפני שרוצה לזוק וכן ברש"י ור"ל שהוא בעצמו רוצה להפסיד נכסיו ולהיות ניזוק וק"ל ועיין באשר"י:

תוס' ד"ה ואלו חרשת לא אכלה וכו' עד ואי הוה נקיט חרשת וכו' וי"ל דדייק מדלא תני חרשת בהדי קטנה. יש לדקדק מה תירצו התוס' הא עדיין יש להקשות דלא אצטריך למיתני חרשת בהדיא קטנה דכ"ש הוא שלא תבא לכלל גדלות ויש ליישב דס"ל לתוס' דאי ס"ד דחרשת אכלה הוה ליה למיתני משום דעד הכא איירי בחרשת וקאי ולכך הוה ליה למיתני חרשת וקטנה בהדה כיון דלא הוה שמעינן קטנה מינה אבל למיתני קטנה ולא חרשת לא מסתבר אע"ג דכ"ש הוא כיון דבחרשת איירי וקאי:

ד"ה שמא יאכיל וכו' עד ובקונטרס פי' בהניזקין דלא גזרינן קטנה אטו שמא יאכיל קטן בגדולה משום דלית ליה נישואין כנ"ל להגיה:

ד"ה דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא אבל קטנה דלא אכלה וכו'. נראה דלא אסוגיא דהכא כתבו התוס' זה דהא סוגיא דידן מוכחת דאכלה אפילו בתרומה דאורייתא דהא ס"ל קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווים להפרישו וכדפריך וליכול קטן אוכל נבילות הוא וכן משמע דאם לא כן לישני מיד דחדשת לא אכלה דגזרינן משום תרומה דאורייתא וגבי קטנה לא גזרו אטו דאורייתא כסברת התוס' בדבור זה אלא ודאי ס"ל דאכלה אפי' בתרומה דאורייתא משום דקטן אוכל נבלות הוא וכן הא דאיתא בהאשה רבה דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן לאו מלתא דפסיקא היא כמו שכתבו שם התוס' ולא בעי לאוקמי בתרומה דאורייתא ומשום דקטן אוכל נבלות וכו' משום דבעיא היא לקמן פרק חרש ולא אפשיטא ע"ש וסוגיא דידן ס"ל דקטן אוכל נבלות וכו' ולא כתבו התוס' זה אסוגיא דהכא אלא לתרץ לפי מה דקי"ל דלא אכלה אלא בתרומה דרבנן משום דלא איפשטא בעיא דקטן אוכל נבלות לקמן (יבמות דף קי"ד) א"כ נגזור אטו תרומה דאורייתא:

ד"ה דאם כן מימנעו וכו' ואי משום שלא תהא קלה בעיניו וכו' כצ"ל:

דף קיג:

תוד"ה יצתה זו וכו' עד וה"מ למימר דאיכא בינייהו יודעת לשמור את גיטה וכו' ולמ"ד שאינה יודעת לשמור את גיטה מותר כצ"ל:

בא"ד אין זה תימה כי יש סוגיא ומימרות כצ"ל:

בא"ד וכן עשה ר"ת מעשה. פירוש בקטנה שגירשה ע"י אביה אבל לא בשוטה דהא שוטה אינה מתגרשת עכ"פ מדרבנן כדאמר הכא וצ"ל דבקטנה לא שייך טעמא דמנהג הפקר משום דמשיאין אותה אבל שוטה אין שכיח מי שישא אותה וק"ל:

ד"ה אמר אביי כו' עד דאמר בפיקח שנתחרש שיכול לדבר מתוך הכתב דיכול לגרש וכו' ואר"י דעולמית קאי אנתחרש ואנשתטה כצ"ל ורב פפא השיבו דלמא לא אתי כלל אלא לכדרבי יצחק ור"ל והתם דייק אביי מעולמית דנתחרש והכא דייק מעולמית דנשתטה ורב פפא השיב לו התם דלא קתני עולמית אלא משום נשתטה לחוד וכדרבי יצחק דהכא וק"ל:

דף קיד.

תוס' ד"ה שבת דאיסור סקילה וכו' וליכא למימר דהתם במסוכן (וכו') דאם כן אפילו מלאכה גמורה ואינה כלאחר יד וכו' כצ"ל:

בא"ד דאמר התם הלכה כרבי מרינוס. ר"ל דרבי מרינוס תני התם דגונח יונק חלב בשבת וקאמר התם הלכה כרבי מרינוס מכלל דפליגי עליה ולא מצינו שם פלוגתא אלא ודאי ההיא דהכא פליג עליה:

בא"ד וריב"א מפרש דהכא בצער של בהמה איירי כנ"ל להגיה:

בא"ד והלא היו יכולין לחלוב לתוך הקדירה. פי' שיש בו אוכל ואין כאן אוכל איסור דבשלמא אי הוה צער חולה כגון גונח אתי שפיר:

ומיהו לר"ת וכו'. ר"ל ואי תקשה ג"כ לפירושו של ר"ת דפי' דצער דהכא לא הוה צער דחולה אלא צער דרעב תקשה ג"כ דלמה לא היו חולבין לתוך הקדירה של אוכלין:

דף קטו.

ד"ה דאי בעי אמרה וכו' עד ונראה דהיכא שנהרג במלחמה וכו' אבל נהרג אטו מת לא. ויש לדקדק לפי זה א"כ מה הקשו בתוס' לעיל ד"ה מי אמרינן וכו' תימה לר"י דע"כ לא שייך מגו וכו' דאי שייך מגו א"כ במלחמה בעולם אמאי לא מהימנא במגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו וכו' והא כתבו התוס' הכא דנהרג אטו מת לא אמרינן וצ"ל דהא דכתבו התוס' הכא דנהרג אטו מת לא אמרינן אין ר"ל דזה לא מקרי מגו אלא ר"ל דאינו כ"כ מגו טוב כמו היכי שאמרה נהרג אטו נהרג שלא במלחמה וק"ל:

דף קטו:

ד"ה וקאמרי סימנים פי' ר"ח ש"מ דאשה ועד א'. ר"ל מדקאמר וקאמרי סימנים ש"מ דטביעת עין לא מהני:

בא"ד ושמא איירי כשנשחת קצת צורת פניהם וכו'. פי' ולכך קאמר הכא וקאמרי סימנים אבל היכי דלא נשחת צורת פניהם כלל כיון דאמר אסקינהו קמן והכרנוהו בטביעת עין מהני וה"ה דגמרא הוי מצי לאוקמי דבדלא נשחת צורת פניהם איירי והכירוהו בטביעת עין אלא גמרא נקיט מלתא דעדיפי טפי דהיינו סימנים דמהני בכל ענין אפילו אי איירי דנשחת קצת צורת פניהם וק"ל:

ד"ה וכן הוויין וכו' עד ודוקא דהבא פריכא וכו' דלמא אפקידינהו גביה. ר"ל דלהכי לא יהבינן ליה זוזי דיתמי אפילו כשיש לו כלים דלמא אפקידינהו גביה הני כלים בעדים ולכך כי יהיב סימנים שקל להו:

דף קטז.

ד"ה מאי אמרת וכו' עד ומאי ראיה הוא גט לשטר וכו' ר"ל כיון דפרישית דלרבא אין אותיות נקנית במסירה מאי מייתי ראיה גט לשטר דלמא בשטר אין מוציאין ש"ח דחיישינן דלמא מסר ליה ואותיות אין נקנות במסירה דלגבות החוב הם יודעין וכו' ויש לדקדק א"כ הדרא קושיית התוס' שבתחלת דבור זה לדוכתא הא שפיר קאמר אביי דליכא לשנויי כדשני התוס' לעיל מזה דרבא ס"ל דאין אותיות נקנות וכו' ולכך מייתי ראיה דאי חיישינן וכו' הוה לן למיחש דלמא מסר ליה וכו' דהא השתא כתבו התוס' דלגבות החוב הם יודעים וכו' ולא חיישינן דלמא מסר ליה לגבות החוב וצ"ל דהשתא הדרו התוס' משנויא דשני לעיל אלא מתרצין קושיא דלעיל דאי חיישינן לתרי יצחק ה"נ הוה לן למימר גבי חבי בר גנאי דלמא מסר ליה לצור על פי צלוחיתו וק"ל:

דף קטז:

גמ' דארגיל הוא קטטה וכו'. ר"ל שהוא התחיל קצת בקטטה וגרם שנעשה קטטה בינו ובינה עד שאמרה לו גרשתני בפני פלוני ופלוני כדלעיל ובזה יתיישבו דברי התוס' בד"ה איכא בינייהו וכו' עד וא"ת וכו' והלא משקרה שאמרה גרשתני בפני פלוני ופלוני וכו':

תוס' ד"ה באותה וכו' עד ועי"ל דההוא אמורא דאמר וכו'. נ"ל להגיה דאמר דאפילו שלא בפניו אינה מעיזה וכן בסוף הדבור כיון דאפילו שלא בפניו אינה מעיזה וכו':

ד"ה שאין האחין וכו' עד וא"ר מ"מ תקשי אדמסיק וכו'. ר"ל דמ"מ תקשה קושיא אחרת ונצטרך לתרצה ובאותו תירוץ יתורץ ג"כ קושיא הראשונה וק"ל:

בא"ד ומצינו למימר נמי הכא וכו'. ר"ל מצינו ג"כ לתרץ הקושיא בענין אחר דהכא איירי שיצא לדעת וכשיצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו לכ"ע כדאמר בפרק המפקיד דאי בעי הוה פקיד:

דף קיז.

תוד"ה וחזרו ב"ה וכו' עד א"נ התם דיחוי בעלמא וכו' ולמסקנא דהתם אתי שפיר כב"ה כנ"ל להגיה ומסקנא דהתם היינו מאי דמשני התם אמר רב אשי יבם נמי כאחר דמי וכתבו שם התוס' ד"ה והא בעינן וכו' ואי הוה גרסי' אלא אמר רב אשי וכו' הוה אתי שפיר דהדר ביה משנויא דלעיל ואתי האי טעמא נמי לב"ה ומצו דרשי שפיר מדרש כתובה וכו' ע"ש דף פ"א:

בא"ד ולא יתכן דאי מסתבר לדורשו בכתובות וכו' כן צריך להגיה ור"ל דאי מסתברא האי דרוש דדרשי התם בכתובות פרק האשה שנפלו כמו דרוש דהכא אמאי לא דרשי ליה ב"ה וכו':

דף קיז:

ד"ה הא לא נשאת וכו' עד וסיפא דעד א' אומר מת וא' אומר לא מת כן צריך להגיה ור"ל סיפא דמתני' דלקמן בסמוך דקתני עד א' אומר מת וכו' דהתם איירי כשהשני עדים באו בבת אחת

ומכחישין זה את זה ה"ז לא תנשא ומאי רבותא אשמועינן והא במתניתין דהכא דאיירי בבאו זה אחר זה וכבר התירוה לינשא ואפ"ה קא אמרינן דלכתחלה לא תינשא ולא תצא מהיתרא הראשון היינו לענין דאם נשאת לא תצא ותירצו התוס' דסיפא אשמועינן דאפילו אם נשאת תצא:

בא"ד ורבי יוחנן וכו' מאי קמ"ל. ר"ל דאמר התם לא תנשא ואם נשאת לא תצא דמוקמינן ליה התם דאיירי בעד אחד אמר מת והתירוה לינשא וכו' וכדעולא ולכך לא תצא והיינו מתניתין דהכא דבשלמא עולא אשמועינן טעמא דמתניתין דהוי משום דכל מקום שהאמינה תורה עד א' וכו' אבל ר"י דלא יהיב טעמא למלתיה מאי קמ"ל ותירצו דר"י אתא לאשמועינן דלכתחלה לא תינשא דאי ממתניתין דהכא הו"א לא תצא מהיתירא הראשון ותנשא אפילו לכתחלה:

בא"ד מדקתני תצא ולא תני הולד ממזר. ר"ל הא דקי"ל דהולד ממזר היינו מדרבנן ולא מדאורייתא ואי איירי מתניתין בדינא דרבנן ה"ל נמי למיתני דהולד ממזר אלא ודאי לא איירי מתניתין אלא בדאורייתא ועוד מדקתני סיפא וכו' ואי מדרבנן וכו' אלא ודאי סיפא איירי מדאורייתא וכיון דסיפא איירי מדאורייתא ה"ה רישא וק"ל:

בא"ד משמע דעולא נמי איירי בזה אחר זה וכו' נ"ל להגיה משמע דעולא נמי איירי בבת אחת כמו בזה אחד זה:

דף קיח.

ד"ה באמצע דיבור בתוס' בריש העמוד הכא פשיטא וי"ל וכו' עד אבל הכא תקנתא דרבנן היא כצ"ל והוא ס"ד ואחר כך מתחיל דבור חדש הואיל ומכחישות זו את זו וכו' עד דה"א דבסיפא מודה הוא ג"כ סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר הואיל זו וזו מודות וכו':

דף קיט.

בסד"ה מחוורתא וכו' צ"ל וי"ל דלא חיישינן כה"ג למיעוטא דאם הוא מוחזק וכו':

דף קיט:

תוד"ה מאי טעמא דר"א וכו' עד ליפלגי גבי ההוא דמת בעלי וכו'. ר"ל דהתם נמי הוי טעמא כדאמר לעיל בגמרא משום דקאמרינן לאו בעלה מיית ולאו חמוה מיית וכו' ולכך אינה נאמנת על חמותה וא"כ ליפלוג ר"א עלה:

דף קכ:

תוד"ה כליו דחיישינן לשאלה וכו' עד וא"ת א"כ מאי פריך חמור בסימני אוכף וכו' כצ"ל:

בא"ד וי"ל דפשיטא ליה ודאי וכו'. לשון התוס' מגומגם אבל כוונת התוס' הוא זה ר"ל דהמקשה ידע ופשיטא ליה דהא דקאמר דחיישינן לשאלה היינו מן התורה ולענין איסור א"א דוקא מחמירינן אבל מדרבנן לא חיישינן לשאלה לכך לא מחמירינן גבי ממון ומחזירין האבידה והא דפריך חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן היינו משום דהתם בבא מציעא קאמר דלהכי כתבה רחמנא חמור דלא צריך למכתביה דהא כתיב לכל אבידת אחיך אלא למילף מניה דמחזירין חמור בסימני אוכף ולהכי פריך כיון רמן התורה חיישינן לשאלה היכא גמרינן מהא דכתב רחמנא חמור דמהדרינן חמור בסימני אוכף וק"ל:

ד"ה אלא מעתה יהא גולה על ידו לשמואל דחשיב ליה מת קפריך כו' דס"ד וכו'. נ"ל דהוקשה להם לתוס' מאי פריך לשמואל בלא מלתיה דשמואל מאי הוי ס"ל בטעמא דברייתא דאמאי אינו גולה כיון דמת על ידו דהא ע"כ הברייתא אפילו אחר שמת אינו גולה דקודם לכן פשיטא דאינו גולה וכיון דהשתא עדיין לא הוה ידע המקשה טעמא דשמא הרוח בלבלתו או שמא הוא קירב מיתתו מאי טעמא דאינו גולה ותירצו התוס' דהוה ס"ד דטעמא הוי משום דאינו מת מיד וחיובא דגלות לא הוי אלא כשמת מיד דהכי משמע קרא דאו ימות וגו' ואחר שכתבתי זה מצאתי בתוס' במסכת גיטין דף ע' ד"ה אלא מעתה יהא גולה וכו' וזה לשונם לשמואל פריך דכיון דקאמר דמת לאלתר היה לו ליגלות ולאו אשנויא דחי הוא וסופו למות פריך דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת תקשה טפי דקס"ד דגלות תלוי במת לאלתר ולפי זה יתיישב שפיר הא דכתבו התוס' הכא לשמואל פריך אבל מ"מ הא דכתבו דס"ד וכו' הוקשה להם בלא שמואל מאי הוי ס"ד בטעמא דברייתא כמו שכתבתי כאן למעלה ולא ס"ל השתא דרשא דונקה המכה היינו מגלות דמשמע דוקא משום דהלך על משענתו משום הכי נקה מגלות אבל לא הלך על משענתו אע"ג דלא מת מיד דהא ונפל למשכב כתיב הוה חייב גלות אבל לשמואל דאמר מעידין עליו א"כ משמע דס"ל דחשיב מת מיד אע"ג דמשני חי הוא וסופו למות ר"ל חי הוא באותו רגע שהוא רומז ואומר כתבו גט לאשתי אבל סופו למות קודם שיתירוה הב"ד לינשא ולכך קאמר דמעידין ולכך פריך אלא מעתה יהא גולה ע"י:

בא"ד אבל א"ל דמשום רוח בלבלתו או קירב מיתתו יש לפוטרו כיון שמת לאלתר וכו' כנ"ל להגיה ור"ל אבל לא הוה מסתבר ליה להמקשה דמשום דשמא רוח בלבלתו וכו' יש לפוטרו דהא אכתי לא ידע המקשה מהני טעמי ויש ג"כ ליישב גירסת הספרים שכתוב בהן אין לנו לפוטרו וה"פ אבל א"ל דהכי פריך המקשה דעל הברייתא הוה ס"ל הטעם משום דרוח בלבלתו וכו' אבל לשמואל פריך דמשום דרוח בלבלתו או קירב מיתתו אין לנו לפוטרו כיון שמת לאלתר לפי סברתו של שמואל זה אינו משום דהא אכתי לא ידעינן וכו' וק"ל:

דף קכא.

תוס' ד"ה ולא היא לא שנא וכו' אע"ג דרובייהו צורבי מדרבנן אי סליקא קלא אית ליה. ר"ל צורבא מרבנן כשסליק אית ליה קלא והאי כיון דלא נשתמע קלא דסליק ודאי נטבע ומת אפ"ה אשתו אסורה דלא אזלינן בתר האי רובא וכו':

דף קכא:

ד"ה אין מזכירין וכו' ומיהו יש בירושלמי וכו' עד בשום ענין ור"מ חולק וכו' בספר ח"ש מגיה ולפי זה רבנן חולקין אברייתא דלעיל:

ד"ה הרי אנו באים וכו'. התוס' לא פירשו כלום ובספר ח"ש כתב דהא דאיתא בגמ' ומתני' הכי פירושא הרי אנו הולכין לביתינו שבאנו מלספוד אינו מגירסת הגמרא אלא הוא מדברי התוס' השייך לדבור זה כן משמע מדבריו:

דף קכב:

תוס' ד"ה פונדקית עובדת כוכבים וכו'. וי"ל דלא היתה ממש מסיחה ל"ת דמה שהוציאה להם מקלו ותרמילו היתה יכולה לעשות כן לעדות כצ"ל. ר"ל דמה שהוציאה מקלו ותרמילו יכול להיות שעשתה כן שיהא עדות שמת וא"כ לא מקרי זה מסיח ל"ת אלא עדות מקרי ואפ"ה נאמנת ולזה הביאו רבנן ראיה שפיר מזה שכ"ש שתהא אשה חשובה נאמנת להעיד ור"ע אמר להם כי אין זה ראיה דודאי אין לך מל"ת גדול מזה וכו':

בא"ד וכן משמע קצת מהירושלמי וכו' כצ"ל ור"ל דמהירושלמי משמע נמי דהא דהוציאה להם מקלו ותרמילו לא הוי מסיח ל"ת ממש אלא הוי ראיה לאמת דבריה ונאמנת דלא גרע מעד אחד אלא שלשון התוס' שלפנינו שכתוב בהן וכן משמע לשון הירושלמי וכו' משמע שלא היתה ממש מסיחה לפי תומה אלא שמביאין ראיה דלא גרע מעד אחד א"א לי ליישב לשון זה דאי קאי אדברי רבנן שהביאו ראיה לר"ע לא שייך לומר דלא גרע מעד אחד שהרי אדרבה רצונם היה להביא ראיה שהאשה המיוחסת לא גרעה מפונדקית ואפשר שטעות הוא בספרים וכן צריך להיות ולא היתה ממש מסיחה ל"ת אלא דלא גרע מעד אחד שכך צ"ל והביאו ראיה אי הכי פירושו דלא היתה מסיחה ל"ת ממש ר"ל שאמרה ל"ת זה מקלו וזה תרמילו אלא שהביאה העובדת כוכבים מקלו ותרמילו לראיה שמת דזה לא גרע מעד אחד ועיין בספר שאלות ותשובות שלי בסימן ק"ל ותמצא שם זאת הסוגיא מבוארת:

מַהַרְשַׁ״ל – חָכְמַת שְׁלֹמֹה

דף ב.

רש"י בד"ה ואם חמותו כו' זה חמותו הס"ד:

דף ג.

רש"י בד"ה [אתיא כו'] בתו מאשתו צ"ל דבתו כו' ולשון אישות ע"י כו' כצ"ל:

בד"ה כיון דבמקום כו' שיש לו בנים הס"ד:

דף ג:

רש"י בד"ה שאין צרה כו' לא דמי איסור כו' כצ"ל. תוס' בד"ה לפי שאינן כו' דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי כעריות כו'. נ"ב פי' דומיא דטומאה דכתיב בעריות אל תטמאו בכל אלה וק"ל:

בד"ה טעמא כו' ורבא לא הוה צריך למימר אלא להיתירא לא מצית אמרת כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש לא הל"ל ערוה גופה לא צריך קרא דאין עשה דוחה כו' אלא ה"ל לאוקמי עליה לאיסור ולמידק מיניה הא בעלמא דחי מאי אית לך למימר אם כן נידרש להיתירא כמו שפירש להיתירא לא מצית כו' (ועי' במהרש"א):

דף ד.

גמ' בשומרת יבם הכתוב מדבר. נ"ב פי' קרא דלא יגלה כנף אביו:

רש"י בד"ה לא תלבש שעטנז וכו' ודחי לא תעשה. נ"ב אבל יש לתמוה לפי מאי דבעי לאשכוחי דדחי עשה את לא תעשה שיש בו כרת וכן הוא לפי המסקנא זולת רבא שחולק על זה א"כ קשה נימא דבא הסמיכות לאסור כלאים בציצת וליכא לתרוצי מהיכא תיתי להיתירא דהא שמעינן דדוחה עשה את לא תעשה אפילו יש בו כרת ואדרבה מוכרחים אנו לומר שבא לאיסורא דאי להיתירא מאי בעי קרא דמהיכי תיתי לאיסורא ונראה דלק"מ דאפילו שמעינן דבכל דוכתא דוחה עשה את לא תעשה מ"מ מציצית לא שמעינן דדוחה דלמה לו לדחות את לא תעשה בכדי ילבש בגד של צמר ויעשה לו ציצית ולא ילבש של פשתים מה שאין כן בכל אינך שצריך לקיים המצוה שבאה לידו כגון יבום ומצורע וכל כה"ג א"כ מהיכא תיתי להיתירא דנימא שבא הסמוכים לאיסורא אלא ודאי להיתירא בא כנ"ל עיקר אף שהתוס' לקמן (יבמות דף ו') פירשו בענין אחר:

בד"ה סמכו כו' דסמוכה פ' מכשף כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וסמיך ליה כו' ורבנן לא דרשי. נ"ב התוס' לא גרסי בגמ' ורבנן כו' וק"ל:

דף ד:

תוס' בד"ה א"כ לשתוק כו' כל לאפנויי כו'. נ"ב ואין להקשות סוף סוף הלא לרבי ישמעאל לא מצית למימר דשעטנז מופנה אי לאו אף כל דר' ישמעאל כו' דהא אי לאו ג"ש דשעטנז לא הוה ידענא בהעלאה דהוה צמר ופשתים דהא כתיב בגד לחוד גבי העלאה אי לאו שתאמר דשמעינן מאף כל דר' ישמעאל והשתא אייתר שעטנז להפנאה דלמא משום דק"ו הוא לבישה דאית ביה נפישת הנאה אינו אסור אלא תרי מיני ק"ו העלאה כדאיתא בפ' (בכל מערבין) [במה מדליקין דף כז.] והשתא נמי לא ק' סוף סוף מאחר דאית לן הא דרבי ישמעאל א"כ בגד דכתיב גבי העלאה הוה צמר ופשתים נמי מופנה וא"כ תרי אפנויי ל"ל ולא קשה מידי מאחר דאתא שעטנז לאפנויי לגבי ציצית לית כאן גזירה שוה וצריך לן צמר ופשתים גבי לבישה לגופא וק"ל. (עיין במהרש"א):

בד"ה ואפילו צמר כו' הדר ביה רבא וסבר דאף כל לאתויי שרצים כו' כצ"ל. ונ"ב פי' לא מהאי דהכנף אלא מהאי דלעיל מיניה לשם ושם פירשו התוס' מאחר שחזר רבא כו' א"כ סבר דאף כל דרבי ישמעאל אתא לאתויי שרצים אבל לא שנאמר כך להדיא והכי פירושו א"כ מאחר דלא אתיא כל דרבי ישמעאל לציצית אלא לשרצים א"כ יכול רבי ישמעאל לסבור שפיר כרבא ולומר דהכא גבי ציצית חייבין כל המינים מריבויי דכנף ולא דרשינן אף כל אלא לשרצים לחודא אבל תימה הלא כבר תירצו התוס' דהכנף לאו רבוי הוא וכן פירשו בפ' התכלת והוסיפו בטעם דלא מצית למידרש הכנף לרבויי ונראה בודאי דהנך תרי שנויי בתוס' מחולקים בין שנוי ראשון שכתבו התוס' דהכנף לאו רבוי הוא אתיא כסוגיית התוס' דפ' התכלת ושנוי בתרא שפירשו התוס' בדבור זה דסוגיא דהכא כרב נחמן ב"י היינו סוגיית התוס' דפ' במה מדליקין ע"ש אבל בענין אחר א"א ליישב הנך תרי דיבורי תוס' נ"ל:

דף ה.

רש"י בד"ה ת"ל ראשו כו' שוה בכל הוא כו'. נ"ב הקשה לי אחד מן המשכילים בדרך על מה שפרש"י פה שנזיר אינו שוה בכל ובפ' שני נזירים משמע בהדיא שלאו דנזיר שוה בכל וליכא למיפרך בנזיר אלא מה שישנה בשאלה וכמו שהביא התוס' כאן ובחפזי אמרתי טעות סופר הוא דבלאו הכי קשה לפירושו א"כ נילף מתנא דידן דמוקי ראשו בלאו דלא תקיפו באם אינו ענין דנפקא לן מזקנך ומה לנו לאידך תנא ובבואי לישוב אמרתי עם הספר דודאי דברי רש"י כנים ואמיתים הם כי לא נאמר לשם להדיא דנזיר שוה בכל אלא שהוא שוה בכל נגד לאו דכהנים ומכהן לא אתי אבל לעולם חשוב אינו שוה בכל נגד שאר לאוין וזו היא סברא ברורה ואינה צריכה רבה ועוד משום הכי פרש"י לשם דשוה בכל לפי שקשה לשם נילף מתרוייהו במה הצד כמו שהקשו התוס' ע"כ תפס רש"י נמי סברא זו דהשתא לא קשה מידי דאיכא למיפרך מה לתרוייהו שכן שוין בכל ומה שאמרתי בלבי שקשה לפי דברי רש"י א"כ נילף מראשו דתנא דידן דמוקי בלא תקיפו באם אינו ענין דזקנך לא קשה מידי דס"ל לרש"י כמו שפירשו תוס' באידך שנויא דסוגיא דהכא ס"ל דאצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמיה הקפה לכן בענין לאידך תנא דמוקי ראשו בנזיר נראה לי. (עיין במהרש"א):

תוס' בד"ה שכן ישנן כו' ובפרק ב' נזירים בתר דקאמר כו' דאיכא למיפרך כדאמרן פירש מה כו' כצ"ל. ונ"ב ולשם פירש ר"י משום דאיכא למיפרך מה לעשה דמצורע דאיכא ביה שלום בית וכי האי גוונא איתא בפ' שלוח הקן ע"ש:

דף ה:

רש"י בד"ה מקרא קמא כו' ודקאמר לרבנן דלא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה עד שיהא כו' מהם בגד ביחד ומיחדו נפקא כו' כצ"ל. :

דף ו.

רש"י בד"ה ואפ"ה לא דחי בתמיה נמחק וצ"ל שם ד"ה אפי' הכי לא דחי בתמיה ולגמור כו':

ד"ה והא תנא בעלמא קאי כו' דשבת דחמירי הס"ד:

תוס' בד"ה טעמא כו' למ"ד נשים פטורות מציצית ולעיל דהוה כו' את לא תעשה משמע כו' כצ"ל:

בד"ה שכן הכשר כו' מן ועוד דלקמן לפי האמה עד שיש בו כרת נמחק. ונ"ב בה"א אינו ובודאי הוא גליון ולעיל בתוס' תירצו קושיא זו עיין שם. (עיין במהרש"א):

דף ו:

רש"י בד"ה לחלק שלא כו' שבת בכל מלאכות כו'. נ"ב דבר תימה פי' לומר שלא יחייב סקילה כי אם בעשות כל המלאכות יחד דהא כתיב לא תעשה כל מלאכה וכל אחת קרויה מלאכה אלא לענין חילוק חטאות איירי דלא תימא שאם עשאן כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת וכן פירש להדיא בסנהדרין פרק ד' וכן איתא להדיא בפרק כלל גדול בשבת נ"ל:

תוס' בד"ה או אינו אלא אפילו בשבת משום מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא כל זה נמחק וצ"ל אחר ד"ה מושבות ד"ה טעמא כו' ואח"כ ד"ה לא ר' יוסי:

בד"ה טעמא כו' וא"ת והיכי כו'. נ"ב האי וא"ת לא קאי אדברי רבי יוסי אלא על סוגיא שלנו אבל ר"י לא בא ליישב אלא שסוגיא שלנו אתיא ככ"ע אבל בודאי ר"ש דדריש למקלקל בהבערה חייב לא דרש כלל לחלק דמנא לן א"ל דיליף לחלק ממקום אחר כדשמואל וכן מאן דיליף לחלק מהכא לית ליה מקלקל בהבערה חייב ודו"ק:

בד"ה לא ר' יוסי ואו אינו דקאמר משום דשבת עשה ול"ת אי נמי משום דשאני לאוי דשבת דחמירי והקשה ה"ר יהודה כהן היכא בעי כו' כצ"ל:

בא"ד אי לאו לא תבערו כו'. נ"ב לישנא דברייתא נקטי התוס' ולאו דוקא אלא אמושבותיכם קא קפיד ודו"ק:

דף ז.

גמ' ומה שלמים מיוחדין כו'. נ"ב פי' ובא לרבות כל הקרבנות ולא תימא דוקא שלמים אין מידי אחרינא לא ואין להקשות למה לא דרשינן בכלל ופרט ואין בו אלא שלמים די"ל מאחר דהכלל רחוק מהפרט אין דנין אותה בכלל מדה זו כדאיתא בפ' באות מצה ודו"ק:

תוס' בד"ה לפי שיצא כו' ושאר חטאות אינן טעונות כו'. נ"ב וה"ה שאר אשמות נמי אינן טעונות נסכים חוץ מאשם מצורע כדאיתא להדיא במנחות בפ' ב' מדות ולאו דילפינן אשם מחטאת אלא בפירוש כתיב נסכים במצורע אלא הכא מקשין התוס' מנין לו דחטאת גופא טעון מתן דמים נימא שאף הוא יצא לידון בדבר החדש ודו"ק:

דף ז:

תוס' בד"ה וראה קרי כו' ונבילה דטמא שרן ואפי' טמא מת נכנסים במחנה כו' כצ"ל:

בא"ד שלא תטמא העזרה. נ"ב פי' עזרת נשים:

בד"ה שחדשו כו' חדשו מטמא מת עצמו וי"ל כו. כצ"ל. :

דף ח.

רש"י בד"ה תינח היכא כו' על זה הס"ד ואח"כ מ"ה ואח"כ נשא חי את אחותה כו':

בד"ה ה"ג כו' ולענין העראה קנסיב ליה ר"י כו' כצ"ל:

דף ח:

תוס' בד"ה ויבמה כו' שלח ושלח ושלחה. נ"ב זהו לפי' ר"ח ע"ש:

דף ט.

רש"י בד"ה מה עבודת כוכבים דבר שזדונה כו' כצ"ל. :

דף ט:

גמ' אי בעית מן האונסין תהוי אי בעית מן הנשואין תהוי אבל כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ר"ש פליג כו' דפטורה ומשני כו' הד"א:

בד"ה וכן בת אשתו כו' ראובן מאמו אסורה לו ומותרת לשמעון כו' כצ"ל:

בא"ד לאחר מיתת אחותה כו'. נ"ב לא היה צריך לפרש שנשא ב' אחיות אלא נשא ב' נשים נכריות והוליד עמהן ראובן ושמעון ולאותן ב' נשים היו להן אחיות מן אמהן מאיש אחד שהוליד מאמהן ודו"ק. וכה"ג האריך בשיטה זו בכמה מקומות נ"ל. (עיין במהרש"א):

בא"ד וילדה לו בת מחלה את ראובן ובת נועה את שמעון כו' כלב ממחלה שהיא כו' כלב מנועה שהיא כו' כלב ממחלה ואם כו' יחצאל מטעה ואשת כו' לראובן וכן אשת כו' שנשא בלהה ולה נפתלי מאיש אחר והוליד כו' ומותרת לשמעון וכן אחות אשת נפתלי כו' בהיתר דכשנולד זבולן כו' ויהודה כלתו כגון כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה ורב יהודה מתרגם להא דרב הס"ד:

דף י.

גמ' נולד ויבם לרבי הני כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אנס כלתו ועבר על דת הס"ד ואח"כ מ"ה ואע"ג דמהדר ליה רבי ללוי כמדומה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה לעולם כו' דלר' אליעזר הוה גט כו'. נ"ב אבל המסקנא התם דאף רבנן מודים בזה לר' אליעזר ע"ש:

בא"ד שמא תנשא לו. נ"ב תימה דתוס' גופא כתבו התם בריש המגרש דלא חיישינן ולא דמי לתבעלי דחיישינן שמא יבעלנה באונס וכ"כ הרא"ש במסקנא:

בא"ד אי חשיב שיור כמו כו'. נ"ב פי' ורבי אליעזר פסק דאף שיור בגט הוי גט מ"מ סבר היכא דבנשאת לאחר בינתיים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאיסור הראשון לאפוקי ע"מ שלא תנשאי דהוי תנאי בגט צריך להיות קיים לעולם וכל היכא דבטל התנאי בטל הגט למפרע ונמצא בניה ממזרים ועכשיו מפרשים התוס' היכא דמתנה ע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי אי דמי לחוץ מפלוני כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בא"ד תדע דלא תני לוי חייבי לאוין כו' אפי' לרבנן כגון שבא כו' כצ"ל:

בא"ד וקדשה סתם כו'. נ"ב פי' דאהני קדושי דידיה לאיסורא קמא דאי לאו הכי אלא קדשה נמי חוץ מראובן אישתכח דקדושי שמעון לאו מהני וא"כ אין אני קורא בה אשת המת של שמעון ודו"ק:

בא"ד ומת שמעון ונפלה לפני לוי אחיו וצרת צרתה נמי משכחת לה כגון שקדשה אינש דעלמא חוץ משני אחין ואחר כך קדשה ראובן חוץ משמעון אחיו ויש לראובן אשה אחרת ומת ויבם שמעון צרתה כו' כצ"ל. ונ"ב ונראה בעיני לפרש דראובן היה אינש דעלמא דאי היה אחיהם א"כ אישתכח דהוה על לוי אשת אח של ראובן ומה לנו בזה שהיא נמי אשת אח סוף סוף היא אשת אח שלא במקום יבום וכבר תני במתני' אשת אחיו מאמו והשתא בעי לאשכוחי ערות אשת איש לחוד ותדע דאי איירי באחים ע"כ כשמת שמעון היא מותרת נמי לראובן מצד יבום א"כ מצית לאשכוחי צרת צרה כגון שיבם ראובן את צרתה ומתה אותה ראשונה ויש לו עוד אשה אחרת ומת ונפלו לפני לוי ולא צריכא לאדחוקי בג' אחין ובאינש דעלמא אלא ש"מ כדפרישית ודו"ק:

בא"ד דכבר נאסרה עליו לפני קדושי אחין משום אשת אח כדמשמע בהמגרש ליתני הכא כו' כצ"ל:

בא"ד ומשכחת בהן נמי צרת צרה ומיהו בפרק ג' משמע כו' כצ"ל. ונ"ב חוזר אדלעיל בענין דחוץ והכי פירושו כגון שקדשה ראובן חוץ משמעון ולוי ובא שמעון וקדשה נמי חוץ מלוי דאהני קדושי שמעון למיסר אראובן ומתו ראובן ושמעון ויבם לוי צרת אשת שני מתים ויש לו עוד אשה אחרת ומת ונפלה לפני יהודה כו' אבל בענין דרבי יוחנן לא משכחת צרת צרה ודו"ק:

בד"ה דקתני כו' לא קא מיירי או דאי לא קא מיירי כו' כצ"ל:

בד"ה לרבי יהודה כו' מתניתין סברא דלא כו' כצ"ל:

דף י:

גמ' דאחין קעביד איהו שליחותא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ולימא ליה רבי יוחנן לריש לקיש הס"ד:

תוס' בד"ה החולץ ליבמתו כו' וחזר ובא עליה כו'. נ"ב נ"ל לפרש ולהגיה וחזר אחד מן האחין וקדשה וה"פ והוה פלוגתייהו בכה"ג לר"ל דחייבין כרת עליה א"כ לית בה תפיסת קדושין ואינה זקוקה ליבום ולרבי יוחנן דאין חייבי כרת א"כ זקוקה ליבם ודו"ק היטב. (עיין במהרש"א):

בד"ה איהו הוא כו' דמוקי לא יבנה נמי אצרה כו'. נ"ב פי' ולפ"ז ל"צ שום יתור דלא לחלוץ לאחת וליבם לאחת דהא אשניה נמי קאי לא יבנה כמו על אותה שחלץ אבל לעולם עיקר קרא דלא יבנה בא לנתק כולן מכרת ודו"ק:

דף יא.

גמ' פוטרת צרתה. נ"ב דוקא משום ביאתה וחליצתה היא דנפטרה הא לאו הכי לא נפטרה צרתה אמינא כו':

תוס' בד"ה צריך צ"ל צריכה חליצה מן האחין ומתיבמת כו' וכצ"ל:

בד"ה צרת סוטה כו' לפטרה בלא חליצה ומיהו קשה דפריך בפ"ק דסוטה תתיבם יבומי והא להחמיר עשו ספק כודאי ולמאי דפרישית לעיל כו' כצ"ל. ונ"ב לעיל (יבמות דף ג') עמוד ב' ד"ה לפי שאינן בצרת צרה ע"ש:

בד"ה ר"ש אומר כו' אבל לכתחלה לא. נ"ב פירוש לא לה ולא צרתה וק"ל:

דף יא:

רש"י בד"ה פסולה כו' וכשרה לכל העולם כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הויה ואישות כו' ואפילו רבנן לא פליגי. נ"ב פי' ומוקי כולי קרא בגירושין רק דמעקרי אחרי אשר הטומאה אסוטה עם הלאו אבל לעולם והיתה לאיש אחר או כי ימות האיש האחרון בודאי אגירושין קאי ומ"ה פרש"י דהויה ואישות היינו להיות לו לאשה וא"א לעקר אחרי אשר הוטמאה זולת להיות לו לאשה דעלה קאי אחרי אשר הוטמאה ודו"ק:

בד"ה או היא כו' צריך לחזור על כל האחין היינו כו' כצ"ל:

בא"ד דלא נפטרו צרות. נ"ב פי' ולמ"ד יש זיקה והויא כאחות אשה וק"ל:

בא"ד וכן חלץ לבעלת גט דלא נפטרה כו' כצ"ל:

דף יב.

רש"י בד"ה אלא לאו כו' בראשון ומכח נישואין כו' כצ"ל:

בד"ה צרת אילונית כו' מן הצאן ומת כו' בגדול לייבם ומ"מ דרשינן כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה הרי אלו כו' האחרון דכתיב כו' הד"א:

בד"ה כאן שהכיר כו' תלד ומתניתין כו' הד"א:

דף יב:

גמ' מחזיר גרושתו כולן מותרות וכולן שמתו או שמיאנו כו' תני רב ביבי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה סנדל ולד כו' דוחק האחד את כו'. נ"ב פירוש השני את הראשון כן פי' לקמן (יבמות דף ק"א) עמוד ימין וכן בתוס' דהמפלת להדיא דף כ"ה:

תוס' בד"ה שמא תעשה כו' דוקא בן קיימא כו'. נ"ב פירוש לא מצינו שתהא אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת להיות שניהן בני קיימא ודו"ק:

בד"ה אחר הזמן הזה כו' דאין לפרש אחר שנת י"ב כו'. נ"ב פי' אינו קאי על זמני השנים דהיינו י"א וי"ב אלא הכל תלוי בגדלות וכמו שאם הביאה ב' שערות אחר י"ב ויום אחד דהויא גדולה ה"ה נמי אם הולידה בני קיימא אפילו בתוך י"ב שנים אז למפרע משעת עיבור היתה גדולה וה"ק קודם שנה שלפני גדלות פי' שהיה גדלות שלה שתוכל להתעבר עיבור בני קיימא אז קודם שנה שלפני זה אינה יכולה להתעבר אבל היא מתה כו' ואותו זמן גדלות אינו ידוע אלא להש"י והשתא שפיר קאמר רב ביבי שנת י"ב חיישינן שמא תמות דשמא הוא תוך שנה שלפני גדלות וג"כ יכול להיות שלא תמות וכבר התחיל גדלות שלה מימי עיבור ומש"ה לא תמצא חמותו ממאנת או מתה ודאי או הויא גדולה ואין להקשות א"כ לרב ביבי למה קטנה בת י"א משמשת כדרכה שמא יבא גדלות שלה שתהא ראויה להריון בני קיימא בתוך י"ב חדש וא"כ הוי השתא תוך שנה שלפני גדלות ותמות אפשר משום דלא שכיח שתתעבר מאחר שהיא כ"כ קטנה בשנים ולא חשו ליה ודו"ק היטב שוב מצאתי בגליון תוס' כדברי מאחר דלא שכיחא לא חשו חכמים:

בד"ה שכבר ילדו כו' דרב ביבי לא ק"מ. נ"ב וקשה פשיטא דלא קשה מידי לרב ביבי דהא איהו קאמר כמו רבה בר שמואל וי"ל דה"ק בשלמא לרבה בר שמואל דאיירי סתמא יכול לומר דבגדולה איירי רק שלא הביאה שערות מש"ה לית בה מיאון מדרבנן דגזרינן שהעולם יסברו כו' אבל רב ביבי דאיירי בקטנה ממש א"כ ה"א דלא גזרינן שהעולם יסברו כו' לכך אמר לרב ביבי לק"מ ונוכל לתרץ שהלידה מונעת כדפריך לרבה בר שמואל ודו"ק. (עיין במהרש"א). בד"ה אפי' לר"י וזאת החמותה שנבעלה כו' כצ"ל:

דף יג.

רש"י ד"ה נתגרשה צרתה מותרת ואפילו כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה ממאנת כו' בבעל וביבם למאמרו כו' בפ' ר"ג דצריכה גט כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה מיאנה כו' אסורה לאביו הס"ד:

בד"ה ו' עריות כו' אצל זה צרותיהן מותרות כו' כצ"ל:

בד"ה אם אינה יכולה כו' שיש לו בנים הס"ד:

דף יג:

רש"י בד"ה ב"ש מכשירין אותן לכהנים כו' כצ"ל:

בד"ה מדלא כתיב תגודו לשון אגודה כצ"ל:

בד"ה אמינא לך כו' כאן אגודות הס"ד:

דף יד.

גמ' ובפלוגתא דרב ושמואל רב אומר כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה היו כורתים כו' של מילה קסבר ר"א כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מי סברת כו' ר' יוחנן לר"ל כו'. נ"ב פי' לפי טעמא דר"ל דלא מחלק בין מקום א' כו' ודו"ק:

בא"ד וי"ל דאין חושש לדקדק כו' כצ"ל:

בד"ה לא עשו כו' דעשו דהטה ר' טרפון כו'. נ"ב פי' דקאי אקריאת שמע בריש ברכות:

דף יד:

רש"י בד"ה ובספק א"א כו' (כדתנן) [כדתניא] בפרק מי שאחזו מה היא כו' כצ"ל [והד"א]:

בא"ד בעילתו תלויה כו'. נ"ב פי' אם ימות מחולי זה הוי גט למפרע ואם לא הויא אשת איש:

בא"ד צריכה הימנו גט שני ושם איפליגו בה כו'. נ"ב פי' בשכיב מרע שנתייחד עם אשתו אם צריכה לגט אחר:

בא"ד המגרש ולנה עמו בפונדקי הוא דאיפליגו בה כו' כצ"ל:

בד"ה גט ישן והמגרש את כו' כצ"ל. ונ"ב פי' שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה:

תוס' בד"ה בשלמא לב"ש כו' אודועי הוו מודעי להו אפי' למ"ד כו'. נ"ב י"א א"כ לגירסא זו לא גרסינן מאי אולמא דהך כו' ואני ראיתי בס"א כגירסת ר"ח ושפיר גרסינן ליה ונ"ל דבע"כ אפילו לפי גירסא שלנו צ"ל מאי דקאמר ה"נ מסתברא אינו בא לחזק תירוץ שלו כדי שלא תקשה עליו עוד דא"כ מאי מסיק ה"א צרה קלא אית לה מאי נ"מ סוף סוף מתורץ הקושיא אלא מדברי התלמוד לחזק הסברא דאמרינן אודועי מודעי ונפקא מינה לכל שאר דברים כדאיתא במרדכי וא"כ אפי' לפי גירסת ר"ח שפיר פריך מאי אולמא כו' כלומר מאחר שאינו אלא להוכיח דאמרינן אודועי מודעי א"כ מאי נ"מ אי דייק מחד מאן דאמר או מתרוייהו בפרט מאחר דהמסקנא לקמן כמ"ד עשו ואין לומר דשמא לפי גירסת ר"ח הוא מדברי התרצן לחזק התירוץ שלו שלא תקשה על מ"ד עשו דהא אפי' למ"ד לא עשו נמי קשה זה אינו דא"כ הל"ל וליטעמיך ולא בלשון הכי נמי מסתברא ודו"ק:

בד"ה פשיטא כו' חילוף היה הדברים תצא והולד ממזר משמע דהוי ממזר כו' כצ"ל:

דף טו.

גמ' ולא מתייבמות לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה א"ל רשב"ג מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה אי אמרת כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל שהוא מהופך וכן בתוספתא ובירושלמי ודו"ק:

שם ר' טרפון תאבני כו' נ"ב צ"ל תאב אני וכן מצאתי בתוספתא ובס"א ג"כ:

שם בשביל קטן כו'. נ"ב פי' בשביל שהיה לה ג"כ בן קטן כבן חמש ולא היה יכול לפרוש מאמו וק"ל:

רש"י בד"ה לצרה עצמה כו' לשוק קאי והאי כו' כצ"ל:

בד"ה יש תנאי כו' מותרת ואחרים כו' הד"א:

תוס' בד"ה ונהג כו' וחלק המעשר לעניים כו'. נ"ב דאי לאו הכי היה צריך בפעם השניה להרבות במעשרות והמרבה במעשרותיו הן מקולקלין ומש"ה פי' כה"ג שוב מצאתי בגליון תוס' דפ"ק דר"ה ממש כדברי:

בד"ה עירבו מקואות כו' זו לזו ומפסיק הכותל משמע כו' כצ"ל:

דף טו:

רש"י בד"ה צריכא כו' מכשיר כשמן ומ"ה נקבו כדי שיצא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה צריכא כו' לא גזרו על המסיקה. נ"ב פי' למסוק בטהרה כמו שגזרו על בציר לבצור היין בטהרה:

בד"ה מה לאלמנה כו' נילף בק"ו שתתחלל כו'. נ"ב כאן שייך ובהחולץ נמי יליף כו' וקאמר וכי תימא כו' דבא עליה עשאה זונה ול"ל טעם דעשאה זונה היא גופא תתחלל ועוד דדחינן לקמן כו' כצ"ל:

בא"ד או מאלמנה או מחלל כו' כצ"ל:

דף טז.

גמ' אמרו מי ילך כו' צרת הבת אסורה כו'. נ"ב שנשאת לכהן ירושלמי:

דף טז:

שם קרתויי פסולים. נ"ב צ"ל על דרך שאמרינן בשביעית קרתנא שמכר לירושלמי שקרתנא הוא בן כפר כלומר בן כפר אינו מיוחס וחשוב:

רש"י בד"ה וקדושה ראשונה כו' בשביעית הס"ד:

בד"ה הכתמים שנמצאו בבגדים הס"ד:

בד"ה שהם גרים ודמם מטמא הס"ד:

דף יז.

גמ' וערי מדי חלח זו חלזון וחבור כו' כצ"ל. תוס' בד"ה אמוראי נינהו כו' דהא קסבר עובד כוכבים ועבד כו'. נ"ב אבל לפרש"י שפירש לפי שהן כישראלים ואין נזהרין באיסור ממזרים אין ראיה כלל מהאי סוגיא שסבר ר' יוחנן להדיא הולד ממזר ודו"ק:

בא"ד אבל יש עליה קדושין מעל אחרים כו' משום דסברא דהולד כשר דבתר עובד כוכבים ועבד כו' כצ"ל. ונ"ב עבד דקאמר לאו דוקא דלא מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד אלא לומר כשנוהג עצמו כעובד כוכבים הרי הוא כשאר עובד כוכבים וכמעט שאין בהם דין ישראל ודוקא כשמתגיירים הרי הם כשרים ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה בשלמא למ"ד כו' עבדי שלמה דעבדים אסורים בישראל כו' כצ"ל. ונ"ב פי' ולא נשאו ישראלית כלל ודו"ק:

בד"ה קסבר כו' על בת ישראל הולד ממזר כו'. נ"ב פי' דקאמר ר"י הכל מודים עונד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומפרש הכל מודים שמעון התימני הוא משמע התם דכך ס"ל אבל מ"מ בהדיא ל"ג ומה שגרס התם ר"י בהדיא שפסק כך ע"כ ל"ג כמו שהגהתי שם ומה שפירשו התוס' לעיל ס"ל הולד ממזר היינו למ"ד אין מקבלין גרים מן התרמודים ולא ס"ל הלכה כסתם משנה ודו"ק. בא"ד דמתני' דהאומר שכיוצא בה כו' כצ"ל. בד"ה פסוק זה כו' כי לקח אותו המית יתיה כו' כצ"ל:

בד"ה עובד כוכבים שקדש כו' וחוששין לקידושי ממזר ותימה כו' כצ"ל:

בא"ד דכר"ע דאמר הולד ממזר מעובד כוכבים ועבד כו' כצ"ל. ונ"ב כן הוא כאשר הגהתי ולית נגר ונר נגר דליפרקיה דאי סבר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין אמאי חוששין לקדושי ממזר וכן תמצא בתוס' דעשרה יוחסין שנוכל לומר ולחלק שסבר כר"ע בהא דעובד כוכנים ועבד הולד ממזר ולא ס"ל כר"ע בהא דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין שוב ראיתי בגליון תוס' שבא לתרץ דהא דקאמר חוששין לקדושין איירי בקידש ממזרת או גיורת ודוחק גדול לומר דאי הוי איירי בכה"ג דוקא ולא הוה מפרש אלא נראה עיקר כמו שפירשתי:

בא"ד בסה"ד הולד כשר הכא משמיה דרב אסי דאמר כצ"ל. ונ"ב פי' וממילא כשהוא בן העובד כוכבים לא נהג עצמו כישראל אצל אמו שהוא כעובד כוכבים ממש כדפריך לעיל ואין חוששין לקדושין ודו"ק:

גמ' זו חדייב נהר גוזן זו גינזק וערי מדי זו חמדן כו' כצ"ל. ונ"ב ארץ אשכנז ערוך:

שם א"ל בנך קרוי בנך ואין בנך כו' כצ"ל. ונ"ב [הבא מישראלית] אינו מן הגמ' אלא הוא מפרש"י:

רש"י בד"ה לפסול רובן ממזרים שנטמעו בנות עשרה שבטים בעובדי כוכבים ובניהן הרי הן כישראלים כו' כצ"ל. ונ"ב כך נ"ל להגיה דאי לאו הכי קשה ר"י אדר"י דלקמן בפרק שני סבר להדיא כשמואל דבן הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנה ולא בנך וכן פרש"י בפרק עשרה יוחסין רק שפירש התם אע"ג דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל לא הוי ממזר מ"מ הוי פגום ופסול והכא משני משום שאינן נזהרין באיסור ממזרות ומה שפירש הכא משום שאינם נזהרין כו' ולא פי' כפשוטו כהאי דהתם משום פגום כדי לקיים אף הגירסא שגרס בפ"ב לקמן נימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל שיהא הולד כשר כו' ודו"ק:

בד"ה כי אמריתה כו' דרב יהודה משמיה דרב אסי קאמר לאחר פטירתו של רב אסי בא לפני שמואל וקאמר כו' דרב אסי קמיה דשמואל כו' אמר בנך הבא כו' יסיר את בנך כו' כי תסיר דאי כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה ואין בנך כו' וקשה לר"ת לפירושו דילפינן כו' כצ"ל:

בא"ד בעובד כוכבים הבא על בת ישראל. כו' נ"ב הג"ה ולפי פירושם בנך קרוי בנך היינו בנך הבא מאביו ואמו ישראלית. גליון:

בד"ה משאול לתרמוד שאול קורא בבל כו'. ונ"ב פירש עמוקה כשאול ונ"ב עוד היינו דקשה לתוס' דאי הוי כפרש"י דשאול הוא הגיהנם ומשום דגרע משאול א"כ למה מתגלגלין מתרמוד למישן הא גרע תרמוד ממישן והל"ל איפכא ודעת רש"י כשנויא קמא דתוס' דאישתרבובא הוא עד שגדלו כו' ודו"ק:

דף יז:

גמ' ואיצטריך למכתב אחים כו'. נ"ב פי' לרבה דדריש מבני יעקב למעוטי אחים מן האם ע"כ סבר נמי דלוט אפנויי מופנה ומעיקרא סבר דלא דריש רבה להאי קרא ורב יהודה אמר רב סבר תלמודא ס"ל דאינו מופנה ודו"ק:

רש"י בד"ה מלוט כו' אנחנו ותתיבם כו' הד"א:

בד"ה והא מהיכא תיתי כו' ובאימא והא יבום וכו' המת ואין כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה ולימא ליה כו' ופליגי אי מאמר קונה אי לאו כו' כצ"ל. ונ"ב פי' ול"פ בזיקה כלל דאפילו יש זיקה אפ"ה לא הויא אשתו להפר נדריה אלא משום מאמר הוא דפליגי ולפ"ז לא יתכן מה שפירש בקונטרס לקמן ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד דהיינו ר"ע כו' וכן פירשו התוס' לקמן וצ"ל דר"מ קאמר אכן מה שפירשו התוס' כאן דפליגי במאמר אי קונה כו' לקמן לא פירשו התוס' כן אלא פליגי בסמכא דעתא עליה כו' (עי' במהרש"א):

דף יח.

גמ' אמר רבה הוא הדין נ"ב באשר"י גרס רבא:

שם דתנן ר"ג אומר מיאנה כו'. נ"ב ואף שפירשו התוס' לעיל דשאני הכא מאחר שכבר נשואה מ"מ לא עדיף האי נשואין מדרבנן מהאי יבמה דיש לו בה זיקה מדאורייתא שהרי אינה יוצאת בכדי אלא בחליצה ודו"ק אבל לקמן (יבמות דף כ"ט) בד"ה אי כר"ג כו' פירשו התוס' להדיא דהקילו בקטנה יותר אפילו מבעלת מאמר ופירשו דסמיך הכא אקושיא דר"מ אפילו בספיקא חייש ור"ג אפילו בודאי לא חייש ע"ש:

רש"י בד"ה הוה אמינא כו' עד ד"ה באחותה אין דאפילו כו' שייך כל זה לעמוד שלפניו:

בד"ה והא כי כו' ורבנן בתרי הוא דפליגי כו' כצ"ל:

בד"ה לעולם כו' אמרה ליה לקמא חלון כו' כצ"ל:

בד"ה ואי אין כו' יבמין דהא כו' הד"א:

תוס' בד"ה משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין כו' מצות יבמין דדריש כו' כצ"ל:

דף יח:

גמ' בן בתירא א"ל דאי רב מאי קשיא דרב אדרב דלמא כו' כצ"ל:

שם שנאמר ומת אחד מהם יבמה יבא עליה כו'. נ"ב האי קרא אסמכתא בעלמא הוא כדלעיל (יבמות דף י"ב) בפירש"י ד"ה דכתיב כו':

רש"י בד"ה שומרת יבם ממתנת ליבם כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה שקדש כו' אחות זקוקתו היא כצ"ל והס"ד:

בד"ה ומשמיה דרב כו' רב הונא לא שבקינן כו' הד"א והס"ד:

בד"ה הכי קמתניתו כו' היא אנן כו' הד"א:

תוס' בד"ה משכחת לה בחד אחא כו' ככנוסה דמי. נ"ב פי' ואסור נולד ואח"כ ייבם וק"ל:

דף יט.

רש"י בד"ה חולצות אם כו' השלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמות הואיל כו' הד"א. תוס' בד"ה ועוד מתיב רב אושעיא כו' רב אושעיא בההיא דפ' כו' כצ"ל:

דף יט:

רש"י בד"ה אי נימא כו' ערוה ועוד כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה אלא אעשה כו' ואפילו מקצת לא מהני כו' כצ"ל:

בד"ה הויא צרה צ"ל דהויא כו'. תוס' בד"ה ר"ש אומר כו' וי"ל ר"ש סבר אין זיקה כו'. נ"ב פירוש לפי האמת דלא סבירא ליה בנולד ולבסוף ייבם זיקה ככנוסה דמי ומהכא לא מצי למפרך לרבי אושעיא דאדרבה אי ס"ל זיקה ככנוסה דמי מכ"ש דלא קשה מידי דאז אפילו היא גופא מתייבמת ולא שייך לומר אצרתה דהוי צרת ערוה וק"ל:

בא"ד ניחא דאי זיקה אוסרת כו' כצ"ל:

בד"ה ליערבינהו כו' בתראי קאמר כדפרישית כצ"ל והס"ד:

דף כ.

גמ' ותיבעי לך חליצה כו'. נ"ב נ"ל לפי גירסא זו פריך ב' קושיות חדא למה מחזיר נימא מצוה רמיא רחמנא כו' ועוד תיבעי חליצה ודו"ק:

דף כ:

רש"י בד"ה לצדדין קתני כו' לפיכך פוטרת צרתה כו' כצ"ל:

בד"ה סריס אדם כו' מאליו והוי בלאו דבכלל פצוע כו' כצ"ל:

בד"ה תיובתא דרבא תיובתא דר"ל דאמר לעיל כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש אליבא דרבא הוי תיובתא לרבי שמעון בן לקיש אבל לרשב"ל גופא לא קשה מידי כדלקמן וק"ל:

תוס' בד"ה א"ה כו' מה ראית פי' דמהאי קרא כו' כצ"ל:

בד"ה פצוע דכא כו' שעת הכושר. נ"ב פירוש אף שכשר לבא בקהל ועדיף מפצוע דכא מ"מ לענין יבום גרע ולא חולץ ולא חולצין לאשתו כדאיתא בפרק הערל פרט לסריס ששמו מחוי אבל בידי שמים שהיה לו שעת הכושר דינו כמו זקן וק"ל וזהו מה שפרש"י ולא מחמת חולי כו' ודו"ק:

בד"ה גזירה כו' ואלמנה מן הנשואין כו' כצ"ל:

דף כא.

רש"י בד"ה ארבע נשים שניות הס"ד:

תוס' בד"ה אי הכי כו' מאם אם חמיו כו' כצ"ל:

בא"ד אני מותרת לך. נ"ב י"מ הלא בתה אינה אסורה מדאורייתא ואיך תאמר בדידי לא גזרו רבנן וצ"ל אף דלמטה דידה ליכא ערוה דאורייתא מ"מ מאחר דבהאי דרי איכא ערוה דאורייתא עדיף לגזור כמו אשת חמיו דנהי דבתה אסורה היינו מכח קורבה שהיא אחותה והיא אינה קורבה כלל והכא היא ובתה בחד סוגנינא ודו"ק. (עי' במהרש"א):

דף כא:

גמ' רבתי קרו לה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ואי האי כו' ולאו תלמיד הס"ד:

בד"ה דאיכא כו' האם מן האב הס"ד ומ"ה אשת אבי אביו ונמחק וטעמא מאי:

בד"ה אשת אחי אבי האב מן האב דהא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה לא אסרו כו' ומ"ש הני ומשני הא בחד כו' כצ"ל:

בד"ה אמימר כו' דלא דכותיה דקאמר מאי לאו משום חולץ דהוה ליה אבי אביו לא משום מיתנא דהוה ליה אשת אחי אבי אביו וקאמר נמי והא אמימר מכשיר כו' אמימר מוקי לה כו' בעיא שלו מתוך דברי אמימר משום דלא ס"ל כוותיה כצ"ל והס"ד:

דף כב.

רש"י בד"ה שפחה ונכרית וולדה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ערוה כו' מן האב ומן האם. ונ"ב פירוש אפילו תאמר דמן האב לא נאסרו בני נח ולא שייך ביה שמא יאמרו ומשום הכי אינה אסורה אלא כשהיא אשת אח מן האם ואם כן מן האב ומן האם שרי אלא בודאי משום איחלופי כו' ושייך לומר בתר אב שדי ומשום יאמרו ליכא למיסר לפי האמת משום דאשת אח שרי לבני נח בכל ענין וק"ל. בא"ד ומן האב יקיים כצ"ל:

בד"ה פשיטא כו' אישות לאביך בה. נ"ב אף שלפי האמת לא ממעטינן מכל מקום התנא בא להשמיע לנו שלא תטעה וק"ל:

דף כב:

גמ' מולדת אביך ל"ל כו' כצ"ל ונמחק אחותך היא. ונ"ב בס"א אינו וכן נראה עיקר:

רש"י בד"ה לחייבו כו' אלא בת אביו שלא בת אמו כדכתיב בת אביך או בת אמך והא דכתיב נמי כו' כצ"ל:

בד"ה באידך כו' ובבת אמו דכתיב כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בן אין כו' דלא נילף מבני יעקב והא דאצטריך וזרע אין לה עיין עלה היינו משום דסתם זרע כו' כצ"ל. ונ"ב כנ"ל להגיה. בא"ד כדאמרינן התם גבי בת כו'. נ"ב פירוש לפי שגבי יבום גופא לא ידענא ואייתינא אחר כך מנחלה וק"ל:

בא"ד בהדיא מעיין עליו הלכך כו' כצ"ל:

דף כג.

רש"י ד"ה ולי נראה עד סה"ד נמחק. ונ"ב זה אינו מדברי רש"י:

תוס' בד"ה קסבר כו' וכן גרס התם כו' והא דאמרינן בפרק יש בכור כו' כצ"ל:

בא"ד ובקונטרס לא פירש שם כן. נ"ב פירוש שהוא מפרש לא תימא למ"ד אין מזהמין כו' ולא שדינא בתר עובדי כוכבים אלא בתר ישראלים והולד כשר אלא אפילו למ"ד מזהמין ושדינן בתר עובדי כוכבים אפ"ה פטור דלוי פסול מיקרי כו':

בד"ה מאן תנא כו' בענין אחר דאמר קרא כו' כצ"ל:

דף כג:

גמ' ודוקא מיחלץ כו'. נ"ב זהו כמו ועוד קמשמע לן נמי הא וק"ל:

רש"י בד"ה אחיו של זה כו' ואינה כלום כו' חלצה זו מן היחיד כו' כצ"ל:

בד"ה לא ייבמו השנים אחי האחר זה את זו כו' כצ"ל:

בד"ה ואם קדמו כו' אחר חליצת שניה כו' כצ"ל:

בד"ה שמעת מינה כו' בשעת קדושין ולא הוה ידע כו' כצ"ל:

בד"ה אבל ייבומי כו' לאחותה דליכא כו' כצ"ל:

בד"ה הכי השתא כו' וכי חליץ חד לחדא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה קדמו כו' אי ודאי הוה היה זקוק כו' כצ"ל:

דף כד.

רש"י בד"ה ואי למ"ד כו' משום כך שוב אין לה היתר ואפילו בדיעבד נמי כו' עומדין באיסורן וכיון כו' כצ"ל:

בא"ד אי נמי חולן חד לחדא ואזלא האי שניה עומדת כו' כצ"ל. ונ"ב מן וכיון עד מתחלה בס"א אינו ונ"ל שחוזר אדלעיל אטעמא דיש זיקה וק"ל:

בא"ד אחות זקוקה בחליצה אחותה כו' כצ"ל:

בד"ה הא מיעט רחמנא כו' דהכא גבי כו' כצ"ל:

בד"ה ליהדר כו' עליו לכופו כו'. נ"ב בכאן מוכרח לפרש כופין דאי לאו כופין מאי מהדרי אלא כלומר חוזרין אליו בכפייה מאחר שהאחרים אינם רוצים אבל מה שמהדרין אקטן שהוא קטן ממנו וגדול משאר אחים אין שייך כפייה דהא איכא אח גדול הימנו ומ"מ לשון מהדרין מתיישב שפיר שבתחלה מתחילין מן הבכור ואח"כ מהדרין עליו פי' חוזרין אליו ודו"ק. בד"ה הולכין כו' נמי לא רצו חוזרין אצל גדול כצ"ל:

תוס' בד"ה אי למאן דאמר כו' ולמ"ד אין זיקה אע"ג כו' כל חד וחד אימר דידיה מתרמי ליה וליכא למיגזר דלמא מיבם ברישא דאפילו אי מיבם אימר דידיה אתרמי ליה וכי מיבם שפיר עביד כו' כצ"ל:

דף כד:

רש"י בד"ה אי עולמית עליו הס"ד:

בד"ה מכוער כו' התירה מעליה אלא לזנות כצ"ל:

תוס' בד"ה הלכה כו' לא דמי להא דאיכא מ"ד כו' כצ"ל:

בד"ה אמר רבי כו' או שיראו אותה כדרך המנאפין כו' כצ"ל:

דף כה.

תוס' בד"ה ואכתי מי דמי כו' הכא בעל והכא בעל. נ"ב פי' לפי זה שאינה קושיא לא צריכא למיגרס הכא בעל והתם בועל אלא בתרוייהו בעל ואיירי בהוצאה ולא בכניסה ודו"ק:

בא"ד רבנן כו' והכא בעל הוציאה והכא בועל הוציאה כו' יוציא משום רננא כמתני' דהכא כו' כצ"ל:

בד"ה מת כו' לא הוה צריך למיתני הרגנוהו כל זה נמחק:

דף כה:

תוס' בד"ה לימא רב יוסף כו' מן דהא אדם עד בניו כשרים נמחק. ונ"ב נ"ל טעות ומש"ה קאמר אח"כ האי דרב יהודה גופא קשיא ודו"ק (עיין במהרש"א):

דף כו.

גמ' מ"ש מהא דתני הנטען מן האשה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה הא דקתני כו' קטטה הס"ד:

בד"ה קס"ד כו' הראשון ובתרי כו' הד"א:

סליק כיצד פרק שני

רש"י בד"ה אחותה כשהיא יבמתו של ערוה אשת אחי כו' כצ"ל:

בד"ה תלתא כו' דמייבם דמצינו למימר כו' כצ"ל:

דף כו:

רש"י בד"ה נפלה אידך כו' בחליצתו וחלץ כו' הד"א:

תוס' בד"ה למיתה דתרי כו' כדפרישית כי מיתה דשכיח יש לדבר סוף כו' כצ"ל:

בד"ה וחליצה פסולה כו' אע"ג דאין יכול ליבמה כו'. נ"ב וה"ה דהוה ליה לאתויי ראיה מפ"ב דלעיל דתני איסור מצוה ואיסור קדושה חלץ לה נפטרת צרתה ולא כדברי הרמב"ם דסבר להדיא בין חייבי לאוין בין איסורי עשה בין שניות כולן לא פטרו צרתה בחליצה נ"ל:

בא"ד דאינה צרת אחות אשה לאחר שייבם לאה כיון שכבר לא היתה צרת אחות אשה משמת בעלה כו' כצ"ל:

בד"ה דנפול בזה אחר זה כו' לחלוץ לשניה לא נאסרה משום אחות חלוצתו כו' כצ"ל:

בד"ה לדברי האומר כו' דאין זיקה ומחיים אסור כו' כצ"ל:

דף כז.

גמ' נפטרו אחיות ואצרת רחל כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל לפרש אי הכי דחלץ לאחיות לא נפטרו צרות קאי אצרת רחל א"כ חלץ לצרת כו' נמי קאי אצרת רחל מי מפטרה וק"ל אבל מפרש"י משמע דהכי חיבורו אצרת רחל מי מיפטרה ודו"ק:

רש"י בד"ה אי הכי כו' לאחיות שחליצה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מאי אחד חולץ לכולן כו' התחיל באחיות לא יגמור בצרות כו' וכ"ש היכא דשניהן כו' כצ"ל:

בד"ה שמואל כו' אין זיקה קאמרי ולפי כו' כצ"ל:

דף כז:

גמ' משום דאתחיל בה בגירושין או דלמא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ומודה רבן גמליאל כו' נותן גט לצרתה מהני גט כו' כצ"ל:

בד"ה כי מתה כו' אסיפא דמלתא ולא מתרץ כצ"ל:

בד"ה ואצ"ל כו' וכיון שמתה זו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בעלת הגט כו' דאתחיל בגרושין ולכך כו' כצ"ל:

בד"ה ורב לית ליה כו' לא תחשב עוד זקוקה עדיין לחליצה אבל היכא דעדיין זקוקה לחליצה לא כו' כצ"ל:

בד"ה ולימא ליה כו' באלו היבמות עצמן כו' כצ"ל:

דף כח.

גמ' רבי יוחנן למיתה לא חייש כו'. נ"ב פי' רבי יוחנן סבר דשום [מ"ד] לא חייש למיתה כה"ג אפילו מאן דלית ליה זיקה ולא ס"ל כהנך אמוראי דלעיל דאית להו האי טעמא ומש"ה לא מצית לאוקמי מתני' בהכי ודו"ק:

שם בשלמא ראשון אמרי' ליה כו' אלא שני אמר חבראי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אלא שני כו' דהכי אמר בפ' כיצד קדמו כו' כצ"ל:

בד"ה דנפלה כו' זו שאסורה על האחד נפלה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה ולימא ליה כו' כיון שהיו היבמות עצמן כו' כצ"ל:

בא"ד אבל במיתה שניה לא שייך למיגזר כו'. נ"ב ותימה בעיני הא שייך נמי למיגזר דלמא אי שרית ליה במיתת שניה פעם אחרת יבא להתיר אף במיתת הראשונה ונראה לישב דאין הסברא

נותנת לגזור בעבור זה מאחר שרב שרי אפילו לכתחלה ואף שר' יוחנן פליג ואוסר מ"מ אין סברא שפלוגתא יהיה רחוקה שהוא אף יגזור בעבור הראשונה כי לא מצינו שום גזירה אלא בעבור שהוא אסור בודאי לדברי הכל וצ"ע עוד נראה לומר דגבי מתה שניה כ"ע ידעי האי טעמא שהיא אוסרתה לראשונה וא"כ כשמתה פקע איסור אחות אשה אבל לא ידעי דבחליצה שניה פקע איסור אשה דהא בגירושין נמי לא פקע וק"ל:

בא"ד ולימא ליה גזירה שמא ימות פי' דאי שריא ליבם בשני כו' כצ"ל. (עיין במהרש"א):

בד"ה ולימא כו' בקונטרס פי' כצ"ל:

דף כח:

גמ' אף בתו מאנוסתו כצ"ל:

רש"י בד"ה איסור מצוה כו' הואיל והיא מדאורייתא כו' כצ"ל:

בד"ה תרוייהו כו' אלא זו וכן זה מוכחא כו' כצ"ל:

בד"ה באונסין כו'. ונ"ב עיין לעיל בתוס' (יבמות דף ט') בד"ה בתו מאנוסתו:

בא"ד שא"א שנשאה יבמתו. נ"ב פי' לא תוכל למצוא שנשא האח את יבמתו שתהיה לה בת ותמצא בה אסור לזה ומותר לזה שהרי אותה הבת תהיה לזה אסורה משום בת אשתו וק"ל:

דף כט.

תוס' בד"ה אי כרבן גמליאל כו' אצלו קודם זמן כו' כצ"ל:

בא"ד מ"מ פריך אהא כו'. נ"ב אבל קצת קשה דהא בתחלת הסוגיא לא פריך הכי ואני פירשתי לעיל ע"ש:

בד"ה אלא לדחות כו' ורב אשי סבר כו' בשעת נפילה וכן הא דב"ש אומר יקיימו דבשעת נפילה כו' דהא חזיא אף ליבום מן התורה כו' מאמר חברתה דחיא לגמרי כו' כצ"ל:

ע"בגמ' מאמר מבעיא אמר ליה אין שאני אומר כו' כצ"ל:

שם לחד יש זיקה לתרי אין זיקה כו'. נ"ב ור' יהושע קסבר יש זיקה דאדרבה אלימא טפי מאירוסין דהויא ככנוסה ומשום הכי יפר יבם לחודיה דהשתא הכי קס"ד מיהו און ברירה דהיכא דשני יבמין אין ברירה למי היא זקוקה ולמי תהיה לאשה ומשום הכי אפילו שתיהן אינן יכולין להפר דכיון דבשעת הפרתן אין ברור לנו מי הוא אישה אין הפרתן כלום דרחמנא אמר אישה יקימנו ואישה יפירנו דבעינן שתהא ידוע בשעת הפרה וכן כתב רש"י ז"ל בפרק ד' אחין סוגיא דשמעתא דהתם מסייע ליה עד כאן לשון הר"ן בפרק נערה כמאורסה:

רש"י בד"ה ה"ג כו' דכי נפלה ועבד כו' כצ"ל. בד"ה אלא הב"ע כו' ולר"נ נמחק וצ"ל ולרבי אמי ונ"ב נ"ל:

תוס' בד"ה אלא לענין מסירה כו' והביאה עושה אותה ככנוסה. נ"ב ומ"מ נראה סתמא דתלמודא דאייתי מתניתין דנדרים לא איירי כלל בביאה ותדע דאי לא כן מאי מקשה ולר"א דאמר מאמר אינו קונה קנין גמור כו' אי איירו בביאה וק"ל ואינה קושיא השתא ארוסה אינו מיפר מאמר מיבעיא דהא סלקא דעתא דמקשין דאפילו זיקה אלימא מארוסה וכמו שפירש הר"ן וכ"ש מאמר והיינו לענין נדרים דוקא ומ"מ אייתי שפיר ת"ש כו' דאי מאמר אירוסין עושה ופרחה הזיקה אם כן הוי כארוסה ממש ולמה יכול להפר ודו"ק. (עיין במהרש"א):

ד"ה כגון שעמדה צ"ל כגון שעמד:

דף ל.

גמרא חזיא נמי להאי קמל"ן כצ"ל:

שם אחר מתניתין שלשה אחים. נ"ב טעמא דגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ואח"כ מת הנשוי נכרית הוא שהנכרית מותרת אבל מת הנשוי נכרית ואחר כך גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נכרית מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה דהויא לה נכרית צרת אחות אשה בזיקה ואף על גב דגירש לה לאחות אשה לא משתרי לה נכרית דגזרינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין דהא כיון דגירש לערוה או שמתה ואח"כ מת משתריא צרתה ולא גזרינן משום הך דלא נתגרשה התם כיון דערוה היא מיגמר גמירי לה אינשי וקלא אית לה הכא זיקה דרבנן היא אי נמי התם גבי ערוה כיון דגירשה מקמי דנפלה לה קמי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה לה צרה קמי יבם בהיתירא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני גירושין ולא מידי והאי טעמא טפי עדיף ומסתברא מההוא קמא ע"כ לשון הרי"ף:

רש"י בד"ה הא תנא ברישא כו' ונכרית עיקר הס"ד:

קודם ד"ה שעה אחת נרשם מתניתין ואח"כ מאחיו הראשון הס"ד ושם נרשם גמ':

בד"ה אמר לך כו' בעל הנכרית באחות אשת אחיו כשימות נכרית אשתו מיחלץ כו' לבדו היא רמיא נעשה צרתה בזיקה כצ"ל:

תוס' בד"ה דחביבא כו' בשאר מקומות אין דחק לומר כו' וכאן דחק לומר כו' כצ"ל:

בד"ה גירש אחת כו' את אשתו ונשא אשה אחרת כו' כצ"ל:

בא"ד בזקוקה לו משעה שנשאת לאחיו כו'. נ"ב ואף שכתבו התוס' דלא אמרינן מיתה מפלת אלא נעשית ערוה שעה אחת נ"ל היינו שלא נאמר שתהא חשובה כצרת ערוה וכאילו יצאה באותה שעה כמו שמסקי התוס' לעיל אבל הכא אמרינן מיתה מפלת כאילו נעשית לה צרה ובמיתת השני תהיה צרת ערוה ודו"ק:

בד"ה ואת אמרת כו' ונפלו שתיהן לפניו כו'. נ"ב פי' והכא נמי דומה כאילו נפלו שתיהן לפניו דגירושין דבתר זיקה לא מהני וק"ל:

דף ל:

גמ' למעוטי מת בלא גירש כו'. נ"ב נ"ל לפירוש הרי"ף דלעיל בע"כ גרסינן למעוטי מת ואח"כ גירש וכן נראה עיקר דלפירוש רש"י מוכרח אתה לפרש דרב אשי סבר כר' ירמיה דאמר נשואין מפילין ואנו קיימא לן כרבא דאמר מיתה מפלת ואפי' כנס ואח"כ גירש שרי וגם קי"ל כרב אשי דאסר לעיל מת ואח"כ גירש אלא כמו שפירש הוא נראה לי ובטור נמי כתב דמת ואח"כ גירש אסור כרב אשי וכנס ואח"כ גירש שרי והיינו כרבא ע"ש. (עי' במהרש"א):

רש"י בד"ה הניחא כו' דיש זיקה הס"ד:

בד"ה זו היא כו' שרי' כו' זו היא כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה ואילו בגירושין כו' צרתה מאי טעמא הד"א והס"ד:

בד"ה בקדושין נמי כו' כשימות ומספק אתה בא כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה כתב בכתב ידו כו' וא"ת מאחר שדעתו לגרשה למה חיישינן לקנוניא ועוד אם הוא חשוד כו' כצ"ל:

בד"ה יש בו זמן כו' לאשמועינן דהולד כשר וסיפא אתא לאשמועינן כו' כצ"ל:

דף לא.

גמ' ואי ערוה היא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ליתני ספק כו' לימרו אינשי דמדחלצה ודאי כו' קדושין לא תיחוש כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה ומתניתין בבת אחת כו' וחלצה אבל בגירושין כו' הד"א:

בד"ה והכי פירושו כו' היא ותו בשתי כו' חולצת ואית דמפרשי כו' הד"א:

תוס' בד"ה למאי הלכתא תימה כו'. נ"ב אבל בפרק גט פשוט כתבו התוס' שאין זו תימה וכן יכול התלמוד לומר והוינן בה אע"ג ששם ליתא ע"ש דף ק"ע:

דף לא:

רש"י בד"ה והא עבדא כו' שטרי מכירה של עבד זמן כדי לידע לאיזה זמן יאכל פירות שזה קנה נכסי עבדיה כצ"ל:

דף לב.

גמ' לא כל שכן תנא הא תנא ברישא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה תנא הא כו' ברישא והך דשלשה כו' ושריא משום הכי לא תניא כצ"ל. תוס' בד"ה דאידחיא כו' טעמא דאיחזיא בהך נפילה אהאי מתניתין משום כו' כצ"ל:

בד"ה שנשא חי כו' דבה"ג כו'. נ"ב אבל נשא מת ואח"כ נשא חי טעמייהו משום דלא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח כו' ע"ש. (עיין במהרש"א):

בא"ד בפרק קמא משום דכיון כו' כצ"ל:

בא"ד שלא במקום מצוה כו'. נ"ב פי' וה"נ כי לא חייל איסור אשת אח הוה כמו שלא במקום מצוה ונשרי אחותה לאחר מיתה ודו"ק:

בד"ה ונעשת כו' נידון בחמותו ואין זה מכח זיקה ראשונה כו' כצ"ל:

דף לב:

רש"י בד"ה וכי תימא כו' על אחותה איסור מוסיף כו' על מי שהיתה מותרת עליו כו' ע"י מגו ואית דגרסי כו' נידון באשת איש כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה ששימש כו' בשבת הס"ד:

תוס' בד"ה אלא כו' אם עבר זקן ונשאה. נ"ב פי' אביו של זה נשא בת בתו ועבר על השניה ואח"כ בא זה ובא על בת בתו שהיא אשת אביו וק"ל:

דף לג.

גמ' א"נ שחתך אצבעו בסכין טמאה. נ"ב יש להקשות אמאי לא מוקי שנטמא ואח"כ חתך אצבעו או שאר מום דהא טומאה הותרה בצבור א"כ אתיא בבת אחת דומיא דשתי שערות בשבת וצ"ל דלא ס"ל הותרה לגמרי אלא דחויה היא ומש"ה לא שרי לכתחלה אא"כ נטמאו כל הכהנים אבל אם נשאר חד כהן טהור אסור ואף שאינו פוגם העבודה ולא מיפסל מ"מ מאחר שלכתחלה אסור משום טומאה תו לא חל איסור בעל מום כמו שפירש התוס' לעיל גבי מליקה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

רש"י בד"ה שרי באכילה בקדשים דכתיב כו' כצ"ל:

בד"ה מיחייב תרתי כו' כגון דשוינהו שני אחין שליח לקדש כו' כצ"ל:

בד"ה לא מיחייב אלא חדא וכי חייב ב' כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה בשלמא כו' דרבי יוסי אתנייה הס"ד:

תוס' בד"ה לא מחייב כו' תנא לה ולקוברו כו'. נ"ב ולפי זה צ"ל דס"ל האי סוגיא כרב אדא דלקמן דמוקי לזר ששימש בפר של כ"ג ולא מיירי לענין לקוברו כו' כרב אשי דלקמן ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה באיסור בת אחת כו' והשתא הא דפליג עלה כו' כצ"ל:

בד"ה בר קפרא כו' היינו לקוברו בין כו' כצ"ל:

דף לג:

גמ' ומשום שבת ומשום בעל מום ומשום טומאה כו' אלא איסורי בעלמא קא חשיב כו' ואם היו כהנות נפסלו מן הכהונה כצ"ל:

רש"י בד"ה ואיסור כולל אתניין. כלומר היכי דאיתרמי כו' כצ"ל:

בד"ה אלא לאו כו' בהנך היכא דאתרמי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אמר ר' יוסי כו' והקשה הר"ר יעקב כו' בהצתת אליתא דעבודה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' קסמים דקים על אחת מן המערכה לאחר שנשרפה כל המדורה:

בא"ד חשוב איסור חמור כו'. נ"ב פי' דעיקר תלוי בעונש ומש"ה חל נמי איסור אחות אשה אאשת אח אע"ג דקצת חמיר אשת אח מאתר דשניהם עונש כרת לא חשיב קל לגביה ודו"ק:

בא"ד משום דטמא ששימש כו' כצ"ל:

בא"ד בלא כולל אמר ר"י כו' כצ"ל:

בד"ה לקוברו כו' כיון דקסבר בר קפרא דרבי יוסי כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל:

דף לד.

רש"י בד"ה ומאן האי תנא כו' ד' חטאות הס"ד:

דף לד:

רש"י בד"ה ובמאי נפקא מבעלה קמא הס"ד:

תוס' בד"ה דעתאי כו' דאמרה בת רב חסדא תרוייהו כו' כצ"ל:

בד"ה אבל קטנה כו' בת ישראל אטו גדולה כו' כצ"ל:

בא"ד אלא אטו בת ישראל כו'. נ"ב פי' ולא פליגי ר' יוסי ור' יהודה בטעמא אלא שניהם סברי מנטרא נפשה אלא שרבי יהודה גזר אטו נשואין ורבי יוסי לא גזר וס"ל לשמואל להך לישנא כאביי דס"ל לקמן דרבי יהודה סבר דחיישינן שמא לא נתהפכה יפה ודו"ק ומ"מ ס"ל לשמואל דגבי פנויה ישראלית לא מנטרא נפשה שאינה חוששת להבחנה מאחר שזרעה כשר ולא ס"ל כל אשה מזנה מתהפכת ודו"ק היטב:

דף לה.

גמ' גדולה אבל קטנה בת ישראל כו' אמר רבה מ"ט כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה חוץ כו' ואין חוששת להבחין כו' כצ"ל:

בד"ה אע"פ כו' פי' בקונטרס טעמא בשמעתין כו' כצ"ל. ונ"ב אין זה פי' שלנו ואותו פי' סבר דלא מרבינן מקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה אלא עובד כוכבים ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בשום מקום וזהו דעת י"מ שהביא רש"י לקמן בפרק אלמנה לכ"ג (יבמות דף ס"ח) אבל אותו פי' בקונטרס סבר דמ"מ חייבי כריתות לא גרע וכלולי בקרא דבת כהן כי תהיה ולשון תהיה לאו דוקא דתפסי קדושין אלא לרבות חייבי לאוין אף דתפסי בהו קדושין פוסלין וק"ל:

בא"ד ולפי פי' ר"י אין פסולה זונה כו'. נ"ב פי' זונה היינו הנבעלת לחייבי כריתות דקרא דבת כהן אתיא ללאוין גרידא וקרא דכי תהיה לעובד כוכבים ועבד לחודה כדפריך ודו"ק:

סליק ארבעה אחין

דף לה:

תוס' בד"ה ונמצאת כו' וא"ת א"כ אם אין הולד כו' כצ"ל:

דף לו.

גמ' בשלמא תחלוץ בתוך ג' ותנשא בתוך ג' לא היינו ספק כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אמר לך כו' אין פוטר הס"ד והד"א:

בד"ה בשלמא כו' בתוך ג' שמת הס"ד:

בד"ה לא אפשר כו' ב' ימים בסוף ג' חדשים כו' כצ"ל:

בד"ה אלא תחלוץ כו' ופירושו היה בספרים משובשים אלא כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה בשלמא כו' אלא ה"ג תחלוץ בתוך ט' כו' כצ"ל:

דף לו:

רש"י ד"ה אלא כרבנן צ"ל ברבנן כו':

תוס' בד"ה ואמר ריש לקיש כו' לענין אחר שאין ראוי ליורשו כצ"ל:

בד"ה חיזוק כו' אלא כשל תורה משום דלא איצטריך לחיזוק והכא כו' כצ"ל:

בד"ה ולא קתני כו' דתרווייהו מדרבנן. נ"ב גיליון ועוד הביא רב יוסף ראיה מההיא דפרק אע"פ מאריסיה דאביי שהתיר לו לארוס בתוך כ"ד חודש ושוב חזר בו ומנעו מלנשאה ולא מצינו שהצריכו ליתן גט וגם זו אינה ראיה די"ל שהצריכו ליתן גט ולפי שאותה שמועה לא איירי בגט לא הזכירה:

בד"ה הא לא כו' ומת איירי דבהא ל"פ רבנן כדאמר כו' והתם פסקינן הלכה כרשב"ג כו' כצ"ל:

בד"ה מת בתוך ל' יום כו' נראה דה"ג כו' כצ"ל. :

דף לז.

גמ' רבי אליעזר בן יעקב אומר אינו ספק כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ר"א אומר אין ספק ממזר אלא כו' כצ"ל:

בד"ה עובד כוכבים כו' ממזרים הם שמא כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה רוב היולדות כו' הכרת עובר של ראשון כו'. נ"ב ואין להקשות א"כ למה לא תנשא בסוף ג' חדשים יום או יומים משום דחכמים לא הפליגו בדבריהם להתיר בתוך ג' ולאסור בתוך ג' ולית להו מלתא דפסיקא לחלק ע"כ אסרו עד ג' שדרך הוא להכיר העובר ודו"ק:

דף לז:

גמ' איני והא רב כי איקלע לדרדשיר מכריז ואמר מאן הויא ליומא כו' לשכנציב מכריז ואמר מאן כו' לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בנכסי יבם כו' מתני' דהא לא ירש כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה דאמר ליה במאה מנה ובפ"ק דב"ק כו'. ונ"ב י"מ שמביא ראיה על פירושם דלא קשה למה לא אמרי' ליה לכי תהדר דכיון שאין מפקיעו מדינו דהא מתחלה נמי לא היה לו דרך גבי ד' וליתא חדא דזה נמי קרוי מפקיע דינו דהא סוף סוף היה לו דרך רק מאחד דאתי מכח ד' לא מחינן ביה שלא יכול להחזיר כמו שפירשו התוס' בסוף כתובות אבל סוף סוף מופקע מדינ' ועוד בחד דאתא מכח ד' דאתו מכח חדא מאי איכא למימר ועוד דבסוף כתובות מוכח מפי' התוס' להדיא בד"ה אי צייתי צייתי כו' דדוקא לרש"י הוא דמפרשינן טעמא משום דאין מפקיע מדינו הא לאו הכי אמרי' לכי תהדר מ"ה הוצרך נמי לפ' הכי ומוזלינן גבך כו' אבל התוס' לא ס"ל לשם דאמרי' בשום ענין לכי תהדר ולא בעינא להאי טעמא דמפקיע דינו כו' אלא בע"כ ובפ"ק דב"ק כו' דקאמרי התוס' חוזר על פרש"י ודו"ק:

בא"ד להפקיע מדינא ובחד דאתי מכח חד כו' כצ"ל והד"א. (עיין במהרש"א):

דף לח.

רש"י בד"ה מי איכא כו' בנכסי יבם ומכח שתי כו' כצ"ל:

בד"ה סבא ויבם כו' ירכו ויבם כו' הד"א:

בד"ה או סבא כו' בן וספק כו' הד"א. בד"ה מ"ש רישא דל"פ ומאי שנא סיפא כו' כשמתה ולא מוקמי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וב"ה כו' בחזקת יורשי הבעל כו'. נ"ב אבל מנכסי מלוג לק"מ דהתם יחלוקו לפי שכבר באו הנכסים ביד האשה ועכשיו שהיא מתה הללו באין לירש והללו באין לירש ויחלקו אבל הכא משום דאוקמינן נכסים בחזקתה לפי שהקרן שלה וחשבינן יורשי הבעל אינם מוחזקים ובאים להוציא אבל מנכסי צאן ברזל קשה שאינן בחזקת האשה ואפ"ה אמרינן שהם בחזקת יורשי האשה שהרי מבית אביה באה א"כ מאי שנא התם ודו"ק:

בא"ד וא"ת ולמ"ד כו'. נ"ב כל זאת עד ס"ה אינו שייך כאן אלא לשם בפ' מי שמת קשה על הגמ' ולשם איתא בתוס' וק"ל:

דף לח:

רש"י בד"ה אלא לאו כו' משום דאתי ספק ומוציא מידי ודאי הא הוה ליה כו' כגבוי דמי לא מצינו כו' כצ"ל:

בד"ה לותבי' כו' מידי ודאי ואביי כו' הד"א:

בד"ה אביי. מהדר כו' נכסי דהשתא הס"ד:

תוס' בד"ה בש"א כו' אין לחושבה כעוברת כו' כצ"ל:

דף לט.

תוס' בד"ה אשה כו' ומה מרויח כו'. נ"ב אף שפירש הר"ן בפרק האשה שנפלו מאי טעמא לית לה תרתי כתובה ר"ל אף מן השני ואם כן לפי זה מנא לן שהוא מרויח בכך דשמא אין לו להרויח אלא שלא יתן אף כתובה שנית משלו מ"מ נ"ל דשפיר פריך סוף סוף מאי נפקא מינה בזה שאמרו שאין שעבודה על נכסי השני כי אם על הראשון פי' יתקנו שיכתוב לה כתובה כבראשונה אם לא שנאמר שהוא מרויח בכך וכן משמע מפי' הר"ן דלשם ודו"ק:

דף לט:

גמ' לא לחלון כו' ותנן תלה בגדול כו' יבא עליה למצוה שבתחלה כו' אימא סיפא מצות תאכל כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אמר רב כו' משום דמצות חליצה קודמת כו'. נ"ב פי' איגרת מרד הוא דאין כותבין אבל מ"מ אין כופין לחלוץ ודו"ק:

בא"ד ועוד דקאמר התם וכו'. נ"ב פי' אאיגרת מרד דהתם קאי וע"כ לפי' רש"י איירי בנתנה אמתלא דהא מינה אייתי ראיה וס"ל אין כותבין אגרת מרד פי' כופין קאמר א"כ כ"ש דאין נזקקין ליבום אלא בודאי בסתם אין כופין אפי' בנתנה אמתלא וגם אין מניחין לייבם אם לא כשידוע שמכוונים למצוה והיכא שידוע שאינן מכוונים למצוה אז כופין לר"ת ובספרי בארתי יפה ע"ש:

בא"ד אין נזקקין לו והשתא לחלוץ כו' בזמן הזה מצות חליצה קודמת כו' כצ"ל:

בד"ה ולשם אישות דתיפוק ליה כו' ואר"י כי אין כו' כצ"ל:

דף מ.

גמ' במתניתין ר"י אמר בין כך ובין כך כו'. נ"ב והא דאמר בפרק החולץ מ"ט דרבי יהודה דאמר במתני' בין כך ובין כך נכסים של אב דאמר קרא והיה הבכור מה בכור אין לו בחיי האב אף יבם אין לו בחיי האב אי מה בכור לאחר מיתת האב נוטל פי שנים אף יבם כו' ומשמע דלא שקיל [חלק המת] בנכסי (אחיו) [אביו] בחיי אביו י"ל דלא שקיל וטרי אנכסי האב כלל אלא אנכסי אח שמת שהיה היבם ראוי ליורשו וקדם האב וירש בנו משום דבכור קרייה רחמנא דאין לבכור בחיי האב כך לא יזכה היבם בנכסי אחיו שמת בחיי אביו וקדייק שזכה בהם בנכסי אחיו אם הם בעין לאחר מיתה כחלק הבכורה ומ"מ בנכסי האב שלא ירש מבנו נוטל פי שנים שהרי במקומו עומד ומשני מידי יקום על שם אביו כתיב שיטול וכיון שאביו ירשו ולא נכסי המת הן הלכך שאר אחיו זוכין עמו כגון נכסי האב שהיבם נוטל בהם פי שנים והשאר חולקין האחין עכ"ל המרדכי בפרק יש נוחלין:

רש"י בד"ה בשלמא לרבא כו' למצוה ה"ק כו' הס"ד:

בד"ה ואי לאו כו' דכתיב בשמיני ואכלוה מצות כו' כצ"ל:

בד"ה אף האי כו' של זה יודה רבי יהודה כו' כצ"ל:

בד"ה על שם אחיו כו' תו לא שקיל דאי שקיל השתא לא מנכסי אחיו שקיל אלא מנכסי אביו דהא ירתינהו כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה רצה כהן כו' מרבוי ילפינן דכהן כו' כצ"ל:

דף מ:

גמ' אנרה כחלוצה קיימא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ובאבי אביו כו' ואפ"ה גזרוה רבנן. נ"ב לא אבין פי' זה סוף סוף אסורה משום מיתנא כמו שמסיק. בד"ה אמימר כו' האחד בן בנו של כו' כצ"ל:

בד"ה דתני כו' דאורייתא אב כו' של אב ובנו כו' לגבי ואחיו כו' יבנה ובן אחיו כו' הד"א:

ד"ה והא דריש לקיש צ"ל והאמר ריש לקיש:

תוס' בד"ה בן בתו צ"ל ובבן בתו כו':

דף מא.

רש"י בד"ה עד שיעשה כו' ותעקר זיקתה ממך כצ"ל והס"ד:

בד"ה רבי אליעזר היא כו' גרושת אח ובשעת כו' הד"א:

בד"ה כל הנשים כו' קאמר ליה כל הנשים כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הך דאזלא כו' אלא דוקא במצוה כו'. נ"ב נ"ל דמזו אין ראיה כלל דלעיל בפ"ק דאורייתא קאמר דיליף מקרא אבל הכא מדרבנן קאמר ודו"ק אלא דסבירא להו לתוס' דכעין דאורייתא תקנו וק"ל:

בא"ד ואפי' רחל שהיא קרובת צרת חלוצה שריא כו' כצ"ל:

דף מא:

גמ' יבם קטן מאי מיבם לית לה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה נימא תהוי תיובתא נמי מהא כו' כצ"ל:

בד"ה אלא משום כו' חלצה היא דהאי כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה עמד בדין כו' אין לה מזונות אין ראיה דמעשה ידיה אינם שלו דאין לחוש כו' למזונותיך דהא אכתי לא כו' כצ"ל:

דף מב.

גמ' אלא לאו משום דיחסה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בכולן אני כו' שאסרו חכמים להנשא. נ"ב פי' לשוק אחר חליצה:

בד"ה אישתהי כו' הוה ומעיקרא חדש כו' כצ"ל:

דף מב:

רש"י בד"ה או שאינה כו' סמא או חולי. נ"ב פירוש שעל ידי חולי נתקלקל ההריון אבל היא גופה אינה חולה ודו"ק תוס' בד"ה רבי יוסי כו' אבל לארוס מיד שרי כו' כצ"ל:

דף מג.

גמ' דווקני זו דברי כו'. נ"ב פי' דיקנים:

רש"י בד"ה שתים טמאות דחזי למלתיה כצ"ל:

בד"ה היתה החיצונה אחת כו' ג' עם החיצונות כו' כצ"ל:

בד"ה והא דקתני כו' ולא בחיצונה ממש דהא כו' אחת מהן טהורה אלא לאותן המשוכות כלפי הראש דאינן כו' כצ"ל:

בד"ה והלכתא מניקה כו' שנולד בו ואשה כו' הד"א:

בד"ה כל הנשים יתארסו אנשואות קאי וחון מן האלמנה כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה במקום שמותר כו' דהא אמרינן בירושלמי במ"ק כו' כצ"ל. (עיין במהרש"א):

בא"ד בנטילת שיער וכן איתא בה"ג כצ"ל. ונ"ב פי' ומחלק בין אשה לאיש וק"ל:

בא"ד ועוד מצינו למימר דהתם אליבא דרבי יוסי כו' כצ"ל:

בא"ד בעל ה"ג ת"ר כשם שאסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפרנים במועד כצ"ל. ונ"ב ברייתא היא בפרק אלו מגלחין (מועד קטן דף י"ח) אלא שבעל ה"ג מוסיף והאשה מותרת כו' ע"ש ומוסיף נמי כל ל' יום אסור בתספורת כו' עד וכשם כו' ע"ש:

בא"ד מתוך ה"ג שהבאתי. נ"ב פי' מדקתני ברישא סתמא כל ל' יום אסור בתספורת כו' דדברי הכל היא ואח"כ במה שאמר וכשם שאסור לגלח כו' מתחיל פלוגתייהו:

בד"ה מאי היא כו' יחלוק אמתניתא דשרי לארס בט' באב כו' כצ"ל. ונ"ב פי' באיסור ט' באב ולאו דוקא ביומו וק"ל:

בא"ד דחק ומוקי כו' תפלוג אמתניתא דהתם כצ"ל:

בד"ה מלישא כו' בפרק בתרא דתענית מוקי בירושלמי בבנין כו' כצ"ל:

ונ"ב כך נ"ל להגיה אבל לא להגיה בפ"ק דתענית ובגמ' דילן משום דהתם איירי בתענית של גשמים והכא איירי בט' באב וכן הטור מביא הירושלמי:

דף מג:

גמ' מלבנות ולנטוע ומליארס מלישא שבת שחל ט' באב בתוכה אסור לספר ולכבס וי"א כל החודש כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ואי בעית אימא כו' קתני ולא אנשואות קאי אלא אארוסות כו' כצ"ל:

בד"ה אלא אמר רב אשי כו' חדשה דט' באב כו' כצ"ל:

דף מד.

גמ' איירי בה ודלמא לא איירי בה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ודלמא לעולם כו' בקרובת גרושתו הס"ד ואח"כ נרה אלא קרובת חלוצתו כו':

מתוס' מ"ג בד"ה שאני בין כו' משום דאין לו בנים נקט דאפשר כו' כצ"ל:

דף מד:

גמ' כיון שבעלה עשאה זונה כו'. נ"ב ה"ה דהוה מצי לאוקמי בחייבי לאוין והיכא דהוי זר אצלה מעיקרא אלא דמלתא דפסיקא נקט דבזר אצלה מעיקרא דאתיא מכי תהיה לאיש זר וגו' פליגי ביה תנאי בפ' אלמנה לכ"ג ע"ש אבל חייבי כריתות דעשאה זונה ליכא מאן דפליג נ"ל:

רש"י בד"ה המחזיר גרושתו כו' קדושין דקסבר ר"ע כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה היא כשרה לכהונה כו' דמאי דריש ביה ר"ע כו' כצ"ל. בד"ה הכא נמי כו' כיון דחמירי כזרים אצלה מעיקרא חשיבי כו' כצ"ל:

בא"ד חייבי כריתות דחמירי אלא דוקא בחייבי לאוין כצ"ל. ונ"ב פי' לפירושו לא בא למעט היכא דלא תפסי קדושין דאינה אסורה בתרומה אלא בחייבי לאוין היכא דלא תפסי בה קדושין ודו"ק:

בא"ד אלא ביאת זנות כו'. נ"ב פי' לענין מלקות הוא דלא מלקינן משום זונה אלא בכה"ג אבל מ"מ אפילו תפסי בה קדושין הויא פסולה לכהן היכא דהוי זר אצלה מעיקרא כו' כמו שכותבין התוס' גופייהו אח"כ דילפינן מק"ו כו' והיא סברת הראב"ד בפרק י"ח דהלכות ביאה ע"ש:

בא"ד דליכא בה לאו בתרומה דלא ילפינן מלאיש זר אלא מאלמנה וגרושה א"נ משום כו' שם זונה גרם לה כו' כצ"ל:

דף מה.

גמ' אמר להו רבי יוחנן כו'. נ"ב נ"ל דלא אמר כך ר' יוחנן בהדיא דא"כ מה צריכים התוס' לדקדק בפ' שני לעיל (יבמות דף כ"ג) מר' יוחנן דאמר וכולן לפסול כו' וכן משמע מפרש"י סוף פ"ק גבי ר' יוחנן וכולן לפסול וכן משמע מתוס' דסוף פ"ק בד"ה קסבר עובד כוכבים ועבד כו' שכותבין וסוגיא דתלמודא אזלה דאית ליה לרבי יוחנן דולד ממזר משמע דלא אמר בהדיא אלא ממה שאמר לעיל הכל מודים כו' אבל לפי האמת לא ס"ל ע"ש בתוס' וצ"ע מהפוך הדף שאמר ר' יוחנן הכריז על בניהם שהם ממזרים משמע שאיהו גופיה פסק כך הלכה למעשה ודו"ק:

שם אמר ליה אי הוי כיהושע בן נון כו' כצ"ל וכן אח"כ אי מר לא יהיב ליה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' אי הוי גדול כיהושע בן נון לא הוה חושש במה שאין אתה נותן לו בתך שאפילו אם אין (אתה) מר נותן לו יהיה הרבה והרבה אחרים שיקפצו עליו ויתנו לו אבל האי פלוני שאינו גדול ואינו חשוב אי מר לא יתן לו שום אחר לא יהיב ליה:

רש"י בד"ה ואע"ג דקתני בפ' ר"ג אין ביאה כו' אבל לדידיה לא ס"ל אפ"ה כו' כצ"ל:

בד"ה אמרי אינשי כו' במלכות מדי וגוזמא. נ"ב פי' מלומדים הגמלים כך:

דף מה:

גמ' בר ארמאתא אמר ריב"ל כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בה כו' אינן גרים יכילנא כו' הד"א:

בד"ה מי לא טבלה כו' לטבילת גירות דדת יהודית כו' כצ"ל:

דף מו.

רש"י בד"ה הקדש חמץ כו' הנכסים כולן או כו' הד"א:

בד"ה בטפסא דמלכא שהיו לו לעבדים הס"ד:

בד"ה ועל יינן כו' לך לך אמרי' לנזירא כו' כצ"ל:

ד"ה מאמהות צ"ל באמהות כו':

ד"ה אימהות צ"ל משאי אפשר אמהות אי איפשר למול:

דף מו:

גמ' אילימא מדכתיב לך אל העם וקדשתם כו' ת"ר מי שבא ואמר גר אני כו' ת"ל וכי יגור בארצכם כו' כצ"ל וכן כל בארץ על עמוד השני צ"ל בארצכם:

רש"י בד"ה לפיכך כו' סגיא מטבילין כו' כצ"ל והד"א. תוס' בד"ה משפט כתיב ביה ורבי יוחנן דהכא כו'. נ"ב כמו ועוד י"ל:

דף מז:

גמ' גובהה של עטרה אינו אוכל בתרומה נתרפא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ומודיעין אותו כו' מחילה ולא ניתן כו' הד"א:

תוס' בד"ה וכל דבר כו' ובקונטרס לא גרס ליה בנדה כו'. נ"ב פי' לא גריס במסכת נדה ה"מ לטהרה כו':

בד"ה קשים גרים כו' זה בזה והקשה כו' כצ"ל. ונ"ב ר"ל והקשה דרש"י גופיה סתר זה הלשון:

דף מח.

רש"י בד"ה ל"א כו' ואי אתה מל בן שהוא איש כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה עשייה בראש כלומר נאמר שם תיקון כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה המפקיר עבדו יצא לחירות כו' ואמר ר"י דהכי פריך. נ"ב הוא שנויא על התימה ודו"ק:

בד"ה לא עשה רגליו כו' והתניא העברת שיער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים. נ"ב ברייתא זו כת"ק דר"א בן יעקב דסבר דלא תמצא שום מלקות בבית השחי כו' ומכח כ"ש פריך מהאי ברייתא ובבאורי הסמ"ג בארתי יפה. בא"ד אף בשאר איברים ומשני כי קאמר רב כו' כצ"ל והשאר נמחק:

דף מח:

גמ' א"ל א"ה כי קאמר ליה ר"ע כו' מנהרדעי וא"ל אי הכי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בין השמשות כו' עבדך דלקמן כו' כצ"ל:

דף מט.

גמ' לכתוב רחמנא לא יגלה לא יקח למה לי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה דכתיב כו' לא יגלה הס"ד ואח"כ מ"ה ורבי יהודה כרבנן:

בד"ה סבר לה כרבנן כו' על האנוסה הס"ד:

תוס' בד"ה שמעון התימני כו' דאין למדין הלכה מפי התלמוד כו'. נ"ב בפ' יש נוחלין (בבא בתרא דף קל"א) ופי' רשב"ם בפי' השני אין למדין הלכה שנאמרה בתוך המשנה או בתוך הברייתא כי אם בגמ' וכן פי' הערוך כו':

בא"ד דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כו'. נ"ב ותימה גדולה בעיני הא מסקינן לעיל דבין בפנויה בין בא"א הולד כשר אלמא לאו טעמא משום דאין ממזר מחייבי לאוין הוא אלא משום דילפינן מאשת אב דלא תפסי קדושין לדידה ולאחריני תפסי כו' לאפוקי עובד כוכבים ועבד כו' וה"ה לר"ע מאנוסת אביו וטעמא משום דאפקרה רחמנא לזרעיה דאין לו חייס כמ"ש התוס' בריש כתובות ובכמה דוכתי וכן הביא הסמ"ג א"כ מנלן דלא קי"ל כר"ע ונראה דאין מביאין התוס' ראיה דאין הלכה כר"ע דמתני' אלא דלא קי"ל כר"ע אליבא דרבי סימאי דסבר דמרבינן חייבי לאוין מולא יבא אף בלא לאו דשאר אלמא דלא מקיש לא לא"א ולא לאנוסת אביו א"כ ממילא דאף מעובד כוכבים ועבד הולד ממזר כמו שפירש ר"י להדיא בהיפוך הדף וכן פירשו התוס' בפ'

עשרה יוחסין אהא דקאמר סבר כר"ע דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והקשו התוס' מנלן דסבר ר"ע הכי ופירשו דדוקא לפי מה דמרבינן לר"ע אף שאר לאוין בלא שאר שהולד ממזר הוא דאמרינן דסבר ר"ע עובד כוכבים ועבד כו' הולד ממזר אלמא מוכח להדיא דהאי ראיה אינה אלא דלא קי"ל כר"ע דמרבי כל שאר לאוין אף בלא שאר וכשם דתלמודא לא קי"ל כהאי ר"ע ה"ה דלא קי"ל נמי כר"ע דשאר ובפרט מאחר דאית להו אינך ראייות דאף בלאוין דשאר לא קי"ל כר"ע ובלאו הכי צ"ל דלא מייתי ראיה אלא לאוין בלא שאר דהא עובד כוכבים ועבד אין להם שאר ודו"ק:

בד"ה הכל מודים כו' אישות ואליבא כו' כצ"ל:

דף מט:

רש"י בד"ה משנת ר"א כו' נזכר במשנה או בברייתא כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה הכל מודים כו' לא כפי' הקונטרס דאפילו לרב אין הולד ממזר כו' כיון דהואי בעובד כוכבים ועבד כו' כצ"ל. ונ"ב ואף שכתבו התוס' לעיל דיש לחלק בין שומרת יבם לעובד כוכבים ועבד מ"מ כי היכי דלא מצית למילף עובד כוכבים ועבד משאר חייבי לאוין משום דלא תפסי בהו קדושין לשום אדם ה"נ לא מצית למילף שומרת יבם משאר חייבי לאוין משום דלא תפסי קדושין כו' ועדיפא משאר לאוין ומה שכתבו התוס' לעיל דלא דמיין כו' היינו שאם באת למילף שומרת יבם מעובד כוכבים ועבד כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה אי כרב כו' בלאו ולא תפסי כו' אורחיה דקרא ולאשמועינן דלקי אקדושין או אתי למה דלא תפסי קדושין כצ"ל והס"ד. (עיין במהרש"א):

דף נ.

רש"י בד"ה משלו כו' לפחות משניו הס"ד:

רש"י בד"ה רבן גמליאל אומר הס"ד:

בד"ה סדר משנה כו' שבספרים הס"ד:

בד"ה סדר יבם החליצה כו' ואח"כ כו' הד"א. בד"ה נתן גט כו' בלא יבנה הש"ד:

בד"ה וחליצה כו' לא מיפטרה כמו שאחר כונס כו' כצ"ל. :

דף נ:

גמ' ועשה מאמר ונתן גט ונעל כו' ונתן גט וחלץ כו' וכן אח"כ צ"ל ונתן גט ובעל כו' אבל גט אחד ביבמה מאמר אחד ביבמה מהני מ"ט כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה חלץ וחלץ כו' כלום הוא וכן כו' הד"א. בד"ה או בעל כו' לשנייה או בעל כו' הד"א:

בד"ה אין אחריה כלום ונפקא בגט ובלא חליצה כו'. נ"ב כך פי' רש"י לפום ריהטא אבל אינו נכון אלא צריכה חליצה ואין אחריה כלום היינו דלא מהני מאמר אחריה וכן פרש"י גופיה לקמן בהיפוך הדף דביאה פסולה כמאמר שויוה רבנן כו' ע"ש. (עיין במהרש"א). בד"ה אבל גט כו' לא ייבם ומאמר ביבמה כו' הד"א:

בד"ה משום דמהני כו' קונין אותה הס"ד:

בד"ה ואי ביאה כו' צריכה שני גיטין וחליצה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה עשה מאמר כו' ולעיל פי' כו'. נ"ב דף ל"ב בד"ה גט למאמרו. בד"ה מדגט כו' לא מהניא ואתי למנעל אחר חליצה הד"א והס"ד ואח"כ מ"ה חדש ואתי למיבעל כו':

דף נא.

רש"י בד"ה אלא פשיטא כו' אינה תחלה ומיהו כו' הד"א:

בד"ה מאי טעמא כו' ה"ג הס"ד:

בד"ה לימא תיהוי תיובתא דשמואל דאמר כו' הד"א:

דף נא:

תוס' בד"ה כולהו ס"ל יש מאמר אין שוין ממש דלבית שמאי כו' כצ"ל. בד"ה ביאה פסולה כו' אחר ביאה פסולה דקתני אין אחריה כו' כצ"ל:

דף נב.

גמ' כיצד מצות התרתן עשה מאמר כו' ובשטר כיצד בשטר כיצד כדאמרן כו' כצ"ל:

שם או דלמא אתי לאחלופי בגיטא אמר ליה חיישינן דלמא אתי לאחלופי בגיטא כצ"ל. ונ"ב זו גירסת הרא"ש. שם לא יקחו והיינו כו' כצ"ל. רש"י בד"ה האי גט כו' אחר מאמר כצ"ל והס"ד:

ד"ה ושטר צ"ל ובשטר כיצד כו':

תוס' בד"ה דמקדש בביאה אר"ת דאפילו ביבמה כו'. נ"ב פירוש דלא תימא דוקא בעל סתם וק"ל:

בא"ד דפריצותא הוא שעושה כו' כצ"ל:

ד"ה לכשאכנסנה כו' והרי זה גט דקאמר היינו לגרש בו כו' כצ"ל:

דף נב:

רש"י מה"ד מאמר עילוי זיקה כו':

בא"ד אסורה כו' ומותרת לאחיו כו'. נ"ב כך פירש רש"י לפי האיבעיא דעדיין לא ידעינן הא דאמר רבא דדוקא צרה שריא ולא היא משוה דאיחלפא ומ"מ אסורה לו דלא שייך לומר מאי דעבד שקלה שהרי נתן גט על המאמר כדי לפוסלה מעליו ודו"ק ואיכא נ"מ בזה לפי דאמרינן בפרק ד' אחין בלישנא בתרא דהותרה אף היא מ"ה הכא אסורה לו ושריא לאחיו לפרש"י נ"ל:

בד"ה נתן גט כו' זיקת יבמין ג' אחין נשואין כו' כצ"ל:

בד"ה האי לחודה כו' זיקה דלחודה קיימא כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה מהו צ"ל לינמתו מהו כו' ומאי קאמר נמי או דלמא כו' כצ"ל:

דף נג.

גמ' פיסקא אחת יבמה אחת ואחת שתי יבמות נמחק וצ"ל הפיסקא כיצד עשה בה מאמר כו'. :

דף נג:

רש"י בד"ה וליטעמיך כו' אחת נשלמא כו' דלא תיסגי ליה בגט בלא חליצה כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה אלא בעל כו' אשתו היא הס"ד. משנה והיא מזידה הוא מזיד והיא שוגגת וכו' ובגמ' שניהם אנוסים אונס דמתניתין כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בין ביאה לביאה בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה ובין העראה לגמר ביאה כצ"ל והס"ד. ונ"ב ס"א:

בד"ה וכן הבא כו' הביאות הללו הס"ד:

בד"ה אי פסולות לכהונה כו' משום זונה וגרושה מיפסלה מתרומה דבי נשי אם היא בת כהן דשויה חללה ודוקא עריות או פסולות כו' כצ"ל:

בד"ה אלא אפילו כו' מכוונת דתרוייהו כו' הד"א:

דף נד.

גמ' לשם ביאה והתניא בין ער בין ישן אימא בין ערה בין ישנה והתניא בין ער הוא בין ישן הוא כו' כצ"ל:

שם נים ולא נים כו'. נ"ב נים ולא נים תיר ולא תיר הכל אחד הוא וכפל לשון לבאר הענין היטב עיין בתוס' בפ"ק דתענית:

רש"י בד"ה ישן לא קנה כו' מן הגג ונתקע הד"א והס"ד:

תוס' בד"ה מה לאחות כו' ומאשת אח נולד היכא דעל ידי כו' כצ"ל. ונ"ב בודאי ריב"ן לא ס"ל שנויא בתרא דלעיל דלא אמרינן שכן בידו לרבות אלא באשת אח כו' א"כ לא אתי מינה חמותה ואחות אשה ודו"ק א"נ ס"ל לריב"ן נהי דלא חשבינן לחומרא שכן בידו לרבות אלא באשת אח ולא באינך מ"מ ליכא פירכא באינך דסוף סוף ג"כ משכחת בהו שיש בידן לרבות ודו"ק אבל התוס' לקמן בד"ה מאשת אח ילפינן כו' לא סבירא להו לחלק הכי ודו"ק:

דף נד:

רש"י בד"ה דודתו שאין איסורה כו' כצ"ל:

בד"ה יש לה חייס ומשפחת אב כו' כצ"ל:

דף נה.

רש"י בד"ה ערירים יהיו משמע כו' כצ"ל:

בד"ה שפחה חרופה כו'. נ"ב פי' והיא חציה משוחררת שתופסין בה קדושין ולאו דוקא לעבד עברי ה"ה לישראל שאינו עבד אלא רש"י בא לפרש בענין שתהא מאורסת בהיתר ולא יהיה בזו איסור אלא שמזנה תחת ארוסה וק"ל:

תוס' בד"ה יש לה בנים כו' דלא נילפו מהדדי. נ"ב כך נ"ל לפרש הסברא נותנת כל לאחר מיתה אסורה כו' ומשום הכי מצריכה קרא לאשת איש ואחר דמרבינן אשת איש להיתירא א"כ נימא גבי אשת אח נמי נילף מיניה לכך צריך קרא גביה לאסור ומאחר דאסרינן גבי אשת אח מכח קרא וסותרים הסברא א"כ נימא ה"ה גבי איסור חמות בשריפה הוי לכך צריך קרא וק"ל:

בד"ה דודתו דכתב רחמנא גביה ערירים כו' כצ"ל:

דף נה:

רש"י בד"ה אי למאן דאמר כו' לחייבי לאוין הס"ד:

תוס' בד"ה אינו חייב כו' הוצאת זרע אלא ביאה הראויה להזריע בענין כמו באשת איש כו' כצ"ל:

דף נו.

רש"י בד"ה קנה לכל כו' ואוכלת בתרומה מיד כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מן הנשואין כו' וע"י ביאה. נ"ב פי' ביאה גרועה כדלעיל:

דף נו:

גמ' אמר רבה אשת כהן כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה אשלא כדרכה כו' ולעולם ברצון כצ"ל והס"ד ואח"כ נמחק עד ה"ג. (עיין במהרש"א). בד"ה ר"א ור"ש כו' כדכתיב לא יחלל שני חילולין כו'. נ"ב כך הוא ההרגל ברש"י לפרש שני חילולים ואינו כן אלא מלשון חילול לחוד הוא דמפיק מי שהיה כשר ונתחלל כדלקמן בפ' אלמנה לכ"ג (יבמות דף ס"ט) פרש"י גופיה כן ועיין בהגהתי פ' ד' מיתות (סנהדרין דף נ"א) ע"ש:

בד"ה מאי קדושי כו' עבירה הס"ד:

בד"ה מן הנשואין כו' חללה ומה קדושי כו' אלו לא כ"ש הס"ד והד"א:

דף נז.

גמ' מלתא אחריתא ופשט ליה כו' כצ"ל. ואי לר"י ל"ל קרא האמר בין כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה הכא אין כו' שאין לך אשה שמותרת לו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אביי אמר כו' לא אמרינן גבי ההיא מתניתא כו' כצ"ל:

דף נח.

רש"י בד"ה אין חופתה כו' כביאתה כצ"ל:

בד"ה ומי בדקה כו' נטמאה ושמע מינה כו' הד"א:

דף נח:

גמ' מאמר ביבמתו ויש לו אח אפילו כו' כצ"ל. רש"י בד"ה ל"א כו' שהיא באה מכחה ומאמר קונה כצ"ל והד"א:

בד"ה וא"ת כו' גמורים בחוזרת כו' הד"א. תוס' בד"ה רב פפא כו' דלית ליה הך דרשא שקדמה שכיבת בעל כו' והך דרשא דונקה האיש מעון כצ"ל. ונ"ב נ"ל:

בד"ה על ידי גלגול לא בעי לאתויי גלגול מגלגול כו' כצ"ל:

בא"ד דמשמע ליה מאיש אחר כו'. נ"ב אע"פ שבכמה דוכתי איש בא למעוטי קטן אבל הכא איש אחר לא כתיב בפי' אלא דילפינן מבלעדי אישך והכל בכלל ודו"ק:

דף נט.

גמ' דכתיב אשה כו' מכשירין בבוגרת ולא ישא את מוכת עץ ת"ר כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בבתוליה כו' מהאי קרא ולמדרש כו' כצ"ל:

בד"ה ור"א כו' לרבות בוגרת בבתוליה כו' הד"א:

תוס' בד"ה מהו בתר כו' מ"מ הוא מדמי איסור קיחה כו' כצ"ל:

בד"ה הא לא אשתני כו' כי חדית רחמנא כו'. נ"ב אמוציא שם רע קאי לדונה בסקילה דוקא כשלא בגרה וק"ל:

דף נט:

רש"י בד"ה א"כ כו' לכהונה גדולה הס"ד:

בד"ה אתנן כלב כו' והבעלי לכלבי. נ"ב וכן פרש"י בסוטה פרק ארוסה (סוטה דף כ"ו.) ונ"ב עוד ולולי פה קדוש היה נראה לפרש טלה לבעל הכלבית כדי שתבעל לו והוה אתנן כלב ממש כאתנן זונה שוב מצאתי בפרק כל האסורים (תמורה דף ל') שאף רש"י פי' כן:

תוס' בד"ה אלא לאו כו' היאך איש מתחייב קנס כו' כצ"ל:

דף ס.

רש"י בד"ה דרב עמרם כו' מחייבי עשה ור"א כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה שאינו משלם כו' היינו מדרבנן כו'. נ"ב אבל מדאורייתא אם נשא נשוי מאחר שממנו נבעלה ודוקא לכתחלה לא ישאנה מן התורה כמו בוגרת ומוכת עץ כו' וכן פי' התוס' בריש אלו נערות וצ"ל דהשתא ס"ד דאפילו בוגרת ומוכת עץ נמי מוציא בגט מדרבנן עד המסקנא דשרי הכל אפי' מדרבנן ודו"ק:

דף ס:

גמ' מוכת עץ נמי רבי קרובה כו' בר זוגיה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מדשבקיה בר זוגיה כו' ושבקיה לרבי יוסי כו' לרבי יוסי דמטמא מלא כו' כצ"ל:

בד"ה חד מלא כו' את הארוסה ומלאיש כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה והאמר ר"ש כו' בתולה אפילו מקצת בתולים משמע דאי הוה כו' כצ"ל. נ"ב ול"נ לפרש אליבא דרש"י כפשוטו דבתחלה פריך שפיר והא אמר ר"מ בתולה אפילו מקצת בתולה משמע ואותו הלשון משמע שכך הוא משמעות הלשון ולא משום דהוינא ילפינן בגזירה שוה א"כ למאי צריך הכא אליו לרבות בוגרת דא"ל דהוה ילפינן בגזירה שוה מהתם דממעט לפי האמת בוגרת דס"ל לרש"י דלא ילפינן בתולה מבתוליה דאינן שוות לג"ש ואינו דומה לשב הכהן ובא הכהן דסוף סוף חד עניינא הוא אבל הכא לישנא דבתולה משמע מקצת בתולים ולישנא דבתוליה משמע למעוטי מקצת בתולים אבל הכא פריך לר"ש דאמר אליו לרבות בוגרת א"כ איך אמר אי הוה כתיב בתולה לחוד הוה בתולה שלימה משמע אמאי הוי אמרינן הכי הא איכא למילף מהכא דאפילו מקצת בתולים הוה והשתא לא מהני לתירן דהוי ילפינן מבתולה דאונס כו' דסוף סוף מאי חזית למילף מאונס דלא דמי נילף כהונה מכהונה ומשני אדרבה מהכא הוה אתי דהוה אמרינן בתולה שלימה משמע כמו שמפרש ואין להקשות לפי האמת לשתוק מאליו ומבתולה וליכתוב בתולה שהרי הסברא נותנת דאפילו מקצת בתולים משמע אי ליכא הוכחה מקרא די"ל הוינא ילפינן מאונס דבתולה שלימה בעינן ולא בוגרת ואין להקשות למה א"ר שמעון בתולה שלימה הלא אינו מוכח אלא מהכא דהכי נמי קאמר מדאיצטריך קרא למיכתב אליו ש"מ דבכל דוכתא שלימה משמע וזהו שפיר משמעות הלשון ודו"ק:

דף סא.

תוס' בד"ה קברי עובדי כוכבים כו' אדם ואברהם כו'. נ"ב פי' אברהם נמי מקרי אדם גדול בענקים מ"מ בני נח הם וק"ל:

בד"ה כ"ג כו' לה לעיל בפ' שני כו' כצ"ל:

דף סא:

גמ' רב פפא אמר בכ"ג והאי תנא כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה מכלי לב כמו מבלי לב כצ"ל:

בד"ה והא רבנן כו' וכה"ג מי פליגי רבנן כצ"ל והס"ד:

דף סב.

רש"י בד"ה כי שת כו' בלא זכרים כו'. נ"ב י"מ א"כ מהיכא יליף דבעינן שני זכרים ושני נקבות דלמא לא קפיד קרא אלא אזכרים ולא אנקבות כלל ול"נ דודאי יליף השתא מבריאת עולם וכמו שמצינו לשם דהוי שני זכרים ושתי נקבות אלא דקשה ליה בשלמא שתי נקבות הוא לקיום העולם ולשבת אבל שני זכרים למאי בעינן זכר אחד יכול לישא את שתיהן ומש"ה הוצרך להביא קרא דאף שני זכרים בעינן ודו"ק נ"ל. (עיין במהרש"א):

בד"ה מ"ט כו' דב"ה או זכר כו' הד"א:

בד"ה שאני הכא כו' שהזכיר שמו ושמו של אביו כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וקבע להם כו' זמן ג' ימים כו' כצ"ל:

בד"ה דכתיב אמור להם כו' וסייעוהו בבא לטהר. נ"ב נ"ל הכוונה שהתוס' אומר אבל האמת היה שסייעהו מן השמים לטהרו ולא כפי מחשבת מרים ואהרן ודו"ק:

בד"ה הכל מודים כו' והא לא מיפטר מפ"ו כו' כצ"ל:

דף סב:

גמ' אלא סמוך לוסתה אע"ג דאמור רבנן חייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה וכמה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה איעקר כו' בבכורות הס"ד:

בד"ה ה"ג כו' לעונתה אע"ג דאמור רבנן כו' כצ"ל:

בא"ד חייב אדם כו' ישוב אליה ויפקדנה בשאר דברים כו' כצ"ל:

דף סג.

גמ' רות המואביה כו'. נ"ב נ"ל ע"ד הכוונה אפילו אותן שהזכרתי לבא בקהל בנים אמצא היתר ע"י עמוני ולא עמונית כו' כדי שיהיו כל המשפחות שבעילם נברכים ונדבקים בך ודו"ק:

רש"י בד"ה חטין כוסס בתמיה וכי אדם אוכל חטין כמות שהן וילבש פשתן כמו שהוא כצ"ל והס"ד:

בד"ה רות כו' ויהושפט דהוו צדיקים גמורים כו' כצ"ל:

בד"ה מגני' ליה אארעא משכבת אותו על הארץ לשמור כל הלילה כצ"ל והס"ד ואחר כך צ"ל הדבור מרמא ליה תיגרא בשבילה מתקוטט עם בני אדם והס"ד:

בד"ה לא תזבן צ"ל ולא. בד"ה ואע"ג כו' ואין לך שכר בעבודת הקרקע לפי השער אפילו כו' כצ"ל:

בד"ה שפין פלאסטי"ר בלעז ואם בעל כו' הד"א:

בד"ה טעמה כו' שקר הוא לך וכתיב כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אפילו ספינות כו' מכל דריש כו' כצ"ל. ונ"ב ואני אומר דהים נמי הוא בכלל הארץ אבל אדמה משמע לשון אדמות ומשמע דהוא היבשה וק"ל:

דף סג:

גמ' בגוי נבל כו' זו אשה רעה. נ"ב פירוש שהיא מסירה את לבו מיראת שמים ומצות ונקראת נבל שנאמר כאחת הנבלות תדברי וק"ל:

שם ביום אידם כו'. נ"נ נ"ל מדה כנגד מדה דמאחר שאתה משמח עמהם ביום אידם א"כ אתה אוכל עמכם אפילו אתה אוכל משלך מ"מ חשב הכתוב כאילו אתה אוכל מזבחו כדכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו אפי' משעת הקריאה כדאיתא בע"ז ישראלים בזמן הזה עובדי עבודת כוכבים בטהרה הן כו' וא"כ מאחר שזבחיהם קרוי זבחי מתים ע"כ באה המדה לשלם ענין המתים נ"ל:

שם ואמר רבה בר שמואל כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה תריץ יתיב וסמך אמרן כו' הד"א:

קודם ד"ה ששמחים צ"ל ד"ה על המרחצאות מפני הטבילה שלא היו זהירים בה והס"ד ואח"כ ד"ה מחטטי שכבי מוציאים הנקברים מקבריהם והס"ד:

ד"ה בכם כו' יש בהם אלא חטוטי שכבי כצ"ל:

בד"ה גוף כו' ונשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפא לרישא מידריש יעטוף לשון כו' כצ"ל:

דף סד.

תוס' בד"ה יוציא ויתן כו' דאין כופים בכל הנהו כו' אלא לפסולות והתנינן כו' שמענו שמוציא שמענו שכופים כו' כצ"ל:

דף סד:

גמ' דקיימי בנפשאי כו' נ"ב נ"ל לפרש שהיה מסיח דעתו וע"כ לא היה לו כ"כ צער עצירת נקבים ומש"ה אהני ליה הך רפואה והסחת דעת הוא פועל לזה בסגולה כדמוכח בסוף המוציא יין ע"ש:

שם דאתחזק תלתא זימני כו'. נ"ב אבל ב' זימני אקראי בעלמא הוא אשר"י:

רש"י בד"ה דאירסה השלישי ומת הס"ד:

בד"ה ה"ג כו' סתמא היא ופשיט לך לא שיחק בך כו' כצ"ל והד"א:

דף סה:

גמ' ר"א בן שמוע מותר כו' לסוף איגלאי מלתא כו'. נ"ב ס"א גליא ליה:

רש"י בד"ה הפילה ולא אוציא הס"ד:

בד"ה איכו ילדת לי חדא כרסא ומי יתן שלא שתית ותלדי כו' כצ"ל. ונ"ב מדפרש"י ומי יתן כו' א"כ על להבא קאמר ודוחק לומר שנודע לו שאשתו היתה אבל זה לא נודע לו ששתתה כבר כוס של עיקרין ושמעתי לפרש דה"ק ומי יתן שלא תועיל לך השתיה ויהיה כאילו לא שתית וכן יש בס"א ומי יתן שלא שתית ואי גרסינן בגמרא אזלה ובעיא למישתיה סמיא דעקרתא אתי הכל שפיר ודו"ק:

תוס' בד"ה סלקא דעתך כו' אמאי יוציא. נ"ב זהו דלא כפירוש רש"י שפירש אפי' אינה באה מחמת טענה מ"מ היא יכולה לצאת כשתרצה לצאת בלא כתובה ודו"ק:

דף סו:

רש"י בד"ה אבל כהן כו' התנה להחזיר לו דמיה אלו אם תכחיש או הוזל דמיה שיאכילנה כו' ברשותיה אכלי כצ"ל והס"ד:

בד"ה מכרו שניהם או זה או זו כצ"ל והס"ד. ונ"ב נ"ל ועוד נ"ב פירוש דלא תימא מכרו שניהם יחד וכמו שיש מפרשים דאיירי במכר האיש ואח"כ האשה ואומרת שנחת רוח עשיתי לנעלי כו' כמו שמסיק הר"ן:

תוס' בד"ה לא יאכילנה כו' אלא לכהנים ולא לישראל וישראל ששכר פרה מכהן כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה עבדי צאן ברזל כו' ושן ועין ותרומה ענין אחד הוא כו' כצ"ל:

דף סז.

רש"י בד"ה אף בת כהן לכהן כו' אינו מאכיל ועבדים אוכלים בתרומה כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א והיאך עבדים:

בד"ה כולן זכרים לא גרסי' כולן אלא ה"ג זכרים כו' כצ"ל והד"א והס"ד:

דף סח.

גמ' לויה וישראלית פסולה רבי יוסי אומר כו' כצ"ל:

דף סח:

גמ' ולא אנינות דרבי יוסי בר חנינא כו'. נ"ב הגירסא הנכונה דל"ג דרבי יוסי בר חנינא אלא גרסי' מן זר וכל זר נפקא וקאי אבת כהן ודברי ר"י ב"ח יליף מגוף הקרא השני וכל זר זרות אמרתי וגירסא זו עדיף דלא יתכן שפיר למילף הא דר"י ב"ח מריבויא דכל וכן משמע להדיא מסמ"ג דמריבוי דכל נפקא בת כהן ע"ש (עיין במהרש"א):

רש"י בד"ה אי הכי כו' לא פסלי וה"ה דמצי נמי למימר כו' כצ"ל. ונ"ב אף שמפי' רש"י דוקא הוא היינו לפי האמת שמרבינן אף חייבי לאוין דעובד כוכבים ועבד אלמא לאו אהויה דוקא קפיד אבל בתחילה שבא למעט נמי עובד כוכבים ועבד ה"ה דמעטינן חייבי כריתות ונימא דגזירת הכתוב הוא בהויה דוקא קפיד ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה עבד כנעני לית ליה כו' אלא בר קדושי דוקא כו'. נ"ב ביש ספרים אינו אבל לפי הלשון נראה לפרש דלא בא למעט אלא דוקא שיש בר קדושי ומ"מ לית להו הויה כגון חייבי כריתות לאפוקי עובד כוכבים ועבד אע"ג דלאו בני הויה נינהו מ"מ נמי לא הוי בר קדושי בשום דוכתא ולא קא ממעט ומ"מ תלמודא פריך לקמי שפיר א"ה עובד כוכבים ועבד מנין דלמא בא למעוטי כל דליכא בר הויה אפילו אי לית בר קדושי בשום דוכתא ודו"ק:

בא"ד דהא חמירו כו'. נ"ב פי' שעונש כרת חמור וק"ל. בא"ד חייבי כריתות לא פסלי כו'. נ"ב פי' מדין ק"ו מה חייבי לאוין דקיל דהרי תפסי בהו קדושין חייבי כריתות דחמירי לא כ"ש ודו"ק:

דף סט.

תוס' בד"ה כ"ג כו' וי"ל דלגבי בן אין להצריך כו' כצ"ל:

דף סט:

רש"י בד"ה ואינו פוסל כו' אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר והוא עבד ומת בעלה ישראל וזה קיים אינו פסלה מלשוב אל בית אביה בנעוריה ומפרש ואזל היכא משכחת לה שיהא בן ישראל עבד כצ"ל והשאר נמחק. ונ"ב ס"א והר"ן. בד"ה עד מ' יום כו' דהרי כבר מ' יום כצ"ל:

בד"ה בבא עליה כו' שבא עליה כצ"ל והס"ד:

סליק אלמנה לכהן גדול פרק שביעי:

דף ע:

רש"י בד"ה שבקינן כו' לה אתרומה כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה ה"ג עד סוף הדבור נמחק. ונ"ב בס"א [אינו] ועיקר:

דף עא.

גמ' בריש עמוד כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן נכר לא יאכל בו בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת במעשר ואיצטריך כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה והני מולין כו' ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו. נ"ב פי' ואף שלא כתב בהדיא דאיירי בישראל אלא בע"כ סתם ערל קאמר ואין חילוק בין עובד כוכבים לישראל אלמא דישראל נמי בכלל סתם ערל הוא ומשני:

דף עא:

רש"י בד"ה מעוי צועק כו'. נ"ב לפי' רש"י נ"ל הטעם לפי שהבכיה של התינוק מחמם אותו כאשר מן הטבע וזן אותו ומ"מ אינו דומה לחלצתו חמה וק"ל:

בד"ה הזאה אימת כו' דכל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר כו'. נ"ב ותימה גדולה א"כ איך היו יכולין ליטהר והלא אח"כ היו צריכין הזאה ג' וז' וא"כ גמרה טהרתם בי"ח לניסן וצריך לתרץ בדוחק דכולי האי לא גזרו שיהא כקבר ממש וימנה ז' ימים אחר הפרישה אלא אפי' יתחילו למנות מקודם ויזו בעשירי ובי"ד בע"פ ודיו ודו"ק:

דף עב.

גמ' ונולד כשהוא מהול נמחק. ונ"ב נ"ל דל"ג ונולד כשהוא מהול בברייתא וכן ברש"י וכן הטור לא הביאו בטור י"ד וכן נראה דפשיטא דנימול לח' וביום מאחר דמצריכה ליה מילה משום ספק ערלה כבושה שצריך לעולם הטפת דם ברית ועוד הסמ"ג והאשר"י בפרק החולץ מביאין ראיה מהאי ברייתא דחמור גר שנימול שצריך להטיף ממנו דם ברית לכ"ע מה שלא מצינו בקטן שנולד כשהוא מהול וא"כ בע"כ ל"ג נ"ל:

רש"י בד"ה ואב"א כו' ולא היתה חמה כו'. נ"ב פירש ורוח צפונית אינה מנשבת בלא זריחת חמה ודו"ק:

בד"ה בימי בן כזיבא שמשכו עובדי כוכבים באונס. נ"ב פירוש העובדי כוכבים משכו ערלתן של בני ישראל באונס:

בד"ה טומטום כו' ל"א גרסי' מסייע ליה לרב הונא טומטום כו' כצ"ל:

ד"ה ונולד כשהוא מהול עד סוף הדבור נמחק:

דף עב:

רש"י בד"ה אנן באכילה כו' בפרה אדומה מרבינן ליה כו' כצ"ל:

בד"ה מותר בהזאה דפרה ערל כו' הד"א:

בד"ה ר"ע כו' מדרבי ליה גבי טמאים כו' כצ"ל:

בד"ה הנך דפסולים באסיפת אפרה פסולים כו' וסוגיא דפרשתא כו' כצ"ל. ונ"ב זה לשון הגמרא אמר עולא כל הפרשה כולה משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא וזה לשון רש"י משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא כשתדקדק בה אינך יכול להשוות שיטת הפרשה בשוה שיהיו כל מקראותיה שוין זה עם זה אלא יש בהן שמשמע מקרא זה מוציא מכלל משמע מקרא שלפניו מה שפסל זה הכשיר זה או מה שהכשיר זה פסל זה ויש בה מקראות משמעות שמתקיימין ממילא משמעותו שהמשמע עומד במקומו ואינו מוציא מכלל חבירו ולפי סידורן יש לך להבין מהו המוציא מכלל חבירו ומי משמע ממילא ועכשיו דורש והולך את כולה ותו דרשינן בגמ' ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח וגו' איש להכשיר את הזר טהור להכשיר את האשה והניח להוציא את הקטן כו' ופרש"י איש להכשיר את הזר משום דלעיל מיניה איירי בכהן כתוב הכא איש להכשיר את הזר דאי כתוב ואסף את אפר הפרה ה"א אכהן קאי דלעיל מיניה איירי בכהן כתיב הכא איש להוציא ותו גרסינן ולקח אזוב וטבל במים איש טהור לרבנן איש ולא אשה טהור להכשיר את הקטן ולרבי יהודה איש ולא קטן טהור להכשיר את האשה ופרש"י ולקח אזוב כו' דכתיב בהזאת מימיה והיא עבודה שאחר הקידוש וא"כ לרבנן דאמרי הקידוש נעשה באותן של אסיפה ובאסיפה כתיב איש טהור דהיינו זר ואשה כדפרשתי לעיל על כרחך איש טהור הכא לאו לאכשורי זר ואשה ולמפסל קטן וליהוי משמע ממילא דא"כ לשתוק קרא מיניה ולכתוב ולקח אזוב וטבל במים והזה ואנא ידענא דאההוא דלעיל מיניה קאי וכי כתבי' למדרש איש ולא אשה ע"כ משמע זה מוציא מיד משמע טהור להכשיר קטן דפסלי בקידוש ולרבי יהודה דאמר אשה פסולה בקידוש וקטן כשר אתא האי למימרא איפכא איש ולא קטן טהור להכשיר אשה דעל כרחך ל"ל דמשמע ממילא דא"כ לשתוק מיניה ע"כ לשון רש"י לשם ולא דקדק כאן יפה:

בד"ה דשקיל חד. עפרא הס"ד:

דף עג.

תוס' בד"ה לימד על כו' דלא בעי כפרה אבל דזב כו' כצ"ל:

בד"ה נכסי כהן כו' לא נתתי למת או ליקח לו כו' כצ"ל:

בד"ה משא"כ כו' מן אבל לענין ערל כו' עד אתי שפיר כו'. ונ"ב כל זה הוא גליון תוס' ונכתב עוד בצדו דאיכא למעוטי פי' מבו דכתיב גבי ערל ודו"ק:

דף עג:

גמ' אמר מר אסורין לאונן כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ואמר מר במסכת מכות הס"ד:

תוס' בד"ה ואוכלין כו' ולעיל כתבתי. נ"ב בריש פרקין:

בד"ה והיכן כו' משמע דאי מזהירין כו' כצ"ל:

דף עד.

תוס' בד"ה ה"ג כו' שמחוסר כפורים יכשיר בערל כו' כצ"ל:

בד"ה מה לפסח כו' שכן פנ"ק עכ"ס כצ"ל:

דף עד:

רש"י בד"ה תרי קראי כו' כפרה היא הס"ד:

בד"ה כיון שמלאו כו' טבולי יום ארוך משעת טבילתן כו' קרבנותיהם למחרת הס"ד והשאר נמחק:

בד"ה מכלל כו' וקדשים הס"ד:

דף עה.

בד"ה והכתיב כו' טבולת יום ארוך לטומאת כו' כצ"ל:

בד"ה תרי קראי דכתיבי כו' כצ"ל:

בד"ה במים יובא כו' ע"כ לתרומה איירי מדבעי כו' כצ"ל:

דף עה:

רש"י בד"ה מידי דהוה כו' ממעי אשה ומוציאו כו'. נ"ב פי' בערוך מחמת חדותו שהוא כקולמוס גורד מפניו ומוציאו:

דף עו.

גמ' כי מגיירי משרא שרו כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מפני שהוא שותת שחמימות התאוה דרך הנקב יוצאת ואין יורה כו' כצ"ל:

בד"ה ומנכתינן כו' ונושכת כו'. נ"ב כמו עיסה הנושכת בחבירתה וק"ל:

ד"ה כהן כשר צ"ל אבל כהן כשר כו':

תוס' בד"ה ממולאי כו' דהוי שחורי ראש כו'. נ"ב כלומר אינם שיבים כדאיתא בנדרים הנודר משחורי הראש אסור בשיבים:

דף עו:

גמ' הא לא צריכא ליה ותיפוק ליה דהא מצרית ראשונה היא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ות"ל דאפילו הוי גיורת הא הויא מצרית ראשונה ואסירא ליה משום חתנות כצ"ל. ונ"ב זה פי' התוס' אבל לשון הקונטרס כמו שכותבין התוס':

בד"ה והא אנן כו' הך מתניתא הך כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מנימין גר כו' וכתיב הילילי כו' כצ"ל:

דף עז.

גמ' הכא תרגמו כל כבודה בת מלך פנימה כו' כצ"ל. ונ"ב אין הפשט שבנות מואב ועמון לא היו יוצאות שהרי דרכן ליצא מן הבית אפילו לזנות וחלילה לומר עליהם כל כבודה וגו' ועוד מאי מעליותא דשרה אמנו וק"ל אלא ה"ק מה שלא קדמו לנשים היינו משום שבנות ישראל לא היו יוצאות כלל מן אהליהן ודרך לקדם על המינר של חיל וק"ל:

שם שתי מקראות הללו כו'. נ"ב פירוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית נ"ל. (עיין במהרש"א):

דף עז:

רש"י בד"ה גיורת מכנה ממכונה. נ"ב פי' מבסיס שלה וק"ל:

בד"ה מאי שני כו' צ"ל ומאי שני:

בד"ה פוק תני לברא דמאי כו' עמונית ובנה כו' לקהל נמי דהא כו' :

דף עח.

רש"י בד"ה כחייבי כריתות כו' סריס מיבם את כו'. נ"ב לא נ"ל כלל דפשיטא דאסור לכ"ע דהא חייבי לאוין לאו בני יבומי נינהו ועוד עדיין לא ידעינן דאיירי מתני' אפילו לענין יבומי אלא עד לקמן דאוקי בגיורת אלא נראה לגרוס חולץ וק"ל. בד"ה ונתנו גט כו' לה גט הס"ד:

תוס' בד"ה ואיידי כו' אפילו לייבם נמי שרי. נ"ב פי' מאחר שחולץ דהא סריס חמה לכ"ע כשר לבא בקהל בשלמא אם אינו חולץ לא קשה מידי אע"ג שמותר לבא בקהל מ"מ אינו חולץ ואינו מייבם דשמו מחוי ודו"ק:

בא"ד אגב דבעי למימר לא חולץ כו' כצ"ל:

דף פ.

גמ' י"ב ויום אחד עד בן כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה מבת י"ב צ"ל מבן י"ב:

דף פ:

גמ' שעריו וצפורניו שלא גמרו טעמא דלא גמרו כו' כצ"ל. ונ"ב כן ראיתי בתוס' דשבת וכן גרס הרי"ף:

תוס' בד"ה כיון כו' לתלמודא דבתרתי פליגי כו' כצ"ל:

בד"ה עד שיהא כו' ועושה כיפה יחלוץ ויבם כו'. נ"ב לאו דוקא דהא פשיטא מעשה קטן אינו כלום לפטור אותה לשוק אלא אייבום קאי ודו"ק:

בא"ד קטן שיש בו כו' כצ"ל:

בא"ד אבל ספק סריס הוי. נ"ב פירוש שמא לא יביא עד רוב שנותיו וא"כ בכלל סריס הוא ודו"ק:

בא"ד מכ' ועד קודם כו' כצ"ל. ונ"ב לאו דוקא אלא אפילו מכ' קאמר ודו"ק:

דף פא.

רש"י בד"ה ה"נ כו' ואין מאכילין בזמן הזה בחזה ושוק נמחק:

תוס' בד"ה ואין מאכילה חזה ושוק כו' דאקראי ולא איתחזיק כו' בתרומה ובחזה ושוק כו' דקאמר בברייתא שלא הכריעו כו' כצ"ל:

בד"ה מאי היא כו' דאמר את שדרכו כו' כצ"ל:

דף פא:

גמ' וחלפי. נ"ב רש"י פי' בשם בעל הערוך צלעות תרדין והרמב"ם פי' מה שמחליפות וצומחות ע"ש:

שם וקולסי. נ"ב רש"י פי' בריש ביצה קולסי כרוב קלחי כרוב הגדלות עם העלין וכרוב של א"י היה גדול כאילן והרמב"ם פי' קולסי כרוב עיקר כרוב ר"ל הגדל מהן ע"כ:

תוס' בד"ה כולו כו' דלניידינהו דגזרינן שמא יבואו י' בני אדם בבת אחת כו' כצ"ל. ונ"ב ותימה היא בעיני הלא מסקינן לשם בהדיא וליכבשינהו כי היכא דניידו ודוקא אבעלי חיים הוא דפריך שיכוף אותם שינודו ואחר כך אמרינן כל דפריש מרובא קפריש ואף לשם פירשו התוס' וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום קבוע אבל אם פירשו בפנינו היו אסורים כאילו לקחו בידים כו' ועוד מה שמסיק לשם שמא יבואו עשרה בני אדם כו' אינו עומד כן במסקנא אלא משום דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ודו"ק:

בא"ד מגוף האיסור דאסור בשתייה כו'. נ"ב פירוש לפי שגבי יין נסך אף דבטיל איסור שבו דהיינו יין נסך משום איסור עבודת כוכבים ובטיל ברוב מ"מ לא גרע ממגע עובד כוכבים ואסור בשתייה וכן פי' הרא"ש בסוף פרק כל הצלמים משום הכי לא מועיל האי ביטול ברוב ולהוליך הנאה לים המלח אלא להתירו בהנאה משא"כ בערלה וכלאי הכרם היכא דשרי בהנאה שרי אף באכילה א"כ יהנה מגוף האיסור ודו"ק:

דף פג.

תוס' בד"ה לדברי האומר כו' עלתה לו שנה כו'. נ"ב פי' כשיגיעו תשרי נחשב לו שנה שנייה לערלה וגם מותר לקיימה כו':

דף פג:

רש"י בד"ה ורבנן כו' אנדרוגינוס הס"ד:

בד"ה שלא כדרכה מנא לן בין למר בין למר לביאה כו' כצ"ל:

בד"ה מוקצה כו' לע"ז הס"ד:

תוס' בד"ה אמרי בי רב כו' אמר רב המנונא אמרי בי רב כו'. נ"ב ואמרי בי רב הוא בני ישיבה של רב ואינו רב הונא כלל אלא כשתמצא אמרי בי רב לחודא שהוא רב הונא מבני ישיבתו של רב ודו"ק היטב:

בד"ה לא לכל כו' דגרסינן התם דתנן כדגריס כו' כצ"ל. ונ"ב פי' והיא משנה במס' תמורה ואיירי בבכור שמערימין עליו ואמר אם זכר יהא עולה ואם נקבה שלמים כו' כמו שפי' בפנים ודו"ק:

בא"ד שאין להוכיח ממנו. נ"ב פי' אי איירי בבכור או לא. (עיין במהרש"א):

בד"ה מטמאין כו' ור"י בזבחים בפ' חטאת העוף כו' כצ"ל:

בא"ד והתם נמי מפרש כו'. נ"ב פי' במשנה דלעיל מניה קתני הכי כל שפסולו בקדש כו' ופי' רש"י שבאתה לעזרה בהכשר ונפסלה עכ"ל א"כ משמע להדיא שטריפה אינה בכלל זה שהרי לא באתה בהכשר לעזרה ולא ממעטינן אלא מלק בשמאל או בלילה או שחט קדשים בחוץ וחולין בפנים שאינם מטמאין בבית הבליעה אבל מלק בסכין או מלק קדשים בחוץ וחולין בפנים או מלק תורים ובני יונים שלא הגיעו זמנן או נסמת עינה ונקטעה רגלה מטמאין בבית הבליעה שלא באתה בהכשר כלל לעזרה דהוי כמליקת חולין כדאיתא להדיא במתני' וגם הרמב"ם פירש במשנה שהפסול תלוי בקדש כלומר במעלת הקדש כו' וא"כ ג"כ טריפה אינה בכלל ואפילו לפי מה שפירשו התוס' כל שפסולו בקדש פי' אע"פ שפסול מ"מ תמצא לו הכשר במקום אחר בקדש ואם כן טריפה נמי תמצא הכשרו בקדש כגון מליקה שהיא טריפה וכשרה בקדש הלא התוס' גופייהו מחלקים דלא שייך לומר כן שהרי מצותה בכך אי נמי לא ילפינן טריפה ממליקה שטריפה פסולה קודם שחיטה ממליקה שאינה אלא בשחיטה גופה ועוד הלא אותה משנה מסתמא ככ"ע אתי ולא כר"מ לחודיה דפליגי עליה רבי יהודה ור' יוסי ואמרו מטמאין וכן הלכה על כן נ"ל לפרש דה"ק בשלמא טריפה לא קחשיב דפליגי ביה אבל הא קשיא למה לא קחשיב הכא מלק בסכין וכה"ג שמטמאין בבית הבליעה לכ"ע כדפריך ומשני דאותם הפסולים הנאמרים במשנה דהתם אינם דומין לפסולין דחשיב הכא שתלויין כולם במה שאינם ראוים כלל אבל התם רובן ראוין רק שפוסל אותם בעצמו כגון שמלק בסכין וכה"ג והעיקר שבא לחדש התם ההפרש שיש בין פסולו בקדש לאין פסולו בקדש וק"ל:

דף פד.

תוס' בד"ה רבי אליעזר כו' דאין מטמא בגדים וכן בההיא דלא קדושין ולא כו' כצ"ל. סליק פרק הערל ר

ש"י בד"ה מאי איריא כו' אנשא כהן קאי כצ"ל:

בד"ה והא כולה כו' יבמתו השערה. נ"ב אבל עיקר המסקנא משום דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה כו':

בד"ה ואדתני כו' משום סיפא דמתני' כו' כצ"ל:

ע"ב תוס' בד"ה אי נסיב כו' אינו חשוב ישראל כו'. נ"ב אבל דעת רש"י מאחר שנולד בקדושה ומן הישראלית בודאי דינו כישראל ואפילו מן המצרית שניה מאחר שאביו ואמו כבר גרים גמורים אין בהו דין גרים אלא מי שנתגייר קרוי גר ודו"ק:

בא"ד אלמא תפסי בהו קדושין. נ"ב פירוש ורבי עקיבא פליג:

דף פה.

רש"י בד"ה או דלמא כיון דלית לה ליבמה וכו' כצ"ל:

דף פה:

גמ' מחזיר גרושתו איכא בינייהו כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה א"ד כו' דאית לה כתובה כצ"ל:

דף פו.

גמ' הניחא למ"ד משום יחוד כו'. נ"ב זאת הגירסא ס"א הניחא למ"ד משום יחוד אלא למ"ד משום גרושה גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה וליטעמיך גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר אלא כו':

דף פו:

תוס' בד"ה מפני מה כו' לבית הגרנות לחלוק במעשר. ונ"ב ס"א:

בד"ה מר סבר כו' עליהן וכן התם בגמ' ישראל כו' כצ"ל:

דף פז.

רש"י בד"ה דהדרה אכלה כו' האוכלת בשביל בנה כו' כצ"ל:

דף פז:

גמ' ת"ל דרכיה דרכי נועם. נ"ב מדברי התוס' יראה לפרש דדברי התורה יהיה הכל בנועם ומזג השוה לא שיהא הענין מעוקם שאחת תהא שרויה בשמחה והשניה בצער עיין בתוס' ריש פ"ק בד"ה ואחות אשה ואף פי' רש"י נוטה לזה שהרי פירש וזו שהיה להם כו' כלומר שזו תשתנה משאר נשים החולצות ודו"ק:

סליק פרק יש מותרות

רש"י בד"ה תצא מזה ומזה כו' דהך לאו אנוסה היא כו'. נ"ב פי' אנוסה ממש אבל רצון ג"כ לא הוי אלא מדרבנן הוא דאסרי לה וכן מוכח בפרקין:

בד"ה ניסת שלא כו' דאנוסה היא ופטורה מן הקרבן כצ"ל והד"א:

דף פח.

גמ' בריש עמוד מה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא כל זה נמחק:

תוס' בד"ה ומה אם ירצה כו' לא שוגג ולא מזיד כו'. נ"ב פירש דלמ"ד מתרץ דבוריה הכא לא מתרץ ולא מהימן כו' ומדלא קאמר הכי א"כ ש"מ דמהימן וק"ל ואמאי מספקא לר"י:

בד"ה דשתיקה כהודאה כו' מאחר שהוא שותק. נ"ב פירוש לפי שלא מצינו בפרק האומר בהדיא דשתיקה כהודאה דמיא על כן אמר כמו שפי' ר"ת דשותק דהתם דנאמן נמי משום דשתיקה כהודאה דמי ובע"כ אינה הודאה ממש כמו שהוכחנו אף הכא אינה הודאה ממש:

בא"ד כדמסיק הכא. נ"ב ואיירי דוקא בכה"ג שאמר ליה נטמאו טהרותיך בפניך או ידעת דאיכא רגלים לדבר כו' ע"ש נ"ל:

דף פח:

גמ' ועשו שתי נשים כו'. נ"ב האי ועשו אינן דברי ר' נחמיה כלל אלא תלמודא הוא דמפרש דבריו ומשום הכי קאמר אחר כך ותריץ לרבי נחמיה הכי כו' כן פרש"י בפ' מי שקינא:

רש"י ד"ה שבאו כו' צ"ל כשבאו:

בד"ה אלא לאו כו' ולא רצה להוציא כו'. נ"ב פי' העד שהוא כהן:

בד"ה ואב"א כו' וכגון שבאו עדים כו' כנ"ל:

בד"ה הכא דכי מכחשה לא נפקא בפסולים כו' הד"א:

בד"ה ועשו שתי נשים כו' לא בא הבעל ועד אחד כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אי הכי כו' דאיכא למימר דבגט איירי כו' נ"ב ויש לתמוה א"כ איך מותרת לחזור לראשון והנא מחזיר גרושתו משנשאת וא"כ הוה ליה לאקשויי מרישא ונ"ל דסבר המקשן נהי דבעיא גיטא לחומרא מכח שמא יאמרו מ"מ היכא שמותרת לחזור לראשון חוזר הראשון ולוקחה בלא גט ואומר לאו כל כמינכם לאסור עלי אשתי משום שלא יאמרו בשלמא אם אינו רוצה להחזירה או שמת אסורה לעולם עד שתתגרש משני ומשום הכי פריך מסיפא דמשמע דליכא שום צד דררא דגיטא בין לו בין לאחר דאי הוה שייך בה גיטא א"כ אם היה נותן השני גט הויא פסולה מן הכהונה משום ריח הגט וכדמשני ליה לעולם בעי גיטא משמע נמי דבכל ענין בעיא גיטא בין להנשא לעלמא בין להנשא לראשון על כן פריך שפיר ול"נ לפרש הא דלא פריך מרישא משום דכל היכא דנשאת בעדים קלא אית להו ויודעין הכל שעל פי עדותן של אלו שאמרו מת בעלה היא נשאת וא"כ ידוע שקידושי טעות הן מה שאין כן בהתרת ב"ד דלא ידעינן באיזה ענין התירו אותה אם בעדות מיתה או בגירושין ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף פט.

רש"י בד"ה קנסוה רבנן ולא תנינן לקולא. נ"ב פי' שיאמרו קדושי טעות הוו אלא יאמרו שמא גירש זה כו':

בד"ה בתרי מאני כו' רבו בענין נקוב כו'. נ"ב לאו דוקא שתיהן בארץ ודו"ק:

דף פט:

גמ' משתעמוד בקומתה ותכנס לחופה כו'. נ"ב י"מ לפי' רש"י דתלי הכל במיאון א"כ לב"ש דסברי בפ' ב"ש דהנשואות אינן ממאנות כלל א"כ בנכנסה לחופה לחוד סגי שהרי אינה יכולה למאן כלל וצ"ל דלדברי ב"ה קאמרי ולא ס"ל והן משמע קצת לישנא דתלמודא דקאמר והכי קאמרי ב"ש לב"ה כו' דהיינו לדבריהם ודו"ק:

שם קורא ואחרים עונין כו' נ"ב פירוש אם היה המת חי והיה קורא ואחרים מן העיר היו עונין לו כלומר יורשיו וקרוביו אבל הר"ן פירש בשם הירושלמי דקאי על כהן שבא ליטמא לו כו' וכן משמע בסמ"ג ע"ש:

דף צ.

רש"י בד"ה קנסו שוגג כו' לשלומי טהורים כו' כצ"ל. תוס' בד"ה כיון דלא כו' ומדאמרינן לקמן נמי כו'. נ"ב פירוש לפי מה שחילקנו א"כ גבי אלמנה וגרושה אע"ג דמדאורייתא איני מיטמא לה מ"מ יורש אותה כשאר אשה ואין חילוק ביניהן אלא לענין טומאה גם לענין הפרת נדרים כו' אין חילוק כו' ודו"ק:

בד"ה אכל תרומה כו' ואפילו אכל תרומה משל עצמו כו'. נ"ב פי' תרומה טמאה אבל עיקר נראה בעיני דאזר שאכל תרומה שלו קאי ואיירי בישראל שירש מאבי אמו כהן ומ"מ מפריש תחתיה כו' להיות קדש ומוכרה לכהן אחר וק"ל:

בא"ד וכן משמע כו'. נ"ב פי' שאין לומר כתירוץ הראשון משום דגלי לן קרא ויסף חמישיתו עליו דאינו פטור משום דקים ליה בדרבה מיניה שמא דוקא בתרומה שהיא במיתה אבל חמץ בפסח שנוסף עליו איסור כרת דחמיר מי גלי לן קרא אלא בודאי כתירוץ השני ודו"ק:

בא"ד דאם אכל תרומה במזיד כו'. נ"ב פי' בלא איסור חמץ דלא תימא דוקא באיסור כרת אמרינן היכא דאיכא מזיד הוא דפטר דקים ליה בדרבה מניה לר' נחוניא אבל בתרומה לחוד אימא מאחר דגלי לן קרא ויסף חמישיתו עליו ה"ה אף במזיד יהא בו תשלומין אע"פ שאין בו חומש דלענין קים ליה בדרבה מיניה שוין מזיד ושוגג מש"ה קאמרי ואפשר דבמזיד כו' ומ"מ אין לפרש דקצת מספקא ליה באכל תרומה במזיד דהא פליגי ביה להדיא בפ' אלו נערות אביי ורבא דלאביי דמדמה מיתה לכרת אליבא דר' נחוניא פטור כו' אלא ה"ק ואפשר שבזה הטעם שפירש שהוא משום כפרה מתיישבת נמי שפיר מה שיפטר המזיד בתרומה משום דלא שייך כפרה גביה כו' אבל מ"מ אין זו ראיה ברורה דשמא משום הכי במזיד פטור משום דלא גלי קרא אלא בשוגג וק"ל:

בא"ד כדתנן במס' תרומות א"נ כו'. נ"ב האי א"נ לא קאי אאפשר דלעיל מיניה דאין ספיקא בזה דהא מסקינן להדיא בפרק אלו נערות דלכ"ע מחייב רבי נחוניא בתרומה משום האי טעמא דמדאגביה קנייה ולא אשכחן לפטור אליביה אלא בתחב לו בבית הבליעה אלא ה"ק א"נ האי ברייתא דאכל תרומה טמאה משום האי טעמא מחייב משום דמדאגבהה קנייה כך נ"ל דהאי א"נ אדלעיל קאי ודו"ק:

בד"ה חסורי כו' אי לפי דמים משלם כו'. נ"ב פי' דיש פלוגתא בפ' כל שעה אי לפי דמים משלם או לפי מדה וק"ל:

בד"ה והא הכא כו' מדאורייתא ליכא לפלוגי כו'. נ"ב פי' מסתמא דמדאורייתא נמי איירי הא דקאמר הציץ מרצה ואם כן בדאורייתא אין חילוק בין טומאה לזריקה ובשניהם הציץ מרצה וק"ל ודוקא בהא דאיירי אף מדרבנן יש לחלק כו':

דף צ:

תוס' בד"ה טעמא מאי כו' מזוני עיקר כו'. נ"ב פי' תחלת התקנה לטובתה נתקנה ולא שתקנו תחת מעשה ידיה:

דף צא.

רש"י ד"ה בשגגה צ"ל כשגגת:

בד"ה לענין איסור כו' מעיקרא כזדון איש כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הני דמחיים כו' כיון דלא קנס כו'. נ"ב פי' כל היכא דלא קנסינן תלינן להקל שיאמרו קדושי טעות הוו וק"ל:

דף צא:

גמ' לבנין הבית כו'. נ"ב פי' לא כתב לשם מלכות:

רש"י בד"ה הך קמייתא כו' תרוייהו חוץ כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה אמר ולא כו' הוה ליה למיעבד ונמנע ולא עבד עובדא והד"א:

תוס' בד"ה היה במזרח כו' וא"ת מצאו באשפה כו'. נ"ב דפסק כן רב נחמן בפ' כל הגט ותימה גדולה הלא לשם איירי שהעדים חותמים במקומו ובעתו ולא מצא אלא גט שכתוב בלא עדים וא"כ מה יש לנו לחוש בסופר לחוד כמו שפירש לעיל ובודאי האי וא"ת לא קאי על האי ושמא י"ל דלעיל מיניה אלא אפשטא דתלמודא קאי דקפדינן אף אסופר וכ"כ התוס' בפ' הזורק כפשוטו דאף אסופר קפדינן יפה עושים מה שנוהגים שהסופר כותב כתובה כו' ודו"ק:

דף צב.

גמ' מ"ט דאמרה אתון הוא דשויתוני פנויה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה הורוהו ב"ד כו' העלם דבר הס"ד:

תוס' בד"ה כל קלא כו' כדפרישית לעיל. נ"ב פ"ב דף כ"ז:

דף צב:

גמ' ואמר שמואל אם היה כו' נמחק ואמר שמואל. ונ"ב ס"א ועיקר:

שם אי לאו דקלסך כו'. נ"ב יש מקשים וכי שייך לומר התלמיד על הרב דברים כאלה אי לאו דקלסך כו' וכי כבר לא ידע ריש לקיש ממעלתו של ר"י ונראה דלק"מ דה"ק אי לאו דקלסך רבי ינאי שהוא גברא רבה בדין זה שאתה מביא סייעתא ממשנה כו' ובירושלמי סוף פ"ב דסוטה מביא כל הקילוסים שקילס ר' ינאי את ר' יוחנן בדין זה שפשט לו ממתני' והתוס' הביאו לשם ע"ש:

רש"י בד"ה חולץ לה יבם הס"ד:

ד"ה בזנות כו' ל"ל כזנות:

תוס' בד"ה אבל חכמים כו' לקלקולא משמע דלרבנן כו' ולאו דמיחלפא ע"כ ההוא סוגיא כו' כצ"ל:

דף צג.

רש"י בד"ה אי נימא כו' מתקנן פשיטא כו' הד"א:

תוס' בד"ה קנויה לך כו' ולאחר ל' דמהני לכ"ע כו' כצ"ל:

דף צג:

תוס' בד"ה לאחר שאתגייר כו' אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי כו'. נ"ב פי' דר' חנינא מפרש למתני' דקתני אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי דאינה מקודשת איירי כשלא היתה מעוברת אבל מעוברת קנה:

בא"ד מקודשת לי אינה מקודשת לדברי הכל כצ"ל. ונ"ב כלומר שאינה מעוברת דאפי' ר"מ מודה בה ומש"ה לא פליג ר"מ בברייתא על האי דילדה אשתך כו' אלא אלאחר שאתגייר כו' וכל שאר בבות דמתני' חוץ מאותה בבא דילדה וק"ל:

דף צד.

תוס' בד"ה כי תיבעי כו' עד אחד (כי תיבעי) כו' לית ליה מיגו דסבר אי אסהידנא כו' כצ"ל:

דף צד:

רש"י בד"ה אלא לרבא לתנייה ומשנינן כו' הד"א:

תוס' בד"ה ר"ע כו' לא בעי למינקט כו'. נ"ב פי' כגון שהעידו שזו אינה אשת אביו והוא לקחה בטעות וג"כ צריך גט שיאמרו קדושין ע"י תנאי היה לאביו בה ומשני לא שכיחא מאחר שאסירי לאחר מיתה ולא שכיחי דנסבי להו כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה ולאו אתמר כו' ולא מיתוקמא אלא כר' אמי אבל לר"י נפחא לא אתי' ת"ק כר"ע כו' כצ"ל:

בד"ה מאיסורא מי כו' מלאו וכרת לא מיעטיה אלא משרפה. נ"ב ואין הלשון משמע כן בפ' הנשרפין דאמר לשם לר"ע חמותה כו' איסורא בעלמא ואם היה בה לאו לא מקרי איסורא בעלמא אלא נראה כמו שפי' שם רש"י דאסורא דאורייתא מארור שוכב עם חותנו וכ"כ הסמ"ג ז"ל. (עיין במהרש"א):

דף צה.

רש"י בד"ה מקום שבא כו' כל ימיה הס"ד:

בד"ה א"ר יוסי כו' שלא פסל ודורשין אותה שב"ש כו' כדלקמן כצ"ל והס"ד:

בד"ה מה למחזיר כו' גופא ואיסור כו' הד"א:

בד"ה והאי מאי איסור קל הוי בא כו' כצ"ל:

דף צה:

רש"י בד"ה א"ר אמי כו' לו ל"ש כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה לעולם אסיפא כו' הים וקאמר ליה כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה ה"ג רי' וגיסו וה"ג אשתו כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה וקאמר ת"ק כו' דלא בעיא גט. נ"ב פי' דהתוס' סוברים דת"ק דר' יוסי סובר להך שנויא דר' יצחק נפחא דאין תנאי כלל לא בנשואין ולא בקדושין ולא בעיא גט אלא באשת איש כת"ק דברייתא וכן פירשתי לעיל בהפוך הדף בד"ה ולאו אתמר עלה ודו"ק:

דף צו.

גמ' ופוטרות צרותיהן כו'. נ"ב לפי פי' התוס' דפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נ"ד) הכי פירושו פוטרות צרותיהן אם יש לו עוד אשה אחרת שאינה מן האחות דלא תימא שיחלוץ הצרות או ייבם אבל לא לאחת מן האחות דשמא יחלוץ כו' לשניה או לרביעית וק"ל:

רש"י בד"ה לבסוף כו' בן תשע אבעל מאמר כצ"ל:

דף צו:

רש"י בד"ה בן ט' כו' שבמאמר זה כו'. נ"ב פי' ביאת קטן שהוא כמאמר דגדול:

בד"ה ר"ש אומר כו' דלית ליה זיקת שני יבמין כו'. נ"ב פי' לא משכחת אליביה משום דמספקא ליה אי קני לגמרי או לא קני כלל ומה שאמר ובהא נמי פליג כו' כלומר ואף במאמר של גדול כו' נמי פליג ודו"ק:

דף צז.

גמ' אמר רבא דיקא נמי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה כי אתו לקמיה דרבא בן כ' כו' למבדק אי משום כו'. ונ"ב רבים טועים בדעת רש"י ומפרשים שבעו למבדק אי הוי קטן או סריס וטעות בידם דלא שייך בדיקה אלא בשערות וא"כ אי הוה ליה שערות יצא מכלל קטנות ואף מכלל סריס אפי' הוי ליה סימני שערות כדלעיל יביאו ראיה שהוא סריס וק"ל וגם מנין לרש"י לפרש כן דבע"כ בבדיקות שערות איירי אלא ה"פ שבעו למבדקיה אם ימצא לו שערות קטנות בבדיקה ועל זה פרש"י דמיירי בין לענין קטנות בין לענין סריסות ושפיר שייך בהו בדיקה אי להוי ליה שערות יצא מכלל קטנות וגם מכלל סריסות ועל זה השיב רבא שלא יבדקו עתה דשמא הוה ליה שערות ונתרי כו' ודו"ק:

סליק פרק האשה רבה נושאין על האנוסה :

דף צז:

רש"י בד"ה וחזר הזקן. אביו של זה כו' בנים לאחיה כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה אח הוא כו' לתשובת המינין. נ"ב פירוש שאם ישאלום המינים חידות ואז יוכלו להשיב להם להודיע שהתורה שלנו שלימה בכל החכמות דוגמא לזו מה שארז"ל בפ' יש נוחלין אמיה דאברהם אבינו כו' ופרשב"ם כה"ג שתוכל להשיב למינים ודו"ק:

דף צח.

תוס' בד"ה נשא אחותו כו' בין נולדה אחריו בקדושה. נ"ב פירוש לאפוקי הורתו ולידתו בקדושה לא פסיקא ליה דלא משכחת הא דאסור מן האם ומן האב יקיים אלא שנולדה לפניו בגיותו אבל לאחריו אז אית ליה אף שאר אב וכאן משמע דלעולם לית ליה שאר אב אם כן לא פסיקא ליה עי' בפ' ד' מיתות ב"ד דף נ"ז בד"ה הורתו כו':

בא"ד דאחלופי ליתיה הכא כו' כצ"ל (עיין במהרש"א):

דף צח:

רש"י בד"ה ומותר באשת כו' דלא אתי אלא ע"י קדושין כו' כצ"ל:

בד"ה ואחין כו' אלא מן האב אותן שהן אחין כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה אשת אביו כו' וה"ג נמחק:

דף צט.

גמ' בני הזקינה מיבמין שהוא ספק כו' כצ"ל:

דף צט:

גמ' מן השתא בהמתן כו' עד לא כ"ש. נ"ב ל"ג לתוס' אלא לרש"י:

תוס' בד"ה וכולן כו' ומ"מ אין חולקין כו' כצ"ל:

דף ק:

רש"י בד"ה שרינו צ"ל שרינא:

בד"ה לא שיחררו כלומר לא כפינן כו' כצ"ל:

בד"ה מנחת ישראל כו' כהן הוא אקרי כאן כו' כצ"ל:

בד"ה ואל המזבח כו' תעובר צורתה כו'. נ"ב פי' לעשות נותר ודינה בשריפה וק"ל:

בד"ה רבי אליעזר כו' ואמרו שירים קרבים כו' כצ"ל והד"א:

דף קא.

רש"י בד"ה ראשון כו' אשת אחיו בתוך ג' כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה תיב כו' וקסבר התראת כו' וממ"נ עובר כצ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה והכא שניהן בבת אחת כו':

בד"ה האמר בעינא דניעבד כו' למיעבד עבודה כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה הכה זה כו' ולא חש למיתני כו'. נ"ב פי' למתני בלשון לא זו אף זו דהא בודאי שמעינן דבת אחת עדיף מזה אחר זה מדרבי יהודה דמחייב בבת אחת ופוטר בזה אחר זה ודו"ק:

סליק פרק נושאין

תוס' בד"ה ואין בית דין כו' דבכל דוכתין דבעינן כו'. נ"ב פי' כגון היכא דילפינן מקרא דבעינן שנים א"כ ש"מ דבעי ב"ד דתרי נמי ב"ד הוי כדאיתא בסנהדרין אלא שאינו שקול ודו"ק:

דף קא:

תוס' בד"ה מרענא שטרא כו' בהדי מר צ"ל כו'. נ"ב ומסיק התם דאי ליכא חד בהדיה דעדות לאו כלום הוא דמשמע אפילו לשבועה לא אזקיק ליה אלא בע"כ משום דקרוב היה ומסיק ג"כ התם דרבא לא קים ליה ברב פפא להאמינו יותר מלשאר אדם כו' וק"ל:

דף קב.

גמ' אין חולצין בסנדל אין שומעין לו כל זה נמחק:

שם דיעבד ומנעל לכתחלה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מרענא כו' בסה"ד מיירי הכא. נ"ב שיכול להשביע ונאמנות אינו מועיל נגדו וק"ל:

בד"ה לענין חליצה כו' ולידתו בקדושה ישראלית מעלייתא היא כצ"ל. ונ"ב אינו פריך על חליצת ישראל דפשיטא הוא דבעינן מקרב אחיך דהיינו שתהא אמו מישראל ולא סגי בהורתו ולידתו בקדושה כ"ש גבי חליצה דלא גרע מדיני ממונות ואם כן בישראל ל"ל אי לאו דבא לאשמועינן דבעינן גבי חליצה אביו ואמו מישראל אלא דפריך דלמא קרא אתא לחליצת גרים דלא סגי בהורתו ולידתו בקדושה וא"כ מנין דבעינן אביו ואמו מישראל ומשני דאפי' לחליצת גרים בעינן מקרב אחיך בלא קרא דבישראל ואם כן אתא קרא דבישראל לאביו ואמו כו' ודו"ק:

בא"ד עליך וא"כ כו' כצ"ל:

דף קב:

גמ' בה' זוזי כו'. נ"ב לשון זוגי כו' וכן בסוף אע"פ וכן פרש"י פ"ק דשבת דף י"ט:

שם האי קרקא מיקרי. נ"ב קורקא היא כעין מנעול והוא עב מעט מדובק בקולן עם עור אחר עב וכן העושה מנעל כלו של שיער הוא עב לפי שמדבקו יחד וזה אינו קרוי מנעל כלל דשם בפני עצמו יש לו שקורין קורקא ונעל אמר רחמנא נימוקי יוסף. תוס' בד"ה מאי מעל כו' הוה מצי למיכתב מרגלו מאי מעל כו' כצ"ל:

דף קג.

גמ' איסתוירא עד ארעא נחית כו' נ"ב ונ"מ לענין גובה המנעל כאשר פירשתי בספרי ע"ש:

רש"י בד"ה מוטה לאו אורחיה למדחסי על לוחתא דכרעיה כו' והד"א:

תוס' בד"ה מאן דמסגי כו' שהופכו ושוק דידיה נמי כו' הפוכה ומן הארכובה כו' כצ"ל:

דף קג:

גמ' אלא שאני התם דאמר כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מטמא כו'. ונ"ב גירסא אחרת ברש"י וז"ל מטמא כל דבר שכולו לתוכו אפילו אין שם ביאה כגון הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו דקי"ל במס' שבועות דאין זו ביאה ואפי' נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור כי נכנס כולו מיהא טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית דהוי טמא משום בא אל הבית והמוחלט מטמא אף מאחוריו במגע אם נגע בכותל מטמא ע"כ. :

דף קד.

רש"י בד"ה כמה רב גובריא בלשון גנאי הס"ד. תוס' בד"ה סנדל של כו' באשרה של משה כו'. נ"ב פי' אשרות של אותו הזמן בשעת כיבוש א"י שהצריכן הכתוב שריפה. רש"י:

דף קד:

גמ' בסוף עמוד ויזרוק דמן לשמן ולר"ע רקיקה כו' כנ"ל:

רש"י בד"ה ור"ש כו' ול"ג בשניה כו'. נ"ב וא"ל דלמא למעוטי ביחידי דלא דאין סברא לחלק ועוד מעשה לסתור הוא וק"ל:

תוס' בד"ה והא אמרו כו' שלא קלקל וגם אין מחשבתו כו' כנ"ל. :

דף קה.

גמ' לוי נפק לקרייתא. נ"ב בירושלמי הגדה זו מבוארת וקצת בענין אחר ע"ש:

רש"י בד"ה למאן כלו' כו' פסולה הס"ד:

דף קה:

גמ' חדא זימנא דאמר רב יוסף כו' כצ"ל. תוס' בד"ה ובא מעשה כו' אית לך כשר. ונ"ב גם בירושלמי אינו ואית לך כשר וגם מדברי רבי עקיבא הוא נראה לי:

דף קו.

גמ' אמרה ליה אימא ישיבתה כו'. נ"ב פי' כך תאמר עלי כו' ובס"א גרסי אמה כלומר שהאם שלה הלכה עמה לב"ד והיא השיבה בעבורה והיא גירסת רש"י ודו"ק:

רש"י בד"ה ישיבתה מהתייבם לו הס"ד:

בד"ה אמר לה ידע לה מכיר הוא בה כו' כצ"ל. ונ"ב פי' יודע היבם ממום זה:

בד"ה אמר ליה אביוי לרב פפא הס"ד:

בד"ה לפיכך כו' אין כותבין גט חליצה כו' הד"א:

תוס' בד"ה אין לו כו' שלוקחים דבר גדול כו'. נ"ב פי' במרדכי כגון שדכנות ורפואה וכה"ג ע"ש:

דף קו:

גמ' ורוקקת מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל כו' כצ"ל וקוראה מאי קמ"ל מתניתין היא נמחק:

תוס' בד"ה מודה רבא כו' ג' דסמיכי. נ"ב פי' במקף ונ"ל שרוצה לומר דלא צריך בנשו? מהאחת אלא אותם ב' מלות לחוד ולא יותר וכן באבן עזרא ובסמ"ק ובסה"ת משמע דמן המסור' שמעינן דכתיב לא אבה בלא וי"ו ולא כתיב ולא אבה וק"ל:

בא"ד דלא שייכי כו'. נ"ב פי' לפי שאינם ריש פסוקי. (עיין במהרש"א):

סליק פרק מצות חליצה :

דף קז.

גמ' ניחא להו כדי דליפוק כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אמר רב יהודה כו' דאין תנאי בחופה כו'. נ"ב פי' והתם מסיק לאביי דלא פליג רב אלא בבעל לחוד ולא בנכנסה לחופה כלל וק"ל:

בא"ד וגרסי' הכא אמר רב יהודה אמר רב כו'. נ"ב ולפ"ז דגרסי' אמר רב בע"כ צריכין למימר דאף אביי סבר דטעמא דב"ה משום דמידע ידעי אבל לעולם אין תנאי בנשואין לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דאל"כ תיקשי רב אדרב וגבי נכנסה לחופה ולא נבעלה צ"ל דטעמא דב"ה משום דיש תנאי ומה שהוקשה לתוס' מהא דנכנסה לחופה כו' ולא תירצו דמשום הכי צריכין ב"ה לטעמא דמידע ידעי משום נישואין דמודים דאין תנאי בנשואין ולא משום נכנסה לחופה היינו משום דס"ל לתוס' מאחר דקאמר תלמודא סתמא טעמא דב"ה משום דמידע ידעי משמע דאכל דברי ב"ה קאי בין אנשואין בין אחופה ומשום הכי הוצרכו לומר דגרסי' רב וסוגיא דתלמודא אליבא דלעולא קאי אבל אביי מתרץ אליביה מבחוץ דטעמא דב"ה גבי נשואין משום דמידע ידעי וגבי חופה משום יש תנאי ומה שאמר ר"י לעיל דאביי לא סבר דטעמא דב"ה משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין היינו דר"י סובר דגרסי' שפיר שמואל ולא רב ולא חש לקושיא דתוס' מהא דנכנסה לחופה כו' משום דסבר שפיר מצי תלמודא למימר טעמא דמידע ידעי משום נשואין לחודה ואינו הכרח שקאי נמי אחופה ומשום הכי סבר לר"י שבחנם מחק ריב"ן שמואל וגרס רב ומה שהקשה מתחלה מהא דנכנסה לחופה דמשמע הכא משום דמידע ידעי כו' אבל לעולם אין תנאי בחופה היינו קודם שתירץ ר"י דסוגיא דהכא קאי אליבא דעולא כו' והיינו סוברים שזה הטעם דמידע ידעי הוא מוחלט ומדברי רב גופיה הוא ואינו מדברי התלמוד וא"כ אין שום טעם אחר אלא מידע ידעי לחוד אבל השתא דידעינן שמדברי התלמוד הוא ותירץ אליבא דעולא אבל לאביי איכא טעמא אחרינא משום דיש תנאי בנשואין א"כ נוכל לומר שפיר דאף לעולא לא קאי ה"ט דמידע ידעי אלא בנישואין לחודה ולא אחופה אלא שהתוס' ס"ל דזהו דוחק דטעמא דמידע ידעי כו' לא קאי אלא אנשואין לחודה ומשום הכי הסכימו לגירסת ריב"ן דגרסי' רב ולא כר"י וכן משמע להדיא בדברי תוס' דפרק המדיר ודו"ק נ"ל. (עיין במהרש"א):

בד"ה דא"א כו' ואכיל ואפילו הזמורות וגוף הקרקע אם כילה אין צריך לשלם כו' כצ"ל:

דף קז:

רש"י בד"ה דתני רמי כו' ומפותה אבל מת בעלה ולא מיאנה כו' כצ"ל והד"א:

בד"ה רוצה אני שמא חזרה כצ"ל:

דף קח.

גמ' שדר ר' זוגי דרבנן כו':

שם אמר רבי נראה כו'. נ"ב ואע"פ כן הלכה כר' יהושע אלפסי ורמב"ם ואשר"י:

דף קח:

גמ' ותתייבם צרתה נמחק צרתה. ונ"ב ברי"ף וכן ברא"ש לא גרסי' צרתה אלא אהיא גופא קמיבעי וכן משמע בפרש"י אבל במקצת ספרים נמצא בפרש"י להדיא דאצרתה קמיבעי וכן יראה מדברי הטור שכתב עיקר הדין אצרתה וכתב אחר כך ונראה שאף היא חולצת אם תמאן ע"ש. (עיין במהרש"א). שם בר אשיאן אמר רב כשם כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ומאי שנא כו' ליה לקמא הס"ד ואח"כ מ"ה דאיידי כו' דקמא ג"כ הס"ד:

תוס' בד"ה אלמא אתי כו' אגופה דסיפא כו' אמאי לא אמרי' כו' אחר גירושין דמותרת כו' כצ"ל:

ד"ה אזיל כו' צ"ל נמי אזיל כו':

בא"ד דלמא אזיל ומשבש לה דהא כיון דליכא למיחש למידי לא גזרי' כצ"ל. ונ"ב פי' דלא גזרו משום דלמא אתא ומשבש לחודה אם לא שיש צד לאיסור דהוי מחזיר גרושתו משנשאת אבל היכא דלא גירשה דליכא למיחש למידי לא גזרו משום אזיל ומשבש כו' ודו"ק:

בד"ה אר"א כו' דר"א נאמר וכה"ג כו' כצ"ל:

בד"ה לאיסור כרת כו' אבל גט לא מפקיע כו' כצ"ל:

דף קט.

רש"י בד"ה קטנה כו' ומשקבל את גיטה כו' כצ"ל:

ד"ה וגדלה אצלו דאמרי' סתם כו' כצ"ל:

בד"ה מת בעלה כו' הקטנה וזיקתה כו' כצ"ל:

בד"ה כאבא שאול בפ' החולץ הס"ד:

תוס' בד"ה ויתרחק כו' ראיה שהיא בוגרת כו'. נ"ב לאו דוקא אלא גדולה קאמר וכן בפסקי תוס' כתוב גדולה. :

דף קט:

גמ' שלוף דוץ. נ"ב עיין בערוך בערך שלוף דוץ:

שם ואית לי רבה ולא אזיל כו' א"ל רבין בריה דרב נחמן כו' כצ"ל:

שם הוא עדיף מינאי כו'. נ"ב לפי גירסת הראב"ד משמע דלא גרסינן אלא אמר הוא עדיף מינאי והכי פירושו רב ששת היה מקלס לרבין דעדיפא מיניה מתרץ הברייתא ע"ש ברא"ש:

רש"י בד"ה וא"ר אבהו במס' קדושין הס"ד:

בד"ה שלציון שם מקום שמניחים הלוה כו' כצ"ל:

בא"ד ל"א כו' שלוף דוץ הס"ד ואח"כ מ"ה שלוף דוץ שלוף כו':

בד"ה ולתקוע עצמו אסיפא דקרא כו' כצ"ל:

ד"ה אלא תורה צ"ל אין לו אלא תורה שאינו מקיים כצ"ל:

בד"ה אפי' תורה אין לו אפי' כו' כצ"ל:

בד"ה וגמר הלכה יודע הלכה אלא שאין דומה כצ"ל והד"א:

בד"ה גבורים דיינים הס"ד:

בד"ה מ"ט דר"ג כו' תצא יבמתו בולא כלום כו' כצ"ל:

בד"ה גדלי בהדה כו' והשתא מ"מ משגדלה כו' כצ"ל:

בד"ה ספק לא כו' בגט בע"כ ואלא כו' במיאון בע"כ כצ"ל:

תוס' בד"ה אתיא רדיפה כו' אי נמי התם כתיב כו' דלא הוה כתיב הכא ונפקא לן כו' כצ"ל:

בד"ה רעה אחר כו' ונעמה ורות המואביה כו' כצ"ל:

בד"ה אחוזי חרב כו' ואע"ג דבתורה כתיב חגור כו'. נ"ב פי' אפ"ה לא דרשינן ויחגור דוד אתורה כ"ש היכא דלא כתיב לשון חגורה דלא דרשינן אתורה אלא אדין ודו"ק:

דף קי.

גמ' שלא כהוגן ואפקעינהו כו':

רש"י בד"ה מאי לאו כו' כשגדלה הס"ד:

בד"ה וקא אפקעינהו כו' וישראל קאמר ורבנן כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה קסבר שמואל כו' מלתא דר"ג דפריך אמלתא כו'. נ"ב ותימה הא לעיל איתא להדיא דשמואל לית ליה דרבן גמליאל דהא לשמואל יש זיקה ולר"ג אין זיקה להכי פריך לשם אליבא דרב יהודה אמר שמואל דמוקי התם חדא ברייתא אליבא דר"מ דס"ל אין זיקה ואסור לבטל מצות יבמין ופריך והרי ר"ג אין לו זיקה ולא חייש לביטול מצות יבמין כו'. ובע"כ צ"ל מה שהקשו התוס' מר"ג אשמואל הכי מקשין מאחר דאשכחנא תנא להדיא דס"ל דלא אמרי' על דעת קדושין הראשונים הוא בועל וא"כ מנין כו' לחלוק עליו בזה אפילו חולק עליו במה דס"ל אין זיקה וסבר כאותן תנאי דס"ל יש זיקה אבל מנא לן לחלוק על רבן גמליאל בהאי סברא ולומר כל הבועל כו' א"כ בע"כ צריכים אנו לפרש דברי התוס' דה"ק ושמואל אית ליה דרבן גמליאל כו' פי' שלא תאמר דשמא לא ס"ל כלל לשמואל לאותן דברי ר"ג למשנה וכאילו בדותא היא ועל זה מביא התוס' ראיה דאית ליה שפיר מלתא דר"ג אליבא דר"ג דלית ליה זיקה א"כ אף הוא לא פליג עליה בזה שאמר כשגדלה הקטנה שתצא יבמתו משום אחות אשה ודו"ק:

בד"ה בההיא קאמר כו' דכותיה מתוקמא כו'. נ"ב ותימה גדולה בעיני דהא בע"כ צריכותא דהכא אזיל אליבא דאביי דהא למ"ד בבעל דברי הכל צריכה גט א"כ לא פליגי הכא אלא בכנסה סתם ולא בעל ומשום אחוליה לתנאיה והשתא לא נצטרך למעבד שום צריכותא דהא לא פליגי בקדשה על תנאי כו' בבעל ומדעבד צריכותא ע"כ אליבא דאביי הוא דעבדינא ודו"ק. (עיין במהרש"א):

ד"ה מאי לאו כו' שייך לעמוד השני:

בא"ד נשא חרשת והיינו שבשעת נשואין כו' כצ"ל:

דף קי:

גמ' והתנן נתחרש הוא או נשתטה כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה נכריות כו' גבי איהי מדהוא חרש מעיקרא איהי נמי חרשת מעיקרא כו' דלעיל חרשין מעיקרא כו' כצ"ל:

בד"ה כונס את כו' קטנה תפסול לה כצ"ל:

בד"ה חרשת קנויה במקצת ומשויירת וקטנה ספק כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וכ"ת כו' ונשואין דאורייתא הוה כו' כצ"ל:

בד"ה קסבר כו' ומשויירת וקטנה כו' כצ"ל:

דף קיא.

גמ' ה"נ מסתברא דכי מתרן רב חסדא אליבא דרב חרשת כו' ומת ובא יבם על הראשונה כו' כצ"ל. רש"י בד"ה חרשת כו' פסל את הקטנה אמאי כו' כצ"ל:

בד"ה אמאי כו' וקטנה לא דחיה לה כו' כנ"ל:

בד"ה אלא א"א כו' עילויה אבל כו' כצ"ל:

דף קיא:

רש"י בד"ה אבל אידך כו' דגדולה אחות אשתו היא כו' כצ"ל:

בד"ה לא נבעלתי כו' אנפשיה מלבעול והס"ד כצ"ל והד"א ואח"כ נ"ל הדבור לאחר ל' יום כו'. נ"ב דיותר מתלתין יום לא מוקי איניש אנפשיה משום הכי הוא נאמן:

תוס' בד"ה לאחר ל' כו' אין כופין כדי להתירה. נ"ב פי' משום מדות סדום וק"ל:

בד"ה יבמה יבא עליה כל דהו מדלא כתיב כו' כצ"ל. :

דף קיב.

רש"י בד"ה צרתה מהו כו' של זה הס"ד:

תוס' בד"ה אמר ר' אמי כו' הך משנה כו'. נ"ב פירוש הך ברייתא דיבמה שאמרה כו' ודו"ק:

סליק פרק בית שמאי

דף קיב:

רש"י בד"ה הרי אלו כו' קדושי זו הס"ד:

דף קיג.

גמ' ברשות הרבים אתא לקמיה כו' כצ"ל:

דף קיד.

רש"י בד"ה והאמר רבי יוחנן לעיל הס"ד:

בד"ה אין חוששין כו' דהרי האיסור חלב כו' כצ"ל:

בד"ה לא תאכלום כי שקץ כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה וקסבר דהוי כו' הכא דמפרק כלאחר יד כו' כצ"ל:

בד"ה שבת דאיסור כו' מלאכה גמורה ואינו כלאחר יד כו' מחמת רעב וקרי שפיר כו' כצ"ל:

סליק פרק חרש

דף קיד:

גמ' בדדמי דסברה ס"ד כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בדדמי כו' כדפריך הס"ד ואח"כ מ"ה דסברה ס"ד כו' הד"א:

בד"ה דשיזבת כו' בחייו וברחת לך משום דכי כו' כצ"ל:

בד"ה מת וקברתיו וכו' שמא ברח וניצל כו'. נ"ב פי' ומש"ה לא אמרינן כלל דמשקרת אלא אמרה בדדמי ומש"ה כי אמרה מת על מטתו בלא מלחמה נאמנת אבל ברעב דסברה א"א בעולם שיהא המלטה שלא ימות ומש"ה אמרי' שמא משקרת לומר אף מת על מטתו בלא רעב אבל קברתיו שאינו תלוי בעדות מיתה כולי האי לא אמרי' דמשקרת ודו"ק:

תוס' בד"ה מי אמרי' כו' אלא דב"ה טרוד כו' כצ"ל:

דף קטו.

גמ' לא קאמרה חזו גבראי כו' והכא לא דייקא ומינסבא דאמרה בדדמי אמר רמי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה דאי בעיא כו' והיינו החזיקה היא כו' כצ"ל:

בד"ה פסתא דידא מאיש אחר הבא להצילו כצ"ל והס"ד:

תוס' בד"ה א"ד כו' ומרע לחזקה כו'. נ"ב פי' דהוי האי גברא בחזקת אחי ולא בנים:

בד"ה אר"ע וכו' ור"ש בן יהוצדק ושם היו כו' כצ"ל:

דף קטו:

גמ' אימא הכי איתרמי כו' דפינהו מכפר הוה כפר ואידך כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה א"ל מפקיד הס"ד ואח"כ וכן הוין ג"כ ס"ד:

בד"ה קרבן הקדש הס"ד:

בד"ה לפנחיא כו' בעלמא הוא קבעינא כצ"ל:

תוס' בד"ה מהני כו' צ"ל וקאמרי סימנין כו':

דף קטז:

גמ' מ"ט דעד אחד כו' ספדי בעליך קרעי כו' ונשכו נחש כו':

תוס' בד"ה איכא בינייהו דארגיל בה קטטה כו' שאמרה גירשתני כו'. נ"ב פי' עכ"פ איירי בכה"ג דאל"כ מאי קטטה איכא ומה שאמר דארגיל הוא היינו שממנו התחיל הקטטה עד שאמרה גרשתני כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף קיז.

גמ' א"ד משום דלא ידעה כו' והכי נמי קאמרה לגירסנא לא שנא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בת בעלה צ"ל ובת בעלה כו':

בד"ה לגירסנא יגיע הס"ד:

דף קיז:

גמ' עד אומר מת ועד אומר לא מת כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה הא לא נשאת כו' לא תנשא ותצא משום כו' כצ"ל:

דף קיח.

תוס' בריש עמוד הכא פשיטא כו' הוא דבור בפני עצמו. דרבנן הוא הס"ד:

בד"ה טעמא דאמרה כו' לא מת תנשא ואנא כו' כצ"ל:

דף קיח:

גמ' אביי אמר דשומשמנא כו'. נ"ב כפול הסוגיא בפ' המדיר (כתובות דף ע"ה:)

שם גברא תיקריה בסיפיה כו' כצ"ל:

סליק פרק האשה שלום :

דף קיט.

תוס' בד"ה מחוורתא כו' בהא דחייש למעוטי אפ"ה לא ס"ל כוותיה כצ"ל:

דף קיט:

רש"י בד"ה מת בני ואח"כ כו' כבתחלה הס"ד:

בד"ה לזו בנים כו' ולא לזו את שיש כו' הד"א:

בד"ה נתייבמו כו' דלענין יבום כו' כצ"ל:

דף קכ.

רש"י בד"ה סימנין דאורייתא כו' בכלל היתה כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה אין מעידין כו' אין לתלותו אלא בתוך ג' ימים ותשובת כו' כצ"ל. ונ"ב פי' ולקולא עיין באשר"י:

ד"ה ודבק כו' ובירושלמי דהכא כצ"ל:

דף קכ:

רש"י בד"ה מובהק כו' סמכי הס"ד:

תוס' בד"ה כליו דחיישי' כו' מאי פריך הכא והתם חמור כו' כצ"ל:

בא"ד אבל קשה כו'. נ"ב פי' אבל זה היה קשה לתלמודא דפריך חמור בסימני אוכף כו':

בד"ה אלא מעתה כו' דחשיב ליה מת קפריך כו'. נ"ב ואף דמשני דסופו למות הוא מ"מ הוא לאלתר קודם שיתירוהו ב"ד להנשא והא דמפרשינן התוס' לשמואל פריך כלומר ולא אשנויא דחי הוא וסופו למות דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת דקשה טפי וק"ל:

דף קכא:

גמ' מן ומתני' עד מלספוד נמחק. ונ"ב אין זה אלא מתוס':

רש"י ד"ה וליורה צ"ל יורה:

רַשַׁ"שׁ

דף ב.

גמרא בתו ובת בתו ובת בנו. עי' בתוי"ט טעם מדוע שינה התנא סדרא דקרא להקדים בת בתו לבת בנו. ולפמש"כ הש"א בתשובה כ"ט בישוב הסוגיא דר"פ ד' מיתות לדעת הראב"ד דהיכא דלא אקדים קרא משום קפידא לא חש התנא למינקט סדרא דקרא (ע"ש א"ש גם כאן) ולתירוצו יקשה למה אקדים קרא בת בנה לבת בתה (וכן התנא) דהא בתה כתיבא התם וי"ל משום דכבר הפסיק אחר בתה בתיבות לא תגלה. וגי' הרי"ף והרא"ש בת בתה ג"כ קודם לבת בנה ואכמ"ל:

רש"י ד"ה ואם חמותו. אבל בתו מאנוסתו כו' דאשה ע"י קדושין משמע. עיין לקמן (ג א) בתוס' בסד"ה בתו:

תד"ה עד. ועוד אומר ר"י דלר"א נמי כו'. כצ"ל:

תד"ה אשתו. יש לו בנים אסורה אין לו בנים כו'. כצ"ל:

בא"ד דמה דודתו באשת אחי אביו מאביו כדיליף התם ערות דודו כו'. כן איתא ג"כ לקמן (נד ב):

תד"ה ואחות. ואפילו בנדתה משמע בפסחים כו' משמע דקני לה. לכאורה לפי מה שפי' שם בד"ה באשתו בשם ר"י אין משמעות כלל דקני לה:

בא"ד בפרק ב"ש דקאמר רבא. כצ"ל:

דף ב:

תד"ה או שנמצאו. ותימה כו'. אנכי תמה מדוע לא נחלק דהכא מיירי בנתקדשה לחודא (והא דלקמן (כ א) אמרינן קפסיק ותני ל"ש כו' ול"ש כו'. עמש"כ בזה בס"ד בגיטין (כו ב) בתד"ה קא פסיק) וכל הנך דמשמע דבעי גט מיירי בנשאת או שבעל ג"כ דאחולי אחיל או משום דאין עושה בעילתו בע"ז עי' היטב סוגיא דהמדיר על מתניתין דכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים וכמו שהביאו עצמם בסה"ד. והכא א"ל דכ"ע מודו שצריכה גט כיון דלא אתני בפירוש וכן מבואר להדיא בירושלמי דלמ"ד משום מקח טעות מיירי מתניתין דוקא מן האירוסין ולמ"ד דאף מן הנשואין הוה טעמא דאיילונית כמי שאינה בעולם כו' ע"ש (ועי' בחדושי הרשב"א ובנ"י) אלמא דמן הנשואין לא שייך מק"ט ומטעמא דפרישית ודלא כקה"ע שפי' דהוה כהכיר בה ואל תקשה עלי מהא דלקמן (טו א) יש תנאי בביאה א"ב דמשמע דלאחרים אף דאין תנאי בביאה מ"מ איילונית הוה מק"ט די"ל דס"ל כרבא דאף בהכיר בה שרי הצרה ודיקא נמי דקאמרי היתה וכמו שפרש"י שם בתירוץ הראשון:

מה שהקשה הגרע"א בחדושיו על תירוץ ר"ת מהא דלקמן (סא ב) וכר"מ מי ס"ל כו' ותניא קטנה מתיבמת כו' דר"א. ומאי קושיא דלמא מיירי בדלא קבל עליו. ובקל י"ל דא"כ מאי קמ"ל פשיטא וכמו דר"מ אינו מפרש דמיירי בקבל משום דממילא נשמע דאי בלא קבל ודאי דמתייבמת ממ"נ. ועוד נ"ל לתרץ דהנ"י הביא בשמו (של ר"ת) דאליבא דרבא דהל' כוותיה אתיא הא דר"מ כפשטיה אף בדלא קבל עליו ע"ש ואזלא שפיר הסוגיא דשם אליבא דרבא ואדרבה משם קשיא לפי' הרר"א כפי מה שתירץ המחבר דבריו דר"מ חייש ג"כ למיעוטא דלא קפדי ע"ש (גם זה לא מחוור לע"ד דהא הוה ס"ס דלמא לאו איילונית היא ואת"ל איילונית דלמא קפיד ובכל ספק הוה הרוב להתיר וא"כ האיסור הוה מיעוטא דמיעוטא דמודה ר"מ דל"ח) וא"כ מאי קשיא דלמא ר"א לא ס"ל כוותיה בהא דניחוש ג"כ למיעוטא דלא קפדי (דהוה כמו מיעוטא דמיעוטא כנ"ל) אבל למיעוטא דאיילונית גרידא גם ר"א חייש:

תד"ה ואי. מש"כ המהרש"א ומיהו א"א צריכין לכ"ז כו' ואיכא קטנה דמיעברא ולא מתה כו' והשתא שפיר משכחת לרי"ש כו' ואפי' באותה הבת שהיתה לה מאיש אחר קודם שנשאת לאחיו. תמוה דהא מסקינן שם בנים ה"ה כסימנים כו' וא"כ כבר היתה גדולה קודם שנשאת לאחיו:

דף ג.

גמרא לתני מן היבום לחודיה. נ"ל משום דלשון יבום הוא שם כללי (ר"ל כולל חליצה ויבום) עי' רש"י לקמן (י ב) ד"ה וח"ל בני חליצה ויבום נינהו וגם שם פרטי (ר"ל ליבום ממש) וכה"ג כתבתי בב"מ (י) ובמ"ר נשא פ"ט אות י' עשו"ש לכן אף שכבר תירץ לו אי תנא אוסרות (היינו אוסרות ליבום כמש"כ התוס' והמהרש"א) ה"א אסור לייבם כו' קס"ד דהוא משום דלשון אוסרות נופל יותר על יבום ממש וכדמסיק מאי קעביד אבל פוטרות דנופל שפיר גם על חליצה הוה ס"ד דשפיר היינו מפרשים אותו בשימושו הכללי:

שם וליתני מן היבום ומן החליצה. עפרש"י ועוד נל"פ דהכי שפיר טפי בלישנא דלא זו אף זו:

דף ג:

תד"ה לפי. עי' בגה"ש מה שהביא בשם הירושלמי. ואנכי עיינתי שמה ולא מצאתי שמדבר רק באם עבר הבועל ונשאה ולו אשה אחרת ובמסקנא לא איפשיטא להתירא ועי' ביאור הירושלמי ברחבה במל"מ פ"ו מהל' יבום והביא גם התוס' שלפנינו ע"ש ומה שהקשה בס' חוסן ישועות על תירוץ הר"י מהא דפריך הש"ס לרב ליתנינהו הא לר"י ב"כ לקמן (לפי' ר"י) ל"ל הא דרב ונימא דבפלוגתא לא קמיירי נעלם ממנו שכבר קדמהו בזה המל"מ שם ותירץ בטוב ע"ש. ומש"כ לתרץ קושיית התוס' משום דכל שאינה אסורה לבעל אינה אסורה לבועל וצרת סוטה לא מ"ל שתהא אסורה לבעל כו'. אני אומר ולטעמך סוטה עצמה נמי תהא זקוקה לו משום דלא מ"ל גבי בעל שתפול לפניו ליבום. ועי' במל"מ שהעיר כזה על תירוץ הראשון דהתוס' ויישבו ומש"כ עוד ביישוב קושיית התוס' משום דאיסורה לבועל אינה שוה בכל (ול"ד לאחות אשה) דהיכא דהיתה אסורה עליו מעיקרא משום אחות אשה לא קרינן בה ונטמאה לבועל כו' תמוה לקראה משום זה איסור שאש"ב וגם דינו ללא אמת. עי' שו"ע אה"ע סי' קע"ח סי"ט בהגהה ובהגר"א ס"ק כ"ב כ"ג. ומ"מ הרווחנו בסברתו זאת ליישב תמיהת המל"מ שם בר"ד על הא דאשת כהן שנאנסה ויש לו אח חלל דאיתא בסוטה דמתייבמת לו אמאי הא טומאה כתיבא בה בלאו כדאיתא לקמן (נו ב) וזה ודאי אשב"כ גמור אבל גם סברתו לא מחוור דא"כ אפי' איסורה לבעל אינו דומה לאחות אשה שהיא בכרת וסוטה אינה אלא בלאו. וגם קדושין תופסין בה לכ"ע כדאיתא בסוף החולץ:

תד"ה יכול. המ"ל כו'. עי' לקמן (ח ב) תד"ה למישרי וצע"ק:

דף ד.

גמרא ורבנן כו' בשומרת יבם הכ"מ. נ"ל טעמם מפני שמצינו זה הלשון ברות שאמרה ופרשת כנפיך על אמתך שהיה מעין יבום:

רש"י ד"ה מה שוכב. דכתיב באשה הנרבעת כו'. לכאורה תמוה דשוכב עם בהמה משמע באיש הבא על הבהמה וזה ילפינן בגז"ש תהרוגו מן כי הרוג תהרגנו בסנהדרין (נד ב) ואולי משום דמוקמינן שם האי קרא דכל שוכב כו' באם אינו ענין כו' לנשכב וזה דומה לאשה הנרבעת:

תד"ה דכתיב. וי"ל דהא דנשים פטורות בציצית כו'. והיקישא עדיף (מסמוכין). בהגהת הג' מוהר"א לנדא נדחק ליישב לפ"ז הא דפסחים דדרשינן דחייבות במצה מכח סמוכים דכל שישנו בב"ת חמץ כו'. ותמוה מאד לקרוא להא דל"ת עליו חמץ סמוכים דכיון דבחד קרא כתיבי הוה היקש גמור וכדמוכח נמי ממש"כ התוס' לעיל אע"ג דלאו היקש הוא כו' דתרי קראי נינהו:

בסה"ד ומיהו קשה כו' ה"ל למיפטרינהו מכלאים. והקשה בהגהות הנ"ל והלא השוה הכתוב אשה לאיש לכ"ע שבתורה והיקישא עדיף מסמוכים ונ"ל ליישב דכמו דשנינן בריש תמורה ה"מ עונש דשוה ביחיד ובצבור כו' ה"נ י"ל דכלאים הואיל דהותר מכללו בבגדי כהונה לא הוי בכלל דהושוו ונאמר זה משום הא דסמכינהו לציצית:

תד"ה וכי (בסה"ד). דאיש כאחיו מיותר דה"ל למכתב לכב"א תהיה ותו לא. דבריהם אינם מדויקים דאיש מ"ל למעוטי קטן כדאיתא התם בקדושין וע"ש בתד"ה איש:

דף ד:

תד"ה מכדי. ולמעט שאין מכסה רובו. עי' מנחות (ס"ד מ ב) אבל קשה דמאי פריך שם (מג ב) ורבנן האי אשר תכסה מע"ל וכן בזבחים (יח ב ובשבת כז ב) ההוא לאתויי כסות סומא הא מבע"ל שפיר להא דיכסה רובו:

תד"ה ותנא דבר"י (בסופו). בגדיהם כתיב דמשמע תרי. ק"ל מהא דחגיגה (ג א) דפריך אהא דדריש שם חרש באזנו אחת פטור מן הראיה מבאזניהם באזניהם מ"ל באזניהם דכולהו ישראל וע"ש בתוס':

תד"ה ותכלת. עמש"כ ביומא (עא ב) בס"ד:

דף ה.

רש"י ד"ה ת"ל זקנו. ואע"ג דהאי נמי כו' עד סופו. מה שנדפס בגליון בס"א ל"ג טעות הוא בכאן וצריך להציגו להלן בד"ה ת"ל ראשו ועי' מהרש"א:

תד"ה לרבנן. עי' מהרש"א ונראה שנעלם מכ"ת דברי התוס' ביומא (עא ב) ד"ה ואימא דהכריחו דע"כ תנא דבר"י ל"ל דרשה דהכנף והיינו אליבא דרנב"י בשבת (כז א) (ולזה כוונו ג"כ בסוגיין לעיל ד"ה והא תנא וד"ה ואפי') והוא משפט מתהפך דמאן דדריש הכנף ע"כ ל"ל דתנא דבר"י:

תד"ה מה. ומראשו משמע להאי תנא כו'. כ"נ דצ"ל:

בסה"ד ואיצטריך ראשו לגלויי כו' ודחי ל"ת ועשה ולא מצי כו'. כצ"ל:

דף ה:

גמרא ממילה כו' שכן ישנה לפני הדיבור. בס' אוי"ק פ' לך הקשה מהא דאיתא לקמן (עא ב) דל"נ פריעה לא"א וא"כ נילף מינה ונ"ל ליישב ע"פ הא דאיתא במנחות (עב) דאף דהקטר ח"ו כשרין כל הלילה עכ"ז דוחין אה"ש מפני שכבר דחתו שחיטה וה"נ דכוותה ועי' בסוגיא דציצין בשבת (קלג ב) גם בלא"ה לק"מ דכיון דמל ולא פרע כאילו לא מל (שם קלז ב) במשנה לכן הוה הכשר מילה וכן לפמש"כ התוס' בד"ה ומכולהו לק"מ דמילה קרי לה בזבחים (צא א) תדירה לגבי פסח:

שם ומכולהו נמי שכן ישנן לפה"ד. ועי' בתוס' וק"ל מצוה דאכילת מצה בליל א' ש"פ נילף מינייהו שתדחה ל"ת שיש בו כרת ואלמה תנן בפ' כ"ש שא"י בטבל כו' ועי' בש"א תשו' צ"ו:

תד"ה עד. כמו שפי' ריב"ן שוע כו'. בנדה הביאו פי' זה בשם רש"י:

תד"ה ומכולהו. ולעד"נ דאיכא למידחי דעכ"פ מין קרבן נאמר לפה"ד לכ"ע:

תד"ה טעמא. דמה לכבוד או"א שכן הכשר מצוה. עי' מהרש"א אבל קשה דא"כ לא נילף מיניה דבעלמא דחי אלא עשה דלפה"ד אפי' בהכשר מצוה דל"מ למילף זה מפסח ומו"ת וי"ל:

בא"ד (בדף ו) דא"כ ה"ל למיפרך כו' דדחי כדפריך לעיל. כצ"ל:

דף ו.

תד"ה ניגמור. דהא כתיב וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך. כצ"ל. והוא במשפטים (כג יב):

בא"ד וכמו כן כו' ועשה דבת כהן עדיפא כו'. ר"ל בזה דלא תיקשי איך הוה ס"ד למילף מינה דבעלמא דחי מדאיצטרך בה לא תבערו מכלל דבעלמא דומיא דידה דחי א"כ נילף מינה ג"כ דלידחי עשה ול"ת זהו לפי' א"נ שכתבו לקמן בד"ה טעמא ולפי' הא' שם דדוקא דומיא דדידה ממש דהיינו לאו שיש בו מיתה כמו שבת ילפינן מינה לעלמא ג"כ דלא דחי אבל לאו שיש בו כרת גרידא דחי א"כ תידוק מינה דאפי' אם יש גם עשה בהדי הלאו דומיא דידה ג"כ תידחם עשה והמהרש"א נדחק בזה:

דף ו:

תד"ה מושבות. והא כו' אבל אתה מבעיר במדורת ביהמ"ק. עמש"כ ע"ד בקדושין (לז) בד"ה והרי:

תד"ה טעמא (בסופו). וי"ל דבכ"ד משוינן מכשירי מצוה שא"א כו'. עמש"כ ע"ד דהכא ברפ"ו דפסחים:

דף ז.

גמרא קבורת מ"מ תוכיח שדוחה אה"ע וא"ד אה"ש כו' ומה עבודה שהיא דוחה אה"ש קבורת מ"מ דוחה אותה כו'. ק"ל הא עבודה שדוחה אה"ש אינה אלא שזמנה קבוע שאין לה תשלומין וקבורת מ"מ לא מצינו דדחי עבודה אלא פסח שיש לו תשלומין בפ"ש ביחיד עי' פסחים (עו ב) תד"ה ה"ג ובמש"כ שם. ושם צב בתד"ה גבי:

בסה"ע לפי שיצא אשם מצורע כו' בבהן יד כו'. בזבחים ובתו"כ איתא נמי ואוזן:

רש"י ד"ה ויצא. מה"כ ללמד שאם אין לו בנים כו'. כצ"ל:

תד"ה לפי. כגון שחיטת צפון לעכב. נ"ל למחוק תיבת לעכב ע"ש בגמרא:

בא"ד דא"כ היה יוצא לידון בדבר החדש (כיוצא בו) כו'. וכ"ה לשונם בזבחים והק"א העתיקם בזה"ל כמו יצא כו':

דף ז:

תד"ה ריו"ח. אלא דוקא כו' קאמר דכזב דמי ולהכי מייתי כו'. כצ"ל:

בא"ד דאינו על טומאה אחת אלא טבו"י כו'. כצ"ל:

דף ח.

תד"ה מי. שאתה בא להכביד עלי אביא כו'. כצ"ל:

דף ח:

גמרא א"כ לגלות ערותה דחדא כו'. כצ"ל ועי' לעיל (ג ב) תד"ה טעמא:

תד"ה מאי. דמיתורא דה' כו' ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח. ע"ש בתוס' בשם ר"ח דמהו' דרשינן זה:

בסה"ד ולמ"ד ערוה ל"צ קרא ניחא. לכאורה מיניה וביה מוכח דס"ל ערוה ל"צ קרא מדקאמר ואי לא כו' היינו שהאחת ערוה דלא מצי לייבמה ומנ"ל הא אם לא מסברא:

תד"ה כל. ועוד תימה כו' וא"כ תיבעי חליצה כו'. לכאורה לפמש"כ לעיל (בע"א) בסה"ד תרי ע"ש אין כאן תימה דה"נ צרת ערוה מיעט הכתוב בהדיא:

דף ט.

גמרא מדמקרי ליה רי"ה בן לוי לבריה. כצ"ל:

רש"י ד"ה אשכחן יחיד כו'. שהן יחידין והני קראי כו'. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה יכול. שעירה כיחיד. כצ"ל:

רש"י ד"ה והרי איסור מצוה. בפ' כיצד כל שאיסורה איסור ערוה כו'. כצ"ל:

תד"ה בע"ז. דכל המצות דכתיב כו' בספרי כל המצות כו'. כצ"ל:

דף ט:

רש"י ד"ה ר"ש. ומצריך ליה חליצה. ע"ש דמתיר אפי' לייבם:

רש"י ד"ה והאר"י א"ר. וקאמר רב יהודה כו'. כצ"ל:

תד"ה בתו. דשניהם אנסוה. כצ"ל:

דף י.

גמרא א"ל באחוה דהתירא קמיירי באחוה דאיסורא כו'. כצ"ל:

שם בדקה לוי במתניתי'. כה"ג בב"מ (מח) ועמש"כ שם:

רש"י ד"ה (וסימנך). אלמא כו' דהא ר"ח אמתניתין קאי. אינו מובן יפה דהא מתניתין דהאסורה לזה כו' שנויה בפ' ד' אחין וכבר שני בפרקין קא אמרינן:

רש"י ד"ה דאסר באנוסת אביו (בסה"ד). מאחיו מאביו. כצ"ל:

תד"ה לעולם. שמא תנשא לו לאחר שתתאלמן כו' ובעודה תחתיו ל"ל יותר מאבא כו'. לכאורה ה"ל למיחש אף קודם שתתאלמן (רק לאחר מיתת הראשון) דכיון שנושאה נמצא דלא נתקיים התנאי וקדושי השני בטלים וכדמסיק התוס' בסמוך וי"ל:

בא"ד וי"ל דלא קרינא לגביה כו' נאסרה עליו משום אשת איש. כצ"ל ועי' מהר"ם:

בא"ד ובא שמעון וקדשה סתם ומתו כו'. כצ"ל:

דף י:

גמרא וח"ל בני חליצה ויבום נינהו. לכאורה הנל"פ דקאי על צרות דאדכרינהו ר"ל בקושייתו דמיגו כו' צרתה נמי אסירא ורש"י נדחק בזה ואולי נד מלפרש כן מפני לשון זכר דנקט הש"ס:

שם על הצרה בין הוא ובין האחים חייבין עה"צ כרת. הרי"ף הביא זה בפ' החולץ וכן הרא"ש שם בסי' כא וליתא שם על הצרה הראשון:

תד"ה לפי. ולוי מיירי בפלוגתא כיון דתני אנוסת אביו גבי כו'. ועי' מהר"ם וצ"ע דסותרים א"ע למש"כ לעיל בע"א בד"ה דקתני שכתבו ובסיפא לה"ל למיתני אלא ה':

דף יא.

תד"ה ח"א. מנ"ל דאתי קרא לנתקו מכלל כרת לעשה. כ"נ דצ"ל ועי' בק"נ לקמן פ"ד (אות ל"ד [סי' כא אות ל] :

תד"ה צרת סוטה (בסה"ד). עי' הגהות הב"ח ורש"ל דלפי גירסתם משמע דלמאי דפי' דבעינן טומאה דוקא במקום לאו ניחא הא דפריך בסוטה ותתייבם יבומי וכן מבואר ברא"ש להדיא וצ"ע דהא אמר בסוטה דאם בא עליה בדרך לוקה וע"כ כמש"כ התוס' לקמן (ע"ב) בד"ה מאי ובאמת לא מצאתי בסוטה זה הלשון. ואולי כוונו התוס' להא דאמרו שם דידעי לאתרויי ביה ומפרשי כפשטיה בכדי למילקי ליה וכ"נ שם מדבריהם ודלא כפרש"י וכן קרא שם הש"ס איסור לאו לסוטה שנסתרה:

תד"ה ר"ש. וא"ת לר"ח כו' תיקשי ליה מתניתין דפ"ק דסוטה כו'. לפרש"י דמקשה מרבנן ואצרתה לק"מ:

בא"ד ועוד פר"י כו' מדקתני סיפא ואין הולד (ממנו כ"ה הגי' שם במשנה) ממזר דאי שרי כו' פשיטא כו'. לכאורה הכוונה שם דאין הולד מן הראשון (אם החזירה) ממזר וכפרש"י שם וכינוי ממנו מוסב על ראשון המוזכר בתחלת דבריו:

דף יא:

גמרא אלא מה אני מקיים כו'. שנסתרה מאי נסתרה כו'. כצ"ל בל"ו:

שם מי אלים ק"ו למידחי צרה. ק"ל דהא היא עצמה אינה אסורה ליבם אלא בלאו דדיו לבא מן הדין להיות כנדון וח"ל צרותיהן מותרות להתייבם ויש לחלק:

רש"י ד"ה פסולה ליה. דאי שאר ח"ל כגון אלמנה לכ"ג. אשיגרת לישן היא דאם הוא כ"ג תרוייהו פסילי לי':

תד"ה הויה. דבסוטה לא שייך הויה כו' שהרי לא גרשה מעולם. ע"כ הרשב"א בכאן לא ס"ל פי' הר"י דלקמן (מט ב) בתד"ה סוטה ע"ש ועי' בכ"מ בפ' יא מהל' גירושין הל' יד דליש מי שתירץ שם ודאי אינו עולה פי' הרשב"א:

דף יב.

גמרא וקתני עלה א"ר יוסי כו'. כצ"ל:

תד"ה צרתה. תימה כו'. ולי י"ל משום דכיון דאין עליה איסור אחר זולת איסור אשת אח מאב שנפלה לו עתה ממנו ליבום הס"ד דאין סברא לאסור צרתה כדאר"י לקמן זו היא צרת אשת אח כו' שלא מצינו בכהת"כ ועמש"כ בסמוך ולקמן (יג ב) בתד"ה דלא:

תד"ה מאי לאו. וא"ת כו' וי"ל כו'. לכאורה מזה ראיה לדעת הרי"ף לקמן בפ' ב"ש בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והחזירה דצרתה מתייבמת דהך ודאי דמיא להא אבל י"ל אדרבה לאידך גיסא מדלא משני דזו היא בא למעוטה ש"מ דגם היא צרתה אסורה:

דף יב:

גמרא כי אתא רבין כו' כולן מותרות. ואח"כ צ"ל פיסקא וכולן אם מתו או מיאנו כו' תני רב ביבי כו'. כן הגיה הרש"ל וגי' הרי"ף והרא"ש יותר מוחוורת ע"ש:

רש"י ד"ה מצינו חמותו. וקדש אדם את בתה כו'. כצ"ל. ועי' בפירושו בריש מכלתין בד"ה חמותו והגהה שבגליון שבושא:

תד"ה אחר הזמן. ואפי' למאן כו' משכחת כו' כגון שפירש כו'. לכאורה מ"ל כגון שבעל בסוף י"ב שנה אך לא קלטה הזרע עד אחר יב"ש ויום אחד עי' לקמן (לז א) תד"ה רוב:

דף יג.

רש"י ד"ה נתגרשו. ואפי' כנס כו' ולבסוף גירש כו' כדקתני ומתה בתו כו'. קיצר קצת דעיקר הוכחה הוא מדקתני היתה בתו כו' ולו אשה אחרת מתה בתו כו' משמע דמתה אחר שהיתה לו אחרת:

רש"י ד"ה וכנסה המגרש. שנשוי אחות אשתו של זה הראשונה כו'. כצ"ל:

תד"ה רב זביד. ומיהו זמנין לא אתו כו'. כצ"ל:

משנה שש עריות חמורות כו' צרותיהן מותרות. הרמב"ם בפיה"מ הביאו הרע"ב פי' דאפי' נשאו לאחיו בעבירה צרותיהן מותרות ע"ש ותמוה דהא אמו דהיינו אנוסת אביו כדאיתא לעיל (י) אפי' לר' יהודה קדושין תופסין בה לאחיו וא"כ תפטור צרתה וכדא"ל רבינא לר"א שם לר"י נמי מ"ל דאי עבר ונסיב ובתוס' שם ד"ה לר"י הוכיחו שפיר דע"כ מתניתין סברה דלא כר"ע דאמר א"ק תופסין בח"ל והיה אפשר לומר דהרמב"ם ס"ל כמש"כ הרשב"א דלוי דאקשי לרבי ליתני אמו אנוסת אביו ס"ל דאמו דקתני בשש עריות היינו נשואת אביו וכן ס"ל להנהו דלעיל דתירצו לדרבי מלבד רב אשי והרמב"ם מפרש ג"כ דלא כר"א אבל במשנה דלעיל כתב בעצמו דמתניתין סברה כר"י וסיים שם שהיא לסברתו במדרגת אשת אב וצע"ג:

דף יג:

גמרא כל תיבה שצריכה למ"ד כו' כגון מדברה. הוא ביהושע י"ח מלכים א י"ט:

תד"ה כיון. ואע"ג דכתיב נמי ה"א בתחלה כו' כמו המדברה. ה"נ כתיב החוצה (בראשית טו ה) דפרושו אל החוץ וטובא דכוותיה:

תד"ה דלא. הלכך לא פקע. (מה שהעיר הגרי"פ כבר קדמו בזה המהרש"א) לכאורה קשה ס"ס ה"ל צרת ערוה משום איסור אשת אח מאביו עי' לקמן (לב א) תד"ה לא פקע ובמש"כ שם וי"ל דס"ל לב"ש כיון דאין איסורא אלא משום אשת אח שמת עתה אין סברא לאסור צרתה וכמש"כ לעיל (יב):

גמרא אמינא לך איסורא כו' זמנים הרבה תקנו כו'. מזה לא מוכח דאם קרא בזמן חבירו דלא יצא (עי' רש"י ד"ה אמינא לך) ויותר ה"ל לאתויי דרשה דזמנו של זה לא כזמנו של זה דאיתא התם:

דף יד.

גמרא וריו"ח אמר עשו ועשו ושמואל אמר עשו ועשו. טעם כפל הלשון כבר כתבתי בזה בחדושי לס' נת"ע אות י"ג ע"ש ועוד נל"ל משום דאפי' למ"ד לא עשו היכא דלא מוכחא מלתא מודה דעשו כדלקמן גבי כלת שמאי הזקן ושוקת יהוא וכן הא דלקמן (צו ב) לענין לפסול על האחין כ"ע מודו דעשו כמאמר כדאיתא שם (בע"א) ולכן אמר עשו (היינו בגוונא דכ"ע מודו) ועשו (ר"ל אפי' במה שחולקין עליהם) וכן יתפרש הא דמנחות (דף מט א) דאמר רב עלו ועלו דאתא לאפוקי מדר"ח שם דאמר מסתברא כו' אבל כסבור כו' לא כו' דאפילו ר"ח גופיה מודה דלרב בכל ענין עלו דאל"כ יתרגם הא דרבה בב"ח בכה"ג ובזה מיושב פסק הרמב"ם כרבה (אשר הבה"ז נדחק בו) משום דרב ס"ל כן ואף דרב ע"כ ס"ל דגם אם עקרן במתכוון לשם אילים עלו מדלא מוקים הא דרבה בב"ח בזה בהא לא פסק כוותיה משום דר"ח ורבה ובריתא דרבב"ח דלא כוותיה ונכון בעז"ה:

שם היו כורתין עצים לעשות פחמים בשבת לעשות ברזל. בשבת איתא תיבת בשבת אחר תיבת ברזל והוא יותר נכון:

שם דתנן כלל אר"ע כו'. כצ"ל:

תד"ה מי. במקומו של ר' אליעזר כו'. כצ"ל:

בא"ד וי"ל דאין חושש לדקדק כו'. כצ"ל וכ"ה רש"ל:

תד"ה כי. דאמר בירושלמי דב"ע א"מ בן כרך. מהר"מ וב"ח הגיהו דצ"ל בן כפר במקום בן כרך וכ"ה ברא"ש אמנם בירושלמי לפנינו בפ"ב דמגילה ה"ג הגי' בן כרך וכ"נ מהר"ן ברפ"א שם בסוף המשנה שכ' דין זה דב"ע א"מ בן כפר מסברא:

דף יד:

גמרא נעשה כב"ש הולד ממזר לדב"ה נעשה כו' הולד פגום כו'. הא דל"ק דאם נעשה כב"ש ה"ז עובר מיד לדברי ב"ה על איסור כרת וכן אם נעשה כב"ה ה"ז בא מיד על יבמה לשוק לדברי ב"ש וכן לקמן (לז ב) נמצא אב נושא את בתו כו' ונתמלא כה"ע כולו ממזרים ולא חששו משום איסור דאב נושא את הבת וכו' גופייהו צ"ל דלהרבות פסולים בישראל חמירא להו טפי ממה שאיזו יחידים יעשו איסור וגם שמא יטמעו בהם אח"כ ויתרבו פסולים כדאמר שם ונתמלא כה"ע כו':

רש"י ד"ה ובספק א"א. כדתנן כו' רי"א בעילתה ספק רמ"א בעילתה תלויה. כ"ז אינו במשנה אלא בברייתא שם וע"ש:

רש"י ד"ה גט ישן. והמגרש כו'. כצ"ל:

תוס' ד"ה אלא. ומשום ההיא דשוה כסף וכסף כו'. כצ"ל:

דף טו.

גמרא לא הספיקו כו' א"ל רשב"ג כו'. עי' רש"ל:

שם היכי נעבד להו ליחלצו כו'. כצ"ל:

שם הרואה אומר לאפושי אויר קעביד. משמע דטעמא דמ"ד דלא עשו הוא משום אגודות ועי' רש"י לקמן ע"ב בראשו וכ"כ התוס' לעיל (יד ב) ד"ה בשלמא ולעיל (שם) בע"א אמר הש"ס משום דב"ה הוו רובא או משום בת קול:

רש"י ד"ה לצרה עצמה. עי' מהרש"א שכ' דעל פגומים לא הוה קפיד ולקמן (ע"ב) א"ר יהושע שמא ירוצו גלגלתי משום דיעשום פגומים:

רש"י ד"ה יש תנאי. דכיון דבעיל אחולי אחיל כו'. אין אדם עושה כו'. ארכבה אתרי ריכשי ושניהם סותרים זא"ז ע"ש ואולי צ"ל או דאין אדם כו' אבל שם מבואר דלא אחולי אחיל רק משום דאין אדם כו':

תד"ה נעשה (בסה"ד). וא"נ בני יבמה כו' ואין בניה תועבים ואיכא למימר כו'. כצ"ל:

תד"ה עירוב. ועוד דאם אין במים כו' אין כאן רוחב מים כו'. כצ"ל:

דף טו:

גמרא ת"ש דארב"צ כשהייתי לומד תורה כו'. תוספתא פ"ב דסוכה וע"ש:

רש"י ד"ה שהן לחים. ושמא נגע בגב החבית וטמאה כו' וטמאתם. כצ"ל. ותמוה דהא כ"ח אינו מיטמא מגבו ואולי כוונתו שהסיטו וס"ל דע"ה מטמא בהסיט לתרומה עי' תוס' חגיגה (יט ב) אבל א"כ היו הזיתים ג"כ מטמאים בהסיטו ול"ל וטמאתם ור"ל החבית טמאתם:

רש"י ד"ה היא עצמה מתחללת. ועמיו היינו אשתו. אולי משום דכתיב לא יטמא בעל בעמיו ומפרש דר"ל באשתו ועי' קדושין (עז א) מ"ט דר' דוסתאי כו' לא יחלל זרעו בעמיו בעם אחד כו' ע"ש בפרש"י:

דף טז.

גמרא תנא כשנכנסו כו' כשיצאו כו'. כצ"ל:

דף טז:

תד"ה פסוק. והא דנקרא נער כו' אלא שכן היה שמו. כצ"ל:

דף יז.

תד"ה עשה בה מאמר. דסיפא לא איצטריך דמרישא שמעינן לה. מבבא דרישא לחוד לא שמעינן לה דהא ר"ש ברישא מודה והכא פליג וס"ל דשניה מתייבמת ממ"נ כמבואר לקמן (יט ב) אלא כוונתם מבבא דרישא ומרישא דבבא דסיפא:

דף יז:

גמרא אר"י א"ר א"ק כי ישבו אחים שהיתה להם כו'. ותיבת יחדו ליתא ברי"ף ונכון:

שם תנן כו' באחותה אין באמה לא. המ"ל הך מתניתין ריב"ב היא ואיהו ס"ל כר"ע לפרש"י או כר"מ אלא דניחא ליה לתרוצי סתמא דמתניתין כוותיה כמש"כ התוס' לקמן ד"ה הא מני:

רש"י ד"ה אין זיקה. למיהוי כארוסה. ובד"ה אבל בחד ובד"ה יש זיקה כתב ככנוסה. ועמש"כ ברמב"ם הל' אישות על השעה"מ בקונטרס חופת חתנים בס"ד:

רש"י ד"ה ולימא. עד שתתייבם כו'. וכ"פ לקמן (יח ב) ד"ה עד שיעשה אבל לקמן (מא) במתניתין איתא חלץ לה אחיו כו' יכנוס את אשתו וכן לקמן (כג ב) במתניתין אחד חולץ ואחד מייבם:

דף יח.

גמרא וא"א יש זיקה ה"ל צרת אשת אחיו שלהב"ע בזיקה. לכאורה לפי פרש"י לקמן (למ"ד א' בסופו) בדברי רב אשי דאי לא כנסה הויא מותרת כו' דוק שם היטב ה"נ הראשונה אינה נופלת מכח אחיו השני (אולם רש"י בעצמו תברי' לגזיזיה שם בעמוד ב' ומוכרח שם אליבא דרבא ע"ש ובמש"כ שם בס"ד) ואולי יש לחלק כיון דכתיב כי ישבו גו' א"כ אינה זקוקה לו כלל מכחו של ראשון ועי' לקמן ע"ב ברש"י ד"ה ולא מת א"נ לא יבמה כו' (אך שם אזיל אי ס"ל לר"ש יש זיקה מה"ת) וע"ע שם בסה"ע בגמרא יבומי תרוייהו לא דדלמא יש זיקה כו' (אמנם גם שם איירינן לר"ש):

שם ומי ס"ל לר"מ אין זיקה כו'. ר"ל וע"כ טעמא הכא כיון דמת פקע ליה זיקה ודו"ק:

רש"י ד"ה יבומי לא מייבמה. שכשנפלה לפני אחיו כו' שהיתה לאחיו בה. כצ"ל:

רש"י ד"ה ר"מ היא. בפרקין. הוא לקמן (יט):

רש"י ד"ה הא דרב יהודה. כצ"ל:

תד"ה והאי. עי' מש"כ על דבריהם לקמן (ל):

תד"ה הני. הלשון מגומגם כו'. אולי יש ליישבו ע"פ מש"כ רש"י לקמן (ל ב) בד"ה זו היא למעוטי מת בלא גרש וא"ת כו' הויא אשת ב' מתים כו' לזה קאמר הני מתרי בתי קאתיין ר"ל הני דאחיות נינהו ודאי מתרי בתי קאתיין דהא לא היתה אפי' זקוקה לאחיו השני שמת אחריו דהרי היא אחות אשתו ועוד דהא אין זיקה וליכא למיגזר כלל משום אשת ב' מתים:

דף יח:

גמרא (בסה"ע). דדילמא יש זיקה והוו שתי יבמות כו'. כצ"ל:

תד"ה שומרת. אבל אם נשא כו' פקע ליה זיקה כו'. התוי"ט בפ"ד מ"ט הוכיח מפרש"י לקמן (כג ב) במתניתין ד"ה א"מ מידם דחולק ע"ז מדכ' ומשבא אחיו כו' פקע זיקה כו' ולא כתב דמיד שכנסה פקע הזיקה הן רש"י הוכרח לפרש כן דאם היה הטעם משום כניסה של עצמו א"כ אפי' באח אחד נמי ומדוע לא תני ברישא קדם וכנס א"מ מידו ועי' בב"ש ר"ס קע"ו אלא ודאי דוקא היכא דאיכא אח אחר דליפקע הזיקה ע"י (ואולי דמש"ה הוסיף רש"י תיבת למפרע ודו"ק וע"ש מש"כ במקומו) וכן התו' איירי נמי דוקא אם יש עוד אח אחר (ועמש"כ לקמן (צו) ראיה לזה) וכ"מ מדכתבו וא"צ להמתין מכלל דיש על מה להמתין (אולם גם בסה"ד גבי קידש בהיתר כתבו ג"כ הלשון דא"צ להמתין ושם ודאי אפי' אין שם אח אחר ואולי שם שיגרת לישן דהכא נקטי) ולפ"ז בדינא דסיפא דמתניתין מת יבם יוציא את אשתו כו' אפשר דגם התוס' מודים דאפי' בנשא נמי דינא הכי:

דף יט.

תד"ה דתניא. לענין שאין ביאה כו' אחריו. ר"ל ביאת בן תשע ע"ש:

דף יט:

תד"ה ר"ש. ולר"י נראה כו' דאין זיקה כו'. ההגהה שבגליון דאי זיקה טעותא היא:

דף כ.

גמרא האי איסורא דאית ליה התירא. נל"פ דאיסור אשת אח מאב התירה התורה במקום מצות יבום רק בשלהב"ע אמרה תורה דליכא מצות יבום לכן ממילא קמה עליה באיסור אשת אח ועתה כשנפלה מאחיו השני שהיה בעולמו דאיכא מצות יבום הרי היא דוחה איסור דאשת אח ול"ל דתיאסר משום דעתה עליה שני פעמים איסורי אשת אח דא"כ ליתסר נמי כל יבמה שנפלה שתי פעמים ונכון בעז"ה:

במשנה כל שאיסורה איסור ערוה כו'. כצ"ל וכ"נ להדיא מתד"ה לאתויי וכ"מ בגמרא שם וכן העתיק רש"י לעיל (ט א) ד"ה והרי:

שם איסור מצוה כו' חולצת ול"מ. בס' חוסן ישועות בר"מ האריך להוכיח דצרת א"מ ג"כ ל"מ והוא נגד גדולי הפוסקים עמודי הוראה וגם נגד מס' ד"א ומה שדחה ראיית היש"ש ממתניתין דלפנינו מדלא תני גבי א"מ שאיסורה כמו גבי ערוה שפי' התוס' דהיינו הצרה משמע דאיירי דוקא בא"מ עצמה אבל צרתה מתייבמת ג"כ והרב הנזכר כ' דתיבת שאיסורה מושך עצמו ואחר עמו ע"ש ותמוה דלפ"ז גם איסור קדושה דהיינו ח"ל אסורה הצרה להתייבם וזה ודאי אינו דלכ"ע ח"ל צרתן מתייבמת כמש"כ המחבר בעצמו ומה שהביא המחבר ראיה לשיטתו מהתוספתא דאיתא שם דבאשה שיש בה קדושין צרותיהן חול"מ ופי' הוא דהכוונה על שניות דח"ל הצרות מתייבמות ג"כ פירושו דוחק גדול אבל נראה יותר גי' הגר"א ז"ל בא"ע סי' קע"ד סק"ב צרותיהן חולצות או מתייבמות וגירסתו זאת נעלמה ג"כ מהמחבר פי' החדש על התוספתא ומה שהביא עוד מהתוספתא גבי מתניתין דשש עריות חמורות דקתני נשאו לאחיו שלא בעבירה צרותיהן פטורות ופי' דהכוונה הוא על שניות דקדושין תופסין בהן ופטורות מן היבום דא ודאי טעותא היא חדא היאך קרי להו שלא בעבירה וזאת שנית דלשון פטורות משמע אף מן החליצה ובירושלמי הלכה א' וה' מייתי לה להדיא פטורות מן החליצה ומן היבום אבל נעלם ממנו שבירושלמי שם הלכה א' מסיים אחריה ומכולן אין לך אלא אמו אנוסת אביו כו' ע"ש ומה שהקשה מ"ש מהא דאסור בצרת קרובת חלוצתו (ה"ל להקשות ג"כ מצרת אחות זקוקתו דפשיטא ליה להש"ס לקמן (כז) דאסורה ואפי' לתירוצא דר"א שם מדמקשה שם אדר"א בר ממל א"ה יבומי נמי כו' משמע דלר"א ניחא וכ"נ מפרש"י שם ברה"ע וכן מתד"ה אחריו ודלא כדמשמע קצת מפרש"י שם דלר"א מותרת אפי' להתייבם וכמו שהעירותי שם בדבריו ע"ש. ומצאתי להרשב"א שהעיר עליו בזה) אבל לק"מ דאנן דוקא בשניות אמרי' דצרותיהן מותרות ואחות חלוצה (וזקוקה) אינן בכללן דהרי לא חשבן בהדי שניות לקמן וכי פריך שם (כא ב) מאי שייר כו' לא משני דשייר אותן וכן מר בריה דרבנא דעמד למנין שם לא הכניסן במנין. ואין דנין דברי סופרים מד"ס (ידים פ"ג מ"ב) וראיה דקרובת חלוצתו חמירא משניה דהא מבואר בר"פ ד' אחין דקרובת חלוצתו אי חלץ לה מיקריא חליצה פסולה ואינה פוטרת צרתה ובשניה תניא לקמן (בע"ב) דבחליצתה נפטרה צרתה ועי' לקמן (כו ב) תד"ה חליצה ונ"ל ראיה דצרת שניה מתייבמת מהא דלקמן (צו ב) במשנה וכפי פי' התוס' (בדף לב א) בד"ה מדרבנן ע"ש וענ"ל ראיה מהא דפריך לקמן (ר"ד כט) אחותה מא"ל ע"ש וא"ת דגזרו בצרת שניה אטו צרת ערוה נימא נמי דגזרינן אחות שניה אטו אחות ערוה אלא ודאי דל"ג אלא על השניה עצמה משום ערוה אבל לא על צרתה וה"נ על אחותה לא ה"ל למיגזר ולכן פריך שפיר ועמש"כ לקמן (קח ב) בס"ד:

גמרא אילימא דאיסור מצוה כיון דמדאורייתא כו'. עי' לקמן (כו) במשנה כ"ח ובגמרא (כח ב) ובמשנה שם:

שם פיסקא איסור קדושה כו' ואמאי ק"ל איסור קדושה דכתיב קדושים יהיו לאלהיהם. ק"ל הא לפי המסקנא לקמן לא קאי קדושים יהיו על איסור אלמנה לכ"ג וכמש"כ התוס' בב"מ (ל א) ד"ה

הא דלא קאי רק אמאי דכתוב באותה פרשה ולדעת רש"י לקמן (פד א) ד"ה והא כוליה לא קאי נמי על גרושה לכהן הדיוט והתוס' שם חלקו עליו וכשיטתם בב"מ דקאי על כל הכתוב באותה פרשה ונ"ל ראיה לשיטת התוס' מלקמן (בע"ב) אלא א"ר גזירה אלמנה מהא"ר כו' ממזרת כו' מא"ל ולא פריך מגרושה כו' לכ"ה דאף מן הנשואין דנעשה חללה ג"כ וחלה על איסור גרושה כדאיתא קדושין (עז ב) מ"מ עשה דיבום דחי להו כדמשמע בתוס' פסחים (מז ב) ד"ה כתישה וכמו שהערותי שם אולם יש לחלק דשם א"ע על הב' לאוין בב"א אבל הכא כשיבא עליה יהי' עובר על הב' לאוין דגרושה וחללה בב"א ונ"ל דע"כ לא כתבו התוס' שם אלא לרבה (דאזלא הסוגיא שם אליבי') דס"ל אין חילוק מלאכות ליו"ט ולכן לא נחשבו אלא ללאו אחד ועמש"כ בזה בנזיר (מא ב) בתד"ה ואי כתב בס"ד ועי' בתוי"ט ואנכי תמה על הפוסקים שלא הביאו מחלוקת רש"י והתוס' בהא דגרושה כו' לכ"ה אי קאי עלייהו הא דקדושים יהיו (בא"ע סי' קע"ד) דנ"מ לענין אם בעלו קנו או לא:

שם קפסיק ותני ל"ש מן הנשואין ול"ש מהאירוסין. בריש כתובות דתנן ואלמנה ליום החמישי הביא התור"ע מהירושלמי דדוקא בעולה אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה נשאת בד' וכש"כ מן האירוסין וכן שם (נז א) במשנה ולאלמנה ל' יום כתב הרמב"ם בחבורו וש"פ דדוקא בעולה ואולי י"ל דלפי דתני שם ושם קודם בתולה ומשמע דאלמנה היא הפוכה דהיינו בעולה וכ"מ מלשון הר"ן שם בפ' אע"פ אבל לכאורה בהך דפ' אע"פ ה"נ דגם נכנסה לחופה ול"נ דיה בל"י לפי הטעם שכתב רש"י שכבר יש בידה וצ"ע על הפוסקים שכ' בעולה אבל נראה דהכא דפריך קפסיק כו' הוא מטעם שכתבתי בס"ד בגיטין (כו ב) ע"ש:

רש"י ד"ה גרושה. שעבר אחיו המת כו'. וכ"צ לפרש לדברי התוס' לקמן (כב א) בד"ה מי כו' בב"י לנתין וממזר ולעיל (י) אמרי' דאי לא קתני וגם הכא דומיא דאיסור ערוה תני דע"כ לאחיו המת לא היתה ערוה לכן נלע"ד לפרש שאחיו המת היה חלל והא דתני ב"י לנתין אגב ממזר תני ליה עי' תוס' ר"פ אלו נערות:

רש"י ד"ה קדש עצמך. לעמוד ולהזהר. כצ"ל:

רש"י ד"ה יש לך יבמה. דאם כתב ואם לא יחפוץ כו'. כצ"ל:

תד"ה לאתויי. דמשמע שאיסורה בא מחמת ערוה דהיינו הצרה. לפ"ז אינו מכוון לשון הגמרא הוא דאסירה צרתה דתיבת צרתה מיותרת כיון דבה איירינן:

דף כ:

גמרא אלא א"ר אלמנה מהא"ר נמי עשה ול"ת כו'. לכאורה יקשה לפ"ז אמאי תני בברייתא לעיל פצוע דכא כו' ואם בעלו קנו לכתחלה נמי (עי' בתוס' שם) ואי משום והתקדשתם אפי' דיעבד נמי לא ואולי י"ל דס"ל לרבא הואיל דקדושין תופסין בח"ל ועשה להכי קנו וכסברת המהרש"א שאביא לקמן ואפי' למיפטרא צרתה (עי' לקמן מש"כ) וכ"מ בירושלמי פלוגתא בזה ואיכא מ"ד שם דנפטרה צרתה אף באלמנה מן הנשואין לכה"ג ע"ש בקה"ע ובש"ק והא דפריך לעיל בעצמו על ר"ג א"ר היינו למאי דדריש מקרא דיבמתו דאינה עולה ליבום לכן ס"ל דדינם כאיילונית לענין יבום דקיימא עליו באיסור אשת אח ובזה מתורץ היטב תמיהת התוס' בסה"ע (ובלא"ה יש לתרץ תמיהתם דרבא מוקי להא דאם בעלו קנו היכא דלאו בני חליצה נינהו כגון אלם או אלמת או דנחתכו רגליהם וכיוצא והא דקתני או שחלצו לצדדין קתני כדמשני רבא עצמו לעיל וא"ש לפ"ז טפי מה דחלק התנא ואם בעלו בפ"ע) והגמרא לקמן לא ס"ל כן ובזה מיושב ג"כ מה שאמר הש"ס לקמן תנ"ה אם בעלו קנו דלכאורה תמוה דהא מברייתא זו עצמה הוכיח רבא גופיה דאינו אסור מה"ת דנראה דזוהי הברייתא עצמה דפצוע דכא דאייתי רבא לעיל אלא דהש"ס הוסיף בה לביאור ביאה ראשונה בביאה שניה וזה י"ל בלא"ה דעיקר הסיוע הוא מדקתני בה ואסור לקיימן (בביאה שניה) דפשיטא אלא ע"כ דאתי לאורויי לן דטעמא דאסור בביאה ראשונה הוא משום שניה וכה"ג תמצא לקמן (קט) בגמרא עוד י"ל דלעולם אין בהם אלא לאו לחודא ומ"מ לכתחלה לא גזירה משום אלמנה מהא"ר מפני דהעשה שבה אינו מפורש להדיא וכמו דלפי האמת אין בה עשה:

שם אלא א"ר גזירה אלמנה מהא"ר כו'. ק"ק מדוע הדר ביה משנויא דקדושים יהיו ועמש"כ במשנה:

שם כה"נ כו' גזירה משום איילונית. לכאורה ה"ל לתרוצי בלידה תלי רחמנא מידע ידיע:

שם ביאת כ"ג באלמנה ח"א א"פ צרתה. עי' מהרש"א שרצה לפרש דהיא גופא לכ"ע סגיא בגט ולכאורה תמוה דא"כ מאי פריך מואם בעלו קנו וכן ראיתי בב"ש סי' קע"ד סק"ג שהוכיח מזה דגם היא עצמה אינה נפטרת בביאה זו אבל באמת ברייתא זו דפצוע דכא היא תוספתא במכלתין פי"א ושם הגי' קנו ופטרו את הצרות והש"ס קיצר או שנשמט ע"י שגגת המעתיק ועוד דומיא דקנו דרישא קתני והתם ודאי דנפטרו הצרות ודע דק"ל בסוגיא זו דמשמע דלכ"ע אם היה אפשר בלא דחיית הלאו דלא קנו וא"פ צרתה הא כיון דאיכא צרה אפשר לייבם אותה בלא דחיית הלאו:

רש"י ד"ה סריס אדם וד"ה ואסור לישא כו'. הד"א:

רש"י ד"ה ואסור לקיימן. ובעלו הן את יבמתן. כצ"ל:

תד"ה א"ה ח"ל נמי. פי' דמהאי קרא דלא יחפוץ כו'. כצ"ל:

תד"ה אטו. עי' כה"ד ומזה נראה ברור לפשוט ספיקתו של הב"ש בסי' ט"ו סעיף כ"ד באם נשא שניה ע"י אונס ועבר האונס דצריך לגרשה:

דף כא.

גמרא ארבע נשים יש להן הפסק. כצ"ל:

רש"י ד"ה אלה. מכלל דהאל לאו קשה הוא. כצ"ל:

רש"י ד"ה פרעהו. הגדילהו לאיסור כו'. כ"ה בע"י וישר:

רש"י ד"ה ואשת אחי האם מן האב. גזירה משום אחי האב מן האם כו' ואיכא צד אם כו'. כ"ה ברש"י שברי"ף ונכון:

תד"ה ומותר. הא דוד נשא רצפה בת איה. לכאורה מזה הירושלמי ראיה דפילגש הוה בקדושין (עי' רמב"ם פ"ד מהל' מלכים הל"ד ובכ"מ ולח"מ) דהא רצפה היתה פילגש שאול ובאמת ל"י מנ"ל להירושלמי דנשי אדוניך קאי על רצפה דוקא ואולי לפי שלא מצאנו לשאול נשים זולתה רק אחינעם (שמואל א' י"ד נ') והיא היתה חמותו ועי' בק"נ אות ד:

תד"ה א"ה. מה שהוגה בגליון הוא ממהרש"ל והמהרש"א קיים הגיר' שלפנינו ע"ש:

דף כא:

גמרא והתניא כו' כלת בנו שניה וכא"א בבנו כו'. בכריתות הגיר' וכא"א בבת בנו כו' והוא מפורש כדברי הב"ש סי' ט"ו סעיף י"ט:

שם בת חורגו ערוה אשת בן חורגו מותרת. כצ"ל:

שם א"ד הא איתפליג דרתא. לכאורה תמוה דהא אם אמו ואשת אבי אביו דאין להן הפסק כדלעיל איתפליג דרתא טפי אבל רש"י במתק לשונו תיקן זה שכ' נתרחקה קורבה ויכוון למש"כ התוס' לעיל (ג א) ד"ה מקמי ע"ש:

רש"י ד"ה לא אסרו כלה. סתם שמע. כ"נ דצ"ל:

תד"ה מאי שייר. דברי המהרש"א בכאן תמוהים ששכח במחכ"ת מש"כ התוס' לעיל ד"ה לא אסרו דאשת אחי האם מן האם נאסרה בדורות האחרונים שוב מצאתי שכבר הושג בס' חס"י:

דף כב.

גמרא אפילו אחין מן האם נמי מעידין לכתחלה ומ"ש מעריות כו'. לכאורה מכאן סתירה להרמ"א בחו"מ סי' ל"ג סעיף ב' דקרובי האם אינן פסולין לעדות אלא מדרבנן דא"כ שנא ושנא וכמו דל"ג בהם שניות מה"ט:

רש"י ד"ה שניה. הילכך אמם שניה. כצ"ל:

דף כב:

גמרא מילתא דאתיא מק"ו טרח וכ"ל קרא. לכאורה קשה דהא קי"ל דהיכא דאיכא למידרש דרשינן ואין לומר דדוקא היכא דאיכא למידרש לגופי' אבל הכא אינו אלא לאגמורי בעלמא דאין מזהירין מ"ה דהא איתא בחולין (קיח) דשומר דנבלה דלגופיה לא איצטריך דמק"ו מיד אתי אמרי' תנהו ענין ליד דנבלה כו' ע"ש ולרב חביבא שם מסקנא הכי הויא וגם הכא הוה לגופיה הואיל דנאמר דבעלמא א"מ מן הדין א"כ איצטריך לגופיה:

רש"י ד"ה בעושה מעשה עמך. והאי אביו לאו עושה מעשה עמך הוא שהרי בא עה"ע כו'. לכאורה מ"ל כשבא עליה בשוגג ואולי כיון דאף הוא צריך כפרה לכן מיקרי ג"כ א"ע מעשה עמך אם ל"ע תשובה והביא כפרתו:

תד"ה בן. סתם זרע לא הוי כו'. כנ"ל דצ"ל ולמחוק הד' ובזה לא נצטרך שוב להגהת רש"ל הארוכה:

בא"ד ובן לא משמע אלא בן לבדו. ק"ל מהא דאיתא במכילתא פ' בא והיה כי יאמרו אליכם בניכם בשורה טובה כו' שהן עתידין לראות בנים וב"ב ע"ש בהמפרש ז"י:

דף כג.

גמרא ח"ל תפסי בהו קדושין כו' אלא כו' שנואה בנשואיה וא"ר כי תהיינה. ע"ש בקדושין טעם מדוע לא מוקמינן בחייבי עשה:

שם אימא בין שאומרים לו לאביך כו' שאומרים לו לאביך הוצא. כצ"ל:

שם א"ק כי יסיר את בנך כו'. עי' תוי"ט שהביא לשון הה"מ בפ"א מהל' יבום על מש"כ הרמב"ם שם להך דרשה דכי יסיר ויש מפרש בדרך אחרת כו' ואומר אני כו' נראה שהבין כוונתו על הלמוד האחר שבגמרא שם ובמחכ"ת שגה בזה דפשוט דכוונתו על הפירושים האחרים שנאמרו בלמוד הזה דכי יסיר שהרמב"ם נראה שמפרש כפי' הר"ת השני שבתוס' שם ויש עוד פירושו הראשון ופרש"י:

דף כג:

גמרא סיפא איצטריך ליה כו' דוקא כו' דקא פגע באחות זקוקתו. לכאורה נראה דהאי דוקא כו' הוא פי' הגמרא על המשנה ולא שייך להאיצטריכא וכן לקמן אבל מפרש"י ל"נ כן:

רש"י ד"ה היו לו שנים. ואם אחותה היא כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה אין מוציאין מידם (בסופו). ומשבא אחיו וייבם כו' פקע זיקה מאידך למפרע. תיבת למפרע תמוה דמשמע דהשתא הות כאילו לא היתה זקוקה מעולם וזה א"א לומר כן עי' בסה"ע בפירושו שכ' דכל יבמה שנאסרה שעה אחת כו' ואי אמרת דפקע זיקה למפרע לא נאסרה מעולם ועי' לקמן (כז ב) (ובכ"ח) בגמרא דמוכח להדיא כמש"כ בסה"ע אולם זה צ"ל דיבום או חליצה מאח אחד מפקיעים הזיקה מעתה מאינך אחי לגמרי יותר מאילו מתה דהא למ"ד יש זיקה מתה אסור באמה לעיל (ר"ד יח) ולקמן (מ ב) איתא במשנה דהאחין מותרין בקרובת החלוצה ועמש"כ לקמן ר"פ נושאין לכן נ"ל למחוק תיבת למפרע וכן לקמן בסוף המשנה לא כתב לה ואדרבה כ' ואיסורא דעבד עבד ועמש"כ לעיל (יח ב) או להציג תיבת לגמרי תחת למפרע:

רש"י ד"ה היחיד. יחלוץ תחלה לשתיהן. כצ"ל:

רש"י ד"ה אחיו ש"ז (בסופו). הרי חלצה זו מן אחי בעלה. כ"ה בנ"י וכצ"ל כאן:

רש"י ד"ה אבל ייבומי ברישא. (מה שהוסיפו בד"ח תיבת מייבם הוא לל"צ כמבואר למבין) דהיחידי הוא אח הנכרי כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה הכי השתא. לא מישתריא אחותה לאידך. כצ"ל:

דף כד.

גמרא ואפי' שניהם כהנים. ר"ל כשרים ולאפוקי שאחד מהם חלל:

רש"י ד"ה ואי למ"ד. ואזלא האי חששא עומדת היא כו'. כ"נ דצ"ל:

בסה"ד הלכך מספיקא למ"ל דאימר כו'. ר"ל דאם לא משום דאימר כו' ה"ל למיקנסיה הואיל דעביד איסורא מעיקרא וכמש"כ התוס' במתניתין ד"ה קדמו:

תד"ה וספק. וי"ל כו' יאמרו קמו רבנן כו'. כצ"ל:

דף כד:

גמרא דאמר ר"א הסר ממך עקשות פה כו'. בשקלים פ"ג מ"ב מביאה המשנה על כיוצא בזה פסוקים אחרים ע"ש וצע"ק:

רש"י ד"ה אלא למאי הלכתא. אף יבם הנוטל פ"ש בנכסי אביו כו'. עי' נ"י בשם הריטב"א ובביאורי הגר"א לאה"ע סי' קס"ג סק"ד וה':

רש"י ד"ה דאר"א. דאתי לאחזוקי לקלא קמא. בתוספתא פ"ד איתא לדין זה בבא ודאי וכן לפי מאי דאוקמי רב סיפא דמתניתין בעדים משמע ודאי דגם רישא מיירי בכה"ג ובזה לא שייך כ"כ האי טעמא לכן הנל"פ דהלעז הוא שיאמרו שנתגיירה בשביל זה ובהכי ניחא מש"כ התוס' דבנטען על הפנויה כו' עי' ברא"ש. שוב ראיתי בהגר"א סי' קע"ז סקי"ז כדברי אך בשפחה ונשתחררה לא שייך זה ואולי מיירי בשפחה שלו או שהוא נתן את הכסף בעדה לשחררה:

רש"י ד"ה מי גר אתך. כאשר אמרתי. כצ"ל:

דף כה.

תד"ה ואכתי. והכא בעל והכא בעל הוציאה כו'. כצ"ל:

במשנה הרגנוהו ל"י את אשתו. מש"כ התוי"ט לקמן במ"י ד"ה מיאנה בסופו בשם הב"י דלא ששנים מעידין כן אלא כלומר כו' נעלם מכת"ה שכ"כ התוס' בכתובות (כב ב) ד"ה כגון וגם הב"י כיון עליהם כמו שנראה מדבריו עי' בו ומש"כ שם על לשון הרע"ב שה"נ להגיה בו במקום דק"ל דקמ"ל אבל לשון משום לא דייק לפום כך אם נגיה דס"ל תחת דק"ל יהיה מדויק גם מלת משום:

תד"ה הוא ואחר. כשיש עדים שנרבע לרצונו ודאי פסול והוי כנמצא כו'. כצ"ל:

דף כה:

גמרא א"ל ר"י כו' ושאני עדות אשה דאקילו בה רבנן. פי' ולכן אף דמהימן על עצמו לעשות רשע מ"מ נאמן נמי להשיאה אבל לרבא דס"ל דאינו נאמן ליעשות רשע צריכין לטעמא דפלגינן דיבורא דאל"ה כמו שא"נ ע"ז כן לא נאמן ע"ז ונ"מ לענין היכא דלא שייך לומר פלגינן דיבורא לר"י כשר דמהימנינן ליה בכל דבריו ולרבא דא"נ לשום עצמו רשע לא מהימן כלל כיון דל"ש לומר פלגינן וכגון האומר בני זה בן גרושה שבאתי עליה במזיד לר"י נאמן דמהימנינן ליה בכ"ד אבל לרבא כיון שא"נ במה שבא עליה במזיד שוב לא מהימן כלל אם נאמר (כדברי הר"ן בכתובות גבי אנוסים היינו והתוס' שם בא"נ הראשון) דל"ש הכא לפלוג דיבוריה ובזה תראה איך שדברי התור"ע באות כ"ו מגומגמין קצתם:

תד"ה רבא. מסיק רבא גופיה כו'. ע"ש דרבא מסיק הכי לשמעתתיה דרמי ב"ח והגרי"פ שכ' ע"ד ע"ש שהוא רמב"ח ל"ד. מש"כ התוי"ט בס"פ בד"ה וכולן הב' בע"א המשיאה וכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש זהו טעם רש"י בשבת (קמה ע"ב) בהאמנת ע"א לעדות אשה אבל התוי"ט עצמו לקמן רפ"י דחה טע"ז בשם הנ"י ועמש"כ בשבת שם:

דף כו.

במשנה ר' אליעזר אומר בש"א כו'. נראה דצ"ל אלעזר בל"י עי' לקמן (כח א) מדסיפא ר' אלעזר כו'. וכן בעדיות פ"ה מ"ד וה' נפל ט"ס זה כ"מ שם דבתחלה סדר מה שאמר ר' יהודה מקולי ב"ש ואח"כ דר' יוסי ואח"כ דר"ש (כהנ"א כדמוכח פ"ג דידים מ"ה) ואח"כ דר"א וע"כ הוא ר' אלעזר בן שמוע שהיו כולן חברים משא"כ ר' אליעזר שהיה בדור שלישי לפניהם והסה"ד ל"ד בזה:

גמרא מכדי הני מתרי בתי קאתיין כו'. עי' לעיל (יח א) תד"ה הני ובמש"כ שם בס"ד:

רש"י ד"ה יש זיקה. ובמס' נדרים כו' ולאסור קרובות. שם ליתא ואולי צ"ל הנך שתי תיבות בסה"ד:

תד"ה חולצות. פירשתי לעיל. נראה כוונתם למש"כ שם (כד) ד"ה אי:

דף כו:

גמרא א"ה קמייתא נמי. פרש"י שתים הראשונות כו'. ולעד"נ מדנקט קמייתא בא' משמע דל"פ אלא מראשונה לחודא דשניה כיון דלראשונה שניהם יחלוצו ממילא תהוי השניה לשניהם אחות חלוצה ובזה קאמר בעצמו דצריכה חליצה משניהם או לאידך גיסא דשניה שפיר מיפטרא בחליצה דאידך לחודיה דלדידיה לא הויא רק אחות זקוקה וחליצתו עדיפא בה משל הראשון דה"ל אחות חלוצה ואפי' אם יחלוץ גם הוא לראשונה תחלה לא תהוי לו השניה כמו אחות חלוצה הואיל דהחליצה לא הוות אלא משום חיזור עי' תד"ה דנפול פי' הרר"א ולקמן ד"ה שמואל ועי' ברא"ש מש"כ בשם הרמב"ן ובשם הריב"ם וזה נ"ל נכון בס"ד ולפ"ז מאי דשני ליה דנפול בזא"ז ל"נ אלא לראשונה דחלץ לה טרם שנפלה שניה אבל שניה ושלישית מצי איירי אפי' דנפול בבא"א (והגמ' ל"ד נקטא נפלה אידך נפלה אידך) וכ"מ מלשון רש"י עצמו לקמן (כז א) בד"ה חלץ לה ראובן ח"פ בסופו שכ' דזיקה גרידתא היא והלא הוא קאי אדרב ואי דנפלו כולן בזא"ז אפי' זיקה אין כאן:

תד"ה חליצה פסולה. מ"מ חליצה מיהא בעי' דאורייתא כו'. נראה הא דפסיקא להו כ"כ דין זה הוא משום דלא דמיא לאחות אשה דמינה ילפינן למיפטר צרת ערוה וכמש"כ לעיל (י א) בד"ה לעולם ע"ש והא דרחל מיפטרא אף מחליצה עי' לעיל (יח ב) בתד"ה שומרת:

בא"ד וכשיחלוץ לצרת רחל לא מיתסרא לאה. הוצרכו לזה דאל"ה היה אסור לייבם ללאה משום גזירת ביאה שניה אחר חליצת צרת רחל:

דף כז.

רש"י ד"ה חלץ לבעלת מאמר. עי' כה"ד. מלשונו משמע דאם נתן לה גט תחלה למאמרו (דשרי אפי' לייבמה אח"כ לל"ב דרבא לקמן (לב) לשיטת התוס' לקמן (נב ב) בד"ה או דלמא אבל רש"י עצמו לא ס"ל כן) חליצתה פוטרת צרתה אך מדברי התוס' לעיל (כו ב) בסד"ה חליצה שכ' דטעמא משום דדמיא לכנוסה דאין בה זיקה נראה דאפי' נתן לה גט קודם נמי א"פ חליצתה את צרתה ויותר מוכח כן מדבריהם לקמן (נ ב) בד"ה צריכות:

רש"י ד"ה יגמור אף באחיות. כיון דאין זיקה אי הוה בעי כו' מייבם. נ"ל דלפי שיטת התוס' בסוגיא זו גם כאן א"י לייבם לרחל דגזרינן דלמא אתי לייבומי ברישא דלא אסיק אדעתיה שמא תמות צרת לאה:

בסה"ד. נ"ל דצ"ל דשביחא מלתא טפי בבי"ת ולא כמו שהגיהו עה"ג:

רש"י ד"ה לעולם (בסופו). ול"ג חכמים כו'. משמע דס"ל דמותרת אפי' להתייבם עמש"כ לעיל (כ) בס"ד:

דף כז:

רש"י ד"ה חלץ לשניה. וה"ה כו'. לע"ד י"ל דלכתחילה יחלוץ לראשונה קודם וטעמא רבה איכא משום דזיקתה יותר אלים דבשעת נפילתה היתה ראויה להתייבם לכן גם חליצתה צ"ל קודם שלא תהיה אחות חלוצה וברא"ש הגירסא בהפך ונראה דט"ס הוא כי גם ברי"ף הגי' כמו שבגמרא:

רש"י ד"ה מתה ראשונה. כי מתה קמייתא פקע זיקה כו'. לפי טע"ז אפי' אשה ובתה נמי ולעיל (ר"ד יח) אמרי' דזיקה בכדי לא פקע ולמ"ד יש זיקה אסורה. אמנם הכא בלא"ה מותרת דאפי' אשתו שמתה מותר באחותה:

תד"ה בעלת הגט. נ"ל ביאור דבריהם דלפי' הראשון הך דנעשה בה מעשה עדיפא ר"ל קלשה ממנה הזיקה יותר מחברתה שלא נעשה בה מעשה כ"כ ולכן ממילא יותר טוב לחלוץ לחברתה דזיקתה אלימא טפי ולפי' הריב"ן הוה איפכא דכוונת עדיפא היינו דטפי עדיף לחלוץ לה מלחברתה:

דף כח.

רש"י ד"ה בשלמא. דהכי אמר בפ' כיצד קדמו וכנסו כו'. משם אין ראיה דהתם השתא ודאי אינה אסורה לו דלאו אשת אחיו וכמו שפרש"י התם אבל הכא גם עתה בספק איסור עומדת. אולם זה ידעינן מסברא דמשום ספק זה אין מוציאין מידו בדיעבד כדאמרי' שם ואפי' שניהם כהנים ומשום קנסא ל"מ מידו כיון דא"ל דבהתירא נסיב היינו ראשונה כמו דהתם אמרי' נמי כל חד וחד אימור דידיה קא מיתרמי ליה ועמש"כ שם. אח"ז מצאתי בתור"ע שהעלה דברי רש"י בצע"ג ולעד"נ כמש"כ:

דף כח:

גמרא ואי אשמעינן הכא אדרבה תרוייהו כו'. נראה הא דל"ק משום דליכא למיגזר כדלעיל מפני דרוצה ליישב בזה נמי הא דאיצטריך ההיא דפ' כיצד ודברי מהרש"א בזה מגומגמין:

במשנה או אשה ובתה כו'. כ' התוי"ט דהני שכיחי טפי כו' מבתו ובת בתו כו' וה"ה לכל העריות. הן רבים מתקשים בהבנת דבריו ונ"ל כוונתו דהוא ז"ל סובר בטעמא דר"ש דס"ל זיקה דאורייתא כמש"כ בסמוך דל"ת כו' דוקא כו' ובשאר עריות מודה דא"ז אלא מדרבנן מוכח להדיא דקמ"ל דזיקה דאורייתא בכל העריות וכ"כ לקמן במ"ז בדבור היתה אחת איסור מצוה וכ"כ הנ"י בטעמא דר"ש דס"ל דמדאורייתא זיקה ככנוסה דמיא כו' ע"ש ולהכי לר"ש אם היתה בתו נשאת לאחיו ולאח השני נכרית ומת הנשוי בתו תחלה ונמצאת זקוקה להנשוי נכרית לבדו ונעשית הנכרית צרת בתו בזיקה ואח"כ מת הנשוי נכרית אשתו פטורה אף מן החליצה דהויא צרת בתו בזיקה וזיקה דאורייתא לר"ש אבל באמת דברי הנ"י ודבריו דחויים במחכת"ה דזוהי סברת ר' אושעיא לעיל (יח ב) דס"ל לר"ש דזיקה דאורייתא אבל הרי איתותב שם ולמסקנא ס"ל לר"ש אין זיקה כלל לפי' הא' בתוס' שם (יט ב) ד"ה ר"ש:

שם או אשה ובת בנה ומתו הנשואין את האחיות הרי כו'. כ"ה הגי' ברי"ף ורא"ש ונכון:

תד"ה אבל. כדאמרי' לעיל. כוונתם להא דלעיל בהיפוך הדף בסה"ע והמציין שגה:

בא"ד דהתם איכא ערוה דקמוכח שאינה כו'. לכאורה מה זו הוכחה יאמרו שהוא משום אחות אשה וי"ל משום דא"כ היה אסור לבטל מצות יבמין:

דף כט.

רש"י ד"ה דמיגמר (בסופו). ולא אתי למישרא אחות זקוקה דעלמא. ר"ל לייבם ובנפלו לפני אח אחד מיירי כנ"פ בכוונתו והמהרש"א השיא דבריו לכוונה אחרת רחוקה והתוי"ט העתיק לשון זה דרש"י והתור"ע הגיה בדבריו לל"צ ע"ש:

תד"ה אלא. אבל קשה דצרה דבכ"ד היינו שנופלת עמה מבית אחד. זה י"ל משום דדריש לעיל לר"ש בשעה שנעשו צרות זל"ז להכי ק"ל הכא צרה:

בא"ד ואע"ג דלענין אחותה דחי מאמר לגמרי כו' כמו שאפרש בסמוך. כ"נ דצ"ל (מה שהגיהו עה"ג הוא לל"צ):

דף כט:

גמרא זה יעשה מאמר ויקנה וזה יע"מ ויקנה. לכאורה כיון דמאמר קונה קנין גמור השני יכול לכנוס השניה בלתי מאמר תחלה דהא לא הויא תו אחות זקוקה וי"ל דגזרינן דלמא יכנוס קודם שיעשה הראשון מאמר עי' לעיל (ר"ד כח) בפרש"י ותוס' ולדברי התוס' (יח ב) דפי' דיעשו שליח בבת אחת א"ש טפי ובתוי"ט שכ' לא מצי חד אחא לעשות מאמר כו' והלה יכניסנה ע"כ ט"ס הוא וצ"ל והדר יכניסנה:

שם ובעיא מסירה לחופה השתא כו'. כ"נ דצ"ל ותיבות א"ל נראה מיותרים:

תד"ה עבד. דהכא גריס רבה כו' דמסיק עלה א"ל אביי. עמש"כ במנחות (קו):

דף ל.

גמרא אר"נ ז"א אין זיקה ובסה"ע ולר"א קשיא דר"נ. עמש"כ לעיל (יח) על הא דפריך שם וא"א י"ז ה"ל צרת אשת אחיו שלהב"ע:

משנה (ב') עשה בה מאמר ומת נכרית חול"מ. לכאורה תיבת נכרית מיותרת דהא בה קיימינן וכה"ג הקשו התוס' לעיל (יח א) ד"ה מיאנה על פרש"י דשם ונ"ל דהתנא רמז לנו בזה דאם להנשוי נכרית עוד אשה אחרת יחלוץ לה ולא לבעלת המאמר משום דהיא נראה כצרת ערוה עי' (כו ב) תד"ה חליצה פסולה ובזה יש ליישב ג"כ קושיית המהרש"א. ודע דלפי דמסקינן לקמן (בע"ב) לרבא ה"ה אע"ג דל"ע בה מאמר חול"מ (ודברי הנ"י בכאן תמוהים) ולא נקט מאמר אלא לאפוקי מב"ש ותמיהני על התוס' (יח א) ד"ה והאי דמשמע מדבריהם דלא נשנית מאמר

אלא ב"פ. ואולי משום דמעיקרא שייר התנא משנה דלעיל כדאמרי' בגמרא וא"כ לא נשנית מאמר רק פעמים ולמש"כ בתחלה יתיישב גם זה:

גמ' השתא ומה התם דאח"א הוה צרה לנכרית כו'. מפרש"י משמע דהקושיא הוא מן עשה בה מאמר ולהכי הויא טפלה דל"ע בה רק מאמר והנכרית הוה נשואה גמורה ולפ"ז צ"ל לפי תירוץ הש"ס דגם מתניתין דר"פ כיצד שייר מעיקרא ולולי פירושו ה"נ לומר דהך דכנסה קודם הוה עקרית והשניה לנשואין הויא טפלה (ומרישא קא ק"ל לא מע"ב מאמר) ומתניתין דר"פ כיצד מיסתם לה סתומי כדאמרי' שם בגמרא מי לא עסקינן דייבם ואח"כ כנס ונכון בס"ד ואולי תיבת במאמר ט"ס ברש"י ועי' לשון הנ"י:

שם והך חזיא להתירא ושיירה. כ"נ דצ"ל:

רש"י ד"ה הא מת נ"נ. בשלמא אי לא כנסה כו'. עמש"כ (יח) בס"ד:

רש"י ד"ה אמר לך ר"א (בסופו). הואיל וערוה על בעלה לבדו כו'. לכאורה הא אנן לר"א קיימינן דדייק די"ז אפי' בתרי אחי:

תד"ה אר"נ. תימה כו'. בתור"ע תמה על תמיהתם מדבריהם לעיל (יח) ע"ש ולי אין כאן תימה כלל דמ"מ יקשה לר"נ זאת אומרת דקאמר דדלמא מסברא ל"א דיש זיקה וא"כ מתניתין אתי לאפוקי מב"ש:

תד"ה ונאסרה. לפי שהיתה צרת אח"א שעה אחת. מזה הלשון משמע דאם היה נושא הנכרית אחר שמתה אשתו של שני שלא היתה מעולם צרת אח"א מותרת. אבל באמת נראה דאין חילוק כיון דהיא הויא ערוה כאשת אח שיש לו בנים צרתה ג"כ אסורה ונ"ל להגיה שהיא תחת שהיתה ועתוי"ט שהביא לשון התוס' אשר הוא מכוון לדברי ועי' בפיה"מ להרמב"ם שפוסק דהצרה חולצת ול"מ ע"ש טעמו ולדבריו אף היא עצמה תצטרך חליצה ומדבריו ויותר מדברי הר"ב מוכח דהיא עצמה פשיטא להו דפטורה אף מהחליצה וצ"ע:

תד"ה זאת אומרת. עכה"ד נ"ל דהתוס' ס"ל דגם לר"א אסורה אפי' לא ייבם המגרש (ודלא כרש"י) וכדמסקינן לרבא לקמן בלא גירש דאף דלא כנסה אסורה אלא דר"א לפום פשטא דמתניתין דמשמע כר' ירמיה הוסיף לאסור אף בגירשה ועי' מהרש"ל ודלא כהמהרש"א וטעם רש"י נראה משום דס"ל דבלא כנס אין סברא לאסור רק לדברי רבא ההכרח לומר כן אבל לר"א דאין הכרח הניח על הסברא וכיון דהלכה כרבא א"כ אסורה אף בלא כנס והתוי"ט ל"ד במש"כ דדעת רש"י דוקא בכנס ועי' בהגר"א סי' קע"ה ס"ק י"ח:

דף לא.

גמרא א"ה גירושין נמי ליתני וליצרכה חליצה כו'. קושיא זו איננה אלא לרבא לקמן (קיט) דאמר מ"ל איסור כרת מ"ל איסור לאו ועמש"כ בקדושין (ס):

שם מפולת דלא שכיחא ל"ג בהו רבנן. לכאורה תמוה דא"כ אמאי גזרו בה לחלוץ דהא מדאורייתא מוקמינן לה בחזקת היתר לשוק וק"ו הדברים דחששא שאם אתה אומר חולצת מתייבמת היא יותר גדולה מחששא שגזרו לחלוץ דהיינו שלא יבואו בעלמא לפטור צרת ערוה שמתה כמש"כ התוס' סברא זו לעיל (כח א) בד"ה ולימא ליה דלמא ולקמן (לב א) בד"ה גט ועוד דחששא ראשונה היא איסור כרת אשת אח שלא במקום מצוה והשניה אינה רק איסור לאו דל"ת אשת המת החוצה. ונ"ל ליישב דחששא שמא יבוא בעלמא לפטור צרת ערוה שמתה הוא מידי דשכיח משא"כ חששא דתתייבם אותה האשה הוא במידי דלא שכיח עי' גיטין (ה א) תד"ה שלא תחלוק:

תד"ה שתי. וא"ת כו'. נ"ל דלפר"י הראשון שבדבור הקודם לא מקשו מידי רק קושייתם אזלא להועוד אור"י:

דף לא:

תד"ה שלשה. הו"מ למינקט כו'. ולעד"נ דאי הוה נקיט והא' מופנה היה צריך להאריך ולומר מת אחד מן הנשואים ועשה בה מאמר הנשוי השני:

דף לב.

גמרא א"ר נתן גט למאמרו הותרה צרתה. נראה דצרתה מותרת אף אם נתן גט לזיקתו ג"כ (שוב מצאתי שכ"כ התוס' לקמן (נב ב) סד"ה או דלמא. והרא"ש שם) ולא נקיט למאמרו אלא משום היא גופה והאחרונים לא בארו זה ובנ"י משמע להדיא דדוקא למאמרו וצ"ע:

שם איסור אחות אשה מיתלא כו' אי פקע כו' אתי איסור אח"א וחייל. עמש"כ בזה במהדורות לס' נת"ע בדף קי"ד בס"ד:

רש"י ד"ה הדר חזיא. דמ"מ לדידיה כו'. כצ"ל:

תד"ה לא פקע. וא"ת כו'. לכאורה הא תני ליה אא"ח שלהב"ע עפרש"י שם והא דמקשינן לעיל (ג ב) לרב אסי דאמר צרת איילונית אסורה דליתניה הוא משום דלא נטעי לומר כרבא וכריו"ח שם:

בא"ד למ"ד בפלוגתא קא מיירי. ע"ש בדבריהם דבפלוגתא דלא סבירא ליה לא קמיירי לכ"ע:

דף לב:

רש"י ד"ה א"ר אבהו. דנימא מיגו דחייל עליהם ליחול כו'. כצ"ל: בסה"ע

רש"י ד"ה חייב ב'. משום וזר לא יאכל כי קדש הם הוא בשמות (כט). ועי' במכות (יח):

תד"ה ותו. פריך ר"א ב"א וליתרו כו'. שם הגי' ולידון:

בא"ד אדא ברי. כצ"ל:

דף לג.

רש"י ד"ה מיגו (בסופו). והכי ל"ל כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שחתך. ונטמא בחתיכתו כו'. כצ"ל:

תד"ה אלא. קרינן ביה וזר לא יאכל כי קדש הם. כצ"ל:

תד"ה בר קפרא. דסבר ב"ק דדוקא באיסור ב"א דהכא כגון אחות אשה (ר"ל הוא דב"א חמיר וס"ל לר' יוסי דחייל אפי' איסור אחות אשה בהדי אשת אח אע"ג דהוא קיל מאשת אח כמש"כ בדבור הקודם ולאפוקי מר"ש נקטי אחות אשה) וטומאה כו' דלא חיילי כצ"ל (ר"ל דס"ל לב"ק דלא חיילי אפי' לר' יוסי) היינו משום כו'. כנ"ל נכון בכוונת דבריהם והמהרש"א לא הבינם כן והניחם בצ"ע ושרי ליה מאריה:

דף לג:

רש"י ד"ה וחזייה ב"ק. דהוה נמי בקדשים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה שחיטה בזר כשרה. ואין כאן זרות. משמע אבל איסור שבת מיהא איכא דלא הותרה במקדש אלא לכהנים בלבד כדאר"ח לעיל אבל לא לזרים אפי' בשחיטה שכשרים לה וכמ"ק בסנהדרין (נא) היא כיון דלא אישתריא שבת לגבה כו' ומ"מ בדיעבד שחיטתן כשרה כדמוכח למ"ד ביומא שחיטת פרו בזר כשרה ויוה"כ שוה לשבת בזה וראיתי בתשובת חכ"צ סי' מ"ד שהגיה בלשון הרא"ש בתשובה שהעתיק שם וז"ל האי ושוחט כו' ל"ד כו' ע"ש מוכח דפשיטא ליה שיוכל זר לשחוט לכתחלה אפי' בשבת וקצת משמע כן בס"פ תמיד נשחט במשנה דתנן התם שחט ישראל כו' כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת ואולי י"ל דפסח שאני דלכתחלה מצות השחיטה בבעלים כדאיתא שם (ז ב) וצ"ע בזה:

רש"י ד"ה טלטול. ואין כאן אלא שבות. כצ"ל או דצ"ל ואין כאן שבת:

תד"ה איסור כולל. ולהכי פשיטא ליה בסמוך דלר"י מחייב תרתי בא"כ כו'. לכאורה תמוה דמאי דפשיטא ליה התם הוא מהך ברייתא דזר ששמש כו' גופה דאייתי דשמעינן שם בהדיא לר"י דמחייב בא"כ דל"ל דמיירי שם בב"א דא"כ ודאי יקשה מדוע שייר למליקה בין לר"י ובין לר"ש. ואולי יכוונו לתירוצא דר"א בסוף הסוגיא וכפי מש"כ שם בד"ה לקוברו אך אין זה מוכרח דא"ל דהכא אזלא אליבא דראב"י ולר"א באמת אינו מוכרח דר"י א"ל איסור כולל:

גמרא החליפו מידי ברשיעי עסקינן. לכאורה יפלא אטו לא תני דיני דמי שעבר עבירה במזיד וכל הש"ס מלא בכגון זה ועי' לקמן (ר"ד לה) מכלל דהואי וי"ל כיון דבמזיד ליכא נ"מ רק לענין לקוברו בין ר"ג לא הוי שביק מלמיתני שוגג דאיכא נ"מ רבתי לענין קרבן כדתני ר"ח ואפי' אי הוון שוים לא ה"ל למינקט דרך רשעים עי' כתובות (מג ב) רש"י ד"ה תו ל"ח:

דף לד.

גמרא ומאן האי תנא דא"ל איסור כולל כו'. הן לשיטת התוס' לעיל בין לר"ח ובין לב"ק א"ל לר"י איסור כולל וא"מ וכש"כ איסור ב"א. ואולי רוצה הש"ס לאשכוחי תנא דא"ל בהדיא דחל אע"א בכולהי גווני ולהכי נדחקו רש"י והתוס' והרי"ף למצא לר"מ איסור ב"א ולא מפרשי דאתיא מכש"כ דא"כ וא"מ ולפמש"כ לעיל בסמוך א"ש בפשיטות. והא ל"ק דאף לדידי לוקמה כר"י ובאיסור ב"א ומוסיף לחודייהו ולא נצטרך לדחוקי בשופעת כו' דטפי ניחא ליה לאוקמי כר"ש מטעם שכ' התוס' ד"ה באיסור ב"א אבל לר"י שמעינן בסוכה (מב) דפוטר אפי' ל"ע מצוה ובזה י"ל גם לשיטת התוס' דניחא ליה לאוקמה כר"מ ואליבא דר"א:

שם והרי תרומה כו' ונודע שהוא ב"ג כו'. לכאורה זה דומה להא דב"ת אחד למול בע"ש כו' וקדם ומל של שבת בע"ש שהביאו התוס' דבאמת אין לו מה לטרוד וה"נ דכוותיה ואין לפטור בזה לר"מ רק מטעם דאיקרי עבודה שהביאו התוס' וצ"ע:

שם והא אין אשה מתעברת מב"ר. לכאורה תמוה מאין לו להש"ס דמיירי בבתולות אח"ז מצאתי להתשב"ץ קטן סי' תנ"ג שעמד בזה ולגי' ר"ת י"ל דהקושיא הוא לפי אוקימתא דשופעת והיינו מתוך ג' עד לאחר י"ב וא"כ ודאי לא נבעלו בנדתן. אך לפ"ז אין הכרח לאוקמה כר"א עי' תד"ה באיסור ב"א וא"כ מאי פריך כ"כ בפשיטות ל"ב הוין עפרש"י וראיתי בהגהת הגר"א ז"ל שמחק מן מלת אלא כו' עד א"ל ארב כו' וכוון למש"כ ואין לומר דהקושיא הוא מאי איריא דקתני סיפא ואם היו קטנות כו' לפלוג וליתני בגדולות גופייהו דאם היו בתולות מותרות דע"ז לא משני שפיר:

תד"ה והוציאו. במידי דבר אכילה כו'. עמש"כ בשבת שם בס"ד:

בא"ד ואפי' יעשה אכילה והוצאה בזא"ז. לכאורה רבותא יותר אם עשאן בב"א עי' שבת (יא) ועירובין (כ א) בתד"ה לא ובעיקר קושייתם על פרש"י לכאורה ל"ק לפמש"כ בדבור הקודם דבשעת בליעה אתי נמי איסור שבת א"כ לא היה מחייב בהוצאה זו כיון דנאסר אז משום אכילה ג"כ דומה להא דאמרי' בכריתות והביאו רש"י כאן אקדשיה מיגו דאיתוסף איסור הנאה כו' דל"ל מחמת איסור מוסיף ת"ל דחייב אשם משום הנאה דנהנה גרונו אלא ע"כ אף דהוא שם אחר מ"מ כיון שנאסר כבר על מעשה זו משום איזו איסור שיהיה לא ה"ל לחול אבל אי ק"ל הא ק"ל דלמא משום כולל ומוסיף חייב עליהם:

דף לד:

גמרא ער ואונן שמשו שלא כדרכן וכו'. הא דפסיקא ליה להש"ס לומר כן נ"ל דמפרשי ושחת ארצה כפי' בן תמים שהביא הראב"ע ע"ש ומש"כ המהרש"א לא מחוור:

תד"ה ולא. ופריך מי איכא מידי כו' ועובד כוכבים מיחייב והאי לא מיחייב כו'. כצ"ל:

תד"ה נתן לה גט. הקשה הרמ"כ כו'. לע"ד ה"נ דאי מהתם ה"א דוקא קטנה שהשיאה אביה דדמיא לגדולה דנשואיה דאורייתא אבל קטנה יתומה ה"א דהוה כמפותה בעלמא ועדיפא מינה דמפותה קטנה איכא למיגזר משום גדולה. אבל בנשואין ליכא למיגזר כ"כ דל"ד לה. ולכן אפי' אמר הכא בפירוש בזנות לא הוה ידעינן דינא דהתם:

דף לה.

רש"י ד"ה הוא דאמר כר"י. דלא גזר וכדמפרש טעמא. כצ"ל:

תד"ה אע"פ (בסופו). ולפי פר"י אין פסולה זונה לתרומה כו'. לכאורה תיפסל מונטמאה בתרא דנ"ל מינה איסור תרומה וכמ"ש בסמוך לענין כהונה ונ"ל דמשמע בסוטה (ר"ד כט) דזונה אסורה בתרומה אף בלא קרא דונטמאה ועי' בדבריהם לקמן (מד ב):

דף לה:

במשנה הכונס כו'. יוציא כו' ספק כו' יוציא. ז"פ דיוציא הא' בלא גט והב' הוא בגט וכל חד מתפרש לפי ענינו ולכן דקדק רש"י לפרש לקמן (לו ב) על הא דתנא משום ר"א יוציא בגט דמלת בגט מורה דל"צ חליצה אבל מ"מ לא ה"ל לפרש נגד ההלכה דקי"ל כר"ל ואליביה נפרש דקמ"ל דבעיא גט ג"כ ולא סגי בחליצה לבדה אף דביאת מעוברת לש"ב וכמש"כ רש"י לקמן בגמרא ד"ה דלא סגי

וי"ל פרש"י אף אליבא דר"ל משום דלר"א נראה אף דנמצאת שאינה מעוברת כיון דנכנס לס' אשת אח לייבם בתוך ג"ח (דבהכי איירי מתניתין כמש"כ התוס') יוציא ובזה סגי בגט לבד כמש"כ התוס' לקמן ד"ה ונמצאת ועוד דדיעבד כו' וה"ה ביבום וכמו שפסק המחבר בשו"ע ר"ס קס"ד:

גמרא תיגלי מילתא למפרע לא אמרינן. ועי' תד"ה תיגלי שכ' דהכא אין זה ספק שראוי להתברר עכשיו כו' ונ"ל דאם הוחזקה בנפלים שכבר הפילה ג' עי' לקמן (סה ב) אפי' לר"ל חליצתה בעבור ד' הויא חליצה דזהו כמו שנתברר לנו עכשיו ואפי' לטעם דעיין עליו נמי י"ל דהויא כמו שעיינו עליו דאין לו בן:

שם א"ל רבא מ"נ אי חליצת כו' חליצה ביאת כו' ביאה ואי ביאת כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה זו ל"ת צרתה. כ"ש היא כו'. עי' מהר"ם (וט"ס בדבריו ר"י במקום ר"ל ור"ל במקום ר"י) אבל היא בלא"ה אסורה משום מעוברת חבירו ועי' לקמן (מא ב) תד"ה אמאי:

דף לו.

רש"י ד"ה שמא. דטעמא דר"י משום שאם יבא כו'. כצ"ל:

דף לו:

תד"ה חיזוק. אבל גבי ממונא כו' לא עשו חיזוק כו'. כצ"ל:

דף לז.

רש"י ד"ה וזו הואיל. דאי הוכר לא הוה מספקא לן. בתור"ע הקשה דמשכחת לה דהוכר ואפ"ה יהא ספק כגון דיבמה לסוף כ' יום והוכר אחר ב' חדשים ועשרה ימים וילדה אח"ז (ר"ל שהוכר לששה חדשים דספק בן ט' לראשון והוכר לשליש ימיה דהיינו לג' חדשים או בן ז' לאחרון והוכר לשליש ז' דהיינו ב"ח ועשרה ימים. ותמוה דאם היה בן ז' לאחרון ונתעברה תיכף (דאל"כ לא היה ניכר בב"ח ועש"י) ה"ל ללדת אחר ההכרה לד"ח וכ' יום ואין לומר דכוונתו דדלמא אישתהי וכרבה תוספאה לקמן (פ ב) ז"א חדא דהתוס' בנדה (לח א) ד"ה שיפורא כתבו דא"ה כוותיה ועי' לקמן שם בדבריהם ובשבת (קלה) שנית כיון דפלוגתא דתנאי בזה תו ליכא לאקשויי אמתניתין דדלמא סברה כאידך ועמש"כ לקמן (מב א) בד"ה ותמתין משהו בס"ד:

רש"י ד"ה וקמפליגי. פליגי בדר' אלעזר. כצ"ל בל"י וכן בתד"ה סבר:

תד"ה רוב. ותלד לו' חדשים ויום א'. אינו מדויק דהא היולדת לז' דיולדת למקוטעין אין פחות מב' ימים בחודש הז' כדילפינן מן ויהי לתקופות הימים מיעוט כו' ימים שנים וכן לקמן בסמוך כתבו ב' ימים או ג':

דף לז:

גמרא מאן הויא ליומא. ברש"י הגי' ליומי:

שם ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא כו'. עי' ברא"ש ומה שהקשה עליו המהרש"א והק"נ יישב דעת הרא"ש משום דתיכף כשמת הוחזקה הירושה ליבם משום דעובר אין לו זכיה כו' ע"ש ואישתמיטתיה דעת הרא"ש לקמן בפ' אלמנה סי' ד' דמסיק להלכה דעובר יש לו זכייה בירושה ולעד"נ דעת הרא"ש הוא דכיון שבשעה שמת לא הוכר העובר א"כ הוחזקה הירושה ליבם (באם אין הסבא קיים) ומש"כ דהוחזקה נחלה לאותו שבט הוא שגרת לישנא דגמרא בס"פ מי שמת:

דף לח.

גמרא אבל הכא מי איכא למימר הכי. ועפרש"י ולפ"ז ה"נ דאף מקמי דפליג נמי מצו למידחיה ליה מתילתא בנכסי מיתנא וממנתא בנכסי יבם ולא כן כתבו התוס' לעיל ד"ה א"ר אבא וצ"ל דהם תפסו עיקר כדסברי בני הישיבה מעיקרא דר"א כרבנן וכשיטת הרי"ף וכמש"כ הרמב"ן (עי' ברא"ש) ושם הוי כמו שנפסק הדין מעיקרא כיון דהם מוחזקין:

רש"י במשנה ד"ה ה"ג וזכה כו'. בחצי ירושתה כו'. כצ"ל וכ"ה בנ"י:

רש"י ד"ה כשהיא נשואה. וב"ה כו' אבל אם מכרה כו' קיים כו'. לכאורה לב"ה אף זיקת נשואה דנשואה ודאי מכרה בטל מ"מ מוקמי נכסי מלוג בחזקת יורשיה וכ"ש כשהיא בחיים:

דף לח:

תד"ה בה"א. כתבו שם כמו שהגיה הש"ס כאן. וכיוצא בזה בזבחים (קיד ב) דזעירי קבעוה תנאי:

דף לט.

גמרא אמאי חוזרין אצל גדול למיכפי' לכפייה לדידהו. ר"ל כיון דס"ל חליצת גדול עדיפא ואפ"ה אם לא רצה לא כייפינן ליה אלמא דלא כייפינן במצוה זו דגדלות:

שם ולטעמיך כו' דלמא אתי וחליץ. ר"ל דניכפייה ליה למיחלץ אבל יבום לא פסיקא ליה דדלמא לא יחפוץ וגם אם ירצה לייבם דלמא לא יכוון לשם מצוה עי' לקמן (ע"ב) בתד"ה אמר. ודלמא לא אתי:

תד"ה גבי. אפי' כו'. משמע ובתירוצא יתורץ גם זה ומוכח דאפי' הקטן רוצה לחלוץ מ"מ כייפינן לגדול דדוקא גבי ביאה לא כייפינן ליה דתלי רחמנא ברצונו דכתיב ואם לא יחפוץ וכמו דאמר רב לקמן אין כופין לפי' ר"ת ולא כן כתב הב"ש בססי' קס"א בשם הרי"ו. ולכאורה קשה לדברי התוס' דהא חזינן דאפי' למ"ד חליצת גדול עדיפא מ"מ לא כייפינן ליה ויש לחלק בין רצו לייבם לבין שאינם רוצים אלא לחלוץ:

דף לט:

גמרא בדידך תלא רחמנא כו' הא אם חפץ אי בעי חליץ כו'. עי' ברא"ש גי' אחרת יותר נכונה:

שם והלכתא גילוי מלתא בעלמא כו'. לכאורה לא אצטרך האי והלכתא דהא בכה"ת כולה קי"ל בפלוגתייהו לקולא וי"ל דנ"מ ג"כ לחומרא דאם היו לו בנים חייב עליה משום אשת אח על פיהם וכמש"כ הרמב"ם בפט"ז מהל' סנהדרין ה"ו ועי' ברי"ף שהאריך בזה אולי כוון למש"כ (ועמש"כ בחולין צו בס"ד) אך לפ"ז יקשה מש"כ לקמן על הא דרטב"ק א"ש (בד' מ' ב) וכל היכא כו' הלכה כדברי המיקל הלא לענין קדושין הוה איפכא ובעצמו הביא פלוגתתן לקמן בפ' ר"ג לענין קדושין וכ' ג"כ וקי"ל כו' הלכה כדברי המיקל ועי' ריש קדושין בתד"ה ב"ש ועמש"כ ברא"ש ברפ"ד דמגילה בס"ד:

שם ארי"צ בר אבדימי כו' וה"ק יבמה יבא עליה מצוה. מפרש"י משמע דגריס למצוה:

שם רצה א"כ הא אגידא ביה כו'. מדלא משני דמיירי באינה רוצה להנשא עוד משמע דבזה באמת ליכא מצוה כלל ותהיה ראייה למאי דמשמע מפרש"י בסנהדרין (יט ב) ועמש"כ שם בס"ד אבל ק"ל א"כ לא לידחי עשה דיבום אפי' ל"ת גרידא דהא אי אמרה לא בעינא לאיתנסבא ליכא עשה כלל וכדאמרי' בכתובות (מ):

תד"ה ולשום. דקאמר התם דרבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד כו'. זה הלשון איננו לפנינו שם גם מש"כ בסה"ד וכן אפי' הוא שוגג והיא מזידה. משמע לפי רהיטת לשונם דגם שם פירושו לשם מצוה. ולפנינו שם ביארה הגמרא דהיינו דתרוייהו לא מכווני לשם מצוה. וכן מש"כ מקודם כההיא דבסמוך כו' היינו לשם מצות יבום. אינו עולה יפה לגי' הספרים שלפנינו:

דף מ.

רש"י ד"ה אכילה גסה. וכיון דלאו אכילה היא מואכלו אהרן ובניו כו'. לכאורה ה"נ להגיה מואכלו אותם אשר כופר כו' דמהתם הוא דנ"ל דמצוה לאכול כדלעיל. אבל יותר נראה דצ"ל מיאכלו אהרן וכו' דהשתא קיימינן לרי"צ ב"א דמוקי לה כא"ש ולדידיה ל"צ קרא דמוכח שהיא מצוה:

גמרא לעולם אימא לך מצה היא ולהכי תנא ביה קרא לעכב. ק"ל דמ"מ תאכל מיותר דליכתוב יאכלו אהרן ובניו מצות במקום קדוש:

שם את הלכה אתנייך כו' ואפכת. ר"ל ואח"ז שכחת דאת הוא דאפכת. וכה"ג לעיל (לג ב) גבי ב"ק:

דף מ:

גמרא וליתני אם אם אמה כו' קשיא. ובסוף הסוגיא אסקינן דגזרו שניות בחלוצה. ומזה ראיה למש"כ הרא"ש בר"פ תה"ש בשם רב האי דאע"פ שנשאר בקושיא כו'. וכ"כ הרשב"ם בב"ב (נב ב) בשם ר"ח. וכ"כ הרי"ף בפרק מי שאחזו בסוגיא דע"מ שתניקי את בני. וכן הרמב"ם פסק בהא דלקמן (ס"ד נט) כר"ה א"ר דאמר ומוציא בגט בפי"ז מהל' א"ב הט"ז אע"ג דאסקי' בקושיא שם ולזה כיון ההה"מ שם בהלכה הקודמת במ"ש וכן דעת רבינו כמו שיתבאר כי שם אינו מבואר בעולת עצמו להדיא ודלא כהמל"מ שם שהעלהו בצ"ע:

שם מ"ש האי ומ"ש האי. בפשוטו נראה לפי הגי' שלפנינו (לאפוקי גי' הרי"ף) דמקשה לר"י מ"ש דגזרו על קרובת חלוצתו ול"ג על קרובת צרת חלוצתו. וכן מ"ש דל"ג באחין כיון דלר"י שוים המה וכפי' התוס':

תד"ה אבל. והא נמי דתנן כו' היינו דיעבד. והא דתנן בסיפא שם חלץ לה אחיו כו' יכנוס את אשתו צ"ל כיון דכבר קדשה ל"ג ודוחק ולולי דבריהם ה"נ דהתנא רצה כאן לאשמועינן דינייהו דהכא עיקר:

דף מא.

גמרא מאי וכן אימא אבל המגרש. ק"ל דבפסחים (מה ב) משני ר"י כה"ג ומקשה ליה אביי הא וכן כו' קתני ע"ש:

שם ר"א היא דאמר כיון שעמדה עליו שעה א' באיסור כו'. עי' רש"א שנראה מדבריו דההיא דהמגרש מיקרי לא הותרה ולא מחוור כלל דהא לה"ט ע"כ ס"ל דנשואין מפילים וא"כ קודם שגירשה מיקריא מותרת וכ"מ לישנא שעמדה עליו שעה א' באיסור דהותרה מעיקרא:

תד"ה מ"ט דרב. לכאורה דבריהם כהווייתן המה דברי הגמרא עצמו שם בפ' ד"א ע"ש:

תד"ה ואמאי. הן לרב דלעיל לק"מ מהך ברייתא לפמש"כ שם בד"ה אבל בשם ר"ח ולכן לא פריך התם נמי ריב"ח ממתניתין דד"א לרב וכמש"כ התוס' שם בד"ה איתיביה והרש"א שם (כח) בתד"ה הך ע"ש אבל לריו"ח שם שפיר יש להקשות מהך ברייתא אולם כבר הקשה שם ריב"ח אליו כה"ג ממתניתין דשם והשיבו דאינו יודע מי שנאה:

שם במשנה אחד נשואות ואחד ארוסות. בעירובין הגי' להיפך וכ"מ בגמרא לקמן (מב ב). ועי' תוס' כתובות (כ ב) סד"ה אחד ובש"מ:

שם חוץ מן הארוסות שביהודה. עתוי"ט שכ' דלא כל שביהודה והביא ראיה ממ"ה פ"ק דכתובות וכ"כ שם ביתר ביאור. ולכאורה יש לחלק בין איסורא לממונא דבאיסור איכא למימר דלא פלוג אבל מדחזינן בברייתא דרדופה לקמן בגמרא (מב ב) דר"י מתיר א"כ כש"כ בזה ושפיר דקדק:

דף מא:

גמרא דלמא איכא דהואי בחליצה כו' ומפסלוה מהכ"ה. עי' לעיל (לו) ולקמן (קיט ב) גי' אחרת יותר נכונה:

שם הא קטנה כו' ואפ"ה צריכה כו'. הן קטנה לא הוזכרה במשנה רק בברייתא דרדופה ולכאורה יותר ה"ל להביא ארוסה דתנינא לה במתניתין ועי' רש"י לקמן (מב ב) ד"ה הי נינהו וברש"א שם ואולי משום דארוסה לא פסיקא ליה כ"כ דלא מיעברא וארוסה שביהודה תוכיח:

שם והלכתא לית לה. גם בכאן קשה דהא בלא"ה הל' כדברי המיקל ועי' ברא"ש פ"ק דב"מ סי' מ' ואולי דנ"מ דאף אם תפסה מוציאין מידה ועי' בנ"י שם:

רש"י ד"ה הרי קטנה. וספק צרת ערוה כו'. נ"ל כוונתו להא דתנן לעיל (ל ב) ספק גירושין כתב בכ"י כו' והרש"א במחכ"ת ל"ד דלדבריו דכוונת רש"י לזרק לה גירושין ספק קרוב כו' א"כ מה זה שסיים כיון דמדאורייתא בת יבום היא הא מסקינן לעיל דאפי' בב' כתי עדים מוקמינן לה מדאורייתא אחזקה דהוי צרת ערוה וכן בנפל הבית כו' דמייתי שם מא"ל אלא ודאי כדאמרן:

תד"ה הא קטנה. דלא גזר לקמן. פשוט דכוונתם לקמן (מב ב) והמרשים טעה:

דף מב.

גמרא ותמתין שני חדשים ומחצה ותנשא דאי לשבעה ילדה האי בר ז' לבתרא הוא. לכאורה קושיא זו לא אזלא אליבא דרבא תוספאה לקמן (פ ב) דאמרי' אישתהי ואע"ג דאף לדידי' אפשר דלא הוי אלא מיעוט מ"מ לשבעה נמי הוי מיעוט ועוד דלענין הבחנה לא אזלינן בתר רובא כמש"כ התוס' לעיל (לז א) ד"ה רוב ותיהוי סייעתא מכאן דל"ה כוותיה (עמש"כ בחדושי הרמב"ם פ"א מהל' יו"ט הל"כ בס"ד) או יהיה ראיה מכאן למש"כ הגרע"א בתשו' ססי' צ"ט בשם יד אליה

דאי אישתהי לא אישתהי פחות מי"ב חדש ולא כהגרע"א שם שלא חש לדבריו ואין להקשות גם לדבריו יש לחוש דלמא איעברא קודם לכן כמש"כ רש"י ד"ה אישתהי די"ל דא"כ כבר מלו לה ג' חדשים והיה ניכר:

שם ותמתין משהו ותנשא וכי מלו ג"ח ליבדקה. ועפרש"י וא"ת והא מסקינן לעיל (לז) דמיעוט נשים אין עוברן ניכר לשליש ימיה ועמש"כ לעיל בסמוך וי"ל דהיינו דוקא בהילוכה אבל ע"י בדיקה שפיר מינכר אמנם עכ"פ מוכח מכאן דיולדת לז' אין עוברה ניכר לשליש ימיה אלא בג"ח דוקא וכר"י מנהר פקוד בסנהדרין (סט) ואע"ג דדחי ליה רבינא שם לא דחי אלא ראייתו אבל לא דבריו ולפ"ז אין אנו צריכין למה שפרש"י בנדה (ח ב) ד"ה דילדה לשבעה דקמ"ל דאזלינן בתר רוב נשים ע"ש אלא משום דאפי' יולדת לז' אינו ניכר בפחות מג"ח ומה שפרש"י בפיה"ת בפסוק ויהי כמשלש חדשים רובו כו' והוא מהמדרש נ"ל דאזלא כר"א משום ר"ח הגדול לקמן (מג) ואפילו יולדת לתשעה נמי ודלא כמזרחי שם דמשמע מדבריו משום דתמר ילדה לז' דאין חילוק כנ"ל:

רש"י ד"ה ולזרעך. שזרעו מיוחד כו'. נראה להגיה מיוחס כלישנא דגמרא לקמן (ק ב) וכ"ה בנ"י:

תד"ה מ"ש. אע"ג דודאי כו' מקמי נתינה כו'. כצ"ל:

בא"ד והכא גבי חליצה נמי יסברו ששתיהן סמוך למיתה חלצו כו'. ק"ל היאך שייך למיגזר הכא משום זה דלא שכיחא כלל דהא אסור לחלוץ תוך ג' ולעד"נ דהתם ליתא דטעמא דרב משום ב' נשים כו' רק דר"נ ב"ה אקשי שם לשמואל מסברא זו ואביי שני ליה שפיר זו זמן גיטה מוכיח עליו כו' וטעמיה דרב י"ל דרבנן תקנו הג"ח מיום שהותרה להנשא ולכן מקשה שפיר דה"נ נצריך ג"ח מיום שהותרה דהיינו יום החליצה נ"ל נכון בס"ד:

דף מב:

רש"י ד"ה מחלוקת. מיד כאחד מהם (כצ"ל) כו'. במס' אחרת באותו הסדר. לכאורה מוכח להדיא בע"ז (ז) דדוקא באותה מסכתא אבל במס' אחרת לא אפי' באותו הסדר רק דרב יוסף ס"ל שם דתלתא בבי חדא מסכתא הם ע"ש ונ"ל דכאן מפרש דמ"ש שם ור"י כולה נזיקין חדא מסכתא היא ר"ל כל סדר נזיקין לא כפירושו שם דהיינו ג' הבבות וה"ה שארי סדרים אלא דשם איירי בנזיקין ועי' ב"מ (י) בפירושו ובמש"כ עליו ולפ"ז ס"ל לרש"י היפך ממש"כ הכ"מ הביאו התוי"ט ברפ"ט דסוטה ע"ש:

תד"ה רי"א. מ"מ קשיא כו' וצריכות להמתין כו' היינו מלינשא כו'. ול"נ ליישב מדקאמר ר"י מתיר ליארס כו' משמע דר"מ אוסר אף בזה:

בא"ד ועוד היכי מוכח כו' ממתניתין דכרמא כו' דלמא לינשא קאמר אבל ליארס שרי. ואנכי ראיתי בתוספתא הגי' שכל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו כו' ע"ש והגמרא קיצרה:

בסה"ד אבל קשה לר"ת כו'. וכולן לא ינשאו כו' משמע אפי' ארוסות כו'. ול"נ דכלפי שאמרה ברישא כל הנשים יתארסו דהיינו אפי' נשואות אמרה בסיפא אבל כולן לא ינשאו ושיעורו דלא כולן ינשאו אבל מקצתן דהיינו ארוסות שפיר ינשאו:

תד"ה סתם. ופלוגתא בפ"ב דביצה גבי קירוד כו'. ועי' לשונם בשבת (פא ב) ד"ה והאר"י ומש"כ שם ע"ד:

בסה"ד ומיהו קשה כו' פסק שמואל כר"י אע"ג כו'. ואנכי תמה דהרי מצינו רבות בש"ס דפסקו הלכתא כיחיד נגד רבים אף דכללא הוא בידינו יחיד ורבים הלכה כרבים וא"כ ה"ה הכא במחלוקת ואח"כ סתם (ועי' נ"י בשם הרמב"ן) רק ריו"ח ס"ל דהלכה כסתם בכ"מ והכי קי"ל להש"ס אליביה ולכן גם שם בע"ז בד"ה פשיטא דבריהם צ"ע ועי' במהרש"א שם ובתור"ע שם אות ו' ועי' ברא"ש פ"א דב"ב סי' מ"ב בסופו:

דף מג.

גמרא מסרק כו' שתים וא' טהור. כצ"ל וכן ברש"י וצ"ל ג"כ בדבריו דחזי במקום דחזו וע"ש בכלים:

תד"ה במקום. דהא אמרי' בירושלמי במו"ק כו'. תיבת בירושלמי היא מהגהת רש"ל והיא לחנם כי כן מצינו בגמרא דילן שם (כז ב) בלשון אחר קצת:

בא"ד ועוד מצינו למימר דהכא כו'. כצ"ל וכ"ה במהרש"א:

תד"ה מאי היא (בסופו). דלא תיפלוג אמתניתא דהתם. כצ"ל וכ"ה במהרש"ל:

דף מג:

גמרא ול"ל לר"י להבחין ל"ל. קשה אמאי לא פריך הש"ס אהך תירוצא מהברייתא דמייתי בסמוך דקתני בר"י וכולן לא ינשאו עד שיהא להן ג"ח:

דף מד.

גמרא א"ק בית חלוץ הנעל בית א' הוא חולץ כו'. ק"ל להלום דרשה זו דהא בית חלוץ כו' קאי על החולץ לא על המת וכן דרשה דלקמן בסה"ע אליבא דר"ע בית חלוץ הנעל הכתוב קראו (והרע"ב העתיק קראה) ביתו קשה להלום ואין לומר דמיתורא קדריש דהא לקמן בס"פ מצות חליצה דרשינן מיניה מצוה על הדיינין או על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל (ועי' לקמן קג ב תד"ה ת"ל נעל) ואפשר דהכא מן בית דריש שמיותר (וע"ש בתוי"ט) ודריש ליה בסירוס חלוץ נעל בית פי' מן בית ולפי דרשה דהכא ר"ל בית המת ולדרשת ר"ע הוא בית החולץ וכן י"ל גם לדרשה דהכא:

שם ונייבם לחדא ונחלוץ לחדא. ק"ק דאיך תקרא עליו ככה כו' אשר לא יבנה אב"א כיון שכבר בנה בית אחד:

תד"ה שאני (בסופו). אלא א"כ היתה סעודה של מצוה ואפשר דלא שרי כו'. כצ"ל:

דף מד:

גמרא ועוד היא תועבה כתיב ואב"ת. עי' מהרש"א נעלם מכ"ת דברי התוס' לעיל (טו) ד"ה נעשה דאיצטריך מיעוטא דהיא משום דטומאה כתיבא בה או משום שלא תדרוש מלשון תועבה שבניה תועבין ע"ש:

רש"י ד"ה שכן היא עצמה. לא יחלל זרעו ולא כתיב ולא יחל ומשמע ב' חלולים כו'. והכי מפרש בקדושין וע"ש דילפינן בענין אחר ועי' מהרש"א לעיל (טו ב) ובסנהדרין (נא):

תד"ה הכא (בסופו). ומיהו לר' יהושע דל"ה ממזר מח"כ שם זונה כו'. כצ"ל בל"ו וכ"ה המהר"ם:

דף מה.

גמרא בעובד כוכבים ועבד מודה דכי אתא ר"ד כו'. כצ"ל:

שם סמוך אדרבין כו' ור"י הנשיא כו'. מכאן סתירה קצת למש"נ בשמי בק"א להש"א סי' צז:

רש"י ד"ה אע"ג דקאמר רבי. אין ביאה אחר חליצה כו'. שם במקומו פרש"י דקאי אחלץ ועשה בה מאמר ועמש"כ שם בד"ה אלא אמר אביי ע"ד מהרש"א שם ותבין כוונה נאותה בדברי רש"י הללו:

בסה"ד. צ"ל מודה:

רש"י ד"ה שבנה פגום. דהא פשיטא בן הכותי כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה מי שיש לו אלמנות. כגון ישראל הוא כו'. כצ"ל:

דף מה:

גמרא א"ר יוסף יכילנא לאכשורי כו' בברתה עובד כוכבים ועבד הבא על ב"י הולד כשר. ברא"ש הגי' א"ר אשי והגהת הב"ח שם הניח הגי' שבגמרא בצ"ע דהא מוכח בסוגיא דרב יוסף ס"ל דהולד ממזר וכוונתו להא דלעיל (בע"א) אמרי' אלא א"ר יוסף רבי היא כו' ול"נ דא"ל דהדר ביה רב יוסף מחמת קושיא דאביי מאי חזית כו':

תד"ה מי לא טבלה. ואפילו למ"ד כו' חד נמי כשר מ"מ כו'. ועי' לקמן (מז א) תד"ה משפט ובהרא"ש כאן ובמש"כ עליו:

בא"ד בירושלמי דיומא. הוא ברפ"ו שם:

דף מו.

רש"י ד"ה ושחרור. ופקע ממונו של מלוה. ולקמן (סז) פי' דהמלוה גובה חובו ממקום אחר וצ"ל דכאן מיירי בדא"ל לא יהיה לך פרעון אלא מזה עי' גיטין (מא) אך גם בכה"ג א"ל לרשב"ג שם דחייב הלוה מטעם מזיק שעבודו של חבירו ור"פ פסקו כוותיה וכן בכתובות ובב"ק פי' דגובה ממקום אחר:

רש"י ד"ה לפניה. לפי שהן גרים כו'. לכאורה ה"ל לפרש כדלעיל דעובד כוכבים לא קני ליה לגופיה וכדרבא כו':

דף מו:

גמרא משפט כתיב ביה. עי' פרש"י ותוס' ותמיהני דלקמן (מז) בברייתא דר"י מפורש דמן ושפטתם כו' נפקא:

תד"ה בשטבל. וי"ל דהתם כו' דהתנא הראשון הזכיר הכל. ע"ש דלא הזכיר מאומה:

תד"ה דר' יוסי. ובגר סברי כר' יוסי דשמעתין דמשמע דהל' כוותיה ובפ' הערל פליגי כו' אבל כולהו מודו דצריך הטפת דם ברית. עמש"כ שם בס"ד דמוכח דס"ל לתנאי דהתם דגר שנתגייר כשהוא מהול אין הטפת דם ברית מעכבת בו וע"כ פליגי עליה דר' יוסי דשמעתין דלדידיה משמע דהטפת דם ברית מעכבת ביה ומר"ח ב"א אר"י דפסק לעולם אינו גר עד שימול ויטבול אינו מוכרח דס"ל כר"י בזה (ואולי דהתוס' דייקי ממלת לעולם) והתוס' משמע דמחו להו בחדא מחתא דברי ר' יוסי ותנאי דהתם וצ"ע:

דף מז.

תד"ה במוחזק. ועוד ראיה משמעתין דא"ל ר"י כו'. כצ"ל:

בא"ד לא פסלה כדפי' לעיל. הוא (בכ"ה ב):

תד"ה ואין אתה. דא"ס לומר שיהיו בניו פסולים וב"ב כשרים. והא דהוא עצמו פסול אף שבניו וב"ב כשרים היינו משום דהוא עצמו אינו פסול רק משום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא וכ"מ מדבריהם לעיל (כה ב) וע"ש ובר"אש כאן:

תד"ה והלכתא. ולא כמו שמפרש ר"ת כו'. בב"ב (קכז ב) ד"ה כך הביאו זה משמיה דבה"ג:

דף מז:

גמרא ושני ת"ח כו' והאמר רחב"א אר"י גר צריך שלשה כו'. כצ"ל:

תד"ה שם. כדמשמע לקמן דקתני ומטבילה כו'. כוונתם להא דלקמן בסה"ע. אכן ברש"י שם הגירסא בהיפך:

תד"ה וכל. תימה כו' פשיטא ליה שאין לחלק כו'. כצ"ל:

דף מח.

תד"ה לא. ומשמע ליה דאיירי ההיא ברייתא אף בשאר אברים ומשני דכי אמר רב במספרים כו'. כצ"ל לפי הגהת רש"ל ואינו מוחק רק מן אע"ג עד בתר הכי והמגיה בד"ח השתבש:

דף מח:

גמרא ירח ימים ירח שלשים יום רשבא"א כו' ואח"כ שלשים. נ"ל דפליגי בשמוש אחר אם הוא סמוך או מופלג כדפליגי ביה בב"ר פמ"ד הביאו התוס' בגיטין (ס) ועמש"כ בערכין (כד ב) וע"ע במש"כ בריש מגילה:

שם תניא ר"ח בנו של ר"ג כו'. מכאן סתירה למש"כ הרד"ל במדרש תבוא אות כ"ז. ועי' סוף מכילתין כך קורין אותי בעירי יוחנן בר' יהונתן אריה ע"ש:

תד"ה ירח. משמע כו'. נ"ל דעיקר דיוקם הוא מדברי רשב"א וכ"מ בדבריהם בכתובות ובסנהדרין דמת"ק אין ראיה דא"ל משום דכתיב גביה ימים משמע ירח מלא בימים ועמש"כ בתענית (כט) בס"ד:

תד"ה היכא. ומגלגל עמו יב"ח אולי יתרצה. עי' ע"ז (נז ב) תד"ה לאפוקי ובר"ן שם:

דף מט.

במשנה שמעון התימני שמעון בן עזאי. כצ"ל תרוויהון בלא מלת רבי בתחלה ומהראשון מחק גם הגרי"פ לעיל (מד):

גמרא כנף שראה אביו ל"י. נ"ל דראה הוא כינוי לתשמיש בלשון נקי וכן בלשון מקרא וראה את ערותה והיא תראה כו' (בפרשה קדושים) וכן דרשו בסנהדרין (ע א) וירא חם כו' את ערות אביו שרבעו ע"ש ובב"ב (טו ב) דרשו דורו של איוב שטוף בזמה היו שנאמר הן אתם כולכם חזיתם ולפי דכתיב כנף שהוא מלשון ולא יכנף עוד מוריך נקט לשון ראיה כדכתיב שם והיה עיניך רואות את מוריך:

שם וס"ל כר"י דאמר באנוסת אביו כו'. ולר"ס כו'. מוכח דאנוסת אביו מיקרי שאר ולקמן בר"פ נושאין אמרינן דבאונסין ליכא שאר וצ"ל דהכא הכוונה דע"י אביו שהוא שארו נאסרה לו וסייעתא לפי' התוס' ד"ה הכל דמחזיר גרושתו וסוטה מיקריין שאר:

רש"י במשנה ד"ה כל שאר. וכגון נושא חלוצתו. כצ"ל בו':

תד"ה שמעון. ולעיל בפ"ק אמר פשיטא בני ח"ל כשרים נינהו. ע"ש בתד"ה פשיטא דדוקא התם משום דהוה ח"ל דלאו דשאר להכי קמתמה פשיטא וא"כ אין ראיה מהתם דלית ה"כ דר"ע דמתניתין ועי' רש"ל ורש"א ולפלא שלא דקדקו במוקדם:

בא"ד ובפ"ש קאמר ר"פ מסתברא כו'. שם (כג) ליתא תיבת מסתברא ושם (כ ב) איתא זה הלשון אבל לא ר"פ אמרו וגם אין משם ראיה דהתם לפרושי מתניתין אזלא דסברה ע"כ דתפסי בהו קדושי ע"ש וברא"ש ליתא לתיבת מסתברא:

בא"ד משמע דהוי ממזר מאשת אח. כצ"ל:

שם ולעיל אר"ט ב"ק. הוא בד' (מ ב). ול"נ עוד ראיה מדפריך לקמן (נג) איצטריך לאשמועינן דא"ק תופסין בח"כ וע"ש בתוס':

תד"ה רי"א. דהיאך היה ב"ע אומר לקיים מילתא דר"י כו'. ולע"ד י"ל דלקיים דר"י אינו מדברי ב"ע רק סתמא דמתניתין אמרה דמתוך דבריו יש לקיים דברי ר"י והא ראיה דבברייתא לקמן דהעתיקה דבריו ליתא לזה ולקמן (עט ב) במשנה איתא ג"כ זה הלשון ופרש"י לקיים דר"ע העיד:

בסה"ד כיון דמוקי קרא באנוסת אביו סבר (כצ"ל) כר"ע כו'. עי' לעיל (י א) תד"ה לר"י ולקמן בסמוך ד"ה לכתוב בסופו וע"ע דבריהם בקדושין שם:

תד"ה לכתוב. ואתי לרבויי כל חייבי מיתות קלות. כצ"ל:

בא"ד וכפי' ר"י צ"ל לתנא דפ"ק. ועי' לעיל (י) תד"ה לר"י בסופו:

דף מט:

רש"י ד"ה דהא תפסי. [לאשה] . צ"ל לאישה בי':

תד"ה סוטה. וי"ל דלא בעי' לאוקמי בסוטה משום דשנואה משמע כו'. עי' מל"מ פ"א מהל' נערה הל"ג:

בא"ד א"נ בבועל לא כתיב ביה הויה ול"ת בה קדושין. לכאורה לפמש"כ לעיל (ג ב) בד"ה לפי דאין לנו להחמיר בטומאה דגבי בועל יותר מטומאה דגבי הבעל ה"נ לענין קדושין אין לנו לומר דלבועל לא תפסי כיון דלבעל תפסי ועמל"מ פי"ט מהל' א"ב וכן לפמש"כ שם דבבועל לא כתיב לאו יקשה היכא מוכח לרבנן דח"ל תפסי בהו קדושין מוכי תהיינה דלמא מיירי בבועל דלא הוי רק עשה ולא שייך בזה הנך שינויי דגמרא דשם על הא דלא אוקמי בשאר ח"ע:

תד"ה אשוייה. פר"ח שרצה להשיבו כו'. לכאורה יל"פ שרצה להשיבו כדמתרץ הש"ס בסמוך וי"ל:

דף נ.

תד"ה שנה רבי. אלא נראה לר"י דיבמתו הוא משנה שא"צ כו'. ק"ל דלמא איצטריך למידק הא לא מתה אסירא משום ביטול מצות יבמין עי' לעיל (יז ב) ובתד"ה ולימא:

שם רש"י ד"ה ולא בעילה. או אחיו על צרתה. דקדק לפרש כן ולא פי' שבא אחיו על אותה עצמה שבא הראשון דבזה היה מהני ביאת האחרון עכ"פ לאוסרה על הראשון משום זנות עי' לקמן (נא ב) בתד"ה אי ביאת הראשון:

רש"י ד"ה ה"ז כמצותה. מפרש בגמרא אף כו'. ע"ש דלא מפרשה כן אלא לדחויי סייעתא מזה לר"ה אבל באמת כיון דהל' כוותיה דליכא מאן דפליג עליה ודאי מתפרשת המשנה כפשטה שוב מצאתי למהרנ"ש בגליון הרי"ף שעמד בו:

רש"י ד"ה נתן גט ובעל. אסור לקיימה כו'. כצ"ל:

תד"ה ר"ג. אף ע"ג דקדושין כו' בח"ל כו'. עי' לעיל (יא א) ד"ה חד:

תד"ה עשה מאמר (הא'). היינו בנתן כו' אף לזיקתו אבל כו'. היינו לשיטתם לקמן (נב ב) ד"ה או דלמא אבל לשיטת רש"י שם אינו כן. ועמש"כ (בע"ב) בתוס' ד"ה עשה בס"ד. והציון שבדבריהם צ"ל (לב):

דף נ:

במשנה בין שני יבמין ליבמה אחת. וכתב התוי"ט ואצ"ל בב' יבמין לשתי יבמות דאיכא למ"ד כו' הן לאותו מ"ד אף על החלוצה גופה האחין חייבין כרת וכן החולץ חייב על הצרה כרת רק בביאה לגי' הרי"ף והרא"ש לכ"ע הוא אינו עובר אלא בעשה על הצרה ולגי' התוס' גם הוא חייב כרת על הצרה לאותו מ"ד אבל שני יבמין ליבמה אחת איצטריך לאפוקי מב"ע לגי' לישנא בתרא דברש"י ועי' בגמרא (נג סע"א

רש"י ד"ה ואי ביאה אחר מאמר (בסופו). וקא פגע באיסור אשת אח. ל"ד דאינה אלא איסור עשה דבית אחד הוא בונה כו' לכ"ע עי' לעיל (יא) ואולי כוונתו בזה על שני יבמין ויבמה אחת (ועי' בלשון נ"י) ומשגגת המעתיק נשמט מדבריו ועי' לקמן בסמוך בד"ה משום חליצה:

תד"ה עשה. הן לפרש"י לקמן (נב ב) ד"ה או דלמא ולדעת הרמב"ם בפ"ה ה"ד (וע"ש בתוס') י"ל דלדידיה אף צרתה אסורה (ועי' ב"ש סי' ק"ע סקי"א) (ועי' בנ"י לעיל בפ' ד"א על הך מימרא דרבא) אבל משני יבמין ליבמה אחת הוה שייכא קושייתם אף לפרש"י. ועי' לעיל בפ' ד"א בדבריהם דמשמע דעיקר קושייתם הוא דוקא מב' יבמין:

דף נא.

רש"י ד"ה וגט אחר ביאה ומאמר (בסופו). דמאחר כו' פסולה בשניה. כצ"ל:

רש"י ד"ה תיהוי (בסופו). נמצא ביאה של אחריו. כצ"ל:

רש"י ד"ה ואילו ביאה. דיש מאמר אחר גט וביאה כדתנן כו'. הוצרך להביא כדתנן כו' ולא סגיא ליה בהא דאיתא בהך ברייתא (דעסקינן בה) להדיא דיש מאמר אחר ביאה וגט הוא דממתניתין מוכח דגם ביאה יש אחר ביאה פסולה מדסתמה יש אחריה כלום ומה שהכריחו לזה הוא כמ"ש התוס' ואולי דמזה הוא דהוכיחו התוס' דעתו דיש ביאה אחר ביאה פסולה ודלא כמהר"ם שכ' עליהם דבס' שלפנינו לא נמצא כן בפרש"י:

רש"י ד"ה חולץ לראשונה. עי' מהרש"א דהוליד מדבריו דין חדש דר"ג מודה דיש גא"ג לפוסלה מכהונה משום ריח הגט ול"נ דהלא משמע לקמן (נב סע"א) דגט דפוסל לכהונה מהני ביבמה ואף דרש"י פי' שם דהיינו למיקם עלה בלא יבנה וכ"ה בפוס' נ"ל דל"ד דה"ה לענין קרובות ול"נ דרש"י רוצה לתת טעם בזה גם אשני יבמין ויבמה אחת דמדקאמר וכן א"א כו' משמע דגם שם חולץ הראשון וכמו שפי' שם להדיא:

דף נא:

תד"ה אי ביאת. וא"ת כו' משום דזינתה תחתיו. עי' סוטה (כו ב) תד"ה אבל הא' ולקמן נח ב' ד"ה ע"י:

בא"ד וא"ל משום דהני נשואין דרבנן נינהו לא חשו לאוסרה דכל דתקנו רבנן כו'. מש"כ דהני נשואין דרבנן הוא לשיטתייהו לקמן (סח א) ד"ה קניא ובקדושין (יט א) ד"ה ומדאורייתא אבל דעת רש"י שם בקדושין משמע דמה"ת קניא לה אלא שא"ח עליה משום א"א וי"ל לדעתי ג"כ דחייבין עליה כרת דומיא דחמותו לאחר מיתה לר"ע לשיטת התוס' לקמן (צד ב) והרמב"ם בפ"ב מהל' א"ב הל"ח אבל מש"כ דכל דתיקון רבנן כו' יש לעיין דהא משמע מדבריהם בסוטה (יח ב) דהא דארה"מ שומרת יבם שזנתה אסורה היינו משום דס"ל דאין קדושין תופסין ביבמה לשוק ובמערבה דאמרי דלית הלכתא כרה"מ היינו משום דס"ל קדושין תופסין ולכן אחר ביאת בן תשע דודאי קדושין תופסין לשיטתייהו (אי אמרי' דלה"ל כרה"מ) איכא למימר ג"כ דאינה נאסרת עליו בזנות וקצת ראיה לזה מהא דתנן בסוטה בפ' ארוסה ואלו שב"ד מקנין להן מי שנתחרש בעלה כו' משמע אבל חרש מעיקרא לא ואף דרבנן תקנו לו נשואין ע"כ מפני דא"נ עליו בזנות וא"ל דלהכי לא תני חרש מעיקרא משום דמסיים שם אלא לפוסלה מכתובתה וחרש שנשא פקחת אין לה כתובה כדאיתא לקמן (קיג) דהא ליתא חדא דגם לחרש מצינו לו כתובה כדאיתא שם בעובדא דרב מלכיו ושבחיה רבא ועוד שעיקר הטעם שב"ד מקנין אינו אלא לאוסרה על הבעל והבועל כמש"כ התוס' בסוטה כ"ז (ע"א) ד"ה איש אבל יש לדחות ולומר דנקיט בכה"ג משום שוטה דתני גביה דלדידיה לא תיקנו נשואין כדלקמן בפ' חרש בגמרא או משום דנפקי להו מקרא דאיש איש כדאיתא התם והקרא ע"כ לא איירי בחרש מעיקרא דאין לו קדושין מה"ת או משום ר' יוסי דאמר התם אף להשקותן דזה א"א בחרש מעיקרא:

בא"ד ועוד דתיתסר משום כו' שומרת יבם שזינתה. תמוה כיון דהשתא קיימי בסברא דמשום נשואיו לא חשו לאוסרה הואיל דאינן אלא מדרבנן משום זיקה לחודא איך תקרא זנות אם בא עליה אחיו הזקוקה אליו ג"כ כמו לראשון ושריא ליה מה"ת הגע עצמך אם ב' אחין הן א' בן ט' והב' גדול ובא עליה תחלה הבן ט' האם תאסר להגדול לייבמה אח"כ מה"ת משום דרה"מ ויש להאריך בזה ואכ"מ:

בא"ד ואר"י דמיירי בבא עליה בשוגג. וכן פרש"י עצמו לקמן במתניתין שם:

תד"ה בן עזאי (בסופו). וי"ס כו' כיצד עשה מאמר בזו כו'. כצ"ל:

תד"ה ביאה פסולה. ועוד דא"כ הל"ל נמי דאין אה"ג כלום. הרש"א הקשה מדוע לא ק"ל נמי דהל"ל דאין אחר מאמר כלום. ול"נ דכיון דאמר אין אחר ביאה פסולה כלום וביאה פסולה כמאמר הוא כמ"ש הגמרא ממילא מישתמע דגם אין אחר מאמר כלום אבל צ"ע דהאיך אפשר לומר דלר"נ גם אחר גט ומאמר אין כלום א"כ למאי נ"מ הא דקאמר דאחת ביאה וא' חליצה אין אחריהם כלום בין באמצע ובין בסוף דהיינו שהם אחר גט ומאמר דתיפוק ליה דמחמת גט ומאמר שקודמין להם אין כלום ולמאי אהנו הביאה והחליצה:

בסה"ד ויבא לבעול אחריהם. כצ"ל:

דף נב.

גמרא בשטר כיצד כדאמרינן. נל"פ כוונת הפירכא דהרי הברייתא מסיימת כותב לה אנא כו' ולהכי פריך דהלא נוסחת שטר קדושין דעלמא הוא הרי את מקודשת לי וודאי גם נוסחת שטר מאמר יבמין כן וכן אפשר לכוון זה בפרש"י ודלא כדמשמע מהתוי"ט לעיל רפ"ב:

שם בעא מיניה אביי מרבה כו' [א"ל חיישינן כו'] . זהו הגהת הרש"ל מדברי הרא"ש אבל מפרש"י ד"ה הכא שכ' והלכך תיבעי לן כו' משמע דל"ג לה וכן הא דא"ל התם לא פסיל כו' הוא תשובת אביי לרב"ח ודלא כהב"י ר"ס קע"א שפי' שהוא דברי רבה:

שם לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט. עי' רש"י ותוס' שנדחקו ולע"ד י"ל דהכא מיירי שלא נתייחד עמה עי' כתובות (ס"ד יא) כנסה ראשון לשם נשואין ויש לה עדים שלא נסתרה כו'. ועי' ר"ן שם בריש המסכתא דמביא מזה ראיה דחופה לאו היינו יחוד ועמש"כ בס"ד שם (נז ב):

תד"ה אם. וכן הא דתנן כו' הבעילה כו' היינו משום דמדאורייתא קני. לכאורה אינו מובן דהא כולה מתניתין עסיק ותני מילי דרבנן ואי דמדרבנן לא קני ה"ל לתפוס מאמר או חליצה אחריה כמו אחר ביאה פסולה וי"ל דב"פ שייך למיגזר משום ביאה אחר חליצה או אחר ביאה כדלעיל בר"פ אבל בביאה בלא מאמר לא שייך למיגזר מידי:

תד"ה דמבטל. אע"ג דרב משמע דס"ל בריש השולח כו'. ע"ש דלא נזכר רב בכל הסוגיא ולשונם בגיטין (לג ב) בד"ה אמר מיושב יותר ע"ש:

תד"ה על הנייר. כר' אלעזר. כצ"ל בל"י:

תד"ה שאין (בסופו). אחרי תתי את ספר כו'. כצ"ל:

דף נב:

גמרא כעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דל"ק. עי' בס' חס"י שהקשה אהא דכ' הנ"י בשם הראב"ד בב"ב גבי הא דרב ענן שקל בידקא בארעיה (שם מא) דשמעינן מהתם דהיכא דאיכא דעת אחרת מקנה והוא ידע אע"ג דהזוכה לא ידע דקנה הא פלוגתייהו דרבי ורבנן משמע דמיירי אף במאמר מדעתה ולרבנן לעיל (יט ב) לא קני מאמר בע"כ וא"כ איכא דעת אחרת מקנה ואפ"ה כיון דליכא דעת זוכה לא מהני ושגה מאד דהא איהו נמי נתכוין לקנותה ואפ"ה מדמי ליה רב יוסף לעודר כו' וסבר שלו משום דדעתו היה לקנותה מכח יבומי אחיו וזה אינו קונה ה"ל כאילו לא נתכוון לקנותה כלל א"כ מה"ט גם דעתא דידה שנתכוונה להקנות א"ע לו מכח יבומי בעלה המת אינו כלום ולכן אין כאן לא דעת קונה ולא דעת מקנה:

שם אלא אמר אביי הב"ע כגון כו'. עי' רש"א שהקשה דלפ"ז אמאי קאמר רבי דמתניתין דחלץ ועשה מאמר אא"כ דוקא אליבא דר"ע מיתניא כו' ואני אומר דאה"נ קאמר אין הדברים כו' אלא לדר"ע (ר"ל כך אמרו רבותי או חבירי) ואני אומר כו' ר"ל וא"כ אתיא מתניתין אליבא דכ"ע וכתירוץ הרש"א פרש"י לעיל (מה) בד"ה אע"ג:

שם רבא אמר אי דא"ל במאמר יבמין כ"ע ל"פ דמהני. פי' משום דהאי לחודא קאי כו' כמוזכר באוקימתא דאביי ואזיל לשיטתיה לעיל דאית ליה דמהני גט למאמרו לחוד:

תד"ה או דלמא. וא"כ ה"נ שריא לדידיה. עי' בנ"י לעיל בפ' ד"א על הך מימרא דרבא:

בא"ד וללישנא דהיא אסורה כו' ה"נ אסורה אפי' לאחיו כו'. ולשון הרא"ש א"כ ה"נ כו' לכאורה הא רבא לא מיירי אלא לענין אחיו וכפרש"י כאן ולעיל (לב) אבל התוס' והרא"ש רצו בכאן אפי' לפי' אחר שהביא הנ"י שם ע"ש:

תד"ה אי אמר. דמהני לשון זיקה שהרי היא זקוקתו כו'. ק"ק דה"ט לא מהני מידי לאחר חליצה שהרי אז אינה זקוקתו ואינה עומדת לפניו עוד:

דף נג.

גמרא ותנא דידן התרת יבמה לשוק עדיפא ליה. נ"ל דהיינו משום דס"ל כא"ש דמצות חליצה קודמת וכדאמרי' בריש מכלתין (ג) ועי' לעיל (לט ב) תד"ה אמר:

רש"י ד"ה והכא בתנאי כפול. והאי דלא כפלי' אם תתני כו'. כצ"ל בל"ו:

תד"ה רבינא. ואר"י דלענין כו'. לדבריו מיושב שפיר הא דקאמר ר"א דכ"ע ח"פ א"פ דאי כפשוטו דיש תנאי כו' היינו דלא הוי חליצה כלל כיון דלא נתקיים התנאי א"כ אפי' תימא דח"פ פוטרת מ"מ הכא הוי כמו שלא היתה חליצה כלל והיה יכול לומר דכ"ע ח"פ פוטרת עי' ברא"ש וניחא נמי הא דפריך לקמן בסה"ע איצטרך לאשמועינן אין ק"ת בח"כ ולא משני דאשמעינן דאפי' היתה החליצה על תנאי כדמוקי לה הכא אלא ודאי דלכ"ע פשיטא דא"ת בחליצה מדאורייתא רק הכא גזרו דמהני מאמר משום גזירה אטו ביאה דמהני אליבא דרבנן דר"ע:

דף נג:

רש"י ד"ה ושלש מחלוקת עד כדפרישנא ליה במתניתין. צ"ל הד"א וביאה דאיכא למגזר צ"ל בדבור חדש:

תוי"ט ד"ה בין בשוגג. בהיא שוגגת המ"ל כו'. הנה אפי' במכוונים לשם מצוה יש למצוא שוגג. בו כגון שנפלו לו ב' יבמות מב' אחין ובא על אחת מהן וכסבור שהיא השניה. ובה כגון שיש לה ב' יבמין ונבעלה לא' מהם וכסבורה שהוא הב':

שם במשנה הוא אנוס והיא לא אנוסה כו'. הן לפי' התוס' ד"ה הבא באיכא למימר דרצון היינו למצוה (וגם לי"מ היינו דוקא היכא דתני תחלה שוגג ומזיד) א"ש דלא תני והיא ברצון אבל לפרש"י בעלמא דרצון היינו מזיד אלא נגד אונס שייך למיתני רצון יותר ה"ל למיתני הכא הוא אונס והיא ברצון וכן לקמן בגמרא בדתני דבר"ח לא תני אפי' שניהם ברצון:

רש"י ד"ה פסלה. משום זונה. נראה דלא קאי רק על אחת מכל העריות ויותר משמע כן בהרע"ב מדמסיק ואע"פ שאשת ישראל כו' והיא מן העריות אבל פסולי כהונה אינן נעשות אלא חללות כדכתיב אלמנה וגרושה כו' ולא יחלל כו' וכדדרשינן בקדושין (עז) זה שהיה כשר ונתחלל ועי' לקמן (נו ב) במשנה בפרש"י ובמהרש"א לעיל (טו ב) ובסנהדרין (נא) ובחייבי עשה דכהונה כגון בעולה לכ"ג פלוגתת ראב"י ורבנן לקמן (נט ב) בולד וה"ה בה ע"ש בגמרא (ס) טעם פלוגתתן ובחנם תמה התוי"ט על הרע"ב בכאן. וכן לקמן מ"ה שכ' הרע"ב ח"ע ומנה התוי"ט ג' ובתוכן בעולה לכה"ג דברי תימה הן:

בא"ד וגרושה מיפסלא מתרומה כו'. ול"נ דנ"מ ג"כ דכהן לקי עלה משום חללה נמי דחללות הוי איסור מוסיף וכדאיתא בקדושין (עז):

שם בסוף המשנה אלא לענין העראה נקטה כו'. לפי מאי דאמרינן לקמן (נו ב) לא קאי האי וכן רק משום שלא כדרכה בח"ל וכמש"כ התוס' כאן ד"ה ולא חלק אמנם על רש"י אין כאן קושיא שדרכו לפרש כפי הס"ד כמש"כ התוי"ט בכ"מ אבל על הרע"ב שנמשך אחריו יש תפיסה:

תד"ה הבא. אבל כו' גבי אדם מועד לעולם קשה כו'. ול"נ דמזיד היינו כוונה להזיק ורצון היינו שעושה לאיזה תכלית נרצה כגון שקוצץ אילן חבירו בעבור הצטרכותו לעצים והוא כעין רצון דהכא:

תד"ה ולא. כיון דתנא כבר אחד כו'. כצ"ל:

תד"ה שאנסוהו (בסופו). וילפינן קיחה מעריות. הך גז"ש לא אשכחנא בגמרא ולקמן ילפינן הערדאה ביבמה מביאה דח"ל ול"י מקיחה דעריות וע"כ משום דקיחה דיבמה אינה מופנת כמש"כ התוס' לקמן (נו ב) ד"ה קיחה ועי' מהרש"א לקמן:

תד"ה אין אונס. תיפוק ליה דאג"ע יהרג וא"י כו'. זה יש לכאורה לדחות דנ"מ באם עבר ולא מסר א"ע דחייב אם לא דאנסוהו לבעול בקושי (עי' לקמן בדבריהם מש"כ בשם ר"י):

בא"ד אם יודע שא"א לו אם לא יתקשה כו' או שיודע שלא יתקשה כו'. דיוקייהו סתרי אהדדי ודיוק לשון ראשון עיקר דהא כללא הוא בידינו ספק נפשות להקל:

דף נד.

גמרא למצוה מואם לא יחפוץ האיש נפקא כו'. נ"ל דסמיך אדלקמיה ועלתה כו' ואמרה מאן כו' (דמשמע שקובלת עליו לפני ב"ד אשר איננו חפץ לקיים המצוה כתיקונה) וקראו לו כו' ודברו אליו (ופשוטו דמוכיחים אותו ע"ז) וירקה בפניו כו' ככה יעשה כו' דמשמע שמבזתו על אשר לא בנה כו' מכל הלין מוכח דעיקר המצוה הוא היבום ועי' ספ"ק דבכורות:

שם מחדא לא אתיא תיתי מתרתי. כצ"ל ותיבת חדא שהוסיפו בד"ח שיבוש:

[רש"י ד"ה בחיי אוסרן. כ"ז שהדם חי כו'. כ"נ דצ"ל ועי' לשונו לקמן בדבור הסמוך] :

תד"ה דמכוון לה. לאו דוקא נקט כו'. עי' שבת (עב ב) בתד"ה נתכוון (ובדף עג) ד"ה אלא דמתבאר בדבריהם דתרי גווני מתעסק יש (א) דנתכוון לגוף זה ועלה בידו גוף אחר ופטור לענין שבת דבעינן מלאכת מחשבת וחייב בשארי איסורים (ב) נתכוון לגוף זה שעלה בידו אלא שהיה סבור שהוא מין אחר ואיכא למימר דביבמה בעינן שיתכוון לאותו הגוף ממש שבעל אף שסבור שהיא אשתו או בהמה קנה אבל אם נתכוון לגוף אחר ועלתה יבמתו לא קנה וילפינן זה מדכתיב עליה משמע דמתכוון לה (קצת סתירה לזה מלקמן נח ב בתד"ה דהא) וכה"ג בחולין (יב ב) לרבנן דבעינן כוונה לשחיטה היינו אפי' שאינו מכוון לזביחה אלא לחתיכת הסימנין כשרה אבל אם מתכוון לחתיכת דבר אחר כגון לנועצה בכותל פסולה:

דף נד:

גמרא ביומי תליא מלתא. ל"ד דיומי לחודייהו ג"כ לא מהנו עד שתטבול עי' לעיל (מז ב) תד"ה במקום:

שם ערות אחות אביך ל"ת כו' בין מן האם כו'. נראה דגם ערות אחי אביך ל"ת דמוקמינן ליה בסנהדרין (נד) בבא על אחי אביו ממש הוא ג"כ אפי' מן האם דילפינן ליה מאחות אביו דתרוייהו איסור הבא מאליו וקרובי האב ואל תוכיח דודתו שאינה איסור הבא מאליו וכה"ג יליף לקמן (נה) באחות אשתו וזהו ג"כ דעת הרא"ה בס' החינוך מצוה קצ"ט ודלא כהגהת מל"מ עליו:

רש"י ד"ה ליכתבה במיתת ב"ד. כגון באמו. אמו לא כתיבא בפירוש בפרשת קדושים לעונש וילפינן לה בסנהדרין (נד) לר"י כדא"ל ולרבנן כדא"ל ואולי כוונתו באזהרה דאמו הכתובה בפ' אחרי:

רש"י ד"ה דודתו. אין איסורה כו' קדושי דודו הס"ד ואח"כ מה"ד

ולא תוכיח אחותו בפ' קדושים תהיו ערות אחות אמך ואחות אביך ל"ת (כצ"ל) וכו' כדעבד באשת אח ובאחותו כו'. היפך הסדר והשמיט נדה ודודתו ול"י למה:

רש"י ד"ה מה להלן מן האב. יותר מקרובי האם. משמע דאם אין קרובי האב מצוה עכ"פ בקרובי האם יותר מאחרים (דגם באחרים מצוה אלא שאין כופים כמש"כ הרמב"ם בפ"ב מהל' עבדים הל"ז) ול"י מנ"ל הא:

רש"י ד"ה ופוטרות צרותיהן. וחלצו האחים. וכן התוס' נקטי בלשונם חליצה ונראה דל"ד דמותרות ג"כ ביבום ולקמן (צז) במשנה (והמהרש"א שקראה ברייתא ל"ד) פרש"י ביבום וכן במשנה גופה ואין ביאת אחת כו':

תד"ה בזכור. דאפסקינהו בקרא דמולך. ק"ל הא הקישא דר' יונה לאו משום דסמיכי אהדדי אלא משום דנכללו כולן בקרא דכל התועבות האלה:

בא"ד אע"ג דבעלמא לא בעי קרא לחייב האשה הנשכבת. הן בפרשה קדושים כתיב בכולהו מפורש העונש על האשה ואזהרה שמעינן מדכתיב בריש פ' עריות באחרי לא תקרבו הרי כאן שנים (בתו"כ והביאו רש"י בנימוקיו) וכוונת התוס' צ"ל על האזהרה דלא יליף נשכב דזכור נמי מלא תקרבו:

דף נה.

גמרא שכן קרובי עצמו כו'. פרש"י דחוק ולע"ד יל"פ ע"פ הכתוב עצם מעצמי בראשית (ב כג):

שם ולמה יצאתה כרת באחותו לדונו בכרת כו'. לכאורה לדונה בה' היה צ"ל (אמת במגילה הגי' לדונה אבל בכה"מ איתא לדונו) ונ"ל דהכינוי שב על הלאו שבה וכ"נ מפרש"י כאן ויהיה מזה ראיה לפירוש התוס' בהא דח"כ בכלל היו (במגילה וש"מ):

שם דודתו דכתב בה רחמנא ערירים ימותו ל"ל. כצ"ל:

רש"י ד"ה שפחה חרופה. שפחה כנענית כו'. מהרש"ל כתב פי' והיא חצי משוחררת כו' ע"ש ולעד"נ דרש"י בדוקא נקיט כנענית ולא חצי משוחררת לפי סוגיא דהכא וכרי"ש בכריתות (יא) וכן ס"ל לרבנן דרבי בגיטין (מא ב) לאוקימתא דרב יוסף שם וכן סתמא דברייתא בקדושין (ו) דלר"ע דבחצי משוחררת איירי הרי מסקינן בגיטין דקדושיה קדושין ולעיל (מה ב) אמרינן כגון דקדיש (ר"ל חצי עבד וחב"ח) בת ישראל דנמצא צד עבדות שבו משתמש בא"א (ור"ל דלכן הולד ממזר) ונראה דכש"כ חצי שפחה וחב"ח שנתקדשה דהולד ממזר אם זנתה (עי' ר"ן פ"ק דקדושין דף ר"ט ד"ה גרסינן בפ' השולח א"ל מי שחציו עבד כו' ותבין) ודע שאני מסתפק אם נאסרת על בעלה ונראה דנאסרת כיון דהולד ממזר (ועי' סוטה יח ב ובפרש"י שם ד"ה אין קדושין תופסין) וא"כ היכי מצינן למילף מינה מכלל דח"ל בהערא דלמא שאר ח"ל גמר ביאה דוקא וש"ח איצטרך דלא תימא דהיא בכלל אשת איש דחייב בהעראה מהקישא דר' יונה וראה האיך דייק רש"י בדבור הקודם לומר דשפחה ח"ל מולא יהיה קדש ולר"ע א"ל דיליף ח"ל מח"כ בבמה מצינו לענין העראה ולטעמיה דמשוה להו לענין ממזר עי' בסוטה שם וכה"ג כתבו התוס' בכתובות (כט ב) ד"ה וחד:

רש"י ד"ה דכהונה. לאו השוה בכל דומיא דש"ח. לכאורה גם היא אינה שוה בכל דהותרה לעבד עברי וי"ל ע"פ מש"כ התוס' לעיל (ה א) בד"ה ואכתי ע"ש:

תד"ה דיש. תימה הכא כו'. לכאורה הכא ס"ד דשרי מטעם שכ' התוס' לעיל (נד רע"ב) ומה שהקשו מחמותו דלאח"מ ל"ל קרא למעוטי לפמש"כ בס"ד בב"ב (קיד ב) בתד"ה מה (ועי' ג"כ מש"כ לקמן בע"ב בתד"ה לאחר) לחלק דלאחר מיתתה נקראת עדיין שארו אבל לאחר מיתת הבעל פקע קנינו לק"מ ועוד נ"ל מדכתיב באחות אשתו בחייה מכלל דשארי קרובות האסורות מחמתה הוא אפי' אחר מיתתה:

תד"ה לישתוק. וא"ת כו' לישתוק קרא בח"כ. לעד"נ משום דמש"ח איכא למידק דשאר ח"ל דקיל עונשייהו דאין בהן קרבן רק מלקות (עי' שבועות (לז א) תד"ה מאי ובגמרא כתובות לב) להכי

חייבים עונשן הקל אפי' בהעראה משא"כ עונש החמור כמו בח"כ הוה ילפינן מש"ח דגם בה עונש חמור קרבן דא"ח רק בגמר ביאה וזה למדתי מדקדוק לשון רש"י שפחה ח"ל כו' דלא מייתי אשם כו' מכלל דחייבי מלקות כו' ועי' לקמן (נו ב) תד"ה עיקר:

דף נה:

גמרא א"ח אלא על ביאת המירוק. נראה דלשיטת התוס' דלא בעינן הוצאת זרע מירוק אינו מלשון ולא הורק מכלי אל כלי (ירמיה מח יא) כדמשמע מפרש"י אלא מלשון ומירק אחר שחיטה ע"י דיומא (לא ב) שהוא לשון גמר עי' חולין (כט א) תד"ה ומירק והיינו גמר הכנסת גיד או עטרה:

שם אמר להו או איהו שקראי. כצ"ל:

תד"ה אתיא. דל"כ חילול כו'. לכאורה התם נמי נימא דלא יחלל דכתיב בהדיא הוה כאילו היה כתוב ולא ימות ונידוק הא אחר שלא יצא ימות וי"ל דאם נידוק כן לענין מיתה טפי ה"ל למידק הא אם יצא ימות דה"נ דייקינן בקרא דראשיכם אל תפרעו גו' ולא תמותו עי' מו"ק (כד א) תד"ה הא ובמש"כ שם:

תד"ה קיחה. וא"ת ונילף מקיחה דיבמה כו' וי"ל דאינו מופנה לגז"ש. עי' מהרש"א ואנכי אוסיף ע"ד דזה מוכרח מהגמרא דלקיחה דיבמה אינה מופנה (וכדדרשינן לעיל בר"פ ולקחה שלא כדרכה) מדקאמר יבמה ליבם אתיא ביאה ביאה ול"א קיחה קיחה והנה ביאה דיבמה ג"כ א"מ כמש"כ התוס' לעיל (נד א) ד"ה וכי וע"כ צ"ל דביאה דח"ל מופנה אבל קיחה דח"כ ג"כ א"מ וכיון שכן ע"כ צ"ל דקיחה דח"ל דכהונה וקיחה דאשה לבעלה תרוייהו מופנים מדיליף קיחות דידהו מקיחה דח"כ שא"מ ולכן שפיר הקשו התוס' אח"כ וא"ת ניליף מח"ל דכהונה כיון דתרוייהו מופנים ולפ"ז א"ש מה שפרש"י לקמן (נו ב) ד"ה אשלא כדרכה וגמר ביאה ביאה ולא קאמר קיחה קיחה (ונדחק המהרש"א שם בד"ה ה"ג) משום דתרוייהו אינם מופנים:

תד"ה לאחר מיתה. דאשמעינן דלאחר מיתה לא מיקרי שארו. תמוה דהא הכתוב קראה להדיא שארו אחר מיתתה גבי טומאה ונחלה ועוד קשה דהרי ילפינן כל העריות ואפי' זכור מינה כדמוכח בסנהדרין (עח) וא"כ ע"כ אינו משום דלא מיקרי שארו אלא משום דל"ל הנאה וכדאיתא שם ועוד כיון דממעטינן מן לזרע משמע משום דאין ראוי להזריע ועפרש"י שם בד"ה והא אית ליה הנאה ועמש"כ בחולין (קכא ב). שוב ראיתי להתוס' בב"ב שם שהביאו להפך להוכיח מכאן דמיקרי שארו אפי' לאחר מיתה ועמש"כ שם בס"ד ועמש"כ עוד בזה במהדורות לס' נת"ע (בדף קיד):

בא"ד וא"ת דבפ' ד"מ כו' ואר"י כו'. לדבריהם עדיין לא יתיישב למ"ד משמש מת בעריות חייב למאי איצטרך לזרע לריו"נ שם דממעט מעשה הורדוס מגם שניהם ולולי דבריהם הנ"ל דרבא לשיטתו לעיל (ח) וכמש"כ התוס' שם דס"ל דמהקישא דר' יונה לא ילפינן קולא להכי איצטריך תרי קראי בא"א למילף מינה גם שאר עריות באם אינו ענין ומאי דקאמר התם בסנהדרין ואידך מעשה הורדוס ל"כ הוא היינו משום קרא דהכא דלזרע (וע"ד שכ' התוס' בסה"ד ודלא כמש"כ המהרש"א לדבריהם) וס"ל דגילוי מלתא בעלמא היא וילפינן מינה שאר עריות ג"כ:

דף נו.

רש"י ד"ה בשלמא לרב. כדמתרצינן כו' חסורי מחסרא. לפנינו ליתא לעיל:

תד"ה לדברים. ומה שקבע כו' דאחד הגומר ואחד המערה. צ"ל בהפך כגי' שלפנינו ועי' סוכה (כ) תד"ה אחת:

תד"ה מן הנשואין. אלא נקיט אכילת תרומה לרבותא כו'. ול"נ דרבותא הוה לשמואל אף דמה"ת ארוסה אוכלת בתרומה וא"כ הוי רק לאוקמי במקום בעל מדאורייתא וכש"כ לענין ליורשה כו' דהוי לאלומי מבעל מדאורייתא:

תד"ה מת. דל"ח לסמפון אלא כשיכול כו'. עי' בריש מכלתין בתד"ה או שנמצאו:

דף נו:

רש"י ד"ה אשלא כדרכה. עי' מהרש"א מש"כ בשיטתו ולכאורה קשה לפ"ד דל"ל ולקחה לרבות שלא כדרכה ביבמה כיון דכבר ילפינן ח"ל מעריות ושפחה הדר נילף יבמה ביאה ביאה מח"ל כדילפינן העראה לעיל וי"ל דאה"נ ולקחה מבע"ל להא דלעיל (ח ב) לרבי כדא"ל ולרבנן כדא"ל ובזה ינצלו הרמב"ם והרע"ב מתמיהת התוי"ט בר"פ בד"ה ולא חלק ואדרבה דבריו תמוהין במש"כ דמדרי"ש לא שמעינן אלא לענין חיובא כו' אבל למצוה ולזכיה כו' דממ"נ דלשיטת רש"י ודאי ליתא כנ"ל ולשיטת התוס' כאן ד"ה וכן אפי' ח"ל לא ילפינן מהא דרי"ש:

רש"י ד"ה ה"ג. אלא מאי וכן. עמש"כ לעיל נה ב' בתד"ה קיחה:

רש"י ד"ה ר"א ור"ש. כדכתיב לא יחלל כו'. עמש"כ לעיל (מד ב):

דף נז.

גמרא רבא אמר הואיל ומאכיל בעבדיו כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה הא נמי. דשויה חללה. בקדושין (עז ב) אמרינן דאין חללה אלא מאיסור כהונה והכא דפוסלה הוא מקרא דובת כהן כי תהיה לאיש זר כדלקמן בפרק אלמנה ועמש"כ בר"פ הערל:

תד"ה אביי. ור' אלעזר ור"ש היא שאוכלת לר' אלעזר ור"ש. כצ"ל בל"י:

תד"ה ואי לאו. וחללה אינה אוכלת בתרומה כדמוכח בפ"ב דקדושין. שם (עו ב) איתא הויא לה חללה מיגו דאיתוסף איסורא למיכל בתרומה ופרש"י דנתחללה מקדושתה וא"כ י"ל דלא גרעה מזרה דאוכלת בתרומה משום בעלה כהן וא"ת דהרי גרעה מזרה שאסורה לכהן הא גם להתוס' ניחא להו אם היו פסולייהו מקרא דמזרע ישראל ואולם ממתניתין דהכא דל"פ ר"א ור"ש מן הנשואין דלא יאכלו משום דשויה חללה כדפרש"י אף דלדידהו משתמרת לביאה פסולה ל"פ מוכח ע"כ דחללה אינה אוכלת בתרומה אפי' משום בעלה כהן וכן בר"פ הערל דתנן גבי פ"ד וכ"ש דנשיהם לא יאכלו אע"ג דאתיא כר"א ור"ש לר"א שם (בדף עה):

דף נז:

תד"ה אמר שמואל. כדאמרי' בברכות (מז) אילו מייתו לי ארדי כו'. כצ"ל:

בא"ד ובחלק (ק) אמר כו'. כצ"ל:

תד"ה וחייבין. ונראה לר"י דקאי אאם בא כו'. כצ"ל:

בא"ד ויצטרך לומר וה"נ אדעתא דהכי לא ייבם. דאם ייבם אפי' אדעתא דהכי אע"פ שדעתו היה מחמת זיקת ייבום וזה אינו כלום חדא דכיון דאחיו לא קדשה אדעתא דהכי א"כ אינה אשתו שנית דאיילונית לא רמיא ליבום מ"מ קנאה כדלעיל (נב ב) א"ל אביי כו' הכא קמכוון למיקני כו' אבל בלא"ה כיון דנאמר דדעתו היה אפי' אאיילונית א"כ ע"כ ממילא איכוון (אם יהיה כן) לקנותה כאשה דעלמא:

דף נח.

תד"ה שומרת יבם. וכן מאיש אחר דכתיב מבלעדי אישך. ובקדושין כתבו מתחת אישך וזה יותר נכון כי בסוטה (כד ב) דרשינן מבלעדי אישך לקדמה שכיבת בעל לבועל ועי' בפי' הרמב"ן עה"ת:

תד"ה אלא. דמרבה מאיש איש קינוי דאירוסין. ע"ש בריש ארוסה דמואמרת אליהם מרבינן לה ועי' רש"י שם שכ' ול"ג איש איש כו' מכלל דאיכא דגרסי הכי וכן היו גורסין התוס' דהכא אכן שם (כו) בתד"ה ואמרת כתבו תימה והא כו' לרבות הארוסה:

תד"ה דכוותה. דכר' יאשיה אתיא מתניתין. כצ"ל:

דף נח:

רש"י ד"ה דחבריה. דקשיא לך נמי בה כו'. כצ"ל:

דף נט.

גמרא מה גרושה כו' בין מן האירוסין. עמש"כ בזה דבר נכון בס"ד בתענית (טז א) אבל ק"ל מדוע לא נילף תרוייהון מן אלמנה וגרושה דפרשה מטות גבי נדר דהתם דוקא מן הנשואין כדפרש"י שם ועי' מו"ק (כ א) תד"ה מה חג מש"כ בשם הירושלמי וי"ל דהכא אינו אלא גילוי מלתא בעלמא:

תד"ה הא. וצ"ע אם אחר שנתמנה נעשית כו' בעולה כו'. לכאורה אם נעשית בעולה אחר אירוסין ה"ל זונה ואסורה אף לכה"ד אפי' היה באונס עי' לעיל (נו ב) ואי אתה מוצא אלא שהוא עצמו בא עליה לשום זנות עי' בר"ן קדושין פ"ק (דף ריא ב):

תד"ה אלא. גבי רדף אחר חייבי מיתות ב"ד ואחר חייבי כריתות כו'. כצ"ל:

דף נט:

גמרא ורב דאמר כר"א אי כר"א כו'. תימה לימא דאמר כר"ש בר זוגיה. אח"ז מצאתי שעמד בזה בתשובת הרשב"א סי' אלף רל"א ודע דאנכי תמה על הרמב"ם שפוסק בהא כרב ולענין בוגרת כר"מ:

רש"י ד"ה דהא א"ר אלעזר. כצ"ל בל"י:

רש"י ד"ה כשרה לכהונה. ומאן דשרי במוכת עץ כו'. ל"י מאן הוא דולא ישא מו"ע דמתניתין משמע דלכ"ע מיתניא:

תד"ה אלא. וכ"מ מתוך הך דשמעתין כו' ה"ל לשנויי כגון שלא עשה אלא נשיקה כו'. יש לדחות משום דהאי שינויא לא אתיא אליבא דמ"ד דהעראה זו הכנסת עטרה והכא רוצה לתרוצי אליבא דכ"ע דאלת"ה הוי מצי לשנויי הכא ג"כ כל"ב דרבא לעיל (נו ב) דבאונס לא נעשית זונה עי' תשובת רשב"א הנ"ל ועי' מל"מ פי"ח מהל' א"ב ה"ב שהעלה דברי רשב"א הללו בתמיה:

בא"ד וי"ל דבהכי חייב רחמנא כו'. נ"ל דוגמא לזה הכשר שחיטה דנקובת הושט טרפה ואי נקוב כבר תו לא מהני ליה שחיטה לאכשורי ואפ"ה מתכשרה דרך שחיטה אע"ג דשחיטה אינה מתרת אלא ברוב ועי' רש"י חולין (כ ב) ד"ה וכי לאחר שהיא כמתה וה"נ נראה דבהכנסת עטרה אינו משיר כל בתוליה והויא דומה ממש למעשה טרפה בשחיטה. בזה א"ש ג"כ מה שהניחו בסה"ד בקושיא אהא דפריך התם הניחא כו' אלא למ"ד כו' דזה הוה דומיא לבעי' דר"פ שם (ל ב) החליד במיעוט סימנין לפר"ת שם בא"נ מבע"ל כו' ע"ש ונדחו דברי הגר"ע ז"ל בישוב קושייתם:

תד"ה הא מני. אבל קשה דמשני כו' א"כ ל"ל קרא כו'. נ"פ דקושייתם הולכת לתירוצם הראשון אבל לתירוץ הא"נ ודאי דל"ק כלל וכ"נ מדבריהם בכתובות ובחנם הניח בתמיה הגרע"א דבריהם בחדושיו:

דף ס.

גמרא והא רב וריו"ח דאמרי תרוייהו. והתוס' לעיל נ"ט ב ד"ה ורב העתיקו רב ושמואל:

שם סבר לה כר' אלעזר. כצ"ל בל"י וכן ברש"י ותוס' וק"ק דאי סבר כר"א מאי איריא כה"ג (דהא ע"כ איירי ביה מדקתני לא ישא אפי' לת"ק דל"ל דר"א) אפי' כה"ד נמי:

תד"ה שאינו. ועוד דכתובת בעולה דרבנן ועוד נראה כו'. (היינו) מדרבנן. ביאור דבריהם עי' במל"מ פ"א מהל' נערה הל"ג:

דף ס:

גמרא ונעברינהו לפני ציץ. ק"ל הא ציץ מעשה נס הוא כדפרש"י וכיון דמצו לעמוד עה"ד ע"פ נסיון (דחבית יין הוא ע"פ טבע כדמוכח בכתובות ובפרש"י שם) ולמה יסמכו על הנס וי"ל:

דף סא.

גמרא מינהו אין כו'. כצ"ל:

תד"ה ואין. דלא רצה ליכתוב לישראל בהדיא גבי פורענות. כן מבואר במדרש ויק"ר פרשה ב':

תד"ה ממגע. דרשב"ג פליג כו' והלכה כמותו. כצ"ל:

בא"ד כמו שמצינו כשהיה קובר ר"ע כו'. הוא במדרש משלי פרשה ט':

דף סא:

תד"ה וכה"א. כדדרשינן אלון בכות כו'. הוא במ"ר בראשית פ' פ"א בסופה:

תד"ה נ"מ. אלא מודו היכא דצריך למכור ס"ת כו'. עי' רא"ש סי' ט:

דף סב:

גמרא אלא מהכא ואחר בא חצרון אל בת מכיר כו'. הנה שם כתיב עוד ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו כ"ג ערים בארץ הגלעד כו' את חות יאיר כו'. ואם נאמר שיאיר זה הוא יאיר בן מנשה עצמו הכתוב בתורה בסוף מטות בעבור שווי שמות הערים ומקומם וכדעת הרמב"ן בפיה"ת שם והרד"ק בד"ה שם יש לפנינו ראיה מבוררת ופשוטה דבן בתו קרוי בנו מדק"ל בן מנשה אלא ע"כ דחז"ל לא ס"ל דאחד הוא וכ"כ הרד"ק שם אבל הוא הביא ממקום אחר וגמגם החכם ריו"ו בביאורו על ראייתו ע"ש. אולם מזלי' חזי ועמש"כ בסוכה (כז ב):

שם חייב כו' בשעה שהוא יוצא לדרך שנאמר וידעת כו'. נ"ל דנפקא ליה דהאי קרא מיירי ביוצא לדרך מדכתיב ברישא ומחית הארץ אל תירא כו' וחית השדה השלמה לך והמה בישוב לא שכיחי (עי' תענית כב) וכן וידעת כי שלום אהלך לשון זה מצינו ביוצא לדרך כדאיתא בפסחים (ח ב) ופנית בבקר והלכת לאהליך מלמד שתלך ותמצא אהליך בשלום:

דף סג.

גמרא מלמד שבא אדם על כל בהמה כו'. עי' רש"א בח"א בשם החזקוני דצ"ל שנתעברו קודם לכן כו' (ול"נ דא"צ לזה דהא אמרינן בעלמא דבקומתן נבראו ובע"ז (כד ב) אמרינן דבת ג' שנים אינה נעקרת וע"ש (מו ב) תד"ה כשנרבעו) וכ"ע הרש"א הא משנתעברה אינה מקבלת זכר ואפי' ע"י אדם (כ"נ דצ"ל) כדמוכח בפ"ק דבכורות ונראה שכוון להא דאיתא שם (ח ב) והא קמשמשי כו' ע"ש וסובר דהכוונה היא על הא דארבעינהו ובמחכ"ת שגה בזה דהא אמרי' בע"ז (כד) דלמא רבעי לאימא כי הוה מיעברא כו' היא וולדה נרבעו ובבכורות ר"ל והא קמשמשי מעצמן:

שם שנאמר וירדו כו' אל הארץ יעמדו. כצ"ל וכן ברש"י:

שם זרע ולא תזבון קפוץ זבון ארעא. כצ"ל:

רש"י ד"ה רות. ויצאו ממנה חזקיה כו'. לא חשב את יותם אשר בסוכה (מה ב) ובפירושו שם מוכח רצדיק ועניו היה יותר משאר המלכים:

רש"י ד"ה דשדי בה כרבא. כמה דמסיק תעלא מבי כרבא. המציין הרחיק מקומו שכ"ה גם ביומא (מג ב):

רש"י ד"ה ואע"ג דכי הדדי. ואין לך שכר לפי השער. כצ"ל (רש"ל):

רש"י ד"ה אפיך לה. והוא א"ל עשי חימצי. כצ"ל:

דף סג:

גמרא ר' אלעזר אומר אלו הצדוקים. כצ"ל בל"י:

שם ועצומים כל הרוגיה. לשון הכתוב משלי (ז כו):

שם ככלוב מלא עוף כו'. ירמיה (ה כז):

שם כי לא תדע מה מה ילד יום. משלי (כז א):

רש"י ד"ה שנאמר כי רוח כו'. הגאולה. כצ"ל בל"ו:

דף סד.

תד"ה אי הכי. אליבא דר"י פריך דאמר בהערל. כצ"ל:

דף סד:

גמרא רבה אר"נ. ברי"ף הגי' רבא:

דף סה:

גמרא איש דרכו לכבש כו'. הרע"ב פי' לכבש את האשה. וזה נעלם מן הרש"א בח"א:

רש"י ד"ה לומר דבר הנשמע. הוכח תוכיח. מש"כ הרש"א בח"א דדרש דאפי' מאה פעמים הוא מהכפל נעלם מכ"ת דמסקינן בב"מ (לא) דמהוכח לחודי' שהוא מקור דרשינן לה והכפל אתא לתלמיד לרב:

דף סו.

גמרא ומנין לאשה שקנתה עבדים כו' קנינו שקנה קנין אוכל. ועי' בתד"ה מנין והנה לרבינא לקמן משמע דגם היכא דהיא עצמה אוכלת אינה מאכלת לעבדיה רק מקרא זה ונסתפקתי לפ"ז היכא דאוכלת בשביל בנה מכהן אם אוכלין עבדיה דלא קרינן כאן קנינו שקנה קנין שהרי היא אינה אוכלת מחמת קנין. וכ"מ לכאורה במתניתין דלקמן דתני ל"י עבדיה בתרומה ופרש"י אע"פ שיש לה בנים ממנו כו' והרא"ש גורס כן במשנה. ומשמע דגם עבדי מלוג לא יאכלו מדתני סתם עבדיה. ומה שפרש"י עבדי צ"ב הוא משום דעבדי מלוג אפי' אינם מעוברת ל"י אבל ז"א דהא לתירוצי דרבא ור"א כאן משמע ודאי דאוכלין וכדמוכח מדברי התוס' ד"ה מנין וכן מפורש להדיא בברייתא לקמן (סז):

דף סו:

תד"ה לא יאכילנה. כדתנן במס' תרומות (פי"א מ"י) מדליקין כו' וע"ג חולין ברשות כהן. כצ"ל וע"ש בר"ש:

תד"ה דמחייב. כאן משמע כו'. הרי"ף והרא"ש גרסי נהי דמחייב באונסים כו' וע"ש בנ"י וא"כ אין ראיה כלל וכן אין מקום לפרושם בדבור הסמוך לקמן:

דף סז.

רש"י במשנה ד"ה ואינו מאכיל. וה"ה לעבדים. משמע דראיית ר"י הוא מואינו מאכיל וכ"מ מדבריו לקמן בגמרא בד"ה ואינו מאכיל ולא מן פוסל (כאשר הבינוהו התוס') ואפי' לרבה דמפרש טעמו דעובר במעי זרה זר הוא ואת האם אפי' זרע זר מאכיל עי' תד"ה למאי נ"ל דר"ל כיון שהוא עדיין במעיה ה"ה כאחד מאבריה דעובר ירך אמו הוא ולא מתייחס אחר אביו כמו אם יולד ומה"ט נמי א"מ את אמו משום דלא נקרא עדיין זרע כהן. וכן הנ"י פי' במשנה דלקמן על הא דעובר אינו מאכיל דהטעם הוא דעובר במעי זרה זר הוא והוא כמו עבד שא"מ לקמן בס"פ ואמרינן שם בגמרא הטעם משום דכתיב האשה וילדיה כו' והיינו משום דהולד מתייחס אחריה (וכ"נ שהבין התוי"ט. ומה שתמה עליו בתור"ע מדברי התוס' תמוה שהרי התוי"ט בעצמו הרגיש בזה וכ' אח"כ ומיהו כו') ול"ד לממזר שמאכיל משום דעכ"פ זרעו הוא וכ"ז לא כמשמעות התוס' ונכון בס"ד:

דף סז:

רש"י במשנה ד"ה ספק שהביא ש"ש. לעיל קאי לענין האירוסין כו'. מצינו לפרש גם לענין לא מאכילין דקתני רישא ובכהן שנשא ישראלית. והרע"ב פ' דקאי אדלקמיה דחולצת ול"מ ע"ש והתוי"ט תמה דתתייבם ממ"נ כו'. ול"נ דנ"מ אם נולד אח אחר מיתתו וייבם השני את אשת הספק ומת אז היא (גם צרתה) חולצת ול"מ ובשם הרמב"ם הביא דאם חלץ ונפל הספק אם הביא ב"ש ע"ש. וק"ל דמאי איריא (בהא דול"מ) משום ספק הביא ב"ש אפי' קטן ודאי פוסל בחליצתו לסתמא דמתניתין לקמן (קד ב) ואולי דס"ל להרמב"ם דלר"מ (דסתמא דמתניתין שהזכרתי כוותיה) חליצת קטן א"פ אלא בתחלה כמאמרו דאיתא לקמן (צו א) וכן גיטו משמע שם בתוס' ומהרש"א דא"פ אלא בתחלה והכא אשמעינן דאפי' עשה בה גדול מאמר חליצת הספק שלאחריו פוסל ודלא כתוס' שם ד"ה רמ"א:

שם בגמרא כנעוריה פרט למעוברת. כצ"ל בכ"ף:

דף סח.

תד"ה רישא (בסופו). וי"ל דהכא כגון דהשתא כו' אלא אזלינן בתר השתא כו'. מזה נ"ל ראיה ברורה לדעת הט"ז ביו"ד סי' שצ"ז דהא כאן מסייעה עוד חזקת כשרות האשה לחזקה קמייתא דידיה שהיה קטן אפ"ה מוקמינן ליה בדהשתא וע"ז לא יתכן שום דחייה מדחיות הנקה"כ שם ראייותיו רק דחייה הב' לראייה הא' דהט"ז יש להלום קצת בדוחק אמנם ק"ל בדברי התוס' דמשמע דאם השתא עדיין בספיקו מתירין אותה לתרומה הא למחר וליומא אחרא יהיה ודאי בן ט' ואז נאמר דגם בשעת ביאה היה ב"ט ואשתכח דעבדא איסורא למפרע וכה"ג כתב הנ"ב בחלק א"ע סי' ל"א לסתור דברי הט"ז וי"ל דס"ל להתוס' דאזלינן בתר שעת מציאתן כדאתו לקמן. אך ק"ל באם בא הספק אתמול על אשה אחת והיום על אחרת וזאת באה תיכף לב"ד והתירוה והראשונה תבא לב"ד אחר בזמן שהוא ודאי ב"ט יאסרוה ותיהוי כחוכא וטלולא אולם כה"ג מצינו רפ"ו דטהרות ע"ש ועמש"כ בגיטין (יז) עוד ע"ד הט"ז. ולכאורה תליא ד"ז בפלוגתת ר"א בן שמוע ורבנן שם בספ"ג ע"ש והר"ן שם ספ"ז כ' ג"כ כהט"ז דלא מוקמינן ליה בחזקת חי כיון דהשתא מת מקמי הכי נמי מספקינן ליה ע"ש:

דף סח:

גמרא תרי וכל זר כתיבי. עפרש"י דוכל זר ל"י בו אתא לב"כ הנשאת לישראל. לכאורה קשה מהא דתנן בפ"ז דתרומות מ"ב דאינה משלמת אה"ח אליבא דכ"ע. ובתו"כ ממעט לה מן וכל זר ל"י בו (כ"ה גי' הילקוט ולא כגי' שלפנינו בתו"כ וכ"ז ל"י קדש ע"ש בק"א. ומה שפי' שם דהוא יתר. נראה דנעלם מכ"ת סוגיית הגמרא שלפנינו) דכתיב גבי ואיש כי יאכל קדש בשגגה לומר לך דוקא זר ממש ע"ש וי"ל ע"פ מש"כ בס"ד בכתובות (לד) ע"ש: ואגב עיוני ראיתי בתו"כ שם דדריש מן ו' דואיש כ"י קדש כו' לרבות ב"ט שנים ויום א' (והגר"א ז"ל נראה דל"ג לה אך מהק"א שם בה"ג מוכח דגריס לה) ותמיהא טובא דלא מצינו חילוק בין ב"ט לפחות בכהת"כ רק לענין שתהא ביאתו ביאה. וכן לענין טומאת ש"ז בנדה (לב ב) אבל לענין עונש אכילתו אין ביניהם חילוק עד שיהא בן י"ג ויום א' ולענין נדריו שיעורו בי"ב שנים ויום א' אם יודע להפלות. וכן בתו"כ בס"פ בחוקותי דריש כזה לענין פדיון מע"ש דאיש פרט לקטן יכול שאני מוציא (כצ"ל וכן העתיק המל"מ בפ"ג מהל' מטמאי מו"מ ה"ג וכן הביא הגר"א ז"ל) ב"ט שנים ויום א' ת"ל ואם כו' וזה י"ל קצת ע"פ הא דאיתא בגיטין (נט א) דפעוטות מקחן מקח כו' ובברייתא שם איתא כבר תשע כו' וע"ע שם (סד ב) בכל הסוגיא:

שם דריב"ח מן זר וכל זר נפקא. עי' רש"ל ורש"א ובילקוט ראיתי הגי' וריב"ח בו' ויל"פ וריב"ח אמר לך מן זר וכל זר נפקא הך דב"כ שנשאת לישראל:

שם דאריו"ח משום רשב"י מניין כו' על ב"י כו'. לעיל ובסוטה וקידושין וברי"ף ורא"ש כאן הגי' על כהנת לויה וישראלית:

דף סט.

תד"ה כי. דכל פס"כ נ"ל כו' מלא יחלל. עי' לעיל (ס א) פלוגתת ראב"י ורבנן וצע"ק:

בא"ד בסוטה שבא עליה בעלה כו'. תימה דא"כ היינו נמי כי תבעל כיון דכבר היא אשתו ואי כשגרשה מאי איריא סוטה ספק דאינה אלא בעשה אפי' סוטה ודאי דבלאו תפסי בה קדושין כדלעיל (מט ב) בתוד"ה סוטה:

תד"ה כ"ג. וי"ל דלגבי בן כו'. לפי מאי דקי"ל כראב"י לעיל (ס) וכטעמא דר"א שם דלא יחלל אכולהו קאי יהא מוכח מכאן דלא כהרמב"ם בפי"ט מהל' א"ב הל"ד דבבעל בלא קדושין לא חללה:

תד"ה והמפתה. כדקתני בגמרא. הוא לקמן (בע"ב) והמציין הרחיק המקום:

דף סט:

גמרא וליחוש שמא עיברה מי לא תנן מפרישין כו'. ופרש"י אלמא לחדא ביאה חיישינן. תימה דשם אדרבה פרכינן והא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה ומוקי לה כשבעלו ושנו ואולי ר"ל חדא ביאה דראוי בה להתעבר דל"ת דלעולם אינה מתעברת עד שיבעול וישנה ומתניתין סתמה דמשמע אפי' היתה נשואה כבר:

רש"י ד"ה תהא מקולקלת. לשלם תרומה שאכלה קרן וחומש. תמוה דהרי תנן בפ"ז דתרומות מ"ב דב"כ שניסת לישראל א"מ אה"ח לכ"ע ולרבנן אף אם נשאת לפסולין ע"ש. שוב מצאתי להבעל מל"מ בדרך מצותך בסופו שעמד עליו בזה ואולי דחה להמשנה מהלכה משום דבתו"כ ממעט לה מן וכל זר ל"י בו כאשר הבאתי לעיל (סח ב) ובגמרא שם מוקי להאי קרא דוקא על ב"כ שנשאת לישראל. אבל אנכי רמזתי שם ליישבם אהדדי במש"כ בכתובות בס"ד:

תד"ה ונשאת. ותימה כו'. ול"נ דברישא דהולד כמוה ולא אהני כלום בביאתו להכי תני ונכבש. אבל הכא דהולד ישראל ממזר כדלעיל (כג) ע"ש. וכן מאכיל בתרומה מה"ט הואיל ואהני בביאתה למילד זרע ישראל לכן תני נשאת:

דף ע.

במשנה פצוע דכה כו' ונשיהן לא יאכלו. בתור"ע הקשה דהא א"פ אלא בזר אצלה מעיקרא כדלעיל (סט) והכא שנעשה פ"ד לא הוי זר מעיקרא. לכאורה הנ"ל דזה תלוי בפלוגתת ר"מ ור"י בכריתות (סד"ו ורד"ז) דלר"מ לא בעינן זר מעיקרא ואתיא סתם מתניתין כוותיה. אך בל"ז נ"ל דלק"מ מתרי טעמי חדא דהא אם היה נעשה פ"ד תיכף משנולד ה"ל זר מעיקרא ופוסל. לכן אף אם נעשה אחר שגדל פוסל דאין סברה לחלק משא"כ מחזיר גרושתו דלא משכחת לה רק באופן שלא היה זר מעיקרא. שנית דפ"ד מיד שנעשה פצוע ואישתני גופיה ה"ל זר אצלה לכן נקרא זר מעיקרא אבל מחזיר גרושתו לא אישתני גופיה וגוף זה עצמו הותר מעיקרא וכה"ג מחלק הש"ס לעיל (נט) ועמש"כ לעיל (נז):

תוי"ט ד"ה וכל. ומדלא כתיב בקדשים כו' בתרומת ש"מ נמי להא דכיון כו'. אישתמיטתיה דברי התוס' (סח ב) ד"ה לימא ולעיל (ח ב) ד"ה ויבמה שפי' להיפך דאי לא הוה כתיב אלא בקדשים לחוד הוה דרשינן לכיון דנבעלה כו' ומבתרומת דרשינן נמי למורם מהק' עשו"ש:

תד"ה מה תושב. אבל קשה כו' ה"נ נילף תרומה מבכורים כו'. עי' במנחות (טו א) תד"ה לחם ותמצא ישוב:

תד"ה מה לפסח (בסופו). פנ"ק עכ"ס. עי' לקמן (עג ב):

דף ע:

גמרא זר וכל זר כו' ולא אנינות. הגרי"פ מחק תיבת זר הראשון ועי' לעיל (סח ב) ברש"ל ורש"א שהאריכו בזה ומש"כ שם בשם הילקוט:

דף עא:

גמרא ואיתפח ביני וביני. נ"ל דהיינו דוקא דאיתפח בעוד יום שהוא ראוי להמול אבל אם לא איתפח עד הלילה לרבנן דראב"ש לקמן דאינו ראוי למולו אז אינו מעכב דלא קרינן ביה המול לו כ"ז ואז כו' כדפריך רבא לעיל. וכן לכל האוקימתות מיירי בהאי גוונא:

דף עב.

גמרא המול ימול לרבות ציצין כו'. מה שהניח הרש"א בצ"ע. עמש"כ בס"ד בב"ר ס"פ לך במ"ת ותמצא ישוב נכון:

שם מדקא נסיב לה (הש"ס) קרא. נראה דצ"ל תלמודא וכ"מ בפרש"י. ואיך נפל הטעות בזה קל להבין:

שם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. וקרא אתא לרבות בני קטורה (סנהדרין נט ב):

שם לימא כתנאי כו' וגר שנתגייר כשהוא מהול. נראה משום דאילו לא היה מהול אף דלא נקרא מילה בזמנה מ"מ לכ"ע אינו נימול אלא ביום דמילתו מכניסתו לברית וס"ל דאינו גר עד שימול ויטבול וקי"ל לעיל (מו ב) דאין מטבילין גר בלילה (משום דמשפט כתיב ביה) וא"כ ה"ה דאין מלין מטע"ז ואף דשם (מז ב) לא הוזכר דצריך ג' אצל מילה רק אח"כ גבי טבילה תני ושני ת"ח כו' ואריו"ח תני שלשה וכן ברמב"ם לא הוזכר ג' אצל מילה בטוש"ע סי' רס"ח ס"ג כתוב דכל עניני הגר כו' בין המילה צריך שיהיה בג' כו'. אבל כשהוא מהול שוב לא שייכא ביה מילה והוה כאשה דטבילה לחוד מהני בה והטפת דם אינה אלא למצוה בעלמא כמו קטן שנולד מהול בפר"א דמילה (קל"ה) לכן ס"ל לראב"ש דנימול אף בלילה ועמש"כ לעיל (מו ב) בתד"ה דר' יוסי:

שם ושאר כל הנימולים לאתויי מי שיש לו ב' ערלות. מוכח להדיא דאינו נימול לח' (דאל"כ מאי קמ"ל וגם ראב"ש לא הוה פליג עליה וכ"כ הק"א ר"פ תזריע) וא"כ כש"כ שאינו דוחה אה"ש. וק"ל דבפר"א דמילה (קל"ה ב) פליגי אמוראי בזה וח"א דמחללין עליו אה"ש ותיובתא עליו מהברייתא הזאת:

רש"י ד"ה עת רצון. כנור כו' ונקביו כלפי צפון. כצ"ל וכ"ה ברש"י ריש ברכות:

תד"ה ניזופין. עמש"כ בחגיגה (ו ב) בס"ד:

תד"ה ומדבריהם. בפ"ק דשבועות דמשוך ערלה בכרת. לפנינו ליתא שם זה הלשון:

דף עב:

גמרא ואזדו לטעמייהו דתנן הכל כשרים כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה הנך דפסולים. מוציא מיד משמע וכולה סוגיא כו'. כצ"ל:

תד"ה חוץ. וא"א לומר כן דבפ' טרף כו'. אבל בספרי אליבא דרי"ש מבואר כפי' רש"י ע"ש ומש"כ רש"י והתם כו' ר"ל באסיפה והמציין טעה:

דף עג.

רש"י ד"ה מיתה. טמא האוכלה כו'. וכ"ע המהרש"א וה"ה כו' בזר כו'. ול"נ דרש"י כיון לפרש אליבא דכ"ע דרב ס"ל בסנהדרין (פג ב) דבזר ליכא מיתה ע"ש וכ"ה בירושלמי:

תד"ה נכסי כהן. עמש"כ בפסחים (ז) בס"ד:

בא"ד וכן תנן במס' מע"ש ומייתינן לקמן כו' משמע כו' דהיינו מלבושים כו' וקשה כו'. לכאורה י"ל דהא דלקמן היינו דוקא במעשר טמא וכפרש"י שם והירושלמי מוקי להאי קרא בטהור ועי' תור"ע רפ"ב דמע"ש אות ז':

בא"ד ומה"ת לא אסירי אלא עבדים כו'. עי' ר"פ השוכר בע"ז שהקשו ע"ז מהא דר"פ בכל מערבין:

תד"ה מה. אלמא ערלה וכה"כ בטלים ברוב מדאורייתא. כצ"ל:

בא"ד ומיהו קשה דנילף בכורים ממעשר לענין דלא ליהוי נכסי כהן. ובר"ש רפ"ב דבכורים כ' ישוב נכון לזה ע"ש ובמש"כ שם:

בסה"ד וא"ת ליתני חלה כו' ומעשר חייב וי"ל כו' נפדו אין כו'. ק"ל דע"כ לא שמיעא להו דזה פלוגתת ר"מ וחכמים בפסחים (לח) ובסוכה (לה א) ובסנהדרין (קיב א) דלר"מ פטור ולרבנן חייב ובסנהדרין שם איתא דבגבולין לד"ה פטור:

דף עג:

גמרא מסתברא קודש לא ממעטינא כו'. ק"ק דמ"מ לימעט תרווייהו כמש"כ התוס' לעיל (ע"א) בד"ה ואין:

דף עד.

רש"י ד"ה ואימא. דלא יכולתי לאכלו לא שניתיו כו'. כצ"ל:

תד"ה מה לפסח. אות הס' צריך למחוק מן הסימן:

דף עד:

רש"י ד"ה א"ק נפש. נפש אשר תגע בו. כצ"ל:

תד"ה הנך נפישן. המ"ל כרת עדיפא. ר"ל כדלעיל (עג ב):

דף עה.

גמרא דך בכולן בין שנידך הגיד כו'. לשון הרע"ב שנתמעך והוא קטן מאליו ל"ד לפי מאי דמסיק דמחמת חולי הכל כשר דגם זה נקרא בידי שמים:

דף עו:

גמרא וכ"ת הנך אזיל לעלמא כו'. עי' בהגר"א ז"ל בא"ע סי' ד' סקי"ח שפי' דר"ל בימי סנחריב ותמוה מאד דא"כ איך יתורץ בזה שלמה דקדים טובא ובסוטה (ט) דקאמר ג"כ וכ"ת הנך אזדו כו' ע"כ הכוונה כפרש"י דהיינו בזמן שטבעו בים בימי משה ע"ש:

במשנה מצרי ואדומי אינם אסורין אלא עד ג' דורות. ק"ק לפי מאי דמסקינן בחולין (נה) משמע דלחומרא אמרינן עד ועד בכלל והכא הלא דור שלישי מותר ואין לומר משום דזיל קרי ב"ר הוא וליכא למיטעי דהא בעינן בגמרא לקמן (עח) תיבת להם לומר דמהם מנה:

דף עז.

גמרא אל אביגל (צ"ל) וכתיב יתרא הישמעאלי. הוא בד"ה (א' ב' י"ז) אבל שם כתיב יתר:

תד"ה אם. וכן בפ' נושאין עה"א גבי גר שהעיד על אשתו כו'. ע"ש במהרש"א:

דף עז:

רש"י ד"ה עמיו מעמיו. מדמצי למכתב בתולת עמיו יקח. כצ"ל:

דף עח:

גמרא כי אתי רבין אריו"ח באומות כו'. כצ"ל:

שם והאנן תנן ממזרים כו' איסור עולם כו' הא כמ"ד כו'. לכאורה יפלא לתנא דמתניתין מדוע לא כתבה התורה עד עולם בממזר דקדים ולא לכתוב בעמוני ולילפי' מממזר ונ"ל משום דר' יוסי ס"ל בקדושין (עב ב) דממזרים יהיו טהורים לע"ל (ופסקינן שם כוותיה) ועד עולם פי שנים במובנו (עי' כתובות פג ב ובתוס' שם ד"ה ה"א) א) להוראת אפילו מעשרה דורות ולמעלה וזה ילפינן ממזר ג"כ מעמוני. ומובן הב' הוא להורות דדין זה נוהג לעולם בלתי הפסק בזמן מהזמנים. וזה אינו בממזר כנ"ל ולהכי לא כתביה בגופי' עי' פסחים (כה) ובמש"כ בס"ד בשבועות (לג א) ור"מ דס"ל שם בקדושין דממזרים אין טהורין לע"ל ל"ק דאזיל לשיטתיה בשבועות (לא א) דדון מיניה ומיניה וא"כ עכשיו דל"כ בדידיה מותרות הנקבות אחר עשרה דורות כדר"ל משא"כ אילו היה כתוב בגופיה היו גם הן אסורות עד עולם ונכון בעז"ה:

שם אל שאול שלא נספד כהלכה. וראיה לזה דאחר שעשה משפט הגבעונים מבני שאול כתיב וילך דוד ויקח את עצמות שאול כו' ויקברו כו' ויעתר אלהים לארץ אח"כ ועי' מזה באורך במ"ר נשא פ"ח:

שם מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספקין כו'. עפרש"י והרש"א בח"א פי' להיפך דהגבעונים היו מספקין לכהנים ע"ש אבל בב"ק (קיט א) מוכח להדיא כפרש"י דקאמר כל הגוזל את חבירו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו כו' אבל גרמא לא ת"ש אל שאול כו' ע"ש:

דף עט.

גמרא ויספר שלמה כו' שבעים אלף נושא סבל. מלת נושא ליתא במקרא:

תד"ה ותטהו. אומר במדרש כו' שהצדיקה עליהם. כצ"ל (רש"ל) והמדרש הוא בנשא פ"ח וכ"ה בירושלמי פ' עשרה יוחסין:

תד"ה ונתינים. ועוד יל"פ דהכי פריך משה גזר עליהם עבדות ולא עבדות כו' רש"א:

דף עט:

במשנה א"ר יהושע שמעתי כו'. כה"ג בפסחים (צו ב) במשנה:

שם הסריס לא חולץ כו' בעלה פסלה מפני שהיא בע"ז. וכ' התוי"ט דהכא נעשה זונה משום לאו דל"י פ"ד ע"ש. ועיין עליו התו"ח דהא הכא בסריס חמה איירינן דליכא ביה לאו דל"י פ"ד והרל"צ נדחק דכוונתו דבסריס אדם שהוא נכלל ג"כ בבבא זו דאם בעלה פסלה ביה סגי משום טעמא דל"י פ"ד ואנכי מהסס בדין זה דכיון דמדאורייתא בת יבום היא דאתי עשה ודחי ל"ת (לרבנן דפליגי עליה דר"ע או משום דה"ל ח"ל דלאו דשאר) רק דרבנן גזרו אטו ביאה שנייה לא חמירא משארי שניות דלא מפסלי לקמן (פה ב) ופסקו כן הרמב"ם בפי"ט מהל' א"ב ה"ח והשו"ע בסי' ז' סי"ט ואולי איכא לדמויי' להא שהבאתי בשם מהרי"ק במגילה (טו ב) באשת ישראל שנבעלה ברצון מפני הצלת נפשות אע"ג דהתירא היא ומצוה רבה עבדה מ"מ אסורה לבעלה וצ"ע:

שם וכן איילונית כו' מפני שבעילתה בע"ז. וכתב התוי"ט דהא דלא כר"י לעיל (סא) במשנה כמבואר בגמרא ותמוה דהכא מיירי אפי' הם ישראלים ופסלוה דקתני א"ל דהיינו לתרומה אם בת כהן היא דזה ודאי אין סברא דישראל שנשא איילונית דיעשה זונה לר"י למיפסלה מתרומה והתוס' לעיל (סט) כתבו דאפי' לר"א דס"ל פנוי כו' עשאה זונה לא מיפסלא בתרומה:

דף פ.

גמרא כיון דתחלתו וסופו לקוי ל"ח כו' לכוליה גופיה ל"ח. עדיין צריך לחלק בין הך דהכא להא דפ"י דנדה מ"ג בפלוגתת ר"י ור"ע. ואולי שם הוה נמי כחד אבר לזה באברי הזרע ולזו במקור:

רש"י ד"ה ת"ש כו'. כי מתניתין. כצ"ל:

רש"י ד"ה מבן י"ב עד י"ח. ואי בתינוק אין זמנו להביא עד י"ג כו'. לכאורה קשה דהרי י"ל דס"ל כראב"ש בנדה (מה ב) ע"ש וכ"נ שפי' התוס' שם (מז ב) בד"ה דברי וכן כאן משמע בדבריהם שיש לפרש כן וי"ל דס"ל לרש"י דאין סברא שיחלוק רב על סתם משנה ועל רבי שם (מה ב) הואיל דהוה במנינא דרבי (סנהדרין לו) (ובהכי א"ש מה שהקשה הש"ס בב"ק (צו ב) ורב שביק רבנן ועביד כר"מ כו' ורב שביק מתניתין ועביד כברייתא וכה"ג בערכין (כט) והלא אשכחן טובא אמוראי דפסקי כיחידאה ונגד המשנה ולא פריך עלייהו אולם מצינו דפריך כזה גם על רב יוסף בסוכה (יט ב) [שוב מצאתי במאור ובמלחמות בב"ק שם שקדמוני בזה]) והא דאמרי' בב"ב (מב א) וכ"ת רב תנא הוא ופליג ושם הוא על משנה ה"מ למדחי כדאמרן אלא דמעדיפא מיניה קדחי ממימריה גופיה. אמנם לכאורה סתירה לזה מהא דב"מ (עז ב) דמשני שם ארב אלא ר' דוסא תרתי קאמר ורב ס"ל כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וסתם מתניתין שם כר"ד בהתרתי ע"ש ובתד"ה רב ובב"ק (קב) בד"ה גבי ועמש"כ במגילה (ד ב) אולם אשכחינן להדיא לעיל (לד) דאר"ע אמר רב בשופעת מתוך י"ג לאחר י"ג לאיחויבי אינהו ומתוך י"ב כו' לאיחויבי אינהי וזה דלא כראב"ש. ולדעת התוס' צ"ל משום דאליבא דמתניתין מתרץ שם וסתם מתניתין בנדה שם כרבי:

רש"י ד"ה מבן י"ב. דבפחות כו' דזמן כו' לתינוקת מי"ב כו'. כצ"ל:

דף פ:

גמרא קתני סריס דומיא דאיילונית כו' בידי שמים. ק"ל לפי מה שהוכיחו התוס' בריש מכלתין ד"ה או דאיילונית אין לה רפואה א"כ אדרבה נימא דסריס דומיא דאיילונית שאין לו רפואה דהיינו סריס אדם וכר"א:

רש"י ד"ה מפני הסכנה. הבן והאם. עי' ברנ"ש שבגליון האלפסי:

דף פא:

תד"ה ככרות. שאני לחה"פ דחמיר טפי כו'. ובזבחים (ע"ב ב) כתבו דסמידא טפי ושמעתי מפי הרב הג' מוהרנהל"ב ר"י דוואלזין דט"ס כאן וצ"ל דחוויר טפי וש"י:

דף פב.

רש"י ד"ה טהורה בטהורות. דאע"ג דשתיהן טהורות ושייך בהו ביטולא טפי דאשכחן כו'. קשה דמ"מ ליתני טמאה בשל חולין דמשמע שם בתרומות דאף ב"ש מודו דתרומה טמאה בטלה בשל חולין:

דף פב:

תד"ה ירושה. וכן לר"ל ר' יוסי כו' דרבנן ובפ' ק"ק כו'. כצ"ל:

דף פג.

תד"ה לדברי. ודייק התם דל"מ כר' אלעזר. כן צריך להיות בל"י וכן לקמן:

תד"ה המסכך. עמש"כ בפ"ג דכלאים מ"ו:

תד"ה ר"י. שאינן של זורע. כצ"ל:

דף פג:

גמרא לפסול במקום אחים ולחלוץ שלא במ"א א"ב. אם מיירי קודם שנקרע כפשטי' קשה דהא ה"ל ס"ס ספק נקבה ואת"ל זכר שמא ימצא סריס. ודעת הרמ"א ביו"ד סי' ק"י ס"ט דאפי' במקום דאיכא לברורי שרי. וי"ל דהכא גרע טפי דחיישינן שמא לאחר שייבם האח האחר או תנשא לשוק בלא חליצה יקרע וימצא זכר שאינו סריס ונמצא דעבידי איסור למפרע:

שם אמר ר' שמעון כו' אר"י א"ר כו'. לעיל בתד"ה הלכה מוכח שהיה גירסתם רב הונא:

דף פד.

במשנה כה"ג שקדש כו'. כ' התוי"ט כאן שנה רבי שדין יבום מן האירוסין. ולי עוד בפ"ב מ"ו מי שקדש כו' מת כו' חולץ וא' מייבם ומש"כ דכ"מ מרפ"ג דכתובות. ע"כ כוונתו למש"כ שם בד"ה ועל אשת אחיו ע"ש. אבל ממתני' גופא לא מוכח מידי דאדרבה דאם לא היתה זקוקה מן האירוסין הוה א"ש טפי דלא נצטרך לאוקמה בהני גווני שכ' שם. אבל שם פ"א מ"ב מוכח יפה ד"ז דאיתא שם חלוצה מן האירוסין:

שם תוי"ט ד"ה שניה. ואפי' בתולות דמותרות לבעל כו'. ל"י למאי דייק לכתוב דמותרות לבעל כו' הלא גם באסורות לבעל ומותרות ליבם דאיירינן בהו גם כן מ"ל כגון בת בת בן אשתו של בעל ועוד אחרות ע"ש:

שם תוי"ט ד"ה וחלוצה. וכן כו' לא כתבה כו' ולא בכה"ג. תמוה דלמה ה"ל לכותבה כיון שהיא אלמנה ואלמנה כבר כתבה. ובלא"ה אין ראיה כ"כ מהרע"ב דשם שהרי השמיט ג"כ בעולה לכ"ג דפסקינן לעיל (ס) כראב"י דהולד חלל. ומש"כ ועוד כו' אחות חלוצה מד"ס ומשם הביאו כו' ראיה כו'. נמשך אחר גי' הישנה בתוס' שם אחות חלוצה. אבל גי' משובשת היא דמאי ראיה מאחות חלוצה לחלוצה לכהן אלא דצ"ל חלוצה דרבנן וכן הגיה הרש"א שם:

דף פד:

גמרא הא קתני ישראל שנשא ממזרת כו' וממזר שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל. נדפס עה"ג בשם רש"ל למחוק וממזר כו'. ולפנינו לא נמצא ברש"ל ויותר ה"נ למחוק הקודם:

רש"י ד"ה נסיב כי אורחייהו. דשלישי ישראל הוא ואסור בשני. מבואר בדעתו ז"ל דהא דקהל גרים לא איקרי קהל היינו הם עצמם אבל בניהם שנולדו אח"כ בקדושה דינם כישראלים גמורים לענין זה דאסורים בפסולי קהל וכן הבין הרש"ל (בתד"ה אי נסיב) וכ"מ לכאורה לקמן (צט) דקרי להו שתי אומות. להמתגייר בעצמו ק"ל גר ולהנולד בקדושה ק"ל ישראל. ועי' כתובות (מד ב) ובתוס' שם ד"ה ואימא הא'. וק"ל ע"ז מהא דקדושין (עה) גר עד עשרה דורות מותר בממזרת כו' ע"ש. וכ"מ שם (עד ב) ע"ש וצ"ע:

דף פה:

תד"ה ולר' מתיא. ובתרומה נמי אסירא וקיימא שהיא זרה. תימה דאפי' היא בת כהן נפסלה מן התרומה מקרא דנטמאה כדאיתא בריש סוטה ובפ' כשם. ודבריהם יש ליישב קצת דרצו למצוא אפי' איסור לאו. אבל דברי המהרש"א ודאי תמוהים ע"ש. ומש"כ בסה"ד תרי לאוי. נ"פ דר"ל לאוי דגרושה וזונה. ותמיהני מאד על המל"מ בפ"א מהל' אישות ד"ח שהבין בדבריהם דבספק סוטה איכא לאו ע"ש:

דף פו:

גמרא שנאמר ושוטרים הרבים בראשיכם. חפשתי המקרא הזה ולא מצאתיו:

במשנה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה. נסתפקתי חללה אם בנה מכהן מאכילה בתרומה. ואף שהבן חלל הא בבת ישראל אפי' ממזר מאכיל כדאיתא בפ' אלמנה. ונ"ל דאינו מאכיל וראיה מהא דלא מציירא המשנה שם דממזר מאכיל אלא באם אמו ואם איתא אף באמו מ"ל. עי' רש"י לעיל (סוף דף סח). שוב מצאתי כן מפורש בהרמב"ם פ"ו מהל' תרומות הל"י. והכ"מ לא הראנו שם מקורו:

דף פז.

גמרא (בסה"ע). דאי כ"ר וזרע אין לה כו' אבל מעוברת כו'. עי' נדה (ר"ד מד) בתוס' שהקשו דהא לעיל בריש החולץ ממעטינן חליצת מעוברת מובן אין לו וע"ש תירוצם. אך לכאורה עדיין קשה דהא שם ממעטינן מ"מ מעוברת מחליצה דאינה פוטרתה לר"ל. והכא אי אמרינן דלא מיפסלא לאיזה ענין ממעט מעוברת. ואולי דיבא לומר דאם תלד אח"כ אז תיפסל דלא תימא דזרע הנולד אחר מיתתו לא פסיל:

דף פז:

במשנה רי"א כתובתה ענ"ב הראשון. נ"ל דשגרת לישנא דמתני' לעיל (לח) נקיט הכא:

רש"י ד"ה ובאו ואמרו לה. בעד אחד כו'. ומאי דנקט התנא ל"ר עי' תוי"ט ותו"ח. ואני אומר ע"ד דבריהם דבא לאשמעינן כגון שיש כאן שנים א' אומר מת וא' אומר נהרג דלהחולקים על הרמב"ם (עי' חו"מ סי' ל' בתומים סק"ד ובא"ע סי' י"ז ס"ט בח"מ וב"ש) דינן כע"א וצריכה היתר ב"ד ואע"ג דיש כאן ב' עדים על מיתתו. או י"ל כגון דאכחשו א"ע בבדיקות דלכ"ע כשרים בד"מ וכדאיתא שם והוא מגמרא דסנהדרין (ל ב) ובעדות אשה פסקינן כתנאי דסוף מכלתין דכד"מ דמי. ומ"מ צריכה היתר ב"ד דד"ת א' ד"מ וא' ד"נ בדו"ח רק חכמים הקילו בד"מ דלא בעינן דו"ח ועשאו דינא דאשה ג"כ כד"מ לענין זה:

תד"ה האשה. איידי כו'. לכאורה יותר הל"ל איידי דאיירי לעיל באין לה כתובה כו'. ואי דאי מש"ה ה"ל למתנא הכא ג"כ הנך דבפ"ח דגיטין. לדידהו נמי תיקשי כמו כן:

תד"ה הולד. אר"י דאפי' כו'. עי' לקמן (צב ב) בתד"ה אבל:

תוי"ט ד"ה ר"ש. מדבריו ניכר שנעלם מכ"ת פרש"י ותוס' לעיל יא ע"ש:

דף פח:

רש"י ד"ה אלא לאו כה"ג. ולא רצה להוציאה משום זונה. לכאורה בכה"ג אפילו לישראל אסורה משום דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל. ואולי זה דומה לאונס:

רש"י ד"ה ואב"א כל היכא. אי שתקה איהי כו'. כצ"ל:

דף פט.

תד"ה אמרי. עמש"כ בגיטין (פט ב) ע"ד דהכא:

דף פט:

גמרא דמדאורייתא אבוה ירית לה. עפרש"י. ומשכחת לה אבוה ממש ג"כ כגון יתומה בחיי האב כדלקמן (ריש קט) במשנה:

תד"ה כיון. ולפ"ז אלמנה לכ"ג כו' לא ירתי לה כו'. בתוספתא דמכלתין פ"ב איתא להדיא דירית לה ועיקר דבריהם דחוק. ולעד"נ דע"כ ל"א הכא כיון דלא ירתי לה כו' היינו דוקא היכא דרבנן עקרו הירושה מידם אבל היכא דהתורה הפקיעה מידם לא משכי בעבור זה מלהתעסק בה:

בא"ד דאין מפר לאשתו פסולה כגון אלמנה כו'. בתוספתא שם מפורש דמיפר לה:

דף צ.

רש"י ד"ה תרומה טמאה. וכהן טמא קאי עלה במיתה כו'. עמש"כ ע"ד בגיטין (נד) בס"ד:

דף צ:

גמרא דכתיב כי אם לשארו כו' וכתיב לא יטמא בעל כו' יש בעל כו'. עי' מל"מ פ"א מהל' נערה הל' ה:

דף צא.

גמרא כתובה מאי עבידתה. עי' פרש"י. לכאורה תימה מאי קושיא לישני ליה כבסמוך מ"ד כו' לזרעה לא קנסו כו' וכדאשכחן בכמה קנסות דל"ק בנו אחריו במו"ק (יג א) ובגיטין (מד ב) ובבכורות (לד ב). וי"ל ע"ד שתירצו התוס' בגיטין שם הא דשטר שיש בו רבית ע"ש. ולולי פרש"י הנל"פ דהקושיא היא דיורשיו (היינו של בעל) מאי עבידתייהו לכתובה יורשיה מבעי' ליה למימר ומאי דפריך פשיטא ק"ל דהא אדרבה בכתובות (נג) פריך ע"ז ואמאי לימא יצר אנסה. ועי' ברכות (כ ב) ובגה"ש שם. ומאי דבאמת הכא קנסו לזרעה ובהני שהבאתי למעלה ל"ק בנו אחריו. י"ל כיון דכתובת ב"ד תקנתא דרבנן היא ובכה"ג דעבדא איסורא לא תקנו או משום דתנאי כתובה ככתובה שוי' רבנן כדאמרינן בכתובות (ר"ד נד):

שם אחיו של שני כו' ולא מייבם לא מדאורייתא כו'. נ"ל פירושו דאינו בתורת יבום (וכה"ג מפרש ראב"י לקמן (צז ב) למתניתין דשם) לענין דיקנה אותה בע"כ או בשוגג או לפטור צרתה לא מדאורייתא ולא מדרבנן היינו דא"צ ממנו גט בביאות הללו דכולי האי לא אחמרו רבנן. ובתור"ע גמגם הרבה בזה. וכן תפרש בהא דגיטין (ר"ד פ) לפרש"י דשם דהויא כאשת הראשון לגמרי. אבל לפירוש התוס' והר"ן שם דמדאורייתא הויא כאשת השני יקשה למה לא תתייבם לאחיו של שני ממ"נ. וצ"ל משום דנראית כסוטה שנשאת לבועל דאסורה להתייבם מה"ת וכמו שהאריך בזה המל"מ בפ"ו מהל' יבום:

שם ועוד תניא כל עריות שבתורה כו'. לקמן (צד ב) ושכחוהו המציינים:

תד"ה אר"ש (בסופו). א"נ אפי' כרבנן כו'. אע"פ שמותרת לאכלו מוכח להדיא דע"כ לא מספקא להו לרבנן אלא אם קנסוה מלחלוק לה אבל לאכול פשיטא להו דלא קנסוה. אולם מהרמב"ם פ"א מהל' מעשר הל"ב מוכח דקנסוה אפי' מאכילה (וכ"ה בטוש"ע אה"ע סי' י"ז סנ"ו) והתוי"ט לא הפריש ביניהם אלא בין ספק לודאי. וכן בבכורות פ"ד מ"ט ד"ה תרומות משמע מדבריו דלהתוספות מספקא אף באכילתה ול"ד במחכ"ת:

דף צא:

רש"י ד"ה הלכו צרות. דאיילונית מק"ט הוא כו'. וכן פירש בגיטין (פ) ועי' מה שכתבתי שם:

דף צב.

גמרא חייבת בקרבן על כל בו"ב ד"ר אלעזר. בתוספתא הגי' אליעזר ביו"ד והוא הנכון עי' כריתות (טו א, טז א) רש"י ד"ה נדה. וכ"מ להדיא לעיל (לד) ע"ש:

במשנה א"ל מת בנך ואח"כ מת בעלך כו'. לקמן (צג ב) והמציינים שמטוהו:

שם ואח"כ א"ל קיים היה ומת כו' והאחרון אינו ממזר. ופי' הנ"י כלומר שלא רצה היבם לגרשה כו'. נ"פ דט"ס הוא וצ"ל שלא רצה השני כו'. והתוי"ט העתיקו בשבוש כאשר הוא לפנינו ושנהו עוד בסה"ד ול"ד. ומשום דהגמרא מפרש דהאחרון היינו דלאחר שמועה לכן פי' שלא רצה לגרשה. ובחנם תפס עליו התוי"ט ע"ש. ומש"כ הנ"י דמדרבנן הוה ממזר כתב ע"ז התוי"ט והרי מצאנו חבר להטור כו' והב"י לא הביא לו ראיה תמיהני על שני שרי התורה (הב"י והתוי"ט) שנעלמו מכ"ת שכן כתבו גם התוס' בד"ה אבל (בע"ב) והרא"ש בסי' ג':

דף צב:

תד"ה אבל. והא דאמר לקמן כו' לר"ע איצטריך כו' חיישא לקלקולא ודייקא משמע כו'. תיבת ודייקא מסובבת למחוק והוא מרש"ל וכ"נ מהגהת הב"ח. ולחנם מחקוה דכ"ה ג"כ לקמן בגמרא:

דף צג.

רש"י ד"ה למען תלמד. גבי תומ"ע כתיב כו'. הכתוב לא מיירי רק גבי מע"ש:

תד"ה קנויה. כדאמר למ"ד דמקודשת ומגורשת לכשתתן כו'. כ"נ דצ"ל והוא בגיטין (עד) ובקדושין (ס ב):

דף צג:

גמרא והא מדקתני סיפא כו' והאחרון אינו ממזר כו'. עי' לעיל (צב ב) בתד"ה אבל:

תד"ה עד. דבין לרב ובין לשמואל דפליגי כו'. הוא לקמן (צה ב):

דף צד:

במשנה ואם מתה ראשונה מותר בשניה. וכ' התוי"ט וכש"כ דאם מתה השניה דמותר בראשונה. ב"י. תמוה דהא אף בחיי השניה מותר בראשונה והב"י שפיר כתב ע"ד הטור דמיירי בהלכה ארוסתו למדה"י ובזה פסק דהשניה צריכה גט מטעם דיאמרו תנאי היה בקדושין ולהכי אסור אף בראשונה. וע"ז כ' דאם מתה השניה מותר בראשונה:

שם א"ל קיימת היתה ומתה כו' והאחרון אינו ממזר. כדי נסבה דכיון דמותר לקיימה פשיטא דאין הולד ממזר. אלא אגב בבי דלמעלה נקטה:

רש"י ד"ה אותו ואת שתיהן. ומסתמא כדינו כן דין חמותו דהשוה כו'. בכל העריות כתיב בפרשת קדושים מפורש העונש גם עליה. ועמש"כ לעיל (נד ב). ובסנהדרין (עו ב) פי' וה"ק אם אשתו קיימת תשרף חמותו:

דף צה:

רש"י ד"ה ואמר ר"ה. שאילמלי נשאה כו'. כצ"ל בי' בסוף:

דף צו.

במשנה ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה. מזה ראיה למש"כ לעיל (יח ב) בכוונת דברי התוס' דשם דאל"כ יפטרו צרותיהן משום אחות אשה. ואפי' אם היו לו עוד נשים יפטרו משום צרת אחות אשה. ולרבותא זו לא קאמר סתם ואין פוטרות (כדתני ברישא ופוטרות) ולא מבעי' קאמר ל"מ דחליצתן א"פ דהוה כחולץ לנכרית אלא אפי' ביאתן דסד"א דליפטרו משום אח"א קמ"ל:

שם ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה כו'. נראה דר"ל דאף דבשעה שנשאה היתה הראשונה עדיין קיימת אלא דלאחר שמתה באמת קיימה ובא עליה אמרינן דודאי בא עליה לשם קדושין מחדש. דיודע היה שקדושין הראשונים לא היה כלום וכדאיתא בפ' המדיר (עג ב) והכא אפי' רשב"י דהתם מודה ועי' לקמן (קי) ובתד"ה קסבר ורש"י לא פירש כן:

תד"ה רמ"א. דבפ' מ"ח כו' אמר שמואל כו'. נדפס עה"ג דצ"ל רב וכ"א שם. וטעות גדול הוא דמוכרח דלפני התוס' היה הגי' שם שמואל וכן העתיקו בגיטין (כה) וכ"כ הרש"א לקמן (קה ב):

דף צו:

במשנה (ב'). הראשונה חולצת ול"מ והשניה כו' או מתייבמת. ברא"ש הגי' בהיפך השניה חולצת או מתייבמת והראשונה חולצת ול"מ. וכ"נ גי' התוס' לעיל (לב) ד"ה מדרבנן. ובזה מיושב הצ"ע שבתור"ע על הרע"ב והוא מלשון רש"י:

בתוי"ט מ"ט ד"ה והשניה. וה"ה דתנא דהכא פליג על מתני' דלעיל בפירקין כו'. תמוה דא"כ מ"ט אמר הכא הראשונה כו' ולא מתייבמת. ובאמת נראה דאישתמיטתי' במחכ"ת דברי התוס' לעיל (ר"ד לב) ע"ש:

דף צז.

גמרא וממאי דבאנוסה כתיב מעילוי דקרא דכתיב ונתן כו'. כצ"ל וכ"ה לעיל (ד):

שם ואב"א לאחר מיתה. לכאורה קשה מדוע לא מוקי לה בשחלץ. וגם קשה על תירוץ קמא ל"ל לדחוקי לאוקמי בלאוי יתירי כיון דנוכל לאוקמי בפשיטות כשמת. ונלע"ד ליישב דבחלץ א"א לאוקמי דחליצה מפקעת הזיקה לגמרי (עי' לעיל (מ) ובמש"כ בס"ד (כג ב) ברש"י) ושוב אין בה איסור דל"י כנף אביו. ובמת. נראה ג"כ למ"ד (יז ב) שומרת יבם שמתה מותר באמה דאין זיקה ה"ה הכא אין בה איסור דל"י כנף אביו. ולכן אליביה צריך לאוקמי ע"כ לעבור עליה בג' לאוי:

דף צז:

רש"י ד"ה וחזר הזקן. וקאמרה הך בת על אביה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה והוליד. אנא ואמך אחי מן אב ואם אחד. כ"נ דצ"ל:

במשנה הגיורת שנתגיירו בניה עמה כו'. פי' וא"כ הוו אחים מן האם ג"כ. ולר"ש בגמרא דס"ל דאשמעינן דאינהו אסירי א"כ דוקא בכה"ג דמן האב ולא מן האם לכ"ע שרי. ולראב"י היא לרבותא דאפ"ה שרי (עמש"כ לקמן בסמוך) והתוי"ט נדחק בזה:

גמרא אלא א"א שרי מאי אפילו דאע"ג דתרוייהו לידתן בקדושה כו' אפ"ה שרי א"ד הנ"מ כו' אע"ג דתרוייהו כו' אפ"ה שרו. מפשטא דלישנא משמע דאפי' לדידהו שריא להך מ"ד. ואפי' לאידך דאסור י"ל דאינו אלא מדרבנן. וא"כ ע"כ צריך לחלק דהא דאיתא לקמן בברייתא שני אחין תאומים כו' היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה כו' אבל חייבין משום אשת אח דהיינו דוקא בתאומים וכדעת הש"ך ביו"ד סי' רס"ט סק"ו ודלא כהב"י והב"ח ושארי אחרונים. אמנם בטלה דעת הש"ך וכש"כ דעתי השפלה נגד דעת רש"י שפי' דהיינו לעלמא אבל לדידהו אסור וחייבין כרת. ועי' בנו"ב מ"ק חלק אה"ע ססי' כ"ג שהביא מרש"י דלקמן (צח א) ד"ה אחותו מן האם דלא כדעת הש"ך. ונעלם מכ"ת פרש"י שלפנינו שלא הביאו:

רש"י ד"ה א"א בשלמא. הכי אשמעינן כו'. כצ"ל ביו"ד:

רש"י ד"ה אלא א"א. אע"ג דכשתי אמהות דמי שרו לעלמא. כצ"ל בל"ו:

דף צח.

גמרא דהא שני אחין תאומים כו' וקתני סיפא ל"ח ול"מ. ועי' פרש"י. ודברי התוס' בבכורות (מו) בד"ה נתגיירה צע"ג ע"ש:

תד"ה על. וא"ת והא כו' דכתיב ויאמר אלהים אל יונה כו' על הקיקיון וגו' ואני כו'. כצ"ל:

בא"ד וי"ל שזה היה אותו יום כו'. ל"ד דהא כתיב שם אחר דבור השני ויחל יונה גו' מהלך יום אחד. וכתיב וימן גו' למחרת גו' ויהי כזרוח השמש גו' והדר כתיב ויאמר אלהים גו'. וקושייתם מתורצת במש"כ לקמן בדבור הסמוך או שמא כו'. וכה"ג תירץ הרש"א בח"א. ולפלא שלא העלה על דל שפתיו דבריהם ז"ל:

דף צט.

תד"ה כתב. ואמר ר"י דהכא כו' דגרוע מירושה אבל כו'. כ"נ דצ"ל וכ"ה בתוס' כתובות (פא):

בא"ד וכ"מ בי"נ כו'. הוא (בדף קלג):

דף צט:

תד"ה וא"מ למתים. תימה כו'. לחומר התימה הנלע"ד לומר דלר"י בב"ק (פח) דעבד לא מיקרי אח. אינו לוקה על שום עבירה דגבי מלקות כתיב ונקלה אחיך. והא דפריך בב"ק שם אלא מעתה זוממי עבד לא יהרגו לא כפרש"י שם. דההיא ע"כ אתיא דלא כר"י דקתני שם דעבד לוקה אלא כפי' התוס' שם ועמש"כ שם. ולכן לא תני הכא וא"ס את המ' דלא הוה רבותא כ"כ דהרי העבד לאו בר מלקות הוא בשום מקום. ואתיא מתניתין כר"י. ומה שהקשה המהרש"א לדעתי אין כאן קושיא כלל. דנ"ל דאין כופין עד שיהיו בני כ' כדאיתא בשו"ע אה"ע סי' א' בראשו. ובזה שוב אין אנו צריכין למאי דאוקי התוס' בגיטין (מב) להא דיום של רבו לרבו ביתומים קטנים כו' או בחצי' שפחה. ומיושב נמי קושיית הט"א בספ"ג דר"ה בהא דחציו עבד וחציו ב"ח ע"ש. אך לפ"ז יקשה לכאורה מאי פריך הגמרא שחררו אי בעי כו' ואמאי לישא שפחה אינו יכול כו'. דלמא מיירי בשלא הגיעו עדיין לבני כ'. וי"ל דהא קי"ל בב"ב (קנו) דלמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ'. ועבדים י"ל דהוו כקרקעות לענין זה. ואם לא הגיעו עדיין לבני כ' איך יכולין לשחרר. אבל שם מסקינן דמתנתו מתנה ואכמ"ל:

והתוי"ט הוסיף ע"ד התוס' אבל ואין חולקין בקדשי המקדש לא חשש למיתני ברישא כו'. לכאורה ברישא ודאי הדין שחולקין להם חלק אחד בחזה ושוק ודומיהן שנאכלים לעבדי כהנים עי' לקמן תד"ה ואין חולקין. אבל לפ"ז אפי' בשחררו זא"ז מדוע לא יחלקו בעורות אלא דגזרו אטו חזה ושוק. ה"נ איכא למגזר אטו קדשי קדשים:

רש"י ד"ה ואין מוציאין. או ישהו את קרבנם כו'. ולא הבנתי דזה אפי' ישראל ודאי רשאי ואי משום בל תאחר אפי' אינהו נמי ועי' לקמן בד"ה ובכורו ובתור"ע. והתוס' לא העתיקו האי או ישהו כו':

במשנה ובכורו כו' ונותנים עליו כו'. תימה מדוע שינה באלו למיתני בלשון יחיד. ובתמורה הובאה משנה זו (אך בשינוי לשון ממה שהיא לפנינו) ואיתא שם ובכורן כו' בל"ר ועמש"כ שם בס"ד. ואולי י"ל דאילו היה אומר בכורן ה"א דהיינו בכור של שניהם יחד ומטעם דשותפות כהן פוטר אפי' חלקו של ישראל מלתתו לכהן וכדאשכחן לענין מתנות בפ' הזרוע (קלב) במשנה. ובמשניות קטן ד"א הגי' ובכורו ונותנים עליהם וגי' זו ישרה לפמש"כ. ומה שהקשה בתור"ע על פרש"י שפירש אפי' בזמן הבית מש"ס דתמורה ע"ש. נ"ל דלק"מ דהתם איירינן אליבא דר"נ שם ורש"י פי' כאן אליבא דרבא. ולכן גם מה שהביא בשם הק"ע להקשות על רש"י משום לאו דבל תאחר. הנה לא עליו תלונתו כי על רב משרשיא שם דקאמר אלא בזמן שבהמ"ק קיים כו' ע"ש ותבין:

דף ק.

גמרא דמסיק להו לש"ע כר' אליעזר. כצ"ל בי' וכן בסמוך:

רש"י ד"ה ראב"ש. ת"ל וכל מ"כ כליל תהי'. שם איתא ת"ל והיתה לכהן כמנחה ולא לאישים כמנחה:

דף ק:

גמרא אלא מעתה כו' ולזרעך אחריך התם מאי קא מזהר כו'. ק"ל הא שמואל גופיה דריש ליה לעיל (מב) לענין הבחנה והוא כעין דרשה דהכא. וכ"ת דהתם אינה אלא אסמכתא מדרבנן הלא הכא נמי לא הוה אלא אסמכתא וכדמסיק. ואולי השתא הוה ס"ד דדרשה גמורה היא:

שם בשלמא הוא אונן כו' מ"ל בנשואין במיתתו דשני וליקוט כו'. כצ"ל:

שם ואלא בגרושה כו' אלא הוא א"מ להם אמאי כו'. לפרש"י ותוס' לעיל (כט ב) גבי אשתו ארוסה דתניא וכן היא כו' ולא מיטמאת לו שפי' כגון ברגל ע"ש קשה דה"נ יל"פ כן. ואי משום דא"כ מאי איריא כהנים אפי' ישראלים נמי י"ל דמשום הם א"מ לו נקיט כהנים דאפילו בכל השנה א"מ לו. תדע דהא דינא דהוא אונן עליהם והם עליו ודאי היה יכול להשמיענו בישראלים ולענין קדשים קלים ומע"ש. וכן הא דהוא אין יורש כו' ופטור על מכתו כו'. וכן לעיל (צט א) במשנה כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה כו' ואין נושאין נשים כו' דין זה הוה מצי למיתני גם בישראלית כדתנן גבי מי שחציו עבד וחציו ב"ח לישא שפחה א"י כו' דמוכח דאין לו תקנה. אך בזה י"ל דנוכל למצוא להם תקנה שיקחו שפחה שישחררנה רבה ע"מ שהוא ישראל וישאנה ממ"נ. אולם גם בולד כהנת יש להם תקנה שימכרו עצמם בע"ע ויהיו מותרים בשפחה לרב בקדושין (כא ב) דעבד כהן רבו מוסר לו שפחה כנענית. ועי' בט"א ריש חגיגה בד"ה לישא שפחה א"י בסופו במש"כ על תירוץ התוס' דגר אינו נמכר בע"ע. ולענין קושייתן י"ל דהגמ' סמכה אסיפא דעולה במשמרו ש"ז וש"ז. ואי בגרושה הרי הוא ספק חלל. ועוד דבמשמרתו של שני ממ"נ לא יעלה. וכה"ג מצינו טובא:

רש"י ד"ה בשלמא הוא אונן. כגון כו' מרובות ספק זה אונן עליהם כו'. כצ"ל:

דף קא.

רש"י ד"ה משום פגם. כל משמר חלוק לששה ב"א. וכ"כ במנחות (קז ב). אבל בתענית (טו ב) במשנה כתב לשבעה:

רש"י ד"ה פסולה. דכתיב נעלו כו'. המרשים לרות טעה וצ"ל (דברים כה ט):

דף קא:

גמרא. התם חד סתמא כו' מ"ל חד סתם כו'. קדושין (נד ב):

דף קב.

רש"י ד"ה ה"ג אמר לי וכי כו'. כצ"ל:

דף קב:

גמרא ואילו יבמה דחלצו לה אחין. גי' רש"י מינה:

רש"י ד"ה ולא באנפילי'. דכתיב מי בקש כו'. עי' חגיגה (ד ב) תד"ה כי. אבל קשה מאי דאמר בברייתא בעזרה דהא אפילו בהר הבית אסור כדתנן בפ' הרואה. ואולי מש"ה דק רש"י להביא מקרא דמי בקש גו' ולא משל נעלך דמייתא הגמרא שם. דהכא כתיב חצרי דהיינו העזרות ובם איסור נוסף על איסורא דהר הבית. וא"ש גם גמרא דחגיגה ולא נצטרך לדברי התוס' דשם. אך לפ"ז לא א"ש מה שהזכיר רש"י שם הר הבית אקרא דמי בקש. שוב נזכרתי דמצינו ג"כ במשנה פ"ו דשבת מ"ח וא"נ בהם בעזרה וע"ש בתוי"ט:

רש"י ד"ה ה"ג אלא א"ר. מתניתין ודתרומת הלשכה כו'. כ"נ דצ"ל:

תד"ה ומי. הלא אין דרך ב"א כו'. כצ"ל:

דף קג.

גמרא קב הקטע מני ר"מ כו' באנפילי' ש"ב אתאן לרבנן כו'. ק"ל מדוע לא פריך כן אמתניתין דבאנפילי' תנן חליצתה פסולה ובסנדל של עץ תני כשרה. ועוד ק"ל לאבוה דשמואל דמשני לקמן (ע"ב) דהא דתני במתניתין בש"ע דכשרה במחופה עור ישאר קושיית רבא הכא דליפלוג באנפליא גופה. וכן קשה על הרמב"ם והרע"ב דמפרשי במחופה עור כאבוה דשמואל ולא חיישי לקושיית רבא. ה"ל לאוקמה כר"מ וכתירוצא דרבא. ועל הרע"ב יותר קשה דפי' בד"ה באנפילאות דמידי דמגין בעינן והוא דעת ר"מ (דלרבנן עור דוקא) וכרבא וא"כ לדידי' בשל עץ אפילו אינו מחופה עור נמי. שוב ראיתי במהרש"א לקמן שהרגיש במקצת דברינו אלה ואין דבריו מחוורין ע"ש:

שם אמר אביי מדסיפא רבנן כו'. כעין זה עירובין (טז ב) ב"ק (מ ב) זבחים (קג ב):

תד"ה בין. ועמדה ונשאת. הגרי"פ ציין לב"ב ולחנם הרחיק אה"מ כי כן איתא גם לקמן (קט ב):

דף קג:

רש"י ד"ה סנדל המוסגר. דלא ליתי למיעבד במוחלט. עי' מהרש"א. ול"נ דאף למ"ד דמוחלט ג"כ כשר בדיעבד מ"מ איכא למיגזר משום סנדל של תקרובת עבודת כוכבים דפסול לכ"ע:

תד"ה מטמא. אם נגע בנגע כו' ומיהו מספקא כו' מוסגר אם נגע בנגע כו'. עי' בר"ש שם שהביא תוספתא דאפי' במוסגר האבנים המנוגעים עצמן מטמאין מאחוריהם. ועי' מל"מ פט"ז מהל' ט"צ ה"ג:

תד"ה כיון. אבל בבית כו'. עתוי"ט פי"ג דנגעים מי"א ד"ה כלים. ובהרע"ב שם מי"ב ד"ה נכנס ראשון:

דף קד.

במשנה בשמאל כו' ור"א מכשיר. צ"ל אליעזר בי' וכן לקמן בגמרא ופרש"י:

דף קד:

רש"י ד"ה החרש. במקום אח כשר. התוי"ט כ"ע וליתא דאפי' אין כאן אח אלא הוא אינה נפטרת בחליצתו. ול"נ דדעת רש"י דאם אין כאן אח אחר לחלוץ רשאי החרש לייבמה אחר חליצתו דכיון דאין לה תקנה אחרת ל"ג רבנן. לכן כתב דהא דקתני פסולה דקי"ל דכ"מ דתני פסולה פוסלת היינו דוקא ביש אח אחר לחלוץ. וכן חרשת מיירי שיש לה צרה לחלוץ. אבל בלית לה מותרת להתייבם אח"כ כנ"ל נכון ולדינא ג"כ:

רש"י ד"ה ור"ש. ול"ג בשנים כו'. ועי' לקמן (קה ב) בתד"ה ור"ש. ולע"ד נראה דשפיר גרסינן בשנים ואתו לאפוקי דבשלשה ונמצא אחד מהם קרוב או פסול מודו לת"ק דהא לדידהו הא דבעו שנים אינן אלא לשום עדות כמש"כ התוס' שם ובעדות קי"ל דאם נמצא אחד מהם קרוב א"פ כולן בטלין (בפ"א דמכות). אך התוס' בסנהדרין (מא ב) בד"ה כמאן כתבו דלר"ש בנמצא א' מהן קרוב א"פ תתקיים העדות בשאר. ולפ"ז נדחו דברי הרב המגיה בפט"ז מהל' עדות בשם המל"מ להוכיח מפרש"י בד"ה חלצה בשנים שכ' ונמצא א' מהן קרוב דהדר הוו להו שנים דבדיינים ל"א נמצא כו' כולן פסולין. דהנך רואה דגם לר"ש ולריו"ח דאינן אלא משום עדים מוכח מדבריו דמכשרי בנמצא כו':

תד"ה דאר"ז. וי"ל כו' מזובו ולא מנגעו ש"מ דטמא כו'. עי' ט"א במגילה (ח ב) ד"ה מזובו. שהקשה הא קרבן זב הוא ב' תורים כו' וקרבן עוף לא בעי סמיכה. ועמש"כ בנזיר פרק ח' ליישב בס"ד. ומפי הרב הג' מוהר"נ הירש ליב ר"י דוואלזין שמעתי דט"ס הוא בתוס' וצ"ל מטומאתו ולא מזובו והוא בת"כ במצורע פרשתא ג' סי' י"ג ור"ל אע"פ שלא נטהר מזובו ודלא כק"א שם ונכון:

נשאלתי אשה מדברת ואינה שומעת מחמת חולי שנפלה ליבם אם יש לה תקנה בחליצה מי מיקרית ארל"ב דקריאה הואיל דאין לנו מבוא איך ללמדה הקריאה (עמש"כ בגיטין עא) והוה כמו אלמת דשמעתין. א"ד כיון דיכולה לדבר. משום חסרון לימוד לא מיקריא ארל"ב. והשבתי דנ"ל דאף אם היתה ראויה לקריאה רק שלא היתה יודעת שחייבת לקרות ולא היה לנו דרך להודיעה שחייבת לקרות ומחמת זה לא תקרא מיקרי ג"כ ארל"ב (וכש"כ נידון דידן דמלבד דאין דרך ללמדה חיוב הקריאה. אין דרך ללמדה ג"כ עיקר הקריאה) והוא מהא דפריך הש"ס בב"ב (פא) אהא דקונה ב' אילנות מביא וא"ק. ודלמא בכורים נינהו ובעו קריאה כו' והאר"ז כל הרל"ב כו'. הרי אף דבאותו הצד דבכורים הם ראוים לקריאה רק דמחמת חסרון ידיעתנו בחיוב קריאתם אשר מפני זה לא מצינן למיקרי מיקרי ארל"ב. וחזרתי לומר דמצינו בענין יבום דאזלינן בתר מעיקרא כמו לעיל (עט ב) בסריס אדם והזקן אף דעכשיו א"ר להקים לאחיו שם. וכן עקרה וזקינה הביאו הרי"ף והרא"ש בספ"ק מהתוספתא דחולצות ומתייבמות אף דלא קרינן בהן עכשיו אשר תלד הואיל והיה להן שעת הכושר. וילפינן מהדדי מילי דיבום מדאמר רבא שם א"כ אין לך אשה כו'. ולכן נידון שלפנינו נמי היה לה שעת הכושר לקריאה קודם שנתחרשה. ולפ"ז יצא לנו דין מחודש דהא דאלם ואלמת אין חולצין היינו דוקא שנולדו כך שלא היה להן שעת הכושר. אמנם עדיין לא מצינו לה תרופה בחליצה והוא לפי גי' הרי"ף בס"פ גבי הא דר"א אשכחי' לר"כ דקא מצטער כו' כר"ז כו'. ולשון הנ"י שם וכולן ארל"ב חשיבי עד שילמדום והוא מהרשב"א בחידושיו. ואולי אף להרשב"א שם דחולק על הרי"ף היינו דוקא לענין קריאה בב"א דאומר כיון דאסוקי מילתא ל"ל בה אין בקריאה בב"א אפי' מצוה לכתחלה ולכן לא שייך בזה ראויה לבילה בעינן. אבל בעיקר הקריאה אולי מודה דאין הנשים ראוין לה עד שילמדון. ועי' מה שכתבתי פ"א דתרומות מ"ב בדברי הר"ש:

דף קה.

גמרא אביי אמר כו' אבל מתכפר בתורה וגמ"ח. כצ"ל וכן הגרסא בר"ה (יח):

תד"ה ככה. וא"ת כו' וי"ל דמ"מ מעשה גרוע הוא כו'. ור"ל כיון דיעשה מיותר וע"כ אתי למעוטי מעשה גרוע דקריאה. ולפמש"כ בב"מ (צ ב) בד"ה ר"י דל"א ר"י עקימת פיו הוה מעשה אלא דוקא היכא דבדיבורו עביד מעשה ל"ק הכא מידי ואולי כוונו לזה בתירוצא דא"נ דכאן:

דף קה:

גמרא תאנא כו' ומאנו שתי כלותיו. עי' לקמן (קח) עובדא דידהו:

תד"ה מי. ובהוריות כו' פי' לצורך העם. בהגהת הגר"א ז"ל כתב ע"ז וצע"ג. כוונתו נראה דשם אר"פ על הא דיצא לצורך ל"א אלא לקטנים כו'. אלמא דלצורך היינו לצורך נקביו. ואולי י"ל דהתוס' ר"ל דזהו ג"כ לצורך העם דאם לא יפנה א"ע לא יוכל לעשות צורך העם. או דר"ל דהכניסה היא לצורך העם. ומש"כ ובתוספתא כו' יצא לצורך העם ר"ל דחזינן דבעינן עכ"פ צורך העם יהיה ביציאה או בכניסה ולפנינו בתוספ' פ"ז דסנהדרין הגירסא כבגמרא:

תד"ה לכתחלה. ומיהו לפרסומי כו' בחמשה. כדלעיל (קא ב):

דף קו.

גמרא השתא מינך איפסלא לה. עי' לעיל (קב ב) רש"י ד"ה וא"ד ועי' בב"ש סי' קס"ט סקמ"ה:

תד"ה לפיכך. וי"ל דעדים א"מ לחצאין כו'. עיין נ"י:

דף קו:

רש"י ד"ה עצה. כלך אצל שכמותך כו'. כ"ה לעיל (קא ב):

רש"י ד"ה ממאן עד יבמי. דקי"ל אין כותבין ד' תיבות כו'. עי' ברא"ש וק"נ:

דף קז.

תד"ה אר"י. וסוגיא דהכא כעולא א"ר אלעזר. כצ"ל בל"י:

תד"ה דאי. ואר"י כו' ואפי' הזמורות כו' אם כלה א"צ לשלם. כצ"ל וכ"ה הרש"ל:

דף קז:

במשנה ר' אליעזר אומר אמ"ק כלום. כצ"ל בי' וכן הגי' ברי"ף ורא"ש וכ"נ מהברייתא בגמ':

דף קח:

גמרא אזיל ומשבש. עי' נדרים (ס"ד פט) מה שהביא הגרי"פ בשם הערוך:

שם עולא אמר כגון ששלשה בגיטין. עי' בנה"ש מה שהביא בשם תשובת הב"ח שנדחק בזה ולפמש"כ בס"ד בס' נת"ע (דף קא) שדרך הש"ס להחסיר פעם ג' והבאתי שם הרבה ראיות לזה ע"ש א"ש הכא בפשיטות ועמש"כ בעירובין (צג):

רש"י ד"ה ששלשה. צ"ל שיצא[ה] או שהוציאוה ג"פ כו':

תד"ה יש מיאון כו'. עי' מהרש"א וקשה דא"כ מאי מייתי ראיה מהא דכל היכולה למאן כו' דהתם עכ"פ היא ערוה דאורייתא עליו כמו בתו וחברותיה. ואפי' שלש אחרונות דחשיב שם שהן ע"י אישות איכא למימר דמיירי דקבלו אביהן קדושיהן והוה קדושי תורה. אבל הכא אפי' נתקדשה תחילה לאחיו מאמו (עפרש"י) אינה אסורה אלא מדרבנן מחמת שקדושיה אינן אלא מדרבנן. ולכן הנ"ל דהכא איירי בנתקדשה תחלה לאחי אמו ע"י אביה דהוה קדושי תורה דכוותה לאחיו מאמו היתה ערוה דאורייתא ודלא כהמהרש"א. אבל קשה לפ"ז מדוע לא בעו בכל השניות. ולפי' המהרש"א י"ל דלא מיבעיא להו אלא בתרי דרבנן. אמנם גירסת צרתה אין לה קיום כלל לפי מה שהוכחתי לעיל (כ) דצרת שניה מתייבמת ע"ש. והנה לפרש"י שלפנינו (עי' רש"ל ורש"א) מש"כ אבל באישות דערוה כו' פשיטא לן כו'. לא ידעתי מהיכא כיון דסוף סוף לא הוה אלא איסורא דרבנן מחמת קדושי קטנות. ואולי פסיקא להו מהא דכל היכולה למאן כו' שהביאו התוס' דהתם נמי אינה אלא צרת ערוה דרבנן מחמת קדושי קטנות אך יש לחלק כנ"ל. ולעד"נ דאילו בקדשה אחיו מאמו קודם לא היתה זקוקה לו כלל דאתי איסור אשת אח מאמו דקדושי קטנות ומפקיע זיקה דקדושי קטנות דומה ממש למשנה דלקמן (קט) שני אחין נשואין לשתי אחיות קטנות כו' תצא משום אח"א ועמש"כ שם:

דף קט.

גמרא הנ"מ מדקתני סיפא כו'. כה"ג במנחות (יד ב):

במשנה וכן שתי חרשות. ק"ל מדוע לא באר כאן דין דאחת קטנה ואחת חרשת כמו להלן במשניות דמי שהיה נשוי (קי קיא). אולם מצינו הרבה דינים דשייר במשנה ותני בברייתא וכן נידון זה תני בברייתא לקמן (קיא) ע"ש. ואני מסתפק אם נפלה קטנה או חרשת והן מהשניות ליבום אי נימא דאתי איסור ערוה דרבנן ומפקע זיקה דרבנן דומיא דאמרינן בנדה (מז) אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. וממתניתין דלפנינו אין ראיה דאתי איסור אח"א דרבנן ומפקע זיקה דרבנן דשם תרוייהו חד שמא נינהו ואיכא למימר ממ"נ. וכן ליכא למיפשט להיפך מרפ"ג איסור מצוה ואיסור ק' חולצת ולא מתייבמת. אלמא דל"א דלידחי א"מ דדבריהם את איסור אחות זקוקה דג"כ אינו אלא מדבריהם דהתם ע"כ זקוקה היא גם עתה מה"ת וא"נ לשוק בלא חליצה ועמש"כ לעיל (קח ב):

שם ר' אליעזר א' מלמדין כו'. והוגה בגליון צ"ל אלעזר ושבוש הוא עי' לקמן (קיא ב) ברש"י במשנה ד"ה ר"א ובפירושו בגמרא דשם:

שם רג"א כו' תמתין עד שתגדיל. ופרש"י תמתין הקטנה אצלו כו'. ור"ל תמתין מלהבעל לו עי' תוספות לעיל (יח) ומש"כ התוי"ט ומיהו בגמרא איפלגו אי בעינן שבעל אי לא כו' עבדי בה לחומרא כו'. לכאורה קשה לפ"ז מש"כ הרע"ב במ"ב דבלא בעל ל"ח שמא נשרו הא הוה ספיקא דאורייתא דלמא גדלו קידושין בהדה וי"ל משום דהוה ס"ס שמא לא גדלו בהדה ואת"ל גדלו דלמא לא הביאה עדיין שערות ועי' בב"ש סי' קנ"ה סקל"ב:

רש"י ד"ה אי לו. אוי לו. וכתב התוי"ט בשם הנ"י כדכתיב אי לך ארץ. וכ"ע ועדיפא הל"ל כדכתיב ואילו האחד שיפול כו' פשוט דהתם איכא לפרושי שהוא לשון אם כמו ואלו חיה אלף שנים ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו. וכן פירש שם רש"י והתרגום:

דף קט:

תד"ה אתיא. גירסת רש"ל שבגליון איננה בשלימות ועי' בפנים:

דף קי.

גמרא ואותביה אבי כורסייהו כו'. עפרש"י וק"ל לשיטת רש"י לעיל (נז ב) דרב ס"ל כר"ה דחופה קונה מאי פריך הכא ואפי' לאביי דהמדיר דבבעל פליגי הכא כיון דאדם יודע שאין קדושי קטנה כלום אמרינן דודאי חופה זו לשם קדושין היתה:

תד"ה קסבר. ומיהו קשה כו' מדרבנן דר"א כו'. הוא לעיל (קט):

דף קי:

גמרא ומדהן חרשין מעיקרא אינהי נמי כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה ואשת אחיו אסורה לעולם. ומהך מתניתין ל"מ ליה לרבה כו'. כצ"ל:

רש"י ד"ה נכריות נמי. והמגמגם כו' הנך נמי דלעיל חרשים מעיקרא. כצ"ל:

תד"ה או. וי"ל כו' ההוא דנתחרש או נשתטה. כצ"ל:

בסה"ע צ"ל כדפרישית תחת כדמפרש:

דף קיא:

גמרא וצריכא כו'. בהך קאמר שמואל הלכה כר' אליעזר. כצ"ל:

רש"י ד"ה פסל את הקטנה. וכדאמר בגמרא. הוא לעיל (בע"א):

דף קיב:

רש"י ד"ה כשם. וכן פקח בחרשת ברמיזה כנס כו'. לכאורה לא היה צריך לזה דאפי' נתחרשה אח"כ יוצאה כדלקמן. וטע"ז ל"נ אלא לריב"נ וכדמסקינן בדעתיה לקמן (קיג ב). אבל נראה דאף לרבנן הוצרך לזה משום דמתניתין לא מחלקת כאן בנתחרש אח"כ כדמחלקת בסיפא בפקח שנשא פקחת ע"כ דאף בכה"ג יוציא ובזה שפיר נצרך טעם רש"י:

רש"י ד"ה שהשיאה אביה. ואפילו משגדלה כו'. הוצרך לזה לשיטתו לעיל (קט) במשנה ד"ה קטנה ע"ש דס"ל דקטנה אע"פ שהשיאה אביה מקבל את גיטה. אבל לפי הוכחת התוס' בקדושין (י א) מהירושלמי דכיון שנשאת אע"פ שהיא קטנה שוב אין אביה מקבל את גיטה א"ש הכא בפשיטות אע"פ שלא גדלה דהא אמר שהשיאה:

רש"י ד"ה כונס וא"מ לעולם. דלא אתי גיטא דידיה ומפקע זיקת כו'. וכן לשונו בגיטין (עא) דגט דידיה לא מפקע זיקה דאורייתא נ"ל בדעתו ז"ל דחרש שייבם אינה כא"א גמורה אע"ג דמה"ת זקוקה לו והבא על יבמתו בין בשוגג כו' קנאה מ"מ הא בעינן כוונה לשום ביאה כדאיתא שם בגמרא והוא לאו בר כוונה הוא כלל. וכמו בן ט' שנים ויום אחד (עמש"כ לעיל (נא ב) בתד"ה או ביאת). ולפ"ז היה גט שלו מועיל לנשואיו דכשם שכנס ברמיזה כו' רק דעדיין נשאר עליה זיקת יבמין כיון דלא קנאה לגמרי בביאתו כנ"ל נכון והתוי"ט ל"ד בזה במחכ"ת:

תד"ה העיד. עי' מהר"ם אבל לקמן בגמרא (קיג ב) דקאמר מדקא"ל אף זו כי"ב ש"מ אשה קמ"ל משמע דהאי אמרו לו פירושו דחכמים דריב"נ א"ל לריב"נ דמזה העדות מוכח כדברינו:

דף קיג:

גמרא מחמת כיסופא הוא דקאמר לה. כצ"ל:

שם אירכסו ליה כו' ברה"ר בשבתא. רש"ל מחק תיבת בשבתא וכ"מ ברש"י לקמן ברה"ע וכן ליתא בנ"י:

דף קיד:

גמרא אבל דם דעד דאיכא רביעית. ק"ל דמשמע בכ"מ דחיובו בכזית בכריתות (יד, כב) ובחולין (פז ב) ענוש כרת והוא דאיכא כזית מטמאין באהל והוא דאיכא רביעית וכ"כ הרמב"ם פ"ו מהל' מאכלות אסורות וכ"כ רש"י בעירובין (ד) ובסוכה (ו) ובפסחים (מד). וכ"נ משום דכתיב ביה לשון אכילה וסתם אכילה בכזית וכ"כ הרמב"ם בפ"י מהל' תרומות הל"ב לענין שתיית תרומה דבכזית והוא מהתוספתא ובחולין (קכ) גבי המחה את החלב והמחה את החמץ וגמעה אמר שם דהוה בכזית ועי' ברפ"ו דנזיר. שוב ראיתי בתוס' זבחים (קט) ד"ה העולה שכ' אע"ג כו' ומשקין ברביעית ה"מ בשתיה אבל דרך אכילה ששרה פתו ביין שיעורן בכזית ועמש"כ ביומא (פ ב). ולפ"ז נוכל ליישב קצת סתירת הסוגיות דכריתות (כב) מיירי שאכל הלב עם דמו דהיינו דרך אכילה. וכן בשאר המקומות שנזכר בהם כזית יל"פ עד"ז. אולם ק"ל ע"ד התוס' מהא דרפ"ו דנזיר דרע"א אפי' שרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב ובגמ' שם ת"ק כו' ור"ע כו' ע"ש ופיר"ת שם בתוספות דבאכילה כ"ע ל"פ דבכזית וכי פליגי בשתיה דלמ"ר ברביעית ולר"ע בכזית מהיכא שמעינן לר"ע דפליג על מ"ר בשתיה דהרי ל"א אלא דשרה פתו ביין וזה הוה כמו אכילה דאף מ"ר מודה בו דהוה בכזית ודוחק לומר דהש"ס סמיך בזה על התוספתא שהביאו התוס' בסוכה (ו) ע"ש דמבואר להדיא דר"ע מחייב על שתיה ממש בכזית. (ועמש"כ בע"ז סז ב בס"ד) ועוד דהמשנה לא בארה עיקר פלוגתתן במאי דפליג ר"ע על מ"ר. ולולי דברי התוס' היה אפשר לומר דהא דאמרי' משקה הבא לאוכל כאוכל דמי היינו שהיא נעשה כאותו אוכל ולכן בההיא דנזיר א"א לחייבו מטע"ז בכזית דהא הפת היתר הוא לנזיר והא דמעילה האוכלין ג"כ דאיסורא. וכן הא דציר שע"ג הירק דיומא (פ ב) שניהן שוין לאיסורא ביה"כ. ולענין קושייתנו מהא דלב בכריתות י"ל כיון שעדיין לא יצא ממקומו לכן הוה תורת אוכל עליו וכמו דאמרי' בב"ב (פ) דבש בכוורת א"י מידי מאכל לעולם ע"ש בתוס' וכן בפסחים (לג ב) גבי ענבים ודברי התוס' יש ליישב דע"כ לא קאמרי דדרך אכילה הוא בכזית אלא בפיגול ונותר וטמא דאיסורן כתיב בלשון אכילה (וכן דם כתיב איסוריה בלשון אכילה) אבל יין דנזיר דכתיב איסוריה בלשון שתיה לא מהני אפי' בדרך אכילה להיות שיעורו בכזית. ולכן מוכח שפיר מדר"ע דאפי' שתיה בעיני' בכזית. והנו"ב בחלק או"ח סוף סי' ל"ו כתב בפשיטות דשיעור משקין האסורים ברביעית. ולפי מאי דאיתא בשבת (עז) דרביעית דם אם יקרש יעמוד על כזית. מיושב הסתירות שזכרתי (ולא נצטרך לדברי התוס' דזבחים הנ"ל) דאידי ואידי חד שיעורא והא בקרוש והא בצלול. ולפ"ז מופרך המהרש"א במש"כ דאי כתיבי שרצים וטומאה איכא למיפרך מה להנך שכן בכזית. אבל דם עד דאיכא רביעית. ועוד קשה לדבריו ל"ל להש"ס לומר גבי שקצים משום דאיסורן במשהו והיינו בבריה הל"ל דאיסורן בכזית משא"כ דם דהוה ברביעית. ולענין קושיית הרא"ם י"ל בפשיטות דגם טומאת מת במשהו היינו אבר שלם כדתנן האברים אין להם שיעור כו' (אהלות פ"א מ"ז):

שם א"ר ת"ש ב' אחין א' חרש כו' אחת חרשת וא' פקחת. כצ"ל וכבמתניתין:

שם (בסה"ע) איבעיא להו החזיקה כו'. מרש"י לקמן (בר"ד הסמוך) בסד"ה דאי נראה דגריס איבעיא ליה ומפרש דקאי ארבא דלעיל:

דף קטו.

תד"ה אר"ע. דר"ע לא הניח כו' ולכך כו'. בתו"ח בסוף מכלתין הקשה ע"ד דהא בעדיות איתא דהעיד ר"ע ד"ז. וזה היה כשנתמנה ראב"ע ואז היה ר"ג ור"י וראב"ע כו' אלא נ"ל דעבור אחר היה כו' ע"ש. ודבריו תמוהים דאז העיד דכאשר ירד לעבר השנה בזמן קדום מצא לנחמיה כו'. ובאותו הזמן לא היו החכמים הנזכרים בא"י. והרי גם לדבריו צ"ל דההיא דברכות היה בעת שלא היו בא"י:

דף קטז.

תד"ה ולהימנה. מדפריך סתמא דגמרא מרה"מ ובפ"ב דכתובות כו'. כצ"ל:

בא"ד וי"ל דכשתובעת כתובה א"נ כו'. ושם הביאו דוגמא לזה הא דר"נ לקמן (קיז) וכ"כ בב"מ (יז ב):

דף קטז:

גמרא ההיא דאתיא לב"ד דרבי יהודה כו'. הגהת הגרי"פ דרב ל"י מה דחקתו ואדרבה גי' דלפנינו מסתברא טפי דר"י לשיטתיה. וכ"מ מהפוסקים דלא פסקו כוותיה דר"י ואם איתא דרב יהודה כוותיה ס"ל ה"ל למיפסק כן. אך י"ל משום דהני דאלפוה כחכמים ס"ל. וכן התוי"ט העתיק דרבי:

תד"ה באותה שעה. וא"ת כו' מיגו שהיתה כו' גרשתני. עי' מהרש"א דפסיקא ליה דבאומרת גרשתני אינה נוטלת כתובתה ול"י מאין לקח זה. דאדרבה מהתוס' לעיל ד"ה ולהימנה בסופו משמע דדוקא בתובעת כתובה אינה נאמנת. וביותר בדבריהם בכתובות ובב"מ שהבאתי שם שהביאו דוגמא מהא דר"נ לקמן משמע דדמי ממש להתם דבאומרת התירוני לינשא נוטלת גם כתובתה. ועי' בתשובת מהרי"ק שורש ע"ב ועי' בשו"ע אה"ע סי' י"ז ס"ב ברמ"א שהביא דעות בזה:

דף קיז.

רש"י במשנה ד"ה יבמתה. וטעמא דכולהו מפני ששונאות אותה כו'. הן מפני שנאה לחודא לא ה"ל למיפסלינהו דקי"ל כרבנן בפ"ג דסנהדרין דמכשרי שונא להעיד אלא דאינהו הווין כנוגעים בדבר וכדמסיק:

תד"ה חוץ. לפי שיריאה כו' או יבמה כו'. ולע"ד אפשר לומר דלזה אינה חוששת דהיא תהיה עיקרת הבית שנשאת מקודם רק חוששת שמא ימות בעלה וייבמה בעלה של זו שאז תהא יבמתה העקרית. וכעין זה אמרינן לעיל (ל) ומה התם דאחות אשה הויא צרה לנכרית כו' ע"ש. ובזה תפול קושיית הוא"ת שבסה"ד. ואולי יכוונו בזה שלא תקשי מהא דלעיל (קיא ב) במשנה הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין כו'. ופי' הרע"ב דלא אסקא דעתה שימות בעלה כו'. לכן פירשו דהכא החששא בב' הצדדים משא"כ התם אינה אלא מצד אחד:

דף קיז:

במשנה עד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא. וכתב התוי"ט בשם הכ"מ כיון שנשאת ועבדא איסורא כו'. דברים אלו אין להם שחר דהא כאן תצא מדינא ולא משום קנסא:

גמרא פשיטא דא"ד של אחד במקום שנים. והתוי"ט הוסיף בזה ועוד דאוקי תרי להדי תרי כו'. תמוה דבתרי ותרי אם נשאת לאחד מעדיה והיא אומרת ברי לי בניסת ואח"כ באו עדים לכ"ע לא תצא ובבאו עדים ואח"כ ניסת הוא פלוגתת רמב"י ורבנן לעיל (פח ב) והכא בכל ענין תצא לכ"ע ומש"כ עוד ואשמועינן הואיל כו' הוא העתק לשון הרע"ב וכוונתם פשוטה. והתור"ע שלא הבינם הוא לפלא:

במשנה (בסה"ע) ע"א מת וע"א לא מת כו' ה"ז ל"ת. וכ' התוי"ט ומדלא קתני ואם נשאת תצא כדקתני לעיל כו' דקדק הרמב"ם כו'. הן בדינא דלעיל דתני וזו שאומרת ל"מ ל"ת. האם תאמר ג"כ דאם נשאת ל"ת הלא שויתה אנפשה חד"א. והא דאיצטריך לאשמעינן לעיל אע"פ שנשאת תצא התם הוא דאיצטריך לומר דאע"ג דכבר הימנוהו כתרי וה"א דהוי כתרי ותרי דאם נשאת ל"ת כמש"כ שם קמ"ל. ועוד דלא תימא דתרי פסולי עדות שבאו אח"כ אינן אלא כאחד ולאותו שהעיד ראשון שמת כבר האמינוהו כתרי כשרים והוה כשנים אומרים מת וא' אומר ל"מ דתנשא לכתחלה קמ"ל דאפי' דיעבד תצא:

דף קיח.

תד"ה ל"צ. הוי כתרי ותרי ואי מכחשי אהדדי לא היתה שותה. צ"ע דודאי בכה"ג היתה שותה דכיון דמכחשי אהדדי דל עדות מהכא והוי כמו דליכא עדות כלל דהיתה שותה יע"ש בסוגיא ובפרש"י:

תד"ה בת. מספקא לר"י כו'. לכאורה מדברי אביי דמייתי ראיה מניתן לי בן כו' והתם איסור דאורייתא אשת אח שיש לו בנים והוא בכרת אפ"ה אין חוששין לדברי צרה. וכן נמי בבבא השניה דמת בעלי ואח"כ מת חמי דליכא ממ"נ דהא איכא למימר דבעלה מת ולא חמיה דודאי מותרת אפי' בתרומה דאורייתא ודומיא דידה בבא דרישא ג"כ:

דף קיח:

במשנה ומניח כתובה ביניהן. עתוי"ט ד"ה ומניח הב' דמשמע מדבריו דהקושיא בב"מ שם הוא מן לא יטול. אבל ע"ש דנראה דהקושיא הוא מואם נטל לא יחזיר עי' בפי' התוס' שם (כה ב) וכ"נ שהבין כן המהרש"א שם (בדף לז):

גמרא מדקאמר רשב"א כו' מכלל דתק"ס פליגי. הן בלקח איתא להדיא בב"ק (קג ב) מעשה בחסיד אחד שלקח כו' בא לפני ר"ע כו' עד שתשלם לכאו"א ופרש"י דפליג על רשב"א. ועי' ב"מ (לז ב) תד"ה ומי. ועי' בהגר"א שו"ע חו"מ סי' רכ"ב סק"ג:

במשנה (ב') מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת. לכאורה מ"ש דנאמנת לומר מת בעלה ותתייבם כדבר"פ ועי' לעיל (צד א) בתד"ה כי תיבעי הא' מה שיישבו בזה ונ"ל להוסיף טוב טעם דדוקא היכא דמתקלקלה אח"כ בסופה על בעלה הוא דהימנוה אבל הכא איכא למימר דזה אמת שמת בעלה וא"כ תו לא מתקלקלא גביה כיון שכבר מת:

דף קיט.

במשנה לא תנשא ולא תתייבם עד כו'. לכאורה נראה כשהיתה צרתה מעוברת כשיצתה (דאיתרע בזה חזקת יבום) מותרת להנשא לר' יהושע דסיפא עי' מהרש"א לקמן (ע"ב) בתד"ה סיפא. וכ"נ מתד"ה ר"מ היא דמפרשי לרישא דוקא ביצאה ריקנית דאלת"ה דלמא להכי אפקה מדרבנן משום מעוברת דל"צ תו למעשה וכן לעיל (לו) מתרצינן לברייתא אליבא דר"ל וא"ת הלך אחר רוב נשים כו' ע"ש. וזה יש לדחות דדלמא אתיא כרבנן דר"מ והפוסקים לא דברו כלום מזה:

שם יצתה מלאה חוששת. עי' תוס' ונ"י שנדחקו מדוע לא נאמר בה סמוך מיעוטא דמפילות כו'. ול"נ מדקדוק לשון מלאה ולא תני מעוברת כלשונו בכ"מ דבא להורות שנמלאו ימיה ללדת. ובברכות (ה ב) ארנב"י אף אין אשתו מפלת נפלים מדכתיב תמלא בטנם. ולכאורה קצת סתירה לדברי מנדה (כט) דנקט ג"כ שיצאת מלאה ואפ"ה אמר דיש מיעוט שיולדת דבר שאינו פוטר בבכורה אבל י"ל (ובזה לא נצטרך למש"כ התוס' שם בד"ה וזו) דכיון שכבר מלאו ימיה בפנינו ה"ל לטנף טרם יציאתה ונכון בעז"ה. שוב מצאתי בנו"ב מ"ת חלק יו"ד סי' ר"ז שהשואל רצה זה להלום בדברי הנ"י. ואגב ראיתי שם בדברי הנו"ב עצמו מש"כ בכוונת הנ"י וז"ל דע"פ הסברא ה"ל להתיר בעוד עדיין לא כלו חדשי העבור מטעם ס"ס כו' אלא כו' ע"ש. והוא תמוה מאד דהלא אם בעלה מת קודם כלות חדשי העיבור ודאי מותרת לשוק עולמית מטעם שהולד יהיה אחיו שלא היה בעולמו:

גמרא מאי היא צרתה כו'. נראה דמלת היא דייק שמיותרת ודלא כתוי"ט שכ' דצרתה מיותר הוא:

שם אבל לצרה אחריתי ל"ח. עפרש"י. והרמב"ם בחבורו נראה שמפרש דהצרה שהלכה לא תיחוש לצרה שנשארה כו' וכ"ע התוי"ט דמלתא דפשיטא היא כיון דלא היה בעלה עמה. ואני אומר דצריכה וצריכה דל"ח דשמא מעוברת היתה בשעה שהלך בעלה ממנה אלא שלא הוכר עוברה עדיין:

תד"ה מחוורתא (בסופו). ועוד דאיכא חזקה דטבל. עמש"כ בריש דמאי בס"ד:

דף קיט:

במשנה לזו עדים כו'. הן לדעת ר"ש ורבא לעיל (צד) דע"א נאמן ביבמה צ"ל דעדים ל"ד ועתוי"ט. ותדע דהא קתני נמי לזו בנים. וכן ומתו היבמין ל"ר דע"כ לאו דוקא:

רש"י ד"ה לחברתה תשעה. שאפי' חלצה לא תנשא בתוך ט' כו'. לכאורה לר"ל לעיל בריש החולץ דהל' כוותיה ה"ל לפרש דאם חלצה בתוך ט' לא תנשא אפי' לאחר ט' ע"י חליצה זו כדאיתא שם וכ"מ לישנא דזעירי הכא. לחברתה תשעה וחולצת דמשמע דחולצת לאחר ט' דוקא וכ"פ בעצמו בסמוך בד"ה ותחלוץ לאחר ט':

תד"ה וחזקה לא עדיף כי רובא. כצ"ל. וכן בסמוך כרוב נשים דלא עדיף כי רובא:

דף קכא:

רש"י ד"ה שהוא מבעיר. וניתז השמן על האור מבעירו יותר כו'. כצ"ל בלא ו' וכ"ה ברש"י שברי"ף:

דף קכב.

גמרא זיל לקמיה דרבא דחריף כו'. כ"ה גי' הרא"ש. וכה"ג אשכחן ליה בב"ב (כב) דאמר הכי לגי' רש"י ותוספות בקדושין (עב ב):

רש"י ד"ה לא אמר כלום. עזיקה שם העיר שבא"י. הוא ביהושע (יו"ד י יא):

תד"ה של עזיקה. ומופקר נמי לא שרי לבצור כו'. כצ"ל:

תוי"ט ד"ה בת קול. דהלכה שאין משגיחין בבת קול בכל דוכתא כמו שכתבו התוס'. שגה במחכ"ת דהתוס' לא כתבו כן אלא אליבא דרבי יהושע אבל אנן לא קיימא לן הכי דהא קי"ל דהלכה כבית הלל לאחר ב"ק ע"ש:

במשנה לצוער עיר התמרים. בסוף התורה כתיב יריחו עיר התמרים עד צוער מכלל דצוער לאו עיר התמרים. ואולי אח"כ כאשר נחרבה יריחו הוסבה עיר התמרים לצוער הסמוכה לה: